

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Biblioteca orăș. Sibiu

1

1 9 6 2

1936

0 JUL. 2005

2752

8888

2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI
DE PE LÎNGĂ C. C. AL P.M.R.

ANUL VIII

1

1962

5795✓

SUMAR

- EDITORIAL: Însemnătatea plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 pentru cercetarea și studierea istoriei partidului 3

STUDII

- GH. ȚUȚUI, AL. GH. SAVU: Lupta maselor populare din țara noastră pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, pentru trecerea la revoluția socialistă 16
- FL. DRAGNE: Activitatea Blocului muncitoresc-țărănesc, organizație revoluționară de masă creată și condusă de Partidul Comunist din România 49
- I. IACOȘ, V. PETRIȘOR: Crearea și activitatea sindicatelor din România în anii 1905—1906 76

COMUNICĂRI

- A. NYIRI: Greva muncitorilor metalurgiști de la Fabrica „Metaloglobus” — București (decembrie 1939—ianuarie 1940) 103
- G. TUDORAN: Acțiuni ale muncitorilor din portul Brăila în anul 1915 împotriva înrăutățirii condițiilor de viață și a primului război mondial 116

RECENZII

- „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 1—6 din 1961. N. Zaharescu 127
- BLAS ROCA: „Bazele socialismului în Cuba”, Editura politică, 1961, 276 pag. P. Mihăileanu 137
- „Mișcarea muncitorească în țările capitaliste. (1959—1961)”, Editura pentru literatură politică, Moscova, 1961, 584 pag. I. Turcu 143

NOTE BIBLIOGRAFICE

- A. PORTEANU, A. IORDACHE, P. CÎNCEA: „Ecoul Comunei din Paris în publicațiile muncitorești și socialiste din România la sfârșitul secolului trecut (1871—1900)” în „Revista Arhivelor” nr. 2/1961. V. P.; A. A. ȘEVEAKOV: „Din istoria expansiunii economice a imperialismului german în România în anii 1936—1941”, în „Voprosi istorii” nr. 12/1961. N. C.; JIRI DOLEZAL, JAN KREN: „Cehoslovacia în luptă. Documente privind Rezistența poporului cehoslovac în perioada 1938—1945”, Praga, 1961, 164 pag. I. I.; V.S. DEAKIN: „Partidul Comunist din Germania și problema frontului unic (1924—1928)”, Ed. Acad. de științe a U.R.S.S., Moscova, 1961, Leningrad, 140 pag. GH. U.; FLORIMOND BONTE: „Militarismul german și Franța”, Paris, 1961, 244 pag. AL. GH. S.; „Fapte de vitejie pe frontul antihitlerist” (album), Editura militară, 1961, 56 pag. GH. B. 151

Însemnătatea plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie — 5 decembrie 1961 pentru cercetarea și studierea istoriei partidului

Plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, care a dezbătut darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., are o însemnătate deosebită pentru partidul nostru. Darea de seamă prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, prin care partidul nostru dă o apreciere multilaterală însemnătății istorice-mondiale a Congresului al XXII-lea al P.C.U.S., sintetizează totodată bogatele învățăminte și concluzii pe care Partidul Muncitoresc Român le trage din lucrările Congresului pentru propria sa activitate.

Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, eveniment mareț în viața P.C.U.S. și a poporului sovietic, a mișcării comuniste și muncitorești internaționale, a întregii omeniri, face parte din acele evenimente remarcabile care exercită o înrîurire hotărîtoare asupra mersului istoriei universale. „*Noul Program al P.C.U.S., rapoartele prezentate de tovarășul Hrușciiov — se spune în darea de seamă a delegației — continuă să se afle, și se vor afla și mai departe, în centrul atenției opiniei publice mondiale. Aceasta demonstrează că cel de-al XXII-lea Congres este un eveniment deosebit nu numai în viața Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a poporului sovietic, dar și a oamenilor muncii din toate țările, a întregii omeniri. Vor trece ani după ani, dar tezele Congresului își vor păstra imensa lor însemnătate, arătînd popoarelor calea spre cel mai înalt stadiu al civilizației umane.*”

Însemnătatea istorică-mondială a congresului decurge din faptul că el a adoptat, pentru prima oară în istoria mișcării muncitorești și a gîndirii marxist-leniniste, programul concret, științific fundamentat, al construirii societății comuniste. În Programul P.C.U.S., denumit pe drept cuvînt Manifestul Comunist al secolului al XX-lea, sînt rezolvate în mod creator probleme ale economiei politice și filozofiei marxist-leniniste, ale comunismului științific. În program sînt fundamentate multilateral și îmbogățite tezele învățăturii cu privire la legile transformării socialismului în comunism, crearea bazei tehnice-materiale a comunismului; căile înaintării satului spre comunism, ștergerea deosebirilor de clasă și afirmarea egalității sociale; condițiile îndeplinirii principiului „de la fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi”; desăvîrșirea re-

voluției culturale și educarea omului nou; transformarea statului dictaturii proletarietului într-un stat al întregului popor, a orînduirii de stat în viitoarea autoconducere socială comunistă; creșterea rolului conducător al partidului comunist.

Programul P.C.U.S. adoptat de Congres dă cea mai mare atenție politicii Partidului Comunist al U.R.S.S. de aplicare neabătută a indicațiilor leniniste cu privire la însemnătatea primordială a creării bazei tehnice-materiale, ca verigă hotărîtoare în rezolvarea sarcinilor trecerii de la socialism la comunism, a rolului hotărîtor al dezvoltării industriei grele, ca temelie a avîntului tuturor ramurilor economiei naționale, a creșterii bunăstării poporului. Avîntul forțelor de producție, introducerea tehnicii noi în toate ramurile, aplicarea principiului cointeresării materiale, realizarea unei înalte productivități reprezintă cerințe cu caracter obiectiv pentru întreaga operă istorică de construire a noii societăți.

Arătînd că Programul adoptat de cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S. oferă o soluție clară problemelor fundamentale ale teoriei și practicii luptei pentru comunism, plenara a scos în evidență analiza temeinică și multilaterală făcută de Congres celor mai importante probleme ale lumii contemporane, cum sînt: etapa nouă în care se găsește sistemul mondial socialist, agravarea crizei generale a capitalismului, perspectivele evoluției celor două sisteme social-economice mondiale, problema căilor de trecere a diferitelor țări la socialism, dezvoltarea noilor state independente, problemele păcii și războiului.

Fenomenul social cel mai important al epocii contemporane îl constituie — așa cum arată documentele Congresului — formarea sistemului mondial socialist, schimbarea fundamentală a raportului de forțe în favoarea acestuia, întărirea și transformarea lui în factorul hotărîtor al dezvoltării societății. Măreța comunitate a țărilor socialiste reprezintă o uriașă forță politică, economică și morală de care lumea capitalistă este nevoită să țină seama într-o măsură din ce în ce mai mare.

Consolidarea forțelor și creșterea influenței sistemului socialist reprezintă factorul principal care determină ca mișcarea revoluționară mondială, în actuala etapă, să se desfășoare în condiții mai favorabile. Exemplul socialismului exercită o puternică influență asupra minții oamenilor. În desfășurarea cu succes a luptei popoarelor pentru dobîndirea, consolidarea și dezvoltarea independenței lor, sînt de o uriașă însemnătate existența sistemului mondial socialist, ajutorul frățesc al țărilor socialiste, în care popoarele coloniale, ca și popoarele care au scuturat jugul imperialist au cei mai sinceri și mai de nădejde prieteni.

Pe baza analizei făcute de Congresul al XXII-lea particularităților actualei etape a crizei generale a capitalismului, ascuțirii contradicțiilor lăuntrice ale sistemului capitalist, plenara a subliniat marea însemnătate a tezelor cuprinse în Programul P.C.U.S. cu privire la diversitatea formelor de trecere de la capitalism la socialism, care în esență trebuie să asigure instaurarea puterii populare, instaurarea dictaturii proletariatu-

lui, care reprezintă adevărata democrație, democrația pentru oamenii muncii. Aceste teze orientează partidele frățești spre aplicarea creatoare a învățăturii marxist-leniniste.

O uriașă atenție a acordat Congresul al XXII-lea luptei pentru pace, care constituie problema de căpătii a zilelor noastre. El a dezvoltat tezele Congresului al XX-lea al P.C.U.S. și ale Consfătuirilor reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din 1957 și 1960 cu privire la posibilitatea reală a preîntâmpinării unui nou război mondial și a arătat condițiile principale de realizare a acestei posibilități. Lucrările Congresului și Programul P.C.U.S. subliniază cu o nouă forță însemnătatea principiului leninist al coexistenței pașnice, arătând că acesta este un principiu de bază, cu caracter permanent al politicii externe a statului sovietic pentru întreaga epocă istorică de trecere a omenirii de la capitalism la socialism. Schimbările profunde survenite în lume ca urmare a transformării sistemului mondial socialist în factorul hotărîtor al dezvoltării sociale contemporane, a creșterii mișcării comuniste și muncitorești internaționale, a prăbușirii sistemului colonialist creează condiții favorabile preîntâmpinării războiului în epoca noastră, pentru eliminarea totală a războaielor din viața societății încă înainte de victoria deplină a socialismului în toată lumea. Toate acestea exercită o imensă influență asupra popoarelor, mobilizînd mase largi la lupta mișcării mondiale pentru apărarea păcii, sporind combativitatea și forța acesteia.

La Congres a apărut din nou, cu o mare claritate, rolul U.R.S.S. ca principală forță a apărării păcii. Politica ei externă imbină fermitatea față de uneltirile cercurilor agresive imperialiste cu suplețea și elasticitatea în căutarea și valorificarea oricăror posibilități de destindere a încordării internaționale, de atragere a noi și noi state în categorii sociale pe pozițiile păcii. Această politică leninistă, dinamică și realistă, de largă perspectivă, determină continue deplasări în opinia publică mondială, contribuie în mod hotărîtor la izolarea crescîndă a promotorilor politicii de război, la creșterea și unirea tot mai strînsă a forțelor păcii.

Plenara C.C. al P.M.R. a subliniat marea însemnătate a lichidării cultului personalității lui Stalin și a măsurilor politice-organizatorice luate de Congresele al XX-lea și al XXII-lea ale P.C.U.S. pentru a bara calea oricăror recidive ale cultului personalității, pentru respectarea principiilor leniniste ale vieții de partid, a legalității socialiste, măsuri care au creat condiții favorabile dezvoltării activității și gîndirii creatoare a oamenilor sovietici, au permis rezolvarea cu succes a numeroase probleme cerute de viață.

Elaborarea Programului de construire a comunismului nu s-ar fi putut îndeplini fără lichidarea urmărilor dăunătoare ale cultului personalității, fără zdrobirea ideologică a grupului antipartinic, fracționist Malenkov, Kaganovici, Molotov și ceilalți, care au încercat să abată partidul de la linia sa leninistă. Cultul personalității lui Stalin, străin marxism-leninismului, orînduirii socialiste, a adus mari daune activității P.C.U.S., a reprezentat o frînă a dezvoltării sociale. El nu a putut însă nici să oprească mersul înainte al societății sovietice, nici să-i schimbe natura economică și socială; în ciuda efectelor negative ale acestuia,

poporul sovietic, în frunte cu eroica sa clasă muncitoare, condusă de partidul lui Lenin, a înfăptuit cu succes sarcina istorică a construirii socialismului.

În perioada care a trecut de la Congresul al XX-lea, poporul sovietic a dobândit mari succese în economie, știință, cultură, în ridicarea nivelului de trai. Au fost obținute victorii epocale în cucerirea Cosmosului, pe tărîmul stăpînirii energiei nucleare, automaticii, electronicii, radiotehnicii. Prin munca eroică a poporului sovietic, sub conducerea P.C.U.S., au fost create premisele sigure ale înaintării Uniunii Sovietice pe drumul larg al construcției comuniste.

Critica principială a cultului personalității și măsurile hotărîte luate de Partidul Comunist al U.R.S.S. au avut și continuă să aibă o mare însemnătate pozitivă în viața și activitatea tuturor partidelor comuniste și muncitorești, au contribuit și contribuie în mod eficient la întărirea mișcării comuniste internaționale pe baza marxism-leninismului și a internaționalismului proletar. Așa după cum se subliniază în darea de seamă prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961, condamnarea manifestărilor negative provocate de cultul personalității ajută pe orice om de bună credință să vadă clar diferența între ceea ce este propriu comunismului și ceea ce îi este străin, să înțeleagă că socialismul nu se identifică cu practicile condamnabile care au putut apărea în condițiile cultului personalității, ci le respinge în modul cel mai hotărît.

La Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., la care au participat reprezentanți a 80 de partide comuniste și muncitorești de pe toate continentele, și-au găsit o puternică manifestare coeziunea mișcării comuniste internaționale, fidelitatea de neclintit a partidelor comuniste și muncitorești față de internaționalismul proletar. În cuvîntările delegaților partidelor comuniste și muncitorești la Congres s-au reflectat maturitatea mișcării comuniste mondiale, unitatea și coeziunea ei ideologică. Întreaga mișcare comunistă internațională, ferm convinsă că declarațiile istorice elaborate la Moscova în 1957 și 1960, principiile universal-valabile elaborate de Congresele al XX-lea și al XXII-lea ale P.C.U.S. corespund pe deplin intereselor fundamentale ale mișcării, luptă cu hotărîre pentru aplicarea lor în practică, în condițiile concrete și în funcție de etapa de dezvoltare a fiecărei țări.

În totală opoziție cu atitudinea solidară, de respectare a aprecierilor și concluziilor adoptate în comun de către partidele frățești, cu privire la sarcinile comune ale luptei împotriva imperialismului, pentru pace, democrație și socialism, conducătorii Partidului Muncii din Albania, după ce s-au dat cu îndrjire la atacuri furibunde împotriva liniei și hotărîrilor Congreselor al XX-lea și al XXII-lea ale P.C.U.S. și dezvoltării deschise și hotărîte a cultului personalității lui Stalin și a urmărilor sale nefaste, au încălcat principiul recunoscut la Consfătuirea din 1960 potrivit căruia deosebirile de vederi dintre partide se rezolvă pe calea întîlnirilor și consultărilor directe, respingînd cu îndărătnicie propunerile repetate și eforturile conducerii P.C.U.S. de a se clarifica, prin discuții tovarășești, situația creată. Conducătorii albanezi s-au

situat pe o poziție provocatoare, naționalistă, intensificând atacurile calomnioase împotriva Partidului Comunist al U.R.S.S. și a celorlalte partide marxist-leniniste, defăimînd politica de pace dusă de Uniunea Sovietică și de celelalte țări ale lagărului socialist.

Elaborat în condițiile unei lupte ideologice ascuțite împotriva tuturor devierilor de la marxism-leninism, Programul P.C.U.S., rezultat al analizei creatoare a problemelor principale interne și internaționale, a experienței proprii a P.C.U.S. și a celorlalte partide marxist-leniniste, constituie un bun comun de mare preț al mișcării muncitorești internaționale. Întreaga activitate a P.C.U.S. constituie un model de dezvoltare creatoare a teoriei revoluționare în strînsă legătură cu practica, de rezolvare științifică a problemelor construcției noii societăți, de intransigență leninistă împotriva oricăror manifestări și acțiuni revizioniste, dogmatice, sectare.

Caracterul universal-valabil al experienței U.R.S.S. în opera de înfăptuire a revoluției socialiste și de construire a socialismului, a căilor noi pe care P.C.U.S. le croiește în lupta pentru construirea comunismului a fost recunoscut și apreciat de partidele comuniste și muncitorești, care văd în P.C.U.S. avangarda mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Programul P.C.U.S. este o armă ideologică puternică împotriva oricăror concepții voluntariste, subiectiviste cu privire la construcția comunismului. El demonstrează că trecerea de la socialism la comunism este un proces istoric obiectiv peste ale cărui etape nu se poate sări arbitrar, că principiile proprii construcției fazei superioare a comunismului nu pot să fie aplicate fără să existe premisele obiective ale înaintării societății spre comunism. Marxism-leninismul cere tocmai luarea în considerare a stadiului de dezvoltare a fiecărei țări, a particularităților specifice caracteristice acestui stadiu și a condițiilor ei istorice concrete.

Chezășia înfăptuirii cu succes a sarcinilor trecerii la comunism o constituie dezvoltarea continuă a activității organizatorice și educative a partidului, creșterea rolului său conducător în toate domeniile vieții sociale.

*
* *
*

Profunde transformări revoluționare înfăptuite în țara noastră sînt rezultatul politicii științifice a Partidului Muncitoresc Român, care aplică în practică, în mod creator și consecvent, legile generale, de valabilitate universală, ale revoluției și construcției socialiste, sînt rezultatul activității creatoare a milioanelor de oameni ai muncii care transpun în viață politica partidului.

Partidul nostru, împreună cu celelalte partide comuniste și muncitorești frățești, învață neîncetat din uriașa experiență a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, desprinde din aceasta concluzii prețioase, care îi dau posibilitatea, în condițiile specifice ale etapei de dezvoltare în care se găsește România, să rezolve problemele construirii noii orînduiri sociale în țara noastră. De aceea el vede în Pro-

gramul P.C.U.S. de construire a societății comuniste perspectiva luminoasă a propriei noastre dezvoltări.

Fidelitatea nestrămutată a Partidului Muncitoresc Român față de învățătura marxist-leninistă, unitatea și coeziunea sa de monolit, experiența bogată pe care a dobândit-o, devotamentul și abnegația cadrelor și membrilor de partid, încrederea nemărginită cu care partidul este urmat de poporul muncitor reprezintă cheazășia îndeplinirii sarcinilor mărețe ale desăvîrșirii construcției socialiste în Republica Populară Romină.

Plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961 a subliniat faptul că partidul nostru găsește în principalele concluzii cu privire la construcția socialistă și comunistă subliniate de Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. o strălucită confirmare a justeței liniei politice trasate de Congresul al III-lea al P.M.R. Obiectivul fundamental al Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R. este — după cum se arată încă o dată în darea de seamă prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara Comitetului Central — crearea bazei tehnice-materiale necesare trecerii treptate la construirea comunismului, asigurarea unui avînt uriaș al forțelor de producție pe baza continuării industrializării socialiste, acordîndu-se neabătut prioritate industriei grele și îndeosebi construcțiilor de mașini, dezvoltarea multilaterală a agriculturii socialiste, în vederea obținerii unui belșug de bunuri, care să satisfacă mai deplin cerințele materiale și spirituale mereu sporite ale maselor.

Viața, practica construirii socialismului în R.P.R. au confirmat pe deplin justetea politicii leniniste dusă de Partidul Muncitoresc Român de dezvoltare și perfecționare a democrației socialiste, prin atragerea maselor populare la rezolvarea treburilor de stat și sporirea continuă a rolului organizațiilor obștești în viața socială, de întărire continuă a rolului conducător al partidului în toate domeniile vieții sociale, prin desfășurarea unei intense munci politice-organizatorice și cultural-educative în mase, principii care și-au găsit o multilaterală fundamentare și dezvoltare în lucrările Congresului al XXII-lea al P.C.U.S.

O mare atenție a acordat plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 analizei unor perioade importante din istoria partidului nostru, arătînd că rezultatele obținute de partid în lupta pentru întărirea unității și purității rîndurilor sale au fost realizate printr-o luptă continuă desfășurată în tot decursul existenței lui pentru călirea sa marxist-leninistă, împotriva resturilor concepțiilor social-democratismului din rîndurile sale, împotriva curentelor și grupărilor antileniniste, pentru însușirea principiilor ideologice, organizatorice, tactice elaborate de Vladimir Ilici Lenin. Din această luptă îndîrjită, dusă concomitent cu lupta împotriva claselor reacționare, din fiecare încercare, partidul a ieșit mai întărit, mai puternic și mai pregătit pentru a-și îndeplini cu cinste rolul de avangardă a clasei muncitoare.

Dezbătînd felul în care s-a manifestat la noi cultul personalității lui Stalin, daunele pe care le-a adus, plenara a subliniat însă că metodele generate de cultul personalității și de consecințele sale nu au avut la noi amploarea din alte țări.

Este un mare merit al partidului nostru, al activului său de bază că, deși asupra sa au fost exercitate timp îndelungat foarte puternice presiuni atât din interior cât și din afară, el a păzit principiile fundamentale ale partidului, nu a cedat presiunilor și a apărut neșovăitor viața și demnitatea cadrelor de partid.

Plenara Comitetului Central al P.M.R. a dezvoltat analiza făcută de partid asupra activității dușmănoase desfășurate de grupul antipartinic Pauker-Luca, urmați de Teohari Georgescu și ajutați activ de Iosif Chișinevski și Miron Constantinescu, care au propagat cu deosebită intensitate cultul personalității lui Stalin, au căutat în mod stăruitor — și, din păcate, au reușit într-o oarecare măsură — să introducă în viața de partid și de stat metodele și practicile străine leninismului. Activitatea antipartinică, fracționistă a acestui grup a constituit vreme îndelungată o mare primejdie pentru partid, pentru cuceririle revoluționare ale poporului.

Întorși în țară în septembrie 1944 din Uniunea Sovietică, unde au stat în emigrație, Ana Pauker — care se bucura de o mare încredere și simpatie tocmai printre elementele dogmatice, antipartinice, demascate de P.C.U.S. după Congresul al XX-lea, și îndeosebi din partea lui Molotov — și V. Luca — dovedit ulterior vechi agent al siguranței statului român burghezo-moșieresc — au acaparat în mod abuziv, prin intrigă și înșelăciune, conducerea partidului.

Încălcarea normelor leniniste ale vieții de partid, a principiului muncii colective în organele de conducere, nesocotirea regulilor democratice ale construcției de partid și de stat, crearea unei atmosfere de neîncredere și suspiciune față de cadre valoroase de partid și de stat, intimidarea și prigonirea acestora, abuzul de putere și încălcarea legalității populare au caracterizat întreaga activitate a acestui grup fracționist, antipartinic.

Rupți complet de realitățile din țară, necunoscând nimic despre munca desfășurată de partid, ei au fost surprinși de forța și activitatea partidului, sub a cărui conducere poporul obținuse victoria istorică în insurecția armată începută la 23 August 1944. În loc să împărtășească însă entuziasmul, bucuria și satisfacția partidului, a clasei muncitoare și a întregului nostru popor față de această măreață victorie, așa cum ar fi fost firesc la adevărați revoluționari, ei au privit-o, dimpotrivă, cu nemulțumire și dezaprobare. Ei pretindeau că ar fi fost mai bine dacă răsturnarea dictaturii militare-fasciste era lăsată numai pe seama acțiunilor militare ale armatelor sovietice, întrucât astfel ar fi fost, chipurile, posibilă luarea imediată a puterii de către clasa muncitoare, fără să se mai fi trecut prin faza colaborării cu partidele burgheze.

Nu este greu de înțeles ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi avut loc victoria de la 23 August. Aceasta ar fi însemnat transformarea întregii noastre țări în teatrul unui război pustiitor, cu toate consecințele sale dezastruoase, ar fi provocat poporului și țării grele suferințe și jertfe incalculabile. Orașele și satele ar fi fost prefăcute în mormane de ruine, întreaga țară ar fi fost transformată într-un imens cimitir, sute și sute de mii de oameni ar fi pierit în focul războiului.

În timp ce întregul partid lupta pentru consolidarea cuceririlor obținute la 23 August, pentru întărirea partidului ca forță conducătoare în revoluție, demascînd cu toată tăria pe legionari, ca pe cei mai periculoși dușmani ai poporului, principali susținători ai hitleriștilor, Ana Pauker, cu sprijinul lui Teohari Georgescu și ajutată activ de Miron Constantinescu, a dus o linie lichidatoristă, de negare a rolului conducător al partidului, deschizînd porțile partidului unor elemente descompuse, aventuriste și legionare, dînd acestor elemente dușmănoase posibilitatea să se dedea la acțiuni anarhice, la încălcarea liniei partidului și a legilor țării. În același timp, grupul antipartinic, fracționist Pauker-Luca desfășura acțiunea criminală de calomniere a cadrelor vechi de partid, care înfruntaseră teroarea sălbatică în închisori și lagăre, exercitau presiuni de a îndepărta din muncă și a pune sub anchetă numeroși vechi membri de partid care luptaseră în Spania și Franța sau care în timpul ilegalității reușiseră a nu fi arestați.

„Dacă elementele antipartinice nu au izbutit să împingă partidul pe un drum tragic — subliniază darea de seamă prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, aceasta se datorește faptului că acțiunile lor s-au izbit în conducerea partidului de o rezistență hotărîtă în apărarea vieții, libertății și onoarei partinice a cadrelor de partid și de stat.

Este o fericire pentru partidul nostru că presiunile lor nu au dat rezultate, că nu am avut de reparat grave nedreptăți și nu am avut de reabilitat pe nimeni post-mortem”.

Activitatea grupului antipartinic, acțiunile duse de acest grup de propagare a cultului personalității lui Stalin s-au răsfrînt și pe frontul ideologic. În timp ce lucrările lui Stalin erau traduse și tipărite în ediții de masă, se neglijau traducerea și editarea operelor lui Marx, Engels, Lenin. În activitatea ideologică existau puternice manifestări de bucherism și dogmatism, ducînd la propagarea mecanică a unor teze, fără să se țină seama de realitățile noastre social-economice.

Elementele antipartinice au denaturat adevărul istoric asupra unor momente de mare însemnătate din istoria partidului și a țării, au pomenit și calomniat lupta eroică a clasei muncitoare din țara noastră, rolul organizator și conducător al partidului în aceste lupte, autopopularizîndu-și propria lor persoană. De pildă, în cuvîntări și articole, Luca, unul dintre trădătorii grevei de la Lupeni din 1929, aprecia ulterior această eroică luptă revoluționară a muncitorilor mineri ca fiind „o provocare a siguranței”; el a denigrat mărețele lupte revoluționare din ianuarie-februarie 1933 căutînd, contrar realității, să arate că „proletariatul era izolat”, că această măreață bătălie de clasă nu a avut ca rezultat decît „cucerirea unor revendicări parțiale”.

În timpul războiului criminal antisovietic, cînd membrii de partid, riscîndu-și viața la tot pasul, activau pentru mobilizarea la lupta antifascistă a întregului popor, Ana Pauker și V. Luca, necunoscînd și nevoind să cunoască adevărul asupra situației din România, manifestînd dispreț și neîncredere față de posibilitățile luptei revoluționare a partidului și poporului, au avut o atitudine direct dușmănoasă în momentul în care au aflat de înfăptuirea insurecției armate victorioase din August 1944, iar după aceea au căutat prin toate mijloacele să-i micșoreze importanța. Așa cum se arată în documentele plenarei, aceste aprecieri

denaturate sau direct dușmănoase făcute de elementele antipartinice, fracționiste au adus serioase prejudicii înțelegerii științifice a adevărului istoric asupra acestui moment mareț de cotitură în istoria luptei revoluționare a poporului, care s-au răsfrînt negativ în materialele de propagandă și în unele lucrări de istorie apărute în țară, precum și în străinătate.

Plenara a scos în evidență rădăcinile metodelor și practicilor promovate de grupul fracționist Pauker-Luca, arătînd că acestea își au originea încă în perioada luptei ilegale a partidului, a reliefat cu deosebită claritate lupta principală, grea și îndelungată dusă de partid împotriva tuturor elementelor antipartinice, care au adus mari prejudicii partidului și poporului în timpul cît au ocupat funcții în conducerea de partid și de stat.

Încă din primii ani ai existenței sale partidul a dus o luptă neabătută pentru unitatea rîndurilor sale, împotriva deviatorilor de toate nuanțele, a fracționiștilor și lichidatoriștilor — grupul Cristescu, pînă în 1923, apoi grupul lui Stefanov-Köblös, pînă în 1928. Plenara a subliniat primejdia gravă pe care au reprezentat-o luptele fracționiste fără de principii din conducerea partidului în perioada 1929—1930, care au dus partidul comunist la un pas de lichidare, slăbindu-i forța tocmai în perioada luptei clasei muncitoare împotriva încercărilor claselor exploatatoare de a ieși din criză pe spinarea celor ce muncesc. Activitatea provocatoare, aventuristă a celor două fracțiuni — M. Pauker (Luximin) și Barbu — a creat o atmosferă de dezorientare a membrilor de partid, a dus la desconspirarea a numeroși activiști, care au căzut în mîinile siguranței statului burghezo-moșieresc. La aceste lupte a participat activ și Vasile Luca, vechi agent al siguranței; ele au fost sprijinite de Ana Pauker, care s-a solidarizat cu grupul fracționist al lui Marcel Pauker. Numai datorită luptei ferme a activului de partid devotat cauzei clasei muncitoare, datorită ajutorului politic dat de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste, elementele trădătoare, care au purtat criminala luptă fracționistă, au fost demascate și înlăturate din partid, restabilindu-se unitatea rîndurilor acestuia.

Congresul al V-lea al P.C.R. a demascat și condamnat cu tărie rămașitele influenței oportuniste, deviaționiste și ale luptei fracționiste fără de principii, orientînd partidul în lupta hotărîtă pentru lichidarea lor, a înarmat partidul, pe baza învățaturii marxist-leniniste, cu o strategie și tactică corespunzătoare dezvoltării social-economice și politice din țara noastră, arătînd drumul pe care trebuie să-l parcurgă mișcarea revoluționară din România pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

Mult rău a pricinuit, de asemenea, pătrunderea în conducerea partidului a trădătorilor din slujba siguranței și spionajului imperialist, în frunte cu Ștefan Foriș. Acești renegați au dus o activitate criminală de descompunere și distrugere a organizațiilor de partid, de compromitere, izolare sau pradare pe mîna siguranței a cadrelor de partid tocmai în momentele cele mai grele ale luptei împotriva dictaturii fasciste și a războiului antisovietic.

Partidul nostru, devotat marxism-leninismului, cauzei clasei muncitoare, a demascat și înlăturat de-a lungul istoriei sale elementele anti-

partinice, apărind cu hotărâre unitatea rindurilor sale, linia politică justă. Aceasta i-a dat posibilitatea să organizeze și să conducă cu succes mari bătălii de clasă împotriva exploatării burghezo-moșierești, printre care locul de frunte îl ocupă luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, care au marcat o cotitură în viața partidului, a mișcării muncitorești din România — să organizeze insurecția armată din August 1944, care a deschis o eră nouă în istoria poporului român.

În decursul dezbaterilor din plenară a fost subliniat rolul cadrelor de bază ale partidului, al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, care de peste trei decenii se află în fruntea luptei pentru întărirea unității partidului și a legăturilor sale cu masele, în elaborarea liniei politice juste a partidului, în conducerea luptei maselor pentru doborârea regimului burghezo-moșieresc și construirea societății socialiste.

Plenara C.C. al P.M.R. a reliefat că activitatea consecventă dusă de membrii de partid devotați cauzei socialismului, pentru întărirea continuă a partidului și a legăturilor sale cu masele, pentru organizarea și conducerea luptei revoluționare a poporului, asigurarea rolului de hegemon al proletariatului în revoluție, făurirea și consolidarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, a fost dusă în condițiile luptei îndirjite atât împotriva claselor exploatoare cât și a activității dușmănoase a grupurilor trădătoare și fracționiste, antipartinice.

Înfrângând influența dăunătoare a grupului antipartinic Pauker-Luca, Comitetul Central a intervenit cu toată hotărârea, încă înainte ca grupul antipartinic să fie demascât și îndepărtat din conducerea de partid și de stat, curmind denaturările grosolane, contrare liniei politice a partidului, introduse de elementele antipartinice în sectoarele de a căror activitate răspundeau. Astfel, după ce în anul 1947 a fost sistată temporar primirea de noi membri de partid, pe baza hotărârilor Congresului I al P.M.R. s-a efectuat verificarea tuturor membrilor de partid. Această acțiune a dus la întărirea partidului și a legăturilor sale cu masele, s-a întărit prestigiul și autoritatea partidului, rolul său conducător. Au fost luate de asemenea măsuri pentru înlăturarea grabnică a acțiunilor dăunătoare din sectoarele economice și financiare care frinau refacerea economică a țării, industrializarea socialistă, dezvoltarea agriculturii. Aceste măsuri au pregătit condițiile demascării și zdrobirii în mai 1952 a grupului fracționist, care a marcat înlăturarea unei mari piedici din calea transformărilor revoluționare, social-economice a țării și a ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii. S-au creat noi condiții pentru întărirea partidului și a rolului său conducător. Au fost restabilite normele leniniste în activitatea organelor de conducere ale partidului; s-au întreprins acțiuni hotărâte de îmbunătățire a întregii munci organizatorice și ideologice a partidului; s-a întărit controlul de partid asupra tuturor organelor de stat și disciplina de partid.

După înlăturarea grupului Pauker-Luca, conducerea partidului nostru a combătut cu tărie tendința de proslăvire a conducătorilor partidului. În anul 1952, la o consfătuire cu redactorii presei centrale și locale, cu activiștii din domeniul propagandei și agitației, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a ridicat împotriva abuzului de formulări tipătoare, împotriva excesului de citate și a caracterului formal, de paradă al unor manifestări în domeniul propagandei și agitației, trăsând

ca sarcină presei să scoată în evidență, în primul rînd, fața partidului și a Comitetului său Central, forța partidului și linia sa politică. În august 1953, plenara C.C. al P.M.R., dezbătînd problemele îmbunătățirii muncii de partid și întăririi legăturilor partidului cu masele, a trasat, ca una dintre sarcinile principale, să se lichideze manifestările cultului personalității în propaganda de partid și în activitatea practică a organizațiilor partidului, ca fiind manifestări incompatibile cu învățătura marxist-leninistă.

Plenara cerea ca membrii de partid și oamenii muncii fără de partid să fie educați în spiritul devotamentului față de partid și popor. Referindu-se la sarcinile muncii ideologice, hotărîrea plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din 19—20 august 1953 indica necesitatea de a se combate tendințele de rupere a teoriei de practică, bucherismul și citatomania, tratarea mecanică, dogmatică a ideilor marxism-leninismului, în locul însușirii esenței învățăturii marxist-leniniste.

Reliefînd atenția deosebită pe care Congresul al XXII-lea a acordat-o activității ideologice, muncii pentru făurirea și dezvoltarea omului nou, constructor al comunismului, plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961 a subliniat necesitatea desfășurării perseverente a activității în domeniul formării conștiinței socialiste a oamenilor muncii, dezvoltînd în și mai mare măsură activitatea politică-educativă în rîndurile maselor largi ale populației, în special ale tineretului de la orașe și sate. Arătînd că rolul activității ideologice sporește pe măsura desăvîrșirii construcției socialiste, plenara a accentuat asupra respectării riguroase a principiului conducerii de partid a activității ideologice și culturale pentru asigurarea partinității, a spiritului de intransigență față de orice influență a ideologiei burgheze, în vederea triumfului deplin al ideologiei socialiste.

De mare însemnătate pentru călirea ideologică a membrilor de partid, a oamenilor muncii sînt Documentele Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. Pentru aprofundarea de către membrii de partid a tezelor ideologice, teoretice și practice ale acestor istorice documente și ale lucrărilor plenarei C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961, Biroul Politic a hotărît studierea lor în întreaga rețea a învățămîntului de partid și ideologic, în funcție de specificul cursului respectiv, în strînsă legătură cu sarcinile puse de partid în actuala etapă, cît și cu sarcinile de perspectivă ale dezvoltării țării noastre, cu sarcinile generale ale mișcării muncitorești internaționale.

Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., prezentată de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961, dezbaterile care au avut loc reprezintă un ajutor de mare preț pentru lucrătorii de pe tărîmul istoriei partidului și a mișcării muncitorești. Această importanță este determinată atît de analiza multilaterală făcută de plenară asupra momentelor esențiale din istoria partidului, cît și de orientarea dată de plenară asupra felului în care trebuie prezentată is-

toria partidului, în mod combativ, pe baza unei serioase și multilaterale analize științifice a fenomenelor istoriei.

Istoria partidului, a cărei esență este lupta pentru triumful marxism-leninismului în mișcarea muncitorească din România, împotriva tuturor curentelor și manifestărilor antileniniste, pentru asigurarea rolului conducător al clasei muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist, în revoluție și în opera de făurire a noii orînduiri sociale, este menită să ajute oamenii muncii să-și însușească marea experiență și bogăția teoretică acumulată de partid de-a lungul întregii sale existențe, să dezvăluie la un înalt nivel științific activitatea multilaterală, bogată, desfășurată de partidul comunist, formele și metodele de conducere a luptei revoluționare, strategia și tactica sa, lupta neobosită dusă de partid pentru puritatea și unitatea rîndurilor sale.

Plenara C.C. al P.M.R. a arătat în adevărata lor lumină multe din momentele importante ale vieții partidului nostru, ale istoriei sale, atît în perioada ilegalității, cît și după eliberarea țării. Aceasta oferă un material extrem de bogat și permite ridicarea la un nivel superior a activității în domeniul istoriei partidului.

Pe baza materialelor plenarei, lucrătorii din domeniul istoriei partidului vor putea cu mai mult succes să pornească la elaborarea unor studii și lucrări valoroase. Acest lucru este cu atît mai necesar cu cît momente de mare însemnătate din istoria partidului, cu o mare forță educativă, cum ar fi lupta pentru crearea Partidului Comunist din România, Congresul al V-lea al P.C.R., eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din 1933, formarea și activitatea organizațiilor de masă conduse de P.C.R., istoria luptei comunistilor din închisori și lagăre, larga activitate desfășurată de partid în vederea făuririi unității de acțiune a clasei muncitoare și stringerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței naționale, în vederea închegării unui larg front popular antifascist, lupta pentru organizarea și înfăptuirea insurjecției armate din August 1944, lupta partidului comunist pentru făurirea unității depline a clasei muncitoare n-au fost încă tratate de istorici în mod complet și multilateral, pe baza ideologiei marxist-leniniste. De asemenea, e necesar să fie elaborate lucrări monografice care să redea experiența partidului nostru în conducerea luptei duse de masele populare pentru instaurarea și întărirea regimului democratic, pentru victoria socialismului în țara noastră, precum și lucrări despre poziția internaționalistă a partidului, relațiile sale cu partidele comuniste și muncitorești frățești, contribuția partidului nostru la întărirea unității și coeziunii lagărului socialist și a mișcării muncitorești internaționale.

Plenara Comitetului Central a hotărît elaborarea, sub conducerea unei comisii a Biroului Politic, a istoriei partidului. Pe baza hotărîrii Biroului Politic, la îndeplinirea acestei sarcini de excepțională importanță pentru activitatea ideologică a partidului și dezvoltarea științei istorice în țara noastră, va participa un activ larg de activiști ai partidului, cercetători și cadre didactice în domeniul istoriei, economiei și filozofiei, care va studia și analiza temeinic izvoarele istoriei partidului, practica sa revoluționară, pe baza indicațiilor date de plenară. O latură importantă a acestei activități o constituie stabilirea periodizării istoriei partidului pe temelia învățăturii marxist-leniniste, avînd în vedere prin-

cipalele etape de dezvoltare a istoriei partidului și mișcării muncitorești din România, în strînsă legătură cu istoria patriei și a mișcării muncitorești internaționale.

Lucrările plenarei, bogate în indicații și aprecieri de deosebită valoare științifică, dau cercetătorilor posibilități largi de a reda în toată bogăția și eroismul ei minunata istorie a partidului nostru. Ei au datoriat să studieze în mod aprofundat, multilateral istoria mișcării muncitorești și a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră, să analizeze fenomenele istorice în toată complexitatea lor, să scoată în evidență eroismul și spiritul de sacrificiu al comuniștilor, încrederea lor nestrămutată în cauza socialismului, rolul hotărîtor al masei populare în făurirea istoriei. Cunoscînd mai bine greutățile mari pe care le-a biruit partidul în decursul glorioasei sale istorii, membrii de partid, masele populare din țara noastră pot să aprecieze mai complet rezultatele obținute, învață să lupte cu mai multă fermitate împotriva dușmanilor, pentru apărarea liniei partidului, a unității și purității rîndurilor sale, vîd cu mai multă claritate și forță perspectiva bătăliei minunate de făurire a viitorului lor comunist.

Înarmați cu învățătura marxist-leninistă și însuflețiți de munca entuziastă a poporului nostru, care transpune cu succes în viață hotărîrile Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, înfăptuind țelul măreț al deșăvîrșirii construcției socialiste, lucrătorii din domeniul istoriei partidului și a mișcării muncitorești își vor aduce contribuția la dezvoltarea științei istorice, armă importantă în lupta pentru făurirea concepției înaintate a omului nou, a societății socialiste.

Lupta maselor populare din țara noastră pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, pentru trecerea la revoluția socialistă

GH. ȚUȚUI, AL. GH. SAVU

Instaurarea dictaturii proletariatului în România a încununat transformările revoluționare profunde care au avut loc în perioada cuprinsă între 23 August 1944 și 30 Decembrie 1947. Ea a marcat „...momentul istoric al încheierii primei etape a revoluției democrat-populare și al trecerii la înlăptuirea sarcinilor mărețe ale revoluției socialiste”¹.

Revoluția populară din țara noastră, începută prin insurecția armată din august 1944, organizată și condusă de P.C.R., a avut în prima sa etapă un caracter agrar, antifeudal și antiimperialist. Prin conținutul de clasă, prin forțele motrice și obiectivele ei, această etapă a însemnat desăvîrșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice, în vederea trecerii nemijlocite la revoluția socialistă.

Calea de trecere la socialism este determinată, în fiecare țară, de condițiile istorice concrete, de raportul forțelor de clasă pe plan intern, de situația internațională.

În epoca contemporană, inaugurată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, al cărei conținut principal îl constituie trecerea de la capitalism la socialism, procesul eliberării popoarelor de sub jugul imperialismului se desfășoară, după cum a prevăzut V. I. Lenin, în intervale istorice inegale și în forme variate. „Toate națiunile vor ajunge la socialism — arăta V. I. Lenin —, aceasta e inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în același fel, fiecare va aduce un specific într-o formă sau alta a democrației, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale. Nimic nu este mai jalnic din punct de vedere teoretic și mai ridicol din punct de vedere practic decât ca «în numele materialismului istoric» să-ți zugrăvești în această privință viitorul într-o singură culoare cenușie: aceasta ar fi o mîzgălitură ieftină, și nimic altceva”².

Revoluția populară în România a început în condițiile uriașului avînt al luptei popoarelor din întreaga lume pentru zdrobirea Germaniei hitleriste și a aliaților ei, pentru nimicirea forțelor negre ale fascismului, pentru democrație și progres social. Victoriile istorice obținute pe front de Uniunea Sovietică, principala forță a coaliției

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 442.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 62.

antihitleriste, au stimulat puternic și au ușurat lupta antifascistă a maselor populare de pretutindeni. Înfringerile zdrobitoare suferite de fascism au slăbit considerabil forțele imperialismului internațional, contribuind la deplasarea raportului de forțe pe arena mondială în favoarea democrației și socialismului. În numeroase țări ale lumii, masele populare își manifestau în forme variate năzuința arzătoare de a realiza, în urma scuturării jugului fascist, a răsturnării regimurilor fasciste sau aservite hitleriștilor, profunde transformări democratice. Într-o serie de țări, printre care și România, datorită noilor condiții istorice, din lupta antifascistă a maselor s-au dezvoltat revoluțiile populare, care, rezolvind sarcinile burghezo-democratice, s-au dezvoltat neîntrerupt în revoluții socialiste. Asupra întregii situații internaționale, asupra formării unor condiții favorabile luptei popoarelor din Europa pentru independență națională și democrație a influențat puternic faptul că rolul hotărîtor în zdrobirea Germaniei hitleriste l-a avut Uniunea Sovietică, care, fidelă principiilor leniniste ale politicii sale externe, respectă cu strictețe suveranitatea națională a popoarelor. Principiile nobile ale politicii externe a statului sovietic s-au oglindit și în Convenția de armistițiu dintre România și U.R.S.S. semnată la Moscova la 12 septembrie 1944.

O însemnată covârșitoare pentru desfășurarea luptei poporului nostru în vederea asigurării dezvoltării democratice a țării și progresului social a avut înfăptuirea cu succes a insurecției armate din august 1944. Victoria insurecției armate a dus la prăbușirea planurilor criminale ale lui Antonescu de a pune la dispoziție Germaniei hitleriste toate resursele materiale și umane ale țării pentru a opri înaintarea armatelor sovietice. Prin aceasta poporul român a fost scutit de suferințele și jertfele incalculabile ce ar fi fost provocate de transformarea întregului teritoriu al țării în teatrul unui război pustitor.

Rezultatele imediate obținute prin insurecția armată și perspectivele pe care aceasta le-a deschis luptei revoluționare a maselor constituie o confirmare strălucită a justeței politicii P.C.R., a tacticii sale leniniste. Înfăptuirea insurecției armate din august 1944, tactica justă folosită de P.C.R. în înfăptuirea acestui eveniment istoric au constituit obiectul atacurilor dușmănoase ale grupului antipartinic, fracționist. Rupti complet de realitățile din țară, necunoscînd nimic despre munca desfășurată de partid, Ana Pauker și Vasile Luca, întorși în țară în septembrie 1944, au fost surprinși de forța și activitatea partidului, sub a cărui conducere poporul nostru obținuse victoria istorică în insurecția armată începută la 23 August 1944. Văzîndu-și năruite planurile lor carieriste, ei au început să denigreze linia partidului, susținînd că a fost o greșeală înfăptuirea insurecției armate și pretinzînd că ar fi fost mai bine dacă răsturnarea dictaturii militare-fasciste era lăsată numai pe seama acțiunilor militare ale Uniunii Sovietice, întrucît astfel ar fi fost, chipurile, posibilă luarea imediată a puterii de către clasa muncitoare, fără să se mai fi trecut prin faza colaborării cu unele păături ale burgheziei.

Faptul de a fi pregătît, organizat și condus cu succes realizarea actului de la 23 August este un merit nepieritor al partidului comunist în fața poporului român. În același timp, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste și trecerea armatei române alături de armata

sovietică eliberatoare au creat poporului român posibilitatea de a-și aduce contribuția la zdrobirea fascismului, au făcut să crească prestigiul internațional al României democratice, al forțelor progresiste ale poporului, al Partidului Comunist Român. Insurecția armată a descătușat energia revoluționară a maselor, a creat premise favorabile dezvoltării luptei revoluționare. „În masa poporului nostru — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — ...răsturnarea dictaturii lui Antonescu a produs o răscolire profundă și a stîrnit un puternic avînt de luptă”³.

Faptul că revoluția populară în România s-a dezvoltat nemijlocit din lupta antifascistă a întregului popor, începînd prin insurecția armată antifascistă, a făcut ca baza de masă a revoluției să aibă un caracter larg. Împietirea sarcinilor agrare, antifeudale ale primei etape a revoluției cu lupta pentru alungarea hitleriștilor de pe teritoriul României și zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, pentru lichidarea rămășițelor fasciste și democratizarea aparatului de stat a permis clasei muncitoare din țara noastră, sub conducerea partidului comunist, să unească în jurul său majoritatea covîrșitoare a poporului, să zdrobească forțele fasciste, reacționare și să asigure trecerea neînteruptă de la prima etapă la cea de-a doua etapă, socialistă, a revoluției populare. Masele populare, organizate și conduse de P.C.R., au devenit după 23 August 1944 forța determinantă în orientarea politicii interne și externe a țării. Folosind situația nouă, creată prin victoria insurecției, partidul a început să desfășoare o intensă activitate în vederea organizării maselor. La chemarea și sub conducerea P.C.R., masele populare au trecut la exercitarea libertăților democratice pe cale revoluționară, manifestîndu-și cu putere hotărîrea de a nu mai permite, după doborîrea dictaturii fasciste, revenirea la vechile rînduieli burghezo-moșieresti, de a instaura în țară un nou regim, corespunzător voinței și aspirațiilor lor, un regim cu adevărat democratic.

I

Doborîrea dictaturii militare-fasciste a constituit o grea și ireparabilă lovitură dată pozițiilor politice ale claselor exploatare, a slăbit aparatul de stat burghezo-moșieresc și a contribuit la dezorganizarea acestuia.

Împotrivindu-se voinței maselor populare, conduse de comuniști, clasele reacționare și partidele lor politice, camarila regală și regele sperau că vor putea folosi pozițiile predominante deținute în guvern și în aparatul de stat pentru a sabota acțiunea de democratizare a vieții publice, susținerea războiului antihitlerist și refacerea economiei naționale, pentru a salva regimul burghezo-moșieresc de la prăbușire. Dar, deși clasele exploatare au păstrat în miinile lor pozițiile preponderante în guvernele ce s-au succedat pînă la 6 martie 1945 și în aparatul de stat, sub presiunea crescîndă a luptei revoluționare a maselor și a poziției hotărîte a reprezentanților forțelor consecvent democratice din guvernele cu majoritate reacționară, în condițiile externe prielnice create de victoriile strălucite obținute de Uniunea Sovietică în războiul

³ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 133.

duș împotriva Germaniei hitleriste, burghezia și moșierimea au fost lipsite de posibilitățile și mijloacele necesare în vederea menținerii neștirbite a dictaturii lor de clasă. Puterii deținute de burghezie și moșierime i se opunea puterea revoluționară a maselor stăpîne pe stradă și în întreprinderi; încercările forțelor reacționare de a menține vechile rînduiri s-au izbit pretutindeni de riposta hotărîtă a forțelor democratice.

Analiza științifică a condițiilor istorice noi în care începuse să se dezvolte revoluția populară a stat la baza întregii activități desfășurate de Partidul Comunist Român după 23 August 1944. Ținînd seamă de necesitatea participării cu toate forțele la războiul antihitlerist, ca o condiție esențială a succesului luptei pentru nimicirea rămășițelor fasciste din țară, de sarcinile democratizării vieții publice, de caracterul general-democratic al primei etape a revoluției, partidul comunist a desfășurat o intensă activitate în vederea creării unui larg front național-democratic, care să concentreze în jurul și sub conducerea proletariatului toate forțele capabile să-și aducă contribuția la rezolvarea sarcinilor vitale ce stăteau în fața poporului nostru. În cursul revoluției, P.C.R., partid marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră, s-a dovedit a fi conducătorul încercat al oamenilor muncii.

„După victoria insurecției armate — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — ...activul de bază al partidului din afară cît și cel eliberat din închisori și lagăre, întregul partid s-au grupat în jurul noii conduceri a partidului, formată după înlăturarea grupului de trădători în frunte cu Foriș. S-a trecut imediat la reorganizarea partidului în condițiile noi create, la mobilizarea tuturor forțelor sale în vederea organizării clasei muncitoare în sindicate unice revoluționare, la desfășurarea unei intense munci de masă în rîndurile țărănimii și tineretului, la mobilizarea întregului popor pentru susținerea războiului antihitlerist, la lupta pentru instaurarea unui regim democratic”⁴.

Elaborarea liniei politice a partidului comunist în noile condiții și stabilirea măsurilor necesare pentru aplicarea ei în viață au fost rezultatul muncii neobosite desfășurate de cadrele de bază ale partidului în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Grupul fracționist, antipartinic Pauker-Luca nu a contribuit cu nimic la elaborarea nici uneia din măsurile hotărîtoare legate de cucerirea și consolidarea puterii populare. Dimpotrivă, n-a fost împrejurare în care intervenția grupului Pauker-Luca să nu fi dus la încurcarea și îngreunarea rezolvării acestor sarcini. Pauker și Luca manifestau dispreț și lipsă de încredere în forțele revoluționare ale poporului român, în capacitatea politică și organizatorică a partidului comunist. Nemulțumiți că au găsit în țară un partid comunist puternic, ei au trecut, o dată cu denigrarea și calomnierea liniei partidului, la folosirea de metode fracționiste și alte mijloace abuzive, cu scopul de a pune mîna pe funcții de conducere mai întîi în partid, apoi în stat. Grupul antipartinic a căutat să promoveze o linie potrivnică politicii și tacticii partidului. Astfel, în timp ce partidul ducea o activitate hotărîtă de demascare a legionarilor, ca cei mai periculoși dușmani ai poporului, ca principali

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej: „Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., prezentată la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961”, Editura politică, 1961, pag. 31.

aliați ai hitleriștilor, grupul fracționist a adoptat față de ei o atitudine binevoitoare, făcându-le invitația deschisă să intre în rândurile partidului. Acaparînd în mod abuziv conducerea partidului, grupul fracționist a încălcat normele leniniste de funcționare a partidului, principiul conducerii colective.

Datorită luptei ferme, clarvăzătoare și înțelepte a cadrelor de bază ale partidului, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, fracționistii n-au reușit să-și înlăptuiască planurile lor, să abată partidul de pe calea sa marxist-leninistă. Organele și organizațiile locale ale partidului au desfășurat în această perioadă o muncă uriașă și au obținut succese de seamă în îndeplinirea sarcinilor mari ce le-au stat în față.

Ca urmare a muncii politice desfășurate de P.C.R. în perioada următoare victoriei insurecției armate din august 1944 s-au obținut în scurt timp rezultate importante în întărirea rolului de hegemon al proletariatului în revoluție, în încheierea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

În condițiile istorice noi existente după 23 August 1944, P.C.R. și-a pus ca obiectiv principal al luptei cucerirea puterii politice de către oamenii muncii. „În fața partidului nostru — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — s-a pus problema fundamentală a revoluției — cucerirea puterii de către oamenii muncii. Pentru partidul nostru a fost limpede că această problemă va putea fi rezolvată cu succes numai asigurînd rolul conducător al clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei marxist-leninist, numai dacă clasa muncitoare va încheia o trainică alianță cu țărănimea muncitoare, făurind astfel forța socială capabilă să răstoarne puterea claselor exploataatoare”⁵.

Organizînd și conducînd lupta revoluționară a maselor, P.C.R. a acordat o atenție primordială organizării proletariatului, forța socială consecvent revoluționară și cea mai combativă, căruia îi revenea rolul de conducător al tuturor forțelor democratice. Partidul comunist a militat neobosit pentru întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare, pentru consolidarea Frontului unic muncitoresc creat la 1 mai 1944, demascînd fără cruțare în fața maselor elementele social-democrate de dreapta care, servind interesele claselor exploataatoare, duceau o activitate trădătoare de scindare a clasei muncitoare, căutînd să rupă partidul social-democrat de partidul comunist și să-l atragă la remorca partidelor burgheze reacționare. Un rol de seamă în întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare, în zdrobirea acțiunilor scizioniste ale elementelor social-democrate de dreapta a avut trecerea, la 1 septembrie 1944, la reorganizarea mișcării sindicale pe temeiul Frontului unic muncitoresc și al principiilor revoluționare. Clasa muncitoare, unită în Frontul unic muncitoresc, organizată în sindicate revoluționare, a strîns în jurul și sub conducerea ei toate forțele democratice și patriotice, hotărîte să meargă pe drumul libertății și progresului deschis de insurecția armată din august 1944.

Partidul Comunist Român a desfășurat o largă muncă politică în rândurile maselor țărănești pentru atragerea acestora la lupta revoluționară sub conducerea proletariatului, pe baza intereselor comune

⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag 316.

fundamentale ale clasei muncitoare și ale țărănimii muncitoare. Succesele obținute de P.C.R. în atragerea țărănimii la lupta pentru înfăptuirea sarcinilor revoluției s-au oglindit în participarea crescândă a acesteia la acțiunile de democratizare a aparatului de stat, la marile mitinguri și demonstrații politice pentru instaurarea unui guvern democratic, la confiscarea și împărțirea pământurilor moșieresti. În focul acestei lupte s-a făurit alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, forța socială capabilă să lichideze regimul burghezo-moșieresc și să instaurze puterea populară.

Lupta consecventă dusă de partid împotriva politicii naționalist-șovine a claselor dominante, pentru rezolvarea democratică a problemei naționale a unit în jurul proletariatului masele muncitoare ale minorităților naționale, vital interesate în înfăptuirea țelurilor revoluției.

În condițiile dezvoltării rapide a luptei maselor populare conduse de partidul comunist, la 12 octombrie 1944, pe baza platformei elaborate de P.C.R., ce cuprindea principalele obiective ale revoluției, s-a constituit Frontul național-democrat*. Crearea F.N.D. a însemnat un mare succes al luptei P.C.R. de grupare în jurul și sub conducerea clasei muncitoare a tuturor forțelor democratice, de izolare a reacțiunii.

Hotărîrea de luptă și combativitatea manifestată de clasa muncitoare, acțiunile sale unite au influențat puternic celelalte pătri de oameni ai muncii, și îndeosebi masele țărănești, ceea ce s-a reflectat în creșterea în intensitate și lărgime a luptei revoluționare. Această creștere a luptei maselor, însoțită de organizarea lor, confirma și cu exemplul țării noastre teza leninistă că adevărata educație a maselor nu se poate face niciodată despărțită de lupta politică independentă și mai ales de lupta revoluționară a masei însăși. „Numai lupta educă clasa exploatată — arăta V. I. Lenin —, numai lupta îi dezvoltă aptitudinile, îi limpezește mintea, îi oțelește voința”⁶.

În focul luptelor revoluționare au apărut elemente ale noii puteri democrat-populare — Frontul național-democrat, gărzile patriotice înarmate, comitetele sindicale din întreprinderi, masele muncitoare stăpine pe stradă, în uzine și fabrici, comitetele țărănești, care se opuneau puterii burgheziei și moșierimii și înfăptuiau importante măsuri politice și economice cu caracter democrat.

La chemarea P.C.R., masele au întreprins, începînd din toamna anului 1944, largi acțiuni în vederea democratizării aparatului de stat, au luat cu asalt prefecturile, preturile și primăriile, punînd în fruntea acestora oameni aleși de popor. Procesul de ocupare cu forța a primăriilor, preturilor și prefecturilor a cunoscut o creștere continuă, astfel că în ajunul lui 6 martie 1945 forțele democratice dețineau majoritatea prefecturilor. Democratizarea aparatului de stat a fost forma specifică

* În Frontul național-democrat au intrat Partidul Comunist Român, Partidul social-democrat, sindicatele unite, Frontul plugarilor, Uniunea patrioților. La platforma F.N.D. au aderat și Madoszul (denumit din noiembrie 1944 „Uniunea populară maghiară”), Uniunea Tineretului Comunist, precum și o serie de asociații și grupări ca Societatea scriitorilor romîni, Partidul socialist-țărănesc etc. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 49, dosarul nr. 143, filele 3—4. Proces-verbal de constituire a F.N.D.)

⁶ V. I. Lenin, „Despre revoluția din 1905—1907”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 731.

sub care a început în țara noastră, încă în perioada premergătoare instaurării guvernului democrat, procesul sfărămării vechiului aparat de stat burghezo-moșieresc și al creării noului aparat de stat. Menținând vechea formă de organizare a statului, vechile organe și instituții create în anii regimului burghezo-moșieresc, masele populare le dădeau un conținut nou, democratic, făcându-le apte să servească țelurile revoluției. Smulgerea a numeroase verigi ale aparatului de stat în această perioadă pe cale revoluționară din mâinile forțelor reacționare a îngustat continuu sfera de exercitare a autorității majorității reacționare a guvernului. Pozițiile cucerite de mase în guvern și în aparatul de stat local au fost folosite cu succes în lupta împotriva forțelor reacționare.

Reprezentanții forțelor democratice din guvern au desfășurat o intensă activitate în vederea împiedicării majorității reacționare de a lua măsuri împotriva maselor, au demascas activitatea miniștrilor reacționari, au impus trecerea la abolirea legislației fasciste și adoptarea unor legi cu conținut democratic. Însemnate măsuri în vederea îndeplinirii sarcinilor revoluției au fost adoptate și de organele locale de stat, în conducerea cărora se aflau elemente democratice. Activitatea miniștrilor democrați, a prefecților și primarilor aleși de popor s-a bazat pe lupta puternică de jos a maselor și, la rîndul său, a stimulat și înlesnit dezvoltarea luptei duse în afara guvernului de către masele populare.

Cu sprijinul neprecupețit al clasei muncitoare, țărănimea muncitoare a trecut la exproprierea moșierilor și împărțirea pămîntului la țăranii fără pămînt și cu pămînt puțin. Oamenii muncii au apărat și dezvoltat cuceririle democratice obținute prin luptă, au răsturnat în răstimp de trei luni cele două guverne cu majoritate reacționară prezidate de generalul Sănătescu.

Lupta maselor populare pentru îndeplinirea transformărilor democratice din interiorul țării s-a desfășurat în strînsă legătură cu susținerea activă a războiului antihitlerist, cu participarea armatei romîne, alături de armata sovietică, la operațiile militare pentru zdrobirea Germaniei fasciste.

★

În cursul lunii ianuarie și la începutul lunii februarie 1945, lupta revoluționară pentru smulgerea pozițiilor politice dominante deținute de forțele reacționare și pentru instaurarea unui guvern democrat a luat un avînt fără precedent.

În raportul forțelor de clasă a avut loc o nouă și însemnată deplasare în favoarea forțelor democratice, determinată de orientarea puternică spre Frontul național-democrat a țăranimii muncitoare și a păturilor mijlocii de la orașe. Devenea cu fiecare zi tot mai evident faptul că lupta pentru aliați se decisese în favoarea proletariatului, în detrimentul forțelor reacționare. Prin propria experiență, masele se convinseseră tot mai mult că de la partidele burgheze și de la majoritatea reacționară a guvernului, în frunte cu Rădescu, nu pot aștepta satisfacerea revendicărilor lor.

Frontului național-democrat i s-au alăturat noi pături sociale, precum și o serie de organizații profesionale și grupări politice care, pînă

atunci, fie că stătuseră în expectativă, şovăind între forţele democratice şi cele reacţionare, fie că urmaseră forţele reacţionare *. Forţele democratice se întăreau şi se lărgeau, în timp ce izolarea forţelor reacţionare se adincea tot mai mult.

În aceste condiţii, din iniţiativa P.C.R., la sfîrşitul lunii ianuarie 1945 a fost lansat programul de guvernare al F.N.D., forţele democratice exprimîndu-şi hotărîrea fermă de a obţine alungarea neîntîrziată a majorităţii reacţionare a guvernului şi instaurarea unui guvern democrat. Bătălia pentru putere a intrat astfel în faza hotărîtoare. Valul de mişcări şi demonstraţii care a urmat lansării programului de guvernare al F.N.D., intensificarea acţiunilor de democratizare a aparatului de stat, trecerea în masă a ţărănimii muncitoare la ocuparea cu forţa a moşiilor reflectau sprijinul uriaş acordat de mase Frontului naţional-democrat, voinţa lor de a instaura un guvern democrat, care să le reprezinte şi să le apere interesele.

Avîntul luptei maselor a adîncit deruta în tabăra reacţionară. Metoda promisiunilor demagogice folosită cu precădere de partidele burgheze şi de majoritatea reacţionară a guvernului, îndeosebi după instaurarea lui Rădescu ca prim-ministru, dăduse în mod evident faliment. Dîndu-şi seama că puterea le scapă din mîini, forţele reacţionare s-au orientat spre declanşarea războiului civil, păşind astfel pe o cale aventuristă şi criminală, în speranţa că prin această acţiune vor reuşi să salveze regimul burghezo-moşieresc.

Intenţiile claselor dominante de a declanşa războiul civil, care au devenit mai evidente după discursul provocator ţinut de Rădescu la 10 februarie 1945, s-au manifestat deosebit de pregnant şi în cadrul guvernului. În şedinţa Consiliului de Miniştri din 16 februarie 1945, Rădescu a dezvăluit aceste planuri: „...În situaţia pe care o am — a declarat Rădescu — mă voi opune din toate puterile şi, dacă este nevoie să ajungem la război civil, îl voi face, domnilor, oricare va fi rezultatul” 7.

În aceste condiţii, întreaga activitate a partidului comunist s-a concentrat în vederea ridicării la luptă a maselor celor mai largi ale poporului nostru pentru a constitui o forţă suficient de puternică spre a împiedica provocarea războiului civil. Exprimînd poziţia hotărîită a partidului comunist de a nu permite reacţiunii să dezlănţuie războiul civil, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta în şedinţa Consiliului de Miniştri din 21 februarie 1945: „Vom împiedica prin toate mijloacele încercarea de a transforma lupta din interior în război civil” 8 (subl. ns.).

Totodată, partidul a respins cu fermitate punctul de vedere aventurist al lui Vasile Luca, care în şedinţa Consiliului F.N.D. din 21 februa-

* Dintre organizaţiile profesionale cu care s-a ajuns la un acord de colaborare amintim: Asociaţia generală a inginerilor romîni, Sfatul negustoresc, organizaţii ale meşteşugarilor şi micilor patroni, ale medicilor etc. S-au stabilit contacte cu gruparea politică burgheză condusă de N. Lupu şi cu aceea a lui Gh. Tătărăscu (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 49, dosarul nr. 143, filele 149—172, 173—178, 197).

7 Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 303, Stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri din 16 februarie 1945, fila 7.

8 Loc. cit., fila 94.

rie 1945 a încercat să antreneze forțele democratice pe calea provocărilor la care se deda reacțiunea. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a cerut partidului să dea dovadă de fermitate și stăpânire de sine, să demaște neobosit în fața maselor acțiunile provocatoare prin care reacțiunea căuta să creeze pretexte pentru declanșarea războiului civil⁹. În a doua jumătate a lunii februarie, conducători ai partidului, cei mai buni activiști ai P.C.R. și ai organizațiilor democratice, miniștri ai F.N.D. au desfășurat o largă muncă politică în mijlocul maselor de la orașe și sate, au organizat nenumărate întruniri, mitinguri și demonstrații, au explicat oamenilor muncii situația creată în țară, au participat nemijlocit la lupta pentru ocuparea primăriilor și prefecturilor, pentru împărțirea pământurilor moșierești. Sub conducerea partidului comunist, toate forțele democratice și-au strâns rîndurile pentru a respinge și zdrobi contraatacul reacțiunii.

Luptînd cu abnegație pentru a transforma în realitate posibilitatea care exista în condițiile istorice concrete de a cuceri puterea de stat fără război civil și de a asigura un curs pașnic procesului de trecere de la capitalism la socialism, partidul comunist a avut în același timp în vedere și o eventuală încercare a burgheziei de a împinge lucrurile spre război civil. Aceasta a ținut trează vigilența partidului și a clasei muncitoare, a maselor populare.

Fără să se lase antrenate în provocările puse la cale de autoritățile reacționare, forțele democratice, îndrumate de partidul comunist, au luat măsurile impuse de împrejurări. Gărzile muncitorești înarmate, create în perioada pregătirii și îndeplinirii insurecției din august 1944, au fost întărite și dezvoltate.

O preocupare deosebită a manifestat partidul comunist pentru unitățile militare aflate în țară. În condițiile în care majoritatea armatei noastre, aflată pe front alături de armatele sovietice, participa cu eroism la lupta pentru zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, forțele reacționare își puseseră mari speranțe că vor reuși să folosească pentru îndeplinirea planurilor lor criminale măcar o parte a trupelor aflate în interior. Situația existentă în România la începutul anului 1945 făcea însă ca speranțele nutrite de reacțiune să fie sortite eșecului. Asupra armatei, formată în majoritate covârșitoare din țărani și muncitori, a influențat puternic participarea ei împreună cu formațiile de luptă patriotice la îndeplinirea insurecției armate, precum și luptele ulterioare desfășurate de masele muncitoare. Masele de ostași erau vital interesate în exproprierea moșierilor, democratizarea țării, lichidarea rămășițelor fasciste și în îndeplinirea celorlalte măsuri preconizate de platforma F.N.D. O vie impresie a produs asupra soldaților faptul că, în conformitate cu prevederile platformei elaborate de P.C.R., luptătorilor de pe front li se acorda prioritate la împroprietărire. Legăturile stabilite de partidul comunist în rîndurile armatei, ale ofițerilor și generalilor în perioada pregătirii și îndeplinirii insurecției armate au fost după 23 August 1944 consolidate și lărgite. Demascînd cu hotărîre planurile lui Rădescu de a declanșa războiul civil, partidul comunist a ajutat masele de soldați și ofițeri să înțeleagă că locul lor este alături

⁹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului, fondul nr. 96, dosarul nr. 143, filele 222—227.

de popor, să refuze a deveni un instrument în mâinile forțelor reacționare.

Adîncirea luptei de clasă în țara noastră, ascuțirea luptei pentru putere au determinat creșterea contradicțiilor existente în rîndurile partidelor burgheze. Numeroși membri și chiar organizații întregi ale P.N.Ț și P.N.L., nemulțumiți de politica reacționară promovată de cli-cile conducătoare, s-au alăturat forțelor democratice. În această perioadă, din P.N.Ț s-a desprins o grupare dezidentă importantă, în frunte cu Anton Alexandrescu, care a aderat la F.N.D.¹⁰ Mai tîrziu, F.N.D. și-a asigurat și colaborarea grupării burgheze conduse de Gh. Tătărașcu.

Ca urmare a activității desfășurate de partidul comunist pentru demascarea continuă a reacțiunii, pentru mobilizarea la lupta revoluționară a unor pături tot mai largi ale populației, folosind în interesul revoluției contradicțiile existente în rîndurile claselor dominante, în februarie 1945 reacțiunea era în bună măsură izolată de popor. Majoritatea reacționară a guvernului Rădescu nu se mai sprijinea decît pe rege și pe camarila regală, pe reacțiunea concentrată în partidele național-țărănesc și liberal, care oploșiseră în rîndurile lor resturile organizațiilor fasciste, elementele reacționare rămase în aparatul de stat, în poliție și jandarmerie.

Lupta maselor populare desfășurată în întreaga țară, sub conducerea partidului comunist, a dus la prăbușirea încercărilor forțelor reacționare de a dezlănțui războiul civil în vederea menținerii puterii politice în mâinile lor.

Sutele de mii de manifestanți au împrăștiat și pus pe fugă bandele de fasciști și huligani pe care se sprijineau forțele reacționare. În nici o localitate, partidele burgheze reacționare n-au reușit să organizeze o acțiune de masă pentru sprijinirea majorității reacționare a guvernului. La sate, țărănimea muncitoare a izgonit jandarmii trimiși de Rădescu să apere conacele și proprietățile moșierilor, a alungat autoritățile reacționare care s-au opus ocupării moșiilor. Numeroși ofițeri și generali cu funcții superioare în armată au făcut declarații publice de desolidarizare față de Rădescu, nevoind să scoată unitățile militare împotriva poporului și arătînd că sînt hotărîți să sprijine lupta forțelor democratice. În majoritatea covîrșitoare a cazurilor, ostașii au refuzat să execute ordinele unor comandanți reacționari de a trage în demonstranți, fraternizînd cu poporul. Din ordinul lui Rădescu, la 24 februarie, în București, din palatul regal și din Ministerul de Interne s-a tras în popor. Această acțiune provocatoare s-a soldat cu 5 morți și 18 răniți. Dar aceasta nu a înfricoșat masele, așa cum spera reacțiunea, ci, dimpotrivă, le-a îndrjcit și mai mult. În zilele următoare, în întreaga țară masele populare, mobilizate de partidul comunist, au acționat cu o energie și forță atît de mari, încît reacțiunea n-a mai avut nici forța, nici curajul să se dedea la represiuni sîngeroase.

Sub presiunea luptei maselor, Rădescu a fost silit să demisioneze și să se refugieze la reprezentanța diplomatică a Marii Britanii, fugind ulterior peste graniță de teama pedepsei care îl aștepta pentru crimele și fărădelegile săvîrșite.

¹⁰ „Scînteia” nr. 150, din 25 februarie 1945.

În aceste condiții, forțele reacționare au recurs la sprijinul direct al regelui, de care își legau ultimele speranțe în zădărnicierea luptei pentru instaurarea guvernului democrat*. Dar și acest sprijin s-a dovedit a fi prea slab. Sub presiunea luptei maselor, regele a fost nevoit să semneze, la 6 Martie 1945, decretul de numire a guvernului democrat.

Victoria de la 6 Martie 1945 a putut fi câștigată prin lupta hotărâtă a clasei muncitoare, hegemonul revoluției, prin unitatea de acțiune dintre partidul comunist și partidul social-democrat, prin încheierea alianței dintre proletariat și masele de bază ale țărânimii.

Partidul comunist a reușit într-un timp scurt să demaște și să izoleze principalele forțe reacționare, să atragă de partea programului F.N.D. clasele și păturile sociale interesate în dezvoltarea democratică a țării și să le conducă pas cu pas în lupta revoluționară. Astfel, în condițiile dezvoltării rapide a revoluției populare începute prin insurrecția armată din august 1944, s-a creat în România un asemenea raport al forțelor de clasă încât clasele exploatatoare nu au mai dispus de forțele și mijloacele necesare declanșării războiului civil.

II

Instaurarea guvernului democrat, sub președinția dr. Petru Groza, la 6 Martie 1945, a marcat o schimbare profundă, calitativă în conținutul puterii de stat. Prin conținutul de clasă și prin sarcinile sale, noua putere reprezenta dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărânimii, sub conducerea proletariatului.

Pozițiile preponderente în guvernul democrat au revenit reprezentanților clasei muncitoare, clasa cea mai înaintată a societății, hegemonul revoluției. Alături de aceștia, reprezentanții țărânimii muncitoare și ai păturilor mijlocii de la orașe, care recunoșteau rolul conducător al clasei muncitoare în revoluție, dețineau, de asemenea, poziții importante în guvernul democrat**. Factorul principal care genera forța, stabilitatea și trăinicia guvernului democrat îl constituia faptul că la baza activității sale stăteau unitatea de acțiune a clasei muncitoare, alianța dintre clasa muncitoare și țărâtimea muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul său comunist. Rolul conducător al clasei muncitoare în guvern constituia chezașia că politica internă și

* Regele și cercurile palatului, de teamă că lichidarea dictaturii fasciste ar putea să se soldeze și cu lichidarea monarhiei însăși, acceptaseră în preajma lui 23 august planul partidului comunist de răsturnare a guvernului militar-fascist pentru a scăpa de răspunderile grele ce apăsau asupra lor. După victoria insurecției, ținând seamă de necesitatea concentrării tuturor forțelor în vederea ducerii războiului antihitlerist, pentru lichidarea rămășițelor fasciste din interior și înfăptuirea de reforme democratice, precum și de faptul că unele grupări politice care se arătau dispuse să colaboreze cu P.C.R. pentru înfăptuirea acestor obiective nutreau sentimente monarhice, partidul comunist nu a lansat lozincă doborârii monarhiei. Această tactică a P.C.R. a contribuit la divizarea forțelor reacționare și a ușurat concentrarea focului împotriva rămășițelor fasciste și a partidelor „istorice”, care constituiau în această perioadă pericolul principal.

** În guvernul instaurat la 6 Martie 1945, forțele democratice dețineau președinția Consiliului de Miniștri și 14 ministere, reprezentanților burgheziei liberale revenindu-le vicepreședinția Consiliului de Miniștri și 3 ministere („Monitorul oficial”, partea I, nr. 54, din 7 martie 1945, pag. 702).

Aspect de la mitingul din Piața Națiunii din București care a avut loc la 6 martie 1945 cu prilejul instaurării guvernului dr. Petru Gроза

externă a statului va corespunde intereselor poporului, că guvernul democrat va acționa cu fermitate în vederea înfăptuirii consecvente, pînă la capăt, a programului său.

O dată cu instaurarea guvernului democrat, Partidul Comunist Român a devenit forța conducătoare în stat, politica sa fiind baza activității interne și externe a noului guvern.

În condițiile în care clasa muncitoare deținea rolul precumpănitor într-un guvern cu o puternică majoritate democratică, cînd procesul revoluționar se dezvoltă cu repeziciune și pozițiile forțelor reacționare deveneau tot mai șubrede, prezența în guvern a reprezentanților burgheziei, în frunte cu Gh. Tătărăscu, nu putea să schimbe caracterul puterii populare.

Prin colaborarea cu gruparea tătărăsciană, partidul comunist asigură folosirea unor rezerve indirecte ale revoluției, a contradicțiilor existente în rîndurile claselor exploataatoare. Colaborarea cu gruparea lui Tătărăscu a constituit, de fapt, o formă deosebită și parte componentă a luptei generale a clasei muncitoare și a aliaților săi împotriva claselor exploataatoare pentru înfăptuirea sarcinilor primei etape a revoluției.

Împotriva orientării juste a partidului, de folosire în interesul revoluției a contradicțiilor și fisurilor existente în rîndul claselor exploataatoare, ceea ce dădea posibilitate să se îndrepte focul principal împotriva celor mai puternice și periculoase forțe ale reacțiunii, asigurîndu-se zdrobirea lor succesivă, s-a ridicat cu înverșunare Ana Pauker. Ignorînd schimbarea raportului de forțe în favoarea proletariatului și a aliaților săi, care se produsese în procesul luptei pentru cucerirea puterii politice, incapabilă să se orienteze în situația complexă în care se desfășura lupta pentru zdrobirea reacțiunii, Ana Pauker cerea colaborarea cu Maniu și Brătianu. Această poziție a Anei Pauker apare cu atît mai stranie, cu cît după întoarcerea din emigrație ea se dedase la atacuri împotriva colaborării P.C.R. cu partidele burgheze și cercurile palatului în perioada luptei pentru doborîrea dictaturii fasciste, deși în condițiile istorice concrete de atunci mobilizarea tuturor forțelor antihitleriste fusese întru totul justă și necesară, fapt confirmat pe deplin de desfășurarea ulterioară a evenimentelor. După 23 August 1944, cînd la ordinea zilei se pune sarcina desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice în vederea trecerii la revoluția socialistă, partidele lui Maniu și Brătianu, care adăposteau în rîndurile lor și resturile organizațiilor fasciste, s-au opus cu înverșunare transformărilor revoluționare cerute de mase, căutînd să salveze regimul burghezo-moșieresc de la prăbușire. În aceste condiții nu se mai putea pune problema colaborării cu aceste partide, ci a demascării, izolării de mase și zdrobirii lor. Cerînd colaborarea cu Maniu și Brătianu, Pauker încerca să tragă partidul înapoi, să-i impună o linie depășită de viață. Adoptarea punctului de vedere al Anei Pauker ar fi permis de fapt forțelor reacțiunii să folosească aparatul de stat pentru întărirea pozițiilor economice și politice ale burgheziei și moșierimii, ar fi dus la paralizarea activității comuniștilor și a aliaților lor din guvern, la înfrîngerea revoluției populare. Linia aventuristă a lui Pauker a fost înfrîntă. Orientarea justă a conducerii partidului a arătat-o însuși faptul că în procesul desfășurării revoluției democratice s-au creat treptat condiții pentru

cucerirea pe cale relativ pașnică a întregii puteri de stat de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare.

Instaurarea puterii populare, la 6 Martie 1945, a avut o mare însemnătate în desfășurarea ulterioară a luptei de clasă în țara noastră. Statul a încetat să mai fie un instrument în mîna claselor exploataatoare, el a devenit principalul instrument în mîna oamenilor muncii, conduși de P.C.R., în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor revoluției.

„Dictatura democrat-revoluționară a proletariatului și a țărănimii — arăta V. I. Lenin — nu este, fără îndoială, decît o sarcină trecătoare, vremelnică a socialiștilor, *dar ar fi de-a dreptul reacționar să se ignoreze această sarcină în epoca revoluției democratice*” (subl. ns.)¹¹. Sarcina acestei puteri revoluționare era de a zdrobi acțiunile contrarevoluționare ale claselor exploataatoare, de a apăra și largi cuceririle obținute de mase, de a îndeplini pînă la capăt obiectivele revoluției burghezo-democratice și a pregăti condițiile trecerii la revoluția socialistă.

Guvernul democrat și-a început activitatea în condiții deosebit de grele. Viața economică a țării era dezorganizată ca urmare a distrugerilor provocate de război și de jaful hitlerist, a sabotajului practicat pe scară largă de clasele exploataatoare. Pierzînd puterea politică, reacțiunea își concentrase eforturile principale în sectorul economic, unde deținea poziții hotărîtoare. Ea căuta ca prin speculă și sabotaj, prin evaziune fiscală etc. să adincească dezorganizarea producției și creditului, să provoace în țară un val de nemulțumiri, pe care să-l folosească în scopul răsturnării guvernului democrat. În aceste condiții, zdrobirea acțiunilor sabotoare ale claselor exploataatoare și refacerea economiei naționale constituiau principala sarcină a guvernului. „Problema economică — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în ședința Consiliului F.N.D. din 4 aprilie 1945 — e piatra de încercare a pozițiilor guvernului nostru”¹².

Mari dificultăți în activitatea guvernului erau pricinuite de structura și compoziția aparatului de stat. Condițiile concrete în care s-a desfășurat revoluția populară după 23 August 1944 au determinat, așa cum s-a mai arătat, menținerea și după 6 Martie 1945 a vechii forme de organizare a statului, a vechilor instituții create în anii regimului burghezo-moșieresc. În același timp, datorită luptei revoluționare a maselor, în perioada premergătoare instaurării guvernului democrat avuseseră loc importante schimbări în conținutul și în compoziția aparatului de stat, ceea ce crease condiții favorabile ca acesta să poată fi folosit în interesul revoluției. Dar acest proces încă nu fusese desăvîrșit. Aparatul de stat, în ansamblul său, păstra încă în mare măsură caracterul birocratic, specific statului claselor exploataatoare; numeroase instituții și organe de stat erau necorespunzătoare conținutului și sarcinilor noii puteri, constituind o frînă în aplicarea măsurilor revoluționare. În aparatul de stat central și local, în armată, poliție, jandarmerie și justiție, în organele financiare etc. existau un mare număr de elemente reacționare, dușmănoase noii puteri, străine de interesele și aspirațiile maselor populare și ostile acestora. Era necesar ca noul guvern să adopte

¹¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 70.

¹² Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., fondul nr. 49, dosarul nr. 143, fila 288.

măsurile hotărâte pentru desăvîrșirea acțiunii de democratizare a aparatului de stat, pentru crearea unor noi organe și instituții cerute de mersul înainte al revoluției.

Concomitent cu lupta pentru biruirea greutăților existente pe plan intern, puterea populară a înfruntat încă în primele zile ale existenței sale presiunile politice și economice și încercările grosolane de imixtiune în treburile interne ale României la care au recurs cercurile imperialiste din Occident, profund ostile transformărilor revoluționare petrecute în țara noastră și îngrijorate de pierderea pozițiilor deținute de ele pînă atunci.

În ciuda tuturor greutăților existente, guvernul democrat, bazîndu-se pe sprijinul maselor largi populare, a trecut la aplicarea unui amplu program de măsuri politice și economice în vederea refacerii și dezvoltării economiei naționale, a consolidării puterii populare.

Principala măsură înfăptuită de guvernul democrat imediat după instaurarea sa a fost legiferarea reformei agrare, prin care s-au consfințit desființarea moșierimii ca clasă și împrăștierea țăranilor¹³. Prin înfăptuirea și legiferarea reformei agrare a fost rezolvată problema fundamentală a desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice. Această acțiune a avut o deosebită importanță în lupta pentru consolidarea puterii populare, a dus la întărirea alianței muncitorești-țăranesti, baza regimului democrat-popular, a rolului de hegemon al proletariatului în revoluție, a sporit considerabil influența și autoritatea partidului comunist în rîndurile maselor țărănești.

Exproprierea pămînturilor moșierești și împrăștierea țăranilor muncitori, legiferarea și definitivarea reformei agrare au curățit și pregătît terenul pentru dezvoltarea luptei țărănimii muncitoare împotriva elementelor chiaburești și a burgheziei în genere.

Urmărind normalizarea vieții economice a țării, partidul și guvernul au luat în cursul anului 1945 o serie de măsuri. A fost introdus impozitul progresiv pe venitul global¹⁴, s-au luat măsuri în vederea reglementării salariilor¹⁵ și a prețurilor, pentru readucerea în circulație a mărfurilor¹⁶, reprimarea speculei ilicite și a sabotajului economic¹⁷, înființarea economatelor etc. În mai 1945 a fost elaborată legea privind atribuțiile organelor de control cetățenesc ca instrument de luptă împotriva speculei și a sabotajului¹⁸.

În scopul creării unor condiții cît mai favorabile pentru activitatea economică a guvernului au fost luate măsuri de reorganizare a unor ministere. S-a înființat Consiliul Interministerial Economic¹⁹, care, în

¹³ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 68 bis, din 23 martie 1945, pag. 2.205—2.208.

¹⁴ Legea nr. 328 din 30 martie 1945, „Monitorul oficial”, partea I, nr. 76, din 1 aprilie 1945, pag. 2.694—2.696.

¹⁵ Legea nr. 348 din 2 mai 1945, „Monitorul oficial”, partea I, nr. 101, din 3 mai 1945, pag. 3.625 și urm.

¹⁶ Legea nr. 350 din 2 mai 1945, „Monitorul oficial”, partea I, nr. 101, din 3 mai 1945, pag. 3.635—3.636.

¹⁷ Legea nr. 351 din 2 mai 1945, „Monitorul oficial”, partea I, nr. 101, din 3 mai 1945, pag. 3.636 și urm.

¹⁸ Legea nr. 352 din 2 mai 1945, „Monitorul oficial”, partea I, nr. 101, din 3 mai 1945, pag. 3.648—3.649.

¹⁹ Legea nr. 188 din 24 martie 1945, „Monitorul oficial”, partea I, nr. 69, din 24 martie 1945, pag. 2.219.

noiembrie 1945, s-a transformat în Consiliul Superior al Economiei Naționale, organ suprem de coordonare, însărcinat cu planificarea, coordonarea și aplicarea politicii economice, financiare și sociale a guvernului²⁰. S-a continuat pe scară largă opera de democratizare a aparatului de stat, de înlocuire a primarilor și prefecților reacționari²¹, de purificare a administrației publice²², de democratizare a armatei²³, jandarmeriei și justiției²⁴. S-a trecut la judecarea criminalilor de război și a celor vinovați de dezastrul țării²⁵, a bandelor fasciste numite „gărzile Iuliu Maniu”²⁶ etc.

Măsurile politice și economice adoptate și aplicate de guvernul democrat, legislația elaborată de puterea populară în scopul dezvoltării revoluției s-au bucurat de adeziunea și de sprijinul unanim al majorității poporului. Masele de oameni ai muncii se convingeau zi de zi, prin propria experiență, că puterea populară le reprezintă și le apără interesele, că politica guvernului democrat constituie o întrupare a năzuințelor lor spre o viață mai bună și progres social. Între guvern și popor se dezvoltau legături din ce în ce mai trainice, ceea ce constituia o bază sigură pentru consolidarea continuă a noului regim, pentru adoptarea de noi măsuri în vederea desăvârșirii revoluției burghezo-democratice.

În activitatea partidului și a statului în vederea desăvârșirii revoluției burghezo-democratice și a trecerii la revoluția socialistă, o mare însemnătate au avut hotărârile Conferinței naționale a partidului comunist din octombrie 1945. Conferința națională a P.C.R. a elaborat multilateral programul refacerii economice a țării și tactica partidului în vederea desăvârșirii revoluției burghezo-democratice, a luat măsurile politice-organizatorice necesare pentru întărirea partidului și a rolului său conducător în revoluție²⁷.

Programul elaborat de Conferința națională a P.C.R. a constituit baza menținerii și consolidării coaliției democratice, a unirii în jurul și sub conducerea clasei muncitoare a tuturor forțelor interne, a tuturor celor interesați în reconstrucția și dezvoltarea economiei naționale. Prin conținutul prevederilor sale, prin caracterul său profund realist, programul refacerii economiei naționale elaborat de P.C.R. a devenit obiectivul central al platformei de luptă pentru ridicarea economică a țării, iar atitudinea față de acest program — criteriul de verificare a tuturor partidelor și grupărilor politice. Partidul comunist a dat dovadă de o înțelegere profundă a realităților din România și a apreciat în mod just că în acțiunea de lichidare a ruinei economice pot fi atrase cele mai largi păături și straturi sociale, inclusiv o parte a burgheziei. Pe

²⁰ Jurnalul Consiliului de Miniștri din 24 noiembrie 1945, „Monitorul oficial”, partea I, nr. 271, din 26 noiembrie 1945, pag. 10.308 și urm.

²¹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 66, din 1945, pag. 2.110—2.111.

²² „Monitorul oficial”, partea I, nr. 74, din 1945, pag. 2.433—2.434.

²³ „Scinteia” nr. 211, din 30 aprilie 1945.

²⁴ „Scinteia” nr. 276, din 18 iulie 1945.

²⁵ „Scinteia” nr. 221, din 15 mai 1945, nr. 237, din 1 iunie 1945, și nr. 250, din 15 iunie 1945.

²⁶ „Scinteia” nr. 205, din 23 aprilie 1945, și nr. 331, din 1 septembrie 1945.

²⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 5—84.

această bază, Conferința națională a chemat la înfăptuirea acestei opere întreaga clasă muncitoare, întreaga țărănime, întreaga intelectualitate, pe industriași și comercianți, oameni de finanțe²⁸, stabilind partidului comunist sarcina de a fi motorul acestei acțiuni²⁹.

Conferința națională a P. C. R. a elaborat, de asemenea, măsurile necesare și a stabilit linia de luptă pentru consolidarea continuă a regimului democrat, a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, a frăției dintre poporul român și minoritățile naționale.

Un loc important în dezbaterile Conferinței naționale s-a acordat problemei unității clasei muncitoare, trasându-se întregului partid ca sarcină politică principală: „*Întărirea Frontului unic muncitoresc și lupta pentru înfăptuirea unității politice a clasei muncitoare*” (subl. ns.)³⁰. Conferința națională a chemat pe membrii partidului social-democrat la luptă, alături de comuniști, pentru înfăptuirea partidului unic, pe baza principiilor ideologice, organizatorice și tactice marxist-leniniste. „*Conferința națională a Partidului Comunist Român — se spune în rezoluția adoptată —, în numele întregului nostru partid, cheamă în mod solemn pe tovarășii social-democrați la înfăptuirea unității politice a clasei muncitoare, printr-un mare Partid Unic Muncitoresc*” (subl. ns.)³¹. Țelul măreț pus de partidul comunist în fața clasei muncitoare — realizarea unității sale politice — a găsit un puternic ecou în masele de muncitori, care și-au manifestat cu putere voința de a lupta pentru realizarea partidului unic, marxist-leninist. Aceasta a contribuit la adâncirea procesului de clarificare politică ce avea loc în rândurile partidului social-democrat, la întărirea pozițiilor aripii de stînga din conducerea acestuia și la pierderea tot mai accentuată a influenței elementelor de dreapta, scizioniste, a fixat sarcinile statului democrat-popular de a dirija și controla distribuirea de materii prime, producția și repartitia mărfurilor, de a controla creditul, precum și importul și exportul de materii prime și produse fabricate. Pentru aceasta se indica necesitatea folosirii Consiliului Superior al Economiei Naționale ca organ suprem de coordonare a activității diverselor departamente economice, a creării unui aparat de control suplu și eficace și organizarea administrației de stat corespunzător noilor nevoi.

Măsurile elaborate de Conferința națională a P.C.R. au stat la baza activității partidului în întreaga perioadă ce a urmat. Ele au contribuit într-o măsură importantă la întărirea rolului de conducător al proletariatului în revoluție, a statului democrat-popular, a rolului său în dirijarea vieții economice, ceea ce a ușurat înfăptuirea transformărilor ulterioare.

Succesele maselor populare, conduse de P.C.R., atît pe tărîm economic, cît și pe tărîm politic, au fost obținute în condițiile unei lupte

²⁸ Op. cit., pag. 80.

²⁹ Op. cit., pag. 67.

³⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 81.

³¹ „Rezoluția Conferinței naționale a P.C.R.”, Ed. P.C.R. 1946, pag. 10.

intense împotriva forțelor reacționare interne și externe. Aceste forțe nu se puteau consola cu gândul pierderii definitive a pozițiilor politice deținute pînă atunci în România, de aceea au încercat printr-o acțiune coordonată să doboare guvernul democrat. Partidele politice reacționare, resturile organizațiilor fasciste, regele și camarila, social-democrații de dreapta, cercurile conducătoare ale puterilor occidentale, diplomația acestora și serviciile lor de spionaj, fiecare prin metode și mijloace specifice, au căutat să lovească în puterea populară, să-i subrezească pozițiile și, în ultimă instanță, să obțină restaurarea regimului burghezo-moșieresc. În timp ce partidele politice reacționare desfășurau o veninoasă campanie de denigrare a guvernului democrat, creau rețele de sabotaj, constituiau și înarmau, cu sprijinul serviciilor de spionaj imperialiste, bande teroriste, iar regele refuza să întrețină relații cu guvernul și să sancționeze decretul acestuia³², puterile occidentale exercitau presiuni diplomatice asupra guvernului, pe care îl considerau ca „nefiind reprezentativ”³³. În sprijinul acțiunilor întreprinse de rege împotriva guvernului democrat, la 8 noiembrie 1945, în București, Brașov, Ploiești, Timișoara³⁴ și în alte localități au avut loc încercări de rebeliune organizate de partidele reacționare, cu știrea și aprobarea regelui, urmărind să creeze noi pretexte de intervenție în treburile interne ale României.

Intensificarea activității forțelor reacționare, îndeosebi în a doua jumătate a anului 1945, s-a reflectat și în poziția reprezentanților burgheziei din guvern. Miniștrii tătărăsceni căutau să împiedice aplicarea măsurilor economice adoptate de guvern în interesul maselor; se opuneau elaborării unor legi menite să ducă la îmbunătățirea condițiilor de trai ale clasei muncitoare și ale altor categorii de oameni ai muncii, precum și măsurilor de reprimare a acțiunilor sabotoare; în septembrie 1945, Tătărăscu, într-o ședință a Consiliului de Miniștri, a amenințat că va denunța acordul cu forțele democratice³⁵.

Nu întimplător, tocmai în această perioadă s-au întezit și atacurile social-democraților de dreapta, grupați în jurul lui C. Titel Petrescu, împotriva unității de acțiune a clasei muncitoare. Luînd față poziție

³² „Scinteia” nr. 311, din 29 august 1945 și nr. 319, din 8 septembrie 1945; Arhiva Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 41, Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 24 august 1945, filele 1—20.

³³ Arhiva Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 41, Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 24 august 1945, filele 5—6, 10.

³⁴ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 380, fila 73; fondul nr. 49, dosarul nr. 43, filele 354—367.

³⁵ Arhiva Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 24, Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 19 martie 1945, filele 4—22; dosarul nr. 28, Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 28 mai 1945, fila 39; dosarul nr. 32, Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 18 aprilie 1945, filele 36, 39; dosarul nr. 46, Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 15 septembrie 1945, filele 19—20, 53—59.

împotriva chemării P.C.R. de a milita pentru crearea condițiilor necesare făuririi partidului unic, elementele de dreapta trădătoare au trecut la ofensivă pentru spargerea coaliției guvernamentale și a Frontului unic muncitoresc *. Acțiunile lor, manevrate din umbră de Maniu și Brătianu, tindeau să scindeze clasa muncitoare, să-i fărâmițeze forțele și să-i slăbească rolul de conducător în revoluție și în stat. Social-democrații de dreapta au trecut astfel în mod deschis pe pozițiile sprijinirii forțelor reacționare interne și internaționale, care acționau în vederea doborârii guvernului democrat și a restaurării regimului burghezo-moșieresc. Un rol odios, de sprijinire a reacțiunii în încercările acesteia de a doborî guvernul democratic, l-a jucat trădătorul Pătrășcanu. Acesta, fără știrea și aprobarea partidului și guvernului, a dus tratative cu reprezentanții palatului în scopul de a forma sub președinția sa un guvern care să corespundă intereselor partidelor politice burgheze și monarhiei ³⁶.

Atacurile forțelor reacționare împotriva puterii populare au fost, rind pe rind, zdrobite. În această direcție, factorul hotărâtor l-a constituit sprijinul larg acordat guvernului de către clasa muncitoare, de masele populare din întreaga țară.

La chemarea partidului comunist, masele au făcut zid în jurul guvernului democrat. În cadrul a numeroase mitinguri de susținere a poziției adoptate de guvern de a rămîne la postul său, în ciuda refuzului regelui de a mai colabora cu el, masele populare și-au exprimat hotărîrea fermă de a susține politica guvernului democrat, de a apăra puterea populară împotriva oricăror atacuri din interior sau din afară. Oamenii muncii au luat parte activă la acțiunile organelor de stat în vederea lichidării încercărilor de rebeliune organizate de reacțiune, la descoperirea și arestarea bandelor de complotiști și teroriști, la demascarea elementelor sabotoare. O mare însemnătate în lupta pentru menținerea și consolidarea regimului democrat a avut politica elastică, dar fermă promovată de P.C.R., de întărire continuă a unității clasei muncitoare, a unității tuturor forțelor democratice, de combatere a tuturor încercărilor scizioniste din guvern, din partea grupării tătărăsciene, și din cadrul Frontului național democrat, de demascare a forțelor reacționare.

Toate acestea au făcut posibil ca guvernul, care era format din reprezentanți ai unor clase și pătri diferite, să acționeze ca un guvern unitar, să rămînă ferm la postul său și să-și înfăptuiască în mod consecvent programul de guvernare. Speranțele și încercările reacțiunii de a provoca o dezbinare în cadrul coaliției guvernamentale și, prin aceasta,

* Astfel, după ce în vara anului 1945, Titel Petrescu se oferise să formeze un guvern sub președinția sa, în octombrie 1945 a determinat publicarea unui comunicat al Secretariatului general al partidului, care se ridica împotriva adunărilor muncitorești unde se discutau probleme privind realizarea partidului unic. O acțiune înverșunată au dus elementele de dreapta în frunte cu Titel Petrescu îndeosebi la Conferința pe țară a P.S.D. din 1—3 decembrie 1945 pentru a impune spargerea Frontului unic muncitoresc. Dar, deși au avut o ușoară majoritate, ele s-au izbit de opoziția puternică a aripii de stînga, care exprima punctul de vedere al majorității membrilor P.S.D., și nu au reușit să destrame unitatea clasei muncitoare. În perioada următoare, lupta aripiei de stînga din P.S.D. împotriva elementelor de dreapta a luat o și mai mare intensitate.

³⁶ Arhiva M.A.I., dosarul nr. 40 001/23, filele 114, 116—118.

căderea guvernului au eşuat. Conducerile partidelor și organizațiilor democratice, prin declarații și comunicate speciale, prin cuvîntul reprezentanților lor la întrunirile de masă și în alte împrejurări, au susținut în unanimitate guvernul dr. Petru Groza și și-au exprimat hotărîrea de a lupta pentru apărarea lui.

Ca rezultat al activității intense, multilaterale desfășurate de P.C.R. au crescut și mai mult combativitatea și hotărîrea de luptă a maselor populare, au fost activizate politicește noi și noi categorii de oameni ai muncii, s-a adîncit procesul de izolare a reacțiunii.

În lupta pentru apărarea și consolidarea regimului democrat, poporul nostru a primit un sprijin neprețuit din partea guvernului și poporului sovietic. Guvernul sovietic a recunoscut guvernul democrat instaurat la 6 martie 1945 și a stabilit cu el relații diplomatice, a acordat țării noastre un substanțial ajutor economic, a apărât în cadrul conferințelor internaționale interesele Romîniei democratice, a respins cu fermitate tentativele puterilor occidentale de a încălca independența și suveranitatea noastră națională.

Sprijinul puternic acordat de către oamenii muncii guvernului democrat, consolidarea poziției internaționale a acestuia au silit puterile imperialiste să bată în retragere și să recunoască, la rîndul lor, guvernul democrat³⁷. Regele a fost nevoit să restabilească relațiile cu guvernul.

★

La sfîrșitul anului 1945 și începutul lui 1946, în ciuda tuturor acțiunilor forțelor reacționare, poziția guvernului, atît în interior cît și pe plan internațional, se întărise considerabil.

Acest fapt a făcut posibil ca, în perioada următoare, forțele democratice, conduse de P.C.R., să izoleze complet de mase partidele reacționare, să provoace zdrobirea lor politică și organizatorică. În același timp s-a dus o largă activitate în scopul creării unor noi organe menite să contribuie la dezvoltarea revoluției pe cale pașnică, la consolidarea independenței naționale.

În această acțiune, o însemnătate deosebită au avut alegerile parlamentare din noiembrie 1946 și crearea primului parlament democrat din istoria Romîniei. Partidul comunist a folosit campania electorală în vederea stringerii legăturilor cu masele, pentru educarea lor politică, pentru întărirea Frontului unic muncitoresc, a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, a coaliției tuturor forțelor democratice. Plenara C.C. al P.C.R. din 25—28 ianuarie 1946 a stabilit ca sarcină principală a partidului lupta pentru a asigura prezentarea unită în alegeri, pe liste unice, a tuturor forțelor ce formau guvernul instaurat la 6 Martie 1945³⁸.

Partidul Comunist Român s-a orientat în lupta pentru cîștigarea alegerilor parlamentare spre crearea unui nou organism politic care să grupeze, pe baza unei noi platforme, toate forțele interesate în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. Acest lucru era necesar datorită faptului că principalele obiective cuprinse în platforma F.N.D. și în programul de guvernare fuseseră îndeplinite. În afară de aceasta, Frontul național democrat nu cuprindea toate forțele componente ale guvernului.

³⁷ „Scînteia” nr. 421 și 422, din 9 și 10 ianuarie 1946.

³⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 6, fila 173 și urm.

lui de la 6 Martie 1945, ceea ce îngreuna într-o anumită măsură colaborarea dintre Consiliul F.N.D. și guvern. Ținând seamă de această situație, P.C.R. a elaborat o nouă platformă care includea acele obiective menite să asigure înfăptuirea pînă la capăt a sarcinilor etapei date a revoluției. În platforma-program³⁹ erau incluse și unele măsuri cu caracter anticapitalist, îndreptate îndeosebi împotriva marii burghezii financiare, care sabota pe toate căile acțiunea de refacere a țării și de consolidare a puterii populare.

Pentru realizarea concentrării de forțe democratice preconizată de partidul comunist, era necesară în primul rînd întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare, care trebuia să fie pivotul politic atît în campania electorală, cît și în parlament și guvern. În această direcție, o sarcină de primă importanță a devenit zădărnicirea manevrelor de dreapta din partidul social-democrat. Partidul comunist a acordat un sprijin multilateral P.S.D. pentru biruirea manifestărilor reacționare din rîndurile sale, a militat cu fermitate pentru apărarea și dezvoltarea unității clasei muncitoare cucerită cu prețul atîtor sacrificii. Congresul extraordinar al P.S.D., care s-a ținut în ziua de 10 martie 1946, a demascat grupul de dreapta al lui Titel Petrescu ca agentură a forțelor reacționare și a hotărît adoptarea propunerii P.C.R. privind prezentarea în alegerile parlamentare pe liste unice. La scurt timp după congres, grupul trădător de dreapta a fost exclus din partid. Hotărîrile congresului și măsurile ulterioare de curățire a rîndurilor P.S.D. de principalele elemente scizioniste au creat condiții pentru colaborarea tot mai strînsă a partidului social-democrat cu partidul comunist, pentru apropierea tovarășească crescîndă dintre cele două partide muncitorești, ceea ce constituia premise importante pentru realizarea unității politice a clasei muncitoare.

Rezultatul imediat al întăririi F.U.M. în urma alungării principalilor dușmani ai unității, al activității intense duse de partidul comunist în scopul grupării în jurul clasei muncitoare a unei largi coaliții de forțe democratice l-a constituit crearea, la 17 mai 1946, a Blocului partidelor democratice, din care făceau parte Partidul Comunist Român, Partidul social-democrat, Frontul plugarilor, Partidul național popular, Partidul național-țărănesc de sub conducerea lui Anton Alexandrescu și gruparea burgheziei liberale condusă de Tătărăscu*. La platforma B.P.D. a aderat și Uniunea populară maghiară. În iulie 1946 a fost elaborată o nouă lege electorală cu un caracter profund democratic**.

³⁹ „Scinteia” nr. 528, din 20 mai 1946.

* Protocolul de formare a B.P.D. prevedea printre altele:

„Partidele de mai sus, păstrîndu-și mai departe intacte ideologia și programul lor propriu, au ajuns la un acord de reprezentare în listele B.P.D. Partidele care alcătuiesc B.P.D. își vor pune toate mijloacele în comun pentru cîștigarea victoriei în alegeri și pentru realizarea programului de guvernare cuprins în platforma-program” („Scinteia” nr. 529, din 22 mai 1946).

** Legea acorda cetățenilor majori, pentru prima dată în istoria Romîniei, dreptul de vot universal, egal, direct și secret, asigura garantarea exercitării libere a acestuia, indiferent de sex, naționalitate, cultură sau domiciliu. De asemenea, s-a acordat pentru prima dată drept de vot femeilor, tinerilor, militarilor și salariaților publici, categorii care erau excluse mai înainte de la exercitarea acestui drept. Prin legea electorală din 15 iulie 1946 erau lipsiți de dreptul de a alege și a fi aleși toți aceia care au contribuit direct la instaurarea și susținerea dictaturii fasciste, la războiul criminal antisovietic („Monitorul oficial”, partea I, nr. 161, din 15 iulie 1946, pag. 7.359—7.360).

S-a stabilit sistemul unicameral, consfințindu-se desființarea senatului. instituție reacționară folosită de vechiul regim pentru îngrădirea, în interesul claselor exploatatoare, a activității parlamentului.

Bătălia electorală și alegerile parlamentare din toamna anului 1946 au constituit o puternică luptă politică a forțelor democratice, conduse de P.C.R., împotriva reacțiunii, pentru consolidarea cuceririlor obținute, pentru atragerea la viața politică a țării a noi straturi sociale, pentru întărirea puterii populare. În această bătălie, forțele democratice s-au prezentat în fața poporului cu un bilanț bogat de realizări și cu un program care corespundea intereselor vitale ale celor mai largi mase. Date fiind condițiile istorice noi în care se desfășura campania electorală, condiții determinate de existența puterii populare, care asigura exercitarea libertăților democratice în interesul majorității poporului, posibilitățile pe care partidele și organizațiile democratice le aveau pentru propagarea programului lor, masele populare au putut să compare în cunoștință de cauză programele diferitelor grupări politice și să aleagă pe acela care corespundea intereselor lor.

În ziua de 19 noiembrie 1946, pentru prima dată în istoria vieții parlamentare a țării, au avut loc alegeri cu adevărat libere. Aproape 7.000.000 de cetățeni au luat parte la vot. Niciind pînă atunci în istoria României nu s-a înregistrat o participare atît de masivă a oamenilor muncii la viața politică. Blocul partidelor democratice împreună cu Uniunea populară maghiară au obținut 79,6% din totalul voturilor, în timp ce forțele reacționare nu au obținut decît 7,94%, suferind o înfrîngere zdrobitoare ⁴⁰.

Victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare a arătat din nou că forța principală în țara noastră este clasa muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare și intelectualitatea progresistă, sub conducerea partidului comunist. În același timp, ea „...a marcat izolarea completă de mase a vechilor partide ale exploatatorilor, zdrobirea lor politică și organizatorică, înlăturarea lor de pe arena vieții politice românești” ⁴¹.

După alegerile parlamentare din noiembrie 1946 s-au creat noi condiții favorabile dezvoltării revoluției populare într-un ritm și mai rapid, adoptării unui șir de măsuri cu un caracter anticapitalist din ce ce în ce mai pronunțat, în vederea creării condițiilor necesare instaurării dictaturii proletariului și trecerii la revoluția socialistă.

Ca rezultat al alegerilor a fost creat primul parlament democratic din istoria României, în care partidele din B.P.D. dețineau 378 de mandate din 414 ⁴². Din totalul mandatelor B.P.D., un număr de 304 reveneau reprezentanților maselor populare, adică proletariului și aliaților săi — forțe sociale interesate în înfăptuirea pînă la capăt a sarcinilor desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și în trecerea la revoluția socialistă.

Existența în parlament a unei majorități democratice stabile, pe lîngă faptul că excludea posibilitatea schimbării raportului de forțe în

⁴⁰ „Scînteia” nr. 684 și nr. 685, din 22 și 23 noiembrie 1946.

⁴¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 22.

⁴² „Listă nominală cu arătarea grupării politice, profesiei, stării civile și domiciliului domnilor deputați aleși în alegerile din 19.XI.1946”, „Monitorul oficial”, Impri-
meria centrală, București, 1947.

detrimentul forțelor democrate chiar în eventualitatea coalizării tuturor deputaților partidelor burgheze, constituia cheazășia că noul parlament va acționa în interesul maselor populare, al revoluției.

Prin crearea noului parlament, poziția forțelor democrate în viața politică a țării s-a întărit. A crescut rolul de hegemon al proletariatului în stat. În același timp, pozițiile politice deținute de clasele exploatare au slăbit considerabil. Au fost limitate posibilitățile monarhiei de a frâna dezvoltarea democratică a țării. Parlamentul democratic, prin activitatea sa legislativă, a avut un rol important în desfășurarea ulterioară a procesului revoluționar, în trecerea la revoluția socialistă.

Luptind pentru crearea unui parlament democrat, care să reflecte interesele maselor populare, punând activitatea acestuia în slujba revoluției, P.C.R. a aplicat în mod creator indicațiile leniniste cu privire la poziția partidelor comuniste față de instituția parlamentului, pe care a folosit-o în scopul dezvoltării revoluției.

Una dintre consecințele importante ale alegerilor parlamentare a fost întărirea pozițiilor clasei muncitoare și ale aliatului său principal, țărănimea muncitoare, în guvern. Pe baza raportului de forțe din interiorul Blocului partidelor democrate, indicat de rezultatele alegerilor parlamentare, la 29 noiembrie 1946 Consiliul Politic al B.P.D. a hotărât remanierea guvernului. Președinte al Consiliului de Miniștri a rămas în continuare dr. Petru Groza, iar ca vicepreședinte Gh. Tătăreanu. Principala schimbare produsă în repartitia ministerelor cu prilejul remanierii guvernului a constat în preluarea de către P.C.R. a Ministerului Economiei Naționale din mâinile reprezentanților burgheziei. Ulterior, în aprilie 1947, Ministerului Economiei Naționale, în fruntea căruia se afla tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, i-au fost acordate largi atribuții în organizarea, îndrumarea, supravegherea și controlul activității economice în domeniul producției, al repartizării materiilor prime și creditelor, al stabilirii regimului prețurilor și al comerțului interior și exterior⁴³. Deținerea Ministerului Economiei Naționale, care ulterior a fost reorganizat, denumindu-se Ministerul Industriei și Comerțului, a dat posibilitate partidului comunist să imprime linia sa politică în măsură mult mai largă decât pînă atunci în activitatea economică a guvernului.

La 1 decembrie 1946 s-au deschis lucrările noului parlament. Încercarea reacțiunii de a boicota lucrările parlamentului prin neparticiparea deputaților manişti și brătienişti, prin declararea alegerilor „neconstituționale”, prin cererile insistente adresate guvernelor occidentale în vederea organizării unor noi alegeri sub „control” străin, ca și prin încercarea de a determina pe rege să nu participe la deschiderea lucrărilor parlamentului, a eşuat.

Pornind de la necesitățile vitale ale țării, parlamentul a hotărât să sprijine acțiunile guvernului în vederea înfăptuirii platformei-program a B.P.D. și să legifereze măsuri menite să ducă la refacerea și dezvoltarea economiei naționale, la îmbunătățirea condițiilor de viață ale populației muncitoare, la întărirea continuă a statului democrat-popular, la dezvoltarea culturii naționale și culturalizarea maselor, la consolidarea relațiilor de prietenie cu U.R.S.S. și țările vecine, la întărirea

⁴³ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 89, din 19 aprilie 1947, pag. 3.042—3.043.

relațiilor economice și culturale cu țările doritoare de pace din întreaga lume ⁴⁴.

Prin elaborarea și aplicarea unei ample legislații cu un tot mai pronunțat caracter anticapitalist ⁴⁵, prin constituirea unor noi organe, îndeosebi economice, care acționau sub îndrumarea Ministerului Industriei și Comerțului (oficiile industriale, controlul economic etc.) ⁴⁶, statul democrat-popular a reușit în condițiile când principalele mijloace de producție se aflau încă în mâinile burgheziei să frîneze activitatea speculativă și sabotoare a acestora și s-o determine să acționeze în direcția refacerii economice a țării, să-i îngreuneze posibilitatea de exploatare.

În cursul acestei lupte au fost create noi organe prin care statul își lărgea posibilitatea de a interveni în dirijarea vieții economice. Unul dintre acestea a fost Comisia pentru redresarea economică și stabilizarea monetară, creată în iulie 1947, organ care avea depline puteri pentru elaborarea, organizarea, aplicarea și controlul tuturor măsurilor necesare îndeplinirii programului de redresare economică, ale cărei hotărîri aveau caracter obligatoriu pentru toate instituțiile publice și particulare, pentru toate persoanele ⁴⁷. Președinte al acestei comisii a fost numit tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Prima măsură de mare anvergură luată de partid pentru a scoate economia națională din haosul de după război a fost reforma bănească din august 1947. În vederea înlăturării acestei măsuri, nucleul de bază al conducerii partidului a trebuit să lupte, pe de o parte împotriva reprezentanților grupării tătarăsciene, care în cadrul Comisiei de redresare căutau să frîneze și să saboteze măsurile de pregătire a reformei bănești, iar pe de altă parte să înfrunte acțiunea obstrucționistă și târăgănarea la nesfîrșit din partea fracționiștilor. Reforma bănească, înlăturată cu succes la 15 august 1947, în ciuda împotrivirii îndârjite a reprezentanților burghezi din guvern, care urmăreau împingerea țării în lanțurile planului Marshall, și a fracționiștilor, a dat o puternică lovitură burgheziei, creînd condiții favorabile stimulării și dezvoltării producției și însănătoșirii vieții economice.

Simultan cu măsurile anticapitaliste aplicate în sectorul industrial, financiar și comercial, puterea populară a luat o serie de măsuri în vederea înlăturării tendințelor speculative și acaparatoare ale chiaburimii și apărării intereselor țărănimii muncitoare ⁴⁸.

Politica puterii populare de apărare a intereselor oamenilor muncii și-a găsit expresia și în elaborarea și aplicarea unui sistem de măsuri privind condițiile de viață și de muncă ale maselor. Astfel, începînd din aprilie 1947, a fost introdus un nou sistem de salarizare pentru toate categoriile de oameni ai muncii, s-au luat măsuri pentru

⁴⁴ „Monitorul oficial”, partea a III-a, Dezbateri parlamentare, nr. 7, din 16 ianuarie 1947, pag. 76—77.

⁴⁵ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 159, din 15 iulie 1947, pag. 6.023—6.025; nr. 187, din 16 august 1947, pag. 7.354; nr. 190, din 19 august 1947, pag. 7.470.

⁴⁶ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 129, din 10 iunie 1947, pag. 4.648—4.649 și nr. 159, din 15 iulie 1947, pag. 6.029—6.030.

⁴⁷ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 159, din 15 iulie 1947, pag. 6.022—6.023.

⁴⁸ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 140, din 23 iunie 1947, pag. 5.062—5.068.

îmbunătățirea sistemului de pensii⁴⁹, pentru o mai bună aprovizionare a muncitorilor și funcționarilor, s-au efectuat repetate reduceri de impozit pe venituri, s-a acordat masei de producători libertatea de a-și valorifica produsele⁵⁰ etc. Toate aceste măsuri au avut ca rezultat întărirea puterii populare, a bazei sale de masă. În același timp, statul democrat-popular s-a îngrijit ca, paralel cu aplicarea măsurilor de dirijare și control al producției și repartiției, al creditelor, să ia și alte măsuri în vederea trecerii la o nouă fază în activitatea economică. S-a organizat acțiunea de inventariere a întreprinderilor particulare, s-au reprofilit unele institute de cercetări științifice și de învățământ superior⁵¹ etc. Clasa muncitoare, care deținea pozițiile hotărâtoare în aparatul de îndrumare și control economic, se pregătea, învăța să conducă economia țării fără capitaliști și împotriva acestora. În același timp, sectorul de stat din industrie, comerț, transporturi, agricultură se întărea, exercitând o influență din ce în ce mai puternică asupra vieții economice.

Larga activitate desfășurată de statul democrat-popular pe tărîmul refacerii economice, măsurile de organizare a producției și repartiției, crearea noilor organe cerute de aplicarea măsurilor economice și politice s-au înfăptuit în condițiile unei lupte din ce în ce mai îndrăznețe împotriva reprezentanților burgheziei din guvern, parlament și din diferitele organe ale aparatului de stat.

Această luptă era, de fapt, lupta dintre proletariat și burghezie cu privire la căile de refacere și dezvoltare a economiei naționale. Burghezia urmărea ca refacerea economică să constituie o nouă sursă de afaceri și să fie efectuată prin aruncarea tuturor greutăților pe spatele oamenilor muncii, prin înfeudarea țării puterilor imperialiste. Această cale, ostilă intereselor poporului, urma să ducă nu numai la întărirea pozițiilor economice ale claselor exploatare, dar și la lărgirea pozițiilor lor politice. Pentru atingerea acestui obiectiv, reprezentanții grupării tătarăsciene din parlament au desfășurat o susținută activitate. Ei s-au împotrivit adoptării măsurilor principale inițiate de P.C.R. pentru a pune ordine în viața economică, îndeosebi adoptării legii de reorganizare a Ministerului Industriei și Comerțului și a legii oficiilor industriale, și au încercat în repetate rânduri să atragă de partea lor și alți deputați. Dar toate aceste acțiuni au fost demascate și înfrînte. Adoptarea de către parlament a programului de măsuri propus de partidul comunist, lupta oamenilor muncii pentru a da viață acestui program au lovit puternic în pozițiile economice și politice ale burgheziei, au subminat puterea acesteia, ceea ce a ușurat dezvoltarea revoluției, burghezia nemaiputînd să se opună măsurilor și acțiunilor ulterioare care au dus la înlăturarea reprezentanților săi din viața politică a țării.

În același timp, statul democrat-popular, instrument principal al revoluției, s-a întărit continuu. Procesul de democratizare a aparatului

⁴⁹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 77, din 2 aprilie 1947, pag. 2.658—2.667; nr. 84, din 10 aprilie 1947, pag. 2.876; nr. 103, din 7 mai 1947, pag. 3.594; vezi și „Scinteia” nr. 794, din 11 aprilie 1947.

⁵⁰ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 180, din 8 august 1947, pag. 7.030; nr. 200, din 1 septembrie 1947, pag. 7.903; nr. 205, din 6 septembrie 1947, pag. 8.302—8.303.

⁵¹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 125, din 5 iunie 1947, pag. 4.458; nr. 142, din 25 iunie 1947, pag. 5.158—5.159; nr. 327, din 26 septembrie 1947, pag. 8.227.

de stat a continuat pe o scară largă. S-au luat măsuri pentru îmbunătățirea compoziției sociale și a activității organelor administrației centrale și locale ⁵², pentru apropierea lor de mase. S-au reorganizat jandarmăria ⁵³, corpul de grăniceri ⁵⁴, armata. Au fost modificate criteriile de primire în școlile militare de ofițeri și subofițeri, dându-se prioritate elementelor muncitorești-tărănești ⁵⁵ etc.

În procesul de întărire a statului democrat-popular, de îmbunătățire a formei sale de organizare, a compoziției sale de clasă, au apărut sarcini și funcții noi ale statului. Cel mai evident se constată acest lucru în apariția funcției economice-organizatorice încă în condițiile existenței puterii economice în miinile burgheziei.

România obținuse succese de seamă și în consolidarea situației sale internaționale. Relațiile de prietenie și colaborare dintre țara noastră și U.R.S.S. se dezvoltau continuu, constituind un factor important de întărire a puterii populare. La 10 februarie 1947 a fost semnat tratatul de pace, ceea ce a contribuit la consolidarea independenței și suveranității țării noastre. În ciuda încercărilor puterilor imperialiste, care urmăreau izolarea țării noastre pe plan internațional, România dezvolta cu succes relații politice și economice cu tot mai multe state.

III

În a doua jumătate a anului 1947, raportul de forțe pe plan intern s-a schimbat radical în favoarea proletariatului și a aliaților săi. Această schimbare era determinată de creșterea rolului de hegemon al proletariatului în revoluție, de întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, precum și de slăbirea forțelor reacționare.

Partidul comunist devenise cel mai puternic partid politic din România, avea organizații în întreaga țară și legături trainice în rîndul maselor muncitoare. În perioada scursă de la 23 August 1944, în procesul desfășurării revoluției populare, organele și organizațiile de partid cîștigaseră o bogată experiență.

Muncind pentru reorganizarea partidului și creșterea rîndurilor sale în noile condiții de după eliberare, cadrele de bază se îngrijeau de intrarea în rîndurile partidului a elementelor cinstite, corespunzătoare din punct de vedere politic, devotate cu trup și suflet cauzei socialismului, provenite din rîndul clasei muncitoare, țărănimii muncitoare, intelectualilor patrioți. În conducerea partidului, cadrele de bază au dus o luptă grea împotriva liniei lichidatoriste promovate de grupul antipartinic fracționist în domeniul construcției de partid.

Nesocotind în mod grosolan principiul leninist al primirii strict individuale în partid, fracționistii, contrar liniei partidului și peste capul Comitetului Central, au dat indicații organelor locale să organizeze „întreceri” pentru primirea în masă de noi membri, fără nici un fel de discernămint. Acțiunile antileniniste ale grupului fracționist au creat

⁵² „Monitorul oficial”, partea I, nr. 66, din 20 martie 1947, pag. 2.078—2.079; nr. 93, din 25 aprilie 1947, pag. 3.291.

⁵³ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 74, din 29 martie 1947, pag. 2.367.

⁵⁴ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 142, din 25 iunie 1947, pag. 5.158—5.159.

⁵⁵ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 180, din 8 august 1947, pag. 7.030—7.034.

un pericol grav pentru partid. Ele au creat confuzii, au dezorientat pe mulți activiști și membri de partid, au dus la slăbirea vigilenței, ceea ce a înlesnit pătrunderea în rîndurile partidului a numeroși legionari și membri ai altor organizații fasciste, a unor elemente străine de clasa muncitoare și de ideologia partidului.

Înfrîngînd rezistența înverșunată a grupului antipartinic, în 1947 Comitetul Central a hotărît să sisteze temporar primirea de noi membri, iar ulterior s-a trecut la verificarea tuturor membrilor pentru curățirea partidului de elementele străine și dușmănoase. Aceste măsuri au avut ca rezultat întărirea partidului, a unității rîndurilor sale, a rolului său conducător în lupta revoluționară a maselor.

Sub conducerea P.C.R. activau puternice organizații de masă: sindicate, de tineret și de femei etc. Sindicatele constituiau un instrument eficace în mîna proletariatului, în lupta pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă. În cadrul mișcării sindicale acționau uniți peste un milion de oameni ai muncii, comuniști, socialiști și fără de partid, avînd ca obiectiv principal al luptei lor dezvoltarea cuceririlor revoluționare. Ca urmare a muncii neslăbite duse de partidul comunist, nivelul politic și ideologic al clasei muncitoare și al celorlalți oameni ai muncii crescuse în mod simțitor. Ideologia marxist-leninistă, promovată cu fermitate de P.C.R., cîștiga tot mai mult teren în lupta cu ideologia burgheză, devenind o puternică forță mobilizatoare.

Spre sfîrșitul anului 1947 s-au creat condiții pentru trecerea la realizarea unității politice a clasei muncitoare, pe temelia principiilor revoluționare, marxist-leniniste. Creșterea prestigiului și influenței P.C.R. în rîndul clasei muncitoare, al maselor largi de oameni ai muncii, colaborarea și apropierea tovarășească între P.C.R. și P.S.D. în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor revoluției, pentru demascarea și zdrobirea partidelor reacționare și a elementelor social-democrate de dreapta, activitatea ideologică intensă desfășurată de partidul comunist au contribuit la creșterea conștiinței politice a clasei muncitoare, la clarificarea ideologică a membrilor P.S.D., care s-au pronunțat în majoritate covîrșitoare pentru făurirea partidului unic. Hotărîrea fermă a clasei muncitoare de a vedea îndeplinit partidul unic s-a manifestat pregnant cu prilejul alegerilor sindicale din vara anului 1947, cînd elementele scizioniste au fost alungate din conducerea organizațiilor sindicale, precum și în cadrul a numeroase întruniri muncitorești.

La sfîrșitul lunii octombrie 1947 au început, pe baza hotărîrilor adoptate în comun de C.C. al P.C.R. și C.C. al P.S.D., lucrările practice pregătitoare în vederea realizării partidului unic. În ziua de 12 noiembrie, Birourile Politice ale celor două partide au adoptat în unanimitate proiectul de platformă și normele practice pentru îndeplinirea partidului unic. În platformă, care a fost prelucrată în toate organizațiile P.C.R. și P.S.D., se preciza că partidul unic muncitoresc se creează ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, avînd la bază învățătura marxist-leninistă. În vederea pregătirii unificării, C.C. al F.U.M. a instituit în întreaga țară comisii unice. Spre sfîrșitul anului 1947 se creaseră organizații ale partidului unic în întreprinderi, instituții, organizații de sectoare, de plasă și județene. Succesele obținute pe calea

realizării unității depline a clasei muncitoare au avut o însemnătate uriașă în întărirea rolului conducător al clasei muncitoare în lupta pentru instaurarea dictaturii proletariatului și trecerea la înfăptuirea sarcinilor revoluției socialiste.

Un factor important care a contribuit la schimbarea radicală a raportului de forțe pe plan intern îl constituie, de asemenea, schimbările survenite în rândurile păturilor mijlocii de la orașe și sate. Ca rezultat al modificării structurii de clasă la sate după desființarea moșierimii și al muncii politice desfășurate de P.C.R., alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare s-a transformat într-o forță anticapitalistă. Acest proces s-a manifestat și prin aceea că Frontul plugarilor și Uniunea populară maghiară, organizații ce cuprindeau însemnate mase țărănești, au trecut, începând din vara anului 1947, la curățirea rindurilor lor de elementele chiaburești. Se intensifică procesul de organizare a proletariatului agricol în sindicate, care desfășurau o largă acțiune de educare a proletariatului agricol, de apărare a intereselor acestuia împotriva chiaburimii. Partidul național-popular, care grupa îndeosebi păturile mijlocii orășenești, a luat, de asemenea, măsuri în scopul curățirii lui de elementele exploataatoare.

Toate acestea demonstau faptul că în a doua jumătate a anului 1947 avea loc în țara noastră un proces de delimitare a forțelor sociale, de regrupare a forțelor de clasă. Proletariatul, condus de partidul său marxist-leninist, deținea poziții hotărâtoare în viața politică a țării și intervenea cu succes în dirijarea vieții economice. În jurul proletariatului și sub conducerea lui, se uneau și mai strâns masele largi de oameni ai muncii, care-și legaseră indisolubil soarta de proletariat, fiind vital interesate în trecerea la etapa următoare a revoluției, în lichidarea oricărei forme de exploatare și făurirea orînduirii socialiste. Se producea o rapidă delimitare a forțelor revoluționare de acele părți și elemente ale claselor exploataatoare, aliate vremelnice, ostile trecerii la revoluția socialistă.

După înfrîngerea suferită în alegeri, P.N.Ț. și P.N.L. și-au pierdut caracterul de partide politice și s-au transformat din ce în ce mai mult în centre complotiste, ale căror acțiuni au avut un caracter antistatal și antinațional *.

* Astfel, lipsite de orice bază de masă în țară, P.N.Ț. și P.N.L. au adresat în repetate rânduri memorii puterilor imperialiste, urmărind să obțină amestecul acestora în treburile noastre interne. Pentru a agrava urmările secetei, conducerea P.N.Ț., în frunte cu Maniu, direct și prin agenții ei din străinătate, a intervenit pe lângă guvernele și organele economice din diferite țări spre a le determina să nu exporte în România cereale necesare regiunilor înfometate. În timpul Conferinței de pace de la Paris, din însărcinarea partidelor „istorice”, o delegație de trădători transfugi a întreprins o deșănțată activitate și a înaintat memorii pline de calomnii și invective la adresa poporului nostru și a regimului democratic, urmărind astfel să îngreuneze semnarea tratatului de pace cu România. În același timp, P.N.Ț. și P.N.L., părăsite de masa membrilor lor, au înlocuit activitatea politică prin acțiuni teroriste, de sabotaj și spionaj. La 14 iulie 1947, un grup de fruntași ai P.N.Ț. au fost prinși și arestați pe izlazul comunei Tămădău, jud. Ilfov, de unde urmau să fugă cu avioanele în străinătate pentru a participa acolo la acțiunile antinaționale ale grupului de transfugi. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1/1947, dosarul nr. 9, filele 36—50; dosarul nr. 247, filele 57, 162, 218; dosarul nr. 330, filele 44, 85; Vezi și „Procesul grupului de spioni și sabotori”, Editura de stat, pag. 58—59 și „Scinteia” nr. 2.721, din 11 ianuarie 1947.)

Activitatea antipopulară și antinațională a P.N.Ț. și P.N.L. constituia o piedică în calea dezvoltării democratice a țării, de aceea guvernul a luat măsuri împotriva complotiștilor. În iulie 1947, parlamentul a ridicat imunitatea parlamentară a deputaților maniști și a adoptat o moțiune privind dizolvarea P.N.Ț.-Maniu ⁵⁶, care a fost tradusă în fapt prin Jurnalul Consiliului de Miniștri din 29 iulie 1947 ⁵⁷. Dizolvarea partidului național-tărănesc și procesul conducătorilor lui au dat o grea lovitură politică părții celei mai reacționare și agresive a marelui capital și a moșierimii expropriate, au lovit puternic în pozițiile monarhiei. După alegerile parlamentare, partidul liberal, de sub conducerea lui Brătianu, s-a destrămat și a dispărut din viața politică a țării fără a mai fi fost necesar să se ia vreo măsură din partea puterii de stat.

Dispariția partidelor național-tărănesc și liberal — principalele partide ale claselor exploatatoare — a constituit o reflectare a profunderor prefaceri economice și social-politice survenite în România în procesul dezvoltării rapide a revoluției populare după 23 August 1944, al schimbărilor produse în raporturile dintre forțele sociale aflate în luptă. Moșierimea — unul dintre stilpii principali ai regimului bazat pe exploatare — fusese lichidată ca clasă, puterea politică burghezo-moșierească fusese răsturnată, se instaurase puterea politică a claselor și păturilor sociale asuprite și exploatate, în frunte cu clasa muncitoare, puterea maselor, care dădea tot mai puternice lovituri pozițiilor deținute de forțele reacționare. Închegarea, ca urmare a luptei P.C.R., a alianței trainice a proletariatului cu țărănimea muncitoare și celelalte pături mijlocii, unirea întregului popor în jurul programului de transformări revoluționare elaborat de partidul comunist au determinat izolarea și zdrobirea partidelor reacționare. Dispariția acestor partide din viața politică a țării era deci urmarea firească a procesului de dispariție de pe arena istoriei a forțelor sociale vechi, rétrograde — burghezia și moșierimea —, ai căror exponenți fuseseră.

Intensificarea luptei pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice a influențat puternic asupra atitudinii burgheziei din guvern și a reprezentanților săi din parlament. Pînă spre sfîrșitul anului 1946, atît timp cît sarcinile cu caracter antifeudal și general-democratic precumpăniseră în activitatea guvernului democrat, divergențele dintre reprezentanții forțelor democratice și cei ai burgheziei liberale, care s-au manifestat în permanentă sub diferite forme, nu ajunseseră la o asemenea ascuțire încît să facă imposibilă continuarea colaborării. După alegerile din noiembrie 1946, și mai ales în cursul anului 1947, pe măsură ce revoluția căpăta un tot mai pronunțat caracter anticapitalist, reprezentanții burgheziei din guvern și parlament au trecut la o opoziție din ce în ce mai înverșunată, mai fățișă. Gruparea tătărăsciană activa fățiș în vederea organizării unei rezistențe menite să împiedice trecerea la transformările socialiste, în pragul căreia se afla țara noastră. Expresia cea mai concludentă a acestei poziții o constituie memoriul lui Tătărăscu din mai 1947 și cuvîntarea pe care acesta a ținut-o în august 1947 la Craiova, prin care se ridică împotriva politicii interne și externe a

⁵⁶ „Monitorul oficial”, partea a III-a, Dezbateri parlamentare, nr. 53, din 24 septembrie 1947, pag. 1.405—1.406.

⁵⁷ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 172, din 30 iulie 1947, pag. 6.702—6.703.

guvernului, în favoarea capitaliștilor din țară și de peste hotare. În aceste condiții, colaborarea în parlament și în guvern cu reprezentanții burgheziei devenise imposibilă. La 6 noiembrie 1947, miniștrii tătarăscieni au fost alungați din guvern.

În guvernul remaniat, partidul comunist a preluat încă două ministere de bază — Ministerul de Externe și Ministerul de Finanțe⁵⁸. Ulterior, în decembrie 1947, partidul comunist a preluat și Ministerul Apărării Naționale⁵⁹.

Ca urmare a schimbărilor efectuate în guvern, în decembrie 1947, P.C.R. deținea 7 ministere, P.S.D. — 5, iar Frontul plugarilor — Președinția Consiliului de Miniștri și 5 ministere. Referindu-se la însemnătatea alungării tătarăscienilor din guvern, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta în februarie 1948 că aceasta „...n-a fost o remaniere oarecare de guvern, ci o fundamentală schimbare a caracterului pe care-l are guvernul nostru, o schimbare a caracterului puterii de stat”⁶⁰. Guvernul României, în noua sa componență, exprima pe deplin interesele clasei muncitoare, ale țărănimii muncitoare și ale intelectualității legate de popor. Puterea populară căpătase în felul acesta un conținut nou, marcînd transformarea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii în dictatură a proletariatului. Desăvîrșirea acestui proces făcea necesară lichidarea contradicției dintre vechea formă a statului — care continua să fie monarhia constituțională — și conținutul nou al puterii. La 30 decembrie 1947, monarhia *, ultimul stîlp al reacțiunii interne și internaționale, a fost răsturnată și s-a proclamat Republica Populară Romînă.

*

Schimbarea calitativă produsă în conținutul puterii prin instaurarea dictaturii proletariatului, trecerea de la prima la cea de-a doua etapă a revoluției nu s-au produs pe calea unei explozii revoluționare, ci au fost săvîrșite, cu sprijinul maselor, de către însăși puterea de stat.

Hotărîtor în această direcție a fost faptul că în guvernul democrat și în stat pozițiile dominante au fost cucerite încă din prima etapă a revoluției de către proletariat și aliații săi. Aceste poziții au fost întărite și lărgite continuu ca urmare a măsurilor și reformelor revoluționare înfăptuite în anii 1945—1947. Rolul de hegemon al proletariatului în lupta pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, în statul de dictatură revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii a con-

⁵⁸ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 259, din 8 noiembrie 1947, pag. 9.949.

⁵⁹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 298, din 24 decembrie 1947, pag. 11.351.

⁶⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 137.

* În momentul doborîrii sale, monarhia era complet izolată, nemaiputînd conta pe nici un sprijin în interiorul țării. Moșierimea fusese lichidată ca clasă. Principalele elemente monarhiste din armată și din alte organe ale aparatului de stat fuseseră îndepărtate sau izolate. Partidele politice monarhice, P.N.T. și P.N.L., dispărușeră din viața politică a țării, iar gruparea tătarăsciană, după îndepărtarea miniștrilor săi din guvern, încetase să mai constituie o forță politică. Datorită succeselor obținute de puterea populară în consolidarea independenței și suveranității sale naționale, a creșterii continue a forțelor păcii, democrației și socialismului, puterile imperialiste din Occident nu au putut lua în mod direct apărarea monarhiei din România, deși ar fi dorit acest lucru.

stituit germenul dictaturii proletariatului și treapta de trecere spre aceasta. În aceste condiții, instaurarea dictaturii proletariatului s-a făcut în țara noastră prin transformări calitative, treptate, survenite în conținutul puterii de dictatură revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, transformări care au culminat la sfârșitul anului 1947 cu alungarea tătarăscienilor din guvern, doborârea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române.

În țara noastră, baza socială a revoluției a avut un caracter larg democratic; alături de proletariat și sub hegemonia acestuia au luptat nu numai țărăimea săracă, ci și țărăimea mijlocie, mica burghezie orășenească și majoritatea intelectualității, ceea ce a îngustat baza socială pe care burghezia se putea sprijini. Faptul că a fost folosită vremea ca rezervă indirectă a revoluției o parte a burgheziei liberale a slăbit și mai mult forțele reacțiunii.

În condițiile schimbării radicale a raportului de forțe în favoarea forțelor interesate în transformările socialiste, spre sfârșitul anului 1947, burghezia nu a mai dispus nici de forțele, nici de mijloacele necesare pentru a opune rezistență armată în scopul împiedicării instaurării dictaturii proletariatului.

Analiza procesului de trecere la revoluția socialistă din țara noastră evidențiază faptul că esența lui constă în conducerea maselor de oameni ai muncii de către clasa muncitoare, al cărei nucleu conducător este partidul comunist, în îndeplinirea revoluției proletare și instaurarea dictaturii proletariatului.

Desfășurarea revoluției populare din România arată caracterul profund antimarxist și contrarevoluționar al tezelor revizionistilor contemporani după care trecerea la socialism s-ar putea îndeplini, chipurile, fără sfărâmarea puterii claselor exploatatoare, fără instaurarea dictaturii proletariatului. „Experiența partidului nostru — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — ...confirmă pe deplin teza marxist-leninistă că trecerea de la capitalism la socialism — indiferent dacă se efectuează în mod pașnic sau nepașnic — nu poate avea loc decât pe baza cuceririi puterii de către clasa muncitoare în alianță cu țărăimea muncitoare și cu alte părți ale populației; că victoria luptei de eliberare a poporului muncitor este condiționată de conducerea maselor de oameni ai muncii de către clasa muncitoare, în frunte cu partidul ei marxist-leninist, de îndeplinirea, într-o formă sau alta, potrivit condițiilor concrete, a dictaturii proletariatului”⁶¹.

Revoluția populară din România ilustrează într-un mod deosebit de semnificativ și elocvent că internaționalismul proletar reprezintă un factor esențial al victoriei, o lege generală a revoluției socialiste. Victoria revoluției populare în patria noastră este indisolubil legată de existența Uniunii Sovietice, de ajutorul internaționalist acordat de statul sovietic în eliberarea României de sub jugul hitlerist, prin sprijinul dat în apărarea independenței naționale a țării, în refacerea economiei naționale și în construcția socialistă.

Triumful luptei maselor populare din țara noastră pentru instaurarea dictaturii proletariatului a fost determinat de înalta capacitate

⁶¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări 1955—1959, Editura politică, 1959 pag. 344.

În Piața Republicii populația Bucureștilui își manifestă bucuria la vestea proclamării Republicii Populare Române

a partidului comunist de a aplica în mod creator știința marxist-leninistă la condițiile României. Pe baza cunoașterii profunde a situației social-politice din țară, a analizei schimbărilor survenite în raporturile de clasă în diferite momente ale revoluției, P.C.R. a elaborat linia sa politică și tactică corespunzătoare. Justetea liniei sale politice, tactica sa suplă au dat posibilitate partidului comunist să divizeze forțele reacționare și să le zdrobească într-o serie de bătălii succesive, au permis forțelor democratice să-și concentreze întregul efort în direcția zdrobirii acelei grupări politice reacționare care reprezenta în momentul istoric respectiv pericolul principal.

În elaborarea și aplicarea liniei sale juste, partidul a dus o luptă dîră atît împotriva claselor exploatatoare, a partidelor burghezo-moșierești și a social-democraților de dreapta, cît și împotriva dușmanilor strecurați în propriile rînduri, a elementelor antipartinice fracționiste, care s-au opus în permanentă măsurilor de întărire a partidului și statului democrat-popular. Aceasta a dat posibilitate partidului să-și îndeplinească cu succes rolul de conducător în revoluție, al luptei maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare.

Dezvoltarea luptei revoluționare în țara noastră, particularitățile luptei pentru cucerirea întregii puteri politice de către proletariat, trecerea de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă confirmă întru totul justetea învățăturii leniniste care arată că transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă depinde, înainte de toate, de nivelul de conștiință și gradul de organizare a forțelor revoluționare, de capacitatea proletariatului și a partidului său marxist-leninist de a grupa și mobiliza în jurul și sub conducerea sa toate forțele sociale interesate în lichidarea exploatării omului de către om, de a le conduce în lupta pentru socialism.

*

Instaurarea dictaturii proletariatului a creat condițiile necesare pentru lichidarea puterii economice a burgheziei și pentru făurirea orînduirii socialiste, deschizînd astfel în istoria poporului român o etapă de profunde transformări în viața economică și politică a țării, în felul ei de trai, în cultură și ideologie. Statul de dictatură a proletariatului a devenit principalul instrument de construire a socialismului în țara noastră.

Prin rezultatele obținute în aplicarea creatoare a leninismului la condițiile concrete ale României, partidul nostru, alături de alte partide marxist-leniniste, și-a adus contribuția la îmbogățirea experienței colective a mișcării comuniste mondiale cu privire la trecerea de la etapa democratică a revoluției la etapa socialistă.

Activitatea Blocului muncitoresc-tărănesc, organizație revoluționară de masă creată și condusă de Partidul Comunist din România

FL. DRAGNE

Pornind de la învățătura marxist-leninistă că numai alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare constituie acea forță capabilă să doboare regimul burghezo-moșieresc, în aprilie 1924, Partidul Comunist din România a pus problema creării unei organizații de masă muncitorești-țărănești sub denumirea de Blocul muncitoresc-țărănesc¹.

Scoaterea în afara legii de către guvernul liberal a partidului comunist și înăsprirea pe toată linia a terorii burghezo-moșierești împotriva mișcării muncitorești și a organizațiilor sale revoluționare a întârziat trecerea în mod practic la organizarea Blocului muncitoresc-țărănesc. Pe de altă parte, în noile condiții s-a impus, în primul rînd, necesitatea reorganizării imediate a întregii activități a partidului pe baze ilegale și adoptarea unei tactici de luptă corespunzătoare noii situații. Partidul Comunist din România a aplicat cu pricepere principiul marxist-leninist al îmbinării muncii ilegale cu munca legală. Pentru a întări legăturile cu masele muncitoare de la orașe și sate, P.C.R. a înființat numeroase organizații legale de masă care și-au desfășurat activitatea sub conducerea sa. Una dintre organizațiile de masă legale create și conduse de partid — care a avut o mare importanță în educarea revoluționară a maselor muncitoare prin mobilizarea largă a muncitorilor și țăranilor muncitori, a unor pături ale micii burghezii orășenești, intelectuali fără deosebire de naționalitate, limbă, religie la luptă împotriva claselor exploatatoare și a regimului burghezo-moșieresc din România — a fost Blocul muncitoresc-țărănesc (B.M.Ț.).

În mod practic, partidul a trecut la organizarea Blocului muncitoresc-țărănesc în toamna anului 1925, în preajma alegerilor comunale, cînd a luat ființă în București un Comitet de acțiune al Blocului democrației muncitorești-țărănești (B.D.M.Ț.), compus în majoritate din muncitori din sindicatele unitare². Asemenea comitete de acțiune au luat ființă încă în cîteva orașe principale din țară. Crearea primelor comitete de acțiune ale Blocului democrației muncitorești-țărănești a fost primită cu satisfacție de către masele de muncitori și țărani.

Imediat după înființare, comitetele de acțiune ale Blocului democrației muncitorești-țărănești au început să se pregătească pentru alege-

¹ „Socialismul”, din 4 aprilie 1924.

² „Dezrobirea”, anul I, nr. 1, din aprilie 1926.

rile comunale de la sfîrşitul anului 1925 şi începutul anului 1926 la care au şi participat. Fără îndoială că participarea comitetelor de acţiune ale Blocului democraţiei muncitoreşti-ţărăneşti la alegerile comunale a avut un rol însemnat. Acest lucru este evident chiar dacă am lua şi numai faptul că în campania electorală, cu toate piedicile puse de guvern, candidaţii B.D.M.Ț., dintre care mulţi erau membri ai P.C.R., au putut lua contact cu masele muncitoreşti-ţărăneşti, mobilizându-le la lupta pentru revendicările lor imediate. Tot ca un rezultat pozitiv al participării la alegeri era şi faptul că într-o serie de localităţi, ca : Bucureşti, Oradea, Timişoara, Arad, Turnu-Severin, Iaşi, Galaţi şi Bazargic, au fost aleşi un număr de 26 de consilieri comunali dintre candidaţii Blocului democraţiei muncitoreşti-ţărăneşti.

Consilierii comunali ai B.D.M.Ț. aveau datoria să folosească tribuna consiliilor comunale, ca o posibilitate legală de activitate, în scopul mobilizării maselor muncitoare la lupta pentru revendicările lor cele mai arzătoare, pe baza liniei generale revoluţionare a partidului comunist. După alegeri, reprezentanţii B.D.M.Ț. în consiliile comunale din localităţile unde au fost aleşi şi-au început activitatea. Chiar în prima şedinţă de constituire a consiliilor comunale ei s-au prezentat cu un document intitulat „Declaraţie a consilierilor muncitoreşti” pe care l-au citit în această şedinţă şi au propus adoptarea unei moţiuni.³ Atît în declaraţie cît şi în moţiune reprezentanţii B.D.M.Ț. în consiliile comunale au demască falsificarea de către guvernul liberal a rezultatelor alegerilor şi cereau anularea alegerilor şi efectuarea unor noi alegeri. Ei au arătat că prin legea administrativă votată de guvern „au fost excluşi de la vot, în afară de tinerime, toţi cetăţenii de sex feminin, toţi muncitorii care şi-au schimbat locuinţa, toţi cetăţenii cărora prin legi samavolnice li s-a refuzat dreptul la vot”. În aceste documente erau cuprinse, de asemenea, o serie de revendicări cu caracter economic, în sprijinul maselor muncitoare, ca stabilirea impozitelor în raport cu veniturile cetăţenilor, ajutoare pentru şomeri, construirea de locuinţe pentru muncitori, îmbunătăţirea aprovizionării populaţiei şi unele revendicări imediate ale ţărănimii muncitoare.⁴ Declaraţia şi moţiunea au avut un ecou puternic în rîndurile maselor muncitoare. În schimb, reprezentanţii partidelor burgheze din Consiliile comunale din Bucureşti, Iaşi, Arad etc. s-au ridicat cu ură împotriva acestor documente ale B.D.M.Ț. La Arad, de pildă, aceştia au încercat prin forţă să scoată din sală reprezentantul B.D.M.Ț. care citise declaraţia şi s-au opus punerii la vot a moţiunii. La Iaşi, Ion Niculi a demască caracterul demagogic al afirmaţiilor consilierilor naţional-ţărănişti, care la începutul şedinţei arătasera că sint de acord cu declaraţia consilierului B.D.M.Ț., dar în mod concret au votat împotriva adoptării moţiunii.

Totodată însă, în campania electorală pentru alegerile comunale din 1925—1926, ca o reflectare a situaţiei existente în acel timp în

³ „Viaţa muncitoare”, anul III, nr. 24, din 22 martie 1926.

⁴ Ibid.

partid^{*}, în activitatea comitetelor de acțiune ale B.D.M.Ț. s-au manifestat abateri oportuniste destul de grave. Ignorând realitatea din țara noastră, adepții concepțiilor antimarxiste au dat Blocului muncitoresc-țărănesc, în campania electorală, o linie oportunistă. Pătruns în conducerea P.C.R., Boris Ștefanov, element rupt de clasa muncitoare, care nu a cunoscut viața de luptă a partidului nostru, un fost moșier, a propovăduit și a introdus în partid vechile teorii neoioabăgiste ale lui C. Dobrogeanu-Gherea și a formulat tactica lichidatoristă a frontului unic cu întreaga burghezie așa-zisă în opoziție față de „oligarhie”. În același timp, ca secretar al P.C.R., Köblos Elek, deși element muncitoresc cu autoritate în mișcarea muncitorească din țara noastră, a dus, alături de Boris Ștefanov, o politică oportunistă de stabilire a frontului unic cu partidele burgheze, de transformare a proletariatului din România într-un appendice al burgheziei⁵. Sub influența acestei linii nefaste, în alegerile comunale din 1925—1926, comitetele de acțiune ale B.D.M.Ț. au încheiat o înțelegere (sub denumirea de „opoziția unită”) de a merge împreună în alegeri nu numai cu partidul social-democrat și cel țărănesc, care aveau sub influența lor mase de muncitori și țărani, dar și cu partidele burghezo-moșierești național și averescan. Această tactică oportunistă de dreață s-a reflectat negativ asupra activității B.D.M.Ț., provocând confuzii în rindul maselor și chiar în rindul unor elemente conștiente, creînd iluzia că aceste partide burgheze vor doborî guvernul liberal și că se va asigura instaurarea unei „ere democratice”. Dăunător era și faptul că această tactică oportunistă împiedica lupta pentru scoaterea de sub influența partidelor burgheze a acelor mase muncitoare înșelate care le urmau fără să-și dea seama că prin aceasta acționează împotriva propriilor lor interese.⁶

Această tactică oportunistă, care a adus serioase prejudicii partidului, capacității lui de mobilizare și conducere a maselor muncitorești-țărănești la lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc, după alegeri a fost supusă unei analize critice ascuțite.⁷ Înțelegerile electorale încheiate de către comitetele de acțiune ale B.D.M.Ț. cu partidele burgheze „de opoziție” și punerea candidaturilor reprezentanților lor alături de ale șefilor acestor partide „a fost o greșală mare politică și tactică” — se arăta în numărul din 15 aprilie 1926 al ziarului „Dezrobirea”. Învățămintele care s-au desprins din această analiză arătau că, în campania electorală pentru alegerile comunale, comitetele B.D.M.Ț. ar fi trebuit să desfășoare o muncă susținută de mobilizare a maselor muncitorești-țărănești în jurul programului lor, separat și împotriva tuturor partidelor burghezo-

* În condițiile deosebit de grele ale activității ilegale, elementele lipsite de fermitate, intrate în partid în perioada de avânt revoluționar, au început să se „clatine”, făcînd presiune pentru renunțarea la programul „maximal” și transformarea partidului comunist ilegal într-un partid legal, pe baza programului „minimal”, ceea ce în fapt ar fi însemnat lichidarea P.C.R. („Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 298—307 și 404—418.).

⁵ „Scinteia” nr. 5375, din 11 decembrie 1961. Din dezbaterile la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961.

⁶ „Lupta de clasă”, organ al P.C.R., nr. 1 din 1927, pag. 8; vezi și „Dezrobirea”, organ politic muncitoresc, anul I, nr. 2 și 3, din 15 și 22 aprilie 1926.

⁷ „Dezrobirea” nr. 3, din 22 aprilie 1926.

moșierești. Această tactică ar fi dus la zdrobirea în mare măsură a iluziilor puse de acele mase muncitoare înapoiate în partidele „de opoziție”, întărind unitatea de luptă a maselor muncitoare de la orașe cu cele de la sate. S-ar fi făcut primul pas important pentru scoaterea țărănimii, micii burghezii și a maselor muncitoare din rîndul minorităților naționale de sub influența burgheziei și cîștigarea lor ca aliat al clasei muncitoare.⁸

Pe baza experienței și a învățămintelor cîștigate în alegerile comunale, precum și a creșterii numerice a comitetelor B.D.M.Ț., la începutul anului 1926 s-a pus problema coordonării activității comitetelor locale ale B.D.M.Ț., transformarea lor într-o organizație de masă legală, cu un organ central, care să elaboreze o linie unitară pe întreaga țară față de diferitele evenimente și în acțiunile întreprinse.

La 18 aprilie 1926 a avut loc la Turnu Severin, în sala „Casa poporului”, conferința comitetelor de acțiune ale B.D.M.Ț., la lucrările căreia au participat reprezentanți ai Comitetelor din București, Timișoara, Oradea, Arad, Brașov, Iași, Tr. Severin și Craiova. Conferința a primit adeviziuni din partea Comitetelor din Ploiești, Galați, Cluj, Birlad, Tîrgu Mureș și Mediaș⁹. Importanța deosebită a conferinței constă în faptul că a ales Comitetul Central care să coordoneze activitatea pe întreaga țară*, a stabilit ca denumirea organizației să fie: „Blocul muncitoresc și țărănesc”, obligatorie pentru toate comitetele din țară, a adoptat programul și semnul electoral al organizației, și anume două linii orizontale paralele, a fost adoptată o „rezoluție asupra raportului politic”, în care se arăta necesitatea înființării B.M.Ț., care să nu înceteze lupta o dată cu sfîrșirea alegerilor, ci s-o continue pînă la doborîrea regimului burghezo-moșieresc. De asemenea, în rezoluție se stabilea poziția B.M.Ț. în raporturile sale cu alte organizații politice, tactica în campaniile electorale, faptul că comitetele sale vor merge împreună în alegeri *numai cu acele organizații care vor admite ca program de luptă programul B.M.Ț.*¹⁰. Conferința a adoptat o moțiune „Pentru eliberarea celor înțemnițați”, în care se arăta că B.M.Ț. va continua lupta cu toată hotărîrea pentru cucerirea amnistiei generale politice-militare. În documentele adoptate de conferință se subliniază rolul de hegemon al proletariatului în lupta maselor exploatate și asuprite de la orașe și sate, ale micii-burghezii orășenești, ale minorităților naționale pentru revendicările lor imediate și pentru doborîrea regimului burghezo-moșieresc.

Programul Blocului muncitoresc-țărănesc, adoptat de conferință, conține o serie de puncte din programul partidului comunist, înfățișate însă sub o formă care să înlesnească acțiunile legale. În general, programul B.M.Ț. era orientat pe linia sarcinilor fixate de partidul comunist pentru crearea alianței revoluționare de luptă a celor ce muncesc.

Principalele puncte din programul B.M.Ț. prevedeau lupta contra terorii, contra măsurilor și legilor îndreptate împotriva muncitorimii, țărănimii și minorităților naționale, pentru înlăturarea stării de asediu, desființarea curților marțiale, pentru acordarea amnistiei generale, pentru

⁸ „Dezrobirea” nr. 2, din 15 aprilie 1926.

⁹ „Dezrobirea”, anul I, nr. 3, din 22 aprilie 1926.

* În Comitetul Central al B.M.Ț. au fost aleși 5 membri și 4 supleanți. Printre membrii C.C. al B.M.Ț. erau: M. Macavei, Timotei Marin, M. Cruceanu, Eugen Rozvany.

¹⁰ „Dezrobirea”, anul I, nr. 3 din 22 aprilie 1926.

asigurarea libertății cuvîntului, a presei, a întrunirilor și a organizării maselor muncitoare de la orașe și sate, alegeri libere prin vot universal, direct și secret pentru toți cei care au 18 ani împliniți, indiferent de origine, naționalitate și religie, vot pentru femei și militari. Se prevedea lupta pentru impunerea zilei de muncă de 8 ore, pentru legislație muncitorească, legislație care să privească pe toți muncitorii și să fie pusă sub controlul lor etc.

Pentru țărani, în programul B.M.Ț. se prevedea lupta pentru exproprierea fără plată a întregului pămînt pînă la 50 de hectare și împărțirea lui în mod gratuit țăranimii muncitoare și sub controlul ei; anularea tuturor datoriilor asupra pămînturilor primite de la reforma agrară din 1921, ajutorarea cu sămînță și inventar agricol a țăranilor muncitori; credite suficiente pe termene lungi cu înlesniri de plată țăranilor¹¹.

Pentru masele micii burghezii de la orașe erau prevăzute revendicări, ca: lupta pentru aplicarea impozitului progresiv pe capital, venit și moșteniri etc., impunerea directă a capitaliștilor și proprietarilor mari pentru a suporta cea mai mare parte a impozitelor.

Pentru minoritățile naționale se cerea lupta contra deznaționalizărilor și colonizărilor forțate, contra agitațiilor fasciste, pentru înființarea de școli în limba maternă, susținute de stat în regiunile populate de minorități naționale, recunoașterea dreptului de a avea funcționari din mijlocul lor etc.

În program mai era prevăzută lupta pentru încetarea înarmărilor și pregătirilor de război, pentru pace cu toate popoarele vecine și recunoașterea Uniunii Sovietice¹².

Astfel, prin elaborarea acestor documente, alegerea Comitetului Central și hotărârile adoptate de Conferința de la Turnu Severin din aprilie 1926, a fost creat Blocul muncitoresc-țăranesc, reprezentînd organizația legală de masă a muncitorilor și țăranilor din România, fără deosebire de naționalitate.

La început, B.M.Ț. s-a folosit de coloanele ziarului săptămînal „Dezrobirea”, organ politic muncitoresc, care a apărut de la 4 aprilie pînă la 17 mai 1926, cînd a fost suprimat de autoritățile burghezo-moșierești. La 5 iunie 1926 a fost tipărit primul număr al ziarului „Înainte”, organ al Blocului muncitoresc-țăranesc, care va apărea cu intermitențe pînă în anul 1932.

Imediat după conferința din aprilie s-a trecut la pregătirea acțiunilor în vederea participării Blocului muncitoresc-țăranesc la alegerile parlamentare din 1926. Campania electorală oferea un teren foarte bun pentru comuniști de a învăța să îmbine munca ilegală cu cea legală sub conducerea organizațiilor de partid ilegale. De fapt, conținutul principal al activității electorale duse de P.C.R. prin B.M.Ț. nu consta propriu-zis în numărul de voturi obținute la alegerile parlamentare sau comunale, deoarece în alegerile ținute în condițiile regimului burghezo-moșieresc nimeni nu se aștepta la mari satisfacții electorale. Campaniile electorale erau folosite de P.C.R. mai ales ca mijloc pentru întărirea legăturilor partidului cu masele, pentru pătrunderea la sate în vederea înfăptuirii alianței de luptă dintre clasa muncitoare și țăranimea muncitoare.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

Prin participarea la alegeri a B.M.Ț. partidul comunist ducea lupta pentru smulgerea maselor, în primul rînd a maselor de țărani muncitori, de sub influența partidelor burghezo-moșierești și mobilizarea lor la luptă în jurul lozincilor revoluționare și sub conducerea clasei muncitoare. În „Scrisoarea către comuniștii din Austria”, din august 1920, V. I. Lenin, referindu-se la tactica pe care trebuie s-o adopte comuniștii în anumite condiții, sublinia : „Atîta timp cît noi, comuniștii, nu sîntem încă în stare să cucerim puterea de stat și să efectuăm alegeri numai ale oamenilor muncii pentru sovietele lor împotriva burgheziei, atîta timp cît burghezia dispune încă de puterea de stat, chemînd la alegeri diferite clase ale populației, — sîntem obligați să participăm la alegeri pentru a face agitație în rîndurile tuturor oamenilor muncii, și nu numai în rîndurile proletarilor”¹³.

Pentru P.C.R., învățătura leninistă în legătură cu locul luptei electorale și parlamentare în pregătirea maselor pentru cucerirea puterii a fost de mare preț. Activitatea electorală desfășurată de partidul comunist prin organizația revoluționară de masă B.M.Ț. a dat rezultate bune, în ciuda terorii burghezo-moșierești îndreptate împotriva Blocului muncitoresc-țăranesc și în ciuda faptului că pături ale maselor muncitoare mai puteau fi înșelate de partidele burgheze.

În campania electorală pentru alegerile parlamentare din 1926, P.C.R. a atras atenția ca organizațiile locale ale B.M.Ț. să-și desemneze drept candidați pe listele sale pe acei care reprezintă într-adevăr interesele maselor. Partidul comunist a dat indicații concrete în legătură cu poziția pe care trebuie s-o aibă în alegeri aderenții B.M.Ț., acolo unde Blocul nu a putut depune liste proprii, de a nu repeta greșelile din alegerile comunale din 1925, dizolvîndu-se în cadrul „opozității” burgheze și mic-burgheze, de a nu se tirî în coada acesteia.

În primele zile ale lunii mai 1926, C.C. al B.M.Ț. a făcut o propunere Federației partidelor socialiste din România, Uniunii micilor meseriași și industriași din România de a merge împreună în alegeri, pe baza unui program care să cuprindă cele mai vitale cerințe ale maselor muncitoare de la orașe și sate¹⁴. La baza propunerilor stăteau prevederile programului B.M.Ț., adecvate fiecărei organizații căreia i s-a adresat. Propunerile B.M.Ț. însă de a merge în alegeri pe liste comune nu s-au realizat din cauza refuzului conducerii partidului social-democrat.

În campania electorală, B.M.Ț. a folosit diferite mijloace pentru a lua legătura cu masele de alegători și a le face cunoscut programul său. În capitală și în provincie au avut loc nenumărate întruniri, la sate au fost trimiși membri ai organizațiilor locale și candidați pe listele electorale ale B.M.Ț. care să desfășoare muncă de propagandă și agitație, s-au tipărit și s-au răspîndit manifeste și programul Blocului muncitoresc-țăranesc.

Prima mare întrunire din campania electorală a B.M.Ț. a avut loc în sala „Dacia” din București în ziua de 9 mai 1926. Pe lingă marele număr de muncitori, funcționari și mici meseriași, la întrunire au participat și mulți țărani¹⁵. În cuvîntul lor Dumitru Grofu, Aladar Imre, Mihai Cru-

¹³ V. I. Lenin, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 250.

¹⁴ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9030, vol. I, pag. 00021.

¹⁵ Ibid.

ceanu și alții au demască partidele burghezo-moșierești pentru demagogia pe care o făceau atunci când nu erau la putere și pentru politica lor reacționară antimuncitorească și antițărănească pe care o duceau atunci când veneau la guvern. La întrunire s-a făcut apel ca tot ce este cinstit, tot ce este muncitor să se strângă în jurul B.M.Ț., pentru a asigura izbînda luptei pentru libertatea de organizare, pentru pace cu toate popoarele, pentru amnistie politică și militară. În cuvîntul lui, Mihail Macavei făcea apel la cei prezenți la întrunire pentru a-și însuși programul B.M.Ț. și „să lupte pentru realizarea alianței de luptă între lucrători și țărani”¹⁶. Asemenea întruniri publice, la care au participat mii de oameni ai muncii, au avut loc la Ploiești, Tr. Severin, Timișoara, Constanța, Oradea, Galați, Craiova, Tg. Mureș, Iași, Arad, Piatra Neamț etc.

În campania electorală pentru alegerile parlamentare din 25 mai 1926, propagandiștii Blocului muncitoresc-țărănesc, cu toate piedicile puse de autorități, au reușit să meargă și în unele sate. Așa, de pildă, un propagandist al B.M.Ț., prezentînd unele aspecte din comunele Hotare, Crivăț, Izvoarele și Gruiu arăta că în convorbirile pe care le-a avut cu țărani, aceștia l-au ascultat cu mult interes, văzînd în cuvintele comuniștilor expresia dorinței lor, și că i-au reproșat: „...aveți o mare greșală și dumeavoastră, că nu prea v-ați făcut drum spre noi. Ca oameni cu mai multe cunoștințe asupra luptelor politice nu v-ați apropiat de noi, iar noi, de la coarnele plugului, nu am cunoscut decît pe trepădușii partidelor care în loc să ne apere ne despoaie”¹⁷.

În ciuda terorii desfășurate de guvern și a falsurilor grosolane în alegerile care s-au desfășurat la 26 mai 1926, B.M.Ț. a obținut 39.203 voturi, ceea ce dovedea că cercurile guvernante burghezo-moșierești nu puteau împiedica legăturile partidului cu masele.

După alegerile parlamentare, B.M.Ț. a arătat că, întrucît masele muncitoare de la orașe și sate nu au putut avea reprezentanți adevărați și apărători hotărîți în parlament, sarcina constă în a concentra lupta pentru revendicările lor în afara parlamentului. În esență, aceste revendicări erau cele prevăzute în programul Blocului muncitoresc-țărănesc, răspîdit în campania electorală pentru alegerile parlamentare din 1926, la care s-a adăugat lupta pentru doborîrea guvernului Averescu, pentru dizolvarea parlamentului ales prin teroare și fraudă. Comitetul Central al B.M.Ț. a făcut din nou apel la partidul social-democrat, la partidul țărănesc și la toate organizațiile democratice, culturale și sportive ale maselor muncitoare și ale minorităților naționale, precum și la toți muncitorii, țărani muncitori, micii meseriași, intelectualii neorganizați etc. chemîndu-i să încheie și să întărească unitatea de luptă împotriva regimului burghezo-moșieresc¹⁸.

În zilele de 12, 13 și 14 iunie 1927, a avut loc la București conferința B.M.Ț., la care au participat delegați din întreaga țară. Conferința a analizat situația economică, financiară și agrară din țară, politica internă și externă a guvernului, problemele organizatorice și tactice ale B.M.Ț., pe baza cărora au fost adoptate hotărîri pentru activitatea

¹⁶ „Dezrobirea”, anul I, nr. 6, din 13 mai 1926.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ „Înainte”, anul I, nr. 2, din 12 iunie 1926.

viitoare a organizației. Din rapoartele făcute la conferință și din discuțiile delegaților muncitorilor, țăranilor muncitori și ai minorităților naționale a reieșit că, deși activitatea B.M.Ț. nu s-a ridicat la nivelul cerințelor momentului, totuși aceasta a trezit în sinul maselor muncitoare multe speranțe. De aceea majoritatea delegaților care au luat cuvântul la conferință au subliniat cu putere necesitatea lărgirii și permanentizării activității B.M.Ț., desfășurarea muncii cu mai multă energie.

Conferința a lansat o chemare la luptă a tuturor exploataților și asupriților pentru realizarea alianței tuturor celor ce muncesc și suferă împotriva regimului burghezo-moșieresc. În problema alegerilor, conferința a stabilit un program care cuprindea revendicările păturilor muncitoare de la orașe și sate, constituind o platformă de luptă în campania electorală ¹⁹.

Însemnătatea Conferinței B.M.Ț. din iunie 1927 constă în faptul că, pe baza hotărârilor și a indicațiilor ei, s-au obținut unele rezultate în întărirea organizatorică a B.M.Ț. S-a desfășurat o activitate mai susținută pentru atragerea de noi membri în B.M.Ț. și pentru sporirea numărului organizațiilor sale. S-a trecut și în orașele mari din provincie la organizarea B.M.Ț. pe cartiere, lărgindu-se astfel legăturile cu masele. Organizațiile locale ale B.M.Ț. au fost îndrumate mai bine pentru a desfășura activitatea în vederea închegării unității de luptă, realizându-se pe scară locală înțelegeri între organizațiile B.M.Ț. și P.S.D., cum au fost la Oradea, Timișoara, Tîrgu Mureș, Putna ²⁰. S-au făcut pași noi în direcția legăturilor cu satele. De pildă, în campania electorală din 1927, numai în fostul județ Timiș-Torontal au avut loc o serie de întruniri organizate de B.M.Ț. în comunele Sacalaz, Moșnița, Simbăta, Giar-mata, Zenta Nouă etc. Ziarul „Înainte” conține știri referitoare la agitațiile și frământările țărănești care își făceau loc la sate, ca, de exemplu, știrea în legătură cu revolta țăranilor muncitori din comuna Mavrodin, din fostul județ Teleorman, unde țăranii săraci, neținînd seamă de jandarmii aduși de moșierul Anghel Capră, au ocupat cu forța o parte din moșia acestuia. Revolta țăranilor din Mavrodin, ca și din alte sate ale țării, era folosită pentru a demasca situația grea în care se zbăteau țăranii muncitori din cauza lipsei de pămînt și pentru a arăta cine se făcea vinovat de mizeria în care trăia țărănimea muncitoare ²¹.

Din cauza terorii guvernamentale, activitatea legală a B.M.Ț. se imbrina cu cea semilegală. Blocul muncitoresc-țăranesc era lovit permanent. Astfel, în multe părți organizațiile B.M.Ț. erau împiedicate de organele de stat burghezo-moșierești, sub diferite pretexte, să depună listele, iar uneori înșiși candidații Blocului erau arestați, manifestele confiscate, întrunirile interzise etc. Erau întrebuițate și asemenea mijloace ca împiedicarea de a veni la vot a alegătorilor bănuți că simpatizează cu B.M.Ț., prin neeliberarea cărților de alegător sau declararea satelor și comunelor „contaminate” ²².

¹⁹ „Înainte”, anul II, nr. 2, din 12 iunie 1927.

²⁰ „Înainte”, anul II, nr. 4, din 30 iunie 1927.

²¹ „Înainte”, anul II, nr. 2, din 12 iunie 1927.

²² Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 125/2 955, vol. 2, special, filele 17—18; vezi și „Înainte”, anul II, nr. 8, din 10 iulie 1927.

Dar, cu toate acestea, Blocul muncitoresc-țăranesc a obținut în alegerile din iulie 1927 un număr de 31 505 voturi, rezultat care arăta că partidul comunist mergea tot mai mult pe linia întăririi legăturilor sale cu masele; în fiecare campanie electorală se făceau pași importanți în direcția unei acțiuni mai susținute pentru atragerea maselor țărănești alături de clasa muncitoare.

La numai două zile după alegeri, o brigadă din siguranța burghezo-moșierească informa că: „de remarcat este faptul că comuniștii au reușit să formeze nuclee de propagandă comunistă în mai toate comunele din apropierea capitalei”²³. Succesul obținut de P.C.R. în campania alegerilor parlamentare pe linia întăririi legăturilor sale cu masele muncitoare, ridicării conștiinței politice a muncitorilor și țăranilor a stîrnit îngrijorarea și furia claselor exploatare. Aceasta a determinat guvernul burghezo-moșieresc să ia noi măsuri teroriste împotriva Blocului muncitoresc-țăranesc și a organului său de presă, ziarul „Înainte”²⁴.

Ca o consecință a loviturilor primite imediat după alegerile parlamentare și a slăbiciunilor în muncă, a pasivității de care a dat dovadă, conducerea centrală a Blocului muncitoresc-țăranesc nu a valorificat succesele obținute în campania electorală și nu a reușit să aplice în practică hotărîrea Conferinței B.M.Ț. din iunie 1927 de a se transforma într-o organizație cu activitate permanentă. Așa se explică faptul că activitatea Blocului muncitoresc-țăranesc a început să se înviorze abia după prelucrarea rezoluțiilor Congresului al IV-lea al P.C.R. (vara anului 1928). Apreciind rolul politic deosebit al acestei organizații revoluționare de masă, congresul sublinia cu toată hotărîrea însemnătatea Blocului muncitoresc-țăranesc ca o organizație de alianță a muncitorilor și țăranilor în lupta împotriva dictaturii fabricanților și moșierilor, împotriva războiului, pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea puterii muncitorești-țăărănești. „Trebuie înviorată activitatea lui (a B.M.Ț. — n.n.), trebuie dezvoltată activitatea lui permanent îndrumînd-o pe calea luptei pentru nevoile zilnice și directe ale muncitorilor și țăranilor”²⁵.

Urmarea a fost că Blocul muncitoresc-țăranesc a trecut la desfășurarea unei activități mai susținute. La 23 septembrie 1928 ziarul „Înainte” și-a reluat apariția, iar în lunile octombrie-noiembrie au început pregătirile pentru alegerile parlamentare care urmau să aibă loc în decembrie 1928. În zilele de 17, 18 și 19 noiembrie și-a desfășurat lucrările Conferința anuală a B.M.Ț., în care au fost dezbătute raportul Comitetului Central al Blocului muncitoresc-țăranesc, situația economică și politică a maselor muncitoare, problema organizatorică, programul B.M.Ț., presa, campania electorală, alegerea noului Comitet Central etc. Cu prilejul deschiderii conferinței anuale, în ziua de 17 noiembrie 1928 în sala „Transilvania” din București a avut loc o mare întrunire a B.M.Ț., la care au luat parte muncitori din fabricile din capitală, țărani muncitori din împrejurimi, intelectuali, mici meseriași etc., care și-au manifestat hotărîrea lor de luptă împotriva regimului burghezo-moșieresc. Relatînd unele aspecte de la această mare întrunire, ziarul „Înainte” arăta că,

²³ Loc. cit., filele 100—101.

²⁴ Loc. cit., fila 148

²⁵ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 569.

sala devenind neîncăpătoare, o a doua mare întrunire s-a ținut afară în curte. „De la cele două tribune s-a cerut anularea constituției liberale, a tuturor legilor polițiste antimuncitorești, antițărânești și anti-minoritare, desființarea stării de asediu, a consiliilor de război, a siguranței generale și a jandarmeriei, exproprierea marilor moșii, care să fie date țăranilor săraci fără plată”²⁶.

Cei mai mulți dintre delegații la conferință, apreciind aspectele pozitive ale activității Blocului, au criticat totodată, în mod energic, deficiențele care persistau în munca Blocului muncitoresc-țăranesc. Ei arătau că B.M.Ț. n-a fost la înălțimea chemării sale, că o parte însemnată a conducătorilor săi n-au dovedit suficientă încredere în rolul revoluționar al proletariatului de a strânge, sub hegemonia lui și sub conducerea partidului comunist, masele țărănimii muncitoare și ale minorităților naționale într-un singur mănunchi în lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru guvern muncitoresc-țăranesc. Tactica alianței de luptă muncitorești-țărânești n-a fost aplicată jos în întreprinderi, pe ogoare, în lupta zilnică a maselor exploatare și asuprite, B.M.Ț. mulțumindu-se cu repetarea frazelor asupra necesității alianței. Toate acestea demonstrează că Conferința din noiembrie 1928, în marea ei majoritate, a manifestat dorința de a intensifica activitatea organizației pentru cucerirea maselor muncitoare de la orașe și sate. În același timp, conferința a tras și concluzia firească că pentru activizarea B.M.Ț., pentru atragerea maselor muncitorilor, țăranilor muncitori și ale minorităților naționale în rindurile lui, pentru a-l feri de noi șovăieli; trebuie întărită conducerea lui cu elemente proletare, legate de mase. Din acest punct de vedere, Conferința B.M.Ț. din noiembrie 1928 a însemnat un pas înainte în mișcarea revoluționară din țara noastră.

Față de sectarismul manifestat în cadrul dezbaterilor, care s-a concretizat în noile puncte introduse în programul adoptat privitor la socializarea mării industrii și controlul muncitoresc, problema țărănească etc., conferința a dat dovadă de slăbiciuni. Așa se explică că în programul Blocului muncitoresc-țăranesc și-au găsit loc unele prevederi care sînt o reflectare concretă a manifestărilor oportuniste de stînga din programul Partidului Comunist din România adoptat la Congresul al IV-lea al P.C.R. Astfel, în rezolvarea problemei agrare, programul B.M.Ț. din 1928 prevedea „Exproprierea fără plată a întregului pămînt — nu numai cultivabil, ci și a pădurilor, pășunilor și izlazurilor —, împreună cu inventarul lor”²⁷. Această lozincă era greșită, deoarece din ea se înțelegea că B.M.Ț. ar fi urmărit exproprierea nu numai a pămînturilor moșierești, ci și a pămîntului țăranilor muncitori. Urmările practice nefaste ale acestei lozinci constau în faptul că țăranii muncitori nu puteau fi atrași la lupta revoluționară împotriva regimului burghezo-moșieresc, împreună și sub conducerea clasei muncitoare, ci, dimpotrivă, duceau la îndepărtarea și izolarea maselor țărănești. Prin urmare, în mod concret această lozincă lovea direct în alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

Analizînd problemele organizatorice, conferința a arătat că organele locale ale B.M.Ț. trebuie să acorde cea mai mare atenție prole-

²⁶ „Înainte”, anul III, nr. 11, din 21 noiembrie 1928.

²⁷ „Înainte”, anul III, nr. 12, din 25 noiembrie 1928.

tariatului industrial, făcându-se precizarea că „aceasta nu înseamnă că celelalte păтури producătoare trebuie să fie neglijate. Mica burghezie orășenească, negustorii, micii industriași, funcționarii etc. trebuie să fie câștigați pentru lupta și organizațiile noastre”²⁸. Conferința a insistat în mod deosebit asupra înființării unor organizații locale ale B.M.Ț. la sate. S-a subliniat că menținerea și întărirea legăturilor la sate să fie raportate în amănunțime Comitetului Executiv, pentru ca experiența pozitivă dintr-o parte a țării să fie folosită și în celelalte părți²⁹. Faptele ulterioare au arătat însă că aceste sarcini juste trasate de Conferința din noiembrie 1928, datorită în cea mai mare parte luptei fracționiste fără de principii, nu au fost decît în mică măsură aplicate.

Pe baza hotărîrilor Conferinței din noiembrie au fost luate o serie de măsuri în vederea desfășurării campaniei electorale din 1928, care să ducă, în comparație cu campaniile electorale anterioare, la lărgirea activității Blocului muncitoresc-țărănesc. Astfel, înainte de alegeri au fost organizate în București comitete pe sectoare și pe cartiere, fabrici și străzi³⁰.

O întărire organizatorică a B.M.Ț. care a exercitat influență asupra maselor muncitoare a avut loc și în provincie. Pe listele de candidați ale B.M.Ț., pentru alegerile parlamentare din 1928, alături de muncitori cunoscuți pentru activitatea lor revoluționară, figurează, mai mult decît în trecut, țărani muncitori, intelectuali, mici meseriași etc., într-un cuvînt, reprezentanți ai celor mai largi mase muncitoare din țara noastră*.

Campania electorală și alegerile din 1928 s-au desfășurat sub guvernul național-țărănesc, care, ca și celelalte guverne burghezo-moșierești, a îndreptat tot focul terorii împotriva partidului comunist, Blocului muncitoresc-țărănesc și a tuturor organizațiilor de clasă ale muncitorimii. „Ca să împiedice cu orice preț intrarea vreunui comunist în parlament (guvernul național-țărănesc — *n.a.*), a dezlănțuit cea mai sălbatică teroare împotriva acestor organizații. Propaganda B.M.Ț. a fost împiedicată, întrunirile dizolvate, manifestele și ziarele confiscate, membrii lui arestați și bătuți, propaganda în sate oprită, demonstrațiile șarjate de armată și jandarmi”³¹.

În ciuda măsurilor teroriste luate de guvernul național-țărănesc pentru a împiedica activitatea desfășurată de organizațiile revoluționare, în campania electorală din 1928 s-a reușit să se țină o serie de

²⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 127/2 955, vol. 4, fila 31.

²⁹ Ibid.

³⁰ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42 296, filele 258, 341, 346 și dosarul nr. 33 127/2 955, vol. 4, special, filele 274—275.

* Iată numai cîteva nume de candidați pe listele B.M.Ț. din 1928. În fostul județ Ilfov printre candidați figurau: Dumitru Grofu, muncitor metalurgist, Nicolae Popescu Doreanu, ziarist, Gheorghe Velcescu, cizmar, etc. În fostul județ Dolj: Mihail Cruceanu, profesor; în fostul județ Iași: Ion Niculi, muncitor; în fostul județ Prahova: Nicolae Lambru, țaran; în fostul județ Sibiș: Imre Aladar, secretar C.G.S.U., etc.

³¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 18.

întruniri ale B.M.Ț. și să se facă propagandă nu numai la orașe, ci și în unele sate. Astfel, în fostul județ Dolj propagandiștii B.M.Ț. au desfășurat muncă de lămurire în rîndurile țăranilor muncitori din comunele Radovanu, Plopșor, Perișor, Vîrtop, Hunia, Fintina Banului, Cetate, Calafat, Maglavit, Golent, Poiana Mare. De asemenea, au avut loc întruniri organizate de comitetele locale ale B.M.Ț. în comunele de pe Valea Mureșului, la Toplița, Reghin, Lunca Rahovei, din fostul județ Ciuc, în comunele Runcu, Mislea, din județul Prahova. La Satu Lung, din fostul județ Brașov, în ziua de 2 decembrie 1928 a avut loc o întrunire la care au participat peste 700 de țărani și țărance³². Un număr însemnat de țărani muncitori din împrejurimile orașelor participau la un loc cu masele muncitoare din cartierele în care se organizau întruniri ale B.M.Ț. De exemplu, la o întrunire a B.M.Ț. la Ploiești în ziua de 25 noiembrie 1928, la care participau aproximativ 300 de persoane, printre cei care au luat cuvîntul a fost și țăranul Nicolae Lambru din comuna Runcu. Sesizînd în mod practic unitatea de interese dintre muncitori și țărani și necesitatea alianței de luptă muncitorești-țăărănești împotriva regimului burghezo-moșieresc, acest țăran arăta : „...și la sate este aceeași mizerie ca și la orașe, că dacă s-a făcut o împroprietărire, a fost neregulată și necinstită și dată numai în folosul boierilor... este de datoria muncitorilor să vină de la orașe pe la sate și să spună țăranilor că singura lor scăpare este numai alipirea la Blocul muncitoresc. Mizeria se va mîntui prin lupta lor unită și să nu aștepte nimic de la național-țăărăniști”³³.

Cu toate condițiile grele în care și-a desfășurat activitatea electorală la alegerile din decembrie 1928, chiar și după datele oficiale, care sînt departe de a oglindi realitatea, Blocul muncitoresc-țăărănesc a obținut în cele 35 de județe, în care a candidat (din 71 cite avea atunci România), un număr de 38 351 de voturi³⁴, ceea ce reprezintă o creștere de aproape 7 000 de voturi față de numărul voturilor obținute în alegerile parlamentare din iulie 1927.

După alegeri, partidul comunist a supus unei analize critice necruțătoare activitatea desfășurată de B.M.Ț. în campania electorală, a scos la iveală și a combătut greșelile care s-au manifestat, hotărînd măsurile ce urmau să fie luate pentru întărirea legăturilor partidului cu masele. Partidul comunist considera că nesatisfăcător rezultatul alegerilor generale din 1928, în raport cu posibilitățile obiective în ceea ce privește creșterea influenței partidului în mase și posibilitățile create de înrăutățirea situației economice, de mișcările muncitorești și țărănești, care aproape peste tot îmbrăcau forme revoluționare, precum și de creșterea nemulțumirilor maselor muncitoare ale minorităților naționale. Partidul arăta că motivul pentru care nu s-a obținut un rezultat mai bun în alegeri se datora nu numai terorii guvernului național-țăărănist, ci și unor greșeli și abateri făcute de B.M.Ț. în chestiunile cele

³² „Înainte”, anul III, nr. 15, din 6 decembrie 1928.

³³ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 125/2 955, vol. II, fila 308.

³⁴ „Documente din istoria Partidului Comunist din România 1929—1933”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 18.

mai importante : exproprierea totală a pământurilor, socializarea și controlul producției etc.³⁵.

În rezoluția asupra rezultatului alegerilor generale și sarcinilor Partidului Comunist din România se sublinia din nou rolul deosebit de important pe care este chemat să-l îndeplinească B.M.Ț. „Sprijinindu-se pe comitete puternice de front unic al proletariatului din întreprinderi, B.M.Ț. trebuie să atragă și să conducă masele țărănești în lupta lor zilnică”³⁶. Pentru aceasta însă — așa cum se arată și în rezoluția cu privire la rezultatul alegerilor — trebuiau luate toate măsurile ca B.M.Ț. să schimbe în cel mai apropiat viitor prevederile greșite din program și să pună capăt abaterilor oportuniste de dreapta și de stînga care se manifestaseră puternic în activitatea conducerii centrale a Blocului, precum și în comitetele locale din Banat, Oradea și Dobrogea.

★

În perioada următoare, Blocul muncitoresc-țărănesc și-a desfășurat activitatea în noile condiții determinate de criza economică mondială a capitalismului din 1929—1933, care a cuprins în ghearele ei, alături de celelalte țări capitaliste, și România burghezo-moșierească. Datorită înapoierii sale economice, nivelului scăzut al agriculturii, existenței unor puternice rămășițe feudale și dependenței față de imperiul străini, în România criza economică a luat forme deosebit de ascuțite.

Acțiunea burgheziei și moșierimii de a ieși din criză pe spatele clasei muncitoare și al celorlalte pături muncitoare neproletare prin adîncirea exploatării, intensificarea pregătirilor războiului antisovietic urzit de imperialismul mondial, crearea de noi organizații diversioniste cu caracter fascist, războinic etc., toate acestea au sporit nemulțumirile maselor muncitoare de la orașe și sate. Ca urmare, spiritul de luptă și revoltă al acestor mase, îndeosebi al clasei muncitoare, creștea cu fiecare zi. În întreprinderile industriale, în mine, la C.F.R. izbucneau tot mai multe greve, se organizau demonstrații. Acțiunile muncitorești din întreprinderile din București, Reșița, Buhuși, Cluj, Constanța arătau amploarea mare pe care o lua lupta revoluționară a proletariatului. În august 1929 a avut loc puternica grevă a muncitorilor minieri din Lupeni, care a fost înăbușită în sînge de guvernul național-țărănist, zeci de mineri greviști fiind uciși sau răniți de trupele de jandarmi și grăniceri. Referindu-se la evenimentele din această perioadă, ziarul „Viața muncitoare” din 18 august 1929 arată că : „Morții din Lupeni, demonstrațiile de 1 august sînt o dovadă că un însemnat proces de radicalizare a maselor se desăvîrșește, că lupta de clasă a proletariatului român, sub conducerea Partidului Comunist din România, a intrat într-o fază mai înaltă.

Masele muncitoare din România se pregătesc pentru mari lupte economice și politice. Agravarea formidabilă a luptei de clasă, faptul că orice grevă de oarecare însemnătate duce la ciocnirea muncitorilor

³⁵ Loc. cit., pag. 19—20.

³⁶ „Înainte”, anul IV, nr. 13, din 24 martie 1929.

luptători cu întreaga forță publică capitalistă sînt expresia crizei din ce în ce mai grave a capitalismului român”.

Guvernul național-tărănesc a intensificat măsurile teroriste împotriva organizațiilor de masă legale cu caracter revoluționar, împotriva întrunirilor și adunărilor muncitorești.

Numai în timp de două luni după venirea național-tărăniștilor la guvern au fost intentate aproape 20 de procese antimuncitorești, record pe care nu reușise să-l atingă nici unul dintre guvernele burghezo-moșierești anterioare. Tribunalele deschiseseră acțiuni publice împotriva multor militanți ai B.M.Ț. pentru că răspîndiseră programul său socotit subversiv de către guvern³⁷. Presa legală a organizațiilor de masă muncitorești a luat poziție hotărîtă demascatoare în coloanele ei față de teroarea antimuncitorească: interzicerea întrunirilor B.M.Ț., confiscarea ziarelor și manifestelor lui, trimiterea la urmă și șarjarea în stradă a șomerilor, procesul contra Sindicatelor unitare din București, prigonirea comitetelor de amnistie, arestarea vînzătorilor de ziare muncitorești, menținerea stării de asediu, a cenzurii, a consiliilor de război, a regimului de exterminare din temnițe etc. Pentru toate acestea, organele de represiune ale regimului burghezo-moșieresc urmăreau cu ură presa muncitorească revoluționară care se afla sub influența partidului comunist. Teroarea împotriva presei muncitorești a întrecut orice limită în preajma Congresului general al Sindicatelor unitare din România. Ziarele „Înainte” și „Viața muncitoare” au fost interzise. Ion Fonagy, ziarist revoluționar, arestat și deținut la Doftana, a murit în urma regimului barbar la care a fost supus în închisoare.

În anii crizei, cînd lupta clasei muncitoare se dezvoltă din ce în ce mai mult, mai ales în industria grea, iar la sate se înmulțeau mișcările țărănești, începe să crească și interesul țărănimii față de organizarea ei politică împreună cu clasa muncitoare. În scrisorile adresate de anumiți țărani muncitori redacțiilor organelor de presă ale B.M.Ț. se cereau sfaturi și lămuriri referitoare la organizarea și orientarea unui comitet țărănesc, la ajutorul pe care pot să-l acorde țărani mișcării revoluționare în general, la activitatea B.M.Ț. la sate etc.³⁸.

Creșterea deosebită a interesului țărănimii față de organizarea sa și cererea insistentă de îndrumare și conducere concretă din partea clasei muncitoare constituia o dovadă elocventă că o parte a țărănimii muncitoare își dădea seama că, în interesul ei, avea datoria să sprijine lupta clasei muncitoare împotriva regimului de exploatare și asuprire burghezo-moșieresc. Datorită însă terorii sălbatice burghezo-moșierești împotriva organizațiilor revoluționare ale clasei muncitoare, a conducerii reformiste a partidului social-democrat, care a desfășurat o activitate potrivnică unității de acțiune a clasei muncitoare, și a abaterilor oportuniste, de dreapta și de stînga, frecvente în acel timp în mișcarea revoluționară, precum și a lipsei de orientare clară în problema obiectivelor, caracterului și perspectivelor revoluției în față căreia se găsea țara noastră, sarcina fundamentală de îndeplinire a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimia muncitoare, dacă facem

³⁷ „Apărătorul proletar” nr. 1 și 2, din ianuarie și februarie 1930.

³⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 1 101, fila 186.

abstracție de participarea împreună a muncitorilor și țăranilor la unele demonstrații, n-a fost realizată.

Cea mai mare piedică în înfăptuirea sarcinilor care stăteau în fața organizațiilor revoluționare ale clasei muncitoare în anii 1929—1930 a constituit-o activitatea fracționistă a elementelor provocatoare, aventuriste, stăpînite de mentalitate și concepții mic-burgheze, ce se strecuraseră în conducerea partidului comunist. Aceste elemente, în anii 1929—1930, grupate în două fracțiuni, — Marcel Pauker (Luximin) și Barbu — au rupt în două partidul și organizațiile de masă și au dezlănțuit în interiorul partidului o luptă fracționistă fără de principii. Fracționistii au adus mari daune partidului. „Ei — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — au subminat grav forțele și prestigiul partidului, au creat o atmosferă de dezorientare și demoralizare a membrilor de partid, au desconspirat numeroși activiști, care au căzut în mîinile organelor represive ale statului burghezo-moșieresc”³⁹.

Activitatea antipartinică a elementelor fracționiste s-a răsfrînt în mod nefast și asupra Blocului muncitoresc-țăranesc. În mod concret aceasta s-a exprimat în faptul că fracțiunea Marcel Pauker a dus lupta fracționistă în presa legală și în organizațiile de masă, a scindat în mod criminal aceste organizații, a creat conduceri paralele și a sabotat ajutorul internaționalist, frătesc, dat de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste pentru lichidarea luptei fracționiste⁴⁰. În anii 1929—1930, gruparea Marcel Pauker a folosit larg coloanele ziarelor muncitorești legale de sub influența partidului, pentru a răspîndi calomnii josnice pe seama unor organizații și membri de partid și nu s-a dat înapoi să desconspire pe membrii de partid. În ziarele „Viața muncitoare” și „Înainte” au fost publicate articole injurioase la adresa partidului scrise de Marcel Pauker (Luximin) și de alte elemente antipartinice grupate în jurul lui, printre care un rol de primă mînă îl avea Vasile Luca. Acest trădător a fost descoperit mai tîrziu ca vechi agent provocator în slujba siguranței burghezo-moșierești. Vasile Luca, care-și desfășura activitatea dușmănoasă, distrugătoare în sinul organizațiilor de masă, în perioada luptelor fracționiste fără de principii, a lovit în cadrele acestora pe de o parte prin intrigă și calomnii, iar pe de altă parte prin informarea organelor de represiune burghezo-moșierești asupra comuniștilor care aveau sarcina de a munci în cadrul Sindicatelor unitare, Uniunii Tineretului Comunist, Blocului muncitoresc-țăranesc, Ajutorului Roșu etc.

De asemenea și fracțiunea Barbu a trimis agenții săi în organizații pentru a le scinda⁴¹. Ajuns în fruntea Comitetului Central la Congresul al IV-lea al P.C.R., Barbu era un om străin de clasa muncitoare și de partidul ei, de avangarda marxist-leninistă — după cum s-a arătat la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961.

³⁹ Gh. Gheorghiu-Dej, „Articole și cuvîntări. 1959—1961”, Editura politică, 1961, pag. 435.

⁴⁰ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 80.

⁴¹ „Înainte”, anul IV, nr. 17, din 15 decembrie 1929; vezi și „Scînteia” nr. 5374, din 10 decembrie 1961.

În februarie—martie 1930, fracționiștii au dus partidul la un pas de lichidare.

Lupta fracționistă fără de principii a alimentat curentele oportuniste de dreapta și de „stînga” lichidatoriste din interiorul Blocului muncitoresc-țărănesc. Elemente lichidatoriste excluse din P.C.R., dintre care o mare parte se cuibăriseră în organizațiile Blocului, tindeau să ducă la încetarea activității permanente a B.M.Ț. și să-l transforme într-o organizație politică legală cu un singur scop — participarea în campaniile electorale, care să nu mai țină seamă de partidul ilegal⁴². Asemenea manifestări lichidatoriste de dreapta au avut loc nu numai în conducerea centrală a B.M.Ț., dar și în provincie, la Oradea, Timișoara, Constanța etc. Pe aceeași platformă lichidatoristă, însă sub o formă camuflată, se situau elementele sectariste de stînga din conducerea B.M.Ț., lipsite de fermitate, care manifestau, în această perioadă, aceeași teamă de lupta revoluționară a maselor. „Stingiștii” considerau B.M.Ț. ca „mască legală a partidului ilegal”. Aceia care împărtășeau această concepție greșită socoteau că din Bloc puteau face parte numai cei ce „vor să lupte pentru comunism”. Consecința practică imediată a acestei concepții oportuniste consta în aceea că B.M.Ț. ar fi devenit o organizație sectară, ruptă de marea masă a muncitorilor și țăranilor. Toate aceste manifestări oportuniste au dus la o situație care se caracteriza prin faptul că cuprinderea organizatorică și conducerea concretă a luptei maselor muncitoare de la orașe și de la sate rămăseseră cu mult în urmă în comparație cu influența crescîndă a P.C.R. și a organizațiilor de masă conduse de partid, față de ritmul accelerat al radicalizării și activizării maselor.

Lupta politică-ideologică împotriva deviatorilor de dreapta și a sectariștilor de stînga dusă de întregul partid, în frunte cu nucleul lui sănătos, devotat învățaturii marxist-leniniste, a fost încununată de succes, reușindu-se să se învingă greutățile uriașe și să se restabilească unitatea partidului. Lupta dusă de P.C.R. pentru lichidarea fracționismului și a curentelor oportuniste de toate nuanțele a constituit totodată lupta pentru călirea sa marxist-leninistă, pentru dezvoltarea organizațiilor de partid și creșterea rolului lor conducător în marile acțiuni revoluționare ale maselor muncitoare, în primul rînd ale proletariatului din principalele ramuri industriale ale țării. Pe această linie, o însemnată deosebită pentru activitatea P.C.R. și pentru organizațiile de masă conduse de el au avut-o măsurile luate începînd din luna august 1930, cu ajutorul politic al Internaționalei Comuniste. Aceste măsuri au avut ca obiectiv zdrobirea și lichidarea luptelor fracționiste fără de principii, demascarea și înlăturarea din partid a purtătorilor lor. Discuțiile organizate pe scara întregului partid în cadrul cărora au fost demascate elementele oportuniste au dat posibilitatea să se vadă mai bine slăbiciunile muncii și să se ia măsurile corespunzătoare pentru întărirea ei. O dată cu aceasta a avut loc o îmbunătățire treptată a conducerii organizațiilor de masă de către partid. Activitatea Blocului muncitoresc-țărănesc a început să se înviioreze. Conducerea B.M.Ț. a trecut la punerea în practică a unor măsuri organizatorice juste adoptate încă de la începutul anului 1929, dar neintroduse în viață. S-a trecut la constitui-

⁴² „Înainte”, anul IV, nr. 17, din 15 decembrie 1929

rea sau reconstituirea comitetelor regionale și la organizarea unor comitete sătești⁴³. În comitetele regionale ale B.M.Ț. au fost incluși, pe lângă muncitori, meseriași, funcționari și țărani muncitori. Organizațiile locale ale B.M.Ț. au ținut consfătuiri în care s-a luat în dezbatere îmbunătățirea activității, adoptându-se hotărâri privitoare la: intensificarea propagandei în rîndul maselor muncitoare din cartierele muncitorești ale orașelor și organizarea lor pe sectoare; constituirea de comitete sătești care să extindă propaganda printre țărani, organizîndu-i în Blocul muncitoresc-țărănesc; organizarea tineretului de la orașe și sate pentru a da sprijin efectiv în munca B.M.Ț.; crearea comitetelor de autoapărare pentru organizarea întrunirilor și manifestațiilor; excluderea elementelor oportuniste, necinstite din B.M.Ț. etc.⁴⁴. Au fost arătate, de asemenea, sarcinile imediate care stăteau în fața comitetelor Blocului muncitoresc-țărănesc, punîndu-se accentul pe problemele organizatorice, ca, de exemplu: comitetul avea datoria să convoace în grupuri mai mici pe acei muncitori sau țărani despre care se știa sau se credea că simpatizează cu Blocul și care la alegeri au votat listele B.M.Ț. Acestora trebuia să li se explice „...că muncitorii numai atunci vor putea lupta cu rezultate și își vor putea ameliora soarta dacă vor intra în organizații revoluționare. Nu e destul ca cineva să se simtă cu noi și să voteze cu noi, ci trebuie să dovedească aceasta și cu fapte, arătînd că voiește schimbarea situației de azi”⁴⁵.

Prin urmare, mobilizarea tuturor forțelor sănătoase ale mișcării muncitorești din țară împotriva frăcționistilor, pentru înlăturarea abaterilor oportuniste și a denaturărilor liniei partidului a avut o influență pozitivă asupra dezvoltării organizațiilor revoluționare ale clasei muncitoare. Aceasta s-a reflectat și în îmbunătățirea activității B.M.Ț., în înlăturarea greșelilor oportuniste din program, în organizarea unor acțiuni mai susținute pentru atragerea maselor țărănești în Blocul muncitoresc-țărănesc etc.

În anul 1931 s-au făcut noi pași importanți în zdrobirea oportunismului, în lichidarea sectarismului, precum și în lupta de clarificare ideologică desfășurată în rîndurile partidului comunist, fapt care s-a răsfrînt și asupra organizațiilor de masă. Activitatea desfășurată pe tărîmul ideologic, care s-a intensificat în perioada de pregătire a lucrărilor Congresului al V-lea al P.C.R., a avut drept rezultat, printre altele, înțelegerea mai clară de către membrii organizațiilor de partid a însemnătății desfășurării unei temeinice munci în mijlocul maselor largi muncitoare de la orașe și sate pentru smulgerea maselor țărănești de sub influența partidelor burgheze și pentru înfăptuirea alianței de luptă

⁴³ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 100, filele nr. 134, 218—220. Organele de poliție regionale burghezo-moșierești raportau des despre înființarea de noi comitete ale B.M.Ț. La Galați, Comitetul B.M.Ț. se compunea din cinci membri, în frunte cu Constantin Neniță și Dumitru Chicoș. La Tîrgu Mureș, în fruntea Comitetului B.M.Ț. era Simo Geza. Comitetele regionale B.M.Ț. aveau legături trainice cu fabricile și satele de pe cuprinsul regiunii. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 100, filele 134—141).

⁴⁴ Loc. cit., fila 77.

⁴⁵ Loc. cit., fila 125.

muncitorești-tărănești. Un loc incomparabil mai mare decât în trecut l-a ocupat presa ilegală de partid, care milita în coloanele ei pentru ca partidul să fie unitar pe tărîm ideologic, organizatoric și tactic și cerea cu tărie să lichideze rămășițele luptei fracționiste fără de principii, să-și întărească forța și prestigiul, să-și lărgească influența asupra maselor muncitoare, elaborînd o linie clară de organizare a acestora. La 15 august 1931 apare ziarul „Scînteia”, organul central al P.C.R., care face cunoscut membrilor partidului și muncitorilor toate chestiunile care se puneau la ordinea zilei în legătură cu lupta clasei muncitoare și a țărănimii. În același timp, organizațiile de partid locale și organizațiile revoluționare de masă au scos o serie de ziare și broșuri în care problemele muncitorimii și țărănimii, ale conducerii luptei pentru ieșirea revoluționară din criză, creării frontului unic muncitoresc, organizării luptei clasei muncitoare și a țărănimii muncitoare împotriva fascismului și a pregătirilor războiului antisovietic, pentru revendicările zilnice ale muncitorimii și țărănimii etc. erau tratate multilateral.

Pătrunderea partidului în masele muncitoare, lărgirea legăturilor lui cu masele din fabrici, uzine, de pe ogoare mai mult decât înainte avea o mare însemnătate în aceste condiții, cînd izbucneau puternice acțiuni ale muncitorilor din principalele centre industriale ale țării. În anul 1931 au avut loc demonstrații ale muncitorilor ceferiști din București, Iași, Pașcani, Galați, Dej, au izbucnit greve la docurile din Galați, în Valea Jiului, Valea Mureșului, Valea Bistriței împotriva „curbelor de sacrificiu”, a politicii claselor exploatatoare de ieșire din criză pe spatele maselor. Apăsăți de situația economică și politică extrem de grea în care se găseau și însuflețiți de exemplul luptei duse de clasa muncitoare și de lozincile partidului, pe alocuri, țărani nu mai voiau să plătească birurile și datoriile. În anul 1931, țărani muncitori din unele sate, înarmați cu ciomege, furci, topoare, coase, s-au opus măsurilor organelor burghezo-moșierești, alungînd pe trimișii acestora, agenții fiscalului și portăreii care, însoțiți de jandarmi, veneau să le sechestreze și să le vîndă avutul la licitație pentru neplata datoriilor sau ipotecilor.

Creșterea acțiunilor revoluționare atît la orașe cît și la sate împotriva asupririi regimului burghezo-moșieresc scotea în evidență faptul că în anii crizei economice procesul de radicalizare a maselor muncitoare se adîncise mult. Acest lucru a fost dovedit și cu prilejul alegerilor din 1 iunie 1931.

Blocul muncitoresc-țărănesc a acordat o mare importanță acestor alegeri. În săptămînile premergătoare alegerilor, B.M.Ț. a elaborat, sub îndrumarea P.C.R., un nou program, în care erau înscrise principalele revendicări ale maselor muncitoare. Deși în cea mai mare parte fuseseră înlăturate greșelile anterioare, totuși și în noul program mai existau o serie de confuzii în ceea ce privește problema caracterului și perspectivelor revoluției în țara noastră.

Pentru conducerea campaniei electorale, partidul a trimis instructori speciali. Au fost create celule și organizații noi de partid, s-au luat legături cu sute de noi sate, s-au înființat noi comitete satești ⁴⁶.

⁴⁶ „Buletinul”, organ al C.C. al P.C.R., din 15 iunie 1931.

În timpul campaniei electorale, organizațiile B.M.Ț. și propagandiștii trimiși de ele au folosit pentru a face cunoscut maselor cuvîntul partidului atît mijloacele legale, ca răspîndirea de ziare ale B.M.Ț., întruniri ale organizațiilor B.M.Ț. sau participarea la întrunirile organizate de diferite partide burgheze, cît și metodele muncii ilegale, ca răspîndirea presei comuniste ilegale și a manifestelor, propaganda de la om la om etc.⁴⁷. Așa, de pildă, în manifestele B.M.Ț. răspîndite în satele din regiunea Banat se arăta că „Blocul muncitoresc și țărănesc luptă pentru muncă, pentru pîine, pentru pămînt și libertate”⁴⁸.

În ciuda cruntei terori burghezo-moșierești îndreptate împotriva B.M.Ț., teroare care a împiedicat pe foarte mulți oameni cinstiți de a-și exprima voința lor, clasele exploatatoare nu au putut să înăbușe conștiința revoluționară a muncitorilor și țăranilor. Blocul muncitoresc-țărănesc a întrunit de două ori mai multe voturi decît în trecut, și aceasta numai în 30 de județe (din 71 de județe) în care a candidat. Cele 73 711 voturi obținute în alegerile parlamentare din 1931 de candidații Blocului muncitoresc-țărănesc arătau influența de care se bucura partidul comunist în rîndurile maselor muncitoare de la orașe și sate.

Astăzi posedăm dovezi din care reiese că numărul de voturi exprimate de muncitori și țărani în alegerile parlamentare din 1931 pentru B.M.Ț. a fost cu mult mai mare decît cel anunțat oficial. Din raportul confidențial al prefectului județului Ciuc din ziua de 18 iunie 1931 reiese că rezultatul alegerilor a fost în așa fel falsificat încît numărul de voturi ce aparținea B.M.Ț. anunțat oficial era mai mic decît cel real de 3—4 ori. „Comuniștii — se spunea în raportul amintit — nu au avut 1 875 de voturi, cît s-a anunțat oficial, ci 6 500. Numai la secția Ditrău, comuniștii, din 1 600 de votanți, au avut 1 232 de voturi, la secția Sîndomic, la începutul despoierii urnei din primele 300 de voturi Uniunea națională avea un vot, partidul maghiar 25, comuniștii 274. Comuniștii au strîns acest mare număr de voturi fără a face propagandă electorală prin afișe, foi volante ori alt sistem care s-ar fi putut vedea ori simți de autorități. Din cele relatate se constată că propaganda se întinde înfricoșător în județ mai ales în nordul județului, unde sărăcia era imensă”⁴⁹.

Semnificativ este faptul că o mare parte din voturile obținute de B.M.Ț. în alegerile parlamentare din 1931 proveneau de la țăranii muncitori, care, sătui de minciunile P.N.Ț. și ale celorlalte partide burgheze, fie că se pronunțau pe față împotriva lor, fie că se abțineau în masă de la vot⁵⁰. În ținuturile cu mișcare muncitorească puternică, unde în campania electorală a fost desfășurată o muncă sistematică de propagandă printre țărani, în ziua alegerilor, comportarea provocatoare a autorităților a dat naștere la numeroase conflicte electorale. Astfel s-au petrecut lucrurile în județele din Bucovina, la Bihor și Severin.

⁴⁷ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 105, fila 64; vezi și fondul nr. 1, dosarul nr. 171, fila 41; fondul nr. 96, dosarul nr. 979, fila 3; dosarul nr. 975, fila 2 și urm.

⁴⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 103, fila 32.

⁴⁹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 131/2 955, vol. 8 special, fila 212.

⁵⁰ Vezi „Deșteptarea” nr. 16, din 7 iunie 1931.

În ținutul Bihorului, de pildă, sătenii au atacat în masă localul jandarmeriei, în care era ținut arestat candidatul B.M.Ț. Au trebuit aduse în-tăriri și dusă o luptă îndelungată pentru despresurarea jandarmeriei⁵¹. Dar însăși abținerea în masă de la vot a țărănimii sărace și mijlocașe, în cea mai mare parte a țării, arăta pînă unde au mers dezgustul și neîncrederea ei față de partidele burgheze. Pentru organizațiile revoluționare ale proletariatului, aceasta însemna că trebuia să depună o activitate mai largă pentru a ajuta țărănimea să găsească adevărata cale revoluționară a luptei ei alături și sub conducerea clasei muncitoare. Acesta era unul dintre cele mai importante învățăminte ale alegerilor parlamentare din 1931. „Cu fața spre sat (subl. ns.) trebuie să fie una din lozincile de căpetenie ale activității organizațiilor revoluționare din România. Trebuie să ne dăm seama că numai împreună cu țărănimea va reuși proletariatul să înfrîngă rezistența burgheziei și fascismului, iar țărănimea niciodată nu a fost mai pregătită de luptă ca acum, cînd mizeria și statul burghez o string de gît. Guvernul muncitoresc-țărănesc este o necesitate pentru fiecare țaran, precum este pentru fiecare muncitor conștient”⁵².

Alegerile au scos la iveală, o dată mai mult, înăsprirea contradicțiilor dintre clasele exploatatoare și masele largi muncitoare de la orașe și sate. Nici una dintre grupările burghezo-moșierești care luptau între ele pentru menținerea vechilor poziții și pentru cîștigarea altora noi n-a reușit în alegeri să-și asigure o majoritate. Guvernul Iorga-Argetoianu, lipsit de o bază de masă, care a mers în alegeri împreună cu partidul liberal și cu alte grupări, n-a reușit să obțină în aceste alegeri nici jumătate din voturi, ceea ce, de altfel, a făcut ca să nu se poată menține la putere decît o perioadă scurtă de timp.

În rîndurile claselor exploatatoare, numărul mare de voturi și, pe baza lor, cele 5 mandate de deputați ai B.M.Ț. au produs desperare și derută. „Zecile de mii de voturi obținute de B.M.Ț. și prin Bloc de întreaga mișcare revoluționară din România — scria presa muncitorească — au născut o adevărată panică în rîndurile clasei stăpînitoare. Cu toate celelalte zeci de mii de voturi furate, cu toate piedicile puse muncitorimii și țărănimii sărace de a veni la vot, cu toată urgia dezlănțuită împotriva candidaților, guvernul burghezo-moșieresc nu a putut opri intrarea în parlament a celor cinci deputați de pe lista Blocului”⁵³.

Dacă rezultatul alegerilor nu a putut fi schimbat înainte de intrarea parlamentului, reprezentanții burgheziei și moșierimii din parlament au pregătit o nouă lovitură, care să împiedice totuși pe aleșii clasei muncitoare și ai țărănimii muncitoare să rămînă în parlament. În acest scop, național-țărăniștii, național-liberalii, cuziștii etc. au dat uitării calomniile dezgustătoare pe care în campania electorală și le aruncaseră unii împotriva altora pentru a smulge votul alegătorilor și au declarat într-un singur glas că dușmanii lor cei mai periculoși sînt comuniștii⁵⁴. Cînd Imre Aladar, unul dintre deputații B.M.Ț., s-a urcat la tribună pentru a protesta împotriva terorii burghezo-moșierești, elemen-

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

⁵³ „Deșteptarea” nr. 17, din 14 iunie 1931.

⁵⁴ „Lupta” nr. 2 883, din 19 iunie 1931.

tele fasciste s-au năpustit asupra deputaților B.M.Ț., lovindu-i și împiedicându-i să mai vorbească⁵⁵. Deputații B.M.Ț. au fost în mod arbitrar invalidați.

Mandatele Blocului muncitoresc-țărănesc au fost repartizate între diferitele grupări burghezo-moșierești. „Apărătorii celor apăsați de măsurile guvernului — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, deputații Blocului muncitoresc-țărănesc sprijinit de Partidul Comunist Român, au fost dați afară din parlament pentru a răpi muncitorilor, țăranilor și intelectualilor posibilitatea să-și aibă reprezentanții lor în Camera deputaților. Cu acest prilej, deputații reacționari național-țărăniști și liberali, aruncându-și jos măștile, au votat pentru eliminarea deputaților Blocului muncitoresc-țărănesc din parlament”⁵⁶. Prin aceasta, clasele exploatatoare din România, exasperate de succesul B.M.Ț., au dovedit încă o dată mai mult că „democrația”, „egalitatea” etc., înscrise în constituție, în condițiile orînduirii capitaliste nu sînt decît vorbe goale, lipsite de conținut, fără garanții și că reprezentanții lor calcă în picioare înseși legile făcute de ei ori de cîte ori ar veni în contradicție cu interesele claselor exploatatoare, ori de cîte ori este vorba de interesele clasei muncitoare și ale țăranimii muncitoare. Astfel se adevereau pe deplin și în țara noastră genialele cuvinte ale lui V. I. Lenin „Democrație pentru o minoritate infimă, democrație pentru cei bogați, iată democrațismul societății capitaliste”⁵⁷.

Și în România burghezo-moșierească masele de muncitori și țărani muncitori se loveau la fiecare pas de contradicția izbitoră dintre egalitatea formală pe care o proclamă statul și miile de îngrădiri și subterfugii reale față de aceste mase. Însă această contradicție era dezvăluită mereu în fața maselor de către comuniști în vederea pregătirii lor pentru acțiuni revoluționare.

După înlăturarea deputaților B.M.Ț. din parlament, în ciuda terorii dezlănțuite de regimul burghezo-moșieresc, mase mari de muncitori și țărani au ținut adunări de protest împotriva măsurilor samavolnice ale claselor exploatatoare⁵⁸ și au luat hotărîrea să intensifice acțiunile lor sub lozincă luptei pentru pămînt, muncă, pîine și libertate de organizare⁵⁹. „Speranțele maselor înșelate se îndreaptă mai accentuat spre singura forță politică consecventă, pusă în slujba intereselor poporului, spre partidul nostru, împotriva căruia guvernul național-țărănesc de sub președinția lui Maniu dezlănțuie o teroare și mai sălbatică”⁶⁰.

Pentru partidul comunist, campania electorală și rezultatul alegerilor au avut o mare însemnătate. Importanța lor a fost arătată în „Revoluția secretariatului politic al Partidului Comunist din România asupra rezultatelor alegerilor parlamentare”, adoptată la 15 iunie 1931. Cele 73 711 voturi, ținînd seamă de condițiile în care au fost obținute, arată

⁵⁵ „Adevărul” nr. 14 559, din 19 iunie 1931.

⁵⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 13.

⁵⁷ V. I. Lenin, Opere, vol. 25, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 454.

⁵⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 121/2 955, vol. 8, fila 156.

⁵⁹ „Scinteia” nr. 1, din 15 august 1931.

⁶⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 14.

clar creșterea valului revoluționar ca factor important pe arena vieții politice⁶¹.

Rezultatele obținute în alegeri au avut o mare importanță pentru mișcarea revoluționară din România. Ele au arătat că muncitorii și țărani au crescut politicește, și aceasta cu atât mai mult cu cât voturile exprimate de muncitori și țărani au fost date pentru partidul comunist, adică pentru revoluție, pentru pământ și libertate, pentru guvern muncitoresc-țăranesc⁶². Voturile obținute de Blocul muncitoresc-țăranesc scoteau în evidență însemnătatea și rolul țărănimii și al minorităților naționale pentru mișcarea revoluționară din România. În același timp, rezultatele alegerilor scoteau în evidență popularitatea de care se bucurau printre muncitorii și țărani din România Uniunea Sovietică și lozincă „Lupta contra războiului imperialist împotriva Uniunii Sovietice”⁶³.

Campania electorală și rezultatul alegerilor parlamentare din 1931 au mai arătat că partidul comunist nu este un grup de sectari izolați, ci un partid cu influență largă în masele muncitorești-țăranesti, exploatate și asuprite, că lozincile de bază ale partidului în problema muncitorească, țărănească și națională se bucură de o largă popularitate. Aceste progrese scoteau în evidență faptul că partidul mergea pe o linie justă în lupta lui pentru cîștigarea maselor muncitoare și pentru ieșirea pe cale revoluționară din criza economică⁶⁴.

Campania electorală și alegerile au atras totodată atenția partidului și asupra faptului că nu peste tot fracțiunile comuniste din comitetele locale ale B.M.Ț. au reprezentat în mod unitar linia partidului, ceea ce a făcut posibil ca oportuniștii să se opună prin organele Blocului hotărîrilor partidului, să treacă pe listele de candidați ale B.M.Ț. elemente nesigure în ceea ce privește platforma lor politică, să evite metodele revoluționare în ducerea campaniei electorale, să refuze de a îmbina mijloacele legale cu cele semilegale în activitatea Blocului muncitoresc-țăranesc. Toate acestea dovedesc că rămășițe ale luptei fracționiste fără de principii și ale devierilor oportuniste de dreapta și ale sectariștilor de stînga, manifestate în trecut, încă mai persistau, necesitînd continuarea luptei perseverente împotriva lor.

Analizînd rezultatele alegerilor din 1931, partidul comunist a luat o serie de măsuri menite să ducă la întărirea legăturilor sale cu masele muncitoare și la înlăturarea slăbiciunilor care s-au manifestat în munca sa. Secretariatul politic al partidului cerea să se accelereze organizarea de celule noi în întreprinderi și la sate în care să fie atrași muncitorii și țărani care s-au evidențiat prin munca lor revoluționară. Apreciînd țărănimea săracă și mijloacă ca sprijinul cel mai important al revoluției din România, în rezoluția Secretariatului se arată că se impunea ca o sarcină imediată pentru întregul partid intensificarea activității la sate. Legăturile create în timpul campaniei electorale trebuiau utilizate pentru crearea unei baze organizatorice⁶⁵. Se trasa sarcina creării celulelor de partid și U.T.C. în rîndul lucrătorilor agricoli și țăranilor pro-

⁶¹ „Buletinul”, organ al C.C. al P.C.R., din 15 iunie 1931.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ „Buletinul”, organ al C.C. al P.C.R., din mai 1931.

⁶⁵ „Buletinul”, organ al C.C. al P.C.R., din 15 iunie 1931.

letarizați, organizării de comitete de acțiune țărănești pe baza revendicărilor concrete din satele respective. Blocul muncitoresc-țărănesc trebuia întărit prin atragerea elementelor revoluționare în conducerea lui. Pentru asigurarea conducerii juste a Blocului, trebuiau create pretutindeni fracțiuni comuniste.

În legătură cu munca parlamentară se puneau în fața partidului sarcini noi și importante. „Însă greutatea muncii partidului — se sublinia în rezoluția Secretariatului politic — nu va fi în parlament, ci în masa muncitorească din uzine și fabrici, a țăranimii sărace și a naționalităților asuprite”⁶⁶. Partidul comunist, apreciind la justa valoare importanța alegerilor, a arătat în același timp maselor că eliberarea lor definitivă nu putea veni de la parlamentul burghez, ci prin victoria luptelor revoluționare ale muncitorilor și țăranilor săraci și mijlocași, prin înscăunarea unui guvern muncitoresc-țărănesc. De aceea în fața partidului se puneau sarcina de a organiza și conduce lupta maselor exploatate și asuprite pentru apărarea pozițiilor cucerite și cucerirea de noi poziții⁶⁷.

Un rol de seamă în evoluția mișcării revoluționare din România l-a avut Congresul al V-lea al P.C.R., ținut în decembrie 1931. Congresul al V-lea a demascat și zdrobit concepțiile burghezo-liberale neoobăgiste ale lui C. Dobrogeanu-Gherea, al căror propovăduitor în Partidul Comunist din România era Boris Ștefanov, concepțiile oportuniste de dreapta ale lui S. Timov, care susținea că în etapa desăvârșirii revoluției burghezo-democratice, ce urma să fie înfăptuită în România, o parte a burgheziei, respectiv cea grupată în partidul țărănist, va mai juca un rol progresist, precum și concepțiile sectariste de „stînga”, al căror reprezentant principal era Tatarov, care susținea că România se află nemijlocit în fața revoluției socialiste. Congresul a înarmat partidul pe baza învățăturii marxist-leniniste cu o strategie și tactică corespunzătoare situației economice, politice și sociale din țara noastră, arătînd drumul pe care trebuie să-l parcurgă partidul pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

Una dintre sarcinile cele mai importante trasate de Congresul al V-lea au constituit-o întărirea legăturilor partidului cu masele, îmbunătățirea radicală a conducerii de către partid a organizațiilor revoluționare de masă, indicîndu-se sarcinile principale care stăteau în acea perioadă în fața acestora și a întregii mișcări revoluționare din țara noastră.

După Congresul al V-lea, activitatea B.M.Ț. s-a desfășurat pe linia creșterii influenței sale politice, capabile să mobilizeze la luptă în jurul lozincilor partidului mase tot mai largi de oameni ai muncii.

Temîndu-se de radicalizarea în creștere a maselor muncitoare și de organizarea lor de către comuniști, clasele exploatatoare au luat noi măsuri teroriste împotriva partidului comunist și a organizațiilor revoluționare de masă, conduse de partid. Ca urmare, campania alegerilor pentru Camera din iulie și cele comunale din decembrie 1932 s-a desfășurat sub semnul arbitrarului și terorii burghezo-moșierești. Pentru a împiedica B.M.Ț. să depună liste în alegeri, arestările s-au ținut lanț. La Timișoara, Arad, Cluj, Oradea, București, Galați, Piatra Neamț, Bacău și

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 269.

în toate orașele unde Blocul a încercat să depună liste, membrii lui au fost arestați și schingiuiți⁶⁸. Guvernul național-țărănist de sub președinția lui Vaida-Voevod ținea cu orice preț să nu se mai repete situația din 1931, când candidații B.M.Ț. au reușit să fie aleși în mai multe județe.

În ciuda nenumăratelor piedici puse de organele burghezo-moșierești, Blocul muncitoresc-țărănesc a participat totuși în alegeri, depunând liste în 15 județe. În manifestele răspindite și în general în contactul cu oamenii muncii se arăta că „numai în lupta dirză revoluționară a muncitorimii asuprite de la orașe, în unire cu frații lor țăranii săraci și mijlocași, strinși uniți în B.M.Ț., puternic organizată în comitetele de bloc pe orașe, cartiere, întreprinderi, sate stă scăparea”⁶⁹. Adresându-se muncitorilor, țăranilor și tuturor cetățenilor cinstiți din localitățile unde B.M.Ț. a fost împiedicat să depună liste, se cerea alegătorilor să demonstreze hotărîrea de luptă și solidarizarea lor cu B.M.Ț. prin scrierea pe buletinele de vot a lozincilor Blocului: la luptă pentru muncă, piine, pămînt și libertate; pentru ajutor indostulător de șomaj de către stat, comună și patroni; pentru exproprierea totală și fără răscumpărare a pămînturilor moșierești și darea lor fără plată la țăranii săraci și cu pămînt puțin; pentru neplata dărilor de către păturile nevoiașе și impunerea lor asupra celor bogați; contra pregătirilor de război; contra plății datoriilor externe; contra războiului antisovietic; pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice.

Demascînd partidele burgheze și cîrdășia dintre acestea și organizațiile fasciste din România, într-un manifest lansat de B.M.Ț. imediat după alegeri se arăta că organizația fascistă „Garda de fier” este o organizație teroristă, antimuncitorească. „Cei ce vorbesc în numele ei — se sublinia în manifest — caută să dea toată vina relelor de care suferă muncitorimea și țăranimea pe evrei”. Aceasta pentru ca „astfel să scoată cu fața curată pe boieri, pe fabricanți, pe cămătarii creștini sau necreștini, dar singurii și adevărații vinovați de tot răul și exploatarea muncitorilor și țăranilor”⁷⁰. Toate partidele burghezo-moșierești, care s-au perindat pe rînd la guvern, au sprijinit „Garda de fier” tocmai pentru că ea era îndreptată contra muncitorimii și țăranimii sărace și contra minorităților naționale asuprite. Partidele așa-zise naționale german, ungar etc. grupau toți grofii și boierii minorităților naționale, adică pe aliații burgheziei romîne. Masele exploatate ale minorităților naționale nu puteau găsi sprijin la aceste partide. Singura organizație politică care sub conducerea P.C.R. îi strîngea la un loc pe toți cei ce trăiau din munca lor și sufereau exploatarea și împilarea era B.M.Ț., organizația lor de luptă, de afirmare a hotărîrii lor de a-și apăra drepturile și a-și impune voința⁷¹.

Anul 1933 a început cu înmulțirea suferințelor maselor muncitoare de la orașe și sate. Principala sarcină asumată de guvernul național-țărănist Maniu consta în introducerea în viață a programului economic

⁶⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 114, fila 7 și urm.

⁶⁹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 116, fila 8.

⁷⁰ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 114, fila 3.

⁷¹ Ibid.

intocmit după indicațiile lui Rist, Auboim, Nemeter : încheierea acordului înrobitor de la Geneva și intensificarea pregătirilor de război împotriva U.R.S.S.

Concedierile, reducerile de salarii și pensii, neplata lor, creșterea impozitelor indirecte, scumpirea articolelor de primă necesitate etc. sporreau nemulțumirile celor mai largi straturi de exploatați și asupriți și provocau în rândurile lor o tot mai mare fierbere. În fruntea luptelor revoluționare de clasă se situau muncitorii de la căile ferate. Muncitorii petroliști, trecând peste capul social-democraților de dreapta, duceau lupta în front unic contra scăderii salariilor și pentru mărirea lor, pentru concedii plătite, pentru recunoașterea comitetelor de fabrică. În industria textilă creștea valul grevelor la București, Iași, Timișoara. Muncitorii și funcționarii din Ploiești, Iași etc. manifestau împotriva proiectului de lege pentru asigurările sociale, cerind asigurarea contra accidentelor de boală, invalidității, bătrâneții, șomajului etc. și autonomie completă a casei centrale de asigurări⁷². La sate țărani izgoneau pe percepitori, porțarei etc., care veneau să le ia vitele, hainele și obiectele din casă. Așa a fost cazul în comunele Mircea Vodă-Constanța, Padina-Buzău, Săbiești-Dimbovița etc.⁷³.

Studentii și elevii din București și Cluj făceau greve contra taxelor universitare⁷⁴. Proprietarii de autobuze și taxiuri declarau greve, cerind ieftinirea benzinei etc.

Toate acestea arătau că baza socială a guvernului național-țărănesc se restrângea tot mai mult, că nemulțumirile creșteau cu repeziciune deosebită și că ele cuprinseseră nu numai clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, dar și mica burghezie orășenească.

În aceste condiții, nemaiputând promite nimic atrăgător maselor inflămnate, clasele exploatatoare din România ațîtau spiritul șovin, pentru a atrage atenția lor de la cauzele reale ale mizeriei în care se zbăteau și ca să le pregătească moralicește pentru războiul antisovietic, în care ele vedeau singura ieșire din criză.

Orientându-se tot mai fățiș spre fascism, cercurile guvernante burghezo-moșierești au înăsprit și mai mult teroarea împotriva organizațiilor revoluționare. Aceasta a atins punctul culminant prin înăbușirea în sînge a eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști, care s-au ridicat cu hotărîre împotriva curbelor de sacrificiu, mizeriei, înrăutățirii condițiilor de trai ale clasei muncitoare, împotriva înfeudării tot mai mari a țării puterilor imperialiste, împotriva fascismului și a războiului antisovietic. Luptele din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de P.C.R., au fost cele mai mari, mai bine organizate și pline de învățăminte acțiuni ale clasei muncitoare din țara noastră din perioada dintre cele două războaie mondiale. În fruntea muncitorimii înleștate în aceste lupte eroice au stat conducători de seamă, ca tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, ieșiți din rândurile clasei muncitoare, legați prin mii de fire de masele largi ale poporului român.

⁷² „Buletinul C.C. al B.M.T.” nr. 1/1933.

⁷³ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 116, fila 340.

⁷⁴ Loc. cit., fila 347.

Introducerea stării de asediu la 4 februarie 1933 a constituit un nou atac al statului burghezo-moșieresc împotriva maselor muncitoare de la orașe și sate, cărora urmărea să le reducă din nou condițiile de viață și de trai, și așa destul de mizerabile. Starea de asediu însemna dizolvarea tuturor organizațiilor politice și economice muncitorești, între care și Blocul muncitoresc-țărănesc, însemna că cei ce vor lupta contra acestor măsuri vor fi duși înaintea consiliilor de război și vor fi băgați pe mulți ani la închisoare⁷⁵.

Proclamarea stării de asediu dovedea totodată întreaga slăbiciune a claselor dominante din România, care nu mai erau în stare să guverneze cu vechile metode, nu puteau să mai conducă fără a introduce sistemul terorii fățișe⁷⁶.

În baza legii stării de asediu a fost emisă ordonanța nr. 2, prin care erau declarate ca dizolvate toate organizațiile muncitorești cu caracter revoluționar, democratic, antirăzboinic, printre care și Blocul muncitoresc-țărănesc. Poliția a trecut la lichidarea imediată a sediilor organizațiilor și asociațiilor consemnate în ordonanță și interzicerea oricăror adunări ale membrilor lor. Erau arestate de poliție toate persoanele găsite cu ocazia descinderilor la sediile acestor organizații sau asociații și ridicate o dată cu scriptele, actele și documentele⁷⁷.

Cu toată teroarea dezlănțuită, B.M.Ț. nu și-a încetat definitiv activitatea. Desfășurând muncă ilegală, sub îndrumarea directă a P.C.R., folosind legăturile pe care le avea, B.M.Ț. chema masele muncitoare de la orașe și sate la luptă unită împotriva măsurilor capitaliștilor și moșierilor de reducere și mai mult a nivelului lor de viață, pentru apărarea intereselor lor vitale⁷⁸.

În vara și toamna anului 1933 au avut loc o serie de ședințe ilegale ale comitetelor locale ale B.M.Ț. O asemenea ședință a comitetului local al B.M.Ț.-Ilfov s-a ținut în august 1933, în cadrul ei analizându-se situația politică și economică a maselor din capitală și județul Ilfov, slăbiciunile organizației locale a B.M.Ț. și perspectivele de viitor. Aceste ședințe se încheiau de obicei cu adoptarea de rezoluții în care erau subliniate creșterea influenței B.M.Ț. și măsurile necesare pentru întărirea muncii organizatorice și de propagandă în rândurile maselor muncitoare de la orașe și sate. Sarcina principală a comitetelor locale ale B.M.Ț. consta în lichidarea în cel mai scurt timp a lipsurilor existente și ridicarea muncii organizațiilor locale ale Blocului la nivelul momentului politic. Pentru aceasta se prevedea întocmirea unui plan de muncă care urma să fie îndeplinit în două etape, eșalonate pe o perioadă de patru luni⁷⁹.

Organele de stat burghezo-moșierești au continuat însă să lovească cu cruzime în B.M.Ț., urmărind să-i zădărnicească orice activitate. Listele candidaților Blocului pentru alegerile comunale din ianuarie 1933 au fost anulate în mod samavolnic⁸⁰. În ceea ce privește alegerile din noiembrie

⁷⁵ Loc. cit., fila 350.

⁷⁶ Loc. cit., fila 367.

⁷⁷ Loc. cit., fila 388.

⁷⁸ Loc. cit., filele 455—464.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Loc. cit., fila 335. În manifestele sale, B.M.Ț. a dat ca lozință muncitorilor să anuleze votul și să scrie pe el „nu votez cu aceia care protejează mizeria și teroarea. Cerem alegeri noi și admiterea candidatului Blocului”.

1933, poliția, siguranța, jandarmeria și tribunalele au primit din timp dispoziții categorice ca să nu admită nici unui membru al B.M.Ț. să depună listă de candidat sau să desfășoare vreo activitate în campania electorală. Astfel, organizația revoluționară de masă, Blocul muncitoresc-țărănesc, și-a încetat activitatea. În alegerile din toamna anului 1933, P.C.R. deja crease o nouă organizație de masă, „Liga muncii”, care să desfășoare activitate legală în rîndurile maselor muncitoare de la orașe și sate, înlocuind Blocul muncitoresc-țărănesc dizolvat.

★

O dată cu intensificarea ofensivei burgheziei și moșierimii din perioada stabilizării relative a capitalismului, în viața maselor muncitoare din țara noastră a început o perioadă grea. În acest timp, dintre toate partidele politice, numai partidul comunist, deși scos în afara legilor de guvernul liberal, a fost singurul apărător consecvent al intereselor vitale ale maselor muncitoare, împotriva accentuării exploataării burgheziei și moșierimii și a înrobirii economice și politice a României de către cercurile imperialiste străine. Învățînd permanent din bogata experiență a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, educat de marele Lenin, partidul nostru a trecut la noi metode de luptă, la o muncă perseverentă de educare și organizare a clasei muncitoare și a celorlalte mase de oameni ai muncii, pentru pregătirea lor în vederea unor noi acțiuni de luptă revoluționară. În acest scop, P.C.R., pe lângă utilizarea posibilităților legale existente, syndicatele, cooperativele etc., a creat noi organizații legale de masă care să-i înlesnească îmbinarea muncii legale cu cea ilegală, sub conducerea organizației de partid ilegale, să strîngă noi forțe pentru lupta revoluționară.

Una dintre organizațiile legale de masă create și conduse de P.C.R. a fost Blocul muncitoresc-țărănesc, care, în ciuda abaterilor oportuniste de dreapta și de stînga din interiorul partidului ce s-au reflectat și asupra B.M.Ț., a desfășurat în cei opt ani de existență o activitate deosebit de importantă pe linia dezvoltării mișcării revoluționare, întăririi legăturilor partidului cu masele celor ce muncesc, pe linia făuririi alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, sub conducerea clasei muncitoare. Faptul că în programul său erau cuprinse principalele revendicări democratice ale muncitorilor, țăranilor muncitori, meseriașilor, intelectualelor, micilor funcționari și comercianți din rîndurile populației românești și ale minorităților naționale a făcut ca B.M.Ț. să poată atrage la luptă împotriva exploatații și asupririi burghezo-moșierești mase largi de oameni ai muncii din țara noastră. În perioada crizei economice din 1929—1933, cînd în România a avut loc un adînc proces de radicalizare și clarificare politică a maselor muncitoare de la orașe și sate, activitatea B.M.Ț., cu toată tîrîrea burghezo-moșierească, a numeroaselor greșeli și a frămîntărilor interne, precum și a criminalei lupte fracționiste fără de principii, a contribuit la slăbirea și zdruncinarea influenței partidelor burgheze asupra acestor mase și la întărirea influenței partidului comunist la mobilizarea maselor muncitoare la lupta împotriva fascismului și a pregătirilor de război antisovietic.

Crearea și activitatea sindicatelor din România în anii 1905-1906

I. IACOȘ, V. PETRIȘOR

Apariția formelor monopoliste în economia țării și accentuarea pătrunderii capitalului străin au avut ca urmare în primii ani ai secolului al XX-lea intensificarea exploatării capitaliste. Exploatarea tot mai crâncenă a muncitorilor de către capitaliști, jefuirea țării de către trus-turile capitaliste și criza economică din anii 1900—1903 au înăsprit și mai mult condițiile grele de trai ale clasei muncitoare, ducând la ascuțirea contradicțiilor dintre proletariat și burghezie. Situația muncitorilor era agravată și de lipsa de drepturi politice și de organizare.

După trădarea de către „generoși”, în 1899, a P.S.D.M.R., care dusesse la dezorganizarea partidului, mișcarea muncitorească nu a putut fi distrusă așa cum intenționaseră dușmanii ei. În fața proletariatului din România se punea problema găsirii unor noi metode de luptă și a unor noi forme de organizare, corespunzătoare noilor condiții, cu ajutorul cărora să-și poată apăra mai bine interesele de clasă. Creșterea mișcării greviste pentru cucerirea unor condiții omeneste de muncă și de trai, lupta împotriva corporațiilor, dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului și experiența sa proprie de luptă au creat un teren favorabil pentru crearea în 1905 a sindicatelor.

Vorbind despre crearea sindicatelor în țara noastră, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată că „începînd din 1905, sub impulsul elementelor revoluționare muncitorești și al creșterii conștiinței de clasă a proletariatului, iau ființă și se dezvoltă syndicatele, organizate pe principiul luptei de clasă...”¹.

Crearea sindicatelor a însemnat un pas serios înainte în dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră. Sarcina lor centrală era mobilizarea muncitorilor la luptă împotriva exploatării capitaliste.

Intemeietorii socialismului științific, Marx și Engels, au elaborat în numeroase lucrări principiile de bază ale mișcării sindicale și ale luptei economice a proletariatului. Ei au arătat că, în condițiile orînduirii capitaliste, syndicatele, care întrunesc mase mari ale proletaria-tului, sînt organizații de luptă.

Syndicatele au apărut în cursul luptei duse de muncitori împotriva exploatării capitaliste. Pe măsura dezvoltării micii industrii, a concen-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 426.

trării producției și a intensificării exploatării proletariatului, acesta a simțit tot mai mult nevoia de unire, de organizare. Dacă sindicatele sînt necesare în lupta de zi cu zi dintre muncă și capital, arăta K. Marx, ele sînt și mai importante ca o forță organizată în scopul desființării a însuși sistemului muncii salariate și răsturnării puterii capitalului².

Înființarea sindicatelor bazate pe lupta de clasă și internaționalismul proletar a avut o deosebită importanță pentru dezvoltarea mișcării muncitorești. V. I. Lenin arată că prin înființarea sindicatelor lupta proletariatului a intrat într-o fază nouă, „faza ripostei organizate a muncitorilor împotriva capitaliștilor”³. Sindicatele sînt organizațiile clasei muncitoare nu numai necesare din punct de vedere istoric, ci chiar inevitabile, apariția lor în condițiile capitalismului fiind determinată de necesitatea unirii clasei muncitoare în lupta împotriva burgheziei⁴. De aceea, subliniază V. I. Lenin, în regimul capitalist sindicatele muncitorești sînt nu numai un fenomen firesc, dar și unul necesar⁵.

Rolul sindicatelor în întreaga perioadă de pregătire a forțelor proletariatului constă în desfășurarea de acțiuni combative pentru a pune stavilă politicii capitaliste de exploatare, de ruinare economică și fizică a clasei muncitoare și de a acționa în același timp ca o forță organizată pentru distrugerea sistemului capitalist. „Organizațiile muncitorești și în primul rînd sindicatele muncitorilor — arată V. I. Lenin —, atrăgînd o masă din ce în ce mai mare de proletari la participarea în lupta organizată, fac ca împotrivirea muncitorilor să devină cit mai metodică și mai sistematică”⁶.

*

După dezorganizarea în 1899 a P.S.D.M.R., elementele muncitorești înaintate, în frunte cu I. C. Frimu, Alex. Ionescu, Al. Constantinescu, Th. Neculuță și alții, au continuat să activeze, grupînd pe muncitori în jurul societății „Munca”, al Clubului muncitorilor din București, cit și în jurul a numeroase societăți profesionale. Demonstrațiile și întrunirile muncitorești, grevele care au avut loc, apariția în 1902 a ziarului „Romînia muncitoare” dovediseră că în ciuda trădării elementelor burghezo-liberale și a greutăților întîmpinate, mișcarea muncitorească continua să se dezvolte.

Pentru a abate masele muncitoare de la lupta lor împotriva asupririi și exploatării capitaliste, clasele dominante, prin guvernul liberal, susținut de cel conservator, au creat în 1902, prin legea reacționară a meseriilor, corporațiile, organizații în care intrau la un loc lucrători și patroni, menite să slăbească frontul de luptă proletar, să împiedice dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului și constituirea lui în organizații proprii de clasă.

Demascînd caracterul reacționar al corporațiilor și tratamentul la care erau supuși muncitorii în cadrul acestora, I. C. Frimu arăta că „lucrătorii au fost bruscați, schingiuiți, tratați ca neoameni, siliți la

² K. Marx și F. Engels : „Despre sindicate”, Editura politică, 1961, pag. 177

³ V. I. Lenin, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 513.

⁴ V. I. Lenin, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 4.

⁵ V. I. Lenin, Opere, vol. 4, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 158.

⁶ V. I. Lenin, Opere, vol. 20, Editura P.M.R., 1951, pag. 204—205.

plăți, contribuții; nu li se da nimic în schimb, durerile lor nu și-au găsit alinare, viața lor amărită nu și-a găsit îmbunătățirea. Corporațiile nu le-au dat nimic" ⁷.

Trăind și muncind în condiții grele, fără vreo ocrotire din partea statului burghezo-moșieresc, disprețuiți, amenințați mereu din cauza nesiguranței posibilității de a lucra, angajați și concediați după bunul plac al patronilor, fără posibilități de apărare a sănătății lor, răpuși în multe cazuri de diferite boli sau accidente de muncă, muncitorii, vremelnici înșelați de prevederile demagogice ale legii meseriilor, au început să se convingă tot mai mult în cursul anilor 1903—1904 că viața lor nu putea fi ușurată prin intermediul corporațiilor, ci numai cu ajutorul unor organizații proprii de clasă. Dezvoltarea acestei idei lua amploare paralel cu creșterea ciocnirilor tot mai frecvente între muncitori și patroni. Cele aproape 50 de acțiuni greviste care avuseseră loc între anii 1900—1904 erau o mărturie în acest sens.

Toate acestea au făcut ca la începutul anului 1905 în rândurile muncitorilor din România să mocnească o nemulțumire generală împotriva claselor exploatare, împotriva corporațiilor și a patronilor.

În aceste condiții, ecoul izbucnirii revoluției populare din 1905 din Rusia a dat un imbold luptei clasei muncitoare din România. Vestea că poporul rus s-a ridicat la luptă revoluționară împotriva autocrației țariste a exercitat o influență adincă și a înșuflat un avânt puternic mișcării muncitorești și țărănești din lumea întreagă. „Către proletariatul din întreaga Rusie — scria V. I. Lenin — își îndreaptă acum cu o nerăbdare febrilă privirile proletariatul din întreaga lume” ⁸.

Manifestările de solidarizare cu lupta proletariatului rus, deschise prin întrunirea de la 24 ianuarie 1905 ⁹, au însemnat, în același timp, începutul luptei pentru organizarea muncitorilor în sindicate.

Încă din primele zile ale lunii ianuarie 1905, muncitorii înaintați, în fruntea cărora se aflau Ștefan Gheorghiu, I. C. Frimu, Alecu Constanțescu, M. Gh. Bujor, D. Marinescu etc., au inițiat o largă activitate agitatorică și organizatorică în vederea demascării corporațiilor și a înființării de sindicate. Adunările muncitorilor de diferite profesii, care s-au ținut în cursul lunilor ianuarie-februarie, au avut ca urmare luarea de hotărâri de a se organiza cât mai curînd în sindicate bazate pe principiul luptei de clasă și al internaționalismului proletar.

Primii care s-au organizat în sindicat, ca urmare a activității depuse de I. C. Frimu, Voicu Andreescu și alții, au fost muncitorii țimplari din București. Aceștia încă din 1904 începuseră o luptă susținută împotriva corporației, care privea cu „nepăsare suferințele lucrătorilor” ¹⁰. Urmarea a fost că peste 100 de lucrători au trimis o adresă Camerei de meserii, cerînd dizolvarea comitetului corporației ¹¹. Nesațîsfăcîndu-li-se cererea, ei au convocat, la sfîrșitul lunii iulie, în sala Băilor Eforiei, o mare întrunire a lucrătorilor țimplari, prezidată de Voicu Andreescu, în cadrul căreia participanții au arătat în cuvîntul lor

⁷ „Calendarul muncii”, 1907, pag. 133.

⁸ V. I. Lenin, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 86.

⁹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, culese și adnotate de M. Roller, ediția a II-a completată, Ed. C.G.M., 1947, pag. 214.

¹⁰ „Adevărul de dimineață” nr. 132, din 15 iunie 1904.

¹¹ „Adevărul de dimineață” nr. 147, din 30 iunie 1904.

adevărata stare de lucruri din corporație, indemnind la organizare¹². În acest fel, lucrătorii țimplari s-au putut convinge de justetea celor susținute de I. C. Frimu că „în corporație nu se poate face nimic pentru muncitori, deoarece corporațiile au devenit unelte ale patronilor, or, interesele lucrătorilor sînt total opuse intereselor patronilor”¹³.

Lupta lucrătorilor țimplari din București a fost încununată de succes la 22 februarie 1905, cînd în cadrul unei ședințe ținute în localul cercului „Romînia muncitoare” s-a hotărît crearea sindicatului muncitorilor țimplari, al cărui statut a fost adoptat la 10 aprilie¹⁴.

Alături de muncitorii țimplari au început în primele luni ale anului 1905 să se agite pentru crearea de sindicate și muncitorii din alte ramuri de producție. Astfel, la 27 februarie muncitorii strungari în fier din București s-au întrunit în sala „Reitzinger” pentru a discuta asupra celor mai bune mijloace de organizare în vederea apărării intereselor lor. Cu această ocazie s-a hotărît formarea unui sindicat, alegîndu-se, totodată, un comitet de organizare în care intrau: N. Costescu, Gh. Stănciulescu și alții¹⁵.

În ziua de 6 martie a avut loc o întrunire în cadrul căreia, după o serie de discuții, a fost întocmit un statut provizoriu al sindicatului. Deoarece în sindicat urmau să intre muncitori de orice naționalitate, proiectul de statut a fost întocmit în limbile romînă, franceză, germană, lucru care reflecta dorința comună de unire și organizare în luptă împotriva exploatatorilor¹⁶.

La 13 martie, în cadrul unei adunări generale, la care au participat un număr mare de muncitori de la Fabricile „Lemaître”, „Freund”, „Keilhauer” etc., s-a hotărît, într-o atmosferă plină de entuziasm, înființarea sindicatului, votarea statutului și alegerea comitetului în care intrau muncitori din principalele fabrici metalurgice din București¹⁷.

Un alt sindicat, înființat la începutul anului 1905, a fost acela al lucrătorilor de încălțăminte din București. Lupta pentru crearea sa a început încă cu mult timp înainte, chiar în cadrul corporației cizmarilor, unde elementele înaintate, prin muncă de lămurire, arătau muncitorilor că de la corporație nu pot aștepta nimic și că singura cale pentru îmbunătățirea condițiilor lor de muncă și de viață era organizarea în sindicat aparte de patroni.

La 20 martie, în sala Clubului meseriașilor, a avut loc o adunare generală a corporației meseriașilor de încălțăminte, în cadrul căreia lucrători ca P. Valerian, V. Anagnoste și alții au demască măsurile patronilor de scădere a salariilor, de desființare a lucrului la domiciliu și delapidarea de către aceștia a fondurilor corporației. După ce adunarea a luat sfîrșit, muncitorii nu au părăsit sala și au rămas mai departe,

¹² „Adevărul de dimineață” nr. 174, din 27 iulie 1904.

¹³ „Romînia muncitoare” nr. 6, din 10 aprilie 1905.

¹⁴ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, culese și adnotate de M. Roller, ediția a II-a completată, Ed. C.G.M. 1947, pag. 371—375.

¹⁵ „Romînia muncitoare” din 5 martie 1905.

¹⁶ „Romînia muncitoare” din 13 martie 1905.

¹⁷ „Romînia muncitoare” din 20 martie 1905.

hotărînd, în urma discuțiilor avute, formarea unui sindicat al lucrătorilor de încălțăminte¹⁸.

Sindicatul înființat în țara noastră în 1905, prin conținutul lor și prin obiectivele propuse, au reprezentat o formă superioară, o nouă etapă în dezvoltarea mișcării profesionale din România.

Procesul de creare și dezvoltare a organizațiilor profesionale muncitorești de la simple societăți de ajutor la organizații de clasă a fost îndelungat și complex, el reprezentînd, în același timp, drumul parcurs de clasa muncitoare din țara noastră în lupta pentru crearea sindicatelor.

Organizațiile profesionale muncitorești au cunoscut, în deceniul 10 al secolului trecut, importante schimbări atît în structura lor organizatorică, cit și în programul și orientarea lor, transformîndu-se în organizații de apărare a intereselor muncitorilor.

Transformarea lor în sindicate, care a căpătat o expresie mai evidentă în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, nu a putut fi desăvîrșită în acea perioadă, datorită stadiului de dezvoltare a mișcării muncitorești din România, insuficienței dezvoltării a conștiinței de clasă a proletariatului, precum și datorită măsurilor represive ale autorităților burghezo-moșieresti și influenței nefaste a elementelor burghezo-liberale care au căutat să limiteze activitatea organizațiilor profesionale la acțiuni cu caracter strict economic.

Înființarea sindicatelor în 1905 a fost determinată de dezvoltarea luptelor muncitorești, de creșterea activității masei, a conștiinței lor de clasă. Masele de muncitori au fost antrenate la lupta pentru crearea sindicatelor prin presă, manifeste și apeluri, prin conferințe, adunări și în cadrul ședințelor sindicale care aveau loc.

„Sindicatul — arăta I. C. Frimu în 1905 — au menirea de a face din fiecare muncitor o ființă conștientă, o forță și, atunci cînd vor fi cu toții uniți, organizați, muncitorimea va putea fi oștirea cea mai puternică și entuziastă care să ducă la îndeplinirea revoluției sociale”¹⁹.

Una dintre particularitățile cele mai importante ale apariției și dezvoltării sindicatelor din țara noastră constă în faptul că ele s-au creat atunci cînd existau cercuri politice muncitorești slabe și nu se refăcuse încă partidul politic al clasei muncitoare²⁰.

Spre deosebire de sindicatele din Apus, sindicatele de la noi au apărut în condițiile trecerii capitalismului în ultimul său stadiu — imperialismul —, cînd toate contradicțiile sistemului capitalist se ascuțiseră la maximum. Aceasta a făcut ca încă de la început, cu toate confuziile existente, ele să se manifeste ca organizații combative, care au împletit adesea lupta pentru revendicări economice cu lupta generală împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru libertăți democratice.

O contribuție însemnată pe linia educării muncitorilor în spiritul luptei de clasă și al internaționalismului proletar, al luptei intransigente împotriva exploatatorilor și a corporațiilor și pentru organizarea munci-

¹⁸ „România muncitoare” din 27 martie 1905.

¹⁹ „România muncitoare” din 7 august 1905.

²⁰ Gh. Apostol: „Sindicatul din R.P.R. în luptă pentru construirea socialismului”, Ed. C.C.S. 1957, pag. 14.

torilor în sindicate a avut-o seria a II-a a ziarului „România muncitoare” care a apărut la 5 martie 1905.

Într-unul dintre articolele publicate în ziarul „România muncitoare” se arată că „exploatarea nemiloasă a muncitorilor, a copiilor și a femeilor e un izvor nesecat de mizerie și suferință”²¹, ceea ce face ca dușmănia de neîmpăcat dintre muncitori și capitaliști să crească, ea fiind determinată de însăși structura societății capitaliste. Pe bună dreptate ziarul sublinia că „nevoia împinge pe muncitori să se organizeze în sindicate și această organizare mai târziu sau mai curînd se va îndeplini, chiar dacă întreaga clasă a patronilor s-ar opune la aceasta”²². Sindicalatul, arăta „România muncitoare”, dezvoltă, prin toată educația pe care o face, în muncitor conștiința că emanciparea proletariatului se va îndeplini numai atunci cînd bazele societății capitaliste vor fi distruse, cînd proprietatea privată va fi desființată. Emanciparea muncitorilor trebuie să fie opera lor înșiși. De aceea, lupta muncitorilor pentru îmbunătățirea soartei lor e o luptă de clasă, care nu îngăduie nici un compromis între muncitori și capitaliști. Ca atare, cea mai bună armă a muncitorilor în această luptă este organizația sindicală²³.

Paralel cu lupta pentru crearea de noi sindicate, în coloanele ziarului „România muncitoare” au fost popularizate principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar, care trebuiau să stea la baza organizațiilor sindicale. În această direcție, ziarul arăta că „proletariatul își făurește arma sa de luptă: *sindicalatul*, organizația proprie a clasei muncitoare, în care intră numai muncitorii, fără deosebire de nație, religie sau sex. Sindicalatul este deci internațional și menirea lui este lupta de clasă”²⁴. De aceea, în sindicate nu puteau intra decît muncitorii. Orice patron, chiar dacă avea numai cîțiva lucrători, nu putea face parte din sindicat, întrucît exploata munca neplătită a lucrătorilor.

Chemările și îndemnurile la organizare făcute de ziar au găsit ecou în rîndurile clasei muncitoare, avînd drept rezultat intensificarea luptei pentru organizarea în sindicate, pentru demascarea și zdrobirea corporațiilor. Demascînd caracterul reacționar al corporațiilor, instituții care încătușau lupta muncitorilor, amăgindu-i prin tot felul de promisiuni, ziarul „România muncitoare” arăta că „ele nu folosesc decît samșarilor să-și creeze un mijloc de trai fără muncă pe spatele lucrătorilor, oprindu-i de la adevărata cale de organizare, care este sindicalatul”²⁵.

Un alt mijloc de propagare a ideii de organizare în sindicate, de educare a muncitorilor în spiritul luptei de clasă l-au constituit conferințele ținute la sediul cercului „România muncitoare” sau în diferite săli ale organizațiilor muncitorești.

Aceste conferințe, care se țineau săptămînal, dezbăteau o serie de probleme pe cele mai variate teme ca: „Clasele și lupta de clasă”, „Selavia modernă”²⁶, „Ce trebuie să știe un socialist”, „Despre sindi-

²¹ „România muncitoare” nr. 3, din 20 martie 1905.

²² „România muncitoare” nr. 7, din 18 aprilie 1905.

²³ „România muncitoare” nr. 20, din 17 iunie 1905.

²⁴ „România muncitoare” nr. 30, din 24 septembrie 1906.

²⁵ „România muncitoare” nr. 45, din 8 ianuarie 1905.

²⁶ „România muncitoare” nr. 23, din 7 august 1905.

cate", „Rusia revoluționară”²⁷, „Femeia și revoluția rusă”²⁸, „Repausul duminical”²⁹, „Protecția muncii femeilor și copiilor în fabrici”, „Belșug și mizerie”, „Greva și sindicatele”, „Rolul și scopul sindicatelor”³⁰ și altele. Aceste conferințe erau menite să contribuie la creșterea conștiinței de clasă a muncitorilor, la dezvoltarea spiritului lor de solidaritate, la înțelegerea necesității de organizare, ca mijloc eficace de luptă împotriva exploatării capitaliste. Folosirea acestui mijloc de propagandă era cu atât mai necesar, cu cât dezvoltarea industriei la începutul secolului al XX-lea atrăsese spre orașe noi brațe de muncă, noi proletari, cu o slabă conștiință de clasă, lipsiți de experiența luptei împotriva capitalului.

La desfășurarea acestui ciclu de conferințe, într-o serie de orașe, ca București, Iași, Ploiești, Brăila, Constanța, Galați, Bacău etc., au luat parte elemente dintre cele mai înaintate printre care: I. C. Frimu, Al. Constantinescu, D. Marinescu, Șt. Gheorghiu, M. Gh. Bujor, O. Călin, Th. Iordăchescu, I. N. Armașu, V. Anagnoste, Niță Pițurcă, N. C. Georgescu și alții.

Mobilizarea muncitorilor pentru organizarea lor în sindicate s-a făcut și prin intermediul întrunirilor care aveau loc în majoritatea orașelor din țară, precum și al adunărilor generale ale sindicatelor la care luau parte și muncitori neorganizați. Astfel, la întrunirea care a avut loc la 17 iulie 1905 la sediul cercului „România muncitoare” și la care au participat peste 2000 de muncitori din București, fruntași ai muncitorilor, ca Alecu Constantinescu, I. C. Frimu, V. Anagnoste și alții, i-au chemat pe aceștia să-și strângă rîndurile și să se organizeze, deoarece „unica și cea mai puternică armă a clasei muncitoare e organizarea în sindicate mari și puternice, este gruparea în partid de clasă a muncitorimii exploatare”³¹.

Cu ocazia unei alte întruniri, ținută la Iași, unul dintre vorbitori sublinia că muncitorii pentru a izbîndi trebuie să se organizeze în sindicate puternice, deoarece numai în unire constă toată puterea, iar un altul, dezvoltînd ideea unirii muncitorilor, arăta că organizarea lor împotriva clasei patronale constă în alcătuirea de sindicate de breaslă, unite între ele și ducînd lupta în comun³².

Hotărîrile luate de muncitori în cadrul adunărilor erau de cele mai multe ori concretizate prin adoptarea unor moțiuni, care constituiau chemări la organizare, la luptă împotriva corporațiilor, împotriva asupririi și exploatării capitaliste. În moțiunea adoptată de către muncitorii de toate breslele din București, adunați în sala cercului „România muncitoare”, se spunea: „Declarăm că singura cale pe care trebuie să o urmeze muncitorimea și de la noi din țară este aceea a organizării de clasă în sindicate puternice, care vor face din muncitorime o armată conștientă de drepturile și idealurile ei, care singură îi va da putința de a dobîndi îmbunătățirile de care are nevoie. În această luptă ne

²⁷ „România muncitoare” nr. 11, din 15 mai 1905.

²⁸ „România muncitoare” nr. 40, din 4 decembrie 1905.

²⁹ „România muncitoare” nr. 42, din 17—24 decembrie 1906.

³⁰ „România muncitoare” nr. 17, din 25 (2) iunie 1906.

³¹ „Dimineața” din 19 iulie 1905.

³² „România muncitoare” nr. 48, din 29 ianuarie 1906.

simțim legați frățește cu muncitorimea organizată din celelalte țări care duc aceeași luptă de dezrobire și de răsturnare a societății de astăzi" ³³.

Acțiunile îndreptate în direcția organizării muncitorilor în sindicate se duceau chiar în cadrul ședințelor corporațiilor, unde muncitorii înaintați participau în mod special la ele, demascau caracterul reacționar al acestora, indicând, în același timp, calea adevărată de organizare — calea organizării în sindicate. Astfel, la o întrunire a corporației zidarilor, I. C. Frimu cerea lucrătorilor să părăsească corporația și să înființeze un sindicat al lor care să le apere interesele ³⁴, iar la întrunirea corporației cizmarilor, care deja aveau sindicat, V. Anagnoste a demască caracterul dăunător al acesteia, chemînd pe muncitori să adere la sindicat ³⁵.

Existența paralelă a corporațiilor și a sindicatelor permitea masele de muncitori să înțeleagă mai bine că adevăratele organizații care le apărau interesele erau sindicatele.

Nenumărate au fost cazurile cînd, concomitent cu ședințele corporațiilor, muncitorii înaintați organizau ședințe ale sindicatelor, scoțînd în acest fel pe lucrători de sub influența corporațiilor și atrăgîndu-i spre sindicat. Așa a fost cazul lucrătorilor brutari din București ³⁶, al lucrătorilor tipografi din București ³⁷, al muncitorilor din Galați ³⁸ etc. Muncitorii înaintați au folosit chiar Clubul meseriașilor romîni din București drept tribună de propagandă pentru organizarea în sindicate. Vorbînd despre aceasta, Al. Constantinescu spunea : „Cu toată opoziția patronilor... în cuvîntarea mea am arătat că interesele patronilor nu pot fi comune cu ale lucrătorilor... Am susținut că e nevoie ca muncitorii să fie uniți fără deosebire de nație și să se constituie în sindicate" ³⁹.

Întrunirile și adunările muncitorești, ținute în acei ani, au cunoscut o afluență mare de muncitori ; în cadrul lor se împleteau entuziasmul cu hotărîrea de luptă și organizare, demascarea patronilor cu protestul vehement împotriva corporațiilor. Discuțiile purtate erau străbătute ca de un fir roșu de ideea luptei de clasă și a internaționalismului proletar, principii ce stăteau la baza organizării sindicale ⁴⁰.

³³ „Romînia muncitoare” nr. 50, din 12—19 februarie 1906.

³⁴ „Dimineata” din 17 ianuarie 1906.

³⁵ Ibid.

³⁶ „Dimineata” din 7 februarie 1906.

³⁷ „Meseriașul romîn” din 25 iunie 1906.

³⁸ „Înainte” (Galați) din 16 martie 1906.

³⁹ „Dimineata” din 5 iulie 1905.

⁴⁰ Principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar erau recunoscute și întărite în cadrul adunărilor de constituire a sindicatelor : „Se hotărăște formarea unui sindicat al lucrătorilor de încălțăminte bazat pe lupta de clasă” („Romînia muncitoare” nr. 4, din 27 martie 1905) ; „Principiile pe care a fost înființat sindicatul lucrătorilor tinichigii sînt : internaționalismul proletar și lupta de clasă” („Romînia muncitoare” nr. 18, din 3 iulie 1905) ; „Lucrătorii cizmari din Tr. Severin au hotărît ca sindicatul lor să se pună pe baza luptei de clasă și a internaționalismului proletar” („Romînia muncitoare” nr. 28, din 10—17 septembrie 1906) ; „Sindicatul strungarilor va urmări unirea și solidaritatea tuturor lucrătorilor fără deosebire de naționalitate... Sindicatul se va pune în relații cu toate organizațiile similare din străinătate” („Romînia muncitoare” nr. 3, din 20 martie 1905) ; „Muncitorii chelneri, admițînd gruparea lor în sindicat, au afirmat sus și tare înfrățirea tuturor muncitorilor chelneri, fără deosebire de naționalitate, credință, vîrstă sau sex, sub același steag, steagul internaționalismului proletar” („Romînia muncitoare” nr. 48, din 29 ianuarie 1906) etc.

Cel mai evident rezultat al luptei împotriva corporațiilor pentru organizarea temeinică a muncitorilor a fost formarea în tot cursul verii și toamnei anului 1905 a noi sindicate, atât în București, cât și în unele orașe din provincie. Astfel, se formează sindicatele ceferiștilor, lucrătorilor șlefuitori în marmură, plăpumarilor, tapiterilor, curelarilor, dulgherilor în București, ale lucrătorilor tăbăcari, comerciali și brutari în Bacău, frizeri în Galați, brutari în Botoșani și Dorohoi etc., ajungându-se ca în decembrie 1905 să existe deja 17 sindicate.

Începutul anului 1906 a marcat pentru mișcarea muncitorească din România întărirea și extinderea luptei pentru crearea de sindicate. Nu a existat oraș mai însemnat în care curentul de organizare în sindicate să nu fi pătruns, să nu fi cîștigat teren. Lupta era cu atât mai grea, cu cât alături de sindicate se mai mențineau încă corporațiile, care în orașele mai mici aveau încă influență destul de mare asupra lucrătorilor cu o conștiință de clasă mai scăzută. Vorbind despre amploarea luptei pentru crearea de sindicate, ziarul „România muncitoare” arăta că „ideea sindicală a cuprins muncitorimea din întreaga țară, și în fața corporațiilor în ruine se ridică mîndre și puternice sindicatele muncitorești”⁴¹.

Într-adevăr, un număr din ce în ce mai mare de muncitori de toate profesiunile, din tot mai multe orașe ale țării încep să se agite pentru a pune bazele sindicatelor lor. În frunte se aflau muncitorii din București, oraș care prin poziția sa economică, politică și socială concentra un număr însemnat de proletari, fapt ce permitea mobilizarea și antrenarea acestora la organizarea în sindicate. La aceasta a contribuit și activitatea depusă de cercul socialist „România muncitoare”, care grupa în jurul său o serie de elemente înaintate ce desfășurau în rîndul muncitorilor o vie activitate și propagandă în acest sens. Acest proces rapid de înființare a noi sindicate în capitală era redat în toată amploarea lui într-unul dintre numerele ziarului „România muncitoare”: „Ideea sindicală se răspîndește din ce în ce mai mult printre muncitorimea bucureșteană. Tot ce e mai deștept, mai conștient dintre lucrătorii capitalei se convinge tot mai mult că singura mîntuire a muncitorimii este organizarea în sindicate... Mișcarea muncitorilor spre organizare în sindicate ia din ce în ce o întindere tot mai mare. Nu e săptămîină în care să nu fie întruniri de muncitori în care să se discute mijloacele cele mai practice pentru organizarea în sindicate, alcătuirile de sindicate pe de altă parte se țin lanț”⁴².

Numai în primele luni ale anului 1906 în București și în provincie s-au înființat aproape 20 de noi sindicate ale muncitorilor metalurgiști, din șantierele navale, din port, cizmari, tîmplari, tipografi, brutari, croitori, chelneri, zidari, zugravi și vopsitori, sculptori etc. Semnificativ este faptul că la începutul anului 1906 cele mai multe sindicate se înființează în centrele mai importante ale țării, unde însăși concentrarea muncitorilor era mai mare: București, Iași, Galați, Constanța.

Munca pentru crearea de noi sindicate, pentru întărirea lor era cu atât mai grea, cu cât ele se constituiau și activau doar pe baza prevederilor constituției, fără a fi legitimate de o lege specială, cum era cazul

⁴¹ „România muncitoare” nr. 10, din 7—14 mai 1906.

⁴² „România muncitoare” nr. 48, din 29 ianuarie 1906.

SINDICATUL
„Lucrăt. Tâmplari“ din București
Fondat la 5 Iunie, 1905.

STATUT
și
REGULAMENT

BUCUREȘTI

Tipografia „Viitorul” Nicolae N. Volcu, Mihai-Voda, 21
1905.

Coperta broșurii: „Statut și regulament” al Sindicatului lucrătorilor tâmplari
din București

corporațiilor. Aceasta făcea ca sindicatele să nu se bucure de dreptul de a fi persoane juridice, ele fiind expuse din partea autorităților și chiar a patronilor la tot felul de abuzuri și samavolnicii. Cu toate acestea, muncitorii, prin luptă, au impus respect și recunoașterea organizațiilor sindicale, patronii fiind nevoiți să trateze cu ele ca reprezentante ale muncitorilor.

Organizați în sindicate, care aveau o slabă legătură între ele, fără o conducere unică, muncitorii nu puteau lupta cu mai mulți sorți de izbîndă împotriva capitaliștilor. Aceasta făcea ca acțiunile lor să se desfășoare răzleț, iar activitatea sindicatelor să fie fărîmitată și redusă la locul de muncă respectiv, în cel mai bun caz la nivelul orașului respectiv. A apărut, așadar, și treptat s-a dezvoltat, ideea necesității lărgirii legăturilor între sindicate, a apărării reciproce a intereselor lor, a creării unui for central al tuturor sindicatelor pe întreaga țară.

Primul pas făcut a fost acela al intrării în legături de reciprocitate între sindicatele din aceeași ramură economică din diferite orașe ale țării. Așa a fost cazul lucrătorilor metalurgiști, cizmari, croitori, chelneri, timplari etc.⁴³.

„Pentru a duce mai bine lupta — sublinia „Romînia muncitoare” —, sindicatele existente și cele ce se vor forma să-și întindă cercul de activitate în întreaga țară, cum fac și tovarășii din celelalte țări. Numai așa vor avea mai multă putere și se vor conduce mai ușor. Sindicatele din aceeași breaslă din țară să formeze aceeași unire cu centrul la București”⁴⁴.

Pasul următor a fost acela al întăririi legăturilor între sindicatele din ramuri diferite și cuprinzînd toate orașele unde asemenea sindicate existau. Popularizînd această idee, ziarul „Romînia muncitoare” arăta că „toate sindicatele trebuie să aibă legături unele cu altele spre a duce împreună și cu putere la izbîndă lupta pentru dezrobirea clasei muncitoare de sub jugul capitalist”⁴⁵.

Toate acestea au făcut ca ideea luptei pentru centralizarea mișcării sindicale și crearea unui for conducător unic să devină tot mai răspîndită. Crearea unui organ sindical central era cerută tot mai mult

⁴³ „Cei din provincie — arăta Comitetul sindicatului metalurgic din București — care aderaseră acestei mișcări, să ne dea consemnul lor pentru a forma în fiecare centru filiale ale acestei organizațiuni sindicale, al cărei centru va fi în București” („Romînia muncitoare” nr. 47, din 22 ianuarie 1906); „Sindicatul cizmarilor din Tr. Severin se înființează și hotărăște a se pune în legătură cu sindicatul lucrătorilor cizmari din București”; „Sindicatul lucrătorilor cizmari din Craiova hotărăște a se pune în legătură cu sindicatul lucrătorilor cizmari din București”. („Romînia muncitoare” nr. 10, din 7—14 mai 1906); „Sindicatul cizmarilor din Ploiești se va pune în legătură și cu celelalte sindicate de breaslă existente în țară spre a forma o singură forță de apărare și de luptă” („Romînia muncitoare” nr. 18, din 2—9 iunie 1906); „De acum înainte lucrătorii croitori organizați în sindicat, în legătură cu sindicatul croitorilor din capitală și cu celelalte sindicate din țară, vor duce cu hotărîre lupta pentru îmbunătățirea vieții zilnice și dezrobirea lor definitivă” („Romînia muncitoare” nr. 12, din 21—28 mai 1906); „Trebuie să transformăm sindicatul muncitorilor chelneri într-un puternic sindicat compus din toți chelnerii din țară” („Romînia muncitoare” nr. 24, din 14 august 1905) etc.

⁴⁴ „Romînia muncitoare” nr. 9, din 30 (7) aprilie 1906.

⁴⁵ „Romînia muncitoare” nr. 20, din 16—23 iulie 1906.

de intensificarea luptelor muncitorești, de creșterea numărului mare de organizații sindicale.

Ca urmare, în cadrul întrunirilor organizațiilor sindicale, cit și în coloanele ziarului „România muncitoare” au început să se poarte discuții cu privire la necesitatea convocării unei conferințe pe țară care să dezbată sarcinile ce reveneau sindicatelor în lupta de clasă a proletariatului, raportul dintre ele și mișcarea politică, lupta împotriva corporațiilor, unirea tuturor organizațiilor sindicale prin crearea unui for conducător central.

Ziarul „România muncitoare”, care ducea o campanie intensă în vederea pregătirii conferinței, sublinia următoarele: „După cum muncitorii simt nevoia de a se uni în sindicat spre a stabili o linie de conduită unică față de patron sau patroni, după cum sindicatele deosebite simt iarăși nevoia de a se pune în legătură spre a stabili aceeași linie comună de conduită, tot, de asemenea, și o mișcare luată în întregul ei simte necesitatea de a-și apropia elementele din care se compune, de a-și topi energiile individuale în aceeași mare și generală activitate, spre a-și garanta prin aceasta mersul sigur și succesul neîndoielnic”⁴⁶.

Paralel cu discutarea problemelor care frământau mișcarea muncitorească din țara noastră s-a trecut și la măsuri în vederea organizării conferinței. La 7 mai, în cadrul unei consfătuiri ținute la București, s-a hotărât crearea unui comitet de organizare a conferinței⁴⁷, care avea sarcina de a pregăti materialele conferinței și a stabili modul de reprezentare la conferință a organizațiilor sindicale și a cercurilor „România muncitoare”.

În cadrul mișcării muncitorești din țara noastră, privitor la sarcinile și caracterul conferinței, se conturaseră două poziții. Elementele muncitorești înaintate, ca Ștefan Gheorghiu, Alecu Constantinescu, I. C. Frimu, M. Gh. Bujor, Andrei Ionescu și alții, susțineau necesitatea convocării unei conferințe la care să participe reprezentanți atit ai sindicatelor, cit și ai cercurilor „România muncitoare”, care să hotărască centralizarea organizațiilor sindicale ce aveau menirea de a pregăti terenul pentru refacerea partidului politic al clasei muncitoare. Cit privește necesitatea creării unui partid politic al clasei muncitoare, se arăta că aceasta constituie scopul luptei desfășurate de muncitori și de organizațiile lor politice și profesionale existente. „Baza luptei noastre (a sindicatelor — *n.n.*) va fi economică, dar nici lupta politică nu trebuie neglijată. Pentru aceasta va trebui și organizarea noastră în partid politic de clasă, în partidul nostru al muncitorilor și așa vom lupta nu numai pentru îmbunătățiri mărunte și zilnice, dar și pentru marile reforme care să ne asigure multă libertate și mai multă putere de luptă”⁴⁸.

Contrar acestei poziții, elementele reformiste, ca Ghelerter, I. Sion, L. Gheller, C. Racowski, susțineau că unificarea organizațiilor sindicale nu se putea înfăptui în cadrul unei conferințe la care participau și re-

⁴⁶ „România muncitoare” nr. 10, din 7—14 mai 1906.

⁴⁷ „România muncitoare” nr. 11, din 14—21 mai 1906.

⁴⁸ „România muncitoare” nr. 6, din 7—14 aprilie 1906.

prezentanți ai cercurilor „România muncitoare”. Ei susțineau, de asemenea, ideea greșită că hotărârile conferinței nu puteau fi obligatorii pentru organul central ce urma a fi ales, conferința având doar un rol consultativ.

Poziția elementelor reformiste a fost demascată de către muncitorii înaintați, atât în perioada de pregătire, cât și în cadrul conferinței *, ale cărei lucrări s-au desfășurat în zilele de 13—15 august 1906 ⁴⁹.

Până la deschiderea conferinței, în lunile iunie, iulie și începutul lui august 1906, în București și în special într-o serie de orașe din provincie s-au creat sindicate ale muncitorilor metalurgiști, docheri, timplari, brutari, croitori, cizmari, tipografi, de la fabrica de chibrituri, dogari, frîghieri, plăpumari etc. Rezultatele creării organizațiilor sindicale în momentul deschiderii conferinței de la București era concretizat în existența a 58 de sindicate, care cuprindeau muncitori ce făceau parte din peste 25 de profesii.

Faptul că la conferința din august 1906 din cele 36 de organizații prezente 29 erau sindicate, iar din totalul de 94 de delegați 75 erau reprezentanți ai sindicatelor demonstrează stadiul la care ajunsese mișcarea sindicală din țara noastră în acel moment. Se pune însă întrebarea : cum se face că, deși la această dată existau 58 de sindicate, la conferință nu au participat decât 29 ? Aceasta se explică prin aceea că organizațiile sindicale erau răspândite în întreaga țară, unele la distanțe mari de București ; o parte dintre ele se înființaseră de curînd, fiind încă slabe din punct de vedere organizatoric, iar altele nu întruneau cifra de 50 de membri pentru a putea trimite măcar un delegat **. Totodată, unele sindicate nu dispuneau încă de suficiente fonduri pentru a-și trimite delegați la conferință.

Dezbaterea în cadrul conferinței a problemelor organizării și propagandei sindicale, a luptei împotriva corporațiilor și a legislației muncitorești, a grevelor și a organizării politice a proletariatului reflecta nivelul la care ajunsese mișcarea muncitorească din țara noastră.

Discuțiile purtate pe marginea acestor probleme au scos în evidență lupta dusă de elementele muncitorești înaintate pentru a imprima rezoluțiilor adoptate un spirit viu, combativ, care să mobilizeze masele

* În legătură cu Conferința sindicală din 1906 vezi pe larg articolul : „Desfășurarea lucrărilor Conferinței sindicale din 1906” de V. David și N. Gh. Munteanu publicat în volumul „50 de ani de la crearea Comisiei generale a sindicatelor din România. 1906—1956”, Ed. C.C.S., 1958.

⁴⁹ Ordinea de zi a conferinței a fost :

- a) Organizarea sindicală ;
- b) Organizarea propagandei ;
- c) Sindicatele și corporațiile ;
- d) Grevele și declararea lor ;
- e) Sindicatele și mișcarea socialistă ;
- f) Întii Mai și sindicatele ;
- g) Legislația muncii („România muncitoare” nr. 25—26, din 20—27 august 1906.)

** În cadrul discuțiilor preliminare privind modul de reprezentare la conferință s-a căzut de acord ca la fiecare 50 de membri să se trimită câte un delegat („Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, culese și adnotate de M. Roller, ediția a II-a completată, Ed. C.G.M. 1947, pag. 330 și 333).

centralizarea organizatorică a mișcării sindicale prin crearea Comisiei generale a sindicatelor din România (C.G.S.R.) și s-a adoptat statutul general al sindicatelor din România, care a constituit îndreptarul, temelia organizării în sindicate a muncitorilor. Statutul a pus la baza luptei sindicale o tactică nouă, tactica unității de acțiune și a dat o linie de conduită comună întregii mișcări muncitorești. Conferința a constituit o tribună de luptă dusă de elementele înaintate împotriva reformiștilor și oportuniștilor. Hotărîrea de a se crea comisii sindicale locale, care aveau să centralizeze sindicatele pe orașe, stabilirea unei linii în ceea ce privește conducerea de către sindicat a luptelor muncitorești și acceptarea în principiu a necesității creării unui partid politic al clasei muncitoare, în ciuda atitudinii potrivnice a elementelor oportuniste, dovedesc rolul jucat de conferința din august 1906 în dezvoltarea ulterioară a luptelor muncitorești.

Răstimpul care a urmat de la conferință și pînă la sfîrșitul anului se caracterizează prin intensificarea creării de noi sindicate, în special în orașele de provincie. În decurs de 4 luni și jumătate au luat ființă încă 32 de noi sindicate, care au recunoscut în unanimitate ca for central Comisia generală a sindicatelor. Se încheia astfel cel de-al doilea an de cînd muncitorii începuseră să se organizeze în sindicate și rezultatele erau din cele mai satisfăcătoare. Tabelul de mai jos oglindește acest proces al creșterii și dezvoltării mișcării sindicale din țara noastră în anii de care ne ocupăm :

SITUAȚIA STATISTICĂ PE ORAȘE A SINDICATELOR ÎNFIINȚATE
ÎN ANII 1905—1906 *

Orașul	1905	1906	Orașul	1905	1906
Alexandria	—	3	Galați	1	7
Bacău	3	2	Iași	—	9
Botoșani	1	1	Tr. Măgurele	—	1
Brăila	—	10	Pașcani	—	2
București	10	15	Ploiești	—	7
Călărași	—	1	Piatra Neamț	—	1
Cîmpina	—	3	Roman	—	1
Constanța	—	5	R. Sărat	—	1
Craiova	—	1	Turnu Severin	1	3
Dorohoi	1	—	Total	17	73

Din tabelul de mai sus reiese că în perioada anilor 1905—1906 procesul creării sindicatelor în țara noastră a cunoscut un ritm intens și susținut. Dacă în 1905, anul creării primelor sindicate, a fost înregistrată

* Tabelul a fost întocmit pe baza statutelor acestor sindicate, a presei muncitorești centrale și locale și a presei burgheze din acea vreme, precum și a altor materiale publicate ulterior.

înființarea a numai 17 sindicate, și acestea numai în 6 orașe, ponderea avînd-o Bucureștiul, în 1906 numărul lor a crescut de peste patru ori, înființîndu-se încă 73 de sindicate. În acest an, mișcarea sindicală nu numai că a cunoscut o creștere serioasă din punct de vedere numeric, dar și din punct de vedere al cuprinderii marii majorități a principalelor orașe ale țării: București, Brăila, Iași, Ploiești, Galați, Constanța, Tr. Severin, Bacău, Alexandria, Cîmpina, Craiova etc. Aceasta demonstrează că propaganda și activitatea elementelor muncitorești înaintate s-au extins de la București și împrejurimi către toate colțurile țării, dovadă fiind cele 90 de sindicate care existau la sfîrșitul anului 1906*.

Cît privește numărul membrilor cuprinși în organizațiile sindicale, la sfîrșitul anului 1906, este destul de greu a da o cifră exactă. Datele parțiale de care dispunem ne permit să apreciem că la sfîrșitul anului 1906 erau organizați în sindicate peste 7 000 de muncitori**.

Creșterea continuă a numărului membrilor de sindicat era rezultatul activității depuse de organizațiile sindicale pentru apărarea intereselor muncitorești, pentru sprijinirea și conducerea unor greve. Un efect pozitiv în acest sens l-a avut și lupta împotriva corporațiilor, ceea ce a dus la scoaterea de sub influența acestora a unui însemnat număr de muncitori.

O importanță deosebită pentru întărirea mișcării sindicale a avut-o crearea, în special în cursul anului 1906, a numeroase sindicate, care reuneau în cadrul lor, pe scară tot mai largă, proletariatul industrial: ceferiști, metalurgiști, petroliști, strungari, muncitori din șantierele navale, mecanici⁵⁰ etc. Trebuie remarcat, de asemenea, că pe lîngă organizarea muncitorilor s-au creat și sindicate ale micilor funcționari comerciali (vînzători în diferite prăvălii, magazine etc.), precum și ale micilor funcționari ai statului⁵¹. În cadrul luptei generale pentru organizarea în sindicate, alături de bărbați, a fost atras și un număr însemnat de femei,

* Considerăm că în mod greșit s-a încetățenit termenul de peste 50 de sindicate, luat după cît se pare dintr-un articol publicat în ziarul „Romînia muncitoare” din 31 decembrie 1906, în care se arăta că în 1905 s-au creat numai 3 sindicate, iar în 1906—48, lucru care nu oglindește realitatea.

** Sindicatul lucrătorilor de încălțăminte din București avea, în iulie 1906, 480 de membri; Sindicatul C.F.R. București avea, în iunie 1906, peste 1 000 de membri; Sindicatele metalurgiștilor și tîmplarilor din Cîmpina aveau la un loc, la mijlocul anului 1906, 1 000 de membri; Sindicatul muncitorilor din șantierul naval și din orașul Tr. Severin avea aproape 500 de membri; Sindicatul R.M.S. avea peste 500 de membri; Sindicatul tîmplarilor din București — peste 500 de membri; Sindicatul lucrătorilor plăpumari din București — peste 300 de membri; Sindicatul lucrătorilor zidari din București avea, în ianuarie 1906, peste 200 de membri; Sindicatul lucrătorilor brutari avea, tot în ianuarie 1906, peste 130 de membri etc.

⁵⁰ Astfel de sindicate au fost: Sindicatul lucrătorilor strungari în fier din București; Sindicatul muncitoresc al lucrătorilor din Șantierul naval Tr. Severin; Sindicatul lucrătorilor în metal din România cu sediul la București; Sindicatele muncitorilor de la C.F.R. din București, Pașcani, Tr. Severin, Ploiești; Sindicatele muncitorilor metalurgiști din Brăila, Galați, Iași, Cîmpina, Bușteni; Sindicatul lucrătorilor cazangii din Ploiești etc.

⁵¹ Sindicatul lucrătorilor comerciali din Bacău; Sindicatul funcționarilor comerciali din București; Sindicatul factorilor telegrafo-poștali din România, cu sediul la București; Sindicatul lucrătorilor funcționari din Brăila.

mai ales în profesiunile și întreprinderile unde se folosea pe scară largă munca femeilor⁵².

Pentru a ne da mai bine seama de componența pe profesii a organizațiilor sindicale existente în anii 1905—1906 dăm mai jos următorul tabel :

SITUAȚIA STATISTICĂ PE PROFESII A SINDICATELOR
ÎN ANII 1905—1906 *

Profesiunea	1905	1906	Profesiunea	1905	1906
C. F. R.	1	3	chelneri	—	3
metalurgiști	1	7	tipografi	—	2
șantieri navale, docheri	—	3	frîghieri	—	3
țimplari-dulgheri, dogari	2	10	sculptori, șlefuitori	1	2
cizmari	2	12	plăpumari	1	1
curelari, tăbăcari	2	2	tapiteri	1	—
zidari, zugravi	—	4	măcelari	—	1
brutari	3	4	funcționari din comerț	1	2
croitori, ceaprazari	—	6	alte profesii	—	6
frizeri, coafori	2	2	Total	17	73

Principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar, care au stat la baza organizațiilor sindicale, au fost înscrise și în statutele acestora, întocmite în majoritatea cazurilor de către Cercul „România muncitoare”. În acest fel s-a asigurat de la început atât unitatea de conținut, cât și obiectivele și sarcinile valabile pentru toate organizațiile sindicale existente sau care urmau a se crea.

În statute se arată că sindicatele sînt organizații muncitorești bazate pe principiul luptei de clasă și al internaționalismului proletar, care își propun ca scop principal, pe lângă înfrățirea și solidarizarea lucrătorilor din ramura respectivă în vederea îmbunătățirii vieții lor morale și materiale, „a ajuta lupta de clasă a întregului proletariat pentru distrugerea exploatarei sub orice formă”⁵³. Statutele prevedeau că sindicatele trebuie să lupte pentru a apăra și susține drepturile membrilor lor : mărirea salariului și scăderea orelor de lucru, apărarea demni-

⁵² Sindicatul lucrătorilor croitori și croitorese din București ; Sindicatul muncitoarelor de la fabrica de chibrituri din București ; Sindicatul R.M.S. ; Sindicatul lucrătorilor și lucrătoarelor frizeri și coafori din București ; Sindicatul lucrătorilor și lucrătoarelor de călătorie și curățătorie chimică din București.

* Tabelul a fost întocmit pe baza statutelor acestor sindicate, a presei muncitorești centrale și locale și a presei burgheze din acea vreme, precum și a altor materiale publicate ulterior.

⁵³ Statutul Sindicatului muncitoresc al lucrătorilor din Șantierul naval din Tr. Severin (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 107) ; Statutul Sindicatului muncitorilor C.F.R. (loc. cit., vol. 245) ; Statutul Sindicatului lucrătorilor de încălțăminte din București (loc. cit., vol. 97) etc.

Sindicatul lucrătorilor de încălțăminte din România

Carte de Membru

No. 423

Secțiunea sașă filială Tr. Severin

Numărul curent al foaiei 4 73

No. de înscriere al carnetului 423

Numele și prenumele Vasile

Profesiune specialitatea Cusător

Locul nașterii Băilești județul Bihor

Țara România anul 1882

Luna ziua

Data înscrierii 23 Septembrie

Cotizația săptămînală a 25 bani

Secretar,

SINDICATUL TURNU-SEVERIN

Stampila

Carnet de membru al Sindicatului lucrătorilor de încălțăminte
din Tr. Severin, înființat în septembrie 1906

tății omenești, plasarea în producție a celor fără de lucru, condiții mai omenești de lucru în ateliere, plata la timp a salariilor, ajutor în caz de lipsă de lucru și cînd sînt în grevă, în cazuri de boală, de moarte și la bătrînețe⁵⁴. Statutele prevedeau, de asemenea, acordarea de ajutor membrilor care plecau în alte localități în căutare de lucru⁵⁵.

Privitor la drepturile și îndatoririle membrilor de sindicat, în toate statutele se arăta că toți muncitorii, fără deosebire de naționalitate, sex, vîrstă sau religie, indiferent de breasla din care făceau parte, puteau intra în sindicat. Dacă un lucrător devenea patron, el era exclus din organizație⁵⁶. În statute se stabilea taxa pe care muncitorii erau datori a o plăti la intrarea în sindicat, cit și cotizația săptămînală ce trebuia achitată de fiecare membru. După crearea în august 1906 a Comisiei generale a sindicatelor, în toate statutele a fost înscrisă prevederea vîrsării unei cote de 5 la sută din veniturile fiecărui sindicat la C.G.S.R.⁵⁷. Totodată, fiecare membru avea dreptul de a vota, a alege și a fi ales. Statutele prevedeau că „membrii sînt datori a căuta pe toate căile posibile a face propagandă pentru a înscrie pe toți muncitorii în sindicat”⁵⁸. Statutele prevedeau că vor fi excluși din sindicat cei care vor cauza pagube organizației, cei care nu vor plăti cotizația timp de 6 luni, cit și cei care în caz de grevă parțială sau totală nu vor părăsi lucrul⁵⁹.

În legătură cu declararea grevelor, în majoritatea statutelor se prevedea că atunci cînd un membru sau mai mulți membri de sindicat erau îndepărtați din atelier, pe motiv că au susținut o cauză a muncitorilor, toți ceilalți membri erau datori să intervină pentru reprimirea din nou la lucru, fără rețineri de salariu, a acestora, la nevoie trecîndu-se chiar la declararea grevei de simpatie sau a grevei generale⁶⁰.

În ceea ce privește ridicarea nivelului cultural, statutele prevedeau ținerea periodică de întruniri, conferințe, amenajarea de biblioteci, abo-

⁵⁴ Statutul Sindicatului lucrătorilor tîmplari din București (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 87); Statutul Sindicatului breslelor unite din orașul Birlad (loc. cit., vol. 173); Statutul Sindicatului lucrătorilor tapițeri din București (loc. cit., vol. 107) etc.

⁵⁵ Statutul Sindicatului muncitoresc al lucrătorilor din Șantierul naval din Tr. Severin (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 171); vezi și statutele celorlalte sindicate.

⁵⁶ Statutul Sindicatului Uniunea factorilor telegrafo-poștali (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 143); Statutul Sindicatului lucrătorilor tîmplari din București (loc. cit., vol. 87); Statutul Sindicatului lucrătorilor și lucrătoarelor de călătorie și curățătorie din București (loc. cit., vol. 143); Statutul Sindicatului lucrătorilor chelneri (loc. cit., vol. 171) etc.

⁵⁷ Statutul Sindicatului breslelor unite din Birlad (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 173); Statutul Sindicatului lucrătorilor și lucrătoarelor de călătorie și curățătorie din București (loc. cit., vol. 143) etc.

⁵⁸ Statutul Sindicatului muncitoresc al lucrătorilor din Șantierul naval din Tr. Severin (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 171) etc.

⁵⁹ Statutul Sindicatului muncitorilor C.F.R. (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 245); Statutul Sindicatului lucrătorilor chelneri din București (loc. cit., vol. 171); Statutul Sindicatului Uniunea factorilor telegrafo-poștali (loc. cit., vol. 143) etc.

⁶⁰ Statutul Sindicatului lucrătorilor tapițeri din București (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 107); Statutul Sindicatului lucrătorilor tîmplari din București (loc. cit., vol. 87); Statutul Sindicatului lucrătorilor de încălțăminte din București (loc. cit., vol. 97) etc.

namente la ziare și reviste cu caracter muncitoresc, strângerea și dezvoltarea relațiilor cu sindicatele din țară și din străinătate. Mai era prevăzut, de asemenea, recunoașterea de către toate sindicatele a ziarului „România muncitoare” ca organ de publicitate și ca ziar oficial⁶¹.

Drept mărturie a solidarității de luptă internaționale, statutele tuturor sindicatelor aveau înscrisă recunoașterea zilei de 1 Mai ca sărbătoare a muncii, fiecare sindicat avînd ca emblemă drapelul de culoare roșie, simbol al luptei pentru dezrobirea clasei muncitoare⁶².

Înscrierea în statute a drepturilor și îndatoririlor membrilor organizațiilor sindicale, concretizarea sarcinilor fiecărei organizații sindicale în parte și măsurile ce urmau a fi luate în diferite ocazii au avut o importanță deosebită în strângerea organizată a rîndurilor muncitorilor în lupta împotriva exploatarei capitaliste. Prevederile statutelor reflectau creșterea conștiinței de clasă a proletariatului organizat în sindicate, constituind, prin conținutul lor, un mijloc eficace de atragere la organizare a noi pături de muncitori.

*

Activitatea sindicatelor pe linia întăririi lor organizatorice și a caracterului lor de clasă s-a făcut simțită nu numai pe linia organizării muncitorilor, ci și în activitatea de zi cu zi pentru apărarea intereselor lor. Ele au desfășurat acțiuni susținute pentru mărirea salariilor⁶³, pentru reducerea orelor de muncă⁶⁴, pentru plata la timp a salariilor⁶⁵, împotriva purtărilor samavolnice ale patronilor și cozilor lor de topor⁶⁶, a muncii excesive, pentru condiții mai bune de muncă și de trai⁶⁷ și pentru repaus duminical⁶⁸.

Totodată sindicatele au desfășurat activitate în direcția mobilizării muncitorilor organizați și neorganizați la întruniri, manifestații și demonstrații organizate cu ocazia zilei de 1 Mai, împotriva corporațiilor și a legii meseriilor, a abuzurilor și samavolniciilor autorităților

⁶¹ Statutul Sindicatului muncitoresc al lucrătorilor din Șantierul naval din Tr. Severin (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 171); Statutul Sindicatului muncitorilor metalurgiști din Cîmpina și împrejurimi (loc. cit., vol. 176) etc.

⁶² Statutul Sindicatului muncitorilor brutari din Iași (Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 156); Statutul Sindicatului breslelor unite din Birlad (loc. cit., vol. 173); Statutul Sindicatului lucrătorilor cazangii din Ploiești (loc. cit., vol. 217) etc.

⁶³ „România muncitoare” din 13 și 27 martie 1905; 18 noiembrie 1905, 5—12 martie 1906, 23—30 aprilie 1906; „Dimineața” din 3 mai 1906; „România muncitoare” din 21—28 mai 1906, 4—11 iunie 1906, 17—24 septembrie 1906, 24—31 decembrie 1906.

⁶⁴ „România muncitoare” din 26 iunie, 24 iulie, 28 august și 18 noiembrie 1905; „Dimineața” din 19 mai 1906; „România muncitoare” din 7—14 mai, 4—11 iunie, 17—24 septembrie și 19—26 noiembrie 1906.

⁶⁵ „România muncitoare” din 28 (4) mai, 17—24 septembrie și 24—31 decembrie 1906.

⁶⁶ „România muncitoare” din 4—11 iunie, 25 iunie, 1 octombrie, 19 noiembrie, 10—18 decembrie și 24—31 decembrie 1906.

⁶⁷ „România muncitoare” din 21 mai, 18—25 iunie și 10—17 septembrie 1906.

⁶⁸ „România muncitoare” din 4—11 iunie, 10—17 septembrie și 8—15 octombrie 1906; „Presa economică” din 8 iunie 1906.

burghezo-moșierești. Asemenea demonstrații au avut loc la București, Constanța, Iași, Tr. Severin, Brăila, Ploiești, Pașcani, Cîmpina⁶⁹ etc. Punctul culminant a fost atins la sfîrșitul anului 1906, cînd C.G.S.R. și cercurile „Romînia muncitoare” au publicat un apel comun, în care toate organizațiile sindicale din țară erau chemate la luptă, la mari mitinguri și întruniri împotriva corporațiilor și a legii meseriilor⁷⁰. Aceste întruniri de protest au început la 3 decembrie 1906 în București, unde 4 000 de muncitori au manifestat împotriva corporațiilor și a măsurilor samavolnice luate de autorități împotriva muncitorilor organizați în sindicate⁷¹.

Aceste manifestații erau un răspuns al muncitorilor la măsurile samavolnice ale patronilor, sprijiniți de poliție și armată, îndreptate împotriva organizațiilor sindicale. Interzicerea întrunirilor, arestarea și maltratarea muncitorilor mai combativi, concedierile, neplata la timp a salariilor, amenințarea cu expulzarea unor cetățeni romîni, dar de altă naționalitate erau metode folosite deseori de către capitaliști și autorități pentru a dezorganiza și distruge organizațiile sindicale și a înfrînge voința de luptă a muncitorilor. Astfel, patronii din Piatra Neamț au amenințat cu concedierea pe muncitorii organizați în sindicat, cu scopul de a-i determina să părăsească organizația lor⁷². Același lucru s-a petrecut și în cazul muncitorilor tîmplari, croitori, cizmari și chelneri din București, Iași, Galați, Ploiești, Constanța⁷³. În unele cazuri, cum a fost la Constanța și Cîmpina⁷⁴, muncitorii organizați au fost hărțuiți de către patroni, înjosiți și acuzați ca instigatori, fiind dați afară de la lucru. Alte ori, cum s-a întîmplat la Brăila, Bacău și Tr. Severin⁷⁵, furia neputincioasă a acestora era îndreptată împotriva celor bănuiați că ar face propagandă printre muncitori în direcția organizării lor în sindicat. Unii patroni, ca, de pildă, cel al atelierului de tîmplărie Smidingher⁷⁶, au mers pînă acolo încît au amenințat cu împușcarea pe muncitorii organizați în sindicat.

Măsuri speciale au fost luate împotriva muncitorilor organizați din întreprinderile statului. Așa, de exemplu, la P.T.T. București, unii factori poștali au fost mutați „disciplinar” în provincie, amendați, amenințați cu concedierea și maltratați pe motiv că erau membri ai organizației sindicale⁷⁷.

În unele cazuri, în urma cererii patronilor, împotriva muncitorilor organizați au intervenit direct poliția și armata. La Constanța, București și Iași⁷⁸, unii muncitori au fost arestați și bătuiți, iar alții, amenințați cu

⁶⁹ „Romînia muncitoare” din 24 aprilie, 24 iulie și 11 decembrie 1905; din 19—26 martie, 17—23, 23—30 aprilie, 13 august și 10—18 decembrie 1906; „Dimineața” din 12 decembrie 1906.

⁷⁰ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, culese și adnotate de M. Roller, ediția a II-a completată, Ed. C.G.M. 1947, pag. 350.

⁷¹ „Romînia muncitoare” din 10—18 decembrie 1906.

⁷² „Romînia muncitoare” nr. 38, din 19—26 noiembrie 1906.

⁷³ „Romînia muncitoare” din 28 (4) mai, 11—18 iunie și 19—26 noiembrie 1906.

⁷⁴ „Romînia muncitoare” din 28 (4) mai și 6 august 1906.

⁷⁵ „Romînia muncitoare” din 13 august, 10—17 și 24 septembrie 1906.

⁷⁶ „Romînia muncitoare” din 16—23 iulie 1906.

⁷⁷ „Romînia muncitoare” din 19—26 noiembrie 1906.

⁷⁸ „Romînia muncitoare” din 31 iulie 1905, 11—18 iunie și 19—26 noiembrie 1906.

expulzarea pentru a fi determinați să declare că se retrag din sindicat. În alte cazuri, ca, de pildă, ale muncitorilor țimplari și metalurgiști din Galați, croitori și tăbăcari din București ⁷⁹, s-a trecut la închiderea sediilor sindicatelor sau la împiedicarea întrunirilor organizate de sindicat. Cît privește muncitorii din porturi, care începuseră a pași pe calea organizării, Inspectoratul general al porturilor atrăgea atenția căpităniilor că acestea „trebuie să se conducă cu mare strictețe cu muncitorii din port” ⁸⁰.

Acțiunile patronilor, poliției și armatei nu puteau însă bara drumul pe care pornise proletariatul din România. Măsurile represive ale patronilor și autorităților burghezo-moșierești nu făceau decît să adîncească contradicțiile de clasă, să dezvolte lupta proletariatului și a maselor asuprite pentru apărarea drepturilor lor, pentru crearea și întărirea organizațiilor lor.

Nemulțumirea maselor muncitoare exploatare și asuprite, contradicțiile dintre exploatați și exploatare, dintre muncă și capital au dus în nenumărate rinduri la ridicarea muncitorilor la luptă grevistă. În anul 1905 și în special în 1906 aproape întreaga țară a fost străbătută de un adevărat val de greve organizate și sprijinite, în bună măsură, de către organizațiile sindicale muncitorești.

În cursul anului 1905 au avut loc o serie de greve ale muncitorilor tăbăcari, cizmari, fierari, țimplari, tipografi, ceferiști, tapițeri etc. în București, Ploiești, Craiova, Iași, Cîmpina, R. Vilcea, Botoșani, Bacău, Brăila, Tr. Severin. Ele au avut în general un caracter restrîns și uneori spontan, datorită faptului că numărul sindicatelor create era mic, acestea nereușind să mobilizeze alături de muncitorii organizați și masa celor încă neorganizați. Pe de altă parte, unii muncitori mai erau încă sub influența corporațiilor, organizații reacționare care căutau să-i abată de la calea luptei revoluționare.

Cu toate acestea, cele 34 de greve, care au avut loc în cursul anului 1905, au constituit o școală de educare a proletariatului din țara noastră, de antrenare la luptă a noi pături de muncitori, care datorită influențelor patronale stătuseră pînă atunci inactive.

Înființarea de noi sindicate și întărirea lor, creșterea numărului muncitorilor organizați și intensificarea muncii de propagandă au permis sindicatelor ca în cursul anului 1906 să se situeze în fruntea a numeroase greve și să orienteze lupta muncitorilor spre forme noi, superioare, ca, de pildă, greva generală care cuprindea pe toți muncitorii din aceeași ramură de producție. Grevele generale au marcat trecerea de la acțiuni răzlețe, dintr-un singur atelier sau întreprindere, la mișcări organizate, de masă.

Referindu-se la starea de spirit ce domnea în rîndurile muncitorilor la mijlocul anului 1906, și demascînd, totodată, regimul burghezo-

⁷⁹ „România muncitoare” din 6 august, 3—10 septembrie și 17—24 decembrie 1906.

⁸⁰ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 049, fila 20.

moșieresc, în frunte cu monarhia, într-un articol publicat în ziarul „Dimineața” se arăta că „grevele numeroase din timpul din urmă sînt o dovadă cît de mult suferă muncitorimea în al 40-lea an de domnie a regelui Carol I. Muncitorimea se pare că a ținut să protesteze, declarînd în acest an jubiliar mai multe greve ca oricînd”⁸¹. Acest lucru era de fapt ilustrat de cele 146 de greve care au avut loc în cursul anului 1906, anul cu cele mai multe greve înregistrate la începutul secolului al XX-lea.

Prima grevă generală, organizată și sprijinită de sindicat, care a durat 12 zile, a fost aceea a lucrătorilor cizmari din atelierele și fabricile din București, izbucnită în aprilie 1906⁸², la care au luat parte 6 000 de muncitori. De remarcat este faptul că atît în cazul acestei greve, cît și în multe altele a existat un comitet de acțiune care a organizat ajutoarea materială a greviștilor și, totodată, a întreprins acțiuni menite să zădărnicească uneltirile patronilor care urmăreau să spargă greva. Solidaritatea muncitorilor din București și a celor din țară cu greviștii⁸³ a dus, în ciuda măsurilor teroriste, la victoria muncitorilor cizmari.

Succesul muncitorilor cizmari din București a contribuit la întărirea autorității sindicatului lor și a slujit drept semnal de intrare în acțiune, în lunile care au urmat, a lucrătorilor cizmari din Craiova⁸⁴, Focșani, Buzău, Giurgiu, Ploiești, Pașcani, Calafat, Rîmnicu Vilcea, Roșiorii de Vede, Alexandria⁸⁵.

O altă mare acțiune grevistă din cursul anului 1906 a fost aceea a lucrătorilor tîmplari din București. Printr-o acțiune energică, muncitorii tîmplari, conduși de sindicatul lor, au împiedicat spargerea grevei de către patroni, sprijiniți de autoritățile polițienești⁸⁶. După 6 săptămîni de luptă, muncitorii au reușit să impună patronilor un regulament de muncă⁸⁷, care prevede o serie de clauze avantajoase pentru lucrători⁸⁸.

Urmînd pilda muncitorilor tîmplari, au intrat în grevă lucrătorii de la toate atelierele și fabricile de mobilă de fier din București, lucrătorii de la Uzina „Fernic” din Galați și lucrătorii din port⁸⁹, lucrătorii tăbă-

⁸¹ „Dimineața” din 8 august 1906.

⁸² „Țara” din 13 aprilie 1906; vezi și „Dimineața” din 12 aprilie 1906.

⁸³ „Romînia muncitoare” nr. 8, din 23 aprilie 1906.

⁸⁴ „Protestarea” din 3 mai 1906 și „Dimineața” din 4 mai 1906.

⁸⁵ „Romînia muncitoare” din 21—28 mai și 4—11 iunie; „Meseriașul romîn” din 7 mai 1906.

⁸⁶ „Dimineața” din 3 mai 1906.

⁸⁷ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., cota M. M. 1907, inventar nr. 2 042, documentul nr. 6.

⁸⁸ Regulamentul de muncă pe care patronii au fost nevoiți să-l accepte prevedea între altele: desființarea lucrului cu bucata în toate atelierele și fabricile; fixarea zilei de lucru la 9 ore, plata salariului să se facă pe zi, nu pe oră; stabilirea unui salariu minim de 4 lei pe zi; plata salariilor să se facă în fiecare sîmbătă seara; orele suplimentare se vor plăti cu 40% mai mult; respectarea repausului duminical; nici un lucrător nu va fi concediat fără a fi înștiințat cu 15 zile înainte; angajarea lucrătorilor se va face prin biroul de plasare al sindicatului („Romînia muncitoare” nr. 10, din 7—14 mai 1906). Asemenea regulamente de muncă au reușit să impună și lucrătorii croitori din Alexandria („Romînia muncitoare” din 8—15 octombrie 1906), lucrătorii brutari din Brăila („Romînia muncitoare” din 7—14 ianuarie 1907) etc.

⁸⁹ „Romînia muncitoare” nr. 15, din 11—18 iunie 1906.

cari din Ploiești⁹⁰, muncitorii minieri din Asău (Bacău)⁹¹, lucrătorii brutari din Slatina⁹², lucrătorii tipografi din Galați⁹³, lucrătorii tipografi din București⁹⁴ etc.

Între marile lupte greviste care au avut loc în cursul anului 1906 un ecou însemnat l-au avut grevele din întreprinderile statului din București, însoțite de mari demonstrații de stradă. Astfel au fost: greva de o lună de zile a factorilor poștali⁹⁵, greva lucrătoarelor de la Regie⁹⁶ și a muncitorilor de la fabrica de chibrituri⁹⁷, care, în ciuda măsurilor arbitrare ale administrației și a intervenției brutale a poliției și armatei, s-au soldat cu câștig de cauză parțial pentru muncitori⁹⁸.

În lupta grevistă din anii 1905—1906, muncitorii au avut de făcut față, pe lângă greutățile și privațiunile de ordin economic, și încercărilor patronilor de a sparge sau înăbuși grevele, cu ajutorul direct al poliției și armatei. Astfel, în timpul grevei de la Șantierele navale din Tr. Severin, direcția, prin nenumărate avice, a amenințat că în cazul nereluării lucrului șantierul va fi închis, iar muncitorii vor fi concediați în masă, unii membri din comitetul sindical fiind vizați de către poliție cu expulzarea⁹⁹. Asemenea samavolnicii s-au petrecut și în cazul grevei de la Pavilionul expoziției din București¹⁰⁰ și al grevei lucrătorilor cizmari din Ploiești¹⁰¹, unde poliția și armata, la cererea patronilor și antreprenorilor, au bătut și maltratată pe muncitori pentru a-i determina să reia lucrul. În alte cazuri, cum a fost greva din portul Galați, pentru a înfrînge dîrzenia muncitorilor și a lovi în organizația lor sindicală, poliția a trecut la arestarea și expulzarea unor muncitori, iar guvernul a pus la dispoziție armata pentru a înlocui pe greviști¹⁰².

Fapte asemănătoare de terorizare și intimidare a muncitorilor greviști s-au petrecut și cu ocazia grevei de la Regie¹⁰³, a lucrătorilor cizmari din București¹⁰⁴ și Bacău¹⁰⁵, a lucrătorilor tipografi din București¹⁰⁶, brutari din Iași¹⁰⁷ etc.

Măsurile samavolnice ale patronilor și teroarea exercitată de organele de represiune burghezo-moșierești prin bătăi, arestări, înlocuirea greviștilor cu armată, amenințarea cu expulzarea nu au putut slăbi fron-

⁹⁰ „Meseriașul român” din 21 mai 1906.

⁹¹ „România muncitoare” nr. 1, din 5—12 martie 1906.

⁹² „Meseriașul român” din 11 iunie 1906.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ „România muncitoare” nr. 22, din 30 (6) iulie 1906.

⁹⁵ „Presa economică” din 8 iunie 1906; „România muncitoare” nr. 20, din 16—23 iulie 1906.

⁹⁶ „România muncitoare” nr. 23, din 6 august 1906.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ „România muncitoare” nr. 24, din 13 august 1906.

⁹⁹ „România muncitoare” nr. 14, din 4—11 iunie 1906.

¹⁰⁰ „România muncitoare” nr. 8, din 22—30 aprilie 1906.

¹⁰¹ „România muncitoare” nr. 22, din 30 (6) iulie 1906.

¹⁰² „Înainte” (Galați) din 24 iulie 1906; „Dimineața” din 25 iulie 1906.

¹⁰³ „România muncitoare” nr. 24, din 13 august 1906.

¹⁰⁴ „România muncitoare” nr. 29, din 17—24 septembrie 1906.

¹⁰⁵ „România muncitoare” nr. 33, din 16—23 octombrie 1906.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ „România muncitoare” nr. 38, din 19—26 noiembrie 1906.

tul de luptă al muncitorilor, care au reușit să impună o serie de revendicări pentru îmbunătățirea nivelului lor de trai.

Pentru a avea o imagine mai clară a mișcării greviste din România în anii 1905—1906, dăm mai jos următorul tabel :

SITUAȚIA STATISTICĂ A GREVELOR PE ORAȘE
ÎN ANII 1905—1906 *

Orașul	1905	1906	Orașul	1905	1906
Alexandria	—	3	Găești	—	1
Bacău	1	8	Giurgiu	—	1
Botoșani	1	—	Huși	—	1
Brăila	2	7	Iași	2	9
București	19	69	Lănceni	—	1
Buzău	—	4	Tr. Măgurele	—	1
Calafat	—	1	Pașcani	—	3
Călărași	—	1	Ploiești	3	7
Cîmpina	—	2	Roșiori de Vede	—	1
Comarnic	—	1	R. Sărat	—	1
Constanța	—	1	Tr. Severin	1	2
Craiova	3	5	Sinaia	—	1
Dorohoi	—	1	Slatina	—	2
Focșani	—	1	Sulina	—	1
Galați	1	7	Tirgoviște	—	1
			R. Vilcea	1	2
			Total	34	146

Față de cele 34 de greve care au avut loc în 1905, în anul 1906 numărul lor a crescut de peste patru ori, atingînd cifra de 146. Pe primul loc s-a situat Bucureștiul, cu un număr de 88 de greve, aceasta datorită faptului că aici existau numărul cel mai mare de muncitori și un număr apreciabil de sindicate puternice, în fruntea cărora se găseau elementele cele mai conștiente și mai înaintate. Important de reținut este faptul că în 1905 mișcarea grevistă a cuprins un număr de 10 orașe, pentru ca un an mai târziu să se extindă într-un număr de 31 orașe, chiar dintre acelea mai mici, cu un număr restrîns de muncitori.

Cele 180 de greve care au avut loc în anii 1905—1906 au antrenat la luptă, datorită în bună parte activității desfășurate de sindicate al

* Tabelul a fost întocmit pe baza dărilor de seamă ale sindicatelor, a presei muncitorești centrale și locale și a presei burgheze din acei ani, cît și a unor lucrări apărute ulterior.

căror rol conducător se făcea tot mai mult simțit, o masă apreciabilă de muncitori de toate categoriile și din aproape toate ramurile economice.

Folosirea grevei ca armă de luptă împotriva exploatării capitaliste a însemnat un pas important în întărirea caracterului de clasă al organizațiilor sindicale.

Faptul că organizațiile sindicale s-au preocupat de mobilizarea muncitorilor la lupta grevistă, că i-au sprijinit, atât moral cât și material, că au dus tratative cu patronii, semnând chiar unele regulamente de muncă, demonstrează creșterea prestigiului lor în rîndul clasei muncitoare și rolul pe care îl jucau ele în lupta împotriva capitaliștilor.

Grevele din anii aceștia au fost o școală pentru muncitorimea din țara noastră, ele călind-o în luptă, învățînd-o că nu izolat, ci în mod unitar, prin solidaritate proletară, prin luptă consecventă se va putea elibera de sub jugul exploatării capitaliste. Așa cum arată V. I. Lenin, „...grevele deprind pe muncitori să se unească, grevele le arată că numai în comun pot ei lupta împotriva capitaliștilor, grevele învață pe muncitori să se gîndească la lupta întregii clase muncitoare împotriva întregii clase a fabricanților și împotriva guvernului autocrat, polițienesc”¹⁰⁸.

★

Crearea sindicatelor în anul 1905, bazate pe principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar, reprezintă o cucerire de seamă a clasei muncitoare din România. Ele au fost un rezultat al luptei muncitorilor, o etapă superioară pe drumul parcurs de organizațiile profesionale, de la simple societăți de ajutor reciproc la organizații de clasă și de luptă ale proletariatului.

Apărute în condițiile imperialismului, într-o perioadă cînd lupta de clasă a proletariatului din țara noastră era în creștere, syndicatele s-au manifestat de la început ca organizații combative, care au împletit deseori lupta pentru revendicări economice cu lupta generală împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru libertăți democratice.

Condițiile obiective din țara noastră, la care s-au adăugat învățămintele trase de pe urma dezorganizării partidului de către „generoși” în 1899, au făcut ca muncitorii să se orienteze, în 1905—1906, mai întîi spre syndicate, de altfel și mai accesibile, spre a pune mișcării o bază proletară de masă.

Syndicatele create în anii 1905—1906, prin activitatea desfășurată în direcția educării muncitorilor în spiritul luptei hotărîte împotriva exploataților, a corporațiilor și a legii reacționare a meseriilor, a apărării intereselor de zi cu zi ale proletariatului, a organizării și sprijinirii numeroaselor greve care au avut loc, au cuprins tot mai mulți muncitori din majoritatea orașelor țării, luînd un adevărat caracter de masă.

Crearea a numeroase syndicate în toată țara, sporirea numărului muncitorilor organizați, dezvoltarea mișcării greviste a proletariatului

¹⁰⁸ V. I. Lenin : „Despre syndicate. 1895—1923”, Ed. C.C.S. 1958, pag. 94.

au făcut să se simtă tot mai mult nevoia creării unui organ central care să conducă lupta generală a proletariatului. Conferința sindicatelor și cercurilor socialiste din august 1906 a avut rolul de a crea acest organ central sindical — Comisia generală a sindicatelor din România — și de a vota Statutul general al sindicatelor, punându-se astfel capăt răzlețirii care caracteriza până atunci mișcarea sindicală.

Existența în țara noastră a unor cercuri socialiste încă slabe și lipsa unui partid politic muncitoresc au făcut ca în cadrul mișcării sindicale să se manifeste anumite tendințe reformiste, de limitare a luptelor muncitorilor la revendicări înguste, pur economice, de îndepărtare a proletariatului de la problemele politice generale, de subapreciere a luptei pentru crearea propriului său partid politic.

Împotriva ideilor reformiste s-au ridicat însă elementele muncitorești înaintate, susținute de masa largă a proletariatului.

Mișcarea sindicală din țara noastră din anii 1905—1906 s-a caracterizat prin creșterea ei mai mult în lărgime, urmînd ca în anii următori lupta să fie dusă mai ales pentru întărirea organizațiilor existente și crearea de noi sindicate.

Greva muncitorilor metalurgiști de la Fabrica „Metaloglobus” — București

(decembrie 1939 — ianuarie 1940)

A. NYIRI

Dezlănțuirea în septembrie 1939 a celui de-al doilea război mondial a înrăutățit brusc situația maselor populare nu numai în țările beligerante, ci și în acele țări care inițial nu intraseră în război. Din primele zile ale războiului mondial, consecințele acestuia au început să se facă simțite și în România, atât în viața ei economică, cât și în cea politică. A crescut vertiginos scumpetea, care a dus la înrăutățirea considerabilă a stării materiale a maselor populare, lucru recunoscut chiar și de presa burgheză¹.

Deosebit de greu s-a răsfrint scumpetea asupra situației muncitorilor, ale căror salarii au rămas aceleași „...traitul celor mulți devine insuportabil”² — relatea în legătură cu această situație „Lumea nouă”

În unele ramuri ale industriei, datorită lipsei de materii prime, care erau aduse înainte de războiul mondial de peste hotare, are loc o restrângere a producției; ca urmare, în industria textilă se fac concedieri și se accentuează șomajul³. În același timp, în întreprinderile care nu au suferit de lipsa de materii prime, patronii au intensificat exploatarea muncitorilor prin mărirea zilei de muncă⁴. Au fost introduse orele suplimentare fără aplicarea principiului „plată suplimentară pentru munca suplimentară”, ci după tarifele obișnuite⁵.

Situația materială a maselor s-a înrăutățit și mai mult datorită politicii burgheziei și moșierimii române, care, în vederea intensificării pregătirilor războiului antisovietic, au mărit, sub pretextul „necesităților apărării”, cheltuielile militare. Pentru acoperirea acestor cheltuieli au fost introduse o serie întreagă de impozite noi, directe și indirecte, inclusiv așa-numitul „împrumut pentru înzestrarea armatei”⁶.

¹ Vezi „Universul” din 30 octombrie 1939.

² „Lumea nouă” din 5 noiembrie 1939.

³ Despre concedieri și trecerea la un număr restrins de ore pe săptămână relatează „Lumea nouă” din 2 octombrie 1939, din 28 noiembrie 1939 și altele.

⁴ Astfel a fost adoptată o lege specială, conform căreia ziua de muncă a crescut la început cu 2 ore; a fost legiferată munca de noapte pentru femei și tineret; în întreprinderile legate într-un fel sau altul de înzestrarea armatei, patronii aveau voie să mărească ziua de lucru nelimitat. (Vezi „Argus” din 28 septembrie 1939, din 2 octombrie 1939 și „Monitorul oficial” din 19 octombrie 1939).

⁵ „Scinteia” din 8 septembrie 1939.

⁶ „Argus” din 17 noiembrie 1939. Decret-lege cu privire la emiterea bonurilor pentru înzestrarea armatei.

care au redus și mai mult veniturile muncitorilor și ale țărănimii muncitoare.

La scăderea bruscă a nivelului de trai al maselor au contribuit mult și concentrările masive făcute din rindurile oamenilor muncii, datorită cărora multe familii au rămas fără susținătorii principali. Legislația burgheză, stabilind formal dreptul muncitorilor concentrați la jumătate de salariu, a știrbit acest drept printr-o serie de condiții⁷.

Înrăutățirea situației maselor de muncitori contrasta în mod flagrant cu situația claselor dominante, care, profitând de condițiile războiului mondial, și-au sporit considerabil veniturile și „prin impunerea muncitorilor de a intensifica munca, de a lucra mai multe ore, de a acoperi lipsa mîinii de lucru, ce s-a produs în urma concentrărilor, prin comenzile pentru armată crescute în urma concentrărilor”⁸.

Scăderea nivelului de trai al maselor era însoțită de întărirea asupririi politice. Invocînd necesitatea „păcii interne” în condițiile pericolului unui război, clasele dominante au emis o serie de legi menite ca, prin măsuri represive⁹, prin înșelarea și amăgirea maselor¹⁰, să stăvilească lupta de clasă. În același scop au fost create, încă de la instaurarea dictaturii regale, breslele, care, cuprinzînd „întreaga viață culturală, profesională și economică a muncitorilor”¹¹, să canalizeze toate nemulțumirile pe făgașul tratativelor „pașnice” și să le rezolve în spiritul „armoniei de clasă” — cu alte cuvinte în interesul patronilor. Clasele dominante nu au reușit însă să-și atingă scopul urmărit prin crearea breslelor, deoarece, datorită eforturilor depuse de P.C.R., multe dintre acestea au fost transformate în organe de luptă ale muncitorilor. Prin intermediul breslelor, imbinînd munca legală cu cea ilegală, comuniștii au condus o serie întreagă de acțiuni pentru îmbunătățirea situației materiale a muncitorilor, împotriva pregătirilor războiului antisovietic.

În cadrul măsurilor luate de către autoritățile burghezo-moșierești împotriva mișcării muncitorești, un loc important ocupa prigoana împotriva partidului comunist, care a fost nevoit să lupte în condițiile unei adînci ilegalități. Era reprimată orice încercare de a organiza acțiuni politice sau economice. Pătrunderea în conducerea partidului a unor elemente dușmănoase în frunte cu Foriș a îngreunat și mai mult desfășurarea luptei. Activității partidului în rindurile maselor de muncitori îi puneau piedici și șefii reformiști ai social-democrației de dreapta, care ocupau posturi de conducere în multe bresle. Datorită

⁷ „Monitorul oficial” nr. 9, din 11 ianuarie 1940.

⁸ „Lupta de clasă” nr. 7, din decembrie 1939.

⁹ Vezi, în legătură cu aceasta, modificarea legii pentru apărarea ordinii de stat. Prin această lege au fost introduse pedepse noi și mărite altele pentru orice încălcare a „ordinii” de stat burghezo-moșierești. („Universul” din 8 octombrie 1939).

¹⁰ Vezi, de exemplu, decretul-lege pentru stabilirea salariului minimal. („Monitorul oficial” din 1 noiembrie 1939.) El a fost prezentat de cercurile burgheze ca un decret întocmit, chipurile, în favoarea maselor, deoarece el ar „limita” posibilitatea capitaliștilor de a micșora salariile muncitorilor. În realitate însă, stabilirea unui minim de salariu în condițiile scumpetei crescînde însemna menținerea aceluiași salariu de mizerie, neținînd seamă de ridicarea continuă a costului de trai, adică scăderea permanentă a salariului real.

¹¹ Din circulara Ministerului Muncii, „Buletinul muncii”, anul XIX, vol. III, 1939, pag. 959.

acestor condiții de luptă, în perioada la care ne referim, în România au avut loc numai acțiuni parțiale ale maselor muncitoare, ele fiind în general mai restrinse decât în etapele anterioare ale mișcării muncitorești din țara noastră de dinainte de instaurarea dictaturii regale.

În ciuda condițiilor grele, partidul comunist a reușit totuși să organizeze o serie de acțiuni greviste. Chiar statisticile burgheze, care trec sub tăcere în mod intenționat multe acțiuni importante ale clasei muncitoare, confirmă că în 1939 au avut loc 18 greve și 300 de conflicte latente, numărul participanților la aceste conflicte fiind de 69 607¹². Nu este lipsit de interes să remarcăm că Inspectoratul general al muncii, enumerând grevele importante din 1939, „uită” tocmai greva de la „Metaloglobus”, una dintre cele mai importante prin caracterul ei, cu cel mai mare număr de participanți¹³. Faptul că statistica burgheză micșorează numărul grevelor reiese și din datele siguranței. Dintr-o notă scrisă la sfârșitul anului 1939 reiese că numai în București au fost 24 de greve¹⁴.

Pentru conducerea mai bună a luptei muncitorilor, pentru menținerea și întărirea legăturilor partidului cu masele, P.C.R. a atras din nou atenția cadrelor sale asupra necesității intensificării muncii în întreprinderile industriale. La plenara a VI-a a C.C. al P.C.R. (iunie 1939) se sublinia că „principala bază de muncă a comuniștilor trebuie să fie întreprinderea”. Accentuarea acestei probleme ridicate de către P.C.R. cu mulți ani înainte a fost necesară în legătură cu organizarea breslelor pe ramuri de producție, lucru ce ar fi putut să sustragă atenția comuniștilor de la întreprinderi spre sediile breslelor¹⁵.

În condițiile regimului de dictatură regală, care reprima singeros orice acțiune politică, partidul comunist a pus accentul, în ceea ce privește mișcarea grevistă, pe organizarea luptelor economice, revendicative, care, lovind în regim și în pregătirile pentru război, aveau semnificația unor lupte politice¹⁶.

În lumina acestor considerente trebuie privită și greva muncitorilor de la „Metaloglobus”, în care s-au reflectat trăsături importante ale mișcării greviste din capitală în perioada începutului celui de-al doilea război mondial.

★

Fabrica metalurgică „Metaloglobus”, care în perioada războiului producea și diferite obiecte pentru înzestrarea armatei, număra în 1939 aproximativ 600 de muncitori, marea lor majoritate formînd-o femeile și tineretul.

Condițiile de muncă și de trai ale muncitorilor de la „Metaloglobus” în ajunul grevei erau foarte grele. Pentru o muncă istovitoare, muncitorul primea un salariu de foame, iar salariul muncitorilor necalificați (6 lei pe oră) era chiar sub limita „salariului minimal”, recu-

¹² „Buletinul muncii”, anul XX, vol. I, ianuarie—martie 1940, pag. 18.

¹³ Loc. cit., pag. 534.

¹⁴ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 226, fila 340.

¹⁵ „Scînteia” din 26 iulie 1939.

¹⁶ „Lupta de clasă” nr. 7, din decembrie 1939.

noscut oficial¹⁷. La aceste salarii mici se mai făceau numeroase rețineri, care ajungeau uneori la aproape jumătate din salariu¹⁸. La rubrica reținerilor erau de asemenea nelipsite amenzile.

În fabrică existau o organizație (celulă) a P.C.R., o organizație (celulă) a U.T.C.; activa, de asemenea, organizația „Ajutorul Roșu”¹⁹. Urmînd indicația leninistă cu privire la necesitatea participării comunistilor în organizațiile de masă, chiar cu caracter reacționar, în scopul păstrării legăturilor partidului cu masele, pentru influențarea și atragerea lor în luptă, comunistii de la „Metaloglobus” s-au înscris în breasla muncitorilor metalurgiști.

Pornind de la starea de nemulțumire ce exista în fabrică, comunistii din celula de partid, îndrumați de Comitetul local București al P.C.R., sprijinindu-se pe muncitorii înaintați din fabrică, au desfășurat o puternică muncă de agitație printre muncitorii de la „Metaloglobus”, în vederea mobilizării acestora la luptă pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai. Ca urmare a acestei munci de lămurire s-a lărgit considerabil frontul celor hotărîți să intre în grevă. O problemă importantă și complicată în această etapă a pregătirii grevei a fost atragerea în luptă a muncitorilor care nu luaseră încă parte la acțiuni greviste. La realizarea acestei sarcini a contribuit într-o măsură considerabilă o adunare a muncitorilor de la „Metaloglobus”, convocată din inițiativa comunistilor²⁰, adunare la care au participat și multe femei muncitoare. Conducătorii social-democrați de dreapta ai breslei metalurgice au aprobat ținerea adunării, plănuiind s-o folosească pentru „temperarea spiritelor”. Comunistii și activul care s-a format în jurul lor au explicat însă muncitorilor necesitatea luptei și au popularizat revendicările. Social-democrații din conducerea breslei, tinzînd să tărăgăneze acțiunea, au propus ca înainte de a se începe lupta să se organizeze înscrierea tuturor muncitorilor în bresle. Aceasta ar fi dus la amînarea grevei, la scăderea spiritului de luptă în rândurile muncitorilor de la „Metaloglobus”. Adunarea a demonstrat însă voința muncitorilor de a porni imediat la luptă. Marea parte a femeilor muncitoare, participînd la această adunare, s-au convins de necesitatea grevei.

Asigurîndu-și sprijinul maselor din fabrică, celula comunistă, împreună cu cei mai activi muncitori, a început pregătirile concrete pentru grevă. A fost numit un comitet provizoriu de acțiune pe fabrică pentru organizarea grevei, care a stabilit legături cu fiecare secție a fabricii. Pregătirile pentru grevă au fost făcute conspirativ și susținute prin activitatea legală în cadrul breslei. Ca să folosească pe deplin toate posibilitățile legale, care ar fi putut apăra muncitorii de intervenția imediată a autorităților, celula de partid de la „Metaloglobus” hotărăște ca, paralel cu pregătirile intense pentru grevă în fabrică, să

¹⁷ Vezi „Mișcarea salariilor”, Ministerul Muncii, 1940, pag. 116.

¹⁸ Arhiva Fabricii „Metaloglobus”, „Cartotecile salariilor muncitorești”, vol. I, nr. 67.

¹⁹ Arhiva centrală de partid de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 9136.

²⁰ „Lupta de clasă” nr. 7, din 1939.

se facă și înscrierea muncitorilor din fabrică în breaslă²¹. Rolul principal însă în organizarea și desfășurarea grevei l-au avut acțiunile revoluționare cu caracter de masă, și nu acțiunile legale în breaslă; greva a depășit cadrul îngust al breslelor²². Una dintre cele mai puternice acțiuni de masă din timpul pregătirii și desfășurării grevei a fost întrunirea tuturor muncitorilor Fabricii „Metaloglobus”, organizată de comitetul provizoriu de acțiune și ținută, în ciuda tuturor interdicțiilor existente, chiar în curtea fabricii²³, conform indicațiilor conducerii partidului privind intensificarea muncii în întreprinderi. Adunarea a fost pregătită în asemenea condiții de conspirativitate încât a constituit o surpriză pentru direcție, care s-a trezit într-o pauză de prinz cu toți muncitorii în curtea fabricii, discutind situația lor materială insuportabilă și necesitatea luptei pentru mărirea salariilor, plata orelor suplimentare, acordarea a jumătate din salariu concentrațiilor etc. Marea majoritate a muncitorilor au răspuns chemării comuniștilor de a porni la luptă. În locul comitetului provizoriu au fost de data aceasta alese un comitet de grevă și o delegație pentru elaborarea memoriului cu revendicări și prezentarea lui patronului. Comitetul de grevă avea în jurul său un activ de muncitori dintre cei mai hotărâți, care ducea după sine întreaga masă a muncitorilor de la „Metaloglobus”. „Lupta de clasă” sublinia că în adunarea din curtea fabricii a existat o „stare de spirit revoluționară”²⁴. „A dominat un entuziasm mare și o voință fermă de luptă” — se arăta într-o broșură editată de partidul comunist²⁵. Reușita acestei adunări a fost rodul muncii perseverente de mobilizare a muncitorilor la luptă, dusă de comuniștii din fabrică.

Adunarea muncitorilor a însemnat mai mult decât o simplă hotărâre de a iniția o acțiune revendicativă; ținerea adunării în curtea fabricii, în ciuda legilor existente, a fost o manifestare de protest contra regimului dictatorial²⁶, care răpise de fapt muncitorilor dreptul la întrunire și la grevă. Referindu-se la latura politică a acestei întruniri, broșura mai sus amintită sublinia că muncitorii de la „Metaloglobus” au ținut-o „fără autorizația poliției, sub regim de dictatură regală, că oratorii «au vorbit deschis în fața masei», care și-a ales organe de conducere a grevei”²⁷.

²¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 60, fila 449.

²² Astfel, deja în timpul grevei, social-democratul de dreapta Simión Rusu, secretarul breslei, exprimă la o sedință a greviștilor regretul că muncitorii „nu țin seamă” de breaslă și cere desperat ca toți delegații muncitorilor să dea în scris că se vor supune hotărârilor breslei. (Vezi Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6148, fila 2.)

²³ Întrunirea a avut loc la începutul lui decembrie. Vezi date despre această întrunire în broșura ilegală editată de P.C.R. în martie 1940: „Luptele economice în condițiile războiului mondial”, pag. 4. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXIV—2.)

²⁴ „Lupta de clasă” nr. 7, din decembrie 1939.

²⁵ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXIV—2, pag. 7.

²⁶ „Lupta de clasă” nr. 7, din decembrie 1939.

²⁷ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXIV—2, pag. 7.

Imediat după adunare, socotită „preludiul” grevei²⁸, a fost definitivat memoriul cu revendicări, care, la 3 decembrie 1939, a fost prezentat muncitorilor în ședința de breaslă²⁹.

Are o mare importanță faptul că memoriul conținea revendicări îndreptate împotriva consecințelor directe ale războiului mondial și a pregătirilor pentru aruncarea țării în război: mărirea salariului (pentru muncitorii necalificați, și în special pentru femei, care aveau salariile cele mai scăzute, cu 50%), plata orelor suplimentare, al căror număr se mărise în timpul războiului, și plata a 50% din salariu familiilor tuturor concentraților.

O mare importanță în condițiile dictaturii regale o prezenta revendicarea care cerea recunoașterea delegaților muncitorilor. Purtând un evident caracter politic, această revendicare era îndreptată împotriva legislației antimuncitorești, după care conflictele de muncă trebuiau rezolvate printr-un arbitraj al Inspectoratului muncii, cu ajutorul conducerii breslei. Muncitorii de la „Metaloglobus”, cerând recunoașterea delegaților lor, militau în fapt pentru dreptul de organizare pe baza principiului de clasă, dreptul la luptă, la grevă.

Înminarea memoriului cu revendicări, aprobat în ședința de breaslă, direcției fabricii a luat proporțiile unei acțiuni de masă, prin faptul că aproape toți muncitorii³⁰ s-au adunat ca să conducă delegația lor la direcție, demonstrând astfel hotărîrea de a lupta pentru satisfacerea revendicărilor cerute. Patronul fabricii, urmărind însă să sfarme această solidaritate de luptă a muncitorilor, a refuzat să stea de vorbă cu delegația aleasă, declarînd că el nu discută în colectiv și invitînd pe cei nemulțumiți să vină în mod individual³¹.

În urma refuzului conducerii fabricii de a duce tratative cu reprezentanții aleși ai muncitorilor, organizarea tratativelor a fost preluată de conducătorii breslei, social-democrați de dreapta, în frunte cu Simion Rusu. Tratativele la care urmau să participe și delegați ai muncitorilor din fabrică trebuiau, conform legilor în vigoare, să fie duse prin intermediul Inspectoratului muncii. În timpul „organizării” tratativelor, social-democrații de dreapta au trădat interesele muncitorilor și l-au ajutat pe patronul fabricii, sprijinind tactica lui de târăgănare a tratativelor în scopul subminării voinței de luptă a muncitorilor. La ședințele muncitorilor din 8, 10, 11 decembrie³² ținute la sediul breslei, conducerea breslei comunică amînarea tratativelor, deoarece patronul nu venea la Inspectoratul muncii în zilele fixate. Conducătorii breslei nu au făcut însă nimic ca să-l oblige pe patron să ducă tratative. În

²⁸ „Lupta de clasă” nr. 7, din decembrie 1939.

²⁹ Memoriul cuprindea următoarele revendicări: „1. Mărirea salariului cu 50% pentru femei și cu 30% pentru bărbați; 2. Plata orelor suplimentare; 3. Desființarea amenzilor și respectarea demnității umane; 4. Plata a 50% din salariu la toți concentrații, indiferent de vechime; 5. Garantarea salariului la lucru în acord; 6. Civilizarea controlului la poartă, și în special pentru femei; 7. Recunoașterea delegaților muncitorilor; 8. Contract colectiv pe un an, cu dreptul de revizuire din trei în trei luni” („Lumea nouă” din 10 decembrie 1939).

³⁰ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 60, fila 445. Din declarația muncitorilor prezentată redacției ziarului „Curentul”.

³¹ Ibid.

³² Loc. cit., filele 450—451.

această situație, din inițiativa muncitorilor, manifestată în aceste ședințe, s-a hotărât începerea grevei dacă patronul va amina din nou tratativele sau dacă nu va satisface revendicările. În ședința din 10 decembrie reprezentanții comitetului de grevă au dat îndrumări muncitorilor în vederea bunei desfășurări a grevei³³.

Tot timpul, după încercarea de a înainta memoriul și pînă la declararea grevei, în Fabrica „Metaloglobus” au continuat pregătirile pentru luptă. Sub conducerea comitetului de grevă, în frunte cu comuniștii și cu sprijinul muncitorilor înaintați, se ducea o muncă neobosită pentru menținerea spiritului de luptă al muncitorilor, pentru ridicarea moralului lor, pentru demascarea manevrelor patronului și ale oamenilor lui.

Între timp, direcția fabricii a refuzat să recunoască delegația muncitorilor, numită în mod legal de breaslă pentru tratative la Camera de muncă, încercînd o nouă amînare a tratativelor. Informați de această situație, la întrunirea din 13 decembrie 1939, muncitorii hotărăsc să declare grevă, începînd cu 14 decembrie³⁴.

În desfășurarea grevei de la Fabrica „Metaloglobus” se desprind două etape importante. Prima etapă (14 decembrie 1939 pînă aproximativ la 28—29 decembrie) se caracterizează prin acțiuni combative, prin atragerea, sub conducerea comuniștilor, a majorității muncitorilor fabricii la grevă, printr-o bună organizare, îmbinată cu un puternic elan de luptă, prin caracterul de masă al acțiunilor, prin hotărîrea fermă de a lupta în ciuda greutăților. A doua etapă (30—31 decembrie pînă la 10—11 ianuarie 1940) reprezintă o descreștere a luptei. Datorită unui întreg complex de împrejurări: trădarea unui grup neînsemnat de cozi de topor ale patronului, arestarea comuniștilor și a celorlalți conducători ai grevei, măsurile represive ale siguranței împotriva tuturor greviștilor, greutățile materiale crescînde, muncitorii sînt nevoiți în această etapă a luptei să renunțe la o parte din revendicări și, în sfîrșit, să înceteze greva.

La 14 decembrie aproape toți muncitorii fabricii însoțesc delegația greviștilor, prin prezența lor demonstrînd din nou direcției hotărîrea fermă și unanimă de luptă. Recunoscînd caracterul de masă al grevei și rolul comuniștilor în conducerea ei, într-unul din rapoartele siguranței se arată că lucrătorii de la „Metaloglobus” — „în număr de aproape 600, în frunte cu elementele comuniste —, au declarat grevă...”³⁵.

În seara aceleiași zile a avut loc adunarea muncitorilor greviști, la care s-a comunicat că vor adera la grevă și acea parte a muncitorilor care dimineața au continuat încă să lucreze³⁶. Adunarea a luat o serie de măsuri pentru buna organizare a grevei: pe lingă comitetul de grevă au fost formate pichete de greviști și o serie de echipe pentru a cerceta pe loc situația materială a familiilor greviștilor, în vede-

³³ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 60, fila 451.

³⁴ Ibid.

³⁵ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6148, fila 51.

³⁶ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 821, fila 77.

rea acordării unui ajutor pentru organizarea cantinei, pentru colectarea alimentelor, pentru legături cu alte fabrici, în vederea desfășurării mișcării de solidarizare ³⁷.

În fața muncitorilor greviști care s-au ridicat la luptă stăteau însă mari dificultăți. Greva a început într-o iarnă foarte grea, cînd familiile muncitorilor au rămas, datorită scumpetei, fără lemne și rezerve de alimente. Această situație a fost și mai mult agravată datorită faptului că greva s-a declarat în ajunul plății salariilor, la toate acestea adăugîndu-se și teroarea polițienească. Chiar în prima dimineață a grevei, cînd greviștii-membri ai pichetelor și-au ocupat posturile pe străzile din apropierea fabricii, poliția a început o adevărată vinătoare după greviști. Manifestul Comitetului local București al partidului comunist editat la sfîrșitul lui decembrie, descriind condițiile grele în care erau nevoiți să lupte greviștii de la „Metaloglobus”, arăta: „Știm, e greu: soțiile și copiii flămînzi așteaptă acasă, e viscol afară, e frig. Iar deasupra greviștilor apasă și teroarea polițienească” ³⁸. Agenții siguranței năvăleau în casele muncitorilor, făcînd percheziții și adeseori îi băteau pe muncitori pentru a-i sili să meargă la lucru ³⁹. În broșura partidului comunist în care se face analiza grevei de la „Metaloglobus” este redat un exemplu care evidențiază atît metodele mirșave folosite de autoritățile burghezo-moșierești, cît și fermitatea muncitorilor greviști. „O tînră muncitoare de 16 ani — se arată în broșură — este arestată, schingiuită, dusă cu forța la lucru, dar refuză să fie spărgătoare de grevă” ⁴⁰.

Desfășurarea grevei a fost îngreunată mult de comportarea trădătoare a conducătorilor social-democrați ai breslei, care, prin tărăgăneală, au influențat negativ asupra moralului greviștilor, iar mai tirziu au trădat direct greva, solidarizîndu-se cu patronul ⁴¹.

Pe fondul tuturor greutăților ce stăteau în fața greviștilor apar și mai evident entuziasmul muncitorilor de la „Metaloglobus”, elanul lor de luptă, unitatea mării majorități a muncitorilor, care a urmat cu încredere pe comuniști — conducătorii grevei. La grevă au participat marea majoritate a muncitorilor fabricii; faptul că toți muncitorii calificați au luat parte la grevă a dus la paralizarea întregii producții. Numai un grup foarte restrîns de muncitori, intimidati sau corupți de patron, s-au întors la lucru, însă aceștia nu au putut să reînceapă munca în fabrică. Funcționarii fabricii, inginerii și maiștrii nu au luat parte la grevă, dar ei au ajutat pe greviști prin sprijin moral și prin ajutor

³⁷ Ibid.

³⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 231, fila 185. Trebuie amintit că cu prilejul grevei de la „Metaloglobus” au fost editate de P.C.R. două manifeste, iar mai tirziu într-o broșură consacrată luptei greviste din perioada respectivă locul principal îl ocupă tratarea grevei de la „Metaloglobus”.

³⁹ „Scînteia” din 23 februarie 1940.

⁴⁰ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. cota Ab. XXIV—2, pag. 8.

⁴¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. fondul nr. 1, dosarul nr. 231, fila 185.

material și, în special, prin informarea greviștilor despre cele ce se petrec în fabrică⁴².

Un ajutor însemnat a fost acordat greviștilor de către muncitorii altor întreprinderi din capitală, care au desfășurat o puternică mișcare de solidarizare cu greviștii de la „Metaloglobus”. Această mișcare a fost inițiată de Comitetul local București al partidului comunist, care în două manifeste editate special cu ocazia grevei de la „Metaloglobus” a chemat pe toți muncitorii și funcționarii din capitală să sprijine această grevă. Explicind enormele greutăți ce stăteau în fața greviștilor, aceste manifeste arătau că toți muncitorii sînt interesați în victoria greviștilor de la „Metaloglobus”, care apărau o cauză comună. De aceea, greviștii trebuiau ajutați prin toate mijloacele posibile. Muncitorii au fost chemați să protesteze contra terorii dezlănțuite împotriva greviștilor⁴³. La organizarea mișcării de solidaritate au contribuit într-o mare măsură înșiși muncitorii greviști de la „Metaloglobus”, ale căror echipe au mers dintr-o fabrică în alta, informindu-i pe muncitori despre ceea ce se întîmplă în fabrica lor.

Datorită eforturilor Comitetului local al P.C.R. și muncii perseverente depuse de către echipele muncitorilor de la „Metaloglobus”, mișcarea de solidaritate cu greviștii a luat o mare amploare. „...În toată capitala — se arată în broșura ilegală „Luptele economice în condițiunile războiului imperialist” — a avut loc o mișcare de solidaritate pentru greviști, o mișcare nemaivăzută de mult timp. Cu toată criza și mizeria, zeci de mii de lei sînt strînși pentru susținerea grevei de la „Metaloglobus””⁴⁴.

Analizînd acțiunea de la „Metaloglobus”, „Lupta de clasă” arăta că greva a stîrnit „entuziasmul și solidaritatea muncitorilor dintr-un șir de alte întreprinderi. Muncitorii și funcționarii ajută materialicește pe greviști”. O deosebită semnificație a avut-o ajutorul acordat de către textiliștii de la Fabrica „Galia”, care, deși se aflau și ei în grevă și aveau multe greutăți, au hotărît totuși să acorde un ajutor celor de la „Metaloglobus”, înțelegînd însemnătatea unei greve în industria metalurgică⁴⁵.

Solidaritatea cu greva de la „Metaloglobus” și-a manifestat-o și breasla funcționarilor particulari⁴⁶, care a acordat greviștilor un sprijin material.

Pentru a stăvili mișcarea de solidaritate cu greviștii de la „Metaloglobus”, care luase o mare amploare, siguranța a arestat un grup de comuniști din întreprinderile din capitală, cunoscuți din trecut ca participanți activi la mișcările greviste, ținîndu-i tot timpul grevei la arest⁴⁷.

⁴² Arhiva centrală de partid de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 9136.

⁴³ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 231, fila 185.

⁴⁴ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXIV—2, pag. 8.

⁴⁵ „Lupta de clasă” nr. 7, din decembrie 1939.

⁴⁶ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 60, fila 455.

⁴⁷ Arhiva centrală de partid de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 9136.

Însă nici teroarea dezlănțuită împotriva muncitorilor, nici lipsurile materiale tot mai mari cărora aceștia trebuiau să le facă față nu au slăbit în acest timp elanul de luptă al greviștilor.

Folosind sumele adunate în întreprinderile industriale și ajutorul cu alimente acordat de către unii brutari și măcelari care simpatizau cu greviștii, muncitorii de la „Metaloglobus” au organizat o cantină care a funcționat în tot decursul grevei și au distribuit ajutoare bănești. În fiecare dimineață, partea cea mai activă a greviștilor îndeplinea o serie de sarcini pentru o bună desfășurare a grevei: pichetele se duceau în străzile din apropierea fabricii; echipe de greviști vizitau muncitorii acasă, ca să vadă pe loc situația materială a acestora; echipe de aprovizionare mergeau la piețe, brutării și măcelării pentru colectarea de alimente sau la alte fabrici pentru stringerea de ajutoare. Zilnic muncitorii greviști se întâlneau în ședințe la sediul breslei. Influența comuniștilor — conducătorii grevei — era foarte puternică, fapt observat chiar de patronul fabricii ⁴⁸.

La 23 decembrie 1939 urmau să aibă loc tratativele delegației muncitorilor greviști cu patronul la Camera de muncă ⁴⁹ — acțiune absolut legală, organizată prin breaslă și prevăzută de legile existente —, care însă a fost transformată de către greviștii de la „Metaloglobus” într-o acțiune cu caracter de masă. Timpul friguros, viscolul și gerul nu au împiedicat un grup mare de muncitori încolonați să însoțească delegația pînă la Camera de muncă. De acolo greviștii au mers pe jos la sediul breslei, unde au așteptat rezultatul tratativelor.

La Camera de muncă patronul a refuzat să stea de vorbă cu delegații muncitorilor și a început să „trateze” cu o delegație numită de el, formată din elemente pe care reușise să le corupă ⁵⁰.

Revendicările muncitorilor nefiind satisfăcute însemna că greva se va prelungi, că situația materială a greviștilor se va înrăutăți și mai mult. Intensificarea prigoanei polițiste asupra greviștilor, trădarea unor elemente corupte de patron, avea să influențeze negativ asupra desfășurării ulterioare a grevei. Se încheie prima etapă a grevei, cînd marea majoritate a muncitorilor din fabrică, strîns uniți în jurul comuniștilor, luptaseră pentru satisfacerea deplină a revendicărilor.

★

Pentru a submina moralul greviștilor și a determina pe cei mai puțin hotărîți în luptă să renunțe la grevă, patronul fabricii a satisfăcut parțial, în cursul tratativelor duse la Camera de muncă cu „delegația” numită de el, unele din revendicările greviștilor, acordînd un spor de salariu de 25% pentru muncitorii care renunță la grevă ⁵¹.

⁴⁸ „Patronul se plînge de agitația comunistă” — remarca o notă a siguranței din 20 decembrie 1939. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 60, fila 453.)

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 231, fila 185.

⁵¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 60, fila 451.

Pe de altă parte, autoritățile burgheze au intensificat măsurile represive împotriva greviștilor, arestările devenind tot mai frecvente. În a doua jumătate a lunii decembrie au fost arestați conducătorii grevei⁵².

Intensificarea terorii pe de o parte și satisfacerea parțială a revendicărilor, pe de alta, au influențat asupra unei părți dintre greviști, care s-au reintors la lucru. Majoritatea greviștilor au hotărât însă să continue lupta. Dar în condițiile când moralul de luptă al unei părți a greviștilor scăzuse, când conducătorii grevei erau arestați, când situația materială a greviștilor devenea din zi în zi tot mai grea, muncitorii sînt nevoiți să renunțe la unele revendicări ale lor. Obiectivele luptei greviștilor erau acum: eliberarea celor arestați și acordarea sporului de salariu promis de patron tuturor muncitorilor din fabrică.

La adunarea greviștilor din 31 decembrie 1939, în ciuda faptului că conducătorii grevei erau arestați, muncitorii adoptă hotărîrea de a continua acțiunea, participarea la grevă a muncitorilor calificați zădărnici încercările patronului de a reîncepe munca în fabrică cu ajutorul celor care s-au reintors la muncă.

La aceeași ședință muncitorii au ales un nou comitet de grevă în locul celui arestat și o delegație pentru a reprezenta pe greviști în breaslă și în fața autorităților⁵³.

În seara aceleiași zile, delegația muncitorilor l-a înștiințat pe secretarul breslei că s-a hotărît continuarea grevei și a luptei pentru eliberarea și reprimirea în fabrică a celor arestați. Acest social-democrat de dreapta, trădînd interesele greviștilor, i-a muștrat pe muncitori că „nu au ținut seamă de breaslă, lăsîndu-se influențați de elemente străine intereselor lor” (în limbajul unui social-democrat de dreapta, ca de altfel și în limbajul patronilor, aceasta însemna a se fi lăsat influențați de comuniști — *n.a.*), iar după aceea a promis că va contribui la satisfacerea revendicărilor, afară de aceea a eliberării și reprimirii în fabrică a muncitorilor arestați. Mai tîrziu, secretarul breslei, trădător al muncitorilor, a refuzat în mod categoric să participe la tratativele duse cu direcția fabricii de delegația muncitorilor⁵⁴, preferînd să discute cu patronul fără martori.

Cu toate că situația greviștilor se agrava tot mai mult, un nucleu de muncitori înaintați, hotărîți să lupte pînă la cîștigarea revendicărilor cerute, continuă să concentreze în jurul lor un mare număr de muncitori și muncitoare. La ședința greviștilor din 2 ianuarie 1940, unde s-a văzut mai mult decît înainte lipsa de fonduri pentru acordarea ajutorului, s-a hotărît, în ciuda greutăților ivite, să se continue greva. Vorbitorii la această întrunire au arătat că ei au datoria „de a interveni cu toate forțele pentru eliberarea muncitorilor arestați recent”⁵⁵.

⁵² Sub presiunea greviștilor, care manifestau puternic pentru revendicările lor și pentru eliberarea conducătorilor arestați, unul dintre ei este pus în libertate pînă la judecarea procesului, ca nu mult după aceasta să fie arestat din nou și deținut, împreună cu alți comuniști, în beciurile siguranței, pînă la înăbușirea grevei. Apoi, comuniștii conducători ai grevei și unii greviști au fost trimiși în provincie, unde li se fixează domiciliu forțat. (Arhiva centrală de partid de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 9131.)

⁵³ Loc. cit., fila 1.

⁵⁴ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6148, fila 3.

⁵⁵ Ibid.

În această etapă a grevei, când s-au redus considerabil posibilitățile de a desfășura lupta, muncitorii au recurs la întocmirea și înaintarea către autorități a unor memorii în vederea eliberării celor arestați. Au fost întocmite memorii către Ministerul Înzeestrării Armatei și Ministerul Apărării, către Ministerul de Interne; s-a cerut directorului general al muncii să intervină pentru reprimirea tuturor muncitorilor⁵⁶.

Solidaritatea cu cei arestați s-a demonstrat deosebit de pregnant la 4 ianuarie 1940, când muncitorii greviști, adunându-se la sediul breslei, au pornit în corpore spre Tribunalul militar al Corpului II armată, unde urma să aibă loc procesul unuia dintre conducători trimis în judecată ca „instigator” la grevă. Autoritățile au permis să intre în sala unde avea loc procesul numai unui număr de 25 de muncitori⁵⁷. Mulți dintre aceștia au vorbit ca martori, demascând persecuțiile la care siguranța i-a supus pe greviști.

Adunați în ședința lor obișnuită la 4 ianuarie 1940, muncitorii greviști au adus la cunoștință conducerii breslei hotărîrea de a continua greva, „chiar dacă autoritățile vor mai face arestări din mijlocul lor, pînă cînd doleanțele lor vor fi satisfăcute”⁵⁸.

Văzînd hotărîrea muncitorilor de a continua lupta, patronul a întreprins încă o manevră perfidă, promițînd să reprimească la lucru pe toți greviștii, „cu excepția unui număr de 10 lucrători, socotiți instigatori la grevă”⁵⁹.

Sub presiunea condițiilor grele care se înrăutăteau din zi în zi, muncitorii, trădați de conducerea breslei, lipsiți de conducătorii lor comuniști, datorită arestărilor, au hotărît să termine greva, avînd în vedere și promisiunea satisfacerii parțiale a revendicărilor pentru majoritatea muncitorilor. La 8 ianuarie 1940 muncitorii s-au prezentat la lucru. După ce a amînat în repetate rînduri reprimirea la lucru a muncitorilor concediați din cauza participării la grevă, patronul a fost nevoit, la 19 ianuarie, să-i reprimească aproape pe toți.

Cu aceasta se încheie cea de-a doua etapă a grevei muncitorilor de la „Metaloglobus”.

*

Cu toate că muncitorii nu au reușit să cîștige toate revendicările urmărite, greva a avut rezultate concrete pozitive, mai ales moral-politice.

Muncitorii au reușit să încheie un contract colectiv, să obțină un spor de salariu de 25% pentru salariile cele mai mici, de 20% pentru salarii mijlocii, de 15% pentru salarii de la 14,5 lei pe oră în sus, care a fost plătit pentru o parte dintre muncitori de la 14 noiembrie 1940⁶⁰. Majoritatea muncitorilor au fost pînă la urmă reprimiți la lucru. Această revendicare, pusă în a doua etapă a grevei, nu a fost satisfăcută însă în întregime, deoarece conducătorii grevei, precum și multe dintre muncitoarele necalificate participante active la grevă, au fost concediați.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Loc. cit., fila 6, nota siguranței din 5 ianuarie 1940.

⁵⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6 148, fila 6.

⁵⁹ Loc. cit., fila 7.

⁶⁰ „Mișcarea salariilor”, Ministerul Muncii, 1940, pag. 195.

Mult mai importante au fost însă rezultatele moral-politice ale grevei atât pentru colectivul muncitorilor de la „Metaloglobus”, cât și pentru mișcarea muncitorească din capitală, în primele luni ale celui de-al doilea război mondial.

Pentru muncitorii de la „Metaloglobus” greva din decembrie 1939—ianuarie 1940, organizată și condusă de către partidul comunist, a jucat rolul unei adevărate școli politice. Această grevă a adus o contribuție serioasă la educația muncitorilor din această întreprindere în spiritul luptei revoluționare, arătând atât prin experiența sa pozitivă, cât și prin cea negativă necesitatea unei tactici revoluționare în lupta pentru interesele muncitorilor. În legătură cu problema mai sus amintită, broșura partidului „Luptele economice în condițiunile războiului imperialist” remarcă : „De aci (din desfășurarea grevei de la „Metaloglobus” — n.a.) avem multe învățăminte de tras, învățăminte caracteristice pentru a dovedi justetea tacticii revoluționare în luptele economice și frica dictaturii regale de mișcarea de masă...”⁶¹.

Un rezultat al creșterii conștiinței revoluționare a muncitorilor și al creșterii prestigiului partidului comunist, al încrederii muncitorilor în partid a fost constituirea în fabrică, după înăbușirea grevei, a unei noi celule de partid, care a luat locul celulei arestate în timpul grevei⁶².

Greva a demonstrat muncitorilor posibilitatea de a-și îmbunătăți situația prin luptă, posibilitatea terminării victorioase a grevei, deoarece aceste posibilități au existat în timpul grevei de la „Metaloglobus”. Ele nu au devenit realitate datorită, în primul rînd, trădării social-democraților de dreapta care erau în conducerea breslei. Greva a demonstrat, de asemenea, posibilitatea folosirii de către comuniști a breslei, a „căilor legale” imbinată cu cele ilegale, pentru organizarea luptelor, care, prin conținutul lor, depășesc cadrul legal, desfășurîndu-se peste capul conducătorilor breslei, trădători social-democrați de dreapta. Ea a arătat muncitorilor că, mai ales în condițiile pregătirilor războiului, orice luptă economică se transformă într-o luptă politică, așa cum s-a petrecut în timpul grevei la „Metaloglobus”.

Luată laolaltă cu acțiunile mișcării muncitorești ce au avut loc în acea perioadă, greva de la „Metaloglobus” a lovit în pregătirile de război antisovietic, pe care le făcea regimul burghezo-moșieresc. Făcînd bilanțul luptelor economice din țara noastră la începutul celui de-al doilea război mondial, broșura partidului comunist sublinia : „În luptele economice, mai ales de la «Metaloglobus», muncitorii și femeile muncitoare și-au arătat entuziasmul lor în luptă, încrederea în partidul lor de clasă, partidul comunist ; ei și-au manifestat curaj și eroism demne de evidențiat”⁶³.

⁶¹ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., cota Ab XXIV—2, pag. 7.

⁶² Arhiva centrală de partid de pe lângă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 9 136.

⁶³ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., Cota Ab XXIV—2, pag. 8.

Acțiuni ale muncitorilor din portul Brăila în anul 1915 împotriva înrăutățirii condițiilor de viață și a primului război mondial

G. TUDORAN

Izbucnirea primului război mondial imperialist, precum și pregătirile de război desfășurate de burghezia și moșierimea română au dus la înrăutățirea considerabilă a situației maselor populare din țara noastră. Prețurile de larg consum au crescut vertiginos, în timp ce salariile scădeau de la o zi la alta. Toate greutățile înarmării erau suportate de masele largi muncitoare, în sinul cărora domneau mizeria și foamea. De la izbucnirea războiului și pînă la începutul anului 1915, salariile muncitorilor au scăzut cu 10—40%¹. Un fenomen care a căpătat mare amploare în această perioadă a fost șomajul. Întreprinderile civile și-au restrîns activitatea și un mare număr de muncitori au rămas fără lucru. Din înseși statisticile vremii, evident incomplete, reiese că numai în București, peste 66% din muncitori rămăseseră fără lucru².

În același timp însă, burghezia se folosea de situația creată în urma pregătirilor de război pentru a-și spori veniturile. Referindu-se la anii de după izbucnirea războiului, un reprezentant al burgheziei era nevoit să recunoască faptul că: „o întreagă serie de oameni, politicieni și funcționari publici, la care s-au alăturat samsarii și oamenii de afaceri, s-au aruncat cu lăcomie asupra afacerilor spre a se îmbogăți. Furnituri, contrabande, vagoane și permisuri de export ajunseseră să zdruncine în 24 de ore orice conștiință”³.

Împotriva condițiilor economice grele din perioada neutralității, muncitorii au declarat numeroase greve. Caracteristic pentru acțiunile greviste din această perioadă era îmbinarea luptei împotriva războiului cu lupta pentru obținerea unor revendicări economice imediate. În cursul desfășurării grevelor, muncitorii cereau, pe lîngă mărirea salariilor, reducerea orelor de lucru, încetarea oricăror pregătiri de război și declararea unei neutralități reale și definitive a Romîniei. În anul 1915, numai pînă în luna august, au declarat grevă muncitorii din București, Iași, Galați, Brăila, Bacău, Slatina, Focșani etc., majoritatea acestora terminîndu-se cu cîștigarea unor revendicări.

¹ „Lupta zilnică” din 25 februarie 1915.

² Ibid.

³ V. Th. Cancicov: „Impresiuni și păreri personale din timpul războiului Romîniei”, București, 1931, pag. IX.

Partidul social-democrat, în frunte cu aripa sa revoluționară, și Comisia generală sindicală au organizat în această perioadă numeroase întruniri împotriva războiului. În acest sens, numai în anul 1915, pînă în octombrie, în întreaga țară au avut loc 47 de întruniri. Ceea ce devine caracteristic pentru lupta împotriva războiului în această perioadă este faptul că majoritatea întrunirilor se terminau cu demonstrații de stradă ale muncitorilor.

Muncitorii din portul Brăila, la fel ca muncitorii din întreaga țară, au avut mult de suferit în urma izbucnirii primului război mondial imperialist. Închiderea strîmtorilor Bosfor și Dardanele a constituit o puternică lovitură pentru porturile dunărene. Comunicațiile maritime cu țările occidentale și în special cu Anglia și Franța au fost întrerupte, activitatea porturilor restringîndu-se simțitor.

La începutul anului 1914, aceste porturi cunoșteau încă o activitate intensă. Astfel, în luna martie a aceluia an, în portul Brăila au intrat 51 de nave, cu o încărcătură de 40 952 de tone, și au ieșit din port 37, cu o încărcătură de 82 736 de tone. În portul Galați au intrat 94 de nave, cu o încărcătură de 37 205 tone, și au ieșit 76, cu o încărcătură de 48 990 de tone⁴.

La cîteva luni după izbucnirea războiului, situația era însă cu totul alta. În luna noiembrie 1914 au intrat în portul Brăila doar 4 nave și au ieșit din port 5, toate fără nici o încărcătură, iar în Galați au intrat 10 și au ieșit din port 6, dintre care numai una singură cu încărcătură. Stagnarea activității porturilor nu a rămas fără urmări grave asupra situației muncitorilor. Numărul șomerilor în porturi era mai mare decît al celor din ramurile industriale din alte orașe. În Brăila 85% din totalul muncitorilor din fabrici erau șomeri, iar în port, din cei 6 000 de muncitori care lucrau în mod obișnuit, mai aveau de lucru doar 1 600 și aceștia numai cîteva zile pe săptămînă⁵. Comerțul pe căile maritime fiind întrerupt în cea mai mare parte o dată cu izbucnirea războiului, nu se mai lucra decît la încărcarea vagoanelor cu cereale.

În toamna anului 1914, guvernul liberal a prohibit exportul de cereale, rezervîndu-și dreptul de a folosi exportarea cerealelor pentru a procura armament. Aceasta a contribuit, de asemenea, la stagnarea activității porturilor, între care și a portului Brăila. Comercianții din aceste porturi, nemaiavînd posibilitatea să încheie tranzacții comerciale cu diferitele societăți străine, renunțaseră la orice activitate. În consecință, munca în port nu putea fi reluată, mulți muncitori căutîndu-și de lucru în alte părți, de multe ori fără succes. Astfel, în aprilie 1915 peste 100 de muncitori au cerut permisiunea prefecturii să plece în județul Bacău, la punctul de frontieră Palanca, unde presupuneau că se poate găsi de lucru. Prefectura județului Bacău le-a răspuns însă că „în județul nostru nu se simte lipsa de brațe, fiind mulți muncitori disponibili în părțile muntoase”⁶. Un grup de 60 de muncitori din

⁴ „Revista porturilor” (Brăila) nr. 16, din aprilie 1914, pag. 28.

⁵ „Poporul muncitor” din 1 martie 1915.

⁶ Arhivele statului Brăila. Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 5, din aprilie 1915.

Brăila au încercat din nou, în decembrie 1915, să găsească de lucru în același punct de frontieră. După câteva zile, secretarul Uniunii de transport a fost nevoit să intervină printr-o telegramă la Ministerul de Interne prin care să ceară ori angajarea acestor muncitori, ori să le înlesnească înapoierea în Brăila, deoarece stăteau de două zile în cîmp, negăsind de lucru ⁷.

Restul muncitorilor din portul Brăila care mai aveau de lucru câștigau atât de puțin, încît abia le ajungea pentru a putea trăi ei și familiile lor. La lipsurile materiale se mai adăuga nesiguranța zilei de mîine. În orice zi, muncitorii se puteau aștepta să fie dați afară de la lucru, fără ca cel puțin să li se plătească salariile ^{*}.

În același timp însă, burghezia orașului, comercianții câștigau sume fabuloase atât din exploatarea muncitorilor, cit și din diferitele afaceri pe care le întreprindeau. Ziarul burghez local „Telegrama” vorbea într-unul din numerele sale despre un negustor din oraș care „a câștigat câteva sute de mii de lei în câteva zile” ⁸.

Muncitorii din portul Brăila, alături de proletariatul din întreaga țară, au înțeles că intrarea Romîniei în război va duce la înrăutățirea și mai accentuată a situației lor. De aceea, încă de la începutul războiului, au desfășurat o susținută campanie îndreptată împotriva războiului. În acest sens, ei au cerut cu hotărîre guvernului liberal încetarea oricăror pregătiri de război și declararea unei neutralități nu formale, ci reale, riguros respectate ⁹.

Acțiunile muncitorilor împotriva războiului se îmbinau cu lupta împotriva exploatării, a șomajului și a scumpirii continue a vieții. Și pentru situația din Romînia era pe deplin valabilă remarca lui V. I. Lenin că „...războiul a deschis cel mai mult ochii oamenilor muncii, a smuls zorzoanele democrației burgheze, a arătat poporului proporțiile fabuloase ale speculei și îmbogățirii din timpul războiului...” ¹⁰.

În anul 1915 a avut loc un șir neîntrerupt de întruniri antirăzboinice organizate de secția locală a P.S.D. și de comisia sindicatelor din Brăila. Muncitorii protestau împotriva politicii guvernului liberal, care, urmărind împingerea țării în război, ducea la sărăcirea maselor populare. „Mai în fiecare zi — nota alarmat ziarul burghez „Telegrama” din Brăila — vedem afișate pe placardele afișajului din oraș fel de fel de manifeste ale muncitorilor socialiști, care provoacă întruniri de protestare contra lipsei de lucru, contra războiului” ¹¹.

În desele întruniri muncitorești care aveau loc, lozinca care se făcea cel mai des auzită era: „Jos războiul”. Astfel de întruniri au avut loc la 18 și 25 ianuarie, 22 februarie, 8 martie 1915 etc. Înțelegînd caracterul imperialist al războiului, muncitorii au arătat că „și clasa

⁷ Arhivele statului Brăila. Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 40, decembrie 1915.

^{*} Așa s-a întîmplat cu lucrătorii unui atelier de tipolitografie din Brăila care, după 15—20 de ani de muncă depusă în acest atelier, au fost concediați fără a fi avizați. „Ei n-au primit nici măcar plata pe zilele lucrate” — arăta ziarul „Lupta zilnică” din 28 ianuarie 1915.

⁸ „Telegrama” (Brăila) din 24 februarie 1915.

⁹ „Lupta zilnică” din 29 ianuarie 1915.

¹⁰ V. I. Lenin, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 466.

¹¹ „Telegrama” (Brăila) din 4 august 1915.

muncitoare vrea războiul, dar nu cu muncitorimea de peste graniță, ci cu oligarhia care ne stăpânește" ¹².

Pe lângă întrunirile de protest, muncitorii din Brăila foloseau și o altă formă prin care își exprimau starea de spirit revoluționară împotriva claselor exploatatoare, și anume demonstrația de stradă. După fiecare întrunire aveau loc demonstrații muncitorești sub lozinci ca: „Jos războiul”, „Vrem pace între popoare”, „Vrem pâine, nu sînge” etc. Deosebit de puternică a fost demonstrația de 1 Mai 1915, care, la fel ca în întreaga țară, s-a desfășurat sub semnul luptei împotriva războiului. Cu prilejul întrunirilor și manifestațiilor de stradă, muncitorii cereau ieftinirea traiului, condiții mai bune de viață și de muncă etc. Moțiunile votate cu acest prilej conțineau, pe lângă proteste vehemente împotriva războiului, cereri pentru reducerea prețurilor și mărirea salariilor.

Amplarea pe care o luase mișcarea de protest împotriva pregătirilor de război, precum și puternicele manifestații de stradă care aveau loc în Brăila au produs îngrijorarea autorităților burghezo-moșierești ale orașului. Urmarea a fost că manifestațiile de stradă au fost interzise cu desăvîrșire. Teama autorităților față de lupta dezlănțuită de muncitori era determinată de creșterea spiritului revoluționar al proletariatului din întreaga țară, de creșterea conștiinței sale de clasă. De fiecare dată cînd era organizată o întrunire împotriva războiului, porneau circulare către garnizoana militară Brăila, către poliție, procuratură etc., prin care se cereau urgente măsuri și concentrări de forțe pentru a împiedica manifestațiile de stradă organizate de muncitori. Prefectul cerea în mod constant și stereotip: „Să se consemneze trupe suficiente în cazărmi pentru ...a menține ordinea” ¹³.

Deși armata era scoasă pe străzi și polițiștii împinzeau orașul, demonstrațiile muncitorești nu au putut fi oprite. Cu prilejul organizării unei întruniri, în iunie 1915, autoritățile locale, pentru a putea împiedica demonstrația de stradă a muncitorilor, au scos întreaga armată de care dispuneau în oraș, apelînd chiar la detașamente de jandarmi din București ¹⁴.

*

În vara anului 1915, numărul muncitorilor care lucrau în portul Brăila a crescut ¹⁵. Această creștere era legată de relativa înviorare a activității comerciale a portului, ca urmare a anulării interzicerii de către guvern a exportului de cereale. Aceasta a făcut ca negustorii de cereale să încheie unele tranzacții deosebit de avantajoase pentru ei.

Condițiile de lucru pentru muncitori au rămas însă tot atît de grele, primind în schimbul muncii istovitoare salarii foarte mici. Aceasta i-a determinat să pornească o luptă hotărîtă pentru a obține unele revendicări care să le ușureze viața.

¹² „Lupta zilnică” din 10 martie 1915.

¹³ Arhivele statului Brăila. Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 7.

¹⁴ „Lupta zilnică” din 11 iunie 1915.

¹⁵ „Revista porturilor” (Brăila) din iunie—iulie 1915.

La sfârșitul lunii iunie, muncitorii din portul Brăila au înaintat Camerei de comerț un memoriu prin care cereau sporirea salariilor pentru unele categorii de muncitori și în primul rînd pentru căruțași. Salariile muncitorilor erau așa de mici, încît însuși prefectul județului Brăila recomanda într-o notă adresată Camerei de comerț să „majoreze întrucîtva prețul muncii în port”¹⁶. Atitudinea prefectului era determinată de teama față de muncitori, despre care un raport al șefului brigăzii speciale de siguranță Brăila referea că sînt foarte agitați¹⁷.

Răspunsul Camerei de comerț și industrie a fost categoric în defavoarea muncitorilor. Președintele Camerei de comerț arăta că nu poate acorda nici o majorare a salariilor muncitorilor, cerind în același timp prefectului să ia măsuri energice pentru ca „muncitorii și în special agitatorii care se află printre dinșii să nu dea loc la dezordine”¹⁸.

Refuzul Camerei de comerț de a majora salariile a stîrnit un puternic val de revoltă în sinul muncitorilor din port. La 20 iulie 1915, la întrunirea organizată de secția locală a P.S.D. pentru comemorarea unui an de la moartea cunoscutului socialist francez Jaurès, muncitorii au discutat și despre memoriul lor înaintat Camerei de comerț. Înfierînd respingerea de către comercianți a cererilor lor drepte, cei 700 de participanți prezenți la întrunire au chemat pe muncitorii din port de toate categoriile să se alăture luptei pentru obținerea unor condiții mai bune de viață.

Pentru a preîntîmpina o mișcare mai energică din partea muncitorilor, autoritățile locale burghezo-moșierești au trecut la arestarea unora dintre ei, acuzîndu-i de instigație la grevă¹⁹. Manevra însă nu a reușit, căci, datorită „energicei protestări a lumii muncitoare din port”²⁰ — cum spune un ziar al vremii —, au fost nevoiți să elibereze pe arestați.

În urma repetatului refuz al comercianților de a lua în seamă cererile formulate de muncitori, aceștia au înțeles că numai prin luptă hotărîtă vor putea obține satisfacerea revendicărilor lor. În ziua de 2 august, la întrunirea care a avut loc, muncitorii au hotărît să declare grevă generală și să nu reia lucrul pînă cînd nu vor fi satisfăcute cererile lor juste. Începînd din 3 august 1915, nici un muncitor nu a mai coborît în port la lucru. Deși inițial trebuiau să intre în grevă numai căruțași²¹, greva a fost de la început generală, cuprinzînd muncitorii de toate categoriile din port*.

Încă în prima zi de grevă, peste 2 000 de muncitori au ținut o întrunire în sala „Luvru”, în cadrul căreia au protestat împotriva răz-

¹⁶ Arhivele statului Brăila. Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 16, din 2 iulie.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ „Izbînda” (Brăila) din 26 iulie 1915.

²⁰ „Propagandă” (Brăila) din 26 iulie 1915.

²¹ „Seara” din 7 august 1915.

* În dimineața acelei zile, prefectul județului trimitea o telegramă ministrului de Interne în care îl anunța despre declararea grevei. În telegramă se arăta: „Căruțașii și hamalii din port, față de augmentarea prețurilor cerealelor, au cerut să li se mărească și lor prețul la încărcare cu 2 lei vagonul, pe care neobținîndu-l astăzi dimineață au declarat grevă generală. (Arhivele statului Brăila, Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 19.)

boiului și a intensificării exploatarei capitaliste²². Totodată ei și-au afirmat hotărîrea de a lupta pînă la satisfacerea completă a cererilor înaintate.

O delegație de muncitori în frunte cu C. Mănescu, unul dintre conducătorii muncitorilor din porturi, a înmînat prefectului poliției o copie după memoriul pe care îl înaintaseră mai înainte Camerei de comerț²³. În același timp, s-a format și un comitet de grevă²⁴.

Două zile mai tirziu, la 5 august, muncitorii greviști s-au întrunit din nou la sediul Uniunii sindicatelor din port. Cei care au luat cuvîntul la această întrunire au arătat suferințele pe care le îndurau muncitorii, masele largi populare de la izbucnirea războiului, îndemnîndu-i „să nu dezarmeze pînă ce doleanțele lor nu vor fi în întregime satisfăcute”²⁵.

Deoarece delegația muncitorilor care se prezentase Camerei de comerț pentru a discuta cererile cuprinse în memoriu nu fusese luată în seamă, „comitetul diriguitor al grevei a dispus să nu se înceapă tratative decît între partidul social-democrat și comercianți”²⁶. Totodată, muncitorii și-au exprimat hotărîrea de luptă, avertizînd autoritățile că în situația creată vor recurge la alte metode decît prezentarea de memorii: „Ținem să afirmăm însă că dacă nu vor primi cererile noastre, vom schimba tactica de pînă azi și cu toată îndîrjirea vom ști să cucerim cu toate sacrificiile drepturile noastre”²⁷.

A doua zi, la 6 august, o nouă întrunire a avut loc în sala „Pe-leș”²⁸. Și cu acest prilej, muncitorii și-au afirmat hotărîrea lor de a continua lupta. După întrunire a avut loc o demonstrație pe străzile orașului. În dreptul redacției ziarului burghez „Telegrama”, muncitorii s-au oprit pentru a înfiera atitudinea dușmănoasă a acesteia față de grevă*. Demonstrații au arătat, pe bună dreptate, că acest ziar, mai mult ca toate celelalte ziare burgheze, servea interesele comercianților și autorităților. Însuși ziarul „Telegrama” recunoștea că muncitorii i-au făcut o „manifestație ostilă”²⁹.

Din zi în zi, starea de spirit a muncitorilor devenea mai încordată. Situația lor materială după întreruperea activității portului devenise tot mai grea. Comercianții continuau să refuze de a începe tratativele cu muncitorii, deși 40 vagoane de cereale rămăseseră nedescărcate în port³⁰.

În ciuda faptului că autoritățile burghezo-moșierești reușiseră să recruteze cîțiva spărgători de grevă, cu toată presiunea exercitată de patroni și de poliție, nici un muncitor organizat nu a reluat lucrul. Acest fapt era menționat și într-unul din comunicatele zilnice pe care

²² „Dimineata” din 5 august 1915; „Minerva” din 5 august 1915.

²³ „Dimineata” din 6 august 1915.

²⁴ „Minerva” din 5 august 1915.

²⁵ „Seara” din 7 august 1915.

²⁶ „Minerva” din 5 august 1915.

²⁷ „Lupta zilnică” din 8 august 1915.

²⁸ „Minerva” din 8 august 1915.

* În ziarul „Telegrama” apăruseră unele articole care atacau muncitorii din port. Slagi credincioase ale comercianților, redactorii acestui ziar, în dorința de a apăra pe exploatarea, calomniiau pe muncitorii greviști, arătînd că au „pretenții exagerate”.

²⁹ „Telegrama” (Brăila) din 8 august 1915.

³⁰ „Minerva” din 6 august 1915.

Articole publicate în „Lupta zilnică” din 7 și 11 august, care relatează desfășurarea grevei muncitorilor din Brăila și solidaritatea muncitorilor din București cu aceștia

...tul județului a trimis comandantului garnizoanei o adresă în care cerea să i se pună la dispoziție trupe pentru ziua de 7 august, sub pretextul că la această dată „sindicaliștii greviști voiesc a provoca neorînduieli în port”³².

În ziua de 7 august, încă de la orele 6 dimineata, un detașament din Regimentul 7 călărași și o companie din batalionul de pontonieri se aflau deja în port. Trupele aveau misiunea de a împiedica trecerea coloanei de muncitori spre port, deoarece demonstrația muncitorilor ar fi atras și pe lucrătorii neorganizați, care acceptaseră să lucreze. În raportul său către ministrul de Interne, prefectul sublinia că muncitorii doreau să țină o întrunire la Casa muncii „ca să facă pe lucrătorii din port să părăsească lucrul, atrăgîndu-i la întrunire”³³.

La orele 9 dimineata, după o nouă întrunire care a avut loc în sala „Peș”, o coloană de 6 000 de muncitori³⁴ s-a îndreptat spre port. În dreptul Fabricii „Lichiardopol”, muncitorii greviști au fost întîmpinați de un cordon de soldați și de agenți de poliție, care le-au barat drumul. Hotărîți să nu dea înapoi, muncitorii au încercat să rupă cor-

prefectura orașului le trimitea ministrului de Interne, în care se arăta că: „Nici un căruțaș sau muncitor sindicalist nu a coborît în port”³¹.

Pentru ziua de 7 august, muncitorii au hotărît să organizeze o puternică demonstrație de stradă, în cadrul căreia să ceară cu hotărîre satisfacerea imediată a revendicărilor lor. Autoritățile locale, aflînd despre pregătirea demonstrației, au luat măsuri pentru a o împiedica. În acest sens, prefec-

³¹ Arhivele statului Brăila. Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 20.

³² Loc. cit., fila 22.

³³ „Dimineata” din 9 august 1915.

³⁴ Arhivele statului Brăila. Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111 fila 23.

donul de soldați³⁵. Aceasta însă a constituit semnalul pentru atacarea demonstranților. La ordinul ofițerilor, soldații au încercat să oprească cu forța coloana de greviști, folosind paturile armelor și baionetele. Muncitorii însă nu s-au lăsat intimidați, ci s-au apărat cu ce au putut. Această ciocnire s-a soldat cu rănirea a 50 de greviști și arestarea unui număr de 15 muncitori³⁶.

Printre cei arestați ca „instigatori”, fiind învinuiți că au „ultra-giat pe reprezentanții autorităților”³⁷, se afla și cunoscuta luptătoare socialistă Janeta Maltus. Acestora li s-a impus în închisoare un regim foarte aspru, menit să le înfrângă puterea de luptă. Deși unii dintre ei fuseseră răniți în ciocnirea care avusese loc cu armata, nu numai că li s-a refuzat ajutorul medical, dar au fost bătuti și schingiuiți de organele de anchetă.

Alarmate de lupta crescândă a muncitorilor și sub presiunea acestora, autoritățile locale au luat imediat măsuri pentru a se începe tratativele cu greviștii, comercianții acceptând și ei de data aceasta începerea discuțiilor. În aceeași zi de 7 august, o delegație a muncitorilor a fost primită de către președintele Camerei de comerț, cu care a început tratativele. O altă delegație de muncitori s-a prezentat procurorului, cerind cu hotărîre, în numele tuturor muncitorilor greviști, eliberarea tovarășilor lor arestați³⁸.

În dimineața zilei de 8 august, tratativele dintre delegații muncitorilor și Camera de comerț au luat sfîrșit prin acceptarea de către aceasta a cererilor greviștilor, obținîndu-se mărirea salariilor diferitelor categorii de lucrători cu 2 pînă la 4 lei la vagon³⁹.

Cu toate acestea, lucrul nu a fost reluat, în semn de protest împotriva procesului intentat celor 15 muncitori arestați. Greva muncitorilor din portul Brăila se desfășura mai departe. Orașul continua să fie împînzit de armată, iar trupele din garnizoana Brăila au fost consemnate în cazărmi⁴⁰. Nici poliția, nici armata nu au reușit să înfrîngă hotărîrea de luptă a greviștilor. Ziarul „Lupta zilnică”, organul central al P.S.D., menționa că muncitorii din Brăila „sînt mai hotărîți ca oricînd să ducă lupta pînă la victoria finală și pînă ce tovarășii arestați vor fi eliberați”⁴¹.

Sub presiunea muncitorilor, poliția a eliberat mare parte dintre cei arestați. Trei dintre ei însă, între care Janeta Maltus, au fost trimiși în judecată conform „legii micului parchet”*. Autoritățile locale hotărîseră să judece în grabă pe cei arestați pentru a evita acțiunile de protest ale muncitorimii din întreaga țară. Dorind să minimalizeze

³⁵ „Lupta zilnică” din 8 august 1915.

³⁶ Ibid.

³⁷ „Expresul” din 8 august 1915.

³⁸ „Minerva” din 9 august 1915.

³⁹ „Lupta zilnică” din 15 august 1915.

⁴⁰ „Lupta zilnică” din 12 august 1915.

⁴¹ „Lupta zilnică” din 9 august 1915.

* „Legea privitoare la instrucțiunea și judecarea în fața instanțelor corecționale a flagrantelor delict”, cunoscută sub numele de „legea micului parchet”, prevedea instruirea și judecarea „flagrantelor delict” săvîrșite în orasele reședințe de județ, gări, porturi, bilciuri, în chiar ziua săvîrșirii lor sau cel mai tîrziu a doua zi. (C. Hamangiu: „Codul general al Romîniei”, vol. VIII, pag. 34.) Legea a intrat în vigoare la 1 septembrie 1913.

Salutul
Conferinței sindicale bulgare
greviștilor din Brăila

Sofia 16. -- Conferința sindicală
 în numele proletariatului organizat
 bulgar trimite salutări călduroase
 muncitorilor din Brăila, în luptă
 contra exploatărei nerușinate a ca-
 pitalizmului. Le exprimă simpatii
 pentru victimele luptei. Le dorește
 victorie completă.

G. DIMITROV

Subscriți pentru
campania
antirăzboinică

Telegrama de solidaritate a muncitorilor din Bulgaria, semnată de Gh. Dimitrov, adresată muncitorilor greviști din Brăila (Reproducere din ziarul „Lupta zilnică” din 18 august 1915.)

ajutorul tovarășilor lor. Peste 2 000 de muncitori au pornit încolonați spre judecătorie, cîntînd cîntece revoluționare și protestînd împotriva înscenării procesului intentat celor 3 greviști arestați. Împiedicați să se apropie de localul judecătoriei, muncitorii s-au îndreptat spre centrul orașului, continuînd să manifesteze pentru eliberarea tovarășilor lor⁴⁵.

Procesul s-a terminat în aceeași zi. Prin pronunțarea sentinței, un muncitor a fost condamnat la 7 luni închisoare, iar cele două femei, printre care și Janeta Maltus, la cîte o lună închisoare⁴⁶.

⁴² „Minerva” din 10 august 1915; „Telegrama” (Brăila) din 9 august 1915.

⁴³ „Dimineața” din 10 august 1915.

⁴⁴ „Minerva” din 10 august 1915.

⁴⁵ Arhivele statului Brăila. Prefectura județului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 23.

⁴⁶ Ibid.

importanța luptei muncitorilor brăileni, ele urmăreau să-i dea un aspect de „flagrant delict”, negînd caracterul său politic. Totuși, chiar și ziarele burgheze menționau că muncitorii au fost acuzați la proces de „îndemn la revoltă” și „ultraaj”⁴², iar un ziar burghez local anunța că sentința s-a dat „pentru îndemnare la grevă și ultraaj adus forței publice”⁴³.

În ciuda protestelor vehemente ale muncitorilor care cereau eliberarea tuturor arestaților, în ziua de 8 august s-a desfășurat la Brăila procesul celor 3 greviști arestați. Localul judecătoriei de ocol în care a avut loc procesul se afla sub pază militară, în apropiere staționînd și un pluton din batalionul de pontonieri, „gata să intervină în cazul cînd greviștii ar fi încercat să provoace dezordini în apropiere”⁴⁴.

Cu toate măsurile luate de autorități, muncitorii din Brăila au hotărît să vină în

Față de aceste samavolnicii ale autorităților brăilene, muncitorii din întreaga țară au protestat cu energie, dovedind și de această dată spiritul lor de solidaritate de clasă. La București a avut loc în ziua procesului o întrunire de protest contra măsurilor luate de către poliție și armată împotriva demonstrației din 7 august a muncitorilor greviști din Brăila. La sfârșitul întrunirii a fost votată o moțiune prin care muncitorimea bucureșteană „își manifestă indignarea față de justiția de clasă și trimite salutul de îmbărbătare tovarășilor brăileni care, pentru idealul socialist, știu să înfrunte toate nelegiuirile clasei stăpînitoare”. Moțiunea se încheia cu lozincile: „Trăiască solidaritatea!”, „Trăiască socialismul!”, „Jos tirania!”⁴⁷. În același timp s-a votat și o moțiune adresată muncitorilor din Brăila arestați „pentru idealul socialist”, cărora li se trimitea un salut de îmbărbătare.

Cu lupta greviștilor din Brăila s-au solidarizat și muncitorii din Galați, care, de asemenea, au convocat o întrunire de protest, condusă de Gh. Stroici, împotriva intervenției armate contra demonstrației greviștilor din Brăila. Muncitorii au protestat și împotriva condamnării celor trei greviști. În telegrama trimisă Ministerului de Justiție, semnată de președintele întrunirii, se cerea anularea imediată a sentinței de condamnare⁴⁸.

Ziarul „Lupta zilnică”, în editorialul intitulat „Crima de clasă din Brăila”, a protestat cu energie împotriva actului săvîrșit de poliția din Brăila contra greviștilor. Exprimînd punctul de vedere al tuturor muncitorilor cinstiți din țară, ziarul arăta: „Ne ridicăm cu toată energia împotriva crimei de clasă săvîrșite în Brăila. Ea este odioasă, ea este infamă, ea este revoltătoare. Ea demască toată perfidia celor de sus, toată ura lor împotriva clasei muncitoare”⁴⁹. Articolul se încheie cu o chemare adresată muncitorilor din întreaga țară de a-și stringe rîndurile pentru a lupta împotriva societății capitaliste. „Dezmoștenită și prigonită în actuala societate, clasa muncitoare trebuie să lupte cu puteri unite și crescute pentru dărîmarea formei sociale prezente și înlocuirea ei cu societatea socialistă, de pace între popoare și de egalitate între oameni”⁵⁰.

Luptele muncitorilor din Brăila din august 1915 au avut răsunset și peste hotarele țării. Muncitorii din Bulgaria, întruniți într-o conferință sindicală, au trimis salutul lor greviștilor din Brăila. În telegrama semnată de Gh. Dimitrov se spunea: „Conferința sindicală, în numele proletariatului organizat bulgar, trimite salutări călduroase muncitorilor din Brăila, în luptă contra exploatării nerușinate a capitalismului. Le exprimă simpatii pentru victimele luptei. Le dorește victorie completă”⁵¹.

După condamnarea celor trei greviști, muncitorii din Brăila, care încă nu reîntraseră la lucru, au organizat o mare întrunire urmată de o puternică demonstrație de stradă. Îngrijorate, autoritățile au luat măsuri intense „pentru înlăturarea eventualelor dezordini”⁵². Străzile

⁴⁷ „Lupta zilnică” din 11 august 1915.

⁴⁸ „Lupta zilnică” din 12 august 1915.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ „Lupta zilnică” din 18 august 1915.

⁵² „Minerva” din 11 august 1915.

oraşului şi împrejurimile închisorii în care erau deţinuţi cei trei muncitori condamnaţi au fost împinzite de armată.

În cuvântările la întrunire, muncitorii şi-au exprimat protestul hotărît nu numai împotriva războiului imperialist, ci şi a samavolnicilor săvârşite de organele represive burghezo-moşiereşti împotriva muncitorilor grevişti. În telegrama trimisă ministrului de Interne cu această ocazie au fost înfierate barbariile comise de poliţie împotriva muncitorilor: „Muncitorimea brăileană întrunită astăzi, 9 august, în grădina «Luvru» protestează cu toată energia contra barbariilor comise vineri, 7 august, de către autorităţi...”, iar mai departe: „Cerem să se dea căutare medicală celor arestaţi, ceea ce se refuză, fiind supuşi unui regim excepţional”⁵³.

După întrunire, peste 5 000 de muncitori au demonstrat pe străzile oraşului. Armata şi poliţia nu au îndrăznit însă să intervină pentru a opri manifestaţia. Hotărîrea şi voinţa de luptă a muncitorilor s-au impus şi de această dată.

Greva a continuat şi în ziua de 10 august, deoarece patronii refuzau să reprimească la lucru o parte din muncitori. În faţa solidarităţii de luptă a greviştilor, patronii au fost nevoiţi însă să cedeze, acceptînd reîntrirea la lucru a tuturor muncitorilor⁵⁴. Ca urmare, în ziua de 11 august 1915 lucrul a fost reluat. Succesul luptei a fost de partea muncitorilor.

★

Greva generală din portul Brăila a avut însemnătate nu numai pentru mişcarea muncitorească din porturi, ci şi pentru lupta muncitorilor din întreaga ţară, ea fiind îndreptată împotriva exploatării şi a pregătirilor desfăşurate de clasele dominante din România în vederea participării la primul război mondial imperialist.

Ea a avut pe lângă un caracter economic — principala revendicare a muncitorilor fiind mărirea salariilor — şi un pronunţat caracter politic, imprimat de faptul că toate acţiunile muncitorilor erau îndreptate şi împotriva acestui război.

Prin terminarea sa victorioasă, greva a întărit încrederea muncitorilor din întreaga ţară în forţele lor, în pofida măsurilor represive luate de guvern împotriva mişcării muncitoreşti.

⁵³ Arhivele statului Brăila. Prefectura judeţului Brăila, serv. ad-tiv, dosarul nr. 111, fila 28, 1915.

⁵⁴ „Telegrama” (Brăila) din 13 august 1915.

„Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 1-6 (1961)

Cele 6 numere din anul 1961 ale revistei „Voprosi istorii K.P.S.S.”, organ al Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., oglindind munca fructuoasă a cercetătorilor sovietici în domeniul istoriei partidului,

au prezentat cititorului, dornic să-și aprofundeze cunoștințele asupra istoriei P.C.U.S. și a mișcării muncitorești și comuniste internaționale, o tematică bogată și variată, cuprinzând publicații de documente ale lui V. I. Lenin și ale conducătorilor mișcării muncitorești internaționale, articole, lecții și consultații, recenzii, scrisori, informări asupra vieții științifice din U.R.S.S. și din alte țări.

Materialele publicate în revistă se remarcă prin înalta lor ținută științifică, prin bogata și profunda documentare, numărul mare de fapte inedite, rod al muncii temeinice de cercetare a autorilor. Ceea ce este de subliniat în primul rând este accentul pus pe temele actuale, legate direct de problemele pe care le ridică hotărârile și documentele P.C.U.S. și ale mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Tematica revistei este orientată spre îndeplinirea uneia dintre principalele sarcini puse în fața Institutului

de marxism-leninism de către C.C. al P.C.U.S.: studierea și sintetizarea experienței și legităților construcției socialismului și comunismului, a transformărilor radicale ce se produc în viața omenirii, legătura strânsă a problemelor abordate în revistă cu sarcinile puse de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice în fața frontului ideologic în perioada construcției desfășurate a comunismului. O mare atenție s-a acordat în paginile revistei problemelor teoriei marxist-leniniste, valabilității ei, aplicării ei la condițiile concrete ale dezvoltării societății omenesti în perioada contemporană. În tratarea acestor probleme, autorii pornesc de la tezele enunțate în documentele Congreselor al XX-lea și al XXII-lea ale P.C.U.S., în documentele consfătuirilor reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești, documente în care și-a găsit expresia dezvoltarea creatoare a învățăturii marxist-leniniste.

Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. a continuat și în anul 1961 publicarea în revistă a unor documente inedite ale lui V. I. Lenin.

Astfel, în numărul 1 al revistei sînt publicate documente care oglindesc lupta lui V. I. Lenin împotriva oportunismului social-democraților de dreapta. De mare actualitate este în zilele noastre articolul lui V. I. Lenin „Propaganda antimilitaristă și uniunile tineretului socialist muncitor”, consacrat problemei educației internaționale a tineretului. În acest articol,

V. I. Lenin analizează experiența activității antimilitariste în rindurile tineretului în Apus, subliniind însemnătatea deosebită a acestei activități în armată, care trebuia să fie atrasă de partea poporului. Acest articol, ca și „Adnotări la rezoluția Congresului de la Stuttgart despre «Militarismul și conflictele internaționale»”, publicate în același număr al revistei, au fost scrise de Lenin în legătură cu amendamentul propus de dînsul și sprijinit de R. Luxemburg la textul rezoluției concepute de A. Bebel. Completările făcute de Lenin au schimbat caracterul dogmatic și unilateral al proiectului inițial de rezoluție a Congresului de la Stuttgart. Pentru prima dată în rezoluțiile Internaționalei a II-a a fost lansat apelul de luptă împotriva pericolului războiului imperialist în scopul preîntîmpinării lui, iar în cazul în care războiul ar fi dezlănțuit proletariatul era chemat la folosirea crizei provocate de războiul imperialist pentru lichidarea dominației de clasă a burgheziei. Luptei împotriva imperialismului și războiului i-a fost consacrat și articolul lui V. I. Lenin „Capitaliștii și înarmarea” (1913), publicat în numărul 2 al revistei, în care marele conducător al proletariatului demasca falsul patriotism al monopolurilor imperialiste, interesate în creșterea cursei înarmărilor.

Articolul „Duma a III-a de stat și social-democrația” (nr. 1), scris în 1907, cuprinde indicații concrete în ce privește tactica parlamentară a partidului revoluționar al clasei muncitoare. V. I. Lenin subliniază că sarcina social-democrației în Dumă este de a arăta un exemplu de folosire revoluționară a parlamentarismului într-unul dintre cele mai reacționare parlamente. Pentru a îndeplini cu cinste această sarcină, arăta V. I. Lenin, activitatea parlamentară a reprezentanților proletariatului trebuie să se sprijine pe lupta extraparlamentară a maselor.

În „Salutul către William Haywood” (nr. 1), semnat și de V. I. Lenin, în calitate de membru al Biroului socialist internațional și al prezidiului Congresului de la Stuttgart, este de-

mascată politica burgheziei americane. William Haywood — activist de frunte al mișcării muncitorești din S.U.A. — a fost ținut în închisoare 16 luni în așteptarea executării sentinței de condamnare la moarte. Sub presiunea mișcării largi de masă el a fost achitat și eliberat. Cît de actuale sînt cuvintele din „Salutul către William Haywood” despre faptul că burghezia americană manifestă o totală lipsă de „toleranță și cinste în toate cazurile cînd sînt amenințate profiturile și forța ei”, azi, cînd imperialiștii americani au dezlănțuit o campanie monstruoasă de persecutare a Partidului Comunist din S.U.A., folosindu-se de legile reacționare anticomuniste și antimuncitorești.

Noile documente ale lui V. I. Lenin publicate în revistă, conținînd idei și indicații leniniste ce au o deosebită actualitate și în zilele noastre, vin să îmbogățească neprețuitul tezaur ideologic al lucrărilor marelui dascăl și conducător al oamenilor muncii.

Tot în rubrica consacrată publicării de documente ale clasicilor marxism-leninismului și ale activiștilor de frunte ai mișcării muncitorești internaționale este publicat, în numărul 2 al revistei, „Raportul despre mișcarea muncitorească în Germania” de W. Liebknecht. În acest raport, scris la rugămintea lui Marx pentru Conferința din Londra a Asociației Internaționale a muncitorilor din anul 1865*, este analizată situația mișcării muncitorești din Germania, fiind supusă unei critici profunde poziția reacționară a lui Lassalle și a partizanilor lui. Raportul lui Liebknecht prezintă un interes incontestabil pen-

* Raportului nu i s-a dat citire la Conferință, deoarece după cum reiese dintr-o scrisoare a lui Marx către W. Liebknecht, Marx, cu modestia care îl caracteriza, a considerat că în material se dă o atenție prea mare persoanei sale. (Vezi nota introductivă a Institutului de marxism-leninism, „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 2/1961, pag. 5.) Raportul se publică după textul său în manuscris, păstrat în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

tru cei ce studiază istoria mișcării muncitorești internaționale, el contribuind la combaterea încercărilor falsificatoare ale istoricilor burghezi și reformiști de azi de a-l prezenta pe Lassalle ca întemeietor al mișcării muncitorești germane. În raport se subliniază că deja din deceniul al patrulea al secolului al XIX-lea Marx și Engels au fost conducătorii recunoscuți ai proletariatului german.

Caracteristic pentru tematica revistei pe anul 1961 este orientarea ei spre probleme importante legate de Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. și de noul Program al P.C.U.S. adoptat la acest congres. În numărul 4 al revistei a fost publicat articolul: „Triumful principiilor programatice leniniste ale partidului” de V. V. Platkovski. În articol autorul subliniază importanța îndeplinirii Programului partidului elaborat la Congresul al VIII-lea din 1919, programul construirii socialismului, și relevă însemnătatea Congresului al XXII-lea, care avea să adopte noul program — programul construirii societății comuniste. Autorul analizează unele teze principiale, elaborate de V. I. Lenin, despre esența și caracterul programului partidului marxist. Programul trebuie să aibă o bază teoretică trainică, să se sprijine pe toate cuceririle gândirii științifice înaintate. Atât conținutul, cât și limbajul programului trebuie să cheme la acțiune. Programul formulează scopurile și sarcinile pentru o perioadă istorică concretă și se bazează pe analiza condițiilor concrete ale vieții economice și politice a societății. Sarcina principală a partidului marxist este lupta pentru aplicarea în practică a programului său revoluționar. Autorul analizează cum a fost îndeplinit al doilea program al partidului și necesitatea elaborării unui nou program în condițiile istorice concrete ale construcției desfășurate a comunismului.

După apariția proiectului de Program al P.C.U.S., în numărul 5 al revistei au apărut o serie de articole pe marginea acestui proiect, care a fost pus în discuția întregului popor.

În acest sens menționăm articolul:

„Programul mareț de construire a comunismului” scris de A. P. Kosulnikov, M. V. Ribakov, K. L. Seleznev. Autorii subliniază însemnătatea apariției proiectului de Program al P.C.U.S. ca un document remarcabil al marxismului creator, care a devenit o armă puternică ideologică și politică în lupta pentru comunism, pentru pace și prietenia popoarelor, împotriva ideologiei imperialiste reacționare, împotriva reformismului și revizionismului. Analizând situația internațională în lumina tezelor proiectului de program, autorii subliniază creșterea puterii sistemului mondial socialist și prezintă date concrete în ceea ce privește succesele obținute de țările socialiste în dezvoltarea economiei naționale. Prin compararea situației din țările socialiste cu cea din lumea capitalistă autorii relevă superioritatea sistemului socialist, căruia îi aparține viitorul.

În articol este subliniată, de asemenea, importanța dezvoltării în programul partidului a problemelor legate de construcția de stat. Analizând problema lichidării statului, autorii, pe baza tezelor proiectului de program, demască poziția revizionistilor contemporani în această problemă.

O atenție mare este acordată problemelor muncii ideologice a partidului, dezvoltării multilaterale a relațiilor comuniste și educației omului societății noi. În concluzie, autorii subliniază că forța și însemnătatea influenței proiectului de program constă în înțelegerea profundă și clară de către P.C.U.S. a situației concrete, a perspectivelor și căilor pentru ajungerea la scopul mareț propus.

Îndeplinirea cu cinste a sarcinilor construcției comunismului este posibilă numai în condițiile conducerii poporului sovietic de către gloriosul Partid Comunist al Uniunii Sovietice. Acestei probleme îi este consacrat articolul lui S. L. Titarenko: „P.C.U.S. — avangarda poporului sovietic” (nr. 5).

Pornind de la tezele proiectului de program despre transformarea partidului clasei muncitoare în partidul întregului popor sovietic și despre rolul

conducător crescînd al partidului în perioada construcției desfășurate a comunismului, autorul analizează rolul partidului clasei muncitoare în diferite etape ale istoriei sale, subliniind că partidul revoluționar marxist-leninist a fost întotdeauna avangarda clasei muncitoare, singura clasă revoluționară pînă la capăt a societății capitaliste. Partidul bolșevic a cucerit rolul de conducător al maselor în lupta consecventă împotriva oportuniștilor de tot felul, începînd de la liderii oportuniști ai Internaționalei a II-a și pînă la diferite curente anti-partinice din cadrul partidului. Justețea liniei politice a partidului leninist este dovedită de succesele deosebite obținute de poporul sovietic în opera de construire a socialismului.

În condițiile transformării statului dictaturii proletariatului în statul întregului popor, partidul acționează ca avangardă încercată a întregului popor, forță conducătoare și îndrumătoare a statului sovietic popular. Rolul partidului în conducerea maselor, crearea bazei tehnice-materiale a comunismului, dezvoltarea vieții obștești cresc necontenit. Aceasta se explică prin faptul că societatea comunistă este rezultatul activității conștiente a maselor populare, conduse de partidul marxist-leninist.

Problemelor ridicate în proiectul de Program al P.C.U.S. le este consacrat și articolul lui N. G. Kristosturian: „Unele probleme ale stergerii deosebirilor de clasă în U.R.S.S.”. Autorul analizează lupta partidului pentru lichidarea claselor exploatatoare în perioada de trecere și activitatea pentru lichidarea deosebirilor dintre clasele prietene după victoria socialismului în U.R.S.S. Această problemă are o actualitate deosebită astăzi, deoarece Programul P.C.U.S. pune ca sarcină concretă construirea societății comuniste, a societății fără clase.

Numărul 6 al revistei, apărut după Congresul al XXII-lea, analizează într-o serie de articole problemele ridicate în materialele congresului.

Editorialul, „Congresul al XXII-lea — cel mai mare eveniment al contemporaneității”, este consacrat pre-

zentării problemelor celor mai importante analizate la congres și subliniază importanța mondială a acestuia. În articol se relevă în mod deosebit creșterea rolului conducător al partidului în condițiile construirii comunismului. Articolul arată că în lumina noului program devine și mai evident caracterul greșit al tezei lui I. V. Stalin, care a considerat că, deoarece partidul este o armă a dictaturii proletariatului, el trebuie să dispară o dată cu lichidarea dictaturii proletariatului.

Însemnătatea istorică-mondială a congresului, arată editorialul, constă în faptul că el a făcut bilanțul luptei eroice a poporului sovietic, condus de partid, pentru victoria comunismului, a adoptat al III-lea Program al P.C.U.S., în care se generalizează experiența transformării revoluționare a societății și sînt arătate căile dezvoltării U.R.S.S. spre comunism. Congresul a adus o contribuție mare la dezvoltarea teoriei marxist-leniniste și a ridicat la o înălțime și mai mare autoritatea și rolul partidului comunist. Tezele teoretice și unele concluzii în problemele dezvoltării mondiale, ale strategiei și tacticii partidului influențează asupra mersului progresiv al istoriei și soarta popoarelor.

În același număr, D. I. Cesnokov în articolul „Programul P.C.U.S. și unele probleme ale teoriei marxist-leniniste” subliniază că elaborarea tezelor teoretice este o parte componentă a activității P.C.U.S. în conducerea construcției comuniste. Din bogăția tezelor teoretice dezvoltate în Programul P.C.U.S., autorul analizează următoarele: Dezvoltarea forțelor de producție și transformarea relațiilor sociale în procesul construcției comunismului, arătînd că dezvoltarea forțelor de producție duce la lichidarea deosebirilor dintre clase, dintre oraș și sat, dintre munca fizică și intelectuală. Dezvoltarea forțelor de producție și crearea bazei tehnico-materiale a comunismului permit trecerea la principiul comunist de repartitie „de la fiecare după capacitate, fiecăruia după nevoi”. Acest proces se

petrece sub conducerea clasei muncitoare, care ridică toate păturile sociale pînă la nivelul ei de conștiință și organizare.

Autorul analizează, de asemenea, problema dictaturii proletariatului, statului și rolului conducător al clasei muncitoare. Subliniind că clasa muncitoare este singura clasă din istorie care n-are scopul de a menține veșnic puterea sa și că în U.R.S.S. statul dictaturii proletariatului s-a transformat în statul întregului popor, autorul relevă teza Programului P.C.U.S. că în condițiile construcției desfășurate a comunismului clasa muncitoare își îndeplinește rolul conducător fără dictatură. Această problemă este abordată și în articolul „Comunismul și statul” de P. S. Romașkin, care subliniază că noțiunea de rol conducător al clasei muncitoare este mai largă și prin esență și din punct de vedere cronologic decît „dictatura proletariatului”.

În continuare, D. I. Cesnokov subliniază în articolul său că întreaga activitate a partidului comunist este îndreptată spre crearea societății care asigură o dezvoltare liberă și multilaterală a omului. Caracteristic pentru umanismul comunist este egalitatea deplină a oamenilor liberi de exploatare și asuprire; dezvoltarea personalității armonioase se bazează pe progresul social.

Problemei dezvoltării principiilor leniniste ale construcției de partid în noul Statut al P.C.U.S., adoptat de Congresul al XXII-lea, îi este consacrat articolul scris de A. I. Sidorov și S. I. Fedoseev. Autorii arată că trăsătura caracteristică a noului Statut al P.C.U.S. este îmbinarea creatoare a teoriei marxist-leniniste cu practica muncii de partid de fiecare zi. Statutul P.C.U.S. se bazează pe principiile leniniste, aplicate consecvent în viață de către partid. În activitatea sa, P.C.U.S. respectă cu strictețe normele leniniste ale vieții de partid, principiul conducerii colective, acordă o mare atenție dezvoltării multilaterale a democrației interne de partid, activității și inițiativei comuniștilor, criticii și autocriticii. În articol autorii

relevă problema întăririi legăturii partidului cu masele și a atragerii la munca de partid a unui activ larg din rîndurile membrilor de partid. În concluzie, autorii subliniază că unitatea partidului și poporului, sprijinirea politicii partidului de către masele largi ale oamenilor muncii asigură îndeplinirea scopurilor mărețe prevăzute în Programul P.C.U.S. — construirea comunismului.

Ca sarcină centrală a construirii comunismului, Programul P.C.U.S. pune făurirea bazei tehnice-materiale a societății comuniste. Legat de aceasta, G. A. Kozlov subliniază în articolul intitulat „Sarcina economică principală a partidului comunist și a poporului sovietic” că crearea bazei tehnice-materiale este legată de dezvoltarea forțelor de producție, a căror ridicare pe o treaptă calitativ nouă face posibilă transformarea treptată a relațiilor sociale socialiste în relații comuniste. Autorul subliniază că în U.R.S.S. există condițiile concrete pentru crearea bazei tehnice-materiale. Aceasta este rezultatul succeselor obținute în construirea deplină și definitivă a socialismului, fapt ce a creat premisele dezvoltării bazei tehnice-materiale a socialismului în baza tehnică-materială a comunismului. Analizînd ritmul dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S., autorul relevă superioritatea orînduirii socialiste față de cea capitalistă, superioritate ce permite ajungerea și depășirea celor mai dezvoltate state capitaliste. În 20 de ani, producția industrială a U.R.S.S. va crește de cel puțin 6 ori. Volumul producției S.U.A. va rămîne mult în urma celui atins de U.R.S.S.

M. A. Vladimirov și I. I. Mitrofanov prezintă în articolul „Grija față de bunăstarea poporului — principiul suprem al activității P.C.U.S.” cifre convingătoare cu privire la succesele obținute în U.R.S.S. în domeniul ridicării nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii, în comparație cu situația oamenilor muncii în țările capitaliste și subliniază că Programul P.C.U.S. deschide noi perspective luminoase în ceea ce privește

îmbunătățirea condițiilor de viață în societatea comunistă.

Numeroasele articole consacrate unor teze de mare însemnătate ale Programului P.C.U.S., publicate în numerele pe anul 1961 ale revistei „Voprosi istorii K.P.S.S.” vădesc preocuparea redacției de a răspunde la problemele cele mai actuale ce se ridică în fața poporului sovietic, rezervând pentru tratarea lor un loc important în paginile revistei.

În afara celor amintite mai sus, problemelor actuale ale politicii partidului le-au fost consacrate și o serie de alte articole publicate în revistă. A. S. Vișneakov, în articolul „Forța vitală a politicii P.C.U.S.”, apărut în numărul 4 al revistei, analizează izvoarele forței partidului, subliniind că acestea sînt teoria marxist-leninistă, care înarmează partidul cu cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării sociale, și faptul că politica P.C.U.S. pornește de la interesele vitale ale oamenilor muncii și se bucură de încrederea și sprijinul lor nelimitat, că această politică este elaborată și tradusă în viață cu participarea activă a poporului. Autorul arată că rolul politicii partidului crește după victoria revoluției socialiste, cînd partidul comunist devine partid de guvernămînt. În condițiile construirii socialismului nu există nici o sferă a activității sociale unde nu apar influența hotărîtoare, rolul hotărîtor al partidului. Autorul aduce în sprijinul tezelor din articol exemple concrete din practica Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

În numerele pe 1961 ale revistei au fost publicate articole consacrate unor probleme teoretice de mare importanță în zilele noastre. Astfel, articolul „Despre trecerea țărilor socialismului spre faza superioară a societății comuniste” de A. I. Ermolaev (nr. 2) ilustrează cu exemple concrete din dezvoltarea țărilor sistemului mondial socialist teza privitoare la trecerea mai mult sau mai puțin în același timp a țărilor socialiste la comunism. Autorul consideră că prima etapă a procesului de lichidare a decalajului în nivelul de dezvoltare a țărilor so-

cialiste este depășită, între aceste țări nu mai există o diferență atît de mare în dezvoltarea lor economică ca imediat după nașterea sistemului mondial socialist. Autorul relevă rolul conducător al partidelor comuniste și muncitorești în mersul popoarelor spre socialism.

Problemelor construcției economice actuale le este consacrat și articolul scris în numărul 1 al revistei de A. S. Smirnov și L. M. Bromberg, „Partidul și electrificarea întregii țări”. Articolul pornește de la indicația lui V. I. Lenin despre legătura directă dintre electrificarea țării și construcția comunismului. Planul leninist al electrificării țării a fost îndeplinit cu mult înainte de termen. Partidul continuă aplicarea în viață a ideilor leniniste asupra electrificării țării. În articol sînt prezentate succesele uriașe obținute în această direcție și perspectivele luminoase ce se deschid față de poporul sovietic. Autorii subliniază că problemele electrificării ocupă un loc important în programul creării bazei tehnice-materiale a comunismului.

În revistă sînt publicate o serie de articole privind diferite momente ale istoriei P.C.U.S. Experiența istorică, științific generalizată a P.C.U.S. este o armă puternică în lupta pentru victoria deplină a comunismului. Problemele istoriei P.C.U.S. le sînt consacrate articolul „Din istoria luptei lui V. I. Lenin pentru partid după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.” (nr. 2) de M. A. Zotov, comunicările: „V. I. Lenin și consiliile economice locale în anul 1921” (nr. 6) de Veselina M. S., „Despre presa bolșevică ilegală în anii primului război mondial” (nr. 2) de Dajina I. M. și altele.

O atenție mare a fost acordată problemei dezvoltării de către V. I. Lenin a teoriei despre organizarea primului stat al dictaturii proletariatului. Această problemă a fost studiată în articolele „V. I. Lenin despre soviete ca formă de stat a dictaturii proletariatului” de Lașin A. G. (nr. 3), „V. I. Lenin despre federație și rolul ei în construcția statului sovietic multinațional” de Kulicenko M. I. (nr. 5) și

„V. I. Lenin despre federația de stat” de Tadevosean E. V. (nr. 2).

În luna iunie a anului trecut s-au împlinit 20 de ani de la atacul mișlesc al Germaniei fasciste împotriva Uniunii Sovietice. În articolul „Învățămintele istoriei” (nr. 3) de G. A. Deborin, G. F. Zastavenko și B. S. Telpuhovski este prezentată o analiză succintă a perioadei Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Autorii arată că victoria asupra Germaniei fasciste a fost rezultatul luptei eroice, pline de abnegație a poporului sovietic, condus de partidul comunist. Zdrobind fascismul german, poporul sovietic și forțele sale armate au nimicit principalul detașament de șoc al imperialismului internațional. Autorii demască încercările istoricilor și publiciștilor reacționari de a diminua rolul armatei sovietice în înfrângerea Germaniei hitleriste. Principalele forțe ale armatei germane-fasciste au fost zdrobite nu pe fronturile din apus, ci pe frontul sovieto-german, unde au fost nimicite 1 024 de divizii ale Germaniei și sateliților ei. Pe alte fronturi au fost zdrobite aproximativ 140 de divizii. Autorii subliniază că războiul a dovedit superioritatea orînduirii de stat și sociale a Uniunii Sovietice.

Din păcate, arată autorii, învățămintele istoriei n-au fost reținute de imperialiști, care duc din nou politica de dezlănțuire a războaielor. Cu toate acestea, din zi în zi cresc forțele păcii. Nu mai există inevitabilitatea fatală a războaielor. Popoarele au posibilitatea de a opri mîna agresorului. Prin construirea societății comuniste — subliniază autorii — oamenii muncii sovietici, conduși de P.C.U.S., întăresc bazele păcii pe pămînt.

Activității organizațiilor de partid în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei îi sînt consacrate articolele „Organizația de partid din Moscova în perioada apărării capitalei” de A. B. Gromov (nr. 3) și „Organizația de partid din Odesa în perioada apărării orașului” de Ivanov P. N. (nr. 4). În aceste articole sînt analizate activitatea organizațiilor de partid în condițiile deosebit de com-

plexe ale războiului, munca eroică a comuniștilor în diferite sectoare. În concluzie, A. B. Gromov scrie că organizația de partid din Moscova a îndeplinit cu cînte sarcinile deosebit de grele ce au stat în fața ei în perioada apărării capitalei.

În revista „Voprosi istorii K.P.S.S.” sînt oglindite și problemele istoriei partidelor comuniste și muncitorești frățești și ale mișcării muncitorești internaționale.

Călăuzită de învățătura marxist-leninistă, mișcarea comunistă internațională a acumulat în decursul istoriei sale o bogată experiență de aplicare în practică a teoriei socialismului științific. Această experiență a devenit un bun de preț al mișcării comuniste. Ea cuprinde experiența activității practice a tuturor detașamentelor naționale ale clasei muncitoare mondiale, experiență a cărei studiere lărgeste posibilitățile de verificare și dezvoltare a teoriei, ajută toate partidele comuniste și muncitorești în lupta lor. O importanță deosebită pentru toate partidele prezintă studierea și aplicarea creatoare a experienței detașamentului înaintat al mișcării comuniste mondiale — P.C.U.S. „Experiența acumulată de P.C.U.S. în lupta pentru victoria clasei muncitoare, în construirea socialismului și în înfăptuirea construcției desfășurate a comunismului — se arată în Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din noiembrie 1960 — are o însemnătate principală pentru întreaga mișcare comunistă internațională”¹.

Pornind de la însemnătatea deosebită pe care o are studierea activității P.C.U.S. pentru partidele comuniste și muncitorești din țările socialiste, care conduc popoarele în opera de construire a socialismului și comunismului, Pavel Reiman (Cehoslovacia), în articolul intitulat „Despre aplicarea experienței P.C.U.S. în cursul construirii socialismului în țările Eu-

¹ „Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești (noiembrie 1960)”, Editura politică, 1960, pag. 65.

ropei de est și centrale" (nr. 5), subliniază însemnătatea internațională a leninismului și a experienței P.C.U.S. și demască încercările revizionistilor contemporani de a nega însemnătatea acestei experiențe. Autorul analizează aplicarea creatoare a legilor generale universal-valabile ale revoluției socialiste și construcției socialiste în condițiile concrete ale țărilor socialiste europene, relevând înțelepciunea partidelor comuniste în rezolvarea acestei probleme.

Rolul conducător al partidelor marxist-leniniste în construirea socialismului este oglindit în articolele „Partidul Comunist Cehoslovac în fruntea luptei pentru victoria orinduirii socialiste” de Hendrih Irji (Cehoslovacia) (nr. 3) și „Caracterul științific al politicii Partidului Muncitoresc Român” de Ilie Rădulescu (România) (nr. 4), reprodus din revista „Lupta de clasă”.

Edoardo D'Onofrio (membru al C.C. al P.C.I.) în articolul „În avangarda luptei poporului italian pentru pace, democrație și socialism” (nr. 3) prezintă problemele esențiale ale luptei P.C.I. în 40 de ani de existență, subliniază sarcinile cele mai actuale ce stau în fața comuniștilor italieni.

O problemă deosebit de importantă și actuală este tratată de Jacques Duclos, secretar al C.C. al P.C. Francez, în articolul „Lupta pentru democrație — o parte componentă a luptei pentru socialism” (nr. 6). Subliniind că dezvoltarea imperialismului merge în direcția opusă păstrării libertăților democratice, autorul arată că alături de contradicția fundamentală a capitalismului, contradicția dintre clasa muncitoare și capitaliști, se dezvoltă antagonismul dintre majoritatea națiunii și monopolurile imperialiste. Imperialiștii desfășoară o ofensivă monstruoasă împotriva cuceririlor democratice ale popoarelor; de aceea în fața clasei muncitoare din țările capitaliste stă cu o acuitate deosebită sarcina luptei pentru democrație.

Lupta pentru democrație deschide clasei muncitoare drumul spre socialism, ușurează lupta pentru socialism.

Această idee a fost puternic subliniată și în Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova din noiembrie 1960. Comuniștii francezi — arată autorul — au ca sarcină restabilirea și reinnoirea democrației franceze. Autorul subliniază că o armă puternică nouă a mișcării comuniste și muncitorești internaționale este Programul P.C.U.S., adoptat la Congresul al XXII-lea al partidului. Analizând sarcinile ce stau în fața P.C.F., autorul arată că lupta pentru transformări democratice dusă de P.C.F. este strâns legată de lupta sa pentru socialism. În acest sens, Programul P.C.U.S. conține indicații deosebit de prețioase: „Lupta general-democratică împotriva monopolurilor nu îndepărtează revoluția socialistă, ci o apropie. **Lupta pentru democrație constituie o parte integrantă a luptei pentru socialism**”².

Probleme importante sînt analizate și în articolele „Partidul Comunist al Marii Britanii și problemele mișcării sindicale” (nr. 1) de P. Carrigan și „Partidul comunist și problema agrară în India” (nr. 5) de E. M. S. Nambudiripad.

La rubrica „Comunicări”, revista a publicat o serie de materiale interesante, conținând date și fapte despre diferite momente sau evenimente concrete din istoria P.C.U.S. și a mișcării muncitorești internaționale. Printre altele sînt prezentate unele probleme ale activității organizațiilor de partid de pe șantierele și din întreprinderile construcției comunismului. De exemplu, A. D. Fadeev în articolul „Munca de partid pe șantierul Hidrocentralei V. I. Lenin de pe Volga” (nr. 3) analizează experiența organizației de partid care a avut sarcini foarte complexe și condiții de muncă specifice. Autorul analizează metodele și formele de activitate ale organizației de partid pentru mobilizarea oamenilor muncii la rezolvarea sarcinilor puse de C.C. al P.C.U.S. Organizația de partid și-a îndreptat toate eforturile în direcția

² „Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Proiect”. Editura politică, 1961, pag. 41.

ridicării pregătirii profesionale a constructorilor în scopul ridicării productivității muncii. A fost acordată atenția cuvenită înțrecerii socialiste, s-a desfășurat o vie muncă de agitație în mase. Într-un timp scurt, organizația de partid a reușit să creeze un colectiv puternic al constructorilor.

V. I. Starțev și O. I. Skaratan în articolul „Organizațiile de partid în fruntea mișcării brigăzilor muncii comuniste” (nr. 4) analizează această problemă, folosind materiale documentare privind Leningradul. Specificul acestei mișcări constă în faptul că ea unește organic lupta pentru obținerea unei productivități superioare pe baza științei și tehnicii moderne cu educația omului nou — creator neobosit, inventator, care depășește limitele tehnice.

La rubrica „Lecții și consultații” sînt publicate materiale menite să ajute la o mai bună însușire a tezelor învățăturii marxist-leniniste sau a unor probleme de mare actualitate. Astfel, Moskaleov M. A. semnează consultația „Primul program leninist al partidului bolșevic” (nr. 3), Dragilev M. S. — „Teoria leninistă a imperialismului și contemporaneitatea” (nr. 2); Mineev P. D. în lecția „Întărirea ideologică și organizatorică a partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste” (nr. 5) folosește materialele noi apărute în țările socialiste, documentele congreselor și plenarelor C.C. ale partidelor comuniste și muncitorești, cuvîntările și rapoartele conducătorilor de partide. Dînd unele exemple din activitatea P.M.R., autorul folosește materialele Congresului al III-lea al P.M.R. și raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej „40 de ani de luptă a partidului”.

În consultația „Avangarda mișcării revoluționare” (nr. 5), S. P. Novoșelov prezintă unele aspecte ale luptei partidelor comuniste din țările capitaliste.

I. N. Cernov semnează consultația „Viitorul întregii omeniri (partidele marxist-leniniste despre noul Program al P.C.U.S.)”, în care subliniază în-

semnătatea istorică-mondială a noului Program al P.C.U.S., aprecierea programului de către partidele frățești, printre care și P.M.R. (nr. 6). Arătînd că comuniștii romîni apreciază uriașa însemnătate a experienței P.C.U.S. în construirea socialismului și în înfăptuirea construcției comunismului, autorul citează cuvintele spuse de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S.: „Nu există comunist, nu există revoluționar, nu există om al muncii pe care să nu-l entuziasmeze obiectivele noului Program al P.C.U.S., umplîndu-i inima de mîndrie și însuflețîndu-l și mai mult în lupta pentru triumful cauzei noastre.”

Acestea sînt și sentimentele cu care au întîmpinat proiectul de program oamenii muncii din România. Angajat cu toate forțele sale în opera de construire a socialismului, poporul nostru vede în imaginea societății comuniste, trasată de proiectul de program, imaginea propriului său viitor de înflorire multilaterală, de înaltă bunăstare materială și culturală.

Călăuzindu-se după marea învățătură leninistă, după experiența Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, partidul nostru conduce poporul român pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste”³.

O sarcină de mare răspundere stă în fața istoricilor sovietici în legătură cu elaborarea istoriei P.C.U.S. în mai multe volume. Pe baza documentelor trebuie prezentate etapele principale ale luptei eroice ale partidului comunist, a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii pentru victoria socialismului și comunismului. În legătură cu munca pentru elaborarea istoriei P.C.U.S., numărul 2 al revistei continuă la rubrica „Discuții” publicarea articolelor despre periodizarea istoriei P.C.U.S.

O rubrică interesantă este cea intitulată „Istoriografia și studiul izvoarelor”, care publică materiale despre munca științifică desfășurată în ar-

³ „Scînteia” din 27 octombrie 1961.

hivele de partid, despre materialele și documentele noi descoperite, referitoare la diferite probleme.

Revista are o rubrică legată de critică și bibliografie, conținând recenzii la diferite lucrări apărute în U.R.S.S. și peste hotare, precum și luări de poziție față de unele lucrări de slabă calitate sau cu lipsuri serioase.

Printr-o rubrică specială intitulată „Viața științifică”, revista și-a informat cu regularitate cititorii despre conferințele științifice în domeniul istoriei care au avut loc în U.R.S.S. sau străinătate, despre reviste sau alte publicații de istorie a mișcării muncitorești și a partidelor marxist-leniniste din celelalte țări socialiste, despre

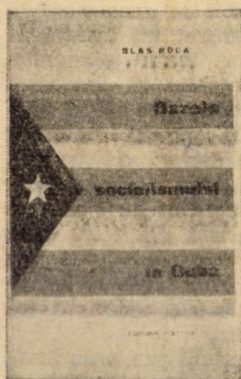
activitatea științifică a catedrelor de istorie a P.C.U.S.

Prin conținutul lor bogat, foarte variat, prin calitatea ridicată a materialelor publicate, numerele pe 1961 ale revistei „Voprosi istorii K.P.S.S.” prezintă un mare interes atât pentru cei ce studiază istoria P.C.U.S., pentru cercetătorii și cadrele didactice din domeniul istoriei mișcării muncitorești internaționale, dar și pentru cei ce se ocupă de alte științe sociale. „Voprosi istorii K.P.S.S.” aduce o contribuție substanțială la elucidarea unor probleme de mare însemnătate din istoria P.C.U.S. și a mișcării muncitorești și comuniste internaționale.

NINA ZAHARESCU

BLAS ROCA: „Bazele socialismului în Cuba“

Editura politică, 1961, 276 pag.

Cartea lui Blas Roca „Bazele socialismului în Cuba”, apărută în prima sa ediție în 1943 și reeditată în anii următori în alte șase ediții, este o schiță a istoriei mișcărilor revoluționare care s-au perpetuat de-a lungul existenței Cubei.

pină la eliberarea ei de către forțele revoluționare (1959).

Cartea a fost concepută ca un instrument ideologic, pentru a răspunde — așa cum subliniază autorul în prezentarea ei — necesității resimțite de mii de muncitori și țărani care sînt primiți în rîndurile Partidului socialist popular de a-și explica rațiunea de a fi a partidului și programul său și, prin aceasta, de a se lămuri mai bine asupra a ceea ce înseamnă și reprezintă principiile marxist-leniniste în rezolvarea problemelor Cubei¹.

Profunde schimbări care s-au produs în Cuba de la cucerirea puterii de către forțele revoluționare și pînă la data apariției ultimei ediții sînt marcate în carte, autorul dînd o in-

terpretare marxist-leninistă, clară fenomenelor social-economice care stau la baza acestor schimbări. Ediția pe care o prezentăm, împărțită în 14 capitole, aduce și unele aprecieri asupra înfăptuirilor revoluției după primii doi ani de desfășurare a ei.

La început, făcînd o scurtă trecere în revistă a tipurilor de orinduire sociale care s-au succedat de-a lungul istoriei Cubei, de la comuna primitivă pînă la capitalism, autorul arată că viitorul Cubei se află în mîinile poporului cuban, mai cu seamă în mîinile muncitorilor și țăranilor.

Trăgînd concluzii la prima parte a cărții sale, Blas Roca subliniază că în analiza societății cubane este necesar să se cunoască legile specifice dezvoltării sale și direcția generală a transformărilor care s-au petrecut și se petrec în sinul ei.

În următoarele capitole, Blas Roca analizează orinduirea socială care a existat în Cuba înainte de revoluție și relațiile dintre clasele care o compuneau. În acest sens, autorul subliniază că spre deosebire de capitalismul din S.U.A., care atinsese un grad înalt de dezvoltare, transformîndu-se în imperialism, economia Cubei rămăsese înapoiată, lipsită de o industrie de bază, legată de cererea unui singur produs pe piața externă — zahărul. Țară agrară, supusă unei crunte exploatare semifeudale, cu o țăranime împovărată de sistemul arendelor și dijmei, Cuba era obligată să importe alimente de primă necesitate, în ciuda condițiilor favorabile unei dez-

¹ Blas Roca: „Bazele socialismului în Cuba”, Editura politică, 1961, pag. 13. În continuare, trîmterile la această lucrare vor fi date în text.

voltări multilaterale. Marile întreprinderi, căile ferate, societățile de electricitate și telefoane, minele de mangan, fier, cupru, crom, băncile, imensele latifundii erau proprietatea monopolurilor și companiilor străine imperialiste, mai ales nord-americane, care storceau profituri uriașe, împiedicând astfel dezvoltarea economiei naționale.

Folosind pirghiile economice și presiunea politică cu complicitatea guvernelor aservite, în ultimele decenii comerțul exterior al Cubei a fost aproape monopolizat de S.U.A., economia ei devenind astfel o economie de tip semicolonial.

Combătind teza imperialiștilor potrivit căreia investițiile lor în Cuba ar fi constituit un progres, autorul arată că aceștia n-au ținut seamă de adevăratele nevoi ale țării, ci numai de interesele lor proprii, de stoarcerea la maximum a unor profituri enorme.

Toate acestea au făcut ca pînă în ianuarie 1959 Cuba să fie lipsită de o adevărată independență națională.

Dezvoltarea istorică a societății cubane pune ca problemă fundamentală dobîndirea independenței naționale, lichidarea proprietății funciare semi-feudale și a structurii economice semicoloniale. În Cuba, țărănimea, care constituia majoritatea populației țării, s-a unit strîns cu muncitorii și păturile mijlocii de la orașe (meseriași, liber profesioniști, funcționarii) în lupta revoluționară pentru desăvîșirea eliberării naționale, pentru înlăturarea asupririi capitaliștilor autohtoni și străini, pentru lichidarea marii proprietăți funciare semi-feudale. În fruntea acestei bătălii, arată Blas Roca, se afla clasa muncitoare, care lupta cu cea mai mare hotărîre și energie (pag. 37).

Marea proprietate funciară se extinsese în Cuba prin deposedarea violentă de pămînt a țăranilor și prin furtul nerușinat al pămînturilor statului (pag. 43). Pentru a spori producția de zahăr, marii latifundiași au jefuit cu sălbăcie între anii 1918 și 1934 pămînturile țăranilor, aruncîndu-i pe drumuri. Multiplele forme de exploatare îi sileau pe țărani să ducă o

viață de mizerie și de totală înapoiere. Școlile lipseau aproape cu desăvîșire; jumătate din populația rurală era analfabetă. De aceea, întreaga țărănime, în raport cu situația fiecărei pături sociale, a fost interesată în lichidarea marii proprietăți funciare, a arenzii și a tuturor formelor semi-feudale de exploatare.

Lupta pentru reforme agrare, subliniază autorul, s-a născut din necesitățile vitale ale țărănimii și din cerințele concrete ale dezvoltării economice, agrare și industriale ale Cubei.

O situație deosebit de grea o aveau negrii, care au îndurat un tratament discriminatoriu pe toate planurile, fiind în mod sistematic și deliberat excluși de la anumite meserii și profesii. Ei formau grosul peonilor care munceau ca tăietori de trestie, fiind retribuiți cu salarii de mizerie. În mediul rural, negrului nu i se permitea să aibă pămînt decît cu rare excepții. Cifrele recensămîntului din 1931 arată că negrilor cubani le reveneau doar 7,79% din valoarea totală a proprietăților.

Discriminarea rasială era practică atît pe plan economic și politic, cît și în domeniul culturii. Ea a fost aplicată de către cercurile cele mai reacționare ale claselor exploatatoare, care urmăreau prin aceasta să scindeze muncitorimea și poporul cuban în albi și negri, cu scopul de a îngreuna lupta lor comună împotriva exploatării și să creeze o masă de rezervă pentru muncile cele mai grele și mai prost plătite.

Dar în ciuda faptului că negrii au fost asupriți și lipsiți de mijloace de instruire, aceștia au dat oameni de valoare și artiști de un mare talent. În decursul anilor, mulți negri s-au distins ca șefi militari sau oameni de stat. După 1933 lupta împotriva discriminării rasiale a fost reluată de comuniștii cubani. Ea a avut ca urmare includerea în constituția din 1940 a unor prevederi speciale, care hotărâu înlăturarea practicii discriminatorii.

Situația deosebit de grea a muncitorilor și țăranilor cubani, practicarea

pe scară largă a discriminării rasiale, intensificarea exploatării capitaliste-latifundiare și criza economică mondială din anii 1929—1933 au provocat o puternică și îndelungată mișcare a maselor, împletită cu puternice lupte și demonstrații de masă ale șomerilor împotriva claselor dominante și a imperialismului american. Lanțul de mișcări greviste care s-au desfășurat în perioada anilor 1930—1932 au culminat cu greva generală din august 1933, care a constituit factorul determinant în căderea tiraniei lui Machado * (pag. 80).

În timpul dominației semicoloniale exercitată de S.U.A., imperialismul yankei au promovat la conducerea Cubei guverne tiranice ori de câte ori creștea valul de luptă a maselor. În timpul dictaturii machadiste, marea proprietate funciară și sistemul monoculturii atinseseră punctul culminant. Pătrunderea capitalului yankeu ruina se pătri importante ale populației, muncitorii erau aruncați pe drumuri. Deși a recurs la teroare, persecuții și crime, Machado n-a reușit însă să înăbușe valul de nemulțumiri ale poporului, acestea crescând și mai mult.

După victoria obținută în 1933 de proletariatul cuban, în Cuba a existat o perioadă cind monopolurile imperialiste și marii latifundiaari au fost frinați în tendința lor de a acapara din nou puterea în stat. În perioada 1933—1952 a avut loc o creștere numerică a clasei muncitoare și a conștiinței sale de clasă, organizarea ei în Partidul socialist popular.

Clasa muncitoare se dovedea a fi nu numai forța principală în lupta pentru înfringerea tiraniei machadiste, ci și inițiatorul programului de lichidare a regimului semicolonial și latifundiar.

În 1952 însă, în urma loviturii de stat, guvernul revoluționar provizoriu a fost înlăturat de către imperialismul american și s-a instaurat regimul terorist al lui Batista (pag. 121).

Proletariatul cuban avea de altfel

* Gerardo Machado — dictator al Cubei între anii 1925 și 1933, adus la putere și susținut de imperialismul american.

un trecut de luptă și de organizare destul de bogat. Primele organizații de muncitori și meșteșugari apăruseră în Cuba încă din anul 1860. În 1892, după ani îndelungați de luptă, masele muncitoare din Cuba au creat Partidul revoluționar cuban, în fruntea căruia se aflau Carlos Baliño și José Martí. Șapte ani mai târziu, în 1905, a luat ființă Partidul muncitoresc socialist din Cuba, care a adoptat un program bazat pe învățătura marxistă. Douăzeci de ani mai târziu, în 1925, s-a înființat Partidul Comunist din Cuba, în fruntea căruia se aflau Carlos Baliño și Julio Antonio Mella. Declarat ilegal chiar de la crearea din ordinul dictatorului Machado, P.C.C. a avut de suferit o cruntă prigoană din partea autorităților, soldată între altele cu asasinarea în 1926 a lui Carlos Baliño și în 1929 a lui Julio Mella.

Paralel cu crearea de organizații politice, o extindere mare a luat și mișcarea sindicală. În 1925, datorită activității comunistilor, muncitorii organizați în sindicate s-au constituit într-o organizație pe scară națională — „Confederația națională a muncitorilor din Cuba” (C.N.O.C.), care avea la bază lupta de clasă pentru obținerea de revendicări și drepturi muncitorești.

În 1938 s-a creat „Confederația oamenilor muncii din Cuba” (C.T.C.), care a unit toate organizațiile sindicale din Cuba. În programul C.T.C. predominau tendințele revoluționare: lupta împotriva imperialismului pentru eliberarea națională, pentru lichidarea exploatării omului de către om. C.T.C. a aderat chiar în anul constituirii sale la Confederația oamenilor muncii din America Latină (C.T.A.L.), iar în 1945 a participat la constituirea Federației Sindicale Mondiale.

În anii care au urmat, datorită violenței guvernamentale și a unor trădători de tipul lui Eusebio Mujal, strecurați în rândurile muncitorilor, C.T.C. a fost transformată într-o unealtă a patronilor și capitaliștilor.

În timpul luptelor împotriva conducătorilor trădători s-au organizat comitetele de apărare a revendicări-

lor muncitorești, care au avut un rol însemnat în lupta împotriva imperialismului și a tiraniei. Aceste comitete s-au unit mai târziu cu Frontul muncitoresc național (F.O.N.) și cu alte grupări formind Frontul muncitoresc național unit (F.O.N.U.).

Sub impulsul mișcării împotriva tiranilor cubani și a imperialiștilor americani au fost create și o serie de asociații țărănești. O dezvoltare mare a luat și organizarea studenților. Federația studențească universitară, creată după 1920, în focul marilor lupte conduse de Julio Antonio Mella, atrăsese spre activitate revoluționară tineretul din școlile și institutele de învățământ superior din Cuba. Aceste organizații au jucat un rol politic important în lupta de dezrobire a poporului cuban.

În 1938, Partidul Comunist din Cuba și-a reluat activitatea legală, iar în 1944 s-a unificat cu Partidul uniunii revoluționare, pe baza principiilor ideologice și organizatorice ale marxism-leninismului, dînd naștere Uniunii revoluționare comuniste, care a adoptat denumirea de Partidul socialist popular.

Analizînd poziția Partidului socialist popular în diversele etape ale existenței sale, Blas Roca face bilanțul activității desfășurate în special în perioada cea mai grea și complexă a sa, perioada revoluției îndreptate împotriva tiraniei și imperialismului american, subliniind că încă de pe atunci P.S.P. a arătat care sînt liniile directoare politice ce duc la rezolvarea crizei, la victoria revoluției și la realizarea socialismului în Cuba.

Împotriva dictaturii lui Batista s-au ridicat cei mai devotați fii ai poporului cuban. Războiul de partizani început în 1957 în Sierra Maestra sub conducerea lui Fidel Castro s-a extins treptat, transformîndu-se într-un război revoluționar, în care au fost atrași muncitori, țărani și reprezentanți ai păturilor de mijloc de la orașe. Lupta poporului cuban s-a soldat cu prăbușirea, în 1959, a aparatului militar al tiraniei batistiene, puterea trecînd în minile armatei insurgente cu ajutorul căreia s-a format

guvernul revoluționar cuban. Revoluția din ianuarie 1959, arată autorul, a fost rezultatul contradicțiilor de ne-rezolvat care au caracterizat regimul dictatorial al lui Batista, de subordonare totală față de imperialismul nord-american.

Victoria revoluției în Cuba a dat o lovitură nimicitoare apologetilor teoriei capitularde a „fatalismului geografic”, potrivit căreia se ridică la rangul de legitate dependența Americii Latine față de S.U.A.

După răsturnarea tiraniei lui Batista și lichidarea aparatului său politic și militar a fost format un guvern național revoluționar, au fost create noi forțe armate revoluționare, expresie a alianței dintre muncitori și țărani încheată în cursul luptei armate.

Guvernul revoluționar, în prima sa fază, a reprezentat o coaliție a muncitorilor, țăranilor, a păturilor de mijloc de la orașe și a anumitor categorii ale burgheziei naționale.

După ani îndelungați de luptă pentru lichidarea tiraniei guvernului proimperialist, burghezo-moșieresc al lui Batista și după instaurarea guvernului revoluționar de sub conducerea lui Fidel Castro, în Cuba s-a înfăptuit cea mai radicală reformă agrară din istoria țării.

În procesul înfăptuirii reformei agrare, în Cuba s-au manifestat fenomene deosebit de specifice, datorită existenței unei structuri agrare deosebite. Aceasta a făcut ca numai aproximativ 30 000 de țărani să primească dreptul de folosință personală asupra pămîntului; în producția de zahăr s-a introdus sistemul cooperativelor*, iar în producția de orez și în creșterea animalelor — sistemul gospodăriilor agricole ale poporului**. Astfel, gospodăriilor poporului și cooperativelor li s-au repartizat 41% din pămîntul folosit în agricultură, iar sectorului micilor proprietari (țărani uniți în cadrul „Asociației naționale a

* Reprezintă o formă intermediară între artelurile agricole și sovhozurile din Uniunea Sovietică.

** Gospodării agricole de stat.

micilor producători" (A.N.A.P.), care primesc credite, participând la planul producției agricole, 39%. Aceasta a făcut ca încă în cursul anului 1961 sectorul socialist să cuprindă în ansamblu aproximativ 80% din producția agricolă.

Desființarea prin lege a latifundiilor și înfăptuirea reformei agrare au dat o lovitură zdrobitoare principalilor dușmani ai revoluției, imperia-liștii, care erau în același timp și mari latifundieri. Trecerea pământului în mâinile țăranilor i-a transformat pe aceștia în partizani activi ai revoluției.

Față de agresiunea imperialistă nord-americană, guvernul revoluționar al Cubei a fost nevoit să accelereze și procesul de naționalizare a întreprinderilor industriale, ca măsură de apărare a economiei naționale. Acțiunile represive ale imperialiștilor, denunțarea acordurilor cu privire la cota de zahăr pe care Cuba o exporta în S.U.A., au atras după sine naționalizarea întreprinderilor nord-americane existente în Cuba.

Prin naționalizarea pe baze socialiste, cea mai mare parte a industriei, întregul sistem bancar, transporturile feroviare și întregul comerț exterior, care s-a extins și asupra întreprinderilor aparținând capitaliștilor cubani, au trecut în mâinile statului revoluționar.

O dată cu instaurarea puterii revoluționare, în Cuba se duce o luptă hotărâtă pentru a extirpa din rădăcini cauzele care au dus la practica odioasă a discriminării rasiale.

Dar revoluția nu putea să se oprească aici. După ce țelul eliberării naționale și al lichidării resturilor feudale a fost atins, necesitatea istorică impunea revoluției cubane o sarcină fundamentală imediată — independența economică.

Pe măsură ce revoluția se dezvolta și se înfăptuiau transformări sociale profunde în viața Cubei, s-a deschis cimp liber industrializării și dezvoltării social-economice. În timp ce se înfăptuia naționalizarea și se manifestau în mod concret caracterul și conținutul istoric al revoluției, s-a produs și delimitarea forțelor sociale.

Ritmul de dezvoltare al revoluției accelerându-se, era inevitabil ca unele păături care aderaseră la ea, dar care-și epuizaseră posibilitățile, să se îndepărteze. Astfel s-a întâmplat cu burghezia națională. Cuba nu se putea elibera de dominația imperialistă și de starea ei de înapoiere fără a păși pe calea socialismului.

Este de la sine înțeles că îndată ce s-au adoptat legile cu privire la reforma agrară, la naționalizarea întreprinderilor, elemente ale burgheziei s-au ridicat în mod activ împotriva revoluției. Toți privilegiații și beneficiarii regimului semicolonial au acționat și mai acționează împotriva revoluției, căutând să submineze forțele ei. Ei recurg la toate mijloacele: conspirații, trădare, invazie, terorism, sabotaj, amenințări, calomnii, atac deschis sau luptă camuflată, campanie ideologică, arma preferată folosită fiind anticomunismul și tema libertății presei.

În noua sa fază, o dată cu transformările profunde produse în economie, au apărut și schimbările în domeniul politic, în ideologia și în fizionomia morală a poporului cuban.

Făcînd primul pas hotărîtor spre socialism, revoluția cubană se sprijină pe puterea de stat, care se află în mâinile muncitorilor și ale țăranimii sărace, ale revoluționarilor care s-au contopit cu clasa muncitoare și luptă cu hotărîre pentru socialism.

Chezășia dezvoltării rapide și cu succes a revoluției o constituie unitatea tuturor forțelor revoluționare din Cuba. În anii de activitate comună, între aceste forțe s-a stabilit o concordanță în toate problemele principale ale dezvoltării revoluției. Astăzi această unitate îmbracă forma organizațiilor revoluționare integrate. „Telul nostru — a arătat Fidel Castro la 26 iulie 1961 — este ca aceste organizații revoluționare integrate să formeze Partidul unic al revoluției socialiste din Cuba”.

Oameni ai muncii sînt promovați în conducerea vieții politice și a economiei țării. Ei conduc întreprinderile naționalizate, sînt directori de cooperative și gospodării agricole ale po-

porului, conduc întreaga viață economică a Cubei.

În interesul revoluției se întărește alianța cu toate păturile neexploatare de la oraș.

Factorul hotărîtor care a asigurat direcția și ritmul de dezvoltare a revoluției cubane — subliniază Blas Roca — este existența lagărului socialist, solidaritatea și ajutorul acordat Cubei de toate țările socialiste și în primul rînd de U.R.S.S.

În ultima parte a lucrării, consacrată revoluției socialiste, Blas Roca arată că eliberarea națională, reforma agrară și industrializarea au lichidat gravele plăgi ale regimului semicolonial. Însă atîta timp cît mai dăinuie capitalismul în vreun sector hotărîtor al economiei va exista contradicția dintre caracterul social al producției și caracterul privat-capitalist al însușirii produselor.

Dezvoltarea economică cere să se limiteze „libera întreprindere” și „inițiativa privată”, să se concentreze în mîinile puterii revoluționare prisosul de mijloace materiale și de resurse financiare, să se confere puterii revoluționare dreptul de a planifica, a controla și a conduce industria și dezvoltarea producției, a construi ramuri industriale, întreprinderi și sectoare hotărîtoare ale economiei naționale.

În procesul revoluției cubane, principalele mijloace de producție, care se aflau în mîinile monopolurilor imperialiste, ale latifundiilor autohtoni și ale grupurilor monopoliste ale burgheziei naționale, devenind proprietate a poporului, e evident că pro-

blema care se punea în fața revoluției era aceea a transformării ei în revoluție socialistă.

Blas Roca arată în continuare ce va însemna instaurarea societății socialiste în Cuba. Revoluția din Cuba, rezolvînd într-un termen istoricește scurt sarcinile democratice generale și antiimperialiste, a creat premisele materiale pentru trecerea la forme mai înaintate ale organizării societății. Bucurîndu-se de sprijinul dezinteresat al lagărului socialist, Cuba revoluționară a început să înfăptuiască un vast program de industrializare și de dezvoltare a agriculturii cu numeroase ramuri.

În faza actuală a dezvoltării revoluției, concentrînd în mîinile sale posturile de comandă în economie, guvernul revoluționar a stabilit orientarea principală a planului de patru ani, ale cărui obiective fundamentale duc revoluția pe calea realizării socialismului în Cuba.

Victoria revoluției cubane are o importanță deosebită pentru continentul latino-american, deschizînd drum pe imensele întinderi ale Americii Latine revoluției de eliberare națională.

Cartea lui Blas Roca interesează în mod deosebit cercurile largi de cititori care studiază istoria mișcării muncitorești contemporane, lupta tot mai intensă a popoarelor care scutură jugul imperialist.

P. MIHĂILEANU

„Mișcarea muncitorească în țările capitaliste (1959-1961)“

Editura pentru literatură politică, Moscova, 1961, 584 pag.

Programul P. C. U. S. adoptat la cel de-al XXII-lea Congres al partidului subliniază importanța deosebită a rolului clasei muncitoare în dezvoltarea societății, arătând că în epoca contemporană ea a devenit principala forță mo-

trice a transformării revoluționare a lumii. Procesul dezvoltării și afirmării clasei muncitoare pe arena istoriei, de la „clasă în sine” până la „clasă pentru sine”, conștiința de misiunea și rolul ei istoric, este deosebit de complex, cu unele particularități de la țară la țară. Cunoașterea acestui proces și, mai ales, studierea caracteristicilor dezvoltării mișcării muncitorești în noua etapă, precum și schimbările survenite în structura ei internă, ca urmare a evoluției societății umane, au o deosebită importanță pentru înțelegerea acțiunilor întreprinse de partidele comuniste și muncitorești, pentru aprofundarea tacticii și strategiei acestor partide.

Lucrarea „Mișcarea muncitorească din țările capitaliste (1959—1961)”, apărută sub îngrijirea Institutului de economie mondială și de relații internaționale al Academiei de științe a Uniunii Sovietice, la a cărei elaborare și-au adus contribuția un mare număr de activiști de partid, oameni de știință și cercetători sovietici, cuprinde

o serie de materiale privind aspecte și probleme importante ale mișcării muncitorești în etapa actuală: principalele probleme ale mișcării comuniste contemporane, mișcarea muncitorească din lumea capitalistă în noua etapă a crizei generale a capitalismului, despre mișcarea muncitorească din Europa occidentală, din America Latină, Asia de sud-est și Africa, despre mișcarea grevistă din țările capitaliste, despre organizațiile sindicale internaționale etc.

La baza cercetărilor și aprofundării de către autorii lucrării pe care o prezentăm a multiplelor probleme pe care le ridică mișcarea muncitorească internațională au stat învățătura marxist-leninistă, documentele mișcării muncitorești internaționale, în special documentele Consfătuirii de la Moscova din 1960, precum și documente ale partidelor comuniste din numeroase țări. Autorii s-au adresat direct organizațiilor muncitorești cu rugămintea de a le pune la dispoziție materialele privitoare la activitatea acestor organizații, au cercetat statisticile oficiale din diferite țări, presa sindicală și alte organe în a căror competență intră probleme ale mișcării muncitorești internaționale. Această muncă laborioasă de cercetare a dat posibilitate autorilor să întocmească calcule și statistici care reușesc să dezvăluie caracteristicile mișcării muncitorești internaționale actuale și perspectivele ei de dezvoltare.

Un loc important se acordă în lucrare analizei problemelor de bază ale mișcării comuniste internaționale

contemporane. Subliniind creșterea mișcării muncitorești internaționale din punct de vedere politic, ideologic, al experienței de luptă împotriva imperialismului, în lucrare se relevă că mișcarea comunistă internațională, în ciuda imenselor greutăți ce i-au stat în față, a crescut neconținut, de la 46 de partide comuniste, care numărau 1 680 000 de membri, în 1928, la 87 de partide comuniste, în cadrul cărora activau peste 38 000 000 de comuniști, în 1961. „În ultima vreme numărul armatei internaționale a comuniștilor continuă să se dezvolte, iar în momentul de față ea atinge aproape 40 000 000 de membri”¹.

În lucrare sint analizate în continuare cele trei mari detașamente ale mișcării comuniste mondiale — partidele comuniste și muncitorești din țările lagărului socialist, cele din țările slab dezvoltate economic, care luptă pentru eliberarea națională sau care și-au cîștigat deja independența, și cele din țările capitaliste dezvoltate din punct de vedere industrial.

Din cele trei mari detașamente ale mișcării comuniste mondiale, cel mai puternic și mai înaintat detașament îl constituie cei aproape 34 500 000 de comuniști din partidele comuniste și muncitorești din țările lagărului socialist. Realizările obținute pe tărîm economic, politic și cultural de țările socialiste, ca urmare a politicii consecutive de construire a socialismului, și succesele remarcabile în întrecerea economică cu capitalismul au demonstrat întregii lumi superioritatea sistemului socialist față de cel capitalist. Crearea sistemului socialist mondial reprezintă cea mai de preț cucerire a clasei muncitoare internaționale. Pînă la apariția în lume a primului stat socialist, forța luptei revoluționare a clasei muncitoare consta în existența teoriei socialismului științific, în critica marxistă a societății capitaliste, în programul construirii unei societăți drepte. Din momentul formării primu-

lui stat socialist și, cu atît mai mult, după formarea sistemului mondial socialist, teoria socialismului științific este confirmată de realitatea practică din cadrul lagărului socialist și de realizările fiecărei țări socialiste luate în parte.

Superioritatea tehnică-materială și înaltul nivel de dezvoltare al economiei naționale la care au ajuns țările sistemului socialist au dus la schimbări în privința condițiilor și posibilităților de cucerire de către popoare a independenței și suveranității, de înfăptuire a transformărilor revoluționare. Capitalismul a încetat de a mai avea o influență dominantă asupra procesului istoric al dezvoltării sociale. Dezvoltarea pe mai departe a sistemului socialist mondial creează un fond istoric calitativ nou pentru lupta de clasă a proletariatului din țările capitaliste. Existența sistemului socialist mondial și succesele obținute de el constituie în multe privințe un factor politic important, care determină burghezia să meargă la unele concesii în fața clasei muncitoare. Situatărea Uniunii Sovietice pe primul loc în lume în domeniul tehnic-științific a creat o adevărată revoluție în conștiința multor oameni din țările capitaliste. Ca urmare a acestei victorii a crescut atitudinea critică a oamenilor față de sistemul capitalist și s-a dat o lovitură zdrobitoare „teoriilor” burgheze cu privire la orînduirea socialistă. Prin exemplul său, socialismul victorios revoluționează mințile oamenilor muncii din lumea capitalistă, îi însuflețește la luptă împotriva imperialismului și înlesnește într-o măsură uriașă ducerea cu succes a luptei pentru progres social. „Succesele sistemului mondial socialist — se arată în lucrare — îndeplinesc rolul unui catalizator și acest rol va crește neîncetat, apropiînd ceasul triumfului deplin al socialismului în întreaga lume” (pag. 18).

Deosebit de interesantă este analiza făcută în lucrare celui de-al doilea mare detașament al mișcării comuniste mondiale — partidele comuniste și muncitorești din țările slab dezvoltate economic. În zilele noastre în

¹ „Rabooce dvijenie v kapitalisticeskih stranah (1959—1961)”, Gosudarstvennoe izdatelstvo politiceskoj literatury, Moskva, 1961, pag. 15. În continuare, trimiterele la această lucrare vor fi date în text.

aceste țări activează 48 de partide marxist-leniniste. În marea majoritate a țărilor Asiei, Americii Latine și Africii partidele comuniste s-au format cu mult mai tirziu decât în Europa. În 1919, de pildă, pe teritoriul acestor continente exista un singur partid comunist (Argentina). Marea majoritate a partidelor comuniste din Asia, Africa, America Latină au fost create în anii 1930—1940, în ultimii 10 ani luind ființă aici încă 10 partide comuniste. În momentul de față are loc un puternic proces de unire a marxștilor în partide comuniste, în special în țările Africii care s-au eliberat recent de sub dominația imperialistă.

Influența comuniștilor în rindul maselor populare din țările Asiei, Americii Latine a devenit tot mai puternică și, în perioada actuală, se află în plină creștere. Convingându-se prin propria experiență de faptul că partidele comuniste sînt cele mai active și mai consecvente forțe în lupta pentru ducerea pînă la capăt a revoluției antiimperialiste, antifeudale și democratice, masele populare din aceste țări au urmat indemnul comuniștilor și au respins nu o dată provocările cercurilor reacționare de a torpila, sub masca anticomunismului, frontul național de eliberare. Sarcina strategică principală a partidelor comuniste din aceste țări constă în obținerea victoriei finale în lupta împotriva sistemului colonial al imperialismului, cucerirea independenței politice, a independenței economice, asigurarea dezvoltării poporului pe calea progresului social.

În ultimii 15 ani, ca urmare a luptei de eliberare națională, au apărut în Asia și Africa 40 de state independente. Dacă în 1945 toate coloniile se întindeau pe o suprafață de 36,8 milioane km², în momentul de față ele s-au redus pînă la 13,2 milioane km². Această schimbare a adus, după cum relevă autorii, corectări serioase pe harta politică a lumii, a contribuit la modificarea raportului de forțe pe plan mondial. Țări ca India, Indonezia, Birmania, Guineea, Ghana, Mali și altele joacă un rol tot mai activ pe arena mondială în rezolvarea problemei pă-

cii, pentru preîntîmpinarea izbucnirii unui nou război.

O importanță deosebită în lupta de eliberare națională prezintă victoria revoluției cubane. Ea constituie un stimulent puternic în lupta popoarelor Americii Latine și a altor țări pentru deplina eliberare politică și economică.

Forțele imperialiste se străduiesc pe toate căile să-și mențină exploatarea colonială în țările care s-au eliberat, prin metode noi și sub forme noi, îndeosebi sub masca „ajutorului economic”, prin folosirea armei otrăvite a vrăjbei între națiuni și între popoare, prin încercări de a produce sciziune în rindurile mișcării de eliberare națională și în rindurile clasei muncitoare etc.

Bazindu-se pe tezele Consfătuirii de la Moscova din noiembrie 1960 cu privire la necesitatea unirii tuturor forțelor, în frunte cu clasa muncitoare, împotriva imperialismului, în lucrare se subliniază faptul că, în condițiile actuale, s-au deschis noi perspective pentru lupta de eliberare a popoarelor de sub jugul colonialismului și pentru asigurarea progresului social. În actuală situație internațională, forțele păcii, democrației și socialismului sînt considerabil mai puternice decât lagărul imperialist. Schimbarea raportului de forțe pe arena mondială în favoarea sistemului mondial socialist a creat astăzi posibilități reale pentru preîntîmpinarea exportului de contrarevoluție în țările care se ridică la luptă pentru dobîndirea unei dezvoltări independente. Numai în aceste condiții a fost posibilă dezvoltarea victorioasă a revoluției în Cuba, care, bucurîndu-se de sprijinul larg al țărilor socialiste, a rezistat tuturor atacurilor imperialismului american (pag. 21—22).

Sintetizînd schimbările petrecute în lume după cel de-al doilea război mondial, în lucrare sînt analizați factorii care au ușurat lupta popoarelor din țările coloniale și dependente pentru obținerea independenței naționale și progres social, pentru dezvoltarea acestora pe calea necapitalistă. În primul rînd, aceste popoare și-au cîștigat independența politică într-o peri-

oară când factorul hotărâtor al dezvoltării istorice a devenit sistemul mondial al socialismului, când, pe baza experienței multor popoare, s-a demonstrat posibilitatea reală a căii necapitaliste de dezvoltare. În al doilea rând, capitalismul s-a discreditat total în ochii popoarelor prin esența sa antipopulară, prin exploatarea, asuprirea și jefuirea lor sălbatică, prin mizeria și foametea pe care țările foste coloniale le-au simțit din plin. În al treilea rând, popoarele care și-au cîștigat independența politică au avut posibilitatea să primească ajutorul multilateral al țărilor socialiste și, în felul acesta, să respingă cu succes presiunea imperialistă. În al patrulea rând, posibilitatea pășirii pe calea necapitalistă rezidă în înseși condițiile obiective existente în aceste țări, deoarece în marea lor majoritate, datorită jugului colonial, înainte de eliberare nu s-a înfăptuit reforma agrară, în multe domenii ale economiei domnea capitalul străin monopolist, iar nivelul de trai al populației a rămas extrem de scăzut. Toate acestea fac ca revoluția antiimperialistă de eliberare națională să capete în aceste țări un caracter deosebit de ascuțit și profund, lovind în capitalul străin și în cărcurile interne reacționare legate de el. În al cincilea rând, în țările care s-au eliberat cresc neconținut forțele interne interesate în dezvoltarea pe o cale necapitalistă. Se ridică tinăra, dar viguroasă clasă muncitoare, care își creează totodată detașamentele sale de avangardă: partidele comuniste și muncitorești.

În multe din materialele incluse în cartea prezentată sînt analizate probleme importante privind caracterul și rolul statului de democrație națională, evoluția raporturilor de clasă în țările care s-au eliberat de sub jugul imperialismului străin, conținutul și sarcinile frontului național antiimperialist etc.

Consfătuirea de la Moscova din 1960 a formulat teza statului de democrație națională, care constituie o îmbogățire a indicațiilor lui Lenin cu privire la formele deosebite de manifestare a revoluției în țările slab dezvoltate, ce

s-au eliberat de sub jugul imperialist. Esența tezei democrației naționale constă în caracterul ei antiimperialist, de eliberare națională. Statul democrației naționale creează condițiile pentru lichidarea cu succes a înapoierii economice, pentru consolidarea forțelor democratice ale țării. Statul de democrație națională, deși nu este un stat al dictaturii proletarietului, el poate, în condițiile politicii desfășurate de partidele comuniste și muncitorești de întărire a alianței clasei muncitoare, țărănimii și tuturor forțelor progresiste naționale, să asigure premisele politice necesare trecerii spre socialism.

Un loc deosebit ocupă în lucrare problemele privind cel de-al treilea mare detașament al mișcării comuniste mondiale: partidele comuniste și muncitorești din țările capitaliste dezvoltate din punct de vedere industrial. În aceste țări activează 26 de partide marxist-leniniste. Aceste partide își desfășoară activitatea în condiții extrem de grele, avînd de înfruntat o burghezie rafinată și bine organizată. Pe de altă parte, ele acționează în țări în care se află o clasă muncitoare puternic dezvoltată, cu un lung drum de luptă. În aceste țări numărul muncitorilor și funcționarilor se ridică la 160 000 000, ceea ce reprezintă nu mai puțin de 3/5 din numărul muncitorilor și funcționarilor lumii capitaliste (pag. 36—37). Clasa muncitoare din țările capitaliste dezvoltate reprezintă o mare forță revoluționară nu numai prin numărul ei, ci, în primul rând, prin înaltul ei grad de organizare.

Sarcina principală a partidelor comuniste și muncitorești din aceste țări constă în organizarea luptei împotriva monopolurilor, pentru asigurarea dezvoltării țărilor lor pe calea păcii, democrației și socialismului. Această direcție a loviturii principale a luptei clasei muncitoare, după cum reiese din întreaga lucrare, este determinată de faptul că oligarhia monopolistă reprezintă în momentul de față forța cea mai reacționară, agresivă și antinațională. Negînd democrația și avînd me-

reu tendința de a ingrădi și lichida drepturile politice și libertățile democratice ale celorlalte clase și pături sociale, această oligarhie urmărește, în ultima instanță, instaurarea unor regimuri dictatoriale, fasciste. Interesele oligarhiei monopoliste sînt diametral opuse intereselor majorității populației, ceea ce creează condiții prielnice pentru unirea tuturor forțelor care se opun oligarhiei monopoliste într-un larg front antimonopolist. Succesele obținute de forțele democratice din Italia, Franța, Belgia, Anglia pe această linie confirmă din plin acest adevăr (pag. 141—182). Crearea acestui front și trăinicia lui depind de priceperea clasei muncitoare și a partidelor marxist-leniniste de a uni toate forțele antimonopoliste într-un singur suvoi, de a găsi veriga principală care să le ridice cu hotărîre la luptă.

O mare importanță pentru lupta clasei muncitoare din țările capitaliste — se arată în lucrare — au succesele obținute de sistemul socialist mondial, întărirea pozițiilor lui. Schimbarea raportului de forțe pe plan mondial, în favoarea socialismului, ofensiva socialismului pe toate fronturile în întrecerea pașnică cu capitalismul, la care se adaugă destrămarea sistemului colonial și ascuțirea contradicțiilor interne ale imperialismului, au creat, ca niciodată pînă acum, condiții favorabile pentru desfășurarea cu succes a luptei revoluționare. În noile condiții, cerințele cu caracter general democratic se transformă cu repeziciune în cerințe antiimperialiste, anticapitaliste, lovind tot mai mult sistemul imperialist în ansamblul său (pag. 71). Succesele sistemului socialist mondial în întrecerea cu capitalismul în principalul domeniu al activității umane — sfera producției materiale — ca și cele din domeniul științei și tehnicii au sporit forța de atracție a oamenilor simpli spre ideile socialismului și au creat panică în rîndurile burgheziei și ale slugilor ei, conducătorii social-reformiști. Victoriile socialismului sînt în același timp și victorii ale mișcării revoluționare a proletariatului din țările capitaliste, ele ușurează lupta clasei muncitoare în toate domeniile de ac-

tivitate. Declarația Consfăturii de la Moscova din 1960 a arătat că proletariatul din țările capitaliste poate să folosească din plin situația internațională prielnică pentru a obține încă în condițiile capitalismului noi și importante cuceriri în lupta pentru drepturi economice, sociale și politice.

O deosebită importanță o are în etapa actuală lupta forțelor iubitoare de pace pentru preîntîmpinarea războiului, luptă care duce la slăbirea reacțiunii imperialiste.

Desfășurarea evenimentelor din țările capitaliste arată că, în noua etapă a crizei generale, contradicția dintre proletariat și burghezia monopolistă se ascute pe zi ce trece. Deși într-o serie de țări capitaliste, în urma luptelor maselor populare s-a obținut o oarecare îmbunătățire a salariului, decalajul dintre creșterea productivității muncii și profiturile obținute de capitaliști, pe de o parte, și nivelul salariilor, pe de altă parte, crește mereu. Așa, de pildă, în Italia, în timp ce productivitatea muncii a înregistrat între 1953—1959 o creștere de 26%, salariile s-au mărit cu numai 8% (pag. 101). Introducerea automatizării și raționalizării în procesul de producție de către monopoluri duce la intensificarea muncii, la aplicarea unui sistem infernal de muncă. Aceasta atrage după sine mărirea numărului de șomeri. Semnificativ în acest sens este situația grea a clasei muncitoare din S.U.A., cea mai puternică și mai bogată țară capitalistă, unde numărul șomerilor a trecut de 5 500 000. Același proces de creștere a șomajului se observă în Anglia, Japonia, Canada și alte țări capitaliste. Îmbinarea forței monopolurilor cu forța statului capitalist și amestecul acestuia în procesul producției nu pot să ducă decît la satisfacerea intereselor oligarhiei monopoliste. Pentru oamenii muncii devine tot mai clar că singurul mijloc de a ieși din această grea situație este trecerea la socialism.

Alături de contradicția principală — proletariat-burghezia monopolistă —, în țările capitaliste capătă pe zi ce trece o importanță deosebită contradicția dintre monopoluri și întregul

popor. Ruinind masele de mici producători — țărani, meșteșugari și alte categorii sociale — și aducându-le în situația proletariatului, burghezia monopolistă mărește armata de luptă ce se ridică împotriva imperialismului. Acest proces se observă cu o deosebită profunzime în țările Europei occidentale, îndeosebi după crearea „pieței comune”. Numai în Italia au fost ruinați în ultimul timp peste 1 000 000 de țărani (pag. 102). În felul acesta, țăranii, meșteșugarii, întreprinzătorii mici și mijlocii, negustorii, intelectualitatea sînt puși în fața alternativei: sau să capituleze în fața atotputerniciei monopolurilor, sau să sprijine lupta proletariatului, care se desfășoară în interesul întregului popor. Se creează așadar posibilitatea unirii marii majorități a națiunii într-un front unic antiimperialist. Faptul că masele largi ale națiunii se string tot mai mult în jurul proletariatului și al avangardei lui — partidul comunist — este dovedit de cei peste 35 000 000 de alegători, din cele 30 de țări capitaliste, care au votat pentru politica partidelor comuniste.

Intensificarea contradicțiilor sistemului capitalist a determinat un mare avînt al luptei proletariatului, lucru confirmat și de creșterea mișcării greviste. În anul 1956 au fost în grevă în lumea capitalistă 13 900 000 de greviști, pentru ca în 1958 numărul lor să crească la 22 400 000, ceea ce înseamnă o dată și jumătate mai mult decît în 1956. În anii următori lupta grevistă s-a ridicat la un nivel și mai înalt. În 1959 au participat la greve 40 700 000, iar în 1960 — un număr de 53 600 000 de persoane. Nenumăratele exemple aduse de autori demonstrează falsitatea teoriilor liderilor reformiști și revizioniști care afirmă că proletariatul din țările capitaliste dezvoltate ar inclina tot mai puțin spre o luptă decisivă, această ca urmare a unei preținse îmbunătățiri a situației sale.

Lucrarea prezentată aduce totodată o serie de exemple edificatoare, care evidențiază schimbarea vizibilă a caracterului luptei economice a proletariatului. Clasa muncitoare din țările capitaliste acționează nu numai pentru satisfacerea unor revendicări privind salariile și condițiile de muncă, ci intensifică în același timp lupta împotriva bunului plac al monopolurilor, pentru apărarea organizațiilor sale profesionale și politice. Trecerea de la mici revendicări economice la lozinci cu un pronunțat caracter social-economic și politic se observă în toate țările, și în mod deosebit în Italia, Belgia, Japonia etc. „Majoritatea acțiunilor mari ale clasei muncitoare în perioada anilor 1959—1961, spre deosebire de anii precedenți, s-au desfășurat fie direct sub lozinci politice, fie că ele au căpătat o importanță politică deosebită” (pag. 107). Dacă în anul 1958, după unele date incomplete, în întreaga lume capitalistă au participat la greve cu caracter politic aproape 10 000 000 de oameni, adică cca. 43% din numărul total al greviștilor, iar în 1959 — 23 000 000 de oameni, adică 56%, în 1960 numărul lor s-a ridicat la peste 41 000 000, ceea ce reprezintă cu aproximație 77% din numărul total al greviștilor (pag. 108). În centrul luptei politice a proletariatului se află revendicările care poartă un caracter general-democratic și de interes național general, ca lupta pentru pace, pentru drepturi și libertăți democratice, împotriva regimurilor fasciste și totalitare, împotriva monopolurilor, pentru reforme radicale și profunde în toate domeniile vieții sociale.

Avîntul luptei clasei muncitoare din țările înrobite capitalului duce, pe de o parte, la obținerea unor tot mai importante succese pentru mișcarea revoluționară, la creșterea influenței partidelor marxist-leniniste, iar pe de altă parte la adîncirea crizei refor-

mismului. Numeroasele date și fapte existente în lucrarea prezentată ilustrează faptul că în toate țările capitaliste se observă o creștere rapidă a mișcării comuniste, care se consolidează și își lărgeste influența. Această creștere și întărire a mișcării comuniste a căpătat o deosebită profunzime mai ales în noua etapă a crizei generale a capitalismului, demonstrând că în luptele de clasă din țările capitaliste partidele comuniste reprezintă avangarda cea mai consecventă a forțelor democratice înaintate, că ele luptă cu perseverență pentru unitatea clasei muncitoare, a maselor populare, pentru libertate și socialism.

Autorii demască în lucrare politica elementelor reformiste de dreapta din partidele social-democrate, care, desfășurând o largă campanie de defăimare a mișcării muncitorești revoluționare sub masca anticomunismului, o politică de menținere a sciziunii clasei muncitoare, au pricinuit mari prejudicii mișcării muncitorești, contribuind în același timp la slăbirea partidelor social-democrate înseși.

Cochetind cu burghezia monopolistă și legându-se de interesele acesteia, liderii social-democrați de dreapta au aruncat peste bord și ultimele puncte cu caracter socialist din programele lor. Acest lucru se observă în mod limpede în programele adoptate în ultimii ani de partidele social-democrate din Austria, Luxemburg, Republica Federală Germană, Olanda, Elveția, Suedia, Franța, Danemarca, Finlanda. Cu toate deosebirile existente între programele acestor partide, ele demonstrează cât de mult s-au rupt social-democrații de dreapta de marxism, de țelurile socialismului. Dacă în trecut ei încercau să creeze iluzia că divergențele cu marxismul se referă nu atât la țelul final al luptei clasei muncitoare, cât la formele și mijloacele lui de realizare, astăzi au renunțat pur și simplu la acest țel final, trecind

deschis pe poziția apărării capitalismului.

Autorii înfățișează în mod convingător tabloul grandios al dezvoltării tumultuoase a mișcării comuniste internaționale. Partidele comuniste reprezintă detașamentele înaintate ale clasei muncitoare, conducătorul și organizatorul tuturor celor ce muncesc, de aceea capacitatea de luptă a mișcării muncitorești depinde în ultima instanță de avangarda sa, de legătura ei cu masele, de capacitatea partidelor comuniste de a conduce masele la luptă împotriva imperialismului. În lucrare sînt reproduse date deosebit de interesante privind componența numerică a partidelor comuniste, structura lor organizatorică, presa lor, despre felul în care sînt reprezentate în parlament și numărul de voturi obținute în alegeri etc. Din datele existente în lucrare rezultă în mod elocvent că, în ciuda eforturilor desperate ale reacțiunii, ale acoliților burgheziei de a distruge mișcarea comunistă, aceasta a crescut neîncetat în țările capitaliste, de la 443 000 de comuniști în 1928, la 5 300 000 de comuniști în 1961. Referitor la creșterea mișcării comuniste internaționale, pe continente, autorii arată că numărul comuniștilor a crescut în perioada 1939—1960 de 5 ori, în Asia de la 12 000 de membri, în 1939, la 2 500 000 (de 120 de ori), în America Latină de la 90 000 la 250 000, în Africa de la 5 000 la 50 000.

Deși în multe țări comuniștii sînt deocamdată o minoritate, ei constituie acea forță de neînvins care va duce după sine masele de milioane de oameni spre victoria finală asupra capitalismului, deoarece ei reprezintă cu adevărat interesele maselor populare. Întreaga evoluție a istoriei societății umane a confirmat din plin acest adevăr. Încercările furibunde ale forțelor reacționare de a stăvili forța de atracție a ideilor comunismului, prin calomnii murdare la adresa comuniștilor

și prin scoaterea partidelor comuniste în afara legii, suferă eșecuri după eșecuri. Ideile comunismului victorios nu pot fi oprite, ele cuprind mase tot mai mari de oameni ai muncii, revoluționează inimile și mințile oamenilor cinstiți din lumea întreagă.

Lucrarea „Mișcarea muncitorească din țările capitaliste (1959—1961)” reprezintă o contribuție însemnată la cunoașterea problemelor mișcării muncitorești internaționale în etapa actuală. Materialul documentar bogat folosit de autori, de cele mai multe ori inedit, tratarea științifică a proble-

melor abordate legate de mișcarea muncitorească, interpretat pe baza documentelor mișcării muncitorești internaționale și, în special, pe baza tezelor Programului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, prezintă un deosebit interes pentru cadrele de cercetători în domeniul științelor sociale, pentru cercurile largi de cititori dornici să cunoască cât mai temeinic dezvoltarea mișcării muncitorești și comuniste internaționale din zilele noastre, lupta popoarelor pentru libertate, pace și socialism.

I. TURCU

A. Porteanu, A. Iordache, P. Cîncea: „**Ecoul Comunei din Paris în publicațiile muncitorești și socialiste din România la sfîrșitul secolului trecut (1871 — 1900)**”

în „*Revista Arhivelor*” nr. 2/1961

Cu prilejul celei de-a 90-a aniversări a Comunei din Paris, în „*Revista Arhivelor*” a apărut comunicarea intitulată: „**Ecoul Comunei din Paris în publicațiile muncitorești și socialiste din România la sfîrșitul secolului trecut (1871—1900)**”.

În prima parte a articolului, destul de amplu, de altfel, se încearcă o teoretizare a problemei pe baza învățaturii clasicilor marxism-leninismului cu privire la însemnătatea și învățămintele Comunei din Paris. În cea de-a doua parte a articolului, folosind numeroase ziare muncitorești și socialiste ale vremii, autorii redau unele aspecte concrete ale ecoului Comunei din Paris pe teritoriul patriei noastre în perioada menționată, influența și rolul jucat de ideile comunarde în dezvoltarea mișcării socialiste și muncitorești din România.

Autorii au intenționat să nu se rezume numai la tratarea acestei probleme, ci și la o succintă trecere în revistă a principalelor momente ale dezvoltării mișcării muncitorești din țara noastră la sfîrșitul secolului trecut. Îmbinînd tratarea modului cum

s-a oglindit în presă ecoul Comunei cu tratarea manifestărilor concrete care au avut loc de-a lungul anilor în principalele orașe ale țării, autorii și-au propus să scoată în evidență și unele din învățămintele acesteia pentru mișcarea muncitorească din țara noastră.

Este subliniat, de asemenea, faptul că în presa vremii, pe lângă articole de sinteză, au fost publicate și numeroase evocări, amintiri, anchete, biografii ale unor eroi comunarzi, fragmente din unele lucrări beletristice, în proză și în versuri, privind Comuna din Paris ale unor autori romîni și străini, care au avut pentru proletariatul romîn un rol educativ și mobilizator.

Autorii subliniază că manifestările de simpatie față de Comună erau expresia spiritului tot mai dezvoltat al internaționalismului proletar al clasei muncitoare din România, care a sărbătorit an de an aniversarea Comunei din Paris cu tot entuziasmul.

Articolul, pe lângă meritul de a fi reunit la un loc o serie de date și fapte legate de ecoul Comunei din Paris, are unele lipsuri, care derivă în primul rînd din felul cum autorii au conceput materialul, iar în al doilea rînd din insuficiența aprofundare a unor probleme.

Era necesar ca în articol să fi fost făcută încă de la început o caracterizare a Comunei, iar în cuprinsul textului să se fi arătat totuși și limitele înțelegerii importanței și semnificației acesteia de către clasa muncitoare din

țara noastră, care era în formare și abia se afirma.

Deși în articol autorii au înfățișat atitudinea clasei muncitoare față de Comună, nu au demască decât în foarte mică măsură atitudinea potrivnică a claselor dominante și a reprezentanților acestora față de lupta eroică a muncitorimii pariziene, atitudine concretizată atît într-o serie de măsuri luate, cît și în coloanele presei sau printr-o serie de lucrări editate.

Considerăm că ar fi fost bine ca, fie cît de succint, autorii să fi dezvoltat ideea că ceea ce n-au putut realiza în condițiile date comunarzii francezi a înfăptuit Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, care a deschis o eră nouă în istoria omenirii. În ceea ce privește Transilvania, deși există un bogat material documentar în legătură cu ecoul Comunei din Paris în această parte a țării noastre, acesta este incomplet și unilateral prezentat.

Dat fiind importanța problemei, articolul ar fi avut de cîștigat dacă autorii ar fi acordat mai multă atenție laturii teoretice, dacă ar fi prelucrat mai mult materialul, dacă ar fi tras toate concluziile ce se impuneau. Este necesar ca redacția revistei să manifeste în viitor o mai mare exigență față de materialele pe care le publică.

V. PETRIȘOR

A. A. Șeveakov: „Din istoria expansiunii economice a imperialismului german în România în anii 1936 — 1941”

În „Voprosi istorii” nr. 12/1961

Articolul „Din istoria expansiunii economice a imperialismului german în România în anii 1936—1941”, semnat de A. A. Șeveakov, cuprinde, în afara materialelor documentare cunoscute cercetătorilor din țara noastră, documente noi existente în arhivele Uniunii Sovietice. Pe baza lor, autorul înfățișează creșterea pericolului

înrobirii țării noastre de către Germania hitleristă, demască politica profascistă, trădătoare, a partidelor burghezo-moșierești, arată lupta poporului român, sub conducerea partidului comunist, pentru independență și libertate.

Pe baza unor noi documente de arhivă este relatată vizita lui Gh. Brătianu și Atta Constantinescu la Hitler în 1936, cu care prilej acești reacționari l-au asigurat pe singerosul dictator german „că România poate să susțină în atitudinea sa o singură linie, și anume să fie de partea Germaniei”. Cercurile ultrareacționare ale burgheziei și moșierimii române au fost mulțumite de tratativele cu Hitler. Într-o întrevedere cu Goering, trimisul român la Berlin îl asigura pe ministrul german, în ziua de 16 martie 1937, că guvernul de la București a întreprins măsuri de ordin economic în sensul întăririi relațiilor cu Germania. Într-adevăr, în urma tratatelor directe purtate de ministrul de Externe român, industriașii Malaxa, Bujoiu și alții au intrat și ei în legături cu magnații industriei germane, în frunte cu Krupp. Tratativele oficiale duse în scopul încheierii unui acord economic germano-român, menit să întărească considerabil pozițiile capitalului german în România n-au fost încununate de succes în 1937, guvernul român invocînd pretextul că prin semnarea lui ar fi acționat împotriva hotărîrilor Ligii Națiunilor, care tocmai aplica unele sancțiuni economice Germaniei. În realitate, în România exista un puternic curent împotriva Germaniei hitleriste. Partidul Comunist din România, arată autorul, a dus o hotărîtă luptă împotriva înrobirii economice și politice a țării de către Germania fascistă, pentru pace și prietenie cu U.R.S.S.

În anii 1937—1938 au survenit însă o serie de evenimente care au ușurat acelor cercuri ale burgheziei și moșierimii române care netezeau calea fascismului, în frunte cu Carol de Hohenzollern, să subjuge România intereselor Germaniei hitleriste. Este vorba de criza economică din Anglia și Franța — debușeuri tradiționale ale

petrolului și cerealelor românești —, care a determinat o reducere a exportului României la o treime într-un singur an, ceea ce i-a îndemnat pe conducătorii țării să se adreseze Germaniei și Italiei pentru a cumpăra petrol și cereale. În 1938, după înfăptuirea Anschlussului, și în 1939, după ocuparea Cehoslovaciei, consernele germane au primit partea de acțiuni ale capitalului cehoslovac din întreprinderile românești, în valoare de 1 860 milioane de lei. Pe baza documentelor din arhivele sovietice, autorul arată că la München reprezentanții Angliei și Franței au recunoscut „prioritatea intereselor germane în domeniul economic în țările dunărene”. Comunicând, la 6 noiembrie 1938, lui Gh. Brătianu această concesiune a Angliei și Franței, Goering i-a atras atenția că după München Germania are mină liberă în sud-estul Europei, ceea ce a contribuit la înălturarea ezitărilor unora dintre guvernanții români, ale căror interese erau legate de monopolurile anglo-franceze, de a consimți la politica de subordonare a țării față de Germania. În aceste condiții a fost încheiat tratatul de la 23 martie 1939, „cel mai înrobitor tratat economic din întreaga istorie a existenței României ca stat suveran”, după cum se scrie în articol. Prin acest tratat și prin seria de acorduri economice care au decurs din el, bogățiile României au fost puse la dispoziția Germaniei fasciste.

Înhăimându-se din ce în ce mai activ la carul politicii agresive a lui Hitler, guvernanții români se declarau în 1940 gata să încheie cu Germania un acord cu privire la ocuparea unor teritorii sovietice și iugoslave și cedau, în mod trădător, nordul Transilvaniei Ungariei horthiste. Intrarea trupelor germane în România în octombrie 1940 a impus poporului român jertfe uriașe, țara fiind supusă unui jaf sistematic. În astfel de condiții, capitalului german nu i-a mai fost greu să pătrundă în toate sectoarele economice importante ale României.

N. COPOLU

Jiri Dolezal, Jan Kren: „Cehoslovacia în luptă. Documente privind Rezistența poporului cehoslovac în perioada 1938 — 1945”

Praga, 1961, 164 pag.

Lupta popoarelor împotriva fascismului, înaintea și în timpul celui de-al doilea război mondial, va rămîne ca una dintre cele mai eroice pagini din istoria omenirii. În cadrul acestei lupte generale, o contri-

buție de seamă a adus și poporul cehoslovac, care, sub conducerea Partidului Comunist din Cehoslovacia, s-a ridicat în apărarea independenței naționale, pentru alungarea coteropitorilor hitleriști din țară.

Cartea reprezintă o culegere de 54 de documente, 19 hărți și 49 de fotografii, prin care autorii ilustrează lupta poporului cehoslovac, a proletariatului împotriva acordului rușinos de la München și a coteropitorilor hitleriști. Autorii arată în prefață că, departe de a epuiza bogăția de materiale, au selecționat documentele care să ilustreze cel mai bine evoluția și formele felurite de luptă ale poporului cehoslovac împotriva ocupației naziste, pentru libertate, încadrînd această luptă în mișcarea de rezistență internațională.

După trădarea de la München, prin care guvernele Franței și Angliei au consimțit coteropirea unei părți din teritoriul cehoslovac de către Germania hitleristă, drumul evenimentelor a dus la coteropirea întregii țări în martie 1939. Primele documente din lucrare se referă la demascarea și condamnarea guvernului burghez al Cehoslovaciei, care, deși existau condiții favorabile de luptă, a capitulat rușinos, a renunțat să opună rezis-

tență hitleriștilor, trădând astfel interesele naționale ale țării. Hitleriștii au instaurat în Cehoslovacia un regim barbar și au supus poporul la jaf și chinuri, au dus o politică de distrugere a națiunii cehice. Asuprirea Cehoslovaciei — arată autorii — n-a fost o „simplă” ocupație; scopul naziștilor era de a lichida complet națiunea cehă și de a germaniza patria sa — Boemia și Moravia — și a le integra în „Marele Reich German”. În această politică criminală, hitleriștii au fost sprijiniți de virfurile burgheziei cehice, în frunte cu clica fascistă Hacha și Tiso. Un număr însemnat de documente și hărți prezentate în culegere ilustrează tocmai măsurile barbare luate de hitleriști împotriva poporului cehoslovac: sute de mii de cetățeni deportați în Germania la muncă forțată, uciși în masă în lagărele de concentrare, sate arse și distruse, bogățiile naturale jefuite într-un chip sălbatic, valorile culturale distruse și furate etc.

Condițiile de exterminare la care au fost supuse masele populare, trădarea țării de către virfurile burgheziei cehoslovace și de către guvernele Franței și Angliei, cu complicitatea cercurilor imperialiste din S.U.A., care au consimțit la destrămarea țării, n-au putut înșenunchea poporul. Un grup însemnat de materiale prezentate de autori în carte arată poziția fermă a Partidului Comunist din Cehoslovacia, patriotismul fierbinte și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă comuniștii în lupta împotriva cotozirii țării de către hitleriști, pentru apărarea independenței naționale, pentru mobilizarea și conducerea maselor populare pînă la victorie. Comuniștii — se arată în culegere —, care au făcut totul pentru apărarea țării de cele mai grele lovituri din partea claselor exploatare, s-au prezentat în fața poporului cu angajamentul că vor lupta cu devotament și vitejie, în primele rinduri, pentru restabilirea libertății și independenței naționale, pentru fericirea și bunăstarea poporului. P.C.C., care a trebuit să activeze ilegal, a luptat pentru unirea în jurul său a celor mai largi păături sociale, pentru perfecționarea organizării metodelor Rezistenței cehoslovace. Pe bună dreptate parti-

dul comunist a devenit nu numai cel mai puternic, dar și mai iubit partid politic de către masele populare din țară. Proletariatul cehoslovac, cu o frumoasă tradiție revoluționară, avînd în frunte partidul comunist, s-a aflat în primele rinduri ale luptei antifasciste, antrenînd în acest fel cele mai largi păături sociale, care înainte stătuseră departe de problemele politice. Centrele industriale au fost focarele de unde porneau acțiunile antifasciste și se extindeau apoi în toată țara.

Lupta de rezistență a îmbrăcat formele cele mai diferite: de la boicotairea ocupanților și disprețul general pînă la ciocniri izolate, de la nerespectarea legilor fasciste la greve puternice, de la mici tulburări în producția de război la mari sabotaje, de la mici încăierări în luptele de partizani la insurecția armată victorioasă. Aceste forme de luptă sînt ilustrate pe larg în culegere prin documente de partid și ale autorităților fasciste.

Autorii cărții ilustrează, prin numeroase mărturii, activitatea bogată a detașamentelor de partizani cehoslovaci, în cadrul cărora au luptat și partizani sovietici, romîni, maghiari etc., lupta a numeroși cehoslovaci în detașamentele militare sau de partizani din U.R.S.S., Franța, Anglia, Orientul Mijlociu. Deosebit de interesante sînt materialele care vorbesc despre sprijinul frătesc acordat de U.R.S.S. poporului cehoslovac, atît înainte de război, cît și în timpul războiului. Un ajutor prețios a acordat Cehoslovaciei glorioasa armată sovietică eliberatoare, însuflînd și oțelînd lupta poporului împotriva fascismului, luptă ce a culminat cu insurecția din Slovacia și apoi cu cea din Praga din mai 1945. Aceasta a însemnat o cotitură istorică în viața poporului cehoslovac, pășirea pe drumul unei vieți libere și fericite, pe drumul construirii socialismului. Numeroase fotografii și hărți ilustrează, de asemenea, înaintarea vitezelor trupe sovietice, romîne și poloneze, care au luptat pentru zdrobirea fascismului, pierderile suferite, precum și primirea călduroasă făcută acestora de către poporul cehoslovac. Cartea se încheie cu unele documente și imagini reprezentînd

activitatea P.C.C. pentru constituirea Consiliului Național Ceh, pentru mobilizarea tuturor forțelor patriotice la înfăptuirea insurecției de la Praga din mai 1945.

Culegerea „Cehoslovacia în luptă. Documente asupra Rezistenței poporului cehoslovac în perioada 1938—1945” reprezintă o contribuție prețioasă la cunoașterea luptei eroice a poporului cehoslovac, sub conducerea P.C.C., împotriva ocupației hitleriste, pentru independență națională, pentru o viață liberă și fericită. Cartea constituie în același timp un rechizitoriu împotriva barbariei fasciste, o chemare adresată popoarelor de a-și uni glasul și forța lor pentru a împiedica repetarea unor asemenea orori, pentru apărarea păcii în lume.

I. IACOȘ

V. S. Deakin: „Partidul Comunist din Germania și problema frontului unic (1924 — 1928)“

Editura Academiei de științe
a U.R.S.S., Moscova — 1961 —
Leningrad, 140 pag.

V. S. Deakin
în lucrarea
„Partidul Comunist din Germania și problema frontului unic (1924—1928)” abordează o temă mai puțin cercetată, interesantă și deosebit de actuală: lupta P.C.G. pentru făurirea unității

de acțiune a muncitorilor comuniști, social-democrați și fără de partid în anii stabilizării relative a capitalismului.

Cartea are trei capitole. În primul capitol: „P.C.G. și problema frontului unic în perioada dominării «ultrastîngiștilor» în conducerea partidului. Lupta forțelor proletare din partid im-

potriva sectariștilor «ultrastîngiști»”, după ce se trece în revistă ofensiva economică și politică a claselor exploatare din Germania asupra masei muncitoare, se relevă că lupta împotriva politicii reacționare interne și externe a guvernului burghez, pentru menținerea zilei de muncă de 8 ore, ridicarea salariilor în raport cu scumpetea, pentru dreptul la grevă etc., cerea cu tărie făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare din Germania. Pe bază de fapte concrete, autorul arată că frontul unic nu s-a putut realiza din cauza conducerii oportuniste a social-democraților, care, ducând o politică de colaborare de clasă cu burghezia, mergeau pe linia accentuării sciziunii clasei muncitoare.

Din păcate — se relevă în lucrare —, P.C.G. nu a putut să opună activității scizioniste a liderilor P.S.D.G. o linie politică clară și consecventă, din cauza predominării în conducerea partidului a elementelor stîngiste, care, nefăcînd nici o deosebire între conducătorii reformiști și membrii de rînd social-democrați, se declarau împotriva frontului unic. Autorul descrie pe larg în acest capitol acțiunile muncitorești conduse de organizațiile locale ale P.C.G., luptele greviste la care, alături de comuniști, au participat muncitori social-democrați și fără de partid. Totodată, majoritatea comuniștilor s-au pronunțat pentru muncă în syndicate și pentru unitatea mișcării syndicale. Treptat, în focul luptelor zilnice, s-a dovedit că tactica elementelor „stîngiste” de renunțare la frontul unic era greșită. Autorul relevă lupta forțelor proletare din partid pentru îndepărtarea elementelor „stîngiste” din conducerea P.C.G.

În capitolul al II-lea al lucrării, intitulat „Lupta noii conduceri a P.C.G. pentru crearea Frontului unic muncitoresc. Referendumul cu privire la confiscarea averilor foștilor principii. Congresul muncitorilor”, se subliniază că după înlăturarea „stîngiștilor” din conducerea partidului s-au obținut o serie de rezultate pozitive pe linia făuririi frontului unic. Un succes în această direcție l-a constituit participarea în front unic a muncitorilor la

referendumul inițiat de P.C.G., împotriva dorinței guvernului german de a despăgubi sau de a restitui foștilor principii averile confiscate de către Revoluția din noiembrie 1918.

Deși liderii reformiști, apărători zeloși ai orînduirii capitaliste, au refuzat să participe la referendum, totuși, la insistențele membrilor de rînd social-democrați, conducerea P.S.D.G. a fost nevoită să-și schimbe poziția. În ianuarie 1926 au avut loc tratative între P.C.G. și P.S.D.G., în cursul cărora a fost elaborat un plan de acțiune.

În ciuda terorii și a falsificării voturilor, la referendumul ținut în iunie 1926, pentru confiscarea fără plată a averilor foștilor principii, s-au pronunțat 14 500 000 de alegători. Aceasta — arată autorul — a însemnat o mare victorie a Partidului Comunist din Germania în lupta sa pentru cîștigarea maselor, a constituit o verificare strălucită a tacticii frontului unic.

Tot pe linia întăririi legăturilor partidului cu masele se înscrie și Congresul muncitorilor care a avut loc la 3—5 decembrie 1926 la Berlin din inițiativa P.C.G., la care au participat reprezentanți a trei milioane de oameni ai muncii. Pe marginea referatelor și a rezoluțiilor, congresul a elaborat un program de luptă al proletariatului german.

În capitolul al III-lea, „**Lupta P.C.G. pentru crearea frontului unic împotriva guvernului blocului burghez**”, după ce demască esența reacționară a guvernului de coaliție burghez, în care locul principal îl ocupau naționaliștii, autorul relevă lupta desfășurată de clasa muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist, pentru înlăturarea acestui guvern, care a aruncat asupra maselor muncitoare noi greutăți și a intensificat politica de refacere a potențialului de război al Germaniei.

Problema centrală a întregii activități a partidului în anii 1927—1928 a rămas problema frontului unic. În timp ce P.C.G. milita pentru crearea frontului unic, conducătorii reformiști declarau că, în locul unității de acțiune cu comuniștii, ei preferă coaliția

cu burghezia. Poziția reformistă a liderilor P.S.D.G. intra tot mai mult în conflict cu starea de spirit a unei mase importante de muncitori social-democrați care se declarau pentru unitate de acțiune cu comuniștii. Autorul relevă, pe baza unor numeroase fapte, creșterea opoziției din sinul P.S.D.G., care își manifesta nemulțumirea față de politica liderilor oportuniști de colaborare de clasă cu burghezia.

Partidul Comunist din Germania a depus multe eforturi pentru a folosi situația din P.S.D.G. în vederea făuririi frontului unic. P.C.G. a formulat lozinci concrete în vederea creării unității de acțiune a proletariatului, ca: lupta împotriva reacțiunii germane și internaționale, apărarea U.R.S.S., lupta împotriva organizației fasciste „Căștile de oțel”, apărarea lui Sacco și Vanzetti etc.

Sub steagul luptei împotriva reacțiunii s-a aniversat în întreaga Germania ziua de 1 Mai 1928. Din exemplele aduse de autor în lucrare rezultă că P.C.G. a reușit să organizeze în această zi numeroase demonstrații, la care, alături de muncitorii comuniști, au participat în front unic și muncitori social-democrați și fără de partid. În ziua de 1 Mai 1928, pe străzile Berlinului au manifestat peste un milion de oameni.

În concluzie, arată autorul, în ciuda unor succese parțiale, în anii stabilizării relative a capitalismului în Germania, frontul unic nu s-a putut înfăptui din cauza activității scizioniste a liderilor de dreapta din P.S.D.G. Politica social-democraților de dreapta, de colaborare cu burghezia, refuzul acestora de a participa în front unic cu comuniștii au scindat mișcarea muncitorească, au slăbit forțele ei în lupta împotriva exploatării, împotriva fascismului și războiului.

Prin bogatul său material, lucrarea „Partidul Comunist din Germania și problema frontului unic (1924—1928)” aduce o contribuție importantă la cunoașterea unui moment crucial din istoria mișcării revoluționare din Germania.

GH. UNC

Florimond Bonte: „**Militarismul german și Franța**”

Paris, 1961, 244 pag.

Lucrarea lui Florimond Bonte abordează probleme importante privind cauzele și consecințele războaielor mondiale din anii 1914—1918 și 1939—1945, subliniază rolul nefast jucat de imperialismul german în dezlăn-

tuirea acestor războaie, demască renașterea militarismului în Republica Federală Germană, care primejduieste pacea în Europa și în lume, evidențiază necesitatea luptei pentru pace.

Lucrarea este precedată de o prefață semnată de Jeanette Vermeersch, membru al Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Comunist Francez, în care autoarea relevă, succint, ideile de bază și însemnătatea deosebită a cărții lui Florimond Bonte.

Referindu-se la cauza fundamentală a izbucnirii celor două războaie mondiale, Florimond Bonte arată că aceasta rezidă în însuși regimul capitalist, în contradicțiile și luptele inversunate dintre țările imperialiste pentru cucerirea de piețe, de debușeuri și materii prime, pentru exploatarea coloniilor, împărțirea zonelor de influență, dominația asupra lumii întregi. Astfel, cauza principală a izbucnirii războiului din 1914—1918 a fost contradicția dintre imperialismul englez și cel german, un rol considerabil jucând și alte contradicții — dintre Germania și Franța, dintre Rusia și Germania etc. În lucrare se insistă asupra faptului că al doilea război mondial a izbucnit într-o situație internațională considerabil modificată față de cea existentă în 1914: pe de o parte, existența Uniunii Sovietice, primul stat socialist din lume, în care avântul urias se

manifesta în toate domeniile de activitate — economic, social, științific, tehnic și cultural; pe de altă parte, agravarea tuturor contradicțiilor lumii imperialiste, care se producea în condițiile adâncirii crizei generale a sistemului capitalist și ca urmare a dezvoltării inegale și în salturi a capitalismului, intensificarea politicii expansive a marilor puteri capitaliste, care urmăreau să obțină prin război o nouă reîmpărțire a lumii.

Un loc important se acordă în lucrare demascării politicii agresive a statelor fasciste, și în primul rînd a imperialismului german, precum și a politicii duplicitare, de încurajare și sprijinire a agresorilor, de trădare a intereselor popoarelor, promovată de marile puteri occidentale — Anglia, Franța și S.U.A.

Cu prețul unor suferințe și jertfe grele, prin lupta popoarelor amenințate în însăși existența lor de barbaria fascismului, coaliția antihitleristă, a cărei forță fundamentală a fost Uniunea Sovietică, a reputerat victoria asupra statelor fasciste. Pentru a face imposibilă pe viitor orice agresiune din partea imperialismului german, la insistențele Uniunii Sovietice, oamenii de stat ai puterilor coaliției antihitleriste și-au proclamat voința de a nimici militarismul și nazismul german și de a crea garanții că pe viitor Germania va fi împiedicată să amenințe pacea. Pe această linie se înscriu prevederile Conferințelor de la Ialta, din februarie 1945, și de la Potsdam, din august 1945.

În continuare, Florimond Bonte supune unei analize multilaterale evoluția situației din Europa și din întreaga lume în perioada postbelică. El subliniază că hotărârile de la Ialta și Potsdam au fost respectate consecvent numai de către Uniunea Sovietică, fiind înlăcuite numai în partea răsăriteană a Germaniei, eliberată de sub jugul imperialismului german, unde a fost creată de către popor Republica Democrată Germană, primul stat cu adevărat democrat și pașnic din istoria Germaniei. Existența orînduirii socia-

liste în Republica Democrată Germană constituie cea mai bună garanție împotriva reapariției imperialismului, nazismului și militarismului. Prin politica sa de pace și de prietenie cu toate popoarele, Republica Democrată Germană reprezintă un factor important în lupta pentru menținerea păcii.

Cu totul opusă este situația din Republica Federală Germană, sub regimul cancelarului Adenauer, unde, arată autorul, marile monopoluri domină întregul aparat de stat al Bonnului și determină politica guvernului federal. Reconstituindu-și forța, monopolistii și-au reocupat posturile conducătoare, și-au reluat vechile obiective și visuri expansioniste. După 15 ani de la capitularea necondiționată, militarismul german a reinviat și întărit Wehrmachtul, sub denumirea de „Bundeswehr”, având în frunte ofițeri ai statului-major al lui Hitler, generali și amirali ale căror crime din timpul celui de-al doilea război mondial au rămas nepedepsite. Folosind metodele hitleristilor, militaristii și revanșarii vest-germani încearcă să-și camufleze din nou, sub haina anticomunismului, țelurile agresive îndreptate nu numai împotriva țărilor socialiste, ci și a țărilor din Occident. Ei se opun cu înverșunare încheierii tratatului de pace și rezolvării prin tratative rezonabile a problemei Berlinului occidental, se preacătesc febril pentru „înghițirea” Republicii Democratice Germane, formulează pretenții teritoriale față de țările vecine din Est și Vest.

O gravă răspundere în fața popoarelor pentru situația primejdioasă creată datorită reînvierii militarismului german revine cercurilor conducătoare din Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și Franța. Pe baza faptelor istorice incontestabile, Florimond Bonte arată că toate declarațiile despre pace ale cercurilor guvernante anglo-franco-americane, toate frazele lor frumoase nu sînt decît formule ipocrite destinate să înșele opinia publică, să adoarmă vigilența popoarelor.

În lucrare se evidențiază faptul că un zel deosebit în această direcție

depun actualii guvernanți ai Franței, în frunte cu generalul De Gaulle. Regimul dictaturii personale susține, în fel și chip, pozițiile belicoase ale militaristilor de la Bonn. De Gaulle și Adenauer, miniștrii de Război ai Franței și Republicii Federale Germane înmulțesc contactele și întrevederile. Militaristii vest-germani au obținut din partea guvernului francez, printr-un acord semnat la 25 octombrie 1960, ceea ce Hitler n-a putut impune decît prin război: depozite de muniții și diverse materiale în Franța pentru aprovizionarea Bundeswehrului pe timp de 75 de zile, folosirea aerodromurilor franceze și a numeroase terenuri de exerciții și antrenament militar. În timp ce pentru militaristii germani, pentru generalii nazisti revanșarzi, pentru odioșii asasini ai ostașilor francezi, autori ai uciderii și torturării a mii și mii de francezi și franceze, nu găsește un singur cuvînt de blamare și condamnare, generalul De Gaulle se dedă la atacuri și calomnii la adresa Uniunii Sovietice, care, prin jertfele și lupta ei eroică, a salvat întreaga omenire de jugul fascist.

Întotdeauna la post, vigilant, Partidul Comunist Francez a chemat clasa muncitoare, întregul popor francez să-și unească toate forțele pentru a face să eșueze complotul urzit în cancelariile și culisele diplomatice secrete ale guvernelor occidentale de către autorii restabilirii militarismului german, pentru o adevărată prietenie cu poporul german, pentru pace.

În ultima parte a lucrării „Militarismul german și Franța” se arată că, pentru a elimina definitiv pericolul de război, unirea tuturor forțelor progresului și păcii, unirea tuturor forțelor patriotice constituie o necesitate urgentă și indispensabilă. În condițiile actuale, cînd raportul de forțe pe arena internațională s-a schimbat în favoarea socialismului, planurile imperialistilor sînt sortite eșecului. Încă în zilele noastre, deși se menține imperialismul, războaiele au încetat să constituie un fenomen inevitabil. Imperialistii înșiși sînt nevoiți să țină seamă de existența puternicului lagăr socialist, cu uriașa lui forță economică

și militară, a cărei politică activă de luptă pentru destinderea internațională, coexistență pașnică, dezarmare generală și totală, interzicerea armelor atomice și cu hidrogen atrage de partea cauzei sfinte a păcii noi și noi mase de pe întregul cuprins al globului și contribuie în mod eficace la dezvoltarea în toate țările capitaliste a unor imense forțe ale progresului și păcii. În condițiile actuale, un război mondial declanșat de către imperiaलिști nu se poate termina, în mod inevitabil, decît prin crahul total al sistemului capitalist. Tragica aventură a lui Hitler trebuie să servească forțelor agresive drept exemplu. Autorul arată că, prin unirea în acțiune a bărbaților, femeilor, tinerilor de toate profesiunile, indiferent de clasa socială, de convingerile lor religioase sau politice, de naționalitate sau rasă, prin unirea tuturor acelor care își iubesc patria și urăsc războiul, pacea va triumfa asupra războiului.

Cartea lui Florimond Bonte constituie un apel vibrant la lupta împotriva militarismului german și a susținătorilor acestuia.

AL. GH. SAVU

„Fapte de vitejie pe frontul antihitlerist“

(album), Editura militară, 1961, 56 pag.

Cultivarea tradițiilor luptei de veacuri a poporului nostru pentru eliberarea sa socială și națională face parte din marea operă de educare a tinerei generații în spiritul dragostei fierbinți față de patria socialistă. Cunoșcînd profund trecutul de luptă al clasei muncitoare, jertfele pe care le-au dat cei mai buni fii ai săi, în frunte cu comuniștii, care n-au precupețit nici sîngele, nici viața pentru triumful cauzei socialismului și păcii,

tinăra noastră generație învață să prețuiască mai mult prezentul, își întărește hotărîrea de a participa cu tot avîntul la construcția vieții noi, de a o apăra împotriva oricărui dușman.

Acestui țel nobil îi slujește și albumul tipărit de Editura militară și intitulat „Fapte de vitejie pe frontul antihitlerist“. El vine să se adauge modest acelor lucrări care înfățișează lupta P.C.R. pentru organizarea și înfăptuirea insurecției armate din august 1944, pentru întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste și lupta vitejilor ostași romîni, cot la cot cu glorioșii ostași sovietici, pînă la zdrobirea dușmanului.

Albumul evocă în cele 24 de poezii scurte unele dintre faptele de eroism săvîrșite de soldații și ofițerii din armata romînă în războiul antihitlerist.

Documentar autentic, albumul prezintă cîțiva dintre acești eroi și faptele lor deja cunoscute: utecistul Constantin Godeanu, pontonierii Eftimie Croitoru și Gheorghe Stan, căpitanul Pete Romulus și elevul de liceu Virgil Iovănaș, sergentul pandur Nicolae Predescu, care a preferat schingiuirile și moartea în chinuri decît să-și trădeze tovarășii, Elena Chiriță. Pe alții însă îi cunoaștem mai bine acum prin paginile albumului, ca, de pildă, lt. Gh. Dumitrescu și sold. Nicolae Pascu, dintr-un regiment de roșiori, căzuți în inima Bucureștiului la asaltul comandamentului aviației hitleriste din România, tunarul antitanc Stelian Niccoară, pușcașul mitralior Ilie Stan, tanchistul Dumitru M. Mihai, sold. frt. Vasile Birsan, aviatorul Traian Dirjan și alții.

În album este puternic evocată frăția de arme romîno-sovietică, făurită în lupta comună împotriva hitlerismului, consolidată prin sîngele vărsat laolaltă.

Chipurile eroilor și faptele lor — puternic conturate prin textul cursiv și prin valoroasele și expresivele desene

ce le însoțesc — fac ca în inima cititorilor ele să rămână de neuitat.

Înfățișind vitejia ostașilor români pe frontul antihitlerist, albumul subliniază, o dată mai mult, că totdeauna cei ce slujesc o cauză dreaptă găsesc în ei forța de a săvârși minunate fapte spre gloria poporului lor ; că pentru îndeplinirea datoriei față de țară și popor nu trebuie precupețit nimic, nici chiar viața.

Editura militară poate continua această inițiativă, extinzând sfera preocupărilor și asupra faptelor de vitejie

ale celor ce nu și-au dăruit viața în această aprigă înclăstare, dar ale căror fapte nu sînt mai prejos de ale celor ce au căzut în luptă.

Albumul „Fapte de vitejie pe frontul antihitlerist”, prin tratarea vie a unor figuri de eroi cu care poporul nostru se mindrește, este de un real folos nu numai în armată, ci și în munca de educare a tineretului în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar.

GH. BEJANCU

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕРЕДОВАЯ: Значение Пленума ЦК РРП от 30 ноября—5 декабря 1961 года для исследования и изучения истории партии	3
--	---

СТАТЬИ

Г. ЦУЦУИ, А. Г. САВУ: Борьба народных масс нашей страны за установление и укрепление народной власти, за переход к социалистической революции	16
Ф. ДРАГНЕ: Деятельность Рабоче-крестьянского блока, массовой революционной организации, созданной и руководимой Коммунистической партией Румынии	49
И. ЯКОШ, В. ПЕТРИШОР: Создание и деятельность профсоюзов в Румынии в 1905—1906 годах	76

СООБЩЕНИЯ

А. НИИРИ: Забастовка рабочих-металлургов Бухарестского завода «Металло-глобус» (декабрь 1939—январь 1940)	103
Г. ТУДОРАН: Выступления рабочих Брэильского порта в 1915 году против ухудшения жизненных условий и первой мировой войны	116

РЕЦЕНЗИИ

«Вопросы истории КПСС», № 1—6 за 1961 год Н. Захареску	127
БЛАС РОКА «Основы социализма в Кубе», Политиздательство, 1961 г. 276 стр. П. Михэйляну	137
«Рабочее движение в капиталистических странах (1959—1961)». Издательство политической литературы, Москва, 1961 г. 584 стр. И. Турку	143

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

А. ПОРЦЯНУ, А. ИОРДАКЕ, П. КЫНЧА: «Отклики Парижской коммуны в рабочей и социалистической печати Румынии в конце прошлого века (1871—1900)» — «Журнал архивов» № 2/1961. В. П.; А. А. ШЕВЯКОВ: «Из истории экономической экспансии германского империализма в Ру-	
---	--

мынии в 1936—1941 годах», № 12/1961, Н. К.; ЖИРИ ДОЛЕЗАЛ, ЯН КРЕН: «Борющаяся Чехословакия. Документы с сопротивлении чехословацкого народа в период 1938—1945», Прага, 1961, 164 стр. И. И.; В. С. ДЯКИН: «Коммунистическая партия Германии и вопрос единого фронта (1924—1928)» Изд. Академии наук СССР, Москва — 1961 — Ленинград, 140 стр. Г. У.; ФЛОРИМОНД БОНТ: «Германский милитаризм и Франция», Париж, 1961, 244 стр. А. Г. С.; «Героические подвиги на антигитлеровском фронте» (альбом), Военное изд., 1961, 56 стр. Г. Б. 151

INHALT

Leitartikel : Bedeutung der Plenartagung des Z. K. der R.A.P. vom 30. November—5. Dezember 1961, bei der Erforschung und dem Studium der Geschichte der Partei	3
---	---

STUDIEN

GH. ȚUȚUI, AL. SAVU: Kampf der Volksmassen unseres Landes für die Errichtung und Festigung der Volksmacht, für der Übergang zur sozialistischen Revolution	16
FL. DRAGNE: Tätigkeit des Arbeiter-Bauernblocks, der revolutionären, von der Kommunistischen Partei Rumäniens geschaffenen und geleiteten Massenorganisation	49
I. IACOS, V. PETRIȘOR: Schaffung und Tätigkeit der Gewerkschaften Rumäniens in den Jahren 1905—1906	76

MITTEILUNGEN

A. NYIRI: Streik der Metallarbeiter der Fabrik „Metaloglobus“-Bukarest (Dezember 1939 — Januar 1940)	103
G. TUDORAN: Aktionen der Hafenarbeiter in Brăila im Jahre 1915 gegen die Verschlechterung der Lebensbedingungen und gegen den ersten Weltkrieg	116

REZENSIONEN

„Voprosi istorii K.P.S.S“, Nr. 1—6, 1961. N. Zaharescu	127
BLAS ROCA: „Grundlagen des Sozialismus in Kuba“, Politischer Verlag, 1961, 276 Seiten, P. Mihăileanu	137
„Die Arbeiterbewegung in den kapitalistischen Ländern (1959—1961)“, Verlag für Politische Literatur, Moskau, 1961, 584 Seiten, I. Turcu	143

BIBLIOGRAPHISCHE NOTIZEN

A. PORȚEANU, A. IORDACHE, P. CÎNCEA: „Widerhall der Pariser Kommune in den Arbeiter- und sozialistischen Veröffentlichungen Rumäniens, am Ende des vergangenen Jahrhunderts (1871—1900)“ in der „Zeitschrift der
--

Archiven", Nr. 2/1961. V. P.; A. A. SCHEWJAKOW : „Aus der Geschichte der wirtschaftlichen Expansion des deutschen Imperialismus in Rumänien in den Jahren 1936—1941", in „Voprosi istorii", Nr. 12/1961, N. C.; JIRI DOLEZAL, JAN KREN : „Die Tschechoslowakei im Kampf. Dokumente über den Widerstandskampf des tschechoslowakischen Volkes in der Zeitspanne 1938—1945", Prag, 1961, 164 Seiten, I. I.; W. S. DEAKIN : „Die Kommunistische Partei Deutschlands und die Frage der Einheitsfront (1924—1928)", Verlag der Akademie der Wissenschaften der UdSSR, Moskau — 1961 — Leningrad, 140 Seiten, Gh. U.; FLORIMOND BONTE : „Der deutsche Militarismus in Frankreich", Paris, 1961, 244 Seiten, Al. S.; „Heldentaten an der antihitleristischen Front" (Album), Militärverlag, 1961, 56 Seiten, Gh. B. 151

SOMMAIRE

Editorial : Importance de la session plénière du C.C. du P.O.R. du 30 novembre — 5 décembre 1961, pour la recherche et l'étude de l'histoire du parti . . . 3

ETUDES

GH. ȚUȚUI, AL. SAVU : La lutte des masses populaires de notre pays pour l'instauration et la consolidation du pouvoir populaire, pour le passage à la révolution socialiste. 16

FL. DRAGNE : L'activité du Bloc ouvrier-paysan, organisation révolutionnaire de masse créée et dirigée par le Parti Communiste de Roumanie . . . 49

I. IACOȘ, V. PETRIȘOR : La création et l'activité des syndicats de Roumanie pendant les années 1905—1906 76

COMMUNICATIONS

A. NYIRI : La grève des métallurgistes de la fabrique „Metaloglobus" — Bucarest (décembre 1939 — janvier 1940) 103

G. TUDORAN : Actions des ouvriers du port de Brăila en 1915 contre l'abaissement du standard de vie et la première guerre mondiale 116

COMPTES RENDUS

„Voprosy istorii K.P.S.S.", No. 1—6 de 1961. N. Zaharesco 127

BLAS ROCA : „Les bases du socialisme à Cuba", Editions politiques, 1961, 276 pages, P. Mihăileanu 137

„Le mouvement ouvrier dans les pays capitalistes (1959—1961)", Editions pour la littérature politique, Moscou, 1961, 584 pages, I. Turco 143

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

- A. PORTEANU, A. IORDACHE, P. CÎNCEA : „L'écho de la Commune de Paris dans les publications ouvrières et socialistes de Roumanie vers la fin du siècle dernier (1871—1900)”, *Revue des Archives*, No. 2/1961, V. P. ; A. A. CHEVEAKOV : „Aspects de l'histoire de l'expansion économique de l'impérialisme allemand en Roumanie pendant la période 1936—1941”, „*Voprosy istorii*”, No. 12/1961, N.C. ; JIRI DOLEZAL, JAN KREN : „La Tchécoslovaquie dans la lutte. Documents sur la Résistance du peuple tchécoslovaque pendant la période 1938—1945”, Prague, 1961, 164 pages, I. I. ; V. S. DEAKINE : „Le Parti Communiste d'Allemagne et le problème du front unique (1924—1928)”, Editions de l'Académie des Sciences de l'U.R.S.S., Moscou — 1961 — Léninegrad, 140 pages, Gh. U. ; FLORIMOND BONTE : „Le militarisme allemand et la France”, Paris, 1961, 244 pages, Al. S. ; „Exploits héroïques sur le front anti-hitlérien” (album), Editions militaires, 1961, 56 pages, Gh. B. 151

SUMMARY

- Leading article :** The Importance of the Plenum of the C.C. of the R.W.P. held over November 30—December 5, 1961, for the Recherche and Study of the History of the Party 3

STUDIES

- G. TUTUI and A. SAVU : The struggle waged by the peoples' masses in our country for setting up and consolidating people's power, for transition to socialist revolution. 16
- F. DRAGNE : Activities of the worker-peasant bloc, a revolutionary mass organisation, set up and guided by the Communist Party of Rumania 49
- I. IACOȘ and V. PETRIȘOR : The foundation and activities of trade unions in Rumania between 1905 and 1906 76

REPORTS

- A. NYIRI : The strike of the metallurgical workers of the „Metaloglobus” plant in Bucharest (December 1939 — January 1940) 103
- G. TUDORAN : Actions of the workers in Brăila port in 1915, against the worsening living conditions and against the First World War 116

REVIEWS

- „Voprosi Istoriî K.P.S.S.”, nr. 1—6, 1961, N. Zaharescu 127
- BLAS ROCA : „The bases of socialism in Cuba”, Publishing House for Political Literature, 1961, 276 pp, P. Mihăileanu 137
- „The working-class movement in the capitalist countries (1959—1961)”, Publishing House for Political Literature, 1961, 584 pp. I. Turcu 143

BIBLIOGRAPHICAL NOTES

- A. PORȚEANU, A. IORDACHE, P. CÎNCEA : „The echo of the Paris Commune in the working-class and socialist publications in Rumania, at the end of the last century (1871—1900)” published in the „Archives Review” No. 2/1961, V. P. ; A. A. SEVEAKOV : „From the history of the economic expansion of German imperialism in Rumania between 1936 and 1941”, published in „Voprosi Istorii”, No. 12/1961, N. C. ; JIRI DOLEZAL, JAN KREN : „Fighting Czechoslovakia”, Documents on the Czechoslovak People's Resistance in the 1938—1945 period”, Prague, 1961, 164 pp., I. I. ; V. S. DEAKIN : „The Communist Party of Germany and the United Front question (1924—1928)”, Publishing House of the U.S.S.R. Academy of Sciences, Moscow, — 1961 — Leningrad, 140 pp., G. U. ; FLORIMOND BONTE : „The German militarism and France”, Paris, 1961, 244 pp., A. S. ; „Feats of valour on the anti-Hitler front” (Album), Military Publishing House, 1961, 56 pp., G.B. 151
-

A N A L E L E

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGĂ C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA,
N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚĂ, V. A. VARGA, GH. ZAHARIA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției
în fiecare zi între orele 10—12 ; telefon 17.01.60, interior 442

Revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate. Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei și librării.

Prețul unui număr — 4 lei, al unui abonament semestrial — 12 lei, al unui abonament anual — 24 lei.

Editura „Scintela“

Tiparul executat sub com. nr. 11566 la Combinatul poligrafic „Casa Scintei”

I 8889

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

2

1 9 6 2

1890

0 JUL. 2005

1890

8889.

2014

Biblioteca orăș. Sibiu

Proletari din toate țările, uniți-vă!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

BIBLIOTECA CENTRALĂ

SIBIU

ANUL VIII

2

1962

4224 ✓

SUMAR

Cuvîntarea tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej la adunarea festivă a tineretului din capitală cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a creării Uniunii Tineretului Comunist din România	3
---	---

EDITORIAL: Patruzeci de ani de luptă a tineretului revoluţionar sub steagul partidului marxist-leninist	7
---	---

DOCUMENTE

Documente privind mişcarea revoluţionară de tineret în perioada creării Uniunii Tineretului Comunist din România	24
--	----

ARTICOLE

GH. UNC, A. SIMION: Activitatea U.T.C. pentru realizarea frontului unic al tineretului muncitoresc în perioada imediat următoare luptelor din ianuarie-februarie 1933	63
C. MOCANU: Activitatea antifascistă a studenţilor din România desfăşurată, sub îndrumarea partidului comunist, în anii 1933—1937	80
V. BÎRZĂ, C. BĂRBULESCU: Participarea tineretului patriotic, în frunte cu uteciştii, la lupta pentru înfăptuirea insurecţiei armate şi sprijinirea războiului antihitlerist	97

★

N. COPOIU: 50 de ani de glorioasă luptă comunistă. Unele date privind răspîndirea ziarului „Pravda” în România şi reflectarea mişcării revoluţionare din ţara noastră în paginile sale	129
--	-----

ÎNTREBĂRI ŞI RĂSPUNSURI

Cu privire la crearea şi conţinutul cercurilor tineretului muncitor (1908—1917); Principalele ziare ale mişcării revoluţionare de tineret înainte de 1944	154
---	-----

RECENZII

Istoria Romîniei, vol. II, Editura Academiei R.P.R., 1961, 1 168 pag. — I. Cupşa, A. Deac	159
C. ROMAN, M. RAMURĂ: „Tineretul lumii la mijlocul secolului XX. Pagini din viaţa şi lupta tinerii generaţii”, Editura politică, 1961, 173 pag. — S. Cutişteanu	172
„Comsomolul leninist. Din istoria U.T.C.L. din U.R.S.S.”, Editura tineretului, 1960, 720 pag. — Gh. Ioniţă	178

NOTE BIBLIOGRAFICE

GH. DOLGU: „A treia etapă a crizei generale a capitalismului”, Editura politică, 1962, 198 pag. — Gh. S.; O. B. VOROBIOVA, I. M. SINELNIKOVA: „Fiicele lui Marx”, Editura politică, 1962, 152 pag. — V. P.; SLAVKA PETROVA: „Participarea armatei insurecţionale de eliberare naţională la pregătirea şi înfăptuirea insurecţiei din 9 septembrie (26 august—9 septembrie 1944)”, în „Izvestiia na instituta po istoria na B.K.P.” nr. 8, 1961 — T. I.; FR. ZBINEWICZ: „Rolul comuniştilor polonezi în organizarea şi activitatea Uniunii patrioţilor polonezi şi a forţelor armate poloneze în U.R.S.S. (mai 1942—iulie 1944)”, în „Z pola walki” nr. 4/1961 — M. M.; „Pentru o lume fără război şi fascism”, Ed. Junge Welt, D.D.R. 1961, 120 pag. — I. B.; „Enciclopedia istorică sovietică”, vol. I, Editura ştiinţifică de stat „Enciclopedia sovietică”, Moscova, 1961, 1 024 pag. — Gh. U.;	187
--	-----

Cuvîntarea tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej la adunarea festivă a tineretului din capitală cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a creării Uniunii Tineretului Comunist din România

Dragi tovarăşi şi tovarăşe,

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român transmite membrilor organizaţiei revoluţionare a tineretului, întregii generaţii tinere din patria noastră un salut fierbinte cu ocazia aniversării a 40 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist şi a sărbătoririi „Zilei tineretului din Republica Populară Romînă”. (Aplauze puternice).

Minunatul nostru tineret a participat cu elan la lupta poporului pentru libertate şi progres social, a adus o mare contribuţie la toate bătăliile duse de partid, de clasa muncitoare din România, la înfăptuirea tuturor victoriilor noastre.

În anii avîntului mişcării muncitoreşti din România, partidul comunist a creat Uniunea Tineretului Comunist, organizînd în rîndurile sale partea cea mai înaintată, mai conştientă şi mai combativă a tineretului. U.T.C. a chemat masele de tineri să ia parte activă la lupta de eliberare a celor ce muncesc, la făurirea unei societăţi mai bune şi mai drepte.

Înfruntînd teroarea şi închisorile regimului burghezo-moşieresc, dăruindu-se trup şi suflet cauzei poporului muncitor, sacrificîndu-şi chiar viaţa, mulţi tineri comunişti au intrat pentru totdeauna, prin faptele lor, în istoria eroică a luptei revoluţionare din ţara noastră. La chemarea partidului, tineretul a participat cu bărbăţie, împreună cu masele largi ale poporului, la înfăptuirea actului istoric de la 23 August, care a eliberat pămîntul patriei de sub jugul fascist; mii şi mii de tineri au luptat în rîndurile forţelor patriotice şi ale armatei pentru victoria finală asupra fascismului.

Tineretul muncitoresc, sătesc şi studios s-a avîntat în iureşul luptei revoluţionare pentru înfrîngerea reacţiunii şi cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare aliată cu ţărănimea muncitoare, a muncit plin de abnegaţie pentru vindecarea rănilor războiului, făcînd să răsunе văile şi munţii în epopeea tinerească a brigăzilor de muncă patriotică de la Agnita-Botorca, Bumbesti-Livezeni şi Salva-Vişeu.

Revoluţia socialistă, epoca înfăptuirii marilor planuri elaborate de partid pentru dezvoltarea industriei şi agriculturii, pentru înflorirea ştiinţei şi culturii socialiste au dat şi mai mult elan energiei creatoare

a tineretului. Atașamentul față de partid, dragostea fierbinte față de popor, dorința de a săvârși fapte mari spre binele patriei, optimismul și încrederea nestrămutată în viitor — iată ce caracterizează tineretul țării noastre. (Aplauze).

Organizație revoluționară a întregului tineret din patria noastră, Uniunea Tineretului Muncitor, ținând sus steagul glorios de luptă al U.T.C., îndeplinește cu cinste sarcinile încredințate de partid, de educare și mobilizare a tineretului în opera de construire a socialismului. U.T.M. și-a câștigat pe merit dragostea și prețuirea partidului și poporului nostru. (Aplauze).

Tovarăși,

Sărbătorim aniversarea împlinirii a 40 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist în plină desfășurare a luptei oamenilor muncii de la orașe și sate pentru desăvârșirea construirii socialismului.

Primăvara aceasta va rămîne scrisă cu litere nepieritoare în Cartea de Aur a poporului român. Pe întreg cuprinsul țării, la orașe și sate, socialismul a învins definitiv. (Aplauze furtunoase). Această măreață victorie umple de bucurie și mândrie inimile tuturor oamenilor muncii, fie ei tineri sau vîrstnici, reprezintă împlinirea celor mai înalte aspirații ale maselor muncitoare, întruchiparea idealurilor pentru care au luptat și s-au jertfit cei mai buni fii ai poporului.

Recenta plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale au făcut bilanțul minunatelor succese ale poporului nostru, stabilind sarcini corespunzătoare noii etape de dezvoltare în care a intrat țara noastră. Toate acestea, dragi tovarăși, privesc nemijlocit și tineretul, chemat să săvîrșească fapte mari, să-și dăruiască cu generozitate energia și talentul cauzei înfloririi patriei, bunăstării și fericirii poporului. (Aplauze).

Organizațiile U.T.M. trebuie să pregătească tineri constructori activi și conștienți ai socialismului, animați de patriotism socialist, de hotărîrea de a pune în slujba patriei toată energia și elanul tineresc, de a fi gata oricînd să o apere la nevoie.

Dezvoltarea impetuoasă a industriei noastre socialiste pune în fața tineretului muncitoresc sarcina de cinste de a-și însuși cu pasiune comunistă tehnica nouă, de a lupta cu perseverență, alături de muncitorii vîrstnici, învățînd de la ei, pentru promovarea a tot ceea ce este înaintat în producție. Un cîmp vast de activitate creatoare se deschide tineretului nostru de la sate, care este chemat să muncească cu hărnicie pentru consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective și întărirea tuturor unităților socialiste din agricultură. Tinerii au datoria să-și ridice neconținut nivelul cunoștințelor: agrotehnice, să aplice în producție cele mai noi cuceriri ale științei, să muncească într-un mod nou, corespunzător cerințelor marii agriculturi socialiste.

Partidul și guvernul au deschis în fața tineretului nostru posibilitatea de a cuceri cele mai înalte culmi ale științei, de a-și îndeplini visurile cele mai cutezătoare. Este o adevărată bucurie să înveți în

orînduirea noastră socialistă, care creează asemenea posibilități pe care nici nu le poate visa tineretul din țările capitaliste.

Elevii și studenții, studiind cu conștiinciozitate, trebuie să se pregătească pentru a deveni muncitori și intelectuali cu o înaltă calificare, capabili să rezolve problemele complexe ale construcției economice și culturale, să-și aducă contribuția activă acolo unde vor fi trimiși să muncească, în fabrici, mine, pe șantiere, în agricultură, în instituțiile de artă și cultură. Cadrelor didactice, organizațiilor U.T.M. și de pionieri le revine o mare răspundere în pregătirea temeinică a tineretului din școli și institute de învățămînt superior, în îmbinarea strînsă a studiului teoretic cu practica, în educarea tinerilor în spiritul dragostei față de muncă, dezvoltîndu-le dorința de a lucra nemijlocit în producție, acolo unde se făuresc bunurile materiale ale societății. (Aplauze).

Utemiștii, toți tinerii trebuie să fie oameni de voință și caracter, cinstiți și modești, pregătiți să lupte cu orice greutate, prezenți mereu acolo unde se hotărăște îndeplinirea sarcinilor, intransigenți față de concepțiile înapoiate, față de orice manifestare a ideologiei burgheze.

Tovarășii,

În competiția dintre socialism și capitalism pe plan mondial socialismul se afirmă tot mai mult ca factor hotărîtor al dezvoltării istorice, cucerind inimile și mințile milioaneilor de oameni de pretutindeni. Creșterea continuă a forțelor păcii și socialismului creează tot mai multe posibilități pentru preîntîmpinarea războiului, pentru înseninarea orizontului vieții internaționale și dezvoltarea colaborării pașnice între state.

Tineretul reprezintă un detașament puternic al luptei pentru triumful cauzei socialismului și păcii în lumea întreagă.

Dorința cea mai arzătoare a tinerei generații, care a dat întotdeauna în războaie cel mai greu tribut de sînge, este de a împiedica o conflagrație termonucleară, de a instaura o pace trainică pe pămînt.

Însuflețit de principiile coexistenței pașnice, tineretul țării noastre aduce, alături de tinerii de pe toate meridianele pămîntului, o contribuție importantă la triumful cauzei păcii și prieteniei între popoare. Uniunea Tineretului Muncitor, în strînsă și frățească prietenie cu tineretul Uniunii Sovietice și al celorlalte țări socialiste, militează neobosit pentru întărirea continuă a colaborării internaționale cu tinerii din toată lumea în lupta pentru zădărnicierea războiului, pentru lărgirea și consolidarea marelui front mondial al păcii. (Aplauze prelungite).

Dragi tovarășii, tineri și tinere,

Uniunea Tineretului Muncitor a fost decorată prin hotărîrea conducerii de partid și de stat cu Ordinul „Steaua Republicii Populare Romîne” clasa I, ca semn de înaltă prețuire a contribuției aduse la lupta revoluționară a oamenilor muncii, la opera de făurire a orînduirii socialiste.

De acum înainte, această distincție va străluci pe drapelul roșu al Uniunii Tineretului Muncitor, simbolizînd patriotismul fără margini al tineretului nostru, crescut cu dragoste și grijă părintească de partid și de clasa muncitoare. (Aplauze furtunoase).

De asemenea, au fost decorați cu ordine și medalii un mare număr de activiști ai U.T.M. care s-au distins în activitatea lor. Tuturor le urăm spor la muncă și noi succese! (Aplauze).

Fiți demni de această cinstire, imbold pentru a munci cu și mai mult elan, cu pasiune tinerească, pentru cea mai frumoasă și mai nobilă cauză din cîte a cunoscut vreodată omenirea — triumful socialismului și comunismului, al păcii și frăției între popoare. (Aplauze).

Pentru a-și îndeplini marile sarcini ce-i revin, ca ajutor de nădejde al partidului în educarea și mobilizarea tineretului la opera de desăvîrșire a construirii socialismului, Uniunea Tineretului Muncitor trebuie să-și lărgască rîndurile cu cei mai buni tineri de la orașe și sate, să ridice pe o treaptă mai înaltă întreaga sa muncă politică și organizatorică în rîndurile celor mai largi mase de tineret.

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român își exprimă convingerea că Uniunea Tineretului Muncitor se va dovedi și de aici înainte la înălțimea glorioaselor sale tradiții revoluționare, că din rîndurile sale se vor ridica mii și mii de tineri demni de a primi înaltul titlu de membri ai partidului (Aplauze). Tineretul va înscrie noi și noi pagini eroice în lupta întregului popor pentru triumful politicii partidului, pentru desăvîrșirea construirii socialismului și trecerea treptată la comunism. (Aplauze).

Trăiască Uniunea Tineretului Muncitor și întregul tineret al patriei noastre! (Aplauze prelungite).

Trăiască inițiatorul și organizatorul tuturor victoriilor, conducătorul înțelept și încercat al întregului popor în lupta pentru victoria deplină a socialismului — Partidul Muncitoresc Român! (Întreaga asistență în picioare ovaționează și aplaudă îndelung).

40 de ani de luptă a tineretului revoluționar sub steagul partidului marxist-leninist

S-au împlinit 40 de ani de la crearea de către Partidul Comunist din România a organizației comuniste de tineret din țara noastră. Cu acest prilej, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român a hotărât sărbătorirea în fiecare an, în ziua de 2 mai, a Zilei tineretului din Republica Populară Română.

*

Lupta și activitatea organizației comuniste de tineret din țara noastră sînt strîns legate de istoria luptei și activității partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din România.

Crearea Partidului Comunist din România în mai 1921 a avut o însemnătate hotărîtoare pentru întreaga mișcare revoluționară din țara noastră, pentru destinele poporului român. „Astăzi putem aprecia în perspectiva istorică — sublinia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul prezentat cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a partidului — uriașa însemnătate pe care a avut-o în viața clasei muncitoare și a întregului nostru popor acest măreț eveniment. A început o etapă nouă în lupta proletariatului și a maselor muncitoare. În fruntea lor se afla acum un conducător devotat pînă la capăt cauzei dezrobirii celor ce muncesc, hotărît să conducă la victorie lupta poporului pentru eliberarea de orice exploatare și asuprire”¹.

Partidul Comunist din România a fost în același timp conducătorul încercat și călăuzitorul îndeaproape al activității tineretului revoluționar din țara noastră.

La puțin timp după crearea sa, partidul comunist a făurit organizația marxist-leninistă de tineret, ajutor și rezervă a partidului în lupta pentru libertate și socialism. Crearea organizației comuniste de tineret însemna ridicarea pe o treaptă nouă a luptei tineretului muncitor dusă încă de la sfîrșitul secolului trecut, în cadrul mișcării muncitorești, împotriva exploatării, pentru satisfacerea revendicărilor economice și politice, împotriva regimului burghezo-moșieresc.

Militînd pentru radicalizarea organizațiilor socialiste de tineret, create în primele două decenii ale secolului al XX-lea, pentru unirea lor

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 432.

într-o organizație pe întreaga țară, partidul comunist a îndrumat mișcarea tineretului în lumina învățaturii marxist-leniniste pe calea luptei revoluționare.

Clasicii marxism-leninismului au arătat că tineretul muncitor de la orașe și sate este o însemnată rezervă a luptei revoluționare, că prin dorința lui de înnoire, prin năzuințele și elanul său este un participant activ, alături de masele oamenilor muncii, la lupta hotărâtă împotriva orînduirii burgheze, pentru socialism. Karl Marx scria că viitorul clasei muncitoare și deci al omenirii „depinde în întregime de educarea tinerii generații”. Vladimir Ilici Lenin, dezvoltînd tezele marxiste cu privire la locul și rolul tineretului în mișcarea revoluționară, a fundamentat multilateral învățătura despre crearea și conducerea de către partid a organizației de tineret, vîstar și rezervă de cadre a partidului proletariatului.

Călăuzindu-se în permanență după învățătura marxist-leninistă, aplicînd-o creator la condițiile țării noastre, Partidul Comunist din România a acordat o atenție deosebită, încă din primii ani ai existenței sale, organizării și mobilizării maselor tineretului la lupta revoluționară.

Ca urmare a acțiunii partidului pentru crearea organizației marxist-leniniste a tineretului, Conferința generală a mișcării tineretului socialist, ținută la București în zilele de 19—20 martie 1922, la care au participat reprezentanți ai mișcării revoluționare de tineret din toate regiunile țării, a pus bazele organizației comuniste de tineret din România. Organizația tineretului muncitor din România s-a constituit pe baza principiilor revoluționare, a ideologiei marxist-leniniste, recunoscînd în partidul comunist conducătorul și părintele mișcării revoluționare a tineretului.

Moțiunile și hotărîrile adoptate de conferință au fost elaborate în spiritul ideilor leniniste ale centralismului democratic, democrației interne și muncii colective. Aceste principii au fost sintetizate în statutul organizației comuniste de tineret și subliniate în scrisoarea adresată Internaționalei Comuniste a Tineretului de delegații la conferință.

Într-un raport către Internaționala Comunistă a Tineretului se sublinia că organizația de tineret „ține de partidul comunist, lucrînd în concordanță și sub directivele partidului comunist”.

Exprimînd o stare de fapt existentă încă din 1922, Uniunea Tineretului Socialist din România s-a afiliat, la 1 mai 1924, la Internaționala Comunistă a Tineretului, adoptînd denumirea corespunzătoare conținutului luptei sale revoluționare — Uniunea Tineretului Comunist din România (U.T.C.).

Educîndu-și membrii în spiritul abnegației pentru cauza socialismului, al patriotismului și internaționalismului proletar, Uniunea Tineretului Comunist din România a devenit un prețios izvor de cadre, un ajutor al partidului în mobilizarea și organizarea tinerilor muncitori, țărani, elevi, studenți, intelectuali, militari. Condușă și îndrumată de partidul comunist, Uniunea Tineretului Comunist a fost singura organizație de tineret, care, în condițiile cruntei ilegalități, a ținut sus steagul luptei revoluționare, mobilizînd masele tineretului la lupta clasei muncitoare pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, pentru

libertate, pace și o viață mai bună. Urmînd exemplul comuniștilor, al luptătorilor antifasciști, uteciștii au înfruntat cu demnitate și dîrzenie prigoana dezlănțuită de guvernul burghezo-moșieresc, arestările și schingiuirile, regimul de distrugere din închisori. Înflăcărați de idealul pentru care luptau, uteciștii își sacrificau libertatea și viața pentru marea cauză a proletariatului, pentru cauza eliberării poporului muncitor de sub exploatare și asuprire. N-a fost luptă mai importantă a clasei muncitoare din țara noastră la care Uniunea Tineretului Comunist să nu fi participat în mod activ.

Din primii ani ai existenței sale, Uniunea Tineretului Comunist a mobilizat tinerii la acțiunile greviste organizate de P.C.R. în București, Valea Prahovei, în Banat, Valea Jiului, Valea Mureșului și în alte centre ale țării pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă, apărarea drepturilor cucerite în anii avîntului revoluționar. U.T.C. a desfășurat o seamă de acțiuni pentru revendicări economice și politice, specifice tineretului. În întreprinderi a organizat lupta tinerilor lucrători și a ucenicilor pentru salariu egal la muncă egală, pentru dreptul la învățătură, împotriva bătaii, a corvezilor, a amenzilor etc. ; la sate, tinerii au fost îndrumați să lupte împotriva asupririi la care erau supuși de moșieri și chiaburi ; în școli și facultăți au fost inițiate acțiuni ale elevilor și studenților împotriva taxelor exagerate care împiedicau accesul fiilor de oameni ai muncii la învățătură, împotriva prețurilor mari la manuale, cursuri și rechizite școlare, pentru înființarea de cămine și cantine, pentru drepturi politice și zădărnicierea acțiunilor fasciste ; în cazărmi, ostașii erau îndemnați să se opună brutalităților, nerespectării demnității umane, educației militariste, antipopulare.

U.T.C. s-a încadrat efectiv în lupta partidului comunist pentru unitatea clasei muncitoare, a tineretului muncitoresc, a militat cu stăruință pentru front unic cu organizațiile social-democrate de tineret, combătînd poziția potrivnică a liderilor de dreapta ai acestor organizații.

În focul numeroaselor bătălii revoluționare de clasă, la care tineretul a participat activ, Uniunea Tineretului Comunist și-a întărit necontenit rîndurile. În decurs de peste două decenii, într-un proces de continuă maturizare politică și ideologică, U.T.C. s-a călit, obținînd importante succese și înfruntînd numeroase piedici și greutăți din partea dușmanului de clasă și a elementelor străine, oportuniste, sectariste, lichidatoriste pătrunse în rîndurile sale. Istoria dezvoltării organizației comuniste a tineretului din România este parte componentă și inseparabilă a istoriei partidului comunist pentru triumful leninismului în mișcarea muncitorească, împotriva oricăror abateri oportuniste.

Cînd P.C.R. a trecut prin momente grele, cum au fost luptele fracționiste fără de principii din anii 1929—1930, U.T.C. a cunoscut asupra propriei sale activități criminala acțiune antipartinică, fracționistă a celor două grupări Pauker și Barbu. Conducerea U.T.C. a fost atrasă în lupta dintre cele două grupări, slăbind mult activitatea U.T.C. în rîndurile tineretului. Provocatorii strecurați în conducerea U.T.C. organizau — la indicația lui M. Pauker — acțiuni aventuriste, demonstrații ale unor grupuri mici de activiști, cu care prilej cele mai bune cadre de partid și uteciste erau predate pe mîna siguranței. Aceasta a creat o atmosferă

de dezorientare, a dus la dezmembrarea unui șir de organizații ale U.T.C., la desconspirarea cadrelor U.T.C. în fața siguranței, la scăderea capacității de luptă a organizației.

Au fost vremuri de grele încercări, când partidul comunistilor trebuia să lupte atât cu dușmanul fățiș, cât și cu cel strecurat în rîndurile sale. Criminala luptă fracționistă, care s-a resimțit multă vreme în partid și în organizațiile sale de masă, a izbucnit tocmai când poporul român avea cea mai mare nevoie de un conducător unit, ferm, în lupta împotriva burgheziei și moșierimii, care căutau să iasă din criză pe seama condițiilor de trai ale maselor populare.

Existența fondului sănătos al partidului nostru comunist, a bazei sale proletare a permis lichidarea luptelor fracționiste, consolidarea unității P.C.R. și asigurarea conducerii de către partid a organizațiilor revoluționare sindicale, de tineret, din rîndurile țărănimii, ale minorităților naționale și atragerea unor mase tot mai largi la lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc.

Un moment important în întărirea organizatorică și politică a partidului comunist și a organizației de tineret l-a constituit aplicarea în viață a hotărîrilor Congresului al V-lea al P.C.R. (decembrie 1931), care a clarificat problema caracterului și perspectivelor revoluției în România, a stabilit linia strategică a partidului în vederea desăvîșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă, a precizat sarcinile tactice în etapa crizei economice. În rezoluția „Cu privire la starea și sarcinile Uniunii Tineretului Comunist”, Congresul al V-lea al P.C.R. a subliniat că U.T.C. trebuie să pună în centrul întregii sale activități organizarea și conducerea luptelor economice ale tinerilor din fabrici, de pe ogoare și ale celor șomeri, să sprijine revendicările lor, să-și îndrepte atenția către tineretul ceferist și petrolist, să persevereze pentru încheierea Frontului unic de jos, atrăgînd tineretul la lupta generală a proletariatului. Congresul arăta că Uniunea Tineretului Comunist trebuia să intensifice lupta împotriva organizațiilor burgheze de tineret, a organizațiilor fasciste și militariste. Întărirea și desfășurarea prin toate mijloacele a agitației și propagandei antimilitariste erau considerate ca sarcină de prim ordin. Pentru a deveni o organizație capabilă de a organiza lupta tineretului — sublinia rezoluția — era necesar ca U.T.C. să facă o cotitură în privința creșterii numerice a rîndurilor sale, a lărgirii bazei organizatorice și politice, a întăririi nucleului proletar al organizației. Îndeplinirea acestor sarcini cerea ridicarea nivelului ideologic-cultural al membrilor organizației și al muncii de educație marxist-leninistă.

Aplicînd hotărîrile Congresului al V-lea, Uniunea Tineretului Comunist a participat activ la desfășurarea eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate de P.C.R. prin Comitetul Central de acțiune, al cărui secretar era tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul revoluționar, luptele din 1933 din România, prima ridicare de masă a proletariatului pe plan mondial împotriva fascismului, după instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii noastre mișcări muncitorești, au barat pentru un timp drumul fascismului în țara noastră.

Participarea la luptele din 1933 constituie o pagină eroică din istoria organizației revoluționare de tineret. În frunte cu uteciștii, tinerii muncitori au luat parte la grevele și demonstrațiile ceferiștilor și petroliștilor, la activitatea comitetelor de acțiune, au răspândit manifeste și ziare prin care chemau tineretul din fabrici, de pe ogoare și din școli la lupta pentru satisfacerea revendicărilor, împotriva curbelor de sacrificiu, împotriva politicii de militarizare și fascizare dusă de burghezie și moșierime. Tinerii ceferiști de la Grivița, din Cluj, Iași, Galați și alte centre C.F.R. luptau pentru satisfacerea unei serii de revendicări ale tinerilor lucrători și ucenici: salariu egal la muncă egală, reprimirea la lucru după terminarea stagiului militar, îmbunătățirea condițiilor pentru învățarea meseriei etc. În multe fabrici, în facultăți, în capitală și în alte orașe s-a desfășurat o amplă mișcare de solidarizare a tinerilor cu luptele feroviarilor și petroliștilor.

În procesul conducătorilor ceferiști și petroliști, tinerii muncitori au depus cu curaj în apărarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și a celorlalți luptători ceferiști și petroliști devotați pînă la capăt cauzei maselor muncitoare. Martorii din rîndurile tineretului au arătat că la Grivița, în Valea Prahovei și pretutindeni unde muncitorimea s-a ridicat la luptă tineretul s-a aflat alături de vîrstnici și consideră cauza luptătorilor de pe banca acuzării drept propria cauză. Luptele muncitorimii din 1933 și procesul conducătorilor acestor lupte au avut o influență directă asupra întăririi legăturilor partidului comunist cu masele populare, asupra creșterii înrîuririi partidului în rîndurile muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, ale tineretului de la orașe și sate, din școli și facultăți. Ca o consecință a prestigiului crescînd cucerit de P.C.R. s-a produs, după 1933, o evidentă schimbare în ce privește apropierea unor noi pături sociale, a unor noi categorii de tineri, în număr mereu mai mare, de lupta antifascistă, antirăzboinică, pentru drepturi și libertăți democratice.

Experiența luptelor muncitorești din ianuarie-februarie 1933 a avut o însemnătate deosebită pentru activitatea organizației comuniste de tineret, pentru călirea ei în lupta de clasă și ridicarea din rîndul tinerilor muncitori a unor noi cadre atașate cauzei revoluționare. În rezoluția ședinței plenare din iulie 1933, C.C. al P.C.R. arăta: „Marile lupte din februarie ale muncitorilor ceferiști și petroliști la care tineretul muncitor a luat parte activă, dovedind un eroism și curaj demn de tînăra gardă a proletariatului revoluționar, au scos în evidență rolul crescut al U.T.C., influența sa crescută asupra unei părți însemnate a detașamentelor celor mai de frunte ale tineretului proletar român, au arătat că U.T.C. a devenit un ajutor al partidului în lupta sa pentru cucerirea majorității clasei muncitoare”².

În anii fascizării țării și ai pregătirii participării României la războiul imperialist, tinerii uteciști au înfruntat cu curaj și spirit de sacrificiu teroarea dezlănțuită de cele mai reacționare vîrfuri ale claselor dominante, care duceau țara în negura regimului fascist și a războiului imperialist, antisovietic. Prin presa sa, „Tînărul leninist” (organul C.C. al U.T.C.), „Brazda”, „Studentul român” (organ al Frontului studentesc

² „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 311.

democrat), „Școlarul leninist”, „Cazarma” etc., Uniunea Tineretului Comunist demasca politica de fascizare dusă de reacțiune, care lovea și mai necruțător în existența și așa mizeră, în drepturile și libertățile mutilate la maximum ale maselor de tineri muncitori din România.

Participînd la grevele muncitorești, la frămîntările țărănești, la acțiunile democratice studențești, Uniunea Tineretului Comunist milita consecvent pentru închegarea Frontului unic al tineretului muncitoresc — în cadrul Frontului antifascist al întregului popor.

Ca urmare a activității desfășurate de U.T.C., a înțelegerii necesității unității antifasciste, numeroși tineri din organizațiile social-democrate au aderat la frontul unic. Chiar la congresele organizațiilor social-democrate de tineret, în unele secțiuni ale acestor organizații a crescut curentul în favoarea frontului unic, a unității împotriva fascismului. În anul 1933, întreaga organizație social-democrată de tineret din București a acceptat propunerea organizației U.T.C. de închegare a unității.

În cadrul luptei Partidului Comunist din România pentru închegarea Frontului popular antifascist, U.T.C. a militat pentru un larg front al tinerei generații, pentru colaborarea cu organizațiile social-democrate și burgheze de tineret care puteau aduce o contribuție la lupta împotriva mișcării legionare, a politicii de trădare națională, de subjugare a țării față de Germania hitleristă.

Au fost create o serie de organizații democratice ale tineretului în care U.T.C. avea rolul principal. Comitetul antirăzboinic al tineretului, Comitetul antifascist al tineretului, Tineretul blocului democrat și altele au grupat mase de tineri de felurite categorii sociale, interesate în lupta contra fascismului și a războiului imperialist.

Prin înfăptuirea în 1935 a Frontului studențesc democrat, U.T.C. a realizat, sub conducerea partidului, o largă uniune antifascistă a studenților în lupta pentru apărarea libertăților democratice, pentru promovarea unei culturi puse în slujba progresului și a păcii.

Partidul comunist a orientat U.T.C. spre a-și concentra activitatea după 1933 asupra atragerii tineretului la acțiuni de masă antifasciste, pentru a împiedica fascizarea și militarizarea tineretului român, pentru a demasca educația șovină, antisovietică, mistică, agresivă, cu care reacțiunea și organizațiile fasciste inoculau masele de tineri.

Este meritul comuniștilor și al organizațiilor revoluționare de tineret că în perioada fascizării țării au știut să arate calea luminoasă pe care trebuia să meargă tineretul României spre a nu fi tirat în mlaștina fascismului. Marea majoritate a tineretului muncitor, a tineretului de la sate, din școli și facultăți nu a urmat pe fasciști, ba, dimpotrivă, a luat atitudine hotărâtă, combativă față de elementele fasciste, huliganice, declassate. În rindurile tineretului se formase un curent de masă antifascist, a cărui principală forță era Uniunea Tineretului Comunist. În România în anii 1935—1936 s-au înregistrat o seamă de succese în lupta contra fascismului care subliniau posibilitatea creării unui larg Front popular antifascist. Tineretul antifascist era un sprijin de nădejde al eforturilor P.C.R. pentru realizarea frontului popular, dar acest front n-a putut fi înfăptuit datorită respingerii unității de acțiune de către liderii oportuniști ai Partidului social-democrat, datorită refuzului șefi-

lor reacționari ai Partidului național-tărănesc și alianței acestora cu legionarii. În același timp elementele oportuniste, dușmănoase strecurate în conducerea P.C.R. au dus o activitate de slăbire a partidului, semănând confuzii în rîndurile partidului și ale organizațiilor sale și îndeosebi ale Uniunii Tineretului Comunist. Denaturînd ideea necesității creării unei largi organizații democratice de tineret, la sfîrșitul anului 1936, începutul anului 1937, elementele mic-burgeze, oportuniste aflate în conducerea partidului, au dizolvat U.T.C. Dizolvarea Uniunii Tineretului Comunist la începutul lui 1937, într-un moment de creștere a influenței sale asupra maselor tineretului, a fost o consecință a poziției lichidatoriste a conducerii de atunci a partidului. Astfel, partidul a fost lipsit de organizația revoluționară prin care-și desfășura activitatea în rîndurile tineretului. Lichidarea U.T.C. a dat o grea lovitură activității pentru unirea tineretului în lupta împotriva fascismului și războiului, a fost ușurată activitatea organizațiilor fasciste în rîndul tineretului.

Comuniștii din închisori, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au considerat această acțiune ca nejustă, luînd poziție împotriva ei. Numeroase organizații U.T.C. și-au manifestat, de asemenea, nedumerirea și dezacordul lor.

Reclădită la sfîrșitul anului 1939, în fața Uniunii Tineretului Comunist se aflau sarcini de mare răspundere pentru mobilizarea tineretului împotriva dictaturii fasciste și a războiului antisovietic, în condițiile cînd România era împinsă de către cercurile imperialiste franceze, engleze și americane, în complicitate cu marea burghezie și moșierimea romînă, în sfera politicii Germaniei hitleriste.

În anii întunecați ai dictaturii militare-fasciste, cînd țara a fost împinsă în criminalul război antisovietic și împinzită cu lagăre și închisori, spiritul de abnegație al comuniștilor, credința lor în justetea cauzei pentru care luptau nu au putut fi înfrînte de singeroasa teroare exercitată de autoritățile fasciste romîne și de cele ale gestapoului hitlerist.

Infruntînd regimul de teroare fascist, tinerii patrioți, în frunte cu uteciștii, au luptat sub steagul partidului comunist, singurul partid politic care a chemat toate forțele și elementele antifasciste, patriotice la luptă unită în vederea înlăturării dictaturii militare-fasciste, scoaterii țării din războiul antisovietic, întoarcerii armelor împotriva Germaniei hitleriste, pentru o Romînie liberă și democratică.

Pentru tineretul Romîniei, care își iubea cu adevărat patria, tirirea țării de către reacțiunea burghezo-moșierească în război alături de Germania hitleristă a însemnat sfidarea oricărui simțămînt patriotic, a însemnat sute de mii de tineri uciși într-un război străin de interesele lor, sute de mii de tineri schilodiți pe front sau rămași fără părinți.

Uniunea Tineretului Comunist, ținînd seamă de pericolul pe care războiul antisovietic îl prezintă pentru ființa și viitorul tineretului din Romînia, a desfășurat o activitate plină de eroism printre tinerii muncitori, ostași și țărani, adesea înlocuind cu succes cadrele de comuniști vîrstnici împușcați, arestați sau siliți să activeze mereu în alte regiuni.

Alături de comuniști încercați, care și-au dat viața luptînd împotriva dictaturii fasciste, au căzut eroic tineri comuniști ca Vasile Tudose,

secretar al C.C. al U.T.C., Filimon Sirbu, conducător al grupului de tineri care organizau sabotaje în portul Constanța, Lazăr Grumberg și Bernath Andrei, activiști de frunte ai C.C. al U.T.C., uciși în lagărele fasciste, studentul utecist Justin Georgescu și alți numeroși tineri antifasciști care au înfruntat plutoanele de execuție și torturile siguranței, căzind la datorie pentru viitorul luminos al patriei.

Simțămintele adânci ale partidului, ale poporului nostru față de eroii căzuți în lupta împotriva fascismului au fost exprimate cu deosebită profunzime în 1944 de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în urma asasinării a 52 de antifasciști la Rîbnița, printre care se aflau numeroși tineri. Cei rămași la datorie care continuau lupta — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — „ne plecăm cu respect în fața jertfei aduse cu atita generozitate cauzei noastre înalte, clasei muncitoare și poporului român. Partidul nostru poate fi mîndru de ei. Devotamentul lor, spiritul de sacrificiu și hotărîrea care i-au animat în cele mai grele împrejurări sînt pentru noi pilde vii de la care nu ne vom abate niciodată”.

Aceștia erau comuniștii; astfel trăiau, luptau și se jertfeau cei mai înaintați fii ai poporului nostru — pilde vii astăzi și în viitor pentru tineretul nostru muncitor.

În acei ani de adîncă ilegalitate pentru comuniști, de asuprire și teroare fascistă, tinerii comuniști și antifasciști au luptat cu abnegație pentru salvarea independenței patriei și doborîrea dictaturii fasciste. Acțiunile tineretului comunist, ale tineretului antifascist creau mari greutatea recrutării de ostași pentru continuarea războiului împotriva Uniunii Sovietice.

În întreaga țară tinerii se împotriveau încorporării, nevrînd să meargă în război pentru o cauză străină tineretului și năzuințelor poporului român. Nenumărați tineri recruți nu se prezentau la unități, părăseau frontul, treceau de partea armatei sovietice și cereau să lupte împotriva hitleriștilor.

Bizuindu-se pe starea de spirit ostilă fascismului, pe incapacitatea dictaturii fasciste de a mai stăpîni, cu toată teroarea, poporul profund nemulțumit, partidul comunist a apreciat că doborîrea dictaturii fasciste și ieșirea din războiul antisovietic pot fi îndeplinite în acele condiții pe calea insurecției armate.

Victoriile de importanță istorică ale armatei sovietice din anii 1942—1943 au întărit încrederea maselor populare în victoria asupra fascismului. Glorioasa armată sovietică, zdrobind pas cu pas mașina de război hitleristă, apropia ceasul eliberării popoarelor de robia fascistă. Pornind de la analiza profund științifică a situației interne și internaționale, cadrele de bază ale partidului, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au trecut încă din august 1943 la elaborarea planului de organizare a insurecției armate. Pentru pregătirea cu succes a insurecției se impuneau în primul rînd asigurarea unei conduceri ferme a P.C.R., înlăturarea elementelor dușmănoase care frînau lupta comuniștilor pentru doborîrea dictaturii fasciste.

În momentele de grea încercare din anii războiului antisovietic, mult rău au adus activității partidului și U.T.C. elementele trădătoare, dușmănoase, în frunte cu Foriș, strecurate în conducerea P.C.R. Nume-

roase cadre devotate au fost desconspirate, multe acțiuni patriotice ale tinerilor de sabotare a mașinii de război au fost frîmate, nu s-a aplicat realmente platforma din februarie 1942 a C.C. al U.T.C. care cerea ca organizația revoluționară a tineretului să cuprindă în lupta împotriva războiului masele largi ale tineretului patriotic.

După demascarea și înlăturarea la 4 aprilie 1944 a clicii trădătoare din conducerea partidului în frunte cu Foriș, Uniunea Tineretului Comunist a participat activ la aplicarea în viață a planului elaborat de P.C.R. pentru înfăptuirea insurecției armate.

Întărirea coeziunii Partidului Comunist Român, asigurarea unei conduceri ferme s-au resimțit în mod pozitiv în consolidarea forțelor antifasciste, și în primul rînd a forțelor unite ale proletariatului, care la 1 Mai 1944 au realizat Frontul unic muncitoresc. În întreaga țară au luat amploare acțiunile de sabotaj ale mașinii de război hitleriste, luptele de partizani, pregătirile formațiunilor de luptă patriotice în care tineretul comunist, antifascist, avea un rol activ, care cerea curaj, entuziasm și un fierbinte patriotism. Partidul comunist a acordat toată încrederea sa tineretului antifascist și l-a antrenat la acțiuni de mare răspundere.

În august 1944, în zilele insurecției, numeroși tineri au luptat în formațiunile de luptă patriotice și în unitățile militare pentru ocuparea principalelor instituții și puncte strategice și dezarmarea trupelor hitleriste; grupe de tineri au acționat pentru sprijinirea unităților de luptă, au răspîndit manifeste, au ajutat la aprovizionarea populației, la informarea cetățenilor asupra succeselor obținute de unitățile armate și formațiunile patriotice de luptă. Ura maselor populare față de regimul fascist și de cotropitorii hitleriști, munca politică-organizatorică desfășurată de U.T.C., sub îndrumarea partidului comunist, au făcut ca participarea tineretului la lupta pentru eliberarea țării de sub jugul fascist, pentru înfrîngerea Germaniei hitleriste să capete un caracter de masă.

*

Victoria insurecției armate din august 1944 a adus poporului nostru încununarea luptei sale necontenite, plină de eroism, de numeroase jertfe pentru eliberarea patriei de sub jugul dictaturii fasciste. Organizată și condusă de Partidul Comunist din România, insurecția armată victorioasă din august 1944 a deschis o eră nouă în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare care a schimbat din temelii viața țării. Pentru tînăra noastră generație, 23 August va rămîne o zi istorică de neuitat.

„Vieții de robie și chin a tineretului — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — i-au pus capăt mărețele transformări revoluționare prin care a trecut patria noastră după 23 August 1944. Ziua eliberării naționale a marcat o piatră de hotar și în viața tineretului nostru”³.

³ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 169.

Insurecția armată din august 1944 a dus la descătușarea uriașei energii revoluționare a maselor, care voiau să-și făurească singure soarta, fără burghezie și moșierime, fără exploatare și asuprire.

În anii profundelor transformări de după 23 August 1944, tineretul muncitor s-a încadrat în marea luptă a poporului, participând cu elan înflăcărat la îndeplinirea tuturor sarcinilor trasate de partid în bătaia pentru instaurarea puterii populare, îndeplinirea reformei agrare, refacerea economică a țării, pentru trecerea la construirea socialismului.

Îndată după 23 August 1944, Uniunea Tineretului Comunist, ieșită din ilegalitate, s-a reorganizat, întărindu-și rîndurile în vederea îndeplinirii cu succes a sarcinilor stabilite de partid.

La chemarea partidului, numeroși tineri din fabrici, de pe ogoare, din școli și facultăți, în frunte cu uteciștii, s-au înrolat ca voluntari în armată, acoperindu-se de glorie pe cîmpurile de luptă.

Tinerii ostași, miile de voluntari uteciști și tineri antifasciști romîni au luptat alături de ostașii sovietici, cu arma în mînă, pentru zdrobirea hitleriștilor. Ei au înscris pagini de neuitat în istoria luptei pentru înfrîngerea cîmpitorilor hitleriști, iar amintirea eroilor uteciști căzuți pe frontul antihitlerist — Constantin Godeanu, membru în C.C. al U.T.C., Ion Purcaru, Alexandru Russu, activiști ai U.T.C., elevul Virgil Iovănaș și a multor alora — va rămîne neștearsă pentru generațiile de tineri ale zilelor noastre și ale viitorului. Înfăptuind lozinca P.C.R. „Totul pentru front, totul pentru victorie”, tinerii au muncit, neprecupețindu-și forțele, pentru a mări producția, pentru a sprijini prin toate mijloacele frontul antihitlerist. În fabrici și uzine, în orașe și la sate, tineretul a participat, alături de muncitorii vîrstnici, la înlăturarea fasciștilor, a elementelor legionare, la curățirea aparatului de stat. Mii și mii de tineri muncitori, țărani, intelectuali au luat parte la lupta maselor pentru înlocuirea prefecților și primarilor fasciști, împotriva guvernelor cu majoritate reacționară.

Sub conducerea partidului, în această perioadă de lupte pentru îndeplinirea pe cale revoluționară a reformei agrare, pentru încheierea și dezvoltarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, U.T.C. a pătruns mai mult în rîndurile tineretului sătesc. La îndemnul partidului, mobilizați de U.T.C., mii de tineri muncitori au plecat la sate pentru a sprijini țărănimea muncitoare în bătaia pentru îndeplinirea reformei agrare, contribuind direct la lichidarea clasei moșierimii, cea mai reacționară forță socială care se opunea, alături de marea burghezie, dezvoltării democratice a Romîniei.

Tineretul, participînd activ la acțiunile revoluționare, manifestațiile și demonstrațiile de stradă, și-a adus contribuția la instaurarea la 6 martie 1945 a primului guvern democratic din istoria politică a Romîniei, guvern în care reprezentanții clasei muncitoare aveau rolul preponderent.

Tineretul muncitor a participat activ la lupta pentru lichidarea grelei situații din domeniul economic, pentru refacerea producției in-

dustriale și a transporturilor. Urmînd exemplul comuniștilor, tineretul a muncit în brigăzile de reconstrucție, a participat la întrecerea patriotică pentru sporirea producției. În întreaga țară au început să se creeze sute de brigăzi de muncă voluntară ale tineretului. Tradiția vie a frumoaselor înfăptuiri de pe șantierele reconstrucției țării înaripează și astăzi sutele de mii de tineri la muncă patriotică. Datorită luptei sale dirze, avîntate, desfășurată atît în anii ilegalității, cît și după eliberarea țării, Uniunea Tineretului Comunist și-a cîștigat dragostea tineretului, prețuirea clasei muncitoare.

În plin avînt al luptei revoluționare a maselor pentru instaurarea și consolidarea regimului democrat-popular, cînd tineretul comunist se dovedise a fi un sprijin deosebit de prețios în lupta condusă de partidul comunist, grupul lichidatorist Pauker-Luca a dat linia desființării U.T.C. Grupul antipartinic nu vedea cu ochi buni influența crescîndă a partidului în rîndurile tineretului muncitor, dorința acestuia de a participa cu toate forțele la lupta pentru democrație și socialism. În primăvara anului 1945 în locul U.T.C. a fost creată organizația Tineretul progresist, organizație amorfă, fără caracter de clasă. Concepția lichidatoristă care a stat la baza creării organizației Tineretul progresist — și care a dăunat mult muncii partidului în rîndurile tinerilor muncitori, țărani, intelectuali — era urmarea vechii poziții trădătoare a lui Pauker și Luca, care s-au aflat alături de Marcel Pauker în timpul luptelor fracționiste, care au sprijinit lichidarea U.T.C. în 1937, în scopul de a lipsi partidul de forța necesară în lupta împotriva burgheziei. Tinerii comuniști, devotați partidului, care lucrau în această organizație au depus eforturi pentru a face din Tineretul progresist o organizație care să atragă masele largi ale tineretului la revoluția populară în plină desfășurare, dar rezultatele nu au fost pe măsura eforturilor lor.

În anii următori, partidul comunist a creat organizații de masă ale tineretului muncitoresc, sătesc, studentesc, școlar, care au contribuit la atragerea tineretului în opera revoluționară de reconstrucție a țării și de consolidare a cuceririlor democratice, scoaterea tineretului de sub influența burgheziei. Uniunea Tineretului Muncitoresc a participat activ în anii 1947—1948 în opera de consolidare a regimului democrat-popular, la acțiunile inițiate de partid pentru organizarea tinerilor din fabrici și ateliere și refacerea organizației unice de tineret.

Plenara C.C. al P.M.R. din decembrie 1948, analizînd activitatea partidului în rîndurile tineretului, a arătat marile prejudicii aduse de linia lichidatoristă prin desființarea U.T.C. Prezentînd contribuția și rezultatele obținute de organizațiile de tineret, create după 1945, plenara a subliniat totodată limitele acestor organizații, neajunsurile datorate organizării separate a tineretului pe categorii după specificul preocupărilor, ceea ce nu putea înlocui organizația revoluționară unică de care avea nevoie tineretul din România.

În lumina rezoluției plenarei C.C. al P.M.R., în martie 1949 a fost creată Uniunea Tineretului Muncitor — organizație unică revoluționară

de masă a tineretului de la orașe și sate, rezervă a Partidului Muncitoresc Român, ajutorul său în educarea comunistă a tineretului și în întreaga construcție economică și de stat. Încredințând Uniunii Tineretului Muncitor steagul de luptă al Uniunii Tineretului Comunist, partidul i-a cerut să fie purtător glorios al celor mai bune tradiții de luptă ale tineretului pe care să le ridice pe treapta luptei pentru construirea socialismului.

★

De la crearea Uniunii Tineretului Muncitor și pînă astăzi, partidul a mobilizat tineretul prin U.T.M. la opera de construire a socialismului. Tineretul a fost prezent pe toate fronturile — al industriei noastre socialiste, al transformării socialiste a agriculturii, al revoluției culturale.

Sub conducerea partidului, Uniunea Tineretului Muncitor s-a întărit neconținut și a devenit o puternică organizație politică de masă. Cuprinzînd în rîndurile ei 2 100 000 de tineri, U.T.M. a desfășurat o multilaterală activitate de mobilizare a tineretului la lupta poporului nostru pentru construirea socialismului.

Cu mare însuflețire a răspuns tineretul chemării partidului de a-și aduce contribuția la îndeplinirea primelor planuri anuale și a planurilor cincinale, la punerea în funcțiune a numeroase obiective industriale, la creșterea producției și productivității muncii. Zecile de mii de tineri care au muncit pe șantierele Agnita-Botorca, Salva-Vișeu, Bumbești-Livezeni, Brașov-Predeal, constructorii Fabricii de rulmenți de la Birlad, ai Uzinei cocso-chimice de la Hunedoara, ai Hidrocentralei „V. I. Lenin” de la Bicaz, ai conductei Magistralei de est, ai Blumingului de la Hunedoara, ai Combinatului chimic de la Borzești, ai Combinatelor petrochimice de la Onești și Brazi, ai Fabricii de la Săvinești și ai altor obiective industriale importante au înscris o pagină strălucită în cartea de aur a marilor biruințe ale poporului din anii aceștia, cu care tineretul se poate mîndri pe drept cuvînt. În munca pe șantiere, în fabrici, pe ogoare, tînăra generație și-a format calități demne de epoca noastră, minunata trăsătură morală de a-și dăruia toate forțele luptei pentru construirea socialismului.

Noua atitudine față de muncă, entuziasmul și patriotismul tineretului, devotamentul față de politica partidului sînt rodul profundelor transformări sociale, al muncii educative desfășurate de partid.

Tineretul din fabrici și uzine, partea cea mai înaintată a tinerei noastre generații, a adus și aduce o contribuție activă la industrializarea socialistă a țării. Alături de ceilalți oameni ai muncii din întreprinderi, tinerii muncitori, ingineri și tehnicieni participă la întrecerea socialistă, luptînd pentru creșterea producției și productivității muncii, îmbunătățirea calității produselor, reducerea prețului de cost și realizarea de economii. Din rîndurile tineretului s-au ridicat mii și mii de fruntași în producție.

În bătălia pentru mărirea producției și productivității muncii, pentru obținerea de economii, organizațiile U.T.M. au aplicat și aplică inițiative valoroase pentru creșterea productivității muncii, reducerea prețului de cost, îmbunătățirea neconținută a calității produselor, pentru economii cât mai mari de metal și multe altele.

Organizațiile U.T.M. se mândresc cu cei 17 000 de tineri care în anul 1961 au realizat inovații și raționalizări, aducând patriei economii în valoare de milioane de lei.

Sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, U.T.M. a desfășurat o intensă muncă politică și organizatorică în rîndul tineretului de la sate, militînd pentru înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare a agriculturii socialiste.

În centrul muncii politice desfășurate de organizațiile U.T.M. de la sate stă înarmarea utemiștilor și a tinerilor cu cunoașterea politicii P.M.R., a hotărîrilor partidului și guvernului, dezvoltarea conștiinței socialiste a fiecărui utemist și tînăr, în lupta pentru consolidarea economică-organizatorică a G.A.C. și creșterea producției agricole, vegetale și animale, dezvoltarea multilaterală a averii obștești și ridicarea de noi construcții.

Cu ajutorul organizațiilor U.T.M., în școlile noastre se formează un tineret nou, cu temeinice cunoștințe, devotat trup și suflet cauzei Partidului Muncitoresc Român, înfloririi continue a patriei socialiste.

O atenție deosebită acordă partidul și guvernul dezvoltării continue a învățămîntului superior, menit să pregătească specialiști constructori ai socialismului. Preocuparea permanentă a conducerii partidului pentru creșterea nivelului politic și profesional-științific al tineretului studios s-a concretizat în 1956 prin crearea asociațiilor studențești.

Prin întreaga lor activitate, organizațiile U.T.M., cărora le revine sarcina de îndrumare a asociațiilor studențești, contribuie la înarmarea studenților cu învățătura marxist-leninistă, la dezvoltarea conștiinței socialiste a acestora. Participarea tot mai largă a studenților la viața politică și obștească a țării, la manifestările politice de masă cu prilejul diferitelor evenimente politice, la munca patriotică pe șantiere și în agricultură etc. sînt expresii ale creșterii conștiinței politice a studenților, ale deplinului lor atașament față de politica partidului, față de regimul democrat-popular.

Tinerii intelectuali își dau contribuția la dezvoltarea științei, artei și literaturii, la aplicarea în producție a realizărilor științifice, la valorificarea tezaurului culturii înaintate a poporului nostru. Tineretul nostru are toate condițiile pentru dezvoltarea nestîngenită a personalității, pentru a-și dezvolta multilateral aptitudinile, a-și manifesta talentul și capacitatea creatoare în opera nobilă de construire a socialismului.

Ca expresie a creșterii conștiinței socialiste a tineretului, a patriotismului socialist și a dorinței sale de a-și închina toată puterea de

muncă și elanul tineresc înfloririi patriei, tineretul participă cu entuziasm la multiple și deosebit de utile acțiuni de muncă patriotică.

Desfășurându-și activitatea sub conducerea directă a partidului, Uniunea Tineretului Muncitor participă activ la educarea comunistă a tineretului.

La baza întregii activități a U.T.M. în domeniul educației tineretului stă lupta pentru ca fiecare tânăr să înțeleagă și să-și însușească temeinic politica partidului, concepția științifică marxist-leninistă despre lume, să facă din principiile moralei comuniste convingeri personale, să fie intransigent față de ideologia burgheză, față de apolitism, de spiritul mic-burghez. În țara noastră crește și se dezvoltă un tineret nou, căruia îi sînt caracteristice trăsăturile înaintate ale moralei comuniste, activ în toate sectoarele construcției economice și activității social-culturale și căruia partidul i-a încredințat sarcini de răspundere.

În multe ramuri ale construcției socialiste, în aparatul de partid și de stat, în întreprinderi, la sate, în instituțiile de cultură activează cadre crescute și educate de U.T.M. : zeci de mii de inovatori, raționalizatori, fruntași ai întrecerii socialiste în industrie și fruntași ai recoltelor bogate, directori de întreprinderi, G.A.S., S.M.T., președinți de colective, tineri ingineri agronomi, profesori, cercetători științifici, medici, scriitori și artiști, care își închină toate forțele dezvoltării economiei și culturii.

Partidul Muncitoresc Român dă o înaltă apreciere muncii tineretului patriei noastre. La cel de-al III-lea Congres al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus : „Alături de întregul popor muncitor, minunatul tineret al patriei noastre, muncind în producție și învățînd în școli și institute, participă cu entuziasm la lupta pentru dezvoltarea economiei și culturii, aducînd o contribuție de preț la obținerea tuturor victoriilor noastre“.

★

Aniversarea a 40 de ani de la înființarea Uniunii Tineretului Comunist și sărbătorirea Zilei tineretului din Republica Populară Română constituie pentru Uniunea Tineretului Muncitor un puternic prilej de mobilizare a tineretului la obținerea de noi succese în producție, în toate domeniile construcției socialiste, de intensificare a muncii de educație comunistă a întregului tineret în spiritul devotamentului nemărginit față de Partidul Muncitoresc Român, al dragostei înflăcărate față de patria noastră socialistă.

Tineretul zilelor noastre are fericirea de a trăi într-una dintre cele mai importante perioade ale dezvoltării istorice a patriei noastre. Urmînd cu încredere politica înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Român, poporul nostru, în frunte cu eroica clasă muncitoare, a lichidat pentru totdeauna exploatarea omului de către om, a creat baza economică a socialismului. Țara noastră a intrat într-o nouă etapă istorică a dezvoltării sale, etapa desăvîșirii construcției socialiste.

Tineretul Republicii Populare Române a primit cu mare însuflețire programul grandios stabilit de Congresul al III-lea al partidului în vederea desăvârșirii construcției socialismului și trecerii la construirea comunismului.

Acest program deschide în fața întregului tineret al țării noastre un larg cîmp de activitate creatoare, pentru înfăptuirea celor mai îndrăznețe năzuințe închinată fericirii poporului și înfloririi patriei, perspectiva unei vieți din ce în ce mai îmbelșugate și mai luminoase. Tînăra noastră generație este mîndră că-și poate dărui energia și capacitatea de muncă pentru înfăptuirea sarcinilor stabilite de partid în această importantă etapă istorică.

În condițiile noii etape de dezvoltare a țării noastre cresc sarcinile Uniunii Tineretului Muncitor, ajutorul credincios și de nădejde al partidului, în educarea comunistă a întregului tineret muncitoresc, țărănesc și studios și mobilizarea lui la marea bătălie pornită de poporul muncitor pentru înfăptuirea mărețului program adoptat de partid. Dezvoltarea continuă a conștiinței socialiste a tineretului, a generației care participă la făurirea omului societății comuniste are o importanță hotărîtoare pentru viitorul țării noastre.

Întărind neconținut munca politică și organizatorică a organizațiilor U.T.M. din întreprinderile industriale, tineretul muncitoresc, partea cea mai înaintată și mai combativă a tineretului, își va îndeplini cu cînst sarcinile care-i revin în înfăptuirea marilor obiective stabilite de partid în domeniul dezvoltării industriei noastre socialiste.

O dată cu încheierea colectivizării agriculturii, sarcini deosebite și de mare răspundere revin organelor și organizațiilor U.T.M. de la sate pentru creșterea continuă a producției agriculturii noastre socialiste.

Întregul tineret de la sate, mobilizat de Uniunea Tineretului Muncitor sub conducerea și îndrumarea permanentă a partidului, va participa la întărirea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective, la dezvoltarea avutului lor obștesc, la înflorirea întregii noastre agriculturi socialiste.

Mii de tineri colectivști, îndrumați de organizațiile U.T.M., au posibilitatea să urmeze școlile de mecanizatori, să-și însușească temeinic cunoștințele științei agrotehnice, să-și facă cu cînst datoria în lupta pentru recolte bogate.

Îndatoriri de mare cînst în pregătirea pentru muncă și viață revin tinerilor aflați acum pe băncile școlilor și facultăților. Actuala etapă a construcției socialiste, perspectivele de viitor cer tineretului studios să ridice pe o treaptă mai înaltă însușirea cunoștințelor teoretice și practice, pentru a deveni muncitori, tehnicieni, intelectuali capabili să aducă o contribuție însemnată la dezvoltarea economiei și culturii patriei noastre.

Organizațiile U.T.M. sînt chemate să îmbunătățească neconținut munca ideologică și politică-educativă în rîndurile tineretului, să cuprindă în această activitate întreaga masă a tineretului și, cu ajutorul

organizațiilor de partid, să asigure acestei activități un conținut bogat de idei, atractiv și convingător, în așa fel încît ea să ajute pe tineri la însușirea învățaturii marxist-leniniste, în strînsă legătură cu viața, cu practica, și să dezvolte combativitatea lor împotriva influenței ideologiei burgheze, împotriva atitudinilor înapoiate, a comportării necorespunzătoare în producție, în școală și în societate. La baza educației comuniste a tineretului stă dezvoltarea atitudinii noi, socialiste față de muncă.

Uniunea Tineretului Muncitor, principal ajutor al partidului în educarea comunistă a tinerei generații, muncește astfel încît să contribuie la mobilizarea întregului tineret la traducerea în viață a politicii partidului de desăvîrșire a construcției socialiste.

Educat de partid în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar, tineretul nostru luptă pentru victoria forțelor progresului și socialismului în întreaga lume, pentru pace trairnică și colaborare între popoare. Uniunea Tineretului Muncitor, prin întreaga sa activitate, dezvoltă frăția cu gloriosul tineret sovietic — fiu vrednic al marelui popor constructor al comunismului —, cu tineretul celorlalte țări socialiste, întărește solidaritatea cu lupta tineretului muncitor, progresist din țările capitaliste, cu tineretul din colonii și țările recent eliberate, care luptă împotriva colonialismului și neocolonialismului.

Pentru a-și putea construi un viitor fericit și a se bucura din plin de binefacerile civilizației, ale progresului, științei, tehnicii și culturii, ale dezvoltării forțelor de producție, tineretul este vital interesat în menținerea și consolidarea păcii, în demascarea imperialiștilor, care uneltesc dezlănțuirea unui monstruos război atomic. Tineretul din R.P.R. participă la toate activitățile organizațiilor democratice internaționale ale tineretului, aducîndu-și contribuția la promovarea ideii unității tineretului pe platforma comună a luptei pentru pace și pentru un viitor fericit.

★

Țelurile nobile pentru care a luptat partidul marxist-leninist al clasei muncitoare din România de la crearea sa și pînă astăzi au fost călăuza luptei, activității și muncii tineretului comunist și tineretului muncitor al zilelor noastre timp de patru decenii.

Prin întreaga sa activitate, Uniunea Tineretului Muncitor continuă glorioasele tradiții ale Uniunii Tineretului Comunist, slujind cu credință cauza partidului, cauza clasei muncitoare, muncind cu abnegație pentru înfăptuirea mărețului ideal al victoriei depline a socialismului în patria noastră.

Este o mare fericire pentru tineretul patriei noastre că trăiește și muncește într-o patrie socialistă, înfloritoare, că este condus de un partid încercat și călit în luptă — Partidul Muncitoresc Român, inima fierbinte și conștiința poporului, înțelepciunea și voința sa colectivă.

Tineretul consideră lupta pentru cauza partidului drept cea mai înaltă îndatorire a sa, de aceea în politica partidului vede reflectarea

gîndurilor și aspirațiilor celor mai scumpe, vede imaginea viitorului comunist al patriei în slujba căruia își închină energia sa creatoare, entuziasmul și patriotismul său inflăcărat.

Sărbătorirea aniversării U.T.C. constituie un nou prilej pentru utemiști, pentru toți tinerii țării noastre de a se angaja în fața Partidului Muncitoresc Român să nu-și precupească forțele pentru a-și face cu entuziasm și abnegație datoria de tineri comuniști, de ostași credincioși ai partidului în lupta pentru victoria nobilei cauze a socialismului și comunismului în Republica Populară Română. Organizațiile Uniunii Tineretului Muncitor își vor îndeplini și de acum înainte cu cinste sarcina nobilă de a educa tineretul în spiritul tradițiilor glorioase de luptă ale poporului muncitor, ale clasei muncitoare, pentru continua întărire a unității tineretului în jurul partidului, a unității și disciplinei de organizație, sădind în inimile tineretului dragostea fierbinte față de patria noastră socialistă.

Documente privind mișcarea revoluționară de tineret în perioada creării Uniunii Tineretului Comunist din România

În cele ce urmează publicăm o serie de documente cu privire la situația economică-politică a tinerilor în anii luptei pentru crearea organizației comuniste a tineretului, la lupta lor, în cadrul mișcării generale revoluționare a proletariatului, pentru satisfacerea revendicărilor, pentru dreptul de organizare, pentru crearea și dezvoltarea organizației revoluționare de tineret.

Un număr de documente se referă la lupta Partidului Comunist din România pentru crearea organizației de tip nou a tineretului. Din toate aceste materiale rezultă că, în condițiile terorii burghezo-moșierești declanșate împotriva mișcării comuniste încă din zilele când se crea, la Congresul din mai 1921, partidul marxist-leninist al clasei muncitoare, organizația comunistă de tineret din țara noastră a fost făurită în urma unui proces mai îndelungat, în cadrul căruia momentul care a marcat punerea bazelor organizației de tip nou a fost conferința din 19—20 martie 1922, urmat de acela al afilierei ei, anunțată la 1 mai 1924, la Internaționala Comunistă a Tineretului.

Din documentele pe care le publicăm rezultă că organizația revoluționară a tineretului și-a desfășurat activitatea sub conducerea partidului comunist, conducerea de către partid fiind cheazășia succeselor tineretului în lupta sa. Din aceste documente se vede că la baza luptei pentru transformarea organizațiilor socialiste de tineret existente într-o organizație unică, consecvent revoluționară, comunistă de tineret, pentru construcția organizatorică-politică a uniunii de tineret, au fost puse principiile organizației de tineret de tip nou : centralismul democratic și democrația internă de organizație, munca colectivă, întărirea neconținută a legăturilor cu masele.

Organizația tineretului revoluționar, vlăstar al partidului clasei muncitoare, așa cum ne arată documentele de față, a recunoscut și a aplicat în viață principiul luptei de clasă, principiul internaționalismului proletar, a demascat teroarea burghezo-moșierească îndreptată împotriva comuniștilor, împotriva întregii mișcări revoluționare.

Tinerii — luptând alături de muncitorii vîrstnici, de la care primeau îndrumări părintești, experiență de luptă revoluționară — au participat la toate marile lupte ale clasei muncitoare pentru libertate și o viață mai bună, mulți dintre ei dîndu-și și viața pentru succesul mișcării muncitorești.

Sub conducerea partidului comunist, încă din primii ani de existență, organizația revoluționară de tineret a militat pentru unitatea tineretului muncitor, pentru Frontul unic muncitoresc, convingîndu-se de justetea poziției partidului comunist, care întotdeauna a arătat că unitatea muncitorilor, a tuturor celor exploatați și asupriți este acea forță puternică în stare să ducă la victorie clasa muncitoare. Lupta pentru unitate a caracterizat și întreaga activitate a U.T.C., dusă cu consecvență, în pofida împotrivirii elementelor oportuniste, social-democrate de dreapta.

Îndrumată de partidul comunist, organizația marxist-leninistă de tineret din țara noastră a demascat pericolul fascismului, caracterul lui profund reacționar încă din momentul cînd în România au apărut primele lui manifestări, a prevenit masele tinerei generații asupra pericolului care vine din partea fascismului.

Documentele publicate reprezintă rapoarte asupra activității desfășurate în această perioadă, moțiuni, comunicate, apeluri, articole editoriale, care, prin analiza unor probleme, constituie izvoare istorice, mărturii ale luptei revoluționare desfășurate, sub îndrumarea și conducerea Partidului Comunist Român, de către tineretul muncitor exploatat și asuprit în vremea regimului burghezo-moșieresc.

Fiind scrise adesea în condiții extrem de grele, precum și datorită faptului că atunci mișcarea de tineret, militanții care se aflau în fruntea organizației nu reușiseră să ajungă la înțelegerea aprecierii leniniste a conținutului și formelor luptei revoluționare, documentele pe care le publicăm conțin unele erori, precum și unele aprecieri politice-ideologice avangardiste, care reflectă rămășițe moștenite de la vechile organizații socialiste de tineret, lipsuri în ceea ce privește călirea marxist-leninistă a organizației, a cadrelor ei. Cu toate limitele pe care le au, documentele de față ne informează asupra mișcării revoluționare a tineretului, a luptei pentru crearea organizației sale marxist-leniniste.

Reflectînd starea revoluționară a tineretului de acum patru decenii, lupta lui împotriva greutăților provocate de regimul burghezo-moșieresc și privațiunile materiale, de acțiunile oportuniste și confuziile care existau în mișcare, documentele pe care le publicăm vor contribui la educarea comunistă a tineretului de azi, care, sub conducerea partidului, organizat de Uniunea Tineretului Muncitor — continuatoarea tradițiilor eroice ale Uniunii Tineretului Comunist —, participă cu însufleșire, împreună cu vîrstnicii, la desăvîrșirea construcției socialismului, la făurirea unei vieți tot mai îmbelșugate și fericite.

13 DECEMBRIE 1918 ȘI TINERETUL MUNCITORESC *

Printre victimile asasinatului liberal de la 13 decembrie 1918 st. v ** au fost și câțiva tineri muncitori.

Sîngele tineretului muncitoresc s-a amestecat atunci laolaltă cu cel al vîrstnicilor, pecetluind astfel și în moarte solidaritatea de vîrstă care există, care trebuie să existe în muncă și în lupta între tovarășii maturi și tineretul muncitor.

De aceea 13 Decembrie 1918 trebuie să rămîie o zi de neuitat în istoria mișcării tineretului socialist în țara noastră.

La 13 Decembrie 1918 a curs primul sînge al ucenicilor romîni în lupta mare pentru drepturile muncii!

Martiri în veci neuitați, trebuie să rămîie numele acelor tineri pe care i-a[u] găurit în acea zi gloanțele mitralierelor și puștilor mitraliere!

Tineretul din țara romînească și-a făcut, așadar, acum un an în această zi *botezul de sînge*.

Da. Se știe. Dînșii nu l-au vrut, nu l-au căutat.

Alături de tovarășii vîrstnici, spre a-și manifesta o solidaritate de clasă cu tipografii în grevă, cu ucenicii tipografi care sufereau exploatarea secătuelnică capitalistă, ucenicii celorlalte fabrici și ateliere din Capitală s-au asociat la manifestația părinților, fraților, rudelor lor mai mari.

Nici gînd de ciocnire cu armata, nici gînd de provocare, fiindcă nici măcar o piatră nu-și luaseră în buzunar. Dar n-au ajuns bine la piața Teatrului dinspre str. Cîmpineanu că o pîrîitură cunoscută nu pe străzi, în inima orașelor, ci doar în cîmp, în tranșee, față de *inamic*, o pîrîitură zic, și mai multe pocnete sinistre se auziră și într-o clipă peste o sută de trupuri voinice se prăvăliră pe pavaj și printre ele cîteva trupuri mai plîpînde ale scumpilor noștri tovarășii tineri.

★

Aceștia au fost jertfa morții. Apoi a început jertfa bătaii și schingiurii. Cu duiumul, ca pe oi, îi înconjura armata și-n lovituri de paturi de puști, de săbii ofițerești, de cravașe ale agenților și de pumni ai sergenților au fost duși la secția din pasaj *** și de acolo la poliție și circumscripții și bătuți toată noaptea.

★

Dar vinătăile care le rămînea[u] pe corp erau tot atîtea imprimări ale propagandei solidarității de clasă, ale conștiinței socialiste.

Cînd se vedeau bătuți numai pentru că și-au manifestat *solidaritatea de clasă*, apoi, cel mai îndărătnic dintre acești tineri își zicea că mare lucru trebuie să fie pentru muncitorime această solidaritate dacă e pri-

* Din articolul despre 13 Decembrie 1918 publicat în „Tineretul socialist”, anul IX, nr. 20, 1 ianuarie 1920.

** Stil vechi.

*** Este vorba de Pasajul din Calea Victoriei, București.

gonită de guvernanți cu atita furie, că într-adevăr mare pericol trebuie să constituie pentru patronat unirea muncitorilor.

Și astfel bătaia, schingiuirea, prigoana își ajunge tocmai scopul contrar și treptat-treptat, scăpați din ghiarele inchiziției polițienești tinerii se îndreptau spre cercul „Tineretului” și cu mai mult îndemn și cu mai multă rîvnă decît înainte — parcă trecuseră prin focul Purgatoriului.

Astfel, de unde stăpînirea se aștepta ca 13 Decembrie să însemne moartea mișcării socialiste, astăzi vedem mișcarea socialistă mai tare decît oricînd, și tot așa, mișcarea noastră a tineretului socialist. [...]

Trăgînd învățăturile convenite din cele întîmplate în marea zi sinistră de anul trecut, să ne punem toată rîvna să răzbunăm pe camarazii căzuți atunci, instruindu-ne, cultivîndu-ne, devenind buni socialiști, bune elemente organizatoare și conducătoare ale societății socialiste de mîine, pentru care cei căzuți fără să fi avut atunci intenția, totuși au căzut.

*
* *

2

DUPĂ 12 ANI *

Cu doisprezece ani în urmă un grup de tineri a pus bazele «Cercului ucenicilor» ** cu scopul de a cultiva și trezi la conștiința drepturilor lor pe cei care din mila actualei organizațiuni sociale muncesc de la o vîrstă fragedă în ateliere și fabrici, în condițiuni lamentabile.

Continua goană după îmbogățire a exploataților a dus la sacrificarea integrală a familiei proletare care începînd cu tatăl, continuînd cu mama și sfîrșind cu pruncul de opt sau zece ani robește poftelor nesătioase a capitalismului burghez.

Și cînd astfel stau lucrurile, cînd din cele 24 de ore ale unei zile și nopți cei exploatați nu pot sta împreună decît a treia parte din timp spre a dormi dobitocește sub un acoperiș infect, să ne mai mirăm că iubirea maternă și iubirea filială s-au zdruncinat grozav ?

*
* *

Pentru a croi altă viață micilor exploatați și spre a-i pregăti pentru lupta mare de mîine, sporind cu cadre conștiente rîndurile Partidului Socialist, a luat ființă acum doisprezece ani «Cercul ucenicilor», devenit mai tirziu «Cercul Tineretului Muncitor», iar în ultimul timp «Tineretul Socialist».

* „Tineretul socialist”, anul IX, nr. 22, 1 martie 1920.

** „Cercul ucenicilor” a fost creat la 3 februarie 1908 și a constituit primul embrion al organizației tineretului muncitor din țara noastră. La făurirea cercului și-au dat contribuția Teodor Iordăchescu, Alecu Constantinescu și alți militanți ai mișcării muncitorești.

Roadele inițiativei grupului de ucenici din anul 1908 sînt imense. O seamă de elemente din cele mai alese cari astăzi activează în diverse sindicate de breaslă și în partid au trecut întii prin acest cerc.

Modest la început, cu un număr de cîțiva membri, Cercul a luat avînt, a înființat filiale în orașele de provincie, iar în Capitală are cîteva subsecțiuni în cartiere, unde săptămînal se țin ședințe culturale și propagandistice.

«Foaia Tinărului», organul acestui cerc, apărea la început lunar, nefiind mai mare decît 1/8 față de actualul jurnal al tineretului.

I-a fost dat acestei mici foi însă să aducă foloase foarte mari tineretului muncitor prin lectura sănătoasă ce-o oferea, iar în vremea nebulniei războinice din 1916, cînd «Lupta» fusese suprimată, să continue lupta frumoasă pentru pace, înfierînd acțiunea nefastă a celor cari duceau țara spre prăpastie.

*
* * *

Amintirile noastre, ale celor cari cu 10 ani în urmă am trecut prin acest cerc sînt mai frumoase și ne vor fi scumpe cît vom trăi.

De timpurile acelea se leagă primele avînturi spre mai bine, cînd începînd să ne dăm seama de nedreptatea care stătea la baza actualului sistem social puneam modesta piatră pe noul edificiu care va transforma din temelii lumea și va întrona la locul său oropsita dreptate.

Murdari pe mîini de praful și uleiul mașinelor, îmbrăcați cu umile bluze albastre, veneam la școala populară a cercului unde primeam cele dintii noțiuni străine pînă atunci celor aruncați de la 12 ani în vîlmășagul muncii. Se cuvine să aducem omagiul nostru celui care ne-a fost de atît folos, instruindu-ne cu răbdare și modelînd asperitățile temperamentelor noastre, tovarășului nostru T. Iordăchescu, profesorul nostru sirguincios.

Și se mai cuvine să ne amintim de toți cei care au trecut prin acest cerc și au căzut victime ale aceluiași blînd sistem burghezo-capitalist.

Unii și-au scuipat plămîinii pe un pat de sanatoriu, istoviți de o muncă extrem de grea, alții au căzut pe fronturile țării pentru scumpa noastră oligarhie *.

Au murit de ftizie la sanatoriu sau în case umile, la vîrsta de 18 sau 20 de ani, tovarășii : Șt. D. Păunescu, membru fondator al cercului, de profesiune tipograf și poet de talent ; Paul Frimu, tovarăș delicat, muncitor, tot tipograf ; Costică Rădulescu, croitor, victimă a războiului, îmbolnăvit în lagăr ; Carol Kuberc zis Șobec, mort cu cîteva luni în urmă, torturat la 13 Decembrie.

Și au căzut pe front tovarășii : Stelian Vasilescu, element tinăr, cu serioase însușiri de poet ; Ion Botea, cismar, elev al Academiei Dramatice ; Take Ene Filipescu, cismar, bun ora[t]or ; Gh. Paraschivescu, Nicu Mihăilescu etc.

Dar lista nu-i completă. Aceștia sînt doar cîțiva, cei de cari ne-am amintit în graba unui articol reclamat cu urgență. Mai sînt alții ca ei și aci în Capitală și în multe orașe de provincie.

* Este vorba despre participarea Romîniei burghezo-moșierești la războiul balcanic din 1913 și la primul război mondial imperialist.

Să nu-i uităm, tovarăși muncitori ! Să ne gândim la ei și să luptăm cu forțe întărite pentru înfăptuirea, cu un ceas mai devreme, a idealului de dreptate umană la care au ținut și acești dragi tovarăși dispăruți prea devreme !

*
* *

3

MOȚIUNE*

Adunarea Generală a Cercului Tineretului Socialist din București ținută la 27 Febr[uarie] 1921 se declară de acord cu opera și metodele revoluției Ruse, cu Tezele, rezoluțiile și statutele Internaționalei Comuniste și cu directivele Tineretului Comunist.

Declară că-și va uni eforturile cu eforturile curentului Comunist din sinul mișcării vîrstnice ;

Însărcinează comitetul de a lămuri în ședințele cercului, în cele pe cartier și în cele de educație tezele și directivele mai sus amintite ;

Și lasă apropiatei Conferinți a Cercului Tineretului Socialist sarcina de a lua hotărîrea efectivă de afiliere, indiferent de hotărîrile congresului celor vîrstnici.

MOȚIUNE

ADUNAREA GENERALĂ A CERCULUI în urma expunerilor făcute asupra sciziunii produsă în mișcarea vîrstnică** și luînd în discuție atitudinea ce trebuie s-o aibă tineretul față de Internaționala Comunistă a tineretului, însărcinează comitetul ca în timpul cel mai scurt să publice programul, tezele și rezoluțiile Internaționalei, pentru a putea lua cunoștință de ele.

* „Socialismul”, anul XV, nr. 40, 6 martie 1921. Ziarul publică o relatare despre adunarea generală a Cercului tineretului socialist din București din 27 februarie 1921. În cadrul acestui cerc — ca în întreaga mișcare a tineretului — s-a intensificat lupta pentru clarificarea ideologică. Ca o reflectare a acestei lupte, în ședința cercului s-au propus aceste două moțiuni pe linia afilierii la Internaționala Comunistă a Tineretului, care au fost publicate în ziarul menționat încadrate în comentariul despre desfășurarea acestei adunări generale a Cercului tineretului socialist din București. Ambele moțiuni aparțin elementelor de stînga, între ele fiind mici deosebiri.

Încă de la crearea Internaționalei Comuniste a Tineretului, elementele mai înaintate ale mișcării tineretului muncitor din România s-au solidarizat cu linia și activitatea Internaționalei. La Congresele I și al II-lea ale Internaționalei Comuniste au fost de față reprezentanți ai organizațiilor Socialiste de tineret din România.

Așa cum rezultă dintr-un document aflat în Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 14, inv. 8, filele 233—234, Internaționala Comunistă a Tineretului aprecia că organizația de tineret din România „Desfășoară o activitate care trebuie salută” și că „organizația de tineret este singura organizație comunistă legală în România. Internaționala Comunistă a Tineretului aprobă tendința muncii sale și linia pe care se mișcă aceasta” (organizația de tineret din România).

** Se referă la ascuțirea luptei de clarificare ideologică din partidul socialist după greva generală din octombrie 1920.

De asemenea, să organizeze ședințe și conferințe unde să se dezbată și să se explice cele de mai sus, urmînd ca în cel mai tirziu două luni să se convoace o adunare generală extraordinară pentru ca în urma discuțiilor și explicațiile [explicațiilor] avute în acest interval să se ia o hotărîre definitivă în această chestiune.

4

TOVARĂȘI TINERI ȘI VÎRSTNICI, MUNCITORI!*

Greu geme întreaga suflare muncitorească din țară sub călcîiul reacțiunii. Noi toți muncitori[i] tineri și vîrstnici, sîntem legați de mîini și de picioare, sîntem împiedicați de a ne sbate, de a încerca să ne smulgem din ghiarele cele[i] mai sălbatece oropseli economice ce s-a văzut vreodată. Cea mai cumplită criză pe care sistemul de producție capitalist a produs-o cîndva este aceea pe care o trăim noi astăzi **. O trăim? Traiu să mai fie încă mizeria în care ne zbatem? Unii lipsiți de lucru, alții răbdînd de foame deși muncesc din greu. Organizațiile sindicale ne sînt distruse. Să luptăm împotriva patronilor nu putem. Guvernul crede că se va ține și mai mult la putere lovind fără milă în muncitori.

Organizațiile politice sînt zdrobite și ele. Presa este ori interzisă, ori pusă sub cenzură. Glasul proletariatului trebuie înăbușit cu orice preț, altfel prea va eși la iveală toată nedreptatea. Prea se va vedea în ce hal a ajuns muncitorul român, prea mare va fi indignarea ce-ar cuprinde pe orice om întreg față de mizeria îngrozitoare, nevoile nemărginite, chinul fără sfîrșit al celor ce, muncind din greu, țin pe umerii lor această țară.

Muncitori, o nouă nenorocire ne amenință. Lipsa de mijloace pune în pericol existența foaiei noastre. «Tineretul socialist» se sbate într-o grea situație. Gazetele burgheze se susțin nu prin francul cititorului, ci prin veniturile aduse de publicitate. Gazetele muncitorești nu au aceste venituri. Ele trebuie să se susțină singure. Aceasta nu se poate dacă nu sînt susținute de către elita muncitorimii ***.

Muncitori, tovarăși,

Nu lăsați să piară gazeta noastră, prietenul vostru, sprijinul vostru în această oră de suferință. Subscrieți pentru T.S. **** Chiar dacă el nu poate face altceva astăzi decît să strige nevoia voastră, chiar dacă el trebuie să se supună astăzi foarfecilor reacționari ai unei rușinoase cenzuri, voi tineri prieteni din ceasurile de muncă și luptă, voi tovarăși

* „Tineretul socialist”, anul X, nr. 9, 2 octombrie 1921.

** Consecințele dezastruoase ale războiului au avut ca urmare, pe planul economiei țărilor beligerante, o criză de subproducție, în timp ce capitalismul, în ansamblul său, intrase în criza sa generală, ale cărei prime puternice manifestări au fost însuși primul război mondial imperialist și Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

*** Prin elita muncitorimii se înțelegea partea cea mai conștientă a clasei muncitoare, elementele cele mai experimentate și mai pregătite în lupta revoluționară.

**** „Tineretul socialist”.

vîrstnici, veniți în orele de groază și durere, susțineți gazeta noastră. Nu lăsați să se înece și ultimul vostru prieten. Faceți să trăiască, mai mult : să se dezvolte «Tineretul Socialist». Efortul făcut pînă acuma este frumos, dar cu totul insuficient. Din toate părțile țării trebuie să ne vină ajutoare ca să putem trăi.

Muncitori, faceți-vă datoria.

„Tineretul Socialist“

5

ORGANIZAREA TINERETULUI*

A lucra *mai întîiu*, pentru toți și *apoi* pentru tine, ce poate fi mai frumos decît asta ?

A lucra pentru *toți* însă este a lucra și pentru *tine*.

Aceste două adevăruri, primul moral, al doilea material, le-a înțeles tineretul muncitoresc român.

În momentul în care reacțiunea oligarhiilor burgheze a început să lovească fără milă și fără cruțare în muncitorii vîrstnici, tineretul muncitor s-a simțit lovit, a simțit că orice lovitură îndreptată împotriva tovarșilor vîrstnici este o lovitură și împotriva noastră.

Și atunci, cu toată înflăcărarea care este a vîrstei noastre, plini de acea vrăjmășie amarnică cu care sufletul nostru știe să răspundă celor ce ne lovesc, ne-am jurat în gînd să nu plecăm capul sub biciul burghez.

Mulți din noi au urmat pe acei dintre tovarășii vîrstnici cari căutau să-și exercite nevăzuți ** acele drepturi pe cari constituția burgheză doară le garantează la lumina zilei, dar pe care călcătorii de lege din capul, de pe capul țării le-au sugrumat. Dintre acei tovarășii mulți, foarte mulți, umplu și azi închisorile burgheziei. Sint copii unii, ba chiar cop[i]le.

Tineretul muncitoresc se înclină în fața acestor victime ale ilegalităților celor cari păzesc legea.

Alții dintre noi și[-]au oprit revolta din suflet, și-au mușcat buzele cu amărăciune, și-au așteptat ca nevoia de neînlăturat a timpurilor să silească pe stăpînitori la un regim mai suportabil. Ei sint gata, la primul semnal să iasă la iveală, dînd munca și însuflețirea lor pentru întreaga clasă muncitoare.

O altă grupă din cei cari vor fi muncitorii de mîine au crezut că „nu există timp, fie el cît de greu, cît de trist, pentru clasa noastră în care să nu existe puțința de a munci pentru dînsa“.

Oricît de apăsătoare ar fi legile burgheze, trebuie de voie, de nevoie să trăim sub ele. Ceea ce ne lovește mai greu sint pe lîngă legi mai ales samavolnicia celor cari le aplică.

* „Tineretul socialist“, anul X, nr. 1, 5 noiembrie 1921.

** Este vorba de faptul că în condițiile creșterii terorii, ale încălcării puținelor prevederi cu privire la drepturile muncitorilor din legislația burgheză militanții revoluționari duceau lupta lor și în ilegalitate.

Nu mai ști[i] azi ce este și ce nu este voie să faci, să spui ori chiar să crezi. Dar chiar sub regimul acestei samavolnicii cum ziceam, unii din[tre] noi cred că *este de datoria fiecărui muncitor tînăr să lucreze după putință pentru clasa sa.*

Ar fi o lașitate fără seamăn să ne dăm înapoi de la lucru numai fiindcă ne expunem în orice moment să fim isbiți de măsuri samavolnice.

Aceasta a fost ideea de la care s-a pornit cînd s-a reînceput scoaterea „Tineretului Socialist”.

Îndoielile grele în care se sbătea și se sbate încă muncitorimea romînă, măsurile teroristice ale guvernului, care voește să sugrume tot ce mai simte proletaricește, precum și monopolul pe care un singur curent politic a căutat să-l obțină în conducerea muncitorimii, profitînd de starea excepțională, au împins foaia noastră spre politica generală proletară. Sîntem convinși că prin lumina nouă ce am aruncat-o asupra tuturor[tuturor] chestiunilor, prin propaganda ce am făcut-o pentru organizarea în sindicate și prin discuțiunile ce le-am provocat în jurul diferitelor chestiuni cari preocupă muncitorimea, am spri[jinit] și am servit proletariatului vîrstnic și, o spuneam[spunem] fără înconjur, meri-tăm pe deplin laudele și ovațiile cari ni s-au făcut la congresul sindical.

Merităm înainte de toate laudele, încrederea, dar și sprijinul muncitorimei revoluționare din țară*.

Acum a venit însă momentul să ne ocupăm mai de aproape și de noi. A venit timpul să considerăm cu îngrijire nevoile noastre de ucenici, elevi, muncitori tineri de toate ramurile, manuali și intelectuali. Nu o mai putem duce înainte în halul în care am ajuns. Cei mari de multe ori s-au obicinuit cu mizeria, trăiesc azi cum au trăit de mult, nici nu simt uneori cum încetul cu încetul se abrutizează ori vegetează.

Noi tinerii simțim că creștem mari în halul de destrăbălare în care sîntem, simțim cu groază venind un timp în care și noi vom fi ca mulți din cei vîrstnici muiați, îndoiiți, îndobitociți de muncă, mizerie, caznă.

Simțim cum lipsa de școală va face din noi niște ființe inculte și că vor[vom] dibui în întuneric toată viața noastră.

Ne e groază cînd ne gîndim la asta. Nu vrem, nu vrem cu nici un preț să ajungem în acest hal.

Tovarăși tineri de pretutindeni, haideți să ne punem pe lucru. Ajunge cît am lîncezit.

Toate organizațiile tineretului trebuiesc refăcute.

Pentru a nu da nici umbra unui prilej celor cari ne urăsc să-și dea drumu[l] furiei împotriva noastră, vom reface organizațiile noastre în litera perfectă a legilor în vigoare.

În ceea ce privește partea sindicală a activității noastre, ne vom conforma legii Trancu și ne vom subordona comisiei generale**.

Teroriștii din fruntea guvernului nu vor avea prilejul să ne lovească ; ori dacă o vor face atunci vor ajuta metodic tot ce este năzuință muncitorească spre un mai bun viitor.

* Aceste formulări oglindesc, ca și în alte documente, avangardismul care s-a manifestat mult timp în organizația revoluționară de tineret.

** În aceste formulări se manifestă încă puternice rămășițe ale poziției elementelor oportuniste de a se respecta legile burgheze, faptul că nu se ajunsese la înțelegerea politicii oportuniste, reformiste a unor elemente din conducerea sindicatelor muncitorești de atunci.

Fotografia prezintă un grup de copii care lucrau la întreprinderea forestieră de la Tișița. Ea redă doar un singur aspect al situației grele a tineretului muncitoresc din România burghezo-moșierească, silit să muncească în condiții de crîncenă exploatare în întreprinderile capitaliștilor. (Reprodusă după ziarul „Foia tînrului” din 1913)

La luptele greviste din anul 1920, tineretul a luat parte activă. În fotografie, un grup de muncitori vîrstnici și tineri în timpul grevei generale a muncitorilor ceferiști. (Fototeca Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

Anul IX. - No. 1

REDACȚIA
Strada St. Ionică No. 12
București

Apare odată pe lună

BANI 15 BANI

Foaea Tînărilor

Organul mișcării tineretului muncitoresc din România

1 Decembrie 1918

ADMINISTRAȚIA
Strada St. Ionică No. 12
București

Abonamentul 2 lei pe an

BANI 15 BANI

"Foaea Tînărilor" re-

Tineretul și D...

Anul al X, No. 15

1 Leu Foaea

5 Noiembrie 1921

Tineretul Socialist

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA
Str. Câmpianu, 17
BUCUREȘTI

Organul Mișcării Tineretului Socialist din România

APARE SĂPTĂMÂNAL

ABONAMENTUL
Pe an Lei 35
Pe 6 luni 18
Pe 3 luni 9

Organizarea tineretului

A lucra mai mult, pentru tot
ce este pentru tine, ce poate fi
mai frumos decât asta?

A lucra pentru toți, lăsa este
a lucra și pentru tine.

Acum două adevăruri, primul
este, al doilea material, le-a în-
vățat tineretul muncitoresc român.
În momentul în care reacțiunea
burgheză a început
să lăsa în urmă și lăsa cu-
tate în muncitorii vârstnici, în
muncitorii s'a simțit foale,
a simțit că orice lăsa în urmă
era împotriva lăsa în urmă
nu este și lăsa în urmă și împotriva
noastră.

Și atunci, cu toată înfrățirea
care este a vârstelor noastre, ple-
ne de simțăminte de înfrățire, cu
care sufletul nostru știe să ră-
spundă celor ce ne înveș, ne-am
putut în gât să nu plechem ca
pui sub botul burghez.

Mulți din noi au venit pe lume
dintre tinerii vârstnici, care
au văzut că exerceți nevăzând
cele drepturi pe care constituția
le-a acordat în drepturile și

statut, suntem conștienți că prin
lăsa în urmă ce au acordat
noastră tuturor chestiune de
propagandă ce am făcut pentru
organizarea în sindicate și prin
discuțiile ce le-am provocat în
jurul diferitelor chestiuni care
preocupă muncitorimea, am sper-
gi au servit proletariului vârst-
nic și, o spunem fără înconșur,
merităm pe deplin înțele și o-
vașie care ni s'au făcut la con-
gresul sindical.

Merităm înțele de toate în-
țele, înțelegerea dar și sprijinul
muncitoriei revoluționare din
țară.

Acum a venit lăsa în urmă
să ne ocupăm mai de aproape
de noi. A venit timpul să con-
știm că în înțelegere nevoile ma-
șin de ucenici, elevi, muncitori
buni de toate ramurile, muncitori
și intelectuali. Nu se mai pot
duce înainte în lăsa în urmă
lăsa în urmă. Cei mari de multe ori s'au
abținut cu înțele, trăiesc și
cum se trat de mult, meri nu
sunt singuri cum s'au trat în lăsa în urmă.

CENZURAT

1921

Data procesului, făgăduită de generalul
Rășcanu, ministru de război, este Sâmbătă, 5 Noem-
brie, adică azi.

Procesul lăsa în urmă.

Sistemul de amânări mincinoase și de batjocorire
a celor închiși preventiv, sistemul acesta continuă.

Regimul credință a guvernului sare în oală.

Zeci de zile de grevă a foamei nu sunt în stare
să readucă pe miniștri la respectarea cuvântului lor.
În vremea aceasta, arăstările se tin lăsa în urmă, amplând
mereu beciurile Siguranței și apoi pe ale Jilavei.

Acum mers al lucrurilor arată luminoasă că guvernul
voeste să distrugă orice acțiune conștientă a muncito-
rimii și să sugrume orice libertăți cetățenești.

Nu cerem eliberarea imediată a tinerilor închiși
Gogorici procesului s'a arătat a fi numai un mijloc de
a tine ani înfrățire închiși, sute de muncitori cu minte în-
mădă.

CENZURAT

Ziare ale tineretului apărute în perioada procesului creării organizației revoluționare
de tineret (1918—1922)

TINERETUL SOCIALIST

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
ȘOS. BASARAB 136 bis, BUCUREȘTI

ORGANUL UNIUNII TINERETULUI SOCIALIST DIN ROMANIA
— Apare săptămânal —

ABONAMENTE :

Pe an . . . 54 Lei ; anuale 28 lei
Pe 6 luni 30 . . . anuale 10 .
Pe 3 luni 15 . . . anuale 10 .

Lupta proletară

Ziua de 1 Mai

Nu cerșind burgeoisiei drepturile muncitorilor le vom câștiga. Nu așteptându-ne ca din propria lor bunăvoință bășcăleșii capitaliști să ne dea drepturi, le vom avea. Ci prin luptă, numai prin luptă grea vom cucui ceia ce e al nostru, ceea ce ne aparține. De aceea ziua de 1 Mai, nu e o zi de mișcări ci e o zi de luptă proletară. Manifestația muncitorilor va fi o dovadă mai mult că această muncitorime, cuprinsă de dorința luptei, va ști să și câștige cu arma în mână drepturile și cererile ei.

Dela burgeoisie, dela capitaliști nu avem nimic de așteptat. Totul stă în puterea noastră, în forța de a ști să ducem lupta de a ne strânge stăruirile. Aceiași datorie de a fi în rândul luptătorilor pentru cauza proletarietului e în sarcina stăruirii muncitor cât și a celui vrăscă.

Ziua de 1 Mai anul acesta e o zi de lupte. Aceasta să fie în mintea oricărui muncitor. Scriți sub teroarea burgeoisiei, labușii de pumnal reacționari.

Înainte! Nu vă înfricoșați de loviturile stăpânilor.
Al nostru e viitorul!

Internationalism muncitoresc

Toată suferința muncitorească din întreaga lume, își arată în ziua de 1 Mai solidaritatea ei internațională de clasă, mărșăluiește de a scutura jugul apăsător capitaliste, forța de luptă împotriva capitalismului internațional.

În această zi morozadele muncitorilor de pretutindeni se înfrățesc, iar glasurile de revoltă ale muncitorilor de proletari se auzesc într-un singur glas, trecând peste granițele burgeoisiei exploatare.

În această zi proletariatul mondial își măsoară și își întărește forțele, se pregătește pentru lupta împotriva dușmanului de clasă, pentru cucerirea drepturilor sale, pentru doborârea capitalismului internațional.

Proletariatul mondial opune i internaționalismului jomic al capitalismului, internaționalismul înălțător al maselor muncitoare.

Mănuși de poezie lor mărșăluiește de câștig capitaliștii devin internaționali atunci când

Săptămîna asta de la 3—9 Noiembrie este în toată lumea * o săptămîină de recrutare de noi membri pentru organizațiile tineretului. Pentru noi, această săptămîină trebuie să fie începutul renașterii noastre.

În toate părțile unde se citesc aceste rînduri tinerii muncitori să ia seama. În toate părțile trebuie să reînceapă activitatea.

Săptămîna asta care cuprinde și o aniversare scumpă tuturor muncitorilor, aniversarea din 7 Noiembrie de 4 ani de la revoluția rusă, săptămîna asta trebuie să fie și săptămîna începuturilor organizatoare ale Tineretului Muncitoresc din România.

**Incepeți agitația.
Trăiască Tineretul !**

Comi[tetul] Central Provizoriu **.

6

PENTRU PROCESUL NOSTRU***

Tineri Tovarăși,

Porțile celulelor s-au deschis. Tovarășii noștri scumpi, cari pentru înfăptuirea idealului nostru, al tuturor, nu și-au precupețit nimic, sînt aduși în fața justiției militare. Acolo în mijlocul celor 300 de acuzați sînt mulți tovarăși tineri, frați de-ai noștri, și multe tovarăse tinere, surorile noastre. Față de ei avem marea datorie să-i ajutăm. Ei s-au sacrificat pentru idealul nostru, și noi nu trebuie să-i lăsăm pradă vulturilor militari.

Tineri muncitori și Tinere muncitoare,

Pentru apărarea tovarășilor noștri trebuie bani. Sînt multe nenorocirile cari au căzut pe capul nostru, dar trebuie să ne facem datoria pînă la capăt.

Să strîngem bani pentru apărarea fraților noștri, pentru apărarea aceluia cari și-au pus în joc viața pentru noi. Toți tovarășii tineri și

* Această acțiune organizată de Internaționala Comunistă a Tineretului se desfășura în mai multe țări.

** Comitetul central provizoriu al mișcării socialiste a tineretului din România a fost creat, în iulie 1921, de către Comitetul central provizoriu al partidului comunist, avînd menirea de a lua măsuri în vederea reorganizării organizațiilor tineretului prigonite și desființate de guvernul burghezo-moșieresc, care a dezlănțuit o cruntă teroare după greva generală din octombrie 1920, de a milita pentru unificarea organizațiilor de tineret existente într-o organizație unică pe întreaga țară.

*** „Tineretul socialist”, anul X, nr. 27, 29 ianuarie 1922. Este vorba de „Procesul din Dealul Spirii”, intentat de guvernul burghezo-moșieresc militanților arestați în timpul desfășurării lucrărilor Congresului de creare a Partidului Comunist din România.

toate organizațiile tineretului din întreaga Romînie să strîngă fără încetare bani, iar noi vom anunța în curînd unde să se trimită sumele strînse.

Nu uitați că pe banca acuzaților de la Curtea Marțială stau cei mai buni dintre tovarășii noștri.

TINERETUL SOCIALIST

7

ORGANIZAREA TINERETULUI*

Ideia socialistă n-a dărîmat puterea capitalistă și țaristă din Rusia decît prin forța proletariatului rus. Pretutindeni numai muncitorimea prin puterea ei va reuși să facă victorioasă ideea socialistă. Dar proletariatul nu înseamnă o forță atunci cînd e împrăștiat, atunci cînd muncitorii cari au absolut aceleași idei nu au și aceiași organizație. Numai organizația face forța și numai forța impune ideile.

De aceea „**Tineretul socialist**”, de acord cu Comitetul central provizoriu a înființat rubrica „**Organizarea tineretului**”, care se va ocupa cu chestiunile de organizare și de tactică ale organizațiilor tineretului în vederea stabilirii definitive a unui program de acțiune pentru Federația tineretului socialist din întreaga Romînie, care trebuie să se înființeze.

„**Tineretul socialist**” face apel la toți tovarășii să-și spună părerea în vederea formării și tacticei acestei federații.

8

Tineretul socialist din Romînia**

Comitetul central provizoriu al Tineretului Socialist din Romînia convoacă pentru **Duminică 19 martie a. c.** toate organizațiile tineretului ...la o **Conferință** care va avea loc în **București**.

Ordinea de zi a conferinței :

1. Raportul comitetului central provizoriu.
2. Raportul delegaților din țară.
3. Reorganizarea mișcării tineretului.
4. Chestiunea unificării.
5. Congresul.

* „**Tineretul socialist**”, anul X, nr. 29, 11 februarie 1922.

** „**Tineretul socialist**”, anul X, nr. 32, 4 martie 1922.

a) Alegerea unei comisiuni pentru pregătirea congresului și a statutelor

b) Fixarea ordinii de zi a congresului.

6. Diverse.

Toate organizațiile tineretului sînt invitate a discuta ordinea de zi a conferinței.

Toate organizațiile trebuie ca pînă la 12 martie să țină adunări generale și să aleagă delegați pentru conferință.

Delegații vor trebui să-și întocmească un raport asupra situației tineretului din localitate pe care-l vor prezenta conferinței (Punctul 2 din ordinea de zi).

Comitetul Central provizoriu T.S.

9

PENTRU CONFERINȚA TINERETULUI*

Pentru prima oară delegații muncitorimii tinere din toate provinciile românești se vor aduna într-o conferință generală, menită a îndruma activitatea tineretului muncitor. Conferința care se deschide Duminică trebuie să fie primul pas spre noua și temeinică luptă la care proletariatul tinăr, ca fracțiune ** a clasei muncitoare de la noi, e chemat să ia parte activă. Și cînd vorbim de luptă nu înțelegem ca tineretul să intre în sfera de acțiune a vreunei grupări politice proletare existente azi și în țara noastră, luptă care ne dăm seama că scopul mișcării tineretului, dar să-i anihileze și să-i distrugă însăși rațiunea unei organizații separate ***.

Tineretul muncitor, alături de cei vîrstnici, are de dus lupta contra dușmanului de clasă, dușman al întregului proletariat, are de dus lupta contra clasei capitaliste. Pentru aceasta îi trebuie o pregătire specială, o pregătire pe care nu o pot da nici numai cărțile de azi, nici numai lupta zilnică.

De aceea, tinerii muncitori trebuie să știe să îmbi[n]e cultura culeasă din cărți cu lupta zilnică pe care o au de dus.

Pe această cale trebuiește condusă noua mișcare a tineretului.

★

Conferința de Duminică cond[u]să numai de interesele tineretului are de rezolvat chestiuni a căror importanță nu trebuie să scape nimănui.

Unitatea, care a lipsit tineretului pînă astăzi și datorită căreia Tineretul Muncitor de la noi n-a putut să se manifesteze ca o forță și n-a putut să-și apere drepturile lui încălcate, de atîtea ori, această unitate a tuturor organizațiilor tineretului din țară trebuie să fie începută la conferința de Duminică.

* „Tineretul socialist”, anul X, nr. 34, 18 martie 1922.

** — parte.

*** În document, fraza este neclară. În legătură cu tactica autonomiei față de partidul clasei muncitoare adoptată de organizația de tineret vezi documentul nr. 15 de la pag. 40.

Coordonarea activității viitoare a tineretului nu mai poate să întîrzie. Ar însemna menținerea unei stări care pune în imposibilitate mișcarea noastră de a realiza folease reale.

Începutul unificării este unul din punctele pe care Conferința este chemată să-l rezolve.

★

Trecutul să ne dea învățăminte ; din experiența vechei mișcări a tineretului să scoatem îndrumări sănătoase pentru viitor. Prezența delegaților din întreaga țară ne va da puțință să cunoaștem bine situația generală din țară. Stînd pe terenul realității, conferința va trebui să puie bazele organizatoare ale m[i]șcării noastre, bazele unei organizații sistematice, fără exagerare de forțe inexistente, dar cu o înțeleaptă utilizare a celor ce există.

Refacerea și reorganizarea mișcării noastre, pe cele mai bune baze, și care să asigure maximul de folos pentru muncitorimea tînă, al doilea punct ce va avea de rezolvat Conferința tineretului.

★

Urăm conferinței spor la muncă. Minați numai de interesele muncitorimei tînere, muncitorimei care a fost atita timp lipsită de o organizație care s-o apere și care să lupte pentru ea, pentru îmbunătățirea situației ei mizerabile, delegații să-și facă datoria pe care o au și față de conștiința lor de proletari și față de cei ce i-au trimes ca să-i reprezinte.

Desbrăcați de porniri și ambiții mici, să nu ne lăsăm conduși decît de interesele proletariatului tînăr, proletariat care în momentele actuale așteaptă de la Conferință sprijin și ajutor.

Să nu înșelăm așteptările. Să arătăm că am știut să înțelegem realitatea lucrurilor.

Să pornim la muncă cu încredere și izbînda va fi de partea noastră.

Comitetul central provizoriu

10

MOȚIUNE*

Conferința generală a tineretului... întrunită în ziua de 19 martie la București, salută memoria martirilor proletariatului român căzuți în lupta pentru dezrobirea proletariatului.

Conferința salută cu entuziasm eroismul tovarășilor din temnițe și a celor ce sînt judecați de către Curtea Marțială, se solidarizează cu toți tovarășii din organizațiile tineretului care astăzi sînt judecați pentru

* „Tineretul socialist”, anul X, nr. 35, 25 martie 1922. Conferința generală a tineretului din 19—20 martie 1920 a mai adoptat și alte moțiuni care au fost date publicității în același număr al ziarului citat

credința lor socialistă și îi asigură, atât pe ei, cât și pe părinții, frații și surorile din dosul zăbrelelor de fier ale temnițelor și ale Curții Marțiale, că idealul pe care l-au arătat, prin jertfa lor măreață, este viu în sufletul tuturor tinerilor proletari, care nu se vor da înapoi de la niciun sacrificiu pentru înfăptuirea lui.

11

Tovarăși și tovarășe*,

Tineretul Socialist din România, adunat în conferința generală în zilele de 19—20 martie 1922..., se adresează către voi spre a vă aminti să nu uitați datoriile ce le aveți către voi înșivă și către idealul clasei muncitoare, clasă din care faceți parte.

Voi, muncitori tineri și muncitoare tinere, care alături de tovarășii vîrstnici sînteți exploatați de clasa capitalistă, voi care pînă acum în luptele cu burghezia stăpînitoare ați dat atîtea jertfe pentru cauza proletară, voi pînă acum n-ați dus lupta voastră proprie pe care aveți datoria să o duceți fără întîrziere. Voi încă nu v-ați organizat cu toții în cercurile voastre muncitorești, în cercurile Tineretului Socialist.

Tovarăși și tovarășe,

Intrați cu toții în organizațiile tineretului socialist, iar acolo unde ele încă nu există, lucrați și faceți ca ele să ia ființă; aici veți căpăta cultura și îndrumările care nu trebuie să lipsească nici unui tinăr conștient.

Organizați-vă și vă pregătiți la lupta ce mîine, ca vîrstnici, o veți avea de dus contra dușmanului vostru de clasă.

La luptă și la muncă vă chemăm, ca în rînduri strînse să pornim la pregătirea înfăptuirii idealului nostru — dezrobirea clasei muncitoare.

Trăiască tineretul muncitor!

Trăiască Tineretul Socialist!

12

Scrisoare către Internaționala Comunistă a Tineretului**

Tovarăși,

Conferința tineretului socialist din România întrunită în București la 19—20 martie vă trimite salutul ei frățesc, asigurîndu-vă că își va da toată silința pentru a face din mișcarea tineretului din țara romînească o platformă solidă, pe care să se clădească societatea socialistă***.

* „Tineretul socialist”, anul X, nr. 35, 25 martie 1922.

** Ibid.

*** În document se reflectă influențe ale avangardismului care a existat în mișcarea revoluționară de tineret.

REGULAMENT DE REORGANIZARE AL MIȘCĂREI TINERETULUI SOCIALIST DIN ROMÂNIA*

**Discutat și aprobat de Conferința generală a
tineretului socialist care a avut loc în ziua
de 19-20 martie în București**

1. CONSIDERAȚIUNI GENERALE

Mișcarea tineretului socialist se organizează pe baze culturale și economice**.

Scopul mișcării tineretului socialist e să strângă în cadrele ei mase cît mai largi de tineri muncitori, să [i]ntărească aceste mase prin educație culturală solidă și prin luptă pe teren economic, luptă la care în mod fatal e chemat să ia parte, să facă apte aceste mase de a intra în frontul de luptă a [l] întregului proletariat român, bine pregătite și ca conștiință și ca forță de rezistență. Mișcarea tineretului fiind mișcarea și organizația unei părți a clasei muncitoare, și anume a muncitorilor tineri și a ucenicilor, nu înțelege să iasă din cadrul acesta natural și deci se consideră ca o organizație politică.

2. ORGANIZAȚIE PRACTICĂ

Principiul practic ce trebuie să că[l]ăuzească noua organizare a mișcării e ca încetînd sistemul *organizării pentru organizare*, întreg aparatul nostru organizat să fie numai mijlocul pentru realizarea scopurilor pe care tineretul și le propune.

a) Cercurile locale

Baza noiei organizări rămîne ca și pînă acum cercurile locale (pe localități). Activitatea acestor cercuri trebuie însă să fie multiplă : culturală (conferințe săptămînale cu caracter educativ, lecturi în comun și discuțiuni, șezători literare și muzicale, un perfect mijloc de a atrage și interesa pe tinerii muncitori), economică (cercul să se intereseze de toată situația economică a tinerilor din fabrici, să discute asupra acestor situații, să ducă agitații pe aceste chestiuni) ; sporturi (organizare de excursii și jocuri) etc.

* A fost dat publicității la 1 aprilie 1922 în „Tineretul socialist”.

** Aici, ca și în alte locuri, se manifestă unele lipsuri moștenite de la vechile organizații de tineret, în care, datorită îndrumării din partea elementelor oportuniste, care dominau în conducerea partidului socialist, se puneau accent nu pe lupta politică, ci pe activitatea de culturalizare. În ciuda acestor lipsuri, regulamentul de față considera organizația tineretului ca organizație politică.

REGULAMENT DE REORGANIZARE AL MIȘCĂREI TINERETULUI SOCIALIST DIN ROMÂNIA

Discutat și aprobat de Conferința generală a tineretului socialist care a avut loc în ziua de 19—20 Martie în București

1. CONSIDERAȚIUNI GENERALE.

Mișcarea tineretului socialist se organizează pe baze culturale și economice.

Scopul mișcării tineretului socialist e să strângă în cadrul ei mase cât mai largi de tineri muncitori, să unifice aceste mase prin edu-

cație culturală solidă și prin luptă pe teren economic, luptă în care în mod fatal e chemat să ia parte, să facă apte aceste mase de a intra în fronda de luptă a tineretului proletarian român, bine pregătite și constituite și ca forță de rezistență.

Mișcarea tineretului fiind mișcare și organizația unei părți a clasei muncitoare și anume a muncitorilor liberi și a ucenicilor, ea înțelege să iasă din cadrul acesteia natural și deci se consideră ca o organizație politică.

2. ORGANIZAȚIE PRACTICĂ.

Principiul practic ce trebuie să călăuzească noua organizare a mișcării, ca locuind sistemul organizării pentru organizare, întreg aparatul trebuie să fie din cadrul

fiecare din membrii unui comitet local va primi o însărcinare specială. Presupunând un comitet format din 7 membri, unul din acești membri

de activitatea lui însuși atât față de comitetul local cât și față de adunarea generală cercului local. Comitetul local pentru o acțiune

Fotocopie după „Regulamentul de reorganizare a mișcării tineretului socialist din România”, adoptat de Conferința generală a tineretului din 19—20 martie 1922, publicat în ziarul „Tineretul socialist” din 1 aprilie 1922

O organizare bună a cercului va fi atunci când fiecare membru va fi pus la lucru.

Subsecțiunile locale. — În localitățile mai populate se vor forma subsecțiuni, conduse de un subcomitet de trei membri, subcomitet în completă dependență de comitetul local al cercului.

b) Comitetele locale.

Constituirea comitetului. — Comitetul local al cercului, ales de către o *Adunare generală*, poate să fie compus din 5—7 persoane.

Sistemul de pînă acum ca membrii unui comitet să fie împărțiți în: secretar, casier, bibliotecar etc. trebuie să rămînă pe planul al II-lea, ca funcțiuni secundare.

Membrii comitetului local trebuie să-și împartă între ei diferitele funcțiuni ce le are de îndeplinit un cerc al mișcării tineretului. Astfel, fiecare din membrii unui comitet local va primi o însărcinare specială. Presupunînd un comitet format din 7 membri, unul din acești membri va avea însărcinarea să se ocupe de tot ceea ce privește activitatea culturală (organizarea conferințelor, lecturelor, șezătorilor); al doilea se va ocupa de tot ceea ce privește partea economică (legătura cu delegații din fabrici și ateliere, primirea rapoartelor acestor delegați asupra condițiilor economice ale tinerilor muncitori și ucenici, legătura cu mișcarea sindicală vîrstnică etc.); al treilea va avea parte propagandistică, felul în care se va putea face cea mai bună propagandă ca

tinerii să vie la mișcare ; al patrulea va avea partea organizatorie propriu-zisă a cercului ; al cincilea se va ocupa de tot ceea ce privește ziarul nostru (vinderea, împrăștierea lui în localitate, trimiterea de rapoarte, regulamente la redacție, de tot ceea ce se petrece în fabrici, de situația tinerilor muncitori, ucenici etc) ; al șaselea se va ocupa cu organizarea sportivă (organizație [organizarea] de excursii, jocuri) ; în fine, al șaptelea va avea însărcinări fie facultative, ce întâmplător s-ar ivi, fie pentru unite [anumite] nevoi pur locale.

Activitatea comitetului. Fiecare membru al comitetului local care a primit o însărcinare specială lucrează numai în domeniul său, dar în deplin acord în ceea ce privește activitatea lui cu hotărârile întregului comitet local. Cu alte cuvinte cercul în toată activitatea lui generală, ca și în fiecare activitate specială (pe ramuri de activitate), este condus de către întreg comitetul local. Membri specializați rămân d[oa]r în domeniul care le-a fost încredințat să execute nu propriile lor hotărâri, ci hotărârile luate de comitet în întregimea lui. Fiecare membru al comitetului local rămâne răspunzător de activitatea lui însăși atât față de comitetul local, cât și față de adunarea generală a cercului local.

Comitetul local pentru o acțiune sistematică e necesar ca să-și întocmească un plan de activitate lunară — bine înțeles în linii generale. La fiecare început de lună acest plan trebuie discutat de către adunarea generală, care poate să propună și alte puncte de activitate locală decât ale cercului local.

c) Activitatea membrilor

Fiecare membru al unui cerc trebuie să fie pus la lucru. Fiecare membru trebuie să fie un element activ, un element care să nu se rezume numai în a lua parte la ședințele cercului, ci și a lua parte la toată viața și activitatea cercului. Un C. L. * își va îndeplini în conștiință rolul de [doar] atunci când va ști să puie la lucru, să găsească de lucru pentru fiecare membru.

Este recomandabil ca activitatea membrilor să aibe [loc] în grupuri-grupuri de activitate. De ex[emplu] să se formeze un grup de activare în fabrici (pentru agitație contra relelor condiții de muncă la care tineretul este supus, care să informeze C. L. de cele ce se petrec în aceste fabrici), un grup care să se ocupe de propagandă, un grup care să ajute membrului din C. L. însărcinat cu partea culturală la organizarea ședințelor, serbărilor etc., un grup de propagandă pentru gazetă. Aceste *grupuri de activitate* sînt în cea mai strînsă legătură cu membrii ce împlinesc funcțiunile respective în C. L.

Acest fel de activitate în grupuri are de scop ca să facă ca fiecare membru al cercului să fie interesat prin munca pe care el o depun[e] la viața cercului.

*

Se recomandă cercurilor locale în mod special, ca un foarte bun mijloc de pregătire intelectuală a membrilor, formarea unor grupări restrînse de cîțiva membri numai care să cetească și să discute împreună chestiunile care se tratează în conferințele săptămînale.

* — cerc local.

Prin caracterul lor familiar *, aceste adunări mici dau posibilitatea ca tinerii să poată discuta mai pe larg și fără timiditate toate chestiunile pe care o conferință publică orcît de lămurit și popular ar fi expusă, nu le poate explica. Prin aceste adunări restrinse, prin felul cum tînărul în mod natural e chemat să discute, se pot pregăti cu foarte mari șanse de reușită elemente luminate.

Un ceas de școală

INTERESE DE CLASĂ LUPTA DE CLASĂ

Să căutăm în articolul de față care ne arată ce e *lupta de clasă*, să lămurim ce este *luptă de clasă* | Ați auzit poate de Spriakus: a

Fotocopie după „Tineretul socialist” în legătură cu munca de studiere a ideologiei revoluționare

d) Conducerea generală.

Cercurile regionale. Toate cercurile dintr-o provincie, de ex[emplu] din Moldova, se constituiesc într-un cerc regional, care are comitet regional. Între cercurile locale și comitetul regional trebuie să existe cele mai strînse legături. Pentru toate nevoile și lămuririle, un cerc local se va adresa comitetului regional din provincia respectivă.

Comitetul Central. Întreaga mișcare e condusă de un comitet central cu sediul în București. Din acest comitet central — al cărui număr nu e fixat încă — fac parte de drept secretarii tuturor cercurilor regionale din țară. Aceștia iau parte la adunările generale ale comitetului central.

Executiva comitetului central. Tot la București va funcționa în mod permanent Executiva Comitetului central, formată din 5 membri, care va conduce în mod permanent întreaga mișcare.

* În sens de restrins.

EXPLICAȚIUNE

§ 1. Mișcarea tineretului trebuie să urmărească pregătirea elementelor tinere, elementelor ce intră în cadrele ei, ca ele să reprezinte atît forța intelectuală necesară unor muncitori conștienți, cît și forța de luptă și de rezistență. Mișcarea tineretului se pune de aceea nu numai pe baza activității culturale, care, dacă poate lumina mintea, nu poate să întărească voința și nu le poate oferi, ci și pe baza activității economice, care va putea da posibilitatea unei lupte cu care un tînăr muncitor să se deprindă.

§ 2. Tocmai din cauză că mișcarea tineretului trebuie să fie rezervorul din care clasa noastră muncitorească va trebui în viitor să-și scoată elementele ei cele mai înaintate, de aceea, chiar acum cînd începem munca noastră de reorganizare, trebuie să accentuăm că tineretul, ca organizație proprie, nu trebuie considerat ca o parte străină de trupul întreg al proletariatului, ci ca o organizație care intră în mod natural și direct în cadrul mișcării proletare, cu alte cuvinte, tineretul e și el o organizație proletară, care admite principiile ce stau pe [la] baza unor asemenea organizații, cum e de ex[emplu] principiul luptei de clasă.

§ 3. Organizația tineretului nu trebuie să fie un scop în sine, adică noi nu trebuie să ne organizăm pentru a fi organizați. Organizația să ne slujească ca mijloc de înfăptuire a scopului pe care mișcarea tineretului și-l propune.

§ 4. În ce privește organizația [organizarea] cercului, e bine ca de la început el să caute să cuprindă întreg cîmpul de activitate pe care regulamentul îl prevede, chiar dacă activitatea în toate domeniile nu ar putea atinge perfecția. O activitate mai intensă și variată poate să dea o mai mare viață cercului și cu această ocazie să puie în evidență mai multe elemente capabile.

§ 5. Subsecțiunile cercurilor — cum sînt în București și Iași — trebuie să fie numai niște diviziuni în cea mai strînsă legătură cu întreg cercul. Cu alte cuvinte și activitatea subsecțiunii să fie condusă tot de la centru, iar cei 3 membri conducători ai subsecțiunii să fie numai niște ajutoari ai c[omitetului] l[ocal].

§ 6. Vorbînd de împărțirea diverselor funcțiuni în comitetul local, nu trebuie înțeles că vechile roluri — casier, secretar etc. — trebuie să dispară. Ele însă să nu mai fie funcțiunile de căpetenie a[le] membrilor comitetelor. Împărțirea nouă, cu toate că la început va merge mai greu din cauza elementelor puțin formate, au [are] rolul să pregătească tocmai aceste elemente; mai mult, dă puțină atunci cînd tineri cu anumite aptitudini se găsesc în comitet, ei să fie întrebuințați acolo unde sînt mai de folos. Trebuie să urmărim o cît mai inteligentă utilizare a forțelor atît intelectuale cît și organizative*. Specializarea, trecînd o anumită funcțiune în sarcina unui singur membru, îl va îndemna pe acesta, din cauza răspunderii ce o are, să apeleze la toți cei ce îl pot lămuri și să caute ca pe terenul său să lucreze cît mai bine. Astfel, pe terenul cultural, tov. din comitet cu această însărcinare va căuta să meargă și să ceară sfaturi și la tovarășii vîrstnici intelectuali, fie pen-

* — organizatorice.

tru ajutorul lor direct — ținere de conferințe — sau indirect — prin îndrumările de care au [are] nevoie.

§ 7. Planurile lunare au ca scop o mlădiere în activitatea cercului și o mai mare puțință de a utiliza conferințele zilnice. Aceste planuri, la sfârșitul lunii ar fi bine să fie înaintate comitetului central, și pentru ca ei să poată să cunoască situația exactă locală.

§ 8. Activitatea în grupuri (*grupuri de activități*) fără ca să distrugă inițiativa individuală, credem că e un mijloc bun și spornic de lucru. În grupuri credem că se va lucra cu mai multă însuflețire ca individual.

§ 9. S-a văzut de multe ori că la conferințele și discuțiile publice tinerii iau foarte puțin parte din cauza timidității lor. Or, pentru ca tinerii să fie lămurii — și nu pot fi decât atunci când ei înșiși iau parte la discuții — se recomandă ca discuții și lecturi educative să aibă loc în grupuri mai restrânse (5—7 cel mult); aici și o discuție mai largă e posibilă, și timiditatea tînărului dispăre.

§ 10. În ce privește conducerea generală, credem că nu necesită aici o lămurire.

14

COMUNICAT NR. 1*

Conform hotărîrilor luate de către Conferința generală a tineretului socialist din 19—20 martie a. c. pentru reorganizarea întregii mișcări din țară, comitetul central provizoriu anunță toate vechile cercuri ale tineretului, care de după greva generală și pînă azi și-au încetat activitatea, de a începe fără întîrziere munca și agitația pentru reorganizare. Să se trimită de urgență la centru rapoarte care să arate motivele inactivării[i] lor pînă acum și posibilitățile existente de reîncepere a activării.

COMITETUL CENTRAL PROVIZORIU A HOTĂRÎT CA PRIMELE DOUĂ SĂPTĂMÎNI CE VIN, 2—15 MARTIE **, SĂ FIE SĂPTĂMÎNILE REORGANIZĂRII.

În acest interval să se facă adunări în toate orașele din țară pentru a se pune, acolo unde nu există încă, bazele noilor cadre a[le] mișcării noastre. Acolo unde cercuri ale tineretului există, „*săptămînile organizării*” să fie întrebuițate pentru propagandă și înscrieri de noi membri în cercuri, să fie întrebuițate pentru întărirea cercului.

Toate comitetele de inițiativă sînt rugate de a intra în corespondență, imediat după constituirea lor, cu centrul.

Se atrage atenția atît cercurilor existente, cît și acelor pe cale de a se forma că ele trebuie să se pună, în tot ceea ce privește organizarea lor, sub direcțiunea și pe bazele regulamentului elaborat de Conferință

* „Tineretul socialist”, anul X, nr. 36, 1 aprilie 1922.

** În textul original s-a strecurat o greșeală de tipar; este vorba de luna aprilie. În editorialul publicat în același număr al ziarului se scrie: 2—15 aprilie.

și pe care îl publicăm în numărul de față. În adunările generale a[le] cercurilor ce trebuiesc să se țină tot în acest interval de două săptămîni vor proceda organizațiile cercurilor de acord cu punctele regulamentului.

C. C. P. *

15**

Greva generală din 1920-Octombrie — și arestarea Congresului comunist din Maiu 1921 — cînd a fost arestat și întreg comitetul central al Mișcării tineretului din România (vechiul regat) — sînt cele două evenimente care nu numai că au oprit mișcarea noastră în loc, dar pentru un moment a [au] distrus-o ***. Teroarea dezlănțuită de către guvernele burgheze din România în acest timp a contribuit și mai mult la complectarea distrugerii începută după greva generală. Orce activitate, în special după arestarea congresului, era imposibilă. Și inexistența unor directive unitare — resimțindu-se în acele momente lipsa unei mișcări ilegale, care să fi putut continua mai departe activitatea —, și teroare[a] care în acel timp a atins punctul culminant au contribuit în largă măsură la dezorganizarea complectă a mișcării. Această situație a durat pînă în luna August. Pe la jumătatea lunii Iulie 1921, în legătură cu C.C. din închisoare, s-a numit un comitet central provizoriu, care să încerce refacerea mișcării și reînceperea unei activități, orcît de restrînsă. Comitetul central provizoriu se găsea însă de la început într-o situație foarte grea: fără nici un ajutor material, fără local, întrucît Comisia generală a sindicatelor, pe atunci provizorie, a refuzat de la început orce ajutor acestui comitet, fără nici o legătură externă care să permită darea de directive și de ajutor, fără nici un indiciu pentru organizația internă, întrucît comunicația cu C.C. din închisoare se făcea cu foarte mare greutate și nu totdeauna, s-a găsit timp de o lună și ceva complet suspendat[ă] în aer. Singura activitate a comitetului central provizoriu era în acel timp formarea a cîtorva grupuri intime de educație. Situația însă nu mai putea dura. Pe la mijlocul lui August 1921 c.c.p. hotărăște de a se face tot posibilul ca să se scoată gazeta mișcării noastre: «Tineretul Socialist» și apoi prin gazetă să înceapă opera de organizare. Printr-o donație de 5.000 lei, gazeta poate apărea o dată pe săptămînă. S-au lansat liste de subscripție care au permis gazetei să trăiască cîtva timp.

Se începe imediat campania contra teroarei, cu tot regimul cenzurei care ființa cu cea mai mare asprime, pentru ajutorarea înfomețailor ruși și pentru reorganizarea mișcării. Atitudinea pe care c.c.p. a găsit de cuviință s-o dea mișcării T[ineretului] S[ocialist] a fost aceea

* Comitetul central provizoriu.

** Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, I.C., dosarul nr. 14, filele 247—264. Raport prezentat Internaționalei Comuniste a Tineretului după Conferința generală a tineretului din 19—20 martie 1922.

*** Este vorba de represiunea dezlănțuită de regimul burghezo-moșieresc după aceste două evenimente din mișcarea muncitorească din țara noastră.

de autonomie față de partidul vechiu socialist — transformat prin votarea afilierii în partid comunist —, la care era subordonat. Această atitudine i-a fost impusă de motive tactice. Guvernul averescan, care deslănțuise teroarea la greva generală și arestate [arestase] Congresul comunist, era gata să lovească orice încercare comunistă. Dacă T.S. se declara comunist, a doua zi era ziarul suspendat și c.c.p. arestat, deci încercarea de organizare și propagandă de la început distrusă. Credem deci că bine am hotărât această autonomie a mișcării, întrucât faptele ulterioare ni-au dat dreptate. În acest timp, situația în care trebuia c.c.p. să lucreze era din cele mai grele, gazeta se susținea numai cu număr din subscripții, nu avea local de redacție, nu avea elemente pregătite și pe lângă teroarea guvernamentală a trebuit să ducă de la început chiar o luptă cu organizațiile sindicale — Comisiunea generală provizorie, care, încăpută pe mina centristilor, boicota în mod sistematic atât ziarul, cât și orice activitate a c.c.p. S-a mers așa departe cu boicotarea, întrucât ziarul nostru nu era lăsat să se vîndă la librăria socialistă — librărie [care] era a „Casei poporului” [și care] încăpuse și ea pe mina centristilor. Despre local nici nu putea fi vorba, așa încît la începutul unei organizări nici nu se putea gîndi. Singura activitate a c.c.p. trebuia redusă numai la gazetă. Cu toate acestea s-a căutat începerea unei legături cu provincia, acolo unde odinioară organizațiile fuseseră mai puternice: Galați, Constanța, Ploiești și P. Neamț. În nici unul din aceste centre în care nu mai exista mișcare, cel mult dacă se găseau grupuri intime care mai p[r]acti[c]au ceva din tradiția organizației. Lipsa de mijloace materiale pune în imposibilitate C.C.P. să înceapă să organizeze provincia. Se ținea legătură prin corespondență. Gazeta începuse însă să fie din ce în ce mai mult citită. După No. 6 la sfîrșitul lui Septembrie intervine un nou eveniment. În Buc[urești] se formează un comitet ilegal al partidului comunist, „Socialismul”, gazeta partidului, din cauza teroarei și a cenzurei nu putea să apară. Acest comitet a făcut atunci apel la gazeta T.S. * ca ea să fie pusă la dispoziția comitetului ilegal comunist, lucru pe care c.c.p. l-a și făcut. De la No. 7 gazeta trece de fapt sub autoritatea comitet[ului] ilegal comunist. Imediat se începe o nouă campanie — pe lângă celelalte — pentru organizarea în sindicate, pe baza legii Trancu-Iași, în același timp gazeta era ajutată de către acest comitet financiarmente. Prin faptul că gazeta apărea ca organul unei mișcări autonome, putea foarte bine să-și îndeplinească rolul ei fără a putea fi suprimată. Autoritatea gazetei creștea și muncitorimea conștientă își dădea seama că T.S. era o gazetă comunistă, cu tot titlul pe care îl purta.

La congresul sindical din Oct[ombrie] 1921 se trimit doi membri ai c.c.p. ca reprezentanți ai organizației. În vederea acestui Congres, T[ineretul] S[ocialist] a început o campanie atât contra Comisiunii generale cât și contra autonomiei sindicale pe care această comisie generală, formată numai din centristi, o susțineau. La congresul sindical comisia generală provizorie influențează votul delegaților, în mare parte — cei din vechiul regat, ales ** — direct aleși de către C[omisia] g[enerală] întrucît sindicatele deabia începute nu putuseră să trimită

* „Tineretul socialist”.

** Cuvîntul *ales* este în plus.

delegații adevărați ai muncitorimei — invalidează mandatul celor doi delegați ai T.S. cu o majoritate deabia de 6 voturi; votarea a dat naștere unei scene ce era aproape să zădărnicească congresul, care prevedea între alte puncte și *unificarea mișcării sindicale* din regat și celelalte provincii. Zădărnicierea congresului ar fi făcut imposibilă această unificare, care singură numai ar fi putut da o forță organizațiilor sindicale — organizații menite să grupeze din nou muncitorimea împrăștiată — și de aceea delegații c.c.p. n-au mai căutat să influențeze votul, fiind chiar pe punctul, dacă acceptarea lor în congres ar fi distrus congresul, să renunțe singuri la mandatele lor. Delegații T.S. primiseră din partea Comitetului ilegal comunist anumite însărcinări și puncte de susținut, lucru pe care l-a[u] făcut cu toată excluderea lor de la ședințe. Autonomia mișcării nu a putut fi însă împiedicată de a fi votată.

După congresul sindical din Oct[ombrie] 1921 gazeta continuă agitația pentru intrarea muncitorilor în sindicate și reușește în bună parte de a aduce o întărire și o creștere a sindicatelor. Imediat însă ce sindicatele se formează în București, ele fac presiuni de a acorda T.S. adăpost în sala sindicatelor. După multă împotrivire și după o susținută campanie a gazetei i se dă T.S. posibilitatea de a face o întrunire în sala sindicatelor la începutul lunii Decembrie. Se constituiește cu această ocazie cercul Tineretului Socialist din București, continuator al vechiului cerc dinainte de greva generală. Opera de organizare începuse și intenția c.c.p. era de a o întinde în limitele posibilului și în provincie, cu toată influența de mijloace de care dispunea.

Între timp are loc un eveniment care întrerupe în mod natural — dacă nu complet, dar în bună parte munca c.c.p. pe tărîmul organizator. „Socialismul”, organul partidului comunist, apare săptămînal. Toți cei care lucrau la T.S. * din cauza completei lipse de elemente trec la „Socialismul”. Împărțirea forțelor nu putea fi decît dăunătoare Tineretului. În momentul în care însă „Socialismul” apare zilnic și campania electorală începe, mișcarea tineretului din cauză că toate elementele de conducere care puteau lucra au fost întrebuințate în mod exclusiv la partidul comunist pentru campania electorală și pentru ziar, a fost aproape complet părăsită. De la începutul activității c.c.p., una din cele mai mari piedici și din cele mai mari neajunsuri cu care avea de luptat a fost lipsa de elemente capabile și de încredere.

Acelaș mare neajuns îl avea și partidul comunist, întrucît cele mai capabile elemente erau sau condamnate sau implicate în procesul celor 300 ** și arestate. Nu se poate imputa c.c.p. că și-a dat elementele partidului comunist și a neglijat organizarea tineretului, întrucît situația în care se găsea partidul comunist în acele momente — **campania electorală, gazeta zilnică pentru susținerea procesului care începuse deja** nu sufereau nici o amîinare. Între timp întreruperea campaniei de organizare a tineretului și abandonarea partidului care trebuia să profite cît mai mult de puțină libertate pe care timpul alegerilor o dădea și care deci din această situație trebuia să tragă maximul de folos, c.c.p. a găsit cu cale ca să-și împartă forțele cu partidul comunist care avea o **extraordinară** nevoie de oameni, chiar cu riscul de a neglija

* „Tineretul socialist”.

** „Procesul din Dealul Spirii”.

mișcarea tineretului. Cu toate acestea să nu se creadă că Tineretul a fost complet abandonat. În București, unde timp de două luni, după prima ședință din sala sindicatelor, cercul nu a putut nici progresa nici să se organizeze mai bine din cauza mizeriilor și sabotajului pe care C[omisial] g[enerală] îl făcea tineretului.

Două luni a continuat lupta aceasta cu C[omisial] g[enerală] în care toate ședințele, tot din cauza C[omisiei] g[enerale] neregulat ținute prin faptul că nu ne dădea localul, erau sabotate de către această comisiune prin discuțiuni sterile. Numai după ce am forțat C[omisial] g[enerală] ca să ne dea liniștea necesară organizării, prin propaganda dusă în sindicate și prin Tineretul din Ardeal a început cercul activitatea sa, putem prin conferințe săptămânale — conferințe cu caracter educativ — și apoi prin încercări de a forma din ucenici și muncitori tineri adunări de delegați pe fabrici care să ducă propagandă de organizare. Cercul [din] Buc[urești] a continuat să crească așa cum se va vedea mai departe la descrierea situației prezente. Nici provincia nu a fost cu totul părăsită. S-au format cercuri de ale T.S. în Galați, Iași, Constanța, Turnu Severin, Caracal, Ploiești, Alexandria, un comitet regional la Iași care să se îngrijească de organizarea Moldovei. Formarea acestor cercuri și legătura pe care c.c.p. a căutat s-o aibă cu ele nu se poate spune că a fost o activitate suficientă, dar în împrejurările existente a fost maximul ce s-a putut face.

După trecerea perioadei electorale, c.c.p. primul lucru la care s-a gândit a fost de a convoca o conferință generală a tineretului din toate provinciile, conferință care să pregătească congresul general al tineretului. Conferința a avut loc la 19—20 Martie 1922 (vezi no. alăturat din Tineret *)...

Conferința din martie 1922 **

La această conferință C.C.P. două puncte principale a susținut : a) *autonomia mișcării tineretului*, b) *unificarea*. Iată argumentele care a [au] făcut C.C.P. să ceară și să susție autonomia : a) Mai întâi, situația existentă în care tineretul începuse să lucreze nu permitea T[ineretului]

* Este vorba de nr. 35 din 25 martie 1922 al ziarului „Tineretul socialist”.

** Într-un alt raport cu privire la Mișcarea tineretului socialist din România trimis Internaționalei Comuniste a Tineretului se scrie : „Conferința din martie (care a avut loc la București între 19—20 martie 1922) reprezintă, un punct de cotitură în istoria mișcării tineretului din întreaga Românie, întrucât înainte de toate este prima conferință a tineretului la care au fost de față reprezentanții din absolut toate provinciile României, deci se poate spune că înseamnă începutul unificării definitive a mișcării de tineret din România până atunci scindată în organizații independente. Apoi mai este importantă prin faptul că pentru prima dată de la loviturile din octombrie 1920 și mai 1921 reprezentanți ai unei părți a clasei muncitoare din întreaga Românie au avut curajul să se întrunească pentru a se consiliați cu privire la cele viitoare.

În general, rezultatele conferinței erau mulțumitoare. Prin cuvântul lor, tovarășii din diferitele regiuni au cerut înțelegerea în raporturile reciproce ș.a.m.d. Conferința a hotărât convocarea apropiată a congresului de unificare, a acceptat statute noi, care după confirmarea lor de către congres trebuia să fie general valabile și care conform circularei nr. 10 a Comitetului Executiv al Internaționalei Tineretului Comunist au fost elaborate ținându-se seamă de situația specifică din țară...” (Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, inv. 8, dosarul nr. 14, fila 286 ; documentul este în limba germană.)

să apară ca o mișcare a tineretului comunist. Această situație politică a continuat și după alegeri, chiar după ce s-a văzut că partidul comunist a putut ieși la suprafață. Chiar însă și după acest eveniment o schimbare a T[ineretului] din T[ineret] S[ocialist] în tineret comunist* nu era oportună. Putea ca existența legală a partidului comunist să nu fie decât vremelnică — pe timpul alegerilor — așa de fapt cum s-a și întâmplat, întrucât imediat ce alegerile au trecut, partidului comunist i s-au interzis atât întrunirile publice cât și adunările generale și T[ineretul] dacă și el ar fi fost comunist și el ar fi fost atras în această imposibilitate de activitate legală. Apoi al doilea argument, T[ineretul] S[ocialist] trebuia să-și mențină situația legală cu orice chip spre a putea servi de supapă de siguranță partidului com[un]ist, dacă acesta s-ar găsi părăsit într-un moment dificil. **Pentru a putea să ne menținem pe terenul legalității și în această situație de a putea servi partidul comunist** așa după cum la început ziarul T.S. ** fusese pus la dispoziția Comitetului ilegal al partidului comunist — **pentru a nu cădea împreună cu partidul în caz de începere a teroarei, ci de a fi supapa lui de siguranță, c.c.p. a hotărât ca să susție autonomia mișcării și să respingă afilierea la Comisia generală, așa cum ne ceruse ea, în același timp neafiliindu-se la nici un partid politic.** Dacă însă în mod legal noi apărem ca mișcare autonomă, muncitorimea conștientă prin campaniile duse de c.c.p., prin atitudinea din diferitele ocazii, s-a convins că adoptarea atât a autonomiei cât și a numelui de Tineret Socialist nu e decât o tactică. Prin urmare confuzionismul, deși posibil, credem însă că nu se produce. Mai mult, mișcarea T[ineretului] S[ocialist] deși legal autonomă, cu [ca] organizație separată, ilegal ține de partidul comunist, lucrând în concordanță și sub directivele partidului comunist.

Conferința din martie a hotărât ținerea Congresului general al T[ineretului] S[ocialist] în toamnă, când dacă situația politică generală va permite se va face unificarea întregii mișcări a tineretului din România ***.

16

AL 3-LEA CONGRES AL INTERNAȚIONALEI TINERETULUI COMUNIST****

După ce congresul al 4-lea al Internaționalei Comuniste și-a terminat lucrările — adoptând și o rezoluție specială pentru problemele tineretului comunist, pe care am reprodus-o în numerile trecute ale „Socialismului” — a avut loc, la Moscova, al 3-lea Congres al Internaționalei Tineretului Comunist.

* În sens de schimbare a denumirii organizației de tineret.

** „Tineretul socialist”.

*** Mai departe se prezintă multe date cu privire la organizarea tineretului în diferite centre ale țării.

**** „Socialismul”, anul XVII, nr. 18, 4 martie 1923.

Erau prezenți reprezentanți — tineri și tinere — a 45 de organizații ale tineretului din toate cele cinci continente ale lumii.

Ofensiva economică a capitalului continuă cu o furie nemicșorată : ba asaltul general împotriva zilei de 8 ore devine tot mai crâcn. Tot mai nerușinate devin loviturile patronilor și ale statului împotriva tineretului muncitor. Reacțiunea înaintază : în Italia fascismul a ajuns la putere, în Anglia are loc o deplasare spre dreapta, prin venirea guvernului conservator al lui Conar Lew. În același timp peste tot se adună semnele unor noi și uriașe războaie imperialiste, cari amenință în primul loc tineretul muncitor — carnea de tun a burgheziei.

Sarcinile congresului al 3-lea * erau deci mari. El trebuia să examineze rezultatele aplicării hotărîrilor luate de congresul al 2-lea și să determine tactica pentru viitor pînă la al 4-lea congres al I.T.C.

„În mase ! Spre organizații de masă !”

Congresul al 2-lea a hotărît prefacerea organizațiilor tineretului comunist în organizațiuni de masă, pentru cucerirea și educarea maseilor de tineri muncitori. Hotărîrea aceasta s-a dovedit în cursul celor 15 luni — scurse de la al 2-lea congres — ca pe deplin justă. Dar — și aceasta a stabilit-o congresul al 3-lea — o organizație de masă nu a devenit încă organizația tineretului în nici o țară, afară de Rusia.

De aceea congresul al 3-lea a căutat și găsit formele și modalitatea pentru a realiza directivele juste ale congresului al 2-lea. De aceea congresul al 3-lea a fost un **congres al muncii practice**.

Transformarea organizației tineretului comunist în organizație de masă **nu înseamnă numai întinderea sa numerică, ci înrădăcinarea sa în masele tineretului muncitor, permanenta conducere și influență a acestuia**. De la organizațiile **teritoriale**, tineretul comunist trebuie să treacă la crearea de organizații pe baza **celulelor** de întreprindere. Celula reprezintă întrunirea membrilor organizației nu după punctul unde dinșii locuiesc, **ci după locul unde lucrează** (fabrică, uzină, școală, moșie, birou etc.).

Acestea sînt măsurile de ordin organizatoric pe care Uniunile Tineretului Comunist trebuie să le execute, pentruca organizațiile tineretului să devină cu adevărat — și nu numai numericeste — organizațiuni de masă ale tineretului muncitor. **Partea principală a vieții organizației noastre să se desfășoare în mase — în ateliere și întreprinderi, în școli și birouri**. Munca practică pentru a trece la acest fel de organizare este grea, dar ea trebuie executată cu perseverență și după un plan bine și simplu elaborat.

Lupta împotriva reacțiunii trebuie dusă cu toată hotărîrea. Dar pentru a mobiliza masele tineretului și a le face capabile de luptă, congresul al 3-lea a hotărît ducerea de către organizații a unei **propagande și acțiuni pe tărîmul economic**. În acest scop congresul a elaborat o listă cu revendicările economice cele mai urgente **, pentru cari luptă toate organizațiile Tineretului Comunist și toate Partidele Comuniste.

* În textul original din eroare este trecut : al 13-lea.

** Este vorba de indicații care să fie aplicate de la caz la caz, în funcție de condițiile concrete.

Întărirea muncii antimilitariste a O.T.C. (org. tineret. com.) * și conlucrarea strânsă cu P[artidul] C[omunist] a fost din nou subliniată și de congresul al 3-lea.

Dar lupta cea mai îndrăzmită, și care le cuprinde pe toate celelalte, este și rămâne încă lupta de apărare. Congresul al 3-lea a spus limpede și lămurit :

Nu vrem să tolerăm ca reacțiunea să găsească tineretul muncitor răbdător și resemnat ca un miel ! Nu vrem să tolerăm ca cei mai buni dintre noi să fie uciși și organizațiile noastre sfărâmate ! Vrem să ne înarmăm pentru luptă, vrem să adunăm masele largi de tineri muncitori pentru această luptă ! Vrem să ne apărăm ! Și pentru aceasta vrem un front unic de luptă !

Congresul s-a adresat de aceea din nou celor două Internaționale ale tineretului social-democrat cu îndemnul de a deschide în comun lupta comună împotriva exploatării, împotriva războiului imperialist, care amenință tineretul muncitor, și împotriva reacțiunii.

Congresul a mai săvârșit o muncă importantă acceptînd ** punctul unui nou program al Int[ernaționalei] Tin[eretului] Com[unist]. Cu aceasta au fost transpuse într-o formă limpede principiile, metodele de luptă, revendicările și țelurile Int[ernaționalei] Tin[eretului] Com[unist], cari vor forma, legate loialtă, o bază de bronz pentru lupta organizațiilor tineretului comunist din toată lumea.

Dar pe lângă toate acestea, congresul a cercetat și chestiunea organizațiilor de sport și gimnastică, a mișcării **grupelor de copii** și a muncii printre **tineretul muncitoresc din țările coloniale și semicoloniale** și a luat în toate importante **hotărîri practice**.

Astfel, al 3-lea congres a pus Internaționalei Tineretului Comunist și întregului tineret muncitoresc importante și serioase sarcini.

Reacțiunea pregătește organizațiilor tineretului comunist ceasuri grele. Dar noi vom rezista și vom ieși victorioși dintr-însele, vom deveni mai puternici și vom crește și pași mai departe pe drumul cuceririi și educării maselor tineretului muncitor. Noi vom face aceasta împotriva tuturor dușmanilor și împotriva tuturor piedicilor.

Să ne adunăm toate forțele și neobosiți și bucuroși să muncim și să luptăm mai departe !

*
* *

17

1 Mai și tineretul muncitor din România***

Ziua de înfrățire și de luptă a noroadelor muncitorești de pretutindeni, ziua în care proletariatul internațional își măsoară forțele pentru lupta grea împotriva capitalismului și a imperialismului internațional găsește muncitorimea din România într-o situație destul de critică.

* Paranteza se află în textul original ; este vorba de organizațiile tineretului comunist.

** În sens de : adoptînd.

*** „Socialismul”, anul XVIII, nr. 34, 1 mai 1923.

Patronatul a luat ofensiva și lovește fără cruțare. Salarii neîndesulătoare, are [ore] multe de lucru, munca cu acord, nerespectarea contractelor încheiate între lucrători și patroni, militarizarea fabricilor acolo unde muncitorii cutează să-și revendice drepturile, dare afară din lucru, samavolnicii etc.

Stăpînirea, profitînd de slăbiciunea muncitorimii *, lovește și ea pe toate căile. Impozite grele pe salarii, legi de înrobire a muncii, o lege a chiriilor care aruncă mii de chiriași pe drumuri, biruri ce apasă numai pe spinarea celor de jos, un buget menit să pregătească un nou măcel, stare de asediu, prigoană împotriva organizațiilor muncitorești și o Constituție neagră.

Organizațiile muncitorești sînt încă prea slabe, pentru ca să poată ține piept ofensivei patronale și a burgheziei românești. Ele abia se înfiripează, se întăresc, pentru ca apoi să pornească lupta împotriva ofensivei clasei stăpînitoare.

Care este situația tineretului muncitor din România ? Mai rea încă decît aceea a muncitorimii vîrstnice. Tineretul muncitor este supus unei exploatare fără margini din partea patronilor. În fabricile și atelierele unde muncesc ucenici și tineri muncitori e un spectacol, pe care numai patronatul în pofa lui de cîștig poate să-l ofere. Tinerii muncitori muncesc cîte 14—16 ore pe zi, sînt puși la munci din cele mai grele, plătiți cu salarii de foame — de cele mai multe ori neplătiți — fiind interni **, înjurați și bătuti de patron și — ce e mai dureros — chiar de muncitori inconștienți, nebucurîndu-se de repaosul duminical. Cei interni duc o viață de chin, căci patronii, în loc de mîncare, le dau lături ; în loc de haine, zdrențe ; în loc de așternut, rogojini rupte și podele goale.

Cînd te uiți la ucenicii și la tinerii muncitori[i] îi vezi slabi, gălbejiți, ofiliți de atîta muncă istovitoare.

Organizația de luptă pentru interesele tinerilor muncitori, organizația „Tineretul Socialist”, care făcîndu-se ecoul suferințelor tineretului muncitor a făcut toate eforturile, luptînd pentru îmbunătățirea situației acestora, este astăzi lovită fără cruțare de către guvern, reprezentantul credincios al patronilor.

Orice posibilitate de activare îi este stingherită de către poliție. Atît în Vechiul Regat, cît mai ales în Ardeal, organizațiile „Tineretului Socialist” sînt prigonite cu intenția de a fi distruse. Conducătorii și membrii organizațiilor tineretului sînt arestați, bătuti și dați în judecata curții marțiale, atît de darnice în ani de ocnă, mai ales cînd e vorba de „crimă contra siguranței Statului”. La București, prigoana poliției a ajuns așa departe, încît excursiile, unde tinerii merg să citească și să se joace, sînt oprite cu plutoane de jandarmi. Siguranța pregătește o nouă înscenare cu intenția să mai răpească cîțiva membri ai „Tineretului Socialist” și să-i înfunde în temniță.

* Scindarea politică și sindicală a mișcării muncitorești de către elementele social-democrate de dreapta a slăbit forța de luptă a clasei muncitoare.

** Se referă la cei care locuiau la patroni sau în puținele cămine de ucenici existente atunci, unde trăiau în condiții deosebit de grele.

Intențiile stăpînirii sînt lesne de ghicit : **ea vrea să distrugă organizația de clasă, de luptă a tineretului muncitor.** Și vrea s-o distrugă, pentru că așa îi dictează interesele ei de clasă exploatare. Ea se și bucură că a reușit să înfrîngă organizația „Tineretului Socialist”. Bucuria îi va fi însă de scurtă durată. Nu așa ușor se distruge o organizație de clasă, ca aceea a tineretului muncitor ; ea poate fi cel mult lovită, distrusă, însă, niciodată. Stăpînirea nu va reuși nici odată să distrugă organizația tineretului muncitor, pentru că această organizație își are înfiptă adînc rădăcina în suferințele tineretului muncitor, exploatat. Atîta timp cît va exista exploatarea tineretului muncitor, atîta timp cît tineretul va fi robit în fabrici și ateliere, atîta timp cît va exista regimul capitalist, burghezia nu va putea distruge organizația tineretului socialist, chiar dacă în opera ei de distrugere s-ar bucura de sprijinul social-democraților.

Loviturile stăpînirii împotriva noastră nu sînt decît vremelnice. Ele vor înceta odată cu trezirea muncitorimii și a tineretului muncitor, odată cu organizarea puternică în organizații de clasă muncitorești.

Anul acesta, de 1 Mai, alături de muncitorimea vîrstnică din țara noastră, tineretul muncitor va lupta : **pentru recucerirea celor 8 ore de lucru ; ridicarea salariilor la nivel cu costul pieții ; desființarea impozitului pe salariu ; împotriva codului muncii și a tuturor legilor de restricție ; pentru amnistia generală ; împotriva bătăii în fabrici și ateliere a tinerilor muncitori ; împotriva exploatării copiilor ; împotriva muncii de noapte a copiilor și a tinerilor muncitori ; împotriva militarismului războinic ; pentru crearea de școli profesionale [a]le ucenicilor ; pentru frontul unic muncitoresc ; pentru pace cu Rusia Sovietică ; împotriva reacțiunii și împotriva huliganismului antisemit.**

În marea zi de luptă a proletariatului internațional, glasul tineretului muncitor din România va răsună — slab, dar va răsună — alături de muncitorimea întreagă.

Și în nădejdea că în curînd valul reacțiunii va fi zdrobit de puterea muncitorimii organizate tineretul muncitor din România se pregătește pentru lupta grea ce-l așteaptă și pentru tributul de jertfe pe care această luptă împotriva dușmanului de clasă îi va mai cere.

*
* *

ROLUL NOSTRU ÎN LUPTA CONTRA FASCISMULUI*

Regimul capitalist merge spre prăbușire, mînat de haosul în care el însuși s-a aruncat de la războiul încoace și de masele muncitorești organizate care luptă pentru cucerirea pîterii politice și economice...

* „Tineretul socialist”, anul XI, nr. 49, 15 iulie 1923.

În toate țările capitalismul se zvîrcolește într-un mare haos, iar sărăcia și lipsa de lucru iau proporții îngrozitoare. Muncitorimea zace într-o mizerie de nedescris, ceea ce o împinge la organizare, la luptă pentru îmbunătățirea situației ei, pentru doborîrea regimului capitalist, de dispariția căruia depinde curmarea tuturor relelor care apasă asupra clasei muncitoare.

Capitalismul internațional vede acest lucru și cu groază se uită la puterea muncitorimii internaționale care se pregătește să-l distrugă. Și această groază a capitalismului e cu atît mai mare cu cît vede ce au făcut țaranii și muncitorii ruși.

Pentru a-și mai păstra domnia de exploatator al masselor muncitorești, capitalismul întrebuițează toate mijloacele. Cel mai puternic scut al capitalismului care să-l apere de loviturile muncitorimii și să-i prelungească agonia este *armata*. Aceasta o știm de mult. Armata burgheză este instrumentul capitaliștilor din fiecare țară cu care lovesc cu toată furia în clasa muncitoare.

Se pare însă că capitalismul a început să se teme [teamă] ca nu [cumva] * fiii țăranilor și muncitorilor aruncați în cazărmi — soldații — să se trezească și să vadă rolul de ucigași pe care ei îl au împotriva clasei din care fac parte și să facă ceea ce au făcut soldații ruși în 1917, adică să-și îndrepte armele împotriva adevăratului dușman al tuturor popoarelor, care este capitalismul internațional. De aceea trebuie să ne asigurăm un alt apărător — ziceau capitaliștii **.

Și noul apărător a fost găsit : *fascismul*.

Vedem astfel că în toate țările capitaliste au început să se formeze bandele fasciste, sprijinite cu bani de către guvernanti și cari bande stau sub directa supraveghere a acestora, executînd întocmai ordinele lor împotriva clasei muncitoare. Este de ajuns să vedem ce au făcut fasciștii din Italia, pentru ca să ne dăm seama asupra adevăratului rol pe care-l are fascismul.

Fascismul este noua armă de luptă a capitalismului internațional contra clasei muncitoare din întreaga lume.

Și la noi fascismul a luat ființă. A început prin agitații studențești, a continuat cu ațîțări împotriva evreilor și — în sfîrșit — s-a demascat, scoțînd un ziar oficial fascist, manifeste și alte publicații. Programul fasciștilor este *lupta contra muncitorimii organizate*. Ei vor să distrugă puternica armă de luptă a muncitorilor, organizațiile muncitorești, și vor să introducă corporațiile, unde muncitorii să fie dați peșcheș în ghiarele patronilor.

Acesta este scopul stăpînirii de la noi prin crearea fascismului. Să lupte contra organizațiilor muncitorești, să le distrugă, pentru că numai prin aceste organizații muncitorimea poate lupta cu succes împotriva exploatării patronale și pentru că numai prin aceste organi-

* În text este, din eroare, cuvîntul : cunoaște.

** Instaurarea fascismului nu înseamnă renunțarea de către clasele dominante la armată ca instrument de represiune.

zații muncitorimea de la noi împreună cu muncitorimea internațională va împiedica războiul ce se pune la cale contra Rusiei Sovietice.

Iar lupta fasciștilor contra clasei muncitoare înseamnă crime asasinat, incendierea și devastarea localurilor muncitorești etc.

Loviturile pe care clasa stăpînitoare de la noi, prin fasciștii ei, le pregătește contra muncitorimii de la noi, trebuie să ne dea de gîndit. Clasa muncitoare de la noi trebuie să înceapă lupta împotriva fascismului.

Și mare este rolul nostru, al tineretului muncitor, în această luptă contra fascismului. Nouă ne incumbă datoria de a lupta cu îndîrjire împotriva fascismului, noi trebuie să fim în primele rînduri ale acestei lupte. Noi, tineretul muncitor, exploatat în fabrici și ateliere, nu putem tolera distrugerea organizațiilor muncitorești — puternica noastră armă de luptă contra stăpînitorilor: noi, tineretul muncitor, nu putem, nu trebuie să îngăduim dezlănțuirea unui nou război contra Rusiei proletare, și deci trebuie să-l împiedicăm prin puterea organizațiilor muncitorești; noi tineretul trebuie să ducem o luptă susținută contra fascismului, să nu încetăm o clipă de a îndemna muncitorimea la organizare, la întărirea sindicatelor și organizațiilor muncitorești, prin puterea cărora clasa muncitoare să ducă această luptă grea.

Să luăm drept pildă lupta pe care o duce tineretul comunist din celelalte țări împotriva militarismului și a fascismului și să pornim și noi la luptă, dacă vrem să merităm, într-adevăr, denumirea de *avangarda clasei muncitoare*! *

19

SĂ SPRIJINIM TINERETUL**

Consiliul general a lucrat împotriva organizării tineretului proletar.

Ce cere Uniunea Tineretului Socialist.

Ce trebuie să facă muncitorimea vîrstnică

Organizațiile tineretului proletar au o foarte mare însemnătate în lupta pentru cucerirea revendicărilor imediate cit și în lupta împotriva domniei capitaliste și pentru victoria proletariatului.

În toate țările, muncitorimea vîrstnică în frunte cu partidele comuniste au dat tot sprijinul pentru înjghebarea și întărirea acestor organizații.

* În această formulare este exprimată manifestarea avangardismului, care s-a manifestat mult timp în organizația tineretului. Rolul de avangardă a clasei muncitoare îl îndeplinește partidul ei marxist-leninist.

** „Socialismul”, anul XVIII, nr. 63, 9 august 1923. Organul Partidului Comunist publică acest articol prin care prezintă câteva rezoluții ale Uniunii de tineret, demascînd politica împotriva organizării tineretului dusă de elementele reformiste, oportuniste din Consiliul general al sindicatelor.

Tineretul proletar din România s-a reorganizat în urma loviturilor burgheziei din 1920 și 1921* și mulțumită atitudinii lui, curat muncitorești, a câștigat încrederea și sprijinul muncitorimei din România, dar și cum e firesc, ura burgheziei și a codițelor sale, social[-]democrației.

În România sînt două uniuni de tineret: *Uniunea Tineretului Socialist din România* cu centrala în București și *Uniunea Tineretului muncitor din Ardeal și Banat* cu centrala la Timișoara. Această din urmă Uniune este afiliată Consiliului General**.

Furia burgheză a lovit aceste uniuni, terorizînd la fiecare pas pe cea dintîi și interzicînd pe cea de-a doua.

Social[-]democrații și alături de ei Consiliul general au ajutat mult acțiunea burgheziei. Din cauză că aceste Uniuni nu au vrut să facă jocul reformiștilor, aceștia au căutat să le distrugă și să formeze organizații social[-]democrate de tineri.

Iată ce spune în această privință manifestul comitetului central al U.T.S. apărut în numărul trecut al *Tineretului Socialist*:

TOVARĂȘI,

Congresul din Brașov și apoi cel din Sibiu au hotărît ca Consiliul general să dea tot sprijinul organizării tineretului.

Dar Consiliul General nu numai că nu s-a supus acestei hotărîri, dar a lucrat împotriva ei. Consiliul general nu numai că nu a dat sprijin pentru organizarea tineretului, dar a sabotat-o, a șicanat-o, i-a pus toate piedicile posibile.

În vechiul regat, Consiliul general a oprit ședințele și adunările noastre din localul sindicatelor, isgonind pe tinerii ce veneau să se organizeze. Ne-a denunțat că facem politică comunistă făcînd astfel ca poliția să ne interzică întrunirile, ședințele în oricare sală.

În Ardeal, Consiliul general, deși Uniunea tineretului îi era afiliată, a dus o operă de sabotare care fără exagerare se poate numi criminală. Tineretul de acolo a fost lăsat pradă loviturilor burgheziei, fără ca consiliul general să ia vreo atitudine. A fost interzisă gazeta tineretului, Consiliul general n-a făcut nimic; au fost arestați și bătuți conducătorii tineretului, Consiliul general n-a scos o vorbă. Și acum cîteva luni, cînd Uniunea din Ardeal a tineretului proletar a fost desființată de poliție, iar conducătorii ei arestați, Consiliul general n-a scos o vorbă, el s-a bucurat chiar pentru că acțiunea poliției îi netezea terenul de activitate.

* În timpul grevei generale din octombrie 1920, apoi după crearea Partidului Comunist din România, la Congresul din mai 1921.

** După Conferința din 19—20 martie 1922, cînd s-a făcut un pas însemnat pe linia unificării organizațiilor de tineret constituite pe provincii, Comitetul Central al Uniunii de tineret care activa pe teritoriul Transilvaniei și-a subordonat activitatea Comitetului central provizoriu, care conducea activitatea de tineret pe întreaga țară. Totodată, Uniunea din Transilvania, care rezultase din activitatea tineretului ca parte integrantă a mișcării sindicale, era afiliată — pe linie sindicală — Consiliului general sindical.

TOVARĂȘI,

Nu sînt vorbe în vînt cele spuse mai sus. În tot timpul activității lui, Consiliul general nu numai că a sabotat organizarea și activitatea tineretului proletar, dar a lucrat pe sub ascuns pentru spargerea organizațiilor existente de tineri.

Ceea ce Consiliul general încearcă să facă acum cu sindicatele (sciziunea) a încercat să facă de mult cu tineretul.

În Bucovina, Gaidoș, membru în Consiliul general, a dat afară din sala sindicatelor pe tinerii muncitori organizați cerîndu-le să se afilieze partidului social[-]democrat.

În Transilvania, Müller și Bebrici au subminat Uniunea Tineretului de acolo, căutînd să formeze o altă organizație de tineri, iar în vechiul regat, Damian, însuși secretarul Consiliul[ui] general, a căutat să spargă mișcarea existentă a tineretului și să formeze o altă organizație de fapt social-democrată de tineri.

★

După ce manifestul vorbește despre solidaritatea proletară de care este încredințat că va da dovadă muncitorimea, subliniază că sprijinind organizațiile tineretului, muncitorimea vîrstnică nu-și va face datoria numai față de o parte a clasei proletare, dar chiar față de însăși clasa proletară și față de ea însăși, Manifestul spune :

Un tineret muncitor neorganizat este o primejdie pentru organizațiile sindicale. Patronii în lăcomia lor de cîștig angajează tineri mulți în fabrică scăzînd astfel salariile voastre. Tinerii neorganizați și fără cunoștință de luptă proletară devin astfel un factor însemnat în scăderea salariilor, ba devin și spărgători de greve. Exemple de acestea am avut destule chiar în România. Iată dar că este de datoria voastră de a lupta pentru organizarea tineretului proletar.

★

Ce anume sprijin cere *Uniunea Tineretului Socialist*?

Consiliul general nu a pus la ordinea zilei chestiunea tineretului după cum nu a pus nici o chestiune de viață pentru mișcarea muncitorească. Aceasta a făcut-o consiliul general pentru a putea lucra în umbră la alcătuirea organizațiilor reformiste de tineri.

Tineretul organizat nu are încredere în acest consiliu. El se adresează vouă, cerîndu-vă să hotărîți în adunările generale ale sindicatelor punerea în ordinea de zi a congresului sindical a chestiunii tineretului și sprijinirea actualei organizații de tineri.

Manifestul adaugă :

De hotărîrea voastră atîrnă lupta pe care tineretul muncitor este chemat să o ducă împotriva exploatării capitaliste și pentru desrobirea proletariatului. De hotărîrea voastră atîrnă organizarea tineretului care este chemat să dea elementele formate de mîine ale luptei de clasă, și

care astăzi e chemat înaintea tuturor să dea lupta cu fasciștii, care au început să ne amenințe.

De aceea ne adresăm vouă.

Cereți să se discute la congresul sindical chestiunea tineretului proletar.

Cereți să fie sprijinite actualele organizații de tineri muncitori.

Cereți socoteală Consiliului General pentru toate faptele lui antimuncitorești cu privire la tineret.

Votați cu toții în adunările voastre alăturata moțiune.

Faceți ca organizațiile tineretului să ocupe locul pe care îl merită în clasa muncitoare și să ducă lupta la care sînt chemate contra capitalismului.

Luptați ca Unitatea sindicală să fie menținută pentru binele întregii muncitorimi.

Trăiască Unitatea sindicală! Jos Amsterdamul spărgător!*

Trăiască Uniunea Tineretului Socialist din România.

Trăiască solidaritatea proletară.

*

U.T.S. propune o moțiune pe care să o voteze muncitorii

MOȚIUNE

Muncitorimea din (Sindicatul și localitatea) constatînd neglijența și chiar piedicele puse de actualul Consiliu General organizării tineretului muncitor. De asemenea avînd în vedere marea menire pe care o are această organizație pentru a furniza elementele de mîine ale mișcării vîrstnice precum și că tineretul muncitor, care are aceleași nevoi și situație ca tov[arășii] vîrstnici, este împiedicat de a se organiza în sindicate, periclitînd astfel și luptele noastre de astăzi, înlocuindu-ne în caz de grevă sau făcînd concurență salariilor noastre.

Cerem în mod categoric ca chestiunea organizării** tineretului să fie pusă în ordinea de zi a Congresului sindical ce va avea loc la 26 August.

Facem răspunzător consiliul general în caz de o nouă sabotare a acestei chestiuni și sîntem hotărîți să recurgem la toate mijloacele spre a opri o nouă crimă față de interesele tineretului care sînt și ale noastre.

Trăiască solidaritatea muncitorească!

Trăiască tineretul proletar!

*

Este de datoria muncitorilor vîrstnici să ia o atitudine deschisă și hotărîtă în această privință.

* Internaționala sindicală oportunistă de la Amsterdam, constituită în iulie 1919 la Congresul de la Amsterdam și dizolvată la 14 decembrie 1945.

** Este vorba de primirea tinerilor lucrători în sindicatele muncitorești.

Moțiunea propusă de U.T.S. trebuie să fie votată de toate sindicatele, iar delegații la congres trebuie să ceară discutarea chestiunii tineretului.

Astfel ne vom face datoria față de clasa muncitoare însăși.

20

UN DRUM NOU Spre Internaționala Comunistă a Tineretului*

Mișcarea Tineretului Socialist din România pășește pe un drum nou. Chestiunea intrării noastre în Internaționala Comunistă a tineretului, în Internaționala care azi grupează păturile conștiente de muncitori tineri, masele tineretului revoluționar, din întreaga lume, a fost pusă în discuția organizațiilor noastre; asupra ei tovarășii noștri au să-și spuie cuvîntul.

Intrarea mișcării noastre în cadrul Internaționalei Comuniste este un fapt de o importanță ce nu trebuie să scape nimănui. Afilierea nu este numai o formalitate, ci ea implică — atît pentru Uniunea noastră — cît și pentru fiecare tovarăș membru al acestei Uniuni, datorii și obligații mari.

Intrînd în Internaționala Comunistă, noi trebuie să ne conformăm nu numai statutelor ei, rezoluțiilor votate la diferite congrese, dar să ne pătrundem în toată activitatea noastră, de zi cu zi, de spiritul pe care această Internațională îl reprezintă, DE SPIRITUL COMUNIST.

Un membru al noii mișcări comuniste, fie mișcare vîrstnică sau tînără, are îndatoriri mult mai mari, nu numai față de muncitorul nici măcar organizat în sindicatul lui de breslă, ci față chiar de cel organizat în sindicat. Care sînt aceste datorii? Le vom spun[e] doar în cîteva cuvinte, atît cît permite un articol de ziar.

Întîi de toate, fiecare trebuie să înțeleagă că un membru al mișcării comuniste a tineretului înc[e]tează de a fi o simplă carte de membru. Adică un muncitor tînăr organizat în Mișcarea Comunistă nu-și face cîtuși de puțin datoria de comunist dacă singura lui activitate se reduce doar la plătirea cotei ** lunare. Fără îndoială, plătirea cotei regulate e o datorie pentru fiecare din noi, doar [dar] nu aceasta trebuie să fie singurul lucru pe care să-l facem cît timp sîntem membri ai unei Mișcări Comuniste. Acel ce la atîta își reduce activitatea e un rău comunist, e un tovarăș care nu-și face datoria.

Un comunist, e întîi de toate, un tovarăș care activează pentru mișcarea comunistă, face propagandă pentru ca în fabrica sau atelierul în care lucrează, în cercul prietenilor și a [al] cunoscuților, el nu uită

* „Tineretul socialist”, anul XIII, nr. 21, 6 aprilie 1924.

** — cotizației.

nici un moment că datoria lui e, prin toate mijloacele propagandistice care-i stau la îndemână, să răspîndească cît mai mult parolele* de luptă ale organizației din care face parte. Și prima parolă pe care el trebuie să o răspîndească e: „Tovarăși, intrați în organizația noastră de clasă, îngroșați rîndurile Mișcării Tineretului Comunist”.

Un comunist nu numai că citește gazeta Mișcării din care face parte, dar el o ajută prin toate mijloacele s-o facă cît mai bună. Nu numai făcînd subscripții pentru ea, dar colaborînd el însuși la ea, trimițînd vești din fabrica sau atelierul în care lucrează. Numai cînd gazeta noastră va fi cît mai mult cu putință scrisă de către înșiși tovarășii tineri muncitori, numai atunci vom avea o gazetă care își va atinge cu adevărat scopurile.

Un comunist trebuie să fie, în fine, un membru disciplinat al mișcării, căci fără o disciplină de fier nu poate să existe o organizație revoluționară a muncitorimii.

Sînt numai cîteva din îndatoririle unui comunist, a unui membru conștient al mișcării comuniste a tineretului.

A ne pătrunde de datoriile noastre de comuniști și a ne îndeplini aceste datorii nu e un lucru ușor. Dar munca aceasta de educație a noastră înșine, făcînd-o în mod continuu și sistematic, nu va putea să nu dea ca și în alte țări roadele așteptate.

Un lucru ținem să mai accentuăm: afilierea la Internaționala Comunistă a Tineretului va întări prigoana contra noastră. Un nou val de prigoană ne așteaptă. O știm bine, de acum deja. Aceasta nu este o piedică și nu va fi nici în viitor.

* — lozincile.

UN DRUM NOU

Spre Internaționala Comunistă a Tineretului

Mișcarea Tineretului Socialist din România, pășește pe un drum nou. Ochiul nostru intră în Internaționala Comunistă a tineretului, în Internaționala care are grupulă păturile constanțe de muncitori tineri, mișcarea tineretului revoluționar, din țările lumii, a fost pusă în discuția organizațiilor noastre; asupra ei tovarășii noștri au să-și apuce curvântul.

Intrarea mișcării noastre în cadrul Internaționala comuniste, este un fapt de o importanță ce nu trebuie să scape nimănui. Afilierea noastră nu este numai o formalitate, ci ea implică — a-lă pentru Uniunea noastră — cît și pentru fiecare tovarăș membru al organizației noastre, datorii și obligații.

Intrînd în Internaționala Comunistă, noi trebuie să ne conștientăm cu claritate stăruitor de rezoluțiile votate în diferite congrese, dar să ne pătrundem în toate activitățile noastre, de la cea mai mică activitate pe care o acceptăm Internaționala și reprezentată, de

ceea fără o disciplină de fier nu poate să existe o organizație revoluționară a muncitorimii.

Sunt numai cîteva din îndatoririle unui comunist, al unui membru conștient al mișcării comuniste a tineretului.

A ne pătrunde de datoriile noastre de comuniști, și a îndeplini aceste datorii nu e un lucru ușor. Dar munca noastră de educație a noastră înșine, făcînd-o în mod continuu și sistematic, nu va putea să nu dea ca și în alte țări roadele așteptate.

Un lucru ținem să mai accentuăm: afilierea la Internaționala Comunistă a Tineretului va întări prigoana contra noastră. Un val nou de prigoană ne așteaptă. O știm bine, de acum deja. Aceasta nu este o piedică și nu va fi nici în viitor.

Cu toate loviturile burgheziei noi vom continua să rămînem la posturile noastre și dacă în lupta cu asupritorii noștri vom cădea, ne vor înlocui noi luptătorii pentru

Articol publicat în „Tineretul socialist” din 6 aprilie 1924 prin care se subliniază însemnătatea afilierei organizației de tineret din țara noastră la Internaționala Comunistă a Tineretului

Cu toate loviturile burgheziei noi vom continua să rămînem la posturile noastre și dacă în lupta cu asupritorii noștri vom cădea, ne vor înlocui noi luptători pentru cauza comunistă care este cauza proletariatului.

TRĂIASCĂ TINERETUL COMUNIST !

21

Afilierea Uniunii Tineretului Socialist din România la Internaționala Tineretului Comunist*

*În polida prigoarei unanimitatea cercurilor îmbrățișează
steagul comunist. Noi luptători iau locul celor întemnițați*

[...] Comunismul, ca țel și ca principii, a călăuzit atît pe conducătorii cît și pe membrii Uniunii Tineretului Socialist.

Manifestările atît în întruniri cît și în gazete au fost însuflețite totdeauna de spiritul comunist. Burghezia în teama ei, văzînd cum îi fuge terenul de sub picioare, a căutat să-și proptească muribunda ei alcătuire pe cea mai deșănțată prigoană și teroare. Zeci și sute de tovarăși tineri, prin schingiuirile din beciurile siguranței și întemnițări de ani de zile, au grăbit îndrumarea sănătoasă și sigură a Uniunii noastre pe calea comunismului revoluționar. În ultimii doi ani mulți din conducătorii ei au murit fie din cauza schingiuirilor, fie împușcați pe la răspîntii de drumuri ; dar totdeauna rîndurile sfărîmate au fost realcătuite și Uniunea a mers înainte, steagul comunismului filfiia mai departe. Cînd purtătorii facilei comuniste din partidul comunist sau syndicatele muncitorești au fost arestați și întemnițați, tineretul a fost înainte [în continuare] cuvîntul muncitorimei terorizate și exploatate, precum și a suferințelor celor întemnițați și a familiilor lor. În partidul comunist, în syndicatele muncitorești, pretutindeni tineretul a fost în fruntea luptelor revoluționare **. Organizațiile tineretului au făcut zid, atunci cînd spărgătorii social-democrați amenințau distrugerea syndicatelor muncitorești. În ultimul timp teroarea dezlănțuită s-a abătut cu furie și asupra Uniunii noastre. Membrii Comitetului central arestați, organizațiile din provincie prigonite, averea noastră confiscată și sigilată, zeci de arestări în întreaga țară.

Și cu toate acestea mișcarea noastră se întărește, calea se netezește. Uniunea capătă o îndrumare clară. În aceste timpuri de sălbatică

* Din materialele publicate de Comitetul Central al U.T.S. prin care se anunță afilierea la Internaționala Comunistă a Tineretului, în ziarul „Tineretul socialist”, la 1 mai 1924.

** Această formulare oglindește, de asemenea, avangardismul care s-a manifestat în organizația revoluționară de tineret.

prigoană tineretul din România înscrie o măreață și sublimă pagină în istoricul mișcării muncitorești. Cei 1.600 de tineri înrolați sub faldurile steagului roșu vor răzbuna pe conducătorii lor și a [ai] mișcării muncitorești, ce se zbat în spasmiurile celor 18 zile de grevă [a] foamei și a setei. Noile organizații comuniste vor arăta că nici teroarea și nici trădarea social-democrată * nu pot stăvili inevitabilul: prăbușirea odiosului regim burghez și întronarea societății comuniste.

TINERETUL SOCIALIST

Lupta se întetește — Victoria se apropie

Afilieră Uniunea Tineretului Socialist din România la Internaționala Tineretului Comunist.

În polida prigoanei unanimitatea cercurilor îmbrățișează steagul comunist. Noi luptători iau locul celor întemnițați.

Activitatea tineretului a fost până în prezent deordonată, tactica a fost confuză, dar finta a fost în totdeauna clară. Comunismul, ca fel și ca principii, a călăuzit atât pe conducătorii cât și pe membrii Uniunii Tineretului Socialist. Manifestările atât în intruniri

tocol 25 de localități. Din rapoartele anexate de organizații, la răspunsurile asupra Ordinei de zi, reiese că Uniunea are (reparațiile făcute conform statutului) 17 cercuri în 17 localități cu un număr de 1510 membri precum și 7 grupări cu un efectiv

tărată. Moștenea n'a toleranți nici un voi.

Moștenea comitetului Rădăci propune imediată afiliere la Internaționala Tineretului Comunist. Moștenea intruzeste 21 voturi adică unanimitatea absolută.

Articol publicat în ziarul „Tineretul socialist” din 1 mai 1924 prin care se consensnează afilierea organizației comuniste de tineret din România la Internaționala Comunistă a Tineretului

CU ÎNCREDERE, ÎNAINTE: VICTORIA VA FI A COMUNISMULUI. PROCES-VERBAL

Noi, comisiunea instituită de C.C., adunați în ziua de 6 aprilie anul 1924 în baza scrisorilor și proceselor-verbale ale organizațiilor Uniunii Tineretului Socialist din România, am constatat următoarele rezultate în ce privește referendumul instituit de C.C. asupra fostei și viitoarei activități a Uniunii Tineretului.

Din registrele și dosarele C.C. reiese că s-au consultat asupra întregii ordine de zi publicată de acesta în organul Tineretului socialist 29 de localități unde sînt organizații sau membri de-ai Uniunii. Au rămas pînă la data încheierii prezentului protocol 25 de localități[...]

Asupra primului punct din ordinea de zi: Raportul moral al C.C. au fost trimise C.C. pînă la data fixată în acest sens două rezoluțiuni: una a C[omitetului] R[egional] din Moldova și una de orașul T. Severin; ambele au fost trimise în copie tuturor organizațiilor.

* Se referă la elementele de dreapta, oportuniste, din P.S.D.

Moțiunea propusă de regionala din Moldova a întrunit un singur vot, al cercului Iași, anulându-se un vot al Regionalei conform hotărârii anterioare.

Rezoluțiunea cercului T. Severin* a întrunit 20 voturi[...]

Asupra punctului 2: Viitoare orientare U.T.S. Au fost prezentate 2 rezoluțiuni: una a comitetului cercului din Ploiești și una a cercului Bîrlad. De asemenea din piesele de la dosar comisiunea a constatat că procedura a fost strict îndeplinită.

Moțiunea comitetului Bîrlad propune imediata afiliere la Internaționala Tineretului Comunist. Moțiunea întrunește 21 voturi, adică unanimitatea absolută[...]

CU ÎNCERGERE ÎNAINTE: VICTORIA VA FI A COMUNISMULUI PROCES-VERBAL

* — în care s-a propus aprobarea raportului prezentat de Comitetul Central.

Activitatea U. T. C. pentru realizarea frontului unic al tineretului muncitoresc în perioada imediat următoare luptelor din ianuarie—februarie 1933

GH. UNC, A. SIMION

Încă din primii ani ai existenței sale, Partidul Comunist din România urmînd indicațiile leniniste cu privire la realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, a luptat pentru închegarea frontului unic muncitoresc, împotriva sciziunii provocate de liderii social-democrați de dreapta în rîndurile mișcării muncitorești. În perioada stabilizării relative a capitalismului, după indicațiile partidului comunist, sindicatele unitare s-au adresat în repetate rînduri sindicatelor reformiste cu propuneri pentru făurirea frontului unic muncitoresc împotriva frontului unit al burgheziei și a ofensivei capitaliste.

Lupta pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare s-a intensificat și mai mult în anii grei ai crizei economice din 1929—1933, partidul comunist reușind să realizeze în timpul eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 frontul unic de jos al tuturor muncitorilor, peste capul șefilor social-democrați.

Înfăptuirea unității de acțiune a puternicelor detașamente ale proletariatului — muncitorimea ceferistă și petrolistă — a permis organizarea de către P.C.R. a celei mai mari bătălii revoluționare de clasă din România burghezo-moșierească între cele două războaie mondiale. Eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști, conduse de P.C.R., au constituit o verificare strălucită a justității tacticii frontului unic de jos.

Pentru a înăbuși luptele revoluționare ale maselor, pentru a putea folosi aparatul de stat în scopul jefuirii poporului muncitor, al întetirii cursei înarmărilor și pregătirii războiului antisovietic, vîrfurile cele mai reacționare ale claselor exploatatoare au intensificat politica de fascizare a țării.

Politica de fascizare a țării și pericolul unui nou război au pus cu o și mai mare acuitate problema realizării unității de acțiune a clasei muncitoare.

Singurul partid care a luptat consecvent împotriva fascismului și războiului a fost partidul comunist, care, în funcție de noile împre-

jurări politice, a folosit o tactică adecvată, cu o mare varietate de forme pentru organizarea unei largi mișcări de mase.

Apreciind în mod just forța uriașă pe care o reprezintă unitatea clasei muncitoare în lupta împotriva fascismului și războiului, P.C.R. s-a adresat de nenumărate ori conducerii P.S.D. cu propuneri în vederea încheierii unei înțelegeri de luptă pentru apărarea intereselor economice și politice ale maselor muncitoare¹. În pofida acțiunilor potrivnice unității ale liderilor social-democrați, care au respins aceste propuneri, ele au fost aprobate de numeroși membri de rînd ai P.S.D.

În presa sa, „Tineretul socialist”, „Tinărul leninist”, în diferite manifeste, în timpul desfășurării grevelor, a manifestațiilor și demonstrațiilor de stradă, organizația comunistă de tineret, încă de la crearea sa de către partidul comunist, a militat împotriva sciziunii produse de elementele social-democrate de dreapta în rîndurile mișcării muncitorești, pentru realizarea unității de acțiune a tinerilor muncitori, ca parte integrantă a unității clasei muncitoare. În ciuda opoziției liderilor de dreapta ai organizațiilor de tineret social-democrate, U.T.C. a obținut unele succese în lupta pentru înfăptuirea frontului unic al tinerilor muncitori uteciști, social-democrați și neorganizați. În timpul desfășurării eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, tineretul muncitor s-a unit în cadrul frontului unic al tuturor muncitorilor. Luptele ceferiștilor și petroliștilor au demonstrat că „numai prin formarea frontului unic revoluționar în ateliere, pe baza unui program de revendicări imediate și sub conducerea partidului comunist, atacul burgheziei și al guvernului poate fi înfrînt și noi revendicări cucerite”².

*

Aplicînd în viață politica partidului comunist cu privire la încheierea frontului unic muncitoresc, la puțin timp după eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști, în aprilie 1933, Uniunea Tineretului Comunist s-a adresat din nou Comitetelor Centrale ale Uniunii tineretului social-democrat și Uniunii tineretului socialist unitar* cu propuneri pentru făurirea frontului unic de luptă al tineretului în cadrul luptei generale a clasei muncitoare³. În aceste propuneri, C.C. al U.T.C. arăta aspecte din viața grea a tineretului muncitor exploatat și sublinia că politica de fascizare dusă de burghezie și moșierime izbea și mai mult „în existența, și așa mizeră, în drepturile politice, și așa grozav de mutilate, în viața culturală, și așa extrem de scăzută, a mili-oanelor de tineri muncitori din România”. Totodată, C.C. al U.T.C. atră-

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România 1934—1937”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 160, 167—173.

² Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 32 817/275, vol. XI, fila 47.

* În această perioadă activau două organizații social-democrate de tineret, a doua menționată fiind ghelesteristă.

³ „Tinărul leninist”, anul IX, nr. 1, din ianuarie 1934.

Tinerii muncitori au luat parte activă la luptele clasei muncitoare din anii 1931—1933, care s-a ridicat cu hotărîre împotriva grelelor consecințe pentru masele muncitoare ale crizei economice. Fotografia reprezintă un aspect al participării tinerilor cefești, alături de muncitorii virșnici, la demonstrațiile împotriva curbelor de sacrificiu. (Reproducere din „Realitatea ilustrată” din 12 februarie 1931)

Demonstrația de solidaritate cu eroicii luptători de la „Grivița” C.F.R. a studenților democrați, în fața facultății de drept din București. (Reproducere din ziarul „Dimineața” din 5 februarie 1933)

Tânărul Leninist

Proletari din toate țările uniți-vă!

ORGANUL COMITETULUI CENTRAL AL UNIUNII TINERETULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

ANUL X. No. 4.

APRILIE 1935

PREȚUL 2 LEI

Fascismul înseamnă război!

Cu toții în strada de 1 Mai

CU TOȚII ÎN STRADA DE 1 MAIU ROȘU 1935!

CAZARMA

ORGAN AVANGARDAȘ AL COMITETULUI CENTRAL AL UNIUNII TINERETULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

CONTRA RĂZBOIULUI CE VINDE!

Pe zi se trage, tovarășii soldați, mănca-
re, muncă și tot rmi promă și instrucția o
nerăm zil gră. Astăzi sunt arma de războiul
Acum toate țările stăpânite de fabrica
și ai moșieri se promitea o o altce. Mai o
seamă Japonia, după ce înfrânge China, va se

STUDENTUL REVOLUTIONAR

Organ al celei centrale comuniste a Universității din Cluj.
Anul I, No. 1.
Februarie 1933.

STUDENTUL LENINIST

Organul local al organizației comuniste studențești București

Anul I, No. 1.

Martie 1934

CONGRESUL STUDENTESC.

STUDENTUL ROMÂN

redacția și administrația: București, str. doamnei 12
telefon 1016
Trăiască pacea
Jos trădătorii de țară
STUDENȚI,

În vremuri hotărâtoare. Fascismul falimentar
pinge Europa și lumea întreagă la
neamului nostru și hotarele sunt amenințate.

Tineri muncitori, exploatați și asupriți.
Eșiți cu toții în stradă la 1 Mai, demonstrați în front unic cu focul
urei voastre. Contra; militarizarea și fascizarea tineretului
Pentru; GUVERN MUNCITORESC-ȚĂRĂNESC

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

Afiș răspândit de U.T.C. cu prilejul zilei de 1 Mai, în 1935. (Arhiva centrală a Institutu-
lui de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

Puși la munci istovitoare, peste puterile lor, bătuți, lipsiți de drepturi, aceasta era viața ucenicilor și tinerilor muncitori în regimul burghezo-moșieresc. Fotografia reprezintă aducerea cu forța la lucru a unui ucenic fugit de la patron. (Reproducere din ziarul „Dimineața” din 8 aprilie 1939)

gea atenția asupra faptului că burghezia și moșierimea, cu ajutorul școlii, armatei și al diferitelor organizații politice burgheze, au pornit o largă acțiune pentru cucerirea prin înșelare a tinerilor muncitori și țărani, activitatea claselor stăpînitoare pentru fascizarea și militarizarea tineretului crescînd⁴. În lumina învățămintelor trase în timpul eroicelor lupte din 1933, U.T.C. sublinia necesitatea realizării frontului unic de luptă al tinerilor muncitori, comuniști, social-democrați, socialiști independenți, organizați sau neorganizați. C.C. al U.T.C. a propus o serie de revendicări ale tineretului pentru realizarea cărora U.T.C. și organizațiile social-democrate de tineret să lupte împreună. Pentru a se ajunge la realizarea frontului unic, U.T.C. a propus alegerea tinerilor fără deosebire de organizație în comitetele de front unic, organizarea în comun de greve și alte acțiuni ale tineretului pentru satisfacerea revendicărilor, participarea la greve și la celelalte manifestări de clasă ale muncitorilor vîrstnici, organizate pe baza frontului unic, constituirea de gărzi de autoapărare împotriva elementelor fasciste etc.

Pentru a dovedi și mai mult hotărîrea fermă de a organiza în interesul maselor tineretului muncitor frontul unic de luptă, C.C. al U.T.C. a propus ca la discuțiile pentru încheierea acordurilor privind frontul unic să fie atrași cît mai mulți tineri membri ai organizațiilor respective sau neorganizați, iar organele de front unic să-și supună întreaga lor activitate controlului maselor de tineri.

Ca și în anii anteriori, liderii de dreapta, care aveau rol dominant în conducerea organizațiilor social-democrate de tineret, au respins propunerile U.T.C.⁵, au refuzat să țină seamă că frontul unic se impunea cu necesitate în vederea apărării intereselor muncitorilor, pentru zădărnicierea politicii de fascizare și de pregătire a războiului. Propunerile U.T.C. au găsit însă un larg ecou printre tineri. În același timp, îndrumată de partidul comunist, U.T.C. se adresa maselor tineretului muncitor ca, pe baza frontului unic de jos, să facă greve, manifestații de stradă, întruniri etc., luptînd astfel împotriva asupririi și fascismului. Astfel, într-un articol publicat în „Tinărul leninist” în mai 1934, U.T.C. chema tinerii muncitori și ucenici din fabrici, uzine, ateliere și cămine, din școli și universități, din instituțiile de stat, tinerii șomeri, tinerii țărani săraci și mijlocași ca, indiferent de naționalitate, religie și idei politice, să închege un front unic de luptă contra exploatării, contra pregătirii premilitare. U.T.C. arăta tinerilor că e necesar să treacă imediat la alegerea comitetelor de front unic ale tineretului pentru lupta împotriva pregătirii premilitare, a fascismului și războiului⁶.

În fiecare număr din ziarele editate de U.T.C., aproape în fiecare manifest din acea perioadă se vorbește despre necesitatea închegării frontului unic al tineretului ca parte integrantă a frontului unic al întregii clase muncitoare⁷. Propaganda U.T.C. fiind legată nemijlocit de

⁴ „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 302—303.

⁵ Vezi „Tinărul leninist”, anul IX, nr. 1, din ianuarie 1934.

⁶ „Tinărul leninist”, anul IX, nr. 5, din mai 1934.

⁷ Vezi, de pildă, „Tinărul leninist”, „Buletinul C.C. al U.T.C.”, „Tinăra gardă” etc. apărute în acest timp.

sarcinile luptei de fiecare zi, materialele propagandistice despre frontul unic au apărut fie cu ocazia grevelor, demonstrațiilor etc., fie cu ocazia evenimentelor mai însemnate din mișcarea muncitorească sau din viața politică generală a țării.

Propunerile făcute de U.T.C. au găsit ecou în rîndurile unui număr din ce în ce mai mare de tineri, care, peste capul conducătorilor social-democrați, s-au încadrat în acțiunea pentru front unic muncitoresc.

La chemările U.T.C. la multe dintre grevele declanșate în acest timp, tinerii muncitori au participat, alături de muncitorii vîrstnici, în front unic, protestînd împotriva înrăutățirii condițiilor de viață, trimițînd delegații în fața patronilor pentru prezentarea revendicărilor tinerilor, demascînd pe conducătorii social-democrați. Au avut loc unele acțiuni ale tinerilor din fabrici și ateliere organizate pe baza frontului unic sau acțiuni în timpul cărora s-a încheiat unitatea la care duceau în mod firesc țelurile comune ale tinerilor muncitori asupriți.

O asemenea acțiune a fost cea de la Fabrica metalurgică „Schill” din Brașov, unde tinerii muncitori, ca și în alte locuri, primeau un salariu mai mic decît muncitorii vîrstnici pentru aceeași muncă prestată. Pentru ucenici situația era și mai grea, deoarece erau ținuți la muncă cu mult peste program, întîrziind astfel la școala de ucenici, fapt pentru care erau pedepsiți. În fața acestei situații, arată „Tînărul leninist”, celula U.T.C. a organizat, pe baza frontului unic, o acțiune parțială, cerînd ca ucenicii să fie lăsați de la lucru cu o jumătate de oră înainte de începerea cursurilor⁸. Treizeci de ucenici au mers la direcție pentru a cere mărirea salariului și să nu mai fie ținuți la lucru pînă tîrziu seara. Ca urmare a solidarității pe care au manifestat-o, tinerii au impus satisfacerea celei de-a doua revendicări, în ce privește mărirea salariului, obținînd un spor deocamdată numai pentru patru tineri care lucrau la turnătorie. La școala de ucenici, celula U.T.C. a mobilizat pe toți cei 60 de ucenici împotriva terorii patronale din școală, fiind ales un comitet de acțiune format din 12 ucenici⁹.

Sub lozinca frontului unic, tinerii din unele întreprinderi au participat la aniversarea zilei de 1 Mai. Încă la 17 aprilie 1933, C.C. al U.T.C. editase un manifest în vederea pregătirii politice a tineretului pentru sărbătorirea prin luptă a Zilei solidarității internaționale a celor ce muncesc. După ce explică importanța zilei de 1 Mai și expune platforma de revendicări pe baza frontului unic, manifestul adresează tinerilor chemarea: „în ziua de 1 Mai să participăm și să organizăm greve politice de masă și demonstrații de stradă pe baza acestei platforme de front unic”¹⁰.

Cu ocazia zilei de 1 Mai, ucenicii de la C.F.R.-București „au hotărît să facă un protest contra regimului cazon de cămin, să ceară mîncare mai bună...” și să nu înceapă lucrul în această zi pînă cînd nu li se îndeplineau cerințele. În ziua respectivă, conform hotărîrii luate, nu s-au mai sculat la ora 5 dimineața pentru a face corvoadă; la ora 8 au mers la direcție pentru a protesta. Toată ziua au întreținut

⁸ „Tînărul leninist”, anul VIII, nr. 14 (număr special), din 14 decembrie 1933.

⁹ Ibid.

¹⁰ „Tînărul leninist”, anul VIII, nr. 5, din mai 1933.

o continuă agitație¹¹ împotriva nedreptăților ce li se făceau, a regimului cazon din cămin, împotriva bătăii și umilirii.

La Fabrica „Hess”, unde muncceau 250 de lucrători, dintre care aproape 90% erau tineri, cu salarii mici, deși trebuiau să lucreze un număr de ore de muncă mărit mereu de patron după voia sa, celula U.T.C. a luat inițiativa organizării unei acțiuni a tinerilor pentru sporirea salariilor și pentru 8 ore de muncă. Cu acest prilej, celula U.T.C. a ținut consfătuiri cu tinerele muncitoare, pe grupuri, și a răspândit un manifest, scos în peste 100 de exemplare, în care se arăta tinerilor care sînt revendicările lor, de ce trebuie să lupte cu hotărîre și uniți, formînd comitete de front unic¹².

Celula U.T.C. de la țesătoria Belgo-romînă a desfășurat o serie de acțiuni prin care a cerut să se mărească tinerilor salariul cu 20% pentru munca de zi și cu 40% pentru munca de noapte, să se ștergă amenzile, să se introducă ziua de muncă de 8 ore, să se acorde minimum 20 de minute pauză pentru masa de la prînz, să se încheie contract colectiv. După ce patronul a concediat, ca semn de împotrivire, 25 de tineri dintre cei mai activi în luptă, organizația locală a U.T.C. a chemat pe tineri să continue curajos lupta „în front unic” și să ia legătură atît cu tinerii de la „Adesgo” și de la alte întreprinderi cît și cu cei șomeri pentru ca, uniți, să impună satisfacerea revendicărilor.

În ziua de 24 iulie 1933, la Fabrica de bumbac din București, direcția a anunțat că va scădea salariul la unele secții cu 5%. Aceasta a produs frămîntări printre muncitorii fabricii, în majoritate tineri. Au avut loc întruniri. La una dintre întruniri, o tînăra muncitoare „...a vorbit despre atacul care este îndreptat împotriva tuturor muncitorilor de către patron și stat”¹³. Tînăra muncitoare a arătat că singura cale de urmat e aceea a luptei hotărîte și unite. Cînd a amintit despre luptele ceferiștilor și petroliștilor din februarie 1933, despre frontul unic de jos realizat atunci, „un strigăt de entuziasm — relatează ziarul „Tînărul leninist” — a pornit din piepturile muncitorilor”¹⁴. Într-un articol în legătură cu greva care a izbucnit la această fabrică, publicat în „Tînărul leninist” din septembrie 1933, U.T.C. îndemna pe tineri „la luptă mai departe în front unic” și le indica să formeze comitete de acțiune, comitete antifasciste, antirăzboinice¹⁵.

Cu prilejul zilei de 1 august — atunci Zi de acțiune internațională împotriva războiului, pentru pace —, tinerii, mobilizați de U.T.C., au făcut unele greve demonstrative, întruniri și demonstrații, în timpul cărora s-a luptat pentru realizarea, pentru dezvoltarea frontului unic, pentru unirea tuturor tinerilor împotriva pregătirii de către reacțiune a unui nou război imperialist. O astfel de grevă a avut loc la Fabrica de textile „Copou” din Iași, unde lucrau mulți tineri, grevă declarată împotriva orelor suplimentare de lucru, împotriva politicii de fascizare a tineretului. Pentru a lămuri masa tinerilor ce înseamnă fascismul, un grup de uteciști și tineri înaintați a scos o gazetă de perete antifascistă,

¹¹ Ibid.

¹² „Tînărul leninist”, anul VIII, nr. 14 (număr special), din decembrie 1933.

¹³ „Tînărul leninist”, anul VIII, nr. 10, din septembrie 1933.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

iar în timpul desfășurării grevei „s-a făcut apel de front unic de luptă împotriva exploataării, asupririi și războiului”¹⁶.

Aplicînd în practică indicația partidului comunist, care a arătat Uniunii Tineretului Comunist că „Ziua internațională a tineretului trebuie să fie în România nu numai o zi de solidaritate a tinerilor muncitori de orice naționalitate de la orașe și sate, dar și o zi de front unic a proletariatului tînăr și vîrstnic, care împreună au udat cu singele lor revendicările generale ale proletariatului arborate cu eroism de muncitorii ceferiști tineri și vîrstnici”¹⁷, în București, în 1933, cu ocazia zilei de 1 septembrie, un număr de tineri muncitori au mers la sediul organizației tineretului socialist independent (ghelerterist) pentru ca în fața tinerilor înscriși în această organizație care se aflau adunați la sediu să ceară realizarea frontului unic propus de U.T.C. „Tinerii ghelerteriști — precizează „Tînărul leninist” — au primit cu entuziasm pe tovarășii lor și au manifestat pentru frontul unic de luptă al tuturor tinerilor muncitori în contra fascismului, în contra ofensivei capitaliste, în contra războiului imperialist și antisovietic”. Au fost scrise lozinci pentru front unic, au fost împrăștiate manifeste prin care se cerea încheierea unității de acțiune a tineretului muncitor. În aceeași zi se ținea și o manifestație a Gărzii de fier. Toți tinerii muncitori prezenți au pornit spre locul unde se ținea manifestația acestei organizații fasciste, teroriste, „pentru a scoate de acolo pe tinerii neștiutori, care se lasă amăgiți de vorbele înșelătoare ale fasciștilor”¹⁸. Asemenea demonstrații au avut loc și în alte orașe din țară, cum au fost cele de la Cluj și Oradea, „unde tinerii muncitori au demonstrat în front unic, fără nici o deosebire de organizațiile din care fac parte”¹⁹.

În ciuda politicii liderilor reformiști, tot mai mulți membri de rînd din organizațiile social-democrate de tineret se pronunțau pentru front unic, chiar și la congresele pe țară ale organizațiilor social-democrate de tineret.

Această poziție a tinerilor muncitori, a unor conducători ai organizațiilor locale social-democrate de tineret de a sprijini politica de front unic, de a păși efectiv la făurirea acestei unități, pe care viața, practica luptei muncitorești, antifasciste o subliniaseră cu putere, s-a manifestat și mai puternic la Congresul din septembrie 1933 al Uniunii tineretului socialist. „În întreaga desfășurare a Congresului U.T.S. — arată „Buletinul C.C. al U.T.C.” —, chestiunea frontului unic de luptă al tinerilor muncitori a trecut ca un fir roșu, despicînd congresul în două părți foarte bine evidențiate”²⁰. Pe de o parte, au fost delegații care au cerut front unic, pe de altă parte erau șefii reformiști ai organizațiilor social-democrate, care respingeau propunerea de front unic²¹.

În discuțiile asupra problemelor de pe ordinea de zi, numeroși delegați din Reșița, Cluj, Constanța, Lupeni, Nădrag, Petrila, Brașov

¹⁶ Ibid.

¹⁷ „Scînteia” din 1 august 1933.

¹⁸ „Tînărul leninist”, anul VIII, nr. 10, din septembrie 1933.

¹⁹ Ibid.

²⁰ „Buletinul C.C. al U.T.C.”, anul III, nr. 1, din 1 noiembrie 1933.

²¹ Ibid.

s-au ridicat împotriva elementelor social-democrate de dreapta²², pronunțându-se pentru încheierea frontului unic în vederea mobilizării tuturor tinerilor muncitori la lupta revoluționară, pentru întărirea luptei maselor împotriva pericolului fascismului.

În cuvîntul său, delegatul din Constanța, salutînd propunerea de front unic, a arătat că politica de respingere a frontului unic „...a împins masa mare a tinerilor muncitori în brațele fascizării și ale militarizării și a lăsat-o pradă jafului patronal”²³.

În numele delegației tineretului social-democrat din Reșița, un tânăr muncitor, exprimînd sentimentele multor tineri din organizațiile U.T.S., a cerut „...să înceteze ponegrirea comuniștilor, acești luptători curajoși, care luptă pînă la moarte pentru izbînda clasei muncitoare. Să le întindem mîna. Să strigăm tare: *Tovarăși! Sîntem alături de voi în lupta contra fascismului, contra războiului, contra capitalismului, pentru societatea nouă (socialistă — n.n.)*”. Toți delegații tineretului P.S.D., prezenți la congres, „au salutat în picioare cuvîntul tînărului muncitor”²⁴.

Delegații din Cluj și Constanța au prezentat o moțiune, la care au aderat și delegații din Reșița, Petrila și Nădrag, prin care cereau congresului să accepte formarea comitetului de front unic propus de U.T.C. Cîțiva delegați au luat cuvîntul și au susținut rezoluția propusă, iar la sfîrșitul dezbaterilor congresului s-au scandat lozincile: *Jos războiul imperialist!; Jos fascismul!; Jos teroarea!; Trăiască frontul unic de luptă!*²⁵.

Frămîntările survenite în rîndul membrilor de rînd din organizațiile social-democrate au arătat că existau condiții pentru a se încheia frontul unic propus de comuniști, pentru strîngerea rîndurilor împotriva asupririi patronale, împotriva fascismului și războiului.

Aplicînd linia partidului comunist, în ianuarie 1934 C.C. al U.T.C. a propus iarăși comitetelor centrale ale organizațiilor tineretului social-democrat și tineretului socialist unitar (ghelerterist) încheierea frontului unic²⁶. Ziua de 25 ianuarie a fost propusă de U.T.C. ca zi a acțiunilor de masă în front unic. Dar și de data aceasta conducătorii social-democrați au refuzat să încheie frontul unic, au oprit organizațiile Uniunilor social-democrate de tineret de a discuta și participa la acțiuni pe baza frontului unic inițiate de comuniști²⁷. Cu toate acestea, tot mai mulți membri de rînd ai organizațiilor social-democrate de tineret și chiar unele secțiuni ale acestor organizații, trecînd peste capul liderilor reformiști, s-au pronunțat pentru încheierea frontului unic de luptă sau au pășit deja la înfăptuirea unității. „Scînteia Prahovei”, organ al Comitetului regional al P.C.R. Prahova, vorbind despre faptul că directiva partidului comunist de organizare în front unic împotriva exploatării și fascizării „a prins adînc în masa muncitorimii din Valea Prahovei”,

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid. Vezi și „Tînărul leninist”, anul VIII, nr. 12, din decembrie 1933.

²⁶ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42 306, fila 203.

²⁷ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 212—213.

menționează: „Comitetul Secțiunii tineretului socialist independent din Ploiești s-a pronunțat de acum (adică ianuarie 1934 — n.n.) pentru realizarea frontului unic”²⁸.

În ianuarie 1934, un număr de tineri muncitori din Secțiunea social-democrată din Cluj au primit propunerile U.T.C. de front unic. Relatînd acest fapt, „Tinărul leninist” arăta că 120 de tineri social-democrați din Cluj, întruniți în adunare generală, „au primit în unanimitate și într-un entuziasm de nedescris propunerea de front unic făcută de organizația clujeană a U.T.C. pe baza propunerii C.C. al U.T.C.”²⁹. În aceeași adunare s-a ales, la propunerea organizației U.T.C., un comitet de front unic format din 10 tineri uteciști, social-democrați și neorganizați. În unele întreprinderi au avut loc adunări generale ale tinerilor, alegîndu-se comitete de front unic al tineretului, s-au ținut întruniri în fabrici, ateliere, școli de ucenici, cămine etc. pentru pregătirea zilei de 25 ianuarie, ziua frontului unic. În aceste întruniri au fost demascați în fața maselor de tineri liderii social-democrați din Secțiunea Cluj a P.S.D., care, în lupta lor împotriva frontului unic, au mers pînă acolo încît au dizolvat secțiunea tineretului social-democrat din acest oraș tocmai pentru faptul că a aderat la frontul unic propus de comuniști³⁰.

În fața refuzului repetat al comitetelor centrale social-democrate de încheiere a frontului unic, C.C. al U.T.C., aplicînd în practică indicațiile plenarei Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste a Tineretului din ianuarie 1934, s-a preocupat în măsură mai mare de crearea și întărirea frontului unic al tineretului nu numai prin tratative între vîrfuri, ci, începînd de jos, prin atragerea în frontul unic a tinerilor membri de rînd ai organizațiilor social-democrate peste capul conducătorilor³¹, trecîndu-se astfel la lichidarea unor lipsuri de natură sectaristă care se manifestaseră în lupta pentru front unic.

În preajma comemorării unui an de la luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, Uniunea Tineretului Comunist a chemat pe tinerii muncitori din întreaga țară ca, sub steagul de luptă al partidului comunist, să răspundă, alături de vîrstnici, ofensivei patronale și activizării organizațiilor fasciste prin: „Front unic revoluționar de luptă în uzine, fabrici, școli și cămine, ateliere, birouri și ogoare !... Front unic pentru pregătirea lui Februarie roșu 1934, front unic contra atacului burgheziei, pregătit de liberali, front unic contra planului de la Geneva, front unic contra stării de asediu, contra fascismului și pregătirilor de război imperialist și antisovietic”³².

După instaurarea guvernului Tătăărăscu, cînd, sub ocrotirea sa, organizațiile fasciste și-au intensificat activitatea, iar pregătirile de război s-au întesit, P.C.R. a militat cu și mai multă hotărîre pentru realizarea unității de voință și de acțiune a clasei muncitoare, singura clasă socială care lupta cu fermitate împotriva fascismului, pentru democrație și progress.

²⁸ „Scînteia Prahovei”, anul I, nr. 1, din noiembrie 1934.

²⁹ „Tinărul leninist”, anul IX, nr. 2, din februarie—martie 1934.

³⁰ Ibid.

³¹ „Buletinul C.C. al U.T.C.”, anul IV, din aprilie 1934.

³² „Tinărul leninist”, anul IX, nr. 2, din februarie—martie 1934.

Exprimînd interesele clasei muncitoare, ale maselor populare din țara noastră, P.C.R. și-a intensificat activitatea în vederea încheierii frontului unic împotriva ofensivei patronale, a fascismului și războiului. Călăuzit de P.C.R., U.T.C. a făcut noi propuneri conducerilor organizațiilor social-democrate de tineret în vederea încheierii frontului unic de luptă al tineretului muncitor.

La lupta U.T.C. pentru crearea frontului unic al tinerilor muncitori și-a adus contribuția și Asociația tineretului antifascist, organizație de masă legală creată de P.C.R. în iulie 1934. Asociația tineretului antifascist a desfășurat o activitate susținută de atragere a tineretului din fabrici, școli și facultăți la diferite acțiuni pentru împiedicarea fascizării tineretului. În anul 1934, C.C. al Tineretului antifascist s-a adresat printr-un apel către C.C. al U.T.S., C.C. al Uniunii tineretului socialist unitar, syndicatele unitare, C.G.M. și către toți tinerii organizați și neorganizați, propunîndu-le „închegarea cît mai grabnică a frontului unic de luptă împotriva războiului și a fascismului”³³. Unitatea de acțiune trebuia realizată pe baza următoarelor puncte: contra instrucției preregimentare, prelungirii stării de asediu, descalificărilor și concedierilor, muncii forțate, pentru mărirea salariilor, ajutorarea șomerilor de către stat etc. În caz că liderii organizațiilor mai sus enunțate — se releva în apel — vor refuza propunerea făcută de către C.C. al tineretului antifascist, atunci „tineretul muncitor cuprins în aceste organizații să treacă peste capul șefilor lor la închegarea frontului unic, ținînd consfătuiri, conferințe și întruniri și alegînd comitete de acțiune pentru front unic...”³⁴.

Propunerile comuniștilor pentru crearea F.U.M. au fost primite de un număr din ce în ce mai mare de membri ai P.S.D., ai organizațiilor socialiste de tineret. „Masele vor frontul unic — constata ziarul „Ecoul”, în august 1934, reflectînd starea de spirit care exista în rîndurile muncitorilor. În unele părți l-au și realizat. Momentul politic cere mai mult ca oricînd o luptă unită a muncitorimii împotriva fascismului...”³⁵. Muncitorii vîrstnici și tineri și-au manifestat dorința de a se lichida sciziunea, de a se înfăptui unitatea cu prilejul multor greve, manifestații, demonstrații, întruniri zburătoare etc., unele dintre acestea organizate pe baza frontului unic de jos.

Lupta pentru front unic s-a oglindit și în acțiunile greviste din aprilie 1934 ale muncitorilor din întreprinderile forestiere din Vatra Dornei, la care au participat un mare număr de tineri. „Mobilizați de U.T.C., tinerii muncitori au pornit la luptă alături de vîrstnici”³⁶ — scria „Tînărul leninist”. În comitetul de grevă, în pichetele de grevă au fost aleși tineri social-democrați, alături de cei comuniști sau care nu făceau parte din vreo organizație. „P.C.R., ajutat de U.T.C. — scrie organul central al U.T.C. —, a început o largă campanie de popularizare a grevei în sinul populației muncitoare din Dorna, din orașele și satele apropiate... prin manifeste către muncitorii tineri și vîrstnici...”³⁷.

³³ „Clopotul”, anul II, nr. 55, din 7 octombrie 1934.

³⁴ Ibid.

³⁵ „Ecoul”, anul I, nr. 6, din 5 august 1934.

³⁶ „Tînărul leninist”, anul IX, nr. 4, din aprilie 1934.

³⁷ Ibid.

În comitetul de grevă au fost însă cuprinși și reprezentanți ai cuziștilor, care au trădat lupta muncitorilor. Cu toate greutatele întâmpinate, datorită „solidarității muncitorilor vîrstnici și tineri, a sprijinului maseilor muncitoare și a conducerii juste revoluționare și hotărîte a P.C.R...”³⁸, greva a fost cîștigată de muncitori, dovedind, alături de alte asemenea acțiuni, însemnătatea practică, directă a unității în luptă a muncitorilor.

O activitate și mai susținută a desfășurat U.T.C. și în vederea antrenării maseilor de tineri la aniversarea prin luptă a zilei de 1 Mai în 1934.

Vorbind despre importanța zilei de 1 Mai pentru mobilizarea tinerilor la lupta revoluționară, pentru democrație și progres și despre modul cum trebuie sărbătorită această zi, „Tînărul leninist” arăta că „1 Mai nu poate fi decît o zi de luptă revoluționară în front unic, în spirit internaționalist, pentru revendicările sale zilnice, speciale de tineret și contra fascismului și războiului, zi de alianță revoluționară a tinerilor muncitori, țărani contra dușmanului comun, fabricanții și moșierii, zi de luptă pentru revendicările zilnice speciale contra atacului burgheziei (...), zi de front unic revoluționar de luptă a tuturor tinerilor social-democrați, unitariști, comuniști și neorganizați pentru revindicări zilnice, în fiecare fabrică, atelier și școală, peste capul și contra voinței șefilor trădători...”³⁹. La apelul U.T.C. au răspuns numeroși tineri din diferite centre ale țării. La 1 Mai 1934, tineri muncitori din București au demonstrat pe Calea Griviței, scandînd lozincile de luptă ale U.T.C. Demonstrația a fost împrăștiată numai la intervenția jandarmilor. S-au operat arestări⁴⁰. O acțiune reușită a fost întreprinsă cu ocazia zilei de 1 Mai de către organizația U.T.C. din Oradea. Din însărcinarea P.C.R., în noaptea de 30 aprilie spre 1 Mai, Ludovic Minschi împreună cu cîțiva uteciști au arborat steagul roșu pe coșul unei fabrici din Oradea. În ciuda intervenției poliției și siguranței, grupuri numeroase de muncitori tineri și vîrstnici s-au strîns în apropiere și cu bucurie au comentat acțiunile curajoase ale necunoscuților luptători revoluționari⁴¹.

În a doua jumătate a lunii iunie 1934 s-a desfășurat o grevă a tinerilor de la Fabrica „Szekely și Reti” (astăzi Fabrica de mobilă „23 August”) din Tîrgu Mureș. Condițiile de viață ale tinerilor, mai ales ale ucenicilor, înrăutățindu-se, celula U.T.C. a inițiat cîteva întruniri la care au fost elaborate revendicările: ridicarea salariilor; reducerea orelor suplimentare; două săptămîni de concediu plătit⁴². Pentru a intimida pe tineri, direcția fabricii a bătut și apoi a concediat pe doi dintre organizatorii acestor întruniri. Dar tinerii au declarat imediat grevă, cerînd reprimirea la lucru a celor concediați. A fost ales un comitet de acțiune, format din șase tineri, care, îndrumat de doi delegați ai celulei

³⁸ Ibid.

³⁹ „Tînărul leninist”, anul IX, nr. 4, din aprilie 1934.

⁴⁰ „Tînărul leninist”, anul IX, nr. 5, din mai 1934.

⁴¹ „Luptători pentru pace, socialism și fericirea poporului”, Editura tineretului, 1955, pag. 125.

⁴² „Tînărul leninist”, anul IX, nr. 9, din 1—15 septembrie 1934.

de partid din fabrică, s-a prezentat cu revendicări la direcție, obținând satisfacerea acestora⁴³. Asemenea acțiuni au organizat tinerii și ucenicii de la această întreprindere în toamna anului 1934, în februarie 1935⁴⁴, luptând uniți pentru revendicări comune.

În același an, în octombrie, la Fabrica „Teutsch” din Brașov a izbucnit o grevă împotriva samavolniciilor patronului. Aici lucrau și circa 30 de ucenici în condiții foarte grele. La început conducătorii social-democrați i-au sfătuit pe ucenici să nu participe la grevă pentru că ei le vor susține revendicările. Dar revendicările tinerilor nu au fost prezentate patronului. De aceea, la începutul lunii noiembrie, o mare parte a ucenicilor, trecând peste „sfaturile” șefilor social-democrați, au intrat în grevă, prezentând revendicări proprii: repartizarea lor la muncă calificată, ziua de muncă de 8 ore etc. Toți ucenicii — uteciști, social-democrați sau fără de organizație —, în front unic, „au ieșit în masă în fața fabricantului, au protestat în contra reducerii timpului de prînz, au părăsit munca în masă după 8 ore de lucru”⁴⁵. Fabricantul a fost nevoit să declare că recunoaște revendicările tinerilor.

La începutul anului 1935 a izbucnit o mare grevă la minele din Anina, la care au participat circa 2 000 de mineri. Cu această grevă s-au solidarizat și muncitorii metalurgiști de la Reșița. Datorită unor elemente trădătoare care au reușit să spargă unitatea de luptă a greviștilor prin „baricadarea în puțuri”, lupta nu a fost încununată de victorie. Adresându-se tinerilor care au participat la grevă, Comitetul Central al U.T.C. le spunea:

„Tineri mineri de la Anina!

Lupta voastră nu e pierdută, ea e numai dezarmată pentru moment... Dar voi trebuie să duceți lupta mai departe pînă vi se acordă toate revendicările. Răspunsul vostru nu poate să fie decît greva!

Trebuie să vă dați seama că pentru a duce lupta cu succes aveți înaintea voastră o cale și numai una singură: calea frontului unic de luptă”⁴⁶.

În focul acestor lupte tot mai mulți tineri s-au convins, pe baza experienței lor proprii, de necesitatea frontului unic. Acest lucru rezultă nu numai din desfășurarea acțiunilor, ci și din unele materiale documentare. Într-un manifest al C.C. al U.T.C. din aprilie 1935 adresat tuturor tinerilor din România, se sublinia că „în aceste lupte (este vorba de unele lupte greviste din anii 1933, 1934 — n.n.) s-a manifestat dorința tineretului muncitor de a încheia frontul unic...”⁴⁷. Referindu-se în ansamblu la dorința maselor muncitoare de a se restabili unitatea de acțiune, ziarul „Ecoul” arăta că „dacă la noi în țară, împingerii maseilor spre frontul unic nu i-au corespuns încă acte decisive de front unic

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Vezi „Scinteia”, anul V, nr. 5, din februarie 1935; „Tinărul leninist”, anul X, nr. 2, din februarie 1935.

⁴⁵ „Scinteia”, anul V, nr. 5, din februarie 1935.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 23 004, fila 17.

(nu s-a ajuns încă la crearea unui front unic pe plan central — *n.n.*), ar fi să dăm dovadă de cea mai mare miopie politică dacă n-am vedea entuziasmul și dorința tot mai puternică a maselor de front unic. O dovadă de nedeazămintă a constituit-o procesul ceferiștilor, care a strâns în jurul acuzațiilor din acest proces simpatia unanimă a maselor muncitorești; în protestele care cereau eliberarea acuzaților se înșirau una lângă alta iscăliturile muncitorilor comuniști, social-democrați și neorganizați”⁴⁸.

Noi și importante succese în ceea ce privește lupta pentru făurirea frontului unic s-au obținut la începutul anului 1935. Printre aceste rezultate, cel mai important a fost aderarea Secțiunii social-democrate de tineret din București la frontul unic propus de Secțiunea U.T.C. din capitală.

După 1933 Secțiunea U.T.C. din București, sub îndrumarea C.C. al U.T.C., și-a intensificat activitatea pentru a deveni cea mai puternică secțiune a U.T.C. din țară și a realiza frontul unic. Spre sfârșitul anului 1934 și începutul anului 1935, secțiunea U.T.C. a luat o serie de măsuri concrete menite să ducă la realizarea frontului unic. Întregul activ a fost mobilizat pentru o largă campanie în acest sens. S-a dus o mai largă muncă de lămurire în rândul tinerilor în legătură cu necesitatea frontului unic; au fost adresate mai multe propuneri secțiunii locale social-democrate prin care aceasta era chemată să accepte frontul unic. În timp ce delegația U.T.C. își prezenta propunerile, în fața sediului organizației social-democrate erau mobilizate mase de tineri care manifestau și cereau insistent frontul unic. S-au adresat apeluri pentru front unic tinerilor social-democrați, iar câțiva uteciști au luat cuvântul la adunările social-democrate. Peste capul liderilor reformiști au fost atrase în lupta pentru front unic elemente înaintate cu munci de răspundere în conducerea centrală sau în comitetul secțiunii orășenești social-democrate. Concomitent cu aceste acțiuni, în presă s-au publicat articole pe tema unității muncitorești. În secțiunea social-democrată de tineret a devenit preponderent curentul în favoarea unității. Ca urmare, la începutul anului 1935, la propunerea secțiunii U.T.C., Secțiunea social-democrată de tineret din București a aderat la frontul unic, demonstrându-se astfel în mod concret că, dacă se luptă cu perseverență, dacă se aplică cele mai indicate forme de muncă, frontul unic se poate realiza.

Ca și în anul 1934 la Cluj, elementele reformiste din conducerea P.S.D. din București au luat măsura de a exclude Secțiunea din București din Uniunea social-democrată de tineret. Conducerea secțiunii social-democrate de tineret a protestat împotriva acestei măsuri. În comunicatul publicat în presă în urma ședinței extraordinare pe care a avut-o și la care a luat în discuție comunicarea comitetului organizației P.S.D. din capitală privitor la dizolvarea secțiunii de tineret, comitetul secțiunii social-democrate sublinia „că acțiunea Comitetului pentru încheierea frontului unic este impusă de împrejurări care necesită o acțiune unitară”. După ce în comunicat se dădeau explicații asupra împrejurărilor care au impus frontul unic, comitetul sublinia că

⁴⁸ „Ecou”, anul I, nr. 5, din 29 iulie 1934.

el „a fost și este pentru frontul unic și înțelege să lupte pentru realizarea lui cât mai grabnică în București și în întreaga țară și apelează la elementele cinstite și conștiente să-l apere”⁴⁹.

Referindu-se la reușita încheierii frontului unic al tineretului în București în 1935, organul central al C.C. al U.T.C. sublinia că liderii social-democrați de dreapta n-au putut să înăbușe glasul tineretului muncitor social-democrat de a se declara de acord cu propunerea de front unic făcută de organizațiile U.T.C.⁵⁰ În circulara sa din aprilie 1935, Comitetul Central al U.T.C. arăta că acest succes al organizației U.T.C. din București „...se datorește faptului că (organizația locală U.T.C. — *n.n.*) și-a însușit și a realizat directivele C.C. al U.T.C.R. în chestiunea frontului unic, și a înțeles marea importanță a frontului unic...”⁵¹.

Realizarea frontului unic al tineretului în capitală a avut o importanță mare pentru întreaga activitate ulterioară în ce privește lupta pentru realizarea unității tineretului muncitor. În timpul ce a urmat a crescut mișcarea tineretului din capitală, o parte dintre tinerii social-democrați au trecut la U.T.C., s-au înmulțit acțiunile de front unic în diferite orașe din țară: la Buhuși, Ploiești, Galați, Constanța, Pașcani etc.

Mai însemnată din șirul acestor acțiuni, care demonstau prin proba faptelor justetea și necesitatea frontului unic, mai ales când pericolul fascizării creștea, este demonstrația de 1 Mai 1935 din București, organizată de P.C.R. pe baza frontului unic.

Înfruntând greutățile muncii ilegale, organizația U.T.C. a fost mobilizată pentru ținerea ședințelor de celulă, s-au constituit grupe de demonstranți din câte 5—7 tineri conduse de un responsabil, ales dintre cei mai buni tineri, s-au ținut ședințe speciale de instruire a responsabililor de grupe, a stegarilor și a celorlalți tineri, care primiseră diferite sarcini în legătură cu organizarea demonstrației.

Începută la ora 9 dimineața, ținută în Piața Mare, prin discursuri despre însemnătatea zilei de 1 Mai, manifestația s-a desfășurat pe străzile din centrul capitalei. În fruntea coloanei era steagul roșu, iar tinerii cântau „Internaționala” și scandau neconținut: „Jos fascismul!”; „Jos războiul!”; „Jos instrucția premilitară!”; „Trăiască Uniunea Sovietică!”; „Trăiască partidul comunist!”. Pentru după-amiază manifestările în cinstea zilei de 1 Mai urmau să se desfășoare la sediul Partidului social-democrat. Accesul tinerilor muncitori spre str. Izvor, unde se afla sediul, a fost barat de cordoane de poliție și de gărzi ale social-democraților.

În noua situație creată, un număr de aproximativ 200—300 de demonstranți, după cum relatea ziarul „Tînărul leninist”, s-au îndreptat

⁴⁹ „Tînărul leninist”, anul X, nr. 4, din aprilie 1935.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 371. Vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 4, iulie—august 1956, pag. 167.

în grupuri compacte spre sediul partidului socialist-unitar, unde au ținut o întrunire. Aici, reprezentanții frontului unic, oameni ai muncii vîrstnici și tineri, comuniști și social-democrați, au manifestat pentru acțiunea de lărgire și consolidare a frontului unic, pentru intensificarea luptei împotriva fascismului și pregătirii războiului antisovietic.

Tot în după-amiaza zilei de 1 Mai, numeroși tineri, cei mai mulți fiind uteciști, participînd, alături de alți muncitori, la înmormintarea unui ceferist, la întoarcere au parcurs Calea Grivitei, strigînd lozinci contra fascismului și războiului, pentru un front unic, intonînd imnuri revoluționare.

În organizarea demonstrației de 1 Mai s-au făcut însă și unele greșeli care au fost criticate în ziarul „Tinărul leninist”. Nu a fost mobilizat un număr mai mare de tineri, folosind toate posibilitățile existente, responsabilii de grupă nu s-au orientat prompt, cît mai bine, la fața locului cînd au trebuit să se facă schimbări în planul stabilit anterior, s-au înțeles eronat instrucțiunile comitetelor locale utecist și social-democrat în care se spunea să se evite ciocnirile cu poliția, ceea ce nu însemna nicidecum retragerea înainte de a se fi făcut tot ce era posibil pentru a se realiza obiectivele demonstrației și de a se exprima voința manifestanților. Întrunirea ce a avut loc la sediul partidului socialist-unitar și care s-a desfășurat într-o atmosferă de entuziasm ar fi trebuit să se încheie cu alegerea unui comitet larg de front unic⁵².

Din cele expuse rezultă că în anii 1933—1935, învățînd din experiența eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, U.T.C., sub conducerea partidului comunist, a reușit să mobilizeze pe tineri la luptă în front unic pentru îmbunătățirea condițiilor de trai, împotriva exploatării, fascismului și războiului pe care-l pregătea reacțiunea.

Totodată, în această perioadă, în activitatea U.T.C. s-au manifestat o serie de lipsuri și greșeli, mai ales sectarismul și avangardismul, care au micșorat posibilitatea obținerii de succese în lupta pentru front unic. Partidul comunist a analizat de mai multe ori aceste lipsuri, cerînd organizației comuniste de tineret remedierea lor.

Privind retrospectiv activitatea desfășurată de U.T.C. pentru crearea unității de luptă a tineretului muncitor ca parte integrantă a luptei pentru unitatea întregii clase muncitoare, „Buletinul C.C. al U.T.C.”, în numărul din mai-iunie 1935, semnala ca slăbiciuni mai însemnate o insuficientă popularizare a însemnătății frontului unic în rîndurile maselor de tineri muncitori, determinată, la rîndul ei, de lipsa organelor de front unic în uzine, fabrici, ateliere; o slabă mobilizare a maselor de tineri muncitori pentru a demonstra în fața sediilor social-democrate cînd delegații U.T.C. făceau propuneri de front unic; cînd conducătorii social-democrați refuzau propunerile de front unic nu s-a depus suficientă muncă pentru a-i demasca și a lămuri tinerilor din aceste organizații necesitatea frontului unic⁵³.

⁵² „Tinărul leninist”, anul X, nr. 5, din mai 1935.

⁵³ „Buletinul C.C. al U.T.C.”, anul V, nr. 1, din mai—iunie 1935, număr special consacrat prelucrării și popularizării rezoluției C.C. al P.C.R. din februarie 1935.

Pentru a asigura succesul acțiunilor de front unic, prin „Buletinul” său, C.C. al U.T.C., fructificând experiența căpătată, arăta la începutul anului 1935 că trebuie mobilizate toate comitetele de conducere și întregul activ utecist, care să antreneze pe toți tinerii, iar propunerile de front unic să fie făcute pe baza unui program concret de revendicări, care să intereseze pe toți tinerii muncitori din fabrici, uzine, mine, porturi etc. Trebuia dusă o largă campanie de popularizare a frontului unic și de mobilizare a tineretului la sediile organizațiilor social-democrate în timpul desfășurării tratativelor de front unic cu conducătorii acestor organizații. Pentru aceasta trebuia ca tinerii uteciști, printr-o acțiune sistematică, de zi cu zi, să lupte pentru revendicările imediate ale tinerilor, să-i atragă astfel în lupta pentru unitate; în campania pentru front unic să fie utilizați și tinerii social-democrați care se declarau de acord cu frontul unic. Lupta pentru front unic trebuia intensificată în special în întreprinderi, pregătind acțiuni pe baza programului de revendicări și alegind comitete de acțiune de front unic, demonstrând astfel voința de luptă a tineretului pentru realizarea frontului unic.

C.C. al U.T.C. sublinia că în legătură cu lupta pentru închegarea frontului unic trebuia desfășurată o amplă activitate pentru cucerirea majorității tineretului muncitor⁵⁴.

În condițiile creșterii activității maselor muncitoare din România pentru realizarea unității de luptă, la începutul anului 1935, Partidul Comunist din România a militat pentru crearea frontului popular antifascist, largă coaliție antifascistă a diferitelor categorii sociale, avînd ca nucleu frontul unic muncitoresc.

Rezoluția C.C. al P.C.R. din februarie 1935 sublinia că sarcina principală în această nouă etapă era crearea unui larg front popular antifascist în jurul clasei muncitoare.

Frontul unic muncitoresc fiind nucleul frontului popular antifascist, P.C.R. s-a adresat din nou, în martie și noiembrie 1935, conducătorilor partidelor social-democrate. În propunerile sale, P.C.R. arăta că este gata să înfăptuiască o înțelegere cit de limitată în vederea luptei contra fascismului și războiului și în același timp sublinia că „proletariatul este stînjinit în rolul său de frunte prin diviziunea sa în organizații și partide diferite. Unitatea proletară: unitatea sindicală, unitatea de acțiune și unitatea politică, unitatea reală, totală a întregului proletariat, ca o singură acțiune de clasă, o singură organizație profesională centrală, un singur partid politic unit sub steagul luptei de clasă împotriva capitalismului, — iată cea mai formidabilă garanție de succes a frontului popular antifascist în lupta pentru zdrobirea fascismului”⁵⁵.

La rîndul ei, U.T.C., vlăstar al partidului, a adresat încă o dată conducătorilor organizațiilor social-democrate de tineret propuneri pentru front unic strîns legat de lupta pentru frontul popular antifascist⁵⁶. În

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 313

⁵⁶ „Buletinul C.C. al U.T.C.”, anul V, nr. 1, din mai—iunie 1935.

același timp, organizația U.T.C. se adresa propriilor organe conducătoare și membrilor pentru a le lămuri semnificația și necesitatea închegării frontului unic, a strângerii în jurul clasei muncitoare a tuturor organizațiilor și persoanelor care aveau poziții, vederi antifasciste. În aprilie 1935, C.C. al U.T.C. a dat o circulară către toate comitetele regionale și județene, către toți uteciștii pentru realizarea frontului unic de luptă al tinerilor⁵⁷. În această circulară, C.C. analiza pericolul fascizării și al războiului imperialist și atrăgea atenția că, cu toate că liderii social-democrați au respins mereu propunerile de realizare a frontului unic, U.T.C. continuă să ducă tratative și, lichidînd lipsurile din trecut, să mobilizeze masele de tineri pentru a impune frontul unic. Circulara sublinia „necesitatea creării unui front larg de luptă al tinerilor muncitori fără deosebire de rasă, naționalitate sau convingeri politice”⁵⁸.

Mai ales de la începutul anului 1935, sub conducerea partidului comunist, Uniunea Tineretului Comunist a militat pentru un larg front al tineretului muncitor, menit să contribuie la mobilizarea în masă a tuturor elementelor muncitorești și antifasciste ale tineretului în frontul popular antifascist. Astfel, în editorialul „Fascismul înseamnă război” publicat în „Tinărul leninist” din aprilie 1935, C.C. al U.T.C. cerea ca împotriva pericolului tot mai evident al fascizării crescînde întregul tineret din România să contrapună zidul puternic al milioanei de tineri „creînd frontul popular antifascist în fabrici, mine, sate, universități etc.”⁵⁹.

★

Generalizînd experiența mișcării muncitorești internaționale, acumulată în lupta împotriva fascismului și războiului, Congresul al VII-lea al Internaționalei a III-a, Comuniste a elaborat multilateral problema frontului unic, a frontului popular, a poziției partidelor comuniste față de partidele social-democrate, a muncii în rîndurile tineretului și femeilor etc. Transpunînd în viață hotărîrile Congresului al VII-lea al Cominternului, partidele comuniste au raportat noi succese în lupta pentru crearea frontului unic muncitoresc și a frontului popular antifascist.

„Călăuzit de îndrumările prețioase ale Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste, partidul și-a intensificat activitatea pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și strîngerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței naționale, în vederea închegării unui larg front popular antifascist”⁶⁰.

În anii grei ai fascizării țării, organizația comunistă de tineret a sprijinit lupta partidului pentru înfăptuirea frontului unic muncitoresc,

⁵⁷ „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 370—375.

⁵⁸ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., Cota B, b. XIX—2, nr. inv. 877.

⁵⁹ „Tinărul leninist”, anul X, nr. 4, din aprilie 1935.

⁶⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 436.

coloana vertebrală a unui larg front popular antifascist, care să bareze drumul fascismului în țara noastră. Lupta Uniunii Tineretului Comunist împotriva fascismului și a războiului, pentru înfăptuirea frontului unic al tineretului ca parte a unității de acțiune a clasei muncitoare s-a intensificat în timpul dictaturii militare-fasciste.

În plin război și regim de dictatură militară-fascistă, la 1 Mai 1944, prin acordul încheiat între partidul comunist și partidul social-democrat, a fost înfăptuit frontul unic muncitoresc. Încheierea frontului unic muncitoresc — rod al eforturilor îndelungate ale comuniștilor — a întărit capacitatea de luptă a clasei muncitoare și i-a permis să-și îndeplinească cu succes rolul de forță conducătoare în lupta pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, pentru scoaterea României din criminalul război antisovietic și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, pentru instaurarea unui regim democrat-popular și trecerea la construirea socialismului.

Activitatea antifascistă a studenților din România desfășurată, sub îndrumarea partidului comunist, în anii 1933 — 1937

C. MOCANU

Studenții din patria noastră au o îndelungată tradiție de luptă pentru democrație și progres, pentru însușirea și propășirea unei culturi legate de interesele poporului, de luptă împotriva fascismului — dușman înrăit al umanității și civilizației. Sub conducerea partidului comunist, uteciștii au dus o susținută activitate în rîndul studenților cu vederi progresiste, mobilizîndu-i la lupta poporului împotriva politicii claselor dominante de fascizare a țării, la lupta pentru apărarea învățămîntului universitar de pericolul degradării fasciste. Deși adesea au fost în minoritate numerică, ei au înfruntat cu demnitate reacțiunea, au dat lovituri fascismului în facultăți.

În timpul regimului burghezo-moșieresc, porțile facultăților erau deschise îndeosebi fiilor de industriași și moșieri. Numai un număr restrîns de tineri aparținînd oamenilor muncii puteau să pătrundă în învățămîntul superior. Acest contingent restrîns de studenți legați de masele populare reprezentau partea cea mai avansată a mișcării democratice studentești. Din rîndurile acestor tineri, organizațiile U.T.C. din facultăți își recrutau membrii, cadrele de bază care se aflau în primele rînduri ale mișcării democratice, progresiste a tineretului studios.

În rîndurile studenților au fost și tineri care, deși proveneau din pături sociale mijlocii — de intelectuali, funcționari, mici meșteșugari, mici comercianți etc. — și-au dat seama de justetea luptei împotriva fascismului și războiului. Pe calea studierii operelor progresiste, a confruntării științifice, obiective a realităților social-politice, sub influența elementelor înaintate — și în primul rînd a uteciștilor —, acești tineri studiosi, cinstiți au ajuns la concluzia că este necesar să sprijine nu reacțiunea, ci pe cei care luptă pentru progres, nu fascismul, ci democrația și libertatea. Pe măsură ce creștea pericolul fascismului, se mărea numărul studenților cu vederi înaintate, interesați în bararea drumului dictaturii celor mai reacționare vîrfuri ale claselor dominante.

Consecințele politicii reacțiunii de intensificare a fascizării țării și de pregătire a războiului tilhăresc, antisovietic, s-au reflectat tot mai mult în situația, în viața studenților. După criza economică din 1929—1933, în timpul căreia, așa cum scria ziarul „Studentimea nouă”,

„pătura studențească nu mai cunoscuse în trecutul ei clipe mai sumbre”¹, condițiile de existență și de muncă ale unui număr tot mai mare de studenți s-au înrăutățit. Un număr însemnat de studenți trebuiau să-și ducă activitatea universitară în grele condiții economice, să imbine munca de învățatură cu istovitoare ore de muncă, lucrând ca oameni de serviciu în restaurante, ca vânzători de ziare sau ca hamali. Studenții erau jefuiți prin nenumărate și mari taxe, prin prețurile exorbitante ale cursurilor universitare, ale tratatelor pe care nu le puteau găsi în biblioteci. Cei care își manifestau mai deschis nemulțumirea față de neorînduirile din viața universitară, din viața social-economică a țării erau persecutați, exmatriculați, iar cei mai înaintați, comuniști, erau deseori schingiuiți la poliție și siguranță, întemnițați.

În condițiile intensificării fascizării țării, măsurile de represiune a luptei studenților democrați s-au înmulțit. Numărul studenților de origine muncitorească se micșora an de an. Dar cei rămași, conduși de partid și îndrumați de organizația revoluționară a tineretului, au ținut mai departe steagul luptei.

An de an se dezvolta, se amplifica și căpăta forme tot mai eficiente lupta studențimii democate împotriva reacțiunii, fascismului și pregătirii războiului, pentru apărarea culturii și științei.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de Partidul Comunist din România, care prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul lor revoluționar au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului, a luptei revoluționare din patria noastră au avut o deosebită însemnătate și pentru dezvoltarea mișcării revoluționare, a activității tinerilor muncitori, studenți etc., mobilizați de Uniunea Tineretului Comunist la lupta împotriva pericolului fascist și a războiului imperialist, pe drumul unirii tuturor forțelor progresiste ale poporului în vederea creării unui larg front în stare să bareze calea fascismului.

★
★ ★

În perioada la care ne referim, Partidul Comunist din România și-a intensificat activitatea pentru mobilizarea tuturor studenților democrați și progresiști, în frunte cu uteciștii, la lupta împotriva fascismului și războiului, pentru salvagardarea democrației și culturii, pentru apărarea păcii. Partidul a privit problema studențească nu numai ca o parte integrantă a luptei pe care o ducea atunci împotriva fascismului, pentru apărarea libertăților democratice și a culturii înaintate, ci și ca o problemă de bază privind formarea cadrelor de intelectuali educați în spiritul slujirii poporului, căliți în luptă.

Sarcinile fundamentale în ceea ce privește tineretul și organizația sa comunistă stabilite de partid la Congresul al V-lea din decembrie 1931, congres care a avut un rol de seamă în evoluția mișcării revoluționare din țara noastră, au constituit jaloanele activității Uniunii Tineretului Comunist și în această perioadă.

¹ „Studențimea nouă”, anul I, nr. 2, din 1 martie 1931.

După Congresul al V-lea al partidului, U.T.C. a desfășurat o mai intensă activitate în rîndurile studenților, pentru întărirea organizațiilor U.T.C. în facultăți, în vederea satisfacerii revendicărilor lor studențești democratice, pentru demascarea fascismului, care amenința grav viața universitară, împotriva măsurilor guvernului de pregătire a tinerilor în vederea războiului imperialist antisovietic.

În unele documente elaborate de plenarele Comitetului Central, care au avut loc după luptele din ianuarie-februarie 1933, în ziare comuniste ilegale sau progresiste legale, în manifeste, prin întruniri, conferințe și prin alte mijloace de muncă în rîndurile maselor, partidul comunist a îndrumat lupta studenților înaintați, le-a arătat problemele politice și ideologice care li se puneau în față în acest timp, cînd reacțiunea pregătea fascizarea țării și războiul criminal antisovietic.

În anii de după luptele din 1933, Uniunea Tineretului Comunist s-a consolidat din punct de vedere politic și organizatoric, a crescut prestigiul ei în rîndurile maselor de tineri. Plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1933 a subliniat că „marile lupte din februarie ale muncitorilor ceferiști și petroliști la care tineretul muncitor a luat parte activă, dovedind un eroism și curaj demn de tînăra gardă a proletarietului revoluționar — au scos în evidență rolul crescut al U.T.C., influența sa crescută asupra unei părți însemnate a detașamentelor celor mai de frunte ale tineretului proletar român, au arătat că U.T.C. a devenit un ajutor al partidului în lupta sa pentru cucerirea majorității clasei muncitoare”².

Organizațiile Uniunii Tineretului Comunist care activau la universitățile din București, Iași, Cluj, la Academia de înalte studii comerciale, la Institutul politehnic și în celelalte instituții de învățămînt superior existente atunci și-au întărit munca lor ilegală în rîndurile studenților, și-au îmbunătățit formele de cuprindere în acțiunile democratice a unui număr cît mai mare de studenți.

Ideologia revoluționară a proletarietului, a partidului comunist pătrundea în rîndurile studenților înaintați, care în ianuarie-februarie 1933 văzuseră mai clar că proletarietul român, condus de partidul său de avangardă, luptă eroic pentru interesele tuturor celor asupriți, a tuturor celor care năzuiesc spre o viață mai bună. Intensificarea pătrunderii ideologiei revoluționare în rîndurile studenților este consemnată chiar de către un document al poliției care scrie că „încă din luna februarie 1933 și pînă în prezent s-a constatat că propaganda revoluționară comunistă prinde consistență în rîndurile tineretului școlar și universitar”³.

Cu mari riscuri, studenții cei mai înaintați, cei mai bine pregătiți profesional, și în primul rînd uteciști, încercau la seminarii interpretări în spiritul materialismului dialectic și istoric, în spiritul adevăratei științe; uneori la cursuri întrerupeau pe acei profesori care debatau teorii reacționare, fasciste, antiumaniste. Ilegal activau și unele cercuri de studiere („grupe de învățătură”) a literaturii revoluționare, anti-

² „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 311.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 33, dosarul nr. 4605, vol. 2, fila 54.

fasciste ; în urma unor percheziții făcute de poliție s-au găsit la studenți opere ale lui Marx, Engels, Lenin, broșuri ale Partidului Comunist din România.

Sub îndrumarea partidului comunist, organizațiile U.T.C. care activau în facultăți au răspândit în rândurile studenților manifeste, foi volante, ziare ilegale și ziare democratice în care uteciștii reușeau să strecoare articole cu un conținut progresist. „Scînteia” ilegală, organul Comitetului Central al partidului, prin analizele care le făcea asupra celor mai importante probleme privind situația țării, creșterea primejdiei fasciste, privind acțiunile întreprinse de muncitori, de tineri, de studenți împotriva regimului reacționar, îndruma și sprijinea mișcarea democratică și progresistă a tineretului universitar. „Tînărul leninist”, organul central al Comitetului Central al U.T.C., „Studentul revoluționar”, editat de către organizația comunistă a studenților de la Cluj chiar în zilele luptelor din februarie 1933, ziarul „Studentul leninist”, scos în 1934 de studenții comuniști din București, transmiteau tinerilor studenți cuvîntul partidului comunist⁴.

În 1933, organizațiile U.T.C. au reușit să mobilizeze un număr însemnat de studenți cu vederi progresiste într-o serie de acțiuni pentru satisfacerea revendicărilor studențești, pentru demascarea măsurilor reacționare ale guvernului cu privire la învățămîntul universitar.

Studenții progresiști în frunte cu uteciștii au protestat împotriva reprimării luptelor din 1933, împotriva arestării conducătorilor ceferiștilor în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, împotriva pregătirii și desfășurării odiosului proces prin care burghezia urmărea să stăvilească mișcarea revoluționară și să smulgă din rândurile acestora pe cei mai buni militanți.

Un manifest scos în 1934 de către Comitetul local al organizației comuniste studențești din capitală adresat „Către toți studenții și studentele din București” demasca pericolul fascismului și sublinia că muncitorimea, conștientă de pericolul fascist, este aceea care își dă și viața pentru apărarea libertății tuturor oamenilor muncii. „Muncitorimea — scrie manifestul — luptă contra fascismului căci își dă seama că acesta este o formă brutală de apărare — prin exploatare înăsprită, impozite mărite, teroare și război — a burgheziei în decădere...”⁵. Manifestul relevă însemnătatea luptelor din ianuarie-februarie 1933 pentru apărarea intereselor maselor largi populare, ale studenților nevoiași. Prin lupta lor eroică din 1933, muncitorii au împiedicat burghezia să aplice „planul de la Geneva”, care prevedea concedieri și „curbe de sacrificiu”, sporirea impozitelor, suprimarea subvențiilor acordate școlilor și facultăților, sporirea taxelor școlare și universitare, înlăturarea de la studiu a fiilor celor ce muncesc. Scos cu prilejul redeschiderii procesului ceferiștilor, manifestul utecist spunea studenților : „Colegi, colege ! Zilele acestea se judecă recursul în procesul muncitorilor care, cu riscul libertății și al vieții, au luptat pentru drepturile lor, contra terorii și stării de asediu, contra fascismului, dușman comun al tuturor celor asupriți”.

⁴ Ziarele comuniste ilegale răspândite în rândurile studenților se află în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.

⁵ „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 354.

Lupta ceferiștilor din 1933 a fost și lupta studenților progresiști cărora le revine — subliniază Comitetul organizației comuniste studențești din București — „fireasca datorie de solidaritate și de apărare a eroicilor luptători de la Grivița”⁶. Studenții erau îndrumați să formeze comitete de apărare a conducătorilor ceferiști, eroi ai întregului popor în lupta pentru viitorul său de independență națională și justiție socială.

Concomitent cu asemenea acțiuni, studenții antifasciști din România și-au exprimat cu indignare protestul împotriva incendiarii Reichstagului în martie 1933 de către hitleriști, pretext scelerat, menit să-i compromită pe comuniști și pentru declanșarea unei turbate repressiuni împotriva mișcării muncitorești, împotriva tuturor celor care, într-o formă sau alta, se opuneau regimului dictaturii hitleriste. Ca membri ai Uniunii Tineretului Comunist, ai unor organizații de masă legale, create și conduse de partidul comunist, cum au fost Comitetul național antifascist sau Liga muncii, studenții antifasciști din România și-au exprimat solidaritatea cu acuzații procesului de la Leipzig, în frunte cu Gheorghe Dimitrov. În numele tinerilor muncitori, țărani, studenți, intelectuali, Comitetul Central al U.T.C. a demascât înscenarea de la Leipzig într-un articol special, publicat în ziarul „Tînărul leninist” din decembrie 1933⁷.

În 1934, studenții antifasciști din România și-au exprimat solidaritatea cu masele care, apărându-și libertatea, s-au ridicat împotriva loviturii fasciste din Austria. În primul număr al ziarului „Studentul leninist”, apărut în martie 1934, se arăta că „în februarie anul acesta, muncitorimea austriacă a răspuns cu armele încercării de răpire totală a libertăților de care se mai bucura”⁸. Articolul chema pe studenți să se apropie tot mai mult de muncitori, pentru ca alături de ei să ducă lupta împotriva fascismului din România și din celelalte țări.

Luptînd împotriva fascismului și a pregătirilor de război antisovietic, pe care le intensificase reacțiunea, mai ales după ce în Germania a fost instaurat regimul hitlerist, în țara noastră, din îndemnul partidului comunist, studenții cu vederi progresiste popularizau prin ziare ilegale, manifeste, la ședințe conspirative succesele repurtate de popoarele Uniunii Sovietice pe drumul construirii orînduirii socialiste, schimbările profunde care s-au petrecut în facultățile sovietice, unde s-a asigurat dreptul de învățătură fiilor celor ce muncesc, s-a introdus învățămîntul științific, legat de interesele poporului, de sarcinile construirii orînduirii noi. În activitatea organizațiilor legale antifasciste create de partid, a Asociației „Amicii U.R.S.S.”, care cuprindea personalități dintre cele mai reprezentative ale intelectualității, au intrat și studenți dornici să bareze prin lupta lor calea fascismului. Studenții popularizau în rîndurile colegilor lor ideea prieteniei cu statul muncitorilor și țăranilor, cu popoarele Uniunii Sovietice.

În urma activității desfășurate, studenții înaintați au înțeles și mai temeinic că guvernul burghezo-moșieresc în măsurile reacționare pe care le lua cu privire la învățămîntul superior se sprijinea pe ele-

⁶ Loc. cit., pag. 355.

⁷ „Tînărul leninist”, anul VIII, nr. 14, din decembrie 1933.

⁸ „Studentul leninist”, anul I, nr. 1 din martie 1934.

mentele fasciste din facultăți, pe societățile studențești oficiale și pe organizațiile fasciste. „Ceva mai mult — remarca ziarul „Cuvîntul liber” —, în ultimii ani acțiunile studențimii fasciste au servit drept preludiu pentru măsurile luate de forurile conducătoare chiar în contra studențimii”⁹.

Uniunea Tineretului Comunist, sub îndrumarea Partidului Comunist din România, s-a străduit să găsească forme mai bune de mobilizare și organizare concretă a tuturor elementelor democratice și antifasciste existente în rîndurile studențimii, a luat măsuri pentru crearea unor grupe de studenți democrați, care, sub îndrumarea uteciștilor, să cunoască frământările de zi cu zi ale tuturor celor nemulțumiți de pe urma politicii universitare a guvernului, să-i întrunească pe aceștia în acțiuni concrete împotriva taxelor universitare, pentru îmbunătățirea hranei la cantină, a condițiilor de viață la cămine, pentru mărirea burselor, împotriva măsurilor prin care se urmărea împiedicarea studenților nevoiași de a urma cursurile facultăților, împotriva politicii intensificate de fascizare a tineretului studios.

În unele facultăți s-a reușit să se închege asemenea grupe de studenți democrați care au avut o deosebită însemnătate pentru organizarea masei mai largi de studenți. „Scînteia” aprecia crearea unor asemenea grupe de studenți democrați ca un eveniment deosebit în viața universitară¹⁰.

Fructificînd propria experiență, precum și experiența altor partide comuniste de unire a tuturor forțelor antifasciste într-un larg front popular în stare să bareze calea fascismului, Partidul Comunist din România, în rezoluția C.C. din februarie 1935, analizînd creșterea vizibilă a pericolului fascismului în România, a formulat lozinca închegării Frontului popular antifascist¹¹, avînd ca nucleu Frontul unic muncitoresc pentru a cărui înfăptuire comuniștii au luptat încă de cînd elementele oportuniste, social-democrații de dreapta au scindat mișcarea muncitorească.

Sub îndrumarea partidului, Uniunea Tineretului Comunist a mobilizat masele de tineri la înfăptuirea unității de luptă antifascistă a tineretului. În aprilie 1935, Comitetul Central al U.T.C. a adresat din nou conducătorilor organizațiilor social-democrate de tineret, organizații care cuprindeau muncitori, studenți și alți tineri, chemarea de a accepta propunerea de front unic ; totodată, s-a adresat unor organizații de tineret burgheze, care manifestau atitudini antifasciste, propunîndu-le închegarea unității tinerei generații amenințate de fascism și război¹². Asemenea apeluri au fost însoțite de unele acțiuni concrete pentru strîngerea la un loc a tuturor elementelor cu vederi antifasciste, pentru crearea unui front studențesc democrat, parte integrantă a Frontului popular antifascist pentru care lupta partidul comunist.

⁹ „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 13, din 1 februarie 1936.

¹⁰ „Scînteia”, anul V, nr. 5, din 24 mai 1935.

¹¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1934—1937”, Editura politică, 1959, pag. 209 și urm.

¹² „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 370 și urm.

În strînsă legătură cu această importantă acțiune, comuniștii și-au intensificat munca lor în facultăți pentru a-și mări influența asupra studenților nemulțumiți de nedreptățile regimului burghezo-moșieresc, de a-i influența și a-i îndruma în feluritele acțiuni pe care aceștia le întreprindeau pentru satisfacerea revendicărilor studențești și pentru demascarea elementelor huliganice. S-au răspîndit tot mai multe manifeste, ziare ilegale și legale prin care se demasca fascismul, caracterul lui ultrareacționar și antiuman, pericolul pe care-l reprezenta pentru tot ce a creat omenirea mai bun în domeniul învățămîntului, al științei, culturii și civilizației.

Încă de la sfîrșitul anului universitar 1934—1935 s-au obținut unele succese pe linia închegării Frontului studențesc democrat. În luna mai 1935 a fost înfăptuită organizația Frontului studențesc democrat la București¹³, care a stimulat constituirea Frontului studențesc pe întreaga țară.

La 27 iunie 1935 a fost editat primul număr al organului de presă al Frontului studențesc democrat, „Studentul român”¹⁴. Acest ziar, la elaborarea căruia și-au dat contribuția studenți comuniști și democrați, a devenit o tribună a luptei democratice, antifasciste a studențimii din România. Apariția ziarului central însemna un nou pas pe linia constituirii Frontului studențesc democrat. În acest ziar s-au publicat o serie de articole în care se arăta situația economică și politică grea a celor mai mulți studenți, se explicau cauzele acestei situații, arătîndu-se că ele rezidă în natura orînduirii capitaliste, în politica reacționară a claselor dominante, care, văzînd că le fuge pămîntul de sub picioare, apelează la fascism, la dictatura cea mai reacționară, cea mai șovinistă, cea mai imperialistă. Ziarul înfățișează unele acțiuni ale studenților, generalizează experiența acestora, cheamă pe studenți să se organizeze mai bine, să dezvolte mișcarea antifascistă. Ziarul cuprinde articole în care se explică de ce este necesar ca toate elementele progresiste să se ridice în front unit pentru a salva universitatea de creșterea pericolului fascist.

Ziarul „Studentul român” anunță că Frontul studențesc democrat își propune să lupte pentru :

- „1. democratizarea vieții studențești și demascarea tuturor diversiuilor rasiste (numerus clausus, nullus sau valahicus) ;
2. pentru reducerea taxelor universitare, desființarea taxelor de rectorat și de examene ;
3. pentru mărirea burselor și distribuirea lor prin comitetele studențești ;
4. pentru ajutorarea efectivă a studențimii, mărirea numărului căminelor și cantinelor și pentru autonomie în conducerea lor ;
5. pentru abrogarea legii avocaților, a legii de concentrare a învățămîntului tehnic superior * și contra tuturor măsurilor care tind să elimine și să oprească accesul la universitate ;

¹³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 612, fila 13.

¹⁴ Loc. cit., fila 27.

* Aceste două legi erau îndreptate împotriva studenților nevoiași, democrați, deoarece, printr-o serie de prevederi, se limita dreptul la învățătură, la profesarea meseriei.

6. pentru unificarea tuturor asociațiilor studențești, pentru realizarea revendicărilor studențești". Pe măsura dezvoltării activității, programul a fost completat, lărgit, cuprinzând toate aspectele mișcării democratice, antifasciste a studenților.

Succesele elementelor democratice din facultăți au început să fie, încă din vara anului 1935, remarcate de opinia publică progresistă, de ziarele democratice. „Zi de zi citim în ziare că studenții încheie Frontul studențesc democrat împotriva huliganismului și pentru apărarea nevoilor profesionale" — scria ziarul progresist independent „Raza" ¹⁵.

În lupta partidului comunist pentru încheierea Frontului popular antifascist, o însemnătate deosebită au avut-o documentele Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste, întrunit în august 1935, congres care a dat o definiție multilaterală fascismului, a elaborat tactica Frontului popular antifascist, avînd ca nucleu Frontul unic muncitoresc, a trasat partidelor comuniste ca sarcină imediată să lupte pentru înfăptuirea acestei unități a poporului împotriva fascismului și războiului imperialist.

Călăuzit de îndrumările Congresului Internaționalei Comuniste, Partidul Comunist din România „...și-a intensificat activitatea pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și stringerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței naționale, în vederea închegării unui larg front popular antifascist" ¹⁶. În acest cadru s-a dezvoltat activitatea organizațiilor de masă legale, s-au creat noi organizații care să contribuie la mobilizarea maseilor pe linia Frontului popular antifascist; alături de ziarele și revistele ilegale au fost editate publicații legale, cu caracter democratic, progresist. În această perioadă, în ampla sa activitate, partidul a folosit o bogăție de metode, a îmbinat formele muncii ilegale cu cele legale și semilegale.

Ca parte integrantă a luptei pentru înfăptuirea unității celor cu vederi antifasciste, democratice, la începutul anului universitar 1935/1936, sub conducerea partidului comunist, U.T.C. și-a intensificat activitatea pentru a crea organizațiile Frontului studențesc democrat în toate centrele universitare, pentru a desăvîrși construcția acestei organizații la nivelul întregii țări, a-i definitiva programul de activitate, a-i da indicațiile necesare în lupta grea, complexă pe care trebuia s-o ducă. S-au creat astfel organizații ale Frontului studențesc, pe lângă cea de la București, și la Iași, ¹⁷ la Cluj ¹⁸. La 30 octombrie 1935 a apărut nr. 2 al ziarului „Studentul român".

¹⁵ „Raza", anul III, nr. 8, din 3 august 1935.

¹⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 436.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 33, dosarul nr. 4612, fila 7.

¹⁸ Ibid. Vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R." nr. 3/1956, pag. 166.

La sfârșitul anului 1935, Frontul studențesc democrat era încheiat ca organizație pe întreaga țară. El unea pe baza platformei luptei pentru democrație și împotriva fascismului studenții uteciști, social-democrați, membri ai unor organizații de tineret ale partidelor burgheze care manifestau o anumită opoziție față de fascism, studenți români și aparținând minorităților naționale, pe toți cei care aveau interese comune în lupta împotriva fascismului.

În conducerea Frontului studențesc democrat au intrat reprezentanți ai tuturor organizațiilor antifasciste, rolul conducător revenind studenților membri ai partidului comunist, ai Uniunii Tineretului Comunist, care erau în același timp studenți frunțași în munca pentru însușirea temeinică a științei și se bucurau de prestigiu în masa studențească.

În crearea frontului lor democratic, în lupta împotriva fascismului, studenții au primit sprijinul și s-au bucurat de simpatia cadrelor celor mai înaintate din învățământul superior, a profesorilor progresiști, adevărați oameni de știință, militanți devotați cauzei progresului social, patrioți luminați, legați de lupta dreaptă a poporului, cum au fost C. I. Parhon, Radu Cernătescu, Vasile Mîrza, Iorgu Iordan și mulți alții.

Programul Frontului studențesc democrat, fiind inspirat din realitatea vieții studenților, ținea seamă de particularitățile desfășurării muncii în rindurile acestei categorii eterogene de tineret, reflecta atitudinile și năzuințele studenților care aveau dintr-un motiv sau altul interes să lupte împotriva elementelor legionare, împotriva fascismului și războiului imperialist, formula sarcinile activității Frontului studențesc democrat pe linia satisfacerii adevăratelor revendicări studențești, apărării științei și culturii, însușirii ideilor înaintate și pentru o viață studențească democratică, pentru demascarea fascismului. Explicînd semnificația denumirii Frontului studențesc democrat, ziarul „Studentul român” exprima succint caracterul programului: „Frontul studențesc — pentru că implică ideea unei grupări largi, a unui front al întregii studențimi pentru apărarea intereselor ei economice și culturale. Front democrat — pentru că apărarea conștiință a intereselor profesionale nu poate fi dusă decît de studenții democrați, ale căror concepții nu permit folosirea studenților la acțiuni politice reacționare”¹⁹.

Imnul Frontului studențesc democrat înfățișa simțămintele și năzuințele studenților apropiați de popor, luptători împotriva fascismului :

*„În cînt de voioșie, chiot de voinicie,
Studenții la luptă pornesc.
Cu noi este poporul, al nostru-i viitorul,
Al tuturor celor ce muncesc.*

*Studenți democrați, înainte.
În lături dictatorii căpitani !
În lături cu gardiștii, cuziștii, hitleriștii
Trăiască muncitorii și țărani.*

¹⁹ „Studentul român”, anul I, nr. 2, din 30 octombrie 1935.

*Albastru este cerul și verde este cîmpul
Flori multe în țara noastră cresc
Dar bande verzi-albastre pe piepturile noastre
Robia hitleristă — o pregătesc*

*Studenti democrați, înainte.
Cel ce luptă rob nu va fi,
Se-ntinde liber vîntul și norii și vîntul,
Și neamul meu nimeni nu-l va robi*²⁰.

Încă de la crearea sa, Frontul studentesc democrat a desfășurat felurite acțiuni pe linia programului adoptat. Referindu-se la primele acțiuni ale Frontului studentesc democrat, ziarul central al Uniunii Tineretului Comunist, „Tinărul leninist”, scria în numărul din ianuarie 1936 : „Tineretul universitar, încadrat în F.S.D., duce dîrz lupta împotriva fascismului și războiului, pentru libertate și cultură”²¹. Ziarul reflecta astfel trăsăturile antifasciste ale tuturor acțiunilor întreprinse de această organizație largă a studențimii, indiferent dacă erau mai mari sau mai mici, dacă aveau ca țel satisfacerea unei cerințe economice sau demascarea elementelor fasciste și a politicii acestora.

O acțiune mai însemnată care a avut, între altele, darul să arate concludent în fața opiniei publice cum studenții legați de popor luptau împotriva fascismului a fost întrunirea organizată de Frontul studentesc democrat la 23 ianuarie 1936 la București²². Încă de la început au fost demascați și alungați din sală studenții legionari care se strecuraseră la întrunire cu scopuri provocatoare și diversioniste. Pe baza analizei care s-a făcut în legătură cu situația concretă a studenților, creșterea pericolului fascist, legile reacționare adoptate în ultimul timp de guvern, participanții la întrunire au adoptat o moțiune prin care se solidarizau cu programul Frontului studentesc democrat, stabilind măsuri pentru desfășurarea mai departe a activității. „Cuvîntul liber”, reproducînd această moțiune, arată că adunarea studenților democrați „se solidariza în totul cu acțiunea și programul F.S.D., fiindcă numai o luptă cinstită și profesională la care să participe toată studențimea fără deosebire de origine etnică, convingere politică sau credință religioasă poate să ducă la ciștigarea revendicărilor”²³. În vederea organizării luptei pentru revendicările studentești, adunarea a hotărît alegerea unor comitete de acțiune pe facultăți care să lupte pentru aplicarea în viață a programului Frontului studentesc democrat. După întrunire participanții au organizat o demonstrație în centrul capitalei, manifestînd sub lozincile : „Jos

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 33, dosarul nr. 4612, fila 314. (În arhivă se află textul întreg al imnului.)

²¹ „Tinărul leninist”, anul XII, nr. 1, din ianuarie 1936.

²² Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3937, special, fila 17 ; „Studentul român”, anul II, din 29 februarie 1936.

²³ „Cuvîntul liber” nr. 13, din 1 februarie 1936.

fascismul!", „Trăiască lupta profesională studențească!", „Trăiască Frontul studențesc democrat!". Această manifestare a studențimii, prima mai însemnată după 14 ani * de diversiune și înșelare, se aprecia în „Cuvîntul liber", „constituie începutul unei redeşptări a studențimii și totodată un semn îmbucurător pentru situația generală politică a țării". La rîndul lui, ziarul „Studentul român" sublinia, la 29 februarie 1936, că „Frontul studențesc democrat, luptînd deschis și cinstit pentru cultură și libertate, a dovedit la 23 ianuarie 1936 că reprezintă o forță organizată și vie, a demonstrat existența unei puternice tendințe democratice în rîndurile studențimii" ²⁴.

Manifestația studențimii democratice a stîrnit comentarii în întreaga presă. Ziarele democratice salutau succesele studențimii antifasciste, în timp ce ziarurile reacționare: „Curentul", „Universul", și mai ales ziarul fascist „Porunca Vremii", o denigrau ²⁵. În urma acestei acțiuni s-a văzut mai distinct că nu întreaga studențime romînă era fascistă, așa cum spuneau calomniatorii elementele fasciste reacționare, interesate să arate că ele ar avea o bază de masă. Demonstrația din 23 ianuarie 1936 organizată de Frontul studențesc democrat a dat semnalul unei ofensive dîrze pentru apărarea intereselor studențești, profanate de fasciști, pentru apărarea activă a libertăților democratice. Studenții înșelați, care se mai găseau în tabăra fascistă, au putut vedea că locul lor este alături de acei colegi care duceau lupta alături de întregul popor pentru pîine, pace, libertate și cultură.

Printr-o muncă mai organizată, studenții grupați în frontul lor democrat și-au întărit și lărgit pozițiile cucerite la sfîrșitul anului 1935 și începutul anului 1936, au atras în rîndurile lor noi studenți, au intensificat lupta pentru a demasca și mai puternic fascismul. În coloanele ziarului „Studentul român" încep să apară tot mai multe articole în care se demască cu putere politica vîrfurilor celor mai reacționare ale burgheziei și moșierimii. Ziarul „Studentul român", demascînd caracterul sîngeros al dictaturii fasciste, arăta studenților că „astfel de cîrmuire în care și ultimele drepturi ale poporului vor fi răpite și în care nimeni nu-și va putea ridica glasul pentru dreptul său fără să înfunde ocna" ²⁶ este pregătită de către reacțiune și Romîniei. La 17 martie 1936, într-un articol-manifest tipărit pe o pagină întreagă, ziarul arăta că fascismul împinge Europa și lumea întreagă într-un nou război imperialist, spre un masacru pustiitor: „Studenți! — scria ziarul demascînd cîrdășia dintre reacțiunea romînă și fasciștii germani — în fața fascismului războinic din afară trebuie demascat și distrus în primul rînd fascismul trădător dinăuntrul țării [...] Jos fascismul, provocatorul războiului!" ²⁷.

Pe măsura creșterii pericolului fascist, atmosfera din facultăți devenea tot mai apăsătoare. Huliganii fasciști, cu sprijinul celorlalte elemente reacționare, creau diversiuni, alungau din sălile de curs pe

* Începînd din 1922, cînd s-a conturat mișcarea fascistă în rîndurile studenților.

²⁴ „Studentul român", anul II, nr. 5, din 29 februarie 1936. „Cuvîntul liber", anul III, nr. 13, din 1 februarie 1936.

²⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 33, dosarul nr. 4 612, fila 19.

²⁶ „Studentul român", anul II, nr. 5, mai 1936.

²⁷ „Studentul român", anul II, nr. 3, martie 1936.

studenții care se opuneau într-o formă sau alta acțiunilor fasciste, îi băteau și maltratau. La discuțiile din seminarii studenții nu-și puteau dezvolta liber gândurile fără să fie terorizați de elementele fasciste, înapoiate, retrograde, codași la învățătură, repetenți de profesie. În fața unei asemenea situații nu era suficientă indignarea, neînsoțită de acțiune imediată. De aceea s-a trecut la crearea în facultăți a gărzilor democratice studențești. „Orice student care în universitate vrea o ordine în folosul majorității și asigurarea libertății de a cucerii — prin acțiuni profesionale — revendicările neluate în seamă și voit umbrite pînă acum de diversiuni — chema F.S.D. — trebuie să intre în gărzile democrației studențești”²⁸.

Creșterea mișcării antifasciste s-a întruchipat și în succesele obținute împotriva așa-zisului congres „studențesc” organizat la Tîrgu Mureș în martie 1936 de către teroriștii legionari. La congresele anuale studențești, mai ales la cele de la Brașov, Băile Herculane, Craiova —, s-au discutat probleme rupte de adevăratele interese studențești, s-au expus „teorii” naționaliste, șovine, diversioniste.

Congresul „studențesc” de la Tg. Mureș, convocat în 1936, a fost în mod vădit un congres legionar.

Încă de cînd a fost anunțată convocarea acestui congres, Comitetul Executiv al Frontului studențesc democrat, analizînd cu obiectivitate, cu răspundere situația studențimii, a propus ca la congres să se asigure libertatea de participare a reprezentanților întregii studențimi și ai organizațiilor acesteia; crearea unei comisii de organizare și control, compusă din reprezentanți ai tuturor grupărilor studențești, care să organizeze participarea la congres și să garanteze siguranța libertății dezbaterilor; comisia aceasta să stabilească un proiect de ordine de zi care să fie discutat în adunările generale ale studenților, pe facultăți și centre județene; eliminarea din ordinea de zi a problemelor străine de interesele studențimii; îndepărtarea de la patronajul congresului a politicianilor care vor să facă din congres o trambulină politică. Totodată, Frontul studențesc democrat a propus o ordine de zi inspirată din realitatea vieții studenților, din necesitatea organizării luptei studenților alături de popor pentru democrație și progres social²⁹. Aceste propuneri juste au fost însă respinse de organizatorii congresului.

Spiritul legionar străbate toate dezbaterile cît și rezoluțiile votate, care sînt, de fapt, nu rezoluții ale unui congres studențesc, ci ale unui partid fascist.

Nemulțumirile și revolta maselor studențești împotriva acestor stări de lucruri s-au concretizat în acțiunile Frontului studențesc democrat. Printr-o scrisoare adresată U.N.S.C.R.*, Frontul studențesc democrat s-a adresat maselor largi ale tineretului universitar, propunîndu-le o unitate de acțiune împotriva măsurilor antipopulare, criminale, luate de fasciști împotriva „echipelor morții” ale legionarilor. „Frontul studențesc democrat — citim în scrisoarea adresată diferitelor organizații stu-

²⁸ „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 15, din 15 februarie 1936.

²⁹ „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 18, din 7 martie 1936.

* Uniunea națională a studenților creștini romîni — organizație fascistă.

dențești — vă întinde o mână prietenească, propunându-vă colaborarea pentru înfăptuirea unității de luptă studențească, singura capabilă să rezolve nevoile maselor studențești și să aducă oricărui tânăr fiu al poporului muncitor liberul acces la cultură și la muncă”³⁰.

În toate centrele universitare s-a desfășurat o amplă campanie împotriva măsurilor congresului legionar de la Tg. Mureș. Studenții democrați, profesorii cu vederi progresiste au înfierat chiar în sălile de curs actele teroriste ale legionarilor, profanarea monumentelor istoriei naționale, a personalităților politice, s-au ridicat împotriva asasinatului legionar. „Spadasinii fasciști — scria „Cuvîntul liber”, exprimînd indignarea opiniei publice — trag cu pistolul de la spate și profanează mormintele. Aceia care n-au ascendenți în mase, aceia cărora le sînt închise căile istoriei nici nu puteau să se manifeste în alt fel”³¹.

Ca urmare a puternicului protest al opiniei publice față de acțiunile legionarilor, guvernul a trebuit să ia unele măsuri. Organizatorii congresului au fost arestați. Avînd însă tacit încuviințarea poliției, legionarii au hotărît pentru zilele de 7, 8 și 9 mai organizarea unei greve generale a studențimii romîne. În fața acestei situații, Frontul studențesc democrat a scos manifeste antifasciste, a convocat întruniri, a organizat gărzi democrate studențești, a chemat studențimea să intre în sălile de curs. În urma activității depuse de F.S.D., cu sprijinul cadrelor universitare antifasciste, al masei studenților democrați, eșecul grevei a fost general, ceea ce a trebuit să recunoască însăși presa fascistă. Legionarii n-au reușit să atragă studențimea în jurul lor, n-au reușit nici măcar să-și mobilizeze propriile forțe într-o acțiune pe care și-o închipuiseră atît de activă și publică. Încercările de a organiza manifestații și de a împiedica ținerea cursurilor au rămas fără rezultat. Din prima zi a grevei, legionarii au fost alungați de gărzile democratice studențești. Eșecul grevei legionare a dovedit lipsa unei baze de masă a fascismului, lipsa de unitate în rîndurile organizațiilor fasciste, faptul că masa largă de studenți a înțeles să nu urmeze pe profanatorii științei și culturii.

Cauza succesului studenților democrați stătea în lupta forțelor democrației din țara noastră, în fruntea căreia se găsea Partidul Comunist din România. Victoria F.S.D. fusese pregătită ani de-a rîndul, încă din vremea în care comuniștii demascau esența fascismului de-abia apărut, fusese pregătită de munca diferitelor organizații democratice universitare, fusese pregătită de lupta atîtor zeci și zeci de studenți uteciști care își jertfiseră posibilitatea de a studia, în lupta pentru dobîndirea dreptului la cultură al întregului popor.

Însemnătatea eșecului grevei înfrînte de ofensiva studențimii democrate împotriva fascismului a depășit incinta universităților. Aceasta a fost atunci un eșec al tuturor grupărilor care pregăteau Romîniei un regim de dictatură fascistă. „După alegerile de la Mehedinți și Hune-

³⁰ „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 18, din 7 martie 1936.

³¹ „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 24, din 18 aprilie 1936.

doara *, experiența zilelor de 7, 8 și 9 mai — scria „Cuvîntul liber” — constituie o dovadă concludentă de modul cum ar trebui să se comporte democrația romînă pentru o izbîndă rapidă și definitivă”³².

În timpul ce a urmat, reacțiunea, organizațiile fasciste și-au întetit atacul împotriva Frontului democratic al studențimii, care în timpul scurt de cînd fusese creat reușise să cucerească conducerea a mai multor societăți și cercuri studențești, să organizeze acțiuni în universități și să determine o nouă orientare generală a studenților cu vederi înaintate. Dacă calomniile revărsate asupra studenților democrați au rămas în fond aceleași, în schimb tonul presei fasciste s-a transformat într-o adevărată isterie. Problema activității Frontului studențesc democrat a fost adusă și în parlament prin interpelarea făcută de către Octavian Goga. Fasciștii „își dau foarte bine seamă — se scria într-un articol în „Cuvîntul liber” — că mișcarea studențească democrată lovește în însăși baza fascismului romînesc”³³.

În ciuda condițiilor din ce în ce mai grele pentru lupta antifascistă în universitate, Frontul studențesc democrat a izbutit să organizeze, sub îndrumarea comuniștilor, noi acțiuni antifasciste. Astfel, în mai 1936, el a reușit să impună, în mai puțin de o lună, în urma unei lupte hotărîte, admiterea unor însemnate revendicări ale studențimii de la Facultatea de drept; a inițiat acțiuni antirăzboinice alături de tineretul muncitoresc, iar în vara anului 1936 a organizat la Moeciu de Jos, lîngă Brașov, o tabără a studențimii democrate. În această tabără, tinerii studenți împreună cu un număr de tineri muncitori au organizat conferințe cu caracter ideologic, științific și cultural, au discutat probleme politice interne și externe, și-au spus cuvîntul cu privire la măsurile luate de guvernul burghezo-moșieresc împotriva clasei muncitoare, împotriva tineretului studios, au dus muncă printre țărani muncitori din împrejurimi, lămurindu-i asupra primejdiei fasciste³⁴. În apropiere de tabăra studenților democrați, legionarii au organizat o tabără a lor, urmărind să creeze diversiuni, să destrame tabăra studenților democrați³⁵. Totodată, autoritățile statului burghezo-moșieresc au luat măsuri pentru a împiedica activitatea studenților democrați, ceea ce a provocat protestul acestora. Manifestîndu-și indignarea, în protestul publicat în presă, studenții scriau: „De două zile tabăra Frontului studențesc democrat este înconjurată de jandarmi, care nu lasă pe nimeni să iasă sau să intre, transformînd tabăra într-un lagăr de concentrare.

* În 1936 Partidul Comunist din România a reușit cu prilejul alegerilor parțiale să strîngă în jurul său organizațiile și elementele democrate, care au obținut votarea candidaților lor. Acest fapt — alături de altele — demonstra posibilitatea unirii tuturor forțelor democrate ale poporului împotriva fascismului.

³² „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 28, din 16 mai 1936. Vezi și „Arena” din 16 mai 1936.

³³ „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 21, din 28 martie 1936.

³⁴ „Cuvîntul liber”, anul III, nr. 23, din 1 aprilie 1936.

³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 33, dosarul nr. 4 612, fila 234.

Nu înțelegem ca în timp ce zeci de tabere gardiste își fac fără nici o piedică propaganda hitleristă mica tabără studențească democrată din țară să fie supusă unui regim de teroare.

Trăiască democrația !

Trăiască libertatea poporului român !" ³⁶

Înfruntând asemenea piedici, taberele studențești organizate de Frontul studențesc democrat au contribuit la demascarea măsurilor de înșelare a maselor întreprinse de fasciști, au constituit un prilej de pregătire și instruire a cadrelor mișcării democratice studențești.

La începutul noului an universitar și mai ales în primăvara anului 1937, deși au fost înăsprite și mai mult în universități măsurile de reprimare a mișcării democratice, Frontul studențesc democrat a înfruntat curajos actele teroriste ale legionarilor, a arătat în fața studenților că pericolul fascist plana asupra întregii vieți universitare mult mai puternic decât înainte. Organizațiile Frontului studențesc democrat au luptat ca să-și mențină pozițiile cucerite în comitetele de cantină, de cămin, să impună mai mulți studenți democrați în asemenea comitete, cu precădere acolo unde erau în minoritate. În facultăți se organizau felurite acțiuni împotriva măsurilor reacționare ale guvernului privind învățământul, împotriva tulburărilor produse de fasciști, pentru popularizarea luptei pentru pace și progres social. Studenții democrați au demascat măsura de natură fascistă a guvernului de creare a taberelor de muncă după exemplul celor din Germania hitleristă, tabere unde tinerii erau puși la lucru sub amenințarea terorii și unde erau educați în spirit militarist.

Studenții antifasciști, în frunte cu comuniștii, și-au exprimat solidaritatea cu lupta dreaptă a poporului spaniol pentru apărarea republicii de loviturile franchiștilor, sprijinite de intervenția militară a Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, precum și de „neutralitatea” puterilor occidentale „democrate”. Unii studenți, alături de mulți alți fii ai poporului român, au plecat în Spania luptând în batalioanele internaționaliste la Madrid, Guadalajara, pe Ebru, unii dintre ei dându-și viața pentru libertate ³⁷.

În ianuarie 1937, respingând manevrele comitetului societății studențești format din elemente fasciste, un mare număr de studenți de la Academia comercială din București a declarat grevă pentru apărarea libertăților democratice. Cu ei s-au solidarizat studenții antifasciști de la facultățile de litere și filozofie, de medicină din București ³⁸. Acțiuni asemănătoare au avut loc la facultățile de medicină și la agronomie din Cluj.

În primăvara anului 1937, guvernul burghezo-moșieresc, profitând de trădarea național-țărăniștilor, care căzuseră la înțelegere cu legionarii, a luat hotărârea interzicerii Frontului studențesc democrat ³⁹. În condi-

³⁶ „Dimineța” din 12 august 1936 ; „Zorile” din 12 august 1936.

³⁷ „Studentul român” din 25 martie 1946.

³⁸ „Adevărul” din 9 ianuarie 1937.

³⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 33, dosarul nr. 4612, filele 715, 1279 etc.

țiile înăspririi terorii, activitatea Frontului studențesc și a ziarului său, „Studentul român”, a încetat.

Tocmai în momentul în care se obțineau succese în unirea forțelor democratice din țara noastră, când la orizont apărea pericolul instaurării dictaturii fasciste și se impunea intensificarea muncii pentru mobilizarea tuturor forțelor spre a bara drumul fascismului, spre a împiedica atragerea României în război, elementele mic-burgheze, oportuniste aflate în conducerea partidului — care nu cunoșteau viața poporului și felul în care se desfășura lupta în țara noastră — au adoptat o serie de măsuri care au dăunat unirii forțelor antifasciste. Prin desființarea în 1937 a Uniunii Tineretului Comunist, partidul a fost lipsit de organizația revoluționară prin care își desfășura activitatea în rândurile maselor tineretului, în rândurile studenților democrați.

Lichidarea vremelnică a Uniunii Tineretului Comunist a lipsit Frontul studențesc democrat de poziția și activitatea consecventă antifascistă a uteciștilor, luptători înflăcărați pentru unirea în lupta împotriva fascismului și războiului imperialist a tuturor studenților progresiști, legați de popor.

Frontul studențesc democrat — care, prin unele elemente ale sale, a activat mai departe cîtva timp ilegal — a lăsat o bogată experiență pentru lupta în vederea unirii forțelor democratice, antifasciste, a lăsat urme adînci în viața noastră universitară.

Partidul a apreciat ca pozitivă activitatea studenților democrați și lupta Frontului studențesc democrat în marea bătălie dată pe toate fronturile împotriva fascismului. În raportul politic al Comitetului Central prezentat de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945 s-a subliniat că o dovadă a faptului că masele au simțit necesitatea închegării Frontului popular antifascist „...o constituie grevele și acțiunile muncitorimii, țărănimii și studențimii democratice, larga mobilizare a maselor în jurul proceselor antifasciste, angajarea maselor cetățenești în jurul frontului unic închegat jos între muncitorii comuniști și social-democrați pentru apărarea presei democratice, luptele din închisori și mobilizarea maselor în jurul acestor lupte”⁴⁰.

În ciuda tuturor măsurilor represive, studențimea democratică, îndrumată de comuniști, a continuat să se opună organizațiilor fasciste. După instaurarea dictaturii regale, fasciste, care a anulat și ultimele libertăți democratice, condițiile desfășurării mișcării antifasciste deveneau din ce în ce mai grele. Cu toate acestea, studenții membri ai Uniunii Tineretului Comunist, refăcută de partid la sfîrșitul anului 1939, studenții democrați au demascat dictatura regală, caracterul ei fascist, pericolul războiului mondial care se apropia.

În anii sîngeroasei dictaturi fasciste-antonesciene, cînd țara a fost zvîrlită în criminalul război antisovietic, studenții democrați, care se

⁴⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 19.

aflau în număr tot mai mic din cauza restricțiilor introduse în pătrunderea pe băncile facultăților a elementelor progresiste, au participat la lupta maselor populare, conduse de partidul comunist, împotriva politicii de trădare națională, împotriva criminalului război antisovietic.

Victoria insurecției armate, organizată și condusă de P.C.R., în condițiile ofensivei victorioase a armatei sovietice, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării, viața maselor populare. Acum, când s-au împlinit 40 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist, în rândurile căreia au fost și mulți studenți devotați luptei revoluționare, studențimea își dă contribuția ei învățând tot mai temeinic pentru a deveni cadre bine pregătite, necesare Partidului Muncitoresc Român în opera de desăvîrșire a construcției socialiste în patria noastră.

Participarea tineretului patriotic, în frunte cu uteciștii, la lupta pentru înfăptuirea insurecției armate și sprijinirea războiului antihitlerist

V. BÎRZĂ, C. BĂRBULESCU

Insurecția armată victorioasă din august 1944, organizată și condusă de P.C.R., a deschis o eră nouă în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării, viața tineretului nostru. „Vieții de robie și chin a tineretului — spunea tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al II-lea Congres al Uniunii Tineretului Muncitor — i-au pus capăt mărețele transformări revoluționare prin care a trecut patria noastră după 23 August 1944. Ziua eliberării naționale a marcat o piatră de hotar și în viața tineretului nostru”¹.

La această luptă victorioasă a forțelor democratice antifasciste, organizate și conduse de Partidul Comunist din România, împotriva criminalului război antisovietic, pentru înfăptuirea insurecției armate din august 1944 și ducerea războiului antihitlerist pînă la zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, pentru punerea acestei pietre de hotar, o contribuție însemnată a adus tineretul patriei noastre, în frunte cu uteciștii.

Împotriva dictaturii militare-fasciste, a invadatorilor hitleriști și a războiului criminal antisovietic

Războiul criminal antisovietic a constituit o grea încercare pentru independența națională și viitorul poporului român. Împotriva intereselor și voinței acestuia, dictatura militară-fascistă, cu sprijinul liderilor partidelor burghezo-moșierești și al monarhiei, a împins țara în acest război nedrept contra primului stat socialist din lume, ceea ce a dus la ruinarea economică a țării, la adîncirea mizeriei maselor muncitoare exploatare, a împins România spre o catastrofă națională.

Poporul român a primit de la început cu ură și ostilitate dictatura fascistă, prezența trupelor hitleriste în țară — pe care le-a considerat ca trupe de ocupație —, războiul criminal antisovietic, pe care nu l-a dorit, ducînd o luptă grea și îndelungată, plină de sacrificii, sub conducerea comuniștilor, pentru răsturnarea regimului fascist, alungarea trupelor hitleriste, pentru o Romînie liberă, independentă și democratică.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editură politică, 1959, pag. 169.

Încă din primele zile ale războiului, cu toată înăsprirea măsurilor de teroare polițistă îndreptată împotriva clasei muncitoare, forța principală a rezistenței noastre, a țărănimii muncitoare, intelectualilor patrioți, vîrstnici și tineri, atitudinea maselor față de dictatura fascistă și războiul antisovietic și-au găsit expresia în acte de nesupunere față de autoritățile fasciste, conflicte de muncă, greve și demonstrații, neprezentări la încorporare, incidente și ciocniri cu militari germani, acțiuni de sabotaj etc.

Consecvent liniei sale politice antifasciste, P.C.R. a fost singurul partid politic din România care a demască caracterul criminal al războiului antisovietic și a organizat unirea tuturor forțelor patriotice în lupta pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, pentru ieșirea României din război și alăturarea ei la coaliția antihitleristă în frunte cu U.R.S.S.

Un rol important a revenit în aceste condiții și tineretului patriotic, în frunte cu uteciștii.

Astfel, la numai două luni de zile de la instaurarea sîngeroasei dictaturi fasciste-antonesciene la manifestația de la Obor din 3 noiembrie 1940, organizată de P.C.R. cu prilejul zilei de 7 Noiembrie, Comitetul județean U.T.C. Ilfov și-a adus contribuția la mobilizarea tinerilor muncitori la această manifestație, împotriva dictaturii militare-fasciste, a războiului antisovietic, pentru demobilizarea generală și amnistia deținuților politici etc. Tinerii comuniști au ajutat la difuzarea manifestelor prin care muncitorii și celelalte pătri de oameni ai muncii erau chemați la luptă, au ajutat la lipirea etichetelor și șablonizarea pe pereții gheretelor și clădirilor a numeroase lozinci revoluționare. Într-o lozincă adresată tineretului se demasca șovinismul sălbatic al legionarilor, se îndrumau tinerii să lupte pentru dreptul la învățămînt al tuturor minorităților naționale.

Încă de la începutul războiului antisovietic, prin platforma sa din 6 septembrie 1941, C.C. al P.C.R. își propunea ca una din sarcinile sale principale organizarea luptei tineretului, întărirea rîndurilor U.T.C. „...pentru organizarea maselor tinerești la luptă pentru zdrobirea călăilor fasciști ai tineretului, pentru cucerirea dreptului la muncă, cultură, libertate națională și o viață fericită...”² Aplicînd în viață indicațiile Platformei P.C.R. din 6 septembrie 1941, Comitetul județean Ilfov al P.C.R. a selecționat cadre bine pregătite din rîndurile tinerilor comuniști, care au fost trimise să activeze în cea mai strictă conspirativitate în organizațiile legale sportive și culturale ale tineretului, pentru a atrage masa tineretului din aceste organizații la lupta antifascistă³.

Nu trecuseră decît cîteva zile de la declanșarea războiului antisovietic și tineretul a dat primele jertfe pe altarul rezistenței antifasciste, cînd tînărul Filimon Sîrbu, muncitor din Constanța, a fost condamnat la moarte și executat⁴; alți tineri uteciști care acționaseră împreună cu Filimon Sîrbu au fost condamnați la ani grei de temniță. Tot în pri-

² „Documente din istoria P.C.R.”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 350.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, inv. 1, dosarul nr. 655, fila 309.

⁴ Vezi „Congresul tineretului antifascist din Balcani”, Editura Tineretului progresist, 1945, pag. 90 și 110.

măvara anului 1941, în județul Vâlcea, comuna Turnu Roșu au fost împușcați mai mulți tineri țărani pentru ajutorul dat unor prizonieri dintr-un lagăr hitlerist ⁵.

Chezășia faptelor eroice săvârșite de tinerii patrioți în frunte cu uteciștii a constituit-o grija partidului comunist pentru educarea patriotică și organizarea tineretului prin organizația sa revoluționară — Uniunea Tineretului Comunist.

În anul 1942, starea de spirit antifascistă a cuprins din ce în ce mai mult toate categoriile de tineret. Pe front, unii tineri ostași originali din Rîmnicu Vâlcea trec cu tunuri cu tot de partea armatei sovietice. Tineretul școlăresc, elevii uteciști și simpatizanți din licee participă la activitatea antifascistă. Astfel, în București, la începutul anului 1942, îndeosebi în luna martie, în diferite părți ale orașului au fost răspîndite etichete școlare și bancnote de 1, 3 și 5 lei cu lozinci antifasciste ca: „Jos Hitler și Antonescu!”, „Jos condamnarea la moarte”, „Vrem pace, vrem pîine”, „Afară cu nemții”, „Jos războiul” etc. În zilele de 2—5 martie Prefectura Poliției Capitalei a fost informată că numeroase etichete purtînd inscripții comuniste au fost găsite pe Calea Dorobanți, Șoseaua Ștefan cel Mare, aproape de S.T.B., str. 13 Septembrie, str. Zamfir Olaru colț cu Calea Rahovei, str. Cosminului, Spitalul Colentina, str. Viitor, pe zidul Fabricii „Asan” etc. ⁶.

Acțiunea de scriere, tipărire și difuzare a acestor lozinci și chemări antifasciste era organizată de Județeană U.T.C. Ilfov printr-un grup de elevi uteciști în frunte cu Corneliu Elias, din grupul U.T.C. din școli ⁷, în colaborare cu celula U.T.C. de la tipografia „Dacia Traiană”.

După un timp scurt acest grup de tineri patrioți a fost arestat și înaintat de Prefectura Poliției Capitalei Parchetului Curții Marțiale a Comandamentului Militar al Capitalei, care la 21 aprilie 1942 a condamnat la moarte pe Corneliu Elias și alți doi tovarăși ai săi, iar pe ceilalți la muncă silnică între 20 și 25 ani, însumînd circa 300 de ani ⁸.

Spre sfîrșitul anului 1942, ca urmare a activității dușmănoase a elementelor trădătoare în frunte cu Foriș, care au desconspirat cadrele partidului comunist și ale U.T.C., dîndu-le pe mîna siguranței, au mai avut loc și alte căderi: este arestat activul organizației U.T.C. — Ilfov, sînt trimise în fața Curții Marțiale unele cadre din C.C. al U.T.C. care sînt condamnate la pedepse variînd între 10 ani și temniță pe viață ⁹; la Reșița, în toamna anului 1942, au căzut în mîinile siguranței conducători ai organizației locale U.T.C. ca și conducători ai celulei U.T.C. din Anina ¹⁰; la Piatra Neamț a fost arestată conducerea organizației locale U.T.C., precum și activul unor celule ¹¹ etc. Tot acum a căzut victimă a terorii fasciste și studentul Justin Georgescu. El a

⁵ Loc. cit., pag. 110.

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, inv. 1, dosarul nr. 655, filele 316—385.

⁷ „Congresul tineretului antifascist din Balcani”, Editura Tineretului progresist, 1945, pag. 110.

⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, inv. 1, dosarul nr. 656, filele 177 și 181.

⁹ „Congresul tineretului antifascist din Balcani”, Editura Tineretului progresist, 1945, pag. 111.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2 589, P.V. 62, fila 93.

¹¹ Ibid.

fost arestat de copiii siguranței, schingiuit și torturat pînă cînd a încetat din viață, fiind apoi aruncat de la etajul V de anchetatorii siguranței fasciste pentru a masca odioasa crimă săvîrșită¹².

În pofida măsurilor sîngeroase luate de organele represive antonesciene și de gestapoul hitlerist, tinerii muncitori, în frunte cu uteciștii, au continuat lupta împotriva regimului militar-fascist și a criminalului război antisovietic. Această luptă s-a intensificat la sfîrșitul anului 1943 și în primăvara și vara anului 1944. Victoria armatelor sovietice în bătălia de pe Volga, care a schimbat raportul de forțe pe front, făcînd ca inițiativa strategică să treacă de partea Uniunii Sovietice, a dus la disensiuni între Germania hitleristă și „aliații” săi, la criza regimului fascist din România.

În aceste condiții, ca urmare a intensificării activității P.C.R., a elaborării de către cadrele de bază ale partidului în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a planului insurecției armate, masele de oameni ai muncii, vîrstnici și tineri, trec la acțiuni tot mai fățișe împotriva regimului fascist și a criminalului război antisovietic. În cursul anului 1943, tinerii muncitori în frunte cu uteciștii participă la o serie de acțiuni antifasciste: vitrina oficiului german de propagandă și turism „Germania” a fost spartă, iar harta ce marca teritoriile sovietice vremelnice ocupate de fasciști, distrusă; sînt tăiate aproape în mod regulat firele telefonice; sînt difuzate mii de manifeste, apeluri, precum și ordinele de zi ale Comandamentului Suprem al Trupelor Sovietice. Asemenea acțiuni au avut loc mai ales în luna mai 1943 și în lunile mai-iunie 1944, cînd a fost difuzat în mii de exemplare „Apelul Congresului Tineretului Antifascist din Moscova”, adresat tineretului din întreaga lume¹³. Se trimit autorităților fasciste scrisori anonime de solidaritate cu tinerii arestați și condamnați, cerîndu-se eliberarea lor¹⁴. În același timp tinerii patrioți sprijineau activitatea Ajutorului Roșu, strîngînd fonduri pentru ajutorarea deținuților antifasciști¹⁵.

În condițiile adîncirii crizei regimului fascist, ale creșterii panicii și derutei în rîndurile guvernanților antonescieni, pe măsura înaintării armatei sovietice în dreapta Niprului și ajungerii ei pe teritoriul Romîniei, P.C.R. a reușit să înfăptuiască Frontul patriotic antihitlerist pentru coalizarea tuturor forțelor politice antifasciste în vederea doborîrii guvernului antonescian și ieșirii Romîniei din războiul antisovietic. Mișcarea de rezistență a crescut, a luat amploare.

Pe baza planului de pregătire și înfăptuire a insurecției armate, C.C. al U.T.C. și organizațiile regionale și locale ale tineretului au întreprins o serie de acțiuni pregătitoare în rîndurile tinerilor din fabrici și uzine, de la sate și din armată, din școli și universități. Grupuri de tineri patrioți, conduse de uteciști au răspîndit manifeste chemînd tineretul să se încadreze în Uniunea tineretului patriotic, pentru a putea lupta cu mai mult succes împotriva dictaturii fasciste-antonesciene:

¹² Ibid.

¹³ „Congresul tineretului antifascist din Balcani”, Editura Tineretului progresist, 1945, pag. 112.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2 589, P.V. 62, fila 93.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, inv. 1, dosarul nr. 656, fila 18.

„...Tineri români din uzine, birouri, universități și armată — se spunea într-un manifest al Uniunii tineretului patriotic editat în iulie 1944 și adresat tineretului din toată țara —, să intrăm cu toții în Uniunea tinerilor patrioți și să pornim la luptă pentru :

Ruperea relațiilor cu Germania hitleristă !

Izgonirea nemților din țară. Răsturnarea guvernului antonescian !

Instaurarea unui guvern din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste și încheierea imediată a păcii cu Uniunea Sovietică !”¹⁶

În Banat, uteciștii au răspândit și popularizat în rândurile tinerilor „Manifestul Uniunii tineretului patriotic din Banat”, în care se spunea între altele : „Tineri patrioți ! ...Datoria fiecărui patriot este de a împiedica cu arma în mână prefacerea țării în teatru de război de către călăii poporului român, Hitler și Antonescu”¹⁷. Manifestele editate de U.T.C. au avut un larg ecou în rândurile tineretului. La Galați, în aprilie 1944, muncitorii de la Arsenalul Marinei și-au manifestat nemulțumirea față de măsurile direcției de a concede numeroși ucenici¹⁸ ; ucenicii de la fabrica de avioane I.C.A.R. din București, datorită mizeriei în care trăiau și condițiilor grele de muncă, au refuzat la 18 iulie 1944 să se mai prezinte la lucru, cu toate măsurile represive luate împotriva lor din ordinul comandantului militar al fabricii¹⁹.

În scopul sprijinirii grupului de partizani „Mărășești”, organizația U.T.C. din Banat a adresat un manifest către toți tinerii patrioți, chemându-i să lupte cu arma în mână ca partizani împotriva fasciștilor : „Să distrugem căile de comunicație și de aprovizionare, să ne alăturăm la luptele de eliberare ale eroicilor partizani”²⁰. Organizațiile U.T.C. din Bocșa Română, Bocșa Vasiovei, Ocna de Fier etc.²¹, tinerii patrioți de la sate și din armată, în special cei de la manutanța garnizoanei din Timișoara²², precum și cei din subunitățile Regimentului 1 roșiori și alte subunități²³, au întreprins acțiuni de sprijinire a acestui grup de partizani, din rândurile căruia a căzut sub gloanțele jandarmilor tinărul comunist Ștefan Plavăț, muncitor ceferist.

O importantă contribuție la lupta armată pentru răsturnarea clicii antonesciene au adus-o tinerii din principalele fabrici din capitală și din alte centre ale țării, care, răspunzând chemărilor P.C.R., s-au înrolat în formațiunile patriotice de luptă²⁴.

La 22 iunie 1944, cu ocazia împlinirii a 3 ani de la declararea criminalului război antisovietic, Uniunea tineretului patriotic, în manifestul intitulat : „Către întreg tineretul din România cu prilejul împlinirii a 3 ani de război”, preciza care erau sarcinile tineretului în acele clipe hotărâtoare pentru soarta poporului român : „Să distrugem mași-

¹⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 340, fila 394.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 327, vol. I, fila 39.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 5 251, fila 11.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 855, filele 62—64.

²⁰ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., Cota K. XXVIII, inv. nr. 1 170.

²¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2 525, fila 219 și urm.

²² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1 408, fila 15.

²³ Arhiva C.C. al P.M.R., fila 399.

²⁴ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Ploiești, fondul nr. 16, dosarul nr. 345/188 ; vezi și „Luptătorul” din 6 septembrie 1944.

nile nemțești, firele de telegraf și telefon, să nu plecăm în război și să organizăm grupe de partizani. Să organizăm manifestații de stradă, greve la instituții și fabrici pentru încheierea imediată a păcii..., să luptăm alături de frații noștri partizani" ²⁵.

În această perioadă și din rîndurile patrioților civili cad noi victime ale terorii fasciste. În ziua de 9 februarie 1944, studentul comunist Dan Lazarovici de la Politehnică, în vîrstă de 21 de ani, este arestat de agenții S.S., murind ca un erou a doua zi în urma schingiuirilor la care a fost supus ²⁶. La 13 iulie a fost judecat un grup de tineri patrioți de la tipografia „Dacia Traiană” din București pentru „activitate de propagandă verbală și în scris în favoarea Uniunii tineretului patriotic...” ²⁷.

Încă de la începutul criminalului război antisovietic Partidul Comunist din România a acordat o mare atenție activității în rîndurile armatei pentru demascarea caracterului antinațional și antipopular al acestui război.

Sub influența stării generale de spirit a maselor populare, a muncii partidului comunist, s-a creat și s-a dezvoltat continuu o stare de spirit antihitleristă în armată. În orașele și satele patriei, cu prețul vieții lor, comuniștii desfășurau o intensă campanie antirăzboinică printre ostașii și ofițerii veniți de pe front (răniți, în concediu, în diferite delegații etc.) pentru sabotarea războiului antisovietic. Această activitate antirăzboinică a P.C.R. era susținută de numeroși ostași romîni întorși de pe front care luaseră contact cu stările de lucruri și transformările revoluționare înfăptuite în Uniunea Sovietică pentru oamenii muncii.

Numeroase documente militare din timpul războiului atestă existența și creșterea stării de spirit antihitleriste din armată. Printr-un ordin al Ministerului Apărării Naționale din octombrie 1940, comandanții de unități militare erau obligați să informeze săptămînal asupra stării de spirit din rîndurile trupeii, să supravegheze atent ostașii, și în special pe muncitorii tineri și vîrstnici luați sub arme, care făceau în rîndurile soldaților propagandă antirăzboinică. În luna decembrie a aceluiași an, patruzeci de ostași din escadronul 2 pionieri al Diviziei a 2-a cavalerie, întorși din permisie unde au luat contact cu situația proastă și nemulțumirile maselor, ale familiilor lor, demonstrativ au ieșit în bloc la raportul unității cerînd să fie desconcentrați.

Una din formele principale pe care a îmbrăcat-o lupta tinerilor din armată contra dictaturii antonesciene și a ocupanților hitleriști a constituit-o trecerea de partea trupelor sovietice sau dezertarea de pe front, precum și neprezentarea la încorporare. La unitățile militare care se aflau în țară, numărul celor care nu se prezentau la încorporare sau concentrare, al celor ce dezertau era în continuă creștere. Din notele de urmărire ale curților marțiale trimise în vederea arestării dezerto-

²⁵ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., Cota XXVIII-14, 1 277 ; vezi și „Documente din istoria U.T.C. din România. 1917—1944”, Editura tineretului, 1958, pag. 461—463.

²⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 713, filele 1—4.

²⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 712, filele 151—153 și 157.

rilor, rezultă că erau unități în care numărul celor ce dezertaseră pentru a nu fi trimiși pe front atingeau mari proporții. Într-o asemenea notă a Marelui Stat-Major se arată că în zona Munților Apuseni erau sate în care numărul celor fugiți din armată dintr-un singur sat atingeau cifra de 40²⁸. În octombrie 1942, cercul de recrutare Sibiu semnală un număr de 4 062 de tineri nesupuși la încorporare, iar Armata I înregistra un total de 10 683 nesupuși la încorporare și concentrare. În prima jumătate a anului 1943, Armata I totaliza un număr de 14 127 de oameni care nu au răspuns ordinelor de chemare, iar Corpul 5 teritorial a înregistrat un număr de 24 822 de nesupuși la încorporare și concentrare²⁹. De asemenea, din Buletinul „Apărării patriotice” din 1 august 1944, aflăm că într-un lagăr din apropierea Ploieștilor erau internați peste 6 000 de dezertori³⁰. Vii agitații împotriva dictaturii fasciste domneau și în rândurile soldaților din Regimentul 6 roșiori, ca urmare a activității desfășurate de tinerii comuniști³¹.

În anul 1944 dictatura militară-fascistă, speriată de starea de spirit antifascistă tot mai puternică a maselor populare și a armatei și de situația dezastruoasă de pe front, a căutat să ia unele măsuri de intimidare a soldaților și ofițerilor nemulțumiți de războiul nedrept în care erau trimiși să moară împotriva voinței lor. Din datele statistice oficiale ale Ministerului de Război, Direcția Justiției Militare, rezultă că numai între 1 aprilie 1943 și 1 aprilie 1944 au fost pronunțate sentințe împotriva a 10 528 de soldați și ofițeri, care s-au ridicat împotriva terorii și războiului, dintre care 9,77% au primit pedepse capitale. În legătură cu aceasta ziarul „Apărarea patriotică” din 1 august 1944 arată că „Curtea marțială din Ploiești, evacuată la Vălenii de Munte, judecă pe zi 60—80 de dezertori... Cunoscutul călău, colonelul Manea distribuie gloanțe și ani grei de pușcărie cu nemiluita”³².

Clocotul de ură al maselor populare din țara noastră, al tineretului față de cotropitorii fasciști și de odiosul regim antonescian, dragostea de viață și un viitor fericit, munca politică organizatorică desfășurată de P.C.R. au făcut ca participarea maselor populare, a tineretului la lupta pentru eliberarea țării să capete un caracter de masă, au insuflat acestora eroism și abnegație în luptele pentru eliberarea patriei.

Ura de moarte a maselor populare împotriva regimului antonescian și cotropitorilor hitleriști avea să se reverse ca o avalanșă în zilele insurecției armate victorioase din august 1944 și în participarea țării la războiul antihitlerist care au constituit principalele forme de luptă ale poporului nostru pentru eliberarea națională, de sub jugul fascist și al ocupației hitleriste, principala sa contribuție la lupta de rezistență în Europa și zdrobirea Germaniei hitleriste.

²⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 2 732, fila 425.

²⁹ Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 4/1961, pag. 52—53.

³⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 340, fila 348.

³¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 43 086, vol. 32, filele 258—259.

³² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 340, fila 384.

Participarea la lupta pentru înfăptuirea insurecției armate victorioase din August 1944

Pentru înfăptuirea insurecției victorioase și alungarea trupelor hitleriste din țară, Partidul Comunist din România a ridicat poporul la luptă cu arma în mână. „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste — se spune în declarația C.C. al P.C.R. din 24 august 1944 — Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și toți cetățenii României la lupta fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”³³. Poziția P.C.R. față de războiul antifascist a fost însușită de întregul popor.

Răspunzând chemărilor partidului comunist, mii de cetățeni ai capitalei s-au alăturat formațiunilor patriotice și unităților militare, luptând cu arma în mână. Comuniștii și uteciștii se aflau în primele rînduri ale acestei lupte drepte.

Formațiunile de luptă patriotice din capitală și unitățile militare românești au trecut la ocuparea principalelor instituții și puncte strategice încă din noaptea de 23—24 august 1944.

Printre luptătorii formațiunilor de luptă patriotice din capitală se găseau numeroși tineri de la Atelierele „Grivița” C.F.R., „Malaxa”, de la Uzinele „Vulcan”, în frunte cu uteciștii³⁴. Tinerii muncitori, alături de ostașii din Regimentul 2 Călărași, și-au adus contribuția la încercuirea și dezarmarea trupelor hitleriste baricadate în clădirea fostei prefecturi a județului Ilfov, unde se găsea Comandamentul aviației hitleriste din România³⁵. Lupta pentru lichidarea rezistenței fasciste din clădirea fostei prefecturi a început în zorii zilei de 24 august. Hitleriștii se apărau cu îndârjire. După cîteva ore de luptă, ostașii noștri au rămas fără cartușe. Rezervele de muniții se aflau undeva în apropiere, depozitate într-o clădire. Fasciștii, descoperind acest obiectiv, prin foc susținut de arme automate, făceau imposibilă apropierea de clădire. Un ostaș care a încercat să traverseze strada spre magaziile de muniții a fost răpus de gloanțele inamice. Aprovizionarea cu cartușe trebuia însă făcută cu orice preț. În acele clipe grele ale luptei spre ostașii noștri se îndrepta un tînăr tirînd după el două cutii cu muniții. Plumbii dușmanului îi şuierau pe la urechi, dar tînărul înainta hotărît. Ajunsese la cîteva pași de militari, cînd o rafală i-a ciuruit corpul. În clipele următoare alți doi tineri apărură aducînd fiecare cîte două cutii cu cartușe. Muniția a ajuns la ostașii noștri. Misiunea tinerilor patrioți fusese îndeplinită³⁶.

Un alt episod important al luptei pentru victoria insurecției din capitală a avut loc la podul Băneasa. Aici, în dimineața zilei de 24 august, o coloană fascistă, care încerca să pătrundă în capitală, pe șoseaua București-Ploiești, a primit o lovitură zdrobitoare. Ostașii romîni ai unei subunități de cavalerie au barat calea dușmanului. Fasciștii însă n-au

³³ „Romînia liberă”, ediție specială, din 24 august 1944.

³⁴ „Luptătorul”, organ al Comitetului județean al P.C.R. Ilfov, din 6 septembrie 1944.

³⁵ Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 4, din 1959.

³⁶ Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 63, vol. III, fila 374.

vrut să țină seamă de acest fapt, insistând ca prin forța tunurilor și a mitralierelor să-și croiască drum spre oraș. Repetatele lor încercări au fost zadarnice. Ostașii noștri au luptat vitejește, izbindu-l pe dușman în plin, cu toată ura. Coloana inamică a fost spulberată. Cinci tunuri și patru camioane încărcate cu muniție au fost distruse³⁷. Primele două tunuri ale subunității românești, care au dezlănțuit focul aprig asupra fasciștilor, au fost comandate de doi sergenți: unul avea 24, iar celălalt 25 de ani³⁸. Ostașii noștri în majoritatea lor erau contingente tinere. Tinăr era și soldatul Stelian Nicoară, originar din comuna Comarnic-Prahova, încărcătorul unui tun, care a căzut luptând eroic în această înclăștare; avea 22 de ani³⁹.

Încadrați în formațiunile de luptă patriotice, alături de unitățile armatei române, uteciștii au luat parte și la alte lupte pentru înfrângerea rezistenței armatelor germane, care căutau prin toate mijloacele să zădărnicească lupta pentru eliberarea patriei, supunând capitala și alte orașe ale țării unor bombardamente sălbatice.

Nici bombele ucigătoare, nici gloanțele trupelor fasciste n-au putut stăvili eroismul ostașilor români și al maselor populare în lupta lor dreaptă împotriva fascismului. „Neclintite, sub ploaia de gloanțe... gărzile tineretului au luptat fără șovăire alături de armata română”⁴⁰. Referindu-se la contribuția tineretului în lupta pentru zdrobirea fascismului, ziarul „România liberă” sublinia că „tineretul și-a găsit locul în această luptă”⁴¹.

Formațiunile de luptă patriotice, în rândurile cărora luptau cu avînt numeroși tineri, patrulau pe străzi, arestau pe ofițerii hitleriști, luau cu asalt locuințele transformate de trupele fasciste în fortărețe⁴².

În timpul bombardamentelor aviației Germaniei fasciste, grupe patriotice ale tinerilor muncitori, în frunte cu uteciștii, ajutau la ridicarea moralului maselor, țineau la curent cetățenii despre succesele obținute de unitățile armatei și formațiunile patriotice în lupta lor unită.

În crîncenele înclăștări de la Băneasa, Otopeni și Pipera, ostașii români, în cea mai mare parte tineri pînă la 24 de ani, au dat înalte pilde de eroism.

Neuitată va rămîne jertfa eroică a unui mănunchi de ostași din bateria 117 antiaeriană. Pe artileriștii unei secții din această baterie, vreo zece la număr, 23 August 1944 i-a găsit cu tunurile amplasate în mijlocul dispozitivului unităților hitleriste de pe aeroportul Băneasa. Mica subunitate romînească, comandată de sublocotenentul Virgil Sălăgeanu, un tinăr de numai 24 de ani, a fost încercuită. În dimineața zilei de 24 august, fasciștii s-au năpustit asupra grupului de ostași români pentru a-l lichida. Dar hotărîrea tunarilor noștri era de neînfînt. Cu toate că legătura telefonică cu unitatea le-a fost ruptă de explozii și erau încercuiți din toate părțile, ei au luptat cu eroism. Lanțurile de

³⁷ Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 59, fila 74; vezi și Albumul „Fapte de vitejie”, editura M.F.A.

³⁸ Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 59, fila 63.

³⁹ Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 27, fila 52.

⁴⁰ „Luptătorul” din 6 septembrie 1944.

⁴¹ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 4, din 1959, pag. 111 și urm.

⁴² „Săptămîna mondială a tineretului antifascist”, Editura U.T.C. 1945, pag. 24.

trăgători dușmani au fost rînd pe rînd respinse ori nimicite, avioanele fasciste care au mitraliat de la mică înălțime pe ostașii secției asediate au căzut în flăcări, lovite în plin de tunurile bravilor artileriști ⁴³.

Rînd pe rînd, însă, după mai multe ceasuri de luptă, au căzut și ostașii noștri. Printre ultimii s-a stins din viață comandantul ciuruit de gloanțe și schije de grenade ⁴⁴.

În timp ce în București, la Băneasa, Otopeni și Pipera, se desfășurau sîngeroasele înclășări pentru ferma menținere a capitalei, alte unități ale armatei, împreună cu formațiunile de luptă patriotice, s-au angajat în lupte îndîrjite pe întreg cuprinsul țării.

Pe valea Prahovei, în raioanele Călărași, Brașov, Turnu Severin și Timișoara, alături de vîrstnici, tinerii au răspuns chemărilor P.C.R., luptînd cu arma în mînă pentru izgonirea hoardelor fasciste din țară, pentru victoria insurecției.

Prin ordinul de zi nr. 11 din 26 august 1944, dat de comandantul garnizoanei Turnu Severin, cu prilejul înfrîngerii a două coloane germane, se aduc mulțumiri unităților militare și populației civile care au participat la aceste lupte, subliniindu-se înaltul spirit de sacrificiu de care au dat dovadă ostașii și populația orașului ⁴⁵. „În seara de 25 august 1944 două coloane germane de mașini (alcătuite din 50 de ofițeri, 280 de subofițeri, 1 300 trupă, 50 de mașini diferite, 10 tunuri) s-au apropiat de oraș pe la liziera de est...” ⁴⁶. La somația energică a ostașilor noștri, trupele germane s-au oprit. Hitleriștii însă n-au depus armele și a doua zi au atacat puținele trupe romînești care se găseau atunci în Turnu Severin. Ostașii din compunerea unui detașament al Regimentului 3 Roșiori au luptat singuri în primele ore ale dimineții de 26 august și au rezistat eroic în fața unui inamic mult superior numeric ⁴⁷. Enumerînd subunitățile din compunerea detașamentului, ordinul de zi preciza că la aceste efective s-au „adăugat copiii și populația orașului...” ⁴⁸.

Vestea că trupele hitleriste au refuzat să se predea și au deschis focul asupra ostașilor noștri s-a răspîndit ca fulgerul în tot orașul. Populația știa ce are de făcut. Comitetul județean al P.C.R. cu două zile înainte afișase pe toate străzile orașului manifeste prin care cetățenii erau chemați la luptă împotriva cîmpitorilor fasciști. Pe malul stîng al Dunării, în zona gării Turnu Severin — est, alături de militari, au intrat în luptă grupuri de muncitori ceferiști, care aveau în fruntea lor comuniști încercați. Locuitorii orașului știau că trupele din garnizoană se aflau dispersate în alte localități din județ. Ei n-au stat nici o clipă pe gînduri atunci cînd comuniștii i-au chemat la luptă. Bătrîni și tineri, femei și copii au dat ajutor ostașilor noștri, puțini la număr, dar care se opuneau vitejește hitleriștilor. Unii dintre oameni aveau în mîini topoare, sape, furci sau rîngi. Deodată, cineva a anunțat că cine vrea să lupte din rîndurile populației civile poate primi arme și muniție de

⁴³ Arhiva Muzeului militar central, dosarul R. 3 A. A., fila 44; vezi și „Apărarea patriei” nr. 192, din 16 august 1959.

⁴⁴ „Viața militară” nr. 8, din 1959.

⁴⁵ Arhiva M. St. M.-M.F.A., Jurnalul de operații nr. 599/2, filele 8—9, ordinul de zi nr. 11, din 26 august 1944.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

la Regimentul 95 Infanterie. Oamenii au aruncat din mâini uneltele și au alergat la depozitul de muniții al unității unde s-au înarmat.

În sprijinul severinenilor, din localitățile învecinate s-au prezentat ca voluntari numeroși tineri. Unii au venit în fugă pe jos, alții călări sau în căruțe și au cerut arme de la Regimentul 95 Infanterie pentru a lupta împotriva cotropitorilor⁴⁹.

După mai multe ceasuri de lupte înverșunate, inamicul a fost împins mai întâi în zăvoaiele riului Toplița și pîrîului Crihala, apoi spre satul Șimian, unde a fost înfrînt definitiv și capturat.

Printre cei 17 ostași romîni căzuți în lupta victorioasă de la Severin se numără și sublocotenentul Mircea Miloș, un tînăr din Arad, care nu împlinise 23 de ani. Alături de ei și-a jertfit viața și tînărul voluntar din Severin Haralambie Stoiculescu, muncitor în vîrstă de numai 18 ani⁵⁰.

La lupta pentru eliberarea patriei, alături de militari, o contribuție de seamă au adus, în acele zile de grele încleștări, oamenii muncii din Brașov și din împrejurimi. „Cu tunurile de cîmp și antitanc aflate în uzine pentru experimentare, muncitorii s-au constituit în adevărate subunități de artilerie, sprijinind atacurile unităților militare. Acțiunile unite ale trupelor Corpului de munte cu cele ale muncitorilor au fost încununate de succes, trupele hitleriste din raionul Brașov fiind nimicite”⁵¹.

După răsturnarea regimului antonescian și întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste, după zdrobirea rezistențelor fasciste din capitală și împrejurimi, din Valea Prahovei, din raioanele Brașov, Turnu Severin și Timișoara, sarcina principală pusă de P.C.R. în fața maselor era continuarea războiului pînă la victoria finală asupra Germaniei fasciste, întărirea potențialului de luptă al diviziilor de pe front, creșterea puterii economice a țării pentru sprijinirea frontului. Masele populare, în frunte cu clasa muncitoare, au înțeles caracterul drept al războiului antihitlerist, s-au unit strîns în jurul partidului comunist, contribuind, cu entuziasm, împotriva sabotajului elementelor reacționare, fasciste, la sprijinirea războiului antihitlerist, dînd viață lozincii „Totul pentru front, totul pentru victorie”.

Contribuția tineretului la sprijinirea frontului antihitlerist și democratizarea țării

Lupta eroică cu arma în mînă pentru eliberarea țării și distrugerea mașinii de război germane s-a împletit strîns, formînd un singur front, cu activitatea eroică a maselor muncitoare pentru democratizarea țării și sprijinirea războiului antihitlerist.

Ca întotdeauna cînd s-au organizat mari bătălii revoluționare, și de data aceasta partidul comunist s-a adresat clasei muncitoare, mun-

⁴⁹ „Romînia liberă” nr. 29, din 13 septembrie 1944.

⁵⁰ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 4, din 1960, pag. 166.

⁵¹ „Contribuția Romîniei la războiul antihitlerist”, Editura M.F.A. 1958, pag. 65.

citorilor vîrstnici și tineri din fabrici și uzine, din ateliere și șantiere chemîndu-i la luptă. Partidul cerea uteciștilor, tineretului muncitor, vîlstar al clasei muncitoare, să stea în fruntea luptei întregului tineret democrat pentru sprijinirea războiului antihitlerist. „Partidul Comunist din România — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la mitingul din 30 august 1944 — face apel la întreg tineretul de a da sprijin în lupta de nimicire a hoardelor hitleriste”⁵². Toate forțele naționale, „...întregul tineret patriotic — se arăta în apelul Comitetului Central al Partidului Comunist din România publicat la 21 septembrie 1944 — trebuie să dea concursul cel mai larg armatelor sovietice și romîne, să sprijine prin toate mijloacele eforturile războiului nostru de eliberare și consolidare a independenței țării”⁵³.

În aceste condiții, Uniunea Tineretului Comunist și-a fixat ca țel imediat de luptă sporirea eforturilor pentru sprijinirea războiului antihitlerist: „noi (tinerii muncitori — *n.n.*) vom lupta alături de clasa muncitoare și de poporul român pînă la completa nimicire a Germaniei hitleriste, a legionarilor și prohitleriştilor romîni. Noi vrem ca alături de clasa muncitoare și de poporul român tineretul să contribuie la clădirea unei Romîinii adevărat libere, democratice și independente”⁵⁴.

P.C.R. s-a ocupat cu grijă părintească de organizarea luptei tineretului muncitor în condițiile noi de după victoria insurecției armate, de reorganizarea și întărirea Uniunii Tineretului Comunist.

Cadre tinere de partid, comuniști căliți la școala aspră a ilegalității, au fost trimise de partid să lucreze în organizația comunistă a tineretului⁵⁵.

Înfruntînd cu eroism și abnegație greutăți de tot felul, Uniunea Tineretului Comunist, în rîndurile căreia intraseră mulți tineri muncitori din fabrici, uzine și de la sate, precum și unii elevi și studenți, n-a precupețit nici un efort, aducîndu-și o contribuție de seamă la lupta partidului pentru dezvoltarea țării pe calea democrației și progresului, pentru sprijinirea frontului antihitlerist.

În marile întreprinderi din capitală și din țară, la sate, în școli și universități au început să activeze legal organizații uteciste. Urmînd îndrumările P.C.R., Uniunea Tineretului Comunist împreună cu Uniunea tineretului socialist au încheiat, la 5 septembrie 1944, Frontul unic al tineretului.

Frontul unic muncitoresc al tineretului își propunea în programul său: mobilizarea întregului tineret democrat la lupta pentru zdrobirea definitivă a fascismului german și a uneltelor lui din țară, organizarea și educarea tineretului în spirit democratic, antifascist, contribuția la democratizarea aparatului de stat, a armatei, învățămîntului, a vieții economice și politice a țării, prin înlăturarea grabnică a tuturor elementelor hitleriste și legionare, ridicarea nivelului material și cultural al întregului tineret muncitor etc.

⁵² „Romînia liberă” nr. 16, din 31 august 1944.

⁵³ „Scînteia” nr. 1, din 21 septembrie 1944.

⁵⁴ N. Ceaușescu: „Tineretul, viitorul poporului” în „Scînteia” nr. 1, din 21 septembrie 1944.

⁵⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 72, fondul nr. 1, fila 148.

Tineretul muncitor, unit în frontul său unic, trebuia să devină „forța motrice care să mobilizeze întreg tineretul din România în lupta alături de clasa muncitoare și de poporul român”⁵⁶. Dar pentru ca lupta să poată fi dusă cu succes, „tineretul trebuie să se organizeze în grupe patriotice peste tot, în fabrici, sate, cartiere, în cămine, școli și universități”⁵⁷. Alături de clasa muncitoare, de poporul român, tineretul, în frunte cu uteciștii, trebuia să contribuie la sprijinirea războiului anti-hitlerist, pentru clădirea unei Românie cu adevărat libere, democratice și independente.

„Tineretul care se află în spatele frontului — se arăta în Platforma Frontului național democratic al tineretului publicată la 3 octombrie 1944 — trebuie să muncească pentru a sprijini efortul de război, asigurând armatelor, care luptă pe front, cele necesare, demascînd și izgonind pe sabotorii legionari și profasciști”⁵⁸.

Proiectul de Platformă a Frontului național democratic al tineretului, avînd la bază Platforma F.N.D. elaborată de C.C. al P.C.R., reflecta interesele cele mai importante ale masei largi de tineri muncitori. De aceea el a fost însoțit fără rezerve de tineretul democrat⁵⁹, devenind programul de acțiune al tuturor tinerilor în lupta pentru nimicirea fascismului intern și extern. În jurul tineretului muncitoresc se coalizau astfel toate forțele democratice ale tineretului țării, angajîndu-se să lupte pînă la zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste.

Lupta tineretului democrat, în frunte cu tinerii muncitori și ucenici din fabrici și uzine, se desfășura în condiții extrem de grele. Țara fusese secătuită de cotropitorii fasciști, mizeria și foametea bîntuiau orașele și satele. Numeroase întreprinderi fuseseră distruse de trupele fasciste în retragere; importante noduri de cale ferată și parcul de locomotive și vagoane erau avariate, numeroase instalații petroliere erau distruse. La aceasta se adăuga sabotajul elementelor fasciste din țară, al burgheziei și moșierimii reacționare.

Îndrumați de partid, tinerii muncitori, în frunte cu uteciștii, au pornit la luptă hotărîtă pentru demascarea și izgonirea fasciștilor din fabrici. Ziarul „Scînteia tineretului”, organ al C.C. al U.T.C., a constituit un mijloc important în demascarea manevrelor reacțiunii, în organizarea și mobilizarea tineretului muncitor la lupta pentru sprijinirea războiului antihitlerist și democratizarea țării.

„Scînteia tineretului”, se arată în cuvîntul înainte publicat în primul său număr la 5 noiembrie 1944, „este ziarul luptei tuturor forțelor tineretului, alături de întregul popor, pentru o Romînie liberă, independentă și democratică”⁶⁰.

Zilnic, în coloanele ziarului erau demascați patronii și slugile lor din întreprinderi, care persecutau și terorizau tineretul, amenințîndu-l cu bătaia, carcera și concedierea; erau popularizate succesele obținute de tinerii muncitori în creșterea producției și înfăptuirea revendicărilor proprii.

⁵⁶ „Scînteia” nr. 2, din 22 septembrie 1944.

⁵⁷ „Scînteia” nr. 1, din 21 septembrie 1944.

⁵⁸ „Scînteia” nr. 13, din 3 octombrie 1944.

⁵⁹ „Scînteia” nr. 24, din 14 octombrie 1944, nr. 25, din 15 octombrie și urm.

⁶⁰ „Scînteia tineretului” nr. 1, din 5 noiembrie 1944.

Alături de muncitorii vîrstnici, tinerii au demascat și au luat măsuri pentru împiedicarea sabotajului unor patroni la Fabricile „Aquila”, „Romîno-Americană” (care producea direct pentru front), Fabrica „Bragadiru”, Fabricile textile „Galia”, „Industria plușului”, „Țesătoriile reunite”, „Filatura romînească”⁶¹, depozitul central de muniții de la fortul Chitila, Uzinele de fier de la Hunedoara, societatea „Petro-liferă romînă” și „Redevența”⁶². La Uzinele din Reșița, tinerii muncitori, cu toată împotrivirea unor ofițeri reacționari din comandamentul militar al uzinei, au sfărîmat carcerile⁶³. La Fabrica „Ford”, tinerii s-au ridicat împotriva pedepsei cu carcera; la Fabricile „Trebitsch” și „G. E. Schmidt”, împotriva încercării patronilor de a-i priva de drepturi elementare⁶⁴.

Lupta tineretului muncitor pentru demascarea sabotajului reacțiunii și a elementelor profasciste din întreprinderi și instituții se desfășura cu mai mare amploare, pe măsura întăririi Uniunii Tineretului Comunist, organizării tineretului muncitor, încadrării lui în sindicatele muncitorești.

„Tinerii muncitori de la «Aero-chimica» — se arăta într-o moțiune adoptată în noiembrie 1944 — sînt hotărîți să lupte pentru: izgonirea tuturor cozilor de topor din fabrică, organizarea tuturor tinerilor pentru a duce lupta alături de vîrstnici...”⁶⁵.

Moțiuni de protest împotriva elementelor fasciste sabotoare au adoptat și tinerii muncitori de la Uzinele „Mărgineanca” din Ploiești. În această întreprindere, care lucra nemijlocit pentru front, producînd armament și muniții, tinerii muncitori își aduceau o contribuție însemnată la efortul întregului colectiv de muncitori pentru creșterea producției. Pentru rezultatele obținute în creșterea producției de război, Uzinelor „Mărgineanca”, muncitorilor întreprinderii și „unor tineri care s-au evidențiat în această muncă” li s-au adus mulțumiri de către autoritățile democrate romînești și cele sovietice. Munca eroică a tinerilor muncitori de aci era însă permanent sabotată de elementele fasciste din întreprindere. Aceste elemente au fost demascate și înlăturate. „Să plece fascistul Sara de la Uzinele «Mărgineanca»” — se cerea într-un protest al tinerilor muncitori ploieșteni din această întreprindere⁶⁶. Ucenicii din Sibiu, alăturîndu-se luptei întregului tineret muncitor din țară pentru demascarea și înlăturarea elementelor fasciste, au adoptat o moțiune de protest pentru defascizarea vieții din cămin, împotriva unui pedagog reacționar: „Cerem anchetarea cazului și pedepsirea acestui pedagog care și-a făcut un cult din a teroriza pe ucenici”⁶⁷.

Urmînd exemplul tinerilor muncitori, studenții democrați au organizat întruniri, la care se afirma voința hotărîită de a sprijini războiul antihitlerist, de a condamna manevrele reacționare ale unor profesori fasciști, cerînd înlăturarea acestora.

⁶¹ „Viața sindicală” nr. 4, din 14 ianuarie 1945.

⁶² „Viața sindicală” nr. 5, din 21 ianuarie 1945.

⁶³ „Scînteia” nr. 29, din 19 octombrie 1944.

⁶⁴ „Scînteia” nr. 12, din 2 octombrie 1944.

⁶⁵ „Scînteia tineretului” nr. 3, din 20 noiembrie 1944.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

La întrunirea studenților democrați de la Facultatea de științe a Universității din București din ziua de 23 septembrie 1944 s-a hotărât: „Participarea la luptă împreună cu armata română și alături de Armata Roșie aliată pentru eliberarea Ardealului și distrugerea definitivă a hitlerismului”⁶⁸. În aceeași zi a avut loc și întrunirea studenților democrați de la Facultatea de farmacie, care au hotărât: „Sprijinirea armatei române și a Armatei Roșii aliate în lupta lor comună de eliberare a Ardealului și înfrângerea hitlerismului”⁶⁹.

Studentii democrați din București și din celelalte facultăți din țară au demascat conținutul reacționar al unor cursuri ce li se predau, au cerut cu vehemență epurarea profesorilor fasciști, legionari, care mai încercau să strecoare în sufletele tineretului studios, de la catedrele universitare, otrava fascismului. În frunte cu uteciștii, studenții Universității din București au reușit să impună suspendarea cursului profesorului reacționar Micescu de la Facultatea de drept. A fost suspendat de asemenea cursul legionarului Manoilescu de la politehnică ș.a.

Tinerii țărani muncitori, ascultînd îndemnurile partidului comunist, urmînd exemplul fraților lor de la orașe, din fabrici, uzine, școli și universități, au pornit lupta împotriva elementelor fasciste din conducerea primăriilor, preturilor. Uteciștii din comuna Castranova, județul Romanati, au demascat și au cerut înlăturarea inspectorului școlar al județului, care a încercat să interzică organizarea unor manifestări și întruniri în localul școlii⁷⁰. „Afară cu legionarii de la sate” — cereau tinerii țărani muncitori din comuna Gurbănești, județul Ilfov, terorizați de un ofițer reacționar din comandamentul local al pregătirii premilitare; „Tineretul comunei Gurbănești — arătau aceștia într-o adunare de protest — este hotărît să lupte cu cea mai mare energie pentru a obține arestarea și îndepărtarea acestui trădător din sinul comunei”⁷¹. Poziție hotărîtă împotriva elementelor fasciste din județul Ilfov a luat și tineretul din comunele Fintina Doamnei, Șoldana etc.⁷².

„La «Malaxa» și S.T.B. — se arată în presa vremii —, tineretul a dat un sprijin prețios în acțiunea pentru izgonirea și arestarea criminalilor de război fasciști. Acum tinerii muncesc conștiincios și cu elan pentru mărirea producției, ei dau un sprijin activ noilor conducători democrați ai întreprinderilor”⁷³.

Exemplul luptei muncitorilor vîrstnici și tineri din întreprinderile bucureștene „Malaxa”, S.T.B., Gaz și electricitate, S.E.T. și „Vulcan”, care au înlăturat din conducerea acestor întreprinderi funcționarii reacționari, a constituit un imbold în lupta muncitorilor din toată țara.

Înfruntînd greutăți de tot felul, convinși de justetea liniei politice a partidului comunist, tinerii muncitori, în frunte cu uteciștii, munceau cu eroism și abnegație pentru sprijinirea frontului antihitlerist și refacerea țării. Uniunea Tineretului Comunist a lansat apeluri înflăcărate pentru refacerea întreprinderilor și creșterea producției, chema tine-

⁶⁸ „Scinteia” nr. 7, din 27 septembrie 1944.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ „Scinteia” nr. 70, din 30 noiembrie 1944.

⁷¹ „Scinteia tineretului” nr. 4, din 26 noiembrie 1944.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

retul muncitor să dubleze, să tripleze, să-și înzecească rodul muncii în producție, să formeze echipe de muncă patriotică⁷⁴.

O problemă vitală de care depindeau sprijinirea războiului anti-hitlerist și reconstrucția economică a țării era refacerea căilor ferate, care la sfârșitul anului 1944 nu mai reprezentau decât circa o treime din ceea ce exista înainte de război.

Prin munca entuziastă a muncitorilor ceferiști, care urmau neobosit chemările P.C.R., căile ferate au fost refăcute, asigurându-se la timp transporturile pentru front și pentru nevoile interne. În perioada luptei pentru sprijinirea frontului antihitlerist, prin truda și sacrificiile muncitorilor ceferiști au fost refăcute: 59% din halele și clădirile distruse în timpul războiului, 70% din instalații și telecomunicații, 50% din mașini și 60% din parcul de locomotive⁷⁵.

Muncitorii de la Atelierele C.F.R. „Grivița” din București, printre care peste 1 400 de tineri, au depus eforturi considerabile pentru mărirea producției, pentru refacerea atelierelor distruse de război; deși lucrau în condiții foarte grele, în ateliere dărăpănate, chiar sub cerul liber în timp de toamnă și iarnă, au reparat 200 vagoane de clasă, 1 150 vagoane de marfă și 50 de locomotive⁷⁶. Muncitorii ceferiști vîrstnici și tineri de la secția C.F.R.-Triaj, în ciuda acțiunii dușmănoase a direcției, constituită din elemente fasciste, care cerea închiderea atelierelor avariate în timpul războiului, au reușit să repare și să monteze mașinile, făcînd ca în mai puțin de 3 luni producția să se apropie de cea antebelică. La secția de arcuri și turnătorie, muncitorii, deși munceau în frig, insuficient alimentați, nu-și precupețeau eforturile pentru ridicarea producției. Pe locuri acoperite de ruine, ceferiștii au construit cabane de lemn pentru atelierele de fierărie, strungărie și tâmplărie⁷⁷. În lunile octombrie—decembrie 1944, ei au reușit să asigure o creștere a numărului de vagoane reparate față de luna septembrie. În acest interval scurt au fost reparate 460 de vagoane, au fost amenajate 23 de trenuri sanitare etc.

Muncitorii ceferiști de la Cluj au reparat 50 de locomotive, peste 700 de vagoane, precum și atelierele distruse; au reparat și dat în circulație 253 km de linie, 101 km de stație, 25 de podețe⁷⁸.

Muncitorii ceferiști de la Ploiești au reparat peste 160 de vagoane și locomotive, precum și liniile distruse de război.

Succese importante în refacerea căilor ferate au obținut și muncitorii din Turnu Severin, unde, alături de vîrstnici, munceau și peste 370 de ucenici, precum și numeroși tineri muncitori; de asemenea la Timișoara, Simeria, Tîrgu Mureș etc.⁷⁹.

Creșterea capacității de transport a căilor ferate era strîns legată de sporirea producției de cărbune. Ca urmare a sabotajului conducerilor reacționare ale minelor de cărbuni, și în special a sabotajului condu-

⁷⁴ „Săptămîna mondială a tineretului antifascist”, Editura U.T.C.R., pag. 35.

⁷⁵ „Ceferiștii în lupta pentru refacerea transporturilor”, Editura C.G.M., 1945, pag. 4.

⁷⁶ Loc. cit., pag. 40.

⁷⁷ „Viața sindicală” nr. 9, din 18 februarie 1945.

⁷⁸ „Ceferiștii în lupta pentru refacerea transporturilor”, Editura C.G.M., 1945, pag. 4.

⁷⁹ Loc. cit., pag. 48, 49.

TINBRI PATRIOTII

Gloriasa armat de Tih rare Rusa
a trecut gran lele Tarii
A sosit ceasul notator, dator ia tie-
oarii patriot e sa impiedice cu arma in
mana saei carea sa, in Europa a
razboi de pe la CALIN POPOR L'II
ROMAN Hitler si Antonescu

Tineri patrioti si soldati

Nu ma ajungerea nemilor din Tara no
mai poti si va dala pierit: Sa distrugem
cailor de comuniatie: sa tot gloriare.
Sa ne elaturam: istoria eliberare a
ROMILOR PATRIOTI. JOS cu guvernul
padatorilor. JOS cu MOBILIZAREA
GENERALA TRAIASCA MARE A LUPTA
DE ELIBERARE A TINBRET II PATRIOTIC.
TRAIASCA ROMANIA LIBERA SI INDEPEND-
ENTA.

UNIUNEA TINB-LUI PATR - BA AT.

JOS
TERGAREA
FASCISTA

Noarea tineretului Roman

a pierit!

Lupta e inusita.

VREM- PACE.

Manifeste și fluturași prin care U.T.C. chema tineretul la luptă pentru eliberarea țării de sub jugul fascist, pentru pace, pentru o Românie liberă și independentă (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

164

Proletari din toate țările uniți-vă !

TINERI MUNCITORI, TARANI SI INTELLECTUALI !
TOVARASI SI TOVARASE !

La 7 Noiembrie 1941 se împlinesc 24 de ani, decând tineretul
Rusiei a scuturat jugul sclăviei țariste. Revoluția din 1905 a deschis
drumul din Rusia Țară a libertății și a dreptății.

JOS FASCISMUL LOTROPITOR GERMAN !

Trăiască lupta eroică a întregului tineret din lume, în frunte cu
ARMATA ROȘIE care luptă pentru nimicirea fascismului german,
luptă și pentru libertatea națională a tuturor popoarelor amenințate
și copleșite de Hitler !

JOS CLICA TRĂDĂTORILOR DIN ȚARĂ ÎN FRUNTE CU MAREȘALUL ANT

TRĂIASCĂ LUPȚA TINERETULUI PENTRU ÎSĂCĂRIREA FASCISTILOR
GERMANI DIN ȚARĂ !

TRĂIASCĂ FRONTUL UNIC PATRIOTIC AL TINERETULUI
România liberă și independentă !

Comitetul Central
al

UNIUNII TINERETULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

LUNI 28 IX 1942

BULETINUL TINERETULUI PATRIOT.

Avant înainte.

Tineri muncitori și muncitoare r. mână

Pentru acei dintr-o țară care a-ți început să vă
seama de inegalitatea rășăriei și pe care veți
Antonescu și lupta lui Hitler prin războiul
de jaf și contra Ununii Sovietice

Fragmente dintr-un manifest al C.C. al U.T.C. din toamna anului 1941 și frontispiciul gazetei „Buletinul tineretului patriot” din septembrie 1942, prin care U.T.C. chema tineretul în Frontul patriotic de luptă împotriva fascismului și a războiului antisovietic, pentru libertate și independență națională. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

APELUL UNIUNII TINERETULUI COMUNIST

CATRE

TINERETUL DIN ROMÂNIA !

Tineri muncitori, Țărani, Elevi și Studenți!

Tineri și Tinere!

Dictatura fascistă a călăului Antonescu a fost dobândită. Timp de patru ani, tineretul român a trăit sub un regim de jef și de teroare sălbatică.

La ordinele lui Hitler, bandita Antonescu, sluga sa căsănită, credincioasă, călău al tineretului român, a aruncat țara în cel mai grosnic război de jef și cotofire.

Tineri muncitori, Țărani, Elevi și Studenți!

Antonescu a folosit energia voastră, pentru sprijinirea războiului de jef și cotofire contra popoarelor sovietice. Liberele și fericitele popoare ale Uniunii Sovietice au suferit cea mai cruntă teroare din partea cotofirelor germano-faciste.

Sate și orașe înfloreau cu fete care de pe la pământului, hădăle mănăsea ale câmpurilor sovietice, au fost jefuite, milioane de cetățeni liberi și fericiti și Patria Socialiste au fost asatizați în chinul prostiei de către bandele hitleriste; bețiile faciste au batjocorit femeile, au masacrat copiii, au distrus aşezările de cultură.

Tineri Muncitori!

Ați fost forțați să munciți pentru războiul lui Hitler câte 14-16 ore pe zi, primind în schimb un salariu de foamă, hăial, căcareu — un regim de cârmă.

Tineri Țărani!

Grâul și toate produsele voastre au fost trimise în Germania, în timp ce voi și familiile celor trimiși de Antonescu pe front marșului de foamă.

Mii de tineri au fost ruși dela mamele, surorile, logodnicele și soțiile lor și trimiși în Germania să muncască pentru mașina de război a lui Hitler. UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST, înfruntând teroarea sălbatică, s-a ridicat contra politici de trădare națională și de distrugere a tineretului român.

Sub conducerea Partidului Comunist, Uniunea Tineretului Comunist, a organizat și a condus luptele tineretului român contra războiului antinațional de jef și cotofire, contra guvernului facist de trădare națională a lui Antonescu, pentru încetarea războiului contra Uniunii Sovietice, Angliei și Americii, — pentru o Românie liberă, democratică și independentă.

Tineri și Tinere!

Actul istoric dela 23 August deschide drumul spre realizarea năzuințelor noastre.

RAZBOIUL NEDREPT, ANTINAȚIONAL ȘI DE COTOPIRE S'A TERMINAT. DAR NOI NU DEPUȚEM ARMELE!

Frații noștri din Ardealul de Nord, schingiați și batjocoriti de hitlerişti barbari și de elitele lor, greii unguri, ne cheamă să-i scăpăm de urgență. Astfel a început RAZBOIUL DREPT DE ELIBERARE NAȚIONALĂ.

Acel care pînă la 23 August au făcut din voi carea de tun, acel care au schingiat milioane de vii tineri — Hitler și trădătorul Horia Sima — încearcă să vă îndemne la luptă contra Patriei.

Bestiile faciste dela Berlin cheamă tineretul român antiautist și patriot să lupte împotriva Armatei Române și Armatei Roșii, împotriva Guvernului Blocului Național Democratic — deci împotriva intereselor voastre.

Tineri și Tinere!

Răspunsul vostru să fie:

Teji ce anul să luptăm alături de Armata Română și de Armata Roșie, pentru desrobirea Ardealului, pentru nimicirea definitivă a bandelor germano-hitleriste și pentru stăruirea slugilor din țară, antiautisti și legionari.

Tineri Români!

În fabrici, legionarii, aceste ticăloase — canii de lepor, vabo-tenază producția și lupta tineretului pentru revendicările sale economice.

Ei caută să împiedice unirea a voastră într-un larg front unic de luptă a tineretului muncitor.

În unele întreprinderi tinerii muncitori care luă parte la lupta patriotică de eliberare a poporului român și de stăruire a egalilor hitlerişti de fabrici, sunt bătuți, bișgați la carcere, schingiați, concediați de agenții hitlerişti.

Tineri Muncitori!

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST vă cheamă la luptă unită, la organizarea în sindicate și în organizații voastre politice — UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST PENTRU AFIRMAREA ȘI CĂȘTIGAREA DREPTURILOR VOASTRE.

NU MAI RABDAȚI SĂ FIȚI BATJOCORIȚI.

Împiedicați alături de muncitorii vărșnicii ca regimul terrorei hitleriste să poată din nou slăbi și pe fabrici.

Deosebiți și muncitorii pe legionarii, trădători de țară, din întreprinderi și din aparatul de Stat.

Împiedicați agenții hitlerişti să lovească pe la spate armata noastră care, împreună cu Armata Roșie eliberatoare, luă vărșă așale pentru desrobirea Ardealului nostru.

Lupăți pentru salariu egal la muncă egală, pentru tratament omeneș în fabrici și cămine pentru acenți.

Tineri Țărani!

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST vă cheamă la luptă alături de tineretul muncitor.

Lupăți alături de Armata Română și de Armata Roșie, care v'a scăpat de jefuitorii germano-hitlerişti, pentru desrobirea Ardealului.

Nimiciți pe agenții lui Hitler la sate, izgoniți-i, lupăți; pentru a fi stăpîni pe muncă voastră pentru a vă putea ridica nivelul de trai.

Tineri Elevi și Studenți!

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST vă cheamă la luptă alături de tineretul muncitor și țărănesc, pentru a de tot sprijini luptele de eliberare națională.

Pentru dreptul la învățătură a tuturor tinerilor, indiferent de naționalitate.

Pentru ajutoarea de către Stat a elevilor și studenților fără mijloace materiale.

Lupăți pentru scoaterea din învățămînt a programului sovietizat asistat, pentru introducerea unui program de educație democratică și progresivă, pentru adevărata cultură.

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST cere drepturi egale pentru fete și băieți, care drepturi egale cu cei vărșnici, dreptul de participare liberă a tineretului la viața publică și politică a țării.

UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST se adresează tuturor organizațiilor democratice și progresiste ale tineretului, pentru crearea FRONTULUI UNIC PATRIOTIC AL TINERETULUI, la luptă pentru zdrobirea definitivă a facistului.

Trăiască România liberă, democratică și independentă!

Trăiască Frontul Unic Național Patriotic al Tineretului!

Trăiască Partidul Comunist!

Trăiască Armata Română!

Trăiască Armata Roșie eliberatoare!

COMITETUL CENTRAL
AL UNIUNII TINERETULUI COMUNIST
DIN ROMÂNIA

Apel al C.C. al U.T.C. răspîdit în rîndurile tineretului imediat după 23 August 1944. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.)

Tineri uteciști voluntari pe frontul antihitlerist. (Fototeca Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

cerii societății „Petroșani”, care deținea principalul bazin carbonifer al țării, producția de cărbune era extrem de scăzută, cererile de cărbune pentru C.F.R., de pildă, nu puteau fi satisfăcute decât pe jumătate.

În aceste condiții, la sfîrșitul lunii noiembrie 1944, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a vizitat bazinul carbonifer de pe Valea Jiului, discutînd cu muncitorii și tehnicienii de aci despre cauzele scăderii producției și despre măsurile ce trebuie luate pentru creșterea producției de cărbuni. „Am venit aci în Valea Jiului — spunea tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — convins că mă veți înțelege, că nivelul conștiinței voastre, că simțul vostru patriotic este destul de ridicat pentru a fi pătrunși de faptul că țara are nevoie de ridicarea capacității de producție”⁸⁰.

Cu nemărginită bucurie, minerii vîrstnici și tineri s-au angajat față de partid să nu precupețească nici un efort pentru a asigura dublarea producției de cărbuni. Reprezentanți ai tineretului muncitor din Valea Jiului au participat la întîlnirile și ședințele de lucru organizate în perioada vizitei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, angajîndu-se să lupte alături de muncitorii vîrstnici pentru creșterea producției de cărbuni. Ei au demascat sabotajul elementelor fasciste, condițiile grele de muncă ale lor și ale părinților lor, alături de care lucrau în mină, la vagonete. Vizitînd căminul ucenicilor din Petroșeni, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a interesat îndeaproape de viața ucenicilor, îndemnîndu-i să învețe temeinic meseria, pentru a deveni schimbul de mîine al minerilor⁸¹. La plecarea sa, uteciștii din Petroșeni — relatează „Scînteia tineretului” — au așteptat pînă tîrziu în noapte, să-l vadă, să-i dovedească dragostea și încrederea lor fără margini, asigurîndu-l de întregul lor devotament, pentru cauza refacerii țării și a eliberării clasei muncitoare⁸².

Chemările P.C.R. pentru creșterea producției de cărbuni au găsit un răspuns larg în rîndurile minerilor din toată țara. La 4 decembrie 1944, minerii din Schitu Golești, tineri și vîrstnici, au votat o moțiune în care arătau: „Față de nevoile poporului român, față de necesitățile industriei de transporturi... ne luăm angajamentul ca în cursul lunii decembrie să ridicăm producția pînă la dublare, prin organizarea muncii departamentului nostru”⁸³.

Minerii din Valea Trotușului, de la mina „Creditul carbonifer” au mărit producția zilnică de la 382 de tone la 486 de tone⁸⁴. La aceste realizări o contribuție importantă au adus și tinerii muncitori, precum și ucenicii⁸⁵.

Tineretul muncitor, mobilizat de U.T.C., respingînd încercările reacțiunii de a-l împiedica de la luptă, a luat parte activă la opera de democratizare reală a țării, prin acțiunea revoluționară, de jos, a masei largi populare, la înlăturarea prefectilor și primarilor reacționari la Constanța, Galați, Ploiești, Timișoara și în alte localități. „Tineretul democrat — se arată într-un articol apărut în „Scînteia tineretului” —

⁸⁰ „Scînteia” nr. 72, din 2 decembrie 1944.

⁸¹ „Scînteia” nr. 83, din 13 decembrie 1944.

⁸² „Scînteia tineretului” nr. 6, din 11 decembrie 1944.

⁸³ „Scînteia” nr. 86, din 16 decembrie 1944.

⁸⁴ „Scînteia” nr. 88, din 18 decembrie 1944.

⁸⁵ Ibid.

a luat parte la prefectura din Timișoara la izgonirea slugii lui Antonescu, instalînd acolo pe unul dintre democrații cinstiți". Prin manevrele elementelor fasciste din regiune, vechiul prefect a revenit; „timišorenii, vîrstnici și tineri, l-au izgonit pentru a doua oară, așezînd din nou pe cel care merita”⁸⁶.

Tineretul muncitor, în frunte cu uteciștii, a adus o contribuție însemnată la lupta forțelor democratice antifasciste din țară, conduse de P.C.R., pentru înlăturarea guvernelor cu majoritate reacționară și instaurarea la cîrma țării a unui guvern democratic. Apelurile C.C. al U.T.C., ale Frontului unic muncitoresc al tineretului pentru un guvern de coaliție a forțelor democratice ce alcătuiau Frontul național democratic, au găsit un răsunset larg în rîndurile tineretului; zeci de mii de tineri muncitori au luat parte activă, alături de forțele democratice, la mitingurile și demonstrațiile de stradă din toamna anului 1944 și primăvara anului 1945, cerînd cu hotărîre instaurarea unui guvern democratic. La 22 octombrie 1944, peste 10 000 de tineri muncitori mobilizați de U.T.C. la mitingul din sala „Aida” din București au cerut cu putere plecarea guvernului și aducerea la cîrma țării a unui guvern democratic, care să pună în aplicare Platforma Frontului național democratic⁸⁷.

Prin lupta unită a forțelor democratice, conduse de P.C.R., în noiembrie 1944, cel de-al doilea guvern prezidat de generalul reacționar Sănătescu a fost înlăturat. La aceasta „tineretul a contribuit prin tăria și hotărîrea sa alături de forțele democratice”⁸⁸.

Lupta tinerilor muncitori, în frunte cu uteciștii, împotriva majorității reacționare din guvern s-a intensificat în primăvara anului 1945. Majoritatea reacționară din guvernul Rădescu, în frunte cu acesta, sabotă refacerea economică a țării, aprovizionarea frontului cu muniții, echipament, îmbrăcăminte și alimente; măsurile și practicile fasciste care mai dăinuiau în aparatul de stat împiedicau populația din spatele frontului, eforturile clasei muncitoare de a ridica productivitatea muncii și a spori producția⁸⁹.

În condițiile avîntului luptei maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., pentru un guvern democratic, tinerii muncitori, hotărîți să nu înceteze lupta, manifestau pe străzile orașelor țării, alături de zeci și sute de mii de oameni ai muncii vîrstnici, cerînd plecarea imediată a guvernului Rădescu.

La marea manifestație din 24 februarie 1945, printre cei 500 000 de oameni ai muncii care cereau plecarea imediată a guvernului Rădescu și instaurarea unui guvern democratic, erau și numeroși tineri muncitori mobilizați de U.T.C. În timpul acestei manifestații, care a durat aproape toată ziua, Russe Ion, ucenic la întreprinderea „Dacia Traiană”, a fost un exemplu de purtare eroică. Chiar atunci cînd, ajuns în fața palatului regal, s-a tras cu mitralierele în coloana din care făcea parte, ciuruindu-i steagul pe care-l purta, a continuat să strige alături de manifestanți: „Moarte fasciștilor”, „Arestarea lui Rădescu”. „Fără a-și pierde cum-pătul — menționează documentele vremii —, tov. Russe Ion a rămas

⁸⁶ „Scînteia tineretului” nr. 6, din 11 decembrie 1944.

⁸⁷ „Scînteia” nr. 34, din 24 octombrie 1944.

⁸⁸ „Scînteia tineretului” nr. 2, din 12 noiembrie 1944.

⁸⁹ „Contribuția Romîniei la războiul antihitlerist”, Editura M.F.A. 1958, pag. 102.

neclintit cu steagul în mână, în mijlocul pieței, îndemnînd pe manifestanți... să se strîngă din nou și să continue manifestația".

Din ordinul călăului Rădescu s-a deschis foc asupra manifestației pașnice a oamenilor muncii. Unii manifestanți au fost uciși pe loc, alții au fost grav răniți. Presa democratică a consemnat atunci numele răniților și morților căzuți pentru cauza dreaptă a poporului⁹⁰; au putut fi identificați 6 morți și circa 20 de răniți. Printre victimele agresiunii mișelești comise cu premeditare de Rădescu au căzut eroic, jertfindu-și viața, și tinerii muncitori Stănescu C. Voicu, Mircea Miu și Julius Heilpern. Alți tineri au fost grav răniți⁹¹.

Cele petrecute în București s-au repetat — după același plan — la Craiova, Caracal și Brașov, unde în cursul zilei de 24 februarie 1945 au căzut morți și răniți dintre manifestanții pașnici.

Clocotul de ură al maselor a crescut. Masele populare s-au unit și mai strîns în jurul clasei muncitoare, în jurul Partidului Comunist din România și au impus, prin lupta lor, răsturnarea guvernului Rădescu și instaurarea la 6 martie 1945 a primului guvern democratic din istoria Romîniei.

După 6 martie 1945, tineretul muncitor, mobilizat de U.T.C., a participat mai dinamic la lupta pentru sprijinirea frontului antihitlerist și refacerea economică a țării.

În „Apelul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România” adresat la 25 martie 1945 tinerilor muncitori și muncitoare din fabrici, uzine și de pe ogoare, elevilor și studenților, tinerilor ostași ai armatei romîne se arăta că „La lupta pentru realizarea acestei victorii a democrației, dusă de întregul popor romîn, am luat parte activă și noi, tinerii din România, mobilizați la luptă de Uniunea Tineretului Comunist...”

Subliniind însemnătatea acestei victorii a democrației romînești, Apelul C.C. al U.T.C. arăta sarcinile de viitor ale tineretului muncitor din fabrici și uzine. „Încordați-vă mușchii voștri tineri și produceți din ce în ce mai mult: pentru front, în vederea grăbirii victoriei împotriva fascismului, pentru sprijinirea țăranilor care și-au luat pămîntul, reparîndu-le și construindu-le uneltele necesare, pentru ca să-și poată munci cît mai bine și mai repede ogoarele. În zilele voastre libere formați echipe, duceți-vă la sate și ajutați-i la munca ogoarelor” *.

Tinerii țărani muncitori erau chemați să nu lase nici o palmă de pămînt nemuncită, elevii și studenții să participe la munca voluntară, patriotică oriunde e nevoie; tinerii ostași erau chemați să-și încordeze toate forțele pentru a contribui cît mai mult la grabnica victorie împotriva fascismului.

Apelul C.C. al U.T.C. din 25 martie 1945 a fost însușit de masele largi ale tineretului, devenind un adevărat program de luptă al acestora pentru îndeplinirea sarcinilor puse de partid.

„După instalarea la cîrma țării a guvernului Petru Groza — se arată într-un raport al C.C. al U.T.C. din 3 iulie 1945 —, pe baza liniei trasate

⁹⁰ „Scînteia” nr. 151, din 26 februarie 1945; nr. 152, din 27 februarie 1945.

⁹¹ „Scînteia tineretului” nr. 18, din 4 martie 1945.

* Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota B XXIX—4.

de Comitetul Central al partidului, U.T.C. a pus ca sarcină principală susținerea guvernului de concentrare democratică, mărirea producției de război, participarea la campania de însămînțări și ajutorarea țăranilor cu unelte agricole”⁹².

La acțiunea organizată de Confederația Generală a Muncii pentru sprijinirea războiului antihitlerist, întreaga muncitorime a răspuns prin contribuția salariului pe șase ore lucrate în plus, în decurs de o săptămână⁹³.

Muncitorii de la Fabrica de avioane S.E.T., printre care 246 de ucenici, organizați de comitetul de fabrică, au înființat o comisie obștească de producție, care să se îngrijească de bunul mers al întreprinderii și al producției. Comisiă cerceta toate mijloacele pentru mărirea producției, încuraja inițiativele patriotice. Pentru sprijinirea efortului întregului popor la susținerea frontului, în orele libere, muncitorii și ucenicii au reparat fără plată 3 avioane ale armatei și un autocamion sovietic⁹⁴.

La Fabrica „Vulcan” din București, tinerii muncitori și ucenici din secția de lăcătușărie lucrau la chesoane și aruncătoare; ei n-au șovăit să lucreze 10—12 ore pe zi, când a fost nevoie, iar uneori „ziua și noaptea, fără întrerupere”⁹⁵.

La atelierele C.F.R. „Grivița” tinerii lucrau și în zilele de repaus, pentru a grăbi refacerea atelierelor și a căilor de comunicație. La Fabrica Italo-Română, unii tineri au muncit câte 36 de ore încontinuu pentru a termina mai repede o comandă pentru armata sovietică⁹⁶.

Pe șantierul Reșița-Rudeni, creat de necesitățile ducerii războiului antifascist, se muncea în condiții grele, dar cu eroism din partea muncitorilor tineri și vîrstnici. Fete între 16 și 18 ani ajutau la recondiționarea tuburilor grele pentru proiectilele de artilerie aduse de pe front, care erau trimise apoi la Reșița-Timișoara pentru reîncărcare cu material exploziv⁹⁷.

Ucenicii de la C.F.R.-Galați s-au organizat pe echipe pentru reconstruirea atelierelor distruse de fasciști; lucrînd la vagoane și locomotive necesare frontului, ei s-au angajat totodată să repare uneltele agricole care le vor veni din județ pentru țăranimea muncitoare⁹⁸.

La Ploiești, în întreprinderile „Dorobanțul”, „Orion”, I.M.P., C.F.P.V., „Vlahița”, Uzinele „Mărgineanca” și altele, echipe de tineri patrioți au mărit producția⁹⁹.

Tinerii muncitori de pe șantierul I.R.N.-Brăila, ucenicii de la șantierul R.M.B.-Lacu Sărat, înțelegînd să sprijine efortul întregului popor pentru distrugerea fascismului, au reușit să ridice producția cu 40%. La asemenea acțiuni patriotice și-au dat contribuția și alți tineri muncitori brăileni, din întreprinderile „Rizeria romînă”, „Dunacart” ș.a.

⁹² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 72, fila 149.

⁹³ „Viața sindicală” nr. 14, din 25 martie 1945.

⁹⁴ „Viața sindicală” nr. 16, din 8 aprilie 1945.

⁹⁵ „Viața sindicală” nr. 15, din 1 aprilie 1945.

⁹⁶ „Scînteia tineretului” nr. 23, din 8 aprilie 1945.

⁹⁷ „Viața sindicală” nr. 3, din 7 ianuarie 1945.

⁹⁸ „Viața sindicală” nr. 15, din 1 aprilie 1945.

⁹⁹ Ibid.

La Craiova, tinerii muncitori de la întreprinderile „Semănătoarea”, „M. Georgescu”, „St. B. Druga”, „Arte grafice”, „Ramuri” și altele au mărit producția pentru sprijinirea războiului cu peste 30%¹⁰⁰.

Succese importante pe frontul reconstrucției și al creșterii producției pentru sprijinirea frontului au obținut și tinerii muncitori din Bacău de la întreprinderile „Izvoranul”, „Singer” și altele¹⁰¹.

Mulți tineri muncitori, mobilizați de organizațiile U.T.C., au adus o contribuție importantă, alături de muncitorii vîrstnici, în acțiunea de sprijinire a țărănimii muncitoare, în înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare și la însămînțări. Aproape nu există întreprinderi mai mare din țară ai cărei muncitori vîrstnici și tineri să nu fi format echipe care în timpul liber să cutreiere satele, dînd ajutor țărănimii, ducîndu-le în dar sau reparîndu-le uneltele.

Dintre echipele de muncitori care au plecat să ajute țărănimii muncitoare să înfăptuiască reforma agrară, să devină stăpînă pe pămîntul udat de ea, veacuri de-a rîndul, cu sînge și sudoare, 40% era tineri, mobilizați de U.T.C. și organizațiile sindicale, sub conducerea Partidului Comunist din România¹⁰².

Cei 1 000 de ucenici de la Grivița-locomotive, Grivița-vagoane, Depou și Direcția L.S. din București munceau cu rîvnă și dragoste pentru repararea uneltelor agricole¹⁰³. Numai într-o săptămînă, tinerii C.F.R.-iști de la Grivița-Triaj au construit peste programul lor de muncă 25 de rarițe prășitoare, care au fost donate țăranilor¹⁰⁴. Ucenicii de la „Lemaître” au lucrat alături de vîrstnici 25 de pluguri pentru țărani. La „Vulcan”, unde din cei 400 de tineri peste 90% erau uteciști¹⁰⁵, s-au format echipe care au mers în comuna Popești-Leordeni din județul Ilfov, ajutînd țărănimea muncitoare. De asemenea, zeci și sute de tineri muncitori din București, de la Fabrica de chibrituri, de la „Leonida” și „Ford-Romîno”, au plecat la sate pentru a repara uneltele țăranilor din Bîldana, Tătărăști, Bolintinul din Deal etc.¹⁰⁶

La A.S.A.M.-Cotroceni, tinerii muncitori au hotărît să lucreze fiecare cîte cel puțin patru ore lunar pentru confecționarea de unelte agricole, pe care să le doneze țăranilor săraci¹⁰⁷.

În cadrul campaniei de sprijinire a însămînțărilor, o echipă de la „Gaz și electricitate”-București, formată din 12 muncitori și 164 de ucenici, s-a deplasat de două ori în comuna Belciugatele, județul Muscel, pentru repararea uneltelor agricole ale țăranilor din satele comunei și din împrejurimi¹⁰⁸.

¹⁰⁰ „Scinteia tineretului” nr. 24, din 15 aprilie 1945.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 72, fila 149.

¹⁰³ „Scinteia tineretului” nr. 22, din 1 aprilie 1945.

¹⁰⁴ „Viața sindicală” nr. 19, din 29 aprilie 1945.

¹⁰⁵ „Viața sindicală” nr. 14, din 25 martie 1945.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ „Viața sindicală” nr. 16, din 8 aprilie 1945.

În orașul Brașov, tinerii muncitori de la C.F.R., „Metrom“, „I.A.R.“, „Astra“ și din alte întreprinderi au format echipe care săptămînal plecau la țară pentru sprijinirea țărănimii muncitoare¹⁰⁹. În cadrul unei impresionante adunări, tineretul metalurgist din Rîșnov, județul Brașov, și-a luat angajamentul să sprijine producția de război la maximum, să sprijine campania Apărării patriotice pentru ajutorarea armatei, să ajute pe țărani la repararea uneltelor agricole și la însămînțarea pămîntului. „Totodată — se arăta în hotărîrea luată la această adunare — facem o chemare către toți țăranii din județul Brașov să se prezinte cu toate uneltele lor stricate la tineretul din Fabrica «Getop», pentru a fi reparate gratuit”¹¹⁰.

La întreprinderile „Columbia“, „Orion“, „Vlahița“, „Unirea“ din Ploiești, tineretul utecist a format echipe pentru a ajuta la țară însămînțările¹¹¹.

Ucenicii de la atelierul central Petroșeni au lucrat 14 pluguri în orele libere, pentru a fi date țăranilor muncitori, și în primul rînd familiilor celor plecați pe front.

La fel au procedat și tinerii muncitori din unele întreprinderi din Arad, Timișoara, Iași și Tulcea¹¹².

Lupta tineretului pentru sprijinirea lozincii P.C.R.: „Totul pentru front, totul pentru victorie” s-a manifestat pe cele mai diferite planuri: lupta cu arma în mîină pe front, înlăturarea elementelor fasciste din întreprinderi și instituții, sprijinirea eforturilor pentru creșterea producției, refacerea întreprinderilor, a orașelor și satelor distruse de război, trimiterea de colete și scrisori ostașilor de pe front, ajutorarea bătrînilor, văduvelor și orfanilor de război, participarea la înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare și asigurarea lucrării pămîntului etc.

Prin scrisorile trimise ostașilor pe front, tinerii muncitori și muncitoare, îmbărbătînd pe luptători, se angajau să nu precupețească nici un efort pentru sprijinirea frontului, pentru creșterea producției și ajutorarea familiilor celor plecați pe front. „Tineretul din fabrica noastră — se spunea într-o scrisoare trimisă de comitetul U.T.C. al Fabricii „Voina” — și-a luat obligația să mărească producția cu 100 la sută, pentru ca să ajutăm de aici efortul de război. Ne dăm astăzi seama... că trebuie să facem orice, să nu precupețim nimic, pentru ca fiara hitleristă, cel mai mare dușman al libertății, să fie învinsă”¹¹³. Într-o altă scrisoare adresată, de asemenea, ostașilor de pe front se spunea: „Tineretul muncitor al Fabricii «Leonida», dîndu-și seama că lupta voastră pe front nu este posibilă decît în măsura în care muncitorii o vor susține prin muncă încordată, își ia angajamentul față de voi, care vă dați viața fără a precupeți nimic, să ridice pînă la maximum producția, să nu slăbească

¹⁰⁹ „Scînteia tineretului” nr. 24, din 15 aprilie 1945.

¹¹⁰ „Viața sindicală” nr. 14, din 25 martie 1945.

¹¹¹ „Viața sindicală” nr. 16, din 8 aprilie 1945.

¹¹² Ibid.

¹¹³ „Scînteia tineretului” nr. 11, din 15 ianuarie 1945.

efortul de război cu nici un preț, înfrângînd prin luptă muncitorească sabotajul agenților fasciști..."¹¹⁴. Asemenea scrisori de îmbărbătare, de solidaritate a tineretului din spatele frontului cu cei de pe front, pentru cauza dreaptă a războiului au trimis și alte colective de muncitori.

Lupta cu arma în mîină pentru eliberarea patriei și zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste

Sprijinirea de către întregul popor a războiului drept antihitlerist, lupta hotărîtă a maselor populare pentru defascizarea și democratizarea țării au mărit eroismul luptătorilor de pe front, le-au sporit încrederea în justetea cauzei pentru care luptau.

Dragostea de patrie, devotamentul nemărginit pentru cauza poporului, dorința fierbinte pentru o viață liberă și fericită au însușit masele largi populare și pe ostașii romîni, le-au condus pașii în vîltoarea luptelor împotriva hitleriștilor, i-au îndemnat la fapte eroice. Pentru înaltele idealuri ale poporului, mulți dintre viteji au dat tot ce au avut mai scump, viața lor clocotitoare.

Neuitată va rămîne jertfa tînărului sublocotenent pandur Gheorghe Turturică din satul Motocești-Bacău. În vara anului 1944, fostul argat a revenit în patrie din Uniunea Sovietică, unde fusese prizonier. Era acum ofițer în Divizia „Tudor Vladimirescu” și comanda un pluton de pușcași antitanc. Zorii zilei de 7 septembrie l-au găsit pe poziția de luptă de la Ilieni-Sf. Gheorghe. Ca și ostașii de sub comanda lui, aștepta cu nerăbdare și ură dezlănțuirea atacului, pentru a sfărîma granița artificială fixată prin mișelescule dictat de la Viena. Bombardamentul artileriei noastre a durat mai bine de o jumătate de ceas, după care s-a dezlănțuit atacul. Rezistența fasciștilor era înverșunată. Ostașii romîni însă, înfruntînd exploziile, înaintau năvalnic spre cazematele hitleriștilor.

Pe neașteptate, în fața ostașilor în sectorul companiei puști-antitanc a Regimentului 3 infanterie au apărut tancuri inamice, dezlănțuind un uragan de foc. În scurt timp, două dintre ele au încremenit pentru totdeauna. Alte două au făcut repede cale întoarsă. Celelalte trei însă au pătruns în dispozitivul pandurilor, trăgînd înverșunat cu tot armamentul. În clocotul luptei, sublocotenentul Gheorghe Turturică, comandantul plutonului 3, își aruncă o clipă privirea spre oamenii săi. Zări cîțiva dintre ei însîngerăți, striviți sub șenile. Hotărîrea veni fulgerător. Se avîntă spre tancul cel mai apropiat, aruncă o grenadă, apoi alta. Mașina continuă însă să înainteze. Strîngînd în mîină ultima grenadă, comandantul se aruncă dintr-un salt pe tanc, desfăcî capacul turelei și o azvîrli în interior. Se auzi o explozie puternică. Limbi de foc țîșniră din mașina de oțel, care înțepeni pe loc. Alături căzu un trup sfîrtecat.

¹¹⁴ Ibid.

Aşa l-au văzut pandurii pentru ultima oară pe sublocotenentul Gheorghe Turturică. Dar, în aceeaşi clipă, ostaşii se avîntară ca un singur om asupra duşmanului. În scurt timp au fost scoase din luptă şi celelalte două tancuri. Inamicul a fost bătut, iar satul Ilieni eliberat¹¹⁵.

La fel de vitejeşte au luptat şi artileriştii unui tun din bateria 21 antiaeriană. În ziua de 13 septembrie 1944, cînd hoardele fasciste au atacat frontiera de vest a ţării, încercînd să pătrundă pe Valea Mureşului, acest pîlc de ostaşi le-au opus o rezistenţă îndîrjită. Lupta a avut loc la Şofronea, o comună din apropierea Aradului. Artileriştii anti-aerieni au ţinut în loc pe duşman şapte ore în şir. Pînă la urmă servanţii au căzut la datorie rînd pe rînd. În ultimele faze ale luptei, ofiţerul care comanda pe artilerişti trecuse personal la tun. Era şi ochitor şi trăgător. Avea ca ajutor pe elevul Virgil Iovănaş de la Liceul industrial „Aurel Vlaicu” din Arad. Tînărul patriot n-avea decît 15 ani şi jumătate: se înrolase voluntar în dimineaţa aceleiaşi zile, cînd aflase despre comuna lui natală, Curtici, că fusese ocupată de trupele fasciste.

După un nou atac, au căzut grav răniţi şi ultimii luptători — comandantul şi elevul. Ofiţerul s-a stins din viaţă în drum spre Radna, iar Virgil Iovănaş — la spitalul din Lipova. Simpla citire a unui document militar ne va edifica asupra eroismului dovedit de servanţii tunului de la Şofronea, în frunte cu viteazul ofiţer. „...în urma acţiunii întreprinse... în satul Şofronea-Arad, s-au produs inamicului următoarele pierderi: 7 tancuri, un autocamion, 45 de soldaţi inamici omoriţi...”¹¹⁶.

După ce, în ziua de 13 septembrie 1944, trupele fasciste au reuşit să respingă unităţile noastre de la graniţa de vest şi au ocupat vremelnice localităţile Curtici, Şofronea, Arad şi altele, ele şi-au continuat ofensiva deschizîndu-şi drum spre defileul Mureşului. Aici însă, în zona Păuliş-Cuvin-Ghioroc-Miniş-Neudorf, au fost oprite de către ostaşii detaşamentului Păuliş, alcătuit în majoritate din efectivele Şcolii de subofiţeri-infanterie din Radna şi ale Şcolii de ofiţeri de rezervă Arad.

Atacurile furibunde date de trupele fasciste, sprijinite de tancuri, s-au ţinut lanţ cîteva zile şi nopţi. Valurile de atac ale inamicului au fost însă, rînd pe rînd, sfărîmate de vitejii ostaşi ai Detaşamentului Păuliş, care au rămas neclintîţi în faţa tancurilor duşmane.

În vîltoarea acestor lupte, mai bine de 40 de tineri elevi ai Şcolii de subofiţeri de la Radna şi-au jertfit viaţa în chip eroic.

Tineri între 19 şi 22 de ani, elevi ai companiei a 6-a din Şcoala de subofiţeri de rezervă de la Radna, în ziua de 15 septembrie 1944, au înscris cu sîngele lor o pilduitoare pagină de vitejie.

Compania a 6-a de elevi îşi avea dispozitivul de luptă la vest de Păuliş, pe şoseaua ce vine de la Arad spre Radna, înapoia unui şant anticar. În ajun, inamicul atacase în mai multe rînduri acest sector, dar

¹¹⁵ „Scînteia” nr. 25, din 16 octombrie 1944 şi „Înainte” nr. 182, din 9 septembrie 1944.

¹¹⁶ Arhiva M.F.A., fondul decoraţii, dosarul nr. 93, filele 57—58.

fusesse respins. Tinerii elevi au luptat eroic. În dimineața zilei de 15 septembrie, sectorul companiei a 6-a a fost răscolit de un bombardament năprasnic al artileriei dușmane. Când au încetat exploziile, numeroase forțe fasciste, însoțite de care de luptă, au năvălit la atac asupra elevilor. În fața puhoiului dușman, tinerii luptători au rămas neclintiți la posturile lor, au primit lupta inegală. Primele rînduri ale inamicului au fost secerate de plumbii necruțători ai elevilor. Dar inamicul a atacat cu alte forțe. Pe parapetul șanțului anticar din fața luptătorilor noștri s-au înălțat mormane de cadavre ale fasciștilor, iar dincolo de șanț au încremenit cuprinse de flăcări o parte din tancurile inamicului. Cu toate acestea, fasciștii au trecut la asalt, introducînd în luptă noi rezerve. Compania a 6-a a rezistat eroic, deși numărul luptătorilor ei a scăzut mereu. În cele din urmă, inamicul a reușit să pătrundă în flancul drept al dispozitivului. Copleșiți de focul dușman, puținii elevi ai companiei a 6-a, deși amenințați cu încercuirea, s-au încheștat într-o luptă înversunată de grenade, la baionetă, corp la corp.

Dușmanul a fost respins, iar dispozitivul de apărare refăcut. Cu acest prilej, tinerii luptători au capturat 58 de prizonieri. În sectorul companiei au fost găsiți 367 de morți, soldați, ofițeri și subofițeri inamici ¹¹⁷.

Cu același eroism au luptat și elevii companiei a 3-a în sectorul est Miniș, rezistînd cu înversunare numeroaselor atacuri ale unui inamic mult superior numericeste.

„În timp ce compania a 3-a elevii lupta greu pe înălțimea P.T. 365... — se arată într-un document militar —, un batalion rus, sosit chiar în timpul cînd se dădea lupta..., este dirijat de la Barațca pe dealul Radnei spre cota 351, căzînd în spatele inamicului” ¹¹⁸. În această acțiune au fost capturați 350 de militari fasciști ¹¹⁹.

În ziua de 20 septembrie 1944, prin lupta înfrățită a ostașilor romîni cu unitățile sovietice sosite în defileul Mureșului, inamicul a fost înfrînt și azvîrlit peste graniță. În zona luptelor au rămas 919 cadavre ale fasciștilor, 21 care de luptă, 12 tunuri, 41 aruncătoare de mine, 21 de mitraliere, 35 de puști mitraliere ș.a. ¹²⁰.

Șirul faptelor de eroism din luptele pentru eliberarea patriei este lung. Însuflețiți de chemările partidului comunist, de idealul eliberării, de bucuria ivirii zorilor rînduielilor noi și de dragostea adîncă față de patrie, ostașii romîni, înfrățiți cu ostașii sovietici, au sîngerat pentru fiecare palmă de pămînt smuls din mîinile cotropitorilor, au depus eforturi încordate, ieșind învingători din crîncenele bătălii. Tăria ostașilor noștri, eroismul lor, își aveau izvorul în cauza dreaptă pentru care luptau — eliberarea patriei. Pentru această cauză, din rîndurile maselor

¹¹⁷ Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 26, fila 65.

¹¹⁸ Arhiva M. St. M.-M.F.A., dosarul nr. 1/29, fila 56.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Loc. cit., filele 66, 74—75.

largi populare s-au ridicat la luptă mii de muncitori, țărani și intelectuali patrioți.

În nordul Transilvaniei, locuitorii satelor și orașelor, români și unguri, s-au alăturat unităților armatei sovietice și române, contribuind din plin la alungarea fasciștilor din țară. Muncitorii, organizați de partidul comunist în gărzi muncitorești înarmate, au apărut cu eroism fabricile și instituțiile, pe care fasciștii, în retragerea lor forțată, voiau să le distrugă. Muncitorii din Cluj, prin acțiuni hotărâte, și-au salvat întreprinderile ¹²¹.

Trupele române au dus lupte înverșunate pentru nimicirea forțelor fasciste din interiorul țării, au făcut zăgaz de netrecut în fața ofensivei date de forțele fasciste germane-maghiare în Podișul Transilvaniei și în Banat; au sfărîmat fortificațiile de pe Olt și Mureș; au pornit ofensiva în strînsă frăție de arme cu trupele sovietice, și în ziua de 25 octombrie 1944 a fost eliberată ultima fișie de pămînt a țării, întregul teritoriu al patriei.

Diviziile românești au continuat apoi lupta eroică, alături de armata sovietică, contribuind la zdrobirea trupelor fasciste de pe teritoriile Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria finală asupra Germaniei hitleriste.

În luptele pentru ruperea apărării fasciste de pe Tisa, trupele române au săvîrșit, alături de glorioasele trupe sovietice, nenumărate acte de eroism. La loc de cinste se înscrie fapta soldaților pontonieri Eftimie Croitoru și Gheorghe Stan din compania 18 Poduri.

Într-o încordare supremă, Eftimie Croitoru lovește cu cangea în mina plutitoare ce se apropia de podul pe care-l supraveghea. Cu prețul vieții sale, podul a fost salvat, iar coloana trupelor sovietice de artilerie și-a continuat înaintarea ¹²².

Într-un alt sector al Tisei, în zona satului Kenezlő, o grupă de nouă ostași români din Regimentul 18 dorobanți au fost primii care au trecut apa, creînd un cap de pod pe malul drept al râului. Sergentul comandant era cel mai în vîrstă dintre ostașii grupei; nu împlinise 25 de ani ¹²³. Prin lupte de grenade și la baionetă, cei nouă ostași au reușit să captureze mai mulți militari inamici, de la care s-au obținut prețioase informații pentru operațiunile viitoare.

În crîncenele lupte de stradă de la Budapesta, ostașii români au săvîrșit nenumărate acte de bravură.

Sergentul Mataranga Emil, în vîrstă de 25 de ani, din Regimentul 96 infanterie, era comandantul tunului 1 din compania a.t. Bravul sergent împreună cu servanții de sub comanda sa au neutralizat mai multe rezistențe dușmane care se aflau baricadate în subsolurile blocurilor. În ziua de 13 ianuarie 1945, pe cînd infanteriștii noștri se aflau în lupte grele

¹²¹ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 4 din 1960, pag. 17—18.

¹²² Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 15, fila 169.

¹²³ Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 156, fila 167.

pe bulevardul „Hungaria”, în sprijinul inamicului au venit două tanchete. Sergentul Mataranga Emil, „trăgînd personal cu tunul, din prima lovitură imobilizează o tanchetă și o incendiază cu o a doua lovitură. Sare apoi însoțit de încă trei ostași și cu grenadele... pune stăpînire pe un bloc, captivînd (capturînd — *n.r.*) 30 de prizonieri”¹²⁴.

Tot în luptele de la Budapesta s-a distins în mod deosebit și soldatul Boiculescu Victor, un alt tînăr în vîrstă de 23 de ani, pușcaș mitralior într-o subunitate a Regimentului 96 infanterie. În seara zilei de 14 ianuarie 1945, soldatul Boiculescu s-a strecurat pe o ușa dosnică într-un bloc, unde rezistau mai mulți fasciști. Descoperind ieșirea pe care s-ar fi putut retrage inamicul, barează ușa prin focul armei sale automate. Rănit fiind, se pansează și continuă lupta, reușind să dezarmeze, singur, 14 militari fasciști¹²⁵.

În timp ce în fabrici, uzine și pe ogoare, tineretul muncitor își aducea din plin contribuția la creșterea producției, răspunzînd cu înflăcărare chemărilor P.C.R., zeci și sute de tineri dintre cei mai destoinici fii ai poporului, muncitori, țărani și intelectuali, în frunte cu uteciștii, s-au înrolat ca voluntari în unitățile armatei, și în primul rînd în unitățile Diviziei „Tudor Vladimirescu”.

În lunile decembrie 1944 și ianuarie 1945 au plecat spre front două mari eșaloane de voluntari recrutați de partidul comunist, cu sprijinul U.T.C. Primul eșalon avea un efectiv de cîteva sute de tineri, iar al doilea peste 1 000. O mare parte dintre acești voluntari erau membri ai partidului comunist și uteciști.

În detașamentele de voluntari s-au înrolat tineri din București, Brașov, Craiova, Turnu Severin, Cluj, Turda, Mediaș și din alte colțuri ale țării.

Din București au plecat tineri de la C.F.R., de la Fabricile „Vulcan”, „Wolf”, „Gagel”, de la Societatea gaz și electricitate, de la S.T.B. și altele. În fruntea detașamentului de voluntari din București se afla tînărul comunist Constantin Godeanu, membru al C.C. al U.T.C.

Din Cluj și Turda a plecat un grup de voluntari format aproape în întregime din uteciști. Voluntarii transilvăneni erau de diferite naționalități, dar animați de aceeași dragoste pentru patrie și hotărîre de luptă. Mulți dintre ei și-au jertfit viața în crîncenele încleștări cu fiara fascistă.

În puținele clipe de răgaz, voluntarii din Cluj și Turda și-au așternut pe hîrtie gîndurile și sentimentele, s-au adresat părinților și fraților lor, populației din nordul Transilvaniei, printr-o scrisoare deschisă publicată la începutul lunii martie 1945 în ziarul „Erdélyi Szikra” :

„Aproape de două luni am plecat din mijlocul vostru și acum vă scriem de ce și unde — se spunea în scrisoare.

Dragă prietene! Într-o bună zi ne-am părăsit casa, părinții, soțiile și ne-am prezentat ca voluntari la Divizia «Tudor Vladimirescu».

¹²⁴ Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 150, filele 39—40.

¹²⁵ Loc. cit., filele 45—46.

Am hotărît deci că vom porni la drum și cu forțele noastre vom grăbi nimicirea definitivă a fiarei fasciste..."¹²⁶

Printre semnatarii acestei scrisori se numărau muncitorul metalurgist Aurel Suciu, secretarul celulei U.T.C. de la Uzinele „Unirea” din Cluj, și studentul Ludovic Czeller-Gal, membru în Comitetul județean al U.T.C. Cluj.

După o perioadă scurtă de instrucție, pe care au făcut-o în Ungaria, la Verpelét și Endrefalva, voluntarii primului eșalon au ajuns în prima linie de foc. Luptele se duceau în condițiile grele din timpul iernii, prin munții Cehoslovaciei potopiți de zăpezi și viscole, prin geruri năprasnice. Voluntarii au dovedit îndrăzneală și dîrzenie, au dat nenumărate pilde de eroism.

În luna februarie 1945, la cota 568, aflată la sud-est de comuna slovacă Iablonovce (Almaș), pandurii Regimentului 2 infanterie din Divizia „Tudor Vladimirescu” duceau lupte grele. Această înălțime fusese transformată de hitleriști într-o adevărată fortăreață. În cele două săptămîni de lupte necurmăte duse pentru cucerirea acestei poziții, ostașii romîni au reușit în mai multe rînduri să treacă de jumătatea pantei. Dar de fiecare dată au fost nevoiți să se retragă spre vechile poziții de plecare, din cauza focului năprasnic al armamentului automat combinat cu vijelia aruncătoarelor de mine cu care-i întîmpinau fasciștii. Mulți ostași au pierit luptînd în această zonă. De altfel, subunitățile aveau efectivele reduse ; pe drumul greu al luptelor, de la Ilieni, Sf. Gheorghe, Oradea și pînă în Cehoslovacia, rîndurile pandurilor se răriseră mereu.

În ziua de 12 februarie se ordonase din nou cucerirea cotei 568. Subunitățile fuseseră deja completate cu noii voluntari veniți din țară. Pînă la căderea serii, ele înaintaseră prin nămeții de zăpadă, străbătuseră cîteva cîmpuri de mine și trecuseră prin mai multe baraje de artilerie. Totuși, la cîteva sute de metri de cotă, au fost nevoite să se oprească, fiind țintuite la pămînt de focul ucigător al mitralierelor și de un nou baraj al artileriei dușmane.

S-a încercat manevrarea cotei prin pădurea din stînga, dar nu s-a reușit din cauza cîmpurilor de mine cu care erau împînzite toate hățîșurile. Noaptea, subunitățile au rămas pe pozițiile atinse ; oamenii au început a-și săpa gropi, hotărîți să mențină cu orice preț terenul cucerit.

Lupta asupra cotei 568 a fost reluată în dimineața zilei de 13 februarie 1945. Mai întîi, în zori, pionerii și cercetașii au pornit în misiune să deschidă culoare prin cîmpurile de mine. Apoi, pe mai multe muchii ale înălțimii, subunitățile au început urcușul într-un iureș năvalnic, neținînd seamă de răpăitul mitralierelor dușmane. În fața ostașilor noștri s-a rostogolit, ca un tăvălug, un val de proiectile. Ca împinsă de un resort, întreaga linie de atac s-a trîntit în omăt. Dar numaidecît a început a străbate țesătura schijelor. Curînd ostașii romîni au trecut barajul de obuze și au început să asalteze cu grenade cuiburile de rezistență inamice, apropiindu-se de creștetul înălțimii. Tot atunci au apărut primele

¹²⁶ „Erdélyi Szikra” („Scînteia Ardeleanului”) anul I, nr. 1, din 8 martie 1945.

pete purpurii de sînge pe albul zăpezii ; au căzut cei dintîi eroi din rîndul uteciștilor : Dumitru Negrea și Petre Vișcu. Pe Negrea, tînăr muncitor din T. Severin, l-a secerat un snop de gloanțe în clipa cînd, cu grenada în mînă, s-a năpustit asupra unui cuib de armă automată dușman. Vișcu Petre, muncitor petrolist din Gura Ocniței, în vîrstă de numai 16 ani, a căzut fulgerat de explozia unui aruncător, după ce distrusese o rezistență inamică.

Mulți dintre infanteriștii noștri au fost răniți în această luptă, dar, cu ultimele puteri, ei au aruncat grenadele asupra fasciștilor. Cu toată îndîrjirea dușmanului, cota 568 a fost cucerită în dimineața aceea ce-țoasă de 13 februarie 1945.

În această înclăștare, tînărul comunist Constantin Godeanu și-a dat viața în chip eroic pentru lichidarea ultimelor rezistențe dușmane. „Godeanu Constantin — se spune în foaia de decorații a eroului — în luptele pentru cucerirea cotei 568... a fost un exemplu viu pentru compania sa... Arma automată ce împiedica înaintarea companiei trebuia distrusă. Godeanu pleacă cu o grupă, încurajînd pe ostași, asaltează prin spate poziția nemților, omorînd doi și rănind trei, luîndu-le arma automată, un telefon și un aparat de radio. În acest moment cade lovit mortal de un proiectil inamic” *.

Tînărul utecist Constantin Ploschi, din organizația Grivița (care includea pe atunci toate cartierele din Bucureștii Noi), a dat dovadă de multă îndrăzneală și dirzenie în toate acțiunile, deși avea doar 17 ani. El lupta ca pistolar în Regimentul 3 infanterie, Divizia „Tudor Vladimirescu”. Prin faptele sale a devenit cunoscut în cadrul unității, numărîndu-se printre viteji. S-a distins în mod deosebit în luptele pentru cucerirea cotei 722. Voluntarul Ploschi a fost citat prin ordinul de zi nr. 0163/389 din martie 1945 ; decorat cu o medalie sovietică și avansat în grad, „Soldatul Ploschi Ștefan Constantin — se spune în acest document —, în luptele pentru cucerirea cotei 722, a arătat mult curaj, pricepere și sînge rece” **. În aceste lupte, viteazul voluntar a fost rănit la o mînă, dar a refuzat evacuarea. A cerut comandantului să-i permită să rămînă alături de tovarășii săi pînă la cucerirea înălțimii cu cota 722 și la eliberarea satului Visoka. Această dorință i-a fost îndeplinită. Evacuat la spital, nu stă mult și cere să fie trimis din nou în linia întîia, deși rana îi era nevindecată. Cînd a revenit la pistolarii lui, bătălia pentru rîul Gron era în clocot.

Ca și celelalte subunități, compania pistoale automate, din care făcea parte soldatul fruntaș Ploschi, rămăsese cu un efectiv redus de oameni. Dar cei rămași luptau vitejește. Inamicul trebuia să fie zvîrlit peste rîu ! Aceasta era cea mai arzătoare dorință a luptătorilor. În ziua de 19 martie, această dorință li s-a împlinit. Ploschi însă n-a apucat să

* Documentul se află la Muzeul militar central, sala „Participarea Romîniei la războiul antihitlerist”.

** Ibid.

vadă izbînda deplină a bătăliei de la Gron. Lovit la cap de o schijă vrăjmașă, soldatul fruntaș Constantin Ploschi își dădu sfîrșitul pe brațele tovarășilor săi de arme.

Tot atît de vitejește a căzut în luptă și utecistul Iosif Petru de la fostele Uzine „Astra” din Brașov. El făcea parte din compania a 3-a de voluntari și era pușcaș mitralior. În tot timpul operațiilor la care a luat parte, Iosif Petru a dat dovadă de vitejie și curaj. Comandantul său i-a adus mulțumiri în fața subunității pentru comportarea demnă din timpul atacului de la cota 498. Altă dată, ostașii companiei a 3-a l-au admirat pentru dibăcia de care a dat dovadă într-una din nopți, cînd s-a strecurat în liniile dușmane, salvînd un tovarăș de-al său rănit. În luptele de stradă de la Kopanița, utecistul Iosif Petru, cu prețul vieții, și-a salvat subunitatea de la încercuire.

După un drum greu prin nămeți și viscol, compania a 3-a, în seara zilei de 5 martie 1945, ajunsese pe un dîmb de deal aflat la est de satul Kopanița. Artileria vrăjmașă bătea neconținut curmătura din fața satului.

O dată cu seara s-a dezlănțuit atacul. Armele automate inamice au prins a țacăni, întinzînd de-a lungul coastei adevărate pînze ale morții. Pandurii își croiau voinicește drum prin nămeții care, pe alocuri, le ajungeau pînă la piept. Curînd pătrunseră în sat. Mitralierele dușmane trăgeau de prin grădini, din podurile caselor, din grajduri, de la fiecare colț. Gloanțele șuierau în toate părțile. S-a încins o crîncenă luptă de stradă.

Grupa din care făcea parte Iosif Petru era în frunte. Curățise de inamici un grup de case și zorea vijelios spre centrul satului. Dar tocmai atunci s-a ivit primejdia unei încercuiri. Compania rămăsese fără legătură, deoarece firul telefonic fusese rupt de explozii. Fasciștii s-au năpustit de prin grădini, din ambele părți ale șoselei la un contraatac violent; în acel timp, din față, alte forțe inamice înaintau răcnind. Rîndurile pandurilor începuseră a se rări.

În situația aceasta, utecistul Iosif Petru a țîșnit din șanț în mijlocul șoselei, a pus pușca mitralieră în poziție de tragere și a început a seceră rîndurile fasciștilor ce înaintau pe strada principală. Curajul lui a însuflețit ostașii subunității. Ei s-au năpustit în iureș asupra fasciștilor, respingîndu-i și restabilind situația. Astfel, planul inamicului de a-i încercui a fost zădărnicit. Iosif Petru, prins în snopul unei arme automate fasciste, a încremenit cu capul pe pușca mitralieră. Un glonte îi străpunsese pieptul. A doua zi și-a jertfit viața utecistul Alexandru Rusu, membru în Comitetul județean al U.T.C. Brașov.

În luptele grele purtate de ostașii romîni pentru eliberarea localităților de pe malul răsăritean al riului Gron și-au vărsat singele mulți voluntari uteciști. Printre eroii căzuți în aceste încleștări cu dușmanul se numără și utecistul Aurel Suci, muncitor metalurgist, secretarul celulei U.T.C. de la Fabrica „Unirea” din Cluj. Unitatea din care făcea parte Suci era în a 14-a zi de ofensivă neîntreruptă. Luptătorii ro-

mîni împreună cu ostaşii sovietici au trecut zile şi nopţi prin vacarmul de groază al exploziilor, prin baraje de obuze, stropind cu sîngele lor fiecare palmă de pămînt. Sergentul major Aurel Suciu, în vîrstă de 20 de ani, comanda o subunitate de mitraliere ce susţinea cu foc înaintarea unei companii. Trăgătorul unei piese căzu lovit de schije. Tinărul comandant îi luă numaidecît locul şi începu a slobozi asupra inamicului rafale ucigătoare. Susţinuţi de focul mitralierelor, infanterişti înaintau în salturi repezi spre poziţia duşmană.

Bubuitul artileriei creştea mereu. În curînd, un val de proiectile se rostogoli peste mitraliori. Dîndu-şi seama că tocmai acum, cînd compania asalta creasta, focul mitralierelor era deosebit de preţios, Aurel Suciu şi-a însufleţit oamenii şi împreună s-au strecurat prin exploziile aruncătoarelor. Au început apoi să tragă cu ură în fascişti. Deodată, o schijă îl răni grav pe Aurel Suciu, care se prăbuşi la pămînt. În ziua aceea de 14 martie 1945, în cimitirul comunei Dolne Hamri din Cehoslovacia, un pluton de onoare a tras o salvă de focuri în semn de salut şi omagiu adus eroului sergent-major Aurel Suciu.

Lupta eroică pe front, cu arma în mînă, pentru zdrobirea hitlerismului, lupta eroică a tineretului muncitor, în frunte cu uteciştii, pentru sprijinirea frontului antihitlerist şi democratizarea ţării dovedeau devotamentul şi patriotismul tineretului pînă la sacrificiul suprem, dragostea acestuia pentru popor. Iubindu-şi patria şi poporul, tineretul muncitor a urmat cu neabătută hotărîre îndemnul Partidului Comunist din România, care a condus clasa muncitoare la victorie.

Urmînd chemările P.C.R., tineretul muncitor, în frunte cu uteciştii, şi-a dat cu abnegaţie contribuţia la lupta întregului popor pentru zdrobirea militară a Germaniei fasciste şi democratizarea ţării.

Acţiunile patriotice iniţiate de tinerii muncitori, în frunte cu uteciştii, dovedeau hotărîrea cu care tineretul, înţelegînd din ce în ce mai bine necesitatea sprijinirii războiului antihitlerist şi refacerii ţării, urma cu neabătută hotărîre linia P.C.R. Aceasta dovedea în acelaşi timp creşterea conştiinţei politice a tinerilor muncitori, hotărîrea lor de a-şi da contribuţia la lupta forţelor democratice conduse de P.C.R. pentru democratizarea ţării şi construirea unei vieţi fericite în patria noastră.

Cînd, la 9 Mai 1945, a sunat ceasul victoriei, tineretul patriei noastre şi-a strîns şi mai mult rîndurile sub steagul de luptă al partidului comunist.

Alături de întregul popor, tinerii muncitori au aclamat victoria cîştigată cu atîtea jertfe, îndreptîndu-se în pas hotărît spre munca de reconstrucţie şi de dezvoltare a ţării, spre făurirea unui viitor fericit.

Partidul nostru a dat o înaltă apreciere participării tineretului la războiul antihitlerist, la marile bătălii de clasă ale proletariatului, organizate şi conduse de P.C.R. după 23 August 1944.

Rezoluția C.C. al P.M.R. din decembrie 1948 cu privire la activitatea partidului în rîndurile tineretului aprecia că în perioada ce a urmat actului istoric de la 23 August 1944, „...sub conducerea partidului, U.T.C. a stat în fruntea acțiunii de mobilizare a tineretului, atît în lupta pe frontul antihitlerist, cît și în munca pentru asigurarea producției necesare frontului”¹²⁷.

¹²⁷ „Rezoluții și hotărîri ale C.C. al P.M.R., 1948—1950”, vol. I, Editura pentru literatură politică, 1952, ediția a II-a, pag. 72.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!
Коммунистическая партия Советского Союза

ПРАВДА

Орган Центрального Комитета
Коммунистической партии Советского Союза

50 de ani de glorioasă luptă comunistă

Unele date privind răspîndirea ziarului „Pravda” în Romînia și reflectarea mișcării revoluționare din țara noastră în paginile sale

N. СОРОИУ

Ziarul „Pravda”, organul central al C.C. al P.C.U.S., al cărui prim număr a apărut la 5 mai 1912, la Petersburg, împlinește anul acesta 50 de ani de glorioasă existență.

Împreună cu poporul sovietic, popoarele din țările socialiste, oamenii muncii din toate țările au întâmpinat acest eveniment cu bucurie și încredere nestrămutată în victoria cauzei comunismului, al cărui port-drapel, ca organ central al partidului comunist, este ziarul „Pravda”.

În salutul adresat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej „Pravdei”, cu prilejul celei de-a 50-a aniversări, se arată că această „tribună a ideilor marxism-leninismului” are cititori și prieteni în întreaga lume, „bucurîndu-se, ca și la noi în țară, de un mare prestigiu și de o meritată considerație”.

Prin felul cum a fost scris, ziarul „Pravda” a întruchipat cel mai bine, în istoria presei bolșevice, indicația lui V. I. Lenin, formulată încă din 1902, cu privire la rolul ziarului, ca propagandist, agitator și organizator colectiv¹.

Hotărîrea de a edita o gazetă zilnică muncitorească a fost adoptată la Conferința de partid de la Praga din ianuarie 1912. Apariția „Pravdei”, care a marcat o întreagă epocă în mișcarea muncitorească din Rusia, a avut un rol deosebit de important în îmbinarea muncii ilegale cu folosirea posibilităților legale, în vederea lărgirii legăturilor partidului cu clasa muncitoare.

Îndrumătorul și conducătorul direct al „Pravdei” a fost V. I. Lenin, aflat atunci în străinătate, care însă, din modestie, se considera numai un „...colaborator politic permanent...”². În realitate, Lenin a îndeplinit funcția de redactor-șef și de îndrumător ideologic al gazetei. Conducînd Comitetul Central al partidului ales la Conferința de la

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 10.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 179.

Praga, Lenin vedea fiecare număr al „Pravdei”, iar prin numeroasele sale scrisori transmitea indicații și sfaturi colegiului redacțional³.

În anii 1912—1914, ziarul „Pravda” a militat pentru unitatea clasei muncitoare, pe baza lozincilor revoluționare ale partidului bolșevic, a demascat pe lichidatoriști, troțkiști și pe ceilalți oportuniști, a sprijinit pe deputații bolșevici din Dumă, a luat atitudine față de toate evenimentele politice, sociale și economice, atât interne cât și externe. Supusă la tot felul de persecuții (amenzi, suspendări, arestarea redactorilor), „Pravda” a continuat totuși să apară sub alte denumiri. De la 5 iulie 1913 până la 8 iulie 1914, „Pravda” a fost interzisă de opt ori, reapărind de fiecare dată sub alte titluri: „Rabociaia Pravda” (13 iulie—1 august 1913), „Severnaia Pravda” (1 august—7 septembrie 1913), „Pravda Truda” (11 septembrie—9 octombrie 1913), „Za Pravdu” (1 octombrie—5 decembrie 1913), „Proletarskaia Pravda” (7 decembrie 1913—21 ianuarie 1914), „Puti Pravdi” (22 ianuarie—21 mai 1914), „Rabocii” (22 aprilie—7 iulie 1914), „Trudovaia Pravda” (23 mai—8 iulie 1914). Interzisă definitiv de guvernul țarist la 8 iulie 1914, „Pravda” a reapărut la 5 (18) martie 1917, după revoluția burghezo-democratică din februarie.

„Pravda” a jucat un rol deosebit de important în pregătirea revoluției. Din aprilie până în octombrie 1917, ziarul a publicat aproximativ 170 de articole și diferite documente ale lui V. I. Lenin, printre care celebrele „Teze din aprilie”, „Sarcinile revoluției” etc. Interzisă și de către guvernul provizoriu, „Pravda” a reușit totuși să apară și, cu scrișul ei înflăcărat, leninist, a mobilizat proletariatul la lupta pentru victoria revoluției. Ca și în timpul țarismului, „Pravda” a fost nevoită, sub guvernul provizoriu, să-și schimbe de mai multe ori denumirea pentru a putea apărea: „Listok Pravdi” (6/19 iulie), „Rabocii i Soldat” (23 iulie/5 august — 10/23 august), „Proletarii” (13/26 august — 24 august/6 septembrie), „Rabocii” (25 august/7 septembrie — 2/15 septembrie), „Rabocii Puti” (3/16 septembrie — 26 octombrie/8 noiembrie).

„Pravda” era sprijinită cu căldură de muncitori. Ei adunau fondurile bănești necesare și tot ei trimiteau spre publicare zeci și sute de corespondențe. „Pravda”, organul partidului bolșevic, a avut un rol imens în lupta pentru cucerirea majorității de către bolșevici în soviete, în demascarea politicii trădătoare a menșevicilor și a celorlalte partide mic-burgheze, în zdrobirea puciului cornilovist. „Pravda” a reflectat totodată în paginile sale mișcarea general-democratică pentru pace, lupta țăranimii pentru ocuparea pământului moșieresc, ridicînd „...clasa muncitoare, țăranimea muncitoare, pe soldați și marinari la răscoala armată, la lupta pentru victoria revoluției socialiste”⁴.

După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, „Pravda”, ca organ central al partidului comunist (bolșevic), care cucerise puterea în stat, a continuat să apară pînă în zilele noastre, devenind un model al presei comuniste, un exemplu de urmat pentru presa muncitorească și comunistă din întreaga lume.

³ I. A. Porteanin : „V. I. Lenin și presa bolșevică în anii 1895—1914”, în „Voprosi istorii” nr. 4, 1961, pag. 17.

⁴ „Marea enciclopedie sovietică”, vol. 34, Moscova, 1955, pag. 342.

În „Pravda” au fost publicate primele decrete ale guvernului sovietic, hotărârile cele mai importante ale partidului comunist (bolșevic), rapoartele și articolele lui V. I. Lenin și ale altor conducători ai partidului. Publicînd primul decret al puterii sovietice, decretul despre pace, „Pravda” și-a făcut un titlu de glorie din apărarea înflăcărată a păcii și înțelegerii între popoare. În anii războiului civil, „Pravda” a fost o puternică armă de luptă împotriva intervenționiștilor și a gardiștilor albi, un mobilizator înflăcărat al maselor pentru apărarea revoluției. Din 1922, cînd și-a sărbătorit a 10-a aniversare, ziua de 5 mai a fost proclamată Ziua presei sovietice, „Pravda” primind astfel recunoașterea oficială de cel mai reprezentativ ziar comunist.

Aflîndu-se în fruntea presei sovietice, „Pravda” a răspîdit în masele cele mai largi cuvîntul partidului în domeniul construcției economice, al industrializării socialiste a țării, al cooperativizării agriculturii, al revoluției culturale, al întăririi alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, al prieteniei între popoarele U.R.S.S. Într-un mod activ, „Pravda” a propagat, folosind cele mai variate mijloace, specifice presei, planurile cincinale elaborate de partidul comunist (b) și de guvernul sovietic și a dus, în același timp, o luptă necruțătoare împotriva tuturor dușmanilor partidului și poporului. O muncă uriașă a fost desfășurată de „Pravda” în perioada colectivizării agriculturii, a lichidării chiaburimii ca clasă, cu care prilej a luat o mare dezvoltare rețeaua de corespondenți la sate. Militînd pentru traducerea în viață a liniei partidului cu privire la întărirea puterii statului socialist, „Pravda” a educat pe oamenii sovietici în spiritul dragostei nețărmurite față de patrie și al înaltei vigilențe față de uneltirile capitaliștilor care înconjurau țara sovietică și ale agenților lor. „Pravda” a demască din primul moment fascismul, ca pe dușmanul cel mai înrăit al celor ce muncesc, chemînd neîncetat popoarele la luptă împotriva lui și a ațîțătorilor la război.

„Pravda” a fost tovarășul nedespărțit al ostașului sovietic pe front în perioada Marelui Război de Apărare a Patriei, ducînd totodată cuvîntul partidului pînă în cel mai îndepărtat colț al țării, în scopul mobilizării tuturor forțelor și a resurselor împotriva dușmanului cotropitor. „Pravda” a descris nepieritoarele fapte de vitejie ale ostașilor sovietici și ale partizanilor. La 24 septembrie 1945 „Pravda” a fost decorată cu Ordinul Lenin. Cu acest prilej (aparitia celui de-al 10 000-lea număr), C.C. al P.C. (b) saluta organul său de presă cu următoarele cuvinte: „În decursul a mai mult de trei decenii, din anul 1912, «Pravda» a răspîdit neabătut în masele populare ideile mărețe ale partidului bolșevicilor, stringînd clasa muncitoare și întregul nostru popor în jurul steagului lui glorios, a însuflețit și a ridicat masele de oameni ai muncii pentru distrugerea jugului burghezo-moșieresc, pentru instaurarea și întărirea puterii sovietice, pentru triumful socialismului”⁵.

După cel de-al doilea război mondial, „Pravda” a dus o largă acțiune de mobilizare a întregului popor pentru refacerea cît mai repede a economiei statului sovietic, pentru întărirea puterii U.R.S.S. și pentru realizarea mărețelor sarcini ale construirii societății comuniste. Ca și în anii dinaintea războiului, ziarul „Pravda” îndeplinește un rol important în desfășurarea întrecerii socialiste, în lupta pentru ridicarea producti-

⁵ „Marea enciclopedie sovietică”, vol. 34, Moscova, 1955, pag. 343.

vițăii muncii, pentru progresul tehnic în toate ramurile economiei Uniunii Sovietice.

Principalul purtător de cuvânt al partidului comunist a avut un rol uriaș în lupta pentru apărarea purității ideologice a partidului, contribuind la zdrobirea troțkismului, oportunismului de dreapta și a celorlalte curente oportuniste, manifestate în decursul anilor. „Pravda” a luat parte activă, în ultimii ani, la combaterea revizionismului contemporan și a dogmatismului din mișcarea muncitorească internațională, printr-o serie de articole de o înaltă principialitate leninistă.

Marile evenimente din ultimii ani care au avut loc în viața Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a poporului sovietic — Congreșele al XX-lea și al XXII-lea ale P.C.U.S., trecerea la construirea desfășurată a comunismului, adoptarea mărețului Program al partidului — au găsit în ziarul „Pravda” cel mai bun propagandist. Problemele arzătoare care frământă contemporaneitatea — asigurarea păcii, dezarmarea generală și totală, încheierea tratatului de pace cu Germania, asigurarea independenței popoarelor, coexistența pașnică — sînt dezbătute în „Pravda” cu pasiunea și claritatea izvorîte din încrederea și convingerea profundă în victoria forțelor păcii, în victoria popoarelor subjugate împotriva imperialiștilor.

În lunga sa existență, „Pravda”, organul partidului care a ridicat pe cea mai înaltă culme principiul internaționalismului proletar, a acordat permanent o mare atenție reflectării problemelor mișcării comuniste și muncitorești internaționale, precum și problemelor luptei de eliberare națională.

În paginile „Pravdei” au colaborat conducători ai partidelor comuniste și muncitorești din întreaga lume, redînd luptele maselor populare sub steagul marxism-leninismului, succesele și greutățile întîmpinate, „Pravda” contribuind astfel la realizarea unui rodnic schimb de experiență între partidele comuniste și muncitorești, la întărirea solidarității internaționale a mișcării muncitorești mondiale. Astfel, „Pravda” a publicat mai multe articole ale tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej cu privire la probleme importante ale construirii socialismului în patria noastră și la situația internațională.

În decursul anilor, „Pravda” bolșevică a reprezentat pentru mișcarea revoluționară din România un ajutor prețios, prin experiența, învățămintele teoretice și practice pe care le oferea, un tovarăș care a îmbărbătat pe comuniștii romîni la o luptă necruțătoare împotriva regimului burghezo-moșieresc, iar după 23 August 1944, la lupta pentru o viață nouă, pentru construirea socialismului.

Timp de o jumătate de secol, ziarul „Pravda” a radiat luminile ideilor leniniste în întreaga lume.

★

Istoria legăturilor străvechi dintre poporul romîn și poporul rus a cunoscut o dezvoltare deosebită o dată cu începuturile mișcării muncitorești din cele două țări, cînd o serie de revoluționari ruși au emigrat în România, iar mișcarea socialistă din țara noastră privea spre Răsărit, ca spre centrul mișcării revoluționare internaționale. Cauza revoluției

ruse a început să fie popularizată în mișcarea muncitorească din România încă din ultimele decenii ale secolului trecut. Numai săptămânalul socialist „Munca” a publicat, în anii 1890—1894, 30 de articole care înfierau țarismul, luau apărarea și se solidarizau cu mișcarea revoluționară rusă⁶. Simpatia maselor populare din România pentru lupta proletariatului rus împotriva țarismului a crescut și mai mult după 1900, și îndeosebi în timpul și după revoluția burghezo-democratică din 1905—1907. Clasa muncitoare din țara noastră, elementele înaintate din mișcarea socialistă au sprijinit această luptă prin diferite mijloace. În unele orașe (București, Iași, Ploiești, Galați) cazarea emigranților ruși era organizată sistematic⁷; literatura revoluționară rusă tipărită în Apus își avea una din căile de pătrundere în Rusia prin România. Ca urmare a acestor legături, mișcarea muncitorească din țara noastră a avut posibilitatea să ia cunoștință relativ destul de repede și pe această cale de ideile leniniste. Încă din 1902, „România muncitoare” cita un articol din „Iskra”, unde se arăta că „socialismul internațional disprețuiește și refuză orice solidaritate” cu transfugul Millerand⁸, care, în 1900, trădând interesele clasei muncitoare, intrase într-un guvern burghez. După 1905, „România muncitoare”, gazeta principală a socialiștilor din țara noastră, a publicat zeci de articole și informații cu privire la lupta proletariatului din Rusia. Deși gazeta, sub influența elementelor oportuniste, nu a semnalat decât mult mai târziu lupta dintre cele două fracțiuni ale social-democrației ruse — bolșevici și menșevici —, unele hotărâri ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. (1905), cum era cea privitoare la apariția gazetei bolșevice „Proletarii”, și-au găsit totuși ecou și în coloanele „României muncitoare”⁹. Cu acest prilej numele lui Lenin (Ulianov) a apărut pentru prima dată în presa muncitorească din țara noastră.

În anii 1911—1912 legăturile lui V. I. Lenin cu mișcarea muncitorească din țara noastră au luat o formă directă, Lenin scriindu-i personal lui I. C. Frimu. În decembrie 1911, sub titlul „Din crimele țarismului”, a fost publicat în „România muncitoare” articolul lui Lenin „Despre fracțiunea social-democrată din Duma a II-a. O expunere completă a problemei”¹⁰, iar în numărul din 15 martie 1912, al aceluiași ziar, s-a tipărit raportul lui Lenin prezentat Biroului socialist internațional în legătură cu conferința generală a P.M.S.D.R. („Conferința de la Praga”). Condițiile foarte grele de tipărire și difuzare au îngreunat, fără îndoială, pătrunderea ziarului „Pravda” în țara noastră. Cu toate acestea la numai un an de la apariție, în 1913, redacția gazetei „România muncitoare” se dovedea a fi informată asupra existenței ziarului „Pravda” și a modului lui de a apărea. Într-o notă publicată la 2 iunie 1913, sub titlul „Aniversarea unui ziar socialist”, socialiștii din țara noastră își exprimau admirația pentru ziarul bolșevic, care apărea în condiții excepțional de grele.

⁶ „Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în România”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 49.

⁷ Loc. cit., pag. 53.

⁸ „România muncitoare” din 28 aprilie 1902.

⁹ „România muncitoare” din 5 iunie 1905.

¹⁰ „România muncitoare” din 22 decembrie 1911. (Vezi: V. I. Lenin, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 310—315).

Mișcarea muncitorească din țara noastră cultiva în mod deosebit tradițiile de prietenie și de admirație față de proletariatul rus. Nu exista prilej în care socialiștii din România să nu-și amintească de lupta tovarășilor lor din Rusia, să nu voteze la întruniri, conferințe sau congrese moțiuni de simpatie, solidaritate și încredere în lupta revoluționară a proletariatului din Rusia.

După izbucnirea primului război mondial imperialist, în gazeta „Lupta zilnică”, au fost tipărite zeci de materiale despre lupta clasei muncitoare din Rusia împotriva războiului. Unele dintre acestea erau reproduse după „Soțial-demokrat”, organul C.C. al bolșevicilor. Au fost publicate, de asemenea, cuvântarea lui V. I. Lenin rostită la mitingul de la Berna, în ziua de 8 februarie 1916, și o serie de informații cu privire la poziția luată de bolșevici față de războiul imperialist la diferite conferințe internaționale. P.S.D.R. și presa muncitorească din România își exprimau neîncetat încrederea în izbucnirea revoluției în Rusia. În editorialul „Luptei zilnice” din 29 mai 1915 se scria aceste rânduri prevestitoare: „Revoluția e astfel în mers în Rusia. Împrejurările o favorizează, o pregătesc. Și va veni vremea când o vor face să izbucnească. Să salutăm revoluția care vine...” Unii conducători ai proletariatului din țara noastră începeau să vadă în leninism singura teorie justă, arma teoretică de luptă a clasei muncitoare.

Lupta clasei muncitoare din România împotriva războiului imperialist, agravarea situației muncitorimii și a țărănimii, ca urmare a războiului și influența ideilor leniniste, au adâncit procesul de radicalizare a maselor populare, au întărit aripa de stînga din partidul social-democrat, au apropiat mișcarea muncitorească din România de cea din Rusia. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a exercitat o uriașă influență asupra mișcării muncitorești din întreaga lume. Ideile Revoluției din Octombrie, găsind în condițiile economice și sociale din țara noastră un teren deosebit de fertil, au avut un ecou puternic în conștiința maselor largi din România.

Considerînd că „gigantica revoluție rusă... a intrat într-o nouă fază”, manifestul semnat „un grup de maximaliști”^{*} cerea, la aflarea știrii despre Revoluția din Octombrie, ca muncitorimea romînă să pună mîna pe arme pentru apărarea revoluției ruse și împotriva dușmanilor interni. „Armele care pînă acum se îndreptau nemiloase împotriva armatelor germane... de-acum înainte vor fi gata să fie țintite către adevăratul nostru dușman: clasa stăpînitore...”. „Astăzi Rusia lui Lenin este cea mai liberă țară din lume pentru clasa celor obijduiți”¹¹. Același grup de maximaliști, într-un al doilea manifest, saluta propunerile de pace ale guvernului sovietic cu cuvintele: „Cetățeni și muncitori! Strigați și cîntați de bucurie!” Manifestul exprima starea de spirit revoluționară a proletariatului din țara noastră, cerînd ca muncitorimea să nu mai aștepte, să-și ia soarta în propriile mîini. „În lături cu clasa stăpînitore”, nici o colaborare cu burghezia romînă. Manifestul se

^{*} *Maximalist* — traducerea inițială a cuvîntului bolșevic.

¹¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922”, vol. I, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 20, 21, 25.

încheia cu cuvintele: „Trăiască proletariatul internațional. Trăiască Republica Socialistă! Trăiască socialismul revoluționar al lui Lenin!”¹².

Ca urmare a evacuării unor întreprinderi din România pe teritoriul Rusiei, la Odesa se găseau, în anii 1917—1918, sute de muncitori români, dintre care mulți erau membri ai partidului social-democrat. Întrucât în țară guvernul burghezo-moșieresc interzisese orice activitate organizațiilor muncitorești, grupurile revoluționare luptau în ilegalitate. De aceea, o cale importantă de pătrundere în România a influenței și ideilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a reprezentat-o Comitetul de acțiune social-democrat din România (cu sediul în Odesa). Aflându-se în contact nemijlocit cu mișcarea revoluționară din Rusia, cei peste 500 de membri aderenți ai acestui comitet s-au alăturat cu entuziasm luptei pentru victoria revoluției, au tipărit și răspândit în țară mii de manifeste, precum și ziarul „Lupta”, prin care chemau masele de muncitori să urmeze exemplul proletariatului rus, să răstoarne puterea burgheziei și moșierimii române.

Ziarul „Lupta” a reprodus decrete ale guvernului sovietic după ziarul „Pravda”, popularizând totodată organul central al bolșevicilor. Astfel, în „Lupta” din 29 octombrie 1917 — deci numai la câteva zile după revoluție —, se dădeau informații despre rolul ziarului „Pravda” în ajunul și în timpul revoluției. „Cu o zi înainte de izbucnirea mișcării maximaliste în Petrograd, din ordinul guvernului provizoriu, azi arestat, au fost suprimate ziarele maximaliste... Cu câteva ore însă înainte de cucerirea Palatului de iarnă, soldații din regimentul Volhinia au rupt sigiliile aplicate la tipografia și redacția ziarului maximalist «*Rabocii puti*»¹³ și au luat zecile de mii de proclamațiuni ale Comitetului revoluționar care se constituise în ajun. Ele au fost imediat împrăștiate pe străzile Petrogradului”.

Ediția specială a „Luptei”, apărută la aflarea știrii despre izbucnirea Revoluției din Octombrie, saluta prin următoarele rînduri noua orînduire anunțată de revoluție: „Popoarele mici cum sîntem noi, nu au de ce să fie îngrijorate de această schimbare. Dimpotrivă, ea vine doar în numele principiilor celor mai largi de libertate și democrație proclamate de socialism. În dorul lor spre emancipare vor găsi în acest regim un sprijin puternic”¹⁴.

„Lupta” a acordat o mare atenție problemei celei mai vitale — pacea — a cărei rezolvare guvernul sovietic, condus de Lenin, a anunțat-o din prima zi. La 13 noiembrie, gazeta socialiștilor români a tipărit Decretul Păcii semnat de Lenin. (Decretul asupra pămîntului fusese tipărit și comentat favorabil de mai multe ori). Același ziar a reprodus, la 15 noiembrie, moțiunea votată de Secțiunea social-democrată română din Odesa în ședința din 12 noiembrie, în care se spunea: „Salutăm gestul guvernului de la Petrograd, care se adresează armatelor și popoarelor pentru încheierea păcii mult așteptată”. În moțiune se lua

¹² Loc. cit., pag. 11, 15, 16; vezi și: P. Constantinescu-Iași: „Influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie asupra mișcării revoluționare din România”, Editura științifică, 1957, pag. 14—15.

¹³ Numele sub care apărea în acest timp, din cauza persecuțiilor, ziarul „Pravda”.

¹⁴ „Lupta” nr. 24, din 28 octombrie 1917 (ediție specială).

atitudine împotriva poziției guvernului român care, prin atașatul său, protestase, alături de atașatii marilor puteri imperialiste, împotriva inițiativei de pace a guvernului sovietic. „Ne desolidarizăm de această protestare. Numai capitaliștii și imperialiștii vor continuarea războiului. Poporul român vrea pacea!”¹⁵.

Această moțiune a fost reprodusă integral în ziarul „Pravda” la începutul lunii decembrie 1917¹⁶, alături de scrisoarea de salut a revoluției, trimisă de un conducător al P.S.D.R.

Lupta dusă de guvernul sovietic pentru încheierea păcii era apreciată într-o moțiune de muncitorii, țăranii și soldații români aflați la Odesa „ca un act măreț și revoluționar”¹⁷. Elementele revoluționare din P.S.D.R. trăgeau concluzia justă din inițiativa de pace a guvernului sovietic pentru lupta lor în scopul ieșirii din război a României: dacă guvernul român nu va răspunde propunerilor de pace ale guvernului sovietic „...o singură cale ne rămâne: să izgonim pe cioclii și trădătorii de la putere pentru ca poporul însuși, prin oamenii lui, să ieie în mână conducerea țării, să-i aducă pacea mult așteptată”¹⁸.

În această privință, foarte grăitoare era scrisoarea comitetului revoluționar al P.S.D.R. (din Odesa) către Comitetul central executiv al Sovietului din Petrograd din 4 decembrie 1917. În această scrisoare se spunea limpede că „războiul a arătat în modul cel mai evident necesitatea schimbării radicale a regimului politic și social din România”. Arătând că scopul principal al luptei socialiștilor revoluționari consta tocmai în „a organiza revoluția în România”¹⁹, comitetul adresa „o chemare fierbinte către reprezentanții democrației revoluționare ruse pentru ajutor în lupta pentru cauza eliberării noastre”²⁰. Principalele idei ale scrisorii socialiștilor români au fost expuse într-un amplu articol publicat în ziarul „Pravda”²¹.

Prin intermediul ziarului „Lupta”, care se răspîdea ilegal pe întregul cuprins al țării, o serie de materiale reproduse după „Pravda” au ajuns la cunoștința muncitorilor din țara noastră. Se știe că documentele diplomatice secrete elaborate în ajunul și în timpul războiului imperialist au început să fie date publicității de către guvernul sovietic imediat după victoria Revoluției din Octombrie. Ele aveau un uriaș rol demascator al tirgului tîlhăresc pe care îl încheiaseră diplomații puterilor imperialiste. Propaganda antantistă, care nu se jenase să înșele popoarele prin fluturarea lozincii eliberării naționale, a primit o lovitură mortală prin publicarea documentelor revelatoare asupra scopurilor imperialiste urmărite de puterile „democratice”, ca Anglia și Franța. Aceste documente aveau o mare importanță și pentru demascarea guvernului burghezo-moșieresc din România care tirise poporul

¹⁵ „Lupta” nr. 33, din 15 noiembrie 1917.

¹⁶ Faptul este consemnat în ziarul „Lupta” din 6 decembrie 1917.

¹⁷ „Lupta” din 18 noiembrie 1917.

¹⁸ „Lupta” din 16 noiembrie 1917.

¹⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., A. 1—1917, fila 6.

²⁰ Loc. cit., fila 7.

²¹ Articolul a apărut în „Pravda” la sfîrșitul lunii decembrie sau în prima jumătate a lunii ianuarie. Apariția lui este semnalată cu prilejul reproducerii articolului în „Lupta” din 19 ianuarie 1918.

în război, invocînd „idealul național”. Cîteva din aceste documente, legate direct de istoria tratativelor diplomatice ale guvernului român, tipărite pentru prima oară în „Pravda”, au fost reproduse și în „Lupta”. O prelucrare sistematică a lor a fost însă făcută în broșura: „Cum s-a prăpădit țara!”, publicată în două ediții în cursul anului 1918, dintre care una menționa direct pe copertă: „Acte și documente oficiale din arhivele diplomației rusești relative la intrarea noastră în acțiune, publicate de ziarul «Pravda» din Petrograd”. Editarea acestei broșuri dovedea că elementele revoluționare din România ajungeau, pe diferite căi, în posesia ziarului „Pravda” și foloseau din plin materialele publicate de aceasta, necesare în lupta împotriva burgheziei și moșierimii romînești.

Anul 1918 a constituit începutul unei cotituri în mișcarea muncitorească din România, marcată de „...creșterea uriașă a greutății specifice a clasei muncitoare în viața politică și socială a Romîniei”²². Zeci de manifeste răspîndite în acest an de către grupurile revoluționare, comuniste, exprimau adeviziunea proletariatului român la ideile Revoluției din Octombrie. „Tronurile se rostogolesc, privilegiile se duc și contagiunea revoluționară se întinde, amenințînd existența regimului capitalist de pretutindeni”, se spunea în manifestul Partidului socialist și al Uniunii sindicale din noiembrie 1918. „Muncitorul de la sate și din orașe, mină în mină, va imita gestul fraților de peste graniță, va înlătura pe toți stăpînitorii criminali și va lua singur puterea, spre folosul său și al clasei sale”²³.

În lupta lor, grupurile comuniste acordau o deosebită importanță sprijinirii statului sovietic, propagandei în rîndurile armatei care era trimisă pe front împotriva Rusiei Sovietice. „Pravda” scria în această vreme despre influența grupurilor comuniste în armata romînă, arătînd că printre soldații romîni se făcea tot mai simțită starea de spirit bolșevică. Trupele romînești manifestau cu steaguri pe care era imprimată lozinca: „Trăiască unitatea oamenilor muncii din lumea întreagă”²⁴. Exprimînd situația reală din armata romînă, „Pravda” scria că trupele romîne „refuză să meargă împotriva Rusiei”²⁵ și că au fost cazuri cînd „soldații și-au împușcat propriii lor comandanți”²⁶.

O vie agitație a fost dusă de grupurile comuniste și printre soldații francezi, care staționau în Basarabia. „Pravda” consemna în paginile sale acest sprijin, arătînd că munca agitatorică în sînul armatei franceze a dat rezultate, unul dintre regimentele de la Acherman răsculîndu-se și cerînd întoarcerea în țară. Regimentul a fost dezarmat și trimis la Galați²⁷.

²² V. Liveanu: „1918. Din istoria luptelor revoluționare din România”, Editura politică, 1960, pag. 646.

²³ „Trăiască socialismul” din 14 noiembrie 1918.

²⁴ „Pravda” din 5 august 1919 (Citat după: „Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în România”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 171).

²⁵ „Pravda”, din 6 iunie 1919 (op. cit., pag. 172).

²⁶ „Pravda”, din 18 aprilie 1919 (citată după V. Konovalov, „Colegiul străin”, Odesa, 1958, pag. 95).

²⁷ „Pravda”, din 31 mai 1919. (Citat după „Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în România”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 170).

După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, „Pravda” transmitea mișcării revoluționare din România mesajele epocale ale revoluției, dând un ajutor prețios elementelor înaintate ale mișcării muncitorești din țara noastră, cu deosebire în însușirea învățaturii marxist-leniniste. Reproducerea după „Pravda” a multor articole și informații dovedea faptul că organul partidului comunist (bolșevic) pătrundea și era citit în multe localități din România. „Socialismul”, organul central al Partidului socialist, iar din 1921 al Partidului Comunist din România, a publicat în acești ani zeci de informații despre realitățile din Rusia sovietică, despre politica de pace a guvernului sovietic, pe care le reproducea direct după „Pravda”. (În unele cazuri lucrul acesta era menționat, în altele nu). Diferite organe de presă ale sindicatelor preluau informațiile din „Socialismul” și le difuzau în masele cele mai largi. Unele articole și cuvântări ale lui V. I. Lenin erau reproduse direct după „Pravda”. Gazeta „Federația” scria în aprilie 1920: „Sub acest titlu („Lupta pașnică” * — n.n.) Lenin scrie în «Pravda»: clasele avute și capitaliste a căror putere a fost distrusă de muncitorii și țăranii Rusiei au silit țara... să ducă un război civil care durează de doi ani...”²⁸ Și urma articolul lui Lenin „La război, ca la război”, tipărit în „Pravda” din 8 februarie 1920.

Comentînd succesele economice ale statului socialist, chiar în condițiile anului 1921, „Lupta socialistă”, organul mișcării sindicale și socialiste din Prahova (Ploiești), cita după „Pravda”: „Ziarul «Pravda» scria: «la a 4-a aniversare a Revoluției proletare, mulțumită noii politici economice am obținut o victorie pe frontul principal al vieții economice, în regiunea Donețului. Exploatarea minelor de cărbuni a atins cifra de 36 milioane de puduri pe luna octombrie»”²⁹.

Un ziar profesional cu orientare comunistă — „Sfatul lucrătorilor în lemn și mobilă” — a reprodus după „Pravda” darea de seamă a conferinței conducătorilor de grădinițe de copii, din care reieșea creșterea numărului de grădinițe, într-un an de zile, de aproape 9 ori³⁰.

În anul 1922, pe vremea marii foamete din regiunea Volgăi, în „Iașul socialist” a apărut, reprodus după „Pravda”, apelul „Ajutați Rusia înfometată”³¹.

O serie de lucrări sau fragmente din lucrările și articolele lui V. I. Lenin erau reproduse în presa socialistă și muncitorească din România, foarte probabil după „Pravda”. Gazeta „Nădejdea” din Galați, de pildă, nu menționa niciodată sursa materialelor publicate. Or, aici au apărut fragmente din „Democrația burgheză și dictatura prole-

* După cum se știe, în acest articol Lenin se referă la „războiul nesîngeros” pe care trebuia să-l ducă poporul sovietic împotriva foametei, frigului, bolilor, ignoranței și dezorganizării, ca urmare a războiului civil (V. I. Lenin, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 338—339).

²⁸ „Federația”, organul Federației sindicale a lucrătorilor și lucrătoarelor din ramura alimentară din România, din 15 aprilie 1920.

²⁹ „Lupta socialistă”, organul mișcării sindicale și socialiste din Prahova, din 4 decembrie 1921.

³⁰ „Sfatul lucrătorilor în lemn și mobilă”, organ al Uniunii în lemn și mobilă, București, din 1 septembrie 1920.

³¹ „Iașul socialist”, organul de luptă al Secțiunii socialiste comuniste din Iași, din 27 martie 1922.

tară" ³², „Dezvoltarea organizației sovietelor” ³³ ș.a. „Iașul socialist” a publicat la 4 ianuarie 1920 „Țărănimea rusă și socialismul”, un discurs al lui Lenin (rostit la adunarea generală a muncii sătești de la 19 noiembrie 1919), care era un rezumat al cuvântării rostite de Lenin la prima Consfătuire pe întreaga Rusie în legătură cu munca de partid la țară, la 18 noiembrie 1919, publicată în „Pravda” din 19 noiembrie 1919 ³⁴.

Prezența ziarului „Pravda” pe teritoriul României este atestată și de faptul că Biblioteca Academiei Republicii Populare Române a primit spre achiziționare, după eliberare, o mică colecție a „Pravdei” din anul 1921. Semnificativ pentru interesul manifestat de comuniștii români față de Internaționala a III-a este conținutul acestor numere: 14 din cele 16 numere existente reproduc dezbaterile celui de-al III-lea Congres de la Moscova al Internaționalei Comuniste. Cît de mare era dragostea comuniștilor români față de ziarul partidului comunist (bolșevic) dacă — disprețuind riscul de a fi oricînd condamnați la ani grei de închisoare — au putut păstra colecția „Pravdei”, ca pe o comoară scumpă, timp de peste două decenii!

Crearea Partidului Comunist din România a marcat începutul unei etape noi în lupta proletariatului și a maselor muncitoare din țara noastră. Aceasta impunea și înființarea unui organ de presă corespunzător. Problema „Cum trebuie scris un ziar comunist?” frămînta nu numai conducerea centrală a partidului, ci și pe comuniștii din diferite orașe ale țării. Un sprijin prețios în această direcție ei au primit din partea Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, care a trimis tuturor partidelor afiliate — deci și Partidului Comunist din România —, o scrisoare cu privire la modul de întocmire și redactare a ziarului comunist. Sub titlul: „Cum trebuie scris un ziar comunist?” „Lupta socialistă” din Ploiești a publicat părți întinse din această scrisoare, apreciind că „... fiind de mare interes, ele vor trebui luate în seamă de pe acum”. Printre altele, a fost reprodus și fragmentul din scrisoare în care era citat ca exemplu ziarul „Pravda” de dinainte de război. „Cel puțin jumătate din ziar se deosebea cu totul de celelalte ziare burgheze și social-democrate, chiar și după înfățișare. Jumătate din ziar era scris numai de lucrători, lucrătoare, soldați, marinari...” ³⁵.

Aceasta a contribuit și mai mult la popularizarea ziarului „Pravda” în rîndul maselor muncitorești din țara noastră. Pe linia acestei popularități se explică apariția, în numărul din 4 iunie 1922 al „Iașului socialist”, a unui articol intitulat: „«Pravda» — originile ziarului «Pravda» sub vechiul regim. Ce este jurnalismul revoluționar”. Autorul articolului (nesemnlat) dovedea cunoștințe precise despre istoricul ziarului, ajutat probabil de materialele publicate cu prilejul celei de-a 10-a aniversări a „Pravdei”. „La 5 mai 1922 — scria „Iașul socialist” —, ziarul rusesc «Pravda» și-a sărbătorit aniversarea a 10 ani de apariție. În ziua de 5 mai 1912 a apărut în Rusia primul cotidian revoluționar al muncitorimii, «Pravda»,... inspirat și condus la început de o grupă de

³² „Nădejdea”, organul partidului socialist și al sindicatelor din Galați, din 9 iunie 1920.

³³ Loc. cit., 10 iunie 1920.

³⁴ V. I. Lenin, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 128—135.

³⁵ „Lupta socialistă”, Ploiești, din 18 decembrie 1921.

militanți bolșevici, al cărui suflet era Lenin..." În continuarea articolului erau prezentate datele precise ale suprimării „Pravdei” și ale diferitelor denumiri sub care a reapărut în anii 1913—1917, precum și amenziile, confiscările și lunile de închisoare suferite de redactori. Articolul trăgea concluzia că „schimbările de titlu, confiscările, mizeriile suferite de «Pravda» sînt suficiente pentru a lămurii cum era în Rusia și cum este de grea în toate țările, în aspra perioadă a luptei de clasă, ziaristica proletară”.

Adăparea comuniștilor romîni timp de cîțiva ani la izvorul nesecat de înțelepciune politică reprezentat de „Pravda” leninistă a stat la baza remarcabilului articol apărut în „Socialismul”, la 29 august 1923, cu titlul: „«Pravda» noastră — un ideal al presei comuniste”. Făcîndu-se un scurt istoric al existenței „Pravdei”, în articol se insistă mai mult asupra trăsăturilor caracteristice ziarului comunist, ilustrate cel mai complet de „Pravda”. Astfel, evocîndu-se activitatea ziarului din vremurile grele ale țarismului, se arăta că în ziar „un loc mare ocupau corespondențele din fabrici și ateliere”, ceea ce a făcut ca gazeta să devină „nu numai un centru pentru propaganda de idei, ci și un locțiitor al organizațiilor muncitorești interzise”. Articolul scotea în evidență rolul conducător al lui Lenin care, deși se afla în exil, „avea strînse legături cu mișcarea Partidului Bolșevic din Rusia”. Amintindu-se că „Pravda” a apărut și sub regimul lui Kerenski, se menționa că „era interzisă pătrunderea ei în armata rusă de pe frontul român”. „Ca gazetă de informații — se scria în continuare —, «Pravda» conține un material extrem de bogat... Ea îndrumază în privința tuturor chestiunilor din viața economică și administrativă și are legături permanente cu muncitorimea din fabrici. *În fiecare fabrică sau întreprindere de orice fel există un corespondent special pentru «Pravda»*. Ea are regulat reportagii proprii din toată lumea. Ea oglindește fidel și situația din sînul Internaționalei. Nu există altă foaie din lume care să conțină un material așa de exact și lămurit asupra tuturor evenimentelor în mișcarea muncitorească mondială, ca organul central al comuniștilor ruși”.

Aceste aprecieri erau izvorite din inima fierbinte a comuniștilor romîni, care ani de zile își făcuseră propria lor educație marxist-leninistă și din paginile ziarului bolșevic. În 1923, comuniștii din România declarau: „«Pravda» este idealul tuturor ziarelor comuniste din lume”³⁶. Și ei se angajau: „Trebuie să ne dăm toată silința ca «Socialismul» nostru să devină «Pravda» romînească. Cu ajutorul unei presei comuniste romînești asemănătoare «Pravdei», clasa muncitoare din România va putea răsturna burghezia de la cîrma statului și să-i ia locul”³⁷.

Dar la cîteva luni după apariția acestui articol, Partidul Comunist din România a fost interzis. Guvernauții burgheziei și moșierimii recunoșteau implicit prin acest act că pe terenul legal ei nu mai puteau lupta împotriva forței din ce în ce mai puternice pe care o reprezentau clasa muncitoare și partidul ei. Comuniștii au continuat însă să lupte cu abnegație, în condiții de adîncă ilegalitate, pentru crearea unui organ de presă după modelul „Pravdei”. Apariția „Scintei” ile-

³⁶ „Socialismul” din 29 august 1923.

³⁷ Ibid.

gale, în anul 1931, a marcat un pas important pe drumul care avea să se deschidă larg o dată cu victoria insurecției armate din august 1944.

În condițiile ilegalizării partidului clasei muncitoare, ziarul „Pravda”, principalul ziar comunist din lume, a împărtășit și el, pe teritoriul României, soarta comuniștilor români: a fost interzisă pătrunderea lui în țară. Ani de zile, între cele două războaie mondiale, siguranța statului burghezo-moșieresc român și-a făcut o preocupare principală din a urmări răspindirea ziarului „Pravda” în România și folosirea lui de către comuniști. Siguranța a urmărit destul de sistematic conținutul ziarului „Pravda” (ca și al altor organe comuniste din străinătate) pentru a depista articolele referitoare la politica de represiune împotriva comuniștilor în România. În dosarele siguranței se află traduse numeroase articole din „Pravda” despre procesele comuniștilor români, despre schingiuirile și asasinatele comise de către organele statului burghezo-moșieresc împotriva celor mai buni fii ai poporului. Ea transforma aceste materiale în capete de acuzare împotriva comuniștilor, pe baza cărora aceștia erau chinuiți și torturați în beciurile siguranței și condamnați apoi la ani grei de închisoare. Găsirea ziarului „Pravda” în timpul perchezițiilor efectuate de organele de siguranță agrava considerabil situația persoanei respective.

Comuniștii din România nu se speriau însă de acest lucru. Prin diferite mijloace, pe diferite căi ei își procurau ziarul care le aducea cuvântul scump de încurajare și îmbărbătare al celui mai mare partid comunist din lume, al partidului care construia victorios socialismul în Uniunea Sovietică. La 22 aprilie 1932 făcându-se percheziție la domiciliul unei comuniste, printre alte publicații comuniste și muncitorești, s-a găsit și un exemplar din „ziarul prohibit la intrare în țară «Pravda» din 1 martie 1932” — după cum se scria într-o notă a siguranței³⁸. Faptul că la președintele cenaclului „Arta” din Iași s-au găsit extrase din presa sovietică (articolul *Ziua internațională a femeii* publicat de „Pravda” în numărul din 17 februarie 1931)³⁹, constituia obiectul unei corespondențe susținute între Inspectoratul regional de poliție și Direcția generală a poliției din București și, în ultimă instanță, un pretext pentru arestarea președintelui respectiv. Un plic care cuprindea „Pravda” din 2 august 1927, expediat prin poștă din Moscova pe adresa unui țăran din comuna Carcaliu, județul Tulcea, a fost interceptat de organele siguranței și, pe baza lui, s-au început cercetări⁴⁰. O alarmă asemănătoare a stîrnit printre agenții siguranței găsirea unui număr din „Pravda” (8 februarie 1941) în casa unui țăran⁴¹.

Articole decupate din „Pravda” sau chiar pagini întregi pătrundeau pînă între zidurile închisorii Doftana, contribuind la îmbărbătarea comuniștilor întemnițați.

³⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 123, fila 2.

³⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 11 554, fila 37.

⁴⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 7 155, filele 2—4.

⁴¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 5 943, fila 43.

Fără îndoială că organele siguranței au fost departe de a descoperi toate numerele din „Pravda” care pătrundeau în România și care erau folosite de către comuniști în munca lor de educație și propagandă. Un fapt caracteristic: comuniștii din România știau bine că agenții siguranței urmăresc cu deosebită îndirjire răspîndirea, în primul rînd, a organului central al P.C. (b). De aceea, ei foloseau ziarul cu titlurile decupate. Cîteva numere din 1929, existente în Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., prezintă această particularitate.

Cum era folosită „Pravda” de către comuniștii romîni? În primul rînd trebuie spus că presa muncitorească legală și presa de partid ilegală publicau în mod sistematic informații cu privire la succesele construirii socialismului în Uniunea Sovietică. În condițiile interzicerii oricăror legături între România burghezo-moșierească și U.R.S.S. (pînă în 1934), ale tăcerii ostile și comentariilor calomnioase făcute de presa burgheză, pătrunderea conspirativă a „Pravdei” și a altor publicații sovietice era un mijloc deosebit de important de a primi informații precise despre viața poporului sovietic, pe care să le aducă cît mai repede la cunoștința maselor largi populare. Cît timp „Pravda” și, în general, toate publicațiile sovietice au fost prohibite, presa muncitorească legală, în materialele publicate despre Uniunea Sovietică, nu indică, cum era și firesc, sursele de informații, din care cauză este greu de stabilit care materiale erau reproduse sau rezumate după „Pravda”.

În organele de presă ilegale ale partidului întîlnim însă de mai multe ori reproduceri din „Pravda” cu mențiunea corespunzătoare. Astfel, au apărut traduceri din „Pravda” în „Scînteia” ilegală⁴², în „Tînrul leninist” din octombrie 1934 (*Din țara tineretului cel mai fericit din lume*) și altele.

Unele materiale din „Pravda”, cu o întindere mai mare și care se refereau la situația internațională, au fost publicate în broșuri. În 1930 a fost tradus și multiplicat în broșură articolul „În pragul anului al 14-lea” din „Pravda” nr. 308 (4 783) sub titlul: „Manuilski despre situația internațională”, iar în 1933, în editura C.C. al P.C.R. a apărut *Criza Internațională a II-a*, tradus de asemenea din „Pravda”. În prima broșură menționată mai sus se făcea o analiză a situației din lumea capitalistă, aflată în plină criză, iar în cea de-a doua era vorba despre capitularea social-democrației germane cu prilejul venirii lui Hitler la putere.

Pentru comuniștii din România, ziarul „Pravda” nu a fost niciodată numai o sursă de informație, ci, așa cum declarau ei prin „Socialismul” încă din 1923, un model în ce privește organizarea și modul de redactare a unui ziar comunist. Este semnificativ în această privință că la Congresul Sindicatelor unitare, care a avut loc la Timișoara între 2 și 5 aprilie 1929, în rezoluția despre problema unificării și a legăturilor internaționale, vorbindu-se despre felul cum trebuie organizată o gazetă de perete și rețeaua ei de corespondenți, se cita ca exemplu o fabrică din Leningrad, unde corespondenții și redactorii gazetelor de perete trimiteau materialele pentru publicat și organului

⁴² „Scînteia” din 27 mai 1934.

LUPȚA DE CLASĂ

Org. Centr. al Partidului
Comunist din România.
[Secțiune a Internaț. Com.]

★★

Să învățăm dela „Pravda” de a scrie și de a fi legați de masele din uzini și sate. Dela creerea ei, în 1912, „Pravda” este strâns legată de mase. Numai într’un singur an „Pravda” a publicat 11 mii de corespondențe muncitorești „Pravda” lua poziție față de fiecare eveniment politic. Nu există un singur număr al „Pravdei” în care să nu se fi publicat articole despre grevele din întreprinderi, despre nevoile și cerințele muncitorilor. În propaganda marxismului-leninismului, în lupta pentru spiritul de partid, partidul rev. de mase, „Pravda” a jucat un rol hotărâtor. „Pravda” a avut și o rubrică săptămânală

„Lupta de clasă” trebuie să devină într’adevăr organul teoretic al partidului, să dea consultațiuni asupra problemelor marxismului-leninismului să dea răspunsuri membrilor partidului, în toate problemele de partid teoretice și politice ce le interesează, folosind experiența partidelor comuniste frățești

Fragment din articolul „Pentru o justă orientare a propagandei și agitației de partid”, unde se vorbește despre ziarul „Pravda”, publicat în „Lupta de clasă” din august 1939

central al partidului comunist — „Pravda”⁴³. De altfel, invocarea exemplului „Pravdei” în munca de educație și propagandă era făcută în mod sistematic și în organele C.C. al P.C.R. În articolul „Pentru o justă orientare a propagandei și agitației de partid”, publicat în „Lupta de clasă” în 1939, se spunea: „Să învățăm de la «Pravda» de a scrie și de a fi legați de masele din uzine și sate”. Vorbindu-se despre modul cum era scrisă „Pravda” înainte de revoluție, se arată în continuare că „nu exista un singur număr al «Pravdei» în care să nu se fi publicat articole despre grevele din întreprinderi, despre nevoile și cerințele muncitorilor”⁴⁴.

După stabilirea în 1934 a legăturilor diplomatice între România și U.R.S.S., unele publicații sovietice au fost permise oficial, dar bineînțeles că difuzarea lor era supravegheată de agenții siguranței. Cîteva ani de zile totuși opinia publică din țara noastră a avut posibilitatea să se informeze mai temeinic asupra realităților din Uniunea Sovietică. Presa de stînga a publicat articole pline de simpatie la adresa poporului sovietic, a luptei sale pentru construirea socialismului și a politicii de apărare a păcii promovată pe plan internațional de guvernul sovietic. Activitatea unor organizații democratice („Amicii U.R.S.S.” ș. a.), în rîndul cărora se aflau personalități marcante ale culturii și științei romînești, a contribuit, de asemenea, la cunoașterea vieții poporului sovietic.

În prima lucrare de impresii asupra realităților din U.R.S.S., apărută în România burghezo-moșierească, — U.R.S.S. azi — de Alexandru

⁴³ Arhivele statului Turnu Severin, Tribunalul Mehedinți, Secția I, dosarul nr. 3867/1929, vol. II, fila 207.

⁴⁴ „Lupta de clasă”, organul teoretic al C.C. al P.C.R., nr. 6, august 1939, pag. 50.

Sahia, autorul vorbea despre prezența ziarului „Pravda” în viața oamenilor sovietici ⁴⁵.

În această atmosferă de oarecare destindere în relațiile dintre guvernul burghezo-moșieresc român și guvernul sovietic, chiar și unele ziare burgheze erau nevoite să recunoască marea forță și autoritate a „Pravdei”, a presei sovietice. Astfel, ziarul „Dimineața”, înserind un scurt articol intitulat *Ziua presei sovietice*, cu ocazia celei de-a 23-a aniversări de la întemeierea ziarului „Pravda”, releva „importanța imensă a ziarelor, revistelor și cărților în dezvoltarea culturală a populației” ⁴⁶, creșterea uriașă a tirajului ziarelor, revoluția culturală din Uniunea Sovietică. Doi ani mai târziu, în 1937, când s-au sărbătorit 25 ani de la apariția „Pravdei”, ziarul „Facla” scria: „«Pravda» e cel mai popular ziar din Uniunea Sovietică. «Pravda», într-o limbă clară și precisă, reflectează toate evenimentele politice, culturale și economice din U.R.S.S.”. Până și această gazetă burgheză recunoștea elementul nou, necunoscut presei burgheze, care era ilustrat de stilul de muncă al ziarului bolșevic: „Ideile originale și curajoase găsesc totdeauna un ecou adânc în «Pravda», cititorul care se adresează «Pravdei» găsește totdeauna o primire atentă și un sprijin efectiv” ⁴⁷.

Cu excepția acestor citorva cazuri citate, presa burghezo-moșierească manifesta o atitudine ostilă presei sovietice, unele ziare reacționare sugerând chiar organelor statului să interzică iarăși, în ciuda legăturilor diplomatice existente între cele două țări, orice difuzare a ziarelor sovietice în România. Că „Pravda”, „Izvestiia” și alte publicații sovietice erau foarte citite în acești ani, recunoștea și o gazetă naționalist-șovină „Cruciada romînismului”, care într-un editorial imputa subsecretarului de stat de la Interne că „...«Izvestiia» și «Pravda» au mai mulți cititori în țară decât unele ziare mari ale noastre” ⁴⁸ (subl. ziarului).

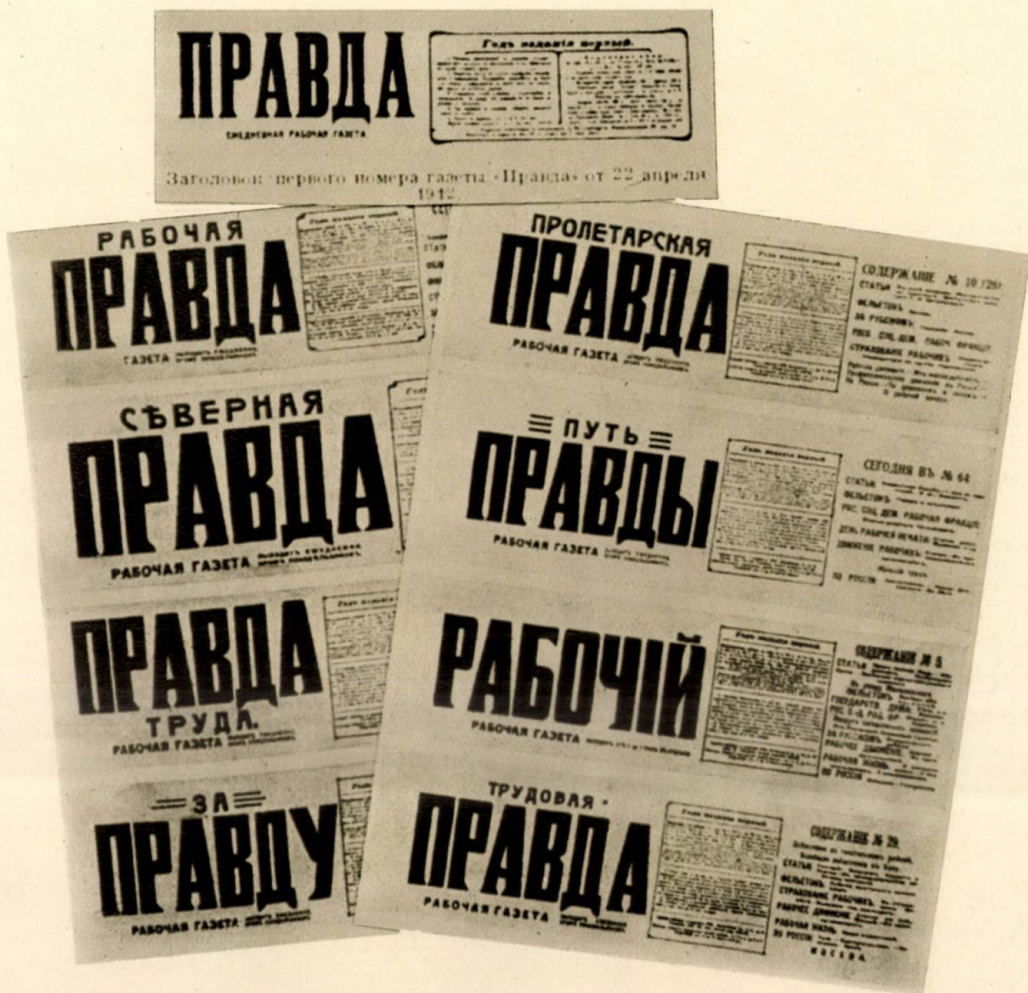
Instaurarea dictaturii regale, urmată de dictatura militară-fascistă, și atragerea României în criminalul război antisovietic au dus la o intensificare nemaicunoscută a urmăririi comuniștilor de către organele statului. Schingiuirile, asasinatele și întemnițările celor mai buni fii ai poporului, care luptau împotriva terorii regimului fascisto-antonescian și pentru ieșirea țării din război, nu au fost totuși o piedică pentru folosirea ziarului «Pravda» în munca de agitație și propagandă. În „Buletinul” Comitetului Central al partidului, tipărit în cea mai adâncă ilegalitate, erau reproduse cu regularitate, pe baza radio-ascultării, articole din ziarul „Pravda”. Aceste articole întăreau și mai mult încrederea și convingerea comuniștilor români în victoria finală a Uniunii Sovietice asupra Germaniei hitleriste și le insuflau noi forțe în lupta împotriva terorii antonesciene și a cotropitorilor hitleriști. „Buletinul” reproducea apeluri înflăcărâte și mobilizatoare: „...Poporul sovietic și Armata Roșie trebuie să-și încordeze toate puterile pentru a respinge pe dușman chiar acum... Putem și trebuie să facem aceasta... Trebuie numai fermitate de fier și hotărîrea de a lupta

⁴⁵ Alexandru Sahia: „U.R.S.S. azi”, Editura Ramuri (1935), pag. 25.

⁴⁶ „Dimineața” din 7 mai 1935, pag. 11.

⁴⁷ „Facla” din 27 iulie 1937.

⁴⁸ „Cruciada romînismului” nr. 41, din 20 septembrie 1935.

Titlul primului număr al ziarului „Pravda” (22 aprilie 1912 st.v.) și o serie de titluri sub care a apărut „Pravda” în anii 1913-1914

AN. IX. No. 43 — 1912

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA
București, Piața Anei 26

Telefon 14.12

Redacția este deschisă de la 9 dimineața
la 6 seara

APARE DE ZIUA ZILEI ȘI SĂPTĂMÂNII

10 bani

ROMÂNIA MUNCITOARE

Organul Partidului Social-democrat și al Sindicatelor-Unite

— Aniversarea unui ziar socialist. S-a aniversat aniversarea apariției ziarului muncitoresc „Pravda”. În cursul primului an a avut 40 de numere confiscate. A plătit în acest timp 7.300 ruble (20.000 lei) și redactorii au suferit 47 de închisoare, eliete de amenzi. —

nr. 2502-44 — No. 70

SOCIALISMUL

ORGANUL PARTIDULUI COMUNIST

Apere în...

„Pravda” noastră

— Un ideal al presei comuniste —

ul central al Partidului comunist al guvernului sovietic.
din Rusia apare zilnic în „Isvestia”.
„Pravda” ca organ de partid.

Cum s'a prăpădit țara!

ACTE ȘI DOCUMENTE OFICIALE

DIN

ARNIVELE DIPLOMAȚIEI RUȘEȘTI

Relative la intrarea noastră în acțiune

PUBLICATE

De ziarul „Pravda” din Petrograd

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA PROFESIONALĂ, DIMITRIE C.
9 — Strada Cămpenească — 9
1918

MANUILSKI.
DESPRE
SITUAȚIA
INTERNATIONALĂ
< DIN PRAVDA 1930 >

Articole despre „Pravda” publicate în presa muncitorească din România și coperte ale unor broșuri care reproduceau articole din „Pravda”.

pină la ultima picătură de sînge" ⁴⁹ (după „Pravda” din 17 iulie 1942). „Sentimentul de panică și dezorientare este cu totul străin poporului sovietic” ⁵⁰ („Pravda” din 28 iulie 1942). Reproducînd o parte din articolul semnat de M. Kalinin („Pravda” din 25 octombrie 1942), „Buletinul” scria: „Caucazul trebuie să devină mormîntul bandelor fasciste” ⁵¹.

Aceste frecvente reproduceri după „Pravda” scot în evidență faptul că legătura comuniștilor romîni cu frații lor sovietici rămînea vie, în pofida marilor încercări prin care treceau și unii, și alții.

Victoria insurecției armate din august 1944, care marchează o piatră de hotar în destinele poporului romîn, a pus capăt pentru totdeauna vîlului pe care guvernânții reacționari ai Romîniei burghezo-moșierești zadarnic încercaseră zeci de ani să-l lase între poporul romîn și poporul sovietic. „Lumina care vine de la răsărit” — această axiomă din domeniul astronomiei — a căpătat un sens profund pe terenul nou social-politic al Romîniei. Eliberarea țării noastre de sub jugul fascist a deschis larg porțile prieteniei de nezdruccinat prin care pătrund nestăvilite ideile, cultura și umanismul orînduirii socialiste. O dată cu aceasta, ziarul „Pravda”, vechi mesager al poporului sovietic și prieten al poporului romîn, a cîștigat dragostea și aprecierea maseilor de cititori din țara noastră din ce în ce mai numeroși.

Presa nouă din țara noastră, în frunte cu „Scînteia”, a marcat, pentru prima oară fără teama de a fi cenzurată, sărbătoarea presei sovietice la 5 mai 1945.

În 1952, cu prilejul împlinirii a 40 de ani de existență a „Pravdei”, în articolul său de fond, „Scînteia” scria: „Milioane și milioane de oameni din toate țările urmăresc cu nesaț, studiază adînc și se călăuzesc în viața și lupta lor de zi cu zi după cuvîntul gloriosului portdrapel al bolșevicilor” ⁵². În principalele orașe din țară au avut loc întruniri festive consacrate sărbătoririi „Pravdei” și a Zilei presei sovietice.

În Republica Populară Romînă „Pravda” este citită pentru învățămintele pe care le extrag din ea oamenii cu muncile cele mai diferite. Iată ce scria la 4 mai 1952 primul secretar al Comitetului regional de partid Timișoara: „«Pravda» acordă o atenție excepțională problemelor legate de activitatea organizațiilor de partid. Ea răspîndește larg experiența cea mai înaintată și în acest domeniu... De aceea, nouă, activiștilor de partid, «Pravda», și mai ales rubrica «Viața de partid» din «Pravda» ne este de un imens ajutor în munca de zi cu zi”.

În 1955, o delegație de ziariști romîni au fost oaspeții redacției ziarului „Pravda”. Ei au folosit această posibilitate pentru a învăța în mod direct din însuși laboratorul „Pravdei”.

Împărtășindu-și impresiile din această vizită, unul dintre membrii delegației relata în „Scînteia” din 5 mai 1955 că, întrebînd pe un „prav-

⁴⁹ „Buletinul” 23 iulie 1942.

⁵⁰ „Buletinul” 1 august 1942.

⁵¹ „Buletinul” 1 noiembrie 1942.

⁵² „Scînteia” din 4 mai 1952.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚEVI!

Scînteia

Organ al Comitetului Central al P.M.R.

Inaltul model al presei comuniste internaționale

Ziua presei sovietice a devenit o sărbătoare tradițională a întregii presei comuniste și muncitorești internaționale. Ziarul devine o forță materială uriașă atunci cînd cuprind masele. Ziua presei sovietice...

„Pravda” — călăuză sigură a activiștilor de partid

Aniversarea a 40 de ani de la apariția „Pravdei”, sărbătoare a oamenilor muncii de pretutindeni, este, mai ales pentru comunisti, un prilej deosebit de manifestare...

ISAC MARTIN
prim secretar al Comitetului regional de partid, Timișoara

al cunoașcă mai bine diferite aspecte ale activității organizațiilor de partid și să ia măsurile necesare, permite instructorilor să adăncăscă problemele și să contribuie...

Ce-am învățat din „Pravda”

Aniversarea a 40 de ani de la apariția ziarului „Pravda” este pentru noi o sărbătoare...

Sonda pe care brigada noastră o forța atinsese o adâncime de 2.600 metri. Mai...

rea norofului greu am realizat, după calcule aproximative, economii de alte circa 50.000 lei, datorită faptului că diferite...

„Pravda” — luptătoare neînfricată pentru pace

Comunții de știință, ca și toți oamenii muncii din patria noastră și din lumea întreagă, stimează și iubesc glorioul ziar al Partidului Bolșevic al Uniunii Sovietice. „Pravda”, dela a căruia întemeiere se împlinesc 40 de ani, și sărbătorește cu entuziasm Ziua Presei bolșevice. În tot timpul existenței sale, „Pravda” și întreaga presă...

acad. prof. **STEFAN VENCOV**
prim-secretar al Academiei R.P.R.

prin care „Pravda” a dat o puternică ripostă calomniilor și afirmațiilor demagogice ale fostului ministru laburist H.

pe santierelor marilor construcții ale comunismului; impetunasa înflorire a științei și tehnicii folosite pentru dezvoltarea forțelor productive ale U.R.S.S., pentru susținerea muncii omului, pentru biruirea și transformarea naturii; creșterea marelui nivelului de trai al oamenilor sovietici, etc.

Articole publicate de „Scînteia” cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a ziarului „Pravda” (1952)

dist” cum se conduc ei în munca de tipărire a ziarului, acesta a dat următorul răspuns: „Esențialul este să mergem neabătut pe linia tradiției create de Lenin presei comuniste, presa purtătoare de cuvînt a partidului, strîns legată de partid și de cele mai largi mase populare”.

Între presa comunistă din țara noastră și presa sovietică, în frunte cu stegarul ei, „Pravda”, s-au statornicit trainice legături de prietenie și colaborare. Continuînd tradiția stabilită încă de la crearea Partidului Comunist din România de gazeta „Socialismul”, „Scînteia” și celelalte ziare centrale din țara noastră au reprodus după „Pravda” în anii regimului democrat-popular numeroase articole referitoare la importante probleme ideologice, despre munca eroică a P.C.U.S. în fruntea poporului sovietic pentru făurirea bazelor comunismului și asigurarea păcii în lume.

Unele dintre aceste articole se refereau la probleme ideologice și de partid (de pildă: „Sciziunea în mișcarea muncitorească poate și trebuie să fie lichidată”, reprodus în „Munca” din 22 aprilie 1956; „De ce cultul personalității este străin spiritului marxism-leninismului?”, reprodus după „Pravda” în „Scînteia” din 30 martie 1956 și altele). Din „Pravda” au fost reproduse, de asemenea, multe articole pe teme internaționale („Prin încheierea tratatului de pace cauza păcii ar avea de cîștigat”, reprodus în „Scînteia” din 3 iunie 1961, sau articolul de mare actualitate: „Calea spre o pace trainică în Balcani”, reprodus în „România liberă” din 31 iulie 1959 etc.). Bucurîndu-se din toată inima de succesele epocale ale științei sovietice în domeniul cuceririi spațiului cosmic, „Scînteia” a reprodus integral sau în rezumat toate relatările publicate de ziarul „Pravda”. La rîndul ei, „Pravda” a reprodus, de asemenea, multe articole publicate de organul central al partidului nostru (de pildă, articolul: „Unitatea lagărului socialist — condiție a construirii socialismului”, publicat de „Scînteia” la 3 martie 1957 a fost reprodus integral în „Pravda” din 6 martie 1957 și altele). În fiecare an, cu ocazia sărbătoririi zilei de 23 August, ziua eliberării Romîniei de sub jugul fascist, cea mai mare sărbătoare națională a poporului romîn, „Pravda” consacră țării noastre o pagină, în care sînt publicate articole despre Romînia. În ultimii ani, „Pravda” a acordat un mare spațiu sublinierii succeselor solilor artei și culturii romînești în Uniunea Sovietică (spectacolele Teatrului național „I. L. Caragiale”, concertele Filarmonicii de stat „George Enescu”, soliști ai Teatrului de operă și balet, dirijori, interpreți etc.).

Exprimînd deplina unitate de vederi dintre Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și Partidul Muncitoresc Romîn, „Pravda” și „Scînteia” publică multe articole, informîndu-și reciproc, cu bucurie, cititorii despre succesele celor două popoare prietene obținute în marea bătălie pentru construirea socialismului și comunismului.

În cei 50 de ani de existență, „Pravda” a publicat sute de materiale (informații, comentarii, corespondențe) cu privire la Romînia, și îndeosebi cu privire la lupta clasei muncitoare, sub conducerea partidului ei, pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și pentru construirea socialismului.

Chiar în condițiile excepțional de grele din anii dinainte de primul război mondial, „Pravda” și-a informat cititorii săi — muncitorii ruși — despre luptele proletariatului din Romînia. Sub titlul *Grevă în port*, ziarul lui Lenin scria despre marea grevă din Brăila din anul 1913: „La mitingul din Brăila al muncitorilor greviști din port au venit toți muncitorii. Sunt în grevă și cei din Galați și Sulina. Greviștii cer

reglementarea funcționării elevatorului, care lipsește pe mulți muncitori de salariu" ⁵³.

Am arătat mai sus cum în anii avântului revoluționar „Pravda” a reflectat în paginile sale lupta proletariatului român pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, împotriva intervenției antisovietice. Greva generală din 1920, punctul culminant al luptelor revoluționare din această perioadă, a găsit un ecou puternic în coloanele organului central al P.C. (b). În articolele sale, ziarul arăta că teroarea dezlănțuită de guvernul burghezo-moșieresc român nu a putut frînge voința de luptă a muncitorimii, rezistența ei dîră. „În România s-a declarat greva generală — relata ziarul „Pravda”. Ca răspuns la aceasta guvernul român a proclamat starea de asediu în toată țara și a restabilit cenzura preventivă asupra presei” ⁵⁴. În zilele următoare „Pravda” scria că muncitorii „...declară că nici o represiune nu va putea să le schimbe hotărîrea de a face grevă generală”, iar „transportul feroviar este complet întrerupt peste tot” ⁵⁵.

O deosebită atenție a acordat „Pravda”, după 1924, demascării politicii de prigoană pe care o duceau guvernările români împotriva comunistilor, proceselor înscenate împotriva diferitelor grupuri de comuniști. Referindu-se la un asemenea proces din 1927, „Pravda” scria că el „...este procesul care tinde să pregătească războiul cu U.R.S.S., este o verigă a atacului capitalismului, întocmai ca și asasinarea lui Sacco și Vanzetti ce a avut loc nu de mult” ⁵⁶.

„Pravda” aprecia în mod deosebit activitatea Partidului Comunist din România: „Cu toate că Partidul Comunist din România nu are *posibilitatea* de a duce vreo activitate legală, întrucît el este declarat în afară de lege, popularitatea lui în țară și înrîurirea lui asupra maselor largi ale populației sînt imense. De aceea, guvernul român tinde prin toate mijloacele a înăbuși mișcarea comunistă din România și, în genere, într-un sens mai larg, întreaga mișcare a muncitorilor...” ⁵⁷. O serie de aprecieri cu privire la activitatea Blocului muncitoresc-țărănesc au fost publicate în „Pravda” din 13 aprilie 1929.

Luptelor de la Lupeni din 1929, „Pravda” le-a consacrat mai multe articole, printre care și editorialul din 9 august 1929, intitulat sugestiv „Împușcăturile de la Lena în România”.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933 au constituit tema a numeroase articole publicate în ziarul „Pravda”. Este semnificativ faptul că 10 zile înaintea evenimentelor de la 16 februarie 1933, „Pravda” analizînd situația politică-socială din România, prevedea ascuțirea contradicțiilor de clasă. „Burghezia și moșierii ro-

⁵³ „Pravda” nr. 106 (310) din 10 mai 1913.

⁵⁴ „Pravda” din 27 octombrie 1920 (citată după *Greva generală din România 1920*, Editura politică, 1960, pag. 259).

⁵⁵ „Pravda” din 28 și 29 octombrie 1920 (Loc. cit., pag. 259).

⁵⁶ „Pravda” din 4 septembrie 1927.

⁵⁷ „Pravda” din 18 februarie 1927.

mini, introducând starea de asediu și tribunalele militare, pregătesc proletariatului român, țărănimii muncitoare... spânzurători și împușcări, încercând să reamintească anul 1907, anul răfuielii monstruoase și de masă cu țărăimea muncitoare" ⁵⁸. În același timp, ziarul comunist din Moscova, în cuvinte pline de admirație, își exprima încrederea în forța proletariatului român și speranța în victoria sa. „Dar atât proletariatul român, cât și țărăimea revoluționară își au de acum tradițiile lor minunate de luptă și experiența revoluționară a luptei de clasă. Nici starea de asediu, nici spânzurătorile, nici împușcăturile nu vor opri lupta lor revoluționară împotriva burgheziei românești" ⁵⁹.

Cu mult interes a fost urmărit de către „Pravda” procesul cefe-riștilor. Într-un articol publicat la 10 august 1933, sub titlul „judecarea celor 115”, se scria: „Comitetul de apărare al muncitorilor, care se compune din muncitori și intelectuali de stînga, exprimă părerea clasei muncitoare atunci cînd declară în manifestul său despre arestați că soarta lor este soarta noastră, nevoile și aspirațiunile lor sînt în același timp și ale noastre...” În articol era descrisă situația grea a celor arestați, tratamentul inuman la care erau supuși de către autori-tățile burghezo-mosieresti.

СУД НАД „115“.
(Письмо из Бухареста).

[illegible]

Одновременно усилены меры по привлечению рабочих в Плевнестком районе нефтяной промышленности (сопровождение рабочих закладкой предприятий, освоенных мощностей и т. д.).

Тогда были двинуты рабочие, которые
поступили в 101 нулевыми и нулевыми по-
том воздушными рабочими. Последние оза-
начены воздушными, воздушными. Тесно

не осуществляли ашлясь в своих рас-
четах: рабочий класс не устраивался.
Уже на следующий день после штурма
Ждановских мастерских в расстро-
енных рабочих 4 тысячи рабочих домо-
годовали. В этот же день в Ленинграде

Бухарзала рассчитывает судим над
жандармскими устроителем рабочей Бухарест. 1 августа.

⁵⁸ „Pravda” din 6 februarie 1933.

dei", care redau atmosfera grea din România burghezo-moșierească, exprimau totodată încredere și simpatie față de dîrzenia comuniștilor romîni.

Ziarul „Pravda” a reflectat în paginile sale istoricele evenimente care s-au desfășurat în România în scurta perioadă de la 23 august 1944 pînă la 6 martie 1945. La 25 august 1944, „Pravda” sublinia importanța internațională a ieșirii Romîniei din războiul antisovietic. „Importanța ieșirii Romîniei din axă depășește cadrul Romîniei. Presa străină are dreptate să spună că aceasta înseamnă prăbușirea întregului sistem de apărare germană din Balcani. Romînia servea în Balcani drept poziție cheie a imperialismului german. Ar fi greu să se subestimeze importanța acestei lovituri date întregului sistem de dominație din Peninsula Balcanică”.

Prezentînd pe larg evenimentele din țara noastră care au permis instaurarea guvernului prezidat de dr. Petru Groza, „Pravda” scria la 22 februarie 1945, apărînd lupta forțelor democratice, în frunte cu Partidul Comunist Român că „în Romînia, ca și în orice țară poate fi tare numai acel guvern care se sprijină pe popor, care acționează prin măsuri democratice și în interesele păturilor largi ale populației... Romînia poate ieși din actuala ei situație numai pe calea unei demo-

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!
Всесоюзная Коммунистическая Партия (больш.).

ПРАВДА

Орган Центрального Комитета и МК ВКП(б).

№ 37 (10778)
Пятница, 6 февраля 1948 г.
ЦЕНА 20 КОП.

Знаменательная веха в истории советско-румынских отношений

Обязательный вчера в «Правде» договор о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи между Союзом Советских Социалистических Республик и Румынской Народной Республикой будет вступит

для вспомнить, вновь и вновь, снова и снова, ей авантю

Editorialul ziarului „Pravda” din 6 februarie 1948 intitulat „Un eveniment remarcabil în istoria relațiilor sovieto-romîne”

cratizări hotărâte, consecvente, atotcuprinzătoare, numai printr-o lichidare hotărâtă a tuturor resturilor regimului fascist, prin realizarea hotărâtă a reformelor politice și sociale indispensabile" ⁶⁰.

„Pravda” a scris cuvinte pline de admirație despre eroismul cu care luptau ostașii români, alături de glorioasa armată sovietică, împotriva dușmanului comun, Germania hitleristă. La 17 septembrie 1944 „Pravda” scria, relatând despre rezistența trupelor hitleriste pe pământul Transilvaniei, că „românii au luptat alături de noi cu aceeași dârzenie, cucurind cu vitejie fiecare metru de pământ, fiecare nod de cale ferată, fiecare sat... Pământul Transilvaniei arde sub picioarele ocupanților germani și unguri” ⁶¹. „Pravda” a relatat, de asemenea, despre eroismul clasei muncitoare (cu deosebire al ceferiștilor) în acțiunea de sprijinire a frontului. Ea a salutat cu căldură proclamarea, la 30 decembrie 1947, a Republicii Populare Romîne și înfăptuirea unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare din țara noastră, pe baza marxism-leninismului, prin înființarea Partidului Muncitoresc Român în februarie 1948.

Cu viu interes a urmărit și urmărește „Pravda” lupta clasei muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, sub înțeleapta conducere a Partidului Muncitoresc Român, pentru construirea socialismului în patria noastră, luptă care a inspirat pagini deosebite, prin frumusețea și mesajul lor de simpatie, ziariștilor și scriitorilor sovietici, oaspeți ai țării noastre în diferite momente. Marile evenimente din viața partidului și poporului nostru au găsit în „Pravda” nu numai ziarul care le-a înregistrat, dar și cuvîntul prietenului care-și exprimă bucuria față de succesele poporului nostru.

Legăturile din ce în ce mai largi în toate domeniile de activitate între P.C.U.S. și P.M.R., între Uniunea Sovietică și Republica Populară Romînă, expresie a noului tip de relații dintre statele sistemului socialist, găsesc un ecou puternic în coloanele ziarului „Pravda”. În februarie 1948, cu prilejul semnării la Moscova a Tratatului de alianță și ajutor reciproc, „Pravda” scria în editorialul său: „Ca rezultat al distrugerii fascismului german, oamenii muncii din Romînia au căpătat posibilitatea să-și organizeze viața după propria lor dorință. Romînia a intrat în rîndul statelor democratice. Eliberarea ei de sub dependența străină, trecerea în lagărul țărilor noi, al democrațiilor populare, lichidarea regimului monarhic și proclamarea Republicii Populare Romîne au marcat începutul unei noi etape în istoria țării. Romînia a căpătat posibilitatea să ducă o politică independentă, să stabilească relații cu celelalte state, conform intereselor poporului român”.

„Scopuri clare” se intitula editorialul „Pravdei” din 20 iunie 1960, unde se scria că „un eveniment important în mișcarea comunistă internațională, în viața poporului frate român, îl reprezintă, fără îndoială, al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român frate, care se deschide astăzi la București. Oamenii sovietici, toți prietenii poporului frate român salută călduros remarcabilele lui victorii”.

⁶⁰ Articolul a fost reprodus în „Scînteia” din 24 februarie 1945 într-o ediție specială.

⁶¹ „Pravda” din 17 septembrie 1944.

Un moment important în istoria relațiilor romîno-sovietice l-a reprezentat vizita în Uniunea Sovietică a delegației de partid și guvernamentale condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în luna august 1961. Cu acest prilej „Pravda” a publicat numeroase reportaje legate de prezența delegației romîne în mijlocul oamenilor sovietici. La 12 august 1961 „Pravda” a reprodus integral darea de seamă asupra mitingului prieteniei romîno-sovietice, care a avut loc la Moscova, și discursurile rostite de tovarășii N.S. Hrușciiov și Gheorghe Gheorghiu-Dej.

În timpul vizitei delegației de partid și guvernamentale a Republicii Populare Romîne în U.R.S.S., întreaga presă centrală din Uniunea Sovietică, în frunte cu „Pravda”, au reflectat într-un mod sărbătoresc această vizită, expresie vie a trăinicieii prieteniei romîno-sovietice.

Marea victorie a poporului romîn — încheierea colectivizării agriculturii — a fost amplu relatată de presa sovietică, în frunte cu „Pravda”, care a publicat pe larg informații despre plenara C.C. al P.M.R. din 23—25 aprilie 1962 și despre sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale consacrată victoriei definitive a socialismului la orașe și sate. Sub titlul „O victorie istorică”, subliniind caracterul profund democratic al desfășurării sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale la care au participat 11 000 de invitați, „Pravda” scria că „întreaga Romînie trăiește sub impresia unor mari evenimente... Astăzi întregul popor își îndreaptă din nou privirile spre gloriosul Partid Muncitoresc Român, încercat și credincios conducător în lupta pentru construirea socialismului în țară” ⁶². Ideile și problemele principale din raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Marea Adunare Națională au fost publicate sub titlul „Poporul romîn sărbătorește o mare victorie” ⁶³.

Pentru istoricul marxist, „Pravda” reprezintă un nesecat izvor de cercetare. În primul rînd, problemele mișcării muncitorești din Rusia și ale istoriei Partidului Comunist al Uniunii Sovietice se găsesc în „Pravda” ilustrate cu fapte și documente de o impresionantă varietate și bogăție. Construirea socialismului și a comunismului în U.R.S.S. este reflectată prin toate documentele de partid, prin mii și mii de corespondențe, care au descris în modul cel mai simplu și convingător eroismul în muncă al omului sovietic.

Ca organ al celui mai mare partid comunist din lume, care a exercitat o uriașă influență asupra cursului întregii mișcări muncitorești internaționale, „Pravda” a oglindit abundant istoria legăturilor internaționale ale P.C.U.S. cu mișcarea revoluționară din alte țări. Se poate spune că în ultimii 50 de ani nu au existat probleme sau evenimente importante care să nu fi fost analizate de „Pravda”.

În zilele noastre, ziarul „Pravda”, exprimînd poziția fermă a P.C.U.S. și a guvernului sovietic în problema apărării păcii, desfășoară o permanentă luptă pentru coexistența pașnică, pentru dezarmarea generală și totală, pentru dezvoltarea multilaterală a legăturilor între

⁶² „Pravda” din 28 aprilie 1962.

⁶³ „Pravda” din 29 aprilie 1962.

popoare. „Pravda” demască în același timp manevrele cercurilor imperialiste, care se străduiesc să zădărnicească orice acțiune în favoarea păcii. Cu deosebit interes și simpatie reflectă „Pravda” în paginile sale lupta popoarelor înrobite împotriva colonialismului, îngustarea din ce în ce mai mare a sferei de dominație a imperialismului.

„Pravda” se află în fruntea presei comuniste internaționale. Ea este propagandistul de frunte al celor mai mărețe idei ale timpului, al traducerii în viață a grandiosului Program al P.C.U.S. de construire a comunismului. „Pravda” — organul central al partidului, care deschide omenirii sub ochii noștri perspectiva construirii societății comuniste, — duce cuvîntul mobilizator al partidului în cele mai îndepărtate colțuri ale Uniunii Sovietice. „Pravda” contribuie, prin scrisul ei înflăcărat, la înălțarea deasupra lumii a steagului socialismului și comunismului. Zi de zi, „Pravda” consemnează succesele poporului sovietic în opera măreață de construire a comunismului, entuziasmul maselor în muncă, lupta pentru îndeplinirea și depășirea planului septenal. „Pravda” participă activ la întreaga viață care pulsează pe întinsul teritoriu al patriei comunismului. Ea este, de aceea, iubită de toți oamenii sovietici, care găsesc în paginile ei cuvîntul scump al partidului.

De pe această baricadă „Pravda”, principalul purtător de cuvânt al partidului, privind cu mândrie la gloriosul drum parcurs timp de o jumătate de secol, păşeşte înainte, anunţând omenirii, cu fiecare număr, apropierea triumfului comunismului „...mult doritul ţel final al partidului leninist”⁶⁴.

Oamenii muncii din România care, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, construiesc cu succes socialismul în țara noastră, salută cu bucurie cea de-a 50-a aniversare a ziarului „Pravda” și îi urează noi succese în nobilea lui muncă de sprijinire însoțită a operei mărețe de construire a comunismului.

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Cercul de învățămînt politic al U.T.M. în care studiază tinerii de la secția de cazangerie a Uzinelor „Grivița Roșie” a adresat redacției o întrebare despre conținutul cercurilor tineretului muncitor care au activat înainte de constituirea Uniunii socialiste de tineret. Cîțiva propagandiști au cerut lămuriri în legătură cu principalele ziare ale Uniunii Tineretului Comunist apărute înainte de 1944, cu Frontul unic al tineretului și alte probleme. Mai mulți studenți din anul I al Facultății de filologie a Universității din București ne-au solicitat unele lămuriri asupra mișcării antifasciste a studenților, asupra activității Frontului studențesc democrat.

Mai jos răspundem la unele din întrebările primite; pentru celelalte, cititorii găsesc răspuns în articolele publicate în numărul de față al revistei.

CU PRIVIRE LA CREAREA ȘI CONȚINUTUL CERCURILOR TINERETULUI MUNCITOR (1908—1917)

Premisele organizării tineretului muncitor într-o organizație a sa specifică au apărut încă de la sfîrșitul secolului trecut, cînd — ca urmare a dezvoltării relațiilor capitaliste în economia Romîniei — a apărut, s-a conturat și s-a dezvoltat mișcarea tineretului muncitor, parte integrantă a mișcării muncitorești, a luptei întregului popor pentru libertate și socialism. Atunci nu s-au creat însă organizații de tineret, în primul rînd datorită poziției potrivnice manifestate de elementele burghezo-liberale din conducerea Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia, care în 1899 au trădat mișcarea muncitorească, trecînd la liberali. În perioada de după 1900, cînd contradicțiile sociale s-au ascuțit, elementele înaintate ale mișcării muncitorești au trecut la organizarea sindicatelor, la organizarea tineretului muncitor, strîns legat de lupta pentru refacerea partidului muncitorilor.

În statutul Uniunii socialiste, creată în 1907, s-a subliniat necesitatea creării unor organizații ale tineretului. Din inițiativa elementelor înaintate ale mișcării muncitorești, la 3 februarie 1908 a fost creat în București un cerc denumit „Cercul ucenicilor”. La ședința de constituire, la care au participat aproximativ 120 de reprezentanți ai tinerilor, condusă de Teodor Iordăchescu, a luat cuvântul Alecu Constantinescu, militant de seamă al luptei revoluționare din patria noastră, explicând necesitatea organizării tineretului muncitor, rolul acestui cerc în educarea socialistă a tineretului. S-a adoptat denumirea menționată, deoarece la început majoritatea membrilor cercului era formată din ucenici. În 1909 însă, ca urmare a creșterii numărului tinerilor lucrători în fabrici, s-a adoptat denumirea de „Cercul tineretului muncitor”. Cu timpul, lărgindu-și activitatea, cercul și-a creat subcercuri în diferite părți ale capitalei.

Mișcarea de organizare a cercurilor tineretului muncitor a cuprins și alte centre din țară : Ploiești, Iași, Cîmpina, Tulcea, Craiova etc. Între aceste cercuri au început să se dezvolte legături, un rol însemnat avîndu-l în acest sens ziarul „Foaia tînărului”, care a apărut în aprilie 1910, ca organ al cercului din București. În 1912, pe baza hotărîrii Congresului P.S.D., s-a ales un Comitet Central care dirija activitatea tuturor cercurilor din țară. Încă înainte de 1917 se conturează ideea unei federații a tuturor cercurilor, adică a unei Uniuni a tineretului.

Cercurile tineretului muncitor organizau pentru tineri diferite expuneri, conferințe, pentru a populariza în rîndurile lor ideile socialismului științific, analizau situația tinerilor muncitori și îndrumau pe tineri cum să lupte pentru o viață mai bună, organizau unele acțiuni ale tinerilor asupra, inclusiv greve, pentru a se impune patronilor satisfacerea revendicărilor specifice tineretului, chemau pe tineri să participe la toate luptele clasei muncitoare, le explicau problemele politice interne și internaționale.

Liderii oportuniști ai Partidului social-democrat, prin regulamentele și statutele elaborate, prin indicațiile ce le dădeau, au căutat să limiteze activitatea cercurilor tineretului muncitor mai ales la acțiuni culturale. Cu toate acestea, adesea, cercurile, mai ales cele care cuprindeau mai mulți tineri muncitori din fabrici, au întreprins și acțiuni cu caracter politic, cum au fost întrunirile din anii 1914—1916 împotriva războiului imperialist. Astfel, la 3 octombrie 1915, tinerii din România, mobilizați de Comitetul Central al cercurilor tineretului muncitor, au participat, ca și tinerii din alte țări, la acțiunile organizate cu prilejul zilei internaționale împotriva războiului imperialist, stabilită la Conferința de la Berna din aprilie 1915.

După 1917, în condițiile avîntului revoluționar, cercurile tineretului muncitor și-au dezvoltat activitatea, s-au transformat în „Cercuri ale tineretului socialist” și au devenit organizații locale ale Mișcării tineretului socialist din România, constituită în 1918.

În Transilvania nu au fost asemenea cercuri ale tineretului muncitor, deoarece în această provincie, care pînă în 1918 a fost subjugată habsburgilor, tineretul muncitor a activat în cadrul sindicatelor, fără a avea o organizație proprie.

Cu toate limitele lor, Cercurile tineretului muncitor și-au dat contribuția la educarea socialistă a tinerilor cuprinși în activitatea organizată de ele, la mobilizarea lor la lupta clasei muncitoare, a maselor largi populare.

PRINCIPALELE ZIARE ALE MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE DE TINERET ÎNAINTE DE 1944

Presa a fost și pentru mișcarea de tineret o importantă armă în demasarea orînduirii capitaliste, a exploatării și mizeriei, pentru mobilizarea la luptă a maselor, îndrumarea și organizarea lor colectivă, pentru răspîndirea învățturii marxist-leniniste. În decursul mișcării revoluționare de tineret au fost editate o serie de ziare centrale și locale, care au apărut mai mult sau mai puțin cu regularitate, tipărite, dactilografiate sau scrise cu mîna, uneori într-un număr unic, adesea fiind suspendate samavolnic de siguranța și poliția statului burghezo-moșieresc.

Un prim ziar de acest gen este „Foaia tînărului“, apărut în aprilie 1910 în București. În coloanele acestui ziar, organ al Cercului tineretului din capitală, se publicau materiale despre situația materială grea a tineretului muncitor, acțiunile în vederea organizării tineretului muncitor, lupta clasei muncitoare împotriva războiului imperialist. După tîrîrea Romîniei în primul război mondial, cînd „Lupta“, ziarul Partidului social-democrat, a fost suspendată de către guvern, „Foaia tînărului“ a rămas principalul ziar muncitoresc ; după puțin timp guvernul a interzis și acest ziar. „Foaia tînărului“ a reapărut după război, în decembrie 1918, punîndu-și ca principală preocupare răspîndirea ideilor socialismului științific ; în iunie 1919 a devenit organ al Mișcării tineretului muncitor din Romînia. De la 1 iulie 1919 organul Mișcării tineretului socialist din Romînia apare sub denumirea „Tineretul socialist“.

De format mai mare, mai cuprinzător, „Tineretul socialist“ a abordat mai pe larg problemele principale ale mișcării revoluționare de tineret din această perioadă, urmînd, în linii generale evoluția ziarului „Socialismul“, organul partidului socialist. După crearea Partidului Comunist din Romînia, „Tineretul socialist“ a devenit un ziar comunist al tineretului, iar un timp — cînd „Socialismul“, devenit organ central al partidului comunist, a fost interzis de poliție — a slujit ca ziar central al partidului comunist. În coloanele lui, în afară de date privind situația economică și politică a maselor, a tinerilor, sînt publicate numeroase materiale care arată cum s-a intensificat curentul revoluționar în rîndurile organizațiilor socialiste de tineret, cum a luptat partidul comunist pentru crearea organizației revoluționare de tip nou a tineretului muncitor din țara noastră. „Tineretul socialist“ a apărut pînă la 1 mai 1924 ; organizația comunistă a tineretului fiind ilegalizată o dată cu partidul comunist, ziarul a fost nevoit să-și înceteze apariția.

În condițiile grele ale ilegalității, înfruntînd teroarea guvernului burghezo-moșieresc, sub conducerea partidului comunist, U.T.C. a luptat pentru editarea presei, pentru a transmite prin ziare și manifeste cuvîntul partidului. În decembrie 1924 a apărut ziarul „Tineretul leninist“, organ central al U.T.C. De la începutul existenței sale, ziarul a apărut ilegal, într-un format mic, adesea tras la șapirograf. Din pricina teroarei, în apariția sa ziarul a avut întreruperi. După primul număr menționat, urmează un timp cînd ziarul nu a mai apărut ; în

1925 începe iarăși să fie editat, cu denumirea de „*Tinărul leninist*”. După o scurtă întrerupere, deoarece a fost din nou suprimat de poliție, a reapărut în 1927, înmulțindu-și numărul filelor, pentru a putea cuprinde în paginile sale cât mai multe din problemele care frământau mișcarea tineretului, întregul popor muncitor.

Primul număr al ziarului „*Tineretul leninist*” apărut în decembrie 1924

Din 1931, urmînd consecvent exemplul „*Scînteii*”, organul central al partidului comunist, „*Tinărul leninist*” a demască cu putere putreziciunea regimului burghezo-moșieresc, a înfierat fascismul și pregătirile reacțiunii în vederea criminalului război antisovietic; a publicat apelurile, chemările organizației comuniste de tineret pentru Front unic, pentru Front popular antifascist, pentru sprijinirea luptei partidului comunist de unire a tuturor forțelor înaintate ale poporului în stare să bareze calea dictaturii fasciste în România. Pe lîngă ziarul central, Comitetul Central al U.T.C. a editat ziare destinate unor anumite categorii de tineri: în 1931 a apărut pentru tineretul exploatat de la sate ziarul „*Brazda*”, la 1 mai același an a fost editată „*Cazarma*” pentru tinerii aflați în rîndurile armatei burghezo-moșierești; din iulie 1935 pînă în 1937 a apărut, sub îndrumarea U.T.C., „*Studentul român*”, organ al Frontului studentesc democrat; la 1 mai 1932 a fost scos ziarul „*Școlarul leninist*” pentru elevi. Ca urmare a dizolvării U.T.C.-ului în 1937, își încetează apariția și ziarul central al organizației.

După refacerea Uniunii Tineretului Comunist în 1939, a fost editat la 15 martie 1940, tot ilegal, cu același format ca „*Tinărul leninist*”, noul organ al C.C. al U.T.C. — „*Lupta tineretului*”. Ziarul a demască cu putere regimul dic-

taturii regale, pericolul imediat al tîrîrii Romîniei în criminalul război anti-sovietic.

În anii războiului nu a mai fost posibil să se editeze un organ central al tineretului, însăși „Scînteia” ilegală a partidului nemaiputînd să apară în momentul sîngeroasei dictaturi antonesciene. „Romînia liberă”, apărută în ianuarie 1943, organ al forțelor patriotice, a fost în același timp un ziar în care s-au publicat materiale ale tineretului, ale Uniunii Tineretului Comunist.

După eliberarea patriei de sub jugul fascist, în noile condiții istorice, editarea ziarelor a luat amploare. „Scînteia tineretului”, apărută la 5 noiembrie 1944, continuă în cadrul întregii prese de partid îndelungata tradiție a presei tineretului revoluționar.

Primul număr al zărilor „Tineretul român” aparut în decembrie 1924

Die 1922, numit conform exemplului „Scînteia”, organul central al
partidului comunist „Tineretul român”, a demarat cu putere propagandistică regi-
mului burghez-moscic, a înfruntat fascismul și pregătirea revoluției în vederea
criminalului război antirumanesc, a publicat apelurile chemărilor organizării
comuniste de către pentru Front unit, pentru Front popular antirumanesc, pentru
apărutarea luptei partidului comunist de unitate a tuturor forțelor înastare ale
proporului în stare să punere calca decăruia înfruntare în România. Pe lângă zărilor
Central, Comitetul Central al U.T.C. a editat zărire decăruia unor anuntare ca-
tegoric de unitate. În 1922 a apărut pentru tineretul exploatat de la care tineret
„Bardă”, la 1 mai aceluiași an a fost editat „Căruia”, pentru tineret unit în
luptă antirumanesc burghez-moscic; din iulie 1922 pînă în 1923 a apărut
zărire săptămânal U.T.C. „Scînteia tineretului”, organ al Frontului studentesc de-
mocrat; la 1 mai 1923 a fost scos zărire „Scînteia tineretului” pentru clasa Ca-
lărașă a tineretului U.T.C.-ului în 1923, la începutul apărut și zărire central al
organizației.

După retrăirea lărașului Tineretului Comunist în 1925, a fost editat la 12
martie 1925, tot ilegal, cu același format ca „Tineretul român”, noua zărire al
C.C. al U.T.C. „Lupa tineretului”. Zărire a demarat cu putere regională dis-

ISTORIA ROMÂNIEI, Vol. II

Editura Academiei R. P. R., 1961, 1 168 pag.

Alături de primul volum tipărit până acum, volumul II din Istoria României, apărut de curând în tiraj de masă, reprezintă o însemnată realizare a istoriografiei marxist-leniniste din patria noastră. Volumul II reflectă

munca intensă și rodnică desfășurată de Academia R.P.R., de un mare număr de istorici și alți lucrători din domeniul științelor sociale pentru înfăptuirea sarcinii trasate de Congresul al II-lea al P.M.R. de a se elabora cu forțele unui larg colectiv o istorie a României care să sintetizeze de pe pozițiile învățăturii marxist-leniniste istoria bogată în evenimente a poporului român.

Volumul II al Istoriei României cuprinde o mare parte din istoria medie a țării noastre, începând cu secolul al X-lea până în secolul al XVI-lea inclusiv.

Lucrarea se bazează pe o vastă documentare, ceea ce a permis autorilor să prezinte o serie de aspecte noi privind istoria României, să adincească și să clarifice unele evenimente mai puțin cunoscute din această perioadă.

Autorii s-au călăuzit după concepția marxist-leninistă în interpretarea fenomenelor istorice, străduindu-se să

sublinieze rolul factorului economic și să scoată în evidență lupta maselor populare în procesul dezvoltării țărilor române. Ei reușesc să reliefeze faptul că istoria societății feudale din țările române este istoria producătorilor de bunuri materiale, în primul rând istoria țăranimii, principala clasă producătoare din orinduirea feudală.

Volumul cuprinde trei mari părți:

I. Feudalismul timpuriu (secolele al X-lea — al XIII-lea).

II. Feudalismul dezvoltat, în condițiile fărâmițării feudale și ale luptei pentru centralizarea statului (secolul al XIV-lea — începutul secolului al XVI-lea).

III. Feudalismul dezvoltat, în condițiile instaurării dominației otomane (a doua jumătate a secolului al XVI-lea).

În prima parte, care cuprinde cinci capitole, bazându-se pe studiile efectuate în ultimii ani, cit și pe descoperirile arheologice recente, autorii aduc o contribuție importantă la îmbogățirea cunoștințelor despre cristalizarea încă în secolul al X-lea a relațiilor feudale pe teritoriul țării noastre. Astfel se demonstrează convingător că apariția și dezvoltarea relațiilor feudale au avut loc în țările române, ca și în alte părți, ca urmare a dezvoltării forțelor de producție, a destrămării obștilor de țărani liberi, ceea ce a făcut ca o parte a țăranimii să-și piardă pământul și să fie aservită în folosul unor reprezentanți ieșiți din

sînul obștii, care s-au transformat cu vremea în clasă dominantă. Astfel, încă în secolul al X-lea, ca urmare a dezvoltării forțelor de producție, se constituie clasele caracteristice societății feudale: țărani dependenți și stăpînii feudali. „Deosebiri de stare materială și socială a membrilor obștii — se arată în volum — sînt o realitate, constatată de descoperirile arheologice și de izvoarele istorice mai ales la Dunărea de jos și în Transilvania”¹.

Totodată, încă din secolul al X-lea, datorită progresului economic, manifestat printr-un avînt al agriculturii și al meșteșugurilor și, datorită dezvoltării relațiilor sociale, se cristalizează și primele formațiuni politice de tip feudal de sine stătătoare ca cele din Dobrogea, Dunărea de jos și din Transilvania, formațiuni care se numeau cnezate sau voievodate.

Un fapt deosebit de însemnat, relevat în volum, este asemănarea dezvoltării societății de o parte și de alta a Carpaților.

Studierea pe larg a problemelor economice ale feudalismului timpuriu duce la demascarea falsității teoriilor istoriografiei burgheze care prezentau societatea românească din acea perioadă drept o societate patriarhală, idilică, fără antagonisme și luptă de clasă. Astfel sînt demonstrate formarea, dezvoltarea și întărirea proprietății feudale, procesul de aservire a țărănimii, evoluția diferitelor forme ale rentei feudale, cum și formele diferite și variate ale exploatării țărănimii. „Creșterea continuă a mării proprietăți feudale și întărirea clasei feudalelor — se arată în volum — au avut urmări însemnate pentru țărănime. În măsura în care sporește marea proprietate feudală și nobilimea se întărește din punct de vedere economic și politic, situația țărănimii se schimbă în două sensuri: numărul țăranilor membri liberi ai obștilor scade și

starea populației rurale dependente se înrăutățește” (pag. 83).

Vorbindu-se despre obligațiile țărănimii din Transilvania, în volum se menționează că aceasta era exploatată de statul feudal, de stăpînul feudal și de biserica catolică dacă făcea parte dintre credincioșii acesteia. Autorii ajung la concluzia că în perioada feudalismului timpuriu sînt prezente toate cele 3 forme de rentă — în muncă, în produse (care precumpănește) și cu totul sporadic în bani. Oricare ar fi formele specifice ale rentei, toate au o notă comună, anume că însușirea rentei este forma economică sub care se realizează proprietatea funciară.

În volum sînt analizate pe lîngă obligațiile „legale” ale țărănimii dependente și abuzurile și silniciile în ce privește dările, jafurile, cotropirile, maltratările și chiar uciderile de oameni săvîrșite de stăpînii feudali.

Creșterea exploatării prin sporirea obligațiilor țărănimii și a abuzurilor de tot felul a provocat o reacție din ce în ce mai puternică din partea celor exploatați. Volumul II al Istoriei Romîniei are un merit deosebit și prin faptul că se ocupă, pentru prima dată detaliat, de diferitele forme pe care le-a îmbrăcat lupta maselor populare. Formele luptei de clasă în perioada feudalismului timpuriu au fost: răzbușnarea individuală sau colectivă, neîndeplinirea obligațiilor, fuga pe alte moșii sau peste graniță, haiducia și chiar răzvrătirea.

O contribuție însemnată, cu totul nouă, aduce volumul și în studiarea apariției și dezvoltării orașelor medievale pe teritoriul patriei noastre. Încă din secolul al X-lea se cunosc pe teritoriul patriei noastre unele urme de așezări cu caracter orașenesc. Ulterior, pe măsura progresului economic înregistrat pe aceste meleaguri, procesul formării orașelor medievale se va extinde și se va adînci.

Dezvoltarea societății de pe teritoriul patriei noastre a fost împiedicată într-o măsură însemnată de valurile ultimelor popoare migratoare: pecenegii, uzii, cumanii și, în sfîrșit, tătarii.

¹ Istoria Romîniei, vol. II, Editura Academiei R.P.R., București, 1962, pag. 37. În continuare, trimiterile la acest volum vor fi date în text.

Problema formării statelor feudale Țara Românească și Moldova este una dintre cele mai însemnate din întreaga istorie medie a poporului român. De aceea în volum i se acordă o atenție deosebită. Condamnându-se teoriile burgheze ca, de pildă, cea a „descălecătului” lui Radu Negru și Dragoș Vodă în volum se dă o explicație marxistă problemei apariției statelor feudale românești de sine stătătoare, Țara Românească și Moldova.

Formarea statelor feudale Țara Românească și Moldova a fost rezultatul firesc al dezvoltării și consolidării relațiilor feudale autohtone, a asculării contradicțiilor dintre cele două clase fundamentale, țărănimea dependentă și stăpînii feudali, statul reprezentînd tocmai instrumentul necesar dominației de clasă al stăpînitorilor feudali. În fața feudalilor se pune problema constituirii lor într-o forță politică cu ajutorul căreia să poată continua cîmpingirea obștilor țărănești, să țină în supunere și exploatare masele producătoare și să-și lărgească stăpînirea. Atunci se întîmplă un fenomen caracteristic multor societăți feudale pe drumul constituirii lor în state mai puternice: recunoașterea unuia dintre marii feudali care-și extinsese stăpînirea și asupra altor organizații politice drept căpetenie a statului în plin proces de constituire. Acest feudal a fost Basarab, fiul lui Tihomir. În volum se subliniază că recunoașterea lui Basarab în primii ani ai deceniului al treilea al veacului al XIV-lea ca mare voievod în Țara Românească a constituit un moment de mare însemnătate, care a influențat și procesul de constituire a statului feudal Moldova.

Procesul de constituire a statelor feudale românești a fost înlesnit și de împrejurările externe: slăbirea dominației tătară la răsărit de Carpați și anarhia feudală din regatul Ungariei.

Pe lîngă funcțiile interne, aceste state feudale aveau și menirea de a organiza lupta împotriva dușmanilor

din afară și de a asigura independența propriului teritoriu.

Ultimul capitol din partea I a volumului se ocupă de cultura în vremea feudalismului timpuriu. De remarcă este faptul că autorii volumului au reușit să încadreze în mod organic dezvoltarea culturii în evoluția general istorică a țărilor romine. „Pe măsură ce se adîncește diferențierea socială — se menționează în volumul II —, din acest fond comun al culturii populare se desprinde, treptat, cultura clasei feudale, care va ajunge să exprime, într-un chip tot mai complex, poziția și interesele acestei clase, servind la întărirea dominației ei în cadrul societății” (pag. 176).

Subliniindu-se baza social-economică care a dat naștere culturii clasei feudale, în volum se scrie: „După constituirea ei, clasa feudală avea nevoie de dezvoltarea unei ideologii care să susțină noua bază feudală, de cetăți pentru asigurarea dominației sale politice, de construcții religioase impunătoare, de desfășurarea unui fast care să satisfacă propriile-i exigențe de viață și, în același timp, să insufle respect și teamă celor aflați în dependență” (pag. 176).

Totodată, autorii interpretează just înrîuririle externe atît de puternice pe care cultura feudală le-a primit în cursul feudalismului timpuriu. Este vorba în primul rînd de influența slavă, exercitată de civilizația feudală rusă, pe de o parte, și de aceea a popoarelor slave de sud și de apus, bulgar, sîrb și morav, pe de altă parte. Apoi de puternica influență a Bizanțului, iar spre sfîrșitul perioadei feudalismului timpuriu, după cucerirea Transilvaniei de către statul feudal ungar și așezarea coloniștilor sași, contactul cu civilizația Europei centrale și apusene. În volum este explicat faptul că aceste înrîuriri nu pot fi considerate simple împrumuturi mecanice; este vorba de receptarea acelor idei, forme și metode care se dovedeau corespunzătoare procesului de dezvoltare internă.

Partea a doua, intitulată „Feudalismul dezvoltat, în condițiile fărîmîțării feudale și ale luptei pentru centralizarea statului”, se referă de fapt numai la dezvoltarea țărilor romine în secolele al XIV-lea și al XV-lea, și nu cuprinde întregul proces al luptei pentru întărirea puterii centrale, care a continuat încă multă vreme.

Autorii împart perioada tratată în două etape: prima, etapa fărîmîțării feudale, care cuprinde veacul al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea, iar a doua, etapa luptei pentru centralizarea statului, care cuprinde a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Un accent deosebit se pune și în această parte a volumului pe caracterizarea bazei economice a celor două etape. Autorii arată că în secolele al XIV-lea și al XV-lea trăsătura caracteristică a vieții economice era economia naturală, căreia îi corespundea în domeniul social-politic fărîmîțarea feudală. Sprijiniți pe numeroase date documentare, ei precizează că principalele ramuri ale economiei erau agricultura și creșterea vitelor.

Numărul mare de ogoare, țărini și mori amintite în documente, precum și informațiile privind obligațiile țăranimii aservite față de stăpînii feudali, dovedesc că agricultura ocupa un loc esențial în economia feudală.

A doua ramură importantă a economiei era creșterea vitelor. Autorii arată că importanța acestei ramuri economice rezultă din locul pe care-l ocupau în cadrul veniturilor domnești dările în animale, precum și din faptul că vitele erau folosite adesea ca mijloc de schimb.

În etapa fărîmîțării feudale, se arată în volum, a luat o oarecare dezvoltare și mineritul, în special exploatarea sării. Acesta se făcea însă numai pentru satisfacerea nevoilor proprii ale gospodăriilor țăărănești și ale domeniilor feudale.

Autorii precizează că meșteșugurile nu se desprinseseră complet de agri-

cultură, țăranul satisfăcîndu-și nevoile de îmbrăcăminte, încălțăminte și chiar de unelte de muncă, prin activitatea meșteșugărească pe care o desfășura paralel cu muncile agricole. În aceste condiții — precizează ei —, schimbul de mărfuri în afara moșiei nu era o necesitate socială și conchid just că „lipsea aici condiția de bază a dezvoltării schimburilor pe scară largă, adică diviziunea muncii între unități de producție specializate” (pag. 289).

Comerțul intern avea caracterul unor schimburi sporadice de produse care prisoseau domeniilor feudale și gospodăriilor țăărănești, iar comerțul extern consta în schimbul dintre produsele agricole din Țara Românească și Moldova și produsele meșteșugurilor transilvăneni și lioveni, ca: stofe, arme, unelte agricole și meșteșugărești etc., fapt ce făcea ca negustorii străini să se bucure de largi privilegii din partea domniei.

În volum se subliniază just că pe măsura creșterii forțelor de producție se remarcă tendința de separare a meșteșugurilor de agricultură, sporște schimbul de produse, iar o dată cu acestea încep să se dezvolte orașele și târgurile. Autorii combat tezele neștiințifice ale istoriografiei burgheze potrivit cărora orașele noastre ar fi o creație a unor coloniști străini și arată că „formarea orașelor, în Moldova și Țara Românească, se datorează, ca peste tot, unor necesități interne, care au putut fi servite într-o anumită măsură și de pătrunderea unor elemente străine” (pag. 289).

Se precizează că manifestările tot mai puternice ale unei vieți orășenești nu înseamnă că dezvoltarea meșteșugurilor și a activității comerciale la orașe a izbutit să realizeze diferențierea completă a orașului de sat, deoarece este vorba doar de începutul formării pieții interne, proces al cărui ritm se va intensifica în a doua jumătate a veacului al XV-lea.

Autorii arată că în perioada fărîmîțării feudale, societatea românească

era împărțită în două clase principale antagoniste: clasa exploatată a țăranilor aserviți și clasa feudalilor, compusă din boierime și clerul înalt. Mai existau o numeroasă țărănime liberă, orășenimea și un număr de robi.

În urma cotovirii obștilor sătești, peste dreptul de proprietate al țăranilor asupra pământului se suprapusese cel al feudalilor, țăranii rămânând cu dreptul de posesiune, în proprietatea lor continuând să rămână uneltele de muncă și vitele.

Expresia materială esențială a dependenței social-economice a țăranilor aserviți față de feudali o constituia renta feudală, formată din ansamblul dărilor și slujbelor la care erau obligați.

Autorii arată că în secolele al XIV-lea și al XV-lea forma predominantă a rentei feudale era renta în produse, dijma. În afară de aceasta, țăranii dependenți erau obligați să presteze muncă gratuită pe rezerva feudalului. În unele cazuri — destul de rare până la mijlocul secolului al XV-lea —, țăranii erau supuși și unor dări în bani.

Țăranul aservit era legat și printr-o dependență personală de feudal, care exercita asupra lui constrângerea extraeconomică, fapt ce a dus la ascuțirea luptei de clasă. „Dacă moșierul n-ar avea putere directă asupra persoanei țăranului, el n-ar putea obliga să muncească pentru el pe un om înzestrat cu pământ și care își duce gospodăria proprie”² — scria Lenin.

În volum se analizează starea economică a țăranilor liberi, care în perioada fărîmării feudale erau numeroși. Ei formau obști care foloseau în comun pădurile, izlazurile și finețele. Referirile la țărănimea liberă sînt însă incomplete, autorii omițînd să arate poziția ei politică, tendințele și atitudinea ei față de lupta de clasă a țăranimii aservite.

Relativ la locuitorii țărilor se menționează numai în treacăt că pro-

veneau din rîndurile țăranilor și nu se deosebeau prea mult de aceștia.

Fărîmăriile economice din perioada secolului al XIV-lea și primei jumătăți a secolului următor i-a corespuns pe plan suprastructural o fărîmîtare a puterii politice.

Autorii subliniază că după formarea statelor feudale românești de sine stătătoare proprietatea feudală a crescut, s-a consolidat și a căpătat un caracter ierarhic.

În cadrul ierarhiei funciare feudale, locul principal îl ocupa proprietatea domnească. „Apărută ca rezultat al dezvoltării societății de pe teritoriul Țării Românești și Moldovei pe o treaptă superioară, domnia a întărit prin acte emise din cancelaria domnească drepturile boierilor asupra proprietății funciare, pe care ei și le transmiteau ereditar” — se precizează la pag. 309.

În condițiile predominării economiei naturale închise, domeniile feudale, care aveau o autarhie economică, reprezentau și pe tărîm politic o forță aproape de sine stătătoare. Această situație era consfințită de „îmunitatea feudală”, în virtutea căreia marii boieri și clerul înalt concentrau în mîna lor exercitarea drepturilor suverane pe domeniile lor, avînd dreptul de administrare locală și pe acela de a judeca pe țăranii de pe domeniu.

Organele de represiiune, care asigurau îndeplinirea acestor funcții, erau — arată autorii — „curtenii” sau „slugile” boierului respectiv, oameni înarmați, nucleu de forțe armate. Pe domeniul feudal existau și fortificații, uneori de genul cetăților, care, împreună cu aparatul represiv, dădeau feudalului „...înfățișarea unei puteri politice și militare de sine stătătoare și în măsură să-și apere la nevoie privilegiile împotriva oricui le-ar fi pus în discuție” (pag. 317).

În aceste condiții — explică autorii —, posibilitățile domniei de a asigura guvernarea țării erau reduse, o mare parte din teritoriul acesteia fiind alcătuită din marile domenii feudale, care se administrau autonom. Din

² V. I. Lenin, Opere, vol. 3, Ed. P.M.R. 1951, pag. 171.

această cauză, „...atribuțiile domniei erau limitate de drepturile și puterea marilor feudali...” (pag. 320). Principalele acte ale domnului — de politică internă sau externă — nu aveau putere fără consimțământul marilor boieri.

Instrumentul prin intermediul căruia se exercita controlul boierilor asupra politicii domnului era sfatul domnesc, alcătuit din stăpîni de domanii feudale.

O importanță deosebită acordă autorii volumului luptei pentru centralizarea statului. Ei precizează că dezvoltarea forțelor de producție a dus, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, la însemnate schimbări pe plan economic, social și politic. „...Sub influența dezvoltării pieții interne și a creșterii exportului de grîne, agricultura s-a transformat într-un sector al economiei producătoare de mărfuri” (pag. 449). Principalele moșii feudale au început să producă cereale-marfă, destinate vânzării.

În volum se arată că pătrunderea la sate a economiei bănești a dus la mărirea consumului de produse meșteșugărești în mediul rural, între care o importanță deosebită prezintă uneltele agricole, care aduceau cu ele posibilitatea creșterii productivității muncii în agricultură.

Antrenarea domeniilor feudale în relațiile marfă-bani a avut drept efect o creștere a rentei feudale, obligațiile țăranilor aserviți față de feudal crescînd sub diferite forme. În anumite regiuni, renta feudală era uneori convertită din muncă în bani. Pe lângă tendința de a-și spori numărul țăranilor aserviți, boierii urmăreau să le limiteze dreptul de strămutare, pentru a-și asigura forța de muncă necesară creșterii producției de cereale.

Producția de cereale-marfă, apărută sub imboldul dezvoltării pieții interne, arată autorii, a dus și la o creștere a exportului de grîne. Se constată o dezvoltare a cumpărăturilor turcești de grîne și apariția în circulație a monedelor otomane. Autorii subliniază pe bună dreptate că „vînzarea în Turcia a grînelor produse pe domeniile feudale de la nordul Dunării a avut

un rol deosebit de însemnat în orientarea filoturcă a unor mari boieri” (pag. 452) și că „pozițiile economice pe care le cîștigă turcii la nordul Dunării înlesnesc, în secolul al XVI-lea, aservirea politică a Țării Românești și Moldovei...” (pag. 452).

În lucrare se arată că dezvoltarea forțelor de producție a dus la adîncirea diviziunii sociale a muncii, la dezvoltarea meșteșugurilor și la intensificarea schimburilor comerciale, ceea ce a contribuit la dezvoltarea pieții interne. „«Piața» apare acolo unde și în măsura în care apare diviziunea socială a muncii și producția de mărfuri”³ — scria Lenin. În comparație cu perioada anterioară, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, în țările române s-au înmulțit ramurile de activitate meșteșugărească, au crescut diferențierea și specializarea în interiorul acestora.

Pe măsură ce se dezvoltă meșteșugurile, se remarcă tendința de înlocuire a importului de obiecte finite prin importul de materii prime și semifinite.

În volum se precizează că dezvoltarea orașelor întemeiată pe producția meșteșugărească, explică și ridicarea negustorilor locali, care, pe măsură ce se dezvoltă schimbul de mărfuri și crește piața internă, înlocuiesc treptat pe negustorii străini.

Unii domni — cum au fost Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș —, recunoscînd în orașeni un factor politic important, manifestă o deosebită grijă pentru ei și prin măsurile pe care le iau contribuie la creșterea veniturilor acestora și a rolului lor politic. Sprijinul acordat orașenilor de domnie a îmbrăcat forme diferite, privind atît activitatea lor în interior, cît și protecția intereselor lor față de concurența străină.

Just se arată în volum că „susținînd interesele orașenilor și contribuind la creșterea puterii lor politice, domnia urmărea să se sprijine pe ei în lupta pe care o ducea pentru centralizarea statului, care se întemeia pe dezvoltarea

³ V. I. Lenin, Opere, vol. 1, Editura politică, 1958, pag. 91.

rea producției de mărfuri și a pieții". Prin politica pe care o duce, domnia caută să restrângă privilegiile feudale, care stînjeneau nu numai acțiunile politice ale domniei, dar și producția de mărfuri și comerțul liber cerut de interesele meșteșugarilor și negustorilor (pag. 462).

Prin centralizarea statului se urmărea ca funcțiile statului, deținute pînă atunci de fiecare feudal în parte, să fie tot mai mult îndeplinite de aparatul central, care reprezenta interesele comune ale clasei exploataatoare.

Problema luptei pentru centralizarea statului prezintă o importanță deosebită, fiind una dintre problemele de bază ale perioadei tratate în volum. Autorii arată just baza economică a centralizării statului, dar ar fi fost mult mai bine dacă ar fi arătat complet consecințele sociale și politice ale dezvoltării economiei din perioada respectivă. De pildă, în capitolul „Dezvoltarea producției de mărfuri în Țara Românească și Moldova și urmările ei pe plan politic” se resimte lipsa referirilor la țărănimea liberă, principalul sprijin (cel puțin în a doua jumătate a secolului al XV-lea) al domniei în lupta pentru centralizarea statului, precum și referirile la situația economică și poziția politică a boierimii mici — alt element pe care domnia l-a folosit în acțiunea de centralizare a statului.

Deși autorii afirmă, pe bună dreptate, la pag. 465, că „Succesele obținute la sfîrșitul secolului al XV-lea pe plan politic în direcția centralizării statului, transformarea unor vechi instituții și apariția altora noi nu sînt altceva decît expresia, pe plan suprastructural, a transformărilor social-economice care se petreceau în acea vreme, a eforturilor domniei pentru apărarea și consolidarea producției de mărfuri”, considerăm că era indicat să se facă o analiză mai largă acestor instituții.

Considerăm, de asemenea, că era indicat ca în capitolul amintit să se fi dat o imagine de ansamblu asupra problemei centralizării statului, inclu-

siv în Transilvania, unde, ca urmare a unei dezvoltări mai timpurii a bazei economice a centralizării statului, lupta pentru întărirea puterii centrale începe către sfîrșitul primei jumătăți a secolului al XV-lea, în timpul lui Ioan de Hunedoara, pe care autorii îl tratează, nejustificat, la capitolul „Crisa fărîmîțării feudale”.

Un accent deosebit au pus autorii părții a doua a volumului pe problemele luptei de clasă, cu aspectele ei caracteristice. Adîncirea treptată a exploataării țărănimii aservite a ascuțit contradicțiile dintre aceasta și clasa feudalilor și a generat lupta de clasă, care a îmbrăcat diferite forme ca: fuga de pe moșii a țăranilor aserviți, haiducia, risipirea satelor și răscoalele țărănești.

Autorii arată că în secolele al XIV-lea și al XV-lea, cînd lupta de clasă în Moldova și Țara Românească nu a avut o amploare prea mare, feudalii au reușit să o reprime cu ajutorul propriului aparat de constrîngere extraeconomică. Considerăm însă că această afirmație ar fi trebuit să fie mai argumentată.

În Transilvania, adîncirea contradicțiilor dintre nobilimea feudală și țărănimea iobagă a dat naștere la numeroase răscoale țărănești, dintre care cea mai importantă, în secolul al XV-lea, prin amploarea și urmările ei, a fost răscoala iobagilor romîni și maghiari de la Bobilna.

În opoziție cu istoricii burghezi, care au încercat să explice această răscoală prin cauze de ordin religios sau național, autorii au reușit să demonstreze convingător că această mare răscoală a avut drept cauză exploatarea nemiloasă la care erau supuși iobagii romîni și maghiari din Transilvania de nobilimea feudală.

În acea vreme existau contradicții puternice și între orășeni și feudali (laici și clerici), care se amestecau în viața orașelor în scopul de a-și însuși prin abuz produsele meșteșugarilor și mărfurile negustorilor. De asemenea,

mica nobilime fiind supusă la dări era profund nemulțumită. Așa se explică faptul — conchid în mod just autorii — că țărănimea, orășenimea săracă și nobilimea mică au format vremelnice un front comun de luptă.

În volum se arată pe larg desfășurarea răscoalei, cauzele înfringerii țărânimii, importanța și rezultatele răscoalei.

Izolarea și fărâmițarea forțelor țărănești, lipsa unei clase conducătoare conștiente de scopurile urmărite, trădarea micii nobilimi sint arătate ca principalele cauze ale înfringerii răscoalei.

Deși a fost înfrântă, răscoala populară din 1437—1438 a avut o mare importanță. „Prin programul maximal urmărit de cei mai înaintați dintre conducătorii ei: îngrădirea puterii nobilimii, dreptul de strămutare, instituirea unei noi «libertăți» pentru țărani, drepturi politice pentru țărănime, asemănătoare cu ale nobilimii, răscoala submina înseși relațiile feudale existente în acel moment în Transilvania” — subliniază autorii (pag. 415). În focul luptelor de clasă duse de masele asuprite împotriva asupritorilor s-a făurit unitatea și frăția dintre oamenii muncii din patria noastră, indiferent de naționalitate.

Adâncirea continuă a exploatarei a dat naștere altor răscoale în perioada care a urmat, dintre care un loc de seamă îl ocupă răscoala din 1514 condusă de Gheorghe Doja, despre care autorii afirmă pe bună dreptate: „Masele populare participante, întinderea răscoalei pe un teritoriu atât de vast, încercarea de organizare a forțelor răsculate și de formare a unei armate țărănești în vederea zdrobirii dușmanului dau mișcării un caracter superior, o ridică mult deasupra unei răscoale obișnuite, la înălțimea unui «război general al țărânimii», după caracterizarea lui Engels” (pag. 601). Programul răscoalei avea un caracter antifeudal și anticlerical, fiind îndreptat împotriva bazelor înseși ale orânduirii feudale, urmărind desființarea raporturilor de clasă existente atunci în regatul feudal ungar.

Autorii arată că răscoala a fost înfrântă, deoarece țărănimea n-a putut realiza o unitate a forțelor sale, uniți dintre aliați, cum au fost orășenimea mai înstărită și mica nobilime, au căzut la compromis cu feudații sau chiar au trădat răscoala, iar orășenii săraci și lucrătorii din mine — aliați credincioși — nu ajunseseră la o suficientă maturitate politică. „A lipsit o clasă care să conducă în mod conștient și ferm țărănimea în luptă” (pag. 608).

O mare dezvoltare au dat autorii în această parte a volumului luptei poporului român împotriva cotorpitorilor otomani. După ce aceștia au cucerit nordul peninsulei Balcanice și cetățile de la Dunăre, amenințau direct independența țărilor române. Sub conducerea unor mari comandanți de oști, poporul nostru a fost nevoit să înceapă o luptă grea și îndelungată pentru a-și apăra independența. Momentele mai importante în perioada de care se ocupă volumul le constituie rezistența Țării Românești, sub conducerea lui Mircea cel Bătrîn, iar mai târziu a lui Vlad Țepeș, împotriva agresorilor otomani, lupta antiotomană condusă în Transilvania de Iancu de Hunedoara și eforturile eroice ale Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare.

Sprijinindu-se pe „oastea cea mare”, formată din masele largi ale poporului pe care a condus-o cu măiestrie în luptă, Mircea a obținut în perioada 1394—1397 mari victorii asupra invadatorilor otomani. Autorii arată prestigiul de care domnul român se bucura chiar în rîndul conducătorilor otomani, care îl apreciau „...dintre creștini, principele cel mai puternic și cel mai viteaz” (pag. 373).

Autorii subliniază just că succesele obținute de Țara Românească în lupta împotriva Porții în această perioadă se datoresc prosperității economice, ca urmare a progresului forțelor de producție și a unui oarecare echilibru politic (pag. 375).

Către jumătatea secolului al XV-lea, lupta antiotomană a fost condusă de

Iancu de Hunedoara. În volum sînt arătate sumar principalele campanii militare purtate sub conducerea acestuia, între care campania din Transilvania din anul 1442, cea din 1443 și marea bătălie de la Belgrad din anul 1456, în cursul căroro oastea sa a re-purtat victorii strălucite.

Autorii subliniază că prin punerea talentului său de conducător militar și politic în slujba cauzei nobile a luptei împotriva cötropitorilor otomani, „...Iancu de Hunedoara se ridică în rîndurile personalităților de seamă din istoria patriei noastre și din istoria universală” (pag. 446). Unul dintre marile merite ale acestui bărbat de stat a fost că el a încercat să unească eforturile celor trei țări romine pentru a face față pericolului otoman.

Punctul culminant al luptelor anti-otomane a fost atins de Moldova, în perioada domniei lui Ștefan cel Mare. Într-un amplu capitol, autorii prezintă activitatea acestei figuri proeminente din istoria poporului nostru.

Ștefan cel Mare a înțeles cele două probleme principale pe care dezvoltarea economică și situația politică concretă le puneau țării sale: necesitatea centralizării statului și asigurarea independenței țării. „În fruntea oștilor sale de țărani și tîrgoveți, el a obținut victorii remarcabile pe cîmpurile de bătălie, rămînînd în amintirea urmașilor, în primul rînd, ca un apărător al independenței Moldovei” (pag. 549).

Eforturile eroice depuse de poporul român în îndelungatul război antiotoman au avut rezultate importante. Ele au determinat pe agresori să recunoască în fapt independența țărilor romine, ceea ce a permis acestora „...să cunoască progresul economic al celei de-a doua jumătăți a veacului al XV-lea, bazat pe dezvoltarea producției de mărfuri, și să pășească astfel pe o treaptă superioară în dezvoltarea feudalismului” (pag. 550).

În același timp — subliniază autorii —, eforturile și jertfele poporului român din perioada lungului război anti-

otoman i-au asigurat un loc de cinste între popoarele Europiei.

Un vast capitol din partea a II-a a volumului se referă la problemele de cultură. Meritul principal al autorilor acestui capitol este că ei prezintă dezvoltarea culturii ca un rezultat al dezvoltării economice-sociale, subliniind că „în cursul perioadei feudalismului dezvoltat, cele trei țări rominești au cunoscut o importantă activitate culturală, care reflectă însuși drumul străbătut de societate în dezvoltarea sa și, mai ales, adîncirea antagonismelor de clasă” (pag. 662).

Ca în toate orînduirile bazate pe exploatare, în această perioadă a existat o cultură a clasei dominante și o cultură populară. „Literatura populară, transmisă oral pînă în zilele noastre, este mai bogată și mai valoroasă din punct de vedere artistic decît literatura cultă a clasei feudale” (pag. 662).

Limba folosită de clasa feudalilor era o limbă străină — slavona sau latina —, dar în această perioadă începe să se folosească și limba poporului. În volum se accentuează just că începuturile scrisului în limba maternă și înlocuirea treptată a limbii slavone și latine cu aceea a poporului, reprezintă cel mai însemnat moment cultural din istoria medie a Romîniei.

Un rol din ce în ce mai însemnat în dezvoltarea culturii încep să-l aibă orășenii, care au promovat și scrisul în limba maternă.

Centralizarea statului, se arată în volum, s-a oglindit și în dezvoltarea culturii clasei stăpînitore. Se constată în această perioadă apariția și dezvoltarea unei istoriografii legate de curtea domnească și servind interesele puterii centrale. Introducerea tiparului, la începutul secolului al XVI-lea în Țara Romînească, constituie un moment important în dezvoltarea culturii în țările romine.

Autorii arată, de asemenea, că în perioada feudalismului dezvoltat „...literatura orală în limba romînă — în special epica populară, care cîntă lupta pentru independență și libertate — constituie o pagină din cele mai frumoase ale vechii noastre culturi” (pag. 687).

În partea a III-a a volumului, sînt înmănunchate problemele feudalismului dezvoltat de pe teritoriul patriei noastre, în condițiile instaurării dominației otomane (a doua jumătate a secolului al XVI-lea).

Într-un capitol special este analizat regimul economic și politic al dominației otomane în Moldova și Țara Românească, ca și situația Transilvaniei, devenită principat autonom, sub suzeranitate turcească.

În afară de pierderea libertății politice — cu toate consecințele ei pe plan intern cît și pe plan extern —, aservirea de către turci a însemnat pentru Moldova și Țara Românească supunerea la un sistem de nemiloasă exploatare economică.

Sînt studiate în amănunțime părțile componente ale regimului economic al dominației otomane (haraciul, peșcheriile, prestațiile în natură și în muncă, monopolul comercial etc.), precum și consecințele aplicării acestui regim în Moldova și Țara Românească. În volum se amintește că acest regim a constituit o frînă puternică în dezvoltarea social-economică a țărilor romine. „...avîntul pe care-l căpătase economia lor în jumătatea a doua a veacului al XV-lea a fost frînt (puternic frînat — *n.n.*) o dată cu instaurarea dominației otomane și că, în lentă dezvoltare pe care o va cunoaște de aici înainte societatea din cele două țări, una dintre cauzele de bază trebuie căutată în acțiunea spoliatoare a stăpînirii turcești” (pag. 791).

Referindu-se la caracteristicile regimului politic al dominației otomane în Moldova și Țara Românească, în volum se analizează în lumina materialismului istoric instituțiile politice ale dominației otomane în țările romine.

Autorii arată drept cauze pentru care sultanul n-a transformat țările romine în pašalicuri turcești interesele de exploatare ale Porții otomane și adaugă că refuzul sultanului de a transforma țările romine în pašalicuri s-a mai datorat „...și unor cauze ce nu depindeau de voința și hotărîrile Porții, și anume faptului că elementele conducătoare ale imperiului se temeau că nu vor putea ține în frîu și

sub apăsare nemijlocită — alături de popoarele balcanice, în continuă răscoală — și poporul român, de a cărui vitejie vorbesc cu admirație izvoarele contemporane și din partea căruia, cu toată puținătatea forțelor lui, turcii suferiseră, nu cu multă vreme înainte, înfrîngerii memorabile” (pag. 792).

Autorii arată pe larg agravarea situației maselor populare în această perioadă de dominație otomană și au referiri la lupta poporului împotriva jugului turcesc. „Poporul — se scrie în volum — a dus o luptă necurmată, zi de zi, împotriva noilor opresori, pe toată durata stăpînirii lor, cu dorința vie de a-și recîștiga independența. Lupta sa permanentă împotriva jugului turcesc s-a împletit cu cea împotriva propriei clase stăpînitore, devenită organ de execuție al regimului impus de cîmpopitori” (pag. 818).

Într-un capitol din această ultimă parte a volumului, autorii analizează, pe baza unor cercetări profunde, condițiile grele de dezvoltare social-economică a țărilor romine în această perioadă, ale cărei trăsături specifice au fost „...împiedicarea valorificării bogățiilor naturale, încetinirea ritmului de dezvoltare a principalelor ramuri ale economiei, frînarea dezvoltării orașelor și a pieței interne, intensificarea exploatarei țărănimii printr-o fiscalitate excesivă...” și trecerea la forma muncă a rentei ca formă predominantă, generalizarea procesului legării de glie a țărănimii dependente. Toate acestea au dus la ruina gospodăriei țărănești și au ascuțit lupta de clasă (pag. 826).

Șerbirea treptată a țărănimii a înțîmpinat tot timpul rezistența dîră a maselor exploatate, care au reacționat viguros pentru apărarea pămîntului și a libertății. Pe măsura creșterii gradului de exploatare, s-a intensificat lupta țărănimii, manifestată în toată această vreme sub variate forme, ce merg de la rezistența pasivă pînă la răscoala armată. Astfel, printre răscoalele de mai mare amploare sînt amintite cea din Moldova, din anii 1563—1564, la care participă peste

20 000 de țărani, îndreptată împotriva marilor boieri și a clericilor, precum și răscoala secuilor din 1562 din Transilvania.

În volum este relevată și lupta de mare amploare pe care meșteșugarii din Sibiu, Brașov, Cluj (1556, 1557, 1591), organizați în bresle, ajutați de cei nebreslași și de elementele plebeie, au dus-o împotriva patriciatului urban.

Unul dintre capitolele cele mai importante ale întregului volum se referă la războiul pe care cele trei țări române l-au dus în comun împotriva cotropitorilor otomani și la unirea pentru prima dată a țărilor române, sub Mihai Viteazul.

Meritul autorilor este de a fi arătat just că factorul hotărîtor în realizarea eliberării temporare de sub jugul turcesc și unirea celor trei țări române a fost „...lupta unită a poporului nostru, înlesnită de unele împrejurări internaționale favorabile” (pag. 949). Se combate astfel teza falsă a istoriografiei burgheze potrivit căreia aceste realizări epocale s-ar fi datorat situației internaționale, Mihai Viteazul fiind doar un pion în combinațiile politice ale marilor puteri.

Autorii subliniază lupta lui Mihai pentru întărirea puterii centrale și — strîns legat de aceasta — pentru crearea unei armate puternice. Analizînd factorii social-politici interni pe care s-a sprijinit, țelurile pe care le-a urmărit în politica externă, măiestria cu care a condus campaniile militare, ei scot în evidență valoarea deosebită de conducător politic, organizator, șef militar și diplomat a lui Mihai.

Sînt just arătate rolul pe care Mihai Viteazul l-a avut în conducerea coaliției antiotomane și importanța victoriilor obținute, victorii care au asigurat pentru un timp Țării Românești liniște din partea Porții otomane, au trezit speranțe de eliberare popoarelor subjugate din Balcani și au făcut să crească prestigiul țărilor române în Europa. Ar fi fost bine însă să se fi acordat o mai mare atenție bătăliilor de la Călugăreni și Șelimbăr, victorii celebre în istoria noastră medie, semnificației lor politice și

eforturilor mărețe depuse de poporul nostru pentru obținerea succesului.

De altfel, o lipsă care se observă în mai multe capitole constă în aceea că luptele pentru apărarea independenței țărilor române sînt prezentate sumar, nu sînt aprofundate întotdeauna cauzele și caracterul acestor războaie, importanța lor politică și urmările ce le-au avut.

În acest capitol se precizează just că prima unire a țărilor române în condițiile desfășurării victorioase a războiului de eliberare de sub dominația otomană constituie cel mai de seamă eveniment din istoria medievală a poporului român. La baza realizării statului unitar românesc a stat atît necesitatea creării unui organism politic mai larg, capabil să se opună cu succes agresorilor otomani, cît și conștiința comunității de neam și limbă a locuitorilor celor trei țări române.

Lipsa unei piețe interne comune, frămîntările interne, ca urmare a contradicțiilor din societatea existentă, opoziția și ostilitatea marilor puteri au dus însă la eșuarea unirii politice a țărilor române realizată de Mihai Viteazul.

Autorii conchid că cele două mari evenimente legate de numele domnitorului „... au dat un impuls de o putere uriașă dezvoltării conștiinței unității de neam, au făcut posibilă generalizarea acestui sentiment în întreaga societate românească și, ca atare, transformarea sa într-o mare idee” (pag. 1 016). De aceea, războiul de eliberare de sub dominația otomană și unirea țărilor române sub Mihai Viteazul sînt legate indisolubil de mișcarea națională din secolul al XIX-lea (realizarea unirii Moldovei și Țării Românești în 1859, cucerirea independenței în 1877), cît și de unirea Transilvaniei cu România în 1918.

Ca și la celelalte părți, autorii au consacrat un larg capitol dezvoltării culturii în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, strîns legată de condițiile vieții materiale.

În această ultimă parte a volumului se subliniază un fenomen deosebit de însemnat. În a doua jumătate a seco-

lului al XVI-lea, datorită înfloririi economice a unor pături sociale noi și ridicării lor la viața politică, se intensifică și începe să se generalizeze scrisul în limba poporului în toate cele trei țări romine și să crească importanța elementelor laice în cultură. Scrisul în limba poporului apare simultan în zapise (contracte), acte orășenești, ca și în literatură, în cărțile populare, în pravile. Tipografiile existente în această perioadă sînt o mărturie a răspîndirii intensive a cărții rominești.

În volum se menționează că biruința limbii poporului asupra limbii culte, străine, a clasei stăpînitore feudale — fenomen cultural care apare atunci în toată Europa — este prezentă și în istoria poporului nostru.

În această perioadă se dezvoltă în mod deosebit literatura istorică în limba romină și literatura juridică, prin traducerea primelor cărți de legi în limba romină, ceea ce — subliniază autorii — constituie „un fapt de mare importanță pentru dezvoltarea culturii noastre...” (pag. 1 028).

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea se dezvoltă și o literatură laică în limba maternă, datorită activității unor boieri mici, a orășenilor, preoților de la sate, așa-numitele „cărți populare”.

Limba romină — arată autorii —, pentru care nu erau școli, ci numai cite un dascăl umil, își face totuși drum treptat, ca o necesitate de neînălăturat, în scrisul tuturor păturilor sociale rominești.

Pe parcursul celor peste 1 000 de pagini ale volumului, autorii acordă o deosebită atenție problemelor economice — dezvoltarea forțelor de producție, renta feudală, obștea agrară, dezvoltarea meșteșugurilor și a comerțului, apariția și dezvoltarea orașelor etc., problemelor politice — cristalizarea statelor feudale rominești de sine stătătoare, lupta pentru centralizarea statelor, lupta antiotomană, problemelor sociale — raporturile de cla-

să și lupta de clasă în diferitele etape ale orînduirii feudale, apariția și dezvoltarea tîrgoveților și problemelor culturale.

Totodată, și-au găsit o largă și argumentată prezentare legăturile multilaterale dintre cele trei țări rominești, lupta comună a poporului romin și a naționalităților conlocuitoare pentru apărarea libertății și independenței, ceea ce a contribuit la unitatea dezvoltării istorice pe întreg teritoriul patriei noastre.

Mai mult decît în alte lucrări de istorie medie, autorii volumului s-au străduit și au reușit în bună măsură să prezinte istoria poporului nostru în cadrul istoriei universale. Se dă atenție politicii externe a țărilor romine, fiind relevate legăturile poporului romin cu popoarele vecine de-a lungul veacurilor, în lupta împotriva asupritorilor interni și externi.

Apreciem însă că acest aspect important al lucrării s-ar fi realizat cu mai mult succes în cadrul unei analize mai cuprinzătoare, multilaterale a particularităților dezvoltării feudalismului în sud-estul Europei față de cel din Europa apuseană și a raporturilor internaționale mai largi, nu numai cu vecinii poporului romin, care explică influențele — uneori destul de puternice — relevate în volum.

Avînd la bază o bogată informație științifică, completată cu o amplă bibliografie rominească și străină și cu material documentar inedit, rezultat din importante cercetări de arhivă și descoperiri ale arheologiei medievale, care în anii regimului democrat-popular au luat în țara noastră un mare avînt, volumul se prezintă în general echilibrat în ceea ce privește proporția dintre diferitele capitole și paragrafe.

Prezentarea veridică a faptelor, în lumina materialismului istoric, dă riposta cuvenită tezelor false ale istoriografiei burgheze; considerăm însă că urmărirea și criticarea lor directă pe parcurs, așa cum se face în partea introductivă, ar fi dat lucrării un caracter mai combativ.

Deși prezentarea luptei maselor a constituit o preocupare permanentă pentru autori, totuși se putea aprofunda mai mult lupta de clasă, mai ales în perioada fărîmîțării feudale în Moldova și Țara Romînească și în a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

Trecînd peste lacunele semnalate (care se explică în parte prin lipsa de documente în unele probleme) — și asupra cărora, sîntem convinși, autorii vor continua cercetările pentru înlăturarea lor în viitor — volumul II din Istoria Romîniei, în totalitatea sa, aduce o contribuție valoroasă la dezvoltarea istoriografiei marxiste în țara noastră.

El reprezintă o sinteză marxistă a istoriei medii a țării noastre din perioada secolelor al X-lea — al XVI-lea, care redă într-o formă și stil atrăgătoare imaginea procesului istoric de dezvoltare a societății pe teritoriul patriei noastre, în toată varietatea formelor producției materiale, relațiilor sociale și a luptei politice, a ideologiei și culturii.

Volumul pune la îndemîna maselor muncitoare din țara noastră materiale a căror studiere contribuie la cunoașterea veridică a istoriei patriei, precum și la educarea patriotică a oamenilor muncii.

I. CUPȘA, A. DEAC

**C. Roman, M. Ramură: „Tineretul lumii
la mijlocul secolului XX. Pagini din viața
și lupta tinerei generații“**

Editura politică, 1961, 173 pag.

Destinată popularizării în masele tineretului a luptei pentru pace, pentru libertate și socialism duse de tinăra generație din lumea întreagă, lucrarea „Tineretul lumii la mijlocul secolului XX”, scrisă pe baza

documentelor și lucrărilor privind istoria mișcării de tineret din diferite țări, a presei contemporane, a relatărilor unor participanți la evenimentele descrise, își axează întregul material faptic, cuprins în cele cinci capitole, pe activitatea desfășurată de tineretul democrat în cadrul Federației Mondiale a Tineretului Democrat în cei cincisprezece ani de existență a acestei organizații internaționale a tineretului (1945—1961).

În prima parte a lucrării autorii prezintă condițiile istorice în care a fost creată Federația Mondială a Tineretului Democrat. Popoarele lumii se aflau încleștate în războiul al doilea mondial, dezlănțuit de Germania hitleristă pentru dominația mondială, înăbușirea mișcării muncitorești și comuniste crescînde, pentru distrugerea Uniunii Sovietice, primul stat socialist din lume. În aceste condiții grele își găsește un puternic ecou în

inimile milioanele de tineri antifasciști din lumea întreagă chemarea lansată acestora de adunarea tineretului sovietic ținută la 28 septembrie 1941 la Moscova în vederea întăririi și lărgirii rîndurilor frontului luptătorilor împotriva hitlerismului. Exemplu eroic al tineretului sovietic în lupta aprigă cu cotropitorii fasciști a însuflețit zeci de milioane de tineri de pretutindeni. Constituirea în 1941 la Londra, ca răspuns la chemarea tineretului sovietic, a „Centrului internațional al tineretului”, organizație care reunea alături de tinerii englezi tineri din țările cotropite de fasciști, a marcat prima realizare practică de cooperare antifascistă a tineretului pe plan internațional în perioada războiului.

Un rol important în procesul de creare a organizației mondiale a tineretului democrat, în mobilizarea tineretului la lupta împotriva fascismului și războiului mondial imperialist l-a avut Conferința internațională a tineretului ținută în același oraș în toamna anului 1942, care a hotărît constituirea Consiliului Mondial al Tineretului. Emoționantul „Apel la acțiune” lansat cu acest prilej, prin care tineretul din toate țările era chemat să-și intensifice eforturile în lupta împotriva fascismului și războiului criminal, a fost primit cu entuziasm, numeroase organizații naționale democratice de tineret declarîndu-se gata să acorde sprijinul lor Consiliului Mondial al Tineretului.

Autorii lucrării prezintă fapte impresionante privind lupta eroică desfășurată de tinerii patrioți din țările invadate de fasciști, din Uniunea Sovietică, Franța, Cehoslovacia, Polonia și multe alte țări. În fruntea sutelor de mii de tineri care s-au ridicat la luptă curajoasă pentru zdrobirea hitlerismului, peste tot s-au aflat tinerii comuniști, educați de partidul marxist-leninist al clasei muncitoare în spiritul luptei pentru libertatea și fericirea omenirii. În paginile cărții sînt redată actele de eroism săvîrșite împotriva cotropitorilor fasciști de comsomoliști Zoia Kosmodemianskaia și Oleg Koșevoi, de comunistul Pierre Georges (Fabien), conducătorul tineretului din cele 5 regiuni pariziene, de utecistul român Filimon Sirbu, de tinăra partizană bulgară Metoska și mulți alți tineri care și-au dat viața pentru cauza nobilă a eliberării popoarelor de sub jugul fascist, împotriva războiului tîlhăresc, pentru libertate. Încă în primele zile ale războiului, organizațiile progresiste de tineret din întreaga lume, se arată în carte, și-au reorganizat munca luîndu-și ca misiune principală lupta contra fascismului.

După obținerea victoriei împotriva Germaniei fasciste de către coaliția antihitleristă, în care rolul hotărîtor l-a avut Uniunea Sovietică, s-a dezvoltat colaborarea dintre organizațiile progresiste de tineret pentru soluționarea noilor probleme care stăteau în fața tineretului lumii după război. În timp ce tinerii sovietici mobilizați de Comsomol, sub conducerea partidului comunist, munceau cu entuziasm la refacerea regiunilor care au avut de suferit de pe urma ocupației hitleriste, în țările capitaliste tineretul, amenințat de spectrul șomajului și de întreaga gamă a racilelor caracteristice societății burgheze, intensifica lupta împotriva asupririi, pentru o viață mai bună, iar în numeroase țări subjugate imperialismului tinerii se situau în rîndurile luptătorilor care se ridicau la luptă cu ardoare pentru a pune capăt jugului colonial.

Lupta contra rămășițelor fascismului și ale reacțiunii, pentru democra-

tizarea largă a tuturor domeniilor vieții publice, împotriva politicii cercurilor monopoliste de a declanșa un nou măcel mondial unea organizațiile progresiste de tineret din întreaga lume. În aceste împrejurări s-a constituit la 10 noiembrie 1945, la Londra, Federația Mondială a Tineretului Democrat, care și-a propus să reflecte prin activitatea ei dorința tinerei generații de pe toate continentele lumii de a participa activ la clădirea unei lumi în care să triumfe pacea, progresul și libertatea.

Curînd, după sfîrșitul războiului al doilea mondial, care a costat viața a zeci de milioane de oameni, cercurile imperialiste au reluat sub diferite forme vechea lor politică agresivă, declanșînd războaie locale în Vietnam, Coreea, Laos și în alte părți, înjghebind blocuri și pacte militare, intensificînd an de an cursa înarmărilor, menținînd cu ajutorul dolarilor și al baionetelor guverne reacționare, anti-populare, punînd la cale comploturi împotriva acelor guverne care refuzau să fie la remorca imperialismului. Un rol deosebit au început să acorde imperialiștii, în frunte cu cei americani, refacerii potențialului de război german și stimulării revanșismului propagat fățiș în Republica Federală Germană, creată fără a se ține seamă de hotărîrile Conferinței de la Potsdam. Imperialiștii au trecut la pregătirea psihologică a popoarelor și mai ales a tineretului, în spiritul „războiului rece”, al anticomunismului.

În lucrarea la care ne referim se subliniază că popoarele lumii au respins însă cu hotărîre intenția criminală a imperialiștilor de a atrage omenirea într-un război nuclear, tineretul situîndu-se cu hotărîre în rîndurile luptătorilor pentru apărarea păcii. Tineretului lumii nu-i poate fi indiferent dacă va triumfa pacea sau războiul, și de aceea el luptă cu ardoare împotriva celor care pregătesc dezlănțuirea unui nou război mondial.

Conștient că pacea constituie condiția principală a dezvoltării sale, tineretul democrat din țările capitaliste, ca Franța, Italia, Anglia și altele,

desfășoară o intensă luptă împotriva politicii imperialiste pe care o duc guvernele țărilor lor. O amploare deosebită a luat lupta tineretului japonez pentru pace, independență națională, împotriva ratificării tratatului japoano-american, pentru coexistență pașnică.

Neliniștitoare pentru autoritățile de la Bonn s-a dovedit a fi poziția acelor tineri din Germania occidentală care refuză să devină carne de tun pentru planurile revanșarde, luînd atitudine împotriva politicii blocului agresiv al N.A.T.O. și a înarmării atomice a R. F. Germane. Neținînd seamă de voința popoarelor, imperialiștii continuă cursa înarmărilor, care constituie o povară grea pentru masele populare. În timp ce pentru înarmări se cheltuiesc anual peste 100 miliarde de dolari, chiar și în cele mai dezvoltate țări capitaliste se resimte lipsa sălilor de clasă și a laboratoarelor, a cadrelor didactice, a bazelor sportive, fără a mai vorbi de țările dependente și coloniale unde marea majoritate a populației trăiește în neagră mizerie.

Deosebit de semnificative sînt în acest sens răspunsurile date de numeroși tineri la ancheta întreprinsă de revista „Tineretul lumii” pe tema: „Ce ați face cu cei 100 miliarde de dolari cheltuiți anual pentru înarmare, dacă ați fi ministru de finanțe?” Răspunsurile tinerilor privind destinația concretă a uriașelor sume cheltuite în prezent pentru înarmări sînt diferite, dar în unanimitate ei se pronunță pentru întrebuintarea lor în scopuri pașnice. Un tânăr francez, Jacques Culioli, mărturisește că dacă ar dispune de această sumă uriașă ar începe construirea de universități, stadioane, biblioteci în orașul său unde nu există decît o singură casă a tineretului; iar o tînăra spaniolă din Madrid, Casado Maria, al cărei soț este întemnițat, spune că dacă ar fi ministru de finanțe n-ar da „nici o centimă pentru ceea ce ar putea dăuna

păcii sau bunăstării și liniștii popoarelor”¹.

Patosul revoluționar al tineretului sovietic, care participă activ la construirea edificiului comunismului, se reflectă și în scrisoarea de răspuns a tînărului muncitor constructor Serghei Kostomarev din Iakuțk, adresată revistei sus-amintite. Acesta arată că dacă ar dispune numai de o parte a sumei destinate de imperialiști cursei înarmărilor, respectiv de 18 miliarde de dolari, le-ar investi pentru construirea unui baraj între Asia și America, care ar marca pentru regiunile înghețate ca Behring și Valea Joukon începutul unei noi epoci în transformarea naturii.

De o mare valoare educativă și mobilizatoare în lupta pentru pacea și libertatea popoarelor, arată autorii cărții, s-au dovedit a fi Festivalurile mondiale ale tineretului și studenților, care dau prilej tinerilor din diferite țări, cu convingeri politice uneori deosebite, să se cunoască mai bine, să facă un schimb sincer de păreri, să cunoască tezaurul culturii universale, simțămintele pentru pace ale tuturor celor ce muncesc.

Un eveniment de importanță majoră ce a avut loc în viața tineretului l-a constituit Forumul mondial al tineretului, întrunit anul trecut la Moscova, unde au participat peste 800 de reprezentanți din 332 organizații de tineret din lume. Luîndu-se în discuție problemele cele mai importante care preocupă tineretul în zilele noastre, s-a subliniat că toți tinerii din lume, indiferent de concepții și convingeri politice, au datoria să se unească în lupta pentru asigurarea unei păci trainice pe pămînt. În mesajul adresat tineretului lumii de către participanții la Forum, intitulat „*Tineri! Alăturați-vă glasul glasurilor noastre!*”, care constituie o înflăcărată chemare pentru întărirea rindurilor sale în lupta pentru pace, se spune: „Nu numai că ne dăm seama

¹ „Tineretul lumii la mijlocul secolului XX. Pagini din viața și lupta tinerei generații” de Carol Roman și Mircea Ramură, Editura politică, 1961, pag. 36. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

de întreaga necesitate a luptei pentru pace, dar noi știm că popoarele și tinăra generație au la dispoziție toate posibilitățile și forțele pentru a preîntîmpina un război mondial, a-l exclude din viața societății. Trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru a asigura pacea pe pămînt..." (pag. 66)

Lucrarea recenzată cuprinde un interesant capitol privind participarea tineretului din țările coloniale la lupta popoarelor lor pentru obținerea și consolidarea independenței politice și economice. Numai în Africa în anii 1951—1960 au apărut pe harta politică 22 de noi state independente, cu o populație de 118 milioane de oameni. Exemplul acestor state, care înregistrează succese în lupta pentru continuarea întăririi a independenței lor, însuflețește popoarele aflate încă sub asuprirea colonială.

Datele interesante din acest capitol privitoare la bogățiile imense existente în subsolurile acestor teritorii dau un răspuns documentat cititorilor cărții asupra cauzelor refuzului colonialiștilor de a părăsi aceste locuri; în carte este demascată așa-zisa misiune „binefăcătoare” a Occidentului asupra Africii, pentru „civilizarea indigenilor”, care s-a soldat cu pierderea unui număr de 150 milioane de locuitori în numai trei secole.

Analfabetismul care depășește procentajul de 90% constituie o gravă moștenire de la colonialiști. În colonia portugheză Angola, unde patrioții luptă cu arma în mînă pentru independență împotriva tiraniei lui Salazar, „învățămintul a rămas aproximativ la același nivel la care a fost în timpul cuceririi”, respectiv în urmă cu 500 de ani, recunoaște un funcționar al administrației locale.

În condiții deosebit de grele muncesc și trăiesc tinerii din Uniunea Sud-Africană. În acest stat, unde domnește un desăntat regim rasist, africanii trăiesc ca pe timpul sclaviei. Pămîntul este în general în mîna albilor, care reprezintă doar ceva mai mult de 10% din populație. Pentru părăsirea rezervației unde locuiește, africanul are nevoie de un pașaport. Părăsirea locului de muncă fără aprobarea propriei

tarului constituie o încălcare a legii. Africanul se poate așeza pentru a se odihni pe banca unei grădini publice numai dacă pe ea nu stă scris „Numai pentru europeni”.

Viața aspră a africanilor se reflectă și în durata medie a vieții, care este între 20 și 30 de ani. În Uganda, dintr-o sută de copii ce se nasc, 40 nu ating vîrsta de 15 ani.

Relatînd despre „misiunea civilizatoare” a metropolelor asupra coloniilor, scriitorul englez Robin Maugham arată că la Tumbuctu, în inima Africii franceze, astăzi, la mijlocul secolului al XX-lea, se practică încă comerțul cu sclavi.

Africa însă se trezește la viață. Un eveniment de seamă în viața tineretului negru, arată autorii cărții, l-a constituit Festivalul tineretului acestui continent ținut la Bamako în toamna anului 1958, iar pentru tineretul afro-asiatic, conferința ce a avut loc la Cairo, la începutul anului 1959.

Interesante sînt datele despre viața grea a măsorilor din țările latino-americane, care deși formal nu sînt colonii, printr-o serie întreagă de trăsături se aseamănă mult cu acestea. Astfel, 40% din populația Americii Latine este analfabetă, iar 15 milioane de copii de vîrstă școlară nu au posibilitatea de a frecventa școlile. Sute de mii de tineri din Argentina, Mexic, Venezuela și din alte țări latino-americane nu au de lucru. Majoritatea pămîntului este și aici în mîinile latifundișilor. În Republica Dominicană 100 000 de copii sub 14 ani lucrează pentru fermele marilor proprietari. Popoarele acestor continente, subliniază autorii, nu stau însă cu brațele încrucișate; ele luptă, însuflețite de exemplul Cubei, pentru libertate.

În rîndurile luptătorilor, tineretul din toate continentele și-a ridicat cu minie glasul împotriva complotului colonialist din Congo, a războiului murdar din Algeria, împotriva asuprii. De un larg și multilateral sprijin se bucură lupta anticolonialistă a popoarelor din partea Uniunii Sovietice și a celorlalte țări socialiste, care, prin glasul primului secretar al C.C. al P.C.U.S., N. S. Hrușciov, au cerut de

la tribuna Organizației Națiunilor Unite imediată și deplină lichidare a rușinosului sistem colonialist.

Cartea recenzată aduce exemple impresionante privind modul de viață capitalist. Probleme vitale pentru tineret, cum sînt: a avea ce mîncă, unde munci, a putea învăța, a fi în stare să-și întemeieze un cămin frămîntă zi de zi masele de tineri din țările dominației burgheze, fără a-și putea găsi o rezolvare.

În țara „fericirii și bunăstării”, cum le place imperialiștilor din S.U.A. să se fîlească, milioane de americani, printre care foarte mulți tineri, sînt veșnic în căutarea unui loc de muncă. Celor care au fericirea de a avea un loc de muncă li se impune de către exploatare un ritm infernal de lucru, care adesea se soldează cu zdruncinarea sănătății lor. În S.U.A., unde an de an se cheltuiesc sume colosale pentru producerea armelor ucigătoare, 17 milioane de oameni trăiesc în locuințe care nu mai pot fi reparate. În privința învățămîntului, chiar președintele Kennedy a fost nevoit să recunoască că în Statele Unite sînt 8 milioane de analfabeți înregistrați.

Consecințele „bunăstării și fericirii”, precum și ale educației comicsurilor și ale filmelor care preamăresc crima și violența se răsfrîng grav asupra vieții tineretului, reflectîndu-se în creșterea continuă a criminalității, huliganismului, gangsterismului în rîndul minorilor.

În pofida tuturor acestor greutăți care izvorăsc din natura societății capitaliste, se arată în lucrare, tineretul din toate țările capitaliste luptă pentru dreptul la viață și la muncă. Nenumărate exemple date în carte confirmă că tineretul muncitor luptă curajos, sub steagul partidului revoluționar al clasei muncitoare, împotriva rînduieilor burgheze. Sute de mii de tineri au participat alături de muncitorii vîrstnici la marile lupte greviste desfășurate în ultimii ani în Belgia, Italia, S.U.A. și alte țări capitaliste.

În carte sînt prezentate o serie de acțiuni desfășurate pe plan internațional, menite să ducă la organizarea tineretului muncitor, sătesc și studios

împotriva exploatarei capitaliste. În 1953 a avut loc la Viena Conferința internațională pentru apărarea drepturilor tineretului din țările capitaliste și coloniale, un adevărat parlament al tineretului, care a chemat pe tineri să se unească pentru cucerirea unor condiții de viață mai bune.

În opoziție cu situația grea din țările lagărului capitalist, autorii înfățișează situația tineretului care are fericirea de a trăi și munci în țările socialiste. În carte sînt date numeroase exemple care dovedesc preocupările creatoare ale tinerii generații, căreia socialismul i-a deschis largi orizonturi de dezvoltare. Munca, școala, biblioteca, muzeul, expoziția, teatrul, cinematograful sînt preocupări zilnice ale tinerilor din aceste țări. Exemplele cuprinse în carte privind activitatea clocotitoare și preocupările multilaterale ale tinerilor din țările socialiste, care sub conducerea partidelor marxist-leniniste participă activ alături de popoarele lor la construirea socialismului și comunismului, sînt deosebit de elocvente pentru a demonstra și pe acest plan superioritatea netă a socialismului față de capitalism.

Autorii își încheie lucrarea cu un capitol privind viața și activitatea tineretului țării noastre în anii regimului democrat-popular. Ei prezintă în mod sumar unele aspecte privind aportul generației tinere a țării noastre, sub îndrumarea și conducerea comunistilor, la realizarea mărețelor obiective ale construcției socialiste. Capitolul redă o seamă de date care reflectă hotărîrea fermă a tineretului nostru, mobilizat de organizația sa revoluționară, Uniunea Tineretului Muncitor, de a participa în mod activ la transpunerea în viață a hotărîrilor celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, care a pus în fața poporului român sarcina desăvîrșirii construcției socialiste.

În lucrare se subliniază grija părintească a partidului și guvernului român pentru educarea și dezvoltarea în cele mai bune condiții a generației noi. Numai pentru nevoile învățămîntului, statul nostru a cheltuit între anii 1951—1960 peste 24 miliarde de

lei; tineretului îi sînt puse la dispoziție școli, cluburi, baze sportive, tot ce-i este necesar pentru buna sa dezvoltare.

Preocuparea permanentă a statului nostru democrat-popular pentru educarea tinerei generații într-un spirit sănătos, în spiritul păcii, s-a reflectat și prin noile propuneri făcute de delegația romină la cea de-a 15-a sesiune a O.N.U. de a se lua în discuție problema măsurilor necesare menite să asigure promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare.

Lucrarea recenzată abordează și problema relațiilor dintre organizațiile noastre de tineret, Uniunea Tineretului Muncitor, Uniunea asociațiilor studenților, cu organizațiile de tineret de peste hotare, problema participării delegațiilor de tineret din R.P.R. la diferitele manifestări internaționale cu caracter politic, cultural-artistic și sportiv, vizitele reciproce ale delegațiilor de tineret etc.

Avînd sprijinul larg al partidului și guvernului, Uniunea Tineretului Muncitor, Uniunea asociațiilor studenților au putut asigura în țara noastră tinereaua unor însemnate manifestări cu

caracter internațional, organizate sub egida Federației Mondiale a Tineretului Democrat și a Uniunii Internaționale a Studenților. Din inițiativa tineretului român a avut loc la București în 1961 Întîlnirea tineretului și studenților din țările balcano-adriatice care, deși a reunit reprezentanți ai tineretului de diferite orientări și convingeri politice, a ajuns la concluzia necesității luptei comune a tineretului pentru a face din regiunea balcano-adriatică o zonă a păcii.

Lucrarea ar fi cîștigat mai mult dacă autorii ei ar fi înfățișat mai complet viața tinerilor din țările care s-au eliberat de sub dominația exploatare și construiesc cu succes socialismul, dacă în general ar fi prezentat problemele mai ordonat, mai legat între ele.

Prin conținutul său faptic bogat, atrăgător și convingător, lucrarea „Tineretul lumii la mijlocul secolului XX” e o carte interesantă, care contribuie la educarea tineretului în spiritul luptei pentru pace și prietenie cu popoarele care luptă pentru libertate, democrație și socialism.

S. CUTIȘTEANU

„Comsomolul leninist. Din istoria U.T.C.L. din U.R.S.S.”

Editura tineretului, 1960, 720 pag.

Istoria Comsomolului reprezintă drumul glorios de luptă al tineretului sovietic, luptă dusă sub conducerea partidului comunist, pentru construirea societății comuniste. Paginile de eroism nepieritor ale istoriei Comsomolului sînt indisolubil legate de istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, de numele lui Vladimir Ilici Lenin.

Nenumărate lucrări apărute în Uniunea Sovietică și într-o serie de alte țări înfățișează momente dintre cele mai diferite ale activității Comsomolului. Autorii și redactorii volumului „Comsomolul leninist”, apărut în editura C.C. al U.T.C.L. „Tinăra gardă”, în preajma aniversării, în 1958, a 40 de ani de la crearea Comsomolului, au sintetizat materialul vast referitor la glorioasele fapte de eroism săvîrșite de comsomoliști în răstimp de patru decenii de existență a organizației revoluționare a tineretului sovietic.

Autorii și-au propus, în cele opt capitole ale lucrării, să pună la dispoziția maselor de cititori o expunere asupra principalelor etape ale istoriei organizației revoluționare a tineretului sovietic, expunere care să formeze o bază pentru alcătuirea în viitor a unui studiu științific consacrat problemelor istoriei Comsomolului leninist.

Pentru redactarea lucrării, colectivul de autori a folosit o amplă informație. Au fost folosite în primul rînd învățăturile prețioase izvorite din operele lui Vladimir Ilici Lenin, documente de partid și de stat, numeroase amin-

tiri ale unor comsomoliști sau ale unor comuniști proveniți din rîndurile comsomoliștilor, o serie de materiale apărute în presă. Lucrarea are o prefață, precum și un index, conținînd datele și evenimentele mai importante din istoria U.T.C.L. din U.R.S.S. Ediția apărută în țara noastră, în anul 1960, este însoțită și de o introducere semnată de Editura tineretului.

★

Primul capitol al lucrării, intitulat „Sub jugul țarului, al moșierilor și al capitaliștilor”, înfățișează contribuția tineretului proletar din Rusia în lupta grea pe care clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea, a desfășurat-o, ani de-a rîndul, pentru a dobîndi posibilitatea de a munci pentru sine, și nu pentru exploatare, pentru a cuceri o viață nouă, liberă și fericită.

După descrierea condițiilor mizere de muncă și trai din vremea Rusiei țariste, se subliniază felul în care, înfruntînd persecuțiile și prigoana dezlănțuită de absolutismul țarist, tinerii muncitori s-au ridicat, cot la cot cu muncitorii vîrstnici, la lupta împotriva țarismului, a moșierilor și capitaliștilor, creîndu-și pentru aceasta primele forme de organizare.

În condițiile în care, în anul 1903, pe baza principiilor ideologice și organizatorice elaborate de V. I. Lenin, a fost făurit partidul bolșevic, partid ce a pășit cu hotărîre pe calea luptei revoluționare, consecvente împotriva absolutismului și capitalismului, a

luptei pentru victoria revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, tinerii muncitori au pășit cu mai multă hotărâre pe calea luptei revoluționare, au participat la greve, iar cei mai buni dintre ei au intrat în rândurile partidului marxist-leninist.

Atribuind o importanță deosebită educației comuniste a tineretului, formării concepției marxiste despre lume în rândurile acestuia, V. I. Lenin, întemeietorul și conducătorul partidului bolșevic, a supus, în lucrările sale, unei critici zdrobitoare încercările partidelor mic-burghize ale socialiștilor revoluționari, ale menșevicilor și ale diferiților „socialiști fără de partid” de a inocula tineretului o atitudine nepăsătoare, lipsită de principialitate față de teoria revoluționară și de lupta politică a clasei muncitoare. „...Nu este oare firesc ca în partidul nostru, partidul revoluției, să precumpănească tineretul? — spunea V. I. Lenin. Noi sîntem partidul viitorului, iar viitorul aparține tineretului... Noi vom fi întotdeauna partidul tineretului clasei înaintate!”¹.

În condițiile în care, în anul 1905, izbucnește prima revoluție populară din Rusia, aflul muncitorilor, al tineretului spre partidul bolșevic a crescut. „În acești ani — se subliniază în volum — tineretul muncitor realmente ardea de dorința de a participa la munca revoluționară...”². În lucrare sînt prezentate numeroase documente ce vorbesc despre eroismul cu care tineretul a luptat în timpul grevei politice pe întreaga Rusie, izbucnită în octombrie 1905. Deși înfrîntă, revoluția din 1905 a avut un rol istoric uriaș. Ea a constituit repetiția generală a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907, asupra Rusiei s-au abătut ani de cumplită reacțiune. Încercători în inevitabilitatea unui nou avînt revoluționar, bolșevicii pregăteau masele pentru continuarea luptei împo-

triva absolutismului și a orînduirii capitaliste. Documentele prezentate în lucrare ne înfățișează felul cum, în acești ani, urmînd pe bolșevici, tineretul muncitor a făcut pași însemnați pe drumul educației sale revoluționare, pe drumul organizării sale. În acești ani au luat naștere și și-au desfășurat activitatea o serie de cercuri de tineri muncitori la Petrograd, Moscova, Tula, Kiev și în alte orașe. Printr-o asiduă muncă revoluționară, „...partidul bolșevic a educat în cercuri o întreagă pleiadă de tineri revoluționari, care după revoluția din februarie au devenit ajutoarele sale devotate în crearea primelor organizații ale tineretului muncitoresc” (pag. 60).

Intensitatea cu care s-a desfășurat lupta pentru organizarea tineretului din Rusia, în anii în care partidul bolșevic, în frunte cu marele Lenin, pregătea înfăptuirea Marii Revoluții Socialiste, este înfățișată în cel de-al doilea capitol al lucrării, intitulat „Crearea Comsomolului”. Un spațiu larg este acordat mișcării tineretului din Petrograd — leagănul revoluției proletare. Aici, comitetul de partid în cadrul uneia dintre primele sale sesiuni legale, la 6 martie 1917, a discutat problema muncii în rîndul tineretului. La fel au făcut în acele zile și alte comitete raionale și orășenești de partid. O mare însemnătate în munca de organizare a tineretului din Rusia a avut-o adunarea delegaților tineretului din Petrograd, desfășurată la 13 aprilie 1917, adunare în cadrul căreia s-au pus bazele Uniunii Tineretului Muncitoresc din Petrograd.

Lupta intransigentă pe care o desfășurau, sub conducerea bolșevicilor, organizațiile de tineret din Petrograd împotriva agenților burgheziei strecurati în rândurile lor a dus la constituirea, în iunie 1917, a Uniunii Socialiste a Tineretului Muncitoresc din Petrograd (U.S.T.M.), predecesoare directă a Comsomolului. Asemenea uniuni s-au înființat și în numeroase alte orașe de pe întreg teritoriul Rusiei: la Moscova, Tula, Kiev, Harkov, Odesa, Ekaterinburg, Rostov pe Don etc.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 11, E.S.P.L.P. 1957, pag. 349.

² „Comsomolul leninist — Din istoria U.T.C.L. din U.R.S.S.”, Editura tineretului, 1960, pag. 44. În continuare, trimiterele la această lucrare se vor da în text.

În condițiile în care luau ființă noi și noi uniuni de tineret, se impunea cu necesitate elaborarea unui program revoluționar unitar și bine definit al mișcării de tineret. Această sarcină a rezolvat-o Congresul al VI-lea al partidului bolșevic, deschis la 26 iulie 1917. Alături de alte probleme, deosebit de importante, congresul a discutat, pornind de la indicațiile lui Lenin, problema activității partidului în rîndul tineretului. În rezoluția „Despre uniunile de tineret”, apreciind că „...partidul proletariatului își dă seama de uriașa însemnătate pe care o are tineretul pentru mișcarea muncitorească în întregul ei” (pag. 88), congresul partidului s-a pronunțat pentru crearea unor organizații de tineret independente din punct de vedere organizatoric și legate indisolubil de partid sub raport ideologic. Hotărârile Congresului al VI-lea al partidului „Despre uniunile de tineret” au avut un rol covârșitor în istoria mișcării revoluționare a tineretului muncitoresc din Rusia, constituind baza ideologică a avîntului impetuos al acestei mișcări.

În zilele istorice ale pregătirii și desfășurării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, tineretul muncitor, organizațiile sale socialiste au justificat încrederea partidului, încrederea lui Lenin, dînd un ajutor de nădejde partidului bolșevic în mărețea luptă pentru victoria proletariatului.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a deschis în fața tineretului un drum larg spre munca creatoare liberă, spre învățătură, l-a antrenat în mărețea operă de făurire a noii societăți. În aceste condiții a crescut vertiginos capacitatea de mobilizare, organizare și acțiune a uniunilor de tineret. Convocarea unui congres care să creeze o organizație unică a tineretului devenea imperios necesară. Potrivit indicațiilor C.C. al P.C.(b), în august 1918, s-a constituit Biroul organizatoric pentru convocarea Congresului Uniunilor tineretului muncitoresc și țărănesc pe întreaga Rusie. Pregătirile în vederea congresului au activizat și mai mult uniunile locale de tineret. S-au ținut conferințe qu-

berniale și regionale, s-a discutat cu mult interes programul lucrărilor congresului, au fost aleși delegații.

Congresul și-a desfășurat lucrările între 29 octombrie și 4 noiembrie 1918, în prezența unui număr de 176 de delegați cu drept de vot deliberativ și 19 delegați cu drept de vot consultativ, reprezentînd pe cei 27 100 de membri ai uniunilor. Pe ordinea de zi figurau rapoartele: „Despre situația actuală”, „Despre program”, „Despre Statutul uniunii”, „Despre munca cultural-educativă și despre munca de apărare și economică” și alegerea Comitetului Central. Congresul a hotărît crearea Uniunii Tineretului Comunist din Rusia, organizație de tip nou, ajutor și rezervă de cadre a partidului.

Constituirea Comsomolului reprezintă un eveniment istoric. Strîns unit în jurul partidului, tineretul muncitoresc-țărănesc a pășit, din acel moment, înainte, pe drumul unor noi victorii, în apărarea și consolidarea cuceririlor revoluției, pe drumul construirii socialismului în patria sovietică. Crearea Comsomolului a exercitat o influență deosebită asupra dezvoltării ulterioare a mișcării comuniste internaționale a tineretului. Sub conducerea partidului comunist, Uniunea Tineretului Comunist din Rusia s-a situat în primele rînduri ale acestei mișcări, a devenit un exemplu și un model pentru organizațiile comuniste de tineret care au luat ființă ulterior în numeroase țări din lume.

În capitolul al III-lea al lucrării, intitulat „Ei au fost cei dintîi”, ne sînt prezentați primii pași făcuți de Comsomol în activitatea sa, în condițiile în care, timp de peste trei ani, Republica Sovietică a fost nevoită să facă față atacurilor furibunde întreprinse de forțele unite ale armatelor imperialiste și ale contrarevoluției interne. Apărarea patriei sovietice a devenit acum sarcina principală a tinereii generații. Sub flamura roșie a bolșevicilor, împreună cu întregul popor și cu Armata Roșie, comsomoliștii au făcut minuni de vitejie, au dat dovadă de o abnegație deosebită în apărarea cuceririlor socialiste. Despre această luptă eroică a comsomoliștilor vorbesc numeroasele mate-

riale înmănușiate în acest capitol al lucrării. Alături de Comsomolul leninist s-a aflat în acel timp tineretul întregii lumi. Internaționala Comunistă a tineretului, constituită la Congresul de la Berlin din 20—26 noiembrie 1919, a luptat pentru unirea ideologică și organizatorică a tineretului revoluționar din întreaga lume, pentru educarea lui în spiritul internaționalismului proletar și al hotărârii de a apăra cu abnegație primul stat socialist din lume.

Un nou și important eveniment în istoria Comsomolului l-a constituit cel de-al III-lea Congres al său, ale cărui lucrări s-au deschis la Moscova, la 2 octombrie 1920. Congresul a analizat o serie de probleme politice majore, ce stăteau în acel moment în fața Comsomolului. Pentru obținerea cât mai rapidă a victoriei în lupta eroică care se dădea împotriva dușmanilor statului sovietic, congresul s-a adresat comsomoliștilor și întregului tineret sovietic, cerându-le să dea dovadă de cea mai mare fermitate și să păstreze în permanență o disciplină de fier.

De la tribuna acestui congres, V. I. Lenin a rostit istorica sa cuvîntare, „Sarcinile uniunilor tineretului”, prezentată în volumul pe care-l recenzăm în capitolul al IV-lea, intitulat „Comsomolul adoptă numele lui Lenin”. Este deosebit de emoționantă prezentarea care se face în volum atmosferei entuziaste în care Vladimir Ilici și-a ținut această istorică cuvîntare, interesul cu care toți delegații la congres au ascultat cuvintele genialului lor învățător. Ascultîndu-l pe Lenin, delegații la congres au înțeles sensul profund al planului leninist de construire a socialismului, de creare a unei societăți noi. Pornind de la această sarcină istorică — construirea societății comuniste —, Lenin a definit sarcina de bază a tineretului în general și a Comsomolului în special. Sarcina aceasta constă — a spus Lenin — în a învăța; și, în continuarea cuvîntării sale, a explicat cum trebuie să învețe tineretul. „A fi membru al Uniunii tineretului — spunea Lenin — înseamnă a face în așa fel, încît să închini munca ta, forțele

tale cauzei comune. Iată în ce constă educația comunistă” (pag. 225—226). Cuvîntarea rostită de V. I. Lenin la cel de-al III-lea Congres al Comsomolului a intrat în istorie ca un document de extremă importanță teoretică și programatică al marxism-leninismului, „...ca o lege a vieții pentru întreaga generație tinăra” (pag. 230). Învățăturile lui Lenin privind educația comunistă a tineretului au constituit baza teoretică pe care a crescut și s-a dezvoltat continuu Comsomolul.

După congres, în momentul în care se făceau primii pași în domeniul refacerii economiei tinerei Republici Sovietice, comsomoliștii au pornit cu avînt să îndeplinească porunca lui Ilici, „să devină o armată de șoc, care să-și manifeste inițiativa în orice domeniu, să nu se dea în lături de la nici o muncă dacă aceasta este necesară țării, poporului” (pag. 233).

Un loc important îl ocupă în lucrare momentul în care, într-o atmosferă de mare însuflețire, cel de-al VI-lea Congres al U.T.C. al U.R.S.S., întrunit la Moscova în iulie 1924, a hotărît să dea Comsomolului numele lui Lenin. Congresul s-a întrunit în condițiile în care întregul popor sovietic, masele largi muncitoare din lumea întreagă încercau o mare durere prin încetarea din viață, la 21 ianuarie 1924, a lui Vladimir Ilici Lenin. „Congresul al VI-lea al U.T.C. din U.R.S.S., adoptînd numele de Comsomolul leninist — se spunea în manifestul adresat de congres tuturor comsomoliștilor și tinerilor —, jură că oricîte piedici ar sta în calea noastră, oricîte sacrificii ni s-ar cere, vom îndeplini toate aceste sarcini, vom ține sus steagul lui Lenin” (pag. 287).

În anii ce au urmat, în decursul întregii sale activități, Comsomolul leninist a rămas credincios acestui jurămint, mobilizînd continuu tineretul muncitoresc și țărănesc în lupta partidului pentru rezolvarea tuturor problemelor complexe ale construirii socialismului, așa cum se arată în capitolul al V-lea al lucrării, „Pe șantierele primelor cincinale”.

Pe șantierele hidrocentralei de pe Nipru sau ale Uzinelor de tractoare din Volgograd și Harkov, la construcția Combinatului Uralo-Kuzbass, ca și pe șantierele din Kazahstan și Uzbekistan, la construcția orașului Comsomolsk sau a metroului din Moscova, în opera de transformare socialistă a agriculturii, în domeniul înfăptuirii revoluției culturale, precum și în rezolvarea celorlalte obiective ale construcției socialiste, comsomoliștii și-au adus contribuția lor entuziastă. Despre aceste succese în muncă ale tinerei generații au vorbit delegații la cel de-al X-lea Congres al Comsomolului, desfășurat în aprilie 1936. În programul și Statutul U.T.C.L. adoptate, congresul și-a însușit indicația partidului conform căreia U.T.C.L. din U.R.S.S. trebuia să-și subordoneze, într-o măsură din ce în ce mai mare, întreaga sa activitate sarcinilor legate de educația comunistă a tineretului. Lupta pentru realizarea hotărârilor adoptate de congres a dus la îmbunătățirea activității educative a organizațiilor de Comsomol în rindurile tineretului, l-a ajutat să antreneze activ la construcția socialistă milioane de tineri și tinere de la orașe și sate.

Comsomolului i-au fost încredințate noi sarcini de cea mai mare răspundere, în condițiile în care cel de-al XVIII-lea Congres al partidului, desfășurat în martie 1939, a consemnat înfăptuirea în linii mari a societății socialiste în U.R.S.S. și trecerea, din acel moment, într-o nouă fază de dezvoltare, în faza desăvârșirii construcției socialiste și a trecerii treptate spre comunism.

O nouă etapă în istoria Comsomolului a început în ziua de 22 iunie 1941, cînd, fără a declara război, Germania hitleristă a atacat tîlhărește patria sovietică, etapă despre care se vorbește în capitolul al VI-lea al lucrării, „Pentru patrie, pentru onoarea și libertatea ei”. Chemînd pe comsomoliști să-și unească rîndurile mai strîns în jurul partidului comunist, să întărească disciplina și spiritul de organizare, să-și sporească vigilența, C.C. al U.T.C.L. din U.R.S.S. cerea fiecărui comsomolist, în hotărîrea adoptată la 22 iunie 1941, „...să fie

gata să lupte cu arma în mînă pentru patrie, pentru onoare și libertate, împotriva dușmanului...” (pag. 416). Răspunzînd acestei vibrante chemări, tinerii asaltau comisariatele militare, cerînd să fie primiți voluntari în armată și trimiși imediat pe front, pentru a apăra patria iubită. Volumul pe care-l prezentăm înmănușează multiple materiale, deosebit de semnificative, care înfățișează felul în care Comsomolul — ajutorul credincios și rezerva de luptă a partidului — „...a desfășurat chiar din primele zile ale războiului o uriașă activitate educativă și organizatorică în rîndurile tineretului, chemînd tinăra generație leninistă să vină alături de comuniști, în primele linii, pe front și în spatele frontului, să apere cu abnegație, fără să-și cruțe viața, cuceririle revoluționare ale părinților lor, să apere libertatea și independența patriei socialiste” (pag. 424). În luptele pentru apărarea Moscovei, la Sevastopol, în apărarea Leningradului asediat sau în răsunătoarele bătălii de la Volgograd, comsomoliștii, tinerii sovietici au luptat cu un eroism neîmărmurit. Nemuritoare vor rămîne în istoria Marelui Război pentru Apărarea Patriei faptele de eroism fără seamăn săvîrșite de comsomoliștii care, la chemarea partidului, s-au înrolat și au luptat în unitățile de partizani, pretutindeni pe teritoriul sovietic ocupat de fasciști.

Educați de partidul comunist în spiritul dragostei de patrie, al devotamentului pentru marea cauză a lui Lenin, tinerii sovietici au apărât, alături de întregul popor, fără să-și cruțe viața, marile cuceriri ale poporului sovietic. Ajutor credincios și rezervă a partidului, Comsomolul s-a călit și s-a întărit în focul războiului. Salutînd cel de-al XI-lea Congres al U.T.C.L. din U.R.S.S., din martie-aprilie 1949, Comitetul Central al partidului scria: „În perioada Marelui Război pentru Apărarea Patriei, tinerii și tinerele sovietice, participînd la lupta întregului popor pentru onoare, libertatea și independența patriei noastre, au dat dovadă de mult curaj și dirzenie, de un devotament de neclintit față de patria sovietică” (pag. 511).

În momentele în care ultimele salve de tun, salutînd victoria, vesteau sfîrşitul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, poporul sovietic, strîns unit în jurul partidului, păsea mai departe pe calea indicată de cel de-al XVIII-lea Congres al P.C.U.S., privind trecerea treptată de la socialism la comunism. Asupra acestei probleme de importanţă majoră se opreşte cel de-al VII-lea capitol al lucrării, capitol intitulat „La chemarea partidului, să săvîrşim noi fapte eroice!”. În volum sînt cuprinse o serie de materiale care înfăţişează cum, în toate colţurile patriei sovietice, în toate ramurile economiei şi culturii socialiste, comsomoliştii şi comsomoliste mobilizau neobosit tineretul, stimulau capacitatea, energia şi iniţiativa lui creatoare în lupta dusă, sub conducerea partidului, pentru îndeplinirea înainte de termen a planului cincinal postbelic.

Izvorul nesecat de succese dobîndite de comsomolişti în această luptă l-a constituit educarea comunistă a tinerii generaţii de către partid, dezvoltarea multilaterală a omului nou — convins de justetea cauzei sale. Analizînd şi generalizînd activitatea şi experienţa dobîndită în primii ani de după război, Comsomolul s-a angajat, la cel de-al XI-lea Congres al U.T.C.L., întrunit între 29 martie şi 7 aprilie 1949, să răspundă cu noi succese în întreaga sa activitate grijii cu care îl înconjură partidul. La chemarea partidului, comsomoliştii, întregul tineret sovietic a muncit cu un deosebit entuziasm la construirea unor grandioase obiective industriale, cum ar fi, de pildă: Canalul navigabil Volga—Don, hidrocentralele de la Kuibîşev, Volgograd şi Kahovka, la rezolvarea multor probleme ale agriculturii socialiste. În volum, un loc important este atribuit participării tineretului la lucrările de valorificare a pămînturilor întelenite şi virgine din Kazahstan, Siberia, Ural, regiunea Volgăi, Caucazul de nord şi Orientul Îndepărtat. Minunatele însuşiri morale în spiritul cărora partidul comunist a educat tineretul sovietic au ieşit la iveală la valorificarea pămînturilor întelenite. Înalta încredere

acordată de către partidul comunist tinerilor i-a mobilizat şi însufleţit pe aceştia să învingă toate greutăţile ce le-au stat în cale şi să facă minuni de eroism.

În condiţiile trecerii treptate de la socialism la comunism, rolul Comsomolului în educaţia comunistă a tineretului a crescut neconţinut. În lumina indicaţiilor partidului, Comsomolul a adoptat numeroase măsuri pentru neconţinută perfecţionare a muncii ideologice şi educative în rîndurile tineretului. Comsomolul a înfăptuit, sub conducerea partidului, măsuri eficiente în scopul lichidării prejudiciilor pricinuite în anii cultului personalităţii operei de educaţie comunistă a tineretului. Un rol important au exercitat asupra muncii Comsomolului concluziile şi hotărîrile celui de-al XII-lea Congres al U.T.C.L. din U.R.S.S., desfăşurat între 19 şi 27 martie 1954 la Moscova. Salutînd congresul, C.C. al P.C.U.S. „...a atras în mod deosebit atenţia asupra necesităţii de a se intensifica neîncetat munca Comsomolului în domeniul educaţiei comuniste a tineretului şi al atragerii lui la o participare şi mai activă la construcţia economică şi de stat, la întreaşa viaţă social-politică a ţării” (pag. 600).

Adoptînd unele modificări în Statutul Comsomolului, congresul a definit mai bine şi mai complet sarcinile fundamentale ale U.T.C.L. din U.R.S.S. „Comsomolul este chemat să ajute Partidul Comunist al Uniunii Sovietice în înfăptuirea principalelor sarcini ale acestuia — să construiască societatea comunistă prin trecerea treptată de la socialism la comunism, să ridice neconţinut nivelul de trai material şi cultural al societăţii, să educe pe membrii societăţii în spiritul internaţionalismului şi al statornicirii de legături frăţeşti cu oamenii muncii din toate ţările, să întărească prin toate mijloacele apărarea activă a patriei sovietice împotriva acţiunilor agresive ale duşmanilor ei” (pag. 601).

Congresul al XII-lea al U.T.C.L. din U.R.S.S. a asigurat conducerea partidului de devotamentul şi abnegaţia cu care Comsomolul va lupta şi pe viitor pentru a ajuta neostenit partidul, gu-

vernul sovietic la neconținută întărire a statului sovietic, a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea colhoznică, a prieteniei de nezdruclinat dintre popoarele din U.R.S.S., în lupta pentru triumful comunismului.

Date importante privind roadele acestei lupte sînt înmănușate în capitolul al VIII-lea al lucrării, intitulat „Tineretul se maturizează în lupta pentru comunism”. În volum se acordă un spațiu important lucrărilor Congresului al XX-lea al P.C.U.S. și luptei Comsomolului, alături de întregul popor sovietic, pentru traducerea în viață a mărețului program de construire a comunismului. Aprecierile și indicațiile Congresului al XX-lea al P.C.U.S. au îmbogățit și mai mult activitatea Comsomolului, i-au dat forțe noi. În perioada imediat următoare congresului, poporul sovietic, strîns unit în jurul partidului și sub conducerea sa, a obținut succese importante.

Un spațiu larg este acordat în volum problemelor referitoare la relațiile statornicite între tineretul sovietic și tineretul altor țări. Aceste probleme sînt tratate în strînsă legătură cu acțiunile organizate de Federația Mondială a Tineretului Democrat și de Uniunea Internațională a Studenților, între care Festivalurile mondiale ale tineretului și studenților de la Praga, Budapesta, Berlin, București, Varșovia și Moscova.

Ultimul paragraf al lucrării „Comsomolul leninist” se ocupă cu problemele legate de desfășurarea celui de-al XIII-lea Congres al U.T.C.L. din U.R.S.S., întrunit la 15 aprilie 1958, congres care a constituit un important eveniment în viața tinerei generații. Cei 18 milioane de comsomoliști existenți în momentul deschiderii lucrărilor congresului raportau, prin delegații lor, succesele de seamă dobîndite în muncă, sub conducerea înțeleaptă a partidului, în anii scurși de la cel de-al XII-lea Congres al U.T.C.L. al U.R.S.S. Documentele congresului sînt străbătute de spiritul luptei intransigente pentru educația tinerei generații sovietice, care va trebui nu numai să desăvîrșească

construirea societății comuniste, ci va și trăi în această societate. Congresul al XIII-lea al U.T.C.L. din U.R.S.S. a elaborat un vast program de participare a Comsomolului, cu toate forțele sale, la construcția societății comuniste, a chemat organizațiile de Comsomol să educe constructori activi și devotați ai societății comuniste, adevărați leniniști, oameni care-și iubesc cu abnegație patria și urăsc pe dușmani, să educe tineretul în spiritul internaționalismului proletar. „Comsomolul poartă numele lui Lenin... — a spus tovarășul Hrușciiov la congres. Pentru organizația de Comsomol, faptul că poartă numele lui Lenin este nu numai plăcut, dar el implică și o mare răspundere. Și dacă e să formulăm pe scurt această răspundere, ea se reduce la următoarele: trebuie să studiem temeinic și să aplicăm în viață uriașa lui moștenire teoretică, să fim propagandiști convinși ai ideilor leniniste, să construim viața în chip leninist, să organizăm astfel educația încît fiecare tînăr sovietic să tindă să-și însușească trăsăturile de caracter leniniste” (pag. 696).

Manifestînd sentimentele de recunoștință și dragoste neîmurmurată față de partid ale milioanele de comsomoliști din întreaga țară, congresul a adresat C.C. al P.C.U.S. o scrisoare de salut în care se arată: „Gîndurile, visurile și speranțele noastre sînt alături de partid. Pentru noi nu există nimic mai presus și mai sfînt decît cauza partidului și ei îi consacram forțele noastre, cunoștințele noastre, întreaga noastră viață” (pag. 699).

În anii ce au urmat după apariția în Uniunea Sovietică a lucrării pe care o recenzăm, comsomoliștii au adăugat noi fapte de eroism celor cuprinse în paginile acestui volum. După Congresul al XX-lea al P.C.U.S., Comsomolul leninist a străbătut o cale de reorganizare și prefacere a metodelor de lucru, s-a întărit pe plan ideologic și organizatoric. Partidul comunist a orientat atenția Comsomolului în di-

recția pregătirii sub toate aspectele a tinerei generații pentru noua perioadă istorică în viața poporului sovietic — construirea nemijlocită a societății comuniste. Comsomolul a fost chemat să-și aducă contribuția la rezolvarea sarcinilor de mare importanță și răspundere puse în fața poporului sovietic de către cel de-al XXI-lea Congres al P.C.U.S. Construcția desfășurată a comunismului a ridicat pe o treaptă nouă, superioară munca și lupta întregului popor sovietic, ca și a Comsomolului.

Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., eveniment de importanță istorică în viața poporului sovietic, ca și a întregii omeniri, a adoptat, pentru prima oară în istoria gândirii marxiste, programul științific fundamentat al construirii societății comuniste.

Dând o înaltă apreciere activității desfășurate de gloriosul Comsomol, ajutorul de nădejde al partidului, Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. a subliniat marile sarcini ale tineretului sovietic în opera de însemnătate istorică a construirii comunismului. „*Principala sarcină a Uniunii Tineretului Comunist-Leninist — se spune în raportul prezentat la congres de către tovarășul N. S. Hrușciiov — constă în educarea tinerilor pe baza tradițiilor eroice ale luptei revoluționare, pe baza exemplului muncii pline de abnegație a muncitorilor, colhoznicilor, intelectualității, pe baza mărețelor idei ale marxism-leninismului*”³.

De-a lungul luptei sale eroice, îndirjite și îndelungate pentru cauza comunismului, Comsomolul a păstrat cu cinste și a îmbogățit continuu eroicele tradiții revoluționare și de muncă ale partidului comunist și ale poporului sovietic, și-a făurit totodată propriile sale tradiții glorioase. Privind asupra drumului parcurs, Comsomolul poate spune cu recunoștință că succe-

sele dobândite în întreaga sa activitate le datorează conducerii sale de către partid. Ajutor de nădejde și rezervă de luptă a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Comsomolul a îndeplinit și îndeplinește cu cinste juraământul sacru al devotamentului față de partid, de a trăi, munci și lupta în chip leninist. Tineretul sovietic are încredere neîmurmurată în partid, urmează partidul, pentru că vede în el, după cum s-a exprimat atât de minunat Vladimir Ilici Lenin, înțelepciunea, onoarea și conștiința epocii noastre.

Perspective minunate sînt deschise azi în fața tineretului sovietic. El are o soartă de invidiat — aceea de a construi comunismul și de a trăi în minunata societate care statornicește pe pămînt pacea, munca, libertatea, frăția și fericirea tuturor popoarelor.

★

Munca și activitatea tineretului sovietic, organizat de Comsomol, a constituit și constituie pentru tineretul din țara noastră un model de luptă pentru cauza partidului, pentru fericirea poporului. Făurită în condițiile istorice concrete ale țării noastre, Uniunea Tineretului Comunist din România a fost singura organizație revoluționară de tineret din țară care, sub conducerea Partidului Comunist din România, a organizat lupta tineretului muncitoresc, țărănesc și studios împotriva exploatării și asupririi burghezo-moșierești, împotriva fascizării țării și pregătirii criminalului război antisovietic, pentru pace și prietenie cu U.R.S.S., pentru libertate și socialism. Partidul marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră, partidul comunistilor, a îndrumat întotdeauna organizația revoluționară a tineretului, întregul tineret muncitor din România să urmeze, în activitatea sa, exemplul de luptă și muncă al Comsomolului și tineretului sovietic.

În anii grei ai luptei pentru dobîrîrea jugului burghezo-moșieresc, cea mai fierbinte năzuință a tinerilor noștri revoluționari era să lupte alături de întregul popor, sub conducerea partidului, pentru venirea zilei cînd,

³ N. S. Hrușciiov : „Raportul de activitate al C.C. al P.C.U.S. prezentat la Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice”, Editura politică, București, 1961, pag. 157

Năzuința fierbinte a tineretului revoluționar din România burghezo-moșierească s-a transformat în realitate. Tinăra generație a republicii noastre populare are fericirea de a merge

astăzi, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, în frontul constructorilor vieții noi, în marea familie a țărilor socialiste. Uniunea Tineretului Muncitor, continuând tradițiile eroice de muncă și luptă ale U.T.C., învață continuu din experiența valoroasă a eroicului Comsomol leninist și aplică această experiență în munca de mobilizare a tineretului pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor puse de partid în fața tinerei generații. Educat în spiritul atașamentului profund față de politica înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Român, tineretul patriei noastre participă cu însuflețire la opera de desăvîrșire a construirii socialismului în scumpa noastră patrie.

GH. IONITĂ

NOTE BIBLIOGRAFICE

GH. DOLGU: „A treia etapă a crizei generale a capitalismului”,

Editura politică, 1962,
198 pag.

Consfătuirea reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova din noiembrie 1960, făcând o analiză marxist-leninistă multilaterală a perioadei actuale a dezvoltării mondiale, a formulat concluzia,

de o deosebită importanță teoretică și practică, cu privire la noua etapă a dezvoltării crizei generale a capitalismului. În raportul C.C. cu privire la Programul P.C.U.S. prezentat de tovarășul N. S. Hrușciiov la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., se arată că revoluțiile socialiste și de eliberare națională, creșterea sistemului mondial socialist și destrămarea sistemului colonial sînt factori hotărîtori ai adîncirii crizei generale a capitalismului, în a cărei dezvoltare a intervenit în ultimii ani o nouă etapă — a treia.

Lucrarea lui Gh. Dolgu, apărută recent în Editura politică, analizează în cele cinci capitole trăsăturile fundamentale ale actualei etape a crizei generale a capitalismului.

Trăsătura caracteristică a etapei a treia a crizei generale a capitalismului, deosebirea dintre ea și celelalte două precedente, constă în faptul că ea a apărut nu în legătură cu un

război mondial, ci în condițiile întrecerii și luptei dintre cele două sisteme, ale schimbării tot mai mari a raportului de forțe în favoarea socialismului, ale ascuțirii puternice a tuturor contradicțiilor imperialismului.

În primul capitol, intitulat „Transformarea sistemului mondial socialist în factorul hotărîtor al dezvoltării mondiale”, se arată că criza generală a capitalismului își are rădăcinile în însăși natura orînduirii capitaliste. Autorul, analizînd schimbările radicale în raportul de forțe pe arena mondială în favoarea sistemului mondial al socialismului, subliniază că noua etapă a crizei generale a capitalismului este marcată, înainte de toate, de transformarea sistemului mondial socialist în factorul hotărîtor al dezvoltării mondiale. Întrecerea economică dintre cele două sisteme se desfășoară în prezent în condiții cînd, în însuși lagărul socialist s-au petrecut schimbări calitative de o deosebită importanță. Sistemul mondial socialist, ca rezultat al victoriilor hotărîtoare repurtate de socialism pe scara întregului sistem, a intrat într-o etapă nouă a dezvoltării sale. Uniunea Sovietică înfăptuiește cu succes construcția desfășurată a societății comuniste. În cadrul întregului sistem mondial socialist a fost asigurată victoria deplină a socialismului. Întrecerea economică pașnică dintre socialism și capitalism a intrat în faza hotărîtoare. Uriasele succese ale U.R.S.S. și ale întregului lagăr socialist arată grăitor tuturor popoarelor aflate sub jugul capitalului că orînduirea socialistă deschide posibilități nebănuite pentru înflorirea economiei și culturii, pentru ridicarea necontenită a nivelului de trai. Aceste succese, precum și conștiința faptului că raportul de forțe s-a schimbat în favoarea socialismului, stimulează creșterea luptei tuturor forțelor progre-

siste ale contemporaneității împotriva imperialismului.

În capitolul al II-lea, intitulat: „*Avîntul uriaș al luptei de eliberare națională și prăbușirea sistemului colonial al imperialismului*”, sînt analizate principalele probleme ale procesului revoluționar din țările coloniale și dependente. Procesul de prăbușire a sistemului colonial al imperialismului s-a accelerat și a intrat, sub presiunea luptei de eliberare națională, în stadiul său final. Aceasta reprezintă, ca importanță istorică, al doilea fenomen după formarea sistemului mondial socialist. Caracteristic luptei anticolonialiste în actuala etapă a crizei generale a capitalismului este faptul că în avangarda mișcării revoluționare de eliberare au pășit popoarele Africii și ale Americii Latine. O particularitate a acestei lupte o constituie și faptul că s-au creat posibilități reale pentru lichidarea deplină și definitivă a colonialismului.

Principala formă a luptei antiimperialiste de eliberare națională în a treia etapă a crizei generale a capitalismului a devenit lupta pentru dobîndirea independenței economice. Aceasta este lupta pentru lichidarea exploatații coloniale, pentru lichidarea neocolonialismului. Lupta pentru independența economică se desfășoară pe diverse planuri, și anume: înlăturarea dominației monopolurilor străine în economia țării, dezvoltarea legăturilor comerciale cu țările sistemului mondial socialist, lichidarea structurii coloniale a economiei.

Capitolul al III-lea din lucrare, „*Accentuarea instabilității interne și a putrezirii economiei capitaliste*”, se ocupă de baza economică a instabilității capitalismului contemporan. Fondul general al actualei agravări a instabilității interne și putrezirii economiei capitaliste îl constituie — subliniază autorul — ascuțirea la maximum a conflictului dintre forțele de producție și relațiile de producție capitaliste. În prezent, capitalismul — luat în ansamblu — încătusează tot mai mult dezvoltarea forțelor de producție contemporane, împiedică tot

mai mult folosirea realizărilor științei și tehnicii contemporane în interesul progresului social. Aceasta constituie cea mai vie dovadă a accentuării putrezirii economiei capitaliste în actuala etapă a crizei generale a capitalismului. O expresie a accentuării caracterului putred și muribund al capitalismului contemporan, a agravării crizei generale a capitalismului, o constituie accelerarea considerabilă a dezvoltării capitalismului monopolist de stat în perioada postbelică. În capitol, legat de creșterea instabilității interne a economiei capitaliste, mai sînt analizate o serie de probleme: agravarea contradicțiilor reproducției capitaliste, ca rezultat al militarizării; ascuțirea problemei pieței, ca urmare a crizei de consum; încetinirea ritmului de creștere a producției industriale; creșterea frecvenței crizelor economice de supraproducție etc.

În capitolul al IV-lea, „*Ascuțirea pronunțată a contradicțiilor economiei capitaliste mondiale*”, autorul analizează problema intensificării dezvoltării inegale a țărilor imperialiste, ascuțirii contradicțiilor dintre aceste țări, dintre capitalismul imperialist și cel neimperialist, precum și între puterile imperialiste și țările slab dezvoltate. Analizînd aceste contradicții, autorul subliniază că contradicția dintre socialism și imperialism generează noi surse de contradicții și conflicte între țările capitaliste.

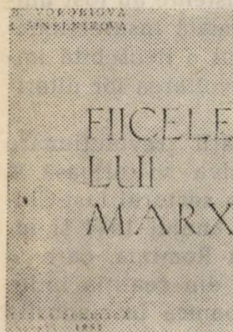
Ultimul capitol din lucrare, intitulat: „*Creșterea uriașă a luptei de clasă în țările capitaliste*”, analizează factorii care determină și stimulează creșterea mișcării greviste. Creșterea uriașă a luptei de clasă în țările imperialiste reprezintă, alături de transformarea socialismului în factorul hotărîtor al dezvoltării societății omenești și de destrămarea accelerată a sistemului colonial, una dintre cele mai importante caracteristici ale celei de-a treia etape a crizei generale. În ultimii ani, în întreaga lume capitalistă are loc un avînt continuu al luptei greviste. Numărul muncitorilor și funcționarilor care au participat la lupte greviste a crescut de

la 14 milioane în anul 1956 la circa 54 milioane în anul 1960. Creșterea uriașă a valului luptei de clasă are rădăcini adinci în întreaga dezvoltare internă și internațională postbelică. Sistemul socialist, prin grandioasele sale succese și prin superioritatea sa asupra imperialismului, stimulează și ușurează lupta revoluționară din țările capitaliste. Un uriaș efect însuflețitor asupra acestei lupte are și falimentul imperialismului în colonii. În ceea ce privește factorii interni ai creșterii luptei de clasă în țările capitaliste, autorul arată că cei mai importanți dintre ei sînt adîncirea contradicției dintre monopoluri și interesele întregii națiuni, criza profundă a politicii și ideologiei burgheze și, în deosebi, creșterea forței și influenței clasei muncitoare și a partidelor comuniste.

Lucrarea „A treia etapă a crizei generale a capitalismului”, prin contribuția pe care o aduce la analiza și explicarea trăsăturilor fundamentale ale actualei etape a crizei generale a capitalismului, ajută la înțelegerea acestei probleme extrem de importante. Scrisă într-o formă clară, lucrarea e accesibilă maselor largi de cititori.

Gh. Surpat

O. B. VOROBIOVA, I. M. SINELNIKOVA : „Fiicele lui Marx”,
Editura politică, 1962, 152 pag.

În lucrarea „Fiicele lui Marx”, apărută de curînd în Editura politică, este descrisă viața și activitatea celor trei fiice ale lui K. Marx: Jeny Longuet, Laura Lafargue și Eleanor Marx-Aveling.

Scurtă prezentare, redă imaginea vieții remarcabile a acestor femei, scoate în relief chipul lor, energia,

curajul, tenacitatea, dragostea față de oameni, față de cauza căreia s-au dedicat.

Întocmită pe baza numeroaselor documente care se păstrează la Institutul de marxism-leninism din Moscova, pe amintirile contemporanilor, pe corespondența dintre Marx și Engels, cartea zugrăvește chipurile vii ale celor trei fiice ale lui Marx, care au participat activ la mișcarea socialistă căreia tatăl lor i-a închinat întreaga sa viață. Ele fac parte din pleiada primilor comuniști, devotați din tot sufletul cauzei revoluției, care au răspîndit învățătura lui Marx și Engels în rîndurile proletariatului din întreaga lume. Fiecare dintre ele și-a adus contribuția la mișcarea muncitorească și socialistă din anii în care a trăit.

Cele 152 de pagini ale volumului cuprind perioada anilor 1844 — cînd se naște prima fiică a lui Marx, Jeny — și 1911, anul încetării din viață a ultimei sale fiice — Laura.

Din paginile lucrării se desprind cu putere momente de o deosebită însemnatate din istoria mișcării muncitorești, ca : crearea Internaționalei I, Comuna din Paris, Congresele „Asociației Internaționale a Muncitorilor”. Strîns legate de aceste evenimente sînt evidențiate munca titanică desfășurată de K. Marx pentru elaborarea operelor sale, activitatea practică și teoretică extrem de încordată pe care a dus-o în tot decursul vieții sale.

Autoarele subliniază că unitatea concepției științifice a lui K. Marx și F. Engels despre natură, societate și gîndire, slujirea cu abnegație a luptei revoluționare au făcut ca prietenia dintre acești mari dascăli ai proletariatului să rămînă nemuritoare, fără egal.

Crescute și educate în spiritul luptei pentru cauza maselor exploatate și asuprite, fiicele lui Marx au învățat să înțeleagă, încă din copilărie, ce înseamnă libertatea și independența, ce înseamnă lupta împotriva asupririi capitaliste, împotriva samavolniciei. Avînd o cultură temeinică și vastă, căpătată ca urmare a unui studiu continuu și perseverent, influența lui Marx și Engels în formarea lor, condi-

țiile, mediul familial în care au crescut au făcut ca fiicele lui Marx să devină perseverente în atingerea țelului, capabile să se orienteze în evenimentele ce aveau loc.

Toate acestea au determinat orientarea lor spre lupta revoluționară, au făcut ca ele să fie devotate toată viața cauzei clasei muncitoare, desfășurând o largă muncă de propagandă în rândurile muncitorilor, pentru organizarea acestora, pentru drepturile lor.

Fiicele lui Marx au dus o viață de neconținută luptă alături de soții lor, Charles Longuet, Paul Lafargue și Eduard Aveling, ei înșiși propagatori marcanti ai marxismului; ele pot fi încadrate pe bună dreptate în detașamentul primilor marxști, tovarăși dîrzi, credincioși și devotați ai lui Marx și Engels. Întreaga lor viață constituie o minunată pildă de principialitate, abnegație, dezinteres, cinste și neînfricare.

Lucrarea sintetizează, într-un stil viu și expresiv, bogatul material existent cu privire la tema abordată.

V. Petrișor

SLAVKA PETROVA : „Participarea armatei insurecționale de eliberare națională la pregătirea și desfășurarea insurecției din 9 septembrie (26 august—9 septembrie 1944)”, în „Izvestiia na Instituta po istoria na B.K.P.” nr. 8/1961

În articolul de față, Slavka Petrova tratează participarea unităților armatei insurecționale bulgare la insurecția armată din 9 septembrie 1944, organizată și condusă de Partidul Muncitoresc Bulgar. La succesul insurecției armate de la 9 septembrie 1944, arată autorul, au contribuit toate forțele antifasciste din Bulgaria: Partidul Muncitoresc Bulgar (actualul Partid Comunist Bulgar), Uniunea Tineretului Revoluționar, Frontul patriei, Armata insurecțională de eliberare națională, elementele patriotice din armată și altele.

În studiul său, Slavka Petrova își propune să trateze în special modul în care armata insurecțională de elibera-

re națională a înlăptuit directivele P.M.B. de cucerire a puterii.

Articolul tratează pe larg drumul parcurs de armata insurecțională de la crearea primelor detașamente de partizani în iulie 1941 și pînă la începutul lui septembrie 1944, cînd aceasta dispunea de un număr de 18 000 de luptători, organizați într-o divizie, 9 brigăzi și 43 de detașamente.

Procesul formării armatei insurecționale a avut loc în condițiile unei crîncene terori fasciste. Înlăptind greutățile existente, C.C. al Partidului Muncitoresc Bulgar a condus în mod permanent activitatea organizațiilor locale de partid în vederea creării și întăririi detașamentelor de partizani, care au stat la baza creării armatei insurecționale.

Adîncirea crizei politice interne din Bulgaria și ofensiva victorioasă a armatei sovietice au exercitat o influență deosebită asupra creșterii rîndurilor armatei insurecționale și, în general, asupra dezvoltării mișcării revoluționare din Bulgaria.

În urma istoriceii bătălii de la Volgograd, în fața forțelor revoluționare bulgare se puneau sarcini noi. Ținînd seamă de acest lucru, C.C. al Partidului Muncitoresc Bulgar a elaborat, în februarie 1943, planul pregătirii insurecției armate. În acest sens, în primăvara aceluiași an, C.C. al P.M.B. a hotărît crearea a 12 zone insurecționale, care urmau a fi conduse de un stat major. În felul acesta, detașamentele de partizani existente au fost unite într-o singură armată insurecțională, lucru care a avut o deosebită importanță pentru dezvoltarea lor ulterioară.

Amploarea mișcării revoluționare din Bulgaria, ofensiva victorioasă a trupelor sovietice în sectorul Iași-Chișinău în primăvara anului 1944 și insurecția armată din România, care a dus la scoaterea ei din coaliția hitlelistă, au provocat panică în rîndurile fasciștilor bulgari.

În aceste condiții, C.C. al Partidului Muncitoresc Bulgar și statul-major al armatei insurecționale de eliberare au

hotărît, la o şedinţă comună, care a avut loc în ziua de 26 august 1944 ca forţele revoluţionare să treacă imediat la cucerirea puterii politice. Pe baza acestei indicaţii, au fost elaborate planurile concrete de insurecţie în cele 12 zone.

Ca urmare, detaşamentele de partizani au început să blocheze satele, să proclame puterea Frontului patriei, să execute sentinţe de condamnare la moarte asupra duşmanilor poporului, să alunge comisiile de rechiziţionare şi să împartă populaţiei alimentele rechiziţionate. Prin aceste acţiuni, armata insurecţională îşi manifesta puterea sa de luptă, descoperirea părţilor slabe ale duşmanului, îi da lovituri parţiale, procurându-şi armament şi mijloace băneşti, submina bazele puterii monarhiei fasciste. De asemenea, grupe de partizani au fost trimise în principalele centre industriale şi administrative ale ţării, pentru a participa la pregătirea şi desfăşurarea insurecţiei.

Rolul principal în insurecţia armată de la 9 septembrie, se subliniază în articol, l-au avut unităţile armatei insurecţionale din zona I (Sofia şi împrejurimile ei), care încă de la sfîrşitul lui august 1944 au trecut la atacarea unităţilor de poliţie şi jandarmerie. În afară de aceasta, detaşamente ale armatei insurecţionale au participat la acţiunile politice de masă pe care Partidul Muncitoresc Bulgar le organiza în oraşe (greve, demonstraţii etc.).

În noaptea de 8 spre 9 septembrie, sub conducerea Partidului Muncitoresc Bulgar, a început insurecţia armată populară. Unităţile armatei insurecţionale, grupurile de luptă şi unităţile din garnizoana din Sofia, care trecuseră de partea poporului, au cucerit repede principalele instituţii din capitală, astfel că în ziua de 9 septembrie 1944, la ora 6 dimineaţa, a fost proclamată puterea Frontului patriei. În aceeaşi zi, pe întreg teritoriul Bulgariei, unităţile armatei insurecţionale au reuşit să instaureze puterea Frontului patriei.

T. Iovan

FR. ZBINEWICZ: „Rolul comuniştilor polonezi în organizarea şi activitatea Uniunii patrioţilor polonezi şi a forţelor armate poloneze în U.R.S.S.

(mai 1942 — iulie 1944)“

în „Z pola walki“ nr. 4/1961

Cu prilejul celei de-a 20-a aniversări a Partidului Muncitoresc Polonez, în nr. 4/1961 al revistei „Z pola walki“ („De pe cîmpul de luptă“) a apărut articolul : „Rolul comuniştilor polonezi în organizarea şi activitatea Uniunii patrioţilor polonezi şi a forţelor armate poloneze în U.R.S.S. (mai 1942—iulie 1944)“, semnat de Fryderyk Zbinewicz.

Folosind un amplu material de arhivă şi presă, precum şi relatări adunate de la activiştii de seamă ai mişcării revoluţionare poloneze, autorul scoate în evidenţă activitatea desfăşurată de comuniştii polonezi aflaţi în emigraţie în U.R.S.S. în perioada anilor 1942—1944.

În faţa invaziei hitleriste din septembrie 1939, după o rezistenţă eroică, o parte din forţele armate poloneze şi a populaţiei s-au retras pe teritoriul U.R.S.S.

Sarcina vitală ce stătea în faţa poporului polonez, atît în ţară cît şi în emigraţie, arată autorul, era de a-şi strînge rîndurile într-un front puternic antifascist, care să grupeze toate forţele democratice capabile să lupte cu arma în mîină împotriva cîmpitorilor. În fruntea luptei împotriva ocupaţiei hitleriste s-au situat comuniştii, care au depus eforturi susţinute pentru mobilizarea tuturor forţelor din ţară şi din emigraţie la zdrobirea invadatorilor nazişti, pentru făurirea unei Polonii noi, democratice.

Autorul demască politica trădătoare atît a „guvernului polonez din emigraţie“ aflat la Londra, cît şi a unor ofiţeri superiori care au împiedicat armata poloneză, retrasă pe teritoriul U.R.S.S., să lupte alături de armata sovietică împotriva duşmanului comun.

În momentele grele, cînd cîmpitorii hitleriști atacau Volgogradul, din ordinul „guvernului polonez din emigrație” armata poloneză, care număra peste 83 000 de oameni, în loc să sprijine armata sovietică în lupta împotriva fasciștilor a părăsit teritoriul U.R.S.S. În această situație, comuniștilor polonezi de pe teritoriul U.R.S.S. le-a revenit misiunea grea și de mare răspundere de a demasca politica antisovietică, antipopulară a „guvernului din emigrație” și a mobiliza toate forțele democratice în vederea formării unei armate noi, educate în spiritul prieteniei față de Uniunea Sovietică, al luptei pentru eliberarea Poloniei.

În această direcție, un rol important l-a avut înființarea „Grupei de inițiativă” în frunte cu Marceli Nowotko și Pawel Finder, care — întoarsă în țară — a constituit nucleul P.M.P., creat în ianuarie 1942 în condiții de cruntă teroare hitleristă.

Un an mai târziu, la sfîrșitul lui februarie 1943, ca rezultat al muncii comuniștilor, a fost întemeiată „Uniunea patrioților polonezi”, care a desfășurat o muncă susținută pentru organizarea emigrației poloneze în U.R.S.S., pentru refacerea armatei poloneze.

Un rol deosebit, subliniază autorul, l-a avut Congresul I al U.P.P., care a precizat că sarcina principală ce stă în fața poporului polonez este lupta armată împotriva cîmpitorilor hitleriști, alături de poporul sovietic. La 8 mai 1943, în urma aprobării guvernului sovietic, s-a înființat divizia poloneză „Tadeusz Kosciuszko”, care în iunie 1943, după ce a depus jurămîntul, a plecat pe frontul antihitlerist, luptînd în cadrul Armatei a 33-a sovietice.

Un rol important în coordonarea activității comuniștilor polonezi, în pregătirea moral-politică a armatei și crearea organului de conducere a mișcării de partizani din țară l-a avut Biroul Central ales la Conferința comuniștilor polonezi de la Moscova, din ianuarie 1944.

În articol este subliniat ajutorul acordat de Uniunea Sovietică în formarea, înzestrarea și pregătirea armatei poloneze pe teritoriul U.R.S.S.

Este relevantă, de asemenea, legătura strînsă care a existat între Consiliul național al țării, creat la Varșovia în condiții conspirative, și conducerea emigrației poloneze de pe teritoriul U.R.S.S., care au contribuit la pregătirea politică a armatei poloneze din U.R.S.S., la înțelegerea justă de către aceasta a evenimentelor și a luptei duse de poporul polonez.

În ziua de 22 iulie 1944, în primul oraș polonez, Chelm, eliberat de Armata Roșie, alături de care lupta umăr la umăr armata poloneză, a avut loc unirea forțelor din țară cu cele din emigrație. S-a format pentru prima dată în istoria Poloniei un guvern cu adevărat popular — Comitetul Polonez al Eliberării Naționale, iar în august 1944 a fost ales Biroul Politic al C.C. al P.M.P., în frunte cu W. Gomulka.

Articolul „Rolul comuniștilor polonezi în organizarea și activitatea Uniunii patrioților polonezi și a forțelor armate poloneze în U.R.S.S.” aduce date interesante cu privire la lupta poporului polonez, în frunte cu comuniștii, împotriva cîmpitorilor hitleriști, pentru o Polonie liberă și democratică.

M. Moldoveanu

„Pentru o lume fără război și fascism”

Ed. Junge Welt, D. D. R. 1961,
120 pag.

Für
eine Welt
ohne Krieg
und
Faschismus

Sub titlul „Pentru o lume fără război și fascism”, Consiliul Central al Tineretului Liber German (F.D.J.), sectorul studentesc și relații internaționale, a editat recent documentele Conferinței internaționale de la Grei-

fswald (R.D. Germană), din 23—25 octombrie 1959, pe tema luptei studenției din Europa împotriva fascismu-

lui și militarismului german. Materialele publicate au apărut sub îngrijirea dr. K. H. Jahnke și W. Lamprecht de la Institutul de istorie al Universității Ernst-Moritz-Arndt din Greifswald.

„Cuvîntul înainte”, semnat de prof. dr. J. Schildhauer, directorul Institutului de istorie al Universității din Greifswald, relevă importanța și scopurile acestei conferințe internaționale consacrate mișcării de rezistență antifascistă a studenților, subliniază faptul că pretutindeni comuniștii au fost inițiatorii, organizatorii și conducătorii luptei împotriva fascismului și războiului, pentru pace, libertate și democrație.

Referatul principal intitulat: „Tradiția luptei de rezistență a studențimii antifasciste din Europa împotriva militarismului german”, elaborat de Karl Heinz Jahnke, după ce amintește problemele pe care conferința și-a propus să le examineze, analizează cum s-a ajuns la instaurarea dictaturii fasciste în unele țări din Europa, face o sinteză asupra luptei studențimii înaintate europene împotriva fascismului și războiului hitlerist. Mișcarea de rezistență antifascistă a studenților este tratată în cadrul luptei generale a clasei muncitoare, a popoarelor, dusă, sub conducerea partidelor comuniste, împotriva forțelor negre ale fascismului. În ultima parte a referatului, autorul se ocupă de eroismul studenților sovietici în Marele Război pentru Apărarea Patriei și de acțiunile mișcării eroice de rezistență a studenților antifasciști din diferite țări ale Europei în timpul celui de-al doilea război mondial. Referatul subliniază rolul hotărîtor al Uniunii Sovietice în zdrobirea militară a Germaniei hitleriste. În încheiere se analizează rezultatele și învățămintele luptei de rezistență antifascistă a studenților, problema întăririi vigilenței în zilele noastre față de pregătirile războinice ale imperialiștilor, printre care un loc de frunte îl ocupă militarismul revanșarzi din Republica Federală Germană.

În comunicările făcute la conferință pe marginea referatului principal și cuprinse în culegerea prezentată sînt

înfățișate numeroase aspecte ale luptei antifasciste a studențimii din diferite țări.

În referatul „Despre lupta de rezistență antifascistă a cetățenilor sovietici în Germania, în special în lagărul de concentrare de la Buchenwald (1941—1945)” de Joachim Mai se arată că acțiunile antifasciste ale cetățenilor sovietici din lagărele hitleriste, printre care erau mulți tineri studenți, au crescut în intensitate îndeosebi după victoriile istorice ale armatei sovietice din anii 1943—1944. Sub îndrumarea comuniștilor, tinerii și studenții sovietici care se aflau în lagărele de concentrare de la Düsseldorf, Köln, Aachen, Buchenwald etc. au luat parte la acțiunile organizațiilor de rezistență antifascistă, la sabotaje, la ajutorarea tovarășilor maltratați, la răspîndirea știrilor de pe front; la Buchenwald au luat legătură cu reprezentanții deținuților de diferite naționalități în vederea dezvoltării luptei comune de rezistență împotriva hitlerismului.

Două lucrări din culegerea prezentată sînt consacrate acțiunilor studenților cehoslovaci împotriva fascismului: „Despre activitatea comună a studenților cehoslovaci și germani progresiști în lupta împotriva fascismului din școlile superioare din Cehoslovacia burgheză” de Ivan Tešar și „Ziua de 17 noiembrie 1939 — un moment pentru viitorul nostru” de Bohdan Rossa. La 17 noiembrie 1939 au fost omorîți în Cehoslovacia, din ordinul lui Hitler, nouă studenți, peste 1 300 de cehoslovaci fiind arestați. Această acțiune monstruoasă a naziștilor n-a putut stăvilii lupta antifascistă; dimpotrivă, studenții cehoslovaci au participat mai intens la lupta împotriva fascismului dusă de masele populare din Cehoslovacia, al căror suflet era clasa muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist Cehoslovac.

Lupta maselor populare din Ungaria, în rîndul cărora își dădeau contribuția și studenții progresiști, împotriva fascismului și războiului nu a putut fi stăvilită de regimul fascist al lui Horthy. Articolul „Din lupta stu-

denților maghiari împotriva fascismului și războiului", semnat de Laszlo Kun, analizează acțiunile revoluționare ale studenților din Budapesta și din alte centre studențești din Ungaria.

Date și fapte deosebit de interesante privind lupta studenților împotriva fascismului ne sînt, de asemenea, prezentate în articolele : „Din lupta comună a tineretului revoluționar polonez și german împotriva capitalismului și fascismului” de Wladyslaw Kuszyk, „Din lupta antifascistă a studenților finlandezi” de Lehtisalo Heli, „Lupta studenților greci împotriva fascismului” de Kritsikis Spyros, „Lupta tineretului democrat italian împotriva militarismului și fascismului german privită la a 20-a aniversare de la izbucnirea celui de-al doilea război mondial” de Georgio Caputo, „Din viața unui antifascist german” de Diethelm Scheer. În culegerea prezentată este cuprinsă, de asemenea, lucrarea : „Despre lupta studențimii din România împotriva fascismului și războiului” de C. Mocanu.

Sînt publicate, de asemenea, salaturile aduse conferinței de către reprezentantul U.I.S., al studenților sovietici, telegrame și scrisori adresate conferinței.

La rubrica „Documentele conferinței” sînt publicate „Chemarea către studenții și tineretul intelectual din Europa” ; „Rezoluția de protest împotriva interzicerii de către Ministerul de Interne al guvernului de la Bonn a Uniunii celor urmăriți de regimul nazist”, „Moțiunea de solidaritate către Manolis Glezos”.

Cele 120 de pagini ale lucrării „Pentru o lume fără război și fascism”, avînd o tematică variată și conținînd materiale referitoare la tradițiile luptei de rezistență a studențimii antifasciste din Europa împotriva militarismului german, sînt primite cu interes de către studențimea democratică din întreaga lume, de către cei care se ocupă cu studiul istoriei luptelor studențimii progresiste.

I. Babici

„ENCICLOPEDIA ISTORICĂ SOVIETICĂ”, vol I, Editura științifică de stat „Enciclopedia sovietică”, Moscova, 1961, 1 024 pag.

Editura științifică de stat „Enciclopedia sovietică” împreună cu secția de științe istorice a Academiei de științe a U.R.S.S. au scos, de curînd, de sub tipar primul volum din Enciclopedia istorică sovietică, al cărei

redactor principal este acad. E. M. Jukov. Primul volum, din cele 12 care urmează să apară, cuprinde principalele evenimente din istoria U.R.S.S. și universală care încep cu litera „A”.

Enciclopedia istorică sovietică are menirea — așa cum rezultă și din cuvîntul autorilor — să ajute pe cititor să se orienteze în procesul dezvoltării istoriei mondiale din cele mai vechi timpuri și pînă azi, să-i aducă la cunoștință schimbările sociale uriașe survenite în epoca contemporană, al cărei conținut de bază îl constituie trecerea de la capitalism la socialism.

Enciclopedia istorică sovietică se deosebește în mod radical de cele burgheze de acest gen, în primul rînd prin aceea că toate articolele și materialele pe care le cuprinde au la bază principiul metodologiei marxist-leniniste. Ea acordă o atenție deosebită istoriei moderne și contemporane și în special istoriei luptei maselor populare pentru eliberarea lor socială și națională. O deosebire substanțială constă și în aceea că în Enciclopedia istorică sovietică un loc important îl ocupă istoria popoarelor din Asia, Africa și America Latină.

Cercul de probleme tratate în primul volum este foarte larg și variat. Numeroase articole sînt consacrate istoriei U.R.S.S. și P.C.U.S., vieții și activității personalităților progresiste

din Rusia, eminenților activiști bolșevici etc. Problemele de istorie universală, ca : istoria unor țări (Austria, Algeria, Argentina etc.), lupta maselor populare din diverse țări împotriva jugului social și național, relații internaționale etc., sînt prezentate pe larg în acest volum.

În Enciclopedie sînt abordate problemele de istoriografie, școlile și curentele istorice. În același timp este supusă unei analize critice istoriografia burgheză, sînt demascate falsificările istoriei în lucrările autorilor burghezi.

Lista bibliografică anexată la sfîrșitul fiecărui articol ajută pe cititor să aprofundeze problema pe care o cercetează. Articolele publicate în acest volum sînt însoțite de un bogat și variat material ilustrativ : tabele statistice, hărți istorice, politice și etnografice, diagrame, ilustrații etc.

Volumul I din Enciclopedia istorică sovietică are referiri și la istoria țării noastre. Așa, de pildă, în articolul „Problema agrară”, la capitolul „Cele mai importante acte legislative agrare”, se trec în revistă și legiurile agrare din România. Articolul relevă că, în timp ce legiurile agrare din anii 1864 și 1921 au menținut puterice rămășițe feudale în agricultura țării noastre, reforma agrară din martie 1945 a lichidat proprietatea moșierească.

Istoria politică a țării noastre este, de asemenea, prezentă în volum. Astfel, din articolul „Tratatele de pace de

la Adrianopol” (1717, 1828) cititorul află o serie de mențiuni referitoare la Țările Romîne. În articolul despre „Tratatul austro-romîn (1883)” se relevă aderarea Romîniei burghezo-moșierești la blocul puterilor centrale, ceea ce a dus la accentuarea dependenței economice și politice a țării noastre față de imperialistii austro-germani. Referiri ample cu privire la Romînia se găsesc și în articolele „Mica înțelegerere”, „Antanta balcanică” etc.

În primul volum al Enciclopediei istorice sovietice sînt redată și biografiile unor domnitori ai Țărilor Romîne. Relatîndu-se biografia lui Alexandru cel Bun, se arată că acesta „a luptat cu succes împotriva hanilor tătari, a feudalilor polonezi și unguri, apărînd independența Moldovei”.

În articolele privitoare la instituțiile științifice și la revistele de istorie din străinătate, sînt menționate „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R.”, Institutul de arheologie din cadrul Academiei R.P.R., Societatea numismatică, Arhivele statului din București, Iași, Cluj etc.

Apariția primului volum din Enciclopedia istorică sovietică reprezintă un eveniment important nu numai pentru știința istorică sovietică, dar și pentru istoricii și cercetătorii de pe tărîmul istoriei din țara noastră și din alte țări.

Gh. Unc

СОДЕРЖАНИЕ

Речь товарища Георге Георгиу-Деж на торжественном собрании молодежи Бухареста по случаю 40-й годовщины со времени создания Союза коммунистической молодежи Румынии	3
ПЕРЕДОВАЯ: 40 лет борьбы под знаменем марксистско-ленинской партии рабочего класса	7

ДОКУМЕНТЫ

Документы о революционном движении молодежи в период создания Союза коммунистической молодежи Румынии	24
---	----

СТАТЬИ

Г. УНК, А. СИМИОН: Деятельность СКМ в целях создания единого фронта рабочей молодежи немедленно после январских-февральских боев 1933 года	63
К. МОКАНУ: Антифашистская деятельность студентов Румынии под управлением Коммунистической партии в 1933—1937 гг.	80
В. БЫРЗА, К. БЭРБУЛЕСКУ: Участие патриотической молодежи, во главе с членами СКМ, в борьбе за осуществление вооруженного восстания и за поддержку антигитлеровской войны	97

*

Н. КОПОЙУ: 50 лет славной коммунистической борьбы. Некоторые данные о распространении газеты «Правда» в Румынии и отражение на ее страницах революционного движения в нашей стране	129
--	-----

ВОПРОСЫ И ОТВЕТЫ

О создании и работе кружков рабочей молодежи (1908—1917 гг.); Основные газеты революционного молодежного движения до 1944 года	154
--	-----

РЕЦЕНЗИИ:

«История Румынии», том II. Издательство Академии РНР, 1961: И. Кушиа и А. Дяк	159
К. РОМАН, М. РАМУРЭ: «Молодежь мира в середине XX века. Страницы из жизни и борьбы молодого поколения», Политиздатство, 1961, 173 стр. С. Кутыштану	172
«Ленинский комсомол. Из истории ВЛКСМ». Молодежное издательство, 1960, 720 стр. Г. Ионицэ	178

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

Г. ДОЛГУ: «Третий этап общего кризиса капитализма», Политиздатство, 1962, 200 стр. — Г. С.; О. Б. ВОРОБЬЕВА, И. М. СИНЕЛЬНИКОВА: «Дочери Маркса», Политиздатство, 1962, 152 стр. — В. П.; СЛАВКА ПЕТРОВА: «Участие восставшей национально-освободительной армии в подготовке и осуществлении восстания 9 сентября (26 августа—9 сентября 1944 г.)», в «Известиях Института истории БКП», № 8, 1961 — Т. И.; Ф. ЗБИНЕВИЧ: «Роль польских коммунистов в организации и деятельности Союза польских патриотов и польских вооруженных сил в СССР (май 1942—июль 1944)» в «З. пола валки», № 4, 1961 — М. М.; «За мир без войны и фашизма», Изд. «Юнге Вельт» ГДР, 1961, 120 стр. — И. Б.; «Советская историческая энциклопедия», том I, Государственное научное издательство «Советская энциклопедия», Москва, 1961, 1024 стр. — Г. У.	187
---	-----

INHALT

Rede des Genossen Gheorghe Gheorghiu-Dej auf der Festversammlung der Bukarester Jugend zum 40. Jahrestag der Gründung des Kommunistischen Jugendverbandes.	3
--	---

LEITARTIKEL: Vierzig Jahre des Kampfes unter dem Banner der marxistisch-leninistischen Partei der Arbeiterklasse	7
--	---

DOKUMENTE

Dokumente über die revolutionäre Jugendbewegung in der Periode der Gründung des Kommunistischen Jugendverbandes Rumäniens	24
---	----

ARTIKEL

GH. UNC. A. SIMION: Die Tätigkeit des K.J.V. für die Verwirklichung der Einheitsfront der werktätigen Jugend in der Zeitspanne kurz nach den Januar-Februar-Kämpfen 1933	63
C. MOCANU: Die antifaschistische Tätigkeit der rumänischen Studenten unter Anleitung der Kommunistischen Partei in den Jahren 1933—1937	80
V. BÎRZĂ, C. BĂRBULESCU: Beteiligung der patriotischen Jugend, mit den Jungkommunisten an der Spitze, am Kampf für die Durchführung des bewaffneten Aufstands und die Unterstützung des antihitleristischen Krieges	97

★

N. COPOIU: Fünfzig Jahre glorreichen kommunistischen Kampfes. Einige Daten über die Verbreitung der Zeitung „Prawda“ in Rumänien und die Widerspiegelung in ihren Seiten der revolutionären Bewegung unseres Landes	129
---	-----

FRAGEN UND ANTWORTEN

Im Hinblick auf die Schaffung und den Inhalt der Zirkel der werktätigen Jugend (1908—1917); Die wichtigsten Zeitungen der revolutionären Jugendbewegung vor 1944	154
--	-----

REZENSIONEN

„Die Geschichte Rumäniens“, II. Band, Verlag der Akademie der R.V.R. 1961, 1168 Seiten: I. Cupşa, A. Deac	159
C. ROMAN, M. RAMURĂ: „Die Weltjugend in der Mitte des XX. Jahrhunderts. Aus dem Leben und dem Kampf der jungen Generation“, Politischer Verlag, 1961, 173 Seiten — S. Cutişteanu	172
„Der Leninistische Komsomol. Aus der Geschichte der L.K.J.V. der U.d.S.S.R.“, Jugendverlag, 1960, 720 Seiten — Gh. Ionijă	178

BIBLIOGRAPHISCHE NOTIZEN

GH. DOLGU: „Die dritte Etappe der allgemeinen Krise des Kapitalismus“, Politischer Verlag, 1962, 200 Seiten — Gh. S.; O. B. WOROBJOWA, I. M. SINELNIKOWA: „Die Töchter Marx“, Politischer Verlag, 1962, 152 Seiten — V. P.; SLAWKA PETROWA: „Teilnahme der aufständischen Armee der nationalen Befreiung an der Vorbereitung und Durchführung des Aufstandes vom 9. September (25. August—9. September 1944)“, in „Iswestija na instituta po istoria na B.K.P.“, Nr. 8, 1961 — T. I.; FR. ZBINIEWICZ: „Die Rolle der polnischen Kommunisten bei der Organisation und der Tätigkeit des Verbandes der Polnischen Patrioten und der polnischen Armee in der U.d.S.S.R. (Mai 1942—Juli 1944)“, in „Z pola walki“, Nr. 4, 1961 — M. M.; „Für eine Welt ohne Kriege und Faschismus“, Verlag Junge Welt, D.D.R. 1961, 120 Seiten — I.B.; „Sowjetische geschichtliche Enzyklopädie“, I. Band, Wissenschaftlicher Staatsverlag „Sowjetische Enzyklopädie“, Moskau, 1961, 1024 Seiten — Gh. U.	187
---	-----

SOMMAIRE

Discours prononcé par le camarade Gheorghe Gheorghiu-Dej à l'assemblée solennelle de la jeunesse de Bucarest consacrée au 40 ^e anniversaire de la création de l'Union de la Jeunesse Communiste de Roumanie.	3
EDITORIAL : Quarante années de lutte sous l'étendard du parti marxiste-léniniste de la classe ouvrière	7

DOCUMENTS

Documents concernant le mouvement révolutionnaire de la jeunesse pendant la période de la création de l'Union de la Jeunesse Communiste de Roumanie	24
---	----

ARTICLES

GH. UNC, A. SIMION : L'activité déployée par l'Union de la Jeunesse Communiste en vue de la création du front unique de la jeunesse travailleuse pendant la période qui a suivi les luttes de janvier-février 1933	63
C. MOCANU : L'activité antifasciste des étudiants de Roumanie sous la direction du Parti Communiste pendant la période 1933—1937	80
V. BÎRZĂ, C. BĂRBULESCO : Participation des jeunes patriotes, les membres de l'U.J.C. en tête, à la lutte pour la réalisation de l'insurrection armée et l'appui à la guerre antihitlérienne	97

★

N. COPOIU : 50 ans de glorieuse lutte communiste. Quelques données concernant la diffusion de la „Pravda” en Roumanie et l'écho du mouvement révolutionnaire de notre pays dans ses pages	129
---	-----

QUESTIONS ET RÉPONSES

Au sujet de la création et du contenu des cercles de la jeunesse travailleuse (1908—1917) ; Les principaux journaux du mouvement révolutionnaire de la jeunesse, parus avant 1944	154
---	-----

COMPTES RENDUS

„Histoire de Roumanie”, II ^e volume, Editions de l'Académie de la R. P. Roumaine, 1961 : I. Cupșa, A. Deac.	159
C. ROMAN, M. RAMURĂ : „La jeunesse du monde vers le milieu du XX ^e siècle. Pages de la vie et de la lutte menée par la jeune génération”, Editions Politiques, 1961, 173 pages. S. Cutișteanu	172
„Le Komsomol léniniste. Moments de l'histoire de l'Union de la Jeunesse Communiste Léniniste d'U.R.S.S.”, Editions de la Jeunesse, 1960, 720 pages, Gh. Ionitză	178

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

GH. DOLGU : „La troisième étape de la crise générale du capitalisme”, Editions Politiques, 1962, 200 pages — Gh. S. ; O. B. VOROBIOVA, I. M. SINELNIKOVA : „Les filles de Marx”, Editions Politiques, 1962, 152 pages — V. P. ; SLAVKA PETROVA : „Participation de l'armée insurrectionnelle de libération nationale à la préparation et à la réalisation de l'insurrection du 9 septembre (26 août—9 septembre 1944)”, dans les „Izvestia na instituta po istoria na B.K.P.”, No. 8, 1961 — T. I. ; Fr. ZBINEWICZ : „Le rôle des communistes polonais dans l'organisation et l'activité de l'Union des Patriotes polonais et des Forces armées polonaises en U.R.S.S. (mai 1942—juillet 1944)”, dans „Z. pola walki”, No. 4, 1961 — M. M. ; „Pour un monde sans guerres et sans fascisme”, Editions Junge Welt, R.D.A., 1961, 120 pages — I. B. ; „Encyclopédie historique soviétique”, I ^{er} volume, Editions scientifiques d'Etat I, „Encyclopédie soviétique”, Moscou, 1961, 1024 pages — Gh. U.	187
--	-----

SUMMARY

- Speech made by Comrade Gheorghe Gheorghiu-Dej at the festive Youth Meeting in Bucharest, on the 40th anniversary of the foundation of the Union of the Communist Youth of Rumania. 3

- LEADING ARTICLE: Forty Years of Struggle under the Banner of the Marxist-Leninist Party of the Working Class 7

DOCUMENTS

- Documents on the revolutionary youth movement in the period of the foundation of the Union of the Communist Youth of Rumania 24

ARTICLES

- G. UNC, A. SIMION: Activities of the U.C.Y. for achieving a united front off the working youth in the period immediately after the January-February 1933 struggles 63
- C. MOCANU: Anti-fascist activities carried out by the Rumanian students under the guidance of the Communist Party in the 1933—1937 period 80
- V. BÎRZĂ, BĂRBULESCU: Participation of the patriotic youth headed by the membres of the U.C.Y. in the struggle for armed insurrection and support to the anti-Hitler war 97

★

- N. COPOIU: Fifty years of glorious communist struggle. Some Data on the distribution of the newspaper „Pravda” in Rumania and the reflexion of the Rumanian revolutionary movement in its pages 129

QUESTIONS AND ANSWERS

- With regard to the setting up and contents of the circles of the working youth (1908—1917); The main newspapers of the revolutionary youth movement prior to 1944 154

BOOK REVIEWS:

- „The History of Rumania”, vol. II, Publishing House of the R.P.R. Academy, 1961: I. Cupșa, A. Deac 159
- C. ROMAN and M. RAMURĂ: „The world youth in the mid-20th century. Pages from the life and struggle of the younger generation”, The Publishing House for Political Literature, 1961, 173 pp. S. Cutișteanu 172
- „The Leninist Komsomol. From the History of the Leninist Young Communist League of the U.S.S.R.”, Youth Publishing House, 1960, 720 pp. G. Ioniță 178

BIBLIOGRAPHICAL NOTES

- G. DOLGU: „The third stage of the general crisis of capitalism”, The Publishing House for Political Literature, 1962, 200 pp. — G. S.; O. B. VOROBIOVA and I. M. SINELNIKOVA: „Marx's daughters”, The Publishing House for Political Literature, 1962, 152 pp. — V. P.; SLAVKA PETROVA: „The participation of the insurrectional national liberation army in the preparation and implementation of the insurrection of September 9th (August 26—September 9, 1944)” published in „Izvestia na instituta po istoria na B.K.P.”, no. 8, 1961. — T. I.; FR. ZBINEWICZ: „The role played by the Polish communists in the organization and activity of the Union of Polish Patriots and of the Polish Armed Forces in the U.S.S.R. (May 1942—July 1944)” published in „Z. pola walki” no. 4, 1961, M. M.; „For a world without war and fascism”, Junge Welt Publishing House, the G.D.R. 1961, 120 pp. — I. B.; „Soviet Historical Encyclopaedia” vol. I, The State Publishing House for Scientific Literature „Soviet Encyclopaedia”, Moscow, 1961, 1024 pp. — G. U. 187

SUMMARY

speech made by Comrade Gheorghe Gheorghiu-Dej at the festive youth meeting in Bucharest on the 40th anniversary of the foundation of the Union of the Communist Youth of Romania.

LEADING ARTICLE: Forty Years of Struggle under the Banner of the Marxist-Leninist Party of the Working Class

DOCUMENTS

Documents on the revolutionary youth movement in the period of the foundation of the Union of the Communist Youth of Romania

ARTICLES

C. BUC, A. SIMON: Activities of the U.C.Y. for achieving a united front of the working youth in the period immediately after the January-February 1945 struggles

C. MOCANU: Anti-fascist activities carried out by the Romanian students under the guidance of the Communist Party in the 1933-1937 period

V. BIRZA, SĂRBULESCU: Participation of the patriotic youth headed by the members of the U.C.Y. in the struggle for armed insurrection and support to the anti-F Hitler war

COBOIU: Fifty years of glorious communist struggle. Some data on the distribution of the newspaper "Proletarul" in Romania and the reflection of the Romanian revolutionary youth movement

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚĂ, V. A. VARGA, GH. ZAHARIA

BOOK REVIEWS:

"The History of Romania", vol. II, Publishing House of the R.R. Academy, 1961. A. Căpuș, A. Dăneș

C. ROMAN and M. RAMURA: "The world youth in the mid-20th century. Pages from the life and struggle of the younger generation. The Publishing House for Political Literature, 1961, 177 pp., 2. Călușeni

"The Leninist Komsomol from the History of the Young Communist

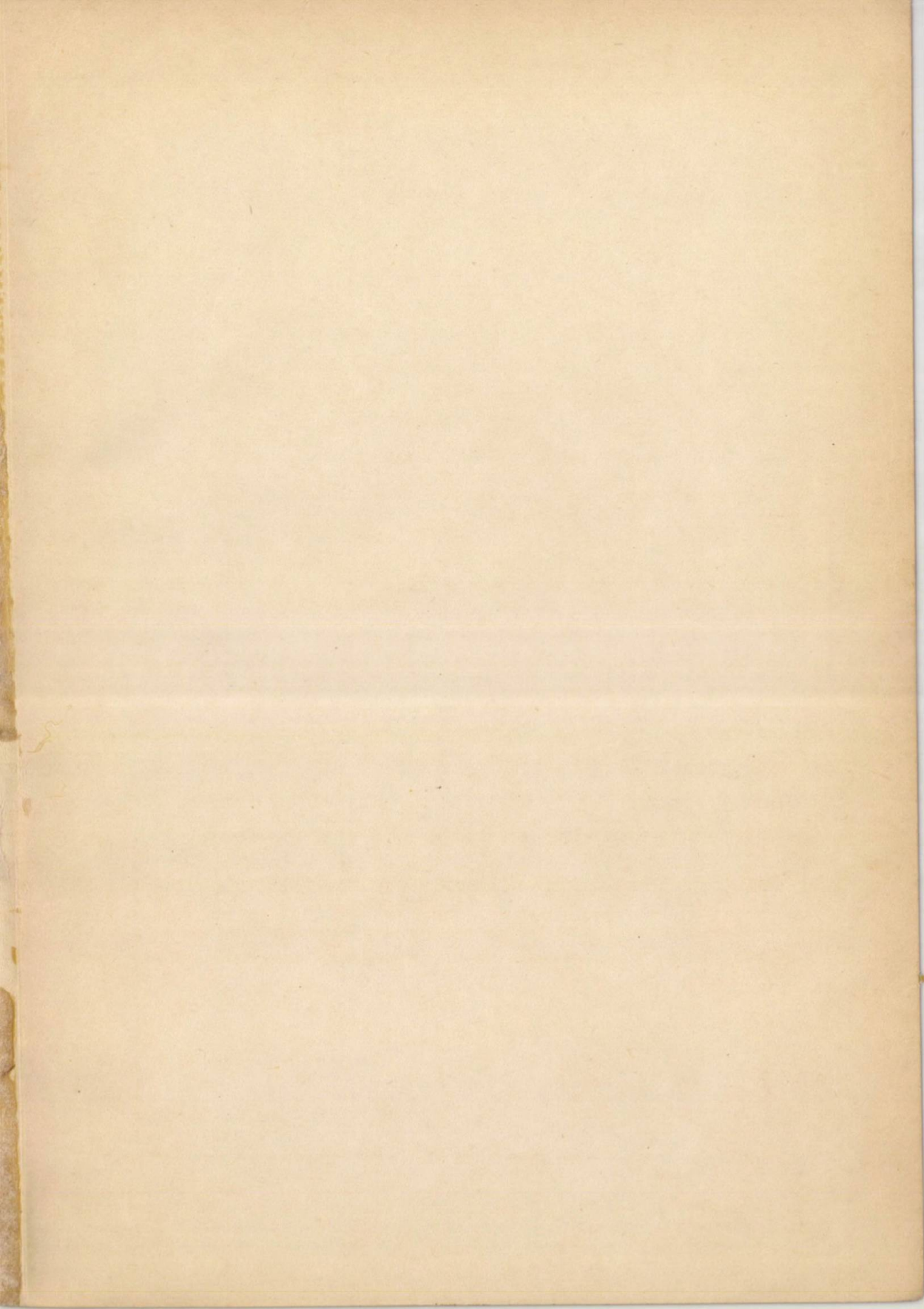
BIBLIOGRAPHICAL NOTES

Revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei și în librării.

Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe 6 luni — 12 lei, pe un an — 24 lei.

Editura „Știința”

78890

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Biblioteca org. Sibiu

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGĂ C.C. AL P.M.R.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

3

1 9 6 2

1990

0 JUL 2005

18/07

58890

2014 JUL --

Proletari din toate țările, uniți-vă!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

ANUL VIII

3

1962

43/2v

SUMAR:

- EDITORIAL**: Un măreț eveniment istoric în viața poporului nostru — încheierea colectivizării agriculturii 3

MONOGRAFII

- M. GÎDIUȚĂ, A. SIMION: Gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din comuna Pechea, regiunea Galați 25

STUDII

- D. HUREZEANU: Acțiuni de solidarizare a clasei muncitoare cu răscoala țăranilor din 1907 47
- N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL: Situația clasei muncitoare din România în perioada stabilizării relative a capitalismului 77
- (N) GOLDBERGER, GH. ZAHARIA: Caracterul național și internațional al mișcării de rezistență din România 112

DOCUMENTE

- Documente privind marea răscoală țărănească din anul 1907 146

COMUNICĂRI

- M. IOANID, N. G. MUNTEANU: Unele date privitoare la greva muncitorilor petroliști de la Bana-Moreni din 1913 179
- V. G. IONESCU: Constituirea și activitatea Clubului muncitorilor din Ploiești pînă la crearea P.S.D.M.R. (1891—1892) 185

RECENZII

- „Studii și articole de istorie” vol. III, Editura științifică, 1961, 506 pag.: A. Stan, C. Botoran 192
- JERZY PAWLOWICZ: „Din istoria conspirativă a Consiliului Național al Țării. 1943—1944”, Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.U.P., Editura „Cartea și știința”, Varșovia, 1961, 256 pag.: M. Moldoveanu. 199

NOTE BIBLIOGRAFICE

- P. N. POSPELOV: „Sarcinile muncii de cercetare științifică în domeniul istoriei partidului în lumina hotărîrilor Congresului al XXII-lea al P.C.U.S.”, în „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 2/1962: GH. I.; L. STROJA: „Situația clasei muncitoare în țările capitaliste și apologetii imperialismului”, Editura politică, 1962, 512 pag.: G. H.; CESTMIR AMORT: „P.C.U.S. și mișcarea noastră națională de rezistență”, Editura Academiei cehoslovace de științe, Pragă, 1961, 208 pag.: I. M.; „Mișcarea de eliberare națională din America Latină în etapa actuală”, Editura pentru literatură social-economică, Moscova, 1961, 300 pag.: N. C.; „Gaullism și fascism”, în „Cahiers du communisme” nr. 2/1962: N. P.; „Solidaritatea internațională a muncitorimii în lupta împotriva fascismului și a dezlănțuirii celui de-al doilea război mondial (1933—1937)”, Editura „Rusia sovietică”, Moscova, 1961, 550 pag.: I.M.O.; D. PETROV: „Mișcarea muncitorească și democratică din Japonia”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1961, 192 pag.: GH. U.; A. S. CERNEAEV: „Reformismul contemporan în mișcarea muncitorească din Europa occidentală”, în „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 1/1962: N. Z. 207

INFORMAȚII

- Conferința internațională a istoricilor în problemele Rezistenței împotriva hitlerismului în cursul celui de-al doilea război mondial 228
- Declarația Conferinței internaționale privind istoria Rezistenței 231
- Sesiunea științifică a Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.M.R. 232

Un mareț eveniment istoric în viața poporului nostru — încheierea colectivizării agriculturii

Întregul nostru popor muncitor trăiește cu entuziasm și legitimă mândrie un moment de importanță istorică în opera de construire a socialismului în patria noastră — încheierea colectivizării agriculturii, îndeplinirea cu aproape 4 ani înainte de termen a sarcinii fundamentale trasate de Congresul al III-lea al P.M.R. în domeniul transformării socialiste a satului.

Acestei victorii a socialismului la orașe și sate, încheierea colectivizării agriculturii în țara noastră, i-au fost consacrate plenara C.C. al P.M.R. din 23—25 aprilie și sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale a R.P.R. din 27—29 aprilie, la care, alături de deputații Marii Adunări Naționale, au participat 11 000 de invitați: președinții tuturor gospodăriilor colective, specialiștii care lucrează nemijlocit în producția agricolă, lucrători din gospodăriile de stat și stațiunile de mașini și tractoare, oameni de știință, ingineri și muncitori fruntași din uzinele constructoare de mașini agricole și din industria chimică, lucrători de partid și de stat.

Prin caracterul său larg reprezentativ, sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale s-a transformat într-o adevărată adunare a poporului însuși, constituind o expresie elocventă a profundului democratism al orînduirii noastre socialiste.

Raportul cu privire la încheierea colectivizării agriculturii și la reorganizarea conducerii agriculturii, prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a înfățișat bilanțul uriașei activități desfășurate de oamenii muncii, sub conducerea partidului, pe tărîmul transformării socialiste a agriculturii, a făcut o analiză profundă, marxist-leninistă, a condițiilor în care s-a desfășurat munca pentru construirea socialismului la sate, a relevat succesele însemnate obținute în dezvoltarea agriculturii și a trasat sarcinile pentru consolidarea realizărilor dobîndite, creșterea continuă a producției agricole, îmbunătățirea conducerii agriculturii, asigurarea cu cadre de specialiști necesare întăririi economice-organizatorice a gospodăriilor agricole colective.

Prin încheierea cu succes a operei de transformare socialistă a agriculturii, relațiile de producție socialiste au învins definitiv și la sate.

La baza acestei victorii de însemnătate istorică stau aplicarea consecventă de către partidul nostru a învățaturii leniniste cu privire la transformarea socialistă a agriculturii, cunoașterea temeinică a cerințelor dezvoltării sociale potrivit condițiilor concrete ale țării noastre, folosirea bogatei experiențe a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în acest domeniu de activitate, ținând seamă de realitățile noastre, spiritul profund creator, străin oricăror dogme.

Încheierea colectivizării agriculturii într-un termen istoricește scurt, de numai 13 ani, demonstrează justetea liniei politice leniniste a P.M.R. de întărire continuă a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, încrederea nețărmurită a țărănimii în politica înțeleaptă a partidului ca rezultat al muncii sale politice-organizatorice duse cu răbdare, zi de zi, în rîndul țărănimii muncitoare.

Prin colectivizarea agriculturii țării noastre a fost înfăptuită sarcina cea mai grea și cea mai complicată a revoluției socialiste — trecerea țărănimii de la gospodăria mică, bazată pe proprietatea privată, la marea gospodărie socialistă. Astfel, prin statornicirea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție ca bază de neclintit a orînduirii socialiste în toate ramurile economiei naționale a fost înscrisă în Cartea de aur a poporului o nouă și măreață cucerire pe drumul de victorii al țării noastre spre desăvîrșirea construcției socialismului, spre comunism. Se deschide un capitol nou și luminos în viața satului, a țărănimii, care își amintește cu mînie de anii de cruntă exploatare, cînd munca din zori și pînă în noapte pe pămîntul moșierilor și chiaburilor, lipsită de cele mai elementare condiții de viață omenească.

Viața nouă a satelor noastre de azi confirmă cu puterea faptelor justetea liniei politice a P.M.R. de mobilizare și organizare a maselor țărănimii muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare, la lupta pentru înlăturarea orînduirii burghezo-moșierești, lichidarea exploatării și construirea socialismului, dovedește viabilitatea învățaturii lui Lenin, care cu peste 40 de ani în urmă arăta că: „Pentru masele muncitoare de la sate nu există altă salvare decît unirea cu proletariatul comunist și sprijinirea neprecupețită a luptei lui revoluționare pentru scuturarea jugului moșierilor (al marilor proprietari funciari) și al burgheziei”¹. Transformarea socialistă a agriculturii este singura cale posibilă pentru lichidarea înapoierii, sărăciei, mizeriei și creșterea neconținută a nivelului material și cultural al țărănimii muncitoare; ea descătușează marile energii creatoare ale țărănimii, dă țăranului muncitor demnitatea omului liber atît de umilită și strivită de regimul burghezo-moșieresc, dezvoltă conștiința acestuia, lărgindu-i orizonturile altădată limitate de barierele înguste ale proprietății individuale. De pe ogoarele fără haturi, unite în mari gospodării socialiste, țărănimea colectivistă vede acum mult mai departe, cu mai multă claritate că rezolvarea intereselor sale nu poate avea loc decît în strînsă legătură cu interesele întregului popor, prin înfăptuirea țelului acestuia, construirea socialismului și comunismului.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 134.

Încheierea colectivizării agriculturii țării noastre spulberă definitiv teoriile reacționare după care țărănimea ar fi, chipurile, refractară socialismului, dă o lovitură de moarte dușmanilor poporului român care mai sperau să vadă țărănimea înhămată la jugul nemiloasei exploatare burghezo-moșierești. Știrea trecerii în masă a țărănimii pe calea colectivizării a fost primită cu mare dezamăgire și amărăciune de foștii exploataatori, de ideologii capitalismului, pentru că această măreață victorie a socialismului înseamnă năruirea pentru totdeauna a speranțelor lor în restabilirea vechilor rînduieli.

Înaintarea țării noastre pe drumul socialismului, colectivizarea totală a agriculturii, a rezolvat pentru totdeauna problema agrară în România, a statornicit dreptul țărănimii de a stăpîni în cea mai înaltă accepție a cuvîntului pămîntul pe care-l muncește. Se confirmă astfel justetea aprecierilor cuprinse în proiectul de program privind problema agrară, pregătit spre a fi dezbătut la Congresul I al Partidului Comunist din România în 1921, care sublinia că după ce va fi înfăptuită reforma agrară în folosul milioanei de țărani, aceștia vor deveni cu adevărat stăpîni ai pămînturilor numai în condițiile unei economii socialiste.

Profunde transformări revoluționare care au avut loc la sate s-au înfăptuit, în condițiile dezvoltării echilibrate a întregii economii naționale, pe linia mereu ascendentă, rolul conducător revenind industriei grele cu pivotul său, industria constructoare de mașini.

Începînd din 1949, cînd s-a trecut la planificarea economiei naționale în țara noastră, P.M.R. a urmat consecvent politica leninistă de industrializare socialistă, punînd în centrul atenției dezvoltarea industriei grele, și în primul rînd a industriei constructoare de mașini, factor hotărîtor în crearea bazei tehnice-materiale a socialismului, în dezvoltarea tuturor ramurilor economiei, inclusiv a agriculturii. „Pîrghia principală pentru îndrumarea agriculturii pe calea socialismului — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul prezentat la plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 — este industria socialistă, industria grea”². Aplicarea liniei leniniste în construcția socialistă a fost înfăptuită în condițiile luptei necruțătoare duse de partid împotriva politicii dușmănoase a grupului fracționist antipartinic Pauker—Luca, sprijiniți de T. Georgescu, I. Chișinevschi și M. Constantinescu. Înfîrîgînd linia acestora și aplicînd consecvent și creator politica leninistă de industrializare socialistă a țării, întemeiată pe cunoașterea profundă a realității, a cerințelor dezvoltării sociale, potrivit condițiilor concrete ale Romîniei, în numai 13 ani de planificare a economiei naționale, producția industrială a crescut de 5 ori și jumătate; în 1961 producția industriei constructoare de mașini, a industriei energiei electrice și a materialelor de construcții a crescut față de anul 1938 de 12 ori, iar a industriei chimice de peste 14 ori. În perioada 1949—1961 au fost reutilitate, modernizate și dezvoltate aproape 500 de întreprinderi existente și au fost construite în industria republicană peste 280 de întreprinderi și secții noi.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, pag. 190.

Justețea liniei leniniste a P.M.R. de industrializare socialistă a țării a fost confirmată și de avântul deosebit pe care l-a cunoscut dezvoltarea forțelor de producție în agricultură, prin crearea bazei tehnico-materiale a socialismului la sate, organizarea marilor gospodării agricole socialiste mecanizate, capabile să asigure o dezvoltare fără precedent creșterii producției și productivității muncii.

Aceste succese au fost posibile datorită muncii entuziaste a eroicei noastre clase muncitoare, a țăranimii muncitoare și a intelectualității legate de popor, care și-au însușit cu entuziasm programul și linia politică a partidului, au luptat cu abnegație pentru transpunerea lor în viață.

Hotărîtor pentru rezultatele obținute în construcția socialistă în agricultură, și în primul rînd în dezvoltarea sectorului colectivizat, în creșterea producției agricole, a fost puternicul sprijin acordat țăranimii de statul democrat-popular prin mijloacele mecanizate ale stațiunilor de mașini și tractoare, cadre de ingineri și tehnicieni agricoli, prin credite, materiale de construcții, semințe selecționate, material săditor pomiviticol, animale de rasă și altele.

Partidul Muncitoresc Român a acordat o importanță primordială alianței dintre clasa muncitoare și țăranimea muncitoare — temelia dictaturii proletare, a regimului democrat-popular.

Călăuzindu-se după învățătura lui Marx și Lenin, folosind nesecatul izvor al experienței P.C.U.S. în transformarea socialistă a agriculturii, partidul nostru, continuînd în condiții noi munca desfășurată de la crearea sa pentru înfăptuirea alianței muncitorești-țăranesti, a dus din primele momente de după eliberare o muncă uriașă în rîndurile maselor țăranimii pentru a o apropia și a o cîștiga alături și sub conducerea clasei muncitoare, privind aceasta drept condiția fundamentală a victoriei în revoluția populară.

O mare contribuție la făurirea alianței muncitorești-țăranesti, la realizarea reformei agrare și instaurarea puterii populare a adus-o organizația largă a țăranimii, care în întreaga ei activitate a urmat partidul comunist, Frontul plugarilor, condus de eminentul om de stat și înflăcăratul patriot dr. Petru Groza.

După înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare în 1945, care a făurit o bază puternică alianței muncitorești-țăranesti, partidul s-a preocupat cu cea mai mare grijă de elaborarea și aplicarea unei politici juste la sate, de ridicare a agriculturii, de dezvoltare a relațiilor economice noi între oraș și sat — a pășit la o muncă răbdătoare, pentru a îndruma țăranimea, pe baza convingerii și a liberului consimțămînt, pe făgașul socialismului.

Partidul nostru a considerat transformarea socialistă a agriculturii drept una dintre cele mai importante sarcini ale revoluției socialiste, a cărei rezolvare constituie o lege obligatorie pentru victoria deplină a socialismului.

Linia generală politică și programul concret al Partidului Muncitoresc Român în vederea reconstrucției socialiste a agriculturii au fost elaborate de istorica plenară din 3—5 martie 1949 a C.C. al P.M.R., care a stabilit că colectivizarea agriculturii este parte integrantă a întregii opere de construire a socialismului prin instaurarea relațiilor socialiste de producție atât la orașe, cât și la sate, crearea unei economii socialiste unitare, în plin progres.

Raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la această plenară istorică a făcut o analiză științifică, marxist-leninistă, a transformărilor revoluționare care au avut loc în țara noastră și a condițiilor necesare ce se cereau îndeplinite pentru a se asigura o bază trainică procesului de transformare socialistă a agriculturii. Încă de atunci, partidul a arătat că reorganizarea agriculturii pe baze socialiste presupune dezvoltarea industriei grele, în stare să pună la dispoziția agriculturii tractoarele și mașinile de care are nevoie, presupune formarea unor cadre tehnice cu pregătire superioară, capabile să conducă agricultura după cele mai perfecționate metode științifice, presupune o muncă politică sistematică, răbdătoare, de lămurire și convingere a masei țărănimii sărace și mijlocașe despre superioritatea gospodăriilor colective. În același timp, partidul sublinia că reorganizarea agriculturii pe baze socialiste presupune întărirea continuă a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, luptă hotărâtă pentru îngrădirea chiaburimii și lichidarea ei ca clasă. Partidul Muncitoresc Român și-a pus ca sarcină să ducă o astfel de politică la sate, să aplice astfel de măsuri practice încât să apere țărănimea muncitoare de ruinare și de exploatare din partea chiaburilor și a cămătarilor de tot soiul, pregătind treptat condițiile în vederea trecerii țărănimii la socialism.

De mare ajutor în munca practică la sate a organelor și organizațiilor de partid a fost justa definire a poziției partidului nostru față de diferitele păături ale țărănimii. „Politica noastră față de țărănime — a subliniat plenara — trebuie deci să fie clară : *Ne sprijinim pe țărănimea săracă, strângem alianța cu țărănimea mijlocașă și ducem o luptă neîntreruptă împotriva chiaburimii*”³.

Pornind de la necesitatea obiectivă a construirii socialismului nu numai la orașe, ci și la sate, plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 a definit cu precizie modul și căile de creare a relațiilor socialiste de producție în agricultură, subliniind că principiul asocierii, al unirii țăranilor muncitori în cooperative agricole de producție constituie principiul de bază al programului de construire a socialismului la sate. Totodată, plenara a arătat că unirea producătorilor mici și mijlocii în cooperative agricole de producție trebuie îndeplinită pe baza strictei respectări a liberului consimțământ, pe baza convingerii țărănimii muncitoare asupra superiorității marii agriculturi socialiste, respectându-se cu strictețe principiul cointerесării materiale a țărănimii în trecerea sa pe drumul

³ Op. cit., pag. 213.

agriculturii socialiste. Ținând seamă de învățătura leninistă potrivit căreia trecerea țărănimii muncitoare pe făgașul socialismului este legată de o profundă revoluționare a întregului mod de a gândi al țărănimii, de ridicarea nivelului de cultură, a conștiinței țărănimii, plenara a pus în fața întregului partid sarcina înfăptuirii la sate a revoluției culturale, care să transforme pe țăranii muncitori în constructori conștienți ai socialismului, asigurând în acest scop condițiile necesare, prin lichidarea analfabetismului, dezvoltarea continuă a bazei materiale a învățămîntului la sate, desfășurarea unei largi munci politice-culturale de masă în rîndul țărănimii muncitoare.

Linia trasată de partid cu 13 ani în urmă, la plenara din martie 1949 a Comitetului Central, a stat la temelia întregii munci desfășurate de atunci și pînă astăzi în transformarea socialistă a agriculturii. Prin conținutul și profunzimea științifică, ea și-a păstrat întreaga valabilitate de-a lungul anilor, viața consacrînd-o definitiv printre măsurile istorice elaborate de Partidul Muncitoresc Român.

Analiza procesului unitar al transformării socialiste a agriculturii în țara noastră demonstrează capacitatea și clarviziunea P.M.R. de a fi găsit în fiecare dintre momentele acestui complex proces revoluționar măsurile cele mai juste și eficiente, capabile să îmbine în chip armonios interesele generale ale statului, ale societății cu interesele individuale ale țăranului sărac și mijlocăș. Grija permanentă pentru consolidarea continuă a alianței clasei muncitoare cu țărănimia muncitoare, întreaga politică științifică a P.M.R. au ferit partidul nostru de măsuri aventuriste, stîngiste, au asigurat o bază trainică construirii socialismului la sate.

În aplicarea politicii sale leniniste de transformare socialistă a agriculturii, P.M.R. a avut permanent în vedere situația concretă de la sate, a apreciat în fiecare moment dat ponderea sectoarelor social-economice existente la sate, tendințele și perspectivele fiecăruia dintre acestea. Pentru trecerea la aplicarea în practică a liniei partidului de transformare socialistă a agriculturii fuseseră realizate încă în perioada primei etape a revoluției populare din țara noastră o serie de condiții materiale deosebit de însemnate. A fost organizat un sector de stat în agricultură menit să constituie o pîrghie puternică în economia agrară, un mijloc pentru a demonstra țărănimii individuale superioritatea marilor întreprinderi agricole mecanizate. Gospodăriile agricole de stat (G.A.S.), pe lîngă sarcina de principale furnizoare de produse agricole ale statului, au jucat un rol de mare însemnătate în transformarea socialistă a agriculturii; ele au acordat gospodăriilor colective un sprijin permanent în întărirea și dezvoltarea lor economică, furnizîndu-le semințe de soi, material săditor vitipomicol și animale de rasă, au constituit din ce în ce mai mult o pildă vie de gospodărire socialistă pentru întreaga noastră agricultură.

În primii 8—10 ani ai procesului colectivizării agriculturii, sectorul micii producții de mărfuri, gospodăriile individuale erau preponde-

rente în agricultură, atît ca suprafață cît și ca producție-marfă. În această perioadă, atîta timp cît partea cea mai mare a producției agricole-marfă era furnizată de țărani individuali, partidul nostru a aplicat fără abatere linia de ajutorare a țărănimii muncitoare în vederea creșterii productivității gospodăriei individuale, sporirii producției, ridicării nivelului ei de viață. Lupta pentru colectivizarea agriculturii se desfășura nu în condițiile ruinerii micilor producători agricoli — lăsați pe propriul lor petic de pămînt pînă se conving de necesitatea trecerii pe făgașul socialismului —, ci ale stimulării lor, cointerесării în creșterea producției de cereale-marfă.

Pentru creșterea conștiinței țărănimii muncitoare, ridicarea producătorilor individuali mici și mijlocii la nivelul înțelegerii necesității trecerii pe făgașul socialismului, partidul a indicat folosirea cu perseverență a celor mai eficiente metode de convingere. Organele și organizațiile de partid și, sub conducerea acestora, organizațiile de masă au desfășurat după plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 o intensă muncă de lămurire în rîndul țărănimii muncitoare pentru a o convinge de superioritatea și avantajele muncii în comun, de necesitatea unirii gospodăriilor individuale mici și mijlocii în mari unități agricole socialiste.

Pentru a demonstra concret țărănimii muncitoare ce însemnează munca în comun, partidul și statul nostru democrat-popular au organizat în vara anului 1949 și 1950 vizita a circa 400 de țărani muncitori în Uniunea Sovietică. În această perioadă de început a procesului transformării socialiste a agriculturii, o deosebită importanță pentru întărirea și organizarea gospodăriilor colective a avut vizita delegației sovietice de colhoznici, care, împărtaşind experiența colhozurilor sovietice, au dat un mare ajutor primelor gospodării agricole colective.

Pe măsura creării și consolidării gospodăriilor colective, au fost organizate sistematic vizite ale țăranilor individuali la gospodării colective și întovărășiri fruntașe, la gospodăriile personale ale colectivîștilor, urmate de discuții prietenești între colectivîști și țărani individuali; a fost intensificată munca culturală la sate prin căminele culturale, echipe de agitatori, foi volante, filme, conferințe, brigăzi științifice, consultații, fotomontaje, afișe etc.

În anii puterii populare a fost creată și dezvoltată continuu o puternică industrie constructoare de mașini agricole, care a asigurat baza tehnică a mecanizării agriculturii. Începutul n-a fost ușor; în țară nu se mai construiseră pînă atunci mașini agricole, nu dispuneam de utilaje, de cadre, nu aveam experiență. Elementele reacționare burghezo-moșierești au primit cu dușmănie și sfidare hotărîrea partidului de a se trece în România la construcția de tractoare și mașini agricole complexe. Profetiile lor, după care economia țării noastre era inadaptabilă la progresul industrial, s-au dovedit și de data aceasta mincinoase. În etapa transformării socialiste a agriculturii, întreprinderile constructoare de tractoare și mașini agricole create de regimul democrat-popular, Uzinele

„Tractorul”-Braşov, „Semănătoarea” din Bucureşti, Bocşa, „Tehnometal” din Timişoara, „Magheru”-Topleţ, „7 Noiembrie”-Craiova etc., au livrat permanent agriculturii din ce în ce mai multe şi mai bune tractoare şi maşini agricole. În cei 15 ani care au trecut de la fabricarea primului tractor românesc au fost realizate un număr de 13 tipuri de tractoare, din ce în ce mai perfecţionate. Noul tip, tractorul universal 600 de 65 CP, care va fi pus la dispoziţia agriculturii socialiste, are o productivitate la arătură adâncă de 28—30 cm, cu 40—50 la sută mai mare decât actualele tipuri şi un consum de combustibil cu 13—18 la sută mai redus.

Unele produse ale uzinelor de maşini agricole şi tractoare fabricate în R.P.R. se bucură de un binemeritat prestigiu şi pe piaţa mondială, unde se situează pe acelaşi plan cu produsele similare ale unor ţări cu veche tradiţie industrială.

Începînd din luna octombrie 1948, cînd au fost organizate în ţara noastră staţiunile de maşini şi tractoare (S.M.T.), partidul şi guvernul au acordat o atenţie deosebită îmbunătăţirii muncii acestora, punîndu-le la dispoziţie mijloace materiale însemnate : un număr mare de tractoare, semănători, batoze şi alte maşini agricole, strunguri şi instalaţii necesare atelierelor de reparaţii. Totodată le-au fost trimise din rîndul muncitorilor, inginerilor şi tehnicienilor cadrele necesare. În toamna anului 1948, pentru prima oară în istoria ţării noastre, ţăranii săraci şi mijlocaşi au folosit, în condiţii avantajoase, pentru lucrarea pămîntului lor, tractoarele şi maşinile agricole ale staţiunilor de maşini şi tractoare. Hotărîrea C.C. al P.M.R. şi a Consiliului de Miniştri al R.P.R. din octombrie 1949 asupra măsurilor ce trebuie luate pentru îmbunătăţirea muncii în staţiunile de maşini şi tractoare a constituit un sprijin însemnat în activitatea acestora, în stabilirea sarcinilor S.M.T. în condiţiile trecerii la colectivizarea agriculturii.

Rod al politicii leniniste a P.M.R. de industrializare socialistă a ţării, de dezvoltare a ramurii constructoare de maşini agricole, agricultura noastră socialistă dispune astăzi de 54 000 de tractoare fizice, 50 000 de semănători mecanice, 25 000 de combine pentru păioase şi alte maşini agricole.

Stadiul actual al dotării agriculturii ţării noastre cu mijloace mecanizate constituie un salt uriaş faţă de situaţia moştenită de la regimul burghezo-moşieresc (circa 4 000 de tractoare în 1938). Ținînd seamă însă de necesitatea dezvoltării continue a forţelor de producţie în agricultură, de perfecţionarea şi creşterea bazei tehnice-materiale a acesteia, conform directivelor Congresului al III-lea al P.M.R., pînă la sfîrşitul perioadei 1960—1965 staţiunile de maşini şi tractoare şi gospodăriile agricole de stat vor dispune de un număr de circa 100 000 de tractoare fizice (numărul lor crescînd cu încă 50 000 pînă în anul 1975), peste 70 000 de semănători, peste 43 000 de combine pentru recoltatul cerealelor păioase, peste 8 000 combine pentru porumb, precum şi alte maşini agricole.

Partidul nostru a privit de la început transformarea socialistă a agriculturii ca un proces complex şi de durată, care schimbă profund

modul de viață, metodele și formele de muncă ale țărănimii, conștiința maselor țărănești, ceea ce, evident, nu se poate înfăptui dintr-o dată.

De aceea, partidul, aplicînd creator la condițiile țării noastre genialul plan cooperatist al lui Lenin, a dat o importanță deosebită folosirii formelor simple de asociere a țărănimii, și în special a întovărășirilor, treaptă intermediară de cooperare în producția agricolă, școală care deprinde masele țărănești cu organizarea socialistă a muncii și le ajută să treacă, de la această formă simplă, la forma superioară, gospodăria colectivă.

„A merge pe această cale — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — înseamnă a duce țărănimea muncitoare spre gospodăria colectivă, pe drumul care poate fi înțeles și acceptat de către aceasta, căci îmbină interesele ei individuale cu cele generale ale economiei naționale”⁴.

Transformarea socialistă a agriculturii s-a desfășurat în condițiile luptei necruțătoare cu dușmanul de clasă; chiaburimea, cea mai numeroasă clasă exploatatoare, încerca pe toate căile să frîneze colectivizarea agriculturii, îndemna țăranii să nu se înscrie în gospodăriile colective, iar acolo unde acestea se creau erau sabotate de chiaburi. colectivității fiind amenințați, terorizați.

Totodată, partidul a avut de luptat nu numai cu dușmanul de clasă, ci și cu activitatea dușmănoasă a grupului fracționist antipartinic Pauker-Luca, care a frînat colectivizarea agriculturii, încălcînd în mod grosolan linia leninistă a partidului adoptată la plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 cu privire la alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și transformarea socialistă a agriculturii.

Grupul fracționist a avut o atitudine sabotoare față de sectorul de stat din agricultură, împiedicînd dezvoltarea bazei tehnice-materiale a gospodăriilor de stat, încercînd chiar să le lichideze. Timp de doi ani de zile, grupul fracționist, în frunte cu A. Pauker, care răspundea în fața partidului de problemele agriculturii, a sabotat indicațiile cu privire la dezvoltarea formelor simple de cooperare la sate, a zădărnicit crearea întovărășirilor, încercînd să compromită ideea cooperării în agricultură, răspîndind chiar calomnia că întovărășirile agricole, încurajate și sprijinite de partidul nostru, reprezintă o deviere de la învățătura marxist-leninistă, un pericol pentru soarta socialismului la sate, deoarece, chipurile, țăranii muncitori ar ieși din gospodăriile colective și ar intra în întovărășiri. Departe de a fi stimulat mișcarea de masă spre gospodăria colectivă, așa cum pretindeau Pauker și Luca, neîndeplinirea hotărîrilor partidului privind formarea întovărășirilor a determinat o dezvoltare extrem de înceată a procesului de transformare socialistă a agriculturii.

Încalcînd în mod grosolan linia politică și hotărîrile partidului, Ana Pauker a organizat peste capul conducerii de partid o acțiune aventuristă, provocatoare fără precedent, menită să zdruncine grav alianța cu țărănimea muncitoare: în întreaga țară s-au organizat arestări în masă ale țăranilor, acuzați de a nu-și fi respectat obligațiile față de stat.

⁴ Op. cit., pag. 220.

Prin înlocuirea muncii de convingere și studierea atentă a condițiilor și posibilităților concrete pentru fiecare caz în parte, prin metode birocratice, de constrângere, fracționiștii urmăreau să îndepărteze pe țărani muncitori de gospodăria colectivă, în loc să-i apropie de ea, să dea apă la moară chiaburilor și celorlalți dușmani ai socialismului; fracționiștii subminau temelia regimului de democrație populară, alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

Datorită activității dușmănoase a grupului fracționist, antipartinic, rezultatele obținute în procesul transformării socialiste a agriculturii în perioada 1949—1952 au fost nesatisfăcătoare. Procesul colectivizării agriculturii a fost lent, uneori stagnînd, ceea ce a făcut ca transformarea socialistă a agriculturii să nu se desfășoare în ritmul corespunzător condițiilor politice și materiale create.

Sectorul cooperatist în agricultură în anul 1952 cuprindea numai 166 000 de familii țărănești, cu 664 000 ha de suprafață arabilă. În întreg anul 1951 nu s-au creat decît 62 de gospodării colective; trebuie subliniat faptul că în 13 din cele 28 de regiuni cîte avea țara noastră după împărțirea administrativă de atunci, în anul 1951 nu s-a creat nici o gospodărie agricolă colectivă, că în 5 regiuni s-a înființat numai cîte o gospodărie agricolă colectivă, iar în alte 5 regiuni cîte două. Aceasta dovedește cît de mult a dăunat transformării socialiste a agriculturii și construcției socialiste în general activitatea antileninistă a grupului de fracționiști.

Încă înainte de demascarea fracționiștilor și îndepărtarea lor din posturile de conducere din partid și guvern, Comitetul Central a luat măsuri pentru aplicarea întocmai a liniei leniniste a partidului în transformarea socialistă a agriculturii și în întărirea alianței muncitorești-țărănești, pentru respectarea cu strictețe a hotărîrilor plenarei C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949. De mare însemnătate au fost hotărîrile C.C. al P.M.R. și Consiliului de Miniștri al R.P.R. din martie și septembrie 1951.

Hotărîrea din 1 martie 1951 a C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri al R.P.R. în vederea consolidării organizatorice-economice a gospodăriilor agricole colective stabilea un program de măsuri menit să asigure dezvoltarea și consolidarea gospodăriilor colective existente, creșterea producției acestora, pentru a deveni rentabile, capabile să asigure colectivștilor venituri sporite în bani și produse, exemple de urmat pentru masa gospodăriilor țărănești mici și mijlocii. Organele de partid și de stat erau chemate să sprijine permanent gospodăriile colective, să le ajute în organizarea muncii — fără a se substitui conducerii acestora —, să aibă în vedere că gospodăriile colective, chiar și cele mai vechi, sînt totuși foarte tinere, nedeprinse suficient cu organizarea muncii în mari unități agricole socialiste, să ajute gospodăriile colective pentru justa aplicare a Statutului G.A.C.

Hotărîrea C.C. al P.M.R. asupra muncii pe tărîmul construirii gospodăriilor agricole colective și al întovărășirilor agricole (18 septembrie

Comunicat

In zilele de 3, 4 si 5 Martie 1949 a avut loc şedinţa plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. Plenara a luat în discuţie raportul Biroului Politic al C. C. al P. M. R. asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii, raport prezentat de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Plenara a adoptat în unanimitate o rezoluţie la acest raport.

Rezoluţia şedinţei plenare a C. C. al P. M. R. din 3—5 Martie 1949

asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii

1. Sediinta plenară a C. C. al P. M. R. a luat în discuţie problema raportului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii. Raportul prezentat de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost discutat şi adoptat în unanimitate. Raportul este prezentat în continuare în textul original, cu unele modificări de formă şi de conţinut, pentru a fi mai accesibil cititorilor noştri.

2. Sediinta plenară a C. C. al P. M. R. a luat în discuţie problema raportului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii. Raportul prezentat de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost discutat şi adoptat în unanimitate. Raportul este prezentat în continuare în textul original, cu unele modificări de formă şi de conţinut, pentru a fi mai accesibil cititorilor noştri.

3. Sediinta plenară a C. C. al P. M. R. a luat în discuţie problema raportului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii. Raportul prezentat de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost discutat şi adoptat în unanimitate. Raportul este prezentat în continuare în textul original, cu unele modificări de formă şi de conţinut, pentru a fi mai accesibil cititorilor noştri.

4. Sediinta plenară a C. C. al P. M. R. a luat în discuţie problema raportului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii. Raportul prezentat de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost discutat şi adoptat în unanimitate. Raportul este prezentat în continuare în textul original, cu unele modificări de formă şi de conţinut, pentru a fi mai accesibil cititorilor noştri.

4 PAGINI 4 LEI

Marti 18 Martie 1949 SERIA III ANUL XVIII No 1375
PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE UNITĂȚI!

* 6 PAGINI 4 LEI

Vineri 18 Martie 1949

SERIA III ANUL XVIII No 1378

CITITI IN CORPUL ZIARULUI:

• LA ANIVERSAREA COMUNEI DIN PARIS (Pag. 4-5)
• PLANUL ÎNSĂȘĂRII DE PRO. MAYARA TREBUI ÎNDEPLINI LA TIMP SI ÎN BUNE CONDITII (Pag. 5-6)
• CONDUCEREA DE CĂTRE PARTID CHERZĂSA A DISVOLTAȚII SI SUCCESUL CĂTRE UNIRI ÎNTERNAȚIONALE MUNCITORE (Pag. 5-6)

• SĂLUTURI ADRESATE ÎNTERNAȚIONALEI MUNCITORE CU OCAZIA CONGRESULUI (Pag. 5-6)
• ÎNTELEGĂMÎNTELE ÎNTERNAȚIONALEI MUNCITORE ÎN LUTĂ PENTRU ÎNTERNAȚIONALEA DE ÎNTERNAȚIONALE MUNCITORE DIN R. P. R. ÎNSTITUȚIILE DE STUDIU ÎNTERNAȚIONALE SI SOCIETĂȚIA COMPOZITĂRII DIN R. P. R. (Pag. 5-6)

SARCINILE PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii

Raport prezentat de tovarăşul GH. GHEORGHIU-DEJ, la Şedinţa Plenară a C. C. al P. M. R. din 3—5 Martie 1949

Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român a luat în discuţie raportul Biroului Politic al C. C. al P. M. R. asupra sarcinilor Partidului în lupta pentru întărirea alianţei clasei muncitoare cu ţărănimia muncitoare şi pentru transformarea socialistă a agriculturii. Raportul prezentat de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost discutat şi adoptat în unanimitate. Raportul este prezentat în continuare în textul original, cu unele modificări de formă şi de conţinut, pentru a fi mai accesibil cititorilor noştri.

Documente ale plenarei istorice din 3—5 martie 1949, care a elaborat linia leninistă a partidului pentru transformarea socialistă a agriculturii

Pentru a spori ținemerea muncitoare în exercitarea muncii agricole, Președintele Marii Adunări Naționale a Republicii România, Moștenirea a sosit la 7 Octombrie 1948

important de tracțiune și mașini-remorcă reparate. Din
linia de organizare însă, chiar mașinile reparate au rămas
uneori nefolosite, iar alte ori, din cauza slabei executări a

3. Pentru o mai bună exploatare a parcului de mașini tractoare, pentru controlul sistematic al lucrărilor și pentru

10. Se intervine atât Structura de Plan, cât Tractorul și Gospodăria de Stat să reformeze din proprie inițiativă tractoarele vechi. Pentru examinarea clasificării tractorilor se va înființa o Comisie specială alcătuită din

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri al R. P. R.
 în vederea consolidării organizatorico-economice a gospodăriilor agricole colective

Pe lângă activitatea de cercetare științifică, în cadrul Institutului de Cercetări Științifice "Gheorghe Asachi" Iași, se desfășoară și activități de popularizare a științei, de educație științifică a tineretului și de activități culturale. În acest scop, Institutul organizează anual, în luna mai, săptămânile științifice, care sunt deschise tuturor elevilor și studenților din Iași și din județele învecinate. În cadrul săptămânii științifice, se desfășoară o serie de activități, cum ar fi: concursuri de știință, expoziții, conferințe, simpozioane, etc. În anul 1980, săptămânile științifice au avut loc în perioada 10-16 mai, sub egida Institutului de Cercetări Științifice "Gheorghe Asachi" Iași. În cadrul săptămânii științifice, s-au desfășurat o serie de activități, cum ar fi: concursuri de știință, expoziții, conferințe, simpozioane, etc. În anul 1980, săptămânile științifice au avut loc în perioada 10-16 mai, sub egida Institutului de Cercetări Științifice "Gheorghe Asachi" Iași.

[illegible]

• O summa întregă a activității este...

Tenured.

Comitetul Central
Muzicant: Ruzica v. 1

plintă, observațiile critice și propunerile făcute arată că lucrările Congresului sunt o contribuție de mare însemnătate pentru mersul înainte pe calea constituției sovietice.

are a reuși să mobilizeze la muncă țărani muncitori
colectiviști în timpul campaniilor chiburi, deci

1. -- pe de o parte -- si tri mai multe

Consiliului de Miniștri al R. P. R. și a C. C. al P. M. R.
cu privire la îmbunătățirea și dezvoltarea sistemului de contractare
și achiziție de animale și produse animale, în vederea aprovizionării
populației cu produse alimentare și a industriei cu materii prime
și pentru încurajarea creșterii și îngrijirii de animale

...le pot cumpăra în cadrul comerțului de

prețuri de achiziții plus statul dătorată statului drept coa-
tru cantitatea de carne dătorată statului drept coa-
tărilor de colectare. achiziție animale

*Cuvîntarea tovarăşului
Gh. Gheorghiu-Dej*

Director,
Central and Eastern European Division

Pentru buna deslăsurare a muncilor agricole în anul acesta, partidul și guvernul

...area producției de cereale este la-
...cel mai important în dezvoltarea

Travalia și învăț
Am ascultat cu b

... na stráž, glavní
... na stráž, glavní

... nicht außer-
gewöhnlich".
... große Inge-

de România și guvernul Republicii
Servare Române, în prezenta încheierii
contractelor agricole din primăvara și vara
anului 1919, au convocat anului conștien-
țelor de la intru la care participă: promi-
țându-le, și secretari ai comitetelor regi-
onale și prezidenți de partid, care au scris
și a condus întreaga muncă politică și
administrativă din regiunile și raioane
speciale și a desfășura o largă muncă
culturală și socială, pentru a mobiliza în-
treaga populație.

terul cu auger în formă semi-industrială și asigură repararea din timp a tuturor tracelor și a mașinilor agricole tractate în SMT-uri și gospodări de sat. De asemenea, au fost aprovizionate cu conductiv și materiale atelare de forță din comune și sat pentru a putea repara din vreme întregii unități agricole și tehnici municipale. Ca urmare, SMT-urile și Hyvati Muncărilor au

studii întreprinse în România, în Republica Moldova și în Republica Belarus, în vederea identificării populațiilor care prezintă o sensibilitate ridicată la intoxicații cu metale grele. În acest scop, s-a realizat o anchetă epidemiologică în rândul populațiilor din regiunile de nord-est ale României, în Republica Moldova și în Republica Belarus, care au fost expuse la poluarea cu metale grele în urma activității industriale și agricole. Rezultatele studiului indică faptul că populațiile din aceste regiuni prezintă o sensibilitate ridicată la intoxicații cu metale grele, ceea ce poate fi datorat expunerii lor la poluarea cu metale grele în urma activității industriale și agricole.

mitetului

Central

1

În zilele de 27, 28 și 29 decembrie, cu următoarea ordine de zi:

1. Proiectul planului de stat pe 1957.
2. Proiectul bugetului de stat pe 1957.
3. Îmbunătățirea sistemului de salarizare.
4. Schimbarea modului de constituire a fondului central de produse agricole.

Raportul asupra problemelor supuse plenarei și sarcinilor organizațiilor de par-

a fost făcut de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dei. Expunerea cu privire la planul de

Indreptările corespunzătoare în sistemul de salarizare
tru cel de-al II-lea plan cincinal vor fi supuse de Comitetul de salarizare
organizatiilor de partid.

Plenara a aprobat propunerea de a creste in 1967 a exportului de produse agricole care va avea drept urmare o crestere in 1967 a exportului de produse agricole. In vederea stimulării producției agricole și îmbunătățirii aprovizionării populației cu alimente, plenara a hotărât adoptarea sistemului de constanță în producția de alimente, care va asigura floarea-soarelui, cartofi, lapte, carne, etc.

muncii cu produse agricole, porumb, secară,
tăiere a fondului central de grâu, deslușind-se cofele obligatorii la
calea achizițiilor și contractărilor.

100

Măsurile adoptate de partid și guvern în anii 1949—1956 pentru lărgirea continuă a sectorului socialist în agricultură și pentru consolidarea economică—organizatorică a G.A.C.

1951), constatînd că în construc  ia socialistă la sate, pe l  ng   unele succese ob  t  nute, s-au produs grave denaturări   i abateri de la linia partidului, a precizat încă o dată pozi  ia Comitetului Central fa   de samavolniciile   i abuzurile s  v  r  ite : *„Orice încălcare a principiului liberului consim  m  nt — sublinia hot  r  irea —, orice presiune economică sau administrativă fa   de   ranii muncitori pentru a-i determina să intre în gospodăria colectivă va fi sancționată cu severitate, p  n   la excluderea din partid   i trimiterea în judecată a celor vinovați”*⁵.

La 25 ianuarie 1952, Consiliul de Mini  tri al R.P.R., pe baza hot  r  irii C.C. al P.M.R. din 18 septembrie 1951, a aprobat Statutul   ntov  r      rilor agricole.   n   ntov  r    irea agricolă — pentru cultivarea laolaltă a p  m  ntului — p  m  ntul, vitele   i mijloacele de producție nu erau colectivizate, ci r  m  neau în proprietatea   ranilor   ntov  r      i. Ace  tia însă, desfiin    nd haturile,      puneau laolaltă parcelele de p  m  nt, în scopul aplicării măsurilor agrotehnice   i folosirii tractoarelor   i mașinilor agricole pentru ridicarea producției agricole.   ranii   ntov  r      i efectuau în comun muncile agricole, rezolvau în comun toate problemele gospodărești, potrivit hot  r  ririlor luate la adunarea lor generală   i de comitetul de conducere ales anual. O trăsătură a   ntov  r      rilor o constituia caracterul lor permanent ; ele se   nfiin  au de bună voie ca asociații de producție care nu se desfac după terminarea campaniei agricole, ci se dezvoltă   i se consolidează continuu.

  ncep  nd din anul 1952, c  nd s-a intensificat activitatea partidului pentru consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor colective   i s-a trecut la înființarea   ntov  r      rilor agricole, care au cuprins chiar din primul an 84 000 de familii, cu 188 000 ha de suprafa   arabilă, ritmul transformării socialiste a agriculturii s-a accentuat.   ntov  r      rile au crescut mult mai repede dec  t gospodăriile colective, cuprinz  nd tot mai multe familii   i suprafețe tot mai mari de teren.   n 1959, în cele 11 482 de   ntov  r    ri se aflau 1 767 043 de familii, cu 2 988 000 ha de teren arabil, iar în cele 3 828 de gospodării colective, 851 231 de familii.

Juste  ea liniei leniniste a P.M.R.   n domeniul transformării socialiste a agriculturii este ilustrată   i de faptul că imensa majoritate a gospodăriilor   r  ne  ti care au intrat în gospodăriile colective, în ultimii ani mai ales, au trecut prin   coala   ntov  r      rilor. Orientarea muncii întregului partid spre crearea   ntov  r      rilor agricole a constituit un factor însemnat în av  ntul construirii de noi   i noi gospodării colective, ceea ce a infirmat a  a-zisele „teorii” ale grupului frac  ionist, după care înființarea de   ntov  r    ri ar duce la ie  irea   ranilor din gospodăriile colective   i trecerea lor în   ntov  r    ri.

Dovadă a justeții liniei P.M.R. stă av  ntul general al colectivizării agriculturii după 1952, perioadă în care a crescut continuu numărul gospodăriilor colective   i al   ntov  r      rilor agricole, a  a după cum reiese din tabelul urm  tor⁶ :

⁵ Rezolu  ii   i hot  r  ri ale C.C. al P.M.R., vol. II, 1951—1953, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 72.

⁶ După „Anuarul statistic al R.P.R. 1961”, pag. 174.

Anii	Gospodăriile agricole colective	Gospodăriile țărănești în G. A. C.	Intovărașiri agricole	Gospodăriile țărănești în intovărașirile agricole
1949	56	4 042	—	—
1950	1 027	67 719	—	—
1951	1 089	75 379	—	—
1952	1 795	165 517	1 834	83 990
1953	1 997	169 004	2 026	102 061
1954	2 070	178 561	2 833	139 125
1955	2 152	183 188	4 471	206 354
1956	2 580	231 785	8 130	452 117
1957	2 875	379 501	11 733	1 073 812
1958	3 028	468 456	12 748	1 399 809
1959	3 828	851 231	11 482*	1 767 043
1960	4 887	1 420 062	8 789*	1 563 693

După plenara C.C. al P.M.R. din 26—27 mai 1952, care a zdrobit grupul fracționist-antipartinic și l-a înlăturat din conducerea de partid și de stat, C.C. al P.M.R. a luat o serie de măsuri politice-organizatorice menite să ducă la întărirea întregii munci de partid, la creșterea rolului conducător al partidului în toate domeniile vieții politice și economice ale țării, la strângerea legăturilor trainice între partid și masele de oameni ai muncii.

Pentru îmbunătățirea activității partidului la sate, un rol important l-a avut hotărîrea C.C. al P.M.R. din 26 septembrie 1952 cu privire la întărirea comitetelor raionale sătești ale partidului și intensificarea muncii politice de masă la sate. Hotărîrea a trasat comitetelor regionale de partid sarcina să selecționeze și să trimită în munca de partid la comitetele raionale sătești și în gospodăriile agricole colective 4 000 membri de partid muncitori, proveniți din întreprinderile industriale, aleși dintre absolvenții școlilor de partid, dintre membrii comitetelor de partid din întreprinderi, ai birourilor organizațiilor de bază, de atelier, din rândurile membrilor de partid cu experiență.

De asemenea, au fost luate măsuri pentru întărirea conducerii de către partid a gospodăriilor agricole de stat și a S.M.T., au fost trimiși organizatori de partid în aceste unități socialiste, ulterior creîndu-se secții politice etc. Sute de muncitori au fost selecționați și pregătiți pentru întărirea muncii în organele locale ale puterii de stat, fiind trimiși să lucreze mai ales ca președinți și secretari în sfaturile populare comunale.

Urmărind intensificarea muncii pentru consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor colective existente, răspîndirea experienței înaintate în sectorul cooperatist din agricultură, Comitetul Central al P.M.R. a organizat Congresul fruntașilor în producție din G.A.C., care a avut loc la București între 20 și 23 mai 1953. Congresul a fost

* Scăderea numărului de intovărașiri în anul 1959 și 1960 se explică prin transformarea acestora în gospodării colective.

prima întrunire a reprezentanților părții celei mai înaintate a țăranimii noastre muncitoare, țăranimea colectivistă. Congresul fruntașilor din G.A.C. a scos în evidență și a analizat realizările și lipsurile din munca gospodăriilor agricole colective, arătând sarcinile imediate și perspectivele dezvoltării gospodăriilor colective. Congresul a adoptat Statutul model al G.A.C. și a subliniat marea importanță pe care o are respectarea lui pentru consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective.

Trebuie subliniat faptul că pe întreaga perioadă a luptei partidului pentru avântul construirii socialismului la sate, pentru a asigura verificarea continuă a justeții liniei sale politice și a măsurilor organizatorice, pentru a folosi experiența maselor și a le dezvolta inițiativa, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român a convocat periodic consfătuiri cu reprezentanții țăranimii muncitoare, care au constituit momente importante în dezvoltarea și consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor colective, în dezvoltarea permanentă a producției agricole.

În lupta oamenilor muncii pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor construcției socialiste la orașe și sate, un loc important îl ocupă plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din 19—20 august 1953. Continuând cu consecvență politica sa leninistă de industrializare socialistă a țării, de dezvoltare cu precădere a industriei grele, cu pivotul său industria constructoare de mașini, plenara a elaborat un ansamblu de măsuri în vederea lichidării rămănerii în urmă a agriculturii și a unor ramuri ale industriei ușoare, măsuri necesare rezolvării sarcinilor construcției socialiste și ridicării nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii. Plenara a arătat necesitatea acordării unui sprijin material sporit gospodăriilor colective și întovăririlor, dezvoltării lor multilaterale, extinderii mecanizării în agricultură, răspîndirii agrotehnicii înaintate, sporirii suprafețelor cultivate, dezvoltării considerabile a creșterii animalelor etc. Comitetul Central al P.M.R. a indicat luarea cursului spre schimbul de mărfuri între oraș și sat, care să lărgască inițiativa producătorilor agricoli, să-i cointereneze materialicește la mărirea producției agricole și a producției de cereale-marfă, a luat o serie de măsuri care au permis trecerea treptată la sistemul de contractare și achiziții și desființarea, în 1956, a cotelor obligatorii.

Un moment important în desfășurarea construcției socialiste la sate l-a constituit Congresul al II-lea al P.M.R. (decembrie 1955), care a apreciat că datorită muncii entuziaste a clasei muncitoare, a țăranimii muncitoare și a intelectualității, sub conducerea P.M.R., au fost obținute succese hotărâtoare în construirea bazei economice a socialismului.

Ajutorul permanent acordat de partid și guvern dezvoltării agriculturii a dus la creșterea producției agricole cerealiere și animaliere. Astfel, dacă în anul 1953, obținându-se peste 8,6 milioane de tone de cereale boabe, a fost depășită media producției respective din anii 1934—1938, în 1955 producția totală de cereale boabe a ajuns la peste 9,9 milioane de tone, depășind astfel producția anului 1938.

După Congresul al II-lea, concomitent cu creșterea bazei tehnico-materiale a agriculturii, partidul și-a intensificat activitatea politică și organizatorică în rîndul țăranimii muncitoare, a îndrumat organele și organizațiile de partid și de stat să vegheze la sporirea considerabilă a producției agricole vegetale și animale, pentru a crea un belșug de pro-

duse agroalimentare, la dezvoltarea intensivă și multilaterală a producției agricole. Ținând seamă de condițiile specifice de sol și climă ale țării noastre, de interesele dezvoltării armonioase a tuturor ramurilor agriculturii, partidul a subliniat că baza dezvoltării întregii producții agricole o constituie producția de cereale, mai ales grâu și porumb, deoarece aceasta permite să se asigure un puternic avânt al creșterii animalelor.

Luptînd pentru lichidarea urmărilor activității dușmănoase a grupului fracționist, care în mod deliberat a impus micșorarea suprafețelor cultivate cu porumb — acestea scăzînd cu peste 800 000 ha în anii 1948—1952 —, partidul și guvernul au luat măsuri hotărîte care au dus la extinderea acestei culturi și sporirea producției la hectar. Astfel, suprafața cultivată cu porumb în 1962 este cu peste 1 milion de hectare mai mare decît în 1953, iar producția la hectar în perioada 1957—1961 a fost cu 44 la sută mai mare decît producția medie a anilor 1934—1938.

Un factor însemnat în asigurarea creșterii multilaterale a producției agricole, în asigurarea satisfacerii cerințelor crescînde de consum ale populației și în sporirea cointeresării materiale a țărănimii muncitoare l-au constituit hotărîrile plenarelor C.C. al P.M.R. din iulie și decembrie 1956.

Rezoluția plenarei C.C. al P.M.R. din iulie 1956 cu privire la măsurile pentru realizarea sarcinilor stabilite de Congresul al II-lea al partidului în domeniul transformării socialiste a agriculturii aprecia că hotărîrile congresului au dat un puternic avînt activității creatoare a maselor largi ale poporului muncitor în opera de construire a socialismului.

Muncind pentru întărirea economică-organizatorică a gospodăriilor colective, organizațiile de partid au aplicat cu consecvență indicațiile date de plenară cu privire la lărgirea sau crearea în cadrul gospodăriilor agricole colective a unor ramuri anexe pentru creșterea fondului indivizibil și a veniturilor colectivităților, repartizarea avansurilor bănești lunar sau trimestrial etc. Partidul a intensificat de asemenea munca pentru îmbunătățirea activității gospodăriilor agricole de stat (G.A.S.), în vederea creșterii aportului lor la formarea fondului centralizat de produse agricole al statului.

În decembrie 1956, Comitetul Central a hotărît desființarea cotelor obligatorii pentru produsele agricole și generalizarea sistemului de contractări și achiziții. În felul acesta s-au introdus noi relații de schimb, pe baza cărora țărani au vîndut statului producția-marfă la liberă învoială. Aceasta a însemnat o cotitură radicală în relațiile economice dintre oraș și sat. După șase ani de aplicare, contractările au devenit metoda dominantă în relațiile de schimb, dovedindu-și pe deplin trăinicia. Majoritatea gospodăriilor colective încheie contracte pentru livrarea produselor agricole către stat pe mai mulți ani; ele au astfel siguranța vînzării produselor lor pe o perioadă îndelungată și știu ce și cît să producă. Pentru cantitățile de produse contractate, statul acordă gospodăriilor colective arvune, care reprezintă de fapt adevărate credite fără dobîndă. Numai în anul 1961, statul a acordat în total, în afară de creditele de investiții și de producție, arvune în valoare de 1,1 miliarde lei. Toate acestea au făcut să crească continuu livrările de pro-

duse agricole către stat pe bază de contracte. În 1961 s-au contractat cu gospodăriile colective de peste 2 ori mai mult grâu și porumb, de peste 1,5 ori mai multă carne decât în 1957, veniturile bănești ale țărănimii provenite din vânzări către stat ridicându-se la 9 miliarde de lei.

Generalizarea legăturilor dintre industrie și agricultură pe baze comerciale a avut o deosebită însemnătate pentru avântul agriculturii în cadrul dezvoltării generale a economiei naționale, pentru întărirea bazei economice a alianței muncitorești-țăărănești și îmbunătățirea continuă a traiului populației muncitoare.

În întreaga perioadă a colectivizării agriculturii, partidul a concentrat permanent eforturile principale în direcția consolidării economice a gospodăriilor colective, astfel ca ele, prin exemplul viu al rezultatelor obținute în producție și în ridicarea nivelului de trai al colectivizatorilor, să devină un mijloc puternic de convingere a maselor țărănești că numai calea gospodăriei colective este drumul pe care trebuie să-l urmeze.

Lupta pentru consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor colective a constituit permanent o trăsătură fundamentală a politicii P.M.R. la sate. Consfătuirea pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii, organizată de partid în aprilie 1958, a

C H E M A R E A Consfăturii de la Constanța

C Ă T R E

Membrii gospodăriilor colective, al întovărășirilor și cooperativei agricole de producție și țăranii muncitori cu gospodării individuale; către lucrătorii din gospodăriile agricole de stat și S. M. T., tehnicienii, inginerii și oamenii de știință din agricultură

Dragi tovarăși,

În zilele de 3-6 aprilie 1958 a avut loc la Constanța — meșul de revedință al primei regiuni în care întreaga țărănimie muncitoare a pășit pe calea agriculturii socialiste — o consfătuire pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii, convocată de C.C. al P.M.R. și Consiliul de Miniștri, pentru a analiza cum se îndeplinesc sarcinile trasate de Congresul al II-lea al P.M.R. cu privire la transformarea socialistă a agriculturii și la creșterea producției agricole și pentru a dezbate măsurile ce trebuie luate în vederea obținerii de noi progrese în dezvoltarea

comună, se creează condițiile de întovărășire agricole și cooperative agricole de producție să se dezvolte, pe baza convingerii proprii a membrilor lor, spre forma superioară de cooperare în producția agricolă — gospodăria agricolă colectivă.

MUNCITORI TEHNICIENI ȘI INGINERI DIN GOSPODĂRIILE AGRICOLE DE STAT Consfătuirea vă cheamă să desfășurați cu înaltă muncă pentru ridicarea producției de grâu, porumb și la celelalte culturi astfel ca în scurt timp gospodăriile agricole de stat să devină principii furnizor ai statului în constituirea fondului central de cereale.

Gospodăriile agricole de stat au obligația să în-

podgortile unde se produc cele mai alee vinuri, pe dealuri, pe coline, ea și pe terenurile nisipoase, impropriei culturii cerealelor.

Să urmăriți exemplul gospodăriilor agricole de stat și al gospodăriilor colective care obțin producții mari de struguri și de fructe și să sporim producția de struguri și de fructe printr-o îngrijire mai bună a viilor și livezilor, care constituie un izvor de mare bogăție pentru producătorii și pentru țară.

Este o datorie de onoare pentru toți specialiștii și pepinierii viticoli și pomologi să producă în fiecare an material săditor de calitate și în cantități sporite, pentru a îndeplini înalte de ter-

Chemarea Consfăturii de la Constanța, din aprilie 1958, adresată lucrătorilor din agricultură în vederea consolidării economice-organizatorice a sectorului socialist, pentru obținerea de noi succese în dezvoltarea agriculturii pe drumul socialismului. („Scînteia”, nr. 4 186 cîm 9 aprilie 1958)

subliniat că, alături de sarcina continuării muncii de extindere a sectorului socialist, obiectivul principal rămîne consolidarea rezultatelor obținute în construcția socialistă la sate, aceasta constituind condiția

principală pentru succesul operei de construire a socialismului nu numai la orașe, ci și la sate.

Pe măsura înaintării pe drumul încheierii colectivizării agriculturii și consolidării economice organizatorice a sectorului socialist din agricultură s-a ridicat pe o treaptă superioară, s-a cimentat și mai mult alianța frățească dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚA-ȚI!

Scînteia

Organ al Comitetului Central al P.M.R.

ANUL XXVIII Nr. 4484
Sîmbătă 28 martie 1959
6 PAGINI — 30 BANI

În interiorul ziarului:

- Lăscăr Sebastian: O gospodărie cu tîle — poezie (pag. 3-4).
- Pe cormea chimicografilor: Născuți în furună, Comi-con — de Ion Barna (pag. 7-8).
- Imperiul marii finanțe — O lucrare a economistului Victor Perlo (pag. 4-5).
- De la corespondențul nostru în R. P. Chinezi: Ambrozie Munteanu — Dragonul este în-vins (pag. 6-7).

HOTĂRÎREA

Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri al R. P. Romîne cu privire la unele măsuri pentru îmbunătățirea conducerii și controlului de partid și a activității economice în gospodăriile agricole de stat

Comitetul Central al P.M.R. și Consiliul de Miniștri al R. P. Romîne au adoptat o hotărîre cu privire la unele măsuri pentru îmbunătățirea conducerii și controlului de partid și a activității economice în gospodăriile agricole de stat.

Partidul și guvernul, se arată în hotărîre, au pus în fața tuturor gospodăriilor agricole de stat sarcina de a deveni unități mari producătoare de cereale și produse animale, cu minimum de cheltuieli, cu o productivitate a muncii ridicată, model de gospodărie socialistă. Ele trebuie să asigure o producție în continuă creștere, să contribuie într-o măsură tot mai mare la alăturarea fondului centralizat de produse agricole al statului.

În agricultură de stat se conduce după legile statului, hotărîrile partidului, hotărîrile și dispozițiile Consiliului de Miniștri, ordinele și instrucțiunile Ministerului Agriculturii și Silviculturii și sau toate măsurile necesare pentru aplicarea lor.

3. Directorul conduce pe linie administrativă întreaga activitate a gospodăriei. El organizează aplicarea hotărîrilor adoptate de consiliu în problemele ce intră în competența acestuia, exercită conducerea operativă a gospodăriei între sediile consiliului și îndeplinește celelalte atribuții ce revin din actele normative, în calitate de conducător de întreprindere de stat.

Directorul răspunde pentru aplicarea întocmai a

meccanici, cu experiență în organizarea producției la nivelul unui maestru din industrie și cu o pregătire politică corespunzătoare unui instructor al comitetului raional de partid.

Comitetele raionale de partid vor recomanda a-ligeții lor ca secretari ai organizațiilor de bază sau organizatori și grupelor de partid din secțiile gospodăriei în care au fost numiți. Spre-lindându-se pe membrii și candidații de partid, pe-ntenții și cei mai înșiși muncitori lărd de partid, ei vor trebui să devină animatori întru-gului colectiv de muncitori, ingineri și tehnicieni din secții, în lupta pentru producții din ce în ce mai mari, pentru rezultate economice din ce în

Hotărîrea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri al R. P. R. din martie 1959 care a indicat noi măsuri privind întărirea activității economice a G.A.S. și îmbunătățirea conducerii și controlului de partid în aceste unități socialiste („Scînteia”, nr. 4 484 din 28 martie 1959)

Aplicarea consecventă a politicii de îngrădire și eliminare treptată a chiaburimii a dus la scăderea puterii ei economice, la limitarea continuă a posibilităților ei de exploatare. Aceasta a permis ca în martie 1959, cînd sectorul socialist al agriculturii devenise preponderent, cuprinzînd peste 60% din suprafața agricolă a țării, cînd țărănimea muncitoare se orienta tot mai hotărît pe calea agriculturii socialiste, să se ia măsuri pentru desființarea oricăror forme de exploatare a omului de către om în agricultură. Prin aceste măsuri a fost lichidată ultima clasă exploatatoare, s-a pus capăt pentru totdeauna exploatării omului de către om în țara noastră. Pămînturile chiaburilor, pe care aceștia nu le puteau lucra singuri, au trecut în folosința gospodăriilor agricole colective și

a altor organizații socialiste, acordându-se chiaburilor o compensație bănească corespunzătoare. Totodată, foștilor chiaburi le-a fost lăsat pământul pe care îl muncesc singuri și li s-a dat deplina posibilitate de a se încadra în activitatea utilă de construcție socialistă. Modul în care partidul nostru a rezolvat problema lichidării chiaburimii ca clasă constituie un exemplu de aplicare creatoare a marxism-leninismului.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚE-VA!

Scînteia

Organ al Comitetului Central al P.M.R.

ANUL XXVIII Nr. 4485

Duminică 29 martie 1959

4 PAGINI — 20 BAN

În interiorul ziarului:

- Ing. Em. Albușescu — Sectorul mecanic — centru vital al gospodăriei de stat (pag. 2-a).
- Convîntarea roșie de N. S. Hrușciov la Leipzig (pag. 3-a).
- Popoarele așteaptă să se pună capăt „războiului rece” — Declarația TASS cu privire la conferința de presă a generalului De Gaulle din 25 martie (pag. 4-a).

PREZIDIUL MĂRII ADUNĂRI NAȚIONALE A REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

DECRET

pentru lichidarea rămășițelor oricăror forme de exploatare a omului de către om în agricultură, în scopul ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare și al dezvoltării construcției socialiste

În anii puterii populare, în agricultură și în țărănimii noastre muncitoare s-au produs schimbări revoluționare. Statul democrat-popular înlăuntrul său conservă principiul înscris în Constituție, potrivit căruia pământul aparține celor care îl muncesc și realizează răscumărul de veacuri a muncitorilor: desființarea exploatarei omului de către om.

Eliminând îndemnul partidului țărănimii muncitoare a pornit cu încredere și hotărâre pe căra transformării socialiste a agriculturii. Astăzi, peste 2 milioane de familii țărănești, din totalul de circa 3.600.000, fac parte din gospodăriile agricole

de natură economică sau locală ce decurgeau din starea lor anterioară. Alături de celelalte muncitori ai muncii, se vor putea încadra în stăruințată activitate de construire a socialismului, ce se dezvoltă cu succes în patria noastră.

În vîntura socialistă pe care o construiește întregul popor muncitor, fiecare om al muncii trebuie să-și asigure existența sa și a familiei sale, prin munca proprie.

În sfârșit de terenurile date în parte, în arendă, sau lucrute cu forță de muncă străină masivă, trebuie ca să se stabilească existența unor însemnate suprafețe de teren

Proprietarii care intră în dispozițiile art. 1, alineatului 2 sau 3 vor avea cu suprafața de teren au putință să lucreze ei și membrii familiei cu care duc gospodăria împreună și vor propune către gospodăriile agricole colective sau către alte organizații agricole socialiste să lucreze în folosința întinderii de teren pe care nu a putut lucra în arendă.

Comitetul executiv al statului popular rațional sau rașonizat va face comitetului executiv al statului popular rațional propuneri referitoare la întinderea de teren a cărei folosință urmează să fie trecută la gospodăria agricolă colectivă sau la

Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine din martie 1959 : 1) privire la lichidarea rămășițelor oricăror forme de exploatare a omului de către om. („Scînteia”, nr. 4 485 din 29 martie 1959)

Aplicarea fermă și neabătută a liniei leniniste a P.M.R. în domeniul transformării socialiste a agriculturii a constituit baza sigură a îndeplinirii înainte de termen a obiectivelor puse de Congresul al II-lea al P.M.R. Astfel, sarcina trasată de Congresul al II-lea al partidului de a se asigura preponderența sectorului socialist ca suprafață și ca producție-marfă a fost îndeplinită la sfîrșitul anului 1959. Viața dovedea că s-au creat condițiile favorabile pentru organizarea trecerii întregii țărănimii pe făgașul socialismului, pentru încheierea colectivizării agriculturii în țara noastră.

Încă în cursul anului 1959, cînd a început mișcarea de trecere în masă a țărănimii spre forma superioară a cooperației agricole, în gospodăriile colective au intrat mai multe familii decît au intrat în cei zece ani de la începerea colectivizării. Ținînd seamă de acestea, Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român a adoptat ca sarcină de bază

în domeniul transformării socialiste a agriculturii : „încheierea colectivizării agriculturii, dezvoltarea multilaterală și consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective ; creșterea considerabilă a producției agricole vegetale și animale, pentru a se crea în cel mai scurt timp posibil un belșug de produse agroalimentare”⁷.

Analizînd tendința gospodăriilor colective mici de a se uni în gospodării colective mai mari, care creează condiții mai bune pentru folosirea rațională a pămîntului, pentru folosirea din plin a metodelor agrotehnice înaintate, utilizarea mai eficientă a mijloacelor mecanizate și dezvoltarea multilaterală a producției agricole vegetale și animale, congresul a arătat că cele mai bune rezultate pot fi obținute de gospodăriile colective care au o suprafață în jurul a 1 500—2 000 ha, în funcție de zonele naturale și economice, de condițiile locale și caracterul producției.

Unirea gospodăriilor colective mici în gospodării colective mari, întărirea economică-organizatorică și dezvoltarea lor multilaterală constituie un proces unic neîntrerupt, care consolidează și lărgeste relațiile de producție socialiste la sate.

Perioada de după Congresul al III-lea al partidului se caracterizează prin ritmul mult mai intens de creștere a gospodăriilor colective. Aceasta a permis transpunerea în viață cu mult înainte de termen a sarcinilor puse de congres.

După plenara C.C. al P.M.R. din 30 iunie—1 iulie 1961 și după Consfătuirea pe țară a colectivștilor din decembrie 1961 trecerea în masă a țărănimii spre colectivizare s-a accentuat în mod deosebit.

CHEMAREA Consfătuirii pe țară a țăranilor colectivști

Țăranii colectivști și înalvârșii, țăranii ce vâ mai cultivați singuri bucata de pămînt, mecanizatori din gospodării de stat și stațiuni de mașini și tractoare, tehnicieni, ingineri și oameni de știință din agricultură, spre voi toți îndreptăm această chemare în numele Consfătuirii pe țară a colectivștilor.

Ne-am adunat aci laolaltă din toate regiunile țării, colectivști aleși de adunările raționale, spre a lua parte la această Consfătuire, ca unii ce reprezentăm în țară noastră agricultura socialistă.

Suți de bună seamă că timp de cinci zile am dezbătut împreună cu conducătorii partidului și statului, cu oameni de știință, ingineri agronomi, zootehniști, cu mecanizatori și constructori de mașini, activști de partid și de stat, ce anume trebuie să facem pentru a încheia colectivizarea agriculturii, pentru a organiza cit mai bine gospodăriile colective, a le întări și a le crește tot mai mult avuți, pentru a spori recoltele de toate feburile și a înalvuri cit mai mult animalele și producția lor.

La Consfătuire au vorbit mulți delegați, arătînd ce au făcut ei pentru a obține cele

știm cu toții că așa este preluțndent unde țăranii au întemeiat gospodării colective.

Și mai știm cu toții, și noi și voi, că o dată cu acest belșug, colectivștii trăiesc mult mai bine ca înainte, că și-au făcut case de cărămidă, acoperite cu țiglă, ca le oras, că nimeni nu mai umblă desculți, că sînt mai arătoș îmbrăcați, că o mare parte sînt alți de înlesniți, că și-au luat radio, televizoare, aragaze, biciclete și unii dintre ei motoциete. Țăranul colectivist se bucură azi de un trai civilizat, el citește și învâlă pentru a-și da singur seama ce este lumea și viața, după cum le arată știința și adevărul.

Asezările — comunele și satele — sînt mai frumoase și mai curate. Parcă ar fi mereu gălute de sărbătoare. Pe ulițele satelor de colectivști înflănești seara, deseori, oameni — tineri și bătrini, fete și femei — venind de la bibliotecă cu o carte în mînă, că nu-i sat fără bibliotecă și nu-i bibliotecă fără sute de cititori.

În multe sate vezi ferestrele și curțile luminate ca ziua de becuri electrice, auzi cîntarea difuzoarelor și, undeva, la cîmănu cultural, vezi mulțime mare venită la cinema-toastră.

Muncitoresc Romîn și guvernului, pentru marile ajutoi pe care ni-l dau.

Pe lîngă mașinile ce ne stau la dispoziție, noi, colectivștii, mai primim și ajutorul inginerilor, tehnicienilor și specialiștilor: în agricultură, care ne îndrumă zi cu zi pentru ca să împlinim toate muncile în cele mai bune condiții și după toate regulile științei.

Congresul al III-lea al partidului ne-a dat sarcina de a spori cit mai mult producția de cereale și îndosebi de grîu și porumb, de a crește cit mai multe animale pentru a produce tot mai multă carne, lapte, ouă, lînă și altele.

Țăranii colectivști, mecanizatori, lucrători din gospodăriile de stat,

Să depunem toată strădănia și priceperoa noastră, pentru a da viață acestor importante cerșe. Să folosim cit mai bine pămîntul, să aplicăm la timp tot ceea ce știința agriculturii ne favoră. Să facem arături adinci, căci astăzi cu tractoarele puternice putem brăda cum niciodată nu se putea face înainte cu animalele de muncă ; să dăm pămîntului

Chemarea Consfătuirii pe țară a țăranilor colectivști din decembrie 1961, adresată întregii țărănime pentru trecerea la marea gospodărie socialistă („Scînteia”, nr. 5 396 din 2 ianuarie 1962)

⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 111.

Munca desfășurată de organele și organizațiile de partid la sfârșitul anului 1961 și începutul anului 1962 pentru lămurirea și convingerea țăranimii de avantajele marii gospodării colective a luat caracterul uneia dintre cele mai largi acțiuni politice de masă a partidului. Au fost antrenați în munca politică numeroși colectiviști fruntași, învățători și profesori de la sate, ingineri agronomi, zootehnicieni și alți specialiști din agricultură care au dat un ajutor efectiv la înființarea noilor gospodării colective. La această muncă au participat efectiv o mare parte din activul de partid, sute de mii dintre cei mai buni colectiviști.

Izvorită din esența orînduirii noastre democrat-populare, participația entuziastă a maselor înseși la rezolvarea sarcinilor revoluționare dovedea unitatea moral-politică a întregului popor, creșterea conștiinței socialiste a țăranimii noi, colectiviste. Întregul popor salută cu căldură munca entuziastă a acestora; dînd o înaltă prețuire muncii lor, partidul primește în rîndurile sale pe cei mai buni dintre acești luptători pentru construirea socialismului la sate.

Grija permanentă a partidului pentru asigurarea bazei materiale a dezvoltării agriculturii, respectarea principiului liberului consimțămînt și al cointeresării materiale a țăranimii, folosirea formelor simple de cooperare a țăranilor muncitori, consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor colective a permis ca în procesul treptat de colectivizare a agriculturii să se asigure creșterea continuă a producției agricole vegetale și animale, ridicarea nivelului de trai material și cultural al colectiviștilor, lărgirea permanentă a schimbului de mărfuri între oraș și sat. Aceasta a constituit un obiectiv unitar și permanent al politicii partidului nostru în întreaga perioadă a procesului de colectivizare a agriculturii.

Datorită acestor măsuri, în anii 1956—1960, media anuală a producției totale de cereale a depășit cu 1 170 000 de tone media anilor 1934—1938, iar în 1961, după cel de-al III-lea Congres al partidului această creștere a fost și mai mare, depășind media celor cinci ani antebelici cu 2 600 000 de tone. Astfel, experiența țării noastre demonstrează cît de false sînt așa-zisele teorii ale apologetilor capitalismului despre scăderea producției agricole în perioada colectivizării. Ea arată că aplicînd consecvent principiul leninist al cointeresării materiale a țăranimii în rezultatele producției și dezvoltînd baza tehnică-materială a agriculturii se asigură creșterea sistematică a producției agricole în tot cursul reorganizării socialiste a satului.

Politica partidului și statului nostru în domeniul transformării socialiste a agriculturii întruchipează experiența acumulată de P.M.R. în cunoașterea și folosirea creatoare a legilor generale ale revoluției și construcției socialiste pe baza învățaturii marxist-leniniste, a genialului plan cooperatist al lui Lenin, inspirîndu-se din nesecatul tezaur al experienței Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Felul în care s-a rezolvat în țara noastră problema transformării socialiste a agriculturii, faptul că paralel cu colectivizarea agriculturii a

avut loc o creștere continuă a producției agricole vegetale și animale, constituie un aport al partidului nostru la îmbogățirea practicii construcției socialiste la sate, a tezaurului învățaturii marxist-leniniste.

*
* *
*

În procesul colectivizării agriculturii s-a schimbat radical structura social-economică la sate. Au dispărut formațiunile economice nesocialiste din agricultură ; sectorul socialist — de stat și cooperatist — a devenit singura formațiune social-economică la sate, parte componentă a economiei socialiste unitare.

Corespunzător schimbărilor survenite în structura economică a satului au avut loc schimbări și în structura de clasă. Dintr-o masă de mici producători izolați, supuși procesului obiectiv al diferențierii de clasă, țărănimea s-a transformat într-o clasă socială puternică și unitară — țărănimea colectivistă.

Colectivizarea totală a agriculturii a ridicat alianța muncitorească-țăărănească pe o treaptă nouă, bazată pe comunitatea de interese între cele două clase sociale prietene, clasa muncitoare și clasa țărănimii colectiviste.

În anii revoluției populare, viața satelor s-a schimbat radical, nivelul material și cultural a crescut neconținut. Pe tot cuprinsul țării, oriunde îți întorci privirea, pînă în cele mai îndepărtate sate, vezi astăzi semnele minunatei vieți noi, marile transformări revoluționare aduse de orînduirea socialistă care a învins definitiv, atît la orașe cît și la sate.

Țărănimea, chemată azi la o viață luminoasă și fericită, eliberată pentru totdeauna de exploatare și umilință, își amintește ca de un vis urît de anii „...cînd munceau din zori pînă în noapte pe pămînturile moșierilor și chiaburilor, neavînd nici cele mai elementare condiții de viață omenească ; de lipsa de pămînt, apăsarea moșierului, cămătarului, percepteurului, biciul vătafului și patul de armă al jandarmului ; de înăbușirea în sînge a răskoalelor, cînd cuțitul ajungea la os și țărănimea se ridica împotriva stăpînirii boierești, ca în 1907 cînd au fost uciși 11 000 de țărani, iar alte zeci de mii au umplut ocnele și închisorile”⁸.

A rămas de domeniul amintirii „satul pitoresc și patriarhal de altădată”, după care se lamentează jalnicele epave, transfugii aciuai pe lingă cele mai reacționare oficii propagandistice imperialiste.

În anii de tristă amintire ai regimului burghezo-moșieresc din doi țărani unul era analfabet, iar 20 la sută din copii pînă la un an mureau cu zile din cauza bolilor sociale și a lipsei de hrană. În anul 1939 peste 90 la sută din totalul neștiutorilor de carte din Oltenia proveneau din mediul rural, în Moldova peste 83%, iar în Dobrogea peste 82% etc.

Revoluția socialistă înfăptuită de clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, a pus capăt

⁸ Gh. Gheorghiu-Dej : „Raport prezentat la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale”, Editura politică, 1962, pag. 15.

pentru totdeauna acestei stări de lucruri. Astăzi țărănimea se hrănește și se îmbracă mai bine decât în trecut, consumă mai multă carne, zahăr, lapte, cumpără mai multe produse industriale, textile, încălțăminte, mobilă, produse electrotehnice și alte mărfuri de uz casnic.

În perioada 1956—1961 s-au construit la sate peste o jumătate milion de case de locuit; pînă la sfîrșitul anului 1962, numărul satelor electrificate va ajunge la aproape 4 500. Crește continuu numărul școlilor și spitalelor în mediul rural, al profesorilor, învățătorilor și medicilor, căminelor culturale, caselor de citit, cinematografelor, formațiilor artistice și teatrale de amatori.

Încheierea colectivizării agriculturii în țara noastră deschide perspective nelimitate dezvoltării forțelor de producție în agricultură, creșterii producției și productivității muncii agricole, pentru satisfacerea din belșug cu produse agroalimentare a nevoilor populației, pentru ridicarea neconținută a bunăstării poporului. Tehnica tot mai perfecționată, cuceririle științei agricole și experiența înaintată găsesc condiții de a fi verificate din plin, asigurindu-se astfel folosirea rațională a pămîntului și creșterea fertilității sale. Ridicarea continuă a nivelului agriculturii, perfecționarea și dezvoltarea intensivă a producției agricole sînt cheazășia sporirii cantităților de cereale, carne, lapte și alte produse la suta de hectare, aceasta constituind singurul criteriu științific de apreciere a eficienței economice a sistemului nostru socialist din agricultură.

Noua etapă de dezvoltare a agriculturii noastre socialiste pune în fața tuturor oamenilor muncii sarcini mult sporite, de mare răspundere cu privire la consolidarea și dezvoltarea continuă a unităților agricole socialiste și la creșterea considerabilă a producției vegetale și animale. Raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale, analizînd rezultatele obținute în dezvoltarea agriculturii și perspectivele de viitor, a indicat un program complex de măsuri tehnice-organizatorice menit să asigure avîntul continuu al creșterii producției agricole vegetale și animale, a subliniat necesitatea ca fiecare gospodărie colectivă să devină o unitate puternică, înfloritoare, să-și desfășoare activitatea pe baza unui plan de perspectivă, fundamentat multilateral.

Plenara C.C. al P.M.R. din 23—25 aprilie a.c. a luat o hotărîre de mare însemnătate cu privire la reorganizarea conducerii agriculturii, corespunzător noii etape de dezvoltare a proprietății socialiste la sate.

Această hotărîre, propusă sesiunii Marii Adunări Naționale și în-sușită de aceasta, va asigura îndeplinirea cu succes a noilor sarcini de mare răspundere privind dezvoltarea continuă a agriculturii socialiste.

Principala calitate a noii concepții în orientarea și îndrumarea producției agricole constă în aceea că prin asigurarea unei conduceri științifice, competente și unitare a întregii agriculturi, se înlătură practicile birocratice ale formelor organizatorice vechi, mobilizînd la elaborarea măsurilor pentru ridicarea nivelului agriculturii forțele cele mai capabile și experimentate și, în special, cadrele legate nemijlocit de producție.

Înființarea Consiliului Superior al Agriculturii și a consiliilor agricole regionale și raionale alcătuite din cele mai calificate cadre de ingineri agronomi, zootehnicieni, mecanizatori, medici veterinari care lu-

crează nemijlocit în producție, conducători ai unităților socialiste din agricultură, precum și oameni de știință din institutele de cercetări și învățământ, cu o înaltă pregătire științifică și experiență, va deschide noi posibilități de valorificare a marilor rezerve ale agriculturii noastre socialiste.

Pentru asigurarea unităților agricole socialiste cu cadre de specialiști, hotărîrea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri al R.P.R. din mai 1962 prevede redistribuirea cadrelor de specialiști din agricultură, astfel ca începînd încă din anul 1962 marea majoritate a inginerilor agronomi, zootehnicieni și medici veterinari să lucreze direct în unitățile de bază ale agriculturii socialiste, în gospodăriile agricole de stat și colective, precum și în circumscripțiile sanitar-veterinare.

Ca urmare, la sfîrșitul acestui an vor lucra în gospodăriile agricole de stat 3 212 specialiști, revenind în medie pe fiecare unitate cel puțin 5 specialiști cu pregătire tehnică superioară, iar în cele 5 558 de gospodării colective, tot atîția specialiști.

Așa cum s-a subliniat în dezbaterile sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale, noua concepție care a stat la baza reorganizării conducerii agriculturii este o formulă proprie partidului nostru, rezultată din propria noastră experiență.

Întărirea muncii partidului la sate, mutarea centrului întregii activități de partid în gospodăriile agricole colective, gospodăriile de stat, S.M.T.-uri, acolo unde se hotărăște soarta producției agricole, dezvoltarea activității organizațiilor de masă în rîndul țărănimii collectiviste, participarea entuziastă a țărănimii în muncă, toate acestea constituie garanția îndeplinirii cu succes a marilor sarcini puse de partid în domeniul dezvoltării continue a agriculturii noastre socialiste.

Planul C.C. al P.M.R. din 23-25 aprilie a.c. a luat în considerație toate aspectele care privesc dezvoltarea agriculturii noastre socialiste. Acesta hotărăște, printre altele, ca sarcina principală a tuturor organelor de conducere să fie asigurarea unităților agricole de bază cu cadre de specialiști, cu mijloace de producție și cu servicii necesare pentru dezvoltarea lor.

Planul C.C. al P.M.R. din 23-25 aprilie a.c. a luat în considerație toate aspectele care privesc dezvoltarea agriculturii noastre socialiste. Acesta hotărăște, printre altele, ca sarcina principală a tuturor organelor de conducere să fie asigurarea unităților agricole de bază cu cadre de specialiști, cu mijloace de producție și cu servicii necesare pentru dezvoltarea lor.

Planul C.C. al P.M.R. din 23-25 aprilie a.c. a luat în considerație toate aspectele care privesc dezvoltarea agriculturii noastre socialiste. Acesta hotărăște, printre altele, ca sarcina principală a tuturor organelor de conducere să fie asigurarea unităților agricole de bază cu cadre de specialiști, cu mijloace de producție și cu servicii necesare pentru dezvoltarea lor.

Planul C.C. al P.M.R. din 23-25 aprilie a.c. a luat în considerație toate aspectele care privesc dezvoltarea agriculturii noastre socialiste. Acesta hotărăște, printre altele, ca sarcina principală a tuturor organelor de conducere să fie asigurarea unităților agricole de bază cu cadre de specialiști, cu mijloace de producție și cu servicii necesare pentru dezvoltarea lor.

MONOGRAFII

Gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948“

din comuna Pechea, regiunea Galați

M. GÎDIUȚĂ, A. SIMION

Cu prilejul Consfăturii pe țară a țăranilor colectivști din 18—22 decembrie 1961, Consiliul de Stat al Republicii Populare Romine a conferit gospodăriei agricole colective „11 iunie 1948“ din comuna Pechea, regiunea Galați, Ordinul Muncii clasa I, pentru succesele deosebite obținute în dezvoltarea și întărirea proprietății obștești, în creșterea producției de cereale, a efectivelor de animale și productivității lor, pentru vânzarea către stat a însemnate cantități de produse agricole.

Comuna Pechea, situată la aproximativ 40 km N-E de orașul Galați, în platforma Covurluiului, pe valea Suhurluiului, a luat ființă la începutul secolului al XIX-lea. Primii locuitori au fost țărani clăcași aduși de prințul Moruzzi din comuna Podirleni pentru a-i cultiva pământurile din aceste părți. La început, comuna se compunea din 2 cătune: târgul Pechea și satul Pechea, care în anul 1887 s-au unificat. Târgul Pechea se afla pe 7^{1/2} fălci ale proprietarului moșiei, Al. Moruzzi, în temeiul unui act de învoire reînnoit în 1858 pe 30 de ani. Locuitorii trăiau în case de pământ și bordeie.¹

În 1864, clăcașii din comună au fost împrăprietăriți; pământurile cele mai bune au rămas însă tot în mâinile moșierilor. Grea și silnică era viața pechenilor, ca de altfel a țăranilor din întreaga țară, obligați să lucreze din ziuă și pînă în noapte pe pământurile moșierești.

Nici reforma agrară de după primul război mondial nu a adus vreo îmbunătățire în viața țăranilor din Pechea. În anul 1940, în această comună existau 17 moșieri care stăpîneau 4 481 ha de teren, în timp ce 1 300 de familii de țărani săraci și mijlocași posedau 4 466 ha, mai puțin deci decît cei 17 moșieri, iar 400 de familii nu aveau nici o bucată de pământ, fiind nevoite să lucreze ca argați la curțile moșierilor. Și acum își mai amintesc cei mai în vîrstă dintre pecheni de moșierul Ghiță Vasiliu, care nu dădea voie nimănui să treacă peste moșia lui, cei prinși pe moșie fiind obligați, sub amenințarea pistolului, să meargă în genunchi pînă la conacul boieresc pentru a cere iertare.

¹ „Marele dicționar geografic al Romîniei”, vol. IV, pag. 666—667.

Revoluția populară înfăptuită în țara noastră de către masele populare, sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei marxist-leninist, sfărîmînd zăgazurile silniciei și obscurantismului, a deschis drumul unor profunde transformări revoluționare și în viața țăranilor muncitori din comuna Pechea.

La chemarea P.C.R., țăranii muncitori din Pechea, ajutați de muncitorii din orașul Galați, asemenea întregii țărănime muncitoare din țara noastră, cu toată împotrivirea și amenințările moșierilor și uneltelor lor din aparatul de stat, au trecut la exproprierea pămînturilor moșierești și improprietărirea țăranilor.

Desființarea moșiilor din comuna Pechea și împărțirea pămînturilor moșierești țăranilor săraci și mijlocași, în primul rînd celor de pe front și familiilor lor, au întărit încrederea și atașamentul țăranilor muncitori față de politica partidului; mulți țăranii săraci și mijlocași din comuna Pechea au devenit membri ai partidului comunist, luptători înflăcărați pentru aplicarea politicii leniniste a partidului la sate, pentru construirea socialismului.

Plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 a arătat țărănimii muncitoare, întregului popor că singura cale de dezvoltare a agriculturii, care corespunde țărilor și intereselor fundamentale ale clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, construirii socialismului, era unirea gospodăriilor țărănești mici și mijlocii în mari gospodării agricole colective, bazate pe proprietatea obștească asupra mijloacelor de producție.

Rezoluția plenarei C.C. al P.M.R. din martie a fost prelucrată mai întîi în ședința cu activul de partid al plășii Pechea și cu membrii birourilor celor patru organizații de partid din comună, iar apoi în adunările generale ale organizațiilor de bază și ale organizațiilor de masă.

La 12 iulie 1949, comitetul județean al P.M.R. Galați a convocat o adunare comună a celor 4 organizații de bază din Pechea, la care au fost invitate toate cadrele de conducere ale organizațiilor de masă. În această adunare s-a pus problema luării unor măsuri concrete și eficace pe linia muncii politice de masă pentru a lămuri țăranii muncitori să se înscrie în gospodărie; a fost prelucrat proiectul de statut al G.A.C. și a fost creat un comitet de inițiativă, în frunte cu țăranii muncitori Filimon Iordache, Ion Negoită și Necula Ion, care să activeze în vederea înfăptuirii gospodăriei agricole colective.

Chiar în această adunare un număr de 20 de țărani, membri de partid, cu familiile lor, au cerut să intre în gospodăria colectivă. Îndoiala îi mai reținea însă pe mulți, chiar și pe unii membri de partid. Țăranii mijlocași stăteau în expectativă². Pentru a-i lămuri și a-i convinge pe țăranii muncitori din Pechea de superioritatea muncii în comun, organizațiile de partid din comună, cu sprijinul activiștilor județenei P.M.R. Galați, au desfășurat o intensă muncă politică de la om la om. Au fost formate grupe de agitatori din cei mai buni comuniști, care au fost in-

² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1 579, fila 8.

struiți de către comitetul județean de partid. Grupele de agitatori au trecut pe la fiecare țăran sărac și mijlocăș pentru a le arăta superioritatea muncii în colectiv și a-i convinge să se înscrie în gospodăria colectivă³.

În activitatea dusă de comuniști pentru convingerea și atragerea țăranilor muncitori din Pechea pe făgașul socialismului, un sprijin eficient a fost adus de G.A.S. Pechea și S.M.T. Vameș. Organizațiile de bază din comună au organizat vizite ale țăranilor la G.A.S. pentru a vedea cum este organizată o mare unitate socialistă agricolă, metodele agrotehnice înaintate aplicate, precum și rezultatele bune obținute la recoltare. Directorul și inginerul agronom de la G.A.S. Pechea au ținut în fața țăranilor, la căminul cultural, expuneri privind organizarea muncii în gospodăria colectivă, repartitia brațelor de muncă, folosirea largă a mașinilor, aplicarea normelor agrotehnice, a îngrășămintelor etc. S.M.T. Vameș, chiar de la înființarea sa, a constituit un deosebit sprijin pentru țăranii săraci din Pechea, lipsiți de animale de tracțiune, punând la dispoziția lor mașinile S.M.T. pentru a-și lucra pământul. Folosind tractoarele S.M.T., țăranii se convingeau, totodată, de superioritatea lucrării pământului cu mijloace mecanizate.

În munca de lămurire și convingere desfășurată pentru crearea gospodăriei agricole colective din Pechea, un rol important l-a avut popularizarea experienței sovietice, rezultatele bune obținute de colhoznici în ridicarea producției și a nivelului de trai. Au fost difuzate în rîndul țăranilor broșuri și reviste care conțineau materiale despre viața fericită a țăranimii colhoznice⁴.

Totodată, comuniștii au desfășurat o acțiune temeinică pentru combaterea, izolarea și demascarea chiaburilor care trimiteau celor ce se înscriau în gospodăria colectivă scrisori prin care îi amenințau cu moartea dacă nu se vor retrage imediat⁵.

Ca rezultat al activității propagandistice duse de comuniști, un număr de 101 țărani muncitori au hotărît să se unească și să întemeieze o gospodărie agricolă colectivă, cerînd pentru aceasta aprobarea C.C. al P.M.R.

O comisie a C.C. al P.M.R. a mers la fața locului pentru a cerceta dacă în comuna Pechea există condițiile necesare pentru întemeierea unei gospodării colective, care să-i permită să se dezvolte și să se întărească din punct de vedere economic și organizatoric. Constatările comisiei au fost favorabile. La 20 km de Pechea exista S.M.T. Vameș, iar în comună exista o gospodărie agricolă de stat, care puteau să îndrume primii pași ai gospodăriei colective, să-i furnizeze semințe selecționate etc.

³ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Galați, dosarul privind activitatea organizațiilor de partid din comuna Pechea, Raport de activitate cu privire la constituirea gospodăriei colective „11 iunie 1948”.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

Comisia a constatat că în comuna Pechea influența partidului este foarte puternică, datorită numărului mare, de peste 150 membri de partid.

Bazată pe aceste considerente, comisia a raportat C.C. al P.M.R. că în comuna Pechea există condiții favorabile care să asigure dezvoltarea ulterioară a gospodăriei colective⁶.

La 7 august 1949, în urma aprobării C.C. al P.M.R., a avut loc festivitatea inaugurării gospodăriei agricole colective, căreia colectivității i-au dat numele „11 iunie 1948”. Inaugurarea gospodăriei, care a avut loc într-un cadru sărbătoresc, în prezența a peste 2 000 de participanți, a constituit un prilej de sărbătoare pentru țărani muncitori din Pechea. La inaugurare au participat țărani muncitori din Pechea și comunele învecinate, precum și muncitori din orașul Galați. În timpul desfășurării festivității, un număr de 9 țărani săraci au cerut să fie primiți membri ai gospodăriei agricole colective, cererile lor fiind aprobate pe loc de adunarea generală. Colectivității, întruniți în adunare generală, au trimis o moțiune de salut C.C. al P.M.R.⁷

Gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” a luat ființă cu un număr de 110 familii, dintre care 71 erau țărani săraci și 39 țărani mijlocași, totalizând o suprafață de teren de 410 ha (284 ha aduse de țărani la înscriere și 126 ha donate de stat pentru gospodărie). În urma înscrierii în gospodărie, în anul 1949, a încă 60 de familii, suprafața de teren a crescut la 726 ha⁸. La creare, gospodăria avea 3 vaci, 34 de boi, 10 cai, 100 de oi, 34 de pluguri, 19 boroane, 20 de prășitoare, 3 semănători (dintre care numai una în stare de funcționare) și o secerătoare⁹.

Gospodăriile agricole socialiste dispun de resurse inepuizabile pentru dezvoltarea intensivă și multilaterală a producției agricole, pentru asigurarea unei reproducții continuu lărgite, deoarece prin comasarea pământurilor se lichidează fărâmițarea terenurilor, creîndu-se astfel posibilitatea pentru o folosire rațională a pământului.

Pentru ca superioritatea și avantajele pe care le reprezenta gospodăria colectivă din comuna Pechea, ca o mare unitate agricolă socialistă, să se poată materializa, trebuia să se înlăture moștenirile agriculturii înapoiate din trecut și să se păsească cu hotărîre pe calea dezvoltării unei agriculturi noi.

Începutul a fost destul de greu, deoarece țărani individuali deveniți colectivști nu aveau experiența conducerii unei mari gospodării

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 4 426, fila 1; dosarul nr. 4 423, fila 38; dosarul nr. 1 579, fila 8.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 4 427, fila 187; vezi și Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Galați, dosarul privind activitatea organizațiilor de partid din comuna Pechea. Raport de activitate cu privire la constituirea gospodăriei colective „11 iunie 1948”.

⁸ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă pe anul 1950.

⁹ Ibid.

socialiste, a organizării muncii pe baza disciplinei socialiste, a folosirii metodelor agrotehnice înaintate etc. Fertilitatea solului era mult micșorată din cauza modului nerațional în care se practicase agricultura, ramurile de producție erau slab dezvoltate sau inexistente, animalele aduse de colectiviști la înscriere erau puține și de slabă productivitate, inventarul agricol era insuficient. În afară de aceasta, unii colectiviști mai păstrau încă rămășițe ale unor mentalități învechite, de mici producători, rămășițe pentru a căror lichidare trebuia dusă o muncă perseverentă. Existau cîțiva colectiviști care veneau rar la lucru, iar atunci cînd veneau făceau lucrări de slabă calitate¹⁰; un ajutor de socotitor, abuzînd de funcția sa, și-a pontat zile-muncă în plus¹¹, fapt care a creat nemulțumiri printre colectiviști.

Datorită lipsei de experiență în organizarea muncii s-au manifestat în viața gospodăriei, mai ales în primii ani, și o serie de lipsuri, rezultate dintr-o planificare nerațională a culturilor pe brigăzi. Astfel, dînd brigăzilor cîte o parcelă din fiecare cultură s-a ajuns ca fiecare să aibă în grija sa nu mai puțin de 22 culturi, unele pe suprafețe chiar mai mici de 1 ha. Din această cauză, la executarea lucrărilor de întreținere a acestor culturi, brigadierii au fost nevoiți să-și răspîndească oamenii în diferite părți și nu au mai putut să îndrumeze și să controleze munca membrilor brigăzii. Pe aceste suprafețe mici nu s-au putut aplica nici măsurile agrotehnice¹².

Pentru lichidarea acestor stări de lucruri, explicabile acestei perioade de început, comuniștilor din gospodărie le revenea sarcina de a înlătura din conștiința colectiviștilor prejudecățile de mici producători, de a-i educa în spiritul muncii în comun, de a-i mobiliza și îndruma în lupta pentru continua întărire și dezvoltare a gospodăriei. Această sarcină era cu atît mai importantă, cu cît gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948”, fiind una dintre primele gospodării înființate în țară, trebuia să demonstreze țăranilor muncitori din comună și împrejurimi, prin rezultatele obținute, că marea producție socialistă, întemeiată pe avutul obștesc, pe munca în comun și repartitia după cantitatea și calitatea muncii constituie singura cale pentru a scăpa de mizerie și sărăcie și a păși pe drumul belșugului și bunăstării. Totodată, gospodăria trebuia să-și dezvolte cît mai repede ramurile de producție pentru ca an de an să contribuie cu cantități tot mai mari de produse agricole la formarea fondului centralizat al statului.

Pentru realizarea cu succes a acestor sarcini, organizația de partid a dus o intensă muncă în vederea ridicării nivelului politic al colec-

¹⁰ Arhiva Comitetului raional al P.M.R. Galați, dosarul privind activitatea organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948”. Raport de activitate pe luna martie 1951.

¹¹ Ibid.

¹² „Scinteia” din 12 octombrie 1951.

tiviștilor. Această activitate a dat curînd roade, datorită faptului că organizația de partid¹³ din gospodărie a fost de la început puternică (din 110 colectivști capi de familie, 55 erau membri de partid), antrenînd întreaga masă a colectivștilor la luptă pentru întărirea și consolidarea gospodăriei.

Un rol important în ridicarea nivelului politic al colectivștilor, membri și nemembri de partid, l-a avut învățămîntul de partid, organizat de către comitetul județean de partid. În primii ani de existență a gospodăriei, învățămîntul de partid s-a desfășurat cu 3 cercuri : istoria P.M.R., istoria P.C.U.S. și cercul de politică curentă. Ulterior, începînd din anul 1957, învățămîntul de partid și-a desfășurat activitatea pe 4 cercuri : cercul de economie concretă, la care cursanții studiază probleme cu privire la organizarea muncii în gospodăria colectivă (în ultimii ani tematica acestui cerc a fost axată mai mult pe acele teme care privesc dezvoltarea sectorului zootehnic în gospodărie), curs seral de doi ani în care se studiază istoria P.M.R., precum și alte cercuri de învățămînt.

În adunările generale ale organizației de partid au fost analizate în repetate rînduri modul cum se desfășoară învățămîntul de partid, calitatea lecțiilor predate și a discuțiilor purtate în seminarii¹⁴.

Munca politică desfășurată de organizația de bază, sub conducerea comitetului raional de partid, a fost factorul hotărîtor în ridicarea nivelului politic al colectivștilor, fapt ce s-a reflectat în rezolvarea cu succes a tuturor sarcinilor care au stat și stau în fața gospodăriei, pentru întărirea ei economică-organizatorică¹⁵.

Organizația de partid a reușit astfel să mobilizeze colectivștii la toate muncile desfășurate în gospodărie, să imprime o disciplină liber consimțită, să întărească răspunderea personală a colectivștilor față de avutul obștesc.

Sub conducerea organizației de partid, colectivștii au învățat cum trebuie condusă gospodăria agricolă socialistă, cum trebuie organizată munca, ce metode agrotehnice să aplice etc. În acest sens un sprijin eficient au primit din partea tehnicienilor de la S.M.T.-Vameș și G.A.S.-Pechea, cu ajutorul cărora s-au luat măsuri pentru o mai temeinică organizare a producției și pentru îmbunătățirea muncii în gospodărie.

Cadrele tehnice de la S.M.T.-Vameș și G.A.S.-Pechea au dat colectivștilor îndrumări prețioase. Astfel, directorul G.A.S. a arătat colectivștilor importanța pe care o prezintă selecționarea semințelor pentru obținerea unor recolte bogate, măsurile ce trebuie luate pentru pregă-

¹³ După crearea G.A.C. „11 iunie 1948”, membrii de partid colectivști s-au organizat în grupă de partid, iar din 1950 în gospodărie s-a constituit organizație de bază.

¹⁴ Arhiva organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948”. Darea de seamă a biroului organizației de partid pe anul 1959.

¹⁵ Ibid.

tirea din timp a campaniei de primăvară ¹⁶ etc. G.A.S.-Pechea a pus la dispoziția gospodăriei colective „11 iunie 1948” semințe selecționate, contribuind astfel la obținerea unor recolte bogate la hectar ¹⁷.

Inginerul agronom de la S.M.T.-Vameș i-a ajutat pe colectivii din G.A.C. „11 iunie 1948”-Pechea la întocmirea planurilor de producție ale gospodăriei, la organizarea muncii pe baza brigăzilor permanente, la întocmirea planurilor de asolament etc.

Comitetul județean de partid a urmărit și îndrumat îndeaproape munca organizației de bază din gospodăria colectivă „11 iunie 1948”, pentru dezvoltarea și consolidarea ei. Începând din primăvara anului 1950, munca în gospodărie a fost organizată pe baza brigăzilor de producție permanente. Deoarece gospodăria avea un pronunțat caracter cerealier au fost organizate 6 brigăzi de câmp și o brigadă zootehnică ¹⁸. Pe baza hotărârii plenarei C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri din 1 martie 1951, cu privire la consolidarea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective, organizația de partid din gospodăria „11 iunie 1948” a îndrumat conducerea gospodăriei să organizeze brigăzile permanente de producție ca unități stabile.

Organizația de bază a organizat întrecerea socialistă între brigăzi, făcând o largă popularizare metodelor de muncă folosite de colectivii fruntași în muncă. Aplicarea cu succes a întrecerii socialiste între brigăzi și echipe a fost unul dintre cele mai importante mijloace pentru asigurarea unei bune organizări a muncii în gospodărie, ducând la introducerea pe scară din ce în ce mai largă a metodelor de muncă înaintate, la creșterea producției la hectar, la dobândirea unor recolte tot mai bogate ¹⁹.

Astfel, producția medie de grâu la hectar obținută de colectivii pe întreaga suprafață însemnată a fost de 1 204 kg în 1951 și 1 279 kg în 1952, în timp ce țărani muncitori cu gospodării individuale obțineau cel mult 800 kg la hectar. La porumb, colectivii au obținut în 1952 o producție medie de 1 468 kg la hectar, iar în 1953 au recoltat 1 600 kg la hectar, cu 600 kg mai mult decât țărani cu gospodării individuale ²⁰.

Succese deosebite a obținut în primii ani brigada condusă de Ion Negoit, care lucrând după un plan bine chibzuit a executat la timp și în bune condiții lucrările de întreținere a culturilor, obținând recolte bogate. „Comuniștii — sublinia ziarul „Scnteia” vorbind despre munca rodnică desfășurată în brigada mai sus amintită — au desfășurat

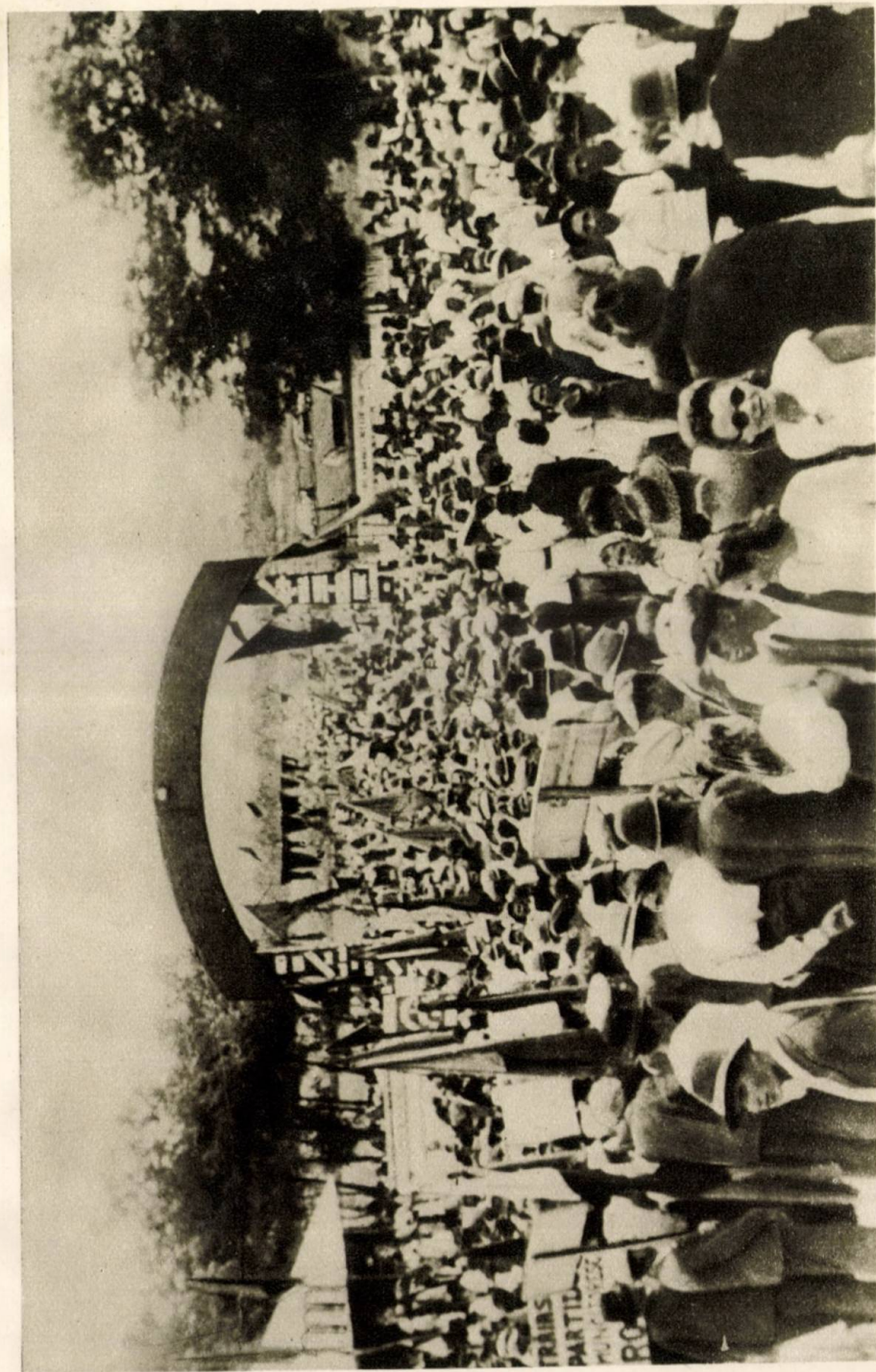
¹⁶ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Galați, dosarul privind activitatea G.A.S. Pechea. Notă a G.A.S. Pechea către comitetul raional de partid din 1951.

¹⁷ Ibid. Dosarul privind activitatea organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948” din comuna Pechea. Raport al biroului organizației de bază din 4 octombrie 1949 cu privire la desfășurarea muncii în gospodărie.

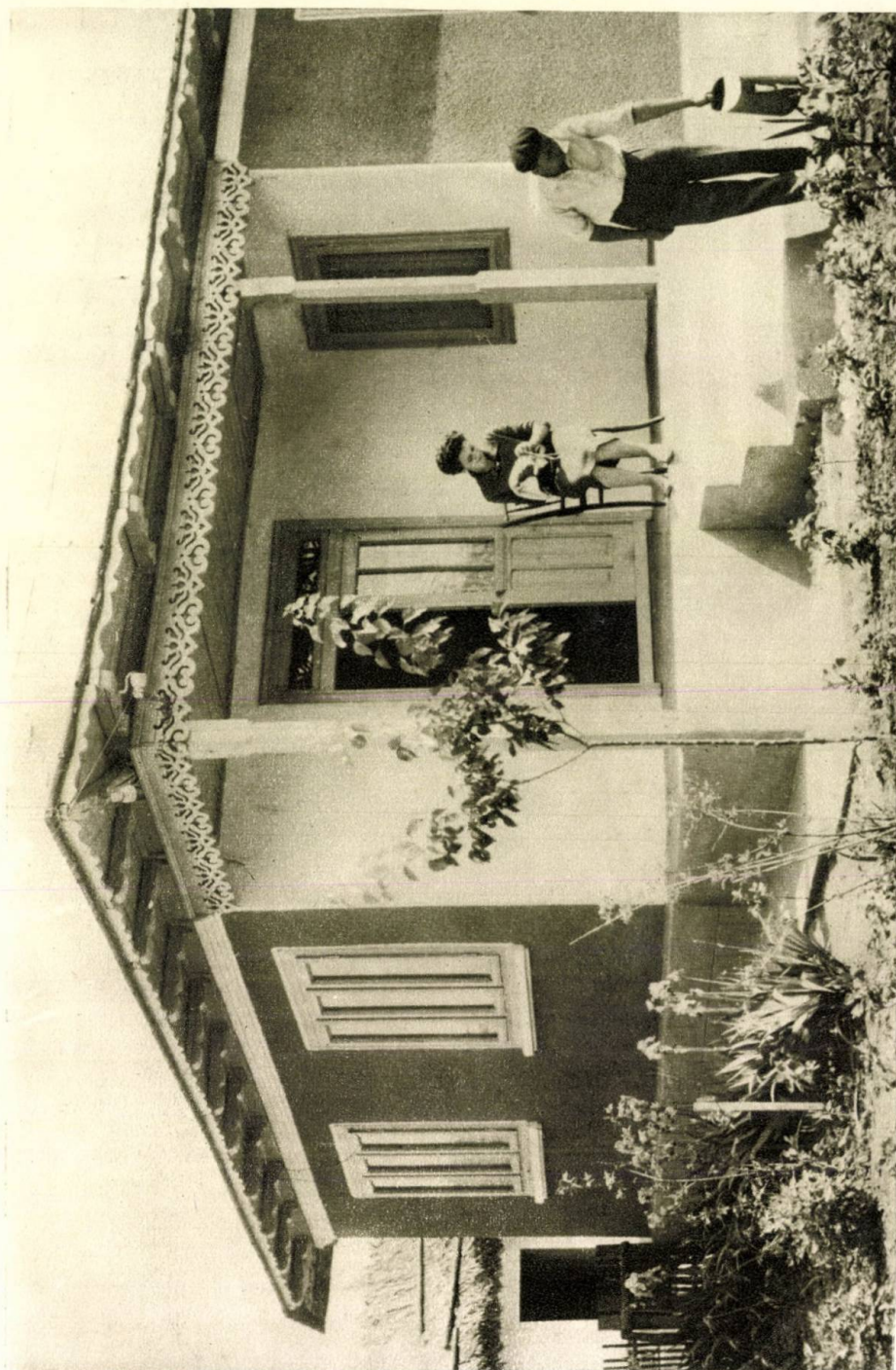
¹⁸ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1950.

¹⁹ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Galați, dosarul privind activitatea organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948” din comuna Pechea. Raportul de activitate pe anul 1950.

²⁰ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Serviciul contabilității.

Aspect de la mitingul care a avut loc în ziua de 7 august 1949 cu ocazia inaugurării G.A.C. „11 iunie 1948” din comuna Pechea — re-
giunea Galați (Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948” — Pechea. Album)

Comună de foști argați, cu case sărăcicioase, în care se cuibărise mizeria și suferințele, cu majoritatea oamenilor analfabeți, Pechea a cunoscut în anii regimului democrat-popular o adevărată transformare revoluționară. Printre cei 1 500 de colectiviști din comună, care în ultimii trei ani și-au construit case noi, se numără și Stroe Ion

o intensă muncă politică pentru a lămuri pe oamenii din brigadă că sînt răspunzători de culturile încredințate, că este în interesul lor să obțină recolte cît mai bogate. Aceasta a făcut ca toți membrii brigăzii să vină regulat la lucru”²¹. O deosebită atenție a acordat brigadierul controlului calității muncii. El a organizat o comisie de control obștesc formată din cei 6 șefi de echipe, care să sesizeze și să rezolve pe loc cazurile de indisciplină în muncă. Membrii comisiei au discutat cu cei care nu făceau lucru de bună calitate și le-au arătat pagubele pe care le aduc gospodăriei și lor înșile prin lucrările slab executate²².

O deosebită atenție a acordat organizația de bază și atitudinii pe care cadrele de conducere din gospodărie — președintele, membrii consiliului de conducere, brigadieri, contabili etc. — o au în relațiile cu colectivității, modului cum se desfășoară activitatea agitatorilor și a celorlalți membri de partid pentru a lămuri pe colectiviști să vină cu regularitate la lucru, să păstreze bunul obștesc etc. Graba, pripeala, metodele nejuste folosite în munca cu oamenii au fost combătute cu hotărîre, promovîndu-se cu răbdare și perseverență metode educative, de lămurire și convingere.

Organizația de partid a luat imediat atitudine și a condamnat stilul de muncă al unui membru al consiliului de conducere al gospodăriei, care în loc să lămurească cu răbdare pe colectiviști, să le arate că e în interesul lor să se prezinte cu regularitate la lucru și să facă lucrări de bună calitate, îi amenința cu excluderea din gospodărie²³.

Organizația de partid, pe baza rapoartelor de activitate prezentate de președintele consiliului de conducere al gospodăriei sau de către brigadieri, a analizat, în repetate rînduri, atît activitatea gospodăriei în ansamblu, cît și a diferitelor sectoare sau brigăzi, luînd măsuri eficiente pentru lichidarea lipsurilor manifestate în muncă și pentru o continuă dezvoltare și consolidare a gospodăriei²⁴.

Totodată, în adunările generale ale organizației de partid s-a făcut periodic și analiza muncii depuse de fiecare comunist pentru continua dezvoltare și întărire a gospodăriei. Astfel, în septembrie 1953, în adunarea generală a organizației de partid s-a făcut o largă analiză critică și autocritică a muncii întregii organizații, scoțîndu-se în evidență atît succesele cît și lipsurile manifestate în muncă, precum și cauzele acestor lipsuri. Din dezbateri a reieșit că în urma succeselor obținute de gospodărie în întărirea ei economică, colectivității din Pechea au fost cuprinși de îngîmfare.

²¹ „Scînteia” din 12 octombrie 1951.

²² Ibid.

²³ Arhiva Comitetului raional al P.M.R. Galați, dosarul privind activitatea organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948” din comuna Pechea. Raportul de activitate pe perioada 1—31 mai 1951.

²⁴ Arhiva organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948”. Darea de seamă a biroului organizației de partid din gospodărie, prezentată în adunarea generală din 10 noiembrie 1957.

A început să fie neglijată munca politică, să se subaprecieze rolul muncii politice de masă în educarea colectivizatorilor. De multe ori munca de agitație a avut un caracter formal, neconvingător, i-a lipsit continuitatea, desfășurându-se pe campanii agricole. Sarcina instruirii agitatorilor a fost privită cu multă ușurință și lăsată numai în seama responsabilului cu agitația din biroul organizației de bază. Din această cauză, în viața gospodăriei a început să se manifeste o tendință nesănătoasă de automulțumire, de stagnare ²⁵.

În urma acestei ședințe, organizația de partid a desfășurat o muncă intensă pentru lichidarea lipsurilor semnalate și pentru consolidarea gospodăriei agricole colective. Organizația de partid a luat o serie de măsuri în vederea ridicării nivelului muncii politice: trimiterea membrilor și candidaților de partid în sectoarele cele mai grele de muncă, la câmp și în sectorul zootehnic; selecționarea agitatorilor s-a făcut cu mai multă grijă dintre colectivizatorii frunțași, membri și nemembri de partid; agitatorilor le-au fost trasate sarcini precise, ei fiind repartizați pe brigăzi și echipe pentru a întări munca politică în cadrul acestora ²⁶.

Totodată, organizația de partid și-a creat un larg activ fără de partid, care a constituit un sprijin de nădejde în lupta comunistilor, pentru obținerea unor producții agricole sporite, pentru întărirea gospodăriei. Cu ajutorul colectivizatorilor din activul fără de partid, organizația de partid a reușit să atragă în jurul său întreaga masă a colectivizatorilor, să-i mobilizeze la îndeplinirea sarcinilor ce stăteau în fața gospodăriei ²⁷, la convingerea și atragerea în gospodărie a noi țărani muncitori.

Un rol de importanță majoră, care a constituit argumentul principal în convingerea și atragerea țăranilor muncitori din comună pe făgașul socialismului, l-au avut rezultatele tot mai bune date de gospodăria colectivă „11 iunie 1948”, care au avut ca urmare ridicarea nivelului de trai al colectivizatorilor.

Astfel, dacă în anii 1951—1952 colectivizatorii au obținut la hectar în medie cu 400 kg de grâu și 600 kg de porumb mai mult decât țăranii individuali, decalajul între producțiile obținute de colectivizatori și țăranii individuali a crescut an de an, ajungându-se ca în anul 1957 colectivizatorii să recolteze de pe întreaga suprafață însămânțată în medie cu 600 kg de grâu și 1 000 kg de porumb la hectar mai mult decât țăranii muncitori cu gospodării individuale ²⁸.

²⁵ Arhiva Comitetului raional al P.M.R. Galați, dosarul privind activitatea organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948”. Referat pe marginea hotărârii C.C. al P.M.R. din 19—20 august 1953 cu privire la îmbunătățirea muncii politice la sate.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1957.

În ceea ce privește dezvoltarea sectorului zootehnic, ținând seama de recomandările plenarei C.C. al P.M.R. din martie 1951, consiliul de conducere al gospodăriei colective „11 iunie 1948” a hotărât să aducă în discuția adunării generale a colectivștilor problema dezvoltării acestui sector. Comuniștii au desfășurat o muncă susținută și plină de răbdare în rîndul colectivștilor, arătîndu-le importanța dezvoltării sectorului zootehnic, și în special a taurinelor²⁹. Ca urmare, în adunarea generală s-a hotărît să se sporească numărul animalelor de producție din gospodărie³⁰.

Cu toate că dezvoltarea sectorului zootehnic nu s-a făcut pe măsura posibilităților existente în gospodărie, au fost înregistrate totuși unele succese care au contribuit la creșterea veniturilor gospodăriei. Astfel, dacă în 1952 numărul taurinelor era de 70, dintre care 12 vaci cu lapte, în 1956 s-a ajuns la 243, dintre care 34 de vaci cu lapte. Aceasta a avut ca urmare o sporire a veniturilor obținute de gospodărie din sectorul zootehnic de la 23 424 de lei în 1952 la 142 381 de lei în 1956*.

Rezultatele tot mai bogate obținute în direcția dezvoltării și consolidării continue a gospodăriei au făcut să sporească an de an veniturile personale ale colectivștilor. Acest lucru este ilustrat de creșterea valorii zilei-muncă de la 15 lei în 1950 la 24 de lei în 1953 și la 37 de lei în 1957³¹.

Rezultatele tot mai bune obținute de gospodăria colectivă, faptul că veniturile ei, și implicit și ale colectivștilor, creșteau încontinuu au făcut ca țăranii muncitori din comună să se convingă tot mai mult de superioritatea muncii în comun, de nivelul superior de trai al colectivștilor. Urmarea a fost că numărul membrilor gospodăriei colective a crescut an de an.

Anul **	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Numărul de familii	110	238	278	310	328	363	366	375	1 184
Suprafața de teren în ha	410	604	813	919	989	1 019	1 325	1 339	4 119

Accelerarea procesului de intrare a țăranilor muncitori din Pechea în gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948”, ca urmare a muncii intense desfășurată de comuniști, a făcut ca la sfîrșitul anului 1957, cînd a luat ființă o a doua gospodărie, procesul colectivizării în comună să ia sfîrșit. Sarcina principală care se punea acum în fața comuniștilor, a

²⁹ „Consfătuirea pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii”, Editura politică, 1958, pag. 195—196.

³⁰ Ibid.

* Ibid.

³¹ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Serviciul contabilității.

** Ibid.

tuturor membrilor din G.A.C. „11 iunie 1948” era lupta neobosită pentru întărirea, lărgirea și dezvoltarea continuă a gospodăriei colective.

*

Partidul Muncitoresc Român a arătat în repetate rînduri că în procesul transformării socialiste a agriculturii trebuie îmbinate în mod organic sarcinile atrăgerii țărănimii muncitoare pe făgașul socialismului cu sarcinile consolidării neconținute a rezultatelor obținute în construcția socialistă, subliniind în mod deosebit necesitatea și importanța întăririi economice-organizatorice a gospodăriilor agricole colective.

Pirghia hotărîtoare în întărirea economică-organizatorică a gospodăriilor agricole colective o constituie dezvoltarea și întărirea continuă a proprietății obștești. Izvorul principal care alimentează creșterea averii obștești este sporirea fondului de bază. „Numai acele gospodării agricole colective — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — care au înțeles să-și mărească fondurile de bază au reușit să cumpere animale, să-și facă plantații de vii și pomi, să-și construiască grajduri și magazine, să facă indiguiuri și diferite amenajări tehnice, să-și procure mijloace de transport și altele, asigurînd astfel o puternică creștere a proprietății obștești și o retribuire ridicată a muncii colectivștilor”³².

Traducînd în viață în mod consecvent linia partidului, organizația de bază din gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din comuna Pechea a luptat pentru întărirea și dezvoltarea proprietății obștești, pentru sporirea continuă a fondului de bază. În acest sens, colectivștilor li s-a arătat necesitatea sporirii fondului de bază pentru dezvoltarea multilaterală a producției, pentru creșterea veniturilor gospodăriei și implicit a veniturilor lor personale. Ca urmare, gospodăria colectivă a sporit cu consecvență, anual, fondul de bază prin reținerea în mod statutar a cotei părți din veniturile gospodăriei, fapt care a făcut ca între anii 1950—1955 fondul de bază al gospodăriei să crească de la 107 633 de lei la 750 101 lei, iar averea obștească de la 271 938 de lei la 1 095 868 de lei³³.

În primii ani, deoarece gospodăria fiind încă tînăra nu avusese timp să-și dezvolte averea obștească, și pe această bază să acumuleze, în structura fondului de bază predominau mijloacele și fondurile aduse de colectivști la înscriere. Astfel, în anul 1954, gospodăria și-a sporit fondul de bază cu 111 656 de lei, însă numai 45 967 de lei proveneau din sumele repartizate anual din veniturile gospodăriei pentru fondul de bază. Cu totul altfel se prezenta situația în anii următori, și mai ales după 1957, cînd, datorită realizării unei producții-marfă din ce în ce mai mari, a crescut an de an volumul acumulărilor și implicit cota des-

³² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 391.

³³ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Serviciul contabilității.

tinată mării fondului de bază, efectuării de investiții, ajungându-se ca în anul 1961 această cotă să se ridice la 630 000 de lei.

Anul	Avere obștească	Fondul indivizibil	Sumele repartizate pt. fondul indivizibil din veniturile anuale ale gospodăriei	Credite acordate anual de stat gospodăriei
1957	2 274 259	1 399 475	94 275	29 795 *
1958	3 878 806	2 077 391	240 647	167 024
1959	4 931 536	3 390 674	359 158	395 042
1960	6 776 667	4 048 844	500 000	544 795
1961	8 456 084 **	4 989 422	630 000	358 680

Sporirea an de an a sumelor destinate mării fondului de bază și a volumului de investiții a dus la dezvoltarea și consolidarea economică a gospodăriei, deoarece dezvoltarea producției agricole, animale și vegetale, depinde în mare măsură de volumul investițiilor și de modul cum ele sînt folosite. Organizația de partid a îndrumat consiliul de conducere să facă investiții în sectoarele cele mai rentabile, care să aibă în vedere dezvoltarea gospodăriei pe mai multe ramuri de producție, să aducă venituri imediate, contribuind în felul acesta la creșterea veniturilor gospodăriei.

Începînd din primăvara anului 1958, gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din comuna Pechea a făcut investiții masive pentru dezvoltarea sectorului zootehnic, folosind pentru aceasta credite de la stat. În același timp, organizația de partid a îndreptat eforturile gospodăriei și spre mobilizarea propriilor sale resurse materiale și bănești, pentru ca pe baza acumulărilor realizate în producția obștească să efectueze un volum sporit de investiții. Astfel, în anii 1960 și 1961 gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” a făcut investiții în valoare de 432 000 de lei pentru dezvoltarea sectorului zootehnic, dintre care 190 000 de lei din creditele primite de la stat și 242 000 de lei din fondurile proprii ³⁴.

Pentru a asigura dezvoltarea rapidă a gospodăriei, organizația de partid a indicat consiliului de conducere să sporească volumul producției globale de cereale.

Calea principală, hotărîtoare pentru creșterea producției globale de cereale o constituie creșterea producției la hectar, dezvoltarea intensivă a agriculturii. Pentru realizarea unei recolte sporite la hectar,

* Suma totală a creditelor de stat primite de gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din comuna Pechea de la înființarea sa și pînă în 1957 se ridică la 544 387 de lei.

** La începutul trimestrului II al anului 1962, averea obștească a gospodăriei agricole colective „11 iunie 1948” se ridică la peste 10 milioane de lei.

³⁴ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1961.

gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” a acordat o atenție deosebită extinderii mecanizării producției agricole și aplicării pe scară largă a metodelor agrotehnice înaintate, folosirii îngrășămintelor naturale și chimice în cantități sporite pe suprafețe din ce în ce mai mari. Mărind an de an suprafețele lucrate mecanizat, s-a ajuns ca în anul 1960 gospodăria să execute cu ajutorul S.M.T. în proporție de 100% arăturile de primăvară și toamnă, însămînțatul, recoltatul și dezmiriștitul la păioase și în proporție de 85% la culturile prășitoare. La însămînțat au fost folosite numai semințe selecționate. Un accent deosebit s-a acordat executării la timp și în bune condiții a lucrărilor agricole de întreținere a culturilor, aplicării de îngrășăminte naturale și chimice și recoltării într-un timp cât mai scurt pentru a se evita pierderile³⁵.

Datorită aplicării acestui complex de măsuri, producția medie de grâu la hectar a crescut de la 1 204 kg în 1951 la 1 335 kg în 1957 și 1 600 kg în 1961, iar la porumb de la 1 468 kg de porumb boabe la hectar în 1952 la 1 930 kg în 1957 și la peste 3 000 kg în 1961³⁶.

Un alt mijloc de sporire a producției agricole, care a stat în atenția organizației de bază și a conducerii gospodăriei colective „11 iunie 1948”, a fost acela al îmbunătățirii structurii culturilor prin mărirea suprafețelor însămînțate cu grâu, porumb și plante tehnice și folosirii hibridilor de mare productivitate. Ca urmare, între anii 1953 și 1961 gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din Pechea a sporit suprafața cultivată cu grâu de la 395 ha la 1 298 ha, iar la porumb de la 243 ha la 1 350 ha. În primăvara acestui an colectivității au pregătit terenul pe o suprafață de 350 ha pentru obținerea unei producții de peste 5 000 kg de porumb boabe la hectar în condiții neirigate³⁷.

După plenara C.C. al P.M.R. din 26—28 noiembrie 1958, care a stabilit sarcina sporirii producției la culturile tehnice, organizația de partid a luat măsuri pentru sporirea suprafețelor destinate acestor culturi. Ca urmare a acestor măsuri, suprafața cultivată cu floarea-soarelui a crescut de la 50 ha în 1958 la 361 ha în 1961. Totodată, s-a introdus și cultivarea sfeclei de zahăr. Un alt sector care în ultimii ani a început să se dezvolte în gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din Pechea este sectorul viticol. În anii 1960—1961 au fost terasate peste 50 ha de pământuri de coastă improprii pentru culturile de cîmp și plantate cu viță nobilă, în prezent gospodăria avînd 71 ha cu viță nobilă³⁸.

Creșterea producției vegetale a creat condițiile necesare dezvoltării continue a sectorului zootehnic, care a devenit principala ramură aducătoare de venituri bănești în gospodăria colectivă „11 iunie 1948” din Pechea.

³⁵ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1960.

³⁶ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Serviciul contabilității; vezi și „Scînteia” din 29 aprilie 1961.

³⁷ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Serviciul contabilității.

³⁸ Ibid.

În dezvoltarea sectorului zootehnic, G.A.C. „11 iunie 1948” a folosit din plin îndrumările date de Consfătuirea pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii de la Constanța, care a arătat importanța deosebită pe care o prezintă acest sector pentru consolidarea gospodăriilor colective și creșterea veniturilor personale ale colectivștilor. În urma acestei consfătuiri, organizația de partid și consiliul de conducere au analizat situația existentă în sectorul zootehnic al gospodăriei, alcătuind un plan concret de măsuri care să ducă la dezvoltarea rapidă a acestui sector și la creșterea producției de lapte pe cap de vacă furajată.

O primă măsură pe care a luat-o conducerea gospodăriei a fost sporirea numărului de animale de producție: pe lângă cele 36 de vaci existente, în 1958 au fost cumpărate 130, iar în 1959 încă 171 (71 cu ajutorul creditelor primite de la stat și 100 din fondurile proprii ale gospodăriei)³⁹. Totodată, colectivștii au luat hotărîrea creșterii animalelor din producție proprie și a selecționării celor mai frumoase exemplare pentru a fi trecute la reproducție⁴⁰.

Pe baza sarcinilor trasate de Congresul al III-lea al P.M.R. privind dezvoltarea agriculturii, organizația de partid și consiliul de conducere al gospodăriei au luat noi măsuri pentru sporirea șeptelului. Folosind credite de la stat și fonduri proprii, gospodăria a cumpărat, în cursul anilor 1960 și 1961, un număr de 115 vaci cu lapte, continuînd practica sporirii numărului de animale prin reținerea vițelilor din prăsilă proprie. Aceasta a făcut ca la sfîrșitul anului 1961 sectorul zootehnic al gospodăriei agricole colective „11 iunie 1948” să numere 1 439 de taurine, dintre care 499 de vaci cu lapte. Totodată, la sfîrșitul anului 1961, gospodăria mai poseda 1 659 de porcine, dintre care 214 scroafe fătătoare și 2 416 ovine. Începînd din acest an, gospodăria agricolă colectivă nu mai are nevoie să cumpere vaci sau juninci, deoarece rezervele interne îi permit nu numai să înlocuiască vacile care se reformează și să asigure sporul anual planificat, ci și să vîndă vite de reproducție altor gospodării. În anul 1961, gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” a livrat deja un număr de 40 de vaci gospodăriei colective din comuna Scîntești⁴¹.

O dată cu mărirea numărului de animale de producție, colectivștii s-au preocupat și de îmbunătățirea raselor de animale: din loturile de animale cumpărate 50 de vaci sînt din rasa Pinzgau, 60 din rasa Zimmental și 50 din rasa roșie de stepă⁴². O atenție specială se acordă creșterii tineretului taurin, care fiind adaptat la condițiile locale asigură

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dări de seamă ale consiliului de conducere pe anii 1958, 1959, 1960 și 1961.

⁴¹ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1961.

⁴² Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1960.

o producție mare de carne și lapte. Colectiviștii și-au propus ca plan de perspectivă să selecționeze animalele pentru menținerea în special a celor din rasa roșie de stepă care dau cele mai bune rezultate în condițiile locale ⁴³.

În vederea dezvoltării neîncetate a sectorului zootehnic și a sporirii permanente a producției pe cap de animal, G.A.C. „11 iunie 1948” și-a dezvoltat continuu baza furajeră. Astfel, mai ales în ultimii ani, au fost extinse suprafețele cultivate cu porumb siloz, luându-se măsuri pentru sporirea continuă a producției la hectar; suprafața cu porumb siloz a crescut de la 105 ha în anul 1960 la 320 ha în cultură pură, 225 ha în cultură dublă și 80 ha de porumb masă verde în anul 1962 ⁴⁴.

Totodată, au fost luate măsuri pentru asigurarea construcțiilor necesare întreținerii în bune condiții a efectivelor de animale. Din inițiativa organizației de partid, consiliul de conducere a trecut la amenajarea unor construcții la un preț de cost cât mai scăzut prin folosirea muncii colectiviștilor și a materialelor de construcții din resursele locale. De la înființarea gospodăriei și pînă în prezent, colectiviștii au construit 15 grajduri pentru bovine, 2 saivane pentru oi, 3 maternități pentru scroafe, o îngrășătorie de porci etc. ⁴⁵.

Pentru creșterea și îngrășarea porcinelor, colectiviștii au construit o clădire modernă. Aceasta este o hală lungă de 64 m, în care, pe mai multe rînduri, sînt amenajate boxe pentru circa 140 de scroafe, boxe și padocuri pentru purcei, precum și padocuri mari de o parte și de alta a halei pentru îngrășarea în serii a cîte 1 500 de porci. Hrănirea și adăparea se fac mecanizat. În felul acesta, pentru îngrijirea animalelor sînt necesare mai puține brațe de muncă, iar munca oamenilor poate fi mai bine îndrumată și controlată ⁴⁶.

Pentru ca sectorul zootehnic să devină cît mai rentabil, în fața colectiviștilor s-a pus și se pune sarcina sporirii productivității pe cap de animal. În acest sens s-a pus un accent deosebit pe pregătirea și permanentizarea cadrelor care lucrează în acest sector. Organizația de partid și consiliul de conducere al gospodăriei au recrutat pe cei mai harnici colectiviști, membri și candidați de partid, cu dragoste pentru îngrijirea animalelor și i-au repartizat să lucreze în sectorul zootehnic ⁴⁷.

Ca urmare a acestor măsuri, producția pe cap de vacă a crescut de la 1 230 litri de lapte în 1950 la 2 400 de litri în 1960. În cursul anului trecut unii mulgători au obținut de la fiecare vacă furajată avută în îngrijire peste 3 500 litri de lapte. Pentru anul acesta, ei și-au propus să

⁴³ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”, Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1961.

⁴⁴ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Serviciul contabilității.

⁴⁵ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1961.

⁴⁶ „Scînteia” din 13 octombrie 1961.

⁴⁷ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”, Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1961, vezi și „Scînteia” din 31 martie 1961.

obțină câte 4 000 litri de lapte de la fiecare vacă ⁴⁸. Crescătorii de animale sînt astăzi printre cei mai prețuiți și stimați oameni din gospodărie.

Dezvoltarea unui puternic sector zootehnic în cadrul G.A.C. „11 iunie 1948” a creat posibilitatea folosirii mai eficiente a brațelor de muncă, lichidîndu-se în parte caracterul sezonier al muncii agricole. Creșterea continuă a producției agricole vegetale și animale a permis gospodăriei să valorifice an de an, prin contractări și achiziții, cantități tot mai mari de produse, contribuind astfel la aprovizionarea pieții cu produse agricole.

Anul	1957	1958	1959	1960	1961
Grîu (kg)	40 000	555 735	378 005	410 000	370 000
Porumb	42 000	310 000	373 000	512 000	670 000
Floarea-soarelui	5 000	59 000	163 000	420 000	496 295
Carne	10 215	30 470	11 967	78 187	160 473
Lapte	77 403	89 912	244 900	564 055	733 710
Lînă	1 226	1 285	2 399	2 633	3 782

În afară de cantitățile de produse livrate statului pe bază de contract, redate în tabelul de mai sus, gospodăria a mai livrat în cursul anilor 1958—1961, peste plan, 210 000 kg de porumb, 55 000 kg de grîu și 212 000 kg de floarea-soarelui ⁴⁹, precum și alte cantități de mazăre, fasole, ovăz, orz etc.

Rezultatele tot mai bune obținute de G.A.C. „11 iunie 1948” din comuna Pechea s-au datorat și faptului că comitetul raional de partid s-a orientat și a promovat în funcții de conducere pe cei mai destoinici și mai harnici colectiviști, buni gospodari și organizatori, devotați trup și suflet intereselor obștești.

Pentru munca depusă și pentru rezultatele obținute în dezvoltarea multilaterală a gospodăriei, în obținerea unor producții mari și constante, în sporirea continuă a numărului de animale și a productivității lor și în vînzarea către stat a unor însemnate cantități de produse agricole, Consiliul de Stat a conferit președintelui G.A.C. „11 iunie 1948”, Ion Negoitza, titlul de Erou al Muncii Socialiste din Republica Populară Romînă și Medalia de aur „Secera și Ciocanul” ⁵⁰. Tot pentru merite deosebite în muncă au mai fost decorați cu Ordinul Muncii clasa a III-a mulgătorul Manolache Mihai și îngrijitoarea de păsări Aristița Pațile, iar cu Medalia Muncii brigadierul zootehnist Manea Petrache.

⁴⁸ „Scînteia” din 29 aprilie 1962.

⁴⁹ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”, Serviciul contabilității.

⁵⁰ „Scînteia” din 29 aprilie 1962.

Comuniștii s-au preocupat pentru atragerea tuturor colectivităților la conducerea gospodăriei în sensul sprijinirii consiliului de conducere și a brigadierilor, atât în cadrul adunărilor generale, cât și al adunărilor pe brigăzi în vederea îmbunătățirii muncii. În fiecare trimestru și la sfârșit de an se țin adunări generale în care consiliul de conducere prezintă dări de seamă asupra modului în care au fost conduse treburile obștești, cum au fost utilizate fondurile etc. În același timp, în cadrul brigăzilor, lunar, brigadierii prezintă referate în fața adunărilor generale ale brigăzilor respective. Organizația de partid i-a mobilizat pe colectiviști să participe activ la întocmirea planurilor de producție ale gospodăriei, să folosească întreaga lor experiență și pricepere gospodărească pentru întocmirea unor planuri reale, pe măsura posibilităților existente în gospodărie.

Chiar de la începutul anului, sarcinile planului de producție pe anul respectiv sînt defalcate pe brigăzi și ferme, căpătînd astfel un caracter operativ, concret. În fiecare brigadă sînt prelucrate sarcinile de plan pentru ca fiecare colectivist să cunoască ce trebuie să facă pentru îndeplinirea planului de producție⁵¹.

Asigurarea participării colectivităților la conducerea gospodăriei a permis dezvoltarea inițiativei creatoare a masei de colectiviști. În acest fel, experiența cadrelor de conducere a fost completată cu experiența colectivităților, s-au întărit legăturile dintre conducere și membrii gospodăriei, s-a dezvoltat simțul de răspundere al colectivităților.

Participarea activă a colectivităților la conducerea gospodăriei colective este condiționată în mare măsură de creșterea nivelului lor profesional și cultural. În acest sens un rol important au avut inginerul agronom și inginerul zootehnist, veniți în gospodărie în anul 1953 și respectiv în 1958, care s-au ocupat îndeaproape de ridicarea nivelului profesional al colectivităților, organizînd cursuri agrozootehnice de masă pentru studierea căilor de ridicare a producției agricole la hectar.

O mare eficiență în ridicarea cunoștințelor profesionale ale colectivităților o au propaganda agricolă, răspîndirea cunoștințelor agrozootehnice înaintate și a experienței fruntașilor în producție. Din inițiativa organizației de partid, în cadrul brigăzilor zootehnice au fost organizate biblioteci mobile cu broșuri de popularizare a metodelor înaintate de muncă. În cadrul căminului cultural s-au ținut cu regularitate conferințe și consfătuiri urmate de discuții, pe teme ca: „Creșterea și dezvoltarea sectorului zootehnic, izvor de belșug pentru G.A.C.”, „Întărirea economică-organizatorică a G.A.C. aduce belșug și bunăstare” etc. De asemenea, au fost organizate o serie de expoziții pe teme: „Roadele muncii în G.A.C.”, „Semințe și metode de semănat” etc., deschise prin expuneri ale inginerului agronom.

Un mijloc de stimulare pentru citirea cărților de popularizare agrozootehnice, folosit cu succes în gospodăria colectivă „11 iunie

⁵¹ Arhiva organizației de partid din G.A.C. „11 iunie 1948”. Plan de muncă pe anii 1959—1960. Dare de seamă pe anul 1960.

1948" din Pechea, este organizarea de concursuri „Cine știe câștigă”. Asemenea concursuri au fost organizate pe teme: „Despre semințe și semănat”, „Lucrările agricole din timpul toamnei”, „Cum putem obține 5 000 kg de porumb boabe la hectar la porumbul dublu hibrid, în condiții neirigate” etc.

Succesul dezvoltării și consolidării gospodăriilor colective depinde în mare măsură și de realizarea unei juste îmbinări a intereselor obștești cu interesele personale ale colectivităților. Aplicând în viață indicațiile C.C. al P.M.R., organizația de partid și conducerea G.A.C. „11 iunie 1948” au acordat o atenție tot mai mare respectării consecvențe a principiului cointeresării materiale a colectivităților. În gospodărie a fost introdus, începând din anul 1960, sistemul de retribuție nu numai după volumul lucrărilor efectuate, ci și după calitatea acestor lucrări, după producția obținută de brigadă sau echipa respectivă⁵². Pentru depășirea planului, colectivitățile primesc 30% din valoarea producției obținute peste plan. Astfel, în anul 1960, mai mulți colectiviști au primit sume variind între 700 și 2 000 de lei pentru depășirea sarcinilor de plan. Începând din acest an s-a trecut la un nou sistem de cointerese materială a colectivităților care lucrează în sectorul zootehnic: la fiecare sută de litri de lapte muls se acordă îngrijitorului-mulgător câte 2,25 zile-muncă. Retribuția colectivităților în raport cu munca depusă și cu producția obținută a constituit un stimulent economic important pentru creșterea producției și productivității muncii, pentru întărirea răspunderii personale și pentru calitatea lucrărilor efectuate.

În ceea ce privește normele de muncă, au fost fixate în așa fel încât să aibă un caracter mobilizator și să nu ducă la risipirea zilelor-muncă. În gospodărie se ține o evidență clară a zilelor-muncă pe brigăzi, pe sectoare și culturi, creîndu-se posibilitatea să se constate în orice moment care sector e mai rentabil, unde s-au întrebuințat rațional zilele-muncă și unde s-a făcut risipă. Pe măsura întăririi gospodăriei, a creșterii productivității muncii, a progresului înregistrat în planificarea și organizarea producției, au fost stabilite norme judicioase care să stimuleze pe colectiviști în obținerea unor rezultate tot mai bune⁵³.

Toate aceste măsuri au dus la întărirea disciplinei în muncă, la creșterea răspunderii personale pentru calitatea lucrărilor efectuate și la participarea efectivă a colectivităților la muncile făcute în gospodărie. Zilnic colectivitățile iau parte la muncile efectuate în proporție de circa 98%, iar în campaniile de vîrf în proporție de 100%⁵⁴. Aceasta a contribuit la creșterea producției agricole, animale și vegetale, la sporirea veniturilor gospodăriei și întărirea ei economică-organizatorică.

⁵² Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1960.

⁵³ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dare de seamă a consiliului de conducere pe anul 1961.

⁵⁴ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Dări de seamă ale consiliului de conducere pe anii 1960 și 1961.

În același timp, colectivștilor le-au fost repartizate venituri tot mai mari, atît în natură cît și în bani, iar condițiile lor de trai materiale și culturale au crescut continuu. Astfel, în anul 1960 colectivștii din G.A.C. „11 iunie 1948” Pechea au primit în bani, în afară de veniturile în natură, cîte 17,50 de lei la zi-muncă, iar în 1961 au primit cîte 20 de lei ⁵⁵.

Creșterea veniturilor în bani, repartizate pentru retribuirea zilei-muncă efectuate, ca urmare a faptului că gospodăria încasează bani în tot timpul anului, au fost însoțite și de îmbunătățirea repartizării lor în timp. La G.A.C. „11 iunie 1948” din Pechea colectivștii primesc lunar avansuri bănești ⁵⁶. În anul 1961 s-au împărțit colectivștilor avansuri bănești lunare în valoare de 10 lei la ziua-muncă.

Anul	Veniturile obținute de gospodărie	Din sectorul vegetal	Din sectorul animal	Cota parte din venituri alocate pt. retribuția zilelor-muncă
1953	459 679	383 470	52 344	206 619
1954	277 391	200 382	59 578	125 688
1955	491 645	363 489	64 380	266 576
1956	540 442	371 820	142 381	305 169
1957	956 040	745 800	175 489	659 750
1958	2 406 477	2 000 003	345 840	1 620 000
1959	3 951 600	2 971 300	867 300	2 448 166
1960	4 976 544	3 438 250	1 281 300	3 508 888
1961	6 300 014	3 571 428	2 456 705	4 361 339

Schimbări esențiale au survenit și în regimul alimentar al țărănilor colectivști din Pechea : pîinea a înlocuit mămăliga de mei, hrana de odinioară a țăranilor ; consumul de produse ale industriei alimentare, ca zahăr, ulei, paste făinoase etc., crește neconținut în fiecare familie ; tot mai multe mărfuri industriale iau drumul gospodăriilor țăranilor colectivști. Dacă în anul 1949 existau în comuna Pechea țărani care nu puteau să iasă la muncă, deoarece nu aveau nici opinci pentru a se încălța, astăzi opincile au dispărut complet din viața țăranilor muncitori din Pechea. Comuna este în întregime electrificată. Garniturile de mobilă, aparatele de radio, frigiderule, covoarele au intrat în sfera necesităților de trai ale colectivștilor din Pechea. Numai în anul 1960 colectivștii au cumpărat peste 150 aparate de radio. În comună există peste 1 000 de biciclete, 11 scutere și motorete, 14 motociclete ⁵⁷.

Comună de foști argați, în care majoritatea oamenilor erau analfați, cu case sărăcăcioase, unde existau peste 20 de cîrciumi și o

⁵⁵ Arhiva G.A.C. „11 iunie 1948”. Serviciul contabilității ; vezi și „Scinteia” din 31 martie 1961.

⁵⁶ „Scinteia” din 13 octombrie 1961.

⁵⁷ Arhiva Sfatului popular al comunei Pechea. Serviciul statistic.

singură școală, și aceea necorespunzătoare⁵⁸, Pechea a cunoscut în anii regimului democrat-popular o adevărată transformare revoluționară. Analfabetismul a fost lichidat, învățămîntul luînd o largă dezvoltare. Astăzi există în Pechea 4 școli elementare și o școală medie, cu un număr de 52 de învățători și profesori, în care învață un număr de 1 670 de elevi, fii și fiice ai foștilor argați analfabeți.

În afară de cele peste 5 000 de volume, cît numără biblioteca comunală, colțul roșu al gospodăriei agricole colective numără circa 2 000 de volume. În comună există un cămin cultural cu o sală de spectacole de 400 de locuri, înzestrată cu aparat de proiecție și scenă pentru spectacole de teatru. Colectiviștii și-au propus ca în 1963 să construiască un nou cămin cultural cu o sală de spectacole de 800 de locuri, deoarece actuala sală a devenit neîncăpătoare. Numai în ultimii 3 ani au fost construite în comuna Pechea peste 1 500 de case noi⁵⁹.

O grijă deosebită o acordă statul nostru democrat-popular ocrotirii sănătății oamenilor muncii. În timpul regimului burghezo-moșieresc, pentru a merge la medic țăranii din comuna Pechea trebuiau să parcurgă pe jos o distanță de peste 40 de km pînă la Galați, cel mai apropiat oraș. Astăzi, în comuna Pechea există un spital cu secții de chirurgie și interne, dotat cu cea mai modernă aparatură, un dispensar medical, o casă de nașteri etc.

Pentru viața nouă pe care o trăiesc azi, colectiviștii din Pechea, ca de altfel cei din întreaga țară, își îndreaptă cu recunoștință gîndul către Partidul Muncitoresc Român, care le-a călăuzit pașii pe drumul belșugului, prosperității și al bunăstării, spre un trai tot mai luminos.

*

Mărețe sînt realizările obținute de gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din comuna Pechea, mărețe sînt și planurile sale de viitor. Aceste planuri vor prinde viață, se vor înfăptui, pentru că în fruntea colectivei se află comuniștii, pentru că ele sînt rodul muncii și al voinței tuturor colectiviștilor.

Gospodăria își va spori continuu producția agricolă, vegetală și animală prin aplicarea celor mai înaintate metode agrotehnice, își va dezvolta în ritm susținut ramurile de producție și va mări an de an cantitățile de produse contractate cu statul. În acest fel averea obștească a gospodăriei va crește neconținut, vor crește veniturile bănești și valoarea zilei-muncă.

Pentru aceasta se vor introduce în cultură, pe scară din ce în ce mai largă, semințe selecționate de înaltă productivitate (porumbul dublu hibrid și soiul de grîu Wichita), se vor îmbunătăți lucrările de pregătire și însămînțare a terenurilor, precum și de întreținere a culturilor, se va extinde polenizarea artificială la porumb și floarea-soarelui.

Colectiviștii au prevăzut ca în cadrul sistemului de organizare a teritoriului gospodăriei să planteze perdele de protecție pe o suprafață de 18 ha, pentru a proteja culturile împotriva vînturilor dăunătoare; vor fi valorificate în întregime terenurile de coastă improprii culturilor de cîmp prin terasarea lor și extinderea plantațiilor de viță de vie și

⁵⁸ „Scînteia” din 29 aprilie 1962

⁵⁹ Ibid.

pomi fructiferi, astfel ca în 1965 gospodăria să posede 170 ha de vie nobilă și 30 ha de pomi fructiferi. Va continua să se dezvolte și sectorul zootehnic al gospodăriei, care, în 1965, va cuprinde 2 100 de taurine, dintre care 800 de vaci cu lapte, 1 005 porcine, dintre care 350 de scroafe fătătoare, 7 300 de păsări matcă, 500 de stupi și 4 000 de ovine. Pentru creșterea rentabilității acestui sector, colectiviștii vor construi grajduri moderne. Printre altele, ei și-au propus să construiască un grajd modern de vaci pe patru rînduri cu o capacitate de 400 de capete, care va fi înzestrat cu linii de decovil și sistem automat pentru adăpare.

Se va schimba și înfățișarea comunei Pechea. De curînd, în Pechea a sosit un grup de arhitecți care a întocmit planul de sistematizare a comunei. Se proiectează ca în viitor Pechea să devină un orașel; se va construi un centru social-obștesc, care va cuprinde un complex comercial, printre care un magazin universal etajat, o casă de cultură, casa administrației G.A.C., noul local al școlii medii și al școlii de 8 ani și de jur împrejur blocuri de locuințe cu etaj. Vor mai fi construite o bază sportivă bine amenajată cu 10 000 de locuri și o șosea asfaltată care va lega Pechea de orașul Galați. Pe această șosea vor circula în curse regulate autobuze, iar gospodăria, prin mijloace proprii de transport (camioane), va putea contribui mai bine la aprovizionarea zilnică cu produse animale și vegetale a orașului Galați.

Așa va arăta în viitor comuna Pechea, așa vor arăta toate comunele patriei noastre.

Acțiuni de solidarizare a clasei muncitoare cu răscoala țăranilor din 1907

D. HUREZEANU

Primăvara anului 1962 înscrie în istoria țării încheierea colectivizării agriculturii. Făurirea relațiilor socialiste de proprietate și producție la sate constituie un proces profund revoluționar, un eveniment de adîncă semnificație, care marchează o etapă determinantă în desăvîrșirea construcției socialismului în patria noastră. În raportul cu privire la încheierea colectivizării și reorganizarea conducerii agriculturii prezentat sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale la 27 aprilie 1962, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia că: „În Republica Populară Romînă socialismul a învins definitiv la orașe și sate”¹.

Avîntul impetuos al mișcării colectiviste din primăvara acestui an reflectă viu faptul că țăranimea a urmat cu încredere linia trasată de partid. Opera de colectivizare, condusă și organizată de P.M.R., a ridicat pe o nouă treaptă alianța muncitorească-țărănească, i-a conferit un conținut nou, socialist. Marea producție socialistă în agricultură deschide țăranimii calea belșugului, a unei vieți rodnice, de civilizație și progres cultural, spre care au aspirat masele muncitoare țăărănești de-a lungul secolelor.

În istoria poporului nostru sînt nenumărate luptele țăranimii împotriva exploatatorilor, pentru o viață mai bună. Un loc deosebit în cadrul acestora îl ocupă marea răscoală din 1907, înecată de către cercurile guvernante, exponente ale burgheziei și moșierimii, în sîngele a peste 11 000 de țărani. Cu 55 de ani în urmă, pe străzile Bucureștilor curgeau din diferite părți ale țării convoaie de țărani arestați, legați cot la cot, schingiuiți în mod îngrozitor, ruși, flămînzi și deznădăjduiți, cu destinația spre temnițe și tribunale. Era un tablou sfîșietor, care a trezit indignarea și revolta opiniei publice progresiste.

Cît de contrastant a fost tabloul pe care l-a oferit la sfîrșitul lunii aprilie a.c. sosirea în capitala țării a celor 11 000 de delegați ai țăranimii colectiviste pentru a participa la elaborarea unor importante hotărîri de stat și cît de pregnant a dezvăluit el întreaga profunzime a schimbărilor petrecute în viața țăranimii!

¹ „Scînteia”, anul XXXI, nr. 5 512, din 28 aprilie 1962.

Deși țărănimea a dat dovadă în luptele purtate în trecut de o mare energie revoluționară, iar edificiul regimului burghezo-moșieresc a fost zguduit de aceste lupte, țăranii n-au putut, totuși, să-și schimbe soarta prin propriile lor forțe. Țărănimea a fost lipsită mult timp de o forță politică fermă, consecvent revoluționară, capabilă să o organizeze și să o conducă în luptă pentru satisfacerea revendicărilor ei juste.

Burghazia din România nu și-a asumat niciodată, cu excepția perioadei de început a revoluției din anul 1848, sarcina de a rezolva problema agrară în mod revoluționar. Ea a intrat în alianță cu moșierimea și, în numele monstruoasei coaliții, a cărei parte integrantă era, a participat cu aceeași încredințare la înăbușirea luptei maselor populare. Orgia represiei din primăvara însingerată a anului 1907 este o dovadă elocventă a acestui fapt.

Apariția clasei muncitoare pe arena istoriei țării și dezvoltarea mișcării muncitorești organizate au creat perspectivele reale ale eliberării sociale a țăranimii. Numai după crearea Partidului Comunist din România, în focul luptelor împotriva dominației burgheziei și moșierimii, s-a putut însă făuri și consolida alianța dintre clasa muncitoare și țăărănimea muncitoare.

Înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare din toamna anului 1944 și primăvara anului 1945 a marcat o etapă importantă în făurirea alianței muncitorești-țăărănești, sub conducerea partidului comunist.

Prin colectivizarea agriculturii, alianța muncitorească-țăărănească a fost ridicată pe o treaptă superioară de dezvoltare. Ea a căpătat un caracter nou, izvorit din identitatea de interese și de concepții a două clase care au la bază proprietatea socială asupra mijloacelor de producție, deși formele acestei proprietăți diferă. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale din 27—30 aprilie 1962 că victoria socialismului la sate „...ridică pe o treaptă mai înaltă alianța muncitorească-țăărănească și unitatea moral-politică a întregului popor”².

În decursul luptelor desfășurate de clasa muncitoare și de țărănime au existat numeroase momente cînd exploatații de la orașe s-au alăturat țăranimii, au sprijinit cererile drepte ale acesteia, au protestat vehement împotriva samavolnicilor și a măsurilor represive luate de autorități. Elementele înaintate socialiste se adresau țăranimii subliniind că „muncitorii de la țară” găsesc în mișcarea socialistă ajutorul și sprijinul lor firesc.

Luptele revoluționare comune ale proletariatului și țăranimii, chiar dacă se manifestau în trecut de multe ori spontan și în forme încă incipiente, au o reală însemnătate istorică, prevestind făurirea alianței clasei muncitoare și a țăranimii muncitoare — forța socială de nezdruccinat ce stă la baza orînduirii socialiste din patria noastră.

² Ibid.

În cele ce urmează vom căuta să desprindem aspectele principale ale solidarității proletariatului cu țărănimea răsculată de la 1907 — verigă importantă a tradițiilor alianței muncitorești-țăărănești.

Poziția conducerii mișcării socialiste față de răscoala din 1907

Avîntul mișcării revoluționare din România la începutul secolului al XX-lea (1905—1907) și-a găsit expresia atît în creșterea combativității, în intensificarea luptelor duse de proletariet și a acțiunii de organizare a acestuia, cît și în activizarea fără precedent, chiar din punct de vedere al istoriei Europei, a maselor celor mai largi ale țărănimii.

Condițiile generale social-economice de dezvoltare determinau atît afirmarea cu o deosebită putere a clasei muncitoare pe arena istoriei țării, cît și necesitatea rezolvării problemei agrare, care se punea cu o deosebită acuitate.

Problema agrară, a cărei esență o constituia lichidarea proprietății moșierești și desființarea moșierimii ca clasă, s-a ridicat spre rezolvare ca o sarcină istorică și a alcătuit conținutul principal al desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, în fața căreia se afla România. În jurul problemei agrare se ciocneau, concentrate ca într-un focar, interesele de clasă ale coaliției burghezo-moșierești, pe de o parte, și ale forțelor care militau pentru transformări revoluționare radicale — proletariatul și țărănimea muncitoare —, pe de altă parte.

Atît mersul obiectiv al dezvoltării istorice, cît și interesele maselor populare reclamau în mod imperios curățirea sistemului agrar de crusta rămășițelor feudale, înlăturarea cît mai completă și mai hotărîtă a formelor de exploatare generate de sistemul bazat pe dijmă. Contradițiile profunde care măcinau sistemul agrar din România creau la safe o stare extrem de încordată, duceau la adîncirea antagonismului social dintre țărani și moșieri. Repetatele mișcări și marile răscoale țărănești din România de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea constituie o ilustrare vie a tezei leniniste potrivit căreia țărănimea se ridică ca o forță socială activă acolo unde distrugerea latifundiilor semifeudale a devenit o necesitate economică, unde revoluția burghezo-democratică, prin conținutul ei, trebuie să schimbe relațiile agrare³.

În același timp, este necesar să se sublinieze că dacă ascuțișul luptei țărănimii era îndreptat în mod obiectiv împotriva rămășițelor feudale, prin desființarea marii proprietăți funciare moșierești, la agravarea crizei sistemului agrar concureau nu numai resturile semifeudale, separat luate, ci și procesul tot mai accentuat al dezvoltării capitalismului, atît în cadrul gospodăriei moșierești, cît și al celei țărănești. Acest proces genera contradicții cu caracter capitalist și, concomitent, acționa în sensul adîncirii antagonismului cu caracter antimoșieresc dintre întreaga masă a țărănimii și clasa marilor proprietari funciari.

³ V. I. Lenin, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 311, 319; vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 40.

Din şirul luptelor revoluţionare pe care le-a dus ţărănimea la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea se desprinde cu putere marea răscoală a ţăranilor din anul 1907. Prin importanţa sarcinii obiective pe care era chemată s-o rezolve, prin amploarea şi intensitatea mişcării, prin curajul şi eroismul de care au dat dovadă ţăranii, răscoala din 1907 se înscrie ca unul dintre momentele culminante ale luptei de eliberare socială din istoria ţărănimii.

În raportul consacrat aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din România, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a subliniat faptul că răscoala ţărănească din 1907 constituie „*una din cele mai glorioase pagini ale istoriei poporului nostru...*”⁴.

Acest eveniment remarcabil din trecutul de luptă al poporului nostru ocupă, în acelaşi timp, un loc de seamă în cadrul noii epoci de furtuni revoluţionare, de mari lupte de clasă pe care le-a inaugurat pe plan mondial, o dată cu intrarea în imperialism, prima revoluţie populară din Rusia (1905—1907).

V. I. Lenin a apreciat în mod deosebit răscoala ţăranilor din 1907. În conspectele sale la lucrarea „*Tendenţele de dezvoltare ale economiei mondiale*”, scrisă de economistul german Schilder, V. I. Lenin făcea următoarea remarcă: „Răscoala ţăranilor din România din 1907 (primăvara) a jucat acelaşi rol în ceea ce priveşte îmbunătăţirea situaţiei lor, ca revoluţia din 1905—1907 în Rusia”⁵. Prin asemănarea pe care o face cu prima revoluţie rusă, V. I. Lenin dezvăluie atît caracterul şi conţinutul mişcării revoluţionare a ţărănimii, cît şi caracterul şi conţinutul economic al reformelor care au urmat şi, în general, ale perioadei de dezvoltare de după răscoală.

★

Una dintre problemele deosebit de importante ce se desprinde din complexul fenomenelor social-economice în care s-a desfăşurat răscoala ţăranilor din 1907 o constituie poziţia mişcării muncitoreşti faţă de marea luptă a ţărănimii.

Însuşi momentul istoric în care a avut loc răscoala ţăranilor din 1907 imprimă o însemnătate sporită problemelor legate de poziţia mişcării muncitoreşti faţă de răscoală.

Spre deosebire de războaiele ţărăneşti şi răscoalele din evul mediu, marea răscoală a ţăranilor din România a izbucnit în perioada cînd atît pe plan mondial, cît şi în ţara noastră, avusese loc trecerea la faza imperialistă de dezvoltare a capitalismului. Dezvoltarea materială a societăţii şi relaţiile social-politice erau calitativ noi faţă de epoca clasicelor războaie ţărăneşti.

Schimbări fundamentale se produsese în raportul forţelor de clasă şi dispoziţia acestora, în structura socială a societăţii. Determinante pentru transformarea revoluţionară a societăţii deveniseră con-

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole şi cuvîntări*. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 427.

⁵ V. I. Lenin: „Despre România”, Editura politică, 1960, pag. 31.

tradițiile dintre proletariat și burghezie. Lămurirea întregului complex al noilor condiții social-economice, a ambianței concrete în care s-a desfășurat răscoala este condiționată, în bună măsură, de analiza poziției clasei muncitoare și a mișcării socialiste față de răscoală.

Perspectiva făuririi alianței dintre proletariat și țărănime — problemă de cea mai mare importanță pentru destinele istorice ale țării — ne conduce, de asemenea, spre momentul istoric 1907, când au apărut mlădițele acestei forțe sociale care avea să fie făurită și consolidată mai târziu, sub conducerea Partidului Comunist din România.

Răscoala din 1907 a înlesnit pînă la evidență posibilitatea unei riguroase orientări în adevărata poziție pe care au ocupat-o clasele și păturile sociale, grupările politice și curentele ideologice față de conflictul dintre moșieri și țărani, de obiectul principal al luptei de clasă la sate — pămîntul.

Desfășurarea evenimentelor din anul 1907 a dezvăluit în mod limpede că singura clasă socială care a sprijinit lupta țărănimii a fost proletariatul.

Încontestabil, răscoala a produs o adîncă impresie asupra unor pătri sociale largi ale opiniei publice progresiste. Reprezentanți de frunte ai culturii românești, intelectuali legați de suferințele truditorelor pămîntului, tineri studenți înflăcărați de idealul unei echități sociale, elevi din școlile învățămîntului mediu, oameni ai muncii din orașe împovărați de nevoi au fost zguduiți de drama miilor de țărani uciși în numele „ordinii” burghezo-moșierești, au condamnat represiunile sîngeroase.

În ansamblu însă, numai clasa muncitoare s-a dovedit capabilă de acțiuni mai largi și hotărîte în sprijinul țărănimii. O mărturie a acestui fapt o constituie episoadele de luptă comună a țărănimii și muncitorimii, grevele izbucnite în unele localități, întrunirile de solidarizare organizate în diferite centre ale țării, din inițiativa și sub conducerea cercurilor socialiste „România muncitoare”, a organizațiilor muncitorești locale ⁶.

Același lucru îl reflectă și luările de poziție prin apeluri, articole etc. ale militanților socialiști revoluționari față de evenimentele petrecute la sate, lupta de principii desfășurată în cadrul conducerii mișcării socialiste pe marginea problemelor ridicate de răscoală.

„Cînd țara a fost cuprinsă de vîlvătaia marilor răscoale — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, organizații muncitorești

⁶ Comparativ vorbind, acțiunile de solidarizare a clasei muncitoare cu țărani răsculați la 1907 au fost mult mai largi decît acelea din timpul răscoalei de la 1888. Aceasta reflectă însăși maturizarea clasei muncitoare în răstimpul celor 20 de ani, întărirea sa organizatorică, călirea sa în focul luptelor de clasă, ca și folosirea experienței căpătate în timpul evenimentelor din anul 1888 unde au avut loc, cu toate limitele, unele manifestări de simpatie ale populației muncitoare cu țărani răsculați și s-a conturat în sinul mișcării socialiste un curent puternic, favorabil căilor revoluționare de luptă a țărănilor.

locale și militanți revoluționari din mișcarea socialistă, ridicându-se împotriva elementelor oportuniste din conducerea mișcării, au sprijinit lupta dreaptă a țărănimii”⁷.

★

Dacă în perioada de avânt (1905—1906), premergătoare răscoalei, problema agrară și cea țărănească n-au preocupat în mod susținut conducerea mișcării socialiste, nici sub aspectul teoretic și nici sub aspectul desfășurării unei activități practice în rândurile țăranilor⁸, evenimentele revoluționare din martie 1907 au activizat în mod deosebit aceste preocupări.

Încă în pragul izbucnirii marii răscoale a țăranilor, întrevăzind apropierea viitoarei dezlănțuiri, gazeta „România muncitoare” a manifestat un interes sporit pentru lumea satelor, a inserat unele materiale pline de compasiune pentru țărani și de o puternică forță demasca-toare a samavolnicilor petrecute la sate. „La sate se petrec lucrurile cele mai înfiorătoare — se scria într-un articol referitor la abuzurile săvârșite de organele administrative... Fără îndoială, dacă lucrurile nu se vor îndrepta — și nu credem — vom intra în curînd într-o nouă perioadă de agitație, de revoltă și de vărsări de sînge”⁹.

⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 427.

⁸ Perioada de avînt revoluționar din 1905—1907 a fost marcată de succese importante pe care mișcarea muncitorească le-a obținut atît în ceea ce privește desfășurarea unei mișcări greviste foarte vii, cît și a organizării proletariatului în sindicate bazate pe principiul luptei de clasă. Problemele organizării clasei muncitoare polarizau în bună măsură eforturile conducerii social-democrației din România și a mișcării sindicale. Se critica aspru și se dezvăluia poziția de esență burgheză-liberală a elementelor „generoase”, aflate în conducerea mișcării socialiste pînă la 1899, care nu acordau atenție procesului de organizare a clasei muncitoare și mobilizării proletariatului în jurul unor lozinci de natură să reflecte interesele și nevoile sale reale. Asigurarea caracterului proletar, de strictă principialitate, al mișcării socialiste era însă înțeleasă îngust, ca o renunțare, e drept temporară, de la orientarea spre problemele sociale și politice care frământau societatea și se cereau rezolvate. În realitate, tocmai mișcarea organizată a proletariatului reclama și permitea afirmarea sa ca conducător al maselor populare (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 329). În afară de necesitatea luptei pentru cucerirea votului universal — a cărei importanță se exagera —, conducerea mișcării socialiste s-a arătat preocupată mai puțin față de alte probleme social-politice cu caracter general. Această situație se reflectă în mod evident și în faptul că nici față de problema agrară și cea țărănească n-au existat preocupări mai pronunțate pentru definirea locului și a rolului pe care-l jucau în viața social-economică și politică a țării și stabilirea sarcinilor ce îi reveneau proletariatului ca „...luptător de avangardă pentru democrație” (V. I. Lenin, Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 403) și conducător al luptei maselor populare pentru rezolvarea problemelor amintite.

Situația țărănimii n-a rămas, totuși, nici în această perioadă în afara interesului mișcării socialiste. În anul 1906, ecoul celor petrecute la sate se făcea simțit într-o măsură mai mare decît în 1905 în coloanele gazetei „România muncitoare”. Documentul-manifest „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine”, editat de cercul „România muncitoare” cu ocazia jubileului celei de-a 40-a aniversări a domniei lui Carol I, folosea pe larg material ilustrativ din mediul sătesc pentru descrierea mizeriei maselor populare. (Pentru detalii, vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. nr. 3/1960, pag. 71—72.)

⁹ „România muncitoare” anul III, seria a II-a, nr. 1 din 4—11 martie 1907.

Cînd în nordul Moldovei a izbucnit flacăra răscoalei, unii dintre fruntașii mișcării muncitorești au înțeles că nu este vorba de obișnuite evenimente cotidiene, ci de începutul unei grandioase răbufniri a luptei de clasă. Într-un articol publicat în „Romînia muncitoare”, care constituie o primă manifestare a elementelor înaintate față de răscoală, se scria: „Obiditul și împilatul țaran pentru care nu se cheltuiesc decît vorbe goale și cartușe pline, adus la marginea răbdării sale, ridică fruntea. În toate județele țării, țărănimea e în fierbere. De la T. Severin pînă la Dorohoi un curent de nemulțumire adîncă, fiorul unei răni dureroase netămăduite, străbate această masă compactă de oameni, robi ai pămîntului și ai boierilor. ...Deșteptarea țărănimii împilate se apropie”¹⁰.

Un alt articol reducea însă răscoalele la cadrul unor mișcări localizate, îndreptate împotriva grelelor învoieli agricole¹¹.

Primele deosebiri în aprecierea începutului evenimentelor din martie 1907 s-au conturat și cristalizat ulterior, în momentul cînd răscoala era în toi. Desfășurarea vertiginoasă a răscoalei a scos la iveală faptul că în sînul mișcării socialiste existau poziții diferite față de lupta revoluționară a țărănimii, a făcut să apară divergențe serioase în jurul acestei probleme.

Documentul în care se fixa linia de conduită a mișcării socialiste a fost apelul „Către lucrători și țărani, către studenți”. Conceput în spirit oportunist, dezarmant și aflat în disonanță cu starea de spirit a maselor populare de la orașe și sate, documentul respectiv reprezenta în ansamblu o pledoarie pentru renunțarea la lupta revoluționară. El reînvia de fapt vechile concepții emise de către oportuniștii din conducerea P.S.D.M.R. cu privire la inutilitatea luptei țărănimii. Într-adevăr, în manifest se nega însăși rațiunea de a fi a mișcării, susținîndu-se că țărani nu trebuie să recurgă „la cel mai periculos mijloc de luptă” pentru că el ar fi „în același timp și cel mai neeficace”. „Țărani — se spunea în apel —, nu prin răscoală vă veți mîntui, nu prin amenințări și devastări veți ajunge la un rezultat folositor și trainic”¹².

Din toate marile probleme pe care le ridicau răscoalele țărănești și concluziile pe care ele le impuneau, oportuniștii din conducerea mișcării socialiste vedeau numai perspectiva iminentă a înfrîngerii, deznădăjduirea țărănimii și întărirea mașinii de stat opresoare, ca urmare a înăbușirii puterii de rezistență a țăranilor¹³.

Este semnificativ că oportuniștii din conducerea social-democrației romîne nu au înfierat măcar atrocitățile comise de cercurile guvernante. De asemenea, reține atenția și faptul că în timp ce apelul consacra muncitorilor doar un mic pasaj, nepunînd de fapt nici o sarcină concretă în fața lor, aproape jumătate din apel era consacrat studențimii. Răscoala servea drept prilej pentru a se încerca o apropiere a

¹⁰ Ibid.

¹¹ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 1, din 4—11 martie 1907.

¹² „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 2, din 11—18 martie 1907.

¹³ Ibid.

studenților de mișcarea muncitorească. Lăsînd la o parte faptul că preocuparea pentru apropierea studențimii de mișcarea muncitorească nu trebuia să substituie adevăratele probleme pe care le ridica răscoala, apelul păcătuia și prin aceea că nu se adresa tuturor păturilor populației muncitoare și intelectualității legate de popor, nu căuta să le strîngă în jurul avangărzii revoluționare a societății — proletariatul.

Elementele de dreapta din conducerea mișcării socialiste înțelegeau să rezolve problemele de ordin social și economic, a căror acuitate răscoala le dezvoltase cu atîta pregnanță, în primul rînd, prin obținerea dreptului de vot universal, pe care țărani trebuiau să-l revendice de la clasele stăpînitoare pe cale legală.

În ceea ce privește măsurile cu caracter economic pe care liderii oportuniști din conducerea mișcării socialiste le preconizau, este de remarcat că ele nu înlăturau în fond dominația economică a moșierilor asupra țărănimii, nu vizau schimbări esențiale în structura proprietății funciare și nu depășeau chiar limitele dezvoltării capitaliste-moșierești a agriculturii. Printre soluțiile propuse figurau: îmbunătățirea sistemului de arendare, reforma impozitelor și a administrației, introducerea votului universal etc.¹⁴

Materialele cu caracter de directivă publicate în „Viitorul social” nr. 1—2 pe anul 1907 și „Calendarul muncii” pe anul 1908 confirmă poziția oportunistă a liderilor reformiști din mișcarea socialistă.

Drept justificare a tacticii de neparticipare la evenimentele revoluționare din martie 1907, se pretexta argumentul că mișcarea socialistă, fiind slabă și neputînd înrîuri mersul evenimentelor, desfășurate spontan, s-ar fi trezit, chipurile, la remorca acestora în loc să se situeze în fruntea acțiunilor țărănimii¹⁵. În realitate, tocmai politica de „nealăturare” la lupta țărănimii a situat elementele oportuniste din conducerea mișcării socialiste înapoia evenimentelor. Renunțînd la participarea activă alături de masele luptătoare, conducătorii oportuniști din mișcarea socialistă au acceptat de fapt rolul de observatori pasivi, ceea ce convenea cercurilor dominante, dar contravenea intereselor maselor populare.

Deși Dobrogeanu-Gherea nu s-a manifestat deschis în timpul răscoalei, concepția lui față de mișcările revoluționare ale țărănimii concorda cu cea adoptată în mod oficial de către conducerea mișcării socialiste, în urma presiunii elementelor oportuniste, și servea, de fapt, drept suport teoretic pentru justificarea poziției acestor elemente. După răscoală, el a reluat teoriile oportuniste în problema agrară și a ca-

¹⁴ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M. 1947, pag. 365—366.

¹⁵ „Viitorul social” nr. 1, din 1907, pag. 189. Una dintre lucrările mai puțin cunoscute, apărute chiar în anul 1907, care se alătură în bună măsură, prin orientarea conținutului său de idei, liniei promovate de elementele oportuniste din conducerea mișcării socialiste este broșura „Marea reformă” întocmită de Th. C. Mănescu, participînt la mișcarea socialistă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea (vezi Th. C. Mănescu: „Marea reformă”, București, 1907).

racterului luptei țărănimii, dezvoltându-le și încercînd să le „fundamenteze” în lucrarea „Neoiovăgia”

Este necesar să subliniem că poziția oportunistă a majorității din conducerea mișcării socialiste din România nu reprezenta adevărata stare de spirit a clasei muncitoare și nici nu era împărtășită unanim și fără rezerve de către toți militanții din cadrul mișcării socialiste. În timpul evenimentelor din 1907 s-a manifestat, e drept nu cu toată fermitatea, dar destul de limpede, un curent opus liniei oportuniste, curent care căuta să se ridice la înălțimea misiunii istorice a proletariatului, în care se simte pulsul viu al stării de spirit a maselor. Documentul cel mai important în care se oglindește atitudinea elementelor de stînga din mișcarea muncitorească față de evenimentele din martie 1907 este apelul-manifest publicat în „România muncitoare”, în numărul din 11—18 martie, sub titlul „Către concediați și rezerviști” *.

Apelul era consacrat uneia dintre problemele centrale pe care le ridica lupta țărănimii împotriva regimului burghezo-moșieresc și anume: cum trebuiau să reacționeze soldații lăsați la vatră de îndată ce vor fi înrolați în aparatul de represiune al statului burghezo-moșieresc pentru a fi trimiși să înăbușe răscoala sau, mai pe larg, care trebuie să fie atitudinea armatei în încheștarea de clasă ce avea loc în primăvara anului 1907. Adresîndu-se soldaților lăsați la vatră, M. Gh. Bujor, autorul apelului, îi îndemna să nu tragă în răsculați și chiar să fraternizeze cu ei, în caz că s-ar crea asemenea posibilități. „Arătați pe dușmanul adevărat și dacă va fi nevoie și dacă va fi cu puțință dați-vă de partea răsculaților ca să luptați contra acestui dușman. Niciodată gloanțele voastre în pieptul țăranilor asupriți. Trageți în vînt” ¹⁶.

Faptul că apelul căuta să dea răspuns la o problemă vie, de care depindea într-o bună măsură rezultatele luptei revoluționare, constituie, fără îndoială, un merit al elementelor socialiste de stînga. Apelul „Către concediați și rezerviști” a produs o impresie puternică asupra celor mai diferite cercuri ale opiniei publice din România și este probabil ca el să-și fi răsfrînt influența și asupra soldaților lăsați la vatră. Autoritățile semnalau alarmate că „...în mai multe comune din România s-a găsit apelul din «România muncitoare» prin care se invită soldații să nu tragă” ¹⁷.

Trezește un interes deosebit, prin poziția fermă pe care o promovează și prin varietatea problemelor abordate, conținutul articolului de apreciere generală asupra evenimentelor din primăvara anului 1907 intitulat „Răscoalele țărănești” și publicat în „România muncitoare” nr. 3 și 4 din 1907.

* Concediații alcătuiau o parte din efectivul armatei care prestau serviciul militar obligatoriu prin prezentări periodice la unitățile de care aparțineau, restul timpului aflîndu-se în concediu.

¹⁶ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Editura C.G.M. 1947, pag. 364.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, probleme, dosarul nr. 44 739 (neinventariat).

În articol se dezvăluia politica de clasă a ambelor partide de guvernământ — conservator și liberal — și se demascau manevrele liberalilor care căutau să prezinte programul de reforme elaborat în momentul venirii lor la guvern — 13 martie 1907 — ca fiind corespunzător intereselor țărănimii. „Guvernării fiind reprezentanții burgheziei — se scria în articol — nu ei vor fi aceia care vor lovi în interesele acestei clase de asupritori distrugînd sărăcia poporului exploatat”¹⁸. Articolul susținea necesitatea luptei revoluționare a maselor populare pentru emanciparea lor socială și politică. În aceasta constă meritul deosebit al său. „...Prin urmare, mîntuirea poporului, smulgerea lui din ghearele sărăciei — sublinia articolul — nu prin guvernări se va face..., ci prin silă. Poporul trebuie să se organizeze, dar și să lupte, căci numai prin lupta lui se va mîntui”¹⁹. Afirmarea ideii că numai lupta revoluționară a maselor le poate deschide orizontul unei vieți noi, căpăta o forță mobilizatoare deosebită dacă se are în vedere că articolul apăruse în momentul cînd flacăra răscoalei încă nu se stinsese. Articolul constituia o ripostă hotărîtă dată elementelor oportuniste, care se ploconeau în fața teoriei căii legale și chemau pe țărani la „liniște”.

Preconizările cu privire la rezolvarea problemei agrare conținute în articol reflectă, de asemenea, o poziție radicală, hotărîtă, înscriindu-se pe linia justă a soluționării acestei probleme. Articolul reliefa faptul că numai o dată cu făurirea societății socialiste vor dispărea cauzele care generează lupta de clasă și frămîntările sociale. „...Revoltele muncitorești și țărănești vor dispărea numai atunci cînd tot pămîntul cu toate avuțiile lui va fi al tuturor și exploatat în comun, beneficiind cu toții deopotrivă, cînd în locul organizației de azi va fi organizațiunea socială viitoare, organizația socialistă”²⁰.

Un caracter radical purtau și măsurile imediate propuse în articol, menite să ducă la schimbări simțitoare în situația țărănimii și în structura sistemului agrar. „Idealurile noastre — se sublinia în articol — nu pot potoli foamea țărănimii revoltate. Trebuie să ne grăbim și la remedieri imediate. Aceste remedieri nu pot fi înțelese decît, pe de o parte, *darea de pămînt pe scară cît mai întinsă* (subl. ns.), iar pe de altă parte, micșorarea plății arendașilor, plății pășunatului vitelor mari și mici, cum și reglementarea tocmelilor agricole”²¹. Ideea unei largi împrumietării a țăranilor, pe care o enunță articolul, constituie una dintre manifestările cele mai viguroase, în favoarea înfăptuirii unei reforme agrare radicale, exprimată chiar în timpul răscoalei.

În afară de materialele care reflectă pe plan ideologic poziția elementelor de stînga din mișcarea muncitorească, trebuie spus că au fost fruntași ai mișcării socialiste care au luat nemijlocit parte la evenimen-

¹⁸ „România muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 3, din 18—25 martie 1907.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

tele revoluționare din 1907 și au desfășurat o intensă activitate în rândurile armatei, ale concentrațiilor.

În această privință, se reliefează în mod deosebit neobositul luptător, militant de frunte al mișcării muncitorești, Ștefan Gheorghiu. Fiind mobilizat în armată, Ștefan Gheorghiu a desfășurat o vie activitate în rândurile soldaților, îndemnându-i să nu tragă în frații și părinții lor, a propagat ideea trecerii armatei de partea răsculaților. Autoritățile nu au pierdut prilejul de a lovi în Ștefan Gheorghiu. El a fost arestat sub „învinuirea” de „insultă” adusă armatei și de „instigații” la răscoală și dus din Cîmpina la Ploiești cu încă un grup de muncitori. Supus la un regim de distrugere fizică, care i-a zdruncinat serios sănătatea, Ștefan Gheorghiu a fost judecat în vara anului 1907 la Galați. Revista „Facla” menționa că una dintre victimele represiunii sîngeroase din 1907 a fost și Ștefan Gheorghiu, considerat de către cercurile guvernante drept „un agitator primejdios”²². Cazul lui Ștefan Gheorghiu constituia, așa cum nimerit sesiza revista, expresia concentrată a întregului șir de fărădelegi săvîrșite de clasele dominante în perioada ofensivei contrarevoluționare de după răscoală.

Muncitorimea conștientă din toată țara și-a ridicat cu tărie glasul împotriva arestării lui Ștefan Gheorghiu. În moțiunea adoptată la întrunirea muncitorilor care a avut loc la București, din inițiativa cercului România muncitoare și a Comisiei generale a sindicatelor din România se arăta: „Muncitorimea din capitală, lîngă care se alătură și cea din provincie, protestează cu indignare contra dreptului ce armata își ia de a răpi libertatea unui tovarăș al nostru. Promitem... că nu vom înceta campania în întreaga țară pînă cînd tovarășul nostru Gheorghiu nu va fi pus în libertate”²³.

Opera de trezire a conștiinței țărănimii, de mobilizare a acesteia era întreprinsă și de alți muncitori înaintați, care au dus în timpul răscoalei o muncă de agitație neîntreruptă. În presa vremii și în alte documente se află numeroase știri referitoare la aceasta²⁴.

Agitația socialistă pe care numeroși muncitori au dus-o printre țărani în timpul răscoalei din 1907 a contribuit nu numai la lărgirea influenței mișcării socialiste la sate, dar a constituit un prilej pentru elementele înaintate muncitorești de cunoaștere a frământărilor și năzuințelor țărănimii.

²² „Facla”, anul I, nr. 35, din 6 noiembrie 1910, pag. 133.

²³ „România muncitoare” anul III, seria a II-a, nr. 13, din 27 mai—3 iunie 1907. Un indiciu al largii popularități și simpatii de care s-a bucurat Ștefan Gheorghiu în rândurile mișcării muncitorești sînt întrunirile de protest ținute la București și Ploiești pentru eliberarea sa, nenumăratele materiale publicate în „România muncitoare”, din care se desprinde clar figura luminoasă a acestui militant de frunte al clasei muncitoare. (Vezi: „România muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 12, din 17—24 mai 1907, 3—10 iunie 1907, 23—30 septembrie 1907, 31 decembrie 1907.)

²⁴ Pentru detalii vezi „Studii privind istoria economică a României”, vol. I, Editura Academiei R.P.R., pag. 126—128.

Momente de luptă comună a muncitorilor și populației nevoiașe a orașelor cu țărănimea răsculată

În timp ce în sinul conducerii mișcării socialiste elementele înaintate, revoluționare, exprimând starea de spirit a clasei muncitoare, dădeau riposta oportuniștilor care căutau să-și impună linia defetistă, de dezaprobare a răscoalelor, muncitorii și populația nevoiașă a orașelor treceau în diferite centre ale țării la acțiuni de solidarizare cu țărănimea răsculată, de sprijinire și participare directă la lupta acesteia.

Din cadrul acțiunilor comune ale muncitorilor și țăranilor în timpul răscoalei din 1907 se reliefează evenimentele petrecute la Pașcani, dat fiind că este vorba de sprijinirea luptei țărânimii de către un colectiv organizat de muncitori, acțiunea lor căpătînd un caracter conștient.

Evenimentele de la începutul lui martie din Pașcani reprezintă un exemplu viu și edificator al modului în care organizații muncitorești locale și-au demonstrat solidaritatea cu cauza dreaptă a țărânimii.

În târgul Pașcani s-au înregistrat încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea rezultate rodnice pe linia organizării muncitorilor, mai ales a celor de la atelierele căilor ferate. La începutul secolului al XX-lea, o dată cu creșterea avîntului revoluționar al clasei muncitoare, muncitorii din Pașcani au înființat mai multe cluburi de propagandă a ideilor socialiste. Existau și societăți cu caracter de ajutor reciproc²⁵.

O activitate propagandistică intensă prin conferințe, lecturi, răspîndire de broșuri sau scrieri științifice și literare desfășura clubul local „Unirea”, care dispunea de o sală proprie. În sala clubului „Unirea” a conferențiat în anul 1906 despre „evoluția socialistă (adică spre socialism—*n.n.*), a istoriei” și Al. Constantinescu, secretarul Comisiei generale a sindicatelor²⁶. Muncitorii socialiști din Pașcani aveau legături cu locuitorii satelor de prin împrejurimi, în special cu cei din satul Lunca, angajați în mare număr ca sezonieri la atelierele C.F.R. După mărturiile inspectorului comunal al plășii Pașcani, în tot timpul răscoalei muncitorii de la atelierele C.F.R. se sfătuiau „cu locuitorii din cătuna Lunca... să se răzvrătească pentru a obține pămînturi”²⁷.

În ziua de 3 martie 1907 a sosit în Pașcani un tren care transporta, pe lângă unele unități militare, și pe capii răsculaților din comuna Ruginoasa, arestați de către autorități. Solidari cu tovarășii lor arestați, după ce în prealabil făcuseră încercări repetate spre a-i elibera, țăranii

²⁵ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. II, Editura de stat, 1948, pag. 56.

²⁶ „Studii și cercetări științifice”, seria a III-a (Științe sociale), anul VI, nr. 3—4, 1955, pag. 142.

²⁷ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. III, Editura de stat, 1949, pag. 46. Muncitorii socialiști din Pașcani își desfășurau propaganda și în rîndurile țăranilor din comunele Miroslăvești, Cozmești și Stolniceni. Cu ocazia mișcării locuitorilor din comunele amintite pentru pămînt, din anul 1906, procurorul județului raporta că promotorul acestei mișcări era un țăran „îmbuibat cu idei socialiste prin frecvența lucrătorilor C.F.R. din Pașcani” (Biblioteca centrală de stat, Filiala N. Bălcescu, Arhiva fond Kogălniceanu, pachetul nr. 1, dosarul nr. 9).

din Ruginoasa și din alte comune s-au strîns în grupuri numeroase pe peronul gării, au pătruns în restaurant și în sălile de așteptare, hotărîți să obțină eliberarea celor arestați. Demersurile făcute în acest scop pe lângă prefectul județului au rămas fără rezultat. Încurajați de atitudinea binevoitoare, plină de înțelegere, pe care le-o arătau muncitorii de la atelierele C.F.R., țărani s-au hotărît să-și facă singuri dreptate ²⁸. Cu sprijinul lucrătorilor ceferiști ei au atacat vagonul cu arestați și au eliberat pe cîțiva dintre aceștia ²⁹. Între răsculați și trupă s-a produs o ciocnire vie ³⁰.

Cînd prefectul și comandantul companiei de jandarmi au ordonat trupelor să deschidă focul pentru a împrăștiia mulțimea adunată în jurul trenului și pe peron, muncitorii s-au opus cu îndîrjire, „au început a vocifera, fluiera și huidui autoritățile” ³¹. Trupele de pază, fără să someze, au deschis focul, rănind un muncitor ceferist. Prefectul județului raporta ministrului de interne că această măsură represivă a fost luată, chipurile, din „instinct de conservare” și „s-a tras numai cu cartușe oarbe” ³². În realitate, pînă și un moșier aflat din întîmplare în gară găsea că procedeul la care s-a recurs ignora instrucțiunile în vigoare și era de natură să ațite și mai mult spiritele prin provocarea directă a mulțimii furioase. „...Armata și autoritățile erau de față — scria el primului-ministru —, și cea dintîi mișcare a lor, fără nici o somație, a fost să tragă focuri de pușcă” ³³. După ciocnirile din ziua de 3 martie, ministrul de interne și autoritățile locale, temîndu-se de noi acțiuni comune ale muncitorilor și țăranilor, au procedat la arestări printre muncitorii socialiști de la atelierele C.F.R. și au încercat să desființeze clubul socialist din localitate. Poliția a percheziționat casele muncitorilor, a confiscat arhiva și a închis clubul „Unirea”, sub pretextul că la o adunare anterioară s-ar fi adus insulte portretelor regelui și reginei, propunîndu-se înlocuirea acestora cu tabloul lui Karl Marx. Cei 12 muncitori arestați au fost schingiuiți cu cruzime, insultați și batjocoriți, totuși nu li s-a putut frînge voința. La interogatoriu ei s-au ținut dîrz, au avut o atitudine fermă ³⁴.

Samavolniciile săvîrșite la Pașcani de autorități au fost înfierate de către mișcarea muncitorească și au stîrnit protestul opiniei publice

²⁸ Potrivit depozițiilor unui student aflat întîmplător în gara Pașcani în timpul evenimentelor de la 3 martie, mai mulți muncitori ceferiști se aflau printre țărani și discutau aprins cu aceștia. (Arhivele statului Iași, parchetul Tribunalului Iași, dosarul nr. 75, fila 42).

²⁹ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 168.

³⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, dosarul nr. 4821, fila 155.

³¹ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 168.

³² „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. II, Editura de stat, 1948, pag. 51.

³³ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 169, 170.

³⁴ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 166—179, vol. II, pag. 50—68.

progresiste. Despre ele a luat cunoștință cu indignare I. L. Caragiale, aflat în acea perioadă la Berlin³⁵, iar Mihail Sadoveanu a protestat într-un memoriu trimis ministrului Instrucțiunii Publice și al Cultelor, Spiru Haret³⁶.

Unul dintre momentele mai puțin cunoscute, în care participanții mișcării socialiste au venit direct în ajutorul răsculaților arestați, încercînd, ca și la Pașcani, să-i elibereze a avut loc pe linia Dolhasca-Fălticeni. Lucrătorii de la calea ferată aveau și aci legături cu țăranii din comunele învecinate.

Cînd în anul 1906 s-au semnalat agitații puternice printre locuitorii din comunele Preuțești, Liteni, Dolhești și Dolhasca, unii reprezentanți ai autorităților considerau că starea de revoltă a țăranilor era întreținută de contactele dintre locuitorii comunelor amintite și muncitorii de la calea ferată din apropiere. Potrivit relatărilor gazetei „Romînia muncitoare”, în urma frămîntărilor din Dolhasca, pentru a se zădărnici contactul dintre țărani și muncitorii permanenți sau sezonieri, „inspectoratul comunal făcu imediat o adresă la secția L.2 Pașcani prin care denunță pe acești lucrători ca fiind capi de rebeliune și instigatori”³⁷. În urma denunțului, doi dintre lucrătorii ceferiști au fost concediați³⁸.

Printre lucrătorii ceferiști de pe linia Dolhasca-Fălticeni își ducea activitatea în anul 1907 socialistul Giosanu, mecanic de locomotivă, activist apreciat al mișcării muncitorești. Fiu de țăran, el era apropiat de suferințele truditorilor satului. În martie 1907, pe cînd transporta un grup de țărani arestați spre Fălticeni, Giosanu a inițiat împreună cu tovarășii de lucru de pe locomotivă o acțiune în urma căreia mai mulți răsculați au fost eliberați.

Pe lîngă acțiunile revoluționare inițiate de către muncitorii socialiști, în sprijinul țăranimii răsculate, este semnificativă pentru starea de spirit a proletariatului și a populației nevoiașe de la orașe, participarea lor la lupta țăranilor răsculați care pătrunseseră, asaltînd barierele, în orașele și tirgurile din Moldova,

³⁵ Șerban Cioculescu : „Corespondența între I. L. Caragiale și Paul Zarifopol”, pag. 172.

³⁶ În memoriul din 3 septembrie 1907 trimis de M. Sadoveanu lui Spiru Haret se arăta : „...și iată armata, iată procurorul — o mulțime de lucrători sînt arestați, tirii noaptea prin ploaie și închisori, zvîrliți în închisoare. Cunosc eu foști colegi de-ai mei de la școala primară care au fost bătuți pînă ce li s-au făcut negru trupul... Au fost nevinovați ! Mă doare inima cînd mă gîndesc la cele petrecute acolo... Între lucrătorii din ateliere am colegi care nu s-au făcut nici lipitori la sate, nici paraziți la oraș” („Femeia” nr. 11, din noiembrie 1961, pag. 8 ; vezi și „Contemporanul” nr. 8 (542) 1957, pag. 5) ; vezi și Radu Negru : „Mihail Sadoveanu despre răscoala țăărănească din 1907”, în „Iașul literar”, nr. 2/1962, pag. 71—72.

³⁷ „Romînia muncitoare”, anul II, seria a II-a, nr. 43, din 31 decembrie 1906 ; vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 3/1960, pag. 76.

³⁸ „Romînia muncitoare”, an II, seria a II-a, nr. 43, din 31 decembrie 1906.

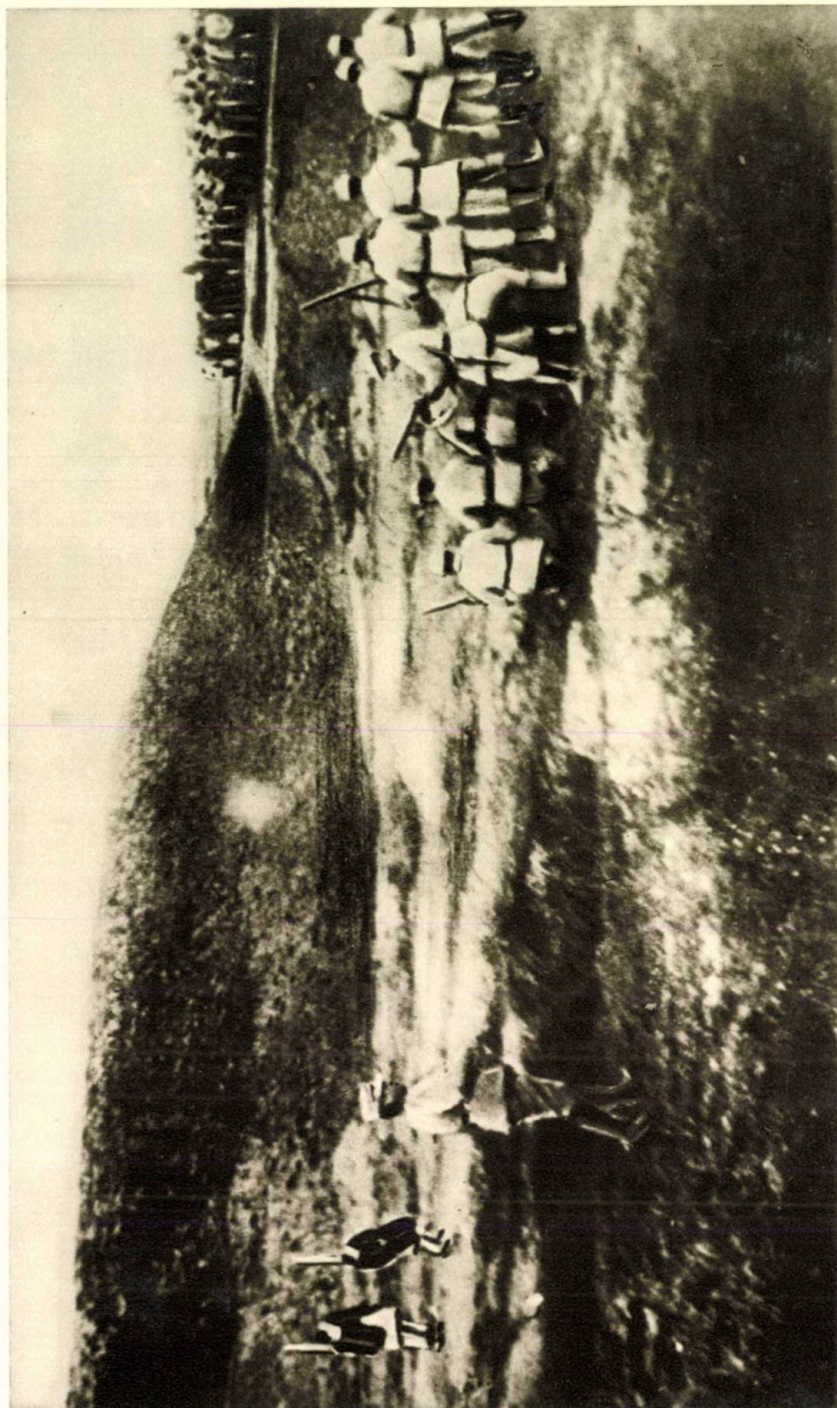
Exploatarea crîncenă a țărănimii de către moșieri și arendași, nenumăratele dări către stat, arbitrariul și venalitatea autorităților burghezo-moșierești au dus masele muncitoare ale țărănimii, în preajma răscălei din 1907, într-o stare de neagră mizerie. Fotografia de mai sus nu lasă nici o îndoială asupra acestui fapt. (Fototeca arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

Lupta dreaptă a țărănimii în anul 1907 a fost sprijinită în numeroase locuri de muncitori. În fotografie: un grup de muncitori ai rafinării „M. Cîmpeanu” din Tîrgoviște, originari din Tîrgoviște, Văcărești și Răzvad, care au participat la răscoalele țărănești din aceste localități în 1907 (Fototeca arhivelor Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

Fotografie reprezentînd un ţăran din comuna Pîrlita, jud. Vlasca, împuşcat la 28 martie 1907 de către o patrulă militară de represiiune („L'illustration”, Paris, 65e année, nr. 3 346, din 13 aprilie 1907)

Represiunea sîngeroasă dezlănțuită de clasele dominante împotriva țărănimii, care s-a ridicat în 1907 pentru o viață mai bună, s-a soldat cu peste 11 000 de jertfe. Legați la ochi, cu fiare la picioare, sub privirile îngrozite ale satului strîns cu sîla, doi țărani se prăbușesc sub gloanțele plutonului de execuție (Fototeca arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.)

ca și în cele din Muntenia³⁹. E drept, această participare nu a căpătat un caracter organizat, a fost mai mult spontană. Ca urmare, alăturarea populației nevoiașе de la orașe, printre care se aflau și un mare număr de muncitori, la țărănimea răsculată, nu aducea schimbări în metodele de organizare și formele de luptă a țărănimii. Comunitatea de interese dintre populația muncitoare de la orașe și sate nu-și găsea o expresie conștientă, nu pornea de la înțelegerea caracterului obiectiv al luptei, de la locul și rolul ce revenea fiecărei clase în cadrul acestei lupte.

Cu toate acestea, acțiunile comune de luptă, chiar lipsite de înțelegerea semnificației lor profunde, arată cît de puternică era atracția oamenilor muncii de la orașe și sate pentru închegarea unui front unit de luptă. Populația nevoiașă a orașelor se afla de multe ori în fruntea cetelor de țărani, reprezenta elementele cele mai dirze și combative.

Participarea proletariatului la acțiunile revoluționare ale țărănilor a căpătat o expresie deosebită în timpul evenimentelor de la Buhuși. Este vorba aci de susținerea țărănimii răsculate, în primul rînd de către proletariatul industrial de fabrică, nu de muncitorii din atelierele meșteșugărești, din rețeaua comerțului, așa cum a avut loc cu precădere în alte părți. Mulți lucrători ai fabricii de postav locuiau în comunele din împrejurimile Buhușului, unde dețineau și cîte un mic lot de pămînt⁴⁰, avînd strînse legături cu satele. Ei au reacționat foarte puternic încă de la primele semne ale răscoalei din județul Neamț.

În ziua de 4 martie, pe străzile Buhușului s-au adunat grupuri numeroase de țărani, cărora li s-au alăturat peste 200 muncitori de la fabrica din localitate, băieți de prăvălie și alții, care manifestau zgomotos⁴¹. Revendicarea principală a masei țărănești răsculate era aceea de a obține ieftinirea prețului de arendă al pămîntului. În acest scop, manifestanții s-au dus la locuința arendașului moșiei Buhuși, pe care nu l-au găsit însă acasă. În după-amiaza aceleiași zile, însoțită de un învățător din Buhuși, mulțimea agitată a pătruns în localul poștei și a trimis primului-ministru și prefectului județului Neamț telegrame în care-și formulase cererile. Prefectul comunica ministrului de interne că cererile țăranilor nu constituie decît un „pretext pentru a justifica agitația... În Buhuși — continua prefectul — am trimis o companie de infanterie pentru liniștirea și menținerea bunei ordini”⁴².

³⁹ Două erau obiectivele principale pe care țăranii le urmăreau pătrunzînd în orașe. Întîi, acela de a se răfui cu proprietarii și arendași care părăsiseră în bloc moșiile și se retrăseseră la adăpostul trupelor din oraș. În al doilea rînd, țăranii căutau să impună autorităților puterii de stat efectuarea unor învoieli agricole așezate pe noi baze, mult mai lesnicioase pentru ei. Lupta împotriva puterii politice, ca un scop conștient și direct, nu intra în intențiile țăranilor. Atitudinea dirză a țărănimii în orașe constituia însă o amenințare a puterii politice.

⁴⁰ Arhivele statului București, fondul Ministerul Justiției, Direcția judiciară, dosarul nr. 18, județul Neamț, filele 4, 33.

⁴¹ Arhivele statului Iași, fondul Tribunalului județului Neamț, 1907, dosarul nr. 53, fila 53.

⁴² „Răscoala țăranilor din 1907” documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 204.

La 5 martie, lucrurile s-au precipitat mai mult prin ridicarea la luptă a țăranilor din Costișa, Sberești, satul Orbic, Zărnești și Podoleni. S-au pus de asemenea în mișcare și plutașii de pe Bistrița. Încă de dimineață, pe ulițele Buhușului roiau grupuri de țărani împreună cu lucrătorii de la fabrică și plutașii, care au pornit către „oficiul poștal, unde au început a manifesta prin vociferări, cerînd să le dea răspunsul la telegrama ce ei dăduseră de duminică (4 martie) pe la orele 4 p.m. d-lui prim-ministru”⁴³.

Forțele polițienesti și jandarmii aflați în localitate nu puteau opune rezistență numeroasei coloane alcătuită din țărani, lucrători ai fabricii de postav, plutașii. Răsculații au forțat pe arendașul pădurii din Costișa să încheie un contract de vânzare a lemnului la prețul stabilit de ei⁴⁴.

Pînă seara tîrziu, mulțimea agitată a manifestat apoi pe străzile tîrgului. Alarmate, autoritățile luau grabnice măsuri de înăbușire a mișcării, cerînd cu insistență forțe militare. O companie din regimentul 15 Războieni-Piatra Neamț a și sosit la Buhuși în aceeași zi cu ordine expres de reprimare a răscoalei.⁴⁵

În ziua următoare — 6 martie —, mișcarea locuitorilor muncitori din Buhuși și a țăranilor a atins punctul de maximă intensitate. Cu toate că soldații companiei sosite în localitate apărau barierele, țăranii au forțat cordoanele și au pătruns în Buhuși⁴⁶. Ca și în zilele precedente, li s-au alăturat lucrătorii fabricii de postav. Încercările trupei de a-i opri să pătrundă în localul primăriei și în casa arendașului au rămas fără rezultat. În ciocnirea avută cu detașamentul militar, muncitorii, țăranii și plutașii au dat dovadă de mult curaj. „Ei se băgau printre baionetele soldaților — relata un martor ocular — și l-a lovit nu știu cine pe d-l locotenent Stănescu (comandantul detașamentului de reprimare — n.n.) cu o sticlă în cap”⁴⁷.

Străzile tîrgului erau pline de vuietul amenințător al mulțimii. Centrul Buhușului era ocupat de către răsculați. Ei au manifestat și în fața locuinței directorului Fabricii Buhuși. Se pare însă că răsculații nu au formulat revendicări care să privească special pe muncitori.

Între timp a sosit judecătorul-instructor din Podoleni însoțit de o nouă companie de soldați⁴⁸. Cu toate somațiile și amenințările, răsculații refuzau să se retragă. Poziția țăranilor devenise nefavorabilă, întrucît se aflau flancați de cele două companii⁴⁹. Din ordinul judecătorului-instructor și al comandantului trupei, soldații au început

⁴³ Arhivele statului Iași, fondul Tribunalului județului Neamț, 1907, dosarul nr. 53, fila 33.

⁴⁴ Loc. cit., filele 4, 9, 28.

⁴⁵ Loc. cit., fila 33.

⁴⁶ Este interesant de remarcat că în momentul întîlnirii cu detașamentul militar, țăranii „strigau la soldați ca să nu dea într-înșii, fiindcă ei luptă ca să le dea și lor pămînt” (Arhivele statului Iași, fondul Tribunalului județului Neamț, dosarul nr. 53, fila 33).

⁴⁷ Arhivele statului Iași, fondul Tribunalului județului Neamț, 1907, dosarul nr. 53, fila 28; vezi și „Universul” din 8 martie 1907.

⁴⁸ Arhivele statului Iași, fondul Tribunalului județului Neamț, 1907, dosarul nr. 53, fila 30.

⁴⁹ Ibid.; vezi și A. Roman: „Din istoria luptelor revoluționare ale muncitorilor textiliști de la fabrica de postav Buhuși”, Editura științifică, București, 1959, pag. 37.

să descarce focuri de armă. După relatările presei, s-ar fi înregistrat și victime ⁵⁰. Răsculații au fost nevoiți să se retragă, iar târgul a rămas sub controlul trupelor, instalându-se posturi de observație cu menirea de a împiedica orice încercare a țăranilor de a pătrunde din nou în Buhuși ⁵¹.

Repetatele încercări ale țăranilor de a pătrunde în Buhuși și teama că unirea lor cu muncitorii fabricii de postav ar transforma localitatea în focarul revoltelor din județ au determinat autoritățile să amplifice măsurile în vederea reprimării cât mai grabnice a răscoalei.

A doua zi, la 7 august, au sosit în Buhuși încă un batalion din regimentul 14 Roman și un detașament din regimentul 15 Războieni ⁵². Peste 450 de soldați erau masați în târg cu ordine exprese de a preîntîmpina noi tulburări și a zădărnici unirea țăranilor cu lucrătorii din localitate. Cu toate acestea, în dimineața zilei de 7 martie, țăranii din împrejurimi, alcătuiind 2 mari coloane, au căutat să pătrundă din nou în oraș. La bariere au fost întîmpinați de detașamente militare care au deschis foc. Sub presiunea trupelor înarmate, țăranii s-au retras îndreptîndu-se către Costișa și Orbic.

Vestea noilor tulburări în apropierea târgului Buhuși a stîrnit panică în rîndurile populației înstărite, cu atît mai mult cu cît și în Buhuși spiritele se găseau în plină fierbere. Numeroși comercianți părăseau localitatea, căutîndu-și refugiu în reședința județului. Trupele patrulau neconținut pe străzi. Magazinele și alte localuri erau închise. Se cereau ajutoare pentru paza depozitului de petrol din Buhuși.

La 9 martie, sute de țărani se pregăteau să pătrundă din nou în Buhuși, încercînd să elibereze pe tovarășii lor arestați la Costișa ⁵³, dar au fost respinși de către soldați, care au recurs la focuri de armă. Ulterior au fost arestați și numeroși locuitori din Buhuși, sub învinuirea de a fi participat la răscoale.

În total au fost dați în judecată, acuzați de distrugere și rebeliune, 420 de țărani din fostul județ Neamț. Majoritatea lor era din plasa Buhuși — comunele Buhuși, Costișa, Roznov ⁵⁴.

Evenimentele desfășurate la Buhuși constituie o verigă importantă a luptei comune duse de țărani și muncitori în timpul răscoalei. Ele au contribuit la apropierea dintre țărani și lucrători, la călirea acestora. Muncitorii au susținut cererile drepte ale țăranimii, simțind că îmbunătățirea situației țăranilor contribuie la îmbunătățirea situației oamenilor muncii în general.

⁵⁰ „Dimineața”, anul IV, nr. 1106, din 11 martie 1907, pag. 1.

⁵¹ Biblioteca Academiei R.P.R. Secția manuscrise, fondul 1907, mapa V, vol. III, pag. 272.

⁵² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 159—14, P.V. 53, fila 80.

⁵³ Arhivele statului Iași, fondul Tribunalului județului Neamț, 1907, dosarul nr. 53, fila 32.

⁵⁴ Arhivele statului București, fondul Ministerului Justiției, Direcția judiciară, dosarul nr. 18, fila 5.

Cu ocazia pătrunderii țăranilor răsculați din județ în orașul Botoșani, populația nevoiașă, printre care erau cărămidari, băieți de prăvălie, lucrători necalificați, s-a alăturat de asemenea țăranimii. Primele știri că sătenii vor să pătrundă în Botoșani parveniseră autorităților încă la 3 martie ⁵⁵. În ziua de 4 martie, la ora 10 dimineața, au pătruns în oraș, prin toate barierele, aproape 2 000 de țărani. Acolo ei s-au unit cu populația nevoiașă a mahalalelor, cu meșteșugarii cărămidari și lipovenii din părțile marginase ale orașului, al căror număr era unanim consemnat de știrile vremii ca fiind foarte mare ⁵⁶. Străzile au fost împresurate de mulțimea răsculată; numeroase case ale arendașilor și proprietarilor și câteva magazine din localitate au fost distruse. Autoritățile remarcău deosebita dirzenie a elementelor nevoiașe ale orașului alăturate țăranimii ⁵⁷. Procurorul județului comunica procurorului general că situația este „foarte îngrijorătoare, deoarece sintem fără armată și tot orașul e înconjurat de săteni și țirgoveți” ⁵⁸. În ciocnirile care au avut loc între trupe și răsculați, soldate cu 9 morți și numeroși răniți ⁵⁹, au participat și elementele muncitoare ale orașului. Potrivit relatărilor unui reprezentant al autorităților, „majoritatea celor căzuți sînt țirgoveți” ⁶⁰.

În orașul Rădăuți, populația nevoiașă de la periferii a susținut, de asemenea, tentativa țăranilor de a intra în oraș ⁶¹. Prefectul județului cerea cu insistență întăriri militare. Numai datorită faptului că guvernul a trimis cele două regimente solicitate s-a putut împrăștia coloana de țărani care intenționa să pătrundă în Rădăuți. Locuitorii orașului, dintre care mulți erau țărani, dar și meșteșugari, s-au ridicat ei înșiși la această veste, cerînd împărțirea moșiilor de către stat.

Mișcările țăranilor din județul Fălciu au determinat o stare de spirit foarte agitată în rîndurile populației muncitoare din orașul Huși. Directorul prefecturii județului Fălciu cerea ministrului de interne menținerea batalioanelor Argeș și Dolj aflate în oraș, subliniind că „spiritele locuitorilor, atît în oraș (subl. ns.), cît și în județ sînt agitate” ⁶².

În desfășurarea evenimentelor din Vaslui, unde amploarea atacului dat de răsculați asupra orașului, violența ciocnirii cu trupele și fermitatea în luptă a țăranilor au fost deosebite, au luat parte și un însemnat număr de oameni ai muncii din localitate ⁶³. Timp de 3 zile, între 6 și 8 martie, în ciuda masării detașamentelor de represiune, ță-

⁵⁵ „Voința națională” din 6 martie 1907.

⁵⁶ Arhivele statului Iași, Parchetul Botoșani, 1907, dosarul nr. 72, fila 294; vezi și „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 17, 21; „Universul” din 7 martie 1907 și „Voința națională” din 6 martie 1907.

⁵⁷ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 24.

⁵⁸ Loc. cit., pag. 22.

⁵⁹ Arhivele statului Iași, Parchetul Botoșani, 1907, dosarul nr. 72, fila 357.

⁶⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52; probleme, dosarul nr. 41 707, fila 106.

⁶¹ Arhivele statului Iași, Parchetul Dorohoi, 1907, dosarul nr. 71, fila 26.

⁶² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52; probleme, dosarul nr. 4 854, filele 30, 32.

⁶³ „Universul” din 9 martie 1907; vezi și Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, probleme, dosarul nr. 41 712, fila 6.

ranii s-au menținut în oraș. Străzile erau împinzite de mulțimea răsculată.

Momentele de luptă comună a muncitorilor și țăranilor din primăvara anului 1907 își găsesc o expresie vie și în evenimentele petrecute la Galați. La 11 martie, circa 200 de locuitori din cartierele marginase — Lozoveni și Vadul Ungurului —, în bună parte muncitori în port, împreună cu țăranii din împrejurimi, s-au îndreptat în masă spre centrul orașului, căutînd „să vină cu toții la prefecură pentru a cere pămînt”⁶⁴. Barierele orașului erau păzite de cîte o companie din Regimentul 11 Siret⁶⁵, dar țăranii au reușit să se infiltreze pînă în piața nouă, lîngă palatul administrativ, soldații refuzînd să tragă în ei.

Încercările prefectului de poliție de a determina pe răsculați să desemneze o delegație care să prezinte cererile în numele tuturor n-au avut succes. Răsculații „cereau cu insistență să meargă cu toții la prefecură”⁶⁶. Ei au rupt cordoanele de polițiști care voiau să le bareze drumul și au ajuns în fața prefecturii. Acolo se aflau postate un detașament de roșiori și 3 companii din Regimentul 11 Siret⁶⁷. Autoritățile luaseră ample măsuri cu caracter represiv, cu toate că după înseși spusele procurorului general, manifestanții nu aveau arme. Comandantul militar a desemnat pe ofițerii care să conducă acțiunea de împrăștiere a cetelor de țărani. Ofițerii au ordonat foc. Gloanțele au fost îndreptate din plin în piepturile răsculaților. Din rîndurile lor au căzut 15 morți, în frunte cu muncitorul Spiru Plăcintaru.

Vestea uciderii muncitorilor și țăranilor a stîrmit un val de mînie și indignare în rîndurile populației muncitoare din oraș. Nici n-au apucat bine pompierii să spele singele curs pe caldarîmul străzii Domnești, că numeroși locuitori ai orașului se și strînseseră în semn de protest pe locul unde se săvîrșise masacrul. Ziarul „Adevărul” relatea în legătură cu aceasta următoarele: „Imediat după tragerea focurilor, o mulțime imensă, printre care și 60 de elevi din liceu, s-au adunat pe locul dezastrului, protestînd contra faptului că s-au săvîrșit orori”⁶⁸. Pentru a preîntîmpina o eventuală mișcare de mai mare amploare printre lucrătorii din port, autoritățile au ocupat orașul cu trupe. Magazinele au fost închise, iar circulația tramvaielor oprită. Patrula de roșiori circula pe străzi. Localul prefecturii era păzit de o companie de vînători. Cartierul Lozoveni era ocupat în întregime de armată⁶⁹.

Printre muncitori s-au operat unele arestări⁷⁰, sediul Cercului „Romînia muncitoare” a fost devastat⁷¹. Cu toate acestea, a doua zi,

⁶⁴ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 336.

⁶⁵ „Universul” din 14 martie 1907.

⁶⁶ Ibid.; vezi și „Cronica” din 13 martie 1907.

⁶⁷ „Cronica” din 13 martie 1907.

⁶⁸ „Adevărul” din 14 martie 1907.

⁶⁹ „Universul” din 15 martie 1907; vezi și „Cronica” din 13 martie 1907.

⁷⁰ Vezi „Universul” din 15 martie 1907.

⁷¹ Căutînd să justifice măsurile represive îndreptate împotriva socialiștilor, ziarul „Stegarul liberal” din Galați anunța la 17 martie 1907 că în buzunarul celor împușcați a fost găsit textul manifestului lansat la 11 martie de către Cercul „Romînia muncitoare” din Galați.

cînd au fost înmormîntate jertfele răscoalei, o masă de oameni însoțeau, în semn de protest, pe cei uciși ⁷². Pe locul înmormîntării, unul dintre muncitori a arătat celor adunați că, „în loc de pîine, bogații trimt țăranilor gloante” ⁷³.

Pătrunderea răsculaților în orașele din Muntenia a prilejuit, de asemenea, participarea populației nevoiașe, a muncitorilor și meșteșugarilor, a celor ocupați parțial cu agricultura, la acțiunile țăranimii ⁷⁴.

Astfel, la Buzău, aproape jumătate din cei peste 1 000 de răsculați care acționau în localitate o forma, după relațiile procurorului județean către Ministerul Justiției, „populația mărginașă a orașului împreună cu băieții de prăvălie”. Ziarul „Opinia” consemna, de asemenea, că țăranii sosiți în localitate în urma ordinului de chemare pentru a fi concentrați „au reușit să comunice, să se cunoască cu un însemnat număr de mahalagii” ⁷⁵ (e vorba în primul rînd de elementul muncitor al orașului, denumit pe un ton de dispreț de presa pusă în slujba intereselor claselor dominante „mahalagii”).

Contactul cu populația nevoiașă a orașului a favorizat creșterea spiritului de agitație printre țăranii chemați la încorporare, care s-au ridicat apoi direct la luptă, constituind masa principală a răsculaților pătrunși în orașul Buzău.

În orașul Rîmnicu-Sărat, populația nevoiașă din localitate s-a manifestat, de asemenea, foarte activ în timpul răscoalei. Încă în ziua de 10 martie începuseră să pătrundă în oraș grupuri de țăranii, sosite din comunele învecinate. Se discuta cu aprindere. Țăranii, cînd se răsfireau pe străzile orașului, cînd se aglomerau în jurul primăriei în scopul prezentării unor revendicări. A doua zi, la 11 martie, mulțimea răsculată a pornit direct la acțiune. Mai multe magazine și locuințe ale moșierilor din strada Victoriei, piețele Smîrdan și Traian au fost distruse. După relațiile ziarului „Dimineața”, „mahalagii înarmați cu ciomege” ⁷⁶ au fost cei care au dat semnalul luptei deschise.

Uzînd de același limbaj disprețuitor pentru masele muncitoare, corespondentul ziarului „Dimineața” menționa că „mahalagiii” se aflau în plină agitație și în orașul Craiova. „Ieri seară (12 martie 1907 — n.n.) — relatea corespondentul —, la marginea orașului au fost numeroși găzari, precupeți și alți mahalagii... care avuseseră o întrunire sub cerul liber”, hotărînd să pornească la luptă împotriva moșierilor și a altor bogași din oraș. Organizarea unei puternice paze militare și faptul că țăranii care se pregăteau să pătrundă în oraș nu au reușit, izbindu-se de rezistența forțelor militare, au zădărnicit și acțiunile populației muncitoare din Craiova.

⁷² „Universul” din 15 martie 1907.

⁷³ Ibid

⁷⁴ Fiind vorba de contingente de oameni ai muncii mai puțin numeroase, care s-au alăturat răsculaților, decît în orașele Moldovei, fenomenul s-a impus într-o mai mică măsură atenției cercetătorilor, cu toate că este cît se poate de semnificativ pentru starea de spirit a populației muncitoare orășenești în timpul răscoalei.

⁷⁵ „Opinia”, anul IV., nr. 97, din 15 martie 1907.

⁷⁶ „Dimineața”, anul IV, nr. 1 108, din 15 martie 1907.

Cazuri de alăturare a păturilor nevoiașe ale maselor la acțiunile țăranilor sau frământări în rîndurile acestora s-au înregistrat și la Zimnicea⁷⁷, Calafat⁷⁸, Pitești⁷⁹ etc. În unele localități, ca Pitești, Calafat și Giurgiu, ele nu au căpătat însă forma luptei deschise datorită măsurilor preventive luate de autorități.

Manifestări de solidaritate ale muncitorilor cu țărănimea răsculată

În timpul mării răscoale țărănești din primăvara anului 1907, pe lângă participarea directă a muncitorilor și a altor pături nevoiașe de la orașe la lupta țărănimii răsculate, s-au semnalat intense frământări printre muncitorii din centrele importante ale țării, au avut loc greve, manifestații și întruniri publice.

Demonstrațiile și întrunirile de solidaritate ale proletariatului cu țărănimea răsculată au dat expresie, în primul rînd, protestului și indignării clasei muncitoare față de teroarea sîngeroasă dezlănțuită de clasele stăpînitoare împotriva țărănimii. La București, Galați, Brăila, muncitorii au răspuns cu entuziasm la chemarea organizațiilor socialiste, au venit în număr impresionant la adunările convocate, exprimîndu-și simpatia față de „împilata țărănime” și protestînd amenințător împotriva atrocităților comise de trupele de represiune din ordinul guvernanților.

În amintirile unor participanți ai mișcării muncitorești stăruie impresia de neșters pe care au produs-o asupra lor întrunirile tumultuoase ale muncitorilor din București în timpul răscoalei⁸⁰. Organizate din inițiativa mișcării socialiste, aceste întruniri au dat expresie conștientă „solidarității de interese între exploatații de la orașe și cei de la țară”⁸¹ — așa cum se exprima un vorbitor la una din aceste întruniri, au demonstrat spiritul combativ de care era animat proletariatul în zilele răscoalei, au contribuit la afirmarea proletariatului ca factor social și politic activ, la înțelegerea cauzelor profunde ale răscoalelor și la întărirea legăturilor dintre proletariat și țărănime.

La 9 martie 1907, Cercul „România muncitoare” și Consiliul General al Sindicatelor din România au lansat un înflăcărat apel: „Către muncitorii capitalei”, chemînd la întrunire publică pe toți aceia care erau solidari cu cauza țăranilor. Apelul reprezintă unul dintre documentele cele mai ferme elaborate de mișcarea muncitorească în timpul răscoalei și în general reflectă o stare de spirit favorabilă mișcării țărănești. Conținutul său permite să conchidem că el a fost elaborat cu participarea hotărîtoare a elementelor înaintate din conducerea mișcării socialiste, reflectînd orientarea acestor elemente față de evenimentele revoluționare din martie 1907. Apelul numea răscoala „calea dreptății violente pe care a pornit țărănimea”. În chemare se spunea printre altele: „Împilata țărănime — iobaga de veacuri a boierilor,

⁷⁷ „Universul” nr. 75, din 18 martie 1907.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ „Universul” din 19 martie și 1 aprilie 1907.

⁸⁰ „Amintiri despre răscoala din 1907”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 1—35.

⁸¹ „România muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 2 din 11—18 martie 1907.

roaba pământului și sluga batjocorită a guvernanților — a ridicat fruntea. În deznădejdea ei de a mai dobîndi pe calea înțelegerii o bucată de pământ și a-și agonisi un codru de mămăligă, în deznădejdea de a mai vedea răsărind și pentru dînsa soarele libertății și al dreptății, ...călcînd în picioare toate întocmirile legale ale burgheziei stăpînitoare, țărănimea e în plină revoltă !... Satele, țărgurile și orașele devin teatru de dezlănțuire a furiei populare, prea mult înăbușite sub povara mizeriei și a răbdării silite”⁸².

În încheiere, apelul se adresa muncitorimii conștiente, cerîndu-i să participe într-un număr cît mai mare la întrunirea de solidaritate din 11 martie 1907.

Într-adevăr, la 11 martie, sala „Eforia” era arhiplină de mulțimea care venise să-și ridice glasul în semn de solidarizare cu țărănimea asuprită. Peste 5 000 de muncitori și-au manifestat solidaritatea cu răsculații. Intrarea la „Eforia” era înțesată de mulțimea care nu putuse să pătrundă în sală. Autoritățile au masat 4 companii de vinători și numeroase cordoane de sergenți cu însărcinarea de a supraveghea strict desfășurarea evenimentelor și a împiedica orice manifestație deschisă de stradă. Procurorul și generalul însărcinat cu „menținerea ordinii în oraș” se găseau, de asemenea, la fața locului⁸³.

Cuvîntările oratorilor, cunoscuți fruntași ai mișcării socialiste, ținute la întrunire au scos la iveală divergențe în înțelegerea și aprecierea răscoalei. În timp ce unii vorbitori, conducători ai Cercului „Romînia muncitoare”, chemau masele să se abțină de la orice acțiune, proclamînd expectativa drept normă de conduită oficială, alții, printre care și M. Gh. Bujor, arătau că una dintre problemele pe care răscoalele le vor dezvălui cu și mai multă pregnanță este necesitatea întăririi legăturilor dintre proletariat și țărănime, insuflarea aceluiasi ideal în cadrul noului „partid al muncii”⁸⁴. V. Anagnoste sublinia la rîndu-i cauzele social-economice ale răscoalei și constata cu regret că marii mișcări a țărănimii îi lipsește organizarea, elementul conștient care ar face-o să fie „temeinică”. El arăta că schimbarea situației țărănimii nu poate veni de la clasele stăpînitoare. „Noi să ne punem speranțele noastre — chema el asistența muncitoare — nu în aceia care distrug puterea de viață, ci în forțele noastre proprii, în voința, în hotărîrea noastră de luptă”⁸⁵.

Deși în moțiunea adoptată la întrunirea din 11 martie 1907 lipsea revendicarea principală a țărănimii — împărțirea pământului moșieresc —, participarea atît de numeroasă a masei de muncitori reflectă interesul viu pe care clasa muncitoare îl manifesta față de problemele țărănimii, caldă simpatie cu care ea îmbrățișa mișcarea țărănească.

În sinul cercurilor socialiste din Galați și Brăila, centre cu o vi-guroasă mișcare muncitorească, evenimentele din martie 1907 au produs o deosebită efervescență. Încă pe data de 8 martie, Comitetul de acțiune al cercurilor „Romînia muncitoare” a publicat un apel plin de solitu-

⁸² „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 791.

⁸³ „Romînia muncitoare” anul III, seria a II-a, nr. 3, din 18—25 martie 1907; vezi și „Acțiunea conservatoare” din 13 martie 1907.

⁸⁴ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 2, din 11—18 martie 1907.

⁸⁵ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 3, din 18—25 martie 1907.

dine față de nevoile țărănimii. „Tot nordul Moldovei e în plină revoluție. Țărănimea, împilată și jefuită de proprietari și arendași, cere pământ. Guvernul, în loc de dreptate, în loc de legi, le-a [i-a] trimis armata. Singele muncitorilor de la țară, al fraților voștri de suferință, a curs”. Apele chema, în încheiere, pe muncitori să răspundă într-un număr cât mai mare la întrunirea convocată pentru 11 martie, dînd curs sentimentelor de simpatie și solidaritate cu țărănimea asuprită: „E de datoria noastră să vă chemăm la luptă și să arătați că atunci cînd e vorba de nedreptate sîntem cu sufletul alături de cei ce sufăr și de cei care sînt asasinati”⁸⁶.

Într-adevăr, la 11 martie, sala Cercului „Romînia muncitoare” din str. Brașovenilor era plină de muncitorii portuari și țărani din împrejurimi. „Erau peste 1 000 de oameni — relatea gazeta „Romînia muncitoare” —, printre care mulți țărani din comunele învecinate”⁸⁷. Participanților la întrunire li s-au citit proiectul de statut al muncitorilor din port, manifestul Cercului din București publicat în ziarul „Dimineața” cu privire la răscoală și unele materiale din gazeta „Romînia muncitoare”. Împotriva muncitorilor și țăranilor, autoritățile au trimis o companie de jandarmi și 60 de polițiști⁸⁸. Forțele polițienesci au devastat localul Cercului „Romînia muncitoare”, au împrăștiat pe participanții la întrunire și au suspendat apariția gazetei „Dezrobirea”. N. D. Cocea, unul dintre militanții mișcării în perioada 1907—1908, a fost ținut sub arest, iar ulterior concentrat și trimis ca ofițer de rezervă în orașul Buzău⁸⁹. Alți cîțiva muncitori și țărani au fost, de asemenea, ridicați și arestați.

Cercul „Romînia muncitoare” din Brăila a asigurat totuși răspîndirea unor exemplare din manifestul intitulat „Chemarea către tovarășii țărani și muncitori”. Manifestul a fost tipărit la Galați în 2 000 de exemplare, deoarece imprimarea lui la Brăila a fost interzisă⁹⁰. Manifestul conținea cuvinte de caldă simpatie la adresa țărănimii oprimate și denunța cu vigoare pe cei „1 000 de proprietari și arendași... care trăiesc în lux și în desfrîu” și „mănîncă din munca și din foamea voastră”⁹¹.

Fără să dezaprobe în principiu lupta țărănimii, manifestul sugera, totuși, că mai potrivit ar fi calea pașnică, legală, de luptă, cel puțin în vederea cuceririi dreptului de vot universal. „Strigătul vostru *vrem votul universal* să treacă în lungul satelor ca un prohod al politicianismului de astăzi. Strigătul vostru *vrem pământ* să fie prohodul proprietarilor și arendașilor și stăpînilor voștri”⁹².

★

⁸⁶ „Dezrobirea”, anul I, nr. 6, din 8 martie 1907.

⁸⁷ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 3, din 18—25 martie 1907.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 521.

⁹¹ Loc. cit., pag. 522.

⁹² Loc. cit., pag. 523.

Una dintre formele de luptă prin care proletariatul și-a manifestat combativitatea în timpul evenimentelor revoluționare din martie 1907 s-a concretizat, așa cum am menționat mai sus, în inițierea unor acțiuni greviste.

Deși grevele izbucnite în timpul răscoalei au avut în majoritatea cazurilor un caracter economic, au fost răzlețe, de scurtă durată, nelegate de mișcările țărănești, ele au întărit totuși frontul de luptă împotriva regimului burghezo-moșieresc. În acțiunea protestatară a muncitorilor, țăranii puteau să vadă un îndemn în plus pentru propria lor luptă, iar faptul că guvernul era nevoit să mențină în centrele industriale însemnate unități militare ușura însăși posibilitatea țăranilor de a acționa.

Un alt aspect care se face remarcant atunci când este vorba de mișcarea grevistă a proletariatului din timpul răscoalei din 1907 este acela că această mișcare, cu toate limitele, capătă o semnificație deosebită nu numai prin faptul că ea se grefează pe fondul marii lupte sociale a țăranilor, dar și prin aceea că ea s-a desfășurat în condițiile unei stări de spirit foarte agitate a muncitorilor, ale unor puternice frământări semnalate în rîndurile unor pături largi de muncitori, mai ales a celor din centrele industriale importante.

Cercurile dominante erau alarmate de starea de spirit revoluționară a muncitorilor, mai ales a celor din București. Se căuta cu febrilitate nu numai preîntîmpinarea unor eventuale acțiuni comune ale muncitorilor și țăranilor, dar și menținerea „liniștii” în rîndurile proletariatului de la orașe, zădărnicierea chiar a acțiunilor cu caracter revendicativ economic. Autoritățile își dădeau seama că orice complicație ivită la orașe ar fi dus la divizarea forțelor destinate represiunii țărănimii, deoarece, în acest caz, ele ar fi fost nevoite să acționeze paralel pe două fronturi.

Însărcinat în mod special de către ministrul agriculturii și domeniilor cu cercetarea stării de spirit a lucrătorilor⁹³, fruntașul liberal Vintilă Brătianu menționa că în zilele răscoalei „nu era de temut numai caracterul sălbatic ce îl luau devastările din județele dunărene și repeziunea cu care focul se întindea, dar era de temut și clocoteala care începea să se simtă puternic în orașe, mai cu seamă în capitală. Cu drept cuvînt ne întrebam cu ce forțe se va putea restabili liniștea în sate, cînd și orașele, de unde trebuia să plece pacificarea, ar fi fost în flăcări?”⁹⁴. Chiar dacă liderul liberal îngroșa întrucîtva culorile pentru a justifica sălbătăcia represiunilor comise de guvernul pe care îl susținea, nu este mai puțin adevărat că remarca lui are la bază o realitate: atmosfera încordată care domnea printre lucrători⁹⁵.

Frământările în rîndurile proletariatului capitalei îi provocau o vădită îngrijorare și lui Nicolae Iorga. El ținea să menționeze mai tir-

⁹³ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 4, din 25 martie 1907.

⁹⁴ „Voința națională” nr. 6 554, din 28 martie 1907.

⁹⁵ Vintilă I. C. Brătianu: „Scrieri și cuvîntări”, vol. III, București, 1940, pag. 35, 37.

ziu: „Nu era destulă credință în disciplina oștirii; nu se știa ce face sărăcimea din București”⁹⁶. Subliniind parcă importanța mențiunilor făcute de cei doi oameni politici, în „Jurnalul Cabinetului Consiliului de Miniștri” din 21 martie 1907 se specifica printre altele: „Un pericol de înlăturat. Trebuie să evităm contactul dintre țărănime și proletarii de la orașe”⁹⁷.

Starea de neliniște și frământare semnalată printre muncitorii capitalei provoca o vădită îngrijorare cercurilor guvernante cu atât mai mult cu cât această stare coincidea cu încercările unor puternice coloane de țărani de a pătrunde prin luptă în oraș. Pentru menținerea ordinii în interior și pentru paza exterioară a orașului s-au luat ample măsuri militare⁹⁸. Poliția, întărită cu detașamente de soldați, patrula neconținut pe străzi, supraveghind mai ales cartierele muncitorești. Agenții secreți efectuau percheziții printre muncitori și pe mulți dintre ei îi arestau⁹⁹. Ziarul rus „Novoe vremea” („Timpuri noi”) sublinia că în București „domnește o atmosferă încordată și neliniștea”¹⁰⁰. Însălmintiți de dirzenia revoluționară a țărănimii răsculate, care căuta să pătrundă prin luptă în capitală, și neliniștiți din cauza atmosferei încordate ce domnea în oraș, moșierii se pregăteau grabnic să părăsească țara și să fugă peste graniță. Numeroase familii bogate au trecut frontiera în diferite puncte.

Temându-se de acțiunea grevistă a muncitorilor ceferiști, în sinul căroră domnea o fierbere de mai multe zile, guvernul a dispus concentrarea a 160 de lucrători ai atelierelor C.F.R.¹⁰¹. Concomitent li s-au înaintat acte de arest la oțiva dintre cei mai activi¹⁰². De altfel, și măsura concentrării ceferiștilor nu reprezenta altceva decit un arest deghizat; mulți dintre ei erau dispensați, iar alții trecuți de virsta cind mai puteau fi concentrați sau mobilizați¹⁰³. Agitația în rindurile ceferiștilor din București inspira îngrijorare cercurilor dominante și pentru înmurierea pe care ar fi putut-o exercita asupra lucrătorilor ceferiști din alte localități. Izbucnirea unei greve generale a personalului căilor ferate ar fi paralizat în bună măsură mașina de represiune a statului burghezo-moșieresc. Nu întimplător, cunoscutul politician conservator Tache Ionescu declara că unul dintre motivele care au determinat demisia guvernului conservator în martie 1907 a fost, pe lângă revolta

⁹⁶ Vezi N. Iorga: „În era reformelor”, Vălenii de Munte, 1909, pag. 13.

⁹⁷ „Răscoala țărănilor din 1907”, documente, vol. III, Editura de stat, 1949, pag. 74.

⁹⁸ Generalul Crăniceanu a fost însărcinat cu paza exterioară a orașului, iar generalul Gheorghiu era desemnat cu „menținerea ordinii în oraș” („Adevărul” din 12 martie 1907). În vederea apărării palatelor regale au fost desemnate formații speciale de geniu. Păzite în mod special erau și Ministerul de Finanțe, Banca Națională și Casa de Depuneri. După unele relatări ale presei, în oraș a fost masat un efectiv de aproape 15 000 de soldați („Adevărul” din 18 martie 1907).

⁹⁹ „România muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 2, din 11—18 martie 1907.

¹⁰⁰ „Novoe vremea” nr. 1 145, din 23 martie (5 aprilie) 1907, pag. 1.

¹⁰¹ „Viitorul social”, anul I, nr. 1, din august 1907; vezi și „România muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 4, din 25 martie 1907 și „Adevărul” din 24 martie 1907.

¹⁰² „Adevărul” din 24 martie 1907.

¹⁰³ „Muncitorul căilor ferate” nr. 2, din 1 (14) decembrie 1908; vezi și „Viitorul social”, anul I, nr. 1, din august 1907.

soldatilor rezervisti de la Alexandria, si „greva în perspectivă de la C.F.R.”¹⁰⁴.

La Ploiești s-au semnalat, de asemenea, agitații intense printre muncitori. Ziarul „Adevărul” relatează că în ziua de 11 martie au sosit în oraș numeroși țărani „care se asociază cu muncitorii de aici și vorbesc cu multă pasiune de răscările din Moldova”¹⁰⁵. Patrulile militare supravegheau cu strictețe grupurile animate de pe străzi și din cartierelor muncitorilor. Prefectul județului menționa într-o telegramă trimisă ministrului de interne că în urma măsurilor luate de liberali „spiritele în oraș s-au mai calmat”¹⁰⁶. Totuși, la sfârșitul celei de-a doua decade a lunii martie, 150 de muncitori de la cazangeria „Carol Klein” au încetat lucrul¹⁰⁷.

Centrul petrolier din Valea Prahovei a constituit obiectul unei atenții deosebite a cercurilor guvernante în timpul răscălei. Prezența capitalului străin în industria petrolieră, importanța excepțională a obiectivelor din Valea Prahovei și teama de o eventuală unire între țărani și muncitori au determinat guvernul să ia măsuri urgente de apărare și să transporte pe Valea Prahovei forțe militare considerabile prevăzute cu echipament de război. Astfel, „Buștenarii — se scria într-o depeșă — sînt împresurați cu trupe”¹⁰⁸. Deși mobilizat cu greutate, a fost adus și Regimentul 32 Mircea, cu efectiv de război; la Cîmpina se aflau două tunuri în fața caselor lui Cîmpineanu și se aștepta sosirea a încă două. Pînă și „100 de marinari de pe vasul Elisabeta erau aduși să păzească comuna Comarnic”¹⁰⁹, iar o secție de artilerie cu escorta respectivă se deplasase spre Cîmpina „ca prin aceasta să intimideze pe locuitori și, la nevoie, să intervină”¹¹⁰.

Pentru a întreprinde o supraveghere și mai riguroasă asupra lucrătorilor de la exploatarea petroliere din Cîmpina se cereau agenți de siguranță din București¹¹¹. Atît prefectul conservator, cît și cel liberal, care i-a urmat, raportau ministrului de interne că își fac o preocupare deosebită din a zădărnici întrunirile muncitorești¹¹².

Cu toate acestea, în Valea Prahovei, puternic centru muncitoresc, s-au semnalat agitații intense în rîndurile proletariatului și au izbucnit cele mai numeroase greve. Grevele din regiunea petroliferă Prahova au

¹⁰⁴ Arhivele statului București, Arhiva Morțun, fond neinventariat; vezi și „Dezbaterile Adunării deputaților”, 1909, pag. 218. Este interesant de remarcat că starea de spirit agitată a lucrătorilor ceferiști nu a convenit conducătorilor organizațiilor sindicale, care îndemnau pe ceferiști la liniște (vezi „România muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 4, din 25 martie 1907; „Adevărul” din 22 martie 1907). Poziția oportunistă adoptată de conducerea C.G.S. față de mișcarea personalului căilor ferate a dezamăgit și nemulțumit pe lucrătorii ceferiști. Ulterior ei și-au exprimat deschis această nemulțumire (vezi „România muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 46, din 13—20 ianuarie 1908).

¹⁰⁵ „Adevărul” din 12 martie 1907.

¹⁰⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, probleme, dosarul nr. 41 722, fila 16.

¹⁰⁷ „Cronica”, anul VII, nr. 1 685 din 22 martie 1907.

¹⁰⁸ „Dimineata” din 21 martie 1907.

¹⁰⁹ „Dimineata” din 26 martie 1907.

¹¹⁰ Biblioteca Academiei R.P.R., Secția manuscrise, Arhiva Sturdza, fond neinventariat, mapa X, telegrama din 31 martie către ministrul de război.

¹¹¹ „Răscălața țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 477—479.

¹¹² Ibid.

fost mai puternice, mai organizate, cu toate că și ele au fost de scurtă durată. Astfel, la Buzenari frământările au cuprins pe muncitorii de la toate sondele petroliere¹¹³. Muncitorii cereau reducerea orelor de lucru și îmbunătățirea salariilor¹¹⁴. Revendicările greviștilor din Buzenari au fost satisfăcute grabnic de către autorități. Se frământau muncitorii de la Cîmpina și din alte centre. Ziarul „Cronica” relatează în legătură cu aceasta: „Pentru mîine duminică (11 martie 1907 — n.n.), fiind convocată o întrunire socialistă a muncitorilor, la care vor lua parte și cîțiva studenți din București, populația e cuprinsă de teamă (prin populație, corespondentul conservator înțelegea, desigur, pe reprezentanții capitalului petrolier, iar nu masa muncitoare a populației — n.n.). În vederea menținerii ordinii s-a trimis acolo batalionul 3 al Regimentului 32 Mircea din Ploiești... Direcția Fabricii «Steaua romînă» a luat hotărîrea ca lucrătorii să lucreze și duminică spre a evita astfel unele dezordini”¹¹⁵. Cu toate măsurile luate de autorități spre a se evita „eventuale dezordini”, după mărturiile lui M. Gh. Bujor, au fost cuprinse de grevă societățile petroliere „Steaua romînă”, „Columbia”, „Oltul” și altele¹¹⁶. Încercări de a organiza greve au fost și în localitățile Moreni și Corlătești, unde, așa cum anunța la 14 martie prefectul județului Prahova ministrului de interne, se așteptau tulburări¹¹⁷.

Cuprinse de panică, cercurile industrișilor petrolieri solicitau cu insistență autorităților, prin intermediul organului „Moniteur du Pétrole roumain”, „să curme imediat orice încercări de a se provoca tulburări”¹¹⁸.

De altfel, evenimentele din regiunile petrolifere ale Romîniei au avut răsunet și în afara granițelor țării¹¹⁹. Astfel, organul industrișilor petrolieri din Rusia, „Nefteanoe delo”, relatează amplu și în mod sistematic situația din Romînia în raioanele sondelor petroliere. „În ținuturile petrolifere Prahova, Buzău și Bacău, în special în ultimele două — se spunea într-o informație —, mișcarea este foarte intensă”¹²⁰. În revista de nuanță burghezo-liberală „Russkaia misli” („Gîndirea rusă”), comentatorul politicii externe sublinia faptul că, în afară de răscoala țăranilor, în martie 1907 „...a început mișcarea în regiunile petrolifere romînești, care putea să amenințe cu distrugerea întreprinderilor petroliere”¹²¹. Ziarul „Russkoe slovo” („Cuvîntul rus”) relatează, de ase-

¹¹³ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 481; vol. III, Editura de stat, 1949, pag. 62; vezi și „Adevărul” din 12 martie 1907.

¹¹⁴ „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. III, Editura de stat, 1949, pag. 62.

¹¹⁵ „Cronica” din 11 martie 1907, pag. 2.

¹¹⁶ Vezi M. Gh. Bujor: „Amintiri”, Arhiva C.C. al P.M.R.

¹¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, dosarul nr. 41 722, fila 16.

¹¹⁸ „Moniteur du Pétrole roumain” nr. 8/1907, pag. 230—231. După încetarea răscoalei, Asociația industrișilor petrolieri din Romînia aducea autorităților „multumiri călduroase și expresia recunoștinței sincere” pentru menținerea „ordinii” în centrele din județul Prahova („Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 496—497).

¹¹⁹ În special marile firme petroliere din străinătate, din considerente de concurență, se arătau foarte receptive la cele ce se întîmplau în regiunea petroliferă a țării noastre.

¹²⁰ „Nefteanoe delo” nr. 7/1907, pag. 575.

¹²¹ „Russkaia misli” nr. 4/1907, pag. 233.

menea, că în cea de-a doua decadă a lunii „au început serioase tulburări în întreprinderile petroliere; muncitorii ridicau o serie de revendicări, iar țărani, care cu mulți ani în urmă și-au vândut loturile la întreprinderi, strigau că au fost înșelați de afaceriști și cereau sume suplimentare imense”¹²².

Frământări și acțiuni greviste numeroase au avut loc în timpul răscăleii în portul Galați. Pe data de 7 martie au încetat lucrul cei 700 de lucrători ai Fabricii de cherestea „Goetz”, cerînd reprimirea a 8 muncitori concediați și sporirea salariilor¹²³. Greva era condusă de socialistii clubului din localitate — „Înfrățirea muncitorilor”¹²⁴. Muncitorilor Fabricii „Goetz” li s-au alăturat și lucrătorii altor citorva întreprinderi din oraș¹²⁵. În port, la tramvaiul electric domnea, de asemenea, o vie agitație¹²⁶. Ziarul liberal „Voința națională” semnală chiar izbucnirea unei greve a muncitorilor din docuri care a fost aplanată la 14 martie¹²⁷.

Organizațiile muncitorești locale au desfășurat o intensă muncă în vederea reușitei mișcării greviste și a dezvoltării mișcării sindicale. Făcînd bilanțul activității desfășurate de muncitorii gălățeni și de organizațiile locale în luna martie 1907, ziarul „Dezrobirea” menționa: „O lună întreagă tovarășii gălățeni au mers din izbîndă în izbîndă. Grevele, una după alta, au izbîndit în întregime. Soarta muncitorilor a fost îmbunătățită prin sporirea salariului zilnic”¹²⁸. Gazeta „Romînia muncitoare” relatează, de asemenea, că în timpul răscăleii, „pe lîngă noile constituirii de sindicate”, a avut loc și „o importantă mișcare grevistă”¹²⁹.

Mișcarea grevistă a lucrătorilor din Galați a produs o neliniște serioasă în rîndurile capitaliștilor și ale autorităților locale¹³⁰. De aceea, revendicările lor au fost satisfăcute după prima zi de grevă. Acest lucru este pe deplin explicabil dacă se are în vedere că greva a izbucnit în momentul cînd se anunța apropierea răscăleii de județul Covurlui, iar rezerviștii care treceau prin oraș se aflau într-o stare de frîmîtare și agitație intensă¹³¹. De altfel, satisfacerea revendicărilor formulate de către greviști era un fenomen general în luna martie 1907.

Frământări intense s-au semnalat și printre muncitorii de la Șantierul naval din Turnu Severin. Direcția șantierului cerea de urgență

¹²² „Russkoe slovo” nr. 66, din 22 martie 1907.

¹²³ „Adevărul”, anul XIX, nr. 6302, din 10 martie 1907; vezi și „Răscoala țărănilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 333.

¹²⁴ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 2, din 11—18 martie 1907.

¹²⁵ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 4, din 25 martie 1907 și nr. 3, din 18—25 martie 1907; vezi și „Dimineața” din 9 martie 1907.

¹²⁶ Arhivele statului București, Ministerul Justiției 1907, dosarul nr. 7, fila 38.

¹²⁷ „Voința națională” din 16 (29) martie 1907, pag. 3.

¹²⁸ „Dezrobirea”, anul I, nr. 7, din 5 aprilie 1907.

¹²⁹ „Romînia muncitoare”, anul III, seria a II-a, nr. 4, din 25 martie 1907.

¹³⁰ Prefectul județului, renegatul socialist I. Atanasiu, transmitea, printre altele, ministrului de interne: „Azi s-au prezentat la mine toți exportatorii și armatorii și ne-au declarat că dacă continuă această stare de nesiguranță vor suspenda orice operații. Ei arată, lucru ce, de altfel, îl cunoaștem și noi, că pricina acestei stări anarhice sînt sindicatele și Cercul «Romînia Muncitoare»” (Arhivele statului București, Ministerul Justiției, 1907, dosarul nr. 9, fila 46.)

¹³¹ „Răscoala țărănilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 334.

prefecturii județului aprobarea măsurii de a se forma un detașament din 30 de oameni, aleși din personalul care inspira „încredere”, spre a apăra șantierul în eventualitatea unor „dezordini” din partea muncitorilor. „În urma diferitelor zvonuri ce circulă cum că lucrătorii din șantier vor începe excese de tot felul — se adresa directorul șantierului către prefect —, vă rugăm să binevoiți a mă autoriza să înființez o trupă armată compusă din *oameni de încredere* (subl. ns.) și a-mi da deplină putere a proceda cum necesitatea va cere”¹³². În continuare, directorul șantierului solicita „arme de război și cîte 100 de cartușe de fiecare armă” pentru cei 30 oameni „de încredere”¹³³. Aceștia urmau să fie mobilizați pe loc, primind un salariu dublu pe durata mobilizării¹³⁴. Cînd răscoala s-a răspîndit vertiginos și în județul Mehedinți, cuprinsă de teamă, conducerea șantierului a luat noi măsuri spre a zădărnici eventualele acțiuni ale muncitorilor. Astfel, arhiva șantierului a fost mutată într-o baracă mare a navigației. Intrarea și ieșirea lucrătorilor din șantier se făceau numai printr-o poartă din spatele șantierului. Între ateliere și clădirile administrației s-a ridicat un gard de uluci pentru mai multă „siguranță”¹³⁵.

Oamenii „de încredere” ai direcției Șantierului naval au fost desconcentrați numai după ce răscoala a fost înăbușită pe tot cuprinsul județului și de fapt în întreaga țară, dat fiind că județul Mehedinți a fost ultimul dintre părțile răsculate¹³⁶.

La Brăila, în ziua de 14 martie au intrat în grevă căruțașii din port. După tratativele purtate între reprezentanții autorităților, comercianții de cereale și căruțași, cererile greviștilor au fost satisfăcute¹³⁷.

La Slănic-Prahova, lucrătorii de la salină au programat o manifestație împotriva direcției¹³⁸, iar lucrătorii de la fabrica Societății „Argeșul” începuseră să se agite. Cîteva dintre ei au fost arestați; pentru paza fabricii s-au trimis întăriri militare¹³⁹.

★

Numeroasele acțiuni și forme de luptă ale clasei muncitoare în timpul răscoalei dovedesc cu prisosință faptul că proletariatul nu a privit pasiv evenimentele desfășurate. Participarea unor grupuri de muncitori la răscoala țăranilor, manifestațiile de solidaritate și sprijin, ca și luptele duse de proletariat paralel cu acțiunile țăranilor răsculați, au făcut să se contureze perspectiva alianței dintre clasa muncitoare și țăranime, alianță făurită sub conducerea Partidului Comunist Român în focul luptelor revoluționare de mai tîrziu. Aceste lupte au dovedit creșterea simțului de clasă al muncitorimii și au făcut să apară în România, deși într-o formă embrionară, conștiința asupra necesității în-

¹³² Arhivele statului Tr. Severin, fondul P.C.A., dosarul nr. 19/1906—1907, fila 47.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Loc. cit., fila 49.

¹³⁵ Loc. cit., fila 54.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ „Universul” din 16 martie 1907.

¹³⁸ „Voința națională” din 18/31 martie 1907.

¹³⁹ „Cronica” nr. 1 687, din 24 martie 1907.

făptuirii alianței proletariatului cu țărănimea. „Sprijinul acordat de către muncitori țărânimii răsculate — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul consacrat aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din România — prevestea alianța muncitorească-țărănească realizată mai târziu, prin lupta perseverentă a partidului comunist”¹⁴⁰.

După răscoala țăranilor din 1907 s-au accentuat preocupările mișcării socialiste pentru problema agrară și cea țărănească. Evenimentele de la 1907 au constituit pentru elementele înaintate din mișcarea socialistă un impuls spre o justă orientare în rezolvarea problemei agrare, în aprecierea rolului țărânimii și a potențialului ei revoluționar, în necesitatea înfăptuirii alianței dintre proletariet și țărâtime.

Cu toate acestea, numai Partidul Comunist din România, călăuzit de învățătura marxist-leninistă, a elaborat și a tradus cu consecvență în viață politica de făurire a alianței muncitorești-țărănești. În procesul făuririi alianței dintre clasa muncitoare și țărâtime, partidul s-a bazat pe analiza profundă a legilor dezvoltării sociale și a condițiilor concrete existente în diferitele etape ale luptei revoluționare.

Partidul comunist a apreciat în mod just însemnătatea istorică a marii răscoale din 1907 și a însuflețit la luptă masele țărănești pentru făurirea unei vieți noi, luminoase, cu pildele eroice ale celor 11 000 de țărani căzuți jertfă în 1907.

Împlinirea aspirațiilor țărânimii spre o viață nouă își găsește astăzi realizarea în marea agricultură colectivistă, în viața satului socialist din patria noastră.

¹⁴⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 428.

Situația clasei muncitoare din România în perioada stabilizării relative a capitalismului

N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL

Perioadei de haos în domeniul producției, comerțului și finanțelor capitaliste, de profundă criză politică a orînduirii burgheze și de avînt revoluționar al maselor de oameni ai muncii i-a urmat, din anul 1922, o perioadă de stabilizare relativă a capitalismului, care a durat pînă în 1928.

Grefată pe terenul crizei generale a capitalismului, stabilizarea relativă a capitalismului în România s-a bazat pe stăvilirea de către burghezie și moșierime a avîntului revoluționar al maselor muncitoare, pe refacerea într-o măsură crescîndă a economiei distruse de război, pe intensificarea exploatării oamenilor muncii, pe răpirea cuceririlor obținute de oamenii muncii în timpul avîntului revoluționar, pe sprijinul financiar, politic și militar acordat guvernelor burghezo-moșierești de către imperialiștii occidentali, în scopul înăbușirii mișcării revoluționare din țară și al transformării Romîniei într-un avanpost imperialist contra U.R.S.S. În felul acesta, înseși temeliile stabilizării relative a capitalismului în România erau șubrede și conțineau în ele condițiile care aveau să-i agraveze toate contradicțiile și, numai după cîțiva ani, să-i pună capăt prin puternica criză economică de supraproducție care avea să se dezlănțuie.

Din punctul de vedere al economiei, România — țară cu o dezvoltare capitalistă medie — continua să aibă o economie predominant agrară, cu o industrie slab dezvoltată. Chiar după așa-numita „refacere economică”, ponderea producției industriale (inclusiv a meseriilor) în totalul valorii producției materiale * reprezenta, în 1928 numai 39% ¹.

Pe plan financiar, stabilizarea relativă a capitalismului s-a caracterizat prin sporirea fiscalității asupra oamenilor muncii și prin continuarea inflației dezlănțuite grav încă în timpul războiului.

O trăsătură importantă a perioadei de care ne ocupăm o constituie creșterea concentrării și centralizării capitalului în industrie și bănci. Este semnificativ că numărul societăților anonime (industriale, bancare, de asigurări etc.) a crescut continuu, de la 1 650 în 1922 la 2 729 în 1928, iar capitalul lor s-a ridicat de la 12 162 milioane de lei la 42 975 milioane de lei.

* Numai producția agricolă, silvicolă și industrială (inclusiv meseriile).

¹ Calculat pe baza „Enciclopediei Romîniei”, vol. IV, pag. 964.

Creșterea procesului de concentrare și centralizare a capitalului a creat condiții pentru creșterea concentrării producției. Proporțiile acesteia din urmă, eliberate de influențele valorice ale inflației, apar limpede din faptul că în industria mare prelucrătoare în 1928 indicele numărului de întreprinderi față de cel din 1924, considerat egal cu 100, a fost de 103,2, pe cînd indicele forței motrice a fost de 121,2². Mult mai puternic a fost însă procesul de concentrare a producției în industria mare metalurgică, unde în 1928 indicele numărului de întreprinderi a scăzut la 80,9, iar indicele forței motrice a crescut la 131,6³ față de 1924.

Creșterea concentrării și centralizării capitalului, a concentrării producției a constituit temelia creșterii puterii monopolurilor în economie. În același timp, a avut loc o intensificare a împletirii capitalului bancar cu cel industrial și, în felul acesta, o dezvoltare a capitalului financiar. În raport cu capitalul pe care îl aveau băncile, participațiile deținute de ele reprezentau: în 1923— 44,4%, în 1926 — 33,2%, în 1928 — 35,8%⁴. La păienjenişul participațiilor deținute de bănci în industrie se adăuga rețeaua celor deținute de marile întreprinderi industriale la capitalul băncilor.

În aceste condiții generale, a avut loc o creștere a puterii oligarhiei financiare din România. Din rîndurile oligarhiei financiare autohtone, aceea care s-a întărit cel mai mult a fost gruparea liberală, avînd ca citadele financiare Banca națională, Banca romînească și Banca generală a țării romînești. În legătură cu sporirea dominației capitalului antantist în această perioadă, creșterea capitalului financiar a însemnat și o creștere a puterii monopolurilor engleze, franceze, americane etc. în România. Promovînd o politică reacționară și antinațională, burghezia și moșierimea din România, împreună cu monopolistii străini, constituiau un singur mînunchi de jefuitori ai poporului muncitor și ai țării.

Întreaga situație din perioada stabilizării relative a capitalismului a asigurat capitaliștilor romîni și străini — îndeosebi marilor monopoluri — profituri din cele mai ridicate. Cu toate că bilanțurile societăților capitaliste mascau în mod sistematic o parte mare din profit, totuși chiar profiturile nete declarate de capitaliști dezvăluie o rată a profitului foarte ridicată. Astfel, pe baza profitului declarat în „Bilanț”, „Astra romînă” a avut în 1924 o rată a profitului de 55%, „Steaua romînă” în 1924 și 1925 una de 24,2%, „Creditul minier” una de 34,5% în 1924, de 66,9% în 1925, de 83,8% în 1926 etc.; Societatea „Petroșeni” a avut o rată a profitului net declarat de 21,6% în 1924, de 25,2% în 1925, de 29% în 1926; Uzinele Reșița au avut o rată a profitului declarat de 37,4% în 1923 și 42,4% în 1925; între 1923 și 1927, rata profitului net declarat a fost de 40—42% la Banca romînească, între 1923 și 1928 de 40—53% la Banca „Marmorosch Blank” și 35—50% la Banca de credit romîn. Cu alte cuvinte, chiar și profiturile nete declarate de marile societăți erau atît de mari, încît în doi-trei, maximum patru ani, ele se ridicau la o sumă egală cu întregul capital.

² Indici calculați pe baza „Anuarului statistic al Romîniei. 1939 și 1940”, pag. 478—479.

³ Indici calculați pe baza „Enciclopediei Romîniei”, vol. III, pag. 851.

⁴ Ponderi stabilite pe baza „Statisticii societăților anonime”, 1939, pag. 22.

Situația numerică a clasei muncitoare din România și gradul ei de concentrare în perioada stabilizării relative a capitalismului

Procesele economice petrecute în economia României în perioada stabilizării relative a capitalismului au avut consecințe atât în ceea ce privește situația numerică, cât și repartitia teritorială și gradul de concentrare a clasei muncitoare.

Determinarea situației numerice a clasei muncitoare în perioada 1923—1928 prezintă numeroase dificultăți, deoarece în acest interval de timp nu au avut loc recensăminte, iar statisticile efectuate sînt parțiale și nu au la bază aceleași criterii. Cu toate acestea, materialele documentare existente permit, prin prelucrare și analiză, să se obțină rezultate orientative în aproape toate domeniile principale, cu atât mai mult cu cât pentru unele aspecte pot fi prelucrate și unele materiale primare nefolosite pînă acum în acest scop.

Vom începe cu analiza situației în *industria extractivă*.

În primul rînd ne vom opri asupra *exploatărilor miniere și carierelor de piatră, nisip etc.*

După felul ocupației, muncitorii de la minele de cărbuni, de mine-reuri și de la cariere erau repartizați astfel ⁵:

Nr. crt.	Categorica	A n i i					
		1923	1924	1925	1926	1927	1928
1.	Maiștri minieri	2 371	2 190	2 308	2 187	2 636	1 159
2.	Mineri	14 813	15 908	15 661	16 717	15 474	17 438
3.	Alți lucrători speciali..	1 169	1 210	1 251	1 177	2 255	1 232
4.	Maiștri de atelier	358	481	449	410	485	475
5.	Lucrători calificați (în ateliere)	4 796	4 681	5 421	4 768	4 665	3 550
6.	Salahori	24 678	26 317	28 512	31 063	27 125	22 372
	Total 1—6:	48 185	50 787	53 602	56 322	52 640	46 226
7.	Personal de serviciu ..	2 034	1 199	1 302	1 252	1 132	1 140
	Total general 1—7:	50 219	51 986	54 904	57 574	53 772	47 366

O primă observație care se degajă din datele acestui tabel este aceea că dacă pînă în 1926 se constată o anumită creștere a numărului de muncitori, apoi în anii 1927 și 1928 se constată o scădere a lui tot mai importantă. În legătură cu aceasta este de remarcă faptul că în perioada de creștere sporul a avut loc îndeosebi la categoria salahori, iar în perioada de scădere, descreșterea numărului de muncitori ocupați s-a făcut

⁵ Tabel alcătuit pe baza „Anuarului statistic al României. 1939 și 1940”, pag. 476—477.

în cea mai mare parte pe seama salahorilor (care scad de la 31 063 în 1926 pînă la 22 372 în 1928) și a lucrătorilor calificați din ateliere (care scad de la 4 768 în 1926 la 3 550 în 1928).

O a doua observație este aceea că față de situația din 1927 numărul maștrilor minieri scade cu 1 477, în timp ce numărul minerilor crește cu 1 964, ceea ce arată că o parte din primii au fost în esență trecuți în categoria minerilor.

Procesul de descreștere a numărului de muncitori în anii 1927 și 1928 era legat de așa-numita raționalizare a producției efectuată de către capitaliști. Această raționalizare capitalistă a producției consta în măsuri organizatorice și tehnice îndreptate spre mărirea rentabilității întreprinderilor capitaliste prin intensificarea muncii lucrătorilor, ca și prin utilizarea mai eficientă a resurselor de producție. La rîndul ei, intensificarea muncii muncitorilor, ca și utilizarea capitalistă a mașinilor, permitea capitaliștilor să se dispenseze de o parte a lucrătorilor, concediindu-i.

O a treia constatare pe baza datelor statistice de mai sus este aceea că, fără a lua în considerație personalul de serviciu, din totalul muncitorilor de la minele de cărbuni, minereuri și de la cariere, o parte foarte mare era constituită din salahori, în anii 1923—1927 aceștia avînd o pondere de peste 50%, iar în anul 1928 puțin sub ea.

Trecînd acum la *repartiția teritorială* a muncitorilor de la minele de cărbuni, minereuri și de la cariere, este de remarcat faptul că în anul 1925, din numărul lor total — atît al celor calificați, cît și al celor necalificați — 65,1% (35 765) se aflau în Transilvania, 17,7% (9 765) se aflau în Banat, iar 17,2% (9 374) se aflau în celelalte regiuni ale țării⁶.

De asemenea, este deosebit de important de scos în relief faptul că o parte foarte însemnată a muncitorilor din industria minieră erau ocupați în industria carboniferă din Valea Jiului (cca. 36% din numărul total al muncitorilor din industria minieră și din cariere, în 1923—1924). Pe ani, numărul muncitorilor din Valea Jiului a fost de 17 259 în 1923, de 18 197 în 1924, de 18 101 în 1925, de 16 324 în 1926, de 16 177 în 1927, de 13 269 în 1928⁷.

Și în cazul muncitorilor din industria carboniferă a Văii Jiului se observă, începînd din 1926, dar accentuat în 1928, o scădere a numărului de muncitori ocupați, fapt care reflectă și aci consecințele raționalizării capitaliste a muncii.

Gradul înalt de concentrare a muncitorilor din Valea Jiului avea să constituie unul din factorii folosiți de către P.C.R. în acțiunea de organizare a luptei de clasă a muncitorilor din această parte a țării contra exploatatorilor.

Un alt mare detașament al muncitorilor din industria extractivă era acela din *industria extractivă petrolieră*.

⁶ Date stabilite pe baza „Anuarului statistic al Romîniei. 1939 și 1940”, pag. 476—477 și „Industria și bogățiile naturale din Ardeal și Banat”, Cluj, 1927, pag. 75.

⁷ Cf.: „Industria și bogățiile naturale din Ardeal și Banat”, Cluj, 1927, pag. 51 și „Contribuții la istoria capitalului străin în Romînia”, 1960, pag. 270.

Evoluția numerică și după felul ocupației acestor muncitori în anii 1923—1928 a fost următoarea ⁸:

Nr. crt.	Ocupația	A n i i					
		1923	1924	1925	1926	1927	1928
1	Sondori și lăcari.....	8 001	10 795	11 104	11 091	10 371	9 068
2	Alți lucr. spec.	1 684	1 805	1 796	2 319	2 101	2 346
3	Maiștri sondori	1 689	2 259	2 286	2 344	2 189	2 134
4	Maiștri de atelier	630	595	593	648	669	599
5	Lucr. calificați (în ateliere).....	4 639	4 956	5 456	5 034	5 071	4 325
6	Salahori	5 170	4 394	5 106	5 522	4 930	5 172
	Total 1—6:.....	21 813	24 804	26 341	26 958	25 331	23 644
7	Personal de serviciu ..	2 370	2 464	2 624	2 876	2 653	2 418
	Total general 1 — 7:	24 183	27 268	28 965	29 834	27 984	26 062

Din examinarea acestor date reiese, în primul rând, că dacă din 1923 până în 1926 numărul muncitorilor din industria extractivă de petrol a crescut, apoi în anii 1927 și 1928 s-a înregistrat o anumită scădere a lor, legată și aceasta de așa-numita raționalizare capitalistă. De asemenea, statistica de mai sus demonstrează că în industria extractivă de petrol, spre deosebire de industria minieră și cariere, unde ponderea lor era de aproximativ 50%, numărul salahoriilor era mult mai mic, reprezentând o pondere de 23,7% în 1923, 19,3% în 1925 și 15,5% în 1927.

Aproximativ 20 000 de muncitori, reprezentând circa patru cincimi din totalul muncitorilor din industria extractivă de petrol, lucrau în județul Prahova. În județul Dâmbovița, în 1923 nu erau decît 1 989, iar în 1928 — 3 949 de muncitori petroliști, în județul Buzău erau 1 511 în 1923 și 852 în 1928, în județul Bacău — 760 în 1923 și 763 în 1928, în județul Vâlcea — 33 în 1923 și 4 în 1928, iar în județul Maramureș — 10 în 1923 și 2 în 1928 ⁹.

Vorbind de industria extractivă, este firesc să precizăm că, în afara muncitorilor la care ne-am referit pînă acum, mai există o categorie, e drept, mult mai redusă numeric, și anume a *muncitorilor de la saline*. La sfîrșitul anului 1928, numărul acestora era de 2 852 ¹⁰.

⁸ Tabel alcătuit pe baza „Anuarului statistic al Romîniei. 1939 și 1940”, pag. 476—477.

⁹ Tabel alcătuit pe baza: pentru anul 1923 „Statistica minieră a Romîniei pe anul 1923”, București, 1924, pag. 164 și 165. Pentru anul 1928 — op. cit., București, 1929, pag. 260 și 261.

¹⁰ Regia monopolurilor statului. Direcția de studii, „Modernizarea industriilor monopolizate”, nr. 1. „Privire generală, starea actuală, program de viitor și mijloace de realizare”, de C. Mălcoci, 1929, pag. 12.

Însumînd acum numărul de muncitori din industria carboniferă, de minereuri, de la cariere, din industria extractivă de petrol, se constată că în anii 1923—1928 evoluția numărului de muncitori în industria extractivă a fost următoarea (fără cei de la saline) :

Categoriea	Numărul muncitorilor în anii					
	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Muncitori legați nemijlocit de procesul de producție	69 998	75 591	79 943	82 980	77 971	69 870
Personal de serviciu	4 404	3 663	3 926	4 128	3 785	3 558
Total general:	74 402	79 254	83 869	87 108	81 756	73 428

Așadar, în total, în 1928, în industria extractivă, inclusiv în saline, numărul muncitorilor se ridică la 76 280.

Industria prelucrătoare. Ca și în perioada avîntului revoluționar, în perioada stabilizării relative a capitalismului nu s-a făcut în România o statistică a muncitorilor salariați din întreaga industrie prelucrătoare. De asemenea, statisticile privind unele domenii ale industriei prelucrătoare din acea perioadă se remarcă nu numai prin lipsa de unitate metodologică, ci și prin faptul că nu sînt făcute pentru aceiași ani și nici nu prezintă fenomenele mai în adîncime. Analiza acestor date însă, completată cu analiza altor materiale, oferă unele rezultate orientative, interesante, atît în ceea ce privește numărul muncitorilor din industria mare prelucrătoare, cît și în ceea ce privește repartitia pe ramuri industriale și mai ales gradul de concentrare a muncitorilor, ca și repartitia lor teritorială, lucru de mare însemnătate pentru înțelegerea desfășurării luptei de clasă în perioada respectivă.

Referitor la perioada stabilizării relative a capitalismului, pentru industria prelucrătoare există date numai pentru ceea ce se numea pe atunci industria mare de transformare (pe care noi o vom numi industria mare prelucrătoare) și care cuprindea întreprinderile cu peste 20 CP sau 10 lucrători. De la început însă trebuie spus că, în afară de numărul de muncitori ocupați în aceste întreprinderi, mai exista un număr foarte mare de muncitori ocupați în întreprinderile industriale capitaliste sub dimensiunile celor amintite și, de asemenea, un număr mare de muncitori la domiciliu. Pentru ambele categorii însă, statisticile burgheze nu oferă cît de cît date referitoare la perioada cercetată.

În aceste condiții, ne vom opri asupra industriei mari prelucrătoare, care în general era o producție de fabrică, și de aceea muncitorii respectivi pot fi considerați ca reprezentînd muncitori industriali de fabrică. Între 1923 și 1928, numărul acestor muncitori și repartitia pe ramuri principale ale industriei mari prelucrătoare, pe ansamblul țării, au evoluat în felul următor ¹¹ :

¹¹ Tabel alcătuit pe baza „Anuarului statistic al Romîniei. 1939 și 1940”, pag. 478—493. Pentru „Diverse”, completat cf. „Anuarului statistic al Romîniei din 1923 și 1927”.

	Numărul de muncitori în anii:					
	1922 *	1924	1925	1926	1927	1928
Industria mare prelucrătoare	149 167	204 042	191 428	193 009	189 669	180 315
din care:						
1. Ind. metalurgică	33 220	39 723	37 154	40 911	35 962	34 520
2. Ind. electrotehnică....	2 138	**	457	560	854	702
3. Ind. chimică	10 000	12 120	8 034	8 229	15 059	16 448
4. Ind. materialelor de construcție	***	****	13 764	14 363	14 600	12 656
5. Ind. lemnului	43 722	53 008	56 618	47 033	37 792	35 805
6. Ind. hîrtiei și artelor grafice	6 090	8 693	9 655	8 889	9 057	9 419
7. Ind. sticlei	*****	*****	4 772	3 947	3 720	3 793
8. Ind. ceramicei.....	11 915	20 230	814	669	743	749
9. Ind. textilă	13 890	33 089	27 244	28 180	33 703	33 457
10. Ind. pielăriei	7 723	8 198	9 120	8 263	8 563	7 940
11. Ind. alimentară	19 990	28 981	23 796	31 112	29 616	24 826
12. Diverse	479	—	—	853	—	—

Examinarea evoluției numerice a muncitorilor din industria mare prelucrătoare arată că, în legătură cu acțiunea de „raționalizare” capitalistă a producției din 1925 acest număr s-a aflat sub nivelul anului 1924, scăderea mai însemnată avînd loc în 1927 și 1928 (an în care numărul muncitorilor a fost cu circa 24 000 mai mic decît în 1924).

Datele prezentate permit evidențierea unor aspecte foarte importante ale repartiției pe ramuri a muncitorilor din marea industrie prelucrătoare.

În primul rînd este de remarcat faptul că din totalul numărului de muncitori ai mării industrii prelucrătoare ponderea acelor din industriile metalurgică, electrotehnică, chimică și a materialelor de construcție luați la un loc a fost de 31,03% în 1925, de 33,19% în 1926, de 27,35% în 1927 și de 35,67% în 1928.

Dacă calculăm numai ponderea muncitorilor din industria metalurgică în ansamblul muncitorilor din industria mare prelucrătoare, aceasta a fost de 22,27% în 1922, de 19,46% în 1924, de 19,40% în 1925,

* Se începe cu anul 1922, întrucît pentru anul 1923 nu sînt date.

** Pentru anul 1924, muncitorii sînt cuprinși în industria metalurgică.

*** Pentru 1922—1923 nu sînt date.

**** Muncitorii din industria materialelor de construcție sînt cuprinși la industria ceramică pentru anul 1924.

***** Nu sînt date.

* **** Muncitorii sînt cuprinși la industria ceramică.

de 21,19% în 1926, de 18,96% în 1927 și de 19,14% în 1928. Cu alte cuvinte, în industria metalurgică erau ocupați aproape o cincime din muncitorii din industria mare prelucrătoare. Or, așa cum se va vedea, aceștia erau muncitori prin excelență concentrați în întreprinderi mari.

O ramură care cuprindea un număr important de muncitori, dar a cărei pondere va înregistra începând din 1926 o scădere substanțială, a fost industria lemnului. Ponderea muncitorilor din această ramură a fost de 29,31% în 1922, de 25,97% în 1924, de 29,57% în 1925, de 24,36% în 1926, de 19,92% în 1927 și de 19,85% în 1928. Nouă zecimi din aceștia erau muncitori din industria de cherestea, iar restul din fabricile de tâmplărie, de mobile, de ambalaje, de calapoade, de cuie de lemn etc.

În sfârșit, trebuie remarcat faptul că o pondere însemnată aveau muncitorii din industriile alimentară, textilă și a pielăriei luate la un loc, aceasta ridicându-se la 27,89% în 1922, la 34,43% în 1924, la 31,42 în 1925, la 35% în 1926, la 37,89% în 1927 și la 36,72% în 1928.

O problemă importantă este aceea a împărțirii muncitorilor în calificați și necalificați. Pe această linie, în ansamblul marii industrii prelucrătoare, la sfârșitul stabilizării relative a capitalismului, ponderea muncitorilor calificați era de aproximativ 42%, iar a celor necalificați de aproximativ 58%. Pe ramuri însă, ponderea diferea de la ramură la ramură. Așa, de exemplu, în industria metalurgică, greutatea specifică a muncitorilor calificați era de circa 63%, iar a celor necalificați de circa 37%, în industria textilă de circa 24% a muncitorilor calificați și circa 76% a celor necalificați, iar în industria alimentară de circa 27% a unora și respectiv circa 73% a celorlalți.

Marele număr de muncitori necalificați existenți în marea industrie prelucrătoare reflectă în bună măsură nu numai nivelul scăzut al înzestrării tehnice a industriei, dar și politica dusă de capitaliști, în goana după cât mai multă plusvaloare, de a încadra pe muncitorii cu o calificare mai redusă în rândurile celor lipsiți complet de calificare, spre a le plăti salarii mai mici.

Datele prezentate pînă acum ne dau imaginea evoluției numerice și a repartizării pe ramuri a muncitorilor din industria mare prelucrătoare. Ele însă nu oferă posibilitatea unei aprecieri a gradului de concentrare a muncitorilor și nici a repartizării teritoriale, lucru de foarte mare însemnătate atunci cînd se studiază lupta de clasă a proletariatului. Pentru elucidarea acestor probleme vom apela la materialul cuprins în „Indicatorul industriei românești 1928”. Datele din această lucrare se referă la anii 1927 și 1928¹².

¹² „Indicatorul industriei românești. 1928” nu are o prefață în care să se arate criteriul adoptat pentru includerea diferitelor întreprinderi ale industriei prelucrătoare. De aceea, pentru lămurirea acestei probleme a fost necesar să se cerceteze „Indicatorarele” anterioare (pentru anii 1922 și 1925), unde se dau unele explicații. Astfel, în „Indicatorul industriei românești. 1925” la pag. IV se arată că au fost cuprinse „toate întreprinderile /care fie prin numărul lucrătorilor, fie prin puterea motrice întrebuintată, fie prin cantitatea produselor lor prezintă un interes mai de seamă pentru producțiunea românească...” De asemenea, se precizează că în „Indicatorul industriei românești. 1925”, spre deosebire de trecut, nu au mai fost incluse morile mici țărănești (circa 10 000), instalațiile mici pentru fabricarea uleiului, ca și „un număr destul de însemnat de întreprinderi industriale de tot felul (cca. 400) cuprinse în vechiul indicator și care iarăși nu aveau caracterul de fabrică...” (pag. IV). Examinarea „Indicatorului industriei românești. 1928” arată că precizările făcute în cel din 1925 au fost și de astă dată respectate.

Dacă comparăm acum rezultatele obținute din prelucrarea datelor referitoare la întreprinderile pentru care se menționează numărul de muncitori în „Indicator” cu cifrele arătate de „Anuarul statistic” pentru 1928, se constată anumite diferențe, și anume: „Anuarul statistic” cuprinde 3 966 de întreprinderi, cu 180 315 muncitori, în timp ce în „Indicatorul industriei românești”, la 4 101 întreprinderi se menționează un număr de muncitori care, totalizați, se ridică la 251 541. Diferențele respective se explică prin faptul că înscrierea întreprinderilor în „Indicator” s-a făcut după criterii care diferă de cele folosite în „Anuarul statistic”. Judecînd însă după precizările existente în „Indicator” referitor la forța motrice a întreprinderilor, rezultă că în esență în el a fost cuprinsă industria de fabrică. Totodată însă, trebuie adăugat că, în afară de fabrici, în „Indicator” mai sînt cuprinse și numeroase manufacturi și ateliere mai mari. În consecință, partea covârșitoare a muncitorilor menționați în „Indicator...” erau muncitori industriali de fabrică și făceau parte din acel „sîmbure al mișcării muncitorești” — cum numea Engels proletariatul industrial modern, de fabrică.

Concentrarea producției în industria prelucrătoare a determinat, la fel ca și în industria extractivă, concentrarea muncitorilor în întreprinderi de dimensiuni sporite.

Să urmărim acum concentrarea muncitorilor din industria prelucrătoare pe baza datelor furnizate de „Indicatorul industriei românești, 1928”, date care, după cum am arătat, privesc în esență industria mare prelucrătoare. Pe țară situația în anii 1927—1928 era următoarea :

Grupele de întreprinderi după numărul muncitorilor	T o t a l p e ț a r ă			
	Numărul întreprinderilor		Total muncitori	
	Numărul absolut	%	Numărul absolut	%
1— 5	382	9,3	1 531	0,6
6— 10	717	17,5	5 956	2,4
11— 20	941	22,9	15 203	6,0
21— 50	1 162	28,3	39 160	15,6
51— 100	431	10,5	31 693	12,6
101— 200	248	6,1	35 883	14,3
201— 300	90	2,2	23 065	9,2
301— 400	37	0,9	13 209	5,2
401— 500	31	0,8	14 073	5,6
501—1 000	42	1,0	31 359	12,5
peste 1 000	20	0,5	40 408	16,0
Total general:.....	4 101	100,0	251 541	100,0

Analiza acestor date arată existența unui însemnat proces de concentrare a muncitorilor. Astfel, întreprinderile cu 1—10 muncitori reprezentînd 26,8% din totalul întreprinderilor pentru care „Indicatorul” furnizează date nu cuprindeau decît 3% din totalul muncitorilor. De asemenea, dacă ne referim la întreprinderile cu 1—50 de muncitori, întreprinderi care reprezentau 78% din total, acestea nu cuprindeau decît 24,6% din totalul muncitorilor. În schimb, întreprinderile cu peste 100

de muncitori reprezentind 11,5% din totalul întreprinderilor concentrau în ele nu mai puțin de 62,8% din totalul muncitorilor. Dacă ne oprim la întreprinderile cu peste 300 de muncitori fiecare, și care reprezentau doar 3,2% din totalul întreprinderilor, trebuie spus că ele singure concentrau 39,3% din totalul muncitorilor înregistrați pe baza „Indicatorului”. În sfârșit, merită subliniat că existau 20 de întreprinderi, cu peste 1 000 de lucrători fiecare.

Toate acestea arată că în industria mare prelucrătoare din România, la sfârșitul stabilizării relative a capitalismului, o parte foarte importantă a muncitorilor era concentrată într-un număr restrâns de întreprinderi. Această situație făcea ca și contradicțiile dintre muncitori și capitaliști în aceste întreprinderi să se manifeste cu ascutime deosebită. Munca în comun a sute și mii de muncitori ajuta la discutarea în comun a nevoilor lor, arătându-le limpede că întreaga masă a muncitorilor se aflau în aceeași situație, că aveau aceleași interese de luptă contra exploatării la care erau supuși de către clasa capitaliștilor. În același timp, concentrarea muncitorilor în mari întreprinderi favoriza unirea și organizarea lor în lupta contra capitaliștilor.

Am examinat pînă acum problema concentrării muncitorilor pe baza datelor privind țara întreagă. Pe baza acelorași date furnizate de „Indicatorul industriei românești, 1928”, concentrarea muncitorilor din industria prelucrătoare în Transilvania și Banat, Muntenia, Oltenia, Dobrogea și Moldova este arătată de tabelul A din pagina următoare.

Datele din acest tabel arată că din totalul întreprinderilor avute în vedere pe întreaga Romînie, Transilvaniei îi reveneau 45,01% cu 46,63% din muncitori. De asemenea, partea țării în care gradul de concentrare a muncitorilor din industria prelucrătoare era mai însemnat a fost Transilvania (în cadrul ei fiind cuprins și Banatul). Astfel, dacă luăm în considerație numai întreprinderile din Transilvania (inclusiv Banatul), constatăm că 214 întreprinderi care aveau peste 100 de muncitori și reprezentau 11,6% din totalul întreprinderilor concentrau în ele 76 621 de muncitori, adică 65,6% din total. În același sens, este semnificativ că numai 31 de întreprinderi, cu peste 500 de muncitori fiecare, care reprezentau 1,7% din totalul întreprinderilor, concentrau în ele 37 721 de muncitori, adică 32,1% din totalul muncitorilor avuți în vedere în tabel la Transilvania (inclusiv Banatul).

Dacă trecem la regiunea sudică a țării, și anume la partea formată din Muntenia, Oltenia și Dobrogea, constatăm că acestei regiuni a Romîniei îi reveneau 28,2% din întreprinderi și 31,1% din numărul de muncitori avuți în vedere pe întreaga Romînie în tabelul amintit. În această regiune a Romîniei, gradul de concentrare a muncitorilor era întrucîtva mai mic decît în Transilvania. Cu toate acestea, și aci se constată o concentrare a muncitorilor (îndeosebi în Muntenia). Astfel, în 164 de întreprinderi, cu peste 100 de muncitori fiecare și reprezentînd 14,2% din totalul întreprinderilor menționate în tabel la această regiune, lucrau 50 542 de muncitori, adică 64,7% din total. În același timp, e de menționat că 19 întreprinderi, cu peste 500 de muncitori fie-

TABELUL A

Grupele de întreprinderi după numărul de muncitori	Transilvania (inclusiv Banatul)				Muntenia, Oltenia și Dobrogea				Moldova			
	Numărul întreprinderilor		Total muncitori		Numărul întreprin- derilor		Total muncitori		Numărul întreprin- derilor		Total muncitori	
	cifre absolute	%	cifre absolute	%	cifre abso- lute	%	cifre absolute	%	cifre abso- lute	%	cifre absolute	%
1— 5	271	14,7	1 087	0,9	65	5,6	261	0,3	40	4,6	159	0,3
6— 10	320	17,3	2 611	2,2	199	17,2	1 686	2,2	122	14,0	1 018	2,0
11— 20	368	19,9	6 017	5,1	256	22,1	4 166	5,3	238	27,3	3 735	7,3
21— 50	481	26,1	16 789	14,3	337	29,2	11 341	14,5	291	33,4	9 425	18,5
51— 100	192	10,4	13 989	11,9	135	11,7	10 178	12,0	95	10,9	6 831	13,4
101— 200	115	6,2	16 710	14,3	87	7,5	13 119	16,8	44	5,0	5 828	11,4
201— 300	37	2,0	9 572	8,2	34	2,9	8 725	11,2	18	2,0	4 468	8,8
301— 400	15	0,8	5 480	4,7	13	1,1	4 566	5,8	8	0,9	2 843	5,6
401— 500	16	0,9	7 338	6,3	11	1,0	4 983	6,4	4	0,5	1 752	3,4
501—1 000	21	1,1	15 641	13,3	15	1,3	11 249	14,4	6	0,7	4 469	8,8
Peste 1 000	10	0,6	22 080	18,8	4	0,4	7 900	10,1	6	0,7	10 428	20,5
Total general	1 846	100,0	117 314	100,0	1 156	100,0	78 174	100,0	872	100,0	50 956	100,0

care și reprezentind abia 1,7% din total, grupau 19 149 de muncitori, adică 24,5% din total.

În ceea ce privește Moldova, aceasta cuprindea 21,26% din numărul întreprinderilor și 20,25% din numărul muncitorilor înregistrați pe țară.

Trecînd acum la problema concentrării muncitorilor în întreprinderile din Moldova, este de remarcat că în această regiune existau 86 de întreprinderi, cu peste 100 de muncitori fiecare, reprezentind 9,8% din totalul întreprinderilor înregistrate la această regiune și care grupau 29 788 de muncitori, adică 58,5% din totalul muncitorilor. În sfîrșit, e de remarcat că în perioada de care ne ocupăm existau în această parte a țării 12 întreprinderi industriale prelucrătoare, cu peste 500 de muncitori fiecare (reprezentind 1,4% din întreprinderile înregistrate) și concentrind 14 897 de muncitori (29,3% din muncitorii menționați în tabel la această regiune).

Tot pe baza datelor „Indicatorului industriei romînești, 1928”, se capătă o imagine foarte interesantă asupra gradului de concentrare a muncitorilor, în cadrul fiecărei principale ramuri a industriei prelucrătoare. Aceste date sînt arătate în tabelul B.

TABELUL B

Concentrarea muncitorilor din industria prelucrătoare a Romîniei pe

Grupele de întreprinderi după numărul de muncitori	Industria lemnului		Industria metalurgică		Industria textilă		Industria alimentară		Industria mater. de construcție		Industria chimică	
	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.
1— 5	102	385	36	157	24	107	154	601	8	34	28	107
6— 10	130	1 107	101	836	40	336	248	2 035	38	342	58	470
11— 20	198	3 195	135	2 160	89	1 494	240	3 791	49	818	86	1 431
21— 50	264	8 829	138	4 717	165	5 837	206	6 423	113	4 101	103	3 380
51— 100	91	6 814	66	5 031	69	5 110	58	4 140	68	5 071	26	1 781
101— 200	73	10 776	34	5 011	42	6 036	23	3 133	25	3 613	24	3 457
201— 300	16	4 351	15	3 775	15	3 772	15	3 785	12	3 023	9	2 114
301— 400	12	4 205	3	1 102	7	2 497	2	770	2	750	1	366
401— 500	3	1 387	6	2 640	3	1 400	3	1 419	6	2 645	2	900
501—1 000	5	4 040	14	9 197	6	4 150	4	3 344	1	900	7	5 656
Peste 1 000	6	11 200	5	13 030	3	7 000	4	6 928	—	—	1	1 200
Total	900	56 289	553	47 656	463	37 739	957	36 369	322	21 297	345	20 862

Analiza materialului furnizat de acest tabel scoate în relief faptul că ramurile industriei prelucrătoare în care concentrarea muncitorilor a fost cea mai însemnată erau industria metalurgică (în care existau 25 de întreprinderi, cu peste 400 de muncitori fiecare și însumând 24 867 de muncitori), industria lemnului (în care existau 14 întreprinderi, cu peste 400 de muncitori fiecare și însumând 16 627 de muncitori), industria textilă (în care se găseau 12 întreprinderi, cu peste 400 de muncitori fiecare și însumând 12 550 de muncitori), industria alimentară (în care se găseau 11 întreprinderi, cu peste 400 de muncitori și însumând 11 691 de muncitori), industria chimică, în esență a rafinărilor de petrol (în care se aflau 10 întreprinderi, cu peste 400 de muncitori fiecare și care însumau 7 756 de muncitori).

Datele statistice prezentate pe țară, pe regiuni și pe ramuri arată limpede că în perioada stabilizării relative a capitalismului în România a existat un însemnat grad de concentrare a muncitorilor în industria prelucrătoare.

Muncitorii de la căile ferate. C.F.R. era cea mai mare întreprindere din România. În anul bugetar 1922—1923, totalul personalului la căile

baza datelor din „Indicatorul industriei Românești, 1928” pe ramuri

Industria pieiăriei		Industria sticlei		Ind. artelor grafice		Industria hîrtiei și celulozei		Industria ceramicei		Industria electro- tehnică		Diverse		Total pe țară	
Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.	Nr. întrep.	Total muncit.
19	77	1	5	7	47	—	—	1	5	1	4	1	3	382	1 532
42	348	3	26	45	361	1	10	5	42	4	30	2	13	717	5 956
63	1 008	6	92	55	900	1	20	11	165	6	95	2	34	941	15 203
87	2 979	8	267	55	1 821	3	140	13	450	6	181	1	35	1 162	39 160
27	1 926	4	315	13	894	1	70	2	140	3	204	3	197	431	31 693
8	1 083	7	944	8	1 195	2	340	2	295	—	—	—	—	248	35 883
4	1 061	2	544	1	400	—	—	—	—	1	240	—	—	90	23 065
2	690	1	357	5	1 722	2	750	—	—	—	—	—	—	37	13 209
—	—	4	1 814	2	934	2	934	—	—	—	—	—	—	31	14 073
1	544	1	928	—	—	3	2 600	—	—	—	—	—	—	42	31 359
1	1 050	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	40 408
254	10 766	37	5 292	191	8 274	15	4 864	34	1 097	21	754	9	282	4 101	251 541

ferate se ridica la 99 012 persoane ¹³, iar în anul 1927 la 112 640 ¹⁴. Majoritatea covârșitoare era formată din muncitori.

În anul 1923, la C.F.R. erau 93 115 muncitori ¹⁵, iar în 1927 erau 97 177 ¹⁶. În aceste cifre intrau și muncitorii din ateliere.

Datorită numărului mare de muncitori pe care îl avea, ca și faptului că prin rețeaua sa unea toate regiunile țării, C.F.R. era în mod obiectiv o întreprindere de excepțională însemnătate în lupta clasei muncitoare contra exploatarei capitaliste.

Muncitorii agricoli. O parte foarte numeroasă a clasei muncitoare o constituiau în România muncitorii agricoli. În condițiile în care reforma agrară din 1921 a fost acordată și apoi aplicată astfel încît marea proprietate a fost menținută, majoritatea țăranilor fără pămînt sau cu puțin pămînt nu au fost împroprietăriți. De altfel, pînă la 1 ianuarie 1926, cînd oficialitatea a declarat reforma agrară ca terminată, din cele 2 308 922 de familii înscrise pe listele de împroprietărire, au primit pămînt doar 1 368 978. În același timp, dezvoltarea capitalismului la sate făcea ca un număr tot mai însemnat de țăranii mijlocași să sărăcească, să se ruineze, îngroșînd rîndurile țăranilor săraci sau lipsiți complet de pămînt și nevoiți astfel să caute de lucru.

Așa cum remarca însuși „secretarul comitetului agrar”, Mitiță Constantinescu, în 1925, „un mare număr din acești muncitori agricoli lipsiți de pămînt constituie mîna de lucru cu care proprietarii, mari sau mijlocii, care au rămas în urma exproprierii vor efectua muncile agricole pe pămînturile respective” ¹⁷.

La cît se ridica numărul muncitorilor agricoli în perioada stabilizării relative a capitalismului în România? O statistică a lor din această perioadă nu există. De aceea, vom fi nevoiți să facem apel la datele recensămîntului populației din 1930, recensămînt care notează peste 600 000 de muncitori agricoli. Recensămîntul însă a făcut înregistrările după declarația recenzatului, fără să țină seamă că în afară de muncitorii agricoli propriu-ziși mai existau și situațiile în care „...sistemul muncii în dijmă trece în sistemul capitalist și se contopește cu acesta în așa măsură, încît devine aproape imposibil să le separi unul de altul și să le deosebești” ¹⁸.

În ceea ce privește *muncitorii forestieri*, atît permanenți cît și sezonieri, după unele aprecieri, între cele două războaie mondiale, numărul lor se ridica la aproximativ 200 000 ¹⁹. În majoritatea covârșitoare

¹³ „Buget general de venituri și cheltuieli pe exercițiul 1922—1923. Bugetul Ministerului Comunicațiilor”, București, Imprimeria C.F.R., 1922, pag. 63.

¹⁴ „Buget de veniturile și cheltuielile exploatarei Căilor Ferate Romîne, pe exercițiul 1927 (1 ianuarie la 31 decembrie 1927)”, București, Imprimeria C.F.R., 1926, pag. 3.

¹⁵ Cifra stabilită pe baza „Bugetului de veniturile și cheltuielile exploatarei Căilor Ferate Romîne pe anul 1923 (1 aprilie la 31 decembrie 1923)”, București, Imprimeria C.F.R. 1922.

¹⁶ Cifra stabilită pe baza „Bugetului de veniturile și cheltuielile exploatarei Căilor Ferate Romîne pe exercițiul 1927 (1 ianuarie la 31 decembrie 1927)”, București, Imprimeria C.F.R. 1926.

¹⁷ Mitiță Constantinescu : „L'évolution de la propriété rurale et la réforme agrare en Roumanie”, Bucarest, 1925, pag. 459—460.

¹⁸ V. I. Lenin, Opere, vol. 3, Ed. P.M.R. 1951, pag. 175.

¹⁹ „Enciclopedia Romîniei”, vol. III, pag. 460—461.

a lor, îndeosebi cei sezonieri, aveau strânse legături cu agricultura, și de aceea sînt și greu de separat din punct de vedere numeric, de cele mai multe ori statisticile cuprinzîndu-i la agricultură.

Condițiile de muncă și de trai ale muncitorilor

Perioadă de mari afaceri și profituri înalte pentru burghezie, stabilizarea relativă a capitalismului a însemnat totodată o perioadă de intensificare a exploatării clasei muncitoare, de înrăutățire a condițiilor ei de muncă și de trai.

Să urmărim principalele aspecte ale condițiilor de muncă și de trai ale muncitorilor din România în decursul anilor 1923—1928.

1. *Durata zilei de muncă.* Problema duratei zilei de muncă a constituit nu numai imediat după primul război mondial, dar și în perioada 1923—1928, una dintre problemele cele mai des ridicate de muncitori în procesul luptelor contra exploatării capitaliste. În cea mai mare parte a acestei perioade, singurele dispoziții legale asupra duratei muncii în întreprinderile de pe vechiul teritoriu al Romîniei erau cele cuprinse în „Legea pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești” din 1912. Articolul 36 al acestei legi arăta că persoanele de orice sex în vîrstă de 11—15 ani nu puteau fi obligate să lucreze în fabrici, întreprinderi industriale, ateliere etc. mai mult de 8 ore pe zi, că persoanele între 15 și 18 ani nu puteau fi obligate să lucreze peste 10 ore pe zi, că femeile peste 18 ani nu puteau fi obligate să lucreze mai mult de peste 11 ore pe zi decît cu autorizarea „Casei centrale a meseriilor”. Despre muncitorii bărbați peste 18 ani, legea nici nu amintea.

Pe teritoriul Transilvaniei (inclusiv Banatul) exista decretul nr. XII al fostului Consiliu dirigent, prin care se stabilea durata zilei muncii la 8 ore pe zi sau 48 pe săptămînă, admițîndu-se însă și prelungirea la 10 ore pe zi sau 60 de ore pe săptămînă dacă cererea de produse era foarte mare sau existau motive „superioare” de interes obștesc. Ca urmare, așa cum recunosc înșiși autorii burghezi, dispoziția privind ziua de 8 ore nu s-a aplicat.

În 1920 România a semnat convenția privind stabilirea zilei de lucru de 8 ore în stabilimentele industriale, încheiată la Conferința internațională a muncii de la Washington din 1919. Totuși, pînă în 1928, guvernele burghezo-moșierești din România nu au adoptat o măsură legislativă pentru consacrarea acestei zile de muncă.

În aceste condiții, perioada 1923—1928 s-a caracterizat, pe de o parte, printr-o luptă a clasei muncitoare, organizată de P.C.R., pentru impunerea unei zile de muncă de 8 ore, iar pe de altă parte, prin lupta înverșunată a capitaliștilor, în goană după plusvaloare absolută, de a impune o zi de lucru mult mai lungă. „Burghezia romînă — arăta P.C.R. în 1925 — vrea să lichideze ziua de 8 ore de muncă, pentru care muncitorimea a luptat zeci de ani și pentru introducerea căreia guvernul ro-

min s-a obligat... Capitaliștii vor să introducă în locul celor 8 ore, 10—12 ore de lucru pe zi..."²⁰

Într-adevăr, burghezia și ideologii ei făceau în această privință toate eforturile. Așa, de pildă, un astfel de apologet al capitalismului monopolist ca Ștefan Zeletin scria că „de un regim de opt ore nu poate fi vorba dacă țara noastră nu vrea să se sinucidă”²¹ și că „țara care ar admite o asemenea absurditate — și România o comite —, se osîndește la o veșnică înapoiere și sărăcie”²². După el, muncitorilor din România ar fi urmat să li se acorde 8 ore de lucru abia după câteva generații, și aceasta numai în cazul că România ar fi atins nivelul de dezvoltare al Angliei, ceea ce, ținând seamă că acest lucru în condițiile regimului burghezo-moșieresc era imposibil, însemna niciodată.

La rîndul lor, capitaliștii industriali se ridicau deschis în publicațiile lor contra zilei de muncă de 8 ore. „Buletinul U.G.I.R.” scria în această privință clar: „...Statul nostru este obligat, în interesul suprem național, să nu legifereze durata muncii și dacă totuși obligațiunii internaționale i-ar impune această legiferare, aplicarea legii care s-ar vota, oricare ar fi textul ei, trebuie să fie subordonată ratificării și legiferării de către Germania, Anglia și Franța a convențiunii de la Washington privitoare la ziua de lucru de 8 ore”²³.

Situația concretă a zilei de lucru în țară oglindea tocmai această luptă în jurul zilei de 8 ore.

Datorită luptei muncitorilor, îndrumați de syndicatele unitare, conduse de P.C.R., în numeroase întreprinderi muncitorii au reușit să impună ziua de muncă de 8 ore. Ori de câte ori însă aveau posibilitatea, capitaliștii smulgeau această cucerire a muncitorilor și impuneau zile de lucru mult mai lungi. Nu este de mirare deci că lupta clasei muncitoare, condusă de P.C.R., pentru ziua de muncă de 8 ore a străbătut întreaga perioadă. Lupta muncitorimii este ilustrată de însăși mișcarea grevistă²⁴, ca și, acolo unde se reușea să se încheie contracte colective, de prevederile lor²⁵.

²⁰ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 274—275.

²¹ Șt. Zeletin: „Politica muncii”, în „Dreptatea socială” nr. 20, din 15 noiembrie 1923, pag. 462.

²² Ibid.

²³ „Buletinul U.G.I.R.” nr. 4/1928, pag. 93.

²⁴ Chiar după datele oficiale, care se străduiesc să atenueze lucrurile, revendicarea de către salariați a reducerii zilei de muncă (în condițiile menținerii sau sporirii salariului) s-a produs în 1927 în 10 conflicte latente și 5 greve, iar în 1928—în 14 conflicte latente și 10 greve („Anuarul statistic al României. 1939—1940”, pag. 325, 329).

²⁵ În 1924 au fost încheiate 255 de contracte colective, dintre care 236 (92%) cu întreprinderi industriale și 19 (8%) cu întreprinderi comerciale. Totalul salariaților cuprinși era de 85 128.

În 79 de contracte colective, interesînd 43 314 salariați, se stabilea durata zilei de muncă. Ea varia astfel: în 69 de contracte colective — 8 ore, 1 contract — 9 ore, 3 contracte — 10 ore, 1 contract — 10½ ore, 3 contracte (în comerț) — 10½ — 12

La cît se ridică concret ziua de muncă în industria din România ?

O anchetă făcută de Ministerul Muncii în anul 1926 în 587 de întreprinderi industriale principale din țară, numărînd 143 695 de salariați, constată că în 291 de întreprinderi industriale, însumînd 96 769 de salariați (67,34% din totalul personalului supus anchetei), se lucrau 8 ore zilnic și că în 293 de întreprinderi, cu 46 767 de salariați (32,54% din totalul celor anchetați), se lucrau peste 8 ore zilnic²⁶.

În ceea ce privește zilele de muncă cu o durată de peste 8 ore, ancheta a constatat că acestea se ridicau la 11 ore zilnic în industria ceramică, a varului și a sticlei, la 10½ ore de muncă în 41 de întreprinderi, cu 10 513 salariați, în industria lemnului și alimentară la 10 ore în 143 de întreprinderi, cu 24 117 de salariați, mai ales din industria lemnului, dar și din industria textilă, alimentară și extractivă. Regimul de 8½ ore era aplicat în 30 de întreprinderi anchetate, cu 3 547 de salariați, iar regimul de 9 ore de lucru zilnic s-a întîlnit în 60 de întreprinderi anchetate, avînd la un loc 5 530 de salariați²⁷. În același timp, ancheta constată faptul că în 317 întreprinderi dintre cele anchetate se practica sistemul orelor suplimentare²⁸, ceea ce, în fond, constituia o prelungire a zilei de muncă chiar peste cea declarată și înregistrată de anchetă. Dacă ținem seamă că sistemul orelor suplimentare se practica de obicei la întreprinderile unde se declara că se lucrau doar 8 ore, este limpede că în practică ziua de 8 ore devenea o raritate.

La rîndul ei, presa muncitorească arăta existența, chiar în marile întreprinderi, a unei zile de muncă adesea mult mai îndelungată decît cea arătată de ancheta Ministerului Muncii. Astfel, la Fabrica „Unio” din Satu Mare, ziarul „Metalurgistul” din decembrie 1927 arăta că se lucrau 10 pînă la 16 ore pe zi²⁹, la sondele din Valea Prahovei se lucrau 12 ore pe zi, cum arăta ziarul „Viața muncitoare”³⁰. La societatea „Industria bumbacului” din București, unde lucrau circa 1 250 de muncitori și muncitori, ziua de muncă era de 11 ore³¹. De asemenea, în întreprinderile forestiere din sudul Bucovinei și din Valea Mureșului, în 1924, muncitorii forestieri lucrau 12 ore pe zi și adesea 18 ore pe zi³². Uneori, astfel de situații erau arătate și de așa-numiții inspectori ai muncii. Un astfel de inspector constata, de pildă, în 1928 că la Fabrica de hîrtie „Letea” muncitorii lucrau 12 ore pe zi³³. În același an, inspec-

ore etc. („Convențiile colective de muncă din 1924”, București, Tipografia „Curierul judiciar”, 1925, pag. 3, 4, 7).

În anul 1926 s-au încheiat 266 de contracte colective de muncă, dintre care 248 în industrie, interesînd 78 027 de salariați și 18 în comerț, interesînd 4 607 salariați.

În 86 din aceste contracte, cuprinzînd 28 686 de salariați, se prevedea durata zilei de muncă. Astfel, în 74 de contracte referitoare la 25 481 de salariați ea era de 8 ore, iar în restul de 12 contracte era prevăzută la peste 8 ore zilnic. („Convențiile colective de muncă din 1926”, București, Tipografia „Curierul judiciar”, 1926, pag. 3, 5, 11, 12).

²⁶ Ministerul Muncii : „Durata muncii în principalele întreprinderi industriale din țară”, București, 1926, pag. 70.

²⁷ Loc. cit., pag. 18.

²⁸ Loc. cit., pag. 21.

²⁹ „Metalurgistul” din 1 decembrie 1927.

³⁰ „Viața muncitoare” din 25 martie 1928.

³¹ „Viața muncitoare” din 25 iulie 1926.

³² „Tribuna socialistă” din 24 februarie 1924.

³³ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 27.

torul din regiunea petroliferă constata că în industria extractivă de petrol se lucrau tot 12 ore pe zi ³⁴.

Și la căile ferate ziua de muncă era foarte îndelungată. În 1925, un ziar preciza că la Atelierele C.F.R. muncitorii erau siliți cu armata și porțile încuiate să lucreze 12 ore pe zi ³⁵, iar în decembrie 1926, referindu-se la Atelierele C.F.R. din București, ziarul „Viața muncitoare” scria: „Orele de muncă se zice că sînt 8, dar cu toate acestea se lucrează 10 și 11, și acestea impuse” ³⁶.

Aceasta era situația în întreprinderile industriale mari, în care, în condițiile concentrării muncitorilor, lupta acestora era mai înche-gată, mai puternică. În întreprinderile mai mici, în atelierele capita-liste, situația era mult mai grea. Așa, de pildă, în 1926, muncitorii ciz-mari din Ploiești lucrau la patron 12—14 ore pe zi ³⁷; în cele 300 de bru-tării și franzelării din București se lucrau 14—16 ore pe zi, iar uneori patronii, în goană după profit, țineau pe muncitori la lucru 20 de ore pe zi ³⁸.

Deosebit de grea era situația muncitorilor la domiciliu, ca și a acelor muncitori care din cauza salariului prea mic erau nevoiți ca după terminarea lucrului în atelierul patronului să mai ia de lucru și acasă. „Muncitorul la domiciliu — se arăta în raportul pe anul 1927 al Inspectoratului Cluj — își epuizează puterea prin o muncă prelun-gită, de o durată cu mult mai mare ca a muncitorilor din atelier, lu-crînd uneori peste 12 ore pe zi. S-au găsit cazuri unde capul familiei a fost ajutat de membri de familie nevîrstnici, care lucrau alături de el toată ziua, pentru a asigura un venit mai mare, periclitînd sănătatea acestora. Asemenea am văzut cazuri cînd lucrătorii duc lucrul acasă după terminarea celor 8 ore din atelier și lucrează alte 6—8 ore în aceeași zi” ³⁹.

Durata prelungită a muncii peste 8 ore zilnic se aplica nu numai muncitorilor bărbați, ci și femeilor și copiilor din întreprinderi. Or, nu-mărul acestora în întreprinderile capitaliste, mai ales în industria ali-mentară, textilă, a îmbrăcămîntei, a sticlei, a ceramicei etc., era foarte însemnat. Astfel, din cei 164 904 salariați aparținînd celor 4 472 de întreprinderi vizitate de inspectorii muncii în anul 1924, salariații de am-bele sexe sub 18 ani erau în număr de 31 645, dintre care 26 330 de mi-nori și minore între 14 și 18 ani și 5 315 minori și minore sub 14 ani ⁴⁰. Numărul minorelor sub 18 ani era de 14 669 ⁴¹. La rîndul ei, „Inspecția muncii în anul 1925”, în urma vizitării a 6 019 întreprinderi, cu 179 986 de salariați, a constatat că, în ansamblul personalului, femeile dețineau o pondere de 14⁰/₀, iar minorii, băieți și fete sub 18 ani, o pondere de 18⁰/₀ ⁴².

³⁴ Lucr. cit., pag. 147.

³⁵ „Facla” din 20 iunie 1925.

³⁶ „Viața muncitoare” din 23 octombrie 1926.

³⁷ „Viața muncitoare” din 13 iunie 1926.

³⁸ „Viața muncitoare” din 28 martie 1926.

³⁹ „Inspecția muncii în 1927”, pag. 123—124.

⁴⁰ „Inspecția muncii în 1924”, pag. 17—18.

⁴¹ Lucr. cit., pag. 23.

⁴² „Inspecția muncii în 1925”, pag. 9.

Durata zilei de muncă a femeilor și minorilor era la fel de lungă ca și a adulților. Chiar potrivit anchetei Ministerului Muncii în principalele întreprinderi industriale din anul 1926, durata prelungită a muncii de peste 8 ore se aplica și la 36% din femeile și minorii din unitățile industriale supuse anchetei la acea dată ⁴³. De asemenea, rapoartele inspectoratelor muncii arată foarte numeroase cazuri concrete din diferite regiuni ale țării. Astfel, în raportul Inspectoratului Cluj pe anul 1926 se constata că femeile și copiii lucrau tot atât de mult cât și lucrătorii adulți, și anume până la 10 ore ⁴⁴. În Arad, la fabrica de zahăr, femeile lucrau și 12 ore fără pauză ⁴⁵. Aceeași situație era în 1928 și la Fabrica de zahăr din Roman, unde de altfel în timpul campaniei de producție, femeile lucrau și noaptea ⁴⁶. La fabricile textile, unde în mod obișnuit femeile constituiau majoritatea covârșitoare a lucrătorilor, ziua de lucru era de regulă de 10 ore, iar uneori și 11 ore ⁴⁷. În 1928, la Fabrica de hîrtie „Letea”, unde femeile muncitoare erau în proporție de 23%, ziua de lucru era și pentru ele tot de 12 ore ⁴⁸.

Copiii, la rîndul lor, lucrau același număr de ore ca și adulții. Așa, de pildă, la Societatea „Industria bumbacului” din București, în 1926, „femei și copii muncesc 11 ore într-o atmosferă îmbibată de praf și scamă” ⁴⁹. De asemenea, așa cum arăta un raport din 1925, „în toate regiunile țării unde există exploatări de tăiere și fasonare a lemnului, lucrătorii, din care o parte femei și minori, lucrează 10 ore zilnic. Acesta este cazul salariaților lemnari din regiunea Bistriței, a Tarcăului, a Văii Lotrului etc.” ⁵⁰. La Fabricile de sticlărie Brazi, Azuga, Ploiești au fost găsiți în 1928 copii sub 14 ani care lucrau 8—10 ore pe zi ⁵¹.

Zilele de lucru lungi ale muncitorilor nu erau de cele mai multe ori întrerupte nici cel puțin de repausul duminical. E drept că în primii ani ai stabilizării relative a capitalismului, repausul duminical era reglementat pe vechiul teritoriu al Romîniei de o lege din 1910, iar în Transilvania, prin decretul nr. XII al fostului Consiliu dirigent. Întrucît însă ambele legiuri nu prevedeau și mijloace de constrîngere a patronilor pentru a respecta repausul duminical al muncitorilor, prevederile lor erau iluzorii. În 1925, sub presiunea muncitorilor, guvernul burghezo-moșieresc a fost nevoit să adopte „Legea pentru reglementarea repausului duminical și a sărbătorilor legale”. Prin această lege s-a stabilit acordarea repausului săptămînal, duminica, și în anumite zile de sărbătoare legală salariaților din întreprinderile industriale și comerciale, făcîndu-se însă chiar prin lege și anumite derogări. În practică însă, această lege a fost foarte puțin respectată de către patroni, nerespectarea ei fiind favorizată de ineficacitatea măsurilor prevăzute pentru asigurarea îndeplinirii ei. Cît de mare era scara nerespectării acestei

⁴³ Ministerul muncii: „Durata muncii în principalele întreprinderi industriale din țară”, București, 1926, pag. 12—13.

⁴⁴ „Inspekția muncii în 1926”, pag. 20.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 25.

⁴⁷ Lucr. cit., pag. 26; vezi și „Viața muncitoare” din 25 iulie 1926.

⁴⁸ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 27.

⁴⁹ „Viața muncitoare” din 25 iulie 1926.

⁵⁰ „Inspekția muncii în 1925”, pag. 27.

⁵¹ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 143.

legi arată faptul că în anul 1926 inspectorii muncii au făcut nu mai puțin de 2 148 de procese-verbale de contravenție la legea repausului duminical⁵² (fără însă să se ia măsuri eficace împotriva contraveniențelor). De aceea, an de an, situația se repeta. Și aceasta, în afară de faptul că majoritatea covârșitoare a întreprinderilor industriale și comerciale nici nu erau vizitate de către inspectorii muncii și că atunci chiar când dresau procesele-verbale nu le dresau împotriva întreprinderilor cu un număr mare de muncitori, ci de regulă împotriva patronilor cu întreprinderi mici. Nici măcar ucenicilor nu li se respecta repausul săptăminal. O constatare oficială arăta, de pildă, în 1928 că „la întreprinderile mai mari patronii abuzează și rețin pe ucenici duminica și în zilele de sărbătoare legală la curățenie pînă la orele 12 și chiar peste această oră. Inspectorii muncii au constatat că adesea ucenicii chiar lucrau”⁵³.

În ceea ce privește concediile de odihnă, acestea erau obținute de muncitori numai rareori și numai prin luptă. Astfel, syndicatele unitare, conduse de P.C.R., au impus prin greve includerea în contractele colective a prevederii concediului de odihnă, repausului duminical etc.⁵⁴. Chiar și în aceste cazuri, care nici măcar nu priveau toate contractele colective, se obțineau doar 3 pînă la 15 zile de concediu plătit⁵⁵. Uneori patronii refuzau chiar și plata acestor concedii. La rîndul lor concediile de sarcină pentru femeile muncitoare, în practică, erau ca și inexistente, lucru de altfel recunoscut de înseși unele organe ofi-

⁵² „Inspeția muncii în 1926”, pag. 66.

⁵³ „Inspeția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 22.

⁵⁴ Din totalul de 255 de contracte colective încheiate în 1924, în 104 contracte sînt cuprinse dispoziții cu privire la repaus, la sărbători și concedii. Din ele, 94 de contracte (referitoare la 48 061 de salariați) prevedeau repausul săptăminal, iar 48 de contracte (interesînd 22 727 de salariați) prevedeau concediul de odihnă („Convențiile colective de muncă din 1924”, București, 1925, pag. 8).

Pentru durata concediului de odihnă smuls cu mari eforturi de către muncitori în aceste cazuri sînt grăitoare cîteva prevederi :

a) În contractul colectiv dintre „Minele și uzinele statului din Transilvania” și cei 8 695 de salariați din anul 1924 se prevedea : „Se acordă concedii plătite de 3 zile după 3 ani de muncă, adăugîndu-se cîte o zi pentru fiecare an în plus” (Lucr. cit., pag. 33).

b) În contractul dintre Fabrica de zahăr din Tg. Mureș și cei 343 de muncitori ai ei se scria : „Se acordă concedii de 3 zile după un an, de 6 zile după 2 ani, adăugîndu-se cîte o zi pentru fiecare an în plus pînă la 14 zile inclusiv” (Lucr. cit., pag. 149).

c) În contractul dintre minele de aur „Ruda 12 apostoli” din Brad și cei 6 654 de mineri de acolo, patronii au impus prevederea : „Concedii cu plată nu se acordă” (Lucr. cit., pag. 39).

În anul 1926, un sfert din contractele colective de muncă (cuprinzînd 21 350 de salariați) au prevăzut clauze cu privire la concediile de odihnă. Și pentru acest an sînt ilustrative două cazuri :

a) În contractul încheiat de Uzinele „Lemaitre” cu cei 866 de muncitori la 17 iunie 1926 se scria : „Se acordă concedii plătite de 2 zile după un an de muncă ; după 2 ani 4 zile ; după 3—5 ani 6 zile, după 5 sau mai mulți ani 8 zile. Nu vor beneficia de concediu plătit muncitorii care au primit în cursul anului ajutor bănesc de boală pe o durată mai mare de 15 zile...” („Convențiile colective de muncă din 1926”, București, 1927, pag. 100).

b) Contractul dintre Fabrica de spirt, Fabrica de bere și moara cu aburi „Frații Neuman” din Arad și cei 679 de muncitori, încheiat în aprilie 1926, prevedea : „Se acordă concedii cu plată de 3 zile după un an de serviciu ; după 2 ani 4 zile ; după 3 ani 5 zile, după 4 sau mai mulți ani 6 zile pe an” (Lucr. cit., pag. 118).

⁵⁵ „Inspeția muncii în 1925”, pag. 38.

ciale de atunci. Astfel, lucrarea „Inspekția muncii în 1925” preciza că : „Acordarea de concedii femeilor salariate în vederea sarcinii este cu totul rară. Nici una din fabricile textile, vizitate de inspectori în cursul anului 1925, care lucrează cu un personal aproape în întregime feminin, nu acordă lucrătoarelor salariul pe timpul absentat de la lucru, înainte și după naștere. De asemenea, nici una din aceste întreprinderi nu-și iau obligațiunea de a reprimi pe o salariată la lucru după naștere” ⁵⁶.

Ofensiva patronală împotriva drepturilor elementare ale muncitorilor a atras după sine o înăsprire a luptei de clasă. Ca urmare a luptei muncitorilor, guvernul s-a văzut nevoit în 1928 să adopte o lege asupra ocrotirii muncii minorilor și a femeilor și cu privire la durata muncii. Prin această lege, vîrsta de admitere la muncă în întreprinderile industriale se stabilea la minimum 14 ani, se interzicea munca de noapte a băieților sub 18 ani și a femeilor, se interzicea munca minorilor și a femeilor de orice vîrstă în galeriile subterane sau la operațiile insalubre și periculoase, iar muncitoarelor lăuze li se acorda un concediu de 6 săptămîni după naștere cu drept la plată bănească din partea asigurărilor sociale. Trebuie remarcat însă că concediul prenatal era prevăzut numai în cazul unei „eventuale” cereri a femeii gravide, a soțului ei ori din partea medicului asigurărilor sociale. Cît privește durata zilei de lucru a muncitorilor, legea o stabilea la 8 ore.

După ce enumera toate aceste prevederi, legea însă cuprindea o puzderie de exceptări, derogări și alte „precizări” care asigurau dinainte patronilor eludarea dispozițiilor ei. În această privință este foarte grăitor faptul că, de unde pînă la introducerea acestor exceptări, derogări ș.a.m.d. patronii manifestaseră o înverșunată opoziție față de proiectul de lege, după introducerea lor au slăbit opoziția.

În aceste condiții, adoptarea legii din 1928 nu a însemnat introducerea în practică a zilei de 8 ore de lucru în toate întreprinderile și nici a dispozițiilor cu privire la minori și femei care, în cele mai dese cazuri, vor fi ocolite de capitaliști cu însuși sprijinul activ al autorităților burghezo-moșierești. Așa se explică faptul că și în anii următori muncitorii vor trebui să lupte pentru punerea în practică a zilei de muncă de 8 ore.

Cît privește ziua de lucru a muncitorilor agricoli, aceasta a rămas mai departe cu totul nereglementată, continuînd să dureze, ca și mai înainte, de obicei cîte 15—16 ore, iar uneori și mai mult.

La sfîrșitul anului 1928, situația muncitorilor era caracterizată de un ziar muncitoresc astfel : „De mai bine de un an, adică [de cînd au] fost închise localurile Sindicatelor unitare din București, situația muncitorilor a devenit din ce în ce mai rea. Exploatarea în fabrici nu mai cunoaște margini. Se lucrează în acord, acord ticălos, fixat după bunul plac al patronilor. Opt ore de muncă nu există aproape nicăieri, muncindu-se 10—12 ore pe zi” *.

2. *Raționalizarea capitalistă a producției și intensificarea muncii muncitorilor.* Alături de acțiunea susținută a capitaliștilor de a impune o zi de lucru mai mare de 8 ore, perioada stabilizării relative a capitalismului se mai caracterizează și prin acțiunea puternică dusă de pa-

⁵⁶ Lucr. cit., pag. 39.

* „Ferarul” din 1 decembrie 1928, articolul : „Situația în diferite fabrici”.

troni pentru intensificarea muncii muncitorilor, aceasta constituind și ea un mijloc de sporire a plusvalorii absolute.

Acțiunea pentru intensificarea muncii a fost pornită de capitaliști sub lozinca „raționalizării producției”. Aceasta nu avea însă nimic comun cu organizarea muncii pentru ușurarea muncitorilor, ci era concepută ca un mijloc de mărire a producției, în condițiile în care tehnica era menținută la un nivel scăzut, deci ca un mijloc de intensificare a muncii lucrătorilor în interesul profitului capitalist.

Străduințele industriașilor de a intensifica munca muncitorilor au început să capete din 1926 caracterul unei acțiuni colective, organizate, din partea lor, intensificarea muncii constituind un mijloc foarte potrivit pentru sporirea plusvalorii. Ca urmare, încă în 1926 s-a luat inițiativa creării unui institut special care să studieze problema, iar la începutul anului 1927, la propunerea Uniunii generale a industriașilor din România (U.G.I.R.), s-a înființat așa-numitul Institut românesc de organizare științifică a muncii (I.R.O.M.). „Organizarea științifică a muncii” de către I.R.O.M., explica cu acest prilej directorul general al Uzinelor „Lemaître”, trebuia să însemne: eliminarea timpului pierdut de muncitori la lucru și administrarea rațională a afacerilor. Așadar, scopul căruia îi erau subordonate „cercetările” acestui „institut” era acela al obținerii unui profit cât mai mare, iar pentru aceasta „organizarea științifică a muncii” era concepută ca „un sistem științific de stoarcere a sudorii” (Lenin). În același timp, intensificarea muncii permitea capitaliștilor să concedieze o parte din muncitori și astfel să reducă simțitor cheltuielile cu salariile.

Intensificarea muncii muncitorilor în perioada stabilizării relative a capitalismului se poate constata în cele mai diferite ramuri. Pentru ilustrare vom da două exemple :

Primul exemplu este al industriei carbonifere din Valea Jiului. Astfel, în condițiile în care tehnica folosită a rămas tot înapoiată, extracția de cărbune, numărul de muncitori, randamentul pe cap de muncitor și numărul de accidente între 1925 și 1928 au evoluat în felul următor :⁵⁷

A n u l	Extracția de cărbune (tone)	Total muncitori	Randament muncitori	Total accidente
1925	1 689 897	18 101	93	281
1926	1 797 165	16 324	110	283
1927	1 840 861	16 177	114	274
1928	1 730 779	13 269	130	307

Așadar, pentru obținerea aproximativ a aceleiași cantități globale de cărbune extras, capitaliștii au folosit un număr mult mai mic de muncitori (a se compara, de exemplu, situația din 1928 cu cea din 1926). În același timp, sporirea randamentului pe cap de muncitor în condițiile tehnicii vechi oglindea sporirea intensității muncii, care la rândul ei era însoțită de o creștere a numărului de accidente.

⁵⁷ P. Bogdan : „Siguranța personalului în exploatarea minierei”, Petroșeni, 1936, pag. 11.

Al doilea exemplu privește situația de la Uzinele Reșița, în perioada 1925—1928. Fără să se producă schimbări în baza tehnică, producția de oțel pe cap de muncitor a fost sporită acolo față de 1925 la 105% în 1926, la 115% în 1927 și 132% în 1928, iar cea de laminate, față de același an, la 112% în 1927 și 115% în 1928⁵⁸.

Aceste exemple — care, de altfel, pot fi înmulțite pe exemplul industriei textile etc. — dovedesc o dată mai mult cât de profund adevărată este aprecierea dată de Congresul al V-lea al P.C.R. cu privire la raționalizarea capitalistă practică de burghezia din România în anii de după primul război mondial. „Raționalizarea capitalistă din România — arată un document al Congresului al V-lea al P.C.R. —, care s-a introdus și se introduce în condițiile unei tehnici cu nivel scăzut, s-a făcut printr-o exploatare deosebit de hrăpăreață a forței de muncă”⁵⁹.

3. *Șomajul*. O trăsătură a situației clasei muncitoare în perioada stabilizării relative a capitalismului a fost existența unui șomaj cronic, ale cărui proporții au crescut în mod însemnat către sfârșitul perioadei.

Cu toate proporțiile însemnate ale șomajului în acești ani, mult timp guvernul burghezo-moșieresc și statistica sa s-au străduit să-l nege complet sau, atunci când nu mai puteau altfel, să-l minimalizeze. Realitatea însă infirma complet susținerile guvernului și statisticii burgheze. Iată câteva exemple.

Încă în 1924, proporțiile șomajului industrial erau însemnate. Ziarul „Ferarul” din octombrie 1924, într-un articol intitulat „Șomajul în Banat”, scria: „Fabrici ca «Astra» și «Martha», care anii trecuți numărau mii de muncitori, azi abia au câteva sute. Din marile uzine ale Reșiței au fost asemenea concediați mii de muncitori...”⁶⁰. Cât de mari erau concedierile la unele uzine reiese din faptul că la „Astra”-Arad din 3 600 de muncitori mai lucrau în 1924 doar 700⁶¹.

În martie 1925, numai în industria forestieră din Valea Mureșului au fost concediați 5 000 de muncitori, care nu au acceptat condițiile impuse de patron, și anume: prelungirea zilei de muncă de la 8 la 10 ore, reducerea salariilor cu 36% etc.⁶².

Date cu un caracter mai general există pentru anul 1927 și începutul anului 1928.

Așa cum sublinia presa muncitorească, într-un raport trimis Biroului internațional al muncii de la Geneva de către Ministerul Muncii se susținea că în România n-ar fi existat șomaj decât în industriile forestieră, carboniferă și metalurgică și că numărul celor lipsiți de lucru n-ar fi fost decât de 8 750. Analizând situația, într-un articol special, ziarul „Viața muncitoare” — organ al Uniunii Sindicatelor unitare muncitorești — demonstra că în realitate numărul șomerilor din România era de circa 150 000. Demonstrația era următoarea: „Din... publicații oficiale reiese că în cursul anului 1927 s-au prezentat oficiilor

⁵⁸ Date stabilite pe baza următoarelor surse: P. Dimian: „Industria siderurgică de laminate în România. 1924—1933”, Deva, 1935, pag. 162—163, 199, și „Contribuțiuni la problema materiilor prime din România”, vol. IV, partea I, 1941, pag. 212.

⁵⁹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, ediția a II-a, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 134.

⁶⁰ „Ferarul” din 15 octombrie 1924.

⁶¹ Ibid.

⁶² „Viața muncitoare” din 1 aprilie 1925.

publice de plasare 149 241 de muncitori, dintre care au fost plasați 100 929. Deci au rămas fără de lucru 48 212 muncitori. Cifra aceasta nu cuprinde pe cei 15 000 de șomeri din Valea Prahovei, pe cei 6 000 din porturi, pe cei 3 000 de pe Valea Jiului, ultimii 3 000 din Arad, miile cele noi din Timișoara, Tg. Mureș, Oradea, Cluj, Brașov etc. Nu cuprinde de asemenea decât 11 000 din cei 30 000 de concediați din industria forestieră, nu cuprinde miile de funcționari comerciali și de bancă și mai ales nu cuprinde cei 25 000 de șomeri agricoli constatați în 1927. Prin urmare, vom exagera în minus când vom socoti numărul șomerilor de trei ori mai mare ca cel constatat din publicațiile oficiale, adică 150 000⁶³.

Cîtă dreptate avea ziarul „Viața muncitoare” și cît de false erau cifrele cu privire la șomaj ale guvernului burghezo-moșieresc reiese chiar din unele date parțiale ale inspectoratelor regionale ale muncii. Așa, de exemplu, Inspectoratul muncii Satu Mare (județele Satu Mare și Maramureș) a înregistrat la oficiile sale de plasare în 1928 un număr de 52 136 cereri de lucru, din care n-a satisfăcut decât 3 673⁶⁴. Cu alte cuvinte, numai în județele Satu Mare și Maramureș, 48 463 de muncitori nu au primit de lucru de la oficiile de plasare. În același an, Inspectoratul muncii Oradea (județul Bihor) consemna că la oficiul de plasare din raza sa s-au înregistrat 19 620 cereri de lucru, din care au fost satisfăcute doar 6 509, rămînînd fără lucru 13 111 muncitori⁶⁵. Și cazuri asemănătoare se întîlneau și în celelalte regiuni ale țării.

În ceea ce privește cifrele cu privire la cererile de lucru și plasarile făcute prin oficiile de plasare, și ele trebuie privite cu foarte mare atenție. Aceasta cel puțin din două motive. Întîi, pentru că nu toți muncitorii se duceau să se înregistreze la oficiile de plasare, deoarece aveau experiența amară a foarte multor muncitori neplasați de oficii sau pentru că locuiau în alte localități decât în cele în care erau oficii de plasare. În al doilea rînd, datele cu privire la numărul cererilor de lucru primite de către oficiile de plasare erau în mare măsură falsificate, în această acțiune rolul principal avîndu-l chiar Ministerul Muncii. Așa, de exemplu, pentru anul 1928, cum s-a mai arătat, potrivit datelor Inspectoratului muncii Satu Mare, numărul cererilor de lucru înregistrate la oficiile de plasare Satu Mare și Sighet a fost de 52 136, iar cererile satisfăcute de 3 673. Atunci însă cînd s-au publicat în „Anuarul statistic al Romîniei” pe 1928 au fost menționate doar 3 686 cereri de lucru la Satu Mare și 5 473 cereri de lucru la Sighet⁶⁶. Falsificarea grosolană a realității e cît se poate de evidentă. Tocmai aceste falsificări explică de ce în „Anuarul statistic al Romîniei” pentru anul 1928 se indică pe întreaga țară un șomaj mediu de abia 10 535 de șomeri, adică aproximativ a cincisprezecea parte din ceea ce demonstra ca existent realmente ziarul „Viața muncitoare” (cel puțin 150 000).

4. *Condițiile de lucru în întreprinderi.* Zilei de muncă îndelungate și intensificării muncii muncitorilor de către capitaliști li se adăugau condițiile grele de lucru în interiorul întreprinderilor. Pentru a obține

⁶³ „Viața muncitoare” din 19 februarie 1928.

⁶⁴ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. II, pag. 177.

⁶⁵ Loc. cit., pag. 159.

⁶⁶ „Anuarul statistic al Romîniei. 1928”, pag. 276.

o rată a profitului cît mai ridicată, capitaliștii s-au străduit în mod deosebit în această perioadă să facă economisiri de capital constant cît mai mari atunci cînd era vorba de condițiile de lucru în întreprinderi. Or, muncitorul, petrecîndu-și cea mai mare parte a vieții sale în procesul de producție, condițiile procesului de producție erau și condițiile sale de viață, iar economisirea făcută de către capitaliști la elementele capitalului constant care priveau aceste condiții de producție constituia o înrăutățire a vieții muncitorului.

În industria extractivă, perioada stabilizării relative a capitalismului se caracterizează prin neglijarea de către patroni a măsurilor de prevedere pentru protecția muncii și vieții muncitorilor. Astfel, în industria minieră, înșiși inspectorii muncii au trebuit să constate că „s-au găsit unele galerii în minele de cărbuni în care apa și praful fac condițiile de muncă neprielnice”⁶⁷. Neglijarea de către patroni a măsurilor de securitate a muncii în mine, combinată cu intensificarea muncii, a atras după sine între 1923 și 1928 un număr de 9 443 de accidente⁶⁸, avînd ca rezultat moartea a 532 de mineri (în medie, aproximativ 89 de mineri pe an), invaliditatea pe viață a 643 de mineri și invaliditatea temporară a 8 368 de mineri.

Situația era asemănătoare și în industria extractivă de petrol. În anul 1928, așa cum remarcă inspectorii oficiali ai muncii, „pentru lucrătorii întreprinși la aceste întreprinderi, pericolul este foarte mare, mai ales atunci cînd sonda începe să emane gaze lesne inflamabile. Sînt nenumărate cazurile în care lucrătorii au fost carbonizați din cauza aprinderii gazelor sau a țiteiului în erupție”⁶⁹. Din aceste cauze, ca și din multe altele, în condițiile lipsei de grijă pentru protecția muncii, între 1923 și 1928, chiar după datele oficiale, în industria extractivă de petrol s-au produs 9 513 accidente din care 502 morți (între 64 și 100 anual)⁷⁰, reprezentînd în medie aproximativ 38% din numărul de muncitori ocupați în această industrie.

Extrem de grea era situația muncitorilor din industria forestieră. Despre ea, un autor contemporan scria că „Numai o grea iobăgie s-ar putea compara cu exploatarea acestor muncitori”⁷¹. Trimiși la lucru departe în păduri, unde trebuiau să stea vreme îndelungată și să lucreze cu mijloace rudimentare, pîdiți mereu de accidente, avînd adăposturi primitive, lipsite de condiții igienice elementare, prost și scump aprovizionați, lipsiți de îngrijire medicală, muncitorii forestieri constituiau una din categoriile de muncitori nevoite să lucreze în condiții cu adevărat chinuitoare⁷².

Condiții grele de muncă erau și în industria prelucrătoare. Referindu-se la clădirile industriale în care lucrau muncitorii, ziarul „Viața muncitoare” scria în vara anului 1926: „Localurile în care lucrează muncitorii, fabrici, ateliere sau uzine sînt parcă înadîns construite ca

⁶⁷ „Inspecția muncii în 1926”, pag. 11.

⁶⁸ „Calendarul muncii”, 1937, pag. 39.

⁶⁹ „Inspecția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 137.

⁷⁰ „Anuarul statistic al Romîniei. 1939 și 1940”, pag. 137.

⁷¹ Dr. I. Gîrbacea: „Șomajul în Ardeal și emigrarea”, 1925, pag. 11.

⁷² A se vedea: „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 26—29; vezi și „Inspecția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 15.

să distrugă sănătatea acestora. Curenții de aer, căldura și praful, ploaia și gerul, umezeala și igrasia macină zi cu zi vloga robilor din fabrică. Băi sau dușuri nu există în cea mai mare parte din fabrici, iar acolo unde există sînt defectuoase, rău construite..."⁷³.

Condițiile grele tehnice-sanitare de lucru pot fi ilustrate din belșug, în toate ramurile industriei prelucrătoare. Iată cîteva aspecte :

În industria cimentului și ghipsului, inspectorii muncii din Transilvania relevau în 1924 faptul că „din pricina lipsei unor măsuri protectoare, lucrătorii aspiră aerul încărcat cu pulbere de calcar sau de ciment, ceea ce provoacă la aceștia boli ale căilor respiratorii”⁷⁴.

În industria textilă, unde majoritatea covârșitoare a personalului era formată din femei, fabricile se distingeau prin lipsa instalațiilor pentru absorbit praful și scama, ca și prin lipsa de ventilatoare. Așa, de exemplu, situația de la Fabrica „Industria bumbacului”, București, care avea 1 250 de muncitori, era caracterizată astfel : „Femei și copii muncesc 11 ore într-o atmosferă îmbîcsită de praf și scamă. Nu există aer și nici ventilatoare. Deseori să dă drumul la aburi și femeile cad leșinate, înăbușite. Înjurăturile și bătăile sînt un sistem în această fabrică”⁷⁵. Iar la Fabrica de postav „Azuga”, în 1928, se remarcă faptul că „...lucrătorii însărcinați cu distrugerea materiilor vegetale din lînă, care se face cu vitriol, au fost găsiți cu mîinile arse din cauza lipsei de mănuși”⁷⁶. În industria tăbăcăriei condițiile de lucru cu totul insalubre determinau un procent foarte mare al îmbolnăvirilor de tuberculoză, lucru agravat în plus și de lipsa de asistență medicală. Ca urmare, mortalitatea în rîndurile acestor muncitori era foarte mare. Un calcul publicat în 1928 arăta că din circa 4 000 de lucrători tăbăcari cît existau în București, anual mureau aproximativ 1 400⁷⁷.

În industria alimentară, în foarte multe întreprinderi lipseau condiții sanitare elementare. Lucrul acesta se referă în primul rînd la brutării. Referitor la brutăriile din raza Inspectoratului muncii Cluj un raport oficial constata : „...Nu sînt băi, nici spălătoare anume pentru uzul lucrătorilor. Nu sînt șervete, nici săpun suficient. Pereții în majoritatea cazurilor nu sînt văruiți de multă vreme”⁷⁸. Cam aceleași observații erau făcute și pentru regiunile Tîrgoviște, Craiova etc. Cît privește condițiile din fabricile de bere, chiar în cele mari cum era Fabrica „Bragadiru”, ele erau descrise astfel : „În fabricile de bere lucrează mii de muncitori care duc o viață de sclavi. Ei sînt condamnați să muncească în condiții umilitoare, prin pivnițe, unde nu pătrunde nici o rază de soare, cu picioarele pînă la genunchi în apă. Ei nu cunosc căldura binefăcătoare a soarelui, căci atît vara cît și iarna lucrează în subsoluri cu galenți de lemn în picioare și cu cojoace în spinare”⁷⁹.

La căile ferate, condițiile de lucru erau, de asemenea, foarte grele. La atelierele C.F.R.-Grivița din București, arată un ziar în 1925, „din

⁷³ „Viața muncitoare” din 18 iulie 1926.

⁷⁴ „Inspekția muncii în 1924”, pag. 38.

⁷⁵ „Viața muncitoare” din 25 iulie 1926.

⁷⁶ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 138.

⁷⁷ „Viața muncitoare” din 8 iulie 1928.

⁷⁸ „Inspekția muncii în 1926”, pag. 9—10.

⁷⁹ „Viața muncitoare” din 23 mai 1926.

cauză că muncitorii s-au opus să accepte 10 ore de muncă, atelierele au fost militarizate. Directorul Pop se instituie în autoritate administrativă și juridică, arestînd pe muncitori, cu sentinele și ținîndu-i închiși în sala de mese cît vrea d-sa" ⁸⁰. Cît privește condițiile de lucru la atelierele C.F.R. Iași, acestea, în 1928, erau următoarele: „...la secțiile de ajustaj și strungărie... toată ziua muncitorii lucrează în frig. La fierărie este un fum înăbușitor, din cauză că cuptoarele sînt defecte și fac fum, iar cînd plouă nimeni nu poate lucra căci plouă ca afară. La rotărie la fel. La cazangerie suflă vîntul ca și afară. Fumul, vîntul și frigul sînt aci în largul lor și consumă zi cu zi vloga bieților lucrători, care pentru o piine neagră sînt siliți să lucreze în aceste condițiuni. Vagoanele se repară afară, în bătaia vîntului, în ger și viscol căci nu există atelier în care să se repare" ⁸¹.

Dacă cele arătate pînă acum privesc de regulă așa-numita industrie mare, trebuie spus că în întreprinderile capitaliste mai mici și în ateliere situația era și mai rea. Însuși un document oficial remarca în 1925 că „sub raportul salubrității și al igienei, mica industrie se găsește în stare de înapoiere" ⁸². Cele mai multe ateliere erau adevărate focare de boală pentru muncitori.

Acestea au fost condițiile în care au lucrat muncitorii din țara noastră în anii stabilizării relative a capitalismului. Ele demonstrează din plin — și noi nu am făcut decît să dăm cîteva din multitudinea de cazuri — cum, în goana după profit cît mai mare, capitaliștii nu se dădeau îndărăt de la înrăutățirea sistematică a vieții muncitorului, răpindu-i pînă și lumina, aerul, curățenia, apărarea elementară față de pericolul accidentelor, bolilor profesionale și sociale.

Cît privește îngrijirea medicală pe care ar fi trebuit s-o primească muncitorii, aceasta, cînd nu era inexistentă, era cu totul defectuoasă. Înseși asigurările sociale, la care muncitorii trebuiau să plătească cotizații, funcționau în modul cel mai birocratic și cu totul nesatisfăcător, deși cotizațiile erau mereu sporite. Astfel, în anul 1926, muncitorii din industria alimentară arătau că trebuiau să piardă cîte 3—4 zile pînă obțineau o consultație ⁸³. Victimelor accidentelor de muncă numai rareori li se acorda o asistență medicală corespunzătoare. Casa Centrală a Asigurărilor Sociale nu s-a îngrijit nici de crearea de spitale necesare în centrele muncitorești și nici măcar de organizarea rapidă a transportului celor accidentați la spitalele ce se aflau în alte localități. În 1928, de pildă, însuși Inspectoratul muncii Ploiești sublinia că într-o regiune în care accidente erau foarte frecvente, iar spitalele se aflau la o depărtare de 40 km, nu existau la întreprinderi ambulanțe auto ⁸⁴. Și mai grea era situația muncitorilor din industria forestieră, aflați uneori la mari depărtați chiar de punctele locuite. În anul 1925, dintre toate exploatările mari forestiere din țară, doar una singură, la Brezoi, avea un serviciu medical mai dezvoltat.

⁸⁰ „Facla” din 10 mai 1925.

⁸¹ „Viața muncitoare” din 25 martie 1928.

⁸² „Inspekția muncii în 1925”, pag. 12; vezi și „Viața muncitoare” din 13 iunie 1926.

⁸³ „Federația” nr. 1, din 15 martie 1926.

⁸⁴ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 360.

Condițiile grele de lucru ale muncitorilor în întreprinderi, lipsa de grijă pentru protecția muncii, ca și lipsa de grijă pentru muncitorul bolnav, accidentat etc. aveau să constituie una dintre cauzele ascuțirii contradicției dintre proletariat și burghezie în decursul perioadei cercetate.

5. *Salariul muncitorilor.* În condițiile dezvoltării inflației, datorită luptei clasei muncitoare, salariile nominale au înregistrat o creștere. Față de perioada antebelică, indicele general al salariului nominal a evoluat, în perioada cercetată, astfel : ⁸⁵

A n i i	1914	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Indice	100	1 838	2 108	2 316	2 492	2 714	2 742

Creșterea salariului nominal a rămas însă, în tot decursul perioadei examinate, cu mult în urma creșterii înregistrate de prețurile articolelor de consum. Pe ani, potrivit înseși publicațiilor oficiale, indicele general al prețurilor cu amănuntul, pentru produsele alimentare și de menaj, a crescut comparativ cu perioada antebelică în modul următor : ⁸⁶

A n i i	1914	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Indice	100	2 500	2 985	3 250	3 552	3 855	3 964

În aceste condiții, *costul vieții a înregistrat și el o creștere foarte însemnată.* Considerînd costul vieții în 1923 egal cu 100, el a urcat la 150,9 în 1925 și la 180,1 în 1928 ⁸⁷.

Creșterea mult mai mare a prețurilor cu amănuntul, și în genere a costului vieții comparativ cu creșterea salariilor nominale, a determinat o scădere a salariului real. Acest fapt este demonstrat de datele de mai sus, atît în raport cu situația din 1914, cît și în interiorul perioadei 1923—1928.

⁸⁵ Indici obținuți pe baza datelor din :

„Mișcarea salariilor în anul 1923”, pag. 6.

„ ” ” ” ” 1924, pag. 5.

„ ” ” ” ” ” 1925, pag. 3.

„ ” ” ” ” ” 1926, pag. 6.

„ ” ” ” ” ” 1927, pag. IV.

„ ” ” ” ” ” 1928, pag. III.

⁸⁶ Tabel alcătuit pe baza „Statisticii prețurilor pe anul 1926”, pag. 13 (cuprinde datele pe anii 1923—1926) și „Statisticii prețurilor și indicele costului vieții în anul 1928”, pag. 13 (cuprinde datele pe anii 1927—1928). Pentru perioada 1923—1926 baza este anul 1914. Pentru anii 1927—1928, baza este 1913 și 1914. Deși sînt date două baze, totuși indicii arătați în cele două publicații sînt aceiași pentru anii comuni celor două izvoare.

⁸⁷ Date stabilite pe baza prelucrării datelor din N. N. Matheescu : „Scara mobilă a salariilor în economia romînească”, 1943, pag. 88.

Iată cum a evoluat puterea de cumpărare a salariului, pe baza raportului dintre indicele general al salariilor și indicele general al prețurilor cu amănuntul, în anii 1923—1928, comparativ cu 1914 :

A n i i	1914	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Indice	100	73,5	70,6	71,2	70,1	70,4	69,1

Așadar, puterea de cumpărare a salariului, calculată chiar pe baza statisticilor burgheze, era față de 1914 cu 26,5% mai mică în 1923 și cu 30,9% mai mică în 1928. Scăderea salariului real o demonstrează și raportul dintre indicele costului vieții și indicele salariului în anii 1923—1928. Pe această bază, indicele salariului real considerat egal cu 100 în 1923 a fost de 83,4 în 1925 și de 81,2 în 1928.

Reiese deci, din ambele serii de indici privind puterea de cumpărare a salariului, că în cadrul perioadei examinate a avut loc, pe de o parte, o scădere a capacității de cumpărare a maselor muncitoare, iar pe de altă parte, că nivelul capacității de cumpărare a salariului a fost tot timpul mult sub nivelul din anul 1914 *.

Alături de străduința capitaliștilor de a impune o zi de lucru peste 8 ore și de a intensifica munca muncitorilor, scăderea simțitoare a salariului real în anii 1923—1928, confirmă cât se poate de clar că stabilizarea relativă a capitalismului a avut loc pe calea unei puternice intensificări a exploatării oamenilor muncii.

Indicii salariului real prezentați mai sus, arată însă situația „în medie”. Pentru însemnate categorii ea era însă mult mai rea. În această privință, de pildă, trebuie ținut seamă de faptul că în salarizarea muncitorilor exista o foarte mare diferență între salariile muncitorilor calificați și necalificați, o foarte mare diferență de salarizare chiar pentru aceeași muncă între bărbați și femei și, de asemenea, o foarte însemnată diferențiere între salarizarea muncitorilor tineri și a celor vîrstnici. Astfel, în 1928, salariul muncitorilor necalificați reprezenta din cel al muncitorilor calificați : la Rafinăria „Teleajen” 34,6—52,3%, la Fabrica de postav „Azuga” — 36—61% ; în industria lemnului din regiunea Bacăului — 50%, în industria pielăriei din aceeași regiune — 30,7—81,2% ⁸⁸. În anul 1927, în regiunea Clujului, salariul muncitorilor necalificați față de cel al muncitorilor calificați, reprezenta 32,8—44,4% în industria textilă și 66—83,6% în industria pielăriei ș.a.m.d. ⁸⁹

Deosebit de însemnată era discriminarea în salarizare cu privire la femei. La Cluj, de pildă, în anul 1928, în industria alimentară, salariul minim al unei muncitoare reprezenta doar 64% din salariul minim al unui muncitor necalificat, iar salariul maxim al muncitoarei doar 85,8% din salariul maxim al muncitorului ⁹⁰. În același an, la Fabrica

* Pentru situația concretă din anii 1918—1920 a se vedea „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 5/1960, pag. 17—40.

⁸⁸ Procentele calculate pe baza „Inspecției muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 29 și 148.

⁸⁹ Procentele calculate pe baza „Inspecției muncii în 1927”, pag. 130.

⁹⁰ Procentele calculate pe baza „Inspecției muncii în 1928 și 1929”, vol. II, pag. 110.

de postav „Azuga”, salariul minim al muncitoarelor calificate era de numai 75,5% din salariul minim al muncitorilor calificați, iar salariul maxim de numai 48% din salariul maxim al muncitorilor calificați⁹¹.

Tineretul și copiii folosiți în întreprinderile capitaliste primeau salariile cele mai mici. La Fabrica „Vachtel” din Iași, copiii folosiți primeau doar 25—71,4% din salariul adulților, iar la Fabricile „Moldova” — între 25—40% din salariul adulților⁹². La minele statului din Transilvania, în 1926, salariile băieților între 14—17 ani, atunci când erau încadrați în „clasa I”, se ridicau doar la 43% din salariile ajuto-rilor de mineri „clasa a II-a”⁹³.

Faptul că femeilor și copiilor li se plăteau salarii mult mai mici decât muncitorilor, era folosit de către patroni împotriva muncitorilor bărbați, fie pe calea concedierii unei părți din ei, fie impunându-le salarii reduse. Așa cum recunoșteau înseși oficialitățile de atunci „...de câte ori munca cere mai multă dexteritate decât forță fizică, condițiile de salarizare inferioare ale femeilor și ale minorilor, fac ca ei să fie preferați bărbaților”⁹⁴.

Merită de asemenea subliniat faptul că unele categorii de muncitori, cum erau, de pildă, cei forestieri — dar sistemul se întilnea și în porturi — erau angajați nu direct de patroni, ci prin intermediul unor „antreprenori” sau vătăfi, care apoi le rețineau muncitorilor o parte din salariu în folosul lor. De asemenea, în industria forestieră înșiși inspectorii muncii au făcut constatarea în anul 1926 că „...unii exploata-tori angajează muncitori din ținuturi depărtate, cărora — la anga-jare — le promet condiții avantajoase, pentru ca după terminarea lu-crării sau aproape de terminare să găsească diferite motive asupra felului de executare a lucrului și să reție sume însemnate de la lucră-tori sau eventual tot ce mai au a primi”⁹⁵.

Un sistem folosit pe larg de patroni pentru ciuntirea salariilor, și așa reduse ale muncitorilor, era sistemul amenzilor. „Fiecare fabrică are un regulament cu dispoziții draconice, aspre, ticluit de direcțiune și a cărui călcare este pedepsită cu amenzi în bani... De amenzi se uzează și mai ales se abuzează. Ca să-și afirme autoritatea, directorul amen-dează, șeful de atelier ca să fie temut amendează, șeful de echipă, ca să rezolve un conflict personal, amendează și el. Adesea funcționarii din birou amendează și ei. Până și portarii sînt investiți și au puterea de a amenda”⁹⁶. Amenzile se aplicau pentru cele mai variate motive, pentru vorbit în timpul lucrului, pentru întîrziere cît de mică, ba chiar și pentru cazuri cînd muncitorul rămînea acasă din cauză de boală⁹⁷.

Cauzele care făceau ca puterea de cumpărare a salariului să fie și mai mică decât aceea arătată de indicele salariului real nu se opreau aci. O cauză a scăderii însemnate a capacității de cumpărare a munci-torilor, ca și micilor funcționari, o constituia fiscalitatea. O trăsătură caracteristică a perioadei stabilizării relative a capitalismului o consti-

⁹¹ Cf. op. cit., vol. I, pag. 148.

⁹² Cf. „Viața muncitoare” din 6 noiembrie 1926.

⁹³ „Inspekția muncii în 1926”, pag. 32.

⁹⁴ „Inspekția muncii în 1924”, pag. 24.

⁹⁵ „Inspekția muncii în 1926”, pag. 37.

⁹⁶ „Viața muncitoare” din 18 iulie 1926.

⁹⁷ A se vedea, de pildă, „Viața muncitoare” din 27 martie 1927.

tuie faptul că povara fiscală era tot mai mult aruncată pe umerii maseilor de oameni ai muncii de la orașe și sate, în timp ce clasele exploatare primeau în practică ușurări fiscale însemnate. În această privință, raportul dintre încasările bugetare de pe urma impozitului pe industrie și comerț și a impozitului pe salariu este cât se poate de concludentă. Astfel, încasările bugetare de pe urma impozitului direct pe venit, plătit de fabricanți și comercianți erau în 1926 aproximativ egale cu cele din impozitele pe salariu plătite de salariați, în 1927 mai mici cu 4,1%, iar în 1928 mai mici cu 25%⁹⁸. Și pe această linie deci, reiese că stabilizarea relativă a capitalismului s-a făcut pe calea intensificării exploatării clasei muncitoare și în genere a maselor de oameni ai muncii.

Așadar, întreaga evoluție a problemei salariului, la fel ca și analiza procesului de intensificare a muncii și a condițiilor de lucru în întreprinderi, demonstrează cât se poate de elocvent că în perioada stabilizării relative a capitalismului a avut loc un proces de pauperizare absolută a clasei muncitoare.

Gradul înalt de exploatare a clasei muncitoare în această perioadă este arătat de *rata plusvalorii*. Chiar dacă calculăm pe baza datelor din statistica burgheză, care prezintă profiturile mai mici decât în realitate, iar salariile muncitorilor le amestecă cu salariile personalului de conducere, rata plusvalorii în industria mare prelucrătoare era în 1927 de 153% și în 1928 de 174%. Și aceasta în condițiile în care profitul cedat de industriași capitaliștilor comerciali nu a fost posibil de luat în calcul. Cu alte cuvinte, în realitate, rata plusvalorii a fost mult mai ridicată decât cea indicată mai sus.

6. *Raportul dintre salariul muncitorilor și valoarea forței de muncă.* Așa cum a demonstrat Marx, salariul reprezintă forma transformată a valorii, respectiv prețul forței de muncă. Întrebarea care se pune este: acoperea salariul valoarea forței de muncă a muncitorului în perioada cercetată? O indicație de bază în această direcție se obține prin comparația minimului de existență al unei familii de muncitori cu salariul primit.

Vom utiliza în acest scop două calcule contemporane: unul pentru anul 1925 și unul pentru anul 1926, cele două izvoare permițând tragerea unor concluzii deplin verificate.

Vom începe cu minimul de trai calculat în februarie 1925 pentru o familie de muncitori compusă din patru persoane, la Cluj. Acest minim lunar era de 6 480 de lei⁹⁹. În condițiile în care salariul muncitorului la Cluj era doar de 2 910 lei lunar, el nu reprezenta decât 44,7% din minimul de trai. Existau însă și categorii mari de muncitori cu un salariu mult mai mic decât cel arătat mai sus.

Dacă facem acum raportul dintre salariu și minimul necesar existenței unei familii de muncitor sau funcționar cu un copil, la București,

⁹⁸ Calculat pe baza „Enciclopediei României”, vol. IV, pag. 1 024.

⁹⁹ „Metalurgistul” din 1 februarie 1925.

în toamna anului 1926, constatarea este asemănătoare. Astfel, potrivit chiar „Buletinului statistic al României”, în toamna anului 1926, bugetul lunar necesar era următorul ¹⁰⁰ :

Felul cheltuielilor	Prețul (în lei)
Alimente	2 878
Îmbrăcăminte și încălțăminte	2 283
Încălzit, lumină etc.	1 109
Chiria	2 000
Diverse cheltuieli	600
Total lunar	8 870

Or, așa cum subliniază ziarul „Viața muncitoare”, în octombrie 1926, la atelierele C.F.R., 50% din lucrători aveau salarii între 1 200 și 2 500 de lei, 45% din lucrători aveau salarii între 2 500 și 4 000 de lei, iar 5% din lucrători aveau salarii între 4 000 și 5 500 de lei pe lună ¹⁰¹. Cu alte cuvinte, nici cele mai mari salarii nu acopereau minimul de existență stabilit chiar de statistica oficială, o foarte mare parte din salarii (50%) reprezentau sub o treime din minimul de trai. Și nu trebuie uitat că minimul de trai calculat în cele două surse documentare folosite, se afla cu mult sub nivelul valorii forței de muncă.

Așadar, raportul dintre salarii și minimul de existență demonstrează limpede că, în perioada stabilizării relative a capitalismului, salariile nu acopereau decât o parte redusă din valoarea forței de muncă.

Toate acestea sînt odată mai mult confirmate de însăși *examinarea problemelor alimentației, îmbrăcăminte și condițiilor de locuit ale muncitorilor și familiilor lor*.

Astfel, în domeniul alimentației muncitorilor din regiunea Ploiești, în anul 1926, un inspector al muncii consemna în raportul său : „Am fost prin bucătăriile lor și am văzut fierbînd multe ulcele cu fasole, multe ulcele cu cartofi, dar nici una cu carne” ¹⁰². Un alt raport oficial din 1927, referindu-se la muncitorii petroliști din regiunea Ploiești, arăta : „Baza alimentației lor este ceapa, fasolea și mămăliga. Vara se hrănesc cu castraveți și pătlăgele roșii. Carne consumă foarte rar” ¹⁰³. În 1928, autoritățile erau nevoite să constate creșterea simptome a bolilor sociale în rîndurile muncitorilor din industria textilă, nu numai datorită lipsei condițiilor de igienă și salubritate din ateliere, dar și hranei insuficiente ¹⁰⁴. Situația muncitorilor de la C.F.R. era tot așa de gravă. „Salariile muncitorilor de la C.F.R. — arăta o publicație în 1925 — sînt atît de mici încît întotdeauna la sfîrșitul lunii sînt siliți

¹⁰⁰ „Buletinul statistic al României” nr. 4/1926, pag. 111.

¹⁰¹ „Viața muncitoare” din 23 octombrie 1926.

¹⁰² „Inspekția muncii în 1926”, pag. 17.

¹⁰³ „Inspekția muncii în 1927”, pag. 276.

¹⁰⁴ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 129.

să ia aconturi pe luna ce urmează, altfel sînt amenințați să nu aibă în casă nici măcar pîine" ¹⁰⁵.

La rîndul ei, problema îmbrăcămîntei, așa cum arată toate publicațiile muncitorești și chiar unele documente oficiale de atunci, era asemănătoare cu cea a alimentației ¹⁰⁶.

Cît privește condițiile de locuit ale muncitorilor, în marea majoritate a cazurilor, acestea erau foarte grele. În 1923, de exemplu, la Reșița, „o parte din muncitorime trăiește în barăci... Aproape toate aceste barăci sînt bordeie ce se clatină și ne amintesc ruinele ce ne-au mai rămas din vremurile de jelanie ale războiului. Acoperișul barăcilor, atît de stricat încît ploaia pătrunde în odăi. În loc de dușumea, pămîntul gol care se umple pe vremuri ploioase cu apă și noroi. Din pereți, umezeala se scurge în picuri mari. O astfel de locuință este largă [de] circa 4 m și lungă de șase și este locuită de 6—8 inși care dorm pe finul risipit pe pămînt...” ¹⁰⁷

Cît privește cartierele muncitorești din București și locuințele muncitorilor, situația din cartierele Pieptănari și Grivița-Cuțarida este dintre cele mai ilustrative. În cartierul Pieptănari, în 1925, „...în lungul ulițelor sînt înșirate cocioabele de noroi, lipite cu bălegar și învelite cu carton gudronat. În aceste încăperi mici, întunecoase, umede și igrasioase se îngrămădesc unii peste alții cîte 8—12 inși” ¹⁰⁸.

În cartierul Grivița-Cuțarida, în 1925, „majoritatea locuințelor sînt mici și făcute din birne sau din nuiile și bulgărite cu pămînt. În aceste cocioabe se îngrămădesc cîte 7—8 persoane, tatăl, mama și copiii, iar de multe ori cîte două familii locuiesc în aceeași casă... Vara, praful de pe șoselele Grivița și Filantropia se ridică în nouri, acoperind tot cartierul. În afară de străzile A, B, C, D, străzi pe care sînt clădite locuințele C.F.R., care sînt ceva mai curățele, toate străzile din partea locului sînt la fel ca celelalte de la periferia orașului : nepavate, neluminate și nealimentate cu apă” ¹⁰⁹.

Mizerabile erau condițiile de locuit și ale celor mai mulți dintre muncitorii petroliști din Valea Prahovei. Iată un exemplu grăitor, consemnat de înseși unele oficialități : „...În regiunea petroliferă Moreni-Gura Ocniței, în clădirea nr. 272, proprietatea Societății «Creditul minier», care slujește pentru adăpostul muncitorilor necăsătoriți, am găsit — arăta inspectorul muncii din regiunea Ploiești, în 1928, — paturi de fier suprapuse, avînd în loc de saltele table de fier din cele care se întrebuințează la acoperirea clădirilor. Muncitorii dormeau fără nici un așternut, direct pe aceste table, care în foarte multe cazuri ruginesc și se perforează, lăsînd colți care pot produce zgîrieturi acelor care se odihnesc...” ¹¹⁰.

La condițiile grele de trai arătate pînă acum trebuie încă adăugată situația culturală grea în care clasele exploatatoare au ținut pe muncitori. E vorba aci atît de faptul că salariile mizerabile făceau ca o foarte

¹⁰⁵ „Facla” din 10 mai 1925.

¹⁰⁶ A se vedea, de exemplu, „Munca grafică” din 4 iunie 1923 și „Inspekția muncii din 1928 și 1929”, vol. I, pag. 140.

¹⁰⁷ „Socialismul” din 6 mai 1923.

¹⁰⁸ „Facla” din 10 iulie 1925.

¹⁰⁹ „Facla” din 23 mai 1925.

¹¹⁰ „Inspekția muncii în 1928 și 1929”, vol. I, pag. 141.

mare parte din muncitori să nu mai rămână cu nimica pentru cheltuielile culturale cît și de analfabetismul care bîntuia. Din populația de peste 7 ani, așa cum a constatat recensămîntul din 1930, neștiutorii de carte reprezentau la orașe 22%, iar la sate circa 50%.

* * *

Așa cum a reieșit din analiza situației economice și sociale făcută în paginile anterioare, stabilizarea relativă a capitalismului a avut loc în esență pe seama intensificării exploatării clasei muncitoare și în general a maselor de oameni ai muncii, pe toate căile posibile. Acest fapt a dus la ascuțirea contradicțiilor sociale și economice ale Romîniei burghezo-moșieresti.

Începerea stabilizării relative a capitalismului s-a caracterizat prin ofensiva burgheziei contra cuceririlor clasei muncitoare în perioada avîntului revoluționar. Împotriva acțiunii burgheziei și pentru apărarea drepturilor sale, muncitorimea condusă de P.C.R. a declarat numeroase greve. În condițiile experienței cîștigate în perioada anterioară și favorizată de gradul însemnat de concentrare a muncitorilor în întreprinderi și teritorial, această luptă devenea tot mai organizată. Luptînd pentru ziua de muncă de 8 ore, mărirea salariului, contract colectiv etc., în anul 1923 au avut loc greve într-o serie de centre cum sînt : București, Timișoara, Brașov, Tg. Mureș, Satu-Mare, Arad, Cluj, Galați, Brăila, Giurgiu.

Luptele greviste duse pentru apărarea cuceririlor revoluționare cîștigate în perioada avîntului revoluționar arătau creșterea influenței partidului comunist în rîndurile muncitorilor și orientarea acestora spre sindicatele revoluționare.

Pentru a împiedica lupta unită a muncitorilor contra exploatării capitaliste devenită tot mai intensă, scizioniștii social-democrați au trecut la spargerea sindicatelor muncitorești, pe care au înfăptuit-o cu ocazia Congresului sindicatelor care a avut loc la Cluj, în septembrie 1923, ajutînd astfel burghezia tocmai atunci cînd aceasta începuse o puternică ofensivă contra muncitorimii.

Partidul comunist a continuat însă să lupte pentru unitatea mișcării sindicale pe baza principiului luptei de clasă. Sub îndrumarea sa, în octombrie 1923, reprezentanții muncitorilor excluși de la Congresul din Cluj s-au întrunit la București și au pus baza sindicatelor unitare, care și-au luat drept sarcină principală lupta pentru refacerea unității mișcării sindicale și organizarea maselor muncitoare, în vederea respingerii ofensivei patronale îndreptate contra nivelului de trai al muncitorilor.

Dezlănțuind ofensiva pentru intensificarea exploatării clasei muncitoare și a maselor de oameni ai muncii, pentru răpirea libertăților cetățenești și a cuceririlor clasei muncitoare, reacțiunea, temîndu-se de creșterea prestigiului P.C.R. în rîndurile maselor muncitoare și de politica sa consecventă de clasă, l-a scos în afara legilor în 1924.

După ilegalizarea P.C.R., guvernul burghezo-moșieresc a instaurat starea de asediu și a luat măsuri sălbatice contra P.C.R. și a tuturor organizațiilor revoluționare : sindicate, organizații de tineret etc. Dar

încercarea reacţiunii de a decapita mişcarea muncitorească prin ilegalizarea P.C.R. n-a izbutit.

Congresul al III-lea al P.C.R., care a avut loc în ilegalitate, în septembrie 1924, constatînd „...ofensiva concentrată a întregului capital împotriva claselor producătoare”¹¹¹, a pregătit totodată partidul pentru a sta în fruntea luptelor muncitoreşti. „Partidul proletariatului, partidul comunist — se scria în rezoluţia asupra situaţiei economice şi politice — trebuie să conducă lupta zilnică a maselor muncitoare împotriva lipsei de lucru şi înăsprii exploatării în fabrică, împotriva coborîrii salariului real şi prelungirii zilei de lucru, împotriva introducerii muncii cu acordul şi împotriva lipsei de locuinţe şi scumpetei generale şi, în-deobşte, să ia parte activă şi fără rezervă la lupta pentru revendicările imediate ale muncitorimii”¹¹².

Între 1923 şi 1928, partidul a iniţiat, organizat şi condus numeroase acţiuni greviste, cum au fost cele ale metalurgiştilor din Bucureşti, Reşiţa, Cluj, ale muncitorilor minieri din Valea Jiului. În industria lemnului, unde exploatarea era deosebit de crîncenă, au avut loc greve în valea Mureşului şi Suceava contra reducerii salariilor, contra prelungirii zilei de muncă, contra concedierilor etc. În industria petrolului, unde ziua de lucru era mare, salariile mizere, iar accidentele foarte numeroase, au avut loc o serie de greve ca cele de la „Vega” şi „Concordia” etc. În industria textilă, unde capitaliştii storceau profituri mari din exploatarea muncitorilor, s-au desfăşurat, de asemenea, numeroase greve pentru mărirea salariilor şi îmbunătăţirea condiţiilor de muncă la „Industria linii” din Timişoara, la Fabrica de postav din Buhuşi, la Fabrica textilă „Colentina” din Bucureşti etc.

Însemnate acţiuni greviste au desfăşurat şi muncitorii tipografi, cei din porturi. Au avut loc, de asemenea, acţiuni ale ţăranilor împotriva poverilor fiscale şi executărilor silite.

Izbucnirea crizei din 1929—1933, expresie a ascutirii foarte puternice a contradicţiilor economice ale capitalismului, avea să însemne în acelaşi timp şi o nouă agravare a contradicţiilor de clasă ale orînduirii burghezo-moşiereşti din România, care va culmina cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti din 1933.

¹¹¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediţia a II-a, pag. 47.

¹¹² Op. cit., pag. 49.

Caracterul național și internațional al mișcării de rezistență din România*

N. GOLDBERGER, GH. ZAHARIA

În anii celui de-al doilea război mondial, asupra popoarelor din Europa s-a abătut pericolul robiei fasciste, pericolul pierderii totale a libertății și independenței naționale. Conștiința existenței unui dușman comun și a necesității colaborării în lupta pentru zdrobirea lui a fost unul dintre factorii principali care au determinat ca, alături de caracterul său profund patriotic, național, rezistența să aibă și un puternic caracter internațional.

Dușmanul comun al popoarelor — Germania hitleristă — a fost dușmanul de moarte și al poporului român, subjugându-l, folosindu-l drept carne de tun pentru realizarea aventurii sale războinice împotriva U.R.S.S., împingându-l spre o catastrofă națională.

Urmărind să mențină intact și să folosească potențialul militar-economic al României, în special resursele de petrol, produse agroalimentare și alte materii prime, Germania hitleristă a realizat ocuparea României fără o agresiune militară directă. În acest scop, ea a folosit expansiunea economică și șantajul politic.

Promovind politica müncheneză, guvernele marilor puteri occidentale, în dorința de a îndrepta agresiunea hitleristă spre Răsărit, în primul rînd împotriva U.R.S.S., au înlesnit expansiunea Germaniei fasciste în sud-estul Europei. Vechile cercuri conducătoare ale României, în antisovietismul lor, refuzînd ajutorul oferit de U.R.S.S. pentru apărarea independenței naționale, trădează interesele naționale ale poporului român și împing țara spre o „alianță” cu Germania. Contrazicerile existente între grupurile de capitaliști care erau legați de capitalul din Anglia, Franța și cei care se orientau spre Germania hitleristă nu reprezentau o piedică serioasă. Chiar oameni politici burghezi, mai lucizi, ca Nicolae Titulescu, care, în calitate de ministru de externe, se declara în favoarea creării unui sistem de securitate colectivă și a stabilirii unor relații de bună vecinătate cu U.R.S.S., au fost înlăturați.

* Text prescurtat din referatul prezentat de delegația romină la Conferința internațională a istoricilor în problemele rezistenței împotriva hitlerismului în cursul celui de-al doilea război mondial (Varșovia : 15—18 aprilie 1962), organizată de Federația internațională a luptătorilor din Rezistență (F.I.R.) și Comitetul de științe istorice al Academiei poloneze de științe.

O informare despre această conferință se publică în paginile 228—232 din acest număr.

Urmărind să aducă la putere în România forțele cele mai reacționare, care să înlesnească subjugarea țării de către Germania fascistă, hitleriștii au folosit coloana a V-a din România, „Garda de fier”, organizație fascistă, teroristă, cu caracter diversionist, detașament de șoc împotriva forțelor democratice, antifasciste, și în primul rând împotriva mișcării muncitorești.

Această agentură a hitlerismului a folosit demagogia socială și ațîțări șovine, a dezlănțuit huliganismul și asasinatul în viața politică.

Cu toată împotrivirea forțelor democratice, Germania hitleristă, cu complicitatea cercurilor reacționare române, și-a realizat treptat planurile de subjugare a României.

La 23 martie 1939, între Germania hitleristă și guvernul dictaturii regale a lui Carol al II-lea a fost încheiat un acord economic conform căruia România urma să întocmească un „plan economic” pe 10 ani, adaptat la „cerințele de import germane”. Acest acord a fost completat prin acordurile economice între România și Germania semnate la 4 decembrie 1940 la Berlin. Prin aceste acorduri, întreaga economie națională a României a fost subordonată intereselor Germaniei hitleriste, pregătirilor ei de război.

Interesele naționale ale poporului român, independența națională și integritatea teritorială a țării au fost călcate în picioare la 30 august 1940, cînd Germania hitleristă și Italia fascistă impun României odiosul dictat de la Viena, prin care nordul Transilvaniei — teritoriu cu o suprafață de 43 500 km² și cu o populație de 2,6 milioane de locuitori, în majoritate românească — a fost smuls din trupul țării și predat Ungariei horthiste. Acest dictat a stîrnit protestul legitim al maselor populare, exprimat prin mari demonstrații organizate de partidul comunist în diferite orașe ale țării.

Pierderea independenței naționale, subjugarea României de către Germania hitleristă au fost desăvîrșite o dată cu instaurarea în România, la 6 septembrie 1940, a dictaturii militare-fasciste în frunte cu generalul I. Antonescu și intrarea în țară, la scurt timp după aceasta, a trupelor hitleriste.

Deși oficial intrarea hitleriștilor în țară era prezentată ca „misiune militară” pentru instruirea armatei române, însuși efectivul acestei „misiuni” arată că în realitate era vorba de trupe de ocupație, menite să sprijine cu baionetele lor regimul fascist din România, să asigure înrobirea țării de către Germania fascistă și transformarea ei într-o bază de război hitleristă. Astfel, în toamna anului 1940 în România au fost dislocate diviziile 13 moto întărită și 16 blindată¹, iar în primăvara anului 1941 pe teritoriul României au mai intrat încă 10 divizii hitleriste² dislocate în regiunile apropiate de granița U.R.S.S. Trupele hitleriste ocupau centrele vitale ale țării³.

¹ Andreas Hillgruber: „Hitler, regele Carol și mareșalul Antonescu”, Wiesbaden 1954, pag. 100, 101.

² Vezi „Procesul de la Nürenberg”, vol. 2, Moscova, 1958. Document U.R.S.S. — 154, pag. 696 (depozițiile generalului Pantazi, fost ministru de război în guvernul antonescian).

³ Hillgruber recunoaște că în orașele de garnizoană românești se aflau „de regulă un batalion german” (Op. cit., pag. 101).

Astfel, intrarea hitleriștilor în România împotriva voinței poporului român a însemnat în fond ocuparea militară a țării. Acest fapt a fost recunoscut și de cercurile financiare din S.U.A. Reprezentanți autorizați ai trezoreriei Statelor Unite ale Americii au motivat blocarea fondurilor românești prin faptul că „Statele Unite consideră România ca o țară ocupată, fiindcă, deși trupele germane au intrat în țară cu consimțămîntul guvernului român, poporul român n-ar fi admis aceasta în mod liber, ci numai sub imperiul constrîngerii”⁴.

Încercările unor istorici vest-germani reacționari ca Hillgruber de a falsifica istoria vin în contradicție flagrantă cu documentele germane, care atestau starea de ocupație a Romîniei. Astfel, în memorandumul secret elaborat de Borman la 16 iulie 1941 pe marginea unei consfătuiri ținute la cartierul general al lui Hitler, memorandum citat la procesul din Nürnberg de acuzatorul american Haris, se spune : „Nu-i necesar să ținem cont de voința altui popor și noi trebuie să ne planificăm relațiile cu România în concordanță cu acest principiu”⁵.

Promovînd politica de aservire completă a țării față de Germania hitleristă, guvernul militar-fascist condus de Ion Antonescu, sprijinit de liderii partidelor național-țărănesc și național-liberal, a lichidat drepturile și libertățile democratice ale poporului român. Dictatorul fascist, cunoscut prin cruzimea sa încă de la începuturile carierei sale, cînd a participat la înecarea în sînge a mării răscoale țărănești din anul 1907, era cu totul străin de interesele poporului român, îl trata cu cinism și dispreț, transformîndu-l în carne de tun pentru interesele Germaniei hitleriste. Nu întîmplător s-a bucurat el de simpatia deosebită a lui Hitler, care declara chiar că „Antonescu este de origine germană, nu romînă”⁶.

Aservirea Romîniei Germaniei hitleriste a avut urmări deosebit de grele pentru poporul român. Economia națională a Romîniei a fost jefuită de hitleriști în mod sistematic și organizat. Petrolul, grîul și alte bogății ale țării au luat calea Germaniei. După unele date incomplete, din 1940 și pînă în primele 8 luni ale anului 1944 au fost duse în Germania 7 390 000 tone de petrol⁷, au fost scoase din țară 1 378 450 tone de cereale și semințe și peste 75 000 tone de animale vii și produse animale⁸. Aceste cifre sînt mult mai mari decît dacă luăm în considerație și consumul trupelor germane de pe teritoriul țării, precum și livrările directe pentru trupele germane de pe front. Astfel, după datele folosite de Hillgruber la petrol, această diferență se ridică la 2 391 000 de tone⁹.

⁴ Arhiva M.A.E., fondul nr. 71/1940, S.U.A. relații cu România, vol. 38. Telegrama nr. 11 124 din 11 oct. 1940 a legației romîne din Washington către Ministerul Afacerilor Externe al Romîniei.

⁵ Document L—221 (S.U.A.—317) vezi „Procesul de la Nürnberg”, vol. III, Moscova 1958, pag. 438.

⁶ „Hitler-s secret conversation. 1941—1944”, Editura The New-American library, 1961, pag. 74.

⁷ M. Mănescu și I. Ifticovici : „Dezvoltarea economiei R.P.R.”, în „Studii” nr. 4/1959, pag. 55.

⁸ Vezi „Probleme economice” nr. 12/1958, pag. 116.

⁹ Hillgruber : Op. cit., Anexa II, tabelul nr. 5.

O povară grea pentru România a constituit-o întreținerea trupelor hitleriste de pe teritoriul țării. Numai în perioada 1 aprilie 1941—20 noiembrie 1941, guvernul antonescian a cheltuit pentru întreținerea acestor trupe și a Misiunii militare germane 24 miliarde de lei ¹⁰.

Jaful hitlerist secătuia avuțiile țării, ruina economia națională, ducea la creșterea mizeriei în care se zbăteau masele populare.

Un alt aspect al dominației fasciste a fost ofensiva împotriva culturii naționale, împotriva a tot ce era progresist în știință, literatură, artă. Propaganda fascistă propovăduia iraționalismul, misticismul, renunțarea la cunoașterea științifică a lumii, propaga rasismul, cultul violenței și războiului, făcea o apologie nerușinată a dictaturii fasciste. Cu o deosebită ură au căutat fasciștii să nimicească monumentele istorice care aminteau poporului de eroismul ostașilor săi în lupta împotriva militaristilor germani în primul război mondial. A fost desființat muzeul militar, nimicită statuia din București înfățișând un grup de ostași români din perioada primului război mondial, a fost profanată statuia de la Mărășești, toate amintind de eroica luptă a armatei române în vestita bătălie de la Mărășești din 1917 împotriva cotropitorilor germani.

Jugul fascist a lovit dureros poporul român prin teroarea sălbatică îndreptată împotriva tuturor democraților și patrioților. Simțindu-se sprijiniți de baionetele hitleriste, clica lui Antonescu și legionarii dezlănțuie o teroare cruntă imediat după venirea lor la putere. Mii de antifasciști au fost închiși în lagărele de concentrare la Miercurea Ciuc, Caracal și Tîrgu Jiu, unde erau supuși unui regim de exterminare fizică și morală. Mulți sînt asasinați. Garda de fier se răfuiește cu luptători comuniști antifasciști, cum a fost Constantin David, asasinat în ianuarie 1941, și cu acei reprezentanți ai vieții politice și culturale românești care au avut într-un fel sau altul o atitudine anti-hitleristă. Astfel, în noaptea de 27 spre 28 noiembrie 1940 au fost asasinați în chip bestial cunoscutul istoric N. Iorga * și economistul V. Madgearu. Întemnițarea a mii de antifasciști, asasinările, pogromurile împotriva minorităților naționale — toate acestea urmăreau să înspăimînte masele populare, să înăbușe împotrivirea lor, să le oblige să accepte regimul fascist, jugul hitlerist, împingerea țării în război alături de Germania fascistă.

În toată perioada dominației fasciste s-au ținut lanț procesele și condamnările la moarte. Astfel, la începutul lui iulie 1941 este condamnat la moarte și executat tinărul luptător antifascist Filimon Sîrbu și sînt condamnați la muncă silnică între 15 și 20 de ani alți 4 tineri patrioți; la 5 noiembrie 1941 are loc procesul unui alt grup de luptători antifasciști, fiind condamnați la moarte și executați soții Francisc și Lily Paneth, Ada Marinescu, dr. Kornhauser; în ianuarie 1942 are loc procesul a 27 de antifasciști din București; în martie 1942

¹⁰ Memoriul din 26 noiembrie 1941 al guvernului român adresat guvernului german (Arhiva M.A.E., cutia 87, vol. 47). Hillgruber recunoaște că cheltuielile pentru întreținerea trupelor germane „s-au dovedit în curînd o grea povară pentru bugetul român” (Op. cit., pag. 103).

* N. Iorga a fost prim-ministru într-unul din guvernele dintre cele două războaie mondiale. A fost cel de-al treilea om politic ce a deținut postul de prim-ministru, asasinat de legionari.

— cel al antifasciștilor de la tipografia „Monitorul oficial” — fiind executați în urma lui muncitorii Pompiliu Stefu și Nicolae Mohănescu ; în martie 1942 este executat tânărul antifascist Dan A. Mihailovici, în iunie 1942 — Cornel Elias, elev de liceu, împreună cu alți doi colegi ; în august 1942 este ucis în torturi și aruncat pe fereastră de la etajul 3 al siguranței pentru a simula o sinucidere studentul utecist Justin Georgescu ; în februarie 1943 este executat neînfricatul luptător antifascist Petre Gheorghe, secretar al Comitetului județean Ilfov al Partidului Comunist din România ; în martie 1942 are loc procesul a 19 antifasciști de la Uzinele I.A.R. — Brașov ; în august 1942 — cel a 34 de antifasciști din capitală, iar în august 1943 au loc procesele a 31 de antifasciști din București și a 27 din Constanța ; în ianuarie 1944 are loc la București procesul a 52 de patrioți, iar în mai 1944, la Ploiești, procesul altor 16.

În lupta împotriva regimului fascist și a ocupanților hitleriști au căzut fii devotați ai poporului ca Vasile Tudose, Jozsa Bela, Șt. Plavăț și alții.

Deși pentru exercitarea terorii fasciste hitleriștii foloseau clica militară-fascistă și organele ei represive, gestapoul hitlerist sau alte organe represive germane s-au ocupat nemijlocit de schingiuirea și asasinarea patrioților români. După mărturisirile șefului serviciului secret fascist, Eugen Cristescu, făcute în fața tribunalului care a judecat în 1946 pe principalii criminali de război, în România acționau 11 servicii hitleriste de spionaj și reprimare. Numai într-o singură rafinărie din Ploiești, de pildă, acționau agenții serviciului de control și informații german, ai serviciului de contrasabotaj german și ai serviciului secret german¹¹. Nu arareori patrioții români erau predați după arestare gestapoului și supuși unor torturi bestiale. În martie 1944, hitleriștii au asasinat 52 de deținuți antifasciști români în închisoarea de la Ribnița.

La măsurile de teroare și execuții din România, nu mică a fost contribuția vizitei dr. Globke în 1942 ca „trimis special” al lui Hitler, în calitate de membru al unei delegații conduse de Wilhelm Struckart, secretar de stat la Ministerul de Interne hitlerist. După ce a avut convorbiri secrete cu Ion Antonescu, a inspectat în mai multe orașe din țară organele de stat represive, având întrevederi cu prefecții și șefii de poliție. Nu întâmplător în acele zile au fost condamnați la moarte și executați un grup de comuniști români. Dar ca și pretutindeni, teroarea fascistă făcea numai să crească ura maselor împotriva dictaturii militare-fasciste și a hitleriștilor ; în locul celor căzuți se ridicau noi și noi luptători antifasciști. Un rol deosebit l-a avut această „misiune” hitleristă în trimiterea evreilor din România în lagărele și ghetourile de lângă Bug, unde zeci de mii au fost exterminați. Pentru organizarea acestor crime, membrii „misiunii speciale” au fost decorați de regele Mihai și Antonescu cu ordinul „Steaua României”¹².

Crimele hitleriștilor îi demascau în fața tuturor oamenilor cinstiți ca pe adevărați dușmani ai poporului român.

¹¹ Raportul nr. 25 463 din 20 martie 1943 al Inspectoratului regional de poliție: București către Direcția generală a poliției. (Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, unitatea de păstrare 841, fila 0438).

¹² „Timpul” nr 1 753, din 26 martie 1942.

Cea mai monstruoasă crimă a hitleriștilor și a slugilor lor fasciste din țară a fost aruncarea României, contrar voinței poporului, în odiosul război antisovietic. Tineretul, floarea poporului român, a fost minat la moarte pentru interesele Germaniei hitleriste. Pe front au fost trimiși succesiv 1 000 000 de oameni. Chiar de la început, încă la Odesa, pierderile au fost însemnate, iar pînă la 31 decembrie 1942 armata romînă pierduse 220 000 de morți și răniți și peste 80 000 de prizonieri¹³. Pe măsură ce războiul continua, pierderile enorme suferite pe front de trupele romine — pierderi ce s-au ridicat în total la aproape 600 000 de oameni — aduceau jalea și doliul în sute de mii de familii, umpleau de amărăciune și revoltă inimile soldaților și ofițerilor romîni, care se vedeau sacrificați într-un război opus adevăratelor interese ale poporului, folosiți drept carne de tun într-un război nedrept. Toate acestea împingeau țara înspre o catastrofă națională.

Aceasta era situația României subjugate de hitleriști. Ce-i hărăzeau aceștia în viitor poporului român? Evident, deși făceau în scopuri propagandistice mult caz de „alianța” germană-romînă, hitleriștii îi pregăteau României în esență aceeași soartă ca și celorlalte popoare din Europa. Cu independența națională pierdută, cu economia națională rui-nată de pe urma jafului hitlerist și a războiului, cu o mare parte a populației adulte a țării nimicită în război, România urma, conform planurilor hitleriștilor, să fie o colonie a Germaniei, o anexă agrară aflată la dispoziția acesteia, o țară înrobită ca și toate celelalte. Intențiile căpeteniilor hitleriste față de România se încadrau în planurile lor de creare a unei „Germanii mari”, înconjurată de popoare-paria (lipsite de industrie proprie, armată și dreptul de a duce o politică independentă) și de „provinciile agrare ale viitorului”¹⁴. Despre planurile naziștilor privitoare la România putem judeca după declarația făcută de Hitler confidenților săi la 25 iulie 1941: „România ar trebui să facă bine să renunțe pe cît posibil la ideea de a avea o industrie proprie. Ea ar trebui să dirijeze bogățiile pămîntului ei și în special grîul ei spre piața germană”¹⁵. Aceasta era în ideea hitleriștilor, printre altele, și calea pentru a face să dispară principala forță din țară care se ridica hotărît împotriva jugului lor: „Astfel — spunea Hitler mai departe — proletariatul României, care este contaminat de bolșevism, ar dispărea, iar țara noastră nu ar duce lipsă niciodată de nimic”¹⁶. Hitleriștii făureau și planurile de „organizare” a teritoriului din această parte a Europei ca parte a „imperului” lor, planuri printre care figurau și cel al transformării Dunării într-un „fluviu german”, al colonizării teritoriilor de lângă Dunăre cu germani, asigurîndu-și astfel o cale cît mai sigură de

¹³ Vezi V. Zaharescu și M. Condurache: „Din activitatea P.C.R. pentru atragerea armatei alături de lupta forțelor patriotice pentru înfăptuirea insurecției armate și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 4/1961, pag. 16.

¹⁴ Vezi Leo Stern: „Caracterul legic și condiționarea istorică a înfringerii imperialismului german în cele două războaie mondiale”. Referat prezentat la conferința științifică a comisiei istoricilor din U.R.S.S. și R.D.G. (Berlin, 14—19 decembrie 1959), în culegerea: „Imperialismul german și cel de-al doilea război mondial”, Moscova, 1961, pag. 98.

¹⁵ „Hitler-s secret conversation. 1941—1944”, pag. 43.

¹⁶ Ibid.

comunicații pentru transportul bogățiilor jefuite : „Evident — declara Hitler la 26 februarie 1942 — că dacă dorim să transformăm Dunărea într-un fluviu german, politica noastră trebuie să fie deosebită. În acest caz, noi trebuie să stabilim minoritățile noastre din Balcani pe malul fluviului... Dacă stabilesc pe cei 1 500 000 de germani ai minorităților noastre în teritoriile din Răsărit, eu voi construi o autostradă lungă de 1 500 km, înzestrată la intervale de 50—100 km cu concentrări de populație germană, incluzând câteva orașe importante.

Este o soluție de încercare, dar Dunărea rămâne Dunăre.

Noi ar trebui să stabilim o puternică platformă la Porțile de Fier. Din nefericire este o regiune puțin seducătoare și nu va atrage pe coloniștii noștri. Va fi totdeauna posibil să populezi regiunea prin exploatarea minelor de cupru. Ar fi o excelentă cale de a procura cuprul de care avem nevoie, și aceasta ar fi cu atât mai mult justificat, întrucât noi nu sîntem în termeni buni cu Iugoslavia.

Dunărea este, de asemenea, o legătură de unire cu Turcia.

Și numai atunci cînd căile de comunicație sînt sigure se poate construi un imperiu mondial”¹⁷. Iar la 26 august 1942, revenind la aceeași problemă, el spunea : „Dar Dunărea va deveni într-o zi una din cele mai mari artere ale noastre : legată de Oder, ea va purta mărfurile direct în inima țării. Prin Marea Neagră, în sus pe Dunăre, vor veni fierul, minereul de mangan, cărbune, petrol, grîu, totul într-un torent nesfîrșit.

Teritoriile de la Marea Neagră deschid imense posibilități pentru viitor”¹⁸.

Planurile de viitor ale hitleriștilor, ca și situația Romîniei în timpul dominației lor și a clicii antonesciene, arată cu toată claritatea că poporul romîn a avut același dușman ca și celelalte popoare — fascismul, Germania hitleristă. Forțele patriotice din Romînia înțelegeau bine acest lucru. În aceste condiții, poporul romîn a luptat, împreună cu celelalte popoare din Europa, pentru existența sa de sine stătătoare, pentru viitorul său, pentru libertate și democrație.

Problema definirii caracterului național și internațional al rezistenței necesită, după părerea noastră, o analiză a forțelor principale ale acestei mișcări, precum și a obiectivelor ei, pornind de la faptul că caracterul oricărei mișcări de masă este determinat în cea mai mare măsură de forțele care o conduc și obiectivele pe care și le propun, de măsura în care aceste obiective corespund intereselor progresului, reflectă necesitățile reale ale luptei în perioada respectivă.

Forța cea mai organizată, combativă și consecventă a luptei antifasciste a fost clasa muncitoare. Ea a polarizat în jurul ei toate forțele patriotice, a atras la o luptă din ce în ce mai activă țărănimea, intelectualitatea progresistă, elementele patriotice din armată. În mișcarea de rezistență din Romînia s-a manifestat astfel trăsătura comună rezistenței din Europa — ea a reunit patrioții de diferite convingeri politice, indiferent de apartenența socială, naționalitate, credință religioasă, și, în același timp, nucleul ei cel mai combativ și organizat, cel mai hotărît în luptă constituindu-l clasa muncitoare. Ca și în întreaga Europă,

¹⁷ Op. cit., pag. 326.

¹⁸ Op. cit., pag. 617.

mișcarea de rezistență a acestor forțe populare nu se limita la aspectele pur militare ale luptei pentru zdrobirea Germaniei hitleriste; masele populare luptau pentru distrugerea totală a fascismului și a rădăcinilor sale, pentru democratizarea vieții politice și sociale, năzuiau să-și ia soarta în propriile lor mâini.

În fruntea acestor forțe s-a aflat Partidul Comunist din România. Datorită politicii sale consecvente de unire a tuturor forțelor patriotice, devotamentului și curajului cu care comuniștii luptau împotriva fascismului, capacității lor de organizare, profundului lor patriotism, datorită faptului că au știut să indice cu claritate scopurile și metodele de luptă, partidul comunist a devenit conducătorul recunoscut al luptei antifasciste, a exprimat interesele cele mai vitale ale întregului popor.

Alături de clasa muncitoare, luptei antifasciste împotriva cotropitorilor hitleriști i s-au alăturat personalități marcante ale vieții politice. Astfel a fost dr. Petru Groza, fost ministru, întemeietor și președinte al organizației țărănești Frontul plugarilor, care pentru activitatea sa democratică și antifascistă a fost arestat în anii 1943—1944.

Reprezentînd o grupare însemnată a Partidului național-liberal, lovită în interesele ei economice prin înrobirea la Germania fascistă, Gheorghe Tătărăscu, fost de repetate ori prim-ministru, a intrat în mai 1944 în frontul antihitlerist. De asemenea, și cunoscutul om politic și filozof Mihail Ralea, care a părăsit Partidul național-țărănesc și a format Partidul socialist-țărănesc, a intrat în 1943 în frontul anti-hitlerist.

Cu totul alta a fost poziția conducătorilor vechilor partide politice guvernante ale României — Partidul național-țărănesc și Partidul național-liberal, care au acceptat dizolvarea partidelor politice în timpul dictaturii lui Carol al II-lea. În întreaga perioadă dinaintea instaurării dictaturii fasciste, conducătorii acestor partide, Maniu, Brătianu și alții, au reprezentat împreună cu monarhia interesele forțelor reacționare ale societății românești, opuse luptei poporului pentru progres social, pentru democratizarea țării, pentru independență și suveranitate națională, au refuzat orice colaborare cu forțele democratice împotriva fascismului, deschizîndu-i acestuia din urmă drumul spre putere. Această față politică a lor a condiționat și atitudinea pe care au luat-o în timpul dictaturii militare-fasciste și al războiului antisovietic. Cu toate că formal se aflau în opoziție, reacționarismul și antisovietismul lor înversunat i-au împiedicat să participe la mișcarea de rezistență și i-au împins, de fapt, spre colaboraționism. Astfel, ei au sprijinit guvernul antonescian cu „tehnicieni” *, au declarat, ca de pildă I. Maniu, în memoriul său din 8 noiembrie 1941, că „aprobă acțiunea militară întreprinsă”, iar unii fruntași ai lor, ca I. Mihalache — vicepreședinte al P.N.Ț. — și Gh. Brătianu — vicepreședinte al P.N.L., cunoscut prin legăturile sale cu hitleriștii — s-au înrolat demonstrativ ca „voluntari” pe frontul antisovietic. Ulterior, îndeosebi în fața perspectivei evidente a înfrîngerii Germaniei hitleriste, în condițiile creșterii luptei antifasciste din

* Astfel, în guvernul Antonescu au ocupat posturi de miniștri sau secretari generali de ministere național-liberalii Crețeanu și Ottulescu, național-țărăniștii Gerota și Gr. Popescu și alții.

interiorul țării, precum și sub influența faptului că s-a creat și consolidat coaliția antihitleristă, șefii P.N.Ț. și P.N.L. s-au văzut nevoiți să adopte atitudini de desolidarizare față de războiul hitlerist, să formuleze în memoriile lor către Antonescu cereri de retragere a armatei române de pe front, să manevreze pentru a-și asigura sprijinul cercurilor guvernante anglo-americane. Situându-se pe această poziție, ei nădăjduiau că vor reuși să limiteze obiectivele rezistenței, să preia puterea în cazul căderii lui Antonescu, să împiedice lupta maselor pentru transformări democratice profunde. În același timp, temându-se de faptul că lupta maselor populare împotriva fascismului își pune ca scop înfăptuirea unor adinci transformări democratice, ei au continuat să refuze a colabora la lupta activă împotriva regimului fascist. În toată perioada dictaturii militare-fasciste, conducătorii național-țărăniști și național-liberali nu au organizat vreo acțiune de rezistență de masă. Dacă în unele țări din Europa au existat frunțași politici burghezi care au luat parte la mișcarea de rezistență, au fost internați în lagăre sau executați, nu se poate spune același lucru despre frunțașii partidelor național-țărănesc și național-liberal, dintre care nici unul nu s-a expus unei condamnări sau represiuni pentru activitatea antihitleristă.

Specifice pentru „opозиția” lor față de dictatura fascistă au fost acțiunile de culise sterile și pertractările nesfârșite cu Antonescu, în cadrul unor contacte directe sau prin memorii pînă în ziua arestării lui.

Încercările lor de contact și tratative cu aliații din Occident în 1943—1944 au fost exagerat calificate ca o acțiune de rezistență¹⁹. În schimb este recunoscută rezistența condusă de partidul comunist. Referindu-se la situația din România din acea perioadă, cînd în 1943, sub conducerea partidului comunist, s-a creat Frontul patriotic antihitlerist, C. Kormos scria în cartea „Rumania”, apărută în Anglia în iulie 1944, că „forța mișcării clandestine din România este greu de apreciat. Au avut loc mai multe ciocniri cu germanii, acte de sabotaj și recent și activitate de partizani... Oponenții regimului antonescian, aparținînd diferitelor partide, au reușit să creeze începutul unei mișcări unite de eliberare, a cărei denumire lasă de presupus că ea se află sub conducerea comunistă”²⁰. Autorul menționează și creșterea influenței forțelor patriotice în rîndul ceferiștilor și în zonele industriale, din jurul orașelor București, Ploiești, Brașov²¹.

Acțiunile și obiectivele partidelor național-țărănesc și național-liberal se deosebeau radical de cele ale mișcării de rezistență a maselor populare, care pe întreaga durată a dictaturii militare-fasciste au avut ca obiectiv răsturnarea dictaturii militare-fasciste, scoaterea țării din războiul criminal antisovietic, întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste și alăturarea Romîniei la coaliția antihitleristă, democratizarea vieții politice și sociale a țării.

Aceste obiective au fost formulate în documentele elaborate de Partidul Comunist din România și au fost larg popularizate prin presa ilegală și manifestele P.C.R. și ale altor organizații patriotice. Începînd

¹⁹ „Foreign Relations of the United States Conferences at Cairo and Teheran 1943”, Washington 1961, pag. 362.

²⁰ C. Kormos : „Rumania”-Cambridge, At the University Press, 1944, pag. 109.

²¹ Ibid.

cu documentele P.C.R. din 1941 și mai ales cele din 1943—1944, aceste obiective s-au cristalizat într-o serie de lozinci de luptă concrete.

Astfel, platforma propusă de P.C.R. la 6 septembrie 1941 pentru formarea frontului antihitlerist prevedea: încetarea războiului împotriva Uniunii Sovietice și lupta alături de U.R.S.S. și de toate popoarele iubitoare de libertate împotriva Germaniei hitleriste, alungarea hitleriștilor din țară, recucerirea libertății și independenței naționale a României, răsturnarea dictaturii militare-fasciste, formarea unui guvern din reprezentanții tuturor forțelor patriotice, eliberarea nordului Transilvaniei răpit prin odiosul dictat de la Viena și altele. „Împiedicarea producției de război, a transportului de muniții, arme și armate pentru asupritorii sângeroși ai poporului român, pentru războiul lui Hitler, lupta cu arma în mână împotriva armatei lui Hitler — se sublinia în platformă — e datoria fiecărui patriot român care iubește libertatea și independența poporului român”²².

Aceste sarcini au fost reafirmate în rezoluția Comitetului Central al P.C.R. din ianuarie 1942, în platforma Frontului patriotic antihitlerist propusă de P.C.R. în iunie 1943 și în alte documente.

Cotitura hotărâtoare a luptei de rezistență în România s-a produs în august 1943, când, pe baza analizei multilaterale a situației interne și internaționale, cadrele de bază ale Partidului Comunist din România, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au elaborat planul pregătirii și îndeplinirii insurecției armate, îndrumând lupta tuturor forțelor patriotice în această direcție. *Astfel, rezistența din România avea un program de luptă profund patriotic, care exprima interesele naționale vitale ale poporului, reflecta sarcinile concrete ce stăteau în fața forțelor patriotice din România decurgând din situația concretă politică și militară a țării, pe plan intern și extern.*

În același timp, acest program corespundea întru totul obiectivelor internaționale ale rezistenței din Europa, comune tuturor popoarelor care au luptat împotriva dușmanului lor de moarte — Germania hitleristă.

În fața forțelor patriotice din România se ridicau unele sarcini specifice, care nu figurau în programul rezistenței din țările ocupate de Germania fascistă printr-o agresiune militară directă: scoaterea țării din războiul dus alături de Germania hitleristă, întoarcerea armelor de către armată împotriva trupelor hitleriste, doborârea propriului guvern fascist. Astfel de sarcini au stat în mod obiectiv în fața popoarelor din statele blocului fascist. Decurgând din situația concretă a României, aceste sarcini reflectau tocmai căile prin care poporul român își putea aduce și și-a adus contribuția la lupta comună a popoarelor pentru realizarea obiectivelor principale ale rezistenței — zdrobirea Germaniei hitleriste, nimicirea fascismului, eliberarea popoarelor, dobândirea independenței și suveranității naționale. Realizarea obiectivelor rezistenței din România avea deci o deosebită însemnătate patriotică națională, asigurând eliberarea poporului român de sub jugul fascist, izgonirea hitleriștilor, eliberarea nordului Transilvaniei, și, în același timp,

²² „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 349.

avea o însemnătate internațională prin faptul că dădea poporului român posibilitatea de a participa cu toate forțele sale la lupta de rezistență.

Insurecția armată antifascistă din august 1944 și participarea poporului român cu toate forțele sale la războiul antihitlerist pînă la zdrobirea ultimelor forțe ale Germaniei naziste a dus la înfăptuirea deplină a obiectivelor naționale și internaționale ale mișcării de rezistență din România, a dus la completa eliberare a patriei de sub jugul fascist și al ocupanților hitleriști, la instaurarea unui regim real democratic, care asigură drepturile și libertățile democratice ale maselor populare, consolidează independența și suveranitatea poporului român.

Insurecția armată și participarea la războiul împotriva Germaniei fasciste au adus contribuția poporului român la înfrîngerea celui mai crud dușman al tuturor popoarelor și al civilizației umane.

O trăsătură comună a rezistenței a fost faptul că, fiind o largă mișcare de masă, o luptă a forțelor patriotice populare pentru apărarea intereselor vitale ale popoarelor, ea a cunoscut în fiecare țară anumite etape și momente specifice de dezvoltare, determinate de condițiile concrete, de formele și intensitatea luptei într-o perioadă sau alta, de gradul de participare a maselor la mișcarea de rezistență și de rezultatele ei. În același timp, în condițiile existenței unui dușman comun și ale îmbinării luptei popoarelor asuprite de hitleriști cu lupta coaliției antihitleriste, rezistența a fost direct influențată de situația internațională generală, de evoluția evenimentelor pe fronturile celui de-al doilea război mondial, fapt ce a făcut să se poată distinge etape comune dezvoltării rezistenței din toate țările.

Periodizarea științifică a rezistenței, corespunzătoare caracterului ei național și internațional și reflectînd mersul obiectiv al dezvoltării ei, trebuie să țină cont atît de situația concretă din fiecare țară în parte, cît și de influența exercitată asupra dezvoltării rezistenței, de evoluția raportului de forțe dintre coaliția antihitleristă și blocul statelor fasciste, de momentele de cotitură în mersul celui de-al doilea război mondial.

Prima etapă a rezistenței pe plan internațional cuprinde anii premergători intrării U.R.S.S. în război, ca urmare a agresiunii hitleriste împotriva sa. În această etapă au loc primele acțiuni ale mișcării de rezistență, ea începe să acumuleze forțe, să desfășoare activitatea organizatorică și propagandistică de pregătire a unei desfășurări mai largi a luptei. Toate acestea în condițiile deosebit de grele ale victoriilor rapide ale Germaniei hitleriste asupra unui șir de state.

A doua etapă a rezistenței cuprinde perioada de la 22 iunie 1941 pînă la victoria armatei sovietice de la Stalingrad, urmată de cea de la Kursk, care a produs cotitura radicală în mersul celui de-al doilea război mondial. În această perioadă lupta de rezistență se caracterizează în Europa printr-o intensificare a mișcării de rezistență, prin trecerea treptată la lupta armată. Cu toate că la început armatele hitleriste au ocupat vremelnice o parte a teritoriului U.R.S.S. rezistența eroică a poporului sovietic, a forțelor sale armate, înfrîngerea hitleriștilor lîngă Moscova la sfîrșitul anului 1941 au dat o lovitură grea mitului „învin-

cibilității" Germaniei hitleriste, au arătat popoarelor că există o forță capabilă să lupte cu succes împotriva acesteia. Hitleriștii, ale căror planuri de război „fulger” împotriva U.R.S.S. au fost spulberate, au fost nevoiți să trimită pe front un număr tot mai mare de trupe, ceea ce a înlesnit de asemenea desfășurarea mișcării de rezistență, înfrîngerile zdrobitoare suferite de armatele hitleriste au provocat o puternică criză în sinul blocului fascist, au slăbit considerabil forțele sale. Popoarele au văzut perspectiva reală și apropiată a eliberării lor și și-au întărit eforturile în lupta împotriva hitleriștilor.

Cea de-a treia și ultima etapă a rezistenței cuprinde, pe plan european, perioada de la bătălia de la Stalingrad pînă la sfîrșitul războiului. Ea se caracterizează prin înaintarea vertiginoasă a armatei sovietice, prin deschiderea celui de-al doilea front în Europa, prin destrămarea blocului fascist și prăbușirea Germaniei hitleriste. În condițiile deosebit de favorabile ale acestei etape, s-a intensificat lupta armată de masă, în multe țări au început insurecții armate victorioase (Paris — 22/23 august, România — 23/24 august, Slovacia — 29 august, Bulgaria — 9 septembrie) pentru eliberarea lor, popoarele acestor țări aducîndu-și contribuția la victoria asupra Germaniei hitleriste.

Periodizarea rezistenței pe aceste etape pornește de la aprecierea justă a momentelor de cotitură și a influenței lor. În această direcție o însemnătate hotărîtoare au avut evenimentele din răsăritul Europei, atacarea U.R.S.S. și intrarea acesteia în război, evoluția operațiilor militare pe frontul sovieto-german, front pe care au fost zdrobite principalele forțe ale Germaniei hitleriste și pe care a survenit, în urma victoriilor istorice ale armatei sovietice, în bătăliile de pe Volga și de la Kursk, cotitura radicală în mersul celui de-al doilea război mondial. Într-o măsură mai mare sau mai mică au exercitat influență și acțiunile armatelor S.U.A. și Angliei pe frontul din Africa și îndeosebi debarcarea lor în Italia și apoi deschiderea celui de-al doilea front în Europa occidentală.

În ceea ce privește formele și metodele de luptă, caracterul general al rezistenței, ca mișcare de masă a popoarelor în apărarea existenței lor, a independenței și suveranității naționale, împotriva dușmanului comun, au determinat o mare asemănare în această privință, în majoritatea țărilor. O trăsătură comună a rezistenței este folosirea rezistenței față de măsurile și ordinele ocupanților, difuzarea presei clandestine și propaganda antifascistă, grevele și sabotajele, lupta de partizani, insurecția armată. Trebuie însă remarcat că în cadrul diferitelor etape au predominat unele sau altele dintre formele și metodele generale de luptă, în funcție de condițiile concrete din fiecare țară, de gradul de organizare și intensitate a rezistenței, de tradițiile de luptă ale popoarelor respective.

Pornind de la aceste considerente generale cu privire la periodizarea, formele și metodele rezistenței, din punct de vedere al situației concrete din România, dezvoltarea luptei antifasciste a maselor populare a fost strîns legată de mersul operațiilor pe frontul de Răsărit, de acțiunile hotărîtoare în zdrobirea fascismului german ale armatei sovietice, ale cărei victorii și înaintare eliberatoare pe teritoriul României au creat condițiile favorabile în care forțele patriotice interne au

putut să treacă la răsturnarea dictaturii militare-fasciste și să determine întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste.

Analiza factorilor interni și externi care au influențat dezvoltarea luptei în România duce la concluzia că mișcarea de rezistență a poporului român se împarte în două perioade distincte și anume :

- *prima perioadă*, cuprinsă între *septembrie 1940 și august 1944* ;
- *a doua perioadă*, cuprinsă între *august 1944 și sfârșitul războiului în Europa*.

★

În prima etapă a rezistenței pe plan european, România nu fusese încă angajată în război. Totuși, fiind aservită din punct de vedere economic și politic Germaniei hitleriste, forțele patriotice au desfășurat lupta împotriva acordurilor economice înrobitoare, care provocaseră scăderea nivelului de trai, pentru apărarea independenței naționale, grav amenințată, a drepturilor și libertăților democratice, împotriva pregătirilor războiului antisovietic.

În acest timp s-a produs dictatul de la Viena, a fost instaurată dictatura militară-fascistă, iar trupele hitleriste au intrat în țară. Masele populare protestează prin numeroase greve și conflicte de muncă în întreprinderile din București, Iași, Cluj, Arad, Valea Mureșului, prin acțiuni țărănești și ale soțiilor și mamelor celor concentrați, în numeroase regiuni ale țării, ca Satu Mare, Craiova, Ilfov, Dobrogea și altele, ajungându-se în unele locuri chiar la ciocniri cu poliția și jandarmeria. Se produc deplasări în rîndul diferitelor categorii sociale, o parte a burgheziei, care prin interese economice sau formație culturală era legată de Anglia și Franța, ia atitudine pasivă sau deschisă față de politica de subordonare a țării și de expansiune a Germaniei.

Instaurarea dictaturii militare-fasciste și intrarea trupelor hitleriste în România, în septembrie 1940, au creat noi condiții de luptă, ceea ce a făcut să ia naștere mișcarea de rezistență, ca o continuare a luptei anterioare.

Încă de la început, masele populare au primit cu ostilitate intrarea, în septembrie 1940, cu asentimentul reacțiunii române, a trupelor hitleriste în țară. Privind acest lucru ca o invazie, care încălca grosolan independența și suveranitatea României, oamenii muncii își manifestau în cele mai diferite forme ostilitatea față de ocupanții hitleriști. Înseși autoritățile dictaturii militare-fasciste au fost nevoite să recunoască că „populația română, neprivind cu ochi buni prezența trupelor germane, dă naștere la diferite incidente cu militarii germani”²³. Această stare de spirit a poporului s-a oglindit și în numeroasele nemulțumiri ce s-au manifestat în rîndurile armatei române față de intrarea trupelor hitleriste în țară, fapt ce a determinat pe ministrul de război să dea ordine prin care se cerea supravegherea stării de spirit a trupelor, iar corpului ofițeresc să nu mai „afișeze sentimente germano-fobe sau de ostentativă indiferență”²⁴.

²³ Arhiva M.F.A.-M.St.M. Starea de spirit în armată în legătură cu prezența trupelor germane în România (10.X.1940—1.II.1941), pag. 15; vezi și *Ion Leonida*: „Un episod eroic din războiul antihitlerist”, în „Studii” nr. 4/1959, pag. 226.

²⁴ Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 4/1961, pag. 42.

În diferite centre ale țării au loc acțiuni ale maselor împotriva fascismului și pentru revendicări economice, ca, de pildă, demonstrații la Iași, la Arad, în Valea Mureșului. La 3 noiembrie 1940²⁵ are loc la București, cu participarea unui număr însemnat de muncitori, țărani, mici negustori etc., o demonstrație antifascistă sub lozincile „Jos fascismul !”, „Jos teroarea !”, „Trăiască Uniunea Sovietică !”, „Afară cu armata de ocupație !”, „Vrem pîine, nu război !”

Între 15 aprilie și 5 mai 1941, în Valea Jiului, la minele din Petrila, Aninoasa, Lupeni, Lonea și alte localități s-a desfășurat o puternică grevă, care a lovit în aprovizionarea mașinii de război fasciste. Directorul general al C.F.R. raporta Președinției Consiliului de Miniștri la 3 mai 1941 că „dacă nu se iau măsuri speciale, de o deosebită asprime”, C.F.R. și „o dată cu ea întreaga industrie va rămîne în 6—7 zile fără cărbuni”²⁶.

Lupta împotriva fascismului și a pregătirilor de război începe să ia deja în această perioadă și forma unor acte directe de sabotaj. Însuși Antonescu a fost nevoit să recunoască în rezoluția pusă pe raportul care anunța că la 2 martie 1941 a fost distrus un depozit cu 1 000 de mine al fabricii de mine antitanc Mogoșoaia că „incendiile depozitelor alimentare și militare se înmulțesc. Nu mai trebuie să așteptăm ca să ne convingem că lucrul este organizat și dirijat”²⁷.

Toate acestea arătau că forțele patriotice din România treceau la acțiuni tot mai hotărîte împotriva dictaturii militare-fasciste și a ocupanților hitleriști.

O dată cu începerea agresiunii antisovietice (22 iunie 1941), situația din România se ascute. Se răspîndește un număr tot mai mare de manifeste antifasciste. Forțele patriotice încep să-și strîngă rîndurile pe baza platformei din 6 septembrie 1941 propuse de partidul comunist. În 1942 ia ființă organizația Uniunea patrioților, care a întrunit în rîndurile ei numeroși intelectuali patrioți și elemente din rîndurile păturilor mijlocii, iar în iunie 1943 se unesc în Frontul patriotic antihitlerist Partidul Comunist Român, Frontul plugarilor, condus de dr. Petru Groza, Uniunea patrioților, Organizația oamenilor muncii maghiari din România (Madosz), Partidul țărănesc-socialist, condus de M. Ralea, și unele organizații ale Partidului social-democrat.

Criza regimului fascist, ca urmare a victoriilor strălucite ale armatei sovietice pe Volga și la Kursk, începe să se manifeste prin contradicții între guvernul militar-fascist și Germania hitleristă, pe plan extern, iar pe plan intern, prin ascuțirea contradicțiilor dintre cercurile palatului și guvernul Antonescu. Însuși dictatorul fascist este nevoit să recunoască, în aprilie 1943, la o conferință a comandanților de mari unități militare, că statul fascist se „clatină”²⁸. Atît guvernul cît și

²⁵ Vezi „Revista arhivelor” nr. 17/1959, pag. 18.

²⁶ Vezi N. Petrovici: „Manifestația de la Obor din București, organizată de P.C.R. cu prilejul zilei de 7 Noiembrie 1940”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 5—6/1958.

²⁷ Vezi „Revista arhivelor” nr. 1/1959, pag. 16.

²⁸ Arhivele statului București, fondul Președinția Consiliului de Miniștri, pachetul 82, dosarul nr. 190, fila 11.

cercurile palatului, ca și liderii partidelor național-tărănesc și național-liberal, încep să întreprindă acțiuni pentru găsirea unei soluții de ieșire din criză.

În această etapă, actele de sabotaj și diversiune directe au constituit, în condițiile din România, o formă din cele mai importante de luptă împotriva mașinii de război fasciste. Aceste forme, care loveau direct în mașina de război hitleristă, au fost în România, ca și pretutindeni, folosite în întreaga perioadă a rezistenței, pînă la insurecția armată.

Ca în toate țările aflate sub jugul fascist, organizarea grevelor, mai ales în timp de război, implica greutăți enorme, atrăgînd asupra greviștilor represii crunte. Cu toate acestea, au avut loc greve și conflicte de muncă, deseori însoțite de manifestații, la Uzinele „Lemaître”, „Wolf”, Arsenalul din București, „Concordia” — Ploiești, „Astra” și „Textila” — Arad etc.

Numeroase acte de sabotaj au fost organizate la Uzinele „Malaxa”, „Metaloglobus”, „Leonida”, „Acta”, la Atelierele C.F.R. și ale Societății de tramvaie din București, în regiunea petroliferă, la Uzina I.A.R. — producătoare de avioane — din Brașov, la Uzinele metalurgice Reșița și în alte întreprinderi, precum și în transporturi. Teroarea fascistă, militarizarea întreprinderilor, împușcarea patrioților prinși nu au putut împiedica ca această luptă să se desfășoare în tot timpul regimului fascist. Referindu-se la aceasta, ziarul „Pravda” scria deja la 12 august 1941 că, în pofida măsurilor autorităților fasciste din România de a împușca patrioți pentru actele de sabotaj comise, „...numărul actelor de sabotaj, al atacurilor asupra trenurilor militare, al cazurilor de deteriorare a cablurilor și altele se mărește continuu”²⁹. „Pravda” releva că „la actele de sabotaj și la atacurile împotriva ocupanților iau parte mii de patrioți romîni”, care „se bucură de sprijinul populației”³⁰. În ce privește eficacitatea acțiunilor de sabotaj, mai ales ale celor care loveau într-un punct extrem de sensibil pentru hitleriști — în aprovizionarea cu combustibil a mașinii lor de război —, ziarul „Pravda” menționa în noiembrie 1941 că „actele de diversiune și sabotaj în exploatările petrolifere și uzinele din România au dus la faptul că armata germană primește în ultimul timp cu 15—20 la sută mai puține produse petrolifere decît s-a avut în vedere”³¹.

Sabotajul era efectuat în cele mai diferite forme — de la stricăciuni care să ducă la întreruperea producției, producerea intenționată a unor piese inutilizabile pînă la aruncarea în aer a unor obiective importante.

Astfel erau tăiate cablurile de alimentare cu energie electrică, se provocau scurtcircuite, se puneau nisip la osiile vagoanelor etc. De pildă, la Constanța, în primele zile ale războiului, patrioții au tăiat cablurile care alimentau cu curent electric reflectoarele instalate de apărarea antiaeriană germană³². La Societatea petrolieră „Astra romîna” s-au

²⁹ „Pravda” din 12 august 1941.

³⁰ Ibid.

³¹ „Pravda” din 13 noiembrie 1941, Comunicat al Biroului sovietic de informații.

³² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 58/181.

țaiat în primăvara anului 1943 două cabluri principale ale instalației de distilare și rafinaj, oprindu-se funcționarea instalației³³; la Uzinele „Malaxa” din București și la Uzinele Reșița se provocau scurtcircuite care întrerupeau pe mult timp producția, se stricau tunuri și tancuri³⁴; la Atelierele C.F.R. din București se punea nisip sau pilitură de fier în cutiile pentru ulei de la osiile locomotivelor, iar șenilele a 8 tancuri au fost călite intenționat prost și rebutate³⁵; la Fabrica „Parcomet” se deteriorau formele pentru a provoca defecțiuni pieselor prin scurgerea metalului³⁶ etc.

La 11 iulie 1942 au fost incendiate depozitele de muniții de la marginea orașului Buzău, focul propagându-se și la un depozit german de carburanți. Din Buletinul de informații al Cabinetului militar al lui Antonescu reiese că au fost distruse circa 200 vagoane de muniție (de artilerie, aruncătoare și cartușe), precum și câteva sute de vagoane de benzină de aviație din depozitul german de carburanți³⁷. Tot în vara anului 1942 a fost incendiat arsenalul armatei din Tîrgoviște.

La începutul anului 1943 a fost aruncat în aer depozitul din incinta Uzinelor Mîrșa, conținând câteva sute de vagoane de muniție de artilerie. Explozia a distrus și o parte a instalațiilor uzinei³⁸.

Rezistența față de măsurile dictaturii fasciste s-a dezvoltat și în rîndurile țărănimii, manifestîndu-se prin sabotarea livrărilor forțate de produse agricole, ascunderea cerealelor și a vitelor, refuzul de a plăti impozitele, ajutorarea celor nesupuși la încorporare și a ostașilor care au părăsit frontul etc. La sfîrșitul lunii mai 1943, organele polițienești semnalau că țărani manifestă „ostilitate față de ordinea statală”³⁹.

În condițiile în care armata romînă era folosită drept carne de tun pentru interesele hitleriștilor, una dintre formele principale în care s-a manifestat rezistența populației față de politica hitleriștilor și a slugilor lor fasciste din țară a fost împotrivirea la încorporare, neprezentarea la unități. Documentele organelor militare din acea perioadă sînt concludente în această privință. De pildă, în octombrie 1942, cercul de recrutare Sibiu semnală un număr de 4 062 de tineri nesupuși la încorporare, iar Armata 1 înregistra un total de 10 683 de nesupuși la încorporare și concentrare. În prima jumătate a anului 1943, Armata 1 totaliza un număr de 14 127 de oameni care nu au răspuns ordinelor de chemare, iar Corpul 5 teritorial a înregistrat un număr de 24 822 de nesupuși la încorporare și concentrare⁴⁰.

³³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 43 086, F.N., vol. 32, fila 39.

³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 725—61, fila 264, dosarul nr. 682, fondul nr. 96, filele 394—396.

³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 725—61, fila 264.

³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 43 086, F. N., vol. 32, fila 39.

³⁷ Vezi „Revista arhivelor” nr. 1/1959, pag. 22.

³⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 377, fila 1.

³⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3 667/8, fila 248.

⁴⁰ Vezi V. Zaharescu și M. Condurache: „Din activitatea P.C.R. pentru atragerea armatei alături de lupta forțelor patriotice pentru înfăptuirea insurecției armate și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 4/1961, pag. 52—53.

O manifestare a stării de spirit antihitleriste a maselor în care și-a găsit puternic expresia internaționalismul patrioților români a fost solidaritatea cu prizonierii de război sovietici, acțiunile pentru ajutorarea lor. Patrioții luau contact cu prizonierii siliți să muncească în întreprinderi, le acordau, în măsura posibilităților, ajutor material și moral. În același timp se lua legătura și cu prizonierii din lagăr, întreprinzându-se acțiuni de ajutorare a lor. Îngrijorată de acest fapt, Direcția generală a poliției semnală la 9 decembrie 1942, de pildă, că la Reșița și în localitățile miniere din județul Caraș „s-au constatat mai multe cazuri când muncitorii se duceau la tabăra unde lucrau prizonierii ruși, cărora în mod ascuns le dădeau alimente, haine și bani. Cei care au fost prinși au fost cercetați și dați în judecată”⁴¹.

Merită de subliniat că au fost cazuri în care grevele au constituit prilejuri de manifestare a caracterului internaționalist al rezistenței, a solidarității patrioților din diferite țări. Astfel, la o carieră de piatră de var a Uzinelor „Solvay” din Turda, care producea pentru armată, 260 de muncitori români și 70 de prizonieri sovietici au întreprins acțiuni comune care au culminat cu o grevă în zilele de 30—31 ianuarie 1943⁴².

O însemnătate mare pentru dezvoltarea mișcării de rezistență a avut-o propaganda antifascistă. Ea a îmbrăcat forme multiple — de la propagandă și agitație verbală la șablonarea de lozinci pe ziduri, răspîndirea a numeroase manifeste, editarea presei ilegale. Într-o dare de seamă a siguranței asupra stării de spirit a populației și a mișcărilor politice pe perioada 1 aprilie 1942 — 1 aprilie 1943, se semnalează răspîndirea de manifeste și broșuri anifasciste în repetate rînduri în 12 localități și județe importante din țară, printre care București, Iași, Timișoara, Constanța, Craiova, Brașov, Arad⁴³. Înfruntînd greutăți imense, era editată și răspîndită presa ilegală. De la începutul anului 1942 a fost editat un Buletin al C.C. al P.C.R. Din ianuarie 1943 a început să apară ziarul patriotic ilegal „România liberă”. S-au editat și alte organe de presă, ca „Buletinul capitalei”, „Tînărul patriot”, „România liberă”-Banat. Ziarele ilegale duceau în mase cuvîntul partidului, relatau situația adevărată de pe fronturi, popularizau obiectivele rezistenței și propunerile comuniștilor de unire a tuturor forțelor antihitleriste, comunicau înfăptuirea unor acte de sabotaj, dădeau vești despre acțiunile de rezistență din alte țări ale Europei.

*
* *

Sub influența loviturilor puternice date de armata sovietică în operațiunile din dreapta Niprului, care au adus frontul pe teritoriul Romîniei, criza conducerii se adîncește, se dezorganizează aparatul de stat fascist.

⁴¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul special nr. 33 076—2 793, vol. 42, fila 00609.

⁴² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 112—2 950 special, vol. 13, filele 0249, 0250, 0253.

⁴³ Vezi „Revista arhivelor” nr. 1/1959, pag. 25—26.

Se dezvoltă starea de spirit antihitleristă din rîndurile armatei romîne, ca urmare a pierderilor uriașe suferite de armata romînă pe front, a realităților văzute pe teritoriul sovietic, a revoltei față de jafurile și crimele săvîrșite de hitleriști, față de disprețul și ura cu care era tratat poporul nostru de acești purtători ai „noii ordini”, a stării materiale extrem de grele a ostașilor romîni, a relațiilor încordate dintre militarii romîni și cei germani.

Această stare de spirit s-a dezvoltat tot mai puternic ca urmare, în primul rînd, a influenței exercitate asupra armatei romîne de starea de spirit antihitleristă a maselor populare și de lupta antifascistă desfășurată de forțele patriotice conduse de P.C.R. Tot mai mulți ostași și ofițeri începeau să înțeleagă că adevăratul dușman al poporului este fascismul, că înfringerea Germaniei hitleriste era una dintre condițiile principale pentru asigurarea independenței naționale a țării.

Criza politică și militară a regimului fascist, creșterea puternică a stării de spirit antihitleriste a maselor arătau că se creaseră condițiile pentru trecerea mișcării de rezistență la o fază superioară, la ridicarea în masă, cu arma în mînă, împotriva clicii fasciste și a ocupanților hitleriști. S-au intensificat acțiunile de sabotaj, în diferite regiuni ale țării au avut loc acțiuni de partizani.

Un pas însemnat în această direcție a fost realizarea la 1 Mai 1944 a Frontului unic muncitoresc între P.C.R. și P.S.D., constituirea, la 20 iunie 1944, a Blocului național-democrat, din care făceau parte Partidul Comunist Român, Partidul social-democrat, Partidul național-țărănist și Partidul național-liberal. În tot acest timp, P.C.R. a organizat formațiuni de luptă patriotice și s-a pregătit întoarcerea armelor de către armata romînă împotriva hitleriștilor.

Astfel se acumulasă forțe și se efectuau pregătirile organizatorice necesare unei ridicări în masă, cu arma în mînă, împotriva dictaturii fasciste și a ocupanților hitleriști. Starea de spirit împotriva guvernului fascist atinge punctul culminant, se lărgeste cercul participanților la acțiunile deschise împotriva regimului fascist și a ocupanților hitleriști.

Ostilitatea față de regim este exprimată printr-un mare număr de proteste în scris, individuale și colective, împotriva conținuării războiului antisovietic, a actelor de teroare contra patrioților. La 30 septembrie 1943, cunoscutul scriitor Tudor Arghezi publică în ziarul „Informația zilei” pamfletul „Baroane”, adresat lui Killinger, ambasadorul german în România, în care descrie în mod plastic, cu ură și satisfacție totodată, falimentul hitleriștilor. Pentru atitudinea lui patriotică, Tudor Arghezi a fost internat în lagăr. În aprilie 1944, 69 de oameni de știință, membri ai Academiei romîne, profesori ai universităților din București, Iași și Cluj, printre care eminentul savant C. I. Parhon, Radu Cernătescu, S. Stoilov, dr. Danielopolu, dr. D. Bagdazar, Ștefan Vencov, dr. N. G. Lupu, M. Ralea, ing. Profiri, prof. Nicolau, Al. Rosetti, C. Balmuș, Șerban Țițeica, C. Daicoviciu, A. Oțetea și alții, au înaintat lui Ion Antonescu un memoriu în care au cerut ieșirea Romîniei din războiul hitlerist. „Interesele vitale ale statului și poporului — se spunea în memoriu — cer imediata încetare a războiului, oricare ar fi greutățile acestui pas”⁴⁴.

⁴⁴ Vezi „Romînia liberă” din 24 august 1944.

Cadre didactice de la Facultatea de litere și filozofie din București au protestat împotriva torturării unor luptători antifasciști arestați în martie 1944⁴⁵.

„Sîntem hotărîți mai mult ca oricînd ca, cu arma în mînă, cu dorința de libertate și independență națională, cu sprijinul poporului întreg, să-i apărăm și să răzbunăm pe frații noștri schingiuiți și uciși în camerele de tortură ale siguranței din Oravița”⁴⁶ — scria un grup de tineri inspectorului de poliție din Oravița. „Să se întoarcă în țară ostașii noștri, rămași să acopere cu trupurile lor retragerea de prăbușire a nemților!... Să se elibereze pămîntul românesc”⁴⁷ — cerea un grup de femei într-o scrisoare de protest adresată lui I. Antonescu.

În condițiile Romîniei, o însemnătate mare a căpătat organizarea rezistenței în rîndurile unităților militare. Formele de manifestare a ei au fost organizarea unor grupe de patrioți în unități, procurarea de arme și muniții pentru formațiunile de luptă patriotice, sabotaje în unități, acte de nesupunere față de ordinele căpeteniilor fasciste, treceri individuale și în grup de partea armatei sovietice. Într-atît de frecvente deveniseră trecerile de partea armatei sovietice, încît la 16 iulie 1944 secția operații din Marele stat-major propunea aplicarea celor mai drastice măsuri împotriva celor care erau prinși: împușcarea de către propriii lor camarazi, represalii împotriva familiilor, precum și confiscarea averii. O anchetă efectuată la 28 iulie 1944 pe front de către Marele stat-major a constatat că soldații și ofițerii nu voiau să continue războiul antisovietic. Majoritatea comandanților de regimente afirmau că nu se mai poate conta pe unitățile lor.

O parte integrantă a mișcării de rezistență romîne și o formă a activității ei a fost mișcarea antifascistă din rîndurile prizonierilor de război romîni din Uniunea Sovietică. Această mișcare, care a luat naștere încă în 1941—1942 și a cunoscut o puternică dezvoltare în 1943—1944, a fost o expresie a stării de spirit antihitleriste din armată și a dorinței multor militari romîni de a lupta împotriva hitleriștilor, precum și un rezultat al activității desfășurate în rîndurile prizonierilor de antifasciști romîni aflați în emigrație, în primul rînd de comuniști. Mii de ostași și ofițeri romîni prizonieri au cerut să li se permită să lupte cu arma în mînă alături de armata sovietică împotriva fascismului. În octombrie 1943, guvernul sovietic a aprobat înființarea Diviziei de voluntari „Tudor Vladimirescu”, dotînd-o cu armament și munițiile necesare. Patrioți romîni au asigurat organizarea și pregătirea diviziei pentru luptă activă, alături de întregul popor, pentru zdrobirea fascismului. La începutul anului 1945 a fost formată a doua divizie de voluntari „Horia, Cloșca și Crișan”, cu un efectiv de 15 000 de oameni, dar care nu a participat la lupte.

Este cunoscut că una dintre cele mai importante forme ale rezistenței popoarelor din Europa, larg răspîndită în Uniunea Sovietică, Iugoslavia, Polonia, Bulgaria, Albania și Franța, iar în ultima parte a războiului și în Italia, a fost lupta de partizani.

⁴⁵ „Romînia liberă” din 22 martie 1944.

⁴⁶ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota K.XXVIII/14, inv. 1 277.

⁴⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3 119/3 013, vol. 19, fila 325.

În România, această formă nu a putut căpăta amploarea din alte țări — deși existau toate condițiile —, deoarece această acțiune a fost sabotată, ca și altele, de elementele trădătoare aflate în conducerea Partidului Comunist Român. Numai după înlăturarea acestora, la 4 aprilie 1944, a fost posibilă înfăptuirea tuturor măsurilor de organizare și pregătire a insurecției, inclusiv a acțiunilor armate de partizani.

În România grupe de partizani au acționat începând din primăvara și vara anului 1944, în Valea Prahovei, în Delta Dunării, în Munții Vrancei, în Munții Parângului din nordul Olteniei, în jurul Sighetului, Baia Mare, în regiunea Suceava. Ca și mișcarea de partizani din alte țări, partizanii români au primit ajutorul internaționalist al U.R.S.S. Uniunea Sovietică a dat posibilitate unui număr de patrioți români aflați pe teritoriul sovietic — foști luptători antifasciști în Spania, militari români care au trecut de partea partizanilor sovietici sau dintre prizonieri — să ajungă pe teritoriul României pentru a se alătura luptei de partizani. Grupe de partizani alcătuite din patrioți români au fost parașutate sau trecute prin alte mijloace peste front. Comandamentul sovietic le-a asigurat tot necesarul în armament, muniții, materiale explozive.

Un număr de acțiuni împotriva mașinii de război fasciste au fost întreprinse de grupul de partizani „Carpați”, care a acționat în lunile iunie-august 1944 în sectorul liniei ferate dintre Ploiești și Făgăraș.

Referitor la activitatea acestui grup, Inspectoratul general al jandarmeriei relatea la 31 iulie 1944 că în ultimul timp s-au efectuat repetate acte de sabotaj „...prin provocarea de explozii asupra trenurilor petroliere, folosindu-se în acest scop mașini infernale”. În total, grupul „Carpați” a distrus 16 trenuri petroliere⁴⁸.

Principală direcție înspre care s-a concentrat partidul comunist în această fază a fost însă — așa cum s-a arătat mai înainte — concentrarea tuturor forțelor nehitleriste în vederea înlăturării dictaturii fasciste, scoaterii țării din războiul criminal antisovietic și alăturării României la coaliția antihitleristă, pregătirii insurecției armate antifasciste.

Pentru îndeplinirea măsurilor militare prevăzute în planul insurecției elaborat în august 1943, în primăvara anului 1944 a început organizarea formațiunilor de luptă patriotice. Acestea erau detașamente de patrioți, constituite în cea mai mare parte din muncitorii cei mai hotărâți în lupta împotriva fascismului, organizate în orașe și pregătite în vederea luptei armate pentru doborârea guvernului Antonescu și pentru ocuparea instituțiilor de stat fasciste și a obiectivelor militare hitleriste.

Au fost organizate comandamentul formațiunilor de luptă patriotice și numeroase formațiuni în diferite puncte ale țării. Astfel, în capitală au fost alcătuite formațiuni la Atelierele C.F.R. „Grivița”, „Malaxa”, „Lemaître”, S.T.B., la Uzina Grozăvești etc., iar în provincie, în Valea Prahovei, Oltenia, Dobrogea, Moldova, Banat și Țara Birsei. Au fost create depozite de armament și muniții.

Pregătind răsturnarea dictaturii militare-fasciste și scoaterea țării din războiul antisovietic, forțele patriotice au mobilizat toți factorii în măsură să contribuie, dintr-un motiv sau altul, la atingerea acestor obiective.

⁴⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, unit. de păstrare 7 685, fila 14.

Ca urmare a activității intense desfășurate în rândurile armatei, partidul comunist a reușit să cîștige pentru cauza insurecției un număr de ofițeri și generali, care s-au convins că P.C.R. este singura forță politică capabilă să conducă acțiunea de răsturnare a dictaturii militare-fasciste și lupta pentru izgonirea armatelor hitleriste din țară.

În condițiile unei situații militare tot mai critice a regimului fascist și ale creșterii revoltei poporului împotriva războiului anti-sovietic, regele Mihai și cercurile palatului, liderii P.N.Ț. și P.N.L., temîndu-se să nu rămînă în afara evenimentelor, în dorința de a salva instituția monarhiei și orînduirea de stat existentă, încercînd diferite soluții neviabile, ajung în ultimul moment, sub presiunea evenimentelor, la concluzia că rezolvarea problemei depinde numai de colaborarea cu partidul comunist, de aderarea la planul propus de acesta.

Din aceste considerente, regele și cercurile palatului au fost nevoite să accepte planul de acțiune stabilit de P.C.R., ceea ce ducea la înlăturarea lui Antonescu, la ieșirea țării din războiul împotriva coaliției antihitleriste, singura speranță de a scăpa de răspunderile grele ce apăsau pe umerii regelui și ai sfetnicilor săi pentru tirirea Romîniei în războiul criminal hitlerist. În ce-i privește pe șefii P.N.Ț. și P.N.L., ei nu au participat în nici un fel la pregătirea insurecției. Știind că aceștia aveau contacte cu Antonescu, chiar și regele a cerut ca ei să nu cunoască aceste pregătiri.

Deși interesele scurtării duratei războiului, interesele eliberării cît mai rapide a poporului nostru de sub jugul fascist cereau sprijinirea înaintării armatei sovietice, care în primăvara anului 1944 eliberase deja unele județe din nordul Romîniei și era singura în stare să întreprindă în scurt timp acțiuni efective pentru eliberarea țărilor din sud-estul Europei, totuși liderii partidelor burghezo-moșierești preferau prelungirea războiului, sperînd în realizarea măcar parțială a cunoscutei „variante balcanice” a lui W. Churchill. Poziția lor de pertractare, de așteptare, era potrivnică intereselor naționale ale poporului romîn, deoarece întîrzia eliberarea țării și o puneă în pericol de a fi transformată în arena unui război nimicitor.

Abia în condițiile cînd masele erau cuprinse de profunde frămîntări, cînd în armată creștea puternic starea de spirit antihitleristă, iar ofensiva armatei sovietice pe teritoriul țării devenise iminentă, șefii P.N.Ț. și P.N.L., temîndu-se să nu rămînă în afara evenimentelor și în izolare totală, au acceptat crearea Blocului național-democrat împreună cu P.C.R. și P.S.D.

Dar, deși acordul încheiat la 20 iunie 1944, pe baza unei platforme largi elaborate de P.C.R., prevedea înlăturarea dictaturii fasciste-antonesciene, instaurarea unui regim democratic, eliberarea țării de sub ocupația hitleristă⁴⁹, Maniu și Brătianu au căutat și în cadrul B.N.D. să împiedice orice acțiune concretă pentru răsturnarea dictaturii fasciste și s-au împotrivit tot timpul ideii întoarcerii armelor împotriva Germaniei hitleriste.

În cadrul pregătirii nemijlocite a insurecției s-a acordat o deosebită atenție următoarelor probleme: elaborarea planului concret de acțiune

⁴⁹ „Romînia liberă” din 10 august 1944

a formațiunilor de luptă patriotice și a unităților militare, arestarea guvernului fascist, a comandanților și diplomaților hitleriști, elaborarea principalelor decrete ce urmau să fie emise imediat după începerea insurecției, eliberarea grabnică din închisori și lagăre a deținuților antifasciști, măsuri de pază și de rezistență în București în cazul unui atac hitlerist împotriva orașului etc.

Au fost identificate efectivele și armamentul fiecărei unități militare din 63 de localități importante. S-au procurat date exacte cu privire la amplasarea trupelor hitleriste, a depozitelor de muniții, a stațiilor de radio etc.

Pentru acțiunea armată din capitală a fost elaborat un plan de operații detailat. În cursul lunilor iulie-august 1944 s-au stabilit obiectivele hitleriste și instituțiile militare și civile române care trebuiau ocupate și repartizarea formațiunilor de luptă patriotice și unităților militare române pregătite, pentru întoarcerea armelor, pe aceste obiective.

La Ploiești și în alte localități de pe Valea Prahovei, muncitorii petroliști s-au pregătit pentru a prelua, în momentul insurecției, paza rafinăriilor și a schelelor și a le apăra împotriva încercărilor hitleriștilor de a le distruge. A fost pregătită întoarcerea armelor de către unitățile militare din Valea Prahovei, fiind elaborat un plan de operații militare ale acestor trupe.

În Oltenia, Dobrogea și în alte regiuni au fost organizate grupe de patrioți în unitățile militare, pregătindu-le pentru întoarcerea armelor și ducerea acțiunilor comune cu formațiunile patriotice împotriva hitleriștilor.

Pentru a asigura succesul insurecției, planul militar prevedea ca insurecția să înceapă după declanșarea ofensivei armatei sovietice pe frontul de la Iași-Chișinău, comandamentul hitlerist fiind astfel în situația de a nu putea retrage forțe de pe front pentru a le opune forțelor insurecționale.

La mijlocul lunii august, totul era pregătit pentru a începe acțiunea.

Insurecțiile care au cuprins în anii 1944—1945 o mare parte dintre țările Europei au fost insurecții cu caracter antifascist și de eliberare națională. O trăsătură caracteristică a lor a fost participarea largă a maselor populare, rolul lor hotărîtor. Comun pentru insurecțiile care au avut loc a fost și faptul că ele au fost victorioase acolo unde în fruntea lor s-au aflat forțele antifasciste cele mai consecvente, în primul rînd comuniștii, acolo unde aceste forțe au acționat unite. În același timp, în funcție de condițiile concrete, de deosebirile în situația internă și externă a diferitelor țări, insurecțiile din aceste țări au avut anumite trăsături proprii, specifice.

În România, îmbinarea dintre rezistență și lupta forțelor coaliției antihitleriste s-a manifestat cu deosebită claritate în august 1944, cînd ofensiva puternică dezlănțuită la 20 august de către armata sovietică pe frontul de la Iași-Chișinău, ducînd la zdrobirea principalei grupări de forțe hitleriste de pe teritoriul țării și la înaintarea eliberatoare a

armatei sovietice spre interiorul țării, a creat condiții favorabile pentru dezlănțuirea insurecției armate antifasciste a poporului român.

Astfel începea a doua perioadă a rezistenței din România, în cadrul căreia poporul român și-a adus principala sa contribuție în rezistență și la înfrângerea Germaniei hitleriste.

Această perioadă se caracterizează prin răsturnarea prin forță a dictaturii militare-fasciste și lupta formațiunilor patriotice și a unităților militare pentru lichidarea trupelor hitleriste din București, din partea sudică și sud-vestică a țării, lichidarea oricăror încercări din partea forțelor hitleriste și a celor fasciste românești de a înăbuși insurecția și a restaura situația dinainte, participarea României la înfrângerea Germaniei hitleriste.

Insurecția armată a început în ziua de 23 August 1944, prin arestarea guvernului militar-fascist. În conformitate cu planul general al insurecției, elaborat de partidul comunist și acceptat de cercurile palatului, silite fiind de împrejurări, regele i-a arestat pe Ion și Mihai Antonescu și ulterior restul cabinetului, când aceștia au venit la palat pentru a-i expune situația de pe front și măsurile pe care le preconizau. Căpeteniile fasciste au fost ridicate apoi de o formațiune patriotică de luptă și puse sub pază într-o casă conspirativă a C.C. al P.C.R.

La numai câteva ore după arestarea guvernului fascist, regele și cercurile din jurul său pășesc pe calea trădării, prin înțelegerea încheiată cu generalii hitleriști Hansen și Gerstenberg de a permite retragerea nestingherită a trupelor germane. Trădarea lor a fost însă zădărnicită. Unitățile armatei din București împreună cu formațiunile de luptă patriotice ocupaseră principalele instituții publice, terminaseră blocarea obiectivelor germane și trecuseră la lichidarea lor, atacând și dezarmând unitățile hitleriste. Mase largi populare s-au ridicat la luptă pentru zdrobirea ocupanților, mii de muncitori și intelectuali patrioți au intrat în rândurile formațiunilor patriotice de luptă.

Exprimînd voința și hotărîrea de luptă a poporului, armata romînă a întors armele împotriva Germaniei hitleriste, s-a alăturat armatei sovietice și a pornit lupta pentru izgonirea ocupanților hitleriști.

După arestarea guvernului antonescian, partidul comunist a chemat întreaga populație a țării, prin presă, care începuse să apară legal, prin manifeste și apeluri, să participe la zdrobirea hitleriștilor. În declarația C.C. al P.C.R. publicată în 24 august, în primul număr legal al ziarului „România liberă” se spunea: „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”⁵⁰

Ca urmare a acestor evenimente, România a declarat la 24 august 1944 război Germaniei hitleriste. În convenția de armistițiu semnată la 12 septembrie 1944 între România și U.R.S.S., Anglia și S.U.A. se menționează în art. 1 că „de la 24 august 1944 ora 4 a.m. România a încetat cu totul operațiile militare împotriva Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice pe toate teatrele de război, a ieșit din războiul împotriva Națiu-

⁵⁰ „România liberă” din 24 august 1944.

nilor Unite, a rupt relațiile cu Germania și sateliții ei, a intrat în război și va duce războiul de partea puterilor aliate împotriva Germaniei și Ungariei, cu scopul de a restaura independența și suveranitatea României..."⁵¹.

Pînă la 26 august au fost lichidate toate rezistențele hitleriste din București. Luptînd în continuare, unitățile militare și formațiunile de luptă patriotice au zdrobit pînă în seara zilei de 28 august gruparea de forțe hitleriste din satele și pădurile de la nordul Bucureștiului, care încercase să ocupe capitala.

În luptele din București și împrejurimi, formațiunile patriotice și unitățile militare romîne, acționînd cu hotărîre și dîrzenie, au repurtat o importantă victorie. Au fost luați un număr de 5 457 de prizonieri, dintre care 7 generali și 358 de ofițeri⁵².

La 30 august au intrat în Bucureștiul eliberat unitățile armatei sovietice, întîmpinate cu entuziasm și nemărginită bucurie de către populație.

Aproape concomitent cu acțiunea militară din capitală a început lupta armată și în alte regiuni ale țării : în Valea Prahovei, în raionul orașului Brașov, la Constanța, Turnu Severin, Arad și alte regiuni.

Lupte grele s-au dat în zona petroliferă Ploiești, județele Prahova și Dîmbovița. Formațiunile patriotice și unitățile armatei romîne au dus lupte înverșunate, menținînd ferm orașul Ploiești, încercuit de trupele germane fasciste, precum și pentru nimicirea hitleriștilor din centrele petrolifere importante, ca Moreni, Băicoi, Cîmpina și altele. În seara zilei de 29 august, orașul Ploiești a fost despresurat de către unitățile de tancuri sovietice și Divizia 18 infanterie romînă, iar pînă la 31 august au fost lichidate și ultimele rezistențe hitleriste din regiunea petroliferă.

În timpul insurecției s-au manifestat cu putere patriotismul maselor populare, hotărîrea lor de a lupta cu arma în mînă pentru izgonirea ocupanților hitleriști.

În București, formațiunile de luptă patriotice au participat împreună cu unitățile militare romîne la lichidarea rezistențelor hitleriste din oraș, ca, de pildă, a celor de la misiunea germană de aviație a generalului Gerstenberg, a celor din parcul Filipescu etc., precum și la luptele grele de la aeroportul Băneasa și comuna Otopeni.

Un rol mare în luptele pentru zdrobirea trupelor hitleriste din Valea Prahovei l-au avut muncitorii petroliști. Înarmîndu-se și izgonind gărzile hitleriste, muncitorii au apărut întreprinderile. Astfel, de pildă, începînd din dimineața zilei de 24 august, muncitorii de la rafinăriile „Vega”, „Romîno-Americană”, „Astra” și „Steaua romînă” au apărut cu fermitate timp de 5 zile întreprinderile lor împotriva încercărilor hitleriștilor de a le distruge⁵³. Lupte îndirjite pentru apărarea sondelor de la Moreni și împrejurimi au dus muncitorii petroliști din acest oraș împreună cu trupele romîne. Începînd din 24 august, timp de 3 zile, ei au luptat pentru lichidarea rezistențelor hitleriste din zona Moreni, la Pleașa, Singeriș, Tuicani și Podeni, capturînd peste 600 de prizonieri și o mare

⁵¹ Ministerul Afacerilor Străine, „Convenție de armistițiu”, București, 1944, pag. 4.

⁵² Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 242/3 (C.M.C.), fila 43.

⁵³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 55/168, pag. 67.

cantitate de armament și muniții⁵⁴. De mult eroism a dat dovadă detașamentul de muncitori înarmați care a venit în ajutorul trupelor române în luptele pentru cucerirea aeroportului de la Tîrgușoru Nou-Ploiești, puternic apărat de hitleriști⁵⁵. În timpul luptelor pentru lichidarea definitivă a trupelor germano-fasciste din zona petroliferă, muncitorii și țărani din Comarnic și din localitățile apropiate au ridicat baricade la podurile de pe șoseaua Ploiești-Brașov pentru a împiedica retragerea trupelor hitleriste⁵⁶.

Numeroase au fost exemplele de luptă plină de abnegație date de masele populare și în alte părți ale țării. Muncitorii din întreprinderile de pe teritoriul fostului județ Brașov, punând în funcțiune tunurile de cîmp și antitanc aflate în uzine pentru reparare și experimentare și constituindu-se în baterii de artilerie, au participat, alături de unitățile militare române, la luptele împotriva trupelor hitleriste din acest raion⁵⁷.

La Turnu Severin, cînd trupe hitleriste însumînd aproximativ 2 000 de soldați au încercat să ocupe orașul, sute de muncitori au răspuns la apelul organizației locale a P.C.R., s-au înarmat și, venind în sprijinul ostașilor din Regimentul 95 infanterie, au zădărnicit atacul hitleriștilor⁵⁸.

Lupta comună a unităților armatei române și a formațiunilor de luptă patriotice, precum și a populației, în condițiile înaintării victorioase a armatei sovietice pe teritoriul Romîniei, a asigurat zdrobirea trupelor hitleriste și eliberarea Bucureștiului și a raioanelor centrale și sudice ale țării.

În luptele duse între 24 și 31 august 1944, formațiunile de luptă patriotice și unitățile armatei române au făcut în total 53 159 de prizonieri hitleriști, dintre care 14 generali, 1 274 de ofițeri și 4 088 de subofițeri, au capturat o cantitate importantă de armament și tehnică de luptă⁵⁹.

Insurecția armată din august 1944 a constituit un eveniment de o deosebită importanță pentru poporul român. Au fost realizate obiectivele principale ale luptei sale antifasciste și de eliberare națională. Dictatura militară-fascistă și jugul hitlerist, care au adus poporului român suferințe grele, au fost lichidate. Țara a fost scoasă din războiul criminal hitlerist, care măcina resursele umane și materiale ale poporului român, îl împingea spre o catastrofă națională. În felul acesta au fost date peste cap planurile lui Antonescu și Hitler de a efectua o mobilizare totală în vederea continuării războiului împotriva Uniunii Sovietice și a aliaților din coaliția antihitleristă, de a organiza pe teritoriul Romîniei zone succesive de apărare, ceea ce ar fi transformat

⁵⁴ M. Covaci: „Contribuția muncitorilor din Valea Prahovei, sub conducerea P.C.R., la lupta pentru răsturnarea dictaturii fasciste și zdrobirea trupelor hitleriste”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 4/1959, pag. 88.

⁵⁵ Loc. cit., pag. 89.

⁵⁶ Vezi „Din lupta P.C.R. pentru încheierea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară”, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, pag. 232.

⁵⁷ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 230/3, fila 6, 37.

⁵⁸ N. Bîrdeanu: „Din lupta maselor populare din Turnu Severin pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și victoria insurecției armate”, în „Studii” nr. 4/1959, pag. 182.

⁵⁹ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 732/1, cap. VI, fila 18.

întreaga țară în teatrul unui război pustiitor, ar fi provocat poporul român grele suferințe și jertfe incalculabile, ar fi transformat în mormane de ruine orașele și satele țării.

Lichidînd dictatura fascistă și pe ocupanții hitleriști, insurecția armată a dat posibilitate poporului român să participe la lupta pentru izgonirea hitleriștilor de pe întregul teritoriu al țării, să-și cîștige adevărata independență națională și să treacă la înfăptuirea unor profunde transformări democratice.

Insurecția armată, ieșirea Romîniei din războiul antisovietic și alăturarea ei la coaliția antihitleristă au dat o lovitură serioasă Germaniei hitleriste, au avut asupra ei grave repercusiuni de ordin militar, economic și politic.

Referindu-se la aceasta, postul de radio Moscova spunea într-un comentariu transmis la 25 august : „Ieșirea Romîniei din axă are importanță covârșitoare nu numai pentru această țară, ci pentru întreaga regiune a Balcanilor, deoarece prin această lovitură se prăbușește întregul sistem de dominație german din sud-estul Europei”.

Referindu-se la situația în care s-au găsit trupele hitleriste în urma insurecției armate și a întoarcerii armelor de către armata romînă, generalul Friessner, fostul comandant al grupului de armate „Ucraina de Sud”, arată : „...*Efectele au fost catastrofale !* Trupele romîne au primit... ordinul să trateze pe toți germanii ca dușmani, să lupte împotriva lor și să-i dezarmeze... *Haosul* mergea spre punctul său culminant”⁶⁰.

Germania hitleristă a pierdut, pe lîngă numărul însemnat de divizii zdrobite în Romînia, o bază importantă de operații, ca și posibilitatea de a folosi potențialul economic⁶¹ al Romîniei și de a arunca în luptă, drept carne de tun, un mare număr de unități militare romînești pe care le avusese mai înainte la dispoziție. În același timp, la forțele coaliției antihitleriste, s-a adăugat efortul de război — pe plan militar și economic — al Romîniei.

Postul american de radioemisiune pentru Europa anunța evenimintele din Romînia astfel : „Această zi este marcată prin două evenimente mari, dintre care unul la vest și altul la est... Este vorba de eliberarea Parisului și... de faptul că Romînia a ieșit din războiul dus contra Națiunilor Unite. Romînia este de acum înainte un nou aliat în tabăra Națiunilor Unite, căci ea își manifestă voința de a se alătura luptei duse împotriva dușmanului comun”.

Radio Londra afirma la rîndul său : „Romînia a îndeplinit un act foarte curajos, care apropie sfîrșitul războiului. Situația Germaniei în Balcani este aproape de o teribilă catastrofă...”.

Răsturnarea dictaturii militare-fasciste, întoarcerea armelor împotriva hitleriștilor și lupta trupelor romînești alături de trupele sovietice au înlesnit înaintarea rapidă a armatei sovietice spre granițele Bulgariei, Ungariei și Iugoslaviei. „Unitățile romîne — spunea în ordinul său din 23 septembrie 1944 comandantul grupului de armate sovieto-romîn,

⁶⁰ H. Friessner, „Verattene Schalachten”, Hamburg 1956, pag. 91.

⁶¹ În ce privește lovitura pe care a primit-o mașina de război hitleristă prin pierderea petrolului romînesc este semnificativă declarația făcută de Hitler la una dintre consfătuirile operative din vara anului 1944 : „Mai bine pierd pădurile beloruse decît petrolul romînesc” (relatat de Jodl în răspunsurile la interogatoriul din 18 iunie 1945, vezi „Voennoistoriceskii Vestnik” nr. 4/1961, pag. 90).

general-locotenent Managarov — care au acționat sub ordinele grupului de armate, oprind năvala trupelor germane și ungare, au acoperit mișcarea trupelor roșii spre Cîmpia Ungariei..."⁶². Aceste evenimente au făcut să crească confuzia și panica cercurilor dominante ungare. „Ieșirea Romîniei din război a copt condițiile pentru demiterea guvernului Sztoja și numirea guvernului care să pregătească ieșirea Ungariei din război”⁶³.

Înspăimîntați, hitleriștii și horthiștii au luat grabnice măsuri pentru a întări frontul din Ungaria. Dacă la sfîrșitul lunii august 1944 un număr de 17 divizii ungare au luat parte la operații militare, în scurt timp numărul lor a crescut la 27⁶⁴. În septembrie 1944, 25 de noi divizii au fost transferate din Franța și Germania în Ungaria⁶⁵.

Unul dintre rezultatele principale ale insurecției armate din august 1944 a fost, după cum s-a arătat, întoarcerea armelor de către armata romînă împotriva hitleriștilor și participarea Romîniei la războiul antihitlerist pînă la zdrobirea definitivă a Germaniei fasciste. Alături de insurecția armată, aceasta a fost una dintre formele principale, superioare ale luptei antifasciste a poporului romîn prin care el și-a adus contribuția la lupta generală a popoarelor din Europa.

Lupta armatei romîne s-a împletit strîns cu larga mobilizare a tuturor forțelor patriotice la susținerea frontului, sub lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, pentru înfrîngerea sabotajului practicat de majoritatea reacționară din guvernele care s-au succedat pînă la 6 martie 1945 și de elementele fasciste din întreprinderi și aparatul de stat, pentru zdrobirea bandelor fasciste provocatoare din spațele frontului.

După luptele din timpul insurecției armate și acțiunile de acoperire a frontierelor de atunci ale țării, pentru interzicerea oricăror acțiuni ofensive din afară ale comandamentului hitlerist, la 7 septembrie 1944 trupele romîne au fost încadrate din punct de vedere operativ în Frontul 2 ucrainean. În lunile septembrie-octombrie 1944 trupele romîne au luat parte cot la cot cu trupele sovietice la luptele pentru eliberarea nordului Transilvaniei. La 25 octombrie, prin eliberarea de către trupele sovietice și romîne a orașelor Carei și Satu Mare, a fost desăvîrșită eliberarea întregului teritoriu al țării.

După eliberarea țării în hotarele sale de azi, trupele romîne au străbătut, prin lupte, îndeplinind misiunile ce le reveneau în cadrul Frontului 2 ucrainean, teritoriul Ungariei pe o adîncime de peste 250 km, eliberînd peste 1 200 de localități, dintre care 14 orașe, și participînd la eliberarea marilor orașe Debrețin și Budapesta.

La 18 decembrie 1944, trupele romîne, împreună cu armata sovietică, au trecut frontiera ungaro-cesoslovacă. Îndeplinind misiunile comandamentului Frontului 2 ucrainean, ele au dus lupte crîncene împotriva trupelor hitleriste, înaintînd pe teritoriul cehoslovac pe o adîncime de 400 km, pînă la cca. 100 km sud-est de Praga, eliberînd peste 1 700

⁶² „Graiul nou” din 30 septembrie 1944.

⁶³ Karol Mihaly: „A fasizmus bukasa Magyarországon”, Ed. Kossuth, Budapesta 1961, pag. 198.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Op. cit., pag. 204.

de localități, dintre care 31 de orașe, și participînd la zdrobirea forțelor hitleriste din raioanele Kosice, Lucenec, Zvolen și Bratislava.

În cursul acestor lupte, ostașii și ofițerii romîni au dat dovadă de abnegație și dirzenie, de înalte calități morale și de luptă.

Luptînd alături de armatele sovietice, în cadrul Frontului 2 ucrainean, îndeplinind sarcinile operative și tactice elaborate de comandamentul sovietic, trupele romîne⁶⁶ au străbătut prin lupte grele peste 1 000 km, au trecut 14 masivi muntoși, au forțat 12 mari cursuri de apă, au eliberat 3 831 de localități, dintre care 53 de orașe, au capturat peste 103 000 de prizonieri și au cauzat inamicului pierderi mari în oameni și materiale⁶⁷.

Pentru abnegația, dirzenia și eroismul de care au dat dovadă, Comandamentul suprem sovietic a citat diferite unități militare romîne în 7 ordine de zi⁶⁸. Divizia de voluntari „Tudor Vladimirescu” a primit denumirea de „Tudor Vladimirescu-Debrețin” și a fost distinsă cu ordinul sovietic „Steagul roșu”. Peste 300 000 de soldați, subofițeri și ofițeri romîni au fost decorați cu ordine și medalii romînești, sovietice și cehoslovace.

Efortul militar al Romîniei la războiul antihitlerist, în perioada de la 23 August 1944 și pînă la sfîrșitul războiului, se cifrează la 365 000 de oameni efective luptătoare⁶⁹, iar contribuția economică — pe baza ultimelor calcule —, evaluată la cca. 1 320 miliarde de lei sau aproape 695 milioane de dolari, calculat la cursul din primăvara anului 1945⁷⁰.

Participarea activă a Romîniei la războiul antihitlerist a fost expresia dorinței legitime a poporului romîn de a lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al țării de sub ocupația hoardelor hitleriste, pentru cîștigarea independenței reale a țării și de a-și aduce contribuția la zdrobirea totală a hitlerismului. Aceasta reprezenta un factor hotărîtor pentru restabilirea și consolidarea independenței naționale și a suveranității poporului romîn. Zdrobirea statului fascist german însemna dispariția sprijinului principal al organizațiilor și elementelor fasciste, reacționare din interior, ceea ce permitea forțelor democratice să le înfrîngă, să le lichideze și prin aceasta să asigure exercitarea drepturilor și libertăților democratice cerute de mase și progresul social spre care aspira de veacuri poporul romîn.

Apreciînd efortul de război al Romîniei, reprezentantul Uniunii Sovietice a declarat într-o ședință plenară a Conferinței de pace de la Paris :

„La 24 august 1944, cînd încă nu s-au conturat definitiv perspectivele evoluției ulterioare a evenimentelor militare și cînd soarta Germaniei hitleriste încă nu se vedea cu suficientă claritate, Romînia a făcut o cotitură hotărîită în politica ei externă... Prin acest act, Romînia și-a acordat ajutorul său Națiunilor Unite și, în primul rînd, Uniunii So-

⁶⁶ La sfîrșitul războiului, pe front se găseau 16 divizii romîne, un corp aerian, un regiment de tancuri și alte unități și formațiuni, cu un efectiv de peste 185 000 de oameni.

⁶⁷ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 732/1, partea I, cap. 2, fila 52.

⁶⁸ Arhiva Ministerului Finanțelor, fondul Adm. livrărilor, pachet 60, dosarul nr. 1 a, partea a II-a, fila 56.

⁶⁹ Loc. cit., pag. 14—17.

⁷⁰ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 732/1, partea a IV-a, fila 4.

vietice, care a suportat într-o măsură mai mare decât alte țări greutățile agresiunilor militare din partea Germaniei și a sateliților ei.

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor militare a confirmat importanța pasului făcut de poporul român prin care el a răsturnat guvernul lui Antonescu, această agentură hitleristă, și s-a situat de partea țărilor democratice, devenind unul din participanții activi la lupta împotriva Germaniei hitleriste și a sateliților care i-au rămas credincioși⁷¹.

În tot timpul participării la războiul antihitlerist, masele populare din România au luptat cu hotărîre pentru zdrobirea rămășițelor fascismului, au instaurat în țară un regim cu adevărat democratic, creînd astfel condițiile pentru a face imposibilă reînvierea fascismului.

Caracterul internaționalist al luptei de rezistență s-a manifestat și prin aceea că patrioții romîni aflați în condițiile războiului în diferite țări ale Europei s-au încadrat în mișcarea de partizani, îndeosebi în Uniunea Sovietică, Franța și Cehoslovacia. Ei vedeau în aceasta forma cea mai potrivită de a contribui la eliberarea Romîniei de sub jugul fascist. Activitatea acestor patrioți a fost strîns legată de lupta antifascistă a forțelor democratice din România și, în același timp, de cea a popoarelor în a căror mișcare de rezistență au participat în mod concret. Participarea unor patrioți romîni la lupta de partizani din Uniunea Sovietică, Franța și Cehoslovacia constituie, ca și în general participarea patrioților de multe naționalități la mișcarea de partizani din țara în care s-au aflat în timpul războiului, o expresie a comunității de obiective a rezistenței din diferite țări, a îmbinării în cadrul rezistenței a sarcinilor cu caracter patriotic național cu cele internaționaliste.

În Uniunea Sovietică, pe teritoriul vremelnice ocupat de armatele fasciste, au luptat în cadrul detașamentelor de partizani militari romîni patrioți, care au trecut de partea forțelor antifasciste. Numărul lor nu poate fi încă precizat, cercetările fiind doar la începutul lor. Dar datele și faptele cercetate de unii istorici sovietici și romîni arată participarea unor patrioți romîni la luptele de partizani din Odesa, Crimeea, Ucraina de nord și vest și în Bielorusia.

Astfel, 5 partizani romîni au luptat în cadrul detașamentului de partizani „Bahcisarai” din Crimeea, de sub comanda lui M. A. Macedonski⁷². Un raport al companiei 57 poliție romîne din Crimeea din 22 mai 1942 relatează că în munții Ialtei printre partizani sînt și 53 de

⁷¹ „Vnesneaia politika Sovetskovo Soiuzu 1946”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1952, pag. 274.

⁷² I. Vergasov : „În munții Tauridei” („Însemnările unui partizan”), Simferopol, 1955, pag. 176, citat de F. P. Sevchenko în „Novaia i noveiaia istoria” nr. 5/1961, pag. 100.

soldați români din diferite batalioane de vânători de munte⁷³, iar după unele informații ale organelor militare române la sfârșitul anului 1943 în detașamentele de partizani din Crimeea, în zona păduroasă de la sud de Suja se aflau și circa 30 de soldați români⁷⁴. La sfârșitul anului 1943 — primăvara anului 1944 militarii români au trecut la partizani în apropiere de Zuia, la 22 km de Simferopol și în apropiere de Feodosia⁷⁵.

În corpul de Munte român din Crimeea a activat un grup ilegal antifascist condus de Mihăilescu V. Mihail, care stabilise legături cu organizația ilegală sovietică din Simferopol. Mulți patrioți români din acest grup s-au încadrat în detașamentele de partizani⁷⁶ și au luptat curajos împotriva hitleriștilor.

Un număr de patrioți români au luptat și în cadrul unităților de partizani comandate de S. Kovpak. În listele cuprinzând numele partizanilor din diferite detașamente din Ucraina, istoricul sovietic F. P. Sevchenko a descoperit pînă în prezent 23 de partizani de naționalitate română⁷⁷.

Numeroși partizani români, printre care Mihail Mihăilescu, Lazăr Gheorghe, Toma Apostol, Gheorghe Marinescu, Nicolae Combari, au fost distinși cu medalia sovietică „Partizan al Războiului pentru Apărarea Patriei”.

În Franța, patrioții români au participat la mișcarea de Rezistență începînd chiar din 1940. Comuniștii români Nicolae Cristea, Iosif Clisci, Sas Dragoș, Iosif Boczor (Wolf Francisc), Călin Ion, Lazăr Alexandru și alții s-au încadrat printre primii în formațiunile de luptă armată care acționau împotriva ocupanților hitleriști⁷⁸, urmați apoi de alți numeroși patrioți români proveniți din rîndurile emigranților politici antifasciști, ale muncitorilor români ajunși în Franța cu ani în urmă în căutare de lucru, dintre intelectualii și studenții români progresiști, mici comercianți și meseriași. Pe toți i-au adus în rîndurile Rezistenței dragostea fierbinte față de patrie, față de poporul român, dorința de a contribui la eliberarea lui, ura împotriva dușmanului comun al popoarelor român și francez, ca și al celorlalte popoare din Europa. Acest fapt și-a găsit expresia în obiectivele pentru care se angaja să lupte Frontul național român din Franța, organizat în toamna anului 1943 sub președinția ilustrului savant român de renume mondial, om cu vederi

⁷³ Vezi V. Zaharescu și M. Condurache : „Din activitatea P.C.R. pentru atragerea armatei alături de lupta forțelor patriotice pentru înfăptuirea insurecției armate și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 4/1961, pag. 56—57.

⁷⁴ Vezi Paraschiva Nichita, Gh. Adorian : „Date cu privire la participarea unor patrioți români la lupta împotriva fascismului în detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 6/1961, pag. 63.

⁷⁵ E. Stepanov : „Pe cărările partizanilor”, pag. 287, citat de F. P. Sevchenko în „Novaia i noveșiaia istoria” nr. 5/1961, pag. 102, 103.

⁷⁶ Vezi : „Novaia i noveșiaia istoria” nr. 5/1961, pag. 100.

⁷⁷ F. P. Sevchenko : „Despre participarea romînilor la mișcarea de partizani din Ucraina în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei” în volumul „Studii privind relațiile romîno-ruse și romîno-sovietice”, Editura Academiei R.P.R., 1958, pag. 150.

⁷⁸ Vezi Paraschiva Nichita, Gheorghe Adorian : „Date cu privire la participarea unor patrioți români la lupta împotriva fascismului în detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 6/1961, pag. 67.

progresiste, ing. Traian Vuia⁷⁹: izgonirea hitleriștilor din România, alungarea guvernului Antonescu, pentru o Franță și o Romînie liberă și independentă, pentru participarea tuturor romînilor din Franța în rîndurile eroice, Rezistenței a poporului francez⁸⁰.

Patrioții romîni din cadrul Rezistenței franceze au participat la numeroase acțiuni de luptă, multe din faptele lor de eroism găsind un larg răsunset. Astfel, un grup de 4 luptători, printre care Nicolae Cristea și Iosif Boczor, au făcut să deraieze, la 26 iunie 1941, un tren de marfă ce pleca spre Germania, iar la scurt timp după aceea au provocat deraierea pe linia Marna a unui tren ce transporta armament german și au organizat o altă acțiune, care a scos din luptă 350 de S.S.-iști (morți și răniți)⁸¹.

Un mare ecou a avut în rîndurile populației pariziene fapta de arme din 2 iulie 1943 a lui Iosif Clisci, care, după un atac cu grenade împotriva unui autobuz cu hitleriști, s-a refugiat rănit în subsolul unei case din rue Aubrevoir și a dat timp de două ore o luptă înversunată cu 100 de S.S.-iști veniți din Paris, omorînd mai mulți dintre ei. Faptei eroice a patriotului romîn, care și-a găsit moartea în această luptă inegală, Comitetul militar național al F.T.P.F. i-a consacrat manifestul intitulat: „Unul contra o sută”⁸².

Patrioții romîni au participat la lupta împotriva hitleriștilor la Paris, în regiunea pariziană, în sudul Franței.

În cadrul Forțelor franceze din interior (F.F.I.) sau al milițiilor patriotice, antifasciștii romîni au participat la insurecția de la Paris din august 1944, la acțiunile insurecționale din orașe și regiuni ca Marsilia, Nancy, Lymoges, Ardèche, Correze, Lyon, Gard, Pas-de-Calais, precum și la luptele ce au urmat pentru alungarea ocupanților hitleriști de pe întregul teritoriu al Franței⁸³.

Din datele prezentate la „Expoziția Forțelor franceze din interior”, organizată la Paris în februarie-martie 1945, reiese că luptătorii romîni din F.F.I. au efectuat un număr de 143 de acțiuni împotriva mașinii de război hitleriste, ca deraieri de trenuri, distrugerii, sabotaje și atacuri împotriva militarilor hitleriști și a unor localuri ocupate de ei⁸⁴. În această luptă au căzut eroic peste 60 de patrioți romîni⁸⁵, printre care Nicolae Cristea, Iosif Clisci, Sas Dragoș, Iosif Boczor și alții.

În Cehoslovacia, patrioți romîni au luptat în detașamentele de partizani, alături de partizanii cehi, slovaci, sovietici, polonezi, unguri și de alte naționalități.

⁷⁹ Loc. cit., pag. 69.

⁸⁰ „La Roumanie libre” din februarie 1944 (Ziar ilegal ce a apărut la Paris începînd din octombrie 1943, concomitent în limbile romînă și franceză); vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 6/1961, pag. 69—70.

⁸¹ Vezi *Nichita Paraschiva, Gh. Adorian*: „Date cu privire la participarea unor patrioți romîni la lupta împotriva fascismului în detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 6/1961, pag. 67.

⁸² Loc. cit., pag. 68.

⁸³ Loc. cit., pag. 72.

⁸⁴ „La Roumanie libre”, din martie 1945 (Vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 6/1961, pag. 72).

⁸⁵ Ibid.

Autorii cehoslovaci J. Dolezal și J. Hroziencik scriu, referindu-se la detașamentele de partizani ce au luptat în vara anului 1944 în munții Slovaciei: „Un grup considerabil din aceste detașamente a fost compus din antifasciști români, mulți dintre ei... s-au atașat răsculaților în timpul luptelor din munți”⁸⁶.

Un număr de patrioți români au luptat pe teritoriul Cehoslovaciei în cadrul unor grupe de partizani formate pe teritoriul sovietic și apoi parașutate în diferite regiuni din Cehoslovacia, unde și-au desfășurat activitatea timp de 5—6 luni, luptând alături de partizanii cehi și slovaci și îndeplinind misiuni primite din partea comandamentului Frontului 4 ucrainean⁸⁷.

În timpul luptelor, grupului „Kalinin” i s-au atașat încă vreo 15 români dintr-o companie de pionieri a armatei horthiste, care au trecut de partea partizanilor în decembrie 1944 în apropierea orașului Krasnochorke⁸⁸.

Partizanii români au participat la o serie de acțiuni, ca distrugeri de poduri și podețe, depozite de muniții și linii de înaltă tensiune, atacuri împotriva hitleriștilor, acțiuni de informare etc.

Alți români transilvăneni din diverse subunități ale armatei horthiste, trecând la partizanii din munții Slovaciei, au acționat în lunile decembrie 1944 — februarie 1945 pe teritoriul Cehoslovaciei în gruparea de partizani „Hrușciov”⁸⁹. În caracterizarea dată unui număr de 13 partizani români, comandantul și comisarul detașamentului din care au făcut parte apreciau că ei „s-au dovedit a fi disciplinați, curajoși și neînfricați partizani”⁹⁰.

Pentru participarea la lupta de partizani din Cehoslovacia, mai mulți patrioți români au fost distinși cu medalia sovietică „Partizan al Războiului de Apărare a Patriei”, printre care I. Olteanu, Mihai Rău, Petre Negur, Iancu Radu, Alex. Brădeanu, Mircea Gogioiu și alții. Un număr de partizani români au primit decorații ale Republicii Socialiste Cehoslovace.

⁸⁶ J. Dolezal și J. Hroziencik: „Solidaritatea internațională în cursul insurecției naționale slovece din 1944”, în „Voprosi istorii” nr. 7/1961, pag. 79. Prezența patrioților români în rindurile partizanilor din Cehoslovacia este amintită și în alte lucrări ale istoricilor cehoslovaci. Vezi Samo Faltan: „Partyzanska vojna na Slovensku”, Bratislava, 1959; C. Amort: „Le mouvement de partisans en Tchechoslovaquie”, în „Cahiers internationaux de la Resistance” nr. 4/1960, pag. 101.

⁸⁷ I. Olteanu: „Despre activitatea unor grupuri de partizani sovietici și români, care au luptat pe teritoriul Slovaciei în perioada august 1944—februarie 1945”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 4/1960.

⁸⁸ Loc. cit., pag. 140.

⁸⁹ Paraschiva Nichita, Gh. Adorian: „Date cu privire la participarea unor patrioți români la lupta împotriva fascismului în detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța”, „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 6/1961.

⁹⁰ Arhiva M.F.A. — M.St.-M., dosar nr. 3/79, filele 7 și 8 — documentul „Caracteristica de luptă”, semnat de comandantul și comisarul detașamentului „Hrușciov” și confirmat de șeful statului-major al grupării de partizani „Hrușciov”, în limba rusă (vezi articolul citat mai sus „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 6/1961, pag. 66).

Participarea unor patrioți români la lupta de partizani din Uniunea Sovietică, din Cehoslovacia și la mișcarea de Rezistență din Franța este încă o dovadă că această luptă, deși se desfășura pe teritorii diferite, avea un scop comun — zdrobirea fascismului german și a complicilor lui din diverse țări —, subliniind caracterul lor internaționalist.

*
* *
* *

În concluzie :

1. În anii celui de-al doilea război mondial, poporul român, asuprit de dictatura militară-fascistă și de ocupații hitleriști, a avut același dușman ca toate popoarele Europei — Germania hitleristă, care hărăzea României soarta unei colonii lipsite de orice independență națională.

2. Mișcarea de rezistență antifascistă din România, o dată cu caracterul său profund patriotic național, a avut și un pronunțat caracter internaționalist prin obiectivele sale, care au fost, în linii generale, obiective comune tuturor popoarelor ce s-au ridicat la luptă împotriva fascismului, prin metodele și mijloacele de luptă folosite, prin rezultatele sale.

3. Mișcarea de rezistență antifascistă din România a făcut parte integrantă din lupta generală a popoarelor împotriva fascismului, s-a îmbinat strâns cu această luptă, influențându-se reciproc. Fiecare succes al coaliției antihitleriste și mai ales al armatei sovietice, care a purtat cu un eroism fără seamăn greul luptei pentru zdrobirea fascismului, pentru eliberarea patriei sale și salvarea omenirii de primejdia înrobirii hitleriste, fiecare lovitură dată fascismului de către mișcările de rezistență din diferite țări au avut influență pozitivă asupra luptei maselor populare din România împotriva dictaturii fasciste și a cotropitorilor hitleriști, au dat un nou imbold luptei antifasciste a maselor din România, au grăbit și ușurat eliberarea României de sub jugul fascist. În același timp, fiecare lovitură dată de forțele antihitleriste din România dictaturii militare-fasciste a lui Antonescu și mașinii de război hitleriste a contribuit la slăbirea blocului statelor fasciste, a influențat mișcările de rezistență din celelalte țări.

4. Insurecția armată din august 1944 și participarea României la războiul antihitlerist au o însemnătate națională istorică, deoarece au redat și consolidat independența și suveranitatea națională a poporului român prin eliberarea României de sub jugul fascist și al ocupanților hitleriști, au deschis calea spre instaurarea unui regim real democratic.

Însemnătatea internațională a participării României la războiul antihitlerist de la 24 august 1944 și pînă la victoria din mai 1945 constă în contribuția adusă de poporul român la scurtarea războiului și înfrîngerea Germaniei hitleriste.

*
* *
* *

Întărirea prieteniei dintre popoare, a colaborării între forțele democratice din toate țările, care s-a dezvoltat în anii rezistenței, este de mare însemnătate acum, cînd revanșarzii vest-germani, ajutați și încu-

rajați de aceleași cercuri monopoliste care au sprijinit și împins pe Hitler la declanșarea celui de-al doilea război mondial, merg pe calea remilitarizării și urzesc noi planuri împotriva popoarelor din Europa.

Republica Populară Română promovează o politică consecventă de pace și prietenie între popoare, împotriva reînarmării Germaniei occidentale, împotriva acelor care merg pe linia dezlănțuirii unui nou război mondial, pentru dezarmarea generală și totală.

Astăzi, când toate popoarele au o năzuință comună — aceea de a înlătura primejdia unui nou război —, poporul român își menține trează vigilența față de uneltirile cercurilor agresive îndreptate împotriva păcii și își depune întreaga energie pentru a face să triumfe principiul coexistenței pașnice, care a devenit o necesitate vitală pentru întreaga omenire.

DOCUMENTE

Documente privind marea răscoală țărănească din anul 1907*

În cele ce urmează publicăm o serie de documente care relevă unele aspecte ale situației social-economice a țărănimii înaintea răscoalei din 1907, ale acțiunilor de solidarizare a clasei muncitoare cu lupta țărănimii, ale sîngeroasei represiuni dezlănțuite de clasele dominante împotriva țăranilor răsculați.

Majoritatea documentelor, elaborate de către mișcarea socialistă din România, reliefează unele momente vii de solidarizare a clasei muncitoare cu țărănimea în timpul răscoalei și după înăbușirea ei. De asemenea, ele reflectă preocuparea crescîndă a reprezentanților înaintați ai mișcării, ca I. C. Frimu, Dimitrie Marinescu, M. Gh. Bujor etc., pentru problemele pe care le comporta rezolvarea situației țărănimii.

În cadrul documentelor publicate au fost incluse și unele materiale elaborate de mișcarea muncitorească cu ocazia răscoalei țăranilor din anul 1888. Ele atestă că lupta revoluționară a țărănimii a găsit un puternic ecou în rîndurile mișcării muncitorești încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, dezvăluind astfel îndelungatele tradiții ale solidarității muncitorești-țărănești.

Cîteva materiale, aparținînd unor străluciți reprezentanți ai culturii noastre, demască situația insuportabilă în care regimul burghezo-moșieresc a adus masele muncitoare țărănești și stigmatizează monarhia și sistemul politic din România, care oferea țăranilor răsculați doar gloanțe, după ce în prealabil îi adusese la sapă de lemn.

Un alt grup de documente dezvăluie fărădelegile săvîrșite de cercurile dominante în timpul represiunii sălbatice a răscoalei și a ofensivei contrarevoluționare din anul 1907. Adresele și circularele comandantilor teritorialii ai trupelor probează că clasele dominante din România nu se dădeau înapoi de la cele mai sîngeroase măsuri represive pentru menținerea „ordinii” burghezo-moșieresc. Ele constituie puternice acte de acuzare împotriva burgheziei și moșierimii din România, a guvernanților din acea perioadă.

Printre cei care au participat direct la împușcarea țăranilor răsculați în 1907 figurează și sublocotenentul de roșiori Ion Antonescu, odiosul dictator fascist de mai tîrziu.

* Documentele au fost selecționate și pregătite pentru tipar de D. HUREZEANU.

În puternic contrast cu situația insuportabilă a țărănimii, care s-a ridicat în primăvara anului 1907 pentru a-și schimba în mai bine soarta și care a plătit această „îndrăzneală” cu prețul a peste 11 000 de morți și zeci de mii de arestați, ne apare astăzi țărănimea colectivistă, care, în alianță strînsă cu clasa muncitoare, își făurește, sub conducerea încercată a Partidului Muncitoresc Român, o viață nouă, luminoasă

1 RĂSCOALA ȚĂRANILOR *

Țărănimea se ridică în picioare.

Muncitorii de la țară, sătui de jaf și împilare, se răscoală împotriva proprietarilor, arendașilor, primarilor și notarilor, cu alte cuvinte împotriva celor care nu-i lasă să trăiască. [. .]

Țăranii se răscoală de sărăcie, se răscoală pentru că n-au ce să mănince, pentru că mor de foame cu toată munca lor, care se duce în punga proprietarului și arendașului. Și sărăcia lor e așa de mare, că le vine să strige, cum au spus într-o petiție publicată în „Romînul” ** și iscălită de 135 de țărani din comuna Acsintele : „Crapă-te, pămînte, să intrăm noi de vii, căci nu mai putem trăi”. Și exploatarea lor e așa de neomenoasă, că, cu toată munca lor fără de odihnă, nu numai că n-au ceapă și mămăligă de mîncare, dar mai rămîn datori cu sutele și cu miile de lei către proprietari și arendași.

Pricina răscoalei se vede cît de colo : țăranii n-au pămînt. Și neavînd pămînt ca să trăiască, sînt siliți să muncească moșiile bogătașilor, care-i exploatează fără milă. Și bogătașii exploatare sînt în toate partidele, și în a[l] liberalilor [. .], și în a[l] conservatorilor și în a[l] junimiștilor. [. .]

Țăranii se răscoală că mor de foame și guvernul, deocamdată în loc să le dea de mîncare să le potolească foamea, le trimite soldați ca să-i potolească cu sabia și cu baioneta.

A potoli răscoalele cu orice preț nu va să zică a da dreptate țăranilor, ci a le astupa glasul prin schingiuri.

Nu așa se vindecă rănilile adînci sociale. Nu. Trebuie făcute reforme serioase. [. .] Pricina de căpetenie a sărăciei sătenilor e că n-au pămînt. Deci leacul e să le dea pămînt. [. .]

Are să facă guvernul aceasta ?

Tare ne îndoim.

* Din articolul apărut sub acest titlu în gazeta „Desrobirea”, anul I, nr. 16, din 2 aprilie 1888. Încă de la consemnarea primelor știri despre izbucnirea și desfășurarea răscoalei din anul 1888, gazeta „Desrobirea”, organ al Cercului muncitorilor din București, manifesta o atitudine plină de înțelegere pentru lupta țărănimii, justificînd calea revoluționară pe care a apucat-o prin sărăcia cruntă în care se afla și nepăsarea claselor dominante față de masa covîrșitoare a populației țării.

** Ziar editat de gruparea radicală a lui Vintilă C. A. Rosetti.

MUNCITORI, *

Frații voștri de suferință, muncitori de la țară, s-au răsculat !

De ani din munca țăranului se hrănesc stăpînii. Fără pămînt, fără protejare, apăsați de boieri și de toate stăpînirile, lucrînd un pămînt care nu dă roade decît proprietarului, munciiți și netihniți, bătuți și jefuiți, foamea și neajunsurile i-au scos, în sfîrșit, din răbdare.

În fața uriașului deslănțuit, proprietari și arendași au fugit în toate părțile : știau bine dinșii cîte jafuri au suferit țăranii. Știau bine că sînt prea slabi ca să se împotrivescă suvoiului țăranesc pentru deslănțuirea căruia ei sînt pricinuitoarii cei mai de frunte.

Neputincioși ca să stingă focul pe care ei înșiși l-au aprins, nevrînd ca de astă-dată dreptatea să se facă țăranului, au cerut guvernului ca în singe să înăbușe rășcoala sătenilor. Muncitori, numai voi știți ce e amarul și sărăcia, numai voi știți ce va să zică robia muncii, numai voi puteți să înțelegeți pe cei care disperați de lipsă și nedreptate s-au sculat. Ceilalți sunt potrivnicii voștri ca și ai lor, ceilalți nu pot înțelege cînd țăranimea e închisă, voi trebuie să strigați, cînd ea e împușcată, datoria voastră e să ridicați glasul.

În lupta jalnică dintre român și român, luptă care amenință să se întindă în toată țara, datoria voastră e să nu lăsați să curgă singe nevino-vat, să cereți guvernului să liniștească revolta, nu prin salve de pușcă, dar făcînd reformele trebuincioase pentru ca războiul civil să nu mai fie cu putință

Cu toți dar, muncitori de toate breslele, veniți astăzi sîmbătă la 9 aprilie, orele 8 și jum. seara la Cercul muncitorilor, 12 bis, Piața Amzei, pentru ca, sfătuindu-ne împreună, să luăm hotărîrea ce se va crede de cuviință.

Comitetul cercului muncitorilor

ÎNAINTE **

Cele din urmă mișcări ale țăranilor noștri desnădăjduiți de asupri-rile și nedreptățile ce întîmpină ; grevele din orașe [. . .], toate acestea au dovedit îndeajuns că clasele muncitoare se deșteaptă și că ele pricep că de la unirea lor atîrnă îndreptarea relei stări de care suferă astăzi.

* Din apelul lansat de Cercul muncitorilor din București cu ocazia răscoalei din 1888, publicat în „Desrobirea”, anul I, nr. 17, din 9 aprilie 1888. Apelul reprezintă o viguroasă manifestare de solidarizare a Cercului muncitorilor din București cu cauza țăranimii răsculate. El reflectă o stare de spirit favorabilă mișcării țăranimii, tacticii și metodelor revoluționare de luptă.

** Din articolul apărut sub acest titlu în gazeta „Unirea muncitorilor”, Brăila, anul I, nr. 1, din 3 septembrie 1888. Articolul reflectă preocuparea crescîndă a miș-cării muncitorești în perioada 1888—1893 pentru crearea partidului politic al clasei muncitoare. El reprezintă un apel călduros adresat oamenilor muncii de la orașe și sate, în special muncitorilor și țăranilor, de a se uni în lupta împotriva dominației burghezo-moșierești. Ideea comunității de interese, a necesității unirii forțelor celor ce muncesc și a organizării lor pentru răsturnarea stării de lucruri în care se aflau este puternic subliniată în articol.

Aceste mișcări au dovedit de asemenea tuturor acelor care, fie din interes, fie din neștiință, afirmau pînă mai zilele trecute că în țara noastră muncitorii trăesc destul de bine, relativ cu muncitorii din alte țări, și au desmințit pe toți patrioții care pretindeau „că la noi nu există chestie socială”.

Astăzi nici chiar cei mai încăpățînați nu mai pot tăgădui drepturile de revendicare pe care clasele muncitoare le au, și însuși conservatorii, siliți de puterea irezistibilă a adevărului, recunosc că muncitorii vor deveni în curînd, dacă nu au devenit încă, o forță care trebuie să fie luată în băgare de seamă.

Se poate ca partidele politice, care guvernează țara noastră, să creadă că vor putea să adoarmă în inima muncitorilor simțul de răsvrătire în contra nedreptăților sociale; se poate să creadă că prin oarecare paliative, cărora să le dea numirea de reforme, să mai ametească pe muncitori și să mai amîne răfuiala definitivă între cei care muncesc și între cei care domnesc prin putere; dar datoria noastră, acelor care iubim poporul muncitor, este să ridicăm vocea în contra uneltirilor meschine atît ale stăpînilor ce guvernează țara, cît și în contra acelor ce se țin gata să ia puterea în mînă și să le arătăm că din socotelile pe cari cirmuitoarii le fac cînd se ocupă de interesele lor nu vor ieși decît niște reforme ce cu greu vor putea folosi acestora.

Mai lesne stăpîinii vor da cu o mînă și vor rezerva pentru dînsii mijloace de a lua cu zece mîini, precum au făcut totdeauna [. . .]

Organul ce înființăm, căruia îi dăm titlul de „Unirea muncitorilor”, titlu care reprezintă una din cele mai mari aspirațiuni ale noastre, este menit să [. . .] desvolte într-însii simțul unirei și al solidității și să-i organizeze, pentru ca într-o zi, toți muncitorii cari reprezintă forța și bogăția națiunilor să poată singuri a fi stăpîni pe destinele lor; pentru ca tot omul care e vrednic de muncă și care se specializează într-o meserie să aibă asigurat traiul lui și al familiei, pentru ca fiecare să vadă copiii lui crescûți și instruiți omeneste, iar nu după cum este astăzi...

[. . .] pe toți cei care într-un fel sau altul suferă de nedreptatea organizației sociale de astăzi, pe toți îi vom chema să îngroașe rîndurile Partidului muncitorilor, să formeze societăți de susținere și ajutor între dînsii, pentru ca să se întărească materialicește, scăpînd de robia actuală și la un moment dat să răsturnăm această stare de lucruri sub care noi, muncitorii, gemem de durere, dar care priește atît de mult acelor ce se înjosesec să ne prețuiască de semeni ai lor. [. . .]

4

SAMAVOLNICIILE ȘI JALEA LA SATE *

Din durerile țărănimii. Jandarmeria la sate. Sarcini de nesuportat. Fără pămînt

La sate se petrec lucrurile cele mai înfiorătoare. Nu numai că țărani trăiesc în lipsa cea mai mare, nu numai că exploatarea proprietarilor nu are margini, nu numai că autoritățile se poartă cu ei ca misionarii cu

* „Romînia muncitoare” nr. 50, din 11—18 februarie 1907.

sălbaticii din Asia și Africa, dar acești țărani duc o astfel de viață, apăsările sînt atît de crude, încît, fără îndoială, dacă lucrurile nu se vor îndrepta — și nu credem —, vom intra în curînd într-o nouă perioadă de agitație, de revoltă și de vărsări de sînge *.

Vom semna de data aceasta trei mari suferințe ale țărănimii: arbitrarul administrativ cu ajutorul jandarmeriei rurale, birurile, sarcinile nemăsurate cari o înăbușă și desperează, lipsa, necurmata lipsă de pămînt.

Jandarmeria la sate

Noi am avut ocazia să semnalăm de multe ori brutalitatea cu care se poartă acești strigoi ai stăpînirii față de țărani. De data aceasta, spre a arăta pînă unde poate [pot] merge ura și sălbăticia pregătită în cazărmi — căci jandarmii trec întîi prin iadul cazărnilor unde sînt dresați —, ne vom mărgini să aducem aci tînguirile acelor cari sufăr de pe urma lor.

La o moară din Buda (jud. R. Sărat) s-a comis o spargere. Spre a se afla făptașii, au fost arestați peste 20 de oameni, iar spre a-i face să mărturisească o vină care nu era a lor, spre a „afla adevărul” jandarmii, sub ochii binevoitori ai primăriei, s-au dedat la adevărate torturi. Iată ce au declarat cîțiva din cei torturați unui corespondent de gazetă.

Marin Stroe, în etate de 33 ani, a spus între altele: „Pe mine m-au legat de picioare și m-au spînzurat de grindă cu capul în jos. În starea asta m-au bătut cu centironul, de asemenea pe unde nemereau, lovind cu o furie sălbatică, urlînd la mine ca un lup, pînă am rămas aproape mort. Bătaia asta a durat trei ceasuri. După ce s-au săturat, m-au deslegat de grindă și m-au lăsat să cad jos. Eram aproape leșinat. Am auzit atunci pe unul din jandarmi zbierînd la mine: «Scoală mă, că nu s-a isprăvit încă.» «Nu mai pot, domnule jandarm» — am răspuns eu abia suflînd. Atunci Bercaru s-a aplecat spre fața mea, m-a apucat cu dinții de nas și a început să tragă voind ca așa să mă ridice de jos. Am crezut atunci că am intrat pe mîna morții. După ce a zgîlțit de mai multe ori de nasul meu, cum zgîlție cîinii de carne, ne mai putînd suferi durerile, am făcut o sforțare disperată și m-am sculat. După asta m-au pus de am băgat picioarele prin partea dindărăt a spătarului unui scaun, pe cînd cu capul eram mereu atîrnat în jos. Unul din jandarmi s-a pus pe scaun peste picioarele mele, iar celălalt a început să mă bată cu centironul la tălpi, pînă mi s-au făcut tălpile ca buretele. Mă rugam de ei să mă lase, că nu

* Scris în pragul izbucnirii marii răscoale, articolul face dovada unui puternic spirit de discernămint și înțelegere a fenomenelor din partea redacției gazetei „Romînia muncitoare”. Spre deosebire de presa pusă în slujba intereselor claselor dominante, unde se făceau, în pofida evidentei realități, pronosticuri dintre cele mai trandafirii cu privire la cel de-al 41-lea an de domnie a lui Carol I, „Romînia muncitoare” a întrevăzut că situația grea a țărănimii, exploatarea nemiloasă a acesteia de către proprietari și arendași, samavolniciile aparatului administrativ vor duce la o puternică dezlănțuire a luptei de clasă care și-a găsit expresie, aproape concomitent cu cele scrise în gazetă, în marea răscoală din primăvara anului 1907.

sînt vinovat și nu știu nimic, țipam, mă văitam și mă zvîrcoleam de durere, dar dinșii atunci trăgeau mai cu furie și mai fără milă.

Trei zile de-a rîndul m-au bătut astfel. Mi se umflase fața, șezutul și tălpile și nu puteam să stau nici într-un fel. Nici nu credeam să mai scap cu viață."

Un alt torturat, Radu Lăcătușu, în vîrstă de 45 ani, a spus : „M-a bătut cu centironul pe unde a nimerit, ținîndu-mă așa spînzurat. Mi-a dat itarii jos și mi-a tras timp de trei ceasuri, pînă cînd a ostenit. Apoi m-a luat celălalt jandarm. Pe spate de asemenea am vînatăi, gîtul nu-l mai pot mișca. Jandarmul Bercaru a scos sabia și a vrut să mă taie. Aceste chinuri au durat pînă la miezul nopții...

Într-un tîrziu m-au dezlegat și m-au pus la scaun. M-au bătut la tălpi, tot cu centironul, de mi se părea că mor. Strigam la ei și mă rugam ca la Dumnezeu : «Domnilor jandarmi, omoriți-mă mai repede, dacă aveți ceva, nu mă chinuiți, că nu sînt vinovat, n-am furat nimic». Rugăciunile mele erau degeaba. În urmă m-au scos din beci și m-au bătut din nou în odaia de gardă, pînă la ziuă. A doua noapte, ne-au bătut din nou, a treia zi iarăși și, în sfîrșit, a patra zi ne-au pornit la Buda".

Pe un altul, Neculai Voicu, după ce l-au bătut și ghiontit în fața tuturor, l-au îmbrîncit în beci. Iată ce a spus el :

„De aci m-au dus la secție și m-au băgat la beci zicîndu-mi : «Aci e moartea ta ; să spui că te tai în bucăți și te îngrop în beci». M-au dezbrăcat, mi-au dat pantalonii jos, mi-au ridicat sumanul, și jandarmul Bercaru m-a bătut timp de două ore. După asta m-au pus la scaun și m-au bătut la tălpi cu centironul. Bătaia asta a durat trei zile la secție".

Iar Ion Petrache a declarat :

„El ședea peste picioarele mele și striga : «Spune mă, că te mănînc». Eu i-am spus că nu știu nimic, că în noaptea spargerii nici n-am ieșit din casă. Atunci dînsul a început să mă bată cu trăgătoarea la tălpi, de credeam că am încăput pe mîna călăilor. Văzînd că n-am nimic de spus, mi-a tras de două ori cu trăgătoarea în cap și am amețit, m-a răsturnat apoi cu piciorul și am auzit strigînd : «Mă, Bercarule, pe ăsta să-l duci la beci și să mi-l bați pînă o spune.»

Numitul Bercaru a venit atunci și m-a băgat în beci. Aci a început să mă bată din nou cu centironul. M-a bătut timp de două ceasuri. Eu țipam cît îmi lua gura. În urmă l-am auzit strigînd : «Mă, Stănescule, ia vino tu și mi-l ține de gît să nu țipe». A venit un alt jandarm, anume Stănescu, și m-a apucat cu amîndouă mîinile de gît, de nu mai puteam striga, iar Bercaru m-a bătut pînă am căzut jos, în nesimțire. După asta m-au lăsat acolo în beci, trăgînd zăvorul. Deși în stare că de-abia îmi trăgeam sufletul, am auzit cum jandarmul Bercaru spunea șefului : «Nu mai am ce-i face, domnule șef, l-am bătut de l-am lăsat mort și n-a spus nimic»."

15 oameni au fost bătuți astfel. Ei spun că au fost izbiți cu capul de pereți, au fost împunși cu săbiile, trîntiți la pămînt și loviți cu potcoavele cizmelor în cap, în coaste și în pîntece. Păreții și monitoarele primăriei erau împrôscate de sînge și țipetele victimelor se auzeau în tot satul.

Spuneți dacă aceste barbarii mai pot fi suportate în tăcere și dacă ele nu aruncă o pată de rușine și de infamie pe obraji nesimțitori ai guvernanților noștri ?

Sarcini de nesuportat

De un timp încoace primim dese plângeri și petițiuni de la țară, de la sătenii cari nu mai știu încotro s-o apuce de răul legilor și al apăsărilor de pe capul lor. Iată, de pildă, în scurt, rezumatul petițiunii a vreo 200 de locuitori din comuna Radu Negru (jud. Ialomița).

Ei se plâng în contra legii drumurilor, care îi impune la plata în bani a zilelor de prestație, plată ce variază de la 2 la 10 lei. Ei se plâng în contra impunerii la taxa de 6 lei pe an pentru paza de zi și de noapte în comună și împotriva taxei de 5 lei anual pentru cumpărare de produse în caz de secetă. Țăranii spun că aceste dări, pe lângă celelalte, strivindu-i cu totul, ele nu mai trebuiesc să fie plătite decît în natură. Din cererea aceasta se vede [văd] enorma lipsă, strîmtoarea, mizeria ne-auzită în care trăesc ei.

Într-adevăr, petiția termină astfel : „Astăzi, cînd am ajuns în cea mai dureroasă stare, neavînd la casa noastră decît rareori un bou sau o vacă ; astăzi cînd nu mai avem de unde să ne agonisim existența ; cînd copiii noștri sînt goi ; cînd sîntem datori statului pentru produse de hrană, pentru paie de vite, pentru semințe ; cînd toate vitele, zise ale noastre, sînt ale creditului agricol și deci taxele puse pe ele sînt nedrepte, căci nu mai sînt averea noastră ; și cînd sechestre peste sechestre ni se pun pentru împlinirea dărilor de tot felul ; avînd în vedere că și acei cari am cumpărat loturi de la stat le au [avem] de ani de zile neplătite — în desperarea noastră strigăm că nu mai știm ce ne vom face și cerem modificarea legilor și birurilor ce ne apasă.”

Strigătul acesta nu este numai al țăranilor din Radu Negru ; el e strigătul deznădăjduit al întregii țărănime împilate.

Din nenorocire, acest strigăt nu va fi auzit. Boierii noștri nu-l vor asculta, căci interesul lor este de a impune dări și a robi mai mult muncitorimea din munca căreia trăiesc.

Țăranii vor pricepe în cele din urmă că numai luptînd prin ei înșiși, unindu-se între dînșii, făcîndu-și syndicate agricole pentru apărarea intereselor economice, alcătuiindu-și un partid politic pentru cererea și impunerea de reforme, numai astfel vor izbuti să împrăstie negura mizeriei în care zac și să rupă lanțurile robiei.

Scăparea e în ei, nu în cei de sus.

Fără pămînt

Într-altă petiție, locuitorii din cătunul Roșcani, comuna Vlădești, jud. Covurlui, se plîng de lipsa de pămînt în care se găsesc ; ei, spune petiția, care au luptat pentru independența țării și a pămîntului stăpînit de alții. De aceea sînt siliți să ia de la boier pămînt în dijmă și din

5 părți 3, și cele mai bune, să le dea boierului. Ei au ajuns adevărate slugi. Dacă n-au bani li se pune sechestrul pe tot ce le-a mai rămas în casă. Băncile populare nu vor să-i împrumute. „Vine apoi agentul de la percepție și ne ia ce a mai rămas neluat de boier și așa obiditul de țăran nu se mai ajunge de atâtea dări nenumărate și cari curg peste noi ca un puhoi” și în altă parte zic: „nu mai putem suferi această robie în țara noastră și sintem în stare de a părăsi țara — nu avem pământ pentru a ne scoate zilnica noastră pâine”.

În consecință, ei cer ministrului de interne, căruia i-au înaintat petiția, să-i împămîntenească [împroprietărească] pe moșiile statului din împrejurimi.

Ceea ce e de știut iarăși e că popa din sat cînd a aflat de această petiție a țăranilor a făcut piră la boier, care a promis țăranilor [a amenințat pe țăranii] că la anul nu le va mai da pământ. Iată activitatea popească de la țară. Popii, cu crucea în mînă și cu veninul în inimă, sînt și ei de partea împilatorilor pe care îi ajută și apără.

Petiția aceasta arată o altă suferință a țăranimii: lipsa de pământ. Proprietățile mari se întind, cele mici se îmbucă[tă]lesc mereu, populația se înmulțește și multă se găsește deja fără avere, numai cu puterea ei de muncă. La sate se creează un proletariat agricol.

Din nenorocire această populație, a cărei suferință e rodul stăpînirii burgheze, mai crede că cei de sus se vor milostivi și pentru dînsa.

Ea nu știe că în mîna ei este o putere cu [pe] care, organizînd-o și întărind-o, și-ar putea crea, ca și muncitorimea orășenească, o altă soartă nouă.

5

CONFERINȚA ȚINUTĂ ÎN ZIUA DE 27 IANUARIE 1901 ÎN LOCALUL SOCIETĂȚII „TINERIMEA ROMÎNĂ” *

Pelagra

„În privința *pelagrei*, se știe că această boală este produsă de alimentarea cu porumb stricat, fapt care l-am putut confirma pe baza unor studii minuțioase științifice. La aceasta mai contribuie o slăbire generală, mai cu seamă a sistemului nervos[...]

Momentul cel mai important însă pentru eclatarea ** și întinderea boalei este mizeria, pentru care cauză în anii cu recoltă rea, în anii de criză, pelagra se întinde deodată.

Astfel, în anul trecut a ajuns la un grad înspăimîntător în anumite județe în care începuse să descrească. Putem deci afirma că neglijența controlului porumbului pe care-l mănîncă țăranul și neîngrijirea statului pentru buna stare materială a țăranului este [sînt] cauza principală a acestei boale.

* Dr. V. Babeș: „Boalele țăranului român”. București, 1901, pag. 7—8, 24, 25, 26.

** Izbucnirea.

Cînd am exprimat acest lucru în conferința de la Ateneu *, mulți senatori și marii proprietari s-au indignat, afirmînd că nu este exact că ei nu s-ar îngriji de soarta țăranilor.

Cu toate acestea trebuie să revin asupra acestor acușări [...]

Proprietarul și arendașul exploatează țăranul într-un mod extraordinar, storcînd de la el un venit mai mare decît era[u] chiar claca și dijma în timpul robiei.

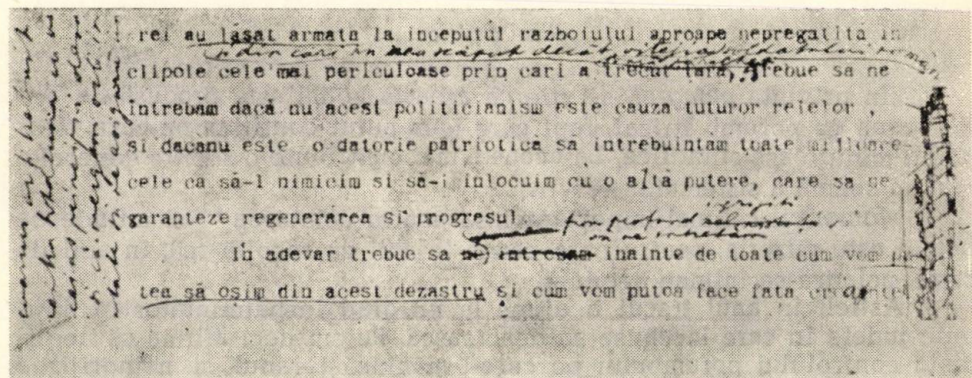
În timpurile lui Mavrocordat și a [le] lui Scarlat Ghica (1768), țăranii plăteau din 10 una, pentru ierbărit plăteau 6 parale pentru cap de vită și lucrau 9 zile pe an proprietarului [...]

Pe cînd înainte dădeau proprietarului 1 la 10, astăzi trebuie să dea arendașului pentru cinci pogoane din 3 una ; trebuie să mai muncească desăvîrșit un pogon de grîu sau porumb arendașului și încă un pogon de prășit și alt pogon de arătură. Pentru aceasta mai lucrează arendașului 3 zile cu carul, 4 cu miinile, plătește 6 lei ierbărit pe an de vită mare, mai face un transport de produse la schelă, dă arendașului 4 pui de găină și 10 ouă. Pentru pescuit plătește 6 lei pe an. Aceasta este încă o învoială din cele mai favorabile țăranului. [. .]

Această stare de lucruri împiedică cu totul ridicarea stării sanitare și economice a țăranilor și ar trebui îndreptată de [în] curînd."

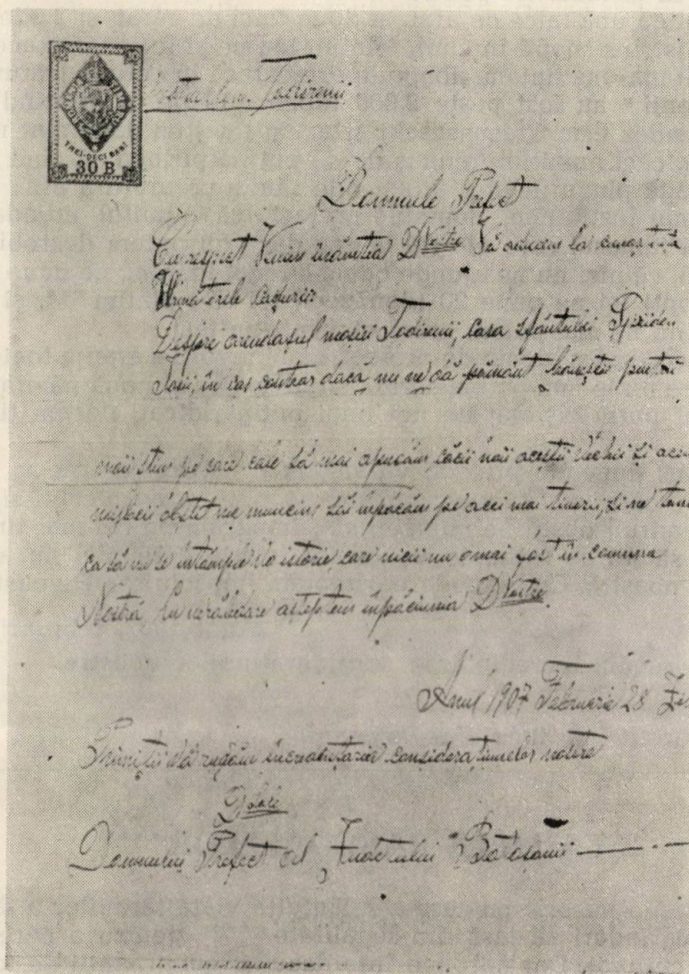
Preocupat în permanență de îmbunătățirea stării maselor populare, în special a tărănimii, strălucitul om de știință Victor Babeș a ajuns ulterior perioadei prezentate, probabil sub influența avîntului revoluționar din 1917—1921, la concluzia că numai înlăturînd puterea politică existentă se vor asigura condițiile pentru progresul țării.

În discursul său din anul 1919 la Universitatea din Cluj, V. Babeș a exprimat clar acest lucru.

Pasaj din facsimilul discursului bătut la mașină și completat de mîna autorului

* Este vorba de conferința ținută la Ateneu în anul 1900 și publicată sub titlul „Regenerarea poporului român”.

Obștea com. Todireni [județul Botoșani]

DOMNULE PREFECT,*

Cu respect venim înaintea D-Voastre [să] vă aducem la cunoștință următoarele cazuri :

Despre arendașul moșiei Todireni, Casa sfântului Spiridon Iași **, în caz contrar dacă nu ne dă pământ bănești [în bani] pentru hrană și imas pentru vite. Căci domnul Crasnasescki mai mult decît o falcă de pământ nu ne dă, și pentru falcea de pământ care ne-o dă ne obligă să-i lucrăm 40 (patruzeci) prăjini prașilă, una falce săcere și una falce de

* Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4836, fila 180.

** Este vorba de epitropia bisericii Sf. Spiridon din Iași, care deținea o întinsă suprafață de pământ, în cea mai mare parte arendată.

cărat pînă la giriadă, tot pentru aceeași falce. Și [pentru] o falce de iamași ne obligă una falce de arat, și două fălci de cărat, și 2 zile de clădit pe giriadă [strîns snopii în clăi], cîte un leu pe zi tot pentru aceeași falce de imaș. Vă mai înștiințăm, domnule Prefect, că în cotuna [cătunul] noastră, Hlipiceni * au fost peste 2 000 (două mii) de oi de cînd au venit domnul arendaș Isac Crasnasescki și acum nu știm dacă sînt măcar 200 (două sute), căci numitul arendaș ne dă puțină pîrlagă, și cînd dă puțină verdeață bagă plugurile și o ară și oile rămîn pe arătură pînă le jupuim toate. Vă mai înștiințăm, domnule prefect, că numitul arendaș pentru pămîntul și iamașul care ni-l dă la caz dacă nu putem dezrobi ** lucrul care ni-l dă, că nici nu ne ajunge cum să-i mai lucrăm, ne pune diferență, pentru 8 (opt) lei ne pune 20 (douăzeci) lei să-i plătim ***, și așa încît ne face să nu ne mai putem hrăni nici într-un fel.

Deci vă rugăm, domnule prefect, să binevoiți a aranja toate cazurile noastre care nu le mai putem suferi, să ni se dea și nouă pămînt, bănește într-un preț puțin cîștigat de noi [mai puțin ridicat] decum ține dînsul arenda.

Așadar, domnule prefect, vă rugăm a ne aranja într-un fel că nu mai știm pe care cale să mai apucăm, căci noi acești vechii și acei mijlocii [din cadrul] obștii ne muncim să-i împăcăm pe cei mai tineri, și ne temem ca să nu se întîmple vo [vreo] istorie care nici nu a mai fost în comuna noastră. Cu nerăbdare așteptăm împăciuirea D-voastre.

Anul 1907, februarie 28 zile.

Primiți vă rugăm încredințarea considerațiunilor noastre.

D-sale

Domnului prefect al Județului Botoșani.

7

CAUZELE RASCOALELOR ****

Nesfîrșita mizerie cu care e înlănțuită viața țăranilor a făcut ca în nenumărate rînduri să iasă din legalitate ***** pentru a cere hrană și pămînt de cultivat. Dar aproape întotdeauna, guvernanții de toate culorile, în loc de a studia și cerceta modul de trai al păturei țărănești, în loc de a lua măsuri de îndreptare căutînd a ameliora mizeria ce bîntuia populația țărănească, în loc de toate acestea, îi trimitea gloanțe, schingiuri și închisoare, înăbușind în singe țipetele de durere ce țăranul scotea din cauza lipsurilor de tot felul.

Dacă veți citi diferitele anchete făcute de unii economiști burghezi, dacă veți fi urmărit unele studii ce s-au făcut asupra felului de viață al

* Sat în județul Botoșani.

** Aci are sensul de : dovedi, îndeplini.

*** Sub pretextul neachitării la timp a obligațiilor, arendașul impunea pe țăranii învoiți la plăți suplimentare cămătărești extrem de ridicate, care reprezentau, în cazul de față, 150% din cuantumul inițial. Era o măsură spoliatoare foarte răspîdită în practica contractelor agricole.

**** Din articolul apărut sub acest titlu în gazeta „România muncitoare” nr. 5, din 1—8 aprilie 1907.

***** În sens de a se răscula.

țăranului român, veți rămâne înmărmuriți de cele ce înșiși parte din foștii și viitorii demnitari ai țării sînt nevoiți a constata.

Din întîmplare mi-a căzut în mină o scrisoare a d-lui dr. C. I. Istrati, publicată la 1880, intitulată : „O pagină din istoria contemporană a Romîniei” și nu mă pot opri de a nu reproduce observațiunile de mai jos asupra modului de trai, mai mult decît mizerabil, în care vegeta populația țărănească.

D. dr. C. I. Istrati a fost acum cîtva timp ministru de domenii, d-sa e un fiziologist și chimist de frunte și nici poliția sau vreo altă autoritate administrativă nu l-ar putea suspecta că a scris acestea acum 27 ani în scopul de a face instigații și a tulbura liniștea țării în prezent. Încă de atunci mizeria se resimțise adînc în poporul de la țară, căci iată ce scria d. dr. Istrati : „Cine cunoaște modul de viață al țăranului nostru, cine a văzut de aproape gospodăria, grădina și masa lui nu poate decît să rămîie încremenit și să se întrebe cu mirare *cum de mai trăiesc țăranii în astfel de condițiuni ?* Rațiunea noastră, deprinderile noastre, cunoștințele noastre medicale mai ales sînt surprinse, încît adesea nu putem dezlega marele problem fiziologic al vieții, cînd vedem în ce mod locuiește și cu ce alimente se nutrește săteanul.

Întrucît privește alimentația la noi, avem a lupta cu trei cauze importante : *mizeria*, în care se află majoritatea populației rurale, astfel că alimentația săteanului se reduce absolut la strictul necesar de a nu muri... ; *postul* și deprinderea de a se nutri nu numai cu lucruri grele de digerat, dar adesea chiar nesănătoase ; *arta culinară*, aproape necunoscută țăranilor noștri.

Mizeria, lipsurile de tot felul și mai ales lipsurile ce lovesc direct asupra regimului alimentar sînt o condiție *sine qua non* * de viață a sătenilor noștri[...]

De cîte ori și chiar anul acesta nu au murit oameni la noi de foame ? Ce vream, dar, mai mult ? Se poate ceva mai trist ca aceasta ? Și apoi ce origină au nenumăratele epidemii ce devastează comunele rurale, aproape necunoscute pînă acum, dacă nu tot acea iminentă morbidă și mortală, creată printr-un regim alimentar mult timp necorect și insuficient !

Ceea ce pare paradoxal și de tot curios e că aceasta se întîmplă într-o țară agricolă... care a ajuns a fi numită de gazetari *Grînarul Europei*...

Una din principalele cauze care contribuie a se răspîndi beția și la noi, ca și în alte țări, și mai mult încă, *este starea economică deplorabilă în care se află populația noastră rurală și urbană, muncitoare*. Țăranul e greu [prost] hrănit, mai totdeauna rău locuit și adesea puțin îmbrăcat, îi lipsește mai totdeauna căldura indispensabilă la execuția sarcinei sale. Dimineața ciocanul de rachiu îi dă focul și energia pentru a se pune pe muncă ; el se simte și reînsuflețit, și reîncălzit ; înșelîndu-și foamea, el poate uita nevoile sale în pierderea demnității sale...

În definitiv, mizeria produce beția și beția întreține mizeria."

Acestea se spuneau la 1880 ! Închipuiți-vă cît progres în mai rău s-a făcut de atunci, și ne vom da seama de dispararea țăranimei noastre

* Aici în sensul de condiții care caracterizează viața țăranilor în perioada răscdalei din 1907.

în ultimul timp. Mizeria și suferințele au copleșit pe bieții țărani și în repetate rînduri cînd au cerut reforme, politicianii le-au promis, fără a se ține de vorbă. Ieri au fost mințiți și înșelați, iar astăzi împușcați. Și cînd te gîndești că poliția și autoritățile caută [pe] instigatori în socialism. E timpul să spunem iar guvernanților : *Instigatorii principali ai răscoalelor căutați-i în mizeria și suferințele țăranilor, despre cari ne vorbește și d. dr. C. I. Istrati.*

DIMITRIE MARINESCU

8

CĂTRE MUNCITORII CAPITALEI *

Tovarăși,

Împilata țăranime — iobaga de veacuri a boierilor, roaba pămîntului și sluga batjocorită a guvernanților — a ridicat fruntea ! În deznădejdea ei de a mai dobîndi pe calea înțelegerii o bucată de pămînt și a-și agonisi un codru de mămăligă, în deznădejdea ei de a mai vedea răsărind și pentru dînsa soarele libertății și al dreptății — ea a purces singură pe calea dreptății, călcînd în picioare toate întocmirile legale ale burgheziei stăpînitoare.

Țărănimea e în plină revoltă ! Tot nordul Moldovei e într-o frămîntare nebună. Ca stîncile din vîrful munților se rostogolesc la vale și înaintează mereu în cîmpie legiunile răsculaților țărani. Satele, tîrgurile și orașele devin teatrul de dezlănțuire a furiei populare, prea mult înăbușită sub povara mizeriei și a răbdării silite.

Muncitori !

Voi știți pentru ce pașnica țăranime împilată s-a ridicat ca un singur om împotriva stăpînitorilor. Ca și voi ea suferă, ca și voi ea îndură muncile grele și chinurile foamei, ca și voi se trudește ca robul pentru făurirea belșugului celor de sus.

Țăranul a devenit sclavul pămîntului și al boierului, după cum muncitorul fabricii a devenit sclavul mașinii și al patronului. Proprietarul de pămînt, ca și proprietarul de fabrică, exploatează cu aceeași furie criminală, urmărind realizarea singurului său scop în viață : ÎMBOGĂȚIREA.

În zadar în nenumărate rînduri țăranul, ajuns la marginile puterii de a suferi, și-a îndreptat către stăpîni ruga ; în zadar s-a jeluît proprietarului, în zadar dregătorilor țării, în zadar chiar celui ce stă pe tron. I s-a răspuns cu vorbe, cu discursuri umflate și goale, i s-au dat promisiuni din belșug și îmbunătățiri de loc.

Astăzi împilarea, exploatarea nemiloasă, batjocura neconținută l-au silit pe țăran să se răzvrătească.

Cu ce i se răspunde acum ?

În loc de reforme, în loc de măsuri îngrăditoare a[le] exploatării, i se trimit regimente și escadroane, și gloanțele au început deja să străbată piepturile lor chinuite. Astfel, burghezia noastră își continuă opera sa de exploatare în vreme de liniște, de măcelărire în timp de răscoală.

* „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 791.

Tovarăși !

Muncitorimea conștientă și organizată, dușmana oricărei exploatare, luptătoarea sfărîmării jugului stăpînitor și dezrobirii noroadelor, are datoria neînlăturabilă de a-și manifesta solidaritatea sa cu țărănimea apăsată, de a clarifica în lumina ideilor sale călăuzitoare marea problemă agrară, de a arăta stăpînitorilor orbi măsurile de îndreptare ce TREBUIE să fie luate și de a opri în loc pe toți pescuitorii în apa tulbure, pe exaltații și criminalii cari vor să îndrepte furia țărănească asupra populației sărace evreiești, ca să scape de răspundere și de pedeapsă mina de trîntori romîni și străini cari au adus pe țaran la sapa de lemn și pe lucrători la salariul de foame.

Iată de ce organizațiile voastre centrale vă convoacă la o Mare întrunire Publică
ce va avea loc DUMINICĂ 11 MARTIE ORA 9 DIMINEAȚA ÎN
SALA BĂILOR EFORIEL.

Fiecare muncitor, fiecare apăsător, toți cei care tremură de indignare la priveliștea celor ce se întîmplă în Moldova au datoria să ia parte, să protesteze cu tărie sub cutele drapelului roșu al Internaționalei Socialiste.

Cercul „Romînia muncitoare”
Comisiunea Generală a Sindicatelor din
Romînia

9

Tovarăși *,

Tot nordul Moldovei e în plină revoluție. Țărănimea, împilată și jefuită de proprietari și arendași, cere pămînt. Guvernul, în loc de dreptate, în loc de legi, le-a trimis armata. Singele muncitorilor de la țară, al fraților voștri de suferință, a curs. Aleșii din parlament ai celor trei colegii n-au găsit în această vreme decît o soluție pentru rezolvarea chestiei țărănești, să concentreze pe rezerviști. Armata țării o vor trimite în contra țării.

Tovarăși,

E de datoria noastră să vă chemăm la luptă pentru aceeași cauză sfîntă ; e de datoria voastră să răspundeți în număr cît mai mare la acest apel, să arătați că atunci cînd e vorba de nedreptate sînteți cu sufletul alături de cei ce sufăr și de cei cari sînt asasinați.

Tovarăși,

Comitetele de acțiune ale cercurilor R.M. ** din orașele Galați și Brăila vă convoacă la marile întruniri de protestare care vor avea loc duminică 11 martie, orele 2 p.m. în localurile cercurilor R.M. din aceste orașe.

COMITETELE DE ACȚIUNE

* Apelul lansat de comitetele de acțiune ale cercurilor „Romînia muncitoare” din Galați, Brăila și publicat în organul sindical săptămînal „Desrobirea” nr. 6, din 8 martie 1907.

** „Romînia muncitoare”.

CĂTRE CONCEDIAȚI * ȘI REZERVISTI **

Tovarăși,

Acum cînd vîntul răscoalei țărănești se întinde și amenință însăși temelia proprietății boierești, stăpînitorii noștri s-au gîndit la veșnicul lor sprijin — la armată — spre a înăbuși în sînge o mișcare ce a izvorit din nedreptățile și împilările lor. Ei au trimis pe cîmpul revoltelor armata permanentă avută la îndemînă, ei mobilizează acum contingentele de concediați și rezerviști. Ei vor ca și de astă-dată arma muncitorului-soldat să se îndrepte în pieptul muncitorului în luptă.

Voi știți, tovarăși, cît de drepte sînt cererile țăranilor apăsați de proprietarii, de arendașii și de boierimea întreagă și de orice neam, de baștină sau de viță mai nouă. După cum mizeria vă împinge pe voi la greve, la luptă, tot mizeria i-a împins și pe țărani la răscoale.

Voi știți atunci, ca muncitori cinstiți, ca tovarăși bravi și ca luptători neînfrinți, care e datoria lucrătorului încătușat în livreaua cazonă : *să nu tragă niciodată în cei ce sufăr, în tovarășii de muncă, în frați, surori, rude sau părinți.*

Mii de tovarăși vor fi porniți spre locul tragicelor evenimente.

Să nu uităm în aceste împrejurări linia noastră de purtare : să luminăm pe acei cu care vom intra în vorbă că nu trebuie să omoare pe semenii lor, să nu omorîm noi înșine și să arătăm tuturor, soldaților ca și țăranilor, că pricina relelor țărănești este nedreapta ocîrmuire burgheză, sălbateca exploatare capitalistă, subjugarea și împilarea boierească — și nu sărmana și nevinovata populație evreiască.

Arătați pretutindeni pe dușmanul adevărat și — dacă va fi nevoie și dacă va fi cu putință — dați-vă de partea răsculaților ca să luptați contra acestui dușman.

Niciodată gloanțele voastre în pieptul țăranilor asupriți !

Trageți în vînt !

GROZĂVIILE DIN NORDUL MOLDOVEI. PAȘCANI ***

Se știe cum s-a început și întins răzvrătirea țărănească din nordul Moldovei.

În Pașcani am avut un mic început de răscoală, care s-a potolit însă imediat ce a sosit armata. Cu toate acestea s-au luat strașnice măsuri de pază. Concediații și rezerviștii cîtorva contingente au fost concentrați. Mulți dintre dînșii trebuiau să se imbarce la Pașcani ; s-au format

* Concediații alcătuiau o parte din efectivul armatei care prestau serviciul militar obligatoriu prin prezentări periodice la unitățile de care aparțineau, restul timpului aflîndu-se în concediu.

** „Romînia muncitoare” nr. 2, din 11—18 martie 1907.

*** Din articolul apărut sub acest titlu în gazeta „Romînia muncitoare” nr. 1, din 4—11 martie 1907.

trenuri oficiale. În acest timp se aştepta dintr-un moment în altul ca ei să se dedea la vandalisme^{*}; gara, ca măsură de precauţiune, a fost ocupată militarmente de 2 companii din Reg. 16. Era tocmai în timpul amiezii, între orele 12 şi 1. Un tren lung, ce trebuia să transporte rezerviştii, stătea în faţa gării. Pe peronul gării, gălăgie mare. Rezerviştii şi rudele lor săteni încep a se deda la excесе ici, colo incidente, cîte un evreu bătut, un student eliberat cu forţa din ghearele poliţiei care-l arestase etc.^{**}, toate însă pînă aici, fără mare importanţă. În strigăte şi chiote, trenul cu rezerviştii pleacă, însă rămîne pe loc o mulţime de ţărani rude cu dînşii, precum şi curioşi, cunoscuţi şi prieteni ce veniseră să-i pe-treacă.

La ora 12 şi jum. soseşte trenul accelerat de la Iaşi, aducînd încă o companie de infanterie ce fusese pentru potolirea răscoalei din Ruginoasa, iar la urmă într-un vagon 18 săteni arestaţi. Sătenii ce se aflau în gară în număr destul de mare, cum aud că la urma trenului se află un vagon cu ţărani arestaţi la Ruginoasa, dau năvală acolo, forţează uşa vagonului şi [în]cearcă a elibera pe cei arestaţi, scăpînd chiar pe 4 din ei^{***}. Atunci căpitanul ce se afla cu compania în apropiere soseşte în ajutor. Se trage o salvă de focuri. Săteanu V. Timofti, *hamal în atelierul C.F.R.*, care venea la lucru, e grav rănit la faţă.

Se mai trag cîteva salve şi ţăranii sînt puşi pe goană de soldaţi cu baioneta la armă. În timpul acesta se dă primul semnal, la ora 1 fără un sfert, pentru ca lucrătorii C.F.R. să intre în atelier. Ei sînt opriţi, la ambele aripi şi porţi de intrate ale staţiei, de puternice posturi militare. Se produc chiar mici incidente între lucrători şi ofiţeri; lucrătorii sînt ameninţaţi, loviţi şi înjuraţi de către galonaţi[...] Lucrătorii, indignaţi peste măsură de această purtare revoltătoare şi mişelească, se strîng toţi pe linia a doua din faţa peronului şi la un moment dat, moment de legitimă indignare, pe cînd brutalităţile continuau, răspund prin puternice fluierături [...]

12

ÎNTRUNIRILE PENTRU ȚĂRANI ****

Răscoalele ţărăneşti, pe lîngă altele, au provocat în întreaga ţară o mişcare mai democratică. Înînrurirea lor a mers atît de departe încît ele se resimt şi în întrunirile şi manifestările studenţeşti — atît de puţin influenţate pînă acum de democratism *****.

* Se resimte influenţa limbajului folosit de exponenţii claselor dominante în aprecierea acţiunilor ţărănimii.

** Este vorba de studentul N. Trufinescu, aflat din întîmplare în gara Paşcani.

*** De fapt, împreună cu ţăranii au acţionat şi muncitorii de la Atelierele C.F.R. Nu întîmplător primul rănit a fost un muncitor care a deschis uşa vagonului. Numeroase documente atestă acest lucru. Autorul corespondenţei nu se opreşte asupra acestui lucru pentru a nu complica situaţia muncitorilor socialişti din Paşcani arestaţi de autorităţi.

**** Din articolul apărut sub acest titlu în gazeta „Romînia muncitoare” nr. 2, din 11—18 martie 1907.

***** Pe lîngă întrunirile de solidaritate cu ţărănimia, organizate din iniţiativa mişcării muncitoreşti, în timpul răscoalei din 1907 au avut loc şi unele întruniri ale societăţilor studenţeşti din Iaşi şi Bucureşti. În general, aceste întruniri nu au depăşit

Întrunirile de duminică și de marți au arătat aceasta îndestul. Așa, în cea de duminică au fost studenți care să protesteze contra exploatării sub orice formă, să atace sfînta proprietate, să arunce răspunderea mizeriei și răscoalelor țăranilor asupra guvernărilor și, mergînd mai departe, să ceară restrîngerea dreptului de întrebuintare a proprietății și introducerea votului universal [...]

Întrunirea de marți, la care a luat parte și tovarășul nostru profesor dr. I. Cantacuzino *, a fost un pas și mai departe spre democratizarea studenției noastre. Ținuta acelei întruniri a fost aproape cu desăvîrșire demnă — afară de divagările antisemite ale unui student din Iași[...]

Cu o îndreptățită mîndrie trebuie să spunem că această întipărire de democratism asupra întrunirii de marți se datorește pe de-a-ntregul tov. nostru dr. I. Cantacuzino, care a știut, cu marea sa autoritate științifică, morală și cetățenească, să imprime acelei întruniri o notă demnă.

Îată, într-adevăr, ce cuvinte de bărbăție lăminată a spus el acolo :

Cuvîntarea tov. dr. I. Cantacuzino

Tov. dr. Cantacuzino spune că netăgăduit cauza țăranimei este o cauză omenească. Singura noastră dorință trebuie să fie realizarea integrală a dreptății. Dormeam nepăsători și forța lucrurilor lucra înainte ; ceea ce trebuia să se întîmple s-a întîmplat. Sîngele a curs și va curge. Starea tristă a țăranilor — pricinuită de mizerie — nu va dispărea pînă ce nu va dispărea mizeria. Exploatați de secole de proprietari, azi ei au căzut în mîna arendașilor plutocrației.

Toți cari nu sînt cu țăranii sînt cu exploatatorii.

Unii spun că pricina răscoalelor sînt instigatorii. Aceasta e o concepție pur polițienească. (Aplauze). Mărginiții la creier cred că ideea poate fi agitată de indivizi și nimicită prin forță.

Alții spun că pricina sînt evreii. Nu. Trusturile arendașilor evrei nu reprezintă decît forma cea mai conștientă de exploatare, însă nu cauza lor [a răscoalelor]. Trusturi[le] din America de Nord nu sînt ale evreilor.

Deci să fim fermenți de propășire ** și să nu micșorăm cauza țăranimii, mînjind-o cu antisemitism.*** (Aplauze).

limitele unei opoziții de natură liberală față de regimul burghezo-moșieresc. Ele nu au fost însă la unison în ceea ce privește poziția luată față de multiplele probleme pe care le-a ridicat răscoala țăranilor. Unele întruniri, mai ales cele aflate sub influența lui A. C. Cuza, au dat curs anumitor tendințe antisemite în dauna relevării problemelor sociale, care trebuiau rezolvate pentru ușurarea situației țăranimii. Altele, ridicîndu-se împotriva acestor poziții eronate și bucurîndu-se de concursul unor valoroși oameni de știință și patrioți ca I. Cantacuzino, V. Voinov etc., au formulat unele revendicări sociale și politice a căror satisfacere ar fi contribuit la ușurarea situației țăranimii. Din cadrul acestor întruniri face parte și cea descrisă în documentul de față.

* Dr. I. Cantacuzino și D. Voinov aveau legături cu mișcarea socialistă, ceea ce explică formularea „tovarășul nostru”.

** În sensul de a se situa în fruntea luptei pentru progres.

*** Folosindu-se de faptul că la începutul răscoalei printre cei atacați de țărani se aflau mulți arendași și cămătari evrei, diferite cercuri dominante căutau să acre-

În întrunirile noastre, din schimbul de idei, se va ajunge la măsuri eficace, pe cari să le impunem guvernanților ca singura soluție practică, radicală și dreaptă. (Aplauze).

Declarația tov. D. Voinov

Tov. profesor Voinov, care n-a putut lua parte la întrunire, a trimis o scrisoare de aderare la protestarea în contra măcelăririi țăranilor și la lupta pentru îmbunătățirea soartei lor și în care afirma că o reformă binefăcătoare și urgentă pentru țăranime este și votul universal.

Înainte de a termina, ținem să notăm că în întrunirea de marți s-au făcut și manifestări antidinastice când un senator a spus că trebuie liniște în țară pentru că... „suveranul a fost bolnav”. Iar d. profesor Sion a spus că două piedici opresc partidele politice de a rezolva anume chestii și a lupta pentru ridicarea țăranului. Aceste două piedici sînt: agenții electorali și alta care stă deasupra tuturor * [...]

13

GRANDIOSUL MITING DE LA EFORIE**

[...]Singele curge din belșug. Burghezia, zăpăcită în primele momente, își revine acum din fire și răzbunătoare, nemiloasă, se dedă cruzimilor și măcelurilor. Țarinele secătuite de exploatarea sa [lor] seculară trebuie îngrășate din nou cu roditorul sînge țăranesc.

Iată de ce ciocnirile sîngeroase se țin lanț și morții cad unui după alții, tot mai des și mai numeroși. De la cei 4 morți dinții de la Botoșani, de acum o săptămînă în urmă, ne găsim astăzi, numai după socotelile gazetarilor — care sînt mai prejos de adevăr — în fața uriașei cifre de 650—700 de morți și cam tot atîția răniți ***.

Burghezii, în lipsa lor obișnuită de scrupule, cînd e vorba de apărarea intereselor lor de clasă, cu nerușinarea lor cunoscută, se mîndresc acum : „Ne-au cerut pămînt țăranii, ei bine, la dăm pămînt și încă de veci !”

Teroarea guvernanților se dezlănțuiește de acum cu furie. Nici o milă, nici o pornire ****. Ultimul ordin al ministrului de război — de a se trage fără nici o formalitate —, amenințarea de întrebuintare a artileriei vădesc pe deplin aceasta.

Stăpînitori, nu vă pierdeți capul ! Nu gloanțe și mitraliere se dau celor flămînzii și deznădăjduiți, ci reforme trainice și tămăduitoare a rănilor[...]

diteze ideea că mișcarea ar avea un caracter antisemit, denaturînd astfel în mod flagrant marea luptă socială a țăranimii. Diversiunea era alimentată nu numai de liberali, care urmăreau să-și faciliteze astfel calea spre guvern, dar chiar reprezentanții trusturilor arendășești, prin intermediul presei austriace, finanțată de ei, se complăceau în postura de victime ale furiei țăranilor. Dr. I. Cantacuzino a luat atitudine împotriva acestor diversiuni.

* Aluzie la monarhie, profund ostilă intereselor poporului.

** „Romînia muncitoare” nr. 3, din 18—25 martie 1907.

*** Cifra indică numărul aproximativ al morților și răniților numai în prima săptămînă de la întiile ciocniri soldate cu victime.

**** În sensul de nici un avînt generos, nici o pornire de umanitarism.

[illegible]

N. E. 13/3.

1907.

11.20 p.m.

TELEGRAMA

ORDIN CIRCULAR.

Ministerul de Război

către

Corpurile de Armată.

Pentru potolirea răzcoalelor, cu onoare vă rog să binevoiți a face să se aibă în vedere următoarele:

8). In contra bandelor, se va trage la distanță mai mare, dacă nu se supun la somațiunea de a se opri, sau dacă opun rezistențe la avizare.-

In caz când sunt prea resvrătite, se va trage chiar fără somațiune.-

9). Se va recomanda în modul cel mai de aproape, comandanții-ilor de unități sau detașamente, reguroasă respectare a prescripțiilor de sub numărul 6 și 7, fiind răspunzător ori ce ofițer care va lăsa pe resculți să se apropie de trupa sa, care va parlamenta cu oameni cari au o atitudine ostilă, și cari nu vor comanda imediat, după a treia somație, foc.-

10). Repartițiunea trupelor atât pe districte cât și în mici detașamente sau coloane, se va face de către comandanții respectivi, ținând seama de indicațiunile autorităților administrative; acestea arată cari puncte sunt resvrătite, gradul de resvrătire, iar comandanții militari hotărâsc măsurile de luat pe a lor răspundere.-

11). In fiecare zi, Domnii comandanți de divizii, vor înainta pe cale ierarhică un rezumat Ministerului, asupra evenimentelor petrecute.-

12). Protecția liniilor telegrafice, telefonice și căilor ferate, se va asigura prin patrulare, iar paza garilor prin detașamente de gardă, când se vor cere de șefii de gări.-

MINISTRU

General(ss) Averescu.

TELEGRAMĂ
ORDIN CIRCULAR *

Ministerul de Războiu
către
Corpurile de Armată

Pentru potolirea răzcoalelor, cu onoare vă rog să binevoiți a face să se aibă în vedere următoarele :

1). Teritoriul țării este împărțit în zone corespunzătoare regiunilor diviziilor.

2). Domnii generali, comandanți de divizii, vor avea sub comandă toate trupele ce se vor găsi în zona respectivă.

3). Aceste trupe vor fi întrebuințate, după situațiune, pe districte, în detașamente de o singură, două sau trei arme.

Fiecare comandant de detașament va distribui la rîndul său, în părțile răsvrătite sau numai suspecte, detașamente mai mici, fixe sau coloane mobile.

4). Detașamentele fixe vor consta din infanterie și fracțiuni de cavalerie.

5). Fiecare detașament va avea de supravegheat un anumit grup de comune ; grosul va ocupa una din ele, iar în celelalte se vor trimite numai posturi, care să se ție în legătură cu grosul fie prin fir telefonic, fie prin patrule.

Îndată ce se semnalează o adunare de țărani, comandantul merge cu o parte, sau chiar cu toată trupa sa, și somează pe locuitori să se împrăștie.

Coloanele mobile vor consta din o secție de artilerie escortată de cavalerie. Ele vor fi întrebuințate în contra bandelor de țărani, cari umblă din localitate în localitate în scopul de a devasta și jefui.

6). Cînd este cu trupa un agent administrativ sau judiciar, acesta va face somațiile ; în caz contrar le va face comandantul.

7). Comandantul va începe somațiile la distanțe de cel puțin una sută pași ; ele vor fi energice și la scurte intervale, trecute.

După a treia somație se va comanda la ochi și foc. Dacă după prima salvă țărani nu se retrag, va urma o a doua și tot asemenea o a treia.

Oamenii vor ochi la picioare, pentru a evita ca gloanțele, trecînd peste răsculați, să lovească în nevinovați.

8). În contra bandelor ** se va trage la distanță mai mare, dacă nu se supun la somațiunea de a se opri sau dacă opun rezistențe la avizare.

În caz că sînt prea răsvrătite, se va trage chiar fără somațiune.

9). Se va recomanda în modul cel mai de aproape, comandanților de unități sau detașamente, riguroasa respectare a prescripțiunilor de

* „Răscoala țăranilor din 1907”, documente, vol. I, Editura de stat, 1948, pag. 796—797.

** Țăranii răsculați, alcătuiți în cete numeroase, erau denumiți de opresorii lor „bande răzvrătite”.

sub numărul 6 și 7, fiind răspunzător orice ofițer care va lăsa pe răsculați să se apropie de trupa sa, care va parlamenta cu oamenii care au o atitudine ostilă și cari nu vor comanda imediat, după a trefa somație, foc.

10). Repartițiunea trupelor atît pe districte cît și în mici detașamente sau coloane se va face de către comandanții respectivi, ținînd seamă de indicațiunile autorităților administrative; acestea arată cari puncte sînt răsvrătite, gradul de răsvrătire, iar comandanții militari hotărîsc măsurile de luat pe a lor răspundere.

11). În fiecare zi, domnii comandanți de divizii vor înainta pe cale erarhică un rezumat ministerului asupra evenimentelor petrecute.

12). Protecția liniilor telegrafice, telefonice și căile ferate se va asigura prin patrulare, iar paza gărilor prin detașamente de gardă, cînd se vor cere de șefii de gări.

MINISTRU,

General, ss. Averescu.

15

Copie după ordinul Diviziei 2^a N. 11 661 din 16. Martie 1907 către Gar. R. Vilcea, Slatina, Caracal, Regl[imentele] 2, 3, 19, 26 Inf[anterie], 1, 2 Căl[ărași], 1, 9 Artil[erie], Bat[alioanele] 1, 5 Vinăt[ori], Regl[imentele] 1, 2 Căl[ărași], Bat[eria] Cantemir 12.

Urmare la 10.46, 10.56.

Din rapoartele citate, am constatat că trupele de localizare sînt în loc. în restul

Dupa bombardarea unei localități, infanteria va pînora în locurile de localitate, astfel ca acțiunea infanteriei să fie simțită pînă la cel mai mare efect.

Să se țină în vedere următoarele puncte pe care se va raporta detașat, adică:

Incendierea nec. - Locașurilor - Comunile războiului - Căile ferate - Stărușii - Incendierea arde. - Stărușii morții - Războiul - Prizonierii -

Accidentele zărilor de trupe.

Tramiturile din ordinul Ministerului de Război în care se raporta.

Imaginile în carne - Războiul capetelor agitate.

Comandantul Diviziei
Generalul por. Siguranță

Copie după ordinul Diviziei [a] 2^a N. 11 661, din 16 martie 1907 către Gar[nizoanele] R. Vilcea, Slatina, Caracal, Regl[imentele] 2, 3, 19, 26 Inf[anterie], 1, 2 Căl[ărași], 1, 9 Artil[erie], Bat[alioanele] 1, 5 Vinăt[ori], Regl[imentele] 1, 2 Căl[ărași], Bat[eria] Cantemir 12. Urmare la 10 546 și 10 556*.

* Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, dosarul nr. 4 821, fila 64.

Din rapoartele ce am, am constatat că trupele se localizează într-un loc, iar restul zonei ce am afectat fiecărui detașament este lăsată în prada jefuitoarelor *

Este o rea procedare ; în consecință ordon :

1) Comandanții de detașamente, avînd în vedere principalele linii de comunicații, gruparea satelor și starea de răzvrătire, vor subdiviza regiunea dată, în sectoare, atribuind fiecărui sector cîte o unitate simplă sau mixtă, după cazuri.

2) În fiecare sector, trupa va mărșălui continuu, atacînd în cursul marșului cu energie și prin focuri pe răzulații satului unde s-ar prezenta acest caz, va restabili liniștea ; va lăsa un mic post, iar restul va continua înainte. Cu alte cuvinte, grosul trupei trebuie să se găsească neconținut în mișcare, înainte, înapoi, dreapta, stînga etc.

3) În fiecare sector se va organiza sistematic prin trupa călare un sistem de observare și patrulare, astfel ca comandantul să poată fi prevenit la timp de mersul general al răzcoalei.

Comandantul detașamentului cu o mică rezervă se va așeza la centru, fiind prin orice mijloc în neconținută legătură cu comandanții de sectoare.

Artileria poate să fie divizată pe tunuri, dîndu-se acelor sectoare unde situația este mai gravă, sau se va întrebuița ca unitate volantă, trimițîndu-se cu escortă și acolo unde infanteria nu poate sosi la timp.

Se va căuta a se face din răzvrătiți curieri care să fie trimiși prin comune pentru anunțarea efectului armatei și potolirea spiritelor. Acești curieri vor fi făcuți răspunzători cu capul de fidelitatea transmiterii.

După bombardarea unei localități, infanteria va proceda la lupta de localitate. Astfel ca acțiunea infanteriei să fie simțită peste tot și cu maxim de efect.

La ora 4 p.m. îmi veți trimite pe orice cale raport detaliat asupra : Incendiilor noi. Devastărilor. Comunele răzvrătite. Cele amenințate. Starea spiritelor. Încăerările avute. Numărul morților. Răniților. Prizonierilor. Accidentele suferite de trupe.

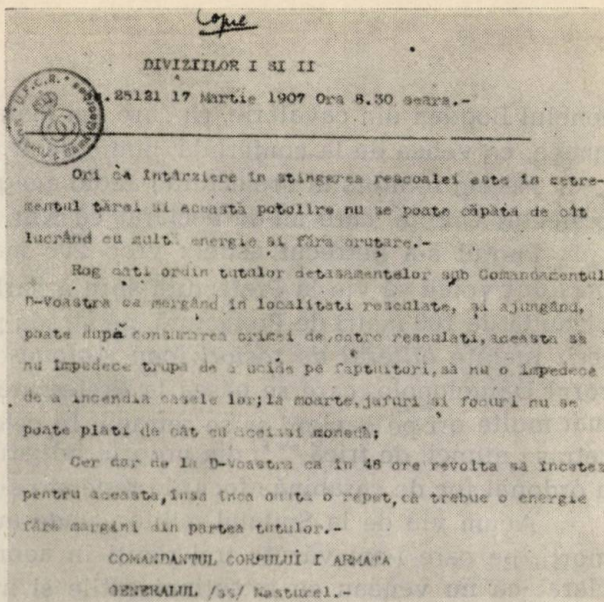
Reamintesc din ordinele Ministerului de Război pe cari le rezum.

Energie, foc în carne **. Prinderea capetelor agitatoare.

Comandantul Diviziei, General (ss) Gîgurtu.

* Provenind din cercurile puse nemijlocit să conducă represiunea, documentul respectiv este pătruns de ură față de țărani pe care îi numește „jefuitoare”.

** Este definitorie pentru cruzimea măsurilor luate mențiunea făcută în ordin : „energie, foc în carne”.

L.S.

C o p i e

DIVIZIILOR I ȘI II

Nr. 25 121 17 martie 1907, ora 8,30 seara *.

Orice întârziere în stingerea răscoalei este în detrimentul țării ** și această potolire nu se poate căpăta decît lucrînd cu multă energie și fără cruțare.

Rog dați ordin tuturor detașamentelor sub Comandamentul D-voastră ca mergînd în localități răsculate și ajungînd poate după consumarea crimei de către răsculați, aceasta să nu împiedice trupa de a ucide pe făptuitori, să nu o împiedice de a incendia casele lor; la moarte, jafuri și focuri nu se poate plăti decît cu aceeași monedă.

Cer dar de la D-voastră ca în 48 ore revolta să înceteze; pentru aceasta însă încă o dată o repet că trebuie o energie fără margini din partea tuturor.

COMANDANTUL CORPULUI I ARMATĂ

Generalul (ss) Năsturel.

17

MINISTERUL JUSTIȚIEI

Nr. 7 488, 12 martie 1907.

Registratura.

TELEGRAMA PREZENTATĂ LA GALAȚI **

D-lui prim-ministru și ministrului de Justiție-București

Astăzi, la ora 4 jum., am fost avizat că au fost morți și răniți în mijlocul străzii; imediat venind la Prefectură, în stradă am găsit pe co-

* Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, dosarul nr. 4 821, fila 66.

** Reprezentanții cercurilor diriguitoare identificau noțiunea de „țară” cu aceea a claselor dominante, a oligarhiei burghezo-moșierești.

*** „Răscoala țăranilor din 1907”, documente din Arhiva Ministerului Justiției și a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, Editura de stat, 1948, pag. 107.

Ionelul Bogdan din cavalerie, cu care am mers spre teatru, spre a potoli lumea, ce venea de la conferință, nimic decît grupe de public de stradă.

Ne-am reîntors la Prefectură ; acolo am găsit pe generalul Vartiadi, prefectul Ciuntu, care mi-au declarat că sînt morți și răniți.

Faptul s-a petrecut astfel : vreo 200 mahalagii * de la marginile orașului voiau să vie la Prefectură spre a parlamenta pentru pămînt. La distanța de 100 metri de Prefectură, pe strada principală Domnească, le-a ieșit înainte *ofițerul de roșiori Ioan Antonescu cu 12 soldați* **. Procurorul Danielopolo, care se găsea la Prefectură, l-a însoțit și a somat de mai multe ori pe oameni să se retragă. În cele din urmă, procurorul s-a retras ; atunci, de frică ***, din proprie inițiativă, poate de frică, ofițerul a ordonat foc de carabină ; focurile repetate s-au dat.

Acum viu de la Spitalul militar, unde au fost transportați. Sînt 10 morți, pe care i-am văzut ; trei răniți în agonie și opt răniți mi-au declarat că nu veneau cu intențiuni ostile și nu erau înarmați.

Țin să adaug că primul procuror Sărățeanu acum se află în comuna Drăgușeni, plecat de ieri, unde eu voiam să trimit alt procuror, dar d. prefect a insistat să se ducă domnia sa personal, și nu procurorul Ionescu, cum dispusesem eu, motivînd că așa e ordinul d-voastră.

Procurorul Danielopolo a fost ieri la Vameș [...] Mi s-a plîns că de cu dimineața, la Prefectură, atît generalul cît și prefectul, l-au dezaprobat că a tratat cu blîndețe cu locuitorii ****. Pentru moment nu știu alte lucruri de detaliu. Vă voi ține în curent.

Am credință că această vărsare de sînge ar putea să dea loc la mai grave tulburări. Țin să vă mai adaug că de alaltăieri noapte, abia întors de la Birlad, unde m-am dus singur, tot pentru tulburări, am fost chemat la Prefectură la ora 1 noaptea. Aci d. prefect de județ și cel de poliție mi-au cerut a-i da un procuror pentru [comuna] Vameș, ceea ce am făcut. Cu această ocazie mi-au comunicat temerile lor, că se tem de mahalagiii din Lozoveni, că vor face astăzi o incursiune în oraș și că au luat măsurile convenite. Acum se vede că măsurile au fost insuficiente.

Generalul mi-a spus că ofițerul a ordonat foc, conform ordinelor ce are de la Ministerul de Război ; mi-a declarat că nici el, nici vreunul

* Este vorba de populația nevoiașă de la marginea orașului, cărăuși în port, alți oameni ai muncii pe care reprezentanții autorităților îi numeau în mod disprețuitor „mahalagii”.

** Subliniere în text.

*** Procurorul general încerca să justifice vinovăția lui Antonescu pentru masacrul săvîrșit, invocînd „frica” acestuia.

**** Pentru unii reprezentanți ai autorităților, cum erau G. M. Ciuntu, prefectul județului Covurlui, și Zossima, generalul comandant al Diviziei a VI-a, orice conflict cu țărani care nu se solda cu morți și răniți era considerat drept dovadă a „blîndeței” și „lipsei de energie” manifestate de autorități.

din soldați nu au fost atacați, dar că a dat foc văzîndu-se cu 12 soldați în fața unei mulțimi furioase, și deci în legitimă apărare *.

În alte părți ale circumscripției este perfectă liniște ; ordine și instrucțiuni dau membrilor Parchetului, care lucrează cu tot tactul și zelul pe care îl reclamă circumstanțele. Mîine se va face autopsia cadavrelor.

Procuror general, Tătaru.

MINISTERUL JUSTIȚIEI

Nr. 8 765, 22 martie 1907

Registratura

TELEGRAMA PREZENTATĂ LA GALAȚI**

Domnului ministru de Justiție

Referindu-mă telegramei ce v-am adresat astă noapte, vă anunț că astăzi au murit încă patru răniți ; totalul morților este de 14, mai sînt 7 răniți, dintre care 3 mortal. S-a făcut autopsia ; mîine vor fi înmormîntați.

Am rămas cu încredințarea că ofițerul numai cu 12 soldați ce-l însoțesc, văzîndu-se în fața unei mulțimi, a ordonat focuri. Unul dintre manifestanți a înaintat chiar lîngă ofițer ; acela a fost împușcat cel dintîi ***. Procurorul deja parlamentase cu manifestanții, dar unul îl apucase de piept și atunci s-a dat îndărăt. Aceasta încă tulburase calmul ofițerului. Repet că manifestanții n-aveau arme și nu făceau nici o devastare. Ei voiau să vie la Prefectură, iar prefectul, deși manifestanții se apropiau, nu a ieșit înaintea lor, ci a trimis pe procuror, care prin coincidență venise la Prefectură cu altă afacere. De asemenea, este cert că cu două zile înainte autoritățile administrative se așteptau la mișcarea mahalagiilor din Lozoveni, dar măsurile luate s-au dovedit insuficiente.

Procuror general, Tătaru.

* Pasajul respectiv nu lasă nici o îndoială asupra faptului că sublocotenentul Ion Antonescu a tras în mulțimea neînarmată, care nu dădea semne de ostilitate față de trupă. Ordinul represiv nu avea, prin urmare, nici măcar un temei formal.

** „Răskoala țăranilor din 1907”, documente din Arhiva Ministerului Justiției și a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, Editura de stat, 1948, pag. 108—109.

*** Este vorba probabil de muncitorul Spiru Plăcintaru, despre care unele documente menționează că a căzut primul răpus de gloanțe, aflîndu-se în fruntea grupului de răsculați.

1907

din primăvară

pînă 'n toamnă

CÎTEVA NOTE

de

I. L. CARAGIALE

30 BANI

Mia a 13-a

Răscoala din 1907, cu minunatul eroism de masă de care au dat dovadă țăranii, cu represiunea sîngeroasă dezlănțuită de clasele dominante, cu nenumăratele episoade dramatice, cu dezvăluirea acuității uneia dintre problemele de bază ale dezvoltării social-economice a țării — problema agrară — a lăsat urme adînci în conștiința socială. Ea a găsit un răsunset puternic în literatură și artă, reflectîndu-se în opere de o înaltă ținută etică și o mare valoare artistică, opere ce au contribuit la îmbogățirea patrimoniului cultural al țării. Broșura lui I.L. Caragiale „1907. Din primăvară pînă-n toamnă” constituie un pamflet vehement împotriva cercurilor dominante, o satiră demascatoare a vieții politice din România burgheză-moșierească. Coperta primei ediții a broșurii lui I.L. Caragiale „1907. Din primăvară pînă-n toamnă”, publicată în toamna anului 1907 (Fototeca Arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.)

Un ecou puternic a produs și poezia lui Al. Vlahuță: „1907. (Minciuna stă cu regele la masă)“, în care poetul a demascăat monarhia sub ale cărei falduri de purpură erau adăpostite cele mai odioase crime, fățarnicia, minciuna, corupția și samavolniciile cele mai abjecte, în timp ce coroana se arăta mută la glasul adevărului pe care atât de răspicat și-l spusese zecile de mii de răsculați. Poezia a fost publicată pentru prima dată în revista „Viața românească“, anul I, nr. 5, din 1907, și reprodușă la scurt timp de către gazeta „România muncitoare“ nr. 15, din 10-17 iunie 1907. Începutul și sfârșitul manuscrisului poeziei lui Al. Vlahuță: „1907“. (Fototeca Arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

Minciuna stă cu Regele la masă.

Ci asta-i cam de multitor poezie -
De când totuși rege de cădă minciuna este
Duc laolaltă cea mai bună casă.

Uscate brațor cere iarăși sânge
Femea cu gorul vespletit, reține
Și asmut cogiu la amor. Femeie
Tuhou de ură ce găgașu-s prânge

Deschide ochi-man-bătrânul Rege
Și, tremurând din jiltu-i de rădăcină
Nu cine linistea lui scumpă-i strică?

Și al vremii rest, et tot nu-l inter

A. Vlahuță

10 Ma-1907.

Caricatură a epocii sugerînd în mod expresiv cît de apăsătoare era dinastia pentru masele țărănești. (Din „Furnica”, anul II, nr. 92, din 1905)

În timpul răscoalei din 1907, monarhia de origine prusacă s-a dovedit încă o dată a fi conducătorul reacțiunii burghezo-moșierești în lupta împotriva poporului muncitor. Desenul lui I. Iser apărut în „Facla”, anul IV, nr. 10, din 9 martie 1907, înfățișează pe Carol I de Hohenzollern înfierat cu stigmatul anului 1907

ȚARA FĂRĂ LEGI*

După cum se petrec lucrurile acum, putem declara cu convingere că trăim într-o epocă cînd în această țară nu există nici un fel de lege, nici un crîmpei măcar. Bunul plac domnește de la cel mai de sus pînă la cel mai de pe urmă „apărător al ordinei”. Ghiuleaua tunului a omorît nu numai cîteva zecimi [zeci] de vieți, dar a distrus și legile țării și cele cîteva condițiuni marcante ce se mai găseau. Mirosul prafului de pușcă a trezit sentimentele cele mai josnice, cele mai barbare, cele mai crude în toți oamenii „ordinei publice”.

Printr-un simplu denunț făcut de un stupid sau huligan al corporațiilor, muncitori cinstiți, de săptămîni întregi stau în beciurile polițiilor; alții sînt chemați sau ridicați noaptea de acasă, duși înaintea unor brute galonate sau civile, înjurați, amenințați cu cele șapte plăgi ale Egiptului dacă nu se vor lăsa de sindicat sau dacă vor mai citi „Romînia muncitoare”. Cetățeni pașnici sînt urmăriți, amenințați dacă cred altfel decît ce cred cei două sute de proprietari, care au pretenția de a reprezenta țara, uitînd sau făcîndu-se că nu știu, că ei nu sînt decît niște trîntori, care sug bogăția acestei țări produsă de milioane de muncitori, adevărata țară.

Teroarea în toate părțile. Călcările de lege, bunul plac se răsfață în toată voia [...] Următoarea scrisoare venită din Constanța, printr-un trimis special, căci calea legală, poșta, ne confiscă toate scrisorile și toate ziarele noastre. Scrisoarea are data de 23 martie c. „Sindicatul este închis de o săptămînă. Enciu este de o săptămînă arestat la poliție fără știrea parchetului. În ziua de 20 c. a fost condus cu miinile legate, de doi agenți, la sindicat de unde s-a luat tot ce erau hîrtii și a fost condus înapoi tot așa prin strada cea mare...

Mulți dintre sindicaliști sînt concentrați, alții dați afară de la muncă, iar străinii concediați și terorizați. Ziarul n-a venit la abonați, la chioșcuri s-a vîndut pînă marți cînd a fost confiscat de poliție și interzis sever de a-l mai vinde”.

În Cîmpina localul sindicatului devastat de huliganii corporațiilor cu concursul poliției și tovarășii noștri amenințați cu revolverul că vor fi omorîți.

La Galați întrunirile sindicatelor oprite sub cuvînt că armata dictează, declarația prefectului de județ.

La Brăila localul devastat de poliție și armată, și mulți muncitori arestați. La Ploiești registrele cercului confiscate de parchet în urma unei percheziții făcute la tov. N. A. Georgescu.

La Pașcani teroarea și mizeria cea mai revoltătoare.

În București lucrătorii de la C.F.R. ce nu sînt sub supravegherile legii militare pentru a fi concentrați, adică milițieni, glosași și dispensați, [sînt] încazarmați și supuși regimului cazon cel mai absurd.

* „Romînia muncitoare” nr. 5, din 1—8 aprilie 1907.

Atitea fără de legi făptuite de acei care au omorât și arestat mii de oameni, tocmai pentru faptul că au depășit calea legilor.

Constatăm toate acestea cu speranța că muncitorii vor fi mai energici în viitor și-și vor apăra cu mai multă bărbăție drepturile lor.

Cei mari fac să se respecte numai legile care le apără privilegiile lor de clasă, călcînd în picioare pe toate celelalte[...]

I. C. Frimu.

20

CĂTRE MUNCITORII CAPITALEI*

TOVARĂȘI!

În Parlamentul țării, care este Parlamentul celor puțini și bogați, se joacă astăzi o comedie tristă. Cei cari astă-primăvară au măcelărit mii de țărani, au nimicit satele și au îngenunchiat în bățai, torturi și închisori cinci milioane de robi ai pămîntului — aceia se dau astăzi ca prietenii cei mai buni ai țărănimii și se recomandă ca... mîntuitorii ei.

Iar în afara Parlamentului, în întruniri publice, proprietarii mari se vaeță că guvernul îi va aduce la... sapă de lemn. Aceia cari din tată în fiu au moștenit „dreptul” și puterea de a împila pe țaran, aceia care l-au adus la sapă de lemn și la desnădejdea răscoalei sîngeroase, aceia cutează să amenințe și, amintind de *puterea pe care o au în stat*, să declare că se vor face luntre și punte pentru ca să împiedice o *legiferare bună* pentru țărănimie.

Iar cei interesați, țăranii cei mulți, care prin munca lor fac belșugul comedianților de sus și a [1] cutezătorilor de la Dacia **, sînt ținuți departe, cu călușul la [în] gură. Lor nu li se îngăduie să-și spună păsul. Ei nu au dreptul să ia parte la dezbaterile legilor care îi privesc pe ei!

Acesta e rodul regimului nostru politic, în care o mină de boieri și de slujitori ai lor au în stăpînire statul și prin el dispun de o țară și un popor întreg.

MUNCITORI!

În starea aceasta de lucruri ni se impune nouă, muncitori conștienți ai orașelor, înfrățiți prin aceleași suferinți cu exploatații cîmpurilor, să ne ridicăm glasul pentru ei. Avem noi datoria ca să vorbim în

* Apel lansat de Uniunea socialiștilor din România la începutul lui decembrie 1907, cu ocazia începerii dezbaterilor în Parlament a așa-ziselor „reforme” pentru țărani, propuse de guvernul liberal (Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 52, dosarul nr. 4 821, fila 326).

** În sala „Dacia” se țineau și întrunirile marilor moșieri, refractari oricăror reforme, oricît de modeste ar fi fost, sub pretextul că ar atenta, chipurile, la principiul proprietății private.

numele lor dacă lor nu li se dă voie să vorbească. Avem datoria ca noi, muncitori și socialiști, să spunem celor ce ne stăpînesc astăzi că țărănimea nu poate fi îndestulată cu crîmpeele lor de reforme și să amintim proprietarilor că amenințările lor deplasate nu vor înspăimînta pe nimeni și nici nu vor înșela pe cineva.

MUNCITORI !

Proprietarii apelează la voi — căci altfel ei, o mîină de oameni, n-ar putea să umple sîlile lor de întrunire. Îndestulații fac apel la voi, cari nu aveți o bucată de pîine și sînteți încălcați zilnic în drepturile voastre, spre a le apăra voi drepturile lor de proprietate răslușită *. Ei vor să scoată din foc castanele fierbinți cu mîinile voastre.

Dar această împerechere contra naturii nu va avea loc. Voi vă dați prea bine seama cît de opuse sînt interesele voastre de salariați și de exploatați față de interesele proprietarilor exploataitori. Voi vă dați bine seama că nu puteți sta alături de aceia cari la sate împilează pe țărani, iar la orașe ajută la prigonirea și exploatarea muncitorimii.

TOVARĂȘI,

Spre a dovedi că nu sîntem nevolnicii cari să ne lăsăm convinși de cele dintîi îngăimări ale tuturor prințșorilor și moșierilor, spre a arăta că muncitorimea orășenească e alătura de țărănimea împilată și că nu se va lăsa amăgită de legi șchioape, veniți la

MAREA ÎNTRUNIRE PUBLICĂ

CE VA AVEA LOC DUMINICĂ 2 DECEMBRIE ORA 3 P.M. [1907]

21

DIN RAPORTUL ASUPRA PROBLEMEI AGRARE**

Prezentat la Congresul I al P.C.R.

V. Unica soluție. ***

„Iată dar că mai puțin azi ca oricînd clasele noastre stăpînitore vor libera țărănimea...

Această misiune revine pe de-a-ntregul și exclusiv proletariatului român.

* Acaparată prin jaf.

** „Socialismul”, anul al XV-lea, nr. 84, din 9 mai 1921.

*** Încă de la crearea sa, Partidul Comunist din România a militat pentru încheierea alianței muncitorești-țăărănești, pentru rezolvarea radicală a problemei agrare. Aceasta se oglindește și în Raportul asupra problemei agrare, ținut la Congresul de constituire al P.C.R.

Și el o va îndeplini cu atît mai bine și mai curînd, cu cît ridicîndu-se la înălțimea chemării lui, din punct de vedere cultural și intelectual, și insuflîndu-se de spiritul timpurilor noi, va atrage în luptă și pe muncitorii și sărmanii satelor, care numai umăr la umăr se pot libera de toate robiile, fie ele vechi, boierești, ori noi, capitaliste.

Această dezrobire nu va fi desăvîrșită pînă ce sub dictatura proletariatului și prin ridicarea economică a societății nu se va desăvîrși exproprierea tuturor instrumentelor de producție (deci și a pămîntului)... fără nici o «justă» despăgubire."

TOVARAȘI

MAJORAȚIUNEA PUBLICĂ

CE VA AVEA ÎNCERCAREA DE A ÎNCALCĂ ÎN 1921

21

DIN RAPORTUL ASUPRA PROBLEMEI AGRARE

Prezentat la Congresul I al P.C.R.

V. Cîmpăreanu ***

„Iată, dar, ce mai puțin este ca să-luăm în considerare
vor înaintea noastră...
Aceasta este o treabă pe de-a-împreună și exclusiv proletară
comunistă.

* Așezarea pe pământ
1. Săptămîna 1, anul al XVIII-lea, nr. 81, din 9 mai 1921.
2. După ce la începutul anului 1921 Congresul din România a adoptat decizia
de a-luăm în considerare pentru rezolvarea problemei agrare, raportul
Academiilor de agricultură și de pădure, prezentat la Congresul din
noiembrie al anului 1921.

Unele date privitoare la greva muncitorilor petroliști de la Bana-Moreni din 1913

M. IOANID, N. G. MUNTEANU

Cele trei manifeste publicate mai jos, unul elaborat de conducătorii greviștilor, iar două de conducerea mișcării socialiste și a sindicatelor din România, se referă la greva muncitorilor petroliști de la Bana-Moreni * din 1913.

Greva de la Bana-Moreni a izbucnit la 8 martie 1913, ca urmare a exploatării muncitorilor petroliști și a deselor accidente de muncă ce aveau loc. Un astfel de accident de muncă, soldat cu 6 morți și 3 grav răniți, a avut loc la 5 martie 1913, el constituind de fapt cauza nemijlocită a începerii grevei. La grevă, care a durat patru zile, au participat toți cei 5 000 de muncitori de la Moreni. Referindu-se la această grevă, ziarul „România muncitoare” menționa printre altele: „Greva a fost completă și peste 5 000 de muncitori ocupară platoul din fața spitalului Moreni”. Ziarul preciza că muncitorii petroliști, care pentru prima dată foloseau greva ca armă de luptă, au format echipe pentru paza schelelor¹.

Între revendicările formulate, muncitorii greviști cereau: luarea unor măsuri de protecție a muncii și asistență socială.

Cu muncitorii petroliști intrați în grevă s-au solidarizat atît muncitorii din Ploiești, cît și cei din București. La 11 martie, la Ploiești, a avut loc o grevă de solidaritate a muncitorilor Fabricii „Klein”, urmată de o mare demonstrație la care au participat 6 000 de muncitori din diferite întreprinderi ploieștene, iar la 14 martie, în sala „Dacia” din București, a avut loc un miting de solidaritate cu muncitorii petroliști aflați în grevă, la care a luat cuvîntul, între alții, și Ștefan Gheorghiu.

Greva de la Moreni constituie o puternică manifestare a luptei de clasă a muncitorilor petroliști din țara noastră din perioada premergătoare primului război mondial imperialist. Trebuie remarcat că greva s-a declarat spontan, fără o organizare prealabilă, muncitorii nefiind încadrați în sindicat. Abia experiența acestei prime ridicări mari la luptă a constituit un imbold la organizarea în sindicat a muncitorilor de la Moreni. Muncitorii petroliști nu au obținut satisfacerea revendi-

* Bana-Moreni: denumirea unei subdiviziuni din exploatarea petroliferă de la Moreni.

¹ „România muncitoare” nr. 20, din 14 martie 1913.

cărilor lor, dar această grevă a contribuit la creșterea conștiinței lor de clasă.

Cele trei documente pe care le publicăm vin să întregască datele cu privire la această grevă. Primul manifest intitulat : „Către robii din regiunile petrolifere”, arătând cauza catastrofei din 5 martie în lăcomia de câștig a capitaliștilor și atitudinea inumană a acestora față de muncitori, îndemna muncitorimea petrolistă la organizare și luptă de clasă conștientă. Cel de-al doilea manifest : „Către lucrătorii metalurgiști și întreaga muncitorime din capitală”, chema muncitorimea bucureșteană să participe la mitingul de solidarizare cu muncitorii petroliști care a avut loc în sala „Dacia”. Cel de-al treilea manifest intitulat : „Muncitori din petrol”, care se caracterizează printr-o puternică forță de demascare a regimului burghezo-moșieresc, constituie o dare de seamă a conducătorilor grevei făcută muncitorilor greviști.

1

CĂTRE ROBII DIN REGIUNILE PETROLIFERE* MUNCITORI DIN SONDE!

Muncitorimea din țara întreagă de mult a început să-și croiască o soartă mai bună, prin organizațiuni puternice care singure i-au [iau] apărarea muncitorimei, fiind formate din muncitori și care organizațiune se cheamă sindicate. Dacă muncitorimea din restul țării s-a organizat și se organizează, care nu este expusă ca voi, cu atât mai mult voi trebuie să fiți organizați. Deoarece voi sînteți încontinuu carbonizați, striviți în căderi de la înălțimi de 20 metri, omoriți prin curentul electric, ce la fiecare pas vă loviți de el etc. Voi trebuie să vă gândiți bine că toate aceste rele nimeni nu le va înlătura decît voi, cînd toți ca unul vă veți uni, formînd organizațiunile sindicale, care sã stea de strajă întotdeauna ca să [vă] apere [de] nedreptățile ce vi se fac și să lupte pentru o viață mai bună pentru voi, pentru o asigurare în care contezi cu adevărat, nu o batjocură ca cea de astăzi. Voi nu trebuie să vă uitați la promisiunile stăpînilor voștri, că vă vor îndrepta ei soarta voastră. Nu ; din cauză că ei nu se gîndesc decît cum să-și mărească averile în scurt timp. Nici la ingineri și directori, deoarece ei prin scăderea salariilor voastre, prin economia ce o fac la instrumentele de muncă, arată acționarilor că cu cheltuială mică dă [dau] producție multă, ca în urmă să le mărească lor lefurile, din a cărui [căror] economie și lăcomie se produc averile d-lor.

MUNCITORI DIN BANA-MORENI !

Voi știți cu toții cauzele cari au provocat focul de la 5 martie, unde 9 oameni au fost arși, din cari 3 au murit și desigur că puțini va [vor] scăpa cu viață **. Știți că această nenorocire se datorește lăcomiei frate-

* Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., cota M.M., documentul nr. 11/1913.

** În ziarul „Dimineața” nr. 3238, din 10 martie 1913, și nr. 3239, din 11 martie 1913, se dă o relatare a grevei, arătîndu-se că în urma catastrofei din 5 martie au murit 6 persoane.

lui directorului Martersohn, deoarece în timpul erupției sondei 6 nu a ținut cont de art. 57 al regulamentului poliției miniere care spune : „În timpul erupției sau emanațiunii gazelor, împrejurimile sondei să fie evacuate de lucrători și sondele pe o întindere de cel puțin 100 metri să suspende lucrarea și să evacueze locul”. Nu numai că în lăcomia lui nu a ținut cont de aplicarea regulamentului, dar a dat ordin la sonda nr. 11, care nu are nici 20 metri distanță de sonda în erupție, să se umple burlanele și unde motorul a trebuit să lucreze cu forțe îndoite producînd scînteii [din care cauză] s-a produs catastrofa care a costat și viața lui însăși.

De ce nu a respectat regulamentul ?

Pentru că lăcomia exploatatorilor nu are marginе, nepăsîndu-le de viața voastră, de mizeria și jalea părinților și copiilor voștri. Ca un monstru [ei] nu se gîndește [gîndesc] decît să înghită *aur, sînge și cadavre*.

De ce nu se aplică regulamentul poliției miniere ?

Pentru că capitaliștii știindu-vă pe voi neorganizați, nu sunteți o forță și nu veți îndrăzni să cereți aplicarea lui.

Dacă de voi nu se teme [tem], de cine trebuie să se teamă, de autorități ?

Dar ele [lor] din contră le folosește neaplicarea de [regulamentului, întrucît] orice se întîmplă, accidente și dezastre, cum s-a întîmplat pînă acum, și la anchetă în urma marilor [nenumăratelor] cadavre tot voi sunteți vina nenorocirii [sub pretext că] *ați fumat*.

Tolerîndu-le înainte această stare criminală în care și-a[u] găsit moartea sute de vieți, rămînînd orfani și atîtea familii îndoliate.

Nici o speranță în stăpînitori, căci [nu] se va [vor] interesa de soarta voastră, sunt niște mincinoși interesați. Dovada, aveți atîtea nenorociri întîmplate și la fie-care sau [s-au] făcut numai promisiuni și nimic nu va [v-a] făcut.

Aduceți-vă aminte de nefericitul Tătulescu care cu ochii plesniți de foc, capul carbonizat, în stare muribundă, cu glasul stins a recunoscut greșeala ce o fac muncitorii neorganizîndu-se, arătînd că lacomii capitaliști și autorități[le] numai vă mint.

ROBI AI PETROLULUI !

La zguduitura puternică care a făcut să se cutremure întreaga regiune Bana-Moreni. La lumina uriașelor gaze aprinse care se ridicau furioase la înălțimi cît munții, de se părea că va cuprinde întreg pămîntul. La țipetele de groază și durere a tov.[arășilor] voștri cuprinși de focurile [flăcările] ucigătoare, la mizeria și disperarea orfanilor rămași pe drumuri. La toate astea pe care voi le-ați văzut și v-a[u] îngrozit, nu se poate ca și în suferințele voastre să nu se fi născut revolta sufletească în contra adormirei în care zaceți.

Nu se poate ca la lumina focului distrugător să nu fi văzut că numai din cauza nepăsării acesteia de pînă azi sunteți expuși mereu. Nu se poate ca la jalea și mizeriile familiilor tov.[arășilor] voștri să nu vă vedeți pe voi de mîine. Nu se poate că după atîtea explozii să vă mai gîndiți că exploatatorii se vor mai gîndi la voi. Nu, muncitori, lăsați nepăsarea și învrăjbirea de pînă acum și mergeți hotărît și energic pe

calea care ați apucat, unindu-vă în organizațiile sindicale. Totodată să vă gândiți bine că dacă nu vă veți organiza veți pierde ce veți câștiga.

Înlături cu umilințele, înlături cu frica, voi sunteți puterea pentru că sunteți mulți, pentru că sunteți producătorii tuturor bogățiilor. Organizați-vă, luminați-vă, alăturați-vă de muncitorimea din restul țării, ca împreună să duceți lupta de dezrobire a poporului muncitor român.

2

CĂTRE LUCR. [ĂTORII] METALURGIȘTI ȘI ÎNTREAGA MUNCITORIME DIN CAPITALĂ*

TOVARĂȘI,

Bana-Moreni, cea mai bogată regiune petroliferă din țară, unde pînă acum au fost sute de victime omenești, din nou s-a înroșit cu sîngele a nouă camarazi, din nou fumul cu miros de carne omenească s-a răspindit în aer, din nou jandarmii au fost aduși pentru ca să întimideze pe lucrători, din nou procurorii, în ancheta făcută cu ușile închise și păzite de jandarmi, împrejurul meselor cu mîncări [mîncăruri] și șampanie, au stabilit că vina e a celor morți, pentru ca astfel să nu dea nenorocitelor văduve și orfani nici mizerabila pensie prevăzută prin legea meseriilor.

TOVARĂȘI,

Întotdeauna ne-am ridicat împotriva nesățioșilor capitaliști care în goana lor după câștig au neglijat să ea [ia] cele mai elementare măsuri pentru ca să ne fie garantată viața, dar revolta noastră este cu atît mai mare cu cît după atîtea victime omenești căzute pe crematoriile [rugurile] stăpînilor din regiunile petrolifere, anchetele făcute de autorități, ca să dovedească vechea zicătoare că corb la corb nu se [nu-și] scoate ochii, au găsit vinovați tot pe cei care erau prefăcuți în scrum și nu puteau striga în gura mare cine sunt adevărații vinovați.

Și pentru a înlătura vreun eventual murmur al celor rămași în viață împotriva motoarelor electrice și înlocuirea lor cu mașini cu aburi care ar costa mai mult pe lacomii capitaliști, în urma fiecărui dezastru se trimet jandarmii pentru ca cu patul puștei să înăbușe orice strigăt.

Dar de astă dată muncitorii regiunii petrolifere Moreni în număr de cîteva mii au înțeles că dreptate nu se va face, că, călăii nu se vor pedepsi, că măsuri nu se vor lua pînă cînd ei nu vor impune aceste lucruri. Și cu rizicul [riscul] de a fi împușcați de jandarmi, ei au declarat grevă pentru a impune ca viața în sonde să le fie asigurată.

Este prima afirmare a robilor din Moreni, primul protest în contra oligarhiei [burgheziei] noastre care știe să profite după urma muncii lor, fără să [se] intereseze dacă în condițiunile în care muncesc pot trăi.

* Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., cota M.M., documentul nr. 12/1913.

CETAȚENI ȘI MUNCITORI,

Pentru a trimite stimulentele de luptă înainte, afirmându-ne sfânta solidaritate cu muncitorimea petroliferă, pentru a arăta clasei stăpînitoare că nu vom mai permite batjocura ce se face cu viața camarazilor noștri prin așa zisele anchete, pentru a declara că suntem hotărîți de a muri apărînd libertatea și viața noastră și a întregii clase muncitoare.

Veniți cu toți, mic și mare, din uzine și ateliere.

Toți ce aveți inimă care bate pentru frații noștri, la

**MAREA ÎNTRUNIRE PUBLICĂ CE VA AVEA LOC
DUMINICĂ 10 MARTIE COR. LA ORA 9 DIM.**

în sala Sindicatelor din Piața Amzei, 26.

**Comitetul Uniunii lucrătorilor metalurgiști
și Comisia Generală a
Sindicatelor**

3

MUNCITORI DE [DIN] PETROL *

Speranțele voastre de a vă vedea asigurată și ferită viața în cazuri de accidente și moarte. Speranță care v-ați pus-o în hotărîrea luată în ziua de 11 Martie, ca societățile să stăruie pe lângă ministru împreună cu noi la modificarea legii asigurărilor ca să fie cu adevărat folositoare vouă **. S-au risipit, împreună și cu art. 4 prin care societățile se obligă că pînă la modificarea legii, societățile garantează că la toți muncitorii li se vor da ajutoarele și asigurările conform legii minelor.

S-au risipit aceste speranțe cu toate străduințele depuse spre a convinge pe d-l ministru de nevoia neapărată și urgentă ce trebuie ca să modifice legea asigurărilor, introducînd un articol special muncitorilor din petrol. Deoarece fiind o stare excepțională de muncă și pericole, trebuie să vă facă legi speciale.

Nu s-a ținut seamă de nimic, nici de viața voastră, nici de soarta voastră, nici de drepturile voastre. Dacă s-a ținut de ceva seamă, apoi s-a ținut de ambițiunea d-lui ministru de a nu admite nimic, cînd i se face cererea în mod demn și hotărît. Cum s-a manifestat acum cînd și ziarele guvernului scria [scriau] greva celor cuminți ***.

După o săptămînă de tărăgănare d-l Xenopol **** se ascunde, după motivul că dacă s-ar face modificarea cerută atunci vor căuta și

* Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., cota M.M., documentul nr. 10/1913.

** Este vorba de „Legea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești” din 1912. Împotriva caracterului antimuncitoresc al acestei legi, în mișcarea muncitorească s-a desfășurat o largă campanie. Ștefan Gheorghiu a publicat în „Romînia muncitoare” o serie de articole demascatoare la adresa acestei legislații reacționare a regimului burghezo-moșieresc.

*** Presa burgheză a vremii și-a exprimat în mod cinic mirarea cînd a izbucnit greva muncitorilor de la Bana-Moreni, unde pînă atunci nu mai avuseseră loc greve.

**** Este vorba de N. Xenopol, ministrul industriei și comerțului în guvernul conservator de atunci.

ceilalți muncitori din alte bresle să ceară această reformă și patronii nu vor avea de unde plăti.

Aici se vede șiretenia și sufletul mic de care este pătruns d-l Xenopol față de noi muncitorii din petrol, cînd își motivează refuzul pe asemenea cauze. E un neadevăr deoarece legile s-a[u] modificat în diferite împrejurări după necesități.

Aviatorilor militari în legea pensiilor li s-a creat lege specială de asigurare.

Repausul duminical acolo unde nevoile comerțului o cere [cer], printr-o simplă dispoziție ministerială se modifică aplicarea legii *. Dacă acestor legi li se pot crea articole speciale, atunci nouă și mai mult, deoarece suntem mai des expuși la moarte și accidente, fără invocarea motivului că și ceilalți muncitori vor cere această reformă.

ROBI AI PETROLULUI !

Ați fost lăsați pradă focului, accidentelor, fără nici un sprijin, căci ce este 100 lei care nu ajunge nici pentru înmormintare.

Viața voastră a fost considerată mai prejos decît a boilor care a[u] ars, boii fiind plătiți cu 300 lei unul, voi care produceți toate bogățiile în regiunea petrolului, voi care faceți înflorirea bugetului țării, fără voi nu s-ar vedea acele încontinue transporturi de petrol în toate direcțiunile și cu toate acestea viața voastră nu face cît a unui bou.

Cum de nu s-a gîndit acest guvern, mai ales în urma grevei, că voi nu mai puteți răbda această stare îngrozitoare, că nu degeaba ați încrucișat brațele, că vreți și voi ca după muncă cu pericole să fiți asigurați, cînd și întreaga opinie publică a fost de partea voastră. Nu s-a gîndit pentru că d-l Xenopol este sigur că nu va arde în sonde, pentru că nu știe suferințele voastre și pentru că *nu vrea să știe*.

Acestui ministru nu-i pasă de nimic, nici de dreptatea voastră, nici de viața voastră, nici de lupta voastră, lui îi pasă de ambițiunea lui să rămîie în picioare. Și ca un autocrat să dea afară comisiunile.

Față de această stare de sfidare a drepturilor voastre, călcate în picioare, *voi aveți cuvîntul*.

Noi delegații ne-am isprăvit mandatul ce ni l-ați dat, fără să vă fi putut aduce nici un folos. Aveți cuvîntul, așa a fost și angajamentul luat cînd s-a suspendat greva, că dacă cererile voastre nu se vor aduce la îndeplinire, atunci lupta reîncepe, însă nu numai în Bana-Moreni, ci în toate regiunile petrolifere. Toți muncitorii ca un singur om să se ridice și să-și apere viața, demnitatea și viitorul lor, a victimelor de ieri și a celor de mîine.

Delegația voastră a fost dată afară fără nici un pic de rușine și remușcare de către ministru [l] Xenopol. Neținînd seamă că eram reprezentanții greviștilor de 5 000 sau 10 000 viitori greviști necumînți.

Acesta e rezultatul, aveți cuvîntul.

DELEGAȚII GREVEI ȘI DELEGAȚIA COMITETULUI MAIȘTRILOR SONDORI

* Este vorba de „Legea repausului duminical” din 1910. Modificarea la care se referă textul a fost făcută în urma unei lupte îndelungate și dîrze desfășurate de lucrătorii din comerț, în special a celor din Ploiești, care erau organizați în sindicate.

Constituirea și activitatea Clubului muncitorilor din Ploiești pînă la crearea P.S.D.M.R. (1891-1892)

V. G. IONESCU

În ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, industria de prelucrare a produselor petrolifere aflîndu-se la începuturile ei, proletariatul din Ploiești era format îndeosebi din muncitorii atelierelor de confecții, tipografie, tăbăcărie etc.

Ca și în restul țării, muncitorii din Ploiești aveau de suferit din partea patronilor aceeași exploatare nemiloasă. Nu exista o reglementare a zilei de muncă, fiecare patron fixa durata zilei de muncă după bunul său plac. Atelierele neigienice, lipsa oricărei măsuri elementare de protecție a muncii, bătaia întregeau condițiile de înrobire și exploatare a muncitorilor.

Datorită exploatării la care erau supuși, a condițiilor grele de muncă și de viață cărora trebuiau să le facă față, muncitorii din Ploiești — la fel ca tovarășii lor din restul țării — au acționat pentru îmbunătățirea traiului lor, începînd să simtă tot mai mult necesitatea organizării. Urmînd calea întregului proletariat din România din acea vreme, ei s-au constituit în societăți profesionale. Astfel au luat ființă societăți profesionale ale muncitorilor tipografi, tăbăcari¹, cizmari, tîmplari².

La începutul ultimului deceniu al secolului trecut, o dată cu dezvoltarea industriei din Ploiești, a început să crească și numărul muncitorilor. După datele recensămîntului din 1890, care cuprinde primele știri de ansamblu cu privire la numărul salariaților din țara noastră, rezultă că în acel an în Ploiești, la o populație totală de 34 474 de locuitori, se găseau 3 297 de muncitori salariați și 2 384 de servitori³.

Majoritatea muncitorilor ploieșteni era formată din elemente provenite de curînd din rîndul meseriașilor ruinați, precum și din cei veniți la oraș din satele vecine, aceștia fiind stăpîniți încă de unele concepții proprii micului producător. Mulți dintre ei lucrau încă la domiciliu comenzi primite de la patroni. Muncitorii de fabrică erau în număr mic, iar procesul lor de concentrare încă slab. Cele 5 întreprinderi mari existente în Ploiești însumau doar aproximativ 300 de lucrători.

¹ „Democrația socială”, anul I, din 8 martie 1892.

² „Munca”, anul IV, nr. 2, din 28 februarie 1893.

³ „Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din România”, sub redacția lui N. N. Constantinescu, Editura politică, 1959, pag. 216.

Cu toate acestea, manifestările muncitorilor pentru apărarea drepturilor lor (deocamdată cele economice) și existența în oraș a unui mic grup de propagandiști socialiști dădeau temei celor care activau pentru organizarea politică a proletariatului să menționeze în raportul prezentat la cel de-al II-lea Congres al Internaționalei a II-a (august 1891) că „partidul socialist român, partidul muncitorilor... socotește aderenți în centruri ca Roman, Brăila, Ploiești, Focșani etc...”⁴.

Experiența de luptă cîștigată de muncitorii ploieșteni, precum și faptul că o bună parte dintre ei începeau să simtă tot mai mult necesitatea organizării lor politice, a făcut ca la sfîrșitul anului 1891 să se pună problema înființării unui club al muncitorilor, după modelul celui existent deja în București.

De altfel, necesitatea organizării politice a proletariatului era tot mai puternic resimțită în întreaga țară în acel timp. „Socialismul — afirma revista „Critica socială” — a străbătut între muncitori, și din aceștia sînt o parte care voiesc să cunoască mai adînc teoriile socialismului ca să aibă idee lămurită de calea pe care trebuie să meargă ei înșiși și să îndrepte și pe ceilalți muncitori”⁵.

La Ploiești această dorință s-a concretizat în constituirea Clubului muncitorilor. Pentru ziua de 17 noiembrie 1891, muncitorii ploieșteni au fost convocați la o întrunire în sala „Sans Souci”, din bulevardul Independenței, pentru „discutarea suferinței muncitorilor”. La întrunire au luat parte peste 150 de muncitori. În cadrul discuțiilor care au avut loc a fost scoasă în evidență atît situația grea a muncitorilor, cît și calea ce trebuia urmată pentru îmbunătățirea ei. Vorbitoarii au arătat că a sosit timpul ca muncitorii să-și făurească partidul lor politic. Toți cei prezenți au semnat la sfîrșitul adunării procesul-verbal în care era înscrisă constituirea Clubului muncitorilor din Ploiești⁶.

Pînă la alegerea comitetului de conducere al clubului s-a format o comisie, compusă din 9 muncitori, care avea să se ocupe de rezolvarea problemelor organizatorice. Pe această linie, la 21 noiembrie a avut loc o nouă întrunire, la care, deși era fixată în zi de lucru și „cu toată vremea rea, au venit peste 150 de muncitori din care cea mai mare parte s-au și înscris la club”⁷.

O lună de zile mai tîrziu, la 15 decembrie 1891, a avut loc inaugurarea localului clubului, situat în strada Liceului nr. 20. În ciuda amenințărilor patronilor și a încercărilor de intimidare făcute de poliție, muncitorii au participat într-un număr mare la această festivitate anunțată „prin afișe pe care poliția le rupea”⁸.

În cadrul acestei adunări s-a ales o comisie formată din 12 membri, reprezentînd muncitori de toate profesiunile, care a fost însărcinată cu redactarea unui proiect de statut al clubului, hotărîndu-se totodată ca în fiecare duminică să se organizeze întruniri la sediul acestuia.

⁴ „Munca”, anul II, nr. 26, din 18 august 1891.

⁵ „Critica socială”, anul I, nr. 1, din 1891.

⁶ „Munca”, anul II, nr. 40, din 24 noiembrie 1891.

⁷ Ibid.

⁸ „Munca”, anul II, nr. 44, din 22 decembrie 1891.

La 29 decembrie 1891, comisia pentru redactarea proiectului de statut a prezentat în fața adunării generale rezultatul activității sale. La întocmirea statutului fusese folosit ca model statutul Clubului din București. Acest lucru se poate vedea atât din structura organizatorică a Clubului muncitorilor din Ploiești, cât și din faptul că în activitatea sa, pînă la constituirea Partidului social-democrat al muncitorilor din România, el a urmărit realizarea acelorași obiective politice ca și Clubul muncitorilor din București. Acest fapt demonstrează legătura care exista între muncitorii din diferite orașe ale țării și totodată rolul și locul pe care îl ocupa proletariatul din București în mișcarea muncitorească din România.

După aprobarea statutului, muncitorii prezenți au trecut la alegerea organelor de conducere ale clubului. În Comitetul executiv au fost aleși lucrătorul tipograf N. D. Hagiescu, ziaristul Anton Bacalbașa și avocatul Al. G. Radovici⁹, iar în Comitetul general au fost aleși: Niță Crăciunescu, Florea Cudnescu și S. P. Sulică (cizmari), V. Ionescu, P. Maniu și I. Georgescu (tipografi), Al. Ionescu (mecanic), Șt. Dumitrescu (tapițer), G. Antonescu și Arghir Niculescu (tîmplari) și I. Munzter (legător de cărți)¹⁰.

La numai o săptămînă de la alegerea organelor conducătoare ale clubului, la Ploiești a început să apară ziarul săptămînal „Democrația socială”, care avea ca prim-redactor pe Anton Bacalbașa și care a jucat un rol pozitiv în antrenarea la luptă a muncitorilor ploieșteni, pentru organizarea lor. Într-un articol publicat în primul său număr, expunînd sarcinile pe care și le propunea, ziarul arăta următoarele: „Organ de luptă, «Democrația socială», luîndu-și sarcina de a prezenta deocamdată săptămînal publicului învățămintele ce decurg din lupta claselor azi potrivnice, va stăru cu deosebire în a face cunoscut programul economic al partidului muncitorilor, care rezumă cerințele practice și imediate ale proletariatului internațional, acomodate după nevoile țării noastre. Deoarece însă orice luptă de clasă e o luptă politică și muncitorimea nu ar putea duce lupta-i economică împotriva despoietorilor săi fără drepturi politice, vom stăru deopotrivă asupra însemnătății acestor drepturi, căutînd a îndruma pe muncitori spre cucerirea lor”¹¹.

Spre Clubul muncitorilor și-au îndreptat privirile atât muncitorii industriali, cât și cei care lucrau în micile ateliere. Pentru toți aceștia, chemarea ziarului „Democrația socială”: „Să nu uite muncitorii că scopul cel dintîi și cel din urmă trebuie să fie lupta împotriva capitalismului”¹² a răsunat ca un îndemn la luptă. Alături de muncitorii din Ploiești, clubul a atras și un număr mare de țărani din comunele vecine, care participau în mod regulat la întrunirile ce aveau loc.

Pe lîngă părțile sale pozitive, în activitatea Clubului muncitorilor din Ploiești s-au manifestat și unele minusuri, care au dăunat în bună măsură desfășurării normale a acțiunilor. De la constituirea sa,

⁹ Al. G. Radovici, unul dintre elementele burghezo-liberale pătrunse ulterior în P.S.D.M.R., a fost printre primii care au trecut la liberali. În preajma primului război mondial a fost ministru al Industriei și Comerțului într-un guvern liberal.

¹⁰ „Democrația socială”, anul I, nr. 1, din 5 ianuarie 1892.

¹¹ Ibid.

¹² „Democrația socială”, anul I, nr. 22, din 3 mai 1892.

Clubul muncitorilor din Ploiești s-a aflat sub influența ideologică a lui C. Dobrogeanu-Gherea, care, de altfel, a și colaborat în paginile ziarului „Democrația socială”. Un rol negativ l-a jucat Al. G. Radovici, care a căutat să introducă în sinul Clubului muncitorilor din Ploiești concepția nefastă a elementelor burghezo-liberale pătrunse în conducerea mișcării muncitorești din România.

Deși deosebite ca formă, atît concepția oportunistă a lui C. Dobrogeanu-Gherea, cît și poziția dușmănoasă a elementelor burghezo-liberale duceau în fond la același rezultat: împiedicarea ridicării muncitorilor la lupta revoluționară, îndepărtarea țărănimii de aliatul firesc — clasa muncitoare —, transformarea proletariatului într-o remorcă a burgheziei.

Împotriva încercărilor acestor elemente oportuniste de a împiedica dezvoltarea pe cale revoluționară a mișcării muncitorești, la Ploiești, s-au ridicat însă muncitorii înaintați, care au reușit să canalizeze activitatea clubului pe linia educării și organizării muncitorilor în direcția luptei aprige împotriva exploatatorilor, a participării active a celor ce muncesc la principalele momente ale vieții politice.

Poziția combativă a proletariatului din Ploiești a primat tot timpul și în paginile ziarului „Democrația socială”. La încetarea apariției acestuia, unul dintre ziarele vremii scria: „«Democrația socială» a mers chiar, uneori, mai departe decît ar fi dorit-o statul-major recunoscut al partidului socialist în unele chestiuni. Și indisciplina aceasta... a fost adesea urmată de succese”¹³.

Ceea ce s-a scris despre ziar se poate afirma, fără îndoială, și despre activitatea Clubului muncitorilor din Ploiești. Clubul a manifestat tot timpul preocupări pentru principalele probleme politice aflate la ordinea zilei, ca: organizarea politică și profesională a muncitorilor, problema țărăneasca, alegerile parlamentare și comunale etc., cît și pentru activitatea practică a proletariatului în vederea cuceririi unor revendicări de ordin politic și economic.

Una dintre acțiunile importante întreprinse în cursul anului 1892 sub egida Clubului muncitorilor a fost organizarea pentru prima dată a sărbătoririi zilei de 1 Mai la Ploiești. Deși concepută de către elementele burghezo-liberale din conducere numai ca un motiv de petrecere, sărbătorirea zilei lui 1 Mai a constituit o însemnată demonstrație politică la care au participat peste o mie de muncitori ploieșteni¹⁴. Înfrîngînd măsurile luate de autorități, care au încercat să o împiedice, manifestația de 1 Mai 1892 a avut un efect pozitiv asupra dezvoltării mișcării muncitorești în oraș, asupra creșterii spiritului de luptă al muncitorilor.

În vara anului 1892, sub conducerea Clubului muncitorilor, a avut loc prima mare grevă din Ploiești, acțiune încununată de un deplin succes. La 23 august 1892, muncitorii tăbăcari (peste 150 de lucrători, plus ucenicii și hamalii) au declarat grevă generală. După o rezistență de patru zile, patronii au fost constrînși să accepte cererile muncitorilor, care constau în majorarea salariilor, ziua de muncă de 11 ore și respectarea repausului duminical. Este demn de remarcat că, cu acest

¹³ Reprodus după „Munca”, anul IV, nr. 47, din 10 ianuarie 1893.

¹⁴ „Munca”, anul III, nr. 10, din 26 aprilie 1892.

prilej, lucrătorii tăbăcari au impus recunoașterea de către patroni a sărbătoririi zilei de 1 Mai. Urmarea politică a grevei lucrătorilor tăbăcari a constatat în creșterea numerică a membrilor Clubului muncitorilor cu peste 100 de muncitori.

Pentru muncitorii din Ploiești, ca și din celelalte orașe ale țării, reușita grevei lucrătorilor tăbăcari a avut o însemnătate deosebită. Muncitorii au putut să înțeleagă mai bine că pentru cîștigarea drepturilor lor, ei trebuie să se bazeze numai pe unitatea și forța lor și că pentru aceasta este nevoie de organizare și înainte de toate de organizarea în partid politic.

Ideea ca, paralel cu lupta pentru revendicări economice, muncitorii să activeze intens pentru crearea partidului de clasă al proletariatului din România fusese expusă clar de către muncitorul Eugen Reambu, președintele societății tăbăcarilor, încă la una dintre primele întruniri ale clubului. El își exprimase convingerea profundă că „singura mîntuire a muncitorilor este unirea lor într-un partid deosebit”¹⁵.

În acest sens, exprimînd dorința membrilor săi, Clubul muncitorilor din Ploiești a publicat în „Democrația socială” din 10 mai 1892 un apel către toți muncitorii din țară prin care propunea convocarea congresului partidului muncitorilor. Această propunere a constituit unul dintre marile merite ale Clubului muncitorilor din Ploiești, fiind acceptată de toate grupările socialiste din țară.

Clubul muncitorilor din Ploiești a considerat necesar să deschidă o discuție prin intermediul ziarului „Democrația socială” asupra problemelor ce trebuiau ridicate la congres. Pentru aceasta s-a cerut să se facă cunoscut clubului „felul de trai al muncitorilor de prin diferite ateliere și fabrici... cîte ore pe zi lucrează în diferite ateliere și prețul zilei de muncă. La fel, pentru lucrul cu bucata, cît se plătește și cît timp îi trebuie muncitorului pentru a confecționa un anumit obiect”¹⁶. De asemenea, au început să se adune materiale privind situația țărănimii, ca: copii de pe contractele de învoieli agricole, aspecte ale exploatării etc.

Pe lîngă lupta pentru organizarea politică a proletariatului, Clubul muncitorilor din Ploiești s-a ocupat și de organizarea profesională a lucrătorilor. În mod deosebit, în atenția sa au stat problemele care se refereau la raporturile ce trebuiau să existe între Clubul muncitorilor, ca organizație politică, și societățile de lucrători existente, la conținutul activității acestor societăți. Concluzia ce s-a desprins din această preocupare a fost aceea la care au ajuns muncitorii înaintați din întreaga țară. „Societățile pur și simplu filantropice, așa-numitele societăți de îngropăciune au dovedit că sînt nefolositoare. Ele trebuie înlocuite cu un sindicat puternic, solidar, organizat în vederea luptelor de clasă”¹⁷. Cu toate că se întrevedea necesitatea organizării sindicale, această problemă a fost rezolvată definitiv de-abia mai tîrziu. Sub îndrumarea Clubului muncitorilor însă s-au produs schimbări în ceea ce privește conținutul societăților profesionale ale muncitorilor. Astfel, în 1892, sub conducerea clubului, lucrătorii croitori din Ploiești

¹⁵ „Democrația socială”, anul I, nr. 10, din 8 martie 1892.

¹⁶ „Democrația socială”, anul I, nr. 22, din 31 mai 1892.

¹⁷ „Democrația socială”, anul I, nr. 36, din 6 septembrie 1892.

au putut constitui societatea lor, denumită „Munca“, din care, conform prevederilor statutului, puteau face parte „toți lucrătorii croitori, fără deosebire de naționalitate, sex sau religie“, dar în care „sub nici un cuvânt nu pot fi membri patronii, negustorii sau meșterii“¹⁸.

Una dintre preocupările principale ale Clubului muncitorilor din Ploiești a fost și problema țărănească. Ocupându-se pe larg de problemele care frământau țărănimea, clubul a făcut cunoscută situația grea în care se zbătea aceasta, pornind o largă agitație în jurul unor răskoale care au avut loc în câteva sate din împrejurimi în vara anului 1892.

Clubul muncitorilor din Ploiești n-a dezbătut în ședințele sale numai cazurile care arătau suferințele și exploatarea cruntă la care era supusă țărănimea, ci chiar și posibilitățile de rezolvare a acestei stări de lucruri. Ajuns aici însă, Clubul muncitorilor, datorită influențelor ideologice exercitate de C. Dobrogeanu-Gherea și de elementele burghezo-liberale, a sugerat căi oportuniste, care nu puteau duce la eliberarea țăranilor de sub jugul exploatării.

★

Activitatea depusă de Clubul muncitorilor din Ploiești pînă la constituirea P.S.D.M.R. a fost în general fructuoasă. Aceasta a făcut ca ideile socialismului să cuprindă un număr tot mai larg de muncitori. Existența clubului, în a cărui conducere se găsea un numeros grup de muncitori, editarea unei gazete locale în care se ridicau probleme legate de viața și lupta politică a proletariatului au adus un suflu nou în rîndurile muncitorilor din Ploiești.

Întrunirile, care au avut loc cu regularitate și la care s-au ridicat o serie de probleme însemnate, au dat posibilitate muncitorilor să înțeleagă cauzele exploatării capitaliste și necesitatea organizării lor pentru a putea lupta cu succes împotriva patronilor. Pe această cale, muncitorii au putut să-și dea seama mai ușor de interesele lor comune și de nevoia de a se uni în lupta împotriva claselor exploatoare. Periodic, Clubul muncitorilor a organizat audierea de conferințe cu caracter științific și de lămurire a prevederilor programatice marxiste. Toate acestea au dus la pregătirea ideologică a muncitorilor înaintați din localitate.

Sub conducerea clubului, muncitorii din Ploiești au desfășurat primele lupte de mai mare amploare împotriva exploatării patronale, lupte ce au avut drept urmare călirea politică a unui însemnat număr de muncitori.

Prin activitatea desfășurată de Clubul muncitorilor, lucrătorii din Ploiești au înțeles mai bine necesitatea unirii în luptă a proletariatului din întreaga țară. Aceasta a făcut ca, prin intermediul clubului, legăturile dintre muncitorii din Ploiești și cei din întreaga țară să devină tot mai strînse. Drept mărturie este greva tăbăcarilor ploieșteni, care a fost sprijinită materialicește de muncitorii din alte orașe, după cum,

¹⁸ „Democrația socială“, anul I, nr. 42, din 18 octombrie 1892.

la rîndul lor, muncitorii din Ploiești au ajutat pe greviștii din București, Galați etc.

Clubul muncitorilor din Ploiești a contribuit la înțelegerea de către muncitorii ploieșteni a însemnătății deosebite a principiului internaționalismului proletar, întrucîmpat, între altele, în participarea la greva tăbăcarilor a muncitorilor din rîndul a nouă naționalități.

Pe drept cuvînt, delegația P.S.D.M.R. arăta în raportul prezentat la Congresul al III-lea al Internaționalei a II-a (Zürich — 1893) că Clubul muncitorilor din Ploiești a militat pentru „organizarea a mai multor grupări profesionale alipite la partid și pentru o propagandă activă printre țărani satelor de primprejur”¹⁹.

Sfîrșitul anului 1892 a găsit muncitorii din Ploiești, la fel ca întregul proletariat din România, în plină acțiune pentru constituirea Partidului social-democrat al muncitorilor din România.

¹⁹ „Munca”, anul IV, nr. 26, din 22 august 1893.

RECENZII

„Studii și articole de istorie” vol. III

Editura științifică, 1961, 506 pag.

STUDII ȘI ARTICOLE DE ISTORIE III

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE ISTORICE
ȘI FILOLOGICE DIN R. P. R.

Apariția volumului al III-lea de „Studii și articole de istorie”, publicație editată de Societatea de științe istorice și filologice din R.P.R., reprezintă o contribuție la cuprinderea unui număr de specialiști de diverse categorii în

activitatea de cercetare a istoriei patriei noastre.

Lucrările cuprinse în volum se ocupă, în majoritatea lor, cu tratarea unor probleme de istorie pe plan local, avînd o tematică variată, începînd cu orînduirea sclavagistă și pînă în preajma revoluției populare¹. Noua culegere de studii și articole de istorie — prin bogăția de material factic — contribuie la o cunoaștere amănunțită a problemelor abordate.

¹ Întrucît în această recenzie ne vom ocupa numai de problemele de istorie modernă și contemporană abordate în culegere, menționăm celelalte lucrări cuprinse în volum, care privesc alte epoci istorice: *D. Tudor*: „Ordo augustalium în Dacia romană”; *Sergiu Columbeanu* și *Oliver Velescu*: „Registrul de la Oradea, un important document transilvănean din secolul al XIII-lea”; *Báko Géza*: „Elemente de origine locală și răsăriteană în arhitectura militară a epocii feudale timpurii din Transilvania”; *Titus L. Roșu*: „Vămi, vaduri și drumuri comerciale

În ce privește structura volumului, e de menționat preocuparea pentru includerea în culegere a unui număr de lucrări referitoare la perioada modernă și contemporană mult mai mare în comparație cu cele privind alte epoci istorice.

★

Studiile și articolele de istorie modernă și contemporană înmănunchate în volum sînt axate pe problemele mișcării muncitorești și țărănești din țara noastră, precum și ale unor fenomene de cultură.

În articolul „Revoluția din 1848 în orașul și județul Buzău”, *Ovidiu Bădină*, urmărind momentele principale care s-au desfășurat aici, schițează formele specifice ale luptei maselor populare din Buzău, fără a scăpa din vedere integrarea acestor fapte în contextul general al revoluției din Țara Românească din 1848.

O formă caracteristică pe care au îmbrăcat-o manifestările maselor din

bihorene pînă la jumătatea veacului al XIV-lea”; *Caius T. Jiga*: „Contribuții privind țesătorii breslași din Țara Birsei în secolul al XVIII-lea”; *Gertrude Barodos*: „Din viața meseriașilor timișoreni în secolul al XVIII-lea”; *C. Șerban*: „Sistemul vamal al Țării Românești în secolul al XVIII-lea”; *C. Cimpeanu*: „Un aspect al asupririi feudale în domeniul Buda (Comitatul Cluj) la începutul secolului al XIX-lea”; *M. Kandel*: „Fosta raia a Giurgiului între anii 1829—1831”; *Constantin Turcu*: „Activitatea tehnico-economică desfășurată de Carol Mihalic de Hodocin în Moldova”.

Buzău, imediat după izbucnirea revoluției, a constituit-o lupta lor pentru asigurarea unei conduceri ferme, antifeudale a noilor instituții orășenești. În articol mai sînt atinse și alte probleme, dintre care amintim pe aceea privind participarea țărănimii buzoiene la revoluție și rolul propagandei elementelor revoluționare în creșterea spiritului de combativitate al maselor de clăcași. De asemenea, pe baza unor materiale inedite, este analizată și contribuția unor revoluționari polonezi în regiunea Buzăului la lupta pentru răsturnarea regimului feudal.

Socotim că articolul ar fi fost cu mult mai interesant dacă autorul ar fi făcut o analiză mai adîncă a contradicțiilor dintre clasele și păturile sociale aflate în luptă.

O contribuție la analiza unor fenomene de suprastructură în epoca de făurire a statului național o reprezintă cercetarea lui Dan Berindei, intitulată: „Proiecte de înființare a unei societăți academice în vremea lui Alexandru Ioan Cuza”. Explicînd importanța fenomenului cultural și arătînd că lupta pentru crearea statului național unitar se desfășura pe mai multe fronturi, autorul subliniază că dezvoltarea unei culturi naționale în acea epocă reprezenta o condiție indispensabilă pentru întemeierea și consolidarea statului național.

În perioada organizării statului național — se subliniază în articol —, necesitatea dezvoltării culturii și a instituțiilor ei — ca instrument în consolidarea relațiilor de producție capitaliste — devine și mai pronunțată. De data aceasta, inițiativele particulare în această direcție sînt sprijinite și încurajate de noul stat, iar diversele instituții culturale și științifice, care se nasc în această epocă, tind să-și creeze un for suprem, capabil ca, prin eforturile unite ale reprezentanților culturii naționale din toate provinciile românești, să elaboreze unele lucrări absolut necesare, printre care dicționarul și gramatica limbii române.

Enumerînd o serie de proiecte privind întemeierea unei societăți aca-

demice, autorul ajunge la concluzia că nașterea unui asemenea for a fost rezultatul activității unei generații întregi de intelectuali și oameni înaintați. Printre diversele personalități care au propus proiecte de creare a societății academice sînt amintiți: A. T. Laurian, G. Sion, Ion Maiorescu, V. A. Urechia etc. Sînt remarcate și contribuțiile lui Alexandru Ioan Cuza și ale lui Evanghelie Zappa, care în 1860 și în anii următori, prin sprijinul lor material, ajută la încheierea societății. În articol se insistă în mod deosebit asupra proiectului de înființare a societății academice întocmit în 1865. Totuși, de-abia în primăvara anului 1866, pe baza proiectelor elaborate în perioada formării și organizării statului național, se creează Societatea literară, constituindu-se astfel un for absolut necesar pentru dezvoltarea culturii naționale în epoca de consolidare a relațiilor de producție capitaliste.

Deși autorul a căutat să prezinte problema într-un larg cadru de dezvoltare culturală, este însă de remarcat că între aspectele culturale prezentate ar fi trebuit dată o atenție mai accentuată dezvoltării învățămîntului, care reprezintă, neîndoindu-ne, una dintre cele mai importante laturi ale fenomenului cultural tocmai în perioada de formare și organizare a statului național.

Gh. Părnuță, în articolul „Contribuții la istoria școlii muscelene”, dedicat istoricului școlii din Cîmpulung-Muscel, insistă în mod deosebit asupra școlii cîmpulungene în perioada 1832—1864. Autorul expune condițiile materiale deosebit de grele prin care trecea învățămîntul în acea epocă, demascînd împotrivirea boierimii din Cîmpulung față de școala națională. Sînt amintite, de asemenea, și categoriile sociale din care făceau parte elevii atrași spre învățămîntul național, relevîndu-se recrutarea unui număr însemnat de elevi din rîndul păturilor burgheze ale orășenimii.

Socotim însă că autorul ar fi trebuit să facă o legătură — fie ea cît de sumară — cu situația generală a învățămîntului din țara noastră în

epoca tratată, pentru ca astfel, pe lângă situația particulară prezentată, cititorul să nu scape din vedere faptul că școala națională, în ansamblul ei — în aceeași epocă —, întâmpina dificultăți de aceeași natură.

Un număr important de articole incluse în culegere este dedicat cercetării problemei agrare în perioada 1864—1907. Trăsătura caracteristică a acestor lucrări constă în faptul că majoritatea analizează probleme privind lupta țăranimii pentru pământ, împotriva moșierilor și arendașilor. Deși autorii se ocupă de asemenea manifestări ale țăranimii pe plan local, arătând condițiile specifice în care s-a desfășurat lupta acesteia, totuși cititorul își poate forma din lectura articolelor respective o idee generală despre intensitatea acțiunilor țăărănești de-a lungul unei perioade relativ mari.

Astfel, C. Speri, în articolul „Unele aspecte ale aplicării legii rurale din 1864 la Pitești”, arată modul defectuos în care s-a aplicat legea din 1864 în cazul țăranilor din comunele Geamăna și Prundu de pe moșia orașului.

I. D. Marin, în studiul „*Evoluția situației țăranimii botoșănene între anii 1864 și 1907*”, reușește să închege o lucrare interesantă pe baza unui bogat material documentar. Autorul insistă asupra încălcărilor ce s-au făcut cu prilejul aplicării legiurii agrare din 1864 în regiunea Botoșani, precum și asupra procesului de sărăcire a țăranimii după reforma din 1864, mai ales pe calea depozedării de pământ de către moșieri și arendași. Datele statistice aduse în lucrare sînt prețioase și în ce privește diferențierea socială în rîndul țăranimii botoșănene în perioada amintită.

În articolul privind „Frămîntările țăărănești pe moșia Flămînzi (Botoșani) pînă la 1907”, Gh. Ungureanu își începe cercetarea cu urmărirea modului cum s-a format domeniul Flămînzi, menționînd că acaparările, abuzurile la hotărnicii etc. au constituit mijloace tipice prin intermediul cărora proprietarul acestuia — Mihail Sturdza — și-a extins posesiunile.

Urmărind lupta țăranimii din Flămînzi, care constituie obiectul propriu-zis al preocupărilor sale, autorul relevă că încă din anul 1800 au avut loc o serie de frămîntări și răzvrătiri ale sătenilor de pe acest domeniu. Se arată apoi că în răscoalele țăărănești din 1831, care cuprind aproape întreaga Moldovă, sătenii din Flămînzi luptau pentru „slobozenie, pămînturi și putere”; este amintită și atitudinea lor dîrză pe timpul revoluției de la 1848. După 1864, deoarece aplicarea legiurii agrare nu a rezolvat problema pămîntului în favoarea ei, țăranimea din Flămînzi își intensifică acțiunile, cele mai puternice manifestări ale luptei împotriva moșierilor și arendașilor desfășurîndu-se în 1906 și 1907.

Considerăm că Gh. Ungureanu n-a analizat în măsură suficientă frămîntările țăranimii botoșănene din anul 1906, deși materialul de arhivă utilizat îi permitea acest lucru. Aceasta se impunea cu atît mai mult, cu cît manifestările din 1906 au constituit preludiul dezlănțuirii marilor răscoale țăărănești din 1907. De asemenea, era necesar ca, la sfîrșit, autorul să sublinieze concluziile cele mai importante.

D. Munteanu, în articolul „Răscoala țăranilor din 1907 în județul Botoșani”, după ce analizează cauzele social-economice ale acesteia, se ocupă de influența revoluției ruse din 1905—1907 asupra creșterii stării de spirit revoluționare a țăranimii romîne. Ocupîndu-se de desfășurarea răscoalelor țăărănești în județul amintit, autorul expune mai întîi conflictul din 8 februarie 1907 dintre țăranii din Flămînzi și administratorul arendașesc, care a constituit semnalul declanșării luptei împotriva moșierilor și arendașilor la început în Moldova, iar mai apoi și în Muntenia și Oltenia.

Sînt prezentate, de asemenea, diferite aspecte ale răscoalei într-o serie de sate ale județului, arătîndu-se că în toate cazurile țăranimea lupta pentru pământ. În lupta lor împotriva exploataților, sătenii au distrus conacele și au ars contractele care lega-

lizau o serie de munci înrobitoare pentru ei. În final, autorul se ocupă de modul singeros în care regimul burghezo-moșieresc a înăbușit rășcoalele, arătându-se că, cu tot eroismul de care a dat dovadă, lupta țărănimii n-a putut fi victorioasă, deoarece acțiunile ei au avut un caracter local, fără un conducător. Lupta țărănimii nu putea învinge decât în alianță și sub conducerea proletariatu-lui.

Rășcoalei țăranilor din 1907 în județul Buzău îi este consacrat un articol special semnat de Gh. Ceaușel și D. Ionescu. Autorii, pe baza unor materiale din arhivele locale, arată că aici rășcoala a început în duminica de 11/24 martie 1907 în târgul Buzăului, unde era adunată o mulțime de oameni, mai ales țărani. În dimineața aceleiași zile, peste 500 de săteni pătrund în oraș, îndreptându-se spre locuința prefectului, căruia i-au impus anularea învoielilor agricole. Autorii analizează apoi mersul rășcoalei în diferite sate, relevând, în mod special, că pe Valea Slănicului agitația în rândul țăranilor era făcută de muncitorul Franz Zameș. Este descrisă apoi reprimarea rășcoalei, scoțându-se în evidență teroarea dezlănțuită de regimul burghezo-moșieresc împotriva țărănimii.

Un alt articol, semnat de C. Boncu, tratează „Rășcoala țăranilor din 1907 în județul Prahova”. Și aici — ca și la Buzău —, agitațiile în rândul țărănimii încep la 11 martie. La 14 martie, semnaleză autorul, frământări puternice se manifestau la Băicoi, Fîlorești, Măgurele, care curînd se transformă în rășcoală. În scurt timp, aproape toate satele se ridică la luptă. Arătînd modul singeros cum au fost înăbușite rășcoalele țărănești, autorul menționează că totodată au fost arestați și unii muncitori, socotiți de autorități instigatori, printre care și Ștefan Gheorghiu. În legătură cu aceasta, sîntem de părere că autorul n-a reliefat în suficientă măsură contribuția proletariatu-lui ploieștean la rășcoala din 1907 desfășurată aci. Acest lucru era cu atît mai necesar cu cît este cunoscută activitatea neobo-

sită a lui Ștefan Gheorghiu în rîndul maselor asuprite pentru ridicarea lor la luptă împotriva exploatării.

D. Zaharia, în articolul „Atitudinea unor învățători din județele Neamț și Bacău față de rășcoala din 1907”, subliniază că în timpul rășcoalei învățătorii au adoptat poziții diferite față de aceasta, în funcție de originea și situația lor materială. El dă ca exemplu numele unor învățători care au fost alături de lupta țărănimii, sprijinind-o cu toate forțele.

Legate de rășcoala din 1907 sînt și articolele intitulate „Presa brașoveană despre rășcoala țăranilor din anul 1907”, de I. Nicoară, și „Ecoul rășcoalei din 1907 în presa bănățeană”, de Aurel Tintă, în care se arată ecoul larg pe care rășcoala din 1907 l-a avut în presa brașoveană și bănățeană.

Proletariatul din țara noastră a început să acționeze pe scena istoriei ca o clasă independentă și activă spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, afirmîndu-se ca principala forță progresistă a țării. În Transilvania, dată fiind dezvoltarea mai timpurie a capitalismului în industrie, mișcarea muncitorească s-a dezvoltat mai ales spre sfîrșitul deceniului al 8-lea al secolului al XIX-lea. În articolul „Începuturile mișcării muncitorești din Arad”, Covacs Géza își propune să cerceteze o latură a acestui proces. Autorul menționează că la sfîrșitul secolului trecut, deși proletariatul era slab dezvoltat, din primele sale manifestări în viața socială și politică a orașului s-a plasat pe poziții înaintate.

Ocupîndu-se de acțiunile muncitorilor din Arad pentru organizarea luptei lor împotriva exploatării capitaliste, autorul arată că primele nucleee organizatorice ale muncitorilor din Arad au fost societățile profesionale, al căror scop îl constituiau ajutorarea reciprocă și desfășurarea comună a luptei împotriva patronilor. În acest sens, în articol este amintită „Asociația generală a muncitorilor”, înființată în august 1870.

După cum se arată în articol, mișcarea muncitorească din Arad a fost puternic impulsionată de ideile marxiste ale Internaționalei a II-a răspândite de Engels, fapt care a însemnat o întărire a fermității ei ideologice. În legătură cu aceasta, în lucrare se reliefează însemnătatea muncii de agitație și propagandă desfășurate de secția arădană a Partidului social-democrat în organizarea și mobilizarea muncitorilor la lupta pentru traducerea în viață a hotărârilor primului Congres al Internaționalei a II-a privind sărbătorirea zilei de 1 Mai, a repausului duminical și a zilei de muncă de 8 ore.

Un loc important în articol îl ocupă Congresul Partidului social-democrat din Arad din 13 ianuarie 1894, transformat de socialiștii înaintați într-o tribună de la care a fost demascată activitatea elementelor oportuniste.

Din dezbaterile la congres și din rezoluțiile adoptate rezultă că majoritatea socialiștilor din Arad s-au plasat pe pozițiile luptei de clasă și au apreciat just problemele organizatorice, naționale și țărănești.

Autorul stăruie și asupra pătrunderii relațiilor de producție capitaliste în agricultura regiunii Arad, subliniind că social-democrații arădani în perioada amintită, deși au înțeles necesitatea alianței clasei muncitoare cu țărănimea, au redus acest principiu exclusiv la proletariatul agricol.

Considerăm însă că ar fi fost utilă o prezentare a principalelor divergențe existente în cadrul conducerii Partidului social-democrat, care la rîndul lor s-au răsfîrînt și asupra secțiilor partidului din provincie, fapt care a provocat greutăți în organizarea și conducerea luptei muncitorimii din Arad.

Dan Popescu, în articolul „Greva metalurgiștilor din Valea Bistrei (1906)”, după ce expune cauzele care au determinat pe muncitori să se ridice la grevă, amintește și despre influența exercitată de revoluția rusă din 1905, care a avut un rol însemnat în creșterea spiritului de luptă al muncitorilor. Începută la 21 ianuarie 1906,

greva, la care au luat parte muncitorii romîni, maghiari și germani, a continuat timp de 10 zile. Răsunetul ei a fost puternic în rîndul muncitorimii și țărănimii de pe întreaga Vale a Bistrei. Deși greva metalurgiștilor a fost înfrîntă, totuși autoritățile au fost constrînse să facă unele concesii privind dreptul la organizare, libertatea întrunirilor și reprimirea la lucru a muncitorilor concediați.

Socotim că autorul insistă într-o măsură prea mare asupra cauzelor de ordin militar care au dus la înfrîngerea greviștilor și se ocupă prea puțin de analiza altor motive care au făcut ca lupta muncitorilor, în cele din urmă, să nu fie încununată de succes. Cauze însemnate, ca lipsa unei conduceri ferme a greviștilor, trădarea elementelor oportuniste etc. — deși sînt amintite în articol —, nu sînt analizate suficient.

În articolul „Aspecte ale folosirii creatoare a strategiei leniniste de către Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România”, semnat de V. Teodorescu, autoarea arată cum, prin aplicarea consecventă a învățăturii marxist-leniniste la condițiile istorice din România burghezo-moșierească, Congresul al V-lea al P.C.R. a analizat caracterul, forțele motrice și perspectivele revoluției în țara noastră, a stabilit linia strategică și tactică a partidului în vederea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă.

Expunerea analizei profunde și multilaterale a structurii social-economice, a raportului forțelor sociale și a contradicțiilor existente în România burghezo-moșierească făcută la Congresul al V-lea al P.C.R. ocupă un loc important în articolul recenzat. Pe baza acestei analize, profund științifice, Congresul al V-lea a stabilit că România se găsea în fața desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, ale cărei sarcini constau în doborîrea puterii burghezo-moșierești și instaurarea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și țărănimii, rezolvarea problemei agrare prin desființarea proprietății moșierești și înlăturarea rămășițelor feudale din agri-

cultură, îmbunătățirea situației maseilor populare și stabilirea libertăților democratice pentru oamenii muncii.

În articol se arată că sarcina desăvârșirii revoluției burghezo-democratice nu se putea îndeplini decât cu condiția ca în fruntea tuturor forțelor revoluționare să stea proletariatul, singura clasă consecvent revoluționară, interesată în desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea rapidă la revoluția socialistă. Congresul al V-lea al P.C.R. a arătat că proletariatul nu poate îndeplini această sarcină strategică fundamentală decât în alianță cu masele de bază ale țării, interesate în lichidarea rămășițelor feudale în agricultură.

Fără îndoială că lucrarea amintită ar fi avut mai mult de câștigat dacă analiza importanței hotărârilor Congresului al V-lea privitoare la caracterul, perspectivele și forțele motrice ale revoluției, la strategia și tactica partidului s-ar fi făcut în lumina experienței revoluției populare din țara noastră.

Lupte muncitorimii din Hunedoara, în frunte cu comuniștii, pentru formarea Frontului popular antifascist în jurul Frontului unic muncitoresc, în perioada 1934—1937, îi este dedicat articolul lui M. Valea intitulat „Din lupta maselor muncitoare hunedorene în perioada 1934—1937”. În fața primejdiei pe care o reprezenta fascismul pentru poporul nostru și pentru independența națională a țării, arată autorul, P.C.R., urmînd linia trasată de Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste, a desfășurat o intensă activitate pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și stringerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în lupta împotriva fascismului. În articol se arată cum, în ciuda obstrucțiilor și sabotajului partidelor burghezo-moșierești și conducătorilor oportuniști ai Partidului social-democrat, din inițiativa P.C.R., s-a semnat, la 6 decembrie 1935, acordul de la Tebea, între reprezentanții celor patru organizații democratice: Blocul democratic, Frontul plugarilor, Madoszul și unele organi-

zații ale Partidului social-democrat, realizîndu-se în felul acesta un front comun de luptă, care a obținut succese importante în alegerile parlamentare și comunale din 1936 și 1937. Succesele obținute de P.C.R. în organizarea frontului democratic în regiunea Hunedoara au dovedit că împrejurările obiective din România ar fi permis încheierea frontului popular antifascist pe întreaga țară. Dar, datorită respingerii propunerilor P.C.R. de către liderii social-democrați de a realiza Frontul unic muncitoresc, precum și datorită refuzului partidelor „istorice” de a se alătura acțiunii de stringere laolaltă a tuturor forțelor antifasciste, Frontul popular antifascist nu a putut fi realizat.

V. Adăscăliței, în „Momente privind rezistența din Moldova în fața dictaturii antonesciene (septembrie 1940—august 1944)”, după ce face o prezentare succintă a politicii externe a României subordonate intereselor fascismului german și se ocupă de suferințele maselor populare cauzate de politica trădătoare a clictii militare-fasciste, care a împins țara în criminalul război antisovietic, analizează lupta maselor din Moldova împotriva dictaturii antonesciene. În condițiile de teroare și prigoană, arată autorul, cînd țara și poporul treceau prin clipe grele, Partidul Comunist din România a fost singura forță politică care a organizat lupta maselor pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și ieșirea din criminalul război antisovietic.

În timp ce masele muncitoare erau supuse la încercări din cele mai grele, clasele dominante, sprijinite de regimul de dictatură fascistă, storceau profituri din cele mai mari de pe urma exploatării maselor și a războiului. În aceste condiții, lupta clasei muncitoare împotriva războiului și a dictaturii antonesciene era sprijinită de masele largi populare.

Înfruntînd teroarea sălbatică a autorităților fasciste, Comitetul regional din Moldova al P.C.R., prin organul său de presă „Moldova roșie”, s-a adresat maselor, chemîndu-le la luptă împotriva exploatării, jafului și tero-

rii, pentru sabotarea mașinii de război hitleriste. Sub conducerea comuniștilor — se arată în articol —, în majoritatea întreprinderilor din Moldova s-au organizat acțiuni muncitorești pentru atingerea acestor obiective. În continuare, este relevată situația deosebit de grea a muncitorilor de la începutul anului 1944, cînd, în urma evacuării întreprinderilor de pe teritoriul Moldovei, majoritatea ei era condamnată șomajului și foametei. Toate acestea au făcut ca nemulțumirile clasei muncitoare să crească și mai mult, trecînd la acțiuni hotărîte pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste.

Prezentînd lupta țărănimii împotriva dictaturii fasciste, autorul conchide că scumpetea excesivă, rechizițiile numeroase, amenzile de tot felul și samavolniciile la care era supusă au contribuit la creșterea urii acesteia împotriva dictaturii antonesciene. Autorul semnalează nemulțumiri adînci și în rîndul unei părți a intelectualității, studențimii și armatei, care s-au alăturat clasei muncitoare în lupta împotriva fascismului.

N-ar fi fost lipsită de importanță urmărirea de către autor a dezvoltării luptei forțelor patriotice din Moldova, conduse de P.C.R., în condițiile puternicelor lovituri date pe front de Armata Sovietică cîmpitorilor fasciști, care au provocat o profundă criză politică și militară a dictaturii fasciste și au dat un puternic impuls luptei antifasciste a maselor. De asemenea, tratarea unei astfel de teme s-ar fi pretat la o încadrare — fie ea cît de sumară — a luptei forțelor antifasciste din Moldova în cadrul general al acțiunilor conduse de P.C.R. pentru răsturnarea dictaturii antonesciene. Acest fapt ar fi permis cititorului să realizeze o imagine mai clară a contribuției aduse de forțele patriotice din Moldova la răsturnarea dictaturii militare-fasciste.

O problemă interesantă prin ineditul ei, intitulată „Date privind organizarea învățămîntului în nordul Moldovei, după eliberare (aprilie-decembrie 1944)”, este abordată de Tr. Udrea și H. S. Weisman. Precizînd

că, încă de la crearea sa, P.C.R. a militat pentru un învățămînt profund democratic, autorii scot în evidență faptul că imediat după eliberarea acestei părți din teritoriul Romîniei de către Armata Sovietică, organizațiile locale ale P.C.R. au trecut la acțiuni de reorganizare și democratizare a învățămîntului primar.

Sub îndrumarea comuniștilor, arată autorii, un grup de intelectuali patrioți au elaborat un plan de măsuri menite să asigure deschiderea noului an școlar chiar în toamna anului 1944. Un loc important în acest plan îl ocupa problema completării corpului didactic prin rechemarea la catedră a unor pensionari, dar mai ales prin pregătirea în cadrul unor cursuri speciale a unor cadre noi, pentru a ocupa locurile vacante. Autorii prezintă și munca organizațiilor de partid în această parte a Moldovei, chiar în acele zile deosebit de grele, în rîndul învățătorilor și profesorilor pentru clarificarea lor ideologică-politică.

Sprijinul acordat de masele populare acțiunii comuniștilor de reorganizare a învățămîntului a preocupat într-o largă măsură pe autori. În această direcție, ei demonstrează că, în majoritatea comunelor, comitetele țărănești s-au îngrijit de crearea bazei materiale pentru asigurarea deschiderii cursurilor la termenul prevăzut.

Scris într-un spirit combativ și interesant, articolul contribuie la cunoașterea începutului revoluției culturale în țara noastră.

*
* *

Considerăm că volumul editat de Societatea de științe istorice și filologice, care aduce o contribuție la adîncirea studierii aspectelor locale ale unor importante evenimente din istoria patriei noastre, cîștiga și mai mult dacă ar fi abordat și teme legate de lupta maselor muncitoare, sub conducerea partidului, pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și pentru construirea socialismului în țara noastră.

A. STAN, C. BOTORAN

JERZY PAWLOWICZ: „Din istoria conspirativă a Consiliului Național al Țării. 1943—1944“

*Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.U.P.,
Editura „Cartea și știința“, Varșovia, 1961, 256 pag.*

În ianuarie 1961 s-au împlinit 20 de ani de la înființarea Partidului Muncitoresc Polonez (Polska Partia Robotnicza), continuator al tradițiilor de luptă ale Partidului Comunist Polonez. Înființarea P.M.P. în condițiile în care invadatorii hitleriști trecuseră la exterminarea poporului polonez, la distrugerea forțelor lui fizice și morale a însemnat o adevărată lumină în bezna în care fusese cufundată Polonia de către fasciștii germani. Din momentul creării sale, P.M.P. s-a situat în fruntea tuturor forțelor naționale aflate în lupta împotriva cotropitorilor, pentru eliberarea țării și construirea unei Polonii libere și democratice. Datorită eforturilor depuse de P.M.P., a putut să se creeze, în mod conspirativ, la începutul anului 1943, Consiliul Național al Țării (Krajowa Rada Narodowa), în componența căruia au intrat reprezentanții forțelor de stînga. De la înființarea sa și pînă în clipa eliberării, Consiliul Național, în cadrul căruia activau mulți membri ai Partidului Muncitoresc Polonez, a depus eforturi susținute pentru mobilizarea tuturor forțelor sociale progresiste din Polonia într-un larg front național, capabil să lupte prin toate mijloacele împotriva ocupanților hitleriști.

★

Printre lucrările închinete istoriei Partidului Muncitoresc Polonez și a

mișcării muncitorești în perioada ocupației hitleriste a Poloniei se numără și cartea lui Jerzy Pawlowicz pe care o recenzăm.

Cartea, cuprinzînd 4 capitole și 16 anexe — reproduceri de documente —, este consacrată activității Consiliului Național al Țării în perioada ianuarie 1943 — iulie 1944 și are la bază documentele P.M.P., C.N.Ț., ale consiliilor teritoriale și ale Armatei populare. De asemenea, au fost folosite unele materiale din arhiva „Delegaturii”, guvernului din emigrație, precum și a Armatei țării și a Consiliului Unității Naționale.

Demascarea atrocităților hitleriste în Polonia, arată autorul în introducere, a fost destul de slab reflectată pînă acum în lucrările istoricilor. Atît necesitatea instruirii tineretului, cît și educarea cetățenească a oamenilor cer din partea istoricilor să prezinte cît mai pe larg istoria contemporană a Poloniei, în special acele probleme privind lupta forțelor democratice ale poporului, conduse de P.M.P., pentru eliberarea națională și socială. Aceasta este necesar totodată și pentru a demasca denaturările istoriei ce apar în unele lucrări ale istoricilor și politicienilor polonezi aflați în emigrație.

Ținînd cont de situația specifică a Poloniei în anii 1943—1944, autorul

își începe lucrarea cu un capitol dedicat analizei situației internaționale și interne, a schimbărilor intervenite în desfășurarea războiului antihitlerist ca urmare a victoriilor decisive ale Armatei Sovietice pe frontul răsăritean, schimbări care, subliniază autorul, au avut o mare influență asupra situației sociale și politice din Polonia¹.

Tocmai de aceea punctul de plecare în clarificarea rolului și importanței Consiliului Național al Țării îl constituie analiza legăturii dintre politica acestuia și desfășurarea războiului antihitlerist, precum și analiza situației politice din țară.

Pe plan intern, în a doua jumătate a anului 1943, cea mai mare parte a poporului polonez, cu excepția unor grupuri orbite de propaganda reacționară, își dădea tot mai mult seama că Polonia va fi eliberată de către Armata Sovietică. Victoriile răsunătoare ale Armatei Sovietice raportate împotriva trupelor hitleriste, precum și munca politică desfășurată de P.M.P. în direcția legării luptei de eliberare a poporului polonez de lupta antihitleristă a U.R.S.S., au avut o mare influență asupra schimbării poziției diferitelor grupări sociale față de Uniunea Sovietică.

Ideea necesității ruperii cu politica antisovietică a guvernului polonez din emigrație și a stabilirii relațiilor de prietenie și bună vecinătate cu Uniunea Sovietică se contura tot mai mult în rindul maselor largi poloneze (pag. 16).

Situația economică grea a maselor, precum și poziția net reacționară a grupărilor politice legate de guver-

nul de la Londra față de problema orînduirii viitoarei Polonii au devenit factori importanți care au permis creșterea în rîndul maselor a influenței P.M.P., în al cărui program erau strîns legate lozincile generale ale luptei de eliberare a țării cu revendicările sociale. Numărul celor ce se încadrau în lupta activă împotriva hitleriștilor pentru o Polonie nouă creștea de la zi la zi.

Propunerile făcute de P.M.P. „Delegaturii”, încă de la începutul anului 1943, cu privire la stabilirea unei înțelegeri în vederea luptei comune împotriva cotropitorilor hitleriști au fost rînd pe rînd respinse. Legîndu-și planurile de acelea ale cercurilor reacționare din Occident, care urmăreau slăbirea U.R.S.S. în război, „Delegatura” nu era interesată în intensificarea luptei împotriva hitleriștilor, dimpotrivă, aceasta a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a denigra munca politică și influența în creștere a P.M.P. (pag. 22—23).

În calitatea ei de reprezentantă în țară a guvernului din emigrație aflat la Londra, „Delegatura” s-a bucurat de sprijinul politic al Partidului popular, Partidului național, Partidului muncii, aripii de dreapta a Partidului socialist polonez etc. Cu sprijinul efectiv al acestor partide a fost creată, în a doua jumătate a anului 1943, „Reprezentanța politică a țării”, care urma întru totul linia politică a guvernului din emigrație (pag. 28).

Reacțiunea internă, în cîrdășie cu guvernul de la Londra, a făcut tot ce a putut pentru a stăvili creșterea forțelor progresiste în Polonia. Începînd cu propaganda anticomunistă și terminînd cu urmărirea și persecutarea directă a comuniștilor și celorlalți patrioți polonezi, prin intermediul conducerii Armatei țării și a Forțelor Armate Naționale, lagărul burghez a înființat, în a doua jumătate a anului 1943, Comitetul secret, care a devenit organul de înțelegere al grupărilor

¹ Jerzy Pawłowicz : „Din istoria conspirativă a Consiliului Național al Țării. 1943—1944”, Institutul de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.U.P., Editura „Cartea și știința”, Varșovia, 1961, pag. 7. În continuare, trimerile la această lucrare vor fi date în text.

politice reacționare strînse în jurul „Delegaturii” și al conducerii Armatei țării în vederea luptei anticomuniste.

În lucrare sînt înmănușate documente deosebit de semnificative care redau acțiunile criminale ale reacțiunii interne, organizate în strînsă legătură cu guvernul de la Londra, de prigonire, arestare, persecutare și — în ultimă instanță — de nimicire a comuniștilor și patrioților care luptau pentru o Polonie liberă, democratică, pentru prietenie cu Uniunea Sovietică, pentru pace. Autorul subliniază că toate aceste acțiuni, duse împotriva intereselor poporului polonez de guvernul de la Londra și reacțiunea internă, au stîrnit dezaprobare în cercurile largi ale opiniei publice poloneze.

Prigoana împotriva patrioților polonezi a întîmpinat proteste vii nu numai din partea comuniștilor, ci și din partea tuturor forțelor democratice. Toate acestea arătau că contradicțiile între politica lagărului de la Londra și interesele poporului polonez se adînceau din ce în ce mai mult. În aceste condiții, crearea unei adevărate reprezentanțe politice a poporului devenea o problemă foarte arzătoare pentru viitorul Poloniei și al eliberării ei naționale și sociale (pag. 42). Această sarcină a fost dusă la îndeplinire de Partidul Muncitoresc Polonez, care, avînd un program fundamentat pe principiile marxist-leniniste, a arătat drumul pe care trebuie să pășească masele populare din Polonia pentru dobîndirea independenței și crearea unei Polonii noi, democratice. Precizînd că politiciile regimului burghezo-moșieresc i s-a datorat catastrofa din septembrie 1939, P.M.P. arăta maselor că adevărata independență și libertate a Poloniei pot fi asigurate numai prin luarea puterii de către poporul muncitor.

Punînd în centrul activității sale lupta împotriva ocupanților hitleriști,

pentru eliberarea țării, P.M.P. a militat pentru crearea unui guvern provizoriu democrat, capabil să contracareze încercările de luare a puterii de către reacțiune, să realizeze o serie de reforme sociale, ca reforma agrară, naționalizarea mării industrii, a băncilor, transportului, în scopul reconstruirii democratice a Poloniei. În domeniul politicii externe, P.M.P. a promovat o politică de bună înțelegere cu Uniunea Sovietică, a susținut acordarea dreptului la autodeterminare a poporului ucrainean și bielorus, precum și înlăturarea conflictelor dintre popoarele vecine frățești. În același timp, P.M.P. s-a pronunțat pentru reîntoarcerea la țară a pămînturilor apusene germanizate cu forța.

Programul P.M.P. corespundea intereselor maselor celor mai largi, iar lozincă luptei împotriva ocupației hitleriste oferea posibilitatea ralierei tuturor forțelor patriotice și democratice într-un larg front național pentru crearea căruia P.M.P. a depus eforturi susținute.

Ideea creării unui centru politic care să devină reprezentanța democratică a poporului și care să includă în componența sa toate grupările democratice din țară se cristaliza tot mai mult în condiții în care P.M.P. desfășura o largă muncă politică, de lămurire a maselor largi populare.

Hotărîrea de constituire a acestei reprezentanțe — a Consiliului Național al Țării — a fost adoptată la ședința C.C. al P.M.P. din septembrie 1943, în cadrul căreia, pe baza unei analize profunde a situației create în țară, P.M.P. a demascât politica reacționară a guvernului din emigrație și a „Delegaturii”, subliniind necesitatea unirii tuturor forțelor patriotice ale poporului în vederea eliberării de sub ocupația hitleristă și a stăvilirii politicii antinaționale a reacțiunii interne (pag. 49). Pentru

aceasta, o atenție deosebită a acordat partidul necesității ralierei în cadrul unei armate unitare a poporului polonez — Armata populară — a tuturor elementelor democratice din sinul formațiunilor militare existente în acel timp. Acest lucru se impunea cu atât mai mult cu cât în țară luptau independent, în afară de Garda populară și alte formațiuni militare, cum erau, de pildă, Batalioanele țărănești. „Locul tuturor patrioților se află în rîndul Armatei populare” — scria Wladislaw Gomulka în articolul „Despre armata poporului”, apărut în „Tribuna libertății” (pag. 50).

P.M.P. a manifestat grijă pentru atragerea în luptă a tuturor acelor forțe care condamnau poziția guvernului de la Londra, așa cum era, de pildă, Partidul muncitoresc al socialiștilor polonezi. Convorbirile cu acesta, începute încă din iulie 1942, au dus în perioada anului 1943 la stabilirea colaborării cu o parte a conducerii acestui partid, care s-a denumit gruparea Frontului unitar. Stabilind legături cu conducerea P.M.P., gruparea Frontului unitar a atras după sine un mare număr de activiști din partid care se pronunțau împotriva Comitetului Central al Partidului muncitoresc al socialiștilor polonezi. Fără a renunța la colaborarea cu întregul partid, P.M.P. a luat legătura în primul rînd cu această grupare a Frontului unitar.

Propunerile P.M.P. cu privire la crearea Consiliului Național al Țării au fost refuzate de conducerea dreaptă a Partidului muncitoresc al socialiștilor polonezi și de conducerea Partidului popular aflat sub influența guvernului de la Londra, de conducerea Batalioanelor țărănești, precum și de reprezentanții de dreapta ai Partidului socialist.

Contacte strînse și o colaborare susținută a reușit să stabilească C.C. al P.M.P. cu Comitetul inițiativei na-

ționale, care luase ființă în primăvara anului 1943 și care grupa pe reprezentanții intelectualității progresiste, care, deși nu stăteau pe platforma ideologică a P.M.P., apreciau în mod just politica greșită și dăunătoare a guvernului de la Londra. Discuții rodnice au fost duse de către C.C. al P.M.P. cu o serie de organizații sindicale.

Ca rezultat al eforturilor susținute făcute de P.M.P., a putut fi constituit, la sfîrșitul lui noiembrie și începutul lui decembrie 1943, Comitetul organizatoric de creare a Consiliului Național al Țării. Manifestul de creare a C.N.Ț. elaborat de Comitetul organizatoric a fost semnat de 14 grupări și organizații care și-au declarat adeziunea la C.N.Ț. Acestea erau C.C. al P.M.P., Comitetul inițiativei naționale, un grup de activiști socialiști, un grup de activiști ai Partidului popular și ai Batalioanelor țărănești, comandamentul general al Gărzilor populare, reprezentanți ai mișcării sindicale conspirative, un grup de democrați fără de partid, un grup al oamenilor de știință (doctorilor, profesorilor, inginerilor, arhitecților), un grup de activiști ai fostei Uniuni a sindicatelor profesionale a lucrătorilor intelectuali, un grup al literaților polonezi, un grup al ofițerilor și subofițerilor Armatei poloneze, un grup de reprezentanți ai micilor meseriași, un grup teritorial al soldaților Armatei țării, Uniunea luptei tinerilor (pag. 63).

În manifest era fundamentată necesitatea luării de către forțele democratice poloneze a răspunderii pentru soarta poporului, precum și sarcinile de bază care stăteau în fața C.N.Ț., devenite apoi părți componente ale programului Consiliului.

Crearea Consiliului Național al Țării a deschis o nouă etapă în lupta maselor muncitoare poloneze pentru eliberarea națională și socială. Crea-

rea acestui centru conducător al luptei poporului polonez, subliniază autorul, a întărit foarte mult influența clasei muncitoare asupra diferitelor categorii sociale neproletare, a permis reprezentanților acestora să lupte mai eficient pentru unirea forțelor democratice (pag. 66).

Participanții la prima conferință a C.N.Ț., pronunțându-se pentru ruperea oricărei legături cu guvernul de la Londra și cu politica acestuia, au adoptat unanim programul intitulat „Declarația C.N.Ț.” Programul pune ca sarcină principală în fața poporului polonez lupta armată împotriva cotropitorilor hitleriști pînă la eliberarea definitivă a țării. Cu acel prilej a fost aprobat decretul de constituire a Armatei populare, al cărei nucleu îl constituia Garda populară.

În program se făceau aprecieri asupra caracterului orinduirii social-politice a Poloniei după eliberare, se formulau, de asemenea, principalele reforme sociale și schimbările revoluționare ce aveau să survină în viața Poloniei libere, în conformitate cu interesele maselor largi muncitoare. Era vorba, printre altele, în primul rînd, de crearea, pe baza frontului democratic național, a guvernului provizoriu, capabil să lichideze toate încercările de luare a puterii de către forțele reacționare; trebuia, totodată, înfăptuit un program larg de reforme democratice și, în primul rînd, exproprierea moșierilor fără despăgubire și împărțirea pămîntului moșieresc țăranilor și muncitorilor agricoli, naționalizarea mării industrii, minelor, băncilor și transporturilor.

Programul conținea, de asemenea, o serie de prevederi menite să asigure Poloniei libere o politică externă realistă, bazată pe relații de bună vecinătate cu Uniunea Sovietică și celelalte țări vecine (pag. 70).

O mare importanță a avut-o elaborarea de către C.N.Ț. a Statutului pro-

vizoriu al consiliilor populare. Înlăturînd constituția antidemocratică din anul 1935, statutul stabilea că, din acel moment, exercitarea puterii pe întregul cuprins al Poloniei revenea C.N.Ț., a cărei activitate se sprijinea pe Consiliile populare teritoriale. Sarcinile principale ale consiliilor populare erau să unească în jurul lor clasa muncitoare, țăranimea, intelectualitatea, toate forțele democratice și progresiste, să sprijine material și organizatoric Armata populară.

După crearea C.N.Ț., în rîndul grupărilor politice socialiste și populare s-au format dezidențe, avînd fiecare diverse orientări politice. Astfel, o parte a Partidului muncitoresc al socialiștilor polonezi, reprezentată prin Comitetul Central ales la Congresul al III-lea, s-a manifestat negativ față de colaborarea cu P.M.P., refuzînd să intre în C.N.Ț. și trecînd în mod practic la constituirea unei reprezentanțe proprii, iar mai apoi, în februarie 1944, la înființarea Centralizării grupărilor democratice socialiste și sindicaliste, avînd ca organ executiv Comitetul Central Popular (C.K.L.).

Prin programul său demagogic și menținerea legăturii sale cu guvernul de la Londra, Comitetul Central Popular a îngreunat realizarea unității guvernului democratic, iar poziția sa a fost folosită de lagărul burghez în lupta împotriva C.N.Ț. și a politicii acestuia. De la bun început, tactica P.M.P. față de acest comitet a mers pe linia combaterii poziției pe care se situase și a atragerii treptate a grupărilor care făceau parte din el, în vederea realizării frontului comun de luptă pentru o Polonie democrată. Datorită poziției trădătoare pe care s-a situat conducerea sa, Comitetul Central Popular nu a aderat la lagărul popular democratic decît în septembrie 1944, în condițiile în care se înfăptuise deja eliberarea Poloniei.

Cu totul altfel s-a manifestat gruparea Frontului unitar al Partidului

muncitoresc al socialiștilor polonezi, ai cărei reprezentanți au semnat de la început „Declarația C.N.Ț.”, acceptând ca Grupul activiștilor socialiști din sânul său să colaboreze cu P.M.P. Mai mult decât atât, în cadrul conferinței din ianuarie 1944, grupul activiștilor socialiști s-a desolidarizat de activitatea trădătoare desfășurată de C.C. al Partidului muncitoresc al socialiștilor polonezi ales la Congresul al III-lea. Cîteva luni mai tîrziu, în cadrul Congresului al IV-lea, deschis la 7 mai 1944, grupul activiștilor socialiști a criticat aspru tezele Congresului al III-lea, demascînd politica trădătoare dusă de fostul Comitet Central. În cadrul congresului a fost formulată platforma ideologică pe baza căreia s-a desăvîrșit mai tîrziu unirea mișcării socialiste din Polonia. La baza acestei platforme a stat unitatea clasei muncitoare, bazată pe colaborarea P.M.P. și a aripii stîngi a Partidului muncitoresc al socialiștilor polonezi, în vederea creării unui front larg național, în frunte cu clasa muncitoare.

La fel ca în Partidul muncitoresc al socialiștilor polonezi, și în mișcarea populară crearea C.N.Ț. a grăbit cristalizarea aripii de stînga. Politica dusă de conducerea Partidului popular, care rupsesse de mult cu tradițiile mișcării populare și colabora îndeaproape cu forțele reacțiunii din țară și cu cele ale guvernului din emigrație, a atras după sine creșterea opoziției masei membrilor săi de rînd față de această politică. Și în cadrul acestei organizații devenea tot mai răspîndită concepția creării unei noi conduceri a mișcării populare, bazate pe unirea forțelor democratice și ruperea cu reacțiunea din jurul guvernului de la Londra. Această linie a fost confirmată de Congresul pe țară al reprezentanților Partidului popular ținut în ziua de 21 februarie 1944. Condamnînd politica dusă de conducerea partidului, congresul a

abrogat dreptul acesteia de a reprezenta mișcarea populară, alegînd o nouă conducere. Participanții la congres au subliniat necesitatea colaborării active a membrilor partidului la organizarea consiliilor populare, în vederea adîncirii alianței muncitorești-țărănești. Linia congresului a fost însușită treptat de mase tot mai largi ale partidului.

În întreaga perioadă de cristalizare a Consiliului Național al Țării a crescut tot mai mult influența P.M.P. în rîndul maselor celor mai largi. Autorul prezintă în lucrare o serie de documente care se referă la creșterea numărului organizațiilor de partid și a numărului de membri ai acestora.

Cel de-al III-lea capitol al lucrării analizează politica lagărului burghez la sfîrșitul anului 1943 și începutul anului 1944, oprindu-se în special asupra schimbărilor intervenite în tactica acestuia. În condițiile existenței Consiliului Național al Țării și creșterii influenței acestuia, speranțele reacțiunii poloneze privind acapararea puterii în viitoarea Polonie au fost spulberate.

În această situație, reacțiunea aflată în emigrație în Occident și-a îndreptat acțiunea sa în două direcții: pe de o parte, pe plan internațional a dezlănțuit o campanie furibundă anti-sovietică, iar pe plan intern a trecut prin agenții săi din țară la pregătirea directă a preluării puterii pe calea luptei criminale împotriva forțelor sociale și politice grupate în C.N.Ț. (pag. 96). În lucrare este subliniat și ilustrat cu documente faptul că, în situația concretă internațională care se contura la începutul anului 1944, concepțiile politice ale reacțiunii grupate în jurul guvernului de la Londra erau în adîncă contradicție cu interesele poporului polonez și nu aveau nici o șansă de realizare. Aventurismul politicii guvernului din emigrație și al organelor lui din țară de-

venea din zi în zi tot mai vizibil. O expresie vie a acestui aventurism criminal a constituit-o declanșarea rășcoalei din Varșovia. Declanșând această rășcoală, guvernul de la Londra și reacțiunea din țară urmăreau ca, folosindu-se de eroismul maselor patriotice în lupta împotriva cotropitorilor hitleriști, să pozeze în fața armatelor sovietice aflate în ofensivă și în general în fața opiniei publice mondiale drept guvern reprezentativ al Poloniei și prin aceasta să preia puterea. Ca urmare a acestei aventuri au căzut eroic numeroși patrioți polonezi. Dezlănțuirea rășcoalei din Varșovia a adâncit și mai mult prăpastia dintre guvernul de la Londra și patrioții polonezi, în fața cărora a apărut clar incapacitatea acestui guvern de a conduce lupta poporului polonez împotriva hitlerismului, pentru eliberarea deplină a țării (pag. 112).

În lucrare sînt prezentate și alte aspecte ale acțiunii criminale dezlănțuite de agentura din țară a guvernului de la Londra, îndreptată în contra năzuințelor de pace, libertate și democrație ale poporului polonez, năzuințe pentru îndeplinirea cărora, împotriva tuturor greutăților și provocărilor, lupta Partidul Muncitoresc Polonez, creatorul Consiliului Național al Țării.

Capitolul al IV-lea al lucrării este dedicat politicii și activității forțelor democratice grupate în C.N.Ț. desfășurate în perioada decisivă de eliberare a țării (ianuarie—iulie 1944).

În această perioadă, tactica C.N.Ț. a fost îndreptată în direcția creării și consolidării frontului național anti-hitlerist prin înființarea unei largi rețele de consilii populare, comitete de fabrică, prin crearea Armatei populare. C.N.Ț. a desfășurat o largă activitate de mobilizare a forțelor populare în lupta împotriva hitleriștilor, de pregătire a maselor în vederea împiedicării prin orice mijloace a dis-

trugerii bunurilor materiale de către armatele hitleriste în retragere.

O activitate susținută a depus C.N.Ț. în această perioadă și pe plan internațional. O semnificație deosebită a avut-o trimiterea unei delegații a C.N.Ț. la Moscova, în mai 1944. Sarcina acestei delegații era să clarifice situația politică a Poloniei pe arena internațională, să facă cunoscut că întrucît guvernul de la Londra nu exprimă interesele poporului, problema reprezentării Poloniei a fost lustră în minile sale de C.N.Ț. În cursul discuțiilor purtate la Moscova, guvernul sovietic a recunoscut C.N.Ț. ca reprezentant al poporului polonez și a hotărît să acorde ajutor în înzestrarea Armatei poloneze. Aceste hotărîri au avut un larg răsunset în rîndurile forțelor democratice din Polonia.

Aflîndu-se la Moscova, delegația a stabilit legături cu Uniunea patrioților polonezi, organizație de masă a cetățenilor polonezi aflați în emigrație în U.R.S.S. În urma discuțiilor purtate, U.P.P. a recunoscut C.N.Ț. ca reprezentant al poporului polonez. Au putut fi astfel unite eforturile forțelor ce luptau în țară cu cele din emigrație. U.P.P., aflată pe teritoriul U.R.S.S., obținuse succese importante în organizarea forțelor armate poloneze, care aveau să se contopească apoi cu cele din țară în cadrul Armatei populare poloneze. O muncă uriașă în organizarea emigrației poloneze și a forțelor armate poloneze de pe teritoriul U.R.S.S. au depus-o comuniștii polonezi uniți în jurul Biroului central al comuniștilor polonezi din U.R.S.S. Activitatea desfășurată de delegația C.N.Ț. în U.R.S.S. a scos Polonia din izolarea internațională în care o împinsese, prin politica sa, guvernul din emigrație (pag. 177).

Între timp, în țară, P.M.P. desfășură o largă activitate de consolidare a frontului democratic prin crearea acestuia de jos, fapt care a fost posibil

ca urmare a procesului de radicalizare a maselor populare ce se desăvârșea pe măsură ce se apropia tot mai mult eliberarea țării. Eforturi deosebite a depus C.N.Ț. în condiții de adâncă conspirativitate, în perioada ianuarie-iulie 1944, pentru mobilizarea maselor de pe întreg teritoriul țării în acțiunea de constituire a Consiliilor populare teritoriale și, în același timp, pentru organizarea Armatei populare.

În această parte a lucrării, dedicată formării Armatei populare, un spațiu larg este acordat creșterii mișcării de partizani și ajutorului primit de către aceștia din partea Uniunii Sovietice. Autorul expune o serie de date privind colaborarea tot mai strinsă dintre partizanii polonezi și sovietici, cimentată în focul luptei comune împotriva ocupanților hitleriști (pag. 238—239).

Ofensiva de vară a Armatei Sovietice a constituit semnalul intensificării acțiunilor de luptă atât ale partizanilor polonezi, cât și ale Armatei populare. În cursul lunii iulie, în condițiile în care Armata Sovietică trecea granițele Poloniei, se impunea cu necesitate crearea în numele C.N.Ț. a unui organ executiv care, pe măsura înaintării Armatei Sovietice pe teritoriul Poloniei, să organizeze întreaga viață administrativă a teritoriilor eliberate. Decizia de creare a acestui organ — Comitetul polonez de eliberare națională — a fost luată la ședința comună a delegațiilor C.N.Ț.

și Consiliului general al Uniunii patrioților polonezi. Cu acel prilej s-a hotărât să se elaboreze textul unui manifest al Comitetului polonez de eliberare națională, care a fost publicat la 21 iulie 1944 în Chelm, primul teritoriu eliberat al Poloniei.

În acest fel a luat ființă pentru prima dată în istoria poporului polonez un guvern al muncitorilor și țăranilor — Comitetul polonez de eliberare națională (pag. 253).

★

Lucrarea lui Jerzy Pawłowicz prezintă un mare interes prin sfera problemelor tratate. Ea reușește să scoată în evidență activitatea eroică desfășurată de P.M.P. și C.N.Ț. în condițiile grele ale terorii hitleriste și ale reacțiunii interne. Lupta desfășurată cu abnegație de P.M.P. pentru crearea frontului național al forțelor democratice și patriotice a triumfat. C.N.Ț. a reușit să dea lovituri după lovituri cotropitorilor, să deoace toate planurile guvernului de la Londra și ale sprijinitorilor din țară — reacțiunea poloneză. Pe baza documentelor de care a dispus, autorul a reușit să prezinte o imagine a frământărilor politice prin care a trecut poporul polonez în perioada anilor 1943—1944 și să sublinieze rolul îndeplinit de P.M.P. în mobilizarea tuturor energiilor revoluționare și a capacității de luptă a maselor.

M. MOLDOVEANU

NOTE BIBLIOGRAFICE

P. N. POSPELOV: „Sarcinile muncii de cercetare științifică în domeniul istoriei partidului în lumina hotărârilor Congresului al XXII-lea al P.C.U.S.”, în „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 2/1962

În noul Program al partidului adoptat de către cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., partidului îi este încredințată sarcina educării întregului popor în spiritul comunismului științific, urmărind ca masele largi de oameni ai muncii să înțeleagă în profunzime mersul și perspectivele dezvoltării mondiale, pentru a se putea orienta just în aprecierea evenimentelor din țară și de pe arena internațională, pentru a putea construi viața conștient, în mod comunist.

Pornind de la această sarcină, P. N. Pospelov, directorul Institutului de marxism-leninism din Moscova, își axează articolul pe contribuția pe care trebuie să o aducă istoricii din domeniul istoriei P.C.U.S. la studierea profundă și multilaterală a problemelor istoriei și teoriei partidului, a bogatei experiențe revoluționare a acestuia în vederea elaborării unor valoroase lucrări de specialitate.

Studierea aprofundată a istoriei Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, partid care, după cum arăta V. I. Lenin încă în 1917, este „rațiunea, cinstea și conștiința epocii noastre”, oferă cadrelor aflate pe frontul

construcției comunismului posibilitatea folosirii tezaurului teoretic al partidului și a îndelungatei sale experiențe pentru îndeplinirea cu succes a nobilei lor misiuni. Experiența istorică a P.C.U.S. exercită, în același timp, o covârșitoare influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești internaționale, constituind un nesecat izvor de învățăminte pentru partidele comuniste și muncitorești frățești.

Autorul arată ce sarcini de mare răspundere stau în fața istoricilor sovietici pe linia demascării încercărilor falsificatorilor burghezi ai istoriei P.C.U.S., aflați în solda monopolurilor și a guvernelor burgheze dintr-o serie de țări, care duc o activitate de calomniere, denigrare și discreditare a glorioasei istorii a P.C.U.S., cu scopul criminal de a împiedica creșterea vertiginoasă a influenței și prestigiului internațional al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Istoricilor sovietici le revine, după cum subliniază autorul, răspunderea elaborării unor lucrări de istorie a partidului bazate pe teoria marxist-leninistă, puternic susținute cu documente autentice, lucrări care să-și aducă contribuția la lupta desfășurată energic împotriva ideologiei burgheze, împotriva revizionismului, dogmatismului și sectarismului de stînga.

Pornindu-se de la aprecierea însemnătății excepționale a lucrărilor celui de-al XX-lea Congres al P.C.U.S., în articol se subliniază că

congresul, deschizând orizont larg dezvoltării creatoare a marxism-leninismului, a deschis în același timp perspective largi studierii creatoare, științifice a istoriei P.C.U.S. Sînt deosebit de semnificative datele prezentate în articol privitoare la felul cum, ca urmare a dominației îndelungate a cultului personalității lui Stalin, au fost aduse mari prejudicii dezvoltării științelor sociale, a fost diminuat rolul lui Lenin și al tovarășilor săi de luptă în lucrările de istorie a partidului și în săși importanța etapei leniniste în dezvoltarea marxismului, au fost date uitării importante teze ale marxism-leninismului despre popor — ca făuritor al istoriei —, despre rolul conducător al partidului marxist-leninist în lupta revoluționară, în construirea socialismului și comunismului. În articol se insistă asupra felului în care, ani de-a rîndul, cultul personalității a frînat și încetășat munca științifică în domeniul istoriei P.C.U.S., înăbușind gîndirea creatoare și generînd în rîndul lucrătorilor științifici dogmatismul, citatomania, simplismul.

Congresul al XX-lea al P.C.U.S., condamînd cultul personalității, străin spiritului marxism-leninismului, a deschis largi posibilități forțelor creatoare ale partidului și poporului, a contribuit la întărirea legăturilor partidului cu masele și la ridicarea combativității partidului.

În perioada de după al XX-lea Congres al P.C.U.S., cînd partidul a deschis cîmp liber studierii creatoare a istoriei P.C.U.S., munca de cercetare științifică în acest domeniu a cunoscut o puternică înviorare. Astfel, Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. a desfășurat o intensă activitate în domeniul publicării moștenirii teoretice leniniste, a tezaurului de documente din istoria partidului. O mărturie a noului mod de abordare a problemelor de istorie a partidului de pe pozițiile înaintate marxist-leniniste a constituit-o elaborarea de către un colectiv condus de B. N. Ponomarev a noului manual de istorie a P.C.U.S. În articol este relevată, de asemenea, ca un fapt deosebit, publicarea primelor lucrări de sinteză asu-

pra istoriei unor organizații locale ale partidului, precum și a unui număr însemnat de studii monografice privind unele probleme ale istoriei P.C.U.S. Autorul arată că un rol important în rezolvarea cu succes a acestor probleme complexe ale cercetării și scrierii istoriei partidului l-au avut atragerea și activizarea în munca științifică a unui număr mare de cercetători și cadre didactice ce lucrează nemijlocit în domeniul predării științelor sociale.

Noi sarcini de răspundere și perspective mai largi a deschis muncii de cercetare a istoriei P.C.U.S. cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S. Cercetătorii din domeniul istoriei P.C.U.S. sînt chemați ca, înlăturînd definitiv din știința istorică sovietică urmările dăunătoare ale cultului personalității, să creeze, prin eforturi unite, lucrări care să înfățișeze de pe poziții marxist-leniniste istoria partidului, a poporului sovietic, realizările sale epocale în domeniul construirii societății socialiste și comuniste.

În ansamblul rezolvării cu succes a acestor sarcini deosebite, un rol important îi revine elaborării, în cinstea celei de-a 50-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a statului sovietic, a Istoriei P.C.U.S. în mai multe volume. Celor șase volume ale lucrării care, conform hotărîrii C.C. al P.C.U.S., sînt deja în curs de elaborare, le-au fost stabilite aproximativ următoarele titluri și perioade cronologice: vol. I — „Lupta pentru crearea partidului marxist-leninist de tip nou (1883—1903)”; vol. II — „Partidul bolșevic în luptă pentru doborîrea absolutismului țarist (1903—februarie 1917)”; vol. III — „Partidul — inspiratorul și organizatorul victoriilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și al zdrobirii intervenției și contrarevoluției interne în anii războiului civil (martie 1917—1920)”; vol. IV — (2 părți) „Partidul comunist în lupta pentru construirea socialismului în U.R.S.S. (1921—1937)”; vol. V — „Partidul în perioada de consolidare a socialismului și în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei (1938—1945)”; vol. VI — (2 părți) „P.C.U.S. în lupta pentru con-

struirea comunismului în U.R.S.S. și pentru întărirea păcii (1945—1965)".

Istoria P.C.U.S. va trebui să fie pătrunsă de spiritul ideilor leniniste, al metodei științifice leniniste de fundamentare a politicii partidului, de spiritul hotărârilor Congreselor al XX-lea, al XXI-lea și al XXII-lea ale P.C.U.S., de spiritul noului Program al partidului — manifestul comunist al epocii actuale —, al tezelor și concluziilor cuprinse în rapoartele tovarășului N. S. Hrușciov prezentate la Congresul al XXII-lea, al abordării marxist-leniniste, creatoare a tuturor problemelor de istorie și teorie a partidului.

Lucrarea, subliniază autorul, va trebui astfel întocmită încât să devină un puternic instrument de educație comunistă a oamenilor sovietici. Prin complexitatea problemelor dezbătute, ea va reprezenta, în același timp, un ajutor pentru partidele frățesti în lupta pe care o duc, în condițiile concrete istorice respective, pentru transformarea revoluționară a societății, în lupta împotriva ideologiei burgheze, împotriva revizionismului, dogmatismului, sectarismului, pentru unitatea și coeziunea strinsă a mișcării comuniste internaționale.

Elaborarea acestei lucrări mari ca și a altora cu caracter mai restrâns, la care sînt chemați să-și aducă contribuția toți istoricii din domeniul istoriei partidului, trebuie să fie, după cum subliniază autorul articolului, opera întregului activ al partidului, rezultatul eforturilor unite și coordonate ale miilor de lucrători din domeniul științelor sociale. Istoricii sovietici au datoriat ca în munca lor de cercetare și elaborare a unor valoroase lucrări de istorie să-și însușească și să urmeze neabătut politica Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care, dezvoltînd în mod creator marxism-leninismul în noile condiții istorice, rezolvă în mod leninist problemele arzătoare ale construcției comuniste, conduce cu fermitate poporul sovietic spre victoria comunismului — viitorul luminos al întregii omeniri.

GH. IONIȚĂ

L. STROJA: „Situația clasei muncitoare în țările capitaliste și apologetii imperialismului”, Editura politică, 1962, 512 pag.

Pe baza teoriei economice marxist-leniniste și a tezelor cuprinse în documentele de însemnătate istorică mondială ale celui de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., lucrarea „Situația clasei muncitoare în țările capitaliste și apologetii imperialismului” de L. Stroja demască caracterul reacționar și apologetic al economiei politice burgheze contemporane, care, în condițiile noii etape a crizei generale a capitalismului, recurge la cele mai perfide subterfugii pentru a abate atenția maselor muncitoare de la problemele principale pe care le ridică în fața lor epoca trecerii omenirii de la capitalism la socialism. În demascarea teoriilor burgheze menite să înfrumusețeze capitalismul contemporan, autorul folosește documente ale partidelor comuniste din țările capitaliste, lucrări ale economiștilor progresiști din aceste țări, precum și un bogat material factual și statistic care, deși provenit din surse oficiale burgheze, vine să infirme aberațiile teoretice ale scribilor aflați în solda burgheziei monopoliste.

Prima parte a lucrării prezintă, în lumina documentelor mișcării comuniste internaționale din ultimii ani, problemele teoretice privind situația clasei muncitoare din țările capitaliste în epoca contemporană și lupta ideologică desfășurată în jurul acestor probleme. Dezvăluind substratul de clasă al „teoriilor” lui J. Schumpeter, J. Robinson, K. E. Boulding, E. Arndt, A. Weber și ale altor ideologi burghezi, reformiști și revizionisti contemporani, care, ridicîndu-se împotriva învățăturii marxiste cu privire

la pauperizarea proletariatului, încercă să prezinte, în mod fals, capitalismul monopolist de stat drept socialism, autorul arată inconsistența și falsitatea acestor teze luate din arsenalul anticomunismului. Combătind „teoriile” antimarxiste despre valoare, plusvaloare, acumularea capitalului etc., în lucrarea prezentată se arată că prin diversiuni ideologice de felul „capitalismului popular” acești apologeți ai imperialismului nu fac altceva decât să justifice, în fond, exploatarea maselor muncitoare de către capitalul monopolist, să le abată de pe calea luptei de clasă.

Părțile a doua și a treia ale cărții lui L. Stroja, consacrate analizei factorilor care înrăutățesc în mod relativ și absolut situația proletariatului, supun unei critici ascutite teoriile reformiste și revizioniste în legătură cu aceste probleme.

Autorul arată că domeniul cel mai vizat în prezent de către apologeții capitalismului este acela al distribuirii și redistribuirii venitului național. Aici se întâlnesc „teoriile” despre stabilitatea părții salariilor în venitul național și pretinsa reducere a părții însușite de către capitaliști, despre instaurarea unei „bunăstări generale” prin grija statului burghez, despre o „revoluție în venituri” etc. Scopul tuturor acestor pseudoteorii este acela de a ascunde adevărul asupra înrăutățirii continue a situației clasei muncitoare în țările capitaliste și de a arăta că, chipurile, tezele marxiste privind pauperizarea relativă și absolută a proletariatului în capitalism și-ar fi pierdut valabilitatea.

Întrucât în economia politică marxistă problema claselor ocupă un loc central în explicarea distribuirii venitului național în capitalism, o serie de „teorii” ca, de exemplu, aceea a „grupurilor sociale”, susținută de J. Marchal, înlătură pînă și noțiunea de clase sociale din tratarea acestei probleme. Demascînd pe baza teoriei economice marxiste falsitatea unor asemenea teze vulgare, subiectiviste, autorul, folosindu-se de înseși datele statisticii burgheze, demonstrează pro-

cesul pauperizării relative a proletariatului — proces care se desfășoară în mod obiectiv ca o lege implacabilă a societății burgheze.

De o tratare amplă se bucură în carte factorii care înrăutățesc în mod absolut situația proletariatului. Pornind de la tezele lui Marx, Engels și Lenin cu privire la pauperizarea absolută, autorul demască „teoriile” de genul celor susținute de economistul burghez francez J. Fourastié sau de revizionistul E. Browder, care, în scopul „liniștirii spiritelor” sau al „pacificării sociale”, falsifică conținutul noțiunii de nivel de trai și factorii care îl determină.

Explicînd, pe baza realităților capitalismului contemporan, teza marxistă potrivit căreia „în măsura în care se acumulează capital, situația muncitorului trebuie să se înrăutățească, indiferent de plata, ridicată sau scăzută, pe care el o primește”¹, autorul arată lipsa de orice temei științific a tezelor lui J. Strachey și P. Rimbert, care, denaturînd teoria lui Marx asupra valorii forței de muncă, contestă teoria pauperizării absolute. Pentru a demonstra valabilitatea tezei marxiste cu privire la pauperizarea absolută, autorul analizează pe larg problemele inflației, crizelor economice, șomajului, creșterii intensității muncii, militarizării economiei. Cu acest prilej, cartea înfățișează în adevărata ei lumină faimoasele sisteme de „stoarcere a sudorii”, printre care și așa-zisa *ergonomie* — varianta modernă a taylorismului —, prin care muncitorul este supus la o încordare nervoasă excesivă. Cartea demască, de asemenea, concepțiile sociologului F. Sternberg despre pretinsa „transformare” a capitalismului, în cadrul propriilor sale limite, într-o „eră de aur” sau „societate a belșugului”.

Autorul arată că scopul tuturor acestor apologeți ai capitalismului este acela de a înfrumuseța capitalismul, de a ascunde situația grea a maselor

¹ K. Marx : „Capitalul”, vol. I, Editura politică, 1960, ediția a IV-a, pag. 647.

muncitoare din țările capitaliste, de a stăvili uriașa influență și atracție pe care ideile socialismului, succesele grandioase în toate domeniile deținute de țările lagărului socialist o exercită asupra oamenilor muncii din țările capitaliste. Viața însăși, realitățile din lumea capitalistă dezminț întru totul aberațiile teoretice ale apologetilor imperialismului. Analiza situației economice a proletariatului și în general a oamenilor muncii din țările capitaliste dezvoltate, precum și din țările coloniale și dependente, ca și prezentarea în mod științific a tuturor factorilor care influențează această situație confirmă întru totul tezele marxist-leniniste că omenirea nu poate scăpa definitiv de toate aceste tare decât numai prin schimbarea, pe cale revoluționară, a bazelor economice și politice ale acestei orânduiri perimate.

Ultimul capitol al cărții, înfățișând unele aspecte ale creșterii luptei clasei muncitoare împotriva capitalismului, demonstrează falsitatea teoriilor burgheze și reformiste despre pretinsa atenuare a conflictelor de clasă în capitalismul contemporan. Autorul arată că aceste teorii nu sînt altceva decât o expresie a încercărilor burgheziei de a determina proletariatul să se împace cu situația sa existentă, cu prelungirea la nesfîrșit a concentrării averii sociale în mîinile exploatatorilor. Asemenea „teorii” ca aceea privind „integrarea” mișcării muncitorești în capitalism, susținută de Chamberlain, a „industrialismului”, propagată de R. W. Campbell, și altele nu fac altceva decât să dovedească sterilitatea anticomunismului, uzarea și sărăcia de idei a ideologiei burgheze contemporane.

Cartea lui L. Strojă constituie o contribuție la demascarea ideologiei burgheze contemporane, prezentînd interes pentru cercuri largi de cititori.

G. HORJA

CESTMIR AMORT: „P.C.U.S. și mișcarea noastră națională de rezistență”, Editura Academiei cehoslovace de științe, Praga, 1961, 208 pag.

Înfățișînd aspecte ale sprijinului acordat de către P.C.U.S. poporului cehoslovac în lupta pentru eliberarea sa de sub ocupația fascistă, precum și încercările U.R.S.S. de a împiedica catastrofa din septembrie 1938,

lucrarea aduce o contribuție valoroasă la cunoașterea ajutorului acordat de P.C.U.S. mișcării naționale cehoslovace de rezistență în perioada 1938—1945.

Lucrarea are 6 capitole, o prefață scrisă de acad. Jaroslav Prusek și o introducere. Ea cuprinde cîteva fotografii care reflectă momente ale vizitei în Cehoslovacia, în 1935, a delegației militare sovietice, figuri ale unor comandanți de detașamente de partizani, primirea de către poporul cehoslovac a armatelor sovietice eliberatoare etc. Mai conține, de asemenea, fotocopii ale unor manifeste prin care Partidul Comunist din Cehoslovacia îndemna patrioții cehoslovaci la luptă împotriva ocupației fasciste în perioada 1938—1945.

O multitudine de documente (comunicate ale P.C.C. și P.C.U.S. publicate în „Rude Pravo” și „Pravda” în legătură cu pregătirea de către Germania hitleristă a atacului împotriva Cehoslovaciei, rapoarte ale organelor polițienești din Cehoslovacia privind confiscarea unor manifeste cu caracter progresist, patriotic, scrisori ale C.C. al P.C.C. adresate primului secretar al C.C. al Partidului Comunist din Ucraina, N. S. Hrușciiov, în legătură cu organizarea în Republica Cehoslovacă a mișcării de partizani, rapoarte ale statului-major al detașamentelor de partizani care acționau

în cadrul Frontului I ucrainean în 1944—1945), redată de autor în întregime, completează imaginea evenimentelor prezentate în lucrare.

În partea introductivă, autorul amintește de înființarea, din inițiativa lui Lenin, a Internaționalei Comuniste și de sprijinul reciproc care a existat între partidele comuniste frățești ce activau în adincă ilegalitate.

Primul capitol intitulat: „Apărarea Cehoslovaciei împotriva pericolului agresiunii fasciste” înfățișează ajutorul primit de Cehoslovacia din partea Uniunii Sovietice în perioada premergătoare dictatului de la München. În introducerea capitolului, autorul redă unele evenimente de politică internă a statului cehoslovac: încheierea în 1935 a Tratatului de alianță dintre Cehoslovacia și U.R.S.S. și succesul dobândit de Partidul Comunist din Cehoslovacia în alegerile de deputați în Adunarea Națională care au avut loc în același an.

În continuare, în lucrare se arată că pericolul agresiunii din partea Germaniei hitleriste devenind acut după atacarea Austriei, în 1938, Uniunea Sovietică a întreprins unele acțiuni menite să asigure securitatea Cehoslovaciei. În acest scop, o delegație a Armatei Roșii a venit în Cehoslovacia pentru a vedea în ce măsură armata cehoslovacă putea respinge atacul Germaniei hitleriste.

În acele clipe grele pentru Cehoslovacia, partidele comuniste din țările vecine, care activau în condițiile ilegalității, înfruntând teroarea sângeroasă a regimurilor fasciste din Polonia, Ungaria, România, Bulgaria, Iugoslavia, au mobilizat masele la luptă împotriva propriilor lor guverne, care ajutau hitleriștilor să cotopească Cehoslovacia.

Făcînd o apreciere asupra situației în care se afla Cehoslovacia în 1938, asupra poziției pe care au luat-o aliații ei, autorul relevă că toate țările, inclusiv Franța și Anglia, au lăsat Cehoslovacia în voia soartei, sprijinind pe hitleriști în agresiunea dezlănțuită împotriva acesteia. Singurul stat care a oferit ajutor Cehoslovaciei a fost Uniunea Sovietică. Cercurile

guvernante cehoslovace nu au luat însă în considerație acest ajutor. Acceptînd dictatul de la München, guvernul cehoslovac a anulat Tratatul de alianță încheiat cu Uniunea Sovietică. După dizolvarea P.C.C., o parte din cadrele de conducere ale acestuia au emigrat în U.R.S.S., unde în 1943 au format Biroul din străinătate al P.C.C.

În capitolul „Ajutorul acordat de Uniunea Sovietică mișcării naționale cehoslovace de rezistență în perioada 1939—1941”, autorul arată că singura țară care nu a recunoscut lichidarea statului cehoslovac a fost Uniunea Sovietică. U.R.S.S. și-a manifestat dorința de a întreține în continuare relații cu Cehoslovacia prin intermediul misiunii sale diplomatice de la Moscova (ministrul cehoslovac Zd. Fierlinger a declarat că nu recunoaște lichidarea Cehoslovaciei și refuză să devină subordonatul ambasadorului Germaniei hitleriste la Moscova).

Începînd din anul 1938, conducerea P.C.C. a activat la Moscova. P.C.U.S. și organele de stat sovietice, respectînd principiul internaționalismului proletar și al solidarității cu popoarele care luptau împotriva fascismului, au acordat P.C.C. un ajutor multilateral.

În continuare, lucrarea se ocupă de „Ajutorul P.C.U.S. acordat mișcării naționale cehoslovace de rezistență după 22 iunie 1941”. Autorul arată că reprezentanții guvernului burghez cehoslovac, care emigrase în Anglia, au format în iulie 1940 așa-numitul guvern provizoriu. Însă cu toate că guvernul cehoslovac acționa în Anglia și era sub influența directă a guvernului englez, Anglia nu l-a recunoscut.

Guvernul sovietic a recunoscut din proprie inițiativă guvernul cehoslovac de la Londra, arătînd că dorește să reînnoiască relațiile diplomatice cu acesta și să-i ofere ajutor în organizarea pe teritoriul U.R.S.S. a unităților militare cehoslovace. La propunerea U.R.S.S., s-a încheiat la Londra, la 18 iulie 1941, un acord cehoslovaco-sovietic pe baza căruia Uniunea Sovietică a ajutat Republica Cehoslovacă în lupta împotriva dușmanu-

lui comun — Germania fascistă. Ajutorul a fost acordat conform principiului avantajului reciproc, ținându-se cont de sistemul social pe care guvernul cehoslovac de la Londra îl reprezenta. Altul a fost însă caracterul relațiilor P.C.U.S. față de poporul cehoslovac și față de mișcarea de eliberare națională condusă de P.C.C.; aceste relații erau frățești, bazate pe principiile internaționalismului proletar.

Încă din primele zile ale războiului, conducerea de la Moscova a P.C.C. a chemat populația din Cehoslovacia să participe la mișcarea de rezistență împotriva hitleriștilor, să înceapă luptele de partizani, cerind organelor de partid și de stat sovietice să ofere posibilitatea unor activiști ai P.C.C. de a urma un curs de pregătire militară, după care să fie parașutați în Cehoslovacia, în vederea organizării și a coordonării luptelor de partizani. P.C.U.S. a satisfăcut dorința conducerii P.C.C., astfel încât în 1941 au fost trimiși în Cehoslovacia primii organizatori ai detașamentelor de partizani instruiți în Uniunea Sovietică.

În capitolul „Organizarea în Uniunea Sovietică a unităților militare cehoslovace”, autorul redă, printre altele, unele dificultăți create de guvernul cehoslovac de la Londra în formarea în Uniunea Sovietică a brigăzilor cehoslovace și lupta conducerii P.C.C. de la Moscova pentru înlăturarea acestor dificultăți. Unitățile militare cehoslovace s-au format pe teritoriul Uniunii Sovietice în conformitate cu acordul militar cehoslovaco-sovietic din septembrie 1941. Guvernul cehoslovac de la Londra nu era însă interesat în înființarea acestor unități, temându-se că acestea, fiind influențate de mediul sovietic, după eliberarea Cehoslovaciei vor lupta pentru instaurarea și în țara lor a unui regim social similar cu cel din U.R.S.S. Deoarece din legiunea cehoslovacă, care trecuse în 1939 din Polonia în U.R.S.S., nu mai rămăseseră decît 100 de ostași, guvernul de la Londra spera că va fi imposibilă organizarea în Uniunea

Sovietică a unor unități militare cehoslovace.

La cererea conducerii P.C.C., C.C. al P.C.U.S. și guvernul sovietic au luat însă o serie de măsuri prin care se dădea posibilitate atît cetățenilor sovietici de naționalitate cehă, slovacă și ucraineană, cît și prizonierilor slovaci care fugiseră din armata slovacă a lui Tiso-Tuko, să se înroleze în unitățile militare cehoslovace din U.R.S.S.

„Dezvoltarea mișcării de partizani în Cehoslovacia” este un amplu capitol al lucrării în care se relevă ajutorul Uniunii Sovietice în selecționarea organizatorilor pentru detașamentele de partizani din Cehoslovacia, în parașutarea lor pe teritoriul cehoslovac și aprovizionarea cu armament, muniții și alimente.

Una dintre formele folosite de P.C.U.S. pentru ajutorarea partidelor comuniste frățești erau emisiunile în limbi străine, transmise de pe teritoriul U.R.S.S., în cadrul cărora comuniștii din străinătate chemau popoarele din țările lor la lupta pentru zdrobirea ocupanților hitleriști. În cadrul acestor emisiuni, conducerea P.C.C. îndemna poporul cehoslovac să participe activ la luptele de partizani, la mișcarea națională de rezistență, la distrugerea obiectivelor militare, industriale și de transport ale dușmanului.

Luptele partizanilor nu erau pe placul burgheziei cehoslovace emigrante, care căuta să le împiedice, văzînd în această mișcare o amenințare a pozițiilor sale în Cehoslovacia. În Republica Cehoslovacă însă lua amploare lupta patrioților cehi, slovaci și de alte naționalități, condusă de P.C.C. și sprijinită de Uniunea Sovietică.

În cele din urmă, după lungi dezbateri, conducerea P.C.C. de la Moscova și guvernul cehoslovac de la Londra s-au înțeles în 1943 să organizeze în Cehoslovacia detașamente de partizani. La cererea conducerii P.C.C., P.C.U.S. și guvernul sovietic au hotărît ca în baza Tratatului de alianță dintre Republica Cehoslovacă și U.R.S.S. să acorde ajutor mișcării de partizani din Cehoslovacia. Acest lu-

cru a fost făcut de Ucraina, republica sovietică cea mai apropiată de Cehoslovacia, care avea o experiență bogată în ce privește luptele de partizani.

În lucrare sînt rediate paragrafe din radiogramele asupra desfășurării luptelor de partizani din Cehoslovacia, transmise conducerii P.C.C. la Moscova. Sînt relatate, de asemenea, principalele aspecte ale luptelor de partizani din Slovacia în 1944, în timpul răscoalei naționale.

În ultimul capitol: „Eliberarea Cehoslovaciei de către Armata Sovietică”, autorul descrie detaliat luptele purtate pe teritoriul Cehoslovaciei de către armatele sovietice din cadrul Fronturilor 1, 2 și 4 ucrainean și sprijinul dat răscoalei naționale din Slovacia.

Luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei au culminat cu renumita operație militară a Armatei Roșii de la Praga. O trăsătură specifică a acestei operații a fost caracterul ei internaționalist. În timp ce pe Frontul 4 ucrainean luptau și ostașii unităților militare cehoslovace înființate în Uniunea Sovietică, pe Frontul 1 ucrainean, alături de Armata Roșie, lupta Armata poloneză, iar pe Frontul 2 ucrainean lupta Armata română.

Triumful mișcării de eliberare națională a poporului cehoslovac — se arată în lucrare — îl constituie programul guvernamental de la Kosice, un program al Frontului național al cehilor și slovacilor.

Partidul Comunist din Cehoslovacia a fost farul călăuzitor al poporului cehoslovac în lupta pentru victoria definitivă asupra fascismului, care l-a condus în lupta pentru transformarea revoluției democratice în revoluție socialistă.

Prezenta lucrare este un mesaj de profundă recunoștință adus P.C.U.S. și guvernului sovietic, care în timpul celui de-al doilea război mondial au sprijinit cu deosebită simpatie și înțelegere mișcarea națională de rezistență din țările care acum pășesc cu mîndrie pe calea construirii socialismului și trecerii treptate la comunism.

I. MEHEDINȚEANU

„Mișcarea de eliberare națională din America Latină în etapa actuală”, Editura pentru literatură social-economică, Moscova, 1961, 300 pag.

НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОЕ ДВИЖЕНИЕ

ЛАТИНСКОЙ АМЕРИКЕ

НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Lucrarea înmă-nunchează comunicările care au fost ținute la sesiunea Consiliului științific al Institutului de economie mondială și relații internaționale al Academiei de științe a U.R.S.S., cu prilejul împlinirii a 150 de

ani de la începerea războiului popoarelor Americii Latine împotriva stăpînirii coloniale a Spaniei. Dintre aceste comunicări ne vom opri mai pe larg numai asupra celor care se referă la probleme generale ale luptei de eliberare națională din America Latină.

Culegerea se deschide cu studiul semnat de M. Danilevici, intitulat: „Forțele motrice ale luptei de eliberare națională a popoarelor din America Latină”. Autorul analizează poziția forțelor de clasă din țările Americii Latine, oprindu-se îndeosebi asupra rolului burgheziei naționale, al clasei muncitoare și al țărănimii.

Burghezia națională din aceste țări, fiind interesată în mod obiectiv în obținerea independenței, se pronunță pentru crearea industriei naționale, pentru lărgirea pieței interne și chiar pentru reforma agrară parțială și limitată. Dar, obținind satisfacerea intereselor sale de clasă, burghezia națională tinde să conducă mișcarea antiimperialistă și antifeudală în scopul acaparării puterii în mîinile sale și al consolidării ei. Burghezia națională este inconsecventă, manifestînd șovăială în momentele hotărîtoare, iar atunci cînd în lupta de eliberare se afirmă și proletariatul, cuprinsă de teamă, ea face concesii imperialismului.

Clasa muncitoare din țările Americii Latine a crescut numeric în anii de după război. O particularitate a structurii clasei muncitoare din America Latină o reprezintă marea proporție a proletariatului agricol și prezența în industrie și pe plantații a femeilor și copiilor mult mai masivă decât în alte țări capitaliste. În rândurile clasei muncitoare sînt, de asemenea, mulți negri și indieni, față de care se practică discriminarea rasială (în special în întreprinderile nord-americane).

Proletariatul Americii Latine dovedește o maturitate politică în continuă creștere, a cărei expresie o constituie dezvoltarea și întărirea partidelor comuniste. În toate țările Americii Latine există partide comuniste și muncitorești. Programele partidelor comuniste arată că deși scopul final este construirea socialismului și comunismului, în etapa actuală mișcarea revoluționară nu poartă un caracter socialist, ci național și democrat, avînd ca sarcină imediată revoluția anti-feudală și anti-imperialistă. Revoluția din Cuba și transformările social-economice care au avut loc în această țară au marcat o etapă calitativ nouă în lupta de eliberare a popoarelor Americii Latine. Revoluția populară din Cuba nu este nicidecum un fenomen specific Cubei, ci, dimpotrivă, el decurge din contradicțiile principale social-economice care se manifestă în mod egal în toate țările Americii Latine.

În lupta împotriva imperialismului, un rol hotărîtor îl are alianța muncitorilor și țăranilor. În articol sînt analizate o serie de acțiuni ale partidelor comuniste din America Latină pe linia atragerii țăranimii la luptă, precum și programele acestor partide în problema agrară. În ultima parte a articolului sînt înfățișate pe scurt problemele legate de constituirea frontului național-democrat și de perspectivele acestuia în toate țările Americii Latine.

În al doilea articol, cu caracter general: „Problemele independenței economice a țărilor Americii Latine”, semnat de M. Grecev, sînt înfățișate

principalele date ale economiei acestor țări, explicîndu-se o serie de aspecte ale istoriei contemporane a Americii Latine. Cu toate că țările Americii Latine și-au obținut independența de stat încă din secolul trecut, ele sînt și în momentul de față țări slab dezvoltate, dependente economic de puterile imperialiste. Ele se caracterizează prin: specializare îngustă și monocultură, slaba dezvoltare a industriei, sărăcia maselor populare, lipsa serviciului sanitar, procentul ridicat al analfabeților etc. Autorul arată că pentru obținerea independenței economice este necesară realizarea mai multor obiective. Primul dintre acestea îl reprezintă reforma agrară, menită să înlăture o serie de mari obstacole din calea dezvoltării nu numai a agriculturii, dar și a industriei. Un al doilea obiectiv pentru obținerea independenței economice îl constituie dezvoltarea industrială.

În ciuda unor progrese înregistrate după cel de-al doilea război mondial, industria țărilor Americii Latine continuă să rămînă slab dezvoltată. Un rol important în dezvoltarea economică a acestor țări îl reprezintă investițiile de capital. În lucrare se arată că finanțarea masivă a dezvoltării industriale a Americii Latine își are unul dintre izvoarele principale în capitalul străin, în special nord-american. Capitalul străin însă, după cum se știe, este folosit mai mult în exploatarea sălbatică a bogățiilor naturale a țărilor respective și rareori merge în industria prelucrătoare (de obicei în industria ușoară). Experiența Cubei — se relevă în studiu — a spulberat mitul inevitabilității stăpînirii monopolurilor S.U.A. în țările Americii Latine, arătînd că înlăturarea capitalului străin din ramurile-cheie ale economiei asigură acesteia dezvoltarea rapidă pe calea progresului și independenței.

Un alt obiectiv pe care trebuie să-l realizeze țările Americii Latine pentru a deveni independente din punct de vedere economic îl reprezintă o judicioasă dezvoltare a comerțului exterior. În ultimii ani a crescut deficitul balanței comerciale, exportul țărilor

Americii Latine fiind prejudiciat serios de fluctuația prețurilor de pe piața mondială.

În afara celor două articole cu caracter general menționate mai sus, volumul mai cuprinde și alte comunicări. Cum era și firesc, o comunicare din culegere este consacrată Cubei: „Cuba, avangarda popoarelor din America Latină” de A. Kalinin. Autorul realizează o trecere în revistă a situației din Cuba înainte de revoluție, a principalelor momente ale revoluției, a transformărilor social-economice care s-au petrecut în această țară, precum și a acțiunilor de solidarizare cu lupta poporului cuban, desfășurate de forțele progresiste din lumea întreagă.

Date interesante din istoria contemporană a celor șase țări ale Americii Centrale (Guatemala, Honduras, Costa Rica, Nicaragua, Salvador și Panama) se găsesc în comunicarea „Lupta de eliberare națională a popoarelor din America Centrală”, de N. Samsonova. Aceste țări, care au stat trei secole sub dominația colonialiștilor spanioli, continuă și în zilele noastre să fie obiectul dominației celei mai fătice, ajungând pînă la intervenții militare din partea imperialismului american. Proletariatul din America Centrală, ca urmare a slabei dezvoltări economice, este redus numeric. Marea masă a populației o reprezintă țărănimia. Cu toate acestea, în țările Americii Centrale lupta de eliberare națională a luat un mare avînt. Descriind momentele principale ale luptei antiimperialiste din fiecare țară, autoarea subliniază ce ecou puternic au avut asupra acestor popoare naționalizarea Canalului de Suez și revoluția din Cuba, care au arătat că și popoarele mici își pot scutura prin luptă jugul dominației străine.

În articolul „Moștenirea ideologică a războiului pentru independență”, semnat de I. Lavrețki, se analizează curentele ideologice afirmate cu prilejul celei de-a 150-a aniversări a începutului acestui război. Se arată astfel că aniversarea războiului pentru independență a fost folosită de reprezentanții reacțiunii pentru o nouă

ofensivă ideologică. Forțele progresiste, la rîndul lor, sărbătorind această glorioasă aniversare, au chemat masele populare să urmeze exemplul patrioților participanți la războiul pentru independență și să lupte cu aceeași dîrzenie și abnegație împotriva noilor forme ale colonialismului, pentru progres social și pace.

O altă comunicare, intitulată: „Lupta de eliberare a poporului din Venezuela și dispoziția forțelor de clasă în țară”, semnată de A. Sulgovski, prezintă un tablou general al vieții social-economice și politice din Venezuela, creat în urma răsturnării dictaturii lui Himenes (23 ianuarie 1958). În articol se subliniază că, deși în lupta de răsturnare a regimului dictatorial clasa muncitoare a avut un rol de seamă, din cauza slabei organizări a forțelor progresiste din țară, guvernul venit la conducere, în care reprezentanții marii burghezii aveau rolul preponderent, a promovat o politică străină intereselor și aspirațiilor maselor populare.

O țară care se află încă într-o puternică dependență de imperialismul american este Chile. În articolul: „Clasa muncitoare din Chile în lupta pentru crearea Frontului unic de eliberare națională”, de N. Valin și M. Mohnacev, se arată că în Chile, țară cu un proletariat destul de numeros, forțele potențiale ale celor ce muncesc sînt uriașe. Partidul Comunist din Chile și partidul socialist nu o dată au luptat în front unic. Pe linia organizațiilor profesionale însă, începînd din 1946, s-a produs sciziunea centrului sindical din Chile. În articol se face o expunere destul de amănunțită a luptei pentru refacerea unității clasei muncitoare și a creării frontului unic, precum și pentru alianța cu masele oamenilor muncii de la sate.

Una dintre țările cu o economie relativ mai dezvoltată este Mexicul, căreia în culegere îi este consacrat articolul: „Problemele independenței economice a Mexicului”, semnat de I. Seremetiev. În articol se arată că, după ce în ultimii 50 de ani țara a cunoscut mari greutăți, dezvoltarea

economică a fost accelerată într-o anumită măsură de reformele efectuate în anii 1935—1940, care au dat lovitură serioasă feudalismului și dominației monopolurilor străine. Totuși, burghezia, de teama subminării stăpînirii ei, ca urmare a creșterii rolului maselor populare în viața social-politică a țării, a căzut din nou la înțelegere cu monopolurile nord-americane, ale căror capitaluri au invadat țara în anii de după cel de-al doilea război mondial. Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist din Mexic a subliniat în hotărârile sale că sarcina principală a clasei muncitoare și a întregului popor în etapa actuală o constituie lupta pentru eliberarea națională de sub jugul imperialist.

O pagină nouă în istoria țărilor Americii Latine o reprezintă colaborarea lor economică cu țările socialiste. Aspectele principale ale acestei probleme sînt abordate în comunicarea semnată de Z. Romanova, intitulată: „Colaborarea economică a Americii Latine cu țările socialismului”. Legăturile economice ale țărilor Americii Latine cu lumea socialistă erau ca și inexistente pînă nu de mult. În ultimii ani însă, ca urmare a dezvoltării multilaterale a țărilor socialiste și a creșterii prestigiului lor, multe dintre țările Americii Latine au încheiat acorduri economice cu Uniunea Sovietică, Cehoslovacia, Polonia, România, R.D.G., Bulgaria, R. P. Chineză. Trebuie spus că aceste legături economice au caracterul unui ajutor acordat țărilor slab dezvoltate. Țările socialiste vind în condiții avantajoase utilaje industriale care contribuie la dezvoltarea economiei țărilor respective, primind în schimb mărfurile de care dispun acestea. În țările socialiste se pregătesc cadre de specialiști veniți din țările Americii Latine; Universitatea popoarelor din Moscova, de pildă, numără mulți studenți din America Latină. Țările socialiste le acordă credite cu o dobîndă de numai 2,5 %, ceea ce este fără precedent în istoria relațiilor economice internaționale. Țările Americii Latine primesc acest ajutor fără nici o condiție politică sau de altă natură.

Un aspect interesant, evidențiat în lucrare, îl constituie faptul că ajutorul acordat pe plan economic de lagărul socialist țărilor Americii Latine determină S.U.A. să facă și ele concesii în relațiile economice cu America Latină, pentru a nu-și pierde pozițiile din această parte a lumii.

Lucrarea, evident, înfățișează lupta popoarelor din America Latină, așa cum se prezenta ea la începutul anului 1961. Avîntul tumultuos al acestei lupte face însă ca lucrările de istorie contemporană să rămînă în urma evenimentelor, oricît ar fi ele de recente. Pe răbojul faptelor care se întîmplă zi de zi în America Latină, ultimul an a adăugat noi și noi evenimente, legate în special de cele mai mari țări din această zonă — Brazilia și Argentina.

Popoarele Americii Latine privesc cu încredere exemplul însuflețitor al Cubei și luptă tot mai hotărît pentru a apropia ziua cînd vor porni și ele pe același drum.

N. COPOIU

„Gaullism și fascism”, în „Cahiers du communisme” nr. 2, februarie 1962

În numărul 2 din februarie 1962 al revistei „Cahiers du communisme”, la rubrica intitulată „Gaullisme et fascisme”, sînt incluse 5 articole referitoare la una dintre cele mai arzătoare probleme care stau astăzi în fața poporului francez: necesitatea organizării rapide și puternice a tuturor forțelor muncitorești și democratice pentru a ridica un baraj de netrecut în calea fasciștilor din O.A.S. și a-i zdrobi.

În articolul „Puterea gaullistă și pericoul fascist”, Pierre Villon analizează cauzele care au determinat activitatea criminală din ultimul timp a bandelor fasciste din O.A.S. Autorul arată că desfășurarea actuală a evenimentelor din Franța confirmă întru totul teza marxist-leninistă potrivit căreia, în condițiile adîncirii continue a contradicțiilor capitalismului, ale transformării capitalismului mo-

nopolist în capitalism monopolist de stat, oligarhia financiară nu-și mai poate asigura dominația cu ajutorul democrației burgheze.

În 1958, în urma complotului din 13 mai, capitalul monopolist a instaurat puterea personală a generalului de Gaulle. Burghezia monopolistă n-a recurs atunci la dictatura fascistă deschisă, deoarece o asemenea măsură ar fi dus, în ciuda opoziției liderilor social-democrați de dreapta, scizioniști, la stringerea rîndurilor tuturor forțelor democratice, care prin lupta lor revoluționară ar fi dat peste cap nu numai bandele fasciste teroriste, ci și burghezia monopolistă însăși. Menținînd constituția, aparența parlamentului și a legalității republicane, existența partidelor, burghezia monopolistă a putut înșela și diviza mai ușor forțele republicane.

Măsurile luate în interesul monopolurilor de către puterea gaullistă au avut drept rezultat înrăutățirea situației clasei muncitoare, au lovit puternic în interesele țărănimii mici și mijlocii, ale micilor comercianți și ale altor pătri mijlocii. Autorul subliniază că niciodată înainte de 1958 statul n-a favorizat într-o măsură așa de considerabilă și cu o asemenea înverșunare și perseverență concentrarea capitalistă. A fost întărit aparatul de represiune, iar dreptul la grevă, dreptul la manifestație și întrunire etc. au fost restrînse. Pe baza analizei multor fapte, autorul demască în același timp caracterul antinațional al politicii externe a puterii gaulliste.

Războiul din Algeria, dus în interesul ultracolonialistilor, împotriva intereselor naționale ale Franței, a constituit baza obiectivă principală a dezvoltării forțelor fascismului în Franța, în special a O.A.S., care a fost organizată, finanțată și orientată de forțele capitalului colonialist francez, de rebelii birocrăției militare, avînd în același timp legătură cu centrul fascist de la Bonn, cu unele guverne fasciste ca cel de la Madrid, cu anumite cercuri ale Vaticanului.

Îngăduința puterii gaulliste față de asasinii din O.A.S. se explică prin faptul că aceștia au fost aliați și com-

plici în complotul de la 13 mai. Monopolurile care l-au adus pe de Gaulle la putere în 1958 urmăresc astăzi să instaureze un regim de dictatură fascistă deschisă. Așa se explică de ce marile monopoluri nu vor ca acest nucleu al mișcării fasciste să fie distrus.

Pericolul fascismului poate fi înlăturat în ultimă instanță numai prin lupta revoluționară a maselor, prin unirea tuturor forțelor muncitorești și democratice în frunte cu Partidul Comunist Francez, forța conducătoare în lupta împotriva fascismului.

Despre rolul Partidului Comunist Francez în lupta pentru înlăturarea pericolului fascist se ocupă Victor Joannes în articolul „*Partidul comunist și a V-a republică*”. Autorul arată că de la început Partidul Comunist Francez a analizat condițiile în care a fost instaurată puterea gaullistă, a definit natura și caracterul ei de clasă. S-au dovedit întru totul juste previziunile partidului comunist că puterea personală nu va reuși să paralizeze combativitatea muncitorilor, a țăranilor, a femeilor, a tinerilor, a partizanilor păcii, a tuturor păturilor sociale atacate de monopoluri.

Congresul al XV-lea al P.C.F. din iunie 1959, adoptînd un vast program de reînnoire a democrației și a întregii vieți naționale, a trasat sarcina cîștigării și activizării maselor, arătînd că condiția esențială a înfăptuirii unui larg front de luptă împotriva puterii gaulliste o constituie unitatea clasei muncitoare. Datorită eforturilor partidului comunist, diverse pătri sociale, care s-au convins prin propria experiență de caracterul politicii gaulliste, au început să se unească în lupta împotriva monopolurilor.

Rezistența curajoasă a poporului algerian, unită cu lupta poporului francez, au constrîns pe de Gaulle să recunoască dreptul poporului algerian la autodeterminare, apoi formarea unui stat suveran algerian. În încheierea articolului, autorul arată că intervenția poporului trebuie să fie atît de puternică încît să zădărnicească orice inițiativă a reacțiunii și să înăbușe în

fașă tentativa de a instaura dictatura fascistă deschisă.

Problema esențială la ordinea zilei — necesitatea și căile realizării unirii tuturor forțelor democratice în jurul clasei muncitoare împotriva pericolului fascismului — este tratată de Marcel Rosette în articolul: „*Unirea forțelor democratice în lupta contra fascismului*”.

Autorul arată că în Franța există forțe sociale capabile să se angajeze și să câștige lupta împotriva fascismului. În fruntea acestor forțe stă clasa muncitoare, clasa socială cea mai interesată și mai capabilă a ridica un baraj puternic împotriva politicii nefaste a puterii personale. Interesate în aceeași măsură să împiedice instaurarea dictaturii fasciste deschise sînt păturile mijlocii. Unirea tuturor forțelor democratice într-un front comun de luptă trebuie să se sprijine pe o platformă comună care să prevadă, printre altele, epurarea armatei, a poliției și administrației, lupta pentru apărarea sediilor și a militanților revoluționari, pace în Algeria, restabilirea și reînnoirea democrației. Comitetul Central al P.C.F., în apelurile adresate muncitorilor socialiști, arată că comuniștii sînt gata să colaboreze în toate domeniile, cu toate partidele, mișcările și oamenii hotărîți a adera la lupta unită a tuturor republicanilor împotriva fascismului.

În ciuda greutăților existente, pricinite de împotrivirea șefilor social-democrați de dreapta, posibilitățile de înfăptuire a unității de acțiune între comuniști și socialiști cresc din ce în ce mai mult. Cînd presiunea de jos va fi destul de puternică, va deveni din ce în ce mai greu pentru șefii socialiști de a urma politica colaborării de clasă și vor fi nevoiți să accepte propunerile partidului comunist. Un exemplu grăitor în acest sens îl constituie faptul că la 12 februarie 1962, în urma indignării întregului popor față de asasinatele comise de O.A.S. la 8 februarie, conducerea S.F.I.O. a fost nevoită să

organizeze o manifestație de protest la Paris. Această acțiune, la care reprezentanții organelor de conducere ale celor două partide au manifestat, umăr la umăr, a fost un important pas în lupta pentru unitatea forțelor antifasciste.

Caracterul cosmopolit al politicii gaulliste, pericolul pe care-l reprezintă pentru națiunea franceză monopolurile internaționale sînt tratate în articolul semnat de Gillbert Mury: „*Cosmopolitismul reacționar contra națiunii*”.

În condițiile adîncirii crizei generale a capitalismului, burghezia imperialistă trădează fățiș interesele naționale. Autorul arată consecințele politicii de trădare națională dusă de burghezia monopolistă din Franța: armata americană se instalează în Franța făcînd din această țară un avanpost destinat distrugerii atomice; unitățile Germaniei Federale se desfășoară larg pe aceleași locuri de unde au fost alungate cu 17 ani în urmă; viața economică a țării se organizează în funcție de cerințele Pieței comune; regiuni întregi industriale vor rămîne fără echipamentul de care au nevoie, iar scăderea prețului la produsele agricole și industriale duce la ruină gospodăriile mici și mijlocii țărănești; tradițiile naționale sînt batjocorite, cultura și învățămîntul sînt în regres.

În totală opoziție cu tendințele cosmopolite ale burgheziei monopoliste se afirmă tot mai hotărîtă voința poporului de a apăra suveranitatea Franței, patrimoniul său spiritual, tradițiile sale glorioase de luptă.

Un articol interesant prin baza sa documentară și din care se publică o primă parte în numărul revistei pe care îl prezentăm este intitulat „*Neofascismul*” de Henri Ernst. Autorul prezintă o serie de date privind organizarea centralizată pe plan internațional a neofascismului, menționînd existența unui centru neofascist internațional care se ocupă de coordonarea activității diverselor partide: a-

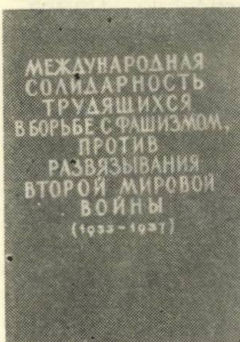
ceastă activitate este coordonată de vechi hitleriști și în primul rând de organizația internațională a vechilor S.S. Autorul subliniază însă faptul că rețeaua organizațiilor neofascismului internațional nu reprezintă nici pe de parte o forță politică comparabilă cu vechiul fascism dinainte de venirea lui Hitler la putere. În întreaga lume capitalistă numărul fasciștilor organizați atinge abia un milion de persoane. În nici o țară, cu excepția Franței și a unor țări din America Latină, neofasciștii nu îndrăznesc încă să pună la ordinea zilei luarea puterii. Nicăieri ei n-au constrins clasa muncitoare să treacă la defensivă; din contră, inițiativa este aproape pretutindeni în mâinile antifascismului. Balanța înclină net de partea forțelor democratice și muncitorești, atât pe plan internațional cit și în fiecare țară în parte. Chiar printre păturile micii burghezii un număr cu totul neînsemnat răspunde la apelul neofasciștilor.

Din articolele prezentate mai sus rezultă că instaurarea puterii gaulliste în Franța de către burghezia monopolistă și tentativele instaurării unei dictaturi fasciste constituie un semn al crizei prin care trece această burghezie, un indiciu al slăbiciunii ei. Deși nu are nici o bază de masă, nici un ecou în rindurile poporului, O.A.S. constituie pentru Franța un pericol serios, care constă în realitate nu atât în forța O.A.S., cât în îngăduința guvernului față de ea și în scindarea forțelor democratice.

Comuniștii francezi, însuflețiți de încrederea nestrămutată în popor, desfășoară o luptă hotărâtă pentru unirea tuturor forțelor democratice într-un puternic front popular antifascist, capabil să bareze calea fascismului, pentru instaurarea unui regim de reală democrație, care să-i asigure Franței dezvoltarea pe drumul progresului, păcii și socialismului.

N. PETROVICI

„Solidaritatea internațională a muncitorimii în lupta împotriva fascismului și a dezlănțuirii celui de-al doilea război mondial (1933—1937)”, Editura „Rusia sovietică”, Moscova, 1961, 550 pag.

Prezenta lucrare, apărută sub egida Arhivei centrale de stat a Uniunii Sovietice, este o culegere de documente și materiale care reflectă cele mai importante momente din lupta solidară dusă în anii 1933—1937

de către muncitorimea din lumea întreagă împotriva pregătirilor reacțiunii internaționale în vederea dezlănțuirii celui de-al doilea război mondial.

Cele peste 350 de documente, culese din arhivele centrale și regionale din U.R.S.S. și din arhivele țărilor de democrație populară, precum și articole publicate în presa comunistă și democratică din Uniunea Sovietică și alte țări, relatează fapte și evenimente deosebit de interesante, dând posibilitate cititorului să reconstituie tabloul viroaselor acțiuni antifasciste și antirăzboinice pe care le-au desfășurat oamenii muncii în frunte cu clasa muncitoare și avangarda sa, partidele comuniste.

Documentele sînt dispuse potrivit criteriului cronologic și totodată grupate în funcție de principalele evenimente în jurul cărora lupta proletariatului internațional a fost dusă în modul cel mai activ, iar solidaritatea proletară s-a manifestat cu deosebită pregnanță.

Din documentele și materialele primei părți a culegerii se desprind cu toată limpezimea condițiile grele în care se ducea lupta antifascistă pe plan internațional, forțele sociale participante la luptă, mijloacele, metodele și obiectivele apropiate sau îndepăr-

tate ale acțiunilor îndreptate împotriva ascensiunii fascismului în Europa.

La începutul anului 1933, țările capitaliste încă se mai zbăteau în cleștele crizei economice a cărei consecință directă pe plan social a fost ascuțirea fără precedent a luptei de clasă reflectată în impetuosul avânt al mișcării muncitorești internaționale și al luptei de eliberare națională a popoarelor din colonii. Starea de spirit revoluționară cuprindea cu repeziciune mase tot mai largi de oameni ai muncii din întreaga lume capitalistă. Stimulată în mare măsură și de succesele remarcabile obținute de Uniunea Sovietică în opera de construire a socialismului, muncitorimea din toate țările se încadra plină de curaj în lupta din ce în ce mai viguroasă împotriva robiei capitaliste, pentru pace, democrație și eliberare națională.

În asemenea situație, burghezia imperialistă dintr-o serie de țări unde conflictele de clasă atinseseră o ascuțime deosebită a pornit, în politica internă, să lichideze orice urmă a libertăților burghezo-democratice, instaurând dictatura fascistă, iar în politica externă — să pregătească războiul antisovietic. Instaurarea dictaturii fasciste în Germania a stîrnit un uriaș val de proteste în rîndurile muncitorimii dintr-o serie de țări. Documentele publicate în culegere relatează pe larg despre grandioasele demonstrații de solidaritate cu proletariatul german, care s-au desfășurat în Franța, S.U.A., Cehoslovacia, Austria, Spania, România, Bulgaria, Elveția, Suedia, Norvegia și în alte țări.

Acțiunile antifasciste ale muncitorilor din România și în deosebi eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie — februarie 1933, care au avut un larg răsunset internațional, sînt prezente în culegere printr-un fragment din apelul Partidului Comunist din România adresat proletariatului din lumea întreagă, chemîndu-l să se ridice în apărarea ceferiștilor și petroliștilor întemnițați, precum și a organizațiilor de clasă ale proletariatului român.

Împotriva acțiunilor teroriste și provocatoare organizate de fascismul german a ridicat puternicul său glas muncitorimea din Uniunea Sovietică. Valul de indignare care cuprinsese majoritatea oamenilor muncii a sporit după incendierea provocatoare, în 1933, a clădirii Reichstagului, incendiere pe care hitleristii au organizat-o în scopul de a avea un pretext pentru dizolvarea Partidului Comunist din Germania și reprimarea mișcării revoluționare în interiorul țării. După această provocare, în închisorile fasciste au fost aruncați cei mai buni fii ai proletariatului german, în frunte cu conducătorul partidului comunist, Ernst Thälmann. Aceeași acțiune provocatoare a servit hitleriștilor drept pretext și pentru întemnițarea comuniștilor bulgari aflați în emigrație, Gheorghi Dimitrov, V. Tanev și B. Popov, cărora li s-a intentat procesul judecat la Leipzig.

Puternica mișcare a proletariatului internațional pentru apărarea victimelor fascismului și comportarea demnă de un revoluționar pe care a avut-o Gh. Dimitrov în fața tribunalului au silit clica hitleristă să elibereze pe luptătorii antifasciști implicați în proces.

Acțiunile întreprinse de muncitorimea din toate țările împotriva atentatelor fascismului la libertatea popoarelor german, italian, cubanez, a popoarelor din Africa și țările balcanice, ca și solidaritatea internațională în lupta împotriva agresiunii italiene în Abisinia, sînt oglindite în documentele și materialele cuprinse în cea de-a doua parte a culegerii.

Ascensiunea fascismului a fost însoțită de creșterea pericolului de război, deoarece una dintre lozincile fasciștilor ajunși la putere era pregătirea războiului cu scopul de a reîmpărți lumea. În culegere sînt publicate o serie de chemări prin care partidele comuniste s-au adresat popoarelor în vederea atragerii acestora la lupta tot mai activă pentru încetarea agresiunii

Italiei fasciste împotriva Abisiniei. Sînt astfel publicate chemările partidelor comuniste din Italia, Franța, S.U.A., Elveția, Bulgaria, țările Orientului Apropiat, precum și comunicate despre numeroase demonstrații și mitinguri de solidaritate care au avut loc într-o serie de țări sub lozinca „Jos mîinile de pe Abisinia”.

Documentele conțin, de asemenea, date prețioase privind manifestările de solidaritate internațională cu lupta de eliberare a popoarelor din Indonezia, India, Vietnam, Algeria, Cuba, Maroc și din alte țări.

În ultima parte a cărții cititorii pot găsi importante materiale și documente consacrate solidarității muncitorimii din lumea întreagă în lupta pentru sprijinirea Spaniei republicane, pentru libertatea și independența popoarelor Chinei și Africii de nord, împotriva fascismului și a pregătirii unui nou război mondial.

Peste 80 de documente publicate în culegerea de față relatează despre această largă mișcare de solidarizare. Printre ele figurează numeroase apeluri și declarații ale partidelor comuniste, sindicatelor și ale altor organizații obștești privind necesitatea sprijinirii poporului spaniol în lupta sa dreaptă. Marea majoritate a documentelor conțin date prețioase referitoare la desfășurarea pe plan internațional a demonstrațiilor și mitingurilor de solidarizare cu forțele populare din Spania, la colectarea de mijloace bănești, alimente și medicamente necesare luptătorilor spanioli, precum și la formarea brigăzilor internaționale de voluntari pentru apărarea Republicii Spaniole. În aceste brigăzi de voluntari au luptat vitejește numeroși muncitori, țărani, intelectuali progresiști dintr-o serie de țări, printre care și din țara noastră, unii dintre ei căzînd eroic în luptele pentru apărarea Madridului și a altor puncte de rezistență ale armatei republicane. Un puternic sprijin au acordat luptătorilor po-

poarele Uniunii Sovietice. La mitinguri și adunări, oamenii sovietici înfierau cu vehemență clica rebelilor spanioli hotărînd să sprijine în mod activ, atît din punct de vedere material cît și moral, poporul spaniol aflat în marea bătălie pentru o cauză dreaptă.

Sentimentul solidarității proletare a unit în acești ani milioane de oameni ai muncii din întreaga lume care au acordat un important sprijin material și moral poporului chinez, aflat în luptă pentru independență națională și libertate. Chemările vibrante lansate de partidele comuniste în sprijinul poporului chinez au găsit un ecou larg în inimile mării majorități a oamenilor muncii din întreaga lume.

Lupta antifascistă și antirăzboinică a maselor muncitoare din toate țările a fost o parte integrantă a răsunătoarelor acțiuni muncitorești organizate de partidele comuniste pentru apărarea primului stat socialist din lume — Uniunea Sovietică.

Alături de documentele care oglindesc în mod nemijlocit tema centrală a culegerii, în fiecare parte a cărții mai sînt publicate și alte documente care, deși nu se referă decît tangențial la această temă, ajută cititorului să-și facă o imagine mai completă asupra caracterului cuprinzător și rolului imens al solidarității oamenilor muncii din lumea întreagă împotriva creșterii pericolului fascist, a pregătirilor de război și pentru încheierea unității rîndurilor clasei muncitoare.

Toate aceste documente și materiale își păstrează pe deplin actualitatea; ele oferă cititorului de azi o serie de învățăminte potrivit cărora organizarea și încheierea unității de acțiune a clasei muncitoare și, pe această bază, a tuturor forțelor democratice, constituie cheazășia victoriei în lupta pentru preîntîmpinarea războiului și asigurarea menținerii păcii în lume.

I. M. OPREA

D. PETROV: „Mișcarea muncitoarească și democratică din Japonia”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1961, 192 pag.

D. Petrov în lucrarea „Mișcarea muncitoarească și democratică din Japonia” prezintă în cele cinci capitole ale cărții lupta forțelor democratice și progresiste în frunte cu clasa muncitoare din Japonia, în etapa actuală.

La începutul primului capitol, intitulat: „Clasa muncitoare — stegarul luptei poporului japonez”, se relevă situația economică, socială și politică a Japoniei și dependența acesteia față de S.U.A. O trăsătură specifică a economiei japoneze, arată autorul, constă în aceea că o țară ca Japonia, cu un înalt nivel de dezvoltare industrială, a căzut în dependență față de un stat străin. Pe măsura dezvoltării și întăririi capitalului monopolist japonez ies tot mai mult în evidență contradicțiile dintre Japonia și S.U.A. În ciuda acestor contradicții, subliniază autorul, colaborarea dintre monopolurile japono-americane va mai dăinui încă, deoarece cercurile conducătoare din Japonia văd în alianța cu S.U.A. un sprijin de nădejde în lupta împotriva mișcării muncitorești și democratice din țară.

În aceste condiții, masele largi populare, unite în jurul clasei muncitoare, în frunte cu partidul comunist, au ridicat sus steagul luptei pentru libertate și independență, pentru eliberarea țării de sub dominația imperialismului american, pentru făurirea unei Japonii libere. Relevându-se creșterea organizării clasei muncitoare, în capitol se arată că, după înfrângerea militarismului japonez în cel de-al doilea război mondial, în fața clasei mun-

citoare s-au deschis largi posibilități în vederea organizării luptei pentru drepturile sale. Dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului japonez s-a manifestat și prin creșterea rapidă a numărului muncitorilor încadrați în sindicate, care iau parte activă la lupta economică și politică organizată și condusă de partidul comunist.

În capitolul al II-lea al lucrării, intitulat: „Clasa muncitoare din Japonia în luptă pentru ridicarea nivelului de trai”, după ce se demască „teoriile” ideologilor burghezi „despre unitatea de interese dintre muncă și capital”, se descrie pe larg ascuțirea contradicțiilor de clasă din societatea japoneză.

În condițiile ofensivei capitalului monopolist asupra nivelului de trai al oamenilor muncii, în anii 1955—1960, clasa muncitoare din Japonia și-a intensificat lupta pentru ridicarea salariilor, reducerea zilei de muncă, încetarea concedierilor, împotriva ridicării prețurilor, pentru micșorarea impozitelor etc. În Japonia, se arată în lucrare, a devenit deja o tradiție ca lupta oamenilor muncii să atingă un punct maxim de patru ori într-un an: de două ori pe an — primăvara și toamna — se duce lupta pentru ridicarea salariului; iar vara și iarna — pentru plata unei alocații suplimentare de salariu. Numărul cel mai mare de oameni ai muncii participă la luptele de primăvară.

Formele de luptă ale proletariatului japonez sînt foarte variate: greve, mitinguri și demonstrații, multe desfășurate în timpul producției, renunțarea la munca suplimentară în cazul unor comenzi urgente, staționarea — uneori zile întregi — a muncitorilor în fața parlamentului, ministerelor etc.

Autorul se oprește pe larg în lucrare asupra luptelor muncitorești din anii 1955—1960. Puternicele acțiuni ale maselor muncitoare din această perioadă, se arată în lucrare, au culminat în primăvara anului 1960, cînd lupta milioanele de oameni ai muncii pen-

tru ridicarea nivelului de trai, împotriva foametei și mizeriei s-a împletit cu larga mișcare democratică pentru pace, pentru înlăturarea guvernului Kiși și pentru anularea tratatului militar cu S.U.A. Mitingurile, grevele și demonstrațiile care au zguduit Japonia în anii 1955—1960 au înspăimântat cercurile monopoliste japoneze, care s-au grăbit să satisfacă unele revendicări economice ale maselor muncitoare.

În capitolul al III-lea, intitulat : „Poporul japonez în lupta pentru libertăți democratice, împotriva reacțiunii și fascismului”, după ce demască ofensiva capitalului monopolist asupra drepturilor și libertăților democratice ale poporului japonez, autorul relevă lupta desfășurată de clasa muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist, pentru pace, libertate și independență națională.

În Japonia, capitalul monopolist — dușmanul cel mai înrăit al progresului —, restabilindu-și pozițiile avute înainte de război, depune toate eforturile în vederea înăbușirii mișcării muncitorești și democratice din țară. În acest sens, reacțiunea a preconizat o serie de măsuri menite să îngusteze și să lichideze și acele puține drepturi și libertăți democratice incluse în constituția burgheză din Japonia.

În lucrare sînt descrise pe larg acțiunile de luptă ale maselor muncitoare împotriva introducerii sistemului atestării învățătorilor, măsură menită să lichideze sistemul democratic al învățămîntului ; împotriva reformei sistemului electoral și al revizuirii constituției ; împotriva revizuirii legii cu privire la poliție, avînd ca scop lărgirea drepturilor acesteia în vederea spargerii grevelor etc. Lupta împotriva acestor legi reacționare se duce atît în parlament, unde numeroși deputați au protestat împotriva acestor măsuri antidemocratice, cît și în stradă, unde milioane de oameni ai muncii se ridică cu vehemență împotriva ofensivei ca-

pitalului monopolist. În cursul acestor lupte a crescut în mod simțitor influența și autoritatea partidului comunist în rîndul maselor.

În capitolul al IV-lea, intitulat : „Lupta poporului japonez pentru pace, libertate și independență”, un loc important îl ocupă lupta clasei muncitoare împotriva tratatelor militare încheiate cu S.U.A., împotriva unui război termonuclear, pentru lichidarea bazelor americane de pe teritoriul japonez, pentru pace, libertate și independența Japoniei.

În fruntea acestor acțiuni s-a situat Partidul Comunist din Japonia, care a depus și depune multe eforturi în vederea creării unității de acțiune cu partidul socialist și cu celelalte organizații democratice și progresiste din țară. Lupta desfășurată de comuniști a dat rezultate pozitive. Liderii socialiști de dreapta, care înainte respingeau orice acțiuni cu partidul comunist, au fost constrînși, sub presiunea membrilor de rînd, la începutul anului 1959, să accepte participarea la acțiuni comune împreună cu comuniștii, la lupta împotriva „tratatului de securitate japoano-american”. Aceasta a permis unirea în jurul clasei muncitoare, a unor largi pături populare, care au desfășurat o puternică mișcare împotriva noului tratat militar japoano-american, determinînd reacțiunea din Japonia să amîne cu un an și jumătate semnarea tratatului. Cînd, totuși, guvernul japonez, sub presiunea S.U.A., s-a hotărît să semneze tratatul, în Japonia, sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul comunist, s-a declanșat o grandioasă mișcare populară la care au participat peste 20 milioane de oameni.

În capitol se relevă lupta maselor muncitoare împotriva sosirii în Japonia a fostului președinte al S.U.A., Eisenhower, vizită care ar fi dus la înăsprirea încordării internaționale în Extremul Orient. Guvernul japonez, sub presiunea luptei maselor, a fost

nevoit, în iunie 1960, să ceară președintelui american să renunțe la vizitarea Japoniei. Aceasta, se relevă în lucrare, a constituit o victorie strălucită a poporului japonez, demonstrând întregii lumi că masele muncitoare din Japonia refuză să fie complice la planurile agresive ale S.U.A., că ele doresc să trăiască în pace și prietenie cu toate popoarele. Sub puternicele lovituri ale mișcării maselor muncitoare din Japonia, guvernul Kiși, care a pregătit și a încheiat noul tratat militar cu S.U.A., a fost constrins să demisioneze.

În ultimul capitol „Unitatea — izvorul spre victorii ale poporului japonez”, se relevă rolul Partidului Comunist din Japonia ca avangardă a clasei muncitoare, ca luptător pentru crearea Frontului unic național-democrat. Partidul Comunist din Japonia, arată autorul, creat în 1922, a devenit după terminarea celui de-al doilea război mondial unul dintre partidele cu cea mai mare influență în țară. Partidul comunist, învingând unele greșeli de natură sectară, și-a întărit și mai mult legăturile cu masele, iar influența și prestigiul în rândul oamenilor muncii au crescut.

Partidul Comunist din Japonia nu-și precupește forțele pentru încheierea unității largi de acțiune a tuturor păturilor oamenilor munci, a tuturor luptătorilor pentru pace și independență. O sarcină extrem de importantă în vederea consolidării tuturor forțelor poporului japonez o are organizarea unității de acțiune a celor două partide muncitorești — comunist și socialist. În activitatea sa practică, partidul comunist s-a adresat de nenumărate ori partidului socialist cu propuneri în vederea organizării unor acțiuni comune. Depunând toate eforturile pen-

tru realizarea unității de acțiune a diferitelor categorii de oameni ai muncii, a diferitelor partide și organizații democratice, partidul comunist declară, în același timp, că această unitate trebuie să fie încheiată pe baze principiale. Indicând, de pildă, acele probleme vitale pe baza cărora partidele comunist și socialist ar putea să colaboreze, partidul comunist supune, totodată, unei critici ascutite poziția oportunistă a liderilor reformiști, politica lor de compromis cu burghezia, teama lor față de amploarea luptei maselor populare.

Unitatea de acțiune care s-a încheiat în perioada marilor lupte din anii 1955—1960 — se subliniază la sfârșitul lucrării — a demonstrat cu prisosință posibilitatea unirii celor mai largi pături ale populației pe baza unor lozinci politice unice, cu condiția ca rolul activ, organizator să-l aibă clasa muncitoare.

Lucrarea lui D. Petrov: „Mișcarea muncitorească și democratică din Japonia”, prin conținutul său factual bogat, reprezintă o contribuție însemnată la cunoașterea problemelor mișcării muncitorești din Japonia în etapa actuală.

GH. UNC

A. S. CERNEAEV: „Reformismul contemporan în mișcarea muncitorească din Europa occidentală”, în „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 1/1962

Folosind presa și documentele programatice ale unor partide social-democrate, A. S. Cerneaev analizează unele aspecte ale evoluției reformis-

mului în țările Europei occidentale în ultimii zece ani. Articolul pornește de la aprecierea dată de Programul P.C.U.S. esenței și rolului social-democrației contemporane.

Situația mișcării social-democrate din zilele noastre arată că se poate vorbi nu numai de criza reformismului, ci și de falimentul lui. Dacă înainte reformiștii pozau în marxști, în ultimii 10—12 ani ei au renunțat definitiv și oficial la învățătura marxistă, negînd lupta de clasă și declarînd ca conținut principal al „socialismului democratic” „idealul moral” și „libertatea personalității”.

Pentru a fundamenta din punct de vedere economic „socialismul democratic”, reformiștii — arată autorul — au preluat din scrierile ideologilor burghezi, aflați în slujba monopolurilor, teoria neocapitalismului, a așa-numitului „capitalism popular”, traducînd-o într-un limbaj „socialist”. Astfel, propovăduind transformarea capitalismului în socialism pe calea dezvoltării statului burghez într-un „stat al prosperității”, teoreticienii social-democrați de dreapta au capitulat complet în fața ideologiei burgheze. După cum arată Programul P.C.U.S., „socialiștii de dreapta au început prin a opune revoluției socialiste reformele sociale și au sfîrșit prin a apăra capitalismul monopolist de stat”.

În continuare, autorul arată că adoptarea în anii 1958—1961 a noilor programe ale partidelor social-democrate marchează încheierea evoluției ideologice postbelice a reformismului și reprezintă o încercare de a consolida pe plan organizatoric-politic transformarea partidelor social-democrate în parte componentă a mecanismului de stat capitalist.

În articol se subliniază deosebirea radicală dintre programele partidelor

comuniste și cele social-democrate. În timp ce Programul P.C.U.S. deschide perspectivele minunate ale construirii societății comuniste, indicînd metodele concrete ale realizării idealurilor celor mai înalte ale omenirii, programele partidelor social-democrate se caracterizează prin subiectivism și promisiuni demagogice, ele constituind un mijloc de înșelare a maselor, de speculații electorale.

Renunțarea la scopurile socialiste este însoțită de încercarea reformiștilor de a scoate treptat din arsenalul mișcării muncitorești toate metodele de luptă politică care depășesc cadrul democrației burgheze. Lupta de clasă este declarată o noțiune învechită, deoarece, chipurile, capitalismul evoluează spre socialism. Scopul acestei teorii este slăbirea combativității clasei muncitoare și împiedicarea folosirii de către proletariat a metodelor revoluționare de luptă.

Reformiștii încearcă să lichideze caracterul de clasă al mișcării muncitorești, esența sa internaționalistă. Internaționalismul proletar este înlocuit de fapt cu naționalismul și șovinismul, cu politica de sprijinire a organizațiilor internaționale ale monopolurilor, a blocurilor militare.

Poziția oportunistă a liderilor social-democrați de dreapta, subliniază autorul, s-a reflectat cu tărie la Congresul Internaționalei Socialiste de la Roma, din octombrie 1961, unde aceștia s-au străduit să adopte o declarație menită să constituie baza ideologică a contraofensivei îndreptate împotriva ideilor Declarației Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova din noiembrie 1960. Dar, după dezbateri furtunoase în culise, nici unul dintre cele trei proiecte de declarație propuse nu

a fost adus în discuția congresului, fapt ce a dovedit eșecul ideologic al Internaționalei Socialiste, lipsa de perspectivă a social-democrației ca curent ideologic în mișcarea muncitorească. În ultimii ani, creșterea numărului membrilor partidelor Internaționalei Socialiste este neînsemnată din punct de vedere politic, iar la unele dintre ele numărul membrilor s-a redus considerabil. De exemplu, numărul membrilor P. S. Francez s-a redus de la 345 000 în 1946 la 102 000 în 1961, al P.S.D.G. de la 875 000 în 1947 la 652 000 în 1960.

Falimentul ideologic al liderilor social-democrației de dreapta este un izvor permanent al crizelor politice manifestate prin activizarea opoziției dinăuntru partidelor social-democrate, crearea unor grupări de stînga, scindarea partidelor reformiste.

Critica reformismului de către comuniști are drept scop de a arăta membrilor de rînd ai partidelor social-democrate perspectivele contemporaneității, de a le trezi conștiința de clasă, de a-i atrage spre ideile luptei pentru socialism.

N. ZAHARESCU

Conferința internațională a istoricilor în problemele Rezistenței împotriva hitlerismului în cursul celui de-al doilea război mondial

Federația internațională a luptătorilor din Rezistență și Comitetul de științe istorice al Academiei poloneze de științe au organizat la Varșovia conferința internațională a istoricilor în problemele Rezistenței împotriva hitlerismului cu tema: „Caracterul național și internațional al mișcării de rezistență în timpul celui de-al doilea război mondial”, care și-a desfășurat lucrările în zilele de 15—18 aprilie a.c.

La conferință au participat peste 100 de istorici din 20 de țări, și anume: Albania, Austria, Belgia, Bulgaria, Cehoslovacia, Danemarca, Finlanda, Franța, Grecia, R.D.G., R.F.G., Italia, Izrael, Iugoslavia, Olanda, Polonia, România, Spania, Ungaria, U.R.S.S.

Conferința și-a început lucrările cu prezentarea raportului general pe tema: „Caracterul național și internațional al Rezistenței în timpul celui de-al doilea război mondial” de către prof. Stanislav Arnold din R. P. Polonă.

Referindu-se la apariția mișcării de rezistență în Europa, în raportul general se subliniază: „Rezistența europeană s-a născut din lupta dusă de forțele progresiste naționale împotriva fascismului și a războiului în anii care au precedat agresiunea fascistă împotriva Poloniei. În Germania și Italia Rezistența s-a ridicat din lupta împotriva fascismului național. În mai multe țări din Europa — se arată în raportul general — ea (Rezistența — *n.n.*) a constituit continuarea luptelor care au fost duse anterior de către forțele democratice împotriva reacțiunii și războiului” (pag. 1) O altă problemă de care s-a ocupat în raportul său profesorul Stanislav Arnold a fost dezvoltarea mișcării de rezistență în Europa, dezvoltare care a îmbrăcat aspecte diferite în diverse țări europene, determi-

nate de „condițiile lor istorice, de influența elementelor situației interne și internaționale și de asemenea în funcție de poziția militară și geografică a acestor țări”. Raportul general a subliniat ideea foarte importantă că forțele antifasciste s-au ridicat împotriva dușmanului comun, constituindu-se frontul unic al mișcării de rezistență împotriva fascismului, a războiului hitlerist, pentru salvarea civilizației, grav pusă în pericol de barbaria fascistă, a libertății și independenței popoarelor.

O atenție deosebită a acordat raportul general îmbinării organice a caracterului național cu cel internațional al mișcării de rezistență, îmbinare care s-a datorat intereselor luptei fiecărui popor subjugat de hitlerism în apărarea propriei lui ființe naționale, luptă care era însă condiționată de zdrobirea hitlerismului pretutindeni, eliberarea tuturor popoarelor. Lupta comună împotriva fascismului a determinat ca treptat în rîndul celor mai largi pături de luptători antifasciști să se formeze concepția justă „care leagă dragostea de patrie cu respectarea libertății și independenței celorlalte popoare” (pag. 20). Acesta a fost motivul cel mai important care a determinat ca mișcarea de rezistență din fiecare țară să se unească într-o puternică mișcare internațională, constituind un factor important în zdrobirea Germaniei hitleriste în cel de-al doilea război mondial, eliberarea popoarelor de barbaria hitleristă. În raportul general au fost, de asemenea, abordate problemele periodizării mișcării de rezistență în Europa.

Problemele expuse în raportul general au fost pe larg dezbătute în rapoartele și referatele delegațiilor participante.

Raportul delegației Uniunii Sovietice, intitulat „Caracterul național și internațional

al mișcării de partizani în U.R.S.S în anii celui de-al doilea război mondial" a fost susținut de N. Prokopiuk, Erou al Uniunii Sovietice.

Ocupându-se de multiplele aspecte care subliniază caracterul național și internațional al mișcării de partizani din U.R.S.S., în raportul delegației sovietice se analizează imbinarea intereselor popoarelor copleșite de hitleriști cu interesele Uniunii Sovietice și lupta pentru zdrobirea Germaniei hitleriste, ajutorul reciproc în această luptă, imbinându-se astfel caracterul național și internațional al mișcării de rezistență europene. „Sprijinul acordat în anii celui de-al doilea război mondial Uniunii Sovietice de către masele populare și înainte de toate de către clasa muncitoare a țărilor europene — se arată în raportul delegației Uniunii Sovietice — a constituit îndeplinirea de către proletariatul internațional a îndatoririlor sale internaționaliste față de statul socialist — reazimul forțelor revoluționare din toate țările, avangarda și fortăreața mișcării revoluționare internaționale și celei de eliberare națională. La rindul lor și popoarele Uniunii Sovietice, ridicându-se cu pieptul în apărarea patriei socialiste și a însuși dreptului de existență națională independentă, adică rezolvînd sarcinile sale naționale, în același timp îndeplinea prin această luptă datorită sa internaționalistă primordială față de popoarele țărilor ocupate de fasciști, față de întreaga omenire progresistă” (pag. 2).

Cele mai multe delegații au subliniat, în rapoartele prezentate, rolul hotărîtor al Uniunii Sovietice în zdrobirea Germaniei hitleriste și eliberarea popoarelor Europei de sub jugul fascismului. Delegația Republicii Populare Bulgare aprecia în raportul său, prezentat de Nikifor Gornenski, că Uniunea Sovietică a fost „singurul sprijin de nădejde al popoarelor” subjugate de fascism în lupta lor pentru eliberarea națională.

Un loc important în lucrările conferinței l-a ocupat analiza forțelor sociale participante la Rezistență.

În dezbaterile conferinței s-a subliniat că mișcarea de rezistență a cuprins forțe sociale diferite, care dintr-un motiv sau altul s-au opus copleșitorilor hitleriști. Conferința a reliefat totodată că forța hotărîtoare a mișcării de rezistență a fost clasa muncitoare, așa cum a subliniat și prof. Lelia Basso în raportul prezentat în numele delegației italiene: „De fapt în timpul Rezistenței, clasa muncitoare a avut rolul conducător... nu numai din punctul de vedere al celei mai intense și al celei mai numeroase participări la luptă,

ci și din punctul de vedere — și aceasta este esențial — al punerii anumitor obiective ale clasei muncitoare ca obiective ale întregii mișcări de eliberare” (pag. 17).

Mulți delegați au acordat o deosebită atenție concluziilor principale ce se desprind în zilele noastre din cercetarea și studierea mișcării de rezistență, subliniind necesitatea menținerii mereu vii a ideilor și spiritului Rezistenței, lupta împotriva pericolului unui nou război, a fascismului, a reînvierii militarismului și revanșismului vest-german. Aceasta este ideea pe care o subliniază și Herbert Steiner (Austria), vicepreședinte al F.I.R., în concluzia raportului său, afirmînd: „La 17 ani după prăbușirea regimului hitlerist, ideile mișcării de rezistență au devenit un factor important în menținerea păcii, pentru a evita o nouă nenorocire cauzată de aceleași forțe a căror conștiință este încărcată de exterminarea a milioane de ființe umane” (pag. 8). Această idee este subliniată și în raportul delegației Republicii Socialiste Cehoslovace (elaborat de Karel Bartosek, Jiri Dolezal și Jan Kren).

O altă problemă importantă dezbătută la conferință a fost aceea a periodizării mișcării de rezistență pentru fiecare țară în parte, precum și pentru Europa în general. Criticînd faptul că în timpul conferinței s-a manifestat tendința de a aplica mecanic periodizarea generală a mișcării de rezistență din Europa la periodizarea luptei de rezistență din fiecare țară, din partea delegației sovietice, profesorul E. Boltin a propus, fiind acceptată propunerea sa, următoarea periodizare generală a mișcării de rezistență din Europa: prima etapă — de la începutul războiului (septembrie 1939) pînă la atacarea Uniunii Sovietice de către Germania hitleristă (22 iunie 1941); a doua etapă — de la 22 iunie 1941 pînă la marea bătălie de la Stalingrad (azi Volgograd) din iarna anilor 1942—1943; a treia și ultima — de la bătălia de la Stalingrad pînă la sfîrșitul războiului. În cadrul acestei periodizări generale, fiecare țară își are propria-i periodizare, determinată de condițiile ei concrete interne și internaționale.

Pe lîngă acestea, conferința a relevat formele și metodele luptei de rezistență, printre care cele mai răspîndite și eficiente au fost cele active și, îndeosebi, sabotajul, lupta de partizani, insurecțiile armate. Nu au fost neglijate nici formele pasive ale Rezistenței, acordîndu-li-se atenția cuvenită, în raport de rolul jucat în lupta anti-hitleristă.

Desigur, conferința n-a fost lipsită de unele puncte de vedere opuse covîrșitoarei majorități a delegaților. Astfel, istori-

cul francez Gérard Combe a ridicat și susținut, printre altele, „teoria non-violenței”, menită a exagera rolul jucat de formele pasive ale luptei antihitleriste și a minimaliza rolul hotărîtor al formelor active de luptă. Expunînd așa-zisa teorie a „autoconservării națiunii”, Combe a emis absurditatea infirmată de experiența istorică a însuși poporului francez că „poporul vrea să supraviețuiască, iar violența naște violență”, ajungînd la concluzia defetistă că „trebuia mai multă bărbăție pentru ca să nu lupți decît pentru ca să lupți”.

În mod științific și argumentat, aceste puncte de vedere au fost combătute de către unii membri ai delegației sovietice, romîne, bulgare. În intervenția ei în legătură cu această problemă, D. Kunina, membră a delegației sovietice, a demască caracterul neștiințific și reacționar al acestor puncte de vedere, subliniind că de fapt cei ce se fac vinovați în primul rînd de complot împotriva popoarelor, împotriva dorinței acestora de a supraviețui războiului au fost „cei care au colaborat cu dușmanul, care au predat pe patrioți, cei care împreună cu dușmanul au împușcat, spinzurat, trimis la moarte” sute de mii și milioane de luptători antifasciști, de patrioți înflăcărați pentru zdrobirea hitlerismului cotropitor. „Dar dacă vorbim despre autoconservarea națiunii — sublinia D. Kunina —, care popor ar putea să supraviețuiască dacă el nu ar lupta împotriva invaziilor străine, împotriva asupritorilor”.

Merită subliniat că istoricul francez, atît în problema respectivă cît și în altele, nu a găsit sprijin în rîndurile nici unei delegații.

În legătură cu aceeași problemă, Gh. Zaharia, în numele delegației romîne, arăta că „aplicarea teoriei «non-violenței» nu este posibilă într-o societate dominată de cercuri reacționare. Într-o asemenea societate, teoria enunțată nu poate servi decît grupurilor reacționare pentru dezarmarea maselor populare care aspiră la pace, democrație și progres social”.

Delegatul romîn a combătut și ideea emisă de același istoric francez care a negat conținutul patriotic al luptei duse de antifasciștii din diferite țări pe teritoriile altor țări împotriva hitleriștilor. Referindu-se la aportul emigranților romîni în Franța și în alte țări la lupta împotriva hitlerismului, el a arătat că emigranții romîni în Franța și în alte țări n-au fost re-

zistenți fără naționalitate. Ei au luptat în rîndurile popoarelor acestor țări, pentru că dușmanul era comun, pentru că ei erau conștienți că fără o Franță liberă, fără o Europă liberă, fără a zdrobi fascismul nu poate să existe o Romînie liberă.

De altfel acest adevăr istoric a fost subliniat în însuși raportul delegației franceze prezentat de prof. Jean Hugonnot, care, arătînd că polonezii, spaniolii, italienii au format grosul batalioanelor acestor emigranți intrați în masă în mișcarea de rezistență din Franța, în care erau reprezentați, de asemenea, și cehii, ungurii, armenii, romîinii, bulgarii, prizonierii sovietici evadați din temnițele hitleriste, germanii antifasciști, albanezii, austriecii, a spus: „Toți acești voluntari străini erau animați de sentimentul că luptă în același timp pentru patria lor de origină și pentru patria lor adoptivă, Franța” (pag. 9).

Delegația romînă a prezentat raportul „Despre caracterul național și internațional al mișcării de rezistență din Romînia în timpul celui de-al doilea război mondial” de N. Goldberger și referatele „Însemnătatea națională și internațională a insurecției armate antifasciste și a contribuției Romîniei la zdrobirea Germaniei hitleriste” de Gh. Zaharia și „Despre periodizarea și formele luptei în mișcarea de rezistență din Romînia” de M. Fătu.

★

Conferința a constituit un prilej de confruntare a diferitelor puncte de vedere privind caracterul național și internațional al Rezistenței, periodizarea ei, formele și metodele de luptă folosite. În ciuda unor deosebiri de opinii și concepții, marea majoritate a delegațiilor au subliniat faptul că una dintre concluziile cele mai importante ce se desprind din studiul mișcării de rezistență este necesitatea intensificării luptei împotriva oricăror tendințe de reînviere a fascismului, împotriva cursei înarmărilor, a militarismului german reînviat, care reprezintă amenințarea cea mai gravă pentru realizarea idealurilor de pace și prietenie între popoare.

Conferința și-a încheiat lucrările prin adoptarea unei declarații, în care au fost subliniate principalele concluzii reieșite din dezbateri și sarcinile de viitor care revin istoricilor ce se ocupă de mișcarea de rezistență și pe care o publicăm mai jos.

M FĂTU

Declarația Conferinței internaționale privind istoria Rezistenței

Noi, istorici și reprezentanți ai organizațiilor luptătorilor din Rezistență, veniți din Albania, Austria, Belgia, Bulgaria, Cehoslovacia, Danemarca, Finlanda, Franța, Republica Democrată Germană, Republica Federală Germană, Grecia, Israel, Italia, Iugoslavia, Olanda, Polonia, România, Spania, Ungaria, Uniunea Sovietică, mulțumim Federației internaționale a luptătorilor din Rezistență (F.I.R.), care a organizat în cooperare cu Comitetul științelor istorice al Academiei poloneze de științe, Conferința internațională de istorie a Rezistenței la Varșovia. Noi am avut astfel prilejul să aprofundăm cunoștințele noastre și să confruntăm punctele noastre de vedere asupra caracterului național și internațional al Rezistenței în timpul celui de-al doilea război mondial.

Raportul general, rapoartele privind mișcarea de rezistență din diferite țări și mai ales discuția sinceră și amicală care a avut loc în ciuda deosebirilor de opinii și concepții ne-au permis să confirmăm în unanimitate că Rezistența, mișcare care s-a desfășurat în cea mai mare parte a țărilor Europei, constituie una din paginile cele mai glorioase și cele mai bogate în învățăminte ale istoriei contemporane.

Studiul științific al diferitelor aspecte ale istoriei Rezistenței ne-a întărit în hotărîrea de a condamna orice atentat la independența și suveranitatea popoarelor, de a condamna fascismul și urmările sale și de a ne opune oricărei tentative tinzînd la reînvierea acestuia.

Noi terminăm această conferință mai convinși decît oricînd de necesitatea de a acționa în spiritul coexistenței pașnice între popoare și al cooperării internaționale pentru ca ororile războiului să nu amenințe viitorul omenirii.

În cursa înarmării, în militarismul german reînviat, conferința noastră vede amenințările cele mai grave împotriva realizării idealurilor de pace și prietenie între popoare care însușeau pe luptătorii din mișcarea de rezistență.

Noi constatăm cu satisfacție că de la Conferința de la Florența, organizată de F.I.R. în noiembrie 1959, au fost realizate progrese în predarea istoriei mișcării de rezistență tinerelor generații. Or, aceasta era preocuparea esențială a acestei conferințe.

Noi ne bucurăm văzînd că mișcările de tineret în mai multe țări se inspiră din ce în ce mai mult din tradițiile Rezistenței; aceste tradiții constituie un izvor viu de unde tineretul scoate exemple de patriotism, devotament și umanism.

Participanții la conferință sînt unanimi în a emite următoarele recomandări:

- a) să promoveze publicarea de opere științifice asupra mișcării de rezistență, schimburi de materiale și documente asupra istoriei acesteia;
- b) să contribuie cu succes la cea de-a III-a Conferință asupra istoriei mișcării de rezistență, care se va ține la Praga, în septembrie 1963, cu tema: „Regimul de ocupație a Europei de către nazisti. Forme, metode și desfășurare”;
- c) să ceară Comitetului internațional al științelor istorice ca programul Congresului internațional al istoricilor de la Viena, din 1965, să cuprindă un raport asupra istoriei mișcării de rezistență din toate țările ocupate;

d) să vegheze ca istoria Rezistenței să ocupe locul care i se cuvine în programele școlare, predarea acesteia fiind considerată ca parte integrantă a predării istoriei;

e) să acționeze astfel încât tinerele generații să fie educate în spiritul patriotismului și al democrației, în respectul libertății și al demnității umane; în acest scop să fie generalizate experiențe deosebit de fructuoase ca acelea ale conferințelor și cursurilor organizate de către asociațiile luptătorilor din Rezistență în cooperare cu instituțiile culturale, în care luptătorii din mișcarea de rezistență își aduc mărturia lor în cadrul lecțiilor de istorie.

f) să obțină instituirea unui premiu internațional al Rezistenței completat prin premii naționale destinate tineretului pentru lucrări istorice inspirate din mișcarea de rezistență.

Noi nădăjduim că toți aceia care doresc să perpetueze spiritul Rezistenței se vor asocia acestor sugestii.

Varșovia, 18 aprilie 1962.

Sesiunea științifică a Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.M.R.

În zilele de 4—5 iunie 1962 au avut loc lucrările sesiunii de referate ale cadrelor didactice și aspiranților de la Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu”.

În prima zi a sesiunii, după cuvîntul de deschidere rostit de Grigore Comartin, rectorul școlii, s-a prezentat comunicarea: „Victoria socialismului la sate, strălucită confirmare a justeței politicii P.M.R. de transformare socialistă a agriculturii”, de conf. F. Balaur.

După ședința de deschidere au urmat ședințele de referate pe secții (filozofie, istorie și economie politică).

În cadrul secției de istorie s-au prezentat următoarele referate: „Manifestul Comunist al epocii noastre” (conf. M. Oișteanu și conf. M. Chioresanu), „Cea mai influentă forță politică a contemporaneității” (conf. C. Florea, candidat în științe istorice), „Aspecte din lupta aripii revoluționare a partidului socialist pentru clarificarea politică și ideologică în vederea creării P.C.R. — 1918—1920” (conf. Gh. Moldoveanu), „Crearea de către P.C.R.

a Uniunii Tineretului Comunist” (aspirant C. Mocanu), „Aspecte din lupta Partidului Comunist din România împotriva curentelor oportuniste de dreapta și de stînga și pentru lichidarea luptelor fracționiste din partid — 1924—1930” (lector N. Petreanu), „Acțiuni de solidaritate ale poporului român cu lupta poporului spaniol împotriva agresiunii fasciste, pentru democrație și pace în anii 1936—1939” (conf. J. Brill), „Folosirea breslelor de către P.C.R. în lupta împotriva dictaturii regale” (aspirant V. Arimia), „Lupta maselor populare conduse de P.C.R. pentru zdrobirea complotului reacțiunii din august 1945, moment important în consolidarea regimului democrat-popular” (conf. M. Fătu), „Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iulie 1946, moment important în rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale și consolidarea regimului democrat-popular” (asistent C. Ungureanu), „Lupta maselor populare conduse de partid pentru înfăptuirea propunerilor elaborate de P.C.R. în iunie 1947” (aspirant C. Olteanu), „Unele

probleme ale mișcării greviste din principalele țări capitaliste în anii 1959—1961", (lector I. Oros).

Referatele prezentate au adus o contribuție la aprofundarea unor momente

din istoria mișcării muncitorești din țara noastră și din mișcarea muncitorească internațională contemporană, fiind urmărite cu interes. Referatele au fost urmate de discuții.

VASILE A. VARGA

În ziua de 2 iunie a încetat din viață după o îndelungată și grea suferință tovarășul Vasile A. Varga, șef de sector la Institutul de istorie a partidului și profesor de istorie la Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu”.

Tovarășul Vasile A. Varga s-a născut la 6 mai 1905 la Oradea. Cunoscând condițiile grele de viață ale maselor muncitoare din Transilvania, exploatarea capitalistă-moșierească împletită cu împilarea națională, în perioada 1929—1933 a luat legătură cu mișcarea muncitorească. El și-a desfășurat activitatea politică în presă, îndeosebi în gazeta „Korunk”, publicație legală îndrumată de P.C.R., combătând racilele orinduirii burghezo-moșierești și contribuind la educarea maselor în spiritul luptei de eliberare socială și națională.

În timpul ocupației horthiste a nordului Transilvaniei a fost arestat și internat în lagăr. După eliberare devine membru al Partidului Comunist Român și îndeplinește sarcini de partid la Oradea, apoi la București, la Institutul de istorie a partidului și la Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu”.

Folosind condițiile favorabile create de regimul democrat-popular pentru activitatea științifică și preocupat permanent de perfecționarea sa profesională, în ultimii ani, în ciuda vârstei sale mai înaintate, a obținut titlul de candidat în științe istorice.

În cei peste 10 ani de muncă în Institutul de istorie a partidului s-a evidențiat ca un cercetător pasionat și perseverent al mișcării muncitorești din țara noastră, al istoriei partidului. El a elaborat și publicat o serie de studii și materiale în reviste de specialitate. Întreaga sa activitate, lucrările elaborate sint pătrunse de

spirit militant de partid, de dragoste pentru oamenii muncii.

Modest și neobosit, tovarășul Vasile A. Varga și-a adus contribuția la educarea și îndrumarea profesională a unor noi cadre de cercetători, cărora le-a împărtășit cu dragoste tovarășească din experiența sa profesională și politică.

Ca profesor la Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu”, în cei aproape zece ani de muncă în colectivul catedrei de istorie a Partidului Muncitoresc Român, tovarășul Vasile A. Varga și-a adus contribuția la ridicarea conținutului teoretic și științific al acestui curs, la pregătirea aspiranților și studenților.

Făcînd parte din diferite delegații de istorici la conferințe internaționale, el a reprezentat cu cinste punctul de vedere al istoricilor marxști din țara noastră asupra diferitelor probleme din istoria poporului român.

Pentru munca sa perseverentă în slujba construirii socialismului, desfășurată pe tărîm ideologic, științific și didactic, tovarășul Vasile A. Varga a fost distins cu ordine și medalii ale Republicii Populare Romîne.

Prin moartea lui, Institutul de istorie a partidului și colectivul Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu” pierd un bun tovarăș de luptă și muncă, prețuit, stimat și iubit.

Amintirea tovarășului Vasile A. Varga va rămîne veșnic vie în inimile noastre.

**Institutul de istorie a partidului
de pe lîngă C.C. al P.M.R.**

**Școala superioară de partid
„Ștefan Gheorghiu”**

СОДЕРЖАНИЕ:

<i>Передовая</i> : Завершение коллективизации сельского хозяйства — великое историческое событие в жизни нашего народа.	3
--	---

МОНОГРАФИИ

М. ГЫДИУЦЭ, А. СИМИОН: «Коллективное сельское хозяйство «11 июня 1948 г.» села Пекия, Галацкой области.	25
--	----

СТАТЬИ

Д. ХУРЕЗЯНУ: Действия солидарности рабочего класса с крестьянскими восстаниями 1907 года.	47
Н. Н. КОНСТАНТИНЕСКУ, ТУДОР ПАУЛ: Положение рабочего класса Румынии в период относительной стабилизации капитализма.	77
Н. ГОЛЬДБЕРГЕР, Г. ЗАХАРИЯ: Национальный и международный характер движения сопротивления в Румынии.	112

ДОКУМЕНТЫ

Документы, касающиеся крупных крестьянских восстаний 1907 года.	146
--	-----

СООБЩЕНИЯ

М. ИОАНИД, Н. Г. МУНТЯНУ: Некоторые данные о забастовке нефтяников в Бана-Морень в 1913 году.	179
В. Г. ИОНЕСКУ: Создание и работа Клуба плоештских рабочих до образования Социал-демократической партии румынских рабочих (1891—1892).	185

РЕЦЕНЗИИ

«Исследования и статьи по вопросам истории», том 3, Научное издательство, 1961 г., 506 стр. А. Стан, К. Боторан.	192
ЙЕРЖИ ПАВЛОВИЧ: «Из конспиративной истории Национального совета страны. 1943—1944». Институт истории партии при ЦК ПОРП, Издательство Книга и наука, Варшава, 1961, 256 стр. М. Молдовяну.	199

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

П. Н. ПОСПЕЛОВ: «О задачах научно-исследовательской работы по истории партии в свете решений XXII съезда КПСС», «Вопросы истории КПСС», №2/1962 г.: Г. И.; Л. СТРОЖА: «Положение рабочего класса в капиталистических странах и апологеты империализма», Политическое издательство, 1962 г., 512 стр.: Г. Х.; ЧЕСТИМИР АМОТ: «КПСС и наше национальное движение сопротивления», Издательство Чехословацкой Академии наук, Прага, 1961, 207 стр.: И. М.; «Национально-освободительное движение в Латинской Америке на нынешнем этапе», Социально-экономическое издательство, Москва, 1961 г., 300 стр.: Н. К.; «Деголлизм и фашизм», «Кайе дю коммунизм», № 3/1962 г.: Н. П.; Д. ПЕТРОВ: «Рабочее и демократическое движение в Японии», Госполитиздат, Москва, 1961, 192 стр.: Г. У.; «Международная солидарность рабочих в борьбе против фашизма и развязывания второй мировой войны» (1933—1937).	
---	--

Издательство «Советская Россия, Москва, 1961, 550 стр.: И. М. О.;
А. С. ЧЕРНЯЕВ: «Современный реформизм в рабочем движении Западной
Европы», «Вопросы истории КПСС», № 1/1962: Н. З. 207

ИНФОРМАЦИЯ

Международная конференция историков по вопросам сопротивления гитлеризму во время второй мировой войны.	228
Заявление Международной конференции по вопросам истории сопротивления.	231
Научная сессия Высшей партийной школы имени Штедана Георгиу при ЦК РПП.	232

INHALT:

Leitartikel: Ein bedeutendes historisches Ereignis im Leben unseres Volkes — der Abschluss der Kollektivierung der Landwirtschaft	3
--	---

MONOGRAPHIEN:

M. GIDIUTA, A. SIMION: Die Kollektivwirtschaft „11 iunie 1948“ in der Ge- meinde Pechea, Region Galați	25
---	----

STUDIEN:

D. HUREZEANU: Solidaritätsaktionen der Arbeiterklasse mit den Bauernauf- ständen von 1907	47
N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL: Die Lage der rumänischen Arbeiter- klasse in der Periode der relativen Stabilisierung des Kapitalismus . .	77
N. GOLDBERGER, GH. ZAHARIA: Der nationale und internationale Charakter der Widerstandsbewegung in Rumänien	112

DOKUMENTE:

Dokumente über den grossen Bauernaufstand vom Jahre 1907	146
--	-----

MITTEILUNGEN:

M. IOANID, N. G. MUNTEANU: Einige Angaben über den Streik der Erdöl- arbeiter von Bana-Moreni in 1913	179
V. G. IONESCU: Gründung und Tätigkeit des Ploieștier Arbeiterklubs bis zur Schaffung der SDAPR (1891—1892)	185

REZENSIONEN:

„Geschichtestudien und-artikel“, III. Band, Wissenschaftlicher Verlag, 1961. 506 Seiten, A. Stan, C. Botoran.	192
JERZY PAWLOWICZ: „Aus der geheimen Geschichte des Nationalrats des Landes. 1943—1944“. Institut für Parteigeschichte beim ZK der PVAP, Verlag Buch und Wissenschaft, Warschau, 1961, 256 Seiten. M. Moldoveanu.	199

BIBLIOGRAPHISCHE NOTIZEN:

P. N. POSPELOV: „Die Aufgaben der wissenschaftlichen Forschungsarbeit auf dem Gebiet der Parteigeschichte im Lichte der Beschlüsse des XXII. Parteitags der KPdSU“, in „Vaprosi istorii K.P.S.S.“, Nr. 2/62: Gh. I.; L. STROJA: „Die Lage der Arbeiterklasse in den kapitalistischen Län- dern und die Apologeten des Imperialismus“, Politischer Verlag, 1962.	
---	--

512 Seiten : G. H. ; CESTIMIR AMORT : „Die KPdSU und unsere nationale Widerstandsbewegung“, Verlag der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften, Prag, 1961, 207 Seiten : I. M. ; „Die nationale Befreiungsbewegung in Lateinamerika in der gegenwärtigen Etappe“, Sozial-Wissenschaftlicher Verlag, Moskau, 1961, 300 Seiten : N. C. ; „Gaullismus und Faschismus“, in „Cahiers du communisme“, Nr. 3/1962 ; N. P. ; D. PETROW : „Die demokratische und Arbeiterbewegung in Japan“, Staatsverlag für politische Literatur, Moskau, 1961, 192 Seiten : Gh. U. ; „Die internationale Solidarität der Arbeiterschaft im Kampf gegen den Faschismus und die Entfesselung des zweiten Weltkrieges“ (1933—1937). Verlag „Sowjetrussland“, Moskau, 1961, 550 Seiten : I. M. O. ; A. S. TSCHERNEAJEW : „Der zeitgenössische Reformismus in der westeuropäischen Arbeiterbewegung in „Vaprosi istorii K.P.S.S.“ Nr. 1/1962 : N. Z.	207
--	-----

INFORMATIONEN :

Internationale Konferenz der Historiker in Fragen des Widerstands gegen den Hitlerismus im Laufe des zweiten Weltkrieges	228
Erklärung der Internationalen Konferenz über die Geschichte des Widerstands .	231
Wissenschaftliche Tagung der Höheren Parteischule „Stefan Gheorghiu“ beim ZK der RAP.	232

SOMMAIRE:

<i>Editorial</i> : Un grandiose événement historique dans la vie de notre peuple — l'achèvement de la collectivisation de l'agriculture.	3
--	---

MONOGRAPHIES :

M. GIDIUTA, A. SIMION : L'exploitation agricole collective „11 juin 1948“ de la commune de Pechea, région de Galatz.	25
--	----

ETUDES :

D. HUREZEANU : Actions de solidarité de la classe ouvrière avec la révolte des paysans de 1907.	47
N. N. CONSTANTINESCO, TUDOR PAUL : La situation de la classe ouvrière de Roumanie pendant la période de la stabilisation relative du capitalisme.	77
N. GOLDBERGER, GH. ZAHARIA : Le caractère national et international du mouvement de Résistance en Roumanie.	112

DOCUMENTS :

Documents concernant la grande révolte paysanne de 1907.	146
--	-----

COMMUNICATIONS :

M. IOANID, N. G. MUNTEANU : Quelques données concernant la grève des ouvriers du pétrole de Bana-Moreni, de 1913.	179
V. G. IONESCO : La constitution et l'activité du Club des ouvriers de Ploiesti jusqu'à la création du P.S.D.O.R. (1891—1892).	185

COMPTES RENDUS :

„Etudes et articles d'histoire“, III-e volume, Editions Scientifiques, 1961, 506 pages, A. Stan, C. Botoran.	192
--	-----

- JERZY PAWLOWICZ : „Pages de l'histoire conspirative du Conseil national du pays. 1943—1944”. L'Institut d'histoire du parti près le C.C. du P.O.U.P., Editions le Livre et la Science, Varsovie, 1961, 256 pages, M. Moldoveanu. 199

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES :

- P. N. POSPELOV : „Les tâches du travail de recherche scientifique dans le domaine de l'histoire du parti à la lumière des décisions du XXIIe Congrès du P.C.U.S.”, „Voprosy istorii K.P.S.S.”, No. 2/1962 : Gh. I. ; L. STROJA : „La situation de la classe ouvrière dans les pays capitalistes et les apologistes de l'impérialisme”, Editions politiques, 1962, 512 pages : G. H. ; TSCHESTIMIR AMORT : „Le P.C.U.S. et notre mouvement national de résistance”, Editions de l'Académie Tchecoslovaque des Sciences, Prague, 1961, 207 pages, I. M. ; „Le mouvement de libération nationale en Amérique Latine à l'étape actuelle”, Editions sociales-économiques. Moscou, 1961, 300 pages, N. C. ; „Gaullisme et fascisme”, „Cahiers du communisme”, No. 3/1962 : N. P. ; D. PETROV : „Le mouvement ouvrier et démocratique au Japon”, Editions d'Etat pour la littérature politique. Moscou, 1961, 192 pages : Gh. U. ; „La solidarité internationale des ouvriers dans la lutte contre le fascisme et le déclenchement de la deuxième guerre mondiale” (1933—1937), Editions „Russie Soviétique”, Moscou, 1961, 550 pages, I. M. O. ; A. S. TCHERNEAIEV : „Le réformisme contemporain dans le mouvement ouvrier en Europe Occidentale”, „Voprosy istorii K.P.S.S.”, No. 1/1962 : N. Z. 207

INFORMATIONS :

- La Conférence internationale des historiens sur les problèmes de la Résistance contre l'hitlérisme au cours de la deuxième guerre mondiale. . . . 228
La déclaration de la Conférence internationale sur l'histoire de la Résistance. 231
La session scientifique de l'Ecole supérieure du parti „Stefan Gheorghiu” près le C.C. du P.O.R. 232

CONTENTS:

- Leading article* : The conclusion of the collectivization of agriculture — a grand historical event in the life of our people. 3

MONOGRAPHS :

- M. GIDIUTA, A. SIMION : The „11 Iunie 1948” collective farm of Pechea vilage, Galatz region. 25

STUDIES :

- D. HUREZEANU : Solidarity actions of the working class with the peasant uprising of 1907. 47
N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL : Conditions of the working class in Rumania during the relative stabilization of capitalism. 77
N. GOLDBERGER, G. ZAHARIA : National and international character of the Resistance movement in Rumania. 112

DOCUMENTS :

- Documents on the great peasant uprising of 1907. 146

REPORTS:

- M. IOANID, N. G. MUNTEANU: Data on the Bana Moreni oil-field workers' strike in 1913. 179
- V. G. IONESCU: The setting up and activity of the Ploiești Workers' Club up to the foundation of the Social Democratic Workers' Party of Rumania (1891—1892). 185

BOOK REVIEWS:

- „Historical studies and articles”, vol. 3, Publishing House of Scientific Literature, 1961, 506 pp., A. Stan, C. Botoran 192
- JERZY PAWLOWICZ: „From the underground history of the country's National Council, 1943—1944”. The Party History Institute under the CC of the Polish United Workers' Book and Science Publishing House, Warsaw, 1961, 256 pp., M. Moldoveanu 199

BIBLIOGRAPHICAL NOTES:

- P. N. POSPELOV: „The tasks of scientific research work in the field of Party history in the light of the decisions of the 22nd Congress of the CPSU”, in „Voprosi Istorii KPSS”, no 2/1962 G. I.; L. STROJA: „Situation of the working class in the capitalist countries and the apologists of imperialism”, Publishing House for Political Literature, 1962, 512 pp, G. H.; CESTIMIR AMORT: „The CPSU and our national resistance movement”. The Publishing House of the Czechoslovak Academy of Sciences, Prague, 1961, 207 pp, I. M.; „Present stage of the national liberation movement in Latin America”, Social-Economical Publishing House, Moscow, 1961, 300 pp. N. C.; „Gaullism and Fascism” in „Cahiers du communisme” no 3/1962, N. P.; D. PETROV: „Working-class and democratic movement in Japan”, State Publishing House for Political Literature, Moscow, 1961, 192 pp. G. U.; „The workers' international solidarity in the fight against fascism and the unleashing of World War Two” (1933—1937). „Sovetskaia Rossia” Publishing House, Moscow, 1961, 550 pp, I. M. O.; A. S. CERNEAEV: „Contemporary reformism in the working-class movement in West Europe” in „Voprosi Istorii KPSS” no 1/1962, N. Z. 207

INFORMATION

- The international conference of historians on the problems of the Resistance movement against Hitlerism during the Second World War. 228
- Statement of the International Conference on the history of the Resistance movement. Scientific session of the „Stefan Gheorghiu” Higher Party School under the CC of the RWP. 231

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA,
N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚA, **V. A. VARGA**, GH. ZAHARIA

Revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei și în librării.

Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe 6 luni — 12 lei, pe un an — 24 lei.

Editura „Știința”

I 8899

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

orig. sibiu

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

4

1 9 6 2

1990

0 JUL. 2003

50

58891.

-- ULU 2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

ANUL VIII

4

1962

13736

13736

SUMAR:

VI. ZAHARESCU : Întărirea partidului și a legăturilor lui cu masele — factor hotărâtor în lupta pentru organizarea și înfăptuirea insurecției armate din august 1944	3
Col. C. NICOLAE, lt. col. A. LUPĂȘTEANU, V. BIRZĂ : Episoade eroice din timpul desfășurării insurecției armate și a luptei pentru eliberarea patriei (23 August — 25 octombrie 1944)	20
V. MARIN, V. PETRIȘOR : Lupta organizației P.C.R. din Banat, în fruntea maselor populare, împotriva dictaturii militare-fasciste, pentru zdrobirea invadatorilor hitleriști	54
I. IACOȘ, N. CONDURACHE : Acțiuni ale patrioților maramureșeni împotriva ocupanților fasciști (1940—1944)	75
Lt. col. V. ANESCU, maior I. SORESCU, M. DOGARU : Contribuția minerilor, petroliștilor și ceferiștilor pentru sprijinirea frontului antihitlerist	94
ZDENEK KONECNY, FRANTISEK MAINUS : Manifestări ale prieteniei cehoslovaco-române din timpul luptelor pentru eliberarea Moraviei de sub jugul fascist	119
MINEA STAN, AL. NEAMȚU : Despre influența activității P.C.R. asupra Armatei române în războiul antihitlerist	136

RECENZII :

FIDEL CASTRO : „Cuvântări alese”, Editura politică, 1961, 424 pag : O. Matichescu	151
PIETRO SECCHIA : „Capitalismul și clasa muncitoare în centrul industrial al liniei din Italia”, Editori Riuniti, Roma, 404 pag. : L. Ștefănescu	163

NOTE BIBLIOGRAFICE

CRACIUN IONESCU : „Ceața brună deasupra Bonnului”, Editura științifică, 1962, 140 pag. ; G. A. DEBORIN : „Caracterul celui de-al doilea război mondial”, Editura științifică, 1962, 144 pag. ; A. I. POLTORAK : „De la München la Nürnberg”, Editura Institutului de relații internaționale, Moscova, 1961, 376 pag. ; NYULI JÁNOS : „Eroi români pe pământ maghiar”, Editura militară „Zriny”, Budapesta, 1962, 90 pag. ; TITU GEORGESCU : „De la greva generală la crearea P.C.R.”, Editura științifică, 1962, 208 pag. ; JACQUES DUCLOS : „Viitorul democrației”, Editions sociales, Paris, 1962, 256 pag. ; GEORGE MORRIS : „Problemele de bază ale mișcării muncitorești din S.U.A.”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1961, 208 pag. ; K. BÄCKSTROM : „Istoria mișcării muncitorești din Suedia”, Editura pentru literatură străină, Moscova, 1961, 334 pag.	171
--	-----

Întărirea partidului și a legăturilor lui cu masele — factor hotărâtor în lupta pentru organizarea și îndeplinirea insurecției armate din august 1944

VL. ZAHARESCU

Prin întreaga istorie a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din România trece ca un fir roșu lupta pentru întărirea unității partidului. Unitatea de nezdruncat a partidului — cheazășie a forței și combativității sale, a capacității partidului revoluționar de tip nou de a conduce masele populare spre victorie — este rezultatul luptei principale neobosite împotriva diverșilor fracționiști, a elementelor antipartinice care au atentat la linia politică și ideologică justă a partidului; ea se datorește activității neîncetate duse pentru întărirea coeziunii rîndurilor partidului, pentru călirea sa marxist-leninistă, pentru curățirea rîndurilor sale de elementele dușmănoase.

În cele ce urmează, prezentăm, pe baza lucrărilor plenarei Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, precum și a unor documente din arhivele C.C. al P.M.R. și Institutului de istorie a partidului, unele aspecte ale acestei lupte desfășurată de partid în perioada premergătoare insurecției armate antifasciste din august 1944.

★

Într-un moment cînd expansiunea Germaniei hitleriste devenise o gravă amenințare pentru independența țării noastre, vîrfurile claselor dominante ale Romîniei burghezo-moșierești au refuzat sprijinul Uniunii Sovietice și au devenit instrumente și complici fățiși ai dușmanului de moarte al poporului român — fascismul german. Această politică criminală, antinațională s-a soldat cu instaurarea dictaturii militare-fasciste și împingerea țării în criminalul război antisovietic.

Ea a adus țara în pragul unei catastrofe naționale. Sute de mii de vieți omenești au fost jertfite pentru interese complet străine poporului român. Floarea tineretului țării a fost trimisă de clica antonesciană să slujească drept carne de tun pentru mașina de război hitleristă. Economia națională, suferind din greu de pe urma războiului, se apropia cu pași repezi de ruină. Hitleriștii supuneau țara unui jaf sistematic. În timp ce

marea burghezie și moșierimea se îmbogățeau, situația materială a maseilor se înrăutățea cu fiecare zi tot mai mult. Se crease un decalaj enorm între prețuri și salarii, câștigurile muncitorilor și ale micilor funcționari nu le puteau asigura nici minimul strict necesar. Țărănimea suferea din greu de pe urma rechizițiilor forțate de griu, furaje, animale, a corvezilor la care era impusă.

Între imensa majoritate a poporului, a cărui situație devenise în anii războiului de nesuportat, și dictatura militară-fascistă s-a creat o contradicție profundă, care a stat la baza creșterii hotărârii maselor de a nu mai suporta asuprirea și exploatarea fascistă.

Masele populare au primit cu ură și indignare împingerea țării în războiul antisovietic, străin intereselor lor. Toate forțele patriotice, în primul rând clasa muncitoare, se ridicau la o luptă din ce în ce mai activă împotriva dictaturii fasciste și a hitleriștilor. În fruntea acestei lupte a stat tot timpul Partidul Comunist din România, credincios până la capăt intereselor poporului, strâns legat de mase. Partidul comunist, pronunțându-se cu hotărâre pentru ieșirea României din criminalul război antisovietic și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, a dus o activitate perseverentă în vederea unirii tuturor forțelor patriotice într-un front comun de luptă, pe baza unei platforme largi. Însuflețiți de dragostea fierbinte de patrie, de devotament față de popor, comuniștii, înfruntând teroarea fascistă sălbatică, au dus o luptă neînfricăată pentru mobilizarea maselor împotriva fascismului, au organizat numeroase acțiuni de sabotare a mașinii de război fasciste.

Întreaga activitate a partidului în acești ani s-a desfășurat în condiții deosebit de grele. În fața consiliilor de război se țineau lanț procesele, soldându-se de multe ori cu condamnarea la moarte și executarea eroicilor luptători pentru libertatea și viitorul fericit al poporului. Un număr mare de comuniști era deținut în închisori și lagăre, supus de către autoritățile fasciste la un regim de exterminare fizică și morală.

La aceste condiții extrem de grele pentru partid se adăuga activitatea criminală a clicii odiosului trădător Foriș, strecurat în conducerea partidului. Elementele trădătoare „desfășurau o activitate criminală de descompunere și lichidare a organizațiilor de partid, dădeau pe mâna siguranței cadre de partid devotate, încercau prin toate mijloacele să împiedice desfășurarea luptei împotriva războiului hitlerist”¹. Încă în 1935, la Doftana, Foriș s-a situat pe o poziție capitulantă, dînd o declarație de renunțare la convingerile politice. Fiind arestat în 1939, a fost eliberat curînd, motivînd aceasta prin faptul că s-ar fi înțeles cu directorul general al siguranței... să lupte împreună împotriva legionarilor². În fond, Foriș trădase cauza partidului, devenise un agent al dușmanului de clasă. Camuflîndu-se cu abilitate, profitînd de faptul că cadrele principale ale partidului, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, se aflau în închisori și lagăre, Foriș a reușit, prin acțiuni de distrugere a activului de partid, urmărind cu perfidie compromiterea unora, coruperea altora, izolarea și darea pe mâna siguranței a celor mai buni activiști ai partidului, înconjurîndu-se cu elemente lașe, carieriste, opor-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 437.

² Vezi „Scînteia” nr. 5 377, din 13 decembrie 1961.

tuniste și trădătoare, să se mențină în anii războiului în funcția de secretar general al partidului până în aprilie 1944. A fost nevoie de o înaltă vigilență politică, de răbdare și perseverență din partea activului devotat al partidului pentru a salva de la distrugere organizațiile de partid și cadrele sale de bază.

Prezența lui Foriș și a clicii sale în conducere a adus un rău imens partidului, a creat greutăți mari în activitatea sa. Elementele trădătoare se străduiau să împiedice aplicarea platformei de acțiune a partidului, denaturau linia sa revoluționară, sădeau grave confuzii în activitatea practică a organizațiilor de partid, stînjenind și frînînd acțiunile de luptă împotriva dictaturii militare-fasciste³. Ele duceau o activitate distructivă, criminală, de descompunere și lichidare a organizațiilor de partid, dădeau pe mîna siguranței cadre de partid devotate, urmărind înlăturarea lor din organele de partid centrale și locale și sabotarea luptei antihitleriste. Datorită activității trădătorilor, de îndată ce organizațiile de partid, membrii de partid intensificau acțiunile împotriva războiului hitlerist și a dictaturii antonesciene, urmau arestările. Așa au avut loc în anii 1941—1943 căderi masive la București, Brașov, Constanța, Ploiești, în Moldova și Banat⁴. Foriș a dus o acțiune perfidă de distrugere a organizației de partid din București, a creat în Comitetul județean Ilfov o asemenea situație încît frămîntările durau cu lunile, oamenii erau izolați, calomniați, acuzați de a fi dușmani⁵. Așa au procedat trădătorii cu neînfriecatul luptător comunist Petre Gheorghe, secretar al Comitetului județean Ilfov, care, în urma provocărilor lor, a fost arestat, torturat sălbatic la siguranță și gestapou și apoi executat. Foriș dăduse dispoziția provocatoare ca organele de partid să prezinte rapoarte cuprinzînd descrierea amănunțită a organizațiilor, lista tuturor membrilor de partid etc.⁶ Ajungînd în mîinile siguranței, aceste rapoarte înlesneau identificarea și arestarea comuniștilor. Așa au fost provocate în toamna anului 1942 arestările în organizațiile de partid și ale U.T.C. din Banat, care se consolidaseră în întreprinderi importante din Timișoara, Reșița, Anina, Bocșa, Arad, Lugoj⁷. Trădătorii au desfășurat o acțiune criminală de lovire a cadrelor devotate din închisori și lagăre, de spargere a unității organizațiilor de partid și a colectivelor de deținuți politici. Ei urmăreau să distrugă activul de bază al partidului, să izoleze, prin calomnii și provocări, pe tovarășii din închisori, pentru ca fasciștii să se poată răfui cu ei.

Sabotînd lupta antifascistă, clică lui Foriș făcea totul pentru a împiedica crearea de detașamente înarmate și activitatea de sabotaj împotriva mașinii de război hitleriste. Această acțiune trădătoare a fost una din cauzele principale ale faptului că în perioada aceea nu s-a organizat lupta de masă cu arma în mînă împotriva dictaturii fasciste și a ocupanților hitleriști. Acțiunile de sabotaj în întreprinderi, atitudinea ostilă a maselor și a numeroși militari față de trupele hitleriste

³ Vezi „Scînteia” nr. 5381, din 17 decembrie 1961. Dezbaterile plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961.

⁴ Vezi „Scînteia” nr. 5380, din 16 decembrie 1961. Dezbaterile plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

chiar de la venirea acestora în țară, creșterea stării de spirit antihitleriste a maselor și a armatei în anii războiului indicau existența unor posibilități obiective pentru organizarea practică a luptei armate, dar Foriș și acoliții lui frâneau activitatea partidului în această direcție.

Pentru a completa tabloul situației în care se găsea partidul, este necesar să amintim faptul că Ana Pauker și Vasile Luca, aflați în emigrație și pretinzându-se a fi „conducători de partid”, nu au întreprins nimic pentru a ajuta partidul, pentru a contribui la organizarea luptei antihitleriste în țară.

În ce-l privește pe Luca, însuși faptul — dovedit ulterior — că era vechi agent al siguranței lămurește pe deplin atitudinea lui. Ana Pauker a fost ruptă de realitățile din țară, de partid și popor, nu a avut încredere în forța partidului comunist, în forțele revoluționare ale clasei muncitoare, ale poporului român. În tot timpul războiului, Pauker și Luca n-au stabilit legătura cu partidul, n-au știut nimic despre activitatea sa, l-au ignorat și privit cu dispreț, ducând, drept urmare și o acțiune de dezinformare a tovarășilor sovietici cu privire la desfășurarea reală a evenimentelor petrecute în țara noastră. Preocuparea lor a constat în aceea de a-și împărți funcțiile pe care să le ocupe la întoarcerea în țară. Acționând de-a lungul anilor în spirit fracționist, antipartinic, ei s-au pus de acord încă la Moscova, în emigrație, asupra unui plan privind acapararea în mod abuziv a conducerii partidului. Erijându-se cu de la sine putere în „conducători” ai P.C.R., Pauker și Luca au creat, fără știrea și aprobarea C.C. al P.C.R., un așa-zis „birou de peste graniță”, care s-a pretins „reprezentanță a Partidului Comunist din România”.⁸

În U.R.S.S. se aflau provizoriu un număr de cadre de partid, activiști și membri ai C.C. al P.C.R. care așteptau cu nerăbdare reîntoarcerea în țară pentru a participa la lupta antifascistă. Ei au dus o rodnică activitate antifascistă în emigrație, dar ar fi putut face mai mult dacă ar fi primit îndrumarea corespunzătoare. Ana Pauker n-a întreprins nimic în această direcție, nu a făcut nimic pentru a sprijini pe comuniștii români aflați în U.R.S.S., dornici să întreprindă acțiuni pentru sprijinirea luptei Partidului Comunist din România în condițiile grele ale dictaturii militare-fasciste.⁹

Cu toată situația grea în care se afla partidul ca urmare a terorii fasciste și a activității provocatoare a clicii lui Foriș, organizațiile de partid au desfășurat acțiuni însemnate, au educat și mobilizat masele pentru sabotarea războiului criminal antisovietic, au luptat cu abnegație pentru aplicarea liniei politice a partidului. Faptul că întregul partid, organizațiile și membrii săi se călăuzeau în activitatea lor de învățatura marxist-leninistă, de statutul partidului și documentele sale politice de bază, de simțul lor de clasă și de patriotismul fierbinte care-i anima a făcut ca provocările lui Foriș — cu toate daunele ce le-au adus

⁸ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej: „Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S.”, Editura politică, 1961, pag. 31—32 și dezbaterile plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 („Scinteia” din 10, 15 și 19 decembrie 1961).

⁹ Vezi dezbaterile plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 („Scinteia” din 10 și 19 decembrie 1961).

— să nu-și atingă ținta principală ; ele nu au putut abate partidul de la îndeplinirea misiunii sale istorice de a conduce lupta antifascistă a maselor. Comuniștii erau revoltați de situația ce se crease în urma activității elementelor trădătoare și acționau în direcția întăririi organizațiilor de partid, luptau pentru a le feri de loviturile siguranței și a le ridica capacitatea de a organiza acțiunile maselor.

În Partidul Comunist din România, călit în grele lupte de clasă, s-au găsit forțe care să îndrepte întregul partid pe calea unei lupte active și hotărâte împotriva fascismului, să-i imprime o linie tactică justă și să elaboreze măsurile concrete pentru obținerea victoriei în această luptă. Clasa muncitoare din România a ridicat din sânul ei un mănunchi de conducători căliți și neînfricați, contopiți trup și suflet cu interesele și aspirațiile poporului, devotați fără margini cauzei socialismului, învățaturii marxist-leniniste. În condițiile existenței unei clici trădătoare în conducerea partidului, cadrele de bază ale P.C.R. au luptat cu fermitate pentru înlăturarea trădătorilor, pentru întărirea unității partidului, pentru apărarea a însăși ființei lui împotriva loviturilor dușmanului.

Încă din prima perioadă a desfășurării războiului, nedisponind încă de dovezile certe ale trădării lui Foriș, cadrele din închisori au luat atitudine hotărâtă împotriva acțiunilor acestuia, care încălcau regulile muncii conspirative și puteau înlesni siguranței urmărirea comuniștilor. Într-o scrisoare din noiembrie 1941, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a criticat aspru faptul că Foriș și elementele din jurul lui au folosit în corespondență numele adevărate ale unor activiști ai partidului.¹⁰ Cadrele de partid din închisori au refuzat să îndeplinească dispoziția lui Foriș — dispoziție ce încălca grosolan normele muncii partidului în ilegalitate — de a trimite informări scrise despre situația din închisori, despre activitatea organizațiilor de partid și viața colectivelor de deținuți politici, cu caracterizări concrete asupra oamenilor. Fiind refuzat, Foriș, care urmărise în mod vădit scopul de a desconfira activitatea din închisori, de a da prilej organelor represive să treacă la măsuri de exterminare împotriva tovarășilor din închisori, a trecut la acțiuni de pone-grire a acestora.

Analizând activitatea partidului, fenomenele negative care se manifestau în viața sa, slăbiciunile organizării luptei împotriva dictaturii fasciste și a mașinii de război hitleriste, cauzele frecventelor căderi ale cadrelor de partid pe mîna siguranței, cadrele de bază ale partidului din închisori și lagăre, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au ajuns la concluzia existenței în conducerea partidului a unor elemente trădătoare.

Ca urmare, activul de bază al partidului a acționat cu energie, răbdare și perseverență pentru a pregăti condițiile demascării și înlăturării clicii trădătoare în așa fel încît, în situația grea în care se afla partidul, să-l ferească de pericolul spargerii unității sale, al dezorientării și demoralizării membrilor de partid.

Au fost întărite organizațiile de partid din închisori și lagăre, respingîndu-se încercările trădătorilor de a le împinge pe calea luptei fracționiste și a le distruge ; s-a desfășurat o bogată activitate pentru menținerea moralului comuniștilor închiși, a contactului lor cu realitățile

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 684, fila 49.

politice din țară și internaționale, pentru consolidarea colectivelor de deținuți antifasciști. În închisoarea de la Caransebeș, unde de la prăbușirea Doftanei și pînă în 1943 au fost deținuți tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și alte cadre conducătoare ale partidului, între comuniști domneau spiritul de căldură tovarășească, o atmosferă de seriozitate și optimism revoluționar. Celulele de partid cu o conducere unitară și organizația de masă a colectivului depuneau o muncă largă de educație comunistă; informarea politică zilnică era asigurată chiar și în cele mai grele condiții.¹¹

În 1943 tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost transferat în lagărul de la Tg. Jiu. Tot aici au fost deținuți tovarășii Chivu Stoica, Gh. Apostol, N. Ceaușescu, Al. Drăghici și alții. Cadrele de bază ale partidului au luptat și aici cu hotărîre pentru lichidarea efectelor activității trădătoare a lui Foriș, care, cu ajutorul unor elemente descompuse, anti-partinice, a acționat pentru spargerea unității deținuților politici comuniști și antifasciști, a pus la cale acțiuni fracționiste în cadrul organizației de partid, desconspirarea organizației în fața organelor represive.¹² Organizația de partid a fost întărită, a grupat în jurul ei colectivul de deținuți politici antifasciști. Avînd o orientare politică clară, comuniștii și-au întreținut mereu vie combativitatea, au desfășurat o muncă neobosită de educare marxist-leninistă și călire revoluționară.

Au fost întărite organizațiile de partid și colectivele de deținuți antifasciști și din alte lagăre. Comuniștii care au fost transferați în aceste lagăre din închisoarea Caransebeș, educați și crescuți în spiritul unității de partid, au fost instruiți de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej pînă în cele mai mici amănunte pentru organizarea vieții în lagăr. Ei au dus o luptă hotărîită pentru lichidarea urmărilor acțiunilor dizolvante ale elementelor antipartinice, au jucat un mare rol în organizarea unei activități susținute de educare a comuniștilor și antifasciștilor și de întărire a combativității lor.¹³

Atît din închisoarea Caransebeș, cît și din lagărul de la Tg. Jiu, activul de bază al partidului a menținut un contact permanent cu cadrele de partid din afară. Într-o notă din 17 decembrie 1943, Direcția generală a poliției a fost nevoită să recunoască faptul că, în pofida tuturor măsurilor luate, „internarea în lagăr a comuniștilor nu constituie o izolare a lor de restul societății și nici o piedică pentru continuarea activității”¹⁴.

Lupta cadrelor de bază din lagăre și închisori a fost un sector deosebit de important al activității generale a partidului; exemplul lor făcea să crească hotărîrea comuniștilor și a altor luptători antifasciști de a continua lupta, în ciuda oricăror represii, piedici și greutăți, încrederea lor neclintită în victoria asupra fascismului. „De aci — scria din închisoare în noiembrie 1941 tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — particip cu încredere și admirație la eroica rezistență și succesele Armatei Roșii, acoperită de glorie împotriva unui dușman sălbatic și necruțător.

¹¹ Vezi „Scînteia” nr. 5 380, din 16 decembrie 1961. Dezbaterile plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961.

¹² Vezi „Scînteia” nr. 5 383, din 19 decembrie 1961. Dezbaterile plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961.

¹³ Ibid.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 8 174, fila 224.

Sînt convins că nu este departe ziua cînd această forță monstruoasă va fi sfărîmată în mod definitiv și pentru totdeauna”¹⁵.

Cadrele de bază ale partidului, chiar în închisoare sau lașăr fiind, s-au aflat în permanență în centrul vieții partidului, analizau cele mai importante probleme politice interne și internaționale, situația partidului și sarcinile sale. Activul de bază al partidului, colectivul de cadre conducătoare în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fost adevăratul suflet al partidului, motorul său, nucleul său conducător în care se frămîntau problemele esențiale ale vieții partidului, se găseau soluțiile vitale pentru existența și lupta sa, pentru lupta forțelor patriotice.

Prin corespondență secretă și organizarea unor întîlniri conspirative, în pofida măsurilor de izolare luate de autoritățile fasciste, s-au asigurat îndrumarea cadrelor devotate din afară, transmiterea unor indicații precise.

Punîndu-și la fiecare pas viața în primejdie, comuniștii au desfășurat o largă muncă de lămurire politică și de organizare a maselor, au militat consecvent pentru unirea tuturor forțelor antihitleriste, au organizat, grupînd în jurul lor numeroși luptători antifasciști, acte de sabotaj în uzine, ateliere, mine, gări, lovind în mașina de război fascistă.

Înfrîngerile zdrobitoare suferite de armatele fasciste, victoriile istorice ale armatei sovietice din anii 1942—1943 și, în același timp, creșterea luptei forțelor patriotice din țara noastră stîrneau derută în rîndurile clicii antonesciene și ale aparatului ei de stat.

Situația dictaturii militare-fasciste devenea din ce în ce mai subredă. Cele mai largi păături sociale își exprimau tot mai deschis nemulțumirea față de politica falimentară a guvernului fascist, față de mizeria neagră în care trăiau, față de războiul criminal antisovietic, în care erau jertfite sute de mii de vieți omenești pentru interese străine poporului nostru.

Perspectiva prăbușirii iminente a fascismului, criza politică și militară în care intrase regimul de dictatură militară-fascistă, ascuțirea tuturor contradicțiilor interne ale regimului burghezo-moșieresc, creșterea nemulțumirilor și a spiritului de luptă în rîndurile celor mai largi mase ale poporului, dezvoltarea stării de spirit antihitleriste în rîndurile armatei arătau că în România erau create condiții pentru a se trece la măsuri practice de pregătire a răsturnării prin forță a dictaturii militare-fasciste.

Pentru doborîrea clicii antonesciene, pentru conducerea activității forțelor patriotice împotriva fascismului erau necesare promovarea de către partidul comunist a unei linii tactice juste, coordonarea tuturor acțiunilor pe baza unui plan unic, concret, bazat pe condițiile și posibilitățile reale, pe analiza științifică a situației interne și internaționale, a perspectivelor luptei și a căilor de urmat.

Supunînd unei analize multilaterale situația politică și militară internă și internațională, cadrele de bază ale P.C.R. au trecut încă din luna august 1943 la elaborarea planului de organizare a insurecției

¹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 684, fila 49; vezi și „Lecții în ajutorul celor ce studiază Istoria P.M.R.”, Editura politică, 1960, pag. 433.

armate¹⁶ pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, scoaterea țării din războiul antisovietic, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste. Planul prevedea înlăturarea clicii trădătoare din conducerea partidului, realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, unirea tuturor forțelor patriotice, a tuturor partidelor și grupărilor nefasciste interesate în ieșirea României din războiul hitlerist, organizarea formațiunilor de luptă patriotice și a grupelor de partizani, atragerea armatei de partea forțelor patriotice la înlăturarea insurecției.

În condițiile pregătirii insurecției armate, problema întăririi unității partidului — singura forță capabilă să conducă cu fermitate masele pe calea răsturnării dictaturii fasciste —, a organizării partidului pe baze corespunzătoare condițiilor de război, a întăririi activității sale în toate domeniile astfel încît să poată realiza unitatea de acțiune a clasei muncitoare, alianțele cu forțele democratice antifasciste, cu toate grupările antihitleriste, precum și celelalte măsuri prevăzute în planul de organizare a insurecției, căpătaseră o importanță esențială pentru soarta întregii țări. Prezența lui Foriș și a clicii sale în conducerea partidului constituia o piedică în calea îndeplinirii de către partid a rolului său istoric în acea perioadă. Înlăturarea elementelor dușmane din conducere era o condiție primordială pentru organizarea și înlăturarea insurecției armate, pentru îndeplinirea misiunii partidului de forță conducătoare a luptei de eliberare națională și socială a poporului; ea trebuia să redea partidului întreaga sa vigoare și capacitate de luptă, să deschidă drumul pentru acțiunea de organizare a răsturnării dictaturii militare-fasciste.

Activul de partid din lagăr, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a întocmit un plan concret de măsuri în vederea înlăturării lui Foriș și a complicilor săi, transmițînd cadrelor din afară indicații precise în acest sens.¹⁷ Aplicarea în practică a acestui plan de măsuri a fost asigurată de tovarășii E. Bodnăraș, I. Rangheț și alte cadre devotate ale partidului care activau în ilegalitate.

Cu toate condițiile extrem de grele ale ilegalității și prigoanei, în ziua de 4 aprilie 1944 a fost înlăturat din conducerea partidului grupul Foriș-Koffler, fără să se dea putința organelor de represiune fasciste să se sesizeze și să intervină. S-a constituit o conducere provizorie cu funcții operative, formată din activiști ai partidului aflați în ilegalitate.

Cadrela de partid din afară și-au desfășurat activitatea pe baza planului elaborat în august 1943, a orientării și indicațiilor pe care le primeau de la tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și celelalte cadre conducătoare aflate în lagărul de la Tg. Jiu, cu care s-a asigurat o legătură strînsă.

Noua conducere a adresat imediat, la 5 aprilie 1944, activului de bază al partidului, următoarea comunicare:

„Printr-o hotărîre dictată de interesele supreme de securitate a partidului, C.C. al P.C.R. și-a încetat funcțiunea. Prin aceeași hotărîre, o nouă conducere a P.C.R. a fost numită.

¹⁶ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 438.

¹⁷ Dezbaterile plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 („Scînteia” nr. 5377, din 13 decembrie 1961).

Noua conducere a P.C.R. a preluat de la vechiul C.C. al P.C.R. toate funcțiunile de conducere, asumându-și din acest moment întreaga răspundere pentru toate actele de conducere și organizare.

Noua conducere a P.C.R. în prima ședință a hotărât :

1. Toate organele partidului, toți responsabilii, toți activiștii și toți membrii de partid își continuă activitatea în sectoarele lor de muncă, fără cea mai mică întrerupere.

2. Toate legăturile continuă a funcționa după normele celei mai severe conspirații și vigilențe.

Noua conducere a P.C.R. apelează la activiștii de bază ai partidului să-i dea cu tot devotamentul și spiritul de sacrificiu întregul lor sprijin, îndeplinindu-și zi de zi, ceas de ceas sarcinile pe care le poartă, în vederea :

Îndrumării întregii munci de partid pe linia luptei celei mai hotărâte împotriva cotropitorilor hitleriști și a clicii trădătoare de țară ; sprijinirii active a victorioasei Armate Roșii, ca armată eliberatoare ; reorganizării imediate a întregii munci de partid pe baze de război, întărind mereu măsurile de securitate, conspirație și vigilență" ¹⁸.

Acțiunea de la 4 aprilie 1944 a reprezentat un moment de mare însemnătate în lupta partidului pentru curățirea rîndurilor sale de elementele dușmănoase, oportuniste, fracționiste. Înlăturarea trădătorilor din conducerea partidului a jucat un rol deosebit de important pentru întărirea unității de nezdruccinat a partidului, pentru întărirea coeziunii rîndurilor sale. Înlăturarea agenturii dușmane „... a făcut posibilă mobilizarea tuturor forțelor partidului pentru lărgirea frontului antihitlerist și pregătirea răsturnării guvernului antonescian" ¹⁹.

Comunicarea a fost primită cu imensă bucurie de activul de partid din închisori și lagăre și din afară, care și-a exprimat devotamentul și hotărîrea de a lupta pentru cauza partidului, cauza întregului popor. Astfel, celula de partid din lagărul Tg.-Jiu a adoptat o rezoluție care exprima totala adeviziune față de actul din 4 aprilie, atașînd la rezoluție și 21 declarații ale unor cadre de bază ale partidului. „Consider comunicarea din 5 aprilie a C.C. al P.C.R. — se spune într-una din aceste declarații — ca un document însemnînd o cotitură istorică în viața partidului nostru. Consider numirea unui nou C.C. pentru motive de securitate ca o condiție fundamentală pentru ducerea muncii pe baze de război". „Mă declar pe deplin alături de hotărîrile și linia trasată... — se spunea în altă declarație. — Consider hotărîrea covîrșitoare, deschizînd calea către izbîndă..." ²⁰.

În scrisoarea trimisă, la 16 aprilie 1944, tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și celorlalte cadre de partid aflate în lagărul de la Tg. Jiu, tovarășii din afară arătau, în legătură cu înlăturarea agenturii dușmane : „Cu aceasta, o parte a sarcinii pe care ne-ați dat-o și a angajamentului pe care ni l-am luat în fața voastră, și, prin voi, în fața întregii familii (a partidului — *n.r.*) a fost îndeplinită". Mai departe, în scrisoare se spunea : „În toate ne-am condus de sfaturile voastre. Îndeosebi sfaturile lui

¹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 87, Comunicarea din 5 aprilie 1944 a C.C. al P.C.R.

¹⁹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 438.

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 87.

F... (Fieraru — numele conspirativ al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej — *n.r.*) au fost determinante pentru alcătuirea întregului plan. Rîndurile voastre au însemnat pentru noi un sprijin puternic. Ele ne-au întărit hotărîrea și ne-au îngăduit să găsim metoda cea mai sigură pentru a feri familia de convulsii și a nu da ocazia lui Tanti Varvara (denumirea conspirativă prin care se înțelegea aparatul de represii al statului burghezo-moșieresc — *n.r.*) să se amestece în treabă... Un capitol întunecos din istoria familiei noastre a fost definitiv închis".

„Sfatul lui F. cu privire la organizarea moștenirii (măsurile de reorganizare a partidului, a organelor de partid — *n.r.*) — se arăta mai departe în scrisoare — ni l-am însușit în întregime, el fiind cel mai corespunzător cu stările deosebite de astăzi" ²¹.

În scrisoare se arătau primele măsuri ce au fost luate în această direcție : „În jurul nostru am grupat un activ de bază, în primul rînd din muncitori" ²². Printre sarcinile principale care stăteau în fața noii conduceri se sublinia grija pentru întărirea partidului cu elemente devotate, muncitorești, consolidarea legăturilor în interiorul partidului și a celor cu clasa muncitoare „prin prezența în toate compartimentele conducătoare, începînd de sus și pînă jos, a elementului muncitoresc" ²³. Numai în felul acesta se puteau asigura succesul activității partidului, rolul său de organizator și conducător al luptei antifasciste. „Prin întărirea familiei pe aceste baze — se arăta în scrisoare — și prin ancorarea ei vie în clasa care o alimentează și susține, putem trece la căutarea și încheierea de alianțe fie firești, fie vremelnice, fără pericol de a ne pierde ființa și rolul îndrumător..." ²⁴.

În scrisoarea de răspuns din 25 aprilie 1944, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a dat o înaltă apreciere însemnătății actului de la 4 aprilie, importanței întăririi unității partidului pentru lupta antifascistă a întregului popor. „Nici nu vă puteți închipui cu ce mare bucurie și entuziasm am primit comunicarea și cele cîteva amănunte despre felul cum s-a desfășurat acțiunea... pentru curățirea partidului de elementele dușmănoase, incapabile, lașe și oportuniste. Cu rîndurile strînse, cu unitatea adevărată a partidului vom putea pași hotărît pe calea îndeplinirii sarcinilor ce stau în fața clasei muncitoare și a poporului român în acest sector atît de important pentru desfășurarea evenimentelor militare și politice" ²⁵. În același timp, subliniind că „acest act îndrăzneț și istoric pentru partidul nostru trebuie să fie desăvîrșit cu aceeași hotărîre și rapiditate" ²⁶, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej dădea îndrumări de mare însemnătate pentru organizarea activității partidului. În scrisoare se trasa un plan precis de activitate în vederea întăririi rapide a capacității de luptă a partidului, mobilizării largi a clasei muncitoare, unei puternice legături cu activul de bază și a luării măsurilor de securitate corespunzătoare. Pentru întărirea partidului, un rol important avea asigurarea organelor sale cu cadre devotate și capabile să-și îndeplinească bine sarcinile. Referitor la aceasta, tovarășul Gheorghe

²¹ „Scînteia" nr. 4 300, din 22 august 1958.

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

Gheorghiu-Dej scria tovarășilor din afară : „Verificați politicește cadrele principale, starea lor de spirit, situația lor din punct de vedere conspirativ și instruiți-le bine asupra celor ce au de făcut”²⁷. Subliniindu-se însemnătatea acestei activități, în scrisoare se arăta : „Pornind cu cadre verificate, instruite și bine închegate, vom putea trece hotărît și siguri de succes la reorganizarea temeinică a tuturor organizațiilor partidului nostru, de sus și pînă jos”²⁸.

În scrisoare se indicau, de asemenea, sarcini privind organizarea muncii de propagandă, precum și necesitatea de a se face o declarație publică prin care „partidul să ia poziție față de problemele rezultate din situația actuală, cînd războiul se dă pe teritoriul național, cu scopul mobilizării tuturor forțelor pentru izgonirea hoardelor fasciste și a clicii trădătorului Antonescu etc., pe baza platformei de închegare a Frontului Unic Național”²⁹.

O astfel de declarație a constituit-o manifestul C.C. al P.C.R. dat publicității la 1 mai 1944, sub titlul „Către poporul român !” În manifest se făcea o analiză a situației interne și internaționale și se arăta : „Drumul salvării de la catastrofa națională este :

Unirea tuturor partidelor, organizațiilor și patrioților în frontul patriotic antihitlerist al poporului și formarea Comitetului național de luptă pentru salvarea Patriei, care să mobilizeze și să unească toate forțele țării, fără deosebire de clasă, partid sau religie.

*Popor român ! Salvează-te de la catastrofă ! Părăsește războiul criminal nemțesc ! Doboară clica trădătorului Antonescu de la cîrma țării ! Luptă pentru pace ! Alungă cu arma în mînă pe cotropitorii hitleriști de pe pămîntul pîngărit al Patriei. Luptă pentru eliberarea fraților din Ardealul de nord ! Alătură-te Armatei Roșii, eliberatoarea popoarelor iubitoare de libertate !”*³⁰

După înlăturarea agenturii dușmane, s-au luat o serie de măsuri importante pentru întărirea capacității de luptă a partidului și a organizațiilor de masă aflate sub conducerea sa. Aceste măsuri au fost analizate, printre altele, într-o scrisoare din 1 iulie 1944 a tovarășilor din afară către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Arătînd că politica criminală pe care a dus-o Foriș „se resimte în toate domeniile activității noastre”, tovarășii din afară scriau : „Noi facem totul pentru a lichida această moștenire. Tocmai de aceea avem nevoie de sfatul și sprijinul vostru”³¹.

Imediat după 4 aprilie s-a trecut la restabilirea legăturilor cu organizațiile de partid și la reorganizarea lor. În scurt timp au fost refăcute legăturile cu organele de partid din aproape toate provinciile, legături ce fuseseră întrerupte de luni de zile datorită activității trădătoare a lui Foriș³². „Cu aceeași însuflețire și devotament ca și cei din centru — se arăta în scrisoarea din 1 iulie 1944 —, activiștii noștri din pro-

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 376.

³¹ Arhiva C.C. al P.M.R. — Scrisoarea din 1 iulie 1944 a cadrelor din afară către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, fondul nr. 1, dosarul nr. 7 953, filele 92—94.

³² Ibid.

vincie muncesc pentru realizarea sarcinilor partidului" ³³. Un rol important pentru stringerea legăturilor partidului cu masele a avut faptul că s-au consolidat legăturile cu o serie de întreprinderi industriale importante și cu un număr de unități militare. Astfel, în București, s-a asigurat legătura organizatorică sistematică a organizației de capitală cu întreprinderi ca „Lemaître”, C.F.R., S.T.B., Pirotehnia, Malaxa, Vulcan, C.A.M., Tăbăcăria națională, Ford, S.E.T., Gagel, Leonida și altele ³⁴. De asemenea, partidul a menținut o legătură permanentă cu grupele de patrioți ce activau în unele unități militare, ca cele din Reg. 20 Inf. staționat la T. Măgurele, Reg. 3 Pionieri dislocat lângă Roșiorii de Vede, Flotila III-a de bombardament din Craiova, Divizia a IX-a Infanterie din Dobrogea, Regimentul Transmisiuni aere de lângă București.

După 4 aprilie s-au luat măsuri pentru îmbunătățirea muncii de propagandă și agitație, pentru întărirea conspirativității, pentru perfecționarea legăturilor, a organizării ședințelor, a aparatului tehnic ³⁵. O sarcină importantă după 4 aprilie 1944 a fost aceea de a lichida urmările nefaste ale politicii de cadre a lui Foriș, care promovase în munci de partid elemente mic-burghize, lașe și docile, incapabile să se orienteze în mod just, să aibă independență în muncă și inițiativă. „Introducem în P. (partid — *n.r.*) — se arăta în scrisoarea din 1 iulie 1944 — spiritul de răspundere ca o consecință a independenței și inițiativei pe baza liniei trasate” ³⁶. O greutate serioasă în activitatea partidului o constituia în perioada aceea — în împrejurările când o mare parte din cadrele de bază erau deținute în închisori și lagăre — lipsa de cadre. „Ducem o lipsă foarte mare de cadre cu experiență în munca de P. și de multe ori nu putem să facem față nevoilor din ce în ce mai mari” ³⁷. În aceste condiții, o preocupare importantă a noii conduceri a fost promovarea în muncă a unor cadre muncitorești, revoluționare, hotărâte să lupte pentru cauza partidului, precum și — ținând cont de condițiile de ilegalitate — formarea unei echipe de rezervă a conducerii ³⁸. La baza selecționării activiștilor pentru munci de răspundere a stat principiul verificării severe a activității depuse și a atitudinii față de linia, disciplina și securitatea partidului ³⁹. În același timp, pentru a se asigura buna desfășurare a activității partidului, s-au luat măsuri pentru îmbunătățirea metodelor de muncă. „Am reușit — se arăta în scrisoare — să introducem un spirit sănătos și metode partinice de muncă pe baza instructajului concret, a ajutorului în muncă și a controlului de modul cum au fost introduse în practică sarcinile stabilite” ⁴⁰.

S-au luat, de asemenea, măsuri pentru îmbunătățirea activității organizațiilor de masă. Un rol important în mobilizarea patrioților în sprijinul comuniștilor și antifasciștilor loviți de teroarea fascistă, în demascarea fărâdelegilor autorităților antonesciene și ale hitleriștilor îi revenea organizației „Apărarea patriotică”. Aceste acțiuni ale ei aveau

³³ Ibid.

³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, inv. nr. 9, dosarul nr. III, doc. nr. 11.

³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7953, filele 92—94.

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

un pronunțat caracter politic antifascist și reprezentau una dintre formele prin care partidul mobiliza masele la luptă. „Am reușit — se arată în scrisoarea tovarășilor din afară către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — să organizăm Apărarea Patriotică pe o bază mai largă, ca să se resimtă imediat cotitura în muncă prin ajutorul mărit în sanatorii (închisori și lagăre — *n.r.*) și prin ajutorarea rudelor lipsite de mijloace. Am reușit de asemenea să îmbunătățim apărarea juridică cât și acțiunea pentru regimul și salvarea vs.”⁴¹.

În ce privește Uniunea patrioților, organizație antifascistă creată în 1942, care cuprindea intelectualitatea progresistă și reprezentanți ai unor pături de mijloc, s-au luat măsuri pentru extinderea activității ei, astfel încât să devină o organizație de masă, cuprinzând antifasciști fără de partid din toate păturile sociale și înlesnind îndrumarea activității lor de către partidul comunist: „Sîntem pe cale să reorganizăm și U.P. pe baze foarte largi (de la muncitori și țărani la toate celelalte categorii)”⁴².

În felul acesta, înlăturarea agenturii dușmane din conducerea partidului și măsurile luate după aceasta au făcut posibilă desfășurarea largă a muncii de mobilizare a clasei muncitoare, de unire a tuturor forțelor democratice, patriotice, antihitleriste în vederea înlăturării insurjecției armate.

★

Evoluția evenimentelor interne și internaționale la sfîrșitul anului 1943 — prima jumătate a anului 1944 a confirmat pe deplin justetea analizei făcute de cadrele de bază ale P.C.R., în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, și a concluziilor trase asupra perspectivelor luptei de eliberare a poporului român de sub jugul fascist, asupra posibilității și necesității de a se pregăti înlăturarea unei insurecții armate antifasciste.

Această evoluție a arătat că :

1. Situația de pe fronturile celui de-al doilea război mondial a continuat să se dezvolte în favoarea coaliției antihitleriste; perspectiva prăbușirii Germaniei hitleriste și a sateliților ei era din ce în ce mai evidentă; loviturile puternice date hitleriștilor de către armata sovietică în iarna și primăvara anului 1944 apropiau ceasul eliberării Romîniei.

2. În țară creștea deruta în rîndurile clicii antonesciene, ale aparatului ei de stat și ale întregii reacțiuni. Dictatura militară-fascistă se clătina, izolată de popor și urită de masele populare.

3. Situația economică a țării se agrava puternic. Starea materială a maselor muncitoare se înrăutățea pe zi ce trecea. Creștea valul puternic al nemulțumirilor maselor împotriva mizeriei și a exploatării, a pierderilor de sute de mii de vieți omenești pentru interese străine poporului român, a continuării războiului antisovietic. Se dezvolta starea de spirit antifascistă.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

4. Mînia și revolta maselor își găseau expresia în acțiuni de luptă împotriva ocupanților hitleriști și a slugilor lor din țară. Cuvîntul partidului comunist găsea un răsunset din ce în ce mai mare în mase.

5. În rîndurile armatei se resimțea tot mai mult ura ostașilor împotriva clicii fasciste, care-i trimitea să moară într-un război dus pentru o cauză străină și nedreaptă. Creștea puternic starea de spirit antihitleristă. Se dezvoltă un proces de clarificare în rîndurile ofițerilor, care vedeau în ce dezastru erau împinse țara și armata.

Referindu-se la această evoluție a evenimentelor, favorabilă activității partidului de pregătire a răsturnării dictaturii militare-fasciste, în scrisoarea din 1 iulie 1944 a tovarășilor din afară către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej se arăta că „datorită situației generale politice și economice, dar îndeosebi datorită evoluției rapide a situației militare, starea de spirit a maselor se orientează din ce în ce mai mult spre linia P. ns. (partidului nostru — *n.r.*), căutînd forma practică de exprimare și realizare a acestei tendințe”⁴³.

În aceste condiții prielnice, cu rîndurile curățite de elementele trădătoare, lașe și capitulante, P.C.R. a înfăptuit ansamblul de măsuri politice și organizatorice pentru pregătirea insurecției armate prevăzute de planul elaborat în 1943.

Pentru asigurarea succesului insurecției erau necesare organizarea și instruirea din timp a unor forțe înarmate, devotate pînă la capăt luptei împotriva fascismului, gata la orice sacrificiu, pregătite să atace obiectivele hitleriste.

Înlăturarea clicii trădătoare din conducere și măsurile luate pentru întărirea partidului au permis crearea în scurt timp a formațiunilor de luptă patriotice, constituite în cea mai mare parte din muncitorii cei mai înaintați și mai hotărîți în lupta împotriva fascismului, comuniști, uteciști și fără de partid. „4 aprilie 1944 — se arată într-un raport al comandamentului formațiunilor de luptă patriotice — a însemnat o cotitură în organizarea F.L.P.... în interval de numai două luni, F.L.P. a reușit să-și organizeze un comandament capabil să exercite funcțiunile ce revin unui asemenea organ, să stabilească puncte de sprijin în țară, să creeze organe regionale în Oltenia, Dobrogea, Moldova, Banat și Țara Bîrsei, să asigure o bază de aprovizionare cu armament și muniții și să încadreze un număr de 17 echipe de șoc, dintre care 6 în Capitală”⁴⁴. Continuînd să crească în întreaga perioadă de pregătire a insurecției armate, numărul echipelor de luptă ale F.L.P. a ajuns în Capitală, între 20 iunie și 23 August 1944, la 50⁴⁵.

Faptul că partidul a reușit să creeze formațiunile de luptă patriotice în pofida condițiilor grele de ilegalitate, înfruntînd teroarea sîngeroasă a siguranței și gestapoului, a demonstrat capacitatea organizatorică crescîndă a partidului, curajul și abnegația comuniștilor.

Un succes însemnat al luptei partidului pentru mobilizarea tuturor forțelor în vederea răsturnării dictaturii fasciste a fost realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 35, dosarul nr. 1, fila 15.

⁴⁵ Ibid.

La 1 mai 1944, ca urmare a muncii perseverente a partidului comunist pentru unitatea de acțiune cu Partidul social-democrat, a fost înfăptuit Frontul unic muncitoresc. Crearea F.U.M. a dus la consolidarea forțelor proletariatului, la întărirea rolului său de conducător al maselor largi populare, a avut o importanță deosebită pentru concentrarea forțelor patriotice. Manifestul F.U.M. de 1 Mai 1944 a chemat clasa muncitoare și toate forțele patriotice să acționeze unite în lupta antifascistă și proclama lozinci ce cuprindeau sarcinile principale ale poporului în această luptă. Făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare a avut, după cum a arătat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea la a XV-a aniversare a eliberării țării noastre, „...o mare însemnătate pentru activitatea desfășurată de partid în vederea strîngerii laolaltă a tuturor forțelor antihitleriste pe baza unei platforme care prevedea: răsturnarea guvernului de dictatură fascistă, formarea unui guvern de uniune națională din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste, ieșirea Romîniei din războiul antisovietic, izgonirea armatelor hitleriste din țară, trecerea Romîniei de partea coaliției antihitleriste, reforme democratice”⁴⁶.

Promovînd consecvent tactica folosirii tuturor factorilor interni în măsură, dintr-un motiv sau altul, să contribuie la rezolvarea problemei fundamentale ce se punea în acea perioadă — răsturnarea dictaturii militare-fasciste și scoaterea Romîniei din războiul hitlerist —, partidul comunist a obținut la 20 iunie 1944 încheierea Blocului național-democrat, în care, pe lîngă P.C.R. și P.S.D., au intrat partidele național-țărănesc și național-liberal. Liderii acestor partide, după ce ani de zile au respins propunerile repetate ale P.C.R., sprijinind de fapt războiul antisovietic, au acceptat acum crearea B.N.D., temîndu-se să nu rămînă în afara evenimentelor și în izolare totală. Cu toate acestea, chiar și după crearea B.N.D., Maniu și Brătianu au stăruit în refuzul de a se alătura efectiv la acțiunea pentru răsturnarea lui Antonescu și au menținut legăturile cu acesta. În aceste condiții, toate pregătirile efectuate de P.C.R. în vederea insurecției armate au avut loc fără știrea și fără participarea conducătorilor P.N.Ț. și P.N.L. Dar, închegînd Blocul național-democrat și continuînd să demaște atitudinea duplicitară a conducătorilor P.N.Ț. și P.N.L., P.C.R. a reușit să folosească contradicțiile ce apăruseră în sînul claselor dominante — tactică justă, leninistă, care a înlesnit izolarea clicii antonesciene și înfăptuirea răsturnării ei.

Partidul a folosit și contradicțiile dintre cercurile palatului și rege, de o parte, și Antonescu, de cealaltă, contradicții ce s-au agravat în condițiile unei situații militare tot mai proaste a regimului fascist. Văzînd în participarea la înlăturarea lui Antonescu și scoaterea țării din războiul hitlerist singura speranță de a scăpa de răspunderile grele ce apăsau pe umerii lor, pentru tirîrea Romîniei în războiul antisovietic, regele și cercurile palatului au fost nevoiți să accepte planul de acțiune stabilit de P.C.R.

⁴⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 9.

„Însuși faptul acesta — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — constituie recunoașterea rolului hotărîtor jucat de partid în acest moment crucial pentru destinele țării”⁴⁷.

Pentru asigurarea victoriei insurecției armate era necesară atragerea armatei la lupta împotriva fascismului, întoarcerea armelor de către unitățile militare române împotriva hitleriștilor.

În acest scop, partidul, prin comuniștii din armată și patrioții grupați în jurul lor, precum și prin manifestele adresate armatei, a intensificat munca de lămurire în rândurile soldaților și ofițerilor, chemându-i să treacă de partea poporului, să întoarcă armele împotriva ocupanților hitleriști. Starea de spirit antihitleristă era în continuă creștere în armată, tot mai mulți ostași și ofițeri, revoltați de fărădelegile dictaturii militar-fasciste și ale hitleriștilor, înțelegeau că adevăratul dușman al poporului era fascismul, că înfrîngerea Germaniei hitleriste era condiția principală pentru asigurarea independenței naționale a țării.

S-a dezvoltat și procesul de clarificare în rândurile ofițerilor, care își dădeau seama spre ce dezastru sînt împinse țara și armata.

Creîndu-și legături în armată, partidul comunist a reușit să cîștige pentru cauza insurecției numeroși ofițeri și generali, care s-au convins că P.C.R. este singura forță politică capabilă să conducă acțiunea de răsturnare a dictaturii militare-fasciste și lupta pentru izgonirea armatelor hitleriste din țară.

Pregătind insurecția armată, partidul a ales o tactică adecvată pentru desfășurarea luptelor insurecționale, a întocmit planul amănunțit de acțiune al formațiunilor de luptă patriotice și al unităților militare române, a stabilit obiectivele hitleriste și instituțiile militare și civile antonesciene care trebuiau atacate și ocupate, dînd din timp indicații privitoare la repartizarea formațiunilor patriotice și a subunităților armatei pe diferite obiective.

Paralel cu pregătirile din București, care urma să fie centrul insurecției armate, s-au efectuat pregătirile necesare și în alte regiuni ale țării, îndeosebi în regiunea petroliferă.

Înfăptuind aceste măsuri de pregătire a insurecției, conducerea partidului a hotărît organizarea evadării din lagărul de la Tg.Jiu a principalelor cadre de conducere ale P.C.R. În noaptea de 9—10 august, activiști ai regiunii de partid Oltenia și împuternicitul C.C., tov. I. Gh. Maurer, cu ajutorul unor învățători și țărani din județele Gorj și Vâlcea, au organizat evadarea din lagăr a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ulterior a fost organizată evadarea tovarășilor Gheorghe Apostol, Alexandru Drăghici și a altor activiști de răspundere ai partidului.

În felul acesta, întărindu-se prin înlăturarea elementelor trădătoare din conducere, desfășurînd o muncă largă de mobilizare a maselor la luptă și luînd o serie de măsuri concrete de organizare a insurecției, P.C.R. a asigurat pregătirea politică și militară a insurecției armate din august 1944.

Insurecția armată victorioasă a răsturnat dictatura militară-fascistă, a scos țara din război și a alăturat-o coaliției antihitleriste. Întor-

⁴⁷ Loc. cit., pag. 440.

cînd armele împotriva Germaniei fasciste, armata romînă a participat la războiul antihitlerist pînă la sfîrșitul lui victorios.

Aceste rezultate istorice, de o deosebită însemnătate pentru destinele poporului romîn, vigoarea cu care s-a desfășurat insurecția și succesul ei au fost posibile datorită conducerii și îndrumării de către P.C.R. a luptei forțelor patriotice, întăririi partidului și strîngerii legăturilor sale cu masele.

În lumina activității depuse de partid pentru pregătirea și înfăptuirea insurecției, a rezultatelor acesteia și a succeselor obținute apoi de poporul romîn, în întărirea independenței sale naționale, în construirea unei Romîinii noi, libere și înfloritoare, apare clar caracterul dușmănos, calomnios și antipartinic al atitudinii lui A. Pauker și V. Luca, care, întorcîndu-se din emigrație, au reproșat cadrelor de bază ale partidului acțiunea de la 4 aprilie, întrebînd cu ce drept a fost înlăturată „conducerea aleasă”, au privit cu nemulțumire și dezaprobare faptul că partidul a organizat insurecția armată, răspîndind o concepție aventuristă și provocatoare, dușmănoasă intereselor vitale ale poporului muncitor și luptei împotriva fascismului, concepție ce susținea că înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 a fost o greșeală. Însăși evoluția evenimentelor a demonstrat însemnătatea istorică a insurecției armate și meritul uriaș pe care l-a cîștigat partidul în fața poporului conducînd pregătirea și înfăptuirea ei.

Ridicînd sus steagul libertății și independenței naționale, unind în jurul clasei muncitoare toate forțele patriotice, partidul comunist s-a dovedit a fi singura forță capabilă să călăuzească poporul în această mare bătălie eliberatoare, să asigure victoria insurecției armate, care a constituit începutul revoluției populare în România.

Episoade eroice din timpul desfășurării insurecției armate și a luptei pentru eliberarea patriei (23 August — 25 octombrie 1944)

Col. C. NICOLAE, Lt. col. A. LUPĂȘTEANU, V. BÎRZĂ

În București și împrejurimi

Răspunzînd cu însuflețire chemării Partidului Comunist din România, la 23 August 1944 oamenii muncii și unitățile militare din Capitală au pornit lupta pentru zdrobirea hitleriștilor și victoria insurecției armate.

În conformitate cu planul insurecției elaborat de partidul comunist, în ziua de 23 August, la orele 17, au fost arestate la Palat principalele căpetenii ale regimului militar-fascist. În cursul nopții, o grupă a formațiunilor de luptă patriotice a transportat pe membrii guvernului antonescian într-o casă conspirativă a partidului din Vatra Luminoasă, a cărei pază a fost asigurată de cadre de partid.

Imediat după aceasta, forțele insurecționale au trecut la punerea în aplicare și a celorlalte măsuri prevăzute în planul insurecțional. Astfel, în aceeași zi, la orele 18,30, la sediul Comandamentului militar al Capitalei a fost înmînat comandanților de unități ordinul de operații, care prevedea măsuri hotărîte împotriva trupelor hitleriste. Potrivit planului, între orele 20,30 și 24, unitățile militare și formațiunile de luptă patriotice au intrat în dispozitivul stabilit în vederea executării misiunilor ce le fuseseră încredințate. O parte din forțe au ocupat și asigurat, împotriva unor eventuale atacuri hitleriste, principalele instituții de stat și obiective importante, între care Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul de Interne, Ministerul de Război, Subsecretariatul de stat al Aerului, Poșta centrală și Banca Națională, marile centrale telefonice din Calea Victoriei, Banu Manta și Bulevardul Dacia, posturile de radio și T.F.F. de la Băneasa, Herăstrău și Văcărești.

Desfășurarea în continuare, conform planului inițial, a acțiunilor insurecționale a fost grav periclitată datorită înțelegerii trădătoare încheiate între rege și cercurile din jurul său, la numai cîteva ore după arestarea guvernului militar-fascist, cu ambasadorul Germaniei, von Killinger, și generalii hitleriști Hansen și Gerstenberg, potrivit căreia se permitea retragerea nestingherită a trupelor hitleriste.

Acțiunea trădătoare a palatului a fost însă paralizată de la bun început de entuziasmul și avîntul de luptă al maselor populare și al ar-

matei. În luptele crâncene purtate în Capitală și împrejurimi împotriva trupelor hitleriste, militarii și oamenii muncii au săvârșit nemuritoare acte de curaj și eroism.

★

Încă în cursul serii de 23 august, imediat după transmiterea comunicatului la radio, în diferite puncte ale orașului, inclusiv în întreprinderile ce lucrau cu schimb de noapte, au avut loc mitinguri și demonstrații spontane, prin care oamenii muncii își manifestau bucuria și adăptarea față de marele eveniment. O asemenea manifestare s-a desfășurat și pe Calea Victoriei, cu care prilej sutele de participanți au strigat lozinci pentru partidul comunist, pentru Armata sovietică eliberatoare, exprimându-și ura nestăvilită și hotărârea neclintită de luptă împotriva hitleriștilor. Manifestanții au scos din vitrinele unei librării cărțile fasciste expuse, pe care apoi le-au distrus și împrăștiat ¹.

În cursul aceleiași serii, formațiunile de luptă patriotice și unitățile militare au trecut la acțiuni ofensive hotărâte împotriva hitleriștilor.

Una dintre primele măsuri importante luate încă în cursul serii de 23 august de către forțele insurecționale a fost întreruperea legăturilor prin fir cu străinătatea a comandamentelor, autorităților civile și organizațiilor politice hitleriste. De asemenea, s-au tăiat transmisiunile de orice fel între comandamentele, unitățile și formațiunile hitleriste, spre a se paraliza exercitarea comandamentului ².

Formațiunile de luptă patriotice au atacat grupurile răzlețe de soldați și ofițeri dușmani care circulau pe străzi sau staționau în diferite cantonamente ce împânzeau Capitala. Cu ajutorul cetățenilor, care indicau casele respective și participau efectiv la acțiuni, aceste formațiuni au dezarmat chiar din primele ore ale insurecției numeroși hitleriști.

Astfel, în seara zilei de 23 august și în dimineața zilei de 24 august, câteva grupe de patrioți înarmați, compuse din muncitori de la S.E.T. (azi Uzina de mecanică fină București) și de la alte întreprinderi, au executat împreună cu ostași din Regimentul gardă călare curățirea de hitleriști a cartierului cuprins de străzile Aleea Alexandru, Eliza Filipescu, Paris, Aleea Zoe etc. Una din grupele de patrioți a reușit să facă prizonieri cu acest prilej câteva zeci de hitleriști. Printre prizonierii capturați în acest cartier s-au numărat ofițeri inferiori și superiori de la localul Misiunii germane, de la unul dintre birourile gestapoului, de la biroul legăției germane, de la diferite locuințe particulare, cât și membrii unui ansamblu de propagandă hitlerist ³.

De asemenea, alte grupe ale formațiunilor de luptă patriotice au arestat ofițeri și soldați hitleriști izolați care-și găsiseră adăpost la diferite elemente profasciste și legionare, așa cum a fost cazul, de pildă, pe străzile Romană, Oițelor și altele ⁴.

¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 63, 66 și 178.

² Arhiva M.F.A. — M.St.M., dosarul nr. 233 (C.M.C.), fila 24.

³ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 37—52.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8 006.

Împărtășind întrutotul entuziasmul maselor populare, soldații, subofițerii și ofițerii garnizoanei București au primit cu un sentiment de mare bucurie vestea arestării lui Antonescu precum și misiunile de luptă ce li s-au încredințat. În seara zilei de 23 august, cînd s-a pus de către comanda Regimentului 2 călărași purtat problema constituirii unei grupe de luptă pentru dezarmarea hitleriștilor aflați în hotelul „Princiar”, primul care s-a oferit în vederea acestei acțiuni a fost sergentul Dumitrescu Nicolae. Ajuns în apropierea acestui obiectiv cu grupa ce i se încredințase, curajosul sergent, fără a mai aștepta alte ordine, a trecut imediat la acțiune, din proprie inițiativă, chiar în cursul serii de 23 august. El personal a atacat și nimicit pe cei doi hitleriști care făceau paza intrării în hotel, după care a ordonat să se deschidă focul cu toate armele asupra geamurilor și intrărilor. Surprinși de acțiunea hotărîtă a ostașilor romîni, fasciștii, în majoritate ofițeri bine înarmați, crezînd că au fost atacați de forțe numeroase, au capitulat, arborînd fanioane albe⁵.

Luptele în oraș au continuat cu intensitate sporită în zilele de 24 și 25 august, cînd au fost lichidate principalele rezistențe hitleriste, între care cea din Splaiul Independenței, de la Școala superioară de război, cele din hotelurile „Ambasador”, „Splendid”, „Grand” etc.

Una dintre cele mai înverșunate lupte din interiorul Capitalei s-a dat pentru cucerirea clădirii din Splaiul Independenței, situată între podul Senatului și podul Mihai Vodă, unde își avea sediul Misiunea germană din România pentru armata aerului (azi localul Sfatului popular regional București). Acest obiectiv era puternic apărat de un important număr de ofițeri din aviația hitleristă, care dispuneau de mult armament automat și rezistau cu disperare.

Atacul a fost dezlănțuit la ora 4,30 cu două escadroane din Regimentul 2 călărași purtat și a trebuit să fie repetat de mai multe ori pentru a înfrînge rezistența extrem de înverșunată a inamicului.

Hitleriștii ocupaseră și amenajaseră șanțurile pentru apărarea anti-aeriană din curtea clădirii și baricadaseră intrările și ferestrele cu saci de nisip, din spatele cărora executau un foc nimicitor asupra atacatorilor. Țintuiți pe caldarîmul străzii, care nu le oferea nici un fel de pavăză împotriva gloanțelor dușmane, ostașii romîni nu puteau face nici o mișcare. Muniția era pe terminate. În acel moment de grea încordare, în fața clădirii și-a făcut apariția un mic tun antitanc împins de cîțiva militari ajutați de civili. Alți civili se țirau prin ploaia de gloanțe cu lăzi de muniție la ostașii din primele rînduri. Erau muncitori mobilizați de organizația de partid a Uzinelor „Malaxa” (azi „23 August”), muncitori de la fabrica de pîine „Gagel” (azi „Steagul roșu”), precum și cetățeni din cartierul din apropiere⁶. O parte dintre ei, primind arme de la ostași, au participat nemijlocit la luptă. Prinzînd forțe noi, ostașii au reluat cu îndrîjire atacul. În fruntea subunității sale ataca locotenentul Dumitrescu Gheorghe. Acesta, deși rănit, trăgea din mers cu pușca mi-

⁵ Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 1, fapte de arme, filele 13—18.

⁶ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 116—124.

tralieră, însuflețind ostașii la luptă prin puterea exemplului său. Avântul viteazului ofițer a fost însă curmat de un glonte dușman, care l-a rănit grav. Văzându-și comandantul în pericol, soldatul Pascu Nicolae i-a sărit în ajutor, în ciuda focului turbat al hitleriștilor⁷. Dar o nouă rafală de mitralieră le-a curmat viața la amândoi. Moartea celor doi eroi a îndârjit și mai mult pe tovarășii lor de luptă. Aceștia, dintr-un singur salt, au pătruns către orele 11 în clădire, punând capăt rezistenței înverșunate a fasciștilor.

În timp ce se purtau lupte la acest obiectiv, în împrejurimi s-au adunat numeroși locuitori pentru a-și exprima indignarea și ura față de hitleriști. A fost necesară intervenția unei echipe voluntare de ordine formată din muncitori, care a apărut cu greu de mînia maselor pe hitleriștii ce se predaseră între timp⁸.

Tot în ziua de 24 august s-au dus lupte grele pentru lichidarea puternicei rezistențe hitleriste de la Școala superioară de război (azi Academia militară generală), unde funcționa Misiunea militară hitleristă din România pentru armata de uscat.

Acțiunile întreprinse aici, cu începere de la orele 16, n-au dat rezultate din prima zi, deoarece acest obiectiv, situat pe o înălțime dominantă, oferea hitleriștilor posibilitatea de a se adăposti și a ține sub foc împrejurimile pe o mare întindere. Atacurile au fost reluate în ziua de 25 august cu forțe sporite și către orele 13 obiectivul a fost cucerit de către luptătorii romîni.

În lupta pentru cucerirea localului Școlii superioare de război, s-a remarcat prin curaj și spirit de inițiativă sergentul Dumitru Paraschiv din Regimentul 2 călărași purtat. Acesta, în fruntea grupei sale, a ocupat o clădire situată în apropierea obiectivului, care, deși ținută permanent sub focul violent al hitleriștilor, oferea, prin poziția sa, avantaj atacatorilor. De aici el a fixat cu pușca mitralieră pe inamic, dînd posibilitate subunității din care făcea parte să atace din flanc pe dușman și să-l nimicească. În timpul duelului de foc cu fasciștii, sergentul Dumitru Paraschiv a căzut ca un erou⁹.

Și aici, ca și în alte părți ale orașului unde se duceau lupte împotriva hitleriștilor, s-a făcut remarcat sprijinul dat de oamenii muncii unităților militare. Astfel, în ziua de 25 august 1944, un grup de muncitori de la Uzinele „Vulcan”, conduși de comuniști, împreună cu cîțiva ostași dintr-o subunitate de artilerie antiaeriană, au dezarmat mai mulți soldați și ofițeri hitleriști care reușiseră să se retragă de la Școala superioară de război¹⁰.

Pe lângă participarea sub diverse forme alături de unitățile militare la luptele duse în vederea lichidării principalelor obiective hitleriste din Capitală, formațiunile de luptă patriotice au desfășurat acțiuni pe cont propriu sau împreună cu ostașii la numeroase alte obiective. Așa, de pildă, un grup de muncitori de la fabrica de pîine „Gagel” de pe șoseaua Ștefan cel Mare au luat parte, din inițiativa organizației de

⁷ Arhiva M.F.A., fond decorații, dosarul nr. 66, fila 24.

⁸ Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 1, fapte de arme, filele 19—60.

⁹ Loc. cit., filele 61—70.

¹⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 125—126.

partid, la dezarmarea și internarea în lagăr a circa 20 de hitleriști bine înarmați, aflați în această întreprindere ¹¹.

În ziua de 25 august, către orele 11, un grup de muncitori de la Uzinele „Vulcan” (azi Uzina de utilaj chimic București) și din alte întreprinderi, după ce au fost înarmați la sediul Comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, au participat, alături de subunitățile militare, la blocarea hotelului „Ambasador”, în urma cărui fapt a fost capturat și dezarmat un mare număr de ofițeri hitleriști baricadați în clădire ¹².

Tot în această zi, un grup de muncitori din întreprinderea A.P.A.C.A. (azi Fabrica de confecții și tricotaje București), mobilizați de comuniști, au dezarmat peste 20 de soldați hitleriști ce se găseau în palatul Cotroceni. Prizonierii capturați au fost apoi ținuti sub pază de muncitorii înarmați timp de două zile, după care au fost predați unei unități militare ¹³.

Cu prilejul dezarmării hitleriștilor de la barăcile de lângă fostul stadion „Venus” (lângă Teatrul de Operă și Balet), câțiva muncitori din cartierul Grand, cunoscând locurile, au indicat unei subunități române modalitatea atacării acestui obiectiv. Drept urmare, el a fost cucerit fără pierderi ¹⁴.

Formațiunilor de luptă patriotice le-a revenit misiunea de a dezarma și captura circa 800 de hitleriști, militari și civili ascunși în localul ambasadei germane de pe Calea Victoriei. Grupa de patrioți a ridicat cu acest prilej o însemnată cantitate de pistoale automate, puști mitraliere și grenade, precum și aparate de radioemisiune și recepție ¹⁵.

O contribuție importantă a formațiunilor de luptă patriotică la victoria insurecției armate în Capitală a constatat și în faptul că aceste formațiuni, pe lângă misiunile lor de luptă în care au fost pretutindeni în primele rinduri, au îndeplinit și alte sarcini ca: paza lagărelor de prizonieri, paza bunurilor și a trofeelor capturate, apărarea întreprinderilor industriale, salvarea victimelor de pe urma bombardamentelor aeriene etc.

Iată câteva exemple grăitoare în acest sens :

Din însărcinarea Comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, o grupă de muncitori înarmați, numărând circa 15 oameni, a escortat pînă la cazarma Regimentului 21 infanterie (în fața Spitalului militar central) aproximativ 200 de prizonieri capturați de către formațiunile de luptă patriotice din diferite puncte ale orașului. Această grupă a ajutat apoi timp de 10 zile pe ostașii români să organizeze paza prizonierilor hitleriști aduși în această cazarmă, al căror număr se ridicase la câteva mii ¹⁶.

În ziua de 25 august, tot din însărcinarea Comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, o grupă de muncitori înarmați din cartierul Grand a preluat în paza sa depozitele din Piața Grand, părăsite în grabă de hitleriști sub presiunea forțelor române cu o zi mai înainte. În docu-

¹¹ Loc. cit., filele 80—83.

¹² Loc. cit., filele 86—87, 246.

¹³ Loc. cit., filele 88—90 bis.

¹⁴ Loc. cit., filele 71—72.

¹⁵ Loc. cit., filele 41—43, 111—115.

¹⁶ Loc. cit., filele 37—41, 174.

mentul datind din 25 august 1944, eliberat de Comandamentul formațiunilor de luptă patriotice, se arăta : „Delegatul nostru... din serviciul Formațiunilor de luptă patriotice, cu ordinul de serviciu nr. 548, este însărcinat de acest comandament de a păzi împreună cu gărzile patriotice bunurile aflate în barăcile foste ale germanilor din Cartierul Grand, pînă la predarea lor Comandamentului militar al Capitalei. Poliția și armata vor da concurs acestor gărzi”. Această grupă a predat Comandamentului formațiunilor de luptă patriotice o mare cantitate de armament, muniții și explozivi găsiți aici ¹⁷.

Mobilizați de comuniști, muncitorii din numeroase întreprinderi, printre care cei de la Atelierele centrale S.T.B. (azi I.T.B.), A.P.A.C.A., Atelierele „Leonida” și altele au format gărzi pe secții în vederea apărării întreprinderilor respective în cazul atacării lor de către hitleriști. Muncitorii întreprinderii „Standard-telefoane” (azi „Electromagnetica”) au zădărnicit intenția hitleriștilor de a pătrunde în fabrică, închizînd și barînd toate intrările. Nedispunînd de arme, ei s-au pregătit să riposteze hitleriștilor cu rîngi, bucăți de fier și pietre ¹⁸.

Trebuie subliniat faptul că, prin sprijinul acordat unităților militare, formațiunile de luptă patriotice eliberau pentru luptă un mare număr de ostași instruiți, atît de necesari în acele clipe cînd, profitînd de superioritatea lor vremelnică, trupele hitleriste presau puternic asupra intrărilor în Capitală.

În ziua de 26 august 1944 a avut loc dezarmarea unei subunități hitleriste de infanterie, care ocupase din timp înălțimea din regiunea Crematoriului (calea Șerban Vodă). Alături de o subunitate din Regimentul 11 dorobanți și de cîteva tanchete, la lichidarea acestei rezistențe dușmane a participat și o grupă de muncitori înarmați ¹⁹.

Prin această acțiune a fost lichidat ultimul obiectiv deținut de hitleriști în Capitală²⁰. Astfel, după aproape trei zile de luptă, eforturile unităților militare și ale formațiunilor de luptă patriotice în vederea curățirii Capitalei de hitleriști au fost încununate de succes.

Concomitent cu acțiunile pentru lichidarea rezistențelor hitleriste în interiorul orașului, unitățile militare și formațiunile de luptă patriotice au dus lupte grele, începînd din dimineața zilei de 24 august, pentru respingerea trupelor inamice ce încercau să pătrundă în București dinspre Nord, pe la Băneasa și Pipera, și dinspre Sud, pe la bariera Rahovei.

Primele încercări ale hitleriștilor de a forța intrarea de nord a Capitalei au avut loc în dimineața zilei de 24 august, la orele 6,30, cu scopul de a aduce la îndeplinire ordinul lui Hitler privind sugrumarea insurecției și instalarea unui nou guvern fascist în locul celui răsturnat. La ora 10, aviația fascistă a trecut la bombardarea sălbatică a orașului pentru a produce panică în rîndurile populației Capitalei și a paraliza forțele insurecționale din interiorul ei.

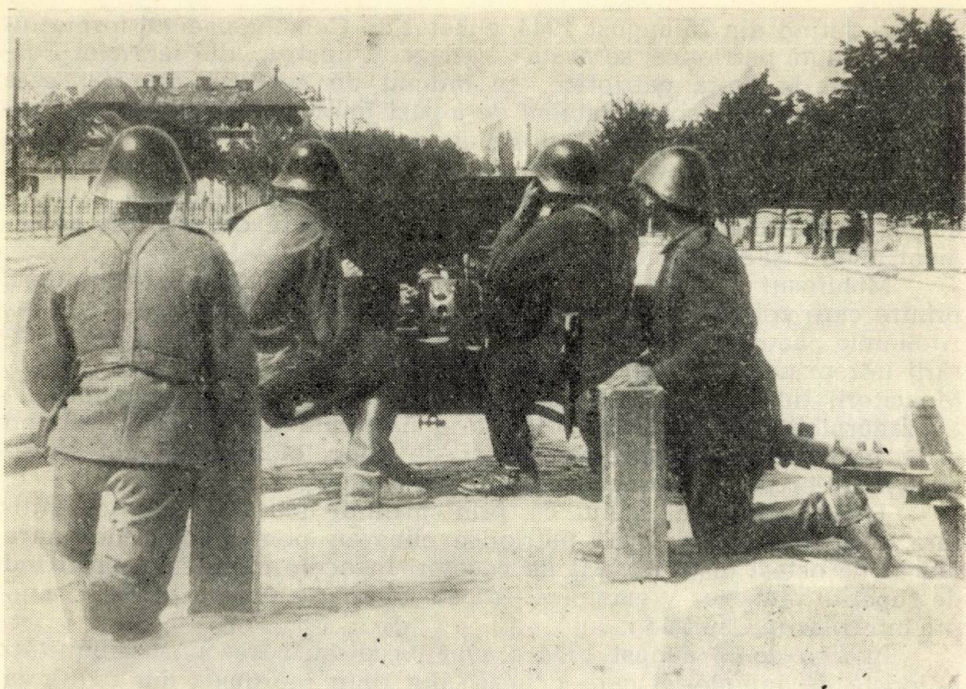
Acțiunile teroriste ale hitleriștilor asupra Bucureștiului au sporit și mai mult ura oamenilor muncii și a ostașilor împotriva dușmanului,

¹⁷ Loc. cit., filele 59—70.

¹⁸ Loc. cit., filele 53—55, 77, 215.

¹⁹ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 242/1, filele 78—79 și dosarul nr. 242/2, fila 310; vezi și Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 93—95, 97.

²⁰ Loc. cit., filele 91—99.

Unul din cele trei tunuri românești ale bateriei care în dimineața zilei de 24 august 1944 a contribuit la nimicirea coloanei hitleriste ce încerca să pătrundă în Capitală pe la podul Băneasa. (Fototeca M.F.A. — D.S.P.A.).

hotărîrea lor de a lupta cu toate forțele pentru zdrobirea trupelor hitleriste. Cu prilejul primei ciocniri cu hitleriștii la intrarea de nord a orașului s-a evidențiat în mod deosebit un pluton de tunuri antitanc de calibru mic din Regimentul gardă călare, care avea misiunea să interzică pătrunderea hitleriștilor pe la podul Băneasa. În fața podului și-a făcut apariția o puternică coloană motorizată hitleristă, formată din circa 20 de mașini cu trupe și armament, precedată de cinci tunuri de diferite calibre. După ce au înlăturat baricada pe care o ridicaseră ostașii în cursul nopții, fasciștii au îndreptat tunurile spre servanții romîni, amplasați în partea opusă a podului, în imediata apropiere de capul coloanei hitleriste. Fără a se lăsa intimidați de forța inamicului, cei trei comandanți de piese au dat comanda de deschidere a focului. Deși cu forțe mult inferioare față de dușman, curajul și hotărîrea ostașilor romîni au decis definitiv soarta acestei prime încercări a trupelor hitleriste de a pătrunde în Capitală. Luați prin surprindere, hitleriștii au abandonat tunurile și o parte din mașini și s-au retras în fugă, urmăriți de loviturile bine țintite ale artileriștilor romîni. Coloana hitleristă a fost nimicită. În timpul luptei au căzut eroic soldații Nicoară Stelian și Timplaru Dumitru, care, deși răniți, au aprovizionat tunurile cu muniție pînă în momentul cînd au fost răpuși de focul dușman ²¹.

²¹ Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 1, fapte de arme, filele 71—75.

Încercările hitleriștilor de a pătrunde în Capitală au întâmpinat o rezistență înverșunată nu numai din interior, ci și din afara perimetrului orașului, îndeosebi din partea unor baterii antiaeriene dispuse în raionul Băneasa-Otopeni. O pildă minunată de eroism au dat servanții bateriei 117 din Regimentul 3 artilerie antiaeriană. Fiind situată în partea de nord a aeroportului Băneasa, această baterie a fost supusă continuu de către trupele hitleriste unor atacuri terestre masive, sprijinite de aviație. Totuși, bateria a rezistat în ziua de 24 august ore în șir în încercuire, respingînd pe hitleriști cu pierderi sîngeroase. S-a remarcat în mod excepțional sublocotenentul Sălăgeanu Virgil, comandantul secției a doua din această baterie, care, după ce i-au căzut o parte din servanți răpuși de gloanțele dușmane, a trecut el însuși la pușca mitralieră. În cele din urmă a fost și el ucis de o grenadă. Cei rămași au continuat să reziste. Locul viteazului ofițer a fost luat pe rînd de sergentul-major Baroană Petre, apoi de sergentul Florescu Nicolae și, în sfîrșit, de sergentul Vîrtej Gheorghe. Deși încercuți de dușmani, ei au rezistat eroic pe poziție îndeplinind succesiv funcțiile de pușcași, trăgători la tun sau pușca mitralieră, pînă în ultima clipă a vieții lor ²².

Comandamentul formațiunilor de luptă patriotice a trimis în ajutorul unităților militare ce luptau în raionul Băneasa detașamente de muncitori înarmați. Așa, de pildă, în prima jumătate a zilei de 24 august au sosit aici cîteva zeci de muncitori de la atelierele S.T.B., care, împreună cu muncitorii din alte întreprinderi, au ocupat poziție pe rambleul căii ferate, de ambele părți ale podului C.F.R. din fața intrării în Băneasa. Muncitorii setebîști, după ce au respins, alături de militari, mai multe contraatacuri date de hitleriști, au trecut, la rîndul lor, la contra-atac pe direcția pădurii Băneasa, provocînd dușmanului pierderi grele ²³.

În ziua de 26 august un alt grup de muncitori, trimis de uzinele „Vulcan”, a intrat în dispozitiv la marginea pădurii Băneasa, unde a participat împreună cu unitățile militare la atacul pentru curățirea pădurii de hitleriști ²⁴.

Unităților militare și formațiunilor de luptă patriotice li s-au alăturat spontan numeroși oameni ai muncii, care, manifestînd o fierbinte dragoste de patrie și ură adîncă împotriva cîmpitorilor hitleriști, au săvîrșit nemuritoare acte de vitejie și curaj. Iată ce-și amintește muncitorul Bărbulescu Aurelian, unul dintre participanții la luptele de la Băneasa : „În ziua de 25 august, hitleriștii au venit cu trei tanchete și infanterie și au năvălit peste noi... Cu noi erau și patru fete care spuneau că sînt studente. Le învățaseră soldații să arunce grenadele. Cînd au început tanchetele să tragă, ele erau în fața lor și au căzut cîteșipatru ciuruite de mitraliere. Și noi ceilalți am aruncat grenade asupra tanchetelor. Două dintre ele au luat foc...” ²⁵.

Cu o deosebită intensitate s-au desfășurat luptele pe aeroportul Băneasa, unde subunității romîne de parașutiști și ostașilor din artileria

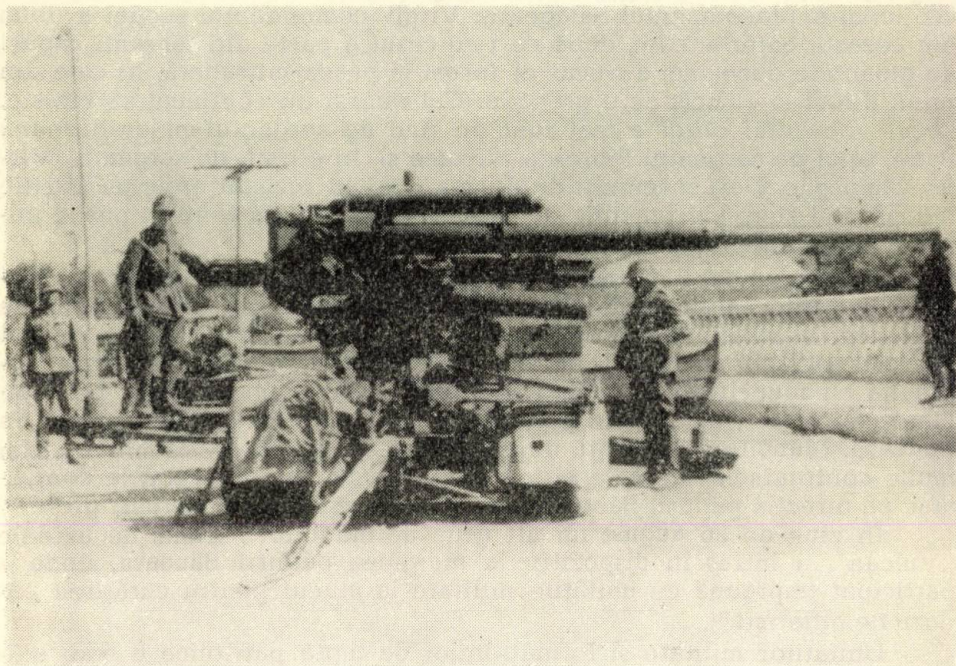
²² Loc. cit., filele 76—86.

²³ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 130—132, 144—145.

²⁴ Loc. cit., filele 139—141

²⁵ Loc. cit., filele 133—135.

antiaeriană ce acționa în acest sector i s-a alăturat o parte a personalului civil din serviciul fostei întreprinderi de transporturi aeriene L.A.R.E.S. Printre alții, s-a remarcat paznicul Bucur Ioan, care, în ziua de 24 august 1944, s-a urcat din proprie inițiativă pe turnul de apă și sub bombardamentul hitlerist a indicat ostașilor români locul de unde mai mulți soldați dușmani trăgeau cu o armă automată asupra aeroportului. Datorită ajutorului său, ostașii români au putut captura arma împreună cu servanții săi ²⁶.

Tur. hitlerist distrus în dimineața zilei de 24 august pe podul Băneasa de către artileriștii români. (Fototeca M.F.A. — D.S.P.A.)

Este demn a fi menționată și o altă acțiune curajoasă la care a participat personalul civil al aeroportului Băneasa. În ziua de 24 august, hitleriștii au încercat să debarce cu ajutorul câtorva avioane trupe pe aeroportul Boteni-Titu, unde se aflau dispersați din Băneasa-București muncitorii de la serviciul de întreținere al întreprinderii de transporturi aeriene — L.A.R.E.S. Din primele clipe, hitleriștii au întâlnit rezistența îndârjită a ostașilor subunității de pază, sprijiniți de către muncitori, care se înarmaseră în grabă cu arme militare și de vânătoare. Dușmanii au fost respinși cu pierderi mari, o parte fiind capturați. În ziua următoare, câțiva muncitori de la acest aeroport au dezarmat un număr de 16 hitleriști dintr-un avion de tip „Gigant” care fusese obligat de către un avion românesc să aterizeze forțat. La această acțiune a participat și

²⁶ Loc. cit., filele 32—36.

un grup de țărani din satele din apropiere, înarmați cu furci, topoare și coase²⁷.

Teatrul unor lupte crâncene între ostașii români și trupele hitleriste l-a constituit în zilele insurecției și aeroportul Pipera, cu împrejurimile sale. Atacate și contraatacate în repetate rânduri de către hitleriști, care inițial dispuneau în acest sector de forțe superioare, subunitățile române rezistau din ce în ce mai greu. Pozițiile trebuiau totuși să fie menținute cu orice preț pînă la sosirea ajutoarelor. În aceste condiții grele, în ajutorul ostașilor români au sosit numeroși oameni ai muncii. Unul dintre aceștia a fost și tînărul mecanic electro-auto Covaciu Filip. El a plecat din oraș direct spre liniile de luptă, unde s-a alăturat unui grup de cinci ostași români, de la care a primit o pușcă. Sfidînd pericolul, cu un curaj ce a uimit pe tovarășii săi de luptă, tînărul a ajutat pe ostași să recucerească un tun din mîinile hitleriștilor. Ulterior, el a participat ca servent la respingerea unui contraatac, contribuind cu acest prilej la scoaterea din luptă a trei dușmani și a unei mitraliere. În aceeași zi, tînărul Covaciu s-a avîntat împreună cu grupa de ostași asupra pozițiilor deținute de hitleriști pe aeroportul Băneasa. În timpul atacului, el a căzut eroic, pe șoseaua Potcoava-Băneasa, fiind lovit de rafala unei arme automate²⁸. În timpul luptelor, populația satelor Băneasa, Herăstrău și Pipera, bărbați, femei și copii, a ajutat pe ostașii români, cărînd muniție pînă în primele linii de luptă. De asemenea, numeroase gospodine au improvisat în casele lor puncte sanitare unde pansau pe răniți²⁹.

O comportare vitejească au avut și servanții bateriei 53/70 din Regimentul 9 artilerie antiaeriană, instalată în apropierea satului Odăile — comuna Otopeni. Timp de patru zile și patru nopți, ostașii acestei baterii au luptat în încercuire, fără hrană, fără legături telefonice sau radio, împotriva unui inamic numeros și bine înarmat. Hitleriștii au făcut totul pentru a nimici pe neînfricații ostași români, care prin focul precis al tunurilor antiaeriene le paralizau mișcările pe aeroportul Otopeni și pe șoseaua București-Otopeni, într-un moment cînd ei încercau să pătrundă cu orice preț în Capitală. Acțiunile îndrîjite ale hitleriștilor, sprijiniți cu foc de artilerie și de către aviație, au fost respinse unele după altele. Momentul suprem al încleștării l-a constituit atacul inamic din ziua de 26 august, cînd în dispozitivul bateriei a reușit să pătrundă un numeros grup de hitleriști îmbrăcați în uniforme românești. Erau trupe de parașutiști S.S., aduse în grabă din Balcani, specializate în acte de diversiune și cu multă experiență de luptă. Dar vigilența și hotărîrea neînfricaților ostași români au dejucat planurile perfide ale dușmanului. Prin trageri directe și de la mică distanță cu tunurile și prin lupte corp la corp, ei au reușit să nimicească o mare parte din atacatori; alți hitleriști au fost luați prizonieri. În timpul luptei au căzut eroic caporalul Căpeț Ioan, soldatul Nicoară Mitică, fruntașul Birsan Vasile și alții. Birsan Vasile fusese grav rănit la cap de schije ale unei grenade aruncate asupra sa de către un hitlerist. Profitînd de aceasta, dușmanii s-au repezit spre tunul său cu intenția de a-l întoarce împotriva pozi-

²⁷ Loc. cit., filele 295—311.

²⁸ Loc. cit., filele 105—110.

²⁹ Loc. cit., fila 84.

țiilor ocupate de ostașii români. Era un moment critic ; dacă ar fi reușit să pună tunul în funcțiune, hitleriștii ar fi produs pierderi grele și inevitabile întregii baterii. Dar soldatul fruntaș Bîrsan, deși sleit de puteri, nu a renunțat la luptă. Cu ultimele licăriri de viață, el a pus piedică hitleristului care alergea spre tun și apoi l-a lovit cu picioarele. Bîrsan a fost în cele din urmă ucis de dușman³⁰, dar scurta ezitare a hitleriștilor provocată de rezistența sa neașteptată a fost folosită de către comandantul bateriei, care a organizat imediat respingerea atacului inamicului. Încercarea hitleriștilor de a captura bateria eșuase. Aceasta a dat posibilitatea ca ulterior bateria să participe cu succes prin focul său la zdrobirea rezistenței hitleriste de pe aerodromul Otopeni. Manifestându-și entuziasmul și recunoștința lor, muncitorii de la Atelierele utilaj-construcții Otopeni și locuitorii comunei au venit cu buchete de flori în dispozitivul bateriei imediat după zdrobirea hitleriștilor în acest raion și au felicitat cu căldură pe neînfricații ostași români.³¹

În același timp cu încercările de a pătrunde în Capitală prin nordul orașului, în ziua de 24 august 1944, circa 30 de autocamioane cu trupe hitleriste și 7 tunuri antiaeriene au atacat subunitățile Regimentului 2 călărași purtat care apărau intrarea în Capitală de la bariera Rahovei (șoseaua Alexandriei). Primind riposta energică a ostașilor români, hitleriștii s-au retras cu câțiva kilometri, după care au reluat atacul, fiind sprijiniți din plin de foc automat și de numeroase tunuri antiaeriene. Urmărind să-și atingă cu orice preț scopul, ei nu s-au dat în lături să folosească cele mai inumane procedee împotriva populației pașnice. Astfel, în timpul atacului, soldații hitleriști au scos din case femei și copii, forțându-i să meargă în fața lor. Numeroși oameni nevinovați au fost uciși de hitleriști, drept represalii pentru rezistența înverșunată pe care o întâmpinau în cale.³²

În fața pericolului ce amenința această parte a orașului, oamenii muncii din cartier și din întreprinderile apropiate au pus mîna pe arme și, prin lupte de stradă, alături de trupele române, au zdrobit complet în cursul zilelor de 24 și 25 august 1944 forțele hitleriste. Printre participanții la aceste acțiuni au fost și tineri pînă la vîrsta de 19—20 de ani. Astfel, un grup de cîteva zeci de tineri din cartier s-a prezentat la o subunitate militară și s-a înarmat, după care a trecut la lichidarea punctelor de rezistență dușmane. Împreună cu ostașii, ei au capturat 15 prizonieri. De asemenea, mulți locuitori, tineri și vîrstnici, din acest cartier au participat la lichidarea rapidă a hitleriștilor ce reușiseră să se infiltreze pe unele străzi, oferindu-se să conducă pe ostași pe căi ocolite, în spatele rezistențelor dușmane. În cursul luptelor, în timpul cînd ajuta pe ostași să atace o clădire în care se aflau cîteva hitleriști, a fost rănit de o grenadă dușmană, printre alții, și tînărul muncitor Anghel Stan, în vîrstă de 19 ani.³³

³⁰ Arhiva M.F.A., Fond decorații, dosarul nr. 23, fila 109.

³¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 153—155 ; vezi și Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 1, fapte de arme, filele 87—134.

³² Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 11—14.

³³ Loc. cit., filele 15—28.

Tot în acele zile, muncitorul tipograf Andrei Teodor din cartierul Rahova a capturat pe rînd, ajutat de încă un locuitor, un număr de patru hitleriști, pe care i-a închis într-o încăpere din locuința sa. Printre prizonieri se afla și un hitlerist care participase la represiuni împotriva populației locale. Ulterior, acest muncitor a escortat cu arma în mînă pe hitleriștii capturați, predîndu-i la cea mai apropiată unitate militară.³⁴

Ca urmare a eroismului maselor bucureștene și al unităților militare din garnizoană, toate încercările hitleriștilor de a pătrunde în Capitală au fost respinse cu succes.

Începînd de la 26 august, după lichidarea rezistențelor hitleriste din oraș, forțele insurecționale au trecut la atacarea trupelor fasciste de sub comanda generalului hitlerist Gerstenberg, care se organizaseră în apărare în satele și pădurile din nordul Capitalei, în speranța că vor primi noi întăriri cu care să reia atacul asupra orașului. Acestor trupe hitleriste li s-a luat însă orice posibilitate de legătură aeriană cu exteriorul, deoarece tancurile romînești aparținînd Regimentului 1 Care de luptă țineau sub focul lor aeroportul de pe care nu mai putea decola sau ateriza nici un avion hitlerist.

Prin lupta lor eroică, tanchiștii, acționînd împreună cu ceilalți ostași, au smuls din mîinile dușmanului baza de pe care avioanele hitleriste porneau în zboruri tilhărești asupra Capitalei. Această importantă victorie a fost dobîndită cu prețul a numeroase jertfe. Printre cei care și-au dat eroic viața cu acest prilej s-a numărat și soldatul Dumitru M. Matei. Oferindu-se voluntar să participe la lupte pe un tanc, pe care a fost apoi numit comandant, tînărul ostaș a participat la distrugerea citorva guri de foc și la avarierea unor avioane hitleriste aflate pe aeroport. În timpul inegalului duel cu dușmanul, tancul comandat de acest neînfricat ostaș a luat foc. În flăcările lui a pierit și soldatul Dumitru M. Matei, care n-a încetat să tragă în hitleriști pînă în ultimele clipe ale vieții sale. Jertfa sa a dat posibilitate celorlalte tancuri și infanteriei să atace din flanc și să pătrundă adînc în dispozitivul inamic. Participanții la această luptă își amintesc cu respect și acum de modul curajos în care au acționat atunci ca desanți pe tancuri diferiți cetățeni civili.³⁵

În zilele în care comuna Otopeni era ocupată de trupele hitleriste, cîțiva muncitori ce deserveau aeroportul au refuzat categoric, deși își riscau viața, să lucreze pentru inamic și s-au refugiat în rîndul trupelor romîne. Unii dintre ei au îndeplinit rolul de observatori de artilerie, contribuind în felul acesta la distrugerea unor avioane hitleriste aflate pe aeroport.³⁶

Muncitorii Atelierelor utilaj-construcții din localitate au format pichete de incendii și grupe în vederea apărării întreprinderii, pentru a nu fi distrusă de către inamic. În momentul cînd o subunitate romînă de transmisiuni a fost atacată de hitleriști și silită să se retragă, muncitorii au ascuns în adăposturile întreprinderii aparatura tehnică aparținînd acestei subunități, salvînd-o din mîinile dușmanului.³⁷

³⁴ Loc. cit., filele 1—2, 4—5.

³⁵ Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 5, fapte de arme, filele 4—12.

³⁶ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 104, filele 150—152.

³⁷ Loc. cit., filele 153—155.

Încercînd să fugă spre trecătorile Carpaților, o parte dintre forțele hitleriste din raionul Otopeni, sub comanda generalului Gerstenberg, s-au apropiat în dimineața zilei de 28 august de comuna Balta Doamnei. Coloana inamică număra peste 1.500 de oameni în 200 de mașini, înarmați cu tunuri, aruncătoare, armament automat și grenade. În retragerea lor, pe întregul parcurs, hitleriștii s-au dedat cu sălbăticia ce le era caracteristică la jafuri și omoruri împotriva locuitorilor pașnici. Hotărîți să curme nelegiuirile hitleriștilor, un număr de circa 30 de ostași romîni din garda Depozitului militar central sanitar, dispersat în comuna Balta Doamnei, au interceptat coloana dușmană înainte de a pătrunde în localitate. Deși conștienți de copleșitoarea superioritate a inamicului, toți ostașii romîni erau animați de hotărîrea de a-i opune rezistență și a-l opri cu orice preț pînă la sosirea ajutoarelor. Ei s-au angajat cu curaj în luptă și au rezistat timp de două ore în fața puternicelor forțe dușmane, întîrziindu-le deplasarea. Acest lucru a înlesnit capturarea ulterioară a întregii coloane de către o mare unitate romînească, care a interceptat-o în după-amiaza zilei de 28 august lîngă satul Gherghița, la 25 km sud-est de Ploiești. Trebuie subliniat faptul că hitleriștii au putut trece prin localitate numai după ce au scos din luptă două treimi din ostașii romîni. Printre cei care au luptat și au căzut eroic în această înclăstare inegală au fost plutonierul Călin Nicolae, caporalul Ioniță Stan și soldatul Pișleag Mihai.³⁸

★

Lupta eroică a maselor populare și a unităților militare în Capitală și împrejurimi în timpul insurecției armate a dat un impuls puternic forțelor patriotice din întreaga țară. Pretutindeni, ostașii și oamenii muncii, răspunzînd chemărilor înflăcărâte ale organizațiilor de partid ieșite din ilegalitate, au urmat exemplul Capitalei eroice, pornind hotărîți la luptă pentru zdrobirea cotropitorilor.

Poporul nostru încearcă un sentiment de adîncă recunoștință și mîndrie patriotică pentru faptele de eroism ale ostașilor și ale oamenilor muncii, care, continuînd cele mai înaintate tradiții de luptă pentru libertate și independență națională, au înscris în istoria patriei, în zilele insurecției armate, pagini de glorie nepieritoare.

În alte regiuni ale țării

În timpul insurecției armate din august 1944, răspunzînd chemării P.C.R., numeroși oameni ai muncii s-au alăturat cu înflăcărare luptei ostașilor romîni și formațiunilor de luptă patriotice pentru alungarea cotropitorilor fasciști, pentru victoria insurecției. Cu același patriotism, mii de locuitori, din diferite regiuni ale țării, au sprijinit în

³⁸ Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 1, fapte de arme, filele 135—142.

luptă trupele române și sovietice pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei.

Apelurile partidului comunist către popor, prin care chema muncitorimea, țărănimea, intelectualii și toți cetățenii cinstiți ai țării la lupta fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanilor de moarte ai poporului român³⁹, au găsit un puternic ecou în rîndurile maselor.

Curajul și eroismul ostașilor români, formațiunilor de luptă patriotice și al celorlalți oameni ai muncii își aveau izvorul în cauza dreaptă a luptei, în dragostea față de patrie și ura împotriva ocupanților pentru suferințele, jalea și dezastrul aduse țării. Lupta ostașilor și a maselor populare era puternic impulsionată de loviturile zdrobitoare pe care Armata Sovietică eliberatoare le dădea forțelor hitleriste, de credința fermă că alături de Uniunea Sovietică — forța hotărîtoare în cadrul coaliției antihitleriste — vor fi siguri de izbînda cauzei drepte pentru care luptau.

Documentele vremii și relatările unor participanți oferă un bogat material factual cu privire la vitejia și eroismul locuitorilor orașelor și satelor țării noastre care au luat parte la lupte alături de ostașii români și sovietici.

Faptele eroice ale maselor și ostașilor români împotriva ocupanților fasciști constituie una dintre paginile cele mai glorioase ale istoriei poporului nostru.

În istoricele zile din august 1944, aproape concomitent cu luptele pentru zdrobirea rezistențelor hitleriste din București, Băneasa, Otopeni și Tunari, au avut loc acțiuni și în alte localități ale țării.

Lupte grele s-au desfășurat în regiunea Ploiești. Ținînd seama de importanța economică și strategică a Văii Prahovei, P.C.R. a luat din timp măsuri pentru organizarea insurecției armate în această regiune. Ca urmare, ziua de 23 August 1944 a găsit unitățile militare și formațiunile patriotice gata de luptă.

Încă din noaptea de 23—24 august, comuniștii au organizat apărarea întreprinderilor și instalațiilor petroliere împotriva hitleriștilor. Muncitori înarmați și grupe de ostași au trecut la dezarmarea gărzilor germane de la rafinării. În aceeași noapte și în zilele ce au urmat, au fost înființate noi formațiuni de luptă patriotice, numeroși oameni ai muncii au primit arme pentru a acționa împotriva ocupanților fasciști.

Comandamentele hitleriste, care dispuneau în Valea Prahovei de un număr însemnat de soldați și ofițeri, căutînd să păstreze cu orice preț această regiune, au blocat cu trupe orașul Ploiești și au interceptat principalele comunicații din zonă.

Trupele române și formațiunile de luptă patriotice din interiorul orașului Ploiești au opus însă o rezistență dîrză inamicului. Zile și nopți de-a rîndul, muncitorii au stat la posturile de luptă. Orice încercare din partea hitleriștilor de a distruge întreprinderile a fost zădărnicită. Astfel, la Rafinăria nr. 1 Ploiești, un grup de hitleriști au încercat să pă-

³⁹ „Romînia liberă” nr. 11, din 24 august 1944.

trundă în incinta întreprinderii cu scopul de a o distruge. În acel timp însă, muncitorii, care cu o zi înainte se înarmaseră prin dezarmarea gărzilor hitleriste, au deschis foc din mai multe părți. Surprinși de riposta primită, hitleriștii s-au retras în grabă, fiind nevoiți să renunțe la planurile lor ⁴⁰. Ostașii români și formațiunile de luptă patriotice din Ploiești au ținut ferm orașul în mâinile lor pînă în ziua de 29 august, cînd a fost despresurat printr-o acțiune coordonată a Corpului 5 de tancuri sovietic și Diviziei 18 infanterie română.

În timp ce orașul Ploiești era împresurat, unități militare romîne din Corpul V teritorial, împreună cu muncitori și țărani înarmați, lichidau prin acțiuni eroice rezistențele hitleriste din celelalte localități de pe Valea Prahovei.

Dovadă de înalt patriotism și jertfă au dat ostașii și muncitorii în zona Moreni. La vestea arestării guvernului antonescian și a ieșirii Romîniei din războiul hitlerist, muncitorii din Moreni, mobilizați de comuniști, primind arme de la Regimentul 4 roșiori și de la alte unități, au format grupe de luptă și au trecut la apărarea întreprinderilor. Totodată, ei au luat măsuri ca pe timpul luptelor aprovizionarea populației cu energie electrică, alimente și apă să fie asigurată, au format echipe de pompieri pentru stingerea eventualelor incendii pe care le-ar fi putut provoca bombardamentele inamicului. ⁴¹

În zona Moreni, hitleriștii dețineau punctele de teren dominante și dispuneau de suficient armament de artilerie și infanterie. Dealurile de la Pleașa, Țuicani, Sîngerîș și Ghirdoveni, unde se aflau baterii anti-aeriene germane, erau puternic fortificate cu adăposturi betonate și tranșee circulare, construite cu mult timp înainte. Ele reprezentau puternice puncte de apărare și observare pentru inamic.

În ziua de 24 august, ostașii romîni și grupe de muncitori au trecut la acțiuni împotriva pozițiilor hitleriste de pe aceste înălțimi. Chiar din zorii zilei, o grupă de muncitori a tăiat firele telefonice ce făceau legătura între aceste poziții, lipsind inamicul de posibilitatea coordonării rapide a luptelor și a tirului bateriilor anti-aeriene. Un număr de circa 20—30 de muncitori înarmați au ocupat o poziție în pădurea Pleașa cu scopul de a interzice pătrunderea hitleriștilor prin schelă. Tineri muncitori, împreună cu ostași, au deschis foc din diferite părți ale orașului ⁴². Inamicul însă rezista cu înverșunare.

În ziua următoare, subunitățile romîne, călăuzite de grupe de muncitori care cunoșteau locurile, au reușit să-și creeze un dispozitiv de luptă favorabil, încolțind dușmanul din mai multe părți. Într-o astfel de situație, ele au somat pe hitleriști să se predea, însă aceștia, bazîndu-se pe armamentul și forța numerică de care dispuneau, au refuzat.

La 26 august, muncitorii și ostașii au trecut la asaltarea întăriturilor de la Pleașa și Sîngerîș. În timpul luptelor, simțindu-se nevoia de

⁴⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 112, fila 181.

⁴¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 113, fila 121; vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, nr. 4/1959, pag. 87—88.

⁴² Loc. cit., filele 97—100.

muniții și armament, o echipă de muncitori a plecat în grabă la Tîrgoviște, de unde a adus un camion cu muniție și armament, fapt care a dat posibilitatea continuării și intensificării luptelor, iar numărul muncitorilor înarmați să crească.

Asaltînd din două părți puternicele rezistențe inamice de la Pleașa, după o luptă de cîteva ore, acestea au fost înfrînte ⁴³. O parte dintre hitleriști, care au reușit să se retragă, au întărit rîndurile celor de pe dealul Sîngerîș, unde s-au dus lupte și mai grele. Dar, în urma atacurilor date de ostașii romîni și de muncitori, rezistența inamicului a fost înfrîntă și aici. Cu acest prilej au fost luați 600 de prizonieri hitleriști, iar pe teren s-au găsit peste 100 de morți ⁴⁴.

În luptele de la Moreni, pe lîngă eroismul ostașilor și muncitorilor care au zdrobit rezistențele dușmane, merită a fi menționate și faptele patriotice ale muncitorilor care au asigurat paza instalațiilor și întreprinderilor petroliere, precum și ale celor care sub diferite forme au sprijinit lupta împotriva ocupanților. Iată cîteva din aceste fapte :

Mobilizați de comuniști, muncitorii de la uzina electrică din localitate, aflați în schimb la începerea ostilităților, au rămas în incinta întreprinderii cîteva zile consecutiv, asigurînd prin ploaia de gloanțe a inamicului funcționarea neîntreruptă a instalațiilor. În felul acesta, ei au alimentat necontenit orașul cu energie electrică ⁴⁵.

În timpul luptelor pentru lichidarea rezistențelor de pe dealul Pleașa, un proiectil de artilerie inamic a izbit peretele rezervorului de țitei nr. 604 al fostei societăți „Romîno-americană”. Prin spărtura creată a izbucnit un șuvoi de foc. Muncitorii din formațiunea de pază au dat imediat alarma, și cetățeni din cartierul Țucani au intervenit pentru a stinge incendiul, neținînd seama de bombardamentele artileriei și gloanțele mitralierelor inamice. Sfidînd moartea, muncitorii Soare Gheorghe și Crețoiu Dumitru, ajutați de un grup de locuitori, s-au urcat cu o scară pe peretele rezervorului și, cu un dop făcut din trunchiul unui copac, sub loviturile inamicului și urgia flăcărilor, au astupat spărtura produsă de proiectil, reușind astfel să stingă incendiul ⁴⁶.

În luptele de la Moreni, un sprijin prețios au acordat și femeile. Ele au furnizat informații trupelor noastre despre rezistențele inamice, au asigurat liniile de luptă cu muniții și alimente, au dat îngrijiri sanitare răniților.

La asaltul rezistențelor inamice de pe dealul Pleașa a căzut grav rănit tînărul muncitor Ștefu Mihai, pierzîndu-și pentru un moment cunoștința. Revenindu-și, el a văzut în apropierea sa un ostaș care era, de asemenea, rănit și a încercat să-l ajute să ajungă împreună în oraș. Ostașul însă i-a spus muncitorului să plece înainte, ca să nu piardă prea mult sînge, și din oraș să trimită pe cineva să-l ridice. Rănitul a fost luat de pe cîmpul de luptă chiar de mama muncitorului Ștefu, care l-a pansat și l-a dus la spitalul din localitate, la un loc cu fiul ei. Cu aceeași dragoste a sprijinit soldații în lupte și femeia Lucreția Crișan.

⁴³ Loc. cit., fila 117.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Loc. cit., fila 104.

⁴⁶ Loc. cit., fila 124.

Ea și-a consumat toată rezerva de făină pe care o avea, făcând piine pentru luptătorii din linia întâi, pe care i-a aprovizionat mergând personal pînă în pozițiile de luptă ⁴⁷.

Participarea oamenilor muncii din zona Moreni la luptele împotriva hitleriștilor a avut un caracter de masă. Ea a dovedit cu prisosință buna organizare și mobilizare a maselor de către comuniști, care au condus și au fost exemplu în toate acțiunile de luptă.

Într-un raport al Primăriei comunei Moreni din 29 august 1944, această participare a maselor la lupta împotriva hitleriștilor a fost consemnată astfel : „Autoritatea administrativă... premilitarii, membrii societății de vînătoare și parte din bărbații populației civile au fost la datorie, conlucrînd la reușita rapidă a acțiunii în interiorul comunei” ⁴⁸.

Pilde de eroism în luptă au dat și muncitorii de la Uzinele „Mărgineanca”. La sfîrșitul lunii august 1944, infanteriștii romîni și tanchiștii sovietici înfrînseseră ultima rezistență hitleristă din Valea Prahovei, la Păulești. Trupele germane, scăpate prin fugă din această luptă, s-au îndreptat spre orașele Slănic și Vălenii de Munte, cu scopul de a trece peste munți în Transilvania. Drumul le era prin curtea Uzinei „Mărgineanca”. Deși în întreprindere rămăseseră un număr restrîns de muncitori, aceștia, pătrunși de dragoste de patrie, au organizat cu pricepere interceptarea și atacarea coloanelor inamice. Împreună cu ostașii romîni care se aflau pe raza uzinei, muncitorii au instalat două tunuri a.a. de 20 mm, organizînd un punct de rezistență în fața porții uzinei, iar un altul lîngă șoseaua ce trece prin întreprindere. În același timp, un număr de circa 40 de muncitori concentrați pentru lucru au ocupat o poziție favorabilă de luptă pe Valea Văcăriei.

Cînd și-au făcut apariția primele formații ale inamicului, muncitorii le-au întîmpinat cu focuri de arme. Hitleriștii s-au răspîndit pentru un moment, dar după aceea s-au organizat, făcînd protecția grosului coloanei. O noapte întreagă, muncitorii și ostașii romîni au hărțuit neconținut trupele fasciste ⁴⁹. Cu multă vitejie și eroism a luptat proiectantul Barbu Dumitru. Din proprie inițiativă, el s-a postat cu o pușcă mitralieră într-un loc bun de tragere și timp de cîteva ore a ținut sub foc coloanele hitleriste, producîndu-le pierderi. Nereușind să-l reducă la tăcere prin tirul automatelor, hitleriștii, hotărîți să-l ucidă cu orice preț, s-au strecurat neobservați în spatele bravului luptător și l-au străpuns cu baionetele. Proiectantul Barbu Dumitru a murit eroic cu mîna încheștată pe trăgaciul puștii mitraliere ⁵⁰.

Dimineaua însă, în afară de morții și numeroșii răniți pe care inamicul i-a ridicat în timpul marșului, pe rondoul din curtea uzinei au fost

⁴⁷ Loc. cit., fila 117.

⁴⁸ Arhivele statului, filiala Ploiești, dosarul prefectura jud. Prahova, inv. nr. 318/1944, adresa nr. 2482 a Primăriei comunei Moreni.

⁴⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 113, filele 228—232.

⁵⁰ Ibid.

găsiți morți 4 soldați hitleriști și un căpitan⁵¹". Întreg rondoul era scăldat de sânge" — relatează un martor ocular⁵². În luptele duse, muncitorii au capturat, pe lângă o cantitate de armament, un număr de 30 de autocamioane⁵³.

Coloanele hitleriste, puternic hărțuite la „Mărgineanca", au fost interceptate și dezarmate la Slănic de către elevii Școlii de ofițeri rezervă-Ploiești, ajutați de muncitori și țărani din localitate. Contribuția patrioților civili din orașul Slănic la această acțiune a constatat în aceea că au dat informații prețioase despre forțele inamice, au luat parte efectivă la dezarmarea și escortarea hitleriștilor și au curățit pădurile din împrejurimile orașului de fugari hitleriști. Prezența muncitorilor în rândurile ostașilor a menținut și ridicat continuu moralul acestora⁵⁴.

La chemarea partidului de a lupta împotriva ocupanților hitleriști au răspuns cu avânt și muncitorii din schela petrolieră Boldești. Animați de dragoste de patrie și urind de moarte pe fasciști, muncitorii din această schelă au asigurat paza instalațiilor și sondelor petroliere, care erau amenințate cu distrugerea de bateriile antiaeriene pe care inamicul le avea în satele Boldești și Scăeni. De asemenea, ei s-au înarmat și au atacat pe hitleriști; un număr de 18 muncitori, după ce au primit arme, au mers la intersecția șoselei Ploiești — Vălenii de Munte cu șoseaua comunală Lipănești — casa pădurii Seciu pentru a nu da posibilitate trupelor hitleriste aflate la halta Boldești să se unească cu cele din pădurea Butu (de pe raza comunei Plopeni, regiunea Ploiești). Aici muncitorii și-au organizat o poziție de luptă și au construit bariade. În același timp, ei au tăiat firele telefonice care făceau legătură între diferite obiective militare hitleriste.

În ziua de 27 august, împreună cu ostași ai Regimentului 32 doboranți, muncitorii au atacat bateria antiaeriană de la halta Boldești. Lupta a durat aproape toată ziua. Somați să se predea, hitleriștii au refuzat. În cele din urmă, presați de focul ostașilor români și al muncitorilor, s-au retras spre Vălenii de Munte sub protecția tirului unor mitraliere grele. În luptele duse, pe lângă un număr de morți și răniți, trupele hitleriste au lăsat pe teren peste 30 de autocamioane incendiate, numeros armament greu și ușor, însemnate cantități de materiale de război⁵⁵.

Spre Vălenii de Munte s-au retras și trupele hitleriste de pe raza comunei Scăeni. Trecând prin localitate, câțiva soldați români și săteni au căutat să le bareze calea. Trupele fasciste au ripostat puternic cu focuri de automate, omorînd pe femeia Catrina Alexandrescu, mama sondorului invalid Alexandrescu Gheorghe. Acesta se afla la pîndă cu o mitralieră în fața primăriei comunale. Auzind că mama sa a fost ucisă, ura lui împotriva ocupanților fasciști a crescut și mai mult. Când coloana

⁵¹ Arhiva Uzinei „Mărgineanca", dosarul „Corespondență secretă", vol. 42/1943—1944, fila 193.

⁵² Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 113, filele 228—232.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Loc. cit., filele 284—288.

⁵⁵ Loc. cit., filele 173—187.

inamică a ajuns în mijlocul satului, Alexandrescu Gheorghe a deschis foc asupra ei. O parte dintre hitleriști au sărit atunci din mașini și au început să atace pe viteazul sondor. Văzându-se în primejdie de a fi împresurat, Alexandrescu Gheorghe s-a retras, neobservat, în grădina unui sătean. Când capul coloanei dușmane a ajuns în dreptul său, a scos de la brâu o grenadă și a aruncat-o asupra primei mașini, prăvălind-o în șanț. În urma ei, alte trei mașini, tamponându-se puternic, au oprit circulația. În rîndurile inamicului s-a produs panică. Profitînd de acest moment, sondorul s-a depărtat de inamic, ascunzîndu-se într-un adăpost.

Noaptea, cînd altă coloană hitleristă a trecut prin sat, Alexandrescu Gheorghe a atacat-o și pe aceasta cu grenade, reușind să distrugă un autocamion⁵⁶. Datorită curajului său, numeroși hitleriști, temîndu-se că vor fi supuși unor atacuri masive, au părăsit coloana, nemaiputînd să fie organizați pentru luptă.

Încercările unor hitleriști de a se retrage spre Brașov cu trenul, folosind în acest scop mecanici de locomotivă din rîndurile lor, sau mecanici romîni sub amenințarea automatelor S.S.-iștilor, au fost zădărnice de muncitorii ceferiști. Astfel, ceferiștii din gara Comarnic au demontat o porțiune de șină de cale ferată între stațiile Valea Largă și Posada și apoi au dat drumul spre locul respectiv la o locomotivă fără personal, care răsturnîndu-se a barat complet circulația.

În felul acesta, un tren cu trupe hitleriste și armament, aflat la Comarnic, a rămas blocat, iar ostași romîni și cetățeni din localitate l-au încercuit, dezarmînd întreg efectivul german.

Cu acest prilej au fost capturați peste 100 de ostași și ofițeri hitleriști, precum și armamentul și muniția aflate în cele 35 de vagoane care alcătuiau garnitura⁵⁷.

La 31 august, întreaga Vale a Prahovei era curățită de trupele germane. Planul insurecției, stabilit de P.C.R., fusese îndeplinit cu succes și în această regiune a țării. Telurile comandamentelor hitleriste de a se menține în Valea Prahovei și de a distruge instalațiile petroliere au suferit un eșec total. În luptele duse au fost luați 9 076 de prizonieri germani, printre care 6 generali și 147 de ofițeri⁵⁸.

Chemările partidului la luptă hotărîtă pentru eliberarea patriei au găsit un puternic răsunset și în orașele și satele din partea graniței de vest și sud-vest a țării.

Cu aceeași dragoste de patrie a luptat și populația civilă din Turnu-Severin. În seara zilei de 25 august 1944, pe liziera de est a orașului au fost oprite de către ostașii noștri două coloane germane, care dispuneau de mașini și tunuri și care însumau un efectiv de peste 1 600 de oameni⁵⁹. Hitleriștii au refuzat să depună armele, iar în primele ore ale zilei următoare, la 26 august, au atacat trupele romînești,

⁵⁶ Loc. cit., filele 213—219.

⁵⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 113, fila 5.

⁵⁸ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 456/23, fila 48.

⁵⁹ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 599/2, fila 8.

puține la număr, care se aflau atunci în garnizoană. La această veste, locuitorii orașului Turnu-Severin, în frunte cu comuniștii, au alergat la cazarma Regimentului 95 infanterie, unde s-au înarmat, pornind la luptă în sprijinul trupelor noastre. În timpul atacurilor date, femei și copii, neținând seama de gloanțele inamicului, au cărat tot timpul muniție luptătorilor noștri. După mai multe ceasuri de luptă, cele două coloane hitleriste au fost înfrînte și capturate. Cu acest prilej, ostașii și populația civilă au fost citați prin ordinul de zi nr. 11 al comandamentului garnizoanei, prin care li se aduceau mulțumiri pentru eroismul și spiritul de sacrificiu dovedite în aceste lupte ⁶⁰.

Dovadă de înalt patriotism au dat și oamenii muncii din regiunea Brașov. Populația civilă din această regiune a sprijinit în mod efectiv lupta unităților militare în acele zile de grele înceștări. „Cu tunuri de cîmp și antitanc aflate în uzine pentru experimentare, muncitorii s-au constituit în adevărate subunități de artilerie, sprijinind atacurile unităților militare” ⁶¹.

În primele zile după întoarcerea armelor împotriva ocupanților fasciști, în zona Prejmer-Dobolii de Jos, trupele Corpului de munte, puține la număr în comparație cu forțele inamicului, se aflau într-o situație critică. Unitățile românești din această regiune, paralel cu acțiunile de curățire a teritoriului de trupele hitleriste, duceau lupte crâncene cu alte forțe inamice care atacau din direcția orașului Sf. Gheorghe. În aceste lupte grele, unitățile noastre au făcut apel la personalul Uzinei din Tohanu-Vechi, solicitînd ajutor. Într-un timp record, 58 de salariați ai acestei întreprinderi, în majoritate muncitori, s-au constituit într-o baterie de artilerie și, cu tunurile remorcate la mașini, au pornit spre zona de operații. Ostașii aflați în luptă pe malul stîng al Oltului au fost adînc impresionați cînd au văzut că în sprijinul lor sosesc tunuri mînuite de voluntari civili. Dar bucuria ostașilor a fost fără margini atunci cînd obuzele muncitorilor au început să cadă în rîndurile dușmanului. Pentru faptele lor eroice, cei 58 de patrioți au fost citați prin ordin de zi pe armată ⁶².

Nu departe de comunele Prejmer și Dobolii de Jos se află comuna Teliu. O coloană militară germană reușise să se strecoare prin văile munților pe la Întorsura Buzăului, peste Ciucaș, și să se apropie de această localitate. De aici și pînă la linia frontului din sud-estul Transilvaniei mai erau doar cîțiva kilometri. Ajungerea ei în acest sector al frontului ar fi dus la întărirea forțelor hitleriste. De acest fapt își dădeau bine seama atît cei cîțiva ostași grăniceri aflați în comună, cît și muncitorii și țăranii localnici. Și împreună au hotărît să treacă la acțiune. Grănicerii au dat arme și muniții tinerilor care s-au oferit să lupte, i-au organizat pe grupe și echipe și le-au încredințat diferite misiuni. Unii dintre ei au fost repartizați în posturi de pază în diferite puncte ale comunei (primărie, halta C.F.R. și telefoane), alții au fost trimiși în observare și cercetare pe dealurile și prin pădurile din im-

⁶⁰ Ibid. ; vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R.”, nr. 4/1960, pag. 166 și nr. 2/1962, pag. 106—107.

⁶¹ „Contribuția Romîniei la războiul antihitlerist”, Editura M.F.A. 1958, pag. 65.

⁶² „Romînia militară” nr. 11—12/1944, pag. 6.

prejurimi, iar o parte dintre ei, împreună cu grănicerii, au trecut la organizarea unei poziții de luptă. Dar înainte de intrarea grupelor de patrioți în dispozitivul de luptă, o mașină germană, în care se aflau patru fasciști ascunși în spatele unei mitraliere, a trecut în mare viteză pe ulițele comunei și s-a urcat apoi pe platoul haltei C.F.R.-Teliu. Acolo hitleriștii au oprit mașina și, după ce și-au rotit privirile în toate direcțiile, au coborât. Unul dintre ei și-a prins la picioare gheare de metal, apoi s-a cățarat pe un stîlp de telegraf.

La haltă se aflau de santinelă doi tineri patrioți : Șerban Gheorghe, în vîrstă de 18 ani, cioplitor în piatră la cariera din comună, și Coman Gheorghe, de aceeași vîrstă. Cînd i-au văzut pe hitleriști, cei doi tineri s-au ascuns în spatele clădirii haltei și au hotărît ca Șerban să rămînă pentru a-i supraveghea, iar Coman să meargă în sat pentru a da de știre grănicerilor. Ca să-i poată vedea mai bine pe hitleriști, Șerban s-a strecurat în biroul de mișcare al haltei. De acolo privea afară pe un ochi de geam.

Cînd Șerban a văzut că fascistul care se urcase pe stîlp leagă de sîrma telegrafului reoforii unui telefon n-a mai stat pe gînduri ; și-a pus la îndemină cele 200 de cartușe pe care le avea, a luat arma la ochi și prin geam a tras cu sefe și ură. Telefonistul de pe stîlp a căzut la pămînt, lovit mortal. Ceilalți hitleriști au sărit spre mitralieră. Acum Șerban nu mai era însă singur. Alături de el a apărut un muncitor ceferist, care, luînd arma lui Coman, a început să tragă și el asupra fasciștilor. Hitleriștii au fugit pe sub coasta dealului spre pădure.

A doua zi, coloana hitleristă a pătruns în comuna Teliu. Încercînd să culeagă informații de la locuitori, aceștia le-au dat de știre hitleriștilor că la ieșirea din comună îi așteaptă o armată de mii de oameni. În realitate, la Teliu se aflau doar mănunchiul de grăniceri, voluntarii civili și o echipă de militari geniști venită de la Brașov cu misiunea să arunce în aer podurile și podețele de pe Valea Teliului.

Fasciștii au stat mult timp la capătul comunei, chibzuind și făcînd planuri de luptă. Poziția geografică a Teliului era întru totul defavorabilă inamicului. Drumul pe care urma să treacă este mărginit, de o parte și de alta, de două dealuri, care mai în jos, cam pe la mijlocul comunei, se unesc cu doi masivi stîncoși ce se înalță amenințători. Aici, la o cotitură, valea e sugrumată de cele două dealuri pietroase, formînd o adevărată trecătoare. În acest loc aveau să-i întîmpine pe hitleriști luptătorii romîni.

În zorii zilei de 27 august, grănicerii au aflat de la locuitorii comunei că inamicul intenționa să-și croiască drum prin forța armelor și că în curînd va înainta. Dar alături de grăniceri se aflau acum mai mulți localnici care veniseră hotărîți să dea ajutor micului grup de militari romîni. Muncitorii de la cariera de piatră din localitate au propus ca în calea dușmanului să fie ridicată o baricadă de pietre. În timp ce fasciștii elaborau planuri, ostașii și muncitorii au sfredelit stîncile și, punîndu-le trotil, le-au prăvălit în strîmtoarea văii. Apoi bătrîni și tineri, femei și copii au muncit de zor pentru ridicarea baricadei. Cînd lucrul a fost terminat, vreo douăzeci de flăcăi, în frunte cu Șer-

ban Gheorghe, Nistor Ioan și Hilohe Iancu, s-au așezat pe spinarea baricadei, așteptând, cu armele în mină, apariția dușmanului. La extre-
mele baricadei se aflau cei cîțiva grăniceri cu două puști mitraliere.

Peste citeva ore s-a auzit huruitul autocamioanelor coloanei ger-
mane, care se apropia cu prudență. Din mers, fasciștii trăgeau rafale
de gloanțe pe coastele dealurilor. S-au oprit însă în fața podului, care
fusesse aruncat în aer de echipa de geniști romîni. Ocolind podul dis-
trus, hitleriștii au amenajat un vad pentru trecere și și-au continuat
înantarea. Dar în fața uriașei baricade inamicul s-a dovedit neputin-
cios. Autocamioanele s-au oprit și, la comenzile desperate ale ofițe-
rilor, fasciștii au sărit din mașini și s-au desfășurat pentru luptă.

În acest timp, luptătorii de pe baricadă au deschis focul asupra
inamicului, care încerca să reziste, trăgînd înverșunat cu mitralierele.
În cele din urmă, inamicul s-a retras, suferind pierderi în oameni, arme
și mașini⁶³. Hitleriștii au împînzit apoi drumurile și hățșurile munți-
lor. Grupurile de patrioți din Teliu și din împrejurimi însă, împreună
cu ostașii romîni, i-au urmărit, făcînd numeroși prizonieri⁶⁴.

Pentru faptele lor de vitejie săvîrșite în luptele de la Teliu, mulți
tineri, printre care se numără Iancu Hilohe, Șerban Gheorghe și Nis-
tor Ioan, au fost decorați cu medalii de război⁶⁵. Tinărul Iancu Hilohe
împreună cu Dumitru Crăcuț, un om mai în vîrstă, au luat prizonieri
12 hitleriști⁶⁶. Șerban Gheorghe și Nistor Ioan au dezarmat 30 de sol-
dați germani, făcîndu-i prizonieri, de la care au capturat mult arma-
ment automat⁶⁷.

Asemenea acțiuni au avut loc și în alte comune din regiune. Ast-
fel, Olaru Gheorghe din comuna Dobîrlău, regiunea Brașov, în vîrstă
de 20 de ani, printr-o acțiune personală, dînd dovadă de multă îndrăz-
neală și hotărîre, a dezarmat 17 fasciști⁶⁸. Locuitorii comunei Sita Bu-
zăului și ai satelor Zăbrătau, Chichirău, Crasna și Băcel au capturat,
prin luptă, zeci de militari hitleriști⁶⁹. Încercarea hitleriștilor de a trece
prin zona Teliu în partea de nord-vest a țării a fost zădărnicită.

Aceeași soartă au avut-o și trupele hitleriste care au încercat să
treacă Dunărea în Bulgaria. În ultimele zile ale lunii august 1944, pe
străzile Sloboziei s-au desfășurat lupte violente, în care inamicul a
pierdut circa 400 de oameni⁷⁰. Alături de militarii romîni și de foștii pri-
zonieri sovietici din lagărul de la Slobozia, la aceste lupte și-au adus
contribuția numeroși oameni ai muncii.

Prima acțiune mai însemnată a avut loc la 28 august, cînd o
coloană motorizată hitleristă a fost puternic hărțuită de ostași romîni și

⁶³ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul
nr. 115, filele 120, 123—126.

⁶⁴ Loc. cit., filele 121, 127, 128.

⁶⁵ Arhiva M.F.A., fondul decorații, dosarul nr. 18, fila 39.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul
nr. 115, filele 141—167.

⁷⁰ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 297/11, fila 173 și dosarul nr. 2/9, fila 15.

cetățeni din localitate la podul de peste râul Ialomița. Aceeași coloană, prin lupte crâncene, a fost în mare parte zdrobită de ostași din Regimentul 38 infanterie în pădurea de lângă satul Bucu, pe când se îndrepta spre Călărași. Aici, inamicul a lăsat pe teren 114 morți și 97 de răniți; 280 de hitleriști au fost făcuți prizonieri ⁷¹.

Locuitorii Sloboziei își amintesc însă cel mai mult despre aprigele încăierări de stradă din ziua și noaptea de 29 august. Era trecut de miezul zilei când s-a aflat că o altă coloană motorizată germană se apropie de oraș. În mare grabă, cele câteva subunități care se aflau în Slobozia, împreună cu foștii prizonieri sovietici și cu populația civilă, au trecut la improvizarea unor baricade de-a lungul străzii Matei Basarab. Când avangarda coloanei germane și-a făcut apariția, câțiva militari români au somat-o să se predea. Fasciștii n-au ținut seama de avertismentul primit, și lupta a început. Hitleriștii au fost atunci întâmpinați cu un foc puternic. Inamicul însă trăgea din tancuri, din tanchete și de pe mașini cu armament automat și cu tunuri de diferite calibre. Lupta era inegală. Apărătorii baricadelor au fost copleșiți de focul dușman. Dintre ei au căzut mulți morți și răniți. Cu toată rezistența și vitejia luptătorilor noștri, tancurile și mașinile autoșenilate au sfărâmat baricadele, continuându-și drumul prin centrul orașului, în lungul străzii Matei Basarab.

Acțiunile s-au desfășurat apoi în partea de vest a orașului. Acolo, prin grădinile din dreapta șoselei principale, își fixase poziție de luptă un grup de ostași români și de foști prizonieri sovietici. Alături de ei luptau muncitorul Dima Frățilă din localitate și tânărul Ionescu Ion ⁷².

Luptele au fost înverșunate. La sfârșitul zilei de 29 august, pe străzile orașului rămăseseră numeroase mașini și motociclete sfărâmate, stâlpii rețelei electrice erau răsturnați de-a latul drumului, zidurile și geamurile caselor ciuruite de gloanțe, iar prin șanțuri și prin praful șoselei zăceau morți și răniți.

În timpul nopții, luptătorii români au rămas de veghe. În centrul orașului, într-un adăpost, se afla locuitorul Constantin Vasile. În miinile lui vînjoase de hamal ținea o pușcă-mitralieră. Ca ajutor avea un soldat tânăr, recrut de la depozitul de subzistențe din localitate. După o vreme, cei doi, civilul și militarul, au auzit zgomote de motoare. N-a trecut mult, și pe străzile Sloboziei a început din nou lupta. Când primele mașini ale hitleriștilor și-au făcut apariția, Constantin Vasile a deschis focul asupra lor. Mașina din față s-a răsturnat în șanțul drumului. Alta s-a poticnit în mijlocul șoselei, fiind izbită de alte mașini din spate. Coloana a fost oprită într-o mare învălmășeală. Timp de aproape o oră, Constantin Vasile, împreună cu ajutorul său, au luptat cu dirzenie împotriva a numeroși hitleriști. Terminînd muniția la pușca-mitralieră, cei doi au luptat cu grenade, pînă ce muncitorul a fost grav rănit. Ca să nu cadă în miinile dușmanului, Constantin Vasile, făcînd eforturi uriase, s-a ținut pînă într-o grădină, de unde a fost transportat la spitalul din

⁷¹ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 297/11, fila 173.

⁷² Arhiva Muzeului militar central, dosarul nr. 6, filele 37—38, 41.

localitate. După câteva luni, în urma rănilor, s-a stins din viață. Prin faptele sale de vitejie, el continuă însă să trăiască în inimile locuitorilor din Slobozia.

Conform planului militar insurecțional, elaborat de partid, în același timp cu acțiunile trupelor din interior împotriva hitleriștilor, alte unități militare făceau asigurarea frontierei, avînd misiunea să interzică eventualele încercări ale inamicului de a pătrunde pe teritoriul țării din afara granițelor. Ele și-au îndeplinit misiunea cu succes.

La 5 septembrie 1944, încercînd să limiteze urmările dezastrului provocat de ofensiva victorioasă a Armatei Sovietice și de insurecția armată, comandamentul german a început acțiuni ofensive în Podișul Transilvaniei, iar la 13 septembrie în Banat, cu scopul de a pune stăpînire pe defileurile Carpaților Meridionali.

În scurt timp însă, planurile hitleriste au fost zădărnice. Trupele romîne și sovietice, luptînd cu vitejie, au oprit înaintarea inamicului și au reușit să-l respingă pe vechile poziții.

Paralel cu aceste acțiuni, alte mari unități sovietice și romîne luptau pentru eliberarea sud-estului Transilvaniei, care în acea perioadă, în configurația frontului din România, prezenta un pronunțat intrînd care amenința centrul industrial Brașov și o parte dintre principalele trecători din Carpați.

Lichidarea acestui intrînd a fost înfăptuită cu succes prin acțiunea convergentă a trupelor sovietice și romîne care atacau din sud, pe direcția Sf. Gheorghe—Odorhei—Tg. Mureș, și a celor care traversau Carpații Răsăriteni, luptînd pe direcția Ghimeș—Praid—Reghin.

În timpul luptelor din luna septembrie 1944 pentru înfrîngerea acțiunilor ofensive întreprinse de inamic și pentru eliberarea sud-estului Transilvaniei, oamenii muncii din numeroase localități din zona de operații au dat un prețios sprijin trupelor romîne și sovietice care se aflau în luptă.

Pe Valea Trotușului, resturi ale unor unități germane care se retrăgeau spre Carpați, înfrînte de trupele sovietice și romîne, au descoperit în localitatea Adeluța două locomotive pe o linie destinată nevoilor forestiere din regiune.

Excorțați de S.S.-iști, mecanicul Ion Petcu, fiul său Dumitru, fochist, și tînărul Haralambie Pricop, frînar, au fost forțați să se urce pe una din locomotive și să transporte trupele fasciste. De locomotivă a fost remorcat un șir de vagoane încărcate cu soldați și ofițeri.

Hotărîți să împiedice cu orice preț retragerea acestora, cei trei muncitori, după un timp de mers, au defectat locomotiva fără ca excorta să observe.

Un ofițer hitlerist le-a dat ordin ca în 15 minute s-o repare și să o pună din nou în funcțiune. Dar ceferiștii nu s-au grăbit, știind că în apropiere se aflau trupele sovietice în înaintare. Cuprins de furie, un ofițer S.S., înțelegînd scopul celor trei muncitori, cu câteva rafale de pistol automat i-a împușcat pe loc.

Dar moartea lor eroică nu a fost zadarnică. Nemaiputînd să meargă cu trenul, nu după multă vreme, hitleriștii au fost ajunși din urmă de trupele sovietice și făcuți prizonieri ⁷³.

Numeroși țărani din Moldova s-au oferit călăuze pentru trecerea trupelor sovietice și romîne peste Carpații Răsăriteni. Datorită acestor călăuze, de multe ori trupele hitleriste s-au pomenit atacate prin surprindere, din flanc sau din spate, de către ostașii sovietici și romîni, fiind nevoite să părăsească pozițiile sau să cadă în captivitate. Printre astfel de fapte se numără și cel petrecut în apropierea comunei Comănești, regiunea Bacău, la tunelul de cale ferată de lîngă comuna Goioasa, unde hitleriștii ocupaseră o poziție de luptă foarte avantajoasă, a cărei străpungere frontală s-ar fi soldat cu numeroase jertfe din partea atacatorilor. În același timp, dacă, la retragere, hitleriștii ar fi aruncat în aer tunelul, aceași acțiune ar fi împiedicat aprovizionarea trupelor sovietice care atacau pe direcția respectivă. La zdrobirea inamicului din acest sector, ostașii sovietici au fost ajutați de țărani din satele Asău, Goioasa și Ciobănuș, care i-au călăuzit cu dibăcie pe potecile munților pînă în spatele pozițiilor dușmane. Atacate prin surprindere și lovite din spate și flancuri, subunitățile inamice au intrat în panică și s-au retras în dezordine, suferind grele pierderi. În felul acesta, tunelul de la Goioasa a fost salvat, iar trupele sovietice și-au continuat înaintarea.

Locuitorii din comunele Palanca, Ghimeș și din alte localități au aprovizionat în mod voluntar unitățile sovietice cu muniție și alimente, mergînd pînă în primele linii de luptă. La această acțiune patriotică au luat parte nu numai bărbații vîrstnici, ci și copiii și femeile, care nu au precupețit nimic pentru a ajuta trupele eliberatoare să lovească pe dușman. Astfel, săteanul Florea Ion din Ghimeș, transportînd muniție pe liniile de luptă, a căzut la datorie pe locul numit Vîrful Aldămașului ⁷⁴. Cu aceeași dragoste au sprijinit trupele sovietice și țăranii de pe Valea Bistriței, din munții Ceahlăului etc.

Prin atitudinea lor, oamenii muncii din aceste sate își manifestau nu numai dragostea față de patrie, ci și recunoștința și prietenia față de ostașii sovietici, care îi scăpaseră de sub tirania ocupanților fasciști.

Cu deosebit avînt au luptat împotriva cotropitorilor hitleriști și muncitorii de la Uzina hidroelectrică Someșu-Rece (regiunea Cluj). În dimineața zilei de 14 septembrie 1944, la punctul numit Gura Rîștii (situat la 2 km depărtare de uzină), un mănunchi de ostași romîni împreună cu muncitorii uzinei hidroelectrice au oprit cu foc puternic de arme o subunitate dușmană care se afla în drum spre uzină cu scopul de a o arunca în aer. Lupta a durat pînă în amurgul zilei, cînd fasciștii au fost înfrinți. În această înclăstare au fost uciși 6 hitleriști, printre care și un ofițer; 8 fasciști au fost răniți, iar peste 100, dintre care 7 ofițeri, au fost luați prizonieri. Restul fasciștilor, aproximativ 80, de-abia au putut scăpa cu fuga ⁷⁵.

⁷³ „Scînteia” nr. 4 606, din 20 august 1959.

⁷⁴ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 114, filele 17, 28—30.

⁷⁵ „Scînteia” nr. 4 293, din 14 august 1958; vezi și „Apărarea patriei” nr. 217, din 15 septembrie 1959.

Printre cei mai curajoși muncitori care au participat la această acțiune se numără și Dumitru Cadiș. Acest patriot înflăcărat, după ce a organizat grupul de muncitori pentru luptă, s-a aruncat în vârtejul focului împreună cu cei doi fii ai săi — unul de 19 ani, iar celălalt de 15 ani. Cînd lupta era pe sfîrșite și cumpăna izbînzii era de partea celor care luptau pentru eliberarea patriei, pentru alungarea cotropitorilor fasciști, Dumitru Cadiș a căzut, lovit de un glonte vrăjmaș.

Pentru eroismul de care au dat dovadă muncitorii, alături de ostași, comandantul subunității militare a trimis personalului uzinei hidroelectrice o scrisoare de mulțumire. „Ținem să vă aducem prin această cale — se scrie în acest document — mulțumirile noastre călduroase pentru concursul dezinteresat ce l-ați dat cu ocazia luptelor pentru apărarea Uzinei electrice «Someșu-Rece», în luna septembrie 1944.

Prin jertfa adusă de eroul Cadiș Dumitru, căzut în luptele desfășurate în fața uzinei, ați dovedit dragoste nețărmurită față de țară, aducînd cel mai mare tribut pentru apărarea uzinei.

Puteți fi mîndri că prin sîngele vostru a fost salvată uzina de la distrugere”⁷⁶.

Acțiunilor ofensive hitleriste din septembrie 1944 li s-au opus nu numai muncitorii de la orașe, ci și țărani din diferite sate. Mulți dintre ei s-au jertfit eroic pentru apărarea patriei.

Încă din noaptea de 23—24 august 1944, în comuna Damiș, regiunea Crișana, care în 1940, prin dictatul de la Viena, a fost despărțită în două, un număr de 22 de cetățeni s-au oferit voluntari pentru a-i sprijini pe grănicerii romîni împotriva eventualelor atacuri ale trupelor hitleristo-horthiste. Comandantul plutonului de grăniceri din localitate le-a dat arme și, pînă la 13 septembrie 1944, zi și noapte, acești oameni au stat în dispozitiv de luptă împreună cu ostașii, participînd la o serie de acțiuni. În noaptea de 2 spre 3 septembrie 1944, la informația unui sătean, o patrulă formată din cîțiva locuitori ai comunei Damiș, creînd o ambuscadă, a prins trei spioni inamici care se întorceau cu informații

COMANDANTA FIX 883 MĂRINI
Nr. 1500/945

Com.

Personalul Uzinei Hidroelectrice

Someșul Rece

Ținem să vă aducem prin această cale mulțumirile noastre călduroase pentru concursul dezinteresat ce l-ați dat cu ocazia luptelor pentru apărarea Uzinei Electrice Someșul Rece, în luna Septembrie 1944.

Prin jertfa adusă de eroul Cadiș Dumitru căzut în luptele desfășurate în fața Uzinei a-ți dovedit — dragostea nețărmurită față de țară, aducînd cel mai mare tribut pentru apărarea Uzinei.

Puteți fi mîndri că prin sîngele Vostru a fost salvată Uzina de la distrugere.

Secreterul, 6 Februarie 1945.

Scrisoarea trimisă de comandantul companiei fixe din Regimentul Măguri muncitorilor uzinei hidroelectrice de la Someșul Rece, prin care le mulțumește pentru sprijinul efectiv dat cu ocazia luptelor împotriva hitleriștilor care căutasera să distrugă această uzină. (Fototeca Muzeului militar central)

⁷⁶ Scrisoarea, în original, se află la Muzeul militar central.

la centrele de unde plecaseră. Într-o altă zi, locuitorul Gheorghe Bilă a rănit prin focuri de armă un alt spion, care, prin fugă, a reușit totuși să treacă peste graniță.

De multe ori, patrulele formate din ostași grăniceri și locuitori ai satului Damiș au avut ciocniri cu subunități inamice de incursiune. Astfel, în noaptea de 10 spre 11 septembrie 1944, grupe formate din ostași români și țărani, patrulind pe dealurile Măgura și Glimeia, au avut de întâmpinat atacul unor formații dușmane care executau o cercetare în vederea acțiunilor ofensive pe care comandamentele hitleristohorthiste le pregăteau. După un aprig schimb de focuri, inamicul a fost oprit. Cîțiva ostași români și locuitori din Damiș, strecurîndu-se apoi în flancul cotropitorilor și deschizînd foc, i-au determinat să se retragă⁷⁷.

La trei zile după această acțiune, inamicul a trecut la ofensivă cu forțe superioare. Plutonul de grăniceri din Damiș și țărani voluntari s-au apărat cu dîrzenie. Inamicul, fiind însă superior numeric, a reușit să-i încercuiască. Dar grănicerii și țărani voluntari nu s-au lăsat înfrinți, ci au continuat lupta în încercuire. Cîțiva locuitori din Damiș au alergat atunci în comuna Poiana, unde se afla o companie de vînători de munte, pentru a-i anunța să vină în sprijinul celor încercuiți. Și ajutorul a sosit la timp. Printr-un atac al vînătorilor, ostașii grăniceri de la Damiș și tovarășii lor de luptă au fost despresurați. În acțiunile ce au urmat, ostașii români, fiind puțini la număr, iar inamicul mult superior ca forțe, au fost nevoiți să se retragă împreună cu țărani care i-au ajutat.

Sprijinul dat ostașilor români de către sătenii din Damiș a fost multilateral. Pe lîngă cei care au luptat cu arma în mînă, mulți au dat informații despre inamic, au aprovizionat pe soldați cu muniție și alimente și nu au precupețit nimic pentru a-i salva să nu cadă în mîinile dușmanului. Astfel, în timpul înaintării inamicului, de lîngă casa săteanului Baloj Gheorghe trei soldați români trăgeau cu pușca-mitralieră asupra invadatorilor. Aceștia din urmă reușiseră să-i încercuiască și în ascuns se apropiiau să-i facă prizonieri sau să-i omoare. Pentru a salva pe cei trei ostași, săteanul Baloj îi înștiințează în grabă asupra situației și le arată un loc ferit pe unde să se retragă pentru a scăpa din încercuire. Soldații i-au urmat sfatul și au reușit să ajungă la subunitatea lor.

Cînd însă fasciștii au ajuns la casa lui Baloj, turbînd de furie pentru dispariția celor 3 soldați, l-au luat pe acesta, împreună cu familia, și l-au dus în fața unui zid, unde în brațele lui i-au împușcat o fetiță de trei ani. În același timp, trupele fasciste au ucis încă 7 persoane din sat. Dar crimele lor n-au înfricoșat pe locuitori, ci i-au îndîrjit și mai mult⁷⁸.

După ce trupele romîne și sovietice au înfrînt acțiunile ofensive ale unităților fasciste și au trecut la contraofensivă, locuitorii satului Damiș au continuat să sprijine cu avînt lupta ostașilor români și sovietici eliberatori.

⁷⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 116, filele 2—24; vezi și Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 652/4, filele 6, 8.

⁷⁸ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 117, filele 69—73.

În acele zile ale lui septembrie 1944, devotament pentru patrie și multă dragoste față de compatrioții săi a arătat și țăranul Ion Deac din comuna Tăureni, raionul Luduș. De câteva zile, satul său se afla ocupat de trupe hitleristo-horthiste. Puținele subunități române de grăniceri aflate în această zonă, fiind încercuite de forțe superioare inamice, rămăseseră fără muniție și fără nici o legătură cu comandamentele lor militare. În această situație se găsea un batalion de grăniceri care se afla în pădurile de lângă comuna Tăureni.

Aflînd din discuția a doi ofițeri inamici că a doua zi, în zori, batalionul de grăniceri romîni va fi atacat, Ion Deac a observat în ziua aceea felul cum sînt dispuse forțele inamicului, iar seara a plecat să dea de știre cele auzite comandantului batalionului. Chiar în noaptea aceea, el s-a oferit să călăuzească pe ostași pentru a-i scoate din încercuire. Împreună cu fiul său, Deac Ion i-a purtat pe cărări numai de el cunoscute, încît, pînă după miezul nopții, toți ostașii au fost scoși din încercuire și îndepărtați cu cîtiva kilometri de locul împresurării.

Cînd, în zorii zilei, trupele inamice au primit ordin să strîngă cleștele, batalionul romîn era de acum departe. După încă două nopți de drum, prin păduri și ripe, ostașii romîni, conduși de iscusita lor călăuză, au ajuns la Mureș, în rîndurile trupelor noastre.

Întors în satul său, Ion Deac, bănuind de fasciști că a ajutat pe ostașii romîni, a fost nevoit să-și părăsească locuința și să stea ascuns prin păduri timp de două săptămîni, pînă la venirea trupelor romîne și sovietice. Pentru fapta sa patriotică, țăranul Ion Deac a fost citat atunci prin ordin de zi pe țară⁷⁹, iar Prezidiul Marii Adunări Naționale i-a conferit ulterior Ordinul „Steaua R.P.R.”.

Demne de remarcat sînt faptele de înalt patriotism săvîrșite de Ion Crișan din satul Copăceni de lângă Turda, om în vîrstă, tată a șase copii, care, riscîndu-și viața, a dat un ajutor prețios unui grup de ostași sovietici.

Pe Arieș, în zona Turda și Cîmpia Turzii, trupele sovietice și romîne au dus lupte deosebit de grele împotriva cotropitorilor fasciști. Într-o noapte, în satul Copăceni, care era ocupat de fasciști, a pătruns un grup de cercetași sovietici cu misiunea de a culege informații despre forțele și pozițiile inamice. Ostașii sovietici s-au strecurat pînă la marginea satului la locuința lui Ion Crișan. Acesta, cunoscînd limba rusă — întrucît în primul război mondial fusese prizonier în Rusia, iar în timpul Revoluției Socialiste luptase înrolat ca voluntar în gărzile roșii —, le-a dat ostașilor sovietici informații despre pozițiile fasciștilor și despre forțele lor. În timp ce se întorceau, cercetașii sovietici au fost descoperiți de o patrulă germană și bombardați puternic de aruncătoare de mine. Din grupul ostașilor sovietici, cîtiva au căzut răpuși de schije, iar o parte dintre ei, care reușiseră să se strecoare printre explozii, s-au îndreptat spre linia frontului sovietic. Alți cinci cercetași însă, răzlețiți de bombardament, au revenit în ograda lui Ion Crișan. Acesta i-a chemat după el și i-a ascuns în șura unui sătean, sub niște snopi de grîu. Imediat ce s-a întors acasă, la el au venit ostași germani comandați de un plutonier care l-a amenințat că-l va împușca imediat dacă nu le spune unde sînt ostașii sovietici ce se îndreptaseră spre casa lui.

⁷⁹ „Scînteia” nr. 203, din 19 aprilie 1945.

ION CRIȘAN

colectivist din satul Copăcenii-Crișana.

Cu riscul vieții sale a salvat cinci ostași sovietici în timpul luptelor date pentru eliberarea acestui sat. Este demn de subliniat că bărbații din sat au dovedit cu acest prilej solidaritate și spirit de sacrificiu cu fapta sa de eroism. (Fototeca Muzeului militar central)

Deși amenințat și torturat, el nu i-a trădat, susținând că nu știe nimic. Furios, plutonierul l-a lovit cu țeava pistolului în frunte, și Ion Crișan și-a pierdut cunoștința. După aceea, hitleriștii au făcut percheziție în tot satul în căutarea celor 5 ostași sovietici, însă fără nici un folos.

A doua noapte, plutonierul german, însoțit de 2 soldați, a venit din nou la Ion Crișan, l-a arestat și l-a închis într-oșură, la marginea satului, împreună cu mai mulți bărbați. Hotărât să evadeze, el a forțat oblonul de la o fereastră și a trecut în grajd, unde a stat îngropat

într-o grămadă de pleavă. Descoperind lipsa lui Ion Crișan, hitleriștii i-au amenințat pe săteni cu deportarea în Germania și moartea dacă nu vor spune unde s-a ascuns consăteanul lor. Dînd dovadă de un înalt patriotism, nici unul nu a trădat. Hitleriștii s-au ținut de cuvînt : cei 30 de săteni din Copăcenii au fost duși în Germania și puțini s-au mai întors la familiile lor.

Cei 5 cercetași sovietici au rămas în satul Copăcenii sub ocupația fascistă timp de 12 zile, ascunși sub snopii de grîu. Ion Crișan stătea ziua ascuns, iar noaptea ducea apă și mîncare cercetașilor sovietici.

În ziua de 4 octombrie 1944, cînd trupele sovietice au eliberat Copăcenii, un sublocotenent a venit la Ion Crișan și l-a întrebat dacă știe ceva despre cercetașii care au rămas în sat. El l-a condus pe ofițer la șura unde se aflau cei 5 ostași sovietici. Ion Crișan a fost apoi invitat

la comandamentul sovietic, unde un colonel i-a mulțumit călduros și l-a felicitat pentru fapta sa eroică ⁸⁰.

★

În cursul luptelor din luna septembrie și apoi pe timpul operației de la Debrețin, care a început la 5 octombrie 1944, un sprijin însemnat au dat trupelor române și sovietice masele din partea de nord a Transilvaniei, care fusese smulsă României prin odiosul dictat de la Viena.

Adresându-se oamenilor muncii din această parte a țării, P.C.R. îi chema la luptă cu arma în mână împotriva armatelor și autorităților fasciste, la dezorganizarea transporturilor pentru frontul hitlerist, la apărarea întreprinderilor împotriva încercărilor fasciștilor, în retragere, de a le distruge ⁸¹.

Însuflețiți de dorința eliberării, mii de oameni ai muncii români și maghiari, în frunte cu comuniștii, au intensificat lupta împotriva ocupanților fasciști. Din inițiativa și sub conducerea comuniștilor, în unele orașe muncitorii au constituit formațiuni de luptă patriotice pentru apărarea și salvarea întreprinderilor de la distrugere; aproape pretutindeni, în industrie și transporturi, au fost intensificate acțiunile de sabotaj. Numeroși țărani au fugit în munți cu o parte din avutul lor, opunându-se astfel jafului și mobilizărilor forțate, efectuate de autoritățile și comandamentele militare fasciste. În multe localități, subunități ale trupelor fasciste în retragere au fost atacate de locuitori. Mii de țărani și muncitori s-au înrolat voluntar în rândurile unităților române și sovietice sau le-au ajutat activ în lupte. Iată câteva fapte.

La începutul lunii septembrie 1944, Batalionul 1 recruți din Regimentul 7 grăniceri se afla în fața satului Urmeniș, raionul Luduș, regiunea Mureș-Autonomă Maghiară. Într-o dimineață a primit ordin să facă o cercetare prin luptă. Chiar de la primele schimburi de focuri, țărani din Urmeniș, care se găseau la strînsul finului sau în sat, s-au alăturat ostașilor români, cerînd arme pentru a lupta împotriva hitleriștilor. Un grup de săteni, care odinioară în armată fuseseră artileriști, au încadrat un tun antitanc și au tras cu el asupra dușmanului; un alt țaran a tras cu o pușcă mitralieră ⁸². Mai mulți locuitori au aprovizionat batalionul cu apă și cu muniții. Această acțiune a fost astfel consemnată în jurnalul de operații al Armatei 1 române: „Populația civilă... a fost înarmată și este folosită pentru apărarea satului Urmeniș...” ⁸³.

Tot în luna septembrie, Batalionul 22 vînători de munte, care se găsea în fața satului Cheresig, comuna Toboliu, raionul Oradea, pe malul stîng al râului Crișul Repede, primise ordin să forțeze râul cu două plutoane și să elibereze satul Cheresig. Înainte de a porni la luptă, un număr de locuitori din satele Toboliu și Cheresig s-au prezentat la comandantul batalionului dîndu-i importante informații despre inamic. În același timp, s-au oferit să lupte împreună cu soldații împo-

⁸⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 116, filele 158—166.

⁸¹ „Scînteia” din 21 septembrie 1944.

⁸² Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 116, filele 96—101.

⁸³ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 1/8, fila 5.

triva trupelor hitleriste⁸⁴. Comandantul batalionului a fost de acord. Cîțiva voluntari civili împreună cu un soldat și un caporal au format atunci o grupă de luptă și, în cadrul unui pluton, au primit misiunea să atace inamicul care se afla la marginea satului de pe malul Crișului. Din rîndul patrioților civili făcea parte și tînărul muncitor Bojani Ioan din satul Toboliu, primul care a cerut să lupte alături de ostași.

Sub comanda caporalului, grupa lor a trecut Crișul Repede și, la adăpostul digului de pe malul drept al apei, a reușit să se strecoare în satul Cheresig. Infiltrîndu-se neobservată în dispozitivul de luptă al inamicului, ea a deschis prin surprindere focul împotriva hitleriștilor. Cuprinși de panică, o parte dintre fasciști s-au retras în grabă, trăgînd cu armele în dezordine. Grupa în care se aflau voluntarii civili îi urmărea îndeaproape. Același lucru îl făceau și ceilalți ostași ai plutonului pe alte direcții ale satului. Dar după un timp grupa voluntarilor a fost reperată și în jurul ei au început să cadă proiectile de aruncător. Inamicul se dezmeticise și lupta acum organizat.

Tocmai în acel moment, caporalul, comandantul grupei, a fost lovit mortal de un glonte pe cînd trăgea cu pușca mitralieră. Locul lui l-a luat imediat tînărul Bojani. El a luat arma automată a caporalului și, împreună cu ceilalți tovarăși ai săi, a pornit înainte. Și-a găsit un loc bun de tragere și a deschis din nou focul asupra lanțului atacatorilor inamici. Muniția era însă pe sfîrșite. Cîțiva hitleriști l-au înconjurat și unul dintre ei, trăgînd cu arma, l-a rănit la cap. Șiroind de sînge, Bojani s-a împleticit cîteva clipe, însă, printr-un efort suprem, s-a aruncat asupra celui ce trăsese, doborîndu-l cu patul armei. Dar, în același timp, din spate, tînărul luptător a primit și el o lovitură mortală de la un hitlerist⁸⁵.

Moartea eroică a lui Bojani, dorința fierbinte de a-și elibera satul au înflăcărat și mai mult pe ceilalți voluntari. Ei au continuat lupta pînă la ultimul cartuș. Doi dintre ei, care au fost răniți, au fost ascunși de populația din sat după ce inamicul a reușit să restabilească situația, neputînd fi găsiți, cu toate eforturile depuse de gestapo.

Cînd Batalionul 22 vînători de munte a reluat atacul pentru eliberarea satului, exemplul celor cîțiva voluntari din Cheresig a fost urmat de mulți săteni, care s-au încadrat în lupta împotriva cotropitorilor hitleriști.

De multă îndrăzneală în lupta contra trupelor fasciste au dat dovadă și sătenii comunei Salva, raionul Năsăud. Era în luna octombrie 1944. Trupele sovietice și romîne se aflau în plină ofensivă. Trupele fasciste, înfrînte, se retrăgeau aproape zilnic pe noi poziții de luptă. În drumul lor jefuiau avutul cetățenilor, aruncau în aer poduri și clădiri, terorizau populația. În astfel de condiții, într-una din seri, în satul Salva au poposit cîteva companii inamice. Cu ele aveau o cireadă de vite jefuite din satele pe unde trecuseră. Cercetînd casele oamenilor, ofițerii și subofițerii hitleriști și-au cantonat plutoanele, lăsînd de veghe santinele. La podul de pe rîul Sălăuța, pionieri hitleriști pregă-

⁸⁴ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 31/1, fila 6.

⁸⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 116, filele 36—58.

teau de zor aruncarea lui în aer. Erau ultimele subunități care părăseau pozițiile în fața trupelor sovietice pe direcția aceea.

Despre această acțiune a fasciștilor a dat de știre un român, soldat într-o subunitate horthistă, care dezertase lăsând arma unui locuitor din comună. Îndată, știrea a ajuns și la alți săteni. Aceștia au hotărât să zădărnicească planul hitleriștilor. În miez de noapte, un grup de patru oameni, înarmați cu puști și bâte, au pornit spre riul Sălăuța să atace pe hitleriștii de la pod. Când au ajuns pe la mijlocul satului, au văzut în depărtare o mașină militară care venea spre ei în viteză mare, cu farurile aprinse. Trei dintre săteni s-au ascuns în șanț. Al patrulea însă, un bătrîn de vreo 60 de ani, care avea conducerea acțiunii, dînd dovadă de multă inițiativă și iscusință, s-a dus repede în casa unui cetățean de unde a luat o oglindă mare pe care a așezat-o în mijlocul șoselei în bătaia farurilor. Orbit de reflexul luminii, șoferul a intrat cu mașina în șanțul șoselei, răsturnînd-o. În mașină erau lăzi cu grenade, muniție și armament. Cei patru săteni s-au înarmat bine și au vrut să-și continue drumul. Dar în timpul acesta hitleriștii au incendiat podul de peste riul. Grupul de țărani a tras cu armele după ei, dar nu a reușit să-i doboare.

Încurajați de succesul avut cu distrugerea mașinii, dar în același timp încredințați că nu putuseră salva podul de la distrugere, cei patru săteni au plănuit dezarmarea și capturarea subunităților din sat. Ei au pornit mai întîi la un cantonament unde se afla un număr mic de soldați. După ce a lichidat santinela cu o lovitură de bîță în cap, bătrînul a intrat în casă și a strigat soldaților ce dormeau să se predea, spunîndu-le că în sat au intrat trupe romîne și sovietice. Buimăciți de somn și cuprinși de spaimă, soldații au ridicat mîinile în sus. Sătenii le-au luat armele și după ce i-au percheziționat i-au dat în paza unui vecin al gazdei.

Deplasîndu-se la alte cantonamente, grupului celor patru i s-au alăturat alți cetățeni din sat. Într-o liniște perfectă, procedînd așa la toate casele unde dormeau soldați și ofițeri inamici, sătenii din Salva au reușit ca pînă în zorii zilei să dezarmeze toate subunitățile care erau în sat. Aproape 200 de soldați au fost făcuți prizonieri. Țăranii au capturat și s-au înarmat cu pistoale automate, două mitraliere grele așezate pe chesoane, cîteva aruncătoare de mine și un tun antitanc.

Conștienți de faptul că inamicul ar putea veni în ajutorul celor capturați, țăranii s-au instalat la o margine a comunei pentru a riposta de îndată ce acesta ar apare. Primind știrea că dinspre comuna vecină Coșbuc se îndreaptă spre ei o coloană hitleristă, sătenii au deschis un puternic foc de mitraliere și artilerie în direcția aceea. Crezînd că asupra lor trag trupele sovietice, hitleriștii au făcut cale întoarsă, fugind în panică.

În ziua aceea, sătenii din Salva au stat pe poziție pînă la ora 11, cînd în sat au sosit trupele sovietice. În urale de bucurie, țăranii le-au ieșit în cale cu fructe și flori, iar o bătrînă, cu părul albit de ani, le-a urat ostașilor eliberatori, în vers popular, bun venit :

„Bun venit la noi în sat,
Că de mult v-am așteptat !”

Țăranii au predat apoi ostașilor sovietici prizonierii și armamentul capturat ⁸⁶.

Acțiunea locuitorilor din Salva nu a rămas fără răsunet. În timp ce ei se răfuiau cu hitleriștii, în comuna Coșbuc alți cetățeni le urmau exemplul. Acolo, hitleriștii minaseră un număr de clădiri și poduri cu scopul de a le arunca în aer pentru întârzierea înaintării ostașilor sovietici și români. Într-una din seri, câțiva cetățeni din sat au aflat de la soldații horthiști că în comună au rămas doar trupele hitleriste care se ocupau cu distrugerile. Fiind înarmați, grupul de săteni, descoperind plutonul de pionieri care urma să efectueze distrugerile, l-au atacat, capturându-i mașina și punându-l pe fugă.

Împreună cu alți țărani din sat, inițiatorii acestei acțiuni au organizat apoi pînă la punctele minate, reușind să-i respingă pe hitleriștii care încercau să se reîntoarcă.

Tot în acea zi, țăranii din comuna Coșbuc au atacat cu grenade și automate resturile unei coloane hitleriste, fugărindu-le pe o distanță de aproape 5 km. Crezînd că sînt atacați de partizani, hitleriștii au părăsit în fuga lor căruțe, echipament, armament și numeroase bunuri jefuite, printre care și o turmă de 600 de oi. Prin inițiativa și curajul lor, țăranii din comuna Coșbuc au salvat de la distrugere cîteva clădiri principale din sat, un dig de sprijin de pe marginea șoselei și un pod de cale ferată lung de peste 60 m ⁸⁷.

Cu mult curaj au acționat împotriva ocupanților muncitorii de la întreprinderile din orașul Cluj, precum și unii intelectuali. În afară de sabotarea mașinii de război hitleriste, muncitorii din Cluj, în frunte cu comuniștii, au dus muncă de lămurire în rîndurile ostașilor maghiari pentru a dezerta din armată, determinînd pe mulți dintre aceștia să părăsească unitățile, iar pe unii dintre ei să predea armele muncitorilor.

În anul 1944, comuniștii din Cluj au constituit în principalele întreprinderi grupe de muncitori înarmați, cu scopul de a apăra instalațiile pentru a nu fi distruse sau evacuate de către autoritățile și comandanțele militare fasciste. Acțiunea muncitorilor a fost încununată de succes, zădărnîcind cu arma în mînă aproape toate încercările fasciștilor de a transforma în ruine întreprinderile clujene *. La venirea trupelor sovietice și romîne, muncitorii clujeni au repus în funcțiune mașinile și, cu mult elan, au lucrat pentru a sprijini frontul antihitlerist.

Nu departe de Cluj, în comuna Dăbîca, raionul Gherla, cu toată prigoana fascistă, comuniștii și uteciștii din localitate, pe tot timpul

⁸⁶ Loc. cit., filele 102—119 ; vezi și „Scînteia” din 14 august 1959.

⁸⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 116, filele 121—128.

* Despre lupta antihitleristă a muncitorilor din Cluj s-a publicat un articol în nr. 4/1959 al revistei „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”.

războiului hitlerist, au sabotat concentrările și muncile forțate, antrenând în aceste acțiuni numeroși locuitori. Bătrînul comunist Meseșan Augustin, în repetate rînduri a tăiat firele telefonice ale comandamentelor militare fasciste și, prin muncă de lămurire, a determinat peste 100 de soldați din armata horthistă să dezerteze. Cînd frontul s-a apropiat de comuna Dăbîca, hitleriștii au minat șoselele și un număr de poduri, pentru ca, distrugîndu-le, să întîrzie înaintarea trupelor romîne. Dar planul lor a eșuat. Tocmai cînd grupele de distrugere așteptau să primească ordinul de la comandamentul lor militar din comuna Borșa, raionul Gherla, comuniștii și uteciștii din Dăbîca le-au tăiat legătura telefonică pe o distanță de cîteva sute de metri.

Ca urmare a acestui fapt, neputînd să mai primească ordinul la timp, grupele hitleriste de pionieri, surprinse de înaintarea trupelor romîne, s-au retras în grabă, nereușind să distrugă podurile și, mai ales, să bareze șoseaua principală prin dărîmarea unei stînci la un punct obligatoriu de trecere. După eliberarea comunei Dăbîca, o parte dintre tinerii uteciști au plecat ca voluntari pe frontul antihitlerist⁸⁸.

★

Șirul acțiunilor de luptă cu arma în mînă duse de oamenii muncii, în frunte cu comuniștii, în sprijinul trupelor romîne și sovietice pentru eliberarea patriei este lung și bogat în fapte de vitejie și eroism.

Ele exprimă patriotismul fierbinte al muncitorilor, țăranilor și intelectualilor cinstiți din țara noastră, care nu și-au precupețit nici singele, nici viața pentru libertatea poporului romîn, pentru victoria împotriva Germaniei hitleriste.

Participarea populației din numeroase orașe și sate ale țării la lupta cu arma în mînă împotriva ocupanților dovedește caracterul larg, de masă, al insurecției armate și războiului antihitlerist, clarviziunea și justetea politicii partidului comunist — organizatorul, mobilizatorul și conducătorul luptei antifasciste a maselor populare pentru libertate națională și progres social.

⁸⁸ Loc. cit., filele 167—179.

Lupta organizației P.C.R. din Banat, în fruntea maselor populare, împotriva dictaturii militare-fasciste, pentru zdrobirea invadatorilor hitleriști

V. MARIN, V. PETRIȘOR

În regiunea Banat, la fel ca în întreaga țară, clasa muncitoare, țărănimea muncitoare și intelectualitatea progresistă s-au ridicat la luptă dîrză împotriva dictaturii militare-fasciste și a invadatorilor hitleriști. Sub conducerea comuniștilor au fost organizate cele mai variate acțiuni de luptă: tipărirea ilegală a manifestelor, greve, sabotaje, formarea detașamentului armat de partizani etc.

Lupta eroică a patrioților bănățeni, conduși de P.C.R., a fost pînă în prezent puțin cercetată. Studiul de față nu constituie decît o modestă contribuție în această direcție.

★

Războiul hitlerist, în care a fost tîrită România de către clica militară-fascistă, a avut urmări deosebit de grele pentru masele populare. În timp ce clasele exploatatoare profitau de pe urma războiului prin afaceri legate de producția de armament, prin speculă cu bunuri de larg consum, care dispăreau tot mai mult de pe piață, prin jefuirea teritoriilor vremelnice cîmpionate ale Uniunii Sovietice, precum și prin posibilitatea pe care le-o oferea regimul militar-fascist de a intensifica la maximum exploatarea maselor de oameni ai muncii, situația muncitorilor, țăranilor și a altor pături sociale se înrăutățea tot mai mult.

Într-un articol publicat la 11 octombrie 1941, ziarul burghez timișorean „Vestul” a fost nevoit să recunoască: „Astăzi nu te mai poți apropia de nimic, nu mai poți să-ți faci o haină, să-ți cumperi o pereche de ghete, o pălărie, trebuie să renunți la toate și să te mulțumești a trăi mai mult decît modest, a te hrăni cu ce se nimerește”¹.

În timp ce clasele exploatatoare și slugile lor duceau un trai de lux, muncitorii trăiau în cea mai cruntă mizerie. Descriind situația de la Fabrica de zahăr din Arad, un raport al siguranței era nevoit să recunoască: „În acea fabrică, muncitorii sînt atît de săraci încît și acum, în timp de iarnă, vin la lucru desculți, iar unii cu papuci de lemn”².

¹ „Vestul” din 11 octombrie 1941.

² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 793-4, fila 267. O situație similară era și la Fabrica de pălării din Timișoara (loc cit, fila 271). Un alt raport al siguranței arăta că 40—50% dintre muncitorii Uzinei metalurgice „Ferdinand” (în prezent „Oțelul roșu”) umblau aproape desculți printre fiarele roșii din fabrică (loc. cit., fila 40).

Situația muncitorilor era agravată și de faptul că în unele întreprinderi, datorită lipsei de materii prime, săptămîna de lucru era redusă, muncitorii fiind retribuiți numai pentru timpul în care întreprinderea producea. O asemenea situație exista și la o serie de fabrici din Banat, ca, de pildă: Fabrica de încălțăminte „Dermata”—Timișoara (în prezent „Nikos Beloiannis”), Fabrica de pălării, Fabrica „Galvani” (în prezent „Electro-Banat”), „Industria lînii”, Fabrica de ciorapi „Standard”, Fabrica de pielărie „Bănățeană S.A.R.”, „Prima Banat”, Uzinele „Bozsak” (azi „Tehnometal”), „Industria romînă de piele” etc. Reducerea timpului de muncă a fost însoțită în multe întreprinderi din Banat de concedieri masive.

Cu prilejul concedierilor, patronii au aruncat în stradă atît muncitori romîni, cît și muncitori aparținînd minorităților naționale, mai ales maghiari și evrei. Astfel s-a întîmplat la Uzinele textile³, la Întreprinderea de canalizare din Timișoara⁴ etc. Situația oamenilor muncii de naționalitate maghiară și evreiască era înrăutățită și de faptul că foarte mulți dintre ei erau siliți să presteze muncă forțată în taberele de muncă organizate de regimul militar-fascist. În timp ce capitaliștii maghiari și evrei din consiliile de conducere ale întreprinderilor industriale și bancare colaborau cu autoritățile fasciste, obținînd scutire de la munca forțată (desigur în schimbul unor sume mari de bani), maghiarii și evreii săraci, chiar bolnavi, erau trimiși în lagăre de muncă forțată la Nevoeș, Crăciunești etc.⁵ În aceste lagăre, samavolnicia și brutalitatea comandantilor și a jandarmilor de pază se manifestau în toată cruzimea lor față de acești oameni năpăstuiți.

În timp ce masele muncitoare de la orașe și sate sufereau cea mai neagră mizerie, capitaliștii obțineau profituri de milioane. Din bilanțurile publicate în presă, unde profiturile mărturisite erau mult sub cele reale, rezultă că în anul 1941 întreprinderile din Timișoara, ca și alte întreprinderi din țară, de altfel, au avut beneficii mari. Astfel, Fabrica de ciorapi „Standard” a avut un beneficiu net de 3 168 113 lei, Fabricile unite de ulei și săpun S.A. — 3 652 121 de lei, Fabrica textilă „Romitex” — 16 196 097 de lei, „Prima fabrică de spirt și industrie chimică S.A.” — 19 989 793 de lei, „Astra”, uzină de vagoane, motoare, armament și muniții din Arad — 80 727 309 lei.⁶

Teroarea sîngeroasă a regimului militar-fascist n-a putut însă înăbuși ura și revolta crescîndă a poporului împotriva fascismului și a războiului de jaf antisovietic. Lupta maselor populare din Banat, sub conducerea P.C.R., a îmbrăcat, ca și în restul țării, formele cele mai variate.

Starea de nemulțumire a maselor muncitoare s-a manifestat chiar de la începutul războiului. Încă în iunie 1941 au avut loc nemulțumiri și frămîntări ale minerilor de la Doman și Secul.⁷ În noiembrie 1941, într-un raport al siguranței, se spunea: „În sectorul Timișoara se observă în ultimul timp o mare nemulțumire (subl. ns.) în rîndurile mun-

³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 511/7, fila 219.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9 003, fila 247.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 659, fila 159.

⁶ „Viața economică bănățeană”, supliment economic la ziarul „Fruncea” din 2 iulie 1942.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 511/7, fila 252.

citorilor, provocată de valul de scumpete care s-a abătut asupra regiunii" ⁸. Un alt raport al siguranței din Timișoara, din septembrie 1943, specifică: „Muncitorii din localitate aproape de la toate întreprinderile comerciale și industriale nu sînt mulțumiți cu salarizările stabilite de Comisariatul general București. Ei explică acest lucru prin faptul că salariile pe care le primesc lunar nu pot face față scumpetei excesive de pe piață și în special a alimentelor de primă necesitate pentru familiile lor” ⁹.

Organele de represiune ale statului erau nevoite să recunoască nu numai starea de nemulțumire crescîndă ce exista în rîndul maselor, ci și influența tot mai mare a comuniștilor în rîndurile oamenilor muncii. Astfel, într-o notă a Inspectoratului de poliție din Timișoara, din 6 august 1943, se arăta că „la Uzinele «Astra» din Arad muncitorii comuniști activează în mod regulat”, și că ei „se adună în grupuri și discută mersul operațiilor pe front, făcînd propagandă și arătînd că totul merge în favoarea U.R.S.S. și că, în curînd, Germania va pierde războiul... Tot printre aceștia se comentează că nu peste mult timp va veni timpul și în România ca să se instaureze proletari la conducerea țării” ¹⁰.

Același lucru reiese și dintr-o notă întocmită la 16 noiembrie 1943 de echipa specială a Inspectoratului de poliție din Timișoara, în care se specifică faptul că: „în ultimul timp majoritatea muncitorilor din Timișoara se manifestă fățiș cu simpatie față de actuala situație, cînd trupele sovietice înaintează pe frontul din Răsărit. Mulți dintre muncitorii de la C.F.R. chiar afirmă... că în curînd se va schimba regiul în România” ¹¹.

Numeroase documente atestă, de asemenea, starea de nemulțumire generală a țărănimii bănățene. „Populația de la sate... este adînc mîhnită de felul cum se fac concentrările, unde sînt duși numai cei săraci, iar cei bogați sînt lăsați acasă liniștiți. Se plîng că atunci cînd cineva dintre cei săraci își cere drepturile lui, spun că este bolșevic și îl amenință cu lagărul...” ¹².

Într-un document al siguranței din septembrie 1943 se semnală, de asemenea, nemulțumirile țăranilor: „Pe primul plan, nemulțumirile păturii țărănești se manifestă contra măsurilor luate de stat pentru motivul fixării prețului la grîu la 2 600 de lei 100 kg. Din discuțiile lor rezultă că prețul fixat este foarte mic în raport cu îmbrăcămintea și încălțămîntea pe care de abia pot s-o găsească... În general starea lor de spirit (a țăranilor — *n.n.*) este *neliniștitoare* (subl. ns.) datorită faptului că le lipsesc cele necesare pentru casă în timpul iernii” ¹³.

⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 511/7, fila 375. Numai în luna iunie 1942, agenții siguranței semnalau nemulțumiri în fabricile „Prima Banat”, „Romitex” (în prezent U.T.T.), „Standard” (în prezent „Ocsko Tereza”), „Kandia” din Timișoara (Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 659, filele 9, 10, 13); mari nemulțumiri la Uzinele „Astra” din Arad (Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 791, fila 304), la minele din Drențova și Cozla (Loc. cit., filele 309—310), la Filatura de mătase din Lugoj (Loc. cit., fila 342).

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 887, fila 58.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 768, fila 29.

¹¹ Loc. cit., fila 535.

¹² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9 012, fila 165.

¹³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 887, filele 59—61.

Această stare crescîndă de nemulțumire era recunoscută de siguranță și sub alte aspecte, și anume „că într-adevăr printre muncitori și populația săracă se observă o nemulțumire pentru faptul că numai oamenii bine înstăriți pot beneficia de scutire de mobilizare, pe bază că posedă tractoare, tutun, sfeclă de zahăr, bumbac, cauciuc și oi etc., iar cei săraci sînt nevoiți a pleca pe front, neavînd posibilitatea de a se scuti de mobilizare”¹⁴.

Adîncă nemulțumire a maselor populare față de regimul militar-fascist și față de războiul antisovietic s-a manifestat nu numai în rîndurile clasei muncitoare și ale țărănimii, ci și în rîndurile altor pături sociale. Funcționari, pensionari, profesori, studenți, majoritatea micii burghezii, își manifestau în forme variate împotrivirea față de ordinea de stat fascistă, față de războiul nedrept dus împotriva Uniunii Sovietice.

Dintr-o notă a siguranței, de la începutul anului 1944, rezultă că printre pensionarii din Reșița existau serioase nemulțumiri în legătură cu situația lor grea.¹⁵ Creșterea continuă a costului vieții provoca vii nemulțumiri și în rîndurile funcționarilor de stat care aveau un salariu sub minimul de existență. „Mai greu — se spunea într-o notă a siguranței — o duc funcționarii mici, căsătoriți și cu familie, care nu pot să mai facă față situației, deoarece salariul pe care îl au abia le ajunge pentru mîncare”¹⁶.

★

În momentul izbucnirii războiului antisovietic, sub conducerea Comitetului regional Banat al P.C.R., activa un comitet județean la Timișoara (care îndruma și celulele din orașul Timișoara), un comitet județean la Arad (pentru orașul și județul Arad), un comitet județean la Reșița (pentru orașul Reșița și centrele industriale din fostul județ Caraș). Comitetul regional Banat conducea, de asemenea, activitatea comuniștilor din fostul județ Severin (cu centrul Lugoj) și fostul județ Hunedoara¹⁷. În orașele din regiune activa un însemnat număr de celule ale P.C.R. organizate în marile uzine. Astfel, la Timișoara existau celule de partid la Atelierele C.F.R., Fabrica de lanțuri, „Industria lîinii”, Fabrica de încălțăminte „Dermata”, Fabrica de încălțăminte „Filt”, Uzinele „Bozsak”, Fabrica de ciorapi „Standard”, Fabrica „Atlanta”, Fabricile „Kandia” și „Dura” și în alte întreprinderi mai mici¹⁸. La Arad erau celule de partid la Uzinele „Astra”, Industria textilă arădană (I.T.A.), Atelierele C.F.R., Fabrica de spirit și drojdie, Fabrica de mobile „Lengyel” etc. La Reșița erau celule în principalele secții ale uzinei (de mașini, de locomotive, construcții de poduri etc.),

¹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 992/46, fila 492.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 114, fila 447.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 7 691/70, fila 25.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 888, fila 122; vezi și dosarul nr. 286, filele 15, 77—78.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 11, 15—16, 35, 36, 61, 66, 77.

cît și în afara uzinei¹⁹. Existau, de asemenea, celule ale P.C.R. în centrele industriale mai mici și în centrele miniere: la Bocșa Romînă, Bocșa Vasioviei, Ocna de Fier, Doman, Secul etc.²⁰. La orașe, pe lângă celulele din fabrici, existau și o serie de celule de cartier. Existau, de asemenea, o serie de celule satești, formate din muncitori agricoli și țărani săraci. Asemenea celule au existat în timpul războiului la Diniaș, Cenei, Tormac, Recaş, Jimbolia, Moșnița, Pecica, Lipova, Nădlac, Curtici etc.²¹. Pe lângă membrii de partid, organizați în celule, exista un număr însemnat de simpatizanți care sprijineau conștient lupta partidului comunist cu bani, case pentru ședințe, tipografii etc. Un ajutor de preț în lupta revoluționară a comuniștilor l-a constituit contribuția celulelor U.T.C., care activau sub îndrumarea Comitetului regional Banat al P.C.R. Celule U.T.C. au fost organizate aproape peste tot unde existau celule de partid. Astfel, la Timișoara au existat celule U.T.C. la Atelierele principale C.F.R., Fabrica de lanțuri „Dura”, Fabrica de ciorapi „Standard”, Școala politehnică, Liceul „Piarist”, Căminul de ucenici etc.; la Arad în întreprinderile „Astra”, Atelierele C.F.R., I.T.A. etc.; la Reșița în uzină (la secția de mașini, secția de locomotive etc.), la Lugoj, Bocșa Romînă, Bocșa Vasioviei, Ocna de Fier etc.²².

Autoritățile burghezo-moșierești urmăreau cu îngrijorare creșterea influenței Partidului Comunist din România în rîndul maselor de muncitori. O serie de rapoarte și alte documente ale siguranței erau nevoite să constate existența și activitatea celulelor P.C.R.: „Comunismul își are adepții lui, în special în întreprinderile U.D.R. din Reșița, Anina, Oravița, Atelierele C.F.R.-Timișoara”, se spunea într-un raport al siguranței²³. Alte rapoarte vorbeau despre activitatea comunistă la întreprinderile timișorene „Hammer și Ney”²⁴, Industria lîinii²⁵, Întreprinderile electrice Timișoara, Atelierele C.F.R.-Timișoara²⁶ etc. Semnificativ pentru influența tot mai mare a organizațiilor P.C.R. în rîndurile maselor de muncitori este următorul pasaj dintr-un raport al siguranței din Arad: „Ideologia politică ce circulă mai mult printre masele muncitorilor din sectorul nostru este mai mult cea comunistă, al cărei focar principal este la Uzinele «Astra»”²⁷. Un alt raport, al siguranței din Lugoj, din 28 noiembrie 1944, spunea: „La Lugoj și mai ales la Caransebeș există vaste organizații comuniste. La Reșița mare parte din angajații și lucrătorii uzinelor metalurgice sînt influențați de comunism”²⁸.

Activitatea politică a organizațiilor de partid a constat, mai ales în prima perioadă a războiului, în lămurirea maselor populare asupra

¹⁹ Loc. cit., filele 15, 77.

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 670, filele 3, 5.

²¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 11, 77, 84, 86.

²² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 4, 9, 11, 15, 18, 21, 37, 60, 66, 79; vezi și dosarul nr. 4 670, filele 3, 7.

²³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 790, fila 446.

²⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 757/3, fila 656.

²⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 512/8, fila 12.

²⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 694, filele 323—324.

²⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 793, fila 158.

²⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 888, fila 99.

caracterului nedrept, de jaf al războiului antisovietic, în mobilizarea lor la luptă activă împotriva regimului militar-fascist și a hitleriștilor. În această activitate, un rol important l-au jucat propaganda și agitația făcute prin presa ilegală, prin manifeste și de la om la om.

Publicațiile periodice antifasciste, îndrumate de Comitetul regional Banat al P.C.R., au popularizat sistematic principalele documente ale C.C. al P.C.R., cum sînt : platforma din 6 septembrie 1941, rezoluția Comitetului Central din ianuarie 1942 intitulată „Pieirea sau salvarea poporului român”, hotărîrea din iunie 1943 referitoare la încheierea frontului patriotic antihitlerist, precum și alte documente.

După cum se știe, la numai cîteva zile după declanșarea agresiunii fasciste, C.C. al P.C.R. a lansat un manifest în care lua poziție hotărîrîtă împotriva războiului dezlănțuit de Germania hitleristă și sateliții ei, iar în circulara din 8 iulie 1941, C.C. al P.C.R., demascînd agresiunea împotriva U.R.S.S. ca un război de jaf și cîtăpîire, chema masele la luptă „...pentru zdrobirea fascismului sîngeros german și a slugilor sale din toate țările, pentru alungarea ocupanților germani din România, pentru doborîrea bandei de trădători de la cîrma țării în frunte cu generalul Antonescu, pentru eliberarea țării de sub jugul sîngeros german, pentru victoria Uniunii Sovietice, pentru România liberă și independentă”²⁹.

Ca și celelalte organizații de partid din țară, Comitetul regional Banat al P.C.R. a trecut cu hotărîre la îndeplinirea sarcinilor trasate de circulara Comitetului Central. Încă în cursul lunii iulie 1941 au fost editate și răspîndite în rîndul maselor de oameni ai muncii primele manifeste împotriva criminalului război antisovietic în limbile romînă, maghiară și germană.

Într-un manifest adresat maselor populare din Banat, demascîndu-se caracterul nedrept al războiului, se făcea apel la soldați să părăsească frontul și să treacă în masă, împreună cu armele lor, de partea Armatei Roșii eliberatoare. Muncitorii erau îndemnați să încetinească producția, să refuze muncile suplimentare, să lupte pentru salarii corespunzătoare scumpetei. Țăranii erau chemați să împiedice rechizițiile și să ascundă cerealele³⁰. Într-un alt manifest, adresat țăranilor din satele bănățene, se spunea : „Țărani !... Nu dați nimic trupelor imperialiste ! Nici un ban de impozit asupra țărilor... Țărani ! Numai lupta dusă în unire cu frații voștri, muncitorii de la orașe, vă poate duce la eliberare, la pace, numai astfel veți putea ajunge să căpătați pămînt...”³¹

Un rol important în activitatea de propagandă antifascistă a avut și publicația periodică ilegală „Presa liberă”, care a apărut, în cursul anului 1941, sub îndrumarea Comitetului regional Banat al P.C.R.³².

²⁹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 345.

³⁰ Loc. cit., filele 3—7.

³¹ Ibid.

³² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 134, filele 1—65.

„Presa liberă”, editată în perioada primelor luni ale războiului antisovietic, a abordat teme foarte variate, atât de politică internă cât și externă, în centrul atenției găsim-se popularizarea luptei eroice a Armatei Roșii, a partizanilor sovietici. O atenție deosebită se dădea popularizării succeselor obținute de mișcarea de rezistență antifascistă din țările vecine, precum și din alte țări. Ziarul a demascât politica criminală dusă de regimul militar-fascist, dezvăluind caracterul nedrept al războiului antisovietic. O serie de articole din ziar erau consacrate demascării politicii duse de către Germania hitleristă și regimul militar fascist de ațîțare a națiunilor una contra celeilalte. Astfel, într-un articol consacrat înfierării politicii perfide a fasciștilor de învrăjpire a românilor și maghiarilor, se trăgea concluzia că „Românii, ungurii, sîrbii, croații, cehii, slovaci, toate popoarele din acest colț al Europei au o soartă comună... un dușman comun: fascismul german, au deci și o luptă comună de purtat: lupta unită a tuturor naționalităților pentru doborîrea fascismului, pentru pace, pentru dreptate! Jos Hitler și agenții săi Antonescu și Horthy!”³³.

De asemenea, era demascată exploatarea cruntă la care erau supuși muncitorii, țărani, angajații comerciali și alte categorii sociale. „Presa liberă” chema, totodată, oamenii muncii la intensificarea luptei împotriva regimului militar-fascist și a războiului criminal antisovietic.

Activitatea „Presei libere” a fost continuată, începînd din ianuarie 1942, de publicația patriotică „Romînia liberă”-Banat, care a apărut tot sub îndrumarea Comitetului regional Banat al P.C.R.³⁴ Ziarul aborda aceleași teme ca și „Presa liberă”; remarcăm însă o mai bogată informare cu privire la diferitele aspecte ale luptei antifasciste a maselor populare. De asemenea, „Romînia liberă”-Banat a oglindit într-o măsură mai mare lupta antifascistă a țăranilor bănățeni. În cuprinsul ziarului găsim știri despre acțiunile țăranilor din Curtici, Nițchidorf, Ianova, precum și din alte sate³⁵.

Pe lângă publicarea și difuzarea în rîndul maselor a presei ilegale de partid, în cursul anilor 1941—1944 au fost răspîndite la Timișoara și în regiune, de către organizația regională Banat a P.C.R., o serie de manifeste. Astfel, în noaptea de 30 aprilie 1942, la Timișoara au fost răspîndite manifeste îndreptate împotriva regimului militar-fascist și a războiului antisovietic³⁶. În noaptea de 19 spre 20 iunie au fost răspîndite, pe străzile orașului Timișoara, monede metalice de 2 lei pe care erau lipite hîrtiuțe albe cu lozincile „Jos cu teroriștii!”, „Jos cu fasciștii!”, „Vrem pîine și pace!”³⁷. În aceeași lună au fost răspîndite

³³ Loc. cit., filele 27—28.

³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 141, fila 14.

³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 141, fila 14. „Romînia liberă”—Banat din 20 martie 1942. În afara acestor ziare, în Banat, în perioada anilor 1941—1944 au mai apărut și alte publicații periodice: „Apărarea”, „Ellenaltós” („Rezistența”), „Libertatea poporului”, „Lupta patriotică”, „Bansagi Magyar Szó” („Cuvîntul maghiar bănățean”) etc.

³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8795, fila 121.

³⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33659, filele 46 și 105.

lozinci cu caracter antifascist în cartierul muncitoresc Fratelă din Timișoara³⁸. În august a fost răspîndit, în cuprinsul regiunii Banat, un manifest antifascist adresat țărănimii, prin care aceasta era chemată la luptă armată antifascistă³⁹. În noaptea de 4 spre 5 noiembrie 1942, orașul Timișoara a fost împînzit cu manifeste ale P.C.R. purtînd lozinka „Jos Hitler!”.

În noaptea de 11 spre 12 august 1943 pe majoritatea caselor din orașul Caransebeș au fost șablonate inițialele și emblema partidului comunist și îndemnuri la luptă împotriva dictaturii militare-fasciste și a criminalului război antisovietic, precum și manifeste antifasciste scrise de mînă cu creion roșu ale Uniunii Tineretului Comunist⁴⁰.

În octombrie 1943 au fost răspîndite în regiunea Banat manifeste antifasciste dactilografiate⁴¹, iar în noaptea de 20 spre 21 ianuarie 1944, în orașul Arad⁴².

Dintre materialele antifasciste editate la Timișoara trebuie menționată și broșura ilegală intitulată „Sîngele vărsat nu se spală cu vorbe”, în care, pe bază de fapte, erau demascate atrocitățile comise de fasciștii germani și slugile lor împotriva luptătorilor antifasciști și a deținuților din lagărele de concentrare de la Vapnarka, Crosolovo, Ribnița, Mostovoi și altele. În încheiere, broșura chema pe cititori la luptă unită în cadrul frontului patriotic antihitlerist⁴³.

Răspîndirea presei ilegale și a manifestelor s-a realizat de către celulele de partid și prin intermediul organizațiilor de masă ilegale îndrumate de partid, cum au fost Apărarea, Uniunea patrioților, Madosz și altele⁴⁴.

Editarea, sub conducerea comuniștilor, a numeroase ziare și manifeste în limba romînă, maghiară și germană a exercitat o puternică influență asupra populației din regiunea Banat, linia politică a partidului comunist cuprinzînd treptat mase tot mai largi de oameni ai muncii.

★

Una din formele luptei folosite în Banat, au fost acțiunile revendicative și grevele. Încă în cursul anului 1941 în Banat au avut loc o serie de conflicte de muncă. La Atelierele principale C.F.R.-Timișoara, unde celulele de partid exercitau o deosebită influență asupra muncitorilor, au fost formulate, sub îndrumarea comuniștilor, o serie de revendicări

³⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 512/8, fila 73.

³⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42 874/F.N., fila 12.

⁴⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 888-15, fila 45.

⁴¹ Loc. cit., filele 9—10.

⁴² Loc. cit., fila 59.

⁴³ Loc. cit., filele 126—141.

⁴⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 2—3, 9, 12—16, 25—26, 36, 61. Celulele de partid difuzau manifeste atît la locul de muncă, cît și pe străzile pe care le aveau repartizate. La Atelierele principale C.F.R.-Timișoara, manifestele erau răspîndite în dulapurile de haine ale muncitorilor, în sertarele de scule. Celulele de partid de la Atelierele principale C.F.R. difuzau manifeste în străzile: Pop de Băsești, Barițiu, Titulescu etc.; celulei de partid de la Fabrica de lanțuri îi revenea o parte din cartierul Ronaț (Loc. cit., filele 2—12).

economice, formându-se delegații care să le susțină în fața direcțiunii. Astfel, de exemplu, delegația muncitorilor din secția 1 locomotive a cerut mărirea salariilor, iar hamalii, într-un memoriu semnat în unanimitate, și-au formulat revendicările pe care direcțiunea a fost nevoită să le accepte ⁴⁵.

În septembrie 1941 a avut loc un conflict de muncă și la Fabrica de tricotaje „Alca”, în urma căruia muncitorii au obținut ridicarea salariilor cu 15—25% ⁴⁶, iar în octombrie același an, a izbucnit un conflict de muncă la Moldova Veche, între muncitorii din port și societățile pentru care lucrau, reușind să obțină ridicarea salariilor ⁴⁷.

La un conflict serios s-a ajuns și la Fabrica militarizată „Dura”. Muncitorii reușiseră să obțină, începând cu data de 1 octombrie, o majorare a salariilor cu 3 lei pe oră. Patronii însă au refuzat să aplice majorarea, referindu-se la un decret-lege apărut între timp, care „îngheța” salariile la nivelul existent la 1 septembrie 1941. Față de această măsură arbitrară, muncitorii de la una dintre secții au hotărât încetarea lucrului cu două ore înainte de încheierea programului. Lupta muncitorilor a fost însă trădată de unii maiștri și de elementele hitleriste din secție. O lipsă a acestei mișcări a constatat în faptul că n-au fost antrenati la luptă și muncitorii din celelalte secții ⁴⁸.

La sfârșitul anului 1941 au avut loc conflicte de muncă pentru ridicarea salariilor și condiții mai bune de muncă și la întreprinderile timișorene „Florida” și Fabrica unită de lacuri și vopsele ⁴⁹. Tot în 1941 a avut loc o acțiune a ucenicilor de la Atelierele principale C.F.R. care, prin lupta lor solidară, au obținut reducerea programului de lucru și îmbunătățirea alimentației lor ⁵⁰.

În cursul anului 1942 numărul conflictelor de muncă a crescut și mai mult. La Fabrica de lanțuri, muncitorii, conduși de celula P.C.R., au obținut concedierea unui maistru hitlerist care brutaliza pe lucrători; la Uzinele „Bozsak”, care produceau echipament pentru armată, muncitorii, conduși de comuniști, au împiedicat pe patron să introducă un schimb de noapte; de asemenea, au făcut să eșueze încercarea de a-i sili să lucreze ore suplimentare ⁵¹; la Fabrica de sticlă din Tomești, muncitorii, care la 23 mai încă nu primiseră salariile pe luna martie, s-au adunat în curtea fabricii, împreună cu familiile lor, cerându-și drepturile. Directorul fabricii, închis de ei în birou, a fost eliberat numai după intervenția jandarmilor. Lupta celor 154 de muncitori sticlari din Tomești s-a terminat cu satisfacerea revendicărilor lor ⁵². În cursul anului 1942 au mai avut loc conflicte de muncă pentru mărirea salariilor și împotriva tratamentului inuman aplicat în ateliere, la întreprinderile „Dermata”-Timișoara, Industria română de piele, „Industria lînii”, „Fa-

⁴⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 134, fila 56.

⁴⁶ „Vestul” din 21 septembrie 1941.

⁴⁷ „Vestul” din 8 octombrie 1941.

⁴⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 134, fila 62.

⁴⁹ „România liberă”-Banat din 1 ianuarie 1942.

⁵⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 134, fila 48.

⁵¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 15—16.

⁵² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 141, filele 226, 230.

depa", Revizia de vagoane C.F.R.-Timișoara⁵³, Uzinele „Astra” și „Texta” din Arad.⁵⁴

În 1942 unele conflicte de muncă s-au transformat în greve. Cu toate că grevele erau strict interzise de regimul militar-fascist, totuși muncitorii, conduși de partid, înfruntând teroarea fascistă, au utilizat și această formă de luptă. Dintre acestea amintim în primul rând greva de la fabrica militarizată „Industria textilă arădană” (I.T.A.) unde muncitorii — în majoritate covârșitoare femei — conduși de celula P.C.R., au cerut, printr-o delegație, majorarea salariilor. Pentru a intimida pe muncitori, la 20 mai 1942, direcția a hotărât să suspende pe timp de 15 zile 4 lucrătoare care făcuseră parte din delegație; ca răspuns, masa muncitorilor s-a solidarizat cu lucrătoarele concediate, comunicând direcției că nu vor intra la lucru decât în cazul anulării măsurii abuzive luate împotriva celor patru lucrătoare. Atitudinea hotărâtă și solidară a muncitorilor a silit direcția să anuleze concedierile⁵⁵. La 23 mai 1942, o nouă măsură arbitrară a patronilor, și anume concedierea a 3 muncitoare care se remarcaseră prin dîrzenia lor în apărarea intereselor muncitorilor⁵⁶, a revoltat adînc pe muncitorii de la I.T.A. Îndrumați de celula P.C.R., ei s-au solidarizat cu lucrătoarele concediate, obținînd reprimirea acestora. La 26 mai 1942 au intrat într-o nouă grevă, pentru condiții mai bune de muncă și viață, pentru ridicarea salariilor de miserie peste 900 de muncitori. În ciuda măsurilor represive întreprinse de autoritățile fasciste, care au arestat 18 persoane, greva a continuat timp de trei zile, soldîndu-se cu satisfacerea revendicărilor greviștilor. Cei arestați au fost puși în libertate⁵⁷. Greva muncitorilor de la I.T.A. s-a bucurat de un mare răsunet în Arad. „Cazul încetării de lucru a muncitorilor din Industria textilă arădană — se arăta într-un raport al siguranței — este viu comentat de către muncitorii din Fabrica «Astra» din Arad”⁵⁸.

În 1943 numărul și amploarea conflictelor de muncă și a grevelor au crescut și mai mult. Numai în lunile ianuarie-iulie au avut loc 92 conflicte de muncă⁵⁹. Toate acestea arătau ascuțirea continuă a contradicțiilor de clasă, creșterea neconținută a combativității muncitorilor și intensificarea luptei împotriva regimului militar-fascist.

Una dintre formele eficace folosite de P.C.R. în lupta împotriva fascismului a fost și sabotajul. În regiunea Timișoara, la fel ca în restul țării, grupele de sabotaj și-au început activitatea îndată după izbucnirea războiului antisovietic. La Uzinele din Reșița, la Atelierele principale C.F.R.-Timișoara, la Fabrica de lanțuri, Uzinele „Bozsak”, Uzinele „Astra”-Arad, Atelierele C.F.R.-Arad și în alte uzine a căror producție era destinată războiului, celulele P.C.R. au organizat în mod sistematic sabotarea producției.

⁵³ „România liberă”-Banat din 16 februarie 1942.

⁵⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 794, filele 435—436.

⁵⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 791, filele 202, 210.

⁵⁶ Loc. cit., filele 216, 246—251.

⁵⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 791, filele 216, 224, 228, 242, 246, 251, 344, 386.

⁵⁸ Loc. cit., fila 304.

⁵⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 887, fila 56.

La Reșița grupe de sabotaj, organizate de celulele P.C.R. din uzină, au incendiat o magazie cu piese de schimb pentru aruncătoare de mine (branduri), tunuri antitanc, bombe și materiale necesare fabricării acestora ⁶⁰. În 1943 a fost sabotată o comandă de aruncătoare prin stricarea aparatelor de ochire. De asemenea, în atelierele de prelucrare ale secției de mașini, frezorii au rebutat sistematic piesele de schimb (în special roțile dințate) pentru tancuri, tunuri etc. ⁶¹. Locomotivele nou fabricate erau deteriorate prin introducerea unor bucăți de metal în cilindri și în lagăre ⁶².

O vastă activitate de sabotaj au desfășurat, de asemenea, sub conducerea celulelor P.C.R. și U.T.C., muncitorii din Atelierele principale C.F.R.-Timișoara. Muncitorii turnau acid clorhidric în uleiul motoarelor electrice pentru a le scoate din funcțiune; presărau nisip în cutia de ulei a lagărelor, provocând aprinderea osiilor, sabotau turnarea cuzinelor de locomotivă prin folosirea unor aliaje necorespunzătoare, defectau sistematic mașinile de prelucrare la rampele de îmbarcare, precum și compresoarele de la locomotive. Timplarii găureau vagoanele în care se transportau cereale pentru Germania, așa că deseori ele ajungeau goale la destinație ⁶³.

Sub conducerea celulelor P.C.R. și U.T.C., muncitorii din Fabrica de lanțuri din Timișoara au sabotat producția de echipament pentru unitățile fasciste de pionieri și cavalerie. Tot datorită lor au fost întârziate producerea și expedierea pe front a unei comenzi de câteva vagoane de topoare pentru unitățile vânătorilor de munte. Erau arse motoarele electrice prin introducerea de nisip la perii și suprasolicitarea lor. Tot la această fabrică, uteciștii au distrus o presă de 80 de tone ⁶⁴. De remarcat este faptul că, cu toate investigațiile întreprinse de patroni și organele siguranței, autorii sabotajului n-au putut fi descoperiți.

Mult au dat de lucru siguranței și muncitorii de la Uzinele „Bozsak”. În această uzină, în urma sabotajului organizat de celula P.C.R., producția a scăzut în 1942 de la 1 000—1 500 metri de împletituri de sîrmă pe zi la 600—650 de metri. „La Fabrica de împletituri de sîrmă «Bozsak» — se spunea într-un raport al siguranței —, unde lucrează circa 500 de muncitori, se observă un curent printre muncitori care indică practicarea unui sistem de lucru bazat pe «acțiunea de rezistență pasivă»”. După ce sublinia scăderea catastrofală a producției, raportul continua: „S-a constatat că muncitorii lucrează intenționat încet” ⁶⁵.

O susținută activitate de sabotare a producției destinate războiului hitlerist au desfășurat în acești ani și muncitorii minieri din regiune. Astfel, la minele Doman și Secul, sub conducerea comuniștilor, minierii au scăzut randamentul muncii lor la jumătate ⁶⁶. La Bocșa Montană,

⁶⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 60, 64.

⁶¹ Loc. cit., fila 64.

⁶² Despre acțiunile de sabotaj ale comuniștilor de la Reșița se relatează într-un raport al Comitetului regional Banat înaintat C.C. al P.C.R. (Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 888, fila 122).

⁶³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 1, 3, 4, 32, 48, 57.

⁶⁴ Loc. cit., filele 1, 17, 67.

⁶⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 141, fila 430.

⁶⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 888, fila 122.

comuniștii au organizat, de asemenea, acte de sabotaj, tăind firul de înaltă tensiune și stricând o serie de motoare⁶⁷.

Rezistența antifascistă s-a manifestat și în satele bănățene. La Curtici, țărani au atacat un tren cu alimente și grâu ce urma să plece în Germania. Cu sape, tîrnăcoape, topoare, țărani au spart scindurile vagoanelor. La Nițchidorf, sat cu populație germană, țărani s-au împotrivit cu hotărîre rechiziționării grîului⁶⁸. O rezistență similară au înțilnit autoritățile fasciste în comuna Ianova⁶⁹. La Pustiniș țărani împreună cu notarul comunei s-au împotrivit rechiziționării grîului și vitelor. Ei n-au dat nici un bob de grâu fasciștilor, nici chiar în urma amenințărilor cu trimiterea lor în fața Curții marțiale⁷⁰. În comuna Pecica agenții veniți să rechiziționeze grîul au fost crunt bătuți⁷¹. În alte comune din regiunea Banat, țărani au îngropat grîul, refuzînd să-l predea comisiilor de rechiziționare trimise de organele de stat fasciste.

Inventivitatea oamenilor muncii din regiunea Banat s-a manifestat în varietatea și ingeniozitatea formelor de sabotaj folosite în timpul războiului. Amploarea acțiunilor de sabotaj desfășurate în regiunea Banat, ca și în celelalte părți ale țării, dovedește înaltul patriotism al oamenilor muncii, ura lor contra regimului militar-fascist și a războiului antisovietic, puternicul ecou al chemărilor partidului în rîndurile maselor.

★

Un rol activ în lupta antifascistă l-au avut în această perioadă și organizațiile de masă ilegale, care și-au desfășurat munca sub directă conducere a partidului comunist. Astfel, în regiunea Banat a desfășurat o activitate intensă organizația de masă ilegală „Apărarea”, în cadrul căreia au activat muncitori din Atelierele principale C.F.R.-Timișoara, Fabrica de lanțuri, „Industria linii”, Fabrica de pălării, „Hammer și Ney”, „Florida”, „Dermata” și alte întreprinderi din Timișoara și regiune⁷², precum și numeroși intelectuali, medici, avocați, cadre didactice etc. „Apărarea” a dat un sprijin moral și material însemnat deținuților politici comuniști și antifasciști aflați în închisorile de la Timișoara, Arad, Lugoj, Caransebeș, Mislea, în lagărele de la Tg. Jiu, Vapnarka, Rîbnița și altele⁷³, constînd în alimente, medicamente, încălțăminte, îmbrăcăminte, bani etc.

A fost organizată, de asemenea, pe scară largă sprijinirea materială a prizonierilor de război sovietici din lagărele aflate la Timișoara și lîngă Reșița. Prizonierii sovietici care au lucrat în întreprinderile din Timișoara, Arad, Reșița au simțit din plin dragostea frățească a munci-

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ „România liberă”-Banat din 20 martie 1942.

⁶⁹ „România liberă”-Banat din 24 ianuarie 1942.

⁷⁰ „România liberă”-Banat din 20 mai 1942.

⁷¹ Loc. cit.

⁷² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8888, fila 142. „Apărarea patriotică” contra terorii fasciste”, broșură editată de Comitetul regional din Banat al „Apărării patriotice”.

⁷³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8888, filele 54, 134—136, 141—142. „Apărarea patriotică” contra terorii fasciste”, broșură editată de Comitetul regional din Banat al „Apărării patriotice”; vezi și dosarul nr. 53. Raportul organizației „Apărarea” pe perioada decembrie 1942—decembrie 1943.

torilor bănăţeni. Siguranţa burghezo-moşierească urmărea cu îngrijorare dezvoltarea relaţiilor de prietenie dintre muncitori şi prizonieri. Toate acestea au determinat în cele din urmă autorităţile fasciste să retragă prizonierii sovietici dintr-o serie de întreprinderi. Astfel, 500 de prizonieri sovietici care au lucrat la Uzinele din Reşiţa au fost trimişi înapoi în lagăr. Un nou ordin a interzis folosirea prizonierilor sovietici chiar la muncile agricole ⁷⁴. În unele locuri, celulele P.C.R. au ajutat la evadarea unor grupuri de prizonieri sovietici, asigurându-le în acest scop hărţi, busole, încălţăminte şi alimente ⁷⁵.

Printre organizaţiile politice antifasciste care au activat sub conducerea P.C.R. în Banat a fost şi organizaţia locală a Uniunii patrioţilor, în care, datorită muncii politice desfăşurate de celulele P.C.R., au putut fi atraşi în activitatea antifascistă o serie de intelectuali patrioţi, între care şi cadre didactice universitare din Timişoara ⁷⁶. Avînd sprijinul şi îndrumarea Comitetului regional Banat al P.C.R., organizaţia Uniunea patrioţilor din Banat a desfăşurat o activitate rodnică printre păturile mijlocii, şi în special printre intelectuali, a contribuit cu articole scrise de membrii ei la redactarea ziarului „România liberă”-Banat, precum şi la difuzarea materialului antifascist ilegal ⁷⁷.

La lupta maselor din Banat, conduse de partid, împotriva dictaturii militare-fasciste şi a războiului antisovietic, au contribuit şi organizaţiile locale ale oamenilor muncii aparţinînd minorităţilor naţionale. Madoszul a luat poziţie hotărîtă împotriva politicii şovine şi fasciste a elementelor naţionaliste, care cereau populaţiei maghiare să dea dovadă de „disciplină şi înţelegere”, să se supună ordinelor de chemare în armata lui Antonescu. Organizaţia Madosz a chemat la luptă activă împotriva discriminărilor naţionale ⁷⁸.

Ca urmare a activităţii duse, Madoszul şi-a întărit influenţa în rîndul populaţiei muncitoare maghiare, creînd la Timişoara organizaţii în cartierele principale (Fabrică, Iosefin, Elisabetin), iar apoi chiar pe străzi. Au luat fiinţă, de asemenea, organizaţii la Jimbolia, Sînnicolau-Mare, Moşniţa, Pădureni, Tormac etc. În activitatea Madoszului, un rol activ l-au jucat muncitorii maghiari din întreprinderile timişorene „Maco”, Fabrica de lanţuri, Tipografia „Fenyves” etc. ⁷⁹.

O largă muncă politică s-a dus, de asemenea, şi în rîndul populaţiei de naţionalitate germană. Încă din 1941, celulele P.C.R. au răspîndit manifeste antifasciste în limba germană, prin care era demascată războiul nedrept antisovietic. În acelaşi timp, comuniştii au demascată caracterul antimuncitoresc al organizaţiilor fasciste, mai ales al D.A.R. *. Astfel, la o adunare organizată în clădirea Căminului muncitoresc din

⁷⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 795, fila 437; vezi şi „Apărarea” din aprilie 1944.

⁷⁵ Asemenea evadări au fost organizate la Timişoara şi Reşiţa (Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 14, 48, 64, 87).

⁷⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 568, filele 79, 81.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ L. Banyai: „Uniunea oamenilor muncii maghiari din România”, pag. 84.

⁷⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 7, 16, 62.

* D.A.R. erau iniţialele organizaţiei fasciste germane „Deutsche Arbeiterschaft in Rumänien”.

Reșița, la care au participat peste 1 500 de persoane, hitleriștii n-au fost lăsați să vorbească și au fost siliți să se retragă⁸⁰.

Munca politică a celulelor P.C.R. și a antifasciștilor germani, precum și succesele obținute pe front de către Armata Sovietică au făcut ca în sînul populației germane să se dezvolte tot mai puternic un proces de clarificare politică. Acest lucru a fost sesizat în repetate rînduri chiar de către organele siguranței. Astfel, într-un raport al siguranței din 16 mai 1942 se spunea: „Muncitorii germani din Reșița nu mai vor să creadă în organizațiile (fasciste — *n.n.*) germane de aici, pe care le consideră inoportune și chiar dăunătoare muncitorimii. Cu toate eforturile ce se fac de către conducătorii D.A.R. pentru a-i convinge, ei nu pot reuși...”⁸¹. Într-un alt raport din octombrie 1942 se spunea: „În ultimul timp, foarte mulți germani se retrag din rîndurile organizației grupului (este vorba de Grupul etnic german — *n.n.*), iar alții nu mai plătesc cotizațiile”⁸².

Asuprirea sălbatică la care masa oamenilor muncii evrei era supusă de către regimul militar-fascist a făcut ca ura lor împotriva fascismului să crească zi de zi. În fața celulelor P.C.R. s-a ridicat sarcina de a îndruma această ură pe făgașul unei activități antifasciste conștiente și organizate, încadrată în ansamblul mișcării patriotice antifasciste. În acest sens, organizațiile de partid au răspîndit manifeste antifasciste atît în taberele de muncă forțată, cît și printre familiile rămase la Timișoara ale celor duși la muncă forțată⁸³. De asemenea, comuniștii au demascat activitatea trădătorilor colaboraționiști și abuzurile comise de elementele înstărite care se strecuraseră în conducerea Comunității evreiești⁸⁴. A fost organizată sprijinirea materială a oamenilor muncii evrei forțați să lucreze în taberele de muncă, precum și a celor deportați în lagărele organizate de Antonescu pe teritoriul sovietic vremelnice ocupat de fasciști.

O rodnică activitate a desfășurat organizația de partid din Banat în rîndul minorității sîrbe. Încă de la începutul războiului, în multe sate cu populație sîrbă s-au constituit comitete antifasciste care au trecut la mobilizarea oamenilor muncii sîrbi împotriva regimului militar-fascist și a războiului antisovietic. Asemenea comitete au fost create în comunele Diniaș, Cenei, Foeni etc.⁸⁵. Ulterior, în iarna anului 1943—1944, s-a constituit un comitet antifascist și la Timișoara, format din muncitori, intelectuali de vază și din alte categorii sociale⁸⁶.

Dintre formele de luptă folosite de comitetele antifasciste sîrbești amintim: elaborarea și difuzarea de manifeste în limba sîrbă, sprijinirea dezertorilor din armata fascistă.⁸⁷ Comitetele antifasciste sîrbești au acordat, de asemenea, ajutor și adăpost partizanilor iugoslavi, care uneori, urmăriți de hitleriști, treceau frontiera. În unele comune din sudul Banatului s-au creat, de asemenea, comitete antifasciste ale mi-

⁸⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 61, 64, 65.

⁸¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 141, fila 162.

⁸² Ibid.

⁸³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 26, 28, 29, 62.

⁸⁴ Loc. cit., filele 25, 28, 29.

⁸⁵ Loc. cit., filele 30, 62.

⁸⁶ Loc. cit., fila 30.

⁸⁷ Loc. cit., filele 30, 62, 83, 92.

norităților cehe și slovace⁸⁸. Sub îndrumarea P.C.R., organizațiile antifasciste slave au acționat în cadrul mișcării largi de rezistență a poporului român, considerînd lupta împotriva fascismului dusă de poporul român ca o cauză comună a tuturor oamenilor cinstiți, indiferent de naționalitate⁸⁹.

Intensa activitate desfășurată de comuniști în cadrul organizațiilor de masă, al grupărilor antifasciste ale naționalităților conlocuitoare, precum și în organizațiile legale sau semilegale a avut o deosebită însemnătate. Pe această cale, Partidul Comunist din România și-a întărit multilateral legăturile sale cu masele populare, a antrenat în lupta antifascistă pătri largi de muncitori, țărani, intelectuali și alte categorii sociale, mobilizînd la luptă, alături de antifasciștii romîni, și oamenii muncii aparținînd minorităților naționale.

★

Speriate de amploarea pe care o lua lupta maselor populare conduse de comuniști, autoritățile fasciste au trecut la intensificarea terorii. Astfel, în 1941 a fost arestat un grup mare de muncitori de la Atelierele principale C.F.R.-Timișoara, iar 20 de muncitori cunoscuți pentru atitudinea lor curajoasă antifascistă au fost concediați⁹⁰.

O deosebită amploare au luat arestările în toamna anului 1942. Acestea au fost efectuate folosindu-se un raport al secretariatului de atunci al Comitetului regional Banat al P.C.R. întocmit conform dispozițiilor date de Foriș, care în acea vreme era secretar general al partidului și care era agent al siguranței. Foriș dăduse instrucțiuni provocatoare tuturor organelor de partid să prezinte rapoarte care să cuprindă descrierea amănunțită a organizațiilor, lista tuturor membrilor de partid din regiune, indicîndu-se chiar și locul de muncă. Ajungînd în mîinile siguranței, aceste rapoarte înlesneau identificarea și arestarea comuniștilor. Cu toate că tovarășii din Banat n-au respectat întru totul indicațiile lui Foriș și n-au arătat clar în listele întocmite adresele oamenilor, aceștia au putut fi totuși identificați după restul datelor raportate⁹¹. Astfel, în lunile octombrie și noiembrie 1942 s-au făcut arestări masive printre comuniștii, uteciștii și antifasciștii de la Reșița. Au fost arestate 34 de persoane, printre care și membrii comitetului local al P.C.R.⁹². În luna următoare au căzut încă 32 de tovarăși, majoritatea fiind muncitori comuniști și uteciști de la Atelierele principale C.F.R.-Timișoara⁹³.

Cu acest prilej au fost arestați și o parte din membrii comitetului județean al P.C.R., care îndeplinea, totodată, funcțiile Comitetului local

⁸⁸ „Luptătorul bănățean” din 11 decembrie 1944.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 134, fila 24.

⁹¹ „Scînteia” din 16 decembrie 1961.

⁹² Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, fila 61.

⁹³ Arhiva Atelierele principale C.F.R.-Timișoara, dosarul nr. 2420/943, filele 21—22. La procesul care a fost judecat la 24 martie 1943 de către Curtea marțială a Corpului 7 teritorial, muncitorii feroviari au fost acuzați pentru crimă de „constituire în asociații clandestine potrivnice ordinii existente în stat” și condamnați la ani grei de închisoare. 18 tovarăși au primit pedepse mergînd pînă la 6 ani de detențiune, iar 14 au fost achitați.

al oraşului Timișoara, precum și o parte a conducerii locale a U.T.C. Autoritățile fasciste n-au reușit însă să aresteze pe secretarul comitetului județean P.C.R., tovarășul Leontin Sălăjan, și nici pe secretarul comitetului județean al U.T.C., cu toate eforturile depuse de siguranța din Timișoara.

În cursul anului 1942 au mai avut loc căderi la Lugoj și Arad. În 1943 au avut loc arestări masive la Timișoara și Arad, printre cei arestați fiind, de asemenea, cadre din conducerea regională a P.C.R.⁹⁴

Teroarea singeroasă a siguranței n-a putut însă frînge hotărîrea de luptă a comuniștilor. Sub conducerea comitetului regional de partid, lupta patrioților antifasciști s-a lărgit și s-a intensificat tot mai mult, trecîndu-se și la organizarea luptei de partizani în munții Banatului.

Recrutarea viitorilor partizani și a armamentului necesar a început încă din anul 1942. Comitetul regional Banat a început procurarea de arme (puști, revolvere, grenade de mîna, glicerină, dinamită etc.). Un colectiv de chimiști antifasciști a primit sarcina de a pregăti explozibilul necesar acțiunilor de partizani.

O intensă muncă politică a fost dusă de comuniști și printre unitățile militare care staționau în regiunea Banat. Au fost stabilite legături cu militari antifasciști din unele unități din Timișoara, Arad, Lugoj și Lipova. În cadrul Regimentului 2 roșiori și 5 vînători din Timișoara s-au format grupe patriotice antifasciste, care, sub îndrumarea comuniștilor, au dus o intensă activitate politică. Unii militari patrioți din Timișoara și Lugoj au sustras armament din magaziiile unităților lor și l-au predat partidului. În cazărmile acestor unități au fost, de asemenea, răspîndite manifeste antifasciste, care îndemneau soldații să refuze plecarea pe frontul antisovietic, să dezerteze, iar dacă ajung pe front să treacă cu primul prilej de partea Armatei Sovietice sau să devină partizani⁹⁵. În organizarea ședințelor conspirative ale militarilor patrioți, celulele P.C.R. le dădeau acestora un ajutor direct. O asemenea ședință a avut loc, de pildă, la Lugoj în martie 1942, înaintea plecării pe front a Regimentului 96 infanterie din Divizia a 19-a⁹⁶.

Activitatea politică desfășurată de comuniști în cadrul armatei a fost constatată într-o anumită măsură de organele siguranței. „În ultimul timp — se spunea într-un raport al siguranței din ianuarie 1943 — ni s-au semnalat cazuri cînd muncitorii din diferite fabrici caută să se introducă în rîndurile ostașilor, pe care-i îndeamnă să nu mai lupte, deoarece în cazul cînd Rusia va cîștiga războiul va fi dreptate pentru toți!”⁹⁷.

Datorită muncii politice desfășurate de organizațiile locale ale P.C.R., grupe răzlețe de partizani antifasciști au apărut în regiunea Banat încă la sfîrșitul anului 1943. Un asemenea grup a acționat în Clisura

⁹⁴ „«Apărarea patriotică» contra terorii fasciste”, broșură editată de Comitetul regional din Banat al „Apărării patriotice”; vezi și Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33 568—17, fila 10 și dosarul nr. 8 887, fila 2.

⁹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3 356—7, fila 35; dosarul nr. 286, filele 9, 77—78 și 82.

⁹⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, fila 37.

⁹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9 003-86, fila 240.

Dunării în anii 1943—1944⁹⁸. Au fost, de asemenea, multe cazuri cind diferite persoane, dornice de a lupta împotriva fascismului, s-au alăturat diferitelor unități de partizani din Iugoslavia. Astfel, doi membri ai unui detașament de partizani iugoslavi, care la 6 ianuarie 1944 a avut o luptă cu o subunitate fascistă la nord de Moldova Nouă, erau originari din țara noastră (ambii dezertori din Regimentul 3 roșiori)⁹⁹.

În numărul său din 10 iulie 1944, „România liberă” arăta că „100 de romîni bănățeni s-au încadrat în armata de eliberare a poporului iugoslav”.

Cu toate acestea, mișcarea de partizani din Banat a fost slabă, datorită acțiunilor dușmănoase ale clicii lui Foriș, care a căutat să împiedice înfăptuirea inițiativelor de luptă ale organizațiilor locale ale P.C.R., să frîneze activitatea lor. Sabotînd lupta împotriva fascismului, Foriș dădea pe mîna siguranței, izola și îndepărta pe cei care cereau crearea de detașamente de partizani. Înlăturarea lui Foriș și a celorlalte elemente trădătoare din conducerea P.C.R. a fost, de aceea, o condiție de bază pentru dezvoltarea întregii mișcări patriotice de eliberare națională.

Realizarea cu succes a acțiunii de înlăturare a clicii lui Foriș, la 4 aprilie 1944, a dus la întărirea și consolidarea partidului, a făcut ca lupta forțelor patriotice din întreaga țară să ia un puternic avînt.

C.C. al P.C.R. a luat măsuri pentru întărirea activității organizațiilor de partid din diferite regiuni ale țării. Comitetul regional Banat al P.C.R. a primit sprijinul direct al C.C. al P.C.R. Astfel, Comitetul regional Banat al P.C.R. a primit o orientare multilaterală, clară și precisă pentru întreaga sa activitate, fapt care a dus la mobilizarea tuturor organizațiilor de partid, la aplicarea unor noi forme și metode de activitate, la pregătirea insurecției armate.

La sfîrșitul lunii aprilie, din inițiativa și sub conducerea P.C.R., s-a constituit grupul de partizani „Mărășești”¹⁰⁰. În componența detașamentului intrau muncitori de la Atelierele principale C.F.R.-Timișoara, de la Fabrica de mașini agricole din Bocșa și militari dezertori, între care și ofițeri¹⁰¹. Armamentul cu care a fost înzestrat detașamentul provenea dintr-un depozit secret de armament constituit de organizația P.C.R. din Timișoara. Partidul a asigurat, de asemenea, echipamentul necesar detașamentului¹⁰².

La 29 aprilie 1944 a plecat din Timișoara spre Munții Semenicului primul grup al detașamentului de partizani. După o serie de recunoașteri, a fost fixat locul taberei la baza izvoarelor Bîrzavei, în apropiere de Văliug¹⁰³. Pe baza indicațiilor comitetului regional de partid, partizanii au stabilit legături directe cu celula P.C.R. din Bocșa Romînă, care, la rîndul ei, avea legături cu organizațiile de partid din Timișoara, Reșița, Bocșa Vasiovei și Ocna de Fier. Aprovizionarea cu alimente

⁹⁸ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R.” nr. 3/1956, pag. 77.

⁹⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8 888, filele 37—40.

¹⁰⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 670, fila 4.

¹⁰¹ Loc. cit., filele 38—41, 50—51.

¹⁰² Loc. cit., filele 8, 39, 50—52.

¹⁰³ Loc. cit., fila 8.

a partizanilor a devenit sarcina comuniștilor de la Bocșa Română¹⁰⁴. După ce s-au familiarizat cu topografia locului, a potecilor etc., partizanii au trecut la recunoașterea obiectivelor ce urmau să fie atacate, făcându-se intense pregătiri în acest sens¹⁰⁵.

La începutul lunii iunie 1944, detașamentul de partizani a fost întărit prin sosirea unui nou grup de luptători, format din muncitori de la Atelierele principale C.F.R.-Timișoara. Printre cei sosiți era și curajosul luptător comunist Ștefan Plavăț¹⁰⁶.

La 11 iunie a fost organizată la Timișoara trimiterea unui transport de arme și alimente partizanilor, care însă n-a putut ajunge la destinație, fiind descoperit de jandarmi¹⁰⁷. Au urmat cercetări febrile efectuate de legiunea de jandarmi Caraș și de siguranță. Un trădător nemernic a indicat dușmanilor potecile ascunse din munți spre tabăra partizanilor. Astfel, în ziua de 18 iunie 1944, jandarmii au putut descoperi și ataca detașamentul de partizani. Aceștia s-au apărat cu mult curaj, dar copleșiți de numărul dușmanilor, au fost nevoiți să se retragă. În lupta cu jandarmii a căzut eroic Ștefan Plavăț¹⁰⁸. Ulterior, autoritățile fasciste au reușit să aresteze o parte a partizanilor, care au fost supuși la schingiuri barbare¹⁰⁹.

Represiunile crunte împotriva partizanilor au stîrnit revolta multor oameni cinstiți. Exprimînd sentimentele unor pături largi, un grup de patrioți a redactat la 18 iulie 1944 un protest adresat inspectorului de poliție care conducea ancheta, în care se spunea: „Sîntem adînc revoltați de felul cum sînt maltratați și uciși partizanii din munții Banatului, acești patrioți, fiii cei mai buni ai poporului român. Noi, tinerii patrioți din Banat, vă avertizăm că nici o trădare, nici o faptă mîrșavă, fie directă sau indirectă, nu va rămîne nerăzbunată.

Sîntem hotărîți mai mult ca oricînd ca, cu arma în mînă, cu dorința de libertate și independență națională, cu sprijinul poporului întreg, să-i apărăm și să răzbunăm pe frații noștri schingiuiți și uciși în camerele de tortură ale siguranței din Oravița.

Dv., d-le inspector, ca și toți cei care iau parte la măcelărirea poporului român, veți fi tras fără milă la răspundere. Fiecare trădător va trebui să dea socoteală personal de crimele comise în fața poporului român.

Dacă mai există puțin patriotism în dv., trebuie să interveniți, cu toată autoritatea și influența dv., pentru punerea imediată în libertate a partizanilor din Oravița.

Vă atragem atenția să cîntăriți bine ceea ce faceți și veți mai face, căci ora socotelilor se apropie. Fiecare trădător va împărți soarta fasciștilor învinși”¹¹⁰.

În adevăr, ziua socotelilor a venit, o dată cu insurecția armată începută la 23 August 1944 în condițiile ofensivei eliberatoare a Armatei Sovietice pe frontul de la Iași—Chișinău.

¹⁰⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 671, filele 3, 7.

¹⁰⁵ Loc. cit., fila 8 și dosarul nr. 286, filele 39—40.

¹⁰⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 286, filele 41, 51.

¹⁰⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 670, fila 1 și dosarul nr. 286, filele 41, 52, 54.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4 670, fila 10.

¹¹⁰ După fotocopia aflată în muzeul Clubului C.F.R.-Timișoara.

Sub îndrumarea directă a C.C. al P.C.R., Comitetul regional Banat al P.C.R. a organizat formațiuni de luptă patriotice, care, în ziua de 23 August 1944 și după aceea, au dus lupta cu arma în mână, alături de unitățile militare, împotriva trupelor hitleriste. În același timp a luat măsurile necesare pentru trecerea la activitatea legală a organizațiilor de partid, pentru editarea unui cotidian legal.

Una dintre primele acțiuni importante organizate de comuniști a fost punerea în libertate a deținuților comuniști și antifasciști care se găseau în penitenciarele din Timișoara, Arad, Lugoj și Caransebeș, care s-au încadrat imediat în activitatea politică de organizare a maselor ¹¹¹.

La începutul lunii septembrie, când Armata Sovietică, în plină înaintare, nu sosise încă în Banat, unele unități ale trupelor hitleriste au pătruns în această parte a țării. La 11 septembrie 1944, unități de tancuri hitleriste au ajuns la marginea de sud a orașului Timișoara. În acele momente grele, când autoritățile locale au dat bir cu fugiții, iar elementele hitleriste și legionare dădeau o activitate febrilă, căutând să provoace panică, comuniștii au mobilizat masele, alături de unitățile militare, în apărarea orașului. Formațiunile de luptă patriotice, îndrumate de P.C.R., au organizat serviciul de pază și patrulare în oraș. „Luptătorul bănățean”, organul Comitetului regional Banat al P.C.R., care a început să apară de la 8 septembrie 1944, a jucat un rol de seamă în mobilizarea și organizarea maselor în lupta antifascistă ¹¹².

În acea perioadă extrem de grea, comuniștii au stat neclintiți la postul lor de luptă, mobilizând masele pentru apărarea orașului. Numeroși muncitori din Timișoara și Arad, în frunte cu comuniștii, s-au prezentat la comandamentele militare române, cerind arme pentru a lupta împotriva trupelor hitleriste. Muncitorii au ajutat în diferite forme acțiunile unităților militare: au construit baricade pe străzile Timișoarei, au făcut serviciu de pază și patrulare, au stabilit legătura cu primele unități sovietice venite în recunoaștere și au sprijinit acțiunile lor. În acele zile grele, când Timișoara a fost împresurată de trupele hitleriste, comuniștii au întocmit și au răspândit zilnic manifeste în care arătau maselor situația frontului, îmbărbătându-le și îndrumându-le în luptă. Ei au făcut legătură prin motocicliști cu unitățile sovietice care se aflau în marș pentru a intra în luptă, informându-le despre forțele inamicului. În același timp, vestind populația și unitățile militare despre apropierea trupelor sovietice, ei au ridicat moralul și spiritul de jertfă al luptătorilor ¹¹³.

Trupele hitleriste n-au reușit să pătrundă în Timișoara, deoarece Armata română, sprijinită de populație, a respins eroic repetatele atacuri ale inamicului pînă la sosirea trupelor sovietice care au consolidat situația, înlăturînd pericolul ocupării orașului de către hitleriști. În luptele grele desfășurate în apărarea orașului s-au distins trupele Regimentului 13 călărași. În aceste lupte au căzut eroic locotenent-colonelul Enescu Ion, comandantul regimentului, maiorul Mureșanu Titus, comandantul

¹¹¹ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 2/1958, pag. 72.

¹¹² „Luptătorul bănățean” din 8—20 septembrie 1941.

¹¹³ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 114, filele 17, 28—30.

Divizionului 2, și căpitanul Donici Alexei, comandantul Escadronului 4¹¹⁴. În Sinnicolau-Mic, un grup de locuitori înarmați au luat parte la dezarmarea trupelor germane de pe aerodromul și de la spitalul din localitate. De asemenea, ei au organizat un punct de rezistență la podul de peste Mureș, pe calea de acces dintre Arad și Aradu-Nou. În ciocnirile avute cu hitleriștii la acest punct obligatoriu de trecere, grupul de luptători din Sinnicolau-Mic au capturat o mașină, au ucis un hitlerist, iar pe un altul l-au rănit¹¹⁵.

Acțiuni comune ale armatei și ale muncitorilor, mobilizați de partid, pentru apărarea teritoriului amenințat de coteropirea hitleristă s-au desfășurat și în alte orașe din Banat, îndeosebi în centrele industriale. Cu aceeași abnegație s-au organizat în vederea luptei pentru apărarea orașului lor și muncitorii din Reșița. În timp ce trupe hitleriste blindate se îndreptau spre acest oraș, organizația de partid de la uzina metalurgică din localitate a organizat apărarea uzinei și a orașului. La fiecare secție din interiorul întreprinderii s-au format detașamente de muncitori, conduse de comuniști, pentru paza instalațiilor. De asemenea, s-au format grupe de luptă pentru apărarea diferitelor obiective principale din cadrul uzinei.

Un număr de muncitori de la secțiile de fabricare și probare a tunurilor, constituiți într-o baterie, s-au amplasat la teren, la 10 km depărtare de oraș, pe linia de comunicație Anina—Reșița, în scopul de a opri înaintarea inamicului până la venirea Armatei Sovietice. Muncitorii reșițeni n-au avut însă prilejul să ia parte la lupte, întrucât unitățile hitleriste, atacate puternic de trupe române și sovietice, au fost forțate să se retragă înainte de a se apropia de Reșița¹¹⁶.

Însuflețiți de chemările partidului și de dragostea de patrie, cu aceeași dirzenie au luptat și locuitorii din satele bănățene. Urind de moarte pe hitleriști, țărani înarmați din satul Văliug au descoperit și prins o bandă de spioni și diversioniști hitleriști parașutați în pădurile din apropierea comunei. De asemenea, un grup de aproape 20 de țărani din această comună s-au alăturat unei subunități militare române și împreună au făcut baricade din copaci pe șoseaua Cîrneala-Valea Bîrzavei, iar la punctul „Vila Klaus” au atacat pe cercetașii inamici aflați în recunoaștere în vederea înaintării unităților lor pe direcția Văliug și i-au pus pe fugă¹¹⁷.

În luptele crâncene de la Păuliș, pentru oprirea înaintării blindatelor inamice spre defileul Mureșului, țărani din Lipova au sprijinit trupele române și sovietice, aducându-le muniție în linia întâi, au dat îngrijiri răniților, au ajutat la săpatul tranșeeilor. După alungarea dușmanilor, țărani din Lipova au transportat muniție cu căruțele până dincolo de graniță, pe teritoriul Ungariei, înfruntând deseori atacurile aeriene inamice. Același lucru s-a petrecut în localitățile Ghilad, Șofronea, Curtici și altele din regiunea Banat.

¹¹⁴ „Contribuția României la războiul antihitlerist (23 august 1944—9 mai 1945)”, Editura militară, 1958, pag. 211—213.

¹¹⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 119, fila 135.

¹¹⁶ Loc. cit., filele 152—156.

¹¹⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 117, filele 69—73.

În comuna Deta, telefonista Elena Ghenescu de la oficiul P.T.T., deși hitleriștii ocupaseră localitatea, a făcut legătura cu firul unei unități militare românești și a transmis încontinuu informații despre forțele fasciștilor și despre acțiunile ce le pregăteau. În cele din urmă, fiind prinsă și arestată de hitleriști, a reușit să scape cu viață numai datorită curajului ei. „Pentru patriotismul, bravura arătată și, mai ales, pentru realele servicii pe care le-a adus trupelor noastre — se arată într-un document militar —, Elena Ghenescu a fost decorată... și se citează prin ordin de zi pe armată”¹¹⁸.

De mult patriotism a dat dovadă și locuitorul Liuba Petru Liviu din comuna Voiteg, regiunea Banat. Aflat acasă în concediu militar, în timp ce trupele române se apărau în zona comunei sale, producând pierderi serioase inamicului, care ataca, el s-a atașat de îndată luptătorilor români, a întreprins numeroase acțiuni de informare și a luptat efectiv în linia întâi, dând dovadă de un deosebit curaj și dîrzenie. Rămas în sat, după replierea trupelor române, Petru Liviu, divulgat de agenți ai hitleriștilor, a fost arestat. După două zile de schingiuri groaznice, călăii fasciști l-au împușcat¹¹⁹.

Acțiuni comune împotriva hitleriștilor au mai avut loc la Arad și în multe alte localități. Vitejia și dragostea de patrie a maselor muncitoare s-au împletit cu lupta eroică a muncitorilor și țăranilor îmbrăcați în haine militare¹²⁰.

★

Prin activitatea lor curajoasă și neobosită, pusă în slujba poporului muncitor, comuniștii și-au câștigat încrederea și stima maselor populare.

Puternicele forțe sociale care, la chemarea P.C.R., s-au strîns sub steagul luptei antifasciste au creat baza de masă pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste și pentru marile bătălii revoluționare care au urmat imediat după eliberare.

Activitatea eroică a patrioților bănățeni a constituit o contribuție însemnată la lupta generală a poporului, condusă de P.C.R., pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și înfăptuirea glorioasei insurecții armate din August 1944, care a deschis calea revoluției populare în țara noastră.

¹¹⁸ Arhiva M.F.A.—M.St.M., fondul decorații, dosarul nr. 97, fila 203.

¹¹⁹ Arhiva Sfatului popular al regiunii Banat, dosarul nr. 528, A.G./1945, fila 114.

¹²⁰ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 2/1958, pag. 73.

Acțiuni ale patrioților maramureșeni împotriva ocupanților fasciști (1940–1944)

I. IACOȘ, N. CONDURACHE

Caracterul antinațional al politicii cercurilor guvernante din România a ieșit cu deosebită putere în evidență în perioada premergătoare celui de-al II-lea război mondial, când expansiunea Germaniei hitleriste devenise o gravă amenințare pentru independența patriei noastre.

Vîrfurile reacționare ale burgheziei și moșierimii romîne, în frunte cu regele și camarila sa, au înfeudat țara Germaniei fasciste, au acceptat slugarnic, în august 1940, odioșul dictat de la Viena, prin care a fost ciuntit teritoriul patriei, au împins țara în prăpastia dictaturii militare-fasciste și a criminalului război antisovietic, alături de Germania hitleristă. Refuzînd colaborarea cu Uniunea Sovietică, care ar fi asigurat integritatea teritorială a țării, clasele exploatatoare au subordonat interesele naționale ale poporului român țelurilor criminale ale hitlerismului înrobitor de popoare.

Prin dictatul de la Viena, Romîniei i-a fost smulsă partea de nord a Transilvaniei (un teritoriu de 43 500 km², cu 2,6 milioane de locuitori, dintre care marea majoritate romîni) și anexată Ungariei horthiste.

„În timp ce dictatura regală trăda țara, iar Maniu și Brătianu erau complicii acestei vînzări — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, singurul partid care a luat atitudine hotărîtă și a mobilizat masele populare împotriva dictatului de la Viena a fost partidul comunist”¹.

Răpirea părții de nord a Transilvaniei a stîrnit în rîndul poporului romîn un val de indignare generală, care a culminat cu mari demonstrații de stradă, desfășurate sub lozincile Partidului Comunist din România: „Jos dictatura foamei și a terorii lui Carol”, „Jos dictatul imperialist de la Viena”, „Vrem un guvern popular”, „Vrem prietenie cu popoarele libere ale Uniunii Sovietice”². Punîndu-și la fiecare pas viața în primejdie, comuniștii uneau în jurul lor forțele patriotice ale țării, organizau lupta oamenilor muncii de la orașe și sate împotriva jafului și terorii, sabotau mașina de război hitleristă, chemau prin ziarele și

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 22.

² „Scinteia” din 17 septembrie 1940.

manifestele ilegale întregul popor la luptă pentru răsturnarea clict antonesciene, pentru ieşirea Romîniei din criminalul război antisovietic şi alăturarea ei la coaliţia antihitleristă, pentru eliberarea nordului Transilvaniei de sub dominaţia horthistă.

După sentinţa odioasă de la Viena, atît reacţiunea din Ungaria, cît şi cea din Romînia au intensificat pregătirile de război, alături de Germania fascistă, mobilizînd în acest scop toate resursele economice şi umane, subordonîndu-le scopurilor lor criminale şi dezlănţuind, în iunie 1941, agresiunea contra Uniunii Sovietice.

Încă de la izbucnirea războiului, masele populare s-au arătat ostile, ura şi revolta lor împotriva acestui act tîlhăresc crescînd pe zi ce trecea, deoarece îşi dădeau seama că războiul le aducea numai nenorociri, mizerie, ruină, foamete şi moarte, nivelul lor de viaţă înrăutăţindu-se într-o măsură nemaicunoscută pînă atunci.

În partea de nord a Transilvaniei, guvernul horthist a dus o politică de exploatare colonială, fiind jefuite în mod barbar imense bogăţii : cereale, minereu, sare, lemne şi alte produse pentru purtarea criminalului război antisovietic şi pentru îmbogăţirea grofilor şi magnaţilor unguri.

Introducerea sistemului rechiziţionării produselor cerealiere a dus la înrăutăţirea enormă a nivelului de trai al celor ce muncesc, încît în 1943 raţia de pîine scăzuse la 150 g pe zi, aceasta fiind de cele mai multe ori din făină de mazăre³. Înseşi autorităţile horthiste relatau în diferite rapoarte că în oraşul Baia Mare, ca de altfel şi în alte oraşe din regiunea Maramureş, aprovizionarea populaţiei cu alimente şi îmbrăcăminte s-a înrăutăţit simţitor. Astfel, într-o notă se spunea că „în oraş nu este făină, ceea ce cauzează nemulţumiri în rîndurile populaţiei. În prăvălii, femeile se plîng că nu au ce să le dea copiilor de mîncare”⁴. Într-un alt raport, din 10 iunie 1943, se arăta că „pe teritoriul oraşului (Baia Mare — *n.n.*) lipsesc untura şi carnea, ceea ce creează o atmosferă proastă în sînul populaţiei”⁵. Aceleaşi nemulţumiri se semnalau şi în rîndurile muncitorilor din Baia Sprie, Ferneziu, Strîmbu Băiuţ, Sighet, Satu-Mare etc.⁶. Lipsa de îmbrăcăminte şi mai ales de încălţăminte venea să completeze tabloul mizeriei maselor populare.

Pe plan social şi politic, dictatura fascistă horthistă a introdus un regim feroce, pentru a înăbuşi în faşă orice nemulţumire a maselor. Astfel, a fost introdusă ziua de muncă de 10—12 ore, apoi de 16 ore şi chiar de 18 ore⁷. În schimb, în februarie 1941, a fost promulgată legea salariilor celor mici, care, în condiţiile creşterii vertiginoase a preţu-

³ Nemes Dezső : „Eliberarea Ungariei”, Editura Szikra, Budapesta, 1955, pag. 36—37 ; vezi şi Arhivele statului Bucureşti, fond M.A.I., dosarul nr. 4/1942, fila 17.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 138.

⁵ Ibid.

⁶ Loc. cit., filele 139—140.

⁷ „Szakszervezet” („Sindicatul”) din mai 1945, pag. 233—234.

rilor, ca urmare a inflației, au rămas mereu și mult în urmă față de scumpirea enormă a vieții. În timp ce salariul unui muncitor a crescut în medie, din 1941 până în 1944, cu 7—30%⁸, prețurile au crescut cu 186%⁹. Întreprinderile au fost militarizate, introducându-se metode fasciste de terorizare și intimidare a muncitorilor, printre care: legarea la stîlp, bătaia cu fierul scurt, carcerile etc.¹⁰. Semnalînd nemulțumirile muncitorilor de la întreprinderea „Hungaria” din Baia Mare față de teroarea la care erau supuși, într-un raport din 1942 se relatea că aceștia spun „că pentru orice nimicuri sint închiși de către comandantul militar de la 3 pînă la 30 de zile”. În continuare se arăta că numai „într-o singură zi au fost închiși 38 de muncitori”¹¹.

În ședința din decembrie 1943 a parlamentului maghiar se arăta că „în fiecare întreprindere a trebuit să fie introduse carcere”, pentru a sancționa muncitorii care se arătau a fi nemulțumiți. Din dezbateri reiese că în unele fabrici „numărul celor închiși (deci nemulțumiți — n.n.) era așa de mare încît nu mai aveau loc pentru ei”¹². Mulți muncitori care se opuneau regimului fascist și războiului antisovietic erau trimiși pe front, în detașamente de muncă forțată și în companii speciale de muncă, în mine, la exploatarea forestieră, fiind supuși unui regim de exterminare.

Datorită războiului, a rechiziționării de cereale, vite etc. și a regimului terorist instaurat în partea de nord a Transilvaniei, ca și în întreaga Ungarie, situația țărănimii muncitoare s-a înrăutățit și ea continuu. Muncitorii agricoli care refuzau să lucreze grofilor și chiaburilor, pe salarii de mizerie, erau duși la muncă forțată, luîndu-se în 1943 o serie de măsuri contra lor și pe cale legislativă¹³. În același timp, țărani romîni din partea de nord a Transilvaniei erau obligați să presteze muncă cu căruțele și brațele cîte 2—3 zile pe lună la transportul lemnului din pădure, în condiții grele, pe drumuri impracticabile, pînă la cele mai apropiate gări¹⁴. Toate aceste măsuri erau tot atîtea cauze de adînci nemulțumiri în rîndurile maselor populare, care, însuflețite de comuniști, se ridicau la luptă împotriva regimului horthist și a criminalului război antisovietic, ce secera sute de mii de vieți omenești.

În ciuda condițiilor extrem de grele ale sîngeroasei dictaturi horthiste, comuniștii au fost aceia care, cu prețul vieții lor, au luptat în primele rînduri împotriva fascismului și războiului, mobilizînd masele populare, indiferent de naționalitate, pentru zdrobirea fascismului.

P.C.R., situîndu-se ferm pe pozițiile internaționalismului proletar.

⁸ „Szakszervezet” („Sindicatul”) din aprilie 1945, pag. 162.

⁹ Nemes Dezső: „Eliberarea Ungariei” Editura Szikra, Budapesta, 1955, pag. 36—37.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 71, dosarul nr. 6 763, filele 1—2.

¹¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 138.

¹² „Dezbaterile parlamentului maghiar”, ședința nr. 348, din 1 decembrie 1943, pag. 447.

¹³ „Szatmármegyei Közlöny” („Buletinul județului Satu-Mare”) din 5 august 1944.

¹⁴ „Dezbaterile parlamentului maghiar”, ședința nr. 348, din 1 decembrie 1943, pag. 449.

a chemat muncitorii și țăranii români din nordul Transilvaniei, care căzuseră vremelnice sub jugul fascist horthist, să lupte alături de oamenii muncii maghiari, sub conducerea Partidului Comunist din Ungaria, împotriva exploatării capitaliste, pentru zdrobirea fascismului, pentru eliberarea lor socială și națională¹⁵. Datorită terorii autorităților polițienești și a jandarmeriei horthiste, legătura organizațiilor de partid din nordul Transilvaniei cu Partidul Comunist din Ungaria a fost adeseori întreruptă. Aceasta n-a împiedicat însă ca ele să-și continue activitatea, comuniștii acționând în funcție de condițiile locale existente. Comitetul teritorial de partid din nordul Transilvaniei al Partidului Comunist din Ungaria, încă la adunarea din noiembrie 1940 de la Cluj, a fixat sarcinile comuniștilor privind folosirea celor mai variate mijloace pentru mobilizarea maselor populare împotriva exploatării capitaliste, a dictaturii horthiste și a războiului de jaf și cîmpire¹⁶. Ca urmare, în ianuarie 1941 a avut loc și în Maramureș ședința de reactivare a organizațiilor de partid, la care a participat și neînfricatul luptător comunist, erou al clasei muncitoare, Iosza Bela, care, în timpul ocupației horthiste, a primit sarcina din partea P.C.U. să conducă secretariatul regional Someș¹⁷.

Ca urmare, comuniștii din regiunea Maramureș au trecut la consolidarea celulelor de partid, la crearea de Opoziții Roșii în cadrul sindicatelor muncitorești, la desfășurarea unei largi activități pentru întărirea legăturilor cu masele. La întreprinderile „Phönix”, „Hungaria”, la minele Valea Roșie, Valea Borcutului¹⁸, la Firiza, Lăpuș¹⁹, Sighet²⁰, Carei etc., comuniștii se aflau în fruntea luptei pentru apărarea intereselor de zi cu zi ale oamenilor muncii (mărirea salariilor, aprovizionarea cu alimente și îmbrăcăminte, ajutor pentru familiile celor concentrați în detașamentele de muncă, înlăturarea metodelor fasciste de terorizare a muncitorilor etc.), mobilizînd în acest fel masele la luptă împotriva dictaturii horthiste.

Un mijloc eficient de îmbinare a muncii ilegale cu cea legală l-a constituit existența sindicatelor independente muncitorești. Cu toate influențele oportuniste ale social-democrațiilor de dreapta, manifestate în cadrul acestor sindicate, ele erau, în acei ani, singurele organizații muncitorești legale care se situau pe poziția apărării intereselor proletariatului.

Contra lor însă autoritățile horthiste au dus o politică de terorizare și persecutare permanentă. În același timp au fost create, cu ajutorul guvernului horthist, o serie de organizații profesionale naționaliste, fasciste, ca: „Nemzeti Munka Központ” („Centrul național de muncă”), „Hivatas Szervezet”, („Organizații corporatiste”), „Imredista

¹⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., cota A b, XXIV-1, inventar 1 096, pag. 7.

¹⁶ „A Kolozsváry kir. Törvényszék öttagú külön tanácsa” („Consiliul special de cinci al tribunalului regal din Cluj”), 1941, pag. 21.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7 688, fila 51; vezi și Arhiva Comitetului raional al P.M.R. Sighet, dosarul A.F.D.A., nr. 5.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 136—137.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 3 698, fila 15.

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7 688, fila 51.

Szervezet" („Organizații imrediste"), „Nyilas Szervezet" (Organizație profesională cu caracter fascist), care aveau menirea să abată proletariatul de la lupta împotriva exploatarei capitaliste și a regimului fascist, pe linia manifestărilor șovine, naționaliste, să slăbească frontul de luptă proletar²¹. Prin aceste organizații se urmăreau crearea unei baze de masă pentru dictatura horthistă, aplicarea politicii de distrugere a organizațiilor sindicale muncitorești și, prin demagogie, teroare și amenințări, să silească o parte dintre muncitori să se înscrie în ele.

Comuniștii au demască caracterul reacționar al „sindicatelor naționale", mobilizînd muncitorii să se constituie în organizațiile lor de clasă. Astfel, la Baia Mare, Baia Sprie, Sighet, Satu-Mare etc., muncitorii mineri, metalurgiști, lemnari, tipografi, în frunte cu comuniștii, au trecut în 1941 la reorganizarea sindicatelor lor, dizolvate în octombrie 1938, și, în adunări generale, au hotărît afilierea acestora la uniunile profesionale respective, cu sediul la Budapesta²².

Nenumărați muncitori care au refuzat să intre în organizațiile fasciste au fost concediați, bătuți, schingiuiți, trimiși în lagăre și în detașamente de muncă²³. Populația romină, mai ales, era supusă unei terori sălbatice²⁴. În același timp, dictatura militară-antonesciană teroriza populația maghiară din sudul Transilvaniei, creînd în mod artificial învrăjbirea națională. „Deopotrivă interesate în exploatarea singeroasă la care erau supuși muncitorii și țărani unguri și romini — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, reacțiunea maghiară și romină au dus o politică șovină și de ațîtare la ură, pentru a abate atenția maselor populare din Ardeal de la revendicările lor economice, sociale și politice"²⁵.

Pentru a lovi în lupta maselor populare, căutînd să le lase fără conducătorii lor firești, autoritățile horthiste au arestat în primăvara anului 1941 la Baia Mare și împrejurimi peste 120 de muncitori, între care și un grup de comuniști²⁶. Cu toate acestea, lupta nu a putut fi oprită, ea continuînd să se dezvolte în toată țara.

Un rol important în înarmarea comuniștilor cu noi metode de luptă, după dezlănțuirea agresiunii contra Uniunii Sovietice, l-a avut conferința regională de partid din nordul Transilvaniei, de la sfîrșitul lunii iunie 1941²⁷. Conferința a trasat organizațiilor de partid sarcina de a intensifica activitatea în organizațiile legale, în sindicate, în diferite asociații culturale și filantropice, peste tot acolo unde se aflau mase de oameni ai muncii manuale și intelectuale pentru a le mobiliza la luptă în vederea îmbunătățirii nivelului lor de trai, împotriva fascismului și războiului. Comuniștilor li s-a trasat sarcina să desfășoare o largă muncă de agitație de la om la om, prin tipărituri și alte forme,

²¹ „Szakszervezet" („Sindicatul") din martie 1946, pag. 67.

²² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8867, filele 137—138.

²³ Ibid.

²⁴ Arhivele statului București, fond M.A.I., dosarul nr. 4/1942, nepaginat (Nota nr. 27 751-S din 7 septembrie 1942).

²⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 87.

²⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 3698, filele 14—21.

²⁷ „A Kolozsváry kir Törvénysszék öttagú külön tanácsa" („Consiliul special de cinci al tribunalului regal din Cluj"), 1941, pag. 21.

să demaște dictatura horthistă și scopurile sale criminale, să desfășoare activitate în rîndurile muncitorilor din fabrici pentru sabotarea producției de război. În agricultură trebuia întîrziată recoltarea produselor, sabotat lucrul pe pămîntul grofilor și chiaburilor etc. Totodată, conferința a stabilit sarcinile comuniștilor în rîndurile țărănimii muncitoare, ale armatei, în detașamentele de muncă, pentru sprijinirea partizanilor etc.

Ca urmare, acțiunile revendicative, cu caracter economic, îmbrăcau peste tot un caracter politic, fiind îndreptate, într-un fel sau altul, împotriva fascismului și războiului. Astfel, în aprilie 1941, peste 300 de muncitori de la salina Ocna Șugatag, raionul Sighet, au declarat o grevă de două zile împotriva condițiilor grele de muncă de 10—12 ore pe zi, a tratamentului inuman la care erau supuși din partea comandamentului militar și a lipsei de alimente în care se zbăteau ei și familiile lor. Comitetul sindicatului, îndrumat de organizația de partid din Sighet, pentru a menține unitatea greviștilor și a împiedica recrutarea spărgătorilor de grevă de către agenții fasciști, a alcătuit pichete de muncitori, care au fost postate la gura minei. Autoritățile fasciste din Sighet, imediat după izbucnirea grevei, s-au prezentat la fața locului și au efectuat arestări în rîndul greviștilor, cu scopul de a-i intimida și a-i obliga să reia lucrul. În același timp, autoritățile și direcția fabricii au dus o politică de învrăjbire a muncitorilor, căutînd să-i dezbine, să rupă frontul de luptă proletar. Muncitorii însă au continuat lupta, cerînd satisfacerea revendicărilor lor. În fața hotărîrii de luptă, capitaliștii au fost nevoiți să cedeze, greva terminîndu-se în favoarea muncitorilor. Ca urmare, aprovizionarea cu alimente s-a îmbunătățit, iar o parte dintre conducătorii grevei au fost eliberați ²⁸.

Nemulțumiri puternice, care au dus la dese întreruperi ale lucrului, s-au manifestat și în rîndurile muncitorilor forestieri. Dictatura horthistă a exploatat într-un mod barbar pădurile, fără a asigura însă muncitorilor și condițiile de muncă și de viață necesare. O nouă reducere a rației de alimente — mai ales de făină și slănină —, în decembrie 1941, a făcut pe muncitorii forestieri din pădurile Maramureșului să înceteze lucrul pentru cîteva zile. Intrucît lemnul era una dintre bogățiile de bază pentru economia horthistă, autoritățile, pentru ca producția să nu stagneze, au fost silit să mărească rația de alimente la cota inițială ²⁹.

În nenumărate rapoarte și note, autoritățile polițienești din Baia Mare informau asupra nemulțumirilor crescînde în rîndurile maselor muncitoare împotriva condițiilor înrobitoare în care trăiau. Astfel, în noiembrie 1943, muncitorii de la întreprinderile miniere „Rodna” și din Strîmbu-Băiuș au protestat împotriva condițiilor grele de muncă și, prin delegații lor, au cerut să fie transportați la locul de muncă cu mașinile, întrucît drumul era lung și greu ³⁰.

Comuniștii au reușit să grupeze în jurul steagului de luptă antifascistă mase tot mai largi. Ei desfășurau o activitate intensă pentru

²⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 106—107.

²⁹ Loc. cit., fila 137.

³⁰ Loc. cit., fila 139.

a ajuta masele să înțeleagă caracterul nedrept, de jaf și cotropire al războiului antisovietic, să le ridice la luptă pentru zdrobirea fascismului aducător de moarte, mizerie și suferințe. În anii 1942—1943, în orașele Baia Mare, Sighet, Satu-Mare, la exploatarea miniere din regiune au fost șablonate lozinci, au fost difuzate manifeste, broșuri în care erau demascate dictatura horthistă și războiul contra Uniunii Sovietice, chemând masele la rezistență, la acțiuni de sabotaj în întreprinderi și transporturi, pentru ieșirea din războiul criminal al lui Hitler. Astfel au fost răspândite broșurile : „Însămânțările de toamnă”, „Semănăturile verzi”³¹, precum și unele manifeste³², ziarul „Maramureșul roșu” etc.³³. Rapoartele serviciului secret de informații semnalau că „în întreg Ardealul de nord, la dese intervale de timp, se răspândesc noaptea manifeste comuniste, prin care populația este îndemnată la nesupunere”³⁴.

În aceste împrejurări, în 1943, C.C. al P.C.U. a hotărât dizolvarea partidului, lipsind astfel clasa muncitoare de avangarda sa revoluționară și îngreunând largirea frontului de luptă antifascistă³⁵. Cu toate acestea, comuniștii, pe plan local, au continuat să se afle în fruntea luptei maselor populare împotriva fascismului și războiului.

Ca urmare a neobositei activități desfășurate de comuniști, în cursul anilor 1943—1944, acțiunile oamenilor muncii din Maramureș împotriva ocupanților fasciști au crescut ca număr și intensitate. Chiar autoritățile horthiste erau nevoite să recunoască creșterea stării de spirit antihitleriste a maselor. Astfel, într-un raport al poliției din Baia Mare, din octombrie 1943, se arată că „în rândurile muncitorilor de la întreprinderile din Ferneziu, Baia Sprie și la restul întreprinderilor de război din împrejurimi atmosfera este proastă”, iar „în mina de aur din Valea Roșie este o atmosferă comunistă”³⁶, unde muncitorii, atunci când scăpau de sub observația agenților fasciști, cântau în fundul minei „Internaționala”. Un document de la începutul anului 1944 semnală de asemenea „nemulțumiri și frământări” în rândurile muncitorilor de la întreprinderea „Hungaria” din Baia Mare, din cauza reducerii cu 40%³⁷ a cotei de untură. Într-un alt raport al aceleiași autorități horthiste, din aprilie 1944, se semnală siguranței din Budapesta că muncitorii fac agitație comunistă, exprimându-se că „Rușii în curînd vor fi aici și atunci va fi altă lume”³⁸.

Pentru largirea frontului de luptă antifascist, sub îndrumarea Partidului Comunist din România, Madoszul și alte grupări democratice care își desfășurau activitatea în sudul Transilvaniei, au chemat în acei ani pe oamenii muncii maghiari de pe întreg teritoriul Transilvaniei să se unească în lupta comună pentru scuturarea jugului hitlerist. Un apel al Madoszului, apărut în februarie 1944 și răspândit și în partea de nord a

³¹ Loc. cit., filele 99, 170.

³² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 3 698, filele 14—18.

³³ Arhiva Comitetului raional al P.M.R. Sighet, dosarul nr. 6541, filele 16—20.

³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 10, dosarul nr. 2 525, fila 156.

³⁵ Nemes Dezső : „Eliberarea Ungariei”, Editura Szikra, Budapesta, 1955, pag. 61—62.

³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 138—139.

³⁷ Loc. cit., filele 138, 140.

³⁸ Loc. cit., fila 136.

Transilvaniei, lansa următoarea chemare : „Mîrșavii trădători de patrie din România lui Antonescu și din Ungaria lui Horthy folosesc ambele popoare drept unelte pentru războiul de jaf al lui Hitler, iar acum ar vroi să le jertfească în întregime pentru apărarea hoardelor nemțești care se retrag în debandadă. Populația maghiară din țara noastră își poate dobîndi libertatea numai prin scuturarea, împreună cu poporul român, a jugului hitlerist, cucerind libertățile cetățenești generale și cîștigînd prietenia marii noastre vecine Uniunea Sovietică”³⁹.

Sub influența muncii desfășurate de comuniști, lupta muncitorilor pentru revendicări economice s-a împletit tot mai strîns cu sarcinile luptei antifasciste și antirăzboinice. Așa, de exemplu, în 1943, la mina din Valea Roșie (Baia Mare), femeile, care nu mai aveau cu ce hrăni copiii, au demonstrat sub lozincile : „Vrem pîine în loc de tărițe, mălai mucegăit și borșocă”, „Jos războiul”, „Jos fascismul” etc. În timpul acestei manifestații s-au scandat versurile „Borsó liszt és fa cipőt, / Ezt hozta a «Szebb Jövôt»”⁴⁰ („Făină de mazăre și bocanci de lemn, / asta ne-a adus «Viitorul mai frumos»”) *.

În primăvara anului 1944, ca semn de protest împotriva înfomețării lor, femeile muncitorilor de la întreprinderea „Hungaria” au demonstrat în fața direcției, cu ele solidarizîndu-se și alte femei din oraș. Autoritățile care au împrăștiat pe demonstranți raportau că la „întreprinderea «Hungaria» atmosfera în rîndurile muncitorilor este revoltătoare”⁴¹. Tot atunci, în orașul Baia Sprie, muncitorii au organizat o scurtă demonstrație, ca semn de protest împotriva organizației fasciste „Nyilas Kereszt” („Crucile cu săgeți”), care teroriza și suspecta pe mineri.⁴² Aceste manifestații erau expresia nemulțumirii adînci a maselor populare față de dictatura horthistă și arătau lărgirea frontului de luptă antifascist, ele avînd un deosebit efect mobilizator.

Punîndu-și la fiecare pas viața în primejdie, înfruntînd teroarea dezlănțuită și plutoanele de execuție, comuniștii, în fruntea a numeroși luptători antifasciști maramureșeni, au organizat, în același timp, acte de sabotaj în întreprinderi, la căile ferate, mobilizînd grupe de patrioți împotriva mașinii de război fasciste. Astfel, în vara anului 1942, în orașul Sighet a fost incendiat un mare depozit cu materiale militare, care, cu tot efortul făcut de unitățile de pompieri din orașele Sighet, Baia Mare și Vișeu, nu a putut fi localizat, mistuind cantități însemnate de materiale destinate frontului hitlerist⁴³. În iarna anului 1943, pe linia Sărăsău-Cîmpulung la Tisa, din raionul Sighet, a fost incendiat un tren cisternă care aproviziona cu carburanți unitățile fasciste. În toamna aceluiași an, patrioții maramureșeni au provocat o puternică explozie în gara Sighet, în urma căreia a fost avariata calea ferată și distruse mai multe vagoane cu materiale de război⁴⁴. La fabrica „Phö-

³⁹ „Studii”, nr. 4, octombrie-decembrie 1951, pag. 85.

⁴⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 99, 171.

* „Viitorul mai frumos” era salutul fasciștilor maghiari.

⁴¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 138.

⁴² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 71, dosarul nr. 6 763, filele 1—2; vezi și fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 99.

⁴³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 61—62.

⁴⁴ Loc. cit., filele 161, 162, 164.

nix" din Baia Mare, pe lângă alte forme de sabotaj ca : încetinirea ritmului de producție, defectarea mașinilor, muncitorii, în frunte cu comuniștii, au introdus, în cursul anului 1944, nisip în uleiul de la osiile vagoanelor de cale ferată, care se încărcau în incinta fabricii, cu destinația frontului de est.⁴⁵ În tot cursul anului 1944, în jurul orașului Sighet au fost provocate mai multe accidente de cale ferată, deraieri de trenuri încărcate cu armament și munițiuni, care au produs pierderi mașinii de război fasciste⁴⁶.

Pentru a stăvili actele de sabotaj și alte manifestări și acțiuni ale oamenilor muncii împotriva fascismului, a războiului hitlerist, guvernării horthiști au întărit la maximum aparatul de represiune. În întreprinderi și în mine au fost introduse așa-numitele elemente „B”, compuse din provocatori fasciști și agenți ai siguranței⁴⁷. În scopul intimidării muncitorilor, pentru orice gest de protest aceștia erau încarcerati și schingiuiți sălbatic. În întreprinderea „Hungaria” din Baia Mare, de pildă, în vara anului 1943, comandantul militar a aplicat pentru „orice nimicuri” măsuri deosebit de violente împotriva muncitorilor⁴⁸. Sute și mii de muncitori și țărani, „fără un motiv mărturisit și fără judecată”, erau ridicați de la casele lor și deportați în lagăre sau mînați forțat în detașamente de muncă⁴⁹.

Sub influența muncii desfășurate de comuniști și a înfringerilor suferite pe frontul sovieto-german de coaliția fascistă, mulți dintre cei mobilizați, în loc să se prezinte la unități, luau drumul munților, unde se angajau ca tăietori de lemne sau acționau în grupuri de partizani. Această formă de rezistență împotriva războiului criminal antisovietic s-a accentuat și mai mult în urma dezastrului suferit de trupele fasciste în bătălia de la Stalingrad și mai ales prin apropierea frontului de granițele României. În anul 1943, numai în comunele Certeza și Bixad au refuzat să răspundă la ordinele de chemare peste 300 de oameni, refugiindu-se în munți⁵⁰.

În același timp, numărul celor care refuzau să mai lucreze pentru guvernării horthiști creștea și el. În luna martie 1944, poliția orașului Sighet raporta alarmată despre starea de spirit a muncitorilor de la exploatarea forestiere, care, refuzînd să mai lucreze, stăteau ascunși în păduri, pentru a nu fi duși forțat la muncă de către autoritățile fasciste. Locuitorii din mai multe comune, cu toate presiunile făcute de jandarmeria horthistă, au refuzat să iasă la lucru. La Vișeu, un număr de 18 muncitori, în timp ce erau duși forțat la muncă, au atacat escorta și au fugit în păduri, încît „nici împușcăturile de intimidare nu i-au putut opri”⁵¹.

În luna mai 1944, după decretarea de către guvernării horthiști din Budapesta a mobilizării generale, hitleriștii au încercat să ducă tineri din Maramureș la muncă forțată în Germania. Acest plan crimi-

⁴⁵ Loc. cit., fila 99.

⁴⁶ Loc. cit., filele 88, 165.

⁴⁷ Loc. cit., fila 139.

⁴⁸ Loc. cit., fila 138.

⁴⁹ Arhivele statului București, fond. Președinția Consiliului de Miniștri, nr. 55/1941, filele 7—8.

⁵⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7 688, fila 23.

⁵¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 140.

nal nu le-a reușit, deoarece majoritatea celor destinați să devină robi pentru mașina de război a lui Hitler s-au ascuns în păduri.⁵²

Împotriva patrioților care nu se supuneau ordinelor de chemare și refuzau să plece pe front și în detașamente de muncă, autoritățile horthiste, în colaborare cu gestapoul german, au trecut la acte de reprimare. Cei prinși erau schinghiiți în mod sălbatic și apoi împușcați. Astfel, în vara anului 1944, la marginea comunei Apa (raionul Satu-Mare) au fost împușcați 12 tineri români și maghiari care refuzaseră să se prezinte la concentrare. Lângă satul Moisești (raionul Oaș), hitleriștii au executat 8 patrioți pentru aceleași motive. În satul Săbiș (orașul Baia Mare), drept represalii, autoritățile militare horthiste au incendiat satul și au executat 9 cetățeni, fugiți din detașamentele de muncă.⁵³

Dar nici schinghiirile și nici moartea nu puteau stăvili lupta maselor populare împotriva ocupanților fasciști și a criminalului război de jaf și cotropire. Vestea victoriei insurecției armate din August 1944, organizată și condusă de P.C.R., și a întoarcerii armelor împotriva hitleriștilor a provocat un entuziasm de nedescris și un puternic elan de luptă în rândurile populației maramureșene.

Ca urmare, nesusunerile la ordinele de mobilizare date de Comandamentul armatei horthiste s-au intensificat și mai mult. De exemplu, majoritatea locuitorilor din comunele Trip, Cămărzana, Bixad, Negrești au fugit în păduri, pentru a se sustrage plecării pe front sau în detașamente de muncă. Dezertările din armată creșteau și ele. În pădurile din jurul acestor comune erau ascunși peste 500 de soldați români și maghiari, fugiți de la unitățile horthiste, mulți dintre ei având asupra lor armamentul și echipamentul militar⁵⁴. În lunile august—septembrie 1944, în pădurile din raionul Oaș, erau refugiați peste 2 000 de locuitori, care nu au răspuns ordinelor de chemare sau dezertaseră din armata horthistă⁵⁵.

Semnificativ pentru starea de spirit antifascistă din rândurile oamenilor muncii din Maramureș este și faptul că, atunci când totuși autoritățile fasciste reușeau să-i trimită pe frontul antisovietic, mulți dintre aceștia, la prima ocazie favorabilă, treceau de partea unităților sovietice sau a partizanilor și luptau în rândurile acestora împotriva hitleriștilor⁵⁶. Astfel, ostași români și maghiari din armata horthistă, originari din partea de nord a Transilvaniei, au dezertat și s-au înrolat în detașamente de partizani, care au acționat în Ucraina (Briansk, regiunea Niprului, Chișinău etc.) și în Cehoslovacia⁵⁷.

⁵² Loc. cit., fila 87.

⁵³ Loc. cit., filele 129, 142, 148.

⁵⁴ Loc. cit., fila 142.

⁵⁵ Loc. cit., fila 154.

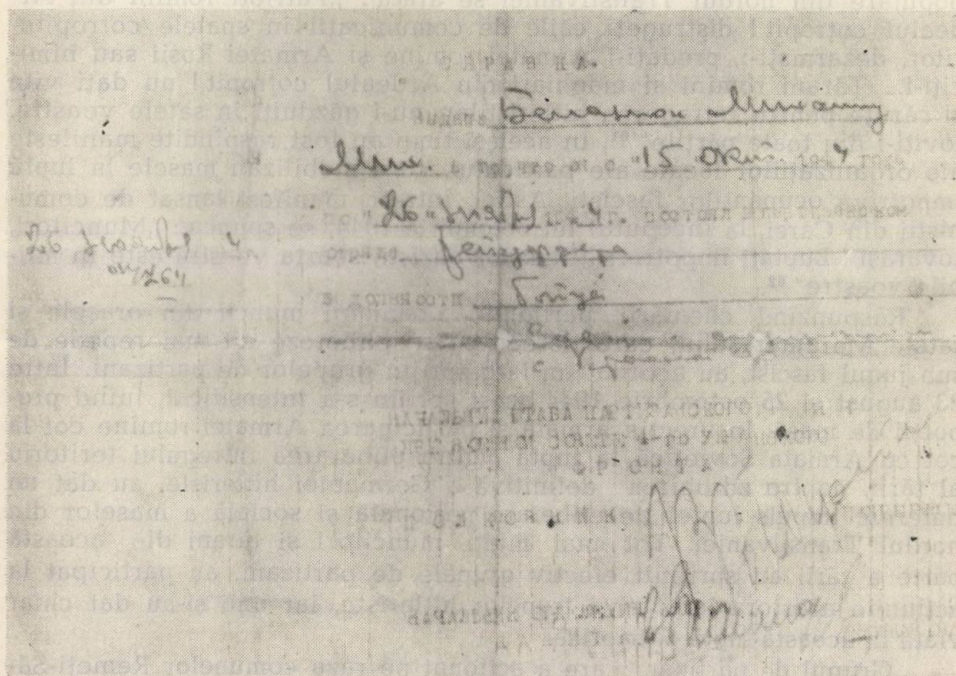
⁵⁶ „Studii privind relațiile româno-ruse și româno-sovietice”, Ed. Academiei R.P.R., 1958, pag. 148; vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 5/1961, pag. 60—66.

⁵⁷ F. P. Sevchenko: „Despre participarea românilor la mișcarea de partizani din Ucraina în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei”, în „Studii privind relațiile româno-ruse și româno-sovietice”, Ed. Academiei R.P.R., 1958, pag. 150; vezi și J. Dolezal, J. Hroziencik: „Solidaritatea internațională în cursul insurecției naționale slovacă din 1944”, în „Voprosi istorii”, nr. 7/1961, pag. 79.

Pentru îndeplinirea conștiințioasă a misiunilor de luptă încredințate, mulți dintre aceștia au fost decorați de Comandamentul Armatei Sovietice sau de către Statul-Major al mișcării de partizani⁵⁸.

*

Starea de spirit antifascistă care cuprinsese masele, dezertările din armată și fuga masivă în munți creau condiții favorabile organizării și activității grupurilor de partizani. Un ajutor prețios internaționalist în constituirea grupelor de partizani l-a acordat Uniunea Sovietică, care avea o bogată experiență în acest domeniu. „Niciodată — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — nu va uita poporul nostru că în lupta pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist a primit puternicul sprijin frățesc, internaționalist al poporului sovietic”.⁵⁹

Adeverință eliberată de Statul-major al mișcării de partizani din Ucraina tovarășului Belaniuc M. Mihail, care atestă că în perioada 15 octombrie — 26 noiembrie 1944 a luptat în rândurile formațiunilor de partizani. (Arhiva C. C. al P. M. R.)

Din studiul documentelor reiese că în regiunea Maramureș, în vara anului 1944, au acționat circa 10 grupe de partizani, formate din sovietici, români, maghiari, pe care îi unea aceeași cauză comună — lupta

⁵⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 182, 188; vezi și fondul nr. 92, dosarul nr. 7 688, fila 7.

⁵⁹ „Scînteia” nr. 5 565, din 20 iunie 1962.

pentru distrugerea fascismului. Instruirea partizanilor era făcută pe teritoriul Uniunii Sovietice, fiind apoi parașutați în spatele frontului hitlerist. În munții Maramureșului, grupe de partizani au fost lansate în primăvara anului 1944, la care au aderat tăietori de lemne, țărani, ostași fugiți din armata horthistă⁶⁰. Grupuri de partizani au acționat în raza comunelor Rona de Jos — Vișeu de Sus — Moiseiu — Borșa ; Remeți — Săpînța ; Giulești — Șugatag ; Bixad — Certeza ; Cean — Cehăluț etc.

Ținînd seama de poziția strategică pe care o constituia Maramureșul în sistemul de apărare hitlerist, grupele de partizani aveau misiunea să intensifice sabotarea mașinii de război fasciste, să dezorganizeze spatele frontului hitlerist, ușurînd astfel trecerea Armatei Sovietice peste Carpați și pătrunderea ei în podișul Transilvaniei și spre cîmpia Ungariei.

Într-un manifest al P.C.R. din septembrie 1944 adresat maselor populare din nordul Transilvaniei se arăta : „Patrioți romîni din Ardealul cotropit ! distrugeți căile de comunicații în spatele cotropitorilor, dezarmați-i, predați-i Armatei romîne și Armatei Roșii sau nimiciți-i... Țărani romîni și maghiari din Ardealul cotropit ! nu dați vite și căruțe pentru retragerea hitleriștilor, nu-i găzduiți în satele voastre, loviți-i din toate părțile”⁶¹. În același timp au fost răspîndite manifeste ale organizațiilor locale ale partidului, care mobilizau masele la luptă împotriva ocupanților fasciști. Astfel, într-un manifest lansat de comuniștii din Carei, la începutul lui octombrie 1944, se spunea : „Muncitori, tovarăși ! Luptați împotriva tîlharilor naziști, soarta voastră este în mîinile voastre”⁶².

Răspunzînd chemării partidului, oamenii muncii din orașele și satele Maramureșului, care doreau să se elibereze cît mai repede de sub jugul fascist, au acordat un larg sprijin grupelor de partizani. Între 23 august și 25 octombrie 1944 acest sprijin s-a intensificat, luînd proporții de masă. Insurecția armată și participarea Armatei romîne cot la cot cu Armata Sovietică la lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al țării, pentru zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, au dat un puternic impuls luptei de eliberare națională și socială a maselor din nordul Transilvaniei. Tot mai mulți muncitori și țărani din această parte a țării au sprijinit efectiv grupele de partizani, au participat la acțiunile acestora împotriva trupelor hitleriste, iar unii și-au dat chiar viața în această luptă patriotică.

Grupul de partizani care a acționat pe raza comunelor Remeți-Săpînța (raionul Sighet) avea misiunea de a intercepta șoseaua și calea ferată Sighet-Huși, care avea o importanță deosebită pentru transporturile militare ale armatei hitleriste și horthiste. El mai avea sarcina de a face recunoașteri în zonă și a duce muncă de lămurire în rîndurile populației pentru sabotarea chemărilor la mobilizare. Locuitorii din Remeți și Săpînța care au participat la acțiunile acestui grup, după în-

⁶⁰ L. Kizia : „La luitte du peuple Ukrainien”, în „Revue d'histoire de la deuxième guerre mondial” nr. 43, din iulie 1961, pag. 33.

⁶¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., Cota A XVIII-24.

⁶² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 221.

deplinirea unor misiuni date de comandantul grupului de partizani, au înlesnit trecerea la aceştia a circa 25 de locuitori din Remeţi, Săpînţa şi alte sate⁶³. Grupul, pe lângă obţinerea de date despre aviaţia hitleristă de la Sighet, despre trupele care erau în Sarasău şi Teceul Mic, a aruncat în aer calea ferată din apropiere de Teceul Mic şi a incendiat un tren cu muniţii destinat aprovizionării frontului hitlerist⁶⁴. De asemenea, a fost incendiată o garnitură de tren formată din cisterne încărcate cu benzină destinată frontului, a fost aruncat în aer podul de peste Iza Mare⁶⁵. Acest grup, deşi relativ mic, a atacat prin surprindere o coloană fascistă la locul numit „Piatra Săpînţii”, provocând panică şi numeroase pierderi în rîndurile ei⁶⁶.

Activitatea grupului de partizani producea pierderi nu numai maşinii de război fasciste, ci provoca şi panică în rîndul autorităţilor horthiste, care au mobilizat efective însemnate pentru descoperirea şi distrugerea partizanilor. În luna iunie 1944 au fost mobilizate numeroase forţe de represiune, care, după cîteva ciocniri cu partizanii, au reuşit să prindă pe partizanii Lacătă Ilie, Popadineţ Gh. şi Sukici Iosif, care apoi, în ziua de 28 iunie 1944, au fost executaţi în piaţa oraşului Sighet⁶⁷. Cu toată teroarea dezlănţuită de autorităţile fasciste, mulţi locuitori din satele Remeţi, Săpînţa şi altele au sprijinit grupul de partizani. Pentru sprijinul dat partizanilor, în cursul lunii iulie 1944, au fost executaţi de către autorităţile fasciste locuitorii Onişa Vasile şi Codrea Grigore din satul Iapa, raionul Sighet⁶⁸.

Un alt grup de partizani care a acţionat în raza localităţilor Giuleşti, Şugatag-Sat, Deseşti, pe Munţii Tătaru şi Vîrful Pietrei din masivul Gutinului, a avut misiunea de a intercepta şoseaua care lega oraşul Sighet de Baia Mare peste Muntele Gutin şi a informa asupra poziţiei inamice în acest punct strategic⁶⁹. Grupului de partizani i s-au alăturat locuitori din satele Giuleşti, Deseşti, Şugatag care fugiseră din armata horthistă cu întregul armament şi echipament militar. Partizanii au furnizat date preţioase asupra poziţiei trupelor fasciste şi despre spiritul antifascist care exista în rîndurile maselor populare. Ei au atacat cu îndrăzneală şi au distrus o baterie antiaeriană de pe Muntele Gutin⁷⁰.

Pentru a stăvili acţiunile partizanilor, un însemnat efectiv de trupe horthiste şi hitleriste au atacat la începutul lunii octombrie 1944, la locul numit Răchita, acest grup care s-a apărat eroic. Datorită acţiu-

⁶³ Loc. cit., filele 63—67.

⁶⁴ Loc. cit., fila 27.

⁶⁵ „Congresul tineretului antifascist din Balcani”, Ed. tineretului progresist din România, 1945, pag. 113—114.

⁶⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7688, filele 54—58.

⁶⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 338, fila 139. În amintirea acestor eroi, în anii regimului democrat-popular, în piaţa oraşului Sighet a fost ridicat un monument pe care stă scris: „Glorie partizanilor maramureşeni care şi-au jertfit viaţa pentru eliberarea poporului nostru de sub jugul fascist 28.VI.1944”.

⁶⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8867, fila 68.

⁶⁹ Loc. cit., filele 54—58.

⁷⁰ „Congresul tineretului antifascist din Balcani”, Ed. tineretului progresist din România 1945, pag. 113.

nii patriotice întreprinse de unii locuitori din satele Minăstirea și Valea Neagră, care au prevenit din timp grupul de partizani de sosirea trupelor fasciste, partizanii au putut să-și organizeze apărarea, deschizând un puternic foc contra fasciștilor. În timpul luptei, o parte dintre partizanii români care veneau cu provizii din satul Șugatag, fiind avertizați de un localnic de ceea ce se petrece în munte, s-au furișat în spatele trupelor fasciste și au deschis foc prin surprindere. Fasciștii, hărțuiți de focul partizanilor din două părți, care le-au produs pierderi, au fost nevoiți să se retragă⁷¹. Numeroși țărani și păstori din satele învecinate au acordat sprijin partizanilor, furnizându-le diferite date și aprovizionându-i cu alimente⁷².

Alte grupe de partizani, care au acționat pe raza comunelor Rona de Sus, Vișeu, Moisei și Borșa, au avut mai ales misiunea de a furniza prin radio date despre linia de fortificații „Arpad”, pe care o pregăteau fasciștii, menită să împiedice înaintarea și trecerea Armatei Sovietice eliberatoare peste Carpați, prin trecătoarea Prislop⁷³. Partizanii au comunicat informații despre mișcările de trupe fasciste spre front și despre obiectivele militare mai importante, care au putut fi distruse de aviație și de focul artileriei, dezorganizând astfel transporturile hitleriste spre front și linia de apărare fascistă.

Un larg sprijin au primit partizanii din partea muncitorilor și țăranilor din regiune, care se aflau fugiți pe Muntele Măgura. Ciobanul Tomoiagă Grigore, zis Răzuș, din comuna Moisei, de exemplu, a adăpostit partizani, iar în luna septembrie 1944 a condus o grupă de 16 partizani spre șoseaua Vișeuului, care a atacat din flanc trupele hitleriste ce se retrăgeau în panică, producându-le pierderi⁷⁴.

Autoritățile fasciste au trecut la represii dintre cele mai barbare împotriva populației care sprijinea pe partizani. În multe localități ale Maramureșului au fost executate zeci și zeci de patrioți care s-au ridicat la luptă împotriva cotropitorilor hitleriști. În vara anului 1944, pentru sprijinul dat partizanilor, fasciștii au ridicat 11 păstori din raza comunei Giulești, care au fost apoi transportați în Ungaria și uciși în localitatea Kassa⁷⁵. Tot în acel timp, la locul numit Novicior, pe riul Vaser, lângă comuna Vișeu de Sus, au fost executați 11 țărani, pentru că au acordat sprijin partizanilor⁷⁶.

Această măsură, în loc să sperie masele muncitoare, a mărit și mai mult ura și revolta lor împotriva fasciștilor, iar numărul acelor care acordau ajutor partizanilor a sporit continuu. Ca urmare a acestui fapt, în comuna Moisei au fost uciși 29 de țărani, din diferite comune ale regiunii Maramureș, care sprijiniseră pe partizani sau se ridicaseră la luptă împotriva jafului hitleristo-horthist. Cei 29 de patrioți au fost aduși la Moisei, băgați în două case situate în partea de sud a comunei și, de la ferestre, au fost secerăți de focul puștilor mitraliere⁷⁷.

⁷¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 54—58.

⁷² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7 688, fila 15.

⁷³ Loc. cit., filele 46—47.

⁷⁴ „Scînteia” nr. 4 603, din 16 august 1959.

⁷⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 57.

⁷⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 338, fila 138.

⁷⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 121.

Ca o mărturie a sacrificiului acestor cetățeni, astăzi, în comuna Moisei se află un monument, pe al cărui frontispiciu stă scris: „Pe aceste locuri au fost uciși, în vara anului 1944, de guvernanții fasciști, 29 de cetățeni din diferite comune ale raionului Vișeu, pentru că au acordat ajutor partizanilor care luptau împotriva fascismului, pentru eliberarea și independența patriei”.

Autoritățile fasciste, în ura lor față de masele populare, care opuneau o rezistență tot mai vădită, după ce au jefuit pe locuitori de vite, cereale și alte bunuri, au incendiat în comuna Moisei un număr de peste 260 de gospodării, în comuna Poienele de sub Munte, peste 130 de case, în satul Săbișa, peste 50 de gospodării etc.⁷⁸.

Acțiuni de partizani s-au desfășurat și pe raza comunelor Certeza și Bixad, în Țara Oașului. În această zonă, acoperită de întinse păduri, partizanii au fost sprijiniți efectiv de tăietorii de lemne, mulți dintre ei fugiți din localitățile învecinate pentru a scăpa de trimitere la muncă

Monument ridicat în comuna Moisei (Maramureș) în memoria a 29 de patrioți uciși de către autoritățile fasciste în vara anului 1944. (Arhiva C.C. al P.M.R.)

⁷⁸ Loc. cit., filele 42, 114, 126—129.

forțată în Germania și Ungaria⁷⁹. Datorită acestui fapt, grupul de partizani și-a mărit rîndurile cu cei care dezertaseră din armata horthistă, a putut culege informații și s-a putut aproviziona mai ușor. Fiind în apropierea căilor de comunicație care legau orașul Sighet de orașele Satu Mare și Baia Mare, ei au furnizat prin radio importante informații comandamentului partizanilor sovietici cu privire la deplasările de trupe hitleriste spre front și la obiectivele militare din această regiune. Partizanii au dus o activitate susținută de lămurire a populației despre situația desfășurării operațiilor pe front și despre necesitatea de a pune mîna pe arme și a lupta pentru eliberarea de sub jugul fascist.

Desele acțiuni ale acestui grup au determinat autoritățile hitleriste și horthiste din Negrești să organizeze așa-zisele „vînători de partizani”. În cursul unei asemenea acțiuni a autorităților fasciste din septembrie 1944, partizanii au opus o rezistență dîră. Datorită acestui fapt, comandamentul hitlerist din Negrești a fost nevoit să trimită două garnituri de tren cu trupe pentru întăriri. Luptînd eroic, partizanii acestui grup au reușit să se refugieze în munți, după ce au produs pierderi serioase inamicului⁸⁰.

În august 1944, în apropierea comunelor Cean și Cehăluț, raionul Carei, și-a început activitatea un alt grup de partizani, care avea misiunea să intercepteze șoseaua și calea ferată Șimleul Silvaniei-Tășnad-Carei-Debrețin și, în colaborare cu aviația sovietică, să paralizaze transporturile inamice. Grupul mai avea misiunea să creeze panică în rîndurile autorităților hitleristo-horthiste, să ridice populația împotriva jafului hitlerist și să nu îndeplinească ordinele de chemare ale autorităților fasciste. Încă din primele zile ale activității lui, grupul a luat contact și a fost sprijinit de oamenii muncii din împrejurimi⁸¹, care l-au informat asupra raziilor pe care autoritățile fasciste urmau să le organizeze în scopul nimicirii partizanilor și l-au aprovizionat cu alimente.

Cu sprijinul partizanilor și al populației care îi ajuta, aviația sovietică a primit informații, în urma cărora a bombardat aerodromul german ce se afla în apropierea comunei Chegea și a distrus depozitul de muniții de lîngă localitatea Cehăluț⁸².

În luna octombrie 1944, grupul de partizani a descoperit în apropierea comunei Cehăluț un convoi de circa 2.000 de locuitori, bărbați și femei, luați cu forța de hitleriști din satele Bobota, Chegea, Boianul Mare, Buduslău etc., pentru a-i folosi la munci în spatele frontului. Convoitul era escortat de o subunitate de tîria unui pluton, comandată de doi ofițeri. Partizanii, deși puțini la număr, au atacat prin surprindere escorta hitleristă, punînd-o pe fugă, salvînd astfel de la deportare întreaga coloană, care s-a răspîndit prin păduri și localitățile din împrejurimi⁸³.

⁷⁹ Loc. cit., fila 37.

⁸⁰ Loc. cit., filele 144, 148, 151.

⁸¹ Loc. cit., filele 48, 51.

⁸² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7 688, fila 2.

⁸³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 98.

Grupe de partizani au mai acționat și în jurul orașului Baia Mare, pe valea Firizei, în Munții Blidarului, în împrejurimile orașelelor Baia Sprie, Băița etc.⁸⁴.

Acțiunile partizanilor din regiunea Maramureș, sprijinul larg dat de populație acestora, precum și alte forme de manifestare antifascistă au constituit un ajutor prețios în lupta de eliberare a maselor populare din nordul Transilvaniei de sub dominația horthistă.

O altă manifestare care reflecta ura adâncă a maselor populare din regiunea Maramureș contra fascismului a constituit-o înrolarea a sute de cetățeni patrioți, muncitori din întreprinderi, muncitori forestieri, țărani — români, maghiari, ucraineni — în rândurile Armatei române și ale Armatei Sovietice.

Răspunzînd chemărilor Partidului Comunist din România și ale Uniunii Tineretului Comunist, zeci și sute de tineri de pe Valea Vișeuului, din satele și orașele maramureșene s-au înscris voluntar în Divizia „Tudor Vladimirescu” și în alte unități ale Armatei române. Astfel, în luna ianuarie 1945, numai la o singură unitate s-au înscris ca voluntari 50 de tineri maramureșeni, care dezertaseră din detașamentul de muncă horthist nr. 9 089⁸⁵.

În raportul contrainformativ nr. 171, din 9 septembrie 1944, al Biroului militar statistic din Sibiu, se arată că la unitățile române de pe teritoriul din sudul Transilvaniei „se prezintă o mulțime de tineret dintre refugiați (din nordul Transilvaniei — *n.n.*) pentru a lupta la dezrobirea Ardealului de nord”⁸⁶.

În octombrie 1944, cînd trupele sovietice aflate la flancul stîng al Frontului 4 ucrainean au eliberat această regiune a țării, sute de cetățeni din diferite regiuni, de diferite vîrste (tineri fără stagiul militar, soldați fugiți din armata horthistă și din detașamentele de muncă, locuitori refugiați în păduri, pentru a nu fi concentrați, și foști partizani), mobilizați de comuniști, s-au înscris voluntar în rîndul Armatei Sovietice, pentru a lupta cu arma în mînă împotriva fascismului⁸⁷. Participarea voluntarilor români și de diferite naționalități, încadrați în unitățile sovietice în lupta împotriva hitlerismului, poate fi exemplificată citînd numai cîteva date: astfel, din comuna Poienele de sub Munte au plecat voluntar peste 400 de locuitori, din comuna Ruscova 131, din satele Rona de Sus și Repedea circa 200, din Remetei — 54 etc.⁸⁸.

În declarațiile foștilor voluntari în Armata Sovietică asupra cauzelor care i-au determinat să ceară de bunăvoie să lupte împotriva Germaniei fasciste se oglindește ura pe care aceștia o nutreau față de cotropitori. „Eram tare batjocoriți de hitleriști — relatează un fost vo-

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, fila 109.

⁸⁶ Arhiva MFA—M.St.M., dosarul nr. 3/154, fila 160.

⁸⁷ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Maramureș, fondul nr. 1, dosarul nr. 25, filele 18—57.

⁸⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 1—30; vezi și Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Maramureș, fondul nr. 1, dosarul nr. 25, filele 15—60.

Iutar — și într-una eram suspectați, de aceea, o dată ajunși pe front, știam cum să ne socotim cu ei". Într-o altă declarație se spunea : „Fasciștii ne-au ars locuințele... După eliberarea comunei noastre de către Armata Roșie m-am dus voluntar, ca să le plătesc și eu lor pentru fără-delegile ce ne-au făcut". Descriind atmosfera însuflețitoare a înrolării pe front, într-o declarație se spunea : „La plecarea voluntarilor din comună (Remeți — n.n.) era o adevărată sărbătoare, prin faptul că atît soțiile, copiii, cît și părinții îi conduceau cu mare satisfacție... Toți voluntarii au plecat în frunte cu steagul roșu”⁸⁹.

Voluntarii maramureșeni, dînd dovadă de un înalt spirit patriotic, au răspuns cu cinste încrederii ce li s-a acordat de a lupta cot la cot cu bravii ostași sovietici. Sute de voluntari romîni și din rîndurile minorităților naționale au fost decorați de guvernul sovietic cu ordine și medalii, ceea ce ilustrează eroismul de care au dat dovadă acești fii ai mîntîi în războiul antihitlerist⁹⁰. Datorită eroismului de care au dat dovadă în timpul luptelor, precum și conștiinciozității și disciplinei cu care au executat ordinele, mulți dintre acești tineri voluntari au fost primiți membri în rîndul Comsomolului⁹¹. Eroismul voluntarilor romîni care au luptat în cadrul unităților sovietice a fost mult apreciat și în presa militară sovietică.

Aportul voluntarilor maramureșeni în războiul antihitlerist face parte integrantă din eroica luptă antifascistă a poporului nostru, dusă sub conducerea încercată a partidului comunist.

Un alt fapt care demonstrează starea de spirit antifascistă a masei populare din regiunea Maramureș îl constituie primirea entuziastă făcută armatelor sovietică și romînă, precum și ajutorul dat acestora în transportul muniției, repararea podurilor, șoselelor și călăuzirea prin munți. Așa, de pildă, muncitori și țărani din satele Borșa, Rogoz, Tîrgu Lăpuș și din alte numeroase localități au dat informații prețioase comandanților unităților Armatei Roșii și au călăuzit trupele sovietice peste munți, pe drumuri ocolite, ceea ce a făcut ca acestea să cadă prin surprindere în spatele hitleriștilor. Datorită unor astfel de acțiuni, care au silit detașamentele de distrugere fasciste să se retragă în grabă, au fost salvate exploatarea miniere Baia Sprie, întreprinderile industriale din Baia Mare etc. De asemenea, în urma informațiilor furnizate unei unități sovietice de către un locuitor din satul Turț (Oaș) asupra dispozitivului de apărare hitlerist, localitatea a putut fi eliberată fără pierderi, capturîndu-se 12 tunuri și un mare număr de prizonieri⁹².

Lupta antifascistă a oamenilor muncii romîni, maghiari și ucrainenii din Maramureș, în frunte cu comuniștii, s-a încadrat organic în lupta întregului popor român împotriva fascismului și a războiului criminal antisovietic, contribuind la îndeplinirea sarcinilor care au stat în

⁸⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 37, 38.

⁹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 7 688, fila 27.

⁹¹ Loc. cit., fila 28.

⁹² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 92, dosarul nr. 8 867, filele 104, 125, 157.

fața maselor populare, conduse de partid, pentru libertate și progres social.

Folosind diferite forme de luptă, ca : proteste individuale și colective împotriva condițiilor grele de muncă și de viață, acțiuni de sabotaj, manifestații antifasciste și antirăzboinice, dezertări din armată și ne-supunere la ordinele de încorporare și concentrare, înrolarea în grupele de partizani și sprijinirea acestora etc., masele populare din Maramureș au dat lovituri grele dictaturii horthiste și mașinii de război fasciste.

Factorul mobilizator, organizator și conducător al luptei împotriva ocupanților fasciști au fost comuniștii, care, în condițiile grele ale sălbăticei terori hitleristo-horthiste, au știut să îmbine în mod strâns munca ilegală cu cea legală, mobilizând în jurul lor pe oamenii muncii de diferite naționalități, unindu-i în frontul comun al luptei antifasciste și antirăzboinice.

În focul acestor lupte s-a întărit prietenia de nezdruccinat dintre poporul romin și minoritățile naționale. Încercările guvernărilor fasciști de a întreține vrajba între naționalități, în scopul de a sparge frontul unit al luptei antifasciste, s-au lovit de hotărîrea și voința fierbinte a maselor muncitoare de a scutura odiosul jug al dictaturii fasciste.

Lupta forțelor patriotice din Maramureș confirmă încă o dată că evenimentele istorice care au avut loc atît în preajma lui 23 August 1944, cît și după această dată au fost o urmare directă a luptei îndelungate a întregului popor, condus de comuniști, împotriva fascismului, pentru eliberarea națională și socială.

Contribuția minerilor, petroliștilor și ceferiștilor pentru sprijinirea frontului antihitlerist

Lt. col. V. ANESCU, maior I. SORESCU, M. DOGARU

Insurecția armată victorioasă din august 1944, organizată și condusă de Partidul Comunist din România, a deschis o nouă eră în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării.

Prin scopurile sale nobile, războiul antihitlerist, la care participa acum și România, era un război drept, corespunzător intereselor vitale ale poporului român. Există o unitate organică între apărarea și dezvoltarea cuceririlor obținute de masele populare prin insurecția armată și participarea activă a țării noastre la lupta pentru zdrobirea definitivă a hitlerismului: așa cum reacțiunea din țară amenința dinăuntru cuceririle de la 23 August, tot așa ele erau amenințate din afară, atîta vreme cît fascismul german nu era încă nimicît; eliberarea întregului teritoriu și dobîndirea independenței depline și reale a țării nu erau posibile fără zdrobirea Germaniei hitleriste.

În aceste împrejurări, în septembrie 1944, Partidul Comunist din România a lansat lozincă „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, mobilizînd forțele întregului popor pentru sprijinirea frontului antihitlerist, pentru asigurarea victoriei împotriva Germaniei fasciste. Partidul comunist a arătat maselor populare că în acest scop o condiție de însemnătate primordială o constituia încordarea tuturor eforturilor pentru aprovizionarea luptătorilor de pe front cu armament și muniții, haine, încălțăminte, alimente, carburanți și lubrifianți, pentru refacerea transporturilor. „Trebuie asigurată o producție capabilă să satisfacă în primul rînd nevoile frontului. Trebuie asigurate transporturile pentru aprovizionarea trupelor” — sublinia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la adunarea populară care a avut loc în ziua de 24 septembrie 1944 pe stadionul A.N.E.F.¹

Chemarea patriotică a Partidului Comunist din România a fost urmată cu însuflețire de către masele muncitoare, care, învingînd greutatea de tot felul, luptînd cu sabotajul reacțiunii, au sprijinit cu hotărîre efortul de război al țării, au muncit cu eroism și abnegație, înscriind în istoria poporului pagini glorioase, pline de avînt patriotic și inițiativă creatoare.

În tot timpul războiului antihitlerist, luptătorii de pe front au simțit sprijinul entuziast al întregului popor, și în primul rînd al clasei

¹ „Scînteia” din 26 septembrie 1944.

noastre muncitoare, al cărei eroism, abnegație și tărie fără seamăn în fața greutăților și a lipsurilor au constituit un exemplu înălțător de patriotism fierbinte pentru toți ceilalți oameni ai muncii.

În timpul războiului civil din U.R.S.S., V. I. Lenin, subliniind una dintre condițiile principale pentru desfășurarea cu succes a războiului, arăta că „fără combustibil... nu pot lucra nici industria, nici căile ferate”². Industria energetică, siderurgică, transporturile feroviare, maritime și fluviale, industria modernă în general, care au un rol hotărâtor în economia de război, nu pot exista fără cărbune și petrol. În același timp, industria carboniferă și petrolieră au o însemnătate esențială în aprovizionarea frontului cu carburanți și lubrifianți, necesari tancurilor, avioanelor, navelor de război, mașinilor de transport etc.

Pornind de la necesitatea aprovizionării susținute a frontului antihitlerist, Partidul Comunist din România s-a adresat cu încredere minerilor și petroliștilor, chemându-i la luptă hotărâtă pentru a da mai mult cărbune și petrol pentru industrie și transporturi, pentru front, pentru victorie împotriva hitlerismului.

Răspunzând chemării patriotice a partidului comunist, minerii din industria carboniferă și petroliștii s-au situat în permanență în primele rînduri ale clasei muncitoare, ale întregului popor în lupta pentru sprijinirea efortului de război al țării. Ei au asigurat creșterea continuă a producției muncind în condiții neasemuit de grele și învingînd prin luptă îndirjită împotrivirea disperată a reacțiunii.

După 23 august 1944 situația în industria carboniferă era foarte grea. Deținînd aproape 90% din producția de cărbune a țării, societățile carbonifere, ca: „Petroșani” (Valea Jiului), „U.D.R.” (Banat), „Creditul carbonifer” (Comănești) etc. — subordonate capitalului străin, mai ales celui englez —, pentru a submina efortul de război al țării, cît și pentru a împiedica refacerea economiei naționale, urmărind menținerea cu orice preț a regimului burghezo-moșieresc, au folosit cele mai diferite și mai mîrșave metode de sabotare a producției.

Direcția generală a societății „Petroșani” anula de la București toate măsurile luate în Valea Jiului în vederea ridicării producției; sabota aprovizionarea minelor cu unelte și materiale necesare; pentru a dezorganiza producția, punea anumite elemente sabotoare la conducerea unor mine³; oprea orice investiții și chiar finanțarea exploata-rilor, deplasînd capitalurile spre operații speculative⁴; menținea un număr mare de supraveghetori și personal neproductiv, în timp ce o parte dintre muncitorii calificați erau folosiți în locuri secundare⁵ sau concentrați și trimiși să lucreze în detașamentele de căi ferate⁶. În ba-

² V. I. Lenin, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 241.

³ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 48—49.

⁴ „Economia Romîniei între anii 1944—1959”, Editura Academiei R.P.R., 1959, pag. 106.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 360, fila 134.

⁶ „Scînteia” din 18 decembrie 1944.

zinul carbonifer Comănești, societatea „Creditul carbonifer” sabota sistematic aprovizionarea minelor cu material lemnos, cu explozivi, nu lua nici un fel de măsuri pentru protecția muncii și înlăturarea pericolului grav al accidentelor⁷. Dacă înainte de 23 august 1944 la minele din Comănești funcționau șapte ingineri, în decembrie 1944 nu mai rămăseseră decât doi⁸.

Căutînd să împiedice ridicarea producției, societățile carbonifere, prin sabotarea sistematică a aprovizionării cu alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte și alte produse, creaseră condiții de viață insuportabile pentru mineri și familiile lor. În Valea Jiului, în decembrie 1944, după cum însăși Direcția minelor din Petroșeni era nevoită să recunoască, situația aprovizionării minerilor cu articole de strictă necesitate era disperată⁹. Minerii nu mai primiseră untură și slănină de mai bine de cinci luni¹⁰. La fel de grea era și situația minerilor din celelalte bazine carbonifere ale țării. În decembrie 1944, minerii din Comănești nu mai primiseră de mai bine de patru luni zahăr și ulei¹¹.

Deși existau anumite greutăți în aprovizionarea muncitorilor datorate jafului hitlerist, condițiile extrem de grele de viață în care ei au muncit se datorau în primul rînd sabotajului reacțiunii. Astfel, cu toate că de luni de zile minerii din Valea Jiului erau lipsiți de untură și slănină — alimente absolut necesare pentru refacerea capacității lor de muncă —, în decembrie 1944, serviciul aprovizionare al Direcției minelor din Petroșeni preda, pentru a fi prelucrată în săpun de rufe, cantitatea de 8 172 kg de slănină, care, nedistribuită de mai multe luni, rîncezise în depozit¹². Sau un alt exemplu. Societatea „Petroșani” se angajase să pună la dispoziția muncitorilor vagoane și bani pentru cumpărarea de porci din regiunea Arad; de îndată ce muncitorii au obținut autorizația pentru transportul a 4 vagoane de porci, societatea a refuzat să le dea fondurile necesare¹³. În aceeași ordine de idei, însuși Comisariatul de poliție Petroșeni, într-un raport informativ înaintat Inspectoratului regional de poliție Timișoara, la 21 decembrie 1944, arăta: „În ce privește aprovizionarea cu carne, muncitorii pînă în prezent se aprovizionau de la unii măcelari din localitate cu care societatea avea contracte de aprovizionare și cărora lunar le achita contravaloarea cărnii furnizate, după ce făcea reținerile din salariile muncitorilor, după consumația fiecăruia. Întrucît sumele datorate către măcelari societatea nu le-a achitat deja de un timp îndelungat, măcelarii nu mai furnizează carne muncitorilor”¹⁴. Inspectoratul general al jandarmeriei, referindu-se la situația muncitorilor de la întreprinderile industriale din Banat și Hunedoara, în special de la cele carbonifere, arăta, în februarie 1945, că datorită „neglijării” aprovizionării muncitorilor de către

⁷ „Scînteia” din 13 ianuarie 1945.

⁸ „Scînteia” din 16 decembrie 1944.

⁹ Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 101/1944, raportul nr. 5 466/1945.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 4, fila 12.

¹¹ „Scînteia” din 16 decembrie 1944.

¹² Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 34/1944, fila 4 806.

¹³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 7 668/58, fila 67.

¹⁴ Loc. cit., fila 67/2.

întreprinderi aceștia „au ajuns într-o situație foarte grea, neavînd de unde să-și procure alimentele necesare pentru traiul zilnic”¹⁵.

Pentru a sabota ridicarea producției de cărbune, reacțiunea nu a pregetat să organizeze pînă și comploturi contrarevoluționare, de felul celui pus la cale de banda lui Pop și Bujoiu, care-și desfășurau activitatea criminală în strînsă legătură cu serviciile imperialiste de spionaj¹⁶.

Sabotajul criminal al reacțiunii a fost însă zădărnicit prin lupta și vigilența muncitorilor minieri, conduși de partidul comunist. Muncind cu abnegație și spirit de sacrificiu pentru ridicarea producției, minierii, în frunte cu comuniștii, au considerat lupta împotriva sabotajului reacțiunii și a uneltelor acesteia drept o condiție de mare însemnătate pentru sprijinirea frontului antihitlerist, s-au călăuzit în permanență de apelul C.C. al P.C.R. din septembrie 1944, care arăta că „Sabotajul în împrejurările actuale (ale războiului antihitlerist — n.n.) este un act de trădare națională, este o crimă împotriva patriei...”¹⁷.

Sub conducerea organizațiilor P.C.R., minierii, organizați în sindicate, au trecut cu toată hotărîrea la luptă pentru înfrîngerea sabotajului reacțiunii, pentru asigurarea nevoilor frontului și industriei cu cărbune. Ei s-au angajat față de poporul muncitor și partidul comunist să nu precupețească nici un efort, să muncească fără preget pentru sporirea producției. Astfel, în adunarea de la 29 octombrie 1944, minierii din Anina au hotărît să lupte din toate puterile pentru realizarea platformei F.N.D., ca fiind singura cale de a realiza, după cum se arăta în moțiunea adoptată de ei în unanimitate, „instaurarea unei democrații desăvîrșite în România”¹⁸, să-și încordeze toate forțele pentru a da țării mai mult cărbune. În Valea Jiului, minierii de la Petroșeni, Aninoasa, Petrila, Lonea, Lupeni și Vulcan, prin moțiunea adoptată în cadrul unei mari adunări populare, și-au exprimat voința lor neclintită de a majora prin toate mijloacele ce le stăteau la dispoziție „producția de cărbuni de care țara noastră are atîta nevoie”¹⁹.

În lupta pentru ridicarea producției și satisfacerea revendicărilor lor, minierii au fost sprijiniți în permanență de C.C. al P.C.R., de tova-

¹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2 194/3 234, vol. 10, fila 61.

¹⁶ Cu prilejul judecării în anul 1948 a grupului de sabotori condus de Pop și Bujoiu, a reieșit că acesta desfășura o criminală activitate de sabotaj și spionaj în slujba imperialismului american și englez. La proces, unul dintre acuzați declara: „...de la 23 August 1944 pînă la 25 octombrie 1945 am tradus mai multe rapoarte scrise de Bujoiu și inginerul Balș către misiunile engleze și americane”, în cursul anului 1945, „am redactat note și date privind producția de cărbune a societății Petroșani, iar după ce aduceam textul la cunoștința inginerului Bujoiu, îl traduceam și îl dădeam tradus în limba engleză”. Acuzatul Pop Alexandru declara la proces: „...englezilor le-am trimis informații... [despre] producția realizată la Reșița în timpul războiului și capacitatea actuală de producție”. Sectorul principal al activității criminale desfășurate de către acești reacționari era industria carboniferă și, mai ales, cea siderurgică. Reducînd producția de oțel a țării, capitaliștii loveau în același timp în celelalte ramuri industriale, saboteau aprovizionarea C.F.R. cu material rulant etc. (Arhiva Tribunalului militar București, dosarul nr. 4 066/1948, filele 18, 48, 49, 59, 68 și 69.)

¹⁷ „Scînteia” din 21 septembrie 1944.

¹⁸ Arhivele statului, filiala Banat, fondul nr. 489, dosarul nr. 4/1944, „Memoriul muncitorilor U.D.R. din Anina”.

¹⁹ Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 34/1944, documentul nr. 13/1944.

rășul Gheorghe Gheorghiu-Dej personal, care a luptat neobosit pentru apărarea intereselor minerilor. Plin de dragoste fierbinte față de mineri și, în același timp, un adevărat act de acuzare împotriva politicii anti-naționale duse de miniștrii reacționari a fost cuvântul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej în ședința Consiliului de Miniștri din 25 noiembrie 1944, în care, arătând că „muncitorii minieri, deși lucrează desculți, dezbrăcați și flămânzi, ei au propus ridicarea capacității de producție”²⁰, a demascat sabotajul capitaliștilor și al miniștrilor reacționari și a cerut guvernului să ia măsurile necesare satisfacerii cerințelor profund îndreptățite ale minerilor și familiilor lor.

Trebuie subliniat însă că numai datorită acțiunilor hotărâte întreprinse de partidul comunist s-a putut realiza o anumită îmbunătățire a aprovizionării minerilor. Astfel, prin luptă îndârjită împotriva miniștrilor reacționari, Partidul Comunist din România a asigurat, în decembrie 1944, ca în Valea Jiului să fie trimise 5 vagoane de zahăr, 3 000 perechi de bocanci, 15 000 m de stofă, 5 375 tone de grâu și porumb și alte produse²¹. Deși aceste cantități nu puteau satisface pe deplin nevoile populației muncitoare, ele au avut o mare însemnătate în aprovizionarea acesteia. Este suficient de arătat, pentru comparație, că în perioada de după 23 August 1944 până în decembrie fuseseră trimise la Petroșeni doar 40 perechi de bocanci²².

Totodată, prin lupta dîră dusă de mineri, în frunte cu comuniștii, luptă sprijinită nemijlocit de C.C. al P.C.R., societatea „Petroșani” a fost obligată să restituie suma de 477 milioane de lei, reținută în mod samavolnic din salariile minerilor în perioada ianuarie 1943—septembrie 1944²³.

O mare însemnătate pentru mobilizarea minerilor în lupta pentru mai mult cărbune a avut faptul că la sfîrșitul lunii noiembrie 1944, din însărcinarea C.C. al P.C.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a mers în Valea Jiului, în mijlocul minerilor, ajutînd organizațiile partidului comunist și cele sindicale în stabilirea măsurilor politice-organizatorice menite să asigure mărirea producției, în găsirea celor mai indicate metode care să ducă la mobilizarea tuturor muncitorilor, inginerilor și tehnicienilor pentru o productivitate mai înaltă a muncii.

În acea perioadă de ruină și lipsuri din cele mai grele, partidul comunist a sădit în inimile minerilor încrederea că Valea Jiului, pe care burghezia o transformase într-o vale a plîngerii, va deveni o vale a bucuriei, pentru ca muncitorii mineri să ducă „o viață de om, și nu una de ciine”²⁴. Ceea ce atunci condițiile nu permiteau a fost pe deplin realizat în anii puterii populare, cînd prin grija partidului și guvernului Valea Jiului s-a schimbat din temelii²⁵.

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 290, fila 1 (stenograme ale ședințelor Consiliului de Miniștri).

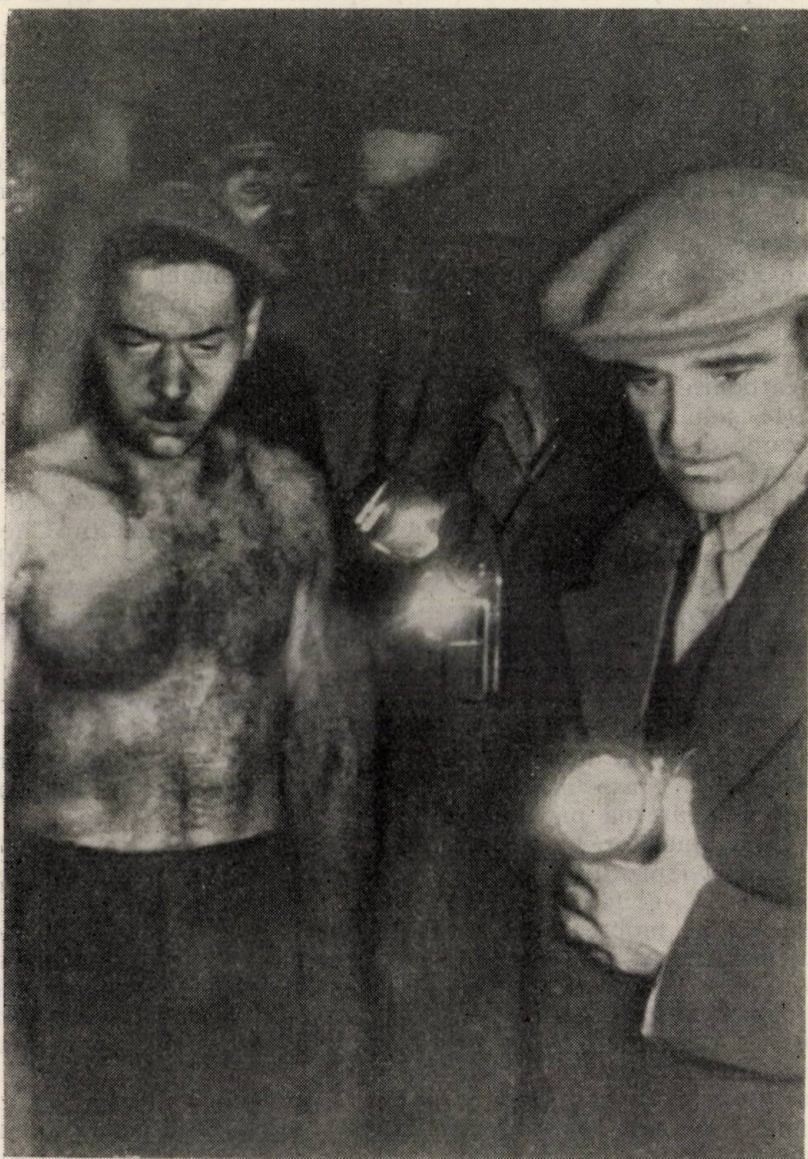
²¹ „Scînteia” din 23 decembrie 1944.

²² „Scînteia” din 16 decembrie 1944.

²³ Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 46/1946, fila 235.

²⁴ „Scînteia” din 2 decembrie 1944.

²⁵ Vezi cuvîntarea rostită de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Lupeni, cu prilejul vizitei delegației de partid și guvernamentale a U.R.S.S. („Scînteia” din 23 iunie 1962.)

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej printre muncitorii minieri de la mina Petrila în ziua de 24 noiembrie 1944, interesându-se de condițiile lor grele de viață și muncă și îmbărbătându-i la luptă pentru mărirea producției în vederea sprijinirii frontului antihitlerist și a redresării economice a țării. (Fototeca Arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

Înfățișând minerilor situația grea în care se găsea aprovizionarea cu cărbune a economiei naționale, și mai ales a căilor ferate, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej i-a chemat să lupte cu toată hotărârea pentru ridicarea producției de cărbune, să-și sporească eforturile și, în același timp, să desfășoare și o muncă mai bine organizată : „Trebuie să însărcinați comisii de control, care vor trebui să supravegheze nu numai disciplina în muncă și respectarea orelor de muncă, ci vor trebui să controleze și întregul plan de activitate, să aducă propuneri inginerilor și specialiștilor pentru mărirea producției. Voi, cei care minuiți ciocanul, care țineți în mâinile voastre uneltele muncii, care cunoașteți mai bine lucrul, sintetizați cei mai în măsură să puteți găsi noi metode mai bune de lucru, sintetizați chemați să le puneți apoi în aplicare”²⁶.

Minerii au răspuns plini de însuflețire chemării Partidului Comunist din România de ridicare a producției de cărbune, necesară frontului antihitlerist, refacerii economiei naționale. În bazinele carbonifere ale țării au avut loc adunări ale minerilor în care s-au dezbătut problemele legate de sporirea producției. Minerii de la Schitu-Golești (bazinul carbonifer al Muscelului), prin moțiunea adoptată la 4 decembrie 1944, s-au angajat ca, prin organizarea mai bună a muncii și prin mobilizarea de noi muncitori, să dubleze producția de cărbune²⁷. „Toți muncitorii din Valea Jiului întruniți la adunarea generală extraordinară pentru pregătirea congresului (al sindicatelor unite din 26—30 ianuarie 1945 — *n.n.*) — se arăta în telegrama trimisă tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej în ianuarie 1945 — vă asigură și în viitor de toată dragostea și puterea lor de muncă”²⁸. Minerii de la Comănești se angajau, de asemenea, că, în ciuda greutăților provocate de reacțiune, ei își vor încorda eforturile pentru asigurarea combustibilului necesar căilor ferate și economiei naționale²⁹.

Prin munca lor harnică, plină de abnegație, muncitorii minieri au asigurat sporirea continuă a producției de cărbune. Cu acest prilej s-au putut vedea, o dată mai mult, conștiința de clasă a muncitorilor, patriotismul de care era însuflețită clasa muncitoare în lupta pentru întărirea și apărarea patriei.

Lupta minerilor pentru ridicarea producției a fost condusă zi de zi de către organizațiile partidului comunist, care, sub îndrumarea nemijlocită a C.C. al P.C.R., au desfășurat o intensă muncă politică și organizatorică de mobilizare a muncitorilor, inginerilor și tehnicienilor pentru îndeplinirea sarcinilor ce le reveneau în sprijinirea efortului de război al țării. În condițiile specifice ale perioadei imediat următoare lui 23 august 1944, când în fața ofensivei crescînde a maselor populare reacțiunea internă și externă căuta să submineze participarea activă a României la războiul antihitlerist, să înăbușe lupta revoluționară a oamenilor muncii, în industria carboniferă, ca și în celelalte ramuri ale economiei naționale, partidul comunist și organizațiile sale și-au asumat sarcina istorică de a mobiliza toate forțele poporului, toate resursele țării în slujba cauzei nobile a zdrobirii hitlerismului.

²⁶ Gh. Gheorghiu-Dej : „O politică românească de realizări democratice”, Editura P.C.R., 1946, pag. 43.

²⁷ „Scînteia” din 17 decembrie 1944.

²⁸ „Scînteia” din 21 ianuarie 1945.

²⁹ „Scînteia” din 13 ianuarie 1945.

Din inițiativa organizațiilor P.C.R., comitetele sindicale din Valea Jiului au constituit comisii de control al producției, din care făceau parte muncitori fruntași, ingineri și tehnicieni legați de năzuințele poporului și care, unindu-și eforturile cu minerii, au contribuit activ la găsirea celor mai potrivite metode de sporire a producției³⁰. Astfel, una dintre aceste metode care s-a dovedit a fi deosebit de eficientă a fost cea inițiată de comuniștii de la minele din Lupeni, care, pentru a realiza o producție cât mai mare, au hotărât ca fiecare echipă să se schimbe la locul de muncă, aducînd cu sine, gata pregătît, tot materialul lemnos necesar lucrărilor pe întreg schimbul³¹. În acest fel s-a reușit obținerea unor indici de producție deosebit de ridicați pentru acea perioadă și net superiori celor cunoscuți pînă atunci în țara noastră. Ca urmare a aplicării acestei metode, cît și a altor măsuri luate de organizația P.C.R. și cea sindicală, minerii din Lupeni au ridicat producția de cărbune de la 37 532 de tone în septembrie 1944 la 65 597 de tone în martie 1945³².

Comitetele sindicale au organizat, de asemenea, întreceri patriotice pentru cea mai ridicată producție de cărbune pe echipe și pe schimb, au constituit brigăzi și echipe de muncă patriotică conduse de comuniști și uteciști, care, prin exemplul lor, au mobilizat și pe ceilalți muncitori. În condițiile în care minele, ca de altfel toate celelalte sectoare economice principale din țară, se găseau în mîinile capitaliștilor, întrecerea patriotică pentru mărirea producției în vederea sporirii efortului de război al țării exprima conștiința politică ridicată a muncitorilor, ce priveau problema aprovizionării frontului antihitlerist nu din punctul de vedere al intereselor economice de moment, ci de pe poziția înaintată a clasei muncitoare, care, în frunte cu partidul său marxist-leninist, își asumase sarcina istorică de a conduce la victorie deplină lupta poporului român pentru eliberarea sa națională și socială.

În cadrul întrecerii s-a manifestat în forme impresionante avîntul patriotic al muncitorilor mineri pentru ridicarea producției, avînt inițiat și dezvoltat de către partidul comunist. Minerii de la Aninoasa, Petrila și Lupeni, avînd de multe ori drept hrană doar cîtiva cartofi fierți, cu puterea de muncă slăbită, „ca urmare a subnutriției din cauza insuficienței alimentărilor, mai ales în ce privește grăsimile”³³ — după cum însăși Direcția minelor din Petroșeni era nevoită să recunoască —, au prestat în tot timpul războiului antihitlerist cîte două schimburi, dintre care unul voluntar, fără plată³⁴. În bazinul carbonifer din Valea Trotușului (Comănești, Dărmănești, Asău etc.), muncitorii mineri, conștienți de rolul lor în sprijinirea efortului de război al țării, din inițiativa și sub conducerea organizațiilor P.C.R., au trecut la refacerea minelor părăsite de conducerea administrativă, punîndu-le din nou în funcțiune. În condiții deosebit de grele — aproape complet lipsiți de aprovizionare, cu salariile neplătite timp de patru luni, fără a dispune

³⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 4, fila 15.

³¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosar Valea Jiului, 1940—1945, fila 106.

³² Arhiva C.C. al P.M.R., dosar Valea Jiului, 1940—1945, fila 91 și Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 37/1945, fila 41.

³³ Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 100/1945, fila 465.

³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 43, fila 90.

de materialele necesare producției —, au ridicat producția de la 100 tone de cărbune zilnic, în septembrie 1944, la 600 de tone zilnic în luna martie 1945³⁵. La Comănești, pentru a înlocui vagonetele și mijloacele de tracțiune de care duceau lipsă datorită sabotajului capitaliștilor, minerii au folosit pentru transportul cărbunelui lăzi trase de ei cu frînghia³⁶. Punîndu-și de multe ori viața în pericol, minerii au salvat instalații și mine³⁷, au deschis și au pus în exploatare mine închise sau distruse de hitleriști și de slugile acestora³⁸.

Minerii au întâmpinat cu un entuziasm fără margini instaurarea la 6 martie 1945 a primului guvern democrat din istoria țării. În aproape toate bazinele carbonifere ale țării acest eveniment de însemnată istorică în viața poporului a fost primit cu creșteri însemnate ale producției. În luna martie 1945, în Valea Jiului, a fost realizată cea mai înaltă producție din perioada războiului antihitlerist, fiind cu 76% mai mare decît în septembrie 1944³⁹. În luna martie 1945, față de luna februarie a aceluiași an, producția de cărbune la Anina a fost cu peste 8% mai mare⁴⁰, la Filipeștii de Pădure — cu 13%, la Ojasca (Unguriu-Buzău) — cu 19%⁴¹, iar pe întreaga țară producția a crescut cu aproape 10%⁴². În lupta pentru mărirea producției de cărbune minerii au trebuit să învingă nu numai greutățile provocate de sabotajul conducerilor societăților carbonifere, dar au trebuit să zdrobească, printr-o luptă îndîrjită, și piedicile pe care încercau să le pună în calea lor unele elemente fasciste aflate la conducerea unor mine sau în diferite posturi de răspundere, precum și cele strecurate în sindicate și care căutau să slăbească unitatea de acțiune a muncitorilor⁴³. Organizațiile de partid și cele sindicale din Valea Jiului, ca și din celelalte bazine carbonifere ale țării, au demascat cu fermitate elementele sabotoare, multe dintre acestea fiind izgonite din posturile ce le dețineau⁴⁴, au desfășurat o intensă muncă de educație a muncitorilor în spiritul vigilenței revoluționare față de dușmanul de clasă⁴⁵, au luat măsurile necesare pentru a pune capăt pasivității unora dintre specialiști — care de fapt era tot o formă a sabotajului⁴⁶ —, atrăgînd de partea lor specialiști hotărîți să slujească intereselor patriei.

Sub conducerea organizațiilor P.C.R., comitetele sindicale, comitetele de întreprindere, cu toate condițiile grele economice și în ciuda sabotajului reacțiunii, au reușit să mobilizeze masele de mineri pentru ridicarea producției și crearea unui avînt de muncă prin întrecerea

³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 41, fila 61.

³⁶ Loc. cit., fila 249.

³⁷ „Scinteia” din 5 ianuarie 1945.

³⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 385, fila 3.

³⁹ Determinat pe baza datelor furnizate de Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 89/1945, filele 20, 32.

⁴⁰ Arhivele statului, filiala Banat, fondul nr. 489, dosarul nr. 3/1945.

⁴¹ Determinat pe baza datelor furnizate de Arhiva M.F.A.—M.St.M., fondul M.I.A.P.R., Direcția producției de război, dosarul nr. 1 179, filele 318, 332 și 396 și dosarul nr. 133—B, fila 2.

⁴² Determinat pe baza datelor furnizate de „Statistica industriei extractive pe anii 1940—1945”, Editura I.C.S., București, 1949, pag. 131.

⁴³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosar Valea Jiului, 1940—1945, filele 107 și 112.

⁴⁴ Loc. cit., filele 104, 112.

⁴⁵ Loc. cit., filele 99—100.

⁴⁶ Loc. cit., fila 90.

MINIERII DIN VALEA JIULUI DISCUTA RIDICAREA PRODUCȚIEI

(Prin telefon dela corespondentul nostru)

DEVA, 17 Dec. — În cursul zilei de Duminică 10 Decembrie 1944 s-au ținut în centrele mai importante din Valea Jiului, adunări ale minierilor, la cari au participat numeroși muncitori.

S-au discutat chestiuni în legă-

ritor.

Duminică 17 Decembrie a. e. s'a ținut la Deva o ședință a comisiei de producție.

Discuțiunile s'au purtat asupra intensificării producției în minele

înainte de inspecția tov. ministrului Gheorghiu-Dej și după această vizită.

S'a constatat o creștere semnificativă între producția din trecut și cea ce s'a realizat în îndemnul tov. ministrului Gheorghiu-Dej, în al-

Minierii măresc producția

„Așa descurți cum sunt, am fost nevoit să le cer să ne dea cărbune pentruca să salvăm țara dela plecare”, spunea, într-o cuvântare a sa, tov. ministru Gheorghiu-Dej, referindu-se la viața minierilor din Valea Jiului.

Jiului sunt din ce în ce mai îmbucurătoare în această privință.

Aproape în același timp, minierii din cu totul alte regiuni, ale țării — auzind apelul tovarășului lor muncitor-ministru.

MINIERII ȘI PETROLIȘTII LA LOC DE FRUNTE

Efortul minerilor din Valea Jiului. Petroliștii din Prahova au executat lucrările înainte de termen. Creșterea producției în cifre. Prin întrecerile patriotice programele au fost depășite.

Conștienți de deosebita lor de a spori efortul de război și de a realiza prin muncă înaltă o mare contribuție la câștigarea războiului, petroliștii din Valea Jiului și minierii din Prahova.

SPORIREA CANTITĂȚILOR DE PETROL PRELUCRATE ÎN RAZINERILE DIN PLOIEȘTI ÎN LUNA APRILIE

Minierii din Schitu-Golești se angajează să dubleze producția

În 4 Decembrie, cu prilejul zălușim angajamentul ca în cursul dubla producția în decursul unei

Articole publicate în „Scinteia” la sfârșitul anului 1944 și începutul anului 1945 în care se relatează munca neobosită a muncitorilor minieri și petroliști pentru ridicarea necontenită a producției

patriotică. În felul acesta, în industria carboniferă, ca și în celelalte ramuri ale economiei naționale, încă din primele luni ale revoluției populare, când burghezia și moșierimea mai dețineau poziții precumpănitoare în aparatul de stat, comitetele sindicale, așa cum arăta tovarășul Gheorghe Apostol, „au acționat ca exponenți ai noii puteri revoluționare, traducând în viață, cu ajutorul maselor, măsurile de împiedicare a dezorganizării și sabotajului capitalist, au organizat lupta pentru creșterea producției industriale și au impus satisfacerea unor importante revendicări social-economice...”⁴⁷.

O problemă de cea mai mare însemnătate care s-a ridicat în perioada războiului antihitlerist în fața organizațiilor P.C.R. din întreprinderile carbonifere din Valea Jiului a fost cea a brațelor de muncă, a căror lipsă s-a resimțit asupra producției. În lupta pentru rezolvarea acestei probleme s-a vădit, o dată mai mult, rolul hotăritor al organizațiilor partidului comunist în mobilizarea tuturor celor apti de muncă pentru a participa la lupta patriotică de ridicare a producției de cărbune. Prin muncă politică neobosită, explicând caracterul just al războiului antihitlerist, prin exemplul înaintat al comuniștilor, care nu-și precupețeau forțele pentru a obține mai mult cărbune, organizațiile P.C.R. au reușit să mobilizeze zeci și sute de oameni, să intre în mine voluntar, pentru a ajuta pe mineri⁴⁸. Aceasta a constituit un succes de cea mai mare însemnătate al organizațiilor de partid din Valea Jiului, care arată creșterea simțului de răspundere al comuniștilor și al celor fără de partid, creșterea rolului conducător al partidului comunist. a prestigiului său în rândurile oamenilor muncii⁴⁹.

Învingând cu dirzenie greutățile ce le-au stat în față, neprecupețind eforturile, muncind cu avînt patriotic pentru ridicarea producției, minerii din industria carboniferă au adus o contribuție însemnată la efortul de război al României împotriva Germaniei hitleriste. Ei au asigurat creșterea continuă a producției de cărbune, realizînd la sfîrșitul lunii martie 1945 o producție aproape de două ori mai mare decît cea din septembrie 1944⁵⁰. Pe această bază, necesitățile de cărbune pentru căile

⁴⁷ Congresul al II-lea al P.M.R., E.S.P.(L.P. 1956, pag. 248—249.

⁴⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 43, filele 100 și 242.

⁴⁹ Loc. cit., fila 67.

⁵⁰ În perioada septembrie 1944—aprilie 1945, producția lunară de cărbune a țării noastre a evoluat astfel :

A n u l	L u n a	Producția (tone)
1 9 4 4	septembrie	110 016
	octombrie	143 158
	noiembrie	157 124
	decembrie	174 498
1 9 4 5	ianuarie	189 735
	februarie	194 630
	martie	213 200
	aprilie	194 646

(„Statistica industriei extractive pe anii 1940—1945”, Editura I.C.S., București, 1949, pag. 130 și 131.)

ferate și industrie au putut fi satisfăcute în măsură crescândă, mai mult de 80% din producția netă de cărbuni a țării fiind folosită pentru aprovizionarea căilor ferate, a căror activitate era subordonată aproape în întregime transporturilor pentru frontul antihitlerist. În fruntea luptei pentru aprovizionarea la timp a transporturilor feroviare s-au situat în tot timpul războiului minerii din Valea Jiului, care au asigurat aproape 75% din cota de cărbuni primită zilnic de căile ferate⁵¹.

Dind o înaltă apreciere eforturilor eroice făcute de mineri în perioada războiului antihitlerist, cu prilejul Consfăturii pe țară a muncitorilor mineri din industria carboniferă, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea: „Călătoria mea în Valea Jiului și întâlnirile cu muncitorii mineri mi-au rămas pentru totdeauna întipărite în minte. Am văzut atunci — România abia fusesse eliberată de sub ghearele lui Hitler — minerii flămânzi, goi, desculți, într-o stare de mizerie nemaipomenită, urmare a exploatării capitaliste și a războiului criminal de jaf. Și acești oameni flămânzi și desculți, cărora noi nu le puteam promite nimic, pentru că nu este în obiceiul nostru și pentru că condițiile nu ne permiteau, acești tovarăși au răspuns ca un singur om la chemarea Comitetului Central al partidului, și producția a început să crească neconținut... Trebuie să arătăm astăzi că minerii au respectat angajamentul luat și au dovedit în fapt că își respectă cuvântul și au asigurat aprovizionarea frontului antihitlerist, a transporturilor, a industriei cu cărbune. Trebuie să subliniem că aceasta a dovedit înaltul lor patriotism, încrederea deplină în partidul comunist”⁵².

În primele rînduri ale luptei maselor populare pentru sprijinirea frontului antihitlerist s-au situat și muncitorii petroliști. Sub conducerea partidului comunist, ei au trecut imediat după 23 August 1944 la luptă pentru refacerea instalațiilor distruse de război și pentru ridicarea producției petroliere, atît de necesară aprovizionării frontului și economiei naționale.

Refacerea industriei petroliere constituia o sarcină pe cît de complexă, pe atît de grea. Industria petrolieră suferise cele mai mari pagube de pe urma războiului nefast antisovietic și de pe urma bombardamentelor anglo-americane. În septembrie 1944, în industria petrolieră, capacitatea de prelucrare la distilația primară scăzuse cu 84,7% față de martie 1944, iar la cracking cu 82% ; capacitatea de înmagazinare fusese redusă cu 61%. Distrugerile provocate de război, îmbinate cu exploatarea sălbatică a resurselor de petrol ce fusese practică de regimul antonescian, neglijarea menținerii nivelului de producție prin noi exploatări de terenuri au avut drept rezultat o scădere masivă a producției de petrol. La sfîrșitul anului 1944 se produceau în țară 3 505 000 de tone față de 5 273 000 de tone în 1943, deci o scădere de o treime⁵³. Și

⁵¹ Determinat pe baza datelor furnizate de Arhiva Combinatului carbonifer „Valea Jiului”, Petroșeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 89/1945, fila 45.

⁵² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 475—476.

⁵³ Loc. cit., pag. 41—42.

mai evidentă apare reducerea producției dacă se are în vedere că în anul 1936 aceasta era de 8 700 000 de tone, deci de aproape 2,5 ori mai mare decât în 1944 ⁵⁴.

Rezistența dirză și eroică opusă de muncitorii petroliști trupelor hitleriste, care în retragere căutau să distrugă instalațiile, să incendieze sondele, să nimicească bogățiile țării, a contribuit în mod hotărâtor ca situația deosebit de grea a industriei petroliere să nu se agraveze și mai mult. În același timp, lupta eroică a petroliștilor pentru apărarea întreprinderilor a contribuit nemijlocit la sporirea efortului de război al României împotriva Germaniei fasciste ⁵⁵.

Muncitorii petroliști trebuiau să învingă însă nu numai greutățile cauzate de distrugerile de război, dar și pe cele provocate de sabotajul trusturilor imperialiste.

Deținând aproape 90 % din totalul capitalului investit în industria de petrol și sprijinindu-se pe monarhie și clasele exploatare, trusturile imperialiste, în frunte cu cele americane și engleze, au încercat pe toate căile să-și păstreze privilegiile avute zeci de ani în țara noastră, să zădărnicească efortul de război al țării, să împiedice lupta poporului român pentru cucerirea independenței reale și depline a țării.

Procesul grupului de sabotori și spioni din industria petrolieră, judecat în februarie 1953, a arătat că monopolurile americane și engleze și-au intensificat în mod deosebit activitatea de sabotaj după 6 martie 1945, urmărind răsturnarea guvernului democrat-popular și aservirea economică și politică a României ⁵⁶.

Pentru a-și atinge scopurile criminale, trusturile imperialiste au folosit cele mai variate mijloace, de la presiunile economice și diplomatice, pînă la organizarea directă a spionajului și sabotajului. Prin reducerea activității de forare și mai ales de exploatare, prin părăsirea unor sonde sub pretext că erau „nerentabile”, ca și nepunerea în funcțiune a unor sonde părăsite, care mai puteau fi exploatate, prin împiedicarea procurării de utilaj petrolier și folosirea în scopuri neproductive a creditelor acordate de stat etc., societățile petrolifere urmăreau să împiedice refacerea economică a țării și participarea sa activă la războiul anti-hitlerist. Mai mult, contravaloarea petrolului vîndut pe piața externă nu intra în țară, ci rămînea la băncile din străinătate, pentru finanțarea

⁵⁴ „Statistica industriei extractive pe anii 1940—1945”, Editura I.C.S., pag. 10.

⁵⁵ Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R.”, nr. 4/1959, pag. 87—91, și nr. 4/1960, pag. 14—15.

⁵⁶ Astfel, după ce în septembrie 1944 monopolurile engleze au trimis în România pe Fr. Gartner, numindu-l administrator-delegat la societatea „Astra romînă”, în mai 1945 aceleași monopoluri l-au trimis pe Otto Stern, care înainte de război fusese director general al societății amintite, iar apoi devenise unul dintre conducătorii trustului „Royal Dutch Shell”. Imediat după venirea în România, Stern a organizat un comitet pentru coordonarea tuturor acțiunilor de spionaj și sabotaj („Management Comites”), din care făceau parte 4 din cele mai mari întreprinderi petroliere din țară: „Astra romînă”, „Romîno-americană”, „Steaua romînă” și „Unirea”. După cum a recunoscut la procesul din 1953 fostul dir. general al soc. „Romîno-Americana”, „Comitetul a avut rolul de a sabota interesele și țelurile guvernului romîn instaurat la 6 martie 1945, prin împiedicarea unei redresări la nivelul normal al producției din România” (vezi Gh. Ravaș: „Din istoria petrolului romînesc”, E.S.P.L.P. 1957, ediția a II-a, pag. 312).

Afiș al Apărării Patriotice prin care Partidul Comunist din România chema masele la luptă în vederea sprijinirii cu toate forțele a războiului antihitlerist. (Fototeca Arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

acțiunilor îndreptate împotriva regimului democrat-popular din România de către cercurile imperialiste ⁵⁷.

Urmărind să provoace nemulțumiri în rândurile muncitorilor, trusturile imperialiste, în cîrdășie cu reacțiunea din țară, au sabotat sistematic aprovizionarea petroliștilor cu cele necesare traiului. „În ceea ce privește bunurile ce constituie obiecte de primă necesitate alimentară — se arăta în ianuarie 1945 într-o dare de seamă a Legiunii de jandarmi Prahova — se observă o mare lipsă a următoarelor alimente: carnea de cornute și de porc, untdelemnul, făina de grâu, porumbul și paste de făinoase... De asemenea lipsesc cartofii, zarzavaturile, celelalte legume...

⁵⁷ La procesul sabotajului și spionajului din industria petrolieră, judecat în februarie 1953, a ieșit la iveală deosebit de clar scopul urmărit de trusturile imperialiste și reacțiunea din țară prin sabotajul ce-l desfășurau. Cu acest prilej, unul dintre sabotori declara: „Motivul care a determinat o astfel de acțiune din partea societăților anglo-americane a fost răsturnarea regimului politic de la 6 martie 1945... Scopul acestor acțiuni a fost compromiterea acestui regim prin reducerea progresivă a producției de petrol...” („România liberă” din 10 februarie 1953).

Lipsește talpa și îmbrăcămintea, și dacă se mai găsesc se pot procura numai pe preț de speulă și nici acestea nu sînt de calitate bună”⁵⁸.

La chemarea Partidului Comunist din România „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, muncitorii din schelele petroliere, rafinării, atelierele mecanice au trecut cu hotărîre la refacerea instalațiilor și reluarea producției în vederea aprovizionării frontului și economiei naționale cu benzină și alte produse petroliere. Sub conducerea comunistilor, muncitorii petroliști au trecut la crearea organizațiilor sindicale, și-au ales comitete de fabrică și au impus societăților petroliere recunoașterea acestora din urmă ca organe reprezentative ale muncitorilor, precum și satisfacerea mai multor revendicări.

În fața presiunii crescînde a luptei revoluționare a petroliștilor, conducerile reacționare ale societăților „Astra Romîna”, „Romîno-Americană”, „Steaua romîna”, „Concordia” etc. au fost nevoite să accepte revendicările prezentate de muncitori prin comitetele lor de fabrică. Astfel, comitetul de fabrică al muncitorilor petroliști din Moreni a impus la 20 noiembrie 1944 societății „Astra romîna” recunoașterea comitetului de fabrică, mărirea eforturilor de producție pentru terminarea războiului, îndepărtarea imediată a elementelor fasciste-hitleriste, respectarea demnității lucrătorului sub toate raporturile, majorarea retroactivă, cu începere de la 1 septembrie 1944, a salariilor muncitorilor. De asemenea, societatea a fost obligată să nu concedieze, angajeze sau să aplice sancțiuni fără avizul comitetului de fabrică, să reprimească în serviciu și să plătească salariile muncitorilor care înainte de 23 august 1944 au fost închiși în lagăre și închisori pentru lupta democratică⁵⁹.

Recunoașterea unor asemenea revendicări nu însemna însă că societățile petroliere au și trecut la îndeplinirea lor. Ele au fost obținute printr-o îndârjită luptă dusă de către muncitori, în frunte cu comunistii, împotriva capitaliștilor. Peste capul conducerii reacționare a societăților petroliere, muncitorii au izgonit din schele, din rafinării elementele sabotoare și fasciste⁶⁰, au impus conducerii organizarea de economate pentru aprovizionarea cu alimente, îmbrăcămintă, încălțăminte etc.⁶¹; au intensificat eforturile pentru repunerea în funcțiune a instalațiilor⁶². Organizațiile partidului comunist și ale U.T.C. au fost tot timpul în fruntea luptei pentru refacerea întreprinderilor și ridicarea producției, au dezvoltat vigilența muncitorilor contra acțiunilor de sabotaj, au stimulat inițiativa muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor devotați intereselor poporului pentru găsirea celor mai bune soluții în vederea repunerii

⁵⁸ Arhiva Sfatului popular regional Ploiești, fondul Prefectura județului Prahova, pachetul nr. 28/1945, dosarul nr. 295, raportul nr. 74/13.01.1945.

⁵⁹ Arhiva fostei societăți anonime „Astra romîna”, pachetul nr. 12/1944, dosarul nr. 49, Serviciul personal, Proces-verbal încheiat la 20 noiembrie 1944 între reprezentanții societății „Astra romîna” și comitetul de fabrică al societății „Astra romîna” Moreni.

⁶⁰ Arhiva M.F.A.—M.St.M., S. 2, pachetul nr. 156—164, dosarul F.N., telegrama nr. 19 198 din 04.11.1944 a C.5 Terit. către M.St.M.

⁶¹ Arhiva Sfatului popular regional Ploiești, fondul Prefectura județului Prahova, pachetul nr. 44/1945, dosarul nr. 411, raportul nr. 5 293/1945.

⁶² Arhiva Sfatului popular regional Ploiești, fondul Prefectura județului Prahova, pachetul nr. 44/1945, dosarul nr. 441, raportul nr. 1781/1944.

cît mai grabnic în funcțiune a instalațiilor ce suferiseră distrugeri de pe urma războiului.

Petroliștii au muncit fără preget, în frig și ploaie, fără echipament de protecție, pentru refacerea aproape din ruine a instalațiilor rafinăriilor „Orion”, „Romîno-americană”, „Astra romînă” etc.⁶³. În frunte cu comuniștii și uteciștii, muncitorii au lucrat zile și nopți de-a rîndul pentru deblocarea instalațiilor de dărîmăturile provocate de bombardamente, pentru astuparea și nivelarea a sute de gropi provocate de bombe, pentru strîngerea materialelor vechi ce mai puteau fi încă folosite, pentru aducerea utilajelor din locurile de dispersare și transportarea de țevi și alte materiale aflate în diferite depozite.

În acțiunea patriotică de refacere a rafinăriilor muncitorii au dovedit entuziasm, voință, inițiativă. Nenumărate sînt exemplele de refacere a instalațiilor datorită efortului conștient al muncitorilor. Astfel, muncitorii și, alături de ei, inginerii și tehnicienii progresiști de la rafinăria „Astra romînă”, trecînd la refacerea instalațiilor, au urmărit să aducă acestora o serie de perfecționări, care să permită sporirea producției, obținerea de cît mai multe produse petroliere necesare frontului. Așa a fost cazul instalației de distilație atmosferică nr. 2, căreia, în procesul refacerii, i s-a mărit capacitatea de producție de la 2 400 tone de țiței prelucrat în 24 de ore la 2 800 de tone. În fața refuzului conducerii reacționare a rafinăriei „Orion” de a reface uzina electrică, muncitorii acestei rafinării, cu sprijinul tovarășilor lor de muncă de la „Astra romînă”, au tras un cablu electric provizoriu de la uzina rafinăriei „Astra romînă”, obținînd astfel energia electrică necesară funcționării utilajelor și motoarelor. După 23 August 1944, cînd s-a început refacerea rafinăriei „Columbia”, constatîndu-se că o serie de materiale, ca : tablă pentru rezervoare, material refractar pentru cuptoarele cracking etc. lipseau, comitetul de întreprindere a luat imediat măsura folosirii tablelor de la rezervoarele ce nu mai puteau fi refăcute și a materialului refractar de la un cuptor în părăsire. O dată cu pornirea instalației cracking, văzîndu-se lipsa unui aparat de control, acesta a fost procurat cu ajutorul comitetului de fabrică de la rafinăria „Orion”, a fost reparat și folosit în foarte bune condiții⁶⁴. Rafinăria „Steaua romînă”, distrusă în proporție de peste 60% de bombardamentele anglo-americane, a fost refăcută de muncitori într-un timp scurt, de două luni și numai cu mijloace proprii, fără intervenția vreunui specialist străin⁶⁵. În aceleași condiții a fost refăcută și rafinăria „Creditul minier” de la Brazi⁶⁶.

Din inițiativa comuniștilor, petroliștii au trecut la organizarea întrecerilor patriotice pentru reducerea timpului de repunere în funcțiune a utilajelor, de reparare a instalațiilor etc. Astfel, la rafinăria „Columbia”, timpul de revizie la instalațiile de prelucrare a țițeiului a fost scurtat de la 48 de ore, la 30 de ore ; la „Romîno-Americană”-Teleajen, timpul pentru demontarea unui rezervor a fost redus de la 15, la 5 zile⁶⁷. Din

⁶³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 43, fila 152.

⁶⁴ Loc. cit., fila 171.

⁶⁵ Loc. cit., filele 185 și 222.

⁶⁶ Loc. cit., fila 154.

⁶⁷ Loc. cit., fila 42.

dorința de a sprijini cât mai mult efortul de război al țării, muncitorii rafinării „Vega” au muncit câte două ore în plus, obținând în acest fel în luna mai 1945 o producție aproape dublă față de cea din octombrie 1944⁶⁸.

Din inițiativa și sub conducerea organizației județene a P.C.R. Prahova, în luna aprilie 1945 au avut loc la Moreni și Ploiești consfătuiri ale organizațiilor sindicale din întreprinderile petroliere, în care au fost dezbătute probleme legate de intensificarea refacerii instalațiilor și de sporirea producției de țiței. Aceste consfătuiri au precedat conferința, cu același scop, a comitetelor de întreprindere din rafinăriile și atelierele mecanice ale societății „Steaua română” și „Astra română” ținută la 5 aprilie 1945. Măsurile stabilite cu acest prilej au constituit un program real de activitate pentru întâmpinarea zilei de 1 Mai cu noi și însemnate succese. Astfel, petroliștii au reușit ca pînă la 1 mai 1945 să termine $\frac{3}{4}$ din reparațiile la instalațiile de prelucrare a țițeiului. Pe această bază, cantitatea de țiței prelucrată în rafinării a sporit lună de lună, ajungînd ca la sfîrșitul lui mai 1945 să fie de peste trei ori mai mare decît cea din septembrie 1944⁶⁹.

Muncind neobosit pentru îndeplinirea sarcinilor puse în fața lor de partidul comunist, muncitorii petroliști au desfășurat o activitate intensă pentru repararea utilajelor de forat, pentru repunerea în producție a sondelor părăsite, în vederea ridicării producției de petrol.

În Valea Prahovei, muncitorii au trecut la inventarierea tuturor materialelor de forat existente în stoc. Cu acest prilej, materialele ascunse de sabotori au fost descoperite și redat producției. Muncitorii au obligat întreprinderile să facă schimb de materiale, să-și împrumute reciproc materialele de care duceau lipsă. Datorită acestei acțiuni, programul de foraj a putut fi îndeplinit⁷⁰.

La schela Ceptura, față de greutățile existente în procurarea materialului de forat, comitetul de fabrică a luat hotărîrea să construiască o sondă nouă cu materialul uneia scoase din funcțiune. Muncitorii de la „Unirea”-Moreni au decis din proprie inițiativă ca, lucrînd în timpul liber, fără plată, să repună în producție două sonde vechi⁷¹. Acțiuni asemănătoare au întreprins și muncitorii de la societatea „Romîno-americană”-Urlați, unde din inițiativa comuniștilor a fost pusă în funcțiune sonda nr. 130, cu o producție de 8 vagoane de țiței în 24 de ore;

⁶⁸ Loc. cit., fila 200.

⁶⁹ *Evoluția producției de țiței prelucrat în perioada septembrie 1944—mai 1945 în principalele rafinării (în procente).*

sept.	oct.	noiem.	dec.	ian.	feb.	mart.	apr.	mai
100	193	216	284	301	262	297	279	304

(Ministerul Industriei Petrolului și Chimiei, Departamentul prelucrării țițeiului, raportul nr. 0272/1962.)

⁷⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 43, fila 41.

⁷¹ „Scînteia” din 24 martie și 30 aprilie 1945.

Muncitorii alungă pe sabotori și aleg o conducere care să asigure mărirea efortului de război

După multe tratative și încheieri | Noembrie.
de procese-verbale între delegații | Pentru asigurarea bunului mers

Muncitorii comunisti au mobilizat forțele pentru sprijinirea frontului

În întrecerea pentru grăbirea victoriei, muncitorii dela ASAM-Pipe-
ra nu s'au lăsat mai prejos. Astfel | imediat peste 80 de muncitori cari
au acceptat să muncească voluntar, | în orele libere, la repararea avionu-

Muncitorii dela Uzina Electrică Grozăvești sprijină efortul de război

Funcționarii din industrii sprijină frontul

Acțiunea „Totul pentru Front” a | ului 69.600; Funct. Soc. Laromet
fost primită cu multă însuflețire de | 190.415; Funct. Soc. Colorani 35.800.

Campania „Totul pentru Front”

Medicii răspund chemării Apărării Patriotice

Marea adunare a medicilor din Palatul Asigurărilor Sociale

La apelul lăunț de medici Apărării din spatele frontului, medicii să se realizeze, în condiții economice la-
Patriotice, peste o mie de medici, s'au | din această dăruire, ajutând astfel frontul | venabile, pe lângă asociații largi ale doc-

Cum au ridicat producția muncitorii dela „Herdan”

Cum se fabrică pâinea pentru front. — Înlăturarea
sabotorilor. — Muncitorii duc alimente răniților

Eforturile oamenilor muncii pentru sprijinirea
frontului antihitlerist relatate în presa vremii

„Concordia”-Tîntea, unde a fost repusă în funcțiune sonda nr. 451, abandonată de capitaliști, ca fiind „nerentabilă”⁷², de la Gura Ocniței, Boldești etc.⁷³.

În anul 1944, la schela Moreni a societății „Creditul minier”, datorită exploatării neraționale, agregatele, tractoarele și trolile de intervenție la sonde deveniseră impracticabile. Fără acestea, activitatea de extragere a țițeiului nu mai putea fi continuată. Repararea unora dintre ele era însă practic imposibilă. Astfel, motoarele termice de pe trolii aveau nevoie de pompe de injecții și injectoare care nu se fabricau în țară în acel timp. În această situație, organizația P.C.R. și comitetul de fabrică, cu sprijinul muncitorilor și tehnicienilor, au luat hotărîrea de a transforma motoarele trolilor, agregatelor, pentru a funcționa în loc de sistemul diesel cu motorină în sistemul cu aprindere electrică cu benzină. Cu toate că lucrarea era destul de greu de executat în acel timp, printr-o muncă bine organizată, s-a reușit ca într-o perioadă scurtă de timp să fie date în folosință, în bune condiții, două trolii, două tractoare „Hanomag” și unul „Fiat”, un autocamion „Skoda” de 7 tone și alte mașini, care au asigurat o activitate normală în schelă.

În mai 1945, producția de petrol a țării noastre crescuse de mai bine de 3 ori față de cea din septembrie 1944⁷⁴. În acest fel, în timp ce trusturile imperialiste vînturau legenda „epuizării resurselor de petrol ale Romîniei” și foloseau această născocire pentru a-și camufla sabotajul, muncitorii petroliști, în frunte cu comuniștii, dovedeau prin inițiativele lor îndrăznețe, prin munca lor avîntată că producția putea fi sporită, că zăcămintele petrolifere ale țării erau departe de a se fi epuizat.

Eforturile patriotice ale muncitorilor petroliști au contribuit în mod hotărîtor la satisfacerea nevoilor frontului și ale consumului interior de produse petroliere. Industria petrolieră a aprovizionat frontul anti-hitlerist cu cantitatea de peste 540 mii tone de benzină, ulei, petrol, motorină etc., din care numai benzină peste 310 mii de tone⁷⁵.

Ritmul de aprovizionare a frontului antihitlerist cu produse petroliere a fost sporit considerabil după instaurarea guvernului democrat. Astfel, comparativ cu media lunară a livrărilor pentru front efectuate pînă în luna februarie 1945, în perioada următoare, pînă la sfîrșitul războiului, s-a trimis lunar benzină cu 132% și motorină cu 268% mai mult⁷⁶.

Acesta era rezultatul nemijlocit al faptului că partidul comunist și guvernul democrat, bazîndu-se pe sprijinul maselor largi populare, și în primul rînd al eroicei noastre clase muncitoare, au pus în centrul preocupărilor lor intensificarea efortului de război al țării împotriva Germaniei hitleriste.

⁷² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 43, fila 42.

⁷³ Loc. cit., fila 49.

⁷⁴ „Statistica industriei extractive pe anii 1940—1945”, Editura I.C.S., pag. 54.

⁷⁵ Determinat pe baza datelor furnizate de Arhiva M.F.A.—M.St.M., S. 4, dosarul nr. 457/409, fila 32 și Arhiva M.F. Departamentul livrărilor, fondul diverse, pachetul nr. 46/6, dosarul nr. 24/1945, fila 54.

⁷⁶ Arhiva M.F.A.—M.St.M., S. 4, dosarul nr. 457/409, fila 32.

În tot timpul războiului antihitlerist, petroliștii — credincioși tra-
dițiilor lor revoluționare — au dovedit prin muncă și luptă atașamentul
lor profund față de partidul comunist, dragostea lor fierbinte față de
patrie.

*

Concomitent cu lupta muncitorilor mineri și petroliști pentru spri-
jirea războiului antihitlerist, un aport deosebit l-a adus și muncitori-
mea ceferistă.

Supunînd unei analize multilaterale situația economică a țării și
pornind de la necesitatea aprovizionării susținute a frontului antihitle-
rist, Partidul Comunist din România a arătat oamenilor muncii că reface-
rea transporturilor constituia veriga principală în ansamblul de măsuri
necesitate de mărirea efortului de război și refacerea economică a țării.
„Problema centrală, în jurul căreia se grupează soluționarea tuturor pro-
blemelor la ordinea zilei — arăta în noiembrie 1944 tovarășul Gheorghe
Gheorghiu-Dej — este în momentul de față problema transporturilor”⁷⁷.

Transporturile au constituit mijlocul principal de legătură între spa-
tele frontului și front. Ele aveau un rol hotărîtor în aducerea la timp pe
front a armamentului, munițiilor, alimentelor, în deplasarea trupelor pe
front și evacuarea răniților în țară etc. Transporturile romîne trebuiau să
deservească, în același timp, atît armatele romîne cît și armatele sovie-
tice care luptau în cadrul Frontului 2 ucrainean. Refacerea cît mai grab-
nică a transporturilor, determinată în primul rînd de nevoile frontului
antihitlerist, constituia astfel o sarcină de prim ordin pentru poporul nos-
tru în cadrul efortului său de război. Totodată, transporturile aveau un
rol de cea mai mare însemnătate pentru refacerea economiei naționale și
aprovizionarea populației cu cele necesare traiului.

În sistemul transporturilor necesitate de aprovizionarea frontului
antihitlerist și refacerea economică a țării, locul principal revenea trans-
porturilor feroviare, ca fiind cel mai bun mijloc pentru transporturi ma-
sive și la mare distanță. Din această cauză Partidul Comunist din Romî-
nia a acordat refacerii transporturilor feroviare o importanță primordială.
În tot timpul războiului antihitlerist partidul comunist s-a călăuzit de
învățătura marelui Lenin, care arăta că fără căile ferate și normaliza-
rea activității lor „un război modern este o vorbă goală”⁷⁸.

Sarcinile care au stat în fața Căilor Ferate Romîne în perioada
războiului antihitlerist au fost multiple și grele. În primul rînd trebuiau
asigurate transporturile militare, care erau foarte mari și în continuă
creștere. Concomitent, trebuiau satisfăcute și nevoile interne ale țării :
aprovizionarea întreprinderilor cu materii prime și combustibil ; readu-
cerea utilajelor industriale dispersate în numeroase localități din țară ;
refacerea vieții economice în Moldova și în partea de nord a Transil-
vaniei ; aprovizionarea populației și asigurarea, în limitele permise de
situația existentă, a traficului de călători. Trebuiau de asemenea asi-
gurate transporturile în însuși interesul refacerii căilor ferate și a celor-

⁷⁷ „Scînteia” din 24 noiembrie 1944.

⁷⁸ V. I. Lenin, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 47.

lalte căi de comunicație. După industria petrolieră, căile ferate suferiseră cele mai mari pagube de pe urma războiului. La 23 august 1944 capacitatea de transport a căilor ferate se redusese la 30 % față de cea din 1943 ⁷⁹.

Mobilizând masele muncitoare pentru sprijinirea frontului anti-hitlerist, P.C.R. a chemat muncitorimea ceferistă la luptă hotărâtă pentru înfrângerea sabotajului organizat de reacțiune și pentru refacerea grabnică a căilor ferate, în scopul redeschiderii circulației pentru transporturile militare și cele economice din interiorul țării. Cu toate distrugerile suferite de rețeaua de transporturi de pe tot cuprinsul țării, muncitorii ceferiști au pornit cu hotărâre la refacerea transporturilor.

De o deosebită însemnătate în această muncă titanică a fost venirea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la conducerea Ministerului Comunicațiilor, la începutul lunii noiembrie 1944.

Ceferiștii din întreaga țară s-au angajat să muncească fără preget pentru a sprijini conducerea Ministerului Comunicațiilor în îndeplinirea sarcinilor grele și de mare importanță ce reveneau acestui minister. Prin numeroase telegrame și moțiuni, ceferiștii din întreaga țară au asigurat partidul comunist de sprijinul lor neprecupețit. Astfel, muncitorimea ceferistă din Turnu-Severin, cu ocazia numirii tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej ca ministru al transporturilor, în telegrama trimisă noii conduceri a C.F.R., sublinia printre altele : „Recunoscînd că în aceste vremuri de reorganizare a acestei instituții, cînd încă elementele fasciste mai stau în fruntea diferitelor servicii sabotînd bunul lor mers, muncitorimea ceferistă organizată în sindicate vă asigură de tot sprijinul și devotamentul ei” ⁸⁰.

În scurt timp, cu sprijinul muncitorimii ceferiste, a fost elaborat un program de măsuri menite să ducă la îmbunătățirea transporturilor. Programul prevedea, printre altele, sarcini concrete cu privire la folosirea la maximum a materialului rulant, repararea liniilor și podurilor, a vagoanelor și locomotivelor avariate și reconstruirea grabnică a atelierelor C.F.R. pentru a putea satisface nevoile de reparații ale căilor ferate ⁸¹.

Din inițiativa și sub conducerea organizațiilor P.C.R., sindicatele au organizat în toate atelierele și unitățile C.F.R. adunări ale muncitorilor și tehnicienilor, în care s-au dezbătut problemele legate de refacerea rețelei de căi ferate. În aceste adunări, muncitorii și tehnicienii au făcut propuneri concrete pe baza cărora au fost luate măsuri menite să asigure îndeplinirea sarcinilor trasate de partid.

Muncitorii ceferiști din București, Turnu-Severin și din alte centre ale țării, mobilizați de comuniști, au alungat din mijlocul lor elementele fasciste care asupriseră pe muncitori în timpul dictaturii militare-fasciste și care după 23 august sabotau producția de război ⁸².

Încă în primele zile de după 23 August 1944, ceferiștii din depourile Arad, Ploiești, Cluj etc., răspunzînd chemării P.C.R. de apărare a întreprinderilor împotriva hoardelor hitleriste în retragere, au organizat

⁷⁹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 41.

⁸⁰ „Scînteia” din 15 noiembrie 1944.

⁸¹ „Scînteia” din 24 noiembrie 1944.

⁸² „Scînteia” din 24 septembrie 1944 și „Înainte” din 25 octombrie 1944.

evacuarea materialului rulant și în primul rînd a locomotivelor, a mașinilor-unelte etc.

În timpul insurecției armate, muncitorii ceferiști de la depoul C.F.R.—Ploiești, pentru a împiedica pe hitleriști să folosească locomotivele, au format convoaie de locomotive și le-au dus în stația Băicoi, unde le-au scăzut presiunea pînă ce cazanele s-au răcit. Apoi toți mecanicii s-au deplasat în comunele învecinate la Călinești și Florești. Hitleriștii deși au încercat să pună în funcțiune aceste locomotive pentru a le folosi în retragere nu au reușit ⁸³. În septembrie 1944, sub focul mitralierelor horthiste, muncitorii ceferiști de la depoul C.F.R.—Arad au format convoaie de locomotive care au fost dirijate pe linia Simeria spre interiorul țării pentru a nu fi capturate de horthiști și trecute peste graniță. Fapta patriotică a ceferiștilor arădeni era determinată de dorința lor vie ca locomotivele pe care le conduceau să fie folosite pentru transporturile militare împotriva hitleriștilor și pentru reconstrucția țării. De aceea, ei nu și-au precupețit nici viața pentru salvarea lor. În această acțiune patriotică au fost răpuși de gloanțele dușmanului șeful depoului și doi mecanici ⁸⁴.

În timpul retragerii trupelor fasciste, muncitorii ceferiști din Cluj, care se organizaseră în gărzii muncitorești înarmate pentru apărarea întreprinderilor, au luptat eroic pentru a împiedica aruncarea în aer sau distrugerea liniilor ferate de către fasciști. Strecurîndu-se adesea printre santinelele hitleriste, ei au tăiat cablurile minelor gata pregătite pentru distrugerea depourilor și a liniilor ferate. De asemenea, pentru a împiedica evacuarea de către autoritățile fasciste a întreprinderilor industriale din localitate, ceferiștii din Cluj au demontat liniile de cale ferată care legau marile întreprinderi de gară și au distrus macazurile ⁸⁵.

Răspunzînd chemării partidului comunist, „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, muncitorimea ceferistă, dînd dovadă de o înaltă conștiință de clasă, a inițiat nenumărate acțiuni patriotice în sprijinul frontului antihitlerist. În condiții deosebit de grele, muncitorii ceferiști au reușit, încă la sfîrșitul lunii decembrie 1944, să restabilească o cincime din lungimea totală a liniilor distruse și să repare 18% din suprafața totală a clădirilor C.F.R. Au fost redată circulației linii de cale ferată importante, cum erau cele care leagă sudul cu nordul Transilvaniei, aproximativ 64% din firele de telegraf, iar peste o treime din aparatele de telecomunicație distruse au fost repuse în funcțiune ⁸⁶.

Paralel cu refacerea liniilor, a podurilor, tunelelor și a instalațiilor distruse de război, o muncă intensă a fost depusă de ceferiști pentru refacerea atelierelor și utilajului. În această muncă, ceferiștii de la toate atelierelor C.F.R. din țară au dat dovadă de înalt patriotism. Înfruntînd mari greutăți, muncind în frig și ploaie, fără materiale și unelte suficiente, muncitorii de la Atelierele C.F.R.—București, sub conducerea or-

⁸³ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 112, fila 27.

⁸⁴ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 119, fila 120.

⁸⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 10, fila 179.

⁸⁶ „Scinteia” din 14 ianuarie 1945.

ganizațiilor P.C.R., au reușit ca într-un timp foarte scurt să refacă cea mai mare parte a atelierelor distruse ⁸⁷.

În lupta pentru refacerea atelierelor și sporirea producției atât de necesară frontului antihitlerist, muncitorii de la Atelierele C.F.R.-București au creat comitete de producție ⁸⁸ și au inițiat întrecerea patriotică de reparare înainte de termen a locomotivelor și vagoanelor pentru front. Astfel, din noiembrie 1944 și până în aprilie 1945 au fost reparate și amenajate 21 vagoane pentru tancuri, 258 vagoane turele A.A., 756 vagoane sanitare, 53 vagoane marfă și 219 vagoane călători ⁸⁹. La Atelierele C.F.R.-Brașov, muncitorii au reparat, în perioada septembrie 1944—aprilie 1945, 9 255 vagoane, 110 locomotive și 47 automotoare ⁹⁰. De la eliberarea orașului Cluj (11 octombrie 1944) și până la 1 mai 1945, muncitorii de la Atelierele C.F.R. din acest oraș au reparat 38 de locomotive și 468 vagoane ⁹¹. La Atelierele C.F.R.-Timișoara, muncitorii, în frunte cu comuniștii, prin munca prestată suplimentar, au reparat gratuit pentru front o locomotivă și șase vagoane ⁹². Tot la aceste ateliere, la cererea comuniștilor din conducerea Direcției generale C.F.R. de a se repara în cursul lunii februarie 1945 700 vagoane, muncitorii au răspuns prin dublarea producției, reparând 1 400 vagoane ⁹³. În întâmpinarea zilei de 1 Mai 1945, uteciștii de la Atelierele C.F.R.-Palas au lucrat pentru front 1 500 ore fără plată, reparând, în afara programului, un număr de 100 de vagoane ⁹⁴. Muncitorii de la Depoul C.F.R.-Iași au fost citați printr-un ordin de zi de către Comisariatul Poporului pentru căile ferate al Uniunii Sovietice „pentru ajutorul dat transportului” prin eforturile lor în refacerea distrugerilor și asigurarea bunului mers al activității de producție ⁹⁵. Rezultate însemnate în sporirea producției, refacerea căilor ferate și în sprijinirea frontului antihitlerist au obținut și muncitorii ceferiști din Galați, Tr. Severin, Arad etc.

În lupta pentru refacerea căilor ferate și asigurarea transporturilor necesare frontului antihitlerist, muncitorii ceferiști au dovedit o înaltă conștiință politică și patriotică și în ceea ce privește inițiativele luate în vederea sporirii continue a producției. Astfel, deși au avut de întâmpinat mari greutăți, deoarece numeroase mașini-unelte fuseseră distruse de hitleriști, la chemarea organizației de partid și a comitetului sindical, muncitorii și tehnicienii Atelierelor C.F.R.-Cluj au luat hotărârea să confecționeze în ateliere o presă hidraulică. O asemenea piesă nu mai fusese fabricată niciodată până atunci în Atelierele C.F.R.-Cluj. Conștienți de importanța sarcinilor ce le stăteau în față, muncitorii din aceste ateliere au confecționat cu propriile lor forțe o presă hidraulică în greutate de

⁸⁷ „Conferința organizației regionale a P.C.R. București”, Ed. P.C.R. 1945, pag. 83

⁸⁸ „Lupta C.F.R.” nr. 13, din februarie 1945.

⁸⁹ „Conferința organizației regionale a P.C.R. București”, Ed. P.C.R. 1945, pag. 83.

⁹⁰ „Prima conferință liberă regională a P.C.R.-Brașov, 19-20 august 1945”, Ed. P.C.R. 1945, pag. 16.

⁹¹ „Lupta C.F.R.” din 10 iunie 1945.

⁹² Arhiva Comitetului regional P.M.R. Banat, fondul nr. 2, dosarul nr. 119.

⁹³ „Scinteia” din 16 martie 1945.

⁹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 451, fila 26.

⁹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 41, fila 50.

7 000 kg⁹⁶. În chip asemănător, la Atelierele C.F.R.-București, o echipă de sudori, pe propria lor răspundere, contra părerilor multor tehnicieni, în condiții grele, au executat sudura la suportul de fontă al macaralei cu aburi W. M. 599, în greutate de circa 4 500 kg. Prin conștiinciozitatea și priceperea de care a dat dovadă întreg colectivul, folosind metoda sudurii la cald, operația a reușit. În acest fel, s-au economisit 2 000 ore lucrătoare, care ar fi fost consumate pentru confecționarea unui nou suport⁹⁷. De asemenea, la Atelierele C.F.R.-Ploiești, din inițiativa comuniștilor, a fost confecționată o matriță pentru fabricarea șuruburilor de linie cu o productivitate de 1 000 bucăți pe zi, în loc de 100 bucăți cât se lucrau înainte⁹⁸.

Din rîndurile personalului de locomotive și tren s-au născut numeroase inițiative patriotice pentru folosirea cât mai rațională a parcului de material rulant, pentru utilizarea la maximum a locomotivelor, astfel ca numărul de km-tren pe zi și pe locomotivă să fie cât mai mare. În acest scop, s-au format echipe duble pe fiecare locomotivă, astfel ca locomotiva să treacă de la o echipă la alta, fără a rămîne neutilizată; au fost reorganizate echipe de alimentare și încărcare a locomotivelor; s-a trecut la aplicarea de metode înaintate de muncă, neprevăzute în instrucțiunile de serviciu ale C.F.R. și nefolosite pînă atunci. Astfel, cu ajutorul specialiștilor militari feroviari sovietici, mecanicii din Depoul C.F.R.-Ploiești au remorcat pe linia Ploiești-Predeal garnituri de tren foarte grele, folosind cîte 5 locomotive la un transport. Această metodă, nefolosită pînă atunci, a avut ca rezultat o economie însemnată de combustibil și, în același timp, o creștere însemnată a numărului transporturilor și a randamentului locomotivelor⁹⁹. Mecanicii, fochiștii, șefii de tren și întreg personalul de la exploatarea din Regionala C.F.R.-Brașov, preocupați de sporirea randamentului mijloacelor de tracțiune, au reușit ca în perioada 23 august 1944—iulie 1945 să transporte 31 262 garnituri de tren, folosind un număr de locomotive cu 50% mai mic decît cel dinainte de război¹⁰⁰.

Rezultatele eforturilor susținute depuse de personalul de locomotive și tren și-au găsit expresia nemijlocită în îmbunătățirea continuă a principalilor indici privind exploatarea căilor ferate. Astfel, dacă în noiembrie 1944 s-au realizat 58 km-tren pe zi și locomotivă, în cursul lunii iunie 1945 acest indicator principal a crescut la 90 km-tren pe zi și locomotivă, adică cu 56%. Totodată, dacă în noiembrie 1944 viteza comercială a trenurilor de marfă a fost de numai 7 km/oră, în aprilie și mai 1945 ea s-a dublat aproape, ridicîndu-se la 13 km/oră¹⁰¹.

⁹⁶ „Scînteia” din 23 aprilie 1945.

⁹⁷ „Lupta C.F.R.” nr. 23, din aprilie 1945.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 112, filele 29-30.

¹⁰⁰ „Prima conferință liberă regională a P.C.R.-Brașov, 19-20 august 1945”, Ed. P.C.R. 1945, pag. 22—23.

¹⁰¹ Arhiva Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, dosarul nr. A 32/1945, documentul nr. 3/612—1945, filele 23, 25.

Mulți muncitori ceferiști din personalul de locomotive și tren, mergînd pînă în primele linii ale frontului antihitlerist, au dat dovadă de spirit de sacrificiu, îndeplinind fără șovăială, sub focul gloanțelor, toate misiunile primite și rămînînd permanent zi și noapte la posturile lor¹⁰². În luptele pentru eliberarea Banatului de sub ocupația trupelor fasciste, muncitorimea ceferistă, în frunte cu comuniștii, a fost în primele rînduri pentru sprijinirea trupelor sovietice și romîne.

La Păuliș, în septembrie 1944, cînd elevii școlii de subofițeri Radna se încleștaseră într-o aprigă luptă cu inamicul, care urmărea să pună stăpînire pe defileul Mureșului, un aport însemnat în sprijinirea lor cu muniții și armament l-au adus ceferiștii stației din localitate. Astfel, sub focul tancurilor și tunurilor inamice, mecanicul de locomotivă Pavica Teodor a condus la Păuliș trenurile cu muniție pînă în primele linii unde luptau bravii elevi, iar la întoarcere evacua răniții¹⁰³.

Apreciind aportul adus de ceferiști în perioada războiului antihitlerist, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej subliniază: „Prin eforturi supraomenești, transporturile noastre de cale ferată au fost puse în situația nu numai de a asigura real nevoile frontului, ci și de a crea condiții care să ducă la o normalizare a circulației feroviare”¹⁰⁴.

*
* *
*

Munca plină de abnegație a minerilor, petroliștilor și ceferiștilor pentru sprijinirea efortului de război al țării împotriva Germaniei hitleriste a intrat în istorie ca o faptă eroică săvîrșită de clasa noastră muncitoare, sub conducerea glorioșului partid al comuniștilor, pentru cucerirea independenței reale și depline a țării, pentru apărarea și dezvoltarea libertăților cucerite prin insurecția armată victorioasă din august 1944.

În lupta pentru susținerea frontului antihitlerist pînă la victoria deplină, ca și în lupta pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare, pentru refacerea și dezvoltarea economică a țării, în toate marile acțiuni conduse de partidul comunist, minerii, petroliștii și ceferiștii au stat în primele rînduri ale clasei muncitoare.

¹⁰² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 577.

¹⁰³ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 117, fila.73.

¹⁰⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 32.

Manifestări ale prieteniei cehoslovaco-române din timpul luptelor pentru eliberarea Moraviei de sub jugul fascist

ZDENEK KONECNY, FRANTISEK MAINUS

Sosirea trupelor române în Moravia a fost, pe alocuri, privită cu oarecare surprindere, în special în satele morave. Oamenii așteptau cu certitudine venirea trupelor sovietice, când iată că, în multe locuri, pătrund în orașe și sate românii, purtând capelele lor caracteristice, cu colțuri.

Locuitorii noștri n-au cunoscut întotdeauna, la timp și precis, schimbările care au avut loc în România în ultimii ani ai celui de-al doilea război mondial. Despre insurecția armată din august 1944 și despre desfășurarea ei știau numai din știrile transmise de posturile de radio străine și, trebuie să spunem, că vestea despre insurecție au primit-o cu entuziasm. Amănuntele le-au aflat însă din belșug abia în discuțiile cu înșiși ostașii români. Fără îndoială că nimeni nu știa pe care sector al frontului luptă trupele române; tocmai de aici și acest element-surpriză despre care aminteam mai sus.

Insurecția armată din august 1944 din România a însemnat o cotitură istorică în viața poporului român, începutul revoluției democrat-populare. Răspunzînd chemării Partidului Comunist din România, inițiatorul, organizatorul și conducătorul insurecției, Armata română a întors armele împotriva Germaniei hitleriste, alăturîndu-se glorioasei Armate Sovietice. România a participat cu toate forțele sale la luptă pînă la victoria finală asupra Germaniei fasciste. Instaurarea în România a guvernului democrat, prezidat de dr. Petru Groza, la 6 martie 1945, a dat poporului român largi posibilități pentru mobilizarea tuturor resurselor materiale și umane în vederea măririi contribuției la lupta pentru zdrobirea Germaniei hitleriste. În acest timp Armata română opera pe malul de vest al rîului Hron din Slovacia, apropiindu-se, împreună cu Armata Sovietică, cu pași repezi de Moravia.

Acest studiu se referă numai la teritoriul Moraviei. Nu ne propunem să analizăm operațiunile militare efectuate de trupele sovietice și române pe teritoriul Moraviei, ci să relevăm relațiile de prietenie dintre

populația din Moravia și trupele române eliberatoare, ajutorul acordat de oamenii noștri soldaților români, într-un cuvânt, să redăm tot ceea ce se referă la noua fază a istoriei prieteniei cehoslovaco-române care se naște atunci. În legătură cu această problemă, în țară la noi există suficient material documentar.

Considerăm că cel mai important fel de izvoare care exprimă cel mai bine sentimentele poporului nostru, în timpul eliberării, sînt cronicile și memoriile participanților direcți sau ale celor care au fost martorii oculari ai acestor evenimente. Aproape în fiecare comună din Moravia se păstrează cu grijă, pînă în ziua de azi, cronica comună, alături de cronicile școlare sau ale diferitelor întreprinderi industriale. Evenimentele atît de importante, cum au fost cele care au dus la eliberarea poporului de sub jugul nazist, au fost consemnate de cronicarii noștri cu deosebită grijă și cu numeroase detalii. În majoritatea acestor cronici, datele și faptele istorice au fost scrise imediat după terminarea evenimentelor sau chiar în cursul desfășurării lor. În sfîrșit, însemnările din cronicile comunale erau controlate întotdeauna de comitetele naționale locale * și de colective largi de cetățeni încă înainte de a fi înscrise în cronici. În acest fel, cronicile au dobîndit un caracter oarecum oficial. Desigur că nici unul dintre cronicari n-a putut să oglindească în însemnările sale înaintarea trupelor — în afara cercului îngust al locului de unde le-a urmărit —, n-a putut adică să urmărească operațiile militare, să cunoască tactica de luptă a trupelor etc. De aceea, cum am menționat deja, în articolul nostru nu ne vom ocupa de acest lucru. Însemnările cronicarilor au totuși o valoare deosebită pentru relevarea stării de spirit a trupelor și populației, a dispoziției generale în zilele atît de însemnate cum au fost cele în care poporul nostru a fost eliberat de sub ocupația fascistă, care a durat șase ani.

În urmă cu cîțiva ani am început să adunăm însemnările din cronici pentru a le păstra și, mai ales, pentru a folosi în lucrările de istorie acest izvor important. Datorită înțelegerii comitetelor naționale locale, am reușit să adunăm la catedra de istoria U.R.S.S., Europei centrale și de sud-est cîteva sute de însemnări, a căror valoare este considerabilă. Multe din acestea le folosim acum în studiul nostru privitor la înțîmpinarea și staționarea Armatei române în Moravia.

Un caracter asemănător cu al cronicilor îl au și amintirile persoanelor care au luat parte la luptele de eliberare.

Atît în cronicile comunale, cît și la persoane particulare s-au păstrat cîteva fotografii, care surprind sosirea trupelor române și exprimă manifestările de prietenie ale ostașilor români față de cetățenii noștri, precum și fotografii de la ceremoniile care au avut loc cu prilejul înhumării eroilor români căzuți în lupte etc.

De asemenea, atît în cronici, cît și la persoane particulare s-au păstrat unele însemnări făcute de ostași și ofițeri români. Aceste însemnări, care adesea nu se mărginesc numai la o simplă semnătură, constituie o frumoasă expresie a prieteniei cehoslovaco-române.

* Comitetele naționale locale sînt corespunzătoare cu sfaturile populare locale din România — *nota red.*

De aceea, am desfășurat o acțiune al cărei scop a fost acela de a aduna amintirile și materialele pe care persoanele participante la lupte le mai păstrau. Acțiunea aceasta a avut un larg ecou atât în U.R.S.S., cât și în R.P.R. și s-a reușit să se adune la catedră o cantitate considerabilă de memorii, publicate în culegeri independente, pe care le-am folosit și în alte lucrări ¹.

O altă sursă a materialului local îl reprezintă presa, în primul rând ziarele apărute în diferitele plăși ale Moraviei. Imediat după eliberare, în primele numere, iar apoi an de an, au apărut articole consacrate eliberării diferitelor localități.

Date asemănătoare pot fi obținute și din numeroasele publicații ocazionale editate cu prilejul aniversărilor eliberării diferitelor plăși sau chiar orașe.

Valoarea tuturor izvoarelor amintite este incontestabilă; adunarea și folosirea sistematică a datelor ce le cuprind trebuie să fie continuată și mai departe. În ceea ce privește problema specială a participării trupelor române la eliberarea republicii noastre, trebuie într-o mai mare măsură decât pînă acum să strîngem materialul de proveniență slovacă.

Relațiile de prietenie dintre poporul cehoslovac și poporul român nu încep doar o dată cu sosirea pe teritoriul cehoslovac a trupelor române ca trupe eliberatoare în timpul celui de-al doilea război mondial. Prietenia cehoslovaco-română este de dată mai veche. Este adevărat că în decursul celui de-al doilea război mondial, în special spre sfîrșitul lui, cînd trupele române, după schimbarea revoluționară care a avut loc în România, au luptat alături de Armata Sovietică, prietenia cehoslovaco-română a fost pusă pe baze noi, a căpătat noi forme, marcînd o nouă fază a dezvoltării ei.

Poporul cehoslovac n-a văzut cu ochi buni faptul că dictatura fascistă a tîrît temporar poporul român în războiul criminal antisovietic, că trupele române luptau alături de armatele hitleriste. El nu a încetat însă nici o clipă să creadă în forțele sănătoase ale poporului român prieten. De aceea, poporul cehoslovac a primit cu interes și bucurie știrile referitoare la înaintarea victorioasă a trupelor sovietice în direcția Romîniei și pe teritoriul acesteia, ieșirea Romîniei din coaliția fascistă și victoria poporului român, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia. El a primit aceste știri cu bucurie, întrucît victoriile din ce în ce mai numeroase ale Armatei Sovietice îi ușura lupta sa antihitleristă. Pe atunci, la noi în Cehoslovacia mișcarea de rezistență față de ocupanții hitleriști atinsese punctul maxim. Mișcarea de rezistență îm-

¹ Pînă în prezent am publicat: Z. Konecny și Fr. Mainus: „Vybojovali nám mir” („Au luptat pentru pacea noastră”), Praga, 1960; J. Hroziencik, Z. Konecny și Fr. Mainus: „Bojovali za nasu slobodu” („Au luptat pentru libertatea noastră”), Bratislava, 1961; Z. Konecny și Fr. Mainus: „Vzpomínky rumunských vojáků na osvobození Československa” („Amintirile ostașilor români despre eliberarea Cehoslovaciei”), Banská Bystrica, lucrare aflată sub tipar.

potriva cotropitorilor nazişti s-a desfăşurat în uzine, la ţară, în special în păduri; grupurile de partizani erau numeroase. Ea a culminat cu răscoala naţională slovacă începută la 30 august 1944.

Din toamna anului 1944 şi pînă în ultimele zile ale celui de-al doilea război mondial — 9 mai 1945 —, teritoriul patriei noastre a fost eliberat de trupele sovietice, romîne şi cehoslovace şi parţial şi de trupe poloneze. În ziua de 6 octombrie 1944, primii ostaşi sovietici şi cehoslovaci au trecut graniţa republicii noastre în regiunea pasului Dukla, pentru ca în următoarele săptămîni numărul satelor şi oraşelor cehoslovace eliberate să crească rapid.

În aceste luni, pe teritoriul nostru, în spatele inamicului, s-a ivit un nou focar de luptă împotriva ocupanţilor fascişti. Cu toate că răscoala naţională slovacă a fost localizată datorită superiorităţii inamice, unităţile de partizani luptau mai departe în munţii Slovaciei, cauzau pierderi simţitoare şi făceau zile negre trupelor inamice care se re-trăgeau.

Mişcarea de partizani s-a lărgit rapid nu numai în Slovacia, ci şi în restul teritoriului republicii noastre. În Moravia şi în Cehia unităţile de partizani şi-au intensificat activitatea. Ele acţionau acolo de mult timp, dar ceea ce este important este faptul că au apărut noi şi noi unităţi de partizani. Un mare ajutor l-a acordat mişcării noastre de partizani Uniunea Sovietică; din U.R.S.S., comandamentul central al mişcării ne-a trimis mulţi organizatori, precum şi ajutor material. În fruntea luptei armate a poporului nostru au stat comuniştii. Mişcarea de partizani pe teritoriul cehoslovac a luat, spre sfîrşitul anului 1944, o asemenea amploare încît a constituit un pericol serios pentru trupele naziste, care opuneau o rezistenţă disperată pe teritoriul nostru înaintării trupelor eliberatoare. Nici marile acţiuni împotriva partizanilor, efectuate de organele naziste, nici teroarea cea mai sălbatică n-au reuşit să înăbuşe voinţa poporului cehoslovac de a-lupta împotriva ocupanţilor urîţi de toţi oamenii muncii din ţara noastră.

În primele luni ale anului 1945, trupele sovietice au obţinut succese mari pe toate fronturile. Ele nu numai că au ajuns la Odra, dar — ceea ce era extrem de important pentru poporul cehoslovac — au obţinut succese însemnate şi pe teritoriul ţării noastre. Trupele Frontului 4 ucrainean al mareşalului Eremenko au pătruns în Slovacia de nord pînă la Liptovsky Mikulas, iar aripa dreaptă a acestui front a cucerit căile de acces spre cel mai mare centru industrial cehoslovac — Moravska Ostrava. Trupele Frontului 2 ucrainean, de sub comanda mareşalului Malinovski, în componenţa căruia luptau şi armatele romîne, au dus lupte grele în Slovacia de sud şi centrală şi îşi croiau drum spre graniţele moravo-slovace.

Germania fascistă era conştientă pe deplin de importanţa militară a teritoriului cehoslovac şi încerca cu desperare să oprească înaintarea trupelor eliberatoare. Cetăţenii noştri de la sate şi de la oraşe erau trimişi cu forţa la lucrările de apărare. Un briu de fortificaţii a fost construit la graniţa slovaco-moravă şi în împrejurimile principalelor oraşe. Poporul nostru ştia bine că sfîrşitul ocupaţiei fasciste se apropia irevocabil şi n-a rămas inactiv. Numărul unităţilor de partizani în

aceste luni de iarnă a crescut extrem de repede. În fabricile care lucrau pentru armată s-au înmulțit sabotajele, oamenii care erau trimiși la lucrările de fortificații foloseau orice ocazie prielnică pentru a fugi. În majoritatea comunelor și orașelor luau ființă, din inițiativa comuniștilor, comitete naționale revoluționare, care au constituit un factor important în conducerea acțiunilor populației în decursul luptelor de eliberare și în consolidarea puterii populare după eliberare.

Peste tot, în comunele mici și în orașe, cetățenii noștri urmăreau cu nerăbdare evoluția evenimentelor de pe front. Sute de sate și multe orașe slovace au fost eliberate de eroicele trupe sovietice, române și cehoslovace. Nu vrem să urmărim aici evenimentele care au avut loc în Slovacia și nici participarea trupelor române la aceste evenimente; acestei tematici îi vom dedica un studiu special.

Furia ocupanților în acele săptămâni agitate începând din luna ianuarie până în martie 1945 n-a cunoscut margini. Sute de cetățeni cehoslovaci au fost torturați și executați, naștiții cuprinși de furie nimiceau așezări întregi și dădeau foc satelor. Prin satele noastre treceau coloane întregi de prizonieri de război și de deținuți politici din lagărele de concentrare, care erau evacuate. Zecile de mii de nefericiți, flămânzi și înghețați, păziți de străji brutale, întruchipau crimele naziștilor. Miile de morminte amintesc până astăzi de aceste crime groaznice.

Populația noastră a manifestat în tot cursul războiului o mare simpatie față de prizonierii de război ai tuturor popoarelor care luptau împotriva Germaniei naziste și îi ajutau în diferite feluri. Spre sfârșitul războiului, acest ajutor a căpătat un caracter general. Aproape că nu a existat vreun sat prin care să fi trecut prizonierii de război, ca populația, în ciuda opreliștii din partea gărzilor care însoțeau prizonierii, să nu le fi oferit hrană, îmbrăcăminte. În multe cazuri le-a ușurat chiar fuga.

Prizonierii de război români, care au ajuns pe teritoriul patriei noastre, au simțit și ei prietenia poporului cehoslovac, și soarta lor grea le-a fost întrucâtva ușurată. Așa, de exemplu, în comuna Babice lângă Uherské Hradistě, prizonierii de război sovietici și români primeau drept hrană zilnică numai o ceașcă de ciorbă de sfeclă și o bucată de piine. Munca pe care o efectuau era însă deosebit de grea. După declarațiile martorilor oculari, paza germană a prizonierilor se purta cu ei ca față de animale. Populația locală, cînd putea, le aducea mâncare, țigări, îi întreba de situația din țară și altele². Cazuri asemănătoare, în care populația noastră a ajutat prizonierilor de război români, au fost mult mai numeroase. În ajutorul frățesc acordat de poporul cehoslovac victimelor criminalilor naziști s-a manifestat în mod grăitor solidaritatea popoarelor subjugate temporar de nazismul german.

La sfârșitul lunii martie și la începutul lunii aprilie 1945, trupele Frontului 2 ucrainean obțineau mari succese în Slovacia și se apropiau de granița dintre Slovacia și Moravia. Era clar că nu peste multe zile operațiile militare vor cuprinde satele și orașele morave. În rîndurile

² Cronica din comuna Babice, lângă Uherské Hradistě, extras aflat la Catedra de istorie a U.R.S.S. din Brno, inventar nr. 205. În continuare, vom da în trimitere numai numele satului de unde provine cronică și numărul de inventar al extrasului aflat la catedra de istorie a U.R.S.S.

populației cehe a început o activitate febrilă. Detașamentele de partizani hărțuiau permanent unitățile naziste care se retrăgeau și efectuau distrugerea căilor de comunicații etc. Muncitorii din uzine și fabrici au încetat lucrul, peste tot se făceau pregătiri care aveau drept scop apărarea uzinelor și fabricilor de distrugere din partea unităților naziste în retragere. Șoselele erau pline de trupe naziste, iar căile ferate erau blocate de garnituri de trenuri de marfă, pline cu lucruri furate, pe care naziștii le transportau spre apus. Peste tot populația se pregătea pentru ultimul act al celui de-al doilea război mondial. Își construia adăposturi, deoarece se temea de răzbunarea naziștilor.

Deasupra orașelor și satelor noastre au început să apară din ce în ce mai des avioane sovietice, dar și românești, care distrugeau coloanele germane în retragere, vagoanele blocate pe linii și garnituri întregi de trenuri în stații etc. În unele locuri populația recunoștea semnele distinctive ale avioanelor românești care atacau unitățile germane și pozițiile importante. Astfel, de exemplu, în cronică de la Drslavice³ stă scris că aviatorii români au bombardat de câteva ori pozițiile germane de la Uherské Hradistě. Sau la Nivnice⁴, aviatorii români au atacat împrejurimile parohiei și bisericii, unde se găseau multe camioane și artilerie germană.

Activitatea mai intensă a aviației, salvele de artilerie care se apropiu din ce în ce și care la sfârșitul lunii martie erau auzite în satele morave constituiau tot atâtea indicii că trupele eliberatoare se apropie. Și într-adevăr, încă în prima jumătate a lunii aprilie, zeci de comune de pe teritoriul Moraviei au fost eliberate de către trupele sovietice și române.

★

Să vedem acum unele aspecte ale desfășurării luptelor de eliberare din Moravia, la care trupele române au avut o largă participare. După cum s-a spus, ne vom rezuma numai la problemele colaborării dintre trupele române și populația noastră, numai la legăturile de prietenie dintre oamenii noștri și românii-eliberatori și, în sfârșit, vom sublinia pe scurt faptul că cetățenii noștri, după șaptesprezece ani, au încă proaspătă în memorie amintirea ostașilor români care au contribuit la eliberarea lor.

Trupele române care au luptat alături de Armata Sovietică au eliberat independent sau cu participarea unităților sovietice zeci și sute de comune și raioane din Moravia. Aceste raioane, pe atunci plăși, sînt: Kyjov, Uherské Hradistě, Valasské Klobouky, Kromerize și altele. Tocmai în aceste raioane, în care unitățile române au dus cele mai grele lupte cu naziștii, cronicile consemnează cele mai numeroase știri despre întîlnirile romînilor cu poporul cehoslovac. Dar și în localitățile în care ostașii români au stat puțin sau prin care au trecut numai, cum sînt, de pildă, cele din Moravia de vest sau cele din împrejurimile orașului Brno, amintirile despre ostașii români sînt mereu vii și figurează în multe cronici și în alte izvoare.

³ Drslavice, inv. nr. 292.

⁴ Nivnice, inv. nr. 274.

Primirea unităților române de către populația din Valasské Klobouky (Moravia)
(Fotografie găsită de autorii articolului în localitatea Valasské Klobouky)

Să urmărim câteva extrase alese din cronicile fostei plăși Valasské Klobouky, în satele și orașele în care trupele române, împreună cu cele sovietice, au dus lupte sîngeroase. După știrile consemnate în cronicile din Valasské Klobouky, trupele române au intrat în oraș la 2 mai 1945⁵. Primii care au intrat în Valasské Klobouky au fost cercetașii, care s-au apropiat de oraș aproape din toate părțile. După ora unsprezece au intrat în oraș numeroase unități ale trupelor sovietice și române. Ele au fost întîmpinate de cetățenii orașului Valasské Klobouky cu lozincile: „Bine ați venit, fraților”. Cetățenii din oraș le-au adus ostașilor sovietici și romîni hrană, țigări, s-au fotografiat cu ei spre amintire.

În cronica comunei Sehradice din plasa Valasské Klobouky citim⁶: „În jurul orei treisprezece s-au apropiat de Sehradice, peste lunci, grupuri de soldați. Erau trupe române care luptau alături de trupele sovietice. Locuitorii le-au ieșit în întîmpinare și le-au făcut ostașilor romîni o primire cordială; totuși comuna noastră încă nu fusese

⁵ „Vlastivédné kapitoly Z Valasské Klobouky”, V. Klobouky, 1960, pag. 15.

⁶ Loc. cit., pag. 35.

eliberată. Lupta de-abia începuse. Locuitorii l-au informat pe comandantul unităților române despre pozițiile inamicului, iar acesta a dat ordin de înaintare în direcția pădurii. Lupta pentru cucerirea comunei a durat nu numai în cursul zilei de 2 mai, ci și a doua zi. În sat erau aduși soldații români răniți în timpul luptelor. Ei au fost îngrijiți în clădirea arsenalului din localitate. Trupele române au părăsit în ziua de 3 mai seara satul nostru. Ostașii căzuți, care și-au jertfit viața în raza comunei noastre pentru eliberarea ei, au fost îngropați într-o groapă comună, lângă capelă."

În altă cronică din aceeași plasă (cronica comunei Strelna) găsim următoarele⁷: „La ora 8,30 dimineața din ziua de 2 mai, comuna Strelna a fost eliberată din robia nazistă. La această oră au intrat în comună primii ostași români, care făceau parte din grupa de cercetare a avangardei. După ei mășcăluiau celelalte trupe românești, victorioase. Ce întâmpinare frumoasă! Nu vom uita niciodată acele clipe în care locuitorii au întâmpinat pe ostașii eliberatori; plîngeau de bucurie. Nimeni nu se rușina de lacrimi, fie că era bătrîn sau tînăr, femeie sau bărbat. Unităților române victorioase li s-au oferit hrană, băuturi răcoritoare, oamenii le-au pregătit chiar țigări, care în anii războiului erau o raritate... În acest timp a sosit știrea că dinspre Francová-Lhota circa trei sute de nemți se îndreaptă spre comuna noastră. Au fost trimise imediat grupe de cercetași, care au raportat că cetățenii din Sanica i-au alungat ei înșiși pe nemți.

Pe locul mai ridicat al comunei a fost înălțat un arc de triumf împodobit cu cununi, verdeață și drapele. Pe inscripțiile scrise în cehă, rusă și romină scria: «Bine ați venit, eliberatori». Prin colaborarea tuturor cetățenilor a fost reconstruit, în mai puțin de o zi, podul distrus din comună și au fost înlăturate obstacolele de pe șosea. Fiecare voia să contribuie cu ceva la eliberare, fiecare se străduia să facă tot ceea ce îi stătea în puteri. La prînz a fost adusă la cunoștință trista veste că Iosef Liska a călcat pe o mină care i-a smuls laba piciorului. Imediat a primit îngrijiri din partea medicului român și a fost transportat cu automobilul unei unități sovietice la spitalul din Trencin.

La ora cincisprezece după masă au sosit în comună și ostașii cehoslovaci. Ce întâlnire emoționantă!"

În sfîrșit, încă cîteva cuvinte spicuite din cronica comunei Horni Lhota, de asemenea din plasa Valasské Klobouky⁸: „În dimineața zilei de 2 mai, coloanele neîntrerupte de trupe române au coborît din munți spre Horni Lhota și Sehradice. Prin păduri trupele au fost călăuzite de cetățeanul din Nesov, cu numele Malik. La ora 9,30 s-a apropiat de marginea comunei grupa de cercetași români, formată din 4 oameni... Nu peste mult timp s-a auzit tirul romînilor. Nemții au fugit în susul satului. În acest timp, șiruri ale infanteriei române au înaintat acoperit și au pătruns în sat. În același timp s-au auzit tunurile române, care se găseau la cotul riului și care de acolo au tras cinci lovituri. Pocnetele puștilor s-au apropiat și de pivnița noastră. Încerc printr-o crăpă-

⁷ Loc. cit., pag. 37.

⁸ Horni Lhota, inv. nr. 235.

Populația din localitatea Valasské Klobouky (Moravia) servind cu lapte ostași din unitățile rominești în trecere prin această localitate. Fotografie găsită de autorii articolului în localitatea Valasské Klobouky)

tură să văd ce se întâmplă. Îi văd deja ! Înaintează ! Unul după altul de-a lungul zidurilor caselor. Le-am auzit glasurile în curtea vecină. Ies afară și îi văd. Două colțuri ascuțite la capelă. Alerg la gard. «Soldat, što nado tebe ?» (în original într-o rusă incorectă — *n.t.*). Din răspuns am aflat că e român. Ostașul nu-mi înțelege vorbele și cercetează încăperea magaziei din ograda vecină. L-am chemat în casă la masă și i-am spus : «Șezi ! Uite mîncare. Mănîncă !» Numai că n-a avut timp. În pădure ocupanții se apără mereu. Eliberatorii noștri se grăbesc și aleargă mai departe cu puștile sau automatele în mînă.

Sosesc mereu alții și alții. Zîmbesc, fac semne cu mîna ; nu o dată am văzut în mîinile lor cîte un colac dăruit de gospodinele noastre. Se aude cuibul nemțesc de mitralieră de la «Homoles». Soldații romîni dispar. Se îngroașă gluma. Pe străzi se aud strigăte. Trei ostași romîni trag un tun pe roți de cauciuc. Repede, să-i ajut ! O ceață de civili într-o clipă îi ajută să împingă tunul. Pe turnul bisericii flutură drapelul cehoslovac. Cine oare l-o fi arborat ? Ostașii romîni. Între timp, oamenii aduc lăzi cu muniții. Nemții nu conținesc să tragă, dar satul se umple de trupe romîne. Cîțiva soldați umblă de la casă la casă și scriu cu creta pe porți diferite semne și cuvinte pe limba lor. Îi observăm pe oaspeți și încercăm să intrăm în vorbă cu ei. Mulți dintre ei vorbeau rusa, poloneza sau chiar slovacă, dar mai degrabă toate limbile laolaltă. Cînd cuvîntul lipsește, ajută mimica și gesturile. Ne culcăm. Dar iată că vine un soldat în bucătărie și-l trezește pe comandant. Acesta a dat imediat alarma și s-a terminat cu somnul. Acoperiți cu foi de cort, ostașii romîni au umplut bucătăria, s-au așezat pe unde au putut și au început să moăie. A doua zi, în 3 mai, a fost mai vesel. Unitățile romîne s-au odihnit. Pentru eliberarea comunei noastre și-au jertfit viața doi ostași romîni. Unul necunoscut, și celălalt pe nume Mihai Cobzaru, ambii din compania a 2-a a Regimentului 10 infanterie. Trupurile lor se odihnesc sub teii din cimitirul nostru. La înmormîntare au participat mulți cetățeni de-ai noștri". Desigur, din aceste cîteva scurte extrase din cronicile comunelor din plasa Valasské Klobouky se vede că cetățenii noștri s-au străduit ca în timpul luptelor de eliberare să ajute ostașilor, fie că era vorba de ostașii unităților sovietice sau de-ai celor romîne. Din aceste fragmente rezultă cu tărie relațiile de prietenie dintre ostașii romîni și poporul nostru și invers, spiritul de sacrificiu și eroismul de care au dat dovadă ostașii în cursul luptelor de eliberare, în care, neprecupețindu-și viața, au luptat vitejește cu inamicul pentru eliberarea unor sate necunoscute. Le-a fost de ajuns conștiința faptului că acestea erau sate cehoslovace, ocupate de naziști. În multe cazuri, ostașii romîni și-au oferit ajutorul pentru îngrijirea civililor răniți. Ca peste tot, și în aceste sate trupele romîne eliberatoare au fost primite cu bucurie și recunoștință.

Una dintre frumoasele pagini ale luptelor de eliberare desfășurate pe teritoriul cehoslovac a constituit-o ajutorul colectiv al populației oferit trupelor eliberatoare în vederea alungării ocupanților fasciști. În multe locuri, grupurile de partizani au luptat alături de detașamentele romîne. De exemplu, în împrejurimile localităților Vascenovice⁹,

⁹ Vascenovice, inv. nr. 377.

partizanii cehoslovaci au atacat unitățile nemțești și au arborat pe turnul bisericii drapelul cehoslovac. Ei s-au menținut pe pozițiile ocupate în sat pînă la venirea trupelor romine eliberatoare. Sau, în ziua de 30 aprilie, românii, împreună cu partizanii noștri, au dus lupte grele împotriva unităților germane între comunele Jakubi și Jankovic¹⁰. În decursul nopții a avut loc lupta decisivă pentru cucerirea satului Jakubi. Dimineața, nemții nu se mai găseau în sat. Ostașii romîni au fost primiți cu entuziasm de populație și găzduiți.

Cetățenii noștri au ajutat unitățile eliberatoare și într-alt chip. În primul rînd prin aceea că au furnizat ostașilor și comandanților informații precise și proaspete în legătură cu inamicul, cu pozițiile lui de apărare etc. Astfel, de pildă, în cronica comunei Babice se pomeneste faptul că, imediat după ce s-au îmbrățișat reciproc, locuitorii au făcut cunoscut ostașilor că nemții au în susul comunei, într-o parte, tranșee¹¹. În localitatea Zlobice, bărbații din comună i-au condus pe cărări ascunse pe ostașii romîni spre pozițiile germane; rezultatul a fost că apoi, într-un timp relativ scurt și fără pierderi, trupele romine au reușit să înfrîngă și să nimicească apărarea inamică¹².

La traversarea terenului greu, muntos de la granița slovaco-moravă, cetățenii localnici au ajutat, cu informațiile lor asupra regiunii, la înaintarea trupelor sovietice și romine. Astfel, de pildă, în ziua de 30 aprilie¹³, 3 vameși slovaci i-au călăuzit prin pădure pe ostașii romîni înspre localitatea Brumov. Mulți din locuitorii Brumovului s-au pus imediat la dispoziția unităților romine. În primul rînd le-au informat asupra pozițiilor inamice.

În ziua de 2 mai, la Stetna pe Vlara detașamentele romine au fost călăuzite de directorul școlii, Iosef Stranek, și de învățătorul Vladimir Kalman¹⁴. Spre Horni Lidce cercetașii romîni au fost călăuziți de 2 tineri studenți. Cu astfel de exemple ne-am întîlnit adesea în materialele cercetate. În unele cazuri cetățenii noștri au trecut chiar linia frontului pentru a furniza informații trupelor eliberatoare. Unul dintre aceste cazuri este descris în cronica comunei Nedakonice¹⁵. Locuitorii acestei comune au observat la liziera pădurii soldați necunoscuți. S-au dus la ei cu un steag alb și au constatat că sînt romîni. Ei au furnizat comandantului român informații referitoare la inamic, iar acesta a dat imediat ordin unității din subordine de a înainta. Peste cîteva minute, unitățile romine treceau prin Nedakonice, spre marea bucurie a populației locale.

Locuitorii satelor și orașelor noastre nu o dată au participat activ la luptele de eliberare. În grelele lupte din împrejurimile orașului Kromerize nu au fost rare cazurile cînd împreună cu ostașii romîni luptau și civilii cehoslovaci, în afară de cei care erau organizați în detașamentele de partizani. De pildă, la luptele de la Latopacny, cîțiva cetățeni i-au rugat pe romîni să le permită să lupte direct în unitățile

¹⁰ Jakubi, inv. nr. 225.

¹¹ Babice, lingă Uherské Hradisté, inv. nr. 205.

¹² Zlobice, inv. nr. 217.

¹³ Brumov, cronica e tipărită în revista „Jiskra” nr. 13 și 14 din 1955.

¹⁴ Stetna, cronică tipărită în aceeași revistă.

¹⁵ Nedakonice, inv. nr. 215.

lor ¹⁶. Ei au participat nu numai la luptele pentru eliberarea satului lor natal, ci au luat parte și la luptele pentru cucerirea Kromerizului. Ei au obținut chiar felicitări în scris de la ofițerul român în unitatea căruia au fost repartizați. De asemenea, voluntari recrutați din rândurile populației din Horni Lidce au atacat, împreună cu cercetașii români, trupele germane din poiana Krupova, și după un puternic schimb de focuri i-au silit pe hitleriști să se retragă. Partizanii care s-au raliat, după trecerea frontului, armatelor eliberatoare în înaintare au luptat și mai departe, în multe locuri, încadrați în sistemul trupelor române. Astfel, în raza comunei Hradeck a avut loc o luptă înverșunată între ostașii români, alături de care lupta brigada de partizani „Jan Zizka Troncnova”, și unitățile hitleriste. Lupta a durat pînă noaptea tirziu (1 mai) ¹⁷. La fel, unitatea de partizani din Bojkovice i-a călăuzit pe ostașii români și, împreună cu ei, a eliberat localitatea Rudimov. Sprijinit de artileria sovietică, atacul partizanilor din Vizovice și al ostașilor români a dus la eliberarea localității Loucka.

Prietenia de arme dintre poporul nostru și trupele eliberatoare s-a manifestat cel mai frecvent și mai clar în lupta comună cu arma în mînă. Am dat aici numai cîteva exemple, dar am fi putut menționa zeci de alte cazuri, poate mai însemnate și din punct de vedere militar mai importante.

Este cunoscut faptul că naziștii, în retragerea lor, distrugneau comunicațiile, podurile, puneau mine etc. În dorința de a contribui activ și cît mai grabnic la înfrîngerea ocupanților naziști, cetățeni cehoslovaci, fără să țină seama de pericole, s-au apucat de bunăvoie să repare și să reconstruiască comunicațiile distruse. Ei au accelerat astfel — și nu sînt puține cazurile de acest fel — înaintarea trupelor eliberatoare și deci și a unităților române. Atunci cînd la Miskovice, de exemplu, nemții au aruncat un pod în aer ¹⁸, locuitorii comunei au improvisat un pod și astfel artileria romînă a putut trece la noua poziție. În aceeași comună locuitorii au constatat că drumul spre Nachova este minat. Ei au reușit să facă aceste mine inofensive și să înlăture primejdia care amenința soldații romîni și pe ei înșiși.

La Pasovice deținătorii de animale de tracțiune i-au ajutat pe artiștii romîni să scoată tunurile din terenul greu, plin de glod ¹⁹. La Dobromilice locuitorii i-au ajutat pe soldații romîni în timpul cercetării de noapte să descopere pozițiile de apărare ale naziștilor și au săpat amplasamente pentru tunurile romînești ²⁰.

Exemple asemănătoare au fost foarte multe. Din toate rezultă că oamenii noștri au ajutat bucuroși unitățile de eliberare ale Armatei romîne acolo unde au putut.

Prietenia dintre oamenii noștri și soldații romîni-eliberatori s-a manifestat, de asemenea, în munca de însănătoșire și de salvare a răniților. Cetățenii noștri, în special femeile cehoslovace, au acordat asistență soldaților romîni. La Polkovice, de exemplu ²¹, unde s-au dat

¹⁶ Latopacny, inv. nr. 264.

¹⁷ „Jiskra” nr. 13 și 14 din 1955.

¹⁸ Miskovice, inv. nr. 138.

¹⁹ Pasovice, inv. nr. 396.

²⁰ Dobromilice, inv. nr. 214.

²¹ Polkovice, inv. nr. 283.

lupte grele, soldații români răniți au fost bandajați în locuințele locuitorilor din comună, unde li s-a oferit și hrană. Din cronica din Morkovice ²² aflăm că soldații români răniți au fost îngrijiți de femeia E. Molcikova. La Blazovice ²³ a fost înființată o infirmerie pentru soldații români și sovietici. Când numărul răniților depășea capacitatea infirmeriei, aceștia erau transportați în locuințe particulare. La fel ca în alte comune, femeile din Blazovice ofereau ajutor ca surori de ocrotire, contribuind la calmarea durerilor răniților sovietici și români.

Doctorii eliberatorilor noștri — sovietici sau români — au oferit cu multă dragoste asistență medicală cetățenilor răniți. Așa, de pildă, la Zaharovice ²⁴, în clădirea școlii, a fost înființată de către medicii români o sală de operație, unde au oferit asistență medicală 3 doctori români. Unul dintre aceștia a operat numeroși cetățeni de-ai noștri răniți. După operație, o parte dintre răniți erau transportați la spitalul din Nove Město nad Wahon; transportul era, de asemenea, organizat de către soldații și medicii români. Cetățenii din localitate nu au uitat ajutorul dat de către acești doctori români, și la plecarea lor le-au mulțumit pentru asistența medicală acordată în numele întregii comune; și astăzi ei își amintesc cu recunoștință de prietenii îndepărtați.

Atunci când citim documentele privitoare la luptele de eliberare, sau când ascultăm pe aceia care s-au cunoscut cu soldații români eliberatori, nu putem să nu fim impresionați de întâlnirea frumoasă și plină de bucurie a oamenilor noștri cu ei. Cetățenii noștri au știut că alături de Armata Sovietică luptă soldații români. Dar n-au putut ști că tocmai la ei, în satul sau orașul lor, vor veni românii. O asemenea surpriză era întotdeauna plăcută, deși staționarea soldaților într-o localitate sau alta era de scurtă durată. După un schimb de cuvinte, chiar dacă ele erau pronunțate într-o limbă străină oamenilor noștri, ei făceau cunoștință. Surîsul ostașului român, deși obosit, era totuși fericit, deoarece fiecare sat sau oraș salvat din ghearele ocupanților îl apropia de patria sa. Urmau sărutări, îmbrățișări, lacrimi de bucurie și încercări de a se înțelege, fie și prin gesturi, cu oaspeții dragi care aduceau cu ei cel mai scump lucru — libertatea. Nici limba n-a constituit o piedică în calea încheierii prieteniei. Deși nu cunoșteau limba și deși oamenii foloseau limbajul gesturilor, înțelegerea era totuși clară; soldatul român se înțelegea cu omul din Moravia îndepărtată. Se înțelegeau și, o dată cu aceasta, relațiile dintre ei se transformau într-o prietenie pe care nici timpul, nici distanța nu vor putea să o șteargă din inimile oamenilor noștri.

În acest sens, vom reda câteva fragmente din cronici privitoare la întâlnirea soldaților români cu oamenii cehoslovaci. În satul Zastrizly ²⁵, cronicarul local scria următoarele: „La 1 Mai, în orele de dimineață, întâmpinăm cu lacrimi în ochi pe primii români. Oamenii le oferă mâncare și băutură. Soldații însă, din lipsă de timp, continuă să înainteze.

²² Morkovice, inv. nr. 273.

²³ Blazovice, inv. nr. 47.

²⁴ Zaharovice, inv. nr. 384.

²⁵ Zastrizly, inv. nr. 91.

După-amiază se ridică un «mai» (stil împodobit cu ghirlande, obicei tradițional în ziua de 1 Mai — *n.t.*), cel mai frumos și cel mai înconjurat de bucurie «mai» al libertății. La 2 mai sosește la noi trenul regimentar al unei unități române de artilerie. Soldații români au fost cazați aici pe timp de cinci zile. Oamenii i-au primit pretutindeni cu bucurie. Ultima baterie română trebuia să plece la 7 mai. De aceea soldații români, la despărțire, au organizat o serată la care i-au invitat și pe ostașii sovietici. Rușii și românii au dansat cu fetele noastre, iar băieții noștri cu ru-soaicele. S-au cântat cîntece cehe, sovietice și românești.”

În comuna Hysly întâlnirea cu ostașii români a fost de asemenea foarte frumoasă ²⁶ „... Oamenii erau fericiți. Vă mulțumim vouă, celor care ne-ați adus libertatea. Pe urmă a avut loc o petrecere. Soldații, civilii, femeile, copiii, bărbații, cu toții dansau, cântau ca și cînd ar fi vrut să strige în întreaga lume : «sintem liberi»”.

În localitatea Vlaschovice ²⁷ cetățenii s-au dus în întâmpinarea soldaților români cu muzica. Cronicarul notează : „La 2 mai, în jurul orei 9, au apărut primii români. Populația i-a însoțit pe eliberatorii ei cu muzica. Pe primul ostaș, pe nume Tolpeanu Marin, tovarășul Ladislau Hovezak l-a luat pe motocicletă”.

Și în localitatea Babice eliberatorii au fost întâmpinați sărbătorește. În cronica respectivei comune citim ²⁸ : „La 1 Mai, dimineata, nemții au aruncat în aer podul Spytihev. Sosește știrea că trupele române eliberatoare sînt deja în satul vecin, Hustenovice. Mulți cetățeni le ies în întâmpinare. Fiecare vrea să fie primul care să strîngă mîna eliberatorilor. Cetățenii îi cinstesc pe ostași cu mîncare și cu sliboviță. Peste tot numai veselie. Adesea îmi aduc aminte de această zi, cea mai frumoasă din viața mea. Era în jurul orei 10,30. Am fugit în drum. Se trăgea încă și explodau grenadele. Lîngă gard am văzut un ostaș tînăr, încă copil, cu un buchet de liliac. Avea uniformă verde-deschis, chapelă cu colțuri, se sprijinea de bicicleta pe care venise. M-a strigat. Am auzit cuvîntul «svoboda». Am alergat spre el, ne-am îmbrățișat. Am fugit să anunț vestea și celorlalți.

La 2 mai a sosit în comună comandantul Diviziei a 4-a române (din Corpul 4 armată român — *n.n.*). Soseau detașamentele infanteriei române. Localitatea Babice fusese însă eliberată de detașamentele de vînători de munte... Reprezentanți din partea cetățenilor noștri i-au transmis mulțumiri pentru înfăptuirea eliberării și au amintit relațiile îndelungate de prietenie dintre ambele popoare. Generalul a amintit la rîndul său despre relațiile de prietenie dintre cehoslovaci și români. Învățătoarele din sat au cusut la repezeală drapelul românesc și l-au arborat în cîstea eliberatorilor”.

În localitatea Zdanice soldații români au pătruns în ziua de 28 aprilie ²⁹. „Cercetași români mergeau prin case și strigau : «German kaput». Oamenii lăcrimau de bucurie și-și îmbrățișau eliberatorii”.

Împreună cu partizanii cehoslovaci, românii au eliberat la 1 mai

²⁶ Hysly, inv. nr. 290.

²⁷ Vlaschovice, inv. nr. 294.

²⁸ Babice lîngă Uherské Hradisté, inv. nr. 205.

²⁹ Zdanice, inv. nr. 256.

localitatea Velehrad³⁰. „Oamenii i-au primit cu tot ce au avut. Vechea și renumita bazilică din Velehrad a fost vizitată de... ofițeri superiori. Aici a venit și generalul Athanasiu. Toți au participat la sădirea simbolică a teilor libertății”.

Am putea continua pe mai multe pagini în a înfățișa întilnirile de neuitat din satele eliberate. Toate s-au caracterizat prin bucuria fără margini stîrnită de mărețul eveniment al eliberării și prin recunoștința față de eliberatori.

Cetățenii noștri s-au bucurat pentru marea zi a eliberării, dar în același timp, au fost și îndurerăți din cauza marilor sacrificii aduse de eliberatorii lor în luptele cu dușmanul. Peste tot, la mormintele eroilor căzuți, a avut loc solemnitatea de doliu, la care au participat cetățenii noștri, împreună cu ostașii armatelor eliberatoare. La aceste solemnități poporul nostru a făgăduit să păstreze prietenie și recunoștință veșnică față de eliberatori, prietenie pecetluită cu sîngele celor mai buni dintre ei. De aceea, mormintele ostașilor romîni au fost îngrijite cu drag, cetățenii le-au ridicat monumente, iar acolo unde s-a putut s-a trecut și numele eroilor căzuți. Mai tirziu, cînd rămășițele celor căzuți au fost exhumate și mutate în cimitire comune, cetățenii noștri au îngrijit și îngrijesc și astăzi cu dragoste mormintele lor. Mormintele comune sînt îngrijite în mod special. Numele celor căzuți în luptele cu ocupanții națiști au fost săpate pe morminte sau au fost trecute în cronici, spre veșnică amintire. Cinstirea eroilor căzuți reprezintă expresia recunoștinței poporului nostru pentru eliberarea de sub jugul fascist.

Pentru ilustrare dăm aci cîteva exemple. În luptele pentru cucerirea localității Dobromyslice au căzut șase ostași romîni³¹, care au fost înhumați în două morminte în cimitirul local. În anul 1948, cetățenii au ridicat în comună un monument al eliberării. În fața statuii se află o piatră cu inscripția: „În memoria celor 135 de ostași ai Armatei Roșii, a celor 6 ostași romîni căzuți în luptele pentru eliberarea noastră în luna mai 1945”. La dezvelirea monumentului au fost prezenți și reprezentanți ai oficialităților romîne.

Unul dintre cele mai mari monumente ridicate spre cinstirea ostașilor romîni căzuți este cel din Kromerize. În memoriile învățătorului Frantisek Vorisek citim:

„În după-amiaza zilei de 5 mai a avut loc solemnitatea înhumării ostașilor romîni căzuți, a unui ofițer și a treizeci de soldați. Ei au fost îngropați lingă teiul libertății în Piața Milicova, în prezența unui mare număr de locuitori ai orașului Kromerize. La cîteva săptămîni, pe locul înhumării a fost ridicată o cruce de marmură pentru a cinsti astfel amintirea eliberării orașului Kromerize de către Armata romînă; pe cruce se află o inscripție în limbile cehă și romînă. Ulterior, ostașii romîni căzuți au fost mutați în cimitirul din localitate... Numele eroilor căzuți, în măsura în care asupra lor s-au găsit documente personale, sînt săpate spre veșnică amintire în monumentul din Piața Păcii din Kromerize”³².

³⁰ Velehrad, inv. nr. 358.

³¹ Dobromyslice, inv. nr. 214.

³² Dr. Fr. Vorisek: „Vzpomirka na Osvobozovani Kromerize”, manuscris depus la catedra de istorie a U.R.S.S. a Facultății de filozofie din Brno.

În Blazovice³³ au fost înhumați 21 de ostași sovietici și români. Rămășițele lor pămîntești au fost transferate ulterior, la sfîrșitul anului 1945, la Brno. În cimitirul local a rămas numai un singur ostaș român. Pe mormîntul lui s-a ridicat un monument cu o inscripție și este întreținut cu multă grijă.

În martie 1945 a avut loc în localitatea eliberată Snovidka³⁴ o solemnitate la mormîntul ostașilor români. A fost invitat și comandamentul român din Kyjov. Au sosit 140 de ostași și 15 ofițeri. A fost organizat un mare cortegiu, la care a participat toată populația. A vorbit un colonel român. Această manifestare a reprezentat un omagiu din partea cetățenilor din comună adus ostașilor români, căzuți pe teritoriul țării noastre.

La eliberarea localității Nedakonice³⁵ au căzut un ofițer și șaptesprezece ostași români. Înhumarea a avut loc în prezența întregii populații, de la cei mai mici pînă la cei mai vîrstnici locuitori. Locuitorii din Nedakonice, cinstind memoria ostașilor români eliberatori, au ridicat în piața comunei un monument, care amintește jertfele pe care a trebuit să le aducă omenirea pentru ca lumea să fie izbăvită de bestia fascistă.

În cronică localității Nova Dedina sînt notate numele ostașilor români căzuți³⁶. „Pentru viața noastră mai bună și-au sacrificat viețile lor șase eroi români. Ei au fost îngropați în partea dreaptă a monumentului celor căzuți în primul război mondial”.

Nu există sat sau oraș în țara noastră în care, în zilele aniversării din fiecare an a eliberării țării noastre, cetățenii să nu-și aducă aminte de eliberatorii lor. De asemenea, participanții la luptele de eliberare pe teritoriul țării noastre, ostașii sovietici, români și ostașii cehoslovaci, care au făcut parte din corpul de armată cehoslovac din U.R.S.S., nu vor uita niciodată memorabila zi de 9 mai 1945. Pe teritoriul țării noastre, cel de-al doilea război mondial a luat sfîrșit printr-o măreață victorie; acest eveniment nu va fi uitat niciodată. Bucuria cu care au întîmpinat oamenii vestea despre sfîrșitul războiului a fost de nedescris. Avem păstrate multe informații referitoare la această zi plină de bucurie, care este mereu vie în amintirea oamenilor mai în vîrstă. Dăm în încheiere două știri de acest fel din cronicile acelor localități în care la sărbătorirea acestei zile a participat și Armata romînă.

În localitatea Ivanovice din Hana³⁷, sfîrșitul războiului a fost sărbătorit împreună de populația locală și ostașii sovietici și români. Ei au cîntat, au dansat, au tras rachete colorate. În localitatea Babice³⁸, cînd ostașii români au aflat fericita veste, bucuria lor n-a mai cunoscut margini, după cum scrie cronicarul. Din proviziile lor, ei au pregătit un ospăț la care au invitat pe cetățenii cehoslovaci.

Unitățile romîne au stat pe teritoriul republicii noastre, după terminarea războiului, încă cîteva săptămîni. În acele prime zile de pace au domnit raporturile cele mai prietenești între populația noastră și ostașii

³³ Blazovice, inv. nr. 47.

³⁴ Snovidka, inv. nr. 96.

³⁵ Nedakonice, inv. nr. 215.

³⁶ Nova Dedina, inv. nr. 134.

³⁷ Ivanovice din Hana, inv. nr. 370.

³⁸ Babice lângă Uherské Hradisté, inv. nr. 205.

români. În sate s-au organizat întâlniri prietenești, distracții, întreceri sportive etc. Când soldații români s-au despărțit de țara noastră i-au însoțit cuvintele de mulțumire ale cetățenilor noștri pentru marele ajutor pe care l-au adus la eliberarea patriei noastre. Ei le-au urât mult succes în construirea unei Români libere, democrat-populare și fericire personală. Însemnările cronicilor din Kurim, Zahlinice, Petrovice, Rozna de lângă Bystrice nad Perzestejn ș.a. stau mărturie acestui fapt. Dăm aici un citat din cronica localității Rozna³⁹. „Drept garnizoană au venit la noi românii. Ei au fost cartiruiți atât în școală, cât și în corturi. Comportarea lor a fost ireproșabilă, iar locuitorii îi iubeau. Se duceau cu plăcere la petrecerile cu dans”.

Ostașii români eliberatori au fost întâmpinați cu bucurie, au fost cazați cu prietenie, la plecare au fost însoțiți de mulțumiri și de amintiri frumoase.

Credem că cititorii români vor primi acest studiu ca o primă și modestă contribuție a unei lucrări a noastre mai ample. Studiul prezentat are ca scop de a menționa, a aprecia și a înfățișa acele evenimente legate de colaborarea și ajutorul reciproc între cetățenii cehoslovaci și ostașii români în zilele eliberării Republicii noastre Cehoslovace.

În acele zile s-au pus bazele solide ale noii prietenii cehoslovaco-române, care astăzi se dezvoltă atât de fericit între Republica Socialistă Cehoslovacă și Republica Populară Română, în opera comună de construire a socialismului.

³⁹ Kurim, inv. nr. 212; Zahlinice, inv. nr. 322; Petrovice, inv. nr. 89; Rozna nad Perzestejn, inv. nr. 38.

Despre influența activității P. C. R. asupra Armatei române în războiul antihitlerist

MINEA STAN, AL. NEAMȚU

După 20 de ani de luptă neînchipuit de grea, dusă sub focul pri-goanei și terorii organelor represive burghezo-moșierești, la 23 August 1944 Partidul Comunist din România a început să-și desfășoare munca în condiții legale, folosind din plin dreptul de organizare, de întrunire, liber-tatea cuvintului, a presei și celelalte libertăți cucerite prin victoria insu-recției armate. Aceste libertăți au creat largi posibilități pentru intensi-ficarea activității de partid și în rîndurile armatei.

În condiții de legalitate, favorabile desfășurării unei munci active în armată, influența partidului cîștiga tot mai mult teren în rîndurile militarilor. Prin presa de partid, manifeste, apeluri și chemări adresate armatei de către comuniști și uteciști, cuvîntul partidului pătrundea, zi de zi, în unitățile militare de pe front și din interiorul țării. O con-tribuție de cea mai mare importanță pentru sporirea influenței parti-dului în rîndurile armatei au adus-o membrii formațiunilor de luptă patriotice și alți oameni ai muncii cu care militarii se înfrăteau în luptă, delegațiile organizațiilor patriotice care mergeau în mijlocul unităților militare, numeroasele scrisori trimise de colectivele de muncitori, de ru-dele, cunoscuții și prietenii ostașilor.

Chemările lansate de partid după 23 August — din 24, 26, 28 august etc. — se adresau întotdeauna și armatei. Așa, de pildă, în chemarea P.C.R. din 26 august 1944 se spunea : „Lupta hotărîtă și fără răgaz a dus la o primă și mare izbîndă... România a fost scoasă din războiul hitlerist. Astăzi, poporul român unit a început lupta pentru descătușarea țării de sub jugul și teroarea bestială hitleristă.

Popor român ! Armată romînă ! La luptă hotărîtă pentru salvarea și eliberarea Patriei”¹.

Însuflețiți de chemările partidului și urmînd pilda luptătorilor co-muniști, ostașii romîni au săvîrșit, încă din primele zile ale războiului antihitlerist, fapte de eroism, care le-au atras dragostea și admirația întregului popor și prețuirea frățească a armatei sovietice. Astfel, prin lupte crîncene, din momentul declanșării insurecției și pînă la 31 august

¹ „Romînia liberă” din 26 august 1944.

1944, formațiunile de luptă patriotice și unitățile militare, sprijinite de mii de muncitori care au pus mîna pe arme și li s-au alăturat, au pricinuit grele pierderi mașinii de război hitleriste. Un ordin de zi pe armată sublinia că în operațiile de curățire a teritoriului de trupele germane — între 24 august și 1 septembrie 1944 — comandamentele corpurilor teritoriale și trupele din subordinele lor au dovedit înalte virtuți ostășești, inițiativă, îndrăzneală, spirit de sacrificiu. „Luptînd contra unor forțe numeroase și bine dotate, trupele de pe teritoriu, acționînd prin surprindere și cu hotărîre, au reușit, prin acțiuni duse zi și noapte, să înfrîngă, rînd pe rînd, toate rezistențele inamice, capturînd o bogată pradă de război”².

Principalul izvor al tăriei de nebiruit a armatei îl constituia legătura sa indisolubilă cu poporul muncitor. O influență deosebită a avut asupra ostașilor vitejia cu care au acționat în timpul insurecției masele populare însuflețite la luptă de comuniști și uteciști.

Victoria insurecției armate, care a însemnat începutul revoluției populare în țara noastră, a asigurat participarea întregii Armate romîne la războiul antihitlerist, alături de Armata Sovietică, pînă la victoria finală.

Telurile patriotice, antifasciste și antifeudale, înscrise în programul de luptă al P.C.R. — program ce a devenit platforma de unire și de acțiune a Frontului național-democrat —, au avut o puternică influență asupra maselor de ostași. În ce consta puterea de atracție a acestor teluri și în ce măsură și-au exercitat ele influența asupra armatei?

Mai întîi de toate, țelul profund patriotic de a lichida tirania hitleristă și a cuceri independența deplină a țării, de a continua lupta pînă la victoria finală, unea Armata romînă și poporul nostru muncitor în luptă, într-o voință unică, de nezdruccinat.

Lupta hotărîtă dusă de P.C.R. pentru anularea dictatului fascist de la Viena, prin care partea de nord a Transilvaniei fusese ruptă din trupul țării, se bucura de un larg sprijin în armată. Lupta pentru eliberarea acestei părți a țării de sub robia hitleristă și horthistă însuflețea întreaga Armată romînă. De o mare influență se bucurau în rîndurile armatei chemările partidului de a continua războiul pînă la nimicirea completă a hitleriștilor, care ne pîngăriseră țara, o jefuiseră și o făcuseră să sîngereze atîta pentru scopurile lor prădalnice. Cauza dreaptă a eliberării patriei de dușmanii de moarte ai poporului romîn și ai întregii omeniri îi însuflețea pe ostașii romîni să lupte cu eroism. În acele zile, partidul sublinia: „Soldatul, fiu vrednic al poporului, pavăză împotriva dușmanului ce tinde a îngenunchea libertățile naționale, este demn și viteaz numai atunci cînd luptă pentru o cauză dreaptă”³.

Lupta forțelor patriotice, sub conducerea P.C.R., pentru îndeplinirea sarcinilor antifasciste și antifeudale ale revoluției populare avea o directă și puternică influență asupra armatei. O covîrșitoare influență a avut asupra maselor de soldați lupta dusă de P.C.R. pentru înfăptuirea, pe cale revoluționară, a reformei agrare, sarcină principală a revoluției în acea etapă. Dorința de a scăpa de sub robia moșierilor și a-și făuri o viață mai bună îi făcea pe țăranii soldați să se alăture cu toată con-

² „Scinteia” din 25 septembrie 1944.

³ „România liberă” din 23 septembrie 1944.

vingerea luptei și politicii juste a partidului. Ei urmăreau cu atenție acțiunea ce se desfășura în satele patriei noastre pentru smulgerea pământului din ghearele hrăpărețe ale moșierilor. Orice scrisoare venită de la părinți, soții, frați sau prieteni care aducea vești despre lupta pentru pământ era citită și viu comentată de soldații de pe front și de cei din unitățile aflate în spatele frontului. Într-o asemenea scrisoare se spunea printre altele: „Cred boierii că nu înțelegem noi unde vor să ajungă?... Păi noi am trecut pe listele noastre întâi pe ostași și, când vom împărți pământurile, întâi vom face parte ostașilor”⁴. Cum să nu fi mers la inima soldaților asemenea cuvinte?

Orice știre din ziare, orice moțiune votată de colectivele muncitorilor din fabrici, orice mesaj al organizațiilor patriotice prin care se cerea înfăptuirea reformei agrare erau urmărite cu deosebit interes și stârneau bucurie în rândurile ostașilor. Orice izbândă repurtată de lucrătorii ogoarelor, sub conducerea clasei muncitoare, în lupta pentru pământ era înregistrată cu emoție și salutăată cu entuziasm de soldați.

Dar nu numai atât. Soldații participau ei înșiși, cu toată ființa lor, la această luptă. Ei trimiteau scrisori celor dragi de acasă și-i îndemneau să nu se lase răzbiți, să-i înfrunte cu semeție pe jecmănitori și să-și cucerească drepturile la care năzuiau de atîta amar de vreme. Ei trimiteau scrisori ziarelor de partid prin care se solidarizau cu lupta dusă de comuniști. Unele dintre aceste corespondențe erau scrise în termeni amenințători și prevestitori de furtună, oglindind, cum nu se putea mai bine, starea de spirit revoluționară ce cuprinsese masele de soldați.

În acest sens, este semnificativ conținutul unei scrisori trimise de un grup de ostași de pe front, în noiembrie 1944, ziarului „Scînteia”. La vestea că guvernul cu majoritate reacționară de atunci refuza să înfăptuiască reforma agrară, ei rugau direcția ziarului să aducă la cunoștința „celor de sus” că dacă nu vor porni imediat la exproprierea moșiilor, ei, ostașii de pe front, vor veni cu armele, cu tunurile și cu tancurile și vor face ei exproprierea „nu pînă la 50 ha, ci totală”⁵.

Această atitudine a ostașilor de pe front era determinată de dorința și hotărîrea lor de a se înfăptui reforma agrară și era îndreptată împotriva majorității reacționare din guvern, care se opunea cu îndrăgire legiferării acestei reforme.

Ori de cîte ori li se ivea prilejul — cînd se aflau cu unitățile în sate, cînd mergeau în permisii, în delegații, ori cînd erau lăsați la vatră —, numeroși soldați se avîntau ei înșiși în vîltoarea luptei pentru pământ.

Manevrele miniștrilor reacționari din guvernele de pînă la 6 martie 1945 de a torpila înfăptuirea reformei agrare stârneau mînia soldaților. Astfel, după ce generalul Rădescu și-a dat pe față politica reacționară-fascistă, în discursul ținut în sala cinematografului „Aro”, la 11 februarie 1945, ostașii dintr-o unitate militară de pe front scriau ziarului „Scînteia” că vestea aminării reformei agrare pînă după război a stîrnit o foarte mare indignare printre ei. „Nu cerem decît un drept

⁴ „Înainte” (organ al Regionalei P.C.R. Oltenia) din 16 februarie 1945.

⁵ „Scînteia” din 2 decembrie 1944.

al nostru — scriau ei. Dacă nu ni se dă pământul, are să fie venin și cutremure când ne vom întoarce noi" ⁶.

Existau numeroși ofițeri cinstiți, care priveau cu simpatie și se solidarizau cu lupta soldaților pentru pământ ⁷. Dar erau și ofițeri și generali reacționari — unii dintre ei fiind moșieri —, care îi dușmăneau pe soldați și căutau să frîneze și, de ar fi avut putere, să înăbușe lupta lor pentru pământ. Ei erau aceia care raportau generalului Rădescu că ostașii de pe front nu voiau să se facă reforma agrară.

Lupta pentru exproprierea moșierilor și improprietărirea țăranilor săraci a constituit un puternic stimulent pentru Armata română în războiul contra Germaniei hitleriste.

O puternică influență asupra maselor de ostași a avut-o lupta P.C.R. pentru abolirea legilor și măsurilor fasciste și rasiale, pentru pedepsirea criminalilor de război, curățirea aparatului de stat de elementele fasciste, pentru democratizarea țării.

Regele, miniștrii și generalii reacționari din guvernele de pînă la 6 martie 1945, șefii partidelor așa-zise „istorice” s-au străduit din răspuțeri să priveze armata de drepturile politice cîștigate de poporul român prin triumful insurecției. Prin ordine drastice și alte măsuri, ei căutau să împiedice armata de a continua să se avînte mai departe în iureșul luptei revoluționare alături de masele populare. Ei încercau în fel și chip să țină armata în mîinile lor și s-o folosească pentru stăvilirea și gîtuirea revoluției populare ce se desfășura impetuos în țara noastră. Ordinele și măsurile luate de aceștia ținteau în primul rînd să oprească sau cel puțin să micșoreze influența activității P.C.R., ce cuprindea cu pași repezi masele de ostași. Așa, spre exemplu, la 30 august 1944, deci la numai cîteva zile de la arestarea guvernului Antonescu, generalul Racoviță, pe atunci ministru de război, în urma dispozițiilor primite de la regele Mihai, a dat un ordin pe armată prin care interzicea cu toată strășnicia ofițerilor, subofițerilor și ostașilor de a lua parte la orice manifestare a partidelor politice ⁸.

Severitatea ordinului de mai sus cît și activitatea dușmănoasă a organelor contrainformative dusă împotriva comuniștilor din armată n-au putut împiedica pătrunderea influenței partidului în rîndurile militarilor. Ostași din multe unități militare frecventau sediile partidului comunist din diferite centre și demascau cu tot curajul pe ofițerii cu atitudini reacționare, antidemocratice ⁹.

În astfel de condiții, partidul comunist, pornind de la învățătura leninistă că „doctrina după care «armata trebuie să rămînă în afara politicii», doctrină josnică, fățarnică, falsă, e foarte potrivită pentru camuflarea adevăratelor tendințe ale burgheziei în această chestiune” ¹⁰ demasca împotrivirea reacționarilor și cerea cu tărie ca armata să

⁶ „Scînteia” din 19 februarie 1945.

⁷ Ibid.

⁸ Arhiva M.F.A. — M.St.M., dosarul nr. 1 041/141, fila 182 (Ordinul general nr. 50, din 30 august 1944).

⁹ Arhiva M.F.A. — M.St.M., dosarul nr. 1/126, fila 257 (Raport contrainformativ telegrafic din 10 octombrie 1944).

¹⁰ V. I. Lenin : „Despre război, armată și știința militară”, vol. 1, Editura militară a M.F.A., 1957, pag. 307.

se bucură de drepturi politice, să aibă dreptul de vot — într-un cuvânt să participe din plin la viața politică a țării.

În scopurile lor criminale, căpeteniile reacționare din fruntea guvernului, mină în mină cu monarhia, voiau să ducă aceeași politică fascistă în armată ca și clica antonesciană, cu scopul ca aceasta să poată fi folosită din nou ca instrument de opresiune a poporului, pentru apărarea intereselor de clasă ale burgheziei și moșierimii.

Aflind că delegațiile „Apărării patriotice”, care mergeau în spitalele militare, împărțeau soldaților răniți, pe lângă pachete cu daruri, ziarele „Scînteia” și „Romînia liberă”, ducînd totodată muncă de lămurire printre ostași, generalul Rădescu a dat ordin sever, încă pe timpul cînd era șef al Marelui Stat-Major, în 1944, să se interzică răspîndirea ziarelor comuniste în armată și să nu se mai țină „nici un fel de cuvîntare”¹¹. În același timp însă nu era stînjenită cu nimic difuzarea ziarelor P.N.Ț. și P.N.L., iar bibliotecile comandamentelor erau pline de cărți și reviste fasciste, rămase de pe timpul dictaturii antonesciene.

Dar ordinele drastice ale generalului Rădescu n-au avut puterea să-i oprească pe ostași de a citi presa de partid și a asculta cuvîntul partidului. Ziarul „Scînteia”, organul central al C.C. al P.C.R., a dus o susținută campanie de demascare a criminalilor de război, cerînd arestarea și pedepsirea lor exemplară. Partidul arăta limpede și convingător că „...pentru ca armata să devină în adevăr a poporului și pentru popor — nici un moment, nici o secundă nu mai pot fi tolerați în rîndurile ei criminalii de război, legionarii cunoscuți, națștii de marcă”¹².

Nu se putea ca ostașii romîni să nu salute cu bucurie această luptă a partidului, căci ei știau bine că tocmai acei criminali de război îi împinseseră spre pieire în războiul nedrept antisovietic. În același timp, P.C.R. cerea insistent să fie reprimiți în rîndurile armatei toți cei prigo-niți de clica fascistă-antonesciană.

Un larg ecou a avut în rîndurile armatei lupta necruțătoare dusă de P.C.R. împotriva practicilor vechi de batjocorire și terorizare a soldaților. În acea perioadă, „Scînteia” a publicat o pagină specială, intitulată „Armata să fie a poporului”, în care erau demascate fără cruțare actele barbare ale bătăușilor din armată, se cerea anchetarea cazurilor de lovire și batjocorire și luarea măsurilor de pedepsire a vinovaților. Soldații se adresau cu nemărginită încredere ziarului „Scînteia” prin zeci și sute de scrisori, își spuneau păsurile și cereau sprijin pentru curmarea răului. Într-o astfel de corespondență, un grup de ostași scria : „Sîntem ostași ai țării romînești, tineretul de azi, care își varsă sîngele în lupta pentru a făuri o Romînie nouă, liberă, independentă și democratică. Noi sîntem pașnicii lucrători din uzine și de pe ogoare, funcționari și intelectuali care am alergat din toate unghiurile țării pentru a ne face datoria. Noi sîntem scutul țării romînești, sîntem aceia care luptăm pentru eliberarea ei completă din ghearele fascismului și sîntem gata, în orice moment, de a ne jertfi viața cînd va cere țara. Pentru aceste motive cerem : să dispară teroarea, înjurăturile, amenințările și batjocura din partea unor comandanți care, prin purtarea lor,

¹¹ Arhivă M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 221/44, fila 69.

¹² „Romînia liberă” din 3 decembrie 1944.

sînt dușmanii țării... Vrem să fim educați nu prin bătaie, ci prin metode civilizate. Vrem să fim disciplinați nu din frică, ci din convingere”¹³. Urmînd cu hotărîre politica sa de apărare a celor mulți și asupriți, partidul arăta : „A menține metoda medievală a bătaiei înseamnă mai mult ca oricînd o provocare la adresa sentimentului patriotic”¹⁴.

Înfrîngînd împotrivirea înverșunată a reacțiunii, partidul, aflat în fruntea luptei revoluționare a maselor populare, a impus regelui și guvernelor cu majoritate reacționară conduse de Sănătescu și Rădescu luarea unor măsuri democratice care au contribuit la îmbunătățirea stării moral-politice a armatei și la întărirea capacității ei de luptă în războiul antihitlerist.

Eliberarea comuniștilor și a altor deținuți politici antifasciști din lagăre și închisori și restabilirea lor în toate drepturile civile și militare, amnistierea și reintegrarea în armată a foștilor nesupuși la încorporare, dezertori, a foștilor condamnați de fasciști pentru faptul că nu voiseră să lupte contra Uniunii Sovietice¹⁵, au făcut să crească spiritul antifascist și combativ al armatei. A fost abrogată legea rasială a recrutării din anul 1942¹⁶, s-a dat libertate ofițerilor și subofițerilor de a se căsători cu soții fără dotă¹⁷, a fost abrogată prevederea regulamentară fascistă prin care Ion Antonescu legalizase pedeapsa corporală a soldaților¹⁸, au fost luate o serie de alte măsuri.

Nu de mică însemnătate în stimularea ostașilor în lupta împotriva hitlerismului a fost adoptarea, în ianuarie 1945, a măsurii prin care soldații puteau fi avansați în mod excepțional, pentru fapte de arme săvîrșite pe cîmpul de luptă în războiul antihitlerist, la gradul de subofițer și ofițer¹⁹.

Înființarea, încă din decembrie 1944, a Secției militare a A.R.I.U.S. și obținerea libertății pentru militari de a activa în această asociație²⁰ au contribuit la strîngerea legăturilor prietenești dintre Armata romînă și Armata Sovietică.

Prin munca de la om la om dusă de comuniști și uteciști, ca și prin presa de partid, prin broșuri, manifeste, partidul cultiva în rîndurile militarilor înaltele idei ale internaționalismului, ale dragostei și recunoștinței nețărmurate față de Uniunea Sovietică, prima țară a socialismului. În același timp, partidul milita pentru înfrățirea cu celelalte popoare vecine în lupta comună împotriva fascismului. Însuflețită de aceste idei nobile, Armata romînă s-a angajat, alături de invincibila Armată Sovietică, în lupta pentru alungarea cîmpopitorilor de pe pămîntul Ungariei și Cehoslovaciei.

O deosebită influență asupra moralului armatei l-a avut sprijinul dat de oamenii muncii în luptă. Au fost numeroase cazuri cînd munci-

¹³ „Scînteia” din 6 decembrie 1944.

¹⁴ „Luptătorul” din 25 septembrie 1944.

¹⁵ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1 008/50, fila 44.

¹⁶ „Monitorul oficial” nr. 203, din 2 septembrie 1944 (Decret-lege 1 627/1944).

¹⁷ „Monitorul oficial” nr. 236, din 1 octombrie 1944 (Legea 496/1944).

¹⁸ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1/469, fila 209 (Decret-lege din 27 septembrie 1944).

¹⁹ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1 041/120, fila 179.

²⁰ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1 008/50, fila 45 (Ordinul general nr. 107, din 4 decembrie 1944).

torii, țăranii, intelectualii, răspunzând chemării partidului, s-au înarmat cu ce au găsit și au lovit dușmanul fără cruțare. De pildă, la 31 august 1944, populația din satele aflate în jurul orașului Tîrgoviște s-a înarmat cu furci, topoare, sape etc. și, trecînd alături de armată, au pornit împreună la nimicirea cotropitorilor hitleriști ²¹. În chip asemănător, lucrători de la Uzinele Reșița, înarmați cu tunuri anticar ce se aflau la reparat, au luptat, alături de trupele romîne, pentru salvarea de la distrugere a instalațiilor și minelor de la Anina ²². Muncitori de la Uzinele „Rogifer”-Tohanu au ajutat unitățile romîne să respingă inamicul în zona Prejmer-Doboli ²³. Asemenea exemple pot fi date nenumărate. În toate regiunile țării unde au avut loc lupte, muncitorii din fabrici și de pe ogoare au sprijinit, fie cu arma în mînă, fie sub alte forme, Armata Sovietică și Armata romînă în lupta pentru nimicirea hitleriștilor.

Lupta hotărîtă și plină de sacrificii dusă de oamenii muncii pentru sprijinirea frontului antihitlerist, pentru aplicarea în viață a lozincii lansate de partid: „Totul pentru front, totul pentru victorie!” a întărit frontul antihitlerist și a ridicat moralul ostașilor romîni.

Reacțiunea grupată în jurul monarhiei, sprijinită de imperialiști, temîndu-se că valul mereu crescînd al luptei revoluționare a maselor populare va mătura din cale vechile rînduiri burghezo-moșierești, își căuta salvarea în dezlănțuirea unui război civil și în intervenția puterilor imperialiste în treburile interne ale țării. În planul criminal de a îneca revoluția populară în sînge, reacțiunea sîpera că se va mai putea bizui pe armată ca în trecut.

Pentru a zădărnici planul reacțiunii de a dezlănțui un război civil, partidul comunist și-a intensificat munca în rîndurile armatei. La 22 februarie 1945, din inițiativa P.C.R., Consiliul F.N.D. s-a adresat cu un nou apel către armată în care îi cerea „să refuze executarea ordinelor lui Rădescu și ale uneltelor lui îndreptate împotriva poporului” ²⁴.

Cu ajutorul unor ofițeri fasciști, jandarmi și polițiști înrăiți, Rădescu a pus la cale provocarea din 24 februarie 1945, cînd s-a tras în uriașă demonstrație a oamenilor muncii din Capitală — provocare ce trebuia să constituie semnalul declanșării unui război civil. Dar voința ne-strămutată a maselor de a instaura un guvern democrat, calmul cu care s-au reorganizat, au avut o puternică influență asupra armatei. În conștiința militarilor se întărea tot mai mult sentimentul de solidarizare cu masele de oameni ai muncii.

Atacuri banditești asupra demonstranților au mai fost puse la cale și în alte cîteva orașe. Dar vremea cînd armata executa orbește ordine criminale îndreptate împotriva poporului apusese. Legătura dintre armată și popor ce prinsese viață în vîltoarea insurecției și se întărea tot mai mult în războiul antihitlerist nu mai putea fi ruptă. Unitățile de pe front continuau să lupte cu eroism împotriva hitlerismului, iar cele din țară, dînd ascultare chemărilor partidului, au trecut de partea luptei revoluționare a maselor populare pentru instaurarea unui guvern democrat. Astfel, la Galați, Iași, Botoșani, Sibiu, Turnu-Măgurele și în alte centre,

²¹ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 3/142, fila 2.

²² Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1/469, fila 342.

²³ Loc. cit., fila 360.

²⁴ „Scînteia” din 25 februarie 1945.

soldații au refuzat să execute ordinul de a trage în mulțime. La Fălticeni soldații, refuzând să se supună ordinelor date de ofițerii reacționari, au trecut de partea demonstranților, solidarizându-se cu revendicările acestora²⁵. La Craiova a avut loc o emoționantă înfrățire a soldaților cu oamenii muncii. Aici, când mulțimea voia să instaleze un prefect democrat, s-a dat ordin unităților militare să tragă. Dar ostașii au strigat că ei nu vor trage, deoarece au jurat credință poporului. Rupind rîndurile, soldații s-au îmbrățișat cu muncitorii într-o atmosferă plină de entuziasm²⁶. Aceeași atitudine au manifestat soldații la Timișoara, Sibiu, Brașov și în alte orașe din țară.

Prin lupta maselor populare, sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul comunist, ultimul guvern cu majoritate reacționară a fost alungat de la cîrma țării.

*

Instaurarea guvernului democrat, la 6 martie 1945, a creat condiții noi, favorabile intensificării efortului țării noastre în războiul antihitlerist. Întărirea armatei și sprijinirea frontului antihitlerist au devenit sarcini de cea mai mare importanță pentru partid și guvern. Sintetizînd problemele principale și sarcinile imediate ce stăteau în fața noii puteri democrat-populare, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — în ședința Consiliului de Miniștri din 7 martie 1945 — arăta: „A treia problemă și pe care o socotesc de mare, de foarte mare importanță este problema armatei, problema reorganizării armatei. Trebuie să facem așa fel încît armata noastră să simtă întreaga căldură a poporului, întregul sprijin al poporului”²⁷.

Datorită jafului și distrugerilor provocate economiei țării de către hitleriști și a sabotării eforturilor de război de către elementele reacționare din guvernele anterioare, trupele de pe front suportaseră o serie de greutăți și lipsuri materiale. Din inițiativa și sub conducerea partidului, guvernul a luat măsuri de sporire a aprovizionării frontului cu armament, muniții, hrană și echipament, s-a asigurat completarea unităților, a fost îmbunătățit sistemul poștal între front și spatele frontului. Armata română simțea că pulsul întregului popor muncitor bătea puternic, alături de ostașii ei, pentru victorie, pentru nimicirea fascismului.

Folosind noile condiții favorabile, P.C.R. și-a intensificat activitatea, pe front și în spatele frontului, desfășurînd o muncă susținută de lămurire și popularizare a politicii sale în rîndurile armatei. În presa de partid, în manifestele și chemările ce li se adresau, în scrisorile ce le primeau de la organizațiile de masă și oamenii muncii din întreprinderi, fabrici și uzine, ostașii de pe front simțeau căldura, grija și dragostea partidului. Munca neobosită desfășurată în rîndurile armatei, măsurile concrete, cu caracter revoluționar, luate de partid pentru făurirea unei

²⁵ „Scînteia” din 20 februarie 1945.

²⁶ „Scînteia” din 25 februarie 1945; vezi și „Drum nou” (Brașov) din 28 februarie 1945.

²⁷ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 8 (Stenograma ședinței din 7 martie 1945, pag. 19—20).

vietii noi oamenilor muncii au exercitat o puternică influență asupra maselor de militari, le-au întărit forțele și spiritul de luptă.

Legiferarea reformei agrare de către puterea populară, la 22 martie 1945, a dus la smulgerea din mâinile moșierilor a 1 468 000 ha de pământ. Visul țărănimii muncitoare — pentru care s-au sacrificat cei peste 11 000 de țărani în 1907 — s-a împlinit. Aceasta a constituit o mare victorie obținută de clasa muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare, sub conducerea partidului comunist. Prioritatea acordată ostașilor de pe front, văduvelor și orfanilor de război la împrumutarea a contribuit la crearea unei legături puternice între front și spatele frontului, între trupele române, care luptau pentru nimicirea resturilor forțelor hitleriste și cei care luptau pentru refacerea și progresul țării²⁸.

Nenumăratele scrisori pe care ostașii le primeau din partea familiilor în care îi încunoștințau că au primit pământ, popularizarea prin presă și radio a împrumutării luptătorilor de pe front au creat în rândurile acestora entuziasm și nespusă bucurie. „În câteva rînduri, îți pot comunica — scria un sătean fiului său din Regimentul 2 pionieri — că noi sîntem sănătoși, ceea ce îți dorim și ție. Mai află, dragul meu, că ți s-au dat 5 ha de pământ și ajutor...”²⁹. Vorbind la radio, o țărăncă din comuna Buftea, fostul județ Ilfov, împărtășea soțului ei, care lupta pe front împotriva hitlerismului, marea bucurie că a primit pământ: „Dacă mă auzi tu... pe acolo, să știi că acum avem pământul nostru. Pînă la venirea ta îl vom munci pe brînci și nu-l vom lăsa neînsămîntat. Mare bucurie și mare dor de muncă au cuprins satele noastre”³⁰.

Conștiința la care se ridicaseră masele de militari, ca urmare a influenței muncii și politicii partidului, se oglindea în scrisorile lor de răspuns, prin care își manifestau încrederea față de puterea populară, dragostea și hotărîrea de a lupta pentru îndeplinirea politicii partidului, pentru îndeplinirea aspirațiilor poporului. „Am primit înștiințare de la familiile noastre în care, printre altele, ne spun că au primit ajutorul familial cuvenit — scria un grup de ostași de pe front. — Vă dorim cu toți cei de pe front numai bine și pașii dv. să meargă spre propășire... Aveți încredere în noi, care, la rîndul nostru, vă vom fi sprijinul și ajutorul dv. atunci cînd va fi cazul și ne veți cere cuvîntul și concursul”³¹.

În alte scrisori, ostașii de pe front își exprimau față de partid sentimentele de mîndrie că luptau pentru ridicarea și propășirea poporului muncitor, pentru un viitor de libertate și fericire, într-o Romînie nouă, în care poporul să fie stăpîn³².

Sub îndrumarea partidului, „Apărarea patriotică” a organizat trimiterea unor caravane cu daruri pentru ostași. Aceasta era o dovadă în plus, printre multe altele, a grijii și atenției pe care partidul o acorda ostașilor de pe front³³. Delegații oamenilor muncii care însoțeau caravanele, la ajungerea pe front, au desfășurat o susținută muncă de popu-

²⁸ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej: „O politică romînească de realizări democratice”, Ed. P.C.R. 1946, pag. 110.

²⁹ „Scînteia tineretului” din 20 martie 1945.

³⁰ „Înainte” din 5 aprilie 1945.

³¹ „Severinul liber” din 24 aprilie 1945.

³² „Înainte” din 25 martie 1945.

³³ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1/461, fila 145.

larizare a politicii partidului printre ostași. Ziarele de partid, bibliotecile de campanie distribuite în unități și subunități, convorbirile și discuțiile cu militarii în care erau popularizate țelurile mărețe ale luptei partidului au contribuit într-o măsură însemnată la sporirea influenței sale în rîndurile unităților militare.

O atenție deosebită a fost acordată de delegațiile „Apărării patriotice” și cele ale oamenilor muncii răniților din spitalele aflate în zona interioară. Astfel, delegații ale oamenilor muncii din întreprinderile „Dîmbovița”, „Sapahim”, „Țesătoriile reunite” și delegați ai „Apărării patriotice”, sub conducerea comuniștilor, au împărțit daruri răniților din spitalul 309 Z. I., au organizat convorbiri cu ei, le-au oferit spectacole artistice. Aceste acțiuni au întărit încrederea ostașilor în partid, convingîndu-se de grija pe care le-o purta³⁴.

Un larg ecou a avut în rîndurile maselor de militari activitatea desfășurată pe front de delegația formată din reprezentanți ai partidului comunist și guvernului democrat, care a încurajat și răsplătit pe ostașii romîni ce luptau cu eroism împotriva fascismului alături de glorioșii ostași sovietici.

Corespondenții ziarelor „Scînteia” și „Romînia liberă”, sosiți pe front, duceau cuvîntul partidului pînă în liniile de luptă. Cunoașterea reală a stării de spirit a ostașilor, a nevoilor lor, a faptelor lor de arme pline de abnegație erau inserate în coloanele presei de partid.

Încă din primele luni ale războiului antihitlerist, P.C.R. a organizat trimiterea pe front a unor grupuri de voluntari, în rîndul cărora erau comuniști și uteciști. Astfel, în luna decembrie 1944, au plecat tineri din București de la C.F.R., „Vulcan”, „Wolf”, „Gagel”, S.T.B. etc., avînd în frunte pe comunistul C. Godeanu, membru al C.C. al U.T.C. De asemenea, în luna ianuarie 1945 au plecat pe front tineri din Craiova, Turnu-Severin, Întreprinderea „Concordia” din Ploiești etc.³⁵. Comuniștii și uteciștii plecați pe front, devotați cu trup și suflet intereselor oamenilor muncii, erau cei mai înflăcărați purtători de cuvînt ai partidului printre masele de ostași. Explicînd cauza dreaptă a războiului eliberator anti-fascist, ei contribuiau la întărirea spiritului combativ al militarilor, îi mobilizau la îndeplinirea misiunilor de luptă. Comuniștii și uteciștii au adus o importantă contribuție la cimentarea legăturii dintre armată și popor, la identificarea luptei ostașilor de pe front cu lupta revoluționară a poporului pentru o viață nouă.

Legătura ce se crease între armată și popor a constituit izvorul nesecat al eroismului ostașilor romîni pe frontul antihitlerist. Succesele oamenilor muncii din țară obținute în lupta pentru sprijinirea frontului și pentru cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, ridicau moralul luptătorilor de pe front, iar victoriile ostașilor însufleau, la rîndul lor, masele populare³⁶.

Curățirea armatei și transformarea ei, treptat, într-o armată a poporului, constituiau o sarcină extrem de importantă a partidului și guvernului. Îndeplinirea acestei sarcini era o necesitate obiectivă pentru

³⁴ „Romînia liberă” din 12 ianuarie 1945.

³⁵ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 257/202, fila 74.

³⁶ „Apărarea patriei” din 25 octombrie 1959.

ducerea cu succes a războiului antifascist și a luptei împotriva reacțiunii interne și externe.

Din inițiativa P.C.R., guvernul democrat a trecut, încă în cursul lunii martie 1945, la luarea de măsuri concrete, eficiente, pentru curățirea armatei de elementele fasciste și profasciste. În același timp au fost reintegrați unii ofițeri și generali care se desolidarizaseră de actele reacționare, dușmănoase ale guvernului cu majoritate reacționară condus de Rădescu.

Aplicarea cu consecvență de către partid și guvernul democrat a acestor măsuri a ușurat în mod simțitor procesul de transformare a armatei într-o armată de tip nou. Totodată a făcut să crească influența partidului în rândurile maselor de soldați și ale cadrelor cinstite din armată, orientându-i tot mai mult pe făgașul servirii intereselor poporului.

Un aport însemnat în munca pentru dezvoltarea spiritului nou, democratic, în armată au adus aparatul politic și ostașii Diviziei „Tudor Vladimirescu”. Munca politică de lămurire și educare era dusă nu numai în cadrul acestei mari unități, ci era extinsă, prin contactul direct dintre ostași și prin ziarul „Înainte”, și în rândurile marilor unități românești vecine. Divizia „Tudor Vladimirescu”, prima mare unitate românească care jurase să slujească interesele poporului muncitor, a exercitat o influență pozitivă asupra celorlalte unități românești de pe front.

De asemenea, un aport însemnat pentru aplicarea liniei partidului în armată l-a adus Secția militară A.R.L.U.S., care și-a intensificat activitatea după 6 Martie 1945. Prin organizarea de conferințe, referate, mitinguri, vizionarea de filme în unități, aceasta a adus o contribuție reală la dezvoltarea dragostei ostașilor față de poporul sovietic și glorioasă Armată Sovietică, la sădirea internaționalismului proletar.

Introducerea de către partid și guvern a aparatului politic, la 26 aprilie 1945, în unitățile de pe front, iar la 2 octombrie 1945 în întreaga armată a constituit o măsură revoluționară. Pentru prima dată în istoria sa, Armata română avea în organizarea ei un element nou, aparatul politic, după exemplul celei mai înaintate armate din lume, Armata Sovietică. Creat pentru prima oară în Divizia „Tudor Vladimirescu”, în anul 1943, aparatul politic a avut un rol hotărâtor în ridicarea conștiinței politice a militarilor, în educarea și instruirea lor pentru apărarea intereselor poporului.

Introducerea aparatului politic în Armata română a marcat în mod deosebit trecerea pe o treaptă superioară a muncii P.C.R. în rândurile acesteia. La temelia activității aparatului politic stătea sarcina de a educa soldații, subofițerii și ofițerii în spiritul dragostei nețărmurate față de patrie și popor, față de regimul democrat-popular, de a cultiva înaltele sentimente de prietenie, dragoste și recunoștință față de marea Uniune Sovietică și glorioasa ei armată eliberatoare. Conducând în permanență de partid, aparatul politic a avut un rol deosebit în ridicarea nivelului politic-cultural al ostașilor, în întărirea disciplinei conștiente, în lichidarea mentalității, metodelor și racilelor din armata burghezo-moșierească. Primit cu încredere și dragoste de masele largi ale soldaților și cadrelor atașate poporului, aparatul politic a dus cu fermitate linia politică a partidului în rândurile militarilor, a luptat cu hotărâre pentru demascarea și eliminarea elementelor dușmănoase din rândurile

Expunerea unei lecții politice într-o unitate militară română pe frontul antihitlerist. (Fototeca M.F.A. — D.S.P.A.)

armatei. Un rezultat important al activității desfășurate de aparatul politic l-a constituit, printre altele, faptul că mulți soldați și ofițeri au devenit luptători activi pentru înfăptuirea politicii partidului și puterii populare.

O puternică influență asupra Armatei române a exercitat Armata Sovietică, alături de care a luptat în războiul antihitlerist. Prin contactul direct cu ostașii sovietici, militarii români au avut posibilitatea să cunoască pe omul sovietic, realizările și viața lui liberă, înaltele sale calități morale și politice, țelurile și nobila misiune a glorioasei Armate Sovietice de a apăra patria socialistă și pacea lumii. Aceasta a contribuit în mare măsură la orientarea și clarificarea politică a ostașilor români.

În războiul antihitlerist, ca urmare a activității și influenței partidului comunist în rândurile armatei, frăția de arme romîno-sovietică, pentru care partidul a militat în tot timpul existenței sale, s-a cimentat pentru totdeauna. „Sîngele vărsat de vitejii ostași sovietici și români pentru eliberarea pămîntului patriei noastre a pecetluit pe veci frăția de arme sovieto-romînă, expresie a prieteniei și alianței de nezdruccinat dintre poporul romîn și poporul sovietic”³⁷.

O contribuție importantă la întărirea prieteniei și frăției de arme romîno-sovietice a adus ziarul „Graiul nou”, organ al Direcției politice de front a Armatei Sovietice, care populariza victoriile comune și faptele de eroism ale soldaților sovietici și români împotriva fascismului, lupta forțelor patriotice, sub conducerea P.C.R., împotriva reacțiunii din țară etc. De asemenea, la întărirea frăției de arme romîno-sovietice au contribuit ofițerii sovietici de legătură de pe lîngă marile unități și unități romînești, care, printr-o atitudine apropiată, tovărășească în activitatea lor, și-au atras prețuirea și dragostea soldaților, subofițerilor și ofițerilor romîni.

Frăția de arme romîno-sovietică și-a găsit o puternică expresie în focul bătăliilor comune pentru distrugerea fascismului, prin cooperarea și sprijinul reciproc între unitățile sovietice și romîne.

Comandanții sovietici s-au exprimat adesea în cuvinte pline de căldură despre frăția de arme romîno-sovietică încheată pe cîmpul de luptă.

Influența înaltelor idei ale internaționalismului și sentimentului solidarității și prieteniei cu alte popoare și-a găsit expresia în lupta dusă de Armata romînă, alături de Armata Sovietică, pentru eliberarea popoarelor maghiar și cehoslovac de sub robia fascistă. Prin lupta și comportarea sa frățească, Armata romînă și-a atras simpatia unanimă a populației celor două țări vecine. Populația maghiară și cehoslovacă a sprijinit activ trupele romîne în luptă. Nenumărate documente vorbesc de recunoștința manifestată de oamenii muncii și autoritățile maghiare și cehoslovace față de Armata romînă³⁸.

Datorită țelurilor patriotice ale războiului antihitlerist și ca rezultat al activității și influenței partidului, ostașii romîni, luptînd alături de invincibila Armată Sovietică, au săvîrșit fapte nemuritoare de eroism

³⁷ Gh. Gheorghiu-Dej : „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei”, Editura politică, 1959, pag. 11.

³⁸ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1/467, filele 540—541 ; dosarul nr. 1/51, filele 119, 122, 125, 126, 127.

individual și de masă. Ei au luptat cu devotament, cu neasemuită vitejie, cu un înalt spirit de jertfă pentru îndeplinirea mărețelor sarcini puse de partid și popor — de a elibera patria înrobită și de a participa la zdrobirea definitivă a fascismului. Spiritul de sacrificiu cu care au luptat ostașii români în războiul drept, eliberator împotriva fascismului, i-a așezat cu cinste alături de ostașii celei mai puternice armate din lume, Armata Sovietică.

Bătăliile și luptele victorioase de pe Mureș, ofensiva pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei, bătălia din cîmpia Tisei, bătălia de pe Rojniava și de pe valea Gronului, de la Banska Bistrika și Kremnița, grelele lupte de iarnă din munții Tatra și Fatra, de pe Vag și Morava și marea bătălie din platoul Boemiei au înscris fiecare cite o măreață pagină de glorie și eroism în istoria luptei pentru libertate a poporului român.

Faptele eroice de suprem sacrificiu ale comunistului Constantin Godeanu, ale uteciștilor Ion Purcaru, Iosif Petre, Alexandru Rusu, Ilie Cotoră, ale sublt. Turturică, serg. Eftimie Croitoru, lt. col. Buzoianu, cpt. Racoțeanu, serg. Elena Chiriță, lt. Stancu, elevului Virgil Iovănaș și ale atîtor alți eroi vor rămîne veșnic vii în inima poporului recunoscător. Exemplu grăitor de neasemuit eroism de masă îl constituie ostașii unei baterii din Regimentul 9 artilerie care au luptat eroic pînă au căzut toți la posturile lor ³⁹; detașamentul „Ulmanka” (format din subunități din Regimentul 2 dorobanți, care primise numele localității pentru care se dădeau luptele), ai cărui ostași, după ce au produs pierderi grele inamicului, fiind încercuiți, au luptat eroic trei zile și trei nopți pînă la terminarea muniției ⁴⁰; un pluton de asalt din Batalionul 15 vînători de munte, format din ostași voluntari, care au atacat prin surprindere pe hitleriști și, datorită curajului și eroismului lor, orașul Banovțe a fost eliberat de acea unitate ⁴¹. Acestea sînt numai cîteva dintre numeroasele exemple de eroism de masă.

Pentru vitejia și eroismul de care au dat dovadă în războiul anti-hitlerist, unitățile romîne au fost citate prin numeroase ordine de zi ale Comandamentului Suprem Sovietic, Comandamentului Frontului 2 ucrainean, ale grupurilor de Armate Sovietice și elogiare într-o serie de comunicate de război sovietice și romîne. Peste 300 000 de soldați, subofițeri și ofițeri români au fost decorați cu diferite ordine și medalii romînești, sovietice și cehoslovace.

★

Activitatea îndelungată, neobosită și plină de abnegație dusă de P.C.R. a constituit factorul hotărîtor în formarea conștiinței revoluționar-patriotice a Armatei romîne. Puternicul far al învățaturii partidului a spart bezna țesută în jurul armatei de propaganda fascistă și i-a luminat calea spre înălțătoarea insurrecție armată din august 1944 și spre războiul patriotic, antihitlerist.

³⁹ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 576/2, fila 15.

⁴⁰ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 298/113, fila 38.

⁴¹ Arhiva M.F.A.—M.St.M., dosarul nr. 1/26, filele 164—165.

Fidel Castro: „Cuvîntări alese“

Editura politică, 1961, 424 pag.

Volumul „Cuvîntări alese“ de Fidel Castro, apărut în Editura politică, include cîteva din cele mai valoroase cuvîntări ale înflăcăratului luptător și eminent conducător al luptei de eliberare națională și socială a poporului cuban.

Culegerea este precedată de o scurtă prefață a Editurii politice în care sînt înfățișate principalele momente ale revoluției din Cuba și problemele ei actuale.

Un moment important în lupta poporului cuban pentru răsturnarea jugului odios al imperialismului nord-american, pentru cucerirea libertății și independenței sale naționale, l-a constituit mișcarea insurecțională de la 26 iulie 1953, cînd 165 de tineri patrioți, în frunte cu Fidel Castro, au organizat un atac temerar asupra garnizoanei militare Moncada din orașul Santiago de Cuba. Acțiunea, care avea drept obiectiv începutul insurecției și înarmarea poporului cu armele din cazărmi, nu a reușit. Făcut prizonier, Fidel Castro a fost adus în fața tribunalului militar.

Cu ocazia procesului, la 16 octombrie 1953, după numeroase torturi fizice și morale, Fidel Castro, în calitate de propriul său apărător, a rostit un amplu discurs în care, pe baza unui mare număr de date economice și sociale, a făcut un necruțător rechizitoriu regimului corupt și putred al lui Batista.

Stenografiat în secret și răspîndit în popor ca manifest de luptă, sub titlul „Istoria îmi va da dreptate“, discursul făcea o analiză temeinică a evenimentelor și faptelor istorice legate de îndelungata luptă dusă de poporul cuban pentru independența și demnitatea națională. Analiza condițiilor concrete în care Cuba a căzut pradă monopolurilor din S.U.A., după răsturnarea jugului colonial spaniol, precum și enunțarea telurilor fundamentale ce și le propunea revoluția, cunoscute în general sub denumirea de „cele 5 legi revoluționare“, dovedesc că, încă din acea perioadă, Fidel Castro devenise una dintre figurile cele mai remarcabile ale mișcării de eliberare națională din America Latină.

Înfrîngerea mișcării insurecționale de la 26 iulie 1953, condamnarea și întemnițarea lui Castro și a tovarășilor săi în vestita închisoare „model“ din insula Pinos nu au reușit să înfrîngă spiritul de luptă și setea de libertate a poporului cuban. Sub presiunea maselor, în anul 1954, călăul Batista este

nevoit să acorde amnistie politică generală. Părăsind temnița, grupul conducător al „Mișcării din 26 iulie”, în frunte cu Fidel Castro, emigrează pentru scurt timp în S.U.A. și Mexic, unde continuă lupta. La 2 decembrie 1956, în urma unor intense pregătiri, 82 de tineri revoluționari, conduși de Fidel Castro, debarcă de pe goeleta „Gramma” și, cu prețul unor mari jertfe — rămânând în viață doar 12 —, reușesc să reaprindă scînteia revoluționară în provincia Oriente. Înfrîngerea temporară nu i-a descurajat. Atașați poporului și aspirațiilor lui revoluționare, Fidel Castro și tovarășii săi de luptă s-au situat în fruntea unui aprig război de partizani în Munții Sierra Maestra.

În aceste condiții, cînd în țară erau create premisele unei situații revoluționare, clasa muncitoare, forța ei de avangardă, Partidul Socialist Popular, au acordat un sprijin hotărîtor armatei insurecționale. La sfîrșitul anului 1958 a fost organizată o puternică grevă generală care, paralizînd întreaga viață economică din țară, a creat condiții prielnice pentru o largă ofensivă a armatei insurecționale. Sfîrșitul anului 1958, marcat de puternice lupte, aduce cu sine prăbușirea totală a regimului dictatorial. Dejucînd manevrele lui Batista, care, fugind, predase — la inițiativa ambasadorului american — puterea unei junte militare, la 2 ianuarie 1959 primele detașamente ale armatei de eliberare, condusă de Fidel Castro, intră triumfătoare în capitala țării — Havana.

Alungarea lui Batista și a clicii sale de trădători a constituit, așa după cum subliniază autorul, o importantă victorie a poporului cuban. Ea este expresia voinței maselor de a dobîndi drepturi și libertăți democratice, de a obține independența economică și politică a țării. Victoria revoluției — arăta Fidel Castro la deschiderea Congresului al X-lea al Confederației oamenilor muncii din Cuba — a restabilit drepturile muncitorilor, a transformat clasa muncitoare într-o forță politică hotărîtoare,

care ține în mîinile sale destinele țării¹.

Cuvîntările conducătorului revoluției cubane sînt străbătute de cuvinte pline de căldură și admirație față de clasa muncitoare cubană, care a avut rolul de hegemon al revoluției, față de numeroasele sale jertfe aduse luptei de eliberare națională și socială a poporului cuban. „Clasa muncitoare — arată Castro, în discursul la Congresul amintit al Confederației oamenilor muncii din Cuba — este, am putea spune, o armată disciplinată, gata oricînd de luptă și întotdeauna în primele rînduri... Nu a fost nici un singur caz în care o nobilă chemare a revoluției să nu fi găsit un tot atît de nobil răsunset în rîndurile muncitorilor. Ori de cîte ori au trebuit făcute sacrificii pentru interesele revoluției, deci și pentru interesele clasei muncitoare, ne-am adresat întotdeauna muncitorilor” (pag. 98).

*

Cucerirea puterii politice de către forțele democratice din Cuba a deschis poporului posibilități nelimitate în toate domeniile de activitate. În discursul rostit la 17 februarie 1959, cu ocazia numirii sale în funcția de prim-ministru al guvernului revoluționar, Fidel Castro scotea în evidență sarcinile grele, deosebit de complexe pe care victoria revoluției le punea în fața poporului cuban, subliniînd în primul rînd necesitatea lichidării vechiului aparat de stat și a politicii antinaționale și antipopulare promovate de guvernul fostului dictator.

Poporul cuban, în lupta sa eroică pentru dezvoltarea revoluției, a trebuit să facă față unor mari greutăți, generate atît de înapoierea economică a țării, cît și de puternica împotrivire a dușmanilor interni și externi.

În cuvîntările cuprinse în culegerea pe care o prezentăm, Fidel Castro înfățișează multilateral tabloul sumbru al înapoierii economice și sociale

¹ Fidel Castro : „Cuvîntări alese”, Editura politică, 1961, pag. 131. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

a Cubei, ca rezultat al jugului monopolurilor străine și regimului anti-popular și antinațional al lui Batista. Astfel, încă în pledoaria rostită în fața Tribunalului militar la procesul din 1953, Castro demasca cu vigoare condițiile grele de trai ale maselor în anii regimului dictatorial, arătând că, în acea perioadă, 600 000 de cubani erau șomeri, 500 000 de muncitori agricoli locuiau în cocioabe, muncind 4 luni pe an și restul timpului suferind de foame; 400 000 de muncitori industriali și salahori cu venituri mici, mereu ciuntite, locuiau în infernalele maghernițe de la mahala; 100 000 de mici agricultori trăiau și munceau pe un pământ ce nu era al lor. O situație la fel de grea aveau și cei 30 000 de învățători și profesori, cei 20 000 de mici comercianți împovărați de datorii, în general toate păturile populației exploatate de la orașe și sate (pag. 33).

Șapte ani mai târziu, la tribuna Organizației Națiunilor Unite, prim-ministrul guvernului provizoriu cuban completa acest tablou, deosebit de edificator pentru condițiile social-economice caracteristice Cubei pre-revoluționare, vorbind de faptul că 37,5% din populație era analfabetă, 70% din copiii de la sate nu aveau învățători, peste 100 000 de persoane erau tuberculoase și 95% din populația rurală infantilă suferea de diverse boli.

Demascînd imperialismul nord-american ca principalul vinovat față de această situație, Castro sublinia că toate acestea sînt de fapt „splendorile” imperialismului, „splendorile lumii libere” hărăzite țărilor coloniale, de care a avut parte din plin și poporul cuban. Cu excepția cîtorva întreprinderi alimentare, forestiere și textile, Cuba era o țară producătoare de materii prime. În această țară, cu o economie eminentă agrară, mai mult de jumătate din cele mai bune pămînturi se aflau concentrate în mina monopolurilor din S.U.A. Numai în provincia Oriente, de pildă, existau 200 000 de familii lipsite complet de orice proprietate funciară, în timp ce

peste 300 000 de cabalerias* de pământ roditor — proprietatea societăților nord-americane „United Fruit Company” și „West Indian” — stăteau necultivate.

Monopolurile nord-americane își întinseseră stăpînirea asupra plantațiilor de zahăr, minelor și întreprinderilor industriale, asigurîndu-și sub protejirea fostului dictator controlul asupra pozițiilor-cheie ale economiei cubane.

Din primele zile ale existenței sale, guvernul revoluționar a adoptat importante măsuri în domeniul economic și social, în vederea lichidării moștenirii grele a trecutului, ridicării nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii, mobilizînd energia maselor muncitoare pentru îndeplinirea cu succes a obiectivelor ce și le propunea revoluția.

Aceste obiective și-au găsit reflecția sintetică în Declarația-program a guvernului revoluționar în care erau enumerate problemele vitale ale revoluției cubane: problema pămîntului, a industrializării, a locuințelor, a șomajului, a educației și a sănătății poporului.

Printre primele măsuri luate de guvernul revoluționar în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață ale oamenilor muncii a fost reducerea chiriilor cu 50% și lichidarea parțială a șomajului, prin folosirea rațională și eficientă a întreprinderilor existente și construirea unor obiective economice noi, pe baza planului de industrializare a țării. Importante măsuri au fost luate de asemenea de guvernul revoluționar în domeniul social, punîndu-se capăt speculei, contrabandei etc. Ca urmare a lichidării vechiului aparat de stat și a creării unui aparat de stat nou, popular, au fost lichidate pentru totdeauna abuzurile din stat, pungășia, asuprirea și batjocura, elemente caracteristice — așa după cum sublinia Castro de la tribuna Congresului al X-lea al Confederației oamenilor muncii — pentru

* Unitate de măsură a pămîntului în Cuba, egală cu 13,42 ha.

condițiile în care își duceau viața oamenii muncii cubani (pag. 105—106).

Într-un interval extrem de scurt au fost construite pentru oamenii muncii de la orașe 25 000 de locuințe, iar în regiunile rurale s-au pus bazele construcției a 50 de sate noi.

Succese deosebite a obținut poporul cuban în domeniul cultural. În Cuba s-a înfăptuit în anii puterii populare o adevărată revoluție culturală. Datorită unor vaste măsuri luate de guvernul revoluționar în direcția organizării învățământului de stat, în mod științific, prin etatizarea școlilor particulare și înființarea a peste 10 000 de școli noi, dintr-o țară a mizeriei, cu locuitorii în majoritatea lor analfabeți, Cuba a devenit într-o scurtă perioadă una dintre țările cele mai avansate și mai dezvoltate de pe continentul latino-american. Cuba este astăzi prima țară din America Latină care face față tuturor cerințelor în domeniul școlarizării, având câte un învățător chiar în cel mai îndepărtat colț din munți. Analizând procesele istorice ce au avut loc în Cuba, în perioada ultimilor 3 ani, în interviul acordat în ianuarie 1962 ziarelor „Pravda” și „Izvestia”, Fidel Castro releva în mod deosebit succesele obținute în domeniul cultural. Revoluția a hotărât să pună capăt analfabetismului, lichidând în scurtă vreme neștiința de carte, ca urmare a entuziasmului deosebit cu care tineretul studios din Cuba a înțeles să ducă la îndeplinire această măreață sarcină. „În prezent — arată Castro — în Cuba numărul analfabeților s-a redus la 3,9%. Este cel mai scăzut procent de analfabetism din America Latină și unul dintre cele mai scăzute din lume”².

Una dintre cele mai importante realizări ale revoluției în Cuba a fost înfăptuirea reformei agrare prin exproprierea marilor latifundii autohtone și, ceva mai târziu, în august 1960, prin naționalizarea întinselor proprietăți funciare deținute de companiile străine. Peste 100 000 de mici agricultori au fost împroprietăriți de către guver-

nul revoluționar, devenind stăpîni pe pământurile lor. Înfăptuirea celei mai radicale reforme agrare din istoria Cubei nu a mers însă pe linia fărâmițării pământului în mici loturi individuale. Conștient de necesitatea unui progres rapid în toate sectoarele vieții naționale, guvernul cuban a trecut la formarea unor mari gospodării agricole de producție, care dau de pe acum peste 80% din producția agricolă a țării. Înfăptuirea reformei agrare și crearea marilor gospodării agricole de producție au pus bazele unei agriculturi științifice, capabile să folosească pe scară largă mașinile agricole și, în general, procedeele tehnice cele mai moderne.

Înfăptuirea reformei agrare, desființarea prin lege a marilor proprietăți funciare, pe lângă faptul că a strîns în jurul revoluției marea masă a țăranilor săraci, constituie și o puternică lovitură dată moșierimii, pătura cea mai conservatoare și reacționară, strîns legată de interesele monopolistilor străini. Reforma agrară a deschis posibilitatea unui progres rapid în toate sectoarele vieții materiale. Fără reforma agrară, sublinia Fidel Castro de la tribuna O.N.U., Cuba nu ar fi putut face primii pași pe calea industrializării (pag. 228).

Cucerirea independenței naționale, lichidarea rămășițelor feudale din agricultură, a discriminărilor rasiale, întreg ansamblul de măsuri luate de guvernul revoluționar în direcția restabilirii normelor democratice în viața socială a poporului cuban consfințesc, în general, victoria primei etape a revoluției cubane. „Prin conținutul lor economic și social, aceste sarcini istorice sînt antiimperialiste, de eliberare națională, antifeudale, progresiste, populare și democratice”³.

Mentținerea și consolidarea independenței politice, dezvoltarea cu succes a revoluției nu erau posibile fără o radicală lichidare a dependenței economice a Cubei față de monopolurile

² „Timpuri noi”, revistă săptămînală de politică externă, nr. 6/1962, pag. 2.

³ Blas Roca: „Bazele socialismului în Cuba”, Editura politică, 1961, pag. 248.

străine. Mergînd pe această linie, guvernul revoluționar a luat o serie de importante măsuri, printre care amintim: anularea concesiunii societății de telefoane, făcută de guvernul tiranic al lui Batista unui monopol nord-american; reducerea tarifelor pentru consumul curentului electric, menținut de monopolurile americane la prețul cel mai ridicat din lume; pentru evitarea stocurilor de valută, în scopul îmbunătățirii circulației monetare, printr-un decret, guvernul revoluționar a mărit impozitele pe marile venituri și pe profiturile excesive ale marilor societăți.

Guvernul cuban a decretat, totodată, o serie de legi privind naționalizarea principalelor întreprinderi străine și autohtone. În stăpînirea statului au intrat în același timp cea mai mare parte a sistemului bancar, transporturile feroviare, comerțul exterior în întregime și o bună parte din comerțul interior. Ținînd cont de etapele succesive ale procesului revoluționar, guvernul cuban a menținut micul comerț particular și producția meșteșugărească de mărfuri. Referindu-se la această problemă, în cuvîntarea rostită la mitingul care a avut loc la Havana, la 26 iulie 1961, Fidel Castro arăta că aceste întreprinderi nu pot și nici nu trebuie să dispară peste noapte. Ele nu sînt însă veșnice și vor dispărea pe măsura dezvoltării revoluției, în mod treptat, ca o consecință a procesului revoluționar (pag. 401), la capătul căruia stă instaurarea societății socialiste (pag. 398).

Ca urmare a transformărilor democratice, în cursul cărora forțele revoluționare, în frunte cu clasa muncitoare, și-au consolidat și lărgit continuu pozițiile, în Cuba a devenit posibilă trecerea cu succes la îndeplinirea sarcinilor revoluției socialiste, cheazășie sigură pentru lichidarea înapoierii economice și consolidarea independenței naționale. Revoluția socialistă a deschis posibilități nelimitate activității poporului cuban, a creat premisele necesare pentru dezvoltarea

impetuoasă, fără precedent, a economiei naționale.

Făcînd primii pași pe calea socialismului, guvernul revoluționar, cu sprijinul activ al întregului popor, a acordat o atenție deosebită necesității creării unei industrii naționale puternice, problemă care ocupă un loc deosebit de important în cuvîntările conducătorului guvernului revoluționar. În legătură cu aceasta, Fidel Castro sublinia că în fața necesității mari de capital, reclamată de procesul industrializării, stătea sarcina folosirii eficiente a resurselor economice interne. Cuba nu mai putea recurge la ajutorul capitalului străin, care nu se investește niciodată din dorința de a ajuta alte popoare, ci urmărește întotdeauna stocarea de profituri cît mai mari, înrobirea economică și politică a țărilor „ajutate”.

Răspunzînd sarcinilor trasate de guvernul revoluționar, poporul cuban a pornit cu însuflețire lupta pentru dezvoltarea industrială a țării. Numai astfel se explică entuziasmul deosebit cu care a fost îmbrățișată de întregul popor inițiativa muncitorilor de pe plantațiile de trestie de zahăr de a participa la îndeplinirea planului de industrializare prin investirea lunară, timp de 5 ani, a unui procent de 4% din salariu. Această inițiativă, fără precedent, a oamenilor muncii cubani constituie o dovadă de patriotism, denotă creșterea conștiinței lor revoluționare.

Folosirea judicioasă, planificată a resurselor economice de care dispune țara, instituirea unui plan științific de economii, precum și ajutorul economic dezinteresat primit din partea Uniunii Sovietice și a celorlalte țări ale lagărului socialist — arată Fidel Castro — constituie factorii care au permis încă de pe acum poporului cuban să obțină succese însemnate în domeniul industrializării țării.

★

Succesele poporului cuban în anii care au trecut de la răsturnarea regimului lui Batista au fost îndeplinite în

condițiile unei puternice împotriviri din partea celor mai reacționare cercuri ale burgheziei autohtone și, mai ales, în condițiile unei permanente agresiuni din partea guvernanților din S.U.A., promotori ai intereselor marilor monopolști.

Lupta pentru apărarea cuceririlor revoluționare nu constituie, în cuvintele lui Fidel Castro, o problemă în sine. Ea este organic legată de întreg ansamblul de măsuri politice, economice și sociale promovate de guvernul revoluționar.

Faptul că la o distanță mică de frontierele Statelor Unite ale Americii un popor s-a ridicat la luptă, a dobândit libertatea și a pornit pe calea progresului social, a constituit, prin importanța și urmările sale, un eveniment deosebit, care a pus pe gânduri cercurile imperialiste agresive din S.U.A. Agresivitatea acestora, deși a îmbrăcat multiple forme de manifestare, s-a îndreptat în două direcții principale: boicotul economic și agresiunea militară.

Cum se explică înverșunarea deosebită cu care imperialismul american se străduiește în fel și chip să zdrobească revoluția din Cuba și să restabilească vechile rânduieli?

Referindu-se la această problemă, în cea de-a doua Declarație de la Havana se arată că adevărata explicație a acestui vast complot, care unește într-un scop agresiv unic cea mai bogată și mai mare putere imperialistă existentă în prezent, cu oligarhiile țărilor de pe întregul continent latino-american, împotriva unui popor mic, slab dezvoltat din punct de vedere economic, care nu amenință securitatea sau economia altor state, nu este altă teama față de revoluția cubană, cât, mai ales, teama față de rezultatele ei, de influența pe care ea o exercită asupra celorlalte popoare aflate sub jugul monopolurilor, teama față de perspectiva unei revoluții generale a popoarelor de pe întreg continentul latino-american.⁴

⁴ „A doua Declarație de la Havana”, Editura politică, 1962, pag. 25.

În noile condiții istorice marcate de agravarea crizei generale a capitalismului și de transformarea sistemului mondial socialist în factorul hotărîtor al dezvoltării societății, o intervenție directă a forțelor maritime militare ale S.U.A. împotriva Cubei nu era posibilă. Fără a renunța la posibilitatea organizării unei acțiuni colective prin intermediul Organizației Statelor Americane (O.S.A.), imperialiștii americani au pus în aceste condiții accentul pe organizarea unei intervenții indirecte.

Într-o primă etapă, pe lângă tradiționala campanie de calomnii, guvernul S.U.A. a trecut la organizarea unor puternice acte teroriste și de sabotaj, care aveau drept scop subminarea și dezorganizarea vieții economice, precum și slăbirea capacității de apărare a Cubei. Pe această linie se înscriu numeroasele acțiuni tihărești ale avioanelor americane care au aruncat bombe incendiare asupra plantațiilor de trestie de zahăr și a diferitelor obiective economice, atentatele cu bombe asupra întreprinderilor și diferitelor instituții, în afara numeroaselor acte de sabotaj organizate de bandele contrarevoluționare din interior. Toate acestea nu au dat însă rezultatele scontate de cercurile agresive din S.U.A. Strîns unit în jurul guvernului revoluționar, poporul cuban nu s-a lăsat intimidat, și-a sporit vigilența și a dat în scurt timp lovituri nimicitoare bandelor de spioni și contrarevoluționari.

Paralel cu acțiunile de sabotaj, diversiune și spionaj, imperialismul nord american, folosindu-se de dependența economiei cubane față de piața din S.U.A., a trecut la organizarea masivă a agresiunii economice. La cererea puterii executive a Statelor Unite, Congresul a adoptat, în luna iulie 1960, o lege potrivit căreia președintele S.U.A. putea limita, după propria apreciere, importurile de zahăr cuban. Imediat după intrarea în vigoare a acestei legi, președintele Eisenhower s-a grăbit să-și anunțe hotărîrea de a

reduce, într-o primă etapă, cota de zahăr cuban cu aproape 1 milion de tone. Cercurile guvernante din S.U.A., urmărind să înșele opinia publică, s-au străduit să camufleze esența agresivă a politiciii lor. Astfel, în expunerea de motive dată publicității de către președintele S.U.A. se spunea, printre altele, că această hotărîre ar fi fost dictată, chipurile, de tendința de a asigura „interesele naționale” ale S.U.A., de a lichida „dependența” Statelor Unite față de piața cubană, devenită nesigură pentru viitor, ca urmare a reformei agrare și hotărîrii guvernului revoluționar cuban de a extinde relațiile comerciale cu țările lagărului socialist. Demascînd fățărnicia acestor afirmații, Fidel Castro arată în cuvîntările incluse în culegerea prezentată că guvernul S.U.A. nu are nici un precedent în această direcție, nefiind în stare să citeze nici măcar un singur exemplu de neîndeplinire de către Cuba a obligațiilor ei în privința livrărilor de zahăr către Statele Unite. Reducerea cotelor la importul de zahăr cuban, destinată să dea o puternică lovitură economiei acestei țări, a nimerit însă în gol. Cuba a obținut imediat tot ajutorul necesar din partea statelor socialiste, care, în fața acestei agresiuni imperialiste, au hotărît să achiziționeze din Cuba încă 4 milioane tone de zahăr. Pentru prima dată în istoria sa, Cuba și-a putut vinde zahărul în condiții favorabile, care să permită industrializarea țării și dezvoltarea ei economică multilaterală. Pe aceeași linie de agresiune economică au pășit monopolurile din S.U.A. și în privința aprovizionării Cubei cu petrol. La un moment dat, marile rafinării — „Standard Oil”, „Texaco” și „Shill” — au refuzat să mai prelucreză petrolul livrat Cubei de către U.R.S.S., iar întreprinderile americane au sistat livrarea pieselor de schimb pentru rafinăriile naționale cubane. În fața acestui act de agresiune economică fățișă și premeditată, guvernul revoluționar a decretat naționalizarea a 26 de companii americane a

căror valoare se ridica la aproximativ 800 de milioane de dolari, urmînd ca despăgubirea lor să se facă dintr-un fond special, obținut din vinzările zahărului cuban pe piața nord-americană. Repetatele demersuri făcute de guvernul Cubei în direcția rezolvării prin mijloace pașnice a diferențelor de natură economică dintre Cuba și S.U.A. au rămas zadarnice. Nedorind o evoluție normală a relațiilor dintre cele două țări, cercurile conducătoare din S.U.A. nu au renunțat la speranțele de a determina prăbușirea revoluției pe calea războiului economic și, în octombrie 1960, au decretat blocada economică totală a Cubei.

În aceste condiții, cînd Cuba a ajuns în conflict direct cu cel mai puternic stat imperialist din lume, cînd a crescut enorm pericolul unei agresiuni armate organizate de S.U.A. împotriva Cubei, guvernul sovietic a dat o declarație în care se sublinia cu hotărîre faptul că, în cazul unei agresiuni împotriva Cubei, Uniunea Sovietică va pune în acțiune forțele sale armate pentru apărarea poporului cuban (pag. 178). Acest serios avertisment dat de guvernul sovietic tuturor acelor care atentau la independența Cubei a temperat în bună măsură zelul curcilor agresive din S.U.A. și a împiedicat astfel intervenția armată directă a S.U.A., care devenise iminentă. Exprimînd recunoștința poporului cuban față de poporul sovietic pentru solidaritatea manifestată, prim-ministrul guvernului cuban a dat în cadrul unui interviu televizat o înaltă apreciere politicii principiale a Uniunii Sovietice, arătînd că „Uniunea Sovietică promovează o politică de apărare a intereselor unui popor mic, a intereselor unei țări slab dezvoltate, ale unui popor care luptă pentru suveranitate, pentru independență, pentru progres în țara sa” (pag. 180).

Măsurile agresive întreprinse de monopolisții americani, departe de a lichida revoluția cubană, au creat con-

diții pentru dobândirea deplinei libertăți economice a poporului cuban într-un timp scurt și cu mijloace mult mai ferme, pentru dezvoltarea rapidă a economiei naționale a Cubei⁵.

Un loc deosebit în lanțul agresiunilor întreprinse de cercurile imperialiste din S.U.A. împotriva poporului cuban îl reprezintă Conferința O.S.A. de la San José, capitala Republicii Costa Rica, convocată la inițiativa și sub presiunea S.U.A. în scopul „condamnării” guvernului cuban și al pregătirii de noi agresiuni pentru răsturnarea acestuia. De semnalat este faptul că guvernării de la Washington, în ciuda presiunilor făcute, nu au reușit să obțină la conferință sprijinul total la care se așteptau din partea guvernelor aservite din țările latino-americane, fapt care dovedește încă o dată marea autoritate și prestigiul deosebit de care se bucură revoluția cubană în fața popoarelor de pe continentul american.

Hotărârile conferinței de la San José, îndreptate nu numai împotriva Cubei, ci și împotriva intereselor tuturor popoarelor din America Latină, au fost condamnate cu hotărâre de către prima Adunare Generală Națională a poporului cuban, în care Fidel Castro a supus spre aprobare declarația poporului cuban cunoscută sub numele de prima Declarație de la Havana.

Declarația de la Havana sublinia că datoria tuturor popoarelor din țările Americii Latine este de a lupta pentru revendicările lor economice, politice și sociale, de a fi solidare cu toate popoarele asuprite, exploatare sau victime ale reacțiunii, oricare ar fi distanțele și așezarea lor geografică. În această luptă — arăta Fidel Castro — se ridică astăzi cu o putere invincibilă glasul adevărat al popoarelor, glas care-și croiește drum din minele de cărbuni și cositor, din uzine și fabrici de zahăr, de pe pământurile înrobite pe care trudesec masele de țărani, mețiși și indieni, exploatați și disprețuiți de capitaliști (pag. 214).

⁵ „Scinteia” nr. 4879, din 6 iulie 1960.

Conferința din Costa Rica, unde imperialismul american a obținut o victorie „à la Pyrrhus”, a inaugurat totuși o etapă nouă în organizarea agresiunii criminale împotriva poporului cuban, etapa instruirii și debarcării trupelor de mercenari contrarevoluționari. La San José — subliniază Fidel Castro — s-a pus în joc soarta Cubei, „s-a ascuțit pumnalul pe care voia să-l împlinte în noi mîna criminală a imperialismului yankeu” (pag. 192).

Cu mult timp înainte de invadarea teritoriului cuban, pentru guvernul revoluționar și, în general, pentru opinia publică internațională, erau bine cunoscute acțiunile Departamentului de Stat și ale Agenției centrale de investigații în direcția selecționării și instruirii, în mai multe centre din Florida, precum și din Guatemala și alte state aservite din America Latină, a bandelor contrarevoluționare de mercenari cubani. Venirea la conducerea Statelor Unite a noii administrații în frunte cu președintele Kennedy, ale cărui sentimente potrivnice revoluției cubane erau bine cunoscute încă din timpul propagandei electorale, a contribuit substanțial la intensificarea acestor pregătiri. Invazia a fost precedată de o serie de evenimente deosebit de semnificative. La 4 ianuarie 1961, în urma hotărârii guvernului revoluționar de a lichida focarul contrarevoluționar ce-l constituia Ambasada S.U.A. din Havana, Statele Unite au rupt relațiile diplomatice cu Cuba, invocînd drept pretext cererea guvernului cuban către guvernul S.U.A. de a-și reduce personalul ambasadei sale proporțional cu numărul membrilor ambasadei cubane din S.U.A. La 13 martie 1961, S.U.A. au lansat, făcînd uz de tot ansamblul mijloacelor de propagandă, faimosul plan al „alianței pentru progres”. Alocarea a 500 milioane de dolari de către guvernul S.U.A. pentru „ajutorarea” țărilor din America Latină constituia în fond o manevră menită să adoarmă vigilența

popoarelor din această regiune, să le potolească setea de independență, să silească guvernele acestor țări să se alăture acțiunilor agresive ale Pentagonului sau, cel puțin, să le cumpere tăcerea pentru perioada agresiunii militare deschise împotriva Cubei.

La 3 aprilie 1961, cu două săptămîni înaintea invaziei, a fost publicată așa-numita „Carte Albă” prin care Departamentul de Stat al S.U.A. spera să convingă o parte a opiniei publice sud-americane de „pericolul comunist” pe care l-ar reprezenta, chipurile, Cuba, iar la 7 aprilie, Departamentul de Stat a difuzat o declarație îndreptată deschis împotriva Cubei, apreciată pe bună dreptate ca o adevărată declarație de război. La 15 aprilie, bombardiere americane de tip „B 26” au pătruns tîlhărește pe teritoriul cuban și au bombardat diferite obiective militare, iar, în noaptea de 16 spre 17 aprilie 1961, bande mercenare de contrarevoluționari, sprijinite de aviație, submarine și vase militare ale S.U.A., au efectuat debarcări în câteva puncte de pe țămurile Cubei. Concomitent cu debarcarea trupelor mercenare, la semnalul unui post de radio, au trecut la acțiune și grupurile contrarevoluționare din interior.

Punînd la cale această agresiune, cercurile militare din S.U.A. au contat pe desfășurarea ei fulgerătoare, mizînd în același timp pe falsa presupunere că poporul cuban se va ridica împotriva guvernului revoluționar. Dar, așa după cum arăta Fidel Castro în cuvîntarea televizată de informare a poporului cuban despre invazia mercenarilor, agresorii n-au găsit Cuba nepregătită. Guvernul revoluționar a luat imediat măsuri energice, decretînd starea excepțională, mobilizînd poporul la luptă. Unitățile de infanterie, aviație, de tancuri, precum și detașamentele miliției populare intrate în luptă au dat dovadă de numeroase și minunate acte de eroism. Înfruntînd curajos bandele de mercenari, patrio-

ții cubani au preluat în scurtă vreme inițiativa, pricinuind invadatorilor pierderi grele. În mai puțin de 72 de ore agresiunea imperialistă împotriva Cubei a fost zdrobită. Rămășițele forțelor intervenționiste s-au refugiat în mlaștini și munți, de unde puțini au mai reușit să se salveze. În mîinile patrioților cubani au căzut mari cantități de armament și echipament militar: 6 tancuri de tip „Sherman”, arme antitanc, aruncătoare de mine, mortiere, arme ușoare de foc, stații de radio, sute de tone de muniții, toate de proveniență nord-americană. Aceste probe materiale constituiau o dovadă de netăgăduit privind rolul jucat de cercurile guvernante din S.U.A. în acțiunea criminală de invadare a teritoriului cuban. De altfel, nici politicienii din S.U.A. nu au încercat să tăgăduiască prea mult acest lucru. Concludentă în această direcție este însăși luarea de poziție a președintelui Kennedy, care, la puțin timp după zdrobirea bandelor contrarevoluționare, a recunoscut oficial că lui îi revine întreaga responsabilitate pentru eșuarea invaziei în Cuba⁶.

După zdrobirea operației de debarcare, resturile bandelor de contrarevoluționari din munți și din mlaștini au început să se predea cu sutele miliției populare. Cu această ocazie a ieșit și mai bine în evidență prin cine voiau cercurile monopoliste din S.U.A. „să elibereze” poporul cuban. Majoritatea covârșitoare a elementelor contrarevoluționare erau trădători, criminali de rînd, criminali politici, dușmani înrăiți ai poporului cuban. În cuvîntarea rostită cu ocazia sărbătoririi zilei de 1 Mai 1961, Fidel Castro arăta că din circa 1 100 de mercenari prizonieri, aproape 800 proveneau din clasele avute. O parte dintre ei posedaseră moșii care totalizau o suprafață egală cu 27 556 cabalerias, 9 666 de case, 70 de întreprinderi industriale,

⁶ „Scinteia” nr. 5 146, din 26 aprilie 1961.

10 centrale de zahăr, 2 bănci, 5 mine; peste 200 erau membri ai celor mai exclusiviste și aristocratice cluburi din Havana; 135 erau foști militari din armata lui Batista, iar 65 erau vagabonzi sau oameni de clasă (pag. 361).

Zdrobirea bandelor contrarevoluționare a însemnat o importantă victorie a poporului cuban, o etapă nouă în lupta pentru deplină sa eliberare națională și socială. Izbînda poporului cuban și înfrîngerea umilitoare suferită de cercurile reacționare din Pentagon nu constituie numai o victorie luată sub aspect militar, ci mai ales o victorie a noii orînduiri sociale instaurate în Cuba o dată cu victoria revoluției, a profundelor prefaceri revoluționare înfăptuite de poporul cuban. Lupta eroică a poporului cuban, care a pășit pe calea construcției societății socialiste, s-a bucurat de simpatia popoarelor din întreaga lume și, în primul rînd, de puternicul sprijin multilateral primit din partea statelor socialiste în frunte cu Uniunea Sovietică. Victoria poporului cuban pe Playa Giron — sublinia prim-ministrul cuban — a putut fi obținută numai în condițiile noului raport de forțe existent astăzi pe arena internațională. Declarația guvernului sovietic și mesajul președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., Nikita Sergheevici Hrușciiov, adresat președintelui Kennedy au răsunat ca un sever avertisment dat tuturor amatorilor de aventuri războinice. În declarația guvernului sovietic s-a arătat limpede că „Uniunea Sovietică — ca și celelalte țări iubitoare de pace — nu va părăsi poporul cuban în nevoie și că îi va acorda tot ajutorul și sprijinul necesar în lupta dreaptă pentru libertatea și independența Cubei... Dacă intervenția armată în treburile poporului cuban nu va fi curmată, guvernul sovietic își rezervă dreptul să ia, împreună cu alte țări, toate măsurile

pentru a se acorda Republicii Cuba ajutorul necesar”⁷.

În acele zile grele, poporul român, alături de întreaga omenire iubitoare de pace, a condamnat cu vehemență intervenția militară împotriva Cubei. În cadrul numeroaselor mitinguri, al adunărilor publice, prin scrisori și moțiuni, poporul român și-a exprimat solidaritatea cu eroicul popor cuban și hotărîrea de a nu îngădui amestecul grosolan al cercurilor imperialiste în treburile interne ale Cubei. Exprimînd sentimentele profunde de solidaritate ale poporului nostru față de eroica luptă a poporului cuban împotriva imperialismului american, în declarația guvernului român se spunea: „Alături de toate statele iubitoare de pace, Republica Populară Română înfierează și condamnă cu energie acțiunile agresive inspirate și organizate împotriva Cubei de către Statele Unite ale Americii... Guvernul Republicii Populare Române, deplin solidar cu declarația din 18 aprilie 1961 a guvernului U.R.S.S., va sprijini întru totul înfăptuirea măsurilor propuse în această declarație și, împreună cu alte state, va acționa pentru susținerea poporului cuban în lupta sa dreaptă de apărare a independenței și suveranității sale naționale”⁸.

Lupta eroică a poporului cuban și acțiunile energice ale țărilor socialiste, în primul rînd avertismentul hotărît al Uniunii Sovietice, au determinat eșuarea planurilor agresorilor imperialiști. În aceste condiții, cercurile agresive din S.U.A. au suferit nu numai o înfrîngere militară, ci și una diplomatică și morală. Speranțele lor într-o eventuală izolare a Cubei pe plan internațional, mai ales de popoarele din America Latină, s-au spulbe-

⁷ „Scînteia” nr. 5 139, din 19 aprilie 1961.

⁸ „Scînteia” nr. 5 141, din 21 aprilie 1961.

rat. S.U.A. au fost condamnate în unanimitate de opinia publică internațională drept agresor și dușman al luptei de eliberare națională și socială a popoarelor. Așa după cum arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la marele miting de la Varșovia organizat cu prilejul vizitei delegației de partid și guvernamentale a R.P. Române în Republica Populară Polonă: „Zădărnicierea încercării imperialiste de export a contrarevoluției în Cuba a arătat încă o dată că au trecut timpurile cînd imperialiștii puteau proceda nestingheriți la încălcarea suveranității și independenței popoarelor. Pe aprobarea opiniei publice poate conta numai cine respectă normele conviețuirii internaționale”⁹.

Cercurile agresive din S.U.A. nu au renunțat însă nici în perioada următoare la planurile lor de a răsturna regimul democratic din Cuba. Elaborarea unor noi planuri agresive, care prevedeau, printre altele, aplicarea de noi sancțiuni economice și politice împotriva Cubei, printr-o acțiune comună desfășurată de S.U.A. împreună cu regimurile marionetă din America Latină, demonstrează că forțele agresive din S.U.A. nu au tras învățămintele necesare din eșecul rușinos al intervenției armate. Semnificativă în această direcție este faimoasa Conferință a O.S.A. de la Punta del Este, organizată în ianuarie 1962, care a avut menirea de a realiza o înțelegere comună a Statelor Unite ale Americii cu celelalte țări de pe continentul american, pe baza căreia aceste state să rupă relațiile diplomatice cu Cuba și să sisteze orice legături cu ea. Nădăjduind că încercarea de izolare totală a Cubei se va bucura de un sprijin multilateral din partea țărilor aservite de pe continent, guvernării de la Washington sperau să creeze în felul acesta aparența că întregul continent american este dispus să sprijine viitoarele lor acțiuni agresive. Întrucît însă, chiar din clipa convo-

cării conferinței, aceste intenții s-au izbit de mari dificultăți, ca urmare a luptei hotărîte a poporului cuban și a largii mișcări de solidaritate a popoarelor din America Latină cu Cuba revoluționară, delegația S.U.A. a fost nevoită să bată în retragere. Deși, cu ajutorul unei majorități mecanice, Statele Unite au impus O.S.A. condamnarea orînduirii socialiste din Cuba, pe motivul că aceasta ar fi, chipurile, incompatibilă cu așa-numitul sistem interamerican, victoria jalnică obținută de imperialiștii din S.U.A. la Punta del Este a demonstrat o dată în plus incapacitatea lor de a se mai opune prin mijloace violente procesului obiectiv de eliberare națională și socială a popoarelor de pe continentul american.

Subliniind importanța și semnificația acestui proces obiectiv, în cea de-a doua Declarație de la Havana adoptată de poporul cuban, Fidel Castro arăta că: „În multe țări ale Americii Latine revoluția este acum inevitabilă. Acest lucru nu depinde de voința nimănui, ci este determinat de exploatarea monstruoasă în condițiile căreia trăiesc americanii, de dezvoltarea conștiinței revoluționare a maselor, de criza mondială a imperialismului și de lupta generală a popoarelor înrobite”¹⁰.

★

Strîns unit în jurul guvernului revoluționar, al Organizațiilor Revoluționare Integrate conduse de Fidel Castro, care constituie, așa după cum subliniază autorul, un pas însemnat pe calea spre un partid unic, bazat pe marea învățătură marxist-leninistă, conștient de dreptatea cauzei sale, poporul cuban pășește înainte, pe calea făuririi singurei societăți capabile să-i asigure bunăstarea și fericirea, societatea socialistă. Nimeni și nimic

⁹ „Scînteia” nr. 5 149, din 29 aprilie 1961.

¹⁰ „A doua Declarație de la Havana”, Editura politică, 1962, pag. 29.

nu va putea opri poporul liber al Cubei eroice de a înfăptui cu succes această măreață sarcină istorică. Așa după cum arată Fidel Castro, în una dintre numeroasele sale cuvântări, poporul cuban nu va îngenunchea în fața nimănui decît numai în fața celor 20 000 de eroi jertfiți pentru libertatea și independența Cubei, spre a le spune: revoluția a învins!

Prin conținutul lui bogat, prin analiza amănunțită făcută de autor dife-

ritelor aspecte privind istoricul revoluției poporului cuban, volumul de cuvîntări alese ale lui Fidel Castro răspunde interesului manifestat de întregul nostru popor față de revoluția cubană, eveniment de o deosebită semnificație istorică, parte integrantă a puternicului val al mișcării de eliberare națională care se intensifică tot mai mult pe întreg continentul latino-american.

O. MATICHESCU

... în fața nimănui decît numai în fața celor 20 000 de eroi jertfiți pentru libertatea și independența Cubei, spre a le spune: revoluția a învins!

Prin conținutul lui bogat, prin analiza amănunțită făcută de autor dife-

ritelor aspecte privind istoricul revoluției poporului cuban, volumul de cuvîntări alese ale lui Fidel Castro răspunde interesului manifestat de întregul nostru popor față de revoluția cubană, eveniment de o deosebită semnificație istorică, parte integrantă a puternicului val al mișcării de eliberare națională care se intensifică tot mai mult pe întreg continentul latino-american.

... în fața nimănui decît numai în fața celor 20 000 de eroi jertfiți pentru libertatea și independența Cubei, spre a le spune: revoluția a învins!

Prin conținutul lui bogat, prin analiza amănunțită făcută de autor dife-

ritelor aspecte privind istoricul revoluției poporului cuban, volumul de cuvîntări alese ale lui Fidel Castro răspunde interesului manifestat de întregul nostru popor față de revoluția cubană, eveniment de o deosebită semnificație istorică, parte integrantă a puternicului val al mișcării de eliberare națională care se intensifică tot mai mult pe întreg continentul latino-american.

... în fața nimănui decît numai în fața celor 20 000 de eroi jertfiți pentru libertatea și independența Cubei, spre a le spune: revoluția a învins!

Prin conținutul lui bogat, prin analiza amănunțită făcută de autor dife-

ritelor aspecte privind istoricul revoluției poporului cuban, volumul de cuvîntări alese ale lui Fidel Castro răspunde interesului manifestat de întregul nostru popor față de revoluția cubană, eveniment de o deosebită semnificație istorică, parte integrantă a puternicului val al mișcării de eliberare națională care se intensifică tot mai mult pe întreg continentul latino-american.

... în fața nimănui decît numai în fața celor 20 000 de eroi jertfiți pentru libertatea și independența Cubei, spre a le spune: revoluția a învins!

PIETRO SECCHIA: „Capitalismul și clasa muncitoare în centrul industrial al lânii din Italia“

Editori Riuniti, Roma, 404 pag.

lui Pietro Secchia despre dezvoltarea industriei lânii în provincia piemonteză Biella.

În primele două capitole, intitulato: „Originele și dezvoltarea industriei lânii” și „Influența revoluției franceze”, autorul arată că încă de la mijlocul secolului al XIII-lea meseriașii postăvari și negustorii de lână se grupaseră deja în bresle, obținând și recunoașterea asocierii lor. O atestare documentară din anul 1667 ne face cunoscut pentru prima dată un puternic conflict între lucrători și patroni, indicând începuturile apariției în orașul Biella a unei noi clase sociale — proletariatul. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în industria textilă din Biella, în cele 253 de manufacturi, lucrau 5936 de lucrători.

Influența revoluției franceze din 1789, se arată în lucrare, și mai apoi ocupația franceză și anexarea întregii provincii Piemont împreună cu alte teritorii italiene, precum și pe-

rioada dominației napoleoniene, au contribuit la îndepărtarea din viața socială a barierelor feudale și au dat un nou impuls dezvoltării burgheziei și, implicit, proletariatului.

În capitolul al III-lea: „Biella în Risorgimento”, autorul se ocupă de perioada de început a introducerii mașinismului în industria textilă italiană, precum și de influența pe care au avut-o mișcarea carbonarilor și insurecția țesătorilor din Lyon în rândul muncitorilor textiliști din Biella.

În anul 1850, industria textilă bieleză număra 1100 de războaie și 7000 de muncitori, care produceau anual țesături de peste 11 milioane de lire. În tot Piemontul erau 15000 de muncitori în industria lânii. Paralel însă cu dezvoltarea capitalismului, situația textiliștilor bielezi devenea tot mai grea. Despotismul patronal, lipsa de drepturi pentru muncitori, exploatarea lor singeroasă, salariul inegal pentru femei și copii făceau viața muncitorilor din ce în ce mai grea.

O dată cu creșterea clasei muncitoare au început să apară însă și primele forme de asociere a muncitorilor, primele forme organizate ale mișcării muncitorești. La numai câteva luni după promulgarea Statutului regatului Sardiniei și Piemontului, au început să se formeze societăți muncitorești de ajutor mutual în orașul Biella și apoi foarte repede și în localitățile vecine. După o statistică a vremii, la mijlocul secolului trecut, în tot regatul se găseau 12 societăți muncitorești de ajutor mutual, iar în

jurul anului 1860 numărul lor atinsese cifra de 70. Pe lângă acestea, în 1878 mai existau peste 890 de cluburi. Când ideile socialismului au început să pătrundă în Biella, aceste cluburi au reunit pe socialiști și pe simpatizanții lor. În anii 1918—1921, tot prin intermediul acestor cluburi, se strîngeau banii pentru greviști, ele susțineau politica partidului socialist și presa sa, aici se difuzau ziarele și broșurile sindicale și socialiste.

Dacă Piemontul este leagănul mișcării muncitorești italiene — arată Pietro Secchia —, atunci provincia Biella a fost avangarda acesteia.

Capitolele al IV-lea, „*Progresul și unitatea Italiei*”, și al V-lea, „*Primele mari greve. 1863—1880*”, se ocupă de dezvoltarea industriei textile din Biella, din care rezultă începuturile concentrării capitalului, precum și de luptele duse de muncitorii biezezi, în deosebi cu ocazia grevei generale din 1864 și a celei din 1877.

În 1861, arată autorul, erau în activitate în provincia Biella 94 de întreprinderi pentru prelucrarea lînii, cu 2 166 de războaie, la care lucrau 6 500 de muncitori, iar în anul 1882 — 178 de întreprinderi, cu 3 000 de războaie instalate, dintre care 700 de războaie mecanice, numărul muncitorilor ajungînd la 12 000. O oarecare dezvoltare a cunoscut și industria biezeză de construcții de mașini textile.

Referindu-se la grevele amintite mai sus, autorul consideră că aceste prime importante bătălii de clasă ale proletariatului italian nu au fost „spontane”, ci au avut organizatori capabili, ridicați din sinul muncitorilor. Cauzele esențiale ale grevelor din perioada 1860—1880 trebuie căutate în salariile insuficiente pentru existență, în durata mare a zilei de muncă, care ajungea la 12—16 ore, în regulamentele de muncă înrobitoare, în introducerea noilor mașini, mai perfecționate, care lăsau pe drumuri sute de muncitori. În provincia Biella nu existau încă sindicate, dar asociațiile muncitorești de ajutor mutual, Societatea textiliștilor, Societatea muncitorilor textiliști din Crocemosso s-au

situat în fruntea acestor mari greve, care au avut loc între anii 1863 și 1880. Cîteva date în legătură cu amploarea mișcării greviste din această perioadă, folosite în lucrare, ne dau o imagine mai concretă a luptei duse de muncitorii italieni pentru condiții mai bune de viață. Astfel, reiese că între 1860 și iunie 1878 au avut loc în întreaga Italie 634 de greve, dintre care 131 în Piemont, cele mai multe, peste 80%, fiind în industria textilă.

Privind în concluzie caracterul luptei greviste a textiliștilor biezezi, autorul arată că ei au fost primii care au ridicat în Italia greva la rangul de mijloc de seamă al luptei, deoarece ei nu militau numai pentru majorarea salariului, ci și pentru apărarea demnității lor de oameni și de proletari, lucru care indică creșterea conștiinței lor de clasă.

În capitolul al VI-lea, intitulat: „*Reformele electorale și luptele sociale*”, se subliniază că în jurul anului 1880 muncitorii din Biella încep să se orienteze tot mai mult spre mișcarea socialistă. În septembrie 1881, un grup de muncitori și intelectuali democrați au hotărît editarea unei reviste săptămînale, „*Deșteptarea*”, organ al democrației biezeze. Un an mai tirziu, la 17 mai 1882, din inițiativa muncitorilor, se constituie la Milano partidul muncitor, format exclusiv din muncitorii cu brațele, scopul lui fiind lupta de eliberare a muncitorilor de sub exploatarea capitalistă. Partidul muncitor, deși cu unele lipsuri, a fost o etapă pe drumul creării, la 2 august 1891, a partidului muncitorilor, care s-a format din fuzionarea partidului muncitor cu o serie de asociații socialiste.

În lupta pentru crearea partidului muncitorilor, arată autorul, un rol deosebit l-au avut cercurile muncitorești, care aveau ca scop discutarea tuturor chestiunilor de interes politic și administrativ, pe plan local și național, ale muncitorilor, dezvoltarea operei de ajutorare a membrilor lor, apărarea drepturilor muncitorilor și plasarea celor concediați.

În încheierea capitolului, autorul arată că dezvoltarea mișcării munci-

toarești din Italia la sfîrșitul secolului al XIX-lea a fost marcată, între altele, și de sărbătorirea, în 1890, la chemarea partidului muncitor și a cercurilor muncitorești, a primului Întîi Mai. Cu un an înainte, în alegerile comunale din 1889, textiliștii bielezi înregistraseră cea dintîi victorie: alegerea primului lor reprezentant, turnătorul Camilio Goggia, în consiliul comunal.

„Reacțiunea. 1890—1900” este intitulat capitolul al VII-lea al lucrării, în care se arată că măsurile economice și teroarea politică a guvernelor Crispi și Giolitti erau semnele premergătoare ale violenței și crimelor fascismului de mai târziu. Politica lui Crispi, îndreptată spre înarmare și cheltuieli militare, subliniază autorul, urmarea aventuroasă cucerire de colonii în Africa și aspirația către Balcani, reprezentînd interesele grupurilor dominante ale marelui capital. În interior, această politică era îndreptată spre scăderea continuă a salariilor, a nivelului de trai al maselor, cărora, atunci cînd manifestau cerînd pîine și apărarea drepturilor lor celor mai elementare, li se răspundea cu violența și cu teroarea polițienească. Astfel, cu prilejul zilei de 1 Mai 1891, la Roma, împotriva muncitorilor care cereau ziua de muncă de 8 ore, s-a tras cu armele, înregistrîndu-se mulți morți și răniți.

În aceste condiții, în luna august 1892, a avut loc la Genova Congresul de constituire a partidului socialist. Din ianuarie și pînă în decembrie 1893, întreaga Italie a fost zguduită de greve, manifestații și demonstrații.

Speriată de amploarea mișcării muncitorești, reacțiunea și-a îndreptat atacul împotriva militanților socialiști; de fiecare dată, guvernul răspundea muncitorilor cu gloanțe. Pe străzile multor orașe și în foarte multe sate italiene, singele muncitorilor și țăranilor curgea din plin, alte mii dintre ei erau arestați și condamnați la ani grei de închisoare.

Mișcarea socialistă s-a dezvoltat însă mai departe; luau ființă noi secții ale partidului socialist. În provincia Biella, Oreste Mombello, Ri-

naldo Rigola, Felice Quagliano și alți pionieri ai socialismului contribuiau din plin la organizarea muncitorilor. La 15 mai 1895, din inițiativa lui Dino Rondani și Rinaldo Rigola, începe să apară revista săptămînală socialistă „Corriere bielese” („Curierul bielez”), al cărei director a fost la început Rigola.

După alegerile din mai 1895, guvernul Crispi a înăsprit însă și mai mult teroarea împotriva partidului socialist, reușind, la 22 octombrie, să obțină dizolvarea lui. În toată țara au început procese, arestări, expulzări ale membrilor și conducătorilor socialiști. Este cunoscut celebrul măcel din satul Sala Biellese din ianuarie 1896. Demisia, în martie 1896, a lui Crispi, ca urmare a dezastruoaselor înfrîngerii ale armatei italiene în Africa, a adus ca prim-ministru pe Di Rudini, care a adoptat legea amnistiei condamnaților politici și anularea dizolvării partidului socialist.

În anul următor, la 18 septembrie, la Congresul al V-lea al partidului socialist, care a avut loc la Bologna, deputatul bielez Dino Rondani a fost ales în organul central de conducere al partidului. În același an, la Biella are loc o puternică grevă de șase luni (26 septembrie 1897 — aprilie 1898), care a adus după sine scăderea zilei de lucru de la 11—11½ ore la 10 ore.

Capitolul al VIII-lea, denumit „Secolul nou”, se ocupă de primii ani ai secolului al XX-lea. Analiza structurii economice și de clasă a societății italiene îndreptățește concluzia autorului că aceasta a intrat într-o nouă fază de dezvoltare a capitalismului — imperialismul. Cu privire la industria lîinii, situația economică generală a înregistrat o puternică dezvoltare. Numărul muncitorilor textiliști a crescut la 35 000, în filaturile de lînă erau instalate 360 000 de fusiuri, numărul războaielor mecanice crescuse de la 2 570 la peste 7 000, dintre care mai mult de jumătate se aflau în Piemont.

În provincia Biella era concentrată cea mai mare parte a producției de țesături de lînă. Introducerea energiei electrice, a noilor mașini și motoare

a adus după sine progresul tuturor ramurilor industriale, inclusiv al prelucrării lînii.

Paralel cu dezvoltarea industriei se întăresc însă și organizațiile politice și sindicale, crește numărul secțiunilor partidului socialist și al cercurilor muncitorilor.

În Biella, Camera muncii a fost constituită la începutul lui februarie 1901 în cadrul unei mari adunări a reprezentanților locali ai Societății de ajutor mutual, Uniunii muncitorilor postăvari, Uniunii muncitorilor din industria bumbacului, Uniunii turnătorilor și metalurgiștilor și ai Federației tipografilor. În același timp, la 9 iulie, a avut loc la Biella congresul ligilor textile, care a hotărît crearea Federației textile bieleze, al cărei scop era: coordonarea luptei tuturor lucrătorilor din industria lînii, studierea tarifelor de salarizare, verificarea respectării orarului, căutarea de lucru pentru cei concediați, apelînd la sprijinul Camerei de muncă, educarea muncitorilor prin conferințe, abonamente la ziare și, în sfîrșit, procurarea ajutorului necesar muncitorilor aflați în grevă.

În încheierea capitolului, expunînd disputa pe plan local între Federația textilă bieleză și Camera de muncă, P. Secchia arată că acest lucru se petrece „în perioada în care colaborarea dintre clase înflorise în parlament și în țară, reformiștii și intelectualii de dreapta dominau în partidul socialist și mulți conducători vedeau în noile organizații sindicale nu numai instrumente de luptă, ci și de înțelegere între clase”¹.

Într-un paragraf al lucrării se vorbește despre raporturile dintre biserică și organizațiile muncitorești. În anii 1900 și 1901, arată autorul, preoții au început să intervină în problema conflictelor de muncă. Ei au constituit în Biella Liga catolică a muncii, care-și propunea — spuneau ei — același scop ca și Camera de muncă, con-

dușă de socialiști, dar cu „membri cinstiți, sinceri, mai nobili și superiori”. Organizațiile sindicale catolice — sindicatele albe — n-au reușit însă să devină instrumente eficiente de sciziune a muncitorilor. Liga catolică nu a reușit să împiedice organizarea grevelor de către sindicatele bazate pe lupta de clasă, chiar atunci cînd se întrevedea că unele greve nu vor avea succes.

În capitolul al IX-lea, denumit „*Perioada giolittiană*”, este caracterizată de către autor acțiunea de rezolvare a unor pregnante probleme sociale de către burghezia liberală în timpul guvernului Giolitti, sub presiunea puternică a mișcării muncitorești. În felul acesta sînt adoptate o serie de legi sociale cu privire la reglementarea muncii femeilor și copiilor, cu privire la emigrare, asigurarea împotriva accidentelor de muncă și instituirea Consiliului superior al muncii.

În același timp, în istoria luptelor de clasă ale proletariatului italian, are loc, pentru prima dată în Biella, la întreprinderea de industrializare a lînii „Rivetti”, la 20 iulie 1902, o grevă de 4 zile, în care muncitorii ocupă fabrica și nu o părăsesc pînă cînd revendicările lor nu sînt recunoscute.

Sfîrșitul anului 1902 a marcat însă o întărire a reformismului în mișcarea muncitorească din Italia.

La 6 septembrie a avut loc la Imola cel de-al VII-lea Congres al partidului socialist, care a confirmat victoria reformismului. Cele două tendințe existente în partid — reformismul și revoluționarismul — s-au confruntat acum și, cu toată opoziția dîrză a aripilor stîngi, a fost adoptată rezoluția reformistă, susținută de Pietro Chiesa, Turati, Treves și Bonomi.

Revoluția burghezo-democratică din Rusia din anul 1905 a fost salutăată cu entuziasm de clasa muncitoare italiană și cu deosebită căldură de textiliștii bielezi. Camera de muncă din Biella, împreună cu alte organizații muncitorești din oraș, au înfierat într-o grandioasă adunare, care a avut loc în ziua de 26 ianuarie 1905, actele sîngeroase ale „politicii absolutiste și

¹ *Pietro Secchia* : „Capitalismul și clasa muncitoare în centrul industrial al lînii din Italia”, Editori Riuniti, Roma, pag. 195. În continuare, trimitere la această lucrare vor fi date în text.

reacționar de sălbatic a țarului pontif", urind succes proletariatului rus. Cu această ocazie a fost inițiată o subscripție pentru ajutorarea victimelor țarismului, toți muncitorii fiind chemați la o puternică demonstrație. În anii 1905—1906, atît ziarul „Înainte”, cît și „Curierul bielez” au publicat ample informații privitoare la lupta eroică a proletariatului din Rusia.

În ceea ce privește mișcarea sindicală din Italia din această perioadă, autorul arată că între 29 și 30 septembrie 1906 a avut loc Congresul sindicatelor afiliate la camerele de muncă și al federațiilor meseriilor pentru constituirea Confederației generale a muncii, ale cărei puncte esențiale din statut sînt publicate în lucrare. Ținerea congresului a scos însă în evidență faptul că în mișcarea sindicală italiană începeau să se contureze tot mai mult semnele scindării. Astfel, o minoritate sindicalistă, la care s-au asociat și republicani, nu s-a prezentat la congres; ea s-a întrunit separat, adoptînd un statut, aceasta constituind începutul scindării frontului sindical, deoarece a dat viață Uniunii sindicale italiene.

„Anii ascensiunii”, obiectul capitolului al X-lea, sînt considerați de autor anii 1900—1911, în care se face evidentă linia ascendentă a dezvoltării economiei italiene. Astfel, numărul muncitorilor industriali a crescut de la 1 275 000 în 1903 la 2 304 000 în 1911, s-a dezvoltat industria construcției de mașini, s-au înmulțit atelierele pentru materialele de cale ferată, a luat dezvoltare industria automobilelor, industria bumbacului și-a reînnoit echipamentul industrial și și-a dublat capacitatea. Ceea ce este caracteristic pentru această perioadă, arată autorul, este pătrunderea largă a capitalului bancar în industrie, înmulțirea societăților și întreprinderilor pe acțiuni.

Industria linii a cunoscut, de asemenea, o dezvoltare ascendentă în această perioadă. Însă, cu toate acestea, societățile pe acțiuni în industria linii nu au luat o dezvoltare deosebită, din cauza îngustimii pieței in-

terne și a puternicei concurențe străine, fapt care obliga capitalul financiar să ocolească această ramură fără perspective mari de dezvoltare.

Fenomenul pătrunderii capitalului financiar în industria bieleză se observă încă din anul 1905, cînd apare cel dintîi consorțiu al filatorilor de lînă, apoi Cooperativa bieleză pentru condiționarea lînii și, în sfîrșit, în 1919, cînd marii industriași creează Institutul comercial italian pentru lînă, toate fiind organisme cu pregnante caractere monopoliste. Însă alături de ele mai rezistau încă numeroase întreprinderi necartelate.

Aceste faze ale concentrării și dezvoltării industriei linii — puțin tulburată de criza mondială din 1907—1908 — și-au exercitat influența și asupra relațiilor sociale și a luptei de clasă. Mișcarea grevistă crește. Mișcarea socialistă se dezvoltă continuu, cucerind mereu teren și bucurîndu-se de o tot mai largă influență. În alegerile din martie 1909, socialiștii aveau să obțină 42 de mandate, în timp ce în legislatura anterioară nu avuseseră decît 26. Congresele al X-lea și al XI-lea ale partidului socialist, care au avut loc în 1908 și 1909, au constituit însă din nou terenul unor vii dispute între revoluționari și reformiști, ultimii, datorită pozițiilor lor puternice, ieșind învingători. Delegatul bielez O. Mombello, întors de la Congresul al XI-lea al partidului socialist, arăta că „reformiștii sînt cauza principală a greutăților partidului socialist, pentru că, dintr-un partid revoluționar și de clasă, au făcut un partid de adaptare și colaborare de clasă; organul reprezentativ al partidului este în primul rînd grupul parlamentar care lucrează de acord cu burghezia...” (pag. 266).

Cînd, la 25 septembrie 1911, Italia a început războiul colonial, partidul socialist, Confederația generală a muncii și grupul parlamentar socialist — același care votase însă creditele pentru război — au chemat masele populare pentru o grevă generală de protest în ziua de 27 septembrie. Evenimentele au influențat, fără îndoială cel de-al XII-lea Congres

al partidului socialist, care a adoptat ordinea de zi a stîngii revoluționare, dar la care, pînă la urmă, prin manevre de culise, aripa dreaptă oportunistă a reușit, cu o slabă majoritate, să-și impună punctul de vedere. În provincia Biella însă, aripa stîngă, condusă de Mombello, cucerea tot mai mult teren. Victoria aripii revoluționare a fost încununată de succes în iulie 1912, cînd la Congresul al XIII-lea al partidului socialist reformiștii au fost excluși.

În cel de-al XI-lea capitol, intitulat „Războiul european”, autorul se ocupă, în prima parte, de izbucnirea în Italia a crizei industriale din anul 1913, care a cuprins și industria textilă bieleză.

Urmarea înrăutățirii continue a situației proletariatului, se arată în lucrare, a fost declanșarea a nenumărate greve. În regiunea Biella, cea mai importantă grevă a fost aceea a muncitorilor din Balma. Ea a durat zece luni (septembrie 1912—mai 1913) și s-a terminat cu deplina victorie a muncitorilor, fiind cea mai lungă grevă a muncitorilor bielezi cunoscută pînă atunci.

Din august 1914 și pînă în mai 1915, arată autorul, masele populare din Italia au manifestat împotriva războiului. „Curierul bielez” apărea în acei ani cu manșeta: *Război războiului*. Cu toate acestea, la 24 mai 1915, clasele exploatatoare au impus poporului italian războiul imperialist. În lucrare se dau impresionantele cifre ale profiturilor enorme și ale afacerilor scandaloase făcute în timpul războiului de industriași din Biella.

Vorbind de însemnătatea conferințelor de la Zimmerwald (1915) și Kienthal (1916), Pietro Secchia arată că mișcărilor muncitorești din toate țările li se indica „lupta împotriva războiului și împotriva imperialismului”, afirmîndu-se „că muncitorii pot apropia sfîrșitul conflictului numai în măsura în care vor organiza puternice acțiuni avînd ca scop zdrobirea puterii clasei capitaliste”. Sub influența rezoluțiilor adoptate la Zimmerwald și Kienthal, muncitorimea bieleză a organizat în anul 1916 numeroase de-

monstrații pentru pace și greve pentru mărirea salariilor. Agitațiile textiliștilor au fost fructuoase, în toate acțiunile ei au obținut victoria.

Vestea revoluției din februarie 1917 din Rusia a umplut de bucurie inimile muncitorilor italieni. La 23 martie, „Curierul bielez” scria: „....Proletariatul are senzația sigură că revoluția rusă a însemnat în istoria proletarilor întregii lumi acel lucru care nu este numai eliberarea politică a unui popor” (pag. 304).

Sfîrșitul capitolului se oprește pe larg asupra insurecției din Torino, a răscoalei soldaților de la Caporetto, a influenței uriașe a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. „Curierul bielez”, apoi Antonio Gramsci în „Strigătul poporului” și „Înainte” (ediția piemonteză) vor populariza pe marele Lenin și pe bolșevici, lucru care va fi legat indisolubil în anii următori de entuziasmul și voința de luptă a proletariatului italian.

În penultimul capitol, intitulat „După război și fascismul”, autorul expune situația grea economică a proletariatului italian, sărăcia și mizeria în care se zbăteau masele de oameni ai muncii. Un paragraf special se ocupă de situația din industria lîinii, și îndeosebi a aceleia din Biella.

În lucrare se arată că, sub puternica presiune a maselor, conducerea Partidului socialist italian a adoptat, la plenara din 10—11 decembrie 1918, o declarație în care susținea că Partidul socialist italian își propunea să instaureze republica socialistă și dictatura proletariatului pentru: 1. socializarea mijloacelor de producție și de transport, care să fie administrate direct de către muncitori și țărani; 2. distribuirea produselor exclusiv maselor prin magazine cooperative și comunale; 3. desființarea serviciului militar și dezarmarea generală în scopul unirii tuturor republicilor proletare.

Puternica mișcare a maselor muncitoare din Biella, care a culminat cu greva generală din 15 februarie 1919, reluată la 26 mai, a determinat pe patroni să accepte ziua de muncă de 8 ore și, ceea ce este meritul textiliș-

tilor bielezi, extinderea acestui orar de lucru în toate fabricile din Italia. Muncitorii italieni nu s-au oprit însă aici. În zilele de 20—21 iulie 1919, clasa muncitoare italiană a încrucișat brațele, declarând puternica grevă generală de solidaritate cu Uniunea Sovietică. În august, începută în provincia Lațio, mișcarea țărănimii pentru ocuparea pământurilor se întindea ca o flacără în toată Italia, cu o viçoare neobișnuită, mai ales în provinciile meridionale.

Avîntul proletariatului italian, în frunte cu elementele revoluționare din sinul Partidului socialist italian, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, și-a găsit expresia și în editarea celor trei reviste: „Sovietul” la Neapole, începînd de la 22 decembrie 1918; „Ordinea nouă” la Torino, de la 1 mai 1919, și „Comunismul” la Milano, începînd din octombrie 1919. Analiza amănunțită pe care o face autorul conținutului teoretic al acestor reviste duce la concluzia că numai grupul de la „Ordinea nouă”, condus de Gramsci, Togliatti și Terracini, era consecvent revoluționar.

Lupta revoluționară a proletariatului italian, se arată în lucrare, a crescut, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, atîngînd punctul cel mai înalt în primăvara anului 1920, cînd în nordul Italiei a avut loc greva generală pentru impunerea consiliilor muncitorilor în fabrici. În fruntea luptei pentru instituirea consiliilor de fabrică se aflau comuniștii de la „Ordinea nouă”. Grevă generală a fost însă trădată de conducerea Partidului socialist italian, care, pierzîndu-se în discuții pseudoteoretice și în elaborarea unor planuri abstracte, a abandonat proletariatul în grevă, lăsîndu-l „în voia scartei și dînd burgheziei înarmate posibilitatea distrugerii puterii pe care muncitorii deja o cuceriseră” (pag. 348). La 30 octombrie 1920 a avut loc odiosul măcel asupra muncitorimii milaneze, în vederea înăbușirii acțiunilor eroice desfășurate de muncitori pentru ocuparea și administrarea prin forță a fabricilor. În Biella

acțiunea de ocupare forțată a fabricilor a început din 3 septembrie, în entuziasmul general al muncitorilor.

Lipsa de coordonare consecvent revoluționară a luptei proletariatului italian, trădarea grevei generale, măcelul din Milano demonstrau necesitatea înființării partidului comunist, singurul capabil să lichideze pozițiile contrarevoluționare ale birocrăției sindicale și ale liderilor socialiști, oportuniști.

Ultimul paragraf al acestui capitol este închinat constituirii Partidului Comunist Italian, care a fost creat la 21 ianuarie 1921. La cîteva zile, în 29 ianuarie, la Florența, cu prilejul Congresului al VIII-lea al Federației tineretului socialist, mișcunea comunistă este adoptată în unanimitate. În felul acesta, prin lupte îndîrjite și în condiții din ce în ce mai grele, și-a creat clasa muncitoare italiană avangarda sa marxist-leninistă.

În cel de-al XIII-lea capitol, și ultimul, intitulat „Fascismul”, Pietro Secchia se ocupă de acțiunile singeroase, bestiale inițiate de burghezia și moșierimea italiană pentru reprimarea mișcării muncitorești și a luptei țăranilor pentru pămînt, instaurînd dictatura brutală fascistă.

În ciuda acestor măsuri, arată autorul, Partidul Comunist Italian a continuat, în ilegalitate, să se situeze în fruntea luptei proletariatului italian, să reconstituie Confederația muncii, să dea viață nucleelor sindicale și grupurilor comuniste în fabrici și la sate, să tipărească și să difuzeze: „Unità”, „L'Avanguardia”, „Stato operaio”, să organizeze și să conducă o serie de greve și demonstrații cu caracter economic și politic, să lupte pentru realizarea unității clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și antifasciste, să conducă acțiunile luptei de rezistență pînă la sfîrșitul victorios al războiului de eliberare națională.

★

În cele 400 de pagini ale lucrării, autorul reușește să trateze în mod științific procesul apariției și dezvoltării

tării mișcării muncitorești italiene, al dezvoltării mișcării socialiste. Oportunismul în mișcarea muncitorească italiană și îndeosebi în activitatea Partidului socialist italian, constituie un subiect tratat pe baza unei documentări bogate. Un exemplu edificator îl constituie demascarea și combaterea de către autor a activității reformistului Rinaldo Rigola și a lui Giulio Casalini, îndeosebi în privința aprecierii caracterului și sarcinilor puternicei mișcări greviste care a cuprins nordul industrial al Italiei la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Atît Casalini, în mod fățiș, cît și Rigola, mai camuflat, susțineau că grevele muncitorilor nu trebuie să aibă caracter politic, că ele trebuie să se limiteze la unele revendicări economice.

Uneltirile bisericii catolice, amestecul acestora în mișcarea muncitorească italiană sînt, de asemenea, demascate și combătute de către autor, care vede în aceasta o sprijinitoare asiduă a burgheziei, a virfurilor ei celor mai reactionare.

Analiza situației social-economice a Italiei după primul război mondial și a avîntului însuflețitor al maselor, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, duce pe autor la concluzia justă că „exemplul nu este suficient cînd lipsesc condițiile istorice, organizațiile, voința și capacitatea de conducere” (pag. 308). O gravă greșală a mișcării muncitorești italiene, constată autorul, a fost sciziunea socialiștilor reformiști după ianuarie 1921, care a creat o puternică piedică în calea mișcării muncitorești tocmai în momentul în care lupta pentru cucerirea fabricilor era în plină desfășurare, iar ofensiva fascistă se și declanșase în provinciile Emilia și Toscana. O altă greșală a fost aceea că nu s-a constituit încă din 1919 acel bloc al aripii de stînga

care să reunească toate grupurile comuniste din partidul socialist, bloc capabil să izgonească pe reformiști din partid, din organizațiile sindicale, din presă și parlament, înlocuindu-i cu elemente consecvent revoluționare. Aceste greșeli, se subliniază în lucrare, erau izvorite și din „lipsa de maturitate a celei mai mari părți a proletariatului și a însăși mișcării revoluționare” (pag. 358).

Denaturările istoriografiei fasciste italiene sînt puternic demascate, restabilindu-se adevărul istoric. Autorul insistă îndeosebi asupra evenimentelor de la Caporetto, arătînd că ele „au fost în realitate o adevărată revoltă, produsul nemulțumirii și neîncrederii, al voinței de pace, a fost un fapt politic și nu numai militar; dar, spre deosebire de soldații ruși, care găsiseră în partidul bolșevic și în Lenin pe cei ce au știut să le conducă lupta la insurecția victorioasă, soldații și muncitorii italieni, dornici de pace, nu au găsit pe cei care să le fie conducători” (pag. 310).

Ocupîndu-se de mișcarea muncitorească pe plan local, în provincia Biella, autorul scoate în relief divergențele dintre intelectualii reformiști și proletarii consecvent revoluționari (pag. 207—208).

Întreaga lucrare este fundamentată pe numeroase trimiteri la operele clasicii marxism-leninismului.

Avînd o documentare bogată privind dezvoltarea mișcării muncitorești italiene în ansamblu și nu numai la nivelul provinciei Biella, așa cum ar fi tentat cititorul să creadă din titlu, fermă pe pozițiile materialismului istoric în expunere și tratare, combativă și intransigentă față de reformism și oportunism, lucrarea lui Pietro Secchia este, pe drept cuvînt, o istorie științifică a mișcării muncitorești italiene de la începuturile ei și pînă la crearea Partidului Comunist Italian.

L. ȘTEFĂNESCU

NOTE BIBLIOGRAFICE

CRĂCIUN IONESCU: „Ceața brună deasupra Bonnului”

Editura științifică, 1962, 140 pag.

Apărută recent în Editura științifică, cartea pe care o prezentăm, cuprinzând 11 capitole, o introduce și mai multe planșe, urmărește evoluția nazismului de la primii săi pași, oprindu-se mai mult asupra perioadei ce a urmat venirii

lui Hitler la pu-

tere, în 1933, când asupra forțelor democratice din Germania a fost dezlănțuită o cumplită teroare. Lucrarea prezintă date interesante cu privire la monstruoșitățile săvârșite de regimul nazist în cei 12 ani ai existenței sale și, mai ales, din momentul izbucnirii celui de-al doilea război mondial, când au fost organizate lagărele de exterminare în masă de la Auschwitz, Buchenwald, Dachau, Treblinka, Maidanek, Mauthausen ș.a., adevărate uzine ale morții. În lucrare se arată că în cursul pogromurilor, organizate cu meticulozitatea specifică bestiiilor hitleriste, și-au găsit sfârșitul peste 12 milioane de oameni din Germania și din celelalte țări ale Europei, vremelnice cotochite de fasciști, iar războiul dezlănțuit de Hitler s-a soldat cu aproximativ 34 de milioane de morți și mutilarea a încă 28 de milioane.

Aceste crime, fără precedent în istoria omenirii, arată autorul, au fost

înfăptuite de un regim condus de criminali, regim ce constituie produsul tipic al unei orînduiri sociale muribunde care, ajunsă în fața agoniei sale istorice, a fost capabilă de orice monstruoșitate. Refuzînd să părăsească scena istoriei, capitalismul, intrat în putrefacție, a generat indivizi de soiul lui Hitler, Himmler, Goering, Göbbels sau bestii gen Eichmann, Höss (comandant al lagărului de la Auschwitz) și alte sute de călăi, mai mari sau mai mici, dintre care unii trăiesc azi nestingheriți în Germania occidentală, ocupînd chiar funcții de stat, începînd de la simplu polițist pînă la membru în guvernul de la Bonn.

Foști naziști de teapa lui Globke, Schröder, Strauss, Oberländer ș.a. ocupă funcții importante în aparatul de stat, fiind colaboratorii cei mai apropiați ai cancelarului Adenauer.

În lucrare este rezervat un spațiu larg tratării problemelor legate de felul în care, după terminarea războiului, incurajați de partenerii lor occidentali și în special de către S.U.A., contrar tratatului de la Potsdam, revanșarii vest-germani și-au intensificat activitatea, creînd o nouă armată agresivă, pe care o vor dota cu armament atomic, ridicînd pretenții teritoriale asupra altor țări și profîrînd amenințări la adresa acestora.

Pe măsura intensificării procesului de remilitarizare a Germaniei occidentale, s-au înmulțit actele represive împotriva luptătorilor pentru pace, un

mare număr dintre ei fiind aruncați în închisori.

Urmînd aceeași cale ca și Hitler în 1933, Adenauer, ca un veritabil dictator, a înscenat procesul de la Karlsruhe, care a pronunțat, la 17 august 1956, interzicerea P.C.G., folosind drept principale „capete de acuzare” împotriva acestuia „Programul de unificare națională a Germaniei” prezentat populației de către conducerea partidului și unele documente de partid ce arătau că scopul final al luptei Partidului Comunist din Germania este socialismul. Interzicerii Partidului Comunist din Germania i-a urmat scoaterea în afara legii a celorlalte organizații democratice, printre care Uniunea tineretului liber german, Organizația partizanilor păcii, Asociația de prietenie germano-sovietică, Uniunea democratică a femeilor etc. și un puternic val de arestări și înscenări de procese politice împotriva luptătorilor pentru pace și democrație.

În această lumină, apare și mai pregnant rolul murdar pe care îl joacă conducerea de dreapta a Partidului social-democrat din Germania. Anticomuniști notorii — subliniază autorul —, componenții grupului conducător de dreapta al P.S.D., Brandt-Wehner, se situează pe aceleași poziții pe care se aflau, după primul război mondial, social-democrații de dreapta de teapa lui Noske, care au avut o participare activă la înăbușirea în sine a mișcării revoluționare muncitorești germane.

În lucrare se subliniază că cercurile agresive vest-germane, intensificînd pregătirile militare în vederea dezlănțuirii unui nou război, refuză să admită faptul evident că în zilele noastre situația din Germania este profund diferită de cea din perioada celor două războaie mondiale. Crearea primului stat muncitoresc-tărănesc din istoria

Germaniei a marcat o cotitură de însemnătate istorică în viața poporului german. Republica Democrată Germană luptă consecvent pentru înfrinarea militarismului și revanșismului vest-german, constituie un factor de seamă al păcii în Europa și în întreaga lume.

Ultimul capitol al lucrării pe care o prezentăm, intitulat semnificativ „*Lecțiile istoriei trebuie să le dea de gînd!*”, constituie, de fapt, avertismentul pe care popoarele iubitoare de pace îl adresează azi revanșarzilor vest-germani, care sînt chemați să pună capăt politicii lor nefaste, să asculte glasul rațiunii și să vină în întîmpinarea eforturilor susținute ale Uniunii Sovietice și ale celorlalte state socialiste pentru înlăturarea răzășitelor celui de-al doilea război mondial, prin încheierea grabnică a Tratatului de pace cu Germania și normalizarea, pe această bază, a situației din Berlinul occidental.

În lucrare sînt relatate și unele date și fapte legate de istoria țării noastre, care însă considerăm că sînt prea puține, avînd în vedere că lucrarea se adresează totuși, în principal, maselor de cititori din țara noastră, cărora le este cunoscut faptul că poporul român a avut de suferit de pe urma plăgii militarismului german, România numărîndu-se printre țările care, în decursul unei singure generații, a trecut de două ori prin grozăviile războaielor provocate de imperialismul militarist german.

Pentru ca groaznicii ani ai ceții brune să nu se mai repete niciodată este nevoie ca omenirea să-și țină vigilența veșnic trează, să nu uite nici o clipă monstruozitatea crimelor săvîrșite de fascism în anii cînd se afla la putere.

GH. IONIȚĂ

G. A. DEBORIN: „Caracterul celui de-al doilea război mondial”

Editura științifică, 1962, 144 pag.

tituie tema lucrării istoricului sovietic G. A. Deborin: „Caracterul celui de-al doilea război mondial”, apărută recent în traducere românească, sub egida Editurii științifice.

În lumina învățăturii marxist-leniniste, care privește războiul ca un fenomen social-istoric, în strânsă legătură cu orînduirea economică și politică din care decurge, autorul face o analiză a factorilor care determină caracterul unui război. În lucrare este subliniat caracterul legitim și just al războaielor de eliberare națională a popoarelor asuprite și exploatate, al războaielor de apărare a patriei, care, prin scopurile și țelurile lor politice, sînt diametral opuse războaielor de jaf și cîmpire, care au drept scop menținerea exploatării și cucerirea de noi teritorii.

După o prezentare a cauzelor și caracterului primului război mondial, autorul se ocupă pe larg de perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial. În lucrare se subliniază faptul că primul război mondial nu a lichidat, ci, dimpotrivă, a agravat și mai mult contradicțiile sistemului capitalist, care au îmbrăcat forme noi. Tratatul de pace de la Versailles purta deja în sine germenii unui nou război mondial. Germania, înfrîntă, își refăcea și spo-

rea nestîngherită, ba chiar ajutată de foștii săi adversari, imperialiștii americani și englezi, producția de război, ajungînd în scurt timp să dețină o superioritate incontestabilă în ce privește potențialul militar. Se ridică, așadar, din nou problema sferelor de influență; a izbucnit o nouă criză politică, care avea la bază disproporția evidentă a raportului de forțe pe arena mondială.

Puterile imperialiste căutau să rezolve pe seama U.R.S.S. contradicțiile imperialiste de neînălțurat. Tocmai de aceea ele au sprijinit efectiv, atît material cît și din punct de vedere moral, Germania, dîndu-i frîu liber și garanții în acțiune.

Pe baza unui bogat material faptic, G. A. Deborin subliniază rolul nefast al tirului de la Munchen, ca fiind preludiul celui de-al doilea război mondial. În lucrare sînt combătute teoriile istoricilor reacționari burghezi care încearcă să prezinte tranzacția de la Munchen drept o concesie silită. Or, faptele istorice demonstrează, fără putință de tăgadă, că acest act a fost o crimă premeditată, deoarece aici Germania a primit dezlegarea fățișă pentru cuceriri de noi teritorii spre Est.

Cititorul găsește prezentat în lucrare efortul consecvent al U.R.S.S. pentru preîntîmpinarea agresiunii fasciste, lupta maselor populare, sub conducerea partidelor comuniste, pentru a bara calea agresorului. Ideea solidarității proletare internaționale este prezentată în lucrare ca o puternică forță antirăzboinică.

Autorul prezintă presiunea mereu crescîndă a maselor din diferite țări capitaliste asupra propriilor guverne pentru ducerea luptei contra agresorilor fasciști, presiune față de care guvernele acestor țări nu au putut rămîne pasive. Istoricii burghezi refuză să dea explicații în legătură cu această

problemă și ascund în mod voit caracterul războiului al doilea mondial.

În lucrare sînt prezentate principalele state beligerante, scopurile urmărite de acestea și mijloacele folosite.

Autorul scoate în evidență încălcarea tuturor normelor uzuale de purtare a războiului de către agresorii fasciști relevînd că crimele, fărădelegile, pogromurile în masă sînt un atribut al armatelor imperialiste. Din lucrare se desprinde cu o deosebită limpezime faptul că al doilea război mondial a început din ambele părți ca un război imperialist, cotropitor. Este subliniat faptul că cel de-al doilea război mondial și-a păstrat, din partea ambelor părți beligerante, caracterul lui nedrept, de jaf și cotropire în toată perioada „războiului ciudat“.

Autorul subliniază cauzele care au dus la schimbarea caracterului războiului din partea statelor capitaliste opuse Germaniei. În cursul războiului, sub presiunea mereu crescîndă a maselor populare, și în condițiile în care agresorii hitleriști puneau în pericol însăși existența acestor state, el s-a transformat în mod treptat, în ceea ce

privește adversarii Axei, într-un război drept de eliberare. Caracterul drept, eliberator al acestui război, s-a conturat însă definitiv după intrarea în război a Uniunii Sovietice, ca urmare a agresiunii fasciste împotriva ei. Lupta eroică a poporului sovietic a trezit speranțe în inimile popoarelor care gemeau sub cizma hitleristă și a dat un impuls dezvoltării luptei de rezistență în majoritatea țărilor din Europa. În aceste condiții, rolul maselor populare crește impetuos; fiecare victorie a marelui popor sovietic era în același timp o victorie a oamenilor muncii de pretutindeni, ei văzînd în succesele Armatei Sovietice îndeplinirea năzuințelor lor cu privire la eliberarea de sub jugul fascist.

În actualele condiții, cînd reacțiunea mondială, în frunte cu S.U.A., pregătește un nou război mondial, arată autorul, învățămîntul celui de-al doilea război mondial cheamă la ascuțirea vigilenței, la demascarea agresorilor și la contracararea acțiunilor războinice ale acestora.

M. DOGARU

A. I. POLTORAK: „De la München la Nürnberg“

Editura Institutului de relații internaționale, Moscova, 1961, 376 pag.

Sfîrșit de noiembrie 1945. În acele zile, la Nürnberg se desfășura procesul criminalilor de război fasciști, al acelorora asupra cărora apasă întreaga răspundere pentru milioanele de oameni căzuți jertfă fascismului, pentru pierderile uriașe

suferite de popoare în urma declanșării celui de-al doilea război mondial. Tribunalul militar internațional, făcîndu-se eco al voinței popoarelor care au suferit din plin ororile barbariei fas-

ciste, a condamnat pe criminalii de război fasciști pe măsura faptelor lor odioase. Popoarele din întreaga lume au primit cu o deosebită satisfacție hotărîrile Tribunalului militar internațional.

De atunci au trecut 17 ani, dar cercurile ultrareacționare, și mai ales acelea din Germania federală, n-au încetat o clipă campania de defăimare a hotărîrilor procesului de la Nürnberg, străduindu-se, într-un fel sau altul, să „dovedească“, chipurile, că hotărîrile luate la procesul de la Nürnberg nu sînt valabile, deoarece ar fi fost influențate de „documente false și propagandă comunistă“. Scopurile urmărite de aceste

cercuri reacționare, prin încercarea de defăimare a procesului de la Nürnberg, nu sînt greu de întrevăzut. Ele caută, prin aceasta, să scoată basma curată o serie de elemente fasciste care s-au cuibărit în guvernul de la Bonn și care, sub oblăduirea cancelarului Adenauer, desfășoară aceeași activitate de fascizare a vieții de stat ca și pe vremea lui Hitler. Prezența acestor elemente în posturi de conducere a vieții de stat a Germaniei federale reprezintă un pericol pentru liniștea Europei. De aceea, demascarea fascismului, a acelor elemente care au pricinuit omenirii atîtea suferințe, este o problemă care privește nu numai popoarele amenințate direct de fascism, ci și pe acele forțe interesate în menținerea și întărirea păcii în lume.

Unei asemenea cerințe vitale răspunde cartea cercetătorului sovietic A. I. Poltorak intitulată „De la München la Nürnberg”. Scrisă într-o formă publicistică vie și atrăgătoare, cartea reușește să treacă în revistă principalele probleme ale situației internaționale în perioada dintre München și procesul de la Nürnberg. Ideea de bază a cărții lui A. I. Poltorak este aceea că dacă nu ar fi existat complotul de la München, atunci nu ar fi existat cu siguranță un proces internațional de felul aceluia de la Nürnberg. A. I. Poltorak demonstrează, pe baza faptelor reale petrecute în această perioadă, că tocmai evenimentele de la München au deschis calea nazismului spre subjugarea popoarelor, că fără München nu ar fi existat nici cel de-al doilea război mondial, nici Auschwitz, Lidice, Buchenwald, Oradour sur Glane, Maidanek, Dachau, Treblinka, Marzobotto etc. Cartea se compune din opt capitole, fiecare capitol urmărind elucidarea unor probleme principale care au dus în cele din urmă la evenimentele de la München. Una dintre problemele principale elucidate de autor este aceea a atitudinii cercurilor guvernante din Franța și Anglia, în frunte cu Bonnet, Chamberlain, Halifax, față de agresiunea fascistă. A. I. Poltorak citează în cartea

sa o serie de documente care demonstrează fără putință de tăgadă acordul deplin al acestor cercuri față de planurile de cîmpire ale lui Hitler. Încercările istoricilor burghezi contemporani englezi și francezi de a absolve de răspundere cercurile conducătoare engleze și franceze, și mai ales pe Chamberlain și Daladier, prin invocarea motivului că aceștia nu ar fi avut de unde să știe de intențiile lui Hitler de a dezmembra întregul stat cehoslovac, sînt infirmate de declarațiile agentului de spionaj Gleiwitz, ale lui Goering și Ribbentrop, care au arătat la procesul de la Nürnberg că atît guvernul englez cit și cel francez au fost încunoștințate, cu mult înainte de desfășurarea evenimentelor, de intențiile lui Hitler de a cîmpiri întreaga Cehoslovacie și ele nu au luat nici un fel de măsuri de împotrivire. Cercurile reacționare din Anglia, Franța și S.U.A. se străduiau să împingă Germania fascistă într-o agresiune împotriva Uniunii Sovietice, deși simpatia maselor populare din aceste țări se îndrepta spre statul sovietic.

A. I. Poltorak aduce numeroase documente din care reiese limpede că în perioada care a precedat cel de-al doilea război mondial cercurile guvernante din Anglia, Franța și S.U.A. nu au fost dispuse nici un moment pentru o înțelegere loială cu U.R.S.S., deși guvernul sovietic a depus mari eforturi în vederea încheierii unui acord comun împotriva fascismului. Sabotarea propunerilor sovietice și refuzul de a lua măsuri comune împotriva primejdiei hitleriste — în acest sens autorul aduce spre ilustrare numeroase documente — au ușurat nu numai planurile lui Hitler de subjugare a popoarelor din Răsărit, dar și dezlănțuirea războiului în Apus. Cu atît mai de condamnat este poziția actuală a guvernelor S.U.A., Angliei și Franței, care, ignorînd învățămintele ce decurg din desfășurarea evenimentelor istorice ale celui de-al doilea război mondial, merg astăzi pe același drum de susținere a militarismului german.

În partea finală a cărții sînt demascați conducătorii hitleriști care s-au făcut vinovați în fața popoarelor de nenumărate crime și fărâdelegi.

Cartea lui A. I. Poltorak demască, acuză. Ea atrage atenția popoarelor că unele elemente din rîndul acelor care propuneau cu seninătate nimicirea în masă a cehilor, polonezilor, rușilor, francezilor, italienilor, belgienilor acționează astăzi în voie în Germania federală. Mulți dintre ei, ca: Globke, Oberländer, Heussinger, Speidel, Fränkel, au deținut sau dețin posturi înalte de conducere în guvernul de la Bonn și în cadrul blocului militar agresiv N.A.T.O., unde desfășoară o intensă

activitate revanșardă. Stăpînii acestora sînt aceiași ca și în trecut — cercurile monopoliste occidentale.

Cartea lui A. I. Poltorak are nu numai o valoare istorică, ci și una actuală. Fascismul, care a adus omenirii atîtea jertfe și suferințe, reînvie într-o serie de țări capitaliste, manifestîndu-se ca dușmanul cel mai înrăit a tot ceea ce este progresist și democratic. Cartea „De la München la Nürnberg” cheamă popoarele la vigilență, pentru ca niciodată să nu se mai repete experiența tragică a trecutului.

I. TURCU

NYULI JÁNOS: „Eroi romîni pe pămînt maghiar”

Editura militară „Zrinyi”, Budapesta, 1962, 90 pag.

Volumul „Eroi romîni pe pămînt maghiar” este închinat victoriei cu care au luptat trupele romîne, alături de Armata Sovietică, pe teritoriul Ungariei, în cursul războiului antihitlerist. În cuvinte calde, pline de recunoștință, sînt evocate

eroismul militarilor romîni, încrederea și dragostea de care s-au bucurat aceștia din partea populației eliberate.

Făcînd la început o scurtă trecere în revistă în legătură cu crearea Diviziei „Tudor Vladimirescu” și încadrarea acesteia în Frontul 2 ucrainean, autorul se ocupă apoi de cotitura produsă în desfășurarea războiului prin întoarcerea armelor de către România împotriva Germaniei hitleriste în urma victoriei insurecției armate din august 1944. În continuare sînt înfățișate aspecte privitoare la desfășurarea luptelor

duse pentru eliberarea întregului teritoriu al țării noastre și, în principal, la contribuția adusă de armatele romîne în luptele de pe teritoriul Ungariei.

Un loc important îl ocupă în lucrare descrierea unora dintre faptele de victorie înfăptuite de militarii romîni care au participat, alături de Armata Sovietică, la operația de la Debrețin, subliniindu-se faptul că, în aceste lupte, s-a distins, în mod deosebit, Divizia „Tudor Vladimirescu”, căreia, Comandamentul suprem sovietic i-a conferit, în semn de cinstire, denumirea „Debrețin”. Reproducînd povestirile „Toamnă lingă Debrețin” de Laurențiu Fulga și „În pustă” de Aurel Mihale, lucrarea oferă cititorului posibilitatea să cunoască două dintre momentele cele mai grele ale luptelor pentru eliberarea localităților Debrețin și Niregyháza, lupte în cursul cărora militarii romîni au înfruntat cu eroism superioritatea numerică a dușmanului și l-au înfrînt.

Autorul descrie apoi momentul în care forțele armate sovietice și romî-

nești au dezlănțuit ofensiva, la 28 octombrie 1944, înfrângând apărarea dușmanului și trecând peste Tisa. În cuvinte emoționante este evocată fapta de eroism a soldatului Eftimie Croitoru, care, cu prețul vieții sale, a salvat podul de la Tiszalök. Mergând pe urmele luptelor care s-au dat în regiunea Tisei, autorul a stat de vorbă cu numeroși cetățeni care și-au amintit cu dragoste și recunoștință despre faptele de arme ale ostașilor români. Așa, de pildă, unul dintre locuitorii comunei Csobaj a ținut să precizeze că, deși fasciștii au opus o rezistență puternică, trupele române n-au recurs la distrugerea satului, ci l-au cucerit luptând pentru fiecare casă. În chip asemănător, locotenentul Halász Ferenc își amintește că, întrucât ostașii români au ajutat mult populației maghiare, au fost permanent înconjurați cu dragoste și prietenie din partea acestora.

Amintirile strânse de la participanții români la luptele din Ungaria au constituit pentru autor dovezi prețioase despre primirea caldă și plină de încredere pe care populația maghiară a făcut-o trupelor române, în drumul lung pe care acestea l-au parcurs pe teritoriul țării vecine.

Înfățișând unele momente ale desfășurării luptelor din munții Bükk și Matra, autorul relevă faptul că, înfrângând greutățile de care s-au lovit armatele române în cursul operațiilor militare, s-a reușit ca, eliberând localitate după localitate, să poată fi, la 3 decembrie 1944, eliberat orașul Miskolc, cel de-al doilea centru industrial al Ungariei. Autorul înfățișează apoi aspecte din operațiile militare ce au urmat, oprindu-se mai amănunțit asupra momentului când trupele sovietice, alături de care luptau cele ale Corpului 7 armată român, s-au apropiat de Budapesta, dezlănțuind, la 1 ianuarie 1945, ofensiva pentru eliberarea ei. Eliberarea Capitalei, precizează autorul, s-a realizat prin lupte grele și sin-

geroase, cucerindu-se casă cu casă, așa cum reiese și din povestirea „Casa de piatră” de Aurel Mihale, pe care autorul o reproduce în cartea pe care o prezentăm. În timpul luptelor pentru eliberarea Budapestei a căzut la datorie și sergentul Elena Chiriță, despre a cărei moarte eroică vorbește autorul.

Prezentind unele aspecte ale luptelor aeriene duse pentru eliberarea Budapestei, în lucrare este reprodusă povestirea „Aripi prietenești” de C. Ghiban, care înfățișează semnificativ frăția de arme statornicită în decursul acestor lupte între aviatorii sovietici și români.

Pentru a marca mai sugestiv momentul eliberării capitalei Ungariei, autorul reproduce poezia „Budapesta”, închinată de Radu Boureanu acestui eveniment.

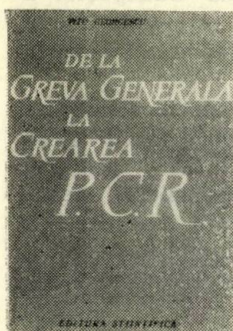
În încheierea volumului, autorul face o prezentare generală asupra participării României la războiul antihitlerist. Precizând că trupele române au luptat alături de trupele sovietice, de la 23 august 1944 până la 12 mai 1945, timp de 260 de zile, autorul arată că armatele române au traversat, în această perioadă, 12 masive muntoase, în condiții climaterice grele, au forțat 12 cursuri de apă, au eliberat peste 3800 de localități, dintre care 53 de orașe. Referindu-se concret la luptele duse pe teritoriul Ungariei, autorul arată că, eliberând în total 1237 de localități, dintre care 14 orașe, trupele române au suferit pierderi grele, dându-și viața și fiind răniți grav peste 42 000 de militari.

Volumul „Eroi români pe pământ maghiar” subliniază că jertfele aduse de trupele române, lupta lor eroică în Ungaria pentru zdrobirea coteropitorilor fasciști au cimentat relațiile de prietenie care leagă astăzi țările noastre.

S. HOMENCO

TITU GEORGESCU: „De la greva generală la crearea P.C.R.”

Editura științifică, 1962, 208 pag.

Lucrarea „De la greva generală la crearea P.C.R.”, elaborată în lumina documentelor de partid, pe baza literaturii de specialitate existente și a unor noi materiale de arhivă, prezintă procesul complex de clarificare ideologică din partidul socialist, de transformare a acestuia într-un partid de tip nou, comunist, în stare să îndrume și să conducă lupta hotărâtă a clasei muncitoare, a maselor largi populare pentru libertate și socialism.

Cartea pe care o prezentăm cuprinde o scurtă introducere, cinci capitole și o anexă cu mai multe documente.

În lucrare se relevă că după înfrângerea grevei generale din octombrie 1920, trădată de liderii oportuniști, în mișcarea muncitorească s-a adâncit în mod deosebit lupta ideologică, de clarificare, experiența grevei generale arătând mai mult ca oricând necesitatea creării unui partid comunist. O atenție mai mare decât în alte lucrări apărute anterior o acordă autorul schimbărilor tot mai profunde care se petreceau în rândurile clasei muncitoare, în secțiunile partidului socialist, în organizațiile sindicale. Preocupându-se de creșterea aripii de stînga în partidul socialist, în mișcarea muncitorească, de schimbarea raportului de forțe între curențele de dreapta, centrist și comunist în favoarea comuniștilor, autorul arată locul grupurilor comuniste, organizarea acestora sub dirijarea unui comitet comunist, pozițiile lor politice-

ideologice, care, în ciuda unor lipsuri pe care le manifestau, reprezentau punctul de vedere proletar revoluționar cel mai înaintat atunci. În acest sens, în lucrare se analizează Consfătuirea din 16 noiembrie 1920, care a constituit un pas important în procesul de clarificare politică, ideologică și organizatorică în vederea creării partidului revoluționar de tip nou.

În condițiile avîntului mișcării muncitorești din România de după greva generală, condiții analizate în lucrare, autorul arată că liderii de dreapta s-au demascat complet în fața maselor muncitoare, că aceștia au provocat în mod premeditat spargerea unității politice și apoi a mișcării sindicale. După lucrările consiliului general al partidului socialist și al sindicatelor din 30 ianuarie—2 februarie 1921, cînd liderii de dreapta au părăsit partidul, comuniștii au continuat lupta împotriva centristilor. Date noi se aduc mai ales în ceea ce privește amploarea pe care a luat-o această luptă în secțiunile partidului și care a avut un larg ecou în rândurile muncitorimii, convinsă prin propria-i experiență de necesitatea transformării partidului socialist în partid comunist. În acest sens, un rol deosebit l-a avut Conferința grupurilor comuniste, întrunite la 3—6 martie 1921 la Iași. Măsurile luate în vederea ținerii congresului partidului, care trebuia să hotărască crearea Partidului Comunist din România și afilierea la Internaționala Comunistă, s-au reflectat în acțiunile concrete pentru pregătirea politică-ideologică și organizatorică a acestuia, în materialele publicate în ziarul „Socialismul”, în desfășurarea adunărilor secțiunilor premergătoare congresului, în compoziția delegaților

care urmau a participa la congres.

În ultima parte a lucrării, descriindu-se desfășurarea congresului pe baza datelor cunoscute și a unor date noi, se subliniază că făurirea Partidului Comunist din România a fost rezultatul unui proces îndelungat de dezvoltare istorică a poporului nostru, rezultatul luptei sale de veacuri pentru eliberarea socială și națională, continuată și ridicată pe o treaptă superioară

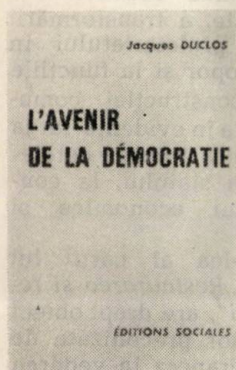
ră de mișcarea muncitorească revoluționară.

Lucrarea „De la greva generală la crearea P.C.R.”, prin sinteza pe care o face și datele noi, aduce o contribuție importantă la cunoașterea luptei clasei muncitoare din țara noastră pentru crearea Partidului Comunist din România.

C. MOCANU

JACQUES DUCLOS: „Viitorul democrației”

Editions sociales, Paris, 1962, 256 pag.

Problema democrației, a conținutului ei social-politic, a viitorului ei în condițiile de azi, cînd în Franța, ca și în alte țări capitaliste, monopolurile își intensifică ofensiva împotriva libertăților democratice, capătă o importanță deosebită.

Cartea lui J. Duclos pe care o prezentăm, dedicată acestei probleme, cuprinde o introducere din partea autorului și șapte capitole.

În primele trei capitole, autorul face o incursiune în istoria Franței de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea pînă în prezent și înfățișează, pe baza unui bogat material faptic, lupta dusă de poporul francez, de-a lungul a peste un secol și jumătate, pentru cucerirea și apărarea drepturilor și libertăților democratice.

În capitolul al IV-lea, intitulat „Rezistența și democrația”, autorul arată că pentru luptătorii din Rezistență, care s-au ridicat cu arma în mînă împotriva ocupanților hitleriști, primul obiectiv îl constituia eliberarea patriei, recîștigarea independenței, pu-

nîndu-se astfel capăt regimului dictatorial reprezentat de Pétain și clica de trădători din jurul lui.

Prezentînd fizionomia politică a actualului președinte al Franței, autorul arată că acesta a fost dintotdeauna un dușman al democrației, manifestînd dispreț față de popor și nutrînd aspirații de dictator. În totală opoziție cu planurile lui de Gaulle, care urmărea să torpileze restaurarea republicii și restabilirea democrației în Franța, luptătorii din Rezistență au declarat că vor rămîne uniți în luptă și după eliberarea țării, pentru a instaura o republică nouă și libertățile democratice cele mai largi. După eliberarea Franței, cînd de Gaulle era președintele guvernului provizoriu, forțele democratice, urmînd calea indicată de Partidul Comunist Francez, care a acționat în înțelegere cu partidul socialist, au zădărnicit manevrele generalului de Gaulle, care, folosind sistemul plebiscitar, căuta să-și facă drum spre puterea personală. Rezultatul acțiunii energice a forțelor democratice, a tuturor republicanilor a fost demisia lui de Gaulle din funcția de președinte al guvernului provizoriu în ianuarie 1946.

Față de creșterea influenței și prestigiului partidului comunist în rîndurile maselor, forțele reacționare n-au rămas inactive. Anticomunismul propa-

gat de oamenii politici burghezi, exponenți ai monopolurilor capitaliste, și de social-democrații de dreapta a avut un rol nefast pentru Franța, deoarece a divizat forțele muncitorești și democratice, favorizând aducerea lui de Gaulle la putere.

Despre felul în care monopolurile capitaliste și-au întărit puterea asupra Franței prin intermediul puterii gaulliste, autorul se ocupă în capitolul V al cărții, intitulat „*Puterea monopolurilor capitaliste și înăbușirea democrației*”. Restrângerea drepturilor democratice ale poporului și ale prerogativelor aleșilor săi, se arată în lucrare, este strâns legată de acțiunile monopolurilor de a-și mări profiturile în dauna poporului. O colaborare strânsă s-a stabilit între puterea gaullistă și grupurile monopoliste prin intermediul comisiilor mixte și al marilor bănci. Această a avut drept rezultat reducerea prerogativelor și a mijloacelor de control ale parlamentului asupra activității guvernamentale. Imaginea răpirii aproape cu desăvârșire a drepturilor reprezentanței naționale este completată prin faimosul articol 16 din Constituția lui de Gaulle, care-i dă acestuia puteri depline.

Fată de ofensiva monopolurilor capitaliste împotriva libertăților democratice, a intensificării de către acestea a exploatării oamenilor muncii din Franța, în ciuda politicii scizioniste, anticomuniste a liderilor social-democrați de dreapta, numeroși muncitori socialiști se pronunță pentru unitatea de acțiune cu tovarășii lor comuniști și alți republicani.

Amintind marea bătălie a poporului francez pentru libertate din februarie 1934, când a fost dată o ripostă puternică rebelilor fasciști, autorul arată că în februarie 1962 manifestațiile maselor au căpătat din nou o mare amploare, de data aceasta împotriva crimelor săvârșite de bandele O.A.S. și pentru pace în Algeria. În pagini emoționante autorul evocă figurile celor 8 luptători căzuți pentru libertate, în timpul manifestației din 8 februarie, subliniind că puternica demonstrație

din Paris constituie o dovadă elocventă a necesității unirii tuturor forțelor democratice pentru bararea drumului fascismului.

În totală opoziție cu situația din țările imperialiste, se subliniază în lucrare, în Uniunea Sovietică, în celelalte țări ale sistemului mondial socialist, democrația cunoaște o dezvoltare cum n-a mai existat în istorie. Acestei probleme îi consacră autorul capitolul al VI-lea al lucrării, intitulat „*Construirea comunismului și înflorirea democrației*”, în care face o amplă prezentare a programului construirii comunismului în U.R.S.S., adoptat la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., insistând în special asupra părților privitoare la continua dezvoltare a democrației socialiste, a transformării statului dictaturii proletarietului în stat al întregului popor și la funcțiile sale în perioada construcției comuniste. Autorul scoate în evidență larga și activă participare a tuturor cetățenilor la conducerea statului, la conducerea construcției economice și culturale.

Capitolul al VII-lea al cărții lui J. Duclos, intitulat „*Restaurarea și reînnoirea democrației*”, are drept obiect prezentarea măsurilor preconizate de Partidul Comunist Francez în vederea rezolvării acestei importante sarcini.

Arătând că lupta pentru democrație face parte integrantă din lupta pentru socialism, autorul subliniază că pentru Franța, ținând cont de loviturile date libertăților democratice de regimul puterii personale și pericolul fascist, această problemă capătă o importanță deosebită.

Autorul combate ideea pe care încearcă s-o acrediteze diferiți partizani ai O.A.S., puterea gaullistă, ca și adversarii unității de acțiune antifascistă, potrivit căreia în Franța s-ar pune problema de a alege între comunism și fascism.

Pentru poporul francez, se relevă în lucrare, se pune problema de a alege calea democrației, a luptei împotriva fascismului, pentru pace și independență națională.

Programul restaurării și reînnoirii democrației, adoptat la cel de-al XV-lea Congres al P.C.F., cuprinde un ansamblu de măsuri politice și economice, cu caracter net democratic, corespunzând intereselor imensei majorități a națiunii și deschizând, în același timp, perspectiva luptei pentru socialism. Autorul arată că în Franța există forțe sociale și politice capabile să ducă cu succes lupta pentru restaurarea și reînnoirea democrației. Acestea sînt diversele categorii nemonopoliste: muncitori, țărani, intelectuali, clasele mijlocii, burghezia mică și mijlocie.

Finalul cărții constituie o înflăcărată chemare a comuniștilor francezi,

continuatorii glorioaselor tradiții revoluționare și republicane ale poporului francez, ale iacobinilor, ale Comunei din Paris, către toți republicanii de a se alătura clasei muncitoare în lupta pentru restaurarea și reînnoirea democrației, pentru pace și socialism.

Cartea lui Jacques Duclos „Viitorul democrației”, prin bogăția documentării sale, actualitatea problemelor, constituie o contribuție de seamă la cunoașterea istoriei contemporane a Franței, a luptei poporului francez împotriva forțelor întunecate ale reacțiunii.

N. PETROVICI

GEORGE MORRIS: „Problemele de bază ale mișcării muncitorești din S.U.A.”

Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1961, 208 pag.

Autorul lucrării pe care o prezentăm este cunoscutul ziarist american George Morris, unul dintre redactorii ziarului progresist „Worker”, specialist în problemele mișcării muncitorești. În cele 15 capitole ale cărții, autorul prezintă în

general situația mișcării muncitorești americane în zilele noastre, oprindu-se, în special, asupra mișcării sindicale. Analizînd situația clasei muncitoare și lupta ei împotriva exploatații, autorul prezintă o serie de probleme ale istoriei muncitorimii americane între cele două războaie mondiale. Astfel, cititorul poate să urmărească istoria organizațiilor sindicale din S.U.A., unele momente importante ale luptei greviste a munci-

torilor americani, precum și alte probleme.

În cea mai bogată țară capitalistă, subliniază autorul, se confirmă și în zilele noastre cuvintele lui Roosevelt, spuse acum 29 de ani, că o treime din populația Statelor Unite ale Americii „se hrănește prost, este prost îmbrăcată, locuiește în case proaste”. Salariul mic, care situează numeroase familii muncitorești la „marginea mizeriei”, șomajul, nesiguranța zilei de mâine, precum și discriminarea populației de culoare — acestea sînt cîteva plăgi ale Americii de astăzi. Conform statisticilor oficiale, 7 milioane de bărbați și femei primesc în perioadele dintre crize ajutor, într-o formă sau alta, din partea statului, neavînd mijloace proprii de existență. Este, de asemenea, semnificativ faptul că, în perioada dintre crize, 4 milioane de șomeri au devenit o cifră constantă pentru S.U.A. Această cifră se mărește considerabil în condițiile apariției simptomelor unei noi

crize economice, care, de obicei, o dată la trei ani, zdruncină economia Statelor Unite ale Americii, înrăutățind brusc situația celor ce muncesc.

Caracterizând mișcarea muncitorească din S.U.A., autorul scoate în evidență o serie de factori care au frinat dezvoltarea conștiinței politice a clasei muncitoare americane după cel de-al doilea război mondial. O influență negativă asupra dezvoltării mișcării muncitorești a exercitat-o atmosfera creată de politica „războiului rece”. Folosind pretextul „primejdiei comuniste”, reacțiunea americană a dezvăluit o largă ofensivă împotriva mișcării muncitorești, adoptând, de pildă, în 1947, legea anticomunistă Taft-Hartley sau, în 1959, legea lui Lendram-Griffin. Pentru stăvilirea mișcării muncitorești, cercurile guvernamentale americane s-au folosit de sindicatelor docile, care, activând în interesul patronilor, au promovat consecvent spiritul așa-zisei „armonii de clasă”. Pentru a-și crea cât mai multe asemenea sindicate, guvernării americani au făcut totul pentru a exclude pe comuniști din conducerea sindicală și din munca sindicatelor, în general. Lupta împotriva elementelor progresiste — arată autorul — a dus la situația în care cele mai combative dintre ele au încetat să mai desfășoare o activitate susținută în sindicate. La sfârșitul anului 1949, din Congresul sindicatelor de producție au fost excluse pentru „preponderență comunistă” 10 sindicate, cuprinzând un milion de membri, fapt ce a adus daune serioase unității mișcării sindicale. Atmosfera de intimidare și de provocare împotriva comuniștilor, maccarthismul, poziția trădătoare a unor lideri sindicali care au susținut politica anticomunistă — toate acestea au dus la pierderea într-o mare măsură de către mișcarea sindicală a spiritului de luptă, manifestat cu putere încă în deceniul al IV-lea al secolului nostru în mișcarea muncitorească americană. Cu toate aceste greutăți, în America zilelor noastre continuă să se desfășoare puternice acțiuni ale muncitorilor împotriva exploataării, așa cum a fost, de pildă,

greva de 116 zile din 1959 a muncitorilor din industria siderurgică.

Unul dintre fenomenele progresiste ale mișcării muncitorești din S.U.A. din ultimul timp este creșterea luptei pentru drepturile politice, luptă în care deosebit de combativă este populația de culoare, în special din sudul țării. Larga mișcare pentru lichidarea segregăției rasiale în școli, împotriva discriminării rasiale în transport, în magazine a și dat deja unele rezultate concrete.

În cartea pe care o prezentăm sint, de asemenea, arătate pe larg și analizate principalele probleme ce frământă mișcarea muncitorească americană în etapa actuală; este vorba, în principal, de lupta pentru lichidarea discriminării rasiale, a șomajului, de lupta pentru trecerea mișcării muncitorești de la tactica defensivă la cea ofensivă, de atitudinea sindicatelor față de politica externă a Statelor Unite, de lupta pentru pace etc.

Autorul subliniază că asupra mișcării muncitorești americane influențează tot mai mult dezvoltarea multilaterală a țărilor lagărului socialist. Progresul rapid în țările socialiste și ridicarea continuă a bunăstării populației lor, se arată în carte, stimulează lupta pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și în țările lumii nesocialiste. Mulți muncitori ce cred încă în capitalism își pun întrebarea de ce nu pot să aibă aceeași asigurare socială și aceleași avantaje de care se bucură muncitorii țărilor socialiste.

Ultimul capitol al cărții lui Morris se ocupă de rolul Partidului Comunist din Statele Unite ale Americii în conducerea luptei clasei muncitoare și a maselor muncitoare în general. Subliniind condițiile deosebit de grele în care-și desfășoară lupta comuniștii americani, autorul arată că din sindicatele comuniste fac parte aceia care susțin cu fermitate flacăra tradițională a progresului. Autorul se referă la rezoluția celui de-al XVII-lea Congres național al Partidului Comunist din S.U.A., care a făcut aprecieri asupra apariției noilor posibilități de desfășurare a unei mișcări progresiste mai largi, care să permită tre-

cerea în mod concret la rezolvarea problemelor de bază ce frământă mișcarea muncitorească din America.

Bilanțul analizei situației mișcării muncitorești americane, făcut de G. Morris în cartea pe care o prezentăm, este foarte caracteristic pentru epoca noastră. „Un militant sindical progresist — spune autorul cărții — nu poate astăzi să se limiteze la căutarea căilor de îmbunătățire a situației muncitorilor în cadrul sistemului capitalist. Pentru multe probleme în condițiile capitalismului pur și simplu nu se

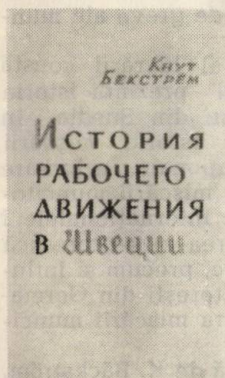
poate găsi o rezolvare cit de cit acceptabilă și radicală”.

Cu toate că, așa cum arată autorul în încheierea cărții, lupta pentru socialism nu este scopul imediat al mișcării sindicale americane, totuși activitatea de zi cu zi a comuniștilor americani, precum și influența în continuă creștere a lumii socialiste apropiie tot mai mult timpul cind va fi posibil să se pună la ordinea zilei și în Statele Unite ale Americii lupta pentru socialism.

A. NIRI

K. BÄCKSTRÖM: „Istoria mișcării muncitorești din Suedia”

Editura pentru literatură străină, Moscova, 1961, 334 pag.

Lucrarea lui K. Bäckström, tradusă în limba rusă într-o formă prescurtată, prezintă, pe baza unui bogat material faptic, drumul străbătut de mișcarea muncitorească din Suedia, de la apariția sa și pînă la începutul secolului al XX-lea.

În primul capitol, din cele 13 ale cărții, intitulat „Perioada înainte de organizare”, autorul face o incursiune în istoria mai îndepărtată a Suediei, analizînd procesul acumulării primitive a capitalului, apariția relațiilor capitaliste, formarea clasei muncitoare, relevînd, totodată, tradițiile revoluționare ale poporului suedez, luptele sale împotriva asupririi sociale.

În capitolele II-VII ale lucrării sînt prezentate creșterea conștiinței de clasă a muncitorimii suedeze, eliberarea ei de sub influența burgheziei liberale, intensificarea procesului de organizare a proletariatului și de răspîndire a marxismului, creșterea combativității clasei muncitoare.

În perioada de început a mișcării muncitorești, acțiunile de luptă ale proletariatului suedez au fost sporadice și izolate. De aceea, arată autorul, muncitorii, în mod spontan, au început să facă primii pași pe calea organizării, fiind create primele asociații muncitorești, în fruntea cărora stăteau însă elementele burghezo-liberale. Treptat, muncitorii și-au dat seama că numai uniți, pe baza principiului de clasă, în organizații proprii își vor putea îmbunătăți situația. Astfel, la jumătatea secolului al XIX-lea ia ființă la Stockholm prima organizație muncitorească independentă — „Uniunea tipografică” —, urmată de alte noi asociații, lucru care, după cum se relevă în lucrare, a însemnat un pas înainte pe calea dezvoltării mișcării muncitorești din Suedia.

Un spațiu important se acordă în lucrare răspîndirii ideilor marxiste în Suedia. În această direcție, un rol important l-au avut traducerea și tipărirea, la sfîrșitul anului 1848, a „Manifestului Partidului Comunist” și publicarea în presa muncitorească a vremii a învățăturii lui Marx și Engels.

Ca urmare a răspîndirii marxismului și a activității socialiștilor în rîndul muncitorilor, arată autorul, a crescut

nivelul conștiinței de clasă a proletariatului suedez, lucru care și-a găsit expresia în intensificarea luptei pentru organizare, în acțiuni tot mai combative împotriva exploatații capitaliste. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea iau naștere primele sindicate, care încep să desfășoare o luptă activă pentru mărirea salariilor, micșorarea zilei de muncă și condiții mai bune de trai. Autorul prezintă pe larg lupta grevistă din această perioadă, care a marcat o creștere atât cantitativă cât și calitativă a mișcării muncitorești.

Capitolele VIII-XIII se ocupă de lupta desfășurată de proletariatul suedez pentru crearea primului partid muncitoresc din Suedia. Astfel, la Congresul de la Stockholm, din aprilie 1889, a fost constituit Partidul social-democrat al muncitorilor din Suedia și adoptat statutul, iar ulterior, la Congresul al IV-lea, programul, care, deși cuprindea o serie de revendicări general-democratice, nu prevedea necesitatea luptei revoluționare pentru doborârea capitalismului și instaurarea dictaturii proletariatului.

Cu toate lipsurile din programul său, crearea Partidului social-democrat al muncitorilor din Suedia a avut o deosebită însemnătate. Către partid s-au îndreptat din ce în ce mai mulți muncitori.

În lucrare se relevă lupta elementelor de stînga din Partidul social-democrat împotriva curentelor oportuniste, pentru dezvoltarea mișcării sindicale, pentru atragerea femeilor și tineretului în mișcarea muncitorească.

După Congresul de constituire a P.S.D.M.S., mișcarea grevistă a luat o

mare amploare; conducătorul nemijlocit al luptelor muncitorești a devenit partidul social-democrat. În lucrare se acordă un loc important luptei clasei muncitoare pentru votul universal, care a atins punctul culminant în mai 1902, cînd peste 120 000 de muncitori au declarat grevă generală. Acțiunile desfășurate de clasa muncitoare — relevă autorul — demonstrează cu tărie că proletariatul suedez a devenit, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, stegarul luptei pentru libertăți general-democratice.

Lupta muncitorilor a influențat și acțiunile țărănimii pentru pămînt. Agitatori socialiști, arată autorul, în marea lor majoritate muncitori din întreprinderile industriale, se deplasau duminicile la sate, unde se întretaieau cu țărani. Ca urmare, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, în satele suedeze au avut loc o serie de greve ale muncitorilor agricoli.

Un mare merit al lucrării constă în aceea că autorul prezintă istoria mișcării muncitorești din Suedia în strînsă legătură cu istoria mișcării muncitorești internaționale. În lucrare se relevă legăturile mișcării muncitorești din Suedia cu Internaționalele I și a II-a, cu mișcarea muncitorească din țările scandinave, precum și influența mișcării muncitorești din Germania, Rusia etc. asupra mișcării muncitorești suedeze.

Lucrarea elaborată de K. Bäckström, prin bogăția materialului și datelor folosite, aduce o importantă contribuție la cunoașterea mișcării muncitorești din Suedia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

GH. UNC

СОДЕРЖАНИЕ

ВЛ. ЗАХАРЕСКУ: Укрепление партии и ее связи с массами — решающий фактор в борьбе за организацию и проведение вооруженного восстания в августе 1944 года.	3
Полковник К. НИКОЛАЕ, подполк. А. ЛУПЭШТЯНУ, В. БЫРЗЭ: Героические эпизоды в ходе событий вооруженного восстания и борьбы за освобождение родины (23 августа — 25 октября 1944 г.)	20
В. МАРИН, В. ПЕТРИШОВ: Борьба банатской организации КПР во главе народных масс против военно-фашистской диктатуры, за разгром гитлеровских захватчиков.	54
И. ИАКОШ, Н. КОНДУРАКЕ: Действия марамурешских патриотов, направленные против фашистских оккупантов (1940—1944 гг.)	75
Подполк. В. АНЕСКУ, майор И. СОРЕСКУ, М. ДОГАРУ: Вклад шахтеров, рабочих-нефтяников и железнодорожников в дело оказания поддержки антигитлеровскому фронту.	94
ЗДЕНЕК КОНЕКНИ, ФРАНТИШЕК МАЙНУС: Проявления чехословацко-румынской дружбы в ходе борьбы за освобождение Моравии от фашистского ига.	119
МИНЯ СТАН, АЛ. НЯМЦУ: О влиянии деятельности КПР на румынские войска во время антигитлеровской войны.	136

РЕЦЕНЗИИ:

ФИДЕЛЬ КАСТРО: «Избранные речи», Политическое издательство. 1961 г. 424 стр. <i>О Матикеску</i>	151
ПЬЕТРО СЕККИЯ: «Капитализм и рабочий класс в центре шерстяной промышленности Италии», Editori Riuniti, Рим, 404 стр. <i>Л. Штефэнеску</i>	163

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

КРЭЧУН ИОНЕСКУ: «Коричневый туман над Бонном», Научное издательство 1962 г. 140 стр.; Г. А. ДЕБОРИН: «Характер второй мировой войны», Научное издательство 1962 г. 144 стр.; А. И. ПОЛТОРАК: «Из Мюнхена в Нюрнберг», Издательство Института международной связи, Москва, 1961 г. 376 стр.; НЬЮЛИ ЯНОШ: «Румынские герои на венгерской земле», Военное издательство «Зрини», Будапешт 1962 г. 90 стр.; ТИТУ ДЖОРДЖЕСКУ: «От всеобщей забастовки до создания КПР», Научное издательство 1962 г. 208 стр.; ЖАК ДЮКЛО: «Будущее демократии», Editions sociales, Париж, 1962 г. 256 стр.; ДЖОРДЖ МОРРИС: «Основные вопросы рабочего движения США», Государственное издательство политической литературы, Москва, 1961 г. 208 стр.; К. БЕКСТРЕМ: «История рабочего движения Швеции», Издательство иностранной литературы, Москва, 1961 г. 334 стр.	171
---	-----

INHALT

VL. ZAHARESCU : Erstarkung der Partei und ihrer Beziehungen mit den Massen entscheidender Faktor im Kampf für die Organisation und Verwirklichung des bewaffneten Aufstands vom August 1944	3
Oberst C. NICOLAE, Oberstleutnant A. LUPĂȘTEANU, V. BIRZĂ : Heldenmütige Begebenheiten aus der Zeit der Entfaltung des bewaffneten Aufstandes und des Kampfes für die Befreiung des Vaterlandes (23 August-25 Oktober 1944)	20
V. MARIN, V. PETRIȘOR : Der Kampf der Organisation der KPR im Banat an der Spitze der Volksmassen, gegen die faschistische Militärdiktatur für die zertrümmerung der Hitlereindringlinge	54
I. IACOȘ, N. CONDURACHE : Aktionen der Maramurescher Patrioten gegen die faschistischen Eindringlinge (1940-1944)	75
Oberstleutnant V. ANESCU, Major I. SORESCU, M. DOGARU : Der Beitrag der Bergleute, Erdölarbeiter und Eisenbahner zur Unterstützung der antihitleristischen Front	94
ZDENEK KONECNY, FRANTISEK MAINUS : Bekundungen der tschechoslowakisch-rumänischen Freundschaft während der Kämpfe um die Befreiung Mährens vom faschistischen Joch	119
MINEA STAN, AL. NEAMȚU : Über den Einfluss der Tätigkeit der KPR auf die rumänische Armee im antihitleristischen Krieg	136

BESPRECHUNGEN :

FIDEL CASTRO : „Ausgewählte Reden“, Politischer Verlag, 1961, 424 Seiten ; O. Matichescu	151
PIETRO SECCHIA : „Der Kapitalismus und die Arbeiterklasse im Wollindustrienzentrum Italiens“, Editori Riuniti, Roma, 404 Seiten : L. Ștefănescu	163

BIBLIOGRAPHISCHE ANMERKUNGEN

CRĂCIUN IONESCU : „Brauner Nebel über Bonn“, Wissenschaftlicher Verlag 1962, 140 Seiten ; G. A. DEBORIN : „Der Charakter des zweiten Weltkrieges“, Wissenschaftlicher Verlag 1962, 144 Seiten ; A. I. POLTORAK : „Von München nach Nürnberg“, Verlag des Instituts für Internationale Beziehungen, Moskau, 1961, 376 Seiten ; NYULI JÁNOS : „Rumänische Helden auf ungarischem Boden“, Militärverlag „Zriny“, Budapest 1962, 90 Seiten ; TITU GEORGESCU : „Vom Allgemeinstreik zur Gründung der KPR“, Wissenschaftlicher Verlag 1962, 208 Seiten ; JACQUES DUCLOS : „Die Zukunft der Demokratie“, Éditions sociales, Paris 1962, 256 Seiten ; GEORGE MORRIS : „Grundprobleme der Arbeiterbewegung in den USA“, Staatsverlag für politische Literatur, Moskau, 1961, 208 Seiten ; K. BACKSTROM : „Die Geschichte der Arbeiterbewegung in Schweden“, Verlag für Auslandsliteratur, Moskau, 1961, 334 Seiten	171
---	-----

SOMMAIRE

VL. ZAHARESCO : Le renforcement du parti et de ses liens avec les masses facteur décisif dans la lutte pour l'organisation et la réalisation de l'insurrection armée d'août 1944	3
Col. C. NICOLAE, Lt-col. A. LUPĂȘTEANU, V. BIRZĂ : Episodes héroïques du temps de l'insurrection armée et de la lutte pour la libération de la Patrie (23 août—25 octobre 1944)	20

V. MARIN, V. PETRIȘOR : La lutte de l'organisation du Parti Communiste de Roumanie du Banat, à la tête des masses populaires, contre la dictature militaro-fasciste, pour l'anéantissement des envahisseurs hitlériens	54
I. IACOȘ, N. CONDURACHE : Actions des patriotes du Maramureș contre les occupants fascistes (1940—1944)	75
Lt.-Col. V. ANESCO, Commandant I. SORESCO, M. DOGARU : La contribution des mineurs, des pétroliers et des cheminots au soutien du front anti-hitlérien	94
ZDENEK KONECNY, FRANTISEK MAINUS : Manifestations de l'amitié tchécoslovaquo-roumaine du temps des luttes pour la libération de la Moravie du joug fasciste	119
MINEA STAN, AL. NEAMȚU : De l'influence de l'activité du Parti Communiste de Roumanie sur l'armée roumaine pendant la guerre antihitlérienne	136

COMPTES RENDUS

FIDEL CASTRO : „Discours choisis”, Editions politiques, 1961, 424 pages ; O. Matichesco	151
PIETRO SECCHIA : „Le capitalisme et la classe ouvrière dans le centre industriel de la laine d'Italie”, Editori Riuniti, Rome, 404 pages ; L. Ștefănescu.	163

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

CRĂCIUN IONESCU : „Le brouillard brun au-dessus de Bonn”, Editions scientifiques 1962, 140 pages ; G. A. DĂBORINE : „Le caractère de la seconde guerre mondiale”, Editions scientifiques 1962, 144 pages ; A. I. POLTORAK : „De Munich à Nuremberg”, Editions de l'Institut de relations internationales, Moscou, 1961, 376 pages ; NYULI JÁNOS : „Héros roumains sur le sol de la Hongrie”, Editions militaires „Zriny”, Budapest 1962, 90 pages ; TITU GEORGESCU : „De la grève générale à la création du Parti Communiste de Roumanie”, Editions scientifiques 1962, 208 pages ; JACQUES DUCLOS : „L'avenir de la démocratie”, Editions sociales, Paris 1962, 256 pages ; GEORGE MORRIS : „Les problèmes fondamentaux du mouvement ouvrier des U.S.A.”, Editions d'Etat pour la littérature politique, Moscou, 1961, 208 pages ; K. BACKSTROM : „Histoire du mouvement ouvrier de Suède”, Editions pour la littérature étrangère, Moscou 1961, 334 pages	171
---	-----

CONTENTS

VL. ZAHARESCU : The Consolidation of the Party and its Links with the Masses — a Decisive Factor for the Organization and the Carrying out of the Armed Insurrection in August 1944	3
Colonel C. NICOLAE, Lieutenant Colonel A. LUPĂȘTEANU, V. BÎRZĂ : Heroic Episodes During the Armed Insurrection and the Fight for the Liberation of the Homeland (August 23-October 25, 1944)	20
V. MARIN, V. PETRIȘOR : The Struggle of the CPR Organization of the Banat at the Head of the People's Masses against the Military-Fascist Dictatorship and for the Defeat of Hitlerite Invaders	54
I. IACOȘ, N. CONDURACHE : Actions of the Maramureș Patriots against the Fascist Occupants (1940-1944)	75
Lieutenant Colonel V. ANESCO, Major I. SORESCU, M. DOGARU : The Contribution Made by the Miners, Oilworkers and Railwaymen in Support of the Anti-Hitlerite Front	94

ZDENEK KONECNY, FRANTISEK MAINUS : Manifestations of the Czechoslovak-Rumanian Friendship during the Fighting for the Liberation of Moravia from under the Fascist Yoke	119
MINEA STAN, A. NEAMTU : The Influence of the CPR Activity on the Rumanian Army in the Anti-Hitlerite War	136

BOOK REVIEWS

FIDEL CASTRO : „Selected Speeches,” Editura politică, 1961, 424 pp. by O. Matichescu	151
PIETRO SECCHIA : „Capitalism and the Worhing Class in the Wool Centre,” Editori Ruiniti, Roma, 404 pp. by L. Ștefănescu	163

BIBLIOGRAPHY

CRĂCIUN IONESCU : „Smog over Bonn,” Editura științifică 1962, 140 pp. ; G. A. DEBORIN „The Character of the Second World War,” Editura științifică, 1962, 144 pp. ; A. I. POLTORAK : „From Munich to Nüremberg,” the Publishing House of International Relations Institute, Moscow, 1961, 376 pp. ; NYULI JANOS : „Rumanian Heroes on Hungarian Soil,” Zriny Military Publishinghouse, Budapest, 1962, 90 pp. ; TITU GEORGESCU : „From the General Strike to the Foundation of the Communist Party of Rumania,” Editura Științifică 1962, 208 pp. ; JACQUES DUCLOS : „The Future of Democracy,” Editions sociales, Paris, 1962, 256 pp. ; GEORGE MORRIS : „The Basic Problems of the U. S. Workers' Movement,” the State Publishing House for Political Literature, Moscow, 1961, 208 pp. ; K. BACKSTROM : „The History of the Workers' Movement in Sweden,” Foreign Literature Publishing House, Moscow, 1961, 334 pp.	171
---	-----

CONTENTS

1. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
2. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
3. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
4. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
5. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
6. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
7. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
8. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
9. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171
10. THE STRUGGLE OF THE PEOPLE'S MOVEMENT AGAINST THE MILITARY-FASCIST INVASION OF THE HUNGARIAN SOIL (August 23-October 25, 1944)	171

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA,
N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚA, GH. ZAHARIA

COMITETUL DE REDACȚIE
N. ARĂNDOANĂ, V. BURNIȚĂ, G. MATEI, N. G. MONTANU, F. NICHIȚĂ
N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RATA, G. ZAHARIA

Revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei și în librării.

Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe 6 luni — 12 lei, pe un an — 24 lei.

Editura „Știința”

Revista „Analele Institutului de istorie a patri-
dului de pe lângă C.C. al P.M.R.” apare o dată la
două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale,
prin factorii poștali și difuzorii din întreaga țară,
instituții și de la săte.
Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de
difuzare a presei și în librării.
Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe
6 luni — 12 lei, pe un an — 24 lei.

Ediția „Scribitor”

I 8892

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Biblioteca org. Sibiu

5

1 9 6 2

1994

0 JUL. 2005

58892

2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

ARTICOLE

S. HOMENCO: Activitatea organizativă revoluționară a lui S. Homenco în cadrul P.C.R., în legătură cu procesul de organizare a luptei revoluționare în România în perioada 1923-1925. 30
M. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL: Activitatea organizativă a lui M. N. Constantinescu în cadrul P.C.R. în perioada 1923-1925. 41
G. IONITA: Activitatea organizativă a lui G. Ionita în cadrul P.C.R. în perioada 1923-1925. 52
I. JACOV V. PETRISOR: Lupta clasei muncitoare din România împotriva corupției în perioada 1923-1925. 117
ROSE EMIL: Activitatea organizativă a lui Rose Emil în cadrul P.C.R. în perioada 1923-1925. 118

RECENZII

N. B. USAROV: Politică externă a Germaniei în perioada 1923-1925. 119
de reșea internă. 120
22 în reșea. Documente despre politica externă a Germaniei în perioada 1923-1925. 121
MARK-FINKE: Documente despre politica externă a Germaniei în perioada 1923-1925. 122

NOTE BIBLIOGRAFICE

„Die deutsche Arbeiterbewegung in der Weimarer Republik“ von H. E. E. 123
politisch, 1923-1925. 124
marxistische die deutsche Arbeiterbewegung in der Weimarer Republik, 1923-1925. 125
1924, 414 pag.; G. GEORGESCU-BULAIU: „Revoluția de la 1923-1925“ 126
galer der Revolutionen, 1923-1925. 127
1923-1925. 128
1923-1925. 129
1923-1925. 130
1923-1925. 131
1923-1925. 132
1923-1925. 133
1923-1925. 134
1923-1925. 135
1923-1925. 136
1923-1925. 137
1923-1925. 138
1923-1925. 139
1923-1925. 140
1923-1925. 141
1923-1925. 142
1923-1925. 143
1923-1925. 144
1923-1925. 145
1923-1925. 146
1923-1925. 147
1923-1925. 148
1923-1925. 149
1923-1925. 150
1923-1925. 151
1923-1925. 152
1923-1925. 153
1923-1925. 154
1923-1925. 155
1923-1925. 156
1923-1925. 157
1923-1925. 158
1923-1925. 159
1923-1925. 160
1923-1925. 161
1923-1925. 162
1923-1925. 163
1923-1925. 164
1923-1925. 165
1923-1925. 166
1923-1925. 167
1923-1925. 168
1923-1925. 169
1923-1925. 170
1923-1925. 171
1923-1925. 172
1923-1925. 173
1923-1925. 174
1923-1925. 175
1923-1925. 176
1923-1925. 177
1923-1925. 178
1923-1925. 179
1923-1925. 180
1923-1925. 181
1923-1925. 182
1923-1925. 183
1923-1925. 184
1923-1925. 185
1923-1925. 186
1923-1925. 187
1923-1925. 188
1923-1925. 189
1923-1925. 190
1923-1925. 191
1923-1925. 192
1923-1925. 193
1923-1925. 194
1923-1925. 195
1923-1925. 196
1923-1925. 197
1923-1925. 198
1923-1925. 199
1923-1925. 200

ANUL VIII

5

1962

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

4436✓

SUMAR

DOCUMENTE

- Unele documente privind situația și lupta maselor muncitoare din țara noastră în perioada premergătoare eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 3
- Documente privind solidaritatea maselor muncitoare din România cu Rusia Sovietică (1918—1924) 20

ARTICOLE

- S. HOMENCO : Activitatea organizației revoluționare Ajutorul Roșu, sub conducerea P.C.R., în legătură cu procesul conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor din 1933 39
- N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL : Aspecte ale situației clasei muncitoare din România în perioada 1941 — august 1944 61
- GH. IONIȚĂ : Blocul democratic, organizație de masă legală condusă de P.C.R. (1935—1936) 89
- I. IACOȘ, V. PETRIȘOR : Lupta clasei muncitoare din România împotriva corporațiilor (1902—1908) 117
- BORSI EMIL : Lupta Partidului Comunist Ungar pentru organizarea țăranimii sărace în perioada dintre a doua jumătate a anului 1945 și sfârșitul anului 1946 148

RECENZII

- V. B. UȘAKOV : „Politica externă a Germaniei hitleriste”, Editura Institutului de relații internaționale, Moscova, 1961, 270 pag. : A. Niri 179
- „SS în acțiune. Documente despre crimele săvârșite de SS”, Editura politică, 1962, 408 pag. : N. Petrovici 185
- MARX-ENGELS : „Despre sistemul colonial al capitalismului”, Editura politică, 1962, 394 pag. : S. Brătescu 193

NOTE BIBLIOGRAFICE

- „Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România”, vol. II, Editura politică, 1962, 256 pag. ; ILEANA VRANCEA : „Tradiții ale criticii literare marxiste din România (1930—1940)”, Studiu și antologie, Editura politică, 1962, 414 pag. ; GH. GEORGESCU-BUZĂU : „Răscoala de la 1784 a iobagilor din Transilvania”, Editura politică, 1962, 330 pag. ; N. GOGONEATĂ : „Filozofia lui Vasile Conta”, Editura științifică, 1962, 200 pag. ; I. M. KRI-VOGUZ : „«Spartak» și întemeierea Partidului Comunist din Germania”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1962, 238 pag. ; ERNST HENRY : „Neofascismul”, Editura politică, 1962, 96 pag. ; G. L. ROZANOV : „Ultimele zile ale lui Hitler”, Editura politică, 1962, 116 pag. ; I. N. MEL-NIKOVA : „Lupta de clasă din Cehoslovacia în anii 1924—1929”, Editura Academiei de Științe a U.R.S.S., Moscova, 1962, 442 pag. ; SVĚD LÁSZLÓ : „Tânăra armată deschide drum”, Editura „Kossuth”, Budapesta, 1962, 342 pag. 200

DOCUMENTE

Unele documente privind situația și lupta maselor muncitoare din țara noastră în perioada premergătoare eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 *

În preajma aniversării a 30 de ani de la eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de Partidul Comunist din România, publicăm unele documente care oglindesc situația precară a maselor muncitoare în primii ani ai crizei economice din 1929—1933, precum și creșterea luptelor revoluționare ce au premers puternicelor bătălii de clasă din 1933.

Printre documentele pe care le publicăm în numărul de față sînt incluse unele manifeste și fragmente din documente și materiale editate și difuzate în rîndurile maselor de către P.C.R. și syndicatele muncitorești, articole din presa muncitorească și burgheză, note și rapoarte ale organelor de represiune burghezo-moșierești. Documentele demască politica antinațională și antipopulară a guvernelor burghezo-moșierești de a arunca greutățile crizei pe umerii poporului muncitor, de a căuta să iasă din criză pe calea fascizării țării și a pregătirii războiului criminal antisovietic. Totodată, aceste materiale reflectă procesul radicalizării maselor muncitoare, care, sub conducerea P.C.R., se ridică în cursul anilor 1929—1931 la acțiuni de luptă pentru apărarea intereselor lor vitale, împotriva politicii reacționare a regimului burghezo-moșieresc.

Din documentele pe care le publicăm se desprind aspecte importante ale luptei duse de P.C.R. pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare, pentru organizarea și pregătirea maselor muncitoare din țara noastră în vederea declanșării celor mai puternice bătălii de clasă care au avut loc în România pînă în 1944, îndreptate împotriva exploatării capitaliste și înfeudării țării monopolurilor imperialiste, împotriva fascizării țării și a pregătirii războiului criminal antisovietic.

1

București, 28 februarie 1929

Domnule guvernator, **

Am onoare a vă confirma primirea scrisorii dumneavoastră din 13 februarie, prin care confirmați numirea mea în postul de consilier

* Documentele cuprinzînd perioada anilor 1929—1931 au fost selecționate și pregătite pentru tipar de G. HORJA, I. NEACȘU.

** Scrisoarea lui Charles Rist către guvernatorul Băncii naționale a României (Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., clișeu nr. 759).

tehnic pentru primul an de aplicare a programului de stabilizare monetară fără a fi obligat să stau în permanență la București.

Am luat cunoștință că onorariile mele vor fi scutite de impozitele românești și că ele sînt fixate la 150 000 de franci elvețieni pe an*, din care o parte va fi plătită acum, iar a doua jumătate după 6 luni de la intrarea mea în funcțiune. Cheltuielile mele de locuință și de călătorie fiind în sarcina Băncii Naționale a Romîniei.

Vă rog, domnule guvernator, să primiți expresia sentimentelor mele de înaltă considerațiune.

Charles Rist**

P.S. Cu aceeași ocazie vă confirm primirea sumei de 75 000 franci elvețieni (șaptezeci și cinci mii franci) care mi-au fost remiși la Banca Franței la 11 februarie.

C.R.

2

*Național țărăniștii au amăgit și trădat****

Pentru ca clasa stăpînitoare internațională și cea din Romînia să poată mai lesne exploata poporul muncitor și să-l ducă orbește în războiul contra Uniunii Sovietice, a adus în fruntea treburilor statului partidul național-țărănist****, care prin amăgire a atras în jurul lui masele.

Nu o dată au promis național-țărăniștii că vor lua pămîntul de la boieri pentru a-l da țăranilor? Nu au tunat și fulgerat ei că birurile apasă greu pe popor? Nu se văitau ei, chipurile, că liberalii prea oropesc pe muncitori? Nu au promis ei să deschidă ocnele, eliberînd pe muncitorii și țăranii osîndiți de liberali pentru că au luptat pentru libertate, pentru pămînt și că n-au putut răbda mizeriile războiului și maltratările ofițerilor?

* Conform cursului valutar din 1929, cînd un franc elvețian echivala cu 32,26 de lei, suma de 150 000 de franci elvețieni era egală cu 4 839 000 de lei.

** Sub pretextul „punerii în valoare” a bogățiilor naturale ale țării noastre și pentru îndeplinirea clauzelor împrumuturilor contractate de guvernul burghezo-moșieresc în străinătate, au fost trimiși în Romînia, încă din anul 1929, așa-zisi consilieri tehnici sau experți pe lîngă Banca națională, Ministerul de Finanțe, căile ferate și alte instituții. La Banca națională a Romîniei a fost trimisă o comisie în frunte cu Charles Rist, fost viceguvernator al Băncii Franței. Scopul acestei comisii era de a controla finanțele țării noastre în interesul bancherilor străini, lovind astfel în suveranitatea Romîniei.

*** Fragment din broșura „Contra războiului imperialist”, Editura P.C.R., 1929, ediția a II-a (Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XIII—1).

**** P.N.Ț. a fost adus la putere în noiembrie 1928.

Dar ce n-au făgăduit național-tărăniștii poporului? Zece ani de zile au cutreierat ei satele și orașele, aruncînd nădejdea în sufletele maselor amărîte, arătîndu-se ca mintuitori ai lor.

Iată-i, în sfîrșit, la guvern.

V-au făgăduit pămînt, nici pomeneală acum de așa ceva. Dimpotrivă, prin legea circulației bunurilor rurale*, țărani săraci vor pierde și puținul pămînt care-l mai au în folosul moșierilor și chiaburilor pe care guvernul Maniu-Mihalache-Stere îi protegiuiesc.

În loc de ușurare a birurilor, le-au mărit cu sute de milioane și proiectează noi biruri pe sărăcime.

Împotriva muncitorilor ei desfășoară o teroare și mai mare decît liberalii; împotriva greviștilor trimite jandarmii. Ei au împușcat pe muncitori la Timișoara pentru că au voit să conducă la locul de veci pe un vrednic luptător care s-a stins în ocne**; au dizolvat syndicatele unitare și Blocul muncitoresc-țărănesc, ceea ce n-au făcut liberalii; desfășoară o goană sălbatică după comuniști, condamîndu-i la zeci de ani de temniță. În locul amnistiei generale politice, agrare și militare au venit cu o lege care nu scapă decît pe cei cu cîteva luni de osîndă. Temnițele vor geme mai departe, înșesate de muncitori, țărani și militari.

Au promis o dată desființarea stării de asediu, a cenzurii și a consiliilor de război; astăzi ei le păstrează, ce-i drept numai în contra maselor.

Țărănimea și muncitorimea minoritară, ungurii, germanii, rușii, bulgarii, ucrainenii ș.a., suferă la fel jugul exploatator al clasei stăpînitoare ca și frații lor, țărani și muncitori romîni. Ba ei în plus mai sînt persecutați ca „străini”, neavînd nici dreptul să întrebuițeze graiul părinților lor.

Se vede dar destul de clar că național-țărăniștii au venit la putere și lucrează pentru capitaliști, pentru fabricanți, moșieri și chiaburii satelor.

Toată grija lor este să scape clasa stăpînitoare din criza economică în care se găsește pe spinarea muncitorimii și a țărănimii, înăbușînd în sînge mișcarea și revolta lor.

Ministrul Costăchescu a declarat fățiș: „Țara era la un pas de revoluție. Cu prețul popularității noastre o vom scăpa”. Iată dar mărturisit programul lor, ținta lor să scape de la strîmtoare „țara”, adică pe moșierii și bancherii amenințați de luptele maselor muncitorești și țărănești. Și pentru această treabă mizerabilă național-țărăniștii sînt dispuși să dea și toată dragostea poporului.

Și, într-adevăr, popularitatea lor se stinge cu iuțeala focului de paie. Muncitorii și țărani văd acum cu durere că au încălzit șarpele la sîn, că au fost amar înșelați, ei își dau seama că național-țărăniștii sînt reprezentanții clasei stăpînitoare, că sînt dușmanii lor hotărîți [...]

* Potrivit Legii circulației bunurilor rurale, adoptată la 20 august 1929, loturile de pămînt primite de țărani în urma reformei agrare din 1921, considerate pînă aci inalienabile, puteau circula. Adoptarea acestei legi a contribuit la dezvoltarea capitalismului în mediul sătesc, printr-o polarizare mai mare a proprietății la sate.

** Documentul se referă la Ion Fonaghi, care a încetat din viață la 1 aprilie 1929 în închisoarea Doftana, ca urmare a regimului de exterminare la care a fost supus.

19/8. 1929

Domnule ministru (confidențial) *

Între muncitorii Atelierelor C.F.R. din Pașcani domnește o mare nemulțumire datorită faptului că, potrivit ordinelor superioare și în vederea economiilor bugetare, s-au licențiat [concediat] 28 funcționari de birou și urmează a se licenția și un număr de lucrători. De asemenea, lucrătorii sînt nemulțumiți și prin aceea că sînt obligați să lucreze și în zilele de sărbători, precum și de reducerea a 15 zile dintre sărbătorile legale. Deocamdată ei sînt hotărîți a prezenta un memoriu de protestare.

Prefect

4

ÎNTOARCEȚI ARMELE CONTRA CELOR CARE VĂ ÎNDEAMNĂ SĂ TRAGEȚI ÎN MUNCITORI **

Tovarășii muncitori, țărani și soldați !

În toate țările capitaliste se fac pregătiri mari de război. Aceste pregătiri au ca scop atacarea Uniunii Sovietice Socialiste (U.R.S.S.), care, prin lupte revoluționare și mari sacrificii, de-abia a dezrobit clasa muncitoare și țărănească de sub jugul sîngeros al capitalismului. Exemplul ei este un imbold și existența ei încurajează și întărește lupta revoluționară de dezrobire a proletariatului din lumea întreagă.

Capitaliștii, ca să distragă atenția claselor muncitoare asupra pregătirilor înfrigorate de război contra Rusiei, țin conferințe de dezarmare, de pace, încheie pacte de neagresiune etc. Cea mai bună dovadă că acestea nu sînt decît praf aruncat în ochii muncitorimii este faptul că la una dintre conferințele de dezarmare delegația rusă a propus dezarmarea generală și desființarea armatelor, însă delegațiile statelor capitaliste au refuzat să ia această propunere în considerație. Aceasta dovedește de fapt ipocrizia lor.

România, ca și celelalte state capitaliste, se pregătește de război, cheltuind miliarde pentru înarmări. Ca vecină a Rusiei, într-un război contra ei, România va fi bază de operație militară și loc de concentrare a trupelor capitalismului englez, francez *** etc. Franța, Anglia și Statele

* Arhivele statului, filiala Fălticeni, Prefectura județului Fălticeni, fondul nr. 1, dosarul nr. 1, fila 36.

** Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2 248, fila 87.

*** Documentul se referă la faptul că în acei ani imperialiștii englezi și francezi erau promotorii războiului antisovietic.

Unite au acordat împrumuturi de bani pentru ca România să-și consolideze armata, flota și căile ferate în vederea războiului contra Rusiei. În România vin mereu generali străini (Pilsudski, Le Rond, von Strecht etc.) sub pretextul de a face vizite. De fapt ei țin conferințe militare cu generalii noștri, pregătind în amănunțime atacul contra primului stat proletar.

În fața pregătirilor de război, Internaționala Comunistă, care e conducătoare de fapt a proletariatului din toată lumea, a fixat ziua de 1 august, ziua aniversării izbucnirii războiului mondial, ca zi de manifestare antirăzboinică. Dacă burghezia internațională nu vrea, într-adevăr, război, de ce a scos armata pe străzi, de ce a pus-o în fabrici, de ce a arestat conducătorii comuniști ai maselor și de ce a împiedicat cu brutalitate demonstrațiile pașnice pe care muncitorii voiau să le facă în această zi contra războiului.

Cea mai bună dovadă de pregătire a războiului contra Rusiei e faptul că, sub forma de împrumut, burghezia noastră a primit de la capitalismul internațional avioane, submarine, arme, muniții etc. De teama demascării și a organizării clasei muncitorești și țărănești în organizații comuniste, mîrșava burghezie național-țărănistă [...] a intentat zeci de procese de dizolvare a sindicatelor unitare, a condamnat conducătorii Blocului muncitoresc-țărănesc, ai sindicatelor unitare, ai tineretului și ai partidului la zeci de ani închisoare, urmărindu-i cu cea mai înverșunată furie.

La Lupeni s-a tras asupra muncitorimii, omorîndu-se peste 40 de muncitori și rănindu-se cîteva sute * pentru că aceștia și-au cerut drepturile lor: condițiuni mai bune de muncă. La Cluj a fost asasinată Haia Lifșiț, care, împreună cu alți tovarăși, a trebuit să suporte greva foamei timp de 42 de zile. Ce au făcut acești oameni ca să fie supuși la aceste grozăvii? Ei au luptat pentru îmbunătățirea traiului muncitorilor, pentru dezrobirea clasei muncitoare.

Tovarăși muncitori, vărsați salariul de o zi pentru ajutorarea familiilor celor uciși la Lupeni. Faceți întruniri și demonstrații de protestare asupra asasinatelor de la Lupeni și Cluj. Luptați pentru apărarea sindicatelor unitare și a Blocului muncitoresc-țărănesc, pentru legalizarea partidului și Tineretului comunist. Formați comitete de fabrică, prin care vă veți apăra mai bine contra exploatării asasine.

Tovarăși muncitori, țărani și soldați !

La Lupeni soldații au fost îmbătați ca să aibă curajul să tragă în muncitori. *Cînd sînteți trimiși să împușcați un frate de-al vostru, un muncitor sau un țăran, întoarceți arma contra celor ce vă îndeamnă la fratricid.* În războiul contra Rusiei sovietice, pe care vor să-l dezlanțuie capitaliștii de pretutindeni, dacă au îndrăzneala să-l înceapă,

* Necunoscîndu-se la întocmirea documentului datele precise în legătură cu victimele acestui masacru, cifra nu este exactă. În urma sîngeroasei represiuni de la Lupeni din 6 august 1929, au fost uciși pe loc 22 de muncitori minieri, iar peste 100 au fost răniți.

întoarceți armele contra lor și transformați războiul imperialist în război civil, căci numai așa veți apăra adevăratele voastre interese, clădind o nouă patrie muncitorească, România sovietică.

SECȚIUNEA LOCALĂ A PARTIDULUI COMUNIST (Iași)

5

FRONTUL MUNCII

Din Capitală

SITUAȚIA MUNCITORILOR DE LA REVIZIA DE VAGOANE C.F.R. — HALTA GRIVIȚA *

La această revizie lucrează aproximativ 2 000 de oameni: lucrători calificați, hamali, femei curățitoare, paznici, scriitori de vagoane, însoțitori și însoțitoare pentru trenurile rapide. Salariile acestor muncitori încep de la 1 700 de lei lunar pînă la 9 000 — la muncitorii calificați — dacă fac ore în plus (suplimentare).

Lucrătorii hamali și curățitoarele sînt oameni de la țară, începînd de la Pitești pînă în apropierea Bucureștilor. Aceștia se scoală la ora...** noaptea ca să apuce cursa și să vie la ora 7 la serviciu, unde trebuie să facă 13 ore de lucru și 24 libere, pentru 2 000 de lei lunar pe hîrtie, pentru că din această sumă li se reține în mod obișnuit jumătate din salar prin tot felul de amenzi, ba pentru neglijență în serviciu, ba pentru că nu au putut executa cutare lucru la timp. Sau pentru că au pierdut cursa și au întîrziat cu 10 minute. La urmă primesc 1 000 de lei. Și dacă mai întîrzie în această lună de 2 ori s-a șters leafa.

Cînd se îmbolnăvesc primesc cam 20 de lei pe zi pentru întretînere. Femeile și fetele tinere care fac curățenie o duc la fel.

Lucrătorii calificați sînt tot așa de jefuiți de salarii sub diferite motive, fără dovezi li se opresc din salarii cîte 800—2 000 pe lună. Aceasta cu știrea chiar a Direcțiunii generale, care printr-o circulară a atras, chipurile, atenția ca amenzile să nu treacă de atît la sută.

Serviciul de pază

Plătit cu lefuri tot așa, de rîs, lucrează 12 ore și are liber tot 12 ore, cu toate că prevede legea muncii că la 12 ore de serviciu are drept la 24 libere. În schimb, orice stricăciune produsă de răi făcători sau neobservate la timp sînt plătite de serviciul de pază. Scriitorii de vagoane plătesc tot ce iese în deficit, fără ca ei să aibă vreo vină în pagubele făcute.

* „Viața muncitoare”, anul VII, nr 7, din 16 februarie 1930.

** În ziar cifra care indica această oră nu este imprimată. Din compararea cu alte documente, considerăm că este vorba de ora 3.

Pentru un geam crăpat sau un pluș rupt de uzaj, li se oprește din leafă sume care aproape le mănincă leafa.

Ca să câștige cei 6 000—9 000 de lei pe lună, lucrătorii calificați trebuie să se spetească în ore suplimentare.

Cum se vede, e foarte grea situația muncitorilor de la revizia de vagoane și mare mizeria în care trăiesc. Și nu există scăpare din această situație decît în luptă și organizare. Sindicatele unitare, conduse de partidul comunist, duc pe muncitori la luptă împotriva patronilor și statului exploator. Deci numaidecît un sindicat unitar la revizie.

Prin lupta organizată se vor mări salariile, se vor desființa amenizile, se vor înlătura mizeriile, vor scăpa muncitorii de munca istovitoare a orelor suplimentare.

6

CONFLICT AGRAR ÎN JUDEȚUL PRAHOVA *

Pe moșia Bogdănița din jud. Prahova a izbucnit un conflict agrar destul de serios. Sînt vreo zece ani de cînd sătenii din comuna Gornet cer exproprierea moșiei Bogdănița în favoarea lor. Dar instanțele judecătorești au dat cîștig de cauză proprietarului, d-l Nae Rădulescu. Acesta a început acum să-și are țarina.

Sătenii însă, în număr de vreo 150 de inși, în frunte cu primarul și consilierii comunali, au intrat cu forța pe ogorul proprietarului, au prins pe argații săi, au luat vitele și plugurile și au pus stăpînire pe moșie.

Fiind anunțate autoritățile, au fost arestați primarul și cîțiva săteni socotiți capii răscoalei.

7

SITUAȚIA DIN VALEA JIULUI **

Situația din Valea Jiului se înrăutățește tot mai mult. Din cele [cei] aproximativ 12 000 de mineri, peste 4 000 sînt fără de lucru. Pentru după 1 octombrie, cînd expiră contractul societăților miniere cu C.F.R., se prevăd noi concedieri în masă. De notat că tot timpul atît minele din Petroșeni, cît și cele din Vulcan și Lupeni concediază muncitori.

* „Adevărul”, anul XLIII, nr. 14 323, din 5 septembrie 1930.

** Fragment din articolul cu același titlu publicat în ziarul „Înainte”, anul V, nr. 12, din 7 septembrie 1930.

Cele cîteva sute de mineri exportăți în Franța au fost trimiși acolo în graba mare ca să servească de spărgători de grevă la minele de fier. Trebuie știut că din comisia franceză care a selecționat muncitorii pentru această treabă au făcut parte și social-democrați francezi. Din scrisori venite de la muncitorii exportăți în Franța reiese că mulți au fugit, alții refuză să lucreze cu salariul scăzut.

Cei care lucrează în mine au de lucru numai 14—17 zile pe lună, în loc de 24 cît era anul trecut. Și salariul mijlociu a scăzut de la 3 500 la 2 500 pe lună. Din acest salariu de bază de 2 500 de lei se fac următoarele rețineri : impozitele directe — 106 lei, cotizație pentru caz de boală — 54, pentru pensie — 100, pentru înmormîntare — 10, depunerea obligatorie la casa de economie — 100 (muncitorii însă nu pot ridica nici o sumă dacă n-au depus cel puțin 1 000 de lei), ajutor pentru pensionari — 3 lei, reținere pentru biserică și școală — 40 de lei, pentru întreținerea muzicii — 10 lei lunar, în total 423 de lei, așa că minerului îi rămîn, după o lună de muncă istovitoare în mină, 2 000 de lei pentru hrană, îmbrăcăminte și toate celelalte necesare atît lui cît și familiei sale. Dar nici acest mizerabil salariu nu-l capătă în mină, ci în alimente de la prăvăliile societății exploatare, care își mărește cîștigul și pe această cale. De fapt salariul real este mult mai jos, căci art. 37 din contractul colectiv prevede ștergerea din cîștig a vagonetelor ce conțin mai mult de 10 la sută impurități, iar art. 43 prevede că șeful de exploatare poate muta pe orice muncitor în ce categorie pofteste, mutare care are întotdeauna ca urmare o scădere a salariului. Ce înseamnă aceste două articole este clar pentru orîșicine.

Mizeria din Valea Jiului este insuportabilă. Spiritele muncitorilor fierb și clocotesc.

Numai printr-o luptă pregătită bine și sistematică, condusă de organizațiile revoluționare, în frunte cu partidul comunist, minerii Văii Jiului își vor putea îmbunătăți situația și scăpa de sub jugul robiei capitaliste.

8

Proletari din toate țările, uniți-vă !

*Muncitori, muncitoare, funcționari particulari
și funcționari publici ! **

Tovarăși !

Ziarele burgheze se ocupă zilnic cu creșterea catastrofală a crizei economice. În toată lumea capitalistă, pînă și în America „prosperă”, criza se adîncește pe fiecare săptămînă. Această criză economică cata-

* Fragment din manifestul răspîdit la Constanța în noaptea de 3/4 decembrie 1930, aflat în Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 13, dosarul nr. 3 426, fila 10.

strofală culminează prin nemaiauzita creștere a șomajului, care, după însăși statistica Biroului internațional al muncii, atinge 20 000 000.

Aci noi vedem și mai bine perioada de declin a regimului capitalist după război. Capitalismul nu mai este în stare să-și hrănească sclavii săi salariați.

Criza economică în România este adâncită printr-o extraordinară criză agrară. În România, țărănimea, care formează 80 la sută din populație, este pusă în imposibilitate de a-și procura produse industriale. Aceasta adâncește și mai mult criza, și perspectivele șomajului sînt spre creștere.

Și în România capitaliștii caută prin ajutorul raționalizării capitaliste să-și urce profitul pe socoteala clasei muncitoare. Mărirea intensității muncii prin : forțarea muncitorilor de a lucra cît mai repede, prin introducerea femeilor și copiilor, mai prost plătiți, în producție, mărirea zilei de lucru-muncă. Această nemaiauzită exploatare înseamnă micșorarea numărului muncitorilor ocupați și aruncarea pe drumuri a zeci și sute de mii. Raționalizarea capitalistă înseamnă crearea unei lipse de lucru permanente.

Programul de „economii” al regelui fascist și al guvernului său prevede concedierea a mii de mici slujbași. Asta înseamnă mărirea numărului celor fără lucru, scăderea puterii de consum a clasei muncitoare, în același timp acești bani, „economisiți” pe spinarea și prin sărăcirea la extrem a clasei muncitoare, merg la bugetul de război, care atinge jumătate din bugetul total al statului.

Pentru a înăbuși revolta maselor muncitoare, burghezia romînă recurge la fascism. Aducerea regelui Carol și pregătirea dictaturii militare deschise sînt mijloacele la care burghezia recurge în desperarea și dezorientarea în care este aruncată de către criza catastrofală. Ea are nevoie de dictatura militară-fascistă și în vederea războiului contra Uniunii Sovietice, pentru a ingenunchea și înăbuși în sînge muncitorimea și țărănimea revoluționară.

MUNCITORI ȘI MUNCITOARE ! FUNCȚIONARI PARTICULARI, FUNCȚIONARI PUBLICI !

Ce este de făcut ? Cererea noastră centrală trebuie să fie muncă și pîine. Cum putem noi cucerii asta ?

În interesul ocupării în producție a marelui număr de șomeri, timpul de muncă nu trebuie să fie mărit, ci scăzut, orele suplimentare suprimate, munca de acord desființată.

Prin scăderea orelor de muncă, sute de mii de muncitori fără lucru pot fi ocupați.

Scăderea timpului de muncă nu trebuie să fie urmată de o scădere a salariului, salariul trebuie să rămînă același, pentru că și așa salariile sînt așa de mici, că ele nu asigură existența muncitorilor. Din contră, în fața muncitorilor se pune în mod hotărît pregătirea luptei pentru mărirea salariului.

Toate acestea putem noi să le cucerim numai prin luptă revoluționară. Pentru aceasta este necesară lupta unită a muncitorilor din fabrici și muncitorilor șomeri.

Această luptă trebuie dusă sub lozincile :

Împotriva raționalizării capitaliste.

Împotriva concedierilor.

Împotriva scăderii salariilor și a măririi zilei de muncă, pentru înglobarea muncitorilor în procesul de producție de la sate și orașe.

Numai partidul comunist și sindicatele unitare pot să vă ajute, să vă organizeze și să vă conducă în lupta voastră.

Muncitorii din fabrici și șomerii trebuie imediat în adunări și conferințe să ia hotărâri în privința acestor lupte. Alegeți din rândurile voastre comitete ale șomerilor, unde să fie reprezentați și muncitorii din fabrici. Reprezentanți ai muncitorilor șomeri să meargă în adunările muncitorilor din fabrici pentru organizarea în comun a luptei.

Organizați ziare de fabrică și ale șomerilor pentru mai buna pregătire, organizare și conducere a luptei.

Organizați-vă în sindicatele unitare. Luptați pentru existența deschisă a sindicatelor unitare.

Intrați în partidul comunist, întărindu-i rândurile.

Uniți lupta voastră cu lupta împotriva dictaturii militare-fasciste *, pentru răsturnarea burgheziei, pentru guvern muncitoresc-țăranesc, așa cum este în Uniunea Sovietică, singura țară unde domnește prosperitatea economică, unde nivelul economic și cultural al maselor muncitoare este în creștere, unde șomajul este lichidat.

Luptați împotriva războiului contra Uniunii Sovietice, pentru apărarea revoluționară a patriei proletare.

Partidul comunist și sindicatele unitare au hotărât ca ziua de 5 decembrie să fie o zi de luptă a tuturor șomerilor și muncitorilor din fabrici din România. Pentru : muncă și pîine, ajutorarea șomerilor pe contul statului și capitaliștilor, ziua de 7 ore cu același salariu, la muncă egală salariu egal, aceasta în special pentru femei și tineri muncitori.

Organizați gărzi de autoapărare pentru apărarea demonstrațiilor și întrunirilor, împotriva atacurilor poliției și a jandarmeriei fasciștilor.

Această zi trebuie să fie și o zi de pregătire în vederea lui 6 martie, zi hotărâtă de Internaționala Comunistă ca zi internațională de luptă contra șomajului.

Victoria e a noastră.

Proletarii n-au de pierdut decît lanțurile, ei au o lume de cîștigat.

Comitetul Central al Partidului Comunist din România

* Congresul al V-lea al P.C.R. a considerat că această apreciere nu a fost justă. În rezoluțiile congresului se arată că guvernele burghezo-moșierești luau toate măsurile îndreptate spre instaurarea unei dictaturi militare-fasciste.

Impozitul de sacrificiu * agită pe ceferiști

**Mecanici[i] de locomotive, fochiști[i], șefii de depouri
și controlorii de tracțiune au refuzat primirea salariilor ****

Primim :

O dată cu instituirea noului impozit de sacrificiu asupra salariilor, o mare agitație domnește în rândurile mecanicilor de locomotive, fochiști[lor], șefi[lor] de depouri, controlori[lor] de tracțiune, cari nu-nțeleg ca în aceste timpuri grele salariile lor mizerabile să mai fie atacate și cu acest nou impozit.

Încă din anul 1922, această categorie de slujbași duce o luptă aprigă pentru majorarea salariilor cari față de muncă, condițiunile și greutatea lor sînt destul de insuficiente. În această perioadă de timp au fost înaintate sute de memorii.

Tocmai în acest timp, cînd se spera într-o ameliorare a salariilor, noul impozit a venit ca o pacoste pe capul ceferiștilor, cari nu mai au ce sacrifica.

AU REFUZAT PRIMIREA SALARIILOR

Pe ziua de 22 cor., direcțiunea serviciului de tracțiune urma să facă plata personalului de sub ordine. Atît mecanicii, cît și șefii de depouri, fochiștii și controlorii de tracțiune, în urma unei consfătuiri, au refuzat primirea salariilor. S-a mai hotărît totdeodată începerea unei dirze lupte contra impozitului de sacrificiu.

Pe lingă conducătorii asociațiilor profesionale s-au făcut o sumă de intervențiuni, cari însă n-au avut nici un rezultat, cu toate că o aprobare urgentă scria că nu se vor opri impozitele de sacrificiu decît la salariile propriu-zise, fără prime sau alte adăugiri.

CHESTIUNEA GRADAȚILOR ***

În tot timpul de lupte pe care le-au dus aceste categorii de slujbași, gradațiile au fost unul dintre punctele cele mai susținute.

S-a neglijat acordarea gradațiilor cari sînt garantate prin constituție în așa chip încît cea mai mare parte stau cu același grad cite 8—10 ani.

Pentru ei acesta a fost și este supremul sacrificiu. Au muncit în acest timp cu aceleași salarii, dar mereu atacate de curbe, impozite și dări noi, cari le-au scăzut la infimitatea de astăzi.

* Este vorba de „Legea pentru reducerea lefurilor salariaților publici” și înființarea unui impozit pe salariile acestora stabilite prin contract, impozit cunoscut sub denumirea de „curbă de sacrificiu”.

** „Dimineața”, anul XXVII, nr. 8655, din 28 ianuarie 1931. Presa burgheză nu a putut ascunde situația grea și nemulțumirile care existau în rîndul clasei muncitoare.

*** Este vorba de avansarea în diversele categorii și trepte de salarizare ale personalului de la căile ferate.

Un nou sacrificiu nu mai poate [pot] suporta. Refuzul primirii salariilor de către acest personal este un fapt care trebuie să dea de gîndit guvernului. Dacă azi, din cauza greutăților mari ce le duc și din cauza noilor sacrificii ce li se impun, au refuzat salariile, faptul e premergător unei greve a foamei care se va produce cît de curînd.

Se impune deci o justă judecare a greiei misiuni pe care o are personalul de tracțiune de la C.F.R. și să fie salarizați și considerați ca atare.

10

Copie

Prefectura

către MINISTERUL DE INTERNE cu
nr. 00 955/26.I.1931 *

Domnule director ministerial,

Din toate părțile ni se raportează că societățile petrolifere, abuzînd de situațiunea economică, concediază în masă muncitori din schele, neținînd seama de angajamentele de a reduce numărul de ore și a mări astfel numărul echipelor de lucru, pentru a menține cîți mai mulți lucrători. În acest fel se mențin în serviciu în special basarabeni și olteni, cărora le speculează munca, cu cît mai multe ore și cu salariul cît mai mic.

La faptele acestea de natură a zdruncina sentimentul ordinii publice se adaugă faptul grav că conducătorii societăților fac selecțiunea lucrătorilor pe baza sentimentelor lor politice.

Ieri 25 ianuarie, vizitînd satul Cosminele, un număr de aproape 200 de lucrători concediați, din acel sat, ne-au confirmat acestea, arătînd cu exemple toată gravitatea faptului. În fața acestei noi și grave situațiuni, care, pe lîngă o mare nemulțumire, creează spionajul ** automat în masa lucrătorilor, socotim că în cazul unei tulburări a ordinii publice numai societățile petrolifere sînt vinovate pentru sistemul întrebuițat în chestia concedierilor.

Aducînd aceasta la cunoștința dv., avem onoarea a vă ruga să binevoiți a cerceta această stare de lucruri și a se lua măsurile cuvenite.

Noi vom continua cercetările în toată zona petroliferă, pentru a vă raporta la timp starea spiritelor progresiv tot mai tulburată.

PREFECT,
ss. indescifrabil

* Arhivele statului Ploiești, fondul Prefecturii județului Prahova, pachetul nr. 52, dosarul nr. 76/1931, inv. 522—527, nepaginat.

** Autoritățile burghezo-moșierești numeau „spionaj” contra ordinii de stat faptul că masa muncitorilor concediați prezentau „pericolul” de a fi atrași în luptă revoluționară împotriva statului burghezo-moșieresc.

SINDICATUL PROFESIONAL AL MUNCITORILOR C.F.R.

str. Galați nr. 61, colț cu b-dul Carol

Către

TOȚI MUNCITORII C.F.R. DE TOATE CATEGORIILE

Tovarăși și colegi C.F.R. ! *

Ne adresăm vouă, muncitori din : ateliere, tracțiune, mișcare, revizia de vagoane și întreținere, cari munciiți din greu și trăiți prost din cauza lipsei totale ce este în casa voastră.

În afară de situația nenorocită în care vă găsiți, se mai pregătește să ne aplice și curba de sacrificiu, ca tot din nenorocirile noastre să echilibreze bugetul statului, din care au furat toți nesățioșii și s-au îmbogățit.

Față de această intențiune, cu o nouă impunere, care va mai fi încă un bir pe capul nostru și care ne va nenoroci și mai rău,

SINDICATUL PROFESIONAL C.F.R. VĂ CHEAMĂ LA O MARE ÎNTRUNIRE PUBLICĂ

Duminică 1 februarie, ora 10 dimineața,

care se va ține în sala „CASEI POPORULUI” din str. Galați nr. 61, colț cu b-dul Carol, unde se va protesta contra curbei de sacrificiu, contra răului tratament la care sînt supuși muncitorii C.F.R. și contra tuturor intențiunilor de exploatare nemiloasă și de foame, pe care nu trebuie să o mai suporte muncitorii C.F.R.

De la această întrunire să nu lipsească nici un muncitor conștient și pătruns de datorie.

COMITETUL SINDICATULUI C.F.R. BRĂILA

AGITAȚIA CEFERIȘTILOR DIN BRĂILA **

Brăila. 30. Personalul ceferist din stația locală continuă să fie agitat din cauza reducerii salariilor prin aplicarea curbei de sacrificiu.

* Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 70, dosarul nr. 6 551, fila 20.

** „Dimineața”, anul XXVII, nr. 8 659, din 1 februarie 1931.

În urma unui energic protest adresat guvernului și regiei autonome C.F.R., concediul forțat de 10 zile a fost suspendat.

Pe de altă parte se așteaptă ca mine, simbătă, când se va face plata muncitorilor de stație, aceștia să refuze primirea salariilor dacă li se va aplica și lor curba.

În legătură cu această agitație, un mare număr de ceferiști brăileni sînt hotărîți să plece la București spre a asista duminică la o întrunire a lor.

Tot duminică se va ține aici o întrunire convocată de sindicatul ceferist spre a se protesta împotriva curbei și a răului tratament la care sînt supuși ceferiștii.

Lucrătorii ceferiști au mai ținut o întrunire, protestînd împotriva concedierii unui mare număr de lucrători detașați aci de la Constanța pentru repararea vagoanelor din stație.

13

Copie

Legiunea de jandarmi rurali Prahova

către

Prefectura județului Prahova

NOTĂ INFORMATIVĂ *

Postul de jandarmi special „Romîno-america-Teleajen” raportează că rafinăria de petrol „Romîno-america-Teleajen”, din cauza crizei, cu începere de la 28 martie 1931, a început a face concedieri din personal (funcționari și lucrători), iar meseriașii și lucrătorii din rafinărie îi primește la lucru în două serii ($1\frac{1}{2}$ săptămîină la lucru și $1\frac{1}{2}$ săptămîină fără lucru), concediindu-i din serviciu treptat. În plus de aceasta, societatea, cu începere de la 1 aprilie 1931, a pus taxa pe autobuzele, briștele și mașinile ce transportau pe lucrători și funcționari la zi [zilnic] de la serviciu spre casele lor.

Față de măsurile luate de societate, arătate mai sus, printre meseriașii și lucrătorii din fabrică s-a lansat zvonul că în curînd rafinăria nu va mai funcționa, iar meseriașii și lucrătorii vor fi concediați. Printre muncitori nemulțumirea este mare, pentru că singurul lor mijloc de existență era munca în fabrică, și merg cu discuțiile pînă acolo că lucrătorul Gheorghe Andrei din Bucov s-ar fi exprimat că dacă se va închide

* Arhivele statului Ploiești, fondul Prefecturii județului Prahova, pachetul nr. 52/1931, dosarul nr. 76, vol. I, inv. 522—527.

fabrica au să-i pună foc, din cauză că dacă n-au unde mai lucra au să moară de foame acasă.

Acest fapt fiind auzit de jandarmii postului, s-a ordonat cercetarea cazului.

Conf. cu originalul

(L. S.) s.s.

Comandantul Legiunii de jandarmi
rurali Prahova

14

SITUAȚIA ȚĂRĂNIMII ȘI SARCINILE PARTIDULUI *

Una din problemele cele mai importante pentru mișcarea revoluționară de la noi este problema țărănească. În România, cu o populație țărănească de mai bine de 85%, gospodăria agricolă formează baza economiei naționale. „Reforma agrară” făcută sub presiunea Revoluției Socialiste din Rusia și care nu a rezolvat cu nimic chestiunea agrară, ci, dimpotrivă, a ascuțit-o și mai mult, această chestiune capătă o importanță deosebită.

Național-țărăniștii, în lupta electorală pentru venirea la putere, au făcut o demagogie zgomotoasă pe chestia agrară împotriva liberalilor sub lozincă „revizuirii reformei agrare” și îmbunătățirea situației țărănimii prin cooperatie, credite agricole, valorificarea cerealelor etc.; de fapt prin politica lor agrară au accelerat și mai mult adâncirea crizei agrare, sărăcirea și înfometarea, cât și proletarizarea maselor largi țărănești.

Prin politica lor agrară, național-țărăniștii au căutat să accelereze procesul de diferențiere a satelor, adică de sărăcirea, exproprierea maselor largi țărănești în folosul chiaburimii, cămătarilor și marilor proprietari de pământ, adică crearea unei baze sociale la țară pe care burghezia să se sprijine pentru apăsarea, exploatarea și subjugarea și mai sălbatică a țărănimii sărace și mijloace de toate naționalitățile din România.

Criza agrară de la noi se adâncește din zi în zi, și toate încercările burgheziei de a rezolva în parte această chestiune au dus la o accelerare și mai catastrofală a crizei, pe care burghezia este incapabilă să o rezolve.

Național-țărăniștii, în loc de micșorarea impozitelor, cum au promis în opoziție, au procedat la dublarea și chiar triplarea lor.

Execuțiile forțate pentru plata impozitelor către stat, datoriile către bănci și cămătari s-au făcut cu atita cruzime, că țăranilor li s-au vândut cu toba nu numai obiectele casnice, uneltele de muncă, dar chiar și ultima bucată de pământ — toate acestea au fost puse în practică de

* „Scinteia”, anul I, nr. 1, din 15 august 1931.

însuși guvernul „țărănesc”. În loc de valorificarea cerealelor, adică ajutorarea [din partea] statului pentru ca țărani să-și vîndă pe un preț satisfăcător produsele, național-țărăniștii au dat împrumuturi la „cooperative”, cămătari etc., ca aceștia să cumpere pe prețuri de batjocură recoltele țăranilor, avînd ciștiguri de zeci și sute de milioane de lei.

Pentru „ajutorarea” țăranilor din sudul Basarabiei din timpul secei, statul le-a luat înapoi cu dobînz de 300—400 la 100.

În loc de ajutor țăranilor nevoiași și săraci, guvernul „țărănesc” le trimitea scrisori prin Mihalache cum să-și mărească producția în folosul jefuitoarelor național-țărăniști, iar pe de altă parte jandarmul și perceptorul să le vîndă și cenușa din vatră pentru dări și diferite angarale către stat și cămătari etc. În timpul de față zac prin închisori mii de țărani care s-au împotrivit executărilor forțate, iar alții, lăsați pe drumuri, muritori de foame.

Guvernul fascist * Iorga-Argetoianu a făcut mare gălăgie în jurul legii pentru „valorificarea cerealelor” cu așa-zisa primă de export. În ce constă această lege și în folosul cui este făcută ?

Legea [cu privire la] prima de export este în întregime în folosul marilor exportatori de cereale, adică al marilor speculanți, care și așa cumpără grîul de la țărani pe un preț de batjocură. În condițiile actuale, cînd majoritatea țăranilor sînt datori vînduți, este oare posibil ca țăranul să fie în stare să vîndă singur vagoane de grîu atunci cînd recolta i se sechestrează pe loc din ordinul organelor statului ? Pentru ce să primească prime de export ? Este o insultă obraznică adusă țărănimii sărace și mijlocașe, să se spună că prin aceste măsuri se îmbunătățește situația acestora, se ridică prețul la cereale.

În timp ce prețurile scad încontinuu la cereale, impozitele se urcă, datoriile se urmăresc cu furie, situația devine din ce în ce mai mizerabilă pentru țărănimea trudnică.

Cooperațiile, pe care național-țărăniștii le trîmbițau ca [fiind] salvarea țărănimii, au devenit organe ale statului exploatator și cămătar pentru ruina țărănimii. „Creditul agricol”, care atît național-țărăniștii cît și Iorga-Argetoianu l-au promis țăranilor, a luat altă direcție : pentru înarmările care se fac pe capete împotriva fraților noștri muncitori și țărani din Uniunea Sovietică, și chiar dacă ar fi fost dat atunci cădea în mîinile marilor proprietari chiaburi și cămătari, care au cu ce să garanteze aceste credite.

Țărănimea săracă și mijlocașă nu are ce să aștepte de la partidele burgheze, care toate la fel au înșelat, exploatat și jefuit aceste mase de trudnici.

Țărănimea săracă și mijlocie poate să-și apere interesele sale numai în alianță frățească cu muncitorimea de la orașe. Numai prin luptă revoluționară în front unic cu muncitorimea orașelor și sub conducerea partidului comunist țărănimea poate rezolva criza actuală prin ieșirea revoluționară, prin doborîrea dictaturii fasciste ** și înscăunarea guvernului muncitoresc și țărănesc.

* Documentul caracterizează greșit guvernul Iorga-Argetoianu ca un guvern fascist, deși acesta a luat măsuri reacționare și teroriste împotriva mișcării muncitorești și pentru favorizarea organizațiilor fasciste.

** Vezi nota de mai sus.

Toate organizațiile noastre de partid trebuie să înceapă o muncă specială pentru pregătirea, organizarea și conducerea luptei țărănimii sărace și mijlocașe de toate naționalitățile din România prin crearea de comitete țărănești, ca prin aceste comitete să conducem lupta pentru revindicările țărănimii.

Pentru neplata impozitelor, anularea tuturor datoriilor către stat și particulari. Confiscarea tuturor averilor mînăstirești, bisericești, a [le] marilor proprietari și ale familiei regale și darea lor fără plată cu întreg inventarul țăranilor săraci și cu pămînt puțin.

Ajutor de către stat țăranilor nevoiași. Eliberarea tuturor țăranilor închiși pentru neplata impozitelor etc.

Numai prin luptă unită revoluționară cu muncitorii de la orașe, după exemplul dat de muncitorii și țăranii din Uniunea Sovietică, sub conducerea partidului comunist, țăărănimea se va putea elibera de jugul și jaful capitalist.

Publicăm în cele ce urmează unele documente (manifeste, speșii, motivații, articole din presa comunistă și muncitorească etc.) care rețin aspecte privind solidaritatea proletară a maselor muncitoare din România cu Rusia Sovietică în anul 1918-1924. Din conținutul acestor documente rezultă ecoul și influența puternică exercitată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie în țara noastră, precum și lupta camănerilor muncii în fața cu comunistii împotriva politicii copartacizării, agitației sovietice a guvernelor burghezo-moșierilor din România, pentru pace și prietenie cu marea popor sovietic.

I

MUNCITORII**

7 NOIEMBRIE! Zi pe care nici un muncitor nu trebuie să-o uita! Ziua aceasta e o zi fîră somn de mare și frumoasă pentru clasa noastră! ASTĂZI SE ÎMPLINESTE UN AN DE LA REVOLUȚIA BOLȘEVISTĂ, un an de cînd MUNCITORII ȘI ȚĂRANII RUȘI AU AJUNCAT PE BOIERI ȘI PE PATRONI DE PE MOȘII ȘI DIN FABRICI, pînă la dinții — proletarii de la orașe și de la saie — STĂPINIRE SOCIALISTĂ, STĂPINIRE MUNCITOREASCĂ PE ÎNSI. Un an se împlineste astăzi de cînd în Rusia cîștigînd de „burghez” (întîi din muncă astăzi) e o înalță și de cînd pentru înalță oare în istorie, MUNCITORII ȘI ÎNSIȘI CÎRMUESC STATUL, REPUBLICA SOCIALISTĂ.

Acum un an, în primele zile de Noiembrie 1917, muncitorii și țăranii ruși sînt de mincinoși lui Kerenski, trădătorul, și ale gherzei exploatare, au doborât puterea acestora și au pus stăpînire în țară cu lăpă, pe conducerea statului. Cu arma în mînă, propoziția obștească a pămintului, a fabricilor, a câtor țară, a vaselor și a înălțării SOCIALISMUL TRĂIEȘTE. Cu arma în mînă, pe parcade, la cîrmă mîntărie și a tuturor proletariilor rus a prețuit în țară idealul și speranțele sale și ale întregii clase muncitoare.

* Documentele au fost selecționate și pregătite pentru tipar de GH. UNC. O. MATIL-CHESCU.
** Arhivele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. și P.M.P. conțin A. II. 18.

DOCUMENTE

privind solidaritatea maselor muncitoare din România cu Rusia Sovietică (1918-1924)*

Publicăm în cele ce urmează unele documente (manifeste, apeluri, moțiuni, articole din presa comunistă și muncitorească etc.) care redau aspecte privind solidaritatea proletară a maselor muncitoare din România cu Rusia Sovietică în anii 1918—1924. Din conținutul acestor documente rezultă ecoul și influența puternică exercitată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie în țara noastră, precum și lupta oamenilor muncii, în frunte cu comuniștii, împotriva politicii contrarevoluționare, anti-sovietice a guvernelor burghezo-moșierești din România, pentru pace și prietenie cu marele popor sovietic.

1

MUNCITORI! **

7 NOIEMBRIE! Zi pe care nici un muncitor nu trebuie s-o uite! Ziua aceasta e o zi fără seamăn de mare și frumoasă pentru clasa noastră! **ASTĂZI, SE ÎMPLINEȘTE UN AN DE LA REVOLUȚIA BOLȘEVISTĂ**, un an de cînd **MUNCITORII ȘI ȚĂRANII RUȘI AU ALUNGAT PE BOIERI ȘI PE PATRONI DE PE MOȘII ȘI DIN FABRICI**, punînd dîinșii — proletarii de [la] orașe și de la sate — **STĂPÎNIRE SOCIALISTĂ, STĂPÎNIRE MUNCITOREASCĂ PE ELE**. Un an se împlinește astăzi de cînd în Rusia cuvîntul de „burghez” (trăitor din munca altuia) e o insultă și de cînd, pentru întîia oară în istorie, **MUNCITORII, EI ÎNȘIȘI, CÎRMUIESC STATUL, REPUBLICA SOCIALISTĂ**.

Acum un an, în primele zile de Noiembrie 1917, muncitorii și țăranii ruși, sătui de minciunile lui Kerenski, trădătorul, și ale burgheziei exploatoare, au doborît puterea acestora și au pus stăpînire, în frunte cu Lenin, pe conducerea statului. Cu arma în mînă, proprietatea obștească a pămîntului, a fabricilor, a căilor ferate, a vapoarelor s-a înfăptuit. **SOCIALISMUL TRĂIEȘTE**. Cu arma în mînă, pe baricade, la cîrma mitralierelor și a tunurilor, proletariatul rus a prefăcut în fapt idealul și speranțele sale și ale întregii clase muncitoare.

* Documentele au fost selecționate și pregătite pentru tipar de GH. UNC, O. MATICHESCU.

** Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A. II. 16.

De aceea, muncitori, în pragul celui de-al doilea an revoluționar, celui de-al doilea an de stăpînire muncitoare în Rusia, e o datorie sfîntă pentru noi să ne umplem inima de cîntările revoluționare ce vin din Răsărit, pentru că REVOLUȚIA POPORULUI RUS E ȘI REVOLUȚIA NOASTRĂ. Împodobiți-vă piepturile, muncitori, cu cocarde roșii, avînați pălăriile în văzduh, umpleți-l cu strigăte de bucurie și de victorie pentru că VIITORUL CLASEI MUNCITOARE DE PRETUTINDENI — SOCIALISMUL — SE ÎNFĂPTUIEȘTE !

Toată Europa burgheză tremură de groază. SOCIALISMUL, BOLȘEVISMUL SE REVARSA NEÎNDUPLECAT PESTE TOT PĂMÎNTUL : ieri în Bulgaria, azi în Polonia și Austria *, mîine în restul lumii. De aceea, burgheziile, în agonie, își încordează ultimele puteri și cearcă să zdrobească avîntul copleșitor al revoluției ruse.

Capitalismul și militarismul german, englez, francez, american și japonez au ocupat vaste teritorii din Rusia, au căutat să înfometeze Republica Socialistă a Sovietelor, au ucis sute de mii de muncitori maximaliști (comuniști — *n.n.*), au luat sub scutul lor pe toți reacționarii și toată burghezia rusească, au dus și duc împotriva Rusiei cea mai monstruoasă campanie de minciuni și cu armata, cu bani, cu crime caută să doboare Republica Socialistă Rusă.

„LIGA POPOARELOR”, trîmbiată de Wilson, reprezentantul miliardarilor americani și cel mai mare demagog al secolelor, în care vor intra toate statele burgheze, nu este decît o alianță sfîntă a burgheziilor de pretutindeni pentru doborîrea bolșevismului în Rusia și în toată lumea.

DAR ELE NU VOR IZBUTI !

Dimpotrivă ! ÎNCEPUTĂ ÎN RUSIA, REVOLUȚIA SE VA ISPRĂVI ÎN CELĂLALT CAPĂT AL LUMII. Căci revoluția rusă e revoluția muncitorilor, și precum muncitorimea una este peste tot pămîntul, una trebuie să fie, una va fi. Într-adevăr ! Un an numai se împlinește astăzi de cînd tovarășii ruși au aruncat în lume chemarea lor fierbinte și puternică de libertate și de luptă și iată că vulcanul mîniei muncitoare începe să huruie în toate țările.

TRONURILE SE ROSTOGOLESC !

Peste tot burghezia — înnebunită de adîncimea crimei sale, zăpăcită de grozăvia și urmările războiului, pe care ea l-a dezlănțuit — și-a pierdut capul. Ea se zvîrcolește neputincioasă pe marginea prăpastiei și așteaptă pierdută SMUCITURA REVOLUȚIEI CARE S-O ARUNCE ÎN FUND[UL PRĂPASTIEI.]

ÎN BULGARIA poporul socialist răzvrătit a adus pacea și luptă să curețe țara de regi și stăpîni. ÎN AUSTRIA popoarele se proclamă independente, ca să înceapă apoi revoluția socialistă după pilda celei ruse. ÎN GERMANIA burghezia, bătută și ingenuncheată, cere iertare și milă poporului ; muncitorimea socialistă germană are însă altceva de făcut. ÎN ITALIA poporul își mobilizează forțele pentru marea luptă bolșevistă. ÎN ANGLIA, FRANȚA, PESTE TOT, el se mișcă și se pregătește de revoluție.

PRETUTINDENI REVOLUȚIA CLOCOTEȘTE !

* E vorba de avîntul luptelor revoluționare din Bulgaria, Polonia și Austria din anii 1917—1918.

Poporul prinde zi cu zi puteri noi de revoltă și de atac. Ca o vrăjitoare care nu mai poate stăpîni puterile drăcești pe care le-a trezit, burghezia privește timpită cum hotărîrea și vigoarea, curajul și obștinuînța la luptă, pe care ea le-a răscolit cu prilejul războiului în sinul muncitorilor, țîșnesc și mai puternic, dar împotriva ei. Timpită, privește dînsa (burghezia — *n.n.*) cum tunurile își deschid gurile spre palate și cum muncitorii nu vor să mai părăsească arsenalele decît pentru a le preda stăpînirii muncitorești.

REVOLUȚIA NU MAI POATE FI OPRITĂ ! Un fluier de sirenă numai, un strigăt : „LA ARME !” ȘI SUTE DE MII DE MUNCITORI ȘI MUNCITOARE VOM NĂVĂLI ÎN STRĂZI, VOM RIDICA DIN TRĂSURI ȘI TRAMVAIE BARICADE, VOM PUNE ÎN MIȘCARE TUNURILE, MITRALIERELE, PUȘTILE, GRANATELE, vom ocupa ministerele, polițiile, poștele, telegrafele, gările, cazarmile și vom pune mîna pe conducerea statului. Un semn numai, și în vîrful palatelor și al catargurilor pînă-n țări și mări depărtate steagul roș va filfii.

MUNCITORI, TOVARĂȘI !

Pentru dezrobirea noastră, numai un singur lucru ne poate ajuta, și acesta este : **REVOLUȚIA !** Căci numai cu arma în mînă, ca muncitorii și țărani ruși, vom putea ajunge stăpîni soartei noastre. Astăzi dezrobirea nu mai este purtată pe aripile ușoare ale zefirului, ci ea vine cu furia aspră a crivățului și, ca și crivățul, din Răsărit ! **MUNCITORI !** Fiți îndreptați mereu cu gîndul și cu privirea spre **Revoluția Socialistă Rusă !** **PREGĂTIȚI-VĂ DUPĂ PILDA EI** și după pilda ei dezlănțuiți puterile și energiile voastre. Fiți cu urechea oricînd ațintită pentru că **ORICÎND STRIGĂTUL : „GATA !” POATE IZBUCNI** din cele patru vînturi.

Și atuncea, muncitori și muncitoare, nu numai din ochii și din gurile voastre, dar din milioanele voastre de brațe, din milioanele de arme să izbucnească voința de a trăi a **Revoluției** și strigătul ei de biruință :

TRĂIASCĂ REVOLUȚIA SOCIALISTĂ RUSĂ !

TRĂIASCĂ REVOLUȚIA SOCIALISTĂ MONDIALĂ !

TRĂIASCĂ PROLETARIATUL INTERNAȚIONAL !

TRĂIASCĂ REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNĂ !

MUNCITORII SOCIALIȘTI

Citiți-l !

Poveștiți-l !

Dați-l mai departe !

2

Tovarăși *

După mai bine de 50 de luni de război, măcelul s-a terminat. Mereu vi s-a repetat că luptați pentru a salva patria de la primejdie. Franța este eliberată. Trupele voastre sînt la Rin. Germania învinsă va fi obligată să accepte toate condițiile voastre.

* Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 19, partea I, fila 108. Din apelul semnat „Un grup de muncitori comuniști” adresat soldaților francezi care, prin România, treceau în Rusia în vederea intervenției antisovietice (Documentul original e în limba franceză, editat în anul 1918).

V-ați putea reîntoarce în Franța dacă guvernul vostru ar fi sincer. Dar el profită de soldații Republicii pentru a-i trimite să lupte împotriva rușilor bolșevici, socialiști, republicani. Aceștia, sub tirania țaristă, au răsturnat guvernul lor burghez și sînt astăzi stăpîni deplin pe putere.

Ei au anulat toate datoriile publice, neținînd seama nici de capitaliștii lor, nici de cei ai francezilor, americanilor etc. Ei nu vor ca poporul rus să plătească datoriile contractate de către țar.

Dacă sînteți trimiși să luptați în Rusia, în loc să fiți trimiși acasă, aceasta este pentru a salva interesele capitaliștilor francezi, stăpînii voștri. Ceea ce Germania imperială n-a putut să facă vor să încerce cu soldații Republicii Franceze.

Tovarăși !

Toate miliardele capitaliștilor voștri nu valorează viața unuia singur dintre voi. Interesul vostru nu este de a lupta în vederea asigurării capitalurilor bancherilor voștri. Faceți cum fac rușii : anulați datoriile, căci, după ce ați luptat, tot voi va trebui să plătiți datoriile contractate. Lasă să piardă capitaliștii din toate țările, numai ca nici un soldat să nu moară pentru ei.

Tovarăși !

Mergînd împotriva Rusiei, ridicați armele republicane împotriva fraților voștri ruși, tot așa de nenorociți ca și voi. Dușmanul nu este într-o țară străină. Dușmanul este la voi acasă. El se ascunde în birourile fabricilor, îndărătul ghișetelor băncilor și în ministere.

Împotriva lor trebuie să ridicați armele ! Voi, descendenții marii revoluții, fiii comunarzilor, soldați ai republicii, nu puteți merge să luptați pentru revenirea unui țar.

Tovarăși !

Rusia, Austro-Ungaria, Germania s-au transformat în republici socialiste *. Voi, care mereu ați fost primii reprezentanți ai tuturor revoluțiilor nobile, nu puteți ridica armele voastre împotriva popoarelor care vor să se elibereze azi.

Tovarăși !

Nu plecați împotriva bolșevicilor, care sînt frații voștri ! Păstrați armele pentru dușmanul care se ascunde în Franța, singurul care să fi rămas de la căderea țarului și Kaiserului.

Un grup de muncitori comuniști

3

APELUL **

prizonierilor de război membri ai Uniunii internaționale
a muncitorilor și țăranilor revoluționari-socialiști din Rusia

Către populația muncitoare din orașul Omsk

* Documentul se referă la revoluțiile burghezo-democratice care au avut loc în anul 1918 în Germania și Austro-Ungaria, greșit caracterizate ca socialiste.

** Documentele 3 și 11 au fost primite de la I. Matveev, Novosibirsk—U.R.S.S. („Izvestiia” [Omsk] nr. 110, din 4 iunie 1918).

În legătură cu acțiunea criminală a detașamentelor cehoslovace împotriva Revoluției Ruse și a organizării intense a apărătorilor nu numai ruși, ci și a muncitorilor străini, în orașul Omsk au început să circule tot felul de zvonuri și clevetiri despre rolul pe care îl joacă în actualele evenimente membrii partidelor revoluționare dintre prizonierii de război.

Pentru dezmințirea tuturor zvonurilor absurde, prostesti și, în primul rând, conștient provocatoare și criminale, răspândite cu scopul de a semăna dezbinare între proletari și de a provoca destrămarea frontului general proletar, declarăm :

Mișcarea socialistă și revoluționară printre prizonierii de război datează de la Revoluția din Octombrie, când nici nu putea fi vorba de actualul rol al cehoslovacilor. Cum pe de o parte puterea sovietică [înțelege], tot așa, de cealaltă parte, elementele socialiste conștiente dintre prizonierii de război înțelegeau și înțeleg foarte bine că cauza revoluției este comună, întrucât revoluția pe scară mondială poate asigura victoria nu numai a proletariatului rus, ci și a proletariatului mondial.

Granițele statelor și particularitățile naționale pentru oamenii muncii din toate țările nu pot să creeze piedici pentru ridicarea unei răscoale internaționale împotriva jugului capitalismului, și, de aceea, fiecare revoluționar conștient și adevărat trebuia și trebuie să se situeze în prezent în rindurile luptătorilor revoluției, indiferent de originea sa națională, apartenența de stat, situația socială și juridică și locul unde se află. Și, de aceea, fiecare dintre noi trebuie să renunțe la rolul pasiv atunci când se hotără și se hotărăște și marea sa cauză.

Noi ne-am alăturat Revoluției [ruse]. Toate acțiunile noastre sînt călăuzite de conștiința noastră socialistă și de marele țel pentru care noi, atît timp cît există vechiul regim, mîrșav, ne-am dezis de fericirea de a vedea patria, de a ne vedea soțiile și copiii iubiți și pentru care sacrificăm totul, pînă și viața noastră.

Noi înțelegem că, cu cît este mai puternică forța popoarelor revoluționare din Rusia, cu atît este mai aproape și mai bun momentul revoluției victorioase. Noi vedem apropierea ei, și numai o scurtă perioadă ne desparte de insurecția maselor populare și acolo, în Occident.

Mină în mină cu muncitorii și țăranii ruși, vom apăra pînă la ultima picătură de sînge cuceririle Revoluției ruse, spre care acum s-au îndreptat, ca spre o stea călăuzitoare, privirile întregului proletariat mondial și asupra căreia se năpustesc ca fiarele imperialiștii din toate țările.

În numele a zece mii de prizonieri de război organizați, declarăm că recunoaștem Revoluția rusă ca avangardă a revoluției mondiale. În felul acesta, noi tindem spre eliberarea tuturor popoarelor, atît de sub jugul social, cît și de sub jugul național.

Revoluția rusă nu poate pieri și nu va pieri datorită aventurilor unor persoane întunecate, care urmăresc interesele lor personale sau interesele burgheziei și aduc subjugarea poporului.

Noi sîntem datori să vă ajutăm să nimiciți pe provocatorii, care, sub lozinci atrăgătoare, vă aduc cătușele și lanțurile robiei, de care ați reușit de curînd să vă eliberați cu atîta greutate.

Să țineți minte că în fiecare moment periculos vom fi împreună cu voi, și mărturia năzuințelor noastre sincere și curate este și va fi sîngele nostru vărsat pentru cauza comună.

Uniunea internațională a muncitorilor și țăranilor străini revoluționari-socialiști din
Rusia *

4

• • • • •
MUNCITORI ȘI ȚĂRANI! **

Votul universal și pămîntul, pe cari regele și guvernul le-au promis, sînt praf în ochii poporului.

Acuma, cînd în cea mai mare parte a Europei e stăpîn socialismul, adică poporul, cînd întreg pămîntul este acolo al țăranilor cari îl muncesc și fabricile sînt ale lucrătorilor, iar la cîrma statului sînt muncitorii, țăranii și soldații, acuma votul universal și 2 milioane hectare de pămînt sînt înșelăciune!

MUNCITORI!

Boierii romîni pun la cale o nouă crimă: într-o nouă baie de sînge vor să arunce poporul romîn, vor să-l ducă la un nou măcel.

Acum, în pragul iernii, boierii vor să ne pornească contra Rusiei socialiste. Contra poporului rus, care a scăpat de țar, contra poporului rus, care a redat libertatea lumii întregi și a arătat drumul de adevărată dezrobire a noroadelor muncitoare, contra acestui popor n-avem nimic!

Poporul rus nu ne încalcă pămîntul nostru, poporul rus nu ne e dușman, poporul rus își vede de libertate și de bunăstare, acolo, în țara sa! Dar, pentru că poporul rus e socialist, pentru că poporul rus ne poate servi de pildă, boierii romîni și-au pus în gînd să ucidă Revoluția rusă.

Cu ajutorul singelui și al vieții noastre, boierii vor să rămînă la putere. Și, pentru ca ceea ce pun ei la cale să poată reuși, guvernării vor dezlănțui teroarea, vor recurge la violență, se vor arunca cu furie asupra noastră, a socialiștilor.

MUNCITORI, TOVARĂȘI!

Nu uitați că aveți interese proprii de apărat și că aveți un ideal de îndeplinit! La violență răspundeți prin violență, la teroare prin teroare! Nu iertați crimele și fărădelegile guvernanților noștri!

Răzbunați pe cei ce vor cădea victimele lor. Pentru fiecare muncitor, pentru fiecare socialist care va fi smuls din mijlocul vostru prin violență, **RĂPUNEȚI VIAȚA CELOR CE SÎNT ÎN CONDUCEREA ACESTEI ȚĂRI!**

* În continuare urmează semnăturile reprezentanților secțiilor cehă, romînă, germană, italiană etc. Din partea secției romîne, apelul este semnat de Kibici Ștefan.

** Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2523, fila 27. Fragment din manifestul, semnat „Muncitorii socialiști”, răspîndit în decembrie 1918.

MUNCITORI! Spuneți soțiilor, copiilor, rudelor și tovarășilor voștri de muncă că răzbunarea trebuie să se facă. Ceea ce stăpînii seamănă aceea vor culege!

MUNCITORI ȘI ȚĂRANI! Nu vă lăsați duși în Rusia! Acolo tot poporul e înarmat. Acolo muncitorii sînt stăpînii fabricilor, țăranii sînt stăpînii pămîntului întreg și îl vor apăra cu înverșunare. Trebuie să-l apere!

Orice v-ar spune boierii despre poporul rus, să știți că e minciună.

MUNCITORII SOCIALIȘTI

Citiți-l!

Poveștiți-l!

Dați-l mai departe!

5

SOLIDARITATEA INTERNAȚIONALĂ

Întrunirea delegaților pe ateliere *

Vineri seara a avut loc o întrunire în comun a delegaților tuturor sindicatelor organizate pentru a lua hotărîrea în vederea grevei generale din Capitală de luni 21 iulie. După scurte discuțiuni s-a primit cu entuziasm hotărîrea declarării grevei generale pe ziua de 21 iulie. Nici un muncitor nu va lucra. Totul va fi stagnat. Muncitorimea va sta acasă liniștită și astfel își va manifesta solidaritatea cu întregul proletariat internațional în contra păcii (imperialiste — n.n.) de la Versailles, în contra intervenției în republicile proletare, în contra cenzurei, în contra stării de asediu, pentru amnistia generală și imediată și pentru demobilizarea completă a tuturor cetățenilor.

6 **

Cu toată vigilența extraordinară a cenzurii (noi recunoaștem fiecărui merite) ca să nu se strecoare nici un comunicat, nici o chemare la greva de ieri, cu toate măsurile de intimidare din ajun, enorma majoritate a muncitorimii Capitalei a încetat lucrul, iar aceia care n-au pus jos unealta au făcut-o prin dispoziția organelor sindicale numai ca să nu lipsească publicul de serviciul strict necesar.

Așa cum s-a comunicat proletariatului nostru prin scris, așa cum e o imposibilitate materială să se încunoștințe tuturor în intervalul celor două zile cît s-a scurs de la hotărîre, dar, cum totuși viața industrială a încetat, pare că chemarea la marele gest de solidaritate internațională a venit prin aer, a vibrat — în ciuda tuturor piedicilor — în văzduh și a fost auzită de fiecare muncitor în parte.

Da, așa este.

N-a fost nevoie de stăruințe, au fost ca și inutile chemările, nu s-au cerut preparative.

* „Socialismul”, nr. 140, din 21 iulie 1919.

** Articol de fond apărut în „Socialismul”, nr. 141, din 23 iulie 1919.

La cuvîntul, numai la simplul cuvînt aruncat de peste ceea ce s-a numit pînă acum hotare, la simpla chemare de solidaritate, muncitorimea Capitalei, muncitorimea romînă, care e cel mai tînăr elev la școala conștiinței de clasă, a răspuns ca un singur om !

De ce ?

Pentru că de acum, în epoca istorică în care a intrat omenirea, conștiința de clasă, solidaritatea proletariană a ieșit din cercul strîmt de corp, a prăbușit zăgazarile interesului de breaslă, a spulberat tăria granițelor, a devenit astăzi o forță naturală, care, prin spărturile mizeriei sociale, scumpetei traiului, birurilor și taxelor insuportabile, epidemiilor și mortalității, prin spărturile incapacității și hrăpărniceii societății capitaliste, pătrunde în val biruitor ca să curețe hoitul, ca să prime-nească aerul.

Da. Conștiința de clasă, solidaritatea internațională a muncitorimei e azi în aer. Cel mai simplu muncitor o aspiră, își încarcă pieptul cu vibrațiile ei înviorătoare, se simte astfel luminat, se simte îndemnat, împins alături de ai săi, se simte astfel împuternicit.

Și ce putere ?

Ce putere au fost burgheziile lumii împărțite în două tabere ? Enormă, dar cită distrugere a lăsat în urmă-i această putere !

Ce putere e însă MUNCITORIMEA LUMII, neîmpărțită în tabere, ci tăbărită TOATĂ contra unui dușman care are să ție lumea în loc pentru interesele lui, contra capitalismului ?

Formidabilă e această forță, dar nu nimicitoare, ci creatoare a mulțămirii sociale !

Ei bine, această forță e azi în mers. Prima mare chemare — 21 iulie — care a sunat alarma a fost auzită. Nimic nu mai poate fi închipuit, inventat care să oprească ca și celelalte trîmbițe să fie auzite și urmate, căci lozinca — dezrobirea — bate în pieptul, bate de acum în pieptul tuturor.

Și cit de mici apar față de această forță elementară cenzurile, stă-rile de asediu, curțile marțiale !

TRĂIASCĂ SOLIDARITATEA INTERNAȚIONALĂ A PROLETA-RIATULUI !

TRĂIASCĂ SOCIALISMUL !

7

MAREA ÎNTRUNIRE A MUNCITORILOR DIN CÎMPINA

MOȚIUNE*

Muncitorimea organizată în sindicate și partidul socialist din regiunea Cîmpina, întrunită astăzi 21 iulie 1919 în sala partidului, ascultînd cuvîntările ținute și luînd cunoștință de gestul măreț al proletariatului mondial prin hotărîrea lor de a declara greva de 24 de ore.

Declarăm solemn că, deși ne aflăm în grevă de revendicări imediate, ne alăturăm sufletele și năzuințele noastre alături de întreaga

* „Socialismul”, nr. 148, din 30 iulie 1919.

muncitorime conștientă de pe glob, care, înțelegînd menirea ei, se desolidarizează de clasele conducătoare burgheze în ceea ce privește războiul ucigător și care își propune ca prin forța și puterea ei să redea pămîntului și popoarelor pacea și frăția. Declarăm că considerăm ca o minciună pacea pe care o încearcă reprezentanții burghezi la Paris. Ne punem speranța în pacea pe care popoarele prin bună înțelegere o vor înfăptui-o.

Ne declarăm în același timp nemulțumiți de starea de lucruri creată de război, protestînd împotriva menținerii stării de asediu, cenzurii și decretelor-legi, cerem [...] și eliberarea tuturor tovarășilor noștri ce zac astăzi în închisori.

Trăiască pacea universală — Trăiască socialismul !

8

LUPTA PROLETARIATULUI RUS **

A amuțit întreaga presă subvenționată de capitalism, în coloanele căreia se publica pînă mai dăunăzi, cu literele cele mai mari, că Petrogradul va cădea, că a și fost desemnat guvernatorul său, că Iudenici este la porțile Petrogradului, că Petrogradul a căzut etc. etc.

Eroica Armată a sovietelor ruse a alungat pe Denikin, care înainta spre Moscova, iar pe Kolceak îl ține departe de tot, în Siberia.

Tot gîndul și toată simpatia frățească a proletariatului internațional întovărășeau Armatele Roșii în rezistența lor înverșunată. Și cînd vestea înfrîngerii contrarevoluționarilor sosi muncitorimea trăi clipe înălțătoare, reconfortante. Căci ea vede în regimul sovietic și în armata sa cu totul altceva decît fantasmagoriile brodate de presa capitalistă. Regimul bolșevic nu poate fi solidarizat (identificat — *n.n.*) cu crimele, hoțiile și întreaga serie de nelegiuiri ce i se pun în spinare. Toate calomniile și minciunile debitate pe seama sa urmăresc o țintă bine fixată : compromiterea ideii socialiste, al cărei progres amenință pretutindeni domnia capitalismului.

Ororile, excesele, abuzurile sînt fatal legate de orice mare transformare socială, cu atît mai mult cînd este vorba de Rusia, unde revoluția a moștenit de la țarism o situație plină de corupție și ignoranță.

Dar ca din aceasta să faci un punct principal de acuzare nu-i cel mai perfecționat armament, serios și nici cînstit.

În guvernarea bolșevică din Rusia trebuie ținut seama în primul rînd de intențiunea călăuzitoare și de efortările ce o însoțesc, care ambele urmăresc realizarea practică a principiilor socialiste. Astfel se explică, de altfel, și avîntul și tenacitatea cu care Armatele Roșii înfruntă atacurile mercenarilor din nenumăratele armate contrarevoluționare. Acolo unde nu ajung munițiile și planurile strategice, intervine puterea convingerii, dînd elan și răsturnînd armate.

* Text lipsă, articolul fiind cenzurat.

** Din articolul lui Gh. M. Vasilescu-Vasia publicat în „Socialismul”, nr. 252, din 17 noiembrie 1919.

Dezbrăcînd deci proletariatul rus de urîţeniile cu care îl identifică presa burgheză şi privindu-l în adevărata lumină de pionier al idealului socialist, pentru care sîngerează astăzi la toate colţurile Rusiei, îi trimitem salutul nostru frăţesc şi urarea de victorie definitivă contra forţelor reacţionare...

9

Marile întruniri din Capitală pentru pace cu Republica rusă *

La întrunirile obişnuite ale secţiunii din săptămîna aceasta, la cari au luat parte mii de muncitori şi cetăţeni, s-a cerut începerea imediată a tratativelor de pace cu marea Republică rusă.

Partidul socialist, întotdeauna de veghe şi la postul de datorie şi onoare pentru apărarea intereselor poporului român, a deschis campania contra uneltirilor criminale ale oligarhiei care agită pentru război cu Republica Sovietelor Ruse. Îmbogăţirii războiului şi traficantii de cadavre sînt setoşi de sînge. Vor să mai trimeată poporul la măcel. Cea mai ticăloasă şi imbecilă dintre oligarhii, departe de a apăra interesele poporului şi ale ţării, cu tot dezastrul şi crahul financiar care ameninţă însăşi existenţa ţării, vrea războiu. Unită prin legături de interese cu capitalismul Antantei şi cu finanţa internaţională, pentru a servi acest capitalism, vrea să trimită poporul român pentru a-i apăra miliardele.

Dar poporul român este sătul de război. El nu va mai face pe placul oligarhiei romîne şi nici jocul capitalismului mondial.

Şi, pentru a împiedica acest război, proletariatul Capitalei a început să lupte. „Dacă reprezentanţii oligarhiei vor război cu Rusia, să poftescă să se lupte singuri” a fost cuvîntul proletariatului din Capitală.

El a cerut pace imediată cu Rusia Sovietelor ; demobilizare şi amnistie generală ; desfiinţarea curţilor marţiale şi suprimarea completă a cenzurii şi stării de asediu în întreaga Romînie.

Pentru realizarea acestora, va lupta cu riscul oricăror sacrificii.

Întrunirile au avut loc în sălile Măgurele, 13 Septembrie, Şerban Vodă, Griviţa, Ovidiu şi Laborator.

10

Marile mitinguri din ţară pentru pace, amnistie şi demobilizare **

ÎN CAPITALĂ : Grandiosul miting de la Dacia. — Cuvîntările rostite. — Manifestaţia.

ÎN ȚARĂ : Tr. Severin, Tecuci, Slănic (Prahova), Botoşani, Craiova, Buzău, Ploieşti, Galaţi, Iaşi.

* Din relatările cu privire la întrunirile din Capitală apărute în „Socialismul”, nr. 21, din 3 februarie 1920.

** „Socialismul”, nr. 44, din 3 martie 1920.

Din toate colțurile țării, de pe ogoare și din fabrici, a răsunat ieri impetuos, năvalnic strigătul :

Vrem pace !

Vrem amnistia generală !

Vrem demobilizarea !

Sute de mii de piepturi s-au ridicat la strigătul aceleiași dorințe, sute de mii de brațe s-au agitat în același scop, sute de mii de inimi au bătut la unison.

Poporul român vrea pace, pentru ca să înceteze starea criminală în care a fost vîrit fără voia lui !

Poporul muncitor român vrea pace, pentru că el consideră toate popoarele muncitoare din jurul său ca amice, cu cari se va uni pentru a porni lupta împotriva dușmanului comun, în contra burgheziei. Poporul muncitor român vrea demobilizarea pentru ca să înceteze criminala nesiguranță creată de permanenta stare de război și din care numai oligarhia trage palpabile foloase materiale. Muncitorimea română vrea amnistia pentru că nu înțelege să lase a fi comisă cea mai monstruoasă crimă în contra ei, pentru că nu poate lăsa să se distrugă zeci de mii de vieți omenesti numai și numai pentru ca oligarhia să-și acopere crimele.

Pe deasupra guvernului, muncitorimea română pe străzile Capitalei și în întreaga țară a întins o mină frățească tovarășilor ei de luptă din jur. Sub cerul liber, la umbra drapelului roș, muncitorimea Capitalei s-a legat să nu înceteze lupta pînă nu va transforma în realitate amnistia și demobilizarea.

Soldați ce de ani de zile nu v-ați văzut vatra, purtați pe drumuri fără nici un rost, luptăm pentru voi !

Nenorociți, vîriți în închisori întunecoase, ce de luni de zile n-ați văzut lumina soarelui, se apropie ziua eliberării voastre !

Luptăm pentru voi !

Oligarhi !

S-apropie ziua socotelii !

Luptăm contra voastră !

Manifestația

Se face liniște. Steagurile roșii se pun în mișcare, urmate de coloanele de muncitori.

Fiecare muncitor își caută „unitatea”, avînd ca punct de raliere drapelul și corul. Nici o învălmășeală. Totul se petrece în cea mai perfectă ordine.

Din sală și curte nu se mai poate ieși din cauză că strada este ocupată pînă la poștă. De aceea, cortegiul, avînd în frunte o enormă pancartă purtînd inscripția : „Vrem amnistia politică și militară”, se pune în mișcare, oprindu-se în dreptul Casei de depuneri.

Automobilul avînd un mare drapel roșu filfiind supraveghează „adunarea”.

După o staționare de un sfert de oră, în care timp corurile intonau „Internaționala”, cortegiul se pune în mișcare, urmat de un mare număr de curioși pe de lături.

Comisarii de ordine, cu banda roșie la mînă, veghează. Imensul cortegiu format din mai bine de 30 000 de muncitori străbate agale Calea Victoriei, luînd-o pe Bulevardul Elisabeta, în spre statuia lui Brătianu.

În cap stau lucrătorii Arsenalului, avînd în frunte admirabilul lor cor, urmați de lungul cortegiu al lucrătoarelor de la Regie, cari umplu văzduhul cu vocile lor argintii, soprane.

Urmează, rînd pe rînd, metalurgiștii, tîmplarii, brutarii, lucrătorii Primăriei și o sumă de alte categorii de muncitori.

Ceferiștii încheie cortegiul.

Nici un strigăt nu străbate văzduhul, nici o armă nu se vede provocatoare pe la colțuri.

Doar generalul Nicoleanu, prefectul Capitalei, și dr. N. Lupu, ministrul de interne, apar cîte o clipită înaintea cortegiului și dispar iar în automobil.

Încolo doar corurile întretaie văzduhul cu cîntecele lor, în cari vocile femeiești se deosebesc cu prisosință.

Văzut[e] din față de pe o înălțime, Bulevardele I. C. Brătianu și Lascăr Catargiu apar ca umplute de o mare ce-și revarsă maiestuoasele-i valuri negre animate pornite spre cucerirea unui obiectiv.

Steagurile roșii, cu slovele lor de aur, luminate de soare, reflectează parcă pe suprafața mării acesteia raze roșii, asemuitoare aurorii dimineții. Mersul liniștit și demn, viguroasele cîntece ce se ridică par imnul de izbîndă cîntat de valurile mării după furtună.

Dar încet, încet aurora roșie se transformă în drapele, valurile în șiruri ordonate de oameni și femei, murmurul în deslușite imnuri de luptă. Iar din fund marea își revarsă mereu, mereu impetuoasele valuri, steaguri noi apar și înaintează.

E o nesfîrșită defilare a muncitorimii Capitalei. E o grandioasă demonstrațiune a forței proletare. Capul cortegiului ajunsese în Piața Victoriei cînd automobilele-patrule cu steagurile roșii filfiînde aduceau vestea că coada cortegiului se găsește în dreptul Marelui stat-major.

Precadat de automobil, capul coloanei înconjoară de două ori imensa piață, iar restul coloanei înconjoară din nou de două ori, formînd un imens cerc avînd în centru automobilele-eclerori.

Cercul se strînge din ce în ce mai mult, pînă cînd imensa piață e complet inundată de marea de capete.

11

Un miting internațional *

La 16 mai, în grădina „Acvarium” a avut loc un miting internațional al muncitorilor vest-europeni cu tema : „Momentul actual și sarcinile noastre”. Au participat circa 1 500 de oameni ; au luat cuvîntul oratori în limbile rusă, romînă, iugoslavă, germană, ungară, ucraineană, lituaniană și cehă.

Mitingul s-a desfășurat cu un mare entuziasm și a fost adoptată o rezoluție cu următorul conținut : „Noi, proletarii din Europa occidentală, hotărîm : ofensiva șleahtei poloneze și a bancherilor internaționali, care se ascund în spatele ei, împotriva Revoluției ruse înseamnă ofensiva împotriva întregului proletariat internațional.

* „Sovetskaia Sibir” (Omsk) nr. 108 (179), din 19 mai 1920.

Noi, proletarii, eliberați de sub jugul lui Kolceak și al năimiților săi de către eroica Armată Roșie muncitorească-țăărănească, considerăm de datoria noastră să ne ridicăm ca unul în apărarea leagănului rus al revoluției proletare internaționale. Vom apăra cu toată forța și energia prima republică socialistă din lume.

Rugăm comandantul Armatei Roșii să ne dea posibilitatea să ne situăm cu arma în mîini în primele rînduri ale eroicei Armate Roșii. Moarte contrarevoluției poloneze !

Trăiască revoluția socialistă în Polonia și în toată lumea !"

12

PACE CU RUSIA SOVIETISTĂ *

De cînd, sub presiunea puternicei ofensive a Armatei Sovietiste ruse, polonezii bat în retragere, cu o iuțea fulgerătoare, regretînd ceasul în care, ascultînd de calculele capitalismului francez, au intrat în război cu Rusia lucrătorilor și țăranilor, o vie frămîntare se observă în rîndurile oligarhiei de la Dunărea romînă.

Trecînd peste considerațiunile de ordin istoric, povăuitoare pentru o rezervată atitudine față de aventura oligarhiei poloneze, nesocotind strigătoarea nevoie de pace a situațiunii noastre interne, critică din toate punctele de vedere, și ignorînd covîrșitoarea forță militară a Armatei Roșii rusești, capabilă de atîta avînt cînd este în joc apărarea cuceririlor revoluției proletare, oligarhia romînească, ascultînd numai și numai de glasul strîmtelor ei interese, se crede obligată să facă act de solidaritate cu interesele oligarhilor de alte neamuri, pregătindu-se să vîre țara în război cu Rusia muncitorească, pentru a înlocui astfel, pe linia de luptă a capitalismului francez, înfrînte armate poloneze.

Ceea ce constituie însă partea cea mai revoltătoare în tragedia ce se pregătește poporului nostru constă în faptul că acela care trage sforile și manevrează după cur: dictează interesele capitalismului din afară este tocmai omul politic cel mai șarlatan al Romîniei : Take Ionescu. Or, se știe că, în recenta manifestare politică a țării și în măsura în care masele au putut să-și afirme nestingherite voința, acest politician — ca și Brătianu, ca și Marghiloman —, a fost scos definitiv din viața politică a țării. O fi dînsul mare diplomat, o fi știind să cucerească prin vorba-i dulce pe magnații capitalismului internațional, masele populare însă, ignorînd finețea sa, i-au dat a înțelege că n-au nevoie de însușirile sale strălucite, pe care să facă deci bine să le păstreze pentru dînsul și patronii săi.

Să ia deci aminte generalul Averescu, aducătorul la suprafață al înmormîntatului om politic, că majoritatea alegătorilor, cari l-au trimis în fruntea țării, au înțeles prin gestul acesta să condamne tocmai politica guvernanților de pînă acum și dintre cari d-l Ionescu nu este cel din urmă. Dacă generalul voiește să calce pe urmele siniștrilor politi-

* Din articolul lui Gh. M. Vasilescu-Vasia publicat în „Socialismul”, nr. 161, din 24 iulie 1920.

cieni de felul d-lui Take Ionescu, n-are decît s-o facă, și ne pare bine, pentru că din ce în ce mai șubreda-i popularitate se va spulbera în neant, iar d-sa va lua loc, de timpuriu, în rîndurile fosilelor politice din muzăul inaugurat cu prilejul ultimelor alegeri parlamentare.

Poporul român nu are nici un interes, de nici un fel, ca să se bată cu Rusia muncitorească. Dacă ciocoilor noștri le stă în gît regimul muncitoresc din Rusia, care a desființat din viața socială și a măturat din fruntea treburilor publice clasele parazitare, să se știe însă că muncitorii de la sate și orașe nu le vor face pe plac, urmîndu-i în dorința de a vedea năruită domnia poporului rus.

Muncitorimea din România are prea mult de furcă cu exploatatarii săi de acasă.

Cu poporul rusesc, ca și cu toate popoarele vecine, muncitorimea noastră nu are nimic de împărțit, ci, din contră, se simte legată cu dîsele în interesul și dorința comună de a se descotorosi, cu toatele, de domnia guvernelor oligarhice.

Oligarhia noastră să se astîmpere dacă nu vrea să-și frîngă gîtul. Pace cu Rusia sovietistă !

13

JOS RĂZBOIUL ! VREM PACE ! *

Cu toate repetatele sale hotărîri de neutralitate față de conflictul polono-rus, guvernul român dă însă zilnic dovadă nu de o neutralitate imparțială, ci de una foarte favorabilă coaliției contrarevoluționare.

Zilnic ni se semnalează transporturi de trupe sau material de război pentru trupele țariste ale aventurierului Vranghel. De asemenea, guvernul se prezintă acompaniat în exhibițiunile sale diplomatice cu personalități ale diplomației țariste.

Proletariatul din Anglia, Franța, Italia, Germania și Austria s-a ridicat ca un singur om pentru apărarea Revoluției ruse și a declarat guvernelor respective că nu va permite nici un fel de război împotriva Rusiei muncitorești și nu permite sub nici un chip aprovizionarea Poloniei și a contrarevoluționarilor.

Polonia reacționară, unealtă a intereselor capitalismului internațional în general și a Franței reacționare în special, este astăzi boicotată de muncitorii din toată lumea. Proletariatul nu permite nici un fel de transport pentru Polonia reacționară.

Proletariatul din România, atît de apropiat de Rusia sovietică, trebuie să se ridice cu toate puterile sale să împiedice ajutorul pe care oligarhia noastră, inconstientă de interesele generale și permanente ale țării, îl dă reacțiunii și contrarevoluțiunii europene.

Intrigile Franței reacționare și cămătare, care și-a trimis la noi mareașalii ca să ne bage în război, trebuie demascate.

* Fragment din articolul „Jos războiul ! Vrem pace !”, publicat în „Muncitorul căilor ferate”, anul I, nr. 28, din 26 august 1920.

Proletariatul din România, toate popoarele (este vorba de poporul român și minoritățile naționale — *n.n.*) din această țară au nevoie de pace, nu pot fi unealta reacționarilor de la noi și de peste graniță.

Proletariatul de la noi trebuie să fie alături de proletariatul internațional.

Este în interesul maselor muncitoare din țara noastră aceasta, în interesul proletariatului internațional, în interesul socialismului, și proletariatul din România nu trebuie să lipsească de la această supremă datorie.

Datoria lui este să oprească orice transport de trupe, de material de război, să împiedice orice ajutor pe care guvernarea înconștienți l-ar da Poloniei reacționare sau lui Vranghel.

Secțiunile partidului și sindicatele sînt invitate să demaște orice ajutor clandestin dat de guvern reacțiunii.

și să convoace mitinguri și demonstrații de stradă împotriva intrării României în război.

Din piepturile muncitorilor, țăranilor și funcționarilor ;
din piepturile femeilor care au suferit odată de pe urma războiului și cari vor suferi acum din nou ;

din piepturile bătrînilor, care își vor pierde fiii într-o luptă fratricidă cu muncitorii din Rusia ;

din sute de mii și milioane de copii care își pierd părinții ;

din sute de mii și milioane de piepturi trebuie să iasă strigătul :
Jos miinile !

Jos războiul !

Vrem pace imediată cu Rusia !

COMITETUL EXECUTIV AL PARTIDULUI
SOCIALIST
COMISIUNEA GENERALĂ A SINDICATELOR

14

*Pentru muncitorii romîni din transport **

Aflăm că statul polon a achiziționat acum cîtva timp din Bulgaria, cu permisiunea guvernului acestei țări, o mare cantitate de cereale.

Actualmente, o comisiune poloneză încarcă în șlepuri cerealele cumpărate din Bulgaria, voind să le transporte apoi prin porturile romînești și pe căile ferate romîne în Polonia. În afară de încărcăturile care se fac în porturile Rusciuk, Rahova și Vidin, au fost trimise la Galați șapte șlepuri destinate Poloniei reacționare.

Cum muncitorii din porturile bulgare nu sînt organizați și deci nu pot opri transporturile, revine muncitorimii romîne din porturi și de la C.F.R. sarcina de a opri încărcăturile de cereale destinate a aproviziona Polonia imperialistă, întărind-o în lupta contra proletariatului liber rus.

Tovarăși din transporturi, la datorie ! Nici un gram de grîu sau altceva să nu treacă peste frontieră în țara reacționarilor puși în slujba Antantei.

* „Muncitorul căilor ferate”, anul I, nr. 29, din 3 septembrie 1920.

Pe deasupra oligarhiei perfide, care a afirmat că păstrează o neutralitate reală și care în realitate duce cea mai distrugătoare politică de duplicitate, impuneți forța voastră de muncitori conștienți și afirmați viguros sentimentele voastre de solidaritate cu proletariatul Rusiei libere.

15

7 Noiembrie *

Copilul căruia toate cumetrele burgheze și reacționare i-au prezis o moarte sigură, copilul căruia toate rudele proletare i-au dorit mulți ani de viață, copilul acesta, Revoluția rusă, a trăit și e pe cale să împlinească patru ani.

În ziua de 7 Noiembrie, Revoluția rusă împlinește patru ani. Pentru muncitorimea din toate părțile aceasta este o zi de sărbătoare.

Nu numai muncitorii, al căror ideal politic se apropie de cel al Revoluției ruse, ci toată suflarea muncitorească și țărănească de pe întreg pământul trebuie să considere Revoluția rusă drept revoluția lor. De acolo au pornit semnalele de dezrobire care au mișcat adânc masele proletare de pretutindeni, de acolo a venit principiul păcii și al respectării voinței popoarelor, de acolo a venit principiul politicii deschise, supuse aprobării popoarelor.

Muncitorii datoresc tovarășilor lor ruși exemplul cuceririi puterii, le datoresc clarificarea principiului luptei de clasă, le datoresc înfierea cooperărilor cu burghezia, le datoresc primul sistem de organizare politică a unui stat proletar.

Sub loviturile Revoluției ruse, guvernul român s-a văzut silit să păsească spre realizarea împrumutării țăranilor și a votului universal.

Dacă împrumutarea a fost vitregă și rău întocmită, este nu numai fiindcă burghezia nu mai este capabilă de a lua și executa măsuri radicale, ci și pentru că Revoluția rusă, ocupată cu nimicirea armatelor străine care căutau să o strângă de gât, nu mai făcea atîta frică guvernanților noștri.

Muncitorimea română, prin organizarea și dorul ei de luptă, a contribuit, desigur, mult la cucerirea drepturilor de la sfîrșitul războiului. Dar fără vîntul de libertate ce sufla dinspre Răsărit, puțin am fi obținut atunci.

7 Noiembrie este o zi de sărbătoare pentru noi și ar trebui să fie și pentru țăranii noștri.

Nu uitați că rușii v-au strigat de atîtea ori: „Ajutați-vă vouă, atunci ne veți fi și nouă de folos”. Deci ajutați-vă vouă dacă doriți să ajutați pe ruși.

Luăți poziție față de starea de asediu și de cenzură, față de teroarea militaro-politistă și față de arestările și tulburările** muncitorilor, față de lipsirea muncitorimii de organizațiuni politice, față de legile reacționare. Astfel veți aduce cel mai mare folos fraților ruși, ajutînd

* „Tineretul socialist”, anul X, nr. 12, din 20 octombrie 1921.

** Este vorba de tulburarea muncitorilor, în sensul de a nu mai fi șicanați, arestați, percheziționați etc. de către autoritățile represive burghezo-moșierești.

du-vă vouă. Iar dacă voiți ca ajutorul vostru să fie mai direct și mai mîngîietor atunci colectați pentru copiii ruși (pe listele de subscripție ale T.S.).

Lucrați pentru voi, lucrați pentru ruși !

Nici muncitorimea romînă, nici revoluția rusă nu au nevoie de vorbe goale.

La lucru pentru 7 Noiembrie !

16

Începem războiul cu Rusia ? *

Organizațiile clandestine contrarevoluționare au început să apară. Mahno în București. Muncitorimea să vegheze.

Finanța Antantei prepară în taină noi lovituri contra Rusiei proletare. După Polonia, secătuită și distrusă economicște (distrugerea rezultată tocmai din războiul pe care această țară a fost impusă să-l ducă în contra Rusiei), vine rîndul statelor balcanice, în frunte cu România, ca să slujească drept instrument capitalismului francez și englez.

În România, ca și în toate țările balcanice — în special Bulgaria și Iugoslavia —, pregătiri clandestine se fac de aproape un an de zile. Gazetele oligarhice atît de la noi cît și cele din Bulgaria încep să prepare terenul pentru loviturile ce trebuie date Republicii sovietice, chiar în primăvara aceasta.

Șefii noii expediții ce se pregătește au apărut aproape simultan în toate cele trei țări reacționare : Mahno, banditul ucrainean, în București, Burțef în Bulgaria și Vranghel în Iugoslavia.

Acești trei capi ai armatelor albe au pregătit în întreaga Peninsulă balcanică, cu sprijinul direct al oligarhiilor romîne și bulgare, o întreagă rețea de organizație contrarevoluționară clandestină, care la un moment dat va trebui să iasă la suprafață și să înceapă campania contra Rusiei cu ajutorul armatelor romînă, bulgară și poate și al celei sîrbești.

Din numărul viitor vom începe publicarea unei serii de acte oficiale care ne vor dovedi existența organizațiilor clandestine, contrarevoluționare, felul cum sînt organizate, scopul lor și, ceea ce este interesant, cum s-a pus în slujba lor oligarhia balcanică.

★

Planurile criminale ale oligarhiei balcanice vor fi însă demascate. Se înșală această oligarhie cînd își închipuie că ne va putea duce la un nou război, la un război contra Republicii sfaturilor. Poporul romîn, ca și poporul bulgar, nu vrea să moară pentru a apăra capitalul Antantei sau interesele oligarhiilor stăpînitoare din țările vecine. Poporul romîn și poporul bulgar nu vor să mai fie jertfite pentru a întări jugul apăsător de teroare și reacțiune pe care atît guvernul din România cît și cel din Bulgaria l-au așezat pe grumazul poporului muncitor din sate și din orașe.

* „Socialismul”, nr. 136, din 27 martie 1922.

În contra războiului ce se pregătește, noi vom începe lupta. Nu război cu Rusia, ci pace. Dacă oligarhia nu vrea să audă acum, mine, cînd poporul va cunoaște tot regimul crimelor ce această oligarhie le-a comis în numele lui, mine va fi prea tîrziu pentru ca să asculte.

Vrem pace cu Rusia! Să înceteze uneltirile contrarevoluționare pe pămîntul nostru. Să fie expulzați toți cei care în România și cu ajutorul ei prepară dărîmarea celui dintîi stat liber proletar din lume.

17

ANIVERSAREA REVOLUȚIEI RUSE *

Prigoana care bîntuie împotriva partidului comunist a împiedicat și anul acesta ca aniversarea Revoluției ruse să se facă la noi așa cum trebuie și cum muncitorimea ar fi vrut s-o facă. În timp ce în toate colțurile lumii, acolo unde bate o inimă de muncitor, această mare sărbătoare muncitorească a fost cinstită cu întruniri, demonstrații și festivaluri, la noi ea s-a cinstit numai în inimile noastre.

Ici și colo, cîțiva tovarăși s-au putut totuși aduna și, într-un cerc intim, să-și întărească credința revoluționară la lumina celei de-a șasea aniversări a primei mari revoluții proletare.

Dar sărbătoare nu a fost numai în inimile și căsuțele muncitorilor liberi. Și în închisori, acolo unde tovarăși de-ai noștri, martiri ai cauzei comune, zac în ghearele burgheziei, ziua de 7 Noiembrie nu a trecut nesărbătorită. Ca o dovadă avem în fața noastră o scrisoare trimisă nouă de tovarășii închiși la Bucovăț.

Iat-o :

„Dragi tovarăși,

Împlinindu-se 6 ani de la Revoluția rusă și neputînd fi împreună cu voi spre a serba această zi scumpă orîșicărui muncitor, vă trimitem salutul nostru de aici din închisoare și totdeauna trimitem salutul nostru tovarășilor cari au luptat pentru Revoluția rusă.

Trăiască Internaționala Comunistă !

Trăiască Revoluția rusă !

Comuniștii condamnați în închisoarea
Bucovăț”

6.XI.1923

Cîtă tărie respiră aceste cîteva rînduri simple și scurte ! Cîtă dovadă de vigoare revoluționară ! Ce ilustrație elocventă a faptului că temnițele pot încătușa pe luptători, dar nu pot împiedica lupta clasei muncitoare, pentru că credința ei revoluționară nu poate prin nimic fi înăbușită.

Tovarășii închiși, cei loviți și maltratați ne trimit nouă un salut de îmbărbătare ! Cu cît [atît] mai mare e datoria noastră de a duce mai departe lupta începută de dînsii și de a-i încredința că sacrificiile lor ne susțin pe noi și nu sînt zadarnice și că vom lupta mereu și fără răgaz pînă vom cuceri amnistia generală și, astfel, eliberarea lor dintre zidurile temnițelor burgheziei.

* „Socialismul”, nr. 90, din 11 noiembrie 1923.

Sabotarea tratativelor cu Rusia *

În urma injoncțiunilor din afară, guvernul român a trebuit să înceapă tratative cu Rusia sovietică. S-a purtat însă cu atîta ipocrizie — specifică oligarhiei noastre —, încît tratativele începute au ajuns o adevărată poveste cu cocoșul roșu.

Delegații romîni în discuțiile de la Tiraspol niciodată n-au avut un punct de vedere bine precizat, și tratativele urmate acolo au fost numai pierdere de vreme.

Pentru că totuși guvernul nostru nu are nici un motiv serios ca să renunțe la tratativele cu Rusia, el inventează pretexte, care de care mai stupide, pentru sabotare.

Acum nu-i convine Odesa ca localitate pentru continuarea discuțiilor, care, din această pricină, au ajuns iarăși la un punct mort.

Dorința mereu manifestată de guvernul sovietic de a stabili relațiuni de bună vecinătate cu România se lovește astfel de încăpăținarea guvernanților noștri. Nu însă Rusia are de pierdut din această cauză. Acum, cînd state mari capitaliste sînt pe cale să recunoască de drept și de fapt Rusia sovietică, pentru dînsa tratativele cu România cad pe un plan secundar.

Muncitorimea romînă de la sate și orașe nu are însă nici un interes ca între ea și Rusia să continue mai departe această stare nici de pace, nici de război, convenabilă oligarhiei, dar foarte dăunătoare păturilor muncitorești.

Guvernul nostru trebuie silit să înceteze de a-și mai bate joc de interesele poporului român, punînd atîtea bețe în roate tratativelor cu Rusia.

El vrea să confunde interesele de gașcă ale oligarhiei cu interesele țării.

Muncitorimea are datoria să-i smulgă această mască, constrîngîndu-l la reluarea în mod franc și ducerea la bun sfîrșit a tratativelor pentru stabilirea legăturilor comerciale și diplomatice cu Rusia sovietică.

* „Socialismul”, nr. 10, din 20 ianuarie, 1924.

Activitatea organizației revoluționare Ajutorul Roșu, sub conducerea P.C.R., în legătură cu procesul conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor din 1933

S. HOMENCO

Marile acțiuni muncitorești organizate de Partidul Comunist din România în perioada crizei economice din anii 1929—1933, îndreptate împotriva încercării burgheziei de a ieși din criză pe spinarea clasei muncitoare, împotriva fascizării țării și a pregătirii războiului antisovietic, au culminat cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști. Referindu-se la luptele din 1933, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată: „Prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul lor revoluționar, aceste lupte au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești”¹.

După înăbușirea în sânge a luptelor din ianuarie-februarie 1933, guvernul a înscenat celor arestați un proces monstruos.

Procesul conducătorilor ceferiști și petroliști, judecat în iulie-august 1933 la București, și apoi, după casarea sentinței, la Craiova, în iunie 1934, a fost o continuare directă a eroicelor lupte din februarie 1933 și, prin ecoul puternic pe care l-a avut atît în țară, cît și în străinătate, a constituit unul dintre cele mai importante momente din istoria mișcării muncitorești din țara noastră. Partidul Comunist din România a organizat numeroase acțiuni, a ridicat la luptă mase largi, pentru eliberarea celor implicați în proces și împotriva organizatorului represiunilor sîngeroase de la Grivița — regimul burghezo-moșieresc.

Organizațiile de masă revoluționare conduse de P.C.R., ca Uniunea Tineretului Comunist, Sindicatele revoluționare, Ajutorul Roșu, Comitetul național antifascist și altele, și-au dat contribuția din plin la această luptă.

★

Partidul Comunist din România, plecînd de la necesitatea existenței unei organizații care să se ocupe de lupta maselor împotriva terorii și de apărarea victimelor căzute în luptele revoluționare contra regimului

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: „40 de ani de luptă a partidului”, Editura politică, 1961, pag. 15.

burghezo-moșieresc, înființează în anul 1924 organizația Ajutorul Roșu. De la crearea sa, Ajutorul Roșu a fost afiliat la organizația internațională M.O.P.R.².

În toată perioada celor douăzeci de ani de activitate (1924—1944), organizația revoluționară Ajutorul Roșu a fost condusă și îndrumată de Partidul Comunist din România.

Congresul al IV-lea al P.C.R. a stabilit mai clar scopul organizației Ajutorul Roșu — Secția România, printr-o rezoluție specială. „Scopul Ajutorului Roșu Internațional (M.O.P.R.) — se precizează în rezoluție — este de a organiza pe cale de educație și de dezvoltare a simțului de solidaritate în masele muncitoare din orașe și sate frontul unic al luptei revoluționare contra teroarei și de a acorda apărare și ajutor politic, moral, juridic și material victimelor teroarei albe”³.

Cu toate condițiile grele de ilegalitate, de aspră teroare, când pentru fiecare cuvânt tipărit, pentru orice sumă dată pentru ajutorarea celor închiși și a familiilor lor, pentru o semnătură pusă pe un protest, se puteau da și s-au dat ani grei de închisoare, Ajutorul Roșu a reușit să organizeze numeroase acțiuni.

Un ajutor prețios în activitatea sa a primit organizația Ajutorul Roșu și prin rezoluția adoptată la Congresul al V-lea al P.C.R. referitoare la munca de partid în cadrul acestei organizații.

Sarcina cea mai importantă trasată de către congres era transformarea Ajutorului Roșu într-o largă organizație de masă, a cărei activitate să fie îndreptată spre desfășurarea unor campanii politice de masă pentru apărarea deținuților politici, împotriva terorii exercitate de clasele dominante, împotriva pregătirilor de război antisovietic. În acest scop trebuiau folosite toate posibilitățile de activitate ilegală, semilegală și legală⁴.

Comuniștilor le revenea sarcina de a munci perseverent în toate organizațiile și organele Ajutorului Roșu, de sus și pînă jos, în vederea controlării și îndrumării activității acestora. „Congresul însărcinează C.C. — se spune în încheierea rezoluției adoptate de congres — să desemneze, pe baza acestor hotărîri, măsurile concrete pentru a transforma «Ajutorul Roșu» într-o puternică curea de transmisie a partidului spre mase, care să mobilizeze și să organizeze păturile largi muncitoare în vederea luptei împotriva terorii... și pentru ajutorarea reală a victimelor terorii...”⁵. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor a arătat că, sub nemijlocita conducere a partidului, în bună parte organizația Ajutorul Roșu și-a însușit aceste prețioase indicații.

Îmbinînd în activitatea sa metodele de muncă ilegale cu cele legale și semilegale, organizația Ajutorul Roșu a reușit de-a lungul activității sale să atragă în diferite acțiuni un număr din ce în ce mai mare de oameni. Formele pe care le-au îmbrăcat aceste acțiuni au fost

² Mejdunarodnoe obscestvo pomoscii postradavșim za revoliuții. Această organizație internațională a fost înființată în anul 1922 la Moscova, în urma hotărîrii Congresului al IV-lea al Internaționalei Comuniste.

³ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1923—1928”, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 601.

⁴ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933”, E.S.P.L.P. 1955, pag. 397.

⁵ Loc. cit., pag. 398.

variate: difuzarea largă de material propagandistic, crearea unor comitete de acțiune, organizarea de greve demonstrative, acțiuni de ajutorare materială a celor înțemnițați și a familiilor lor, manifestații etc.

Una dintre acțiunile cele mai importante din istoria activității Ajutorului Roșu a fost cea legată de eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 și, mai ales, participarea activă la campania organizată de P.C.R. pentru apărarea eroicilor luptători implicați în procesele care s-au desfășurat la București și apoi la Craiova.

Aceste acțiuni organizate de Ajutorul Roșu Internațional, Secția România, au făcut parte integrantă din acțiunile organizate de M.O.P.R. pe plan internațional. În vederea susținerii luptei pentru eliberarea și ajutorarea conducătorilor muncitorilor ceferiști și petroliști, M.O.P.R. a organizat în această perioadă o mare campanie de masă, care a cuprins aproape toate țările lumii ⁶.

În articolul de față ne propunem să tratăm unele acțiuni din largă campanie de masă organizată de Ajutorul Roșu din țara noastră.

★

Sarcinile mari care reveneau organizațiilor de partid și organizațiilor de masă revoluționare în legătură cu organizarea luptei pentru eliberarea ceferiștilor au ocupat un loc important în lucrările plenarei C.C. al P.C.R. din luna iulie 1933. „...În special procesul ceferiștilor de la Grivița — se spunea în rezoluția plenarei — trebuie să fie un semnal pentru o campanie politică de masă sub lozincă eliberării ceferiștilor arestați, ridicării stării de asediu și recunoașterii organizațiilor de masă dizolvate” ⁷. Plenara a subliniat faptul că în această muncă era necesară aplicarea a cât mai variate forme de mobilizare a maselor, în funcție de situațiile concrete existente în diferite localități: întruniri de protest, greve de solidaritate, demonstrații de stradă, crearea unor gărzi de autoapărare etc. ⁸. Folosind experiența eroicelor lupte din februarie, în rezoluția adoptată de plenară se arăta că condiția preliminară pentru o mișcare de masă, pentru avântul luptei în vederea eliberării ceferiștilor era realizarea frontului unic de luptă ⁹.

Indicațiile și sarcinile trasate de partidul comunist au stat la baza tuturor acțiunilor de masă, legate de procesul ceferiștilor, care au fost organizate ulterior și de către Ajutorul Roșu.

Prin organul său de presă, „Descătușarea”, C.C. al Ajutorului Roșu a contribuit la popularizarea lozincilor de luptă lansate de partid și a chemat masele de muncitori la crearea unor comitete largi de acțiune. În vederea organizării unor acțiuni largi de masă pentru apărarea și eliberarea ceferiștilor arestați, C.C. al Ajutorului Roșu a chemat cele mai largi mase de muncitori, țărani, intelectuali, funcționari, păturile

⁶ Despre solidaritatea internațională în legătură cu procesele muncitorilor ceferiști și petroliști de la București și Craiova, vezi articolul lui A. Deac din „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 3/1959.

⁷ Loc cit., pag. 654.

⁸ Loc. cit., pag. 644, 654.

⁹ Loc. cit., pag. 638.

mijlocii de la orașe, indiferent de apartenența lor politică, să participe în mod solidar la lupta pentru eliberarea muncitorilor ceferiști, pentru acordarea de pensii viagere de către stat și administrația C.F.R. familiilor muncitorilor uciși la Grivița, pentru obținerea unui regim politic în închisori, împotriva bătăilor și schingiuirilor ¹⁰. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit cu prisosință că apelul Ajutorului Roșu și al celorlalte organizații revoluționare a avut un adinc ecou în rindul maselor muncitoare care au participat în mod activ, cu mare însoflete, la lupta pentru eliberarea muncitorilor ceferiști.

Până la judecarea procesului de la București, luptătorii ceferiști arestați au fost deținuți la închisoarea Jilava. În închisorile din România burghezo-moșierească domnea unul dintre cele mai brutale regimuri din Europa ¹¹. Hrana era proastă și insuficientă. Celulele erau umede și întunecoase, iar în timp de iarnă nu erau încălzite aproape de loc. Unii arestați politici, considerați mai „periculoși”, erau ținuti complet izolați. Bătaia și injuriile nu conteneau ¹². Citirea ziarelor nu era permisă. Condițiile deosebit de grele în care erau ținuti arestații politici în închisorile din România burghezo-moșierească urmăreau în fapt exterminarea fizică a acestora.

Ajutorul Roșu a organizat numeroase acțiuni pentru apărarea luptătorilor închiși, pentru îmbunătățirea condițiilor lor de viață din închisoare. Un mijloc important folosit în acest scop de Ajutorul Roșu au fost editarea și răspîndirea a numeroase manifeste, în care era demascată tratamentul mizerabil la care erau supuși la Jilava muncitorii ceferiști. Într-unul din aceste manifeste, răspîndit în noaptea de 28—29 aprilie 1933 la București, îndeosebi la Atelierele Grivița și în alte întreprinderi mai importante, muncitorii și toți cetățenii nevoiași ai Capitalei erau chemați să întreprindă acțiuni în vederea apărării ceferiștilor închiși la Jilava, împotriva măsurilor barbare luate de direcția acestei închisori împotriva lor: „Tovarăși! Ajutorul Roșu vă cheamă pe toți la datorie! Susțineți lupta celor arestați...! Organizați întruniri de protest în fabrici și ateliere! Faceți greve demonstrative de 5—10 minute ca semn de solidaritate cu lupta celor închiși” ¹³. Manifeste cu același conținut au fost răspîndite în această perioadă și de comitetele locale ale Ajutorului Roșu din Brașov ¹⁴ și Cluj ¹⁵.

În primăvara anului 1933 luptătorii ceferiști întemnițați lansează un apel către tovarășii lor de muncă, chemîndu-i să-i apere împotriva condițiilor îngrozitoare în care erau ținuti. „Noi, 130 de muncitori deținuți în beciurile umede ale fortului Jilava — se spunea în apel — sîntem supuși unui regim de exterminare, hrăniți prost și insuficient, adesea ținuti zile întregi în celule fără să ieșim la aer... Noi apelăm la

¹⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota E.b.XVII-2.

¹¹ „M.O.P.R.”, revistă pentru lupta și munca Ajutorului Roșu Internațional, Zürich, anul VIII, nr. 10, din octombrie 1933.

¹² „Scînteia”, anul III, nr. 6, din 1 aprilie 1933.

¹³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 710, filele 328—329.

¹⁴ Loc. cit., fila 347.

¹⁵ Loc. cit., fila 349.

voi, la solidaritatea muncitorească, ca împreună cu voi de afară, creind un front unic... să zădărnici încercarea burgheziei de a ne nimici" ¹⁶. Acest apel, publicat și în organul central al Ajutorului Roșu, ziarul „Descătușarea” din mai 1933, a avut un răsunet adânc în mase, mai ales în rîndul muncitorilor ceferiști. Astfel, în fața închisorii Jilava și a Consiliului de război, au avut loc demonstrații de protest împotriva condițiilor în care erau ținuți în închisoare muncitorii ceferiști, la care au participat familiile celor arestați, încadrate în grupuri mari de muncitori și muncitoare din cartierul Grant. Demonstrații au protestat împotriva regimului insuportabil de la închisoarea Jilava și au cerut eliberarea celor arestați ¹⁷.

În același timp cu organizarea unor acțiuni în vederea îmbunătățirii condițiilor grele în care erau ținuți ceferiștii întemnițați, Ajutorul Roșu a chemat oamenii muncii la lupta pentru apărarea și eliberarea acestora. În acest scop, înfruntînd la fiecare pas riscul arestării, membrii Ajutorului Roșu au răspîndit în perioada pînă la proces numeroase manifeste în fabrici, în cartierele muncitorești, în locurile mai aglomerate. Astfel, în numeroase localități din țară a fost răspîndit un manifest al C.C. al Ajutorului Roșu adresat „întregului popor muncitor de la sate și orașe” în care era demascată teroarea dezlănțuită împotriva celor ce muncesc, în urma evenimentelor sîngeroase de la Grivița. În continuare, manifestul chema la eliberarea eroicilor luptători ceferiști arestați ¹⁸. Comitetele locale ale Ajutorului Roșu au elaborat și răspîndit, de asemenea, manifeste proprii. Comitetul local din București a răspîndit un manifest în care chema la acțiuni concrete în vederea obținerii eliberării muncitorilor ceferiști ¹⁹. În orașul Galați au fost răspîndite manifeste semnate de Comitetul local al Ajutorului Roșu ²⁰. Comitetul local al Ajutorului Roșu din Iași, prin fluturașii răspîndiți în noaptea de 18—19 martie 1933, chema pe cei ce muncesc să se solidarizeze cu lupta ceferiștilor ²¹. La Cluj, comitetul local a răspîndit manifeste în care se spunea, în legătură cu lupta pentru eliberarea eroicilor luptători: „Trebuie să le dăm tot sprijinul nostru... cu solidaritate proletară” ²². Pe măsura apropierii datei procesului, în principalele orașe din țară se remarcă în cursul lunii mai o nouă răspîndire de material propagandistic al Ajutorului Roșu. Astfel, în seara zilei de 21 mai 1933, la Iași, au fost răspîndite manifeste în sălile de cinematograf „Trianon” și „Phönix” ²³. La Cluj, în jurul atelierelor C.F.R. și în cartierele muncitorești s-au răspîndit manifeste ale comitetului local al Ajutorului Roșu, care chemau la luptă activă împotriva condamnării ceferiștilor și pentru eliberarea lor imediată ²⁴.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 958, fila 89.

¹⁷ „Scnteia”, anul III, nr. 8, din 1—15 mai 1933.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 712, fila 16.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6171, fila 66.

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 710, filele 284—286.

²¹ Loc. cit., fila 290.

²² Loc. cit., fila 320.

²³ Arhivele statului-Iași, fondul Chestura Iași, dosarul nr. 52/1933, filele 157, 158.

²⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, filele 70—71.

Paralel cu răspîndirea manifestelor, fluturașilor și a altor materiale de propagandă, C.C. al Ajutorului Roșu a organizat ajutorarea materială a celor arestați și a familiilor lor. Pentru aceasta au fost lansate în toată țara liste de subscripție, timbre de diferite valori, fotografii cu portretele conducătorilor luptelor ceferiștilor în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. O trăsătură caracteristică a acestor acțiuni de ajutorare a fost spiritul înalt de solidaritate al maselor muncitoare cu eroicii luptători ceferiști. Din toate colțurile țării soseau spre Jilava ajutoare în bani și alimente pentru cei arestați.

În București, prin munca perseverentă a organizației locale a Ajutorului Roșu, s-a asigurat, cu toate greutățile întâmpinate, trimiterea de două ori pe săptămînă la Jilava și apoi la Văcărești a unor colete cu alimente²⁵. Membri ai Ajutorului Roșu de la Atelierele Grivița au predat din timp în timp celor arestați sumele de bani pe care le strîngeau pe liste de subscripție sau în urma vinderii timbrelor și cărților poștale²⁶. Numai în luna martie 1933 comitetul local al Ajutorului Roșu din București a strîns din fabrici, de la intelectuali, de la unele organizații centrale muncitorești, democratice (U.T.C., B.M.Ț., A.M.R.) suma de 29 098 de lei²⁷. Valoarea acestor acțiuni de ajutorare era cu atît mai mare cu cît ele se duceau la bun sfîrșit cu multe riscuri atît pentru cei care strîngeau ajutoarele, cît și pentru cei care le dădeau. De exemplu, la „Malaxa”, unde se strîngeau bani pentru ajutorarea celor arestați, pe bază de liste de subscripție, un agent al siguranței a aflat acest lucru și a raportat direcției fabricii. Muncitorii denunțați au fost chemați și amenințați de către director că în cazul cînd nu vor retrage listele de subscripție vor fi dați afară din fabrică²⁸. Cu toate acestea, membrii Ajutorului Roșu din fabrică au reușit să strîngă bani de la muncitorii din uzină și în continuare²⁹. La Cluj, poliția, îngrijorată de amploarea pe care o lua răspîndirea timbrelor Ajutorului Roșu în oraș, a organizat numeroase percheziții, mai ales la atelierele C.F.R.³⁰. La Rafinăria „Astra-romînă”-Ploiești, la fiecare chenizină muncitorii petroliști dădeau bani pentru ajutorarea conducătorilor lor și a ceferiștilor întemnițați³¹. Cu aceeași perseverență organizațiile de ajutor roșu se ocupau și de ajutorarea familiilor celor arestați. Au avut loc acțiuni în această direcție printre muncitorii din București, Iași³² etc., printre oamenii muncii din localitățile Timișoara, Lugoj³³, Piatra Neamț³⁴, la Fabrica de postav Buhuși³⁵. Partidul Comunist din România a apreciat că aceste acțiuni au fost caracterizate printr-un înalt spirit de solidaritate. „Ajutorarea bănească a familiilor celor căzuți și

²⁵ „Sirena”, anul I, nr. 1, din iulie 1933; vezi și Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 712, fila 331.

²⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 712, fila 331.

²⁷ „Descătușarea”, anul III, nr. 15, din mai 1933.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 948, filele 47—48.

³¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 807, fila 204.

³² „Scînteia”, anul III, nr. 9, din 1—15 iunie 1933.

³³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 72, dosarul nr. 6 812, filele 58, 63, 71.

³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 018, fila 314.

³⁵ Loc. cit., fila 312.

DESCĂTUȘAREA

Organ al C. C. al A. R. din România, secția A. R. I.

Ajutorul Roșu din România în luptă de eliberare a ceferiștilor

Proletari din toate țările uniți-vă!

Anul I, No. 1
Iulie 1933

ORGAN

al C. Local al A.R. București.

Prețul 3 Lei

PROCESUL CEFERIȘTILOR

După masele din Calea Grivitei.

VILAG PROLETARIAT KÖZSÉJSÉGEI

Kiadja a kolozsvári Vörösesegély pártoszt. székelye.
Proletari din toate țările uniți-vă!

Anul I No. 1.

Prețul - 3 - Lei

Înț. Februarie 1934

Sfărâmați Lanturile

ORGANUL
COMITETULUI JUDEȚEAN IAȘI AL AJUTORULUI ROȘU
DIN ROMANIA

LUPTATE PENTRU ELIBERAREA CEFERIȘTILOR CONDAMNAȚI!

La 14 Martie se judecă recursul burgheziei și trădătorilor interese.

Ziare centrale și locale ale Ajutorului Roșu, prin intermediul cărora masele muncitoare erau chemate la luptă pentru eliberarea conducătorilor eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933. (Fototeca Arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

arestați — scria ziarul „Scînteia” — ...se realizează cu o solidaritate exemplară...”³⁶.

În preajma judecării procesului de la București al luptătorilor ceferiști, toate forțele partidului și ale organizațiilor revoluționare conduse de P.C.R. au fost mobilizate în vederea organizării unor acțiuni cît mai numeroase și mai eficace pentru eliberarea acestora. Organizațiile de masă revoluționare, în urma indicațiilor date de C.C. al P.C.R., și-au intensificat activitatea în toate centrele muncitorești din țară. C.C. al Ajutorului Roșu a trimis o circulară către organele sale locale, conținînd sarcinile organizației pentru perioada respectivă³⁷. Circulara prevedea: 1. Pornirea unei largi campanii de mobilizare a maselor în jurul lozincilor: anularea procesului muncitorilor ceferiști; eliberarea lor și a tuturor deținuților politici; pensie viageră din partea statului și a administrației C.F.R. pentru familiile celor uciși; 2. Organizarea de acțiuni în rîndul oamenilor muncii în vederea votării unor moțiuni de protest care să fie semnate de participanții la adunările respective. Aceste moțiuni urmau să fie apoi trimise Consiliului de Miniștri, ministerelor de interne, de justiție și de război. Circulara preciza că acțiunea de strîngere a fondurilor în vederea ajutorării celor arestați și a familiilor lor trebuie continuată și cuprindea o serie de indicații asupra metodelor prin care urmau să fie realizate sarcinile respective. În încheierea circularii se arăta: „Punctul culminant al acestei campanii întregite trebuie să fie greve de protest în întreprinderi, demonstrații de stradă,... Din această campanie organizațiile noastre trebuie să iasă întărite organizatoricește și călite în luptă”³⁸.

Un rol important în îndeplinirea sarcinilor trasate de C.C. al Ajutorului Roșu a revenit organelor sale de presă. Astfel, „Buletinul C.C. al A.R.I.” și „Descătușarea”, care apăreau în adîncă ilegalitate, au publicat numeroase articole mobilizatoare în legătură cu lupta pentru eliberarea ceferiștilor întemnițați. Într-unul din aceste articole, intitulat: „Procesul de la Grivița”, se spunea: „Lupta nu trebuie să contească o clipă și trebuie să încordăm cît mai mult puterile noastre pentru smulgerea din ghearele călăilor a eroicilor luptători ceferiști!”³⁹.

Pentru a pregăti cît mai bine acțiunile care urmau să aibă loc în timpul procesului, C.C. al Ajutorului Roșu, cu toate condițiile de teroare, a reușit să trimită instructorii săi în cîteva centre importante din țară, ca: Ploiești, Iași, Cluj, Pașcani, Timișoara, Galați etc.⁴⁰. Aceștia au ajutat la pregătirea unor acțiuni locale, la trimiterea unor delegații din orașele din provincie pentru a participa la proces și la demonstrațiile organizate în fața Consiliului de război⁴¹.

Comitetul local al Ajutorului Roșu din București a chemat muncitorimea din Capitală, indiferent de convingeri politice, ca în ziua procesului să se întrunească în fața Consiliului de război, pentru a cere cu

³⁶ „Scînteia”, anul III, nr. 9, din 1—15 iunie 1933.

³⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, filele 15—18; vezi și fondul nr. 4, dosarul nr. 708, fila 33.

³⁸ Ibid.

³⁹ „Buletinul C.C. al A.R.I.”, anul II, nr. 9, din iulie-august 1933.

⁴⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, filele 24,54.

⁴¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 711, fila 11.

hotărîre anularea procesului și eliberarea imediată a celor arestați. „O demonstrație de solidaritate — scria ziarul „Sirena” — trebuie să unească energiile tuturor forțelor muncitorești, pentru a arăta burgheziei și moșierimii că masele muncitoare înțeleg să-și apere cu orice chip conducătorii lor întemnițați”⁴². În ajunul procesului, în seara zilei de 16 iulie 1933, a avut loc o ședință a comitetului local din București al Ajutorului Roșu, la care au luat parte și un număr de muncitori de la Atelierele Grivița. În această ședință au fost stabilite o serie de acțiuni care urmau să aibă loc în timpul procesului. S-a hotărît, printre altele, ca a doua zi membrii Ajutorului Roșu să mobilizeze mase de muncitori care să participe la manifestația organizată în fața Consiliului de război de către partidul comunist⁴³.

În prima zi a procesului, 17 iulie, în jurul orei șapte se și adunaseră sute de persoane în fața Consiliului de război⁴⁴. În aceeași zi, în urma hotărîrii comitetului organizației locale a P.C.R. — București, s-a trecut la organizarea unor mitinguri fulger și a unor scurte demonstrații în câteva din sectoarele Capitalei⁴⁵ la care au participat și membri ai Ajutorului Roșu. Pentru a induce în eroare autoritățile și pentru a evita unele acțiuni de represiune, adunările în grup ale muncitorilor aveau loc sub diferite forme. Astfel, în tot timpul zilei de 17 iulie, pînă seara tîrziu, în Parcul „Carol” (astăzi Parcul „Libertății”) se adunau grupuri de muncitori, și în timpul efectuării unor așa-zise „plimbări” discutau, pregăteau acțiuni de protest legate de proces⁴⁶. Adunări fulger au avut loc și în comunele Bragadiru, Pantelimon, Militari, în pădurea Băneasa, unde grupele de oameni ai muncii se deplasaseră sub pretextul unor „excursii”⁴⁷.

În zilele cît a ținut procesul, mase de oameni ai muncii din Capitală, delegați din Iași, Cluj, Brașov etc. se adunau încă de la ora 6 dimineața în străzile din jurul Consiliului de război pentru a protesta împotriva procesului muncitorilor ceferiști⁴⁸. În tot timpul procesului, la ieșirea muncitorilor de la Atelierele C.F.R.-Grivița au avut loc mitinguri fulger de protest⁴⁹. Tot în acest timp, în fața Atelierele C.F.R. de la Cluj s-au organizat numeroase mitinguri. La unul din aceste mitinguri, muncitorii au trimis o telegramă de protest împotriva procesului ceferiștilor. Sub acuzația de „uneltire împotriva siguranței statului”, poliția a arestat pe cel ce vorbea și un număr de alte 5 persoane⁵⁰. Mitinguri fulger, în care s-a cerut imediata eliberare a celor implicați în proces, au avut loc și în fața întreprinderilor „Dermata”, „Belgo-romînă” etc.⁵¹. În același scop, Ajutorul Roșu a organizat și o demonstrație de protest în fața localului poliției din Cluj⁵². La Iași au fost organizate, de

⁴² „Sirena”, anul I, nr. 1, din iulie 1933.

⁴³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6 171, fila 72.

⁴⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 32.

⁴⁵ Loc. cit., filele 43, 122.

⁴⁶ Loc. cit., fila 45.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Loc. cit., fila 40.

⁴⁹ Loc. cit., fila 141.

⁵⁰ „Erdélyi Kurir” din 22 august 1933.

⁵¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 024, filele 122, 123.

⁵² Loc. cit., fila 122.

asemenea, numeroase mitinguri de protest, în cadrul cărora se cerea eliberarea muncitorilor ceferiști și stingerea procesului odios care le fusese înscenat. Asemenea mitinguri au avut loc la Atelierele C.F.R.-Nicolina, C.A.M., „Țesătura”, „Textila” etc.⁵³. Numeroase acțiuni de protest legate de procesul ceferiștilor au avut loc și la Timișoara⁵⁴. În toate centrele importante din țară, la acțiunile de protest organizate de P.C.R. au participat activ organizațiile locale ale Ajutorului Roșu. Aceste variate manifestări de protest erau conduse de comitetele de acțiune care luau ființă în întreprinderi, cartiere etc. Caracteristicile acestor acțiuni au fost durata lor scurtă și organizarea unor gărzi de autoapărare în jurul vorbitorului (care, de obicei, nu era din fabrica respectivă, pentru ca poliția să-l identifice cât mai greu).

Comitetele de acțiune, din care făceau parte și membri ai Ajutorului Roșu, aveau în același timp sarcina să acționeze în direcția strîngerii a cît mai multor semnături pe moțiuni de protest. Această sarcină implica multe greutăți, deoarece persoanele care semnavo moțiunile de protest se puteau aștepta oricînd la măsuri represive din partea poliției și siguranței. Cu toate acestea, din toate colțurile țării soseau zilnic la Consiliul de război, Ministerul de Interne, Ministerul de Justiție etc. mii de moțiuni de protest care purtau sute de mii de semnături ale oamenilor muncii din toate păturile sociale. În aceste moțiuni erau demascate crimele comise de regimul burghezo-moșieresc la Grivița, adevăratele scopuri ale înscenării procesului și se cerea cu hotărîre eliberarea luptătorilor ceferiști. Iată o parte din textul unei asemenea moțiuni: „Protestăm cu vehemență împotriva acestei odioase răzbunări și cerem imediata stingere a procesului și eliberarea tuturor arestaților implicați în acest proces monstruos”⁵⁵. Printre muncitorii din Capitală care au semnat asemenea moțiuni de protest au fost și cei de la Fabrica „Lemaître”. Siguranța menționa cu îngrijorare numărul mare de semnături pe care le purta moțiunea adoptată la această întreprindere⁵⁶. Acțiunea de strîngere a semnăturilor nu s-a limitat însă numai la întreprinderi. La Iași, soții ale muncitorilor ceferiști au strîns numeroase semnături în cartierele muncitorești⁵⁷. Membri ai organizației Ajutorului Roșu din Cluj au strîns un mare număr de semnături pe moțiunile de protest și în micile ateliere din acest oraș⁵⁸. Pe moțiunile de protest și-au pus semnătura și numeroși intelectuali progresiști⁵⁹.

Paralel cu aceste acțiuni, membri ai organizației Ajutorul Roșu își continuau activitatea de colectare a unor sume bănești, care în această perioadă erau destinate susținerii materiale a procesului⁶⁰. Manifestînd un înalt spirit de solidaritate, muncitorii, și îndeosebi ceferiștii, dădeau din salariile de mizerie pe care le aveau bani pentru

⁵³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 023, filele 222, 225.

⁵⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 153.

⁵⁵ Loc. cit., filele 119—120.

⁵⁶ Loc. cit., fila 92.

⁵⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 023, fila 224.

⁵⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 024, filele 123, 124.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 712, fila 56.

apărarea tovarășilor lor. În ziua de 18 august, zi de salariu la Atelierele C.F.R.-Grivița, numai de la muncitorii din secția vagoane, comitetul local București al Ajutorului Roșu a colectat suma de 2 000 de lei ⁶¹. La Atelierele C.F.R.-Nicolina din Iași, comitetul de acțiune strângea în fiecare zi de plată a salariilor circa 8 000 de lei ⁶².

Trebuie subliniat faptul că în cheltuielile de judecată plata avocaților reprezenta foarte puțin. Datorită muncii Biroului juridic muncitoresc, care, din însărcinarea partidului comunist, a recrutat peste o sută de avocați ai apărării, numai trei dintre ei au acceptat să fie plătiți.

În zilele procesului, Ajutorul Roșu a dus o asiduă activitate propagandistică. Astfel, ziarul „Descătușarea” s-a ocupat pe larg de desfășurarea procesului. Într-unul din articole, intitulat „Procesul muncitorilor ceferiști și datoria maselor muncitoare din România”, ziarul demasca atmosfera de teroare în care se desfășura procesul și sublinia consecințele grele pentru clasa muncitoare în cazul unei eventuale condamnări a ceferiștilor: „Tovarăși muncitori, țărani și naționalități asuprite! Osîndirea muncitorilor din procesul ceferiștilor la sute de ani închisoare grea înseamnă smulgerea din rîndurile clasei muncitoare a celor mai buni luptători revoluționari, înseamnă distrugerea lor în temnițe...” ⁶³.

În acest timp, sala în care se judeca procesul fusese transformată de către conducătorii muncitorilor ceferiști și petroliști, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, și de sutele de martori veniți din întreaga țară într-o tribună de la care au demascat regimul burghezo-moșieresc, ca organizator al represiiunilor sîngeroase de la Grivița și al înscenării procesului.

În ciuda protestelor venite din întreaga țară, Consiliul de război, pus în slujba claselor dominante, a condamnat un număr mare de muncitori, în frunte cu conducătorii eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, la sute de ani de muncă silnică și închisoare. Scopul acestei sentințe erau intimidarea clasei muncitoare, lipsirea ei de conducători.

Partidul Comunist din România a chemat cu înflăcărare clasa muncitoare la luptă împotriva odioasei sentințe. În circulara nr. 6 a C.C. al P.C.R. din august 1933, care a fost trimisă organelor locale de partid după pronunțarea sentinței, se sublinia că această condamnare, care demonstra furia claselor dominante împotriva eroicilor luptători ceferiști, nu numai că nu trebuie să însemne încetarea luptei maselor pentru eliberarea celor întemnițați, dar, „...dimpotrivă, trebuie folosită indignarea pe care o va ridica în toate păturile muncitoare și mai cu seamă în clasa muncitoare spre a organiza și duce o campanie mai energică și mai largă decît pînă acum...” ⁶⁴.

⁶¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 139.

⁶² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 023, fila 223.

⁶³ „Descătușarea”, anul III, nr. 18, din 18 august 1933.

⁶⁴ Arhiva Institutului de istorie al partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., cota A, XVII, fila 76.

Comitetul Central al Ajutorului Roșu și-a îndreptat în perioada următoare întreaga activitate spre organizarea unor acțiuni hotărâte în vederea anulării sentinței Consiliului de război în procesul de la București, pentru eliberarea ceferiștilor.

Sentința pronunțată împotriva eroicilor luptători ceferiști a provocat un val de indignare în rândurile oamenilor muncii, care au răspuns cu însuflețire la chemarea P.C.R. și a organizațiilor de masă revoluționare. Muncitorii ceferiști de la Atelierele Grivița și-au manifestat în mod deschis indignarea și și-au exprimat convingerea că prin luptă unită sentința va trebui să fie casată⁶⁵. Muncitorii de la Atelierele C.F.R.-Arad au trimis o scrisoare de protest în care se spunea printre altele: „Ne exprimăm solidaritatea noastră față de muncitorii condamnați, pentru că au apărut interesele ceferiștilor. Protestăm contra condamnării lor. Cerem stingerea procesului și eliberarea celor închiși”⁶⁶. La Brașov, în august 1933, muncitorii Fabricii „Schiel” și de la alte fabrici au trimis președintelui Consiliului de război al Corpului II armată un protest cu 1 000 de semnături, prin care se cerea: anularea sentinței, eliberarea imediată a celor condamnați, satisfacerea unor revendicări privind ceferiștii concediați și familiile celor arestați⁶⁷. O telegramă cu un conținut asemănător au trimis și muncitorii de la Atelierele C.F.R. și de la alte uzine din Oradea⁶⁸. Muncitorii din Oradea, ca semn de protest împotriva sentinței pronunțate, au arborat în noaptea de 3 spre 4 septembrie pe o casă din oraș un steag roșu pe care se afla înscrisă lozinca: „Jos cu procesul de la Grivița”⁶⁹. În noaptea de 27 spre 28 octombrie, în cartierul Cetățuia din Cluj, au fost răspândite manifeste editate de comitetul regional al Ajutorului Roșu care chemau proletariatul la luptă împotriva sentinței și pentru eliberarea imediată a ceferiștilor condamnați⁷⁰. Tot la Cluj s-a desfășurat o acțiune susținută de stringere de semnături pe moțiuni de protest⁷¹.

După pronunțarea sentinței, C.C. al Ajutorului Roșu a hotărât să se dea lunar, în afara altor ajutoare, și o sumă de bani atât celor condamnați, cât și familiilor lor. Aceste sume, deși nu erau mari și nu se puteau distribui cu regularitate din cauza greutăților multiple, constituiau totuși un ajutor prețios pentru ceferiștii întemnițați și familiile lor.

În această etapă, Ajutorul Roșu a reușit să antreneze în unele regiuni și țărani muncitori în ajutorarea materială a luptătorilor ceferiști și a familiilor lor. Secția pentru țărani a Ajutorului Roșu din Cluj a editat un ziar ilegal răspândit la sate, în care chema masele țărănești să vină în ajutorul fraților lor condamnați: „Frați muncitori de la sate! Tovarăși! Țărani săraci și mijlocași! Ajutorul Roșu vă cheamă la luptă!... Organizați ajutorarea membrilor de familie și a

⁶⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, filele 155—156.

⁶⁶ „Buletinul C.C. al A.R.I.”, anul II, nr. 10, din septembrie—decembrie 1933.

⁶⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 922.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 173.

⁷⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 712, filele 171—172.

⁷¹ „Vörös Erdély” („Ardealul Roșu”), anul II, nr. 7, din septembrie 1933.

celorlalți arestați" ⁷². În același scop, activiștii Ajutorului Roșu se deplasau în satele din apropierea Clujului. Rezultatul acestei munci susținute a fost că numeroși țărani muncitori din satele Viștea, Mera, Baciș etc., fără deosebire de naționalitate, au răspuns cu însuflețire la chemarea adresată; în această perioadă seseau zilnic la Cluj căruțe încărcate cu diferite alimente care apoi, prin grija organizației Ajutorului Roșu, erau distribuite celor arestați și familiilor lor ⁷³. La Iași s-au ținut mitinguri fulger în Piața Halei și în piața Sf. Spiridon unde erau masați un număr mare de țărani veniți la oraș pentru a-și vinde marfa ⁷⁴.

Indignarea maselor împotriva sentinței era puternică, iar acțiunile de solidaritate se extindeau în toată țara. Clasele dominante, organele represive se arătau profund îngrijorate de acest lucru. „Masele muncitorești — se spunea într-un raport al siguranței — în general sînt puternic impresionate și hotărîte să se solidarizeze cu cei condamnați prin greve și proteste” ⁷⁵.

Pentru ca acțiunile care urmau să se organizeze în legătură cu judecarea recursului să fie pregătite temeinic, C.C. al Ajutorului Roșu a adresat o circulară tuturor comitetelor regionale și raionale din țară în care erau prevăzute măsuri concrete ⁷⁶. Circulara cuprindea un scurt plan de acțiune. Una dintre condițiile cele mai importante prevăzute în acest plan în vederea realizării unei acțiuni largi de masă era pornirea unei campanii hotărîte în vederea închegării unui front comun de luptă pornit de jos. Planul de acțiune prevedea, de asemenea, editarea de către Ajutorul Roșu a unui buletin care să apară legal și care să fie consacrat în întregime problemelor legate de judecarea recursului. Totodată, se prevedea publicarea, în măsura posibilităților, a unor articole destinate aceluiași scop în ziarele legale. Ziua fixată pentru judecarea recursului trebuia să fie marcată de acțiuni de masă de solidaritate. În această zi, Ajutorul Roșu urma să editeze un manifest special, să organizeze mitinguri și greve de solidaritate. Trebuia continuată trimiterea de scrisori și telegrame de protest către Consiliul de revizie, guvern, presă etc. ⁷⁷.

Comitetul Central al Ajutorului Roșu a trecut neîntîrziat la aplicarea acestui plan de acțiune. El a reușit să îndeplinească una dintre sarcinile cele mai importante trasate de P.C.R. — editarea unui ziar legal închinat luptei de eliberare a ceferiștilor. Începînd din luna ianuarie 1934, ziarul „Descătușarea” — organ al C.C. al Ajutorului Roșu — apare legal, reușind să publice materiale care se ocupau de eroicele lupte din februarie 1933, demascau procesul care fusese înscenat muncitorilor ceferiști, chemau la luptă în vederea anulării sentinței etc. În articolul intitulat: „Procesul ceferiștilor, la luptă pentru eliberarea celor osîndiți” se spunea: „Prin lupta lor curajoasă, ceferiștii s-au arătat a fi detașamentele cele mai înaintate ale clasei muncitoare în

⁷² „A falu elnyomottjai” („Asupriții satului”) [1933].

⁷³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 024, filele 117—119.

⁷⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 023, fila 222.

⁷⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 147.

⁷⁶ „Buletinul C.C. al A.R.I.”, anul II, nr. 10, din septembrie—decembrie 1933.

⁷⁷ Ibid.

lupta împotriva exploatării burghezo-moșierești și împotriva terorii... Ajutorul Roșu — care luptă contra terorii... și pentru ajutorarea victimelor acesteia — vă cheamă la luptă pentru eliberarea muncitorilor ceferiști”⁷⁸.

În organele de presă ale comitetelor regionale ale Ajutorului Roșu, care apăreau ilegal, au fost publicate în această perioadă numeroase articole consacrate luptei pentru eliberarea ceferiștilor. Astfel, articolul intitulat : „Luptați pentru eliberarea ceferiștilor de la Grivița” din ziarul ilegal „Jos teroarea”, organ al Comitetului regional Moldova al Ajutorului Roșu, făcea un apel călduros la solidaritatea muncitorilor ceferiști din Moldova.

Pentru a determina clasele dominante să anuleze sentința pronunțată și să elibereze pe ceferiștii arestați, în toată țara s-au desfășurat acțiuni variate. La București, comitetul județean al Ajutorului Roșu a organizat numeroase mitinguri fulger de protest în fața Atelierelor C.F.R.-Grivița⁷⁹ și o demonstrație de protest, la care au participat sute de muncitori, împotriva terorii la care erau supuși în închisoare muncitorii ceferiști.

Acțiunea de ajutorare materială a ceferiștilor condamnați și a familiilor lor continua și lua forme din ce în ce mai variate. De exemplu, la Iași, comitetul județean al Ajutorului Roșu primea obiecte confecționate de cei închiși la închisoarea Galata, care erau apoi vândute printr-un fel de licitație în cadrul unor ceaiuri sau seri literare. S-a organizat, de asemenea, la Teatrul național din Iași o conferință despre cauzele și pericolul pe care îl reprezintă tuberculoza. Banii percepuți din taxa de intrare au fost destinați aceluiași scop⁸⁰. Deși poliția a operat numeroase arestări, acțiunea desfășurată de membrii Ajutorului Roșu nu a slăbit. Inspectorul de poliție din regiunea Iași raporta cu amărăciune superiorilor săi la București că, cu toată străduința organelor represive, organizațiile Ajutorului Roșu au rămas neidentificate⁸¹. La Cluj, membrii organizației Ajutorul Roșu de la Fabrica „Dermata” se ocupau cu rivnă de stringerea fondurilor⁸². În acțiunea de ajutorare materială a ceferiștilor arestați și a familiilor lor au fost antrenate de către Ajutorul Roșu și numeroși intelectuali ; în întreaga țară numeroși studenți au luat parte la asemenea acțiuni. De exemplu, studenți democrați care locuiau în căminul din strada Sf. Ion Nou nr. 4 din București au difuzat contra cost un număr mare de cărți poștale⁸³.

La începutul lunii ianuarie 1934, C.C. al P.C.R. a trimis o circulară organelor locale de partid în care era analizată activitatea desfășurată pînă atunci în lupta pentru eliberarea ceferiștilor și se dădeau indicații pentru activitatea în perioada următoare. Partidul comunist arăta că lupta „...pentru eliberarea ceferiștilor trebuie ridicată pe o

⁷⁸ „Descătușarea”, anul IV, nr. 1 (19), din 20 ianuarie 1934.

⁷⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 018, fila 85.

⁸⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 023, fila 226.

⁸¹ Arhivele statului-Iași, fondul Prefectura Iași, dosarul nr. 364/1934, fila 575.

⁸² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 024, fila 125.

⁸³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 236.

treaptă mai înaltă”⁸⁴. Pentru înlăptuirea acestei cerințe, partidul comunist indica necesitatea înființării a cât mai multe comitete pentru eliberarea muncitorilor ceferiști, în cele mai largi pături ale populației. Aceste comitete urmau să organizeze scurte întruniri în cadrul cărora să fie adoptate moțiuni de protest. Paralel cu aceste întruniri, în întreprinderi trebuiau organizate scurte greve de protest. În circulară se arăta că trebuia continuată și în viitor strângerea de fonduri pentru susținerea procesului, pentru ajutorarea muncitorilor ceferiști și a familiilor lor. De asemenea, era subliniată importanța susținerii acestei campanii printr-o intensă agitație vizuală, editarea de manifeste, șablonarea de lozinci, difuzarea de fluturași etc.⁸⁵.

Pentru îndeplinirea cât mai grabnică a sarcinilor trasate de C.C. al P.C.R., Comitetul Central al Ajutorului Roșu s-a adresat printr-un manifest tuturor celor „ce muncesc la orașe sau la sate, către toți studenții și intelectualii”, către „muncitorii ceferiști salariați de toate categoriile”. Manifestul arăta că ofensiva burgheziei împotriva nivelului de trai al oamenilor muncii a fost vremelnic barată datorită luptelor mărețe ale muncitorilor ceferiști conduși de tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej și Chivu Stoica⁸⁶. În orașul București, unde urma să aibă loc judecarea recursului, Comitetul local al Ajutorului Roșu a răspândit în ultimele zile ale lunii ianuarie și primele zile ale lui februarie un manifest tipărit în mii de exemplare în care chema muncitorii din capitală la acțiuni hotărâte în vederea anulării sentinței pronunțate în august 1933⁸⁷. În cursul nopții se șablonau lozinci legate de judecarea recursului⁸⁸.

Clasele dominante, speriate de amploarea pe care o luau acțiunile organizațiilor revoluționare în vederea întâmpinării prin luptă a zilei de 7 februarie — ziua judecării recursului —, au luat o serie de măsuri pentru a împiedica izbucnirea unor noi lupte muncitorești. Organele represive ale statului burghezo-moșieresc au fost mobilizate la maximum. Direcția generală a poliției a trimis în toată țara o circulară specială în care se cerea ca în vederea zilei de 7 februarie organele locale de poliție să ia „măsurile dictate de împrejurări” pentru prevenirea oricăror acțiuni revoluționare⁸⁹.

Cu toate măsurile severe luate de clasele dominante prin organele de represie, ziua judecării recursului a constituit un nou prilej de afirmare a spiritului de înaltă solidaritate a oamenilor muncii din întreaga țară cu cauza dreaptă a muncitorilor ceferiști.

În ziua de 7 februarie, la București au avut loc numeroase greve de protest. Astfel, la Fabrica textilă „Iuta”, în timpul grevei demonstrative care a durat o oră și jumătate, a fost răspândit un mare număr de manifeste ale Ajutorului Roșu, legate de judecarea recursului⁹⁰. În noaptea de 6—7 și în ziua de 7 februarie, membrii organizațiilor Aju-

⁸⁴ „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1934—1937”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 37—40.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 958, fila 98.

⁸⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 712, filele 204—205.

⁸⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 223.

⁸⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 14, dosarul nr. 3 575, fila 29.

⁹⁰ „Descătușarea”, anul IV, nr. 2 (20), din februarie-martie 1934 și nr. 5 (23), din 25 mai 1934.

torul Roșu din București au depus o muncă intensă pentru difuzarea de manifeste, șablonarea de lozinci, strângerea de semnături pe memorii de protest. Au fost difuzate câteva mii de exemplare din manifestele Comitetului Central și ale comitetului local al Ajutorului Roșu în legătură cu procesul ceferiștilor. Pe zidurile și gardurile din cartierele muncitorești s-au șablonat lozinci ca : „Vrem eliberarea ceferiștilor”⁹¹. Tot în această zi, membrii Ajutorului Roșu au reușit să strângă numeroase semnături pe memorii de protest. Cetățenii sectorului Verde au semnat un protest în care se cerea stingerea procesului și eliberarea muncitorilor ceferiști. Muncitorii și țărani din suburbiile Bucureștiului — Cioplea, Lupeasca și altele — au semnat un protest în care se spunea printre altele : „Ne solidarizăm cu lupta ceferiștilor pentru pâine și un trai mai omenesc. Cerem imediata lor eliberare și reprimirea lor la lucru”⁹².

Acțiuni de solidaritate cu eroicii luptători ceferiști și petroliști au avut loc și în numeroase localități din țară. La Ploiești, în noaptea de 5—6 februarie s-a răspândit manifestul C.C. al Ajutorului Roșu legat de judecarea recursului⁹³. Au fost semnate numeroase proteste de către muncitorii de la Societatea „Vega”, de la Uzina electrică, de muncitori și ucenici cizmari din oraș⁹⁴. La atelierele C.F.R.-Nicolina din Iași, tinerii din organizația U.T.C., în strânsă colaborare cu Ajutorul Roșu, au strâns sute de semnături pe un memoriu de protest, care a fost trimis apoi la București, la Consiliul de război⁹⁵. Muncitorii vîrstnici și tineri de la atelierele C.F.R.-Cluj au trimis președintelui Consiliului de revizie un protest în care se cerea anularea procesului și imediata eliberare a luptătorilor ceferiști⁹⁶. La Galați au fost semnate peste 100 de asemenea proteste, iar la Iași peste 180, care cuprindeau mii de semnături ale oamenilor muncii⁹⁷. Un număr de 126 de țărani muncitori din comuna Cetate, județul Dolj, locul de naștere al tovarășului Gh. Vasilichi, unul dintre conducătorii luptătorilor petroliști, implicat în proces, au semnat un protest în care cereau anularea sentinței⁹⁸. „Masele muncitoare din întreaga țară — apreciază ziarul „Descătușarea” —, asupra și exploatații din uzinele și ogoarele României burghezo-moșierești, au dovedit pînă acum prin întrunirile, grevele și demonstrațiile lor, prin telegrame și rezoluții de protest trimise Consiliului de război solidaritatea revoluționară cu muncitorimea ceferistă”⁹⁹.

Avîntul pe care-l luați acțiunile de solidarizare ale oamenilor muncii din întreaga țară cu muncitorii ceferiști, a silit clasele dominante să recurgă la măsuri represive. La Iași, Constanța, Suceava, Brăila, Galați etc. au fost arestate numeroase persoane care participaseră la acțiunile de protest¹⁰⁰. Pentru a împiedica extinderea mișcării

⁹¹ „Descătușarea”, anul IV, nr. 2 (20), din februarie-martie 1934.

⁹² Ibid. ; vezi și nr. 3 (21), din 23 martie 1934.

⁹³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 248.

⁹⁴ „Descătușarea”, anul IV, nr. 2 (20), din februarie-martie 1934.

⁹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 023, fila 226.

⁹⁶ „Descătușarea”, anul IV, nr. 2 (20), din februarie-martie 1934.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ „Descătușarea”, anul IV, nr. 3, din 25 martie 1934 ; vezi și nr. 4 (22), din 15 aprilie 1934.

de solidarizare, guvernul a fost nevoit să amâne judecarea recursului pentru ziua de 14 martie.

Pentru ca acțiunile să nu scadă din intensitate pînă la noua dată fixată pentru judecarea recursului, C.C. al Ajutorului Roșu a adresat maselor de oameni ai muncii un apel, chemîndu-i să continue acțiunile de protest. „Lupta pentru eliberarea ceferiștilor — scria ziarul „Descătușarea” — nu trebuie întreruptă nici o clipă”¹⁰¹. Ziarul ilegal „Sfărîmați lanțurile”, organ al Comitetului județean Iași al Ajutorului Roșu, în articolul „Luptați pentru eliberarea ceferiștilor” scria: „Lupta pentru eliberarea ceferiștilor nu trebuie să înceteze nici o zi, nici o clipă. Strîngeți adevărul de solidaritate cu ceferiștii condamnați, faceți întruniri de protest, în ziua de 14 martie declarați grevă demonstrativă de o oră. Cereți stingerea procesului și imediata eliberare a ceferiștilor condamnați...”¹⁰².

Însuflețiți de chemările partidului comunist și ale organizațiilor revoluționare, muncitorii se pregătesc să treacă la noi acțiuni. Referindu-se la starea de spirit revoluționară care domnea printre oamenii muncii, într-o notă a Direcției generale a siguranței se spunea: „...muncitorii din toate întreprinderile sînt solidari cu cei închiși și gata să răspundă la chemare”¹⁰³. Ca urmare a acestui lucru, organele poliției au întezit măsurile de represiune. Cu toate acestea, într-o serie de întreprinderi din București au avut loc numeroase mitinguri de protest, greve demonstrative etc. „Muncitorimea din București — scria ziarul „Scînteia” — și-a manifestat din nou solidaritatea cu tovarășii ceferiști condamnați...”¹⁰⁴. Astfel, cu toată teroarea care domnea în Atelierele C.F.R.-Grivița, cu toate că întregul cartier C.F.R. era împănă cu jandarmi și agenți de siguranță, în ajunul judecării recursului a avut loc o întrunire zburătoare de protest în care muncitorii ceferiști au cerut cu hotărîre eliberarea tovarășilor lor, iar în ziua fixată pentru începerea judecării recursului s-a desfășurat o scurtă grevă demonstrativă¹⁰⁵. Acțiuni asemănătoare au avut loc și în provincie. La Cluj, muncitorii membri ai Ajutorului Roșu de la Fabrica „Dermata” care au strîns semnături pe memoriile de protest au fost concediați¹⁰⁶.

Recursul, care urma să se judece la 14 martie, s-a amînat din nou pentru ziua de 24 martie, cînd, în sfîrșit, au început dezbaterile. La 29 martie, Curtea superioară de justiție militară a fost nevoită să admită recursul, să anuleze sentința dată de Corpul II armată București și să trimită procesul spre rejudecare Corpului I armată Craiova. Această hotărîre n-a fost determinată de „bunăvoința” claselor dominante, ci a fost impusă de lupta hotărîtă, solidară a maselor muncitoare din întreaga țară. Casarea sentinței și rejudecarea procesului a însemnat obținerea unei noi victorii a oamenilor muncii, conduși de Partidul Comunist din România, împotriva politicii de asuprire și teroare a regimului burghezo-moșieresc. C.C. al P.C.R. a apreciat că

¹⁰¹ „Descătușarea”, anul IV, nr. 2 (20), din februarie-martie 1934.

¹⁰² „Sfărîmați lanțurile”, anul I, nr. 1, din februarie 1934.

¹⁰³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 967, fila 286.

¹⁰⁴ „Scînteia”, anul IV, nr. 3, din martie 1934.

¹⁰⁵ „Descătușarea”, anul IV, nr. 4 (22), din 15 aprilie 1934.

¹⁰⁶ „Descătușarea”, anul IV, nr. 3 (21), din 23 martie 1934.

numeroasele acțiuni de protest care au avut loc în țară, alături de acțiunile de solidaritate ale muncitorilor din toate colțurile lumii, „au sfârșit condamnarea ceferiștilor”¹⁰⁷.

În luna aprilie, C.C. al Ajutorului Roșu a lansat un manifest închinat special admitterii recursului și rejudecării procesului. După ce trecea în revistă amploarea mișcării de solidaritate cu muncitorii ceferiști, manifestul chema la luptă pentru eliberarea ceferiștilor, trasînd sarcina ca această acțiune să fie îmbinată cu lupta împotriva fascizării țării și a pregătirilor de război antisovietic¹⁰⁸.

După casarea sentinței, eroicii luptători ceferiști întemnițați au adresat un apel, publicat în ziarul „Descătușarea”, către „toți muncitorii cu brațul și cu mintea din România” și către „poporul muncitor din întreaga lume”. Ei își exprimau, în primul rînd, profunda recunoștință în legătură cu lupta plină de abnegație pe care masele muncitoare au dus-o pentru eliberarea lor. „Din fundul temnițelor burghezo-moșierești — se arată în apel —, noi, muncitorii ceferiști, vă trimitem salutul nostru revoluționar pentru lupta curajoasă și susținută pe care o duceți pentru eliberarea noastră. ...Lupta de solidaritate a clasei muncitoare din țară și străinătate a silit guvernul să caseze pentru un moment sentința”¹⁰⁹. În continuare, semnatarii apelului arătau că cele 14 luni de detențiune în celule umede și întunecoase, bătăile și schingiuirile suportate n-au reușit să le frîgă moralul, nu le-au clintit nici o clipă avîntul revoluționar și încrederea în victoria luptei hotărîte a clasei muncitoare din România și din întreaga lume¹¹⁰.

În fața organizației Ajutorul Roșu stătea acum sarcina ca, sub conducerea și îndrumarea partidului comunist, să contribuie la organizarea luptei maselor muncitoare în legătură cu procesul care urma să aibă loc la Craiova. Comitetul Central al Ajutorului Roșu a adresat în acest sens o nouă circulară organizațiilor regionale și raionale din întreaga țară, care cuprindea sarcinile care le reveneau acestora în noua campanie¹¹¹. La numeroasele acțiuni desfășurate ulterior sub conducerea partidului comunist, organizația revoluționară Ajutorul Roșu a participat activ prin membrii săi, care mobilizau în jurul lor mase mari de oameni. În vederea declanșării unor acțiuni de solidaritate se ducea o muncă asiduă de lămurire a maselor de muncitori ceferiști. Cu toate măsurile luate de organele represive, la ieșirea muncitorilor din ateliere, precum și la sosirea trenurilor care transportau muncitorii ceferiști la ateliere de la Filaret și Titu, aveau loc adesea scurte mitinguri. În timp ce vorbitorul îndemna muncitorii la solidaritate cu muncitorii ceferiști întemnițați, alți membri ai organizațiilor revoluționare răspîndeau manifeste¹¹². Aceste întruniri, la care parti-

¹⁰⁷ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 114—115.

¹⁰⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 707, fila 166.

¹⁰⁹ „Descătușarea”, anul IV, nr. 4 (22), din 15 aprilie 1934.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 713, fila 5.

¹¹² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 973, fila 48.

cipau între 700 și 1 500 de muncitori, erau urmate de multe ori de arestări ¹¹³.

Solidaritatea cu eroicii luptători ceferiști s-a manifestat în mod deosebit în ziua de 30 aprilie, când cei întemnițați au fost transportați din închisoarea Văcărești la închisoarea centrală din Craiova. Când trenul a ajuns în halta Grivița, vestea s-a răspândit cu iuțeala fulgerului printre muncitorii care lucrau în apropierea atelierelor de lingă haltă. Aceștia au lăsat imediat lucrul, și-au exprimat solidaritatea față de tovarășii lor și i-au asigurat că toți ceferiștii care vor fi citați ca martori se vor prezenta la procesul de la Craiova și vor depune mărturie în mod demn de eroicii inculpați. Apoi au colectat toți banii pe care-i aveau la ei și au dat tovarășilor lor suma de 800 de lei ¹¹⁴. În ziua de 24 mai, în timp ce un grup compact de circa 2 000 de muncitori de la Atelierele C.F.R.-Grivița ieșeau de la lucru, a avut loc din nou un miting fulger, în care vorbitorul a demascat adevăratul scop al procesului de la Craiova — acela de a lovi în cuceririle clasei muncitoare, de a paraliza lupta ei prin întemnițarea conducătorilor. Participanții la întrunire și-au exprimat hotărîrea de a continua lupta pentru eliberarea tovarășilor lor ¹¹⁵. Acțiunile muncitorilor ceferiști din București au culminat cu demonstrația din ziua de 29 iunie. Cu steaguri roșii, scandînd lozinci, au demonstrat 3 000 de muncitori ceferiști ¹¹⁶. Manifestări de solidaritate cu ceferiștii arestați s-au produs și la alte întreprinderi din București. Astfel, la Fabrica de confecții „Cehoslovaca” din București, cu toată teroarea existentă în fabrică, muncitorii au organizat o grevă demonstrativă ¹¹⁷, cerînd eliberarea ceferiștilor. Tot aici s-au răspândit numeroase manifeste ale Ajutorului Roșu consacrate procesului ¹¹⁸.

Însuflețiți de exemplul ceferiștilor de la Atelierele Grivița și al altor muncitori din Capitală, muncitorii din întreaga țară au trecut la noi acțiuni. La Atelierele C.F.R.-Nicolina din Iași, 1 000 de muncitori au făcut o grevă demonstrativă de scurtă durată și au cerut eliberarea tovarășilor întemnițați ¹¹⁹. Tot la Iași au avut loc întruniri zburătoare de protest la fabricile „Țesătura”, „Saperstein”, „Textapret” etc. ¹²⁰. În Valea Prahovei, muncitorii și-au manifestat în diferite forme solidaritatea cu conducătorii ceferiștilor și petroliștilor. La Moreni și în împrejurimi au semnat proteste mii de muncitori petroliști, în care se cerea eliberarea celor implicați în procesul de la Craiova. Numeroși muncitori din rîndurile acelor care strîngeau aceste semnături au fost arestați, bătuti, schingiuiți. O parte dintre ei au fost reținuți la poliție, iar în toamna anului 1934 li s-a înscenat un proces, fiind condamnați la cîte 3 luni închisoare ¹²¹.

¹¹³ „Lupta de clasă” nr. 3—4, din iulie-august 1934.

¹¹⁴ „Descătușarea”, anul IV, nr. 5 (23), din 25 mai 1934.

¹¹⁵ „Scinteia”, anul IV, nr. 7, din 3 iunie 1934.

¹¹⁶ „Lupta de clasă” nr. 3—4 (21—25), din iulie-august 1934.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ „Descătușarea”, anul IV, nr. 5 (23), din 25 mai 1934.

¹¹⁹ „Ținărul leninist”, anul IX, nr. 5, din mai 1934.

¹²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 023, fila 225.

¹²¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 018, fila 85.

În vederea susținerii din punct de vedere material a procesului care urma să se judece la Craiova, Comitetul Central al Ajutorului Roșu a lansat liste de subscripție, întocmite sub forma unui memoriu de protest, conținând revendicări politice importante¹²². Mii de semnături au acoperit aceste liste, și, cu toate greutatea materiale pe care le aveau, oamenii muncii au dat din puținul lor pentru tovarășii închiși, pentru familiile acestora.

În timp ce procesul se desfășura la Craiova și conducătorii muncitorilor ceferiști și petroliști, împreună cu martorii apărării, foloseau banca acuzaților și sala de dezbateri pentru demascarea regimului burghezo-moșieresc, în toată țara s-au desfășurat noi acțiuni de solidaritate. Astfel, în ziua de 16 iunie, muncitorii ceferiști de la Atelierele Grivița au organizat o mare demonstrație, cerind eliberarea conducătorilor lor. Detașamente puternice de poliție au atacat pe manifestanți și au reușit să aresteze pe unii dintre ei¹²³. În cartierele muncitorești din București, membri ai organizației Ajutorul Roșu difuzau ziarul „Descătușarea” și, cu acest prilej, strungeau bani pentru ajutorarea celor implicați în proces.

La Iași, la Atelierele C.F.R.-Nicolina, continua cu elan munca de strângere a semnăturilor pe memorii de protest. „Cu ocazia rejudecării procesului de la Craiova — se spunea într-unul dintre aceste proteste —, noi, muncitorii de la Atelierele C.F.R.-Nicolina, cerem stingerea procesului și eliberarea conducătorilor noștri...”¹²⁴. Cinci dintre muncitorii ceferiști care se ocupau cu strângerea semnăturilor au fost arestați de poliție¹²⁵.

De asemenea, un număr mare de muncitori forestieri din fostul județ Neamț au semnat un memoriu în care protestau cu tărie împotriva judecării conducătorilor ceferiști și petroliști¹²⁶. La Ploiești a fost semnat un protest de către sute de oameni din cele mai diferite categorii sociale¹²⁷. Muncitorii și funcționarii de la fabrica de textile Buhuși au ținut din nou să-și manifeste solidaritatea cu eroicii luptători, semnând numeroase proteste¹²⁸.

Deși justiția burghezo-moșierească n-a reușit să convingă pe nimeni de „vina” conducătorilor muncitorilor ceferiști și petroliști, în ziua de 1 iulie a pronunțat sentința prin care tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gh. Vasilichi și alții au fost condamnați la mulți ani de muncă silnică. Față de sentința pronunțată în august 1933, prin lupta maselor fusese obținut un rezultat important: numărul acuza-

¹²² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 712, fila 54. Conținutul acestei liste de subscripție era următorul: „Noi, muncitorii tineri și vîrstnici din fabrici, școli, căminuri, cerem stingerea noului proces al ceferiștilor și imediata eliberare a tuturor acuzaților. Cerem ajutorarea imediată a familiilor celor uciși în luptele din februarie, cu o pensie suficientă pe viață din partea Direcțiunii C.F.R. și a statului. Cerem recunoașterea drepturilor cucerite de luptele ceferiștilor, recunoașterea comitetelor de fabrică, libertate de acțiune organizațiilor revoluționare muncitorești, libertatea presei muncitorești. Protestăm contra terorii turbate”.

¹²³ „Scînteia”, anul IV, nr. 8, din iunie 1934.

¹²⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2 305, fila 3.

¹²⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 714, fila 28.

¹²⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 3 494, fila 341.

¹²⁷ Loc. cit., fila 340.

¹²⁸ Loc. cit., fila 339.

tilor condamnați scăzuse, iar numărul de ani de condamnare scăzuse proporțional de la peste 400 la 84. Cu toate că și în aceste condiții sentința era una dintre cele mai grave pronunțate în România burghezo-moșierească împotriva muncitorilor revoluționari, reducerea numărului de condamnați și a anilor de închisoare dovedea totuși că clasele dominante fuseseră nevoite să cedeze într-o anumită măsură. „Atitudinea eroică a acuzaților, larga acțiune de solidaritate internațională au repurtat o victorie, chiar dacă nu completă încă” — se arăta într-un articol apărut în revista „M.O.P.R.”, organ al Ajutorului Roșu Internațional¹²⁹.

În perioada care a urmat după pronunțarea sentinței, Partidul Comunist din România și organizațiile revoluționare conduse de el au continuat lupta pentru apărarea eroicilor luptători. Într-un manifest din octombrie 1934 al C.C. al Ajutorului Roșu intitulat: „Către luptătorii ceferiști întemnițați!” se spune: „Ajutorul Roșu din România a considerat și consideră ca una din cele mai principale sarcini ale sale popularizarea luptelor din februarie” și eliberarea voastră din ocnele „cu care vă amenință burghezia, cuprinsă de panică în fața luptei voastre hotărâte”¹³⁰.

Sub conducerea Partidului Comunist din România, Ajutorul Roșu a adus o contribuție importantă la lupta pentru apărarea și eliberarea eroicilor luptători ceferiști. Cu toate condițiile de ilegalitate, de aspră teroare, în această luptă organizațiile Ajutorului Roșu au marcat o serioasă creștere din punct de vedere organizatoric și politic.

Plenara largită a Comitetului Central al Ajutorului Roșu din octombrie 1934 a acordat o mare atenție analizării muncii organizației în campania pentru apărarea luptătorilor ceferiști. Plenara a apreciat că dintr-o organizație îngustă, care se mărginea aproape exclusiv la aprovizionarea cu alimente a revoluționarilor întemnițați, Ajutorul Roșu s-a transformat într-un organ politic de luptă împotriva terorii exercitate de regimul burghezo-moșieresc¹³¹. Referindu-se la acest lucru, rezoluția plenarei preciza că „...în special procesele grevei din februarie au însemnat un necontestat succes pentru Ajutorul Roșu și au lărgit considerabil influența sa politică în masele largi”¹³².

Folosind mijloace de propagandă și agitație variate, organizațiile Ajutorului Roșu au reușit să mobilizeze la luptă pentru apărarea muncitorilor ceferiști mase de zeci de mii de oameni ai muncii, care au răspuns cu entuziasm la chemarea lor. Pe baza datelor incomplete reiese că prin Ajutorul Roșu au fost trimise consiliilor de război proteste iscălite de peste 30 000 de muncitori, țărani și intelectuali, au fost tipărite și difuzate mii de manifeste ale C.C. și ale organizațiilor regionale. S-a reușit editarea legală a câtorva numere din ziarul „Descătușarea” și au luat ființă zeci de comitete de acțiune pentru apărarea ceferiștilor, dintre

¹²⁹ „M.O.P.R.”, revista pentru lupta și munca Ajutorului Roșu Internațional, Zürich, anul IX, nr. 9, din septembrie 1934, pag. 17.

¹³⁰ „Descătușarea” din septembrie-noiembrie 1934.

¹³¹ „Rezoluția plenarei lărgite a C.C. al A.R. din octombrie 1934”, Editura C.C. al A.R. din România.

¹³² Ibid.

care unele și-au trimis delegați la proces. O mare însemnătate a avut, de asemenea, munca intensă de agitație vizuală, de șablonare a lozincilor revoluționare, de arborare a unor steaguri roșii etc. Pentru ajutorarea ceferiștilor întemnițați, a familiilor lor, cât și pentru trimiterea de delegați la proces, s-au organizat colecte în fabrici, sate și cartiere, prin vânzarea de timbre ale Ajutorului Roșu, a unor cărți poștale etc.¹³³. În numeroase fabrici, uzine, cartiere din întreaga țară au fost organizate greve demonstrative, mitinguri fulger, demonstrații, întruniri etc.¹³⁴. Îndrumat de către Partidul Comunist din România, Ajutorul Roșu a reușit să facă un pas înainte în privința îmbinării tuturor formelor de activitate ilegală, semilegală, legală.

Plenara a dezvăluit, în același timp, și unele slăbiciuni ale activității Ajutorului Roșu în această perioadă. Astfel, deși a antrenat în acest timp zeci de mii de oameni la luptă, Ajutorul Roșu n-a acționat în suficientă măsură pentru lărgirea numerică a organizațiilor sale¹³⁵. O altă lipsă a organizațiilor Ajutorului Roșu a fost aceea că nu au reușit în suficientă măsură să lege campania pentru apărarea ceferiștilor cu alte probleme la ordinea zilei, ca lupta împotriva pregătirii războiului antisovietic¹³⁶.

În legătură cu contribuția pe care organizațiile de masă revoluționare, conduse de P.C.R., printre care și Ajutorul Roșu, au avut-o în lupta pentru eliberarea ceferiștilor, o înaltă apreciere a fost dată de către eroicii luptători întemnițați, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în scrisoarea adresată din închisoare în noiembrie 1934 Comitetului de ajutorare ceferist și muncitorilor ceferiști din București și din întreaga țară. „Noi ținem ca pe această cale — se spune în scrisoare — să ne exprimăm toată recunoștința pentru tot ce au făcut toate aceste organizații...”¹³⁷.

Organul periodic de presă al Internaționalei Comuniste a apreciat activitatea organizației Ajutorul Roșu — secția România, precizând că, în condiții de ilegalitate, ea a reușit „cu mare succes”¹³⁸ să organizeze o campanie largă de masă pentru apărarea muncitorilor ceferiști.

Datorită conducerii sale de către P.C.R., Ajutorul Roșu a reușit în anii 1933—1934 să-și desfășoare în bune condiții activitatea în vederea apărării eroicilor muncitori ceferiști și petroliști. În anii următori, Ajutorul Roșu și-a adus contribuția, alături de alte organizații revoluționare, la lupta P.C.R. împotriva fascizării țării și a pregătirilor războiului antisovietic.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Ibid. Critica plenarei a fost însușită de organizațiile respective și, de la 2 040 de membri ciți avea organizația în luna mai 1934, numărul lor crește la 5 000 în toamna anului 1935. („Buletinul C.C. al A.R.I.” din martie 1935 și „International Press Correspondence”, vol. XV, nr. 65, din 2 decembrie 1935, pag. 1 612.)

¹³⁶ „M.O.P.R.”, anul IX, nr. 8, din august 1934, pag. 24.

¹³⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 958, filele 85—87.

¹³⁸ „International Press Correspondence”, vol. XV, nr. 45, din 24 august 1934, pag. 1 183.

Aspecte ale situației clasei muncitoare din România în perioada 1941 – august 1944

N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL

I. Situația economică a țării

Dictatura militară-fascistă, care a împins țara în prăpastia criminalului război antisovietic, a fost produsul dezvoltării capitalismului monopolist și a reprezentat dictatura teroristă fătășă a celor mai reacționare și agresive cercuri imperialiste. Ca și în alte țări, fascismul a fost și în România sprijinit și finanțat de către marele capital monopolist, ale cărui interese le-a apărat cu mijloacele cele mai brutale.

Deși înapoiată din punct de vedere economic, România burghezo-moșierească cunoștea în ajunul celui de-al doilea război mondial un nivel relativ ridicat al concentrării și centralizării capitalului în general și al concentrării producției industriale în special, fapt care constituia temelia creșterii puterii monopolurilor în economie.

O trăsătură caracteristică a procesului de creștere a dominației monopolurilor în perioada următoare dezlănțuirii celui de-al doilea război mondial a constituit-o organizarea întreprinderilor industriale importante din fiecare ramură în „Oficii”, adică în uniuni monopoliste pe ramuri. În general avea loc în România o creștere a capitalismului monopolist militarist de stat.

În condițiile contopirii tot mai însemnate a aparatului de stat cu monopolurile, cele mai reacționare și agresive forțe ale capitalului monopolist și financiar au instaurat în 1938 dictatura regală, iar în 1940 dictatura militară-fascistă, în frunte cu Antonescu, care, împotriva voinței poporului, avea să împingă România în criminalul război antisovietic dezlănțuit de Germania hitleristă la 22 iunie 1941. Prin alăturarea la războiul de jaf dus de Germania hitleristă, clasele dominante din România burghezo-moșierească sperau că Germania și sateliții ei vor nimici U.R.S.S., stat care, datorită exemplului strălucit ce-l constituia pentru toți oamenii muncii, inspira capitaliștilor și moșierilor o ură și o teamă de moarte. Totodată burghezia și moșierimea sperau că prin împingerea țării în războiul antisovietic vor putea rezolva în folosul lor o serie de contradicții interne și, în primul rând, vor stăvili și înfringe mișcarea revoluționară crescândă, că prin război vor abate masele populare de la principalele revendicări sociale și economice, că își vor întări astfel dominația. De asemenea, cercurile cele mai reacționare sperau să obțină cîștiguri mari prin jefuirea unor teritorii ale U.R.S.S. În fine, monopolurile calculau să obțină profituri mari din comenzile militare, sporite în condițiile războiului, ca și prin speculă. Dictatura regală a fost tocmai o etapă de pregătire intensă pentru războiul antisovietic, de punere trep-

tată a României la remorca Germaniei hitleriste. Pe plan economic, acest lucru s-a manifestat, pe de o parte, prin creșterea militarizării țării, iar pe de altă parte prin înfeudarea României imperialiștilor germani. În această privință, un rol însemnat l-au avut înșiși monopoliiști anglo-francezi, care începuseră să lase Germaniei hitleriste poziții economice și politice tot mai importante în răsărit, și mai ales în România, sperând că, îndreptînd Germania hitleristă contra U.R.S.S., vor îndepărta de ei pericolul unui atac din partea lui Hitler și vor sugruma cu miinile acestuia țara socialismului victorios.

În aceste împrejurări generale, la numai cîteva zile după coto-pirea Cehoslovaciei de către hitleriști, dictatura regală a încheiat la 23 martie 1939 faimosul tratat economic cu Germania hitleristă. Prin acest „tratată” România era inclusă în „spațiul economic dominat de Germania”, iar dictatura regală își lua obligația de a întocmi „un plan economic pe mai mulți ani”, care „va ține socoteală de cerințele de import germane”¹. „Tratatul” acorda o mare atenție industriei petrolului, mineritului, lemnului și prelucrării produselor agricole, toate aceste ramuri trebuind să producă cît mai mult pentru Germania.

Din contextul general al „tratatului”, și mai ales din interpretările oficiale și semioficiale ale paragrafelor referitoare la industrie, se degaja limpede că Germania urmărea să limiteze industria romînească la ramurile extractive, eventual la prima sau a doua prelucrare a bogățiilor subsolului, și la industria de prelucrare a produselor agricole, pentru ca, în felul acesta, țara noastră să fie asigurată ca sursă de materie primă pentru Germania și piață de desfacere avantajoasă pentru produsele ei. Prin pactul economic din martie 1939 cu Germania, dictatura regală a vîndut Germaniei naziste bogățiile țării, prim pas hotărîtor spre pierderea totală a independenței naționale a României.

Mergînd pe aceeași linie, dictatura regală a semnat în 1940, prin V. Slăvescu, „pactul petrolului” impus de Germania, prin care României îi revenea sarcina să alimenteze cu petrol mașina de război hitleristă.

La 30 august 1940, dictatura regală a acceptat odiosul dictat de la Viena, prin care Germania hitleristă și Italia fascistă au smuls din trupul țării noastre partea de nord a Transilvaniei spre a o ceda Ungariei horthiste.

Acordul economic cu Germania, încheiat la 4 decembrie 1940 de către guvernânții fasciști, a adîncit și mai mult subordonarea economiei romînești față de Germania hitleristă. Prin acest acord², România era obligată să-și sporească producția agricolă și forestieră în folosul Germaniei, producția industrială urmînd să țină seama de cerințele „noii ordini europene”, să-și dezvolte căile de comunicație (căile ferate, șoselele), conductele de petrol potrivit debușeurilor în cadrul „noii ordini europene”, adică conform intereselor monopolurilor germane, să accepte controlul „specialiștilor” germani în agricultură, industrie etc. și să exporte produsele sale în Germania cu „prețuri potrivite”, cu totul defavorabile României în comparație cu prețurile mondiale.

¹ „Legea pentru ratificarea tratatului asupra promovării raporturilor economice între Regatul Romîniei și Reichul German”, în „Monitorul oficial”, partea I, nr. 125, din 2 iunie 1939.

² Vezi „Bursa” din 8 decembrie 1940.

Tot în decembrie 1940, în cadrul acordurilor de la Berlin, cursul mărcii germane a fost sporit artificial de la 50 la 60 de lei, ceea ce constituia o pierdere masivă pentru România. De asemenea, în cadrul acordului de plăți, România a fost încorporată „clearing-ului central de la Berlin”, prin care raporturile comerciale ale României cu cele mai multe țări din Europa erau puse sub controlul german.

Ajunsă în situația de adevărată colonie germană, România a fost jefuită sistematic și în proporții uriașe de către hitleriști, sprijiniți activ de dictatura militară-fascistă. Pe această linie, un rol de mare însemnătate pentru hitleriști l-a avut acapararea de către ei a unor poziții-cheie în industrie, comerț, bănci etc. Avînd complicitatea fascistilor din România, monopolurile germane au reușit — fără ca măcar să facă vreo investiție mai importantă de capital — să-și subordoneze întreprinderi cheie din cele mai importante sectoare de activitate economică, fapt care le-a ajutat mult la jefuirea pe scară largă a poporului muncitor și a bogățiilor țării noastre. În cadrul jafului practicat în România de către hitleriști, petrolul, cerealele și animalele au ocupat locul central.

În general, din exportul României, Germaniei îi reveneau, socotind în unități naturale, în 1941, 63,59%, în 1942, 59,39%, în 1943, 70,64%³. De asemenea, Germania a reușit să dețină poziția precumpănitoare în importul României.

Cea mai mare atenție au acordat hitleriștii jefuirii resurselor petrolifere românești. În această privință, dictatura militară-fascistă s-a obligat să facă totul „pentru a spori la maximum livrările de petrol”⁴ către Germania. Ca urmare, din anul 1940 și pînă în august 1944 au fost expediate în Germania 10 316 179 tone de produse petrolifere⁵, în afară de ceea ce România a fost obligată să pună la dispoziția armatei germane din țara noastră, sau a trupelor care treceau pe teritoriul țării noastre⁶.

După petrol, principalul domeniu al jafului practicat de hitleriști a fost producția agricolă. În acordurile anuale încheiate cu Germania de către guvernul antonescian se stabilea precis că România era obligată să exporte în Germania surplusurile sale de cereale. În ceea ce privește produsele legumicole, în articolul 11 al Protocolului confidențial din 17 ianuarie 1942 se prevedea expres că legumele și cartofii nu puteau fi puse în vînzare pentru populația românească decît după ce s-au asigurat necesitățile trupelor germane⁷. În aceste condiții au fost trimise în Germania, după date oficiale, între 1940 și august 1944, 1 378 450 tone de cereale și semințe și 75 147 tone de animale vii și produse animale⁸. Aceste cantități însă nu reprezentau decît o

³ „Comunicări statistice” din 15 mai 1945, pag. 8—10.

⁴ Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 210/1942, fila 11.

⁵ „Rezultatele «colaborării» economice cu Germania și ale participării noastre la războiul hitlerist”, București, 1945, pag. 5.

⁶ Arhiva Ministerului Finanțelor, fondul Oficiului de studii și coordonare, pachetul nr. 226, dosarul nr. 846.

⁷ Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 210/1942, fila 17.

⁸ „Rezultatele «colaborării» economice cu Germania și ale participării noastre la războiul hitlerist”, București, 1945, pag. 5.

parte dintre produsele luate de Germania din România. În afara lor, imense cantități de produse agroalimentare luau drumul Germaniei, sub forma pachetelor expediate de sutele de mii de soldați și ofițeri hitleriști, iar cantități masive de produse erau consumate de armata germană din România sau în trecere prin România, aceasta având posibilitatea să se aprovizioneze la prețuri de rechiziție, pe baza unor așa-zise „bonuri de urgență” sau chiar a unor simple procese-verbale ⁹.

În afară de produsele sus-menționate, România a mai trimis în Germania, în aceeași perioadă, 428 522 tone de lemne și produse diverse. Totodată, la cererea Germaniei, au fost exportate 3 640 000 tone de materii prime în statele de sub controlul militar german ¹⁰.

Dacă se consideră că pierderea minimă față de prețul mondial la tona de produse românești exportate în Germania era de 14 000 de lei, atunci, din momentul încheierii tratatului din martie 1939 cu Germania și pînă în august 1944, România a fost jefuită numai pe această cale de 186,5 miliarde de lei.

Jaful economic sistematic practicat de Germania cu complicitatea dictaturii militare-fasciste a dus la istovirea și dezorganizarea crescîndă a economiei românești.

Alături de acest jaf, un rol foarte mare în istovirea economică a țării l-au avut cheltuielile uriașe efectuate de dictatura militară-fascistă în legătură cu împingerea directă a Romîniei în războiul antisovietic. În aceste condiții, operațiunile bugetare și extrabugetare ale tezaurului au crescut extraordinar. După destinația lor, evoluția cheltuielilor a avut loc în felul următor ¹¹:

(în miliarde lei)

Natura cheltuielilor	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
a) Civile, de investiție și diverse	25,3	55,4	80,9	142,5
b) Militare	52,1	99,8	153,6	202,7
Total:	77,4	155,2	234,5	345,2

Așadar, între 1940 și începutul anului 1944, ponderea cheltuielilor militare în totalul cheltuielilor a depășit în medie 60%. Și nu trebuie uitat că tabelul de mai sus nu cuprinde cheltuielile dintre 1 martie și 23 august 1944, cheltuieli care, comparativ cu perioadele corespunzătoare anterioare, au cunoscut un spor foarte însemnat. Trebuie scos în relief și faptul că, potrivit chiar unei situații de atunci a Consiliului de Miniștri, cheltuielile făcute de guvernul militar-fascist în anii 1941—1943 pentru dotarea armatei cu toate categoriile de materiale

⁹ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, 1944, dosarul nr. 22/155.

¹⁰ „Rezultatele «colaborării» economice cu Germania și ale participării noastre la războiul hitlerist”, București, 1945, pag. 6.

¹¹ Tabel întocmit pe baza lucrării lui M. Maievschi: „Contribuții la istoria finanțelor publice ale Romîniei (1914—1944)”, Editura științifică, București, 1957, pag. 271.

erau mai mari cu 200 miliarde de lei decît toate comenzile militare în cele două decenii premergătoare anului 1940¹² (în monedele anilor respectivi).

Acoperirea uriașelor cheltuieli de război a fost făcută pe calea sporirii masive a fiscalității asupra oamenilor muncii, pe calea emiterii de împrumuturi forțate și pe calea inflației. Pentru ilustrarea caracterului de clasă al fiscalității, ca și al metodelor de a arunca greutățile războiului antisovietic, urît de popor, asupra oamenilor muncii, este grăitor faptul că, în toată perioada războiului, impozitul pe salarii a adus la buget o sumă cu mult mai mare decît impozitul pe veniturile comerciale și industriale. Iată evoluția acestei situații între 1940 și 1944 (în milioane lei)¹³:

Exercițiul bugetar	încasări pe	
	Salarii	Veniturile comerciale și industriale
1940/41	3 475	1 401
1941/42	6 705	1 861
1942/43	9 319	3 793
1943/44	15 910	10 775
Total	35 409	17 830

La rîndul lor, impozitele indirecte, care loveau în esență în masele largi de oameni ai muncii, au crescut vertiginos. Astfel, taxele de consumație au sporit succesiv de la 5 267 milioane de lei în 1940/41 la 19 670 milioane de lei în 1943/44¹⁴.

De asemenea, clasele exploataatoare au căutat să arunce povara războiului și asupra generațiilor viitoare de oameni ai muncii pe calea lansării unor împrumuturi interne, în mare parte forțate, totalizînd 30 677 milioane de lei¹⁵.

Ca urmare a legăturilor dintre stat și Banca națională, pe de o parte, și aservirii economice și politice a Romîniei față de Germania hitleristă, pe de altă parte, în condițiile ducerii războiului antisovietic, cantitatea de bani de hîrtie aflată în circulație a crescut extraordinar. Astfel, în totală disproporție cu stocul de aur al B.N.R. și cu mărfurile aflate în circulație, cantitatea de bilete puse de Banca națională în circulație a sporit de la 64 349 milioane de lei în 31 decembrie 1940, la 228 392 milioane de lei în august 1944¹⁶. Aceasta însemna o agravare deosebită a inflației, o dezorganizare completă a circulației monetare.

¹² Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 965/1943, fila 75.

¹³ Tabel alcătuit pe baza „Expunerii de motive la bugetul general al statului pe exercițiul 1944/45”, pag. 135, 136, 144 și Arhiva Ministerului de Finanțe, fondul Oficiului de studii și coordonare, 1942/43, pachetul nr. 146, dosarul nr. 945.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ A. Vijoli: „Sistemul bănesc în slujba claselor exploataatoare”, Editura științifică, 1958, pag. 312.

¹⁶ Banque Nationale Roumanie: „Bulletin d'information et de documentation” nr. 1/1945, pag. 19.

Un rol foarte important în agravarea inflației l-a avut și jaful practicat de Germania, cu concursul dictaturii militare-fasciste, asupra economiei românești. În același timp, inflația s-a agravat și datorită faptului că livrările către Germania hitleristă au redus mult cantitatea de mărfuri aflată în circulație pe piața românească.

Cîrdășia dictaturii militare-fasciste cu Germania hitleristă și criminalul război antisovietic au avut ca efect istovirea și degradarea producției.

În domeniul agriculturii trebuie subliniat că situația era foarte grea. Vînd de acest lucru, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că, „pe măsură ce România intra mai mult în orbita Germaniei hitleriste, interesele economice ale acesteia transformau țara noastră în țară producătoare de produse agricole la dispoziția Germaniei hitleriste și împingeau spre organizarea agriculturii românești pe baza marii proprietăți”¹⁷. În aceste condiții, rămășițele formelor feudale de exploatare au fost întărite printr-o serie de legi menite să asigure pe marii proprietari cu brațele de muncă necesare. Pe această linie, trebuie amintite: legea din 1940 pentru organizarea agriculturii, care a introdus pedeapsa penală pentru neprestarea dijmei, regulamentul din 1941 al acestei legi, care agrava și mai mult o serie de prevederi ale ei, și decretul-lege din martie 1941 pentru mobilizarea agricolă, prin care „pentru efectuarea muncilor agricole vor putea fi rechiziționați toți locuitorii valizi, indiferent sexul, de la 12 ani în sus, nemobilizați sau nechemați încă la unitățile militare...”¹⁸

În aceste condiții, cînd povara impozitelor, a rechizițiilor de produse și inventar agricol, a mobilizărilor pentru front și la muncă pe moșii apăsa pe spinarea maselor largi țărănești, procesul de ruinare a acestora a căpătat un caracter accelerat. În partea de nord a Transilvaniei, la accelerarea procesului de ruinare a maselor țărănești a contribuit în plus și faptul că regimul horthist a luat țăranilor și puținul pămînt primit prin reforma din 1921, restituindu-l moșierilor.

Accelerarea ruinei maselor țărănești exprima în același timp un proces profund de degradare a agriculturii Romîniei, degradare care poate fi constatată în forma cea mai concentrată în scăderea masivă a recoltei medii la hectar la principalele culturi agricole. Astfel, recolta medie la hectar la grîul de toamnă a scăzut de la 11,1 q, în perioada 1935—1939, la 8 q în perioada 1940—1943, la porumb, de la 10,9 q la 9,3 q, iar la orzul de toamnă, de la 12,6 q la 8,9 q¹⁹. Scăderi masive, datorită jafului hitlerist și necesităților aprovizionării frontului, au fost înregistrate și în domeniul șeptelului.

În lumina degradării producției agricole a Romîniei iese și mai mult în evidență caracterul de jaf al livrărilor de produse agricole făcute de dictatura militară-fascistă către Germania hitleristă.

În ceea ce privește producția industrială a Romîniei în timpul războiului, o caracteristică a ei a fost scăderea an de an tot mai accentuată a producției destinate consumului civil în favoarea producției

¹⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 185.

¹⁸ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 61, din 13 martie 1941, pag. 1 249.

¹⁹ „Statistica agricolă a Romîniei în 1941—1944”, Editura Institutului de statistică, București, 1947, pag. XIV.

destinate nevoilor militare. Totodată, s-a întărit mult capitalismul monopolist militarist de stat. O altă trăsătură a constituit-o subordonarea producției unor ramuri dintre cele mai importante, ca industria petrolieră, industria metalurgică etc., cerințelor directe ale Germaniei hitleriste. Ca urmare, în primul rînd în aceste ramuri, dar și în celelalte, se va constata o degradare a producției, degradare care devine evidentă mai ales în anii 1943—1944.

Pagubele cauzate economiei românești de pe urma subjugării țării de către Germania hitleristă s-au ridicat la suma de 10 000 miliarde de lei (lei 1945), ceea ce echivala cu bugetul țării pe mai bine de 12 ani²⁰. În aceste condiții, venitul național al țării se redusese la aproape jumătate față de cît era în 1938²¹.

Istovită și ruinată, România fusese dusă de dictatura militară-fascistă în pragul unei îngrozitoare catastrofe economice.

II. Condițiile de muncă și de trai ale clasei muncitoare în timpul dictaturii militare-fasciste și al criminalului război antisovietic

Pregătirea și dezlănțuirea războiului împotriva Uniunii Sovietice au avut consecințe dintre cele mai grele asupra clasei muncitoare.

În vederea atingerii scopurilor lor, vîrfurile cele mai reacționare ale burgheziei au luat încă din timpul dictaturii regale toate măsurile pentru desființarea ultimelor libertăți democratice: au fost desființate partidele politice, Confederația Generală a Muncii, s-a introdus constituția dictaturii regale din 28 februarie 1938. La 5 septembrie 1940, în ziua învestirii lui I. Antonescu cu depline puteri, a fost suspendată însă pînă și constituția lui Carol al II-lea.

Legislația îndreptată contra muncitorimii s-a succedat vertiginos. Amintim cîteva dintre aceste legiuri: la 13 noiembrie 1940 a fost dat un decret prin care se stabileau sancțiuni penale extrem de grele, în scopul reprimării întrunirilor sau oricăror manifestații contra așa-numitei „ordini sociale” fasciste. Tot atunci au fost înființate lagăre de muncă și s-a instituit domiciliul obligatoriu. La numai două săptămîni, un alt decret, din 28 noiembrie 1940, introducea noi pedepse pentru infracțiuni contra „ordinii publice” și „intereselor statului”. De asemenea, un decret din 4 aprilie 1941 a stabilit executarea pedepselor cu internarea în lagăre de muncă. Presa muncitorească antifascistă și chiar presa burgheză de nuanță mai democratică au fost interzise.

În legătură cu pregătirile iminentei aruncări a României în războiul antisovietic, prin decretul-lege nr. 335 din 18 februarie 1941, au fost militarizate instituțiile și întreprinderile de stat și particulare în care dictatura militară-fascistă avea un interes deosebit. De asemenea, prin decretul-lege nr. 163 din 28 ianuarie 1941, au fost numiți îndrumători ai armatei pe lîngă întreprinderile metalurgice și de armament, care, printre altele, aveau și atribuția de a controla și angaja

²⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 39.

²¹ „Expunerea de motive la bugetul general al statului pe exercițiul 1946—1947”, pag. 13.

întregul personal, precum și de a îndepărta persoanele suspecte²², iar prin decretul-lege nr. 980 din 8 aprilie 1941 au luat ființă inspectoratele regionale militare pentru controlul și supravegherea industriilor care lucrau pentru armată, atît în timp de pace, cît și de război, inspectorate care, în afară de alte atribuții, aveau și pe aceea de a urmări „starea de spirit a populației din regiune și a personalului din fabrici”²³.

În aceste condiții generale, procesul de pauperizare relativă și absolută a proletariatului din România s-a accelerat extraordinar. Acest lucru reiese cu deplină claritate din toate aspectele condițiilor de muncă și de trai ale muncitorilor.

1. *Durata zilei de muncă.* Perioada de imediată pregătire a împingerii Romîniei în războiul antisovietic și de participare la război s-a caracterizat printr-o ofensivă neîntreruptă a dictaturii regale și apoi a celei militare-fasciste în direcția prelungirii zilei de lucru a muncitorilor și împotriva timpului lor de odihnă. Această ofensivă nu cruța nici femeile, nici copiii și nici pe bătrîni. Mai mult, prin decretul-lege nr. 583 asupra rechizițiilor din 27 februarie 1940 se stabilea clar că putea fi rechiziționată pentru muncă „orice persoană civilă, bărbat sau femeie, care nu a împlinit vîrsta de 70 de ani”²⁴, cu excepția mamelor cu copii sub 12 ani, a femeilor gravide, a invalizilor, a clerului și a cîtorva categorii de privilegiați. Încă în martie 1940, printr-un decret-lege, Ministerul Muncii a fost autorizat să decidă mărirea numărului orelor de lucru în întreprinderile industriale prelucrătoare sau miniere, atunci cînd acest lucru era cerut de Ministerul Economiei Naționale. Prelungirea prevăzută era de două ore peste vechea zi legală de muncă²⁵. Cu alte cuvinte, potrivit acestui decret, ziua de muncă legală devenea de 10 ore. În aceste condiții, însă, 10 ore de lucru pe zi constituiau un minimum, în practică fiind depășite. Așa, de exemplu, la Uzinele „Malaxa”, în anul 1940, ziua de muncă era nu numai de 10, dar și de 12 ore²⁶. Prelungirea zilei de muncă prin decretul din martie nu a satisfăcut însă pe capitaliști și ca urmare, încă în iulie 1940, dictatura regală a dat un decret-lege prin care Ministerul Muncii a fost autorizat să aprobe „prelungirea duratei de muncă peste durata normală de 8 ore pe zi și peste 48 de ore pe săptămînă”²⁷ și introducerea muncii de noapte a femeilor, pentru toate întreprinderile industriale, comerciale și de transporturi. Aprobarea pentru prelungirea zilei de muncă, ca și cea pentru munca de noapte a femeilor, prevedea decretul, putea fi dată pentru o durată de șase luni, dar cu drept de prelungire dacă patronii și autoritățile considerau acest lucru necesar. Cu alte cuvinte neprecizînd cu cît se prelungea ziua de muncă peste

²² „Monitorul oficial”, partea I, nr. 24, din 29 ianuarie 1941.

²³ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 87, din 11 aprilie 1941.

²⁴ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 48, din 27 februarie 1940.

²⁵ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 54, din 4 martie 1940, pag. 1 048.

²⁶ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii — Inspecția muncii, 1942, dosarul E. H.

²⁷ „Decret-lege pentru stabilirea regimului muncii în împrejurări excepționale din 24 iulie 1940”, în C. Hamangiu: „Codul general al Romîniei”, vol. XXVIII, 1940, partea a II-a, pag. 1 103.

opt ore, decretul-lege dădea practic capitaliștilor posibilitatea ca împreună cu Ministerul Muncii să prelungească ziua de muncă a muncitorilor după cum voiau.

Curînd după împingerea Romîniei în războiul criminal antisovietic, la începutul lui octombrie 1941, a fost dat de către Antonescu un nou „decret-lege asupra regimului muncii în timp de război”. În întreprinderile cu trei schimburi zilnic, unde, în virtutea împrejurărilor, durata zilei de muncă a fiecărui schimb nu putea fi prelungită peste 8 ore, decretul prevedea, prin articolul 4, introducerea obligatorie a săptămînii cu 56 de ore lucrate, ceea ce însemna lipsirea completă și pe un timp nedeterminat a muncitorilor de repausul săptămînal. În întreprinderile care lucrau cu mai puțin de trei schimburi, decretul stabilea că „durata normală de lucru este de 10 ore pe zi sau 60 de ore săptămînal”²⁸. Decretul dădea dreptul comandanților militari din întreprinderile militarizate, îndrumătorilor militari, directorilor întreprinderilor militare și inspectorilor de muncă să acorde pe timp de trei luni autorizația de depășire a duratei zilei de muncă pînă la 12 ore zilnic sau 72 de ore săptămînal. De asemenea, ei aveau dreptul de a dispune să se muncească duminica și sărbătorile legale. La rîndul său, Subsecretariatul de stat al muncii avea dreptul să prelungească durata muncii peste autorizațiile date de comandanții militari, directorii și inspectorii de muncă, fără să i se indice vreo limită în hotărîrile sale. În fine, decretul stabilea că orele de lucru pierdute în timpul alarmelor atrăgeau după sine prelungirea automată a zilei de lucru cu tot timpul pierdut în aceste cazuri, întreaga pagubă provenită din pierderea timpului în cursul alarmei fiind suportată de către muncitori. Decretul-lege din octombrie 1942 lăsa deci, în fond, stabilirea duratei zilei de muncă la discreția capitaliștilor și a autorităților fasciste.

În aceste condiții, în practică, ziua de muncă de 12, 13, 14 și chiar 16 ore a devenit obișnuită. Așa, de pildă, în mai 1944, însuși Inspectoratul regional al muncii Timișoara era nevoit să constate că la unele din exploatarea societății carbonifere „Petroșani” din Valea Jiului lucrătorii erau obligați să lucreze nu numai 10—12 ore pe zi, dar chiar și 16 ore zilnic²⁹. Această situație era foarte răspîndită. În rezoluția sa din ianuarie 1942, C.C. al P.C.R. scotea în relief faptul că, „cu baionetele și mitralierele în spate, amenințați cu carceră și curtea marțială, muncitorii lihnii de foame lucrează 12—16 ore pe zi în baza legii «muncii» în timp de război”³⁰.

O trăsătură a condițiilor de lucru ale muncitorilor în perioada cercetată o constituie ofensiva fascismului împotriva repausului duminical al muncitorului. E drept că și înainte de război, în practică, prevederile legale cu privire la repausul duminical, alături de cele cu privire la durata zilei de muncă, erau cel mai adesea încălcate de capitaliști. Decretul din octombrie 1941 asupra regimului muncii în timp de război nu numai că păstra, dar și legifera încălcarea repausului.

²⁸ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 233, din 2 octombrie 1941.

²⁹ Arhivele statului — Arad, fondul fostei camere de muncă — Inspectoratul local al muncii Petroșeni, dosarul nr. 42.

³⁰ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 355.

Astfel, articolul 2 al acestui decret prevedea : „Concediile de odihnă, prevăzute de art. 49 și 89 din legea asupra contractelor de muncă din 5 aprilie 1929 cu modificările ulterioare sînt suspendate”³¹. Cît privește repausul duminical, acest decret îl desființa direct în întreprinderile cu trei schimburi, și-l lăsa la discreția comandanților militari, directorilor și inspectorilor de muncă în întreprinderile cu mai puțin de trei schimburi. În practică, aceasta a echivalat cu o cvasidesființare a lui pe cale de lege.

2. *Intensificarea muncii*. O trăsătură a exploatării muncitorilor în perioada dictaturii militare-fasciste și a războiului antisovietic a constituit-o, alături de prelungirea zilei de muncă, și lipsirea muncitorilor de repausul săptămînal și concediul de odihnă, intensificarea muncii, care a căpătat o asemenea amploare și totodată o asemenea însemnătate pentru capitaliști, încît a devenit o politică oficială a statului fascist care străbate toată legislația acestuia cu privire la regimul muncii în întreprinderi. Multitudinea de pedepse dintre cele mai grele prevăzute de această legislație împotriva muncitorilor care nu executau întru totul dispozițiile patronilor și conducătorilor militari din întreprinderile militarizate urmărea, între altele, și stoarcerea într-un timp determinat a unei cantități cît mai mari de muncă de la muncitori. În această privință, înseși documentele oficiale sînt edificatoare. Astfel, în raportul ministrului sănătății și ocrotirilor sociale către președintele Consiliului de Miniștri cu privire la decretul-lege asupra regimului muncii în timp de război din 1 octombrie 1941 se arată direct : „cu brațe mai puține trebuie lucrat tot atît, ba chiar în domeniul industriei legate de apărarea națională mai mult decît înainte”³². În felul acesta, istovirea fizică a muncitorilor prin muncă excesivă, forțată, a căpătat în anii războiului o extindere fără precedent în România.

3. *Condițiile sanitare de lucru și lipsa securității muncii în întreprinderi ; bolile și accidentele de muncă*. Zilelor de muncă mult prelungite și intensificării muncii li s-a adăugat în timpul războiului o agravare foarte însemnată a condițiilor sanitare de lucru în întreprinderi. Capitaliștii, interesați în obținerea unor profituri cît mai mari, și guvernul fascist, preocupat numai de obținerea producției pentru ducerea războiului antisovietic, n-au manifestat nici un fel de preocupare în decursul perioadei cercetate pentru condițiile sanitare de lucru. Nu numai că decretele-legi cu privire la regimul muncii în timp de război nu cuprindeau nici o prevedere referitoare la condițiile sanitare de lucru și securitatea muncii, dar înseși vechile dispoziții antebelice cu privire la acest domeniu erau încălcate de către patroni în mod sistematic. Astfel, însuși Ministerul Muncii arăta într-un raport că organele sale de inspecție au constatat în anul 1940 5 809 contravenții la legile privitoare la protecția muncii, în 1941, 6 069 de contravenții, iar în 1943, 8 647 de contravenții, marea lor

³¹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 233, din 2 octombrie 1941. „Decret-lege asupra regimului muncii în timp de război”.

³² C. Hamangiu : „Codul general al Romîniei”, vol. XXIX, partea a II-a, 1941, pag. 1 856.

majoritate fiind înregistrate în întreprinderile industriale³³. Și nu trebuie uitat că aceste contravenții au fost constatate numai în întreprinderile inspectate.

Iată care erau condițiile sanitare de lucru în câteva ramuri industriale.

Industria minieră. În raportul său pe 1941, inspectoratul muncii din Timișoara consemna faptul că „igiena și sistemul de ventilație de la minele din Anina nu corespund indicațiilor igienice” și că era nevoie de o „radicală îmbunătățire”³⁴. În anii care au urmat lucrurile au continuat la fel. În 1942, însuși comandantul militar al U.D.R., de care țineau minele de cărbuni de la Anina, recunoștea într-un raport oficial că la Anina dese accidente se datorau, între altele, „condițiilor de lucru la întuneric și strîmtoare”³⁵.

În ceea ce privește situația în minele de la Comănești, un raport oficial din 1943 arăta că la Societatea „Creditul carbonifer” minierii lucrau stînd culcați pe spate, în galerii de jumătate metru înălțime, iar mai departe preciza că, întrucît muncitorii „stau culcați pe pămîntul umed din galerii, îmbrăcați sumar, unii din ei neavînd cămașa întreagă sub hainele zdrențuite, 50% sînt tuberculoși, iar 50% reumatici”³⁶.

De asemenea, e de remarcat faptul că pentru cei aproape 2 600 de muncitori minieri de la Comănești, în 1942, nu existau decît 5 dușuri, amenajate într-o sală necorespunzătoare, în timp ce în centrele carbonifere de la Asău și Livada nu exista nici cel puțin un duș³⁷.

Deosebit de grea era situația și în alte regiuni miniere. Așa, de pildă, după datele spitalului din Brad, publicate în 1944, în cei cinci ani anteriori se produsese în respectiva regiune minieră 1 185 accidente de muncă, în cursul cărora au fost accidentate 3 412 persoane, dintre care 592 au fost internate în spital³⁸.

La rîndul lor, condițiile grele de lucru, îmbinate cu subalimentarea cronică, au provocat și alte categorii de accidente. Așa, de pildă, cum nota însuși subsecretarul de stat al muncii într-un raport din 3 august 1942, în industria carboniferă „au fost muncitori care au căzut jos în timpul lucrului, acolo unde se cere un efort mai mare”³⁹.

În industria metalurgică situația era de asemenea grea. Astfel, la Uzinele „Franco-romînă” din Brăila, așa cum declara chiar comandantul militar al acestora, numărul bolnavilor din cauza lipsei ventilatoa-

³³ Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 1 125/1943.

³⁴ „Buletinul muncii”, iulie—decembrie 1942, pag. 454.

³⁵ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul U.D.R., Direcția generală secretariat, dosarul nr. 165/17—1942.

³⁶ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 9/45—1943.

³⁷ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 4, D.II—1942.

³⁸ „Revista spitalelor”, martie—aprilie 1944, pag. 84.

³⁹ Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 93/1943, fila 11.

relor se ridica zilnic la 100—110⁴⁰. La Uzinele de armament și muniții de la Cugir, unde lucrau peste 3 100 de muncitori, nu exista în 1942 decît o singură baie, și aceea nu funcționa⁴¹, iar la Uzinele Reșița, la secțiile oțelărie și furnale nu exista nici cel puțin un spălător⁴². Tot în legătură cu Reșița, raportul secret al comandantului militar pe perioada 20 decembrie 1941—20 ianuarie 1942 releva că în uzine existau „îngrămădire și lipsă de spațiu, fapt care contribuie întrucîtva la frecvența accidentelor”, iar într-un alt raport asemănător, pentru perioada februarie-martie 1942, același comandant militar preciza că „starea sanitară actuală contribuie la mărirea mortalității”⁴³.

În ceea ce privește accidentele de muncă, trebuie subliniat faptul că datorită înrăutățirii condițiilor sanitare și lipsei de măsuri pentru securitatea muncii, în perioada cercetată a crescut mult numărul lor. La Reșița, de pildă, între 1 și 15 octombrie 1941, numărul accidentelor a fost de 753, în perioada 15 decembrie 1941—15 ianuarie 1942, de 163 de accidente, iar în perioada 15 februarie—15 mai, de 672 de accidente⁴⁴. Așadar, se constată că între 1 și 15 octombrie 1941, la Reșița au fost nu mai puțin de 48 de accidente zilnic. Chiar dacă în celelalte două perioade media zilnică a accidentelor a fost mai mică, totuși frecvența accidentelor s-a păstrat foarte mare. De asemenea, la uzinele I.A.R., „Prerom” și „Forja Poldi”, unde lucrau cca. 4 000 de muncitori, numărul accidentelor de muncă în perioada 1—15 septembrie 1943 s-a ridicat la 376, adică la aproape 10% din totalul muncitorilor⁴⁵. La Uzinele de muniții și armament „Astra” din Brașov, chiar un raport întocmit de către serviciul medical către Direcția generală din București menționa că în anul 1942 au fost înregistrate 466 de accidente de muncă, iar în prima jumătate a anului 1943 nu mai puțin de 2 340 de accidente⁴⁶.

Trecînd acum la *industria alimentară*, trebuie spus că aci situația sanitară, mai ales la brutării, era deosebit de grea. Astfel, într-un memoriu al lucrătorilor brutari din București, făcut încă în aprilie 1941, se arăta că din cele 180 de brutării în care lucrau circa 4 000 de muncitori, „în afară de cîteva fabrici și ateliere care întrunesc condițiile de igienă și ocrotirea muncii, marea majoritate a celorlalte ateliere sînt focare de infecție” și se lucrează „în condiții cît se poate de grele, în ateliere fără spațiu și fără aer, de multe ori prin subsoluri, fără nici un repaus săptămînal”⁴⁷.

⁴⁰ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 9/1943.

⁴¹ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 4, D.II — 1942.

⁴² Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul U.D.R., Direcția generală, 1942, dosarul „Starea de spirit a muncitorilor de la Reșița”, fila 178.

⁴³ Loc. cit., filele 86 și 89.

⁴⁴ Loc. cit., filele 6, 69, 89 și 63.

⁴⁵ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 9/1943.

⁴⁶ „Exploatarea capitalistă a muncitorilor de la Uzinele militarizate «Astra»”, Editura militară, 1957, pag. 51.

⁴⁷ Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 290/1941.

Condițiile sanitare grele de muncă și lipsa de grijă pentru protecția muncii caracteriza nu numai întreprinderile particulare, dar și întreprinderile industriale ale statului. La o uzină aparținând statului burghezo-moșieresc s-a constatat că în numai 12 luni s-au produs 1 429 de accidente cu pierderea temporară sau definitivă a capacității de muncă ⁴⁸.

Lipsa de condiții sanitare elementare și în genere lipsa de grijă pentru securitatea muncii în întreprinderi a constituit unul dintre aspectele disprețului față de viața muncitorului, manifestat de dictatura militară-fascistă în tot decursul existenței sale.

4. *Măsurile legislative fasciste de reprimare a muncitorilor care încălcau dispozițiile decretelor privind regimul muncii în timp de război.* În vederea înfringerii rezistenței pe care muncitorimea o opunea fascismului, pregătirilor sale de război, iar apoi războiului antisovietic, dictatura regală, iar apoi cea militară-fascistă au luat o serie de măsuri dintre cele mai sălbătice. Încă în 1940, prin decretul cu privire la rechiziții dat de dictatura regală, era prevăzut că persoanele care vor refuza să se lase rechiziționate vor fi pedepsite în timp de pace cu închisoare corecțională de la o lună la patru luni și amendă de la 1 000 la 2 000 de lei, iar în timp de război cu închisoare de la 1 la 3 ani și amendă de la 5 000 la 20 000 de lei ⁴⁹. Tot în 1940, și anume prin decretul din 24 iulie, grevele au fost interzise, iar articolele corespunzătoare din legea din 5 septembrie 1920 pentru reglementarea conflictelor de muncă au fost anulate. Declararea grevei era pedepsită cu amendă foarte mare și cu închisoare de la 6 luni la 2 ani ⁵⁰.

În ajunul aruncării României în războiul antisovietic, și anume la 6 aprilie 1941, dictatura militară-fascistă, căutând să înfrângă sabotajul pe care muncitorimea îl opunea pregătirilor criminale de război, a dat un decret prin care distrugerea în parte sau în întregime a depozitelor, întreprinderilor sau fabricilor, în scopul de a fi redusă producția de război, era pedepsită cu moartea ⁵¹.

Imediat după aruncarea României în război, dictatura militară-fascistă a dat un nou decret, la 13 septembrie 1941, prin care organele militare de control din toate întreprinderile militare de stat sau particulare militarizate căpătau dreptul de a da regulamente interioare în respectivele întreprinderi, care să prevadă, printre altele, interzicerea părăsirii locului de muncă, interzicerea întrunirilor, interzicerea oricărei activități politice contrare regimului fascist etc., sub sancțiunea unui șir de pedepse, ca, de pildă, concedierea muncitorului, interzicerea „pentru lucrătorul eliminat de a se putea angaja la o altă instituție sau întreprindere chiar nemilitarizată”, statul-major putând ordona și „internarea într-un lagăr de muncă a celui eliminat din serviciu” ⁵². La începutul lui octombrie 1941, un nou decret al dictaturii militare-fasciste, și anume acela privind regimul muncii în timp de război, stabilea că orice

⁴⁸ „Revista de psihologie”, Sibiu, ianuarie—martie 1942, pag. 14.

⁴⁹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 48, din 27 februarie 1940. Decret-lege nr. 853.

⁵⁰ C. Hamangiu: „Codul general al României”, vol. XXVII, 1940, partea a II-a, pag. 1 105.

⁵¹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 85, din 6 aprilie 1941. Decret-lege nr. 977.

⁵² „Monitorul oficial”, partea I, nr. 218, din 14 septembrie 1941, pag. 5 481.

încetare de lucru, individuală sau colectivă, fără încuviințarea prealabilă a comandantului militar al întreprinderii militarizate, a îndrumătorului militar sau directorului stabilimentului militar al armatei, iar în ceea ce privește pe celelalte întreprinderi fără încuviințarea prealabilă a inspectoratului de muncă dată cu avizul direcției întreprinderii se pedepsea cu temniță grea de la 5 la 20 de ani ⁵³.

Cu toate măsurile teroriste ale dictaturii militare-fasciste, perioada războiului antisovietic s-a caracterizat printr-un însemnat număr de conflicte de muncă, printr-o serie de greve, prin acțiuni tot mai numeroase de sabotare din partea muncitorilor a producției de război, a transporturilor de combustibil, de muniții și armament, prin distrugerea de depozite militare.

Punându-și viața în primejdie, înfruntând teroarea dezlănțuită și plutoanele de execuție, numeroși luptători antifasciști conduși de comuniști au organizat în uzine, ateliere, mine, gări, acțiuni de sabotaj. La „Lemaître”, unde erau organizate echipe de sabotaj aproape în toate atelierele, muncitorii trăgăneau terminarea pieselor de importanță militară; la Reșița au făcut inutilizabile tunuri și tancuri. Muncitorii ceferiști din București, Timișoara, Brașov etc. sabotau transportul trupelor și armamentului spre front. În luna iulie 1942, la Tîrgoviște a fost incendiat Arsenalul armatei, iar la Buzău au fost aruncate în aer depozitele de muniții de la marginea orașului. Au avut loc numeroase conflicte de muncă și greve în întreprinderile producătoare de armament: uzinele „Lemaître”, „Wolff”, Arsenalul din București, „Concordia”-Ploiești, „Astra”-Arad etc.

Alături de clasa muncitoare s-a ridicat la luptă și țărănimea. Un număr tot mai mare de țărani au sabotat livrările forțate menite să aprovizioneze mașina de război fascistă, au ascuns cerealele și vitele, au refuzat să plătească impozitele. La Nițchidorf, sat cu populație germană, la Ianova, Pustiniș, țăranii s-au împotrivit rechiziționării grîului și vitelor. În comuna Pecica, agenții veniți să rechiziționeze grîul au fost crunt bătuți. La Curtici, țăranii au atacat trenurile cu cereale destinate Germaniei hitleriste, spărgînd vagoanele.

Tot mai mulți tineri se împotriveau încorporărilor, refuzînd să lupte pentru o cauză cu totul străină intereselor lor *.

Speriată de acțiunile muncitorimii, dictatura militară-fascistă a întărit și mai mult teroarea împotriva acelor care loveau în acțiunile

⁵³ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 233, din 2 octombrie 1941. Decret-lege asupra regimului muncii în timpul războiului.

* În legătură cu lupta maselor populare, sub conducerea P.C.R., împotriva dictaturii militare-fasciste și a criminalului război antisovietic, vezi următoarele articole publicate în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”: N. GOLDBERGER, GH. ZAHARIA: „Caracterul național și internațional al mișcării de rezistență din România” (nr. 3/1962); V. MARIN, V. PETRIȘOR: „Lupta organizației P.C.R. Banat, în fruntea maselor populare, împotriva dictaturii militare-fasciste, pentru zdrobirea invadatorilor hitleriști” (nr. 4/1962); I. IACOȘ, N. CONDURACHE: „Acțiuni ale patrioților maramureșeni împotriva ocupanților fasciști” (nr. 4/1962); RADU FLORIAN: „Insurecția armată de la 23 August 1944 — începutul revoluției populare în țara noastră” (nr. 4/1959); M. COVACI: „Contribuția muncitorilor din Valea Prahovei, sub conducerea P.C.R., la lupta pentru răsturnarea dictaturii fasciste și zdrobirea trupelor hitleriste” (nr. 4/1959); „Unele documente privind starea de spirit și acțiuni ale maselor populare din țara noastră în perioada premergătoare insurecției armate de la 23 August 1944” (nr. 4/1959).

ei criminale și, printr-un decret publicat la 17 septembrie 1942, a extins pedeapsa cu moartea contra tuturor acelor care sabotau producția destinată războiului antisovietic. Chiar și bănuiala de participare la o astfel de acțiune putea atrage după sine condamnarea la muncă silnică de la 10 la 20 de ani ⁵⁴. La rîndul ei, o altă măsură din 2 august avea să decreteză pedeapsa cu moartea chiar și pentru acțiunea de „stînjnire a activității normale” a întreprinderilor care produceau pentru războiul fascist ⁵⁵.

Pe baza legislației fasciste, în întreprinderile capitaliste au fost elaborate regulamente și dispoziții de ordin interior, care stabileau și ele un întreg sistem de pedepse împotriva muncitorilor, completînd astfel dispozițiile teroriste ale decretelor fasciste. Așa, de pildă, în ordinul circular nr. 52 din 1943 al comandamentului militar de la U.D.R. se prevedea, între altele, că „cei care nu se supun la ordinele ce se dau... vor fi pedepsiți cu cea mai mare asprime, fie individual, fie din zece în zece, după caz, dacă nesupunerea și neascultarea se produc în grup” ⁵⁶.

Odată cu militarizarea întreprinderilor au fost, de asemenea, introduse carcerile și bătaia, ca mijloc oficial de reprimare a muncitorilor care întîrziu sau manifestau cît de cît nemulțumire. Atunci cînd nemulțumirile muncitorilor față de condițiile de lucru au început să fie exprimate în număr tot mai mare și tot mai puternic, dictatura militară-fascistă a trecut la trimiterea în judecată a acelor muncitori care își manifestau vreo nemulțumire față de condițiile de lucru sau ridicau vreo revendicare în această direcție. Astfel, referindu-se la situația de la Uzinele „Ferdinand”, buletinul informativ al Ministerului Justiției pe perioada 17—23 ianuarie 1944 arăta că în rîndurile muncitorilor se observă „nemulțumiri contra comandamentului militar... determinate de faptul că îi tratează cu deosebită asprime, încheindu-le acte de trimitere în judecata curții marțiale pentru cereri referitoare la îmbunătățirea regimului de lucru...” ⁵⁷. La rîndul său, Subsecretariatul de stat al informațiilor, într-o notă secretă de la sfîrșitul anului 1943, arăta că în rîndul muncitorilor din întreprinderile industriale creștea atitudinea ostilă față de comandanții militari ai întreprinderilor, deoarece atunci cînd muncitorii își expuneau „doleanțele lor conducătorilor întreprinderilor” erau „amenințați cu trimiterea pe front sau trimiterea în fața curții marțiale” ⁵⁸. Această atitudine teroristă exista nu numai față de muncitorii bărbați, dar și față de femei. Așa, de pildă, Direcția generală a poliției aducea, în septembrie 1941, la cunoștința Subsecretariatului de stat al Ministerului de Interne faptul că la 2 septembrie „un grup de

⁵⁴ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 217, din 17 septembrie 1942. Legea nr. 687.

⁵⁵ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 179, din 3 august 1943. Legea nr. 509.

⁵⁶ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul U.D.R., Direcția generală, dosarul nr. 34/4 — 1943.

⁵⁷ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 27/178 — 1944.

⁵⁸ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 9/54 — 1943.

30 de lucrătoare de la Fabrica textilă «Saturn» din strada Siret (București — n. n.) au refuzat să mai lucreze orele suplimentare pe motiv că n-au posibilitatea să-și aranjeze și obligațiile casnice. Instigatoarele au fost înaintate curții marțiale..."⁵⁹.

Trebuie subliniat că pentru „îndrăzneala” de a fi arătat condițiile neomenești de lucru din timpul fascismului erau reprimăți nu numai muncitorii, dar și orice persoană care făcea acest lucru.

Un alt aspect al înrăutățirii condițiilor de lucru din întreprinderi în timpul războiului a fost introducerea regimului polițist. În întreprinderi fusese creată o rețea de agenți și informatori care să supravegheze pe muncitori și să denunțe siguranței pe toți aceia care ar fi desfășurat vreo activitate antifascistă sau ar fi arătat cu glas tare nemulțumirile lor față de condițiile mizerabile de muncă și de trai.

Regimul terorist era aplicat nu numai în industrie, transporturi etc., ci și în agricultură. Legea pentru mobilizarea agricolă din 10 martie 1941 prevedea pedepsirea cu două zile arest sau cu amendă de la 100 la 200 de lei, iar în caz de recidivă cu 3—5 zile închisoare sau 200—500 de lei amendă pentru lipsa nemotivată de la lucru la locul unde și când muncitorul fusese repartizat⁶⁰. De asemenea, trebuie subliniat faptul că în caz de încetare a lucrului de către muncitorii agricoli zileri, aceștia erau trimiși în judecata curții marțiale și condamnați la ani grei de temniță.

5. *Salariile muncitorilor.* În condițiile în care inflația se desfășura vertiginos, în care producția pentru consumul civil scădea, una dintre trăsăturile perioadei examinate a fost rămânerea salariului nominal cu mult în urma creșterii vertiginoase a prețurilor produselor de consum individual, decalajul dintre salarii și prețuri mărindu-se încontinuu.

Creșterea decalajului dintre nivelul salariilor și nivelul prețurilor a căpătat un ritm accelerat îndeosebi după împingerea României în războiul antisovietic și creșterea proporțiilor jefuirii economiei românești de către Germania hitleristă. În timp ce inflația era în plină desfășurare, dictatura militară-fascistă a dat la 3 octombrie 1941 un decret prin care hotăra că „salariile de orice fel nu vor putea depăși cuantumul lor în vigoare de la 1 septembrie 1941”⁶¹, stabilit de comisiile ce funcționau pe lângă fiecare inspectorat general al muncii. Ca urmare, înghețarea prin decretul de la 3 octombrie 1941 a salariilor stabilite de aceste comisii și existente la 1 septembrie 1941 însemna accelerarea procesului pauperizării absolute a muncitorilor.

În condițiile în care aprovizionarea devenea tot mai grea, în care inflația creștea, în care capacitatea de cumpărare a salariilor ajunsese extrem de mică, iar protestele și lupta muncitorilor luaseră amploare, regimul militar-fascist a admis o oarecare sporire a salariilor nominale, dar și aceasta foarte mică. Printr-un decret din 3 ianuarie 1942 a fost stabilit că salariile puteau fi mărite cu cel mult 30% față de cele de la

⁵⁹ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 23/1941, vol. III, fișa 1 299.

⁶⁰ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 61, din 13 martie 1941.

⁶¹ „Monitorul oficial”, partea I, din 4 octombrie 1941. Decretul-lege nr. 2 759.

1 aprilie 1941, și aceasta numai dacă pînă la data acestui decret respective salarii nu fuseseră revizuite în cadrul comisiilor de care am vorbit mai înainte sau prin contracte colective de muncă⁶². În iunie 1942, posibilitatea sporirii salariului nominal cu pînă la 30% față de nivelul de la 1 aprilie 1941 a fost lărgită la toate întreprinderile⁶³. În fine, de la sfîrșitul anului 1942, problema salarizării a trecut asupra Comisariatului general al prețurilor, care dădea decizii de salarizare pentru fiecare ramură industrială în parte. Trăsătura caracteristică a salariilor stabilite prin aceste decizii a fost tocmai nivelul lor foarte scăzut în raport cu nivelul prețurilor bunurilor de consum și al costului vieții.

E de remarcat faptul că pentru perioada războiului statistica oficială s-a ferit să publice indicele general al prețurilor, indicele general al costului vieții și indicele salariului real pentru întreaga țară. Ca urmare, pentru urmărirea acestor indici ne vom putea folosi numai de indicele costului vieții în municipiul București, publicat în „Comunicări statistice” din ianuarie 1945, de indicele salariului și cel al prețurilor publicat în „Scînteia” din septembrie 1944, ca și de unele materiale existente privind raportul dintre salariul nominal și minimul de existență.

Evoluția salariilor și prețurilor și, de asemenea, a costului vieții la București între 1939 și august 1944 a fost următoarea⁶⁴:

D a t a (1)	Indicele salariului (2)	Indicele prețurilor (3)	Indicele cos- tului vieții în București (4)	Indicele puterii de cumpă- rare a salariului calculat prin:	
				Indicele salariului	Indicele salariului
				Indicele prețurilor (5)	Indicele cos- tului vieții în București (6)
August 1939	100	100	100	100	100
Decembrie 1941	168,5	412,1	194,0	40,8	86,8
1942	212,4	712,1	286,2	29,8	74,2
„ 1943	275,5	1 085,3	386,4	25,3	71,3
August 1944	275,5	1 392,8	516,6	19,7	53,3

Indiferent deci de modul în care se calculează pe baza datelor existente puterea de cumpărare a salariului nominal, ca și de caracterul orientativ al cifrelor, concluzia netă care se degajă este aceea că în perioada august 1939 — august 1944 salariul real s-a redus foarte mult, denotînd o scădere catastrofală a nivelului de trai al salariaților. Aceasta era una dintre consecințele directe ale dominației fasciste și a intensificării de către ea a exploatării capitaliste, în condițiile subordonării eco-

⁶² „Monitorul oficial”, partea I, din 3 ianuarie 1942, pag. 45.

⁶³ „Monitorul oficial”, partea I, din 27 iunie 1942, pag. 5 278.

⁶⁴ Pentru coloanele 2, 3 și 5 vezi „Scînteia” nr. 2, din 22 septembrie 1944. Pentru rubrica indicele costului vieții în București vezi: „Comunicări statistice” nr. 2, din 31 ianuarie 1945, pag. 14. Datele acestea, cu excepția anului 1944, cînd se referă la luna august, reprezintă media anuală. Indicele este calculat pentru o familie de 5 persoane, capul familiei fiind un salariat mijlociu. La calcularea indicelui, „Comunicări statistice” indică faptul că s-a ținut seama atît de prețurile reale, cît și de cele de cartelă, făcîndu-se o medie în cadrul căreia se apreciază cantitățile care s-au desfăcut la prețurile legale.

nomiei românești față de Germania hitleristă și ale aruncării țării în războiul de agresiune antisovietic.

Atunci cînd vorbim însă de capacitatea de cumpărare a salariului trebuie ținut seamă de faptul că în practică muncitorul nu putea utiliza *întregul* salariu nominal pentru a cumpăra ce-i trebuie, ci *numai partea care îi rămînea după reținerea impozitelor, taxelor și împrumuturilor forțate la care era supus*. Astfel, potrivit chiar calculelor făcute de Comisariatul general al prețurilor, reiese că în august 1944 salariile, reținerile și salariul net primit de către diferitele categorii de muncitori erau următoarele ⁶⁵:

Salariul lunar primit de muncitori (lei)	Rețineri lei					Salariul net primit (lei)
	Impozite și asigurări sociale	Împrumutul Apărării Naționale	Impozitul statistic	Lenjerie pentru armată	Total rețineri	
10 000	1 609	2 000	1 000	2 500	7 109	2 891
15 000	2 870	3 000	1 000	2 500	9 370*	5 630**
20 000	4 378	4 000	1 000	2 500	11 878*	8 122**
25 000	5 726	5 000	1 000	2 500	14 226*	10 774**
30 000	6 752	6 000	1 000	2 500	16 252*	13 748**

Așadar, după reținerea impozitelor, taxelor, contribuțiilor și împrumuturilor de război forțate, *muncitorilor le mai rămînea între 30% și 47% din salariul nominal*. Doar această parte din salariu putea fi folosită efectiv de către muncitori. Reiese deci că impozitele, împrumuturile forțate, contribuțiile etc. aveau un rol foarte însemnat în sărăcirea absolută a muncitorilor. Vorbind de salarii, trebuie, de asemenea, subliniat în mod deosebit faptul că atunci cînd era vorba de femeile muncitoare situația era și mai mult înrăutățită din cauza discriminării după sex care se făcea. Chiar și în deciziile oficiale privind salarizarea, femeilor li se prevedea un salariu mult mai mic decît al bărbaților. La rîndul lor, copiilor li se plăteau salarii și mai mici decît femeilor.

O altă cale de reducere a salariilor muncitorilor erau amenzile. La Uzinele „Vulcan”, de pildă, amenzile erau date pentru motivul că lucrătorul „a uitat să ponteze”, „s-a spălat cu o jumătate de oră înaintea” etc. Chiar și Direcția generală a poliției, într-un buletin intern, remarcă faptul că la Arsenalul armatei din Roman muncitorii „pentru orice abatere, cît de mică, sînt pedepsiți cu salariul pe o zi sau două” ⁶⁶.

⁶⁵ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 31/207 — 1944.

* Întrucît în originalul din arhivă la aceste totaluri s-a greșit cu 1 000 în minus, am făcut corecturile necesare. Ca urmare, în loc de 8 370, cum era scris în original totalul greșit al reținerilor, am scris 9 370; în loc de 10 878 am scris 11 878 ș.a.m.d.

** Corespunzător cu corecturile de adunare la „total rețineri” s-au făcut și corecturile la cifrele respective din coloana „Salariul net primit”. Ca urmare, în loc de 6 630, cum era scris greșit în original, am scris 5 630, în loc de 9 122 am scris 8 122 ș.a.m.d.

⁶⁶ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 21/1941. vol. III, fișa nr. 1 299.

Sistemul de amenzi căpătase o asemenea amploare încît amenzi grele erau prevăzute chiar de decretele-legi. Astfel, un decret-lege din septembrie 1941 stabilea că simpla pedeapsă cu mustrare atrage după sine pierderea salariului muncitorului pe o zi ⁶⁷.

Reiese deci din toate cele arătate pînă acum că condițiile de salarizare a muncitorilor în perioada dictaturii militare-fasciste și a războiului antisovietic au cunoscut o agravare extraordinară, agravare care demonstra existența unui proces accelerat de pauperizare a clasei muncitoare.

Gradul înalt de exploatare a clasei muncitoare în această perioadă este limpede demonstrat de *rata plusvalorii*. Chiar dacă calculăm pe baza datelor din statistica burgheză, care prezintă profiturile mai mici decît în realitate, iar salariile muncitorilor le amestecă cu salariile personalului de conducere și, în plus, facem abstracție și de rotația capitalului variabil, rata plusvalorii în industria mare prelucrătoare era de 192% în 1939, pentru ca în 1942 să atingă 270% ⁶⁸. Și aceasta fără a fi luat în calcul profitul comercial. Dacă însă se ia în considerație și profitul comercial, rata plusvalorii în 1942 era deja de circa 300%. Cu alte cuvinte, muncitorul lucra pentru el numai un sfert din ziua de muncă, iar pentru capitalist lucra gratuit trei sferturi din ziua de muncă.

În condițiile unui asemenea grad înalt de exploatare a maselor muncitoare, monopolurile capitaliste au obținut profituri deosebit de mari. Societatea „Astra romînă” a obținut în 1941 un profit declarat de 438,1 milioane de lei, iar în 1942 — un profit de 440,5 milioane de lei; „Steaua romînă” a obținut un profit declarat de 181,9 milioane de lei în 1941 și 228,8 milioane de lei în 1942; „Romîno-americană” — un profit declarat de 352,6 milioane de lei în 1942 ș.a.m.d. Este de remarcant cu acest prilej faptul că profiturile cuvenite capitalului anglo-franco-american erau depuse spre păstrare, prin grija guvernului fascist, la „Casa de depuneri”.

La rîndul lor, Uzinele Reșița, datorită prețurilor mari oferite de dictatura militară-fascistă pentru comenzile de război, au obținut în 1941 un profit net declarat de 301 milioane de lei, iar în 1942 — 267,9 milioane de lei.

Evoluția ratei plusvalorii, ca și comparația dintre profiturile ridicate însușite de monopoluri și salariile scăzute obținute de muncitori arată că, în perioada războiului dezlănțuit de fascism, contradicția dintre capital și muncă s-a ascuțit în mod deosebit.

6. *Condițiile de trai ale clasei muncitoare*. Scăderea masivă și accelerată a salariului real a determinat, la rîndul ei, o înrăutățire considerabilă a condițiilor de trai ale clasei muncitoare. În septembrie 1943, muncitorii minieri din Valea Jiului, de pildă, care lucrau în subteran și cu acord, dacă erau în clasa I de salarizare, primeau un salariu net de 12 576 de lei, ajutorii de mineri, tot clasa I de salarizare, primeau un salariu net de 10 921 de lei, iar cei din clasa a II-a —

⁶⁷ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 218, din 14 septembrie 1941. Decret-lege nr. 2 580.

⁶⁸ Calculat pe baza „Anuarului statistic al Romîniei. 1939—1940” și „Comunicări statistice” nr. 8, din 15 mai 1945.

10 216 lei. Vagonetarii clasa I primeau net 8 971 de lei. În caz că lucrau în regie, minerii clasa I primeau net 9 175 de lei, ajutorii de mineri clasa I — 8 661 de lei, iar cei din clasa a II-a — 8 188 de lei; vagonetarii clasa I primeau net 6 994 de lei, iar cei clasa a II-a — 6 380 de lei ⁶⁹.

Față de aceste salarii, bugetul lunar minim pentru alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, diverse alte articole de uz personal, cărți și rechizite școlare și diverse alte cheltuieli, întocmit sub supravegherea comandamentului militar al regiunii miniere Petroșani pentru o familie cu doi copii, se ridica la 19 080 de lei ⁷⁰.

Așadar, salariul nominal net al minerilor care lucrau în subteran, în acord și aveau clasa I de salarizare nu reprezenta decât circa 66% din minimul necesar de trai. Dar trebuie ținut seama că aceasta era cea mai bună salarizare pe care o primeau puțini mineri, majoritatea lor având salarii mult mai mici. Așa, de exemplu, salariul net al vagonetarului clasa a II-a care lucra în regie reprezenta doar circa o treime din cheltuielile prevăzute de bugetul minim. Și nu trebuie uitat că acest buget a fost făcut sub supravegherea comandamentului militar, fapt care, este de la sine înțeles, a avut drept repercusiune impunerea unui plafon foarte scăzut diferitelor cheltuieli. Cu alte cuvinte, discrepanța dintre necesitățile reale ale muncitorilor din Valea Jiului și salariul net primit era mult mai mare decât cea care rezultă din prelucrarea datelor de mai sus.

Pentru condițiile de trai ale muncitorului din industria petrolieră este extrem de grăitoare o comparație a salariului mediu lunar al acestor muncitori cu minimul de cheltuieli alimentare pentru o familie cu doi copii în Valea Prahovei. Astfel, după calculele făcute chiar de Asociația industriașilor de petrol din România (A.I.P.R.), salariul mediu lunar al lucrătorilor din principalele societăți petroliere ⁷¹ era în 1940 de 4 402 lei, în 1941 — de 5 782 de lei, în 1942 — de 7 086 de lei ⁷². În același timp însă, cheltuielile alimentare minime necesare unei familii de muncitori petroliști cu doi copii reprezentau, după calculele secrete ale aceleiași asociații patronale amintite mai sus, 4 864 de lei în 1940, 7 182 de lei în 1941 și 8 180 de lei în 1942 ⁷³. Cu alte cuvinte, chiar dacă se iau în considerație calculele interne făcute de către întreprinderile capitaliste, rezultă că salariile muncitorilor petroliști în anii 1940—1942 nu acopereau integral nici măcar cheltuielile minime alimentare. Și nu trebuie uitat că din aceste salarii nominale se mai rețineau încă impozitele. În plus, în 1943, chiar organul societăților petroliere din România, „Moniteur du pétrole roumain”, recunoștea faptul că „se simte o mare lipsă de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru muncitorii din

⁶⁹ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 12/74 — 1943.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Societățile „Astra română”, „Steaua română”, „Romino-americană”, „Unirea”, „Creditul minier”, „Distribuția”, „Colombia”, „Prahova”, „Redevența” și „Petro-lul românesc” totalizau în 1940 un număr de 19 506 lucrători, în 1941 — 21 138 de lucrători, iar în 1942 — 23 561 de lucrători.

⁷² Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 2/8 — 1942.

⁷³ Ibid.

industria de petrol", iar latura alimentară a problemei nu era nici ea „rezolvată”⁷⁴.

Cît priveşte condiţiile de trai ale muncitorilor din industria metalurgică, ele sînt ilustrate pe deplin de situaţia acelor de la Uzinele Reşiţa. La Uzinele Reşiţa, unde lucrau peste 11 000 de oameni în iulie 1944, muncitorii din grupa „A” de salarizare puteau realiza lunar (inclusiv diferitele adaosuri pentru familie, copil etc.) un cîştig brut mediu de 18 350 de lei, cei din grupa „B” de salarizare — 19 410 lei, iar cei din grupa „C” de salarizare — 22 530 de lei. În sfîrşit este de subliniat că în cadrul celei mai înalte salarizări, şi anume aceea din grupa „C”, existau 50 de persoane al căror cîştig brut lunar maxim era de 26 580 de lei. Aceştia erau şefi de echipă la turnătorie, electricieni, tîmplari de modele şi alţii cu o vechime de cel puţin 30 de ani de serviciu⁷⁵.

Dacă de la salarizare trecem acum la bugetul de cheltuieli, trebuie spus că bugetul de cheltuieli minime lunare ale unei familii de muncitori metalurgişti de la Reşiţa cu un singur copil, buget aprobat de direcţia uzinelor, era în iulie 1944 de 38 891 de lei⁷⁶. Reiese deci că salariul lunar brut, chiar al celor 50 de muncitori cu peste 30 de ani vechime care primeau 26 580 de lei lunar, nu acoperea decît circa 68% din minimul necesar de cheltuieli. Salariul majorităţii covîrşitoare a muncitorilor acoperea însă şi mai puţin din aceste cheltuieli. Astfel, salariile muncitorilor din grupa „B” de salarizare acopereau doar 49% din minimul de cheltuieli sus-amintite, iar salariul muncitorilor din grupa „A” — doar 47%. Şi trebuie avut în vedere că acestea erau salariile brute din care urmau să fie scăzute impozitele, reţinerile etc., ceea ce arată că şi în cazul muncitorilor de la Reşiţa discrepanţa dintre salarii şi minimul de cheltuieli necesare unei familii era mult mai mare decît aceea care reiese din datele de mai sus.

Din toate cele arătate reiese limpede că salariul muncitorilor industriali nu acoperea decît o mică parte din minimul de cheltuieli necesare pentru existenţa lor şi a familiilor lor. În aceasta se exprima una dintre trăsăturile fundamentale ale procesului pauperizării absolute accelerate a muncitorilor industriali în perioada pe care o cercetăm.

În ceea ce priveşte căile ferate, înseşi autorităţile recunoşteau în iunie 1943 că „în mai toate unităţile C.F.R., în rîndul meseriaşilor, lucrătorilor şi funcţionarilor se discută mult problema salariilor în raport cu scumpetea şi greutăţile din ce în ce mai accentuate”⁷⁷. În februarie 1944, din nou autorităţile constatau că „printre muncitorii C.F.R. persistă nemulţumiri în legătură cu salarizarea insuficientă”⁷⁸. De pildă, muncitorii arătau că „preţurile stofelor şi hainelor confecţionate sînt extrem de ridicate şi nu se pot suporta din actualele salarii” şi că „lucrătorii cu familii sînt nevoiţi să umble în zdrenţe”⁷⁹.

⁷⁴ „Moniteur du pétrole roumain” nr. 9—10, din 1943, pag. 298.

⁷⁵ Arhiva Ministerului Sănătăţii şi Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor şi contractelor colective de muncă, dosarul nr. 27/1944.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Arhivele statului Bucureşti, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei şi Comerţului, dosarul nr. 19/123 — 1943.

⁷⁸ Arhivele statului Bucureşti, Depozitul Pantelimon, fondul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, dosarul nr. 304/1944.

⁷⁹ Ibid.

O situație foarte grea aveau muncitorii ceferiști și în ceea ce privește alimentația. Chiar Comisariatul general al centralizării informațiilor recunoștea la 15 februarie 1944 că „se semnalează nemulțumiri în masa ceferistă din cauza prețurilor ridicate cu care se vînd articolele alimentare procurate de oficiile de aprovizionare”⁸⁰.

Vorbind de scăderea gravă a capacității de cumpărare a muncitorilor, este necesar să amintim faptul că ea se împletea cu o înrăutățire crescîndă a aprovizionării populației cu produse de strictă necesitate. Încă în iunie 1941 fuseseră introduse cartelele la zahăr și ulei, în decembrie 1941 la carne, untură și săpun, iar din ianuarie 1942 la pîine*.

Au fost de asemenea introduse cartele și la alte produse de strictă necesitate. În legătură cu aceasta, este de remarcat că, în timp ce dictatura militară-fascistă trimitea cantități uriașe de produse agroalimentare în Germania hitleristă, populației din țara noastră i se dădeau pe cartelă cantități mult mai mici decît în Germania. Așa, de pildă, în 1942, în România, pe cartelă era prevăzut să se dea 250 g de carne pe săptămîină pentru o persoană, pe cînd în Germania rația varia, după categorii, între 400 și 1 000 g de persoană pe săptămîină**. Aceasta este o dovadă în plus că exportul de produse agroalimentare efectuat de dictatura militară-fascistă în Germania hitleristă era făcut în disprețul celor mai vitale interese ale poporului nostru muncitor.

Deosebit de grea era și situația muncitorilor agricoli. Potrivit datelor oficiale, salariul brut pe o zi al unui muncitor agricol în vara anului 1942 era următorul⁸¹:

Județul	Bărbați	Femei	Copii
Argeș.....	145	135	110
Brăila.....	200	175	125
Dîmbovița.....	130	100	80
Dolj.....	170	125	110
Ialomița.....	200	190	150
Ilfov.....	250	200	165

În același an însă, chiar după calculele făcute de doi delegați ai Ministerului Agriculturii și un delegat al Ministerului Muncii, minimul de cheltuieli lunare pe care trebuia să le facă un muncitor agricol zilier pentru întreținerea sa personală era format din : 2 422 de lei alimente, 1 429 de lei îmbrăcăminte și încălțăminte, 514 lei chirie, iluminat și încălzit și 145 de lei diverse. În total deci, numai pentru el însuși, munci-

⁸⁰ Ibid.

* Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 965 din 1943, nepaginat.

** Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul U.D.R., direcția ad-tivă, dosarul nr. 435/43 din 1942, nepaginat.

⁸¹ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 2/12 — 1942.

torul agricol zilier avea nevoie de 4 510 lei lunar. În cazul cînd muncitorul agricol avea și familie, reprezentanții Ministerului Agriculturii și Ministerului Muncii au considerat că pentru ea muncitorul trebuie să cheltuiască în plus o sumă cu 50% din suma necesară pentru întreținerea lui personală. Ca urmare, la cei 4 510 lei ei au adăugat încă 2 255 de lei. De asemenea, pentru întreținerea muncitorului și familiei sale în timpul în care muncitorul agricol nu avea de lucru, s-au mai adăugat încă 10%, iar pentru impozite, taxe etc. încă 700 de lei lunar. În consecință, cheltuielile lunare minime pe care trebuia să le acopere muncitorul agricol se ridicau, potrivit calculelor oficiale amintite, la 8 144 de lei⁸².

Stabilind această sumă, autoritățile însă au prevăzut cheltuielile cu foarte mare zgîrcenie, mai ales pentru întreținerea membrilor familiei, iar unele categorii de cheltuieli, ca, de pildă, cele culturale, au fost eliminate cu totul, după regimul fascist știința de carte și cultura nefiind necesare muncitorului agricol. În fine, minimul stabilit nu ținea seama nici de împrumuturile de stat forțate. Cu toate acestea, însă, între cheltuielile minime admise de reprezentanții dictaturii militare-fasciste și salariile lunare efective ale muncitorilor agricoli exista o mare discrepanță, chiar dacă considerăm că muncitorul agricol lucra 30 de zile lunar fără repaus. Astfel, ținînd seama de cele arătate mai sus, în județul Dîmbovița, salariul obținut lunar nu reprezenta nici 50% din minimul de cheltuieli amintit, în Argeș reprezenta doar circa 53%, în Dolj circa 62%, în Brăila și Ialomița doar 75% și numai în Ilfov circa 92%.

Jefuirea sălbatică a forței de muncă a muncitorilor agricoli este deci cît se poate de evidentă.

Care erau condițiile concrete de alimentație, îmbrăcăminte și locuit ale muncitorilor în perioada dictaturii fasciste și a războiului antisovietic ? Iată cîteva date ilustrative.

Încă din octombrie 1941, într-un „Buletin informativ” intern, însuși cabinetul militar al lui Antonescu era nevoit să recunoască faptul că la București „hrana a devenit o problemă gravă pentru clasa mijlocie și cea nevoiașă”⁸³. Într-un alt document secret, de data aceasta al Comandamentului militar din regiunea minieră Petroșeni, privind „problema standardului de viață foarte scăzut al muncitorului din cauza salariului insuficient, care decurge din dezechilibrul enorm ce există între mica urcare a salariului... și urcarea foarte mare a prețului la alimente de primă necesitate”, se preciza că în perioada 15 martie — 15 aprilie 1942 „majoritatea (minerilor — *n.n.*) a ajuns să se hrănească numai cu varză acră, ceapă și mămăligă”⁸⁴. La rîndul ei, conducerea U.D.R., într-o adresă către Ministerul Muncii din 20 mai 1942, în care se referea la muncitorii minieri, trebuia să recunoască faptul că : „Numărul absențelor din cauză de boală crește în proporții îngrijorătoare ; motivul intim al îmbolnăviri-

⁸² Ibid.

⁸³ „Revista Arhivelor” nr. 1, din 1959, pag. 20.

⁸⁴ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 9/1942.

lor este starea de subalimentare" ⁸⁵. În bazinul carbonifer Comănești, minerii duceau de asemenea o viață de cruntă mizerie. Vorbind despre ei, inspectorul general al muncii din Moldova consemna într-un raport din 1942 că : „Hrana obișnuită în familiile pe care le-am vizitat era terciul de mămăligă, la care numai rareori se putea adăuga puțină fasole sau varză" ⁸⁶.

Dacă trecem acum la alte întreprinderi, trebuie spus că, de pildă, la uzinele Cugir, așa cum arată raportul secret din 30 martie 1942 al comandantului militar către Ministerul Muncii, din cauza micimii salariilor în raport cu scumpetea, subalimentarea muncitorilor, mai ales a acelor care aveau copii, era așa de mare încît „existența lor este aproape imposibilă" ⁸⁷. De asemenea, la începutul anului 1944, la Arsenalul armatei din Tîrgoviște salariile erau atît de mici încît alimentația muncitorilor era cu totul insuficientă. „Aceste salarii — se recunoștea într-o adresă a Arsenalului —, ținînd seama de cheltuielile curente ale fiecărui lucrător, sînt absolut insuficiente, menținînd întreaga masă a lucrătorilor (mai ales aceea cu familii) într-o situație din cele mai îngrozitoare" ⁸⁸.

În ceea ce privește îmbrăcămintea și încălțăminte, situația muncitorilor era la fel de grea. Faptul că partea covârșitoare a salariului trebuia cheltuită pentru alimentație, iar adesea nici măcar aceste cheltuieli nu puteau fi acoperite în întregime din salariu, făcea ca pentru îmbrăcăminte și încălțăminte să rămînă prea puțin sau nimic. Prețurile foarte mari ale articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte, ca și cantitățile insuficiente de astfel de articole pe piață, făceau ca problema îmbrăcămintei și încălțăminte să se agraveze continuu și să devină una dintre cele mai ascuțite. În iunie 1943, situația în această privință a muncitorilor de la Uzinele „Astra" era descrisă în felul următor : „Problema îmbrăcămintei pentru cei circa 10 000 de lucrători ai uzinelor noastre din Brașov, Arad și Orăștie a luat un aspect foarte grav, din lipsa posibilităților de aprovizionare de pe piață a materialului necesar la un preț accesibil salariilor lucrătorilor noștri... Lucrătorii noștri, aproape complet lipsiți de îmbrăcăminte, nu se vor putea deplasa în curînd la uzină, consecința imediată fiind o sensibilă diminuare a producției de armament" ⁸⁹.

La rîndul ei, situația muncitorilor din Valea Jiului, la sfîrșitul anului 1942, era caracterizată prin „imposibilitatea ca la cîștigurile actuale muncitorul să se poată îmbrăca pe el și familia sa" ⁹⁰, ilustrîndu-se concret acest lucru prin faptul că „lucrătorii de la suprafață și membrii fa-

⁸⁵ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 8/1942.

⁸⁶ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul Ministerului Industriei și Comerțului, dosarul nr. 7/44 — 1942.

⁸⁷ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 9/1942.

⁸⁸ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor de muncă, dosarul nr. 27/1944.

⁸⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 7 689, adresa din 9 iunie 1943 a Uzinelor „Astra".

⁹⁰ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul : „Raport asupra vieții muncitorești din Valea Jiului, Arad și Timișoara", 1942.

miliilor lor sînt literalmente desculți" ⁹¹. Reflectînd atitudinea dictaturii militare-fasciste față de muncitori, ceea ce îi preocupa pe autorii constatărilor de mai sus nu era grija față de muncitori, ci teama să nu se oprească producția. În legătură cu aceasta, ei scriau clar în raportul lor: „Dacă pentru membrii familiilor lor problema nu prezintă aspecte deosebite față de restul populației, pentru lucrătorii la suprafață însă ea reprezintă o mare importanță, căci poate provoca încetarea lucrului în timpul iernii” ⁹².

Cît privește situația muncitorilor de la Reșița, aceasta se caracteriza în anul 1942 prin faptul că „rufăria, hainele și încălțăminte muncitorilor au început să devină sub orice critici” ⁹³.

Deosebit de mult s-a agravat în timpul războiului antisovietic și problema locuinței muncitorilor. În foarte multe părți, muncitorii erau nevoiți să locuiască în bordeie, șoproane, prin ateliere sau curțile fabricilor. Ca urmare a distrugerilor cauzate de război, numai pînă la începutul lunii august 1944 au rămas fără locuințe 52 000 de muncitori ⁹⁴.

Din examinarea problemei alimentației, a îmbrăcăminte, încălțăminte și a condițiilor de locuit ale muncitorilor reiese, la fel ca și din examinarea în general a problemei salariului real, pauperizarea absolută, profundă a clasei muncitoare în anii dictaturii militare-fasciste și ai războiului antisovietic. Și aceasta, așa cum s-a arătat deja, în condițiile în care clasele exploatatoare obțineau uriașe cîștiguri de pe urma războiului.

Munca istovitoare, condițiile de hrană, îmbrăcăminte și locuit tot mai mizerabile au determinat la rîndul lor o creștere a morbidității și mortalității în rîndurile muncitorimii ocupate în întreprinderi. Această situație era la rîndul ei mult agravată de lipsa de grijă a dictaturii militare-fasciste față de sănătatea și viața muncitorilor.

Cît privește asigurările sociale, aportul acestora la îngrijirea sănătății muncitorilor era foarte redus și în totală disproporție cu cotizațiile mari pe care trebuiau să le plătească muncitorii. Chiar după datele publicate de C.A.S. în anul 1942 reiese limpede că muncitorii nu primeau ajutoare efective de la această instituție decît cel mult în proporție de 40% din suma plătită drept cotizație ⁹⁵. Dar și în acest caz trebuie ținut seama că acești 40% cheltuiți pentru muncitori reprezentau sume scriptice care ascundeau imense afaceri făcute de unii conducători cu medicamente cumpărate la prețuri mult umflate din Germania sau Italia. Nu e de mirare decî că lipseau medicii, medicamentele, aparatura necesară, ca și locurile necesare în spitale sau policlinicile specializate. La Reșița, de exemplu, în 1942, la cei 11 000 de lucrători și circa 33 000 de membri

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

⁹³ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul U.D.R., Direcția generală, dosarul: „Starea de spirit a muncitorilor de la Reșița din 1942”.

⁹⁴ Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 69/1942, fila 12.

⁹⁵ „Asigurări sociale” nr. 4—6, 1942, pag. 299—301.

ai familiilor lor nu exista decît un singur spital, cu 16 paturi ⁹⁶, ceea ce făcea ca bolnavii să fie în mare măsură purtați pentru spitalizare pe la Timișoara, Oravița, Anina, fără însă ca, din lipsă de locuri și în aceste localități, problema să poată fi rezolvată. În același timp, la uzinele din Hunedoara, pentru cei 4 500 de lucrători, plus familiile lor, nu existau nici un medic, nici un spital și nici cel puțin un dispensar ⁹⁷. De asemenea, muncitorii de la minele „Molybden” și „Bismut” din județul Bihor, exploatate de societatea cu capital german „Europetrol”, nu se bucurau de nici o asistență medicală ⁹⁸. Deosebit de gravă era și situația muncitorilor forestieri din Agaș și Comănești care lucrau la societatea „Foresta Italo-Romîna”, ca și a muncitorilor minieri din bazinul Comănești. La un efectiv de 7 103 muncitori, plus 40 000—50 000 de persoane, membri ai familiilor lor, în 1942, nu exista decît un mic dispensar, prost aprovizionat și avînd un singur medic, două moașe și doi infirmieri ⁹⁹. Situația nu era mai bună nici la căile ferate. În prima jumătate a anului 1944 se constata că în raza inspectoratelor C.F.R. Arad, Timișoara, Craiova muncitorii T.B.C. trebuiau să se prezinte pentru consultații la policlinica din Timișoara, unde „consultarea, de cele mai multe ori, este sumară. Bolnavii care ar trebui internați în sanatorii sînt trimiși la serviciu, prescriindu-li-se rețete scumpe, pe care nu le pot face și nu le pot urma din cauza serviciului... Spitalizarea se acordă numai în cazuri foarte grave, cînd ajutorul medical este zadarnic. La farmacia policlinicii se găsesc puține medicamente” ¹⁰⁰.

Lipsa de grijă pentru sănătatea muncitorilor și agravarea problemei sănătății constituia deci un alt aspect al pauperizării clasei muncitoare în timpul dictaturii militare-fasciste și al războiului antisovietic. Și la aceasta trebuie încă adăugată înapoierea culturală în care fascismul ținea muncitorimea. E vorba aci atît de faptul că salariile mizerabile făceau ca o foarte mare parte dintre muncitori să nu rămînă cu nimic pentru cheltuielile culturale, cît și de analfabetismul care bîntuia în țară.

★

Întreaga situație a economiei romînești și a clasei muncitoare în perioada dictaturii militare-fasciste și a războiului criminal antisovietic

⁹⁶ Arhivele statului București, Depozitul Pantelimon, fondul U.D.R., Direcția generală, dosarul nr. 138/17 — 1942.

⁹⁷ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 9/1942.

⁹⁸ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 14/1942—43.

⁹⁹ Arhiva Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, fondul fostului Minister al Muncii, Serviciul conflictelor și contractelor colective de muncă, dosarul nr. 4 D II. — 1942.

¹⁰⁰ Arhivele statului București, fondul Președinției Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 304/1944.

arată limpede ajungerea României în pragul catastrofei economice și înăsprirea mai mare decât oricând a exploatării, sărăciei și mizeriei clasei muncitoare și, în general, a maselor de oameni ai muncii. Toate acestea au făcut ca nemulțumirile maselor să crească tot mai puternic. Clasa muncitoare, în frunte cu comuniștii, a intensificat lupta împotriva militarizării întreprinderilor, împotriva politicii teroriste fasciste, a intensificării extraordinare a exploatării, împotriva scăderii vertiginoase a salariului real, a creșterii continue a mizeriei, a disprețului față de sănătatea și viața muncitorilor manifestat de regimul militar-fascist, contra jefuirii țării de către hitleriști, contra războiului nedrept, de agresiune, dus împotriva Uniunii Sovietice. Masele țărănimii s-au ridicat și ele contra poverii crescînde a impozitelor, nesfîrșitelor rechiziții, prețurilor ruinătoare la produsele agricole și tot mai mari la cele industriale, mobilizărilor la muncă în interesul moșierilor și chiaburilor, precum și a faptului că erau trimise să moară pe frontul antisovietic, într-un război străin intereselor lor și urît de ele. Micii meseriași erau și ei tot mai nemulțumiți de faptul că dictatura militară-fascistă și războiul antisovietic loveau tot mai greu în interesele lor, provocînd ruina unui număr din ce în ce mai însemnat dintre ei. Nemulțumirea maselor de funcționari creștea și ea din cauza salariilor mici, a scumpetei și lipsurilor care se agravau continuu, a terorii fasciste care domnea, a războiului dus în scopuri străine în care erau trimiși să moară.

O ură crescîndă contra regimului militar-fascist se dezvolta și în rîndurile altor păături sociale. S-au ascuțit deosebit de mult toate contradicțiile României burghezo-moșierești : dintre proletariat și burghezie — cea mai concentrată și focarul tuturor contradicțiilor —, dintre țărănime și moșierime, dintre țărănime și capitalul financiar, dintre mica burghezie și monopoluri.

În aceste condiții, lupta de eliberare națională de sub jugul fascist german avea deci o însemnătate primordială.

Scoțînd în relief însemnătatea istorică a eliberării țării de sub jugul fascist, P.C.R. a arătat maselor de oameni ai muncii că împiedicarea producției de război, a transporturilor de muniții și armament, lupta pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste, sabotajul și lupta cu arma în mîină contra cotropitorilor hitleriști constituiau datoria fiecărui patriot.

În elaborarea strategiei și tacticii sale, P.C.R. a ținut seama de faptul că, prin aservirea economică și politică a României față de Germania hitleristă, prin războiul nedrept antisovietic, prin uriașa ofensivă contra nivelului de trai al maselor de oameni ai muncii și prin teroarea dezlănțuită, dictatura militară-fascistă lovea nu numai în interesele clasei muncitoare și țărănimii, dar și ale majorității micii burghezii și ale intelectualității. Totodată, P.C.R. a ținut cont de faptul că prin înrobirea economică a țării de către Germania hitleristă o anumită parte a burgheziei era și ea lovită în interesele ei economice. Ca urmare, P.C.R. a luptat pentru înfăptuirea unui front larg patriotic de luptă în vederea doborîrii dictaturii militare-fasciste, întoarcerii armelor împotriva Germaniei

hitleriste, pentru dobândirea libertății și independenței naționale și pentru formarea unui guvern democratic.

La 23 August 1944, în conformitate cu planul insurecției elaborat de partid, guvernul Antonescu a fost arestat, unități ale armatei împreună cu formațiuni de luptă patriotice din Capitală și din alte centre ale țării au ocupat principalele instituții publice, au atacat și dezarmat trupele hitleriste.

Insurecția armată victorioasă din august 1944 a deschis o eră nouă în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării.

Insurecția armată victorioasă din august 1944 a deschis o eră nouă în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării.

O mișcare de luptă pentru libertate și independență națională și pentru formarea unui guvern democratic.

Insurecția armată victorioasă din august 1944 a deschis o eră nouă în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării.

Insurecția armată victorioasă din august 1944 a deschis o eră nouă în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării.

Blocul democratic, organizație de masă legală condusă de P. C. R. (1935 - 1936)

GH. IONIȚĂ

În anii ce au urmat eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, lupte care prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul revoluționar au marcat un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a mișcării muncitorești din țara noastră, partidul comunist și-a intensificat activitatea sub toate formele: ilegală, semilegală și legală, a organizat numeroase acțiuni ale oamenilor muncii pentru revendicări economice și politice, a acționat pentru strângerea laolaltă a forțelor democratice, antifasciste, a chemat poporul la luptă împotriva fascizării țării și a împingerii ei în războiul criminal antisovietic.

Creșterea exploatării maselor muncitoare, atacurile prin care se urmărea lichidarea libertăților democratice și așa destul de ciuntite, intensificarea terorii împotriva organizațiilor democratice, pregătirile făcute de camarila regală și de cabinetul Tătărașcu pentru introducerea unei constituții care să înlesnească instaurarea unui regim dictatorial, precum și sprijinul tot mai pronunțat dat organizațiilor fasciste de către marea burghezie și moșierime puneau în fața maselor celor mai largi problema organizării unei împotriviri comune contra reacțiunii, fascismului și a politicii sale agresive, primejdioase pentru independența României.

Ținând seama de noile împrejurări politice și înfrângînd manifestările elementelor oportuniste din interiorul său, P.C.R. a folosit o tactică adecvată, cu o mare varietate de forme, pentru organizarea unei largi mișcări de mase, în vederea realizării unității de acțiune a clasei muncitoare și, pe această bază, pentru înfăptuirea frontului popular împotriva fascismului și a pregătirilor furibunde de război. „Călăuzit de îndrumările prețioase ale Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, partidul și-a intensificat activitatea pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și strângerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței naționale, în vederea închegării unui larg front popular antifascist”¹.

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 436.

Pornind de la indicația leninistă cu privire la necesitatea îmbinării activității legale cu cea ilegală, Partidul Comunist din România, orientându-se cu multă pricepere, a găsit mereu forme noi pentru păstrarea și lărgirea legăturilor sale cu masele și pentru a-și spune cuvântul în toate problemele ce frământau poporul nostru muncitor. În această perioadă a anilor 1934—1937, arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „...partidul nostru creează o serie de organizații de masă legale, pentru a putea desfășura acțiunea de încheiere a unui larg front popular antifascist”². Aceste organizații aveau rostul de a cuprinde categorii sociale cât mai largi și de a activa legal în acele condiții în care partidul comunist, apărătorul intereselor vitale ale întregului popor muncitor din România, era permanent urmărit de către autoritățile reacționare burghezo-moșierești și împiedicat să-și desfășoare legal activitatea. Dintre aceste organizații de masă legale conduse de P.C.R., o largă activitate pentru apărarea libertăților cetățenești, pentru concentrarea forțelor oamenilor muncii greu loviți de măsurile reacționare ale guvernului a desfășurat Blocul democratic sau, cum i se mai spunea, Blocul pentru apărarea libertăților democratice³.

★

Crearea de către P.C.R. a unei organizații care să lupte, cu mijloace legale, pentru apărarea libertăților democratice ale maselor răspundea necesităților profunde ale perioadei istorice date, perioadă în care guvernările puneau la baza politicii lor starea de asediu, teroarea, cenzura, interzicerea organizațiilor revoluționare, arestarea și schingiuirea luptătorilor antifasciști. „Este o stare nejustificabilă — nota un ziar al vremii — ca o țară să fie guvernată permanent de cenzură și stare de asediu, luptătorii antifasciști să fie tratați cu un regim de teroare și să se răpească muncitorilor drepturile economice și politice”³. Această situație era cu atât mai condamnată cu cât, în același timp, bandele fasciste acționau cu sprijinul deplin al guvernului, sub oblăduirea căruia își țineau congresele, creau tot felul de organizații teroriste, editau ziare proprii⁴. Sarcina partidului comunist în aceste condiții grele era, așa cum se sublinia în rezoluția C.C. al P.C.R. adoptată în februarie 1935, de a lupta pentru „APĂRAREA DREPTURILOR DEMOCRATICE ALE POPORULUI MUNCITOR”⁵.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 379.

★ Blocul democratic a continuat în noile condiții istorice, legate de ascensiunea fascismului, activitatea desfășurată în anii 1925—1933, sub conducerea P.C.R., de către Blocul muncitoresc-tărănesc (vezi Fl. Dragne: „Activitatea Blocului muncitoresc-tărănesc, organizație revoluționară de masă creată și condusă de Partidul Comunist din România”, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 1/1962) și, apoi, în anii 1933—1934, de către Liga muncii (vezi Titu Georgescu: „Liga muncii — organizație de masă legală condusă de P.C.R.”, în revista citată, nr. 2/1959).

³ „Omul liber” (Pitești), anul I, nr. 6, din 25 martie 1936.

⁴ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 215—216.

⁵ Loc cit., pag. 216.

Creînd Blocul democratic, P.C.R. i-a îndrumat pas cu pas activitatea, trimiţînd în rîndurile sale activişti de partid, care să contribuie la îndeplinirea cu succes a sarcinilor ce-i stăteau în faţă. Activînd în rîndurile Blocului democratic, o serie de reprezentanţi de frunte ai mişcării comuniste şi antifasciste, ca : Ilie Pintilie, Constantin David, Nicolae Cristea, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, P. Constantinescu-Iaşi, Atanase Joja şi alţii⁶, au asigurat organizaţiei o bună orientare, transmiţînd maselor muncitoare cuvîntul mobilizator al partidului comunist în cadrul acţiunilor organizate pe baze legale de bloc. O formă de menţinere a legăturii între partid şi Blocul democratic a constituit-o, de asemenea, invitarea la unele şedinţe ale conducerii partidului a unor activişti comunişti ce făceau parte din conducerea blocului, în vederea stabilirii măsurilor concrete şi imediate ce trebuiau luate în lupta pentru apărarea libertăţilor democratice⁷. Aceeaşi preocupare au manifestat şi organele locale ale partidului pentru felul în care îşi desfăşura activitatea Blocul democratic. În multe centre, în componenţa organelor de conducere ale blocului, pentru a întări munca, au intrat activişti ai organizaţiilor locale de partid. Sub conducerea P.C.R., membrii Blocului democratic, mulţi dintre ei fiind comunişti, au desfăşurat o activitate susţinută pentru realizarea scopurilor pentru care era creată noua organizaţie.

Constituirea Blocului democratic a fost marcată de publicarea în presă a unui comunicat⁸ în care, expunîndu-se scopurile organizaţiei, se făcea apel la masele muncitoare de pe întreg cuprinsul ţării să se ralieze luptei pentru satisfacerea următorului program de revendicări : lupta împotriva pericolului fascist, indiferent de forma în care se manifestă ; pentru dreptul de organizare politică, sindicală şi culturală a tuturor oamenilor muncii ; pentru libertatea presei şi a întrunirilor, a grevelor şi a cuvîntului ; împotriva cenzurii şi stării de asediu ; împotriva scumpetei ; împotriva impozitelor excesive pe salarii, pămînturi etc., pentru lichidarea datoriilor agricole şi pentru ajutorarea ţăranilor săraci ; pentru ajutorarea şomerilor ; asigurări sociale pentru muncitori ; pentru salariu egal la muncă egală şi condiţii omeneşti de muncă pentru femei şi tineret ; împotriva proiectelor reacţionare de legi ale meseriilor, presei, administrative etc. ; pentru acordarea de drepturi egale naţionalităţilor conflocuitoare ; pentru asigurarea dreptului de învăţătură celor săraci ; pentru alegeri libere şi acordarea dreptului de vot tuturor cetăţenilor majori ; pentru amnistie şi eliberarea tuturor celor arestaţi din cauza participării la lupta revoluţionară ; împotriva proiectatei modificări în sens şi mai reacţionar a constituţiei ; pentru legalizarea tuturor organizaţiilor antifasciste desfiinţate ; împotriva războiului, pentru pace ;

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 82 ; dosarul nr. 1 193, fila 7 ; dosarul nr. 1 194, fila 15 ; dosarul nr. 1 196, filele 80—82, 151, 160 ; dosarul nr. 1 198, filele 19—23 ; dosarul nr. 9 084, filele 13, 175, 176, 206 ; fondul nr. 7, dosarul nr. 1 418, fila 293 ; dosarul nr. 1 557, fila 271 ; fondul nr. 16, dosarul nr. 3 849, fila 225.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 16, dosarul nr. 3 849, fila 59.

⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, filele 2, 7 ; vezi şi „Dimineata” din 22 mai 1935.

pentru un pact de asistență mutuală cu U.R.S.S. și împotriva tuturor alianțelor militare îndreptate în contra statului sovietic⁹.

Acesta era un program de revendicări de ordin politic, economic și cultural, armonios îmbinate, care constituia o bază pentru aderarea la bloc a unor mase dintre cele mai largi de oameni ai muncii, un program care, după cum erau nevoite să recunoască înseși organele siguranței, a adus o contribuție de seamă la întreținerea unei continui „...stări de spirit revoluționare în rîndurile populației muncitoare de la orașe și sate”¹⁰.

Textul programului a fost inclus de conducerea blocului în conținutul adeviziunii de primire în rîndurile membrilor săi, adeviziune care, tipărită în mii de exemplare, a fost trimisă prin delegații în toate regiunile țării, în fabrici și uzine, la sate, în școli și facultăți, în cazărmi, în cartiere *. Sosiți în unul sau altul din centrele țării, delegații blocului, în pofida tuturor greutăților și provocărilor puse la cale de autorități, au desfășurat o muncă intensă de lămurire și atragere a maselor în noua organizație. Acolo unde condițiile au permis mai repede crearea unor secții, conducerea blocului a delegat cîte un reprezentant permanent al său care să sprijine efectiv această muncă. Așa, de pildă, încă la 26 mai 1935, în Hunedoara, unde activitatea Blocului democratic a devenit repede cunoscută și apreciată de mase, a fost trimis de către conducere un delegat permanent din partea secției pentru Ardeal și Banat a blocului, ce-și avea sediul la Cluj¹¹.

Pentru a stimula munca de înființare a unor noi secții, conducerea blocului a însărcinat delegații care, periodic, au mers în regiuni, pentru a populariza programul, scopul și sarcinile organizației. O asemenea delegație, condusă de președintele blocului, P. Constantinescu-Iași, a mers, în cursul lunii decembrie 1935, în satele Țebea, Cîrne, Folt, Băița etc. din vecinătatea Devei¹². Munca aceasta a fost continuată cu bune rezultate în toată țara. În cadrul ședințelor conducerii blocului, de fiecare dată, noi delegați erau însărcinați să meargă în provincie, să ducă cu ei cuvîntul de ordine al organizației¹³.

Ca rezultat al muncii susținute desfășurate de activiștii blocului și, mai ales, al ajutorului primit pretutindeni din partea organizațiilor locale de partid, la noua organizație au aderat rapid un mare număr de muncitori, țărani, intelectuali, studenți, oameni care, prin întreaga lor activitate, dovedeau că se plasau pe linia apărării libertăților demo-

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 192, fila 3 ; dosarul nr. 1 198, filele 2, 3, 4, 5 ; fondul nr. 7, dosarul nr. 1 418, fila 133 ; fondul nr. 25, dosarul nr. 4 207, fila 11 ; vezi și „Uj idö” (Brașov), anul I, nr. 1 din 20 ianuarie 1936 ; „Înainte” (Bacău), anul I, nr. 5 din 20 decembrie 1935 ; „Părerii” (Birlad), anul III, nr. 6 din 18/31 martie 1936.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, filele 24—25 ; dosarul nr. 1 189, filele 137—140.

* Adeziunea conținea, în afară de programul de revendicări, următorul text sub care se punea semnătura celui ce adera la bloc : „Luînd cunoștință de programul de mai sus, vă rugăm să binevoiți a ne primi ca membri activi ai acestei organizații” (vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, filele 2—5 ; Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota N XX-2, inv. 964).

¹¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 196, fila 146.

¹² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 193, filele 202, 203.

¹³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 190, filele 28, 29.

cratice, împotriva oricăror tendințe dictatoriale și aventuri războinice. Astfel, după constituirea Comitetului Central al blocului, s-au pus, încă în cursul anului 1935, bazele Comitetului regional pentru Ardeal și Banat al blocului, cu sediul la Cluj¹⁴; la 25 ianuarie 1936, la Ploiești, s-a înființat secția județeană Prahova¹⁵, iar apoi, la începutul lunii februarie 1936, s-a creat Comitetul județean al blocului din Maramureș, cu sediul la Sighet¹⁶. Tot la începutul anului 1936 s-a creat la Oradea secția blocului pentru județul Bihor¹⁷. Din momentul constituirii lor, comitetele județene* au pregătit condițiile pentru înființarea unor comitete locale**. În unele localități s-au înființat la început comitete de inițiativă*** care, cu timpul, aveau să se transforme în comitete locale. În Capitală, unde activitatea era mai greu de cuprins doar de comitetul local, au luat ființă comitete pe sectoare¹⁸. În unele centre, unde blocul nu a reușit de la început să înființeze comitete locale sau de inițiativă, s-au

BLOCUL PENTRU APĂRAREA LIBERTĂȚILOR DEMOCRATICE

ORGANIZAȚIA

No.

CARTE DE MEMBRU

PREȘEDINTE COM. CENTRAL.

Carte de membru al organizației Blocului democratic. (Arhiva C.C. al P.M.R.)

¹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 124.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, filele 174, 178, 179.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 103; vezi și „Viltoarea” (Cluj), seria a III-a, anul I, nr. 4 din 23 februarie 1936.

¹⁷ P. Constantinescu-Iași: „Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938”, Editura Academiei R.P.R., 1952, pag. 84.

* Comitete județene ale blocului au activat în localitățile: Tr. Severin, Ploiești, Oradea, Pitești, Sighet, Galați, Botoșani, Brașov etc. (Vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 193, filele 3—4; vezi și „Omul liber”, anul I, nr. 4 din 21 ianuarie 1936; „Cuvîntul liber” [București], anul III, nr. 13 din 1 februarie 1936).

** Asemenea comitete au activat în București, Hunedoara, Bacău, Petroșeni, Buzău, Deva, Brad, Calafat, Sinaia etc. (vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 193, filele 3—4; dosarul nr. 1 194, filele 5, 9, 10; dosarul nr. 1 196, filele 15, 19, 71, 72, 77, 78, 118; fondul nr. 16, dosarul nr. 3 844, fila 35; dosarul nr. 3 847, fila 33; vezi și Arhivele statului Hunedoara, Deva, filiala Petroșeni, fondul Comisariatului de poliție, dosarul nr. 1, filele 2, 28 și „Înainte”, anul I, nr. 5 din 20 decembrie 1935).

*** Astfel de comitete au activat inițial în Iași, Bacău, P. Neamț, R. Vilcea, Corabia, Birlad, Caracal, Botoșani, Dorohoi, Roman, Rădăuți, comunele Lița și Slobozia-Mîndra (jud. Teleorman) — (vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 785, fila 145; fondul nr. 6, dosarul nr. 1 192, filele 4—7; dosarul nr. 1 194, filele 5, 9—10; dosarul nr. 1 193, filele 3—4; fondul nr. 8, dosarul nr. 1 785, fila 145).

¹⁸ În Capitală existau secțiuni ale blocului în toate cele 4 sectoare. La 9 octombrie 1935, de pildă, s-a constituit comitetul blocului din sectorul II Negru (Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 16). Documentele specifică faptul că,

creat comitete mai restrinse *. Numeroase comitete a înființat blocul la sate **, punînd în fața lor sarcina atragerii și organizării țărănimii la lupta pentru realizarea revendicărilor proprii țărănești ce erau incluse în programul organizației.

În vederea întreprinderii unor acțiuni comune, conducerea blocului a acționat în direcția stabilirii unor legături cu o serie de organizații de masă, profesionale și politice. Așa, de pildă, conducerea blocului a dus tratative cu secția romînească a Ligii drepturilor omului, de sub președinția lui Costa-Foru¹⁹, personalitate ce se bucura de mare prestigiu prin atitudinea sa democratică, el aflîndu-se de mai mulți ani printre apărătorii victimelor regimului de teroare îndreptat de guvernanți în contra reprezentanților de frunte ai mișcării muncitorești și, în special, a comuniștilor. Ca urmare a tratativelor purtate, Costa-Foru, în numele Ligii drepturilor omului, a acceptat colaborarea cu Blocul democratic, stabilindu-se să fie ales chiar președinte de onoare al blocului ***.

În același scop, reprezentanți ai Blocului democratic participau adesea la întrunirile meseriașilor și funcționarilor din Capitală, ca și din Cluj, Sighet, Iași, Bacău, P. Neamț, Galați, Tr. Severin, Ploiești și din alte centre²⁰.

Preocupată de antrenarea tineretului în activitatea noii organizații, conducerea blocului a inițiat, către finele anului 1935, înființarea secției sale de tineret, purtînd denumirea de „Tineretul Blocului pentru apărarea libertăților democratice”. În acest scop, la 25 decembrie, a fost dat publicității comunicatul cu privire la înființarea secției de tineret a blocului²¹, secție ce-și propunea să lupte pentru: asigurarea drepturilor politice tinerilor de la 18 ani; înlăturarea tuturor piedicilor puse în calea tinerilor la intrarea lor în producție; dreptul de organizare profesională; ocrotirea tineretului prin asigurarea unor condiții omenești de muncă și trai, prin acordarea asistenței sociale; democratizarea învățămîntului și asigurarea dreptului de cultură tuturor categoriilor de tineri nevoiași; ocrotirea tinerilor de la sate (argați, zilieri, lucrători agricoli); salariu egal la muncă egală etc.²².

Împreună cu comitetul blocului din sectorul II Negru, în raza de activitate a căruia cădea cartierul Obor, o fructuoasă activitate a desfășurat și Comitetul din sectorul IV Verde, ce cuprindea cartierul Grivița (vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9084, fila 197).

* Asemenea comitete au existat în Aradul Nou, Nădrag, Oravița, Orșova, Sinnicolau-Mare, Vinga, Făget etc. (vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1190, fila 83).

** Numai în Oltenia existau, de pildă, asemenea comitete în 15 sate, printre care: Stignîța, Corcova, Gura Văii, Almăjelu, Scorila, Mateești-Vîlcea, Stanii-Muscel, Degerați, Opișoru, Crivina, Cordun. Acestea toate activau sub conducerea comitetului județean Mehedinți cu sediul în Tr. Severin (vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1190, filele 48—51).

¹⁹ P. Constantinescu-Iași: „Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938”, Editura Academiei R.P.R., 1952, pag. 80.

*** Acest lucru nu s-a putut realiza deoarece, la 15 august 1935, Costa-Foru a încetat din viață.

²⁰ P. Constantinescu-Iași: „Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938”, Editura Academiei R.P.R., 1952, pag. 81—82.

²¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1189, fila 20; vezi și „Blocul” (Tr. Severin), anul I, nr. 4, din 25 decembrie 1935.

²² Ibid.; vezi și dosarul nr. 1196, fila 152.

O muncă intensă a desfășurat conducerea blocului pentru crearea condițiilor necesare înființării, atât în Capitală cât și în provincie, a unui număr cât mai mare de secții de tineret. Pe această linie se situează circulara * trimisă, la jumătatea lunii ianuarie 1936, tuturor organelor blocului din țară, în care se dădeau indicații prețioase asupra felului cum trebuiau înființate secțiile de tineret²³. Roadele acestei munci au apărut curînd. După înființarea Comitetului Central și a unei secții locale a tineretului blocului în Capitală, au luat ființă secții la Galați, Botoșani, Bacău, Iași, o secție a tineretului universitar etc.²⁴, munca de înființare a unor noi secții continuînd, cu intensitate, în întreaga țară. „Noi, subsemnații tineri muncitori, intelectuali, funcționari — scria, de pildă, un grup de tineri din Iași —, văzînd ofensiva crescîndă a fascismului, ne solidarizăm cu inițiativa luată pentru formarea Blocului tineretului democratic din Iași...”²⁵.

Conducerea blocului a manifestat grijă și pentru atragerea în noua organizație a unui număr cât mai mare de femei, ce erau chemate să lupte pentru satisfacerea următoarelor revendicări specifice: lupta pentru acordarea de drepturi politice femeilor; asigurarea unor condiții omenеști de muncă; salariu egal cu al bărbaților la muncă egală; respectarea demnității femeii; drept de înaintare în grad la fel cu bărbații; concedii plătite înainte și după naștere; cămine de copii pe lîngă fabrici și uzine; maternități la sate și orașe, grădinițe de copii în cartierele muncitorești etc.²⁶.

Pentru început, conducerea blocului a creat un comitet de inițiativă în vederea constituirii unei secții feminine a blocului, comitet ce a activat, cu bune rezultate, în Capitală²⁷. Asemenea comitete de inițiativă au luat ființă de asemenea la Cluj, în Maramureș și în alte locuri²⁸. Treptat, înmagazinînd o mai mare experiență, ele s-au transformat în secțiuni feminine ale comitetului din București, din conducerea căruia făceau parte Bugnaru Zoe, Frunză Zoe etc.²⁹. „Scumpetea excesivă și impozitele mari, sărăcia din ce în ce mai mare frîng, în mod nemilos, spatele maselor producătoare. Astăzi ultimele libertăți cetățenești sînt în pericol. Peste tot reacțiunea nesocotește drepturile celor ce muncesc — se sublinia într-un manifest din 2 aprilie 1936 al secției feminine a Blocului democratic din Cluj, adresat femeilor muncitoare din localitate. Noi, secțiunea femeilor din Blocul democratic, dată fiind această situație grea, vă propunem să colaborăm, prin acțiuni comune, pentru o viață mai bună”³⁰.

* De-a lungul existenței organizației, C.C. al blocului s-a adresat secțiunilor sale prin asemenea circulare ce conțineau diferite instrucțiuni, comunicări, sarcini ce se cereau a fi urgent îndeplinite etc.

²³ Vezi Circulara nr. 2 a C.C. al Blocului democratic. (Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, fila 256).

²⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 8, dosarul nr. 1 655, fila 4; dosarul nr. 1 766, fila 181; „Înainte”, anul I, nr. 5, din 20 decembrie 1935 și „Făclia” (Galați), anul II, nr. 7, din 9 martie 1936.

²⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 8, dosarul nr. 1 786, fila 181.

²⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 104; vezi și „Viltoarea” seria a III-a, anul I, nr. 4, din 23 februarie 1936.

²⁷ Ibid.

²⁸ Loc. cit., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 112.

²⁹ Loc cit., fila 104.

³⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 196, fila 149

Pentru susținerea activității blocului, conducerea organizației a hotărât să editeze un organ propriu de presă. Întrucât încercările de a-l edita în Capitală n-au reușit, datorită intensificării cenzurii și terorii, s-a stabilit ca loc de apariție orașul Tr. Severin. Astfel, în luna decembrie 1935, a apărut primul număr al ziarului „Blocul” — organ de presă al Blocului pentru apărarea libertăților democratice. În pofida tuturor greutăților pe care le-a întâmpinat până să apară, „Blocul” a devenit, din momentul apariției, o eficientă tribună de popularizare a țelurilor și sarcinilor organizației, un mijloc important de organizare și educare a maselor largi grupate în jurul său. În articole ca „Fascismul în România”, „Dureri din lumea ceferistă”, „Vrem pace”, „Fascismul contra națiunii”, „Pentru tineretul democratic” etc.³¹, ziarul „Blocul” a reușit să pună la îndemina cititorilor săi un material faptic bogat, bine orientat din punct de vedere politic, avînd un mobilizator conținut de idei antifasciste și antirăzboinice.

În sprijinul organizației au venit, de asemenea, o serie de publicații din Capitală și provincie, care, în coloanele lor, inserau adesea știri despre activitatea desfășurată de bloc în diferite centre ale țării*. În unele centre, redacțiile unor publicații s-au declarat gata să-și pună oricînd serviciile la dispoziția Blocului democratic** ; aceștia li s-au adăugat o serie de organe de presă ce au apărut în unele centre, sub îngrijirea directă a secțiilor regionale, județene, locale sau de inițiativă ale Blocului democratic***.

Folosind o bogată campanie propagandistică, concretizată în editarea și difuzarea unui mare număr de manifeste, broșuri, etichete, fluturări, precum și șablonarea pe ziduri a unor lozinci de luptă antifascistă și antirăzboinică, blocul a făcut cunoscut maselor din întreaga țară cuvîntul său mobilizator³². Activiștii ai blocului semnav, adesea, în presa legală a partidului și în alte publicații, aflate sub influența partidului, materiale mobilizatoare, chemînd masele la luptă pentru crearea Frontului de luptă împotriva fascismului³³.

Munca organizatorică desfășurată, sub conducerea P.C.R., de către Comitetul Central al Blocului democratic încă de la constituirea organizației, muncă dusă în contra tuturor măsurilor de teroare luate de autorități, din ordinul guvernului reacționar și îndreptate în contra

³¹ „Blocul”, anul I, nr. 4, 5 și 6, din 25 decembrie 1935, 14 ianuarie și 8 februarie 1936.

* Dintre aceste organe de presă notăm : „Adevărul”, „Raza”, „Dimineata”, „Atlas”, „Critica”, „Arena” (București), „Valul”, „Soarele”, „Clopotul”, „Torța” (Botoșani), „Făclia”, „Ancheta” (Galați), „Flacăra” (P. Neamț), „Acțiunea Maramureșului” (Sighet) etc.

** Așa, de pildă, ziarul „Părerii” din Birlad, în numărul său din 18—31 martie 1936, făcea cunoscut, în apelul intitulat „Către cetățenii de toate categoriile”, că va sluji, pe viitor, cauzei de luptă a Blocului democratic. Subliniind că în localitate s-a înființat, pe lângă ziarul „Părerii”, un comitet local al blocului, apelul chema în rândurile noii organizații masele largi de oameni ai muncii.

*** Așa au fost : „Omul liber” (Pitești), „Țarina” (Buzău), „Ecoul” (Roman), „Cîmpul” (comunele Lița și Slobozia-Mindra din județul Teleorman), „Manifest” (Iași), „Drumul nostru”, „Înainte” (Bacău), „Ecoul” (Dorohoi), „Vîltoarea” (Cluj) etc.

³² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 191, fila 2 ; dosarul nr. 9 084, filele 13, 20, 26, 209 ; fondul nr. 8, dosarul nr. 1 610, fila 316 ; fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, filele 122, 182, 260, 261.

³³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 20.

activității blocului și a tuturor celorlalte organizații de masă legale, a dus la crearea unei rețele vaste de organizații regionale, județene, locale și satești ale Blocului democratic și ale secțiilor sale de tineret și de femei; aceasta a dus, de asemenea, la crearea unei vaste rețele de publicații proprii sau prietene, care au stat la îndemîna și în sprijinul blocului, în tot decursul activității organizației.

Activitatea desfășurată de secțiunile blocului în diferitele centre ale țării a cerut din partea Comitetului Central al organizației un volum mare de muncă. Analiza temeinică făcută în cadrul unor ședințe plenare, ordinare sau extraordinare ³⁴ activității blocului, precum și adoptarea unor măsuri corespunzătoare pentru ducerea la îndeplinire a sarcinilor ce-i stăteau în față au asigurat blocului o susținută activitate.

Îndrumat îndeaproape de partid, blocul s-a străduit din momentul constituirii sale să contribuie la activitatea desfășurată de P.C.R. pentru unirea tuturor organizațiilor antifasciste într-un front comun de luptă împotriva fascismului. Eforturile întreprinse de Blocul democratic în această direcție și-au găsit expresia în încheierea unui acord * de front comun de luptă cu Partidul socialist (Popovici) **, la 26 noiembrie 1935 ³⁵. Cele două organizații considerau că „...acordul încheiat este expresia nu a discuției dintre comitete și delegați, ci își are originea în frământarea și acțiunea muncitorilor, care doresc unirea forțelor democratice” ³⁶.

Încheind acordul, cele două organizații au lansat o chemare către „toate organizațiile muncitorești, politice și sindicale, partidele național-țărănist, radical-țărănesc ***”, simburile de front de la Deva ****, comercianții, asociațiile de meseriași, funcționari și intelectuali și tot ceea ce este organizație democratică să hotărască, cu un ceas mai devreme,

³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 82; dosarul nr. 1 193, fila 7; dosarul nr. 1 194, fila 15; dosarul nr. 1 196, filele 80—82, 151, 160; dosarul nr. 1 198, filele 18—23; dosarul nr. 9 084, filele 13, 175, 176, 206; fondul nr. 7, dosarul nr. 1 418, fila 293; dosarul nr. 1 557, fila 271; fondul nr. 16, dosarul nr. 3 849, fila 225.

* Un acord asemănător se încheiase, la Deva, la 3 noiembrie 1935, în cadrul unei mari întruniri cetățenești și între organizațiile Frontului plugarilor și Madoszului. Acest acord reconfirma punctul de vedere comun exprimat de cele două organizații, la Băcia, la 24 septembrie 1935. Referindu-se la acordul din 3 noiembrie 1935, „Crainicul Maramureșului” îl califica drept: „...o primă manifestare puternică pentru Frontul popular antifascist” (vezi „Crainicul Maramureșului”, anul IV, nr. 14 din 16 decembrie 1935).

** Dezidență desprinsă din P.S.D., care s-a plasat pe pozițiile luptei antifasciste, susținînd acțiunile inițiate de P.C.R. pe linia închegării unui front de luptă antifascistă.

³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 24; vezi și „Le Correspondence Balcanique” din 25 decembrie 1935.

³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 24.

*** Datorită neînțelegerilor existente în sinul conducerii P.N.Ț., din acest partid s-au desprins de-a lungul anilor o serie de grupări politice, printre care, în 1932, și Partidul radical-țărănesc (P.R.Ț.) de sub conducerea lui Grigore Iunian. Declarîndu-se partizani ai luptei pentru sprijinirea intereselor țărănimii, conducătorii acestui partid au folosit o largă frazeologie demagogică; în practică, ei s-au situat însă pe o poziție reacționară. Împotriva reacționarismului conducerii P.R.Ț., s-a ridicat, în diverse ocazii, masa membrilor acestui partid.

**** Documentul are în vedere organizațiile Frontului plugarilor și Madoszului, ce încheiaseră, la Deva, acordul din 3 noiembrie 1935.

încheierea Frontului popular democratic între toate forțele democratice din România" ³⁷.

În vederea lărgirii frontului comun, Blocul democratic și Partidul socialist (Popovici) au desemnat o delegație pentru a merge la Deva și a lua legătură acolo cu reprezentanții Frontului plugarilor și Madoszului. Delegația a fost primită, cu mare entuziasm, la Simeria, Deva și în alte centre de numeroși muncitori și țărani, membri ai organizațiilor Frontului plugarilor și Madoszului ³⁸. Încheierea cu succes a discuțiilor purtate între reprezentanții celor patru organizații a prilejuit organizarea, în dimineața zilei de 6 decembrie 1935, a unei entuziaste întruniri în sala „Decebal” din Deva. Participanții la întrunire, delegați ai miilor de muncitori și țărani din 65 de comune ale plasei Deva, au salutat pe delegații celor patru organizații care, în numele realizării Frontului comun de luptă antifascistă, duseseră rodnice tratative. În cadrul întrunirii a fost unanim aprobat textul unei moțiuni care exprima poziția comună a celor patru organizații. „Delegații celor 65 de comune din plasa Deva, reprezentând mii de țărani, — se spunea în moțiune — atrag atenția guvernului asupra ilegalităților și arestărilor săvârșite în rîndul tuturor organizațiilor democratice și antifasciste... contra presei democratice, a regimului neomenos din închisori (cerînd — *n.n.*), libertatea de apariție a presei democratice, măsuri contra provocărilor organizațiilor fasciste, amnistie” ³⁹.

După întrunirea de la Deva, delegații celor patru organizații au participat, în aceeași zi, la o serie de adunări organizate în comunele Folt, Certeju, Buituri, Sarmisegetuza, Cîrnești, Țebea etc. ⁴⁰. Participanții la aceste întruniri au ascultat cu mare atenție cuvîntările rostite de dr. P. Groza, P. Constantinescu-Iași, Romulus Zăroni, C. Popovici și alții, manifestînd cu toții pentru încheierea grabnică a unei înțelegeri de front comun de luptă antifascistă ⁴¹. În cuvîntul lor, o serie de vorbitori, țărani din comunele respective, au ridicat numeroase probleme privind situația lor grea, mizeria în care trăiau, salutînd cu toții ideea constituirii unui front antifascist. În cadrul fiecărei întruniri au fost votate moțiuni, fiecare dintre ele conținînd ideile luptei antifasciste și anti-războinice. Într-una din aceste moțiuni, votată la Țebea, participanții se angajau să lupte în viitor cu hotărîre „...împotriva fascismului, pentru libertate, pentru pace cu toate popoarele” ⁴².

Atmosfera entuziastă ce a domnit în timpul desfășurării acestor întruniri a condus, de fapt, la ideea încheierii, în aceeași zi de 6 decembrie 1935, la Țebea, a unui acord de front comun între organizațiile Blocului democratic, Frontului plugarilor, Madoszului și Partidului socialist (Popovici) ⁴³.

Cîteva zile mai tîrziu, la 19 decembrie 1935, reprezentanți ai Blocului democratic, Frontului plugarilor, Madoszului și Partidului socia-

³⁷ „Studii și articole de istorie”, vol. II, București 1961, pag. 457.

³⁸ „Facla” (București), anul XV, nr. 1 466 din 14 decembrie 1935.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ „Facla”, nr. 1 468, din 16 decembrie 1935.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ „Blocul”, anul I, nr. 5, din 14 ianuarie 1936 și „Vremuri noi” (Brașov), anul I, nr. 3 din 1936.

list (Popovici) au stabilit o înțelegere de front comun cu delegația Frontului studentesc democrat condusă de Gogu Rădulescu⁴⁴. Cu acest prilej s-a hotărât să se constituie un comitet de coordonare al celor cinci organizații, în vederea lărgirii frontului comun de luptă⁴⁵.

În vederea atragerii în frontul comun și a P.S.D., Blocul democratic, de acord cu celelalte organizații raliat, a inițiat trimiterea unei chemări comune, intitulată : „Către Comitetul Executiv al P.S.D.”, prin care o delegație a acestuia era invitată să trateze pentru Frontul popular⁴⁶ ; adoptînd însă o poziție obstrucționistă, șefii oportuniști ai P.S.D. nu au dat curs acestei chemări⁴⁷.

Pe o poziție cu totul condamabilă s-au situat conducerea P.N.Ț. și P.R.Ț., care au continuat să ignoreze eforturile întreprinse de organizațiile democratice în vederea înfăptuirii Frontului antifascist. Șefii P.N.Ț., de pildă, care se întreceau în fața maselor în a face declarații demagogice că ar fi, chipurile, partizani ai luptei antifasciste, au respins deschis chemarea organizațiilor democratice⁴⁸.

În dorința de a nu lăsa departe de Frontul comun de luptă antifascistă masa de rînd a membrilor P.S.D., precum și a P.N.Ț. și P.R.Ț., Blocul democratic a luat hotărîrea, către finele anului 1935, de a face, în viitor, propuneri de acțiune comună începînd cu organizațiile de jos ale acestor partide⁴⁹. Astfel, așa cum se relatează într-o scrisoare deschisă, semnată de luptătorul comunist Ilie Pintilie, adresată conducerii P.S.D., delegații blocului și ai altor organizații de masă au mers, la 16 februarie 1936, cu inima deschisă, la întrunirile organizațiilor social-democrate din sectoarele de Negru și de Verde din Capitală, pentru a lua acolo cuvîntul mizînd că „...aceste întruniri vor marca un început bun al apropierii P.S.D. de lupta pentru F.P.A. (Frontul popular antifascist — *n.n.*)”⁵⁰. Șefii oportuniști ai P.S.D. prezenți în sală au refuzat însă să acorde cuvîntul delegațiilor organizațiilor democratice veniți la întrunire, stîrnind, prin aceasta, dezaprobarea tuturor participanților. „Am crezut că la aceste două întruniri — se spunea în scrisoare — vom putea să ne spunem cu toții cuvîntul, din care ar fi reieșit că vrem, cu forțele unite, cot la cot, să luptăm în contra acelor pericole ce ne amenință deopotrivă (fascism și război — *n.n.*)”⁵¹. Dezaprobîndu-se poziția șefilor P.S.D., care refuzaseră orice tratative cu Blocul democratic și cu celelalte organizații, în scrisoare se atrăgea atenția că : „Lupta izolată a forțelor democratice este un pericol care ne va aduce fascism, război, foamete și lagăre de concentrare”⁵².

Blocul a continuat, în pofida tuturor acestor greutăți, să acționeze în organizațiile de jos ale P.S.D., precum și ale P.N.Ț. și P.R.Ț., în vederea întreținerii sau creării acolo a unui climat de luptă antifascistă.

⁴⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 193, filele 221, 222.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ „Blocul”, anul I, nr. 5, din 14 ianuarie 1936 și „Vremuri noi”, anul I, nr. 3 din 1936.

⁴⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 39.

⁴⁸ „Studii și articole de istorie”, vol. II, București 1961, pag. 457 ; vezi și „Viltoarea”, seria a III-a, anul I, nr. 6, din 8 martie 1936.

⁴⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 16, dosarul nr. 3 849, fila 82.

⁵⁰ „Omul liber”, anul I, nr. 5 din 8 martie 1936.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

Blocul pentru Apărarea Libertăților Democratice
Comitetul Central

PRÔPUNERE

adresată de

BLOCUL DEMOCRATIC

Partidului NAȚIONAL ȚĂRĂNESC

Partidului RADICAL ȚĂRĂNESC

pentru închegarea

Frontului Popular Anti-Fascist

Păine, Pace și Libertate

Blocul pentru apărarea libertăților democratice

— 1936 —

Coperta uneia dintre broșurile editate de Blocul democratic în anul 1936 (Arhiva C.C. al P.M.R.)

Delegații săi au mers, în mai multe rânduri, la întrunirile social-democrate ținute în Capitală, în sălile „Casa poporului” și „Tomis”, la cele național-țăraniste ținute în sălile „Lolica”, „Marna”, „Dacia”, „Tomis”, la cele ale radical-țăranștilor din sălile „Marna”, „Eintracht”, ale „Frontului meseriașilor”, la „Roxi”, ale „Frontului comun al funcționarilor”, la „Rex”, „Izbînda”, la întrunirile cetățenești de la „Marconi”, „Dacia”, „Tomis”⁵³. Asemenea acțiuni a întreprins Blocul democratic și în alte centre ale țării: la Cluj, Iași, Sighet, Bacău, Piatra Neamț, Tr. Severin, Galați, Ploiești etc.⁵⁴. Așa, de pildă, la 19 aprilie 1936, la Ploiești, în sala „Domnișori”, C. Mănescu, președintele Secției Prahova a blocului, și ceilalți delegați ai organizației, prin problemele ridicate în cuvîntările lor, au transformat întrunirea organizației locale P.N.Ț. într-o manifestare

de protest contra politicii liberalilor de nesocotire a libertăților democratice, contra pericolului de fascism și război, pentru făurirea unui Front popular antifascist⁵⁵.

Ca urmare a stării de spirit antifasciste cultivate de comuniști în sînul organizațiilor locale ale P.S.D., precum și ale P.N.Ț. și P.R.Ț., în multe locuri, trecînd peste voința conducătorilor lor, masa membrilor de rînd a acestor partide s-a pronunțat, în diverse ocazii, pentru frontul comun și a trecut, în mod practic, la acțiune comună cu organizațiile democratice.

Contrar poziției juste pe care se situau, tot mai hotărît, masele de rînd ale organizațiilor P.S.D., P.N.Ț. și P.R.Ț., conducerea acestor partide a continuat să tergiverseze luarea contactului cu delegațiile organizațiilor democratice, împiedicînd astfel, în mod conștient, închegarea unui front comun de luptă antifascistă. Conducătorii oportuniști social-democrați au mers pînă acolo încît, chiar de la tribuna Congresului al XVI-lea al P.S.D., desfășurat între 5 și 7 aprilie 1936, la București, au respins propunerile de front comun ale P.C.R., Blocului demo-

⁵³ Broșura „Propunere adresată de Blocul democratic Partidului național-țărănesc și Partidului radical-țărănesc pentru închegarea Frontului Popular Anti-Fascist”, Ed. B.P.A.L.D., 1936, în Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 16, dosarul nr. 3 847, fila 42: vezi și „Blocul” anul I, nr. 6 din 8 februarie 1936; „Arena”, anul I, nr. 2 din 12 aprilie 1936; „Torța”, anul I, nr. 2 din 8 noiembrie 1935.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, filele 139—140.

Aspect din timpul desfășurării uneia dintre întrunirile convocate de Blocul democratic, la Deva, în cadrul campaniei de pregătire, în județul Hunedoara, a alegerilor parțiale din 18 februarie 1936 (Fototeca Arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

cratic și Partidului socialist (Popovici), dispunând în mod ostentativ ca delegaților acestora să nu li se permită nici măcar accesul în sală.⁵⁶

Continuând insistent să acționeze pe linia indicată de P.C.R., Blocul democratic a trecut la organizarea unor acțiuni cu ajutorul cărora să se facă pași înainte spre încheierea unui puternic front antifascist. Un moment însemnat în această luptă îl constituie contribuția adusă de Blocul democratic în acțiunea desfășurată de P.C.R. pentru ralierea tuturor forțelor democratice și prezentarea lor unită în alegerile parlamentare parțiale din februarie 1936, din județele Mehedinți și Hunedoara⁵⁷.

Desfășurând o muncă intensă pentru obținerea victoriei forțelor democratice în alegeri, partidul comunist a încredințat, în același timp, sarcini de răspundere organizațiilor sale de masă legale, și în primul rând Blocului democratic, ale cărui secții își câștigaseră un mare prestigiu în cele două județe.

Răspunzând chemării partidului, Blocul democratic a stabilit în cadrul plenarei sale din 28 ianuarie 1936 un program larg de măsuri în vederea desfășurării cu succes a campaniei electorale și a alegerilor⁵⁸. Conform planului, blocul a desemnat și trimis în cele două județe echipe de propagandiști⁵⁹, a convocat și pregătit desfășurarea unor mari întruniri, în care delegații săi au adresat maselor chemarea de a intra în sânul unui front larg, democratic⁶⁰, a tipărit și difuzat în mase un număr însemnat de broșuri, manifeste și fluturași cu conținut adecvat campaniei electorale și alegerilor⁶¹.

Prin activitatea desfășurată, în pofida tuturor măsurilor de teroare și a provocărilor întreprinse de autorități pe de o parte și de elementele fasciste⁶² pe de altă parte, blocul a contribuit la întreținerea unei permanente stări de spirit antifasciste și antirăzboinice, favorabile succesului în alegeri al candidaților Frontului democratic constituit în cele două județe*.

Desfășurate sub semnul luptei împotriva planurilor de fascizare a țării, alegerile parțiale din februarie 1936 din Hunedoara și Mehedinți reprezintă un moment important în lupta poporului nostru, dusă sub

⁵⁶ „Arena”, anul I, nr. 2, din 12 aprilie 1936.

⁵⁷ Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 5/1961, pag. 51—64.

⁵⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 71.

⁵⁹ Ibid ; vezi și dosarul nr. 1 190, filele 33—40 și „Cuvintul liber”, anul III, nr. 13, din 1 februarie 1936.

⁶⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, filele 30—33, 40, 41, 51—57, 69, 100 ; dosarul nr. 1 220, fila 48 ; dosarul nr. 1 196, filele 37—39, 40, 50—52, 93—96 ; vezi și „Blocul”, anul I, nr. 6, din 8 februarie 1936 și „Adevărul” din 11, 12, 19 ianuarie 1936.

⁶¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, filele 11—15, 24, 36, 39 ; dosarul nr. 1 196, filele 37—39, 42, 50, 52 ; vezi și Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., Cota N XXI-2, inv. 968 și Cota N XXI-1, inv. 967.

⁶² Arhivele statului, filiala Tr. Severin, fondul prefecturii, inv. 150, dosarul nr. 46/1936 ; vezi și „Adevărul” din 24 și 28 ianuarie 1936 și „Dimineața” din 8 februarie 1936.

* În județul Hunedoara, în urma muncii desfășurate de P.C.R., Frontului democratic i s-au raliat organizațiile Blocului democratic, Frontului plugarilor, Madosului, Partidului socialist (Popovici), precum și cele ale P.S.D. și P.N.Ț. În același timp, în județul Mehedinți, alături de P.C.R. au venit organizațiile Blocului democratic, ale P.S.D., precum și ale P.N.Ț.

conducerea P.C.R., pentru crearea Frontului popular antifascist. Concentrarea forțelor democratice, în frunte cu comuniștii, într-un front comun a creat condiții pentru obținerea victoriei în alegeri asupra candidaților fasciști *. Rod al luptei maselor organizate și îndrumate de comuniști, „succesul forțelor democratice în aceste alegeri — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a dovedit justetea punctului de vedere al partidului nostru, că împrejurările obiective din România permiteau închegarea unui larg front popular antifascist bazat pe Frontul unic muncitoresc, care ar fi putut stăvili drumul fascismului” ⁶³.

Succesul important obținut în alegeri a constituit un imbold în activitatea fiecărei organizații înmănunchate în Frontul democratic, inclusiv a Blocului democratic, care, învățând din experiența căpătată cu prilejul alegerilor, și-au concentrat ulterior eforturile, tot mai mult, în direcția luptei hotărâte împotriva fascismului și a pregătirii războiului, pentru crearea Frontului popular antifascist.

În ciuda obstrucțiilor și sabotajului partidelor burghezo-moșierești și a conducătorilor oportuniști ai P.S.D., însuflețiți de succesele obținute în alegerile parțiale din februarie 1936, comuniștii au desfășurat o activitate susținută, reușind să obțină și în alegerile comunale și județene ce au urmat rezultate bune; cu aceste prilejuri, o contribuție de seamă au adus-o și organizațiile Blocului democratic ⁶⁴.

Întrunit la București la 21 februarie 1936, C.C. al Blocului democratic a analizat felul în care blocul s-a achitat cu prilejul alegerilor de sarcinile ce-i fuseseră încredințate de P.C.R. „Alegerile din Hunedoara și Mehedinți — spunea președintele blocului — s-au încheiat cu un succes vădit al forțelor democratice în lupta contra fasciștilor Goga-Cuza și a guvernului liberal fascizant” ⁶⁵. Și, în continuare, spunea: „Blocul democratic a dovedit capacitatea lui de mobilizare rapidă a maselor largi, claritatea politică și puterea de luptă contra fascismului” ⁶⁶.

Ținând seama de perspectivele deschise de succesul în alegeri pentru crearea Frontului popular antifascist, C.C. al Blocului democratic a hotărât să trimită noi propuneri de front comun conducerii P.S.D., precum și conducerilor P.N.Ț. și P.R.Ț., desemnând chiar delegați ai săi care să meargă cu aceste propuneri ⁶⁷. La plenara extraordinară din 5 aprilie

* În județul Hunedoara, organizațiile ce s-au raliat, la chemarea P.C.R., Frontului democratic au obținut în alegeri 31 965 de voturi, cu peste 7 000 mai multe decât candidatul liberalilor și cu aproape 25 000 mai multe decât fasciștii gogo-cușiști.

În același timp, în județul Mehedinți, unde guvernul nu și-a desemnat candidat propriu în alegeri, cu scopul mărturisit ca voturile sale să fie acordate fasciștilor, candidatul Frontului democratic a obținut 20 867 de voturi, cu peste 3 000 mai multe decât candidatul gogo-cușist. (Vezi Comunicatul oficial asupra rezultatelor alegerilor, în Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 120, fila 23 și „Adevărul” din 20 februarie 1936.)

⁶³ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 18.

⁶⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, filele 181, 184, 199; dosarul nr. 1 189, filele 134, 150—151; dosarul nr. 1 198, filele 25, 79, 80; dosarul nr. 1 196, fila 143; dosarul nr. 1 198, filele 79, 80; dosarul nr. 9 084, fila 206; fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, filele 181—182; vezi și „Scinteia”, anul VI, nr. 10—11 (79—80), din august 1936 și „Vîltoarea”, seria a III-a, anul I, nr. 8, din 22 martie 1936.

⁶⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 196, filele 80—82; dosarul nr. 9 084, fila 91.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Loc cit., dosarul nr. 9 084, fila 94.

1936, participanții din întreaga țară au propus, prin cuvântul tovarășului Ion Gheorghe Maurer, să fie din nou adresate conducerilor P.S.D., P.N.Ț. și P.R.Ț., chemări de aderare la front⁶⁸. Cîteva zile mai tîrziu, la 13 aprilie 1936, analizînd „Rezoluția C.C. al Blocului democratic privitoare la situația politică pe plan național și internațional”, participanții la ședința organizației din Capitală a blocului au cerut să se trimită din nou propuneri celor trei partide⁶⁹. În ședință au fost remarcate unele succese care fuseseră obținute, pe linia tratativelor în vederea încheierii unor acorduri, de către organizațiile de jos ale tineretului Blocului democratic, Partidului socialist (Popovici), P.S.D., P.N.Ț. și P.R.Ț.⁷⁰.

O atenție deosebită a acordat Blocul democratic din momentul constituirii sale desfășurării unei activități susținute în rîndurile clasei muncitoare. Detașament de frunte al clasei muncitoare din țara noastră, ceferiștii au răspuns cu entuziasm chemărilor blocului, văzînd în ele cuvîntul mobilizator al P.C.R., luînd parte la acțiunile organizate de acesta în întreaga țară. „Prietenii și tovarășii — spunea muncitorul Constantin David în cadrul plenarei din 22 aprilie 1936 a Blocului democratic —, mizeria în care ne aflăm noi, muncitorii ceferiști, este peste măsura suferințelor noastre și fără margini din toate punctele de vedere și de aceea am înțeles să ne unim la luptă cu Blocul pentru apărarea libertăților democratice”⁷¹.

În Capitală, ca și în alte centre ale țării, blocul a organizat o serie de consfătuiri cu muncitorii ceferiști, muncitori ce-și aveau în organele de conducere ale blocului propriii lor reprezentanți⁷². Sînt semnificative în acest sens întrunirile blocului organizate cu muncitorii ceferiști din Capitală la sediul său din sectorul IV Verde, la 14 februarie, 27 martie și 21 aprilie 1936, întruniri cărora participanții le-au imprimat un puternic caracter antifascist și antirăzboinic⁷³. În cadrul întrunirii din 27 martie, de pildă, feroviarilor au hotărît să ajute pe greviștii din fabricile de textile și tăbăcărie aflați în acele zile în grevă⁷⁴; la 21 aprilie, riposînd forțelor polițienești sosite pentru a interzice întrunirea și a evacua sala în care se ținea, feroviarilor au organizat o demonstrație de stradă, în care au protestat contra răpirii dreptului de organizare și întrunire, angajîndu-se ca de 1 Mai să demonstreze, cu toții, contra exploatării și terorii, contra fascismului și a pregătirilor de război⁷⁵.

Asemenea feroviarilor, și muncitorii altor întreprinderi s-au aflat printre susținătorii activității desfășurate de Blocul democratic. La sediul blocului din sectorul I Galben din Capitală, de pildă, s-a ținut la 15 aprilie 1936 o consfătuire cu delegații muncitorilor de la „Venus”, „Astra”, „Dîmbovița” și din alte fabrici textile, în cadrul căreia s-a stabilit un plan de acțiune comună în vederea luptei unite pentru satisfacerea revendicărilor lor⁷⁶. Comitetele blocului din sectoarele Capitalei au

⁶⁸ Loc cit., dosarul nr. 9 084, filele 175—176.

⁶⁹ „Arena”, anul I, nr. 3 din 22 aprilie 1936.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, filele 18—23; vezi și „Arena”, anul I, nr. 4 din 3 mai 1936.

⁷² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 190, fila 52.

⁷³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1 198, fila 7; dosarul nr. 9 084, filele 84, 85.

⁷⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 158.

⁷⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1 198, fila 7.

⁷⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 182.

acordat, prin comitetele lor de patronaj ce s-au constituit în acele zile, ajutor moral și material greviștilor de la fabricile „Venus”, „Nova”, „Talpa”, „Mioara”⁷⁷ și tot ele au format echipe de membri ai blocului care au înfierat acțiunile spărgătorilor de grevă de la aceste fabrici⁷⁸.

O fructuoasă activitate a desfășurat blocul și în rindul muncitorilor din alte centre. La 27 martie 1936, de pildă, la sediul conducerii blocului a avut loc ședința cu delegații minerilor greviști din Valea Jiului, delegați ce veniseră în Capitală pentru tratative la minister. Reprezentanții blocului au îndemnat cu acest prilej pe delegații minerilor să continue lupta pînă la deplina satisfacere a revendicărilor⁷⁹. În încheierea ședinței, blocul a hotărît să acorde tot sprijinul luptei greviste a minerilor din Valea Jiului, precum și muncitorilor aflați în grevă în alte centre ale țării⁸⁰.

Deosebit de combativă a fost întrunirea organizată de Blocul democratic la 31 ianuarie 1936, în sala „Apollo”, cu muncitorii ceferiști și portuari din Tr. Severin⁸¹. Cei peste 1 200 de participanți, scandînd îndelung „Trăiască Frontul popular”, au ascultat cu atenție pe vorbitorii care, în cuvîntul lor, au arătat condițiile grele de muncă și de trai. Sint semnificative, pentru starea de spirit a muncitorimii, cuvintele rostite atunci de unul dintre vorbitori: „În fața pericolului fascist — spunea el —, muncitorii și țăranii au datoria de a-și uni forțele, indiferent de concepția politică, într-un larg Front popular, opus tendinței celor care... vor să transforme țara în lagăre de concentrare, închisori încăpătoare pentru apărătorii democrației și, în sfîrșit, război”⁸².

Blocul a luat parte, în unele centre, la organizarea de către P.C.R. a unor acțiuni revendicative ale muncitorilor. La Corabia, de pildă, blocul a susținut campania de luptă a muncitorilor portuari pentru satisfacerea revendicărilor lor⁸³. În număr de cîteva sute, muncitorii s-au adunat în fața direcțiunii, obligînd pe patroni să le satisfacă revendicările⁸⁴.

Aflat în permanentă legătură cu frămîntările politice ale vremii, Blocul democratic și-a precizat poziția față de unul sau altul dintre evenimente. Astfel, blocul a luat poziție față de interzicerea de către guvern a Congresului „Frontului comun de acțiune al meseriașilor, comercianților și funcționarilor”, convocat pentru 25—26 ianuarie 1936, publicînd în presă protestul său⁸⁵, și tot la fel a procedat cu ocazia interzicerii Congresului pe țară al invalizilor, ce trebuia să se deschidă la 25 martie. La lucrările Congresului general al organizațiilor profesionale constituite în front comun, ce s-a deschis, în sala „Tomis” din Capitală, la 1 martie 1936, a participat și o delegație a Blocului democratic⁸⁶. Luînd cuvîntul, reprezentantul Blocului democratic spunea celor peste

⁷⁷ Loc cit., fila 157; vezi și „Arena”, anul I, nr. 2 din 12 aprilie 1936.

⁷⁸ Loc cit., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 123.

⁷⁹ Loc cit., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 157.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ „Blocul”, anul I, nr. 6, din 8 februarie 1936.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 810, fila 343.

1 500 de delegați veniți din întreaga țară la congres: „Nu mai putem suporta scumpetea, nu mai putem îndura suferințele și bătăile de dimineață pînă seara, nu mai putem trăi sub această teroare și fiscalitate...”⁸⁷, iar în încheiere îi chema pe toți la unire într-un front comun, „...într-un front puternic, de apărare a libertăților și drepturilor cetățenești”⁸⁸.

Acționînd sub conducerea P.C.R., Blocul democratic a reușit să obțină unele succese și în atragerea țărănimii, cu toate greutățile și lipsurile ce se manifestau în acea perioadă în activitatea partidului, în ceea ce privește pătrunderea sa la sate. Pe linia activității desfășurate de bloc în mijlocul țărănimii se situează organizarea, la 8 februarie 1936, la Tr. Severin a unei mari adunări, la care au participat săteni din Stignița, Corcova, Cordon, Calafat, Gura Văii, Almăjelu, Scorila, Mateești-Vilcea, Stanii-Muscel, Degerați, Opișoru, Crivina-Mehedinți și din alte comune⁸⁹. Participanții la adunare au ascultat cuvîntul lui Ilie Pintilie, Nicolae Cristea, Atanase Joja și alții și unanim au votat textul unei moțiuni prin care se angajau să lupte pentru: trecerea impozitelor pe spinarea celor avuți; încetarea vînzărilor silite; ieftinirea traiului; ajutorarea sătenilor din regiunile înfometate; ștergerea datoriilor agricole; încetarea fiscalității excesive; repararea drumurilor; desființarea stării de asediu și cenzurii; stingerea proceselor antifasciste; întărirea alianței cu Uniunea Sovietică⁹⁰. Țăranii participanți salutau prezența la adunare a delegaților muncitorilor din fabrici „...frați ai noștri de muncă și suferință”⁹¹ — după cum se sublinia în textul moțiunii. Adunarea a hotărît să trimită moțiunea pentru a fi făcută cunoscută Parlamentului, iar pentru antrenarea în această acțiune a țărănimii din întreaga țară, blocul a hotărît să trimită textul moțiunii tuturor secțiilor sale, care aveau obligația să o facă cunoscută maselor largi. Efectul acestei moțiuni, rezultat al însușirii ei de către țărănime, și-a aflat în zilele următoare concretizarea, cînd blocul a primit adeziuni de aprobare și alăturare la luptă a țăranilor din comunele Crivina-Mehedinți, Tismana, Atîrnați, Batoți, Izvorul Bîrzii etc.⁹².

În alte comune, ca, de pildă, în comunele Batoți, Tismana, Linia, Devesel, Vrancea, Burila Mare, Crivina, Scăpău, blocul a inițiat acțiuni de protest ale țăranilor, profund nemulțumiți din cauza lipsei de pămînt, din pricina impozitelor și a samavolniciilor moșierești⁹³. În comuna Almăjelu, activiștii blocului au antrenat 350 de săteni, care au întocmit și semnat o petiție de protest contra execuțiilor silite, petiție pe care au adresat-o Ministerului de Finanțe⁹⁴.

Făcîndu-se ecoul luptei maselor din întreaga țară, conducerea blocului a inițiat, la finele lunii februarie 1936, o campanie de petiționare în masă, în vederea înaintării în fața Parlamentului a unui program de revendicări de interes general⁹⁵. În condiții în care „Foametea și șomajul

⁸⁷ Loc cit., fila 349.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 119.

⁹⁰ Ibid.; vezi și dosarul nr. 1 190, filele 48—51.

⁹¹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9 084, fila 119.

⁹² Ibid.

⁹³ Loc cit., dosarul nr. 9 084, fila 119; vezi și „Blocul”, anul I, nr. 7, din 26 februarie 1936.

⁹⁴ „Blocul”, anul I, nr. 6, din 8 februarie 1936.

⁹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, filele 92, 126, 127.

bîntuie tot mai accentuat și ating mase tot mai largi" ⁹⁶ — se spunea în textul petiției înaintate Parlamentului —, Blocul democratic, exprimînd voința maselor largi muncitoare, cere imediată satisfacere a următoarelor revendicări: desființarea stării de asediu și a cenzurii; scăderea taxelor vamale în vederea ieftinirii vieții; încetarea execuțiilor silite a țăranilor, meseriașilor și tuturor nevoiașilor; ajutorarea șomerilor și a țăranilor din regiunile înfometate; abrogarea legilor ce stăvilesc intrarea tineretului în producție și cultură etc. ⁹⁷

Acțiunile întreprinse de bloc pe linia apărării intereselor țăranimii și a satisfacerii revendicărilor acesteia au dus la creșterea simpatiei maselor de săteni pentru organizație. „Țăranii sînt alături de Blocul democratic, care vrea numai binele poporului, — spunea săteanul I. Olaru la plenara din 22 aprilie 1936 a Blocului democratic. Noi nu vrem război. Noi nu vrem ca percepatorii să vină la casa noastră să ne sechestreze... tot avutul nostru, să fim astfel obligați să plătim din bucătica noastră de pîine impozite așa de mari" ⁹⁸.

Exprimînd năzuințele de pace și libertate ale poporului nostru, Blocul democratic a desfășurat importante acțiuni antirăzboinice, pentru prietenie cu Uniunea Sovietică. „Vrem să rămînem pe baricada păcii. Vrem pace" ⁹⁹ — sublinia ziarul „Blocul" într-unul din articolele sale consacrate luptei antifasciste și antirăzboinice. Pentru întreținerea stării de spirit antirăzboinice a maselor, blocul s-a declarat solidar cu acțiunile pentru pace ce s-au întreprins în timpul existenței sale. Așa, de pildă, blocul și-a trimis adeziunea la acțiunea inițiată de „Biroul pentru pace și libertate" *, la care aderaseră și organizațiile Frontului plugarilor, Madoszului, precum și alte organizații care, după cum consemna un ziar al vremii, se declarau „gata să ducă o luptă dirză pentru salvarea păcii" ¹⁰⁰.

Activiștii și membrii blocului au desfășurat o largă acțiune pentru pace, împotriva pregătirilor de război, pentru prietenie cu Uniunea Sovietică. Este semnificativă, în acest sens, acțiunea desfășurată de un grup de țărani din comuna Săpunari, membri ai blocului, pentru a lămurii pe săteni să lupte contra instrucției premilitare, contra recrutărilor. Sub această învinuire, Gh. Nichifor, conducător al comitetului blocului din comună, împreună cu alți săteni au compărut, la 20 aprilie 1936, în fața Tribunalului din Călărași-Ialomița ¹⁰¹.

Împotriva pregătirii războiului criminal antisovietic, blocul a organizat sau a luat parte la o serie de adunări, întruniri, demonstrații. La 13 martie 1936, de pildă, blocul a organizat în Capitală o manifestație antifascistă și antirăzboinică ¹⁰². La ora fixată pentru adunare, prinzînd de veste, autoritățile au deplasat puternice forțe de reprimare la locul

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, filele 18—23; vezi și „Arena", anul I, nr. 4, din 3 mai 1936.

⁹⁹ „Blocul", anul I, nr. 5 din 14 ianuarie 1936.

* Organizație a tineretului național-țăranesc din Ardeal și Banat, cu sediul la Cluj, ce activa pe tărîmul luptei antirăzboinice.

¹⁰⁰ „Steagul", anul XIX, nr. 1, din 22 septembrie 1936.

¹⁰¹ „Arena", anul I, nr. 3, din 22 aprilie 1936.

¹⁰² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 190, fila 54; dosarul nr. 9 084, filele 138, 139.

de întâlnire al demonstranților, situat în spatele sălii „Aro”. În pofida tuturor încercărilor poliției de a-i împrăstia, demonstranții, purtând pancarde cu lozincile „Jos fascismul”, „Jos războiul”, „Tinăra generație nu vrea război, vrea pace, pîine și libertate”, s-au încolonat, pornind spre Legația Franței, pentru a face acolo o demonstrație de solidaritate cu Frontul popular înfăptuit în Franța. De aci, demonstranții urmau să meargă în fața Legației Germaniei, pentru a face o manifestație antifascistă și antirăzboinică. Între timp, autoritățile burghezo-moșierești, întărind efectivele trimise pentru împrăștierea demonstrației, au reușit, în urma unor ciocniri de stradă cu manifestanții, să-i împrăstie pe aceștia¹⁰³. Acțiunile de simpatie cu Frontul popular din Franța au continuat să fie însă organizate de Blocul democratic. Astfel, la 27 aprilie 1936, blocul a organizat o asemenea demonstrație în fața Legației Franței din București¹⁰⁴.

Asemenea acțiuni a organizat blocul și în provincie. La 9 martie, în fața Consulatului german din Brașov, blocul a organizat o demonstrație de protest contra întemnițării de către hitleriști a conducătorului proletariatului german Ernst Thälmann și a altor luptători antifasciști, cu care ocazie consulului german i-a fost înmănat un memoriu de protest al muncitorimii brașovene¹⁰⁵.

O deosebită atenție a acordat Blocul democratic organizării sărbătoririi zilei de 1 Mai 1936. Neprimind autorizație din partea autorităților de a organiza acțiuni proprii, închinată zilei de 1 Mai, conducerea blocului a hotărât, în cadrul plenarei sale din 22 aprilie 1936, să editeze și să difuzeze în mase un mare număr de materiale propagandistice închinată acestei zile, să susțină munca de editare în număr festiv a unor ziare ca „Atlas”, „Crainicul Maramureșului” etc., a trasat sarcini tuturor secțiilor sale să organizeze sărbătorirea în grupuri restrînse a marelui sărbători în întreaga țară¹⁰⁶. „Ziua muncii în acest an va fi strigătul nostru contra războiului — spunea un participant la plenară — și de aceea facem apel la toți cei ce cunosc programul Blocului să participe în număr cît mai mare la manifestațiile proiectate de organizația noastră în ziua de 1 Mai”¹⁰⁷.

Blocul democratic a adus de asemenea o substanțială contribuție la reușita adunărilor din 31 mai 1936*, convocate în Capitală și în alte centre, în semn de protest contra politicii de fascizare a țării¹⁰⁸. La București, încolonîndu-se în str. Ziduri, unde-și fixaseră locul de întâlnire, aderenții blocului au parcurs apoi străzile orașului, îndreptîndu-se

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Loc cit., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 190, fila 71.

¹⁰⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 193, fila 32.

¹⁰⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, filele 34, 35.

¹⁰⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1 198, fila 23.

* Aceste adunări au fost convocate de conducătorii P.N.T. în urma presiunilor exercitate asupra lor de către membrii acestui partid, nemulțumiți de politica fascizantă a guvernărilor liberali; totodată, șefii P.N.T. au convocat aceste adunări spre a manevra în sensul preluării de către ei a guvernului din mîinile P.N.L. Partidul comunist a chemat cu acest prilej masele largi să participe la aceste adunări și să le transforme în puternice demonstrații contra fascismului.

¹⁰⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, fila 248; vezi și „Scinteia”, anul VI, nr. 8—9 (77—78), din 1 iulie 1936.

spre Piața Romană, unde erau instalate tribunele ¹⁰⁹. Pe tot parcursul ei scandau: „Trăiască P.C.R.", „Trăiască Frontul popular", „Jos guvernul fascist și distrugător al maselor muncitorești", „Vrem amnistie generală", „Vrem pace", „Jos războiul" ¹¹⁰. Este important de subliniat faptul că în zilele premergătoare demonstrației din 31 mai, blocul, din însărcinarea P.C.R., a desfășurat o muncă susținută pentru mobilizarea la demonstrație a unor mase cât mai largi de muncitori, precum și a grupurilor de șomeri ce staționau pe Calea Dudești și Văcărești ¹¹¹. Trecând prin fața tribunelor și ascultând cuvântările rostite de reprezentanții P.C.R. și ai unor organizații democratice, participanții la demonstrație au făcut o caldă manifestație antifascistă, antirăzboinică, pentru pace.

În legătură cu activitatea desfășurată de Blocul democratic sînt importante de subliniat și alte acțiuni organizate de el. Blocul a luat poziție într-o serie de întruniri și prin presă contra proiectului de lege a meseriilor, elaborat de guvernul liberal ¹¹², numindu-l „lege reacționară, antidemocratică și antimuncitorească" ¹¹³ și opunîndu-i un anteproiect, bazat pe o profundă analiză a revendicărilor muncitorimii. La începutul lunii decembrie 1935, în cadrul unei întruniri a „Frontului comun de acțiune al meseriașilor, comercianților și funcționarilor", o delegație a blocului a prezentat un memoriu de protest împotriva aplicării legii meseriilor, memoriu ce a fost primit cu un deosebit entuziasm în adunare ¹¹⁴. În același fel, la 12 decembrie 1935, în cadrul ședinței organizației blocului din Capitală, a fost votat textul unei moțiuni în care se protesta contra manevrelor întreprinse de elementele fasciste cu prilejul alegerilor de la baroul Ilfov, pentru a împiedica alegerea unor elemente democratice, ce se plasau pe pozițiile luptei antifasciste și antirăzboinice ¹¹⁵. „Organizația Capitalei a Blocului — se spunea în moțiune — în fața ofensivei luate de partidele de extremă dreaptă face apel la toate partidele democratice, la organizațiile de muncitori, meșteșugari, ziaști, funcționari, liber-profesioniști ca să lupte uniți în contra acestei ofensive și pentru apărarea libertăților democratice, într-un larg front popular democratic" ¹¹⁶.

La indicația P.C.R., Blocul democratic a organizat, de-a lungul existenței sale, o largă acțiune contra scumpetei. La București, Cluj, Turnu-Severin și în alte centre, blocul a organizat, în mai multe rînduri, întruniri de protest contra scumpetei excesive ¹¹⁷. La Cluj, de exemplu, poliția a reprimat de mai multe ori întrunirile organizate de Blocul democratic, în colaborare cu Madoszul, împotriva scumpetei ¹¹⁸. În unele centre s-au

¹⁰⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, filele 86, 92, 94, 95, 98

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, fila 256.

¹¹³ „Părerii", anul III, nr. 5, din 1 februarie 1936.

¹¹⁴ P. Constantinescu-Iași: „Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938", Editura Academiei R.P.R., 1952, pag. 81.

¹¹⁵ „Facla", anul XV, nr. 1 466, din 14 decembrie 1935.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, fila 153; dosarul nr. 1 189, filele 90, 91, 124, 126, 128; dosarul nr. 1 190, fila 52; vezi și „Arena", anul I, nr. 2, din 12 aprilie 1936.

¹¹⁸ „Arena", anul I, nr. 2, din 12 aprilie 1936.

constituit chiar echipe de luptă contra scumpetei care acționau sub conducerea blocului. La București, aceste echipe mergeau în diverse magazine alimentare și controlau exactitatea cântăririi alimentelor; acolo unde constatau nereguli înaintau primăriilor din raza cărora făceau parte magazinele respective memorii în care cereau imediata normalizare a lucrurilor ¹¹⁹.

Demascînd lipsa de grijă a statului burghezo-moșieresc pentru școală, Blocul democratic a inițiat în diverse centre și în special la sate acțiuni de protest împotriva indiferenței cu care tînăra generație era lăsată pradă ignoranței. „Unde e grija (pentru școală a — *n.n.*) celor ce cerșesc voturile noastre pentru a lua frînele statului în mîna lor?” ¹²⁰ scria într-unul din articolele publicate în organul de presă al blocului. Preocupat de această problemă, blocul și-a adus contribuția în unele comune ca Goranu (jud. Argeș), Almăjelu (jud. Mehedinți) și altele la organizarea luptei țărănimii împotriva sistemului de taxe școlare ce stăvileau drumul spre învățătură al fiilor de oameni nevoiași ¹²¹.

Este deosebit de semnificativă și activitatea desfășurată de către Blocul democratic pe linia solidarizării cu luptătorii antifasciști arestați, judecați și condamnați, pe linia apărării celor judecați în procese, condamnării regimului bestial de torturare și schingiuire a acestor luptători în închisori. „Sîntem revoltați de numărul crescînd al proceselor intențate fără nici o justificare celor mai de seamă luptători antifasciști, precum și de regimul barbar de exterminare la care sînt supuși deținuții politici în închisorile Doftana, Suceava, Tg. Ocna, Jilava și Văcărești” ¹²², subliniau, în memoriul lor de protest, înaintat la 24 aprilie 1936 spre publicare ziarelor „Adevărul” și „Zorile”, membrii Blocului democratic din cartierele vecine Oborului și fabricilor „Malaxa”, „Metaloglobus”, „Voinea”, „Mioara” etc. Asemenea proteste au înaintat presei membrii și simpatizanții Blocului democratic din Capitală și la 15 martie 1936, după care, încolonați, au parcurs Calea Victoriei, scandînd „Jos fascismul”, „Jos războiul” ¹²³.

O mare amploare au avut-o întrunirile de protest organizate de bloc în Capitală (22 aprilie 1936), la Tr. Severin (2 februarie și 31 martie 1936), Piatra Neamț (26 martie 1936), Deva (9 februarie 1936) și în alte centre în care s-a protestat contra arestării, judecării și condamnării luptătorilor antifasciști ¹²⁴. În apărarea blocului și împotriva arestării, judecării și condamnării membrilor săi și-au ridicat glasul în acele zile prin presă sau prin cuvîntul luat în diverse adunări de protest numeroși muncitori ca metalurgistul C. Trandafirescu, ceferistul N. Bucurescu, petrolistul C. Mănescu, tipograful I. Niculi, un mare număr de țărani muncitori și o serie de cunoscuți intelectuali printre care Iorgu Iordan, N. D. Cocea, E. Mezincescu, Șt. Voicu, Ilie Cristea, M. Cruceanu, S. Ca-

¹¹⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 190, fila 52.

¹²⁰ „Blocul”, anul I, nr. 6, din 8 februarie 1936.

¹²¹ Ibid.

¹²² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, filele 26, 27.

¹²³ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9 084, fila 142.

¹²⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 120; dosarul nr. 1 192, filele 35—38; dosarul nr. 1 198, fila 33; Arhivele statului Hunedoara-Deva, filiala Petroșeni, fondul Comisariatului de poliție, dosarul nr. 11, fila 11; vezi și „Blocul”, anul I, nr. 6, din 8 februarie 1936.

limachi, M. Socor, M. Macavei, Ella Negruzzi și mulți alți oameni ce se plasau prin întreaga lor activitate pe pozițiile luptei antifasciste ¹²⁵.

O largă acțiune a organizat blocul pentru acordarea amnistiei luptătorilor comuniști, acordarea regimului politic la Doftana, Aiud, Suceava și în alte închisori, încetarea regimului sălbatic de schinguire a deținutelor comuniste și antifasciste închise la Mislea, pedepsirea vinovaților de maltratarea deținuților ¹²⁶. Asemenea cerințe erau, de pildă, înscrise într-unul din memoriile adresate ministrului de justiție de către un grup de avocați democrați, membri sau simpatizanți ai blocului, în frunte cu C. Paraschivescu-Bălăceanu ¹²⁷.

Toate aceste acțiuni, inițiate și organizate de Blocul democratic, precum și larga participare a secțiunilor organizației la acțiunile pregătite de P.C.R., au făcut să crească simpatia și atașamentul maselor pentru bloc. Masele muncitoare se grupau tot mai mult în jurul Blocului democratic, în care vedeau o organizație ce luptă pentru transpunerea în viață a liniei politice a Partidului Comunist din România, partid ce se dovedise a fi, în lupta zilnică, apărătorul de nădejde al intereselor lor vitale.

Neliniștite de influența tot mai mare pe care Blocul democratic o câștigase în rândurile maselor, autoritățile au dezlănțuit o campanie de crîncenă teroare împotriva organizației și a activiștilor săi din întreaga țară. Repetate încercări de desființare a organizației, conducerea blocului le-a ripostat energic, găsind întotdeauna, cu ajutorul comuniștilor, cele mai bune procedee de protest, avînd, în același timp, un sprijin de nădejde în masa membrilor și simpatizanților săi. Astfel, la 6 februarie 1936, în presă a apărut scrisoarea deschisă adresată de președintele blocului, ministrului de interne, Inculeț, în care erau înfierate măsurile arbitrare luate împotriva organizației ¹²⁸. La cîteva zile după aceasta, conducerea blocului a elaborat și trimis memorii de protest ministerelor de interne, justiție și de război contra samavolnicilor întreprinse de autorități împotriva organizației ¹²⁹. Asemenea proteste au fost elaborate de bloc și răspindite în întreaga țară, pentru a fi acoperite de mase cu semnături. Dintr-unul din documente aflăm că printre muncitorii cefești din mai multe centre feroviare circula un protest în care se lua poziție față de măsurile brutale ale autorităților de percheziționare și închidere a unor sedii ale blocului, de persecutare a activiștilor săi, de cenzurare a ziarului „Blocul” ¹³⁰.

Nedînd ascultare acestor proteste vehemente ale maselor grupate în jurul Blocului democratic, din ordinul guvernului, autoritățile burghezo-moșierești au dispus, în întreaga țară, continuarea terorizării activiștilor organizației, închiderea sediilor, cenzurarea tuturor comunica-

¹²⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, filele 51—57, 69; dosarul nr. 1 194, filele 9—10; dosarul nr. 1 195, filele 2, 3; vezi și „Arena”, anul I, nr. 5, din 16 mai 1936.

¹²⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 196, filele 93—96; dosarul nr. 1 198, fila 17; Arhivele statului Hunedoara-Deva, filiala Petroșeni, fondul Comisariatului de poliție, dosarul nr. 11, fila 11.

¹²⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, fila 17.

¹²⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, fila 54; vezi și „Blocul”, anul I, nr. 6, din 8 februarie 1936.

¹²⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 146.

¹³⁰ Loc cit., fila 102.

telor blocului. Astfel, la 21 martie 1936, din ordinul Ministerului de Interne a fost suspendată apariția ziarului „Blocul”¹³¹. Față de această măsură, la 22 martie, în sala „Aurelian” din Tr. Severin, blocul a organizat o întrunire de protest în cadrul căreia a fost însărcinată o delegație pentru a prezenta memorii de protest pe lângă autorități¹³². Cîteva zile mai tîrziu, la 29 martie, conducerea blocului a trimis ministrului de interne o telegramă de protest, cerînd imediată retragere a dispozițiilor de interzicere a apariției ziarului¹³³.

În apărarea blocului s-au ridicat masele din numeroase centre ale țării. La 24 aprilie 1936 un mare număr de cetățeni din Capitală au semnat un protest în care se spunea: „Noi cetățenii B.D. (membri ai Blocului democratic — *n.n.*) din sectoarele Obor, fabricile «Malaxa», «Metaloglobus», «Voinea», «Mioara» și celelalte, luînd cunoștință de prigoana pornită în toată țara împotriva Blocului democratic, pe cînd organizațiile de dreapta sprijinite din fondurile Germaniei hitleriste sînt încurajate fătîș de guvernul Tătărăscu... ridicăm un vehement protest”¹³⁴. Proteste au fost înaintate și autorităților din alte centre. „Subsemnații muncitori ceferiști din Iași — se spunea într-unul din ele — luînd cunoștință de sigilarea (sediului — *n.n.*) Blocului democratic, fiind conștienți că această organizație luptă contra fascismului și pentru interesele celor mulți, protestăm cu energie contra acestui act samavolnic care are loc tocmai acum cînd forțele fasciste se concentrează, amenințînd integritatea țării noastre”¹³⁵. Din Craiova unul dintre proteste preciza: „Noi tinerii muncitori protestăm contra actului samavolnic al autorităților prin care sediile B.P.A.L.D. (Blocului pentru apărarea libertăților democratice — *n.n.*) au fost închise și puse sub sigiliu, iar membrii blocului închiși și bătuți. Acest act dovedește curentul de fascizare al guvernului; noi tinerii muncitori sîntem contra fascismului aducător de foamete și război”¹³⁶.

Față de măsurile de teroare îndreptate de autorități în contra activității blocului, conducerea organizației a adoptat, de fiecare dată, măsuri de refacere a capacității sale de acțiune, reușind ca, în pofida tuturor greutăților și provocărilor, să-și desfășoare și mai departe activitatea. Aceasta a îngrijorat serios guvernul burghezo-moșieresc; la 29 aprilie 1936, pe baza ordonanței Comandamentului Corpului II armată, a fost dispusă dizolvarea organizației¹³⁷. Pe baza acestui ordin, în zilele următoare s-a procedat la descinderea autorităților la sediile blocului din toată țara, la sigilarea lor, confiscarea materialelor propagandistice și arestarea unui mare număr de activiști ai organizației¹³⁸. În Capitală, organele prefecturii de poliție au arestat într-o singură noapte, în 29/30 aprilie, un număr de 98 de membri ai blocu-

¹³¹ Loc cit., fila 140; vezi și „Arena”, anul I, nr. 2, din 12 aprilie 1936.

¹³² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, filele 145, 146.

¹³³ Loc cit., fila 153.

¹³⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, filele 26—27.

¹³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 8, dosarul nr. 1 786, fila 180.

¹³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, fila 229.

¹³⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 126; dosarul nr. 1 190, fila 72; dosarul nr. 1 194, fila 6; dosarul nr. 9 084, fila 197; vezi și „Universul” din 18 mai 1936.

¹³⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 187, filele 200—228; dosarul nr. 1 194, fila 6.

lui ¹³⁹. Sediile blocului din Capitală, Ploiești, Iași, Galați, Petroșeni, Piatra Neamț, Tr. Severin etc. au fost percheziționate și sigilate ¹⁴⁰. În semn de protest contra sigilării sediului din Capitală al blocului, la 3 mai 1936 a fost trimis un protest ministrului de interne, iar la 4 mai a fost organizată o demonstrație de stradă în fața redacțiilor ziarelor „Dimineața”, „Adevărul” și „Zorile”. Demonștranzii, în rîndul cărora erau Nicolae Cristea, Baruh Berea, Maria Constantinescu și alții, s-au îndreptat apoi spre sediul organizației și au procedat la ruperea sigiliului. Sosită la fața locului, poliția a căutat să împrăstie participanții la demonstrație, nereușind s-o facă decît în urma unor încleștări de forțe ¹⁴¹. În multe localități, ca de exemplu la Piatra Neamț, împotriva activiștilor organizației au fost adoptate măsuri de urmărire imediat după ce au fost înființate secțiile blocului, fără ca acestea să fi întreprins practic vreo acțiune ¹⁴².

Împotriva unor astfel de măsuri abuzive, organizațiile locale ale P.C.R., precum și organizațiile blocului au luat poziție hotărîtă: „La noi în Prahova ofensiva fascistă este în plină desfășurare — se spunea într-un manifest al Comitetului regional Prahova al P.C.R. din 27 mai 1936. Sediul Blocului pentru apărarea libertăților democratice este sigilat și conducătorii lui șicanați din partea poliției” ¹⁴³. În încheiere, manifestul cerea imediata redeschidere a sediului blocului din Ploiești ¹⁴⁴. Înfierînd măsurile represive ale autorităților, într-un manifest al Comitetului organizației P.C.R. din Capitală, se spunea: „Deschideți sediile Blocului democratic” ¹⁴⁵.

Tuturor acestor proteste vehemente guvernanzii le-au răspuns cu noi măsuri de teroare adoptate împotriva desfășurării activității Blocului democratic. Activitatea blocului a continuat însă să se desfășoare cu toate că ordonanței din 29 aprilie 1936, de dizolvare a organizației, i-au urmat și alte dispoziții ale autorităților, de împiedicare a oricăror acțiuni ale blocului. În baza acestor dispoziții, au fost operate noi arestări în rîndul membrilor și simpatizanților Blocului democratic. În multe centre din țară, activiști și membri ai blocului au fost arestați și ținuți sub arest mult timp, fără a li se justifica motivul detențiunii ¹⁴⁶. În legătură cu aceasta, „Scînteia” preciza: „... trebuie cerută imediata eliberare a membrilor Blocului pentru apărarea libertăților democratice” ¹⁴⁷.

¹³⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9 084, fila 204.

¹⁴⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 192, filele 8—10; dosarul nr. 1 189, fila 142; dosarul nr. 9 084, filele 96, 204; fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, filele 106, 154, 169—172; fondul nr. 8, dosarul nr. 1 786, fila 180; dosarul nr. 1 196, fila 53; vezi „Tînărul leninist”, anul XI, nr. 4, din 1 aprilie 1936; „Zorile” din 18 februarie 1936. „Arena”, anul I, nr. 2, din 12 aprilie 1936 și „Lumea” (Iași), nr. 5 412, din 10 mai 1936.

¹⁴¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 198, fila 54.

¹⁴² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 192, filele 4—10; dosarul nr. 1 198, filele 46—52.

¹⁴³ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A. XX-34, inv. 1 463.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A. XX-5, inv. 930; cota A. XX-27, inv. 952.

¹⁴⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 190, fila 70.

¹⁴⁷ „Scînteia”, anul VI, nr. 5 (74), din 1 mai 1936.

Activiștilor blocului și tuturor celor ce fuseseră arestați pentru participare la acțiunile inițiate de organizație le-au fost înscenate o serie de procese ce s-au judecat în Capitală, la Cluj, Constanța, Iași, Arad, Brașov, Ploiești, Galați, Călărași-Ialomița etc.¹⁴⁸ La 24 august 1936 a început la Consiliul de Război al Corpului II armată procesul activiștilor din Capitală ai Blocului democratic¹⁴⁹. Cu toată nevinovăția celor implicați în procese, nevinovăție dovedită atât prin depozitiile martorilor cât și prin pledoariile cunoscuților avocați democrați ai apărării, între care Ion Gheorghe Maurer și Atanase Joja¹⁵⁰, procesul s-a încheiat, la 29 august, prin condamnarea tuturor celor 26 de activiști ai blocului aflați pe banca acuzării¹⁵¹. Numeroși activiști ai blocului au fost condamnați și în celelalte procese judecate în țară. La Galați, de pildă, după dizolvarea secției blocului, în luna aprilie 1936, a fost înscenat un proces membrilor comitetului local în frunte cu tovarășul Gheorghe Apostol, fiind cu toții condamnați la mulți ani închisoare¹⁵². În chip asemănător, la Cluj, au fost judecați și condamnați un mare număr de activiști și membri ai Blocului democratic, în frunte cu profesorul T. Bugnariu, președintele comitetului regional al organizației¹⁵³. Protestind în contra acestor sentințe nedrepte, „Scînteia”, în articolul „Să fie anulată sentința”, preciza: „E timpul ca toți cei ce vor pîine, pace și libertate, muncitori, țărani, intelectuali, funcționari, meseriași de toate grupările politice să-și dea mîna pentru a împiedica asemenea sentințe monstruoase”¹⁵⁴.

Măsurile brutale luate împotriva Blocului democratic au provocat reacția unora dintre publicațiile vremii, care și-au exprimat neliniștea în legătură cu accentuarea politicii reacționare a guvernului. O semnificativă luare de poziție aflăm, de pildă, în articolul „Guvernul ipocriziei”, publicat în „Atlas”¹⁵⁵, sau în articolul „Pentru apărarea organizațiilor democratice” publicat în „Înainte”¹⁵⁶.

Cu toată teroarea îndreptată în contra blocului și a activiștilor săi, teroare ce a mers, de fapt, pînă la dizolvarea organizației, totuși, în Capitală, ca și în alte centre ale țării, activitatea acestora a continuat să se desfășoare, folosit fiind cu pricepere fiecare prilej. Secții întregi sau membri ai blocului au luat parte, către sfîrșitul anului 1936, la alegerile comunale, județene sau pentru camerele de muncă, desemnîndu-și, în unele locuri, candidați proprii pe listele electorale. Membrii blocului au continuat să ia parte activă la desfășurarea unor adunări

¹⁴⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 130; dosarul nr. 1 190, filele 80, 84; dosarul nr. 9 084, filele 204, 212, 218; fondul nr. 25, dosarul nr. 4 192, fila 270; „Arena”, anul I, nr. 2, din 12 aprilie 1936 și „Dimineața” din 27 februarie 1937.

¹⁴⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 134, fila 8; fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 218.

¹⁵⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 9 084, fila 220.

¹⁵¹ Loc. cit., filele 224—225; vezi și „Gazeta” din 31 august 1936.

¹⁵² „Goarna”, organ al Comitetului regional Dunărea de jos al P.C.R., anul I, nr. 1, din 1 ianuarie 1937; „Dimineața” din 27 februarie 1937; vezi și P. Constantinescu-Iași, „Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938”, Editura Academiei R.P.R., 1952, pag. 83.

¹⁵³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 130.

¹⁵⁴ „Scînteia”, anul VI, nr. 16—17 (85—86) din 1 octombrie 1936.

¹⁵⁵ „Atlas”, anul I, nr. 9 din 1 mai 1936.

¹⁵⁶ „Înainte”, anul II, nr. 13 din 4 iunie 1936.

ale P.S.D., precum și ale P.N.Ț. și P.R.Ț. ce se desfășurau în deplină libertate și să-și spună cuvântul de la tribuna acestor adunări.

Ideile pentru care militase blocul, spiritul revoluționar, combativ în care se desfășurase activitatea acestuia au continuat să exercite o influență puternică asupra maselor largi muncitoare de pe întreg cuprinsul țării. Dizolvarea organizației a fost primită de mase cu revoltă profundă și, în același timp, cu hotărîrea de a acționa și pe viitor în direcția popularizării ideilor organizației și a luptei pentru realizarea obiectivelor propuse de Blocul democratic. Se manifesta tot mai hotărît dorința maselor de a intra în rîndurile unei noi organizații legale, a cărei înființare P.C.R. o preconiza încă din momentul dizolvării blocului.

În momente grele pentru țară și popor, în care ofensiva fascismului creștea, Garda de fier, întetîndu-și în primul rînd acțiunea ei teroristă, în condițiile în care se înmulțeau atacurile fasciștilor împotriva organizațiilor muncitorești, împotriva presei democratice, cînd se înscenau procese după procese luptătorilor comuniști și antifasciști, P.C.R. a hotărît înființarea unei noi organizații de masă legale cu denumirea Uniunea democratică. Pentru înființarea acestei noi organizații, ce avea să continue activitatea desfășurată de Blocul democratic, nucleul sănătos din conducerea partidului comunist a avut de înfruntat manifestările oportuniste, lichidatoriste ale elementelor trădătoare strecurate în conducere, în frunte cu Foriș, care preconizau ideea continuării activității Blocului pe baze ilegale*. Această măsură tindea să lipsească partidul, tocmai în acele momente cînd ofensiva fascismului era în creștere, de unul dintre ajutoarele sale de nădejde, reprezentat de existența unei organizații de masă care să ducă, pe căi legale, cuvîntul partidului în sînul maselor largi de oameni ai muncii.

Intervalul de timp scurs de la dizolvarea Blocului democratic pînă la înființarea Uniunii democratice, în iulie 1937, a fost marcat de o luptă de idei inversunată între elementele devotate liniei politice a partidului și elementele trădătoare, grupate în jurul lui Foriș. În această luptă încordată izbîndește ideea înființării unei noi organizații. Din însărcinarea Secretariatului partidului, Ilie Pintilie, membru al C.C. al P.C.R., conduce munca de înființare a noii organizații — Uniunea democratică¹⁵⁷.

* Din documente reiese că, sub influența liniei oportuniste, a lui Foriș, unele organizații ale blocului au pornit să-și desfășoare mai departe activitatea pe baze ilegale. O asemenea organizație activă, de pildă, în februarie 1937, în cartierul Colentina din Capitală. (Vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 189, fila 136; vezi și fondul nr. 68, dosarul nr. 6 194, filele 233, 324.) Pe măsură ce se convingeau de injustețea acestei măsuri, organizațiile blocului trecute în ilegalitate încetau să mai activeze. În fața acestei situații, elementele trădătoare grupate în jurul lui Foriș au făcut o ultimă încercare de a determina continuarea activității ilegale a Blocului democratic. Chemarea lor, lansată în cadrul întrunirii din 16 septembrie 1937, la care fuseseră convocați foștii activiști ai blocului, nu a avut ecou în rîndul participanților, care se convinseseră deja de faptul că numai pe căi legale se putea continua cu succes activitatea Blocului democratic. (Vezi Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 190, fila 85.)

¹⁵⁷ P. Constantinescu-Iași: „Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938”, Editura Academiei R.P.R., 1952, pag. 92.

În acest fel, după înfruntări înverșunate cu linia trădătoare a lui Foriș, nucleul sănătos al partidului reușește să creeze o nouă organizație de masă legală și să o conducă în lupta pentru realizarea obiectivelor pentru care, în pofida tuturor greutăților și provocărilor puse la cale de guvernanți, activase, cu bune rezultate, Blocul democratic.

Intrînd în rîndurile Uniunii democratice, organizație urmasă Blocului democratic, masele grupate în perioada anterioară în bloc au continuat să acționeze cu elan și hotărîre, să folosească experiența acumulată și să-și aducă contribuția la lupta condusă de Partidul Comunist din România împotriva fascizării țării, împotriva pregătirii criminalului război antisovietic.

Lupta clasei muncitoare din România împotriva corporațiilor (1902-1908)

I. IACOȘ, V. PETRIȘOR

Intrarea României, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în faza imperialistă de dezvoltare a dus la ascuțirea contradicțiilor capitaliste și, în primul rînd, la ascuțirea contradicției dintre proletariat și burghezie.

În acel moment, cînd exploatarea capitalistă și teroarea contra muncitorilor crescuseră, cînd contradicția dintre muncă și capital devenea mai ascuțită, cînd se cerea ca unitatea mișcării muncitorești să fie tot mai puternică, clasele dominante, cu ajutorul elementelor burghezo-liberale strecurate în conducerea P.S.D.M.R. au căutat să dea o lovitură mișcării muncitorești din țara noastră prin trădarea fățișă a acestora din 1899, care a dus la dezorganizarea partidului.

După trădarea de către „generoși” a P.S.D.M.R., mișcarea muncitorească nu a putut fi distrusă așa cum intenționaseră dușmanii ei. În fața proletariatului din România se punea problema găsirii unor metode de luptă și a unor forme de organizare, corespunzătoare noilor condiții, cu ajutorul cărora să-și poată apăra mai bine interesele de clasă. În această situație, elementele muncitorești înaintate, care rămăseseră credincioase steagului de luptă al proletariatului, în frunte cu I. C. Frimu, Alexandru Ionescu, Al. Constantinescu, Th. Neculuță și alții, au continuat să acționeze, grupînd pe muncitori în jurul Clubului muncitorilor din București, al Societății „Munca” și în jurul societăților profesionale.

Deși față de ultimul deceniu al secolului al XIX-lea organizațiile profesionale muncitorești se dezorganizaseră în mare parte, totuși, unele dintre ele au continuat să se mențină avînd însă un caracter mult mai îngust, de ajutor mutual, caracterul de clasă manifestîndu-se într-o măsură mai slabă. Aceasta însă nu a împiedicat ca între anii 1899-1904 organizațiile profesionale să sprijine, alături de cercurile socialiste „România muncitoare”, lupta muncitorilor împotriva exploatarei capitaliste.

Lupta muncitorilor împotriva trădării „generoșilor”, întrunirile și demonstrațiile, grevele care au avut loc, reactivizarea unor societăți profesionale și apariția în 1902 a gazetei „România muncitoare”, seria I, au arătat că, în ciuda loviturilor primite, a greutăților întîmpinate, mișcarea muncitorească din țara noastră începea să se reafirme. Acest lucru era exprimat în primul număr al ziarului „România munci-

toare" în felul următor: „Socialismul nu moare și nici nu poate muri nicăieri. Pentru moment poate fi sugrumat, un moment flacăra ideilor lui poate fi înăbușită, dar ea va izbucni mai mare, mai vie, mai încălzitoare... După loviturile ce i s-au dat, socialismul renaște acum ca altădată pasărea Phoenix din cenușa sa proprie, renaște și cheamă să-și strângă rîndurile pe toți aceia care vor adevărul și dreptatea!"¹.

În fața creșterii luptei muncitorilor și a spiritului lor de organizare, burghezia și moșierimea au căutat să dea o nouă lovitură mișcării muncitorești, creînd, prin legea meseriilor din 1902, corporațiile, organizații reacționare, în care intrau la un loc lucrătorii și patronii, menite să slăbească frontul de luptă proletar, să împiedice dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului și constituirea lui în organizații proprii de clasă.

★

Prin înființarea corporațiilor *, clasele exploatare au căutat nu numai să dea o lovitură mișcării muncitorești, dar și să stăvilească agitațiile micii burghezii, ale meseriașilor patroni, care fuseseră puternic loviți de criza economică din anii 1899—1903.

Încă din anul 1900, burghezia și moșierimea, prin reprezentantul lor N. Filipescu, prezentaseră parlamentului un proiect de lege a meseriilor, care însă datorită unor fricțiuni din sînul claselor dominante nu a fost votat².

În aceste împrejurări, micii patroni au pornit o mișcare cunoscută sub denumirea de „mișcarea meseriașilor” pentru îmbunătățirea stării lor, la care a fost atrasă și o parte a lucrătorilor din ateliere. Pornită pentru condiții mai bune de viață, pentru o legislație care să-i ocrotească împotriva marelui capital și a concurenței străine, această mișcare a apucat însă pe un fâgaș naționalist, șovin și antisocialist, canalizată fiind de elemente burgheze, naționaliști notorii, ca Iancu Brătescu, Tache Georgescu etc., membri ai partidului conservator³. Aceștia, în cursul anilor 1900—1902, folosind „Clubul meseriașilor romîni”⁴ din

¹ „Romînia muncitoare”, anul I, seria I, nr. 1, din 1 ianuarie 1902.

* Articolul de față nu-și propune să trateze și mișcarea muncitorească din Transilvania, existența corporațiilor și lupta împotriva lor fiind specifice Vechii Romîni. Pentru mișcarea profesională din Transilvania de la începutul secolului al XX-lea vezi lucrarea: L. Fodor, L. Vaida: „Contribuții la istoria mișcării sindicale din Transilvania (1848—1917)”, Ed. C.C.S. 1957.

² D. R. Ioanițescu: „Renașterea meseriilor”, vol. II, 1931, pag. 164.

³ R. C. Călinescu: „Ceva din «revoluția» meșteșugărească de la 1902”, București, 1935, pag. XIX.

⁴ „Meseriașul romîn” din 10 iunie 1901. „Clubul meseriașilor romîni” a luat ființă la 3 iunie 1901. Scopul lui era să coordoneze mișcarea meseriașilor din întreaga țară în vederea obținerii unei legi care să protejeze pe micii patroni romîni. Totodată, clubul a dus o campanie naționalistă, calomniatoare împotriva elementelor socialiste, împotriva constituirii muncitorilor în organizații proprii de clasă. Subvenționat de partidul conservator, clubul, care trebuia să joace un rol de trambulină în campaniile electorale împotriva liberalilor, a reușit, la început, să atragă, prin agitații zgomotoase și o politică demagogică, o parte însemnată a lucrătorilor din ateliere. „Mișcarea meseriașilor” nu a fost unitară. În rîndul ei au existat diferite grupări naționaliste, care au făcut jocul partidelor burgheze, mai cu seamă a celor conservator și liberal, toate însă avînd același caracter de clasă burghez. („Adevărul” din 4 februarie 1903).

București, organizație reacționară a micilor patroni, care se erija în conducătorul meseriașilor *, au reușit să atragă un număr mare de mici patroni și de meșteșugari din toată țara la întruniri zgomotoase, mai ales la deschiderea sesiunilor parlamentare, care se soldau în multe cazuri cu bătăi și încăierări între agenți conservatori și liberali, pentru obținerea unor legi care să „proteguiască” pe meseriașii români ⁵. Au fost organizate banchete care serveau drept trambuline electorale pentru deputații conservatori, ele constituind în același timp un mijloc de ațîțare șovină, de dezbinare a lucrătorilor de diferite naționalități. Însuși un comentator burghez a fost nevoit să recunoască, că „mișcarea meseriașilor” din 1900—1902 a fost obiect „al parlamentarilor partidului liberal și conservator în campaniile electorale” ⁶.

Prin legea meseriilor (legea Missir), adoptată la 5 martie 1902 ⁷ și intrată în vigoare în septembrie același an ⁸, care prevedea constituirea corporațiilor în care intrau patroni și lucrători de aceeași profesie, burghezii și moșierimea urmăreau ca sub masca „armoniei” între clase să slăbească frontul de luptă proletar **, să abată masele muncitoare de la problemele vitale ale luptei împotriva regimului burghez-moșieresc. Prin adoptarea legii meseriilor, clasele dominante au căutat să-și asigure în același timp o bază electorală în rândurile micii burghezii și a muncitorilor calificați din ateliere și să creeze loc de căpătuială pentru agenții electorali ai guvernului, prin ocuparea unor funcții în organele corporațiilor.

În ceea ce privește sfera de acțiune a legii, ea cuprindea pe toți patronii atelierelor, pe lucrătorii și ucenicii acestor ateliere, pe meșteșugarii care lucrau la domiciliu. Legea nu se extindea asupra fabricilor, atelierelor mari (cu peste 20 de lucrători) și industriei casnice.

* Termenul de meseriași, care cuprindea o varietate de categorii sociale antrenate în procesul micii producții de mărfuri, includea pe micii patroni, lucrătorii din ateliere și pe meșteșugarii care lucrau la domiciliu. Acest termen era întrebuințat de burghezie și folosit larg în literatura burgheză tocmai pentru a masca antagonismul de clasă dintre exploatați și exploatatori, pentru a lăsa impresia unei comunități de interese între cei ce munceau și cei ce exploatau. În articolul de față termenul de meseriași sau „mișcarea meseriașilor” se va folosi numai acolo unde este vorba de cele trei categorii sociale.

⁵ „Meseriașul român” din 21 ianuarie, 24 iunie 1901 și 17 februarie 1902.

⁶ R. C. Călinescu : „Ceva din «revoluția» meșteșugărească de la 1902”, București, 1935, pag. XIX.

⁷ C. Hamangiu : „Codul general al României”, vol. III, București, 1907, pag. 2 444. Legea cuprinde 3 părți : partea I privitoare la dispoziții generale, condițiile de admisibilitate la exercițiul meseriilor, relațiile dintre patroni și lucrători, ucenici ; partea a II-a : constituirea corporațiilor, felul de funcționare și organele de conducere ; partea a III-a : dispozițiuni penale, tranzitorii și finale.

⁸ „Monitorul oficial” nr. 119, din 13 septembrie 1902.

** Accentuarea caracterului reacționar al statului burghez-moșieresc român s-a oglindit și într-o serie de alte legi adoptate, cum ar fi : legea asupra băncilor populare sătești (1903), legea poliției generale a statului (1903), legea pentru sporirea jandarmeriei rurale (1903) etc. (vezi C. Hamangiu : „Codul general al României”, vol. III, București, 1907, pag. 2 671, 2 682, 2 615). De asemenea, în anul 1903 s-a înființat Uniunea generală a industriașilor din România (U.G.I.R.), organizație a marelui capital industrial, care avea drept scop să apere interesele industriașilor, ascuțișul ei fiind îndreptat împotriva clasei muncitoare, în vederea obținerii unui profit cât mai mare.

Ținând seama de gradul înapoiat al dezvoltării industriale a României de atunci, constatăm că în prevederile legii intrau cea mai mare parte a lucrătorilor *.

Dezbaterile din parlament, privitoare la legea meseriilor, ilustrează cât se poate de bine poziția cercurilor financiare ale burgheziei legate de industria mare, care s-au opus extinderii legii și asupra fabricilor. I. C. Brătianu, în mod fățarnic, a cerut deputaților „să lase complet la o parte chestiunea industriilor, care trebuia să facă un subiect cu totul special”⁹. În acest fel burghezia și moșierimea s-au eschivat încă multă vreme de a legifera raporturile de muncă între lucrători și capitaliști în fabrici. Aceasta a permis ca și raporturile de muncă stabilite în ateliere să fie foarte vagi, încît să nu implice obligații patronilor. Înșiși comentatorii burghezi ai legii au recunoscut că partidul liberal, aflat la guvern în 1902 „era dominat de ideea de a mări cât mai mult producția”, de a spori profiturile capitaliștilor, „ignorînd partea socială a producțiunii lucrătorului din fabrică”¹⁰. Unii deputați ai burgheziei, aflați în opoziție, pentru a-și face popularitate în viitoarele alegeri, au condamnat, în mod demagogic, legea și mai ales partea ei socială. Deputatul C. Mille arăta că „Fabricantul are mîna liberă de a exploata în mod nerațional pe lucrătorii lui”¹¹, pe cînd micii patroni sînt supuși la o serie de îndatoriri, legea neprevăzînd nimic concret în ceea ce privește protecția lor.

Încercarea capitaliștilor de a separa în mod artificial pe muncitorii din fabrici de cei din ateliere nu a fost decît în parte realizată și de scurtă durată, căci lucrătorii, în condițiile capitalismului, se angajează acolo unde găsesc de muncă și în condiții mai avantajoase, fie că este vorba de fabrică sau atelier. Așa că dacă un lucrător muncea într-un atelier și făcea parte din corporație, în momentul cînd intra în fabrică el ieșea de sub controlul legii meseriilor.

Caracterul reacționar al legii meseriilor reiese și din faptul că statul burghezo-moșieresc român se amesteca în mod brutal în conducerea corporațiilor, toate hotărârile acestora trebuind să fie aprobate de Camera de comerț și industrie **, iar mai apoi de către Camera de meserii *** și, în ultimă instanță, de către Ministerul agriculturii, indus-

* După datele anchetei din anii 1901—1902, reiese că în industria mare erau angajați circa 45 000 de lucrători, ucenici și personal tehnic-administrativ, iar în industria mică și mijlocie peste 60 000 („Ancheta industrială din 1901—1902”, vol. I, 1904, pag. 6).

⁹ „Dezbaterile Adunării deputaților”, sesiunea 1901—1902, București, 15 martie 1902, pag. 698.

¹⁰ „Un deceniu de politică socială romînească”, București, 1930, pag. 55.

¹¹ „Dezbaterile Adunării deputaților”, sesiunea 1901—1902, București, 15 martie 1902, pag. 688.

** Camerele de comerț și industrie au fost înființate prin lege la 10 mai 1886. Ele aveau menirea să reprezinte interesele comercianților și industriașilor în diferitele lor relații, fiind în același timp organe consultative ale guvernului în problemele ce interesau comerțul și industria. (vezi C. Hamangiu : „Codul general al Romîniei”, vol. II, București, 1906, pag. 477 și 513).

*** Camerele de meserii, înființate prin legea meseriilor din 1902, erau secții speciale ale camerelor de comerț și industrie care se ocupau exclusiv cu problemele corporațiilor (C. Hamangiu : „Codul general al Romîniei”, vol. III, București, 1907, pag. 2453 ; vezi și B. M. Missir : „Legea pentru organizarea meseriilor și regulamentul privitor la aplicarea ei”, 1905, pag. 322).

triei, comerțului și domeniilor¹². Mai mult chiar, aceste organe „tutelare” aveau dreptul să dizolve comitetele corporațiilor și să numească altele în caz că s-ar „abate” de la lege. Comisarul guvernului și mai apoi inspectorii-controlori, instituți pe lângă corporații, care „vegheau” la aplicarea legii, comiteau cele mai multe fraude; acești funcționari erau în strinsă legătură cu președinții corporațiilor, care în majoritatea absolută a cazurilor erau patroni, sprijinind de fiecare dată interesele capitalului. Chiar unii autori burghezi au relatat că, comisarul guvernului pe lângă corporații „era [un] adevărat organ inchiizitorial”¹³.

Un alt aspect care ne arată caracterul reacționar al legii este felul în care erau constituite Comisiile de arbitri, organe create pe lângă corporații și menite să judece diferendele dintre patroni și lucrători. Deși comisia, în aparență, era constituită în mod paritar (aceiași număr de membri din partea lucrătorilor și a patronilor), ea era însă în favoarea patronilor, căci comisarul guvernului (președintele comisiei) era el însuși capitalist¹⁴. În felul acesta majoritatea proceselor judecate în fața comisiei erau câștigate de patroni.

Partea cea mai disputată din lege era cea privitoare la problemele sociale. Într-un mod foarte vag legea se ocupa de raporturile dintre lucrători și patroni, încheierea și desfacerea contractului etc., arătând că „munca trebuie să fie într-o măsură potrivită cu puterea lor fizică”¹⁵. În lege nu se vorbea nimic despre durata zilei de muncă, despre asigurarea unui minim de salariu, despre respectarea repausului duminical etc.

În ceea ce privește ucenicii și raporturile lor cu patronii, legea se ocupa ceva mai pe larg, consfințind exploatarea singeroasă a ucenicilor. Conform legii, ei puteau intra la meserie de la vârsta de 12 ani, făcându-se și „excepțiuni cu autorizația Camerei de comerț și industrie”¹⁶, ceea ce arată că patronii foloseau copii în muncă de la vârsta de 10 sau chiar 8 ani¹⁷. Un autor burghez relatează privitor la aceasta următoarele: „Cînd vârsta de admitere (ca ucenic — *n.n.*) este fixată la 12 ani cu posibilitatea ca prin avizul camerei de comerț să mai poată face excepție, înseamnă că însăși legea deschidea poarta pe unde să se poată comite fraudă”¹⁸. Durata uceniei, extrem de lungă, de 3—5 ani,¹⁹ permitea patronilor să lucreze în ateliere, în bună măsură, cu ucenici cărora nu le plăteau salariu.

Prin intermediul acestei legi, statul burghezo-moșieresc a reușit, mai bine de zece ani, să se eschiveze de a da o lege privind protejarea muncii și asigurările, lăsînd aceasta pe seama corporațiilor, care, din fondurile proprii, dacă le vor avea, să-și creeze case de ajutor, școli pentru adulți etc.²⁰. Statul n-a luat nici o măsură de încurajare a me-

¹² C. Numian : „Bresle vechi și bresle noi”, Pitești, 1915, pag. 86.

¹³ D. R. Ioanîtescu : „Renașterea meseriilor”, vol. II, 1931, pag. 183.

¹⁴ C. Hamangiu : „Codul general al Romîniei”, vol. III, 1907, pag. 2450—2451.

¹⁵ Loc. cit., pag. 2447.

¹⁶ Loc. cit., pag. 2445.

¹⁷ „Romînia muncitoare” din 16 decembrie 1910.

¹⁸ D. R. Ioanîtescu : „Renașterea meseriilor”, vol. II, 1931, pag. 175.

¹⁹ B. M. Missir : „Legea pentru organizarea meseriilor și regulamentul privitor la aplicarea ei”, 1905, pag. 288.

²⁰ C. Hamangiu : „Codul general al Romîniei”, vol. III, București, 1907, pag. 2449.

seriilor prin acordarea de credite sau alte înlesniri, așa după cum a făcut cu marea industrie²¹. Legea meseriilor, cu toate lacunele și caracterul ei reacționar, este prima lege care consfințește raporturile de muncă și de exploatare dintre patroni și lucrători.

*

De la votarea legii meseriilor (5 martie) și pînă la adoptarea regulamentului (13 septembrie), în rîndurile micilor patroni nemulțumiți de prevederile legii, Clubul meseriașilor romîni a desfășurat o campanie de organizare în corporații, făcînd tot felul de promisiuni demagogice că regulamentul va aduce o serie de completări în favoarea lor.

În rîndurile lucrătorilor existau, de asemenea, frămîntări privind atitudinea ce trebuiau s-o adopte față de corporații.

Cercul socialist „Romînia muncitoare” din București, înființat în 1902, nu a avut o poziție clară față de corporații. Elementele socialiste din cadrul lui nu au înțeles la început adevăratul substrat al corporațiilor, crezînd că prin intermediul lor vor putea obține unele îmbunătățiri pentru muncitori.

Mergînd mai departe, pe aceeași linie confuză, unii muncitori înaintați considerau în mod greșit că în cadrul corporațiilor s-ar putea face educație socialistă muncitorilor. Astfel, într-un articol din „Romînia Muncitoare”, Alecu Constantinescu arăta: „Să nu creadă muncitorii înaintați că nu au nimic de făcut în noile corporații, ei au de pregătît spiritele la adevărata luptă de clasă”²². Mergînd pe aceeași linie, Al. Ionescu scria: „noi socialiștii ne vom face toată datoria de a lupta înăuntrul breslelor (a corporațiilor — *n.n.*) pentru a lumina pe breslașii muncitori și a-i atrage la mișcarea socialistă”²³.

Ziarul „Romînia muncitoare” a publicat puține articole referitoare la corporații și acelea neavînd o poziție unică. Deși în coloanele sale au apărut articole în care se cerea ca în statutele corporațiilor să fie incluse o serie de revendicări (scăderea orelor de muncă, plata regulată a salariilor, stabilirea unui minim de salariu, respectarea repausului duminical), chemînd pe muncitori la impunerea lor chiar prin grevă²⁴, ziarul, datorită confuziilor existente în mișcarea muncitorească, nu a arătat că soluționarea unor asemenea probleme nu este posibilă în cadrul corporațiilor.

Cu toată atitudinea greșită, de moment, elementele socialiste și-au dat curînd seama că prin intermediul corporațiilor muncitorii nu-și vor putea îmbunătăți condițiile de viață, ci numai constituindu-se în organizații proprii de clasă. În anii următori, muncitorii înaintați au desfășurat o activitate pozitivă pentru educarea muncitorilor în spiritul luptei de clasă, pentru demascarea și scoaterea lor de sub influența corporațiilor, pentru constituirea în organizații muncitorești.

²¹ „Enciclopedia Romîniei”, vol. III, București 1939, pag. 251. Vezi în acest sens Legea de încurajare a industriei din 1887; legi speciale pentru industriile zahărului, textile, ciment, din 1906; legea generală de încurajare a industriei din 1912, precum și o serie de alte măsuri menite să sprijine pe marii capitaliști.

²² „Romînia muncitoare” din 24 martie 1902.

²³ „Romînia muncitoare” din 28 aprilie 1902.

²⁴ „Romînia muncitoare” din 24 martie 1902.

Nemulțumirile lucrătorilor față de corporații s-au manifestat chiar de la început, la scoaterea brevetelor și a carnetelor care să le ateste dreptul de exercitare a meseriei și pentru care trebuiau să plătească o serie de taxe către stat²⁵. Un ziar al vremii, subliniind exploatarea ce o exercita statul asupra lucrătorilor prin legea meseriilor, arăta: „Cu ocazia luării carnetului au trebuit să plătească birul personal”²⁶. În ceea ce privește atitudinea ostilă față de scoaterea carnetelor, un ziar apărut la Constanța spunea că „foarte puțini au înțeles rostul legii și au alergat pe la camerele de comerț să-și scoată carnete și brevete, iar restul, grosul, s-au dus forțați de teama autorităților, de teama amenințărilor de la minister că vor rămâne muritori de foame de nu vor avea carnete și brevete”²⁷.

Greutățile prin care treceau lucrătorii, teroarea autorităților exercitată asupra lor pentru a plăti toate angaralele impuse de lege au făcut ca de la început să se manifeste o rezistență față de constituirea corporațiilor. În cursul anului 1902 s-au făcut nenumărate încercări de a se constitui corporații, dar fără nici un rezultat. Ziarul „Adevărul” din 29 decembrie, în articolul „Greutatea constituirii corporațiilor”, arăta: „Delegații Ministerului Domeniilor pentru constituirea corporațiilor de meserii n-au avut încă norocul să constituie vreo corporațiune”²⁸. Abia la începutul anului 1903, după multe amânări, a început constituirea de corporații. Așa, de exemplu, mecanicii, dogarii, bărbierii din București „nu s-au putut forma din cauză că nu au întrunit numărul necesar”²⁹ de membri decât după 2—3 convocări; tinichigiii nici în luna septembrie nu se constituiseră în corporație³⁰. La Ploiești, în cursul lunii septembrie, croitorii nici după a patra convocare „nu s-au putut întruni în număr ca să se poată constitui în corporație”³¹. La fel și în alte orașe din țară: Brăila, Piatra Neamț, Galați etc., corporațiile se formau cu mare greutate³². În Moldova, relatează „Meseriașul român”, lucrătorii mai ales „nu voiesc ca să-și formeze corporațiile”³³. Așadar, forma cea mai simplă de rezistență împotriva corporațiilor a fost neprezentarea la adunările de constituire.

Cu toată rezistența lucrătorilor, ca urmare a presiunilor exercitate de patroni și autorități, în cursul anului 1903, corporațiile s-au format în majoritatea orașelor*, ele începând, după adoptarea statutului, să desfășoare o oarecare activitate, mai ales pe linia eliberării carnetelor, a încasării cotizațiilor etc.

O altă formă de manifestare împotriva corporațiilor a constituit-o editarea unor organe de presă care reflectau poziția diferitelor grupări

²⁵ C. Hamangiu: „Codul general al României”, vol. III, 1907, pag. 2 453.

²⁶ „Apărarea meseriașilor” nr. 2, din 26 septembrie 1904.

²⁷ „Furnica” (Constanța) din octombrie 1903.

²⁸ „Adevărul” din 29 decembrie 1902.

²⁹ „Meseriașul român” din 7 ianuarie 1903.

³⁰ „Adevărul” din 17 septembrie 1903.

³¹ „Vocea muncii” (Ploiești) din 5 octombrie 1903.

³² „Meseriașul român” din 8 iunie 1903.

³³ „Meseriașul român” din 17 august 1903.

* Patronii și autoritățile burghezo-moșierești au profitat de articolul 44 din legea meseriilor, care prevedea că pentru constituirea unei corporații este nevoie de minimum 50 de membri, după care toți cei din breasla respectivă erau obligați să intre în corporație.

de mici patroni nemulțumiți de legea meseriilor, în coloanele cărora muncitorii înaintați reușeau să scrie unele articole în care se ridicau pentru apărarea intereselor lucrătorilor, demascând legea meseriilor și corporațiile. Așa, de exemplu, în coloanele ziarului „Meseriașul”, apărut la Birlad în 1903, au fost publicate unele articole care chemau pe muncitori la luptă și organizare, la apărarea intereselor lor. În articolul-program al ziarului se arăta: „Să ne grupăm dar cât mai mulți spre susținerea... intereselor fiecărui muncitor”³⁴. Într-un alt articol se demascau clasele exploataatoare, care, prin legea meseriilor „făcută de mîntuială și fără a consulta cituși de puțin pe muncitori”, căutau în mod demagogic să ademenească masele. Chemînd la luptă, articolul sublinia: „Ajunge atîta răbdare și palavre prin întruniri zgomotoase spre a-și umple pungile cutare și cutare «ales»... Nu așteptați ameliorarea soartei de la cei care se ceartă pentru locurile de deputați și secretari. În noi și prin noi înșine putem găsi ameliorarea soartei”. Tot în același ziar, vorbindu-se despre situația grea a muncitorilor și aspirațiile lor spre o soartă mai bună, se conchidea: „Să se știe de toți că muncitorul nu doarme... și va veni o zi de plată și răsplată contra celor ce-l nedreptățesc și constring”³⁵.

Protestele lucrătorilor împotriva corporațiilor erau oglindite și în paginile altor asemenea ziare. La București, în 1904, au apărut „Tipograful român”³⁶ și „Lucrătorul tipograf”³⁷, în coloanele cărora se demascau patronii din comitetul corporației „Arte grafice”, care sprijineau pe capitaliști, „în paguba lucrătorilor”, și se combătea „Buletinul corporației”, care elogia legea meseriilor, de pe urma căreia se îmbogățeau cîțiva patroni și agenții lor. Tot în cursul anului 1904 a apărut „Apărarea meseriașilor”, care, în cele cîteva numere, a luat atitudine față de abuzurile ce se săvîrșeau în corporații la alegerea comitetelor. Demascînd situația din corporația de încălțăminte, ziarul arăta că „s-au efectuat tot felul de presiuni, amenințări, toată gama de procedări ilegale a fost pusă pe tapet și lista adversarilor a trebuit să iasă din urnă”³⁸. Nemulțumirile și protestele lucrătorilor împotriva corporațiilor și a comitetelor acestora s-au reflectat în însuși organul de presă „Meseriașul român”, precum și în ziarele „Vocea meseriașului”³⁹, „Vocea muncii”⁴⁰ etc., apărute în 1903, care, de regulă, apărau corporațiile. Într-un articol publicat în oficiosul meseriașilor se scria: „La urma urmei, la ce bun ne putem aștepta din partea corporațiilor, așa cum sînt formate în prezent?”. Și ziarul răspundea: „Desigur că la puțin bun și iată pentru ce. Pentru că corporațiile nu sînt în stare ca să îmbunătățească soarta meseriașilor (lucrătorilor și micilor patroni — *n.n.*). Căci nu vor putea să se ocupe de: reglementarea orelor de muncă, de fixarea unui minimum de salariu și alte puncte și chestiuni”⁴¹.

³⁴ „Meseriașul” (Birlad) din 3 august 1903.

³⁵ Ibid.

³⁶ „Tipograful român” din 5—20 aprilie 1904.

³⁷ „Lucrătorul tipograf” din 1 mai 1904.

³⁸ „Apărarea meseriașilor” din 26 august 1904.

³⁹ „Vocea meseriașului” (București) din 16 octombrie 1903.

⁴⁰ „Vocea muncii” (Ploiești) din 2 noiembrie 1903.

⁴¹ „Meseriașul român” din 2 martie 1903.

Publicarea în coloanele acestor ziare a unor articole mobilizatoare a contribuit în bună măsură la demascarea corporațiilor, ajutînd la trezirea conștiinței de clasă a proletariatului, la înțelegerea faptului că înăuntrul corporațiilor și prin intermediul lor muncitorii nu puteau obține satisfacerea intereselor lor.

Lupta împotriva corporațiilor a fost impulsionată și de existența și activitatea unor societăți profesionale muncitorești, care în această perioadă, contrar speranțelor puse de clasele dominante în corporații, au continuat să se mențină⁴² și să sprijine în bună măsură interesele lucrătorilor. În cursul anilor 1902—1904, organizațiile profesionale muncitorești s-au aflat adeseori în fruntea luptei muncitorilor împotriva corporațiilor, demascînd jaful și nedreptățile ce se făceau de către conducerea acestora. Ele au desfășurat o muncă destul de susținută pentru luminarea muncitorilor asupra scopului urmărit de cei ce înființaseră corporațiile, pentru atragerea lor în organizații proprii de clasă. Așa, spre pildă, Societatea căruțașilor din Galați a înaintat, în august 1902, un memoriu cuprinzînd mărirea salariilor, înlăturarea vătăfilor⁴³ etc., făcînd, în același timp, propagandă în rîndul muncitorilor care se organizaseră în asociație profesională, ceea ce a determinat organele locale administrative să raporteze celor centrale că „lucrătorii au format o asociațiune socialistă”, în cadrul căreia li se incumbă „idei de ură contra patronilor că aceștia le speculează munca”⁴⁴. De asemenea, Societatea funcționarilor comerciali din Iași a organizat mai multe adunări de protest împotriva patronilor care nu respectau legea repausului duminical. La întrunirea din 29 iunie 1902, în moțiunea adoptată, se arăta că „funcționarii comerciali, adunați în localul societății, protestează cu energie contra patronilor care nu respectă legea repausului duminical”⁴⁵. Asemenea adunări, în care erau dezbătute revendicările muncitorilor, au avut loc și în cadrul societăților lucrătorilor tîmplari⁴⁶ și tipografi⁴⁷ din București, lucrătorilor din portul Brăila⁴⁸, tipografilor din Craiova⁴⁹ etc. De asemenea, membri ai societăților funcționarilor comerciali din Brăila și Galați, în care nu intrau patroni, au încheiat o înțelegere pentru a „lupta de azi înainte mină în mină, umăr la umăr pentru îmbunătățirea vieții”⁵⁰.

Lupta împotriva corporațiilor s-a manifestat și cu ocazia diferitelor întruniri și adunări ce au avut loc în cadrul acestora. În corporația tîmplarilor, la nenumărate adunări, muncitorii au „criticat nepăsarea comitetului în ce privește interesele lucrătorilor și au protestat împotriva patronilor tîmplari care nu plătesc pe lucrători”⁵¹. Patronii tîmplari nu numai că rețineau și nu plăteau regulat salariile lucrătorilor, dar

⁴² Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R.” nr. 6/1959, pag. 79—98.

⁴³ „Adevărul” din 11 august 1902.

⁴⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 048, fila 36.

⁴⁵ „Apărarea comercială” (Iași) din 7 iulie 1902.

⁴⁶ „Adevărul” din 26 august 1903.

⁴⁷ „Adevărul” din 16 iulie 1903.

⁴⁸ „Adevărul” din 30 iulie 1902.

⁴⁹ „Adevărul” din 30 noiembrie 1902.

⁵⁰ „Repausul duminical” (Brăila) din 1 august 1904.

⁵¹ „Adevărul” din 22 iunie 1904.

încasau și cotizația către corporație, care era „oprită din salariul lucrătorilor”. Acești bani erau vărsați cu mare întârziere corporației sau, de cele mai multe ori, erau însușiți de către patroni⁵². Împotriva acestei metode de jaf, în iulie 1904 a fost organizată „din inițiativa unui grup de lucrători”, o adunare de protest împotriva patronilor, care, după cum menționa un muncitor, „au găsit în corporație un izvor de bun trai”⁵³. Lucrătorii înaintați, ca I. C. Frimu, Voicu Andreescu, au arătat starea grea a celor peste 1 200 de lucrători tîmplari, demascînd pe patronii care „au concediat lucrători și lucrează cu ucenici”⁵⁴. De asemenea, lucrătorii cizmari din București, la o întrunire din martie 1904, și-au exprimat nemulțumirea față de comitetul corporației și de felul cum se foloseau cotizațiile⁵⁵. La întrunirea corporației din Slatina din decembrie 1903, mai mulți lucrători s-au ridicat împotriva acesteia, declarînd „că nu vor mai plăti cotizațiile și celelalte angarale”⁵⁶.

La Ploiești, curentul ostil corporațiilor a fost mai puternic. Lucrătorii din corporația tîmplarilor țineau diferite întruniri separat de patroni, în afara corporației, în care „au criticat legea meseriilor” și au demascat pe patronii aflați în comitete. Nemulțumiri au fost exprimate la întrunirea corporației cofetarilor din mai 1904, unde lucrătorii au protestat contra patronilor care voiau să folosească 5 ucenici la un lucrător⁵⁷.

În corporația croitorilor din București, nemulțumirile au crescut mai ales în cursul anului 1904, cînd, la o întrunire din aprilie, s-a ajuns la busculeade între lucrători și patroni, producîndu-se tumult în sală⁵⁸. Lucrătorii brutari din București, în cursul lunii iunie 1903, deci la numai cîteva luni de la constituirea corporației, au semnat o petiție „prin care cereau să se facă anchetă asupra stării financiare și morale a corporației brutarilor”⁵⁹. Unele documente informează că lucrătorii din Giurgiu au înaintat Camerei de meserii un protest împotriva comitetului corporației mecanicilor, care încasa tot felul de taxe în scopul îmbogățirii patronilor din comitet⁶⁰.

Proteste și starea de nemulțumire manifestată față de corporații au făcut obiect de discuție în camerele de meserii, care căutau să „liniștească spiritele” și să ia măsuri de „izolare” a lucrătorilor care se arătau mai combativi față de corporații. Astfel, Camera de meserii din Ploiești, la una dintre ședințele sale, din octombrie 1903, constatînd că lucrătorii N. G. Simionescu și I. Culea din corporația tîmplarilor „propagă răzvrătiri în corporațiune, îndemnînd pe membri la nesupunere”,

⁵² „Buletinul corporației tîmplarilor” din 17 august 1903. Același lucru se petrecea și în corporația meseriașilor din Slatina („Buletinul corporației din Slatina” din 1 decembrie 1903), în corporația „Arte grafice” din București („Buletinul oficial al corporației «Arte grafice»” din august 1904), în corporația tîmplarilor din Ploiești („Vocea muncii” din 2 noiembrie 1903) etc.

⁵³ „Adevărul” din 27 iulie 1904.

⁵⁴ „Adevărul” din 15 iunie 1904.

⁵⁵ „Adevărul” din 9 martie 1904.

⁵⁶ „Buletinul corporației meseriașilor din Slatina” din ianuarie 1904.

⁵⁷ „Meseriașul român” din 25 mai 1904.

⁵⁸ „Adevărul” din 6 aprilie 1904.

⁵⁹ „Meseriașul român” din 15 iulie 1903.

⁶⁰ Ibid.

a cerut sancționarea lor cu amendă pentru cele de mai sus și pentru „insulte grave” la adresa camerei de meserii⁶¹.

Nemulțumirile și protestele lucrătorilor împotriva corporațiilor reieșeau și din unele dări de seamă prezentate de comitetele acestora. Cu toată tendința camerelor de meserii de a prezenta în dările de seamă o situație favorabilă corporațiilor, acestea nu au putut ascunde totuși adevăruri care erau prea izbitoare. Delapidările fondurilor de către patronii din comitetele corporațiilor, dintre care o parte intrau în buzurnarele comisarilor guvernului, au dus la faptul că în 1904 „cotizațiile și înscrierile (în corporații — *n.n.*) au scăzut într-un mod simțitor”⁶². La corporația în fier și metal din Constanța, de exemplu, trei pătrimi din membri erau „în restanță cu plata cotizațiilor mai bine de un an”⁶³, iar în corporația meseriașilor de încălțăminte din București doar 3,2% din membri erau la curent cu cotizația⁶⁴.

Creșterea nemulțumirii mai ales a lucrătorilor împotriva corporațiilor era considerată în unele dări de seamă drept „dificultate în urma unor instigații din partea unor membri”⁶⁵. Adevărul era că lucrătorii începeau să înțeleagă tot mai mult că au fost înșelați, că de la corporații nu vor avea nimic. Chiar un ziar al meseriașilor ce apărea la Ploiești arăta: „Ce ne trebuie nouă să strângem paralele muncite de noi ca să avem registre, să plătim judecători speciali și să ne supunem la bunul plac al legii. Nu ne este destul că plătim bir, șosea, patentă, embaticuri și altele, acum mai vine și pacostea asta peste noi”⁶⁶.

La acestea se adăugau favoritismele și nedreptatea făcută lucrătorilor, precum și o serie de alte aspecte, care constituiau o bază de continuare nemulțumiri împotriva corporațiilor. Așa, spre exemplu, la corporația croitorilor din Pitești, lucrătorii au ridicat o serie de proteste împotriva patronilor pentru că aceștia „au reținut din salar”, „au adăugat cuvinte necuviincioase în carnet”, „au concediat fără avizul de 15 zile”, „au întrebuintat la muncă casnică” pe lucrători etc.⁶⁷. În corporația „Arte grafice” din București, lucrătorii de la o serie de ateliere, ca „Minerva”, „Baer”, „Universul” etc., și-au manifestat indignarea deoarece „au fost înscriși în corporație fără știrea și voia lor”⁶⁸.

Forma cea mai pregnantă de luptă împotriva corporațiilor și care demasca cel mai bine teoria reacționară a „armoniei” între clase au constituit-o grevele muncitorești desfășurate în anii 1902—1904 atât în atelierele care intrau în prevederile legii meseriilor, cât și într-o serie de întreprinderi și fabrici.

⁶¹ „Vocea muncii” (Ploiești) din 2 noiembrie 1903.

⁶² „Dare de seamă a corporației meseriașilor de încălțăminte din jud. Ilfov pe 1903—1904”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 90, pag. 3.

⁶³ „Dare de seamă a corporației meseriașilor în fier și metal din Constanța pe 1905”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 128, pag. 9.

⁶⁴ „Dare de seamă a corporației meseriașilor de încălțăminte din jud. Ilfov pe 1903—1904”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 90, pag. 4.

⁶⁵ „Dare de seamă a corporației meseriașilor croitori din Pitești pe 1904”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 128, pag. 17.

⁶⁶ „Vocea muncii” din 2 noiembrie 1903.

⁶⁷ „Dare de seamă a corporației meseriașilor croitori din Pitești pe 1904”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 128, pag. 17.

⁶⁸ „Dare de seamă a corporației «Arte grafice» din București pe 1904”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 125, pag. 18—19.

Declarate pentru măriti de salarii, pentru scăderea orelor de muncă, pentru respectarea repausului duminical, pentru stabilirea unui minim de salariu etc., grevele au fost, în același timp, proteste vehemente ale lucrătorilor împotriva corporațiilor, care în nici unul dintre cazuri nu s-au situat pe o poziție de apărare a intereselor lucrătorilor. Alături de greve ale muncitorilor de la Fabrica „Lemaître”, Pirotehnia armatei, Fabricile „Ganea”, „Metalurgia română” etc. din București, au avut loc greve ale lucrătorilor din porturile Galați, Brăila, Sulina și Corabia, ale lucrătorilor brutari din Iași și București, ale lucrătorilor tapițeri, plăp-mari, tipografi etc.

Aceste acțiuni ale muncitorilor erau, în bună măsură, organizate și conduse de societățile profesionale. Societatea muncitorilor din portul Brăila, de exemplu, a convocat mai multe întruniri în care muncitorii au discutat felul cum trebuie să acționeze pentru reușita grevei și pentru ajutorarea familiilor de greviști⁶⁹. De asemenea, cu ocazia grevei timp-larilor din iunie 1903, Societatea „Unirea frățească” a hotărât formarea unor grupe de muncitori care să se posteze în fața fabricii și să nu permită eventualilor spărgători de grevă să intre la lucru⁷⁰. Această formă de luptă, în embrion încă, se va dezvolta mai tirziu sub forma pichetelor de grevă. Greva lucrătorilor de la Imprimeriile statului din București, din decembrie 1904, s-a transformat într-o demonstrație împotriva corporațiilor, cu greviștii solidarizându-se și ceilalți tipografi din Capitală. La întrunirea organizată la 5 decembrie în sala Băilor Eforia, în ciuda eforturilor depuse de autorități, cei prezenți au declarat că sprijină cauza greviștilor, socotind-o „dreaptă și legală”⁷¹. Asemenea acțiuni de solidarizare cu greviștii au avut loc și la Galați, unde muncitorii și-au exprimat simpatia față de greviștii din portul Brăila, promițându-le tot sprijinul moral și material⁷².

Grevele muncitorești care au avut loc în anii 1902—1904 au demască uneltirile claselor dominante, care, prin intermediul legii meseriilor și a corporațiilor, au voit să „liniștească” spiritele, să „evite” grevele și conflictele între patroni și lucrători, să creeze „armonie” între acești doi factori antagonici. Ele au scos în relief totodată că muncitorii în organizarea și conducerea acestor greve au fost îndrumați și sprijiniți în multe cazuri de societățile profesionale din ramurile respective. Cu ocazia acestor greve, frontul de luptă s-a lărgit, greviștii bucurându-se de simpatia și sprijinul muncitorilor din alte ramuri sau chiar din alte orașe.

Grevele din anii aceștia au fost o școală pentru mulți muncitori din țara noastră, călindu-i în luptă, învățându-i că nu izolat, ci în mod unitar, prin solidaritate proletară, prin organizare proprie, prin luptă perseverentă se vor putea elibera de sub jugul exploatării capitaliste. Așa cum arată V. I. Lenin, „...grevele deprind pe muncitori să se unească, grevele le arată că numai în comun pot ei lupta împotriva capitaliștilor, grevele învață pe muncitori să se gîndească la lupta întregii clase

⁶⁹ „Adevărul” din 10 august 1902.

⁷⁰ „Adevărul” din 10 iunie 1903.

⁷¹ „Adevărul” din 7 decembrie 1904.

⁷² „Adevărul” din 30 iulie 1902.

muncitoare împotriva întregii clase a fabricanților și împotriva guvernului autocrat, polițienesc”⁷³.

Cu prilejul acestor greve a ieșit și mai mult în evidență caracterul reacționar al corporațiilor, care ca întotdeauna nu au făcut nimic pentru lucrători ; ba, acolo unde au putut, au venit în sprijinul patronilor, sfătuind pe lucrători să reia lucrul căci patronii, chipurile, le vor satisface revendicările⁷⁴. Burghezia considera că, din moment ce existau comisii de arbitraj pe lângă corporații, grevele vor putea fi evitate. Concepția falsă a evitării grevelor era larg răspândită și în presa burgheză, în coloanele căreia au fost publicate articole împotriva grevelor muncitorești, considerate ca neavînd o bază obiectivă. „Grevă în țara noastră — scria „Vocea meseriașului” — și, mai ales, în aceste timpuri critice !... într-o țară ca a noastră, eminentă agricolă, nu poate încolți”⁷⁵.

În același timp, clasele exploatatoare au luat o serie de măsuri tocmai pentru a contracara acțiunile greviste ale muncitorilor, negate de ele în mod demagogic. Autoritățile burghezo-moșierești au luat măsuri nu numai împotriva acțiunilor greviste, ci și împotriva conducătorilor acestora. În acest sens, într-un raport al autorităților din Galați se spunea : „Lucrătorii sînt conduși de cîțiva capi, contra cărora trebuie luate energice măsuri”⁷⁶.

Grevele lucrătorilor au demascat teoriile reacționare, false ale ideologilor burghezi, demonstrînd dezvoltarea luptei de clasă în țara noastră. Ele au arătat că proletariatul știe să-și impună revendicările prin luptă, să zdrobească corporațiile impuse de clasele dominante și să-și creeze organizații proprii.

Toate acestea au făcut ca în cursul anului 1904 ciocnirile dintre membrii de rînd și conducerea corporațiilor să crească.

La aceasta a contribuit activitatea elementelor înaintate din mișcare, I. C. Frimu, Al. Ionescu, Al. Constantinescu, și a unor elemente tinere care se ridicau, Șt. Gheorghiu, D. Marinescu, M. Gh. Bujor etc. Descriind mai tîrziu acest proces, I. C. Frimu arăta : „Nemulțumirile din corporații încep să crească (în cursul anului 1904 — *n.n.*). Deosebirile de interese între patroni și lucrători încep să se arate din ce în ce mai mult. Lucrătorii socialiști intrați în corporații, arătînd relele lor, făceau aderenți, așa că ședințele Cercului („România muncitoare” — *n.n.*) încep să fie mai populate. În rîndurile lucrătorilor tîmplari începe să se agite ideea înființării unui sindicat. Ședințele pe bresle încep să aibă din ce în ce mai multă căutare”⁷⁷.

Însuși ziarul burghez „Adevărul”, apreciind starea de spirit din rîndurile muncitorilor și în general a maselor muncitoare, arăta în 1904 : „Ne îndreptăm cu pași grăbiți către o înverșunată luptă între muncă și capital, între slugă și stăpîn”⁷⁸.

⁷³ V. I. Lenin : „Despre sindicate. 1895—1923”, Editura C.C.S. 1958, pag. 94.

⁷⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 049, filele 3—5.

⁷⁵ „Vocea meseriașului” din 16 octombrie 1903.

⁷⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1 048, fila 25.

⁷⁷ „Calendarul muncii pe anul 1916”, 1915, pag. 48.

⁷⁸ „Adevărul” din 29 iulie 1904.

În aceste condiții, cînd în țară lupta maselor împotriva exploatării capitaliste creștea, cînd rezistența împotriva corporațiilor se dezvoltă tot mai mult, a izbucnit revoluția populară din Rusia, care avea să dea un puternic impuls dezvoltării mișcării muncitorești din România pe o bază mai largă.

Nemulțumirea generală ce mocnea în rîndurile muncitorilor împotriva exploatării capitaliste, împotriva corporațiilor, creșterea conștiinței de clasă a proletariatului în focul luptei pentru o viață mai bună, la care s-a adăugat ecoul izbucnirii revoluției populare din 1905 din Rusia, au dat un imbold puternic luptei revoluționare din țara noastră. În aceste împrejurări, în întreaga țară ia naștere un puternic curent pentru crearea unor organizații de clasă ale proletariatului — sindicatele muncitorești.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în raportul la a 40-a aniversare de la crearea P.C.R., apreciind aceste evenimente, arată că „începînd din 1905, sub impulsul elementelor revoluționare muncitorești și al creșterii conștiinței de clasă a proletariatului, iau ființă și se dezvoltă sindicatele, organizate pe principiul luptei de clasă...”⁷⁹.

Trăsătura caracteristică a creării sindicatelor din România este că ele au apărut, spre deosebire de sindicatele din Apus, în condițiile imperialismului, în condițiile creșterii luptei revoluționare a proletariatului⁸⁰. Aceasta a făcut ca sindicatele, încă de la început, cu toate confuziile existente, să se manifeste ca organizații combative, care militau pentru apărarea intereselor muncitorești, pentru demascarea corporațiilor și a legii meseriilor.

Manifestările de solidaritate cu lupta proletariatului rus, organizate de cercul socialist „România muncitoare”, deschise, cu toată opoziția autorităților polițienești, prin întrunirile din 24 ianuarie 1905 din sala Băilor Eforia⁸¹ și cele din Iași⁸², au însemnat, în același timp, începutul luptei directe pentru organizarea muncitorimii în sindicate.

La numai trei zile după această grandioasă afirmare a proletariatului apare ziarul „Jos despotismul”, în coloanele căruia se demasca regimul de cruntă exploatare din Rusia și se chema proletariatul din țara noastră la luptă și organizare. Iată cum apreciază ziarul manifestația de la 24 ianuarie din București: „În contra prigonirilor polițienești, clasa muncitoare răspunde prin unire, prin protestare energică. Entuziasmul nemăsurat ce cuprinsese întrunirea era expresia acestui protest — era triumful unei clase împotriva unui sistem. Era triumful conștiinței de clasă în contra inconștiinței. Era triumful proletariatului care renaște spre lupta pentru dezrobire. Era triumful socialismului”⁸³.

⁷⁹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 426.

⁸⁰ Gh. Apostol : „Sindicatele din R.P.R. în luptă pentru construirea socialismului”, Ed. C.C.S. 1957, pag. 14.

⁸¹ „Dimineața” din 26 ianuarie 1905.

⁸² „Protest” (Iași) din 11—24 ianuarie 1905.

⁸³ „Jos despotismul” din 27 ianuarie 1905.

Aceste elemente, grefate pe fondul unor condiții grele de muncă și de viață ale maselor muncitoare, au constituit începutul unei intense munci de propagandă pentru organizarea muncitorilor în sindicate, pentru demascarea fără cruțare a corporațiilor.

O contribuție însemnată pe linia educării muncitorilor în spiritul luptei de clasă și al internaționalismului proletar, al intransigenței față de exploatare, al luptei pentru organizare în sindicate și pentru desființarea corporațiilor a avut-o seria a II-a a ziarului „România muncitoare”, care a apărut la 5 martie 1905. În articolul „Lucrătorii și corporațiile”, luînd o poziție hotărîtă împotriva corporațiilor, ziarul le caracteriza drept niște organizații odioase, arătînd „cît de utopică este dorința (claselor dominante — *n.n.*) de a împăca reprezentanții muncii cu cei ai capitalului”⁸⁴. Nenumăratele articole publicate în coloanele gazetei, manifestele răspîndite, precum și ședințele săptămînale ce se țineau la cercul „România muncitoare” pe diferite teme educative, contribuiau la creșterea conștiinței de clasă a proletariatului.

Lupta împotriva corporațiilor în anii 1905—1906 nu a luat o formă organizată în sensul de a fi fost condusă de un organ central. Cercul socialist „România muncitoare”, ca organizație politică a proletariatului, deși a organizat o serie de întruniri și acțiuni, era totuși prea slab pentru coordonarea mișcării muncitorești pe întreaga țară. Lupta, acțiunile s-au dezvoltat, mai ales, din inițiativa muncitorilor și a organizațiilor lor sindicale pe plan local și în fiecare breaslă în parte.

Caracteristic acestei etape este că lupta începe să fie dusă tot mai mult prin intermediul sindicatelor pentru atragerea muncitorilor din corporații, pentru desființarea acestor organizații reacționare. Lupta muncitorilor împotriva corporațiilor și a legii meseriilor s-a împletit strîns cu lupta pentru crearea sindicatelor, pentru apărarea intereselor lor de clasă. În acțiunea practică, de zi cu zi, syndicatele s-au întărit, au cîștigat teren, tot mai mulți muncitori devenind membri de sindicat.

Trebuie însă ținut seama că dezvoltarea industriei, mai ales după 1900, a adus noi brațe de muncă de la țară, noi lucrători fără o experiență de luptă, fără o conștiință de clasă. Aceștia trebuiau educați. De aceea, procesul de atragere a muncitorilor din corporații spre sindicate a fost destul de greu și complex. În plus, obligativitatea, prin lege, de a face parte din corporații, uneltirile și persecuțiile patronilor, precum și măsurile de intimidare și teroare luate de autoritățile burghezo-moșierești au constituit o greutate serioasă în atragerea muncitorilor spre sindicate.

Cu toate greutățile întîmpinate, încă din primele luni ale anului 1905, procesul de destrămare a corporațiilor începe să se accentueze, manifestîndu-se, între altele, prin întrunirile tot mai dese de protest ale muncitorilor împotriva abuzurilor patronilor, pentru demascarea corporațiilor și constituirea de organizații proprii de clasă. Așa, spre exemplu, în adunările corporațiilor din Brăila, în cursul lunii ianuarie 1905, lucrătorii au cerut modificarea statutelor, în care să fie incluse o serie de revendicări proprii⁸⁵; în corporația tîmplarilor din București lucră-

⁸⁴ „România muncitoare” din 20 martie 1905.

⁸⁵ „Dimineața” din 27 ianuarie 1905.

torii au cerut fixarea zilei de muncă la 10 ore, desființarea lucrului cu bucata, limitarea numărului ucenicilor în ateliere⁸⁶; în Galați, lucrătorii din corporația bărbierilor „au protestat împotriva nerespectării legii repausului duminical”, condamnând comitetul corporației care nu se ocupa de acest lucru⁸⁷. La o serie de întruniri ale corporațiilor mecanicilor, ale lucrătorilor de încălțăminte, ale zidarilor⁸⁸, ale tapițerilor și plăpumarilor⁸⁹ etc., lucrătorii înaintați explicau maselor că „modul organizării breslelor (corporațiilor — *n.n.*) nu corespunde celor mai trebuincioase cereri, deoarece elementul lucrător care are interes deosebit este silit să fie la un loc cu patronii care au interes opus”⁹⁰. În corporația tapițerilor, un lucrător a arătat: „Nu vă mulțumiți să zădărniciți acțiunea corporațiilor prin a nu lua parte la ședințe, nu vă mulțumiți a constata că corporațiile sînt rele... Căutați să vă organizați în afară de corporații, trebuie să ne organizăm, să ne luminăm asupra intereselor noastre”⁹¹. La Iași, la o întrunire s-a arătat că „corporațiile ne învață în fiecare zi că prietenie între muncitori și patroni nu poate exista, interesele lor fiind dușmane cu ale noastre”⁹². S-a ajuns pînă acolo încît în ședințele unor corporații s-a admis însăși dizolvarea lor⁹³. Într-un articol publicat în „Romînia muncitoare”, concluzionîndu-se asupra însemnătății și semnificației acestor întruniri, se spunea: „Să profite (muncitorii înaintați — *n.n.*) de adunările corporațiilor și să arate lucrătorilor cum exploatarea nemiloasă a muncii lor, a copiilor și a femeilor e un izvor nesecat de mizerie și suferință; să arate că grevele, syndicatele curat muncitorești sînt cele mai potrivite mijloace de luptă pentru un trai mai bun, iar lupta politică în partid muncitoresc e singurul mijloc de a se căpăta reforme adînci și folositoare”⁹⁴.

În primele luni ale anului 1905 (februarie-aprilie) se creează o serie de syndicate muncitorești, în componența cărora intrau lucrători, foști membri ai corporațiilor și muncitori din întreprinderile mari. Așa au fost: sindicatul lucrătorilor tîmplari⁹⁵, sindicatul lucrătorilor strungari⁹⁶, sindicatul lucrătorilor de încălțăminte⁹⁷, toate în București; sindicatul lucrătorilor tîmplari din Galați⁹⁸ etc. Activitatea desfășurată de cercurile socialiste „Romînia muncitoare” și de către syndicatele deja înființate prin întruniri și manifestații, prin organizarea unor conferințe săptămînale, prin coloanele presei muncitorești și editarea unor manifeste, a contribuit la demascarea corporațiilor, la scoaterea unui număr

⁸⁶ „Dimineața” din 18 ianuarie 1905.

⁸⁷ „Dimineața” din 31 ianuarie 1905.

⁸⁸ „Romînia muncitoare” din 5 martie 1905.

⁸⁹ „Romînia muncitoare” din 27 martie 1905.

⁹⁰ „Romînia muncitoare” din 5 martie 1905.

⁹¹ „Romînia muncitoare” din 27 martie 1905.

⁹² „Romînia muncitoare” din 9 octombrie 1905.

⁹³ „Dimineața” din 14 iunie 1905 (vezi, de exemplu, corporația brutarilor din București).

⁹⁴ „Romînia muncitoare” din 20 martie 1905.

⁹⁵ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Ed. C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 374.

⁹⁶ „Romînia muncitoare” din 13 martie 1905.

⁹⁷ „Calendarul muncii pe 1907”, București, 1906, pag. 21—23.

⁹⁸ Loc. cit., pag. 13.

din ce în ce mai mare de muncitori de sub influența lor, care erau atrași spre sindicate ⁹⁹.

Pentru a contracara acțiunea de organizare a muncitorilor în sindicate, Clubul meseriașilor români din București a organizat o serie de întruniri, atît în cadrul unor corporații, cît și la sediul lui, sperînd că prin intermediul lor va putea opri afluența tot mai mare a muncitorilor spre sindicate. Astfel, în cursul lunii iulie 1905, clubul meseriașilor a organizat o mare întrunire la București, pe care însă elementele înaintate din mișcarea muncitorească, ca Al. Constantinescu, I. C. Frimu etc., au transformat-o într-o tribună de demascare a corporațiilor, de apel pentru organizarea muncitorilor în sindicate. Cu toată opoziția patronilor care „au provocat scandal la întrunire, nelăsîndu-ne să vorbim în liniște, să lămurim mulțimea”, declară Alecu Constantinescu, „în cuvîntarea mea am arătat că interesele patronilor nu pot fi comune cu ale lucrătorilor... Am susținut că e nevoie ca muncitorii să fie uniți fără deosebire de nație și să se constituie în sindicate” ¹⁰⁰.

Cel mai evident rezultat al luptei împotriva corporațiilor, pentru organizarea temeinică a muncitorilor, a fost formarea în tot cursul anului 1905 a noi sindicate, atît în București, cît și în provincie, ajungîndu-se ca în decembrie 1905 să existe deja 17 sindicate.

În cursul anului 1906, propaganda pentru demascarea corporațiilor și organizarea lucrătorilor în sindicate a luat forme tot mai variate. O metodă folosită de către elementele înaintate în acest sens, cu rezultate dintre cele mai eficace, a fost aceea a participării acestora la întrunirile corporațiilor. Astfel, la întrunirea corporației zidarilor, din ianuarie 1906, a luat cuvîntul I. C. Frimu, care a cerut lucrătorilor să părăsească corporația și să înființeze un sindicat al lor, care să le apere interesele ¹⁰¹; la întrunirea corporației cizmarilor, unde era deja sindicat, a vorbit V. Anagnoste, care a condamnat corporațiile și a chemat și restul lucrătorilor să adere la sindicat ¹⁰². Adesea, ca semn de protest împotriva corporațiilor, lucrătorii convocau ședințe ale sindicatelor, concomitent cu cele ale corporațiilor, atrăgînd lucrătorii la sindicat. Așa, de pildă, lucrătorii brutari s-au întrunit în sala „Aurora”, în februarie 1906, și „au protestat împotriva conducerii corporației” ¹⁰³. De asemenea, la o întrunire a corporației tipografilor, muncitorii, care făceau deja parte din sindicat, au demascat corupția și abuzurile săvîrșite în corporație de către comitet ¹⁰⁴.

Un protest vehement împotriva corporațiilor s-a manifestat și cu ocazia unei întruniri a corporațiilor din Constanța, din aprilie 1906,

⁹⁹ Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 1/1962, pag. 76—102.

¹⁰⁰ „Dimineața” din 5 iulie 1905. Asemenea întruniri în cursul anului 1905 au avut loc și la Iași („Meseriașul român” din 27 noiembrie 1905), Brăila, Ploiești, Galați etc. („Meseriașul român” din 24 iulie 1905).

¹⁰¹ „Dimineața” din 17 ianuarie 1906.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ „Dimineața” din 7 februarie 1906.

¹⁰⁴ „Meseriașul român” din 25 iunie 1906. Asemenea abuzuri au avut loc în multe alte corporații. În corporația meseriașilor din Buzău s-au eliberat tot felul de carnete fictive și s-au încasat cotizații fără a se da chitanțe; în corporația din Brăila s-au comis fraude și abuzuri împotriva lucrătorilor, pe care patronii căutau să-i abată de la sindicat. („România muncitoare” din 3—10 septembrie 1906); în corporația plăpumarilor

unde muncitori ca N. Petrescu și D. Panaitescu au demascat legea meseriilor și caracterul reacționar al corporațiilor ¹⁰⁵.

Proteste și nemulțumiri împotriva corporațiilor s-au reflectat și în nenumărate articole din presa muncitorească și burgheză a timpului, care arătau falimentul corporațiilor, imposibilitatea lor de a se mai menține. Ziarul „Steaua Prahovei”, într-un articol din 1906 arăta: „Au trecut trei ani de zile de la punerea în aplicare a acestei legi subtile, și azi, în loc de a se spune că această lege e protectoarea clasei slăbite a meseriașilor, din contră, e considerată ca o pacoste căzută pe capul lor” ¹⁰⁶. Ura împotriva corporațiilor era așa de mare, încât în unele articole din ziare întâlnim, drept motto, următoarele versuri:

„Da, corporație, n-ar mai fi să fie,
Jafă pentr-o țară, pentr-o Romînie” ¹⁰⁷.

Chiar o serie de lucrări burgheze erau nevoite să recunoască că legea meseriilor a rămas „literă moartă” ¹⁰⁸, iar corporațiile nu au rezolvat nimic pentru îmbunătățirea stării lucrătorilor ¹⁰⁹.

Faptul că protestele împotriva corporațiilor erau tot mai vehemente, că abuzurile din cadrul corporațiilor erau demascate cu tot mai multă tărie ¹¹⁰ a determinat clasele dominante să adopte unele măsuri legislative, în speranța că ele vor duce la întărirea corporațiilor și la contracararea fluxului muncitorilor spre sindicate. Astfel, parlamentul burghezo-moșieresc a adoptat, în martie 1906, o lege prin care, pe lângă fiecare cameră de meserii, se institua câte un secretar inspector și un birou de percepere a cotizațiilor, iar pe lângă fiecare corporație, câte un secretar, care urma să fie plătit din fondurile corporațiilor ¹¹¹. Acești secretari, conform legii, erau obligați să supravegheze bunul mers al corporațiilor, și mai ales să le „salveze” de la faliment. Măsurile luate de burghezie și moșierime cu ajutorul statului au fost menite tocmai să salveze corporațiile, care trebuiau să fie, în acea vreme unul din sprijinitorii de nădejde ai regimului burghezo-moșieresc. Efectul acestei măsuri a fost însă contrariu așteptărilor burgheziei, căci acești secretari, prin măsurile arbitrare și abuzurile săvârșite, au nemulțumit și mai mult pe membrii corporațiilor. Însuși ziarul „Meseriașul român” a fost nevoit să constate că „În unele localități, în majoritatea de altfel, secretarii inspectori au ajuns niște adevărați satrapi” ¹¹². Chiar și în unele dări de seamă ale corporațiilor se recunoaște că instituirea

din București, în mai multe întruniri, lucrătorii au cerut desființarea ei („România muncitoare” din 29 ianuarie 1906); în corporația timplarilor, lucrătorii s-au ridicat împotriva ei, „pentru că de câte ori cer satisfacții de la corporații tot ei sînt nedreptățiți” („România muncitoare” din 12—19 februarie 1906) etc.

¹⁰⁵ „Meseriașul român” din 30 aprilie și 7 mai 1906.

¹⁰⁶ „Steaua Prahovei” din 24 august 1906.

¹⁰⁷ „Meseriașul” (Birlad) din 9 iulie 1906.

¹⁰⁸ Ștefan Chicoș: „Monografia stării meseriilor în Pitești”, Pitești, 1909, pag. 32.

¹⁰⁹ „Enciclopedia română”, vol. III, 1939, pag. 216.

¹¹⁰ „Presa economică” din 1 septembrie 1906; „Meseriașul” (Birlad) din 9 iulie 1906; „Dimineața” din 7 februarie 1906; „Meseriașul român” din 25 iunie 1906.

¹¹¹ C. Hamangiu: „Codul general al Romîniei”, vol. III, București, 1907, pag. 3 707 și 3 723.

¹¹² „Meseriașul român” din 9 iulie 1906.

secretarilor inspectori, care, chipurile, trebuiau să ridice corporațiile din mocirla în care ajunseseră, nu a făcut nimic, ba, mai mult, rezultatul a fost contrariu acestor promisiuni ¹¹³.

În baza acestei legi, secretarii inspectori, sprijiniți de autorități, au trecut în multe cazuri la vinderea din casă a lucrurilor muncitorilor pentru a încasa cotizațiile. Măsurile teroriste aplicate au dus, ce-i drept, la încasarea unei părți din cotizații, dar ele au mărit într-o măsură infinit mai mare ura împotriva corporațiilor.

Nemulțumirile împotriva corporațiilor și a patronilor, care dețineau funcțiile în majoritatea comitetelor și a camerelor de meserii, sînt ilustrate și de numărul mare de conflicte judiciare. Așa, spre exemplu, în corporația mecanicilor din București au fost judecate în 1906 peste 20 de procese ¹¹⁴, iar în corporația croitorilor peste 230 ¹¹⁵.

Numeroase documente ale vremii ne vorbesc despre criza prin care treceau corporațiile, despre neputința în care se aflau și despre imposibilitatea de a rezolva, cîtuși de puțin, sarcinile ce și le propuseseră în mod demagogic la constituire. Acest lucru era recunoscut în multe dintre dările de seamă ale corporațiilor, care arătau că : „anul 1906-1907 a fost pentru corporație un an de criză, un an de deficit” ¹¹⁶.

Nemulțumirea maselor muncitoare, exploatare și asuprite, față de corporații, contradicțiile dintre exploatați și exploatare, dintre muncă și capital au dus în nenumărate rînduri la conflicte, la ridicarea muncitorilor la lupta grevistă. În anul 1905, și în special în 1906, aproape întreaga țară a fost străbătută de un adevărat val de greve, organizate și sprijinite, în bună măsură, de către organizațiile sindicale muncitorești, marcînd falimentul apropiat al corporațiilor.

În cursul anului 1905 au avut loc o serie de greve ale muncitorilor tăbăcari, cizmari, fierari, tîmplari, tipografi, ceferiști, tapițeri etc. în București, Ploiești, Craiova, Iași, Cîmpina, R. Vîlcea, Botoșani, Bacău, Brăila, Tr. Severin. Ele au avut în general un caracter restrîns și uneori spontan, datorită faptului că numărul sindicatelor create era mic, acestea nereușind să mobilizeze, alături de muncitorii organizați, și masa celor încă neorganizați. Pe de altă parte, unii muncitori mai erau încă sub influența corporațiilor, organizații reacționare care căutau să-i abată de la calea luptei revoluționare.

Cu toate acestea, cele 34 de greve, care au avut loc în cursul anului 1905, au constituit o școală de educare a proletariatului din țara noastră, de antrenare la luptă a noi pături de muncitori, care, datorită influențelor patronale, stătuseră pînă atunci inactive.

Înființarea de noi sindicate și întărirea lor, creșterea numărului muncitorilor organizați și intensificarea muncii de propagandă au permis sindicatelor ca în cursul anului 1906 să se situeze în fruntea a numeroase greve și să orienteze lupta muncitorilor spre forme noi, superioare, ca,

¹¹³ „Dare de seamă a corporației meseriașilor de încălțăminte din București pe anul 1906—1907”, Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 155, pag. 6.

¹¹⁴ „Dare de seamă a corporației mecanicilor din București pe 1906—1907”, Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 163, pag. 6.

¹¹⁵ „Dare de seamă a corporației croitorilor din București pe 1905—1906”, Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 154, pag. 4.

¹¹⁶ „Dare de seamă a corporației meseriașilor de încălțăminte din București pe anul 1906—1907”, Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11 797, vol. 155, pag. 8.

de pildă, greva generală, care cuprindea pe toți muncitorii din aceeași ramură de producție. Grevele generale au marcat trecerea de la acțiuni răzlețe, dintr-un singur atelier sau întreprindere, la mișcări organizate, de masă. Astfel, în cursul lunilor iunie-iulie 1906 a avut loc greva generală a lucrătorilor tîmplari din București, care a durat aproape 6 săptămîni, în urma căreia lucrătorii au reușit să impună un regulament în 41 de ateliere și fabrici, care prevedea o serie de clauze favorabile pentru lucrători ¹¹⁷. În iulie are loc greva generală a docherilor din Galați ¹¹⁸, cu ei solidarizîndu-se atît muncitorii din oraș, cît și muncitori din București, Constanța, Iași, Brăila ¹¹⁹. La Ploiești, a avut loc o mare grevă a lucrătorilor tăbăcari; la Tr. Severin, greva lucrătorilor din șantierul naval; la Focșani, greva lucrătorilor cizmari ¹²⁰ etc. Un ecou deosebit l-au avut grevele lucrătorilor din întreprinderile statului din București, de la Regie, Fabrica de chibrituri și de la Poștă ¹²¹.

Referindu-se la starea de spirit ce domnea în rîndurile muncitorilor la mijlocul anului 1906 și demascînd, totodată, monarhia, într-un articol publicat în ziarul „Dimineața” se arăta că „grevele numeroase din timpul din urmă sînt o dovadă cît de mult suferă muncitorimea în al 40-lea an de domnie a regelui Carol I. Muncitorimea se pare că a ținut să protesteze, declarînd în acest an jubiliar mai multe greve ca oricînd” ¹²². Acest lucru era de fapt ilustrat de cele 146 de greve care au avut loc în cursul anului 1906, anul cu cele mai multe greve înregistrate la începutul secolului al XX-lea. În urma acestor lupte, conduse în majoritatea cazurilor de sindicate, muncitorii au reușit să impună adeseori măriri de salarii, condiții mai avantajoase la angajare, reducerea zilei de muncă la 10 și 12 ore etc.

Faptul că organizațiile sindicale s-au preocupat de mobilizarea muncitorilor la lupta grevistă, că i-au sprijinit, atît moral cît și material, că au dus tratative cu patronii, semnînd chiar unele regulamente de muncă, demonstrează creșterea prestigiului lor în rîndul clasei muncitoare și rolul pe care îl jucau ele în lupta împotriva capitaliștilor și împotriva corporațiilor. Aceasta a făcut ca mișcarea sindicală să cunoască o creștere atît din punct de vedere numeric, creîndu-se, pînă la sfîrșitul anului 1906, 90 de sindicate, cît și din punct de vedere al cuprinderii majorității orașelor din țară, în sindicate fiind deja organizați peste 7 000 de muncitori ¹²³.

O ripostă hotărîtă a fost dată corporațiilor și la Conferința pe țară a organizațiilor sindicale și a cercurilor socialiste, ce a avut loc la București în luna august 1906 ¹²⁴. În raportul „Sindicatele și corporațiile”, prezentat de I. C. Frimu pe baza unui bogat material documentar, ilustrîndu-se falimentul inevitabil al corporațiilor, se sublinia necesitatea luptei

¹¹⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota M.M. 1907, documentul nr. 6, inventar 2 042.

¹¹⁸ „Înainte” (Galați) din 21 și 24 iulie 1906.

¹¹⁹ „Dimineața” din 25 iulie 1906.

¹²⁰ „Presa economică” din 8 iunie 1906.

¹²¹ „Romînia muncitoare” din 13 august 1906.

¹²² „Dimineața” din 8 august 1906.

¹²³ „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 1/1962, pag. 91.

¹²⁴ „50 de ani de la crearea Comisiei generale a sindicatelor din România. 1906—1956”, Ed. C.C.S. 1958, pag. 174—190.

împotriva acestor organizații reacționare pînă la zdrobirea lor definitivă și desfășurarea unei largi munci de propagandă în rîndurile muncitorilor pentru organizarea lor în sindicate, pentru întărirea sindicatelor existente ¹²⁵. În cadrul dezbaterilor, majoritatea delegaților au susținut raportul și au protestat împotriva corporațiilor. Luînd cuvîntul, Ștefan Gheorghiu a subliniat că „Noi trebuie să luptăm din răsputare în contra instituțiilor medievale și periculoase care se numesc corporații, spre a ajunge cît mai curînd a le pune pe dric. Să nu uităm nimeni din noi că toți tovarășii care ne-au ales și trimis la conferință ne-au vorbit în acest sens” ¹²⁶.

În opoziție cu atitudinea revoluționară, intransigentă, față de corporații, a muncitorilor înaintați, în cadrul conferinței s-a manifestat și o atitudine oportunistă, împăciuitoare din partea unor elemente ca dr. Ghelerter, L. Gheler, I. Sion etc. Aceștia susțineau ca muncitorii să nu iasă din corporații, întrucît acestea, spre deosebire de sindicate, erau legiferate, ci să rămînă în cadrul lor și să intre în comitetele acestora, „spre a le preface în centre de manifestare ale clasei muncitoare”. În felul acesta, ei propagau supunerea mai departe a muncitorilor față de legea reacționară a meseriilor. Or, în momentul în care existau sindicatele, ca organizații proprii ale proletariatului, cînd tot mai mulți lucrători părăseau corporațiile și se îndreptau spre sindicate, a intra în comitetele corporațiilor ar fi însemnat dezorientarea muncitorilor, demobilizarea lor de la luptă și menținerea pe mai departe a lucrătorilor în corporații.

Împotriva acestei atitudini oportuniste, majoritatea delegaților s-au pronunțat pentru continuarea și dezvoltarea luptei împotriva corporațiilor.

Cu toate acestea, elementele oportuniste, datorită demagogiei și funcțiilor pe care le ocupau, au reușit să strecoare în documentele conferinței o serie de idei dăunătoare atît luptei împotriva corporațiilor, cît și în ceea ce privește grevele, raportul dintre mișcarea socialistă și cea sindicală etc.

Astfel, în rezoluția cu privire la sindicate și corporații, adoptată de Conferință, au fost făcute unele recomandări cu caracter oportunist de a se folosi pe mai departe corporațiile spre a „face din ele, pe cît posibil, o armă de luptă contra exploatării” ¹²⁷. Contrar însă acestei idei, rezoluția era străbătută de nota dominantă revoluționară, de optimismul în lupta contra exploatare. „Avînd în vedere că corporațiile — se spunea în rezoluție —, unde intră muncitori și capitaliști, sînt create spre a produce în mintea muncitorilor confuzie între interesele lor proprii și interesele capitaliștilor și de a masca antagonismul dintre capital și muncă, de a împiedica pe muncitori să se organizeze în organizațiile lor proprii de clasă”, Conferința sindicatelor muncitorești din România „condamnă instituțiile corporațiilor ca antiproletare și reacționare, atît din punct de vedere politic, cît și economic” ¹²⁸, și cheamă la luptă pentru a „organiza

¹²⁵ „România muncitoare” din 20—27 august 1906.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Ed. C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 340.

¹²⁸ Loc. cit., pag. 339.

muncitorii în organizații pur proletare, pentru a duce această luptă la sfârșitul ei logic, adică la triumful muncii asupra capitalului" ¹²⁹.

Cu toate limitele manifestate, Conferința organizațiilor sindicale și a cercurilor socialiste din august 1906 a avut o importanță deosebită pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră. A fost realizată centralizarea organizatorică a mișcării sindicale prin crearea Comisiei generale a sindicatelor din România (C.G.S.R.) și s-a adoptat Statutul general al sindicatelor din România, care a constituit îndreptarul, temelia organizării în sindicate a muncitorilor. Statutul a pus la baza luptei sindicale o tactică nouă, tactica acțiunilor unite și organizate, și a dat o linie de conduită comună întregii mișcări muncitorești.

După conferința din 1906, lupta împotriva corporațiilor a căpătat un caracter mai pronunțat și organizat pe întreaga țară. În toate orașele mai importante au avut loc mari mitinguri de protest organizate de C.G.S.R. și cercurile socialiste „România muncitoare” împotriva corporațiilor și a legii meseriilor, urmate de demonstrații de stradă. În majoritatea cazurilor, lupta muncitorilor împotriva corporațiilor era împletită cu lupta pentru revendicările lor zilnice.

În cursul lunii noiembrie 1906, C.G.S.R. și cercurile „România muncitoare” (C.R.M.) au publicat un apel comun, referitor la intensificarea luptei contra corporațiilor și a legii meseriilor, în care toate organizațiile sindicale erau chemate, sub lozinca „Corporațiile trebuie să piară”, la mari întruniri împotriva corporațiilor, care să aibă loc simultan în toată țara ¹³⁰. Seria întrunirilor a fost deschisă la 3 decembrie 1906, la București, unde au participat la miting peste 4 000 de muncitori ¹³¹, care au condamnat corporațiile și și-au exprimat hotărârea de luptă împotriva autorităților burghezo-moșierești, care arestau și persecutau pe muncitorii ce făceau parte din sindicat. Prin exemple concrete, muncitorii înaintați, ca I. C. Frimu, Al. Constantinescu și alții au demască în cuvântul lor legea meseriilor, care „este o încălcare flagrantă a libertății individuale”, întrucât muncitorii erau obligați să facă parte din corporații; ei au condamnat poliția, care făcea tot felul de presiuni și amenința cu expulzarea pe lucrătorii care erau organizați în sindicate. În moțiunea adoptată cu acest prilej se spunea: „prin cotizațiile, carnetele, dările în judecată, sechestrările, amenzile și toate celelalte măsuri împilatoare, corporațiile se prefac în niște instituții odioase, în niște instrumente de încătușare a muncitorului, de exploatare a lui” ¹³². Constatind această situație de fapt din corporații, muncitorii au cerut „cu cea mai mare energie desființarea obligativității acestei legi” ¹³³. Ca o încununare a protestului lor, după miting, muncitorii s-au încolonat și, în sunetele „Internaționalei”, au manifestat pe străzile Capitalei ¹³⁴. Poliția, deși a

¹²⁹ „România muncitoare” din 20—27 august 1906

¹³⁰ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Ed. C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 350.

¹³¹ „România muncitoare” din 10—18 decembrie 1906.

¹³² „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Ed. C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 351.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ „Dimineața” din 5 decembrie 1906

LUPTA CONTRA CORPORATIILOR SE ÎNTINDE

MARILE ÎNTRUNIRI DIN ȚARA

În prima întrunire publică de protestare și de luptă în contra corporațiilor, muncitorimea din capitală, prin asistența și prin glasul reprezentanților săi, și a spus cuvântul: **Corporațiile trebuie să piară!** La strigătul său provincia răspunde cu putere

A fost o întrunire marea!

Acea puzderie de lume care înțesa vasta sală și neastîmpărul, căldura comunicativă de care era cuprinsă, au arătat-o pe danlie

lor, corporațiile acaparate de niște paraziți cari trăiesc din nevoile muncitorilor (apl.). Se crează astfel o clasă na-

Marea întrunire publică din Iași

Muncitorii din Iași au intrat cu putere în lupta generală

Lupta împotriva corporațiilor și în favoarea unei legislații sociale serioase se întinde din ce în ce mai mult în rîndurile proletariatului. Cea mai bună

abnegație și datorie a frînghierilor și la sentimentul de solidaritate a tuturor muncitorilor ca să le vină în ajutor.

„Nu veți lăsa ca frații voștri, cari s'au aruncat în luptă ca să-și apere dreptul

INTRUNIREA DE PROTESTARE DIN PLOEȘTI

Muncitorimea sindicalistă din Ploești a ținut Duminică 10 Iunie c., o mare întrunire de protestare în potruva fărădelegilor săvîrșite de autoritățile civile

alta să le arunce în spinarea mișcării socialiste și sindicaliste, pentru a o distruge cu desăvîrșire.

Dar s'a înșelat amar, căci cu toate strigătele ei disperate, cu toate nerăbdările și învestițiile

MAREA INTRUNIRE DIN CIMPINA

Muncitorimea din Cimpina ridică același glas de protestare împotriva legii meseriilor.

După cum am anunțat, duminică trimisă a avut lor în Cimpina o mare întrunire de protestare în contra corporațiilor. S-a putut vedea cu prilejul acestuia de cîtă ură se bucură corporațiile, cînd muncitorii venind în spre întrunire, au aruncat în fața lor

INTRUNIREA DELA DACIA

Marea întrunire anunțată a fost un dezastru; dușmanii sindicatelor și corporațiilor au vorbit în fața unui număr de... 60-80 partizani. Muncitorii sindicați și-au dovedit puterea.

Salimbani și iredi cari își trimbată triumful la Constanța, au culezat să se prezinte în fața publicului muncitoresc din capitală, după ce au birfit sindicatele și și-au bătut joc de socialisti.

Articole publicate în ziarul „România muncitoare” în care sînt redată marile manifestații ale muncitorilor din decembrie 1906 îndreptate împotriva corporațiilor

fost masată în diferite locuri, n-a îndrăznit să intervină. Organizarea și disciplina s-au împletit cu dîrzenia și hotărîrea de luptă. A fost prima mare manifestație de stradă împotriva corporațiilor din București.

La Constanța a avut loc tot la 3 decembrie un miting asemănător, în cadrul căruia muncitorii au arătat că „corporațiile, după o existență aproape de 5 ani, n-au fost în stare să facă absolut nimic, nici pe terenul economic, nici pe cel politic sau moral, pentru ridicarea clasei muncitoare”¹³⁵. Demascînd corporațiile ca loc de refugiu al „unor oameni declasați” și unelte ale poliției pentru a teroriza pe muncitori, „noi — se spune în moțiunea adoptată — cerem desființarea legii meseriilor și a corporațiilor; cerem o legiferare serioasă a muncii, cerem drepturi politice”¹³⁶.

Întruniri asemănătoare, în ziua de 3 decembrie, au avut loc în aproape toată țara. La Iași, Galați, Brăila, Ploiești, Cîmpina¹³⁷ etc., peste tot muncitorii, ca un singur om, au răspuns chemării organului central C.G.S.R. și C.R.M. de a protesta împotriva corporațiilor. În toate locurile după mitinguri și adunări au avut loc mari manifestații de stradă care s-au desfășurat sub lozincile „Jos corporațiile”, „Jos legea reacționară” etc.

Campania împotriva corporațiilor a continuat în cursul anului 1907 cu și mai mare tărie. La întrunirile simultane ce se organizau în provincie au început să participe delegați ai muncitorilor din București și din alte orașe, iar în Capitală veneau delegați din provincie. În acest fel, întrunirile au început să capete un caracter mai combativ, mai larg, mai mobilizator. Astfel, în cursul lunii ianuarie 1907 au avut loc asemenea mari întruniri la Brăila, Galați, Iași¹³⁸ etc., la care au participat delegați ai muncitorilor din București, reprezentanți ai C.G.S.R. și ai C.R.M.

La sfîrșitul lunii ianuarie a avut loc la București o mare întrunire împotriva corporațiilor, la care au participat aproape 8 000 de muncitori, precum și un număr mare de delegați ai muncitorilor organizați în sindicate din orașele Ploiești, Galați, Brăila, Constanța, Buzău, Bacău, Cîmpina, Pașcani etc.¹³⁹. Reprezentanți ai muncitorilor, ca: I. C. Frimu, Șt. Gheorghiu, Al. Constantinescu, Andrei Ionescu, Enciu, Arbuzescu etc., au demascat corporațiile și legea meseriilor, au condamnat teroarea exercitată de poliție, care bruschează pe muncitorii organizați în sindicate. Ștefan Gheorghiu arăta că „îndîrjirea lucrătorilor din Ploiești e așa de mare împotriva corporațiilor, încît dacă s-ar aplica ordinul guvernului de a se lua cotizațiile cu darabana muncitorii s-ar răscula”¹⁴⁰.

„Ca magistrat — arăta N. D. Cocea — am avut sute de procese de contravenție pentru cotizații: toate în contra lucrătorilor și nici un proces contra patronilor, care dețin corporațiile”¹⁴¹. În încheierea mitingului, muncitorii au adoptat un memoriu care să fie înaintat parlamen-

¹³⁵ „Romînia muncitoare” din 10—18 decembrie 1906.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ „Dimineața” din 12 decembrie 1906; vezi și „Romînia muncitoare” din 10—13 și 24—31 decembrie 1906.

¹³⁸ „Meseriașul independent” (Iași) din 6 ianuarie 1907.

¹³⁹ „Romînia muncitoare” din 28 ianuarie 1907; vezi și „Dimineața” din 28 ianuarie 1907.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Ibid.

tului, cerîndu-se desființarea legii meseriilor și alcătuirea unei legislații ocrotitoare a muncii¹⁴². Ziarul „Dimineața”, vorbind despre manifestarea muncitorilor, arăta că din partea autorităților burghezo-moșierești a „avut loc o adevărată desfășurare de forțe polițienești”¹⁴³.

Întrunirile și demonstrațiile de stradă care au avut loc au constituit un important mijloc de educare politică a maselor muncitoare, ele contribuind la mobilizarea și antrenarea maselor de muncitori la lupta împotriva exploatarei și terorii burgheziei, împotriva nedreptăților și silniciilor autorităților administrative și a corporațiilor.

Paralel cu lupta dusă împotriva corporațiilor, prin mari adunări și demonstrații, s-a desfășurat o activitate susținută și pentru întărirea sindicatelor, pentru cîștigarea de noi aderenți. În cadrul sindicatelor s-au ținut întruniri în care muncitorii dezbăteau probleme privind apărarea intereselor lor : scăderea orelor de lucru la 10 ore pe zi, mărirea salariilor, stabilirea unui minim de salariu, problema conducerii și sprijinirii grevelor declarate, împletind lupta pentru aceste revendicări cu refuzul de a mai plăti cotizațiile către corporație, cu boicotarea adunărilor acestora și demascarea pas cu pas a tuturor agenților burgheziei din conducerea corporațiilor.

În același timp, syndicatele desfășurau o largă muncă de propagandă în rîndurile muncitorilor. Se țineau conferințe cu teme : „Despre lupta de clasă”, „Despre sindicat”¹⁴⁴, „Despre naționalism și internaționalism”, „Despre dezvoltarea mașinismului”¹⁴⁵ etc. Conferințele, precum și materialul propagandistic editat¹⁴⁶ au contribuit la educarea proletariatului în spiritul luptei de clasă, la întărirea organizațiilor sindicale și la înființarea de noi syndicate în toată țara. Procesul formării de syndicate s-a adîncit. Chiar și în orașe mici, unde teroarea autorităților și persecuțiile patronilor erau mai puternice, lucrătorii se pronunțau împotriva corporațiilor și se constituiau în organizații proprii, în syndicate.

★

În primăvara anului 1907, cînd România a fost cuprinsă de vîlvătaia marilor răscoale țărănești, organizații muncitorești locale și militanți revoluționari din mișcarea socialistă, ridicîndu-se împotriva elementelor oportuniste din conducerea mișcării, au sprijinit lupta dreaptă a țărănimii. Muncitori din București, Buhuși, Ploiești și localitățile petrolifere de pe Valea Prahovei, din Iași, Pașcani, Galați și Brăila au organizat numeroase acțiuni, greve, întruniri și demonstrații de sprijinire și solidarizare cu țărănimea răsculată.

¹⁴² Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota M.M. 1907, dosarul nr. 9, inv. nr. 2063. Acest memoriu a fost semnat de syndicatele muncitorești din București, Iași, Brăila, Galați, Cîmpina, Ploiești, P. Neamț, Alexandria, Tr. Severin, Bacău, Constanța, Pașcani, Buzău etc.

¹⁴³ „Dimineața” din 28 ianuarie 1907. „Armata a fost scoasă pe străzi. O companie din Regimentul 21 infanterie se afla în fața Bisericii Albe, o companie din Regimentul 6 infanterie se afla la grădina Atheneului, un mare număr de gardiști și soldați erau îngrămădiți în curtea «Universului»”.

¹⁴⁴ „România muncitoare” din 10—18 decembrie 1906.

¹⁴⁵ „România muncitoare” din 17—24 decembrie 1906.

¹⁴⁶ În 1907 apar revistele „Viitorul social”, „Calendarul muncii”, se tipăresc broșuri și manifeste, ziare ocazionale, cum ar fi „Greva tipografilor”, „Cizmarul”, „Culegătorul”, „Buletinul sindicatului lucrătorilor tîmplari” la București și „Dezrobirea” la Brăila etc.

Răscoala a fost însă înăbușită în sînge, cu sălbăticie și ură bestială de către burghezie și moșierime, fiind uciși peste 11 000 de țărani.

După înăbușirea răscoalei, autoritățile burghezo-moșierești și-au îndreptat atacul și împotriva mișcării muncitorești: sediile cercurilor socialiste și ale organizațiilor sindicale au fost devastate, fruntași ai mișcării muncitorești arestați, nenumărați lucrători au fost expulzați, ziarul „România muncitoare” și alte publicații muncitorești confiscate, întrunirile interzise.

Profitînd de toate acestea, corporațiile, care de-abia se mai mențineau, au început să se reafirme, devenind oficii de denunțare a muncitorilor organizați în sindicate.

La Cimpina, localul sindicatelor a fost devastat de „huliganii corporațiilor cu concursul poliției”¹⁴⁷. În București, corporația timplarilor s-a transformat „într-o secție a poliției”, denunțînd ca străini pe lucrătorii combativi, care apoi „erau chemați la poliție și amenințați cu expulzarea”¹⁴⁸. Peste tot, la Constanța, Bacău, Ploiești, Pașcani, Brăila, Galați, Giurgiu, Tr. Severin etc., corporațiile au jucat același rol. Agenții burgheziei din comitetele corporațiilor au depus mărturii false împotriva muncitorilor, au devastat sedii, au recurs la bătăi și scandaluri de pe urma cărora autoritățile operau arestări în rîndurile muncitorilor¹⁴⁹.

Toate măsurile teroriste întreprinse de autorități cu sprijinul corporațiilor n-au putut însă distruge organizațiile muncitorești. Corporațiile, chiar dacă au reușit pentru moment să se redreseze, lupta împotriva lor n-a încetat. Politica de colaborare dintre poliție și corporații n-a făcut decît să le compromită și mai mult în fața maselor, să grăbească falimentul lor. Într-o scrisoare din Tg. Jiu, muncitorii își exprimau nemulțumirea și protestul lor împotriva corporațiilor care, „prin amenințări și bătăi și purtări brutale față de muncitori”, voiau să-și prelungească existența. Scrisoarea se încheia prin cuvinte pline de ură: „Jos corporațiile repetăm și noi! Jos acest sistem rușinos de împilare!”¹⁵⁰. În Rîmniceu-Vilcea, la o întrunire a corporației, lucrătorii s-au opus plătirii cotizațiilor care erau folosite pentru întreținerea „controlorilor” și pentru întocmirea a tot felul de acte administrative¹⁵¹. În București, lucrătorii de la „Haug” au alungat percepții și poliția care veniseră să încaseze cotizațiile¹⁵². La Iași¹⁵³, Tulcea¹⁵⁴, Tecuci, Bacău¹⁵⁵, Craiova¹⁵⁶ etc. au avut loc acțiuni asemănătoare.

Proteste muncitorilor împotriva corporațiilor, care se dovediseră o dată în plus a fi unelte în mîna exploatatorilor, au fost strîns împle-

¹⁴⁷ „Adevărul” din 27 iulie 1907; vezi și „România muncitoare” din 1—8 aprilie 1907.

¹⁴⁸ „România muncitoare” din 20—27 ianuarie 1907.

¹⁴⁹ „România muncitoare” din 27 februarie, 25 martie, 1—8 septembrie 1907; „Adevărul” din 27 iulie, 3 octombrie 1907; „Meseriașul independent” (Iași) din 16 martie 1907; „Dimineața” din 14 februarie 1907.

¹⁵⁰ „România muncitoare” din 8—15 aprilie 1907.

¹⁵¹ „România muncitoare” din 20—27 mai 1907.

¹⁵² „România muncitoare” din 7 august 1908.

¹⁵³ „Meseriașul independent” din 16 martie 1907.

¹⁵⁴ „România muncitoare” din 26 august 1907.

¹⁵⁵ „România muncitoare” din 2—9 martie 1908.

¹⁵⁶ „Dimineața” din 14 februarie 1907.

tite cu puternice acțiuni greviste. Așa, spre exemplu, în vara și toamna anului 1907 au avut loc greve ale muncitorilor tipografi din București ¹⁵⁷, docherilor din Brăila, căruțașilor din Alexandria ¹⁵⁸, lucrătorilor de la Arsenalul armatei din București ¹⁵⁹, marea grevă generală a lucrătorilor din Galați ¹⁶⁰ etc., desfășurate pentru condiții mai bune de viață, pentru recunoașterea organizațiilor sindicale și împotriva terorii polițienești, împotriva samavolniciei de la corporații.

În aceste condiții, între 29 iunie și 1 iulie 1907 a avut loc la Galați a doua conferință a organizațiilor sindicale și socialiste din România, care a constituit un moment important de afirmare a luptei proletaria-tului, un puternic protest împotriva măsurilor teroriste ale autorităților burghezo-moșierești exercitate asupra mișcării muncitorești, împotriva masacrării țăranilor răsculați, împotriva corporațiilor.

În privința luptei împotriva corporațiilor, deși conferința a apreciat drept pozitivă această activitate, totuși, datorită influenței elementelor oportuniste în mișcarea sindicală, rezoluția adoptată a reflectat și ideile greșite adoptate de conferința din 1906 de a se folosi corporațiile ca armă de luptă contra exploatării capitaliste: „Conferința a doua a organizațiilor sindicale și socialiste din România — se spunea în rezoluție — adoptă în unanimitate, din nou și în totul, rezoluția de la prima conferință” ¹⁶¹.

Includerea unor idei oportuniste în rezoluție și alte documente a dăunat mișcării muncitorești din țara noastră. Lupta elementelor înaintate împotriva corporațiilor, deși se dezvoltă continuu, în unele probleme ea a rămas limitată, nu s-a ridicat la nivelul dezvoltării cerințelor mișcării muncitorești din România.

Cu toate acestea, conferința a fost expresia luptei proletariatului, a fost răspunsul mișcării muncitorești la măsurile teroriste ale burgheziei și moșierimii. Conferința a indicat o gamă variată de forme de luptă împotriva corporațiilor, împotriva legii meseriilor: „Să se ducă o campanie și mai vie în contra lor prin broșuri, adunarea de materiale, conferințe, întruniri publice, manifeste etc., pentru a grăbi astfel cit mai repede suprimarea acestor instituții, care constituie o piedică în mersul spre desrobire al clasei muncitoare” ¹⁶².

Înarmată cu noi îndrumări și îndemnuri la luptă, muncitorimea organizată în sindicate a exercitat o influență puternică asupra întregului proletariat, mobilizându-l în luptă. Ca urmare, în a doua jumătate a anului 1907 și începutul lui 1908 a avut loc o puternică campanie împotriva corporațiilor.

Seria întrunirilor a fost deschisă în cursul lunii august 1907 de organizațiile muncitorești din București. La 1, 5 și 9 august 1907 au avut loc mari întruniri în Capitală ¹⁶³, la care au participat în medie peste

¹⁵⁷ „Grevă tipografilor” din 27 iunie 1907.

¹⁵⁸ „România muncitoare” din 3—10 iunie 1907.

¹⁵⁹ „Meseriașul român” din 2 decembrie 1907.

¹⁶⁰ „Adevărul” din 19 iunie 1907; vezi și „Dimineața” din 20 iunie 1907.

¹⁶¹ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, ediția a II-a, Editura C.G.M. 1947, pag. 385.

¹⁶² „România muncitoare” din 8—15 iulie 1907.

¹⁶³ „Adevărul” din 3 și 7 august 1907; vezi și „România muncitoare” din 5—12 și 12—17 august 1907.

3 000 de muncitori, fiind prezenți și delegați ai lucrătorilor din provincie.

În cursul lunilor septembrie și octombrie 1907, la Ploiești au avut loc, de asemenea, întruniri de protest împotriva corporațiilor și a legii meseriilor, îmbinate cu lupta împotriva scumpirii traiului. Muncitorii care au luat cuvîntul au „vestejit în chipul cel mai demn purtarea conducătorilor corporației din Ploiești”¹⁶⁴. Muncitorul Ștefan Gheorghiu a demascat „abuzurile ce le săvîrșesc clasele stăpînitore... cerînd desființarea corporațiilor și susținînd organizarea sindicală”¹⁶⁵. La întrunirea din Tr. Severin mai mulți vorbitori au demascat corporațiile care „jefuiesc pe muncitori pentru a întreține o droaie de agenți ai diferitelor partide”¹⁶⁶. În moțiunea adoptată la întrunirea din 30 septembrie 1907, muncitorii din Tr. Severin „hotărăsc lupta împotriva acestor instituții de jaf, corupție și brutalitate (a corporațiilor — *n.n.*) pînă cînd ele vor fi desființate”¹⁶⁷. În februarie 1908 au loc puternice întruniri urmate de manifestații de stradă la București¹⁶⁸, Ploiești¹⁶⁹, Galați, Tr. Severin etc.

Întrunirile, manifestațiile și grevele ce au avut loc au dat o puternică lovitură corporațiilor, care în primăvara anului 1908 putem spune că practic au dat faliment. Doar formal, conform legii, pînă la abrogarea ei în 1912, corporațiile au fost menținute.

Conferința a treia a sindicatelor și a cercurilor socialiste¹⁷⁰, din ianuarie 1908, care a avut un rol important în întărirea organizatorică a mișcării muncitorești, a venit să întregască procesul luptei împotriva corporațiilor, să marcheze sfîrșitul lor definitiv. Crearea Uniunii socialiste din România, pas hotărîtor spre organizarea partidului clasei muncitoare, a dus la întărirea muncii de propagandă în rîndurile muncitorilor, la o colaborare mai strînsă cu sindicatele, care se dezvoltau neconținut, și la întărirea organizatorică a cercurilor socialiste și a sindicatelor, prin adoptarea statutelor și a altor măsuri importante. Se creează noi organizații sindicale, iar cele existente își măresc numărul de membri. Dacă în august 1906 erau organizați în sindicate 4 466 de muncitori¹⁷¹, în 1907, cu toată teroarea prin care trecuse mișcarea muncitorească, numărul lor crescuse la 8 470¹⁷², iar în 1909 ajunsese la 12 000 de membri¹⁷³.

Starea de faliment a corporațiilor era oglindită cît se poate de clar în „Ancheta cu privire la meseriași și la aplicarea legii meseriilor”, făcută în anul 1908. Deși cuprinde unele date incomplete și vădit falsificate, deoarece anchetatorul a fost guvernul liberal care votase și

¹⁶⁴ „Romînia muncitoare” din 16—23 septembrie 1907.

¹⁶⁵ „Romînia muncitoare” din 28 octombrie 1907.

¹⁶⁶ „Romînia muncitoare” din 26 august 1907.

¹⁶⁷ „Romînia muncitoare” din 14—21 octombrie 1907.

¹⁶⁸ „Dimineața” din 5 și 19 februarie 1908.

¹⁶⁹ „Dimineața” din 5 martie 1908.

¹⁷⁰ „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916”, Ed. C.G.M. 1947, ediția a II-a, pag. 430.

¹⁷¹ Loc. cit., pag. 335.

¹⁷² „Romînia muncitoare” din 15—22 iulie 1907. Aceste cifre după cum relatează „Viitorul social” din august 1907 „sînt mai mici cu siguranță decît în realitate, deoarece multe sindicate nu au fost reprezentate la Conferință”.

¹⁷³ „Romînia muncitoare” din 31 mai 1909.

legea, ancheta ne furnizează date prețioase privind unele probleme ale corporațiilor. La 1 aprilie 1908, din aproximativ 60 000 de muncitori care figurau ca înscriși în corporații, doar 15% mai plăteau cotizații, și acestea, după cum recunoștea însuși anchetatorul, încasate „cu poruncile aspre ale legii de urmărire, cu sechestru și vânzări silite”¹⁷⁴.

Din anchetă, ca de altfel și din realitatea existentă în țară în acea perioadă, se desprindea și un alt fapt semnificativ și anume, că în regiunile cu un proletariat mai numeros, unde organizațiile sindicale se întăreau tot mai mult, încasarea cotizațiilor și implicit mersul corporațiilor erau infinit mai slabe.

Mai trebuie relatat un aspect important cuprins în anchetă, care arată falimentul corporațiilor, și anume faptul că deși în lege se prevedea că fiecare corporație trebuie să creeze case de ajutor, birouri de plasare, școli pentru adulți, în practică însă nu a fost realizat aproape nimic¹⁷⁵. La 1 aprilie 1908, din 114 corporații înregistrate la Camera de meserii, doar 4 aveau case de ajutor și acelea numai cu numele¹⁷⁶. „Birouri de plasare — spune anchetatorul — sînt la 6 corporații”, iar obligația de a avea școli de adulți „numai cinci corporațiuni au îndeplinit-o”¹⁷⁷.

Acțiunea statului burghezo-moșieresc de a lăsa problema asigurărilor pe seama corporațiilor nu a avut nici un rezultat pozitiv. Camerele de meserii, împreună cu comitetele corporațiilor, „s-au transformat din mandatarii ai meseriașilor în samsari ai acestora, traficînd în mod nerușinat cu brevetele și carnetele, după urma cărora încasau sume grase”¹⁷⁸.

Starea falimentară a corporațiilor a dus chiar și pe anchetator la concluzia că „organizarea actuală a corporațiilor de meseriași trebuie așezată pe alte baze”¹⁷⁹.

Burghezia și moșierimea, care aveau un sprijin electoral în corporații, văzînd starea falimentară în care se aflau, prin organele lor administrative, au luat măsuri de „restabilire” și de „salvare” a corporațiilor. Ca primă măsură a fost anularea tuturor cotizațiilor și datoriilor restante avute către corporații pînă la 1 ianuarie 1908. De asemenea, s-a trecut la reducerea la jumătate a cotizațiilor, a taxelor pentru carnet etc.¹⁸⁰. O a doua măsură luată a fost fuzionarea mai multor corporații la un loc. Așa, de exemplu, în București s-au unificat într-o singură corporație corporațiile zidarilor, dulgherilor, sobarilor, stucatorilor, pavatorilor etc.¹⁸¹. În Iași, din 8 corporații au mai rămas 4 ; în Galați, din 5 — una ;

¹⁷⁴ „Ancheta cu privire la meseriași și la aplicarea legii pentru organizarea meseriilor”, București, 1909, partea a II-a, pag. XI.

¹⁷⁵ G. Brătescu : „Istoria ocrotirii sănătății muncitorilor din România”, Editura medicală, 1957, pag. 89—91.

¹⁷⁶ „Ancheta cu privire la meseriași și la aplicarea legii pentru organizarea meseriilor”, București, 1909, partea a II-a, pag. VIII-IX.

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ „Meseriașul de încălțăminte” din 24 septembrie 1909.

¹⁷⁹ „Ancheta cu privire la meseriași și la aplicarea legii pentru organizarea meseriilor”, București, 1909, partea a II-a, pag. XX.

¹⁸⁰ „Dimineața” din 12 februarie 1908.

¹⁸¹ „Dare de seamă a corporației zidarilor din anul 1906—1907”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 163.

în Craiova, din 7 — două etc.¹⁸². Într-o serie de orașe mai mici, ca Pitești, Tîrgoviște, Tr. Severin etc., corporațiile existente din fiecare oraș s-au unit, luînd denumirea de „Corporația breslelor unite”¹⁸³. În momentul fuzionării corporațiilor, în rîndul lor domneau „destrăbălarea, neregula și risipa”¹⁸⁴. Datorită acestui fapt, constata pe bună dreptate un ziar, „predomnesc peste tot locul neînțelegeri, nemulțumiri și neîncredere”¹⁸⁵.

Toate măsurile luate însă de clasele exploatare pentru a menține corporațiile n-au ajutat la nimic. Ele au dat un faliment total în anul 1908. Cîteva manifestații organizate cu ocazia sesiunilor parlamentare nu au reușit decît să confirme încă o dată falimentul corporațiilor. În 1911, clasele exploatare au pregătit un nou proiect de lege a meseriilor, a creditului și a asigurărilor muncitorești, care a fost votată în 1912. Această lege, denumită și legea Nenițescu, a abrogat legea meseriilor din 1902

★

Create în 1902, pe baza legii meseriilor, corporațiile au fost organizații reacționare, prin intermediul cărora clasele exploatare au urmărit să abată atenția muncitorilor de la lupta de clasă, să anihileze conflictele de muncă, să împiedice proletariatul să se unească în organizații proprii, să dea o nouă lovitură mișcării muncitorești, care după dezorganizarea P.S.D.M.R., în 1899, începuse să se reafirme.

Intrați în corporații, muncitorii și-au dat curînd seama că prin intermediul acestora nu vor putea obține îmbunătățirea condițiilor lor de viață. Lupta lor împotriva corporațiilor s-a manifestat la început timid, opunîndu-se o rezistență redusă, însă, pe măsura trecerii timpului, ea a crescut, devenind o luptă deschisă și dirză.

O caracteristică a luptei muncitorilor împotriva corporațiilor în anii 1903—1904 este aceea că ea s-a dus mai ales în cadrul acestora în mod spontan, neorganizat, din cauza lipsei unei organizații centrale muncitorești, cercurile socialiste și organizațiile profesionale existente în acei ani fiind slabe, cu un număr redus de muncitori și neputînd îndeplini acest rol coordonator.

Realitățile din cadrul corporațiilor, exploatarea la care erau supuși au făcut ca la sfîrșitul anului 1904 și începutul anului 1905 în rîndurile muncitorilor din țara noastră să se manifeste o nemulțumire generală. Convingîndu-se tot mai mult că prin intermediul corporațiilor nu au cîștigat nimic, muncitorii, îndrumați de elementele înaintate, au pășit la începutul anului 1905 pe calea constituirii unor organizații proprii, de clasă — syndicatele. Cu aceasta, lupta muncitorilor împotriva corporațiilor intră în etapa acțiunilor organizate pe plan local, lupta din interiorul corporațiilor împletindu-se cu cea condusă de syndicate, care cîștigau tot mai mult teren.

¹⁸² „Ancheta cu privire la meseriași și la aplicarea legii pentru organizarea meseriilor”, București, 1909, partea a II-a, pag. XX.

¹⁸³ Vezi dările de seamă ale acestor corporații în vol. 188 și 218 (Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797).

¹⁸⁴ „Dare de seamă a corporației breslelor unite din Tîrgoviște pe anul 1909”, Bibl. Acad. R.P.R., A. 11 797, vol. 188, pag. 9.

¹⁸⁵ „Meseriașul de încălțăminte” din 24 septembrie 1909.

Existența în țara noastră a unor cercuri socialiste încă slabe și lipsa unui partid politic muncitoresc au făcut ca în cadrul mișcării sindicale să se manifeste anumite tendințe reformiste, de limitare a luptelor muncitorilor la revendicări înguste, pur economice, de îndepărtare a proletariatului de la probleme politice generale, de folosire a corporațiilor ca un mijloc de luptă împotriva capitalismului, frînând în acest fel dezvoltarea luptei de clasă în țara noastră.

Împotriva ideilor reformiste s-au ridicat însă elementele muncitorești înaintate, susținute de masa largă a proletariatului.

Formele variate de luptă, ca adunări, mitinguri, mari manifestații și demonstrații de stradă, greve, editarea unui însemnat material de propagandă socialistă (ziare, manifeste, apeluri etc.), precum și crearea în august 1906 a unui for conducător central al organizațiilor sindicale (C.G.S.R.) și a unui for conducător central politic în ianuarie 1908, care au făcut ca acțiunile muncitorilor să poată fi coordonate pe întreaga țară, au dus la slăbirea, dezorganizarea crescândă și, în cele din urmă, la falimentul total al corporațiilor.

În acest fel, lupta clasei muncitoare împotriva corporațiilor a fost încununată de succes, chiar dacă formal unele corporații s-au menținut și după 1908, pînă la abrogarea legii meseriilor în 1912.

În lupta de clasă din ce în ce mai însemnată între clasele muncitoare și burgheze, lărgirea de poziție a muncitorilor în cadrul mișcării sociale a fost de o importanță covârșitoare. Bătălia a căutat să atingă toate părțile țării, în cadrul Partidului muncitor socialist (Kiszasztottak és a munkások pártja) (Partidul muncitorilor și al muncitorilor) și al Uniunii țărănești (Földművelésügyi és földesipárt) (Uniunea țărănească și a proprietarilor de pământ).

Clasa muncitoare și partidul comunist, dimpotrivă, s-au străduit să înfrângă alianța deja existentă între muncitorii și țărani. Acest lucru însă trebuia îndeplinit în condiții noi, cînd, parțial cu sprijinul curentilor democratice, însăși marea obiectivă a revoluției, trecerea la revoluția socialistă, cereau repunerea forțelor de clasă.

Pînă în vara anului 1905, în lupta pentru înfrîngerea sarcinilor democratice, întreaga țară se afla sub stăpînire de clasă muncitoare. Începînd însă din vara anului 1905, schimbările, ca și cele pînă la purpura, a manifestat o rezistență din ce în ce mai îndrăzneață împotriva continuării transformării revoluționare a ordinii social din țară, strîmdu-se pe o poziție politică de clasă muncitoare. Condiția hotărîtoare a izolării și zdrobiri acestor front contra-revoluționari capitaliști-chiabiști a fost întărirea alianței între clasele muncitoare și țărănești.

Calea relativ pasnică, democrat-populară, a revoluției a făcut ca putința ca și masele țărănești mijlocese să participe, alături de clasă

* Fragment dintr-un studiu mai amplu al autorului intitulat „Lupta Partidului Comunist pentru câștigarea masei țărănești muncitoare în perioada trecerii la revoluția socialistă (iarna anului 1905 — primăvara anului 1906)”, publicat în „Párttörténeli Közlemények”, nr. 1/1961.

Lupta Partidului Comunist Ungar pentru organizarea țărănimii sărace în perioada dintre a doua jumătate a anului 1945 și sfârșitul anului 1946*

BORSI EMIL

Începînd de la mijlocul anului 1945, în Ungaria s-a întetit din ce în ce mai mult lupta de clasă între burghezie și clasa muncitoare. Fosta clasă moșierească, împreună cu burghezia, au pornit lupta împotriva forțelor revoluționare, împotriva clasei muncitoare și a aliatei sale, țărănimea muncitoare, în primul rînd împotriva noilor împroprietăriți, pentru a răsturna dictatura democratică muncitorească-țăărănească și pentru a restaura puterea burgheziei. Interesele clasei muncitoare și ale maselor de țărani muncitori au cerut apărarea dictaturii democratice muncitorești-țăărănești, asigurarea cuceririlor obținute, crearea condițiilor necesare trecerii la revoluția socialistă.

În lupta de clasă din ce în ce mai înverșunată între clasa muncitoare și burghezie, luarea de poziție a maselor țărănimii muncitoare a fost de o importanță covârșitoare. Burghezia a căutat să strîngă toate paturile țărănimii în cadrul Partidului micilor agrarieni (Kisgazdapárt) și al Uniunii țărănești (Parasztszövetség) împotriva clasei muncitoare. Clasa muncitoare și partidul comunist, dimpotrivă, s-au străduit să întărească alianța deja existentă între muncitori și țărani. Acest lucru însă trebuia înfăptuit în condiții noi, cînd, paralel cu apărarea cuceririlor democratice, însuși mersul obiectiv al revoluției, trecerea la revoluția socialistă cereau regrouparea forțelor de clasă.

Pînă în vara anului 1945, în lupta pentru înfăptuirea sarcinilor democratice, întreaga țărănime se afla alături de clasa muncitoare. Începînd însă din vara anului 1945, chiaburimea, ca și alte pături ale burgheziei, a manifestat o rezistență din ce în ce mai îndrjită împotriva continuării transformării revoluționare a orînduirii sociale din țară, situîndu-se pe o poziție potrivnică clasei muncitoare. Condiția hotărîtoare a izolării și zdrobirii acestui front contrarevoluționar capitalist-chiaburesc a fost întărirea alianței între clasa muncitoare și țărănimea săracă.

Calea relativ pașnică, democrat-populară, a revoluției a făcut cu putință ca și masele țărănimii mijlocașe să participe, alături de clasa

* Fragment dintr-un studiu mai amplu al autorului, intitulat „Lupta Partidului Comunist Ungar pentru cîștigarea maselor țărănimii muncitoare în perioada trecerii la revoluția socialistă (toamna anului 1945 — primăvara anului 1948)”, publicat în „Párttörténeti Közlemének” nr. 1/1961.

muncitoare, din ce în ce mai activ la rezolvarea sarcinilor aflate la ordinea zilei. În Ungaria, în perioada trecerii la revoluția socialistă, alianța muncitorească-țăărănească a avut astfel un caracter mai larg decît în Rusia. Nu numai alianța între clasa muncitoare și țărănimea săracă a fost înfăptuită, dar, paralel cu loviturile continue date burgheziei, s-a alăturat acestei alianțe și țărănimea mijlocașă.

Această alianță relativ mai largă între muncitori și țărani nu s-a putut însă înjgheba decît pe calea alianței trainice între clasa muncitoare și țărănimea săracă. Țărănimea mijlocașă a putut fi atrasă de partea clasei muncitoare numai pe baza întăririi alianței clasei muncitoare cu țărănimea săracă.

Datorită împrăștiării țăranilor s-au produs schimbări în structura țărănimii, schimbări de care partidul comunist a trebuit să țină seama în politica sa dusă în perioada trecerii la revoluția socialistă. Înainte de toate a scăzut mult numărul proletariatului agricol. Foarte mulți proletari agricoli dintre cei mai combativi au devenit proprietari. În marea lor majoritate țăranii săraci, ca și cei cu gospodării mici, au primit pămînt. A început un amplu proces de formare a unei noi țărănimii mijlocașe. Gospodăriile majorității proletarilor agricoli și țăranilor săraci împrăștiți puteau rivaliza ca mărime cu gospodăriile mijlocașilor. Totuși, datorită lipsei de inventar agricol, de atelaje etc. noile gospodării au rămas în esență la nivelul gospodăriilor sărace. Procesul formării unei țărănimii mijlocașe a început cu mai multă vigoare abia în anii 1947—1948. Astfel, în perioada trecerii la revoluția socialistă, în privința situației economice, a nivelului gospodăriilor, majoritatea țărănimii a fost constituită din țărani săraci și din proprietari cu gospodării mici. În mintea țărănimii sărace și cu puțin pămînt împrăștiate s-au păstrat încă vii vechile tradiții revoluționare, deși datorită împrăștiărilor s-au întărit trăsăturile caracteristice proprietarilor individuali.

În noua situație din vara anului 1945, întărirea alianței între muncitori și țărani a devenit o problemă de bază a luptei pentru răsturnarea pozițiilor burgheziei. Această luptă a fost în primul rînd o luptă politică, dusă în scopul izolării politice a burgheziei, pentru lărgirea influenței clasei muncitoare, a partidului comunist în rîndul maselor țărănești. Dar lupta a fost dusă și pe tărîm economic și organizatoric. În lupta ce se desfășura între clasa muncitoare și burghezie pentru cîștigarea maselor țărănești, un rol deosebit de important l-au avut problema conducerii politice a organizațiilor de masă țărănești, sporirea numărului membrilor și lărgirea sferei de activitate a acestor organizații.

Prezentul studiu este consacrat doar unei părți a politicii țărănești a Partidului Comunist Ungar — luptei pentru organizarea țărănimii în perioada dintre a doua parte a anului 1945 pînă la sfîrșitul anului 1946. Nu ne vom ocupa aici de toate aspectele acestei probleme, ci numai de problemele de organizare a luptei din ce în ce mai ascuțite între clasa muncitoare și burghezie pentru cîștigarea țărănimii. Celelalte aspecte ale acestei probleme vor fi relevate numai în măsura în care sînt neapărat necesare pentru înțelegerea problemelor ridicate.

Lupta Partidului Comunist Ungar pentru organizarea țărănimii sărace între toamna anului 1945 și mijlocul anului 1946

Alegerile pentru Adunarea de Stat din toamna anului 1945 au contribuit la dobândirea unei experiențe deosebit de importante în privința grupării forțelor de clasă. Poziția politică adoptată de unele pături ale țărănimii a demonstrat faptul că Partidul micilor agrarieni — partid de dreapta, aflat sub conducerea foștilor moșieri reacționari, precum și a marelui capital și a chiaburimii — a întrunit, firește, în primul rînd voturile chiaburilor, dar a obținut și voturile marii majorități a țăranilor mici și mijlocași, precum și ale unei părți a noilor împroprietăriți. În timp ce burghezia, foștii moșieri și celelalte forțe contrarevoluționare și-au dat voturile Partidului micilor agrarieni, în speranța menținerii vechilor rînduieli, țăranii săraci și mijlocași au votat listele acestui partid în speranța că vor contribui astfel la înfăptuirea unei dezvoltări democratice, la întărirea țărănimii, la creșterea rolului ei politic. Cei rămași în urmă din punct de vedere politic din rîndurile noilor împroprietăriți — în primul rînd aceia care și înainte de reforma agrară dispuneau de o bucată de pămînt, precum și foștii argați de pe vechile latifundii moșierești, ca și noii împroprietăriți din regiunile de dincolo de Dunăre, extrem de evlavioși — urmînd exemplul țăranilor înstăriți, au votat de asemenea pentru Partidul micilor agrarieni. Mulți dintre noii împroprietăriți așteptau din partea acestui partid apărarea proprietăților lor particulare. Toate aceste pături, avînd interese diametral opuse, constituiau în toamna anului 1945 baza de masă a Partidului micilor agrarieni, bază nestabilă, datorită conflictului de interese ce s-a manifestat în cadrul partidului.

Voturile obținute de Partidul social-democrat la sate au provenit îndeosebi din partea unei părți a proletariatului agricol din județele de dincolo de Tisa; în alte regiuni ale țării și în celelalte pături ale țărănimii acest partid nu s-a bucurat de o influență apreciabilă. O parte a țăranilor săraci și a micilor proprietari și-a dat votul Partidului național-țărănesc.

Votanții P.C.U. proveniți din rîndurile țărănimii au fost în primul rînd țăranii săraci, purtători ai tradițiilor revoluționare, în fruntea cărora se situau proletarii agricoli din regiunile de dincolo de Tisa. Experiența alegerilor a dovedit că partidul comunist se bucură de sprijinul tuturor păturilor revoluționare ale țării. În acele vremuri, baza de masă a partidului în rîndurile țărănimii a fost încă mică, dar această bază, datorită identității intereselor sale de clasă și vederilor sale politice înaintate, a constituit o temelie sigură pentru lărgirea influenței partidului asupra maselor țărănești în vederea apărării cuceririlor democratice și trecerii la revoluția socialistă. Influența P.C.U. asupra maselor țărănești a fost totuși departe de a fi satisfăcătoare. Majoritatea noilor împroprietăriți n-a urmat partidul. Faptul în sine că țăranii săraci primiseră pămîntul din miinile partidului comunist n-a fost îndeajuns pentru a strînge întreaga această pătură în jurul partidului. Pentru asi-

gurarea și întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea săracă a fost încă nevoie de ducerea unor lupte crâncene împotriva burgheziei.

În interesul dezvoltării continue a revoluției, această dispunere a păturilor țărănești a trebuit să fie schimbată în favoarea clasei muncitoare, a P.C.U.

Una dintre condițiile transformării revoluției democratice, înfăptuite sub conducerea clasei muncitoare, în revoluție socialistă a fost, alături de cîștigarea majorității covârșitoare a clasei muncitoare, organizarea de către P.C.U. și atragerea de partea clasei muncitoare a țărănimii sărace. În același timp, în vederea restaurării puterii capitaliștilor, burghezia s-a străduit să strîngă toate păturile țărănimii într-un mare partid unitar țărănesc, sub propria sa conducere. Din această cauză, în toamna anului 1945, lupta dusă între clasa muncitoare și burghezie pentru cîștigarea maselor țărănești a luat forme ascuțite chiar și în cadrul organizațiilor de masă ale țărănimii care au constituit mijloace importante ale influențării politice.

Încă în anul 1903, Lenin a arătat că clasa muncitoare trebuie să ajute țărănimea săracă în înființarea propriilor sale organizații, căci în caz contrar țăranii săraci vor fi înșelați de chiaburime. Fără existența organizațiilor proprii ale țăranilor săraci nu se poate lupta cu succes nici împotriva rămășițelor feudale, nici împotriva exploatații capitaliste. Scopul acestei organizări separate este asigurarea alianței cu muncitorii industriali. În timpul revoluției din 1905—1907, Lenin a luptat pentru înființarea organizațiilor independente ale țăranilor săraci. În legătură cu dezvoltarea revoluției democratice el a scris în 1905: clasa muncitoare va trece imediat la revoluția socialistă. De aceea partidul revoluționar al clasei muncitoare este obligat să țină seama de lupta de clasă ce se pregătește între țărănimea săracă și chiaburime. Iar pentru ducerea acestei lupte de clasă — o dată cu înființarea peste tot a organizațiilor de partid — trebuie depuse eforturi pentru organizarea în mod special și separat a proletariatului sătesc. Aceste organizații de masă ale țărănimii sărace își vor desfășura activitatea sub conducerea partidului¹. Tot în interesul trecerii la revoluția socialistă, în 1917, la Conferința sindicatelor din întreaga Rusie, Lenin a insistat pentru constituirea Sindicatului muncitorilor agricoli pe întreaga Rusie. Cu acest prilej el a arătat că partidul își pune ca sarcină să tindă neconținut spre organizarea de clasă de sine stătătoare a proletariatului agricol, să-i explice opoziția de neîmpăcat dintre interesele lui și interesele burgheziei țărănești, să-l pună în gardă față de iluziile în ceea ce privește sistemul muncii micii gospodării, care niciodată în condițiile existenței producției de mărfuri nu poate desființa mizeria maselor, și, în sfîrșit, să-i arate necesitatea unei transformări socialiste depline ca mijloc de a desființa orice mizerie și orice exploatare².

În Ungaria, curînd după eliberare, în luna mai 1945, a fost reconstituită organizația proletarilor agricoli, Uniunea muncitorilor agricoli (Földmunkás Szövetség), înființată în anul 1906. În acele vremuri, Partidul social-democrat s-a bucurat încă de o influență apreciabilă în cadrul Uniunii muncitorilor agricoli. Totuși, în lunile după eliberare, parti-

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 227.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 111.

dul comunist a reușit să-și întărească influența politică și în organizația proletariatului agricol. Prin reforma agrară, o mare parte a proletariatului agricol a fost împroprietărită. Noile condiții de proprietate, precum și contradicțiile de clasă între muncitori și capitaliști, devenite din ce în ce mai ascuțite în vara anului 1945, ca și lupta pornită pentru organizarea maselor țărănești au impus reorganizarea Uniunii muncitorilor agricoli. Începînd din vara anului 1945, uniunea și-a extins sfera de activitate, căutînd să cuprindă în organizațiile sale alături de proletarii agricoli și pe noii proprietari proveniți din rîndurile foștilor proletari agricoli ca și pe țărani săraci împroprietăriți. În conformitate cu acest program, organizația și-a schimbat numele în Uniunea națională a muncitorilor agricoli și micilor proprietari (Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége—FÉKOSZ). În zilele de 8—9 septembrie 1945 a avut loc prima Conferință pe țară a comisiilor de împroprietărire, organizată de FÉKOSZ, cu care prilej noii împroprietăriți au manifestat o combativitate hotărîtă în apărarea pămînturilor lor. La această conferință, Partidul național-țărănesc (Nemzeti parasztpárt) s-a situat alături de FÉKOSZ. Uniunea a respins în mod categoric lozinca grevei țărănești, lansată de burghezie³.

Burghezia ungară și-a dat bine seama de importanța pe care o prezenta cîștigarea țărănimii sărace și cu pămînt puțin. În preajma alegerilor din toamna anului 1945, ea a pornit o ofensivă puternică pentru organizarea țărănimii. Lansînd lozinca „unității țărănești”, ea a căutat să strîngă țărănimea săracă și mijlocașă alături de chiaburime în cadrul Uniunii țărănești (Parasztoszövetség) înființată în 1939 și reînviată în 1945, organizație aflată sub conducerea Partidului micilor agrarieni. Burghezia cerea să se acorde Uniunii țărănești drepturi egale cu sindicatele și încerca să obțină din partea partidelor de stînga recunoașterea uniunii drept organ unic de apărare a intereselor țărănimii. În toamna anului 1945, paralel cu întărirea organizațiilor sale proprii, Partidul micilor agrarieni a încercat să extindă influența Uniunii țărănești asupra întregii țări. În octombrie 1945, conducerea centrală a Uniunii țărănești a lansat o circulară, invitînd pe țărani ca în lupta pornită pentru organizarea țărănimii să contribuie prin constituirea organizațiilor Uniunii țărănești la înființarea unei puternice organizații pentru apărarea drepturilor țărănimii. Ea a chemat pe țărani să facă tot posibilul ca pînă la alegeri înființarea organizațiilor Uniunii țărănești să fie terminată în toată țara⁴. Activitatea de propagandă a Uniunii țărănești a fost caracterizată prin negarea luptei de clasă, prin lozincile burgheze ale „apolitismului” și „democrației generale”, prin manifestări naționaliste și antimuncitorești, prin „apărarea” religiei, prin propovăduirea „unității țărănești”, prin ațîțarea împotriva revoluției socialiste. În vederea realizării „unității țărănești”, uniunea susținea că

³ Lozinca grevei țărănești a fost lansată în luna august 1945 de Partidul micilor agrarieni. Greva — armă de luptă a clasei muncitoare împotriva exploatarelor — acum, după eliberare, nu a fost însă inițiată nici de clasa muncitoare, nici de proletariatul agricol, ci de chiaburime, de exploatare. Insuși acest lucru demonstrează în mod grăitor caracterul de clasă al lozincii. În condițiile dictaturii democratice revoluționare muncitorești-țărănești, greva urma să constituie un mijloc de luptă împotriva revoluției democrat-populare.

⁴ „Parasztoszövetségi Hírek” („Știrile Uniunii țărănești”) din 15 octombrie 1945.

proprietarii și muncitorii agricoli, avînd interese identice, trebuie să se unească în cadrul Uniunii țărănești. Campania pornită de burghezie pentru înființarea organizațiilor Uniunii țărănești în întreaga țară pînă la data alegerilor n-a fost însă încununată de succes. Pînă în luna noiembrie 1945, numai în două județe (Jász-Nagykun-Szolnok și Győr) s-au constituit în număr mai mare organizații ale Uniunii țărănești.

După alegeri, conducătorii Uniunii țărănești au încercat să profite de majoritatea parlamentară obținută de Partidul micilor agrarieni și în ceea ce privește crearea organizațiilor uniunii. Au adresat o chemare către țărani, invitîndu-i să treacă peste contradicțiile de clasă, să se unească în Uniunea țăranilor. Ei scriau în decembrie 1945: „Alegerile ne-au dat aer nouă, ungurilor din tagma țărănească. Să respirăm deci adînc și pe urmă, suflecîndu-ne mînecele, să ne apucăm de construirea țării noi... Să fim cu ochii în patru, căci avem mai mulți dușmani decît binevoitori. Chiar dacă, poate, inimile noastre de unguri nu bat la fel, dar trebuința înțeleaptă trebuie să ne unească pe toți: cei lipiți pămîntului, micii proprietari și gospodarii cu șase boi. Avem cu toții aceeași soartă”⁵.

În același timp, burghezia, profitînd de majoritatea parlamentară a Partidului micilor agrarieni, a căutat să-și asigure prin lege monopolul de a organiza țărănimea. În luna decembrie 1945, Partidul micilor agrarieni a primit o împuternicire parlamentară pentru pregătirea proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor agriculturii. Partidul micilor agrarieni și Uniunea țărănească au pornit în grabă la pregătirea proiectului de lege cu intenția de a-l supune la începutul anului 1946 sesiunii parlamentului și a obține în cel mai scurt timp adoptarea legii respective. În ziua de 8 ianuarie 1946, proiectul a fost discutat în cadrul unei comisii parlamentare, dar n-a ajuns să fie prezentat parlamentului, deoarece partidul comunist a reușit să obțină ca proiectul să fie discutat în prealabil în cadrul unei consfătuiri între partide care a avut loc în luna martie. Cu acest prilej s-a desfășurat o discuție aprinsă, caracterizată prin ciocnirea intereselor contradictorii reprezentate de diferitele partide. În problemele de bază nu s-a putut realiza o înțelegere și astfel proiectul de lege n-a mai fost supus parlamentului. Înfîngerea din martie a aripii drepte, reacționare a parlamentului, reprezentată prin Partidul micilor agrarieni, crearea Blocului partidelor de stînga (Baloldali blokk), importantele mișcări de masă ale muncitorilor și ale țăranilor săraci și împrăștierea au silit burghezia să dea înapoi și în problema reprezentării intereselor țărănești.

În tot acest timp, conducătorii Uniunii țărănești au făcut încercări pentru a lărgi agitația întreprinsă în rîndurile țărănimii, în primul rînd prin organizarea de întruniri, precum și prin presă. În luna februarie 1946 ei au renunțat la editarea publicației „Parasztsszövetségi Hírek” („Știrile Uniunii țărănești”) — buletinul uniunii destinat șefilor de organizații —, dar după ce și-au revenit întrucîtva după lovitura primită în martie 1946 au pornit din nou la atac. Din programul lor de acțiune făcea parte organizarea unor întruniri țărănești, precum și publicarea revistei săptămînale „Magyar Parasztélet” („Viața țărănimii ungare”),

⁵ „Parasztsszövetségi Hírek” („Știrile Uniunii țărănești”) din 10 decembrie 1945.

apărută în luna aprilie 1946. Ei au căutat astfel să-și extindă influența asupra tuturor păturilor țărănești, pentru a le strânge în jurul Uniunii țărănești, în jurul burgheziei. Între timp — în luna martie —, pentru grăbirea muncii de organizare, au înființat un curs în cadrul căruia conducătorii Uniunii țărănești au fost pregătiți pentru munca organizatorică. Cu ajutorul organizatorilor astfel pregătiți, ei intenționau să înființeze organizații în toate plășile. În același timp, în cadrul Uniunii țărănești s-au constituit secții pe ramuri de producție, pentru ca, prin intermediul acestora, într-o formă „apolitică”, sub pretextul „intereselor de producție”, uniunea să se apropie mai mult de unele pături ale țărănimii.

În timp ce, după alegerile din anul 1945, burghezia a încercat și prin mijloace organizatorice să se apropie din punct de vedere politic de masele țărănești, clasa muncitoare a dus o luptă din ce în ce mai eficace împotriva creșterii influenței politice și organizatorice a burgheziei, pentru cuprinderea organizatorică a maselor de țărani săraci sub conducerea clasei muncitoare. În baza experienței câștigate în timpul alegerilor, în toamna anului 1945, FÉKOSZ-ul a pornit o largă muncă organizatorică pentru neutralizarea luptei duse de burghezie, pentru organizarea țăranilor muncitori. În noiembrie, comunistul Rácz Gyula a devenit secretarul general al FÉKOSZ-ului. Începînd din acest moment, influența P.C.U. în cadrul acestei organizații — și prin intermediul organizației în rîndurile țărănimii sărace — a devenit din ce în ce mai puternică. Cu toate acestea, la sfîrșitul anului 1945, FÉKOSZ-ul număra abia 70 000 de membri, avînd 657 de organizații locale, în primul rînd în regiunile de cîmpie și în județele din nordul țării. În rîndurile păturilor țărănești mai retrograde din regiunile de dincolo de Dunăre, munca de organizare făcea puține progrese. Din acest motiv, în decembrie 1945, FÉKOSZ-ul și-a concentrat eforturile în primul rînd asupra organizării județelor situate dincolo de Dunăre. În cursul lunii decembrie s-au constituit și aici organizațiile FÉKOSZ-ului, iar în ianuarie 1946 s-a pornit o largă muncă organizatorică pe întreg teritoriul țării. Această muncă nu s-a mai limitat numai la înființarea organizațiilor, ci a cuprins și organizarea unor întruniri județene, pentru a populariza poziția P.C.U. în problemele politice și economice aflate la ordinea zilei. Pornindu-se lupta împotriva burgheziei, pentru apărarea intereselor economice ale proletarilor agricoli, s-a trecut la înființarea birourilor de plasare ale FÉKOSZ-ului. Aceste birouri aveau misiunea să încheie contractele de muncă pentru muncile agricole și să-și asume apărarea proletarilor agricoli împotriva exploatării chiaburești. Marea însemnătate politică a birourilor de plasare consta în faptul că au fost înființate cu ajutorul clasei muncitoare și al P.C.U. Luptînd pentru apărarea intereselor economice ale proletarilor agricoli (îmbunătățirea salarizării, a condițiilor de muncă etc.), aceste birouri au contribuit la creșterea influenței politice a partidului comunist.

În ridicarea nivelului politic al țăranilor săraci și al noilor împroprietăriți, în întărirea influenței clasei muncitoare asupra țărănimii, un rol deosebit de important i-a revenit mișcării de mare amploare pornite de muncitori, de țăranii săraci și de noii împroprietăriți, în iarna anului 1945 și în primăvara lui 1946, împotriva revendicărilor foștilor moșieri

și ale chiaburilor cu privire la restituirea pământurilor expropriate, precum și pentru epurarea aparatului de stat.

Alături de P.C.U., organizațiile FÉKOSZ-ului au participat în mod activ la această mișcare. Prin acțiuni combative, masele au protestat împotriva restituirii pământurilor și împotriva activității funcționarilor reacționari din aparatul de stat. Această mișcare de masă a fost folosită și din punctul de vedere al întăririi organizațiilor. Ridicându-se în apărarea cuceririlor democrat-populare, FÉKOSZ-ul chema pe toți proletarii agricoli și pe noii împroprietăriți să se alăture rîndurilor sale, arătându-le că singur FÉKOSZ-ul le apăra interesele. În luptele din primăvara anului 1946, FÉKOSZ-ul s-a întărit în mod considerabil, au crescut numărul membrilor organizației și influența sa în rîndurile țărănimii sărace. Succesele sale au frînat munca politică și de organizare desfășurată de Uniunea țărănească, împiedicînd traducerea în fapt a planurilor burgheziei de strîngere în cadrul unei singure organizații a tuturor păturilor țărănimii.

Activitatea organizatorică și de lămurire desfășurată de FÉKOSZ a crescut în amploare îndeosebi după constituirea Blocului partidelor de stînga. În luna martie 1946 a avut loc conferința pe țară a secretarilor județeni ai FÉKOSZ-ului. Participanții la această conferință au discutat sarcinile aflate în fața organizației și au aprobat activitatea FÉKOSZ-ului de organizare a mișcărilor populare și de apărare a muncii birourilor de plasare, împotriva uneltirilor Uniunii țărănești.

Marea mișcare de mase din martie 1946 și constituirea Blocului partidelor de stînga au dat lovituri puternice burgheziei, datorită cărora Partidul micilor agrarieni și Uniunea țărănească s-au văzut nevoite să dea înapoi într-o anumită măsură. După manifestațiile de masă din martie, ofensiva Uniunii țărănești a pierdut din intensitate. În aprilie însă, burghezia a pornit din nou la atac împotriva clasei muncitoare. Uniunea țărănească a început o nouă și amplă acțiune de propagandă agresivă prin întruniri și prin organele sale de presă. La începutul lunii aprilie au avut loc în mai multe județe conferințe ale conducătorilor județeni în cadrul cărora au fost examinate rezultatele obținute în lărgirea rețelei organizatorice. Rezultatele au arătat însă că dezvoltarea acestei rețele nu s-a înlăptuit în ritmul așteptat de burghezie. Cele mai multe organizații ale Uniunii țărănești funcționau în județul Győr (în 71 de comune), județ cu un mare număr de chiaburi și țărani mijlocași, unde organizația a dobîndit o influență mai puternică și în celelalte părți ale țărănimii. În celelalte județe, în schimb, organizația n-a reușit să obțină succese mai importante. La aceasta au contribuit în mare măsură și mișcările pornite de muncitori, de noii împroprietăriți și de țărăimea săracă în primăvara anului 1946, precum și activitatea din ce în ce mai intensă desfășurată de FÉKOSZ.

Uniunea țărănească, profitînd de rezultatele obținute în județul Győr, a pornit la organizarea unor „zile țărănești județene” pentru a demonstra că „unitatea țărănească” este pe cale de a fi înlăptuită. „Zilele țărănești județene” aveau un caracter de amenințare fățișă. Uniunea țărănească caracteriza astfel scopul acestor întruniri: „Să se vadă și în celelalte sate că țărani se ridică. Să se simtă forța ce se manifestă în unitatea lor. Să afle lumea întreagă, țărani și nețărani, că

în momentul oportun țărănimea ungară va fi gata și va îndrăzni să se pună în mișcare, că ea știe din ce în ce mai bine să se folosească de forța ei" ⁶. În cadrul adunărilor s-a subliniat necesitatea unei mișcări generale a țărănimii. În același timp s-a scos în evidență și tactica de expectativă a unei aripi a reacțiunii. B. Szabó István a declarat : „Înainte de încheierea păcii să ținem în frâu sentimentele noastre. Să urmărim mai bine glasul rațiunii" ⁷.

Prin „zilele țărănești" organizate în județul Győr, reacțiunea a vrut să riposteze la marile mișcări de masă din martie ale clasei muncitoare și ale țărănimii sărace. Aceste manifestări au constituit totodată prelu-diul unei mișcări țărănești de mari proporții, proiectată de burghezie în vara anului 1946, pentru oprirea procesului de trecere la revoluția socialistă și pentru crearea unor condiții favorabile restaurării puterii burgheziei, pentru asigurarea alăturării de partea forțelor reacționare a unor forțe țărănești importante. În acest scop, Uniunea a continuat să organizeze întruniri : în luna mai în județul Hajdu, în iulie în județele Komárom și Szolnok. La aceste adunări, atitudinea Uniunii țărănești a devenit din ce în ce mai agresivă. La întrunirea din Komárom, de exemplu, cererile cu privire la organizarea unor alegeri de autoadministrare au fost însoțite de amenințări. În hotărîrea adoptată de adunare s-a declarat că dacă pînă la 15 septembrie partidele Blocului de stînga nu le vor satisface revendicările, la mijlocul lunii septembrie participanții se vor întruni din nou și „vor ști să-și aducă la îndeplinire voința lor prin mijloace proprii" ⁸. Iar la întrunirea din județul Hajdu au declarat : în județ, Uniunea țărănească dispune de o bună organizare și, „dacă interesele țărănimii o vor cere, țărănimea de pe hotarul de 136 000 de iugăre al Debreținului poate fi mobilizată în două zile, aproape ca la apăsarea unui buton" ⁹. „Zilele țărănești" organizate la Budapesta la începutul lui septembrie — după întrunirile Uniunii țărănești — au fost concepute ca o mobilizare de proporții naționale a țărănimii împotriva clasei muncitoare. Concomitent cu întrunirile țărănești, Partidul micilor agrarieni și Uniunea țărănească au cerut din nou, cu multă insistență, prezentarea în parlament și adoptarea proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor agricultorilor.

În aprilie 1946, Uniunea țărănească a pornit ofensiva și împotriva organelor populare. Ea chema pe organizatorii săi să pătrundă în comitetele naționale, în comitetele de producție etc. și să folosească pozițiile astfel dobîndite împotriva forțelor revoluționare, de stînga. Și această acțiune făcea parte din tactica burgheziei, prin care căuta să cucerească aparatul de stat și să pregătească terenul în vederea alegerilor comunale. P.C.U. s-a opus cu hotărîre încercărilor de pătrundere a Uniunii țărănești, mobilizînd organizațiile locale de partid împotriva acțiunii burgheziei ¹⁰. În cele mai multe comune, organele locale ale P.C.U. au împiedicat pătrunderea reprezentanților Uniunii țărănești în organele

⁶ „Magyar Parasztélet" („Viața țărănească ungară") din 9 iunie 1946.

⁷ Ibid.

⁸ „Magyar Parasztélet" din 28 iulie 1946.

⁹ „Magyar Parasztélet" din 4 august 1946.

¹⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului (Párttörténeti Intézet), Scrisoarea Secției administrative a C.C. al P.C.U. din 6 mai 1946.

populare. Astfel, la intervenția deputaților comuniști, Comitetul Național din orașul Debrecin a respins cererea Uniunii țărănești, declarând că prin FÉKOSZ țărănimea este deja reprezentată în Comitetul Național, iar Uniunea țărănească, fiind o organizație antimuncitorească, ea apărând nu interesele țăranilor muncitori, ci ale proprietarilor, n-are ce căuta în Comitetul Național ¹¹. În cursul anului 1946, după lupte grele, reprezentanții Uniunii țărănești au fost eliminați și din acele organe populare în care au reușit să se infiltreze. Totodată, P.C.U. a obținut ca reprezentanții FÉKOSZ-ului să fie primiți peste tot în organele populare. Astfel s-a procedat, de exemplu, în județul Abauj ¹².

În vederea respingerii noii ofensive pornite de Uniunea țărănească în luna aprilie, FÉKOSZ-ul a intensificat munca de lămurire desfășurată în rîndurile țăranilor săraci. Pe întreg teritoriul țării, la sate și în plăși au avut loc adunări de masă în cadrul cărora a fost demascată politica Uniunii țărănești de apărare a intereselor chiaburești, ca și conținutul burghez al lozincii despre „unitatea țărănească”. FÉKOSZ-ul a pornit o luptă energetică pentru apărarea intereselor țăranimii sărace, împotriva creșterii influenței organizatorice a chiaburimii și a Uniunii țărănești, pentru dezvoltarea și întărirea organizatorică a FÉKOSZ-ului. În cadrul întrunirilor de masă amintite mai sus, din vara anului 1946, FÉKOSZ-ul a cerut modificarea sistemului — pe atunci de absolută necesitate — al colectărilor, aplicarea principiului progresivității și, prin aceasta, sporirea sarcinilor impuse chiaburimii și ușurarea sarcinilor țăranilor săraci. Ea a luptat pentru rezolvarea problemei micilor arende, a problemei asigurării sociale a proletarilor agricoli, țăranilor săraci, noilor împroprietăriți și, în general, a tuturor agricultorilor cu gospodării mai mici de 5 iugăre, pentru reglementarea echitabilă a salarizării și a orelor de lucru, pentru aprovizionarea țăranilor săraci cu produse industriale și acordarea de credite, pentru dezvoltarea mișcării cooperatiste agricole, pentru terminarea înregistrărilor în cărțile funduare. Ea a chemat la luptă împotriva reacțiunii ¹³. La aceste întruniri de masă au participat din ce în ce mai mulți țărani săraci, care și-au însușit toate aceste revendicări. La aceste întruniri s-a manifestat din ce în ce mai ascutit lupta împotriva chiaburimii și împotriva organizației sale — Uniunea țărănească. FÉKOSZ-ul a adresat un avertisment Uniunii țărănești: „Cazanul e supraîncălzit, explozia poate interveni în fiecare clipă. Poporul își va spune verdictul” ¹⁴.

Alături de întrunirile de masă, lupta a devenit din ce în ce mai ascutită și datorită activității birourilor de plasare. Prin înființarea acestor birouri s-a avut în vedere constrîngerea chiaburilor de a nu angaja muncitori agricoli decît prin intermediul FÉKOSZ-ului. Chiaburii însă n-au recunoscut dreptul de mijlocire al FÉKOSZ-ului și au căutat să angajeze muncitori, ocolind aceste birouri. În multe locuri, țăranii săraci intrați în Uniunea țărănească au fost folosiți de chiaburi pentru a obține reducerea salariilor, iar în vara anului 1946 aceștia au încercat, prin

¹¹ „Magyar Parasztélet” din 9 iunie 1946.

¹² Arhiva Institutului de istorie a partidului, Raportul Comitetului P.C.U. al județului Abauj din 9 decembrie 1946.

¹³ „Dózsa Népe” din 2 iunie 1946, „Lărgirea programului nostru conform sarcinilor actuale. Programul FÉKOSZ-ului”.

¹⁴ „Dózsa Népe” din 14 aprilie 1946.

folosirea de mașini de secerat, să priveze pe țăranii săraci de posibilitatea de a munci. FÉKOSZ-ul a desfășurat o largă muncă de lămurire în rîndurile țăranilor săraci pentru a-i convinge să se angajeze numai prin mijlocirea birourilor de plasare, deoarece prin intermediul acestora vor putea obține o salarizare și condiții de muncă mai favorabile. Ea a luptat și împotriva utilizării mașinilor de secerat, obținind interzicerea folosirii lor și reușind astfel să asigure posibilități de lucru unei părți a țăranimii sărace.

În primăvara anului 1946, FÉKOSZ-ul a început tratative cu Uniunea țărănească în problema stabilirii salariilor muncitorilor agricoli. În cursul acestor tratative a ieșit la iveală conținutul de clasă al celor două organizații. FÉKOSZ-ul a luptat pentru interesele țăranimii sărace, iar Uniunea țărănească a apărut interesele proprietarilor, ale chiaburilor. Tratativele n-au dus la nici un rezultat. În același timp, birourile de plasare ale FÉKOSZ-ului au încheiat un număr din ce în ce mai mare de contracte de angajament, și, în urma activității acestor birouri, FÉKOSZ-ul a cîștigat o influență puternică în rîndurile proletarilor agricoli și țăranilor săraci.

Activitatea desfășurată de FÉKOSZ în primăvara și vara anului 1946 în rîndurile țăranimii sărace a contribuit la ascuțirea luptei de clasă din ce în ce mai înverșunate între țăranimea săracă și chiaburime, la dezvoltarea conștiinței de clasă a țăranimii sărace. Lupta țăranimii sărace s-a îndreptat într-o măsură din ce în ce mai mare împotriva capitaliștilor, sprijinind lupta desfășurată cu o intensitate crescîndă de muncitorimea industrială împotriva burgheziei. Lupta dusă de FÉKOSZ împotriva chiaburimii și împotriva Uniunii țărănești a contribuit totodată la întărirea organizatorică a FÉKOSZ-ului, efectivul membrilor acesteia crescînd în mod considerabil; în vara anului 1946, numărul proletarilor agricoli și al țăranilor săraci încadrați în rîndurile acestei organizații s-a ridicat la peste 300 000, deci efectivul membrilor săi a crescut față de sfîrșitul anului 1945 de peste patru ori. Numărul organizațiilor sale locale se ridica la 1 167, al birourilor de plasare — la 800 ¹⁵. Conferința secretarilor județeni convocată la sfîrșitul lunii iunie 1946 de Comitetul executiv al FÉKOSZ-ului, analizînd situația creată, a adoptat noi măsuri în vederea intensificării luptei împotriva Uniunii țărănești. Conferința a hotărît întărirea organizațiilor sale județene și de plasă, extinderea asupra întregii țări a rețelei organizațiilor sale și a birourilor de plasare, intensificarea luptei pentru susținerea intereselor țăranilor săraci față de chiaburime ¹⁶.

În primăvara și vara anului 1946, prin intermediul FÉKOSZ-ului, P.C.U. și-a extins influența asupra unei părți însemnate a țăranimii sărace. Despre aceasta vorbesc numeroase rapoarte ale organizațiilor P.C.U. ¹⁷. Acest lucru rezultă și din revendicările și întrunirile de masă ale FÉKOSZ-ului. În cadrul FÉKOSZ-ului s-a manifestat rolul conducător al partidului comunist. La conducerea organizației au participat și celelalte partide din Blocul de stînga. La sfîrșitul anului 1945 însă, Partidul so-

¹⁵ „Dózsa Népe” din 1 iunie 1946.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 19/1/3.

cial-democrat s-a retras, în timp ce Partidul național-tărănesc a sprijinit activitatea FÉKOSZ-ului.

Cu toate succesele importante obținute de FÉKOSZ pe tărîm politic și organizatoric în luptele din prima jumătate a anului 1946, înțelegerea luptei dintre clasa muncitoare și burghezie pentru cîștigarea maselor țărănești a cerut ca clasa muncitoare să facă progrese mai rapide pe drumul cuprinderii organizatorice a țăranilor săraci și a noilor împroprietăriți agricoli. Deși numărul micilor împroprietăriți din cadrul FÉKOSZ-ului a fost destul de mare, majoritatea membrilor acestei organizații au provenit și pe mai departe din rîndurile proletariatului agricol și ale țăranilor cu pămînt puțin. Ea n-a cuprins cercurile mai largi ale țărănimii sărace. În primăvara anului 1946, Uniunea țărănească a încercat să întindă mina și spre noii împroprietăriți, pentru a-i atrage în rîndurile sale. Ea a căutat să-i convingă de „unitatea de interese” a proprietarilor agricoli vechi și noi, încercînd astfel să ascundă conflictul de interese dintre chiaburime și țărănimea împroprietărită prin reforma agrară, dintre chiaburime și țărănimea săracă.

În marea mișcare de masă desfășurată în primăvara anului 1946, sub conducerea P.C.U., pentru apărarea pămîntului împărțit țăranilor, puternica pătură a noilor împroprietăriți s-a alăturat clasei muncitoare. Partidul comunist a căutat să permanentizeze și să dezvolte activitatea sporită a noilor împroprietăriți agricoli prin crearea unei organizații a noilor împroprietăriți. În acest scop, după crearea Blocului partidelor de stînga, la 16 martie 1946 a fost convocat Congresul pe țară al țăranilor împroprietăriți, cu care prilej noii împroprietăriți agricoli au hotărît înființarea Uniunii naționale a noilor împroprietăriți (Ujonnai Földhözjuttatottak Országos Szövetsége — UFOSZ)¹⁸.

În primăvara și vara anului 1946, organizațiile UFOSZ-ului au luat ființă într-un ritm rapid. Constituită ca un organ de luptă împotriva chiaburimii și împotriva Uniunii țărănești, UFOSZ-ul a cuprins în rîndurile sale o parte din ce în ce mai considerabilă a noilor împroprietăriți agricoli. Mișcarea pornită în legătură cu înființarea acestei organizații a împiedicat ca Uniunea țărănească să cîștige teren¹⁹. În luna mai 1946, detașamentele clasei muncitoare, activînd sub lozinca „Ieșiți la sate”, au contribuit printr-o largă muncă de lămurire la constituirea organizațiilor UFOSZ-ului, pe lîngă care au fost înființate și birouri de sesizări și reclamații, precum și birouri de asistență juridică.

La 28 iulie 1946, Comitetul de organizare al UFOSZ-ului a luat hotărîrea de a grăbi constituirea organizațiilor sale; în acest scop a fost convocat pentru începutul lunii septembrie Congresul noilor împroprietăriți²⁰. Scopul congresului, alături de adoptarea unui program de activitate, a fost intenția de a demonstra — în opoziție cu „zilele țărănești” organizate la începutul lunii septembrie de Partidul micilor agrarieni — că masele de noi împroprietăriți agricoli își strîng rîndurile în jurul partidului comunist, alături de clasa muncitoare. Înainte de

¹⁸ „Szabad Nép” din 20 martie 1946, „Revendicările țărănimii”.

¹⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 17/5/7/61, Raportul Comitetului de plasă Békés al P.C.U. din mai 1946, nr. 33/1, Procesul-verbal al biroului Comitetului județean Szolnok al P.C.U. din 28 aprilie 1946.

²⁰ „Pártmunka” din 15 august 1946, pag. 243.

ținerea congresului, noii împroprietăriți au discutat larg revendicările și propunerile lor.

Uniunea țărănească s-a opus cu vehemență înființării UFOSZ-ului, iar Partidul social-democrat și Partidul național-țărănesc în această perioadă n-au luat parte la munca UFOSZ-ului. Partidul național-țărănesc a dat instrucțiuni organizațiilor sale să nu participe nici la activitatea organizațiilor Uniunii țărănești, nici la acelea ale UFOSZ-ului, argumentând că numeroasele organizații țărănești nu fac decît să fărîmîteze țărănimea, împiedicînd realizarea „unității țărănești”²¹. În consecință, conducerea și organizațiile acestui partid n-au contribuit la înființarea organizațiilor locale ale UFOSZ-ului²². Partidul social-democrat, chiar și după șase luni de existență a organizațiilor noilor împroprietăriți agricoli, la sfîrșitul lunii august, a respins cererea Comitetului de organizare al UFOSZ-ului de a trimite reprezentanți în Comitetul de pregătire a Congresului UFOSZ-ului, convocat pentru luna septembrie. Sub presiunea aripii sale drepte, Comitetul pentru politica agrară al P.S.D. — în conformitate cu hotărîrea adoptată la 6 septembrie 1946 — s-a mulțumit să delege un observator în Comitetul de pregătire a congresului²³.

Dezbaterile parlamentare de la mijlocul anului 1946 cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii

Mișcarea de masă a țărănimii pentru trecerea morilor sub administrație comunală

Stabilizarea monetară din vara anului 1946 a creat condiții economice favorabile pentru întărirea alianței muncitorești-țărănești. Ea a asigurat posibilitatea satisfacerii sporite a nevoilor de producție și personale ale țărănimii muncitoare, avîntul producției agricole. În același timp, reforma monetară a avut o influență favorabilă și asupra atmosferei politice care domnea în rîndurile țărănimii; întărind și mai mult influența politică a clasei muncitoare și a P.C.U. asupra țărănimii, și în primul rînd asupra noilor proprietari agricoli, ea a creat condiții favorabile pentru o nouă ofensivă împotriva burgheziei. După stabilizare, lupta între clasa muncitoare și burghezie pentru cîștigarea și organizarea maselor de țărani muncitori a devenit deosebit de acută. Acest fapt s-a oglindit și în problema reprezentării intereselor țărănimii. Burghezia insistă pentru crearea cît mai grabnică a unei organizații unitare de masă a țărănimii.

²¹ „Parasztpárti Híradó” („Buletinul Partidului țărănesc”), nr. 2 din 1946, pag. 10; „Parasztújság” („Ziarul țaranilor”) din 16 iunie 1946; Veres Péter: „Parasztegyeség — Parasztpárt — Parasztszövetség” („Unitate țărănească — Partid țărănesc — Uniune țărănească”).

²² Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secretariatul general al P.S.D., nr. 133/1946.

²³ Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secretariatul general al P.S.D., nr. 133/1946, Scrisoarea Comitetului de organizare a UFOSZ-ului către Comitetul politic al P.S.D. din 26 august 1946. (Pe scrisoare este trecută hotărîrea Comitetului de politică agrară al P.S.D.); Loc. cit., Procesul-verbal al ședinței din 6 septembrie 1946 a Comitetului de politică agrară al P.S.D.

Înființarea noului organ de reprezentare a intereselor țărănimii a fost cerută și de Partidul țărănesc. Acest partid n-a recunoscut nici FÉKOSZ-ul, nici Uniunea țărănească drept organe de reprezentare a intereselor țărănimii, susținând că este vorba de organe aflate sub influența partidului comunist, respectiv a Partidului micilor agrarieni, ele cuprinzând doar cîte o pătură a țărănimii. Partidul țărănesc preconiza înființarea unei organizații de masă compuse exclusiv din țărani și în care majoritatea să fie țărani cu pămînt puțin ; în același timp, acest partid susținea necesitatea unei organizații unitare care să cuprindă țărăimea întreagă.

În primele zile ale lunii august 1946, proiectul de lege cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii a fost discutat în Consiliul de Miniștri, fără a se ajunge la un acord în această privință. La 10 august, proiectul de lege a fost pus din nou în discuția unei conferințe între partide. În privința problemelor esențiale, divergențele dintre Partidul micilor agrarieni și Blocul partidelor de stînga s-au adîncit și mai mult. Partidul micilor agrarieni, dîndu-și seama că, datorită poziției consecvente de clasă a Blocului de stînga, și îndeosebi a P.C.U., nu poate înființa organizația țărănească unitară, văzînd că P.C.U. este în măsură să împiedice trecerea proiectului de lege în fața parlamentului, la consfătuirea deputaților țărani ținută după conferința între partide din 10 august, a hotărît ca Uniunea țărănească să supună parlamentului proiectul de lege sub forma unei propuneri independente.

O dată cu prezentarea la 23 august 1946 a proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii, Partidul micilor agrarieni a pornit la organizarea blocului parlamentar țărănesc, în care au fost atrași deputații țărani din toate partidele, cu excepția partidului comunist. În cadrul Blocului parlamentar țărănesc s-a manifestat din plin conducerea Partidului micilor agrarieni. Blocul avea sarcina ca la discutarea proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii să asigure atitudinea unitară a deputaților țărani în conformitate cu interesele burgheziei.

Crearea Blocului țărănesc a constituit o primejdie, deoarece putea duce la regrouparea forțelor de clasă și izolarea P.C.U. Pentru împiedicarea alunecării spre dreapta, P.C.U. a recurs împotriva Blocului țărănesc la o tactică deosebită. A intrat el însuși în Blocul țărănesc și a pornit lupta pentru a obține ca membrii blocului să nu fie decît deputați țărani, iar reprezentanții burgheziei să fie îndepărtați. P.C.U. cerea totodată trecerea la ordinea de zi a unor probleme menite să îngreuească tendințele burgheziei. Prin această tactică a fost evitată izolarea partidului comunist de către burghezie cu ajutorul Blocului parlamentar țărănesc. După cîteva ședințe, Blocul parlamentar țărănesc și-a încetat activitatea.

Proiectul de lege cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii prezentat de Uniunea țărănească a fost întocmit cu scopul de a atenua contradicțiile de clasă, din ce în ce mai ascuțite, existente în sînul țărănimii, de a uni într-o organizație unitară toate păturile țărănimii. În „Uniunea agricolă” proiectată, masele țărănimii sărace urmau să fie subordonate burgheziei. După proiectul de lege, principala sar-

cină a noului organ de reprezentare o constituia, alături de unele sarcini economice, administrative și de învățămînt, „crearea, cultivarea și menținerea păcii sociale între diferitele pături populare din agricultură”²⁴. Din proiectul de lege rezulta în mod clar intenția burgheziei de a lichida FÉKOSZ-ul și a trece funcțiile acesteia de mijlocire a forțelor de muncă asupra Uniunii agricole. Astfel s-a manifestat tendința de a pune proletariatul agricol și țărănimea săracă nu numai din punct de vedere politic, dar și din punct de vedere economic la cheremul chiaburimii. După proiect, membrii organizației propuse urmau să fie împărțiți în trei grupe. Prima grupă cuprindea pe cei circa 400 000 de proletari agricoli, precum și pe țăranii săraci cu cel mult 3 iugăre de pămînt (35 la sută din totalul populației țărănești), a doua grupă pe țăranii cu gospodării între 3 și 15 iugăre, adică o parte a țăranilor săraci, pe țăranii cu gospodării mici și pătura inferioară a țăranilor mijlocași (56,6 la sută din totalul populației țărănești), iar a treia grupă pe țăranii cu peste 15 iugăre de pămînt, adică pătura superioară a țăranilor mijlocași și chiaburimea (8,4 la sută din totalul populației țărănești). În acest fel, gruparea țărănimii a fost făcută nu după structura ei reală de clasă, ci într-un mod cu totul diferit, cu intenția de a asigura chiaburimii — care nu reprezenta decît 2,7 la sută din totalul populației țărănești — un teren mai larg și a-i da astfel conducerea în mînă. Tot în vederea acestui scop s-a prevăzut în proiectul de lege ca alegerile în organul de conducere al uniunii să se facă pe grupe, după împărțirea de mai sus, și anume cu condiția ca numărul celor aleși în fiecare grupă să nu fie sub 20 la sută din totalul membrilor organului de conducere. În acest fel, o fracțiune reprezentînd doar 8,4 la sută din numărul total al membrilor organizației — și în cadrul acestei fracțiuni chiaburimea cu o participare de 2,7 la sută — urma să primească 20 la sută din numărul membrilor organului de conducere. Cum în acele vremuri chiaburimea se bucura încă de o influență considerabilă și asupra păturilor inferioare ale țăranilor mijlocași, ba chiar și asupra unei părți a țărănimii sărace, acest proiect i-ar fi asigurat o influență hotărîtoare în rîndurile țărănimii. Unirea țăranilor exploatați și a exploataților într-o singură organizație unitară a fost explicată prin pretinsa soartă comună și identitate de interese a muncitorilor și capitaliștilor agricoli, și aceasta într-o perioadă în care contradicțiile de clasă de la sate au devenit din ce în ce mai ascutite, relevînd limpede profunde divergențe de interese politice și economice între proletarii agricoli și țăranii săraci pe de o parte și chiaburi pe de altă parte. Uniunea agricolă trebuia să constituie baza de masă pentru Partidul țărănesc unitar ce urma să fie creat prin fuziunea sau alianța între Partidul micilor agrarieni și Partidul național-țărănesc. Cu ajutorul Uniunii agricole, ei au încercat să priveze partidul comunist de baza sa de masă în rîndurile țărănimii. Cu prilejul discuțiilor purtate în Comisia parlamentară pentru problemele agricole și la conferința între partide, în problema proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii, contradicțiile de clasă s-au manifestat cu o deosebită ascutime. Interesele de clasă ale proletariatului agricol și ale

²⁴ Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secretariatul general al P.S.D., nr. 133/1946.

țăranimii sărace au fost reprezentate atât din punct de vedere politic cât și economic numai de clasa muncitoare, de P.C.U., care a luptat în mod consecvent împotriva realizării proiectelor burgheziei. În această luptă, partidul comunist s-a bucurat de sprijinul celorlalte partide din Blocul de stînga, precum și al FÉKOSZ-ului și UFOSZ-ului. La mijlocul anului 1946 însă, raportul de forțe dintre clase nu era încă de așa natură încît P.C.U. să fi avut posibilitatea de a respinge pur și simplu propunerea cu privire la crearea organului pentru reprezentarea intereselor țăranimii; din acest motiv, sprijinindu-se pe influența sa crescîndă în rîndurile maselor, P.C.U. a pornit lupta împotriva principiilor de bază ale proiectului, împotriva unirii burgheziei sătești și a țăranimii sărace în cadrul aceleiași organizații, împotriva împărțirii pe grupe și împotriva intenției de a scoate mijlocirea forțelor de muncă din mîinile FÉKOSZ-ului. Partidul s-a ridicat în sprijinul FÉKOSZ-ului, organizație de apărare a intereselor proletariatului agricol și ale țăranimii sărace. Partidul a susținut cu tărie punctul său de vedere atât în ședințele de comitet și în conferințele între partide, cât și cu prilejul întrunirilor publice, demascînd planurile burgheziei în fața maselor. Întrucît în vara anului 1946 raportul forțelor de clasă nici în parlament, nici în afara parlamentului n-a oferit posibilitatea de a se obține scoaterea discutării proiectului de lege de pe ordinea de zi, P.C.U. a căutat să tergiverseze dezbaterile în cadrul conferințelor cuprinzînd reprezentanții partidelor și ai comisiilor de specialitate, depunînd totodată eforturi pentru ca masele țărănești să sprijine politica partidului și pentru a izola burghezia de masele principale ale țăranimii. Camera deputaților a trecut proiectul de lege spre avizare Comisiei parlamentare pentru problemele agriculturii, care l-a luat în discuție în ziua de 28 august 1946. La ședință, reprezentanții partidelor și-au reafirmat pozițiile. Partidul micilor agrarieni a fost sprijinit de Partidul libertății ungare, rămas în afara coaliției, iar partidul comunist s-a bucurat de sprijinul Partidului social-democrat și, într-o anumită măsură, chiar și al Partidului național-țăărănesc, care, deși propusese acceptarea proiectului de lege, nu era de acord cu principiile sale fundamentale²⁵. După dezbateri extrem de furtivoase, comitetul a acceptat proiectul în ansamblu ca bază de discuție.

O dată cu prezentarea proiectului de lege, Partidul micilor agrarieni a pornit o muncă organizatorică de mari proporții, concentrîndu-și totodată toate forțele pentru pregătirea „zilelor naționale țărănești” ce urmau să aibă loc la începutul lunii septembrie la Budapesta, cu scopul principal ca, prin mobilizarea maselor țărănești, să forțeze partidele de stînga să accepte proiectul de lege. „Zilele naționale țărănești” au fost concepute de Partidul micilor agrarieni drept o mobilizare de probă, cu intenția de a porni, în caz de reușită, în toamna anului 1946 o ofensivă susținută pentru a obține o deplasare spre dreapta. „Zilele țărănești” au fost îndreptate împotriva clasei muncitoare și a dezvoltării revoluției. Partidul micilor agrarieni avea de gînd să aducă la Budapesta cîteva sute de mii de țărani. Acest plan însă n-a putut fi realizat. În „ziua țăranimii” din 8 septembrie, în locul

²⁵ Arhiva Consiliului Prezidențial al Republicii Populare Ungare, Procesul-verbal al ședinței din 28 august 1946 a Comitetului parlamentar pentru problemele agricole.

maselor țărănești au manifestat pe străzile Budapestei reprezentanții micii burghezii și ai funcționării reacționare din orașele de provincie, precum și numeroase elemente reacționare din Capitală. Acest fapt rezultă și din rapoartele comitetelor județene ale P.C.U. Raportul Comitetului județean Békés²⁶, de exemplu, relevă faptul că majoritatea participanților din acest județ la „zilele țărănești” au provenit din rândurile micilor industriași, ale micilor comercianți, avocaților etc. Agitația desfășurată de P.C.U. a influențat în mare măsură componența participanților la adunare. O parte importantă a țăranilor au înțeles scopurile adevărate ale „zilelor țărănești”, din care cauză foarte mulți dintre cei înscrși nu au mai luat parte la „zilele țărănești” de la Budapesta. În locul celor 200 000 de țărani așteptați de burghezie, n-au apărut decît vreo 20 000. La adunarea care a avut loc, țăranii reprezentau o vădită minoritate, dovedită și prin faptul că, de exemplu, cuvîntarea lui Sulyok Dezső a fost primită cu mai multă căldură decît discursurile reprezentanților Partidului micilor agrarieni. În cadrul „zilelor țărănimii”, Partidul micilor agrarieni s-a declarat împotriva revoluției, împotriva rolului conducător al clasei muncitoare și, referindu-se la preponderența numerică a țărănimii, cerea sporirea puterii burgheziei. În același timp, aripa dreaptă a Partidului micilor agrarieni, în vederea cîștigării simpatiei păturilor țărănimii muncitoare, cerea ca țărănimea să participe la putere în raport cu proporția sa numerică. În spatele acestui fapt se ascundea tendința reacționară burgheză de a întoarce masele țărănimii muncitoare împotriva clasei muncitoare și a obține astfel izolarea și îndepărtarea de la putere a clasei muncitoare, aflată în minoritate din punct de vedere numeric în cadrul societății, dar avînd menirea de a conduce masele. Traducerea în fapt a acestei revendicări ar fi însemnat ca masele țărănimii muncitoare să fie folosite ca niște berbece de sfărîmat ziduri pentru scopurile reacțiunii, pentru restaurarea capitalismului, urmînd ca după dobîndirea puterii depline de către burghezie păturile țărănești, care ar fi adus burghezia la putere, să nu se aleagă cu nimic și să fie pur și simplu aruncate la o parte. După alegerile din toamna anului 1945, aripa dreaptă a Partidului micilor agrarieni a lansat lozinca unei participări la putere corespunzătoare cu raportul numeric al țărănimii, răspîndind această lozincă prin întruniri, prin presă și prin alte mijloace. În luna septembrie 1946, apreciind că structura forțelor de clasă îi este favorabilă, Partidul micilor agrarieni a considerat că a venit momentul pentru a îmbina această lozincă cu amenințări fățișe împotriva clasei muncitoare. Rezoluția propusă de Partidul micilor agrarieni cu prilejul adunării organizate în legătură cu „zilele țărănești” sublinia: „Ca număr, credință și muncă sîntem deci primii între păturile care formează națiunea... Cu toate acestea, țăranul n-a putut ocupa locul ce i se cuvine... Vom pune acum capăt acestei situații... Mulțimea noastră ne dă puterea necesară”²⁷. S-a cerut constituirea organului unic de reprezentare a intereselor țărănimii, acordarea de drepturi egale cu ale sindicatelor și asigurarea locului cuvenit în aparatul de stat pentru Uniunea țără-

²⁶ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 17/3/7/61. Raportul secretarului P.C.U. din județul Békés.

²⁷ „Magyar Parasztélet” din 15 septembrie 1946.

nească, și anume în proporție corespunzătoare raportului numeric al păturii reprezentate. Revendicările s-au extins deci și asupra funcțiilor administrative. În „zilele țărănești”, Partidul micilor agrarieni a adresat o chemare specială clasei muncitoare, declarându-se în principiu împotriva rolului conducător al clasei muncitoare și cerînd înființarea organizației pentru apărarea intereselor țărănești²⁸.

Burghezia a încercat, chiar și prin organizarea „zilelor țărănimii”, să atragă Partidul social-democrat de partea sa. Încă la începutul lunii august a adresat o scrisoare²⁹ conducerii P.S.D., rugînd-o să ia parte la aceste manifestări, la care partidul comunist n-a fost invitat. Unitatea de acțiune a clasei muncitoare s-a dovedit însă a fi mai puternică. Datorită presiunii exercitate de aripa stîngă a Partidului social-democrat, partidul și-a formulat punctul de vedere cu privire la această participare, de comun acord cu partidul comunist. Iar P.C.U. a hotărît că va lua parte la „zilele țărănești”. Tendința anticomunistă și antimuncitorească a „zilelor țărănești” a fost atenuată prin faptul că ele s-au desfășurat cu participarea P.C.U. și a celorlalte partide din Blocul de stînga, precum și în prezența Comisiei aliate de control.

Declarațiile și manifestele agresive, publicate de Partidul micilor agrarieni cu prilejul „zilelor țărănimii”, nu și-au atins scopul, masele țărănești nu s-au ridicat în sprijinul acestui partid, ceea ce a făcut imposibilă orice presiune parlamentară din partea Partidului micilor agrarieni asupra partidelor de stînga pentru a le sili să accepte adoptarea proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii. Această înfrîngere a contribuit în mare măsură la hotărîrea luată de Partidul micilor agrarieni în luna septembrie 1946 de a renunța în principiu la gîndul de a trece prin parlament proiectul de lege fără adeziunea coaliției și împotriva voinței Blocului partidelor de stînga, bazîndu-se exclusiv pe majoritatea sa parlamentară. Experiența „zilelor naționale țărănești” a demonstrat deja că echilibrul vremelnic al forțelor sociale, înfiripat pe la mijlocul anului 1946, a început să se destrame, schimbarea fiind în favoarea clasei muncitoare. În septembrie și în lunile următoare a crescut influența P.C.U. în rîndurile maselor de țărani muncitori. Această evoluție a raportului forțelor de clasă a silit Partidul micilor agrarieni să bată în retragere și să treacă pe primul plan tactica rămîinerii în expectativă. Înfrîngerea suferită de Partidul micilor agrarieni s-a oglindit și în chemarea adresată de acest partid organizațiilor sale în cea de-a doua jumătate a lunii septembrie 1946. Declarația publicată de P.C.U. împreună cu Partidul social-democrat în preajma Congresului al III-lea al P.C.U. a subliniat că se va intensifica mobilizarea maselor împotriva burgheziei. Drept răspuns la această declarație, Partidul micilor agrarieni a cerut organizațiilor sale ca în timpul mișcărilor ce erau de așteptat să nu se opună maselor, să-și menajeze forțele, să evite ciocnirile³⁰. Din această chemare rezultă în mod clar că burghezia n-a reușit să mobilizeze masele țărănești în apărarea intereselor sale.

²⁸ „Magyar Nemzet” din 10 septembrie 1946.

²⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secretariatul general al P.S.D., nr. 85/1946.

³⁰ „Kis Ujság” din 27 septembrie 1946.

În vederea opririi ofensivei largi pornite de Partidul micilor agrarieni în problema reprezentării intereselor țărănești, la sfârșitul lunii august și începutul lui septembrie, P.C.U. a inițiat o mare mișcare de masă a țăranilor săraci, îmbinându-și astfel acțiunea parlamentară cu o puternică și combativă ridicare a maselor. Această acțiune făcea parte din ofensiva de mari proporții pornită împotriva reacțiunii, cu scopul izolării ei politice, îngrădirii pozițiilor ei, lărgirii puterii clasei muncitoare și a influenței sale politice asupra maselor.

În opoziție cu proiectul de lege elaborat de Partidul micilor agrarieni cu privire la reprezentarea intereselor țăranimii, la 30 august 1946 P.C.U. a supus parlamentului un proiect de lege cu privire la trecerea morilor în proprietatea comunelor. Prin acest proiect de lege, partidul a ridicat o problemă dintre cele mai arzătoare ale țăranimii sărace, insistând pentru rezolvarea ei într-un mod corespunzător intereselor acestei pături. Până atunci, țăranii săraci au fost jefuiți fără milă de capitaliștii din industria morăritului. În timpul inflației, prin uiumul extrem de mare, prin diferite prestații suplimentare, prin comerț clandestin și prin speculă, profiturile lor au sporit enorm, iar după stabilizare ei încasau taxe de morărit uriașe și mai cereau și o serie de prestații suplimentare. Față de perioada antebelică, taxele de morărit au crescut cu aproape 300 la sută. Morăritul aducea venituri uriașe, iar drept consecință a acestei situații, prețul făinii a crescut de trei ori față de anii dinainte de război. Toate acestea apăsau greu pe umerii țăranilor săraci care oricum nu dispuneau decât de mici cantități de grâne. Dar cămătăria din industria morăritului lovea și în țăranimea mijlocasă. P.C.U., însușindu-și această problemă a țăranimii sărace și mijlocasă, a cerut prin proiectul de lege supus parlamentului ca morile mijlocii să treacă în proprietatea comună, iar cele mici să fie puse sub controlul comunelor. În Ungaria existau atunci 2 400 întreprinderi de morărit. Din aceste întreprinderi 35,4 la sută erau întreprinderi mici, cu o capacitate zilnică de producție de 10—50 chintale. Întreprinderile mijlocii (cu o capacitate de producție zilnică între 50 și 200 de chintale) formau 56,3 la sută, iar marile întreprinderi din industria morăritului (cu o capacitate zilnică de producție de peste 200 de chintale) reprezentau 8,3 la sută din totalul acestor întreprinderi. Proiectul de lege cu privire la trecerea morilor în proprietatea comunelor a fost prezentat de P.C.U. fără o înțelegere prealabilă cu partidele de coaliție, ca o propunere de sine stătătoare. Acest lucru prezenta avantajul că Partidul micilor agrarieni n-a avut posibilitatea ca prin opoziția sa în cadrul consfătuirilor între partide să împiedice trecerea proiectului de lege în fața parlamentului și să frâneze desfășurarea rapidă a mișcării de masă legate de acest proiect. La baza elaborării proiectului de lege a stat intenția de a abate atenția generală de la ideea unei organizații de masă unitare a țăranimii, preconizată de burghezie, și a atrage atenția asupra unui domeniu concret al luptei împotriva burgheziei, demascând totodată în fața maselor țărănești faptul că aripa dreaptă, burgheză a parlamentului, reprezentată de Partidul micilor agrarieni, nu apăra interesele țăranilor săraci și cu gospodării mici, ci interesele burgheziei exploataoare.

Aripa reacționară a Partidului micilor agrarieni a fost surprinsă de pornirea acestei contraacțiuni din partea P.C.U. Invocînd inviolabilitatea proprietății private, acest partid a respins din primul moment în mod categoric proiectul de lege și s-a declarat de acord numai cu reglementarea activității morilor³¹.

Lupta pornită pentru trecerea morilor în proprietatea statului, respectiv a comunelor, a fost primită cu simpatie și aprobată de întreaga țărănime săracă și de o parte importantă a țăranilor mijlocași³². În consecință, P.C.U. a adresat la începutul lunii septembrie o chemare către organizațiile sale de la țară, către toate partidele participante la Frontul independenței (Függetlensegi Front), ca și către diferitele organe populare (comitete naționale, comitete de producție etc.) în vederea pornirii unei campanii de petiții, de mari proporții, prin care să se ceară guvernului trecerea morilor în proprietatea comunelor³³. Chemarea a relevat și conținutul de clasă al acestei lupte, arătînd că este vorba de o acțiune a țăranimii muncitoare împotriva minorității exploatare.

Primii care s-au pus în mișcare la chemarea P.C.U. au fost țăranii săraci. În întrunirile lor, ei au discutat și au aprobat propunerea partidului comunist. Guvernul și partidele au primit mii de telegrame și liste de semnături, care au dovedit luarea unei atitudini foarte combative pentru revendicările formulate de P.C.U. Așa, de exemplu, în petiția sa adresată guvernului, țăranimea săracă a comunei Sajóvámos din județul Borsod a arătat între altele: „...în interesul ajutorării țăranimii sărace, vă rugăm să puneți capăt jafului săvîrșit de mori. Noi, oameni ai muncii, cu puținele noastre produse obținute prin muncă grea, nu mai sîntem dispuși să asistăm nepăsători la îmbogățirea proprietarilor de mori. Cerem să se adopte de urgență legea cu privire la trecerea morilor în proprietatea comunelor”³⁴. Țăranii săraci din județul Békés au lărgit această revendicare, cerînd reducerea prețului produselor industriale și a taxelor de arat, pedepsirea aspră a speculanților și instituirea unui control sever asupra băncilor și cartelelor³⁵. Această mișcare, pornită de țăranimea săracă, a fost privită cu simpatie de mijlocași, fără însă a lua parte la ea.

În timp ce masele de țărani săraci din întreaga țară s-au declarat în mod unanim pentru proiectul de lege prezentat de P.C.U., delegații celorlalte partide reprezentate în organele populare au procedat conform instrucțiunilor primite de la centru, atitudinii organizațiilor lor centrale sau raportului de forțe existent între fracțiunile locale ale organizațiilor de partid. În cadrul întrunirilor, în presă și la consfătuiri, conducătorii Partidului micilor agrarieni s-au pronunțat împotriva

³¹ „Magyar Nemzet” din 1 septembrie 1946, „Pentru proprietatea particulară”.

³² Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 17/5/7/61, Raportul Secretariatului P.C.U. din județul Békés din 2 septembrie 1946.

³³ „Szabad Nép” din 6 septembrie 1946, „Petiții de masă pentru trecerea morilor în proprietatea comunelor”.

³⁴ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 19/15. Stringerea de semnături în problema trecerii morilor în proprietatea comunelor. 30 septembrie 1946.

³⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 17/5/6/350, Raportul organizației Szaras a P.C.U. din 9 septembrie 1946.

trecerii morilor în proprietatea comunelor, iar reprezentanții locali ai acestui partid s-au abținut de la votarea rezoluțiilor propuse în Comitetele naționale, Comitetele de producție etc. Astfel, de exemplu, în ședința din 5 septembrie 1946 a Comitetului național Békéscsaba, reprezentantul Partidului micilor agrarieni, referindu-se la instrucțiunile primite de la centru, a refuzat votarea rezoluției propuse, iar la adunarea populară din 6 septembrie s-a pronunțat împotriva proiectului³⁶; la Endrőd, reprezentantul Partidului micilor agrarieni a părăsit în mod ostentativ ședința Comitetului național³⁷. Membrii Comitetului național al județului Somogy, făcând parte din Partidul micilor agrarieni, de comun acord cu reprezentanții Partidului democrat cetățenesc (Polgári Demokrata Párt), au redactat un memoriu comun împotriva hotărârii din 17 septembrie 1946 a Comitetului național, prin care se cerea trecerea morilor în proprietatea comunelor. Acest memoriu a fost trimis partidelor, membrilor guvernului și consiliilor administrative, cu scopul de a-i convinge să acorde sprijinul lor Partidului micilor agrarieni³⁸. Totuși, după discuții înverșunate, majoritatea consiliilor administrative s-au pronunțat pentru trecerea morilor în proprietatea comunelor. Astfel, de exemplu, Consiliul administrativ al județului Bihar a hotărât în unanimitate sprijinirea proiectului de lege prezentat de P.C.U.; această hotărâre a fost comunicată și celorlalte consilii administrative, pe care Consiliul din județul Bihar le-a invitat să se alăture rezoluției adoptate. Consiliul administrativ al județului Pest a discutat problema trecerii morilor în proprietatea comunelor în ședința sa din 10 septembrie 1946, în baza propunerii prezentate de fracțiunea comunistă. După discuții îndelungate, rezoluția a fost adoptată cu majoritate de voturi și consiliul a aderat la hotărârea celor din județul Bihar³⁹. În mod asemănător s-au petrecut lucrurile și în consiliile administrative ale altor județe. Hotărârile au fost adoptate după lupte înverșunate duse împotriva reprezentanților Partidului micilor agrarieni și social-democraților de dreapta.

La începutul lunii septembrie 1946, Partidul micilor agrarieni, văzând succesele obținute de P.C.U. în problema comunalizării morilor, și-a schimbat tactica în legătură cu reprezentarea intereselor țăranimii și a încercat să ajungă la un acord cu Partidul social-democrat în această chestiune. Prilejul pentru această încercare l-a oferit atitudinea unui membru de dreapta al secției de politică agrară a Partidului social-democrat, Takács József, care — contrar poziției oficiale a partidului său —, încă înainte de prezentarea proiectului de lege, s-a declarat în principiu de acord cu proiectul Partidului micilor agrarieni. În lupta devenită din ce în ce mai ascutită după prezentarea pro-

³⁶ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 17/5/7/62, Raportul Comitetului din Békéscsaba al P.C.U.

³⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 17/5/6/325, Raportul organizației Endrőd a P.C.U. din 10 septembrie 1946.

³⁸ Arhiva Institutului de istorie a partidului, A.XVIII, nr. 034/1946/4/332/9, Memoriul membrilor Comitetului național al județului Somogy aparținând Partidului micilor agrarieni și Partidului democrat cetățenesc din 20 septembrie 1946.

³⁹ Arhiva județului Pest, Procesele-verbale ale adunărilor restrinse și generale 1 946—968—1 317; 1 318—1 502.

iectului, o parte a aripii drepte a P.S.D. s-a arătat dispusă să ajungă la un compromis cu Partidul micilor agrarieni. La conferința din 12 septembrie 1946, care a avut loc între reprezentanții secției de politică agrară a P.S.D. și delegații Partidului micilor agrarieni, Takács József a prezentat o propunere de compromis, potrivit căreia atribuțiile „Uniunii agricole” proiectate urmau să se limiteze la executarea controlului asupra activității desfășurate de FÉKOSZ în domeniul mijlocirii forțelor de muncă. Organul de control urma să fie constituit pe bază de paritate, din delegații „Uniunii agricole” și ai FÉKOSZ. La conferință, această propunere a fost în principiu acceptată de Partidul micilor agrarieni. Propunerea secției de politică agrară a P.S.D. n-a corespuns însă intențiilor P.C.U. de a împiedica constituirea unui organ de reprezentare a intereselor țăranimii aflat sub conducerea burgheziei.

După tăgădări de aproximativ două săptămîni, conducerea P.S.D. și-a expus în mod public poziția în problema trecerii morilor în proprietatea comunelor. Această poziție însă n-a corespuns punctului de vedere al P.C.U. ; P.S.D. cerea naționalizarea morilor mari și instituirea unui control asupra morilor mici și mijlocii. În general, nici organizațiile P.S.D. de la țară n-au luat parte la mișcarea de masă pornită pentru trecerea morilor în proprietatea comunelor. Atitudinea șovăielnică a conducătorilor P.S.D. se datora presiunii exercitate de aripa dreaptă a partidului, cu scopul de a împiedica Blocul partidelor de stînga să ia o atitudine unitară în această problemă.

La începutul lui septembrie, în problema proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor țăranimii, Partidul național-țăranesc s-a apropiat mai mult de Partidul micilor agrarieni. Deși în organele sale de presă acest partid manifesta o atitudine critică față de proiectul de lege prezentat de Partidul micilor agrarieni, de fapt criticile sale erau limitate asupra unor probleme de detaliu, iar în același timp aceste organe vorbeau despre estomparea contradicțiilor de clasă între diferitele pături ale țăranimii, despre o clasă țărănească unitară. Această atitudine se datora luptei fracționiste din sînul Partidului țărănesc, reflectînd presiunea aripii drepte. Partidul țărănesc insista pentru adoptarea urgentă a proiectului de lege, susținînd că aceasta, chipurile, ar servi intereselor țăranimii. În același timp, grupul de stînga, reprezentînd interesele țăranimii sărace, a sprijinit cu hotărîre proiectul de lege prezentat de P.C.U. cu privire la trecerea morilor în proprietatea comunală ; prin atitudinea sa, el a contribuit la demascarea aripii burgheze a Partidului micilor agrarieni, a luptat împotriva poziției adoptate de Partidul micilor agrarieni în apărarea capitaliștilor din industria morăritului⁴⁰ și a cerut ca și în această problemă cuvîntul decisiv să aparțină poporului. Proiectul de lege prezentat de P.C.U. a fost acceptat de Partidul național-țăranesc ; organizațiile de la țară ale acestui partid și-au însușit în general poziția conducerii partidului, sprijinind partidul comunist în cadrul adunărilor de masă, precum și în organele populare. Acele organizații însă, în care influența dreptei era mai puternică, s-au apropiat mai mult de poziția Partidului micilor agrarieni.

⁴⁰ „Parasztujság”, din 15 septembrie 1946, „Polemică despre mori”.

Proporțiile din ce în ce mai mari ale mișcării de masă a țăranimii sărace, inițiată de P.C.U., presiunea maselor asupra partidelor, precum și conferințele între partide au contribuit la realizarea de către partidul comunist a unei atitudini unitare în sinul Blocului partidelor de stînga. Scrisoarea Blocului partidelor de stînga adresată la 19 octombrie Partidului micilor agrarieni, purtînd alături de semnătura P.C.U. și pe acelea ale Partidului național-țăranesc și P.S.D., cuprindea, între altele, și revendicarea naționalizării morilor mari și instituirea controlului comunelor asupra morilor mici⁴¹.

Față de mișcarea de masă pornită din rîndurile țăranimii sărace, sub conducerea P.C.U., și față de atitudinea unitară a Blocului partidelor de stînga, Partidul micilor agrarieni s-a văzut silit ca în răspunsul dat la sfîrșitul lui octombrie la scrisoarea Blocului de stînga să facă unele concesii. El a declarat că consideră necesară „naționalizarea morilor mari prin delegați din partea statului, iar a morilor mici prin controlori”⁴². Această declarație dovedește că presiunea crescîndă și orientarea spre stînga a maselor au obligat aripa dreaptă a Partidului micilor agrarieni să ia o atitudine de apărare. Totuși, dat fiind raportul de forțe încă neschimbat din cadrul parlamentului, adoptarea proiectului de lege cu privire la naționalizarea morilor n-a putut fi obținută în a doua jumătate a anului 1946.

În situația creată, Partidul micilor agrarieni a fost nevoit să consimtă ca proiectul de lege pe care l-a prezentat să fie supus din nou unei conferințe între partide.

Conferința între partide a discutat proiectul între 18 și 21 septembrie. La conferință, Partidul micilor agrarieni a contestat din nou dreptul organizației FÉKOSZ de mijlocire a brațelor de muncă, pledînd, sub lozincă „libertății angajărilor”, pentru dreptul patronilor, chiaburilor de a angaja după bunul lor plac pe cei care le conveneau. Nici de această dată însă nu s-a luat o hotărîre, deoarece partidul comunist a reușit să cîștige timp, obținînd amînarea hotărîrii. În timpul tratativelor între partide, FÉKOSZ s-a adresat partidelor din Blocul de stînga⁴³, cerînd ca dreptul de plasare a brațelor de muncă să rămînă și pe mai departe un domeniu rezervat FÉKOSZ-ului, pentru a nu se admite ca proletariatul agricol și țăranimea săracă să fie subordonate chiaburimii. Prin munca sa agitatorică desfășurată în acest sens și printre membrii săi, FÉKOSZ a contribuit la dezvoltarea conștiinței de clasă a țăranimii sărace.

În toamna anului 1946, problema reprezentării intereselor țăranimii figura pe ordinea de zi a aproape tuturor conferințelor între partide. La adunările din octombrie și noiembrie, organizate pentru popularizarea programului său, Partidul micilor agrarieni nu contea să prezinte revendicarea creării unui organ pentru reprezentarea

⁴¹ „Szabad Nép” din 19 octombrie 1946, „Blocul partidelor de stînga a adus revendicările sale la cunoștința Partidului micilor agrarieni”.

⁴² „Magyar Nemzet” din 24 octombrie 1946, „Partidul micilor agrarieni a răspuns Blocului partidelor de stînga, expunîndu-și planul de muncă”.

⁴³ „Dózsa Népe” din 22 septembrie 1946, „Hotărîrea Comitetului Executiv al FÉKOSZ-ului din 11 septembrie 1946 cu privire la reprezentarea intereselor țărănești”.

intereselor țărănimii. Nereușind însă, nici prin majoritatea sa parlamentară, nici în cadrul conferințelor între partide, să obțină adoptarea propunerii sale, el încerca acum să treacă asupra Uniunii țărănești dreptul de a reprezenta ca organ unitar interesele țărănimii, revendicându-i totodată dreptul plasării brațelor de muncă. În răspunsul său la revendicările Blocului partidelor de stînga din 19 octombrie 1946, Comitetul politic al Partidului micilor agrarieni a anunțat că „...Uniunea țărănească se transformă în sindicat, și pe această bază cere să i se acorde drepturi întru totul egale cu ale sindicatelor.”⁴⁴ P.C.U., P.S.D.⁴⁵ și SZOT (Consiliul Central al Sindicatelor) n-au recunoscut însă atribuțiile sindicale ale Uniunii țărănești. La sfîrșitul lui octombrie, după acest refuz, problema reprezentării intereselor țărănești a fost retrasă de pe ordinea de zi. Concomitent cu întărirea Blocului partidelor de stînga, condus de P.C.U., cu eșecul proiectului de creare a blocului burghezo-țărănesc de dreapta și cu succesul crescînd al mișcării de mase conduse de P.C.U., influența Partidului micilor agrarieni asupra maselor țărănești a scăzut, și Partidul micilor agrarieni a trecut din ce în ce mai mult în defensivă. Iar după demascarea complotului contrarevoluționar de la începutul anului 1947, problema reprezentării intereselor țărănimii n-a mai fost pusă decît din cînd în cînd de Partidul național-țărănesc. Firește, crearea organului pentru reprezentarea intereselor țărănimii mici în 1947 n-a devenit de actualitate, neexistînd încă premisele necesare pentru aceasta.

În luptele duse în legătură cu reprezentarea intereselor țărănimii și cu trecerea morilor în proprietatea comunelor au fost obținute succese foarte importante, care au contribuit la orientarea spre stînga a țărănimii. În același timp s-a obținut scoaterea de pe ordinea de zi a parlamentului a proiectului de lege cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii. În toamna anului 1946, sub conducerea P.C.U. și a clasei muncitoare, masele țăranilor săraci au reușit să împiedice crearea organului unitar țărănesc de masă al burgheziei.

Întărirea continuă a influenței P.C.U. în rîndurile țărănimii sărace în a doua jumătate a anului 1946

Congresul al III-lea al P.C.U., analizînd influența politică și organizatorică a partidului asupra maselor țărănimii muncitoare, a adoptat o hotărîre cu privire la îmbunătățirea și intensificarea muncii desfășurate în rîndurile țăranilor muncitori.

O dovadă concludentă a influenței exercitate de P.C.U. asupra maselor țărănești a fost însăși dezvoltarea structurii partidului. În timpul Congresului al III-lea, 243 335 membri de partid au fost de origine țărănească, dovedind că o parte importantă a păturii celei mai

⁴⁴ „Magyar Nemzet” din 24 octombrie 1946, „Partidul micilor agrarieni a răspuns Blocului partidelor de stînga, formulîndu-și planul de muncă”.

⁴⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secretariatul general al P.S.D., nr. 37/304/1946.

revoluționare a țărănimii, a proletariatului agricol, a țăranilor săraci și a noilor împroprietăriți s-a unit în cadrul partidului comunist. Partidul avea 2560 de organizații comunale și 409 organizații de cătun. Alături de influența sa directă organizatorică, în a doua jumătate a anului 1946, influența indirectă exercitată de partid în organizațiile țărănești de masă a dobândit o importanță din ce în ce mai mare.

Începînd din vara anului 1946, Partidul micilor agrarieni a imprimat un ritm sporit dezvoltării rețelei organizațiilor sale și ale Uniunii țărănești. Foști ofițeri horthiști, funcționari epurați, au fost angajați de Partidul micilor agrarieni pentru a îndeplini funcția de secretari de plasă și a contribui la intensificarea propagandei de ațîtare. Totodată, Uniunea țărănească a dispus organizarea periodică a conferințelor pe țară ale secretarilor. Burghezia, văzînd ineficacitatea muncii sale de organizare și creșterea puternică a influenței politice și organizatorice a P.C.U. în rîndurile țărănimii sărace, în vara anului 1946 a hotărît să înființeze în cadrul Uniunii țărănești secția muncitorilor agricoli, a noilor împroprietăriți și a micilor arendași. Prin aceasta a încercat să creeze impresia că Uniunea țărănească ar reprezenta și interesele țărănimii sărace. Secția a fost înființată în ziua de 8 septembrie, cu prilejul „zilelor naționale țărănești”, avînd misiunea de a cuprinde întreaga pătură a proletarilor agricoli, a noilor împroprietăriți și a micilor arendași. În conformitate cu planul ei de muncă, sarcina secției a fost „a îngloba forța unită a muncitorilor agricoli în organizația unică a țărănimii, înființată în cadrul Uniunii țărănești, pentru a crea o forță socială organizată”⁴⁶.

După înființarea secției, Uniunea țărănească a început, prin organele sale de presă și prin întruniri, o muncă agitatorică pentru organizarea țăranilor săraci și a noilor împroprietăriți agricoli; a pornit noi atacuri la adresa FÉKOSZ-ului, cerînd recunoașterea calității de sindicat. Ea a desfășurat o propagandă ațîtătoare, anticomunistă, din ce în ce mai fățișă. În același timp, pentru a atrage pe țăranii săraci, le dădea sare, îmbrăcăminte etc., dar numai aceluia care aderau la Uniunea țărănească. Prin această metodă a reușit într-adevăr să obțină unele succese. Deși printre revendicările economice ale secției pentru plugari a Uniunii țărănești figurau și unele revendicări ale țărănimii sărace, în realitate Uniunea lupta împotriva acestora. Astfel, de exemplu, ea ataca cu vehemență cererea partidului comunist cu privire la trecerea morilor în proprietatea statului, respectiv a comunelor, căutînd s-o scoată de pe ordinea de zi. La fel, Uniunea apăra interesele burgheziei și în problemele creditelor agricole și ale distribuirii semințelor, precum și în problema decalajului între prețurile agricole și cele industriale. Toate acestea dezvoltău în fața țăranilor săraci adevăratele intenții ale Uniunii țărănești și ale secției sale pentru plugari. În același timp, mase din ce în ce mai mari ale țărănimii sărace s-au convins că singur P.C.U. luptă pentru înfăptuirea revendicărilor lor.

În toamna anului 1946, deși s-au creat noi organizații ale Uniunii țărănești — astfel, de pildă, organizația din județul Pest s-a constituit

⁴⁶ „Magyar Parasztélet” din 15 septembrie 1946.

în luna noiembrie —, s-a văzut din ce în ce mai limpede că și planul bazat pe existența Uniunii țărănești este sortit eșecului, că masele țărănimii nu pot fi aduse sub influența burgheziei. În noiembrie s-au auzit din ce în ce mai multe voci în sinul Uniunii țărănești plângându-se că din cauza existenței multor organizații țărănești, Uniunea țărănească nu se poate întări.

În legătură cu secția pentru muncitorii agricoli a Uniunii țărănești, FÉKOSZ-ul a dus de la început o largă muncă de lămurire în rândurile țăranilor săraci. Refuzând recunoașterea pretinselor drepturi sindicale ale Uniunii țărănești FÉKOSZ-ul arăta totodată țăranilor săraci revendicările formulate de P.C.U., obținând astfel ca numai un număr extrem de mic de proletari agricoli și de țărani săraci să adere la secția pentru plugari a Uniunii țărănești și astfel rețeaua acesteia să nu poată fi extinsă în toată țara. În județele Békés și Szabolcs au avut loc, în decembrie, întruniri prin care s-au făcut încercări pentru atragerea țăranilor săraci spre Uniunea țărănească. Și această încercare s-a soldat cu un eșec. Organizația FÉKOSZ-ului în schimb s-a întărit, numărul membrilor săi a crescut, numărul organizațiilor sale locale a atins în septembrie cifra de 1 300, iar cel al birourilor de plasare a brațelor de muncă a ajuns în toată țara la 1 080. În cursul lunilor de toamnă, FÉKOSZ-ul a continuat să se întărească din punct de vedere organizatoric. În același timp, pe întreg teritoriul țării s-au înființat, în ritm rapid, organizațiile UFOSZ-ului. În timpul discuțiilor cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii, FÉKOSZ-ul s-a ridicat în apărarea dreptului țărănimii sărace de a-și crea propriile sale organizații, luptând totodată pentru menținerea dreptului plasării brațelor de muncă ⁴⁷; concomitent cu „ziua țărănimii” din Budapesta, organizată de Partidul micilor agrarieni, FÉKOSZ-ul a adresat țăranilor săraci o chemare la lupta împotriva burgheziei. În chemare se spunea: „Cunoaștem forțele noastre și intențiile adversarilor noștri... Ridicați-vă, tovarăși, să răspîndim chemarea noastră la luptă prin toate ungherele țării” ⁴⁸.

În timpul discuțiilor cu privire la reprezentarea intereselor țărănimii, FÉKOSZ-ul a pornit o luptă puternică în apărarea intereselor micilor arendași agricoli. Cu ajutorul P.C.U. și al clasei muncitoare ea a obținut admiterea ordonanței despre reglementarea arendărilor. În timpul lunilor de vară, ea a organizat cursuri pentru pregătirea instructorilor județeni. În cadrul acestor cursuri s-au format 1 000 de noi instructori pentru munca FÉKOSZ-ului. După terminarea cursurilor județene, FÉKOSZ-ul a organizat mari mitinguri publice pentru informarea țărănimii sărace asupra politicii și revendicărilor P.C.U.

În lupta din ce în ce mai ascuțită, la sfîrșitul lunii septembrie 1946, FÉKOSZ-ul a făcut repetate încercări pentru a atrage și partidul social-democrat. Pînă atunci, P.S.D. s-a abținut să participe activ la

⁴⁷ „Dózsa Népe” din 8 septembrie 1946, „Conferința secretarilor județeni FÉKOSZ”.

⁴⁸ „Dózsa Népe” din 8 septembrie 1946, „Uniunea ne cheamă să pornim pe drum nou”.

munca desfășurată de FÉKOSZ. În conducerea FÉKOSZ, ca și în rîndurile membrilor săi însă, alături de comuniști se aflau și membri ai Partidului național-țărănesc, ai P.S.D., oameni fără de partid, ba chiar și membri ai Partidului micilor agrarieni. Cu toate acestea, organele de conducere ale P.S.D. n-au luat parte la activitatea FÉKOSZ-ului. Prezidiul central al FÉKOSZ-ului, considerînd că neparticiparea organelor de conducere ale P.S.D. îngreunează atragerea organizatorică a anumitor pături ale proletariatului agricol și dă astfel apă la moară Uniunii țărănești, s-a adresat conducerii P.S.D., insistînd pentru realizarea unității de acțiune în cadrul organizațiilor FÉKOSZ-ului⁴⁹. În cele din urmă, P.S.D. a luat hotărîrea de a lua parte la munca FÉKOSZ.

În toamna anului 1946, în conducerea centrală a FÉKOSZ-ului au fost reprezentate toate partidele Blocului de stînga. P.C.U. avea 9 reprezentanți în conducere, P.S.D. — 8, Partidul național-țărănesc — 2⁵⁰. Cu toate acestea, nici organele de conducere ale P.S.D., nici cele ale Partidului național-țărănesc n-au desfășurat o activitate mai importantă în organele centrale și locale ale FÉKOSZ-ului. Încă din a doua jumătate a anului 1945 s-au întărit influența și rolul conducător al P.C.U. în sinul FÉKOSZ-ului. Această organizație, avînd un număr însemnat de membri proveniți din alte partide și chiar fără de partid, a făcut ca influența P.C.U. să se extindă și asupra acestor pături ale proletariatului agricol și ale țărănimii sărace.

Deși la sfîrșitul anului 1946 FÉKOSZ-ul a obținut importante succese în rîndurile proletarilor agricoli și ale țăranilor săraci, cercurile largi ale țăranilor cu gospodării mici n-au fost atrase în lupta de clasă din ce în ce mai ascuțită, care se apropia de deznodămînt. Majoritatea membrilor FÉKOSZ-ului era alcătuită din proletari agricoli. Acest lucru se explică prin faptul că datorită liniei politice sectare, care s-a manifestat în sinul organizației, nu s-a ținut seamă de noile condiții de proprietate create în urma reformei agrare și, astfel, lupta dusă de FÉKOSZ s-a limitat în esență la apărarea intereselor proletariatului agricol. Organizația n-a militat cu destulă energie pentru interesele țăranilor cu gospodării mici, pentru atragerea acestei pături. Elementele „stîngiste”, apărute în sinul organizației în cea de-a doua jumătate a anului 1946, afirmau că după eliberare, FÉKOSZ-ul, căuțînd să cuprindă în rîndurile sale și pe micii proprietari agricoli, s-a îndepărtat de linia sa anterioară.

În toamna anului 1946, P.C.U. a pornit lupta împotriva acestor tendințe stîngiste, sectare, trasînd organizației sarcina de a nu-și limita preocupările numai la problemele salarizărilor și ale relațiilor de muncă, ci să lupte și pentru rezolvarea problemelor de producție aflate în centrul preocupărilor țăranilor cu gospodării mici⁵¹. În decembrie 1946 comitetul de organizare al P.C.U. a analizat munca desfășurată de

⁴⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului, A.XVIII, nr. 034/1946/9/332/0, Scri-soarea adresată de secretarul general al FÉKOSZ-ului către Conducerea Centrală a P.S.D. la 28 aprilie 1946.

⁵⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secția sindicală a P.C.U., nr. 150/4, Raport pentru Comitetul de organizare al P.C.U. despre sindicatul muncitorilor agricoli.

⁵¹ „Dózsa Népe” din 20 octombrie 1946.

FÉKOSZ, luind măsuri în vederea lichidării integrale a tendințelor stângiste, sectare, în vederea schimbării liniei politice a organizației. Pentru a obține lărgirea continuă a influenței sale în rindurile țărănimii muncitoare, P.C.U. a trasat FÉKOSZ-ului sarcina de a se ocupa și de problemele producției agricole, ale cooperăției, ale muncii cultural-educative, ale calificării profesionale și ale planului trienal ⁵². FÉKOSZ-ul, întărită prin cadre noi, a început pregătirile în vederea unei ofensive mai puternice împotriva Uniunii țărănești.

În toamna anului 1946, în lupta partidului comunist pentru atragerea și organizarea țărănimii sărace, alături de FÉKOSZ i-a fost atribuit și Uniunii noilor împrorietăriți, UFOSZ, un rol din ce în ce mai important. După zilele țărănești, organizate în septembrie de Partidul micilor agrarieni, UFOSZ-ul a ținut primul său congres pe țară, la care a luat parte și un observator din partea P.S.D. și a fost prezent și un reprezentant al Partidului micilor agrarieni. Congresul a oferit un bun prilej de afirmare a combativității țărănimii sărace, a noilor împrorietăriți, aducind dovada creșterii conștiinței lor de clasă, a întăririi influenței P.C.U. Cînd reprezentantul Partidului micilor agrarieni a început să vorbească despre unitatea de interese a diferitelor pături țărănești și a adresat UFOSZ-ului cererea de a nu se întoarce împotriva celeilalte pături a țărănimii, cei prezenți au relevat cu multă indignare ofensiva pornită de chiaburi împotriva țăranilor săraci și împotriva noilor împrorietăriți, exploatarea lor din ce în ce mai crîncenă. La congres a fost adoptat un regulament de funcționare și un program bazat pe programul general agricol al P.C.U. Influența puternică a P.C.U. s-a oglindit și în compoziția conducerii alese. În conducerea națională a UFOSZ-ului, cinci funcții s-au concentrat în mîinile P.C.U., Partidul național-țărănesc a obținut trei locuri, P.S.D. și Partidul micilor agrarieni cîte 1 loc. Una dintre funcții a fost încredințată unei persoane fără de partid ⁵³.

După congres, UFOSZ și-a intensificat activitatea de organizare și lămurire. În județul Szolnok, de pildă, pînă la sfîrșitul lui septembrie, cu excepția a trei comune, în toate localitățile s-au constituit organizații locale ale UFOSZ-ului. În județul Békés, în luna noiembrie, UFOSZ avea 25 de organizații locale, întărite cu cadre trimise de P.C.U. În județul Borsod, pînă la sfîrșitul anului 1946 s-au constituit 21 de organizații. Organizațiile UFOSZ-ului au început să funcționeze și în județele nordice, precum și în foarte multe comune din județele de dincolo de Dunăre ⁵⁴. Constituirea organizațiilor locale a fost inițiată de comuniști, în cadrul lor manifestîndu-se influența P.C.U. Cu prilejul adunărilor de

⁵² Arhiva MEDOSZ, Materialele Comitetului de organizare al P.C.U.

⁵³ Vezi Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secția sindicală, nr. 150/4.

⁵⁴ Arhiva Institutului de istorie a partidului, Rapoarte și procese-verbale despre constituirea organizațiilor UFOSZ-ului, Raportul Comitetului județean Szolnok al P.C.U. din 25 septembrie 1946, nr. 17/1/5/74, Raportul Comitetului județean Békés al P.C.U. din 18 septembrie 1946, nr. 19/2, Procese-verbale despre constituirea organizațiilor UFOSZ-ului în județul Borsod.

constituire a organizațiilor, noii împroprietăriți au fost informați asupra programului și scopurilor organizației. Adunările au relevat hotărîrea și combativitatea noilor împroprietăriți, care au formulat revendicări în problemele aflate în centrul preocupărilor lor. Constituirea organizațiilor UFOSZ a fost în general sprijinită de organele locale ale FÉKOSZ, în unele locuri însă — ca, de exemplu, în comuna Vésztő — s-a manifestat părerea că înființarea UFOSZ va duce la slăbirea FÉKOSZ⁵⁵.

În toamna anului 1946, UFOSZ a jucat un rol important în lupta dusă, sub conducerea P.C.U., pentru repartizarea echitabilă a semințelor și creditelor agricole, pentru ajutorarea noilor împroprietăriți, precum și în lupta pentru apărarea pămînturilor și pentru terminarea înregistrărilor în cartea funduară.

În cadrul ofensivei lor împotriva reformei agrare, în a doua jumătate a anului 1946, moșierimea, depozată de pămînturile sale, ca și burghezia și-au schimbat tactica. În mai multe regiuni ale țării, vechile comisii de împroprietărire au fost înlocuite cu altele noi și se cerea o nouă repartizare a pămînturilor, cu intenția de a spori în acest fel nesiguranța în rîndurile celor împroprietăriți și a atîta vrajba în sînul țărănimii sărace. În noile comisii de împroprietărire, în multe locuri, foști membri ai partidului săgeților încrucișate, foști jandarmi îndeplineau funcții de conducere. La Vésztő, de exemplu, în septembrie 1946, Comisia de împroprietărire a fost dizolvată și în funcțiile de conducere au fost puși oameni aflați în slujba intereselor moșierimii. Prima acțiune a noii comisii a fost retragerea foilor de proprietate de la 300 de țărani împroprietăriți și repunerea moșierului în posesia pămînturilor sale, în conformitate cu hotărîrea Consiliului național pentru reglementarea proprietăților rurale (Országos Földbirtokrendező Tanács)⁵⁶. În mai multe comune din județul Pest au fost de asemenea dizolvate vechile comisii de împroprietărire și s-au constituit noi comisii care au pornit la redistribuirea pămînturilor⁵⁷. În a doua jumătate a anului 1946 s-au petrecut mai multe asemenea cazuri și în alte localități din țară. Această nouă încercare a reacțiunii, a foștilor moșieri, de a reintra în posesia pămînturilor expropriate a sporit și mai mult nesiguranța manifestată în rîndurile noilor împroprietăriți, din cauza întîrzierii înregistrărilor în cărțile funduare, fapt care a avut repercusiuni și asupra muncilor agricole. Desființarea comisiilor de împroprietărire s-a impus deci ca o sarcină urgentă pentru ca reacțiunea să nu se folosească de aceste organe revoluționare — care își îndepliniseră rostul lor — împotriva noilor împroprietăriți.

În apărarea noilor împroprietăriți, P.C.U. s-a adresat, în noiembrie 1946, guvernului cerînd stingerea proceselor de proprietate și desfiin-

⁵⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 17/5/6/53, Procesul-verbal al adunării generale a activului organizației P.C.U. de la Vésztő (jud. Békés).

⁵⁶ Arhiva Institutului de istorie a partidului nr. 17/5/6/234, Raport despre atmosfera din județul Békés din 9 decembrie 1946.

⁵⁷ Arhiva județului Pest, nr. 1, Procesele-verbale ale adunărilor mici și generale 1503—1634/1946, Raportul subprefectului județului Pest despre prima săptămînă a lunii aprilie 1946, Procesul-verbal al adunării generale a Consiliului administrativ al județului Pest din 10 octombrie 1946.

țarea comisiilor de împrumut. În toamna anului 1946, în același scop, Conducerea centrală a UFOSZ-ului a pornit o campanie de masă, cerînd, printr-o rezoluție adoptată în decembrie 1946, desființarea comisiilor de împrumut și totodată recunoașterea calității UFOSZ-ului de a reprezenta interesele noilor împrumutări. În același timp, UFOSZ-ul cerea terminarea urgentă a transcrierilor în cărțile funduare și își revendica dreptul de a participa la înfăptuirea înregistrărilor⁵⁸.

La sfîrșitul anului 1946, comisiile de împrumut au fost desființate, iar UFOSZ-ul a devenit reprezentanta noilor proprietari, ceea ce a contribuit la intensificarea activității organizațiilor sale. Au avut loc adunări, în cadrul cărora au fost discutate revendicările noilor împrumutări.

Munca UFOSZ-ului a fost însă frînăată de atitudinea manifestată de organizațiile rurale ale Partidelor social-democrat și țărănesc, care n-au sprijinit activitatea acestei organizații. Din acest motiv, la 5 decembrie 1946, conducerea centrală a UFOSZ-ului a adoptat o rezoluție prin care cerea Partidului social-democrat și Partidului național-țărănesc să-și precizeze poziția față de UFOSZ, să publice o declarație oficială în sprijinul acestei organizații și să îndrume organizațiile lor rurale în vederea sprijinirii UFOSZ-ului⁵⁹. În ianuarie 1947, ambele partide s-au pronunțat pentru sprijinirea organizațiilor UFOSZ-ului.

Spre sfîrșitul anului 1946, în cea mai mare parte a țării s-au constituit organizațiile UFOSZ-ului, care s-au dovedit a fi organe importante pentru mobilizarea noilor împrumutări, sub conducerea P.C.U. La 20 decembrie 1946, Comitetul de organizare al P.C.U. a analizat rezultatele însemnate deja obținute în domeniul organizării și lămuririi noilor împrumutări și a chemat organizațiile de partid să intensifice sprijinul acordat organizațiilor UFOSZ-ului⁶⁰ și să continue cu energie munca de organizare.

★

În lupta de clasă din ce în ce mai ascutită desfășurată între a doua jumătate a anului 1945 și sfîrșitul anului 1946, clasa muncitoare, condusă de P.C.U., a obținut succese hotărîtoare în atragerea și organizarea țărănimii sărace. Ea a zădărnicit planul burgheziei de a destrăma alianța muncitorească-țărănească și de a atrage pe țărani săraci și pe noii împrumutări agricoli într-o organizație aflată sub conducerea burgheziei și înființată în interesul restaurării capitalismului. În cursul anului 1946, P.C.U. a apărat și întărit alianța clasei muncitoare cu țărănimea săracă, împiedicînd dezvoltarea organizației țărănești de masă a burgheziei. Organizațiile țărănești, conduse de P.C.U., s-au întărit și și-au lărgit sfera de activitate, crescînd totodată și influența lor în rîndurile țărănilor să-

⁵⁸ „Dózsa Népe” din 15 decembrie 1946, „Hotărîrea Conducerii Centrale a UFOSZ”.

⁵⁹ Arhiva Institutului de istorie a partidului, Secretariatul general al P.S.D., nr. 133—1946.

⁶⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului, nr. 1/4—5.

V. B. Ușakov — „Politica externă a Germaniei hitleriste”

*Editura Institutului de relații internaționale,
Moscova, 1961, 270 pag.*

Lucrarea pe care o prezentăm își propune să analizeze politica externă a celui mai înverșunat dușman al progresului și umanității — Germania hitleristă, care a jucat un rol principal în dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial, soldat cu suferințe nemărgi-

nite și uriașe pierderi materiale pentru multe popoare ale lumii. Pe baza unui bogat material documentar și a unui mare număr de lucrări publicate referitoare la politica externă a Uniunii Sovietice, Germaniei, Angliei și altor țări, autorul prezintă în mod amănunțit, pe fondul evoluției relațiilor internaționale între cele două războaie mondiale, etapele mai importante ale politicii externe a Germaniei în tot decursul existenței dictaturii hitleriste (1933—1945). În același timp, bazându-se pe date și fapte incontestabile, V. B. Ușakov îi demască pe falsificatorii contemporani ai istoriei celui de-al doilea război mondial.

În introducere, autorul subliniază marea importanță a cunoașterii evoluției politicii agresive a militarismului german în zilele noastre, cînd se creează o situație în care acesta poate să atragă omenirea într-un al treilea război mondial.

Primele două capitole ale cărții sînt consacrate problemei instaurării dictaturii fasciste în Germania și trecerii guvernului hitlerist la acte unilaterale de revizuire a tratatului de la Versailles. Autorul scoate la iveală complicitatea marilor puteri apusene cu cercurile monopoliste germane în instaurarea dictaturii hitleriste, în restabilirea potențialului militar german, în pre-

gătirea condițiilor care au dus la dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial. Capitalul financiar internațional a acordat lui Hitler un mare sprijin economic prin executarea de către monopolurile americane și engleze, împreună cu cele germane, a comenzilor militare ale guvernului hitlerist, prin livrarea de materiale strategice și armament, prin finanțarea reconstrucției de întreprinderi militare¹ etc. În aceeași direcție, dar mai camuflat, au acționat și monopolurile franceze.

Imediat după ce a venit la putere, Hitler a proclamat revanșa fățișă drept un principiu de bază al politicii sale externe. În lucrare sînt arătate în mod amănunțit măsurile luate de căpeteniile celui de-al III-lea Reich în vederea pregătirii războiului, pentru instaurarea dominației mondiale a Germaniei hitleriste, sînt demascate planurile odioase ale fascismului german, care se ascundeau sub lozincă „cuceririi spațiului vital”.

În 1935, încălcînd deschis, cu acordul puterilor apusene, clauzele tratatului de la Versailles, Hitler a trecut într-un ritm forțat la înarmarea Germaniei. Promulgarea legii „cu privire la apărarea imperiului”, conform căreia Hitler, în calitate de cancelar al Reichului, a căpătat dreptul de a declara război, demonstra în fața lumii întregi gravitatea pericolului ce amenința pacea în Europa. În această situație, U.R.S.S., care lupta în mod consecvent pentru organizarea securității colective, împotriva agresorului hitlerist, a propus Franței și Cehoslovaciei pacte de asistență mutuală, care au și fost semnate în 1935, ca rezultat al eforturilor guvernului sovietic și al presiunii maselor populare din aceste țări.

¹ V. B. Ușakov : „Politica externă a Germaniei hitleriste”, Editura Institutului de relații internaționale, Moscova, 1961, pag. 20. În continuare, trimiterile la această lucrare se vor da în text.

Amenințările Germaniei hitleriste au devenit, în anul următor, și mai concrete: ocuparea zonei Renane, trecerea deplină pe picior de război a economiei Germaniei, în conformitate cu planul de patru ani, insistența crescândă a cererilor guvernului hitlerist în privința retrocedării fostelor colonii, începutul intervenției Germaniei și Italiei fasciste în Spania, crearea „Axei” Berlin—Roma, care era în fapt un bloc militar agresiv, iar mai târziu a „Pactului anticomintern” al Germaniei și Japoniei, la care în 1937 a aderat și Italia — toate acestea demonstau intensificarea încordării atmosferei politice în Europa, creșterea pericolului dezlănțuirii unui nou război mondial. Puterile apusene însă nu au făcut nimic pentru a împiedica pregătirile de război și acțiunile agresive ale Germaniei, sperând să canalizeze agresiunea împotriva Uniunii Sovietice. Mai mult, în perioada când hitleriștii se pregăteau nemijlocit pentru dezlănțuirea unei agresiuni împotriva țărilor europene — de exemplu la 24 iunie 1937 comandamentul suprem german a elaborat directiva secretă cu privire la pregătirea de acțiuni militare împotriva Austriei, Cehoslovaciei și Poloniei —, puterile apusene au aplicat și mai larg politica lor de „neintervenție”, care a stimulat de fapt dezlănțuirea agresiunii germane. Un șir întreg de documente citate în carte demască în mod convingător această linie politică a puterilor apusene, care contravenea în mod flagrant intereselor popoarelor și menținerii păcii.

În lucrarea prezentată, un loc important se acordă analizei primelor acte directe de agresiune săvârșite de către hitleriști în Europa. Astfel, un paragraf special este consacrat realizării anchlussului, iar un capitol — al patrulea — evenimentelor care au dus la cucerirea Cehoslovaciei.

Intrarea trupelor hitleriste în Austria și transformarea statului austriac independent într-o provincie a Reichului fascist nu au întâmpinat nici o rezistență din partea S.U.A., Angliei și Franței. Dimpotrivă, puterile apusene au considerat acest act de agresiune ca fiind „legitim”, iar Chamberlain, într-un discurs rostit în Camera comunelor curând după ocuparea Austriei, a elogiat „atitudinea moderată” și „înțelepciunea” lui Hitler (pag. 99).

După lichidarea independenței Austriei, Hitler a trecut la realizarea planurilor de ocupare a Cehoslovaciei. În lucrare sînt descrise manevrele diplomației hitleriste, care căuta să camufleze aceste planuri, deoarece în perioada aceea Germania hitleristă nu dispunea încă de mijloacele necesare pentru o agresiune militară des-

chisă împotriva Cehoslovaciei. Printre metodele folosite de hitleriști în acest scop, un rol principal aveau șantajul, amenințările războinice, calomniile, activizarea agenturii hitleriste în interiorul Cehoslovaciei etc. Autorul subliniază faptul că Germania prefera rezolvarea problemei „sudețe” — în realitate cucerirea Cehoslovaciei — fără război, pentru a evita în felul acesta intervenția Uniunii Sovietice în ajutorul Cehoslovaciei. Manevrelor diplomaților hitleriști au găsit și de data aceasta deplină înțelegere la reprezentanții marilor puteri capitaliste, care, prin tranzacția de la München, au aruncat Cehoslovacia sub cizmele militaristilor germani. Autorul evidențiază, în același timp, poziția trădătoare a guvernului burghez cehoslovac, care, pornind de la interesele sale egoiste de clasă, deși avea asigurări din partea Uniunii Sovietice că va acorda ajutor Cehoslovaciei, cu singura condiție ca aceasta să lupte și să solicite sprijinul, a refuzat ajutorul sovietic, săvîrșind un act de trădare națională, prin acceptarea ultimatumului anglo-francez și, ulterior, a hotărîrilor conferinței de la München. Peste șase luni numai după conferința de la München, hitleriștii au ocupat întreaga Cehoslovacie, ascuțind la maximum contradicțiile europene.

Următorul obiectiv al agresiunii hitleriste a fost Polonia, care, potrivit planurilor lui Hitler, urma să fie ocupată tot printr-o înțelegere cu puterile occidentale. Realizarea unei asemenea înțelegeri a fost unul dintre scopurile principale ale tratatelor secrete anglo-germane din vara anului 1939, cărora le este consacrat un paragraf al lucrării. Datorită însă adîncirii contradicțiilor imperialiste anglo-germane, care s-au dovedit a fi mai puternice decît dorința cercurilor guvernante din ambele țări de a se uni pe baza comună a antisovietismului, tratativele nu au dus la încheierea unei înțelegeri anglo-germane în problema Poloniei.

Ultimele două capitole ale cărții lui Ușakov analizează multilateral perioada celui de-al doilea război mondial. După declanșarea agresiunii hitleriste împotriva Poloniei, Anglia și Franța, deși au declarat război Germaniei, în realitate nu au ajutat Polonia, nu au întreprins pînă în vara anului 1940 nici o acțiune militară serioasă împotriva inamicului. „Războiul straniu” era continuarea logică a politicii mînceneze. În continuare, în lucrare sînt înfățișate aspecte interesante privind activitatea diplomatică a Germaniei în perioada „războiului straniu”, desfășurarea războiului în Europa, cînd Germania fascistă a ocupat o serie de noi țări, pregă-

tirea și dezlănțuirea războiului împotriva Uniunii Sovietice, politica externă a Germaniei în ajunul capitulării celui de-al III-lea Reich.

În încheierea lucrării, autorul insistă asupra unor învățăminte care se desprind din istoricul politicii externe hitleriste. Falimentul politicii externe a Germaniei a fost determinat de trăsăturile ei caracteristice, trăsături proprii în zilele noastre politicii unor state imperialiste. Anticomunismul, spiritul aventurist, șantajul, calomniile, spionajul, activitatea de subminare din interior a altor state, în sfârșit, dezlănțuirea războiului mondial cu scopul instaurării dominației Germaniei fasciste asupra întregii lumi — toate acestea au dus dictatura hitleristă la faliment.

În politica externă a Germaniei s-au oglindit interesele cercurilor monopoliste interne, sprijinite de monopolurile internaționale; ea nu avea nimic comun cu interesele maselor populare din Germania, care, sub conducerea partidului comunist, au luptat împotriva acestei politici banditești. Tradițiile de luptă antifascistă a maselor populare din Germania și-au găsit întruchiparea în Republica Democrată Germană, care duce o politică consecventă de pace și prietenie cu toate popoarele lumii. Existența și dezvoltarea R.D.G., în cadrul puternicului lagăr socialist, prezintă garanția păcii în Germania, cheazăși faptului că nu se vor mai reîntoarce niciodată timpurile negre ale hitlerismului, că planurile aventuriste ale cercurilor monopoliste din Germania occidentală sînt sortite eșecului.

Lucrarea : „Politica externă a Germaniei hitleriste”, pe lângă problemele la care ne-am referit, tratează tangențial și unele aspecte deosebit de interesante pentru cititorii din țara noastră privind activitatea diplomației hitleriste în sud-estul european, politica Germaniei față de România, care a ocupat unul dintre locurile importante în planurile hitleriste de instaurare a dominației mondiale. Tocmai datorită acestui fapt, în prezentarea evenimentelor din perioada respectivă autorul se referă în repetate rînduri la probleme strîns legate de istoria țării noastre.

Astfel, chiar în primul capitol, vorbind despre planurile hitleriste de instaurare a dominației mondiale și despre „justificarea teoretică” a acestora, autorul arată că în proiectele susținătorilor germani ai geopoliticii, care precizau crearea unei așa-zise Europe unite, se prevedea ca parte integrantă subordonarea României de către Germania hitleristă. Mai ales după

1936, cînd a fost elaborat planul de patru ani de reconstrucție a economiei militare, ceea ce a însemnat intensificarea pregătirilor de război, monopolurile germane au desfășurat o expansiune puternică în țările sud-estului european : România, Bulgaria, Ungaria, Iugoslavia (pag. 62).

Prezentînd, în diferite paragrafe ale lucrării, expansiunea Germaniei fasciste în Peninsula Balcanică, lupta imperialiștilor germani împotriva capitalului american, englez și francez pentru dominarea piețelor din sud-estul Europei, tratativele germano-engleze din decembrie 1938 și februarie 1939, autorul scoate în evidență, în primul rînd, divergențele dintre Germania hitleristă și puterile capitaliste apusene. Deși în alte părți ale lucrării și, într-o anumită măsură, chiar în paginile care se referă la problemele de mai sus se vorbește despre politica de cedare în fața pretențiilor imperialismului german promovată de puterile occidentale în sud-estul european, socotim totuși că o subliniere mai puternică a acestei laturi a problemei ar fi îmbogățit analiza ce se face evoluției relațiilor Reichului cu puterile apusene în politica față de țările din această parte a Europei, ceea ce ar fi contribuit, desigur, la înțelegerea situației în întreaga ei complexitate. Trebuie avut în vedere faptul că atît Franța, cît și Anglia și S.U.A. aveau în țările balcanice unele interese politice și serioase interese economice. Astfel, de exemplu, pînă în anul 1938, capitalul anglo-francez deținea în România locul preponderent. Cu toate acestea, virfurile claselor dominante anglo-franceze au mers pe linia cedării acestor țări în mîinile Germaniei hitleriste, cu scopul de a îndrepta agresiunea împotriva Uniunii Sovietice. Prin această politică, devenită tot mai intensă pe măsura creșterii potențialului militar al Germaniei și a pretențiilor ei expansioniste, cercurile guvernante anglo-franceze urmăreau să potolească setea de colonii a imperialiștilor germani și să-și salveze propriile imperii coloniale cu prețul renunțării la țările sud-estului european². Strînsa legătură între problema coloniilor și cedarea în mîinile monopolistilor germani a sud-estului european era demonstrată și de faptul că printre proiectele unor politicieni din țările occidentale îndreptate spre „împăciuirea” Germaniei a figurat și acela de a-i da odată cu restituirea unei părți

² Vezi în această privință „Documente și materiale din ajunul celui de-al doilea război mondial”, vol. II, Editura politică, Moscova, 1948, pag. 35—36.

însemnate din fostele colonii, de exemplu Togo și Camerun, mină liberă în sud-estul european³.

În perioada următoare acordului de la München și a ocupării Cehoslovaciei, Germania hitleristă a depus mari eforturi pentru instaurarea hegemoniei sale depline în sud-estul european. Ca rezultat al acestor eforturi, ea a reușit să încheie convenții economice cu o serie de țări din Balcani, printre care și România (pag. 136). Aceste convenții au jucat un rol important în înfeudarea economică a acestor țări de către monopolistii germani, creînd totodată noi condiții prielnice pentru aservirea lor politică.

În cadrul tratatelor germano-engleze din decembrie 1938 și din februarie 1939, cu privire la problemele țărilor balcanice, nu s-a ajuns la o înțelegere deplină, dar reprezentanții cercurilor guvernante engleze au manifestat în mod deosebit de clar tendința de a ceda Germaniei o parte din pozițiile lor în țările din sud-estul Europei, ceea ce a încurajat expansiunea Germaniei în aceste țări (pag. 141—142). Există o legătură evidentă între această atitudine a Angliei și intensificarea acțiunilor întreprinse de Germania la începutul anului 1939 în vederea instaurării dominației economice și politice în Balcani. Legătura nemijlocită între poziția muncheneză a Angliei față de țările sud-estului european și intensitatea expansiunii germane în aceste țări este demonstrată, printre altele, în mod elocvent de acordul economic romîno-german încheiat în martie 1939 (pag. 153). În ajunul încheierii acordului, cercurile guvernante românești au încercat să găsească un sprijin în Anglia, pentru a limita expansiunea economică a Germaniei. Guvernul englez a respins însă categoric aceste încercări⁴. Poziția Angliei a fost una dintre cauzele cedării guvernanților romîni în fața puternicelor presiuni ale Germaniei, cedare concretizată în încheierea tratatului înrobitor din 1939.

În paragraful care tratează activitatea diplomației germane în timpul „războiului straniu”, autorul aduce o serie de date im-

portante cu privire la încercările făcute și în această perioadă de către cercurile conducătoare din Anglia și Germania în scopul realizării unei înțelegeri. Pentru aprecierea însemnătății atribuite de hitleriști sud-estului european în planurile lor este semnificativ faptul că, în cadrul tratatelor cu Anglia, Hitler a stăruit înainte de toate ca Anglia să recunoască „interesele comerciale” ale Germaniei în Balcani și să nu insiste la restabilirea Poloniei (pag. 187). La tratativele secrete anglo-germane din februarie-martie 1940, care din cauza contradicțiilor privind problema coloniilor nu au ajuns la un rezultat concret, Anglia s-a pronunțat pentru instaurarea dominației germane în Europa de est și sud-est (pag. 188).

În același paragraf sînt atinse și unele probleme legate de activitatea desfășurată de agentura hitleristă în țările din sud-estul Europei. În ceea ce privește însă referirile făcute de autor asupra situației din România, sînt necesare unele precizări. Astfel, autorul se limitează la a aduce ca exemplu de agentură hitleristă în țara noastră, în perioada tratată, gruparea fascistă a lui O. Goga. Partidul național-creștin al lui A. C. Cuza și O. Goga a fost, într-adevăr, una dintre grupările fasciste cu care naziștii au stabilit foarte de timpuriu legături; dar principala agentură a Germaniei hitleriste în România a fost Garda de fier, organizație fascistă, teroristă, subvenționată direct de hitleriști, care declarase deschis, prin conducătorul ei, C. Zelea Codreanu, încă în anul 1937, că urmărește să subordoneze țara noastră Germaniei fasciste.

Vorbînd despre mijloacele folosite de Germania pentru înrobirea țărilor din sud-estul european, autorul subliniază în mod just metoda ațîțării unor țări împotriva altora, folosirea vechiului principiu: „Împarte și stăpînește”. Un exemplu clasic în această privință pentru primii ani ai celui de-al doilea război mondial, prezentat și în lucrarea lui V. B. Ușakov, este dictatul de la Viena. Modul însă în care este tratată în carte această problemă poate să ducă la interpretări greșite, deoarece autorul își îndreaptă în mod nejustificat atenția doar spre divergențele dintre Ungaria și România legate de „arbitrajul” de la Viena, divergențe ale căror cauze autorul le atribuie, de fapt, numai nemulțumirilor cercurilor guvernante maghiare față de faptul că nu le fusese cedat și raionul Mediaș-Copșa Mică. Se trece în schimb cu vederea peste faptul că dictatul de la Viena a fost o grosolană încălcare a suveranității și integrității naționale a Romîniei; după o perioadă îndelungată de șantajare

³ Referindu-se la acest lucru, ministrul Romîniei la Londra, V. Grigorcea, comunica Ministerului de Externe că, conform planurilor Angliei, „...Germania ar primi nu numai două colonii, dar și latitudinea de expansiune spre sud-estul european”. (Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fondul nr. 71/1936—1937, Germania, Relații cu Romînia, vol. 75, telegrama nr. 2 786, din 8 noiembrie 1937.)

⁴ Vezi în această privință „Novaia i noveișaiia istoria” nr. 1, din 1959, pag. 139.

a ambelor țări de către diplomația hitleristă, Ungariei horthiste i-a fost transmis un teritoriu din România, cu o populație în majoritate românească. Pronunțând sentința de la Viena, Hitler a urmărit, pe de o parte, să lege cit mai strâns Ungaria de Germania, iar pe de altă parte să slăbească România, folosind această situație pentru instaurarea în țara noastră a unei dictaturi deschise fasciste, aservită Germaniei hitleriste. Acceptarea de către cercurile dominante românești a acestui dictat fascist a stîrnit o profundă nemulțumire și indignare în rîndurile maselor populare din România, în cadrul armatei, în cercurile intelectualității progresiste.

În lucrarea pe care o prezentăm se arată că după dictatul de la Viena și instaurarea dictaturii fasciste a lui Antonescu, România s-a transformat pe deplin într-un stat vasal față de Germania hitleristă. Înfeudarea din punct de vedere economic a țării noastre față de imperialismul fascist german s-a completat în această perioadă și cu înrobirea ei politică. Lucrarea nu merge însă pînă la capăt în caracterizarea acestei situații, datorită în mare măsură interpretării greșite a unor fapte istorice concrete. Astfel, despre intrarea, cu asentimentul reacțiunii române, a trupelor hitleriste în România, fapt care a reprezentat în realitate ocuparea țării și a fost privit ca atare de către poporul român, autorul spune numai că, în septembrie 1940, o misiune specială germană în frunte cu generalul Hansen „a vizitat România” și s-a ocupat de organizarea armatei române și de pregătirea ei pentru atacarea Uniunii Sovietice (pag. 208). Într-adevăr, datorită unui complex întreg de împrejurări, ocuparea militară a României a fost realizată de hitleriști fără război, sub eticheta „misiunii militare”. Dar înseși cifrele cu privire la această misiune (în toamna anului 1940 în România au fost dislocate diviziile 13 moto întărită și 16 blindată⁵, iar în primăvara anului 1941 — încă 10 divizii hitleriste dislocate în regiunile apropiate de granița U.R.S.S.⁶; trupele hitleriste au ocupat centrele vitale ale țării), fără a mai vorbi de rolul jucat de ea, arată adevăratul ei caracter.

Starea de fapt a României ca țară ocupată de către Germania fascistă a fost, de

⁵ Andreas Hillgruber: „Hitler, König Carol und Marschal Antonescu”, Wiesbaden, 1954, pag. 100—101.

⁶ Vezi „Procesul de la Nürnberg”, vol. II, Moscova, 1958, pag. 696.

altfel, confirmată atît de hitleriștii înșiși⁷, cît și de alte documente ale vremii. Este semnificativă în acest sens aprecierea cercurilor bancare din S.U.A., ai căror reprezentanți, motivînd blocarea fondurilor românești aflate în băncile americane, arătau: „Statele Unite consideră România ca o țară ocupată fiindcă, deși trupele germane au intrat în țară cu consimțămîntul guvernului român, poporul român n-ar fi admis aceasta în mod liber, ci numai sub imperiul constringerii”⁸.

Unele probleme referitoare la situația țării noastre sînt tratate și în ultima parte a cărții. Analizînd politica externă a Germaniei în ajunul capitulării regimului hitlerist, autorul arată că în 1944, anul victoriilor hotărîtoare ale Armatei Sovietice asupra Germaniei hitleriste, blocul statelor fasciste a început să se destrame, în pofida măsurilor luate de căpeteniile hitleriste pentru preîntîmpinarea acestei situații. În cadrul acestei probleme este prezentată pe scurt și situația țării noastre (pag. 242—243). În redarea evoluției evenimentelor din România, lucrarea prezintă însă multe neclarități și greșeli factice. Înainte de toate, autorul omite cu totul să vorbească despre insurecția armată organizată și condusă de P.C.R. care a avut loc în România în august 1944, care a răsturnat regimul fascist-antonescian, a determinat întoarcerea armelor împotriva Germaniei și participarea țării noastre, alături de Uniunea Sovietică și celelalte țări ale coaliției antihitleriste, la zdrobirea Germaniei hitleriste. Omiterea acestui eveniment istoric de mare importanță aduce după sine o tratare neclară, unele confuzii. Astfel, în lucrare se fac unele referiri neclare la formarea „unui nou guvern” în România, în august 1944, care ar fi „înternat misiunea germană” și ar fi luat sub pază pe Antonescu (pag. 242). De altfel, arestarea lui Antonescu este pusă eronat în carte o dată pe seama „noului guvern” român (pag. 242), pentru ca în altă parte să fie atribuită Comandamentului trupelor sovietice (pag. 243). În realitate, în România a avut loc, după cum se știe, insurecția armată antifascistă, care a început, conform planului elaborat de P.C.R., prin arestarea la palat, în după-amiaza zilei de 23 August, a lui I. Antonescu și a unor miniștri din guvernul său. La scurt timp după

⁷ Vezi în această privință „Documents on German Foreign Policy, 1918—1945”, seria D., vol. XI, doc. nr. 171, p. 281.

⁸ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fondul 71/1940, S.U.A., Relații cu România, vol. 38. Telegrama cifrată trimisă de Irimescu la 11 octombrie 1940, înregistrată la nr. 64 807.

aceasta, ei au fost luați sub pază de către o formațiune de luptă patriotică a P.C.R. și transportați, în seara aceleiași zile, într-o casă conspirativă a partidului comunist din cartierul Vatra Luminoasă, unde au fost deținuți până la începutul lunii septembrie, când au fost predați Comandamentului sovietic⁹. În ceea ce-i privește pe hitleriști, lucrurile nu s-au limitat la internarea unei „misiuni germane”; în cursul insurecției, formațiunile patriotice și trupele române au dus lupte înverșunate împotriva ocupanților hitleriști la București, în Valea Prahovei și în multe alte regiuni ale țării. La București, până la 26 august 1944, forțele insurecționale au nimicit toate rezistențele hitleriste din oraș, iar până la 28 august au înfrânt și capturat trupele germano-fasciste din împrejurimile Capitalei, în frunte cu comandantul lor, generalul Gerstenberg. În alte regiuni ale țării, luptele au durat până la 31 august. În suși numărul prizonierilor hitleriști capturați în această perioadă — peste 53 000 — atestă amploarea luptei pentru curățirea țării de trupele hitleriste. O dată cu insurecția armată, declanșată în ziua de 23 August 1944, în situația favorabilă creată de victoriile Armatei Sovietice asupra trupelor hitleriste, a început participarea României la războiul antihitlerist (din carte reiese că acest lucru s-a întâmplat abia după 12 septembrie). În legătură cu aceasta, în articolul 1 al Convenției de

⁹ Vezi și „Istoria Velikoi Otecestvennoi voini Sovetskogo Soiuza”, volumul 4, Editura militară a Ministerului Apărării al U.R.S.S., Moscova, 1962, pag. 276.

armistițiu semnată la 12 septembrie 1944 la Moscova se arată: „De la 24 august 1944, ora 4 a.m., România a încetat cu totul operațiile militare împotriva Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice pe toate teatrele de război, a ieșit din războiul împotriva Națiunilor Unite, a rupt relațiile cu Germania și sateliții ei, a intrat în război și va duce războiul de partea puterilor aliate împotriva Germaniei și Ungariei, cu scopul de a restaura independența și suveranitatea României”¹⁰. După ce a luptat alături de Armata Sovietică pentru eliberarea întregului teritoriu al țării noastre, încheiată la 25 octombrie 1944, Armata română a participat în continuare la zdrobirea trupelor hitleriste din Ungaria și Cehoslovacia, până la înfrângerea definitivă a Germaniei fasciste.

Cu toate că lucrarea lui V. B. Ușakov are unele slăbiciuni, ca cele semnalate mai sus, cartea în întregime este utilă și instructivă; ea prezintă argumentat și într-o formă interesantă momentele principale ale politicii externe a Germaniei hitleriste.

Lucrarea prezintă un interes neîndoiește nu numai pentru cadrele didactice și studenții de la facultățile de istorie, căroră le este direct adresată, ci și pentru cercetătorii în domeniul istoriei contemporane care se ocupă de problemele relațiilor internaționale și de istoria celui de-al doilea război mondial.

¹⁰ „Vnešняя политика Sovetskogo Soiuza v period Otecetsvennoi voini”, vol. II, Moscova, 1946, pag. 206.

A. NIRI

„SS în acțiune. Documente despre crimele săvârșite de SS“

Editura politică, 1962, 408 pag.

Publicarea unui volum de documente care să demaște atrocitățile și crimele SS-ului, să dezvăluie fața hidoasă a hitlerismului constituie o necesitate imperioasă în condițiile de astăzi, cînd în majoritatea țărilor capitaliste își întesc activitatea diferitele organizații fasciste, sprijinite și finanțate de capitalul monopolist, în primul rînd de conernele de armament din S.U.A. și Germania occidentală.

Oamenii de pretutindeni sînt îngrijorați de atrocitățile bandelor O.A.S. din Franța, de agitațiile unor grupări fasciste din Japonia, Italia, Anglia, S.U.A. etc. Într-o măsură și mai îngrijorătoare are loc renașterea fascismului în Germania occidentală. În această țară, partidul comunist a fost scos în afara legilor, iar membrii și activiștii organizațiilor democratice sînt persecutați. Numai în 1961, douăzeci și opt de tribunale speciale au pronunțat, pentru vini imaginare, pedepse totalizînd 2470 luni de închisoare împotriva comuniștilor, a militanților sindicali și a membrilor Partidului social-democrat. În ultimii ani, în Germania Federală s-au făcut diferite încercări de a se lua în mod deschis apărarea criminalilor de război, de a se infirma sentința pronunțată în numele tuturor popoarelor la Nürnberg.

Starea de lucruri din R.F.G. arată că Adenauer și guvernul său merg pe linia reabilitării criminalilor de război naști și a promovării lor în posturi de răspundere. Așa, de pildă, din cei 17 miniștri,

inclusiv secretarul de stat, au slujit îndeaproape pe Hitler. Toți cei 40 de amirali și generali ai Bundeswehrului vest-german s-au aflat în slujba imperialiștilor germani în timpul cînd aceștia au dezlănțuit războiul lor criminal. Dintre cei 105 ambasadori și șefi de secții din Ministerul de Externe, 88 au fost în slujba lui Hitler. Peste 1000 de judecători fasciști din tribunalele speciale și de război, care au pronunțat zeci de mii de sentințe de condamnare la moarte împotriva unor patrioți germani și străini, ocupă în momentul de față posturile cele mai înalte din justiția vest-germană¹. O activitate asiduă se desfășoară în R.F.G. pentru reabilitarea SS-ului, această gardă criminală deosebit de zeloasă a fasciștilor hitleriști.

Înundînd piața vest-germană, literatura nazistă, începînd cu amintirile lui Ribbentrop și terminînd cu însemnările foștilor generali hitleriști și conducători SS-iști, precum și cu diferitele ziare și reviste fasciste, falsificînd în mod nerușinat istoria, încearcă să șteargă urmele crimelor săvîrșite de SS și să răspindească din nou mitul spulberat despre invincibilitatea armatei fasciste. De altfel, încă din 1956, guvernul de la Bonn a încadrat SS-ul în forțele vest-germane participante la N.A.T.O., dînd astfel posibilitate foștilor conducători ai SS-ului, care au mîinile mînjite cu sîngele a milioane de oameni asasinați, să ocupe funcții de răspundere în armata vest-germană.

Culegerea de documente intitulată „SS în acțiune”, întocmită de Comitetul luptătorilor din Rezistență din R.D.G., publicată recent în limba romînă de către Editura politică într-o formă prescurtată, cu-

¹ „SS în acțiune. Documente despre crimele săvîrșite de SS”, Editura politică, 1962, pag. 362. În continuare, trîmterile la această lucrare vor fi date în text.

prinde extrase din dosarele Tribunalului militar internațional de la Nürnberg, documente ale Direcției centrale a Siguranței hitleriste și ale altor direcții SS. În volum sînt publicate facsimile, precum și un mare număr de fotografii provenite din documentele SS-ului care reprezintă scene înfrîntoare privind crimele și atrocitățile săvîrșite de SS.

Istoricul SS-ului și structura lui organizatorică sînt redată în sentința Tribunalului militar internațional pronunțată împotriva SS-ului, gestapoului și SD-ului pentru crimele împotriva păcii, crimele de război și crimele împotriva umanității, sentință publicată la începutul volumului pe care-l recenzăm.

Constituit de Hitler în anul 1925, SS-ul — detașamentele de pază ale partidului național-socialist — număra în 1929 doar 280 de oameni; în 1933 număra 52 000 de oameni, pentru ca în 1939 să ajungă la 240 000, fiind organizat pe baze militare — în regimente și divizii. Către sfîrșitul războiului, trupele SS (Waffen SS) numărau 580 000 de oameni, respectiv 40 de divizii.

Din 1933 a început fuziunea poliției cu SS. În 1936 Himmler, reichsführerul SS, a devenit șeful poliției germane, primind în subordinea sa atît poliția propriu zisă, cît și poliția de siguranță, în care erau incluse poliția judiciară (Kripo), cît și poliția secretă de stat (gestapo). Serviciul de siguranță al reichsführerului SS (SD), care la început era o secție secretă a SS, a devenit serviciul secret al poliției de siguranță. În 1937 a luat ființă Direcția centrală a siguranței Reichului (R.S.H.A.), care reprezenta, în același timp, una dintre cele 12 direcții centrale ale SS-ului, subordonată lui Himmler în calitate de reichsführer SS, și o secție a Ministerului de Interne, subordonată tot lui Himmler, în calitate de șef al poliției germane.

Avînd controlul asupra poliției, în special asupra poliției de siguranță și SD-ului, SS a săvîrșit în perioada de la instaurarea dictaturii hitleriste și pînă la zdrobirea acesteia de către coaliția antihitleristă, în mai 1945, un nesfîrșit lanț de crime.

O serie de documente se referă la crimele și atrocitățile săvîrșite de hitleriști împotriva poporului german. Întîlnim mai întîi decretele semnate de Hindenburg și Hitler, la 28 februarie 1933, privind modificarea unor articole ale Constituției Reichului german, prin care au fost anulate drepturile constituționale fundamentale. Pentru a justifica teroarea sălbatică pe care o dezlănțuiseră împotriva clasei muncitoare și pentru a reduce astfel numărul de voturi date partidelor de stînga la alegerile ce se apropiau, la 28 februa-

rie, hitleriștii au incendiat Reichstagul. La această provocare fascistă, Göring a participat personal. Tot în ziua de 28 februarie a fost dat și ordinul de arestare a lui Ernst Thälmann și a altor membri ai C.C. al P.C.G.

Represiunile împotriva comuniștilor și antifasciștilor s-au desfășurat apoi în toată Germania cu o sălbăticie de nedescris. În volum este publicat ordinul lui Göring privind întrebuițarea armelor de foc împotriva comuniștilor și antifasciștilor. „Ordon tuturor funcționarilor de poliție — se spune în acest ordin — să împiedice prin toate mijloacele această activitate (este vorba de activitatea comunistă — n.n.). Împotriva acelor care răspîndesc manifeste și, fiind somați, nu se predau, să se facă uz de arma de foc fără nici un fel de menajamente. Pe funcționarii de poliție care acționează în sensul acestui ordin îi iau sub ocrotirea mea” (pag. 39).

Organele de represiune erau nevoite să recunoască că, în ciuda terorii dezlănțuite de Hitler, activitatea partidului comunist nu a încetat după ce a fost interzis și mare parte dintre conducătorii săi arestați. Într-o circulară a președinției guvernului din 2 iunie 1933, referitoare la activitatea comunistă, se spunea: „Este deosebit de important să se împiedice tipărirea ilegală a materialelor comuniste și răspîndirea lor. Tocmai în acest domeniu s-a constatat în ultimele săptămîni o creștere considerabilă a activității comuniste” (pag. 33).

Teroarea hitleristă s-a extins cu repeziciune asupra tuturor partidelor democratice, asupra antifasciștilor, a tuturor oamenilor cu idei progresiste. În volum sînt publicate ordinul Ministerului de Interne din 24 iunie 1933, de interzicere a Partidului social-democrat din Germania, precum și o adresă a poliției prin care se dispunea luarea de măsuri în legătură cu ocuparea sediilor sindicatelor de către hitleriști. Printr-un ordin al ministrului de interne către Direcția poliției secrete de stat, datînd din 11 octombrie 1934, se dispune privarea de cetățenie a scriitorilor progresiști germani, iar o fotografie publicată în volum redă o scenă privind arderea cărților scriitorilor germani progresiști.

Sute de mii de antifasciști din diferite straturi sociale au fost adunați cu forța și transportați în lagărele de concentrare fasciste. În lucrare este publicat facsimilul ordinului din 13 aprilie 1942, de arestare a capelanului Flintrop, despre care, în motivarea de arestare, se spunea că „...folosește rangul său bisericesc pentru a provoca, prin opiniile sale defetiste, dezordini și tulburări în vederea submi-

nării credinței poporului german în victoria finală..." (pag. 57).

În închisori și lagăre de concentrare au fost asasinați mii de cetățeni germani cunoscuți ca antifasciști sau pentru ideile lor progresiste. O fotografie reproducă în volum reprezintă execuții în masă prin spânzurare înfăptuite de SS-iști pe Invalidenstrasse-Berlin. Crimele săvârșite de hitleriști s-au înmulțit pe măsură ce armatele fasciste sufereau înfringeri după înfringeri pe frontul de răzărît și erau continuu împinse spre apus de către Armata Sovietică.

Un număr însemnat de documente din volum se referă la prigonirea și exterminarea evreilor, care s-au intensificat o dată cu instaurarea hitlerismului la putere. Antisemitismul se sprijinea pe doctrina canibalică rasistă, potrivit căreia, așa cum se arată în punctul 4 al programului partidului nazist, putea fi considerat cetățean numai un membru al rasei „...care are în vine sînge german...” și „prin urmare, nici un evreu nu poate fi membru al rasei” (pag. 73—74).

Documentele prezentate în volum oglindesc felul cum au fost introduse restricții în ce privește viața de familie și drepturile cetățenești ale evreilor, sălbăticia cu care s-a pus la cale exterminarea lor. Trecîndu-se la înființarea pe scară largă a ghetourilor, evreilor le-a fost impus, pe baza unui ordin dat de poliția de siguranță, să poarte o stea galbenă pe piept și pe spate.

După dezlănțuirea războiului criminal antisovietic, în iunie 1941, au fost întocmite planuri pentru „rezolvarea definitivă” a problemei evreiești în Europa, ceea ce însemna de fapt exterminarea evreilor. Pentru a duce la îndeplinire aceste planuri criminale, a fost instituită o secție specială a gestapoului (B. 4) sub conducerea lui Adolf Eichmann. După cum se arată în sentința Tribunalului militar internațional de la Nürnberg, „grupe speciale cuteierau Europa pentru a găsi evrei care să fie supuși «rezolvării definitive»” (pag. 79). În volum este publicat documentul adresat de Göring în 1941 lui Reinhard Heydrich, șeful poliției de siguranță și al SD, în care-i spunea: „...vă însărcinez să-mi prezentați cît mai curînd un proiect general al măsurilor organizatorice, practice și materiale în vederea rezolvării definitive a problemei evreiești” (pag. 81).

Rezultatul acestor măsuri a fost exterminarea a 6 000 000 de evrei, dintre care 4 000 000 și-au găsit moartea în lagărele de exterminare (pag. 79), iar 2 000 000, după cum a declarat Wilhelm Hoettl, fost referent și șef-adjunct de sector în Direc-

ția VI a R.S.H.A., în fața Tribunalului internațional de la Nürnberg, „...și-au găsit moartea în împrejurări diferite; o mare parte dintre aceștia au fost uciși prin împușcare de către «Einsatzkommando»-urile poliției de siguranță în timpul campaniei împotriva Rusiei” (pag. 98).

Misiuni speciale hitleriste au fost trimise și în unele țări satelite pentru a organiza deportarea evreilor în lagărele de concentrare. La Tribunalul de la Nürnberg s-au prezentat dovezi asupra evacuării a 110 000 de evrei din România în vederea „lichidării” lor (pag. 79). În martie 1942, Hitler a trimis în România pe dr. Globke, unul dintre autorii legilor rasiale hitleriste și actualul secretar de stat în guvernul de la Bonn, pentru a aranja cu Antonescu aplicarea acordurilor, care prevedeau, printre altele, și exterminarea evreilor din România. În scopul de a vedea la fața locului cum se aplică măsurile în vederea „rezolvării definitive” a problemei evreiești în România, Eichmann, la invitația lui Antonescu, a făcut o vizită la București. „Cînd Eichmann își făcu apariția în România — se spune în volumul de documente — și dădu semnalul «rezolvării definitive», dictatura fascistă legionară-antonesciană făcuse deja ravagii îngrozitoare în rîndurile cetățenilor de origine evreiască” (pag. 376). Este vorba de crimele săvârșite în timpul rebeliunii legionare din ianuarie 1941, de înfiorătorul masacru de la Iași din vara aceluiași an, precum și de multe alte asasinate, de deportările în masă ale populației evreiești, toate acestea săvârșite sub oblăduirea hitlerismului de legionari, de dictatura militară-fascistă.

Înaintarea eliberatoare a Armatei Sovietice pe teritoriul patriei noastre, victoria insurecției armate de la 23 August 1944 au dat peste cap planul criminal de „rezolvare definitivă”. „...Prin răsturnarea dictaturii militare-fasciste antonesciene și prin participarea poporului român la războiul antihitlerist — se menționează în volumul de documente —, Eichmann și Globke au fost împiedicați să-și continue acțiunea de exterminare în România” (pag. 376).

Milioanele de victime împușcate de SS-iști, gazate sau arse în crematoriile din lagărele de concentrare erau jefuite în mod sistematic de către hitleriști. După cum se specifică într-o listă secretă din arhivele SS, numai din lagărele Auschwitz și Lublin s-au expeditat spre Germania 825 vagoane de haine și alte articole de îmbrăcăminte. Alte documente vorbesc de expedierea unui vagon cu păr de femei sau a 94 000 de ceasornice pentru bărbați

și 33 000 pentru femei etc. Asasinii fasciști smulgeau victimelor dinții de aur, care intrau apoi în posesia hitleriștilor.

Este semnificativă în acest sens adresa medicului serviciului sanitar Weimar-Buchenwald, din 25 mai 1944, către Direcția centrală economică-administrativă SS în care se arată : „Potrivit ordinului de mai sus, în cursul lunii mai 1944, în 30 de cazuri s-au extras deținuților decedați 241,45 g de metal nobil (aur). Această cantitate a fost predată, contra unei chitanțe, conducătorului local al administrației.” (pag. 97).

Un loc important îl ocupă în volumul pe care-l recenzăm documentele conținând relatări privitoare la lagărele de concentrare fasciste.

Hitler și banda sa urmăreau ca, prin violență, atrocități și teroare, să reprime lupta de rezistență a popoarelor din țările cوتropite, să extermine pe luptătorii antifasciști, în frunte cu comuniștii, care, prin acțiunile lor, loveau în mașina de război germană. Astfel, pe baza ordinului emis de Hitler la 7 decembrie 1941, ordin cunoscut ulterior sub denumirea „Nacht- und Nebel Erlass” („Noapte și negură”), luptătorii care se ridicau împotriva forțelor hitleriste cوتropitoare, cu excepția aceloră împotriva cărora se aștepta cu siguranță o sentință de condamnare la moarte, urmau să fie transportați în secret în Germania și expediți poliției de siguranță și SD-ului spre a fi exterminați în lagărele de concentrare.

În lagărul de la Buchenwald, de pildă, unde au fost asasinați peste 55 000 de oameni, au fost internați comuniști, social-democrați, adepți ai partidului de centru, preoți evanghelici și catolici, predicatori evrei, oameni din toate păturile populației. Aici a fost transportat la sfîrșitul lunii august 1944 și asasinat mișelește, din ordinul lui Hitler și Himmler, conducătorul proletariatului german — Ernst Thälmann.

La Buchenwald, ca și în alte lagăre hitleriste, în împrejurările celui de-al doilea război mondial, au fost deportați și numeroși antifasciști români, îndeosebi din partea de nord a Transilvaniei.

La Buchenwald, metodele de asasinare erau dintre cele mai bestiale. În grajdul de cai, de exemplu, au fost asasinați 7 000 de prizonieri sovietici. Cine pășea pragul acestei barăci trebuia să aibă impresia că se află într-o infirmerie. SS-iștii născociseră un dispozitiv care semăna cu un aparat pentru măsurarea înălțimii corpului. Cel care urma să fie asasinat trebuia să se instaleze pe platforma pretinsului dispozitiv de măsurat, și, în momentul acela, se deschidea în spatele lui, la înăl-

țimea cefei, un orificiu prin care asasinul SS-ist îl împușca. Această metodă bestială s-a folosit și în alte lagăre de concentrare.

La Buchenwald, ca și în alte lagăre de concentrare, SS-iștii au folosit pe scară largă gazarea deținuților și apoi arderea lor în crematorii. Un document atestă că la Buchenwald existau 10 camere de gazare cu acid cianhidric în circuit închis (pag. 122). Un alt document inserează cu cinism starea de bună funcționare a crematoriului : „Proces-verbal — Crematoriul care a fost vizitat funcționează impecabil” (pag. 124).

O altă metodă de asasinare folosită la Buchenwald, ca și în celelalte lagăre, era spînzurarea. Într-un raport al unei delegații parlamentare engleze, întocmit în aprilie 1945, se spunea : „Metoda obișnuită de ucidere pare să fi fost spînzurarea. În curte, nu departe de o grămadă de cenușă albă, se afla o spînzurătoare ; la subsol am văzut o altă spînzurătoare și cîrlige rezistente, fixate la o înălțime de circa 8 picioare de la podea” (pag. 129).

În volum se găsesc și declarațiile multor călăi SS-iști care și-au mărturisit cu singe rece crimele, așa cum le-au comis de altfel. „...În total, sub conducerea mea au fost exterminați 42 000 de oameni, dintre care nemijlocit în lagăr vreo 18 000” (pag. 136) — declară Kaindl, fostul comandant al lagărului Sachsenhausen.

Un mare număr de oameni au murit și datorită condițiilor insuportabile din lagăre. În legătură cu aceasta, fostul medic-șef al lagărului Sachsenhausen declara : „Alimentația era proastă, foarte proastă. În primul rînd, lipseau proteinele — cea mai importantă substanță de regenerare. Din această cauză, organismul se consuma singur, lent, dar sigur...” (pag. 141). La întrebarea procurorului, acest medic criminal a arătat că în timpul serviciului lui au pierit datorită condițiilor mizere 8 000 de deținuți. Aceeași mortalitate se producea în toate lagărele, deoarece, pe lîngă condițiile extrem de proaste care nu asigurau nici minimul de existență, deținuții erau supuși la muncă forțată de sclavi.

Mărturisiri zguduitoare au făcut foști deținuți în lagărul de la Dachau, unde, începînd din toamna anului 1941 pînă în 1943, au fost asasinați și arși în crematorii peste 7 000 prizonieri de război sovietici, iar pînă în 1945 au fost ucși zeci de mii de antifasciști din Germania și din alte țări. „Adeseori execuțiile se făceau într-un ritm atît de intens — relatează dr. Karl Rürich, fost deținut politic în acest lagăr —, încît trupurile celor împușcați formau mormane întregi, iar

apoi erau introduse în cuptoare, deși unele mai dădeau vădite semne de viață (pag. 166). Preotul Peter Kowlik, fost deținut în acest lagăr, relatează cum erau uciși cei care cădeau bolnavi ca urmare a subalimentației și a muncii istovitoare: „Sanitarii făceau bolnavilor o injecție prin care erau trimiși pe lumea cealaltă, sau îi duceau la spălător, unde turnau peste cel dezbrăcat găleți cu apă rece până când acesta se prăbușea mort; alteori adaptau un furtun la robinet și lăsau jetul de apă să lovească timp de 30 de minute regiunea inimii. Nimeni nu putea să reziste mai mult...” (pag. 167). În volum sînt prezentate date referitoare la proporțiile masacrelor săvîrșite de hitleriști în lagărul de concentrare Mauthausen. Din evidențele găsite rezultă că în acest lagăr au fost exterminați pînă la eliberare 122 767 de oameni, printre care: prizonieri de război sovietici, cetățeni polonezi, unguri, iugoslavi, francezi, spanioli, italieni, cehoslovaci, greci, germani, austrieci, olandezi, americani, englezi etc. Fostul comandant al lagărului, Ziervelt, arată în declarația sa că deținuții, istoviți complet de foame, erau declarați alienați mentali și exterminați într-o mare instalație de gaze.

O imagine zguduitoare se degajă din documentele privitoare la lagărul de la Auschwitz, unde au fost uciși 4 000 000 de oameni. Aici și-a experimentat „I. G. Farben” faimosul Cyclon B, acid cianhidric cristalizat, care a fost folosit în afară de Auschwitz, la Birkenau, Dachau, Lublin, Maidanek și în alte lagăre și de pe urma căruia „I. G. Farben” a realizat profituri mari. Fostul comandant al lagărului, Rudolf Höss, arată în declarația sa că acest gaz era aruncat printr-un mic orificiu în camera morții. „Noi știam că oamenii erau morți atunci cînd tipetele lor încetau. De obicei așteptam o jumătate de oră înainte de a deschide ușile și de a scoate cadavrele. După ce cadavrele erau scoase, companii speciale de muncă le luau inelele și le smulgeau dinții de aur” (pag. 189). Camerele de gaze de la Auschwitz puteau cuprinde deodată 2 000 de oameni. Asasinii SS-iști căutau să înșele victimele, spunîndu-le că le duc la deparazitare. La Auschwitz se aflau opt cuptoare pentru arderea cadavrelor. Începînd din 1944 însă, aceste cuptoare nemaifiind suficiente, SS-ul a făcut ruguri pentru a șterge urmele crimelor lor. Martora Vaillant-Couturier a relatat la proces următoarele: „Într-o noapte am fost trezite de niște tipete îngrozitoare. A doua zi am aflat de la oameni din compania specială de muncă care lucrau la camera

de gaze că în seara precedentă niște copii au fost arși de vii pe rug, deoarece nu mai erau suficiente gaze” (pag. 198).

SS-iștii nu s-au limitat numai la asasinarea bestială a deținuților prin împușcare, spînzurare, omorîrea cu bîta, la gaze cu Cyclon B și alte gaze toxice. Medicii SS-iști, folosind deținuți drept cobai, au întreprins o serie de experiențe medicale, biologice și anatomice, în urma cărora au murit zeci de mii de oameni. Experiențele se efectuau din însărcinarea concernelor care aveau interesul să facă proba unor produse ale lor. Din documentele Tribunalului militar internațional reiese că s-au efectuat pe oameni vii experiențe cu tifos exantematic și virusuri cu friguri palustre, febră tifoidă, paratifos A și B, holeră și difterie. S-au făcut experiențe pentru a se determina acțiunea diferitelor toxine și a bombelor incendiare conținînd un amestec de fosfor și cauciuc, folosite de aliați. Bolnavii de tuberculoză erau uciși prin injecții cu fenol, constatîndu-se că moartea survine mult mai sigur dacă injecțiile se fac în regiunea inimii. În mod criminal au fost efectuate sterilizări, doctorul Clauberg arătînd cu cinism într-o scrisoare către reichsführerul SS că „va putea, după toate probabilitățile, să sterilizeze zilnic cîteva sute de femei, dacă nu chiar o mie” (pag. 223). La infirmeria din Ravensbrück s-au făcut experiențe pe femei poloneze alese dintre cele mai sănătoase. Medicii asasini le scoteau fragmente de oase potrivite pentru transplantări și le foloseau pentru vindecarea soldaților hitleriști.

Bestialitatea fără margini de care au dat dovadă hitleriștii este demascată de acele documente care se referă la experiențele anatomice efectuate în lagărele de concentrare. Astfel, Balachowsky, martor în procesul de la Nürnberg, spune: „Am văzut SS-iști în blocul 2 (este vorba de lagărul de la Buchenwald — n.n.), «blocul patologic», ieșind cu piei tăbăcite la subțioară. De la oameni care au lucrat în blocul 2 știu că acolo soseau comenzi pentru piei și că aceste piei tăbăcite au fost dăruite unor gardieni și vizitatori, care le foloseau pentru coperte de cărți” (pag. 230). O fotografie, cuprinsă în volum, reprezintă un abajur pentru lampă confecționat din piele de om, iar alta capul unui deținut preparat ca „suvenir”. Medicul-șef de la Mauthausen folosea două crani omenеști drept tampon. „Acestea erau craniile a doi evrei olandezi, care au fost aleși dintr-un transport de 800 de persoane, deoarece aveau o dantură deosebit de frumoasă” (pag. 232).

Milioane de oameni din aproape toate țările Europei, deportați de hitleriști în Germania, au fost puși la muncă forțată, muncă de rob în folosul conțernelor germane. Într-un raport din aprilie 1942 al obergruppenführerului SS și general al Waffen SS, Pohl, cu privire la schimbarea structurii lagărelor de concentrare, se spune că „centrul de greutate s-a deplasat spre domeniul economic. Mobilizarea tuturor deținuților în primul rând pentru scopuri militare (sporirea producției de război)... trece din ce în ce mai mult pe primul plan” (pag. 241).

Despre condițiile infernale în care erau forțați să lucreze pentru conțernelle „I. G. Farben” și „Krupp” internații în lagărele de concentrare se vorbește în materialele Institutului economic german publicate în volum. În lagărul de la Monovitz, de pildă, al conțernelui „I. G. Farbenindustrie A.G.”, „numărul deținuților... se ridica la aproximativ 300 000—500 000 de oameni, dintre care majoritatea au fost lichidați și numai o parte neînsemnată a supraviețuit metodelor îngrozitoare de exploatare și condițiilor barbare de cazare și de alimentare” (pag. 251). Martorul Gregoire M. Afrine relatează în legătură cu construcția Fabricii de cauciuc sintetic de la Auschwitz : „...În alte secții ale uzinei de cauciuc sintetic, muncitorii trebuiau să lucreze într-un ritm ucigător. De pildă, uzina avea un coș înalt de 300 de picioare. Ridicarea acestui coș a costat viața a 3 000 de deținuți, care au murit de istovire” (pag. 258). Firma „Krupp”, al cărei proprietar, Gustav Krupp, era prieten personal cu Hitler, constituia un factor esențial în ducerea războiului. Această firmă a folosit deținuți din lagărele de concentrare, în special la uzinele „Bertha”, unde în aprilie 1944 circa jumătate din cei 12 000 de muncitori ai uzinei erau deținuți din lagăre de concentrare. „... Cu încălțăminte pusă la dispoziție de S.S., care consta fie din saboți de lemn spărți, fie din zdrențe înfășurate peste picior — se arată în documentele Tribunalului militar american din Nürnberg —, deținuții aveau nevoie de 50 de minute pentru a merge din lagăr până la uzinele «Bertha», unde era locul lor de muncă. Deținuților nu li se dădea micul dejun, iar în tot cursul zilei de muncă de 12 ore nu primeau decât o farfurie de supă, care se distribuia la prânz. Mincarea era atât de puțină, încât deținuții căutau resturi de mâncare și cerșeau fărmituri de piine” (pag. 271—272).

De pe urma milioanele de oameni folosiți la muncă de rob, conțernelle germane au realizat profituri fabuloase. În

volum sînt publicate documente din care reiese că conțernelle făceau cadouri SS-ului în valoare de sute de mii de mărci. Avera căpeteniilor hitleriste, provenită din bogățiile jefuite și din cadourile primite de la marile conțernelle, atingeau cifre fantastice. Astfel, Göring posedea în S.U.A. o avere de 3 575 000 de dolari în numerar și un mare pachet de hirtii de valoare, printre care se numărau 750 000 de acțiuni la patru mari companii ; averea d-rului Goebbels depusă în străinătate a fost evaluată la 4 635 000 de dolari în numerar și hirtii de valoare, a lui Ribbentrop trecea cu mult peste 10 000 000 de dolari etc. (pag. 246—247).

Încălcînd regulile, convențiile și angajamentele internaționale privitoare la ducerea războiului, cotropitorii hitleriști au comis pe teritoriile vremelnice ocupate crime și atrocități înfrîntătoare împotriva păcii și a umanității. Asemenea crime și atrocități sînt arătate concret în actul de acuzare al Tribunalului militar internațional de la Nürnberg : „asasinarea, maltratarea și deportarea populației civile din teritoriile ocupate, în scopul folosirii ei la muncă de rob și în alte scopuri, asasinarea și maltratarea în largul mării a prizonierilor de război și a altor persoane, arestarea și uciderea de ostatici, jefuirea bunurilor private și publice, distrugerea fără deosebire a unor orașe și sate mari și mici, devastări care nu erau dictate de nici o necesitate militară” (pag. 276).

Actul de acuzare conține date cuprinzătoare privind atrocitățile comise în Franța, Belgia, Luxemburg, în U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, Grecia. Astfel, între anii 1940 și 1944, s-au făcut 704 transporturi de deportați din Franța, fiecare transport cuprinzînd cîte 1 500—2 500 de persoane. Cei deportați erau înghesuți în mod barbar în vagoane, mulți dintre ei murind în timpul călătoriei. Astfel, „într-un tren care a plecat din Compiègne la 2 iulie 1944 cu destinația Dachau au fost găsiți la sosire peste 600 de morți, ceea ce reprezenta o treime din numărul total al celor aflați în tren” (pag. 292).

O serie de fotografii reproducute în volum redau atrocitățile comise de hitleriști în Polonia : incendierea ghetoului din Varșovia, șiruri de bărbați, femei și copii adunați cu forța de SS-iști și expediați în lagăre de exterminare, execuții „pe bandă rulantă” printr-un glonte tras în ceață etc.

Cu aceeași cruzime s-au comis nenumărate crime și atrocități în Cehoslovacia. În volum este publicat raportul poliției secrete din Praga privind nimicirea de

către hitleriști a localității Lidice și asasinarea în masă, la 1 iunie 1942, a populației acestei localități (pag. 314).

În mod bestial au distrus SS-iștii, la 11 iunie 1944, localitatea franceză Oradour-sur-Glâne. Distrugerea acestei localități, considerată în documentele procesului de la Nürnberg drept culme a atrocităților săvârșite de hitleriști în Franța, este relatată într-un document oficial al guvernului francez din acea vreme. Subprefectul din Rochechouart raporta a doua zi șefului său că în satul care număra 85 de case au rămas numai ruine, majoritatea populației pierind (pag. 323).

Alte documente se referă la exterminările efectuate de fasciști în Belgia și Olanda, la torturarea bestială a deținuților antifasciști săvârșită de gestapo în Norvegia, la crimele săvârșite în Iugoslavia, unde imaginile din fotografiile publicate demască cu putere chipul de fiară al hitleriștilor.

Mai multe documente din volum relatează despre crimele săvârșite de hitleriști pe teritoriile vremelnice cotoprite ale Uniunii Sovietice. După cum se menționează în actul de acuzare al procesului de la Nürnberg, „...în Răsărit, masacrele și atrocitățile nu au fost comise numai în scopul de a frînge opoziția și rezistența împotriva trupelor germane de ocupație. În Polonia și în Uniunea Sovietică, aceste crime au constituit o parte a planului care urmărea înlăturarea prin deportare și exterminare a întregii populații locale, pentru a putea folosi teritoriul lor în vederea colonizării de către germani” (pag. 340).

Conform planului de înfometare a locuitorilor teritoriilor cotoprite, elaborat de hitleriști, toate produse alimentare și materiile prime care depășeau necesarul pentru forțele armate naziste erau transportate spre Germania, neținându-se seamă de minimul de existență necesar populației. În afara execuțiilor în masă prin împușcare și alte metode bestiale, hitleriștii au folosit în Uniunea Sovietică dubele de gazare ca mijloc de exterminare în masă. În volum este publicat un raport al dr. Beker, untersturmführer SS, în legătură cu funcționarea acestor dușe, arătând că prin deschiderea robinetului la maximum gazarea nu se face corect, deoarece „...cei ce urmează a fi executați mor sufocați, și nu așa cum este prevăzut — prin adormire” (pag. 348).

Dictatura hitleristă instaurată în scopul înfăptuirii planurilor tilhărești ale imperialismului german a constituit, în același timp, principala forță de șoc a reacțiunii mondiale îndreptată împotriva

mișcării revoluționare și a primului stat socialist. Teroarea dezlănțuită de Hitler în Germania după ianuarie 1933, metodele barbare și atrocitățile săvârșite de naziști, mai ales după ce au împins omenirea în prăpastia celui de-al doilea război mondial și cărora le-au căzut victimă milioane de oameni, n-au reușit să frîngă voința de luptă a popoarelor împotriva fascismului, să înăbușe mișcarea de rezistență din țările cotoprite de armatele hitleriste. În această luptă s-au înrolat elemente aparținând celor mai diferite straturi ale societății, în frunte cu proletariatul, sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești. De altfel, însuși Hitler era nevoit să recunoască, în decembrie 1941, că în teritoriile cotoprite lupta antihitleristă a crescut în intensitate. „Pe teritoriile ocupate — se spune în Directivele din 7 decembrie 1941 —, o dată cu începerea campaniei rusești, elementele comuniste și alte cercuri ostile Germaniei și-au intensificat atacurile împotriva Reichului și a autorităților de ocupație. Amploarea acestor acțiuni și primejdia pe care o implică ne silesc să luăm, în vederea intimidării, cele mai drastice măsuri împotriva celor vinovați” (pag. 284).

Lupta antifasciștilor împotriva cotoptorilor hitleriști a continuat chiar și în cele mai grele împrejurări. Atunci când moartea îi pîndea la fiecare pas, luptătorii pentru libertate, în frunte cu comuniștii, nutrind cea mai profundă ură împotriva călăilor și schingiuitorilor, i-au înfruntat pe aceștia cu dîrzenie și demnitate, manifestîndu-și puternic solidaritatea internațională, indiferent de naționalitatea căreia aparțineau. Așa, de pildă, în lagărul de concentrare „Dora”, unde deținuții lucrau la producerea „armelor minune” V-1 și V-2, acțiunile de sabotaj erau tot mai puternice. „De la comandamentul Wehrmachtului — se relatează într-un document — soseau reclamații furioase pe adresa direcției generale a uzinei, deoarece numărul proiectilelor V inutilizabile era mult peste media admisă. Direcția s-a adresat SS-iștilor, care au dezlănțuit represii bestiale împotriva deținuților. Dar totul era în zadar. Colaborarea de luptă dintre reprezentanții intelectualității cehe, patrioții francezi, oamenii sovietici deportați în Germania pentru muncă forțată, ostacii olandezi și antifasciștii germani ducea la inventarea a noi metode de rezistență și sabotaj” (pag. 132).

Despre acțiunile de sabotaj din lagărul de la Dachau relatează fostul deținut politic Karl Rürich: „Datorită sabotajului din partea deținuților care lucrau la construcții și din partea unor funcționari

civili, furnizarea și montarea cazanului de gazare a fost târăgănată, așa încît pentru gazare nu putea fi folosită decît o încăpere mică. De la Berlin soseau în repetate rânduri ordine drastice prin care se cerea terminarea instalațiilor de gazare. Aceste ordine nu au fost executate niciodată, așa încît gazele în masă nu a putut fi efectuată" (pag. 165—166).

O atitudine dirză și o impresionantă speranță în victorie se desprind din jurnalul luptătoarei din Rezistență Katja Niederkirchner, asasinată în lagărul de concentrare pentru femei Ravensbrück la 27 septembrie 1944: „Azi dimineată, comandantul lagărului pentru deținuți preventivi a fost la mine și mi-a citit sentința într-un fel atît de disprețuitor, atît de ticălos și mișnav — această bestie! Ei sînt obișnuiți cu asasinările și simt o bucurie deosebită cînd văd chinurile victimelor lor. Cu mine însă nu a avut noroc... O, cît de mult mi-am dorit să trăiesc timpurile noi. E atît de greu să pieri cu puțin timp înainte" (pag. 163).

Marcel Prenant, fost deportat în lagărul de la Neuengamme, evocă cu multă căldură spiritul de solidaritate al antifasciștilor germani: „Cu toate că se aflau de mulți ani în detențiune, ei și-au păstrat în general spiritul internaționalist, antifascist. La sosirea noastră în lagăr, unii dintre ei erau deja de peste 11 ani în acest infern și, cu toate acestea, își păstrasera o înaltă ținută morală și încrederea în viitor" (pag. 185).

* * *

Documentele cuprinse în volumul „SS în acțiune" constituie o puternică demascare a fascismului german, a metodelor criminale folosite de SS-iști în exterminarea celor peste 11 000 000 de oameni în lagărele de concentrare. Atît documentele cuprinse în volum, cît și numeroasele fotografii reproduse au o puternică forță demascatoare. Ele arată că Hitler, pentru a-și duce la îndeplinire

planul de dominație mondială, de înrobire a popoarelor, și-a creat un vast aparat terorist, alcătuit din criminali și jefuitori de profesie.

Relatări zguduitoare despre atrocitățile și fărădelegile acestor criminali au rămas consemnate în numeroase documente, din care o parte sînt cuprinse în volumul pe care-l recenzăm. Asemenea documente constituie nu numai un izvor de cunoaștere a istoriei, ci și de învățăminte pentru prezent, o chemare la luptă, la întărirea continuă a vigilenței împotriva încercărilor tot mai pronunțate de reînviere a organizațiilor fasciste.

„Prezenta culegere de documente, se spune în prefața volumului, constituie o chemare la luptă împotriva fascismului, care a început să reînvie, un apel adresat tuturor oamenilor de bună-credință, care, prin acțiuni comune, vor putea împiedica reînvierea SS-ului" (pag. 6).

În apărarea păcii și libertății popoarelor, împotriva reînvierii fascismului într-o serie de țări capitaliste se ridică azi forțe din ce în ce mai puternice.

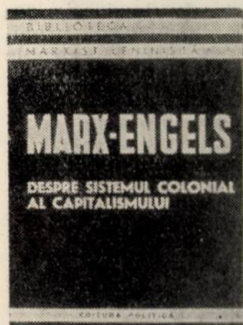
Țările lagărului socialist, în frunte cu Uniunea Sovietică, manifestînd o profundă grijă și răspundere pentru destinele omenirii, desfășoară o luptă uriașă pentru apărarea păcii în lume și demascarea uneltirilor cercurilor agresive de pregătire a unui nou război.

În țările capitaliste cresc forțele anti-imperialiste; în întreaga lume ia o tot mai mare amploare mișcarea pentru pace, care antrenează pătri dintr-acele mai largi ale populației. Toate acestea fac ca uneltirile amatorilor de aventuri militare să fie sortite eșecului, iar timpurile întunecate ale fascismului, cînd criminalii SS-iști au săvîrșit atrocități necunoscute pînă atunci în istorie, să nu se mai întoarcă niciodată.

N. PETROVICI

Marx — Engels: „Despre sistemul colonial al capitalismului“

Editura politică, 1962, 394 pag.

Marxism-leninismul a demonstrat falsitatea tezelor rasiste și naționaliste burgheze, a dezvăluit caracterul tilhăresc, criminal al cotoșirii de către țările capitaliste avansate a unor vaste teritorii, a demascat esența colonialismului ca forma

cea mai odioasă a exploatării și jefuirii popoarelor de către capitaliști, indicând în același timp calea răsturnării orânduirii capitaliste, a înlăturării oricărei forme de exploatare a omului de către om, inclusiv a celei mai abjecte forme, colonialismul.

În culegerea Marx-Engels „Despre sistemul colonial al capitalismului”, apărută recent în Editura politică, sînt cuprinse lucrări și fragmente de lucrări în care întemeietorii socialismului științific fundamentează în-ățătura lor despre problema național-colonială și aduc nenumărate date și fapte pentru cunoașterea adevărului în ceea ce privește formarea și dezvoltarea sistemului colonial, lupta de eliberare națională dusă de popoarele asuprite.

Lucrările incluse în culegere dovedesc consecvența cu care Marx și Engels au luptat împotriva colonialismului, au sprijinit lupta popoarelor din colonii împotriva cotoșitorilor străini; ele au o mare însemnătate politică și sînt deosebit de actuale, constituind puternice mijloace de luptă împotriva încercărilor apologetilor imperialismului de a înfrumuseța fața hîdă a colonialismului. Aceste lucrări contribuie la cunoașterea adevăratei istorii a formării și dezvoltării sistemului colonial, a groaznicilor suferințe pe care acest odios sistem le-a adus omenirii, a căilor

și metodelor prin care cotoșitorii străini au frînat dezvoltarea popoarelor și a țărilor căzute sub jugul colonialist.

Arătînd că sistemul colonial constituie cea mai sălbatică și criminală formă a exploatării și jefuirii popoarelor de către capitaliști, Marx și Engels au relevat importanța hotărîtoare pe care au avut-o acapararea și exploatarea coloniilor pentru instaurarea societății burgheze.

În lucrările lui Marx și Engels incluse în culegere sînt prezentate date și fapte zguduitoare privind felul în care puterile europene, acaparînd colonii prin forța armelor și prin înșelăciune, cu pușca într-o mînă și cu crucea în cealaltă, au jefuit pe față și cu nerușinare bogățiile naturale și bunurile de preț — rod al muncii popoarelor cotoșite —, au distrus forțele de producție și au exterminat populația din aceste țări.

În „Capitalul”, monumentală operă a lui K. Marx, precum și în alte lucrări ale întemeietorilor marxismului este demonstrat faptul că sistemul colonial a constituit o importantă sursă a acumulării primitive a capitalului, că îmbogățirea prin acapararea și jefuirea unor imense teritorii din lume a avut un rol de seamă în consolidarea burgheziei din țările europene. „...Descoperirea zăcămintelor de aur și de argint din America, exterminarea, înrobirea și îngroparea de vie a populației băștinașe în mine, începutul cuceririi și jefuirii Indiilor orientale, transformarea Africii într-un ținut de vinătoare sistematică împotriva negrilor — scrie Marx — așa au arătat zorile erei producției capitaliste. Aceste procese idilice sînt momente principale ale acumulării primitive”¹.

¹ Marx-Engels: „Despre sistemul colonial al capitalismului”, Editura politică, 1962, pag. 263. În continuare, trimiterile la această culegere vor fi date în text.

Istoria formării sistemului colonial este un șir nesfârșit de jafuri comise de cotropitorii capitaliști. Punînd stăpînire pe țări străine, subjugînd popoarele din acele locuri, nesățioșii colonialiști au luat din aceste țări tot ce socoteau c-ar avea preț: de la aur, argint și alte bunuri valoroase din vistierile șefilor autohtoni și din palatele acestora, pînă la obiectele casnice și alimentele din casele oamenilor.

Vorbînd despre jafurile și crimele săvîrșite de armata engleză în războiul de cotropire a Indiei, Marx arată: „Dacă în timpul expediției ei în India, întreprinsă în numele civilizației și al umanității, soldătimea dezlănțuită a putut jefui numai bunurile mobile ale indigenilor, în schimb, guvernul britanic, care vine în urma ei, îi despoaie și de bunurile imobile” (pag. 177).

La fel ca urmașii lor din zilele noastre, care nu se dau în lături de la cele mai odioase crime cînd le sînt în joc interesele, așa cum au procedat cu Lumumba și alții alți conducători ai luptei de eliberare a popoarelor din țările subjugate de colonialiști, pionierii colonialismului s-au făcut vestiți prin cele mai bestiale fapte. „Virtuoșii aceia sobri ai protestantismului, puritanii din Noua Anglie — scrie Marx în „Capitalul” —, au oferit, prin hotărîri luate în așa-zisa Assembly (adunare) a lor, în 1703 un premiu de 40 l.st. pentru fiecare scalp de indian și pentru fiecare prizonier din rîndurile pieilor roșii, în 1720 un premiu de 100 l.st. pentru fiecare scalp, iar în 1744, după ce Massachusetts — Bay declarase rebel pe unul dintre triburi, următoarele premii: pentru un scalp de bărbat de 12 ani sau mai mult 100 l.st. în valută nouă, pentru prizonierii bărbăți cîte 105 l.st., pentru femeile și copiii prinși cîte 55 l.st., pentru un scalp de femeie sau de copil 50 l.st. !... Parlamentul englez a declarat că copoii dresați să prindă oameni și scalparea sînt «mijloace puse lui la îndemină de dumnezeu și de natură»” (pag. 265—266).

Cu deosebită vigoare este demascat în lucrările incluse în culegere comerțul cu sclavi, care a constituit o mîrșavă sursă de îmbogățire pentru puterile colonialiste. Vorbînd despre rolul jucat de comerțul cu sclavi în acumularea primitivă a capitalului, Marx arată: „Istoria sistemului colonial olandez — și Olanda era țara capitalistă model în secolul al XVII-lea — ne oferă un tablou unic de trădare, corupție, asasinate și fărâdelegi. Nimic nu este mai caracteristic decît sistemul de a fura oameni, practicat de olandezi, pentru a face din ei sclavi în Java... Oriunde puneau piciorul, pustiirea și depopularea urmau imediat. Banjuwangi, o provincie a

Javei, număra în 1750 peste 80 000 de locuitori; în 1811 ea nu mai avea decît 8 000. Iată ce înseamnă le doux commerce [comerțul pașnic] !” (pag. 264). Încheind prezentarea șirului de jafuri și crime ale colonialiștilor, care au constituit principalele izvoare ale acumulării primitive a capitalului, Marx scria: „...capitalul vine pe lume minjit cu sînge și cu murdărie pe tot trupul, din cap pînă în picioare” (pag. 269).

În lucrările lor, K. Marx și F. Engels, pe baza unui număr impresionant de date și fapte, arată că jefuitorii colonialiști din vremea lor, folosind metode moderne „civilizate” de exploatare capitalistă, n-au prețat să utilizeze totodată și vechile metode brutale, rasiste de dominație colonială, din perioada acumulării primitive a capitalului. Folosind exemple din Irlanda, India, China și din multe alte țări coloniale și dependente, clasicii marxismului arată că și în secolul al XIX-lea jaful militar, financiar și fiscal, anexarea de teritorii, coruperea aristocrației feudale și a clerului, violența fățișă constituiau principalele metode ale colonialiștilor.

O mare atenție au acordat Marx și Engels demascării urmărilor nefaste pe care le-a avut asupra economiei coloniilor și a țărilor dependente așa-zisa activitate economică capitalistă „normală”, „cinstită”. Fiind atrase într-o măsură tot mai mare în sfera vieții mondiale capitaliste, coloniile au fost transformate în anexe agrare, în surse de materie primă și piețe de desfacere pentru produsele industriale ale metropolelor, în furnizoare de produse alimentare pentru metropole și de materii prime pentru industria ușoară a acestora. Analizînd acest proces de transformare a coloniilor într-un „sat mondial”, Marx arăta: „Apare o nouă diviziune internațională a muncii, care corespunde principalelor centre ale producției mecanizate și care transformă o parte a globului pămîntesc într-un cîmp de producție prin excelență agricol pentru cealaltă parte a globului, aceasta devenind un cîmp de producție prin excelență industrial” (pag. 249—250).

În mod deosebit au dezvăluit Marx și Engels influența nefastă pe care a avut-o exploatarea colonialistă exercitată de Anglia asupra Irlandei și a Indiei. Vorbînd despre urmările jafului întreprins de colonialiștii englezi în Irlanda, prima colonie engleză, Marx scria cu indignare: „La început ea (Anglia — n.n.) a confiscat pămînturile, apoi printr-o serie de «acte parlamentare» a sugrumat industria și, în cele din urmă, a frînt, cu ajutorul forței armate, activitatea și energia poporului

îrlandez. În felul acesta Anglia a creat acele odioase «condiții sociale» care permit unei caste restrinse de lorzișori hrăpăreți să dicteze poporului irlandez în ce condiții îi este îngăduit să folosească pământul și să trăiască pe el" (pag. 48—49).

Clasicii marxismului analizează multilateral dezastruoasele consecințe ale cuceririi și jefuirii de către colonialiștii englezi a Indiei, această țară bogată și întinsă pe care după caracterizarea plastică a lui Marx — Anglia a „îrlandizat-o”. Ei au demascat administrarea prădalnică de către colonialiștii englezi a acestei țări, arătând că datorită desconsiderării de către coteropitorii colonialiști a unui sector de importanță vitală pentru această parte a lumii — organizarea lucrărilor publice legate de construirea și consolidarea sistemului de irigare artificială — în India s-a produs o decădere a agriculturii, o crescândă lipsă de alimente și foametea endemică. „Din timpuri imemorabile — arată Marx — au existat în Asia numai trei departamente: departamentul finanțelor, sau departamentul pentru jefuirea propriului popor, departamentul războiului, sau departamentul pentru jefuirea altor popoare, și, în sfârșit, departamentul lucrărilor publice... În Indiile orientale, britanicii au preluat de la predecesorii lor departamentul finanțelor și departamentul războiului, dar au neglijat cu desăvârșire departamentul lucrărilor publice. Așa se explică degradarea unei agriculturi care nu se poate dezvolta în conformitate cu principiul englez al liberei concurențe...” (pag. 26—27).

Un alt aspect al influenței nefaste pe care a avut-o asupra poporului indian coteropirea de către colonialiștii englezi, a fost ruinarea și condamnarea la pieire a milioane de țesători și torcători indieni. Exportând în India produse de bumbac mai ieftine, colonialiștii englezi au rupt tradiționalele legături de veacuri dintre producția agricolă și cea meșteșugărească din această țară, distrugând sistemul social specific al comunității sătești bazat pe industria casnică, ceea ce a determinat totala pauperizare și ruinare a țăranului indian, care a fost supus unei duble asuprii: feudalul local și statul colonial. Marx a calculat că ceea ce luau colonialiștii englezi de la populația Indiei sub formă de rentă, de dividende de la căile ferate, de pensii pentru funcționarii civili și militari și cheltuieli de război însumau — în afară de alimentele pe care englezii și le însușeau fără plată — mai mult decât întregul venit al celor șazeci de milioane de muncitori agricoli și industriali din India. „Aceasta — scria Marx — este o exploatare singeroasă, care cere răzbu-

nare! Anii de foamete se succed unul după altul și foametea atinge proporții pe care până acum noi, cei din Europa, nici nu le bănuiam!” (pag. 314).

Deosebit de prețioase pentru înțelegerea manevrelor neocolonialistilor din zilele noastre sînt articolele în care K. Marx și F. Engels demască încercările capitaliștilor englezi de a coteropi China, Persia și Afganistanul. Ca și imperialiștii americani, englezi și francezi din zilele noastre, aplicînd vechea metodă a asupritorilor, „dezbină și stăpînește”, Anglia a căutat, în deceniile IV—V din secolul trecut, să învrăjbească Afganistanul cu Persia, pentru ca, amestecîndu-se în acest conflict, să coteropească ambele țări. „Declarația de război făcută Persiei de Anglia sau, mai bine zis, de Compania Indiilor orientale — scrie Marx în articolul „Războiul anglo-persan” — nu este decît o repetare a unuia dintre acele trucuri perfide, aventuriste ale diplomației engleze în Asia cu ajutorul cărora Anglia și-a extins posesiunile pe acest continent. De îndată ce compania aruncă o privire lacomă asupra posesiunilor unui suveran independent sau asupra unei regiuni importante din punct de vedere politic și comercial, sau renumite prin aurul și pietrele ei prețioase, victima este învinuită că a încălcat un tratat, fictiv sau real, că n-a respectat o obligație imaginară sau o restricție, că s-a făcut vinovată de un ultraj insesizabil, apoi se declară război, și în istoria Angliei este înscris încă un episod singeros care confirmă veșnicia nedreptății și permanenta valabilitate a moralei fabulei cu lupul și mielul” (pag. 82).

Analiza făcută coteropirii Chinei de către Anglia la începutul secolului trecut, în lucrările incluse în culegere, demonstrează că metoda declanșării unor agresiuni armate prin provocarea unor conflicte cu autoritățile locale, sub pretextul încălcării tratatelor în vigoare sau, de cele mai multe ori, chiar a unor tratate fictive, este o veche manevră colonialistă. Sub pretextul mirșav al așa-zisei încălcări de către autoritățile chineze a etichetei diplomatice și nesocotind cele mai elementare principii ale dreptului internațional, capitaliștii englezi au dezlănțuit un nimicitor război împotriva Chinei, așa-numitul război „al opiumului”. Comerțul cu opiu în China, al cărui monopol îl deținea Compania engleză „Indiile Orientale” constituia o expresie a mijloacelor murdare pe care colonialiștii englezi le foloseau pentru a se îmbogăți. De aceea colonialiștii englezi au recurs la toate manevrele care le-au stat în putință: coruperea înalților funcționari chinezi, contrabanda și apoi chiar războiul pentru a nu pierde

această cale de îmbogățire. Mai mult chiar, deși provocaseră războiul, atacaseră mișelește China și o cotropiseră, coloniaștii englezi au impus guvernului chinez sute de mii de lire sterline despăgubiri de război. „John Bull — se arată în articolul „Tratatul anglo-chinez”, scris de Marx în 1858 —, care obișnuiește să se fâlească cu înalta sa moralitate, preferă să echilibreze balanța sa comercială pasivă prin încasări periodice de contribuții de război stoarse Chinei sub pretexte de-a dreptul pirateresti. El uită un singur lucru, și anume că concentrarea în una și aceeași mină a metodelor folosite de Cartagina și Roma pentru a storce bani de la popoare străine trebuie să ducă în mod inevitabil la ciocniri între aceste metode și la nimicirea lor reciprocă” (pag. 220).

Coloniaștii francezi au încercat — și unii dintre ei încearcă să susțină și azi, după ce au fost siliți să acorde independența Algeriei —, că această țară n-ar aparține poporului ei, ci ar constitui, chipurile, o parte a Franței. În acest scop coloniaștii francezi se străduie să facă uitată singeroasa istorie a cotropirii Algeriei. În articolul „Algeria”, scris în 1857 de Engels, se face o expunere a singeroasei și îndelungatei istorii a cuceririi acestei țări de către francezi, mărturie vie a celor mai grosolane violențe săvârșite de „civilizatorii” capitaliști în secolul al XIX-lea împotriva populațiilor din coloniile cotate de ei. F. Engels zugrăvește tabloul monstruosului regim instaurat în Algeria de către cotropitorii francezi. „De la prima ocupare a Algeriei de către francezi și pînă în prezent — arată Engels —, această nefericită țară a fost arena unor neîntrerupte măceluri, jafuri și violențe. Fiecare oraș, mare sau mic, a fost cucerit bucătică cu bucătică cu prețul unor uriașe jertfe omenești. Triburile arabe și kabile, pentru care independența este foarte prețioasă, iar ura împotriva stăpînitorului străin contează mai mult chiar decît viața, au fost înfrînte și nimicite prin incursiuni sălbătice, în timpul cărora le-au fost incendiate și distruse locuințele, bunurile, precum și recoltele, iar bieții nenorociți care au supraviețuit au fost masacrați sau au fost victimele a tot felul de acte de desfrîu și cruzime. Francezii au persistat în a practica acest sistem barbar de luptă în pofida tuturor normelor umanității, civilizației și creștinismului” (pag. 165—166).

Clasicii marxismului au demascat minciuna și ipocrizia întregii literaturi burgheze apologetice despre sistemul colonial, încercările ideologiei din solda capitalului de a prezenta cucerirea coloniilor drept o acțiune „morală” pornită din do-

rința de a ajuta popoarele din aceste locuri să se organizeze conform principiilor de libertate și democrație, de a introduce civilizația europeană în această parte a lumii. „Potrivit oracului său de la Printing-House Square — arată Marx —, John Bull acaparează colonii numai cu scopul de a le educa în spiritul principiilor libertății; dar, dacă vom urmări faptele, vom vedea că exemplul Insulelor Ionice, la fel ca și cel al Indiei și Irlandei, dovedește doar că, pentru a fi liber la el acasă, John Bull trebuie să înrobească alte popoare de peste graniță” (pag. 225—226). Marx și Engels au demascat de asemenea ipocrizia misionarilor creștini, care sub masca așa-zisei acțiuni de „umanizare” a vieții popoarelor din colonii, a dorinței de a „educa” aceste popoare în spiritul creștin al iubirii aproapelui etc. au constituit unelte ale coloniaștilor în vederea înșelării, asupririi și jefuirii popoarelor.

Dezvăluind marile nenorociri aduse popoarelor coloniale de către cotropitorii capitaliști, Marx și Engels descriu în lucrările și articolele lor viața popoarelor subjugate, vorbesc cu deosebită simpatie și admirație despre luptele duse de aceste popoare împotriva coloniaștilor. Astfel, articolul lui Engels despre Algeria, înfățișînd lupta curajoasă dusă de populația algeriană împotriva cotropitorilor francezi, arată că „Dominația franceză este absolut iluzorie, exceptînd coasta, orașele și împrejurimile lor. Triburile continuă să-și apere independența și să urască regimul francez, iar sistemul sălbatic al incursiunilor se practică în continuare”. (pag. 168—169).

Ideologii imperialismului din zilele noastre încearcă să acrediteze ideea că jaful și crimele, bunul plac, disprețul pentru om, au constituit aspecte numai ale începutului cu totul îndepărtat al stăpînirii coloniale. Datele privind situația grea a țărilor și popoarelor din teritoriile recent eliberate de sub jugul imperialist și, mai ales, din acelea care mai suferă acest jug, dezminț însă în întregime elucubrațiile apologetilor coloniaștilor.

Răscoala poporului Kenyei, începută în 1952 sub conducerea lui Jomo Kenyatta, a fost reprimată bestial de coloniaștii englezi, în urma unui război colonial de patru ani, care a costat poporul Kenyei 10 000 de morți și 150 000 de întemnițați. Imperiul colonial „invizibil” al S.U.A., acapararea și jefuirea de către imperialiștii americani a unor imense teritorii și a unei populații de zeci de milioane de oameni pe calea „ajutorului”, tratatelor economice, investițiilor și împrumutului etc., sînt expresia colonialismului „de tip

nou" practicat de monopolistii yankei. În America Latină semicolonială mor de foame, de boli care ar putea fi combătute, sau din cauza bătrâneții premature, 4 oameni pe minut. În același timp, din America Latină — se arată în a doua Declarație de la Havana — se scurge în Statele Unite un torent continuu de bani, aproape 4 000 de dolari pe minut. Caracterizarea făcută de Marx cu peste un secol în urmă colonialiștilor din perioada aceea este valabilă și pentru colonialiștii din zilele noastre: „Profunda ipocrizie a civilizației burgheze și barbaria ce-i este inerentă se dezvăluie limpede înaintea ochilor noștri de îndată ce privim această civilizație nu acasă la ea, unde îmbracă forme respectabile, ci în colonii unde apare în toată goliciunea ei” (pag. 79).

Clasicii marxismului au considerat problema național-colonială ca o parte integrantă și deosebit de importantă a învățării despre revoluția proletară. Ei au arătat că eliberarea popoarelor din colonii se va întâmpla în mod inevitabil ca rod al luptei înfrânte a popoarelor coto-pite și a oamenilor muncii din metropole împotriva dușmanului comun — capitalismul asupritor și jefuitor. K. Marx și F. Engels au demonstrat că în goana după profit și jaf, colonialiștii contribuie fără voia lor la apariția elementelor economiei capitaliste în colonii, la crearea în acest fel a premiselor materiale pentru înlăturarea jugului colonialist.

Exploatarea țărilor coloniale și dependente de către colonialism a dus în mod inevitabil la formarea proletariatului în aceste țări și la apariția cadrelor intelectualității naționale, la dezvoltarea treptată a legăturilor economice în interiorul acestor țări, la formarea conștiinței naționale. Marx și Engels au subliniat însă faptul că eliberarea popoarelor subjugate de colonialiști nu poate avea loc decât dacă aceste premise materiale sînt folosite de lupta maselor din colonii împotriva coto-pitorilor, în strînsă unire cu lupta oamenilor muncii din metropole. Astfel, arătînd că în India capitaliștii englezi introduceau relații capitaliste, Marx atrăgea atenția: „Tot ce burghezia engleză va fi, probabil, nevoită să înfăptuiască în India nu va aduce maselor populare nici libertate, nici vreo îmbunătățire substanțială a situației lor sociale, căci și una și alta depînd nu numai de dezvoltarea forțelor de producție, ci și de luarea lor în stăpînire de către popor... Populația Indiei nu va putea culege roadele maturizării elementelor noii societăți care au fost semănate în țara lor de burghezia engleză atîta timp cît în Marea Britanie înseși clasele guvernante de azi nu vor fi fost alungate

de către proletariatul industrial, sau atîta timp cît indienii înșiși nu vor fi devenit destul de puternici pentru a scutura o dată pentru totdeauna jugul englez” (pag. 79).

Marx și Engels considerau că luptele desfășurate de popoarele din colonii împotriva coto-pitorilor țării, constituie un puternic sprijin pentru lupta proletariatului din metropole. În legătură cu aceasta, clasicii marxismului au acordat o importanță deosebită răscoalei taipinilor din China, precum și răscoalei populare din 1857—1859 din India, care au slăbit forțele capitalismului și au contribuit la intensificarea luptei de clasă din metropole, la obținerea unor succese ale proletariatului din țările europene împotriva burgheziei. Marx socotea că un ajutor deosebit de puternic va primi proletariatul din marile țări capitaliste atunci cînd popoarele din China și India vor scutura jugul colonialist. Clasicii marxismului au subliniat în același timp faptul că victoriile dobîndite de proletariatul european asupra capitaliștilor, revoluția socialistă în Europa, vor constitui o puternică bază pentru avîntul luptei de eliberare a popoarelor din colonii. În scrisoarea adresată lui Kautsky în septembrie 1882, Engels relevă marea influență revoluționară pe care o vor avea asupra popoarelor din colonii revoluțiile socialiste din Europa: „Din momentul în care Europa și America de Nord vor fi reorganizate — scria Engels —, ele vor constitui o forță atît de colosală și un exemplu atît de convingător, încît țările semicivilizate vor porni singure pe drumul deschis de noi; înseși necesitățile economice le vor determina să procedeze astfel” (pag. 317). Puternicul ajutor acordat de țările socialiste și în primul rînd de Uniunea Sovietică, luptei popoarelor din colonii și țărilor recent eliberate de sub jugul colonialist, marele exemplu mobilizator pe care-l reprezintă grandioasele transformări revoluționare din țările socialiste pentru drumul pe care pornesc popoarele ce scutură lanțurile robiei coloniale, constituie o confirmare strălucită a preziziunii științifice geniale a clasicii marxismului.

În lucrările lui Marx și Engels trece ca un fir roșu invincibilul principiu al internaționalismului proletar, ideea că forța proletariatului constă în solidaritatea sa internațională, în frăția de luptă a tuturor oamenilor muncii împotriva capitalului. Ei arătau mereu oamenilor muncii că vrajba între proletarii „...este atîtată și întreținută în mod artificial de burghezie. Ea știe că în această vrajbă dintre proletarii constă adevăratul secret al menținerii puterii ei”

(pag. 281). Marx și Engels au demască neobosit politica de asuprire națională promovată de clasele guvernante din Anglia, arătând că de dăunătoare era această politică din punctul de vedere al dezvoltării progresiste a poporului englez. „Poporul care înrobește un alt popor — scria Marx în articolul „Comunicare confidențială” — își făurește propriile sale lanțuri” (pag. 281).

În multe din lucrările incluse în culegere se arată că numai solidaritatea cu popoarele asuprite de către propria burghezie, lupta comună a proletarilor din metropole împreună cu aceste popoare împotriva capitaliștilor asupritori și jefuitori constituie o cheazăie a victoriei proletariatului în lupta sa pentru doborârea orînduirii capitaliste. În scrisoarea adresată lui Kugelman în 1869, Marx arată: „Ajung din ce în ce mai mult la convingerea — și acum totul este să sădim această convingere în mințile muncitorilor englezi — că niciodată clasa muncitoare engleză nu va fi în stare să facă în Anglia propriu-zisă un pas hotărît înainte dacă nu va rupe definitiv cu politica pe care clasele dominante o duc în problema Irlandei, dacă nu va începe să acționeze laolaltă cu irlandezii și, mai mult chiar, dacă nu-și va asuma inițiativa de a cere desființarea Uniunii proclamate la 1801 și înlocuirea ei printr-o uniune federativă liberă. Și această politică, proletariatul englez trebuie s-o promoveze nu din simpatie pentru irlandezi, ci pentru că este necesară din punctul de vedere al propriilor lui interese” (pag. 307).

V. I. Lenin a dezvoltat învățătura marxistă despre problema național-colonială în condițiile imperialismului, curățind-o de zgura social-șovinismului cu care liderii social-democrați de dreapta s-au străduit să stingă focul revoluționar al marxismului. El a creat o învățătură unitară, încheată în problema națională și național-colonială, a elaborat politica partidului comunist în această problemă. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și realizările de importanță istorică mondială ale Uniunii Sovietice, înflorirea în anii puterii sovietice a popoarelor care erau asuprite și înapoiate din punct de vedere economic sub țarism, au dat un puternic imbold luptei de eliberare a popoarelor din colonii și țările dependente.

Partidele comuniste din lumea întreagă au urmat neabătut drumul arătat de Marx, Engels, Lenin, al luptei comune a proletariatului din metropole și a popoarelor din colonii împotriva imperialismului, a colonialismului.

Formarea și dezvoltarea lagărului socialist, marile succese dobândite de popoarele din țările socialiste, eliberate de asuprirea socială și națională exercită o uriașă influență asupra mișcării de eliberare națională a tuturor popoarelor înrobite. Partidele comuniste și muncitorești, țările socialiste constituie sprijinul de nădejde al popoarelor din colonii și al țărilor dependente în lupta lor pentru dobândirea și întărirea independenței, pentru dezvoltarea lor economică, culturală și politică.

În Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din noiembrie 1960 se arată că: „Toate țările socialiste, mișcarea muncitorească și comunistă internațională consideră de datoria lor să dea tot sprijinul morali și material popoarelor care luptă pentru eliberarea de sub jugul imperialist și colonial”².

Partidul revoluționar al clasei muncitoare din țara noastră s-a situat în permanență pe poziția internaționalismului proletar, promovind o politică justă, marxist-leninistă în problema națională. În anii grei ai ilegalității, Partidul Comunist din România s-a ridicat cu hotărîre în sprijinul luptei eroice a poporului chinez, în frunte cu Partidul Comunist Chinez, împotriva cîmpitorilor imperialiști japonezi, în sprijinul altor popoare care luptau pentru a scutura jugul asupritor al colonialismului.

Sub conducerea P.M.R., statul nostru democrat-popular, exprimînd voința poporului nostru, a venit consecvent în sprijinul luptei drepte de eliberare a popoarelor din colonii și țările dependente, a demască acțiunile colonialiștilor și a protestat împotriva lor. „Poporul român — a arătat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la a 15-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. — se pronunță cu hotărîre pentru abolirea definitivă și neîntîrziată a acestui sistem blestemat, care face să se cutremure de rușine pe oricine se simte om. GUVERNUL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE SALUTĂ ȘI SPRIJINĂ DECLARAȚIA CU PRIVIRE LA ACORDAREA INDEPENDENȚEI ȚĂRILOR ȘI POPOARELOR COLONIALE, PROPUȘĂ DE U.R.S.S...”³.

Înfăptuind politica marxist-leninistă a Partidului Muncitoresc Român, guvernul

² „Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești (noiembrie 1960)”, Editura politică, 1960, pag. 47.

³ Gh. Gheorghiu-Dej: „Cuvîntare rostită la a 15-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U.”, Editura politică, 1960, pag. 18.

țării noastre sprijină la O.N.U. și în alte foruri internaționale lupta popoarelor din colonii și țările dependente pentru libertate, împotriva imperialismului, ajută țările recent eliberate să-și dezvolte forțele de producție, să dobândească și să-și întărească independența economică. În cuvântarea de salut la Congresul al III-lea al P.M.R., tov. Bhupesh Gupta, conducătorul delegației Partidului Comunist din India, referindu-se la însemnătatea ajutorului dezinteresat acordat de țara noastră poporului indian, spunea: „În timp ce îndepliniți marile și complexe sarcini ale propriei dv. construcții socialiste, acordați un ajutor substanțial țării noastre pentru a ne reface economia și pentru a lichida rămânerea în urmă și dependența economică — moșteniri întunecate ale îndelungatei nopți de înrobire și umilire națională sub jugul colonialist britanic”⁴.

În zilele noastre destrămarea sistemului colonial al imperialismului, întrevăzută în mod genial de Marx și Engels încă în pe-

⁴ „Congresul al III-lea al P.M.R.”, Editura politică, 1960, pag. 536.

rioada aceea cind capitalismul era atotputernic, a devenit unul dintre fenomenele cele mai semnificative și mai importante ale epocii contemporane. Sub loviturile luptei popoarelor din colonii, datorită puternicelor acțiuni întreprinse de U.R.S.S. și celelalte țări din lagărul socialist, de oamenii muncii, de popoarele din lumea întreagă, imperialiștii sînt siliți să acorde independența țărilor și popoarelor pe care le-au subjugat de zeci și sute de ani. Forțați să acorde independența politică fostelor colonii, ei se străduie însă să promoveze la conducerea țărilor eliberate marionete cu ajutorul cărora de fapt să-și continue dominația, se cramponează de pozițiile economice pe care le dețin în aceste țări. Dar toate manevrele colonialiștilor sînt sortite eșecului. În condițiile actuale, cind raportul de forțe pe arena mondială s-a schimbat radical în favoarea socialismului, a luptei popoarelor împotriva imperialismului, nimeni și nimic nu poate să împiedice înfrățuirea cerinței dezvoltării istorice, lichidarea totală și definitivă a sistemului colonial.

S. BRĂTESCU

NOTE BIBLIOGRAFICE

„Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România“

volumul II, Editura politică, 1962, 256 pag.

În Editura politică a apărut, sub egida Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., volumul al II-lea de studii monografice „Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România”, care cuprinde 11 studii

despre unele greve ce au avut loc între anii 1890—1939. Studiile pe care le prezentăm se referă la condițiile grele de muncă și de viață ale muncitorilor în timpul regimului burghez-moșieresc, la organizarea politică și profesională a muncitorilor din întreprinderile unde s-au desfășurat greve, la lupta grea dusă de clasa muncitoare împotriva regimului burghez-moșieresc, pentru cîștigarea de drepturi politice și impunerea de revendicări economice etc.

Culegerea cuprinde, în cea mai mare parte, acțiuni greviste ale muncitorilor din ramurile de bază ale economiei țării.

Cele 11 studii cuprinse în volum se referă la două perioade distincte din viața și lupta clasei muncitoare. Primele 4 fac parte din perioada de pînă la primul război mondial, caracterizată prin lupta dusă de proletariatul din țara noastră, pe de o parte, pentru îmbunătățirea situației sale materiale, iar pe de alta, pentru crearea unor puternice organizații muncitorești. Celelalte 7 articole se ocupă cu tratarea unor greve din anii de după crearea Partidului Comunist din România, cînd mișcarea muncitorească din țara noastră

s-a ridicat pe o treaptă nouă, superioară de dezvoltare.

În studiile referitoare la luptele greviste de pînă la crearea P.C.R. se reliefează faptul că acestea au fost declarate împotriva împingerilor patronale de tot felul, pentru mărirea salariilor, reducerea zilei de muncă, pentru dreptul de organizare.

Ca pretutindeni, caracteristic mișcării muncitorești din țara noastră a fost faptul că creșterea și dezvoltarea sa a avut loc sub semnul luptei unite a proletarilor de diferite naționalități. Acest lucru se desprinde cu claritate și din studiul intitulat „Grevele muncitorilor din Dognecea și Moravița-Vascău” de A. Deac, în care se reliefează forța ce au reprezentat-o muncitorii de la aceste întreprinderi miniere, atunci cînd romîni, maghiari, germani etc. au acționat uniți împotriva dușmanului lor comun, capitalismul. Această unitate, se relevă în articol, le-a permis să obțină satisfacerea parțială a unora din revendicările lor.

O dată cu trecerea Romîniei la faza imperialistă, la începutul secolului al XX-lea, s-a intensificat și mai mult exploatarea proletariatului din țara noastră. Acțiunile de luptă ale muncitorilor devin mai dese și mai puternice, luînd în multe cazuri un caracter general. Participarea masivă a muncitorilor la greve a contribuit la dezvoltarea conștiinței de clasă și la întărirea spiritului de solidaritate proletară. Cu muncitorii greviști dintr-o anumită întreprindere se solidarizau și cei din alte bresle, așa cum rezultă din studiile: „Greva generală din Galați din iunie 1907” de N. Munteanu și „Greva generală a lucrătorilor tipografi din București, iulie-august 1910” de I. Iacoș.

Pe măsură ce mișcarea proletară ia amploare, o dată cu formularea de revendi-

cări economice, muncitorii se ridică cu hotărâre și împotriva politicii claselor exploatare, care se pregăteau pentru împingerea țării în primul război mondial imperialist. G. Tudoran, în studiul intitulat „Luptele muncitorilor de la Galați din 13 iunie 1916 și acțiunile de solidarizare din București și din țară”, prezintă puternica manifestație de protest contra războiului imperialist pe care au desfășurat-o muncitorii din Galați, ca și largul ecou ce l-a avut în întreaga țară, ea constituind semnalul unor noi demonstrații cu același caracter la București, Ploiești, Brăila etc.

După crearea Partidului Comunist din România, luptele proletariatului român, ca urmare a conducerii lor de către avangarda clasei muncitoare, au luat un caracter mult mai organizat și mai combativ, unele greve îmbrăcînd un pronunțat caracter politic.

Încă din primii ani ai existenței sale, Partidul Comunist din România, urmînd indicațiile leniniste cu privire la realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, a luptat pentru încheierea frontului unic, împotriva sciziunii provocate de liderii social-democrați de dreapta în rîndurile mișcării muncitorești. În volum sînt publicate un studiu despre luptele muncitorilor metalurgiști de la Reșița („Greva generală de la Reșița din 1926” de E. Cimponeriu) și un altul despre grevele tipografilor din București („Acțiunile greviste ale muncitorilor tipografi din Capitală din anii 1926—1927” de I. Felea), greve desfășurate pe bază de front unic muncitoresc în perioada stabilizării relative a capitalismului, împotriva ofensivei patronale și a terorii, pentru menținerea revendicărilor cucerite în anii avîntului revoluționar.

În lungul șir de lupte duse de clasa muncitoare din România, sub conducerea P.C.R., în perioada crizei economice mondiale (1929—1933), care a cuprins și țara noastră, împotriva politicii claselor exploatare de a arunca greutățile crizei pe umerii oamenilor muncii, un loc însemnat îl ocupă și grevele desfășurate de muncitorii de la Uzinele „Lemaitre” (azi „Tim-puri noi”), care fac obiectul studiului „Luptele muncitorilor de la Uzinele „Lemaitre” din 1929 — februarie 1930” semnat de N. G. Munteanu.

Între anii 1934—1938, cînd economia țării noastre a trecut printr-o perioadă

de depresiune, a avut loc o oarecare creștere a producției industriale, aceasta bazîndu-se mai mult pe comenzile de produse necesare pentru înarmare. Această înviorare a economiei, ca și creșterea profiturilor burgheziei s-au bazat în special pe intensificarea exploatarea oamenilor muncii, ceea ce a determinat noi ridicări la luptă din partea proletariatului din țara noastră. Momentelor din lupta clasei muncitoare din această perioadă pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și trai le sînt consacrate în volum următoarele articole: „Greva metalurgiștilor de la «Schiel» Brașov din 1934” de P. Daiche, „Greva muncitorilor de la Fabrica de vagoane «Astra»-Arad (iulie—august 1936)” de B. Roșu, „Greva generală a minerilor din «Anina» (februarie 1935)” de I. Toacă. Ridicarea muncitorilor, în special a textiliștilor și metalurgiștilor, la luptă în această perioadă a constituit și o lovitură dată pregătirilor războiului antisovietic, deoarece unele dintre întreprinderile unde au avut loc greve, primiseră comenzi de război.

În plină dictatură regală, cînd s-a intensificat teroarea polițienească și s-au luat măsuri drastice ce loveau în interesele maselor muncitoare, s-au înăsprit și mai mult condițiile de muncă și trai ale proletariatului. Cu toate că orice mișcare revendicativă era aspru reprimată, în anii 1938—1940 au avut loc conflicte de muncă și greve la un mare număr de întreprinderi din întreaga țară. O astfel de acțiune grevistă care a avut loc în București face obiectul articolului intitulat: „Greva muncitorilor metalurgiști de la Fabrica «Goldemberg»-București (ianuarie-februarie 1939)” de S. Homenco.

Volumul al II-lea „Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România” pune la îndemîna cititorilor materiale a căror studiere contribuie la cunoașterea bogatelor tradiții revoluționare de luptă ale clasei muncitoare din țara noastră.

În vederea pregătirii mai complete a viitoarelor volume de studii privind mișcarea grevistă din România ne adresăm participanților la luptele greviste și tuturor cititorilor care cunosc unele date despre aceste lupte cu rugămintea de a trimite pe adresa Institutului observații, propuneri și eventuale documente pe care le posedă.

M. C. STĂNESCU

Ileana Vrancea: „Tradiții ale criticii literare marxiste din România (1930—1940)”. Studiu și antologie

Editura politică, 1962, 414 pag.

Cuprinzând un studiu introductiv și o bogată selecție de articole din presa condusă și îndrumată de P.C.R., volumul „Tradiții ale criticii literare marxiste din România 1930—1940”, apărut în Editura politică, oglindește un moment im-

portant din evoluția criticii literare românești, dînd o imagine cuprinzătoare a luptei ideologice desfășurate pe tărîmul literaturii în deceniul al IV-lea al secolului nostru.

Ofensiva ideologică dezlănțuită în acești ani de forțele de extremă dreaptă prin presă, broșuri, conferințe etc. menită să abată atenția maselor de la problemele luptei de clasă și să pregătească opinia publică în vederea dezlănțuirii criminalului război antisovietic s-a lovit, după cum se arată în studiul introductiv, de ideologia clasei muncitoare, de activitatea ideologică a Partidului Comunist din România.

P.C.R. a editat o serie de ziare și reviste legale și ilegale în coloanele cărora, pe lîngă articolele consacrate problemelor centrale ale luptei duse de partid, își făcea prezența și o tematică consacrată literaturii și criticii literare. Atît în presa condusă și îndrumată de partid, cit și în cea democratică, apărută în limba romînă sau în limbile minorităților naționale, au fost expuse o serie de probleme teoretice ale realismului socialist, au fost încurajate operele legate de idealurile oamenilor muncii, combătîndu-se, totodată, cu consecvență curentele reacționare tradiționaliste sau moderniste.

Antologia prezentată cuprinde articole în care a fost demascată falsificarea de către ideologii burgheziei a idealurilor patriotice și folosirea lor în scopuri criminale, de ațîtare șovină, dezvăluindu-se caracterul reacționar al curentelor literare de dreapta de tipul gîndirismului.

Influența ideologiei partidului clasei muncitoare în critica literară romînească

s-a manifestat nu numai prin combaterea curentelor culturale fascizante, ci și în preluarea și dezvoltarea tradițiilor progresiste ale literaturii romîne, în promovarea unei critici literare științifice, marxist-leniniste, pătrunsă de spirit de partid ce milita direct pentru o literatură revoluționară „pentru și despre proletariat”, care să reflecte viața clasei muncitoare, o literatură legată în mod nemijlocit de țelurile de luptă ale proletariatului.

Preocuparea pentru dezvoltarea literaturii revoluționare, se arată în studiul introductiv al volumului, cuprindea, totodată, și ideea unei literaturi care să răspundă marilor frămîntări sociale izvorîte din tragedia vieții țărănești.

Militînd pentru o literatură revoluționară legată de țelurile de luptă ale maselor largi populare, critica literară din presa condusă de partid era preocupată și de formarea unor scriitori și poeți proletari, de clarificarea lor ideologică, combătînd tendințele vulgarizatoare, proletcultiste și atrăgînd atenția asupra necesității cunoașterii tezaurului literaturii universale. În același timp, critica literară marxistă întîmpina cu o deosebită căldură creațiile lui Sadoveanu, Arghezi etc., în timp ce legionarii ardeau în piețe operele lui Sadoveanu, iar Arghezi era amenințat că va fi molestat în public.

Din lupta partidului pentru o literatură legată de popor, pentru promovarea și triumful ideilor realismului în artă fac parte și articolele cuprinse în antologia prezentată, în care este supusă analizei evoluția politică și artistică a unor scriitori ca L. Rebreanu, P. Istrati, A. Cotruș, ajunși mai tîrziu pe orbita reacționară a extremei drepte. În aceste articole sînt subliniate părțile pozitive ale operelor lor și sînt criticate tendințele de îndepărtare de la realism.

În articolele cuprinse în volum sînt dezbătute, totodată, problemele fundamentale ale atitudinii omului de cultură față de viață și de frămîntările sociale, legăturile sale cu masele, arătîndu-se că datorită scriitorului este de a lupta prin arta sa pentru înfăptuirea idealurilor clasei celei mai înaintate din societate, clasa muncitoare.

Prezența tot mai activă în viața culturală a criticii literare marxiste. în pofida

marilor greutăți pe care le avea de învins — adinca ilegalitate în care lupta partidul comunist, îngrădirea libertăților, cenzura etc. — dovedește, încă o dată, faptul că în condițiile istorice ale deceniului al patrulea al secolului nostru, cind forțele de extremă dreaptă desfășurau o campanie furibundă pentru fascizarea culturii, ideologia clasei muncitoare, a partidului comunist, constituia factorul principal în apărarea și dez-

voltarea tradițiilor democratice ale culturii românești.

Volumul „Tradiții ale criticii literare marxiste din România 1930—1940”, prin tema abordată, constituie o contribuție la clarificarea modului cum s-a desfășurat lupta ideologică în literatură între cele două războaie mondiale, la cunoașterea tradițiilor înaintate ale culturii noastre de astăzi.

A. SIMION

Gh. Georgescu-Buzău: „Răscoala de la 1784 a iobagilor din Transilvania“

Editura politică, 1962, 330 pag.

De curind, Editura politică a pus la dispoziția publicului cititor din țara noastră lucrarea lui Gh. Georgescu-Buzău intitulată: „Răscoala de la 1784 a iobagilor din Transilvania”, destinată popularizării în mase a marilor lupte duse de către iobagii din Transilvania în a

doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

În partea introductivă, autorul prezintă în mod critic lucrările apărute în țara noastră înainte de 23 August 1944 referitoare la răscoala iobagilor din Transilvania din anul 1784, arătând că majoritatea lor au un caracter naționalist-șovin.

În continuare, sunt relateate evenimentele de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, legate de începutul decăderii imperiului otoman, arătîndu-se că principalul scop al habsburgilor după înfringerea turcilor sub zidurile Vienei a fost cucerirea Ungariei și a Transilvaniei rîvnite pentru bogățiile și importanța lor strategică. Astfel, în urma victoriilor obținute de austrieci în anii 1683 (Viena), 1686 (Buda) și 1687 (Mohács), suveranitatea turcească asupra Transilvaniei a fost lichidată și înlocuită cu cea austriacă, stăpînirea „eliberatorilor” habsburgici dovedindu-se însă a fi mult mai apăsătoare decît cea a turcilor. Masele largi populare, și în special popu-

lația romînească majoritară din Transilvania, erau obligate să suporte un dublu jug, social și național.

Cei doi exploatare, habsburgii și nobilimea transilvăneană, se relevă în lucrare, și-au dat mîna pentru asuprirea iobăgimii transilvănene: pe de o parte stăpînirea austriacă prin dările ordinare, prin obligațiile militare față de trupele imperiale și prin contribuțiile extraordinare, iar pe de altă parte feudalii prin majorarea la maximum a robotei și a nenumăratelor obligații pe care iobagii trebuiau să le îndeplinească. Sînt prezentate, totodată, condițiile de viață deosebit de grele ale iobagilor minieri din munții Apuseni. Orice protest, orice încercare de luptă pentru îmbunătățirea acestor condiții mizerabile de trai erau soluționate prin înlăturarea din muncă, maltratarea și trimiterea la închisoare a minerilor. Față de această situație jalnică, iobagii din Transilvania, și mai ales moșii, înaintau jalbă după jalbă autorităților locale și curții imperiale de la Viena, trecînd adesea la forme violente de luptă, atît împotriva exploatarelor autohtoni, cît și a celor habsburgi, astfel încît în anii 1688 și 1697 sînt semnalate însemnate răscoale ale iobagilor romîni, cărora li s-au alăturat și iobagii unguri.

În repetate rînduri delegații ale țăranilor din părțile Abrudului au prezentat guvernului Transilvaniei la Sibiu sau împăratului la Viena memorii revendicative, însă doleanțele lor nu erau luate în seamă, iar delegații erau persecutați de autorități.

Venirea la tron, în anul 1780, a împăratului Iosif al II-lea a făcut ca țăranii să sperie, pe moment, în îmbunătățirea

situației lor. Dar măsurile preconizate de el nu aveau decât scopul de a potoli nemulțumirile țăranilor și de a-i face să-și plătească dările în condiții cât mai pașnice pentru curtea imperială. În lucrare se arată că situația țăranilor iobagi nu numai că nu s-a îmbunătățit cu nimic, ci, din contră, s-a agravat și mai mult după venirea la tron a lui Iosif al II-lea.

Singurul mijloc de luptă pentru îmbunătățirea condițiilor grele de viață rămăsese, așadar, răscoala. Autorul arată că data începerii răscoalei fusese fixată inițial pentru anul 1785, însă de teamă de a nu fi prins Horia și condamnat pentru ultimul său demers la Viena, precum și datorită unei noi serii de samavolnicii ale nobililor împotriva iobagilor, în urma revocării conscripției militare, ea a fost grăbită. Baza răscoalei a constituit-o poporul, masele largi ale iobagilor. În momentul când la una dintre întrevederile ce au avut loc între conducătorii răscoalei și colonelul Schultz, acesta a pretins extrădarea capilor răscoalei, țăranii au răspuns cu fermitate că nu vor preda pe nimeni, deoarece „toate le-a făcut țara”.

În lucrare este tratată pe larg participarea în masă a iobagilor la răscoală. Se arată, de pildă, că la răscoală au luat parte 61 de sate numai din comitatele Zarandului și Hunedoarei. Autorul apreciază că baza răsculaților au constituit-o iobagii pământului, cărora li s-au alăturat și iobagii minieri din munții Apuseni, Baia Mare, Maramureș și din alte locuri.

Participarea masivă a iobagilor minieri la răscoală a avut o importanță deosebită pentru răsculați, deoarece aceștia și-au putut procura praf de pușcă, unelte de metal etc., fapt ce a produs mare neliniște la curtea imperială, care, dându-și seama de pericolul ivit, a luat severe măsuri de asigurare a pazei minelor din Baia Mare, Hunedoara și din alte părți.

Un loc însemnat este rezervat în lucrare prezentării solidarității ce a existat în timpul răscoalei între iobagii români și maghiari, solidaritate ce s-a întărit, de fapt, în timpul luptelor din Sîngeorzul Trascăului, din comitatul Turda, din Zarand, ca și din alte părți. Este demascată în felul acesta poziția istoriografiei burgheze care susținea că răscoala ar fi avut un caracter primordial național.

Analizînd desfășurarea primei părți a răscoalei, autorul apreciază că ea a avut un caracter ofensiv, cuprinzînd sat după sat, întinzîndu-se cu o mare repeziciune

în întreg ținutul Zarandului. Din ținutul Zarandului, răscoala s-a extins în ținutul Hunedoarei și spre nord, cuprinzînd și munții Apuseni. În acest fel, în prima fază, caracterizată prin avîntul de luptă al iobagilor, răscoala a cuprins în mai puțin de 2 săptămîni o bună parte a Transilvaniei.

Încheierea armistițiilor, arată autorul, a constituit o greșeală din partea conducătorilor răsculaților, deoarece a dat nobililor posibilitatea să se organizeze în vederea înăbușirii definitive a răscoalei. Începea astfel o a doua fază a răscoalei, caracterizată prin declinul ei. Încercările răsculaților de a relua ofensiva după ce s-au convins că armistițiile încheiate au avut un scop amăgitor au fost însă înăbușite cu cruzime de armata imperială.

Un loc important este atribuit în lucrare descrierii diferitelor forme de manifestare a răscoalei. La Brad, la Ribița, precum și în celelalte sate din Zarand, Hunedoara, Valea Mureșului etc., răsculații au devastat curțile și au ucis pe nobili. În alte locuri, țăranii iobagi, romîni și unguri au trecut și la împărțirea averilor nobililor. De altfel, scopul final al răscoalei erau tocmai lichidarea nobilimii și luarea moșiilor acesteia.

În lucrare sînt redat totodată numeroase aspecte privind atrocitățile săvîșite de nobilime față de masa țăranilor răsculați în timpul înăbușirii răscoalei, precum și măsurile cu caracter represiv luate de împărat după înfrîngerea răscoalei.

Autorul lucrării face o multilaterală analiză a caracterului răscoalei, subliniind, în primul rînd, caracterul ei social, ca fiind o răscoală a asupriților împotriva asupritorilor.

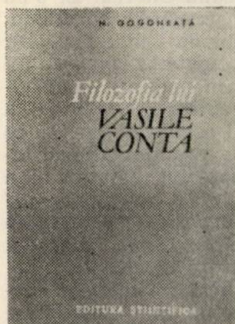
Răscoala țăranilor de la 1784, se arată în încheierea lucrării, a avut un puternic ecou atît în Țara Romînească și în Moldova, cît și pe plan european.

Folosind la elaborarea lucrării sale un bogat material documentar, cules din diferite lucrări ale istoricilor romîni și străini, scrise pe marginea evenimentelor de la 1784, autorul a pus la îndemîna cititorilor un volum interesant și instructiv, prezentînd o serie de aspecte noi privind cauzele, desfășurarea, urmările și ecoul acestei mari lupte a iobagilor din Transilvania din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

I. NEACȘU

N. Gogoneață: „Filozofia lui Vasile Conta”

Editura științifică, 1962, 200 pag.

Lucrarea lui N. Gogoneață, apărută de curând în Editura științifică, reprezintă — așa cum se arată în introducere — o încercare de analiză științifică, în lumina metodologiei marxist-leniniste, a filozofiei materialiste elaborate de Vasile

Conta. Numele lui Vasile Conta se înscrie la loc de frunte în istoria culturii românești, fiind cel mai de seamă reprezentant al gândirii materialiste premarxiste din România. „Materialismul și ateismul său, concepția sa asupra evoluției — se spune în lucrare — au ridicat pe o treaptă nouă tradiția materialistă de la noi, reprezentată pînă atunci mai ales de oameni de știință, marcind apariția în cultura română a primului sistem filozofic materialist. Filozofia materialistă a lui Vasile Conta, fundamentată pe cuceririle științei secolului al XIX-lea, a avut un ecou puternic în conștiința contemporanilor, contribuind la pregătirea condițiilor favorabile pătrunderii și răspîndirii filozofiei marxiste în țara noastră”.

Capitolul I al lucrării înfățișează date și aspecte interesante privind viața și activitatea lui Vasile Conta. Trăind într-o epocă în care modul de producție capitalist devenise dominant în țara noastră, în condițiile menținerii unor puterice rămășițe feudale, V. Conta s-a situat pe pozițiile burgheziei radicale care s-a împotrivit un timp politicii de menținere a rămășițelor feudale, fiind interesată în dezvoltarea comerțului și industriei și în înlăturarea concurenței străine de pe piața internă. Format în țară, sub influența dezvoltării științei și filozofiei materialiste, Conta a avut posibilitatea în timpul studiilor făcute în Belgia să-și dezvolte orizontul cultural-științific și să-și îmbogățească cunoștințele de filozofie. El a studiat lucrări ale reprezentanților evoluționismului (Darwin, Haeckel, Lamarck etc.), ale unor materialisti vulgari, ca Büchner și alții, în domeniul științelor naturii.

Există o serie de mărturii că în timpul studiilor în Belgia, Conta s-a apropiat de mișcarea socialistă și a avut legături cu Internaționala I. Așa, de pildă, în anii cînd Conta a intrat în viața politică a țării, adversarii săi i-au adus învinuirea de a fi participat odinioară la ședințele Societății internaționale. Sora filozofului afirmă, de asemenea, că „În 1870 Conta, care pînă atunci fusese în două rânduri președintele societății studențești din Bruxelles, se face remarcant în întrunirile «Internaționalei»”. În 1880, cînd Conta a devenit ministru în guvernul liberal, săptămînalul socialist „Înainte” i-a reproșat vehement această acțiune ca fiind incompatibilă cu calitatea de membru al Internaționalei: „...Ca socialist de principii și convicție, ai cerut și ai fost admis la Paris în «Asociația Internațională a lucrătorilor», giganticul partid universal de 1 500 000 de proletari și muncitori”. Același ziar, în numărul următor, aducea informații suplimentare: „...Mi te-ai prezentat la Iași ca frate luptător al marilor idei umanitare și al marelui cauze a Republicii universale”. În continuare, în lucrare se arată că mai tîrziu, după reîntoarcerea în patrie, Conta, deși vorbește cu simpatie despre mișcarea socialistă, nu a mai reluat firul activității sale politice din Belgia; el s-a situat în politică pe o poziție democrat-burgheză, cu unele manifestări naționaliste, reacționare.

În lucrare este supus unei analize aprofundate conținutul operei filozofice a lui V. Conta, fiind consacrate capitole speciale unor probleme ca: materialitatea lumii (capitolul II), concepția despre determinism (capitolul III), concepția lui Vasile Conta asupra evoluției (capitolul IV), gnoseologia (capitolul V) și ideile lui social-politice (capitolul VI). Autorul relevă faptul — pe baza analizei concrete a operei lui Conta — că întreaga creație a filozofului este străbătută ca de un fir roșu de o linie materialist-ateistă, expresie a unui materialism conștient, strîns legat de științele naturii.

Faptul că filozofia lui Conta s-a dezvoltat în strîns contact cu științele naturii, l-a împins pe filozof spre dialectică, deși în lucrările sale, ca „Teoria fatalismului”, „Teoria undulațiunii universale”, „Încercări de metafizică” și altele, trecerea de la metafizică la dialectică abia începe a se face, spontan, contradictoriu. Referindu-se

la această problemă, autorul scrie: „Analiza filozofiei lui Conta ne face să înțelegem... cât de chinuitor și de contradictoriu este procesul trecerii de la metafizică la dialectică pentru un reprezentant ideologic al clasei burgheze. Oricât de rodnică ar fi fost ideea dezvoltării în ultimele lucrări ale lui Conta, ea nu s-a transformat într-o concepție dialectică”.

Faptul că Vasile Conta nu a cunoscut filozofia marxistă, metoda dialectică, s-a răsfrint nu numai în incapacitatea lui de a se desprinde de mecanicism și metafizică, ci și în limitele concepțiilor sale sociale, domeniu în care s-a situat pe pozițiile teoriei organiciste, teorie idealistă propagată de Spencer. Unele idei înaintate ale sale pe tărâm social, ca, de exemplu, acelea privind dezvoltarea învățământului, nu schimbă esența idealistă a concepțiilor sociologice împărtășite de Conta.

În ultimul capitol al lucrării, intitulat „Locul lui Vasile Conta în istoria filozofiei”, autorul subliniază contribuția filozofului, cu toate limitele sale, la dezvoltarea gândirii materialiste din țara noastră, scoțând în evidență caracterul original al operei lui Conta și combătând aprecierile unor ideologi burghezi care au căutat să prezinte această operă drept „eclectică”.

Autorul citează câteva exemple semnificative care arată că filozofia materialistă a lui Conta a jucat un rol însemnat în pregătirea terenului pentru răspîndirea ideii-

lor revoluționare. Astfel, Eugen Lupu îi scria lui Zubcu-Codreanu că la Iași a făcut cunoștință cu o mică grupare de „conștiți” foarte apti de a deveni socialiști. Cu acești tineri au luat legătură Zubcu-Codreanu și C. Dobrogeanu-Gherea. Ei s-au alăturat într-adevăr mișcării socialiste, unii aderînd ulterior la marxism. De asemenea, influența materialismului lui Conta s-a resimțit și în paginile unor reviste progresiste. Revista „Națiunea” a continuat la începutul secolului al XX-lea acțiunea de răspîndire a ideilor ateiste începută de Conta, împotriva religiei și a superstițiilor. Revistele „Contemporanul” și „Dacia viitoare” s-au ridicat în apărarea lui Conta atunci cînd, după moartea acestuia, organul de presă al clerului, „Revista teologică”, a atacat filozofia sa materialistă. Considerăm că ar fi fost bine dacă în lucrare ar fi fost incluse mai multe date privind influența filozofiei lui Conta asupra răspîndirii ideilor revoluționare și, mai ales, în combaterea misticismului și religiei.

Lucrarea „Filozofia lui Vasile Conta” se adresează, în primul rînd, cercetătorilor în domeniul filozofiei, dar ea prezintă interes și pentru cercurile mai largi, care doresc să cunoască aspecte privind dezvoltarea gândirii materialiste în țara noastră.

AL. GH. SAVU

I. M. Krivoguz: „Spartak” și întemeierea Partidului Comunist din Germania

Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1962, 238 pag.

În istoria mișcării muncitorești germane, activitatea uniunii revoluționare „Spartak” ocupă un loc deosebit. Literatura istorică din ultimii ani, mai ales în Republica Democrată Germană și în Uniunea Sovietică, a acordat o atenție sporită problemelor legate de revoluția din noiembrie 1918 în Germania. La numeroasele lucrări și studii consacrate acestei tematici se adaugă și lucrarea de față,

care pune în lumină aspecte mai puțin cercetate ale luptei muncitorilor germani înaintați împotriva primului război mondial imperialist, pentru crearea Partidului Comunist din Germania.

Lucrarea se bazează pe un material faptic variat; se remarcă studierea amănunțită de către autor a materialelor editate de gruparea revoluționară „Spartak”: gazete, reviste, broșuri, foi volante, apeluri etc., precum și analiza principalelor documente elaborate de această grupare.

În lucrare se arată că o dată cu epoca imperialismului a apărut și în Germania, ca și în alte țări, necesitatea obiectivă a partidului de tip nou. S-au format premisele pentru înfăptuirea revoluției socialiste. Încercările curentului revoluționar din Partidul socialist german de a imprima partidului un nou curs politic,

la nivelul sarcinilor pe care era chemat să le rezolve, nu au fost încununate de succes. Cînd a izbucnit primul război mondial imperialist, în pregătirea și declanșarea căruia imperialismul german a jucat un rol principal, P.S.G. era aproape total dominat de oportuniști, care au trecut deschis de partea imperialismului german.

În anii 1915—1916, arată autorul, elementele de stînga din mișcarea socialistă au creat mai multe grupe de propagandă, printre care cea mai puternică și influentă a devenit „Spartak”, în conducerea căreia se aflau militanți încercați ai mișcării muncitorești germane: Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Franz Mehring, W. Pieck, K. Zetkin, G. Eberlein etc. Folosind posibilitățile legale și ilegale, gruparea „Spartak” a desfășurat o susținută muncă de propagandă în vederea eliberării ideologice a muncitorilor de influențele concepțiilor burgheze și naționaliste, fiind inspiratorul unor demonstrații de masă antirăzboinice ale proletariatului. Eliberîndu-se de iluziile pacifiste, elementele de stînga au adoptat linia ieșirii revoluționare din războiul imperialist.

La cea de-a doua conferință a grupării „Spartak” (martie 1916) s-a formulat cererea creării unei noi Internaționale, pe baza mișcării socialiste de masă din toate țările, în locul Internaționalei a II-a, care dăduse faliment. Reprezentanții social-democraților germani de stînga au participat la conferința internațională a socialiştilor internaționaliști de la Zimmerwald (Elveția) din 1915, ca și la cea de la Kienthal (1916); unii delegați ai stîngii social-democrate germane s-au alăturat aripii de stînga conduse de V. I. Lenin, a acestor conferințe.

În primăvara anului 1916, se subliniază în lucrare, mișcarea muncitorească din Germania se afla la începutul avîntului revoluționar. Contradicțiile interne se ascuțiseră. În mase creșteau nemulțumirile și protestul generate de război, foamete, intensificarea exploatării și politica antipopulară a guvernului. Demonstrațiile antirăzboinice și grevele politice deveneau tot mai puternice. Aceasta a ascuțit criza din Partidul socialist german, care era scindat de fapt în mai multe fracțiuni. În urma acțiunilor scizioniste, inițiate de social-șoviniști, elementele de stînga au participat la întemeierea unui nou partid al clasei muncitoare — Partidul socialist independent german, în fruntea căruia se aflau centriști. S-a desăvîrșit astfel ruperea organizatorică cu elementele oportuniste de dreapta.

Izbucnirea revoluției din februarie 1917 în Rusia a exercitat o puternică influență

asupra Germaniei, unde s-au conturat premisele unei situații revoluționare nemijlocite. Gruparea „Spartak” s-a întărit și și-a consolidat pozițiile, bucurîndu-se de tot mai multă autoritate în rîndurile maselor. Deși făcea parte din același partid în care conducerea era deținută de centriști, gruparea „Spartak” și-a păstrat libertatea de acțiune. Ea își avea conducere proprie, dispunea de o rețea proprie de cadre și ținea legătura cu o serie de organizații locale.

Una dintre acțiunile clasei muncitoare germane, în pregătirea și desfășurarea căreia „Spartak” a jucat un rol important, a fost marea grevă din aprilie 1917 din Germania, la care au luat parte numai în Berlin circa 300 000 de muncitori. O dată cu greva din aprilie a început mișcarea pentru crearea consiliilor muncitorești — organe ale mișcării revoluționare a maselor. În vara anului 1917 s-a intensificat și s-a extins activitatea grupării „Spartak” în rîndurile unor pături largi ale maselor, ale tineretului și soldaților.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie — se subliniază în lucrare — a găsit mișcarea muncitorească din Germania într-o puternică efervescență. Sub influența marelui Octombrie, stînga socialistă germană a organizat mitinguri și demonstrații în apărarea Rusiei Sovietice, și-a întărit legăturile cu bolșevicii și s-a apropiat mai mult de învățătura lui V. I. Lenin, aprofundînd înțelegerea problemelor revoluției în Germania și rolul dictaturii proletariatului ca formă politică a noii orînduirii sociale.

Evenimentele epocale din Rusia Sovietică au răscolit cele mai largi mase din Germania. Din datele furnizate de autor în lucrare rezultă că peste 2 milioane de oameni au luat parte la valul de greve din ianuarie 1918. Pe baza experienței grevei din ianuarie, gruparea „Spartak” a elaborat linia insurecției armate în vederea cuceririi puterii.

După un oarecare reflux al mișcării muncitorești germane în lunile de vară ale anului 1918, situația revoluționară s-a adîncit în toamna aceluiași an. Ruina economică și falimentul militar pe front au dus la criza politică a cercurilor imperia-liste în lunile septembrie-octombrie 1918. Un loc deosebit în istoria Germaniei îl ocupă revoluția din noiembrie 1918, care a însemnat victoria poporului asupra monarhiei, militarismului și virfurilor imperialismului. Gruparea „Spartak” a desfășurat o activitate neobosită în vederea mobilizării maselor, a creării consiliilor muncitorești, a consolidării cuceririlor obținute, împotriva politicii trădătoare a

socialiștilor de dreapta și a manevrelor centristilor.

De roadele victoriei obținute prin lupta maselor populare au profitat însă elementele de dreapta din mișcarea socialistă, care au format împreună cu centristii un guvern de coaliție. Acest guvern a pactizat cu forțele reacționare și a trecut la înăbușirea în sine a mișcării revoluționare.

Relevind rezultatele revoluției din noiembrie, autorul lucrării arată că aceasta a rezolvat doar sarcinile cu caracter burghezo-democratic care se ridicau în acel moment; lipsa unui partid politic revoluționar a făcut ca evenimentele să nu ducă la înfăptuirea revoluției socialiste. Supunând unei analize multilaterale primele rezultate ale revoluției, gruparea „Spartak” a tras unele învățăminte prețioase pentru activitatea sa ulterioară. S-a făcut astfel un nou pas spre întemeierea partidului politic de tip nou al clasei muncitoare prin crearea unei organizații proprii pe întreaga Germanie — Uniunea „Spartak”, rămasă, totuși, formal în cadrul P.S.D.G.I.

Activitatea Uniunii „Spartak”, desfășurată în decurs de o lună și jumătate (11 noiembrie — 30 decembrie 1918), era

concentrată în direcția transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă.

Cucerind de partea sa avangarda proletariatului german în focul luptelor din noiembrie — decembrie 1918 și înțelegând tot mai mult caracterul dăunător al rămănerii mai departe, măcar și formal, în cadrul P.S.D.G.I., Uniunea „Spartak” a intrat în legătură cu alte grupări de stînga, în vederea creării unei organizații revoluționare unice pe întreaga Germanie. Conferința Uniunii „Spartak” de la sfîrșitul lunii decembrie 1918 s-a transformat astfel în congresul constitutiv al Partidului Comunist din Germania. Congresul a adoptat programul și statutul partidului, a reunit forțele cu adevărat revoluționare ale clasei muncitoare și a proclamat în mod solemn fidelitatea sa față de internaționalismul proletar și solidaritatea cu Rusia Sovietică. Congresul de constituire al P.C.G. a pus fundamentul trainic al partidului de tip nou — marxist-leninist, capabil să apere cu adevărat interesele maselor populare și să le conducă la victorie.

D. HUREZEANU

Ernst Henry: „Neofascismul”

Editura politică, 1962, 96 pag.

Cartea lui Ernst Henry este adresată cercurilor largi ale opiniei publice din diferite țări, profund îngrijorate de renașterea și creșterea pericolului fascist în zilele noastre. Cauza recrudescenței pericolului fascist, arată autorul, rezidă în

actuala situație a capitalismului, care a intrat în a treia etapă a crizei generale. Cu cât se schimbă mai rapid și mai vădit raportul de forțe pe arena internațională în favoarea socialismului, cu atât se intensifică mai mult stările de spirit aventuriere în cercurile extremiste ale imperialiștilor.

Făcînd o prezentare a celor mai importante partide și organizații fasciste —

„Partidul Reichului german” (D.R.P.), „Mișcarea socială italiană” (M.S.I.), „Partidul austriac al libertății” (F.P.O.), „Organizația armată secretă” (O.A.S.), „Mișcarea populară franceză”, „Partidul patriotic al marii Japonii” („Aikokuto”), „Osseva Brandwag”, „Partidul nazist american” și altele —, autorul arată că toate acestea își desfășoară activitatea sub conducerea Organizației internaționale secrete a foștilor SS-ști, care constituie astăzi centrul neofascist internațional. În rândurile acestei organizații activează foști colaboratori ai lui Hitler, printre care se numără și legionari în frunte cu Horia Sima, căpetenia „Gărzii de fier” din România. În lucrare se subliniază faptul că spionajul imperialist, în special prin serviciile sale din S.U.A. și R.F.G., împînzite cu tot soiul de hitleriști înrăiți, asasinii și huligani notorii, reprezintă azi unul dintre focarele specifice neofascismului.

Caracterizînd forțele care pe plan internațional au rolul hotărîtor în actualul

proces de fascizare, autorul subliniază că principalul centru motor al neofascismului este reprezentat astăzi, ca și în timpul lui Hitler și Mussolini, de capitalul monopolist; fascismul a exprimat și exprimă întotdeauna interesele oligarhiei financiare.

În lucrare se arată că transformarea socialismului în factorul hotărîtor al dezvoltării contemporane a omenirii, succesele repurtate de mișcarea muncitorească și democratică din lumea capitalistă, prăbușirea sistemului colonial, îngustarea sferei capitalismului și ascuțirea extremă a contradicțiilor lui determină burghezia monopolistă să recurgă la neofascism, aceasta fiind ultima ei rezervă politică.

Principalul rol în încercările de a reînvia fascismul îl joacă monopolistii din S.U.A. și R.F.G. Așa, de pildă, printre fondatorii societății „John Birch”, cea mai mare organizație fascistă din S.U.A., se află trei foști președinți ai Asociației naționale a industriașilor — statul-major al capitalului monopolist nord-american. Este semnificativ, de asemenea, faptul că oligarhia financiară din care fac parte familiile Rockefeller, Morgan, Mellon, Dupont și alți miliardari americani, coordonează și finanțează din culise, prin intermediul unor parteneri mai mici, pe neofasciștii din S.U.A. În chip asemănător, în Germania occidentală, aceleași cercuri monopoliste care l-au adus la putere pe Hitler (grupul Krupp, Flick și „Dresdner Bank”) îi protejează în prezent pe fasciști.

În lucrare se arată că întrucît vechile forme ale fascismului sînt compromise în

ochii popoarelor, actualmente, în multe state ale lumii capitaliste, fascismul se manifestă sub forme noi: în Germania occidentală și în Italia burghezia recurge îndeosebi la lozinci clericale, în Franța trăsătura specifică a fascismului constă în caracterul său colonialist, în multe țări ale Americii Latine sînt la putere junte militare, în S.U.A. vechiul sistem al democrației burgheze face loc din ce în ce mai mult măsurilor draconice cu caracter antidemocratic.

Deși astăzi mai mult ca oricînd imperialismul tinde spre varianta fascistă, existența sistemului mondial socialist, procesul obiectiv de formare în țările capitaliste a alianței majorității covârșitoare a popoarelor, în frunte cu partidele comuniste, apariția pe harta lumii a unui număr mereu crescînd de state iubitoare de pace din Asia, Africa și America Latină, mișcarea mondială a tuturor forțelor democratice și iubitoare de pace fac cu neputință o întoarcere la timpurile lui Hitler și Mussolini.

Prin demascarea conținutului neofascismului și a manifestărilor lui concrete, cartea lui Ernst Henry aduce o contribuție importantă la lupta tuturor forțelor iubitoare de pace, în frunte cu comuniștii, pentru a preîntîmpina și zdrobi orice încercare a forțelor reacțiunii internaționale de a se folosi de fascism pentru a arunca omenirea în flăcările unui nou război mondial.

C. BOTORAN

G.L. Rozanov: „Ultimele zile ale lui Hitler”

Editura politică, 1962, 116 pag.

Azi, cînd în Germania occidentală furnalele uzinelor de război fumează iar, răspîndind deasupra omenirii norii negri ai războiului, cînd revanșarzii vest-germani devin din nou forța de șoc a reacțiunii imperialiste internaționale, reamintirea

jalnicului sfîrșit al pretendenților hitleriști la dominația mondială sună ca un avertisment dat tuturor acelor care ur-

zesc planuri agresive împotriva țărilor lagărului socialist, în frunte cu Uniunea Sovietică.

Din acest punct de vedere, cartea lui G. L. Rozanov: „Ultimele zile ale lui Hitler”, se înscrie printre aparițiile interesante, utile, primite întotdeauna cu interes de masele largi de cititori. Dar nu numai atît. Autorul, pe baza unui valoros material documentar, reușește să prezinte cititorilor un tablou general cu numeroase aspecte inedite din istoria prăbușirii Germaniei hitleriste, să redea în mod veridic, științific profunda criză politică în care ajunsese Germania fascistă în primăvara și vara anului 1944, în urma

Ioviturilor nimicitoare primite pe front din partea Armatei Sovietice.

Noua regrupare a forțelor antihitleriste din interiorul țării arăta că Hitler și politica sa nu se mai bucurau de nici un fel de sprijin și încredere din partea poporului german. Crescuseră rapid rîndurile luptătorilor antifasciști, ce cuprindeau, alături de clasa muncitoare, și părți însemnate ale micii burghezii de la orașe și sate care, pînă atunci, constituiau o bază a dictaturii fasciste. „Atracția spre extrema stîngă — arată autorul citînd un diplomat hitlerist — lua în Germania proporții înspăimîntătoare și era în continuă creștere”.

În acele condiții, Partidul Comunist din Germania a stabilit ca linie tactică unirea tuturor antifasciștilor germani în lupta împotriva dictaturii hitleriste. Pe baza acestei platforme largi a tuturor adversarilor lui Hitler — subliniază autorul —, în anii 1943—1944 a fost creat un centru operativ unic al conducerii mișcării antifasciste din Germania. S-a intensificat activitatea de tipărire și difuzare a ziarelor și manifestelor ilegale ale P.C.G., au fost organizate evadări ale unor deținuți antifasciști din închisori și lagăre de concentrare, au fost organizate greve la care, numai în primăvara anului 1944, au participat peste 200 000 de muncitori. Mișcarea antifascistă s-a extins și în rîndurile forțelor armate ale Germaniei hitleriste.

În lucrare este înfățișată atmosfera care domnea în acel timp în subsolul cancelariei Reichului — ultimul refugiu al căpeteniilor naziste —, sînt surprinse și prezentate cititorilor zadarnicele încercări ale hitleriștilor de a scăpa de judecata popoarelor pentru crimele monstruoase comise împotriva păcii și umanității. Fiecare dintre marile căpetenii fasciste, în cel mai tănuțit secret față de Hitler, încerca să ducă tratative separate cu S.U.A. și Anglia, să rupă coaliția antihitleristă și astfel să se pună la adăpost de mînia popoarelor. Și autorul arată că astfel de încercări n-au rămas fără ecou în rîn-

durile unor cercuri reacționare engleze și americane.

Cuprinse de spaimă, căpeteniile fasciste au încercat să se salveze prin demiterea și sacrificarea lui Hitler, prin înlocuirea lui cu un nazist „mai puțin compromis” în fața omenirii, capabil să devină partener de tratative cu puterile occidentale. Acesta era sensul atentatului din 20 iulie 1944 împotriva lui Hitler.

Dacă în august-septembrie 1944, subliniază autorul, hitleriștii mai încercau încă să amăgească poporul german și opinia publică trimbiînd despre folosirea unei „arme secrete”, despre o „iminentă coticură” în evoluția evenimentelor într-un sens favorabil Germaniei fasciste” (hitleriștii scontau pe reușita tratativelor secrete cu Anglia și S.U.A.), ofensiva Armatei Sovietice din ianuarie 1945 pe un front ce se întindea de la Marea Baltică pînă la Carpați, înaintarea ei victorioasă spre inima Germaniei arătau că se deschisese ultima pagină a istoriei Reichului hitlerist.

De-a lungul celor 14 capitole ale lucrării autorul ne prezintă zvîrcolirile și agonia monștrilor hitleriști. Este semnificativ prezentat felul cum, în beciul adăpostului antiaerian, prins în cercul de foc al artileriei sovietice, sceleratul Hitler cerea mereu noi contingente pentru continuarea unui război pierdut. În cele din urmă, după un acces isteric, el cere să i se officieze ceremonialul de nuntă cu Eva Braun, după care amîndoi se sinucid. Apoi, potrivit testamentului lăsat de Hitler, cadavrele lor au fost arse. Mai tîrziu se sinucid Goebbels, Himmler și alte căpetenii fasciste.

Germania hitleristă era înfrîntă. Cînd deasupra Reichstagului flutura drapelul roșu, simbol al eliberării Germaniei de sub urgia hitlerismului, noaptea neagră a fascismului se terminase.

Prin problemele abordate, prin ținuta științifică și stilul său plăcut, cartea se adresează în egală măsură atît specialiștilor, cît și masei largi de cititori care vor să cunoască ultimele episoade din istoria prăbușirii Germaniei hitleriste.

C. BĂRBULESCU

I.N. Melnikova: „Lupta de clasă din Cehoslovacia în anii 1924 — 1929“

Editura Academiei de Științe a U.R.S.S., Moscova, 1962, 442 pag.

În cele patru capitole ale lucrării „Lupta de clasă din Cehoslovacia în anii 1924—1929“, elaborată pe baza unui bogat material documentar existent în U.R.S.S. și R.S. Cehoslovacă, se prezintă situația economică, socială și politică a Cehoslovaciei,

dispoziția forțelor de clasă și politice, precum și lupta de clasă în perioada stabilizării relative a capitalismului.

În prima parte a lucrării se analizează trăsăturile stabilizării relative a capitalismului în Cehoslovacia, care în esență s-a bazat pe înțelegerea exploatații maselor muncitoare, pe răpirea unor cuceriri obținute de oamenii muncii în perioada avântului revoluționar, pe militarizarea economiei și expansiunea capitalului financiar cehoslovac în alte țări, pe acordarea de împrumuturi înrobitoare de către cercurile imperialiste străine. În anii 1924—1929, paralel cu creșterea producției industriale și agricole, s-a intensificat procesul de concentrare și de centralizare a capitalului, s-a întărit în mod considerabil dominația capitalului financiar în economia și politica statului.

Stabilizarea relativă a capitalismului a dus, pe de o parte, la concentrarea și mai mare a bogățiilor țării în mâna capitaliștilor cehoslovaci și străini și, pe de altă parte, la pauperizarea și sărăcirea maselor muncitoare. Din mulțimea de date și fapte existente în lucrare rezultă cu pregnanță că stabilizarea capitalismului s-a făcut în Cehoslovacia în primul rând pe seama intensificării exploatații maselor populare, a jefuirii lor de către capitalul monopolist. Ofensiva burgheziei contra cuceririlor clasei muncitoare, intensificarea muncii ca urmare a raționalizării capitaliste a producției, folosirea pe scară largă a muncii femeilor și copiilor care primeau un salariu mai mic decât al muncitorilor, mărirea prețurilor la mijloacele de subzistență etc. — toate acestea sînt numai cîteva dintre

căile de exploatare a clasei muncitoare. Concomitent cu exploatarea clasei muncitoare s-a accentuat și exploatarea țărănilor muncitori de către capital.

Caracterul vremelnice al stabilizării relative a capitalismului rezultă și din aceea că ea a fost însoțită de ascuțirea contradicțiilor sociale, ducînd la creșterea luptei de clasă, la coacerea premiselor unui nou avînt revoluționar. În 1924—1925, arată autoarea lucrării, lupta clasei muncitoare împotriva burgheziei avea mai mult un caracter de apărare. Proletariatul, slăbit în urma înfringerii în marile bătălii de clasă din perioada avîntului revoluționar, nu era încă pregătit pentru lupte de mai mare amploare, pentru reluarea pe scară largă a mișcării greviste. Totodată, o parte a muncitorilor, aflată sub influența propagandei social-reformiste, credea în mod sincer că stabilizarea capitalistă va aduce proletarietului o îmbunătățire simțitoare a nivelului său de trai. Aceste iluzii, remarcă autoarea, au fost însă repede spulberate; încă la sfîrșitul anului 1924 s-a făcut simțită în Cehoslovacia tendința de creștere a mișcării greviste, care treptat a început să capete un caracter ofensiv.

Conducătorul și organizatorul luptei revoluționare a clasei muncitoare și a celorlalte păături asuprite împotriva exploatații capitaliste a fost Partidul Comunist din Cehoslovacia, creat în mai 1921. Autoarea descrie pe larg în lucrare acțiunile muncitorești conduse de partidul comunist, luptele greviste, la care, în ciuda împotrivirii liderilor reformiști, alături de comuniști, au participat muncitori social-democrați și fără de partid.

Sub conducerea partidului comunist, muncitorimea cehoslovacă, în întreaga perioadă a stabilizării relative a capitalismului a participat la numeroase întruniri, demonstrații și greve împotriva politicii reacționare interne și externe a guvernului, împotriva scumpetei, pentru o legislație socială, sporirea salariului, ziua de muncă de 8 ore etc. În toată această perioadă, masele muncitoare și opinia publică democratică cereau cu insistență încetarea politicii antisovietice, recunoașterea Statului sovietic și reluarea relațiilor diplomatice cu U.R.S.S. Concomitent cu desfășurarea luptelor greviste, au avut

loc la sate tot mai multe acțiuni ale țărănilor îndreptate împotriva poverilor fiscale, scumpetei etc.

Pentru a conduce cu succes lupta masei muncitoare de la orașe și sate împotriva exploatarei capitaliste, în fața Partidului Comunist din Cehoslovacia, în anii 1924—1929, stătea sarcina călirii marxist-leniniste a rîndurilor sale. Un pas hotărîtor pe linia călirii marxist-leniniste a partidului — se arată în lucrare — l-a constituit Congresul al V-lea al P.C.C., ținut în februarie 1929, care a marcat triumful principiilor leniniste în activitatea partidului, păstrarea și întărirea unității rîndurilor sale, intrarea în conducerea partidului a nucleului marxist-leninist, în frunte cu Klement Gottwald.

Congresul a trasat linia strategică și sarcinile tactice ale partidului în perioada

următoare, l-a înarmat cu o perspectivă revoluționară clară în lupta pentru răsturnarea dominației burgheziei și instaurarea dictaturii proletariatului.

Aplicînd în practică hotărîrile Congresului al V-lea, Partidul Comunist din Cehoslovacia a reușit în perioada următoare să obțină importante succese în organizarea și conducerea luptelor maselor populare, lupte care în anii crizei economice au luat o mare amploare.

Lucrarea lui I. N. Melnikova „Lupta de clasă din Cehoslovacia în anii 1924—1929”, prin conținutul său faptic bogat, reprezintă o contribuție însemnată la cunoașterea problemelor mișcării muncitorești din Cehoslovacia în perioada stabilizării relative a capitalismului.

GH. UNC

Svéd László: „Tînăra armată deschide drum“

Editura „Kossuth“, Budapesta, 1962, 342 pag.

Apărută sub egida Institutului de istorie a partidului al C.C. al P.M.S.U., cartea „Tînăra armată deschide drum”, cu subtitlurile: „Nașterea mișcării revoluționare a tineretului muncitor din Ungaria” și „Activitatea U.T.C. în timpul Republi-

cii Sovietice”, cuprinde o scurtă introducere și patru capitole axate pe o bogată documentare științifică. Ca material ilustrativ, volumul mai conține și facsimile reprezentînd documente, reproduceri din articole publicate în presa revoluționară a tineretului, fotografii etc.

Prezentînd procesul de creare și dezvoltare a mișcării socialiste a tineretului muncitor din Ungaria la începutul secolului nostru, autorul arată că aceasta se ridică pe o treaptă superioară o dată cu crearea U.T.C., cu activitatea acestuia în timpul scurtei, dar eroice existențe a Republicii Sovietice din Ungaria, precum și în ilegalitate, după instaurarea dictaturii fasciste.

În lucrare sînt analizate principalele momente ale istoriei mișcării muncitorești din Ungaria și ale luptei eroice a tineri-

lor proletari împotriva exploatarei și asupririi capitaliste, a militarismului, pentru pace între popoare, împotriva intervenției străine contra Republicii Sovietice din Ungaria.

Autorul se oprește asupra unor momente importante, ca prima întrunire pe țară a tineretului din martie 1907 de la Budapesta, unde s-a discutat programul și statutul mișcării socialiste, aportul tineretului maghiar la reconstituirea Internaționalei Tineretului Socialist (Bernă, aprilie 1915), precum și la pregătirea congresului de creare a Internaționalei Comuniste a Tineretului (Berlin, noiembrie 1919) etc.

În acești ani, tineretul a fost prezent la toate acțiunile și luptele muncitorilor vîrstnici, cum sînt, de pildă, marile greve și demonstrații din 1912, care, desfășurate într-o perioadă de avînt revoluționar, au dus la demonstrații politice de masă și la lupte pe baricade.

În anii primului război mondial, arată autorul, mișcarea tineretului socialist a slăbit, în rîndurile ei pătrunzînd o serie de elemente dușmănoase, șovine, reacționare.

Nemulțumirile crescînde au atras însă tineretul din nou la luptă; în 1916 reîncep acțiunile greviste pentru mărirea salariului, pentru ca după evenimentele din Rusia din februarie 1917 luptele tineretului să se generalizeze, să fie tot mai organizate.

În continuare, autorul arată că în rîndurile Partidului Comunist din Ungaria, creat după victoria revoluției burghez-democratice din octombrie 1918, s-au încadrat de la început și reprezentanți de frunte ai tineretului revoluționar, fapt ce a dus la întărirea unui grup comunist al tineretului muncitor, care a militat consecvent pentru crearea la 30 noiembrie 1918 a Uniunii pe țară a tinerilor muncitori. După o lună, Uniunea pe țară a tinerilor muncitori a rupt legăturile cu P.S.D., acționînd de atunci numai sub conducerea partidului comunist. Despărțirea de P.S.D., se arată în lucrare, a însemnat de fapt crearea organizației comuniste a tineretului muncitor din Ungaria.

Ultimul capitol al lucrării se ocupă de activitatea tinerilor comuniști pentru apărarea Republicii Sovietice din Ungaria. Autorul analizează, pe baza a numeroase documente, condițiile create tineretului muncitor în timpul Republicii Sovietice, arătînd că guvernul sovietic ungar s-a ocupat în mod deosebit de tineretul muncitor, constructor al noii societăți, creîndu-i condiții mai bune de muncă, punînd bazele sistemului de învățămînt socialist, ocupîndu-se de instruirea lui, atît fizică cît și intelectual-culturală. Pentru prima dată în istoria Ungariei s-a acordat drept de vot tuturor celor care au împlinit vîrsta de 18 ani, fără deosebire de sex.

Imediat după instaurarea dictaturii proletarietului, se arată în lucrare, Uniunea pe țară a tinerilor muncitori și Uniunea socialistă pe țară a tinerilor muncitori s-au unificat, adoptîndu-se programul primei organizații, creîndu-se astfel o organizație unică sub denumirea Uniunea Tineretului Muncitor Comunist Maghiar, care,

la 20 iunie 1919, la primul congres a adoptat proiectul de program.

Organizația comunistă a tineretului a contribuit la aplicarea în viață a legilor și dispozițiilor guvernului sovietic ungar, a desfășurat o susținută muncă politică de educare a tineretului, organizînd cursuri în care cunoștințele ideologice se împleteau cu cele profesionale și de cultură generală.

Organizația comunistă a tineretului a salutat cu entuziasm crearea armatei populare. Nenumărați tineri s-au încadrat în rîndurile ei, mulți dintre ei ascunzînd faptul că nu aveau încă 18 ani pentru a fi primiți ca voluntari. Ei au apărut pînă la ultima picătură de sînge Republica Sovietică, alături de vîrstnici împotriva contrarevoluției interne și a intervenției străine.

Autorul arată că și în această perioadă activitatea dușmănoasă desfășurată de elementele oportuniste a avut o influență negativă asupra mișcării tineretului.

După instaurarea dictaturii fasciste a lui Horthy, activitatea tineretului a continuat să se desfășoare în ilegalitate.

În încheiere, autorul apreciază că deși organizația tineretului comunist nu era complet maturizată ideologic și organizatoric, ea a constituit un activ ajutor al P.C.U. în lupta pentru înfăptuirea noului stat al dictaturii proletarietului.

Lucrarea „Tinăra armată deschide drum”, de Svéd László, prin datele interesante pe care le aduce, prin bogata documentare pe care o are la bază, constituie un aport la cunoașterea trecutului de luptă al tineretului revoluționar maghiar.

V. ȘTEFĂNESCU

СОДЕРЖАНИЕ

ДОКУМЕНТЫ

Отдельные документы, касающиеся положения и борьбы рабочих масс нашей страны в период, предшествовавший героическим боям рабочих-железнодорожников и нефтяников в январе-феврале 1933 года.	3
Документы о солидарности рабочих масс Румынии с Советской Россией (1918—1924 гг.)	20

СТАТЬИ

С. ХОМЕНКО: Деятельность революционной организации МОПР под руководством КНР в связи с процессом железнодорожников и нефтяников в 1933 г.	39
Н. Н. КОНСТАНТИНЕСКУ, ТУДОР ПАУЛЬ: Кое-что о положении рабочего класса Румынии в период 1941 г. — август 1944 г.	61
Г. ИОНИЦА: Демократический блок, легальная массовая организация, руководимая КНР (1935—1936 г.).	89
И. ЯКОШ, В. ПЕТРИШОР: Борьба румынского рабочего класса против корпораций (1902—1908 гг.).	117
ЭМИЛЬ БОРСИ: Борьба Венгерской коммунистической партии за организацию бедняцкого крестьянства во второй половине 1945 года вплоть до конца 1946 года.	148

РЕЦЕНЗИИ

В. Б. УШАКОВ: „Внешняя политика гитлеровской Германии,“ Издательство ИМО, Москва 1961, 270 стр. <i>А. Нури</i>	179
«СС в действии. Документы о преступлениях, совершенных эсесовцами.» Политическое издательство. 1962 г. 408 стр. <i>И. Петрович</i>	185
МАРКС, ЭНГЕЛЬС: «О колониальной системе капитализма». Политическое издательство. 1962 г. 394 стр. <i>С. Братеску</i>	193

БИБЛИОГРАФИЯ

«Из истории забастовочных боев пролетариата Румынии», т. 2, Политическое издательство, 1962 г., 256 стр.; И. ВРАНЧА: «Традиции марксистской литературной критики в Румынии (1930—1940)». Очерк и антология. Политическое издательство. 1962 г. 414 стр.; Г. ДЖОРДЖЕСКУ-БУЗЭУ: «Восстание трансильванских крепостных в 1784 году». Политическое издательство, 1962 г. 330 стр.; М. ГОГОНЯЦА: «Философия Василе Конта». Научное издательство, 1962 г. 200 стр.; И. М. КРИВОГУЗ. «Спартак» и основание Коммунистической патрии Германии». Госполитиздат. Москва, 1962 г. 238 стр.; ЭРНСТ ГЕНРИ. «Неофашизм». Политическое издательство. 1962 г. 86 стр.; Г. Л. РОЗАНОВ: «Последние дни Гитлера». Политическое издательство. 1962 г. 116 стр.; И. Н. МЕЛЬНИКОВА: «Классовая борьба в Чехословакии в 1924—1929 гг.». Издательство Академии Наук СССР, Москва, 1962 г. 442 стр.; ШВЕД ЛАСЛО: «Молодая армия открывает путь». Издательство «Кошут», Будапешт, 1962 г. 342 стр.	200
---	-----

INHALTSVERZEICHNIS:

DOKUMENTE

Einige Dokumente über Lage und Kampf der Arbeitermassen in unserem Lande in der Periode vor den heldenmütigen Kämpfen der Eisenbahner und Erdölarbeiter im Januar-Februar 1933	3
Dokumente über die Solidarität der Arbeiterklasse in Rumänien mit der Sowjetunion (1918—1924)	20

ARTIKEL :

S. HOMENCO : Die Tätigkeit der unter Leitung der KPR stehenden revolutionären Organisation „Rote Hilfe“ im Zusammenhang mit dem Prozeß der Führer der Kämpfe der Eisenbahner und Erdölarbeiter von 1933	39
N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL : Aspekte von der Lage der Arbeiterklasse in Rumänien in der Periode 1941 — August 1944	61
GH. IONIȚĂ : Der Demokratische Block, eine von der KPR geleitete legale Massenorganisation (1935—1936)	89
I. IACOȘ, V. PETRIȘOR : Der Kampf der Arbeiterklasse in Rumänien gegen die Körperschaften (1902—1908)	117
EMIL BORIS : Der Kampf der Ungarischen Kommunistischen Partei um die Organisierung der Kleinbauernschaft angefangen mit der zweiten Hälfte 1945 bis Ende 1946	148

REZENSIONEN

W. B. USCHAKOW : „Die Außenpolitik Hitler-Deutschlands“, Verlag des Instituts für Internationale Beziehungen, Moskau, 1961, 270 S. : A. Niri	179
„Die SS in Aktion. Dokumente über Verbrechen der SS“, Politischer Verlag 1962, 408 S. : N. Petrovici	185
MARX, ENGELS : „Über das Kolonialsystem des Kapitalismus“, Politischer Verlag, 1962, 394 S. : S. Brătescu	193

BIBLIOGRAPHISCHE ANGABEN

„Aus der Geschichte der Streikämpfe des Proletariats in Rumänien“, Band II, Politischer Verlag 1962, 256 S. ; ILEANA VRANCEA : „Traditionen der marxistischen Literaturkritik in Rumänien (1930—1940)“, Studie und Anthologie, Politischer Verlag 1962, 414 S. ; Gh. GEORGESCU-BUZĂU : Der Aufstand von 1784 der Fronbauern in Siebenbürgen» Politischer Verlag 1962, 330 S. ; N. GOGONEAȚĂ : „Die Philosophie von Vasile Conta“, Wissenschaftlicher Verlag, 1962, 200 S. ; I. M. KRIWOGUS : „Spartakus und die Gründung der Kommunistischen Partei in Deutschland“, Staatsverlag für politische Literatur, Moskau, 1962, 238 S. ; ERNST HENRY : „Der Neofaschismus“ Politischer Verlag, 1962, 8, S. ; G. L. ROZANOW : „Hitlers letzte Tage“, Politischer Verlag, 1962, 116 S. ; I. N. MELNIKOWA : „Der Klassenkampf in der Tschechoslowakei in den Jahren 1924—1929“, Verlag der Akademie der Wissenschaften der UdSSR, Moskau 1962, 442 S. ; SVED LASZLO : „Die junge Armee als Wegbereiter. «Kossuth»-Verlag, Budapest 1962, 342 S.	
--	--

SOMMAIRE:

DOCUMENTS :

Documents concernant la situation et la lutte des masses ouvrières de notre pays pendant la période précédant les luttes héroïques des cheminots et des ouvriers du pétrole des mois de janvier et de février 1933	3
Documents concernant la solidarité des masses ouvrières de Roumanie avec la Russie Soviétique (1918—1924)	20

ARTICLES

S. KHOMENKO : L'activité de l'organisation révolutionnaire «Le Secours Rouge» à l'occasion du procès intenté aux dirigeants des luttes des cheminots et des ouvriers du pétrole en 1933	39
N. N. CONSTANTINESCO, TUDOR PAUL : Aspects de la situation de la classe ouvrière de Roumanie pendant la période 1941 — août 1944	61
G. IONIȚĂ : Le Bloc Démocratique, organisation de masse légale dirigée par le Parti Communiste de Roumanie (1935—1936)	89
I. IACOS, V. PETRIȘOR : La lutte de la classe ouvrière de Roumanie contre les corporations (1902—1908)	117
EMIL BORSI : La lutte du Parti Communiste Hongrois pour l'organisation de la paysannerie pauvre pendant la période comprise entre la seconde moitié de l'année 1945 et la fin de l'année 1946	148

COMPTES RENDUS

V. B. OUCHAKOV : „La politique étrangère de l'Allemagne hitlérienne”, Editions de l'Institut pour les relations internationales, Moscou 1961, 270 p. : A. Niri	179
«Les SS en action. Documents sur les crimes commis par les SS», Editions politiques 1962, 408 p. : N. Petrovici	185
MARX, ENGELS : «Du système colonial du capitalisme», Editions politiques 1962, 394 p. : S. Brătesco	193

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

«De l'histoire des luttes grévistes du prolétariat de Roumanie» t. II, Editions politiques 1962, 256 p. ; ILEANA VRANCEA : «Les traditions de la critique littéraire marxiste de Roumanie (1930—1940)», Etude et anthologie, Editions politiques 1962, 414 p. ; G. GEORGESCO-BUZAU : «La révolte de 1784 des serfs de Transylvanie», Editions politiques 1962, 330 p. ; N. GOGONEAȚĂ : «La philosophie de Vasile Conta», Editions scientifiques 1962, 200 p. ; I. M. KRIVOGUZ : «Spartacus» et la fondation du Parti Communiste d'Allemagne», Editions d'Etat pour la littérature politique, Moscou, 1962, 238 p. ; ERNST HENRY : «Le néo-fascisme», Editions politiques 1962, 86 p. ; G. L. ROZANOV : «Les derniers jours d'Hitler», Editions politiques 1962 p. ; I. N. MELNIKOVA : «La lutte de classe en Tchécoslovaquie au cours de la période 1924—1929», Editions de l'Académie des Sciences de l'U.R.S.S., Moscou 1962, 442 p. ; LASZLO SVED : «La jeune armée fraye la voie». Editions Kossuth, Budapest 1962, 342 p.	200
--	-----

CONTENTS

DOCUMENTS

Several Documents on the Situation and the Struggle of This Country's Working Class in the Period Preceding the Heroic Fight Waged by Railwaymen and Oilworkers in January-February 1933	3
Documents on the Solidarity of Rumania's Working Masses with Soviet Russia (1918—1924)	20

STUDIES AND REPORTS

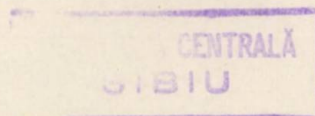
S. HOMENCO : The Activity of the „Ajutorul Roșu” Revolutionary Organization Led by the Communist Party of Rumania in Connection with the Trial of the Leaders of Railwaymen's and Oilworkers' Fight in 1933	39
N. N. CONSTANTINESCU and PAUL TUDOR : Aspects of the condition of the Working Class in Rumania in 1941—August 1944	61
G. IONIȚĂ : The Democratic Bloc, a Legal Public Organization Led by the Communist Party of Rumania (1935—1936)	89
I. IACOȘ and V. PETRIȘOR : The Struggle Carried on by the Working Class of Rumania Against Guilds (1902—1908)	117
EMIL BORSI : The Struggle of the Hungarian Communist Party to Organize the Poor Peasants, Between the Second Half of 1945 and the End of 1946	148

BOOK REVIEWS

V. B. USHAKOV : "The Foreign Policy of Hitlerite Germany" the Publishing House of the Institute of Foreign Relations, Moscow, 1961, 270 pp : A. Niri	179
"The SS in Action. Documents on the Crimes Committed by the SS", the Political Publishing House, 1962, pp. by N. Petrovici	185
MARX—ENGELS : "On the Colonial System of Capitalism," the Political Publishing House, 1962, 394 pp. by S. Brătescu	193

BIBLIOGRAPHY

"From the History of the Strikes Called by Rumania's Proletariat," 2nd volume, the Political Publishing House, 1962, 256 pp. ; ILEANA VRANCEA : "Tradition of the Marxist Literary Criticism in Rumania (1930—1940)," an anthology with an introductory study, the Political Publishing House, 1962, 414 pp. ; G. GEORGESCU-BUZĂU : "The Transylvanian Bondsmen's Rising in 1784," the Political Publishing House, 1962, 330 pp. ; N. GOGONEAȚĂ : "Vasile Conta's Philosophy", the Scientific Publishing House, 1962, 200 pp. ; I. M. KRIVOGUZ : "Spartac", and the Foundation of the Communist Party in Germany, the State Publishing House for Political Literature, Moscow, 1962, 238 pp. ; ERNST HENRY : "Neo-Fascism," the Political Publishing House, 1962, 86 pp. ; G. L. ROZANEOV : "Hitler's Last Days," the Political Publishing House, 1962, 116 pp. ; I. N. MELNICOVA : "Class Struggle in Czechoslovakia, in 1924—1929," the Publishing House of the USSR Academy of Sciences, Moscow, 1962, 442 pp. ; LÁSZLÓ SVÉD : "The Young Army Opens a New Path." Kossuth Publishing House, Budapest, 1962, 342 pp.	200
--	-----

Revista „Analele Institutului de Istorie a Poporului”
 este de pe lângă C.C. al P.M.R. apărare o dată la
 două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale,
 prin facturi poștale și direct prin întreprinderi,
 instituții și de la sală.
 Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de
 difuzare a presei și în librării.
 Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe
 6 luni — 12 lei; pe un an — 24 lei.

Editor: Editura „Știință”

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA,
 N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚA, GH. ZAHARIA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între
 orele 10—12.

Adresa redacției este: București, strada Ministerului nr. 4, telefon: 17.01.60,
 interior 442; 722; 369.

Revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei și în librării.

Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe 6 luni — 12 lei pe un an — 24 lei.

Editura „Scinteia”

Lei 4

78893

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Biblioteca org. Sibiu

6

1962

1320

0 JUL 2005

78893

2014 JUL - -

Proletari din toate țările, uniți-vă!

analele

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

ANUL VIII

6

1962

4654.v

SUMAR

- Expunerea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej făcută la şedinţa solemnă a Marii Adunări Naţionale, cu prilejul celei de-a XV-a aniversări a Republicii Populare Române 3

ARTICOLE

- ILIE RĂDULESCU : Din activitatea Partidului Muncitoresc Român pentru întărirea statului democrat-popular şi perfecţionarea activităţii sale 19
 GH. TUŢUI : Poziţia forţelor democrate faţă de monarhie în perioada 23 August 1944—30 Decembrie 1947 (44)
 V. ANESCU : Rolul monarhiei în jefuirea şi exploatarea poporului român, în aservirea economică a ţării faţă de puterile imperialiste (71)
 C. MURGESCU : Monarhia — principalul stilp al reacţiunii burghezo-moşiereşti (99)

DOCUMENTE

- Documente privind demascarea caracterului reacţionar, antipopular şi antinaţional al monarhiei (1922—1940) 123

COMUNICĂRI

- Din activitatea P.M.R. pentru crearea organelor locale ale puterii de stat (1948—1950). C. Bărbulescu 151
 Importanţa propunerilor P.C.R. din iunie 1947 pentru dezvoltarea revoluţiei democrat-populare în ţara noastră. C. Olteanu (173)

RECENZII

- D. HUREZEANU : „Problema agrară şi lupta ţărănimii din România la începutul secolului al XX-lea (1904—1906)”, Editura ştiinţifică, 1961, 332 pag. Gh. Matei 191

NOTE BIBLIOGRAFICE

- GH. SURPAT : „Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moşierească”, Editura ştiinţifică, 1962, 300 pag.; A. A. ŞEVEAKOV : „Transformarea României de către hitlerişti într-un avanpost al agresiunii împotriva U.R.S.S.” în „Novaia i novejšiaia istoria” nr. 4/1962; ALBERT KAHN : „Complot împotriva păcii”, Editura politică, 1962, 264 pag.; SZYMON DATNER, JANUSZ GUMKOVSKI, KAZIMIERZ LESZCZYŃSKI : „Genocidul nazist 1939—1945”, Varşovia-Poznań, 1962, 382 pag.; M. V. DANILEVICI : „Clasa muncitoare în mişcarea de eliberare a popoarelor din America Latină”, Gospolitizdat, Moscova, 1962, 468 pag.; FLORIMOND BONTE : „Dosarul Heusinger”, Editions sociales, Paris, 1962, 160 pag.; N. G. KOLOMIET : „Spania azi”, Editura politică, 1962, 112 pag. 197

INFORMAŢII

- Cu privire la sarcinile istoricilor marxişti germani : Întocmirea unei istorii a mişcării muncitoreşti germane. Margot Hegemann 209
 Susţinerea unor disertaţii pentru acordarea titlului de candidat în ştiinţe istorice 213

Expunerea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej făcută la şedinţa solemnă a Marii Adunări Naţionale, cu prilejul celei de-a XV-a aniversări a Republicii Populare Romîne

Tovarăşi,

La 30 decembrie, poporul nostru sărbătoreşte împlinirea a 15 ani de la evenimentul măreţ din istoria ţării noastre — proclamarea Republicii Populare Romîne. Cu prilejul acestei glorioase aniversări permiţei-mi, tovarăşi deputaţi şi deputate, ca, în numele Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, al Consiliului de Stat şi al guvernului, să vă adresez călduroase felicitări dumneavoastră şi întregului popor român! (*Aplauze puternice, prelungite.*)

A 15-a aniversare a Republicii este întâmpinată de masele oamenilor muncii cu satisfacţia nădejdlor împlinite şi a roadelor bogate care au încununat lupta lor eroică şi eforturile depuse cu tenacitate şi abnegaţie în toţi aceşti ani.

Proclamarea Republicii Populare Romîne a deschis înaintea patriei noastre calea celor mai profunde transformări înnoitoare. Cea mai măreaţă cucerire din această perioadă istorică o constituie victoria deplină a socialismului la oraşe şi sate. (*Aplauze îndelungi.*) A fost lichidată pentru totdeauna exploatarea şi asuprirea omului de către om.

S-a schimbat din temelii înfăţişarea ţării. Puternică, liberă, stăpînă pe soarta sa, România a înflorit în aceşti ani sub soarele Republicii, s-a transformat într-o ţară înaintată, cu o industrie şi o agricultură socialiste în continuă dezvoltare, o ţară în care pulsează viguros întreaga viaţă social-culturală. Uzinele şi fabricile moderne, noile sonde, mine şi centrale electrice, gospodăriile colective tot mai puternice, noile cartiere de locuinţe care întineresc şi înfrumuseţează oraşele, aşezămintele de cultură şi învăţămînt, artă şi sănătate, — toate arată ce forţe creatoare grandioase dobîndeşte un popor care a scuturat jugul capitalist şi este stăpîn pe bogăţiile ţării.

Eroica noastră clasă muncitoare, avangarda de decenii a luptei poporului pentru doborîrea puterii claselor exploatare, îşi îndeplineşte cu cinste şi pricepere rolul de forţă conducătoare a societăţii.

Socialismul a transformat ţărănimea într-o clasă nouă — ţărănimea colectivistă —, care şi-a organizat munca şi viaţa pe baza proprietăţii obşteşti asupra mijloacelor de producţie, lucrează cu hărnicie şi avînt în gospodăriile colective, pentru a obţine an de an roade tot mai bogate. Înconjurată de dragoste şi stimă, avînd cele mai prielnice condiţii de creaţie, de neconceput pe vremuri, intelectualitatea aduce o contribuţie de preţ la construcţia economiei şi culturii socialiste. Ca cetă-

ține egale în drepturi, femeile participă activ la conducerea țării, la întreaga viață social-politică și culturală. Tineretul țării noastre, cheză-șie de nădejde a viitorului Republicii, își pune cu însuflețire întreaga energie creatoare în slujba orînduirii socialiste.

Alianța muncitorească-țăărănească s-a ridicat pe o treaptă mai înaltă, unitatea moral-politică a întregului popor a devenit o puternică forță motrice a progresului societății.

Oamenii muncii sînt conștienți că mărețele realizări obținute în acești ani se datoresc politicii înțelepte a Partidului Muncitoresc Român, care se călăuzește cu fidelitate după învățătura marxist-leninistă. Întregul nostru popor urmează cu încredere partidul, hotărît să înfăptuiască politica sa, a cărei justete s-a verificat în practică.

Intrînd în cel de-al 16-lea an al Republicii, poporul nostru privește cu încredere viitorul și-și mobilizează toate forțele pentru realizarea mărețului obiectiv trasat de partid — desăvîrșirea construcției socialiste și crearea condițiilor pentru trecerea treptată la construirea comunismului! (Aplauze furtunoase.)

Tovarăși,

Acum, cînd sărbătorim a 15-a aniversare a proclamării Republicii, este bine să ne amintim de stările de lucruri ce erau caracteristice monarhiei, regimului burghezo-moșieresc.

Dinastia de Hohenzollern, înscăunată la noi în țară de cele mai reacționare cercuri ale burgheziei și moșierimii în scopul de a sluji ca instrument al dominației lor de clasă, a dus o politică de menținere a unor puternice rămășițe feudale, împletite cu exploatarea capitalistă, și de frînare a dezvoltării democratice a țării.

Muncitorii supuși unei exploatare necruțătoare, loviți de o teroare sălbatică; țăranii jefuiți de moșieri, chiaburi, cămătari, purtînd povara impozitelor și a datoriilor, lucrînd pămîntul cu mijloace primitive, iar o mare parte a lor lipsiți de pămînt; cărturarii înjosiți, lăsați pradă mizeriei; foametea, flagelul bolilor endemice și al mortalității infantile, analfabetismul și înapoierea culturală — astfel arătau realitățile statului „modern”, „constituțional” — stat al monarhiei burghezo-moșierești.

Istoria anilor de domnie a Hohenzollernilor este scrisă cu sîngele poporului, în filele ei vor rămîne de neșters exterminarea în masă a țăranilor răsculați în 1888 și 1907, reprimarea sîngeroasă a eroicelor lupte ale clasei muncitoare la Galați în 1916, la București în Piața Teatrului Național în 1918, la Lupeni și Grivița, aruncarea în închisori, schingiuirea, asasinarea celor mai buni fii ai poporului, luptători neînfricați pentru libertatea celor ce muncesc.

Călcînd în picioare interesele naționale, independența și suveranitatea țării, monarhia a aservit Romînia capitalului străin, a transformat-o în hinterland agrar al marilor puteri imperialiste, într-un pion al politicii externe reacționare a acestora.

Sub oblăduirea monarhiei a avut loc înscăunarea dictaturii fasciste și aruncarea țării în odiosul război antisovietic, care a adus Romînia în pragul catastrofei naționale.

Împotriva politicii de trădare a intereselor fundamentale ale țării, împotriva exploatării hrăpărețe, lipsei de drepturi cetățenești și a regimului de teroare ca metodă de guvernământ au luptat cu eroism și abnegație timp de decenii cei mai buni patrioți, elementele democratice, forțele progresiste ale poporului, în frunte cu clasa muncitoare.

Ținînd sus steagul luminos al salvării țării, partidul nostru, în ciuda terorii fasciste, a organizat și a condus lupta forțelor patriotice populare împotriva dictaturii militare-fasciste, pentru ieșirea din războiul antisovietic, întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste, pentru eliberarea patriei.

În condițiile ofensivei victorioase a Armatei Sovietice, ale putericii avînt al luptei antifasciste a poporului, clasele dominante au fost cuprinse de derută, aparatul de stat al dictaturii militare-fasciste a intrat în descompunere. Partidul nostru, singura forță politică activă a țării, polarizînd în jurul lui toate forțele patriotice, antifasciste, a înfăptuit în mod consecvent politica de coalizare a tuturor grupărilor și cercurilor politice care, indiferent de motiv, se pronunțau pentru ieșirea Romîniei din războiul fascist. În scopul răsturnării dictaturii antonesciene, partidul folosea toate contradicțiile existente în lagărul burghezo-moșieresc, inclusiv contradicțiile dintre rege și Antonescu.

Desigur, nimeni nu și-ar putea închipui că în acele împrejurări monarhia ar fi devenit peste noapte „democratică” și „antifascistă”. Dar iminenta zdrobire a armatei hitleriste și prăbușirea dictaturii lui Antonescu l-au silit pe rege și anturajul lui să intre în legătură cu forțele democratice, în frunte cu partidul comunist, pentru a se diferenția de Antonescu și a nu împărtăși soarta inevitabilă a clicii militare-fasciste. Acesta a fost, de altfel, și principalul motiv al faptului că vîrfurile conducătoare ale partidelor „istorice” — care sprijiniseră regimul antonescian și războiul antisovietic — s-au văzut nevoite, în ultimul moment, să accepte formarea, împreună cu P.C.R. și P.S.D., a Blocului național-democrat în vederea ieșirii Romîniei din războiul hitlerist.

După victoria insurecției armate, monarhia a devenit curînd centrul principal de raliere a forțelor reacțiunii interne și externe, care încercau cu îndîrjire să stăvilească lupta revoluționară a poporului pentru transformări democratice. Palatul devenise un focar al uneltirilor reacționare și incitărilor la război civil.

Dar în fața reacțiunii coalizate se ridicau forțe sociale uriașe, de nebiruit, în plină ofensivă. Făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare, încheierea alianței muncitorești-țăărănești în focul luptei pentru înfăptuirea reformei agrare și cucerirea puterii, crearea în jurul clasei muncitoare a unui front democratic cuprinzînd masele cele mai largi ale poporului au impus la 6 martie 1945 guvernul democratic în frunte cu eminentul patriot și strălucit om de stat — dr. Petru Groza, guvern în care clasa muncitoare avea rol precumpănitor.

Regele și conducătorii partidelor „istorice”, clasele exploatoare, care aveau în mîna lor toate pîrghiile economice, folosindu-se de urmările economice dezastruoase ale războiului și de efectele secetei din anii 1945—1946, au recurs la măsuri de sabotare a refacerii țării, de dezorganizare a producției, de provocare a haosului și inflației. Așa-zisa „grevă regală”, pusă la cale la sugestia și în înțelegere cu puterile occidentale, prin care regele a întrerupt orice contact cu guvernul, refu-

zînd contrasemnarea legilor, urmărea paralizarea activității guvernului democratic, provocarea unei crize politice și intervenția puterilor imperialiste în treburile interne ale țării. Dar această încercare a eșuat, speranțele reacțiunii că guvernul democratic va demisiona au dat greș; sprijinit de masele populare, guvernul și-a continuat în mod normal activitatea, demonstrînd în fapte cît de bine se poate lipsi țara de așa-numitul „factor constituțional”, cum obișnuia reacțiunea să denu-mească monarhia.

După eșecul „grevei regale”, la cererea puterilor occidentale, reprezentanții celor trei mari puteri din coaliția antihitleristă (S.U.A., Anglia, U.R.S.S.) au stabilit ca în guvernul Groza să fie inclus cîte un reprezentant al celor două partide „istorice” și să aibă loc alegeri generale, în urma cărora să se constituie un guvern în conformitate cu rezultatul consultării corpului electoral. Cercurile imperialiste, apreciînd greșit raportul de forțe politice din țară, nutreau speranța că în alegeri vor ieși învingătoare partidele reacționare. Votul poporului a spulberat aceste iluzii. În alegerile parlamentare care au avut loc în noiembrie 1946, Blocul partidelor democrate, în frunte cu partidul nostru, a înfruntat partidele reacționare sprijinite activ de legionari. În ciuda acțiunilor teroriste, prin care reacțiunea urmărea să exercite presiuni asupra alegătorilor și să falsifice votul, masele de alegători au votat pentru forțele democratice, pentru guvern. După înfrîngerea zdrebitoare suferită, partidele „istorice” s-au izolat tot mai mult de popor, și-au pierdut orice bază de masă, s-au demascat ca agenturi de spionaj și diversiune ale puterilor imperialiste și au fost înlăturate din viața politică a țării.

Victoria strălucită în alegeri a deschis drum larg înaintării impecabile a revoluției populare. Înfăptuirea unor importante reforme cu caracter democratic, începerea acțiunii de redresare a economiei, îndepărtarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei au constituit verigi ale unui proces revoluționar neîntrerupt, care întărea pas cu pas pozițiile clasei muncitoare și aliaților ei, creînd premise favorabile pentru doborîrea ultimului pilon al claselor exploatare — monarhia.

Ținînd seama de condițiile obiective și subiective create, sprijinindu-se pe masele proletare, pe alianța muncitorească-țăărănească și avînd alături de el și celelalte categorii ale populației muncitoare, precum și păturile mijlocii de la orașe, urmat deci, practic, de covîrșitoarea majoritate a poporului, partidul a stabilit ca obiectiv nemijlocit răsturnarea monarhiei și trecerea la revoluția socialistă.

Pornind de la raportul de forțe politice-sociale favorabil în mod hotărîtor, partidul a urmărit să înfăptuiască răsturnarea monarhiei pe cale pașnică, să nu permită reacțiunii provocarea unor vărsări de sînge.

Din însărcinarea partidului și guvernului și în numele tuturor forțelor democratice, mi-a revenit mie, împreună cu regretatul Petru Groza, sarcina de a cere regelui să abdice.

Evident, abolirea monarhiei nu era de loc o sarcină simplă; dimpotrivă, cunoscînd mentalitatea și practicile regelui și anturajului său, exista pericolul ca regele să recurgă la o aventură, uzînd de prerogativele sale de șef al statului și comandant suprem al armatei, sprijinindu-se pe forțele reacționare, inspirate și încurajate de cercurile impe-

rialiste străine. Pentru a face față unei astfel de eventualități, partidul a luat toate măsurile necesare de prevedere și vigilență.

În întrevăderea cu regele, în cursul căreia i s-a demonstrat raportul real de forțe din interiorul țării și pe arena internațională, i s-a arătat că abolirea monarhiei și proclamarea republicii este o necesitate imediată și o cerință imperioasă a celor mai largi mase populare, că orice împotrivire din partea lui este sortită eșecului și ar avea urmări grave, regele a trebuit să accepte abdicarea, să semneze actul de abdicare ce i s-a înmănat.

La răspîndirea acestei vești, pretutindeni în țară, la orașe și sate, au avut loc manifestări pline de însuflețire și entuziasm ale oamenilor muncii, care vedeau în răsturnarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare expresia prăbușirii definitive a puterii burghezo-moșierești. (*Aplauze puternice, îndelungate.*)

Idealurile pentru care au luptat și și-au vărsat sîngele cei mai buni fii ai poporului român — libertatea și independența patriei, dreptul celor ce muncesc de a fi singurii stăpîni ai destinelor lor — și-au găsit astfel împlinirea. **Proclamarea Republicii Populare a însemnat cucerirea deplină a puterii de către clasa muncitoare în alianță cu masele largi ale țărănimii.**

Prin conținutul de clasă, prin funcțiile sale îndreptate spre slujirea intereselor fundamentale ale poporului, ca și prin întreaga sa activitate, statul democrat-popular întručujează puterea politică a oamenilor muncii; formele de organizare a statului și metodele de exercitare a puterii asigură participarea activă, permanentă, nemijlocită a celor mai largi mase la conducerea treburilor obștești. În aceasta constă izvorul forței de nebiruit a orînduirii noastre de stat. Oamenii muncii, ale căror talente și capacități creatoare au fost înăbușite și strivite de stăpînirea claselor exploatare, au dovedit că știu să conducă incomparabil mai bine decît regii, capitaliștii și moșierii. (*Vii aplauze.*)

Experiența partidului nostru a confirmat încă o dată că hegemonia proletariatului în frunte cu partidul său marxist-leninist, alianța clasei muncitoare cu masele largi ale țărănimii, precum și cu alte părți ale celor ce muncesc, statornicirea într-o formă sau alta a dictaturii proletariatului sînt condiții obligatorii pentru victoria revoluției socialiste.

Instaurarea Republicii Populare Romîne a constituit unul dintre cele mai importante momente ale luptei oamenilor muncii sub conducerea partidului pentru transformarea revoluționară a Romîniei, a marcat încheierea etapei strategice de desăvîrșire a revoluției burghezo-democratice și trecerea la o nouă etapă istorică — a împlinirii sarcinilor revoluției socialiste, a construirii socialismului în patria noastră! (*Aplauze îndelung repetate.*)

Tovarăși,

Cei 15 ani de la înlăturarea monarhiei și instaurarea Republicii reprezintă o perioadă de împliniri mărețe, care au transformat Romînia într-o țară cu o economie socialistă unitară în plină dezvoltare. Profunde schimbări calitative în structura forțelor și relațiilor de producție au făcut posibile ritmuri înalte de creștere în toate ramurile, dezvolta-

rea echilibrată și armonioasă a întregii economii, făurirea unei vieți mereu mai bune, mai îmbelșugate.

Partidul a îndreptat întreaga energie creatoare a poporului spre dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului pe calea industrializării — temelia trainică a marilor transformări în procesul construcției socialiste. Industria, ramura conducătoare în economie, ocupă locul preponderent în cadrul producției materiale, se îmbogățește în fiecare an cu noi întreprinderi moderne, capabile să susțină avântul întregii economii, să asigure creșterea mai departe a forțelor de producție și ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii.

Roadele politicii economice a partidului nostru sînt ilustrate elocvent de faptul că în 1962 producția globală a industriei este de aproape 8 ori mai mare decît în 1948.

Sarcinile de dezvoltare a economiei stabilite prin planurile de stat au fost în fiecare an îndeplinite și depășite. Trebuie să vă fac cunoscut, tovarăși, că la 24 decembrie a fost realizat planul de stat pe anul 1962 pe ansamblul industriei. (*Vii aplauze.*) Nivelul producției este în acest an cu aproape 8 miliarde de lei mai mare decît era prevăzut inițial și cu 55% mai mare decît în 1959, în acești 3 ani realizîndu-se un ritm mediu de creștere de 15,7% față de 13% prevăzut în Directivele Congresului al III-lea al partidului. (*Aplauze puternice.*) Numai sporul obținut în această perioadă, în valoare de peste 37 de miliarde de lei, reprezintă de două ori și jumătate întreaga producție industrială a anului 1948.

Realizările cele mai importante s-au obținut în ramurile conducătoare ale industriei, care determină progresul întregii economii; astfel, în perioada 1960—1962, producția siderurgiei și construcțiilor de mașini a crescut cu peste 70%, a industriei chimice cu peste 80%, producția de energie electrică și termică cu 60%; puterea instalată în centralele electrice numai în acești trei ani este mai mare decît întreaga putere instalată în timpul regimului burghezo-moșieresc.

Muncitorii, inginerii și tehnicienii din toate ramurile au cîștigat o experiență valoroasă și dispun de capacitatea tehnică și organizatorică necesară pentru a face față cu cinste tuturor sarcinilor de creștere în ritm susținut a producției. Industria constructoare de mașini este în măsură să realizeze mașini, utilaje și instalații perfecționate, cu calități și performanțe corespunzătoare cerințelor tehnicii moderne. Este semnificativ că, în timp ce sub regimul trecut țara noastră importa 95% din utilajul industrial, în prezent întreprinderile constructoare de mașini satisfac peste 70% din nevoile interne, mult sporite din punct de vedere al volumului și complexității, și asigură exportul unor mașini și instalații industriale.

Valorificarea superioară a resurselor naturale ale țării a devenit o trăsătură esențială a dezvoltării industriale. În anii 1960—1962, datorită noilor instalații puse în funcțiune, valoarea produselor petrolifere obținute dintr-o tonă de țiței a sporit cu aproape 30%, iar combinatele moderne din industria prelucrării lemnului asigură creșterea cu 50% a valorii produselor finite obținute dintr-un metru cub de masă lemnoasă.

În industria bunurilor de larg consum, producția a sporit în prima jumătate a planului șesenal cu aproape 50%, concomitent cu ridicarea continuă a calității produselor și lărgirea sortimentelor.

Partidul și guvernul au urmărit îmbunătățirea repartizării teritoriale a forțelor de producție, ridicarea economică a regiunilor, raioanelor și orașelor rămase în urmă. Întreprinderile industriale din Moldova, de pildă, produc anul acesta mai mult decât întreaga producție a țării din 1948.

În primăvara acestui an s-a terminat colectivizarea agriculturii, consfințind victoria definitivă a socialismului în Republica Populară Română. În tot cursul perioadei de transformare socialistă a agriculturii a avut loc creșterea producției agricole, ceea ce constituie un succes deosebit al partidului în înfăptuirea procesului de colectivizare.

Producția agricolă acoperă în întregime consumul populației în continuă creștere și celelalte nevoi ale economiei naționale.

Se înfăptuiesc cu succes sarcinile stabilite de Congresul al III-lea al partidului în ce privește creșterea efectivelor de animale în gospodăriile agricole de stat și colective. În comparație cu 1938, numărul de bovine la începutul acestui an a fost cu aproape 30% mai mare, numărul de porcine cu 70%, de ovine cu circa 22%, de păsări cu peste 63%.

Investițiile statului în agricultură depășesc prevederile Directivei lor și ajung în anul acesta la nivelul stabilit pentru anul 1965. În primii trei ani ai șesenalului au fost livrate 33 000 de tractoare, precum și numeroase alte mașini agricole; se asigură an de an cantități mai mari de îngrășăminte chimice.

Un rol deosebit în sporirea producției îl au gospodăriile agricole de stat, care dețin 14% din suprafața arabilă a țării și s-au dezvoltat ca mari unități agricole socialiste, livrând fondului central al statului, an de an, cantități crescînde de grâu, porumb, carne, lapte și alte produse. Gospodăriile de stat au obținut producții la hectar și randamente în zootehnie superioare celorlalte sectoare, demonstrînd superioritatea producției în mari unități socialiste și constituind un exemplu pentru gospodăriile colective.

Reorganizarea conducerii agriculturii asigură participarea nemijlocită a celor mai calificate și competente cadre la rezolvarea problemelor concrete ale dezvoltării producției agricole. Această nouă formă de organizare se dovedește, pe zi ce trece, un factor activ în întărirea economică și organizatorică a unităților agricole socialiste.

Venitul național a sporit într-un ritm susținut, fiind în acest an de 4,7 ori mai mare decât în 1948, ceea ce a creat resursele pentru creșterea continuă și însemnată a investițiilor și ridicarea sistematică a nivelului de trai al celor ce muncesc. Volumul investițiilor de stat pe anul 1962, care se ridică la 31 de miliarde de lei, este de peste 8 ori mai mare decât în 1949, primul an de economie planificată. Alocarea unor resurse crescînde pentru dezvoltarea economiei a făcut posibil ca numai în ultimii trei ani să se pună în funcțiune, în industria republicană, 180 de întreprinderi și secții noi, să se dezvolte și să se reutilizeze un număr însemnat de întreprinderi existente, concomitent cu lărgirea bazei materiale a celorlalte ramuri din economie și extinderea acțiunilor social-culturale.

Veniturile salariaților au crescut prin sporirea salariilor muncitorilor și funcționarilor, reducerea impozitelor pe salarii, majorarea pensiilor, introducerea alocației de stat pentru copii, reduceri de prețuri la mărfurile vîndute prin comerț, iar veniturile țărănimii au crescut ca ur-

mare a sporirii producției agricole și a valorificării ei la prețuri stimulatorii îndeosebi pe calea contractărilor cu statul, paralel cu reducerea impozitului agricol. Ridicarea puterii de cumpărare a populației este ilustrată de creșterea volumului mărfurilor vândute prin comerț cu peste 50% față de 1959, depășind cu 3,6 miliarde de lei nivelul prevăzut în primii trei ani ai șesenalului.

În anii de după congres, s-au dat în folosință oamenilor muncii circa 108 000 de apartamente, de două ori mai mult decât în cei trei ani precedenți.

Fondurile destinate învățământului, culturii, ocrotirii sănătății, prevederilor și asigurărilor sociale reprezintă în 1962 peste 24% din bugetul statului și sînt cu peste 2 miliarde de lei mai mari decât prevederile inițiale pentru acest an.

Față de anul 1948 a crescut cu circa 60% numărul elevilor din școlile de cultură generală, iar numărul studenților s-a dublat.

În ultimii trei ani s-au construit pentru învățământul de cultură generală peste 11 000 de săli de clasă; s-au înființat noi instituții de învățământ superior și s-a extins spațiul de școlarizare al celor existente; s-au construit grupuri sociale studențești cu o capacitate de peste 17 000 de locuri, ceea ce depășește prevederile Directivelor Congresului al III-lea al Partidului pe întreaga perioadă a șesenalului. S-a introdus gratuitatea completă a manualelor pentru elevii claselor I—VII; au fost desființate taxele școlare pentru toate formele de învățământ. Se tipăresc tot mai multe cărți, reviste și ziare; a crescut față de 1948 de peste 4,5 ori numărul spectatorilor la cinematografe; radiodifuziunea acoperă întregul teritoriu al țării, se extinde continuu televiziunea. Se lărgeste rețeaua de asistență medicală, se creează condiții tot mai bune pentru odihnă și tratament în stațiunile balneo-climaterice.

Ca urmare a dezvoltării în ritm susținut a economiei naționale, se extind relațiile economice cu alte țări; volumul schimburilor comerciale externe a crescut de peste 6,5 ori față de 1948, paralel cu îmbunătățirea continuă a structurii comerțului exterior.

Succesele repurtate de poporul român sînt indisolubil legate de colaborarea strînsă cu Uniunea Sovietică și de sprijinul ei frătesc, de intrajutorarea tovarășească cu celelalte țări socialiste. Hotărîrile ultimei Consfătuiri a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările membre ale C.A.E.R. au adus o nouă și prețioasă contribuție la adîncirea colaborării între țările socialiste. Coordonarea planurilor economice, cooperarea și specializarea în producție pe baza principiilor diviziunii internaționale socialiste a muncii accelerează dezvoltarea fiecărei țări în parte și a sistemului mondial socialist în ansamblu, grăbesc victoria socialismului în întrecerea economică pașnică cu capitalismul. (Aplauze.)

Îndeplinirea și depășirea, an de an, a prevederilor planurilor, nivelul atins de economia națională în perioada care a trecut de la instaurarea Republicii demonstrează caracterul profund realist al politicii economice a partidului nostru, care îmbină spiritul creator, elanul revoluționar cu studiarea temeinică a realității în procesul construcției socialiste.

Tovarăși,

În prezent, oamenii muncii de la orașe și sate își îndreaptă eforturile spre realizarea obiectivelor planului de stat pe 1963, al patrulea an al șesenalului, la baza căruia stau orientarea generală, ritmurile și proporțiile fundamentale trasate prin Directivele Congresului al III-lea.

Planurile anuale precizează și adâncesc prevederile Directivelor, ținând seama de elementele noi ivite în economie, de folosirea posibilităților suplimentare care apar pe parcurs pentru valorificarea resurselor și aplicarea unor soluții îmbunătățite, în scopul accelerării ritmului de creștere a producției.

Analiza făcută de recenta plenară a Comitetului Central, precum și dezbaterile în întreprinderi a sarcinilor de producție au confirmat că planul de stat pe 1963 corespunde pe deplin posibilităților reale de care dispune economia noastră națională. El se caracterizează prin ritmuri susținute de creștere în toate ramurile și asigură ridicarea pe o treaptă mai înaltă a potențialului nostru economic și a bunăstării poporului.

Pe baza realizărilor obținute până în prezent și prin valorificarea mai eficientă a resurselor a fost posibil ca în domeniul principale ale economiei să se prevadă pentru anul viitor o dezvoltare mai accentuată decât s-a avut în vedere inițial. Față de prevederile planului de 6 ani, valoarea producției industriale planificată pentru 1963 este mai mare cu aproape 9 miliarde de lei, iar în unele ramuri de bază, cum sînt industria siderurgică, a construcțiilor de mașini, industria lemnului, producția va fi cu un an în avans. Investițiile din fondurile statului ajung la nivelul prevăzut pentru anul 1964, volumul comerțului exterior și al transporturilor se apropie de sarcinile stabilite pentru ultimul an al șesenalului.

Reflectînd politica neabătută a partidului de dezvoltare continuă a bazei tehnice-materiale a socialismului, planul pe 1963 asigură o creștere a producției industriale de peste 12% față de realizările din anul 1962; în ramurile producătoare de mijloace de producție, sporul va fi de 13,3%, iar producția bunurilor de consum va fi mai mare cu 10%. Creșteri mai accentuate vor cunoaște îndeosebi industria energiei electrice și termice — cu aproape 21%, industria chimică — cu peste 26%, industria materialelor de construcții — cu peste 17%.

Partidul pune în fața cadrelor din economie, a specialiștilor și oamenilor de știință, a tuturor oamenilor muncii, ca sarcină primordială, creșterea și mai accentuată a productivității muncii, factor determinant al dezvoltării economiei socialiste și ridicării nivelului de trai al poporului. În anul viitor productivitatea muncii va trebui să sporească cu 9,3% în industrie și cu peste 7% în construcții.

Realizarea acestor sarcini mobilizatoare nu poate fi obținută decât prin promovarea sistematică a progresului tehnic în toate ramurile economiei naționale. Iată de ce partidul nostru pune în centrul politicii economice înzestrarea industriei, agriculturii, construcțiilor, transporturilor cu utilaj tehnic de cel mai înalt nivel, mecanizarea și automatizarea, îmbunătățirea organizării producției și ridicarea permanentă a calificării cadrelor.

Dotarea cu tehnică perfecționată și progresele obținute de industria constructoare de mașini permit ca, pe lângă asigurarea unui ritm mai accelerat de însușire a noilor mașini și utilaje de serie, să se realizeze instalații și linii tehnologice complete prin cooperarea unui număr mare de uzine specializate.

Îndeplinirea unor asemenea sarcini necesită ridicarea pe o treaptă superioară a proiectării, a organizării muncii uzinelor chemate să realizeze noile produse. Ministerul Metalurgiei și Construcțiilor de Mașini, ministerele beneficiare, conducerile întreprinderilor constructoare de mașini trebuie să-și îndrepte toată atenția spre realizarea la cel mai înalt nivel tehnic a noilor mașini și instalații industriale, să concentreze în acest scop cele mai competente cadre de ingineri și tehnicieni, care să rezolve cu pasiune problemele complexe ale însușirii și introducerii în producție a tot ce este mai înaintat în știința și tehnica mondială.

Investițiile din fondurile statului vor crește în 1963 cu 12% față de 1962, ajungând la 34,6 miliarde de lei. Fondurile prevăzute sînt concentrate în primul rînd spre marile șantiere: Combinatul siderurgic de la Galați și extinderea celui de la Hunedoara; grupul industrial Brăila și cel de la Craiova; Complexul petrochimic Brazi, Fabrica de celuloză Călărași, centralele de la Luduș și de pe Argeș, uzinele pentru producția de aluminiu și altele.

Pentru realizarea planurilor de investiții, un element important îl constituie îmbunătățirea muncii de proiectare, în primul rînd prin folosirea mai rațională a capacităților existente și dezvoltarea în continuare a organizațiilor de proiectare, dîndu-se o atenție deosebită institutelor care au în sarcina lor proiectarea instalațiilor complexe.

Este necesar să fie continuate eforturile pentru lărgirea și specializarea institutelor de proiectare și trecerea treptată a elaborării unor proiecte de execuție de mai mică amploare în sarcina trusturilor și întreprinderilor de construcții-montaj.

Cele mai calificate cadre de ingineri și proiectanți trebuie concentrate în servicii tehnice, constructoare și tehnologice ale întreprinderilor constructoare de mașini, pentru a asigura o concepție tehnică și economică avansată noilor mașini și utilaje.

O preocupare de prim ordin a tuturor ministerelor, a Comitetului de Stat al Planificării și a întreprinderilor în domeniul investițiilor trebuie să fie realizarea parametrilor tehnici, a productivității muncii și a prețului de cost prevăzute în proiectele noilor capacități ce intră în funcțiune. Totodată este necesar ca lucrările de investiții propuse spre aprobare să fie bine fundamentate prin studii adîncite și multilaterale, să se aibă în vedere în mod realist termenele necesare pentru punerea în funcțiune și atingerea parametrilor proiectați.

În anul viitor se prevede realizarea unui volum de economii de circa 3,8 miliarde de lei, din care aproximativ 60% pe seama folosirii mai raționale a resurselor materiale. Este necesară pentru aceasta o preocupare tot mai calificată în organizarea luptei pentru economii și reducerea cheltuielilor de producție, pentru creșterea rentabilității întreprinderilor.

Tovarăși,

În ce privește agricultura, în etapa actuală sporirea în ritm susținut a producției agricole vegetale și animale constituie o condiție principală pentru dezvoltarea întregii economii.

În toamna aceasta, întreaga suprafață de grâu a fost însămînțată cu mijloace mecanizate și în perioade optime; s-au folosit semințe de mare productivitate; de asemenea s-au executat ogoare de toamnă, pe suprafețe mari, în toate regiunile țării, ceea ce creează condiții bune de producție pentru culturile de toamnă și primăvară.

Majorarea suprafeței cultivate cu porumb și sporirea producției la această cultură este un obiectiv deosebit de important pentru anii viitori. În primăvara anului 1963 va trebui să se însămînțeze o suprafață de porumb de circa 4 000 000 ha; cultura porumbului se va extinde în toate zonele favorabile și în special în lunca Dunării, unde pe terenuri neirigate se pot obține producții mari la hectar. În anul viitor va fi scoasă de sub inundații o suprafață de peste 70 000 ha de terenuri fertile, dintre care jumătate vor fi încă din primăvară însămînțate cu porumb.

Partidul nostru a stabilit un șir de măsuri pentru profilarea treptată a unor gospodării agricole de stat, situate în zonele cele mai favorabile, în mari unități producătoare de porumb, ceea ce constituie o primă etapă în acțiunea de specializare a tuturor gospodăriilor de stat. Eforturi însemnate urmează a fi făcute de gospodăriile de stat, ele avînd sarcina să sporească în primăvara viitoare suprafața cultivată cu porumb pentru boabe la 500 000 ha.

Acțiunea începută în gospodăriile de stat de creștere a păsărilor în unități specializate de tip industrial va trebui să fie urmărită cu perseverență.

În ce privește legumicultura, experiența dobîndită în regiunea Banat prin dezvoltarea centrului legumicol din Arad ne îndreptățește să extindem și în alte regiuni cultura legumelor timpurii, în scopul îmbunătățirii aprovizionării centrelor populate. Pentru anul care urmează este necesar să se mărească sortimentul de legume, să se extindă perioada de producție, astfel încît să obținem legume în tot cursul anului.

Colectivizarea agriculturii a creat mari posibilități pentru dezvoltarea viticulturii și pomiculturii. Prin investiții susținute, statul a creat o importantă bază pentru producția materialului săditor care trebuie folosită în mod economic pentru plantații de vii și pomi în masiv, în primul rînd în podgoriile și zonele pomicole consacrate. În felul acesta vom putea obține plantații mari producătoare de marfă, care vor asigura cantități crescînde de fructe și struguri pentru consumul intern și export.

În consolidarea economică a gospodăriilor agricole colective, un rol important îl are mărirea efectivului zootehnic și creșterea producției animale. Planul pe 1963 prevede o producție de aproape 1 000 000 de tone de carne, peste 30 000 000 hl de lapte și 28 000 de tone de lînă.

Statul va sprijini în continuare dezvoltarea agriculturii prin investiții sporite, prin acordarea de credite, prin dezvoltarea construcției de mașini agricole și a industriei de îngrășăminte și insecticide. Agricultura va primi în 1963 un număr de peste 10 000 de tractoare, 10 000 de

semănători, 5 500 de combine. Cantitățile de îngrășăminte chimice ce se vor livra agriculturii vor fi cu 55% mai mari decât în 1962.

Folosirea mijloacelor tehnice, cu care agricultura noastră este înzestrată în proporții din ce în ce mai mari, și introducerea în producție a rezultatelor cercetărilor științifice necesită cadre calificate și ridicarea nivelului de cunoștințe al întregii țărăniimi. Statul a făcut eforturi însemnate pentru organizarea învățământului agricol superior și mediu. În agricultură lucrează azi aproape 20 000 de ingineri și cadre cu pregătire superioară și peste 22 000 de tehnicieni cu pregătire medie. Partidul și guvernul au elaborat un plan — a cărui realizare a și început — pentru asigurarea în continuare a agriculturii cu numărul necesar de cadre calificate. Până în 1970, agricultura va primi încă circa 30 000 de cadre tehnice agricole cu studii medii, 9 400 de cadre cu pregătire agricolă superioară, circa 105 000 de mecanici agricoli, circa 3 400 de maiștri mecanici, circa 2 400 de ingineri mecanici.

Pentru ridicarea cunoștințelor agricole au fost introduse în programele de învățământ ale școlilor medii de cultură generală de la sate discipline din domeniul științelor agricole.

În învățământul agrozootehnic de masă au fost cuprinși în această toamnă circa 800 000 de țărani colectivști, ceea ce reprezintă o acțiune de mari proporții. Va trebui să dăm o deosebită atenție bunei organizări a acestei forme de învățământ, astfel încât să-l aducem la nivelul interesului pe care îl manifestă colectivștii pentru îmbogățirea cunoștințelor agricole; la toate cursurile vor trebui să fie predate și dezbătute probleme care interesează pe colectivști, legate nemijlocit de producția gospodăriilor agricole colective.

Introducând în producție rezultatele cercetărilor științifice și generalizând metodele avansate, ridicând gospodăriile rămase în urmă la nivelul organizatoric și de producție al unităților care în condiții asemănătoare dobândesc rezultate bune, vom putea obține într-un termen scurt sporuri însemnate de producție. Realizările de pînă în prezent sînt un îndemn pentru țărănimea colectivistă, pentru specialiștii din agricultură de a munci și de acum înainte cu avînt și abnegație în scopul creării unui belșug de produse, pe calea ridicării continue a agriculturii noastre socialiste. (*Vii aplauze.*)

Creșterea producției industriale, agricole, și a celorlalte ramuri ale economiei, mărirea productivității muncii și reducerea prețului de cost vor duce la sporirea venitului național, la continua ridicare a nivelului de trai al oamenilor muncii. Potrivit hotărîrii din anul trecut a partidului și guvernului, începînd din semestrul al II-lea al anului 1961 și în tot cursul anului 1962 s-au aplicat măsurile pentru îmbunătățirea salarizării. Ca urmare, nivelul salariului real va fi în 1963 cu circa 22% mai mare decât în a doua jumătate a anului 1959. Corespunzător sporirii puterii de cumpărare a populației, vînzările de mărfuri prin comerțul socialist vor crește cu peste 9% față de 1962, fiind cu 1,5 miliarde de lei mai mari decât prevederile pentru anul 1963 din planul șesenal. Se vor desface mai mult decât în anul acesta: carne și lapte cu 11%, țesături cu 10%, aparate de radio cu 24%, televizoare cu aproape 70%, frigidera cu 90%. În 1963 vor fi date în folosință oamenilor muncii 51 000 de apartamente și se vor aloca pentru lucrări de gospodărire comunală peste 1 miliard de lei.

Marea Adunare Națională a dezbătut și aprobat în această sesiune bugetul de stat pe anul 1963. Volumul veniturilor și cheltuielilor statului, ca și structura acestora, reflectă munca pașnică și creatoare a poporului nostru, subliniază caracterul echilibrat și armonios al economiei naționale, stabilitatea monedei noastre.

Îndeplinirea sarcinilor prevăzute pe 1963 necesită în toate domeniile o muncă perseverentă, stăruitoare, din partea ministerelor, organelor economice centrale, comitetelor executive ale sfaturilor populare, conducerilor întreprinderilor, ale tuturor unităților socialiste. În aparatul economic și de stat lucrează numeroase cadre cu o temeinică pregătire profesională și cu experiență bogată. Avem toate condițiile să ridicăm în anul viitor pe o treaptă și mai înaltă munca de planificare și conducere a activității economice, să îmbunătățim continuu stilul de muncă, pentru a corespunde într-o măsură și mai mare cerințelor sporite pe care le pune dezvoltarea în ritm susținut a economiei.

Organele și organizațiile de partid trebuie să folosească din plin experiența prețioasă acumulată pînă în prezent în mobilizarea și îndrumarea oamenilor muncii, să concentreze toate forțele spre îndeplinirea sarcinilor prevăzute în planul de stat pe anul 1963.

Tovarăși,

Întreaga desfășurare a vieții internaționale confirmă pe deplin concluziile și aprecierile Declarației Consfățuirii de la Moscova din noiembrie 1960 cu privire la caracterul epocii noastre, la raportul de forțe dintre socialism și capitalism, la transformarea socialismului în factorul hotărîtor al dezvoltării societății omenеști.

Realitatea contemporană se caracterizează prin procesul istoric de creștere a forței și influenței sistemului mondial socialist, de prăbușire a colonialismului, de adîncire a contradicțiilor inerente sistemului capitalist, care a intrat într-o nouă etapă a crizei sale generale.

Lumea socialismului cuprinde astăzi o treime din populația globului. Uniunea Sovietică îndeplinește cu succes construcția desfășurată a comunismului; un șir de țări democrat-populare au intrat în etapa desăvîrșirii construcției socialiste.

Ritmul înalt de dezvoltare a forțelor de producție în țările socialiste asigură sistemului mondial socialist importante succese în întrecerea economică cu capitalismul; în ultimii cinci ani, ritmul mediu anual de creștere a producției industriale în țările lagărului socialist a depășit de trei ori pe cel din țările capitaliste. Se apropie tot mai mult timpul cînd socialismul se va situa pe primul loc în producția mondială de bunuri materiale.

Pe arena internațională a apărut un nou și important factor — marele număr de state independente care au scuturat jugul colonial. Multe dintre aceste state refuză să participe la blocurile militare imperialiste, adoptă o poziție de neutralitate și acționează pentru pace, pentru dezarmare, pentru colaborare internațională.

Dublul proces istoric — crearea sistemului mondial socialist și destrămarea imperiilor coloniale — a redus considerabil sfera de acțiune a imperialismului.

Pentru prima dată în istorie s-a creat posibilitatea ca problemele fundamentale ale vieții internaționale să fie rezolvate într-un mod nou, potrivit intereselor popoarelor. În epoca noastră războiul a încetat să fie o fatalitate inevitabilă. Astăzi, ca niciodată în lume, împotriva războiului luptă forțe uriașe și organizate; ele sînt mai puternice decît forțele războiului, pot preîntîmpina izbucnirea unei noi conflagrații mondiale și asigura pacea în lume.

Schimbările profunde care au avut loc în ultimii ani, strălucitele succese ale poporului român în domeniul economiei, culturii, ridicării nivelului de trai, activa manifestare a Republicii Populare Romîne în toate problemele fundamentale ale politicii externe au determinat o radicală schimbare a situației și rolului Romîniei în viața internațională, sporirea prestigiului ei pe arena mondială. (*Aplauze vii, puternice.*) Republica Populară Romînă are legături diplomatice, politice și economice cu un număr de peste 80 de țări din toate continentele, își aduce contribuția la activitatea Organizației Națiunilor Unite și în alte organizații și foruri internaționale. Desemnarea Romîniei ca membru în Comitetul celor 18 state pentru dezarmare constituie o recunoaștere a rolului jucat de țara noastră în promovarea relațiilor de pace și colaborare între popoare.

Piatra unghiulară a întregii activități a Republicii Populare Romîne pe plan internațional este politica de prietenie, alianță și colaborare frățească cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări socialiste, politica de întărire continuă a unității lagărului socialist, de solidaritate și sprijinire hotărîtă a mișcării de eliberare a popoarelor, de dezvoltare a relațiilor de colaborare cu toate țările, indiferent de sistem politic, pe baza principiilor coexistenței pașnice. (*Aplauze puternice, îndelungate.*)

În politica externă, partidul nostru și guvernul Republicii Populare Romîne pornesc de la ideea că datoria cea mai imperioasă a statelor socialiste, a mișcării comuniste mondiale, a tuturor celor ce doresc pacea și simt răspundere pentru soarta omenirii este de a milita cu perseverență pentru triumful colaborării pașnice între toate popoarele, pentru demascarea acțiunilor agresive ale cercurilor imperialiste, pentru lichidarea focarelor de război și înfăptuirea destinderii în relațiile dintre state.

În împrejurările actuale, problema-cheie a vieții internaționale este dezarmarea generală și totală. Numai prin dezarmare se poate pune capăt goanei nebunești a înarmărilor, care duce la acumularea unor stocuri de arme de exterminare în masă, mărind pericolele ce planează deasupra omenirii. Trebuie depuse eforturi perseverente pentru a se ajunge la încetarea experiențelor cu armele atomice și termonucleare, a se împiedica răspîndirea acestor arme, pentru lichidarea bazelor militare de pe teritoriile altor state — căi sigure de însănătoșire a atmosferei internaționale. Interesele consolidării păcii în Europa cer lichidarea rămășițelor celui de-al doilea război mondial prin încheierea tratatului de pace cu Germania și normalizarea, pe această bază, a situației din Berlinul occidental, încheierea unui pact de neagresiune între țările participante la Tratatul de la Varșovia și cele ce fac parte din Pactul Atlanticului de Nord și reglementarea relațiilor dintre ele.

Din păcate, soluționarea acestor probleme arzătoare întîmpină obstacole din partea cercurilor agresive din Occident, care tergiver-

sează încheierea unui acord de încetare a experiențelor nucleare și soluționarea problemei dezarmării generale și totale, se mențin pe o poziție rigidă în problema germană. Ultimul consiliu N.A.T.O. de la Paris, ca și întrevederile ulterioare între conducătorii puterilor occidentale arată că aceste puteri, continuând goana înarmărilor, se orientează spre răspîndirea armelor nucleare, orientare pe drept cuvînt denumită de oamenii lucizi din lumea capitalistă „politica sinuciderii colective”. Împotriva acestui curs se ridică cercuri largi ale opiniei publice din Occident, care înțeleg că răspîndirea armelor nucleare ar crea noi primejdii pentru pace, ar face mai dificilă preîntîmpinarea unui nou război mondial.

Întreaga desfășurare a evenimentelor internaționale demonstrează necesitatea arzătoare de a milita neobosit, cu toate forțele pentru a salva popoarele de catastrofa unui război termonuclear.

O apreciere realistă a situației internaționale arată că în zilele noastre singura alternativă a războiului termonuclear este coexistența pașnică. Aceasta cere din partea tuturor guvernelor și conducătorilor de state să manifeste un înalt simț de răspundere, chibzuință și stăpînire de sine în abordarea problemelor internaționale, să dea dovadă de răbdare și perseverență pentru a rezolva pe calea tratativelor toate problemele litigioase, în orice parte a lumii, să răspundă cu spirit de înțelegere și înțelepciune năzuinței supreme a popoarelor de a vedea înstaurată o pace trainică. Oricît de spinoase ar fi problemele internaționale în litigiu, ele pot și trebuie să fie rezolvate prin soluții pașnice, reciproc acceptabile.

Guvernul român a sprijinit pe deplin măsurile luate de guvernul sovietic în vederea lichidării crizei în Marea Caraibilor, care adusesese omenirea la punctul cel mai apropiat de o catastrofă nucleară din întreaga perioadă postbelică — măsuri prin care a fost salvată pacea lumii, au fost apărute cuceririle revoluționare ale Cubei și independența ei de stat. Guvernul și poporul nostru și-au exprimat solidaritatea cu eroicul popor cuban, care, sub conducerea guvernului său revoluționar, își apără cu curaj libertatea în fața amenințărilor imperialiste. Popoarele așteaptă ca obligațiile asumate de Statele Unite, de a respecta independența și suveranitatea Republicii Cuba, să fie îndeplinite.

Ne exprimăm speranța că recentul conflict de frontieră chino-indian va fi soluționat în spirit de înțelegere reciprocă, în interesul prieteniei dintre cele două mari popoare și al cauzei păcii în Asia și în lumea întreagă. Considerăm că măsurile luate de guvernul Republicii Populare Chineze, care au avut drept urmare încetarea focului, creează condiții prielnice pentru tratative în vederea atingerii acestui țel.

Partidul și guvernul nostru vor milita și de acum înainte cu toată hotărîrea pentru triumful principiilor coexistenței pașnice în relațiile dintre state, pentru pace și colaborare internațională, pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, fără rachete și arme nucleare.

Forța țărilor socialiste, a partidelor comuniste și muncitorești stă în unitatea lor indisolubilă. Partidul Muncitoresc Român promovează cu perseverență politica de întărire continuă a unității lagărului socialist și a coeziunii mișcării comuniste mondiale, pe baza marxism-leninismului, a internaționalismului socialist, în interesul cauzei socialismului și a păcii între popoare. (*Aplauze puternice.*)

Tovarăși,

La aniversarea a 15 ani de la proclamarea Republicii, oamenii muncii resimt o îndreptătită bucurie și mândrie pentru mărețele progrese realizate de țara noastră în toate domeniile de activitate.

Poporul român, liber și stăpîn pe destinele sale, a învins cu bărbăție, sub conducerea partidului, greutățile inerente profundelor transformări revoluționare realizate în această scurtă perioadă istorică și a ridicat țara pe culmile însoțite ale socialismului, deschizînd noi și luminoase perspective de prosperitate pentru patria noastră. (*Aplauze îndelungi.*) Credincios atotbiruitoarei învățăturii marxist-leniniste, mai unit, mai puternic decît oricînd, urmat cu încredere și hotărîre de mase, partidul nostru conduce poporul spre un viitor de fericire și bunăstare. (*Aplauze furtunoase.*)

În pragul Anului Nou, al 16-lea an al Republicii, adresez întregului nostru popor urări de noi victorii în lupta pentru avîntul continuu al economiei și culturii socialiste, pentru cauza nobilă a socialismului și păcii! (*Aplauze furtunoase.*)

Vă doresc, tovarăși deputați și deputate, să vă bucurați din plin de satisfacția îndeplinirii îndatoririlor și să vă urez fericire dumneavoastră și familiilor dumneavoastră. (*Aplauze puternice.*)

La mulți ani, dragi tovarăși!

Trăiască și înflorească neconținut scumpa noastră patrie, Republica Populară Romînă!

Trăiască pacea în lumea întreagă!

(*Asistența, în picioare, ovaționează îndelung, răsună urale puternice, minute în șir se scandează „P.M.R.”, „R.P.R.”*)

Din activitatea Partidului Muncitoresc Român pentru întărirea statului democrat-popular și perfecționarea activității sale

ILIE RĂDULESCU

Se împlinesc 15 ani de la proclamarea Republicii Populare Române, eveniment de importanță istorică în viața poporului nostru. Cu un deceniu și jumătate în urmă, prin lupta maselor populare, conduse de Partidul Comunist Român, a fost înlăturat ultimul reazem al claselor exploatare și al imperialismului străin — monarhia, ultima poziție pe care burghezia și moșierimea o mai aveau în stat. Proclamarea Republicii Populare Române a marcat încheierea etapei democratice a revoluției populare, trecerea în întregime a puterii politice în mâinile clasei muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare, intrarea țării noastre în etapa revoluției socialiste. Referindu-se la aceasta, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea în raportul politic al Comitetului Central prezentat la Congresul I al Partidului Muncitoresc Român: „Republica populară este forma de stat prin care noi mergem spre realizarea marelui țel: desființarea exploatării și a claselor exploatare și instaurarea orînduirii socialiste în țara noastră”¹.

Proclamarea Republicii Populare Române a însemnat o cucerire fundamentală pe drumul luptei revoluționare a poporului român pentru făurirea statului democrat-popular și construirea societății socialiste.

Procesul sfărîmării puterii de stat burghezo-moșierești a început în țara noastră, după cum se știe, ca urmare a victoriei insurecției armate de la 23 August 1944. Răsturnînd dictatura militară-fascistă, insurecția „...a dat lovitura hotărîtoare pozițiilor deținute de clasele exploatare...”², a marcat începutul revoluției populare, în desfășurarea căreia masele muncitoare, sub hegemonia proletariatului, în frunte cu Partidul Comunist Român, au înfrînt forțele reacțiunii burghezo-moșierești, hotărînd în favoarea lor soarta bătăliei pentru putere.

În perioada august 1944 — martie 1945 a luat o amploare fără precedent în țara noastră lupta eroică a maselor pentru instaurarea unui guvern democratic, care să satisfacă năzuințele lor vitale. Împotriva reacțiunii burghezo-moșierești, grupată în jurul monarhiei și sprijinită de imperialismul internațional, s-au ridicat, sub conducerea P.C.R., forțele populare organizate în Frontul național democrat —

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 139.

² „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Român”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 34.

care cucerise și poziții în guvern —, în formațiuni patriotice de luptă, comitete sindicale, comitete țărănești și altele ; acestea constituiau elementele embrionare ale puterii democrat-populare care se plămădea prin lupta poporului muncitor — forța ce determina mersul evenimentelor ³.

Valurile luptei revoluționare au înlăturat succesiv de la cîrma țării cele două guverne Sănătescu și guvernul Rădescu, care aveau majoritate reacționară, și au culminat cu insturarea, la 6 martie 1945, a guvernului democratic, în care clasa muncitoare deținea rolul precumpănitor și conducător. Sub conducerea partidului comunist, puterea de stat democrat-populară, care reprezenta, prin caracterul său, dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, a constituit o pîrghie puternică în vederea lichidării resturilor feudale la sate, a înfăptuirii unor adînci transformări democratice în viața politică, a desfășurării ulterioare a revoluției și instaurării dictaturii proletariatului.

Conducînd lupta revoluționară a maselor pentru făurirea puterii populare, partidul nostru s-a călăuzit neabătut după tezele marxist-leniniste potrivit cărora proletariatul nu poate să pună pur și simplu stăpînire pe mașina de stat burgheză și s-o folosească în scopurile sale, ci trebuie s-o desființeze și să construiască un stat nou. În țara noastră, clasa muncitoare a folosit un timp organele de stat în *forma* lor veche, dîndu-le însă un *conținut* nou. Înainte de 6 martie 1945, masele populare, mobilizate de P.C.R., luînd cu asalt primăriile, preturile, prefecturile, au pus în fruntea acestora elemente democratice, devotate poporului, care au transformat vechile organe locale ale puterii de stat în instrumente ale luptei revoluționare a poporului. După 6 martie 1945, în condițiile existenței guvernului democrat, au continuat pe scară largă defascizarea și democratizarea aparatului de stat, schimbarea compoziției sale sociale. Întreg acest proces a continuat apoi și s-a desăvîrșit în etapa revoluției socialiste, cînd au fost făurite organe de stat noi.

Un moment important în consolidarea și dezvoltarea puterii democrat-populare îl constituie victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare din noiembrie 1946 *. Apreciînd semnificația politică a acestei victorii, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea că „voința poporului manifestată prin alegerile din noiembrie 1946 a constituit sentința definitivă a istoriei împotriva reacțiunii burghezo-moșierești din țara noastră” ⁴.

În Adunarea deputaților, creată după alegeri, din totalul de 414 mandate, un număr de 376 reveneau B.P.D. și U.P.M. Parlamentul a devenit un organ al puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și

³ Vezi loc. cit., pag. 34.

* Pentru candidații Blocului partidelor democratice au votat 71,8% din alegători. Mai mult de 8% din alegători au votat pentru candidații Uniunii populare maghiare (U.P.M.), care au candidat pe liste aparte, susținînd platforma B.P.D.

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 834.

țăranilor, țara avea „...un parlament și o democrație de tip nou”⁵. Existența în parlament a unei puternice coaliții a partidelor democratice, sub conducerea P.C.R., care înfăptuia programul inițiat de acesta și se sprijinea pe lupta și inițiativa maselor, a făcut posibilă luarea unor importante măsuri economice-sociale cu un pronunțat caracter anti-capitalist.

Dezvoltarea mai departe a revoluției populare a dus la schimbarea radicală a raportului de forțe în favoarea clasei muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare. În aceste condiții au fost alungați din guvern ultimii reprezentanți ai burgheziei, a fost abolită monarhia și proclamată, la 30 Decembrie 1947, Republica Populară Română — stat democrat-popular, care a început să îndeplinească funcțiile dictaturii proletarietului.

În perioada care a urmat după instaurarea Republicii Populare Române a continuat acțiunea de curățire a aparatului de stat de elementele străine oamenilor muncii. Pe măsura dezvoltării revoluției însă, organele de stat în forma moștenită de la vechiul regim, deși aveau un conținut nou, n-au mai corespuns luptei pentru construirea socialismului. Treptat, organele de stat vechi au fost desființate, iar pe ruinele lor au fost făurite altele noi, de tip socialist.

La 24 februarie 1948, Adunarea deputaților, aleasă în noiembrie 1946, s-a autodizolvat, iar în luna martie 1948 au avut loc alegeri de deputați în Marea Adunare Națională, organ suprem al puterii de stat socialiste. „În alegerile din martie 1948 întregul popor a votat pentru republică, pentru noua constituție a Republicii Populare Române, pentru socialism, demonstrând din nou că regimul democrat-popular din țara noastră este emanația voinței maselor populare”⁶.

Marea Adunare Națională a abrogat vechea constituție și a adoptat Constituția R.P.R., care consfințea cuceririle revoluționare ale poporului, drepturile democratice ale oamenilor muncii și principiile noi de activitate a organelor de stat. Noua constituție a dat cadrul legal al creării organelor puterii și administrației de stat, al înfăptuirii unor profunde transformări cu caracter socialist.

Măsuri importante pentru făurirea organelor statului democrat-popular a stabilit Congresul I al Partidului Muncitoresc Român, ale cărui lucrări s-au desfășurat în zilele de 21-23 februarie 1948. Congresul a stabilit ca sarcină trecerea efectivă la crearea organelor locale ale puterii de stat socialiste și a organelor administrației de stat menite să apere cuceririle revoluției și să înfăptuiască programul de reconstrucție economică și culturală socialistă a țării. În rezoluția congresului se prevedea: „O reformă administrativă democratică va trebui să înlocuiască formele învechite ale administrației locale, prin organele locale ale puterii populare — consiliile populare* — alese de masa

⁵ „Scînteia” din 19 decembrie 1946.

⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 835.

* Aceasta era denumirea inițială a organelor locale ale puterii de stat.

poporului, avînd largi atribuțiuni în conducerea treburilor obștești și atrăgînd la opera de guvernare masele populare" ⁷.

Un an mai tîrziu, în aprilie 1949, înfăptuindu-se prevederile congresului, au fost desființate primăriile, preturile și prefecturile. În locul lor au fost constituite *comitetele provizorii*, organe menite să asigure conducerea de stat pe plan local pînă la alegerea și constituirea sfaturilor populare. Comitetele provizorii au depus o muncă intensă pe tărîm administrativ, economic, social-gospodăresc, pregătind condițiile pentru a se trece la crearea organelor locale de tip socialist ale puterii de stat.

În iulie 1950 s-a hotărît trecerea la înfăptuirea raionării administrativ-economice a teritoriului Republicii Populare Romîne.

După stabilirea regiunilor, raioanelor și comunelor, la 3 decembrie 1950 au avut loc alegeri de deputați în sfaturile populare. Prin constituirea sfaturilor populare se desăvîrșea procesul, început încă mai înainte, de făurire a organelor locale ale puterii de stat corespunzătoare, atît prin *conținut* cît și prin *formă*, sarcinilor construirii socialismului, capabile să asigure participarea efectivă a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor la conducerea țării, să stimuleze energia lor creatoare.

În procesul desfășurării revoluției a fost creat și aparatul de stat menit să organizeze construirea economiei și culturii socialiste, precum și să asigure securitatea poporului muncitor, a patriei socialiste. Astfel, ministerele au fost reorganizate conform noilor sarcini, s-a asigurat o structură nouă pe departamente și direcții generale, au fost trimise în munca de stat cadre devotate cauzei socialismului. S-a trecut la reorganizarea radicală a armatei, la înzestrarea ei cu cadre noi, provenite din rîndul oamenilor muncii, cu armament și tehnică de luptă corespunzătoare sarcinii armatei de a fi „scut al intereselor poporului și al Republicii Populare Romîne...” ⁸. În august 1948 a fost înființată, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Direcția generală a securității poporului, iar puțin timp mai tîrziu, în ianuarie 1949, au fost desființate poliția și jandarmeria și s-a înființat miliția. S-a înfăptuit, de asemenea, reforma justiției. Astfel, începînd de la 1 martie 1948, a intrat în vigoare o nouă lege de organizare judecătorească, iar în conformitate cu prevederile constituției adoptate în aprilie 1948 s-a creat sistemul organelor judecătorești din R.P.R. A fost introdus principiul democratic socialist al participării la instanțele de judecată a asesorialor populari, aleși de oamenii muncii. În iunie 1952 a fost înființată Procuratura Republicii Populare Romîne, cu misiunea de a asigura supravegherea superioară a respectării legalității populare.

Sfărîmarea statului burghezo-moșieresc și făurirea statului democrat-popular constituie cea mai de seamă cucerire a poporului nostru muncitor. Aceasta nu a fost o sarcină ușoară. Procesul de făurire a noului aparat de stat a avut loc în condițiile luptei împotriva forțelor reacțiunii burghezo-moșierești, care încercau să frîneze crearea și con-

⁷ „Rezoluții și hotărîri ale Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. 1948—1950”, Editura pentru literatură politică, 1952, pag. 6—7.

⁸ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 145.

solidarea puterii populare. Aceste încercări au fost înfrînte. Sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, statul democrat-popular a devenit pavăza de neclintit a cuceririlor revoluționare ale oamenilor muncii, instrumentul construirii societății socialiste.

Potrivit învățăturii marxist-leniniste, statul socialist este un organism social în continuă dezvoltare și perfecționare. Ca suprastructură politică, el suferă schimbări în ceea ce privește conținutul activității și formele de organizare, schimbări determinate în mod obiectiv de modificările din baza economică și de clasă a societății, precum și de dezvoltarea forțelor de producție. În lumina acestor concepții, Partidul Muncitoresc Român a promovat tot timpul după instaurarea regimului democrat-popular o politică de întărire a puterii oamenilor muncii, de dezvoltare a democrației socialiste și atragere a maselor la conducerea țării, de perfecționare a construcției de stat pe baza centralismului democratic, creînd de fiecare dată condiții tot mai bune pentru exercitarea de către statul democrat-popular a funcțiilor sale interne și externe.

Un rol însemnat în întărirea orînduirii noastre de stat a avut naționalizarea principalelor mijloace de producție, în iunie 1948. Prin această măsură revoluționară s-a creat sectorul socialist al economiei naționale — baza economică pe care se sprijină statul în opera de construire a noii societăți, de ridicare a nivelului de trai al poporului muncitor și de apărare a cuceririlor sale revoluționare. Naționalizarea a creat condiții pentru dezvoltarea planificată a forțelor de producție pe calea industrializării socialiste, pentru trecerea la făurirea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie națională. În același timp, pe baza hotărîrii plenarei C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949 a început procesul complex de transformare socialistă a agriculturii. Aplicarea politicii P.M.R. de industrializare, de întărire a alianței clasei muncitoare cu țărănimia muncitoare și de transformare socialistă a agriculturii a dus la întărirea bazei materiale a puterii de stat, la creșterea bazei sale sociale. În procesul realizării planurilor de stat, al îndeplinirii sarcinilor complexe legate de crearea noilor ramuri industriale și de organizarea agriculturii socialiste, organele de stat se maturizau, căpătau experiență, se legau tot mai strîns de mase.

În primii ani ai construcției socialiste, în aplicarea politicii sale de construire a socialismului și de consolidare a orînduirii de stat democrat-populare, partidul a avut de învins greutățile pricinuite de activitatea dușmănoasă a grupului antipartinic fracționist Pauker-Luca, urmați de T. Georgescu și ajutați în mod activ de I. Chișinevschi și M. Constantinescu.

Fracționistii se ridicau împotriva liniei generale a partidului, introduceau linia lor proprie în sectoarele de care răspundeau în partid și în stat. Ei și-au îndreptat acțiunile dușmănoase împotriva rolului conducător al partidului în viața de stat, au încercat să împiedice controlul partidului asupra sectoarelor de stat importante care încăpuseră pe mîna lor⁹, făceau abuz de putere și încălcau legalitatea socialistă. La plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961 s-a arătat

⁹ Vezi „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Român”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 129.

că, „...după ce preluaseră sub controlul lor Ministerul de Externe, de Finanțe, Interne, Agricultură, Comerțul, Aprovizionarea, Cooperatia, fracționistii vizau să-și asigure controlul și asupra Ministerului Forțelor Armate și Ministerului Metalurgiei”¹⁰. Scopul lor era să acapareze toate sectoarele-cheie din aparatul de stat pentru a putea promova nestin-gheriți linia lor antipartinică.

Fracționistii au frânat refacerea economică a țării, industrializarea socialistă, dezvoltarea agriculturii și ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc, au încălcat grosolan principiul cointeresării materiale și au luat măsuri provocatoare, menite să zdruncine grav alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare¹¹. V. Luca nega rolul hotărîtor al industriei în construirea socialismului, promova măsuri de frînare a dezvoltării industriei mijloacelor de producție, căuta să pună piedici aplicării politicii de investiții a partidului¹². Luca ducea o politică de stimulare a elementelor chiaburești și a altor elemente capitaliste¹³, în timp ce Ana Pauker a recurs la arestarea în masă a țăranilor acuzați de a nu-și fi achitat obligațiile față de stat, măsură care a fost curmată prin intervenția hotărîită a conducerii partidului.

În 1952, elementele grupului antipartinic fracționist au fost demascate și înlăturate din partid și din posturile de conducere pe care le dețineau. Aceasta a marcat un moment de cotitură în viața P.M.R., a însemnat înlăturarea unei mari piedici din calea înfăptuirii politicii partidului de construire a socialismului. A devenit posibilă funcționarea normală a organelor conducătoare de partid, s-au creat condiții optime pentru exercitarea de către stat a funcțiilor sale sub controlul și îndrumarea partidului.

Partidul Muncitoresc Român a dus o activitate multilaterală pentru înlăturarea urmărilor activității grupului antipartinic. În ianuarie 1952 a fost înfăptuită reforma monetară, care a dus la întărirea puterii de cumpărare a leului. Două luni mai târziu, la 7 martie, a apărut hotărîrea Consiliului de Miniștri al R.P.R. și a C.C. al P.M.R. privind măsurile necesare pentru consolidarea succesului reformei bănești.

Pentru a înlătura urmările activității grupului antipartinic în domeniul vieții de stat, plenara a trasat ca sarcină organelor și organizațiilor de partid „...să ducă lupta pentru întărirea disciplinei de stat, pentru respectarea întocmai a legilor și hotărîrilor, pentru înlăturarea birocrăției, pentru ieftinirea aparatului de stat și pentru apărarea proprietății socialiste”, subliniindu-se în același timp că „mase cît mai largi de oameni ai muncii trebuie atrase la gospodărirea orașelor, raioanelor și comunelor”¹⁴.

Pe baza hotărîrilor plenarei, în întreprinderi și la sate s-a desfășurat o însuflețită activitate în vederea creșterii productivității muncii, a realizării de economii, pentru aplicarea politicii partidului de industria-

¹⁰ „Scînteia” nr. 5 381, din 17 decembrie 1961.

¹¹ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej: „Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S.”, Editura politică, 1961, pag. 38.

¹² Vezi Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 484.

¹³ Vezi op. cit., pag. 485.

¹⁴ „Rezoluții și hotărîri ale Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. 1951—1953”, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 164.

lizare a țării. Au fost date în exploatare o serie de fabrici și uzine înzestrate cu mașini și utilaje produse în țara noastră. Ponderea sectorului socialist în industrie a crescut, astfel că în anul 1953 el reprezenta 99%, ceea ce a marcat rezolvarea în acest sector a problemei „care pe care” în favoarea socialismului. Aceasta a fost o mare victorie a oamenilor muncii; ea a contribuit efectiv la întărirea bazei economice pe care se sprijinea puterea de stat la orașe.

După zdrobirea grupului antipartinic fracționist, partidul a luat un ansamblu de măsuri pentru a asigura dezvoltarea sectorului socialist la sate și creșterea producției agricole. S-a trecut efectiv la folosirea unor forme intermediare, în primul rând a întovărășirilor, pentru a sprijini țărănimea să treacă pe făgașul agriculturii socialiste. La sate au fost trimiși un număr însemnat de muncitori pentru a munci în comitetele executive ale sfaturilor populare. În scurt timp s-au obținut „...un șir de rezultate pozitive în întărirea economico-organizatorică și în dezvoltarea gospodăriilor colective existente, în crearea de noi gospodării colective și întovărășiri pentru lucrarea în comun a pământului”¹⁵. Pe această bază, alianța muncitorească-țăărănească, temelia social-politică a statului democrat-popular, se cimenta continuu, devenea mereu mai trainică.

În septembrie 1952, Marea Adunare Națională a adoptat o nouă Constituție a Republicii Populare Române, care consfințea cuceririle socialiste ale oamenilor muncii. Campania electorală în vederea alegerilor s-a transformat într-o puternică acțiune politică de masă. La dezbaterile proiectului de constituție au participat peste 10 000 000 de cetățeni, care au făcut 18 836 de propuneri și amendamente la textul proiectului¹⁶. Cu acest prilej s-a manifestat conștiința crescândă a oamenilor muncii că marile cuceriri dobândite sub conducerea partidului trebuie întărite și dezvoltate, că pentru consolidarea continuă a puterii de stat trebuie obținute noi succese în construirea socialismului, în dezvoltarea economică a țării.

O importanță deosebită pentru consolidarea regimului democrat-popular, pentru întărirea puterii de stat muncitorești-țăărănești, au avut hotărârile plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din august 1953. Plenara a avut loc într-un moment când poporul nostru obținuse succese deosebite în înlăturarea urmărilor activității grupului antipartinic, în înfăptuirea planului cincinal. Plenara a stabilit o serie de sarcini cu privire la politica economică a partidului și statului, dezvoltarea proporțională a diferitelor ramuri ale economiei naționale și ridicarea continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii, subliniind din nou, ca una dintre sarcinile principale, întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, cheazășia trăinicieii de graniț a statului democrat-popular.

Plenara s-a ocupat în mod deosebit de întărirea rolului conducător al partidului în sistemul democrației noastre populare. La plenară s-au analizat deficiențele principale în munca organelor și organizațiilor de partid și s-au stabilit măsuri pentru îmbunătățirea stilului de muncă

¹⁵ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 563

¹⁶ Op. cit., pag. 513.

al organelor de partid, întărirea legăturii partidului cu masele, respectarea normelor leniniste în viața de partid și de stat, mobilizarea întregului partid în vederea realizării sarcinilor economice, îndeosebi în ceea ce privește creșterea producției bunurilor de consum.

În hotărîrea plenarei se subliniază că „chezășia principală a întăririi statului democrat-popular și a succesului în munca organelor de stat este *controlul de partid*. Fără un astfel de control se creează inevitabil primejdia unor greșeli și eșecuri serioase, primejdia degenerării unor organe sau lucrători ai aparatului de stat”¹⁷. De aceea, plenara a cerut comuniștilor care lucrează în aparatul de stat să combată „...cu maximă hotărîre orice tendință de ocolire a controlului de partid”, a subliniat că „orice organ și orice lucrător al aparatului de stat, indiferent de postul pe care-l ocupă, trebuie să se afle sub controlul organelor și organizațiilor de partid”¹⁸.

Indicațiile date de plenară au contribuit la ridicarea pe o treaptă mai înaltă a activității organelor de stat îndreptată spre îndeplinirea politicii partidului de dezvoltare economică și culturală a țării. Așa cum remarcă tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, organizațiile de partid, urmînd indicațiile plenarei „...au obținut rezultate bune, contribuind la îmbunătățirea funcționării organelor de stat, la educarea lucrătorilor din aceste organe în spiritul devotamentului pentru cauza poporului muncitor”¹⁹.

*
* *
*

Congresul al II-lea al P.M.R., care a avut loc în decembrie 1955, a apreciat că poporul nostru a obținut „...succese hotărîtoare în construirea bazei economice a socialismului”²⁰. Înfățișînd marile transformări petrecute în țară în intervalul de timp care trecuse de la instaurarea Republicii Populare Romîne, congresul a subliniat că, drept rezultat al îndeplinirii planurilor de stat, sectorul socialist reprezenta în acel moment în industrie aproape 100%, în transporturi — peste 90%, în sistemul bancar-financiar și de asigurări — 100%, în comerțul exterior — 100%, în comerțul interior — peste 80%, iar în agricultură se dezvoltă continuu²¹. Aceste succese au contribuit la întărirea orînduirii noastre democrat-populare, au stimulat creșterea entuziasmului și activității creatoare a maselor populare, pe care se sprijină statul socialist în exercitarea funcțiilor sale.

Congresul a trasat noi sarcini pentru dezvoltarea forțelor de producție ale țării și extinderea relațiilor de producție socialiste. Linia politică elaborată de congres prevedea dezvoltarea în continuare a industrializării pe baza creșterii cu precădere a industriei grele — ramură hotărîtoare a economiei naționale —, introducerea tehnicii noi și ridicarea nivelului tehnic în toate ramurile economiei; extinderea și

¹⁷ „Rezoluții și hotărîri ale Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. 1951—1953”, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 468.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 689.

²⁰ „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Român”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 40.

²¹ Ibid.

consolidarea relațiilor de producție socialiste la orașe și sate ; lărgirea bazei materiale a culturii, învățămîntului, științei și desfășurarea largă a revoluției culturale ; creșterea în continuare a nivelului de trai al populației.

Corespunzător planului de dezvoltare continuă economică și culturală a țării, Congresul al II-lea al P.M.R. a analizat procesul de dezvoltare a suprastructurii societății și a stabilit direcțiile evoluției statului democrat-popular, trasînd sarcini de răspundere pentru întregul partid în vederea perfecționării vieții de stat pe baza centralismului democratic. În raportul la congres se arăta : „Întărirea orînduirii democrat-populare este o sarcină principală a partidului nostru. Să muncim fără odihnă pentru consolidarea statului democrat-popular, pentru sporirea legăturilor sale cu masele, pentru îmbunătățirea și perfecționarea activității sfaturilor populare și a întregului nostru aparat de stat”²².

După Congresul al II-lea, „...partidul a continuat să promoveze cu fermitate politica de consolidare a regimului democrat-popular, de dezvoltare a democrației socialiste și de întărire a rolului statului în construirea socialismului”²³. În primul trimestru al anului 1956 au fost aduse unele îmbunătățiri împărțirii administrativ-economice a țării, pornindu-se de la experiența dobîndită, de la necesitatea de a se crea unități administrative mai bine închegate și de a apropia mai mult aparatul de stat de oamenii muncii. Prin aceasta s-a creat totodată o legătură mai strînsă între diferitele verigi ale aparatului de stat, asigurîndu-se posibilități mai largi maselor de a participa la rezolvarea treburilor obștești.

Analizînd succesele obținute de poporul nostru în domeniul construcției socialiste, partidul a preconizat unele modificări în legea electorală. Astfel au fost lărgite drepturile electorale, abrogîndu-se prevederile care declarau anumite categorii de cetățeni nedemni de a lua parte la alegerea deputaților în organele de stat. Începînd din 1956, sistemul electoral al R.P.R. nu mai cuprinde categorii de persoane care să fie excluse de la drepturile electorale *. Universalitatea votului a fost desăvîrșită.

Plenara C.C. al P.M.R. din martie 1956 a analizat activitatea partidului și a statului în lumina hotărîrilor Congresului al II-lea al P.M.R. și a învățămîntelor ce decurg pentru partidul nostru din documentele Congresului al XX-lea al P.C.U.S. În documentele plenarei a fost subliniată sarcina organelor și organizațiilor de partid de a perfecționa continuu controlul de partid și educația politică în toate verigile aparatului de stat, de a respecta cu strictețe legile țării și îndeplinirea sarcinilor²⁴.

Pe baza prevederilor Statutului P.M.R. adoptat de Congresul al II-lea al partidului au fost create grupe de partid în organele alese ale

²² „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Român”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 46—47.

²³ „Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român”, Editura politică, 1960, pag. 163.

* Cu excepția celor lipsiți de facultățile mintale și a celor condamnați prin hotărîre judecătorească la pierderea drepturilor electorale.

²⁴ „Scînteia” nr. 3 556, din 29 martie 1956.

puterii de stat, precum și în organele alese ale unor organizații obștești. Aceste grupe au primit însărcinarea să militeze pentru promovarea de către organele de stat a politicii partidului și pentru creșterea influenței partidului în rândurile funcționarilor și deputaților fără de partid, pentru întărirea rolului conducător al partidului în activitatea organelor de stat. Ele muncesc în vederea respectării de către funcționari a disciplinei de stat și pentru realizarea sarcinilor încredințate, urmăresc îndeplinirea la timp și întocmai a hotărârilor partidului și guvernului de către instituțiile de stat în care își desfășoară activitatea.

Esența statului democrat-popular, conținutul activității sale, se reflectă în funcțiile pe care le exercită. Potrivit materialismului istoric, statul socialist reprezintă o mare forță constructivă, desfășoară o multilaterală activitate pe tărîm economic, cultural, social. Folosind puternice pîrghii economice — marea industrie, creditul, comerțul, transporturile —, statul socialist acționează în viața socială ca o forță organizatoare, înfăptuind politica partidului de construire a socialismului.

În lumina acestor adevăruri ale marxism-leninismului, în perioada de după Congresul al II-lea, partidul a promovat cu consecvență măsuri care să permită statului democrat-popular să-și exercite cu succes funcțiile sale în domeniul economiei și culturii. S-au urmărit dezvoltarea spiritului de răspundere în gospodărirea avutului obștesc, întărirea disciplinei de stat și aplicarea riguroasă a legilor privind planul economiei naționale, bugetul statului, sistemul bănesc și de credit. În anul 1956, în vederea coordonării activității în domeniul stabilirii prețurilor și tarifulor, a urmăririi îndeplinirii politicii partidului și guvernului în ceea ce privește asigurarea unor corelații juste între salarii și prețuri, a fost înființat *Comitetul pentru Prețuri* de pe lîngă Consiliul de Miniștri. Cu scopul de a ușura conducerea de stat a activității hidrometeorologice și a celei de gospodărire a apelor pe teritoriul țării, a fost constituit, de asemenea, *Comitetul de Stat al Apelor* de pe lîngă Consiliul de Miniștri, iar la sfaturile populare regionale — secții regionale de gospodărire a apelor.

O latură a activității economice-organizatorice a statului democrat-popular o constituie *controlul asupra cuantumului muncii și consumului*. V. I. Lenin arăta că pînă la construirea comunismului trebuie organizată o strictă evidență asupra măsurii muncii și a consumului fiecăruia, trebuie promovat principiul repartitiei după cantitatea și calitatea muncii depuse, al stimulării economice a celor ce muncesc, o dată cu promovarea de stimulente morale.

Pe baza hotărârilor Congresului al II-lea al partidului, care a prevăzut că „salariul mediu și veniturile bănești ale muncitorilor, tehnicienilor și funcționarilor vor continua să crească...”²⁵, în anul 1956 s-a trecut la îmbunătățirea salarizării unor categorii de oameni ai muncii și la promovarea de noi stimulente materiale. În vederea creșterii nivelului de trai al familiilor salariaților cu mai mulți copii s-a introdus plata alocației pentru copii. A fost îmbunătățită salarizarea întregului personal didactic și educativ din învățămîntul preșcolar, elementar și mediu, precum și a unor categorii de salariați din industria petrolului

²⁵ „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Român”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 124.

și chimiei, din exploatarea forestieră, energie electrică, comerț, din industria de extracție și prelucrare a materialului din piatră, acordându-se sporuri de salarizare pentru meseriile care conțin pericol de muncă.

Ulterior, începând cu anul 1957, s-a experimentat și apoi introdus sistemul îmbunătățit de salarizare, care a prevăzut creșterea rolului salariului tarifar în cheltuielile muncitorilor*. A fost, de asemenea, schimbat modul de constituire și de folosire a fondului întreprinderilor și organizațiilor economice de stat, pentru a spori stimularea materială colectivă a oamenilor muncii în producție.

Partidul a trecut, în același timp, la perfecționarea modului de aplicare de către stat a principiului cointeresării materiale a țăranilor în rezultatele muncii lor. În raportul la Congresul al II-lea al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia că „scopul politicii de cointeresare materială a țăranimii muncitoare este creșterea producției agricole-marfă, întărirea alinței clasei muncitoare cu țăranimea muncitoare și stimularea țăranimii muncitoare pentru a trece pe drumul agriculturii socialiste, pe baza interesului ei material și a liberului ei consimțământ”²⁶.

Corespunzător acestei concepții, începând din 1953, s-a introdus treptat la o seamă de produse agricole sistemul de contractări și achiziții.

Pe baza rezultatelor pozitive obținute, în decembrie 1956 s-a hotărât desființarea sistemului de cote obligatorii și așezarea schimbului de produse între oraș și sat pe baze comerciale. După aceasta s-au acordat prețuri stimulatorii și alte avantaje economice producătorilor agricoli care contractează cu statul pentru a-i livra produse agricole.

Congresul al II-lea al partidului a trasat sarcini mari cu privire la dezvoltarea învățământului public corespunzător necesităților impuse de ritmul rapid al construcției socialiste. În iulie 1956, Comitetul Central al P.M.R. și Consiliul de Miniștri al R.P.R. au adoptat o hotărâre privind îmbunătățirea învățământului de cultură generală, urmărindu-se ridicarea conținutului său științific și legarea lui de viață. În acest scop s-a hotărât trecerea la înfăptuirea treptată a politehnizării învățământului în școala de cultură generală, una dintre condițiile de seamă pentru pregătirea multilaterală a elevilor**.

De importanță deosebită pentru exercitarea de către stat a rolului său în construirea socialismului a fost aplicarea cu consecvență de către partid a principiului centralismului democratic în activitatea de stat. Centralismul democratic presupune îmbinarea conducerii centrale,

* Sistemul îmbunătățit de salarizare și normare a muncii a fost larg dezbătut în întreprinderi, cu care prilej masele de muncitori și tehnicieni au făcut numeroase propuneri privind buna organizare a producției și a muncii, perfecționarea modului de retribuție.

²⁶ „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Român”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 112.

** Măsurile preconizate de Ministerul Învățământului pentru îmbunătățirea sistemului de instruire și educare a tineretului, ridicarea nivelului învățământului și dezvoltarea școlii de cultură generală au fost dezbătute în consiliile și cercurile pedagogice, în comisii pe discipline, în ședințe cu părinții, apoi în consfătuiri raionale, la care au participat aproximativ 60 000 de cadre didactice și părinți ai elevilor. După aceasta a avut loc o consfătuire pe țară organizată de Consiliul de Miniștri, după care s-au definitivat măsurile cu privire la dezvoltarea școlii de cultură generală. Toate acestea au constituit o nouă expresie a faptului că consultarea largă a oamenilor muncii este o metodă caracteristică a conducerii de partid și de stat.

unitare a țării cu dezvoltarea inițiativei locale și atragerea largă a maselor la conducerea economiei și culturii. Modul concret în care se realizează toate acestea, formele organizatorice și atribuțiile organelor de stat centrale și locale „...depind de stadiul dezvoltării construcției socialiste, de evoluția forțelor de clasă, de creșterea conștiinței socialiste a maselor, de pregătirea cadrelor de conducere a vieții locale de stat și economice, ca și de alte condiții concrete ale perioadei de trecere de la capitalism la socialism”²⁷.

În lumina liniei elaborate de Congresul al II-lea al partidului, plenara C.C. al P.M.R., din 27—29 decembrie 1956 a luat un șir de măsuri pentru a descărca organele centrale de stat de multe probleme care le îngreuiiau în mod nejustificat activitatea, precum și pentru lărgirea atribuțiilor sfaturilor populare, întreprinderilor, direcțiilor generale și ministerelor. Totodată, au fost adoptate măsuri pentru reducerea evidenței și formularisticii excesive, pentru înlăturarea verigilor paralele sau inutile în aparatul de stat și economic²⁸.

Una dintre sarcinile importante stabilite de plenară consta în perfecționarea activității Marii Adunări Naționale, ridicarea rolului său de organ suprem al puterii de stat. În rezoluția adoptată, plenara a subliniat că „...consideră de mare importanță îmbunătățirea activității legislative a Marii Adunări Naționale, dezbaterea în sesiunile Marii Adunări Naționale a problemelor fundamentale ale politicii interne și externe, întărirea rolului comisiilor permanente în elaborarea legilor, prezentarea regulată în fața sesiunilor Marii Adunări Naționale a dărilor de seamă ale conducătorilor diferitelor departamente și interpelări ale deputaților adresate acestora”²⁹.

Pe baza hotărârilor plenarei și pornindu-se de la experiența cîștigată în legislaturile precedente, în anul 1957 au fost create noi organe ale Marii Adunări Naționale și s-au lărgit drepturile celor vechi *. Astfel, cu scopul de a spori aportul deputaților la activitatea legislativă și de a permite studierea în profunzime a problemelor vieții de stat și întărirea controlului asupra activității organelor de stat, a fost sporit numărul comisiilor permanente ale Marii Adunări Naționale.

O atenție deosebită s-a acordat creșterii răspunderii deputaților față de alegători. În regimul democrat-popular, deputatul este un activist obștesc, un militant pentru satisfacerea intereselor maselor muncitoare. Regulamentul de funcționare a Marii Adunări Naționale, prin prevederile sale, a creat condiții pentru o participare mai activă a deputaților la viața organului suprem al puterii de stat. Numai în comisiile permanente ale celei de-a patra legislaturi a Marii Adunări Naționale au fost cuprinși peste 160 de deputați. Au luat extindere consfătuirile de lucru pe regiuni ale deputaților din Marea Adunare

²⁷ „Scînteia” nr. 3 859, din 20 martie 1957.

²⁸ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1960, pag. 262.

²⁹ „Rezoluția Plenarei Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 27—29 decembrie 1956”, E.S.P.L.P. 1957, pag. 23.

* În 1957 a fost adoptat Regulamentul de funcționare a Marii Adunări Naționale, care cuprinde norme precise privind activitatea deputaților, inițiativa legislativă, modul de alegere a principalelor organe centrale de stat etc.

Națională, cu care prilej se discută aspecte ale muncii lor în perioada dintre sesiuni.

Perfecționările aduse modului de activitate a Marii Adunări Naționale au însemnat noi pași importanți înainte pe linia ridicării continue a rolului organului suprem al puterii de stat la nivelul cerințelor impuse de construcția socialistă.

Un ansamblu de măsuri au fost inițiate de către partid în ceea ce privește activitatea *Consiliului de Miniștri*, organul suprem executiv și de dispoziție al puterii de stat. În comunicatul cu privire la ședința Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din 14 martie 1957 s-a arătat că pentru aplicarea justă a principiului centralismului democratic în activitatea de stat este necesar să se înlăture supraîncărcarea Consiliului de Miniștri de multe dintre problemele care-i îngreuiază munca, lărgindu-se atribuțiile ministerelor și direcțiilor generale ³⁰.

Pe această linie a avut loc descongestionarea Consiliului de Miniștri de unele sarcini care îi îngreuiau activitatea în mod nejustificat. S-a hotărât ca guvernul țării să fie compus dintr-un număr mai restrâns de membri, creîndu-i astfel condiții pentru a exercita cu mai multă operativitate conducerea generală a administrației de stat. Măsurile luate au dus totodată la îmbunătățirea muncii și simplificarea aparatului de stat și la reducerea cheltuielilor administrative. S-au creat condiții mai bune pentru ca Consiliul de Miniștri să-și concentreze activitatea spre principalele probleme ale politicii interne și externe a țării, să asigure conducerea economiei și culturii în conformitate cu linia generală elaborată de partid.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. a stabilit în ședința din 14 martie 1957 „să se procedeze la o reducere considerabilă a numărului de ministere și instituții centrale, contopindu-se organe centrale din ramuri de activitate înrudite”, să se creeze „...în cadrul unor ministere departamente pe ramuri de activitate”, iar miniștrii să fie ajutați „...de un număr limitat de adjuncți ai ministrului și secretari generali de ministere” ³¹.

Pornind de la hotărârile ședinței Biroului Politic al C.C. al P.M.R., a avut loc restructurarea ministerelor și reorganizarea lor internă. În cadrul ministerelor au fost create departamente pe ramuri de activitate, iar în cadrul departamentelor au început să funcționeze direcții generale, cu sarcina de a conduce unitățile tutelate de departamente. Unele ministere au fost desființate, ca urmare a schimbărilor petrecute în viața economică și social-politică a țării *.

În spiritul aplicării consecvente a principiului centralismului democratic, *au fost lărgite drepturile și atribuțiile sfaturilor populare*. Congresul al II-lea al partidului a trasat sarcina sporirii competenței

³⁰ „Scinteia” nr. 3 857, din 17 martie 1957.

³¹ Ibid.

* Spre exemplu, în urma lărgirii drepturilor și atribuțiilor sfaturilor populare, a fost desființat, în februarie 1957, Ministerul Gospodăriei Comunale și Industriei Locale; în iunie același an a fost desființat Ministerul Colectărilor, o dată cu trecerea la formarea fondului central de produse agricole al statului pe baze comerciale, creîndu-se Comitetul de stat pentru valorificarea produselor agricole de pe lângă Consiliul de Miniștri.

sfaturilor populare, a creșterii simțului de răspundere al comitetelor lor executive pentru rezolvarea problemelor pe plan local.

Pe baza liniei trasate de partid, Marea Adunare Națională a votat în anul 1957 legea de organizare și funcționare a sfaturilor populare, prin care s-a consfințit principiul potrivit căruia acestea conduc în unitățile administrativ-teritoriale în care sînt alese — regiuni, raioane, orașe, comune — întreaga activitate locală pe tărîm administrativ, economic, cultural, gospodăresc, social, în conformitate cu legile statului democrat-popular*. Legea a stabilit principalele organe ale sfaturilor populare — comitetele executive, comisiile permanente, comitetele de cetățeni — prin care acestea își exercită funcțiile, se leagă tot mai strîns de masele populare, pe care le atrag la exercitarea puterii politice.

Pe lîngă organele locale ale puterii de stat erau organizate în anul 1960 peste 16 000 de comisii permanente pe ramuri de activitate, care cuprindeau mai mult de 112 000 de deputați și strîngeau în jurul lor un activ cetățenesc format din peste 60 000 de persoane³², oameni de diferite specialități. De asemenea, au fost create comitete de cetățeni**, alese în adunări populare ale oamenilor muncii pe sate, comune, circumscripții electorale, cartiere și străzi, s-a înstituit paza obștească în comune și sate, s-a trecut la organizarea comisiilor de împăciuire pe lîngă comitetele executive ale sfaturilor populare comunale, orășenești și de raion orășenesc.

Centralismul democratic presupune astfel de legături între organele centrale și locale ale puterii de stat care să asigure caracterul *unitar* al vieții de stat, să nu permită irosirea forțelor, dezlinarea organizatorică. Această importantă teză marxist-leninistă și-a găsit oglindirea și în măsurile luate de partid cu privire la relațiile de subordonare în ierarhia sfaturilor populare. Astfel, sfaturile populare comunale, raionale, ale orașelor de subordonare raională și regională, ale raioanelor orășenești sînt subordonate sfaturilor populare ierarhic superioare, iar sfaturile populare regionale și ale orașelor de subordonare republicană sînt subordonate Marii Adunări Naționale. Aceasta dă forță statului democrat-popular, ca organism unitar, duce la întărirea disciplinei de stat, creează condiții pentru urmărirea aplicării legilor țării.

În anul 1957 a fost creată Direcția pentru Problemele Organelor Locale ale Administrației de stat. Aceasta exercită, din împuternicirea Consiliului de Miniștri, îndrumarea și controlul asupra activității organizatorice, administrative și gospodărești a sfaturilor populare, dă instrucțiuni și dispoziții normative obligatorii pentru comitetele executive ale sfaturilor populare în problemele care necesită o reglementare uni-

* Pe baza acestor prevederi, au fost trecute din subordinea ministerelor în subordinea sfaturilor populare întreprinderile de importanță locală, au fost luate măsuri pentru a spori resursele financiare aflate la dispoziția organelor locale ale puterii de stat; sub conducerea sfaturilor populare au trecut instituții de învățămînt, culturale, sanitare, balneoclimaterice, trusturi de construcții etc.

³² Vezi „Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român”, Editura politică, 1960, pag. 412.

** Numărul diferitelor comitete cetățenești create pe lîngă sfaturile populare de toate gradele era în același an de peste 75 000, cuprinzînd mai mult de 433 000 de persoane.

tară pe țară etc. Prin aceasta se realizează o legătură organizată, permanentă între Consiliul de Miniștri și comitetele executive ale sfaturilor populare.

Un accent deosebit a pus partidul pe perfecționarea legăturilor dintre ministere și sfaturi populare. Astfel, pe baza legii de organizare a sfaturilor populare, s-a stabilit că ministerele și celelalte instituții centrale au dreptul de a da, în ramura de activitate de care răspund, instrucțiuni și dispoziții obligatorii pentru comitetele executive ale sfaturilor populare, de a efectua controlul de specialitate și a anula măsurile neconforme cu dispozițiile de stat. Totodată, miniștrii, conducătorii instituțiilor centrale sînt obligați prin lege să dea sfaturilor populare asistența de specialitate, ajutorul necesar în organizarea întregii lor activități.

Pentru a cuprinde vastele probleme legate de progresul rapid al economiei naționale, în procesul aplicării hotărîrilor Congresului al II-lea al P.M.R. au fost create noi instituții centrale specializate și s-a îmbunătățit modul de funcționare al celor existente. Pe baza indicațiilor Biroului Politic al C.C. al P.M.R. a fost creat *Consiliul Economic*, organ ajutător al Consiliului de Miniștri. Consiliul Economic urmărește îndeplinirea planului de stat, a bugetului și a sarcinilor privind creșterea nivelului de trai al oamenilor muncii, organizează efectuarea de studii și analize economice, expunînd periodic în fața Consiliului de Miniștri situația economică și propunînd măsurile pe care le socotește necesare. Prin activitatea sa, el înlesnește rezolvarea mai operativă a sarcinilor conducerii economiei de către guvern, cunoașterea aprofundată a realității și luarea de măsuri eficace în domeniile construcției economice.

În martie 1957 s-au adus modificări sistemului de funcționare a *Băncii de Stat* a Republicii Populare Romîne, care a fost organizată ca instituție de sine stătătoare, sub conducerea Consiliului de Miniștri*.

În același an a fost creată *Direcția generală pentru metrologie, standarde și investiții*, iar ulterior a fost creat *Comitetul de stat pentru Problemele de Muncă și Salarii*.

De un mare ajutor pentru activitatea organelor de stat a fost crearea, în 1957, a Direcției economice a C.C. al P.M.R. și ulterior a comisiilor economice în cadrul comitetelor regionale de partid. În documentele cu privire la crearea Direcției economice a C.C. al P.M.R. se arată că aceasta are menirea să studieze probleme curente și de perspectivă ale construcției economice, să controleze cum se îndeplinesc hotărîrile partidului și guvernului în domeniul economiei, să propună măsuri pentru îmbunătățirea activității economice. Prin munca sa, Direcția economică sprijină efectiv conducerea de către partid a economiei, munca partidului pentru perfecționarea activității ministerelor și a celorlalte instituții centrale cu caracter economic³³. Comisiile economice ale comitetelor regionale de partid grupează în jurul lor un cerc larg de activiști nesalariați, oameni specializați în diferite domenii ale economiei. Din

* În anul 1959, pe baza sarcinilor izvorîte din documentele plenarelor C.C. al P.M.R. din iunie și noiembrie 1958, a fost reorganizat controlul bănesc preventiv în instituții, întreprinderi, organizații economice de stat, cooperatiste și obștești, cu scopul de a preîntîmpina încălcarea disciplinei financiare și păgubirea avutului obștesc.

³³ Vezi „Munca de partid” nr. 1/1957, Editura „Scînteia”, pag. 14.

însărcinarea comitetului regional de partid, ele studiază problemele legate de activitatea economică pe plan local, munca organelor locale ale puterii de stat pe acest tărîm și vin cu propuneri pentru îmbunătățirea activității *.

Urmărindu-se creșterea rolului oamenilor muncii în buna desfășurare a procesului de producție și în respectarea strictă a legalității socialiste în raporturile dintre salariați și întreprinderile respective, conform cu caracterul relațiilor de producție socialiste de întraajutorare și ajutor reciproc, au fost create în întreprinderi organisme cu caracter obștesc, care să soluționeze anumite probleme, fără a mai fi nevoie de intervenția organelor de stat. Astfel, începînd din 1957, s-au adus modificări modului de organizare și funcționare a *Comisiilor pentru soluționarea litigiilor de muncă*; un an mai târziu, pe baza indicațiilor partidului, s-au luat măsuri pentru buna funcționare a *consiliilor de judecată din întreprinderi și instituții* a căror eficacitate izvorăște din faptul că judecarea celui în cauză o fac propriii săi tovarăși de muncă, în prezența colectivului întreprinderii, ceea ce are o uriașă importanță educativă.

Prin aplicarea măsurilor stabilite de Biroul Politic al C.C. al P.M.R., în ședința sa din martie 1957, s-a trecut, de asemenea, la perfecționarea structurii organizatorice a instituțiilor centrale de stat, a căror activitate o constituie îndeplinirea sarcinilor cultural-educative. A fost îmbunătățită organizarea internă a Ministerului Învățămîntului și Culturii — ulterior restructurat —, stabilindu-se o împărțire mai judicioasă pe departamente și o reglementare mai strictă a atribuțiilor; s-a adoptat, totodată, un ansamblu de măsuri privind legarea mai strînsă a învățămîntului universitar și tehnic superior de practică, îmbunătățirea predării științelor sociale, ridicarea continuă a gradului de calificare a cadrelor didactice și îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă ale acestora, perfecționarea conducerii instituțiilor de învățămînt superior și a muncii educative-politice în rîndul studenților.

Chezășia îndeplinirii de către stat a rolului său de principal instrument în opera de construire a socialismului, a consolidării orînduirii socialiste, o constituie conducerea de către partid. Politica internă și externă a statului, elaborată pe baza cunoașterii legilor dezvoltării sociale, pe baza științei marxist-leniniste, este determinată de partid în documentele congreselor sale, ale plenarelor Comitetului Central și în alte documente de partid. În conformitate cu hotărîrile, directivele și documentele partidului, care reflectă necesitățile dezvoltării obiective a societății, se întocmesc legile și actele normative de stat, se elaborează planurile de dezvoltare economică și culturală a țării. Partidul conduce masele populare, organele de stat și obștești la îndeplinirea politicii de industrializare, de dezvoltare a agriculturii socialiste, de îndeplinire a revoluției culturale, de creștere a nivelului de trai al populației.

O condiție hotărîtoare pentru ca partidul să-și exercite rolul său conducător în societate este întărirea unității sale, sudarea puternică

* Generalizînd experiența comisiilor economice regionale, conducerea partidului a hotărît, în 1959, înființarea de comisii economice pe lingă comitetele raionale și orașenești de partid — inclusiv pe lingă raioanele din orașul București.

a rîndurilor sale. Pentru această unitate partidul nostru a luptat cu fermitate, combătînd orice deviere de la linia generală, de la politica sa pusă în slujba maselor muncitoare. Reflectînd aceeași grijă, plenara C.C. al P.M.R. din 28 iunie — 3 iulie 1957 a condamnat activitatea anti-partinică a grupării fracționiste I. Chișinevschi — M. Constantinescu. Aceștia „au avut grave ieșiri antipartinice îndreptate împotriva unității partidului și a conducerii sale”, „...au încercat să calomnieze activitatea cadrelor conducătoare de partid și a organelor statului democrat-popular...”³⁴, să denatureze și să denigreze activitatea partidului. În rezoluția plenarei se arată, în ceea ce privește problema statului, că, „lipsiți de simțul răspunderii partinice, ei și-au îndreptat totodată atacurile împotriva organelor securității de stat; dacă conducerea partidului nu ar fi respins atacurile lor, acestea ar fi dus la compromiterea și paralizarea acestor organe, menite să lupte împotriva dușmanilor regimului democrat-popular”³⁵.

Plenara C.C. al P.M.R. din 28 iunie — 3 iulie 1957 a hotărît înlăturarea lui I. Chișinevschi și M. Constantinescu din funcțiile de răspundere pe care le aveau în partid și în stat. Hotărârile plenarei au dus la întărirea partidului, au stimulat organele și organizațiile de partid în lupta pentru apărarea unității partidului, pentru ridicarea nivelului conducerii de către partid a activității de stat, economice și social-culturale. Rezoluția plenarei a cuprins noi sarcini pentru întărirea rolului conducător al partidului în societate, pentru perfecționarea activității statului democrat-popular, prevăzînd că „dezvoltarea democrației socialiste trebuie împletită strîns cu măsurile de consolidare a organelor aparatului de stat, care au menirea să apere cuceririle revoluționare ale poporului, securitatea statului, bunurile statului și ale cetățenilor”³⁶.

Un an mai tîrziu, plenara C.C. al P.M.R. din 9—13 iunie 1958 a adoptat noi hotărîri pentru întărirea unității partidului și a rolului său conducător în viața socială. Plenara a scos la iveală și a demascat manifestările antipartinice ale unor membri de partid și a luat măsuri organizatorice împotriva acestora. Plenara a cerut organizațiilor de partid, tuturor comunistilor să combată orice abatere de la normele vieții interne de partid și de la disciplina de partid și de stat, de la linia și hotărârile partidului. La plenară au fost supuse criticii tendințele de nepăsare și neglijență ale unor organe de stat în gospodărirea și apărarea avutului obștesc. Hotărârile plenarei au orientat organizațiile de partid spre îmbunătățirea muncii organelor de miliție, procuratură și justiție, spre combaterea manifestărilor de îngăduință față de cei ce atentează la avutul obștesc, prevăzînd o serie de măsuri pe linia respectării legalității populare.

În ansamblul activității partidului pentru perfecționarea conducerii economiei, a vieții de stat, hotărârile ședințelor plenare ale C.C. al P.M.R. ținute în noiembrie 1958, iulie și decembrie 1959 au avut o mare însemnătate. Aceste plenare s-au desfășurat sub semnul preocupării pentru îmbunătățirea continuă a activității economice a întreprinderilor

³⁴ „Scînteia” nr. 3 953, din 9 iulie 1957.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

și a organelor de stat centrale și locale. Ele au dezbătut probleme esențiale cu privire la folosirea eficientă a investițiilor, utilizarea rațională a capacităților de producție, introducerea tehnicii noi, reducerea consumurilor specifice de materii prime și micșorarea cheltuielilor de producție, perfecționarea activității economice în domeniul construcțiilor, dezvoltarea agriculturii socialiste și altele.

O atenție deosebită s-a acordat perfecționării activității de planificare a economiei naționale, metodă principală de conducere a economiei de către statul socialist.

Conducerea partidului a rezolvat sarcini de esențială însemnătate privind sporirea răspunderii organelor de stat în planificarea economiei și în îndeplinirea planului de stat. La Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român s-a relevat ca un fapt de mare importanță acela că : „...Comitetul Central al partidului a analizat sistematic planurile anuale de dezvoltare economică, aspectele noi rezultate din experiența concretă a executării planului de stat, dînd îndrumări pentru perfecționarea continuă, pe parcurs, a proporțiilor dintre diferitele ramuri ale vieții economice pentru eliminarea neajunsurilor, asigurîndu-se dezvoltarea armonioasă a economiei naționale în direcția și ritmurile stabilite de partid”³⁷.

Toate acestea au dus la creșterea continuă a eficacității muncii de conducere a economiei naționale. Ceea ce caracterizează planurile noastre de stat este realismul lor, fundamentarea sarcinilor pe baza realităților concrete din țară, a resurselor economice și financiare, pe baza luării în considerare a superiorității socialismului și a avantajelor sistemului mondial socialist. Așa se explică faptul că planurile de stat ale Republicii Populare Romîne se îndeplinesc cu succes, prin munca entuziasată a maselor. Congresul al III-lea al P.M.R. a arătat, de exemplu, că în anul 1960 producția industrială a țării era cu circa 67 la sută mai mare decît în 1955 ; producția mijloacelor de producție era cu 82% mai mare, cea a industriei constructoare de mașini — de 2 ori, de energie electrică — de 1,8 ori, de oțel — de 2,2 ori, cea a industriei ușoare — de 1,3 ori, iar a industriei alimentare de 1,5 ori mai mare decît în 1955.

În agricultură, producția medie de cereale în perioada 1956—1960 a crescut cu 1 170 000 de tone, față de media anilor 1934—1938. Au sporit, de asemenea, efectivul de animale și producția animalieră. În 1959, ca urmare a realizărilor în construcția socialistă la sate și a ritmului de creștere a sectorului socialist agricol, a devenit posibilă lichidarea rămășițelor oricăror forme de exploatare a omului de către om în agricultură, în scopul ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare și al dezvoltării construcției socialiste.

Pe baza dezvoltării producției industriale și agricole a crescut nivelul de trai al populației. Astfel, anii 1958—1959 au înscris noi măsuri pentru sporirea veniturilor oamenilor muncii și aplicarea fermă a repartiției după muncă. Pe baza hotărîrii plenarei C.C. al P.M.R. din iulie 1959 au fost îmbunătățite rețelele tarifare și regulamentele de premiere în întreprinderi. În anul 1959, în urma hotărîrii aceleiași plenare, au fost desființate sau reduse impozitele pe anumite categorii

³⁷ „Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român”, Editura politică, 1960, pag. 164.

de salarii, au fost sporite salariile tuturor salariaților, precum și pensiile — toate acestea o dată cu reducerea prețurilor la un mare sortiment de produse.

Istoria construirii socialismului în țara noastră a confirmat prin exemplul concret al faptelor justetea politicii partidului și statului democrat-popular de aplicare consecventă a principiului cointereseării materiale a oamenilor muncii, pirghie puternică pentru sporirea producției industriale și agricole, și, pe această bază, pentru creșterea nivelului de trai al populației.

În procesul construirii socialismului, partidul a elaborat și rezolvat un ansamblu de probleme de mare importanță pentru dezvoltarea statului democrat-popular. Pe măsură ce societatea noastră a înaintat pe calea socialismului, s-a întărit orînduirea democrat-populară, s-au perfecționat funcțiile statului, s-a dezvoltat democrația socialistă. În raportul la Congresul al III-lea al P.M.R., înfățișînd aceste transformări, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că „...statul democrat-popular își îndeplinește cu succes rolul de instrument principal al clasei muncitoare în făurirea noii orînduiri...”³⁸.

Perspective noi exercitării de către stat a rolului său s-au deschis prin victoria socialismului în țara noastră. Așa cum a subliniat Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, în țara noastră a fost construită baza economică a socialismului. În perioada cînd s-a ținut congresul, economia socialistă cuprindea „...întreaga industrie, transporturile, comerțul, sistemul financiar și de credit, iar în agricultură peste patru cincimi din suprafața arabilă și din numărul familiilor țărănești”³⁹. Congresul a apreciat că cooperativizarea agriculturii este în linii generale îndeplinită. Țara noastră a intrat în etapa de desăvîrșire a construirii socialismului.

După congres, în primăvara anului 1962, s-a încheiat procesul de colectivizare a agriculturii, ceea ce a marcat victoria definitivă a socialismului în patria noastră. Proprietatea socialistă, sub cele două forme ale sale — de stat și cooperatist-colectivistă —, constituie baza de neclintit a relațiilor de producție din țara noastră. În Republica Populară Romînă nu mai există clase exploatare, a fost lichidată exploatarea omului de către om. Societatea noastră este formată în prezent din clasa muncitoare, țărănimea colectivistă, intelectualitatea, unite strîns prin comunitatea țărilor politice, economice și ideologice. În prezent, alianța muncitorească-țăărănească este mai trainică decît oricînd în trecut; ea se transformă în prietenia celor două clase sociale. S-a format și se consolidează unitatea moral-politică a poporului, a fost pe deplin rezolvată problema națională. Aceste profunde transformări economice-sociale stau la baza trîniciei de granit a orînduirii noastre.

Analizînd transformările profunde care au avut loc în orînduirea socială din țara noastră, Congresul al III-lea al P.M.R. a remarcat, în

³⁸ „Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român”, Editura politică, 1960, pag. 15.

³⁹ Ibid.

același timp, că, sub îndrumarea partidului, s-a îmbogățit experiența ministerelor, a comitetelor de stat, au crescut simțul de răspundere și operativitatea lor în realizarea sarcinilor. Ținând seama de succesele dobândite în perioada anterioară și de faptul că în etapa desăvârșirii construirii socialismului crește și mai mult rolul statului, congresul a trasat ca sarcină ridicarea în continuare a nivelului muncii tuturor organelor de stat. La congres s-a arătat că „este necesar ca ministerele, departamentele, direcțiile generale, comitetele de stat să devină mai operative în rezolvarea sarcinilor, să manifeste mai multă inițiativă și să dea ajutor concret întreprinderilor și instituțiilor”⁴⁰. Totodată, subliniind că sfaturile populare au obținut, de asemenea, rezultate remarcabile, dau dovadă de inițiativă și spirit gospodăresc, atrag în forme multiple masele largi de oameni ai muncii la conducerea treburilor obștești, congresul a relevat că în activitatea acestora mai au loc manifestări de îngustime locală, încălcări ale disciplinei de stat, ale hotărârilor și directivelor organelor superioare, care trebuie combătute cu toată tăria, respectându-se cu strictețe principiile centralismului democratic⁴¹.

În procesul de desăvârșire a construirii socialismului cresc tot mai mult rolul statului, însemnătatea activității sale economice-organizatorice și cultural-educative, are loc adîncirea democratismului său socialist. Partidul a pus în fața organelor de stat sarcini mari cu privire la dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, consolidarea și perfecționarea relațiilor de producție socialiste, dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor populare, asigurarea ordinii de drept socialiste etc. Pentru a crea condiții organizatorice optime îndeplinirii acestor sarcini, au fost luate noi măsuri în domeniul construcției de stat. Astfel, s-au adus unele modificări Constituției Republicii Populare Romîne, prevăzîndu-se noi atribuții pentru Marea Adunare Națională. Totodată a fost creat *Consiliul de Stat al Republicii Populare Romîne*, organ al puterii de stat aflat sub controlul Marii Adunări Naționale și răspunzînd în fața acesteia de întreaga lui activitate. Consiliul de Stat asigură exercitarea puterii de stat între sesiunile Marii Adunări Naționale și, prin președintele său, reprezintă țara noastră în relațiile internaționale⁴².

Determinate de avîntul considerabil al producției industriale în perioada planului de șase ani, au fost organizate noi instituții de stat, o dată cu reorganizarea unor ministere. În 1960, de exemplu, s-a constituit *Comitetul pentru tehnica nouă*, de pe lîngă Consiliul de Miniștri, instituție menită să asigure îndeplinirea la înalt nivel economic a programului elaborat de Congresul al III-lea al P.M.R. în domeniul mecanizării și automatizării, al progresului tehnic în general. Realizarea sarcinilor mari trasate de congres cu privire la dezvoltarea industriei metalurgice și la asigurarea economiei cu resurse energetice și cu noi rezerve industriale de minerale utile a impus organizarea, în anul 1961, a două ministere distincte: Ministerul Metalurgiei și Construcțiilor de Mașini și Ministerul Minelor și Energiei Electrice. De asemenea, sarcinile mari în ce privește producția bunurilor de consum în anii șesenalului au făcut necesară crearea, ca instituții aparte, a Ministerului

⁴⁰ Loc. cit., pag. 169.

⁴¹ Vezi loc. cit., pag. 68.

⁴² „Scinteia” nr. 5 111, din 22 martie 1961

Industriei Uşoare şi Ministerului Industriei Alimentare, care înainte făceau parte dintr-un departament unic. În acelaşi an, pe baza hotărârii plenarei C.C. al P.M.R. din decembrie 1959, Marea Adunare Naţională a votat legea pentru înfiinţarea consiliilor economice ale sfaturilor populare regionale, care au scopul de a ajuta organele de partid şi de stat în conducerea economiei pe plan local.

În primăvara anului 1962, după încheierea colectivizării la sate şi corespunzător noii etape de dezvoltare a agriculturii socialiste, plenara C.C. al P.M.R. din 23—25 aprilie a hotărât să se treacă la reorganizarea conducerii agriculturii. Pe baza propunerilor plenarei şi în urma unor ample dezbateri constructive, Marea Adunare Naţională a votat legea pentru organizarea Consiliului Superior al Agriculturii şi a consiliilor agricole regionale şi raionale. Adoptarea acestei măsuri a fost necesară deoarece vechea formă de conducere, compatibilă cu perioada în care la sate predomina mica proprietate individuală, nu mai putea să asigure realizarea sarcinilor ce decurg din cerinţele fazei actuale şi din perspectivele de dezvoltare în viitor ale agriculturii socialiste.

Consiliul Superior al Agriculturii, ca organ al Consiliului de Miniştri, şi *consiliile agricole regionale şi raionale*, ca organe ale sfaturilor populare, alcătuite din cele mai calificate cadre care lucrează în agricultură, oameni cu înaltă pregătire profesională şi experienţă, sînt menite să asigure realizarea sarcinilor stabilite de partid şi guvern cu privire la creşterea producţiei agricole vegetale şi animale, la consolidarea şi dezvoltarea continuă a unităţilor agricole socialiste, pentru ridicarea la un nivel tot mai înalt a întregii agriculturi.

Noul sistem de organizare a conducerii agriculturii arată grija permanentă a partidului nostru pentru perfecţionarea formelor de conducere a economiei, corespunzător etapelor de dezvoltare a construcţiei socialiste. „Schimbarea radicală a sistemului de conducere a agriculturii — arată tovarăşul Ion Gheorghe Maurer — este o măsură revoluţionară, originală, proprie partidului nostru, izvorită din realităţile ţării noastre, din propria noastră experienţă, constituind o contribuţie de preţ la rezolvarea unei probleme de bază a statului socialist — problema conducerii agriculturii”⁴³.

Aceeaşi concepţie originală a vădit partidul nostru şi în reorganizarea conducerii de stat a muncii culturale şi artistice. Astfel, în 1962 a fost creat *Comitetul de Stat pentru Cultură şi Artă*, care are sarcina să realizeze politica guvernului R. P. Romîne, stabilită pe baza directivelor Partidului Muncitoresc Român, în domeniul culturii şi artei; el răspunde de întreaga sa activitate faţă de Consiliul de Miniştri⁴⁴. Pentru organizarea muncii cultural-artistice din comune şi oraşe au fost create comitete de cultură şi artă ale comitetelor executive ale sfaturilor populare regionale, raionale, oraşeneşti şi de raion oraşenesc.

Una dintre orientările principale ale partidului în dezvoltarea statului democrat-popular o constituie lărgirea democraţiei socialiste, atragerea maselor muncitoare la viaţa politică şi obştească. Lenin sublinia că, spre deosebire de burghezie, care înţelege forţa statului în sensul întăririi organelor de reprimare a oamenilor muncii, clasa muncitoare

⁴³ Vezi „Scînteia” nr. 5 532, din 18 mai 1962.

⁴⁴ Vezi „Scînteia” nr. 5 561, din 6 iunie 1962.

și partidul său înțeleg întărirea statului socialist ca un proces continuu de ridicare a maselor la activitatea politică și obștească conștientă. Acesta este un proces complex, care a început în țara noastră încă în perioada de făurire a statului democrat-popular, s-a dezvoltat continuu și ia o mare extindere în etapa de desăvârșire a construirii socialismului, când „capătă o însemnătate tot mai mare judecata opiniei publice, a colectivității, formele obștești de influențare a celor ce încalcă normele vieții sociale, de combatere a manifestărilor nesănătoase ale unor elemente înapoiate ale societății”⁴⁵.

Caracteristic procesului de dezvoltare a democrației noastre socialiste este înmulțirea formelor și metodelor de antrenare a maselor la rezolvarea treburilor economice, politice și obștești. O metodă caracteristică a conducerii de partid și de stat a devenit consultarea largă a oamenilor muncii asupra problemelor importante ale construcției socialiste. Iată două exemple edificatoare în acest sens, dintre nenumăratele care se pot da. În prima jumătate a anului 1960 s-a desfășurat în întreaga țară dezbateră proiectului de Directive pentru planul economic pe anii 1960—1965. La dezbateră au luat parte aproximativ 4 850 000 de oameni ai muncii, care au făcut peste 65 000 de propuneri, menite să ridice tot mai sus nivelul activității economice. În decembrie 1961 a avut loc în capitală consfătuirea pe țară a țăranilor colectivști. La consfătuire au participat 1 800 de țărani colectivști, fruntași ai agriculturii socialiste, desemnați în consfăturile raionale ale colectivștilor, și peste 1 300 de invitați din rândurile lucrătorilor din stațiunile de mașini și tractoare și din gospodăriile agricole de stat, oameni de știință, ingineri și tehnicieni, activști de partid, de stat și ai organizațiilor obștești, scriitori și ziariști⁴⁶. Consfătuirea a dezbătut, în lumina sarcinilor trasate de Congresul al III-lea al partidului, problemele dezvoltării agriculturii socialiste, ale creșterii producției vegetale și animale, constituind o largă tribună de popularizare a experienței înaintate.

O trăsătură caracteristică dezvoltării democrației socialiste este restrângerea treptată a funcției represive a statului, o dată cu extinderea muncii de influențare morală *. Aceasta este o urmare a întăririi orînduirii noastre democrat-populare și a alianței muncitorești-țăărănești, a făuririi unității moral-politice a poporului în jurul partidului. În activitatea statului nostru socialist, reprimarea este îndreptată împotriva elementelor dușmănoase, a diferitelor rămășițe ale claselor exploatare, care încearcă să se opună mersului înainte al construcției socialiste, împotriva spionilor, diversioniștilor. Statul exercită constrîngerea împotriva hoților, delapidatorilor, elementelor huliganice și recidiviste.

⁴⁵ „Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român”, Editura politică, 1960, pag. 87.

⁴⁶ „Scînteia” nr. 5 383, din 19 decembrie 1961.

* Acest proces a început încă în perioada dintre Congresele al II-lea și al III-lea ale partidului, cînd statul democrat popular a luat pe parcurs măsuri de a pune în libertate înainte de termen pe aceia care comiseseră fapte de o anumită gravitate și au regretat cîstit comiterea lor, reabilitîndu-se. Au fost emise legi și decrete privind grațierea unor pedepse și încetarea procesului penal pentru unele infracțiuni, dîndu-se posibilitatea celor eliberați să se încadreze cîstit în activitatea constructivă a întregului popor, pentru înflorirea economică și culturală a patriei socialiste.

La combaterea și educarea celor care săvârșesc încălcări ale legii, la apărarea proprietății socialiste participă tot mai mult oamenii muncii, organizațiile obștești. În ultimii ani au luat extindere adunările publice ale oamenilor muncii de demascare a unor elemente cu manifestări dușmănoase, străine vieții sociale noi din țara noastră. Cei puși să dea socoteală în fața maselor pentru faptele lor nedemne simt puternic forța opiniei publice, care acționează în direcția educării lor, a formării lor, pentru a se încadra în normele vieții noastre socialiste*.

Analiza evoluției funcțiilor statului trebuie făcută în strânsă legătură cu momentul istoric la care am ajuns în construirea socialismului. Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român a subliniat necesitatea întăririi vigilenței revoluționare, a perfecționării activității organelor de stat, chemate să apere cuceririle poporului, orînduirea noastră socialistă. Respectarea fermă și riguroasă a legilor reprezintă unul dintre cele mai importante principii ale activității statului democrat-popular, garanția desfășurării cu succes a construcției socialiste, a exercitării de către cetățeni a drepturilor lor constituționale. De aceea, dezvoltarea democrației socialiste, ca unul dintre factorii principali ai întăririi statului democrat-popular, presupune intransigență față de elementele dușmănoase, antisocialiste, față de cei ce încălcă legalitatea socialistă, presupune întărirea disciplinei de stat, subordonarea intereselor personale celor generale, socialiste.

Partidul Muncitoresc Român, forța conducătoare în regimul democrat-popular, se preocupă permanent de asigurarea celor mai adecvate condiții organizatorice pentru exercitarea de către stat a rolului său constructiv în făurirea socialismului. Criteriul principal în introducerea de către partid a unor forme sau a altora de conducere a economiei și culturii, în crearea unor noi instituții de stat îl constituie modul în care acestea contribuie la realizarea politicii de făurire a noii societăți, măsura în care ele permit stimularea activității creatoare a maselor și atragerea lor la conducerea țării, asigură exercitarea cât mai eficientă a funcțiilor interne și externe ale statului.

În viața internațională, statul nostru acționează, alături de Uniunea Sovietică și celelalte țări socialiste, ca un puternic factor al păcii și colaborării între popoare. Definind liniile directoare în politica externă a Republicii Populare Române, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată că „statul nostru democrat-popular duce cu fermitate o politică conformă cu interesele lagărului păcii și socialismului, contribuind la întărirea lui continuă, la strîngerea și dezvoltarea marii prietenii între popoarele noastre. În politica sa externă, R.P.R. înfăptuiește principiile respectării suveranității naționale și egalității în drepturi în relațiile între toate statele, ale neagresiunii și rezolvării

* Un efect educativ asemănător au, în perioada actuală de dezvoltare, formele obștești despre care s-a amintit mai înainte : consiliile de judecată tovarășească, comisiile de împăciuire, controlul obștesc, comisiile de litigii etc.

pașnice a tuturor diferendelor, ale coexistenței pașnice între țări cu sisteme sociale diferite și neamestecului în treburile lor interne”⁴⁷.

Dezvoltarea colaborării multilaterale cu țările socialiste constituie una dintre laturile cele mai importante ale activității statului nostru pe plan internațional. În cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.) și prin legături bilaterale cu țările lașărului socialist, statul nostru își aduce contribuția la perfecționarea diviziunii internaționale socialiste a muncii, la găsirea de noi soluții constructive pentru adîncirea specializării între țările socialiste, în scopul dezvoltării în fiecare țară a forțelor de producție pe calea industrializării socialiste. De mare preț pentru dezvoltarea construcției noastre socialiste a fost și este sprijinul internaționalist al Uniunii Sovietice în dezvoltarea industriei socialiste, a cercetărilor științifice și tehnice etc.

Întărirea unității și colaborării frățești cu țările socialiste surori, pe baza internaționalismului proletar, constituie fundamentul politicii externe a Republicii Populare Romîne.

Împreună cu țările socialiste, statul român democrat-popular luptă activ pentru apărarea păcii și dezvoltarea colaborării între popoare, în spiritul principiului coexistenței pașnice. Înfăptuind linia politică elaborată de partid, guvernul român militează neconținut pentru soluționarea pașnică a problemelor internaționale litigioase. În anul 1957, președintele Consiliului de Miniștri al R.P.R. a adresat conducătorilor de state din țările balcanice un mesaj în care a propus încheierea unui tratat de prietenie și colaborare între aceste țări, luarea de măsuri pentru ca în această zonă geografică să existe o lume fără baze militare, fără arme nucleare. În același timp, guvernul român desfășoară o largă activitate internațională, pentru a dezvolta relații de colaborare cu toate statele care doresc aceasta.

Ținînd seama de faptul că schimbul de delegații parlamentare, vizitele reciproce între șefii de state reprezintă mijloace importante de cunoaștere între popoare și de dezvoltare a colaborării pașnice, statul nostru a extins aceste vizite. Au fost organizate vizite reciproce între delegații de partid și guvernamentale ale țării noastre și ale țărilor socialiste surori. Delegații guvernamentale romîne au vizitat un număr de țări din Asia, iar conducători ai unor state afro-asiatice au vizitat, la rîndul lor, țara noastră.

În dorința sa de a contribui la îmbunătățirea climatului internațional, guvernul român sprijină propunerile U.R.S.S. privind dezarmarea generală, încheierea tratatului de pace cu Germania, asigurarea securității în Europa. În Comitetul celor 18 state pentru dezarmare, delegația R.P.R. militează, alături de delegațiile celorlalte țări socialiste, pentru a se ajunge la un acord. Concomitent cu aceste măsuri pe plan internațional, guvernul R.P.R. a înfăptuit reducerea forțelor armate cu 40 000 de oameni în 1955, cu 20 000 în 1956, iar în 1958 cu încă 55 000 de

⁴⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 16.

oameni, reducându-se corespunzător și cheltuielile bugetare acordate pentru apărare.

Dar guvernele țărilor imperialiste nu au luat măsuri pentru a urma exemplul Uniunii Sovietice, al țării noastre și al celorlalte țări socialiste, ci au mers pe linia agravării situației internaționale. În câteva rînduri, imperialiștii au pus în mare pericol pacea lumii.

Ținînd seama de toate acestea, își menține întreaga sa importanță funcția de apărare a țării împotriva încercărilor agresive ale imperialismului. Statul nostru menține mereu trează vigilența față de imperialiști, veghează la asigurarea securității poporului, ia măsuri pentru întărirea capacității de apărare a țării, militează, alături de toate statele socialiste, unite în cadrul organizației Tratatului de la Varșovia, pentru apărarea întregului lagăr socialist și a păcii în lume.

Înfăptuind politica partidului de desăvîrșire a construirii socialismului, ridicînd rolul său în viața economică, culturală și socială a țării, luptînd pe plan internațional pentru pace între popoare, pentru întărirea unității lagărului socialist, pentru dezvoltarea colaborării multilaterale cu toate popoarele lumii, statul român democrat-popular acționează ca o măreață forță constructivă în vederea dezvoltării societății socialiste și a creării condițiilor pentru trecerea în perspectivă la construirea comunismului în patria noastră.

Poziția forțelor democratice față de monarhie în perioada 23 August 1944 – 30 Decembrie 1947

GH. ȚUȚUI

Perioada cuprinsă între 23 August 1944 și 30 Decembrie 1947 a fost în istoria poporului nostru o perioadă clocotitoare, de luptă intensă pentru înfrângerea reacțiunii burghezo-moșierești și cucerirea puterii politice de către oamenii muncii, pentru desăvîrșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice, instaurarea dictaturii proletariatului și trecerea la construirea socialismului. În cursul acestei lupte, sub steagul partidului comunist, au acționat uniți milioane de oameni ai muncii: clasa muncitoare, țărănimea, păturile mijlocii orășenești, intelectualitatea, toate forțele patriotice și democratice ale țării.

Revoluția populară din țara noastră a început prin insurecția armată din august 1944, care a dus la răsturnarea dictaturii fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste. Organizată și condusă de Partidul Comunist din România, insurecția armată a descătușat energia revoluționară a maselor, a creat condiții favorabile desfășurării cu succes a luptei pentru îndeplinirea sarcinilor agrare, antif feudale și antiimperialiste ale revoluției, a ușurat activitatea partidului comunist în vederea unirii, în jurul și sub conducerea clasei muncitoare, a majorității covârșitoare a poporului.

După 23 August 1944, în fața partidului comunist s-au ridicat numeroase sarcini legate de lupta pentru democratizarea vieții publice, efectuarea unor reforme democratice care să asigure progresul țării, sprijinirea războiului antihitlerist și refacerea economiei naționale. Pentru îndeplinirea acestor cerințe ale revoluției, problema cuceririi puterii politice din mîna claselor exploatare și instaurarea puterii populare constituiau obiective de bază. Această putere avea să asigure crearea condițiilor necesare pentru trecerea nemijlocită la revoluția proletară socialistă.

Această sarcină strategică fusese stabilită încă la Congresul al V-lea al P.C.R. Îndeplinirea ei avea loc însă în condiții istorice noi, pe care nu le putuse prevedea Congresul al V-lea, ceea ce impunea elaborarea unei tactici corespunzătoare, bazată pe analiza situației social-politice și economice din România și ținînd seama de situația internațională favorabilă forțelor democratice.

„Tactica — arată V. I. Lenin — trebuie construită ținându-se seama în mod lucid, strict obiectiv de toate forțele de clasă din statul respectiv (și din statele înconjurătoare, și din toate statele, pe scară mondială), precum și de experiența mișcărilor revoluționare”¹.

Faptul că mișcarea revoluționară se dezvoltă nemijlocit din lupta întregului popor pentru eliberarea de sub jugul fascist, în condițiile favorabile create de victoria insurecției armate și de victoriile strălucite raportate de Uniunea Sovietică împotriva Germaniei hitleriste, participarea României alături de U.R.S.S. la această luptă, care corespundea intereselor poporului, acțiunea de nimicire a rămășițelor fasciste din interiorul țării care erau urite de masele populare, făcea posibil ca partidul comunist să mobilizeze în jurul său toate partidele și grupările politice antihitleriste, toate forțele patriotice și democratice din țară.

În condițiile reorganizării partidului, ale existenței Frontului unic muncitoresc, ale refacerii mișcării sindicale unite, pe baza principiilor revoluționare ale luptei de clasă și internaționalismului proletar, ale muncii politice de mare amploare duse de P.C.R. în rîndul maselor țărănești pentru atragerea lor alături de proletariat și sub conducerea acestuia, partidul comunist s-a orientat spre făurirea unui front larg democratic care să cuprindă pe muncitori, țărani, intelectuali, păturile mijlocii de la orașe, masele de femei și tineret, oamenii muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare, precum și o parte a burgheziei.

În cadrul politicii P.C.R. de folosire în interesul revoluției a tuturor factorilor care puteau ușura îndeplinirea unor sarcini ale acesteia, inclusiv a contradicțiilor din rîndurile claselor exploatatoare, se includea și poziția sa față de monarhie. Existența regimului monarhic în perioada 1944—1947 pînă la sfîrșitul etapei desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și îndeplinirea transformărilor revoluționare în cadrul formei de stat monarhice constituie una dintre particularitățile desfășurării revoluției în România.

De-a lungul existenței sale, P.C.R. s-a manifestat consecvent ca un partid antimonarhic. El a preluat și dezvoltat tradițiile antimonarhice ale poporului român, legîndu-le de lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și înstaurarea dictaturii proletarietului.

După 23 August 1944, P.C.R., fără a renunța la principiile sale republicane, a apreciat că există posibilitatea desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice în condițiile menținerii formei de stat monarhice.

Această poziție, care reflecta aplicarea la condițiile țării noastre a indicațiilor leniniste potrivit cărora partidul proletarietului trebuie să folosească „...cu maximum de atenție, de grijă, de prudență și de pricepere orice «fisură», fie cît de mică, între dușmani...”², reprezenta de fapt o formă deosebită de luptă împotriva monarhiei.

Existența monarhiei în prima etapă a revoluției populare era determinată și de faptul că regele și camarila, pentru a nu avea soarta clicii antonesciene, aderaseră formal la lupta împotriva Germaniei hitleriste, iar raportul forțelor de clasă interne, ca și condițiile interna-

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 47.

² Op. cit., pag. 54.

ționale, cereau ca lupta maselor populare să fie îndreptată cu precădere spre obiectivele cele mai urgente și importante: sprijinirea participării la războiul antihitlerist, efectuarea reformei agrare, democratizarea aparatului de stat și refacerea economiei naționale, izolarea și zdrobirea principalelor partide ale burgheziei și moșierimii.

Mentținerea vremelnică a monarhiei, concomitent cu lupta pentru zdrobirea bazei politice pe care aceasta se sprijinea și de zădărniciere a încercărilor ei de a stăvili procesul revoluționar, a înlesnit într-o oarecare măsură lupta forțelor democratice. Astfel, s-a ușurat acțiunea partidului de atragere în alianță și sub conducerea clasei muncitoare și a acelor păături ale țărânimii, micii burghezii orășenești și intelectualității care, deși nutreau încă sentimente monarhice, erau vital interesate în înfăptuirea sarcinilor revoluției. Această poziție a P.C.R. a contribuit totodată la creșterea și mai puternică a influenței sale în armată, atât pe front cât și în rândurile unităților militare din țară. Trebuie spus că în-săși folosirea colaborării cu o parte a burgheziei ar fi fost îngreunată în condițiile lansării unor lozinci antimonarhice. Tactica suplă a P.C.R. față de monarhie a împiedicat unirea tuturor forțelor reacționare într-un singur front, sub steagul „apărării” monarhiei, a creat posibilități mai favorabile zdrobirii succesive a reacțiunii, începînd cu principalele ei detașamente. Poziția forțelor democrate față de monarhie a avut însemnătate și pe plan extern, prin aceasta evitîndu-se crearea unor noi contradicții cu puterile imperialiste care căutau pretexte pentru a se amesteca în treburile interne ale României.

Prin această politică forțele democrate au zădărnicit încercările reacțiunii de a folosi monarhia împotriva dezvoltării impetuoase a revoluției, a demascat și zdrobit rînd pe rînd forțele reacționare, începînd cu cele mai periculoase, a izolat pe rege și camarila palatului, a pregătît terenul doborîrii monarhiei și instaurării dictaturii proletariului.

★

După 23 August 1944, reacțiunea internă și internațională a încercat în repetate rînduri să se folosească de regele Mihai și de prerogativele pe care acesta le deținea ★ în vederea menținerii la putere a reprezentanților claselor exploatatoare, lucru cu care regele și cercurile palatului erau de acord. Acestui scop i-a servit numirea, la 23 August 1944, a guvernului de tehnicieni și militari în frunte cu fostul adjutant regal C. Sănătescu, precum și încercările repetate făcute de rege de a menține neschimbat acest guvern.

„După victoria insurecției armate — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — monarhia a devenit curînd centrul principal de raliere a forțelor reacțiunii interne și externe care încercau cu îndirjire să stăvilească lupta revoluționară a poporului pentru transformări democratice. Palatul devenise un focar al uneltirilor reacționare și incitărilor la război civil”³.

★ Pe baza constituției aflate atunci în vigoare, regele era capul puterii armate. El avea dreptul de a numi și revoca miniștrii, de a sancționa și promulga legile, de a conferi gradele militare etc. (vezi Decretul nr. 1626 din 31 august 1944, „România liberă” nr. 21, din 5 septembrie 1944).

³ „Scînteia” nr. 5758, din 30 decembrie 1962.

În decembrie 1944, cînd lupta revoluționară a maselor dusesese la doborîrea succesivă a celor două guverne cu majoritate reacționară prezidate de generalul Sănătescu, cînd forțele democrate grupate în F.N.D. cuceriseră poziții însemnate în guvern și în aparatul de stat, regele, cu acordul deplin al întregii reacțiuni din țară și de peste hotare, s-a hotărît să treacă la măsuri de mîină forte pentru a opri valul revoluției în creștere. În acest scop, după doborîrea celui de-al doilea guvern prezidat de C. Sănătescu, regele, cu acordul și sprijinul lui Maniu și Brătianu, a pus la cale instaurarea unui guvern de „tehnicieni”, care, după cum dorea reacțiunea, ar fi trebuit să aibă „misiunea” ocupării militare a fabricilor, oprirea oricăror demonstrații muncitorești și introducerea stării de asediu ⁴. După eșuarea acestui plan, ca urmare a luptei hotărîte a maselor, combinată cu activitatea reprezentanților F.N.D. din guvern, regele l-a numit pe generalul N. Rădescu președinte al noului guvern, care după planurile reacțiunii urma „să facă o încercare de a aduce pe comuniști la o politică de cumințenie, iar dacă nu va reuși, să pornească la luptă deschisă contra comuniștilor” ⁵.

Alegerea de către rege și conducerea partidelor reacționare a generalului Rădescu ca președinte al Consiliului de Miniștri nu era întîmplătoare. Exponent al vîrfurilor reacționare din țară și fost președinte de onoare al organizației fasciste „Cruciada românismului”, N. Rădescu era în același timp omul de încredere al palatului și al imperialiștilor occidentali. Trecutul său reacționar și legăturile pe care le avea în armată ca șef al statului-major îl recomandau pe Rădescu ca omul cel mai indicat de a pune în aplicare planurile reacțiunii și de a folosi forța armată împotriva revoluției.

Activitatea noului guvern prezidat de N. Rădescu nu a reușit însă să ducă nici „la cumințirea comuniștilor”, nici la înăbușirea luptei revoluționare, care în cursul lunilor ianuarie-februarie 1945, în ciuda manevrelor demagogice întreprinse de reacțiune, a luat o amploare și o intensitate fără precedent.

Sub conducerea P.C.R., masele populare au continuat să ia cu asalt primăriile și prefecturile și să pună în fruntea acestora pe propriii lor reprezentanți, confiscau și împărțeau pămînturile moșierești, zădărniceau măsurile antidemocratice luate de majoritatea reacționară din guvern, înfăptuiau prin propria lor putere programul de transformări democratice elaborat de P.C.R.

Creșterea continuă și rapidă a luptei revoluționare a maselor a adîncit deruta în rîndurile claselor dominante, a provocat noi sciziuni în sînul grupărilor politice burgheze. În condițiile cînd P.C.R. cucerise de partea programului său revoluționar majoritatea poporului, cînd reacțiunea era tot mai izolată de mase, cercurile palatului și șefii partidelor politice reacționare s-au hotărît să-l folosească pe generalul Rădescu în vederea dezlănțuirii războiului civil.

După discursul provocator ținut la 11 februarie 1945 în sala cinematografului „ARO” din București, N. Rădescu a dat ordin scris ca trupa să deschidă focul în cazul cînd comuniștii vor mai organiza de-

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 158, fila 68.

⁵ Loc. cit., fila 71.

monstrații și în special, „dacă vor ataca prefecturile și primăriile”⁶. În același timp, el a luat legătura cu conducerea P.N.Ț. în vederea folosirii organizațiilor paramilitare ale acestui partid⁷.

Față de aceste acțiuni, vădit provocatoare, ale lui N. Rădescu și de manifestațiile tot mai puternice ale maselor care luptau pentru un guvern F.N.D., regele declara că este „extrem de mulțumit de generalul Rădescu”⁸ și „hotărât să-l sprijine”⁹. La 16 februarie 1945, în ședința Consiliului de Miniștri, Rădescu și-a dezvăluit intențiile de a dezlănțui războiul civil, arătând că „dacă este nevoie să ajungem la război civil, îl voi face, domnilor, oricare va fi rezultatul”¹⁰. A doua zi, Rădescu transmitea ordine telegrafice unităților de jandarmi să reprime mișcările revoluționare, iar la 19 februarie, pentru a slăbi pozițiile partidului comunist în guvern, regele a semnat decretul de demitere din funcțiile lor a celor trei subsecretari de stat de la interne, dintre care unul era reprezentant al P.C.R.

Pe baza dispozițiilor P.C.R., reprezentantul partidului care funcționa ca subsecretar de stat la Ministerul de Interne a refuzat să părăsească postul și a adresat organelor în subordine o circulară prin care le cerea să continue a executa ordinele sale. În același timp, Consiliul Național al F.N.D., printr-un comunicat dat publicității la 22 februarie 1945, demasca manevra regelui și a lui Rădescu. „Apariția în Monitorul oficial din 20 februarie 1945 a Decretului lege, care poartă semnătura regelui Mihai și contrasemnătura lui Rădescu, — se spune în comunicatul F.N.D. — nu este decât un act dictatorial făcut peste capul Consiliului de Miniștri, o provocare în plus și o gravă încălcare a acordului politic care a stat la baza formării actualului guvern”¹¹.

Planul odios pus la cale de reacțiunea română, în cap cu regele Mihai de Hohenzollern, în vederea dezlănțuirii războiului civil, s-a concretizat îndeosebi prin provocarea efectuată asupra demonstrațiilor pregătite de F.N.D. la 24 februarie 1945. În această zi, la București, din palatul regal și din Ministerul de Interne s-a tras în popor. Elementele reacționare din rândurile partidelor politice burgheze, din armată, jandarmerie și poliție au deschis focul și în alte orașe din țară asupra oamenilor muncii care cereau un guvern F.N.D.

Forța maselor revoluționare care urmau partidul comunist în hotărârea sa de a „împiedica cu toate mijloacele încercarea de a transforma lupta din interior în război civil”¹², precum și activitatea intensă desfășurată de reprezentanții F.N.D. au determinat prăbușirea planurilor reacțiunii. Bazându-se pe forța revoluționară a maselor în continuă creștere, forțele democratice au desfășurat după 24 februarie 1945 o acțiune deosebit de viguroasă pentru doborârea lui Rădescu și instaurarea unui guvern democrat. Sub lozinca „Jos Rădescu, vrem guvern F.N.D. !”, în

⁶ Loc. cit., fila 81.

⁷ Ibid.

⁸ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 3 273/5, fila 132.

⁹ Arthur Gould Lee : „Crown against Sickle”, pag. 101.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 16 februarie 1945, fila 7 ; vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” nr. 1/1962, pag. 23.

¹¹ „România liberă”, anul III, nr. 173, din 22 februarie 1945.

¹² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 158, fila 94.

întreaga țară au avut loc mari mitinguri și demonstrații. Hotărîrea maselor de a instaura un guvern care să le reprezinte și să le apere interesele era exprimată și în numeroasele scrisori și telegrame adresate regelui, prin care se cerea demiterea primului ministru¹³. Regele însă continua să se situeze pe poziția de a refuza satisfacerea cerințelor și declara că este hotărît „de a rezista cu orice preț”¹⁴. El a elogiat activitatea reacționară a lui Rădescu, apreciind că acesta își face datoria în mod satisfăcător¹⁵ și a semnat decretul elaborat de Rădescu în vederea îndepărtării din armată a unui grup de generali și ofițeri patrioți care s-au opus încercării lui Rădescu de a folosi armata împotriva maselor, s-au desolidarizat de acțiunile lui și le-au dezavuat. Rezistența regelui față de cerințele maselor contribuia la încurajarea reacțiunii, mărind pericolul ca aceasta să dezlănțuie războiul civil. Referindu-se la această situație, redactorul agenției „Reuter” scria că „din oră în oră se așteaptă evenimente dramatice la București. Criza politică a devenit deosebit de acută”¹⁶.

Forțele democratice bazîndu-se pe avîntul revoluționar al maselor în continuă creștere, pe baza analizei raportului de forțe din țară și a aprecierii că există chiar în rîndul claselor exploatatoare elemente care nu sînt interesate în dezlănțuirea războiului civil, a adoptat față de monarhie o tactică menită s-o determine a acționa în sensul dorit de mase. Pornind de la aprecierea făcută de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej că „există posibilitatea constituțională de rezolvare a crizei fără lupte violente”¹⁷, partidul a organizat o largă acțiune de masă cu scopul de a exercita presiuni asupra regelui. Pe lîngă demonstrațiile impunătoare care au continuat fără întrerupere, în mitingurile și adunările care au avut loc oamenii muncii adoptau moțiuni și telegrame către rege prin care îi cereau instaurarea unui guvern F.N.D. În același scop, miniștrii F.N.D. au dat publicității o telegramă adresată regelui și au mers la palat în audiență¹⁸.

Poziția P.C.R. de a încerca soluționarea crizei pe cale pașnică, evitînd ciocnirile sîngeroase ce ar fi putut duce la ascuțirea și mai mult a relațiilor dintre F.N.D. și rege, era însoțită de o largă acțiune de mobilizare a maselor pentru înlăturarea lui Rădescu, de lărgire a coaliției forțelor democratice. Aceasta avea să ducă, pe de o parte, la zdrobirea încercărilor reacțiunii de a declanșa războiul civil, iar pe de altă parte la adîncirea izolării forțelor reacționare, la forțarea regelui de a da satisfacție maselor.

În același timp, partidul comunist a avut în vedere și eventualitatea în care reacțiunea ar fi reușit să provoace războiul civil și a luat toate măsurile necesare. Pe această linie, reprezentanții F.N.D. au primit indicația de a-l avertiza pe rege că dacă continuă să se situeze pe poziția de sprijinire a reacțiunii, forțele democratice nu se vor da înapoi să doboare monarhia¹⁹.

¹³ „Scînteia” nr. 152, din 27 februarie 1945.

¹⁴ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 3 273/5, fila 151.

¹⁵ Arthur Gould Lee: lucr. cit., pag. 105—106.

¹⁶ Arhiva Agerpres, Buletinul de știri din 27 februarie 1945.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 80, dosarul nr. 16, filele 230—232.

¹⁸ „Scînteia” nr. 151, din 24 februarie 1945.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 80, dosarul nr. 16, fila 234.

Evenimentele petrecute în țară după 24 februarie 1945 dovedeau însă că Rădescu, cu tot sprijinul acordat de rege, este incapabil să stăpânească situația. În toate întreprinderile, în instituții și la sate, mitingurile și întrunirile în care se cerea un guvern democrat se țineau lanț.

În condițiile când devenise evident că Rădescu pierduse partida, forțele reacționare, în frunte cu regele, pentru a induce în eroare masele și a menține puterea în mâinile reacțiunii, au încercat să constituie un guvern în frunte cu fruntașul național-țărănist²⁰ doctorul N. Lupu.

În urma eșuării acestei manevre, regele Mihai a făcut o nouă încercare de a-l salva pe Rădescu, cerînd sprijin imperialiștilor anglo-americieni. În cursul dimineții de 28 februarie, D. Negel, mareșalul curții regale, însoțit de secretarul particular al regelui, Mircea Ioanițiu, au avut o întrevedere la reprezentanța diplomatică a Statelor Unite cu Burton J. Berry și secretarul de legatie Roy Melbourne²¹, iar după-amiază a avut loc o nouă întrevedere a celor patru, tot la reprezentanța diplomatică a S.U.A.²². Puterile occidentale, nedispunînd de forțele și mijloacele necesare unei intervenții în țara noastră și izbindu-se de poziția fermă, de apărare a intereselor poporului român, promovată de U.R.S.S., nu au putut oferi sprijinul cerut de reacțiunea din România. În fața acestei situații și, mai ales, în fața valului crescînd al luptei populare, regele a fost nevoit să accepte demisia generalului Rădescu.

Masele populare obținuseră o importantă victorie. Încercarea reacțiunii de a dezlănțui războiul civil fusese zdrobită și generalul Rădescu alungat de la Președinția Consiliului de Miniștri. După înlăturarea lui Rădescu, regele a încercat să formeze un nou guvern cu majoritate reacționară, sub președinția prințului Barbu Știrbei. Dar și această încercare a eșuat în mai puțin de 24 de ore.

Prăbușirea tuturor încercărilor făcute de rege de a-l salva pe Rădescu sau de a forma un nou guvern cu majoritate reacționară dovedea că singura soluționare posibilă a crizei era instaurarea unui guvern de largă concentrare democratică, sub conducerea doctorului Petru Groza. Regele însă continua să refuze să încredințeze mandatul pentru formarea noului guvern dr. Petru Groza.

Între timp, panica și deruta care cuprinseseră cercurile reacționare se manifestau tot mai evident și în cercurile palatului. Aici, o parte a camarilei îl sfătuia pe rege să cedeze, iar alții îl cerea să abdice mai bine decît să accepte instaurarea unui guvern democrat. În același timp, cercurile conducătoare ale P.N.Ț. răspindeau cu insistență zvonuri despre o iminentă abdicare a regelui „în cazul cînd i se forțează mîna în direcția formării unui guvern prin intervenția maselor”²³. Regele nu s-a hotărît însă să abdice. Interesele economice și politice pe care le reprezenta și apăra monarhia, pozițiile sale de mare capitalist și moșier, legăturile multiple cu reacțiunea internațională cereau ca regele să încerce totul pentru a se menține cît mai mult la tron. „Misiunile americană și britanică — relatează Gould Lee — își manifestau

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 158, fila 87.

²¹ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 3 273/5, fila 152.

²² Ibid.

²³ Loc. cit., filele 160—161.

sentimentele de simpatie (față de rege — *n.n.*), dar erau neputincioase ; înțelegînd că regele nu va putea rezista la infinit, îi sugerară în cursul dimineții (de 2 martie — *n.n.*) că dacă nu va primi nici un mesaj pînă în faptul serii va trebui să-l numească pe Groza, dar va trebui să controleze ca acesta să alcătuiască o listă echilibrată a guvernului. Regele așteptă ore în șir, dar nu sosi nici o veste. La ora 6 deveni limpede pentru consilierii săi intîmi că trebuie să se supună²⁴.

Sub presiunea luptei maselor organizate și conduse de P.C.R. și negăsind sprijinul de care avea nevoie nici în interiorul țării, nici în afară, regele a fost nevoit în cele din urmă să-l însărcineze pe doctorul Petru Groza cu formarea unui nou guvern, nerenunțînd însă la speranța de a influența asupra componenței acestuia.

În acest scop, Mihai de Hohenzollern a respins trei zile lista noului guvern prezentată de dr. Petru Groza, în care fuseseră incluși reprezentanți ai Frontului Național Democrat, ai partidului național-tărănesc Anton Alexandrescu și ai partidului național-liberal de sub conducerea lui Gh. Tătărăscu. În ziua de 5 martie, în cursul dimineții, Mircea Ioanițiu a avut o nouă întrevedere cu Roy Melbourne²⁵; în după-amiaza aceleiași zile, reprezentanții regelui, D. Negel și M. Ioanițiu, s-au revăzut cu Burton J. Berry și Roy Melbourne²⁶, dar nici de data aceasta nu au putut obține un ajutor concret.

Față de noile manevre ale regelui, partidul comunist, paralel cu acțiunea de mobilizare a maselor la luptă, a luat măsuri ca muncitorii, țărani, intelectuali prin telegrame, moțiuni, prin delegații să ceară regelui instaurarea guvernului dr. Petru Groza. În zilele de 2, 3, 4 și 5 martie, în numeroase întreprinderi și instituții s-au format delegații care au mers la palat, s-au adoptat moțiuni și telegrame către rege *. Numeroase telegrame și moțiuni, prin care se cerea regelui instaurarea guvernului F.N.D., au fost trimise și de masele țărănești din județele Ilfov, Vlașca, Ialomița și Teleorman, de cetățenii Capitalei întruniți în adunări pe sectoare, de reprezentanții Tineretului progresist, ai A.R.L.U.S.-ului și ai altor organizații democratice²⁷.

La chemarea Frontului Național-Democrat, în ziua de 6 martie 1945, străzile au fost cuprinse de coloane nesfîrșite de demonstranți. Avînd în vedere faptul că reacțiunea nu se arăta dispusă să renunțe la planurile de declanșare a războiului civil, P.C.R. a luat măsuri ca la această mare demonstrație să participe și detașamentele formațiunilor de luptă patriotice, care erau pregătite să intervină în mod hotărîtor.

În fața acestei impresionante ridicări populare, a hotărîrii și combativității maselor, regele și cercurile palatului au fost obligate să cedeze. La 6 martie 1945 a fost instaurat guvernul democrat prezidat de dr. Petru Groza. Acest lucru a constituit o mare victorie a maselor

²⁴ Arthur Gould Lee : lucr. cit., pag. 108—110.

²⁵ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 3 273/5, fila 155.

²⁶ Loc. cit., fila 176.

* La 2 martie au trimis regelui telegrame muncitorii din Uniunea sindicatelor muncitorilor din industria textilă, pielărie și încălțăminte și fabricile : „Bragadiru”, „Chiajna”, „Postăvăria romină”, „Țesătoriile reunite”, „Jean Dumitrescu”, C.A.M., „Dimbovița”, „Lyons”, S.A.F.I.M., „Munca textilă”, S.A.R. M.A.T.E.R.O., „Mioara”, „Apretura”, „Talpa”, „Nistriana”, „Assan”, „Gagel”, „Gluczoza”, „Hermes”, „Migral”, „Cartea rominească” etc. („Scinteia” nr. 156, din 3 martie 1945).

²⁷ „Scinteia” nr. 160, din 7 martie 1945.

populare conduse de Partidul Comunist din România asupra forțelor reacționare, un pas important înainte pe drumul democrației și independenței naționale. „Schimbarea de la 6 Martie — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — ...n-a fost obținută prin pertractări, ci smulsă prin luptă populară regelui și reacțiunii grupate în jurul lui”²⁸.

Instaurarea guvernului democrat a deschis noi perspective desfășurării luptei revoluționare a maselor. Noua putere, care prin conținutul său de clasă, prin sarcinile sale reprezenta dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, sub conducerea proletariatului, a devenit instrumentul principal al revoluției.

După 6 martie 1945, în condițiile luptei dintre forțele democratice și reacțiune, puterea populară a înfăptuit o serie de reforme și măsuri cu caracter democratic, care au dus la întărirea guvernului și a legăturilor sale cu masele. Dintre aceste măsuri, o mare însemnătate a avut legiferarea reformei agrare, care fusese înfăptuită în mare parte prin lupta revoluționară a maselor, împotriva voinței regelui și a partidelor reacționare.

Deși legea nu prevedea și exproprierea bunurilor domeniilor coroanei²⁹, efectuarea reformei agrare a constituit o puternică lovitură dată claselor exploatare și monarhiei, a subrezit baza economică și politică a reacțiunii.

Referindu-se la însemnătatea reformei agrare în lupta revoluționară condusă de proletariat, V. I. Lenin arată că aceasta este prima măsură care atinge în modul cel mai îndrăzneț bazele fundamentale ale întregii ordini existente, „...zdruncină și subminează cu o putere uriașă aceste baze, înlesnește asaltul proletariatului împotriva întregii orînduiri burgheze într-o măsură fără precedent în istorie”³⁰.

Prin reforma agrară din 1945, moșierimea, clasa cea mai reacționară, una dintre forțele principale pe care se baza monarhia, a fost lichidată.

Față de ofensiva forțelor democate, clasele exploatare, cu sprijinul reacțiunii externe, au pus la cale noi acțiuni menite să doboare guvernul democrat. După o intensă activitate de strângere în jurul său a celor mai reacționare și agresive elemente din țară³¹, inclusiv a legionarilor și a grupurilor teroriste subversive, la 20 august 1945 regele a cerut guvernului să demisioneze³². Ulterior, după ce a înaintat celor

²⁸ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 133.

²⁹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 68 bis, pag. 2 205—2 208.

³⁰ V. I. Lenin, Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 177.

³¹ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24 general, filele 10—11. Dezvăluind unele aspecte ale legăturilor regelui și camarilei cu resturile mișcării legionare, unul dintre complotiștii judecați de către Tribunalul militar din București în 1948 arăta: „În august 1944, Rică Georgescu, din partea palatului, a întrebat dacă legionarii vor intra în acțiune. Petrașcu (fost secretar general al mișcării legionare — n. n.) mi-a comunicat și m-a rugat să comunic eu palatului că legionarii rămân pe poziție, ceea ce am și făcut prin d-rul Hodoș și mi-a spus că Ioanițiu (secretarul particular al regelui — n. n.) a fost mulțumit” („Procesul grupului de complotiști, spioni și sabotori”, Editura de stat, 1948, pag. 105—107).

³² Arhiva Președinției Consiliului de Miniștri, stenograma Consiliului de Miniștri din 24 august 1945, fila 8.

trei mari puteri scrisori, prin care le solicita ajutorul în lupta contra guvernului, regele a rupt toate relațiile cu acesta, a refuzat să semneze legile și decretul guvernului, pentru a le da caracterul de acte neconstituționale.

Referindu-se la acest complot organizat de reacțiune, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată : „Așa-zisa «grevă regală», pusă la cale la sugestia și în înțelegere cu puterile occidentale, prin care regele a întrerupt orice contact cu guvernul, refuzând contrasemnarea legilor, urmărirea paralizarea activității guvernului democratic, provocarea unei crize politice și intervenția puterilor imperialiste în treburile interne ale țării”.³³

Paralel cu aceasta, cercurile reacționare din S.U.A. și Anglia au încercat, prin presiuni diplomatice, să înlăture guvernul democrat pe care îl considerau ca nefiind „reprezentativ”³⁴, să redea rolul conducător în guvern partidelor reacționare. Referindu-se la poziția guvernului englez față de România, publicația londoneză „The Week” scria că după discursul lui Bevin din 20 august „...au urmat apoi intervenția anglo-americană în Bulgaria și îndreptarea atacului asupra României” (s.n.), unde considerau că adepții lui Maniu și Brătianu „...sînt singurii români reprezentativi”³⁵. După cum rezultă chiar din declarațiile diferiților fruntași ai reacțiunii, complotul antidemocratic a fost pregătit în strînsă legătură cu regele, de P.N.T., P.N.L., Titel Petrescu și reprezentanții S.U.A. și Angliei din București. Încă în seara zilei de 20 august, în casa din București a prințului Barbu Știrbey a avut loc o consfătuire a diferiților reprezentanți ai reacțiunii, la care a luat parte și Roy Melbourne. A doua zi, 21 august, la consfătuire au luat parte, în afară de Barbu Știrbey, Grigore Niculescu-Buzești, Iuliu Maniu, Dinu Brătianu și Titel Petrescu. Referindu-se la această consfătuire, fruntașul manist Victor Pogoneanu scria în septembrie 1947 : „A doua zi — 21 august 1945 — au venit pe rînd dr. Grigore Niculescu-Buzești, ...d-l Iuliu Maniu, d-l Dinu Brătianu și mai tîrziu, d-l Titel Petrescu, care au discutat împreună cu prințul Știrbey și în prezența și pe alocurea cu participarea mea..., stabilind totodată o linie de conduită similară pentru partidele național-țărănesc, liberal și social-democrat. Sensul acestei atitudini comune era de a se recomanda M. S. Regelui, în numele fiecăruia dintre partidele politice sus-menționate, înlocuirea guvernului în funcțiune printr-o formațiune de mai largă colaborare, și anume pe baze asemănătoare acelor pe care se constituiseră guvernele anterioare datei de 6 martie 1945. Acordul acesta s-a realizat fără nici o dificultate”³⁶. Nicolae Penescu, secretar general al P.N.T., declara în septembrie 1947 că „domnul Maniu și d-l Brătianu au vorbit M. S. Regelui în sensul ca Majestatea Sa să provoace o criză de guvern”³⁷.

³³ „Scînteia” nr. 5758, din 30 decembrie 1962.

³⁴ Arhiva Președinției Consiliului de Miniștri, stenograma Consiliului de Miniștri din 24 august 1945, pag. 5 ; vezi și „Foreign Relation of the United States, Diplomatic Papers the Conference of Berlin” (The Potsdam Conference 1945), pag. 394—395, 402, 420, 423—426, 700, 714.

³⁵ „The Week” din 31 august 1945.

³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 142, fila 640.

³⁷ Ibid.

Caracterul premeditat al acțiunilor întreprinse de rege reiese și din relatările biografului său, care scrie : „Regele Mihai hotărî imediat să rupă orice legături cu Groza și cu guvernul lui. El luă această hotărîre în mod deliberat, nu numai cu scopul de a-și menține prerogativele regale, dar și cu alt scop mai pozitiv”. Care era acest „scop mai pozitiv”, ne arată tot autorul citat : „Întrucît nici o lege nu putea intra în vigoare fără a avea sancționarea sa, el spera astfel să paralizaze acțiunile guvernului, forțîndu-l pe Groza să accepte ordinea”³⁸.

După ce regele a trecut la aplicarea planului stabilit, reacțiunea aștepta cu înfrigurare ca guvernul să părăsească postul său. „Actualul guvern, și în special Petru Groza — declara M. Ioanițiu la sediul misiunii americane —, va trebui să abandoneze puterea în 2—3 zile”³⁹. În cercurile liberale se aprecia, de asemenea, că în două zile cel mai târziu, Barbu Știrbey va forma guvernul cu delegați ai partidelor național-țărănesc, liberal și social-democrat⁴⁰, iar conducerile P.N.Ț. și P.N.L. așteptau ca demisia guvernului să se producă cel târziu la 2 septembrie 1945.

Pentru a face ca ruptura sa cu guvernul să fie și mai evidentă, regele a cerut guvernului să amîne festivitățile de la 23 August 1945, cînd pe lîngă aniversarea unui an de la insurecția armată din august 1944 se sărbătorea și reîntoarcerea victorioasă a armatelor romîne care, cot la cot cu Armata Sovietică, luptaseră pe frontul antihitlerist și dăduseră importante jertfe.

În fața acestei situații, partidul comunist și guvernul democrat au luat toate măsurile cerute de împrejurări. Încă în ziua de 22 august, în întreaga țară au fost organizate adunări unde s-a explicat maselor situația creată ca urmare a poziției regelui⁴¹. P.C.R. a desfășurat o largă acțiune politică prin care a urmărit să demaște forțele politice pe care se sprijinea regele, să arate maselor opoziția totală dintre interesele acestor forțe și interesele poporului. În același timp, organele de partid și de stat au fost chemate să-și întărească vigilența pentru a împiedica și zdrobi provocările reacțiunii.

A doua zi, în întreaga țară au avut loc impresionante mitinguri și demonstrații închinete primei aniversări a zilei de 23 August. În București, masele de demonstranți și armata, care au manifestat pentru guvernul democratic, au zdrobit în fașă încercările unor elemente reacționare de a produce dezordine. La 24 august, Consiliul de Miniștri a hotărît, în unanimitate, ca guvernul să rămînă la postul său. „Guvernul — se arată în comunicatul dat publicității — este hotărît să ducă lupta pînă la capăt cu toate forțele sale, împotriva acțiunii antinaționale și antidemocratice a resturilor fasciste... Sprijinit de întregul popor, guvernul este hotărît să rămînă neclintit la postul său, pentru a continua și desăvîrși opera constructivă începută la 6 martie 1945”⁴².

În tot timpul împotrivirii regelui, guvernul și-a exercitat autoritatea și a adoptat o serie de măsuri prin jurnale ale Consiliului de Miniștri, care au fost aplicate fără a mai fi necesară semnătura regelui.

³⁸ Arthur Gould Lee : lucr. cit., pag. 123.

³⁹ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24, fila 7.

⁴⁰ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24 general, vol. 3, fila 2.

⁴¹ „Scînteia” nr. 309, din 24 august 1945.

⁴² „Scînteia” nr. 318, din 5 septembrie 1945.

Hotărîrea guvernului de a rămîne la postul său și de a continua cu fermitate opera începută la 6 martie 1945 a fost primită cu mare entuziasm de toți oamenii muncii.

Referindu-se la manifestările populare de sprijinire a guvernului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta la 26 august 1945: „Guvernul Petru Groza nu poate fi răsturnat fiindcă el a fost adus la cîrma țării prin voința populară, se sprijină pe popor și la orice încercare cît de îndrăzneată de a-l răsturna, tot poporul va reacționa”⁴³.

La 1 septembrie, cu prilejul sărbătoririi unui an de la organizarea mișcării sindicale unite, în întreaga țară au avut loc mitinguri și demonstrații de sprijinire a guvernului. La C.F.R. „Grivița”, „Le-maitre”, „Talpa”, „Tăbăcăria națională”, „Gralex”, A.P.A.C.A., „Leonida”, S.E.T. și în alte numeroase întreprinderi din capitală și din țară au avut loc mitinguri însuflețite⁴⁴, cu care prilej s-au adoptat moțiuni și angajamente. „Membrii sindicatelor C.F.R.-Reșița — se spune în telegrama adresată guvernului — promit că vor forma un pion avansat pentru susținerea guvernului de largă concentrare democratică dr. Petru Groza, luptînd pentru refacerea economică și culturală a țării, pentru consolidarea democrației”⁴⁵.

În ziua de 4 septembrie 1945, o delegație guvernamentală în frunte cu dr. Petru Groza a plecat la Moscova pentru a discuta problemele privind colaborarea economică, culturală și politică dintre cele două țări. În timpul vizitei delegației romîne în Uniunea Sovietică, ziarul „Izvestia” a publicat un articol intitulat: „În jurul chestiunii guvernului român”, în care se demascau manevrele guvernelor S.U.A. și Angliei, legăturile dintre regele Mihai și reprezentanții acestor puteri imperialiste la București. Referindu-se la activitatea guvernului român, articolul sublinia că „acesta este de perfect acord cu declarația despre Europa eliberată adoptată de Conferința din Crimeea și că de aceea sînt lipsite de justificare și nu servesc cauzei democrației încercările de răsturnare a regimului instaurat de popor”⁴⁶.

Vizita delegației guvernamentale romîne în U.R.S.S., caracterul rodnic al tratativelor și înalta atenție acordată de guvernul sovietic acestei delegații au avut un puternic ecou internațional. Agenția „Reuter” comenta, la 6 septembrie 1945, această vizită în felul următor: „Sprijinul pe care Uniunea Sovietică îl acordă d-lui dr. Petru Groza este puternic subliniat prin primirea oficială făcută primului ministru român la Moscova și prin locul de mare proeminență de care vizita sa se bucură în presa din Moscova și în emisiunile radiofonice sovietice”⁴⁷.

Rezultatele economice și politice ale acordului romîno-sovietic, semnat la Moscova în septembrie 1945, au contribuit în mare măsură la consolidarea puterii populare, au ușurat lupta pentru biruirea greutăților economice.

Manifestațiile uriașe de sprijinire a guvernului democrat, poziția fermă și unitară a întregului guvern, ajutorul multilateral acordat de

⁴³ „Scinteia” nr. 313, din 30 august 1945.

⁴⁴ „Scinteia” nr. 319, din 6 septembrie 1945.

⁴⁵ „Scinteia” nr. 318, din 5 septembrie 1945.

⁴⁶ „Scinteia” nr. 325, din 13 septembrie 1945.

⁴⁷ Arhiva Agerpres, Buletinul de știri din 6 septembrie 1945.

către U.R.S.S. au constituit factorii de bază care au determinat eșecul încercărilor reacțiunii de a doborî guvernul dr. Petru Groza.

În acest timp, în tabăra reacțiunii se desfășura o febrilă activitate. Regele și camarila, cercurile politice reacționare din țară și de peste hotare, vădit derutate de faptul că ruptura provocată de Mihai de Hohenzollern nu a dus la căderea guvernului, au început să caute noi căi de atac. „La început — arată biograful lui Mihai de Hohenzollern — Mihai crezuse că Groza va ceda cu siguranță. Miniștrii veneau să se consulte cu el, dar erau respinși. Mormane de hîrtii de stat erau aduse, dar erau trimise înapoi, fără a fi semnate”⁴⁸.

Astfel, înainte de a pleca delegația guvernamentală la Moscova, ministrul de externe a fost de 3 ori la palat, dar nu a fost primit. Același lucru s-a petrecut și cu ministrul de război, generalul Vasiliu-Rășcanu, căruia regele i-a răspuns: „Nu cunosc și nu am nici un ministru de război cu numele de Vasiliu-Rășcanu”⁴⁹. La 12 septembrie 1945, cînd guvernul se pregătea să sărbătorească un an de la semnarea armistițiului, regele a declarat „că nu sărbătorește anul acesta încheierea armistițiului și nu participă la nici o solemnitate”⁵⁰.

În cursul lunii septembrie, regele și cercurile palatului se arătau din ce în ce mai îngrijorate de evoluția crizei pe care o provocaseră. Ideea unui compromis cu guvernul devenea din ce în ce mai mult o problemă la ordinea zilei⁵¹. Mihai de Hohenzollern și cercurile palatului ajunseseră la această părere după repetate încercări și tatonări de a găsi o formulă de guvern capabilă să fie opusă cu succes guvernului democratic. Dar acest lucru nu reușise. Dimpotrivă, unii dintre cei consultați, ca, de pildă, dr. Lupu, sfătuiseră pe rege să nu încerce să formeze un guvern „decît cu întregul asentiment al partidului comunist”⁵², deoarece un guvern care nu ar fi avut sprijinul partidului comunist nu este sortit viabilității”⁵³.

Această declarație a fruntașului național-țărănist amintit constituie o recunoaștere realistă a rolului hotărîtor jucat de masele populare conduse de P.C.R. în desfășurarea evenimentelor din România. Desfășurarea evenimentelor interne și internaționale din cursul lunilor septembrie—octombrie 1945 demonstra că planurile reacțiunii de a doborî guvernul democratic sau de a determina o remaniere a acestuia de așa natură încît să-i schimbe caracterul au eșuat. Bazîndu-se pe sprijinul nelimitat al maselor populare conduse de P.C.R., pe ajutorul U.R.S.S. și al celorlalte țări democrate, guvernul instaurat la 6 martie 1945 se dovedise a fi de neînfînt. El a continuat să desfășoare o multilaterală activitate în vederea îndeplinirii programului de guvernare, a desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice.

Toate acestea stîrneau tot mai mult ura și furia reacțiunii interne și externe, care, văzînd că tactica presiunilor diplomatice și a sabotajului regal nu dau rezultate, au pus la cale noi acțiuni criminale. La 8 noiembrie 1945, în București, Brașov, Ploiești, Cluj, Timișoara,

⁴⁸ Arthur Gould Lee : lucr. cit., pag. 128.

⁴⁹ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 3 273/5, fila 261.

⁵⁰ Loc. cit., fila 267.

⁵¹ Loc. cit., fila 274/2.

⁵² Loc. cit., fila 274/1.

⁵³ Ibid

bande de huligani fasciști, ofițeri epurați din armată, moșieri expropriati și alte elemente reacționare sau influențate de reacțiune, au încercat să provoace tulburări și dezordini. Această acțiune, după planurile organizatorilor ei, trebuia să demonstreze peste hotare că guvernul nu se bucură de sprijinul poporului, ceea ce ar fi constituit un sprijin pentru S.U.A. și Anglia, care continuau să calomnieze guvernul ca fiind nereprezentativ și să dea acestor puteri noi pretexte de amestec în treburile interne ale țării noastre. În același timp provocările huliganice din 8 noiembrie 1945 urmăreau să constituie un sprijin pentru acțiunea anti-guvernamentală dusă de rege, să dea impresia că aceasta este sprijinită de mase. Acțiunea huliganică din 8 noiembrie 1945 a fost pregătită de reacțiunea internă și de monarhie încă din vara anului 1945.

După cum dovedesc faptele, încă din vara anului 1945, regele, cercurile palatului și conducerea partidelor reacționare erau preocupate de crearea în țară a unei „forțe de șoc antiguvernamentale”. În acest scop s-au activizat toate legăturile dintre rege și diferitele grupări reacționare, organizații subversive, legionare. „Am asistat — declara în 1948 acuzatul legionar Gh. Manu — la întrevvederea lui Petrașcu cu Penescu aproape imediat după izbucnirea crizei constituționale din august 1945. S-a vorbit de colaborarea elementelor legionare la o manifestație de stradă organizată de partidele istorice...”⁵⁴. Petrașcu avusese în prealabil convorbiri cu I. Mihalache și Vintilă Brătianu⁵⁵. Prin intermediul generalului Constantin Niculescu, șeful casei militare, regele a luat legătură cu grupurile subversive ce se constituiseră în vederea luptei împotriva puterii populare⁵⁶ și a hotărât să se formeze o conducere centrală a acestora, care urma să activeze în continuare sub egida sa. Vorbind despre legătura dintre rege și organizațiile teroriste, Gh. Bonțilă, unul dintre acuzații din procesul grupului de complotiști, spioni și sabotori, judecați la București între 27 octombrie și 2 noiembrie 1948, arăta următoarele: „Despre existența și scopul comitetului nostru a fost informat și fostul rege Mihai. Aceasta s-a întâmplat la începutul lui octombrie 1945... L-am vizitat într-o dimineață pe dl. general Constantin Niculescu la locuința sa, unde i-am adus la cunoștință existența și scopul comitetului cu rugămintea de a comunica regelui... După 10—12 zile mi-a spus că a comunicat fostului rege despre existența comitetului nostru subversiv...”⁵⁷.

În ziua de 7 noiembrie 1945, regele a refuzat să participe la sărbătorirea celei de-a XXVIII-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie⁵⁸. De asemenea, a lipsit și de la sărbătorirea zilei numelui său, organizată de guvern⁵⁹. În dimineața zilei de 8 noiembrie, grupuri fasciste și huligani s-au adunat în Piața Palatului strigând lozinci monarhice. Ulterior, au început să pună în acțiune rângile de fier, cuții-

⁵⁴ „Procesul grupului de complotiști, spioni și sabotori”, Editura de stat, 1948, pag. 102.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Loc. cit., pag. 136.

⁵⁷ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 14 900, vol. 6, fila 262.

⁵⁸ „Scinteia” nr. 375, din 10 noiembrie 1945.

⁵⁹ Ibid.

tele, bitele și armele de foc⁶⁰. Au fost atacate cu arme de foc o serie de instituții publice și sedii ale organizațiilor democratice, s-a tras asupra cetățenilor pașnici și asupra ostașilor însărcinați cu paza ordinii publice. În Capitală, bandele de huligani au atacat Ministerul de Interne și Ministerul Propagandei, sediile C.G.M., Uniunii patrioților, al Femeilor antifasciste. Au fost rupte afișele și placardele care anunțau ședința festivă de sărbătorire a unui an de activitate a A.R.L.U.S.-ului. La Timișoara au fost difuzate portrete ale regelui Mihai care aveau pe verso imprimate texte din cuvântările lui I. Antonescu⁶¹. La București, huliganii, pentru a induce în eroare autoritățile și grupurile de ordine s-au îmbrăcat în salopete și s-au strecurat în rîndurile muncitorilor. Acolo au încercat să asasineze elementele cele mai combative și au răsturnat două camioane cu muncitori, dîndu-le foc. În Piața Palatului, căpeteniile huliganilor au improvizat un „tribunal”⁶² care urma să judece pe loc și să-i condamne pe muncitorii revoluționari.

Aceste acțiuni huliganice, fasciste au primit o ripostă zdrobitoare din partea puterii populare, a maselor largi de oameni ai muncii. La chemarea P.C.R. și a Confederației generale a muncii, masele de muncitori și ale celorlalte categorii de salariați au ieșit în stradă, au apărut sediile instituțiilor de stat și ale organizațiilor de masă atacate de huligani și au zdrobit acțiunile acestora. În scurt timp, atît la București cît și în restul țării bandele de huligani au fost puse pe fugă, restabilindu-se ordinea deplină.

În cursul ciocnirilor cu elementele fasciste și reacționare, din rîndurile oamenilor muncii au căzut 14 morți, printre care Gh. Hălmăgianu, Ion Șulea, Constantin Gheață, Ion Scorțaru, Floruță Ion, Beu Constantin, Tudor Nicolae, Mendel Isac, precum și 74 de răniți⁶³.

Zdrobirea rapidă a acțiunilor puse la cale de partidele reacționare, care, după cum se exprima un fruntaș manist, trebuiau să constituie „un act spectaculos de adeziune a neamului românesc la politica naționalistă și de încredere a acestuia în regele său”⁶⁴, a dovedit încă o dată slăbiciunea reacțiunii, izolarea ei de popor.

În ziua de 8 noiembrie 1945 și în zilele următoare s-au manifestat puternic atașamentul maselor populare pentru regimul democratic, hotărîrea lor de a pune capăt pentru totdeauna provocărilor reacțiunii. 750 000 de demonstranți în București, 50 000 la Ploiești, 40 000 la Cluj și Brașov, 30 000 la Brăila și Galați, 20 000 la Iași, 15 000 la Arad, 10 000 la Craiova, Oradea, Tîrgoviște și Sibiu⁶⁵ sînt numai cîteva cifre care reflectă uriașa ridicare populară din noiembrie 1945. În întreprinderile și instituțiile din Capitală și din provincie au avut loc adunări de protest în care oamenii muncii au înfierat provocările monarho-fasciste. „Muncitorimea ceferistă — se spunea în moțiunea adoptată de muncitorii și funcționarii de la C.F.R.-„Grivița” la 8 noiembrie 1945 — înfierează cu toată hotărîrea atentatele comise de huliganii lui Maniu și Brătianu contra ordinii publice, împotriva muncitorilor și a

⁶⁰ „8 noiembrie 1945”, Editura „Apărării patriotice”, 1945, pag. 4—7.

⁶¹ „Scînteia” nr. 383, din 21 noiembrie 1945.

⁶² „8 noiembrie 1945”, Editura „Apărării patriotice”, 1945, pag. 6.

⁶³ Lucr. cit., pag. 8.

⁶⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 158, fila 109.

⁶⁵ „Scînteia” nr. 378, din 14 noiembrie 1945.

guvernului de concentrare democratică dr. Petru Groza" ⁶⁶. Asemenea mișcări au fost adoptate și la alte întreprinderi și instituții din Capitală și din țară: la S.T.B., „Voinea”, „Metaloglobus”, Fabrica de cauciuc Brașov, „Scherg”, „Phoenix”, „Zimmer”, „Țesătoriile reunite”, F.R.B., „Dura” etc., precum și în adunările satești organizate de Frontul plugarilor. Ziarele „Scinteia”, „România liberă”, „Libertatea”, „Semnalul”, „Victoria”, „Era nouă” și altele au publicat declarații de înfierare a acțiunilor provocatoare ale reacțiunii, de adeziune la măsurile luate de guvern ⁶⁷.

Față de provocările reacționare din 8 noiembrie au luat atitudine hotărâtă și partidele politice democratice, asociațiile profesionale, conducători de instituții centrale etc. Biroul politic al P.S.D., Frontul plugarilor, Confederația Generală a Muncii, Uniunea Femeilor Democratice, Tineretul progresist, corpul didactic secundar și profesorii universitari, Societatea scriitorilor români, Uniunea preoților democrați, Federația comunităților evreiești s-au declarat de acord cu acțiunile ferme întreprinse de partidul comunist și guvernul democrat de zdrobire a reacțiunii și au cerut luarea de măsuri hotărâte împotriva organizatorilor complotului din 8 noiembrie 1945 ⁶⁸.

Activitatea normală desfășurată de guvern în tot timpul așa-zisei „greve regale”, sprijinul larg acordat puterii populare de masele de oameni ai muncii demonstau în fapte „cît de bine se poate lipsi țara de așa-numitul «factor constituțional», cum obișnuia reacțiunea să numească monarhia” ⁶⁹.

În ianuarie 1946, regele a fost obligat să reia legăturile cu guvernul ⁷⁰, care la scurt timp după aceasta a fost recunoscut de S.U.A. și Anglia ⁷¹. La începutul anului 1946, poziția guvernului democrat era puternic consolidată pe plan intern și internațional.

★

În cursul anului 1946, lupta principală dintre forțele democratice și reacțiune s-a desfășurat în jurul alegerilor generale.

„Partidul comunist — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — spune deschis tuturor cetățenilor țării că nu putem considera câștigată bătălia definitiv, decît atunci cînd vom câștiga aceste alegeri” ⁷². Pe baza hotărîrilor plenarei C.C. al P.C.R. din ianuarie 1946, partidul comunist a făcut cunoscut tuturor forțelor democratice hotărîrea sa de a merge în alegeri împreună cu toate partidele și organizațiile participante la guvern.

Partidele reacționare și monarhia, care apreciau alegerile ca fiind hotărîtoare pentru soarta lor ⁷³, au încercat prin toate mijloacele de care dispuneau să împiedice concentrarea tuturor forțelor democratice,

⁶⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 577, filele 1—73; vezi și „Scinteia” nr. 375, din 10 noiembrie 1945.

⁶⁷ „Scinteia” nr. 376, din 11 noiembrie 1945.

⁶⁸ „Scinteia” nr. 372—382, din 13—18 noiembrie 1945.

⁶⁹ „Scinteia” nr. 5758, din 30 decembrie 1962.

⁷⁰ „Scinteia” nr. 421, din 9 ianuarie 1946.

⁷¹ „Scinteia” nr. 445, din 7 februarie 1946.

⁷² „Scinteia” nr. 371, din 5 noiembrie 1945.

⁷³ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 3 273/5, fila 341.

iar apoi să asigure victoria în alegeri a reacțiunii. În acest scop, la începutul lunii martie, regele, prin intermediul lui D. Negel și M. Ioanițiu, a dus tratative cu Titel Petrescu, urmărind să obțină de la acesta hotărîrea că partidul socialist va merge în alegeri alături de reacțiune, împotriva P.C.R.⁷⁴. Propuneri asemănătoare au fost făcute liderilor scizioniști din conducerea P.S.D. și de fruntașii P.N.Ț. și P.N.L. Dar planurile șefilor partidelor reacționare și ale monarhiei de a provoca ruperea Frontului unic muncitoresc au eșuat. Congresul extraordinar al P.S.D. din 10 martie 1946 a respins încercarea grupului titelist de a determina partidul să refuze propunerea partidului comunist de a merge împreună în alegeri și a hotărît participarea la viitoarele alegeri alături de toate organizațiile care au constituit la 6 martie guvernul dr. Petru Groza⁷⁵.

Ca urmare a muncii desfășurate de P.C.R., de unire a forțelor democratice, la 17 mai 1946 s-a constituit Blocul partidelor democratice. Platforma-program a acestei coaliții de forțe, platformă elaborată de P.C.R., cuprindea o serie de măsuri politice și economice menite să pregătească condițiile favorabile desăvîșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă. Pornind de la analiza realităților din România, de la faptul că desăvîșirea revoluției burghezo-democratice se putea efectua fără a fi necesară doborîrea monarhiei și urmărind în continuare de a se împiedica formarea, sub conducerea regelui, a unui bloc al partidelor reacționare, platforma B.P.D. prevedea „asigurarea regimului democratic și a suveranității depline a statului român în cadrul monarhiei constituționale”.

Precizarea poziției forțelor democratice față de monarhie a ușurat aderarea la B.P.D. a unor partide și grupări politice care încă se situau pe poziții monarhice, a creat noi condiții ca forțele democratice să primească votul și al acelor păături sociale în care monarhia mai avea încă influență.

Prăbușirea încercărilor regelui și ale partidelor reacționare de a sparge Frontul unic muncitoresc, de a atrage de partea lor partidul social-democrat și a împiedica crearea B.P.D. a produs în cercurile palatului „o serioasă îngrijorare”⁷⁶. În urma acestui eșec, Mihai de Hohenzollern, care refuzase să semneze cererile de grațiere făcute de luptătorii antifasciști condamnați de Antonescu la moarte, motiva acum că constituția nu prevedea pedeapsa cu moartea în timp de pace și încerca să salveze pe Antonescu și ceilalți criminali fasciști.⁷⁷

Vorbind despre poziția regelui în timpul procesului lui Antonescu, Gould Lee arăta : „Situția era dificilă, deoarece regele nu voia să se expună, insistînd prea mult, acuzațiilor comuniștilor că ar simpatiza cu colaboraționiștii germanilor. El îi sondă pe englezi și pe americani și primi răspunsul că nu există nici cea mai mică speranță de intervenție. Renunță să mai încerce să-l salveze pe Antonescu...”⁷⁸.

⁷⁴ „Libertatea” din 10 martie 1946 ; vezi și „Dreptatea” din 9 martie 1946.

⁷⁵ „Libertatea” nr. 473, din 13 martie 1946.

⁷⁶ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24 general, filele 98—99.

⁷⁷ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 3 273/5, fila 364.

⁷⁸ Arthur Gould Lee : lucr. cit., pag. 139.

Factorul principal care a determinat prăbușirea manevrelor regale l-a constituit acțiunea fermă a guvernului, care se bucura de sprijinul larg al poporului. În zilele procesului, în întreaga țară, în fabrici și uzine, la sate, în instituții au avut loc numeroase adunări în care se cerea pedeapsa cu moartea pentru criminalii antonescieni ⁷⁹. Pe adresa Tribunalului poporului au sosit mii de telegrame și moțiuni prin care oamenii muncii înfierau crimele comise de guvernanții fasciști și cereau ca aceștia să fie pedepsiți în mod exemplar.

Pe baza hotărârii Tribunalului poporului, în ziua de 1 iunie 1946, Ion Antonescu și principalii săi colaboratori au fost executați. Fascismul român și susținătorii săi au primit prin aceasta o puternică lovitură. Regele, profund afectat de vestea executării criminalilor antonescieni, a căutat să se scuze că a respins cererea de grațiere, deoarece „a fost sfătuit de guvern” ⁸⁰. De altfel, trebuie să arătăm că după relatarea biografului lui Mihai de Hohenzollern, regele a fost impresionat de executarea lui Antonescu și a regretat că acesta nu-și pierduse viața înainte.

Judecarea și condamnarea principalilor criminali de război în frunte cu I. Antonescu au slăbit pozițiile monarhiei și prin aceea că unii dintre membrii camarilei au fost demascați ca sprijinitori ai regimului fascist. D. Negel, mareșalul curții regale, a fost obligat să demisioneze din postul său, fiind citat de mai multe ori la Tribunalul poporului pentru colaborare cu Antonescu. Demisia lui Negel „a produs o profundă impresie în cercurile palatului” ⁸¹, a adâncit deruta în rândurile camarilei regale.

Referindu-se la situația regelui și a cercurilor palatului în timpul procesului lui Antonescu și imediat după aceea, unul dintre membrii cercurilor palatului arată că în rândul acestora se manifesta o „îngrijorare asemănătoare aceleia din ultimele luni ale anului 1945” ⁸².

Simultan cu acțiunea de concentrare a forțelor democrate în vederea alegerilor, partidul comunist și guvernul democrat au desfășurat o largă activitate legislativă, domeniu unde au trebuit, de asemenea, să înfrângă împotrivirea regelui, care, folosindu-se de prerogativele acordate de constituție, urmărea să împiedice elaborarea unei legislații democrate. Această armă deținută de rege era însă cu două tăișuri. Pe de o parte, „regele se temea că ignorând reformele sociale ar putea pierde tronul” ⁸³, iar pe de altă parte sancționarea legilor propuse de guvern ducea la întărirea pozițiilor acestuia. De aceea, regele a sancționat la începutul anului 1946 o serie de legi și decrete, urmărind ca băătăia principală să o dea împotriva legii de reducere a efectivului ofițeresc, a celei de organizare a reprezentanței naționale și a legii electorale.

⁷⁹ „Scînteia” nr. 522 și 524, din 13 și 16 mai 1946.

⁸⁰ Arhiva Agerpres, Buletinul de știri din 2 iunie 1946.

⁸¹ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24 general, filele 106—107.

⁸² Loc. cit., fila 123.

⁸³ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24 general, nr. 3, partea I, fila 80.

Regele se temea că după crearea parlamentului vor dispărea o serie de posibilități pe care acum le avea de a lupta împotriva guvernului. „El, regele — arăta Gould Lee —, înțelegea bine că după alegeri o bună parte din această putere restrictivă va dispărea. Înainte de alegeri, conflictul se isca între rege și miniștri, dar după alegeri conflictul avea să fie între rege și popor. A se opune unei măsuri adoptate de un parlament ales putea fi considerat ca o sfidare aruncată voinței națiunii”⁸⁴.

Opoziția regală și a reprezentanților reacțiunii din guvern * nu a putut determina însă nici schimbări esențiale în conținutul legilor, nici împiedicarea aprobării și sancționării lor. Legea din 15 iulie 1946, referitoare la exercitarea puterii legislative, consfințea desființarea senatului⁸⁵. În ceea ce privește propunerea făcută de P.N.Ț. și P.N.L. de a se introduce în lege dreptul monarhului de a dizolva adunarea, s-a hotărât că în această problemă rămân valabile prevederile constituției din 1923, care acordau regelui acest drept⁸⁶. Acest lucru nu contribuia însă la întărirea puterii monarhiei, deoarece, după cum recunoaște chiar biograful regelui, aceste prerogative „nu mai prezentau decât un interes academic”.

În vara anului 1946, când regele se afirma din ce în ce mai fățiș alături de partidele reacționare, iar acestea, folosindu-se de o propagandă demagogică și de lozinci monarhiste, căutau să atragă de partea lor masele țărănești și mica burghezie orășenească și să le opună forțelor democratice, P.C.R. a demascat cu consecvență falsitatea lozincilor monarhice lansate de reacțiune. Această politică a P.C.R. a împiedicat formarea în jurul regelui a unui bloc contrarevoluționar și a contribuit în mod eficient la adâncirea procesului de destrămare a partidelor reacționare, la izolarea acestora de mase.

Rezultatul activității politice duse de P.C.R., al justeței liniei sale tactice a fost ilustrat de rezultatul alegerilor, când forțele democratice, conduse de P.C.R., au obținut 79,6% din voturile exprimate.

Victoria forțelor democratice în alegerile generale din noiembrie 1946 a marcat izolarea completă de mase a partidelor reacționare. Ca rezultat al acestor alegeri a fost creat primul parlament democrat din istoria țării, parlament care a avut un rol de seamă în dezvoltarea ulterioară a revoluției din România, în limitarea prerogativelor regelui.

Votul masiv dat forțelor care reprezentau coalitiția guvernamentală a spulberat propaganda reacțiunii despre caracterul „nerepresentativ” al guvernului, l-a lipsit pe monarh de posibilitatea de a mai rupe relațiile cu acesta și de a cere reorganizarea lui. Reacțiunea externă a fost lipsită de unul dintre principalele pretexte de amestec în treburile interne ale țării noastre. După alegeri, reacțiunea a încercat să influențeze pe rege să facă uz de prerogativele sale ** pentru a împiedica acti-

⁸⁴ Arthur Gould Lee : lucr. cit., pag. 414.

* Este vorba de cei doi miniștri fără portofoliu, E. Hațeganu și M. Romniceanu, care au fost introduși în guvern în ianuarie 1946 ca reprezentanți ai P.N.Ț. și P.N.L.

⁸⁵ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 161, din 15 iulie 1946, pag. 7 359.

⁸⁶ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 282, din 29 martie 1928, art. 90.

** Pe baza prevederilor constituției în vigoare, regele trebuia să deschidă sesiunea parlamentului prin rostirea unui mesaj.

vitatea parlamentului. „Imediat după alegeri — declara fruntașul P.N.Ț.-ist V. Serdici —, d-l Maniu m-a însărcinat să mă duc la palat pentru a-i transmite regelui o sugestie care să-i ușureze prorogarea parlamentului”⁸⁷. Această sugestie consta în cererea ca regele să nu deschidă adunarea deputaților. „D-l Maniu și Brătianu — declara N. Penescu — îl sfătuiau pe M. S. Regele să nu dea mesajul de deschidere a parlamentului sau cel puțin să nu-l deschidă personal”⁸⁸. Regele împărtășea întru totul părerea șefilor reacțiunii, dar, fiindu-i teamă că aceasta ar putea provoca un conflict ce s-ar fi putut solda cu doborîrea monarhiei, nu a avut curajul să-i dea curs.

Referindu-se la poziția regelui Mihai față de deschiderea parlamentului, biograful său arăta: „Toți liderii opoziției, aproape fără excepție, îl avertizau pe rege să nu deschidă parlamentul. Dar eșuarea grevei a fost învățătură amară pentru el... Cu 4 zile înaintea deschiderii parlamentului, el a stat treaz aproape toată noaptea, așteptînd sfaturi și ajutoare de la Washington”⁸⁹. Dar sfaturile, și mai ales ajutoarele, n-au venit, și, în consecință, regele, neputîndu-se baza pe forțe interne care să-i asigure reușita, într-o nouă acțiune, de data aceasta îndreptată împotriva parlamentului, a fost obligat să participe la deschiderea lucrărilor adunării deputaților și să rostească mesajul obișnuit.

La sfîrșitul anului 1946 și în cursul anului 1947, mai ales în a doua jumătate a sa, procesul revoluționar s-a desfășurat din ce în ce mai rapid. Forțele democrate, conduse pe P.C.R., folosind parlamentul, au adoptat și legiferat un sistem de măsuri menite să pună capăt haosului economic și financiar și să asigure refacerea și dezvoltarea economiei naționale în folosul poporului. La propunerea deputaților comuniști, în decembrie 1946, a fost etatizată Banca Națională a Romîniei⁹⁰; în mai 1947 s-a votat legea oficiilor industriale, prin care se institua dreptul statului de control și de coordonare asupra activității industriale și comerciale a întreprinderilor particulare⁹¹. Uniunile monopoliste au fost desființate prin lege. În iulie 1947, parlamentul a votat legea pentru controlul utilizării creditelor și legea pentru organizarea controlului economic⁹².

O serie de măsuri importante au fost adoptate și în sectorul agricol, ca, de pildă, legea prin care se împiedica acapararea pămînturilor țăranilor muncitori de către chiaburi. Au fost anulate vînzările făcute de țăranii săraci în timpul secetei, chiaburii fiind siliți să restituie pămînturile jefuite⁹³. Prin aceste măsuri legislative, ca și prin altele, puterea populară a apărut interesele maselor țărănești împotriva exploatarei chiaburești, ceea ce a contribuit la întărirea alianței munci-

⁸⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 142, fila 650.

⁸⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 9 143, declarația lui V. Serdici din 3 septembrie 1947.

⁸⁹ Arthur Gould Lee: lucr. cit., pag. 146.

⁹⁰ „Scînteia” nr. 710, din 22 decembrie 1946.

⁹¹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 129, din 10 iunie 1947, pag. 4 647—4 658.

⁹² „Monitorul oficial”, partea I, nr. 159, din 15 iulie 1947, pag. 6 023—6 025, 6 029—6 035.

⁹³ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 140, din 23 iunie 1947, pag. 5 062—5 068.

torești-țăărănești, la transformarea acesteia dintr-o forță predominant antifeudală, într-o forță anticapitalistă.

X Crearea parlamentului democrat, deținerea Ministerului Economiei Naționale de către partidul comunist, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej fiind titularul lui, și lărgirea atribuțiilor acestui minister au creat noi condiții favorabile pentru exercitarea funcției economico-organizatorice a statului încă în perioada când principalele mijloace de producție erau deținute de burghezie. Aceasta marca un pas important înainte în procesul de transformare a statului de dictatură revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii în stat al dictaturii proletariatului.

Transformările petrecute în conținutul și funcțiile statului democrat-popular reflectau dezvoltarea continuă și în ritm din ce în ce mai accentuat a revoluției populare, care, începînd de la sfîrșitul anului 1946 și, mai ales, în cursul anului 1947, a căpătat un tot mai pronunțat caracter anticapitalist.

În lupta pentru aplicarea măsurilor economice inițiate de P.C.R., o dată cu întărirea rolului de conducător al clasei muncitoare în revoluție, s-au produs noi schimbări în raporturile de clasă, creîndu-se condiții favorabile instaurării dictaturii proletariatului și trecerii la revoluția socialistă. În vara anului 1947, partidele și organizațiile democratice din B.P.D., care reprezentau masele de bază ale țărănimii și micii burghezii orășenești, Frontul plugarilor, P.N.Ț. Alexandrescu, Uniunea populară maghiară și Partidul național popular, și-au reorganizat activitatea pe baze noi, recunoscînd hegemonia proletariatului condus de P.C.R. și angajîndu-se să-l urmeze în lupta pentru construirea socialismului.

În anul 1947, partidul liberal, condus de Brătianu, s-a destrămat și a dispărut din viața politică a țării, iar partidul național-țăărănesc, transformîndu-se într-un grup de complotiști, a fost dizolvat, conducătorii săi fiind trimiși în judecată pentru acțiuni contrarevoluționare⁹⁴.

Dispariția principalelor partide politice burgheze din viața politică a țării a reprezentat o lovitură extrem de puternică pentru monarhie, lipsind-o de principalul sprijin intern.

Regele și cercurile palatului, neputincioase în fața desfășurării revoluției, au încercat și în anul 1947 să frîneze dezvoltarea acesteia. În acest scop, regele s-a opus adoptării legilor din vara anului 1947, îndeosebi a legii privind comprimările din armată și a celei referitoare la apărarea intereselor economice și politice ale țărănimii muncitoare⁹⁵. Dar ambele legi au fost adoptate de parlament și puse în practică, cu toată împotrivirea monarhului, care, după cum relatează un membru al camarilei, era „stăpînit de o stare de spirit care exprima indignare, speranță și teamă”⁹⁶. După cum se relevă în materialul citat, indignarea provenea de acolo că pe lista ofițerilor propuși spre epurare erau și unii ofițeri din anturajul regelui; speranța era determinată de iluzia că după ratificarea tratatului de pace va putea acționa mai hotărît împotriva guvernului și că S.U.A. vor porni un război contra U.R.S.S., ceea

⁹⁴ „Scînteia” nr. 884, din 31 iulie 1947.

⁹⁵ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24 general, vol 3/2, fila 150.

⁹⁶ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24-Axă, filele 95—96.

ce ar fi urmat să creeze cadrul favorabil doborîrii puterii populare. Pentru îndeplinirea acestei „speranțe”, regele era hotărît, „cu toate riscurile”, să rămînă pe tron⁹⁷. În același timp, Mihai de Hohenzollern se temea de revoluție, se temea de pierderea tronului, se temea că nu-l va putea salva pe Maniu, se temea de pierderea „popularității”⁹⁸.

După arestarea fruntașilor maniști, regele a încercat să-l salveze pe Maniu, intervenind în acest scop la Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul Justiției și Ministerul de Interne⁹⁹. Apărarea lui Iuliu Maniu era pentru rege o problemă deosebit de importantă, nu numai pentru că procesul urma să dezvăluie legăturile reacțiunii cu regele, dar și pentru aceea că prin condamnarea lui Maniu reacțiunea își dădea seama de neputința monarhului, ceea ce ar fi dus și mai mult la izolarea acestuia. Dar toate încercările au fost zadarnice. Complotiștii maniști au fost judecați și condamnați.

După dizolvarea P.N.Ț. și dispariția partidului liberal brătienist, gruparea burgheză de sub conducerea lui Tătăărăscu și-a intensificat acțiunea de împotrivire față de măsurile impuse de dezvoltarea revoluției, s-a îndepărtat de programul pe baza căruia colabora cu forțele democratice. Referindu-se la motivele ce l-au determinat să participe la guvernul de la 6 martie, Tătăărăscu arăta la 15 august 1947: „Am voit să participăm la această guvernare pentru a reprezenta într-un proces de înnoire și refacere radicală a țării o forță de echilibru și de armonizare, forța păzitoare a acelor instituții de bază și a acelor principii de guvernare fără de care nu se poate concepe nici propășirea și nici chiar dănuirea statului român”¹⁰⁰.

În cadrul acelor „principii și instituții de bază” fără de care, după cum spunea Tătăărăscu, „nu se poate concepe nici propășirea și nici chiar dănuirea statului”, locul principal îl ocupa monarhia. „Regele — arăta Tătăărăscu — este simbolul viu al unității și perenității neamului și regalitatea... așezămîntul de bază al statului român”¹⁰¹.

Demagogia pe care burghezia o făcea asupra unei pretense legături indisolubile dintre rege și dezvoltarea istorică a țării noastre nu era în-țimplătoare. Prin aceasta se urmăreau coalizarea întregii reacțiuni în jurul tronului și folosirea monarhiei ca bastion al luptei contrarevoluționare, pentru apărarea intereselor economice și politice ale burgheziei.

„Burghezia — arată V. I. Lenin — ...are nevoie de monarhie drept cap al birocrației și armatei pentru paza privilegiilor capitalului împotriva oamenilor muncii”¹⁰².

În a doua jumătate a anului 1947, urmărind sabotarea măsurilor puterii populare, spargerea coaliției forțelor democratice, conduse de P.C.R., și obținerea unei remanieri a guvernului spre dreapta, împotrivirea reprezentanților burgheziei din guvern și parlament s-a intensificat. În cadrul Ministerului de Externe și Ministerului de Finanțe, ai căror titulari erau Tătăărăscu și Alexandrii, au fost menținute elemente

⁹⁷ Loc. cit., filele 95—98.

⁹⁸ Loc. cit., filele 91—93.

⁹⁹ Arthur Gould Lee: lucr. cit., pag. 151.

¹⁰⁰ „Drapelul” nr. 792, din 17 august 1947.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² V. I. Lenin, Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 305.

antidemocratice, care sabotau acțiunile de refacere a țării și de consolidare a independenței naționale. Pentru fiecare măsură favorabilă refacerii economiei și îmbunătățirii situației materiale a populației muncitoare, reprezentanții P.C.R. au dus o luptă continuă cu miniștrii liberali; uneori măsurile au fost introduse împotriva voinței lor. O situație asemănătoare era și în parlament, unde deputații grupării burgheze au încercat să împiedice adoptarea măsurilor de reorganizare a Ministerului Industriei și Comerțului și a legii oficiilor industriale. În vara anului 1947, reprezentanții burgheziei recomandau guvernului acceptarea planului Marshall și susțineau oă fără împrumuturi acordate de cercurile imperialiste de peste graniță nu este posibilă refacerea economiei naționale¹⁰³.

Această poziție era în acordul deplin al regelui, care, încă din 1944, declarase că refacerea economică a țării poate fi efectuată numai cu ajutorul unei organizații economice internaționale¹⁰⁴.

Acțiunile antidemocratice duse de gruparea burgheză din guvern și parlament, încercarea acesteia de a se transforma într-un centru de raliere a grupărilor burgheze dușmănoase regimului democrat nu mai făceau posibilă colaborarea forțelor democratice cu aceasta. La 5 noiembrie 1947, Camera deputaților a adoptat moțiunea de neîncredere față de Tătărescu ca titular al Ministerului de Externe¹⁰⁵, iar a doua zi Consiliul de Miniștri a hotărât excluderea din guvern a miniștrilor și subsecretarilor de stat aparținând grupării burgheze¹⁰⁶.

Vorbind despre însemnătatea îndepărtării elementelor burgheze din guvern, în raportul prezentat la Congresul I al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că aceasta a însemnat o fundamentală schimbare a caracterului guvernului, a caracterului puterii de stat. *„Guvernul nostru în noua lui structură este un guvern care exprimă fidel interesele clasei muncitoare, interesele țărănimii muncitoare și ale intelectualității înaintate”*¹⁰⁷.

Activitatea antidemocratică desfășurată de reprezentanții burgheziei din guvern și parlament se bucura de sprijinul și aprecierea regelui și camarilei și făcea parte dintr-un plan comun. Clasele exploatare din România, regele și cercurile palatului urmăreau ca după ratificarea tratatului de pace să pornească o nouă acțiune împotriva guvernului. În aceste planuri, gruparea burgheză din guvern era considerată drept o pîrghie de seamă¹⁰⁸. Referindu-se la legăturile dintre rege și Tătărescu, baronul Șerban Flondor, unul dintre membrii camarilei, arăta în septembrie 1947 că acesta este „agreat de rege pentru motivul că prin prezența sa în guvern a stînjinit planurile comuniștilor și a întîrziat cu o oră nimicirea sistemului burghez din țară”¹⁰⁹. Pentru aceste motive, regele se declara gata ca în condițiile cînd guvernul ar cere demisia lui Tătărescu să se

¹⁰³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 8 190, filele 138, 143.

¹⁰⁴ „Romînia liberă” nr. 45, din 29 septembrie 1944.

¹⁰⁵ „Scînteia” nr. 968, din 7 noiembrie 1947.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 137.

¹⁰⁸ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24—Axă, fila 109.

¹⁰⁹ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24 general, vol. 3/2, fila 570.

opună acestei acțiuni, să nu semneze decretul și să ceară marilor puteri instituirea unui alt guvern¹¹⁰. În noile condiții istorice, regele și cercurile palatului nu au putut întreprinde nici o acțiune în apărarea ultimei rezerve politice pe care se mai bazau. Îndepărtarea din guvern a grupării politice burgheze a marcat ultimul act al luptei pentru izolarea monarhiei și a deschis drum liber acțiunii de doborîre a acesteia.

Pornind de la raportul de forțe politico-sociale favorabil în mod hotărîtor, partidul comunist și puterea populară au luat o serie de măsuri menite să asigure îndeplinirea doborîrii monarhiei pe cale pașnică, să nu permită reacțiunii provocarea unor vărsări de sînge. La 24 decembrie 1947, partidul comunist a preluat conducerea armatei prin numirea unui reprezentant al său ca ministru al apărării naționale¹¹¹. Au fost rechemati în țară o serie de diplomați monarhiști. Pe baza planului elaborat de P.C.R. s-au luat măsuri în vederea asigurării securității instituțiilor și întreprinderilor, a demnitarilor și frunțașilor politici. Punctele strategice din Capitală și din provincie, telefoanele, poșta, radiodifuziunea, precum și o serie de lucrări importante, ca poduri, tuneluri etc., au fost, de asemenea, puse sub pază. S-au luat măsuri în vederea împiedicării unei eventuale rezistențe din partea unităților de gardă, prin preluarea pazei palatelor regale de către alte unități militare. O serie de unități militare din București și din țară, îndeosebi unitățile Diviziei „Tudor Vladimirescu” au fost pregătite pentru a putea interveni în cazul cînd reacțiunea ar fi reușit să provoace tulburări și dezordini. Pentru ziua de 30 decembrie, organizațiile de partid și de masă au fost mobilizate¹¹².

Măsurile politice, organizatorice și pe linie de stat luate de P.C.R. au avut o mare însemnătate în împiedicarea regelui și a reacțiunii grupate în jurul său de a se împotrivi prin mijloace violente actului doborîrii monarhiei. În decembrie 1947, monarhia, deși era izolată din punct de vedere politic, mai putea totuși să recurgă la o aventură uzînd de prerogativele sale de șef al statului și comandant suprem al armatei. Regele, așa după cum reiese din declarațiile anterioare făcute de unii membri ai camarilei, cît și din poziția sa din ziua de 30 decembrie, a urmărit să-și mențină tronul cu orice preț. În momentul în care i s-a cerut să abdice, el a încercat să obțină legătura cu elementele monarhiste, în scopul de a organiza o împotrivire, dar această încercare a fost zădărnicită. Palatul regal era izolat, legăturile telefonice întrerupte, gările înlocuite, iar în stradă începuseră demonstrații pentru republică.

În aceste condiții și în fața fermității cu care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a respins orice încercare de manevră a regelui, acesta a fost obligat să cedeze și să semneze actul de abdicare.

La 30 Decembrie 1947, în conformitate cu planul stabilit de P.C.R., plan care corespundea intereselor tuturor forțelor democratice, întregului popor, a fost doborîtă monarhia și proclamată republica populară. S-a pus astfel capăt pentru totdeauna odiosului regim monarhic, realizîndu-se prin aceasta acordul deplin între conținutul puterii și forma de stat.

¹¹⁰ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosarul nr. 24—Axă, fila 110.

¹¹¹ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 298, din 24 decembrie 1947, pag. 11351.

¹¹² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8014, fila 4. Planul de măsuri în vederea doborîrii monarhiei.

INFLACARATE MANIFESTATII pentru Republica Populară Română

4 Pagini Lei 5

Vineri 9 Iunie 1948

Seria III Anul XVII Nr. 1011

PAZETARI DIN TOATE TARILE UNITE

Scinteia

ORGAN CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMAN

Dela monarhia burghizo-mosiereasca la Republica Populară

...si cantecele multimi
...nastavile

Mărețe înfăptuiri ne așteaptă pe toți în anul ce vine!

Nici o pledică nu mai stă acum
în calea dezvoltării depline
a democrației noastre populare

Totul depinde acum numai de munca și destoinicia noastră, de iubirea noastră față de popor și de Republica noastră Populară, de devotamentul fiecăruia pentru propășirea Țării!

În numele guvernului d. Prim Ministru dr. PETRU GROZA făcând bilanțul realității anului 1947 a spus:

Uniti cu toții vom merge din victorie în victorie!

Președintele Prezidiului Mesagiul Guvernului
Provizoriu al R. P. R.

Manifestațiile au luat caracterul unor mari serbări populare

În noaptea furtive și misterioase și a succedelor militare, imbecile, sadice, cierte, ostile, război, război și război, se fac din nou
capul la alții și țări hore liberale

ARMATA ÎN FUNCȚIONARE PUSĂ ÎN DEPOSITURANTUL DE CEA
DINTA POPULULUI ROMAN

În noaptea furtivă și misterioasă și a succedelor militare, imbecile, sadice, cierte, ostile, război, război și război, se fac din nou capul la alții și țări hore liberale. Armata în funcționare pusă în depozit în fața poporului român.

În ziua în care...
...și cantecele multimi...
...nastavile

În ziua în care...

Articole apărute în „Scinteia” cu prilejul abolirii monarhiei și proclamării Republicii Populare Române

Cu un elan mareu sporit

Poporul Capitalei a sărbătorit în tot cursul zilei de Duminică proclamarea Republicii Populare Române

Pe străzile și în marile piețe ale Bucureștiului, muncitori, soldați, ofițeri, intelectuali, funcționari și studenți s'au prins în horă înfrățiți în hotărârea de a lupta pentru întărirea Republicii Populare

Pe străzi și în piețele publice

Manifestațiile au luat caracterul unor mari serbări populare

În sunetele fanfarelor muncitorești și a muzicilor militare, muncitori, studenți, ofițeri, femei, tineri și bătrâni, au încins dela un capăt la altul

Prin nenumărate motiuni și telegrame

Muncitorii, intelectuali, femeile, ostașii, ofițerii întreg poporul salută cu entuziasm proclamarea Republicii Populare Române

Prin sute de motiuni, telegrame și scrisori venite din Capitală și din toate ținuturile țării, muncitorii cu brațul și manta la exprimă satisfacția pentru actul istoric al proclamării Republicii Populare Române.

Au mai trimis motiuni, telegrame și scrisori salariații Eforiei Spitalului Civil, funcționarii din Secretariatul General al Industriei de Stat, Ministerul Educației Naționale, muncitorii de la „Wolf”, „D. Moșcovici”, „

În Grădina Rosie-CFR, centrala Căminului SCGE, STB, S.A.T. „Tractor”, „Aerodinamica”, Română, S.A., Distribuția, Chimia și Săratele, Unirea-Petrol, „Rudolf Schmidt”, Vulturul de Mare, Stejarul Petreșcu, Standard, Grădina

Manifestații entuziaste ale maselor cu ocazia abolirii monarhiei, relatate de ziarul „Scinteia”

„Instaurarea Republicii Populare Române — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a constituit unul din cele mai importante momente ale luptei oamenilor muncii sub conducerea partidului pentru transformarea revoluționară a României, a marcat încheierea etapei strategice de desăvârșire a revoluției burghezo-democratice și trecerea la o nouă etapă istorică — a îndeplinirii sarcinilor revoluției socialiste, a construirii socialismului în patria noastră”¹¹³.

¹¹³ „Scinteia” nr. 5758, din 30 decembrie 1962.

Schimbarea calitativă produsă în conținutul puterii prin instaurarea dictaturii proletariatului și trecerea la revoluția socialistă nu s-a produs pe calea unei noi explozii revoluționare, ci a fost săvârșită de către însăși conducerea de stat, cu sprijinul maselor.

Hotărîtor în această direcție a fost faptul că în întreaga etapă care a urmat după 23 August partidul comunist a aplicat o politică justă, marxist-leninistă, de întărire continuă a forțelor revoluționare, a statului democrat-popular, de izolare și de zdrobire a reacțiunii. Sub conducerea P.C.R. clasa muncitoare din țara noastră și-a îndeplinit cu cinste rolul de hegemon în revoluție. În jurul clasei muncitoare, a cărei unitate s-a consolidat și dezvoltat neîncetat, s-au strîns toate forțele patriotice și populare interesate în desfășurarea revoluției, în primul rînd țărănimea muncitoare. Rolul de conducător al proletariatului în revoluție, făurirea și consolidarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, strîngerea într-un bloc a tuturor forțelor democrate, care au acționat în comun sub conducerea P.C.R., au constituit factorii de bază în desfășurarea cu succes a revoluției populare. Politica suplă dusă de P.C.R. față de monarhie a făcut posibilă zdrobirea succesivă a forțelor reacționare, pe care se baza aceasta, izolarea ei. La sfîrșitul anului 1947, monarhia, lipsită de sprijinul forțelor politice reacționare, nu s-a putut baza în țară pe forțe capabile să-i acorde sprijin în vederea apărării pozițiilor sale și a împiedicării acțiunii de instaurare a dictaturii proletariatului, iar forțele reacționare din exterior care sprijineau monarhia s-au izbit de poziția fermă a U.R.S.S., ale cărei prestigiu și autoritate internațională crescuseră foarte mult. Acest lucru a contribuit la faptul că în țara noastră procesul de desăvîrșire a revoluției burghezo-democratice și de trecere la revoluția socialistă să se înfăptuiască pe cale relativ pașnică.

Desfășurarea luptei pentru instaurarea dictaturii proletariatului în România scoate în evidență marea capacitate a partidului nostru de a aplica în mod creator învățătura leninistă potrivit condițiilor țării noastre în etapa istorică dată, de a trage noi concluzii din analiza realităților social-politice ale României și de a le folosi în elaborarea tacticii sale în lupta pentru triumful revoluției.

Instaurarea dictaturii proletariatului a creat condițiile necesare pentru lichidarea puterii economice a burgheziei și pentru făurirea bazei economice a orînduirii socialiste, deschizînd astfel o etapă nouă de profunde transformări în viața economică și politică a țării, în felul de trai, în cultură și ideologie. Statul de dictatură a proletariatului a devenit principalul instrument de construire a socialismului în țara noastră.

„Instaurarea Republicii Populare Române — marele împlinire al luptei pentru o nouă etapă istorică — a înfăptuit sarcinile revoluției socialiste, a condus la desăvîrșirea a revoluției burghezo-democratice și trecerea la o nouă etapă istorică — transformarea revoluționară a României, a marcat încheierea etapei strategice ale luptei oamenilor muncii sub conducerea partidului pentru creșterea și dezvoltarea economică și culturală a țării, pentru construirea socialismului în patria noastră”.

„Scînteia” nr. 2758, din 30 decembrie 1982.

Rolul monarhiei în jefuirea și exploatarea poporului român, în aservirea economică a țării față de puterile imperialiste

V. ANESCU

Poporul român sărbătorește în acest an la 30 decembrie un mare eveniment din istoria țării noastre — 15 ani de la proclamarea Republicii Populare Române, 15 ani de la înfăptuirea singurei forme de stat „posibilă și compatibilă cu socialismul: Republica”¹, a idealului socialist republican², pentru a cărei realizare au militat neabătut mișcarea muncitorească din țara noastră, masele largi populare încă din ultimele decenii ale secolului trecut.

Înlăturînd monarhia — principalul stîlp al reacțiunii burghezo-moșierești —, oamenii muncii din patria noastră, sub conducerea partidului comunistilor, au pus capăt pentru totdeauna politicii antipopulare și antinaționale duse de dinastia Hohenzollern, au lichidat adîncă nepotrivire în viața interioară a statului nostru pricinuită de existența monarhiei.³

Proclamarea Republicii Populare Române a marcat momentul istoric al încheierii primei etape a revoluției democrat-populare și al trecerii la înfăptuirea sarcinilor mărețe ale revoluției socialiste. În Republica Populară Română socialismul a învins definitiv la orașe și sate.

Aducerea la domnie a dinastiei Hohenzollern-Sigmaringen a fost opera nefastă a monstruoasei coaliții burghezo-moșierești, constituind o verigă esențială în lanțul de măsuri luate de clasele exploatare în scopul înăbușirii luptei poporului român pentru libertate și progres social. Exponenții intereselor claselor exploatare, după cum ei înșiși recunoșteau, vedeau în dinastia străină „o garanție de ordine și stabilitate” a regimului burghezo-moșieresc, un mijloc de întărire a acestuia, deoarece „un principe străin va lega mai strîns aceste două țări ale Europei (Țările Românești — n.n.) și va stabili o solidaritate între familiile domnitoare (din Apus — n.n.) și guvernul nostru, asigurîndu-i un sprijin puternic”⁴.

¹ „Lumea nouă” din 2 decembrie 1894.

² „Lumea nouă” din 21 mai 1897.

³ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 138.

⁴ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (M.A.E.), dosarul nr. 32/66, fila 202.

Parte componentă a regimului burghezo-moșieresc, monarhia — instaurată de clasele dominante pentru a-și consolida privilegiile și cu ajutorul reacțiunii din afară, cu sprijinul curților împărătești din Apus — s-a opus în tot decursul existenței sale oricăror prefaceri sociale menite să îmbunătățească situația maselor muncitoare, a căutat pe toate căile să înăbușe lupta oamenilor muncii pentru a deveni stăpîni pe soarta lor și pe bogățiile țării. Exemplul țării noastre a confirmat pe deplin, o dată mai mult, justetea aprecierii leniniste că „...monarhia este absolut incompatibilă cu democrația, cu suveranitatea poporului, cu libertatea poporului...”⁵.

Monarhia a fost însă nu numai o instituție cu un profund caracter reacționar, ci și un parazit uriaș pe corpul țării noastre⁶. Legată prin mii de fire de interesele claselor exploatare și ale capitalului internațional, monarhia, în cîrdășie cu reacțiunea internă și externă, a dus în permanență o politică antipopulară de exploatare sîngeroasă a muncitorilor, de spoliere și batjocorire a milioanelor de țărani și argați, de înfeudare a țării puterilor imperialiste.

Descendenții familiei de Hohenzollern-Sigmaringen au continuat în țara noastră, în cîrdășie cu burghezia și moșierimea, practicile tîlhărești ale strămoșilor lor, despre care Karl Marx scria în mai 1849: „Cine nu cunoaște trădările, perfidiile, viclesugurile practicate pentru a pune mîna pe moșteniri, din care și-a tras mărirea ei familia de caporali care poartă numele de Hohenzollern?”⁷; ei erau continuatorii „nobilei familii” ai cărei strămoși, „...pîndind de după tufişuri ca niște tîlhari la drumul mare pe călătorii lipsiți de apărare, au pus temeliile «măreței dinastii»”⁸ — de Hohenzollern.

Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, intrat clandestin în țară după ce călătorise sub numele unui oarecare Herr Hettingen⁹ și netrecînd mai mult decît un simplu negustor — după cum el însuși mărturisea¹⁰ —, avea o situație materială mai mult decît modestă. Pe bună dreptate, contemporanii săi — indignați de uriașele averi acumulate de-a lungul anilor prin cele mai necinstite căi — îi aminteau „c-a venit goluț ca napul”¹¹.

Venise însă cu un plan de acțiune bine pus la punct, din care nu lipsea nici prevederea că, pentru a-și păstra tronul, tributul către Turcia va trebui plătit imediat și mai degrabă dublat decît restrîns¹², nici hotărîrea de a rămîne mereu un „Hohenzollern”. El însuși scria că un Hohenzollern, chiar în străinătate, „nu trebuie să uite niciodată că trebuie să fie o german, un Hohenzollern și un ofițer prusac”¹³. Venise însoțit de o serie de „consilieri” politici, financiari și militari și, care, ca și el, erau de fapt adevărați agenți ai imperiului german în România. Pe unul dintre aceștia, Friedländer, tatăl său îi recomanda să-l

⁵ V. I. Lenin, Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 131.

⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 138.

⁷ Marx-Engels, Opere, vol. 6, Editura politică 1959, pag. 534.

⁸ Op. cit., pag. 551.

⁹ T. W. Riker: „Cum s-a înfăptuit România”, București, 1940, pag. 670.

¹⁰ Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentul nr. 362.

¹¹ „Adevărul” din 27 august 1888.

¹² Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentul nr. 359.

¹³ Fürst von Bülow: „Denkwürdigkeiten”, Berlin, 1931, vol. 4, pag. 168.

mențină cu titlul de secretar particular, dar să acorde o încredere nemărginită sfaturilor sale politice și financiare¹⁴.

Carol de Hohenzollern avea deja formate o serie de calități demne întru totul de strămoșii săi. În aprecierile contemporanilor săi se arăta că „de firea lui este despot”, „negustoros, întreprinzător, lacom de câștig și avar”¹⁵, „spion al imperiului german: iată adevăratul său rol în România”¹⁶. El se bucura de sprijinul celor mai reacționare vîrfuri ale claselor dominante, cu ale căror interese, interesele sale se contopeau. Prin constituția de la 1866, burghezia și moșierimea rezervau domnitorului puteri aproape nelimitate¹⁷, fapt ce dovedea o dată mai mult comunitatea de interese dintre coaliția burghezo-moșierească și forțele reacțiunii de peste hotare împotriva țărănimii însetate de pămînt, împotriva muncitorimii care începea să se ridice la luptă, împotriva tuturor forțelor progresiste ale poporului român. Regimul politic instaurat în țară după 1866, o dată cu aducerea pe tron a lui Carol de Hohenzollern, a fost expresiv caracterizat de un contemporan ca „un regim de corupție, un regim de moarte, întuneric, abuzuri și înjosire”¹⁸.

Mai este însă o împrejurare ce merită a fi subliniată. Pînă la Hohenzollerni, România nu cunoscuse încă un amestec mai brutal și mai fățiș în treburile sale interne din partea vreunei puteri străine. Hohenzollernii, exponenți ai capitalului străin, deschid în istoria țării perioada de tristă amintire, cînd, așa cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „...voința cercurilor imperialiste era lege în țara noastră, cînd burghezia și moșierimea romînă le îndeplineau slugarnic orice ordin și le puneau la dispoziție bogățiile țării și munca poporului...”¹⁹. Amestecul în treburile interne a mers atît de departe, încît este aproape imposibil de găsit vreo măsură mai importantă luată de Carol I în politica internă sau externă care să nu fi fost sugerată, impusă sau aprobată de tatăl său și, prin acesta, de curtea imperială de la Berlin²⁰. Carol al II-lea, după lovitura de stat din iunie 1930, neglijînd timp de trei luni să raporteze la Sigmaringen despre situația din țară, era apostrofat în felul următor de Friedrich Victor de Hohenzollern, devenit șeful familiei: „Ești de-acum de trei luni rege și ar fi momentul să-ți faci 5—10 minute timp să-mi scrii. Înțeleg prea bine că ești ocupat, dar nu trebuie să uiți că am un drept să primesc vești de la tine. Atît tatăl tău cît și unchiul tău mare, Carol, au informat întotdeauna pe șeful familiei despre toate chestiunile importante și ar fi trist dacă tu ai înceta” (sublinierea noastră)²¹.

În aceste împrejurări, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, venit în țară ca un obscur ofițer prusac, a sfîrșit prin a deveni unul dintre cei mai boğați monarhi din Europa. Un inventar al averii lăsate moște-

¹⁴ Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentul nr. 788.

¹⁵ N. I. Philipide: „Regimul regelui Carol”, Galați, 1912, pag. 13.

¹⁶ Iordache Vulpescu (pseudonim al lui Gheorghe Mirzescu): „Spionul prusian sau principele Carol de Hohenzollern, domn al Romîniei”, 1875, pag. 24.

¹⁷ Vezi: Dionisie Ionescu, Gheorghe Țuțui, Gheorghe Malei: „Dezvoltarea constituțională a statului român”, Editura științifică, 1957, pag. 163—177.

¹⁸ D. Bolintineanu: „Viața lui Cuza Vodă”, Iași, 1904, pag. 80.

¹⁹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, 1955—1959, Editura politică 1959, pag. 248.

²⁰ Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentele nr. 665, 887, 900.

²¹ Arhiva istorică centrală, fondul Carol II (neinventariat), scrisoarea din 15 septembrie 1930 adresată lui Carol II de către Friedrich Victor de Hohenzollern.

nitorilor săi, încheiat la 1 octombrie 1914, consemna următoarele : a) moșii : Broșteni, Slobozia-Zorleni, Mînăstirea, Poieni, Predeal ; b) case : 10 imobile, 1 teren, 1 casă a grădinarilor ; c) titluri, din care : românești, în valoare de 12 733 300 lei ; germane, în valoare de 3 256 400 Rm ; franceze, în valoare de 2 079 000 fr. frs ; austro-ungare, în valoare de 564 000 coroane austriece ; rusești, în valoare de 115 000 ruble ; engleze, în valoare de 30 450 lire sterline ; americane, în valoare de 130 000 dolari. Pe lângă acestea, erau consemnate ca existînd în numerar sumele : 6 803 830 de lei și 213 354 de mărci germane, cărora li se adăuga suma de 2 577 565 de lei, reprezentînd creanțe ce urmau a fi încasate ²².

Imensa avere acumulată de Carol I, în mai puțin de 50 de ani, atestă prin sine însăși, fără putință de tăgadă, caracterul prădalnic al dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen. În același timp, o examinare, fie ea cît de sumară, a căilor prin care a fost obținută această avere, dezvăluie că ea își are izvorul nemijlocit în exploatarea crîncenă a maselor populare, în jefuirea avutului public, în cele mai necinstite afaceri puse la cale pe seama finanțelor de stat, în înseși vînzarea independenței naționale și aservirea economică și politică a țării față de puterile imperialiste.

Sute de milioane de lei, provenite din impozitele stoarse de pe spinarea maselor populare, au alimentat această avere. Numai în primii 28 de ani de domnie a lui Carol I, după calculele unui ziar al vremii, statul cheltuise pentru întreținerea dinastiei — sub forma listei civile, a donațiilor, a subvențiilor pentru călătorii în străinătate și pentru întreținerea personalului palatului, a scutirilor de impozite și taxe etc. — nu mai puțin de 175 milioane de lei aur — sumă echivalentă cu aproximativ bugetul țării pe timp de un an ²³.

Zeci de milioane de lei proveneau din exploatarea crîncenă a miiilor de țărani muncitori ce trudeau din greu pe domeniile și moșiile coroanei. Încă în timpul lui Carol I, monarhia devenise cel mai mare proprietar funciar din țară. Astfel, domeniul coroanei, format din 12 moșii cu o suprafață de 132 112 ha, — pămînturi smulse în mod samsavolnic de guvernării burghezo-moșierești din loturile destinate împroprietăririi țărănimii muncitoare ²⁴ — împreună cu moșiile acaparate de Carol I și care însumau 81 072 ha ²⁵, situau casa regală pe primul loc în rîndul marilor moșieri din țară. Datele furnizate de contabilitatea fostei case regale arată că în perioada 1884—1912 profitul net obținut din exploatarea țărănimii de pe domeniile coroanei s-a ridicat la peste 28 milioane de lei aur ²⁶, revenind, în medie, circa 975 000 de lei aur anual. Dacă se ține seama că o familie de țărani ce trudea din zori și pînă-n noapte pe domeniile coroanei primea anual 120 de lei, rezultă că, anual, numai de la domenii, Carol I încasa tot atît cît cîștigau mai mult de 8 100 de familii țărănești. Profitul net reprezenta însă numai

²² Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, dosarul „Inventarul averii lăsate de regele Carol I, 1 octombrie 1914”.

²³ „Adevărul” din 11 mai 1894.

²⁴ „Monitorul oficial” din 19(22) iunie 1884.

²⁵ „Viața romînească” nr. 1/1914.

²⁶ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală (neinventariat), documentul „Domeniul coroanei, încasări, cheltuieli și venituri nete de la înființare pînă în 1905 și 1906—1912”.

suma ce se depunea la casa regală după ce fuseseră făcute investițiile și alte cheltuieli. Aceasta înseamnă că profitul obținut de casa regală era considerabil mai mare decât cel arătat mai sus. În același timp, profiturile realizate de pe moșiile particulare ale regelui (proprietate privată) erau și mai ridicate. Astfel, în perioada 1866—1894, din exploatarea moșiei Broșteni a fost realizat un profit net de 3 820 136 de lei aur. Făcînd un calcul estimativ, un raport al administrației moșiei arăta că în decurs de 22 ani, moșia va aduce un venit total de 5 200 000 lei, ceea ce însemna de 2 ori mai mult decât prețul de cumpărare al moșiei²⁷.

Afaceri cu armament comandat la Uzinele „Krupp”²⁸, deși alte firme ofereau condiții mai avantajoase, cu acțiuni ale căilor ferate, rămînînd „celebră” afacerea Strousberg²⁹, cu grîne și vite vîndute Pu-terilor centrale în pragul primului război mondial³⁰, dividende de la acțiuni și profituri obținute din exploatarea muncitorilor din întreprinderile situate pe moșiile regale * au constituit tot atîtea izvoare ale creșterii averii monarhiei și pentru acoperirea parazitarelor sale cheltuieli. „Rege cămătar, rege vîrît pînă la galoanele chipiului în afaceri și gheșefturi, rege interpus ca un samsar între partide ca să poată lua comisionul lui din fabrici, din petroluri, din zahăr, din hîrtie, din acțiunile societății de tramvaie...”³¹ — așa îl caracteriza N. D. Cocea pe primul Hohenzollern în articolul sugestiv intitulat „10 mai, zi de rușine”.

Jefuirea maselor populare mergea mină-n mină cu aservirea țării capitalului străin. Înfeudarea țării, scoaterea independenței și suveranității ei la mezinat pe tejgheaua capitalului internațional, a constituit una dintre cele mai însemnate trăsături ale politicii antinaționale duse de clasele dominante și monarhie. Este semnificativă în acest sens Convenția comercială cu Austro-Ungaria (1875), pe care, în pofida caracterului ei înrobitor **, Carol I o considera nici mai mult nici mai puțin decât un germen al independenței Romîniei!³² Cît privește recunoașterea independenței statului romîn de către Germania, nu este lipsit de însemnătate a arăta că aceasta a avut loc numai după ce au fost satisfăcute pe

²⁷ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, moșia Broșteni (neinventariat), Raportul asupra exercițiului 1894/1895, din 17/29 martie 1896.

²⁸ Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentele nr. 367 și 368.

²⁹ Afacerea Strousberg, în care erau interesați și o parte însemnată a membrilor casei de Hohenzollern-Sigmaringen, era legată de concesionarea construcției rețelei de cale ferată în lungime de 914,8 km unui consorțiu german condus de dr. Strousberg. Pe lîngă multe alte avantaje acordate grupului de afaceriști germani în dauna intereselor naționale ale țării, semnificativ este faptul că prețul unui kilometru de cale ferată construită a fost stabilit la suma de 270 000 fr., deși, după cum s-a stabilit ulterior, costul real nu depășea 150 000 fr.

³⁰ Vezi: „Facla” din 24 august 1914, articolul „Gheșeftul regal”, semnat de N. D. Cocea.

* Carol I deținea o parte însemnată a acțiunilor întreprinderilor: Fabrica de hîrtie Bușteni, Noua fabrică de postav Azuga, Fabrica de bere Azuga, Societatea anonimă „Moldova” (forestieră) situate pe moșiile sau domeniile coroanei; aceasta, în afară de întreprinderile proprii existente pe unele din aceste moșii.

³¹ „Facla” din 10 mai 1912.

** Convenția economică din 1875 transforma Romînia într-o piață a Austro-Ungariei. „Rezultatele convenției cu Austro-Ungaria — scria economistul P. S. Aurelian — le cunoaștem: meseriașii noștri au ajuns salahori; fabricile s-au închis și orice încercare de a se întemeia vreo industrie cade sub lovitura concurenței din afară...” (P. S. Aurelian: „Politica noastră comercială față de convențiunile de comerț”, București 1885, pag. 31—32).

³² Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentul nr. 468.

Turcia
superior

deplin cererile bancherilor germani ca statul român să răscumpere obligațiunile emise de Strousberg. Însuși Carol I era nevoit să recunoască într-o scrisoare trimisă tatălui său că țara este indignată de faptul că recunoașterea independenței era condiționată de răscumpărarea acțiunilor căilor ferate³³. Prin aceasta, țara a fost supusă unui adevărat jaf colonial, rețeaua de căi ferate construite în România în timpul lui Carol I costind dublu față de țările din centrul și vestul Europei. Același caracter antinațional l-a avut și tratatul secret încheiat în 1883 de Carol I cu Puterile centrale, tratat prin care România era subordonată intereselor celui mai agresiv grup imperialist din Europa; totodată, tratatul era un adevărat act de trădare a mișcării de eliberare a românilor din Transilvania. Credincios pînă la moarte Germaniei³⁴, Carol de Hohenzollern „prefera abdicarea decît să renunțe la tratatul semnat de el”³⁵. Semnificativ pentru ilustrarea caracterului antinațional, de jaf, al politicii duse de Carol I este și faptul că dacă în anul 1866 datoria publică a României era de 50 milioane de lei, în 1912/1913 aceasta ajunsese la 1 650 de milioane³⁶. Totodată, înaintea primului război mondial, capitalul străin investit în industria țării se ridica la peste 520 milioane de lei, din care cel german ocupa primul loc, reprezentînd 23,22%, urmat în ordine de capitalul olandez, englez și cel austro-ungar³⁷. Înfeudarea țării capitalului străin și, în primul rînd, celui german era făcută de monarhie în cîrdășie cu burghezia și moșierimea romînă. Referindu-se la „enorme capitaluri germane investite în băncile din țara noastră” și la avantajele obținute de clasele dominante de pe urma lor, unul dintre apologeții politicii filogermane a lui Carol I arăta că pe mulți boieri, negustori, miniștri, capitalul german i-a salvat de la faliment, „i-a făcut oameni între oameni”³⁸.

Prin zecile de mii de hectare ce le stăpînea, prin capitalul ce-l deținea la numeroase întreprinderi din țară și de peste hotare, prin averile sale fabuloase, monarhia devenise încă de pe timpul lui Carol I cel mai mare proprietar funciar, unul dintre cei mai bogați capitaliști din țară.

Dezvoltarea unui asemenea parazitism nu ar fi fost însă posibilă fără existența unei depline comunități de interese între monarhie și vîrfurile cele mai reacționare ale claselor exploatatoare, între monarhie și partidele politice ale claselor dominante. „Tronul, vastele domenii, nenumăratele acțiuni în toate societățile, întreprinderile și în toate marile instituțiuni financiare ale țării — scria unul dintre fruntașii liberali —, Majestatea Sa din mîna și prin mîna liberalilor le-a primit”³⁹. Banca națională a țării — de fapt banca brătienilor —, la care Carol I avea însemnate participații de capital, venea în „sprijinul”

³³ Loc. cit., documentul nr. 582.

³⁴ A. Hillgruber : „Hitler, König Carol und Marschal Antonescu” vol. V, Wiesbaden, 1954, pag. 3.

³⁵ Biblioteca Academiei R.P.R., fondul Arhiva palatului, mapa XX, Ms. 7, fila 24.

³⁶ K. St. Cesianu : „Regele și țara”, București, 1913, pag. 9.

³⁷ „Contribuții la istoria capitalului străin în România”, Editura Academiei R.P.R., 1960, pag. 31.

³⁸ M. A. Rachivan : „Considerațiuni generale asupra războiului mondial”, București, 1915, pag. 30.

³⁹ N. I. Philipide : „Regimul regelui Carol”, Galați, 1912, pag. 4.

monarhiei nu numai prin profiturile pe care aceasta le realiza de pe urma acțiunilor, ci și printr-o serie de avantaje. Așa, spre exemplu, Carol I a lărgit în anul 1882 moșia Sinaia-Predeal-Azuga (proprietate particulară), utilizând pentru aceasta împrumutul acordat de B.N.R. cu o dobândă de numai 4% față de 5—6% cît percepea în celelalte situații⁴⁰. La rîndul său, Carol I, „pe un singur guvern, acela al liberalilor, sub Ion Brătianu... l-a ținut la putere 12 ani ; tocmai atîția ani cîte domenii îi dăduse Brătianu. Curioasă coincidență”⁴¹.

Aceeași profesiune de credință față de monarhie o făcea și partidul conservator. Al. Marghiloman, fruntaș al acestui partid, scria în notele sale politice : „Partidul conservator este prin esență dinastic”⁴². Următorul exemplu este edificator pentru înțelegerea modului cum domnitorul știa la rîndul său să mulțumească conservatorilor. În anul 1875, Lascăr Catargiu — prim-ministru conservator, sub al cărui guvern a fost ratificată convenția înrobitoare cu Austro-Ungaria, a vrut să demisioneze din postul ce-l deținea datorită situației precare în care ajunsese. Pentru a-l scoate din încurcătură, Carol I a cerut tatălui său să acorde lui Lascăr Catargiu un împrumut garantat cu ipotecă în sumă de 12 000 de ducăți⁴³. La 12 iulie 1875, printr-o scrisoare trimisă lui Anton de Hohenzollern, fiul său îi mulțumea pentru împrumutul acordat și îi raporta că în acest fel l-a putut menține pe Lascăr Catargiu în postul de prim-ministru⁴⁴.

O dovadă cum nu se poate mai grăitoare a cîrdășiei de interese dintre clasele exploatare și rege o constituie reprimarea bestială a țărănimii răscolite la 1907.

Marile răscoale țărănești din 1907, zguduind temeliile orînduirii burghezo-moșierești, au băgat panica și deruta în rîndurile exploatare, au provocat o spaimă de moarte în sînul familiei regale ; „...a fost îngrozitor — scria soția lui Ferdinand (viitoarea regină Maria) mamei sale —, mai ales prin faptul că a survenit pe neașteptate «din cer» ca o furtună..., lăsîndu-ne încremeniți și înspăimîntați”⁴⁵. După reprimarea bestială a răscoalei, ca o expresie fidelă a monstruoasei comunități de interese dintre monarhie și clasele exploatare, la cererea lui Carol I a fost acordată moșierilor, din bugetul statului, pentru a-și reface gospodăriile, importanta sumă de 15.000.000 de lei aur⁴⁶. Pentru a șterge orice urmă a crimelor de la 1907, prin I. C. Brătianu regele a luat de la Ministerul de Interne peste 30 de dosare privitoare la înăbușirea răscoalei⁴⁷. În legătură cu aceasta, plin de indignare, N. D. Cocea scria : „Azi, dosarele pline de sînge țărănesc închegat, dovezile crimelor brătieniste în loc să stea în lăzile Ministerului de Interne zac pecetluite în birourile majestății sale. Azi, palatul e gazdă de hoți, regele complice de asasini. Azi, cetățenii dornici de oprirea țării din cursa-i spre prăpastie vor trebui să strige : «Jos regele oligar-

⁴⁰ Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentul nr. 646.

⁴¹ N. I. Philipide : „Regimul regelui Carol”, Galați, 1912, pag. 12.

⁴² Al. Marghiloman : „Note politice”, vol. IV-V, București, 1927, pag. 204.

⁴³ Arhiva istorică centrală, fondul Carol I, XI, documentul nr. 467.

⁴⁴ Loc. cit., documentul nr. 468.

⁴⁵ Arhiva istorică centrală, fondul regina Maria (neinventariat), scrisoarea către Maria de Coburg, din 7 aprilie 1907.

⁴⁶ N. Iorga : „Discursuri parlamentare”, vol. I, București 1939, pag. 121.

⁴⁷ Al. Marghiloman : „Note politice” vol. I, București, 1927, pag. 99 și 103.

hie! Jos complicele asasinilor din 1907! Jos găzduitorul hoților de dosare! Trăiască Republica!»⁴⁸.

Apologetii monarhiei, scribii plătiți pentru a înșela masele largi populare și pentru a înrădăcina în conștiința lor „simțămîntul dinastic” — despre care Titu Maiorescu, istoricul și criticul de artă reacționar, scria că lipsește cu desăvîrșire poporului român⁴⁹ —, îl prezentau pe primul Hohenzollern ca pe unul care a adus statul român la înflorire!⁵⁰.

În realitate, Carol I — „Majestatea sa apanajistă”, după cum l-a botezat primul cotidian socialist din România⁵¹, regele „lacom de bani și cumplit de avar, care tremură de milogeala unui sărac ca de cuțitul unui conspirator” — după cum îl caracterizează fără nici o exagerare Al. Vlahuță⁵², „regele milionarilor”, care n-avea nimic comun cu cei flămînzi și dezmoșteniți⁵³ — inaugurează o epocă de îmbogățire și parvenire pentru clasele dominante și dinastia de Hohenzollern-Sigmaringen, de opresiune și exploatare sîngeroasă, de chinuri și lipsuri pentru poporul muncitor. Dînd o caracterizare cum nu se poate mai veridică „înfloririi” la care ajunsese România în timpul lui Carol I, manifestul „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine” — unul dintre documentele cele mai importante elaborate de mișcarea muncitorească în perioada de avînt din anii 1905—1907 — scria: „Mizerie, foamete și boli molipsitoare în orașe și la sate, poporul lipsit de orice drept politic și de orice ocrotire legală, furturi, fraude și abuzuri nenumărate în administrația țării, corupție, lăcomie de bani și imoralitate completă la clasele stăpînitoare. În schimb, putem să ne mîndrim că sîntem în fruntea popoarelor civilizate prin datoria noastră publică, prin povara birurilor și prin numărul neștiutorilor de carte”⁵⁴.

*

Începutul secolului al XX-lea a marcat și pentru capitalismul din România trecerea sa la imperialism. Dezvoltarea industriei, accentuarea pătrunderii capitalului străin în principalele ramuri ale economiei, trecerea la formarea de monopoluri concomitent cu menținerea unor puternice rămășițe feudale în agricultură au avut ca urmare o tot mai mare aservire economică și politică a Romîniei de către țările imperialiste, intensificarea exploatării capitaliste a proletariatului, împletită cu o sîngeroasă exploatare de către moșieri și arendași a țărănimii. „Romînia — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a pășit pe calea dezvoltării capitaliste mai accentuate în perioada trecerii capitalismului apusean în stadiul monopolist. Ca urmare, capitalul monopolist internațional a pătruns în principalele ramuri ale economiei, ceea ce a perpetuat înfeudarea economică și politică a Romîniei de către marile puteri imperialiste. Aceasta a ascuțit puternic toate con-

⁴⁸ „Facla” din 10 martie 1912.

⁴⁹ Titu Maiorescu: „Istoria contemporană a Romîniei”, București, 1925, pag. 14.

⁵⁰ Victor Barbu Chițulescu: „Cartea de aur: cultul dinastiei”, București, 1937.

pag. 43.

⁵¹ „Drepturile omului” din 1 februarie 1885.

⁵² „Lupta” din 25 ianuarie 1887.

⁵³ „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine”, București, 1906, ediția a II-a, pag. 11.

⁵⁴ Loc. cit., pag. 48.

Biblioteca „România Muncitoare”

Muncitorii din toată țara,

Muncitorii din toate țările.

Uniți-vă!

Patruzeci de ani

de sărăcie,

de robie și rușine

*Progresele materiale ale țării. — Impărțirea averilor
la Români — Sărăcirea progresivă a poporului ro-
min. — Exploatarea nemărginită a muncitorilor
din orașe și din sate. — Activitatea politică a
claselor stăpînitoare. — Regele. — Soluția
și indemn la luptă.*

Manifestul cercului socialist

„România Muncitoare”

EDIȚIA A DOUA REVIZUITĂ ȘI ADĂUGITĂ

BUCUREȘTI

STABILIMENT DE ARTE GRAFICE „UNIVERSALĂ”

14, Strada Covaci, 11

1906

Coperta broșurii „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine”, editată de
cercurile socialiste în 1906

tradițiile sociale, masele muncitoare fiind crunt oprite, lipsite de cele mai elementare drepturi" ⁵⁵.

În 1914, marile puteri imperialiste au declanșat războiul de jaf și cîmpire, pentru o nouă reîmpărțire a lumii. Carol I, care înfeudase țara imperialismului german și încheiase, împotriva intereselor poporului român, tratatul secret cu Puterile centrale, făcea toate eforturile pentru a ține România în război de partea acestora. În pofida insistențelor sale, Consiliul de coroană, convocat la 3 august 1914, a adoptat o politică de „expectativă”, urmărind prin aceasta să vadă care din taberele imperialiste ce se înfruntau este mai tare, care va câștiga, pentru ca, trecînd de partea ei, să realizeze profituri mai mari. În aceste condiții, Carol I hotărîse să abdice. Politica de tîrguială a guvernului și moartea sa subită l-au împiedicat însă să pună în aplicare planul de abdicare ⁵⁶.

După doi ani de așa-zisă neutralitate, monarhia și clasele exploatatoare — împotriva intereselor fundamentale ale maselor largi populare, care prin partea cea mai avansată a clasei muncitoare, în frunte cu aripa de stînga, revoluționară, din Partidul social-democrat s-au ridicat cu hotărîre împotriva participării României la primul război mondial imperialist — au aruncat țara în război, de partea puterilor Antantei.

Intrarea României în războiul imperialist nu s-a făcut pentru eliberarea romînilor din Austro-Ungaria — paravan folosit de monarhie și guvernul burghezo-moșieresc pentru a-și ascunde scopurile lor tîlhărești. În broșura „Cum s-a prăpădit țara. Ce spun documentele diplomatice secrete”, editată de Comitetul revoluționar social-democrat român la începutul anului 1918, se arată: „Dacă cîrmuitorii noștri vorbesc de frații romîni din Ardeal, o fac pentru ca să înșele lumea asupra gîndurilor lor adevărate. Ei au făcut războiul nu pentru ca să dezrobească pe frații noștri, ci ca să pună mîna pe bogățiile și pămînturile lor” ⁵⁷; „...lăcomia de pămînt, lăcomia de tot felul de bogății — iată ce mîna pe stăpînitorii noștri” ⁵⁸. Referindu-se la cele două grupuri existente în rîndul claselor dominante și al regalității — filo-german și antanto-fil — broșura arată: „Și unii și alții urmăresc același scop: cum să-și asigure puterea, moșiile, cîștigurile — unii cu ajutorul germanilor, ceilalți cu ajutorul aliaților. Tîrgul pe care îl fac și unii și alții este plătit cu sîngele și robirea poporului muncitor din România...” ⁵⁹.

Trecînd de partea puterilor Antantei, Ferdinand de Hohenzollern ⁶⁰

⁵⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 429.

⁵⁶ Vezi: T. Bugnariu și L. Banyai: „Trădarea Transilvaniei de către Carol I și Carol al II-lea de Hohenzollern în ajunul primului și celui de-al doilea război mondial”, în „Studii”, nr. 1/1954, pag. 113.

⁵⁷ „Cum s-a prăpădit țara. Ce spun documentele diplomatice secrete”, pag. 5.

⁵⁸ Loc. cit., pag. 6.

⁵⁹ Loc. cit., pag. 30.

⁶⁰ Ferdinand de Hohenzollern era un demn urmaș al unchiului său, Marele scriitor Henry Barbusse scria despre el că încă prinț fiind „ducea o viață desfrînată... ce corespundea tradițiilor străbunilor săi” („La Fédération Balcanique” nr. 59, din 1 ianuarie 1927, pag. 1096), iar ziarul „Adevărul”, în numărul său din 26 ianuarie 1893, nu fără temei, îl numea „nepotul Harpagonului”. Aducerea în țară, în 1893, a Hohenzollernului ce trebuia să asigure continuitatea dinastiei prusace la tronul României însemnase noi și grele sacrificii pentru masele populare, un nou bir pe umerii lor. Din impozitele stoarse de la cetățeni, au fost afectați 60 000 de lei drept cheltuieli

a făcut acest lucru pentru a înăbuși avîntul revoluționar crescînd al maselor ce amenința cu lichidarea reacționarului regim monarhic burghezo-moșieresc ⁶¹, pentru a putea realiza tendințele sale imperialiste de cîmpire și anexiune a unor teritorii străine, cît și pentru a-și păstra sprijinul liderilor liberali ca I. I. C. Brătianu și B. Știrbey, al căror anturaj forma „un fel de gard viu împrejurul familiei regale, pe care o proteja bucurîndu-se în același timp de protecția ei” ⁶². Totodată, orientarea antantofilă a lui Ferdinand în această perioadă era determinată în bună măsură de soția sa regina Maria, strîns legată de interesele imperialismului englez.

Primul război mondial — în care România a fost aruncată de regimul „...de politicieni lacomi, fricoși, reacționari, conduși de o dinastie tot așa de lăcomă și reacționară” ⁶³ — a pricinuit poporului suferințe imense, doliu, foamete, ruină economică. România a intrat în război cu o armată cu totul nepregătită, deși sub pretextul „înzestrării” armatei, atît Carol I cît și Ferdinand, împreună cu politicienii din guvernele respective jefuiseră sute de milioane de lei din bugetul statului. În teritoriul ocupat de trupele germane, oamenii muncii și bogățiile țării au fost supuși unei exploatare și jefuiri fără precedent. După unele date, pe care nu le putem privi decît ca minime, în perioada de ocupație au fost jefuite și exportate din țara noastră către țările Puterilor centrale cca. 2 161 905 tone de cereale, furaje și alimente ⁶⁴, 1 140 809 tone de produse petrolifere ⁶⁵ etc.; peste 100 000 vagoane de alimente și furaje au fost consumate pentru întreținerea armatelor de ocupație ⁶⁶ ș.a.m.d. În timp ce poporul și economia țării erau supuse unui jaf de asemenea proporții, regele avusese grijă să lase palatele, moșiile și domeniile coroanei sub paza oamenilor săi de încredere ⁶⁷, dînd totodată dispoziții ca în teritoriul ocupat să se mențină un puternic aparat polițienesc, de represiune împotriva maselor populare ⁶⁸; colaboraționiștii, în frunte cu Al. Marghiloman, puneau la cale cu ocupanții afaceri dintre cele mai verșoase ⁶⁹.

Tratatul de pace încheiat cu Puterile centrale rămîne însă expresia cea mai fidelă a caracterului profund antinațional al politicii duse de monarhie în această perioadă. Tratatul de pace din 1918 reprezenta în bună măsură prețul pe care monarhia îl plătea pentru ca regele Fer-

pentru primirea familiei princiare, 5 000 de lei pentru baterea unor medalii comemorative („Monitorul oficial” nr. 223, din 9 ianuarie și nr. 233, din 21 ianuarie 1893), a fost stabilită pentru Ferdinand o listă civilă de 300 000 de lei aur („Adevărul” din 24 decembrie 1892), au fost strînși cu ajutorul poliției cca. 180 000 de lei de la păturiile nevoiașе pentru cumpărarea unei diademe prințesei (Arhiva M.A.E., dosarul nr. 41/92—93 R 3, partea I, documentul nr. 166 și ziarul „Adevărul” din 26 ianuarie 1893).

⁶¹ Alexandre Nicolau : „La crime de l'oligarchie roumaine”, Paris, 1916, pag. 20—21.

⁶² Biblioteca Academiei R.P.R., fondul Arhiva palatului, mapa XX, Ms. 7, fila 42—43.

⁶³ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 10.

⁶⁴ Direcțiunea generală a statisticii, Serviciul de clasare a documentelor lăsate de inamic, România sub ocupațiune dușmană, fascicola II; „Exploatarea economică a țării”, București, 1920, pag. 21.

⁶⁵ Loc. cit., pag. 23.

⁶⁶ Loc. cit., pag. 27.

⁶⁷ Al. Tzigara-Samurcaș : „Mărturisiri silite”, București, 1920, pag. 52.

⁶⁸ Op. cit., pag. 67.

⁶⁹ Armand Călinescu : „Memorii”, vol. I, pag. 45.

dinand să poată intra din nou în grațiile Puterilor centrale, cât și pentru a se asigura de sprijinul imperialismului german împotriva maselor populare aflate în plin avânt revoluționar. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, instaurarea puterii muncitorești-tărănești în Rusia insuflau maselor populare un curaj și o hotărâre de luptă încă necunoscute. „Exemplul Revoluției din Octombrie — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a fost flacăra înnoitoare, care a întetit lupta maselor muncitoare din țara noastră” ⁷⁰. Valurile luptei revoluționare amenințau existența regimului burghezo-moșieresc. În același timp, forțele reacțiunii internaționale se grăbeau să-și unească eforturile pentru sugrumarea tânărului stat socialist.

Potrivit tratatului din 1918, România urma să acorde Puterilor centrale, pe timp de 30 de ani ⁷¹, și, în cazul când acestea aveau să ceară — pe încă 60 de ani ⁷² — „dreptul de a folosi toate terenurile statului român, ... pentru explorarea, exploatarea și prelucrarea țițeiului, a gazelor naturale, ozocheritei, asfaltului și tuturor celorlalte bituminoase” ⁷³, se obliga să vândă ocupanților toate prisosurile de cereale de tot felul, între care și semințele de oleaginoase, prisosurile de nutreț pentru vite, de leguminoase, de păsări, de vite și carne, de plante textile și de lână ⁷⁴; se obliga să vândă prisosurile din recolta anilor 1918 și 1919 și pentru încă 7 ani următori „numai” dacă Germania și aliații săi aveau să ceară aceasta ⁷⁵. Prin astfel de condiții, cât și prin altele la fel de înrobitoare, prevăzute în tratat, România urma să devină o adevărată colonie germană.

Războiul cu urmările sale dezastruoase, precum și înrobitorul tratat de pace încheiat cu Germania au făcut să crească mai mult ca oricând în trecut ura și revolta maselor împotriva stăpînirii burghezo-moșierești și a monarhiei. Lozinka revoluționară a doborîrii regimului burghezo-moșieresc în fruntea căruia se găsea monarhia și a instaurării republicii socialiste devenise una din cele mai populare lozinci de luptă a maselor.

Crearea Partidului Comunist din România a deschis o etapă nouă în lupta maselor muncitoare, în frunte cu proletariatul, împotriva regimului burghezo-moșieresc din țara noastră. Conținutul principal al acestei noi etape, calitativ superioară, l-a constituit faptul că în fruntea maselor populare „...se afla acum un conducător devotat pînă la capăt cauzei dezrobirii celor ce muncesc, hotărît să conducă la victorie lupta poporului pentru eliberarea de orice exploatare și asuprire” ⁷⁶.

Pornind de la baza de clasă a monarhiei, de la locul pe care aceasta îl ocupa în rîndurile claselor exploataatoare și în

⁷⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 429.

⁷¹ „Tratatul de pace dintre Germania și România, împreună cu anexele germane, Convențiune pentru petrol”, art. 1, Editura „Bukarester Tageblatt”, 1918, pag. 57.

⁷² Loc. cit., pag. 63.

⁷³ Loc. cit., pag. 57.

⁷⁴ Loc. cit., Convențiune economică, art. I, pag. 71.

⁷⁵ Loc. cit., art. 2, pag. 71.

⁷⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 432.

cadrul statului burghezo-moșieresc, ținând seama de trăsăturile agresive, imperialiste ale monarhiei, Partidul Comunist din România a arătat proletariatului și maselor muncitoare că monarhia constituia stîlpul tuturor forțelor reacționare, era expresia celui mai odios parazitism, un dușman înverșunat al poporului muncitor. P.C.R. a determinat caracterul monarhiei din România de după primul război mondial ca fiind o monarhie semifeudală imperialistă ⁷⁷. Justețea acestei aprecieri a fost pe deplin confirmată de întreaga evoluție a evenimentelor petrecute în țara noastră în perioada de după primul război mondial.

După primul război mondial, monarhia, în cîrdășie cu clasele exploatatoare, în rîndul cărora brătienii constituiau, după însăși aprecierea regelui Ferdinand, o a doua dinastie în țară ⁷⁸ —, intensifică politica națională de scoatere la mezat a bogățiilor și suveranității naționale a țării, de transformare a României într-un pion activ al politicii anti-sovietice a monopolurilor internaționale. Pe această cale, România ajunge în scurt timp, așa cum arăta Lenin în 1921, o țară vîndută „...cu ridicata și cu amănuntul capitaliștilor străini” ⁷⁹.

După 1921, „suveranii” țării fac numeroase călătorii în străinătate, la Paris ⁸⁰, la Londra ⁸¹, pentru a cîștiga bunăvoința marelui capital internațional, pentru a atrage atenția acestuia asupra posibilităților mari de „colaborare” pe care le oferă „România Mare”. Aceste „umiltoare călătorii de cerșetorie în numele României Mari” — după cum pe bună dreptate le-a calificat ziarul „România muncitoare” (organ al muncitorilor romîni la Paris) ⁸² —, culminează cu călătoria reginei Maria în S.U.A. (ocombrie—noiembrie 1926).

Deși anunțată ca o „vizită particulară” ⁸³, în decursul căreia regina „peste tot locul a căutat să arate că n-a venit să ceară ceva, ci numai ca să aducă problema poporului român și mulțumirile lui pentru ajutorul (!) dat de America în timpul și după războiul mondial” ⁸⁴, adevăratul scop al acestei vizite n-a putut fi ascuns ⁸⁵.

⁷⁷ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 276.

⁷⁸ M. Theodorian-Carada : „Efimeridele. Însemnări și amintiri, 1908—1928”, Roman, 1937, pag. 51.

⁷⁹ V. I. Lenin, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 101.

⁸⁰ Arhiva M.A.E., fondul dosare speciale, problema 71/1921, dosarul R.29, raportul nr. 2 434 din 8 august 1921.

⁸¹ Arhiva M.A.E., fondul dosare speciale, problema 71/1924, dosarul R.65, raportul nr. 25 162 din 16 mai 1924.

⁸² „România Muncitoare” nr. 6, din 1—14 aprilie 1925, pag. 2.

⁸³ „Le progres” din 5 octombrie 1926.

⁸⁴ Arhiva M.A.E., fondul dosare speciale, problema 71/1926, dosarul R.8, raportul nr. 67 576 din 25.XI.1926, fila 5.

⁸⁵ Din mai toate capitalele țărilor din Europa și din S.U.A., legațiile României raportau M.A.E. existența unui puternic curent nefavorabil familiei regale, reginei și vizitei acesteia. Legația romînă din Washington raporta despre „manifestări ostile în presă”, că „multe ziare, și nu dintre cele mai puțin importante, au căutat să ironizeze vizita reginei Balcanilor...” (Arhiva M.A.E., fondul dosare speciale, problema 71/1926, dosarul R.8, raportul nr. 6 609 din 9.XI.1926 și nr. 67 576 din 25.XI.1926, fila 8). Direcția presei și propagandei din București semnală că ziarul german „Berlin Lokal-Anzeiger” din 19.X.1926 a dat curs unor informații, potrivit cărora „cu ocazia sosirii reginei României în America, ziarele de aici au început să publice știri puțin măgulitoare despre o anumită atitudine gheșefterească a reginei”. Aprecieri asemănătoare erau sesizate din Londra și alte orașe ale lumii (Loc. cit., raportul nr. 6 347 din 21.XI.1926 și nr. 1 480 din 19.XI.1926).

Presa muncitorească a dezvăluit cu o deosebită vigoare scopurile acestei așa-zise vizite particulare. „The Ford Worker” — ziar al muncitorilor de la Uzinele „Ford”, — la mesajul trimis „tuturor americanilor” de către regina Maria, a răspuns: „Să ne ierți Mario, dar nouă nu ne trebuie iubirea ta regală. Tu și guvernul tău capitalist țineți pe muncitorii și pe țăranii români în cea mai amarnică mizerie. Când ei încearcă să protesteze voi îi întemnițați, îi torturați, îi ucideți. Noi știm că tu vrei să pescuiești un împrumut de la milionarii noștri. Trimite deci «dragoste» ta lui J. P. Morgan și lui Henry Ford. Ei sînt specializați în delectarea paraziților regali”⁸⁶. În „Scrisoarea deschisă către regina Maria”, muncitorii români din Detroit, profund indignați de regimul reacționar ce-l reprezenta emisarul regal, își manifestau „nemulțumirea de stările de lucruri din țară și de purtarea căinească a stăpînirii față de popor”⁸⁷.

Rezultatul politicii duse de monarhie și clasele dominante a fost înfeudarea țării imperialismului internațional, jefuirea rapace a bogățiilor ei și exploatarea de tip colonial a maselor muncitoare. După unele calcule, profiturile obținute de capitalul străin în România, în perioada 1922—1928, sînt evaluate (minimal) la suma de 40 miliarde de lei, sumă ce depășește cu aproape o jumătate de miliard venitul total realizat la bugetul ordinar al statului român pe anul 1929⁸⁸.

Politica de înfeudare a țării puterilor imperialiste și de transformare a ei într-un cap de pod al agresiunii antisovietice a mers mîna în mîna cu intensificarea exploatării maselor populare, a terorii împotriva mișcării muncitorești revoluționare și a avangărzii sale, partidul comunist. Dînd a înțelege că nu va șovăi în alegerea mijloacelor de reprimare a maselor, Ferdinand de Hohenzollern declara: „cît voi fi pe tron, nu voi tolera lupta de clasă”⁸⁹. Procesul din Dealul Spirii, scoaterea partidului comunist în afara legilor, în 1924, legile antimuncitorești de tipul celei Mîrzescu, care prevedea condamnarea la muncă silnică pentru cei ce se făceau „vinovați” de propagarea ideilor comuniste, revizuirea în interesul claselor exploatare a constituției de la 1866 sînt numai cîteva exemple care evidențiază modul cum monarhia și clasele exploatare urmăreau întărirea dictaturii lor.

Constituția din 1923 — care a servit ca sprijin sîngeroasei dictaturi a capitaliștilor și moșierilor, exercitată prin dinastia de Hohenzollern și cele două partide „istorice” care se succedau la guvern⁹⁰ — întărea absolutismul coroanei, sporea și mai mult privilegiile casei regale. Astfel, numai la cîteva luni după votarea acestei constituții antipopulare, lista civilă a regelui sporește la 10 milioane de lei aur anual, iar dotația prințului moștenitor la 2 milioane de lei aur⁹¹. Începînd cu anul 1926, acestea sporesc la 40 milioane de lei și respectiv 7 milioane de lei, iar în perioada regenței (1927—1930), anual din bugetul de stat sînt scoși cîte 56 mi-

⁸⁶ „România muncitoare” nr. 42/1926.

⁸⁷ „Deșteptarea” (organ de presă al emigranților români din Detroit) din 1 noiembrie 1926.

⁸⁸ „Contribuții la istoria capitalului străin în România”, Editura Academiei R.P.R., 1960, pag. 552.

⁸⁹ Al. Marghiloman: „Note politice”, vol. IV—V, București, 1927, pag. 129.

⁹⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, „Articole și cuvîntări”, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 514.

⁹¹ „Monitorul oficial” nr. 50, din 7 iunie 1923.

lioane de lei ⁹² — sumă echivalentă, în acel timp, cu salariul a cca. 1 700 de muncitori calificați din industria petrolieră pe timp de un an ⁹³.

Monarhia, cel mai mare proprietar funciar din țară și unul dintre virfurile oligarhiei financiare, era legată prin mii de fire de cele mai reacționare forțe sociale interesate împreună cu aceasta în jefuirea poporului muncitor, a bogățiilor țării. În primul său număr, din iunie 1926, „Lupta de clasă”, revista teoretică ilegală a P.C.R., dezvăluind cîrdășia de interese dintre rege și liberali, scria că regele „...prin interesele sale materiale de proprietar de latifundii și de mare capitalist cointerestat în diferite afaceri liberale, el este o parte constitutivă a clicii financiare liberale”. Gradul în care regele Ferdinand era interesat în afacerile financiare de tot felul rezultă și din faptul că în anul 1925 acesta deținea titluri și acțiuni în valoare de peste 155 milioane de lei ⁹⁴, avea depozite însemnate la marile bănci din Londra, Paris, Berlin, Zürich, Viena ș.a. ⁹⁵

Ferdinand a lăsat moștenitorilor săi o avere ce se ridica la suma de 385 476 714 lei ⁹⁶. În această sumă nu intra și partea de avere lăsată ca moștenire lui Mihai și reginei Maria. Dacă se ține seama că lui Mihai i-a lăsat întreaga moșie Sinaia-Predeal, împreună cu castelul Peleş și celelalte castele, clădiri și alte construcții aferente, clădirile din București rezervate pentru personalul superior, pentru funcționari și servitori ai curții, plus încă nouă imobile în București, înseamnă că averea lăsată ca moștenire era mult mai mare ⁹⁷. Regele considera însă că această avere jefuită din munca poporului nostru era prea mică. „Împrejurările grele economice de după marele război și greutatea familiare — arăta în testamentul său — nu mi-au îngăduit să-mi văd sporind averea mea personală...” ⁹⁸. Ce e drept, după primul război mondial, au fost condiții economice grele în țară. Dar nu pentru monarhie și ceilalți exploataitori, ci pentru masele de milioane de oameni ai muncii din jefuirea căroră Hohenzollernii își sporeau an de an averile și duceau o viață de lux și risipă nemaiîntîlnită.

Criza economică mondială din anii 1929—1933, care a zguduit din temelii sistemul capitalist și a dus la creșterea considerabilă a procesului de radicalizare a maselor, s-a manifestat în România, datorită înapoierii economice a țării și menținerii rămășițelor feudale, în forme deosebit de violente. Politica burgheziei și moșierimii de a ieși din criză pe seama maselor populare și pe calea unei și mai mari înfeudări a țării către capitalul monopolist străin a lovit crunt nivelul de trai al oamenilor muncii din România.

În scopul înăbușirii luptei revoluționare a maselor, pentru a-și întări pozițiile slăbite de criză, cît și pentru a pregăti criminalul război antisovietic, cercurile reacționare ale burgheziei și moșierimii române

⁹² „Monitorul oficial” nr. 174, din 9 august 1927.

⁹³ Vezi Gh. Surpat: „Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească”, Editura științifică, 1962, pag. 99; pentru perioada 1927—1928 salariile lunare în industria petrolieră au oscilat între 2 000 și 3 600 de lei.

⁹⁴ Arhiva istorică centrală, fondul Ferdinand, documentul nr. 139 900 din 5 decembrie 1927.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Arhiva istorică centrală, fondul Ferdinand, testamentul original, fila 7.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid., fila 6.

și marea finanță internațională au readus în țară, în anul 1930, pe aventurierul Carol al II-lea⁹⁹.

Cercurile cele mai reacționare din țară vedeau în aventurierul Hohenzollern omul lor de încredere care „să taie în carne vie”¹⁰⁰, unealta cea mai indicată pentru realizarea planurilor lor de ieșire din criză pe spinarea maselor populare și pe calea unei și mai mari înfeudări a țării capitalului monopolist străin.

Întreaga reacțiune internațională a văzut în Carol II exponentul de nădejde al politicii sale antisovietice. Președintele Reichului german, președintele S.U.A., al Republicii Franceze, regele Angliei, al Belgiei, al Spaniei, împăratul Japoniei, papa Pius al XI-lea s-au grăbit să-l asigure pe Carol de sprijinul și încrederea lor, au salutat cu satisfacție proclamarea sa ca rege¹⁰¹, văzînd în el „unul din stîlpii ordinei în estul european”¹⁰².

Nu este cîtuși de puțin întîmplător faptul că o dată cu instalarea lui Carol II au început să vină în țară emisari ai marelui capital internațional, reprezentanți ai lui Morgan, apoi Ivar Kreuger însuși, Vickers, Detterding, Gustav Nobel etc. E de remarcat, de pildă, că Detterding a venit în România „răspunzînd unei invitațiuni a suveranului” și „spre a se informa asupra situației de la noi”¹⁰³. Ceea ce presa burgheză reacționară numea „o simplă vizită” era demascată de către partidul comunist ca avînd cu totul alt scop: „El (Detterding — *n.n.*) a ajutat pe aventurierul Carol să vină în România pentru întărirea monarhiei, pentru înscăunarea dictaturii deschise fasciste-militare și pentru pregătirea războiului contra Uniunii Sovietice. El a venit să vadă roadele domniei lui Carol și în ce măsură milioanele sale servesc la pregătirea războiului și la înăbușirea în sînge a muncitorimii din România”¹⁰⁴. În planurile agresive ale imperialismului, armata romînă reprezenta „un sprijin principal al aliaților..., avangarda generală strategică...”¹⁰⁵ împotriva Uniunii Sovietice; cercurile militariste ale imperialismului francez, în frunte cu generalul Petain, după cum a reieșit cîțiva ani mai tîrziu, vedeau „...comandant suprem al Armatei Micii Înțelegeri, în cazul unui război apropiat, pe M. S. Regele Carol II, secondat de un stat major francez...”¹⁰⁶. Aducerea lui Carol II pe tronul Romîniei servea deci scopurilor marilor puteri imperialiste și ale celor mai reacționare

⁹⁹ În decembrie 1925, liberalii, în frunte cu I.I.C. Brătianu, considerînd că moștenitorul tronului manifestă veleități de independență față de gruparea respectivă, îl înlăturaseră de la tron și instauraseră după moartea regelui Ferdinand o regentă formată din oameni de încredere ai oligarhiei financiare liberale. (Vezi N. Iorga: „Subt trei regi”, București, 1932, pag. 392.)

¹⁰⁰ Arhiva istorică centrală, fondul Carol II (neinventariat). Vezi scrisoarea generalului Suțu, din 19 decembrie 1929, adresată lui Carol.

¹⁰¹ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, secretariatul oficial (neinventariat), mapa nr. 4/1930, dosarul „Scrisori regale, notificări și răspunsuri cu ocazia urcării pe tron a M. S. Regele Carol II” (nenumărat).

¹⁰² Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, secretariatul oficial (neinventariat), mapa nr. 3/1930, scrisoarea din 30 decembrie 1930, adresată lui Carol II de către Comitetul de inițiativă internațională antibolșevic.

¹⁰³ „Lupta” din 29 martie 1931.

¹⁰⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul nr. 32 813/275, vol. II, fila 319.

¹⁰⁵ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, Secretariatul oficial (neinventariat), mapa 1/1931, documentul nr. 149 din 15 decembrie 1931, fila 8.

¹⁰⁶ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, Secretariatul oficial (neinventariat), mapa 1/1931, documentul nr. 2 339 din 21 decembrie 1936, fila 1.

cercuri din România de intensificare a pregătirilor de război împotriva Uniunii Sovietice.

Instalarea celui de-al treilea Hohenzollern pe tronul României era determinată și de o altă cauză. Capitalul monopolist străin avea tot interesul ca la conducerea țării să aibă un om al său de încredere, care să mențină „liniștea și ordinea” în țară, să-i asigure obținerea unor profituri ridicate de monopol. Carol II a urmat cu fidelitate ordinele stăpînitorilor săi. În chiar ziua instalării sale la tron, într-un interviu acordat presei, arăta: „Cineva dintre dv. îmi cere să declar dacă sînt pentru primirea capitalului străin în România în aceleași condițiuni de care se bucură capitalul român. Îmi pare bine că s-a pus această întrebare pentru a lămuri un punct de vedere pe care-l consider important. Puteți asigura cercurile financiare străine de toată sollicitudinea mea”¹⁰⁷. Era o chemare cum nu se putea mai limpede adresată marilor monopoliuri pentru jefuirea țării.

În timpul domniei lui Carol II, jefuirea finanțelor țării, afacerismul, corupția, înfeudarea țării puterilor imperialiste — trăsături caracteristice ale politicii dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen — sînt ridicate, mai mult ca oricînd, la rangul de principii ale politicii de stat și „perfecționate”, dezvoltate fără precedent.

În condițiile cînd criza economică devenea tot mai apăsătoare, aducînd după sine suferințe, chinuri și mizerie de nedescris pentru masele largi populare, Carol II își inaugurează activitatea prin stabilirea unei liste civile pentru membrii familiei regale, în sumă de 74 milioane de lei: 40 de milioane — lista civilă a regelui, 20 de milioane — a reginei Maria, cite 7 milioane pentru principesa Elena și prințul Nicolae¹⁰⁸. La acestea se mai adăugau alte 7 milioane de lei, subvenția statului pentru moștenitorul tronului. Anual, bugetul de stat plătea pentru familia regală, numai sub forma listei civile, suma de 81 milioane de lei.

Această povară era aruncată pe spinarea maselor muncitoare în condițiile în care în țară erau numeroși muncitori și funcționari care nu mai primiseră salariile de 4—8 luni de zile, cînd concedierile se țineau lanț, aruncînd zeci de mii de oameni ai muncii în ghearele șomajului, cînd la sate erau tot mai numeroase cazurile de comune întregi, ca, de exemplu, comuna Iteu (județul Bihor), în care mai rămăseseră doar 17 familii cu averile nevîndute la licitație¹⁰⁹.

Proporțiile jafului ce-l reprezenta lista civilă apar și mai evident dacă se are în vedere faptul că în anul financiar 1933/1934 bugetul țării pentru problemele muncii reprezenta suma derizorie de 54 664 501 lei sau 0,54% din bugetul general al statului¹¹⁰. Deci, pentru 5 membri ai familiei regale, numai sub forma listei civile era afectată o sumă de aproape 1,5 ori mai mare decît pentru nevoile sociale ale întregii clase muncitoare din România.

Alături de lista civilă, un alt mijloc de jefuire a statului l-au constituit diversele subvenții de stat, alocațiile bugetare pentru întreținerea și mărirea palatelor și castelelor regale, scutirile de taxe și

¹⁰⁷ „Moniteur du pétrole roumain” nr. 12/1930, pag. 729.

¹⁰⁸ „Monitorul oficial” nr. 440, din 27 iunie 1930.

¹⁰⁹ Arhiva istorică centrală, fondul M.A.I., dosarul nr. 6/1931, filele 5, 6, 7.

¹¹⁰ „Expunere de motive la proiectul de buget pe anul financiar 1933/1934”, pag. 26.

impozite etc. Astfel, numai pentru exproprierile legate de mărirea pieței și a grădinii palatului din Calea Victoriei s-au cheltuit circa 800 000 000 de lei ¹¹¹. După unele calcule, primele suportate de stat în legătură cu transferul de devize făcut de membrii casei regale peste graniță numai în perioada 1935—1940 s-au ridicat la suma de peste 256 milioane de lei ¹¹², iar scutirile de taxe vamale acordate casei regale în perioada 1939—1940 au reprezentat mai mult de 170 milioane de lei ¹¹³. Luându-se ca bază datele furnizate de arhiva contabilă a fostei case regale, rezultă că scutirile de impozite acordate proprietăților domeniilor coroanei, în virtutea legii din 10 iunie 1884, numai în perioada 1920—1940 au reprezentat aproape 300 milioane de lei ¹¹⁴.

Pe lângă jefuirea bugetului de stat, un loc important în sporirea profiturilor casei regale continua să-l dețină exploatarea crîncenă a muncitorilor și țăranilor muncitori de pe moșiile și domeniile coroanei.

Cu toate că după primul război mondial, sub presiunea avîntului revoluționar al maselor populare, unele din moșiile domeniilor regale ¹¹⁵ au intrat în cadrul legii de reformă agrară, monarhia a continuat să dețină locul principal în rîndul marilor proprietari funciari. În perioada 1930—1940, monarhia stăpînea peste 150 000 ha ¹¹⁶ — cam tot atîta cît dețineau circa 300 000 de familii țărănești cu pămînt puțin ¹¹⁷. În afară de moșiile și domeniile coroanei, casa regală arenda în fiecare an de la stat, la prețuri derizorii, mii și zeci de mii de hectare de pădure pentru vînătoare, bălți pentru pescuit etc.

Moșiile regale erau exploatare atît în dijmă, cît și în regie proprie. Monarhia era ea însăși un sprijinitor activ al păstrării puternicelor rămășițe feudale în agricultura țării noastre. Împietind exploatarea semifeudală cu cea capitalistă, monarhia exploata crîncen miile de țărani muncitori și argați ce trudeau pe moșiile regale. Din exploatarea domeniilor coroanei, monarhia obținea anual venituri nete ce variaua între 29 milioane și 30 milioane de lei (în medie, pe perioada 1920—1940). Moșiile proprietate privată erau și mai rentabile. Astfel, numai din exploatarea moșiei Minăstirea, în anul 1936, Carol II a obținut un profit net de 5 766 139 de lei ¹¹⁸.

Cu salarii de mizerie, lipsiți de cele mai elementare măsuri de protecție a muncii, supuși unui regim de teroare și unei munci istovitoare, miile de țărani exploatați pe moșiile regale o duceau cum nu se

¹¹¹ Vezi „Universul” din 26 septembrie 1940.

¹¹² C. Murgescu : „Caracterul prădalnic al dinastiei de Hohenzollern-Sigmarin-gen. Unele operații cu devize ale fostei case regale între anii 1935—1940” în „Studii” nr. 4/1958, pag. 111.

¹¹³ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, neinventariat.

¹¹⁴ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, neinventariat, adresa nr. 989 din 12 decembrie 1942 către M. F.

¹¹⁵ Este vorba de moșiile Sabașa și Farcașa din jud. Suceava și moșia Domnița din jud. Rîmnicu-Sărat.

¹¹⁶ În septembrie 1940, suprafața de 150 643 ha era astfel repartizată : domeniile coroanei : 83 553 ha ; proprietățile fostului rege Mihai : 14 498 ha ; moșia Poieni a fostei arhiducese Ileana : 2 247 ha ; moșia Broșteni a fostului principe Nicolae : 42 760,7 ha ; moșia Minăstirea a fostului rege Carol al II-lea 1 400 ha ; moșiile fostei regine Elisabeta a Greciei : 6 185 ha (Vezi C. Murgescu, op. cit., pag. 99).

¹¹⁷ După datele recensămîntului agricol din anul 1930, existau în țară 610 000 de gospodării țărănești cu proprietăți sub 1 ha, totalizînd 320 000 ha.

¹¹⁸ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, moșia Minăstirea-Ilfov (neinventariat), dare de seamă asupra exploatării moșiei pe anul 1936.

putea mai greu. Despre modul cum erau priviți țărani muncitori de pe moșiile regale, semnificativ este următorul exemplu : În urma unui incendiu, la moșia Minăstirea, în anul 1930, au fost distruse 50 de gospodării ale țăranilor muncitori, mai bine de 200 de oameni rămânând pe drumuri. Pentru ajutorarea sinistraților, generalul Condeescu, administratorul moșiei, a cerut lui Carol II să aprobe suma de 50 000 de lei (echivalentă cu prețul unui vagon de grâu), arătând că acest gest „va impresiona mintea lor...” și-i va opri „de la tentațiuni ce ne pot fi dăunătoare culturilor, instalatiilor etc.”. Față de această situație, le-a venit totuși „în ajutor”, dându-le câte 2—3 banițe de mălai „pentru a nu-i pune în pozițiunea de a recurge la acte nepermise împinși de mizerie și foame” ¹¹⁹. Este demn de notat că din munca țăranilor de pe moșia Minăstirea, cărora în situația grea ce se găseau acordarea unui ajutor infim de 2 500 lei de sinistru necesita „înaltă” aprobare de la Paris, cu un an înainte, lui Carol de Hohenzollern îi fuseseră trimiși peste 8,5 milioane de lei ¹²⁰.

Mizeria și foamea au caracterizat întotdeauna situația celor care munciau din zori și pînă-n noapte pe moșiile regale. În timpul lui Carol I, înfățișînd situația extrem de grea a țăranilor ce erau exploatați pe moșiile coroanei, ziarul „Lupta” scria : „Multora li se pare că țăranul de pe proprietățile și apanagiile regelui e mai puțin oropsit ; se înșală amarnic. La toate moșiile exploatare de rege, țăranul e jefuit groaznic, prădat și jefuit în toată puterea” ¹²¹. În anul 1939, în timpul domniei lui Carol II, un raport al administrației moșiei Segarcea arăta printre altele : „...cu prețurile ce plătim noi însă, abia putem ține oamenii...” ¹²², iar în anul următor, un alt document înfățișa o stare de lucruri asemănătoare : „Moșia Minăstirea raportează că muncitorii fac plîngerii continue la moșie că au masă neîndestulătoare și aceasta datorită faptului că rațiile sînt prea reduse” ¹²³. Un adevărat act de acuzare împotriva prădalnicei monarhii este relatarea muncitorului Cernat Alexandru de la moșia Minăstirea, făcută în preajma abolirii monarhiei. „Mulți cred că-i ferice de noi, că trăim bine, că lucrăm doar pe moșia regelui. Dar nu-și închipuie nimeni că umblăm desculți prin noroiul înghețat, și de-ar fi numai atît. N-avem o zdreanță de cămașă. Hainele rupte de dimie le îmbrăcăm de-a dreptul pe pielea goală. Nici săpun nu ne dă” ¹²⁴. Iar țăranul muncitor Gheorghe Dumitru St. Dobre, care a muncit din anul 1918 și pînă în anul 1947 pe moșiile domeniului coroanei ca dijmaș, arăta că în toți acești treizeci de ani în casa lui n-a pătruns niciodată bucuria ¹²⁵. Fie că erau salariați, fie că munciau pămîntul în dijmă, țăranii muncitori de pe moșiile regale erau supuși unei exploatare la fel de crîncene.

Fără îndoială însă că profiturile cele mai mari erau obținute de monarhie pe calea exploatareii crîncene a maselor populare și a jefuirii

¹¹⁹ Arhiva istorică centrală, fondul Carol II (neinventariat), scrisoarea din 22 martie 1930, trimisă de generalul Condeescu principelui Carol.

¹²⁰ Arhiva istorică centrală, fondul Carol II (neinventariat), Scrisoarea din 17 noiembrie trimisă de generalul Condeescu principelui Carol.

¹²¹ „Din literatura antimonarhică”, E.S.P.L.A. 1956, pag. 88.

¹²² Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, moșia Segarcea (neinventariat).

¹²³ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, moșia Minăstirea (neinventariat).

¹²⁴ „Scînteia” din 17 ianuarie 1948.

¹²⁵ „Scînteia” din 18 ianuarie 1948.

bogațiilor țării, în complicitate cu vîrfurile cele mai reacționare ale claselor exploatatoare din țară și cu capitalul internațional. „...Regele Carol — arăta o broșură editată de P.C.R. în anul 1936 — este strîns legat de industria internațională de armament și de trusturile internaționale de petrol, pentru care războiul și pregătirea de război este o piață de desfacere din cele mai bune... *Interesele celor mai mari bănci românești, interesele industriei de armament și de petrol, interesele trusturilor industriale și sindicatelor mari de export, cum și ale moșierimii mari românești* — acestea sînt interesele pentru care îi bate regelui inima. în serviciul cărora se află și pentru care lucrează zi de zi”¹²⁶.

În perioada 1930—1940, monarhia se situează în vîrfurile piramidei capitalului financiar. Carol II deținea zeci de mii de acțiuni la numeroase fabrici, uzine și bănci din țară și din străinătate.

El dicta în mod absolut la Banca de credit român, unde deținea mai mult de o treime din numărul de acțiuni al acesteia¹²⁷. În același timp, prin Banca de credit român, care în ajunul celui de-al doilea război mondial avea participații la 63 de societăți industriale, la 11 bănci și instituții de credit, precum și la 19 societăți comerciale, întreprinderi de transporturi și de asigurare¹²⁸, Carol II își subordonase numeroase întreprinderi din țară controlate de această bancă. Astfel, Banca de credit român deținea mai mult de jumătate din capitalul Fabricii de sticlă cu gaz metan din Medias, care, la rîndul său, controla întregul cartel al fabricilor de geamuri; la fel deținea 55% din capitalul societății Industria textilă — Buhuși, care controla la rîndul său întreprinderile „Saturn”, Fabrica de postav — Azuga, „Dorobanțul”, Industria textilă — Ploiești; în ansamblu, acest monopol al Băncii de credit român deținea 80% din producția de postav a țării. Fabricile de zahăr controlate de Banca de credit român dădeau la un loc 35% din producția de zahăr a țării. Carol II, împreună cu fosta principesă și regină a Greciei, Elisabeta, dețineau în anul 1942 un număr de 425 094 de acțiuni din totalul de 800 000 ale Băncii de credit român. Prin aceasta, casa regală controla nu numai fondurile acestei bănci, dar, așa cum s-a arătat, și întreprinderile aflate sub controlul ei, plasamentele efectuate de bancă, care se ridicau la suma impresionantă de 6,6 miliarde de lei¹²⁹. La uzinele „N. Malaxa”, Carol II deținea circa o treime din capitalul acestora¹³⁰, aproape tot atît la I.A.R. și „Astra” — fabrică de vagoane și armament. În același timp, el avea un număr însemnat de acțiuni la întreprinderi de peste hotare ca, spre exemplu, „Deutsche Bank”, „Allgemeine Elektrik Gesellschaft A.E.G.”, la concernul textil „Financière Textile pour France et L'Etranger”, avea legături de afaceri cu concernul american „Morgan” și cu monopolul englez de armament „Vickers”.

La data de 31 decembrie 1942, Carol II avea în depozitul Băncii de credit român acțiuni în valoare de peste un miliard de lei (calculat

¹²⁶ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 302.

¹²⁷ A. Vijoli: „Cercetări asupra capitalului financiar în țara noastră”, 1949, pag. 43.

¹²⁸ Gh. Surpat: „Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească”, Editura științifică, 1962, pag. 78.

¹²⁹ A. Vijoli, op. cit., pag. 68.

¹³⁰ C. Murgescu, op. cit., pag. 102.

la cursul zilei respective)¹³¹. O enumerare cît de sumară arată întinsele legături financiare și, în același timp, cîmpul larg de exploatare folosit de monarhie pentru sporirea profiturilor. Astfel, regele deținea acțiuni la Banca națională a Romîniei, la Banca romînească, Banca generală a Țării Romînești, la Fabrica de hîrtie Bușteni, Fabrica de bere Azuga, S.A.R. de telefoane, Dacia-romînă — societate de asigurare —, „Mica” — industria minieră, „Redevența”, I.R.D.P., „Steaua romînă” — societăți petrolifere, S.R.D., S.T.B. — întreprinderi de transport, „Cloșani”, „Bucovina”, Societatea fostă „Goetz” — industria lemnului etc.¹³². În porții mai mici, dar nu lipsite de însemnătate, dețineau pachete de acțiuni la întreprinderile din țară și din străinătate și ceilalți membri ai familiei regale. Astfel, regina Maria, în anul 1938, avea depozitate la Banca de credit romîn, „Bank of Roumania”, Ltd. București, „Morgan & Co.”, Paris, „Bank of Roumania”, Ltd. London și la „Bayer Hyp. u. W. bk München”, acțiuni și diferite efecte publice în valoare de peste 51 milioane de lei¹³³. În comparație cu Carol II, se pare că era îndreptățită să scrie în testamentul său că resimte „o vie întristare”¹³⁴ asupra „modestei” sale averi¹³⁵.

Exponentă tipică a oligarhiei financiare, monarhia avea strînse legături cu reprezentanții mării industrii de război, cu cei mai reacționari generali și ofițeri superiori, interesați în intensificarea cursei înarmărilor, care le aducea profituri fabuloase. O expresie grăitoare a acestei comunități de interese o constituie însăși camarila regală. Aceasta întru-nea tot ce era mai reacționar în țară, mai vrăjmaș poporului, mai aventurier și mai lipsit de scrupule. Camarila regală era formată dintr-o „cloacă de aventurieri, escroci, naufragiați politici, cavaleri de industrie și paraziți”, care „...căuta să se îmbogățească repede și cu orice preț pe spinarea țării...”. Printre aceștia se numărau: N. Malaxa, proprietarul întreprinderilor cu același nume, avînd însemnate pachete de acțiuni la Uzinele „Copșa Mică”-Cugir, la Reșița și „Astra” etc.; Ernest Urdăreanu, ministrul curții regale, căruia Carol II îi dăduse procură să-l reprezinte în toate problemele ce se refereau la averea sa, membru în consiliul de administrație la Banca de credit romîn, la „Steaua romînă”, la „Astra” — fabrica de vagoane și armament, la Societatea pentru industria textilă etc.; I. Gigurtu, mare industriaș, devenit în 1940 prim-ministru; C. Argetoianu, bancher, industriaș, unul dintre cei mai reacționari politicieni, care a susținut pe toate căile instaurarea dictaturii regale; Ernest Baliff, general adjutant, membru în consiliul de administrație la „Reșița”, „Concordia”, Societatea de ciment „I. C. Cantacuzino”, Societatea bancară romînă etc.; A. Mocsony — membru în consiliul de administrație la 14 societăți, printre care „Standard” (de telefoane), „Mărășești”, Banca comercială romînă etc.; Ion Stîrcea — membru în consiliul de administrație la 17 societăți; unul dintre principalii oameni de încredere ai lui Carol II era colonelul Gabriel Marinescu, șeful siguranței Capitalei. În România burghezo-moșierească, camarila regală constituia,

¹³¹ A. Vijoli, op. cit., pag. 68.

¹³² Op. cit., pag. 68.

¹³³ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală, caseta: actele privitoare la încetarea din viață a reginei Maria, actul de împărțeală a averii lăsate.

¹³⁴ Loc. cit., testamentul original, fila 8.

¹³⁵ Ibid.

așa cum arăta Lenin referindu-se la cea din Rusia țaristă, „...o mostră vie a celui mai odios parazitism”¹³⁶.

Oligarhia financiară, în fruntea căreia se găsea regele, deținând posturile de comandă în economia românească și avându-și aparatul de stat burghezo-moșieresc în întregime subordonat, în cîrdășie cu monopolurile internaționale, dicta întreaga viață economică și politică a țării, își însușea cea mai mare parte a profiturilor. Profituri deosebit de ridicate obțineau însă întreprinderile la care înșiși Hohenzollernii dețineau capital. Comenzile de stat pentru înarmări, fortificații, construcții de drumuri etc., preluate prin intermediul casei regale, erau o adevărată „mină” de aur pentru acestea. Astfel, în perioada 1930—1940, uzinele „Reșița”, „Malaxa” și „Astra” — la care monarhia deținea în jur de o treime din capital — au executat comenzi de material rulant pentru C.F.R. în sumă de 8,6 miliarde de lei. Profitul încasat la aceste comenzi a fost de 2,7 miliarde de lei. Pentru fiecare sută de lei plătită ca salariu muncitorilor, la aceste comenzi „Reșița” realiza 390 de lei profit, „Malaxa” — 690—950 de lei și „Astra” — 300 de lei¹³⁷. Uzinele „Malaxa” au încasat la o singură comandă de armament, al cărei preț de cost era de 182 milioane de lei, un profit brut de 1 476 milioane de lei¹³⁸. Banca de credit român, la care membrii casei regale dețineau mai bine de 40% din capital, a ajuns în anul 1942 la un capital de 400 milioane de lei față de 125 de milioane în 1923; profiturile realizate de bancă în anul 1942 depășeau de trei ori mărimea capitalului băncii¹³⁹.

Izvorul uriașelor profituri obținute de monarhie și ceilalți magnai ai capitalului financiar l-a constituit jefuirea fără seamăn a maselor largi populare, pe ai căror umeri apăsau din greu cheltuielile de înarmare. După unele calcule oficiale, în perioada 1929—1938 veniturile statului, obținute pe calea bugetului, reprezentau aproximativ o cincime din venitul național al țării, ceea ce depășea cu mult ponderea respectivă dintr-o serie de mari țări capitaliste¹⁴⁰. În ce privește cheltuielile bugetare legate direct de înarmare, acestea au crescut de la 3,6 miliarde de lei în 1936 la 16,2 miliarde de lei în 1940¹⁴¹.

Continuînd tradiția nefastă a dinastiei Hohenzollern-Sigmaringen, Carol II, în complicitate cu conducătorii partidelor național-țărănesc și național-liberal, și cu asentimentul imperialismului anglo-franco-american, transformă treptat țara, în special după 1935, într-o bază de aprovizionare a Germaniei hitleriste cu produse agroalimentare și petrol. În fruntea acestei politici antinaționale se găseau regele și primul ministru Gh. Tătăreanu. Este semnificativ din acest punct de vedere raportul din 18 noiembrie 1937 înaintat de Fabricius la Berlin, în care reprezentantul hitlerist arăta: „Importanța României pentru aprovizionarea noastră cu materii prime (alimente, furaje, precum și petrol) este foarte mare și prezintă perspective favorabile și pentru viitor... Cum

¹³⁶ V. I. Lenin, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 113.

¹³⁷ N. N. Constantinescu, V. Axenciuc: „Capitalismul monopolist în România”, Editura politică, 1962, pag. 263.

¹³⁸ Gh. Surpat, op. cit., pag. 64.

¹³⁹ Op. cit., pag. 62.

¹⁴⁰ Dan Grindea: „Despre venitul național în capitalism”, Editura științifică, 1956, pag. 257.

¹⁴¹ Gh. M. Dobrovici: „Evoluția economică și financiară a României în perioada 1934—1943”, pag. 162 și 327.

am raportat în repetate rânduri, majestatea sa, primul ministru și alte personalități importante ale vieții publice românești mi-au făcut cunoscut că sînt în așteptarea sprijinului german..."¹⁴² La mai puțin de o lună de la acest raport, după încheierea acordului economic cu Germania¹⁴³, același agent al hitlerismului aprecia că „audiența pe care regele a acordat-o semnatarului (acordului economic — *n.n.*) demonstrează întărirea influenței germane ce a avut loc în anii care au urmat după încheierea tratatului de comerț din 1935”¹⁴⁴.

Prin încheierea acordului economic din 23 martie 1939 cu Germania hitleristă, clasele dominante și exponenții acestora în guvernul de dictatură regală al lui Carol II au pregătit terenul pentru înfeudarea completă a țării Germaniei fasciste. Demascînd caracterul înrobitor al acestui acord, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că, prin pactul încheiat, dictatura regală a vîndut Germaniei naziste bogățiile țării și că acest tratat a constituit un prim pas hotărîtor spre pierderea independenței naționale a țării¹⁴⁵.

Tratatul economic încheiat în martie 1939 transforma România într-o anexă a economiei hitleriste. Potrivit prevederilor acestui tratat, România trebuia să-și dezvolte agricultura în raport cu necesitățile Germaniei hitleriste de produse agroalimentare; România era obligată să întocmească „un plan economic pe 10 ani, care să țină seama de cerințele de import germane”¹⁴⁶. Tratatul corespundea în asemenea măsură intereselor Germaniei hitleriste, încît, la numai o lună de la încheierea lui, Goering arăta că germanii sînt „pe deplin satisfăcuți” de „colaborarea” economică cu România, pe care „și-au asigurat-o din belșug prin ultimul acord”¹⁴⁷. Tratatul economic din martie 1939 este completat în cursul anului 1940 printr-o serie de noi acorduri care adînceau înfeudarea țării, transformarea ei într-un satelit al Germaniei hitleriste.

Politica claselor exploatoare și a monarhiei de trădare a intereselor naționale ale poporului român culminează în această perioadă cu cedarea părții de nord a Transilvaniei către Ungaria horthistă, în urma semnării de către guvernul regal a odiosului dictat de la Viena. Valul de legitimită revoltă ce a cuprins întreaga țară în urma dictatului de la Viena, exprimat prin mari demonstrații de masă organizate de partidul comunist, arăta că dictatura regală era profund compromisă în fața maselor populare. Ministrul hitlerist la București, Fabricius, raporta la Berlin, la 3 septembrie 1940, că „la demonstrațiile din Transilvania au fost strigăte împotriva regelui. Sentimentul armatei este ostil regelui în multe locuri... pentru că el este gata să aplice verdictul”¹⁴⁸. Pierderea independenței naționale, subjugarea României de către Germania hitleristă

¹⁴² „Documents of German Foreign Policy (1918—1945)”, Series D, vol. V, documentul nr. 147.

¹⁴³ Acordul a fost semnat la 10 decembrie 1937.

¹⁴⁴ Les archives secrètes de la Wilhelmstrasse, V, livre I, l'Allemagne et la Pologne, les petites puissances de l'Europe (Juin 1937—mars 1939), Paris 1954, documentul nr. 145.

¹⁴⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 20.

¹⁴⁶ „Documents of German Foreign Policy (1918—1945)”, Series D, vol. VI, Washington, 1956, pag. 91—96.

¹⁴⁷ Arhiva M.A.E., fondul 71/1939, vol. 77, doc. nr. 274, din 21 aprilie 1939.

¹⁴⁸ „Documents of German Foreign Policy (1918—1945)”, Series D, vol. XI, pag. 11.

au fost desăvîrșite o dată cu instaurarea în România, la 6 septembrie 1940, a dictaturii militare-fasciste în frunte cu generalul I. Antonescu și intrarea în țară, la scurt timp după aceasta, a trupelor hitleriste.

Carol II și-a încheiat cariera de dictator, jefuitor și asupritor al poporului român ca un veritabil Hohenzollern. După o situație încheiată la 6 septembrie 1940, dispunea de un capital ce se ridica la suma impresionantă de 939 251 516 lei¹⁴⁹.

El a plecat din România cu un tren compus din 12 vagoane în care erau... bagajele sale¹⁵⁰. Cu ani înainte avusese grijă să transfere la băncile din străinătate depozite însemnate de bani, titluri, acțiuni etc. Astfel, Armand Călinescu notează în memoriile sale, la 19 mai 1936, că guvernatorul Băncii Franței se interesa ce evenimente se petrec în țară, „deoarece regele Carol a făcut imense depozite la Banca Franței, așa cum făcea regele Alfons (al Spaniei — *n.n.*) în ajunul detronării sale”¹⁵¹; de același lucru se interesa și guvernatorul Băncii Olandei¹⁵². În decurs de numai 5 ani (1935—1939), Carol II transferase la băncile din străinătate suma de 153 835 667 de lei¹⁵³. Practic nu este posibil de determinat cu exactitate uriașele averi jefuite de Carol II din exploatarea poporului român și a bogățiilor țării. Cert este că acest jaf a fost fără precedent chiar în istoria Hohenzollernilor. O dovadă grăitoare în acest sens este faptul că în anul 1953, deci după 13 ani de huzur și risipă în străinătate, fostul rege Carol II lăsa încă moștenitorilor săi o avere imensă. Ziarul burghez „L'Aurore” (Franța), referitor la această problemă, arăta: „La moartea sa, Carol lăsa o avere imensă, bijuterii faimoase, terenuri și imobile, titluri, acțiuni și sume de bani depuse la bănci în Statele Unite, în America de Sud, în Anglia, în Elveția, în Portugalia și în Franța”¹⁵⁴.

Prin întreaga sa politică de sărăcire a maselor muncitoare, de reprimare singeroasă a luptelor muncitorimii ceferiste și petroliste din ianuarie-februarie 1933, de fascizare a țării și de înfeudare a României puterilor imperialiste, Carol II a făcut să crească nemăsurat de mult ura și lupta legitimă a poporului român împotriva retrogradei instituții a monarhiei, împotriva dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen. Chiar și istorici reacționari contemporani, în fața faptelor, sînt nevoiți să recunoască caracterul profund antipopular al politicii celui de-al treilea Hohenzollern: „Semnele neîndoielnice ale cheltuielilor de lux — vilele și apartamentele elegante din cartierele rezidențiale, limuzinele mari, yachting-cluburile și modele pariziene — constituiau un contrast izbitor cu condițiile ce predominau în mediul rural... Costumele în culori vii și pitoreștile dansuri populare ale țărănimii române nu trebuie să ascundă faptul că în 1930 aproape jumătate din populație era analfabetă și că în 1938 unul din fiecare 5 copii murea înainte de a fi ajuns la vîrsta de un an”¹⁵⁵.

¹⁴⁹ Arhiva istorică centrală, fondul Casa regală (neinventariat).

¹⁵⁰ Vezi: C. Murgescu, op. cit., pag. 105.

¹⁵¹ Armand Călinescu: „Memorii”, vol. 6, fila 63.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ C. Murgescu, op. cit., pag. 111.

¹⁵⁴ Vezi „Scinteia” din 5 noiembrie 1953.

¹⁵⁵ H. L. Roberts: „Rumania: Political Problems of an Agrarian State”, New Haven, Connecticut, 1951, pag. 81—82.

Partidul Comunist din România a fost singurul partid care a luat poziție fermă față de politica trădătoare a monarhiei și claselor exploatare, care a mobilizat masele muncitoare la luptă pentru răsturnarea dictaturii regale, care a dezvăluit în permanență caracterul profund antipopular și antinațional al monarhiei. „Zece ani de domnie a lui Carol de Hohenzollern — arăta un document al P.C.R. din anul 1940 — au fost zece ani de îmbogățire și parvenire insolentă, de lux și desfrâu pentru clica imperialistă a regelui călău. Zece ani de exploatare și opresiune sângeroasă, de chinuri și lipsuri pentru populația muncitoare”¹⁵⁶.

Împingerea României în prăpastia criminalului război antisovietic constituie cea mai monstruoasă crimă săvârșită de clasele exploatare față de poporul român. Aruncarea țării în războiul nefast antisovietic a fost pregătită de întreaga politică antinațională, desfășurată încă cu ani în urmă, de clasele dominante, în frunte cu monarhia. Instaurând în interior un regim de cruntă exploatare și de teroare sălbatică îndreptată împotriva oamenilor muncii, și în primul rînd împotriva comunistilor, burghezia și moșierimea, în strînsă cîrdășie cu monarhia, s-au orientat pe plan extern în permanență spre acele forțe ale reacțiunii mondiale care se aflau în fruntea politicii imperialiste antisovietice. Mergînd pe această linie, dictatura regală și apoi dictatura militară-fascistă, sprijinită de partidele burghezo-moșierești și de monarhie, au împins România în orbita Germaniei hitleriste, punînd la dispoziția acesteia atît teritoriul, cît și resursele materiale și umane ale țării.

Ultimul rege din dinastia Hohenzollern-Sigmaringen, împreună cu guvernării fasciste și liderii partidelor național-tărănesc și național-liberal, poartă răspunderea pentru aservirea totală a României față de Germania hitleristă, jefuirea sistematică și organizată a economiei țării de către hitleriști, instaurarea regimului fascist de teroare sălbatică, de crime și nelegiuiri fără seamăn, pentru jalea și doliul ce au cuprins sutele de mii de familii ale ostașilor și ofițerilor români sacrificați într-un război străin intereselor poporului român. Pe lîngă sacrificarea a sute de mii de vieți pentru cauza lui Hitler, tîrîrea a mii de oameni ai muncii în Germania să robească la uzinele de armament, în numai patru ani de jaf banditesc, militaristii germani au trimis în Germania aproape 1 500 000 de vagoane de diferite produse românești¹⁵⁷. Mai mult decît în anii primului război mondial — cînd armatele Kaiserului au pustiit orașele și satele țării noastre și au instaurat un regim de teroare și de jaf tîlhăresc în regiunile ocupate — în timpul războiului criminal antisovietic, hitleriștii, găsind complici oredincioși în monarhie și fasciștii români, s-au instalat în România ca adevărați stăpîni. Pînă și istoricul reacționar vest-german A. Hillgruber recunoaște că Germania reușise să obțină din partea economiei românești „tot ce era posibil”¹⁵⁸.

Crescut la școala marilor jefuitori ai poporului român — Hohenzollernii —, ultimul rege din dinastia adusă în țară de monstruoasa coa-

¹⁵⁶ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.b. XXIV-1, inv. nr. 1 096.

¹⁵⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 822.

¹⁵⁸ Andreas Hillgruber: „Hitler, König Carol und Marschal Antonescu”, Wiesbaden, 1954, pag. 208.

liție burghezo-moșierească nu a dezmințit nici o clipă că este continuatorul fidel al politicii acestora. Între anii 1940 și 1944, Mihai de Hohenzollern încasează comisioane de sute de milioane de lei din „colaborarea” cu finanța germană reprezentată prin „Deutsche Bank”, „Reichskredit Gesellschaft”, „Herman Goering”, „I. G. Farbenindustrie”. În acești ani de cumplită mizerie pentru masele populare, el a continuat să jefuiască poporul muncitor de aproape 400 milioane de lei stoarse numai sub forma listei civile din bugetul statului ; a continuat să rotunjească moșiile regale ; a continuat luxul și desfrîul, imoralitatea fără margini a înaintașilor săi. Pînă acolo ajunseseră dezmățul și orgiile familiei regale, încît la Săvîrșin, unde obișnuit acestea aveau loc, țărani muncitori din jur au fost alungați cale de 3—4 km pentru a nu cunoaște nici pe departe cele ce se petreceau la castel ¹⁵⁹.

Regele și cercurile palatului, împreună cu conducătorii partidelor burgheze, au manevrat vreme îndelungată în vederea înfăptuirii așa-numitei „variante balcanice” a lui Churchill, de ocupare a Romîniei și a altor țări din Balcani de către trupele anglo-americe. De această „variantă”, monarhia, împreună cu celelalte forțe politice reacționare legau speranțele lor de a stăvili lupta maselor populare, de a salva orînduirea burghezo-moșierească.

Loviturile zdrobitoare date trupelor fasciste de Armata Sovietică și iminenta apropiere a trupelor sovietice eliberatoare de granițele Romîniei, creșterea luptei forțelor patriotice conduse de eroicul partid al comunistilor, creșterea puternică a stării de spirit antihitleriste în armată, a nemulțumirilor și spiritului de luptă în rîndurile celor mai largi mase ale poporului, criza politică și militară a regimului antonescian agravată permanent de toți acești factori, arătau că în Romînia se creau rapid condițiile pentru a se trece la răsturnarea dictaturii militare-fasciste și la scoaterea țării din criminalul război antisovietic. În aceste condiții, regele și cercurile palatului au fost nevoite să accepte planul de acțiune stabilit de partidul comunist, singura forță politică reală ce acționa în vederea răsturnării guvernului antonescian și ieșirii Romîniei din războiul hitlerist. Cercurile palatului, arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „...vedeau în participarea regelui la înlăturarea lui Antonescu și în trecerea Romîniei de partea coaliției antihitleriste singura speranță de a scăpa de răspunderile grele ce apăsau pe umerii regelui și ai sfetnicilor săi pentru tirîrea Romîniei în războiul împotriva U.R.S.S.” ¹⁶⁰.

Insurecția armată victorioasă din august 1944, organizată și condusă de partidul comunist, a deschis o eră nouă în istoria poporului romîn, a însemnat începutul revoluției populare, care a schimbat din temelii viața țării.

După 23 August 1944, monarhia — în jurul căreia se grupaseră toate forțele reacționare din țară și de care își legau speranțele dușmanii imperialiști ai suveranității și independenței țării noastre — a încercat prin toate mijloacele să împiedice înfăptuirea transformărilor

¹⁵⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 208, filele 37—39.

¹⁶⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 439—440.

Dece eram popor sărac în țară bogată?

Iată ce posedă monarhia cea mai lacomă acaparatoare de averi:

■ Moșii de peste 150.000 hectare

■ Acțiuni la 36 mari bănci și industrii în frunte cu „Malaxa”, I. A. R. și „Reșița”

Dela Carol de Hohenzollern, ofițerul german cu „o singură pereche de pantaloni lucioși și străvezii” a stăpânitorul celei mai mari averi din România

Casa regală în fruntea moșierilor și capitaliștilor exploatare

Monarhia a fost înălțată. S-a declarat odată cu aceasta, nu numai falimentul unei instituții profund reacționare, care se opunea dezvoltării democratice a României, dar și al celei mai mari întreprinderi moșieresci, financiare și industriale din țară. O întreprindere uriașă, care în decursul anilor se întinse, căpătând în toate sectoarele vieții economice, acaparând în dreapta și în stânga moși, palăe, fabrici și întreprinderi bancare, jefuind țara și poporul, celăla eut cu capitalul din țară și de peste granițe.

Articol publicat în ziarul „Scnteia” nr. 1015, din 9 ianuarie 1948, în care erau arătate bogățiile acaparate de monarhie

democratice cerute de popor*. Monarhia și cercurile reacționare grupate în jurul său sperau să poată continua vechea politică de înfeudare a țării puterilor imperialiste, de exploatare și jefuire a maselor populare în cîrdășie cu imperialiștii străini. Într-un interviu dat reprezentanților presei străine, Mihai de Hohenzollern declara că în privința refacerii economice a țării „numai o organizație economică internațională poate contribui cu succes la realizarea acestor țeluri...”¹⁶¹. Măsurile democratice de importanță vitală pentru țară, propuse de partidul comunist și guvernul democrat instaurat de masele populare la 6 martie 1945, întimpinau o îndârjită și îndelungată rezistență din partea monarhiei.

Încercările monarhiei și ale reacțiunii interne și internaționale grupate în jurul ei de a stăvili lupta maselor pentru transformări democratice și progres social au eșuat însă. Ceea ce era posibil în România dinainte de 23 August 1944 nu mai era posibil după prăbușirea Germaniei hitleriste, după eliberarea țării de sub jugul fascist și trezirea maselor largi populare la o viață politică activă. Masele populare, conduse de partidul comunist — forța care determina mersul evenimentelor în țară —, au zdrobit încercările monarhiei și ale cercurilor reacționare de a restaura vechile stări de lucruri și au pus capăt pentru vecie dependenței României de puterile imperialiste.

Datorită succeselor obținute de oamenii muncii sub conducerea P.C.R. s-a ajuns la acel stadiu al raportului de forțe în care s-au copt condițiile eliminării din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei și înlăturării monarhiei — principalul stîlp al reacțiunii burghezo-moșie-

* Vezi articolul lui Gh. Tăuțui: „Poziția P.C.R. față de monarhie în perioada 23 August 1944—30 Decembrie 1947”, în numărul de față.

¹⁶¹ „Dreptatea” din 9 septembrie 1944.

rești. La sfârșitul anului 1947 — în urmă cu 15 ani —, poporul român, în frunte cu eroica noastră clasă muncitoare și sub conducerea gloriosului partid comunist, a înlăturat monarhia și a proclamat România republică populară. Moșii, vii, păduri, livezi, însumînd 152 183,87 ha; 159 de palate, castele, case de vînătoare, clădiri diverse, avînd 3 148 de camere; 5 întreprinderi industriale; două yachturi; numeroase tablouri și obiecte de artă; 3 985 236 de titluri și acțiuni la cele mai însemnate fabrici, uzine și bănci din țară — reprezentînd o avere de zeci de miliarde de lei (dinainte de stabilizarea monetară din 15 august 1947), pe care Hohenzollernii n-au putut s-o transfere peste hotare — au trecut în proprietatea întregului popor, în proprietatea celor prin a căror muncă au fost create ¹⁶².

Înlăturarea monarhiei — cel mai mare moșier și unul dintre cei mai bogați capitaliști din țară, centrul de atracție a tuturor forțelor reacționare — și proclamarea republicii populare au însemnat începutul unei noi etape, etapa revoluției socialiste, în decursul căreia, înfăptuind cu avînt politica leninistă a Partidului Muncitoresc Român, poporul nostru, devenit stăpîn al țării și al bogățiilor ei, a obținut succese de însemnătate istorică în dezvoltarea economiei naționale și în ridicarea nivelului său de trai material și cultural.

Însuflețit de istoricele hotărîri ale Congresului al III-lea al P.M.R., poporul român merge hotărît înainte, sub conducerea încercată a partidului, spre desăvîrșirea construcției socialiste și trecerea treptată la construirea comunismului.

¹⁶² Arhiva M.A.I., dosarul: Comisia de inventariere și supraveghere a administrării bunurilor fostei case regale, filele 48—49.

Monarhia – principalul stîlp al reacţiunii burghezo – moşiereşti

C. MURGESCU

Forţele reacţiunii interne, opunîndu-se reformelor progresiste la a căror înfăptuire trecuse Alexandru Ioan Cuza, au reuşit — pe calea unui complot — să răstoarne pe domnitor la 11 februarie 1866 şi să pună mîna pe putere.

Pentru a-şi consolida dominaţia de clasă, coaliţia burghezo-moşierească, în înţelegere cu Bismarck şi Napoleon III, impune ţării — în clipa cînd aceasta pornise pe drumul dezvoltării sale capitaliste — pe Carol de Hohenzollern ¹.

Reamintirea acestor împrejurări istorice este necesară, deoarece ea dă o primă indicaţie cu privire la rolul rezervat familiei de Hohenzollern-Sigmaringen în viaţa publică a Romîniei şi explică atribuţiunile largi cu care instituţia monarhică a fost de la început investită în ţara noastră.

În procesul întăririi coaliţiei burghezo-moşiereşti şi existenţei, în acelaşi timp, a unor contradicţii în cadrul acestei coaliţii, aceste atribuţii au fost şi mai mult extinse, fie prin modificări constituţionale directe, fie prin crearea unor situaţii de fapt devenite „tradiţionale”. Întărirea puterii regale a fost nemijlocit legată de faptul că, pe măsură ce contradicţiile economice şi sociale se adînceau în România burghezo-moşierească, iar lupta de clasă se ascutea, pentru cele două clase dominante — şi pentru partidele politice care exprimau interesele lor — sporea însemnătatea monarhiei ca instrument comun al lor împotriva maselor exploatare.

Faptul că regele devenise cel mai mare moşier şi unul dintre cei mai mari fabricanţi şi bancheri ai ţării a creat, de altfel, şi o deplină identitate de *interese personale*, economice între monarhie, moşierime şi marea burghezie din România. Monarhia n-a fost, aşadar, numai un simbol al coaliţiei burghezo-moşiereşti, ci a reprezentat principalul scut al dominaţiei politice a „monstruoasei coaliţii”, iar întărirea puterii regale a echivalat cu însăşi întărirea dominaţiei comune a celor două clase.

¹ Carol de Hohenzollern a ajuns domnitor al Principatelor Unite în urma unui simulacru de plebiscit organizat la 8/20 aprilie 1866. Forţele democratice ale ţării au demascat cu energie acest plebiscit drept „o comedie nedemnă”, menită să dea „o formă quasilegală unei numiri făcută deja de un guvern ieşit din o conspiraţiune nocturnă şi din trădarea cea mai odioasă” (Alex. V. Beldiman în „Adevărul” din 15 august 1888).

Pe baza acestui plebiscit, la 1 mai 1866, Carol de Hohenzollern a fost numit domnitor ereditar al Principatelor Unite. El a sosit în ţară la 8 mai 1866 şi a depus jurămîntul, în faţa parlamentului care-l numise domnitor, la 10 mai 1866. Cincisprezece ani mai tîrziu, la 14 martie 1881, Carol de Hohenzollern a fost proclamat rege.

Din această cauză, rolul pe care monarhia l-a jucat timp de opt decenii în viața publică a țării poate fi înțeles pe deplin numai dacă avem în vedere faptul că în sistemul politic al României burghezo-moșierești cunoscutul dicton constituțional burghez potrivit căruia „regele domnește, dar nu guvernează” nu avea aplicație, iar teza potrivit căreia „toată puterea de stat” ar fi emanat de la popor — înscrisă formal în toate constituțiile României burghezo-moșierești — a devenit cu timpul o ficțiune căreia — nici în drept, nici în fapt — nu i s-a mai atribuit vre-o importanță. Una dintre preocupările constante ale coaliției burghezo-moșierești a fost aceea de a consolida instituția monarhică și de a o transforma într-un instrument tot mai eficace de limitare și cenzurare a voinței maselor.

*

Imediat după venirea sa în țară, Carol I, sprijinindu-se pe cele două partide ale coaliției burghezo-moșierești — partidul conservator și partidul liberal —, a început să desfășoare o activitate sistematică îndreptată spre anularea în fapt a măsurilor progresiste adoptate de Alexandru Ioan Cuza și spre restringerea drepturilor și libertăților cetățenești.

Este semnificativ în această privință atitudinea sa față de Constituția din 30 iunie 1866, care conținea inițial o serie de prevederi democratice pentru perioada istorică respectivă. Chiar din primele săptămâni după venirea în țară, Carol I a intervenit direct în lucrările Adunării constituante, formulând și propunând modificări care au amputat de fapt o serie de prevederi liberale ale Constituției. Deși Constituția adoptată nu acorda maselor libertăți democratice, el considera această Constituție „excesiv de liberală” și a început imediat lupta pentru modificarea ei în sens și mai reacționar.

După patru ani și jumătate, Carol de Hohenzollern a mutat lupta în presa europeană, publicând în ziarele germane o scrisoare în care calomnia poporul român și atribuia toate relele regimului burghezo-moșieresc faptului că România are o constituție... prea democratică. „Nefericita țară — scria Carol în „Augsburger Allgemeine Zeitung” din 15/27 ianuarie 1871 — care a fost totdeauna îngenuchiată sub jugul cel mai aspru, a trecut deodată și fără mijlocire de la un regim despotic la cea mai liberală Constituție... După experiența făcută, cred că aceasta este o nenorocire cu atât mai mare, cu cât Românii nu se pot lăuda cu virtuțile cetățenești ce se cer pentru o formă de stat quasi-republicană”².

Disprețul prusac față de poporul român, care n-ar avea „virtuțile cetățenești” pentru o viață democratică, a stîrnit, bineînțeles, un puternic val de indignare în țară. Manifestațiile populare împotriva Hohenzollernului arrogant și a politicii sale reacționare și germanofile au luat o amploare nemaîntîlnită pînă atunci; în Cameră, unii deputați atrăgeau atenția domnitorului asupra sfîrșitului pe care l-a avut împăratul Maximilian în Mexic, iar pe străzile Capitalei manifestanții scandau „Trăiască republica!”. În noaptea de 10 spre 11 martie 1871, în palatul înconjurat de trupele care încercau să țină piept mulțimii ostile, Carol I a fost nevoit să convoace pe membrii fostei locotenente dom-

² Titu Maiorescu: „Istoria contemporană a României”, București, 1925, pag. 26.

nești spre a le înmîna actul de abdicare. Moșierimea conservatoare, în frunte cu Lascăr Catargiu, înspăimîntată de perspectivele pe care alun-garea familiei de Hohenzollern le-ar fi putut deschide evoluției demo-cratice a vieții publice, a intervenit cu energie, asigurînd pe domnitor de fidelitatea forțelor reacționare, convingîndu-l să renunțe la abdicare. În același timp însă, atît Carol cît și guvernul conservator constituit în aceeași noapte de Lascăr Catargiu și-au dat seama că problema re-vizuirii Constituției nu se putea pune în atmosfera existentă.

Încercările lui Carol I de a obține modificarea Constituției se izbeau de rezistența hotărîtă a opiniei publice democratice, de starea de spirit antidinastică a maselor. Ziarul „Alegătorul liber” arăta, în acest sens, în februarie 1876, că în țară „lupta, din antiministerială, se prefăce din zi în zi mai mult în luptă antidinastică”³.

Pentru a înfrînge voința maselor, domnitorul a urmărit permanent să limiteze înseși posibilitățile de manifestare a acestei voințe. Începu-tul fusese făcut, imediat după proclamarea sa ca domnitor, prin legea electorală introdusă la 28 iulie 1866. Caracteristic pentru legea mențio-nată era faptul că restrîngea dreptul de vot, în primul rînd dreptul țără-nimii, în raport cu sistemul electoral introdus de Alexandru Ioan Cuza. Dînd satisfacție moșierimii și tuturor cercurilor reacționare, care se opuseseră reformelor lui Cuza, legea din iulie 1866 împărțea corpul electoral în patru colegii, pe baza unui cens mai ridicat chiar decît în Anglia. S-a făcut calculul că la același venit alegătorul ar fi putut vota în Anglia la colegiul I, iar în România abia la colegiul IV. Din 2 300 000 de cetățeni majori votau numai circa 394 000; 23 584 de alegători votau la primele trei colegii, alegînd 118 deputați (în medie, un deputat la circa 200 de alegători), iar 370 700 votau la colegiul IV, alegînd 30 de deputați (în medie un deputat la peste 12 300 de alegători)⁴.

Modificările pe care legea electorală de la 1866 le-a suferit în 1884 (cînd s-a trecut la un sistem cu trei colegii) și la 18 februarie 1907 nu au schimbat în mod sensibil acest sistem restrictiv prin care parla-mentul era emanația nu a poporului, ci a claselor exploatare și — în mică parte — a unora din păturile mai înstărite ale populației.

Chiar astfel denaturat, sistemul electoral a inspirat o profundă repulsie și teamă lui Carol I pînă la sfîrșitul domniei sale. Este semni-ficativă în această privință discuția pe care el a avut-o la 2 ianuarie 1900 cu unul dintre conducătorii partidului conservator, care-i propunea organizarea de alegeri: „Nu se pot face alegeri. Am pledat contrariul — declara Marghiloman —, dar repulsia lui (Carol-n.n.) și temerile des-pre colegiul al treilea (la care votau țăranii — n.n.) mi-au părut pentru moment de neînvins”⁵.

Pentru a împiedica manifestarea cît de cît liberă a voinței alegă-torilor, chiar și în cadrul trunchiatului sistem electoral burghez, Ca-rol I a introdus practica — pe care aveau să o perpetueze urmașii săi pînă la cel de-al doilea război mondial — prin care regele nu consulta niciodată mai întîi corpul electoral spre a acorda apoi acelui partid desemnat de alegători dreptul de a forma guvernul, ci numea el noul

³ „Alegătorul liber” din 23 și 27 februarie 1876.

⁴ „Enciclopedia Romîniei”, vol. I, pag. 236—237, 251—252; vezi și M. Dogan: „Analiza statistică a «democrației parlamentare» din România”, București, 1946, pag. 9

⁵ Al. Marghiloman: „Note politice”, vol. I, București, 1927, pag. 19—20.

guvern care efectua alegeri spre a-și constitui majoritatea parlamentară.

Pentru a atinge acest scop, guvernul desemnat de rege nu se dădea în lături de la nici un abuz. Petre P. Carp, unul dintre conducătorii partidului conservator, caracteriza cu cinism practica introdusă de Carol I spunând: „Dați-mi guvernul și vă dau parlamentul”, iar ziaristul George Panu scria că dacă într-o zi regele ar numi ca prim-ministru un băț, ca prin minune rezultatul alegerilor ar dovedi că toți alegătorii sint „bățiști”⁶.

Practica reacționară introdusă de rege a reprezentat una dintre cauzele degradării alegerilor și denaturării pretenșelor „consultări” ale corpului electoral. Puține țări din Europa — cu regim parlamentar burghez — au cunoscut amploarea abuzurilor electorale care caracterizau alegerile din România burghezo-moșierească, abuzuri devenite proverbiale. La acest rezultat o contribuție activă a adus monarhia.

Într-un moment de iritare, Carol I și-a dezvăluit, de altfel, clar întreaga concepție despre „democrația burgheză” și despre rolul dinastiei, bătînd din picior în fața președintelui Senatului și declarînd: „Voiesc un parlament supus voinței miniștrilor și miniștrii supuși voinței mele”⁷.

Întreaga istorie a vieții publice a Romîniei burghezo-moșierești demonstrează că dacă clasele exploatatoare — pentru a-și păstra privilegiile și pozițiile dominante — au limitat permanent și au amputat adeseori democrația parlamentară, ele n-ar fi putut s-o denatureze cu totul și s-o lipsească pînă la urmă de orice sens fără concursul sistematic al monarhiei.

Disprețul feudal față de mase în general și față de poporul romîn în special al dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen se îmbina cu conștiința monarhului că orice exprimare a voinței populare poartă în sine germenii unei lovituri împotriva regimului de opresiune pe care monarhia se sprijinea.

Îndeplinindu-și rolul de apărător al intereselor claselor exploatatoare, Carol I a înlocuit în fapt mecanismul parlamentar burghez cu sistemul rotativei celor două partide: liberal și conservator.

În același timp, cînd regimul burghezo-moșieresc era zdruncinat prin izbucnirea manifestărilor de nemulțumire a maselor, regele intervenea personal spre a impune măsuri de represiune. Colaborarea strînsă dintre rege și clasele exploatatoare și-a găsit expresia și în violenta înăbușire a răscoalelor țărănești din 1907, cînd au fost asasinați peste 11 000 de țărani. Încă din prima fază a răscoalei, la 9 martie 1907, Carol I a convocat consiliul de miniștri dînd indicații cu privire la măsurile ce urmau să fie luate. Întrucît unii miniștri șovăiau, el a format imediat un nou guvern, numind ca ministru de război pe generalul Al. Averescu. În timpul represiunii, regele lăuda energia lui Averescu, care dăduse ordin să se tragă în răsculați, și asigura pe moșieri că „va face tot ce-i stă în putință ca să împiedice” încercările unor prefecți de a potoli pe cale pașnică răscoalele din județele res-

⁶ Vezi „Universul” din 16 octombrie 1888.

⁷ Relatările din dezbaterile procesului intentat ziarului „Adevărul”. „Procesul de pressă”, Iași, 1872, pag. 72.

pective ; după înăbușirea răzcoalelor, regele pretindea cu cinism că acestea au izbucnit datorită faptului că s-a extins prea mult... instrucțiunea publică la sate, preconiza o înăsprire a regimului administrativ, și s-a opus cu hotărîre proiectelor de ușurare a învoielilor agricole, susținînd că în felul acesta s-ar viola „dreptul de proprietate” al marilor moșieri ⁸.

Rolul nefast pe care dinastia de Hohenzollern-Sigmaringen îl juca în viața publică a țării a făcut ca încă din primii ani ai domniei lui Carol I acesta să simtă ostilitatea profundă a poporului român.

Sub presiunea maselor, au fost numeroase cazuri cînd chiar unii oameni politici aparținînd partidelor coaliției burghezo-moșierești, care-l aduseseră pe Carol în țară, au fost nevoiți să ia poziție critică față de rege. Acestea nu trebuie, desigur, să ne ducă la aprecieri greșite, deoarece imediat ce erau aduși la putere, aceiași oameni politici deveneau cei mai docili executanți ai dorințelor regale. Este caracteristic în această privință cazul lui D. A. Sturdza, care, în perioada coaliției de la Mazar Pașa, propunea asasinarea lui Carol, declarînd că „sînt momente în viața unui popor, unde asasinatul este necesar, unde asasinatul este o virtute” ⁹, pentru ca apoi — ajuns șef al partidului liberal și prim-ministru — să devină unul dintre favoriții regelui, căruia nu ezita să-i sărute mîna la solemnitățile publice. Luînd atitudine împotriva lui Carol I, acești oameni politici ai coaliției burghezo-moșierești nu făceau aceasta de pe poziții *antimonarhice* ; ei criticau numai persoana domnitorului, stăruind totodată în ideea monarhiei ereditare importată din Occident.

Masele populare însă au manifestat o atitudine antidinastică chiar de la aducerea în țară a Hohenzollernilor.

În primii ani ai domniei lui Carol I, una dintre expresiile sentimentelor antidinastice ale maselor exploatate a fost manifestarea, sub diferite forme, a atașamentului lor față de domnitorul alungat, Alexandru Ioan Cuza. Deosebit de semnificative au fost, în această privință, alegerile parțiale organizate în ianuarie 1870, la colegiul IV din județul Mehedinți, cînd țărani mehedințeni au hotărît să aleagă ca deputat pe fostul domnitor. Rezultatul alegerilor a avut un larg răsunet în întreaga țară și a dat un puternic impuls luptei împotriva Hohenzollernilor. La 19/31 ianuarie 1870, în memoriile lui Carol I se notează : „Ziarele opoziției se pronunță lămurit și pe față contra dinastiei ; prințului, jignit în mîndria lui, îi dă întîia oară prin gînd să renunțe la misiunea lui și să abdice”. O săptămînă mai tîrziu, la sfîrșitul lunii, ideea revine : „Brătianu spune prințului fără înconjur că nu mai e stăpîn pe partidul lui și se teme că prințul își înstrăinează din ce în ce mai mult națiunea. Nemulțumirea sporește din zi în zi” ¹⁰.

În același timp, ziarele lui I. C. Brătianu — care încerca să utilizeze în scopurile sale de partid agitațiile din țară — se năpustesc asupra guvernului, imputîndu-i „lipsa de prevedere” de la Mehedinți, la care ziarul „Trompeta Carpaților” răspunde, fiind nevoit să recunoască adevărul : „la extremitatea țării, mehedințenii, renumiți pentru

⁸ Al. Marghiloman : op. cit., pag. 57—61, 63.

⁹ „Adevărul” din 6 iunie 1894.

¹⁰ „Memoriile regelui Carol I al Romîniei”, București, 1909—1912, vol. IV, pag. 77 și 80.

spiritul de independență, sînt hotărîți să-și manifeste recunoștința lor pentru cel ce a ridicat biciul de pe spatele lor și le-a dat pămînt, le-a dat armă ca să-și apere pămîntul, le-a dat vot ca să-și aleagă legiuitorii, le-a dat ființa de om și drept de cetățean" ¹¹.

Întrucît Al. I. Cuza a refuzat mandatul, la începutul lui aprilie 1870 s-au efectuat noi alegeri. Cu toate ingerințele guvernului, țărani mehedințeni au ales însă din nou pe Al. I. Cuza, cel care — cum explicau ei într-o scrisoare publică — „ne-a împroprietărit și ne-a scăpat de clacă...”, ne-a scăpat de racherit și vinărit, Vodă Cuza ce ne-a dat și acest biet vot cu care ne mai bagă lumea în seamă și pe noi acum...” ¹². Cît de puternice erau aceste sentimente în mijlocul țăranilor mehedințeni se poate vedea și din faptul că după moartea lui Al. I. Cuza ei alegeau ca deputat — în ianuarie 1888 — pe fiul acestuia, care însă, asemenea tatălui său, a refuzat să ia loc în parlamentul burghezo-moșieresc al lui Carol de Hohenzollern.

De altfel, după moartea în exil a lui Alexandru Ioan Cuza, sentimentele antimonarhice ale maselor se cristalizează tot mai puternic în ideea necesității de a se instaura în România o republică democratică. Reprezentantul de frunte al acestui curent, în deceniile opt și nouă ale secolului al XIX-lea, Alexandru V. Beldiman, a exprimat cît se poate de limpede punctul de vedere al forțelor progresiste ale țării în ziarul său „Adevărul”. „Campania contra dreptului de dizolvare” — scria el la 11 decembrie 1889 — este dar, cu alte cuvinte, lupta pentru răsturnarea monarhiei și pentru înlocuirea ei cu altă formă de guvernămînt mai democratică, ce nu poate fi decît *forma republicană*... Da, această luptă este necesară, ea este neînlăturabilă; în zadar ne îmbătăm cu cuvinte; marele principiu că: toate puterile purced de la națiune trebuie să devie o realitate”. Cîteva zile mai tîrziu, la 14 decembrie 1889, demonstrînd necesitatea de a fi alungată Casa de Hohenzollern-Sigmaringen, Beldiman preciza: „Ne-am convins că cea mai mare parte din acei care sînt pentru răsturnarea Domniei străine nu voiesc să revină la un regim pămîntean sub formă monarhică, ci preferă înlocuirea dinastiei străine prin Republica Romîină... Relele aduse de Dinastia Hohenzollern au ucis principiul monarhic în Romînia”. Luptător înflăcărat împotriva monarhiei, pentru instaurarea unei forme republicane de stat și pentru măsuri cu caracter progresist pe plan social, Beldiman încheie unul dintre articolele scrise în ultimii ani de viață — în legătură cu reprimarea răscoalelor țărănești de la 1894 — afirmînd: „Sînt adînc convins că sînt ecoul mării majorități a țării strigînd: Jos Carol I! Jos regalitatea! Trăiască republica democratică romîină!”. Al. Beldiman socotea însă, în mod greșit, că această transformare ar putea să fie înfăptuită în cadrul orînduirii burgheze din Romînia.

Or, în clipa cînd apăreau aceste rînduri — la 20 martie 1894 — steagul luptei antimonarhice era preluat în țara noastră de mișcarea muncitorească. În martie 1893, ca rezultat al dezvoltării mișcării muncitorești și al răspîndirii ideilor marxiste, se constituise Partidul social-

¹¹ „Trompeta Carpaților” din 19 ianuarie 1870.

¹² „Trompeta Carpaților” din 19 aprilie 1870.

* Articolul se referă la campania care se desfășura împotriva dreptului regelui de a dizolva parlamentul.

democrat al muncitorilor din România, care, din primul moment al existenței sale, se declarase categoric pentru republică, „singura formă posibilă și compatibilă cu socialismul”¹³. Sub impulsul dezvoltării mișcării muncitorești, lupta antimonarhică a maselor avea să capete o nouă forță și noi perspective.

★

Vechea năzuință a lui Carol I de a îngrădi tot mai puternic libertățile cetățenești avea să reprezinte o preocupare permanentă și pentru urmașul său, Ferdinand I. Este adevărat că în 1917, într-o perioadă de adânci frământări politice și sociale și sub presiunea luptei maselor, Ferdinand și guvernul condus de I.I.C. Brătianu — pentru a salva monarhia și regimul burghezo-moșieresc — au introdus, la 29 iunie 1917, două modificări constituționale importante: una făcea posibilă reforma agrară, alta introducea votul universal. Caracterul diversionist al acestor concesii făcute maselor a fost evident din prima clipă și a fost demascat ca atare și cu tărie de către forțele revoluționare din țară. „Ca să preîntâmpine furtuna — arată un manifest din iulie 1917 al Comitetului de acțiune social-democrat român —, ea (oligarhia — *n.n.*) întinde poporului cursa votului universal și a exproprierii parțiale a marii proprietăți. Șarlatanii, deprinși să guverneze țara cu șiretlicuri și viclesug, ...vor să târguiască sentimentele democratice ale poporului... Țara îi cunoaște. Ea știe prea bine că nu oligarhia, care a ferecat-o, a supt-o și a dezorganizat-o, poate s-o reînvie dându-i un regim nou și democratic”¹⁴.

Într-adevăr, în timp ce introduceau modificările constituționale menționate, regele și guvernul său au folosit pretextul „împrejurărilor excepționale” spre a suspenda de fapt Constituția prin instaurarea cenzurii, stării de asediu, a curților marțiale și a sistemului decretelor legi.

În istoriografia burgheză, de regulă, toate aceste măsuri — ca de altfel întreaga politică antidemocratică dusă în timpul domniei lui Ferdinand — sînt puse exclusiv în sarcina lui Ion I. C. Brătianu, ceea ce se explică prin influența pe care acesta o avea asupra regelui, iar pe de altă parte, prin dorința istoricilor respectivi de a absolvi monarhia de răspundere. Nu se poate desigur nega că în tot timpul domniei lui Ferdinand rolul principal l-a jucat — în guvern ca și în opoziție — Ion I. C. Brătianu. Faptul acesta nu poate absolvi însă cu nimic monarhia de răspundere, deoarece Brătianu și-a putut desfășura activitatea antidemocratică numai prin utilizarea instituției monarhice.

Atotputernicia lui Ion I. C. Brătianu își avea astfel originea în principal nu în lipsa de personalitate a lui Ferdinand — cum încercau să sugereze unii contemporani —, ci tocmai în grija cu care monarhia sprijinea forța politică cea mai reacționară existentă în acea perioadă pe scena vieții publice a României burghezo-moșierești.

De altfel, așa cum o dovedesc relatările propriilor săi colaboratori, regele nu numai că tolera, patrona și legaliza încălcarea prevederilor constituționale și a libertăților democratice, dar instiga perso-

¹³ „Lumea nouă” din 2 decembrie 1894.

¹⁴ „Documente din istoria Partidului Comunist din România 1917—1922”, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 12.

nal în această direcție. Regele fără inițiativă și fără personalitate, cum îl prezenta istoriografia burgheză, se dovedește, de pildă, în toată perioada de avînt revoluționar a anilor 1917—1922, plin de inițiativă și personalitate ori de cîte ori este vorba să se ia măsuri de reprimare a maselor. Este suficient să menționăm în acest sens că în reprimarea sîngeroasă a manifestației muncitorești din 13 decembrie 1918 rolul principal l-a jucat Regimentul 9 vînători, care se bucura de încrederea deosebită a lui Ferdinand și era pus sub comanda principelui moștenitor (viitorul rege Carol al II-lea)¹⁵. Generalul Mărgineanu, care a dat ordinul de deschidere a focului împotriva muncitorilor, declara — atunci cînd opinia publică democrată demasca rolul pe care l-a jucat în asasinatul din Piața Teatrului Național — că „marea mea satisfacție (în ziua de 13 decembrie 1918 — *n.n.*) este că am fost felicitat și sărutat pe ambii obraji de regele Ferdinand”¹⁶.

Un zel similar a manifestat Ferdinand în cursul luptelor revoluționare din 1920. În februarie 1920, de exemplu, regele a cerut personal guvernului să dea dovadă de mai multă fermitate împotriva mișcării muncitorești și în mod special împotriva comuniștilor, invocînd diferite „comploturi” puse la cale împotriva lui.

La 18 februarie el a convocat în mod special un consiliu de miniștri spre a determina guvernul la acțiune împotriva mișcării muncitorești. Urmărind să creeze atmosfera unui pericol imediat care ar plana asupra regimului, Ferdinand a dispus ca în decurs de două zile să i se aducă 20 de mitraliere la palat. Incitînd mereu împotriva „pericolului comunist”, el considera pînă și proiectul de lege a chiriilor, care-i fusese prezentat, ca fiind „cam bolșevic în formă” și atrăgea mereu atenția guvernului asupra „măsurilor care se petrec sau se pregătesc”. Întrucît, cu toată atmosfera pe care o crea în mod premeditat, nu a obținut totuși luarea măsurilor dorite, regele a refuzat pur și simplu să mai primească în audiență de lucru pe unii dintre miniștri, iar după cîteva zile a demis guvernul și a dizolvat parlamentul ales cu numai trei luni înainte, aducînd la putere pe generalul Averescu¹⁷, care avea să conducă apoi și înăbușirea grevei generale din același an.

Ofensiva pe care reacțiunea, în frunte cu regele, o dezlănțuise împotriva revendicărilor democratice ale poporului în perioada 1917—1922 avea să-și găsească consacrarea în noua Constituție din 29 martie 1923. Despre modul în care această Constituție a fost elaborată s-au scris mii de pagini în literatura politică și juridică burgheză, ca și în presa vremii. Procedura adoptată cu acest prilej a fost atît de ilegală și anticonstituțională, încît pînă și unele partide burgheze au fost nevoite să protesteze; unele s-au retras chiar din parlament, declarînd că nu recunosc noua Constituție. Ca și în alte cazuri, opoziția burgheză a încercat însă să arunce întreaga răspundere numai asupra guvernului condus de I. I. C. Brătianu, autorul de fapt al Constituției, spre a salva în felul acesta „principiul dinastic”. O cercetare atentă a faptelor arată totuși că procedeul ilegal adoptat de Brătianu a putut să fie consacrat pînă la urmă datorită intervenției active a monarhiei.

¹⁵ V. Liveanu: „1918. Din istoria luptelor revoluționare în România”, Editura politică, 1960, pag. 616.

¹⁶ „Ordinea” din 14 decembrie 1918.

¹⁷ N. Iorga: „Memorii”, vol. II, București, pag. 338—363.

De altfel, presa progresistă a demască, chiar în zilele cînd noua Constituție era elaborată, rolul jucat de rege. Într-un articol publicat la 24 martie 1923, sub titlul „Răspunzătorul”, revista „Facla”, punînd întrebarea : cine este răspunzător pentru starea de asediu în ale cărei condiții era elaborată Constituția, conchidea : „Fără ură și fără părținare, fără ironii de prisos și fără injurii inutile, putem răspunde simplu, liniștit, limpede : regele.

Regele Ferdinand, împotriva voinței clar exprimate a parlamentului trecut și împotriva voinței unanime a țării, a adus pe Brătieni la putere și-i menține de atunci la cîrma statului.

Regele Ferdinand, cu toate avertismentele repetate ale opoziției, a declarat că actualul proiect de Constituție trebuie votat și a stăruit din răsputeri, s-a coborît adeseori pînă la rolul de propagandist vulgar și de agent al guvernului ca să convingă pe unii și să smulgă consimțămîntul altora.

Regele Ferdinand a provocat sau a tolerat suprimarea tuturor libertăților publice cînd articolele Constituției trec cu hurta și cu top-tanul prin cele două fabrici de vot ale guvernului liberal...

Regele Ferdinand, în război declarat cu propriul lui popor..., e responsabil prin urmare... de toate crimele săvîrșite în numele lui”.

Vehemența limbajului din articolul citat ar putea face pe unii să creadă că în toiul luptelor politice angajate în jurul noii Constituții adversarii ei exagerau rolul reacțiunii jucat personal de rege. Vom menționa de aceea că după 15 ani de aplicare a acestei Constituții, într-o lucrare cu caracter oficial și într-un limbaj plin de prevenire față de dinastie, unul dintre constituționaliștii de frunte ai regimului burghezo-moșieresc, Paul Negulescu, nu dădea totuși, în fapt, decît aceeași explicație atunci cînd căuta să definească natura juridică a Constituției din 1923. „Nerespectînd condițiunile constituționale — scrie el, referindu-se la parlamentul din 1922—1923 —, Adunările nu erau investite cu dreptul de a face Constituțiunile ; manifestările lor de voință nu aveau nici o valoare, dar Constituțiunea din 1923, fiind sancționată de Rege, a devenit o manifestare de voință regală, un Statut”¹⁸.

În bună limbă romînească, aceasta înseamnă că Constituția din 1923 a fost rezultatul faptului că regele a substituit voinței populare propria sa voință. Constituția impusă țării în 1923 de Ferdinand I a permis claselor exploatatoare să transforme, în perioada următoare, cenzura, starea de asediu, tribunalele militare și sistemul decretelor legi — introduse „în mod excepțional” în anii 1917—1922 — în regimul *normal* în care avea să se desfășoare viața publică a Romîniei.

Activitatea personală pe care Ferdinand I a dus-o în acești ani pentru a obține suprimarea drepturilor și libertăților constituționale — activitate care a devenit cunoscută opiniei publice abia mai tîrziu — arată justetea poziției pe care au adoptat-o socialiștii romîni încă din prima clipă a reformelor constituționale anunțate de Ferdinand în iunie 1917. Așa cum nu s-au lăsat înșelați de concesiile democratice prin care clasele exploatatoare încercau să găsească o ieșire din situația grea în care se afla regimul burghezo-moșieresc, socialiștii romîni n-au

¹⁸ „Enciclopedia Romîniei”, vol. I, București, 1938, pag. 191.

acceptat nici diversiunea apologetilor dinastiei, potrivit cărora reformele democratice s-ar fi datorat regelui, iar măsurile de represiune lui Brătianu. Atrăgînd atenția asupra faptului că cenzura, starea de asediu și curțile marțiale au devenit instituții de stat, toate manifestele editate de Comitetul de acțiune social-democrat și de grupurile comuniste din partidul socialist în perioada 1917—1920 chemau poporul la luptă nu împotriva unui partid burghez sau a altuia, ci împotriva întregii orînduiri burghezo-moșierești și a principalului ei stîlp de susținere, monarhia¹⁹.

Niciodată de la 1871 sentimentele antimonarhice ale poporului nu s-au manifestat cu atîta vehemență ca în acești ani. Nu numai la Iași, unde se afla refugiat în 1917, dar chiar și la București, Ferdinand era întîmpinat de coloanele de manifestanți care-i strigau în față „Trăiască Republica”²⁰.

În cursul manifestațiilor din decembrie 1918, muncitorii Capitalei ies pe străzi cu pancarte pe care scria: „Trăiască Republica Socialistă! Jos burghezia! Jos regele! Trăiască comunismul!”²¹.

De altfel, deși măsurile de restrîngere a drepturilor constituționale erau îndreptate în primul rînd — iar uneori în exclusivitate — împotriva mișcării revoluționare a proletariatului, în scurtă vreme și alte forțe democratice și progresiste simt primejdia care le amenință și încep să-și dea seama de rolul pe care monarhia îl joacă în acțiunea antidemocratică a coaliției reacționare. În „Adevărul”, un articol intitulat „Despotismul cu mască constituțională” recunoaște confiscarea de către rege a drepturilor constituționale: „Avem o constituție în care se spune că toate puterile emană de la națiune. Aceasta este formula scrisă. În realitate națiunea este supusă unui regim excepțional de tiranie care i-a confiscat toate puterile”²².

Pînă și un boier conservator ca juristul Matei Cantacuzino, întrebât de un ziarist dacă poate considera regimul existent în România drept democrație, răspunde: „Categoric, nu. Este un regim de monarhie absolută în forma ei cea mai primitivă și mai odioasă”²³.

O serie întregă de grupări politice burgheze recunosc la rîndul lor încălcările flagrante ale Constituției, dar încearcă cu desperare să apere „principiul dinastic”. În ochii maselor, răspunderea monarhiei nu mai poate fi însă tănuită. Într-un vehement și incisiv articol, pamfletarul N. D. Cocea relevă cu perspicacitate modul în care abuzurile anticonstituționale ale lui Ferdinand fac să crească sentimentele antimonarhice ale maselor, măresc prăpastia care exista între monarhie și poporul român, scriind că „regele, ...asemenea lui Ludovic al Franței și lui Nicolai al Rusiei, refuză poporului libertățile elementare și instituțiile legale...”²⁴.

Lupta clasei muncitoare din România pentru înfăptuirea idealului său socialist intra într-o etapă nouă în acești ani cînd victoria Marii

¹⁹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922”, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 11 și urm.

²⁰ N. Iorga, op. cit., pag. 134.

²¹ V. Liveanu, op. cit., pag. 618.

²² „Adevărul” din 15 aprilie 1919.

²³ „Adevărul” din 31 martie 1919.

²⁴ „Chemarea” din 1 noiembrie 1919.

Revoluții Socialiste din Octombrie deschidea o nouă epocă în istoria omenirii — epoca trecerii de la capitalism la socialism —, iar în țara noastră se constituia Partidul Comunist din România. Prin constituirea P.C.R., poporul muncitor avea acum în fruntea sa „...un conducător devotat pînă la capăt cauzei dezrobirii celor ce muncesc, notărit să conducă la victorie lupta poporului pentru eliberarea de orice exploatare și asuprire”²⁵.

Sub impulsul dezvoltării mișcării revoluționare a clasei muncitoare și a faptului că în ochii maselor devenea tot mai limpede rolul monarhiei ca principal stîlp al reacțiunii burghezo-moșierești, lupta antimonarhică s-a contopit cu lupta pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, devenind o parte componentă și inseparabilă a acesteia.

Acțiunea de sprijinire a forțelor reacțiunii burghezo-moșierești, pe care monarhia a desfășurat-o permanent, a căpătat o amploare deosebită în deceniul al patrulea din secolul al XX-lea.

Criza din 1929—1933, care a zguduit puternic întreaga lume capitalistă, s-a manifestat cu o ascutime deosebită în România, țară slab dezvoltată din punct de vedere economic și dependentă de capitalul monopolist din Occident. Sub loviturile crizei și ale creșterii manifestărilor de nemulțumire a maselor, regimul burghezo-moșieresc se clătina puternic.

Cercurile conducătoare iau măsuri de reprimare brutală a luptelor revoluționare ale clasei muncitoare, dizolvă syndicatele unitare, suprimă presa sindicală, iar în august 1929 înecă în sînge greva minerilor de la Lupeni. În același timp, clasele exploatatoare iau măsuri de consolidare a pozițiilor lor de clasă subminate de criză și întăresc puterea de stat slăbită prin adîncirea contradicțiilor și frământărilor sociale. Privirile lor se îndreaptă în primul rînd spre monarhie, care reprezentase întotdeauna principalul stîlp al regimului burghezo-moșieresc, deoarece tocmai în asemenea momente critice pentru regim situația „factorului constituțional” era confuză. În 1926, Carol — fiul lui Ferdinand — renunțase pentru a treia oară în decurs de cîțiva ani la calitatea sa de moștenitor al tronului și se stabilise în Occident. În 1927, la moartea lui Ferdinand, în virtutea „actului constituțional” de la 4 ianuarie 1926, fusese proclamat rege nepotul acestuia, Mihai, care era copil; atribuțiile regelui erau exercitate ca atare de o regență formată din trei persoane. Forțele reacționare socoteau că este în interesul lor să lichideze această situație și să redea dinastiei întreaga eficiență în conducerea sistemului represiv al regimului burghezo-moșieresc. Cu ajutorul direct sau cu consimțămîntul tacit al tuturor partidelor „de ordine” și în complicitate cu capitalul monopolist din Occident, în egală măsură interesat să vadă consolidată orînduirea burghezo-moșierească din România, aventurierul moștenitor este readus în țară și, la 8 iunie 1930, se urcă pe tron, devenind regele Carol al II-lea.

Creșterea stării de spirit revoluționare și antimonarhice în țară, la începutul deceniului al patrulea, era recunoscută pînă și în paginile ziarului „Curentul”, unul dintre principalele organe de presă ale reac-

²⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică 1961, pag. 432.

țiunii. „A fost suficient să străbat în ultima lună câteva județe pentru a mă convinge că primejdia există și că digul de rezistență trebuie cât mai grabnic înălțat; am văzut sate întregi de plugari cu privirile înstrăinate și cu pumnii închești, în care toți obștenii cereau cu îndărătnicie «republică»... Comunismul, în țara noastră, ...este mirajul spre care se îndreaptă dorințele de trai mai omenesc ale unor plugari ajunși la sapă de lemn, este idealul de ultimă extremitate al unei muncitorimi exasperate de șomaj și de mizerie”²⁶.

În aceste împrejurări generale, reacțiunea din România se orientează tot mai puternic spre fascism, ca spre soluția optimă de redresare a unui regim aflat în pragul descompunerii.

Începînd din iunie 1930, încă din primele luni după urcarea sa pe tron, Carol al II-lea a început să pregătească prin manevre și combinații de culise lichidarea regimului parlamentar și instaurarea unui guvern „în afară de partide”, paravan străveziu al dictaturii personale spre care tindea. În jurul său se grupează reprezentanți ai marelui capital financiar legați de interesele capitalului monopolist străin care subordonase economia Romîniei: Aristide Blank, C. Argetoianu, N. Malaxa și Max Auschnit — reprezentanți ai industriei grele —, precum și o serie de politicieni verosi, cunoscuți prin vederile lor net reactionare, de teapa lui Nae Ionescu și M. Manoilescu, care mai tîrziu au intrat în mod oficial în „Garda de fier”.

În jurul monarhiei s-a cristalizat astfel o puternică coaliție reacționară, care împingea pe toate căile spre dictatura regală.

În culisele Palatului regal, această grupare întocmește programele ei de guvernare, care sînt corectate și puse la punct de Carol al II-lea, stabilește principiile și metodele de modificare a Constituției în vederea lichidării și a ultimelor drepturi cetățenești, schimbă și modifică guvernele în funcție de interesele ei economice și politice.

Nesimțîndu-și încă situația consolidată, avînd de înfruntat opoziția maselor care-și afirmau cu tărie poziția antirăzboinică și antifascistă, trebuind să facă față opoziției unor cercuri burgheze care de decenii își împărțeau periodic guvernarea prin mecanismul jocului pseudo-parlamentar și nu erau dispuse să renunțe la acest privilegiu, Carol al II-lea ezită un timp să-și oficializeze intențiile, deși — după cum reiese din memoriile unor colaboratori apropiați ai săi — în câteva rînduri chiar și listele miniștrilor guvernului de dictatură fuseseră puse la punct²⁷.

Pregătirea dictaturii se desfășoară însă cu tenacitate. Rînd pe rînd, posturi-cheie în aparatul de stat (Prefectura poliției Capitalei, Comandamentul jandarmeriei, al siguranței statului, Ministerul Armatei etc.) sînt trecute în subordinea directă a Palatului. Concomitent cu intensificarea represiunilor antimuncitorești și a terorii anticomuniste, cercurile din jurul Palatului inițiază o largă campanie de presă pentru discreditarea „democrației” parlamentare. Ziarele inspirate de această grupare vorbesc tot mai des despre „drama burgheziei contemporane, incapabilă de orice svîcnire de energie, egoistă și lașă”²⁸.

²⁶ „Curentul” din 27 iunie 1931.

²⁷ C. Argetoianu: „Memorii”, perioada septembrie 1930 — aprilie 1931. Arhiva C.C. al P.M.R.

²⁸ „Curentul” din 27 iunie 1931.

În această acțiune, camarila lui Carol al II-lea rezervă un loc de seamă organizației teroriste „Garda de fier”, înființată în anul 1930 cu sprijinul direct al ministrului de interne de atunci Al. Vaida-Voevod, pe care Carol al II-lea o va folosi ca pe o masă de manevră.

Îndeplinindu-și rolul de forță de șoc a elementelor celor mai reacționare din viața publică a țării, „Garda de fier” a sprijinit manevrele de la Palat printr-o largă agitație împotriva democrației, a libertăților cetățenești, a cultivat în mase ideea dictaturii regale.

Încercînd să inducă în eroare masele nemulțumite, a căror luptă pentru revendicarea drepturilor lor economice, sociale și politice creștea, conducătorii, ideologii acestei organizații fasciste afirmau că nu lipsa de drepturi, ci *prea multa libertate* caracterizează orînduirea capitalistă din România. Cu un dispreț profund față de mase, „Garda de fier” a semănat neîncrederea în capacitatea poporului de a-și cunoaște interesele și a se conduce singur: „Un popor nu se conduce prin el însuși, ci prin elita lui” — scria Corneliu Codreanu, precizînd apoi că poporul este incapabil chiar să-și aleagă această „elită”.

Dînd expresie disprețului profund pe care forțele reacțiunii îl nutreau față de popor, „Garda de fier” încerca să arate cine trebuia — în concepția fascismului român — să „fixeze” „elita” conducătoare. La această întrebare, Codreanu răspundea că „oricine în afară de mulțime”. Propagînd concepțiile sale antipopulare, puse în slujba viitoarei dictaturi regale, șeful „Gărzii de fier” sublinia că consacrarea unei noi „elite” trebuie s-o facă șeful „elitei” precedente, iar acesta nu este altul decît regele: „În fruntea neamurilor, deasupra elitei, este monarhia”.

Uneltirile lui Carol al II-lea și agitația antidemocratică a „Gărzii de fier” mergeau astfel mină în mină pe calea instaurării dictaturii deschise în România.

Cu toate acestea, în iarna anilor 1930—1931, afișarea deschisă și brutală de către „Garda de fier” a țelurilor dictatoriale urmărite stînghera într-o anumită măsură uneltirile lui Carol al II-lea, ceea ce a făcut ca acesta să accepte în ianuarie 1931 dizolvarea „Gărzii”, o dizolvare care nu presupunea însă dispariția ei din viața politică. Declarația făcută de Ion Mihalache este concludentă în acest sens: „Ca ministru de interne, am dizolvat «Legiunea Arhanghel Mihail», pentru că era o organizație și anarhică și clandestină, pentru a o sili să se legalizeze sub forma de partid de guvernămînt”²⁹.

Iată, așadar, o dizolvare „sui-generis”, care urmărea nu să oprească activitatea unei grupări politice, ci s-o transforme în *partid de guvernămînt*³⁰.

Cîteva luni mai tîrziu, Carol al II-lea a făcut prima încercare pe drumul proiectat de instaurare a dictaturii, instalînd un guvern personal, în care cuvîntul hotărîtor îl aveau C. Argetoianu și M. Ma-noilescu. Acest guvern urma să fie transformat după alegeri într-un guvern de dictatură fătîșă, cu abrogarea Constituției. În cadrul acestor alegeri, „dizolvata” „Gardă de fier”, care se prezenta de data aceasta oficial sub titlul de „gruparea Corneliu Zelea Codreanu”, pentru a

²⁹ Monitorul oficial, Dezbateri parlamentare, Adunarea deputaților, nr. 7/1934, pag. 162.

³⁰ Ibid.

sublinia unitatea dintre rege, guvern și legionari, nu și-a pus candidaturi în județele unde au candidat primul-ministru și ministrul de război (un general din anturajul Palatului). Rezultatul alegerilor, prin care Carol al II-lea voia să facă și un sondaj cu privire la șansele de reușită ale planurilor sale, a fost însă dezastruos pentru propovăduitorii și organizatorii dictaturii. Cu toată teroarea antidemocratică dezlănțuită cu acest prilej și cu tot sprijinul oficial dat de partidul liberal, guvernul lui Carol al II-lea a obținut cea mai slabă majoritate din câte obținuse pînă atunci vreun guvern pe baza legii electorale din 1926. „Garda de fier”, la rîndul său, nu a întrunit nici măcar numărul de voturi necesar spre a intra în parlament.

În schimb, oglindind sentimentele antimonarhice ale maselor populare din țara noastră, în ciuda arestărilor, confiscării buletinelor de vot și a tuturor celorlalte samavolnicii organizate de guvernanți, Blocul muncitoresc țărănesc, organizat și condus de Partidul Comunist din România, a obținut în aceste alegeri 73 711 voturi și 5 locuri în parlament. În realitate, numărul de voturi exprimat de muncitori și țărani în alegerile parlamentare din 1931 pentru B.M.Ț. a fost cu mult mai mare decît cel anunțat oficial. Referindu-se la succesul obținut de B.M.Ț. în alegeri, Rezoluția din 15 iunie 1931 a secretariatului C.C. al P.C.R. sublinia că 73 711 muncitori și țărani au votat împotriva aruncării greutăților crizei pe umerii maselor muncitoare, împotriva pregătirilor războiului antisovietic, împotriva pregătirilor de instaurare a dictaturii fasciste³¹.

Sub impresia rezultatului alegerilor, care a produs zăpăceală în rîndurile propagatorilor dictaturii, Carol al II-lea a amînat din nou oficializarea planurilor sale de instaurare a dictaturii. În același timp însă, cercurile reacționare grupate în jurul Palatului au impus anularea celor cinci mandate parlamentare ale Blocului muncitoresc țărănesc, intensificînd sprijinul acordat „Gărzii de fier”.

Complicitatea dintre Carol al II-lea și „Garda de fier” se vedește din nou, în martie 1932, cu prilejul manifestațiilor organizate în București de studențimea săracă.

Așa cum se sublinia în „Scînteia” din aprilie 1932, aceste manifestații au arătat că studenții și intelectualii săraci „...au început să se apropie de masele exploatate, pentru ca alături de ele să ia parte la luptele comune împotriva burgheziei și a regimului capitalist de foame, șomaj și războaie”³².

Pentru a abate studențimea și intelectualitatea săracă de la drumul luptei revoluționare pe făgașul diversiunilor antidemocratice, camarila regală a făcut apel la conducătorii studențimii „gardiste”, în frunte cu Traian Cotigă, președintele Centrului studențesc București.

Convins de caracterul provocator pe care-l dădeau gardiștii manifestațiilor studențești, Nicolae Iorga, în calitate de prim-ministru, somează pe ministrul de interne să le pună capăt și-i adresează la 24 martie o scrisoare specială în care scria: „Nu crezi că trebuie suprimată «Garda de fier» oriunde? După omorul de la Iași al sublo-

³¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1929—1933”, E.S.P.L.P. 1955, pag. 163.

³² Loc. cit., pag. 492.

cotenentului de jandarmi ar fi o absolută necesitate”³³. La toate acestea, ministrul de interne remarcă însă: „Guvernul nostru își trăgea toată puterea lui din investitura regelui, așa încît nu ne putem aventura într-o luptă grea fără sprijinul Suveranului, pe care, în această direcție, vădit nu-l avem. L-am rugat pe impulsivul meu prim-ministru să nu-și facă nici o iluzie”³⁴.

Într-adevăr, în timp ce primul ministru cerea măsuri de reprimare a agitațiilor gardiste, regele, prin intermediul prefectului poliției Capitalei, Gabriel Marinescu, omul său de încredere, a primit în audiență oficială pe Traian Cotigă și a discutat cu el modul de organizare a acțiunilor studențești. În presa fascistă au apărut chiar fotografiile conducătorilor organizațiilor studențești legionare pe scările Palatului regal; a doua zi, „Garda de fier” a organizat la Palat o manifestație de simpatie față de Carol al II-lea. Răspunzînd conducătorului gardist, regele arăta: „Mulțumesc pentru manifestația pe care mi-o faceți și cum am declarat în audiența de ieri sînt totdeauna gata a vă ocroti... Să aveți încredere în mine, regele vostru”³⁵.

Complicitatea dintre rege și „Gardă”, pusă în lumină din nou cu acest prilej, a constituit un semnal de alarmă pentru cercurile politice adepte ale mecanismului parlamentar burghez și ostile planurilor de dictatură; ele se raliază primului ministru, cerînd din nou dizolvarea „Gărzii de fier”. Pentru a-și ascunde propriile uneltiri, Carol al II-lea acceptă în cele din urmă să proclame pentru a doua oară dizolvarea „Gărzii”. Și de data aceasta era vorba de o dizolvare formală, pe hîrtie, cum apreciau o serie de organe de presă ale vremii.

Sprijinul pe care cercurile din jurul Palatului îl acordau „Gărzii de fier” este cu cinism explicat în memoriile lui C. Argetoianu, ministru de interne în perioada respectivă și unul dintre cei mai activi militanți pentru instaurarea dictaturii regale. Vorbînd despre „Garda de fier”, Argetoianu o aprecia ca pe o grupare politică interesantă, „...pe care socotesc că ar fi bine să o pot canaliza și *întrebuința* ca masă de manevră în ziua în care regele se va hotări, dacă se va hotări, să facă și el ce trebuie...”³⁶, adică să instaureze fățiș dictatura. Poziția lui Argetoianu față de această organizație fascistă nu era izolată; ea reprezenta, de fapt, poziția tuturor cercurilor politice reacționare din conducerea partidelor „de guvernămînt” ale vremii, în frunte cu familia regală. Astfel, după căderea guvernului Iorga-Argetoianu și revenirea la putere a partidului național-țărănesc, această politică, dusă sub îndrumarea lui Carol al II-lea, continuă sub pretextul unei politici „de persuasiune” față de „Garda de fier”. În perioada 1932—1933, arhidizolvata organizație a primit o subvenție lunară de 500 000 de lei din partea Ministerului de Interne, permițîndu-i-se depunerea oficială de candidaturi în alegerile parlamentare din iulie 1932. Cu sprijinul quasi nelimitat al Palatului și al guvernului, „Garda de fier” și-a continuat nestingherită activitatea sa distructivă de deschidere a drumului pentru instaurarea dictaturii fasciste în țara noastră.

Aceste acțiuni au căpătat o amploare deosebită începînd cu luna

³³ C. Argetoianu: Op. cit., caietul nr. 41/2, Arhiva C.C. al P.M.R.

³⁴ Ibid.

³⁵ „Universul” din 27 martie 1932.

³⁶ C. Argetoianu: Op. cit., caietul nr. 44, pag. 3 269.

ianuarie 1933, cînd, cu sprijinul capitalului monopolist internațional, reacțiunea internă din Germania a adus la putere partidul național-socialist al lui Hitler. „Instalarea la putere a hitleriștilor în Germania — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a fost pentru întreaga reacțiune mondială, ca și pentru reacțiunea romînă, semnalul pentru intensificarea pregătirilor de război” ³⁷.

În calea înfăptuirii planurilor cercurilor reacționare din România s-a ridicat însă cu vigoare valul luptei populare. Acțiunile muncitorești, desfășurate în anii anteriori, culminează cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști care, așa după cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „...s-au ridicat cu hotărîre împotriva curbelor de sacrificiu, mizeriei, înrăutățirii condițiilor de trai ale clasei muncitoare, împotriva înfeudării tot mai mari a țării puterilor imperialiste, pentru a bara drumul fascismului și al războiului antisovietic” ³⁸.

Pentru a înfrînge lupta proletariatului, parlamentul național-tărănesc, cu sprijinul partidelor reacționare din opoziție, votează legea stării de asediu, proclamată imediat de Carol al II-lea pe calea unui decret-regal. Totodată, regele numește un nou comandant al corpului de armată din București, iar guvernul Al. Vaida-Voevod lansează o proclamație către țară, incitînd împotriva mișcării muncitorești și anunțînd că „o primejdie mare pîndește țara noastră. Se încearcă destrămarea ei prin dezordine și anarhie. Organizații ascunse comuniste lucrează la răsturnarea prin violență a ordinii de stat” ³⁹. Sînt dizolvate o serie de organizații muncitorești și sînt arestați numeroși conducători ai luptei muncitorimii ceferiste, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Întrucît măsurile de intimidare luate de regimul burghezo-moșieresc nu au putut înfrînge lupta erică a clasei noastre muncitoare, cu aprobarea regelui, guvernul Vaida-Voevod a trecut la reprimarea ei.

Asemenea lui Carol I în timpul răscoalelor din 1907, a lui Ferdinand în timpul demonstrației din decembrie 1918, Carol al II-lea a su-pravegheat personal, în ziua de 16 februarie 1933, înăbușirea în sînge a luptei muncitorimii ceferiste. În tot cursul zilei regele a primit, rînd pe rînd, pe ministrul comunicațiilor, pe ministrul de interne, pe comandantul corpului de armată din București, a dat dispoziții de înăbușire în sînge a grevei muncitorilor ceferiști de la Atelierele „Grivița”, cerînd rapoarte permanent asupra modului în care se desfășura acțiunea ordonată ⁴⁰.

După masacrul de la „Grivița”, regele și-a manifestat public satisfacția în fața gazetarilor străini primiți în audiență. Cu această ocazie, el a calomniat din nou clasa muncitoare din România, declarînd în față acestora : „Vreau mai cu seamă să știți că nici la mine, nici la cei care au sarcina de a conduce această țară nu se va găsi nici

³⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 378.

³⁸ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 435.

³⁹ „Dimineața” din 8 februarie 1933.

⁴⁰ „Dimineața” din 18 februarie 1933.

un fel de slăbiciune față de făuritorii de turburări. Ordinea va fi păzită cu orice preț, orice se va întâmpla" ⁴¹.

Cu toate că au fost înăbușite în sânge, eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 au avut o importanță istorică în viața politică a României; ele au marcat un moment de coticătură în dezvoltarea partidului comunist și a întregii mișcări muncitorești, au dat o lovitură puternică politicii de fascizare a țării, au contribuit la creșterea conștiinței politice și la îmbogățirea experienței de luptă a P.C.R., făcând să crească influența și autoritatea lui în fața maselor, au reprezentat primă mare ridicare a proletariatului împotriva fascismului pe plan internațional după instaurarea hitlerismului în Germania.

După evenimentele din ianuarie-februarie 1933, P.C.R. a început o largă acțiune pentru organizarea luptei maselor muncitoare împotriva pericolului fascist. Acest lucru a spulberat speranța vîrfurilor celor mai reacționare ale burgheziei românești de a vedea instaurarea fascismului în România pe căi „constituționale”, prin alegeri parlamentare, așa cum reușiseră Mussolini în Italia și Hitler în Germania. Acest lucru era demonstrat, printre altele, de faptul că ori de câte ori se prezentau în fața alegătorilor grupările fasciste erau înfrînte, ceea ce oglindea refuzul maselor largi ale poporului de a se lăsa induse în eroare de demagogia fascistă.

În aceste condiții, o dată cu ascuțirea contradicțiilor sociale și politice din țară, a avut loc un proces de regrupare a elementelor celor mai reacționare, partizane deschise ale fascismului și pregătirii războiului antisovietic, regrupare care avea la bază ideea suprimării Constituției și a ultimelor libertăți cetățenești, înscăunarea fascismului pe calea unei lovituri de stat, iar pe planul politicii externe împiedicarea oricărui sprijin pentru lupta pe care U.R.S.S. o dădea spre a se crea un sistem de securitate europeană colectivă împotriva agresorului fascist.

În centrul acestei acțiuni se aflau cercurile reacționare ale burgheziei și moșierimii în frunte cu regele. Spre a da acestor uneltiri cel puțin aparența unui suport în opinia publică, este utilizată „Garda de fier”. În cursul anului 1933, relațiile dintre rege și „Gardă” se strîng tot mai mult. Totodată este mărit sprijinul bănesc acordat „Gărzii de fier”. Numai în 1933 Ministerul de Finanțe — după declarația făcută de însuși titularul acestui minister — a pus la dispoziția lui Al. Vaida-Voevod, prim-ministru, și V. V. Tilea, subsecretar de stat, „o sumă de 70 milioane de lei pentru turism și alte drăcii, în realitate pentru «Garda de fier»” ⁴².

Gruparea forțelor fasciste din România s-a extins în această perioadă prin poziția, tot mai netă, pe care au luat-o în favoarea dictaturii o serie de mici partide burgheze, averse să ajungă la putere, dar care nu puteau să-și realizeze acest țel pe calea alegerilor parlamentare, întrucît nu aveau sprijin în masa alegătorilor (partidele lui Gh. Brătianu, O. Goga, Al. Averescu și mai tirziu și cel al lui Al. Vaida-Voevod).

⁴¹ Interviu acordat de Carol al II-lea ziarului francez „Le journal”, citat după „Dimineața” din 23 februarie 1933.

⁴² C. Argetoianu, Op. cit., caietul nr. 44, pag. 3 406.

În același timp, unele cercuri politice burgheze, cu mai multă luciditate, încep să-și dea seama de marele pericol pe care fascismul, mai ales o dată cu venirea hitleriștilor la putere în Germania, îl reprezenta pentru țara noastră. O serie de oameni politici din diferite partide sau din afara partidelor, ca N. Titulescu, Gr. Filipescu, dr. N. Lupu și alții, încep să ia atitudine împotriva complicităților de care „Garda de fier” se bucura. N. Titulescu a cerut deschis desființarea acestei organizații teroriste. Astfel se explică faptul că în noiembrie 1933 guvernul I. G. Duca dizolvă din nou „Garda de fier”. Față de acest act, elementele fasciste au trecut la o serie de acte teroriste: la 29 decembrie 1933, trei dintre colaboratorii apropiați ai lui Codreanu au asasinat pe I. G. Duca. Era o nouă verigă la nesfârșitul lanț de crime prin care „Garda” și-a jalonat prezența în viața politică a României.

Asasinarea lui Duca a scos la iveală un lung șir de complicități existente între partizanii fascizării țării, în frunte cu regele Carol al II-lea.

Nevoit să accepte dizolvarea „Gărzii”, Carol al II-lea nu voia însă să piardă această masă de manevră prin care pregătea dictatura. De aceea el a căutat, de la început, să treacă întreaga răspundere a dizolvării asupra primului ministru Duca și a lui N. Titulescu, care ocupa postul de ministru de externe.

Este semnificativ în această privință faptul că regele a refuzat ca dizolvarea să se facă prin decret regal semnat de el, cum ar fi fost normal, și a lăsat aceasta pe seama unui Jurnal al Consiliului de Miniștri, semnat de Duca și Titulescu, la a căror asasinare presa legionară incita. Imediat după luarea hotărârii de dizolvare, Carol al II-lea a ținut să se desolidarizeze de Duca în fața legionarilor, comunicând lui Nae Ionescu — care făcea legătura cu „Garda de fier” — că el, Carol, socotește dizolvarea drept „o greșeală” a guvernului, care, astfel, nu mai putea să dureze mult.

Totodată, în ajunul apariției decretului de dizolvare, Carol al II-lea, cu sprijinul lui Gabriel Marinescu, prefect al poliției Capitalei, a aranjat pentru seara de 9 decembrie 1933 o întâlnire cu Corneliu Codreanu. Duca reușește să împiedice întâlnirea și dă imediat ordinul de dizolvare a „Gărzii” și de arestare, în aceeași noapte de 9 spre 10 decembrie 1933, a conducătorilor gardiști. Din nou însă camarila din jurul regelui îl salvează pe Codreanu. Același Gabriel Marinescu îl anunță imediat pe șeful „Gărzii de fier” despre acțiunea întreprinsă de primul ministru și despre ordinele secrete date de acesta, fapt care a jucat un rol de prim ordin în hotărârea legionarilor de a-l asasina pe Duca. Bineînțeles, între legionarii arestați în această noapte nu figura C. Codreanu și unii din colaboratorii săi apropiați, pe care poliția anunța că nu-i poate... găsi ⁴³.

Era și greu ca poliția să-l găsească pe șeful „Gărzii de fier” din moment ce însuși prefectul poliției Capitalei îl ascunsese; tot prin Gabriel Marinescu, Codreanu era înștiințat ori de câte ori poliția urma să facă vreo descindere la gazdele la care era adăpostit și i se înlesnea

⁴³ Monitorul oficial nr. 7/1934, pag. 163—164.

să găsească o nouă gazdă la care conducătorul „Gărzii” să-și poată continua nestingherit activitatea subversivă.

În felul acesta, în timp ce opinia publică democrată era indusă în eroare prin informații cu privire la „urmărirea” de către poliție și jandarmerie a conducătorilor gardiști, șeful „Gărzii de fier” stătea liniștit la București, sub ocrotirea lui Carol al II-lea.

Aceeași atitudine au adoptat-o cercurile fasciste de la Palat și față de alți fruntași legionari.

Se pare, de altfel, că singura imputare pe care Carol al II-lea o făcea „Gărzii de fier” în legătură cu asasinatul din decembrie 1933 privea faptul că... nu fusese împușcat și Nicolae Titulescu. Relatînd o discuție avută cu regele în ziua de 7 iulie 1937, C. Argetoianu notează în acest sens : „Regele mi-a spus că e cu totul de acord cu mine și pe această chestiune și că nu vrea desființarea «Gărzii de fier», ci, dimpotrivă, folosirea ei. Că Duca a comis o mare greșeală ascultînd pe Titulescu și dizolvînd-o ; că dinsul, regele, fusese împotriva acestei măsuri... Carol al II-lea arăta apoi că «Garda» utilizează uneori «prostește» teroarea, căci n-ar fi trebuit să omoare pe Duca, ci pe Titulescu (și-i sclipeau ochii de ură la ideea că acesta ar fi trebuit ucis)”⁴⁴.

În pofida acestei „divergențe”, Carol al II-lea și-a manifestat sub toate formele simpatia față de „Garda de fier” și a luat împreună cu guvernul pe care-l prezidase Duca măsuri pentru absolvirea de pedeapsă a conducătorilor „Gărzii”.

Cercurile reacționare din jurul Palatului, în frunte cu Carol al II-lea, au urmărit să transforme „procesul” „Gărzii” într-un prilej de popularizare a ei și de apologie a fascismului și terorii antidemocratice.

Al. Vaida-Voevod, care se recunoaște public cu acest prilej drept „naș al Gărzii de fier”, C. Argetoianu și toți ceilalți exponenți ai reacțiunii fasciste, reprezentanți ai tuturor partidelor burgheze, se perindă rînd pe rînd în fața tribunalului militar, făcînd elogiul „Gărzii de fier” și al fascismului. Presa publică amplu „dezbaterile” procesului, în realitate declarații menite să creeze prestigiu politic „Gărzii” și fascismului terorist.

Înscenarea a reușit, sala procesului s-a transformat într-o ade-vărată tribună de propagare a ideologiei fasciste în România. „Procesul” s-a încheiat cu achitarea conducătorilor legionari, achitare cerută de însuși procurorul militar, generalul C. Petrovicescu.

Partidul Comunist din România a demască în fața poporului rolul pe care „procesul” „Gărzii de fier” îl juca în opera de fascizare a țării. În numărul său din aprilie 1934, „Scînteia” scria în legătură cu achitarea „Gărzii de fier” că aceasta „înseamnă legalizarea acțiunii ei fasciste, teroriste. Sub un alt nume, dar cu aceleași mijloace și cu același sprijin din partea guvernelor burgheziei și moșierimii, bandele fasciste vor fi organizate și întrebuințate ca trupe de asalt fascist contra P.C.R., a organizațiilor revoluționare, a maselor muncitoare”⁴⁵.

Această apreciere și-a dovedit pe deplin valabilitatea în desfășurarea ulterioară a evenimentelor. Bazîndu-se pe manifestația organizată cu prilejul procesului, forțele reacționare în frunte cu Carol al II-lea

⁴⁴ C. Argetoianu : Op. cit., căietul nr. 55, pag. 2 348—2 350.

⁴⁵ „Scînteia”, anul IV, nr. 5, din aprilie 1934.

au încercat, la numai o lună după proces, instaurarea deschisă a dictaturii.

În timp ce în culise diferiți reprezentanți ai regimului burghezo-moșieresc — Al. Averescu, Al. Vaida-Voevod, O. Goga, C. Argetoianu etc. — duceau lungi tratative pentru armonizarea intereselor diferitelor grupări politice dornice fiecare să-și asigure „partea leului” în guvernul dictaturii regale, „Garda de fier” organiza manifestații la Palat, aclamînd pe Carol al II-lea, organizatorul uneltirilor menite să lichideze regimul parlamentar din România.

După proces, regele și-a exprimat deschis simpatia față de mar-torii care au depus la proces în favoarea „Gărzii”, sprijinind apoi transformarea acestei organizații fasciste într-un partid politic — „Totul pentru țară” — și întărirea acestuia cu exponenți ai celor mai reac-tionare virfuri ale burgheziei monopoliste și moșierimii din România. Totodată, el accelerează cursa înarmărilor și preia treptat și tot mai direct sub controlul său personal posturile de comandă din viața ad-ministrativă a țării. Monarhia a devenit astfel factorul cel mai activ al politicii de fascizare a țării.

Chemînd poporul la luptă împotriva fascizării țării, Partidul Co-munist din România demasca regimul burghezo-moșieresc și rolul pe care monarhia îl îndeplinea ca principal stîlp al acestuia.

Opunîndu-se cu energie politicii de fascizare a țării și de pre-gătiri militare antisovietice, politică promovată de Carol al II-lea, P.C.R. și-a intensificat în perioada 1933—1937 activitatea „...pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și strîngerea în jurul proletariatului a tuturor păturilor și categoriilor sociale interesate în propășirea democratică a țării, apărarea păcii și a independenței na-tionale, în vederea închegării unui larg front popular antifascist”⁴⁶.

În principalele orașe ale țării s-au desfășurat în această perioadă puternice lupte greviste ale clasei muncitoare, duse sub semnul uni-tății de acțiune a muncitorimii, a înfăptuirii Frontului unic muncitoresc propus de P.C.R. și sabotat sistematic de conducătorii oportuniști ai P.S.D.

În jurul clasei muncitoare, a organizațiilor de masă create de partid, ca : Liga muncii, Comitetul național antifascist, Asociația tine-retului antifascist, Amicii U.R.S.S., Societatea pentru întreținerea rapor-turilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică, Frontul studen-țesc democrat, Blocul democratic, Comitetele cetățenești etc., s-au grupat numeroși savanți și intelectuali de frunte ai țării, grupuri sociale și politice democratice și persoane fără apartenență politică, spre a împiedica fascizarea țării.

Raliindu-se luptei duse de P.C.R., au început să activeze într-un front comun de luptă cu el Frontul plugarilor, condus de dr. Petru Groza, Madoszul, unele organizații locale ale P.S.D., precum și alte forțe democratice.

Ecolul puternic cunoscut în mase de lupta populară antifascistă, inițiată și condusă de P.C.R., s-a vădit cu prilejul alegerilor parlamen-tare parțiale și comunale din 1936 și 1937. Astfel, la alegerile din 18

⁴⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 436.

februarie 1936, în județul Hunedoara a fost ales candidatul susținut de frontul democratic, organizat și condus de P.C.R. ; el a obținut de peste 4 ori mai multe voturi decât candidatul partidului fascist al lui Goga-Cuza. În județul Mehedinți, deși candidatul gogo-cuzist a fost susținut oficial de către guvern, el a obținut mult mai puține voturi decât candidatul susținut de frontul democratic. Forțele profasciste și fasciste au fost înfrinte, de asemenea, în alegerile comunale desfășurate în perioada următoare la București, Ploiești, Iași etc.

„Succesul forțelor democratice în aceste alegeri — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a dovedit justetea punctului de vedere al partidului nostru, că împrejurările obiective din România permiteau închegarea unui larg front popular antifascist bazat pe Frontul unic muncitoresc, care ar fi putut stăvili drumul fascismului”⁴⁷.

Unirea păturilor celor mai largi ale poporului într-un larg front popular antifascist a fost împiedicată însă datorită poziției reacționare, antipopulare și profasciste pe care se situa partidul național-tărănesc, în pofida faptului că unele elemente democratice din acest partid luau atitudine împotriva fascismului și pentru apărarea democrației.

Respingînd ideea oricărei lupte pentru bararea drumului fascismului, conducerea P.N.Ț., în frunte cu Iuliu Maniu, a mers pînă acolo încît a încheiat în alegerile parlamentare din noiembrie 1937 un pact electoral cu „Garda de fier”, principala forță de șoc a fascismului, agentură a Germaniei hitleriste în țara noastră, ceea ce a întărit pozițiile fascismului și a contribuit la dezorientarea unor categorii de alegători.

Folosind lovitura dată forțelor democratice prin poziția profascistă adoptată de conducătorii P.N.Ț. și situația ambiguă creată în viața publică prin rezultatele alegerilor, Carol al II-lea a format un guvern de tranziție condus de O. Goga, președintele partidului național-creștin, iar la 8 februarie 1938 instaurează fățiș dictatura regală.

Carol al II-lea ia în mod direct și nemijlocit conducerea treburilor publice : „M-am hotărît să pășesc pe această nouă cale cu toată energia și convingerea” — spunea el. Instaurînd dictatura, regele a desființat vechea Constituție și a proclamat una nouă, redactată, de altfel, în biroul său de la Palat și cu participarea sa personală.

În noua Constituție, drepturile și libertățile cetățenești au fost considerabil restrînse ; nici măcar în vorbe Constituția nu mai începea cu enunțarea lor, ci cu precizarea datoriilor cetățenești. Totodată, sistemul separației puterilor era menținut numai în mod formal, în mod practic atît puterea legislativă, cît și cea executivă erau concentrate în mîna regelui, care era „capul statului”. Regele exercita puterea legislativă printr-un pseudoparlament ; inițiativa legilor înseși era dată regelui, guvernul nu avea nici o răspundere față de acest parlament, ci numai față de rege etc.

Carol al II-lea nu numai că era autorul oficial al Constituției și deținătorul întregii puteri, dar însăși interpretarea prevederilor constituționale se făcea pe baza declarațiilor sale. „În interpretarea textelor noului așezămînt public... — scria în 1938 prof. P. Negulescu, în

⁴⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 18.

calitate de secretar general al Institutului regal de științe administrative —, în lipsă de lucrări pregătitoare, cea dintâi călăuză să ne fie manifestul regelui către popor”⁴⁸.

Constituția din 27 februarie 1938 a fost constituția unei dictaturi regale deschise și personale, care renunța la orice fațadă pseudodemocratică a regimului burghezo-moșieresc și-și afirma în mod brutal caracterul.

Realizându-și țelul urmărit de atîția ani, regele nu mai are nevoie de masa de manevră a „Gărzii de fier”; el trece la lichidarea acesteia, cu atît mai mult cu cît încă din perioada 1935—1936 între monarhie și „Gardă” se adînciseră divergențele în legătură cu faptul că „Garda de fier” devenise întru totul înfeudată Germaniei hitleriste, transformîndu-se în agentura acesteia în vederea acaparării Romîniei, în timp ce regele se sprijinea în principal pe capitalul monopolist anglo-francez și pe alianța Romîniei cu cele două puteri occidentale.

Instaurarea dictaturii personale a regelui a reprezentat astfel încununarea unui întreg proces istoric, în cursul căruia s-a demascât în întregime în ochii maselor esența adevărată a monarhiei, exponentă a celor mai reacționare cercuri ale claselor exploatare, motor al promovării reacțiunii în toate domeniile vieții publice, al îngădirii și desființării libertăților democratice, al adîncirii gradului de exploatare și oprimare a poporului.

În timpul dictaturii regale, P.C.R. a continuat lupta pentru mobilizarea maselor împotriva fascismului și a politicii mîuncheneze duse de guvernul lui Carol al II-lea. Numeroasele greve organizate în cursul anilor 1938 și 1939 în diferite centre industriale ale țării reflectă spiritul revoluționar și combativitatea clasei muncitoare din Romînia în lupta antifascistă. Aceste acțiuni au culminat cu puternicele manifestații organizate la 1 mai 1939 la București, cînd 20 000 muncitori, funcționari, intelectuali, meseriași etc. au dat peste cap planul guvernului și al conducătorilor trădători din fruntea breslelor care voiau să organizeze o manifestație în favoarea dictaturii regale, făcînd să răsune în Piața Palatului regal și sub ochii lui Carol al II-lea, lozincile P.C.R. îndreptate împotriva dictaturii regale: „Vrem Romînie liberă și independentă!”, „Jos fascismul!”, „Vrem front patriotic!” etc.

În același timp, oameni de cele mai diferite convingeri politice își exprimau poziția antifascistă trimițînd salutul lor Conferinței mondiale antifasciste și pentru apărarea democrației, organizată la Paris în zilele de 13—14 mai 1939.

Ignorînd voința maselor și luînd măsuri de reprimare a luptei populare, Carol al II-lea a continuat însă politica sa capitulardă față de Germania hitleristă.

Această politică antinațională și antipopulară a dictaturii regale a culminat în vara anului 1940 cînd — sub impulsul schimbării raportului de forțe pe plan european între diferitele grupări de state capitaliste și datorită antisovietismului care l-a determinat să refuze orice înțelegere cu U.R.S.S. — Carol al II-lea a adus pe legionari în guvern, a format împreună cu ei partidul fascist al „națiunii” și au acceptat

⁴⁸ „Enciclopedia Romîniei”, vol. I, pag. 195.

împreună dictatul de la Viena. Prin toate acestea, Carol al II-lea și-a încheiat domnia, deschizând porțile dictaturii militare-fasciste, care avea să scrie cea mai neagră pagină din istoria politică a României.

★

Nevoit să abdice la 6 septembrie 1940, Carol al II-lea a lăsat tronul României urmașului său Mihai I, în jurul căruia s-au grupat toate forțele reacționare ale țării.

Mihai și-a început domnia oferindu-și patronajul dictaturii militare-fasciste instaurate de Ion Antonescu și „Garda de fier”. În octombrie 1940, regele adresează o telegramă publică lui Ion Antonescu, în care își afirmă solidaritatea cu regimul de teroare instaurat în țară: „Legiunea subordonându-se azi hotărât acțiunii de refacere a țării pe care Domnia Voastră ați pornit-o, vă felicit, Domnule General, și vă urez atît Dv. personal, cît și mișcării legionare completă reușită”⁴⁹.

Ridicîndu-și glasul împotriva politicii de trădare a intereselor naționale dusă de regimul burghezo-moșieresc și împotriva dictaturii militare-fasciste instaurate în țară, Partidul Comunist Român a chemat poporul român, încă din primele zile ale domniei lui Mihai, la intensificarea luptei pentru apărarea intereselor sale naționale.

„*Muncitori comuniști, tineret comunist, muncitori și țărani revoluționari*, în lupta împotriva dictaturii regale imperialiste ați dat dovezi de adevărat eroism, ați dat dovezi de abnegație în luptele pentru apărarea cauzei clasei muncitoare și a tuturor celor exploatați și asupriți. Încordați forțele și energiile voastre! Pătrundeți mai adînc în masele din uzine și sate, puneți-vă în fruntea lor!”⁵⁰ — se arată în broșura intitulată „Punctul nostru de vedere”, editată de C.C. al P.C.R. la 10 septembrie 1940.

Chemînd la unirea tuturor forțelor patriotice împotriva dictatului de la Viena și a terorii fasciste, P.C.R. a demascât neconținut rolul monarhiei în acțiunea de trădare a intereselor naționale ale țării, subliniind necesitatea răsturnării ei și a transformării țării într-o republică democratică și populară.

În lunile următoare, Mihai I și-a afișat tot mai limpede solidaritatea cu dictatura militară-fascistă, și în primul rînd cu „Garda de fier”. La 8 noiembrie 1940, cu ocazia sărbătoririi zilei sale onomastice, la Iași, în mijlocul legionarilor, regele primește defilarea acestora cu salutul legionar, patronînd întreaga demonstrație, organizată cu vădit caracter provocator antisovietic. Comandantul „Gărzii de fier”, Horia Sima, a ținut să sublinieze în mod expres cu această ocazie că „este un moment de adîncă semnificație... coborîrea regelui Mihai I de ziua lui în mijlocul legionarilor” și a făcut elogiul regelui, care „desăvîrșește armonia sufletului legionar”⁵¹.

Legături strînse a păstrat Mihai cu „Garda de fier” și în zilele rebeliunii legionare din ianuarie 1941.

În timp ce guvernul dictaturii militare-fasciste aducea în țară trupele hitleriste, iar poporul român își manifesta sub formele cele mai

⁴⁹ „Universul” din 7 octombrie 1940.

⁵⁰ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 332.

⁵¹ Declarațiile publicate în ziarele din 10 noiembrie 1940.

variate ostilitatea împotriva acestei încălcări a independenței naționale a țării, Mihai își manifesta permanent simpatia față de armata hitleristă.

Un sprijin total a acordat regele lui Ion Antonescu și în clipa cînd acesta a împins țara în criminalul război antisovietic. Telegrammele adresate de rege lui Antonescu, ridicarea acestuia la gradul de mareșal, vizitele făcute pe front etc. ofereau girul monarhiei pentru politica dictaturii militare-fasciste.

În felul acesta, în timp ce poporul român, mobilizat și condus de P.C.R., își intensifica lupta pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste și pentru scoaterea țării din prăpastia în care cercurile cele mai reacționare în frunte cu Antonescu împinseseră țara, regele oferea patro-najul său acestei politici de trădare națională.

Ulterior, cînd, ca urmare a luptei maselor populare și a loviturilor pe care Armata Sovietică le-a dat forțelor hitleriste, a început să se manifeste cu tărie criza regimului militar-fascist din România, iar soarta războiului devenea evidentă, regele și-a retras acest patronaj și pînă la urmă a fost nevoit să accepte chiar să participe la înfăptuirea planului întocmit de P.C.R. în vederea scoaterii Romîniei din războiul hitlerist. Pentru a-și salva tronul și a putea să servească în continuare interesele vechilor clase dominante, regele i-a arestat pe Ion și Mihai Antonescu și ulterior restul cabinetului. Aceasta nu schimba însă cu nimic părerea pe care poporul nostru o dobîndise cu privire la rolul pe care monarhia îl juca în viața politică a țării ca exponentă a claselor exploatoare. În perioada 1944—1947 regele a căutat pe toate căile să frîneze desfășurarea în continuare a revoluției populare începută o dată cu victoria insurecției armate de la 23 August 1944. Pe măsură ce P.N.T. se compromitea, mai cu seamă după alegerile din 1946, Palatul a devenit principalul centru de raliere a forțelor reacționare, care căutau să se opună luptei maselor pentru transformări revoluționare economice și social-politice. Prin aceasta, monarhia continua să promoveze politica reacționară pe care o dusesese încă de la instaurarea ei în România.

Poporul român — sub conducerea înțeleaptă, plină de principialitate și tact a Partidului Comunist Român, partid marxist-leninist al clasei muncitoare, — a zdrobit manevrele reacțiunii grupate în jurul regelui, a dezvoltat prin lupte de masă cuceririle sale revoluționare și a creat condițiile necesare care i-au permis ca la 30 Decembrie 1947 să lichideze din viața publică a țării această instituție anacronică.

Tradițiile de luptă antimonarhică ale poporului român, care, în formele cele mai felurite și în condițiile cele mai diferite, se manifestaseră neconținut în decurs de 80 de ani, și-au găsit astfel încununa-re în cursul revoluției populare.

Prin înlăturarea monarhiei, poporul român a deschis un nou capitol în glorioasa istorie a revoluției sale populare, capitolul etapei dictaturii proletarietului și a trecerii la construirea bazei economice a socialismului.

*Documente privind demascarea caracterului reacționar, antipopular și antinațional al monarhiei (1922-1940) **

Monarhia — exponent al intereselor burgheziei și moșierimii din România și ale monopolurilor străine — a reușit să acumuleze de-a lungul anilor o mare avuție, participând din plin la exploatarea maselor muncitoare și devenind astfel primul moșier și unul dintre cei mai mari capitaliști din țară. În decursul întregii sale existențe, această instituție retrogradă, instaurată de către monstruoasa coalitie burghezo-moșierească, în cîrdășie cu capitaliștii străini, a căutat și a găsit sprijin la forțele cele mai reacționare din țară și de peste hotare. În acest sens este semnificativă legătura strînsă a monarhiei cu grupările politice de dreapta, în timp ce pe plan extern politica Romîniei a fost orientată cînd spre imperialiștii francezi, cînd spre cei germani sau americano-englezi, în funcție de rolul pe care unii sau alții îl jucau în fruntea reacțiunii internaționale. Totodată, monarhia s-a caracterizat printr-un conservatorism deosebit, printr-o ură nemărginită împotriva mișcării revoluționare și democratice; ea a participat direct la organizarea reprimării luptei maselor muncitoare și la pregătirea agresiunii împotriva primului stat socialist din lume al muncitorilor și țăranilor.

Documentele pe care le prezentăm în continuare cuprind numeroase aspecte privind cîrdășia strînsă dintre monarhie și forțele negre ale fascismului, evidențiază rolul monarhiei în aducerea fascismului la putere, în înfeudarea economică și politică a țării față de Germania hitleristă, în pregătirea și dezlănțuirea războiului de jaf antisovietic. Ele oglindesc în același timp lupta consecventă a partidului comunist împotriva fascismului sîngeros și a forțelor interne și externe care l-au sprijinit, profundul patriotism și devotamentul nețărmurit față de popor al comuniștilor care, în pofida condițiilor de cruntă prigoană și teroare, au militat pentru crearea frontului unic muncitoresc și a frontului popular antifascist, pentru apărarea libertăților democratice și a independenței naționale.

Din documentele prezentate rezultă că lupta maselor populare din țara noastră, desfășurată sub conducerea P.C.R., împotriva regimului burghezo-moșieresc și a fascismului, a avut un puternic caracter antimonarhic, lovind în baza socială și în pozițiile deținute de monarhie.

* Documentele au fost selecționate și pregătite pentru tipar de AL. GH. SAVU.

CE NE ADUCE ÎNCORONAREA

Noi arestări și noi procese *

Ne-am ocupat prea puțin de încoronare ** și de risipitoarele cheltuieli ce se fac în vederea ei. E pentru noi un fapt fără importanță deosebită în sine. Singurele aspecte ce merită a fi reținute din încoronare sînt cele 70 milioane ce va costa ea din punga țăranului și a muncitorului, și serbările și parăzile menite să amuze vulgul și să-l amețească, asemenea ospetelor și jocurilor de circ din timpul decadenței romane.

Iată însă că în preajma ei, adică tocmai atunci cînd credeam că nu vom mai avea de vorbit despre ea, Siguranța ne dă de lucru. Din informații, ce ne-au parvenit din surse diferite și care se confirmă reciproc, aflăm că încoronarea nu va trece fără ca să nu prezinte și pentru noi un interes special. Dacă ea nu aduce nici amnistie, nici ridicarea stării de asediu, nici încetarea teroarei și prigoanei, ne aduce în schimb daruri speciale.

SIGURANȚA PREGĂTEȘTE NOI ARESTĂRI. LISTELE CELOR CE URMEAZĂ A FI ARUNCAȚI DIN NOU ÎN PUȘCĂRIE CU PRILEJUL ÎNCORONĂRII SÎNT DEJA GATA. ELE CUPRIND PE MILITANȚII PARTIDULUI NOSTRU, DINTRE CARE CEI MAI MULȚI DE-ABIA AU IEȘIT ACUM CÎTEVA LUNI DIN PUȘCĂRIE PRIN AMNISTIE.

Pretextul acestor arestări, care trebuie să marcheze începutul unei ere de teroare și mai înăsprită și sîngeroasă este deja stabilit: **UNELTIRI TERORISTE CU PRILEJUL ÎNCORONĂRII ȘI DESCOPERIREA DE NOI DOVEZI ÎN SARCINA CELOR AMNESTIAȚI ÎN IUNIE, DOVEZI CARE I-AR SCOATE DE SUB PREVEDERILE AMNISTIEI. *****

Cele ce afirmăm aici nu sînt nici zvonuri și nici insinuări. Repetăm, ele sînt informațiuni provenite din izvoare oficiale. Muncitorimea este astfel prevenită. Ea trebuie să se aștepte deci la noi asasinate și la noi execuții sumare, la noi torturi în beciurile Siguranței și în Dealul Spirii. Ea trebuie în același timp să priceapă că amnistia din vară nu a fost dată decît sub presiunea opiniei publice muncitorești din țară și din străinătate și că, pe dată ce mișcarea muncitorească din țară slăbește în atenție și vigilență, reacțiunea revine la atac și recucerește pozițiile pe care a trebuit să le cedeze la un anumit moment.

Cît despre uneltirile Siguranței, ele vor da și de astă dată greș.

Scandalul și agitația (provocate de organele represive — *n.n.*), care se rezolva[u] la sfîrșit tot în favoarea mișcării comuniste ****, vor fi de

* „Socialismul”, anul XVI, nr. 192, din 8 octombrie 1922.

** Articolul se referă la încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria.

*** Sub presiunea luptei maselor, în iunie 1922 guvernul burghez-moșieresc a fost nevoit să acorde o amnistie și să pună în libertate o parte dintre deținuții politici.

**** Articolul se referă la persecuțiile și înscenările judiciare, însoțite de o zgomotoasă campanie anticomunistă în presa reacționară, prin care regimul burghez-moșieresc urmărea să desființeze tînărul partid comunist. Dar, în pofida prigoanei organizate de clasele dominante, prestigiul P.C.R. în fața maselor a crescut tot mai mult, ca urmare a luptei sale eroice închinată intereselor poporului.

astă dată și mai mari. Cît despre scopul adevărat al arestărilor: înlăturarea piedicilor pentru deslănțuirea războiului și înăbușirea mișcării muncitoare, el nu va fi atins. Uneltirile războinice ale burgheziei vor ieși și mai mult în evidență, sporind revolta poporului, și mișcarea muncitoare va ieși mai călită din această nouă și grea încercare ce i se pregătește.

SERBARILE REGEȘTI

Serbarile regești au reînnoit țara săracă și adusă la pragul ruinei se pregătește să fie darnică cu cei ce o stăpânesc. Din vistieria săcătuită a statului noui milioane se vor cheltui, pentru ca să se dovedească cum că poporul român știe să-și răsplătească bine și cu amănunțime stăpânii. Pe străzile Capitalei vor străluci din nou uniforme de ofițerești, steagurile și obrazurile celor bine hrăniți. Din nou Capitala unei țări aproape distrusă e în sărbătoare. Vor urma baluri, festivale, banchete, în care toată „lumea bună”, toată pleava fanariotă va petrece.

Și în timp ce răurile de șampanie vor curge în palatul reșesc, în timp ce orgiile coșofăneștene vor aduce aminte de zilele grele ale războiului, în timp ce veselie va încununa capul celor logodiți, la câteva mii de metri de palatul regal între cele trei țarcuri de vite din închisoarea militară încă 200 de oameni sunt înuși și chinuși sub puterea baionetelor, 200 de oa-

meni fără nici o vină dar care au un păcat mai grav, păcatul că au gândit altfel decât stăpânitorii, că au crezut în tr'un ideal, sufar încă urmările dureroase a grevei foametei, a lanțurilor și a celule-țime. În timp ce în aer va pluti bucuria nunții, în mahalalele Capitalei, în fundul provinciilor, în întreaga țară, sute și mii de familii își plâng încă părinții, soții și copiii care zac în ocele României mari, în fundul Nistrului, între baionetele și țarcurile justiției militare.

Între cele două lumi dintre care una își serbează nunta, iar cealaltă martirii, există o prăpastie pe care o paradă militară și aclamările „poporului” nu o pot ascunde.

În imperiul țarilor înainte de izbucnirea revoluției, țarul Nicolae al II-lea, în fruntea cazacilor dela Don primia aclamarea poporului. Și două luni în urma la Tzarșcoe Selo țarul tuturor Rușilor medita la deșertaciunea și nestatornicia lucrurilor omenești.

Articol apărut în ziarul „Socialismul” nr. 112, din 22 februarie 1922, în care monarhia este demascată ca jefuitoare și asupritoare a poporului

2

CITEVA FAPTE CUVÎNTĂTOARE

Vizite regești și interese de tarabă. Care sînt astăzi adevăratele relații între țări? Regina „României constituționale” și dictatura lui Mussolini. Un rege detronat care... abdică. Soarta tronurilor regești*.

* Fragment din articolul cu același titlu, publicat în „Socialismul”, anul XIX, nr. 32, din 21 martie 1924.

Un alt fapt nu mai puțin caracteristic. Regina României, regina unui stat înzestrat cu o constituție numai după ale cărei prescripțiuni augustul ei soț trebuie să guverneze destinele acestei țări, deci regina unui stat eminent „constituțional” a făcut [o] vizită în Italia nu de mult. La întoarcerea în țară, un ziar ne informează că regina este „încântată de opera înfăptuită de Mussolini”. Adică se entuziasmează pentru dictatură, căci Mussolini se știe că a luat puterea printr-o lovitură de stat, înlăturând constituția și devenind astfel „dictatorul Italiei”.

Oricum, acest entuziasm regesc arată foarte bine gândurile celor ce, la adăpostul peticului de hîrtie numit „Constituție”, domnesc și guvernează. E o mărturisire prețioasă aceea, pe care datorită augustului entuziasm al reginei o auzim. Voi o pricepeți muncitori ?

.

3

„CARLISM” SAU REPUBLICĂ?*

1. Burghezia financiară, monarhia și aparatul de asuprire al statului.

Sfîrșitul apropiat al regelui deschide în viața politică a României un șir de complicații și o perioadă de conflicte, de care poate depinde întreaga ei dezvoltare ulterioară. Social-democrații predică proletariatului din țara noastră indiferența față de problemele și luptele politice, pe care le ridică situația creată prin alungarea lui Carol, moartea lui Ferdinand și întronarea regentei. „Pe noi nu ne interesează aventurile princiare, nici loviturile de stat ale clicelor politicianiste, zic social-democrații; noi mergem netulburați [pe] drumul nostru înainte pentru educarea muncitorimii în vederea luptelor viitoare. Evenimentele în legătură cu problema succesiunii la tron ne lasă pe noi reci”. Această atitudine a social-democraților, deși „teoretizată” și împodobită, precum vedem, cu argumente „radicale” și de „intransigență”, nu este însă în realitate decît o mască pentru acoperirea pasivității lor de fapt și a lășității lor politice într-o situație care reclamă de la un partid al proletariatului o atitudine limpede și bărbătească. Proletariatul nu poate în genere lua, înăuntrul unui stat monarhic, o atitudine de indiferență față de problema: monarhie sau republică, dar mai ales nu poate lua o asemenea „atitudine” proletariatul dintr-o țară ca România, unde monarhia, constituțională de formă, a fost de fapt pînă înainte de război instrumentul „constituțional” al oligarhiei bancaro-feudale stăpînitoare și a devenit în ultimul timp instrumentul burgheziei financiare în forme tot mai deschis despotice și absolutiste; nu poate lua o asemenea atitudine proletariatul din România mai ales în momentul de față, cînd criza prin care trece monarhia ridică pe planul actualității problema republicii.

Este și aceasta un semn al decadentei nu numai politice, ci și ideologice a social-democrației din România, că ea nu poate prinde impor-

* Fragment din articolul cu același titlu, publicat în „Lupta de clasă” nr. 4—5, din iunie 1927.

tanța pe care o joacă în țara asta monarhia și nu-i poate fixa rolul istoric. Într-adevăr, rolul monarhiei — al Palatului, în limbajul politicianist — nu este deloc fără importanță în România. Între stăpînirea burgheziei financiare și între instituția monarhiei este o strînsă legătură, care nu e numai de natură politică — legătura între instrument și minuiitorul lui —, ci are baze economice, temeinice și adînci. Regele, instrumentul capitalului financiar, pus de acesta să manevreze, din vîrfurile piramidei politice, mecanismul „constituțional”, este el însuși unul din primii și cei mai bogați capitaliști din România. El este participant la toate întreprinderile liberale, adică la trustul financiar care, stăpînind și controlînd cea mai mare parte a capitalului zis „național”, stăpînește și controlează pe această bază, prin mijlocirea regelui și instituției monarhiei, și politica statului și aparatului de stat. Interesele regelui, ca ale unuia din cei mai puternici capitaliști din România, sînt astfel identice cu interesele capitalului financiar național, al cărui exponent în viața politică este partidul liberal. Cînd auzim, așadar, spunîndu-se că „regele este membru al partidului liberal, iar Brătianu regele Romîniei”, nu trebuie să vedem aci numai formularea glumeață a unui raport politic existent, ci expresia plastică a unei realități economice, în care regele, ca angajat de prima linie în trustul financiar liberal, este printr-asta de fapt subordonat grupului conducător al acestui trust comandat de Brătianu. Și dacă un concurs de împrejurări istorice aruncă într-o gravă criză instituția monarhiei, este printr-asta pusă în cauză stăpînirea burgheziei financiare însăși; a rămîne indiferent față de problemele pe care criza monarhiei le ridică, înseamnă așadar să rămîi indiferent față de probleme de care depînd în mare măsură puterea și stăpînirea burgheziei însăși în România.

Liberalii au înțeles dealtminteri din capul locului, de la instaurarea de către dînsii a dinastiei străine, mai bine decît înțeleg social-democrații noștri astăzi, 60 de ani mai tîrziu, de cît de mare preț este pentru burghezia romînă să lege pe rege și monarhia, prin interese economice, de propriile ei interese ca burghezie capitalistă, bancară. De aceea, paralel cu jefuirea și acapararea avuțiilor țării de către burghezia romînă, vedem cum dînsa, pe de o parte, a „dotat” pe rege cu o grasă listă civilă și cu vaste domenii agricole și forestiere, pe care nu a[ul] întîrziat să răsară fel-de-fel de întreprinderi industriale; iar pe de altă parte, vedem cum burghezia romînă l-a făcut pe rege direct pârtaș la toate marile întreprinderi ale capitalului național — începînd cu Banca Națională, din ale cărei acțiuni regele posedă un număr considerabil.

Puterea stăpînitoare în România de astăzi se poate așadar formula astfel: alianța unei burghezii financiare, dominînd într-o țară înapoiată, cu numeroase resturi iobăgiste, cu o monarhie numai de formă constituțională, — alianță în care rolul hotărîtor îl are burghezia. E ușor de înțeles că o asemenea alianță stăpînitoare are o bază socială de stăpînire extrem de îngustă. Împotriva ei se ridică nu numai tot proletariatul și masa largă a țărănimii, nu numai mica burghezie și păturile mijlocii orășenești, dar și cercuri ale burgheziei industriale și comerciale — ale acelei burghezii care este de proveniență mai nouă în complexul economiei Romîniei (deci nesubordonată încă trustului financiar liberal, care, dînsul, e un produs al unei dezvoltări mai vechi a acestei economii),

anume : industriași și negustori aduși în granițele de astăzi ale țării după război prin anexarea noilor teritorii sau ieșiți din război, în cuprinsul Vechiului Regat, fie prin îmbogățire de pe urma speculei și a inflației, fie prin prefacerea moșierilor expropriați în posesori de capital plasabil în întreprinderi capitaliste. Cu cât însă baza socială a clasei stăpînitoare este mai îngustă, cu atît mai mult este ea silită să-și sprijine stăpînirea pe mijloace tot mai absolutiste — adică pe un regim în care clasa stăpînitoare trebuie să pună un preț tot mai mare pe siguranța alianței sale cu monarhia și pe siguranța și încrederea aparatului birocratico-militar de asuprire al statului. Orice zdruncinare a alianței finanței stăpînitoare cu monarhia și a încrederii amîndurora în aparatul de stat înseamnă, într-un asemenea regim, zdruncinarea existenței regimului însuși.

.

4

REGELE A INSPECTAT PE CERCETAȘI*

S-a dus regele la Sibiu să inspecteze tabăra cercetașilor. Acolo el a primit parada a 2.000 de cercetași, conduși de generali, colonei și căpitani și blagosloviți de popi. Regele a fost însoțit de miniștri de război și al școalelor.

Așa se nituește un nou lanț ce trebuie să lege tineretul. Căci în acest scop a fost făcută Jamboreea (adunarea de la Sibiu). Tinerii țărani sînt ispitiți cu viața liberă, fără muncă, la jocuri ce s-a[u] făcut acolo, cu excursiuni și petreceri. Astfel, ei nu-și dau seama că de fapt ei fac militărie. Jocurile au toate caracter de instrucții militare, fiind totodată conduse de ofițeri activi. Iar la ele vine și ministrul de război.

Petreceri — dar regele, șeful armatei, călăul și jefuitorul maselor trudite, a fost numit șeful suprem al cercetașilor. Acum, în preajma războiului, ciocoi au nevoie de a-și pregăti rezerve pentru război, de a pregăti militărește pe tinerii muncitori și țărani, făcînd din ei soldați ascultători și buni. De aceea, comandanții cercetașilor au hotărît să înceapă lupta pentru a prinde în rețeaua militaristă pe tinerii țărani. La Sibiu a venit și ministrul instrucțiunii, deci și școala sprijină pe cercetași. Căci cercetășia este [o] organizație ciocioiască, care caută să înregimenteze pe tinerii țărani, pregătindu-i la război. Tineri țărani! Luptați contra cercetășiei. Nu intrați la cercetași. Luptați contra militarizării voastre !

Luptați contra războiului antisovietic !

* „Brazda”, anul II, nr. 10, din 1932. „Cercetășia”, ca și „Străjeria”, a fost una dintre organizațiile paramilitare de tip fascist folosite de Carol al II-lea în scopul creșterii tineretului în spirit militarist, naționalist-burghez și monarhist. Împotriva acestei organizații, ca și a celorlalte organizații similare, P.C.R. a desfășurat o luptă consecventă, pentru demascarea lor în fața maselor de tineri muncitori, pentru educarea tineretului în spiritul internaționalismului proletar, al educației comuniste și al dragostei față de Uniunea Sovietică. Un ajutor prețios al partidului în munca dusă în rîndurile tineretului muncitor a fost Uniunea Tineretului Comunist.

Soldatul, Catero
și dă-1 mai departe,
apro catina alina
Vestea-3 de ochi
ofiterilor și pro-
catorilor!

CAZARMA

Luptați contra pre-
gătirilor de război
anti-sovietici! Pentru
lucrarea revoluționa-
la a Uniunii Sovieti-

ORGAN ANTIMILITARIST AL COMITETULUI CENTRAL AL UNEIUNI TINĂREȘTULUI COMUNIST DIN ROMANIA

LUPTAȚI CONTRA RĂZBOIULUI CE VINDE!

Pe zi ce trece, tovarăși soldați, mănă-
ren, nemărită tot mai prestată și instrucția o
mora mai greu. Astăzi sunt șapte că războiul
se apropie. Căci dacă nu sunt bani pentru hră
na noastră astăzi numai din pricina că ofi-
rii și statul de fabricanți
și moșieri se învârtă în-
tr-una. Toți banii moșierise
duc pe arme. Și facem in-
strucție greu tot din cauza
bielanțului de război im-
perialist. Ofițorii nu pre-
gătesc nimic de moarte pe
câmpul de luptă. Intr-una se
face părți și se țin intru-
niri războinice. Se face in-
festații antisovietice unde
câștii sunt acuzate
contra ungurilor, dar mai
lea contra Uniunii Sovieti-
ce. Căci fabricanții, moșie-
rii și ofițorii vor să dă-
troșească Uniunea Sovietică, pen-
truch acole muncitorii, țăr-
nii și soldații nu înșoșit,
cu armale în mări pe fabri-
canți și moșieri și nu lunt
în stăpânirea fabricile și plantărilor.

Acum toate țările stăpânite de fabrica-
ți și moșieri se pregătesc să o atace. Mai cu
seamă Japonia, după ce înfrânge China, va por-
ni contra Uniunii Sovietice. Și atunci și noi
tovarăși, vom fi aruncați în foc.

Tovarăși, să începem lupta
contra pregătirilor de ră-
zboi!
Să refuzăm mănărenca prestată
Să ieșim la rugă, cerând
mănărenca bună!
Să protestăm contra înarmă-
rilor, contra atacului japo-
nez în China, contra pre-
gătirii războiului cu Uniunea
Sovietică!
Să apărăm Uniunea Sovietică!
În cas de război, să fim gă-
tiți de a întorace armele con-
tra ofițierilor, fabricanților
și moșierilor. În loc
să tragăm în țărâni moșieri,
muncitorii și țărânii război!

PARAZI ȘI ȘERBARI - CHIN PENTRU SOLDĂȚI. PREGĂTIRE PENTRU UN VIITOR RĂZBOI

Jumătățile, 10 Mai, ziua orilor, 8 Iu-
nio, ziua venirii lui Carol în țară, Țăstos
sunt așa zilele noastre de sărbători" cu păr-
și și defilări. O zi de sărbători pentru ofi-
țieri, bogății și boeri, dar pentru noi sol-
dații o altăcovă. Cu vreo zece zile înaintea
te mai ești la deșertare și pe la ora 4 sau
chiar 3 nopțon și dă-1 cu defilarea, dă-1 cu
cortă pește corvadă, freci arno și tunu-
ră în buzet și să fredi pe jos, să ungi par-
deolele cu motorină, să vâruști dormitoare
și grajduri, să vopsești linia grajdului, să fre-
ci și să ungi mări și săi, să le vopsești în
alb și roșu, să învârtăți consolele și cosile
celor și altele și altele. Și în afară de as-
ta instrucțiile mai ai timp să dormi și să
mănânci. Pentru orice greșală bătea, carcă, ș
sorrău pește război. În ziua aceea de "săr-
bătoare" te scoli și nu dormi, ore întregi
stai în poziția de drept în căldura ce te

topește sau sub ploaie, ore întregi defilezi
te saturi de praf, te răgușești strigându-
iar plutonierul îți mai dă câte un num
la cenă, strigând: "ai mai țară". Când te întor-
ce la cazarmă, nici nu mai poți mânca de obse-
la. Pedesupra îți mai umflă capul cu proști
de te săpăcești și vorbești comandantului tău
preotul, comandantul regimentului, comandant
garnizoanei și căi alții. Dar pentru ce să
boerii și capitaliștii. Pentru că prin toate
aceste defilări, părți, resturi cu țărță con-
ferințe și predici poștești să pregătesc un
viitor război. Ei vor să dezvoltă în noi spi-
ritul războinic și naționalist, și vor să să
păcească, pentru a ne duce pe urmă la moarte,
pentru apărarea bogăției lor.

Tovarăși, nu vă lăsați amăgiți de boeri
și ofițeri, împreună cu țărâni voștri muncie-
tori și țărani, luptați contra pregătirilor
de război!

Facsimilul articolului „Luptați contra războiului ce vine!” publicat în
ziarul „Cazarma” nr. 2, din mai 1933, în care era demascată pregă-
tirea de către cercurile reacționare ale burgheziei și moșierimii, în
frunte cu monarhia, a războiului antisovietic

8 IUNIE — ZI DE REACȚIUNE ȘI FASCISM!*

*Sculați! Nu-i nici o mintuire
În regi, ciocoi și dumnezei.
Unire, muncitori, unire!
Și lumea va scăpa de ei!*

La 8 iunie clasele stăpînitoare din România pregătesc o nouă zi de parăzi și desfășurare de zăngănit de săbii și uniforme pompoase. Se împlinesc 3 ani de la aducerea în țară a lui Carol al II-lea, cu sprijinul burgheziei și moșierilor romîni și străini și în special al partidului național-țărănesc în frunte cu Maniu, în scopul instaurării în țară a unirii partidelor burgheze și a înăbușirii mișcării revoluționare în sînge.

Adunat de prin cabaretele Parisului, Carol al II-lea — numit de către șefii social-democrați „regele democrat”, la care au apelat să-l „salveze pe Bujor de țeroarea liberală” —, a patronat toate măsurile de înăsprire a terorii, exploatării și asupririi — Grivița **, Speriețeni *** etc. El a dezvoltat cu sprijinul direct al partidului național-țărănesc, în special al aripei Vaida, o castă de militari, generali și camarila palatului, acordînd favorul de castă virfurilor armatei, prin care asemenea militarismului din toate țările, care reprezintă forța cea mai reacționară, influențează în scopul grăbirii atacului contra Uniunii Sovietice și a[] instaurării dictaturii fasciste.

Cel mai mare moșier și acționar din România, încasînd 42.000.000 de lei **** pe an de pe spinarea poporului muncitor, care se zbate în mizerie și șomaj, Carol al II-lea este și primul călău al poporului muncitor de la orașe și sate. Simțînd că ura și lupta revoluționară a poporului muncitor crește și-i amenință viața de belșug și trîndăvie, Carol al II-lea este în fruntea acțiunilor de asasinare a muncitorilor și țăranilor în luptă.

Partidele burgheze și șefii vînduți ai organizațiilor funcționărești și ale salariaților din învățămînt încearcă prin toate eforturile de a-l prezenta pe Carol ca stînd deasupra claselor, ca o forță de la care masele nevoiașе, în desperare, pot aștepta ușurare.

Partidele burgheze încearcă a salva autoritatea monarhiei, aceasta fiind unul dintre stîlpii dictaturii burghezo-moșierești. Folosînd speranțele maselor înapoiate în rege, Forțu, Țoni și alți vînduți au înăbușit luptele maselor salariaților din învățămînt *****.

* „Scînteia”, anul III, nr. 8, din 1—15 mai 1933.

** Articolul se referă la reprimarea sîngeroasă a eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști de la Atelierele C.F.R. Grivița — București, din februarie 1933.

*** Este vorba de răscoala țăranilor din comuna Speriețeni, județul Dîmbovița, din luna august 1931, care a putut fi înăbușită numai după intervenția unor puternice detașamente de jandarmi și unități militare.

**** Suma de 42.000.000 de lei reprezenta numai lista civilă primită de rege din bugetul statului.

***** În anii crizei economice s-a înrăutățit considerabil și situația micilor funcționari și a unor pături importante ale intelectualității — îndeosebi a învățătorilor și profesorilor din învățămîntul secundar —, ceea ce a determinat creșterea nemulțumirilor și a luptei lor împotriva reducerilor de salarii, scumpetei, șomajului etc. Pentru a abate aceste categorii sociale de pe calea luptei revoluționare, alături de proletariat, clasele

3 ani de zile de domnie a celui de-al doilea [treilea] Hohenzollern, domnie sprijinită de toate partidele burgheze, pînă la cel social-democrat *, care a declarat că venirea la putere a lui Carol nu-i [l] interesează, ea fiind o chestie particulară a burgheziei, au însemnat pentru poporul muncitor 3 ani de grea sărăcie, teroare și poveri.

Dar pe măsura creșterii valului revoluționar, crește și neîncrederea maselor în rege și ura contra lui și [a] clicii sale. Tot mai slabe sînt speranțele în ajutorul regelui ; caracteristică este hotărîrea congresului de la Chișinău al profesorilor secundari. S-au săturat de memorii și intervenții la rege și vor sindicat și grevă.

Burghezia încearcă să salveze autoritatea lui Carol. Ea organizează parăzile strălucitoare și costisitoare pentru a prezenta pe Carol în fața maselor ca pe un supraom, unsul lui Dumnezeu.

De aceea parada de 8 iunie este o desfășurare de forțe pentru justificarea autorității monarhiei. Această zi este o zi îndreptată împotriva maselor muncitoare, care au în Carol unul dintre cei mai aprigi dușmani.

Masele muncitoare nu așteaptă nici un sprijin de la primul moșier și călău din România. Masele muncitoare luptă pentru răsturnarea monarhiei și a întregii dictaturi burghezo-moșierești. De aceea, în ziua de 8 iunie, prin manifestații și întruniri, sabotînd parada reacțiunii și fascismului, muncitorimea va demonstra :

Contra primului [celui mai mare] călău, exploatator și moșier din România —

Contra regelui Carol al II-lea !

Contra fascismului și militarismului !

Contra dictaturii burghezo-moșierești !

PENTRU GUVERN MUNCITORESC-ȚĂRĂNESC !

6

JOS MONARHIA — STÎLPUL EXPLOATĂRII ȘI ASUPRIRII**

Muncitorimea brașoveană s-a ridicat în [la] demonstrație, în ziua de 8 iunie, contra regelui Carol. Ziarele anunță ciocniri cu poliția, un comunist rănit.

Răsunetul avut în masă de chemarea Partidului nostru și de organizația tineretului comunist dovedește ura care mocnește în mase contra sîngerosului rege Carol.

exploatatoare au folosit, printre alte mijloace, și demagogia unor organizații politice și profesionale cum au fost acelea conduse de Forțu și Toni. Astfel, speculînd în mod demagogic nemulțumirile cadrelor didactice, manifestate puternic la congresul corpului didactic, din mai 1932, Grigore Forțu a înjghebat gruparea denumită tipător „Blocul cetățenesc al mîntuirii țării”. Această grupare, lansînd lozinci demagogice împotriva politicianismului, afacerismului, favoritismului, camarilei etc., milita pentru instaurarea dictaturii fasciste. E semnificativ faptul că în alegerile parlamentare din 1937 gruparea lui Forțu s-a prezentat în cartel electoral cu Garda de fier. Forțu a devenit unul dintre susținătorii fervenți ai instaurării dictaturii regale.

* Aprecierea că partidul social-democrat era un partid burghez este greșită, deși orientarea șefilor P.S.D. și politica imprimată de ei partidului serveau intereselor burgheziei.

** „Scinteia”, anul III, nr. 9, din 1—15 iunie 1933.

În ziua de 8 iunie n-a fost casă de muncitor și țaran sărac unde să nu mocnească flacăra urii contra celui mai odios monarh, sub domnia căruia în lungul și în latul țării domnește [domnesc] în rîndurile poporului muncitor foamea și teroarea jandarmului și a agentului de siguranță.

Acțiunea de la Brașov, micile acțiuni din celelalte colțuri ale țării, încrederea cu care muncitorimea a primit manifestul Partidului de 8 iunie trebuie să ducă la întărirea luptei noastre contra dictaturii burghezo-moșierești monarhice; una dintre sarcinile comuniștilor este și mobilizarea maselor contra regelui.

Jos dictatura burghezo-moșierească!

Jos monarhia sîngeroasă!

Trăiască guvernul muncitoresc-țărănesc!

TRĂIASCĂ ROMÂNIA SOVIETICĂ!

7

MANIFESTAREA FASCISTĂ A PARTIDELOR BURGHEZE ȘI A GUVERNULUI *

Procesul „gărzii de fier” s-a terminat cu achitarea conducătorilor ei **. Toate partidele burghezo-moșierești și guvernul au fost PENTRU ACHITARE. Consiliul de război s-a executat.

Comisarii regali laudau pe acuzați „pentru patriotismul lor”. Vaida, ca martor, a declarat „garda de fier” ca o necesitate PENTRU LUPTA CONTRA COMUNISMULUI. „Locul meu e alături de gardiști, în boxă” — a strigat el, solidarizîndu-se deplin cu banda fascistă de pogromuri și asasinate contra muncitorilor și țăranilor. Partidele burghezo-moșierești și-au trimis la proces martori și apărători.

Desigur, asasinarea lui Duca, ca și complotul ofițeresc pentru asasinarea lui Carol, oglindesc frămîntările din tabăra stăpînitorilor Romîniei vlăguite. Se bat; care din ei va să introducă fascismul și să puie mîna pe ciolan. Liberalii, în ciuda unei oarecari nemulțumiri și în propriile rînduri, au trebuit să renunțe la pedepsirea organizației care a asasinat pe propriul lor șef, și au achitat-o, pentru a salva și întări banditismul fascist și a spăla autoritatea regelui, murdărit pînă la coate de singele lui Duca. Monarhia e necesară ca stilp al fascismului.

Burghezia romînă a luat un curs atît de grăbit spre fascizarea statului, încît n-a putut jertfi unealta de pregătire a fascismului *** —

* „Scînteia”, anul IV, nr. 5, din aprilie 1934.

** Acest proces, intentat unor membri ai Gărzii de fier care l-au ucis pe primul ministru I. Gh. Duca pe peronul gării Sinaia, la 29 decembrie 1933, s-a desfășurat în luna martie 1934. Autorii morali și organizatorii uciderii lui Duca — C. Zelea-Codreanu și generalul Zizi Cantacuzino — au fost achitați, iar asasinii au primit o condamnare blindă. Clemența manifestată de tribunal n-a fost întîmplătoare. Nu numai că o serie de politicieni reacționari au luat la proces apărarea Gărzii de fier și a ucigașilor, dar în acest sens au intervenit și persoane apropiate de Carol al II-lea. De altfel, o serie de documente atestă faptul că regele nu ar fi fost străin de uciderea lui Duca. Desfășurarea procesului a constituit o dovadă în plus a legăturilor strînse dintre Carol al II-lea și organizația fascistă-teroristă Garda de fier.

*** Adică a dictaturii fasciste.

„garda de fier”. Procesul s-a transformat astfel într-o demonstrație deschisă pentru fascism.

Această demonstrație și-a găsit o expresie fără jenă în salutul fascist, cu care Vaida a salutat pe „acuzati”. Consiliul de război și-a arătat, la rîndul său, devotamentul fascist, ridicîndu-se în picioare în fața lui Vaida.

Acest fapt, și rolul preluat de fiecare din partidele burghezo-moșierești în proces, întărește ceea ce Plenara din iulie 1933 a C.C. al Partidului Comunist a arătat, și anume: „MARILE PARTIDE DE GUVERNĂ-MÎNT, AȘA-ZISE PARTIDE «DE ORDINE», ÎSI AU ROLUL DE ÎNFĂPTUITOARE ALE DICTATURII FASCISTE ÎN ROMÎNIA”.

Procesul „gărzii de fier” n-a fost absolut de loc îndreptat contra fascismului, „garda de fier”, susținută bănește de capitaliști și boieri — numai fabricantul Malaxa, asociatul în afaceri al regelui, i-a dat o subvenție de 2 milioane —, nu putea să fie condamnată de partidele burgheze-fascizante. Ea a fost și va fi folosită pentru lupta contra comunismului, singurul dușman adevărat și neîmpăcat al burgheziei și moșierimii.

Achitarea „gărzii de fier” însemnează LEGALIZAREA ACȚIUNII EI FASCISTO-TERORISTE. Sub un alt nume, dar cu aceleași mijloace și cu același sprijin din partea guvernelor burgheziei și moșierimii, bandele fasciste vor fi reorganizate și întrebuințate ca trupe de asalt fascist contra Partidului Comunist, a organizațiilor revoluționare, a maselor muncitoare.

8

REGELE CERE SUDOAREA MUNCITORILOR ȘI ȚĂRANILOR ȘI SÎNGELE SOLDAȚILOR! *

Pe noi, soldați[i], ne aduce în armată spunînd că „trebuie să apărăm tronul și patria”. De aceea trebuie să suferim 2 ani de mizerie, foamete, bătaie, înjurături și chinuri. Noi, soldați[i] săraci, sîntem aduși ca să curățăm gunoiul domnilor ofițeri, sau să lucrăm fără plată la arsenale și ateliere zile întregi, exploatați în modul cel mai sălbatic.

Și totuși, regelui i se pare că ne merge prea bine, că lucrăm prea puțin și încet. Cu ocazia ultimei vizite la Arsenal, regele n-a rămas mulțumit și a dat „ANUMITE DIRECTIVE ÎN LEGĂTURĂ CU DIVIZAREA [DIVIZIUNEA] MUNCII PENTRUCA ASTFEL ÎN MINIMUM DE TIMP SĂ SE REALIZEZE MAXIMUM DE LUCRU”, cum scrie ziarul „Dimineața” din 23 martie. Regele și generalii se duc din atelier în atelier și caută să stoarcă cît mai multă sudoare din noi, soldați[i]. Și ne-am gîndit, oare pentru ce? Ne-am gîndit, oare de ce ne spun ofițerii minciuni, de ce ne tratează ca [pe] ciini, de ce trebuie să lucrăm cu atîta repeziciune la ateliere de armament? Dacă pînă acum nu ne-am dat seama de toate acestea, acum trebuie să ne dăm. Noi trebuie să știm că suferim tocmai pentruca regelui, generalilor și ofițerilor să le meargă bine. Noi umblăm goi, flămînzi și rupti, pentru ca ei să umble cu cizme de lac, să mănînce

* „Cazarma”, anul IV, nr. 2, din aprilie 1934.

cele mai scumpe mîncă[ru]ri și [să bea] vinuri, pentru [ca] femeile lor să se poată fiți în mătăsă și blănuri, în timp ce nevestele și copiii[il] noștri mor de foame. Ei ne mint că trebuie să apărăm tronul, patria, ca nu cumva milioanele de guri flămînzite, într-o bună zi să pună capăt mizeriei lor, luînd averea regelui, generalilor, bancherilor și moșierilor și dînd[-o] nevestelor și copiilor înfometati; ca nu cumva să urmăm și noi pilda fraților noștri din Rusia și să alungăm de la putere pe acești trîntori, ca nu cumva țărani săraci și fără pămînt să ia moșiile întinse ale regelui și moșierilor. Pentru aceasta ne chinuiesc 2 ani de zile, ca să aibă pe cine aduce în contra muncitorilor și țăranilor revoltați. Și disciplina, despre care se vorbește atîta în armată, le trebuie ca să ne poată aduce pe noi la măcel pentru poftetele lor lacome de bogății. Pentru ca noi să fabricăm bombe, tunuri și puști pentru măcelărirea fraților noștri din alte țări. Și regele nu e mulțumit cu atît; lui îi trebuie mai mult. N-au fost deajuns cei 800.000 de morți în 1916-18 — lor le trebuie de sute de ori atîta.

Și ei își închipuie că noi o să răbdăm mult aceasta. Nu! Noi nu mai putem răbda! Noi trebuie să ne organizăm la lupta cea mare, cînd vom întrebuița armele fabricate cu atîta sudoare contra dușmanilor noștri adevărați, contra regelui, generalilor, ofițerilor, fabricantilor și moșierilor.

Trebuie să smulgem puterea din mîinile lor și s-o luăm în mîinile noastre, formînd un guvern al nostru — un guvern muncitoresc-țăranesc. **JOS REGELE — CĂLĂUL MUNCITORILOR ȘI ȚĂRANILOR! TRĂIASCĂ LUPTA REVOLUȚIONARĂ A SOLDAȚILOR — FII DE MUNCITORI ȘI ȚĂRANI SĂRACI — SUB CONDUCEREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA!**

9

8 IUNIE *

În ziua de 8 IUNIE, Regele Carol [al] II[-lea] a organizat mari serbări și desfășurări de trupe și organizații militariste de tineri pentru a sărbători cea de a 5-a aniversare a revenirii lui în țară și urcării lui pe tron.

Ce a[u] însemnat acești cinci ani pentru poporul muncitor din orașele și satele Romîniei?

Foamete, scăderi de salarii, curbe de sacrificii, lipsă de lucru, biruri peste cap, lipsă de grîne și sămînță, năvala perceptorilor, tirania jandarmilor, scumpirea alimentelor, vinderea la licitație a petecelor de pămînt sau [a] brumei de averi pentru plata impozitelor sau a datoriilor, creșterea mizeriei cumplete dintr-un capăt în altul al țării.

Carol al II-lea a revenit în țară cu sprijinul bancherilor francezi, pentru a storce mai repede din munca, sudoarea și sîngele poporului muncitor din Romînia miliardele dorite de fabricanții și moșierii romîni, miliardele datorate de burghezia romînă bancherilor străini, miliardele trebuincioase unei mai grăbite pregătiri de război contra Patriei Proletare, Uniunea Sovietică.

* „Scînteia”, anul V, nr. 16—17, din 12 iunie 1935.

Cel mai mare fabricant și moșier din România, Regele Carol [al] II[-lea], înconjurat de camarila lui civilă și militară, a introdus în țară cea mai puternică teroare și apăsare sălbatică a tuturor păturilor de exploatați și asupriți, pentru a atinge scopurile sale, scopurile marilor capitaliști și boieri.

Sîngele muncitorilor ceferiști uciși în februarie 1933, sîngele cald al țăranilor împușcați sau uciși în băți de jandarmi pentru că s-au răsculat contra perceptorilor, sau au cerut porumb de hrană, islaz pentru vite și pămînt de muncă, gemetele suteilor de mii de muncitori și țărani schingiuiți în beciurile polițiilor și siguranței, în podurile și pivnițele posturilor de jandarmi, strigătele miilor și zecilor de mii de muncitori și țărani care au umplut închisorile din ordinul Regelui călău Carol [al] II[-lea], pentru că s-au ridicat pentru drepturile de viață și de muncă ale maselor largi, ale poporului muncitor, punctează zi cu zi domnia de 5 ani a regelui fabricantilor, moșierilor și jandarmilor din România.

*
* *
*

Regele Carol al II-lea, în fruntea tuturor guvernelor care s-au perindat, în fruntea moșierilor și capitaliștilor cei [celor] mai setoși de îmbogățire grăbită pe spinarea maselor muncitoare de la orașe și sate, în capul [moșierilor și capitaliștilor] celor mai plini de ură contra drepturilor și libertăților poporului muncitor, a început din prima zi a revenirii lui în țară introducerea treptată a dictaturii fasciste. Rînd pe rînd, starea de asediu, cenzura, întărirea jandarmeriei, desființarea autonomiei, înăsprirea legii Mîrzescu, dizolvarea organizațiilor muncitorești, desființarea libertății cuvîntului și presei, o întreagă serie necurmată de „măsurî excepționale” au urmărit din ordinul și sub conducerea regelui legarea de mîini și de picioare a maselor muncitorești și țăărănești, împiedicarea cu orice chip a revoltei maselor împotriva încercărilor disperate ale capitaliștilor și boierilor de a ieși din criză pe spinarea maselor largi de la orașe și sate.

Sub paravanul serbărilor naționale [de] soiul celor de [la] 8 iunie, regele călău pregătește cel mai criminal atac împotriva intereselor cele [celor] mai mari ale maselor largi. Regele și camarila lui militară și civilă pregătesc dictatura militară-fascistă deschisă.

Formațiunile de „străjeri” *, „O.E.T.R.” **, „cercetășie”, conducerea și controlarea asociațiilor sportive de către înaltele cercuri militare nu au decît scopul de a forma cadre ale fascismului în România.

Sforțările diferitelor grupe sau partide burgheze de a instala mascat sau deschis dictatura fascistă, neînțelegerile și conflictele dintre ele sînt concentrate înspre Coroană, înspre rege, care, sprijinit de cele

* Vezi nota de la pag. 128.

** „O.E.T.R.” — Oficiul de educare a tineretului român — a fost creat din inițiativa regelui, prin legea din 9 mai 1934, cu scopul de a grupa toate organizațiile naționaliste-monarhiste de copii și tineret existente atunci, ca „Cercetășia”, „Arcașii”, „Șoimii carpaților”, „Junii”, Federațiile sportive etc. În octombrie 1937, O.E.T.R. a fost transformat în „Straja țării”, organizație aflată sub comanda supremă a lui Carol al II-lea. În organizarea și activitatea O.E.T.R., ca și a „Străzii țării”, s-au manifestat puternice influențe fasciste.

mai negre și ticăloase forțe burghezo-moșierești, caută momentul de a da lovitura criminală poporului muncitor.

În ziua de 8 iunie, un atac public, deschis și direct pentru dictatura militară a fost dat de către colonelul G. Marinescu, prefectul de încredere al regelui, care a declarat la radio : „În țară nu sînt decît două forțe : regele și oștirea“. Ce ar însemna izbînda planurilor de dictatură militară-fascistă ale Regelui Carol [al] II[-lea] ? „Înrăutățirea și mai mare a situației disperate a maselor largi populare, prefacerea lor în robi ai oligarhiei financiare și boierești, ar însemna totodată întărirea forțelor agresive ale imperialismului român, primejdia nemijlocită de război“ (așa ne vorbește limpede rezoluția din februarie 1934 a Com[itetului] Centr[al] al Partidului Comunist din România). Și ar mai însemna mărirea pericolului de război, mai ales de război contra țării în care muncitorii și țărani au alungat prin revoluție pe împărat, capitaliști și moșieri și construiesc o lume nouă, socialistă, fără de exploatare și mizerie — contra Uniunii Sovietice. Partidul Comunist cheamă masele largi de exploatați și asupriți din orașe și sate la luptă în FRONT UNIC, ÎN FRONT LARG POPULAR ANTIFASCIST, ÎMPOTRIVA PLANURILOR DE INTRODUCERE A DICTATURII MILITARE-FASCISTE, PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR DEMOCRATICE ALE POPORULUI MUNCITOR[...]

10

GARDA DE FIER VICTIMĂ ? *

Regele Carol [al] II[-lea] și de astă dată a nesocotit voința maselor populare. Contra voinței acestor mase — care s-au exprimat de nenumărate ori pentru un regim democratic, pentru parlamente liber alese, nesiluite, pentru păstrarea și lărgirea libertăților publice, regele Carol [al] II[-lea] a format noul guvern **, după chipul și asemănarea lui, dînd cu piciorul regimului democratic și libertăților publice, batjocorind drepturile și aspirațiile maselor populare din România. Fiindcă împotriva lui a alcătuit Regele Carol sîngerosul guvern de dictatură în frunte cu mitropolitul [patriarhul] gardist *** Miron Cristea. Contra gărzii de fier cum au lansat ei zvonul, contra organizațiilor de extrema dreaptă, sau contra organizațiilor politice și profesionale muncitorești, contra partidelor politice democratice, contra regimului democratic pe care-l nesocotește și-l urăște de moarte ?

E clar ca lumina zilei că nu contra gardismului, contra extremiștilor de dreapta l-a alcătuit așa cum l-a alcătuit.

Garda de fier e protejată de acest guvern, asta trebuie să afle țara. E protejată de primul ministru, Patriarhul Miron Cristea, care e gardist, e protejată de ministrul de stat Al. Vaida-Voevod, care a dat gărzii certificatul de naștere și a crescut-o în timpul guvernării lui, cu banii din fondurile ordinii publice ; e protejată de ministrul Guță [Gheorghe]

* „Scînteia“, anul VIII, nr. 5 (95), din 28 februarie 1938.

** Articolul are în vedere guvernul format la 10 februarie 1938, sub președinția patriarhului Miron Cristea, care a marcat instaurarea dictaturii regale.

*** Aprecierea se referă la legăturile de notorietate publică ale patriarhului cu Garda de fier și cu alte grupări fasciste.

Tătăărăscu, care a ajutat-o timp de patru ani de zile să crească, lăsându-i cea mai mare libertate, e protejată de ministrul de stat G. Mironescu, mare financiar, care contribuie cu milioane la întreținerea restaurantelor legionare; e protejată de întregul cabinet actual, filo-hitlerist, fiindcă garda de fier face serviciul de agentură hitleristă în România. Garda de fier are liber din partea guvernului drumul spre mase. Iată adevărul, iată pericolul. Nimeni nu se lasă înșelat — nu trebuie să se lase înșelat de așa-zisele „măsuri” contra gărzii fiindcă nu garda, nu extrema dreaptă e victima măsurilor guvernamentale. Front contra Gărzii de fier, deci, alături de lupta comună pentru răsturnarea guvernului „revoluției regale” în frunte cu patriarhul antisemit. Lupta de dezrădăcinare a gărzii din fabrici, din birouri, din cartiere, din sate, din administrație, din armată. Poporul întreg să se ridice contra gardismului, contra acestui inamic public, cum trebuie să se ridice fără zăbavă contra guvernului de călăi ai poporului alcătuit în noaptea de pomină din 12 [10] februarie de regele Carol [al] II[-lea].

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Cetățeni!

Vi se impune să votați noua constituție ticluită prin surprindere de rege, camarilă, guvernul celor mai mari firoși capitaliști și moșieri.

Cine votează această constituție votează:

Pedeapsa cu moartea tuturor acelora care luptă pentru pâine, pământ, pace și libertate

Aruncarea poporului în război fără a fi întrebat.

Răpirea dreptului la vot a peste un milion de cetățeni

Răpirea tuturor libertăților cetățenești.

Foamete, robie și război.

Cetățeni!

Dacă nu vreți foamete, robie și război votați **IMPOTRIVA** constituției ticluită de călăii poporului.

Manifestați:

Pentru o constituție democratică.

Impotriva întronării dictaturei militarofasciste.

Pentru pâine, pace, pământ și libertate.

Cu toții la vot și votați **IMPOTRIVA** constituției de înrobire.

**COMITETUL CENTRAL AL
PARTIDULUI COMUNIST**

II-1935.

DIN ROMÂNIA

Manifest editat de C.C. al P.C.R. în februarie 1938 în care cheamă masele să voteze împotriva constituției elaborate de regimul dictaturii regale (Fototeca Arhivei Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.)

GĂRZILE „FRONTULUI“ DE TRĂDARE NAȚIONALĂ *

După crearea Frontului de trădare națională numit „Frontul Renașterii Naționale”, guvernul de dictatură regală a creat gărzile „Frontului Renașterii Naționale” **. Dacă prin F.R.N. dictatura regală a desăvârșit desființarea regimului democratic parlamentar, monopolizând viața politică „legală” a țării, prin creierea gărzilor F.R.N. regimul actual dușmănos poporului și-a creiat bande teroriste-fasciste în vederea grăbirii introducerii dictaturii fasciste.

Hainele albastre ale gărzilor nu pot masca caracterul lor fascisto-hitlerist. Creiate după modelul detașamentelor cafenii S.A. germane, guvernul a pus în fruntea lor ofițeri reacționari activi și de rezervă. Gărzile F.R.N. prezintă un mare pericol pentru clasa muncitoare și țărănime, pentru poporul român și pentru popoarele conlocuitoare ***.

Pericolul acesta este cu atât mai mare, cu cât hoardele gardistocuziste găsesc uși deschise în aceste gărzi, mulți [membri ai organizațiilor fasciste] ocupând posturi în statul lor major, funcțiuni de comandanți și „educatori”. Astfel, guvernul legalizează și pe calea aceasta spionajul și diversiunea hitleristă în țara noastră, subminând capacitatea de apărare a țării împotriva agresiunii Germaniei hitleriste.

Acei democrați care și-au făcut iluzii despre acest guvern, dar și acei care, deși înțelegând pericolul ce prezintă guvernul actual, au așteptat căderea automată a regimului de dictatură regală, se pot acum convinge de justetea apelurilor noastre pentru concentrarea tuturor forțelor democratice și sincer patriotice la luptă contra fascismului și pentru doborârea regimului actual care introduce fascismul.

Toți acei care își iubesc țara și poporul trebuie să înțeleagă că bandele asasine gardiste înarmate nu și-au încetat criminalele lor isprăvi, o parte din acești odioși trădători și asasini căpătîndu-și acum libertatea de acțiune prin gărzile F.R.N., iar altă parte păstrîndu-și în rezervă „cadrele”. Nu trebuie uitat că detașamentele paramilitare a[le] fasciștilor germani, ucrainieni **** etc. de la noi și-au întetit activitatea vrăjmașă Romîniei.

* „Scînteia”, anul IX, nr. 20 (110), din 1 iunie 1939.

** Pentru consolidarea dictaturii regale și pentru a-i crea o bază de masă, Carol al II-lea a înființat, prin decretul-lege nr. 717 din 15 decembrie 1938, „Frontul Renașterii Naționale”, decretat „unică organizație politică în stat” și pus sub conducerea sa directă. În statutul de organizare a F.R.N. s-a prevăzut, după modelul partidului fasciste, constituirea unei așa-zise gărzi naționale, care a devenit un serviciu auxiliar al siguranței și a fost folosită în vederea terorizării și reprimării maselor muncitoare.

*** Termenul de popoare conlocuitoare are în vedere naționalitățile conlocuitoare din țara noastră.

**** Este vorba de elemente fasciste provenind din virfurile cele mai reacționare ale burgheziei de naționalitate ucraineană din România care, fluturînd lozinci demagogice naționaliste, se dedau la atacuri grosolane împotriva U.R.S.S. și căutau să împiedice unirea în luptă a oamenilor muncii aparținînd minorităților naționale cu poporul român.

Gărzile F.R.N. și bandele hitleriste ale lui Fabricius — Heidrich * sînt detașamente de asalt în vederea introducerii dictaturii fasciste deschise. Mii de tineri sînt atrași în aceste detașamente, înșelați, zăpăciți, educați într-un spirit de ură față de lupta muncitorimii și a țărănimii, față de forțele democratice. Ei sînt educați într-un spirit antinațional, de simpatie față de Germania hitleristă — dușmanul de moarte al țării noastre.

În aceste zile grele pentru țară, cînd la cîrma țării stă un guvern de capitulare în fața lui Hitler, un guvern care pune piedici realizării alianței franco-anglo-sovietice, atît de necesară pentru existența independentă a țării noastre, a aștepta căderea automată a actualului regim antinațional înseamnă a înlesni activitatea lui trădătoare de țară.

Toate forțele muncitorești, țărănești, democratice și sincer patriotice, indiferent de naționalitate, religie sau vîrstă, au suprema sarcină de a-și da mîna, de a lupta în comun contra fascismului și a dictaturii regale care introduce fascismul. Să împiedicăm cu forțe unite atragerea tineretului de către fasciști, să împiedicăm educarea lui antinațională de către fasciști și de regimul actual.

Tineretul trebuie organizat și educat în spirit democratic, în spirit de fidelitate față de popor și țară — deci în spirit antihitlerist. Un astfel de tineret va fi o forță gigantică, eroică și invincibilă în lupta contra regimului actual antinațional, contra fascismului și contra agresorilor fasciști din afară.

Să concentrăm împotriva dictaturii regale — împotriva iminentului pericol hitlerist — toate forțele democratice și sincer patriotice. Fiecare ceas pierdut este un cîștig pentru hitlerismul cotropitor.

12

ROMÎNIA SUB DOMNIA LUI CAROL AL II-LEA [DE] HOHENZOLLERN**

10 ani de îmbogățire și parvenire insolentă, de lux și desfrîu pentru clica imperialistă a regelui-călău.

10 ani de exploatare și opresiune sînge-roasă, de chinuri și lipsuri pentru populația muncitoare.

În ziua de 8 Iunie se împlinesc 10 ani de la venirea în țară a lui Carol al II-lea [de] Hohenzollern și de la înscăunarea lui pe tronul Romîniei. Oamenii dictaturii regale caută să dea acestei aniversări un caracter de mare sărbătoare națională, s-o folosească pentru popularizarea cît mai largă a ideii monarhice, pentru proslăvirea și preamărirea

* Fabricius și Heidrich — conducători ai unor organizații hitleriste care-și desfășurau activitatea în rîndurile populației de naționalitate germană din Romînia; aceste grupări au reprezentat, alături de garda de fier și alte organizații fasciste, coloana a V-a a hitlerismului în țara noastră.

** Broșură editată de P.C.R. în anul 1940. (Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXIV—3, inv. 1 097.)

regelui Carol, care în urma domniei sale brutale și sîngeroase a devenit omul cel mai impopular, cel mai nesuferit din țara lui. Afară de o clică restrînsă de profitori ai regimului dictaturii regale, toată populația muncitoare din România privește cu adîncă ură și revoltă prezența de 10 ani a lui Carol [de] Hohenzollern la conducerea țării.

Nemulțumită de jaful economic organizat de trusturile și băncile liberale, lovită de greutățile crizei economice, înșelată de partidele burgheze și [de] cel social-democrat, care căutau să arunce toată vina asupra regimului Regentei, o parte a populației a primit la început cu simpatie ideea aducerii lui Carol pe tronul Romîniei. Dar și această brumă de popularitate s-a risipit chiar în primii ani de domnie.

Folosind pe scară largă amenințări și minciuni, intrigă și corupție, Carol [de] Hohenzollern, zis Caraiman, înșeală chiar în primele zile ale sosirii sale pe pămîntul Romîniei pe oamenii politici care l-au chemat. La început mai timid, apoi tot mai arogant și mai obraznic, noul rege, susținut de cercurile financiare străine, își manifestă intenția de a deveni stăpînul nelimitat al politicii și economiei romînești.

AGENT AL FINANȚEI INTERNAȚIONALE

Trimis și susținut de cercurile financiare anglo-franceze, regele Carol întîmpină la începutul domniei sale o [o]poziție hotărîtă din partea partidului liberal. Acesta, avînd monopolul vieții bancare și a[l] principalelor ramuri industriale, se teme de ivirea unui nou concurent puternic la împărțirea profitului stors din sudoarea și sîngele celor ce muncesc. În schimb, noul rege e sprijinit de oamenii marelui capital străin în frunte cu Argetoianu și Mironescu, Maniu și Vaida. Cu ajutorul acestora, Carol [de] Hohenzollern caută să asigure capitalului internațional condițiuni din ce în ce mai sîngeroase de exploatare a poporului muncitor din România. Diferiți magnați financieri ca Deterding și alții vizitează România, obțin de la rege diverse avantajii pentru capitalul lor plasat în industria romînească, cointeresîndu-l la împărțirea beneficiilor.

Înțelegerea cu liberalii din anul 1933, după care guvernarea este încredințată lui Duca și apoi lui Tătărăscu, deschide regelui Carol porțile spre băncile și trusturile liberale. În scurt timp, Carol [de] Hohenzollern devine, direct sau prin intermediul oamenilor săi, unul din principalii acționari ai societăților bancare și industriale atît cu capital străin, cît și cu capital romînesc.

SLUGA CREDINCIOASĂ A IMPERIALISMULUI AGRESIV

Susținut de cercurile cele mai reacționare ale finanței anglo-franceze, regele Carol caută din primul moment să traducă în practică planurile ei imperialiste și războinice în această parte a Europei, la granițele noului stat socialist al muncitorilor și țăranilor liberi. Cu tot eșecul suferit în anii 1918—1921, în timpul intervenției armatelor aliate împotriva tinerii Uniuni a Republicilor Sovietice, marea finanță anglo-franceză nu renunță la planurile ei de nimicire a regimului socialist, considerat de ea ca cel mai mare pericol pentru existența regimului capitalist de exploatare.

Instaurarea lui Carol [de] Hohenzollern pe tronul României este considerată de marea finanță internațională ca o poziție câștigată în lupta aprigă dintre lumea capitalistă și lumea socialistă, între regimul bazat pe exploatarea celor ce muncesc și regimul vieții libere și fericite a poporului muncitor. Chiar din primii ani de guvernare, regele Carol se arată ca cel mai mare dușman al muncitorimii și țăranimii sărace, cel mai hotărât susținător al unei coaliții antisovietice alături de conducătorii reacționari ai Poloniei, Finlandei și [ai] altor țări vecine cu U.R.S.S. Cu ocazia iscăririi pactului militar cu Polonia, îndreptat exclusiv împotriva Uniunii Sovietice, regele declară că principalul dușman al celor două țări este comunismul.

Traducătorul politicii imperialiste și războinice, regele Carol se atașează tot mai mult de imperialismul german, cel mai activ pe vremea aceea și în care finanța internațională vede pe agresorul viitor împotriva U[niunii] S[ovietice], [pe] reprimatorul mișcărilor revoluționare din țările capitaliste. României, ca vecin imediat al U[niunii] S[ovietice], finanța internațională îi atribuie un rol de seamă în coaliția și acțiunea antisovietică, și regele Carol — sluga imperialismului agresiv — deschide larg porțile pătrunderii hitleriste politice și economice în țara noastră.

PROMOTOR AL TEROAREI POLITICE

În politica internă, regele Carol introduce metodele de guvernare teroriste ale fascismului italian și hitlerismului german. El calcă fără rușine prevederile constituției pe care a jurat și caută să reprime orice manifestare liberă politică sau profesională a poporului muncitor. Măcelul sîngeros de la Atelierele Grivița în 1933, ordonat direct de regele-călău, pune începutul teroarei politice deschise și brutale împotriva organizațiilor muncitorești și „democratice” burgheze.

Prin uciderea lui Duca de către agenții Gărzii de Fier, regele Carol se debarasează de obligațiile luate față de vechiul partid liberal și aduce la guvern grupul Tătăreșcu-Inculeț — liberali tineri, slab reprezentați în băncile și industriile cartelate, dar dornici de parvenire și îmbogățire rapidă.

Conducătorii reacționari ai partidelor democratice burgheze, ai partidului social-democrat și ai mișcării sindicale reformiste contribuie și ei în mare măsură la întărirea guvernului fascizant Tătăreșcu, la slăbirea și dezorganizarea forțelor populare democratice. Chiar dacă conducătorii liberali, țăraniști și social-democrați nu sînt cu totul de acord „în vorbe” cu sistemul de guvernare terorist al clicii regale, totuși ei, ca susținători ai regimului capitalist „în fapte”, se înclină în fața regelui, văzînd în el un apărător dîrz și brutal al ordinei existente, un dușman consecvent și înverșunat al mișcării revoluționare de eliberare.

Prin guvernarea de 4 ani a lui Tătăreșcu (1933—1937) bazată pe abuzuri și legi excepționale, regele desăvîrșește în mod sistematic politica de fascizare a țării, pregătind lovitura decisivă pentru instaurarea dictaturii fasciste deschise. El reprimă în sînge orice mișcare democratică liberă politică sau profesională, înăsprește regimul politic în închisori cu scopul de a distruge fizic și moral pe conducătorii mișcării

revoluționare, militarizează tineretul, susține și finanțează bandele reacționare pogromiste, ține sub teroarea poliției, siguranței și jandarmeriei mereu întărite întreaga populație muncitoare de la orașe și sate.

FASCIZATOR AL TINERETULUI

Lipsit de popularitate, urit de popor, regele-călău își atingește privirea asupra tinerii generații în care el vede elementul cel mai ușor de influențat, fără experiența vieții. Tineretul dornic de cultură din școlile primare, secundare și superioare este forțat să intre în organizații reacționare cu caracter militar ca Straja Țării și Instrucția Premilitară. Aceste focare de propagandă și educație reacționară sînt menite să devină, după intenția criminală a regelui-călău, pepinierele viitorilor străjeri ai dominației regale, ale soldaților credincioși și devotați cu care regele-războinic urmează să realizeze planurile lui imperialiste. Sufletul nevinovat al tineretului studios de ambele sexe este împănăt cu sentimente și porniri [dintre] cele mai josnice: intoleranța față de naționalitățile asuprite, ura împotriva muncitorimii conștiente, supunerea oarbă și admirația pentru ordinea socială bazată pe exploatarea celor ce muncesc.

O mare parte a tineretului, fii ai muncitorilor și țăranilor săraci, este ținută cu totul departe de cultură. Din fragedă copilărie ei sînt forțați de regimul regelui Carol să muncească din greu în fabrici și pe ogoare, fără speranța unui salariu omenesc sau a unui petec de pămînt îndestulător.

Carol [de] Hohenzollern a lipsit tineretul român și mai ales pe cel de naționalitate asuprită de dreptul la liberă asociere profesională, culturală sau sportivă, i-a răpit dreptul la vot, dreptul de a învăța și a folosi în mod liber toate realizările culturii și științei.

ORGANIZATOR AL SOTNIILOR NEGRE

Nemulțumirea tineretului [față] de situația sa sub regimul regal, elanul lui tineresc și dorul lui de progres sînt folosite de regele-călău pentru promovarea unui curent politic reacționar în sînul tinerii generații. Susținută de marea finanță națională și internațională și în primul rînd de imperialismul german, Garda de Fier devine în mîinile clicii regale o armă puternică împotriva organizațiilor muncitorești, împotriva naționalităților asuprite și presei democratice.

Ajutată de poliție și siguranță, această mișcare teroristă organizează pogromuri, devastări, incendieri, maltratări și asasinate; ajută regelui să învenineze tineretul cu spiritul războinic, cu ura și intoleranța, să-l obișnuiască cu acțiuni criminale și singeroase. Sub domnia regelui Carol, tineretul studios învață să tragă în muncitori cu revolverul, să atace cu cuțitul pe la spate. Din sînul acestui tineret hărțuit și dezorientat, guvernele regale caută să recruteze pe spărgătorii de grevă, pe informatori ai siguranței.

Fluturînd lozinci naționaliste și folosind demagogia socială, Garda de Fier a netezit drumul clicii regale spre guvernarea dictatorială deschisă.

JEFUITOR NERUȘINAT AL POPULAȚIEI MUNCITOARE ȘI NEVOIAȘE

Cointerestat în majoritatea întreprinderilor bancare și industriale cu capitalul românesc și străin, regele Carol organizează, sub scutul teroarei sîngeroase, un jaf nemaipomenit al celor ce muncesc. Prin jocul politicii financiare și fiscale, prin decretarea legilor economice speciale, el favorizează concentrarea și cartelarea băncilor și întreprinderilor industriale, asigurîndu-le cîștiguri ridicate monopoliste în urma scumpirii continue a vieții. Astfel, produsul cartelat de largă consumație, cum sînt cuiele, este plătit de populație la începutul guvernării lui Carol cu 12 lei kg., iar peste 10 ani cu 35 lei kg.

Taxele de consumație excesive și din an în an tot mai ridicate în urma jafului regal determină mărirea continuă a prețurilor de [la] produse alimentare, limitînd consumul populației și slăbind sănătatea poporului muncitor. Prețul piinii, cărnii, fasolei, untdelemnului etc., prețul îmbrăcăminte și încălțămintei înregistrează [o] continuă creștere. În schimb, cresc mereu beneficiile industriașilor și bancherilor în frunte cu cel mai mare industriaș și cel mai mare bancher care este regele.

Astfel, din bilanțul recent publicat al societății petroliere Astra-Romină, rezultă pentru proprietarii ei un beneficiu total pe anul trecut (beneficiu net plus amortizare) de 1,14 miliarde lei la un capital de 2 miliarde. Aceleași cîștiguri fabuloase realizează și celelalte întreprinderi, dar în primul rînd acelea în care este interesat direct sau prin oamenii lui regele-jefuitor.

EXPLOATATOR SĂLBATIC AL MUNCITORIMII

Clasa muncitoare, pe a cărei exploatare industriașul și bancherul Hohenzollern își bazează bogăția și puterea economică, este supusă de el unui regim de muncă din cele mai insuportabile. Ziua de 8 ore este desființată și introdusă ziua de muncă de 10—12—14 ore, protecția muncii tinerilor și femeilor este valabilă numai pe hîrtie, condițiunile contractelor de muncă sînt mereu înrăutățite, cu ajutorul teroarei politice și a [al] șefilor trădători social-democrați*, salariile care au scăzut vertiginos după declanșarea crizei economice din 1929 nu se mai ridică din nou paralel cu creșterea prețurilor, gradul de exploatare este mereu intensificat.

Chiar din datele Institutului Central de Statistică rezultă că în primii ani de guvernare a lui Carol [de] Hohenzollern, producția anuală pe cap de salariat în industrie s-a ridicat de la 218 la 231 mii lei, în timp ce salariul mediu anual a scăzut de la 35 la 27 mii lei. Situația s-a înrăutățit și mai mult în ultimii ani de guvernare, după instaurarea dictaturii regale imperialiste**. Salariul real a scăzut într-o proporție și

* Această referire are în vedere pe Grigorovici, Flueraș, Jumanca și pe alți șefi social-democrați reacționari, cunoscuți ca trădători înrași ai clasei muncitoare, care au sprijinit din plin dictatura regală și au ocupat o serie de funcții de răspundere în aparatul de stat al acesteia. De exemplu, Grigorovici a fost numit subsecretar de stat, Flueraș a devenit membru al Consiliului Superior Economic, iar Jumanca a intrat în comisia de control care funcționa pe lângă Casa centrală a asigurărilor sociale.

** Documentul are în vedere faptul că regimul de dictatură instaurat de Carol al II-lea constituia o expresie a intereselor virfurilor monopoliste și ale marii moșierimii din România, precum și ale imperialiștilor străini.

mai mare din cauza măririi impozitelor și cotizațiilor, din cauza creșterii continue a prețurilor de [la] produse de primă necesitate.

Poreclit de profitorii regimului ca „rege al muncitorilor”, Carol [de] Hohenzollern se află de fapt în fruntea capitalului monopolist român care organizează exploatarea sălbatică a muncitorimii; el ține în miinile sale aparatul de stat care prin teroare și opresiune singeroasă asigură existența acestui regim de spoliere nerușinată a celor ce muncesc în această țară.

CEL MAI MARE MOȘIER — EXPROPRIATORUL ȚĂRĂNIMII

Chiar din primul an al venirii sale pe tronul României moșierul Hohenzollern, proslăvit de camarila sa ca „rege al țăranilor”, lucrează în înțelegere cu ceilalți moșieri mari ca Garoflid [...] la exproprierea țăranilor săraci în favoare[a] proprietarilor mari și mijlocii. Împărțirea la țărani a citorva sute de pluguri cumpărate tot din banii poporului nu poate ascunde de la nimeni [nimănui] politica agrară a regelui, dușmană țăranimii muncitoare.

Paralel cu procesul de proletarizare a țăranimii sărace are loc spolierea și sărăcirea ei organizată de bănci și trusturi industriale. Scăderea continuă a prețurilor la produsele agricole față de cele industriale reduce din an în an puterea de cumpărare a țăranimii. Aceasta face ca inventarul viu și mort al țăranilor săraci să nu poată fi reînnoit, ceea ce determină un deficit tot mai acut în inventarul agricol țărănesc. Din relatările specialiștilor agronomi rezultă că țăranii din România posedau anul trecut în stare de utilizare abia 30% din inventarul agricol strict necesar.

Lipsa inventarului agricol îl face pe țăran să devie de la prima arătură tributară al bancherului, cămătarului sau moșierului. Țăranii fără pământ sau cu pământ puțin își văd din an în an înrăutățindu-se condițiile muncii în dijmă. O zi de muncă istovitoare de 14—15 ore a proletariatului agricol a ajuns să fie plătită de moșierii cei mai mari ca Garoflid și alții cu suma ridicolă de 20 lei. Prin teroarea jandarmilor, marii moșieri, prieteni buni cu regele-asupritor, impun țăranimii muncitoare aceste condițiuni de exploatare colonială.

ASUPRITOR BARBAR AL ALTOR NAȚIONALITĂȚI

Pentru a preveni unirea muncitorilor și țăranilor de toate naționalitățile care trăiesc pe teritoriul actual al României și pe care marii capitaliști și moșieri îi exploatează în modul cel mai sălbatic, camarila regală caută să-i învrăjbească unii contra altora, folosind în primul rând demagogia națională. În presă și în școli, în întreprinderi particulare și în instituții publice, la întruniri politice și profesionale și la alte diverse ocazii, oamenii regimului caută să semene ura între popoare de naționalități deosebite.

Regele organizează bande de pogromiști ai [împotriva] populației evreiești nevoiașe, iar la palat petrece cu bancherii și industriașii evrei și de alte naționalități. El oprește folosirea limbii materne, face parada[ă] de românism, dar singur nu întrebuințează limba română decît în relațiile

lui oficiale. Oprimînd pe țărani[i] și muncitori[i] romîni, el aplică un regim și mai sălbatic de exploatare și asupra muncitorilor și țăranilor de alte naționalități, ținîndu-i mereu sub teroarea sotniilor sale negre.

Regele-călău ordonă fără milă împușcarea țăranilor bulgari, ruși, ucraineni și unguri, maltratează muncitori de altă naționalitate. El introduce teroarea și persecuția națională în școli și universități, fabrici și birouri, syndicate și asociații sportive și culturale.

Prin legea protecției muncii naționale, regele obligă pe muncitorii de altă naționalitate să accepte salarii mai mici, să lucreze în condițiuni mai grele, scăzînd astfel nivelul general al salariilor și ridicînd gradul general de exploatare. Demagogia națională este folosită de el pentru mărirea beneficiilor capitaliste, pentru dezorganizarea forțelor populare care unite s-ar putea opune asupririi sîngeroase[...].

Mica burghezie, micii meseriași și comercianți de naționalitățile asuprite sînt supuși și ei unei politici prădalnice de sărăcire și expropriere din partea imperialismului romîn. Sutelor de mii de evrei nevoiași li se răpește în mod abuziv naționalitatea [cetățenia] romînă.

DUȘMANUL CULTURII ȘI SĂNĂTĂȚII POPORULUI

În tendința de acapărare a puterii politice și economice, Carol [de] Hohenzollern caută să puie monopol și pe viața culturală a țării. El supune controlului său toate manifestațiile culturale și suprimă din rădăcini orice creație literară sau științifică care n-ar fi cît de puțin în spiritul tendinței lui de dominație dictatorială. Sub scutul cenzurii el uniformizează presa, oprește manifestarea liberă a scriitorilor și publiciștilor talentați.

Carol [de] Hohenzollern se pune în fruntea Academiei Romîne și obligă pe membrii acesteia să falsifice istoria în favoarea sa ca exponent al imperialismului romîn. El înființează editura Fundațiilor Regale, în care tipărește cărți de gloriificare a sa, lucrări care sfidează cele mai elementare noțiuni de filozofie și sociologie.

Sub pretextul economiilor bugetare, el închide o mulțime de școli, mărește taxele școlare, reducînd astfel numărul elevilor. Ca urmare, analfabetismul e în continuă creștere. Din 3 milioane 400 de mii de copii în vîrsta instrucției primare, mai puțin de jumătate frecventează regulat școala. Ca acționar al trustului de hirtie, Carol [de] Hohenzollern scumpește cărțile și-i [le] face inaccesibile populației nevoiașe.

În aceeași măsură, regele-capitalist atacă și sănătatea poporului muncitor. Din cercetările făcute de profesorul Jornescu asupra alimentației poporului romîn rezultă că din 100 de copii noi născuți 18 mor înainte de a ajunge la vîrsta de un an. Două treimi din aceste decese se datoresc alimentației insuficiente a părinților și copiilor. Aproape la jumătate din copii[i] care frecventează școlile primare se observă această stare de subnutriție și debilitate. Jumătate din copii[i] de vîrsta școlară mănîncă carne numai odată pe săptămînă, iar 85% din ei mănîncă în fiecare zi mămăligă în loc de pîine.

În primii opt ani de guvernare a regelui Carol, bolile sociale au cunoscut o extindere nemaipomenită. Numărul bolnavilor de pelagră a

crescut de la 49 la 84 mii, iar [al] celor de tuberculoză de la 96 la 110 mii. Și aceasta cu toată „ofensiva sanitară” de care se laudă regele-asupritor.

OM STRICAT, PORNIT PE LUX ȘI DESFRÎU

Dacă în cocioabele muncitorilor și țăranilor stăpînește mizeria, incultura și bolile sociale, în schimb curtea regală risipește fără rușine banii poporului muncitor și trăiește într-un lux și desfrîu revoltător. Venit în țară cu amanta sa, Carol [de] Hohenzollern o mărită cu colonelul Ernest Urdăreanu, numește pe acesta mareșal al Curții Regale pentru a crea astfel amantei sale dreptul de a locui la palatul regal.

Obişnuit cu petreceri și desfrîu care i-au făcut renume în toată lumea, regele Carol se înconjoară cu oameni[i] cei mai josnici, cei mai stricați, care sînt gata oricînd să-i satisfacă toate poftele și pornirile lui vicioase. Proprietarul tripourilor și caselor de toleranță — colonelul Gabriel Marinescu — devine unul din principalii oameni de încredere a[i] regelui, furnizorul amantelor pentru stăpînul său. Viața particulară a regelui Carol este un exemplu caracteristic al putreziciunii și moralei claselor stăpînitoare.

Cu obrăznicia sa care sfidează pînă și pe oamenii cei mai toleranți și liniștiți, regele-jefuitor risipește miliarde [de] lei pentru interesele sale personale, în timp ce cere poporului sacrificii peste sacrificii pentru înarmarea țării. Mii de muncitori din fabrici și de pe șantiere lucrează de ani de zile la clădirile și proprietățile personale ale acestui satrap. Anunțînd în Mesagiul Regal din anul acesta oprirea tuturor construcțiilor care nu sînt legate de pregătirile războinice, el continuă să investească sume fabuloase în palatele sale, în fermele, domeniile și grajdurile regale. În același lux și desfrîu trăiesc alături de el o clică de oameni apropiați — lipitoarele regimului —, care sug împreună cu regele-jefuitor sîngele populației muncitoare.

DICTATOR SÎNGEROS ȘI HRĂPĂRET

Prin lovitura de stat din februarie 1938, Carol [de] Hohenzollern introduce dictatura teroristă feroce, desființează partidele și pune baze Frontului „Renașterii Naționale” — partidul războiului și teroarei —, singura organizație politică admisă. În conducerea F.R.N.-ului intră oameni din vechile partide, politicieni ai burgheziei și moșierimii, șefii reacționari social-democrați *, dornici de parvenire și dispuși să meargă sub comanda regelui-asupritor pînă la cele mai mari crime și trădări față de propriul lor popor. În cadrul F.R.N.-ului sînt organizate și Gărzile Naționale, cu scopul de a înlocui sotniile negre ale Gărzii de Fier desființate din cauza supunerii prea oarbe față de imperialismul german peste capul regelui-călăn.

Răsunetul foarte slab pe care [il] găsește această organizație în sînul populației face ca regele să încerce încontinuu lărgirea Frontului, utilizînd pe scară largă intriga și corupția, terorizarea și represiunea sîngeroasă împotriva adversarilor politici. După masacrarea conducă-

* Vezi nota 1 de la pag. 143.

torilor Gărzii de Fier *, el caută și reușește în parte să ajungă la înțelegere cu vechii legionari pe baza poziției comune antipopulare și antisovietice, sprijinit în această acțiune de părinții sufletești ai Gărzii, ca Vaida și Tătărăscu, care toți se găsesc de la început în tabăra dictaturii regale.

Stăpînul nelimitat al aparatului de stat, regele Carol caută să-și asigure dominația deplină și asupra vieții economice a țării. El desființează syndicatele și-i [-le] înlocuiește cu breslele corporatiste, punînd în fruntea lor pe oamenii lui aleși dela conducerea reacționară a partidului social-democrat ** și a celorlalte partide burgheze. În același timp el duce lupta împotriva grupărilor capitaliste care nu vor să admită dictatura lui economică. Vechii lui prieteni și colaboratori în exploatarea sălbatică a clasei muncitoare ca Auschnitt *** și alții sînt svîrliți în închisori și își pierd averile imediat ce se pun în cale[a] planurilor hrăpărețe ale regelui-capitalist.

Treptat, Carol [de] Hohenzollern pune stăpînire pe Banca Națională și cu ajutorul acestei instituții comandă întreaga viață economică a țării. Capitalul bancar și industrial se concentrează tot mai mult sub comanda lui în miinile unei cliici tot mai restrînse de mari capitaliști și moșieri. Acapararea vieții politice și economice de către vîrfurile capitalului monopolist în frunte cu regele are ca primul efect exploatarea tot mai intensivă a celor ce muncesc, creșterea enormă a beneficiilor pentru clasa capitaliștilor și moșierilor.

CEL MAI MARE CAPITALIST, INDUSTRIASĂ DE RĂZBOIU

Industrializarea forțată a țării comandată de capitalistul Hohenzollern pe baza înfometării maselor muncitoare, pe scăderea continuă a consumului produselor fabricate, se face în direcția ramurilor industriale care nu simt nevoia desfacerii produselor lor pe piața largă, adică în direcția industriei grele și a industriei de războiu. Sumele enorme ce se investesc în noile fabrici de armament se strîng de regele-călău pe calea impozitelor, împrumuturilor forțate, a rechizițiilor și a sprijinului acordat de finanța internațională imperialistă și războinică.

Înarmările înghit sume tot mai mari din bugetul statului. Într-adevăr, din bugetul sărăcăcios al Romîniei, realizat prin terorizarea săl-

* Cu sprijinul hitleriștilor, Garda de fier începuse să manifeste tot mai evident, începînd îndeosebi de la sfîrșitul anului 1936, aspirații spre acapararea puterii și instaurarea dictaturii fasciste, ceea ce venea în contradicție cu planurile regelui, care urmărea să instituie propria sa dictatură. Aceasta a determinat o „răcire” treptată în relațiile dintre legionari și Carol al II-lea. Raporturile regelui cu Garda de fier s-au înăsprit mai ales după instaurarea regimului dictaturii regale, culminînd cu asasinarea, din ordinul regelui, a lui Codreanu și a altor căpetenii legionare, apoi asasinarea primului ministru Armand Călinescu de către membri ai Gărzii de fier, represiiuni contra legionarilor după uciderea lui Armand Călinescu etc. Ulterior, însă, Carol al II-lea a dus o politică de „împăcare” cu Garda de fier, numeroși membri ai acesteia fiind numiți în posturi de răspundere în stat.

** Vezi nota 1 de la pag. 131 și nota 1 de la pag. 143.

*** Max Auschnitt a fost unul dintre cei mai mari capitaliști din țară care l-au susținut pe Carol al II-lea, alături de care a obținut profituri uriașe din comenzile de armament primite de la stat. În momentul, însă, cînd interesele economice și politice ale regelui s-au ciocnit de acelea ale lui Auschnitt, Carol al II-lea nu a prețuit să-l înlăture, dispunînd, în august 1939, arestarea și trîmiterea lui în fața tribunalului.

batică a contribuabililor nevoiași, s-au cheltuit pentru înarmări sub dominația regală zeci de miliarde lei. Mai ales după instaurarea dictaturii agresive și războinice, aceste sume au crescut enorm și într-adevăr: în anul 1938 s-au cheltuit pentru înarmări cca. 8 miliarde lei, în 1939 aproape 18 miliarde, iar pentru anul 1940 s-a anunțat de către Tătărașcu o sumă fabuloasă de 30 miliarde lei, un sfert din venitul național.

Prin călătoria sa în străinătate după instaurarea dictaturii deschise, regele Carol își asigură sprijinul finanței anglo-franceze pentru dezvoltarea industriei de războiu. Industriașul de războiu Hohenzollern cointereesează capitalul englez în concernele Reșița și Malaxa, în fabricile de armament Copșa Mică și Cugir, asigură capitalul[ui] francez și belgian un bun plasament în uzinele de armament, ca Franco-Română din Brăila, Concordia din Ploiești și altele. Prin oamenii săi din clica vîrfurilor celor mai reacționare a[le] capitalului monopolist, regele își asigură conducerea și beneficii fabuloase de pe urma comenzilor de războiu. Inginerul Malaxa devine principalul colaborator al industriașului de război Hohenzollern; la conducerea concernului Reșița, regele numește anul trecut pe soțul amantei sale, mareșalul Ernest Urdăreanu.

PROVOCATOR DE RĂZBOIU ANTISOVIETIC

Împletind tot mai mult interesele camarilei regale cu cele ale imperialismului agresiv franco-englez, mai ales prin dezvoltarea industriei de războiu, regele caută să transforme România într-o bază militară bine înzestrată în războiul pe care-l pregătește împotriva patriei muncitorilor și țăranilor liberi. La politica de pace a Uniunii Sovietice[...] regele războinic nu găsește alt răspuns decît trimiterea a 30 [de] divizii la granița sovietică.

Cel mai bogat om din țară, cel mai hrăpăreț capitalist și moșier, cel mai mare latifundiar, ajuns dictator brutal și lacom al politicii și economiei românești, cointeresat direct în exploatarea sălbatică a masei muncitoare, mai ales în calitatea sa de mare industriaș de războiu, agentul credincios al marei finanțe internaționale, Carol [de] Hohenzollern devine animatorul și realizatorul planurilor agresive ale imperialismului românesc, visînd cucerirea de noi teritorii, de subjugarea și exploatarea noilor [altor] popoare, atît pentru el cît și pentru stăpînii săi, imperialiști[i] anglo-francezi.

Concentrările provocatoare a[le] trupelor din Basarabia, jefuirea și epuizarea economică a acestei provincii ce geme de mai bine de două decenii sub călcîiul imperialismului român pune [pun] astăzi și mai acut în fața poporului basarabean problema eliberării lui, problema recîstigiării regimului socialist cucerit de ea [el] în revoluția din Octombrie 1917 alături de celelalte popoare din vechiul imperiu țarist.

Basarabenii ca și celelalte naționalități asuprite și însuși poporul român privesc cu groază și revoltă intențiile regelui Carol de a extinde măcelul imperialist în această parte a Europei, condamnă politica lui de continui provocări împotriva patriei socialiste.

Sub călciiul regelui jefuitor, populația pașnică și muncitoare din România trăiește de 10 ani în cea mai neagră subjugare politică și națională, socială și economică. Cu toate bogățiile ei naturale imense, zăcămintele numeroase și pământ fertil, România a ajuns să aibă mortalitatea infantilă cea mai ridicată din Europa, să fie o țară cu cel mai mare procent de analfabeți, cu bolile sociale cele mai răspindite, cu consumul produselor de primă necesitate ca zahărul, produsele textile și de pielărie etc. cel mai scăzut.

Prin politica sa externă imperialistă, regele-dictator adâncește și mai mult exploatarea și mizeria maselor muncitoare din România. El aruncă toate greutățile politicii de înarmare pe spinarea celor ce muncesc, măbind impozitele, scumpind viața, înmulțind rechizițiile, ciuntind averile mizere ale celor nevoiași.

Concentrând numeroase contingente, regele-războinic dezorganizează economia țării, lasă fără ajutor și prada foamei zeci de mii de familii, obligă pe muncitori[i] rămași neconcentrați să lucreze 10—14 ore pe zi sub teroarea armată. La țară, toate greutățile muncilor agricole sînt aruncate asupra femeilor, bătrînilor și copiilor, care fără vite de muncă și fără unelte nu reușesc cît de departe să puie în cultură tot pămîntul arabil. Lipsa alimentelor este resimțită deja de populația muncitoare încă acum cînd România mai stă în afara războiului. Foamea bate la ușa săracului, iar la iarnă jalea va fi și mai mare din cauza recoltei proaste ce se așteaptă.

Planurile pentru viitor ale dictaturii regale, anunțate în mesagiul regal de Tătărăscu și [de] alți miniștri, amenință cu agravarea exploataării, cu înăsprirea fiscalității, cu exproprierea pămînturilor țărănești în favoarea moșierilor. Regele, prin gura primului său ministru, cere de la populație noi jertfe, reducerea consumului de alimente, mai multe ore de muncă, sute de mii de vieți tinere pentru războiul imperialist în care e gata să vîre țara noastră.

Intrarea Romîniei în războiu, pregătită de regele-călău sub imboldul stăpînilor săi, imperialiștii anglo-francezi, va însemna pentru populația muncitoare un adevărat dezastru, dar Carol [de] Hohenzollern, direct interesat în propășirea industriei de războiu, nu va renunța la planurile sale agresive îndreptate în primul rînd împotriva Uniunii Sovietice.

Nemulțumirea și revolta celor ce muncesc, celor concentrați ca și [ale] celor rămași la vechile lor ocupații crește [cresc] din zi în zi împotriva politicii prădalnice și agresive a imperialismului romîn. După cum scria Lenin la începutul primului război imperialist, „grozăviile războiului nu numai că vor speria și vor apăsa, dar în același timp vor lumina, vor învăța, vor trezi, vor organiza, vor căli și vor pregăti pentru războiu împotriva burgheziei atît din țara «proprie» cît și din țări «străine»”.

Acțiunile celor ce muncesc împotriva exploataării și pregătirilor războinice se întesesc. O serie de greve în industria textilă și metalurgică din București este susținută [sînt susținute] de muncitorii greviști din industria de cherestea de pe valea Mureșului. Muncitorii și soldații concentrați duc acțiuni în unitățile lor împotriva regimului de teroare și înfometare la care sînt supuși, refuzînd în masă de a săpa tranșee, respingînd solidari mîncarea proastă, protestînd contra teroarei și cerînd elibe-

rarea. Teroarea singeroasă, împușcarea femeilor celor concentrați și a rezerviștilor chemați sub drapel nu poate [pot] opri acțiunea femeilor rămase fără ajutor, lăsate de guvernul regelui-călău prada foamei și mizeriei împreună cu copiii lor. Treptat, după cum spune [...] Congresul al XVII-lea al Partidului Comunist Bolșevic din U.R.S.S., „se coace în mintea maselor ideea asaltului” împotriva clasei stăpînitoare.

Acțiunile celor ce muncesc și ale familiilor lor sînt abia în dezvoltare. Numai o acțiune populară largă bine organizată ar putea salva România de regimul tiraniei singeroase, de amestecarea ei în războiul imperialist, plănuită de regele-călău. Menținerea actualului regim terorist, cît și continuarea domniei imperialismului român prădalnic și singeros prezintă cel mai mare pericol atît pentru muncitorimea și țărănimea romînă, cît și pentru naționalitățile asuprite.

Singura forță capabilă de a se opune cu succes regimului dictatorial și de a salva poporul muncitor de grozăviile care-l așteaptă în cazul dăinuirii acestei domnii tiranice este forța clasei muncitoare din România. Proletariatul din România, sub conducerea Partidului Comunist, are sarcina istorică de a organiza alianța clasei muncitoare cu țărănimea și naționalitățile asuprite, de a le conduce la lupta unită revoluționară împotriva acestui regim imperialist singeros, de a demasca și de a elimina fără milă din sinul său pe conducătorii trădători social-democrați, de a strînge rîndurile în jurul U.R.S.S.-ului — patria socialistă —, unicul stat care luptă într-adevăr pentru pacea între popoare, apără interesele vitale ale celor ce muncesc din toată lumea.

Numai prin răsturnarea dictaturii regale imperialiste și aducerea la putere a unui guvern popular care va guverna într-adevăr în interesul poporului muncitor [...] și va realiza amicitia popoarelor * din România cu popoarele marii patrii socialiste, popoarele Romîniei vor putea fi salvate de grozăviile măcelului imperialist.

Jos regimul dictatorial al regelui-călău Carol [de] Hohen-

zollern !

Jos trădătorii reacționari social-democrați !

Trăiască Frontul unic al tuturor muncitorilor !

Făuriți Frontul Popular al celor ce muncesc de la orașe și

sate !

Trăiască acțiunea unică a proletariatului din toate țările !

Sub steagul internaționalismului proletar [...] muncitori, țărani, naționalitățile asuprite, la luptă comună împotriva imperialismului român !

Zid în jurul Uniunii Sovietice — puternicul străjer al păcii între popoare, patria tuturor celor ce muncesc din lumea întreagă !

* Vezi nota 3 de la pag. 138.

COMUNICĂRI

Din activitatea P. M. R. pentru crearea organelor locale ale puterii de stat (1948-1950)

C. BĂRBULESCU

Clasicii marxism-leninismului au acordat o atenție deosebită problemei statului. Pe baza unei profunde analize științifice a dezvoltării societății, Marx, Engels și Lenin au demonstrat caracterul istoric al statului, esența și caracterul său de clasă. Ei au subliniat rolul și însemnătatea statului după cucerirea puterii politice de către proletariat.

Va menține oare proletariatul mașina de stat burgheză după instaurarea dictaturii sale? Va folosi oare proletariatul această mașină de stat, o va perfecționa pentru îndeplinirea obiectivelor sale revoluționare? Se poate concepe organizarea proletariatului ca clasă dominantă fără ca să fi fost în prealabil nimicită, distrusă mașina de stat pe care a creat-o pentru sine burghezia?

Într-o serie de lucrări, ca: „Manifestul Partidului Comunist”, „Originea familiei, a proprietății private și a statului”, „18 Brumar al lui Ludovic Bonaparte”, „Războiul civil din Franța”, „Statul și revoluția” ș.a., clasicii învățaturii marxist-leniniste au dat un răspuns științific acestor întrebări, înarmînd proletariatul cu o teorie încheată despre lupta împotriva burgheziei exploatoare, împotriva instrumentului ei principal de reprimare a clasei muncitoare — statul burghez.

Lichidarea vechiului aparat de stat burghez și înlocuirea lui cu un aparat nou al puterii proletariatului constituie o lege generală a revoluției socialiste.

Revoluția proletară, spre deosebire de celelalte revoluții, nu poate să păstreze vechiul aparat de stat (poliția, jandarmeria, vechea armată etc.), adaptat la scopurile asupririi poporului, ci trebuie să-l sfarme și să-l înlocuiască printr-unul nou, în conformitate cu noile sarcini, cu misiunea istorică a clasei muncitoare.

Toate revoluțiile de pînă acum — spunea Lenin — au perfecționat mașina de stat; prin revoluția socialistă, ea trebuie însă zdrobită.

Tocmai esența de clasă a statului burghez, felul în care a apărut și s-a dezvoltat ca instrument principal de reprimare a clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, silește proletariatul ca în revoluția so-

cialistă să-și pună nu sarcina menținerii mașinii de stat burgheze, ci pe aceea a distrugerii și înlocuirii ei cu un aparat de stat nou, corespunzător esenței și sarcinilor noii puteri. Statul burghezo-moșieresc era astfel organizat încât reflecta în mod fidel ruptura de masele populare, teama de ele. Grija de căpetenie a reprezentanților burgheziei și moșierimii române era aceea ca statul opresor, și în special organele sale represive, să fie gata oricând să înăbușe cu cruzime orice încercare a muncitorimii și țărănimii muncitoare de a-și revendica dreptul la o viață mai bună.

Ținând seama de experiența Comunei din Paris, pentru prima dată în istoria omenirii, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, organizată și condusă de partidul bolșevicilor, în frunte cu Lenin, a înlăturat definitiv puterea capitaliștilor, înlocuind pentru totdeauna și vechiul aparat de stat burghez cu un aparat nou, al puterii proletariatului.

Înlocuirea vechiului aparat de stat în țările lagărului socialist s-a realizat în forme diferite, în funcție de modul înfăptuirii revoluției: dintr-o dată, cum s-a produs înlocuirea vechiului aparat de stat în Rusia sovietică, sau treptat, în urma unui proces continuu, de sfărîmare, mai mult sau mai puțin îndelungat, cum s-a întâmplat în majoritatea țărilor de democrație populară desprinse din sistemul mondial capitalist după al doilea război mondial. În ambele cazuri însă, esența problemei a constatat în necesitatea lichidării vechii mașini de stat militare-birocratice, ca o condiție absolut necesară pentru instaurarea și dezvoltarea dictaturii proletariatului. Revoluția proletară făurește din temelii întregul aparat de stat, cu un conținut nou și o formă corespunzătoare, atrăgînd la conducerea statului mase de oameni ai muncii.

În România burghezo-moșierească, primarii, pretorii, prefecții și jandarmii erau slugile docile ale claselor exploatare, recrutați din rîndul clientelei politice a partidului la putere, din oameni de încredere ai claselor exploatare, moșieri și capitaliști, iar la sate din rîndul chiaburimii *. Și dacă competența prefecturilor, preturilor și primăriilor era cu totul limitată atunci cînd era vorba de a rezolva diferite chestiuni de ordin gospodăresc, sau alte probleme social-culturale, în schimb, aceste organe aveau largi atribuții represive, polițienești împotriva maselor muncitoare, a luptei lor de a-și dobîndi și apăra drepturile și libertățile democratice. Ura maselor populare împotriva aparatului de stat era expresia urii acestora față de întregul regim burghezo-moșieresc.

În țara noastră, făurirea statului de dictatură a proletariatului, a aparatului său, este legată indisolubil de transformările revoluționare înfăptuite de masele muncitoare, conduse de P.C.R., în prima etapă a revoluției populare, începută la 23 August 1944, prin insurecția armată antifascistă.

* Vezi I. Ceterchi: „Republica Populară Romînă, stat socialist”, Editura politică, 1962, pag. 73.

În tactica și strategia P.C.R., doborîrea dictaturii fasciste constituia începutul procesului revoluționar menit să creeze condițiile necesare pentru instaurarea dictaturii proletariatului. Imediat după 23 August 1944, sub conducerea partidului comunist, „cele mai largi mase populare au luat cu asalt prefecturile, preturile, primăriile, punînd în fruntea acestora oameni aleși de popor; au zădărnicit măsurile cu caracter reacționar ale organelor de stat burghezo-moșierești și au tradus în viață importante măsuri politice și economice cu caracter democratic”¹.

Puterea democrat-populară, instaurată la 6 Martie 1945, a deschis drum liber unor profunde transformări revoluționare în viața economică și social-politică a Romîniei.

Sub conducerea partidului, clasa muncitoare, sprijinită de țărănimea muncitoare, a eliminat din guvern pe ultimii reprezentanți ai burgheziei, a înlăturat monarhia și proclamînd republica populară, a luat întreaga putere în mîinile sale. „*Instaurarea Republicii Populare Romîne — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a constituit unul dintre cele mai importante momente ale luptei oamenilor muncii sub conducerea partidului pentru transformarea revoluționară a Romîniei, a marcat încheierea etapei strategice de desăvîrșire a revoluției burghezo-democratice și trecerea la o nouă etapă istorică — a înfăptuirii sarcinilor revoluției socialiste, a construirii socialismului în patria noastră!*”².

În procesul înfăptuirii revoluției, Republica Populară Romînă a devenit stat socialist. Corespunzător esenței dictaturii proletariatului, au fost create organele puterii oamenilor muncii: Marea Adunare Națională — organul suprem al puterii de stat, și Sfaturile populare — organe locale ale puterii.

Permanent, P.M.R. a acordat o atenție deosebită statului democrat-popular și aparatului său central și local, luînd măsuri pentru perfecționarea lui.

Unul dintre aspectele construcției de stat din țara noastră, care formează obiectul studiului de față, îl constituie procesul trecerii nemijlocite de la vechile organe *administrative locale* (primării, preturi, prefecturi) la noile *organe locale ale puterii* (sfaturile populare), organe care să corespundă atît din punct de vedere al conținutului de clasă, cît și din punct de vedere al formei, structurii și metodelor de muncă, caracterului puterii instaurate în țara noastră la 30 Decembrie 1947 — dictatura proletariatului.

Acest proces se plasează în timp în perioada de după Congresul I al P.M.R., care a pus problema necesității obiective a creării noilor organe locale ale puterii de stat, pînă în decembrie 1950, cînd organele vremelnice ale puterii locale — *comitetele provizorii* — au fost înlocuite cu sfaturile populare, alese de cetățenii patriei noastre prin vot universal secret, egal și direct.

Sfaturile populare trebuiau să devină nu numai organe locale ale puterii de stat, dar, totodată, și cele mai cuprinzătoare organizații de masă ale oamenilor muncii de la orașe și sate. Aceasta subliniază ca-

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 22.

² Gh. Gheorghiu-Dej: „A XV-a aniversare a proclamării Republicii Populare Romîne”, Editura politică, 1963, pag. 13.

racterul lor nou, deosebirea fundamentală față de vechile organe locale ale regimului burghezo-moșieresc, relevă rolul lor însemnat în adîncirea democratismului orînduirii noastre populare.

O dată cu instaurarea dictaturii proletariatului, crearea unor organe locale noi ale puterii populare, care să antreneze masele largi ale întregului popor la construcția socialistă, a devenit o sarcină de cea mai mare însemnătate, izvorită din însăși esența orînduirii noi, orînduirea socialistă. Construirea socialismului, care presupune o vastă operă de muncă creatoare, o uriașă luptă pentru mobilizarea tuturor resurselor materiale și umane pentru dezvoltarea și consolidarea economiei țării, pentru ridicarea nivelului material și cultural al tuturor oamenilor muncii, nu este de conceput fără atragerea întregului popor muncitor la conducerea statului.

Înfăptuirea mărețului program al partidului de construire a socialismului la orașe și sate impunea schimbarea fundamentală a aparatului de stat, lichidarea vechilor organe locale administrative, care deveniseră o frînă în calea desfășurării cu succes a revoluției socialiste, și crearea unor organe noi, capabile să aplice linia partidului, să mobilizeze masele la construcția socialistă.

În prima etapă a revoluției, sub conducerea P.C.R., avusese loc un puternic proces revoluționar de defascizare și democratizare a aparatului de stat, în urma căruia și în conținutul organelor administrative locale se petrecuseră modificări importante, acestea devenind instrumente cu ajutorul cărora s-au îndeplinit sarcinile economice, politice și sociale ale acestei etape a revoluției populare. Deși acestor forme vechi li se dăduse un conținut nou, structura îngustă a acestor organe locale — primării, preturi, plăși, prefecturi —, create de burghezie pe principiul centralismului birocratic în așa fel încît să poată fi ușor manevrate de la centru, erau cu totul necorespunzătoare, incompatibile cu sarcinile noi, deosebite, puse în fața întregului popor pentru construirea societății socialiste.

Organele locale ale noii puteri de stat trebuiau să devină unul dintre cele mai puternice instrumente ale dictaturii proletariatului, capabile să atragă, prin însăși structura și metodele lor de activitate, milioanele de oameni ai muncii la construirea socialismului.

Referindu-se la această problemă, V. I. Lenin a arătat că sarcina de a organiza construirea, consolidarea și dezvoltarea bazelor socialismului, de a asigura victoria revoluției socialiste „...poate fi îndeplinită cu succes numai prin activitatea creatoare istorică independentă a majorității populației, și în primul rînd a majorității celor ce muncesc”³.

Problema creării noilor organe locale ale puterii de stat a fost una dintre preocupările importante ale partidului nostru după cucerirea puterii politice. La Congresul de unificare a partidului din februarie 1948, această problemă a fost pusă în întreaga ei complexitate. Congresul a subliniat necesitatea trecerii la îndeplinirea unei reforme administrative în cadrul căreia să fie create în țara noastră noi organe locale

³ V. I. Lenin, Opere, vol. 27, Editura politică, 1959, pag. 225.

ale puterii de stat, înlăturându-se pentru totdeauna învechitele organe administrative moștenite de la regimul burghezo-moșieresc.

„Una din reformele cele mai mari pe care vom avea să le înfăptuim în scurtă vreme și care va trebui să fie încadrată în noua constituție — se arată în raportul politic prezentat la Congresul I al P.M.R. — este reforma administrativă. Trebuie create în țara noastră organe ale puterii locale, care să ia locul învechitelor organe administrative, moștenite de pe vremea lui Napoleon”⁴.

Caracterizînd conținutul nou și sarcinile organelor locale ale puterii, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că acestea „...vor ușura mobilizarea tuturor energiilor și a resurselor materiale locale în vederea reconstrucției. Crearea unor astfel de organe ale puterii locale va însemna atragerea la opera de conducere a treburilor statului a maselor populare. Ea va însemna crearea unei adevărate școli, la care se vor forma oamenii de stat de tip nou, ieșiți din adîncurile poporului”⁵.

În condițiile instaurării dictaturii proletarietului, una dintre sarcinile cele mai importante, așa după cum sublinia Lenin, era aceea de a da o cît mai largă dezvoltare inițiativei independente a muncitorilor, și în general a tuturor celor ce muncesc, în munca lor organizatorică creatoare.

„Trebuie distrusă cu orice preț vechea prejudecată *absurdă*, barbară, mîrșavă și ticăloasă — spunea Lenin — după care numai așa-zisele «clase superioare», numai cei bogați sau cei care au trecut prin școala claselor bogate ar putea cîrmui statul și conduce din punct de vedere organizatoric construcția societății socialiste”⁶.

În sînul clasei muncitoare și al țărănimii muncitoare există numeroase talente organizatorice care, în condițiile desființării oricărei exploatare a omului de către om, rupîndu-se din anchilozarea în care secole de-a rîndul au fost ținute de clasele dominante se îndreaptă cu pași mari spre o muncă vie, creatoare, conștientă și independentă pe drumul construirii societății noi, socialiste. În noile condiții istorice, marcate de cucerirea întregii puteri politice de către proletariat, prin apariția sectorului socialist în economie și trecerea, de la 1 ianuarie 1949, pe baza planificării economiei, la înfăptuirea primului plan anual de stat pentru refacerea economiei naționale, pentru ridicarea țării din înapoierea economică moștenită de la regimul burghezo-moșieresc, vechile organe locale * trebuiau înlăturate. Etapa luptei partidului împotriva vechiului aparat de stat local, prin lărgirea și schimbarea permanentă a conținutului acestuia cu menținerea formei vechi, se apropia de sfîrșit. Era necesar să se creeze organe noi ale puterii.

Pe baza indicațiilor Congresului I al P.M.R., în prima constituție democratică a țării noastre, votată de Marea Adunare Națională în sesiunea sa din aprilie 1948, s-a prevăzut crearea sfaturilor populare, organe locale ale puterii de stat, alese prin vot universal, egal, direct și secret, ai căror deputați sînt responsabili în fața poporului pentru activitatea lor.

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, ediția a IV-a, E.S.P.L.P. 1956, pag. 143.

⁵ Ibid.

⁶ V. I. Lenin, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 394.

* Pe plan central, la 28 martie 1948, în condițiile dictaturii proletarietului, a fost creat un nou organ suprem al puterii de stat — Marea Adunare Națională a R.P.R.

În articolul 72 din legea nr. 17 din 13 ianuarie 1949, care prevedea normele de organizare, competența și sarcinile sfaturilor populare, se preciza: „Pînă la efectuarea primelor alegeri pentru consiliile populare, atribuțiile acestora și ale comitetelor lor executive vor fi exercitate de comitetele provizorii, numite de Consiliul de Miniștri, pentru județe, municipii, orașe reședință, și de comitetele provizorii județene, pentru plase și comune urbane nereședință și rurale”⁷.

Sub îndrumarea C.C. al P.M.R. a fost creat în februarie 1949 un organ guvernamental denumit Comisia de stat pentru aplicarea legii consiliilor populare⁸. Această comisie, care-și desfășura activitatea pe lângă Consiliul de Miniștri al R.P.R., avea următoarele sarcini generale: să întocmească dispozițiile speciale de aplicare prevăzute în lege, să întocmească lucrările în vederea integrării serviciilor exterioare ale ministerelor și ale altor organizații centrale în cadrul noilor organe locale ale puterii; să pregătească revizuirea împărțirii administrative a țării; să dea lămuriri cu caracter imperativ, obligatoriu asupra dispozițiilor legii sfaturilor populare; să facă propuneri în vederea bunei aplicări a legii.

O sarcină de cea mai mare însemnătate pusă de partid în fața comitetelor provizorii era aceea de a asigura pregătirea cadrelor necesare conducerii treburilor obștești. Pentru aceste organizații de partid au desfășurat o muncă susținută.

Din timp, C.C. al P.M.R. a organizat instruirea cadrelor sale asupra însemnătății creării noilor organe locale ale puterii de stat, a subliniat principiile care stau la baza organizării acestora, sarcinile lor ca instrumente ale dictaturii proletarietului în opera de construire a socialismului.

Pe baza indicațiilor date de C.C. al P.M.R.⁹, organele și organizațiile de partid au selecționat din rîndurile oamenilor muncii, în primul rînd dintre muncitorii din fabrici și uzine, viitoarele cadre de conducere ale comitetelor provizorii.

În selecționarea cadrelor pentru comitetele provizorii s-a ținut seama de faptul că organele locale ale puterii de stat întregesc baza politică a statului democrat-popular. Ca atare, s-a pus accentul principal pe atragerea elementelor muncitorești în cadrul comitetelor județene și urbane asimilate cu județul, s-a căutat ca în funcțiile de președinți ai comitetelor provizorii de plasă și comune urbane să fie atrași cît mai mulți muncitori din industrie, iar în cadrul comitetelor provizorii ale comunelor rurale să fie ridicate elemente provenite din rîndul proletarietului agricol, al țărănimii sărace și mijlocașe.

„În toate cazurile — se sublinia într-o circulară a C.C. al P.M.R. cu privire la selecționarea cadrelor pentru comitetele provizorii — se va avea în vedere a nu se promova elemente care au în trecutul lor acte de necinste, foști legionari, unelte ale foștilor moșieri, nici cei ce se înrudesec îndeaproape cu chiaburii”¹⁰. Prin compoziția lor socială,

⁷ Legea nr. 17 asupra consiliilor populare din 15 ianuarie 1949, publicată în „Monitorul oficial” nr. 12, din 15 ianuarie 1949, pag. 551.

⁸ Vezi „Monitorul oficial” nr. 34, din 10 februarie 1949.

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1 905, fila 141, dosarul nr. 1 907, fila 67 și dosarul nr. 1 909, fila 1.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1 525, fila 5.

comitetele provizorii au contribuit la întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, asigurînd, în același timp, în cadrul acestei alianțe rolul conducător al clasei muncitoare.

Organizațiile de partid au luat măsuri pentru pregătirea viitorilor președinți și secretari ai comitetelor provizorii, pentru înarmarea lor cu un minim de cunoștințe teoretice și practice necesare pentru îndeplinirea sarcinilor ce urmau să le îndeplinească.

În zilele de 4, 5 și 6 aprilie 1949, toți viitorii președinți și secretari de comitete provizorii județene din întreaga țară au participat la București la o ședință de instructaj convocată de partid, prin intermediul Comisiei de stat pentru aplicarea legii sfaturilor populare, unde au fost subliniate caracterul nou și esența organelor locale ale puterii de stat, principiile lor de organizare și activitate, sarcinile mari ce stăteau în fața comitetelor provizorii și metodele ce trebuiau folosite pentru îndeplinirea lor. Lucrările ședinței au subliniat în mod deosebit faptul că tăria și activitatea comitetelor provizorii, cheazășia îndeplinirii sarcinilor ce le revin constau în conducerea lor de către partid¹¹.

Activitatea politică și organizatorică depusă neobosit de partid în vederea creării noilor organe ale aparatului de stat a fost încununată de succes.

Între 10 aprilie și 16 iulie 1949 au fost instalate în întreaga țară comitetele provizorii județene, ale plășilor, comunelor urbane reședință și nereședință și ale celor comunale, menite să exercite, pînă la alegerea sfaturilor populare, atribuțiile acestora și totodată să pregătească alegerea noilor organe.

Au fost astfel desființate prefecturile, preturile și primăriile, organe unipersonale ale administrației de stat, care prin însăși forma lor de organizare nu permiteau participarea maselor populare la rezolvarea treburilor de stat și obștești.

Instalarea comitetelor provizorii în locul vechilor organe administrative — primării, preturi, prefecturi — a însemnat sfărîmarea și a formei vechiului aparat administrativ local, sfîrșitul fazei în care s-a dus lupta pentru democratizarea aparatului de stat prin schimbări în conținut, dar cu menținerea formei vechi; a constituit o etapă însemnată în lupta maselor populare din țara noastră, conduse de partid, pentru înlocuirea vechilor organe administrative locale cu organe noi ale dictaturii proletarietului. „Prin instalarea comitetelor provizorii — arată ziarul „Scînteia” —, oamenii muncii din țara noastră obțin o nouă și strălucită biruință, deoarece acum sînt înlăturate organele administrative de tip vechi — primării, prefecturi — și înlocuite cu organe de stat de tip nou, cu o largă structură democratică”¹².

Prin instalarea comitetelor provizorii, ca organe locale vremelnice, de tranziție, se răspundea unor sarcini imediate menite să asigure toate condițiile pentru trecerea la îndeplinirea hotărîrilor Congresului I al P.M.R. cu privire la crearea sfaturilor populare. În același timp, prin intermediul comitetelor provizorii, masele populare participau la conducerea treburilor obștești, acumulau experiență și pricepere.

¹¹ Arhiva Consiliului de Miniștri, fondul Comisia de stat pentru aplicarea legii sfaturilor populare, dosarul nr. 37/1949, Stenograma ședinței din 4—6 aprilie 1949.

¹² „Scînteia” nr. 1 398, din 10 aprilie 1949.

Sub conducerea organizațiilor de partid, Comitetele provizorii au mobilizat mase largi de oameni ai muncii la lupta pentru transpunerea în viață a liniei P.M.R. de construire a socialismului.

Comitetele provizorii județene, numite de Consiliul de Miniștri și instalate la 10 aprilie 1949 în toată țara, aveau următoarea compoziție socială: 60% muncitori și tehnicieni, 17% funcționari și intelectuali, 13% mici meseriași și 10% țărani muncitori¹³, nici un moșier, nici un bancher sau mare capitalist.

O grijă deosebită au manifestat organizațiile de partid pentru pregătirea și instalarea comitetelor provizorii sătești.

Prin circularele C.C. al P.M.R. din 27 mai și 1 iulie 1949, organelor și organizațiilor de partid li s-a atras atenția asupra grijii deosebite pe care trebuie s-o dovedească în selecționarea celor mai destoinice elemente care să intre în componența comitetelor provizorii comunale, deoarece acestea „trebuie să fie nu simple organe tehnico-administrative, ci organe legate de marea masă a țărănimii muncitoare”¹⁴.

Organizațiile de partid erau îndrumate să se orienteze în primul rând spre acele elemente din rindul țărănimii muncitoare care au dovedit reale calități în conducerea treburilor obștești în perioada precedentă, respectiv acei primari „instalați de regimul nostru, care sînt țărani muncitori și au dovedit devotamentul lor, spiritul de luptă împotriva moșierilor și a chiaburilor, verificați în acțiuni și buni gospodari”¹⁵.

Alcătuite din președinte, secretar și un număr variabil de membri, în funcție de necesitățile unității administrative respective, comitetele provizorii au îndeplinit încă de la început numeroase atribuții în cadrul activității economico-organizatorice și cultural-educative ale statului democrat-popular. Competența Comiteteleor provizorii era mult extinsă față de cea a organelor administrative anterioare. Ele exercitau pe raza teritoriului lor importante atribuții în domeniul politic, economic, social, sanitar. Ele au fost concepute și și-au desfășurat activitatea în conformitate cu principiile leniniste ale centralismului democratic pe baza indicațiilor și hotărîrilor partidului.

În anul 1949, marea majoritate a organelor locale ale unor ministere ca de pildă fostele administrații financiare au fost reorganizate pe principii noi și integrate în componența comitetelor provizorii ca secțiuni de specialitate ale acestora. În aprilie 1949 au fost integrate în comitetele provizorii organele exterioare ale Ministerului Finanțelor¹⁶; în iulie, organele exterioare ale Ministerului Muncii și Prevederilor Sociale¹⁷; în iunie 1949 s-a aprobat trecerea depozitelor de desfacere a lemnului de foc și combustibililor minerali solizi, împreună cu mărfurile existente, de la întreprinderea comercială de stat „Comlemn” la întreprinderile

¹³ Calculat după „Scinteia” nr. 1 398, din 10 aprilie 1949.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1 525, fila 4.

¹⁵ Loc. cit., fila 5.

¹⁶ „Colecția de legi, decrete și deciziuni, 1—30 aprilie 1949”, pag. 192—193.

¹⁷ Decizia nr. 118 785, din 21 iulie 1949.

comerciale înființate de comitetele provizorii¹⁸; tot în iunie 1949, printr-o hotărîre a Consiliului de Miniștri, s-a dat dreptul comitetelor provizorii de a înființa întreprinderi și organizații economice de interes local¹⁹ etc.

Prin integrarea secțiunilor de resort în cadrul comitetelor provizorii s-a realizat și o simplificare a aparatului funcționesc.

Vechile organe administrative — prefecturile, preturile, primăriile — erau subordonate Ministerului Afacerilor Interne. Această subordonare indică ea singură limitele activității și competenței acestora. La județe, diversele probleme economice, sociale se rezolvau de către organele exterioare ale ministerelor existente. De pildă, problemele financiare, fiscale se rezolvau de către Administrația financiară, subordonată Ministerului de Finanțe, activitatea economică, comercială și industrială de către camerele de comerț și industrie; învățămîntul era subordonat direct Ministerului Învățămîntului, problemele de sănătate, Ministerului Sănătății ș.a.m.d. Felul în care au fost organizate pe plan local aceste instituții social-economice corespundea unei anumite concepții despre construcția aparatului de stat. Ca organe exterioare ale ministerelor, ele erau organizate pe principiul centralismului birocratic, create pentru a servi intereselor burgheziei și moșierimii. Schema acestor instituții cuprindea *un mare număr de funcționari și un număr redus de tehnicieni*.

Trecerea tuturor organelor exterioare ale ministerelor la comitetele provizorii a dus la o reducere masivă a aparatului funcționesc-birocratic. Pe de altă parte, s-au realizat o descongestionare masivă a activității aparatului central de stat, o creștere uriașă a rolului și sarcinilor comitetelor provizorii.

Pornind de la indicațiile Congresului I al P.M.R. în ceea ce privește atribuțiile și sarcinile noilor organe ale puterii de stat, comitetele provizorii au jucat un rol important în mobilizarea energiilor și resurselor materiale locale în vederea reconstrucției orașelor și satelor patriei noastre. Sub îndrumarea și conducerea organizațiilor de partid, ele au îndrumat și condus efectiv activitatea tuturor secțiunilor și comisiilor tehnice (financiare, comerciale, sanitare, agricole, de industrie locală etc.), au vegheat la respectarea legilor și a drepturilor cetățenești, la justa întocmire și executare a bugetelor și planurilor economice locale. În această perioadă, comitetele provizorii au avut un rol deosebit de important în mobilizarea oamenilor muncii la lupta împotriva speculanților, delapidatorilor și sabotorilor de tot felul, care căutau, pe diferite căi, să lovească în cuceririle regimului democrat-popular.

Acționînd pe linia creării condițiilor pentru trecerea la alegerea deputaților în Sfaturile populare, Comitetele provizorii au organizat în același timp participarea activă a oamenilor muncii la conducerea treburilor obștești și la opera de construire a socialismului.

Activitatea de aproape 2 ani a comitetelor provizorii a constituit o adevărată școală în care numeroși oameni ai muncii, în focul luptei

¹⁸ „Colecția de legi, decrete, deciziuni, 1—30 iunie 1949”, pag. 52.

¹⁹ Loc. cit., pag. 51.

contra împotrivirii reacțiunii înlăturate de la putere, au căpătat deprinderi de a conduce treburile de stat, și-au însușit o bogată experiență într-un domeniu în care decenii de-a rîndul fuseseră înlăturați sistematic de regimul burghezo-moșieresc.

Un loc de frunte în activitatea comitetelor provizorii ale sfaturilor populare l-a ocupat lupta pentru valorificarea resurselor locale în vederea ridicării economice a orașelor și satelor țării. În mai puțin de un an de la instalarea lor, „în sectorul economiei locale, inițiativa și spiritul gospodăresc al unor comitete provizorii au scos la iveală nenumărate posibilități de valorificare a resurselor locale”²⁰.

În lupta pentru lichidarea înapoierii economice și culturale moștenite de la regimul burghezo-moșieresc, masele populare, mobilizate de comitetele provizorii, au efectuat în orașele și satele patriei noastre numeroase lucrări de interes obștesc: fabrici și ateliere ale industriei locale, școli, cămine culturale, dispensare, spitale, terenuri sportive, stadioane, parcuri. În anii 1949 și 1950 s-au construit și s-au refăcut peste 5 000 km de drumuri, s-au pavat suprafețe de aproape 2 000 000 mp, iar valoarea totală a lucrărilor de construcție, drumuri, poduri, alimentație cu apă, construcții de uzine electrice executate de comitetele provizorii se ridica la peste 7 miliarde de lei. În numeroase orașe, ca: București, Brașov, Hunedoara, Reșița, Cimpia Turzii ș.a., a început construirea unor cartiere de locuințe pentru muncitori²¹. Spiritul gospodăresc și inițiativa creatoare a maselor, lichidarea vestigiilor trecutului se făceau simțite în toate domeniile. Oamenii muncii, mobilizați de comitetele provizorii, de comisiile permanente și comitetele de cetățeni ale acestora, participau în număr din ce în ce mai mare la acțiunile de muncă patriotică. Astfel, ca rezultat al activității Comitetelor provizorii, cu sprijinul larg al oamenilor muncii, au fost electrificate 56 de comune, au fost executate lucrări de îndiguiuri în lungime de peste 7 km, peste 85 000 mc de săpături la căile ferate, 117 000 mp de pavaj, 400 poduri de beton și 534 de lemn. Au fost înființate 79 de circumscripții sanitare, 363 de dispensare, 59 de spitale, 2 750 de cămine culturale, 479 de cinematografe²².

Comitetele provizorii satești au jucat un rol însemnat în sprijinirea activității partidului la sate pentru transformarea socialistă a agriculturii, pentru consolidarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Aplicarea rezoluției plenarei C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949 în plăși, comune și sate, unde se afla cea mai numeroasă pătură a burgheziei — chiaburimea — era de neconceput fără existența noilor organe locale ale puterii de stat, create pe principiul luptei de clasă, chemate să vegheze la aplicarea liniei partidului și a legilor statului democrat-popular, pentru îngrădirea și lichidarea chiaburimii ca clasă și crearea condițiilor pentru transformarea socialistă a agriculturii.

Referindu-se la sarcinile organelor locale ale puterii în domeniul transformării socialiste a agriculturii, plenara C.C. al P.M.R. din

²⁰ „Scînteia” nr. 1 665, din 21 februarie 1950.

²¹ „Scînteia” nr. 1 863, din 14 octombrie 1950.

²² Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 32/1949, „Situație generală de realizările comitetelor provizorii de la 12 aprilie 1949 la 31 decembrie 1949”.

3—5 martie 1949 sublinia că acestea, exercitînd puterea de stat în comune și sate, trebuie să ducă o politică de clasă, o politică de apărare a țărănimii sărace și mijloace și de lovire permanentă a pozițiilor chiarburilor ; ele trebuie să devină o pîrghie pentru ridicarea nivelului cultural al țărănimii muncitoare, pentru crearea și dezvoltarea cooperației sub toate formele ei, pentru încurajarea asociațiilor de muncă. Comitetele provizorii, create concomitent cu trecerea la transformarea socialistă a satului, le reveneau astfel sarcini însemnate pentru transpunerea în viață a liniei partidului de construire a socialismului la sate.

Încă din primele zile după instalarea lor, comitetele provizorii ale județelor au pornit, sub îndrumarea comitetelor județene ale partidului, la lupta pentru transformarea socialistă a satului, pentru crearea, sprijinirea și dezvoltarea primelor gospodării colective și asociații ale țărănimii muncitoare pentru lucrarea pămîntului cu mijloacele tehnice ale S.M.T.-urilor²³.

„De la constituirea primei gospodării colective care a avut loc anul trecut la 15 august (1949 — *n.n.*) în comuna Ion Corvin și ulterior cele 78 gospodării agricole colective — se arată într-un raport al Comitetului provizoriu județean Constanța, din noiembrie 1950 — atenția comitetului provizoriu a fost îndreptată în mod special către aceste unități, fiind un obiectiv principal în planul de lucru al fiecărui comitet”²⁴. În toate gospodăriile colective au fost întocmite planuri de producție cu ajutorul tehnicienilor organelor locale ; gospodăriile colective din regiune au primit sămînță selecționată și asistență tehnică²⁵. La împărțirea avansurilor în gospodăriile fruntașe au luat parte și colectiviști din alte gospodării nou constituite, precum și țărani individuali. „Colectiviștii (din gospodăriile noi — *n.n.*) au ieșit încurajați, iar cei care au asistat din afara gospodăriilor colective au căpătat încredere, după care s-a văzut c avalanșă de cereri pentru înscrieri în gospodăriile colective”²⁶. În Ialomița, „...de la comitetul provizoriu comunal pînă la comitetul regional, grija de căpetenie a tuturor s-a îndreptat către gospodăriile colective, căutînd a le îndruma și ajuta munca în toate activitățile : economic, cultural, sanitar etc.”²⁷.

În regiunea Galați, spre a se populariza rezultatele bune obținute în urma lucrării pămîntului în colectiv față de cele din gospodăriile individuale, comitetele provizorii din comunele Costache Negri și Vameș au organizat, sub îndrumarea organizațiilor de partid, vizite la gospodăria agricolă colectivă din comuna Pechea ; la fel au procedat și comitetele provizorii din comunele General Poetaș, Gropeni, Traian etc.²⁸.

În regiunea Arad, comitetele provizorii au distribuit G.A.C. semințe selecționate pe credit, contra cost sau în schimb ; tehnicienii secțiilor agricole ale comitetului provizoriu au explicat consiliilor de conducere ale gospodăriilor colective problema normelor de lucru și transformarea

²³ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 30/1949, „Darea de seamă a Comitetului provizoriu al județului Ilfov pe perioada 10 aprilie 1949—31 decembrie 1949”.

²⁴ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 113/1950.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid., „Raportul Comitetului provizoriu regional Ialomița din 27 noiembrie 1950”.

²⁸ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 193/1950, „Raport al Comitetului provizoriu regional Galați din 27 noiembrie 1950”.

lor (echivalarea lor) în zile-muncă. Consiliile de conducere, la rîndul lor, au explicat normele în adunarea generală a colectivităților²⁹.

În regiunea Timișoara, cu ajutorul tehnicienilor secțiunilor agricole, s-a stabilit care ramuri ale producției agricole trebuie să se dezvolte cu precădere în gospodăria respectivă, în funcție de condițiile pedoclimatice și economice locale; au fost stabilite planurile de cultură și de producție ale fiecărei gospodării pe sectoare (cereale, zootehnic, hortiviticol etc.)³⁰.

În regiunea Prahova, fiecăreia dintre cele 12 gospodării agricole colective existente la acea dată i s-a repartizat câte un tehnician care să răspundă în fața comitetului provizoriu de întreaga activitate tehnică și economică a gospodăriei, să ajute la întocmirea planului de cultură și la transpunerea lui în viață³¹.

Comitetele provizorii au ajutat prin tehnicieni la stabilirea perimetrului comasat al gospodăriilor colective și definitivarea schimburilor de teren; au reparat uneltele agricole ale gospodăriilor colective, au sprijinit acțiunea de comasare și clasare a animalelor de muncă și de producție proprietate obștească a colectivităților pentru îmbunătățirea șeptelului.

Comitetele provizorii județene, de plăși și comune au antrenat corpul didactic la alfabetizarea țăranilor, au format biblioteci pe lângă fiecare G.A.C. etc.³².

În domeniul construcțiilor, în județele Putna, Hunedoara, Severin, Gorj, Mureș, Timișoara, Vâlcea s-a organizat aprovizionarea G.A.C. din resurse locale cu materiale de construcții pentru grajduri, hambare, remize etc.

Înfăptuirea acestor realizări, la care comitetele provizorii au adus o contribuție însemnată, a fost posibilă datorită îndrumării și conducerii permanente a noilor organe locale ale puterii de către partid prin comuniștii trimiși să lucreze în aceste organe. Trebuie spus că acolo unde organele de partid au subapreciat rolul conducerii organelor locale sau au înlocuit conducerea politică prin măsuri administrative rezultatele au fost slabe. În special la sate unele comitete provizorii n-au aplicat cu hotărîre indicațiile partidului cu privire la alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, de îngrădire a chiaburimii.

Plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961, analizînd din nou, în aprofundime, activitatea grupului fracționist Pauker-Luca, linia lui lichidatoristă, a demascat încă o dată activitatea lui antipartinică și antistatală. Grupul Puker — Luca, ajutat de T. Georgescu și sprijinit activ de I. Chișinevschi și M. Constantinescu împotriva liniei ferme a P.M.R. de întărire a statului democrat-popular, de lărgire și adîncire a legăturilor sale cu masele, a promovat o politică

²⁹ Ibid., „Raport al Comitetului provizoriu regional Arad din 27 noiembrie 1950”.

³⁰ Ibid., „Raport al Comitetului provizoriu regional Timișoara din 27 noiembrie 1950”.

³¹ Ibid., „Raport al Comitetului provizoriu regional Prahova din 27 noiembrie 1950”.

³² Arhiva Consiliului de Miniștri, fondul Comisia de stat pentru aplicarea legii sfaturilor populare, dosarul nr. 193/1950.

de slăbire a statului democrat-popular, a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, baza regimului democratic.

În sectoarele de a căror activitate răspundeau în stat, ca : Ministerele Afacerilor Externe, Finanțe, Interne, Agricultură, Comerț, Aprovizionare și Cooperație, fracționiștii introduceau linia lor proprie, contrară politicii partidului, frînând refacerea economică a țării, industrializarea socialistă, dezvoltarea agriculturii și ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc ³³.

În mod cu totul negativ s-a răsfrînt asupra muncii comitetelor provizorii activitatea grupului fracționist în aplicarea politicii leniniste de transformare socialistă a agriculturii, de întărire a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. V. Luca, care deținea pe linie de stat funcția de ministru de finanțe, păstrase în aparatul financiar central și în secțiunile financiare ale comitetelor provizorii numeroase elemente dușmănoase, străine de interesele clasei muncitoare, ale țărănimii muncitoare și ale celorlalți oameni ai muncii. Sub masca de așa-ziși specialiști, aceste elemente aplicau o politică fiscală potrivnică liniei partidului, sprijineau întărirea și dezvoltarea gospodăriilor chiaburești și ruinarea celor mici și mijlocii. Ana Pauker, devenită peste noapte „specialistă” în problemele agriculturii, „a organizat peste capul conducerii de partid o acțiune aventuristă, provocatoare, fără precedent, menită să zdruncine grav alianța cu țărănimea muncitoare” ³⁴. În numele luptei împotriva chiaburilor, peste 80 000 de țărani muncitori au fost arestați în mod samavolnic și trimiși în judecată. În munca secțiunilor agrare ale comitetelor provizorii, unele indicații ale Ministerului Agriculturii, de care răspundea Ana Pauker, au creat confuzii, au împins la deformarea liniei partidului. Sînt cunoscute măsurile samavolnice luate de fracționiști, care au creat nemulțumiri în rîndurile țărănimii muncitoare, prin încălcarea grosolană a principiului liberului consimțămînt și al cointeresării materiale a țărănimii, ceea ce ducea la slăbirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare. Elementele reacționare strecurate în aparatul administrativ de stat, menținute și încurajate în sistemul financiar și cooperatist, au depus mult zel pentru înfăptuirea măsurilor dușmănoase ale grupului fracționist. Un mare număr de chiaburi a fost trecut în rîndul mijlocașilor, fiind astfel feriți de tăișul politicii fiscale a statului democrat-popular, de măsurile anticapitaliste inițiate pentru limitarea puterii de exploatare a chiaburimii. În mod arbitrar, unii mijlocași au fost trecuți în rîndul chiaburilor, ceea ce crea nemulțumiri și grave consecințe pentru alianța muncitorească-țărănească.

La plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961 s-a subliniat că, pînă în 1952, datorită grupului fracționist, nu s-au creat întovărășiri agricole, deși partidul hotărîse trecerea la crearea acestora încă din martie 1949. N-au fost elaborate nici principiile de funcționare ale întovărășirilor, nici statutul acestora. În aceste condiții, comitetele provizorii n-au putut desfășura o activitate sistematică pentru crearea

³³ Vezi Gh. Gheorghiu-Dej : „Darea de seamă a delegației Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S.”, Editura politică, 1961, pag. 31—32.

³⁴ Ibid.

întovărășirilor. În septembrie 1949, unul dintre punctele principale de pe ordinea de zi a ședinței de instructaj cu președinții și secretarii comitetelor provizorii județene și urbane asimilate cu județul a fost referitor la sarcinile comitetelor provizorii pentru crearea și dezvoltarea asociațiilor țărănești. Cu acest prilej s-a subliniat necesitatea ca toate comitetele provizorii să ia inițiativa organizării de întovărășiri permanente, stabile, nu numai pentru o campanie agricolă. Comitetele provizorii erau îndrumate să asigure încheierea contractelor de lucru între S.M.T. și țăranii întovărășiți pentru efectuarea principalelor munci agricole cu mașinile S.M.T.-urilor. Referindu-se la caracterul asociației de muncă în comun a țăranimii muncitoare, pe baza folosirii tractoarelor și mașinilor agricole ale S.M.T.-urilor, a fost reamintită concepția partidului cu privire la întovărășiri, la scopul și caracterul acestora: sînt considerate întovărășiri numai acele asociații pentru munca în comun a pămîntului cu ajutorul tractoarelor din S.M.T.-uri, în cadrul cărora, trecîndu-se peste răzoare, pămîntul este pus la un loc și muncit în comun, tovărășii care nu se desfac după o campanie agricolă. „Numai în aceste condiții poate să fie vorba de întovărășiri, numai acestea pot fi recunoscute de comitetele provizorii de plasă și să beneficieze de o reducere de 10—15% a impozitelor așa cum prevede legea fiscală”³⁵. Organele locale ale puterii erau chemate să nu negligeze munca pe țărîmul construirii de întovărășiri agricole, „...deoarece acestea sînt o bază serioasă de trecere la gospodăria agricolă colectivă”³⁶.

Politica dușmănoasă a grupului fracționist, lipsa unui statut care să reglementeze condițiile și principiile construirii de întovărășiri agricole, au dus la o stagnare a procesului transformării socialiste a agriculturii în anii 1949—1952.

Comitetele provizorii sătești, luptînd, sub îndrumarea organelor locale ale partidului, pentru transpunerea în viață a liniei leniniste a P.M.R. la sate, au obținut unele realizări importante pe linia îmbunătățirii condițiilor materiale și social-culturale ale țăranimii muncitoare. Ele au acționat cu hotărîre pentru demascarea și înlăturarea elementelor dușmănoase menținute de fracționiști în aparatul de stat local, în posturile de conducere ale secțiunilor tehnice ale organelor locale ale puterii, care frînau lupta pentru mobilizarea maselor la construcția socialistă.

Una dintre trăsăturile distinctive ale noilor organe locale ale puterii de stat față de vechile organe administrative izvora din concepția superioară ce a stat la baza creării comitetelor provizorii. Trecerea de la primării, preturi, prefecturi la comitetele provizorii a dus la îmbunătățirea structurii și competenței noilor organe ale puterii. La județ a fost mărit cu mai mult de jumătate *numărul tehnicienilor*, ceea ce a dus la îmbunătățirea conducerii de către noile organe locale ale puterii în toate domeniile de activitate; „...noi nu avem nevoie la județ de un aparat funcționăresc birocratic, care să întocmească referate —

³⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1 524, fila 59.

³⁶ Ibid.

se arăta la sedința pe țară cu viitorii președinți și secretari ai comitetelor provizorii din 4—6 aprilie 1949 —, ci avem nevoie de tehnicieni, de oameni de specialitate care să fie un ajutor puternic în munca de realizare a sarcinilor care stau în fața comitetelor provizorii”³⁷.

Îndeplinirea de către comitetele provizorii a atribuțiilor ce le reveneau era un lucru destul de greu dacă ținem seama de numărul restrâns de membri care intrau în componența acestora : 11 membri în Comitetul provizoriu al Capitalei, 5 membri la județe și 3 membri la comune.

De aceea, la început, din cauza numărului restrâns de membri, comitetele provizorii au fost profilate mai ales pentru a îndeplini sarcinile comitetelor executive ale sfaturilor populare, activitatea lor avînd un caracter mai pronunțat administrativ gospodăresc.

Unele atribuții care reveneau sfaturilor populare, ca, de pildă, crearea de comisii permanente și comitete cetățenești, prin care să fie atrase masele de oameni ai muncii în mod organizat la conducerea treburilor obștești, n-au putut fi îndeplinite în această perioadă.

Ca urmare, la sfîrșitul anului 1949 și începutul anului 1950, C.C. al P.M.R. a luat o serie de măsuri cu privire la componența și atribuțiile comitetelor provizorii, măsuri menite să apropie activitatea acestora de aceea a sfaturilor populare. Prin aceste măsuri se asigura lărgirea componenței comitetelor provizorii alcătuite la început din același număr de membri ca și comitetele executive ale sfaturilor populare. În același timp, se creau condiții pentru organizarea adunărilor populare, a comisiunilor permanente și comitetelor cetățenești.

Trecerea la transpunerea în viață a indicațiilor partidului a însemnat perfecționarea Comitetelor provizorii, ridicarea activității lor pe o treaptă nouă.

Pe baza propunerilor Comisiei de stat pentru aplicarea legii sfaturilor populare, Consiliul de Miniștri al R.P.R. a hotărît ca numărul membrilor comitetelor provizorii să fie mărit astfel : 31 de membri la Comitetul provizoriu al Capitalei ; 11-15 membri la județe și comune urbane asimilate cu județul³⁸ ; 9—11 membri la plăși și comune urbane reședință ; 7—9 membri la comune urbane nereședință și comune rurale³⁹.

Lărgirea componenței comitetelor provizorii s-a realizat prin numirea împuterniciților sătești de pe lîngă comitetele provizorii comunale cu mai multe sate, a unui grup de instructori pe lîngă fiecare comitet provizoriu județean, înființarea comisiilor permanente și a comitetelor de cetățeni, precum și prin promovarea unui număr mai mare de oameni ai muncii în componența comitetelor provizorii⁴⁰. Acțiunea de lărgire a comitetelor provizorii, desfășurată pe baza instrucțiunilor Comitetului Central al partidului⁴¹, a permis atragerea în muncă efectivă de conducere a statului a unui număr mai mare de oameni ai muncii. Față de 20 447 de membri cîți numărau vechile comitete pro-

³⁷ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 37/1949. Stenograma ședinței pe țară cu viitorii președinți și secretari ai comitetelor provizorii județene și asimilate din 4—6 aprilie 1949, pag. 93.

³⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1 907, fila 65.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Loc. cit., fila 67.

⁴¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1/916, fila 40.

vizorii din țară în anii 1949—1950, în comitetele provizorii lărgite numărul membrilor a ajuns la 51 488 ⁴². Dintre aceștia un număr însemnat nu erau salariați ai comitetului provizoriu.

Prin intrarea în componența comitetelor provizorii a unui detașament însemnat de oameni ai muncii din producție, din conducerea întreprinderilor de stat, a unităților socialiste din agricultură, intelectuali, comitetele provizorii s-au legat și mai strâns de mase, de problemele lor zilnice, au putut antrena și mai bine masele la o serie de acțiuni gospodărești, la opera de construcție socialistă în patria noastră.

Lărgirea comitetelor provizorii a avut o mare semnificație politică, membrii comitetelor provizorii devenind împuterniciți ai maselor în organul local al puterii, reprezentanții lor avînd în fond atribuțiile viitorilor deputați aleși de mase.

În noua lor structură, comitetele provizorii și-au putut îndeplini mai bine funcțiile ce le reveneau ca organe ale dictaturii proletarietului.

Legate din ce în ce mai mult de mase, comitetele provizorii deveneau răspunzătoare în fața poporului pentru activitatea pe care o depuneau.

Aceste trăsături s-au oglindit din plin în activitatea comitetelor provizorii pe măsura perfecționării și dezvoltării lor. Deși membrii comitetelor provizorii nu erau aleși de cetățeni, prin vot, totuși ei erau răspunzători în fața maselor muncitoare, considerînd rezolvarea fără întârziere a cererilor juste ale oamenilor muncii ca sarcină principală a activității lor. Ulterior, prin trecerea la organizarea adunărilor populare, cetățenești, răspunderea Comitetelor provizorii pentru activitatea lor a crescut. Scopul organizării adunărilor populare era acela de a controla și ajuta în muncă comitetul provizoriu, asigurîndu-se în același timp participarea maselor la conducerea efectivă a treburilor obștești. „Cea dintîi sarcină pe care și-a luat-o comitetul — se arăta într-o dare de seamă a Comitetului provizoriu al orașului Craiova — a fost aceea de a sta permanent la dispoziția cetățenilor, pentru a-i lămuri, îndruma și a le rezolva cît mai urgent cererile cu care se prezentau” ⁴³.

O metodă permanentă de muncă a comitetelor provizorii în anul 1950 a constituit-o organizarea periodică a adunărilor generale ale cetățenilor din raza teritoriului asupra căruia își exercitau puterea (judet, oraș, comună). Pentru reglementarea organizării acestor adunări, definirea scopului și a sarcinilor lor, au fost elaborate: statutele orășenești și comunale ale adunărilor generale ale cetățenilor. Pe baza acestora, adunările cetățenilor, convocate pe circumscripții electorale sau grupe de circumscripții, au luat în discuție o serie de probleme importante legate de viața orașului, a circumscripției respective, probleme generale de stat, precum și felul în care își ducea activitatea organul respectiv al puterii locale de stat. Adunările generale ale cetățenilor — la oraș de pildă — se convocau din trei în trei luni, și în cazuri urgente ori de cîte ori era nevoie. Adunările generale discutau problemele puse la or-

⁴² Ibid.

⁴³ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 30/1949, „Darea de seamă asupra activității Comitetului provizoriu al comunei urbane Craiova pe perioada 10 aprilie—31 decembrie 1949”.

dinea de zi și luau măsuri corespunzătoare. Conform principiilor fundamentale ale statutelor adunărilor generale ale cetățenilor, organul local al puterii „era obligat a transpune în viață hotărârile adunărilor generale, luându-le în discuție la prima ședință...”⁴⁴.

Asemenea adunări populare pe județe, orașe și comune au fost organizate în toată țara; în județul Buzău, de pildă, în luna martie 1950 au fost organizate 27 de adunări populare de dări de seamă, la care au participat mii de țărani muncitori din comunele Niculești și Beciu (plasa Gura Dimienii), din plășile Pătirlagele, Pogoanele, Mărăcineni, Mizil, Buzău și Mihăilești⁴⁵.

Participând la adunările populare, oamenii muncii luau cunoștință de sarcinile comitetelor provizorii, analizau activitatea depusă de acestea, sesizau lipsurile și făceau propuneri pentru îmbunătățirea muncii, pentru gospodărirea cu grijă a orașelor și satelor, se angajau să participe cu toate forțele pentru îndeplinirea obiectivelor politicii Partidului Muncitoresc Român. Semnificativ pentru ilustrarea interesului, a spiritului de răspundere cu care masele analizau activitatea organelor locale ale puterii este poziția oamenilor muncii din județul Someș. Menționând succesele realizate, ei au criticat cu hotărâre unele lipsuri și greșeli ale comitetului provizoriu județean, arătându-se că acesta n-a ajutat în suficientă măsură comitetele provizorii de plăși și comune, n-a luat toate măsurile privind ridicarea nivelului politic și ideologic al membrilor comitetelor provizorii, n-a depus eforturi susținute pentru realizarea tuturor obiectivelor propuse (de pildă, în problema aprovizionării cu combustibil — sarcină exclusivă a comitetelor provizorii — a manifestat lipsuri serioase).

Cu asprime au fost criticate greșelile din munca comitetelor provizorii, greșeli care aduceau daune intereselor clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, abaterile de la linia politică a partidului. La adunările populare ținute la reședințele de plăși și în comune, țărănimea muncitoare a arătat comitetelor provizorii că n-au fost suficient de vigilente, n-au dus o luptă hotărâtă împotriva elementelor chiaburești, care au reușit să întîrzie campania de însămînțări; mai mult, unele comitete provizorii au favorizat pe chiaburi la fixarea cotelor, n-au dus o muncă susținută în problema colectivizării, n-au sprijinit întovărășirile agricole ale țărănimii muncitoare⁴⁶.

Oamenii muncii au folosit adunările populare, organizate periodic de comitetele provizorii, nu numai pentru a scoate la iveală greutățile și greșelile, ci și pentru a face propuneri de lichidare a lor, de îmbunătățire a muncii comitetelor provizorii în toate domeniile de activitate. Astfel se îndeplinea, în măsură din ce în ce mai largă, participarea oamenilor muncii la conducerea treburilor obștești.

În urma dezvoltării activității comitetelor provizorii, pentru a rezolva mai rapid și mai just problemele multiple care decurgeau din

⁴⁴ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 15/1949, Statutul orășenesc al adunărilor generale ale cetățenilor.

⁴⁵ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 55/1950, vol. I. „Informare a comitetului provizoriu al județului Buzău cu privire la activitatea pe luna martie 1950”.

⁴⁶ Loc. cit., „Informare a Comitetului provizoriu județean Someș cu privire la ținerea adunărilor populare pentru analiza muncii pe trimestrul I/1950”.

sarcinile și atribuțiile lor, începînd din luna iunie 1950, s-au creat pe lîngă organele locale comisii permanente și comitete cetățenești ⁴⁷.

Pe baza instrucțiunilor privitoare la crearea comitetelor de cetățeni, care cereau ca în componența acestora să se acorde prioritate „...muncitorilor, țăranilor muncitori și intelectualilor progresiști, dîndu-se o importanță deosebită antrenării femeilor și tineretului” ⁴⁸ în comisiile permanente (buget și finanțe, colectări, sănătate publică, învățămînt, aprovizionare și comerț etc.), în activul acestora au intrat zeci de mii de muncitori, specialiști, tehnicieni, intelectuali, reprezentanți ai organizațiilor de masă, care aveau sarcina de a sprijini activitatea comitetului provizoriu în sectorul de muncă al comisiei respective, de a cerceta și face propuneri asupra identificării și valorificării resurselor locale etc.

Comitetele de cetățeni au fost create ca organe de sprijin ale comitetelor provizorii ale comunelor urbane și rurale, în vederea executării unor anumite sarcini speciale, temporare, de interes general sau local: campanii de înșămînțări, treierat, colectat, lucrări de împădurire, construcție de școli etc. Prin comitetele de cetățeni, comitetele provizorii s-au legat mai strîns de masele populare, antrenîndu-le în muncă pentru construirea socialismului, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale oamenilor muncii. Prin metodele noi de muncă, prin combaterea birocratismului și stimularea inițiativei creatoare a maselor în perioada în care au activat, comitetele provizorii au devenit adevărate instrumente ale puterii democrat-populare.

Lupta pentru înfăptuirea reformei administrative, prevăzută de Congresul de unificare, s-a desfășurat în condițiile consolidării și dezvoltării politice și economice a regimului de democrație populară.

Trebuie subliniat, de asemenea, faptul că instalarea comitetelor provizorii, activitatea acestora pînă la alegerea Sfaturilor populare s-a desfășurat în condițiile unor importante măsuri pentru perfecționarea întregului aparat de stat al R.P.R. În anii 1948—1950 au fost create organizații, comitete și comisii tehnice și de îndrumare în domeniul economic și social-cultural menite să asigure punerea în practică a politicii Partidului Muncitoresc Român de construire a socialismului.

Numeroase măsuri luate de partid și guvern în această perioadă au creat condițiile favorabile perfecționării comitetelor provizorii permițînd trecerea treptată a unor atribuții economice și cultural-educative din competența organelor centrale de stat în competența lor.

O măsură de care depindea trecerea la alegerea sfaturilor populare o constituia înfăptuirea unei noi împărțiri administrative economice a țării, raionarea R.P.R. Sfaturile populare trebuiau constituite în cadrul unor unități economice-administrative riguros profilate, în scopul apropierii aparatului de stat de poporul muncitor.

Instalarea comitetelor provizorii ca organe locale ale puterii, într-o anumită perioadă, fără a se trece direct la sfaturile populare, era legată de existența vechii împărțiri administrative întocmite de burghezie în

⁴⁷ Arhiva Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 7/1950. „Instrucțiuni pentru crearea comisiilor permanente și comitetelor de cetățeni pe lîngă comitetele provizorii județene și asimilate”.

⁴⁸ Arhiva C. C. al P.M.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 1 522, fila 11.

anii 1925—1926 pentru a separa în mod artificial centrele industriale de cele agricole, în vederea izolării ţărănimii muncitoare de clasa muncitoare.

În statul socialist, organizarea teritorială, delimitarea riguros ştiinţifică a raporturilor dintre conducerea centrală şi unităţile administrativ-locale joacă un rol important în realizarea sarcinilor economice-organizatorice şi cultural-educative, în apropierea aparatului de stat de problemele populaţiei, pentru ridicarea nivelului de trai material şi cultural al cetăţenilor.

„C.C. al P.M.R. şi Consiliul de Miniştri — se arăta în hotărîrea C.C. al P.M.R. şi a Consiliului de Miniştri al R.P.R. cu privire la raionarea administrativ-economică a Republicii Populare Romîne din iulie 1950 — constată că vechea organizare a teritoriului nu mai corespunde condiţiilor politice şi administrative actuale, constituind o frînă în dezvoltarea regimului de democraţie populară pe drumul construirii socialismului”⁴⁹.

Vechea împărţire administrativă nu numai că nu corespundea noilor condiţii politice şi economice, care au rezultat din transformările revoluţionare din ţara noastră, dar ea „devenise o piedică serioasă în calea dezvoltării armonioase a industriei noastre socialiste, în calea transformării socialiste a agriculturii, a întăririi alianţei clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare şi a asigurării rolului conducător al clasei muncitoare”⁵⁰.

De aceea, raionarea administrativ-economică a teritoriului R.P.R. — prima în condiţiile revoluţiei populare — înfăptuită la sfîrşitul anului 1950, pe temeiul legii votate la 6 septembrie 1950, depăşea cu mult însemnătatea unei simple împărţiri administrative. La baza raionării au stat principii fundamentale noi, izvorîte din cerinţa obiectivă a construirii societăţii noi, socialiste. Raionarea teritoriului R.P.R. s-a întemeiat pe schimbarea caracterului puterii de stat, pe plan central şi local, pe faptul că această putere nu mai putea fi exercitată prin funcţionari numiţi de sus (primari, pretori, prefecţi), ci prin organe alese de către mase, organe ale dictaturii proletariatului, bazate pe principiul centralismului democratic.

Pentru asigurarea dezvoltării industriei şi agriculturii — se preciza în legea pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului R.P.R. —, în scopul construirii socialismului şi al ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii, pentru a înlesni cît mai mult apropierea aparatului de stat de poporul muncitor, pentru a contribui cît mai temeinic la asigurarea rolului politic conducător al clasei muncitoare, teritoriul R.P.R. se împarte în regiuni, oraşe, raioane şi comune⁵¹. Raionarea administrativ-economică a R.P.R., înfăptuită în anul 1950, a constituit un pas însemnat spre împărţirea pe criterii ştiinţifice a teritoriului ţării

⁴⁹ „Rezoluţii şi Hotărîri ale C.C. al P.M.R., 1948—1950”, Editura P.M.R. 1951, pag. 253.

⁵⁰ „Lupta de clasă” nr. 9—10, din septembrie—octombrie 1950, pag. 39.

⁵¹ „Colecţia de legi, decrete, hotărîri şi decizii, 1—30 septembrie 1950”, Editura de stat, 1950, pag. 7.

în unități politice-economice viabile. În locul vechilor unități administrative create artificial, corespunzătoare intereselor de clasă ale burgheziei și moșierimii (58 de județe și 424 de plăși, peste 6 000 de comune), au fost create 28 de regiuni, 177 de raioane și 4 052 de comune *.

*

Spre sfârșitul anului 1950, toate condițiile necesare pentru trecerea la alegerea primilor deputați în sfaturile populare erau create. Un factor de cea mai mare importanță care a permis acest lucru l-a constituit creșterea conștiinței politice a maselor populare și a experienței acestora în conducerea și administrarea statului.

În cei doi ani de activitate a comitetelor provizorii, ca și în anii precedenți, oamenii muncii s-au călit în lupta cu dușmanii poporului muncitor, au învățat să înlăture manifestările birocratice din activitatea aparatului de stat local, au căpătat experiență în munca de conducere obștească a treburilor gospodărești. Din acest punct de vedere, comitele provizorii au constituit o adevărată școală a poporului muncitor.

În vederea trecerii la alegerea deputaților în sfaturile populare, la 4 octombrie 1950 a avut loc o consfătuire a Frontului Democrației Populare, care a luat în discuție și a aprobat în unanimitate propunerea C.C. al P.M.R. ca Frontul Democrației Populare să sprijine în alegerile pentru sfaturile populare candidaturi comune. În cadrul consfătuirii a fost constituit Consiliul Central al F.D.P.

Trecerea la alegerea deputaților în sfaturile populare a constituit — după cum se sublinia în expunerea asupra proiectului de lege pentru alegerea deputaților în sfaturile populare — „...un mare pas înainte în întărirea Republicii Populare Române, de adâncire a democrației populare și de atragere la participarea activă la conducerea treburilor obștești a maselor largi ale celor ce muncesc din orașe și sate”⁵².

La alegerile de deputați ai sfaturilor populare din 3 decembrie 1950 s-au prezentat la vot aproape 10 milioane de cetățeni, dintre care 96,31% au votat pentru candidații Frontului Democrației Populare. În sfaturile populare regionale, orășenești, raionale și comunale au fost aleși 109 000 de deputați, muncitori, țărani muncitori, intelectuali.

Sfaturile populare au devenit cele mai largi organizații de masă conduse de partid; ele își desfășoară activitatea pe baza principiului centralismului democratic, deputații fiind aleși dintre cei mai buni oameni ai muncii, pe criteriul calităților politice și de muncă. Ei sînt obligați să mențină o legătură permanentă cu alegătorii și să răspundă în fața maselor de activitatea lor. Astfel, masele populare au posibilitatea să participe direct și efectiv la conducerea treburilor de stat și obștești. Organizarea sfaturilor populare pe baza centralismului demo-

* Raionării administrativ-economice îndeplinite la sfârșitul anului 1950 i s-au adus modificări și îmbunătățiri importante. R.P.R. se împarte în 16 regiuni administrative, unități economice puternice, echilibrate.

⁵² Chivu Stoica: „Expunere asupra proiectului de lege pentru alegerea deputaților în sfaturile populare”, Editura P.M.R. 1950, pag. 5.

cratic, subordonarea sfaturilor populare comunale față de cele raionale, a sfaturilor populare raionale față de cele regionale și a acestora față de organul suprem al puterii de stat, Marea Adunare Națională, asigură *unitatea* deplină a puterii de stat, dictatura proletariatului. Sfaturile populare, ca organe locale ale puterii, împreună cu Marea Adunare Națională, întruhidează un principiu de bază al democrației socialiste, atragerea maselor la conducerea treburilor obștești. „Partidul nostru — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul prezentat la Congresul al II-lea al partidului — a desfășurat o vastă activitate în domeniul construcției de stat, manifestînd o grijă permanentă pentru ca statul democrat-popular să-și îndeplinească cu succes rolul și funcțiile sale”⁵³.

Crearea organelor locale ale puterii de stat reprezintă o cucerire revoluționară de mare însemnătate obținută de oamenii muncii din țara noastră, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român. An de an au crescut rolul și sarcinile sfaturilor populare pentru înfăptuirea politicii partidului de construire a socialismului în țara noastră.

Sfaturile populare au preluat sub conducerea lor directă o parte însemnată a activității economice și social-culturale a statului: industria locală, rețeaua comercială și de alimentație publică, organizațiile locale de construcții și proiectări, gospodăria comună, învățămîntul de cultură generală, așezămintele culturale, de ocrotire a sănătății populației.

În raportul prezentat la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român din iunie 1960, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a subliniat într-un paragraf special sarcinile organelor locale ale puterii de stat, arătînd că: „În realizarea politicii partidului de dezvoltare a economiei naționale și de ridicare a nivelului de trai al maselor, un rol deosebit de important revine *organelor locale ale puterii de stat*”⁵⁴.

În cadrul muncii vaste și permanente a partidului nostru pentru întărirea statului democrat-popular un loc important l-a ocupat activitatea pentru crearea și dezvoltarea sfaturilor populare — organe locale de tip nou ale puterii —, care „constituie cea mai însemnată realizare în domeniul construcției de stat”⁵⁵.

★

Lupta P.M.R. pentru înlăturarea vechiului aparat de stat burghez și constituirea unui nou aparat de stat central și local, corespunzător noilor sarcini impuse de construcția societății socialiste în țara noastră, a reprezentat un proces continuu. „Sfărîmarea nu a avut loc sub forma

⁵³ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 31.

⁵⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1959—1961, Editura politică, 1961, pag. 156.

⁵⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică 1959, pag. 32.

unei lovituri unice, simultan în toate direcțiile, ci treptat în diferitele verigi ale aparatului, pe măsura cuceririi de către proletariat în alianță cu țărănimea muncitoare a unor noi poziții în viața politică a țării”⁵⁶.

Procesul creării noilor organe locale ale puterii populare în țara noastră, analizat în cadrul luptei generale pentru crearea statului democrat-popular, demonstrează încă o dată justetea învățăturii leniniste cu privire la dictatura proletariatului, care „...va aduce cu sine, în mod inevitabil, nu numai o schimbare în general a formelor și a instituțiilor democrației, ci tocmai o schimbare a lor care va permite o extindere fără precedent în lume a folosirii efective a democratismului de către clasele de oameni ai muncii, de către cei asupriți de capitalism”⁵⁷.

În țara noastră, sfaturile populare au constituit și constituie o întrupare vie a democratismului ce caracterizează orînduirea noastră de stat. Ele au antrenat în cei 12 ani de existență, prin numeroase forme organizatorice, sute de mii de oameni ai muncii la îndeplinirea sarcinilor construcției socialiste.

⁵⁶ „Justiția nouă” nr. 5, din 1954.

⁵⁷ V. I. Lenin, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 469.

Importanța propunerilor P. C. R. din iunie 1947 pentru dezvoltarea revoluției democrat-populare în țara noastră

C. OLTEANU

În anul 1947 Partidul Comunist Român a inițiat și îndeplinit o serie de importante măsuri economice și politice care au avut un rol determinant în încheierea procesului desăvârșirii revoluției burghezo-democratice și apropierea momentului trecerii la etapa socialistă a revoluției. Un loc principal în cadrul acestor măsuri l-au deținut propunerile din iunie 1947 ale Partidului Comunist Român. Acestea stabileau principalele direcții spre care trebuia îndreptată lupta maselor pentru scoaterea țării din situația grea economică în care se afla. Organic legate de transformările și succesele obținute în perioada de după 23 August 1944 și îndeosebi de cele din prima jumătate a anului 1947, aceste propuneri au reprezentat o platformă economică elaborată pe baza liniei generale trasate de Conferința națională a partidului, în condițiile concrete existente în țara noastră la jumătatea anului 1947.

★

După 6 martie 1945, în fața Partidului Comunist Român se ridica o sarcină deosebit de importantă: consolidarea regimului democrat-popular din punct de vedere economic și politic, dezvoltarea pe mai departe a cuceririlor revoluționare.

Guvernul democrat și-a început activitatea în condiții deosebit de grele. Viața economică a țării era dezorganizată, ca urmare a distrugerilor provocate de război și de jaful hitlerist, a sabotajului practicat pe scară largă de clasele exploatare. Pierzând puterea politică, reacțiunea își concentrase eforturile principale în sectorul economic, unde deținea poziții hotărâtoare. Ea căuta ca prin speculă și sabotaj, prin evaziune fiscală etc. să adâncească dezorganizarea producției și creditului, să provoace în țară un val de nemulțumiri, pe care să-l folosească în scopul răsturnării guvernului democrat. În aceste condiții, zdrobirea acțiunilor sabotoare ale claselor exploatare și refacerea economiei naționale constituiau principala sarcină a guvernului. „Problema economică — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în ședința Consiliului F.N.D. din 4 aprilie 1945 — e piatra de încercare a pozițiilor guvernului nostru”¹.

Refacerea economiei naționale, scoaterea țării din situația grea economică de ruină și înapoiere, pricinuite de război și de întreaga po-

¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 49, dosarul nr. 143, fila 288.

litică economică dusă de burghezie și moșierime, aveau ca scop întărirea și dezvoltarea regimului democrat-popular, crearea premiselor materiale necesare trecerii de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă, asigurarea independenței și suveranității țării.

Refacerea și dezvoltarea economiei naționale era o problemă vitală care se impunea ca o necesitate și se împletea în mod organic cu sarcinile desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerii la revoluția socialistă. Contribuind la consolidarea pe plan economic a victoriilor obținute în domeniul politic, refacerea economiei naționale purta în sine o profundă semnificație politică.

Pentru refacerea economică a țării era nevoie de mari eforturi, de o uriașă încordare a forțelor maselor muncitoare de la orașe și sate. În fruntea acestei mari bătălii economice era chemat să stea proletariatul, partea cea mai înaintată și mai combativă a poporului, hegemonul revoluției populare, singurul în stare să unească în luptă toate celelalte forțe, să înfrîngă rezistența burgheziei. Oamenilor muncii le revenea „...marea sarcină de a șterge urmele trecutului, de a reface țara noastră, de a normaliza viața economică și prin aceasta a ridica buna stare materială a tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea”².

Pentru a ieși din situația economică grea, se impunea ca o necesitate întreprinderea unor acțiuni hotărîte din partea puterii populare. Partidul Comunist Român a știut să găsească în aceste împrejurări grele calea justă ce trebuia urmată. Aceasta era calea intensificării luptei maselor pentru refacerea economică, ce trebuia îmbinată cu noi măsuri, care să ducă la slăbirea pozițiilor burgheziei și la întărirea pozițiilor proletariatului. Linia politică a P.C.R. pentru rezolvarea acestor probleme, precum și măsurile concrete au fost cuprinse în *„Propunerile Partidului Comunist Român în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării”* prezentate de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în numele partidului, în ședința Consiliului de Miniștri din 14 iunie 1947.

Propunerile Partidului Comunist Român, ținînd seama de sarcinile etapei respective a revoluției, de raportul de forțe dintre clase și de avîntul de luptă al maselor, însumau într-o formă clară și cuprinzătoare măsurile care trebuiau luate pentru normalizarea situației în industrie, agricultură, transporturi, finanțe și credit, în comerț, precum și pentru ridicarea nivelului de trai al maselor.

Răspunzînd acestor necesități istorice, propunerile P.C.R. orientau principalele forțe și mijloace, în primul rînd, în direcția îmbunătățirii situației din domeniul industrial, rolul hotărîtor atribuindu-se industriei grele, întrucît, după cum se spunea în propunerile P.C.R., „De nivelul industriei extractive și metalurgice depinde într-o însemnată măsură dezvoltarea economică generală a țării”³.

Această orientare se oglindea în producția medie lunară ce trebuia obținută pînă la sfîrșitul anului 1947: la petrol 425 000 de tone, extracția de cărbuni — 200 000 de tone, extracția de minereuri de fier — 10 500 de tone, extracția de gaz metan — 100 milioane m.c., producția de fontă — 12 000 de tone, producția de otel — 25 000 de tone și producția

² Gh. Gheorghiu-Dej: „O politică romînească de realizări democratice”, Editura P.C.R. 1946, pag. 137.

³ „Scînteia” nr. 847, din 16 iunie 1947.

de laminate — 20 000 de tone⁴. Importante sarcini au fost prevăzute și pentru celelalte ramuri industriale, care, alături de industria grea, trebuiau să asigure sporirea producției și ridicarea nivelului de viață al oamenilor muncii.

Pentru îndeplinirea acestor importante sarcini, în propunerile P.C.R. se sublinia necesitatea luării unor măsuri care să ducă la o judicioasă aprovizionare cu materii prime, la o folosire mai rațională a brațelor de muncă în industrie și transporturi, la extinderea sistemului muncii în acord, la întărirea ordinii și disciplinei în întreprinderi și instituții.

O importantă prevedere a propunerilor de care depindea în mare măsură îndeplinirea întregului program era aceea a întăririi controlului statului democrat-popular în economie. „Trebuie stabilit neîntârziat un control sever — se arăta în propuneri — asupra operațiilor de colectare de produse agricole, asupra întregului proces de producție de mărfuri industriale, asupra circulației și consumului, cit și asupra strictei respectări a prețurilor și salariilor stabilite”⁵.

Îndeplinirea acestor indicații s-a materializat în măsurile care au fost luate pentru perfecționarea organelor de control, îmbunătățirea activității acestora, instituirea programelor de producție și constrângerea burgheziei pentru îndeplinirea lor, precum și în alte măsuri luate de către guvern și de Comisia de redresare economică. În felul acesta, statul nostru democrat-popular își exercita, încă în perioada desăvârșirii revoluției burghezo-democratice, funcția sa economică-organizatorică.

Propunerile P.C.R. au pus ca o sarcină de bază în fața guvernului și a forțelor democratice problema efectuării reformei monetare, care trebuia să pună capăt inflației și să contribuie la ridicarea nivelului de trai al maselor. În acest scop, trebuia lichidat deficitul bugetar, printr-o strictă economie în cheltuirea mijloacelor statului, reducerea, ieftinirea și simplificarea aparatului de stat, înlăturându-se cheltuielile de întreținere a elementelor parazitare, birocratice, mărirea încasărilor percepute de la clasele exploatatoare, pe baza introducerii unui nou sistem de impunere etc. Creditele trebuiau folosite cu o mai mare eficiență în lupta pentru îmbunătățirea situației economice a țării, acordându-le exclusiv sectoarelor productive, și în primul rând întreprinderilor care și îndeplineau și depășeau programele de producție, făcând din credite un factor stimulator.

Privitor la îmbunătățirea situației transporturilor, propunerile partidului puneau un accent deosebit pe căile ferate. În domeniul transporturilor de călători și mărfuri, pînă la sfîrșitul anului 1947 trebuia să se atingă nivelul dinainte de război. În acest scop, se impunea accelerarea lucrărilor de reparare a distrugerilor provocate de război, cit și grăbirea terminării lucrărilor de construcție a noilor linii ferate, de importanță vitală pentru economia țării.

Reconstrucția întreprinderilor industriale și creșterea producției acestora, dezvoltarea transporturilor feroviare, asigurarea orașelor cu produse agroalimentare, toate acestea erau de neconceput fără creșterea

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

producției agricole și lărgirea schimbului între oraș și sat. De aceea, în propunerile P.C.R. s-a acordat o atenție deosebită sprijinirii agriculturii, pentru ca aceasta să poată furniza cantități sporite de cereale-marfă. Statul democrat-popular era chemat să vină în ajutorul gospodăriilor țăranilor muncitori, prin asigurarea aprovizionării acestora cu unelte agricole, prin sporirea numărului de stațiuni de închiriat mașini agricole. De asemenea, era necesară luarea unor măsuri în vederea îmbunătățirii activității fermelor model particulare, care, împreună cu fermele de stat, trebuiau să fie puse în slujba ridicării agriculturii, să asigure gospodăriilor țărănești posibilitatea de procurare a semințelor selecționate, vitelor de rasă etc.

Țintind la întărirea și dezvoltarea regimului democrat-popular, la grăbirea ritmului refacerii economiei naționale, la îmbunătățirea nivelului de viață al maselor populare, propunerile P.C.R. contribuiau la înaintarea țării noastre pe drumul revoluției, la noi acumulări în procesul transformării dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și țărănimii în dictatură a proletariatului. Aplicarea lor în practică ducea la o slăbire substanțială a pozițiilor economice și politice ale burgheziei, imprimându-le astfel un puternic caracter anticapitalist. Îndeplinirea acestui program se întemeia pe succesele obținute pînă atunci în consolidarea internă și externă a regimului democrat-popular, pe forța clasei muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare, pe gruparea în jurul partidului a tuturor forțelor anticapitaliste. Propunerile constituiau o parte integrantă a planului general de luptă al partidului pentru lichidarea înapoierii României și transformarea ei într-una din țările avansate ale lumii. „Prin forțele unite ale celor ce muncesc — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, prin eforturile unite ale democrației, acest viitor, aceste condiții vor fi asigurate patriei noastre”⁶.

După însușirea propunerilor P.C.R. de către guvern și adoptarea lor cu majoritate de voturi de către parlament, a fost creată, pentru traducerea lor în viață, Comisia de redresare economică și de stabilizare monetară *, în fruntea căreia se afla secretarul general al P.C.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Această comisie avea puteri depline pentru elaborarea, organizarea, aplicarea și controlul tuturor măsurilor, de orice natură, necesare pentru aducerea la îndeplinire a programului de redresare economică și stabilizare monetară.

Masele de oameni ai muncii au primit cu mare însuflețire propunerile partidului și, sub conducerea lui, au desfășurat o hotărîtă bătălie pentru a le traduce în viață. În vederea îndeplinirii acestui program, organele și organizațiile de partid și, sub conducerea lor, cele sindicale și de tineret au luat măsurile organizatorice și politice care se impuneau.

La baza activității organelor și organizațiilor de partid pentru traducerea în viață a propunerilor P.C.R. au stat instrucțiunile, tezele, precum și indicațiile date de către C.C. al P.C.R. comitetelor județene de partid. Subliniind necesitatea mobilizării maselor, în una din aceste instrucțiuni se arăta că: „Pentru realizarea propunerilor Partidului

⁶ Ibid.

* Legea cu privire la instituirea și atribuțiile Comisiei de refacere economică și de stabilizare monetară a fost votată de Adunarea deputaților, în ședința din 2 iulie 1947. (Vezi legea nr. 248 în „Monitorul oficial”, partea I, din 15 iulie 1947.)

Comunist Român, propuneri însușite de guvern, în vederea redresării economice și financiare a țării și, prin aceasta, a ridicării nivelului economic și cultural al clasei muncitoare și al întregului popor, este necesară *mobilizarea largă a maselor muncitoare de la orașe și sate*" (subl. ns.)⁷.

Organizarea și conducerea luptei maselor de către comuniști erau condiția fundamentală pentru ducerea la îndeplinire a importantelor sarcini economice care stăteau în fața poporului nostru. În tezele C.C. al P.C.R. cu privire la sărbătorirea zilei de 23 August 1947 se arată că „Realizarea acestor propuneri cere uriașe eforturi din partea tuturor și va fi posibilă numai dacă comuniștii vor fi în fruntea mobilizării maselor muncitoare din întreprinderi, care, printr-o colaborare strânsă, vor ajuta la buna organizare a procesului muncii, asigurând mărirea producției, prima și cea mai eficientă dintre condițiile de bază pentru succesul stabilizării monetare”⁸.

În vederea însușirii temeinice de către comuniști a propunerilor P.C.R., ele au fost pe larg dezbătute de organele de partid, în primul rând cu activiștii, apoi în cadrul adunărilor celulelor și grupelor de partid. „În ceea ce privește sarcinile noastre — raporta Comitetul județean al P.C.R. Mehedinți —, am căutat ca în cadrul lunii iulie tot efortul nostru să-l îndreptăm în însușirea propunerilor partidului, în vederea redresării economice și financiare a țării”⁹. În acest scop, au fost organizate 34 de ședințe cu comitetele de partid din județ și oraș, în cadrul cărora au fost prelucrate propunerile P.C.R. și au fost stabilite măsurile necesare ducerii lor la îndeplinire¹⁰.

Propunerile P.C.R. au fost dezbătute pe larg și în cadrul adunărilor sindicale, unde erau cuprinse mase importante de muncitori. Un îndreptar prețios în activitatea organizațiilor sindicale, în lupta lor pentru îndeplinirea propunerilor P.C.R. l-au constituit documentele ședinței plene a C.C. al C.G.M. din 26—27 iunie 1947. În rezoluția acestei plene se arată: „...Comitetul Central își însușește cu entuziasm propunerile făcute de P.C.R. și acceptate de guvern în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării. De realizarea acestor propuneri depind îmbunătățirea condițiilor materiale ale maselor de salariați și consolidarea drepturilor și libertăților cucerite de poporul muncitor. În fața mișcării sindicale stă deci sarcina de a contribui la organizarea și raționalizarea producției și de a lupta ca produsele să nu ia drumul comerțului negru, ci, cu prețuri avantajoase, să ajungă în mâinile consumatorilor”¹¹.

Este o mândrie pentru mișcarea sindicală din România, pentru C.G.M. — arăta tovarășul Gheorghe Apostol — că din primul moment ea și-a dat întreaga adeziune la propunerile Partidului Comunist Român, la

⁷ „Instrucțiunile C.C. al P.C.R. către toate comitetele județene ale P.C.R.”, în Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Hunedoara, fondul nr. 3, dosarul nr. 85, fila 29.

⁸ „Tezele C.C. al P.C.R. cu privire la sărbătorirea zilei de 23 August 1947”, Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Ploiești, fondul nr. 2, dosarul nr. 86, fila 16.

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 253, fila 207.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Arhiva C.C.S., fondul nr. 1, C.G.M., Secția treburi, fila 87.

măsurile luate de guvern prin Comisia ministerială, de sub președinția tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej ¹².

După dezbaterile propunerilor partidului cu activul de partid din județene, plăși și întreprinderi, cu activul sindical, în celulele de partid și grupele de partid, s-a trecut la prelucrarea lor în cadrul adunărilor generale și mitingurilor organizate cu întreaga masă de salariați, cu toți oamenii muncii ¹³.

Desfășurînd o intensă muncă pentru a asigura însușirea de către mase a propunerilor, organele și organizațiile de partid au organizat la sate și în instituții, în întreaga țară adunări, mitinguri, consfătuiri, în care se dezbăteau sarcinile concrete ce reveneau ramurilor industriale respective sau întreprinderilor ¹⁴. Muncitorii și tehnicienii își luau angajamente pentru îndeplinirea lor. O formă deosebit de importantă de dezbateri a propunerilor P.C.R. au constituit-o consfătuirile de producție, organizate pe centre industriale și pe întreprinderi. O astfel de consfătuire a avut loc la Hunedoara în zilele de 29 și 30 iunie 1947; la ea au participat reprezentanți ai organelor de partid și sindicale, precum și un mare număr de muncitori, ingineri și tehnicieni de la Hunedoara, Reșița, Călan, Nădrag, Ferdinand (azi Oțelul Roșu) și din alte centre industriale. „Aici s-au trasat sarcini pentru fiecare industrie (întreprindere — *n.n.*), totodată delegații sindicatelor și-au luat angajamente că vor respecta întocmai normele prevăzute de Ministerul Industriei și Comerțului și vor depune toate eforturile pentru a întrece cotele repartizate de minister” ¹⁵.

Comitetul P.C.R. al județenei Prahova raporta că: „Pentru aplicarea propunerilor partidului nostru în practică s-au prelucrat aceste propuneri cu întreg activul de partid, s-au ținut plenare de partid în întreprinderi, unde a fost o participare largă, cu toți muncitorii membri de partid, iar ca încheiere a acestor plenare s-a ținut un mare miting, în ziua de 29 iulie, pe stadionul din Ploiești, unde au participat peste 50 mii de muncitori de toate categoriile din Ploiești și județ...” ¹⁶.

Propunerile P.C.R. au fost primite cu entuziasm și de țărănimia muncitoare. În adunările de partid și la întrunirile cetățenești organizate pe grupuri de comune, pe comune sau în sate, propunerile P.C.R. au fost larg dezbătute de țărani muncitori, care luau cunoștință cu satisfacție de conținutul lor. Numai în fostul județ Buzău, de exemplu, au avut loc, în iulie 1947, 115 întruniri cu țărănimia muncitoare, în cadrul cărora au fost dezbătute propunerile P.C.R. ¹⁷.

Dezbaterile largă a propunerilor P.C.R., în cadrul adunărilor de partid și sindicale, cu masele de muncitori și țărani, precum și angajamentele luate cu aceste prilejuri, au însemnat adeziunea unanimă a

¹² „Viața sindicală” din 23 august 1947.

¹³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 308, fila 231; dosarul nr. 255, filele 124, 187 și 222.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 255, filele 24 și 202.

¹⁵ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Hunedoara, fondul nr. 7, dosarul nr. 1 275, fila 99.

¹⁶ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Ploiești, fondul nr. 2, dosarul nr. 24, fila 53.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 252, fila 6.

celor ce muncesc față de planul elaborat de partid și, în același timp, o lovitură dată reacțiunii.

După ce propunerile P.C.R. au fost dezbătute pe larg cu oamenii muncii, organele și organizațiile de partid au început o intensă muncă de mobilizare a maselor din toate sectoarele economiei în vederea traducerii lor în practică, dînd viață lozincii partidului „*cu fața spre producție*”. În fruntea acestei bătălii economice se aflau comuniștii, care prin exemplul lor mobilizau la muncă și pe ceilalți muncitori. „Pornind de la aplicarea propunerilor făcute de partidul nostru — se arată într-un raport din septembrie 1947 al Comitetului organizației P.C.R. a Capitalei —, atenția comuniștilor s-a îndreptat în primul rînd asupra producției, de care depinde succesul celorlalte măsuri luate. Astfel am antrenat muncitorimea în întreceri pentru mărirea producției pe fabrici, pe secții și ateliere”. Ca urmare, producția într-o serie de întreprinderi bucureștene a crescut continuu. Astfel, la „Vulcan” producția a crescut cu 58%, la „Leonida” cu 47%, în comparație cu prima jumătate a anului 1947. La „Malaxa” — continua raportul —, cu o organizație de partid puternică, cu un comitet de fabrică în fruntea căruia se aflau muncitori conștienți și combativi, cu toate greutățile întâmpinate, producția a crescut de asemenea ¹⁸.

În lunile iulie-august 1947, ca urmare a muncii eroice desfășurate la minele Lupeni, Petrila și Aninoasa de muncitorii mineri, în frunte cu comuniștii, producția de cărbune se apropia de nivelul celei obținute în aceeași perioadă a anului 1938. Astfel, dacă la cele 3 exploataări s-a extras în iulie-august 1938 o cantitate de 948 447 de tone, în aceeași perioadă a anului 1947 s-au obținut 851 775 de tone ¹⁹. În chip asemănător la Reșița, dacă în cursul anului 1939 furnalul nr. 2 produsese 42 101 tone de fontă, ceea ce reprezenta în medie lunar 3 500 de tone, numai în luna iulie a anului 1947 a produs 4 692 de tone. De asemenea, la turnătoria de fontă, în timp ce în anul 1939 s-au turnat 6 592 de tone, adică 550 de tone pe lună, în luna iulie 1947 s-au turnat 1 029 de tone, ceea ce reprezenta un spor de 88% față de producția medie lunară din anul 1939 ²⁰. Un rol important pentru mărirea producției de oțel l-a avut punerea în funcțiune la începutul lunii iulie 1947 a cuptorului Siemens Martin nr. 1 de la Hunedoara, cu o capacitate de 25 de tone la șarjă. Cu acesta se aflau în funcțiune 3 cuptoare Siemens Martin, avînd în total o capacitate de producție de 75 tone de oțel la șarjă, adică peste 150 tone de oțel în 24 de ore ²¹.

Obținerea acestor succese a făcut ca pe ansamblul economiei naționale, în cursul lunii iulie 1947, producția industrială să crească de la 58,8% la 60,8%, iar productivitatea muncii — de la 45% la 50%, față de anul 1938. În același timp volumul transporturilor pe C.F.R. a atins 88% comparativ cu anul 1938. În condițiile unei recolte normale, în agricultură s-au obținut aproape 140 000 vagoane de grâu, peste 500 000 vagoane de porumb, 64 000 vagoane de sfeclă de zahăr, 55 000 vagoane de floa-

¹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 357, filele 17, 18.

¹⁹ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Hunedoara, fondul nr. 3, dosarul nr. 87, fila 50.

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 362, fila 106.

²¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 304, fila 200.

rea-soarelui, 160 000 vagoane de cartofi etc.²², ceea ce permitea, pe lângă satisfacerea nevoilor interne, și crearea unor disponibilități pentru export.

Pretutindeni în fabrici, în uzine, în mine, pe șantiere, ca și pe ogoare, masele de oameni ai muncii, în frunte cu comuniștii, luptau cu însofletire pentru a înfăptui propunerile P.C.R. În cadrul adunărilor de partid se dezbăteau problemele legate de producție, erau evidențiați muncitorii fruntași în muncă, se generalizau cele mai bune metode folosite pentru ridicarea producției.

Ca urmare a măsurilor luate în prima jumătate a anului și a succeselor obținute, în a doua jumătate a anului 1947 s-a putut folosi o formă avansată de control asupra capitaliștilor — introducerea programelor de producție *. Cu ajutorul acestor programe, întocmite atât pentru industria mijloacelor de producție, cât și pentru industria bunurilor de consum, întreprinderile capitaliste erau obligate să producă ceea ce se hotăra și în cantități stabilite. Programele permiteau o mai bună coordonare a activității industriale, o mai justă și mai eficientă folosire a forțelor și resurselor, iar în ultima analiză, duceau la sporirea producției.

Burghezia a căutat să saboteze nu numai îndeplinirea programelor de producție, dar și activitatea de întocmire a acestora. Astfel, patronii unor întreprinderi au furnizat date false, căutînd să determine elaborarea unor programe de producție nerealiste, sub posibilitățile de care dispuneau. Alte întreprinderi au furnizat din contră date vădit exagerate, cu scopul de a arăta că aceste programe nu pot fi îndeplinite.

Contribuind la întărirea controlului statului asupra economiei, la limitarea acțiunilor anarhice în producție, programele de producție au fost folosite ca un mijloc important în lupta pentru înfrîngerea sabotajului și a speculei burgheziei.

Mobilizarea maselor de către P.C.R. la lupta pentru îndeplinirea și depășirea programelor de producție avea ca obiectiv imediat crearea condițiilor necesare înfăptuirii reformei bănești, ca una din sarcinile esențiale cuprinse în propunerile partidului, ca o nouă și importantă măsură anticapitalistă, menită să ducă la intensificarea luptei pentru refacerea economiei naționale, la îmbunătățirea nivelului de viață al maselor, la înlăturarea haosului financiar și a inflației. „Inflația — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, care aduce beneficii straturilor avute și care provoacă totodată o catastrofală scădere a nivelului de trai al populației muncitoare, constituie una din piedicile principale în calea redresării economice și financiare a țării și a întăririi regimului democrat în România”²³.

²² „Scînteia”, nr. 909, din 30 august 1947.

* Pentru întocmirea programelor de producție, întreprinderile furnizau datele necesare, care erau apoi discutate de către reprezentanții Consiliului economic superior, ai Confederației Generale a Muncii și ai unor ramuri industriale. După confruntarea propunerilor întreprinderilor cu posibilitățile existente de asigurare a lor cu materie primă și cu combustibil, programele de producție erau ratificate prin decizii ministeriale și publicate în „Monitorul oficial”, devenind obligatorii pentru întreprinderi.

²³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 9 054, fila 10.

În vederea înlăptuirii cu succes a reformei bănești, organele și organizațiile de partid și, sub conducerea lor, cele sindicale au desfășurat o largă activitate de mobilizare a maselor. Răspunzând chemării partidului, muncitorii din toate ramurile industriale și-au intensificat eforturile, contribuind la mărirea producției²⁴, ceea ce a dat posibilitatea C.C. al P.C.R. să aprecieze, la jumătatea lunii august 1947, că sint create condițiile pentru înlăptuirea reformei bănești.

Pe baza instrucțiunilor și indicațiilor date de C.C. al P.C.R., organele și organizațiile de partid au desfășurat în perioada pregătitoare înlăptuirii reformei bănești și pe timpul efectuării acesteia o intensă activitate politică în rindul maselor, lămurindu-le asupra importanței acestei acțiuni și combătînd diferitele zvonuri dușmănoase lansate de reacțiune. Într-o circulară a județenei Arad a P.C.R. adresată comitetelor de plasă se arăta că: „În baza instrucțiunilor trimise de C.C. în legătură cu operațiunile de stabilizare monetară, comitetele de plasă vor mobiliza întregul activ al agitației și propagandei, pentru a lămuri și a contribui la succesul măsurilor luate de guvern. Propagandiștii și îndrumătorii — sublinia în continuare circulara — vor scoate în evidență caracterul democratic în folosul maselor populare pe care-l are această stabilizare, spre deosebire de stabilizările făcute în trecut de guvernele reacționare”²⁵. Circulara cerea propagandiștilor ca în activitatea lor să explice maselor eforturile mari depuse de Partidul Comunist Român, în frunte cu primul său secretar, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în realizarea stabilizării, operă de salvare națională²⁶.

Într-o circulară asemănătoare, județeană Caraș a P.C.R. atrăgea atenția comitetelor de plasă că, începînd din 12 august 1947, toate organizațiile și celulele P.C.R. de pe raza plășii se consideră mobilizate pentru a asigura succesul în lupta pentru înlăptuirea stabilizării monetare. În ziua cînd se va anunța stabilizarea monetară, în reședința plășii și comune — se sublinia în circulară —, împreună cu Frontul plugarilor, se vor organiza mitinguri și manifestații cetățenești și întruniri, în cadrul cărora se vor da lămuriri asupra reformei monetare, arătîndu-se că ea este făcută în folosul țării și al poporului muncitor de la orașe și sate²⁷.

Împotriva acestei măsuri de mare importanță, inițiată de partid în vederea scoaterii economiei din haosul în care se afla, s-a ridicat burghezia sub diferite forme, răspîndind zvonuri și calomnii, organizînd acte de sabotaj etc. În furia ei turbată împotriva regimului democrat-popular, burghezia a dezlăntuit o adevărată campanie pentru a „demonstra”, chipurile, că reforma bănească nu se poate înlăptui, căci pe de o parte nu e momentul prielnic, iar pe de altă parte, pentru realizarea ei este nevoie de obținerea unor împrumuturi din țările imperialiste. În oficioasele partidelor burgheze s-au scris multe articole, în care, susținîndu-se că nu sint create condițiile necesare, maniștii și brătieniş-tii puneau la îndoială posibilitatea înlăptuirii reformei bănești fără un

²⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 362, fila 106.

²⁵ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Banat, fondul nr. 4, dosarul nr. 928, fila 76.

²⁶ Ibid.

²⁷ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Banat, fondul nr. 6, dosarul nr. 1 459, fila 172.

împrumut de la imperialiști. Astfel, oficiosul P.N.L., „Liberalul”, referindu-se la măsurile întreprinse de P.C.R. și statul democrat-popular în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării, și îndeosebi la reforma bănească, întreba tendențios: „Și toate acestea se pot înfăptui numai prin propriile noastre puteri, la libera noastră hotărâre, fără concursul și ajutorul puternic din afară?” (adică al imperialiștilor — *n.n.*)²⁸. Asemenea „Liberalului”, și oficiosul P.N.Ț. „Dreptatea” se întreba: „Ce capitaluri străine bat la porțile noastre, pentru a pătrunde la noi și fructifica munca națională? Ce mari bănci de emisiune din Apus și-au anunțat dorința de a sprijini reforma monetară de la noi, susținând eventualele fluctuații de noi monete?”²⁹.

Ura reacțiunii împotriva partidului nostru și a regimului democrat creștea cu cât își dădea mai bine seama că reforma bănească va fi înfăptuită împotriva ei, că va fi o puternică lovitură dată burgheziei.

Pe o poziție asemănătoare s-a situat și gruparea burgheză din guvern, care s-a ridicat și ea împotriva principalului obiectiv al reformei bănești, prin care se lovea în burghezia speculantă și sabotoare.

Profitind de pozițiile pe care le avea în guvern, gruparea burgheză a creat serioase greutăți în lupta pentru înfăptuirea reformei bănești, prin sabotarea măsurilor luate de Ministerul Industriei și Comerțului, trăgând în întocmirea bugetului, reglementarea impozitelor fixate pe baze noi, democratice și realizarea altor măsuri. Mai mult decât atât, reprezentanții burgheziei din guvern depuneau eforturi susținute pentru ca, fără știrea guvernului, să obțină un împrumut de la americani, în valoare de 600 milioane de dolari. Atitudinea lor dușmănoasă a determinat forțele democratice din guvern să fixeze în secret principiile concrete de înfăptuire a reformei bănești, astfel că ei n-au știut nimic. Pînă și în ultima noapte din ajunul stabilizării elementele speculative sperau că vor căpăta bani buni pentru bani slabi. Dar pînă la urmă s-au înșelat amar³⁰.

„În pofida tuturor scepticilor, răuvoitorilor și clevetitorilor, în pofida sabotajului și acțiunii de subminare a monedei noastre naționale din partea dușmanilor regimului democratic, dinăuntru și dinafară — sublinia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, am izbutit să realizăm reforma monetară, să punem capăt haosului monetar, să curmăm inflația, să dăm stabilitate prețurilor”³¹.

Prin înfăptuirea la 15 august a reformei bănești s-a realizat una din importanțele prevederi ale propunerilor P.C.R. Datorită principiilor care au stat la baza ei, reforma a avut, pe de o parte, un profund caracter democratic, iar pe de altă parte, un pronunțat caracter anticapitalist. Lovind în pozițiile economice ale burgheziei și îndeosebi ale burgheziei speculative, punînd capăt inflației și haosului financiar, reforma a dus la o substanțială îmbunătățire a nivelului de trai al maselor. Fiind realizată pe baza posibilităților interne și cu sprijinul eco-

²⁸ „Liberalul”, nr. 400, din iunie 1947.

²⁹ „Dreptatea”, nr. 379, din 21 iunie 1947.

³⁰ Dr. Petru Groza: „În drum spre socialism”, Editura de stat, 1950, pag. 55.

³¹ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P.: 1956, ediția a IV-a, pag. 135.

conomic al U.R.S.S., reforma bănească a dus la consolidarea independenței economice și politice a țării noastre.

Masele de oameni ai muncii au primit cu mare satisfacție reforma bănească. Referindu-se la aceasta, comitetul județenei Mehedinți al P.C.R. arăta că toată simpatia maselor se îndreaptă asupra partidului comunist, recunoscut ca înfăptuitorul și organizatorul acestei mari reforme, care a stîrnit un uriaș entuziasm în masa largă a poporului³². Acest entuziasm și-a găsit expresia în organizarea nenumăratelor manifestări ale dragostei și atașamentului populației față de P.C.R.³³. „Salutînd stabilizarea — arăta semnificativ ziarul „Scînteia” —, muncitorii, tîrăanii, intelectualii progresiști n-au uitat niciodată s-o lege de numele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej”³⁴.

Înfăptuirea reformei bănești în interesul maselor largi populare le-a unit pe acestea și mai mult în jurul P.C.R., și Comitetului său Central, a dat un nou și puternic imbold luptei pentru sporirea producției, grăbind ritmul refacerii economiei naționale. Organele și organizațiile de partid au desfășurat o intensă activitate pentru a lămuri masele că numai prin sporirea continuă a volumului de produse industriale și agricole poate fi consolidată reforma bănească și îmbunătățit nivelul de trai al oamenilor muncii.

În lupta pentru realizarea reformei bănești, activul de bază al conducerii partidului s-a lovit de împotrivirea grupului fracționist A. Pauker-V. Luca. Deși, în acele condiții, era pus de multe ori în minoritate în Secretariatul C.C., totuși secretarul general al partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, folosind metode partinice de muncă, a prezentat cu regularitate în fața Secretariatului măsurile ce trebuiau luate pentru înfăptuirea reformei bănești, punînd în discuție toate problemele esențiale legate de această importantă acțiune. În ședințele care aveau loc cu acest prilej, pe lîngă faptul că Pauker, Luca și Teohari Georgescu manifestau o lipsă totală de cunoaștere și de aprofundare a problemelor, ei se împotriveau fățiș față de o serie de măsuri necesare înfăptuirii reformei bănești.

În aceste împrejurări, după cum se arată în documentele plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, „Colectivul de bază al conducerii partidului trebuia să lupte, pe de o parte, împotriva liberalilor, care în cadrul Comisiei de redresare căutau să frîneze și să saboteze măsurile de pregătire a reformei bănești, iar pe de altă parte, să înfrunte acțiunea obstructionistă și tărăgănarea la nesfîrșit din partea fracționiștilor. Luca, pe care Ana Pauker îl numea «marele nostru finanțist și economist», a luat poziție deschisă împotriva unor corelații pe care se fundamentau măsurile de stabilizare, desconspirînd secrete de stat”³⁵.

În bătălia economică, care după reforma monetară a luat proporții tot mai mari, munca organizatorică și politică desfășurată de organele și organizațiile de partid cu masele de muncitori și tehnicieni a jucat un rol deosebit de important. În activitatea de zi cu zi, comuniștii învățau

³² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 253, fila 238.

³³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 304, fila 271.

³⁴ „Scînteia”, nr. 906, din 27 august 1947.

³⁵ „Scînteia”, nr. 5 376, din 12 decembrie 1961.

neconținut cum să organizeze și să conducă masele, găseau răspuns la cele mai diferite probleme care se iveau în producție. În centrul dezbatărilor ce aveau loc în adunările organizațiilor de partid și celor sindicale din toate întreprinderile din țară se aflau problemele producției. „Sarcina de bază a organizațiilor noastre de partid din Valea Jiului, a sindicatelor miniere — arăta, de pildă, Comitetul județenei Valea Jiului al P.C.R. — a fost susținerea campaniei pentru ridicarea producției de cărbuni, asigurând îndeplinirea programului de producție fixat de guvern la 1 980 000 de tone, pe lunile noiembrie și decembrie 1947, rezultând media zilnică de 7 100 de tone”³⁶. În acest scop, organizațiile de partid și, sub conducerea lor, cele sindicale, în colaborare cu direcția minelor, au întocmit planuri de producție pe exploatare, care apoi au fost divizate pe sectoare și grupe de producție și prelucrate cu masa de muncitori și tehnicieni³⁷. Ca urmare a muncii de mobilizare desfășurate de organizațiile de partid, producția de cărbune a crescut continuu.

Importante succese au obținut în lupta pentru sporirea producției și muncitorii din marele centru metalurgic Reșița. Organizațiile de partid de aici au desfășurat o susținută muncă de mobilizare a muncitorilor la îndeplinirea sarcinilor de producție. Mărirea producției — raporta comitetul de partid de la U.D.R. — a stat în centrul preocupărilor noastre. Mobilizând permanent întreaga organizație de partid și, prin membrii de partid, masele largi de muncitori și tehnicieni, am reușit să ridicăm producția în mod considerabil³⁸. Prin munca hotărâtă a muncitorilor, în frunte cu comuniștii, s-au obținut succese importante în producție. Astfel, în luna octombrie 1947 s-au obținut 14 723 tone de oțel, în comparație cu cele 11 054 produse în luna septembrie; aceasta era cea mai ridicată producție ce se obținuse din anul 1944 până atunci. Semnificativ este și faptul că producția de fontă a furnalului în funcțiune a fost, în octombrie 1947, de 5 347 de tone, ceea ce însemna cea mai mare producție atinsă de acest furnal în decursul întregii perioade de peste 100 de ani de funcționare³⁹. În luna noiembrie s-a realizat o producție de oțel de 12 609 tone și 5 602 tone de fontă⁴⁰. În chip asemănător și muncitorii hunedoreni, mobilizați de comuniști, au obținut importante succese în producție, depășind la multe secții cotele programate de Ministerul Industriei și Comerțului. Așa, de exemplu, pentru furnalul Siemens Martin, deși fusese inițial programată o producție de 2 400 de tone lunar, s-a ajuns să se realizeze 2 843 de tone în luna octombrie 1947, iar în luna noiembrie, 2 860 de tone; de asemenea, oțelăria Siemens Martin a realizat 3 024 de tone, față de 2 500 de tone programate, iar laminoarele, în luna noiembrie, au obținut 2 528 de tone, față de 2 000 de tone programate⁴¹.

Datorită eforturilor depuse de muncitorii petroliști, care au trebuit să lupte și să înfrângă sabotajul burgheziei în această ramură, extracția

³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 304, fila 324.

³⁷ Ibid.

³⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 252, fila 69.

³⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 252, filele 54 și 55.

⁴⁰ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Banat, fondul nr. 6, dosarul nr. 1 471, fila 5.

⁴¹ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Hunedoara, fondul nr. 7, dosarul nr. 1 275, filele 55, 62.

de țiței în majoritatea sondelor din țară a fost în creștere. Dacă la sondele din județul Prahova în luna iunie 1947 s-a extras o cantitate de 205 629 tone de țiței, în luna decembrie a aceluiași an s-au extras 211 531 de tone; în județul Dîmbovița, în timp ce în luna iunie s-au extras 96 377 de tone, în luna decembrie s-au extras 99 494 de tone, iar în județul Bacău s-au extras în luna decembrie 4 979 de tone, față de cele 4 223 de tone realizate în luna iunie ⁴².

În timp ce în întreaga țară muncitorii, conduși de comuniști, luptau cu entuziasm pentru ridicarea producției, traducînd în viață sarcinile cuprinse în propunerile P.C.R., burghezia făcea eforturi desperate pentru a împiedica realizarea sarcinilor de îmbunătățire a situației economice și financiare a țării. Dușmanii regimului democrat, grupați în jurul monarhiei și sprijiniți de trusturile imperialiste, recurgeau la cele mai mîrșave metode pentru împiedicarea mersului înainte al țării noastre. Într-unul dintre rapoartele Consiliului sindical județean Prahova, de pildă, sînt descrise acțiunile de sabotaj ale Direcției societății petroliere „Romîno-Americana”, care a cheltuit fonduri de miliarde nu pentru producție, ci pentru a umfla buzunarele afaceriștilor speculanți ⁴³. Demascînd aceste acțiuni ale burgheziei și protestînd energic contra lor, salariații societății „Romîno-Americana”-Teleajen s-au adunat, la 26 septembrie 1947, într-un miting, în cadrul căruia au analizat cauzele scăderii producției. În motiunea adresată cu acest prilej C.G.M. se spunea că: „Scăderea producției se datorește proastei administrații și continuei acțiuni de sabotare a direcțiunii actuale, care, prin organele ei de conducere, a pus bețe în roate operei de refacere a rafinării și eforturilor supraomenești depuse de toți muncitorii pentru redresarea economică” ⁴⁴. În aceeași motiune se cerea înlăturarea elementelor sabotoare și trimiterea lor în judecată.

Acțiunea de sabotaj industrial desfășurată de burghezie în principalele ramuri și centre industriale urmărea să conturbe întreaga activitate productivă din țară. Astfel, scăderea producției la Reșița a influențat și asupra altor ramuri din industria țării, avînd de suferit în special fabricile prelucrătoare „Astra”, I.A.R., „Malaxa”, „Cugir”, „Wolf”, „Concordia”, „Vulcan”, precum și C.F.R. etc.

În organizarea sabotajului burghezia a fost sprijinită îndeaproape, pe de o parte, de liderii P.N.Ț., P.N.L. și de gruparea ei din guvern, iar pe de altă parte, de trusturile imperialiste, care urmăreau adîncirea haosului economic, dezorganizarea economiei și a finanțelor țării, în scopul slăbirii și apoi al răsturnării regimului democrat-popular. În acest sens, este semnificativ faptul că în cadrul procesului intentat grupului de complotiști și sabotori Auschnitt-Bujoiu fostul director general de la Reșița, Al. Popp, nu a putut ascunde faptul că sabotajul a fost organizat aici cu concursul direct al liderilor P.N.Ț., la inspirația americanilor. „Sabotajul industrial — a declarat el — a fost inițiat de către reprezentanții americani, de acord cu Maniu, și a fost executat

⁴² Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Ploiești, fondul nr. 2, dosarul nr. 74, fila 97.

⁴³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 362, filele 23, 24.

⁴⁴ Ibid.

la Reșița — în înțelegere cu M. Auschnitt, care avea rolul preponderent în comitetul de direcție al U.D.R. —, de către mine”⁴⁵.

Demascînd și zdrobind acțiunile sabotoare întreprinse de burghezie, forțele democratice, în frunte cu clasa muncitoare, conduse de P.C.R., au pășit înainte, obținînd noi victorii.

În lupta pentru traducerea în viață a propunerilor P.C.R. o largă extindere au căpătat-o întrecerea patriotică în producție și munca voluntară, ca elemente ale unei noi atitudini față de muncă. „Astfel de exemple ca apelul muncitorilor din Lupeni și ecoul stîrnit de el printre muncitorii din industria carboniferă, ca întrecerea între o serie de întreprinderi metalurgice, sau ca întrecerea dintre 21 de filaturi — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la primul Congres al P.M.R. —, sînt vlăstare tinere, dar cu atît mai prețioase, ale unei noi atitudini față de muncă. Aceste întreceri stimulează producția, iar creșterea producției înseamnă posibilitatea de a îmbunătăți viața maselor”⁴⁶.

Un mare avînt a cunoscut întrecerea patriotică în toate ramurile industriale în cinstea zilelor de 23 August și 7 Noiembrie, în timpul alegerilor noilor organe sindicale și apoi în cinstea celui de-al II-lea Congres al sindicatelor, care a avut loc în noiembrie 1947. Sub conducerea organizațiilor de partid, sindicatelor au desfășurat o largă activitate pentru a organiza întrecerea patriotică în fabrici și uzine, în mine și pe șantiere, în întreprinderile din aceeași ramură, între ateliere, secții, între muncitori.

În același timp, a luat o mare amploare și a îmbrăcat forme noi de organizare munca voluntară. Mobilizate de partid, masele de oameni ai muncii de la orașe și sate au participat cu avînt patriotic la munca voluntară pentru reconstrucția țării și sporirea producției. Astfel, mii de muncitori, țărani muncitori, intelectuali au muncit pe șantierele locale și naționale, la construcția de noi linii ferate, poduri și șosele, la reconstrucția orașelor și satelor, precum și în fabrici, uzine și mine. O atenție deosebită a acordat P.C.R. mobilizării tineretului la munca voluntară. „Tineretul, cu avîntul care îi este propriu — sublinia tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, este chemat, prin muncă voluntară, să aducă un aport însemnat la acțiunea de refacere”⁴⁷.

Răspunzînd chemării partidului, mii de tineri din fabrici și uzine, de la sate s-au încadrat în brigăzi de muncă voluntară, în întreprinderi, pe șantiere locale și naționale. În mod deosebit trebuie remarcată munca patriotică plină de entuziasm desfășurată de tineret pe marile șantiere naționale de la Agnita-Botorca, Ceanu-Mare — Cluj, liniile ferate București-Craiova, Bumbesti-Livezeni și altele, muncă ce a adus o însemnată contribuție la refacerea economiei naționale.

O largă extindere a cunoscut activitatea de invenții și inovații în rîndurile muncitorilor și tehnicienilor. Zeci și sute de muncitori și tehnicieni, vîrstnici și tineri, mobilizați de organizațiile de partid, sindicale și de U.T.M., au adus o mare contribuție la sporirea producției prin

⁴⁵ „Procesul grupului de complotiști, spioni și sabotori”, Editura de stat, București, pag. 52

⁴⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 151.

⁴⁷ „Scînteia” nr. 909, din 30 august 1947.

perfecționarea uneltelor, mecanismelor, repararea și redarea în producție a mașinilor care fuseseră defecte etc. Răspunzînd chemării partidului, masele de muncitori au depus o vie activitate pentru realizarea lozincii „Mai mult fier înseamnă mai multă pîine” ; au fost colectate și trimise marilor oțelării din țară zeci de vagoane de fier vechi.

Paralel cu aceste importante succese s-a desfășurat și munca pentru realizarea altor sarcini cuprinse în propunerile P.C.R. — repartitia mai judicioasă a brațelor de muncă în raport cu nevoile fiecărei ramuri industriale și întreprinderi, luarea unor măsuri pentru punerea la punct a muncii în acord pe baza unor principii corespunzătoare etc. Burghezia s-a opus acțiunii de raționalizare a brațelor de muncă, întrucît din întreprinderi trebuiau înlăturate în primul rînd acele elemente reacționare, fasciste, pe care ea se sprijinea în sabotarea producției.

Pentru ca întreaga acțiune de repartizare rațională a brațelor de muncă să fie înfăptuită rapid și pentru ca ea să vină în sprijinul intereselor clasei muncitoare, Biroul Politic al C.C. al P.C.R. a constituit o comisie centrală cu sarcina de a organiza și de a mobiliza organizațiile de partid din întreaga țară în vederea acestui scop⁴⁸. Măsura de repartizare justă a brațelor de muncă a însemnat o puternică lovitură dată burgheziei sabotoare, ea efectuîndu-se peste capul capitaliștilor, care erau încă deținătorii mijloacelor de producție.

Sub conducerea P.C.R., și țărănimea muncitoare a obținut în a doua jumătate a anului 1947 importante succese. Prin munca depusă de țăranii muncitori, în anul 1947 a fost obținută, în condiții climatice favorabile, o recoltă care a contribuit la lichidarea multor greutăți în aprovizionarea populației cu bunuri de consum și a unor ramuri industriale cu materii prime. Importante succese s-au obținut în această perioadă și în ceea ce privește înzestrarea agriculturii cu mașini și unelte agricole, prin producerea unui număr de 340 de semănători pentru păioase și porumb, 1 773 de batoze pentru porumb, 1 064 de tocătoare de nutreț manuale, 8 856 de grape, 1 326 de prășitoare, 5 020 de pluguri cu tracțiune animală etc.⁴⁹. În vara anului 1947 au fost produse primele tractoare românești la Uzinele I.A.R. „Acest fapt — sublinia ziarul „Scînteia” — constituie o mare victorie a tehnicii și democrației românești”⁵⁰.

Cu eforturi sporite și elan patriotic, țărănimea muncitoare a muncit pentru traducerea în viață a sarcinii trasate de P.C.R. cu privire la însămînțările din toamna anului 1947. Mobilizată de organele și organizațiile de partid, sprijinită activ de clasa muncitoare, țărănimea muncitoare a reușit să însămînțeze importante suprafețe cu cereale, să predea în termen cotele către stat. Într-unul din rapoartele Camerei agricole a județului Bacău, de pildă, se arăta că „Plugărima muncitoare a județului nostru a dat încă o dată dovadă de destoinicie, depunînd toată rîvna în îndeplinirea planului de însămînțări în campania din toamna anului acesta”⁵¹.

⁴⁸ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Hunedoara, fondul nr. 3, dosarul nr. 85, fila 30.

⁴⁹ „Analele romîno-sovietice”, seria economie, nr. 4/1962, pag. 78.

⁵⁰ „Scînteia” nr. 861, din 4 iulie 1947.

⁵¹ Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Bacău, fondul nr. 2, dosarul nr. 12, fila 86.

Acțiunea de îmbunătățire a situației în agricultură s-a desfășurat în procesul luptei continue duse împotriva foștilor moșieri, împotriva acțiunilor sabotoare întreprinse de elementele chiaburești; P.C.R. a desfășurat o activitate intensă pentru sprijinirea și întărirea gospodăriilor mici și mijlocii, pentru apărarea intereselor vitale ale țărănimii muncitoare.

Un rol deosebit de important în lupta dusă de masele populare în a doua jumătate a anului 1947 pentru îndeplinirea planului elaborat de partid cu privire la îmbunătățirea situației economice-financiare a țării l-a jucat ajutorul internaționalist primit din partea Uniunii Sovietice. Pe baza acordurilor încheiate, U.R.S.S. a ajutat România cu materii prime, cu mașini și utilaje, cu mijloace de transport, cu cereale etc. Numai pe baza acordului din februarie 1947, Uniunea Sovietică a livrat țării noastre pentru industria metalurgică 115 980 tone de coals, cu ajutorul căruia s-au produs în acel an peste 2/3 din producția totală de fontă din țara noastră. Existența acestei cantități de fontă produsă în țară, precum și a unei cantități importate din U.R.S.S. a dat posibilitate industriei metalurgice să lucreze. Este, de asemenea, semnificativ faptul că, datorită ajutorului acordat de Uniunea Sovietică țării noastre prin livrarea unor însemnate cantități de bumbac, industria textilă a putut lucra în perioada mai 1947 — aprilie 1948 cu 85% din capacitatea sa de producție ⁵².

Ajutorul frățesc și internaționalist acordat de U.R.S.S. țării noastre în acele condiții grele a dat posibilitatea să fie biruite mai ușor dificultățile economice-financiare, ceea ce a contribuit la consolidarea independenței economice și politice a țării.

În timp ce masele muncitoare, conduse de P.C.R., luptau cu abnegație pentru refacerea economică a țării, pentru întărirea și dezvoltarea regimului democrat-popular, pentru consolidarea independenței economice și politice a țării, burghezia, în frunte cu reprezentanții celor două partide reacționare — P.N.Ț. și P.N.L. —, se străduia să determine orientarea României spre faimosul „plan Marshall”, plan de subordonare economică și politică a țărilor Europei occidentale față de monopolurile americane, de militarizare a lor și de creare a unor blocuri politice militare îndreptate împotriva U.R.S.S. și a statelor de democrație populară. P.N.Ț. și P.N.L. au desfășurat o propagandă zgomotoasă pentru a determina guvernul să răspundă afirmativ la invitația puterilor occidentale și să ia parte la conferința de la Paris, pentru a accepta „planul Marshall”. Oficiosul P.N.Ț., „Dreptatea”, îndemnând guvernul să participe la conferință pentru a adera la „planul Marshall”, arăta că: „Țara Românească are prilejul să dovedească spiritul ei european, înțelegerea față de problemele ceasului... Să mergem deci la Paris” ⁵³. Cît se poate de semnificativă în această privință este scrisoarea căpeteniei P.N.L. — C. I. C. Brătianu — adresată dr. Petru Groza, în care în mod demagogic arăta: „...România are astfel prilejul, împreună cu alte țări, de a-și vedea tămăduite rănila cu un ceas mai devreme și de a putea coopera și ea la refacerea economică a Europei. În concluzie, Partidul național liberal socotește că răspunsul guver-

⁵² „Zece ani de la Conferința națională a P.C.R.”, E.S.P.L.P. 1956, pag. 141.

⁵³ „Dreptatea” nr. 394, din 9 iulie 1947.

nului român la invitația guvernelor din Londra și Paris nu poate fi decât afirmativ" ⁵⁴.

Demascînd esența „planului Marshall” și arătînd considerentele pentru care România a refuzat să participe la el, în tezele C.C. al P.C.R. cu prilejul zilei de 23 August 1947 se arată că: „Țara noastră, pornită pe calea redresării economice și a consolidării democratice, nu înțelege să-și vîndă libertatea și independența, să devină din nou o unealtă în miinile cercurilor imperialiste. Iată pentru ce guvernul democratic a refuzat să adere la «planul Marshall», care tinde la crearea unui bloc împotriva Uniunii Sovietice, prin amestecul direct în afacerile interne ale popoarelor și aservirea lor economică” ⁵⁵.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntările ținute în acel timp, în intervențiile din cadrul ședințelor Consiliului de Miniștri, arăta pe larg consecințele nefaste ce ar fi urmat dacă țara noastră ar fi acceptat să participe la „planul Marshall”, demasca încercarea monopolurilor imperialiste de a se amesteca în treburile interne ale Romîniei, cu sprijinul direct al burgheziei. „Planul Marshall — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul politic al C.C. la Congresul I al P.M.R. — este un plan de subjugare economică și politică a țărilor europene, de paralizare a industriei lor naționale și de desființare a suveranității lor” ⁵⁶.

Aprobînd unanim poziția P.C.R. și a guvernului, masele muncitoare și-au strîns rîndurile și mai mult în jurul partidului, respingînd cu indignare încercarea reacțiunii de a înrobi România imperialismului american.

★

Prin lupta hotărîtă de zi cu zi, înfrîngînd nenumărate greutăți și piedici puse de burghezia sabotoare, masele muncitoare, conduse de comuniști, au obținut importante succese în traducerea în viață a propunerilor P.C.R.

Programul elaborat de P.C.R. sub forma propunerilor din iunie 1947 și măsurile luate pentru traducerea lui în viață au dus la noi acmulări cantitative în vederea înfăptuirii saltului de la desăvîrșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice la etapa revoluției socialiste. Pe baza propunerilor partidului și ca urmare a eforturilor eroice ale clasei muncitoare, s-au obținut importante succese în acțiunea de lichidare a stării de haos care dăinuia în economie, producția industrială și cea agricolă s-au înviorat și au sporit simțitor, s-a îmbunătățit nivelul de viață al celor ce muncesc. În acest sens este semnificativă realizarea, în a doua jumătate a anului 1947, pe ansamblul economiei naționale a următoarelor cifre de producție, în comparație cu aceeași perioadă a anului 1938: fontă 86%, oțel 79%, industria chimică de bază 100%, ciment 105%, hîrtie 94%, plumb 93% ⁵⁷. Importante succese au fost obținute și în domeniul financiar, prin realizarea echilibrului bugetar.

⁵⁴ „Liberalul” nr. 418, din 15 iulie 1947.

⁵⁵ „Tezele C.C. al P.C.R. pentru sărbătorirea zilei de 23 August 1947”, în Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Ploiești, fondul nr. 2, dosarul nr. 86, fila 15.

⁵⁶ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 126.

⁵⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a pag. 146.

Cheltuielile statului și obligațiile sale se împlineau acum din veniturile ordinare. De asemenea, deși mai existau o serie de lipsuri și dificultăți, în aprovizionarea orașelor cu produse agricole și a satelor cu mărfuri industriale se produsese îmbunătățiri simțitoare.

Propunerile P.C.R. au constituit un vast plan de bătălie al clasei muncitoare, elaborat în condițiile schimbării continue a raportului de forțe în favoarea proletariatului și a aliaților lui, în condițiile accentuării caracterului anticapitalist al revoluției. Acțiunea pentru înlăturarea propunerilor partidului a avut loc în focul unei lupte aprige de clasă, în focul luptei pentru apărarea independenței economice și politice a țării împotriva imperialismului internațional.

Rezolvarea cu succes a acestor sarcini complexe a demonstrat în mod convingător capacitatea partidului de a organiza și conduce masele largi de oameni ai muncii în lupta pentru refacerea economică a țării, chiar în condițiile când în economie predominau relațiile de producție capitaliste, iar principalele mijloace de producție se aflau încă în mîna burgheziei. Rolul de conducător al partidului comunist s-a manifestat cu o forță sporită, constituind factorul hotărîtor în consolidarea regimului democrat-popular și în crearea condițiilor trecerii la revoluția socialistă.

Bătălia pentru înlăturarea propunerilor P.C.R. a contribuit totodată la demascarea forțelor reacționare, la crearea condițiilor necesare pentru înlăturarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei, abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Romîne. Instaurarea dictaturii proletariatului și trecerea la etapa socialistă a revoluției au creat noi condiții pentru un puternic și continuu avînt al luptei maselor muncitoare duse împotriva burgheziei, pentru împlinirea sarcinilor de refacere economică a țării.

Damian Hurezeanu : „Problema agrară și lupta țăranimii din România la începutul secolului al XX-lea (1904—1906)“

Editura științifică, 1961, 332 pag.

Istoricilor din țara noastră le revine sarcina de mare răspundere, de a înfățișa veridic, multilateral și profund procesul multiseclar al frământărilor și luptelor maselor populare pentru libertate, dreptate socială și o viață nouă. Cu deosebită acuitate s-a ridicat și se ridică această sarcină în fața cercetătorilor istoriei moderne și contemporane a patriei, pe care istoriografia veche, burghezo-moșierească fie că a trecut-o sub tăcere, fie că a denaturat-o și mistificat-o.

Pe linia celor arătate mai sus se înscriu înainte de toate preocupările, strădaniile și rezultatele din ce în ce mai apreciabile ale istoricilor noștri de a pune în lumină activitatea, rolul și semnificația istorică a mișcării muncitorești, lupta eroică, glorioasă dusă de clasa muncitoare, ca portdrapel al intereselor și năzuințelor întregului popor muncitor.

În același timp, eforturi considerabile, concretizate în apariția unui număr însemnat de volume de documente, studii, lucrări, au fost axate pe cercetarea problemei agrare, a lanțului neîntrerupt de convulsii și lupte duse în trecut de țăranime pentru pământ, libertate și un trai mai bun.

În acest din urmă cadru se situează cercetările și studiile lui Damian Hurezeanu, dintre care face parte volumul intitulat „Problema agrară și lupta țăranimii din România la începutul secolului al XX-lea (1904—1906)“, apărut în Editura științifică.

Urmare a unei munci asidue de strângere a materialelor documentare, de prelucrare și sintetizare a acestora de pe

pozițiile materialismului istoric, lucrarea amintită a lui D. Hurezeanu redă un tablou larg al configurației problemei agrare și țăărănești în anii ce au premers nemijlocit răscoalei țăranilor din 1907.

Prima parte a lucrării se ocupă de relațiile agrare și de situația țăranimii din România la începutul secolului al XX-lea. Introducând pe cititor în problema respectivă, autorul relevă mai întâi modul cum problema agrară se reflecta în perioada dată în preocupările și pozițiile diferitelor clase sociale, partide politice, ale opiniei publice largi. Din ansamblul lucrărilor vremii, consacrate problemei agrare și țăărănești, sînt desprinse curentele ideologice ce se manifestau pe acest plan: curentul conservator-moșieresc, curentul liberal burghezo-moșieresc, cel poporanist și cel socialist.

Pornind apoi de la realitățile din țara noastră și sprijinindu-se pe tezele leniniste în această problemă, autorul face o analiză temeinică a condițiilor obiective, social-economice, care au generat mișcările țăărănești din anii 1904—1906. Caracterizîndu-se sistemul agrar din România la începutul secolului al XX-lea se relevă că acesta continua să reprezinte un sistem de tranziție, care unea în sine trăsăturile specifice sistemului bazat pe dijmă cu trăsăturile proprii relațiilor capitaliste în dezvoltare. În condițiile în care România se dezvolta, în general, pe calea capitalistă și apăruseră chiar trăsături caracteristice ultimului stadiu de dezvoltare a capitalismului — imperialismul —, în condițiile în care producția agricolă era atrasă

tot mai mult în sfera circulației comerciale, iar investirea capitalului în agricultură își crea formele corespunzătoare de proprietate agrară, răspîndirea largă a sistemului bazat pe dijmă împiedica mersul rapid înainte, imprimînd întregului proces de dezvoltare un caracter anevoios, unilateral, extrem de lent și contradictoriu. De aceea, problema agrară la începutul secolului al XX-lea era problema înlăturării monopolului moșieresc asupra majorității suprafețelor de pămînt ale țării, care permitea perpetuarea în proporții aproape nemaiîntîlnite la nici una din țările europene a sistemului semifeudal bazat pe dijmă¹.

Bazat pe o bogată documentare, autorul conturează ponderea și consecințele resturilor feudale din agricultură: „În anul 1905, un număr de 4 171 proprietari sau procentual 0,43% din numărul proprietarilor de pămînt stăpîneau 57,41% din întinderea cultivabilă și forestieră a țării, în timp ce 920 939 de proprietari țărănești dețineau doar 34,18% din suprafața arabilă și forestieră a Romîniei. Întinderea cultivabilă a terenurilor pînă la 10 ha de pămînt se raporta față de suprafața deținută de proprietățile de 100 ha ca 45,28% la 54,72%. Suprafața arabilă și forestieră aflată în proprietatea moșierimii era de 5 882 641 ha, iar cea care revenea țărănimii de numai 3 503 645 ha și se raporta ca 62,70% la 37,30%. Ceea ce caracteriza proprietatea moșierească din Romînia era faptul că, în ansamblul său, predomina latifundiul, moșiile cu o suprafață mai mare de 500 ha” (pag. 24—25).

Aproximativ 1 500 de mari proprietari, avînd fiecare peste 500 ha, concentrau în mîinile lor 38% din tot terenul cultivabil al țării, revenind fiecăruia în medie cca. 2 000 ha.

Prezintă interes datele aduse în lucrare în legătură cu fenomenul arendășiei. Pe baza acestor date este trasă concluzia justă că conținutul economic al marii arendășii din Romînia era eterogen și contradictoriu, întocmai cum eterogen și contradictoriu era sistemul agrar care o ge-

nerase. „Marele arendaș nu poate fi opus întregului arendașului capitalist din Apus, dar este departe de a putea fi socotit integral reprezentant al capitalului productiv” (pag. 36).

Lucrarea se ocupă de amprenta pe care resturile feudale o puneau asupra întregii vieți rurale, asupra situației maselor largi ale țărănimii, aduse într-o stare de exploatare și împilare insuportabilă.

În ciuda persistenței puternicelor resturi feudale — precizează autorul —, dezvoltarea capitalismului își croia drum neîncetat în agricultura romînească. Progresele capitalismului se reflectau într-o serie întreagă de indici ca: diferențierea și descompunerea țărănimii ca clasă, folosirea mașinilor și uneltelor perfecționate în procesul producției agricole, utilizarea mîinii de lucru salariate, specializarea și comercializarea producției agricole, creșterea suprafețelor supuse culturii în condițiile reducerii simultane a muncitorilor și inventarului viu sau mort pe unitatea de teren cultivat, îmbunătățiri și ameliorări funciare etc. Dezvoltarea însă a agriculturii țării noastre pe teren necurățit de rămășițele feudale, adică pe calea lentă și anevoioasă a reformelor, a însemnat pentru masele de bază țărănești — după cum se demonstrează în lucrare — un drum chinuitor, plin de suferințe, decenii de spoliere și asuprire cruntă. Sistemul muncii în dijmă și cel capitalist, existente în agricultură, se îmbinau în modul cel mai variat. Împietirea acestor sisteme ducea la o serie întreagă de conflicte și contradicții dintre cele mai profunde și complexe, la accentuarea continuă, sub presiunea acestor contradicții, a diferențierii și pauperizării maselor țărănești. La un pol creștea pătura chiaburească, iar la celălalt pol se afla marea masă a țărănimii sărace și a proletariatului agricol. În 1905, din numărul total de 1 257 257 de gospodării țărănești, 300 000 rămăseseră fără pămînt, 423 401 posedau pînă la 3 ha, iar 36 318 posedau între 10 și 50 ha.

Este trasă concluzia justă că în țara noastră „nu numai relațiile capitaliste care se dezvoltau condiționau procesul de pauperizare, de ruinare și de depedare a țărănimii; el era puternic înrîurit și agravat și de menținerea rămășițelor feudale...” (pag. 61).

Lucrarea relevă apoi cum apariția în viața economico-socială a țării a unor

¹ D. Hurezeanu: „Problema agrară și lupta țărănimii din Romînia la începutul sec. al XX-lea (1904—1906)”, Editura științifică, 1961, pag. 25—26. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

trăsături ale stadiului imperialist de dezvoltare a capitalismului, concomitent cu dependența tot mai puternică față de capitalul străin, au aruncat noi suferințe pe umerii maselor muncitoare, inclusiv țărănești, au agravat contradicțiile din domeniul relațiilor agrare, au dus la intensificarea exploatarei marii mase de producători agricoli.

În sfârșit, pe lângă factorii permanenți, de ordin structural ai sistemului agrar, D. Hurezeanu scoate în evidență și analizează și o serie de noi împrejurări, care în perioada dată au făcut și mai apăsătoare viața țărănimii și care se află în legătură directă cu mișcările și frământările țărănești din anii 1904—1906 (criza economică de la intersecția celor două veacuri și politica claselor dominante de aruncare a greutăților ei pe seama maselor muncitoare, sporirea excesivă a povărilor fiscale la sate, secetele din anii 1899 și 1904 etc.).

La situația economică extrem de grea a țărănimii muncitoare se adăugau suferințele și neajunsurile provenite din lipsa de drepturi politice, din teroarea cumplită exercitată de aparatul de stat burghezomoșieresc, arbitrarul justiției și al altor organe etc.

Capitolul „Relațiile agrare și situația țărănimii din Transilvania la începutul secolului al XX-lea”, elaborat de L. Vaida, vine să completeze tabloul problemei agrare și țărănești din epoca dată în România. Datele prezentate indică și în această parte a țării ponderea deosebită ce-i revenea marii proprietăți, în ansamblul proprietății funciare. În timp ce 885 000 de țărani, sau 99,3% din numărul proprietarilor funciari, dețineau 60% din suprafața arabilă, 6 953 de moșieri, sau 0,7% din numărul proprietarilor funciari, posedau 40% din întreaga suprafață de teren arabil.

Repartiția nedreaptă a pământului apare deosebit de pregnant dacă se ține seama că, în timp ce proprietatea medie a gospodăriilor de țărani săraci (cuprinse între 1—5 iugăre) era de 1,8 iugăre, suprafața cultivabilă a marilor moșieri, deținând suprafețe de peste 1 000 de iugăre fiecare, se ridica în medie la peste 3 200 de iugăre (pag. 99).

În același timp, relațiile capitaliste se dezvoltau continuu, cunoscând un grad de

maturitate mai ridicat decât în vechea Românie. Pe acest teren al dezvoltării capitalismului a căpătat proporții însemnate procesul diferențierii și descompunerii țărănimii, care a avut ca principală consecință creșterea rapidă a numărului prole-tarilor agricoli.

Numărul muncitorilor agricoli, împreună cu familiile lor, se ridica la începutul secolului al XX-lea la 811 489 de persoane, în afară de cel al argaților de pe moșii, care se ridica la 213 390. Dacă la aceste categorii se adaugă și semiproletarii cu un petec de pământ neindestulător pentru nevoile gospodăriei, se observă că numărul total al celor ce trăiau din munca salariată în agricultură se ridica la peste o treime din întreaga populație a Transilvaniei.

Aceasta — conchide autorul — exprimă dimensiunile anormale ale armatei de rezervă în agricultură, existența unei suprapopulații latente enorme, arată că în economia agrară era extrem de ridicat surplusul forței de muncă (pag. 117).

Asupra situației proletariatului agricol își puneă totodată pecetea persistența însemnatelor resturi feudale, exprimată în împletirea formelor capitaliste de salarizare cu arenzile în natură, care legau pe muncitori de o anumită moșie, în agravarea și mai mult în acest fel a condițiilor de viață ale acestora.

Contradicțiile la sate erau și mai mult agravate de faptul că în Transilvania majoritatea covârșitoare a moșierilor proveneau din rindurile națiunii dominante, în timp ce majoritatea proletariatului agricol și a țărănimii sărace era română, suportând pe lângă jugul exploatarei economice și pe cel al oprimmării naționale (pag. 95).

Structura economică-socială a satului românesc la începutul secolului al XX-lea, procesele obiective complexe, contradictorii și tot mai adânci care se petreceau aici, redată convingător în prima parte a lucrării, reprezintă temelia frământărilor și mișcărilor țărănești din această perioadă.

Partea a doua a volumului analizează multitudinea manifestărilor luptei de clasă la sate în România la începutul secolului al XX-lea. Pătrunzând în esența lucrurilor, autorul reliefează atît trăsăturile mai mult sau mai puțin specifice ale mișcărilor și frământărilor țărănești din anii 1904-1906, cît și trăsăturile ce le apropiiau și

uneau, compoziția socială a participanților la acestea, semnificația lor.

În lucrare se arată cum, după o perioadă de relativă acalmie, în primii ani ai secolului al XX-lea, în urma mișcărilor țărănești din 1899—1900, se observă, începând cu anul 1904, o nouă activizare a luptei de clasă la sate. Dispersate și sporadice, izbucnind la începutul anului când într-un loc, când în altul, mișcările țărănești, ce-și aveau focarul în județul Vaslui, s-au extins în toamna anului 1904 și au căpătat uneori caracterul unor ciocniri violente cu detașamentele de reprimare (pag. 199). Ele au continuat sub variate forme în decursul anilor 1905—1906, prevestind uriașa ridicare de mase de la sate din primăvara anului 1907.

Trebuie relevată preocuparea autorului, realizată într-o anumită măsură, pentru proiectarea evenimentelor petrecute în lumea satelor pe fundalul general, social-politic, al societății românești din epoca dată. Accentul este pus în această privință pe rezonanța acțiunilor țărănești în atitudinea claselor dominante, pe demascarea actelor lor sălbaticе de teroare, a mobilului și conținutului real al disensiunilor lor de suprafață, precum și a manevrelor la care acestea erau silite să recurgă. Pe această linie se înscrie și dezvoltarea caracterului burghezo-liberal, diversionist al „Reuniunii țărănești” înființată în toamna anului 1906.

O latură pozitivă a lucrării o constituie, de asemenea, demascarea contrastului izbitor dintre bogățiile imense, luxul exorbitant, trîndăvia și huzurul oligarhiei burghezo-moșierești pe de o parte, și exploatarea crîncenă, sărăcia și mizeria neagră a maselor muncitoare de la sate și orașe pe de altă parte, contrast vădit în mod deosebit cu prilejul serbărilor jubiliare legate de aniversarea a 40 de ani de domnie a lui Carol I de Hohenzollern.

Mult interes suscită, totodată, capitolul elaborat de A. Egyed, consacrat mișcărilor și frământărilor țărănești din Transilvania la începutul secolului al XX-lea. Privite din punct de vedere al caracterului și modului de manifestare — se arată în acest capitol — aceste mișcări pot fi divizate în două categorii: pe de o parte mișcările spontane ale țărănimii, care nu se deosebeau cu nimic sau într-o foarte mică măsură de mișcările țărănești ante-

rioare, iar pe de altă parte frământările și luptele țărănimii, legate strîns de progresele pe care le înregistra mișcarea muncitorească și socialistă și care reflectau noile transformări și relații de clasă, generate de procesul de dezvoltare a capitalismului (pag. 270).

Țăranii pauperizați, de naționalitate romînă, maghiară, sîrbă, germană au acționat împreună, fie pe linia organizării lor în asociații, fie în lupta împotriva exploatarei moșierești și capitaliste.

Lucrarea evidențiază faptul că burghezia romînă, ca și burghezia și moșierimea maghiară, în ciuda contradicțiilor existente între ele, stăteau pe aceeași poziție ostilă luptei țărănimii pentru pămînt și mișcării revoluționare în general.

Sînt descrise frământările și acțiunile țărănești din partea de vest a Transilvaniei, care au culminat cu revolta țăranilor din Aleșd din aprilie 1904, reprimată sîngeros de autorități; de asemenea, sînt descrise grevele secerătorilor, prin care țărănimea săracă, și în special proletariatul agricol, urmărea obținerea unor condiții mai bune de muncă și salarizare.

În lucrare este reflectată influența revoluției ruse din 1905—1907 asupra stării de spirit a țărănimii romîne, în direcția întăririi încrederii ei în propriile forțe. Ideile primei revoluții ruse au pătruns în România pe diferite căi, atît prin intermediul unor organe de presă muncitorești și democrate din țară, al literaturii revoluționare ruse, adusă cu ajutorul socialiștilor romîni, cît și prin refugiații politici ruși ce se aflau în România și mai cu seamă al potemkiniștilor.

La meritele de fond ale lucrării se adaugă și acela că ea este scrisă într-un stil ales, adesea colorat, accesibil unui cerc larg de cititori.

*

Lucrarea are însă, după părerea noastră, și unele lipsuri. Mai întîi, însăși încaadrarea generală a temei abordate nu este făcută destul de judicioasă. Analiza sistemului agrar în România la începutul secolului al XX-lea n-ar fi trebuit desprinsă de cadrul general, economico-social și politic care este redat, nu se înțelege de ce, tocmai în încheierea lucrării. Problema agrară și țărănească, ce se ridică la ordinea zilei în acea vreme ca o problemă de

primă stringență și actualitate, se cere a fi conexasă cât mai strâns cu ceilalți factori ai vieții sociale, pentru a se înțelege și mai limpede ponderea și implicațiile ei pe plan general, dispoziția forțelor de clasă, corelația și interacțiunea tuturor factorilor. O asemenea tratare avea darul, între altele, să reliefeze mai bine legătura dintre două aspecte principale ale societății românești la epoca dată — mișcarea muncitorească în dezvoltare și mișcarea țărănească. Deși factorii obiectivi analizați în lucrare au fost cei de bază în declanșarea și desfășurarea luptelor de clasă la sate, s-ar fi convenit totuși o mai mare atenție și factorilor subiectivi și, între aceștia, în primul rând existenței și activității mișcării muncitorești, în curs de reorganizare și ridicare pe o nouă treaptă în acest răstimp.

Între concluziile volumului figurează și aceasta: „Avântul mișcării muncitorești din perioada 1905—1907 a stimulat elanul de luptă al țărănimii, s-a răsfrint în mod pozitiv asupra activității luptei de clasă la sate” (pag. 328). Argumentarea însă faptică a acestei concluzii, evident justă, este făcută prea îngust și uneori de o manieră contradictorie. Autorul insistă prea mult asupra poziției, sub raport teoretic, a conducerii mișcării socialiste a vremii față de problema agrară, conchizind că ea „...a manifestat o atitudine aproape indiferentă față de problema agrară în perioada 1905—martie 1907. Ea nu și-a fixat poziția programatică față de problema agrară și nici n-a luptat pentru a-și răspîndi înfrîurirea asupra satului, pentru a stabili un contact mai larg cu țărănimea” (pag. 147).

Mai departe se afirmă că socialiștii „nu-și puneau nici o sarcină în legătură cu dezvoltarea conștiinței revoluționare în rîndurile țăranilor” (pag. 149).

Or, dacă aceasta poate fi adevărat cu privire la elementele oportuniste din conducerea mișcării muncitorești, nu același lucru se poate spune despre elementele revoluționare din mișcare, despre muncitorii socialiști.

Autorul însuși se contrazice în această privință cînd, pe parcursul analizei mișcărilor țărănești din 1904—1906, aduce asemenea fapte, cam puține la număr, dar extrem de concludente și semnificative, ca acela al declarației procurorului de Suceava cu privire la un țăran ce apărea deosebit de dirz și influent printre țărani, cum că el era „îmbuibat de idei socialiste prin frecventarea lucrătorilor C.F.R. din Pașcani...” (pag. 225).

O cercetare mai aprofundată ar trebui să releve cu mai multă forță de convingere aportul mișcării muncitorești, al muncitorilor înaintați din vechea Romînie la creșterea conștiinței de clasă la sate și, prin urmare, la luptele țărănimii din acest timp.

La un moment dat se afirmă în lucrare că „influența mișcării socialiste începea să pătrundă și la sate...” (pag. 152). În realitate, după cum este cunoscut, procesul de înfrîurire a mișcării muncitorești asupra țărănimii, de pătrundere a ideilor socialiste la sate străbătuse deja o întreagă etapă, culminînd la un moment dat cu mișcarea impetuoasă de înființare de cluburi socialiste la sate în anii 1898—1899. Ar fi fost chiar interesant de văzut în ce măsură ecoul și consecințele acestei mișcări s-au prelungit și în perioada următoare.

Păreră noastră este că n-ar trebui pierdut din vedere nici faptul că însăși propaganda în problema țărănească a elementelor oportuniste din conducerea mișcării muncitorești, atît cît se făcea și în felul în care era dusă, fiind desfășurată sub o etichetă socialistă, avea prin însuși acest fapt și un oarecare rezultat pozitiv. Țăranii tindeau să identifice socialismul, oricum s-ar fi manifestat el, cu recunoașterea și sprijinirea de către acesta în primul rînd a dreptului lor la pămîntul pe care trudeau și se simțeau ca atare încurajați. Mărturisirile unui renegeat al mișcării muncitorești, I. Nădejde, cu privire la etapa anterioară, sînt valabile în esență și pentru etapa la care se referă lucrarea de față: „Țăranii ascultau propaganda (a elementelor oportuniste, trădătoare — n.a.), dar tot ce se alegea mai mult era să li se dea pămînt...”². Programul țăranilor, declara el, „se mărginea la pămînt și libertate”³.

În legătură cu cele relatate mai sus, remarcăm și faptul că influența primei revoluții ruse, în sinea sa tratată just, documentat, ar fi trebuit privită mai strîns legat de activitatea mișcării muncitorești din țară, prin intermediul căreia se exercita în esență înfrîurirea acesteia asupra stării de spirit a maselor populare.

² „Noua revistă romînă” nr. 33, din 1 mai 1901, pag. 388—389.

³ I. Nădejde: „V. Morțun — biografia lui, genealogia și albumul familiei «Morțun»”, București, 1924, pag. 24.

Toate acestea presupuneau și o anumită regrupare a analizei cauzelor obiective și subiective de un caracter general ale mișcărilor și frământărilor țărănești din România în perioada respectivă.

În altă ordine de idei, trebuie arătat că în lucrare se acordă o atenție prea mare rămășițelor feudale, în raport cu relațiile capitaliste în dezvoltare la sate. Deși rămășițele feudale erau deosebit de puternice, astfel cum se demonstrează pe bază de date concrete, elementul din ce în ce mai caracteristic al vieții rurale îl constituia extinderea relațiilor capitaliste în agricultură. Acest fapt nu lipsește din lucrare, dar socotim că el se împunea a fi trecut pe un plan mai distinct și relevant mai viu.

★

În încheiere, se cuvine arătat că lucrarea lui D. Hurezeanu, atît prin tematica sa, prin datele și faptele noi cu privire la problema agrară aduse la lumină, cît și prin modul lor de prelucrare și interpretare științifică, reprezintă o contribuție la progresele istoriografiei noastre.

Ea vine să acopere un gol creat și menținut de vechea istoriografie reacționară în jurul eroicului și singerosului 1907. Stabilind o punte între mișcările țărănești din perioada 1888—1900 și marea răscoală a țăranilor din 1907, studiul de față pregătește terenul și ambianța pentru înțelegerea mai profundă a condițiilor în care s-a petrecut evenimentul epocal din 1907. Astfel se spulberă cu totul alegațiile acelor istorici din trecut care, preocupați de a ascunde realitatea, voiau să prezinte lucrurile ca și cum 1907 ar fi răsărit din senin, precum și ale tuturor acelor care luau mină falsă de oameni uimiți și contrariați în fața acestui fenomen „neașteptat” și „bizar”.

Mai mult chiar, putem aprecia fără exagerare că lucrarea la care ne referim reprezintă o bază de pornire, o introducere chiar, în lucrarea monografică ce ne lipsește încă cu privire la mărșul 1907, pe care opinia largă din patria noastră o așteaptă cu legitim interes.

GH. MATEI

NOTE BIBLIOGRAFICE

GH. SURPAT : „Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească”

Editura științifică, 1962, 300 pag.

**Pauperizarea
clasei
muncitoare
din România
burghezo-
moșierească**

De curind, în Editura științifică a apărut lucrarea lui Gh. Surpat: „Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească”.

În partea introductivă a lucrării sale, autorul se ocupă de principalele teze ale clasicilor marxism-

leninismului privind pauperizarea proletariatului în capitalism, subliniind că acest proces s-a desfășurat în România burghezo-moșierească în perioada dintre cele două războaie mondiale cu diferite intensități, în funcție de fazele ciclului producției capitaliste. Cauzele, aspectele și urmările acestui proces sînt tratate cu competență în restul lucrării, împărțită în două părți și 10 capitole.

Pentru înțelegerea temeinică a procesului pauperizării clasei muncitoare din România, autorul face mai întîi, în cap. I, o expunere a principalelor caracteristici ale economiei românești, scoțînd în relief faptul că România era o țară în care se îmbinau relațiile capitaliste, ajunse în stadiul imperialist, cu puternice rămășițe feudale. Industria din țara noastră era slab dezvoltată, fapt evidențiat prin aceea că, în general, această importantă ramură de activitate, participa într-o măsură redusă la formarea venitului național. Predominarea industriei ușoare, inexistența unei industrii constructoare de mașini, gradul de tehnicitate foarte redus, repartitia teritorială anarhică, acapararea celor mai importante ramuri industriale, în proporție de pînă la 90%, de către capitalul

străin, cu concursul burgheziei și moșierimii romine, constituiau principalele trăsături ale industriei din România. Cu toate acestea, procesul concentrării și centralizării capitalului a dus la dominația economică și politică a țării de către marile monopoluri.

În timp ce industria era dominată de uniuni monopoliste, în agricultură, principalul sector al economiei naționale, continuau să existe puternice rămășițe feudale. Această stare de lucruri făcea ca, în ansamblu, agricultura românească să se caracterizeze printr-o mare înapoiere, fapt ilustrat pe deplin de extrem de slabă înzestrare tehnică, ca și de productivitatea scăzută a muncii.

Supusă controlului și jafului capitalului străin, avînd o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, România constituia, din punctul de vedere al venitului național, una dintre cele mai sărace țări din Europa. Pe acest fond general a avut loc pauperizarea clasei muncitoare din România, proces pe care autorul îl tratează pe larg în capitolele următoare. Acumularea capitalistă a dus la creșterea mizeriei maselor muncitoare. An de an, proletariatului din România îi revenea o parte tot mai mică din venitul național, în timp ce partea care și-o însușeau burghezia și moșierimea creștea. Pauperizarea clasei muncitoare a avut loc nu numai sub forma ei relativă, ci și sub forma absolută. Scăderea salariului real al clasei muncitoare, existența unui șomaj cronic de masă, înrăutățirea condițiilor de muncă din întreprinderile capitaliste, subalimentația cronică, înrăutățirea condițiilor de locuit, analfabetismul și înapoierea culturală a maselor muncitoare în regimul burghezo-moșieresc sînt principalele aspecte ale pauperizării absolute, tratate pe larg de autor în 6 capitole din partea a II-a a lucrării.

Pornind de la analiza factorilor care au determinat o anumită dinamică a salariului, autorul ajunge la concluzia justă că în toată perioada dintre cele două războaie mondiale salariul clasei muncitoare s-a menținut în general sub valoarea forței de muncă. Creșterea prețurilor la produsele de larg consum, a chiriei etc. a făcut ca salariul real, mai ales în timpul celui de-al doilea război mondial, să scadă catastrofal. La rîndul său, șomajul a înrăutățit și mai mult situația clasei muncitoare din România. Vorbind despre această problemă, autorul arată că în diferite perioade, în funcție de fazele ciclului producției capitaliste, șomajul s-a manifestat cu diferite intensități, menținându-se însă în permanență ca un fenomen cronic de masă, aceasta avînd loc în timp ce ideologii burgheziei se străduiau să dovedească inexistența lui în România.

În lucrare, autorul acordă o atenție deosebită condițiilor grele în care era nevoită să muncească clasa muncitoare din România, subliniind faptul că, la adăpostul unei legislații de clasă, burghezia românească a putut să impună clasei muncitoare o durată a zilei de muncă care a oscilat în general între 10 și 12 ore pe zi. Ziua de muncă de 8 ore s-a aplicat, sub presiunea mișcării muncitorești, doar în anumite perioade și întreprinderi din țară. De acest regim neomenos de muncă nu erau scutite femeile și copiii, al căror număr în întreprinderile capitaliste era foarte ridicat. Durata excesivă a zilei de muncă și creșterea intensității muncii în condițiile în care muncitorii erau nevoiți să lucreze, în cele mai dese cazuri, în spații restrînse, fără instalații de igienă și protecție a muncii făceau ca

bolile profesionale și accidentele să producă adevărate ravagii în rîndurile muncitorilor.

Pe baza unor materiale concludente, autorul reliefează subalimentația cronică de masă a populației muncitoare, ca și condițiile insalubre, sub orice critică, în care locuia cea mai mare parte a proletariatului român. Toate acestea, ca și lipsa celei mai elementare asistențe medicale, care a adus României tristul record european al mortalității, întregeau tabloul trist al mizeriei la care era condamnată clasa muncitoare din țara noastră de către regimul burghezo-moșieresc. Orînduirea burghezo-moșierească a condamnat masele de oameni ai muncii nu numai la mizerie materială, ci și la mizerie spirituală, problemă de care autorul se ocupă într-un capitol aparte.

Clasa muncitoare din țara noastră nu s-a împăcat niciodată cu această stare de lucruri; așa după cum arată autorul, în ultima parte a lucrării sale, sub conducerea partidului comunist, ea a luptat necontenit împotriva exploatării capitaliste, pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea dictaturii proletariatului, singurul mijloc pentru înlăturarea definitivă a mizeriei și exploatării, pentru asigurarea unui nivel de viață materială și spirituală în continuă creștere.

Prin conținutul său documentar bogat, prin tratarea concretă a unei probleme importante privind situația din trecut a clasei muncitoare, lucrarea lui Gh. Surpat „Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească” este interesantă și utilă unui cerc larg de cititori.

T. PAUL

A. A. ȘEVEAKOV : „Transformarea României de către hitleriști într-un avanpost al agresiunii împotriva U.R.S.S.”,

în „*Novaia i noveșiaia istoria*” nr. 4/1962

Articolul cu titlul de mai sus, semnat de A. A. Șeveakov, se bazează, în afara materialelor documentare cunoscute în țara noastră, pe documente noi existente în arhivele Uniunii Sovietice. Pe baza lor, autorul prezintă

transformarea României de către Germania hitleristă într-o bază de atac împotriva U.R.S.S. în anii 1940—1941, demască cîrdășia guvernanților romîni cu cei hitleriști în pregătirea agresiunii criminale împotriva Uniunii Sovietice, relevă lupta

poporului român, sub conducerea Partidului Comunist din România, pentru independență și libertate, pentru pace și prietenie cu marele popor sovietic.

Autorul se oprește asupra scopului politic pe care l-a avut impunerea României de către Germania hitleristă și Italia fascistă a odiosului dictat de la Viena, prin care partea de nord a Transilvaniei a fost smulsă din trupul țării și predată Ungariei hothyste. Prin acest dictat, se arată în articol, hitleriștii au avut în vedere nu interesele naționale ale României și Ungariei, ci au urmărit pregătirea agresiunii împotriva Uniunii Sovietice și a popoarelor din Peninsula Balcanică. Mergînd pe drumul subordonării țării noastre intereselor Germaniei hitleriste, guvernării romîni, în frunte cu regele și camarila, au acceptat slugarnic dictatul de la Viena.

Cîrdășia reacțiunii interne cu fascismul german a stîrnit protestul și minia maselor populare din România. Autorul înfățișează marile acțiuni desfășurate de masele muncitoare, conduse de P.C.R., împotriva dictatului de la Viena. La Cluj, Timișoara, Brașov, Ploiești, Constanța, Iași și în alte orașe din România au avut loc mari demonstrații de protest, desfășurate sub lozincile: „Jos dictatura foamei și terorii lui Carol al II-lea!”, „Jos dictatul imperialist de la Viena!”, „Vrem un guvern popular!”, „Vrem prietenie cu popoarele libere ale Uniunii Sovietice!”.

Curcile reacționare din România — arată autorul —, neîntînd seama de cerințele maselor populare, au hotărît să pună în întregime țara la cheremul Germaniei hitleriste, aducînd în acest scop la cîrma țării, la 6 septembrie 1940, dictatura militară-fascistă, în frunte cu generalul I. Antonescu, persoană de încredere a lui Hitler. Clica militară-fascistă a dus tratative secrete cu hitleriștii în vederea transformării teritoriului român într-un vast avanpost militar pentru declanșarea agresiunii antisovietice. La 15 și 16 septembrie 1940, I. Antonescu împreună cu generalul Tippleskirch au alcătuit un plan detaliat de încartiruire a trupelor germane în România. Ca urmare, sub pretextul „instruirii” armatei romîne de către ofițerii hitleriști, țara noastră, cu asentimentul reacțiunii romîne, a fost împinșită cu armate hitleriste, fapt care a reprezentat în realitate ocuparea militară a României.

Intrate în țară în prima jumătate a lunii octombrie 1940, trupele hitleriste au fost concentrate în Capitală, în orașele Ploiești, Brașov, Sibiu, Buzău, Galați, în punctele strategice de la frontiera sovieto-romînă și pe țărmul Mării Negre.

Sosirea armatelor germane în România, se subliniază în articol, a stîrnit indignarea maselor muncitoare din întreaga țară care s-au ridicat la luptă împotriva dictaturii militare-fasciste și a cotropitorilor hitleriști. Muncitorii ceferiști, petroliști, minieri și din alte ramuri industriale din Brașov, Galați, Reșița, Arad, bazinul carbonifer din Valea Jiului etc. au organizat mitinguri și demonstrații, cu care ocazie au demascas și înfierat politica de trădare națională promovată de guvern, de subjugare economică și politică a țării de către Germania fascistă, de pregătire a războiului antisovietic.

În continuare, în articol se prezintă trativele dintre Antonescu și Hitler de la sfîrșitul anului 1940 și prima jumătate a anului 1941 în vederea pregătirii criminalului război antisovietic. Autorul relevă sprijinul pe care hitleriștii l-au acordat lui Antonescu în vederea înăbușirii rebeliunii legionare. „România a trecut printr-o perioadă tragică — declara Killinger la 6 februarie 1941. În prezent generalul este stăpîn pe situație. Dar altfel nici nu putea să fie, deoarece domnul general Antonescu avea în armata germană o ultimă rezervă, care, în conformitate cu ordinul dat de Adolf Hitler, se afla la dispoziția sa”. După înăbușirea rebeliunii legionare, dictatura militară-fascistă a intensificat pregătirile militare și concentrările de trupe la granița Uniunii Sovietice. La 11 iunie 1941, Antonescu s-a întîlnit personal cu Hitler și Ribbentrop, punînd la cale dezlănțuirea agresiunii criminale împotriva Uniunii Sovietice.

În încheiere, autorul arată că guvernării romîni, punînd la dispoziția Germaniei fasciste teritoriul țării și toate resursele sale materiale și umane, au comis o crimă colosală nu numai față de vecinul lor din Răsărit, dar și față de propriul lor popor. Această trădare a intereselor celor mai vitale ale poporului român era o consecință a politicii antisovietice și antinaționale promovate de clasele dominante din România între cele două războaie mondiale.

GH. UNC

ALBERT KAHN : „Complot împotriva păcii”

Editura politică, 1962, 264 pag.

Cartea publicistului progresist american Albert Kahn „Complot împotriva păcii”, apărută de curând în Editura politică, tratează, de-a lungul celor 11 capitole, pe baza unui bogat material documentar, o perioadă istorică îndelungată, de peste 60 de ani, reușind

să scoată în evidență forțele sociale și economice interne și internaționale care au generat și stimulat politica agresivă a Germaniei imperiale și apoi fasciste.

Subliniind vechea și strânsa interdependență dintre militarismul german și marea finanță și industrie, autorul insistă în lucrare îndeosebi asupra planului secret postbelic al Statului-major german* privind instaurarea hegemoniei germane asupra întregii lumi. Elaborat cu mulți ani înaintea primului război mondial imperialist, acest plan, bazat pe ideea pan-germanismului și a așa-zisei „superiorități biologice” a rasei germane, și-a găsit cea mai concludentă întrupare în programul partidului național-socialist al lui Hitler, fiind adoptat în întregime de regimul fascist, în politica sa internă și externă, înaintea și în timpul celui de-al doilea război mondial. Vorbind de politica de exterminare fizică a milioane de oameni nevinovați în lagărele morții de la Auschwitz, Treblinka, Maidanek ș.a., de crimele și barbariile fără precedent în istorie săvârșite de Wehrmachtul hitlerist în timpul celui de-al doilea război mondial, autorul arată că toate acestea nu pot fi puse pe seama unor politicieni iresponsabili, a unor demenți, ci că, dimpotrivă, această politică a genocidului a fost premeditată, constituind unul dintre punctele esențiale ale planului secret al Statului-major german.

Problema refacerii potențialului economic și militar al Germaniei imperialiste după primul război mondial și al Germa-

niei federale după cel de-al doilea război mondial într-un interval de timp extrem de scurt, după două catastrofe militare, este legată de autor de două aspecte fundamentale: În primul rând, imperialismul german, urmărind perseverent, indiferent de mijloace, instaurarea hegemoniei germane asupra întregii lumi, a căutat, în ciuda insucceselor militare, să mențină și să perpetueze existența Statului-major, a nucleului său de bază, format din marii bancheri și industriași, și a corpului superior de ofițeri (Albert Kahn dă numeroase exemple privind felul în care Statul-major german a reușit să mențină forța economică a Germaniei imperialiste după cele două războaie mondiale). În al doilea rând, autorul subliniază contribuția deosebită adusă de cercurile monopoliste din Occident, și în special din S.U.A., la refacerea potențialului economic și militar al Germaniei imperialiste.

Pe baza a numeroase documente este subliniat faptul că, în goana lor după profituri, monopolistii nord-americani și din numeroase alte state occidentale au menținut multiple legături economice cu firmele germane chiar în timpul celui de-al doilea război mondial. Aceste relații economice au cunoscut o mare dezvoltare, căpătînd forma unui ajutor multilateral din partea guvernărilor americani, atît după primul cît și după cel de-al doilea război mondial, în ambele cazuri urmărindu-se același scop bine definit: îndreptarea forței agresive a militarismului german împotriva Uniunii Sovietice și a întregului lagăr socialist în actuala perioadă istorică.

Disponînd de această puternică bază economică, Krupp, Thyssen, von Papen, Kirdorf, Schroeder, Stiennes și alți potențați ai finanței și economiei germane, principalii membri ai Statului-major german, cu sprijinul reacțiunii internaționale, au reușit de fiecare dată să mențină cadrele de bază ale armatei germane, acel corp de ofițeri care după primul război mondial s-a constituit în așa-numitul Reichswehr negru și a înăbușit în sînge revoluția poporului german, restabilind puterea Statului-major. Acest nucleu de ofițeri obtuzi și reacționari, arată autorul, a constituit un adevărat detașament de instructori în jurul căruia s-a refăcut atît de repede Wehrmachtul hitlerist.

O importanță deosebită acordă autorul partidului nazist, principalul instrument

* Termenul „statul-major german” nu se referă numai la Comandamentul militar german, ci și la întregul sistem de conducere politică, economică și militară a Germaniei imperialiste.

menit să înfăptuiască latura politică a planului postbelic secret german, de subminare a păcii. După zdrobirea mașinii de război hitleriste în timpul celui de-al doilea război mondial, urmărind aceleași țeluri revanșarde și expansioniste, Statul-major german a reînviat activitatea acestui partid. Naziștii, refăcuți din punct de vedere organizatoric, au ocupat majoritatea posturilor de conducere în aparatul de stat din Germania occidentală. Cu ajutorul forțelor reacționare din Occident, și în special din S.U.A., o bună parte din planul secret postbelic al militarismului german a fost azi din nou înfăptuit. În Germania federală, militarismul și revanșismul sînt din nou în floare.

Ocupîndu-se în mod special într-un capitol întreg de problema reînvierii militarismului german după cel de-al doilea război mondial, autorul găsește cauzele acestei monstruoase trădări a țelurilor în numele cărora milioane de oameni au luptat și au murit în războiul împotriva fascismului în politica reacționară, de pe poziții de forță, adoptată curînd după terminarea războiului de guvernanții din S.U.A. și celelalte state occidentale față de Uniunea Sovietică și țările de democrație populară.

Datorită ajutorului S.U.A., în anii de după război, monopolurile vest-germane și-au refăcut repede pozițiile pe piața capitalistă mondială. Pe de altă parte,

sub conducerea Statului-major german, în întreaga Germanie federală, și în special în Berlinul occidental, au fost înființate o mulțime de organizații de spionaj, diversiune, militare și fasciste, alcătuite din foști ofițeri S.S.-iști și alte elemente naziste. Aceste organizații se bucură de un sprijin multilateral din partea guvernanților de la Bonn, în frunte cu Konrad Adenauer, numiți în mod plastic de autor „galeria candidaților la spînzurațoare”, care azi se conduc după același plan secret al militarismului german. Nevîind să țină seama de avertismentul istoriei, ei se împotrivesc semnării tratatului de pace german și reglementării pe această bază a problemei Berlinului occidental. Mai mult decît atît, generalii hitleriști, de teapa lui Adolf Heusinger și Hans Speidel, conducători de frunte ai blocului agresiv al Atlanticului de nord, depun eforturi desperate pentru înarmarea atomică a Germaniei federale și dezlănțuirea unui nou război mondial.

Cartea lui Albert Kahn constituie un avertisment și o chemare adresată tuturor iubitorilor păcii să fie vigilenți și să lupte pentru a împiedica realizarea planurilor agresive urzite din nou de militarismul german, care azi, ca și în trecut, sprijinit de imperialiștii americani, este principalul complotist la cauza păcii.

O. MATICHESCU

SYMON DATNER, JANUSZ GUMKOWSKI, KAZIMIERZ LESZCZYŃSKI : „Genocidul nazist 1939–1945”

Varșovia—Poznan, 1962, 382 pag.

Lucrarea pe care o prezentăm este destinată punerii în lumină a ultimelor rezultate ale cercetărilor întreprinse de către Comisia centrală de studiere a proporțiilor crimelor săvîrșite de nazism în Polonia în anii celui de-al doilea război mondial. Lucrarea, conținînd

5 capitole, este însoțită de un mare număr de documente, tabele statistice, note explicative și indici. În lucrare sînt inserate numeroase documente nepublicate încă, unele dintre ele provenite din dosarele instrucției întocmite cu prilejul jude-

cării proceselor intentate criminalilor de război, din depozițiile unor foști prizonieri din lagărele de concentrare, ale unor martori oculari la asasinările bestiale săvîrșite de hitleriști, ca și din unele documente ale autorităților hitleriste.

În prima parte a lucrării, prezentîndu-se pregătirile efectuate de hitleriști în vederea invadării Poloniei, ca și invazia însăși, autorii relatează o serie de date privind crimele odioase comise de naziști asupra populației acestei țări încă din momentul pătrunderii lor pe teritoriul polonez.

Trecînd la descrierea atrocităților săvîrșite de naziști în Polonia, autorii subliniază că acestea s-au bazat pe planurile criminale ale lui Hitler privind „rezolvarea definitivă a chestiunii evreiești” și „crearea spațiului vital necesar marelui Reich”.

Invadind Polonia, naziștii au avut în vedere din primul moment ocuparea teritoriului polonez pe calea armelor, exterminarea populației acestor teritorii, nimicirea tuturor valorilor culturale poloneze și instalarea aci a unor coloniști germani. Depopularea teritoriilor poloneze avea să se producă în urma exterminării directe sau indirecte a populației în conformitate cu indicațiile date de Hitler, la 22 august 1939, în discursul său rostit la Obersalzberg, în fața comandanților superiori ai Wehrmachtului.

Pentru exterminarea populației, naziștii s-au folosit în Polonia, ca și în alte țări, de mijloacele cele mai bestiale — lagărele de exterminare indirectă (treptată) și de exterminare directă (lagărele morții).

În lucrare se arată felul cum, după modelul organizării în Germania, imediat după venirea lui Hitler la putere, a lagărelor de concentrare de la Sachsenhausen și Dachau, naziștii au organizat lagăre pe toate teritoriile ocupate. În Polonia, un asemenea lagăr a fost organizat încă în septembrie 1939 la Stutthof, iar apoi, în primăvara anului 1940, la Auschwitz și în alte locuri.

Un spațiu larg este acordat în lucrare prezentării organizării lagărelor de exterminare a evreilor încartiruiți aci din Polonia și din alte țări ale Europei: România, Ungaria etc., din ordinul mandatului special al lui Himmler — Adolf Eichmann, șeful secției a IV-a a Departamentului Oficiului central de securitate a Reichului (RSHA). Imagini înfiorătoare se desprind din documentele privitoare la bestialitățile săvârșite de naziști în lagărul de la Auschwitz, aflat sub comanda călăului SS-Obersturmführer Rudolf Höss, lagăr care împreună cu cel de la Birkenau au format așa-zisul „Combinat” al morții Auschwitz-Birkenau. Din cei aproape 405 000 prizonieri de diferite naționalități aduși în acest „Combinat” al morții, numai 65 000 au scăpat cu viață, ceilalți 340 000 fiind exterminați mișelește. Citind aprecierea Tribunalului național suprem al Poloniei făcută cu ocazia dării verdictului, la 2 aprilie 1947, în procesul intentat lui Höss, autorii arată că, în total, numărul celor căzuți victimă în „Combinatul” morții Auschwitz-Birkenau se ridică la impresionanta cifră de 4 000 000 de oa-

meni. În volum sînt conținute, de asemenea, documente asupra bestialităților săvârșite de naziști în lagărele de concentrare (Maidanek, Stutthof, Rogoźnica), de exterminare (Chelmno, Treblinka II, Belżec, Sobibór), de muncă (Treblinka I, Cracovia), în așa-zisele lagăre „de tranziție” (Działdowo, Poznań, Toruń), precum și în celelalte tipuri de lagăre.

Referindu-se la crimele săvârșite de naziști în lagărele de exterminare, autorii subliniază că, pe toată durata existenței acestor lagăre, printre luptătorii deținuți, indiferent de naționalitatea căreia îi aparțineau, a domnit înaltul spirit al solidarității, simbol măreț al sentimentelor și năzuințelor lor nobile de libertate, pace și un viitor fericit.

Unul dintre capitolele lucrării este consacrat prezentării pe larg a masacrelor organizate împotriva populației civile din Varșovia. Încă din primele săptămîni ale ocupației, poliția de securitate a arestat în Varșovia pe reprezentanții partidelor politice de stînga și ai organizațiilor obștești și sociale, ai sindicatelor muncitorești, un mare număr de intelectuali cu vederi democratice, pe toți cei considerați de hitleriști ca fiind periculoși pentru cel de-al III-lea Reich. Asupra numărului victimelor căzute în urma execuțiilor în masă organizate de naziști în Varșovia, cercetările întreprinse după război de Crucea Roșie poloneză și de Comisia centrală pentru studierea crimelor nazismului în Polonia au dus la concluzii zguduitoare.

Bestialitatea ocupanților hitleriști a făcut ravagii, în același timp, și asupra populației din restul teritoriului Poloniei. Redării mijloacelor criminale folosite de naziști pentru așa-zisa „pacificare” a Poloniei îi este consacrat unul dintre capitolele lucrării, în care problema este urmărită de-a lungul întregii perioade a anilor 1939—1945. Fiind pregătite cu scrupulozitate, acțiunile de „pacificare” erau duse la îndeplinire de către detașamentele SS și Gestapou, de multe ori în cooperare cu detașamente speciale ale Wehrmachtului.

Sintetizînd rezultatele cercetărilor celor mai recente, autorii apreciază că în perioada septembrie 1939—ianuarie 1945 în Polonia au fost uciși 6 000 000 de oameni, dintre care numai 644 000 au pierit în

timpul și ca urmare a operațiilor militare, restul de 90% căzind victime regimului sălbatic de exterminare în masă exercitat de ocupanții naziști. În această perioadă, se arată în lucrare, au fost asasi- nați zilnic, în medie, cite 2 800 de cetățeni polonezi.

În condiții deosebit de grele, cînd te- roarea exercitată de cotropitorii hitleriști nu cunoștea margini, lupta antifascistă a maselor a continuat să se desfășoare cu intensitate. În Polonia, ca și în alte țări, luptătorii comuniști și antifasciști, nutrînd cea mai profundă ură împotriva călăilor și schingiuitoarelor fasciști, i-au înfruntat

pe aceștia cu demnitate și eroism, orga- nizînd și conducînd lupta maselor pentru libertate și pace, pentru un viitor luminos.

Prin zguduitorile date ce le conține și prin forța lor demascatoare, lucrarea pe care o prezentăm este, în afară de o extrem de convingătoare expunere a pro- blemei, o chemare actuală, adresată tu- turor popoarelor la vigilență, pentru pre- întîmpinarea și zdrobirea la timp a încercărilor nesăbuite ale reacțiunii in-ernaționale de a reînvia fascismul și de a pune astfel în pericol pacea lumii.

GH. IONIȚĂ

M. V. DANILEVICI : „Clasa muncitoare în mișcarea de eliberare a popoarelor din America Latină”

Gospolitizdat, Moscova, 1962, 468 pag.

dial și pînă în anul 1961. În primul din- tre cele cinci capitole, M. V. Danilevici, ocupîndu-se de raportul forțelor de clasă în mișcarea de eliberare națională a po- poarelor din America Latină și relevînd particularitățile social-economice ale ță- rilor aparținînd continentului sud-ame- rican, ca țări slab dezvoltate din punct de vedere economic, fapt care determină în ultimă instanță particularități și în dez- voltarea mișcării muncitorești și revolu- ționare, arată că forțele mișcării revolu- ționare din America Latină sînt alcătuite din : clasa muncitoare, țărănime, inte- lectualitatea progresistă, populația de indieni și negri, cea mai mare parte a păturilor mijlocii de la orașe și o anumită parte a burgheziei naționale.

În cadrul forțelor de clasă, proletaria- tul reprezintă elementul esențial, de care

depinde succesul luptei pentru eliberarea națională. Clasa muncitoare din țările A- mericii Latine are bogate tradiții în ceea ce privește lupta împotriva exploatării și pentru eliberarea națională. În prezent clasa muncitoare din America Latină re- prezintă 2/5 din populația activă, ceea ce însumează aproximativ 30 000 000 de oa- meni. Ponderea proletariatului agricol față de întreaga clasă muncitoare în ace- ste țări este mai mare în comparație cu celelalte state ale lumii capitaliste. Lupta proletariatului agricol se împletește strîns cu lupta țărănimii lipsită de pămînt sau cu pămînt puțin. Caracteristic pentru lupta maselor muncitoare din aceste țări este faptul că și muncitorii minieri, petroliști, textiliști, muncitorii de la căile ferate și de la întreprinderile comunale, ca și mili- oanele de țărani, proletariatul agricol și semiproletariatul agricol, au același duș- man comun. Aceasta creează condiții priel- nice pentru o luptă comună în vederea apărării intereselor lor de clasă, slujește drept bază social-economică în vederea realizării alianței clasei muncitoare cu ță- rănimea și constituie, în același timp, ga- ranția succesului luptei împotriva jugului imperialismului nord-american și a rămă- șitelor feudale.

Subliniînd rolul luptei de clasă pentru eliberarea socială și națională, autorul re- marcă în celelalte capitole gradul înalt de organizare a proletariatului industrial din

țările Americii Latine. Sindicatele din America Latină cuprind aproximativ 50% din întreaga forță de muncă salariată care participă în mod activ la lupta politică. În toate țările Americii Latine există partide comuniste, unele dintre ele avînd peste 30—40 ani de activitate. Într-o serie de țări, ele au devenit partide de masă, care atrag după sine o bună parte sau chiar majoritatea proletariatului organizat. În focul luptei pentru revendicări imediate, clasa muncitoare din America Latină a înțeles cît de dăunătoare este sciziunea și cît de necesară este unitatea clasei muncitoare.

M. V. Danilevici arată în lucrarea sa că în țările Americii Latine s-a format o burghezie autohtonă mai puternică decît în alte țări slab dezvoltate. Prin interesele sale de clasă, marea burghezie este antinațională, fiind legată atît economic, cît și politic de monopolurile nord-americane și de marii latifundiari. Burghezia națională, care are o bogată experiență politică, tinde spre compromisuri și cedări în fața imperialismului. Instabilitatea este trăsătura principală a activității acestei burghezii. Temîndu-se de forța clasei muncitoare, burghezia națională este tentată spre înțelegeri cu forțele reacțiunii și, deși în unele țări a realizat unele revendicări democratice — aceasta ca urmare a luptei hotărîte a maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare —, ea este în mod practic incapabilă să îndeplinească rolul conducător în mișcarea de eliberare națională, apoi în guvernul democrat al eliberării naționale. Acest rol, conchide autorul, revine clasei muncitoare.

În condițiile actuale — arată M. V. Danilevici —, clasa muncitoare din America Latină joacă un rol din ce în ce mai activ, transformîndu-se treptat din detașament înaintat al celor ce luptă, în forța conducătoare principală, capabilă să conducă mișcarea de eliberare națională.

Popoarele țărilor Americii Latine nu pot să lichideze pe deplin jugul imperialist, să obțină o independență economică și politică reală, să schimbe în mod radical structura socială și economică a țărilor lor fără conducerea de către proletariat a acestei lupte de eliberare. De aceea, sarcina principală a partidelor comuniste din țările Americii Latine constă în eliberarea proletariatului de ideologia burgheză, li-

chidarea sciziunii în mișcarea muncitorească. În documentele partidelor comuniste se arată că în condițiile în care conducerea în Frontul popular sau în guvern s-ar afla în mîinile burgheziei naționale proletariatul va sprijini măsurile ei, dar el va trebui să păstreze linia sa de clasă, să împingă burghezia către măsuri tot mai radicale, în interesul maselor populare, și s-o ajute în respingerea forțelor reacțiunii.

În ultimul capitol al lucrării, M. V. Danilevici tratează problemele luptei clasei muncitoare din America Latină în cea de-a treia etapă a crizei generale a capitalismului. În etapa actuală, subliniază autorul, în multe țări din America Latină sînt coapte condițiile obiective pentru o revoluție democratică, de eliberare națională, antiimperialistă, menită să pună capăt dependenței politice și economice față de imperialismul S.U.A., să înlăture structura învechită social-economică, puterea politică a oligarhiei financiare-moșierești.

În virtutea forței sale de clasă, se arată în lucrare, proletariatul din America Latină este chemat să joace rolul hotărîtor în această luptă. Exemplul eroicului popor cuban a arătat popoarelor că numai lupta revoluționară hotărîtă deschide calea spre înfăptuirea năzuințelor lor, că, în condițiile schimbării radicale a raportului de forțe pe arena mondială în favoarea socialismului, revoluțiile populare se pot dezvolta cu succes în orice regiune a globului pămîntesc.

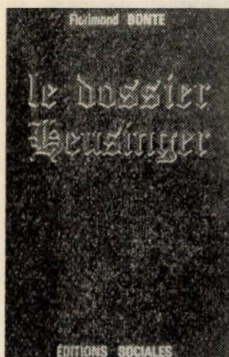
În momentul de față, extinderea și adîncirea procesului revoluționar din America Latină sînt însoțite de întărirea unității oamenilor muncii, de împletirea și contopirea diferitelor torente ale luptei maselor într-o mișcare antiimperialistă generală pe întreg continentul.

Lucrarea lui M. V. Danilevici „Clasa muncitoare în mișcarea de eliberare națională a popoarelor din America Latină” reprezintă o cercetare valoroasă, care aduce atît pentru specialiști, cît și pentru cititorul dornic să cunoască problemele continentului sud-american, un interesant material documentar și faptic menit să ducă la înțelegerea justă a problemelor luptei de eliberare națională a popoarelor din America Latină.

I. TURCU

FLORIMOND BONTE : „Dosarul Heusinger”

Editions Sociales, Paris, 1962, 160 pag.

La 12 decembrie 1961, printr-o notă adresată guvernului Statelor Unite ale Americii, guvernul Uniunii Sovietice a cerut extrădarea fostului general nazist Adolf Heusinger pentru a fi judecat și pedepsit, acesta făcându-se vinovat de crime contra păcii, de crime de război și crime contra umanității săvârșite în timpul celui de-al doilea război mondial. Aceasta se petrecea în momentul în care generalul Heusinger era ales președinte al Comitetului militar al N.A.T.O., devenind astfel, de fapt, șeful suprem al tuturor armatelor forțelor atlantice.

Bazându-se pe documente provenite din arhivele armatei hitleriste și pe rezultatele Comisiei sovietice extraordinare de anchetă asupra crimelor săvârșite de ocupanții fasciști-germani, Florimond Bonte, în lucrarea pe care o prezentăm, demască activitatea criminală a lui Adolf Heusinger, una dintre cele mai sinistre figuri din galeria criminalilor de război naștiști. În volum sînt publicate ca anexe: „Nota adresată de guvernul sovietic guvernului Statelor Unite ale Americii” și „Comunicatul Comisiei extraordinare de anchetă asupra crimelor săvârșite de ocupanții fasciști germani”.

În calitatea sa de șef al biroului operativ al statului-major general al forțelor terestre ale Germaniei hitleriste, generalul locotenent Adolf Heusinger, colaborator apropiat și permanent al lui Hitler, care avea dreptul de a da ordine și a transmite directive în numele acestuia, se face vinovat de pregătirea și punerea în aplicare a planurilor de agresiune contra Uniunii Sovietice, Angliei, Franței, Iugoslaviei, Greciei, Belgiei, Olandei, Elveției și altor țări din Europa. Totodată, biroul operativ de sub comanda lui Heusinger elabora și controla măsurile de deportare și exterminare în masă a populației din țările vremelnice cotate de armata hitleristă.

În iulie 1940, Heusinger a elaborat planul „Leul de mare”, de invadare a Angliei, în decembrie același an a elaborat planul „Atila”, de cotoire a părții de sud a Franței, rămasă neocupată după rușinoasa capitulare din iunie 1940, plan care a fost executat în noiembrie 1942. Același Heusinger a elaborat planul „Bradul”, de ocupare, printr-o acțiune fulger, a Elveției, precum și planul „Mărița”, pentru cotoirea Iugoslaviei.

Unele dintre aceste planuri, ca, de pildă, „Leul de mare”, ce urma să fie înlăptuit în vara anului 1942, n-au mai putut fi executate, deoarece, după atacarea, în iunie 1941, a Uniunii Sovietice de către Germania hitleristă și eșecul războiului fulger, Armata Sovietică a atras asupra ei grosul forțelor hitleriste și le-a înfrînt, scăpînd astfel Anglia de invazia fascistă.

Prin înlăptuirea acestor planuri tilhărești elaborate de Heusinger, Hitler și statul său major urmăreau să domine toate țările Europei occidentale și centrale, să aibă controlul absolut asupra coastelor Oceanului Atlantic, Mării Baltice și Mării Mediterane, pentru a-și crea astfel condițiile cele mai favorabile în vederea declanșării războiului total contra Uniunii Sovietice.

Pentru atingerea acestui țel criminal, Heusinger a întocmit planul „Barbarosa”, care a fost aprobat de Hitler imediat ce i-a fost prezentat în decembrie 1940.

Generalul Heusinger, arată autorul, poartă răspunderea pregătirii directivei și instrucțiunilor concrete cu privire la regruparea trupelor naziste aproape de frontierele Uniunii Sovietice.

Fostul general nazist Heusinger, care în prezent ocupă cel mai mare post în ierarhia militară a puterilor occidentale, este totodată vinovat de crime de război și crime împotriva umanității săvârșite pe teritoriile țărilor cotate. După declanșarea de către Germania hitleristă a războiului criminal împotriva Uniunii Sovietice, Heusinger a luat parte activă la stabilirea unui regim feroce de ocupație asupra teritoriului sovietic vremelnic ocupat. Din august 1942, Heusinger a fost însărcinat să dirijeze direct reprimarea mișcării de partizani. El a organizat detașamentele de pedepsire, care au exterminat zeci de mii de prizonieri de război, ostatici din rîndul populației civile, printre care femei, bătrîni, copii, au incen-

diat mii de sate și cătune. Despre înfiorătoarele masacre săvârșite de detașamentele de pedepsire se vorbește în nenumăratele procese-verbale care erau înaintate direct lui Heusinger și în care erau menționate: numărul celor împușcați, spânzurați, masacrați, numărul oamenilor băgați în închisori sau trimiși în lagărele de concentrare hitleriste, precum și cantitățile enorme de prăzi jefuite din localitățile unde aceste detașamente de pedepsire își desfășurau activitatea criminală.

Heusinger a ținut legături strânse cu Gestapoul, SS și SD, adică cu acele organisme ale Germaniei hitleriste pe care sentința Tribunalului internațional militar le-a declarat drept criminale. În numeroase cazuri, unitățile SS erau puse sub comanda directă a lui Heusinger.

Crimele grave contra păcii, crimele de război și crimele contra umanității de care Heusinger se face vinovat impun ca el să fie judecat și pedepsit.

Florimond Bonte, în lucrarea pe care o prezentăm, răstoarnă pledoariile avocaților lui Heusinger, care încearcă să-l prezinte pe acesta ca pe un element care ar fi fost, chipurile, împotriva lui Hitler. Apărătorii actualului președinte al Comitetului militar al N.A.T.O. își bazează

îndeosebi susținerile, printre altele, pe faptul că Heusinger ar fi participat la complotul contra lui Hitler din 20 iulie 1944, care, după cum se știe, a fost organizat nu pentru a răsturna regimul nazist, ci pentru a-l salva de catastrofa care se apropia. În complotul contra lui Hitler, după cum a reieșit cu ocazia procesului autorilor acestui complot, Heusinger n-a avut decît un rol provocator, denunțînd pe conspiratori Gestapoului.

Oricîte eforturi ar depune avocații lui Heusinger, acesta nu poate fi apărat. Crimele de care se face vinovat sînt grave, documentele care fac dovada tuturor fărâdelegilor săvârșite de acest călău hitlerist sînt atît de demascatoare încît, pe bună dreptate, mii și mii de patrioți din organizații antifasciste, membri ai Rezistenței din diferite țări, oameni cinstiți de pretutindeni, în numele celor unsprezece milioane de oameni exterminați de fasciștii germani, cer să se facă dreptate, să se aplice pedeapsa severă călăului hitlerist, pentru ca omenirea să nu mai treacă niciodată prin ororile unui nou război mondial, să nu mai cunoască niciodată atrocitățile care au fost săvârșite de Heusinger și alți criminali de teapa lui.

N. PETROVICI

N. G. KOLOMIET : „Spania azi”

Editura politică, 1962, 112 pag.

De curînd, în Editura politică a apărut traducerea din limba rusă a lucrării „Spania azi”, în care autorul prezintă situația economică, politică și socială a Spaniei franchiste și evenimentele petrecute în această țară de la instaurarea dictaturii lui

Franco pînă la sfîrșitul anului 1961. În afara celor cinci capitole componente, lucrarea este precedată de articolul „Clasa muncitoare deschide Spaniei calea spre libertate”, de Santiago Carrillo, în care secretarul general al Partidului Comunist din Spania face o analiză a marilor acțiuni greviste din aprilie-mai 1962 și a semnificației lor, a sarcinilor și perspec-

tivelor ce stau în fața clasei muncitoare spaniole și a partidului comunist în etapa actuală, și o postfață, în care sînt relatate luptele greviste desfășurate în Spania în primăvara anului 1962, repercusiunile lor interne și ecoul lor internațional.

Arătînd că a trecut un sfert de veac de la începerea eroicei lupte armate a poporului spaniol împotriva rebelilor franchiști și a intervențiștilor italo-germani, autorul subliniază că dictatura franchistă, dictatura capitalului monopolist și a aristocrației funciare, a adus poporului spaniol, începînd din 1939 și pînă în momentul de față, suferințe de nedescris. Franco a desființat libertățile burghezo-democratice introduse după revoluția din 1931, a lichidat cuceririle sociale ale oamenilor muncii obținute în cursul războiului național-revoluționar din anii 1936—1939, Spania a fost adusă într-o stare de adîncă înapoiere.

Consecințele dominației, de mai bine de 20 de ani, a dictaturii franchiste, se arată

în lucrare, sînt catastrofale; ritmul de dezvoltare a forțelor de producție este unul dintre cele mai scăzute din Europa, transporturile din Spania și-au cîștigat de asemenea „faima” de a fi cele mai înapoiate din Europa, nivelul producției agricole a scăzut continuu. Un indiciu al înapoierii economice a Spaniei îl constituie caracterul comerțului ei exterior: ea exportă mărfuri care există din abundență pe piața mondială la prețuri scăzute și importă în special produse industriale la prețuri foarte ridicate.

Spania este una dintre țările cu cel mai scăzut nivel al venitului național pe cap de locuitor. Ea deține, de asemenea, recordul în Europa în ceea ce privește numărul analfabeților.

Scopul principal al dictaturii franchiste l-a constituit, din primele zile ale existenței sale, revizuirea radicală a distribuției averii naționale în favoarea capitalului financiar monopolist și a oligarhiei moșierești, sporirea maximă a profiturilor virfurilor dominante pe seama înăsprii exploatării clasei muncitoare, a jefuirii țărănimii, intelectualității, micii burghezii și burgheziei mijlocii.

Situația din ce în ce mai grea a Spaniei a fost accentuată de „ajutorul” imperialiștilor americani, care a adus economia națională în pragul unei catastrofe. Dacă pînă în 1945 Spania fusese transformată de dictatura franchistă într-un satelit al Germaniei hitleriste, după terminarea celui de-al doilea război mondial, în ajutorul lui Franco au venit noii lui stăpîni — cercurile reacționare din S.U.A. și din alte țări capitaliste.

Pentru a spori interesul imperialiștilor din S.U.A. față de Spania, arată autorul, Franco le-a oferit terenuri pentru baze militare și i-a asigurat că Spania va fi bastionul cel mai de nădejde al anticomunismului. Urmarea a fost că pe teritoriul Spaniei s-au construit bazele militare americane de la Rota, Moran, Torrejan de Ardaz, Saragossa, Cartagena, Navarra, Catalonia, din insulele Baleare și Canare etc. Întreaga Spanie este transformată într-o bază militară a S.U.A. în vederea pregătirii unui nou război de agresiune.

Gravitatea acestui pericol devine și mai clară dacă se ține seama de colaborarea tot mai strînsă a lui Franco cu militaristii și revanșarii vest-germani. După în-

frîngerea Germaniei hitleriste, Spania lui Franco a adăpostit zeci de mii de criminali de război fasciști din Germania și alte țări, între care și legionari romîni, în frunte cu căpetenia lor, Horia Sima. Mai mult, în uzinele spaniole se fabrică rachete și alt armament pentru Germania occidentală, iar cu acordul Madridului pe teritoriul Spaniei se construiesc aerodromuri militare, poligoane și depozite ale Bundeswehrului.

Nu numai teritoriul Spaniei, dar și resursele ei umane și materiale sînt puse în slujba războiului. Această politică a dus la o creștere importantă a cheltuielilor militare directe ale Spaniei, care alcătuiesc o parte considerabilă a bugetului național, la pierderea suveranității naționale și la accentuarea dependenței ei politice față de imperialismul din S.U.A. și din alte state capitaliste.

O confirmare dintre cele mai evidente a caracterului reacționar al politicii guvernului lui Franco o constituie intensificarea terorii fasciste din Spania în ultimii ani. Orice participare la mișcarea antifranchistă, arată autorul, este calificată drept „rebeliune armată”, iar acuzații sînt deferiți tribunalelor militare, puțînd fi condamnați la moarte. O particularitate a evenimentelor care au avut loc în ultimul timp în Spania o constituie lărgirea cercurilor sociale supuse persecuțiilor.

În timp ce dictatura lui Franco întărește represaliile împotriva vastei mișcări antifranchiste, cercurile conducătoare ale puterilor occidentale și oligarhia monopolistă din Spania pregătesc înlocuirea treptată a regimului franchist printr-un fel de neofranchism, bazat pe monarhie, pe care ei vor s-o impună poporului spaniol.

Factorul principal care a zdruncinat temeliiile dictaturii franchiste și a schimbat esențial raportul de forțe din țară în favoarea democrației, se subliniază în lucrare, sînt acțiunile de masă ale clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, însuflețite de gloriosul Partid Comunist din Spania, care continuă lupta pentru unirea și mobilizarea maselor largi din Spania de la orașe și sate, își concentrează loviturile împotriva dictaturii fasciste a lui Franco, condamnînd și combăt-

tind totodată uneltirile imperialismului și ale oligarhiei.

Grevele și demonstrațiile sutelor de mii de oameni ai muncii care au avut loc în ultimii ani în Spania au constituit un moment crucial în mișcarea antifranchistă. Lupta proletariatului spaniol a devenit factorul principal al trezirii altor clase și grupuri sociale, al intensificării protestului lor împotriva dictaturii fasciste. În ultimii ani, Partidul Comunist din Spania a considerat posibilă trecerea de la acțiuni locale la manifestări antifranchiste cu caracter național general.

Lupta poporului spaniol pentru libertate, subliniază autorul, se bucură de sprijinul mișcării comuniste internaționale, ale că-

rei chemări au contribuit într-o măsură uriașă la intensificarea mișcării de solidaritate internațională cu poporul spaniol, contribuind la adâncirea crizei dictaturii franchiste. Caracterul general al epocii noastre, superioritatea tot mai mare a forțelor socialismului față de cele ale imperialismului contribuie, de asemenea, într-o măsură uriașă la grăbirea pieirii celui mai putred, celui mai reacționar și mai înăpoiât regim din Europa — dictatura fascistă a generalului Franco. Poporul spaniol se va ridica la luptă, se va răfui cu călăii, și dreptatea va triumfa pe pământul Spaniei.

V. PETRIȘOR

Cu privire la sarcinile istoricilor marxisti germani : Întocmirea unei istorii a mișcării muncitorești germane

La sfârșitul lunii iunie 1962 a avut loc a XVI-a plenară a C.C. al P.S.U.G., la care, printre problemele discutate, o deosebită atenție a fost acordată unor aspecte ale istoriei poporului german.

În cuvântarea ținută cu acest prilej și în cuvântul de închidere a lucrărilor plenarei, tovarășul Walter Ulbricht, prim-secretar al C.C. al P.S.U.G. și Președinte al Consiliului de Stat al R.D.G., a arătat sarcinile ce revin cercetătorilor în domeniul istoriei din R.D.G. În cadrul discuțiilor au luat cuvântul numeroși cercetători din domeniul științelor sociale, care și-au expus punctul de vedere cu privire la istoria poporului german în general și istoria mișcării muncitorești germane în special. Plenara a trasat istoricilor din R.D.G. sarcina să întocmească o istorie a mișcării muncitorești germane în trei volume. Primul volum va cuprinde perioada anilor 1848—1917, inclusiv mișcarea muncitorească premergătoare apariției marxismului, al doilea volum perioada 1917—1945, iar al treilea volum perioada din 1945 până în zilele noastre.

În elaborarea acestei istorii științifice a mișcării muncitorești germane a fost deja parcursă o etapă importantă. O comisie a C.C. al P.S.U.G., sub președinția tovarășului Walter Ulbricht, după doi ani și jumătate de studiu, a elaborat „Indicațiile de principiu cu privire la istoria mișcării muncitorești germane” (Zum „Grundriss der Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung”), care au fost supuse spre dezbateri întregului popor german, precum și partidelor frățеști, care au fost și sînt strîns legate de mișcarea muncitorească germană. Aceste indicații de principiu vor deveni, după o prealabilă largă discuție, baza de pornire pentru întocmirea lucrării de istorie privind miș-

carea muncitorească germană.

Documentul menționat este de mare importanță, deoarece indică modul cum trebuie aplicat în mod just materialismul istoric la cercetarea dezvoltării mișcării muncitorești germane.

Multe chestiuni privind istoria poporului german sînt abordate acum pentru prima oară. În cadrul plenarei au fost aduse critici istoricilor din R.D.G. pentru faptul că nu au ridicat probleme noi de istorie, pe care să încerce să le clarifice sau au făcut acest lucru într-o măsură prea mică, cit și pentru faptul că nu au prezentat asemenea probleme conducerii partidului pentru a le clarifica împreună.

Indicațiile de principiu cu privire la istoria mișcării muncitorești germane au fost publicate de către P.S.U.G. în același timp în care Consiliul național al Frontului național a prezentat poporului german documentul intitulat „Sarcina istorică a Republicii Democratice Germane și viitorul Germaniei”. În acest document este demonstrat în mod științific că burghezia germană nu mai poate avea pretenția de a conduce națiunea germană. Singură clasa muncitoare, prin jertfele aduse în lupta pentru apărarea intereselor întregii națiuni, și-a cîștigat dreptul de a fi conducătorul poporului german. Clasa muncitoare germană este pregătită pentru misiunea ei istorică, după cum o dovedesc cuceririle socialiste ale R.D.G.

Documentul elaborat de comisia P.S.U.G. conține o apreciere clară cu privire la dezvoltarea mișcării muncitorești germane. Această apreciere este necesară în momentul de față, deoarece ajută poporului german și în special clasei muncitoare din Germania occidentală să înțeleagă mai bine istoria Germaniei din ultimii 100 de ani.

Numai cunoașterea trecutului propriu ne permite să stăpânim prezentul și să prevedem viitorul. Așa cum demonstrează recenta criză a statului vest-german, contradicțiile dintre statul monopolist și păturile democratice ale poporului pot îmbrăca, în anumite condiții, forme foarte ascuțite. De aceea este deosebit de important să se ridice conștiința de clasă a muncitorimii vest-germane; numai în felul acesta clasa muncitoare din Germania federală va izbuti să preia conducerea forțelor democratice în perioada crizei politice. În acest sens, documentul aduce o contribuție la rezolvarea problemelor naționale ale poporului german.

În același timp, indicațiile de principiu cu privire la istoria mișcării muncitorești germane au și o însemnătate internațională, deoarece mișcarea muncitorească germană a fost și este parte integrantă a mișcării muncitorești internaționale.

Autorii documentului au subliniat legătura dintre mișcarea muncitorească germană și cea internațională, mai ales în ceea ce privește periodizarea. Astfel, diferitele etape sînt marcate în document prin evenimente internaționale importante: anul 1871 — Comuna din Paris, anul 1900 (începutul secolului XX) — trecerea capitalismului în faza sa imperialistă de dezvoltare și mutarea centrului mișcării revoluționare în Rusia, anul 1917 — Marea Revoluție Socialistă din Octombrie etc.

În total documentul distinge cinci perioade principale: 1848 (și înainte) — 1871; 1871—1900; 1900—1917; 1917—1945; 1945 pînă în prezent. În fiecare din aceste perioade sînt analizate situația și lupta clasei muncitoare germane pentru cucerirea puterii, strategia și tactica folosite de Partidul Comunist din Germania în funcție de condițiile concret-istorice existente în țară în etapa respectivă. Cu deosebită atenție sînt tratate chestiunile de importanță practic-politică pentru momentul de față, precum și problemele teoretice actuale, ca, de pildă, problema legității creării unui partid al clasei muncitoare în general și mai tirziu crearea partidului de tip nou. Sînt descrise în mod amănunțit dificultățile ce trebuie învinse pentru a se ajunge la crearea unui front unic al clasei muncitoare în Germania și, în sfîrșit, la un partid unic. Sînt descrise metodele rafinate folosite de burghezie pentru scindarea clasei muncitoare și se arată necesitatea combaterii unor concepții greșite, existente chiar în rîndurile partidului proletariului. Deosebit de interesante sînt și

acele pasaje în care se arată cum a reușit partidul să realizeze alianța dintre muncitori și țărani și să făurească frontul forțelor democratice și antiimperialiste. Documentul conține o concepție unitară privind istoria Germaniei din secolele XIX și XX. Cu ajutorul lui, va fi mai ușor decît pînă în prezent să se combată falsificările și denaturările istoriografiei burgheze și social-democrate din Germania occidentală. Istoricii social-democrați din Germania federală și istoricii marxiști au concepții diferite în unele din problemele de bază ale dezvoltării mișcării muncitorești germane, printre care și aceea privind începuturile mișcării muncitorești. Din însărcinarea conducerii partidului social-democrat german, recent a fost scrisă de Eichler o broșură intitulată „100 ani P.S.D.”, în care Lassalle este proclamat ca întemeietorul social-democrației germane, în timp ce Marx și Engels abia sînt menționați. „Uniunea comunistilor”, creată și condusă de Marx (1847—1852), nici nu este amintită, tot așa cum Manifestul Comunist este trecut sub tăcere. Or, este arhicunoscut faptul că Manifestul Comunist a constituit punctul de plecare în dezvoltarea mișcării muncitorești germane, rolul lui Lassalle în mișcarea muncitorească germană fiind mult mai modest. Conducerea P.S.D. este interesată, firește, să exagereze rolul lui Lassalle, deoarece el, ca și social-democrații de azi, preconiza reforme sociale în cadrul statului exploator.

În legătură cu istoria începuturilor mișcării muncitorești germane, trebuie reconsiderate cîteva lucrări apărute în R.D.G., deoarece din ele nu rezultă în mod limpede pe ce bază s-a dezvoltat revizionismul în Germania. Faptul că învățăturile Comunei din Paris au fost subapreciate de social-democrația germană nu a constituit o preocupare critică pentru istoriografia marxistă germană. De asemenea, istoricii din R.D.G. trebuie să acorde mai multă însemnătate luptei lui August Bebel. El a fost și rămîne un mare luptător împotriva sistemului capitalist, oricît s-ar strădui conducerea P.S.D. să-l prezinte ca revizionist. În indicațiile de principiu se subliniază că clasa muncitoare germană s-a aflat de la început în fața unui adversar deosebit de periculos, datorită faptului că burghezia germană, mai timpuriu ca în alte țări, înclina spre capitalismul monopolist de stat. În afară de aceasta, burghezia germană și-a întărit pozițiile prin alianța sa cu militarismul prusac, deosebit de agresiv. De acest lucru trebuie ținut seama și la aprecierea

luptei elementelor de stînga din Partidul Socialist German (K. Liebknecht, R. Luxemburg, C. Zetkin, F. Mehring) și a Uniunii Spartacus. Aceste forțe au întruchipat partea cea mai bună, cea mai înaintată, cea mai revoluționară din mișcarea muncitorească germană și nu „Die Bremer Linken” (grupa „stînga din Bremer”), cum credeau unii istorici. „Die Bremer Linken” nu a avut un program clar, a dus o politică sectară, cu toate că nu precupețea sacrificiile în lupta împotriva militarismului.

De o deosebită importanță este acea parte din document care cuprinde anii 1917—1945, ani în care Partidul Comunist din Germania, înfruntînd dificultăți mari, a învățat să aplice în mod creator marxism-leninismul. Aceasta a fost o sarcină deosebit de spinoasă pentru partid, deoarece poziția Germaniei în cadrul sistemului de la Versailles a îngreunat considerabil adoptarea unei orientări juste. Prin înfrîngerea suferită în primul război mondial, imperialismul german a fost slăbit, dar agresivitatea și revanșismul său au îmbrăcat o poleială patriotardă, care producea dezorientare în rîndurile maselor largi populare. Pe de altă parte, Germania a devenit după 1918, prin înfrîngerea militară, prin dificultățile economice și prin luptele revoluționare de masă, punctul nodal al contradicțiilor imperialiste. Din această cauză, burghezia imperialistă din statele occidentale s-a alăturat indirect reacțiunii germane. Astfel, clasa muncitoare germană s-a aflat nu numai în fața burgheziei imperialiste germane, dar și a celei internaționale. Condiții asemănătoare au existat după primul război mondial și în alte țări, dar în Germania ele s-au manifestat cu mai multă intensitate.

Datorită acestei stări de lucruri, elaborarea unei strategii clare a fost o sarcină deosebit de grea. Relativ tîrziu, în anul 1930, partidul a ajuns la concluzia că într-o țară capitalistă foarte dezvoltată nu este posibilă trecerea printr-un salt la dictatura proletariatului, că trebuie mai întîi atrase masele spre revoluție și educate în acest sens. Conducerea P.C.G. și-a însușit învățătura leninistă, astfel încît se poate spune că pînă în anul 1932 leninismul și-a croit drum în P.C.G. Cu toate acestea, partidul nu a reușit atunci să dea un răspuns just la toate problemele. Abia în anii 1933—1939 și, în special, după al VII-lea Congres al Cominternului, comuniștii germani au elaborat o strategie cuprinzătoare, au arătat drumul de urmat pentru cucerirea puterii politice. La Conferința P.C.G. de la Bruxelles din 1935

s-a adoptat un program, care însemna aplicarea învățăturii lui Lenin și indicațiilor Congresului al VII-lea al Cominternului la condițiile din Germania. În acest program al P.C.G. și-au găsit aplicare și concluziile trase din luptele antifasciste ale mișcării muncitorești franceze, austriece și spaniole. Prin aceasta, partidul a dat un răspuns just la întrebările: cum pot fi atrase masele la revoluție? Cum se mobilizează rezervele pentru revoluție? Nu s-a mai pus problema instaurării directe a dictaturii proletariatului, nici aceea a Germaniei sovietice. Scopul principal era doborîrea fascismului, iar calea principală de înfăptuire era făurirea frontului popular antifascist. A fost clarificată și problema formei pe care urma s-o îmbrace puterea politică în Germania după doborîrea fascismului. La conferința de partid de la Berna, din 1939, s-a arătat că după doborîrea fascismului trebuie instaurată democrația populară. Conferința a continuat discuțiile de la Bruxelles și a stabilit că scopul final al clasei muncitoare rămîne instaurarea socialismului în întreaga Germanie.

Partidul Comunist German a fost singura forță politică în Germania care posedea un program realist, atît pentru doborîrea fascismului, cît și pentru perioada următoare. Partidul exercita un rol conducător și organizator în lupta revoluționară a clasei muncitoare, în lupta de rezistență antifascistă, care, după conținutul ei de clasă, era îndreptată împotriva imperialismului. P.C.G., sub conducerea Comitetului său Central, în frunte cu Wilhelm Pieck și Walter Ulbricht, a fondat Comitetul național „Germania liberă” și a condus întreaga mișcare de rezistență în Germania.

Pentru perioada următoare anului 1945, documentul Zum „Grundriss der Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung” ajunge la concluzii deosebit de interesante. În țările capitaliste foarte dezvoltate etapa antiimperialist-democratică reprezintă o legitate istorică. Documentul demonstrează cum trebuie să acționeze clasa muncitoare într-un stat capitalist cu o înaltă dezvoltare industrială pentru a cucerii puterea și a construi socialismul. Lupta forțelor democratice, sub conducerea clasei muncitoare, a fost în Germania deosebit de complicată chiar în condițiile prezenței trupelor sovietice în țară. În rîndurile clasei muncitoare, ca urmare a influenței ideologiei fasciste, au existat multe confuzii. Chiar în cadrul partidului au existat idei greșite, de pildă, la unii membri ai partidului care fuseseră în emigrație în

țări capitaliste, precum și la mulți membri ai P.S.D. Din această cauză Congresul de întemeiere a P.S.U.G. din anul 1946 nu a posedat încă maturizarea necesară pentru a recunoaște ca bază politică principiile leninismului. P.S.U.G. a devenit un partid de tip nou mai târziu, în anii 1949—1952.

Occupându-se de dezvoltarea Germaniei occidentale, documentul indică o serie de cauze care au dus la reinstaurarea imperialismului și militarismului :

1. Masele populare au fost împiedicate de către puterile de ocupație imperialiste de a realiza în anii de după 1945 măsurile necesare democratizării țării.

2. Conducerea de dreapta a P.S.D. a folosit întregul ei prestigiu pentru a salva domnia marelui capital.

3. Prăbușirea totală a întregii vieți economice și politice a permis claselor stăpînitoare de a ascunde maselor răspunderea ce o aveau și de a pregăti ideea unei revanșe.

4. În rîndul maselor populare s-au menținut urme adînci ale propagandei de ură împotriva Uniunii Sovietice și a comunismului, propagandă care acționa de zeci de ani.

5. S.U.A. au sprijinit imperialismul și militarismul german, pentru a-l cîștiga ca unealtă împotriva țărilor socialiste.

6. Conjunctura economică de după război, care s-a prelungit, a dus la orbirea,

scindarea și coruperea parțială a clasei muncitoare vest-germane.

7. Dificultățile în învingerea urmărilor războiului în R.D.G. au fost puse de propaganda burgheză din R.F.G. pe seama sistemului socialist, pe seama statului muncitoresc-țărănesc.

În aceste condiții, lupta Partidului Comunist din Germania occidentală a necesitat o deosebită principialitate și sacrificii însemnate. P.C.G. dispune astăzi de o strategie și tactică fundamentate în mod științific, precum și de experiență istorică. Pe această bază se va ajunge la frontul unic muncitoresc, precum și la frontul popular antiimperialist. Tocmai ideea că unitatea de acțiune este condiția succesului poate și trebuie să și-o însușească clasa muncitoare germană.

În document, P.S.U.G., corespunzător misiunii sale istorice de conducător al clasei muncitoare germane, arată prin ce mijloace poate fi învinsă în Germania scindarea națională, cum pot fi lichidate militarismul și imperialismul. În această privință Zum „Grundriss der Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung” este un document național. În același timp, documentul prezintă și însemnătate internațională, pentru că analizează cum, în condițiile scindării naționale a unui fost stat imperialist dezvoltat, poate fi construit socialismul.

MARGOT HEGEMANN

Susținerea unor disertații pentru acordarea titlului de candidat în științe istorice

În cursul anului 1962 au fost susținute trei lucrări de disertație pe teme privind istoria partidului și a mișcării muncitorești din țara noastră: două la Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu” și una în cadrul Facultății de filozofie din București. În urma discutării publice a disertațiilor susținute, aspiranții, tovarășii Mănguț Enache, Arimia Vasile și Bîldescu Emil au obținut titlul științific de candidat în științe istorice.

Disertația tovarășului Mănguț Enache intitulată: „Lupta Partidului Comunist din România pentru organizarea mișcării sindicale în perioada luptei pentru instaurarea puterii populare (23 August 1944 — 6 martie 1945)” a fost susținută în ziua de 27 iunie 1962 în fața Consiliului științific al Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu”.

Din concluziile Catedrei de istorie a României din cadrul școlii, ale referenților oficiali, desemnați de Ministerul Învățământului — Zaharia Gheorghe, director-adjunct al Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., Popescu Nicolae, cercetător științific în cadrul aceleiași institut, conferențiar universitar Liveanu Vasile, șef de sector la Institutul de istorie al Academiei R.P.R., Loghin Aurel, conferențiar la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași —, precum și din discuțiile purtate pe marginea lucrării, a reieșit că disertația este o lucrare meritorie, constituind un aport la cunoașterea unei perioade importante din istoria partidului nostru.

Pornind de la aprecierea, științific fundamentată, cu privire la rolul și locul ce-i revenea mișcării sindicale după 23 August 1944, lucrarea tovarășului Mănguț Enache, elaborată pe baza învățăturii marxist-leniniste, a documentelor de partid, a lucrărilor tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și ale altor conducători de

partid, aduce o contribuție la cercetarea perioadei de început a revoluției populare din țara noastră — 23 August 1944 — 6 martie 1945. Autorul a folosit în elaborarea lucrării un bogat material documentar cules din Arhiva C.C. al P.M.R., a Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., din arhivele comitetelor regionale ale P.M.R., arhivele C.C.S. etc. Au fost folosite, de asemenea, numeroase organe de presă de partid, sindicale, democratice, literatură de specialitate marxist-leninistă. În cele trei capitole ale disertației, avînd fiecare cîte două paragrafe, autorul face o analiză multilaterală a luptei duse de P.C.R. pentru organizarea mișcării sindicale, relevînd aportul sindicatelor în marile bătălii de clasă din această perioadă, pentru rezolvarea principalelor sarcini ce stăteau în fața poporului nostru, ca: participarea țării la războiul antihitlerist, democratizarea țării, înfăptuirea reformei agrare și închegarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, instaurarea regimului democrat-popular.

Toate aceste aspecte au fost analizate de autor în strînsă legătură cu condițiile istorice obiective și subiective din această perioadă. În această direcție trebuie subliniată analiza pe care o face autorul situației social-economice a țării noastre după 23 August 1944, luptei Partidului Comunist Român pentru crearea unității mișcării sindicale împotriva manevrelor reacțiunii interne și externe. Problemele tratate în disertație contribuie la lămurirea rolului sindicatelor în mobilizarea maselor la lupta pentru instaurarea puterii populare. În lucrare este demascată acțiunea fracționistă a grupului antipartinic Pauker-Luca, care, în acele momente grele, a căutat să slăbească unitatea de acțiune a mișcării muncitorești, să lichezeze rolul conducător al partidului în miș-

carea sindicală. Lucrările plenarei C.C. al P.M.R. din noiembrie-decembrie 1961 au permis autorului să analizeze profund activitatea deosebită desfășurată de cadrele de bază ale partidului în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în reorganizarea și avântul mișcării sindicale, să demaște activitatea dușmănoasă desfășurată de grupul antipartinic în perioada la care se referă lucrarea.

Unul din meritele lucrării constă în faptul că autorul reușește să scoată în evidență prestigiul și influența mereu crescândă a partidului comunist în fața maselor muncitoare, entuziasmul cu care acestea au răspuns chemărilor partidului la lupta pentru zdrobirea manevrelor reacțiunii și instaurarea, la 6 martie 1945, a regimului democrat-popular.

Pe lângă evidențierea părților pozitive, care caracterizează disertația luată în ansamblul său, tovarășului Mănguț Enache i s-au făcut, de asemenea, câteva recomandări în ceea ce privește îmbunătățirea lucrării. Astfel, a fost subliniată necesitatea unei mai judicioase structurări a lucrării, pentru a se putea prezenta procesul de organizare a clasei muncitoare mai încheiat și a se evita repetarea inutilă a o serie de probleme. În prezentarea problemelor, autorul va trebui să găsească o corelație mai justă între acțiunea factorilor interni și externi care au stimulat fenomenele tratate, să adîncească mai mult problema privind participarea maselor populare în revoluție ș. a.

În ziua de 23 noiembrie 1962, în fața Consiliului științific al Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu”, a avut loc susținerea disertației tovarășului Arimia Vasile intitulată: **„Lupta Partidului Comunist din România împotriva dictaturii regale, pentru apărarea independenței naționale a României (februarie 1938—septembrie 1940)”**.

Tratînd o perioadă complexă din istoria patriei și a partidului nostru, lucrarea tovarășului Arimia Vasile s-a bucurat de interes din partea participanților, fiind apreciată pozitiv în referatul Catedrei de istorie a României din cadrul Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu” și în cele întocmite de referenții oficiali: profesor universitar V. Popovici din Iași, Georgescu Titu, secretar științific al Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., și Dragne Florea, șef de sector în cadrul institutului amintit. Aprecieri pozitive au fost făcute, de asemenea, de către participanții la discuții.

În elaborarea lucrării autorul a folosit cu competență operele clasicilor marxism-

lenismului, documentele Partidului Comunist din România, articolele și cuvîntările conducătorilor P.M.R., documentele mișcării comuniste internaționale, în primul rînd ale P.C.U.S., precum și numeroase materiale documentare, în parte inedite, extrase din principalele arhive din țară. Lucrarea este împărțită în capitole și paragrafe, la sfîrșitul cărora autorul s-a străduit să tragă o serie de concluzii generale privind problemele tratate. În capitolul I al disertației se face o cuprinzătoare prezentare a cadrului istoric internațional și intern pe fondul căruia s-au desfășurat evenimentele anilor 1938—1940 legate de dezlănțuirea de către imperialismul german, cu sprijinul cercurilor monopoliste agresive din Apus, a celui de-al doilea război mondial. Vorbitoarii au subliniat meritul lucrării de a fi mers pe linia adîncirii analizei procesului istoric care a dus la instaurarea dictaturii regale, a caracteristicilor acestei dictaturi, concretizate în concentrarea puterii de stat în mina unui grup de bancheri și industriași, patronați de monarh. Pornind de la analiza Constituției lui Carol al II-lea, a legiurilor reacționare promovate în această perioadă, precum și a măsurilor politice antidemocratice, de reprimare a mișcării muncitorești, autorul a subliniat, pe baza a numeroase documente, că dictatura regală a pregătit de fapt calea pentru instaurarea în România a dictaturii fasciste fătîșe.

Analiza activității Partidului Comunist din România pentru mobilizarea maselor muncitoare împotriva dictaturii regale, pentru apărarea independenței naționale constituie conținutul celui de-al doilea capitol. În materialele prezentate de referenții oficiali a fost apreciat faptul că autorul a reușit să demonstreze că întreaga activitate desfășurată de partid în această perioadă grea este străbătută de lupta pentru crearea unui larg front al forțelor patriotice, pentru răsturnarea dictaturii regale și formarea unui guvern exponent al forțelor democratice.

Pentru elucidarea unor probleme ale acestei perioade de mari greutăți, generate atît de adîncă ilegalitate cît și de loviturile date partidului de către elementele oportuniste și dușmănoase existente în conducerea sa, autorul folosește documentele plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, arătînd în ce au constatat acțiunile elementelor dușmănoase și felul în care partidul a continuat, bazîndu-se pe fondul sănătos al cadrelor sale devotate din închisori și din afară, pe masa membrilor de partid,

să desfășoare o luptă eroică în aceste condiții grele.

Un loc important în cadrul lucrării îl ocupă paragraful privind lupta desfășurată de P.C.R. pentru apărarea independenței naționale a țării împotriva dictatului fascist de la Viena. În legătură cu această problemă, autorul a adus o serie de date noi.

Semnalandu-se unele deficiențe ale lucrării, s-a recomandat autorului să dea o imagine mai completă a împrejurărilor economice și politice care au dus la trecerea României în sfera de influență a Germaniei, să explice evoluția raporturilor dintre România și Germania prin prisma conjuncturii mondiale, să meargă mai în profunzime în abordarea, în spiritul plenarei din 30 noiembrie—5 decembrie 1961, a luptei neconținute a P.C.R. pentru întărirea unității și apărarea liniei sale leniniste, împotriva oportunismului și acțiunilor dușmănoase desfășurate în această perioadă de grupul Foris.

*

În ziua de 25 iunie 1962, în fața Consiliului științific al Facultății de filozofie a Universității din București, a fost susținută lucrarea de disertație a tovarășului Bildescu Emil, intitulată „Din istoria legăturilor revoluționare romîno-bulgare, 1909-1916”.

În materialele prezentate de referenți științifici oficiali: Acad. P. Constantinescu-Iași, Georgescu Titu, secretar științific al Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., Copoiu Nicolae, șef de sector la același institut, lucrarea a fost apreciată pozitiv ca o contribuție la cunoașterea unor probleme importante din istoria relațiilor celor două popoare. În elaborarea lucrării sale, autorul s-a bazat pe aprecierile documentelor de partid și ale mișcării muncitorești din cele două țări, pe lucrările conducătorilor clasei muncitoare din vremea aceea din Bulgaria și România (Gh. Dimitrov, D. Blagoev, V. Kolarov, I. C. Frimu, Al. Constantinescu, C. Dobrogeanu-Gherea ș.a.). A fost folosită, de asemenea, presa muncitorească din România și Bulgaria, precum și o serie de materiale existente în Arhivele C.C. al P.M.R. și C.C. al P.C.B.

În afară de prefață și încheiere, disertația cuprinde cinci capitole, dintre care patru tratează diferite aspecte ale legă-

turilor revoluționare romîno-bulgare: I. Ajutorul internaționalist reciproc romîno-bulgar; II. Lupta elementelor înaintate din sinul partidelor socialiste din România și Bulgaria pentru întărirea prieteniei și pentru apărarea păcii în anii 1912—1913; III. Colaborarea dintre proletariatul din România și Bulgaria în cadrul Conferințelor socialiste interbalcanice; IV. Legăturile revoluționare romîno-bulgare în timpul primului război mondial (pînă în 1916).

Făcînd incursiuni în istoria mișcării muncitorești din țara noastră, autorul a reușit să desprindă aspecte noi, de natură să contribuie la clarificarea unor probleme încă puțin cunoscute și tratate în istoriografia acestei perioade. Autorul a tratat fenomenele istorice ale perioadei în complexitatea lor, pornind de la cauzele social-economice pentru a explica evenimentele social-politice, precum și întrepătrunderea lor reciprocă. Disertația a fost apreciată ca o lucrare interesantă și utilă, mai ales pentru cei care studiază istoria patriei și a mișcării muncitorești din țara noastră.

Dezbaterile din Consiliul științific au scos în evidență și lipsuri ale lucrării, făcîndu-se în același timp o serie de propuneri autorului pentru înlăturarea lor. În ce privește structura, i s-a propus autorului să-și înceapă lucrarea de la o dată general acceptată în periodizarea mișcării muncitorești interne și internaționale, cum ar fi, de pildă, anul 1905, și nu cu anul 1909, puțin semnificativ din punct de vedere istoric pentru începutul problemelor dezbătute în disertație. Acest lucru i-ar permite să sublinieze mai bine activitatea mișcării muncitorești din țara noastră în anii de avînt ai organizării profesionale și politice. Intenționînd să dea cadrul general al situației economice și social-politice din toate țările Peninsulei Balcanice, autorul a acordat o prea mare atenție, raportat la obiectivele disertației sale, unor probleme ale mișcării muncitorești din Grecia, Serbia și Turcia. Vorbitorii au cerut scurtarea și generalizarea acestor părți. S-a subliniat, de asemenea, necesitatea îmbunătățirii lucrării din punct de vedere al gradului de informații, precum și revederea unor aprecieri și concluzii greșite, datorite în mare parte tocmai sărăciei informațiilor pe baza cărora autorul se sprijină în elaborarea lucrării.

СОДЕРЖАНИЕ

Доклад товарища Георге Георгиу-Деж на торжественном заседании Великого Национального Собрания по поводу XV годовщины Румынской Народной Республики	3
--	---

СТАТЬИ

ИЛИЕ РЭДУЛЕСКУ — О деятельности Румынской рабочей партии по укреплению народно-демократического государства и по усовершенствованию своей работы	19
Г. ЦУЦУЙ — Позиция демократических сил по отношению к монархии в период 23 Августа 1944 — 30 декабря 1947 г.	44
В. АНЕСКУ — Роль монархии в ограблении и эксплуатации румынского народа, в экономическом закабалении страны империалистическими державами	71
К. МУРДЖЕСКУ — Монархия — главный оплот буржуазно-помещичьей реакции	99

ДОКУМЕНТЫ

Документы, касающиеся разоблачения реакционного, антинародного и антинационального характера монархии (1922—1940)	123
---	-----

СООБЩЕНИЯ

Из деятельности Р.Р.П. направленной к созданию местных органов государственной власти (1948-1950). К. Барбулеску	151
Значение предложений К.П.Р. сделанных в июне 1947 г. в целях развития народно-демократической революции в нашей стране. К. Олтяну	173

РЕЦЕНЗИИ

Д. ХУРЕЗЯНУ — «Аграрный вопрос и борьба крестьянства Румынии в начале XX века (1904—1906 гг.)». Научное издательство, 1961 г. 332 стр. Г. Матей	191
---	-----

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

Г. СУРПАТ: «Обнищание рабочего класса буржуазно-помещичьей Румынии», Научное изд-во 1962, 300 стр.; А.А. ШЕВЯКОВ: «Превращение Румынии гитлеровцами в плацдарм агрессии против СССР» в журнале «Новая и новейшая история» № 4 1962 г.; АЛЬБЕРТ КАН: «Заговор против мира», Полит. изд-во, 1962, 264 стр.; СИМОН ДАТНЕР, ЯНУШ ГУМКОВСКИЙ, КАЗИМИР ЛЕЩИНСКИЙ: «Нацистский геноцид», Варшава, Познань, 1962, 382 стр.; М.В. ДАНИЛЕВИЧ: «Рабочий класс в освободительном движении народов Латинской Америки», Госполитиздат 1962, 468 стр.; ФЛОРИМОНД БОНТЕ: «Дело Гейзингер», Эдисон социал, Париж, 1962 стр.; Н.Г. КОЛОМИЕЦ: «Испания сегодня», Политическое изд-во, 1962 г. 112 стр.	197
---	-----

ИНФОРМАЦИЯ

О задачах немецких историков-марксистов: Составление истории немецкого рабочего движения. Марго Гегеманн.	209
Защита диссертации на соискание степени кандидата исторических наук	213

INHALT

Die Darlegung des Genossen Gheorghe Gheorghiu-Dej bei der Festsitzung der Großen Nationalversammlung anlässlich des 15 Jahrestages der Rumänischen Volksrepublik	3
--	---

ARTIKEL

ILIE RĂDULESCU: Aus der Tätigkeit der Rumänischen Arbeiterpartei für die Festigung des volksdemokratischen Staates und für die Vervollkommenung seiner Tätigkeit	19
GH. TUTUI: Die Einstellung der demokratischen Kräfte zur Monarchie in der Periode 23. August 1944 — 30. Dezember 1947	44
V. ANESCU: Die Rolle der Monarchie bei der Plünderung und Ausbeutung des rumänischen Volkes, bei der Auslieferung der Wirtschaft Rumäniens an die imperialistischen Mächte	71
C. MURGESCU: Die Monarchie — der Grundpfeiler der bürgerlich-gutsherrlichen Reaktion	99

DOKUMENTE

Dokumente über die Entlarvung des reaktionären volksfeindlichen und antinationalen Charakters der Monarchie (1922—1940)	123
---	-----

MITTEILUNGEN

C. BĂRBULESCU: Aus der Tätigkeit der RAP für die Schaffung der lokalen Organe des volksdemokratischen Staates (1948—1950)	151
C. OLTEANU: Die Bedeutung der Vorschläge der KPR vom Juni 1947 für die Entfaltung der volksdemokratischen Revolution in unserem Lande	173

REZENSIONEN

D. HUREZEANU: „Die Agrarfrage und der Kampf der Bauernschaft Rumäniens zu Anfang des XX.Jh. (1904—1906)“, Wissenschaftlicher Verlag 1961, 332 S., Gh. Matei	191
---	-----

BIBLIOGRAPHISCHE AUFZEICHNUNGEN

GH. SURPAT: „Die Verarmung der Arbeiterklasse im bürgerlich-gutsherrlichen Rumänien“, Wissenschaftlicher Verlag 1962, 300 S.; A. A. SCHEWEAKOW: „Die Umgestaltung Rumäniens durch die Nazis in einen Vorposten der Aggression gegen die UdSSR in „Nowaja i nowejschaja istoria“ Nr. 4/1962; ALBERT KAHN: „Anschlag auf den Frieden“, Politischer Verlag 1962, 264 S.; SZIMON DATNER, YANUSZ GUMKOWSKI, KAZIMIERZ LESZCZYŃSKI: „Das Genozid der Nazis“, Warschau-Poznan; M. V. DANILEVICI: „Die Arbeiterklasse in der Befreiungsbewegung der Völker Lateinamerikas“, Gospolitizdat 1962, 468 S.; FLORIMOND BONTE: „Dossier Heusinger“, Editions sociales, Paris 1962, 160 S.; N. G. KOLOMIETZ: „Spanien heute“, Politischer Verlag 1962, 112 S.	197
--	-----

INFORMATIONEN

Über die Aufgaben der deutschen marxistischen Historiker: Die Abfassung einer Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung. Margot Hegemann	209
Unterbreitung von Dissertationen zur Erlangung des Titels „Kandidat der historischen Wissenschaften“	213

SOMMAIRE

- L'exposé du camarade Gheorghe Gheorghiu-Dej fait à la séance solennelle de la Grande Assemblée Nationale, à l'occasion du XVème anniversaire de la République Populaire Roumaine 3

ARTICLES

- ILIE RĂDULESCU : De l'activité du Parti Ouvrier Roumain en vue de la consolidation de l'Etat démocratique populaire et du perfectionnement de son activité 19
- GH. TÎTUI : La position des forces démocratiques à l'égard de la monarchie au cours de la période 23 Août 1944—30 Décembre 1947 44
- V. ANESCO : Le rôle de la monarchie dans le pillage et l'exploitation du peuple roumain, dans l'asservissement économique du pays aux puissances impérialistes 71
- C. MURGESCO : La monarchie — pilier principal de la réaction bourgeoise-agrarienne 99

DOCUMENTS

- Documents concernant la dénonciation du caractère réactionnaire, antipopulaire et antinational de la monarchie (1922—1940) 123

COMMUNICATIONS

- De l'activité du Parti Ouvrier Roumain touchant la création des organismes locaux du pouvoir d'Etat (1948—1950). C. Bărbulesco 151
- L'importance des propositions du Parti Communiste de Roumanie faites en juin 1947 pour le développement de la révolution démocratique populaire dans notre pays. C. Olteanu 173

COMPTES RENDUS

- D. HUREZEANU : «Le problème agraire et la lutte de la paysannerie de Roumanie au début du XXème siècle (1904—1906)», Editions scinetifiques 1961, 332 p. Gh. Matei 191

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

- GH. SURPAT : „La paupérisation de la classe ouvrière de la Roumanie bourgeoise-agrarienne”, Editions scientifiques 1962, 300 p.; A. A. CHÉVÉAKOV : „La transformation de la Roumanie par les hitlériens en avant-poste de l'agression dirigée contre l'U.R.S.S.”, dans „Novaya i noveichaya istoria” no 4/1962; ALBERT KAHN : „Complot contre la paix”, Editions politiques 1962, 264 p.; SZIMON DATNER, YANUSZ GUMKOWSKI, KAZIMIERZ LESZCZYNSKI : „Le génocide nazi”, Varsovie-Poznan 1962, 382 p.; M. V. DANILEVITCH : „La classe ouvrière dans le mouvement de libération des peuples de l'Amérique Latine”, Gospolitizdat 1962, 468 p. :

- FLORIMOND BONTE: „Le dossier Heusinger”, Editions sociales, Paris 1962, 160 p.; N. G. KOLOMIETZ: „L’Espagne d’aujourd’hui”, Editions politiques 1962, 112 p. 197

INFORMATIONS

- A propos des tâches des historiens marxistes allemands: l’élaboration d’une histoire du mouvement ouvrier allemand. *Margot Hegemann* 209
- L’organisation de dissertations en vue de l’octroi du titre de candidat en sciences historiques 213

CONTENTS

- Report Made by Comrade Gheorghe Gheorghiu-Dej at the Festive Meeting of the Grand National Assembly on the Occasion of the 15th Anniversary of the Rumanian People’s Republic

ARTICLES

- ILIE RĂDULESCU: From the Activity Carried on by the Rumanian Workers’ Party with a View to Consolidating the People’s Democratic State and to Improving Its Activity 19
- G. TÎTUI: The Stand Taken by the Democratic Forces Against Monarchy Between August 23, 1944 and December 30, 1947 44
- V. ANESCU: The Part Played by the Monarchy in the Plundering and the Exploitation of the Rumanian People and in the Country’s Economic Subjugation by the Imperialist Powers 71
- C. MURGESCU: Monarchy — the Main Support of the Bourgeois-Landlord

DOCUMENTS

- Documents Regarding the Exposure of the Reactionary, Anti-Popular and Anti-National Character of the Monarchy (1922—1940) 123

COMMUNICATIONS

- From the Activity Carried on by the Rumanian Workers’ Party with a View to setting up Local Bodies of State Power (1948—1950). *C. Bărbulescu*. 151
- The importance of the Proposals Made by the Communist Party of Rumania in June 1947 with the View to Developing the People’s Democratic Revolution in Our Country. *C. Olteanu* 173

BOOK REVIEWS

- D. HUREZEANU: „The Agrarian Question and the Peasants’ Struggle at the Beginning of the 20th Century (1904—1906),” the Scientific Publishing House, 1961, 332 pp., by *G. Matei* 191

BIBLIOGRAPHY

- G. SURPAT: „The Pauperization of the Working Class in the Bourgeois-Land-lord Rumania,” the Scientific Publishing House, 1962, 300 pp. ; A. A. SHEVEAKOV: „The Hitlerites' Turning of Rumanian into an Outpost Against the USSR,” in *Novaya y Noveishaya Istoria*, No 4/1962; ALBERT KHAN: „Plot Against Peace,” the Political Publishing House, 1962, 264 pp. ; SZIMON DATNER, YANUSZ GUMKOVSKI and KAZIMIERZ LESZCZYNSKI: „The Nazi Genocide,” Warsaw-Poznan, 1962, 382 pp. ; M. N. DANILEVICH: „The Working Class and the Latin American Peoples' Liberation Movement,” Gospolitizdat, 1962, 468 pp. ; FLORIMOND BONTE: „The Heusinger Files,” Editions Sociales, Paris, 1962, 160 pp. ; N. G. KOLOMIETZ: „Spain Today,” the Political Publishing House, 1962, 112 pp. 197

INFORMATION

- Concerning the Tasks Incumbent on German Marxist Historians: the Working Out of a History of the German Workers' Movement. *Margot Hegemann* 209
The Delivery of Certain Papers for the Candidate of History Degree 213

BIBLIOTECA CENTRALA
SIBIU

COMITETUL DE REDACȚIE
N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA,
N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚĂ, GH. ZAHARIA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între
orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60,
interior 442 ; 722 ; 369.

Revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.” apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei și în librării.

Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe 6 luni — 12 lei, pe un an — 24 lei.

Editura „Știința”

Revista „Analele Institutului de istorie a patri-
bului de pe lângă C. C. al P. M. R.” apare o dată la
două luni. Abonamentele se fac la oficiile postale,
prin factorii postali și distribuții din întreaga țară,
instanțele și de la sine.
Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de
distribuție a presei și în librării.
Prețul unui număr — 4 lei; abonamentul pe
6 luni — 12 lei, pe un an — 24 lei.

Editor: „Editura”

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Sumarul numerelor 1—6 din 1962

ANALE

INSTITUTUL DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÂNGĂ C.C. AL P.M.R.

Sumarul numerelor 1—6 din 1962

Cuvîntarea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la adunarea festivă a tineretului din Capitală cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a creării Uniunii Tineretului Comunist din România	3/II *
Expunerea făcută de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la ședința solemnă a Marii Adunări Naționale cu prilejul celei de-a 15-a aniversări a proclamării Republicii Populare Romîne	3/VI

EDITORIALE

Însemnătatea plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie — 5 decembrie 1961 pentru cercetarea și studierea istoriei partidului	3/I
Patruzeci de ani de luptă a tineretului revoluționar sub steagul partidului marxist-leninist	7/II
Un măreț eveniment istoric în viața poporului nostru — încheierea colectivizării agriculturii	3/III

STUDII

GH. ȚUȚUI, AL. GH. SAVU : Lupta maselor populare din țara noastră pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, pentru trecerea la revoluția socialistă . . .	16/I
FL. DRAGNE : Activitatea Blocului muncitoresc-țăărănesc, organizație revoluționară de masă creată și condusă de Partidul Comunist din România	49/I

* Cifrele arabe indică pagina, iar cele romane numărul revistei.

- I. IACOȘ, V. PETRIȘOR : Crearea și activitatea sindicatelor din România în anii 1905—1906 76/I
- GH. UNC, A. SIMION : Activitatea U.T.C. pentru realizarea frontului unic al tineretului muncitoresc în perioada imediat următoare luptelor din ianuarie—februarie 1933 . . . 63/II
- C. MOCANU : Activitatea antifascistă a studenților din România, desfășurată sub îndrumarea partidului comunist, în anii 1933—1937 80/II
- V. BÎRZĂ, C. BĂRBULESCU : Participarea tineretului patriotic, în frunte cu uteciștii, la lupta pentru înfăptuirea insurecției armate și sprijinirea războiului antihitlerist . . . 97/II
- D. HUREZEANU : Acțiuni de solidarizare a clasei muncitoare cu răscoala țăranilor din 1907 47/III
- N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL : Situația clasei muncitoare din România în perioada stabilizării relative a capitalismului 77/III
- N. GOLDBERGER, GH. ZAHARIA : Caracterul național și internațional al mișcării de rezistență din România . . . 112/III
- VL. ZAHARESCU : Întărirea partidului și a legăturilor lui cu masele — factor hotărîtor în lupta pentru organizarea și înfăptuirea insurecției armate din august 1944 . . . 3/IV
- Col. C. NICOLAE, lt. col. A. LUPĂȘTEANU, V. BÎRZĂ : Episoade eroice din timpul desfășurării insurecției armate și a luptei pentru eliberarea patriei (23 August — 25 octombrie 1944) 20/IV
- V. MARIN, V. PETRIȘOR : Lupta organizației P.C.R. din Banat, în fruntea maselor populare, împotriva dictaturii militare-fasciste, pentru zdrobirea invadatorilor hitleriști . . . 54/IV
- I. IACOȘ, N. CONDURACHE : Acțiuni ale patrioților maramureșeni împotriva ocupanților fasciști (1940—1944) . . . 75/IV
- Lt. col. V. ANESCU, maior I. SORESCU, M. DOGARU : Contribuția minerilor, petroliștilor și ceferiștilor pentru sprijinirea frontului antihitlerist 94/IV
- ZDENEK KONECNY, FRANTISEK MAINUS : Manifestări ale prieteniei cehoslovaco-romîne din timpul luptelor pentru eliberarea Moraviei de sub jugul fascist 119/IV
- MINEA STAN, AL. NEAMȚU : Despre influența activității P.C.R. asupra Armatei romîne în războiul antihitlerist . . . 136/IV
- S. HOMENCO : Activitatea organizației revoluționare Ajutorul Roșu, sub conducerea P.C.R., în legătură cu procesul conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor din 1933 39/V

- N. N. CONSTANTINESCU, TUDOR PAUL : Aspecte ale situației clasei muncitoare din România în perioada 1941 — august 1944 61/V
- GH. IONIȚĂ : Blocul Democratic, organizație de masă legală condusă de P.C.R. (1935—1936) 89/V
- I. IACOȘ, V. PETRIȘOR : Lupta clasei muncitoare din România împotriva corporațiilor (1902—1908) 117/V
- BORSI EMIL : Lupta Partidului Comunist Ungar pentru organizarea țăranimii sărace în perioada dintre a doua jumătate a anului 1945 și sfârșitul anului 1946 148/V
- ILIE RĂDULESCU : Din activitatea Partidului Muncitoresc Român pentru întărirea statului democrat-popular și perfecționarea activității sale 19/VI
- GH. ȚUȚUI : Poziția forțelor democratice față de monarhie în perioada 23 August 1944—30 Decembrie 1947 44/VI
- V. ANESCU : Rolul monarhiei în jefuirea și exploatarea poporului român, în aservirea economică a țării față de puterile imperialiste 71/VI
- C. MURGESCU : Monarhia, principalul stilp al reacțiunii burghezo-moșierești 99/VI

*

- N. COPOIU : 50 de ani de glorioasă luptă comunistă. Unele date privind răspîndirea ziarului „Pravda” în România și reflectarea mișcării revoluționare din țara noastră în paginile sale 129/II

MONOGRAFII

- M. GÎDIUȚĂ, A. SIMION : Gospodăria agricolă colectivă „11 iunie 1948” din comuna Pechea, regiunea Galați 25/III

COMUNICĂRI

- A. NIRI : Greva muncitorilor metalurgiști de la Fabrica „Metaloglobus”-București (decembrie 1939 — ianuarie 1940) 103/I
- G. TUDORAN : Acțiuni ale muncitorilor din portul Brăila în anul 1915 împotriva înrăutățirii condițiilor de viață și a primului război mondial 116/I
- M. IOANID, N. G. MUNTEANU : Unele date privitoare la greva muncitorilor petroliști de la Bana-Moreni din 1913 179/III
- V. G. IONESCU : Constituirea și activitatea Clubului muncitorilor din Ploiești pînă la crearea P.S.D.M.R. (1891—1892) 185/III

- C. BĂRBULESCU : Din activitatea P.M.R. pentru crearea organelor locale ale puterii de stat (1948—1950) 151/VI
- C. OLTEANU : Importanța propunerilor P.C.R. din iunie 1947 pentru dezvoltarea revoluției democrat-populare în țara noastră 173/VI

INTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

- Cu privire la crearea și conținutul cercurilor tineretului muncitor (1908—1917). Principalele ziare ale mișcării revoluționare de tineret înainte de 1944 154/II

DOCUMENTE

- Documente privind mișcarea revoluționară de tineret în perioada creării Uniunii Tineretului Comunist din România 24/II
- Documente privind marea răscoală țărănească din anul 1907 146/III
- Unele documente privind situația și lupta maselor muncitoare din țara noastră în perioada premergătoare eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 3/V
- Documente privind solidaritatea maselor muncitoare din România cu Rusia Sovietică (1918—1924) 20/V
- Documente privind demascarea caracterului reacționar, anti-popular și antinațional al monarhiei (1922—1940) 123/VI

RECENZII

- „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 1—6 din 1961. — N. Zaharescu 127/I
- BLAS ROCA : „Bazele socialismului în Cuba”, Editura politică, 1961, 276 pag. — P. Mihăileanu 137/I
- „Mișcarea muncitorească în țările capitaliste (1959—1961)”, Editura pentru literatură politică, Moscova, 1961, 584 pag. — I. Turcu 143/I
- Istoria României, vol. II, Editura Academiei R.P.R., 1961, 1 168 pag. — I. Cupșa, A. Deac 159/II
- C. ROMAN, M. RAMURĂ : „Tineretul lumii la mijlocul secolului XX. Pagini din viața și lupta tinerei generații”, Editura politică, 1961, 173 pag. — S. Culișteanu 172/II
- „Comsomolul leninist. Din istoria U.T.C.L. din U.R.S.S.”, Editura tineretului, 1960, 720 pag. — Gh. Ioniță 178/II
- „Studii și articole de istorie”, vol. III, Editura științifică, 1961, 506 pag. — A. Stan, C. Botoran 192/III

- JERZY PAWLOWICZ : „Din istoria conspirativă a Consiliului Național al Țării 1943—1944”, Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.U.P., Editura „Cartea și știința”, Varșovia, 1961, 256 pag. — M. Moldoveanu . . . 199/III
- FIDEL CASTRO : „Cuvântări alese”, Editura politică, 1961, 424 pag. — O. Matichescu 151/IV
- PIETRO SECCHIA : „Capitalismul și clasa muncitoare în centrul industrial al linii din Italia”, Editori Riuniti, Roma, 404 pag. — L. Ștefănescu 163/IV
- V. B. UȘAKOV : „Politica externă a Germaniei hitleriste”, Editura Institutului de relații internaționale, Moscova, 1961, 270 pag. — A. Niri 179/V
- „SS în acțiune. Documente despre crimele săvârșite de SS”, Editura politică, 1962, 408 pag. — N. Petrovici 185/V
- MARX-ENGELS : „Despre sistemul colonial al capitalismului”, Editura politică, 1962, 394 pag. — S. Brătescu . . . 193/V
- D. HUREZEANU : „Problema agrară și lupta țăranimii din România la începutul secolului al XX-lea (1904—1906)”, Editura științifică, 1961. — Gh. Matei 191/VI

NOTE BIBLIOGRAFICE

- A. PORȚEANU, A. IORDACHE, P. CÎNCEA : „Ecoul Comunei din Paris în publicațiile muncitorești și socialiste din România la sfârșitul secolului trecut (1871—1900)”, în „Revista Arhivelor” nr. 2/1961 (V. Petrișor); A. A. ȘEVEAKOV : „Din istoria expansiunii economice a imperialismului german în România în anii 1936—1941”, în „Voprosi istorii” nr. 12/1961 (N. Copoiu); JIRI DOLEZAL, JAN KREN : „Cehoslovacia în luptă. Documente privind Rezistența poporului cehoslovac în perioada 1938—1945”, Praga, 1961, 164 pag. (I. Iacoș); V. S. DEAKIN : „Partidul Comunist din Germania și problema frontului unic (1924—1928)”, Ed. Acad. de științe a U.R.S.S., Moscova, 1961, Leningrad, 140 pag. (Gh. Unc); FLORIMOND BONTE : „Militarismul german și Franța”, Paris, 1961, 244 pag. (Al. Gh. Savu); „Fapte de vitejie pe frontul antihitlerist” (album), Editura militară, 1961, 56 pag. (Gh. Bejancu) 151/I
- GH. DOLGU : „A treia etapă a crizei generale a capitalismului”, Editura politică, 1962, 198 pag. (Gh. Surpat); O. B. VOROBIOVA, I. M. SINELNIKOVA : „Fiicele lui Marx”, Editura politică, 1962, 152 pag. (V. Petrișor); SLAVKA PETROVA : „Participarea armatei insurecționale de eliberare națională la pregătirea și desfășurarea insurecției din 9 septembrie (26 august—9 septembrie 1944)”, în „Izvestia na Instituta po istoria na B.K.P.”

nr. 8/1961 (T. Iovan); FR. ZBINEWICZ : „Rolul comuniștilor polonezi în organizarea și activitatea Uniunii patrioților polonezi și a forțelor armate poloneze în U.R.S.S. (mai 1942 — iulie 1944)”, în „Z pola walki” nr. 4/1961 (M. Moldoveanu); „Pentru o lume fără război și fascism”, Ed. „Junge Welt”, D.D.R., 1961, 120 pag. (I. Babici); „Enciclopedia istorică sovietică”, vol. I, Editura științifică de stat „Enciclopedia sovietică”, Moscova, 1961, 1 024 pag. (Gh. Unc). 187/II

P. N. POSPELOV : „Sarcinile muncii de cercetare științifică în domeniul istoriei partidului în lumina hotărârilor Congresului al XXII-lea al P.C.U.S.”, în „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 2/1962 (Gh. Ioniță); L. STROJA : „Situația clasei muncitoare în țările capitaliste și apologetii imperialismului”, Editura politică, 1962, 512 pag. (G. Horja); CESTIMIR AMORT : „P.C.U.S. și mișcarea noastră națională de rezistență”, Editura Academiei cehoslovace de științe, Praga, 1961, 208 pag. (I. Mehedințeanu); „Mișcarea de eliberare națională din America Latină în etapa actuală”, Editura pentru literatură social-economică, Moscova, 1961, 300 pag. (N. Copoiu); „Gaullism și fascism”, în „Cahiers du communisme” nr. 2/1962 (N. Petrovici); „Solidaritatea internațională a muncitorimii în lupta împotriva fascismului și a dezlănțuirii celui de-al doilea război mondial (1933—1937)”, Editura „Rusia Sovietică”, Moscova, 1961, 550 pag. (I. M. Oprea); D. PETROV : „Mișcarea muncitorească și democratică din Japonia”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1961, 192 pag. (Gh. Unc); A. S. CERNEAEV : „Reformismul contemporan în mișcarea muncitorească din Europa occidentală”, în „Voprosi istorii K.P.S.S.” nr. 1/1962 (N. Zaharescu). 207/III

CRĂCIUN IONESCU : „Ceața brună deasupra Bonnului”, Editura științifică, 1962, 140 pag. (Gh. Ioniță); G. A. DEBORIN : „Caracterul celui de-al doilea război mondial”, Editura științifică, 1962, 144 pag. (M. Dogaru); A. I. POLTORAK : „De la München la Nürnberg”, Editura Institutului de relații internaționale, Moscova, 1961, 376 pag. (I. Turcu); NYULI JÁNOS : „Eroi români pe pământ maghiar”, Editura militară „Zriny”, Budapesta, 1962, 90 pag. (S. Homenco); TITU GEORGESCU : „De la greva generală la crearea P.C.R.”, Editura științifică, 1962, 208 pag. (C. Mocanu); JACQUES DUCLOS : „Viitorul democrației”, Editions sociales, Paris, 1962, 256 pag. (N. Petrovici); GEORGE MORRIS : „Problemele de bază ale mișcării muncitorești din S.U.A.”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1961, 208 pag. (A. Niri); K. BACKSTROM : „Istoria mișcării muncitorești din Suedia”, Editura pentru literatură străină, Moscova, 1961, 334 pag. (Gh. Unc). 171/IV

- „Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România”, vol. II, Editura politică, 1962, 256 pag. (M. C. Stănescu); ILEANA VRANCEA : „Tradiții ale criticii literare marxiste din România (1930—1940)”, Studiu și antologie, Editura politică, 1962, 414 pag. (A. Simion); GH. GEORGESCU-BUZĂU : „Răscoala de la 1784 a iobagilor din Transilvania”, Editura politică, 1962, 330 pag. (I. Neacșu); N. GOGONEAȚĂ : „Filozofia lui Vasile Conta”, Editura științifică, 1962, 200 pag. (Al. Gh. Savu); I. M. KRIVOGUZ : „«Spartak» și întemeierea Partidului Comunist din Germania”, Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1962, 238 pag. (D. Hurezeanu); ERNST HENRY : „Neofascismul”, Editura politică, 1962, 96 pag. (C. Botoran); G. L. ROZANOV : „Ultimele zile ale lui Hitler”, Editura politică, 1962, 116 pag. (C. Bărbulescu); I. N. MELNIKOVA : „Lupta de clasă din Cehoslovacia în anii 1924—1929”, Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1962, 442 pag. (Gh. Unc); SVĚD LÁSZLÓ : „Ținăra armată deschide drum”, Editura „Kossuth”, Budapesta, 1962, 342 pag. (V. Ștefănescu) 200/V
- GH. SURPAT : „Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească”, Editura științifică, 1962, 300 pag. (T. Paul); A. A. ȘEVEAKOV : „Transformarea României de către hitleriști într-un avanpost al agresiunii împotriva U.R.S.S.”, în „Novaia i noveiașia istoria” nr. 4/1962 (Gh. Unc); ALBERT KAHN : „Complot împotriva păcii”, Editura politică, 1962, 264 pag. (O. Matichescu); SZIMON DATNER, JANUSZ GUMKOWSKI, KAZIMIERZ LESZCZYNSKI : „Genocidul nazist 1939—1945”, Varșovia-Poznan, 1962, 382 pag. (Gh. Ioniță); M. V. DANILEVICI : „Clasa muncitoare în mișcarea de eliberare a popoarelor din America Latină”, Gospolitizdat, 1962, 468 pag. (I. Turcu); FLORIMOND BONTE : „Dosarul Heussinger”, Editions sociales, Paris, 1962, 160 pag. (N. Petrovici); N. G. KOLOMIET : „Spania azi”, Editura politică, 1962, 112 pag. (V. Petrișor) 197/VI

INFORMAȚII

- Conferința internațională a istoricilor în problemele Rezistenței împotriva hitlerismului în cursul celui de-al doilea război mondial (M. Fătu) 228/III
- Declarația Conferinței internaționale privind istoria Rezistenței 231/III
- Sesiunea științifică a Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.M.R. 232/III
- Cu privire la sarcinile istoricilor marxiști germani: Întocmirea unei istorii a mișcării muncitorești germane (Margot Hegemann) 209/VI
- Sustinerea unor disertații pentru acordarea titlului de candidat în științe istorice 213/VI

